

Handwritten scribbles and marks, including a large 'C' shape on the left and a vertical line on the right.

Biblioteca Universitaria	
GRANADA	
Serie	A
Volume	17
Titulo	
Numero	32

A-17-32

R. 5729

COLLECTANEA DOCTORVM TAM VETERVM,

QVAM RECENTIORVM,
IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.

TOMVS SECVNDVS,

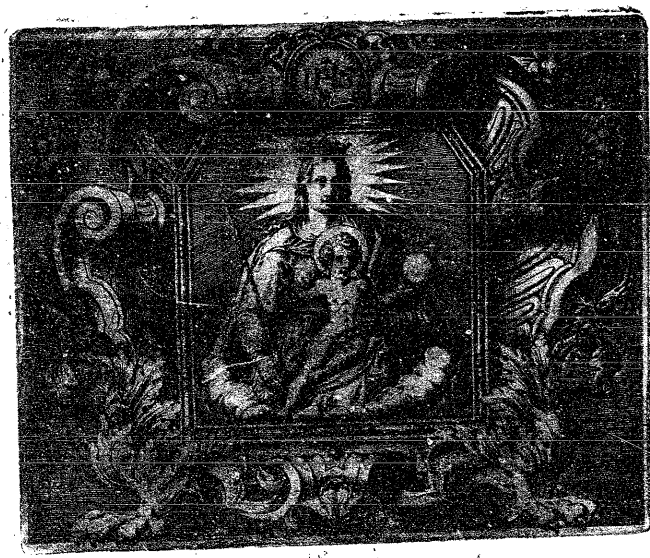
In Collegio della Comp^a in 2vo de Ms de Granada

Tertius, & quartus Decretalium libri continentur.

AUCTORE

AVGVSTINO BARBOSA
I.V.D. LVSITANO, PROTONOTARIO
Apostolico, & S. Congregationis Indicis Consultore.

Hac postrema editione ab ipso Auctore recognitus, à mendis, quibus antea scatebat,
expurgatus, & plus tertîa parte auctior factus.

ROMÆ.

Apud Ioannem Paulum Rochetti.

M. DC. XXXVII.

SVPERIORVM PERMISSV.

COLLECTANEA DOCTORVM,

IN LIBRVM TERTIVM DECRETALIVM.

De vita, & honestate Clericorum.

TIT. I.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capistrano, Guillelm. Durand. in *speculo iuris lib. 4. sub hoc tit.* Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum. fol. 173.* Petr. de Rauenna in *compend. iuris Canon.* Martin. Melnart. in *epitome Decretal. fol. 93.* Bernard. Compost. in *breviario iuris Canon.* Dan. Venator. in *analisi methodica iur. Pontif. à pag. 358.* Goffred. & Høstienf. in *summa huius tit.* Alex. Callan. & Anastaf. Geron. in *paratilis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. in *expositione titulum iuris Canonico.* Zypæ. in *analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat. pag. 141.* Canif. in *sum. iuris Canon.* Cafarel. in *erotem. eiusdem iuris, nouissimè Ioap. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.*

De materia huius tit. latè Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 4.* Camill. Borrel. in *summa omnium decif. tit. 11.* Carol. de Grassis de *eff. lib. clerical. in prelud. à num. 25.*

SUMMARIUM.

- 1 Populus à clero diuisus esse debet quando celebratur.
- 2 Laicis non est permissum Sacerdotum & Cleri locum ingredi.
- 3 Laicis permissum non est in choris, & capellis Ecclesiarum existere, quia confabulantur & deuotionem impediunt.
- 4 Dispositio puniens praesentem aliquid, non comprehendit eum, qui id bona fide ignorauerit, & imprudenter facit.

CAP. Vt laici. I. Ex Conc. Magunt.

Quando sacra, seu diuina Officia celebrantur, clerici in choro per cancellos diuiso debent stare separati, vt aut laici non praesumant stare, vel sedere secus Altare inter clericos, sed eis ad orandum tantum, vel communicandum liceat in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum, intrare. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Barbof. Collect. Tom. II.

Anch. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Cened. collect. 45. Viuian. in *ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 1.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 353.* remissuè Ximen. in *concord. p. 1.* desumitur ex Concilio Maguntino cap. 13. vt referunt Burchard. lib. 3. Decret. cap. 102. & Iuo part. 2. cap. 137. Verùm huius text. verba fuisse malè conscripta, & perùs attributa Concilio Maguntino, aduertit Collusitanus noster Ferdin. Paetz in *reper. cap. Missas, de consecrat. dist. 1. n. 49.* sunt enim, vt ipse ait, Concilij Turonensis II. cap. 4. vol. 2. Conciliorum, cuius verba referuntur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 1. cap. 1.

Vel sedere inter Clericos, &c.] Notatur ad hoc, quòd non est permissum laicis Sacerdotum, & Cleri locum ingredi, vt per Hentiq. in *summ. lib. 9. cap. 25. §. 9. in fine lit. I.* & Bonifacium II. id ipsura constituisse refert Illescas in *la historia Pontifical, part. 2. lib. 3. in eius vita, fol. 98.* quod adeò olim obseruabatur, vt nec Theodos. Imperatori Ambrosius uoluisset permittere ingredi intra cancellos ubi Clerici psalmodiant, prout referunt histor. Tripart. lib. 9. c. 30. Zerola in *praxi Episcop. part. 1. verb. Chorus.* Hieron. Roman. de *Republ. Christiana lib. 4. cap. 2. prope fin.* Pined. in *vita D. Ioannis Baptiste, lib. 1. art. 1. cap. 8. pag. mibi 150.* Nulli igitur laicorum ibi cum ministris Altaris locum esse, dicit text. in *praesenti, Guillelm. Durand. de modo gener. Concil. celebr. rub. 55. num. 3.* itaut nec quidem admitteretur patronus, vt ex mente S. Congr. respondit Rot. in *vna Valentina Capella 5. Martij 1599. coram Iusto; quinimò nec subdiaconi olim admittebantur, cap. non oportet 23. dist. hoc verò intelligitur de loco ad effectum sedendi, vel standi cum ipsis ministris; secus verò ad effectum recipiendi sanctiss. Eucharistiae Sacramentum, vel orandi, vt declarat Abbas in *praesenti sub num. 3. ad fin. vers. nota, Pauin. de visit. p. 2. q. 8. n. 36. vers. ad orandum tamen.**

Vnde Nauarr. de *Oratione cap. 18. num. 72. cum seqq.* infert eodem modo laicis permissum non esse in choris, & capellis Ecclesiarum existere, quia confabulantur, & deuotionem impediunt, quod & cautum est in Concil. Bracharenf. IV. act. 5. cap. 25. Grauitur in tales grauis, sanctus & doctus inuehitur Episcopus Ambros. lib. 3. de *Virg.* Maxima, inquit, est virtus tacendi, praesertim in Ecclesia: an quicquam est indignius, quàm oracula diuina circumstrepè ne audiantur, ne credantur, ne reuelentur, circumsonare Sacramenta confusis vocibus, vt impediatur Oratio pro salute deprompta omnium? vnde illud exemplum proditur Alexandro sacrificante Macedonum Rege paruulum barbarum, qui ei lumen accenderet, expessit ignem brachio, atque adusto corpore mansisse immobilem.

nec dolorem prodidisse gemitu, nec tacito poenani iudicasse affectu: tanta in puero barbaro fuit disciplina reuerentiæ, vt naturam vinceret, atque ille non Deos, qui nulli erant, sed Regem timebat. Et tu in ministerio Dei gemitus, excreatus, tusses, risus abstine. Frequens sermo est, cum plurima ranarum murmura religioſa auribus plebis obſtreperent, Sacerdotem Dei præcepisse vt contingerent, ac reuerentiam sacrae defertent orationi; tunc subito circumfusos strepitus quicuisse. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt? & irrationale animal per reuerentiam recognoscit quod per naturam igitur; hominum tantam esse immodestiam, vt plerique deferre nesciunt mentium religioni, quod defertur aurium voluptati. Hæc Ambros. Magna etiam vituperatione illos eodem in templo immodestos reprehendit S. Basil. *hom. 1. in Psalm. 28. exponens versum 9. Et in templo eius omnes dicent gloriam.* Et Beatus Augustinus *serm. 251. de tempore* & B. Cæsar Arelaten. *serm. 12. S. Ioan. Chrysoſt. homil. 38. ad populum Antiochen.* ab hoc in Ecclesia ſilentio matrem suam Nonnam orat. 19. laudat S. Gregor. Nazianz. Quare antiquitus, ait S. Clement. *lib. 2. cap. 6. 1. & 8. conſtit. Apostol. cap. 11. & epist. 1. ad Iacobum fratrem Domini, quidam ex Diaconis in templo inambulabant, contemplantes viros, & mulieres, ne quis fieret ſtrepitus, ne quis nutus faceret, aut muſtitaret, aut dormitaret. Oportet enim, ait, in Ecclesia accurate, sobrie, vigilanter manere, attentas aures habentem ad Domini sermonem.*

- 4 *Præſumant.* Ex propria huius verbi ſignificatione colligitur diſpoſitionem punientem aliquid præſumentem non comprehendere eum, qui id bona fide ignoranter, aut imprudenter, ſue inaduertenter facit, ſecundum Nauarr. *in cap. accepta, de reſtit. ſpoliar. oppoſ. 8. num. 33. & de datis, & promiſſis, n. 35. verſ. andeat, ſue præſumat.* Auendan. *de exequendis mandatis, lib. 1. cap. 4. num. 38. verſ. verum ſicut poena.* Cened. *d. collect. 45. num. 3.* vbi etiam tenet quod hac ratione laicus inaduertenter, aut animi ſimplicitate, & ſine dolo, & malitia ingrediens chorum, dum diuina Officia celebrantur, non dicitur contrauenire deciſioni huius text.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici arma portantes & uſurarij excommunicari debent.
- 2 Arma clericorum ſunt orationes, & lacrymae.
- 3 Clerici deferre arma non poſſunt.
- 4 Armorum appellatione qua veniant, remiſſiue.
- 5 Arma ex iuſta cauſa poterunt clericis portare, veluti ſi per loca periculofa iter faciant.
- 6 Clerici arma portantes non poſſunt illis ſpoliari per iudices ſaculares.
- 7 Laicalis poteſtas, ſeu familia an poſſit capere clericum reuertum cum armis, aut delinquere parati, oſtenditur.
- 8 Clericus inueniens poteſt arma portare pro ſua deſenſione.

CAP. Clerici. II. Ex Conc. Pictauien.

Clerici arma portantes, & uſurarij excommunicari debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hoſtienſ. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capiftrano, Cened. collect. 7. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 1. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 353. remiſſiue Caſal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguſtin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 2.

Clerici arma portantes, &c.] Cum Clericorum arma ſint orationes, & lacrymae, cap. fin. 36. diſt. cap. porro 16. quaſt. 3. cap. conuenior, cap. non pua, cum alijs 23. quaſt. 8. Lup. in tract. de bello, & bellator. §. habes, ſub num. 1. Aloyſ. Ricc. in praxi rerum fori Eccleſiaſt. deciſ. 371. n. 4. in 1. edit. & reſolur. 314. in 2. edit. Molina de brachio Regio cap. 18. num. 42. Carolus de Graſſis de effectib. clerical. effectū 20. num. 4. Giſbert. Scheuichau. de Eccleſiaſt. corum viſa lib. 2. cap. 55. in fine. Bellet. diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, §. 18. num. 9. Vnde alia 3. deferre arma non poſſunt, vt per Abb. hic num. 1. Cott. in memorabil. verbo armorum, verſ. notabis, Decian. tract. criminal. lib. 8. cap. 3. num. 23. & 24. Couarr. pratic. cap. 33. num. 7. & lib. 2. variar. cap. 20. verſ. penult. Palat. in repet. c. per veſtras, de donat. inter virum, & uxorem, notab. 2. §. 1. num. 13. Tiraquel. de iudicio in rebus exiguis, verſ. 21. fol. 35. Farinac. in praxi crimin. part. 3. quaſt. 108. num. 21. cum ſeqq. in beneficiis id ipſum tradit Azor. inſtitut. moral. part. 2. lib. 8. cap. 15. verſ. prohibetur, quod ſi contempferint, erunt excommunicandi, vt habetur in hoc text. & tenent hic Abb. num. 9. & Bald. num. 9. quos refert, & ſequitur Bellet. d. §. 18. n. 8. verſ. quod ſi. Aloyſ. Ricc. d. reſol. 314. num. 3. Carol. de Graſſis d. effectū 20. num. 8. præcedente ſcilicet ſententia, vt per citatos à Cened. ad Decretal. collect. 7. num. 14.

Armorum autem appellatione qua veniant tradit 4 Rebuff. l. armorum. 41. ff. de verb. ſignif. Montalu. in repet. verbo arma fol. 11. columna 2. ad finem, Bonifac. in peregrin. verbo, armatura, fol. 56. Auendan. in diſtict. verbo, armatura, fol. 173. Placa de delictis lib. 1. cap. 8. à num. 3. Cened. ad Decretal. collect. 7. num. 7. latè Decian. in tractat. crimin. lib. 8. cap. 2. per totum, Bellet. d. §. 18. à num. 11. Campanil. in diuerſorio iuris Canonici rub. 4. n. 22. Carol. de Graſſis d. effectū 20. à n. 46.

Verum ſi ſubſtit iuſta cauſa, poterunt Clerici arma portare, veluti ſi per loca periculofa iter faciant ad terrorem latronum, vt per gloſ. hic verbo Clerici, & Bald. num. 2. ac Abb. num. 8. Socin. reg. 30. limitat. 6. Menoch. de arbitrar. caſu 394. num. 58. Decian. d. cap. 3. num. 34. Farin. d. quaſt. 108. num. 110. Bellet. d. §. 18. n. 5. Vel ſi eſſent in obſidione, aut haberent inimicitias, aut ex aliqua iuſta alia de cauſa, Bald. hic num. 7. Iacob. de Graſſis in aureis deciſ. part. 1. lib. 3. cap. 7. num. 3.

Verum autem Clericus portans arma, præcipue ſi ſint proditoria, offenſua, vel aliter iure, aut ſtatu Principis ſæcularis prohibita, poſſit illis per ſeculares iudices ſpoliari? quaſtio à noſtris ſæpe agitata, in qua pars negatiua verior eſt, ex diſtis ad cap. qua in Eccleſiarum n. 2. & ad cap. Eccleſia ſancte Maria, n. 6. ſup. de conſtitut. Nam vbi nulla delicti forma, vel præſumptio in flagranti deprehenditur, ſpoliare clericum armis cognitionis eſt, cum in multis caſibus portare arma ſibi liceat: & dato, non verò conſeſſo quod ageretur de ſtatu publicam concernente vtilitatem, & de lege ciuili generali, & fauorabili Reipublicæ, nec contraria ſacris Canonibus, etiam hoc caſu ad obſeruantiam talium ſtatutorum (qua re vera Clericos ſaltem quoad vim coactiuam ligare non poſſunt; vt dixi d. cap. Eccleſia ſancte Maria, à num. 3.) per iudicem Eccleſiaſticum ſunt cogendi, gloſ. verbo neceſſitatis, in cap. generaliter 16. quaſt. 1. Rip. de peſte tit. de remed. ad conſeruandam vbert. num. 236. itaque coactio pertinebit ad iudicem Eccleſiaſticum, ac proinde clericis non poterunt per laicum armis ſpoliari, vt optimè probant Alderan. Maſcard. de generali ſtatuto num interpretat. conſul. 1. num. 242. Marta de iuris diſt. part. 4. caſu 7. num. 20. Campanil. in diuerſorio iuris Canonici rubric. 4. num. 19. Vgolin. de poteſtate Episcopii cap. 13.

cap. 13. §. 12. num. 3. Marc. Anton. Genuen. in pract. Archiepiscop. Neapolis. cap. 74. num. 6. Madius in tract. de saceris Ordinibus cap. 14. num. 2. Duard. in Bull. Cæna lib. 2. can. 12. quæst. 11. num. 91. Bonacin. de legibus disp. 10. q. 2. puncto 1. §. 1. num. 2. & me citato in hoc loco Diana resolut. moral. p. 1. tract. 2. resol. 9. Quiquid dicant Gregor. l. 46. tit. 6. part. 1. Couar. pract. cap. 33. & lib. 2. var. cap. fin. num. ult. Palat. in repet. cap. per vestras, de donation. inter virum, notab. 2. §. 1. num. 13. & alij citati per me ad cap. in audientia 25. de sentent. excom. & per Carol. de Grassis de effectibus cleric. effectus 1. n. 862.

7 An potestas laicalis, seu eius familia possit capere clericum repertum cum armis, aut delinquere paratum, vide Doctores citatos per me ad cap. ut fama 35. num. 5. de sentent. excommunicat. & per Dianam resolut. moral. p. 1. tract. 2. resol. 10. & per parentem meum in Remission. ad Ordin. Regiam Lusit. lib. 2. tit. 1. §. 29. num. 1. vbi num. 2. post Nau. & Cened. agit de monacho reperto in flagranti delicto. Resolutio autem illa ab aliquibus tradita, vt valeat laicalis potestas detinere illos spatium viginti horarum, vnde prodierit non reperitur, non enim à iure, quippe quod illo attempto appareat contrarium verius, in d. cap. ut fama; neque præterea à glossa aliqua, quamvis Stephan. Aufrei. in tract. de potestate seculari in Ecclesiis fallent. 12. vers. quarto in clerico, sub num. 14. & Oliban. de iure fisci, cap. 14. n. 140. adducant glossam ad eam comprobandam sententiam in cap. cum non ab homine, de indic. ipsa re vera nullum scribit verbum de detentione ista per viginti horas: non effugiet ergo censuram laicalis potestas, si cum potuisset incontinenti ducere, vel dare vinculis, etiam brevis temporis interstitio mancipasset, refert me citato in hoc loco Diana d. tract. 2. resol. 11.

8 Et usurarij.] De Clerico vsurario, vide quæ dixi ad cap. præterea 7. infra de vsuris pag. 277.

9 In glos. Clerici arma, ibi, intellige si per loca periculosa transitum faciant, &c. Notatur ad hoc, quod Clericus itinerans potest arma portare pro sua defensione, & vt resisteret latronibus, plures per Carol. de Grassis d. effectus 20. à n. 33. vbi n. seqq. alios recenset casus.

S V M M A R I V M.

- 1 Presbyter habens populum, debet habere clericum, qui secum canter, & in aliis hic expressis eum inueni.
- 2 Parochus debet habere clericum, qui sibi in Missa deferuiat.
- 3 Celebrare sine ministro est peccatum mortale.
- 4 Fæmina non potest seruire Clerico celebranti.
- 5 Fidei rudimenta, ac Christiana doctrina pueris, Dominicis, & aliis festiuis diebus edocenda.

C A P. Vt quisque. III. Ex Concil. Matic.

1 Presbyter habens parochiam, debet habere clericum, qui secum canter epistolam, & lectionem legat, qui possit scholas tenere, & admonere patres, vt mittant filios ad discendam doctrinam Christianam in Ecclesia, quos ipse cum omni castitate erudiat; colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hostien. Anchar. Henric. Butr. Fanorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Cened. collect. 63. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 2. Alagora in compendio iuris Canon. pag. 353. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur à Burchat. lib. 2. Decret. cap. 56. luo part. 6 cap. 152. & refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. c. 7.

2 Clericum habeat, qui secum canter.] Notatur ad hoc, quod Sacerdos parochus Clericum habere debet, qui Barbof. Collect. Tom. 1. l.

sibi deseruiat, cum non possit solus Missarum solemnitas, vel alia diuina Officia sine ministro suffragio celebrare, vt per Rebusf. in tract. congrua portioris, num. 65. Cened. d. collect. 63. num. 1. Caualer. decif. 498. num. 1. Vnde Ecclesiam non debere dedicari nisi tantum assignetur quod duobus sufficiat, tradunt Cassad. decif. 19. de præben. Rot. decif. 56. num. 10. p. 2. diuers. & ideo excusari non possunt à mortali peccato, qui Missam sine ministro celebrant, quia faciunt contra præscriptum Ecclesiæ in re graui, vt per Barthol. ab Angel. dialog. 5. de Missa §. 408. quem refert, & sequitur Bonacin. de Sacramen. disp. 4. quæst. ult. puncto 9. num. 33. qui quidem minister masculus esse debet, vt patet ex communi Ecclesiæ vsu, fæminam namque Sacerdos adhibere non potest, Barthol. ab Angel. d. dialog. 5. §. 407. & 409. Soar. de Sacramen. disp. 87. sect. 1. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 29. num. 163. Posseluin. de officio Curati de sacrific. cap. 2. num. 9. quos refert, & sequitur Bonacin. d. puncto 9. num. 32. aduertens magis indecens, & periculosum esse fæminam adhibere; quam sine ministro celebrare. Azor. instr. moral. p. 1. lib. 10. cap. 19. Henric. in sum. lib. 9. de Missa cap. 30. §. 1. Egid. de Coninch q. 83. art. 4. num. 264. Stephan. Fagundez in quinque Ecclesiæ præcepta præc. 1. lib. 3. cap. 21. num. 2. & 3. vbi refert ex Syluest. & Tabien. aliquando summum Pont. concedere priuilegium vt moniales in casu necessitatis per fenestellam, Altari propinquam, Sacerdoti admittant, refert Illustrissimus D. Rodetic. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus, in cap. non liceat. 3. num. 3. dist. 23.

Vt filios suos ad Fidem discendam mittant ad Ecclesiis.] Nouè Concil. Trid. sess. 24. de reformat. cap. 4. in fine, aduertit Episcopos vt saltem Dominicis, & aliis festiuis diebus pueros in singulis parochiis Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent: ad cuius maiorem obseruationem emanauit constitutio Pij V. incipien. Ex debito Pastoralis officij, die 6. Octob. 1572. & de materia, ac intellectu illius decreti Conc. Trident. & prædictæ Pij V. constitutionis, vide Præc. Episcop. p. 1. verbo doctrina Christiana §. 2. & 3. Cened. d. collect. 63. n. 4. & 5. Aloyf. Ricc. in decisionibus Curie Archiepisc. Neapol. decif. 22. part. 1. Campanil. in diuersorio iuris Canonici rub. 1. c. 14. num. 8. Piaflec. in praxi Episcop. part. 2. cap. 3. n. 19. quorum aliquos refero, & explico ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 76. n. 37.

Quas autem orationes, & an illas explicitè credere, & de memoria scire teneamur Christi fideles, vide Simanch de cathol. instr. cap. 28. ex num. 8. Sebast. Medic. in sum. virt. tit. de fide quæst. 18. Penia in direct. Inquisit. p. 1. schol. 18. in quæst. 3. de fide explicitè habenda, Petr. à Nauarra lib. 2. de restit. cap. 4. num. 210. tom. 1. & alios citatos per Cened. ad Decretum collect. 6. n. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus, qui comam nutrit, excommunicandus est.
- 2 Clericus prohibuit comam nutrire sub anathematis pena Anacletus Papa omnium primus.
- 3 Clerici comam nutriendes peccant mortaliter, & absolutio sacramentalis illis denegari potest, intellige, vt ibi.
- 4 Clerici peregrini vii possunt vestibus breuioribus, & comam amplius solito laxare.

C A P. Si quis. IV. Greg. VIII.

Clericus qui comam nutrit, excommunicandus est. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imol. Anania, Host. Anch. Henr. Butr. Pan. Bald. Io. à Capistrano, Viuian. in

rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 2. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 354. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 3.

2. Anacletus Papa omnium primus sub anathematis pena prohibuit. Clericis comam nutrire, vt testatur Illefc. in historia Pontificali part. 1. lib. 1. cap. 7. & 14. Menoch. de arbit. casu 392. num. 26. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi par. 2. alleg. 9. num. 10. Carol. de Grassis de effectu cleric. effectu 37. nam eam nutriendes peccant mortaliter, Syluest. in summa, verb. Clericus 2. num. 2. Bernard. in pract. cap. 70. alias 79. in fine, in nouissim. edit. Alber. Trot. de vero, & perfecto clerico, lib. 2. cap. 39. num. 6. Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma lit. tons. num. 32. Camill. Borell. in summa omnium decis. tit. 11. num. 44. & ideo absolutionem sacramentalem illis negari, vel differri posse, tenuerunt Francisc. Blanc. in part. 1. del. memorial. vers. el nono caso, ibi, item los Ecclesiasticos barbados, fol. 13. col. 1. Nauarr. in tract. de oratione cap. 18. num. 77. quod intellige si monitus generaliter, vel specialiter perseueret, tunc enim propter inobedientiam, & contumaciam dignus est excommunicari, & peccat mortaliter, vt aduertit Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 7. num. 25.

4. In glos. Relaxauerit. ibi, nisi ex iusta causa. Quæ autem sint iustæ causæ ob quas clericus excusari possit si habitum clericalem non gestauerit, ostendi d. allegat. 9. num. 16. cum seqq. Et quoad religiosos aduertit Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 76. art. 6. vers. secundo notandum, illos nullam incurrere censuram ob honestam demissionem habitus, qualis est quæ fit iusta de causa. Et clericos peregrinos posse vti vestibus breuioribus, immo & habitum clericalem mutare, ac etiam deponere si ex delatione illius iusta esset causa timoris, tenet Carol. de Grassis de effectibus clerical. effectu 1. num. 1174. Beller. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 16. num. 35. & plures alij, quos refero d. allegat. 9. num. 21. ac etiam comam amplius solito laxare, vt dicit hæc glossa, referens quod cum quidam reprehenderetur à Papa, quia non deferrebat tonsuram, & comam laxauerat, respondit his vestibus.

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam, Fax fuit vt sincerem luxuriare comam, refert Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapol. cap. 38. in annot. num. 4.

5. In glos. Anabema sit. ibi, id est, fiat. sequuntur Bernard. d. cap. 79. Hippolyt. in rubr. ff. de falsis num. 31. Soar. de censur. disp. 18. sect. 3. num. 19. Illustrissimus D. meus Rodericus à Cunha in comment. ad cap. si quis 23. num. 4. dist. 23. pag. 175. Verum verba illa, anabema sit, inducere canonem latæ sententiæ, defendunt Tiraquel. in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 149. alias num. 180. Ludou. Carbon. in tract. de legibus, lib. 8. disp. 6. vers. septima regula. Soar. de relig. lib. 2. de superstit. cap. 19. num. 4. Monet. de distribut. quotid. part. 3. quest. 7. num. 31. Cortiolan. Capuccin. de casibus reseruat. part. 2. casu 3. num. 48. pag. 499.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus neque comam nutriat, nec barbam.
- 2 Concinnatulos, & calamistratos à SS. Hieronymo, & Ambrosio sæpe damnantur.
- 3 Barbam clericis nutrire prohibitum est.
- 4 Barbam & coronam tendendi mos quando incæperit, remissive, & num. 5.

C A P. Clericus. j. V.

Ex Concil. Carthag.

Clericus neque comam nutriat, neque barbam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Buttr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationi lib. 3. iuris Pontificij, pag. 2. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 354. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Concil. Carthaginen. sess. 4. cap. 44. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 1. cap. 4.

Neque comam nutriat. De hoc dixi ad cap. si quis 4. num. 2. & seq. sup. hoc tit. Sapè D. Hieronym. & Ambros. concinnatulos, & calamistratos acriter damnat, vt refert Ioan. Baptist. Fin. de regulis iuris, hom. 22. vers. ceterum, & plura contra illos satis eleganter, de more suo adducit Illustrissimus Dominus meus Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in comment. ad cap. prohibere 21. ex num. 4. dist. 23. pag. 173.

Neque barbam. Notatur ad hoc, quod Clericis barbam nutrire prohibitum est, vt per Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 79. vers. & non solum, in nouiss. edit. Mos autem tendendi Clericis barbam, & coronam quando incæperit, & vnde habuerit originem, referunt Ioan. Bernart. ad Statium lib. 4. Thebaidos pag. 106. Cardin. Cæsar Baron. tom. 5. annalium Ecclesie anno Christi 358. pag. 48. Ioan. Pined. in lob. cap. 1. vers. 2. pag. mihi 86. Fr. Bernard. de Britto in monarchia Lusitana part. 2. lib. 5. tit. 2. fol. 39. vers. Beller. disquisition. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 17. a num. 12. quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 2. alleg. 9. num. 10.

Verum circa hunc text. Salzed. loco proxime citato, ita ait. Secundum verò ius Concilij Carthaginensis, vnde profectum fuit. cap. Clericus, barbas radere prohibitum est, nam, vt scribit Andr. ab Exea in rub. de constitut. num. 62. in codice Conciliorum sic legitur: Clericus neque comam nutriat, neque barbam radat, & rectè, nam lege antiqua sic præceptum Dominus populo suo Leuitici cap. 19. ibi, nec radetis barbam; idem etiam præceptum cap. 21. ad Sacerdotes Aaron verba faciens (vide circa hoc quæ adducunt Marc. Anton. Marsil. de Ecclesiasticis redditibus part. 2. cap. 19. num. 18. & Carol. de Grassis de effectibus cleric. effectu 37. num. 3.) Romæ verò, & in multis Orbis partibus consuetudinem receptam est vt barba Clericis sit permissa, modò labrum superius radatur, sicut testatur Martin. Nauarr. in manuali confess. cap. 25. num. 110. Menoch. de arbit. casu 392. num. 27. Ioan. Pier. in tract. de barb. à Sacerdotibus portandis.

C A P. Clericus. ij. VI.

Ex Concil. Triburien.

Clericus, qui non est in sacris, nec est profectus religionis, si accipiat uxorem, illam non dimittat, sed coronam ferat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellamer. Ioann. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Ancharan. Buttr. Henric. Panormitan. Bald. Ioann. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 3. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 354. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur Burchar. lib. 8. Decretal. cap. 79. Iuo p. 7. c. 115. & Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 1. cap. 6.

Probat hic text. Clericum in sacris Ordinibus non extentem posse matrimonium contrahere, de quo latè Sauch.

Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 31. Gutier. cod. tract. cap. 94. num. 19. Bonacin. cod. tract. q. 3. punct. 9. num. 1. & dixi ad cap. 2. qui clerici, vel uouentes, &c.

- 3 Sine gradu.] Intellige sacro, cum glossa in presentis, vt per Corfer. in sing. verbo accusatio, incip. An laicus n. 2. Roder. Suar. in questionibus maioratus, num. 34. Couar. in cap. quia nos, num. 4. de testament. vbi glossam communiter receptam dicit.

SVMMARIVM.

- 1 Clericus debet tonsuram deferre, & si non vult, potest inuita a suo superiore tonderi.
- 2 Clerici comam & barbam nutrientes etiam inuiti tondendi sunt.
- 3 Beneficium non confertur in inuitum.

CAP. Clericis. VII. Alex. III.

- 1 **C**lerici, qui comam nutriunt, & barbam, etiam inuiti a suis Archidiaconis sunt tondendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Io. Andr. Anan. Imola, Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. a Capistrano, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 4. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 354. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 2. sub tit. de Clericis, vel Monachi, cap. 6.
- 2 Dicit hic text. Clericos comam, & barbam nutrientes etiam inuitos tondendos esse, vt per Bellet. disquis. clerical. part. 1. iur. de disciplina clericali, §. 17. num. 11. contra comam nutrientes plura satis eleganter de more adducit Illustr. D. meus Rodericus a Cunha post primam huius libri impressionem a me visus in comment. ad cap. prohibete 21. ex num. 4. dist. 23. pag. 173.
- 3 In glos. Inuiti. ibi, item argum. quod beneficia conferuntur in inuitos. Nam regulariter est beneficium non confertur in inuitum, vt per Tiraq. de nobilit. cap. 6. num. 40. Surd. conf. 167. n. m. 15. Cardos. in praxi iudicum, verbo beneficium, num. 65. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. B. concl. 52. Thom. de Thomasteris in scripturis legum reg. 60. vbi limitat quando tractatur de publica salute, & utilitate, de quo etiam reg. 151.

SVMMARIVM.

- 1 Monialium monasteria frequentans, & monitus non desistens, si Clericus est, deponitur, si laicus, excommunicatur.
- 2 Monialium ad monasteria accessus omnibus in vniuersum iuris prohibitus est.
- 3 Regulares ad monasteria monialium cuiuscumque Ordinis accedere prohibentur.
- 4 Censura per statutum, aut edictum Episcopale aduersus aduentes monasteria monialium, & cum illis alloquentes, comprehendit tam subditos, quam non subditos.
- 5 Alloquutio cum monialibus, & accessus ad earum monasteria, vt permittatur debet adesse legitima causa.
- 6 Laici possunt a iudice Ecclesiastico puniri, si dum moniti fuerint, a monasteriis monialium non se abstinerint.
- 7 Frequentia inducitur ex duabus vicibus.
- 8 Frequentia alloquendi cum monialibus ex quibus vicibus inducatur arbitrio iudicis relinquitur.

CAP. Monasteria. VIII.

- 1 **C**lericus qui praesumit frequentare monasteria monialium sine rationabili causa, arceri debet ab Barbof. Collect. Tom. 11.

Episcopo, & si non desistit, suspendatur ab officio ecclesiastico, laicus vero excommunicetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anania. Host. Anch. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. Capistrano, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 4. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 354. remissive Ximen. in concord. p. 1. desumitur ex Concil. Lateranen. sub Alexand. III. cap. 11. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 8.

Si quisquam Clericum.] Notatur ad hoc, quod omnibus in vniuersum iuris prohibitus est accessus ad monialium monasteria, nisi ex iusta, & rationabili causa, vt declarat Fr. Ludou. Miranda in mannali Pralat. tom. 2. tract. de sacris monialib. q. 4. art. 1. concl. 1. Regulares etiam ad monasteria monialium cuiuscumque Ordinis accedere prohibentur, per Decretum Sacrae Congregationis supra Episcopos, & Regulares, sub datum Romae Nonis Maij 1590. cuius decreti tenorem referunt Soib. in compendio attendicant. verbo ingredi monasteria, Quarant. in summa bullary, verbo Monasteria monialium, pag. 451. in nouiss. impress. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rub. 12. cap. 16. num. 43. ver. Illustrissimi, vbi refert decretum hoc. fuisse extensum ad Regulares Sancti Ioannis Hierosolymitani per Sacram Congregationem Vicario Neapolitano rescribentem, & num. 42. resoluit Regulares aduentes monasteria monialium absque Episcopi licentia non incidere in penam excommunicationis, quam Episcopus suo edicto proposuit, si habeant ex privilegio non posse ab Episcopo excommunicari, prout refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 102. num. 72. & 73. Illud tamen aduertere oportet, praedictam censuram per statutum, & edictum Episcopale aduersus aduentes monasteria monialium, & cum illis alloquentes, comprehendere etiam tam subditos, quam non subditos accedentes ad monasteria exempta monialium subdita Regularibus, qui non sunt iurisdictioni Episcoporum, existentia intra suam diocesim, prout optime resoluit Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 393. n. 23. cum seqq. quod intelligi dummodo veritus fuerit accessus ad monasteria etiam exempta, alioquin generica prohibitio non afficit euntes ad exempta, cum Syluest. Rosel. & Roland. quos refert, & sequitur, resoluit Campanil. d. cap. 16. num. 45.

Sine manifesta, &c.] Ergo adesse debet legitima causa, ob quam permittatur alloquutio cum monialibus, & accessus ad earum monasteria, Fr. Ludou. Miranda d. art. 1. concl. 1. & non sufficit occasio consanguinitatis, praxis Episcopi par. 2. verb. Moniales, §. 7. ver. circa secundum, Stephan. Gratian. d. cap. 393. num. 16. quos refero ego ipse d. alleg. 102. n. 71.

Per Episcopum arceatur, &c.] Ergo laici possunt a iudice Ecclesiastico puniri si dum moniti fuerint, a monasteriis monialium non se abstinerint, vt per Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 50. quem refero ego ipse d. alleg. 102. num. 71.

In glos. Frequentare. ibi, sed frequentia videtur ex duabus vicibus. Notatur ad hoc, quod frequentia inducitur ex duabus vicibus, vt per Mascard. de probat. concl. 424. n. 16. Et in terminis quod frequentia alloquendi cum monialibus inducatur ex duabus vicibus, tenet Cosm. in prag. sanct. ad cap. frequens, §. quapropter fol. 54. Steph. Grat. discept. forens. cap. 393. num. 17. Ego tamen credo melius dicendum istius frequentiae declarationem, si ea intercedat in hoc casu, remittendam esse iudicis arbitrio, cur. Nauar. in cap. cum consideret, ver. multiplici, n. 23. de poenit. dist. 5. Campanil. in d. cap. 16. n. 40. Sanch. in precepta Decalogi, lib. 6. cap. 16. a num. 109. quos refero d. alleg. 102. num. 70. adde Ludou. Miranda d. tract. de sacris monialib. q. 4. art. 1. concl. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus potest statuere in Ecclesia certum numerum clericorum secundum ipsius facultates, qui uiuant in communi, & contradictores ad hoc compellere, & istos in communi uiuentes potest absolueri ab excommunicatione incurta propter iniectionem manuum in socium.
- 2 Religiosorum & mulierum certus numerus is constituitur debet, qui ex propriis monasteriorum redditibus, vel consuetis elemosynis sustentari possit.
- 3 Canonici extranumerarij an habeant vocem in electionibus Episcoporum, remissiuè.
- 4 Expenfarum ratio habenda est in facultatibus astimandis.

CAP. Quoniam. IX.

- 1 Episcopus, si facultates Ecclesie sufficiunt, potest statuere certum numerum clericorum, qui uiuant in communi, & potest compellere contradictores ad hanc obseruantiam per suspensionem officij, & beneficij, vel grauiori pena, non obstante appellatione. Item si quis horum uiuentium in communi sit excommunicatus ob percussione[m] socij, potest Episcopus eum absolueri, & penitentiam illi imponere, dummodo atrocitas facti grauiorem penam non exspectat. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 5. Alagona in *compend. iuris Canonici*, pag. 354. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 10.
- 2 Certum in eis ualeatis, &c.] Certus enim Religiosorum & mulierum numerus in quolibet monasterio is tantum constitui debet, qui ex propriis monasteriorum redditibus, vel consuetis elemosynis sustentari possit, ut ex Concil. Trident. pluribusq[ue] Doctoribus annotauit de officio & potestate Episcopi part. 3. alleg. 98. num. 1. & nouissime in Sacra Concilij Congregatione hoc ipsum nouè decisum & stabilitum est.
- 3 De Canonici extranumerariis, & an habeant uocem in electionibus Episcoporum, & aliorum Prelatorum, dixi ad cap. cum M. 9. num. 16. & 17. sup. de constitut. Et quòd ille, qui est supra numerum, si admittatur in collegio, non gaudeat beneficio collegij, per hunc text. tenet Corfet. in *sing. verb. supranumerariis*; & an distributiones quotidianas lucretur, habeatque iura canonica, uide Monet. de *distributionib. quotidianis part. 2. quest. 1. num. 9. cum seq. q.*
- 4 In glos. Et expensis. ibi, in *facultatibus astimandis habenda est ratio expensarum*. Vide Palat. in *repet. cap. per ueras, de donation. inter uirum, & uxorem*, §. 18. num. 30. Tiraquel. de *retractu ligni*. §. 15. glos. 1. n. 3. Mexi. in *tract. tassa panis* concil. 2. num. 94.

S V M M A R I V M.

- 1 Indices ecclesiastici, & delegati gratis iudicare debent.
- 2 Index pro munere temporali sententiam ferens quas penas incurrat, remissiuè.
- 3 Delegatus Papa habet expensas victus ubi exit domum.
- 4 Ordinarius index cum accedit ad aliquem locum sue iurisdictionis se ipsum alit.
- 5 Iudici data non quidem determinatè in fauorem dantis, sed simpliciter, & indeterminatè, ut eum expediat,

prout iustitia postulauerit, an sint obnoxia restitutioni, ostenditur, & num. 6.

- 7 Esulemia & poculenta ac alia modica munera, an & quando iudici dari possint, & quid atenno iure Digestorum, Authenticorum, & Pontificio, ostenditur, & num. 8. & 9.
- 10 Sportula recipi an possint.
- 11 Sententia uenales sunt nulla.
- 12 Iudici dans pecuniam pro conseruatione iuris sui, vel etiam pro redemptione indebita vexationis, non tenetur in aliquo, nec puniatur.
- 13 Litiganti licitum est in foro conscientia ad redimendam vexationem iudici etiam publicum stipendium habenti dare aliquid temporale ut pro se iustam sententiam ferat. quando, &c.
- 15 Iudici datum in dubio, presumitur datum in malum.
- 16 Sententia uenalis arbitri est ualida.

CAP. Cùm ab omni. X.

Innocent. III.

Iudices ecclesiastici & delegati non debent accipere decimam, vel quotam litis, etiamsi esset consuetudo, vel quamuis laici id accipiant nomine Assessorum, quia gratis est iudicandum, & uenales sententia à iure etiam ciuili reprobantur. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 6.* Alagona in *compend. iuris Canonici*, pag. 355. remissiuè Casal. in *annotat. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 1.

De iudice pro munere temporali sententiam ferente, & quas penas incurrat, uide in *tit. ff. & Cod. ad leg. Iuliam repet. cap. qui uelit* 11. q. 3. cap. non sanè, uers. sed non ideo 14. q. 5. c. militare, ad fin. 23. q. 1. Couarr. qui hanc iudicis turpitudinem, & peccatum multis prosequitur, in *reg. peccatum p. 2. §. 2. num. 1. col. 3.* Menoch. de *arbitr. casu* 342. Decian. in *pract. crimin. lib. 8. cap. 33. & c. 55. ex num. 6.* Nauarr. in *man. cap. 17. ex num. 33.* Cened. qui multa in hoc proposito tum ex sacris, tum etiam ex humanioribus litteris congerit, ad *Decreta. collect. 134.* Sor. de *iustitia lib. 4. quest. 7. art. 2.* Molin. eod. *tract. 2. disp. 83. à princip.* Lell. in *simili tract. lib. 2. cap. 14. ex num. 62.* Rebell. de *obligat. iustit. p. 2. lib. 18. q. 20. & 22.* Farin. in *praxi crimin. p. 3. q. 111. à princip.* & præcipue ex num. 15.

Præter expensas victualium, &c.] Notatur ad hoc, 3 quòd delegatus Papæ habet expensas victus ubi exit domum, ut per Surd. de *alimentis, tit. 1. quest. 79. num. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 57. num. 8.* ubi num. 9. idem resoluit in Legato, Nunciis, & uisitoribus Apolliticis. Ordinarius uero index cum accedit ad locum aliquem suæ iurisdictionis, alit se ipsum, nec pro impensis victus, & equi, & uecturæ quidquam exigere potest à partibus, ut per Surd. *d. quest. 79. num. 7.* & Stephan. Gratian. *d. cap. 57. num. 11.* ubi num. 12. idem resoluit in Conseruatore.

Ngis attendentes, &c.] An & quando data iudici non quidem determinatè in fauorem dantis, sed simpliciter, & indeterminatè, ut eum expediat prout iustitia postulauerit, restitutioni sint obnoxia, poterit ab aliquibus in dubium reuocari, in quo distinguere oportet inter ius antiquum Digestorum, de quo in *l. 2. uers. sed si dedit. ff. de cōdiçt. ob turpem caus.* & inter ius nouum Authenticorum, de quo in *aubent. ut litigantes iurent in exordio litis*, &c. circa *princ. collat. 9.* Nam de iure antiquo Digestorum spectata rei natura danti concedebatur

batur actio ad repetendum, quia turpitudine huius dationis verfabatur solum ex parte accipientis, non vero ex parte dantis, quippe quod eo tempore non censebatur in ea datione iudicē corruptibile, & ita nec deliquisse videbatur, vnde succedebat reg. text. in l. i. in fine, & in l. 4. vers. quoties ff. de cond. ob turp. caus. At vero ex dicto iure nouo Digestorum nunquam repetitio danti concedi potest, sed munus datum iudici publicum stipendium habenti adiudicatur fisco in foro exteriori, quippe quod supposita hac noua iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in vniuersum dationem ex quacunque causa iure non permessa iudici factam, iam non est licita, sed turpis hæc datio ex parte etiam dantis, quantumuis ipse à parte rei non intederit iudicem corrumpere, ac ita in particulari celsauerit negatiuè finis huius nouæ prohibitionis, neque enim ob id cessare debet eadem prohibitio, iuxta text. sic intelligendum in l. profpexit, vers. quod quidem, ff. quis & à quibus. Ex quibus ita post glos. verbo dedit, ad fin. in d. l. 2. resolunt sub hac distinctione Bart. in auth. nono iure n. 3. C. de pœna iudic. qui male iudic. Salicet. in l. vlt. num. 2. in fine, vers. hodie vero. C. eod. tit. Bald. in d. l. 2. col. 1. vers. hodie fecus, vbi Alberic. n. 3. Mol. de iust. tract. 2. disp. 90. num. 2. & citati per Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 111. n. 111.

6 Limita tamen supradicta ne procedant in muneribus, quæ iudici data fuerint gratis, & per modum donationis liberalis, seu gratitudinis absque vlla ratione pretij, vt quia data sunt ex amicitia, orta etiam contemplatione officij publici iudicandi, aut ex gratitudine, & gaudio rei iuste obtentæ, vel etiam vt animus iudicis in posterum beneuolus reddatur ad negotia dantis expedienda similiter secundum iustitiam, immo & ad ipsamet negotium cœptum, & adhuc infectum diligenter expediendum intra iustitiæ limites in fauorem ipsius dantis; hæc etenim non in vim pretij, sed liberaliter & gratis iudici data, non tenentur ipse danti restituere ante condemnationem, nec cuiuslibet alteri ante illam, vel antequam ad acquirendum hæc dona inhabilis ab aliqua lege reddatur. nam licet in his etiam terminis censeretur hodie prohibitus iudex sic accipere, & litigans sic dare, supposita noua & vniuersali prohibitione Authenticorum, de qua supra, & proinde concludi videatur posse & debere iudicem accipientem puniri in foro exteriori, & per sententiam priuari rebus sic donatis; tamen ante illam non incurrit huiusmodi priuationem, nec proinde tenebitur interim in foro conscientie illa restituere. nam in hac acceptance non offendit iustitiam ipsius dantis, quia dum liberaliter & gratis dedit, vt supponimus, consequenter fuit in ea datione, & dominij translatione omnino & perfecte voluntarius, & nullius iniustæ sententiæ, aut dilationis metu coactus. Vnde meritò hanc limitationem colliges ex traditis per Molin. de iustit. tract. 2. disp. 88. sub num. 6. cum seqq. & ex num. 15. & disp. 95. sub num. 22. & ex his, quæ post Petr. Nauarr. & Tolet. tradit Reb. de obligat. iustit. p. 2. lib. 18. q. 20. num. 2. Iacob. de Graff. in auctis decis. lib. 2. cap. 123. num. 15. Less. de iust. lib. 2. cap. 14. n. 72. post alios Sayr. in clau. Regia lib. 10. tract. 5. cap. 3. n. 24. vbi multis confirmat exemplis de actibus virtutum, quos gratis facere tenemus, vel vitiorum, quæ gratis fugienda sunt; & tamen licitè in foro conscientie ante legitimam iudicis prohibitionem possumus absque onere restituendi accipere aliquid ab eo, qui nobis id dederit euidenter ex liberalitate per modum gratificantis, vel etiam inuitantis, allicientis, & rectè disponentis animum nostrum, etiam sub expressa conditione fauendi, vel omittendi ea, quæ gratis facere, vel omittere tenemur.

7 Circa esculenta, & poculenta, ac alia modica munerata, sciendum est quod de iure communi antiquo Digestorum cuiuslibet seculari etiam Ordinario dari poterant esculenta, & poculenta, non quidem ab eo expressè, vel tacitè petita, sed sibi oblata ex mera liberalitate, & tam exigua vt consumantur intra paucos dies arbitrio prudentis definiendos, iuxta circumstantias tum iudicis recipientis, tum personæ largientis, tum denique rei oblatæ, & similibus, dummodo non ab vno, & eodem frequenter offerantur progressu temporis, iuxta text. in l. solent, vers. non vero ff. de offic. Proconf. & in l. plebiscito ff. de offic. presid. cum traditis per Azeued. l. 1. ex num. 17. tit. 6. lib. 3. noua recop. Auiles ad cap. 1. Prator. ex num. 10. Auendan. de exequendis mand. lib. 1. cap. 2. ex num. 4. Menoch. de arbitr. casu 517. num. 13. cum seqq. iuncto num. 22. Rebuff. ad leges Gallie, tit. de salar. ex num. 4. Iacob. de Graff. d. lib. 2. cap. 123. n. 11. Molin. d. tract. 2. disp. 84. num. 1. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 28. ad fin. Reb. d. q. 2. 2. num. 3. Quæ quidem iura procedunt ex ea ratione, quia non erat verisimile quod propter hæc modica munera moueretur animus iudicantis, vt bene obseruat glos. verbo consumi, in cap. statutum, §. insuper, de rescript. in 6. Graff. Azor. & Reb. proxime citatis locis.

8 Postea vero iure nouo Authenticorum in auth. vt indices sine quoquo suffragio, §. scriptum est exemplar in 2. vers. quapropter, collat. 2. & in auth. de mandatis Principum. §. oportet, collat. 3. fuerunt prohibita huiusmodi etiam munera, itaut iudici nihil sub ratione muneris dari, nec ab eo accipi possit, nisi publicum stipendium non haberet, sic emendato antiquo iure Digestorum in d. l. non solent, vers. non vero, & in d. l. plebiscito, vt bene obseruat glos. pen. ibi, Molin. d. disp. 84. num. 1. vers. obserua, Decian. in tract. crimin. lib. 3. cap. 35. tit. qui committant, & quibus modis committatur crimen repetundarum, num. 14. in fine, & alij plures citati per Menoch. d. casu 517. num. 13. vbi num. 18. refert aliquos contrarium tenentes.

9 Quod attinet ad ius Canonicum distinguere oportet inter iudices delegatos Summi Pont. & inter iudices ordinarios, etenim quoad dictos delegatos dispositum est in cap. statutum, §. insuper, de rescript. lib. 6. vt ipsi dicta solum munera in cibo & potu à partibus spontaneis accipiant, quia scilicet stipendium habere non solent, non quidem quod eorum munera illo dignum non sit ex natura rei, sed potius, quia ius Canonicum in d. §. insuper, & in hoc text. voluit eos in locum stipendij contentos esse sufficienti sustentatione, quam supponunt habere ex redditibus horum beneficiorum, vt habetur in hoc text. & in hoc etiam themate loquitur d. §. insuper, iuncto princ. eiusdem cap. dum ibidem agit de Legatis Sedis Apost. qui quidem de iure nouo illius text. vt tales esse possint debet habere dignitates, aut personatus, vel Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, obseruant Doct. in hoc text. vbi Panorm. num. 11. Adrian. quod lib. 10. art. 1. ante lit. Et. & alij, quos sequitur Molin. d. disp. 84. sub num. 11. & 12. consequenter inferentes quod si huiusmodi delegati congruam sustentationem non haberent aliunde ex beneficio, aut redditibus ecclesiasticis, poterunt aliquid à partibus accipere pro suo munere exequendo. At vero quoad iudices ordinarios ecclesiasticos, nempe Episcopos, & alios Prælatos, idem est dicendum quod supra dixi quoad iudices ordinarios seculares de iure Authenticorum, itaut nec ipsa etiam esculenta, & poculenta possint accipere à partibus, nisi in duobus casibus statim dicendis, quippe quod habent pingue beneficium, quod sibi ipsis cedit in stipendium ad sustinenda omnia onera suo beneficio annexa, vnde succedit dicta prohibitio Authenticorum

rum, vt bene contra Sylu. *verbo iudex* il. 1. q. 8. & 9. prosequitur Molin. *d. disp. 84. sub n. 8.* Sayr. *in clau Regia, lib. 12. c. 13. sub n. 18.* post gloss. & Panor. n. 13. *in hoc text.* & post alios ab eodem Sayr. citatos idem resoluentes, etiam si Episcopus causa litigantium egredereetur domicilium, prout etiam idem resoluunt Molin. *ibid.* in iudice delegato eiusdem Ordinarij non solum ad vniuersitatem causarum, sed etiam ad causam particularem, sequutus sententiam gloss. *verbo expensas, in hoc text.* & Syluest. *vbi proxime, contra aliam gloss. aliter distinguentem verbo moderatas, ante fin. in d. §. in super, & contra Panormit. eam amplectentem d. num. 13.* Quod autem attinet ad duos casus exceptos, in quibus Ordinariis ecclesiasticis conceditur de iure Canonico, vt non obstante dicta generali prohibitione accipiant a partibus esculenta, & poculenta, reperies primum casum *in cap. cum sit Romana, de sim. videlicet quando consecratur Ecclesiam, & secundum casum habes quando visitant diocesim, vt habetur in cap. cum Apostolus, & in cap. sopita, & in cap. cum nuper, de censib. Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 3. & obsequant Molin. *d. tract. 2. disp. 85. vbi prosequitur casum visitationis, Azor. instit. moral. p. 3. lib. 13. cap. 30.* Sayr. *in clau Regia, lib. 3. cap. 9. num. 31. & sub d. n. 18.* Quamuis contrarium, immo quod indistincte attento omni iure Canonico, & ciuili possit quilibet iudex ecclesiasticus, vel secularis, tam Ordinarius, quam secularis accipere licite esculenta, & poculenta, quæ in dictis iuribus *xenia* vocantur, intra paucos dies consumenda, crediderit inaduerterent Sayr. alios referens *d. cap. 13. num. 19.**

10 *Gratis studeatis litigantibus, &c.]* Ergo sportulæ recipi non possunt, de quo vide Roman. *sing. 183.* Corset. *in sing. 297. verbo sportule, Bouer. sing. 3. n. 8.* Soar. *de relig. lib. 4. de simonia, cap. 20. num. 16.*

11 *Et venales sententia, &c.]* Notatur ad hoc, quod venales sententiæ sunt nullæ, de quo vide apud Lusitanos *Ordin. Reg. lib. 3. tit. 75. in princ. num. 7.* & apud Castellanos *l. 13. & 9. in fine tit. 22. part. 3.* Menoch. *de arbit. casu 343. num. 6.* Mench. *vsufreq. cap. 37.* Auiles *ad cap. 1. Pratorum, verbo donation. num. 6.* Rebuff. *de reprobat. testium, num. 405.* Pereg. *de iure fisci, lib. 7. tit. 4. num. 5. cum seqq.* Aloyf. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1499.* Farin. *in praxi crimin. part. 3. q. 111. n. 197.*

12 *In gloss. Abstinere. ibi, nisi vbi quis redimit ius suum, &c.]* Collige ex gloss. quod dans iudici pecuniam pro conseruatione iuris sui, vel etiam pro redemptione indebitæ vexationis, non tenetur in aliquo, nec punitur, quia hoc non est malum, nec species mali, vt

13 per Farin. *d. q. 111. num. 116.* Licitum est enim in foro conscientia litiganti ad redimendam vexationem iudici etiam publicum stipendium habenti dare aliquid temporale, vt pro se iustam sententiam ferat, quando imminet periculum certum, aut omnino verisimilius futurum quod evidens litigantis iustitia ab eo iudice iniquè alioquin iudicaturu præuertatur, vel iniuste differatur, cum maiori eiusdem detrimento, quod quidem ipse alia via euadere non poterat, ita gloss. *verbo ille, in d. cap. non sanè 14. q. 5.* Abb. *in presenti, num. 8.* Syluest. *verbo restitutio 2. §. 1.* Couar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 3. num. 1. col. 2.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. lib. 2. cap. 123. ex n. 1.* Menoch. *de arbit. casu 343. num. 8.* & 9. Fr. Emman. *in sum. tom. 2. cap. 41. num. 7.* Molin. *d. tract. 2. disp. 88. num. 2. cum seqq.* Sayr. *in clau Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. num. 6.* Less. *d. lib. 2. cap. 14. num. 64.* Rebell. *d. q. 22. num. 4.* Farin. *d. q. 111. n. 109.* quicquid oppositum tenuerit gloss. *1. in d. cap. qui rectè 11. q. 3.* Sot. *de instit. lib. 4. q. 7. art. 1. ad 2.* existimantes quod licet iuste possimus petere indeterminatè à iudice, & ei dare aliquid temporale, vt iuste iudicet,

tamen turpiter faciemus si ei demus exprimendo determinatè, vt pro nobis ferat sententiam etiam iustam. Quæ quidem sententia non solum vera est in foro interiori, sed etiam in foro exteriori, ita vt in eo dans iudici vt supra, repetere possit, vt colligitur ex Abb. *d. num. 8.* Syluest. *verbo iudex 1. quest. 12. pronum. 6.* Graff. *d. cap. 123. num. 2.* Molin. *d. disp. 88. ex num. 2. & disp. 90. sub num. 11.* Couar. Menoch. Less. Rebell. & Farin. *citatis locis.*

Contra quas resolutiones non obstat quoddam alia 14 remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem superflua ad redimendam hanc iudicis vexationem, nempe recusatio, vel appellatio, ac proinde dicta datio necessaria non sit, & consequenter improbari debeat, quia responderetur hæc iuris remedia non esse aded certa in sui executione, immo vltimum esse in hoc respectu dubia, cum pendeant ex arbitraria probationum admisione, & ex aliis quæ solent cuiuslibet litis dubium euentum reddere, iuxta text. *in l. quod debetur 51. ibi, & euentus executionis possit esse incertus. ff. de peccul.* quod cum ita habeat, rationi consonat vt aliud remedium quaratur, quod non ita dubium sit, sed aded certum ac ipsummet damnus ex iniquitate iudicis indubitanter imminens, vt in effectu bene considerans responderet Fr. Emman. *d. num. 7.* Nec etiam obstat text. *in l. 2. vers. sed si dedit, ad fin. ff. de condit. ob turpem causam,* dum probat quod si litigans dederit iudici, vt pro se in bona causa pronuntiet, censetur iudicem corrupisse, & ita crimen contraxit, quia responderetur illum text. & eius rationem non procedere in foro interiori, quippe quod in eo non potest censeri iudex corruptus saltem ex parte dantis, quando is, qui aliàs esset iniuste iudicaturus, modò accepta pecunia iudicat pro eo, qui iustam causam habet, & ita ab iniquitate reducit ad rectitudinem, videlicet ab iniqua sententia ad iustam, & consequenter deniat a formalitate corruptionis, quæ consistit in eo quod à rectitudine corruptionis defleat, vt bene eundem text. intelligens respondet Iacob. de Graff. *d. cap. 123. n. 4.* quinimo nec quoad forum exterius idem text. locum habet, supposito quod ex circumstantiis externis verosimiliter appareat in his terminis non interuenire corruptionem iudicis, maximè ex parte sic dantis, iuxta tradita per Molin. *d. disp. 89. in fine, vbi optimè hanc extensionem deducit per episcopiam, ex mente eiusdem text. & cuiuslibet alterius legis, quantumuis vniuersaliter prohibentis quamlibet murationem factam iudici, vel cuiuslibet alteri publico officiali, & quidem meritò, nulla enim lex humana in dubio intendit, immo nec potest tollere defensionem necessariam iure naturali omnibus concessam, iuxta notata in cap. 1. per text. *ibi, de causa possess.* qua sanè defensione vitur ille, qui ad redimendam vexationem in supradictis terminis iudicem munerat, vt bene aduertit Sayr. *in clau Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. sub n. 10. col. 2. sub vers. ratio est.**

In ead. gloss. *ibi, semper tamen præsumitur esse malum.* 15 Notatur ad hoc quod quando pecunia, vel aliud munus datur iudici simpliciter, non expressa causa dationis, in dubio, dum aliud legitime aliunde non apparuerit, præsumitur datum iudici in malum, id est, non esse datum pro redimenda vexatione, sed potius pro iudice corrupendo, & sollicitando ad sententiam ferendam pro ipso dante, vt per Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 111. num. 117. iuncto num. 105. & 108. inde concludens sic dantem non posse repetere.*

In gloss. *Reprobetur, vltim. ibi, si autem fuerit 16 sententia arbitri, tenet.* Notatur ad hoc quod venalis sententia

De vita, & honestate Cleric. Tit. I. 9

sententia arbitri est valida, vt per Camill. Borrel. in *summa omnium decis. tit. 63. num. 384.* quem refert patrens meus in *comment. ad Ordin. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 75. in princ. n. 7. in fine.*

C A P. Deus, qui. XI.

Religiosi diuersi habitus missi ad prædicandum de nouo conuersis, ne populi scandalizentur, debent accipere communem, & honestum habitum, vt sint conformes. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anch. Butr. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 8.* Alagona in *compendio iuris Canonici pag. 355.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ludi theatrales etiam prætextu consuetudinis in Ecclesijs, vel per clericos fieri non debent.*
- 2 *Ludi theatrales, seu representationes in Ecclesijs fieri non debent.*
- 3 *Clerici non possunt personarum habitum suscipere, vel laruis se tegere.*
- 4 *Laicus utens causa ludibrij veste religiosa virorum, aut mulierum, peccat mortaliter, & grauius puniatur.*
- 5 *Iudex ecclesiasticus punire potest seculares induentes habitum regularium in ludibrium.*
- 6 *Representationes facere possunt clerici rerum piarum, & solemnitarum Fidei nostræ.*

C A P. Cùm decorem. XII.

Ludi theatrales non debent fieri in Ecclesia, nec per clericos sacros, nec obstat consuetudo, quia est corruptela inquinans honestatem Ecclesiæ. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellem. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anch. Butr. Panor. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 8.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 355.* remissiuè Ximen in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 4.*

Ludi sunt in Ecclesijs, &c.] Notatur ad hoc, quòd ludi theatrales, siue repræsentationes in Ecclesijs fieri non debent, vt per Nau. in *tract. de oratione, cap. 5. num. 25.* Zerol. in *prax. Episcop. par. 1. verbo repræsentationes,* Fructuos. Bisbe in *el tratado de las comedias, cap. 3. fol. 13.*

Theatrales.] De ludis amphitheatralibus & scenicis agit Illustrissimus D. meus Rodericus à Cunha in *comment. ad cap. praterea 3. n. 1. dist. 5. 1.*

Monstra laruarum.] Vide Peres in libello quem scripsit contra *las mascarar,* id est, aduersus eos, qui cauatos cortices, (vt vocat Virgilius) ori admovent, ac laruari in publicum exeunt, Greg. Lop. l. 3. *verbo vesfiduras tit. 12. part. 5.*

Verum etiam aliquibus, &c.] Notatur ad hoc, quòd clerici non possunt personarum habitum suscipere, vel laruis se tegere, vt per Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 39. cap. 11.* Lambertin. *de iure patron. lib. 2. par. 2. q. 9. art. 26. num. 5.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 6. quæst. 8.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 23. num. 7.* Ioculatores enim, & repræsentantes in scenis pretio recepto, seu causa quæstus, dum se in arte affuefecerint, sunt infames, & non possunt promoueri ad Ordines, vt per Greg. l. 5. *verbo iuglar tit. 7.*

part. 6. Fructuos. Bisbe d. tract. de las comedias, cap. 12. vbi ad longum quòd officium repræsentandi vtroque iure ab antiquis pro vili, & infami habitum est. Nec etiam licet clericis interesse comedijs cum spectatores suo accessu & præsentia causam afferant scenicis turpia agendi, insuper quia elargiri pecunias histronibus immane flagitium est, Petr. de Gusman in *lib. bienes del honesto trabajo, discurso 6. §. 7.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 5. quæst. 11. num. 8. cum seqq. vbi ex num. 1. probat comediarum impudicorum auctores mortiferi criminis esse reos.* Verùm si comediarum auctores ob solam vanam curiositatem absque periculo probabili lapsus, etiam si res turpes repræsententur, & modus repræsentandi sit turpis, ego puto non esse peccatum mortale, cessante scandalo, quòd existimo modò non esse, quia frequentissimum est clericis comedijs interesse, ita Fr. Emman. in *sum. tom. 3. cap. 71. num. 1.* Ioan. Salas in 1. 2. *tom. 2. tract. 13. dist. 6. sect. 24. num. 165.* Lorca in p. 2. *tom. 2. dist. 28. de peccatis, memb. 3. vers. ex dictis, in fine,* Paul. Squil. *de oblig. sacerdot. p. 2. num. 45.* Sanchez de *matrim. lib. 9. dist. 46. num. 41.* Bonacin. in *simili tract. q. 4. punct. 9. n. 22.*

In *glos. Monstra laruarum.* ibi, *prohibitum est etiam 4 causa ludibrij vti habitu monachali, vel alio religioso, &c.* Notatur ad hoc, quòd secularis vtens veste religiosa virorum, aut mulierum causa ludibrij, v. l. vituperij, peccat mortaliter, & grauius puniatur, vt per Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 2. quæst. 76. art. 7.* Fructuos. Bisbe d. *cap. 3. fol. 18.* Bellet. d. §. 23. num. 10. Vnde potest iudex Ecclesiasticus punire seculares induentes habitum Regularium in ludibrium, seu per iocum, vt in comedijs, theatris, & huiusmodi, idem Bellet. d. *part. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 5. n. 98.*

In ead. *glos. ibi, non tamen hic prohibetur repræsentare, 6* &c. Notatur ad hoc, quòd Clerici facere possunt repræsentationes rerum piarum, & solemnitarum Fidei nostræ, vt Passionis Domini nostri Iesu Christi, vitæ alicuius Sancti, & illis interesse, vt per Abb. *hic n. 1.* Lambert. d. *art. 26. n. 6. in fine,* Bellet. d. §. 23. n. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 *Clerici debent continere, & castè viuere.*
- 2 *Clerici templum, & vas Domini, ac Sacrarium Spiritus sancti esse debent.*
- 3 *Sodomitarum Clericorum pena qua remissiuè.*
- 4 *Concubinarij pena qua remissiuè.*
- 5 *Suspensionem violans celebrando Diuina deponendus est a beneficio, & officio.*
- 6 *Suspensus ex delicto violando suspensionem per exercitium sollempne maioris Ordinis, a quo est suspensus, sit irregularis.*
- 7 *Graci Sacerdotes videntes matrimonio ante Ordines imito minime peccant.*
- 8 *Pœnam pecuniariam Ecclesiasticus iudex imponere nequit.*

C A P. Vt Clericorum. XIII.

Clerici, præsertim in sacris, castè viuere debent, 1 abstinendo se à libidinibus vitio, præsertim illo, propter quòd venit ita Dei, & peccantes puniri debent canonicè pro qualitate delicti, & si ob hoc peccatum suspensos præsumperit celebrare diuina, spoliatur ecclesiasticis beneficiis, ac perpetuò deponatur: & Prælati qui præsumperint tales peccantes sustinere, maxime intuitu pecuniæ, vel alterius commodi temporalis, puniri debent pari pœna, & clerici qui habent coniugem, si peccant, grauius puniantur. Col-
ligunt

iugent ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Ancharan. Butr. Panormit. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 9.* Alagona in *compendio iuris Canonici pag. 356.* remissive Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* desumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innocent. III. *cap. 14.* & refertur ab Anton. Augustin. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 2.*

2 *Casus vinare studeant, &c.*] Cum enim Clerici templum, & vas Domini, & Sacramentum Spiritus sancti esse debeant, dici indignum est eos cubilibus, & immunditiis deseruire, Paul. ad *Roman. 13.* Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem, idem Apost. 1. ad *Thessalon. 4.* nam qui ambulat in via immaculata, inquit Deus per David, hic mihi ministrabit, *Psal. 100.* cum aliis quamplurimis vtriusque Testamenti, ac SS. Patrum auctoritatibus, quas adduco de officio, & potestate Episcopi, *part. 1. tit. 2. glos. 8.* & late Carol. de Grassis de *effectib. cleric. in pralud. à num. 25.* Petr. Grefser. in *sum. Cathol. Fides, verbo calibatus col. 4.* vbi per *cap. Episcopos dist. 3. 1.* obseruat quòd qui diuinis interueniunt, continentibus esse oportet. De virtute castitatis late D. Thom. 2. 2. *quest. 151. art. 1. cum seqq. late Lessius de iustit. lib. 4. cap. 2. dub. 13.* Vnde deducitur male Panorm. in *cap. cum olim num. 4. de cleric. coniug.* docuisse consilium iri Ecclesie si generali statuto caueretur vt clerico nolenti continere liceret ad nuptias conuolare, cuius dictum meritò reprehendunt Sot. *lib. 7. de iustit. quest. 6. art. 1. in fine.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quest. 5.* Sanchez de *matrim. lib. 3. disp. 8. num. 3.*

3 *Propter quod venit ira Dei, &c.*] De penis Clericorum Sodomie crimen committentium, egi late ad *cap. Clerici de excess. pral. pag. 323.*

4 *Incontinentia vitio, &c.*] De penis clericorum: cubinarij dixi commodius ad *cap. sicut 4. & ad cap. vestra 8. de cohabit. clericorum, & mulierum.*

5 *Si quis igitur, &c.*] Notatur ad hoc, quòd violans suspensionem, celebrando Diuina, deponendus est non solum à beneficio, verum etiam ab officio, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori poenit. lib. 3. tract. 2. n. 32.* Nam suspensus ex delicto violando suspensionem per exercitium solemne maioris Ordinis, à quo est suspensus, sit irregularis, Nau. in *man. cap. 27. num. 103.* Valent. *tom. 4. disp. 7. quest. 18. puncto 1.* Sayr. de *cenfur. lib. 4. cap. 16. n. 3.* & alij, quos refert Bonacina *cod. tract. de cenfuris disp. 3. q. 6. puncto 5. n. 5.*

7 *Qui autem secundum regionis, &c.*] Et ideo Sacerdotes Græci vcentes matrimonio ante Ordines inito, minimè peccant, vt per Sauch. de *matrim. lib. 7. disp. 28. num. 6.*

8 *Obtentio pecunia.*] Ergo Ecclesiasticus iudex pecuniariam poenam imponere nequit, de quo vide Cou. *lib. 2. var. cap. 9. num. 9.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 80. num. 4.* Illud tamen verum est attenta noua dispositione Concilij Trid. *sess. 25. de reform. cap. 14. vers. que fabrica,* Episcopum debere multas pecuniarias, ec ipso quòd exacte fuerint, pijs locis assignare, ac proinde non posse portionem aliquam, etiam in minima parte, Vicario pro sua mercede limitare, & minus Camerae suae Episcopali applicare, non obstantia contraria consuetudine, prout resoluunt Sbroz. de *officio Vicarij in addit. lib. 2. q. 143.* Quarant. in *sum. Bullarij verbo pecuniaria,* Piafec. in *praxi Episcop. p. 1. cap. 4. n. 97.* in *princ. Galet. in mag. 4. r. a casum conscientia, verbo poena 1.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori Eccles. decis. 349. in 1. edit. aliàs resol. 300. num. 3. in 2. edit. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 107. num. 19.* Vbi tamen Episcopus admodum pauper esset, eas sibi assumere poterit, secundum Mol-

fel. in *comment. ad consuet. Neapolit. part. 4. quest. 64. sub num. 24.* Aloyf. Ricc. d. *resol. 307. num. 3. vers. limia.*

SVM MARIVM.

- 1 *Clericus à crapula, & ebrietate non se abstinens, ab officio, & beneficio est suspendendus, & n. 2.*
- 3 *Ebrietas quanta mala gignat, ostenditur.*
- 4 *Suspendendus ab officio, vel beneficio est, qui ad potus aequales potatores obligat.*
- 5 *Sponsio facta inter duos, vt qui plus potauerit præsteet centum, non valet.*
- 6 *Iudicis electio est in penis alternatiuis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba dirigitur.*

CAP. A crapula. XIV.

Clerici à crapula, & ebrietate abstineant, nec incitetur quisquam ad bibendum, nec teneatur obligationem exequi de sumendo potus aequales, & qui est culpabilis in prædictis, & à superiore monitus non satisfacit, ab officio, & beneficio suspenditur. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 10.* Alagona in *compendio iuris Canonici pag. 356.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* desumitur ex Concil. Lateranen. sub Innocent. I I. c. 15. refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 3.*

Hanc eand. conclusio. hoc text. desumunt Trot. de *vero & perfecto clerico lib. 2. cap. 59.* Menoch. de *arbitr. casu 404. num. 4.* Camill. Borrel. in *summa omnium decis. tit. 11. à num. 27.* Farinac. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. num. 246.* Et hinc consuetum inebriari minimè posse sacris Ordinibus insigniri, probant *cap. Episcopus, aut presbyter 35. dist. Rebuff. in praxi benefic. part. 2. tit. de clericis ad sacros Ordines male promotis, glos. 4. num. 8.* Salzed. ad *Bernard. c. 80. lit. A. vers. vnde, Cened. ad Decretum collect. 33. num. 4.* Farinac. d. *lit. C. num. 252.* nam vinolentum Sacerdotem & Apostolum damnat, & vetus lex prohibet, *cap. vinolentum 35. dist.* quia multa ex ebrietate mala gignuntur, aufert enim memoriam, dissipat sensum, corruptit sanguinem, obtundit visum, infirmat neruos, obrurbar auditum, onerat cerebrum, resoluit viscera, balbutit linguam, confundit intellectum, enervat, & sedat corpus, omnia membra debilitat, exhaurit substantiam, secreta pandit, libidinem prouocat, rixas excitat, prout hæc, & multa alia referunt Menoch. d. *casu 404. à princip. Farinac. d. lit. C. num. 253.* Salzed. ad *Bernard. d. cap. 80. Lessius de iustitia lib. 4. cap. 3. dub. 3. num. 13. cum seqq. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 36. art. 1.* Aldrete de *religiosa disciplina tuenda lib. 2. cap. 15. à num. 39.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. 2. à num. 13.* Campanil. in *diuersorio iuris Canonici, rub. 4. num. 3. cum seqq.* & alij, quos retuli in *tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 1. tit. 2. glos. 11. num. 5.*

Vnde illum abusum, &c.] In Concilio Lateranen. de quo in hoc text. Innoc. I I. abolendum decreuit illum abusum, quo in quibusdam partibus ad potus aequales fuo modo obligant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices foecundiores exhaurit, præcipiens cum, qui super his se culpabilem exhibuerit, nisi à fuo superiore commonitus satisfecerit, ab officio, vel beneficio esse suspendendum, refert Bellet. d. §. 22. num. 33. dc

de quo vide quid dicant Rebuff. *ad l. 43. de verborum signif. pag. mibi 234. Less. d. cap. 3. dub. 4. num. 31. cum seqq.* Camill. Borreil. *d. tit. 1. num. 31.* Vnde non valet sponso facta inter duos, vt qui plus potauerit. centum praestet, de quo vide Stracii. *de mercat. tit. de sponson. p. 4. in cap. finge, vers. item quaro, num. 1.*

6 In gloss. *Vel beneficio. ibi, hoc relinquitur arbitrio superioris, &c.* Collige ex gloss. Superioris arbitrio relinqui quando clericus à crapula, & ebrietate non abstinens ab officio, vel beneficio sit suspendendus, vt per Menoch. *de arbitr. casu 404. num. 4.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 4. num. 63.* Soar. *de censur. disp. 2. sect. 2. num. 12.* Notatur ad hoc quòd in pœnis alternatiuis electio est iudicis, quando ad illum, vel etiam ad neminem verba dirigitur, vt per Nauar. *in cap. consideret, §. ponat, de pœnit. dist. 5. num. 12.* Anton. Gomez. *tom. 3. var. cap. 1. num. 39.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 94.* Cened. *ad Decretal. collect. 59. num. 4.* Felin. *in cap. inter ceteras ex num. 5. & ibi Dec. a num. 9. de rescript. Sayr. in clauis Regia, lib. 3. cap. 8. num. 14.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici debent abstinere à negotiis, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis, & ornatu minus honesto, & habitu honesto vri.
- 2 Clerici mimis, ioculatoribus, & histrionibus intendere non debent.
- 3 Clerici in sacris constituti an peccent mort. si comœdiis intersint, ostenditur.
- 4 Tabernas intrare non licet clericis, nisi sint in itinere, seu in peregrinatione.
- 5 Ludere ad aleas, & taxillos non licet clericis.
- 6 Mala ex ludo prouenientia referuntur.
- 7 Ludus, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis, clericis est permissus.
- 8 Scachorum, siue latruncolorum ludus clericis non est prohibitus.
- 9 Scachorum ludus quare litteratis non conueniat, ostenditur.
- 10 Pœna apposita ludentibus, an comprehendat etiam ludum spectantes, remissiuè.
- 11 Corona in clericis quid significet, ostenditur.
- 12 Habitus clericorum quis proprie dicatur, ostenditur.
- 13 Color rubeus permittitur tantum Cardinalibus, & viridibus Episcopis.
- 14 Annulos deferre clericis non licet, nisi quibus comenit ratione dignitatis.
- 15 Clericis quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, bene tamen quoad priuationem beneficiorum obtentorum.
- 16 Perditum in alea an possit repeti, remissiuè.
- 17 Vendens rem suam in ludo non tenetur de euictione.

C A P. Clerici. ij. X V.

1 C LERICI non debent exercere officia, vel mercicia secularia, maximè inhonestà, nec debent intendere mimis, ioculatoribus, & histrionibus, aut ad aleas, & taxillos ludere, vel talibus ludibus interesse; tenentur habere coronam, & tonsuram congruentem, & diligenter se exercere in exercitiis ecclesiasticis, & aliis bonis studiis, necnon deferre clausa indumenta desuper, quæ non sint nimis longa, vel breuia. Item non debent vri pannis rubeis, vel viridibus, nec manicis, aut forularibus consutiis, frænis, sellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus; nec gerere debent cappas manicatas in Ecclesia sua ad Officium diuinum, etiam qui sunt in

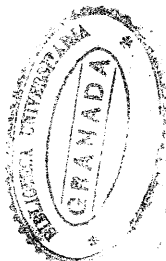
sacerdotio, vel dignitate, nec alibi, nisi ob timorem liceat habitum transformare, non ferant fibulas, nec corrigias cum auro, vel argento, nec annulos nisi sint in dignitate. Pontifices in publico, & in Ecclesia non deferant indumenta lineæ, nisi sint Monachi, qui debent ferre habitum monachalem. Palliis diffibulatis non vrantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hinc inde connexis. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontific. pag. 110.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 356.* remissiuè Casal. *in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* desumitur ex Conc. Lateran. sub Innoc. III. c. 16. & referatur ab Anton. Augustin. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 4.*

Mimis, ioculatoribus, & histrionibus intendere non debent, vt per Bellel. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 23. num. 3.* tales enim vti infames ad clericatum promoueri non possunt, *cap. marinum 33. dist. cap. 1. §. 1. dist. cap. pro dilectione, de consec. dist. 2. l. 1. vers. qui artis. ff. de his, qui not. inf. Alphons. de Mendoz. in quodlibet. q. 9. n. 12.* latè Petr. de Gufman in lib. *bienes del honesto trabajo, discurs. 6. §. 6.* Sayr. *de censur. lib. 7. cap. 1. o. num. 8.* Bellel. *d. tit. 1. de disciplina clericali, §. 10. num. 17. & 18.*

Vtrum autem Clerici in Sacris constituti peccent mortaliter si comœdiis intersint ob solam vanam curiositatem absque periculo probabili lapsus in aliquò peccatum mortale? quæstio est non contemnenda, in qua Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 46. n. 41.* respondet non peccare lethaliter cessante scandalo, quod hodie cessare credit, cum frequentissimum sit Clericos illis interesse: non obstant prohibitiones sacrorum Conciliorum, & vtriusque iuris Canonici, & Ciuillis, ne clerici in Sacris constituti comœdiis, & scenis intersint, de quibus latè Fructuos. Bibe *en el tratado de las comedias, cap. 14. & 15.* quia si credamus Innocent. *in presenti, num. unico,* sunt tantum de honestate: vel (quod verius videtur) dicendum est cum Caicr. *in sum. verbo clericorum peccata, ad fin.* non obligare sub mortali cessantibus scandalis, & contemptu.

Et tabernas prorsus euitent, &c.] Notatur ad hoc quòd clericis tabernas intrare non licet, nisi sint in itinere, seu in peregrinatione, vt per Iacob. de Graff. *in anreis decis. part. 2. lib. 3. cap. 8. num. 9. & 10.* Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesia existent. lib. 8. c. 7. n. 15.* Vgolin. *de potest. Episcopi, cap. 13. §. 29.* latè Bellel. *d. tit. de disciplina clericali, §. 20. à princ. vbi num. 15.* dicit quòd sicut vitium frequentandi tabernas reprehenditur in clericis, ita nec est laudabile in secularibus; cauponarum enim institutio non fuit voluptatis causa, sed necessitatis. *l. licet gratis, §. in factum ff. nau. caup. stabul.* sed iam hodie tabernæ sunt loca, & fomenta intemperantiæ, & incontinentiæ, *l. que in adulterium, in princ. & ibi gloss. C. ad legem Iul. de adult. l. Athlas, §. ait prator. ff. de his, qui notantur infamia, l. palam, §. si qua cauponam, ff. de ritu nupt.*

Ad aleas, & taxillos non ludant.] Notatur ad hoc quòd Clericis ad aleas, & taxillos ludere non licet, vt per Paul. Comitol. *responsorum moral. lib. 1. q. 90.* Camil. Borrel. *in summa omnium decisionum, tit. 11. de vita & honestate clericorum, num. 33.* Aldrete *de religioso disciplina tuenda, lib. 2. cap. 16. §. 3. num. 17.* Fr. Emman. *quest. Regularium tom. 2. quest. 37. art. 1.* latè Carol. de Graffis *de effectibus clericali. effect. 22.* Bellel. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 24.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. quest. 109. n. 92. cum seqq.* Molin. *de instr. tract. 2. disp. 512. vers. quod verò,* Illustrif. D. meus Roder. à Cunha *in comment.*

- comment. ad cap. 1. dist. 35. num. 1. cum seqq. & habetur in Concil. Trident. sess. 22. de reform. cap. 1. & sess. 24. etiam de reform. cap. 12. & apud Castellanos l. 57. tit. 5.*
- 6 *part. 5.* Ex ludo etenim plura inconuenientia nascuntur, quæ recenset Archid. in *cap. Episcopus, num. 2. 35. dist.* Primum, desiderium lucrandi, & sic est cupiditas, quæ est radix omnium malorum. Secundum est voluntas spoliandi proximum, & sic rapina. Tertium usura quoque consideratur. Quartum multiplicata mendacia, & verba obscœna, otiosa, & vana. Quintum blasphemiaz, & ita hæresis. Sextum corruptio maxima plurimorum, qui ad ludum videndum, & concupiscendum conueniunt. Septimum scandalum bonorum. Octauum contemptus prohibitionis sanctæ Maris Ecclesiæ. Nonum amissio temporis, & facultatis. Vnde P. Ribaden. in *vita B. P. Francisci de Boria, cap. 5.* dicit in ludo tria pretiosa amitti, tempus scilicet, pecuniam, & deuotionem, ac sæpe conscientiam.
- 7 Ludus tamen, qui consistit in ingenio, aut virtute corporis, clericis est permixtus, vt per Parid. de Puteo in *tract. de ludo, num. 12. Cost. eod. tract. num. 15. art. 2. Farin. d. quest. 109. num. 103. & 106. Bellet. d. §. 24. num. 8. & 9. vbi num. 15. intelligit, modò non ludat in publico.*
- 8 Scacchorum etiam, siue latruncolorum ludus non est clericis prohibitus, vt per Abb. *hic num. 4. vers. & ex hoc intellectu, & num. 12. vbi etiam Ioan. Andr. n. 13. & Butr. vers. ludus enim, Cost. d. tract. num. 25. in fine, vers. quòd autem ludus, & num. 26. ante finem, art. 2. Viu. tom. 1. communium opinio. lib. 3. tit. 29. num. 5. in princ. pag. 430. Farin. d. quest. 109. num. 114. Comitòl. d. lib. 1. quest. 91. Bellet. d. §. 24. num. 7. vbi num. 10. intelligit modò ludatur causa recreationis, & non causa voluptatis, aut auaritiæ, vel cupiditatis, & num. 15. etiam dummodo non distrahatur à Diuinis propter*
- 9 longum tempus, quod in tali ludo conteritur. Qui quidem latruncolorum ludus licet ingenio constet, non multum tamen litteratis hominibus conuenire arbitramur, quòd mentem iam litterarum studiis fatigatam recreare magis cessatione, & quiete, quam nouo meditationis labore grauari oporteat, vt etiam aduertit Ioan. Baptista Fin. de *regulis iuris homil. 22. in fine.*
- 10 *Nec huiusmodi ludis intersunt.* Ergo pœna appositæ ludentibus comprehendit etiam ludum spectantes, de quo vide Thom. Boninfig. de *iustis negot. tract. de ludo cap. 3. Auil. ad cap. 29. pratorum, verbo ni tableros num. 2. Azeued. l. 2. num. 32. cum seqq. tit. 7. lib. 8. noua recopil. Rebell. de obligation. iustitia, part. 2. lib. 12. quest. fin. n. 6. Aldrete de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 16. §. 3. num. 24. Farinac. d. quest. 109. num. 34. & 35. de participante. Plures Doctores de ludis agentes, citauit, aliaque circa hanc materiam non contentenda dixi ad *cap. inter dilectos, de excessib. Pralat.**
- 11 *Coronam, & tonsuram habeant congruentem.* Vide Bellet. d. tit. de disciplina clericali, §. 16. num. 1. Competit namque clericis rasura, & tonsura in modum coronæ, quia corona est signum regni, & perfectionis, cum sit circularis carens angulo in signum carentiæ sordium, quia vbi angulus est, ibi sordes inueniuntur, nam semetipsos, & alios virtutibus regere, & sordibus mundare debent, & sic in Deo regnabunt, *cap. duo sunt 12. quest. 1. gloss. verbo tonsuram, in Clem. hoc tit.*
- 12 *Deferant desuper indumenta, &c.* Quis proprius sit Clericorum habitus nullibi determinatur, vt dicit gloss. pen. in *Clem. 1. de elect. nisi quòd nimia breuitas, & longitudo reprobatur in præfenti; quare honestas vestium clericalium ponderabitur ex consuetudine, &*
- vsu vniuscuiusque regionis, vt aduertit gloss. hic verbo deauratis, quam referunt, & sequuntur plures Doctores, quos cito in meo tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 9. num. 2. vbi num. seqq. latè de hac materia, & Motu proprio Sixti V. contra clericos non incedentes in habitu, & tonsura: & ex Doctoribus per me citatis commendo Fr. Hieron. Roman. de Republ. Christiana, lib. 3. cap. 13. Menoch. de arbit. casu 392. Quatant. in summa bullarum, verbo habitus clericali, Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 14. Carol. de Grassis de effectibus clerical. in pralud. n. 271. Thom. Valasc. allegat. iuris tom. 1. alleg. 10. Guid. Panciroli in thesauro var. lect. lib. 1. cap. 2. 1. Camill. Borrell. d. tit. 11. num. 39. & 40. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 6. addo Anton. Riccioli. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens. lib. 7. cap. 6. à num. 1.*
- Pannus rubeus, aut viridibus, &c.* Rubens enim color permittitur solum Cardinalibus, & viridis Episcopis tantum, Menoch. d. casu 392. n. 12. Scac. de iudic. p. 1. c. 11. n. 85. & 86. Carol. de Grassis in d. pralud. n. 272. quos refero ego ipse d. alleg. 9. n. 6.
- Sed nec annulos, &c.* Notatur ad hoc quòd Clericis 14 annulos deferre non licet, nisi quibus competit ex officio dignitatis, vt per Abb. *hic num. 4. vers. nota, & num. 7. Bellet. d. tit. de disciplina clericali, §. 16. num. 22. Isidor. Moscon. in tract. de maiest. militaris Ecclesiæ, lib. 1. p. 2. c. 2. vers. annulos etiam, Carol. de Grassis de effectibus clerical. effectus 41. n. 1. vbi num. 2. dicit Doctores, vel in aliqua ecclesiastica dignitate constitutum posse in eius manibus deferre annulos.*
- In gloss. *Ad aleas, ibi, sed videtur quòd primo sit admonendus, &c.* Notatur ad hoc quòd clericis, quoad pœnam inhabilitatis pro obtinendo beneficio nulla requiritur monitio, quoad verò priuationem beneficiorum obtentorum monitio requiritur, vt per Menoch. de arbit. cas. 399. n. 3. Farin. d. q. 109. n. 95. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 512. quod verò, ad fin. Illustriss. D. meus in *comment. ad d. cap. 1. num. 5.*
- In eadem gloss. ibi, *sed nunquid potest reperi quod 16 perdatur in alea, &c.* Vide Azeued. l. 2. n. 76. cum seqq. & num. 93. tit. 7. lib. 8. noua recopil. Thom. Boninfig. d. tract. de ludo cap. 7. n. 12. & 13. Sayr. in clauis Regia, lib. 11. c. 13. à num. 14. Rebello d. lib. 12. quest. 2. num. 2. Bertachin. verb. ludus n. 18. & 19. Molin. tract. 3. disp. 514. Gutier. de iuram. coarctum. p. 1. cap. 53. n. 1. & 3. cum seqq. Zerol. verbo ludus, Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 10. n. 385. cum seqq.
- In ead. gloss. ibi, *& si quis existens in alea, &c.* Notatur ad hoc quòd vendens rem suam in ludo non tenetur de euictione, siue venditio facta sit collatori, siue alteri extraneo, l. 2. §. 1. ff. *quarum rerum actio non datur, Farinac. d. quest. 109. num. 209. Parens meus in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 5. tit. 82. in princ. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus, qui tercio monitus à negotiationibus secularibus non abstinet, interim perdit quoad bona priuilegium clericale.
- 2 Clericus negotiator & artifex, qui post trinam monitionem sui Episcopi deliquerit in negotiatione, & artificio, quod exerceat, potest conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationum: sed non ad pœnam corporalem.
- 3 Clerici debent se abstinere à negotiationibus secularibus.
- 4 Clericus negotiator, vt amittat priuilegia, tria monitio precedere debet.

CAP. Ex litteris. XVI. & fin.

Innocent. III.

Clerici exercentes secularia negotia, si ter moniti non respiciant, non gaudent priuilegio clericali, sed subiaceant statutis, & consuetudini patriæ, & hoc in facultatibus tantum, nam in illis ipso facto renunciant priuilegio clericali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici pag. 11.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 357.* remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.*

2 Collige ex text. clericum negotiatorem, & artificem, qui post trinam monitionem sui Episcopi deliquerit in negotiatione, & artificio, quod exercet, posse conueniri coram iudice laico, & ab eo puniri in rebus negotiationis, sed non ad pœnam corporalem, vt per Bertachin. de *Episcopo, part. 1. lib. 4. num. 96. de gabell. part. 3. num. 3.* Aufser. in *tract. de potestate iud. laici super personas eccles. regul. 1. fallent. 16. num. 24.* Carol. de Grassis de *effectib. cleric. effect. 1. num. 844.* vbi num. 845. intelligit in concernentibus negotiationem, non in reliquis, Imbrian. in *tract. de iudic. Regni, in pref. num. 41.* Cened. ad *Decretum collect. 37. num. 2.*

3 *Secularibus negotiationibus, &c.* Notatur ad hoc, quod Clerici debent se abstinere à negotiationibus secularibus, vt per Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 21. num. 2.* Filliuc. tom. 3. *tract. 4. 1. cap. 6. num. 138.* Vtràm autem clerici, siue Religiosi, qui sunt in Brasilia regione & in India Orientali, dilationi, & conseruationi Ecclesiæ nauantes, quique ad suam congruam sustentationem multis rebus indigent ex Hispanis ad eos mittendis, possint mittere suas mercas in Lusitaniam vbi plus valent, vt ex pretio necessaria illis mitantur; Afirmat Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 342.* subditque nihil in huiusmodi negotiatione sacris Canonibus contrarium contineri, dummodo nihil mercium, quàm ad emenda in Lusitania necessaria mittatur; quare cum ex negotiatione Ecclesiasticis non illicita, tributum non debeat, vtique inquit Molin. neque ex mercibus ita missis, neque ex illarum pretio tributum vllum debetur. De clericis negotiatoribus, & quæ negotiationes illis permittæ sunt, vide Læ. Zech. de *Reg. publ. ecclesiast. tit. de clericis, vers. 47.* Thom. Valasc. *allegationum iuris tom. 1. allegat. 44. num. 13.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. quest. 53.* Lazarte de *decima vendit. cap. 19. à num. 18.* Flores de *Mena variar. lib. 2. quest. 21. num. 174. cum seqq.* Gonzal. ad *reg. 8. Cancellarie glos. 56. num. 10.* Marc. Anton. Genuenf. in *praxi Curia Archiepiscop. Neapolitan. cap. 62.* Cur. Philipp. *part. 2. lib. 1. cap. 1. num. 20.* Bellet. *dicto §. 21.* Carol. de Grassis *effect. 6.*

4 *Si tales tertio à se moniti, &c.* Notatur ad hoc, quod trina monitio debet præcedere, vt Clericus negotiator amittat priuilegia, ita Strach. de *mercat. p. 3. num. 8. & 9.* Camill. Borrel. in *summa omnium decis. tit. 7. de Clericis, & Sacerd. num. 70.* Cened. *d. collect. 37. num. 2. vers. quod planè.* Carol. de Grassis *d. effect. 1. num. 847.* & non sufficere vnam monitionem peremptoriam pro omnibus tenet Perez *ad l. 13. verbo por tres veces, tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 80.* Sed exigi tres admonitiones distinctas continent Tabien. *verbo excommunicatio 5. num. 24.* Syluest. *verbo clericus 3. num. 3.* Nauarr. in *man. cap. 27. num. 81.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. quest. 53.*

In glos. suis facultatibus. ibi, quia propter hoc facultas Barbof. *Collect. Tom. I. I.*

tibus Ecclesiæ non fit præiudicium. Notatur ad hoc, quod post trinam monitionem immunitatis priuilegium perit clerico in suis dumtaxat bonis, non autem in bonis Ecclesiæ, vt per Comitol. *d. lib. 1. quest. 53.*

In ead. glos. ibi, *tunc cessat priuilegium, &c.* Notatur ad hoc quod clerici, qui negotiationibus inferuierunt, possunt amissum priuilegium recuperare, & tandiu enim in hoc casu priuilegium immunitatis extinguitur, quandiu negotiatoris clerici delictum perseuerat, vt per Comitol. *citato loco, Molin. d. tract. 2. disp. 342.*

De cohabitatione Clericorum, & mulierum.

TIT. II.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Guillelm. Durand. in *speculo iuris lib. 4. sub hoc tit.* Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum, fol. 173. verso.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Martin. Mesnart. in *epitome Decretal. fol. 95.* Dan. Venator. in *analyt. methodica iuris Pontif. pag. 363.* Goffred. & Hostienf. in *summa huius tit.* Alex. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratilis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. titulum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris eccles. enarrat. pag. 145.* nouissimè Ioan. Honor. *lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rub.*

De materia huius tituli vide Gutier. *canon. lib. 2. cap. 7.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 25.* Carol. de Grassis *de effectibus cleric. effect. 26.* & foeminarum consortium quatenus à viris spiritibus fugiendum, ex SS. Parrisibus ostendit Ioan. Baptif. *fin. de regulis iuris hom. 2. 2. vers. adde, & exemplis confirmat Emman. do Valle de incantat. & enclamis, sect. 2. cap. 3. n. 19. & cap. 16. à num. 25.* tractat quàm periculosus, & perniciosus sit foeminarum aspectus, non decet enim videre quod concupiscere non licet, vt ait D. Hieron. ad Eustoch.

S V M M A R I V M.

- 1 Sacerdos non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinencia, etiamsi sit mater, vel alia consanguinea.
- 3 Declaratur text. in presenti, & concordatur cum cap. à nobis pen hoc tit.
- 4 Clerici, qui habent qualem qualem suspensionem à mulierum conuersatione omnino abstinere debent.
- 5 Clericus frater tenetur ex redditibus beneficie sororem inopem alere, & dotare.
- 6 Mulieri non licet Presbytero celebranti ministrare.

CAP. Inhibendum. I.

Ex Conc. Maguntin.

Sacerdos nullas retinere potest, de quibus suspicio possit esse, sed eas solum, quas iura permittunt, puta mater, amita, foror, & has, si illis indigeat, habeat in domo longè à conuersatione sua. Item foemina non præsumat accedere ad Altare, nec Presbytero ministrare, nec intra cancellos stare, vel cedere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent.

Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostenf. Henr. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 15.* Alagona in *compend. iur. Canon. pag. 359.* remissive Ximen. in *concord. p. 1.* defumitur ex Concil. Nannatenf. *cap. 3.* & refertur à Burchard. *lib. 2. Decret. cap. 116.* Iuo *part. 6. cap. 192.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 1.*

2 In superscript. ibi, *Maguntin.* Vide Card. Cæsar. Baron. *annalium Ecclesia anno Christi 325. pag. 239.*

3 Sed nec illas, quas Canones concedunt, &c.] In his verbis text. iste dum clericis interdicit mulierum conuersationem & cohabitationem earum, etiam quas Canones concedunt, matrem scilicet, sororem, amatam, & alias, quæ omnem effugiunt suspicionem, videtur ex diametro contrariari textui in *cap. à nobis, pen. inf. hoc tit.* cuius auctor est Innoc. III. quatenus clericis concedit habitare posse cum iis, in quas naturale frædus non finit vllam cadere posse suspicionem, cuius text. decisio videtur ab antiquioribus constitutionibus emanasse, vt colligitur ex *l. eum, qui, C. de Episcopis, & cler. & ex cap. interdixit 32. dist.* In quibus iuribus componendis elaborat Anastaf. Germon. *animaduersionum iuris lib. 2. cap. 18.* vbi reiecta repositione *glos. verbo, Canones, in presenti,* in hæc verba prorupit. Contingit forsitan paulo ante quam ipsa Nannatenf. Synodus celebraretur, vt aliquis cum matre, vel consanguinea aliqua sit deprehensus, qui causam recedendi ab antiquis Canonibus, & nouam condendi legem præbuit. Verùm quoniam bono legislatori semper curæ est occurrere illis, quæ plerumque eueniunt, non iis, quæ rarè, *l. neque leges, ff. de legib.* ideo Innoc. III. (*in d. cap. à nobis*) antiquioribus inherens Canonibus Clericis consulere maluit, vt cum iis habitare possint, à quibus natura quodammodo nefarias libidinum contumelias, turpitudinè que repellit, item matribus, & consanguineis: nam cum mortui mundo Clerici dicantur, solatij loco est illa cum filiis, & fratribus cohabitatio, argument. *l. iure. ff. de iure dotium.* Constitutio tamen *cap. 1.* (quod est text. in *presenti*) pro consilio adhuc satis commodè retineri possit, cum ipse B. Augustinus sceminarum omnium, ac cum eis fororis, ac fratris filia contubernium, familiaritatè que euitasse dicitur; quippe qui dicere solebat, *Quamuis propinquæ mulieres suspectæ non essent, tamen quæ ad eas ventitarent, posse suspicionem afficere.* Hactenus Anastaf. Germon. *citato loco,* de quorum iurium conciliatione agit etiam Vgolin. *de potest. Episcopis, cap. 13. §. 27.*

4 De quibus suspicio, &c.] Probat hic text. quòd clerici, qui habent qualem qualem suspicionem, à mulierum conuersatione omnino abstinere debent, quamuis sint matres. & sorores, cum inuenti aliquando fuerint, qui diabolica suggestione incestus & stupra commiserunt, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præf. 17. num. 9.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 18.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 25. num. 16.* & 17. post Capell. Tholof. Nauarr. *commento 4. de Regularib. num. 65.*

5 *Eis que sunt necessaria, subministrant.*] Etiam ex redditibus beneficiorum, fratrem enim clericum ex eisdem teneri sororem inopem alere, & dotare, resoluit D. Barbof. in *l. 1. ff. soluto matrim. part. 4. num. 132.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 25. num. 13.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 4. quæst. 7. num. 68.* Molina *de iustitia, tract. 2. disp. 228. versic. utrum frater.* Cened. *ad Decretal. collect. 102. & practicarum, ac canon. quæst. lib. 1. quæst. 17. num. 12. & 15.* Card. Mantic. *de iacis. & ambig. conuen. lib. 12. tit. 16. num. 31.* Marta *de iurisdic. part. 4. cent. 1. casu 163. à num. 4.* Rebell. *de obligat.*

iustitia. part. 2. lib. 5. quæst. 4. num. 22. quos refert parens meus in *comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 4. tit. 99. §. 1. num. 24.*

Aut Presbytero ministrare.] Notatur ad hoc, quòd 6 mulieri non licet Presbytero celebranti ministrare, vt per Rebuff. in *tract. congrua portiois n. 66.* post Soar. Valer. Regin. Valquez, & alios, ita tenent Bonac. *de Sacram. disp. 4. q. vlt. puncto 9. num. 32.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 8. num. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus in sacris, qui a suspectarum mulierum colloquio, vel earum consortio monitus non desistit, excommunicatur.
- 2 Excommunicationis pœna vt incurratur in crimine concubiniatus trina monitio requiritur.
- 4 Mulier Clerici concubina à iudice seculari punitur.
- 5 Clericorum appellatione superiores, & maiores intelliguntur.

CAP. Si quisquam. II.

Ex Decreto Eugen. Pap.

Presbyter, Diaconus, Subdiaconus si ter monitus inueniatur loqui, vel conuersari cum scemina suspecta de crimine fornicationis cum eo, est excommunicandus, & scemina canonicè punienda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imola, Anan. Hostenf. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Io. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 16.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 360.* remissive Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 3.*

Post primam, secundam, & tertiam admonitionem, &c.] Ergo ad pœnam excommunicationis incurrendam in crimine concubiniatus à Clerico commissi, requiritur trina monitio, de quo Sayr. in *Clauis Regia, lib. 8. cap. 2. num. 12.* Cætera circa hanc admonitionem, & pœnas Clericis concubinariis imponendas, etiam attentò nouiori iure Concilij Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 14.* dicam commodius ad *cap. sicut 4. inf. hoc tit.*

Et aliquo modo conuersari.] Per nuncium scilicet, vel epistolas secretas, de quo vide Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 41. num. 20.* Carol. de Grassis *de effectibus clerical. effect. 26. num. 5.*

Fœmina verò canonicè iudicetur.] Per iudicem scilicet Ecclesiasticum, à quo pro modo culpæ puniri potest, vt tenent Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo concubinarij,* Sayr. *d. cap. 2. num. 14.* Marienf. *l. 6. glos. 2. tit. 8. lib. 5. noue recop. Marta de iurisdic. part. 4. casu 44.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 15. num. 64.* Ratio est, quia correlatiuorum idem ius, & ratio est, & depositio loquens in vno, in alio similiter procedit, ex adductis per me in *tract. de axiom. iuris vsufreq. axiom. 61. num. 1.* Vnde cum concubina clerici communem cum illo habeat causam, & sint correlatiua, nil mirum si illa sicut ille per iudicem ecclesiasticum iudicetur, & grauissimis pœnis, quibus illa capax sit, puniatur. Facit *cap. si concubina 55. de sentent. excommunic. qui text. duplicem probat conclusionem, vtramque nostro proposito accommodatissimam, prior est quòd concubina clerici excommunicetur excommunicatione maiori, sicut etiam in c. eos 32. dist. in feruitutem redigitur, & in cap. fraternitatis prope fin. 34. dist. in monasterium detruditur posterior*

posterior est quòd accedens ad concubinam excommunicatam manet ligatus eadem excommunicatio-
ne, quia communicavit cum illa in crimine propter
quod excommunicatio fuit incurfa. Vnde similiter
ipsa concubina in eodem foro in quo clericus poterit
iudicari cùm in crimine damnato cum illo commu-
nicauerit, & ita hanc sententiam obseruat in specie
glof. 1. vers. ad hoc, in d. cap. eos, commendata à Roman:
sing. 658. Aufret. de potest. seculari reg. 2. num. 34. Quod
quidem aded verum est, vt existimant Abb. num. 25.
in cap. cum sit generale, de foro comp. Iaf. in l. pen. num. 17.
ff. de iurisdict. omn. iudic. Palat. in repet. rub. de donat. inter
virum & uxorem, §. 39. num. 7. solum iudicem eccle-
siasticum esse competentem in hoc casu, vnde non
est probanda illorum distinctio qui dicunt publicas
clericorum concubinas à secularibus posse iudicari,
occultas autem non posse, ne hac occasione clerici
in foro seculari infametur, neque enim possunt con-
cubinæ iudicari quin eorumdem nomina deferantur,
ac per consequens si aliqua lex, seu statutum id per-
mittat, tanquam clericos puniens non valebit, quo
pacto distinguunt Clar. in §. fin. quæst. 37. num. 4. Gom.
verbo manebas, l. 80. Tauri num. 21. Auendan. de exe-
quend. mand. part. 2. cap. 26. num. 7. Perez l. 21. tit. 3. lib. 1.
Ordinam. Salzed. in pract. cap. 79. vers. concubina clerici.
Matienf. l. 6. glof. 2. tit. 8. lib. 5. noue recop. Decian. in tract.
crimin. lib. 4. cap. 9. num. 56. & lib. 6. cap. 21. n. 37. Bobadil.
in politica lib. 2. cap. 17. num. 54. Illustr. D. meus Roderic.
à Cunha in d. cap. eos num. 7.

5 In glof. Sacerdotum. ibi, appellatio clericorum supe-
riores, vel maiores intelliguntur. Vide Marant. de ordine
iudic. part. 4. dist. 11. num. 3. Turrect. in cap. 1. num. 1. 32.
dist. Sebast. Medices in summa Decret. art. 4. Io. Lup.
in tract. de libert. Ecclesiast. part. 2. quæst. 2. num. 1. met-
ipsum in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris signif.
appell. §. 1. ex num. 1. plures per Carol. de Grassis de effect.
clericalibus, in prelud. num. 246. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Prelatus non debet clericum cogere ad concubinam
abiurandam, sed eum nolentem dimittere potest ex-
communicare.
- 2 Clerici non sunt cogendi abiurare concubinas.
- 3 Declaratur text. in præsentis.
- 4 Multitudine delinquente principales puniuntur.

CAP. Clericos. III. Alex. III.

1 O Rdinarij non debent cogere clericos in Sacris
constitutos, & publicè concubinariorum vt eas
abiurent, ne redeuntis sint periuri, sed cogant per
suspensionem, & interdictum, & si deinde rein-
cunt, excommunicent aliquos illorum. Colligunt
ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarel. Bel-
lam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar.
Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian.
in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 17. Alagona in com-
pend. iuris Canonici, pag. 360. remissiuè Ximen. in con-
cord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal.
lib. 3. tit. 2. cap. 4. & est post Concil. Lateranen. sub Ale-
xand. III. part. 18. cap. 1.

2 Ad eas abiurandas nolumus, &c.] Probat hic text.
non esse cogendos clericos abiurare concubinas, cu-
ius conclusionis ea solet ratio assignari, ob proba-
bile periculum periurij, non est enim deferendum
iuramentum alicui cum probabili periculo, vel ti-
more periurij, vt tradunt Hippolyt. in pract. §. post-
quam num. 5. & in cap. penult. num. 89. ff. de question.
Barbof. Collect. Tom. II.

Nauarr. in manual. cap. 12. num. 20. & in cap. inter verba
corollar. 64. num. 738. Alciat. de præsumpt. regul. 2. præ-
sumpt. 10. Menoch. de arbit. casu 192. num. 2. & 3. Ti-
raquel. l. 9. connub. glof. 1. part. 9. num. 55. Soar. de relig.
tom. 2. tract. 5. lib. 3. cap. 14. num. 18. Vnde benè Sayr.
in clau. Regialib. 5. cap. 5. num. 3. infert malè facere Con-
fessores, qui inducunt poenitentes ad iurandum &
non commissurum tale peccatum carnale, vel aliud
simile, in quod humana fragilitas facile labitur, ad-
dens eo modo peccare patres, & dominos, qui filiis,
& famulis suis deferunt iuramentum, vt actorem
furti, & criminis reuelent, si moraliter credant eos
exponi periculo peierandi in eo. Verùm hæc ratio
decidendi non exhaurit difficultates, quia id etiam
periculum periurij imminet in specie cap. 2. qui clerici,
vel venientes, circa abiurandas vxores, cum quibus
clerici de facto contraxerunt, & tamen coguntur il-
las abiurare; idem etiam periurij periculum immi-
net in abiuratione hæresis, quo tamen non obstante
illam cogitur hæreticus abiurare, iuxta cap. ad abo-
lendam, de hæreticis. Nec satisfaciunt glof. verbo redeuntis.
ad fin. in præsentis, & Card. Imola, ac alij, existiman-
tes hunc text. procedere quando clerici vehementer
sunt suspecti de incontinentia: at verò d. cap. 2. in-
telligendum de clericis, qui non ita vehementer
sunt suspecti, quia maior datur incontinentiæ su-
spicio in illo, qui vltra concubinarum matrimo-
nium de facto turpiter contraxit, quàm in simplici
concubinario.

Reiectis igitur his, & aliis ad hunc text. intellectu-
bus, vera illius ratio ex eo colligi potest, quia iura-
mentum est remedium subsidiarium, & periculosum,
& ideo ad illud non est recurendum quando adfunt
alia remedia æquè accommodata ad finem præten-
sum assequendum, cap. est Christus, prope fin. vers. sic
iuramentum, de iureiurand. constat autem in specie hu-
ius text. æquivalentia dari remedia magis accom-
modata vt clerici à concubinis abstineant, nempe
per suspensionis, seu depositionis sententiam, ac
proinde per excommunicationem, vt text. ipse do-
cet; igitur decidit rectè Pontifex non esse clericos
cogendos concubinas abiurare, intendit Soar.
d. cap. 14. num. 17. & 18. secus verò dicendum est,
quando prædicta remedia æquivalentia con adfunt,
quia tunc non tanti esse debet periculum, seu timor
ille periurij, vt propter illud deferendum non sit iu-
ramentum à iudice, vel publica persona, quando
fuerit necessarium, vt resoluunt Nauarr. in manual.
cap. 12. num. 20. Couarr. in cap. quamuis pæc. num. §. 6.
num. 2. in fine, & multi alij, quos refert, & sequitur
Soar. d. cap. 14. num. 10. Quo intellectu retento non
obstat d. cap. 2. qui clerici, vel venientes, responderetur
enim idè ibi clericos in Sacris constitutos matrimo-
nium de facto temere contrahentes cogendos
esse abiurare concubinas, quia agitur de matrimo-
nio, & de nuptiis, quas clerici contraxerunt contra
Clement. vnic. de consanguinit. ac proinde quemadmo-
dum matrimonium consensu contrahitur, iuxta
cap. sufficiat 27. quæst. 2. ita dissensu debet distrahi, d.
cap. sufficiat. & regul. omnis res, de regul. iuris, & nullum
aliud remedium æquè accommodatum dari potest,
ex quo constaret de ipsorum dissensu, quàm iuramen-
tum, eorum enim dissensu internus à nemine cog-
nosci poterat, argument. cap. erubescant 32. dist. fa-
cit, quòd ea, quæ pendent ab animo alicuius, non
possunt probari, nisi per ipsius iuramentum, ex Hip-
polyt. in rub. C. de probat. à num. 122. Valaf. de iure em-
phy. quæst. 7. n. 16. idè merito coguntur abiurare vxor-
es in quibus per matrimonium consenserant, quæ-
uis in rei veritate existerent concubina, quod quidem

B 2 matimo

matrimonium non interuenit in specie huius text. sed tantum concubinatus absque matrimonio, unde cum non daretur consensus in matrimonium, non fuit necessarium iuramentum ad explicandum diffusum, sed sufficiebant alia remedia ad deterrendos clericos à tali crimine. Ad text. etiam in d. cap. ad abolendam, de hereticis, similiter respondetur quod quamuis ad coerendum crimen hæresis, quia tale est, non deficerent alia remedia æquæ, vel magis opportuna, tamen ad excludendum errorem intellectus, quem hæreticus, vel de hæresi suspectus habuit, vel habuisse præsumitur, nullum aliud apparet remedium æquæ opportunum præter abiurationem illam, qua suam hæresim, quam de præterito commiserunt, sollemniter, & publicè detestantur, & in futurum fidelitatem promittunt, iuxta cap. accusatis, in princ. de heret. in 6. Illud autem aduertere oportet quod quamuis text. in presenti faciat mentionem de clericis in Sacris, & publicè concubinas habentibus, non propterea excludere videtur clericos in minoribus, & alios, qui non publicè tenent concubinas, ex eo enim prædictos clericos expressit, quia in illis datur maior ratio dubitandi, & videbatur quod illis poterat iuramentum deferri, quia grauius peccabant, & ita vt facilius respicerent, quibus tamen dum text. iuramentum non detulit, à fortiori aliis non esse deferendum sequitur: illud etiam adde hos clericos non solum cogendos non esse ad prædictum iuramentum subeundum, vt text. habet, sed nec etiam sponte ad illud esse admittendos, ex supradicta ratione.

4 In aliquos eorum, &c.] Ergo delinquente multitudine principales puniuntur, de quo Tiracquel. de penis temper. cap. 47. num. 8. Quandoque etiam propter multitudinem reorum maleficium non est securè puniendum, Coriolan. Capuccin. de casibus referuatis part. 2. casu 5. §. 9. num. 19. pag. mibi 720.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici moniti si concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.
- 2 Concubinarij clerici si moniti concubinas non dimittant suspendendi sunt à beneficiis, & si eas suspensi detinere præsumperint, ab eisdem perpetuo sunt remouendi.
- 3 Concubinarijs quis dicatur, ostenditur.
- 4 Concil. Trid. sess. 25. de reform. cap. 14. procedit in simplici incontinentia absque qualitate concubinatus.
- 5 Distributiones quotidianas concubinarij ipso iure amittunt si à superioribus moniti ab ipsis concubinis non abstinerint.
- 6 Monitiones quæ, & quales contra clericos concubinarijs sint faciendæ, ostenditur.

CAP. Sicut. IV.

1 **C**lerici in Sacris si moniti contemnunt relinquere concubinas, suspendi debent à beneficiis, donec plenè satisfecerint, & si suspensi præsumperint concubinas retinere, à beneficiis perpetuo sunt remoueri debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anch. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 17. Alagona in compendio iuris Canonici pag. 360. remissiuè Casal. in annot. Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 5. & est post Concil. Lateran. part. 18. cap. 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Cortal. de benefic. part. 3. cap. ult. num. 28. Duen. reg. 101.

Gutier. canon. lib. 2. cap. 7. num. 54. Kirchou. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 7. num. 16. pag. 175. Farin. in praxi crimin. part. 5. quæst. 137. num. 24. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 315. Porro Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 14. formam dat procedendi contra concubinarijs clericos, personalesque ecclesiasticas; primò quòd si à superioribus moniti ab ipsis concubinis non abstinerent, tertia parte fructuum, quarumcunque pensionum, & beneficiorum sint ipso facto priuati: secundò si in eodem delicto cum eadem, vel alia femina perseverantes secundæ monitioni adhuc non paruierint, non tantum fructus omnes beneficiorum amittant, prout supra, sed, quoad Ordinarius tanquam Sedis Apost. delegatus arbitratibitur, ab administratione beneficiorum suspendantur: tertio si ita suspensi cum eisdem versentur, vel eas non expellant, priuabuntur perpetuò omnibus beneficiis, & pensionibus; quartò si postquam eas semel dimiserint, earum consortium intermissum repetere, vel alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint, præter dictas penas excommunicationis gladio plectantur: quinto sint inhabiles, ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis, donec, &c. sexto clerici non beneficiati iuxta delicti qualitatem pœnæ carceris, suspensionis ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, ac alii modis iuxta sacros Canones ab ipso Episcopo puniantur; de quo Concil. Trident. decreto multa tradunt Rubuff. in concord. tit. de publicis concubin. versu. prima ergo pœna, Perez l. 23. versu. quari tamen potest, tit. 3. lib. 1. Ordin. Menoch. de arbur. casu 418. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo concubinarij, Petr. de Ledesma in summa, part. 2. tract. 27. cap. 18. Paul. Comitol. respos. moral. lib. 1. quæst. 57. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 857. & in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 359. in 1. edit. & resol. 307. in 2. edit. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 30. tract. 3. num. 154. Soar. de censur. tom. 5. disp. 31. sect. 4. num. 10. Sayr. in simili tract. lib. 4. cap. 15. num. 24. Hieronym. Venero y Leyua de examine Episcop. lib. 4. cap. 27. ex num. 64. Illustrissimus D. meus Roderic. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in comment. ad cap. præter 6. n. 5. disp. 32.

Ex quo oriuntur multa dubia. Primum quis in præsententi dicatur concubinarijs: & communiter habetur illum etiam dici non solum, qui concubinam domi retinet, sed etiam, qui sub aliquo colore in domo suæ matris, vel aliiquarum sanguinearum, vel alibi, habet, & cum ea tener assiduam consuetudinem, ita Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 3. cap. 4. sub num. 27. Aloyf. Ricc. d. resolut. 307. in fine, Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiepiscop. Neapolitan. cap. 30. num. 4.

Secundum, an procedat in simplici incontinentia 4 absque qualitate concubinatus? in quo Nauarr. conf. 4. de adulter. in antiq. alijs 1. hoc tit. in nouis, & Sayr. in floribus decis. sub illo tit. de adulter. decis. 4. tenent Concil. Trident. d. cap. 14. etiam ad simplicem incontinentiam esse extendendum. Verùm Sacram Congregat. censuisse Concilium d. loco non procedere in simplici incontinentia absque qualitate concubinatus, afferunt Aloyf. Ricc. in praxi fori ecclesiast. decis. 361. in fine, in 1. edit. & resol. 307. num. 5. in 2. edit. Nicol. Garc. de benefic. part. 11. cap. 10. num. 186. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 4. tit. 5. de stupro, Lonic. num. 4. Farin. in praxi crimin. part. 5. quæst. 138. num. 12. & num. 74.

Tertium, an sub tertia parte fructuum beneficiorum 5 quorumcunque, à qua concubinarij ipso iure sunt priuati, si à superioribus moniti ab ipsis concubinis non

non absterent, comprehendantur distributiones quotidianæ: in quo affirmatiuam partem sequuti sunt Sayr. in floribus decif. sub tit. de verborum significat. decif. 7. Nauarr. sub eod. tit. consil. 6. in antiq. quod deest in nouis, Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 4. collect. 821. vers. amplia 2. & d. resol. 307. n. 5. in 2. editio. Petr. de Ledefina d. cap. 18. diffic. 2. & ex Concil. V I. Mediolanen. colligit Monet. de distribut. quoad part. 3. q. 10. num. 56.

6 Quartum, an ad incurrendum in penas contra clericos concubinariorum latas monitio specialis in ipsam personam factam pro forma exigatur: in quo affirmatiua opinio vera est, ita ut monitio generalis facta in Synodo non suffragetur, et si trina monitionis vim obtineant, ita Marc. Anton. Genuen. d. cap. 30. Aloyf. Ricc. in praxi fore ecclesiast. decif. 359. in 1. edit. & resol. 307. num. 3. in 2. edit. ubi etiam asserit huiusmodi trinam monitionem requiri secundum dispositionem tam iuris communis huius text. quam nouioris Concil. Trident. d. cap. 14. & num. 4. refert procedere etiam in Clerico concubinatio notorio, qui absque prædicta trina monitione beneficiis priuari non potest. Vnde Rora in vna Tullen. Monasterij Sancti Manfucti 27. Ianuar. 1597. coram D. Penia, quæ est impressa inter consilia Farin. lib. 2. consil. 80. censuit clericum concubinarium etiam publicum non esse ipso iure beneficiis priuatum, nec venire priuandum, nisi quando post legitimas monitiones indurato animo in concubinato persistit. Quæ quidem monitiones non tantum in uisitatione, sed & aliis quoque temporibus fieri possunt, Armend. d. tit. 5. de supro. l. unica, n. 5. vbi n. 6. quod tempus, quod inter vnam, & alteram monitionem interuenire debet, arbitrio iudicis relinquitur, & n. 7. quod potest Episcopus contra hos procedere etiam incarcerando, quando timetur de fuga, & num. 8. quod Ordinarius ipse solus potest ex Conc. d. c. 14. in crimine concubinitus ad informationem summariæ, & incarcerationem procedere, vbi de fuga timetur, idque sine monitione illa præscripta in d. cap. 14. Nicol. Garc. d. cap. 10. num. 186.

C A P. Super eo. V.

1 Interæ obtentæ à Papa per Presbyterum concubinarium suspensum ab officio, vt absoluat, si non contineat seriem facti, non ei profunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectæ. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Anch. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Cened. collect. 14. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 18. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 360. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 8. & est post Concil. Lateranen. part. 28. cap. 9.

2 Quæ facti seriem non contineat, &c.] Ergo venia Principis impetrata non facta mentione de iterato crimine subreptitia dici potest, de quo vide Hippolyt. reg. 378. num. 4. Couarr. variar. lib. 1. cap. 20. num. 8. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & uxorem, notab. 4. num. 11. Guilhelm. in cap. Rainuini, verbo mortuo itaque testatore il. 1. num. 112. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 13. num. 38. vers. item adde. Tiraquel. de penis temper. causa 10. num. 4. Sarmient. selectar. lib. 1. cap. 9. ex num. 2. ante fin. Perez. l. 2. in glos. que alguno que nos ayamos perdonado. tit. 1. lib. 1. Ordinan. Menoch. de arbit. casu 203. ex num. 3. Malcard. de probat. concil. 838. num. 8. Flamin. Carthar. de execut. sent. capto bannito cap. fin. num. 315. iuxta fin. Henriq. in summa, lib. 13. c. 30. in princip. Farin. in praxi crimin. part. 1. quest. 6. num. 49. Nicol. Garc. de benefic. part. 8. cap. 3. num. 28. plures per Cened. ad Decretal. collect. 34. num. 4.

Barbof. Collect. Tom. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici si moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur à beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.
- 2 Clericus an possit beneficiis priuari pro fornicatione data incorrigibilitate.
- 3 Monitio trina requiritur ad hoc vt possit procedi ad priuationem contra clericum de mala familiaritate mulierum suspectum.
- 4 Declaratur Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 14.

C A P. Si autem. VI.

Clerici concubinarij in maioribus, vel minoribus, si secundò, vel tertio moniti concubinas non dimittunt, potest Episcopus ultra officij interdictionem eos spoliare Ecclesiis, vel earum portionibus appellatione postposita. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Anchor. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 18. Alagona in comp. sur. Canon. pag. 361. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. c. 7. & est post Conc. Later. p. 18. cap. 8.

Fornicariis deimunt, &c.] Ergo pro simplici fornicatione data incorrigibilitate potest clericus beneficiis priuari, de quo vide Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 137. n. 25. & quid attento iure nouioris Concil. Trid. sess. 25. de reformat. cap. 14. dixi ad cap. sicut dub. 2. sup. hoc tit.

Nisi eas ad secundam, vel tertiam commonitionem, &c.] 3 Aduerte quod vbi agitur de priuatione bonorum ex quo aliquis erat suspectus de mala familiaritate mulierum, & de incontinentia, vt ex suspitione scandalum generaretur in populo, licet non fuerit contra ipsum accusator, non est sufficiens vnica monitio, sed tertia requiritur, quæ præmissa si postea fuisset inuentus cum illis conuersari, aut illas in domo retinere, tunc demum poterit procedi ad priuationem, vt per Imol. hic num. 1. in 1. notab. Bernard. Diaz in pract. canon. c. 79. n. 3. vers. inde tamen, & ibi Salzed. lu. F. in vers. moment omnes, Petr. Bollo in œconom. Canon. classif. 1. §. 5. col. 3. vers. transgressores, qui licet loquantur de monitione simpliciter, tamen sunt intelligendi de trina, vt per text. in presenti dicit Præpos. in cap. nullus n. 3. vers. & ista monitio. dist. 32. & quod requiritur trina monitio implicite, dicit Salzed. citato loco dum firmat, quod monitio quæ fit in Synodo habet vim trinæ monitionis, per glos. in c. si Episcopus, verbo perceptione 18. dist.

Non obstat Conc. Trid. sess. 25. de reform. cap. 14. dum loquitur simpliciter de monitione, videtur requirere vnicam monitionem, vt per Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo concubinarij, in fine, vers. ad quartum, quia quicquid sit de dicto Zerolæ, si consideremus dictum Præpositi, non versamur in terminis Concilij, quia loquitur quando agitur de subtrahenda parte fructuum, non autem quando agitur de priuatione bonorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Diuina licitè audiuntur, & percipiuntur ecclesiastica Sacramenta à clerico fornicario, quandiu toleratur, nec habet operis euidentiam, à notorio vero abstinendum est, non quia in Sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem.
- 2 Sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mort. existente prodest, & habet suum fructum quatenus nomine Christi, & Ecclesie offertur.
- 3 Confessio, vel sententia facit rem notoriam.

B 3

4 Crimen

- 4 *Crimen in iudicio commissum, vel confessum dicitur notorium.*
 5 *Confessio spontanea facta in iudicio sufficit ad condemnandum.*

CAP. Vestra. VII. Lnc. III.

1 **A** Concubinariis publicis, id est, ab Ecclesia condemnatis, vel si habent operis evidentiam, populus non debet diuina mysteria audire, nec alia suscipere Sacramenta, non quia in Sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicatorum emendationem. Ab occultis, & toleratis est licitum recipere Sacramenta; notorium autem crimen est, de quo Presbyter canonicè condemnatur, occultum quod ab Ecclesia toleratur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioann. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Ancharan. Panor. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. suris Pontificij pag. 19.* Alagona in *compend. iur. Canon. pag. 361. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* & refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 1. cap. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 50. cap. 38.

2 *Qualisunque enim Sacerdos, &c.]* Sacrificium enim oblatum à Sacerdote, in peccato mortali existente, prodest, & habet suum fructum, quatenus nomine Christi & Ecclesie offertur, quia in presenti, & Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. dicitur sacrificium esse mundam oblationem, quæ nulla indignitate, & malitia offerrentium inquinari potest, vt per Victor. in *summ. de Eucharistia. num. 91.* S. Thom. part. 3. quest. 82. art. 6. Nauarr. in *man. cap. 25. num. 79.* Charmer. de *sacrificio Missæ. dub. 10.* Barthol. ab *Rationali dialogo 5. §. 735.* Mirand. in *manuali Pralat. tom. 1. q. 1. art. 42.* Fraxin. de *obligat. Sacerdot. scilicet. 3. prenor. 4. §. 3. num. 3.* Bonacin. de *Sacram. disp. 4. q. ult. puncto 6. num. 3.*

3 *Notorium diffinitur, &c.]* Notatur ad hoc, quòd ex confessione inducitur notorium, vt post Afflict. Menoch. Mascard. & alios, tenet Farinac. in *praxi crimin. part. 1. quest. 21. num. 31.* Item & sententia facit rem notoriam, Mascard. de *probationib. conclus. 1296. num. 15.* Farinac. d. *quest. 21. num. 35.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 142. num. 9. & 10.* Sicur & illud quod ex actis resultat, Menoch. *remed. 1. recap. num. 232. & de arbit. casu 166. num. 6.* Mascard. *conclus. 1101. num. 13. & 14.* Tiraquel. de *retractu lign. §. 36. glof. 2. num. 44.* Farinac. d. *quest. 21. num. 14.* Et denique notorium in genere sumptum est rei, cui adiungitur, valde plena notitia, inducens indubitam & finitam probationem discussione non egentem, Clar. lib. 5. §. *fin. quest. 9.* Mascard. d. *concl. 1101.* Farinac. d. q. 21. *in princip.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. q. 57.*

4 *Non diffinitur Presbyter, &c.]* Notatur ad hoc, quòd crimen in iudicio commissum, vel confessum dicitur notorium, Farinac. d. *quest. 21. num. 31.* Aldrete de *religiosa disciplina tuenda lib. 1. cap. 5. §. 2. num. 11.* Nam confessio spontanea facta in iudicio sufficit ad condemnandum, vt per Donat. à Fina tom. 2. *communium opinion. lib. 7. tit. 19. num. 149. pag. 294.* meretur tamen vt mitius cum reo procedatur, quàm contra eum, qui probationibus est conuictus, argument. l. *unic. C. de his qui se defend.* Simanch. de *heret. cap. 55. num. 6.* Cortolan. Capuccin. de *casibus referuat. part. 2. casu 5. §. 9. num. 20.*

6 *Aliud est penè occultum, &c.]* Quod dicatur occultum, & quibus modis, dixi de officio & potestate Episcop. part. 2. *aleg. 39.*

7 *Licitè diuina mysteria audiantur.]* An, & quando Missa Presbyteri concubinarij sit audienda, dicam commodius ad *cap. fin. infr. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Fornicatio clerici si est ita publica, quòd tranfit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est, sed si est publica per solam famam, non sufficiunt ad condemnationem sola testimonia, id est, testium dicta non iuratorum, sed si ex hoc oriretur scandalum, inducitur purgatio, in qua deficiens canonicè puniatur.*
- 2 *Index procedit ex officio in notorijs, etiam nemine accusante.*
- 3 *Notorium dicitur quòd nulla tergiversatione celari potest.*
- 5 *Testes super notorio & consuetudine populi recipiuntur sine iuramento.*
- 6 *Notorium probatione non indiget.*
- 7 *Fornicatio clerici dicitur notoria sine alia probatione, si publicè tenet concubinam.*

CAP. Tua nos. VIII.

Innocent. III.

Concubinatus clerici si ita est publicus vt appelletur notorius, id est, vt nulla possit tergiversatione celari, non requiritur testis, nec accusator ad hoc vt puniatur: si est publicus, non ex euidètia, sed ex fama, nõ sufficiunt testimonia sola ad condemnandum, quia non testimonijs, sed testibus (id est, iuratis) est iudicandum. Quòd si haberetur talis suspicio de clericis vt scandalum generetur in populo, tunc est indicenda canonica purgatio, quam si noluerint, vel non valuerint prestare, sunt puniendi secundum Canones. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Io. Andr. Imola, Anan. Host. Henr. Butr. Anch. Panor. Bald. Io. à Capistrano, Viuian. in *ration. lib. 5. suris Pontif. pag. 20.* Alagona in *compend. iuris Canon. pag. 562.* remissiuè Ximen in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 1.

Nec accusator est necessarius.] Notatur ad hoc, quòd in notorijs index procedit ex officio, etiam nemine accusante, vt per Farin. in *praxi crimin. part. 1. q. 21. n. 62.* in notorijs enim ordo iuris non seruetur, Clar. §. *fin. q. 9. in princip.* Anton. Gom. tom. 3. *variar. cap. 1. sub n. 42. prope fin.* Menoch. *remed. 14. recap. num. 266.* Farinac. d. *quest. 21. num. 60.*

Nulla possit tergiversatione celari.] Dicitur ergo notorium, quòd nulla tergiversatione celari potest, Menoch. *de arbit. casu 166. num. 4.* Mench. *illus. cap. 2. n. 11. & cap. 20. num. 23.* veluti si sciat de decem personis, Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 2. quest. 6. art. 4.* Farinac. d. *quest. 21. num. 47.* Leon. *Less. de iustit. lib. 2. cap. 11. dub. 13.* Aldrete de *religiosa disciplina tuenda, lib. 1. cap. 5. §. 2. a num. 7.*

Testimonijs.] Id est, per scripturam, vt intelligit Hippolyt. in l. *de minore. §. plurimum, num. 2. ff. de quest.*

In *glof. Testimonio. ibi, simpliciter lato sine iuramento.* Notatur ad hoc, quòd testes super notorio, & consuetudine populi recipiuntur sine iuramento, vt per Mascard. de *probationib. conclus. 1362. num. 17.* Notorium enim probatione non iudicatur, Bellacomb. tom. 1. *commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 265. pag. 505.* Surd. *decis. 259. num. 14. & decis. 326. num. 82.* Farinac. d. *quest. 21. a num. 80.* Mendez à Castro in *praxi Lusitana, lib. 3. c. 3. num. 33.*

In *glof. Ex euidètia. ibi, & si publicè eam derineat, &c.* Notatur ad hoc, quòd fornicatio clerici dicitur notoria sine alia probatione, si publicè tenet concubinam, vt per Palat. in *reper. cap. per vestras, notab. 3. §. 2. a num. 15. vbi num. 20.* quòd tunc fornicatio, vel concubinatus

cubinatus dicitur notorius, vel publicus, quando quis habet concubinam sicut uxorem, publicè nutriendo filios ex ea procreatos, ita quòd non auferet diffiteri, aut negatio nulla esset.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieres non debent permitti cum clericis habitare, nisi tales sint cum quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat.
- 2 Clericus peccat mortaliter si cohabitet mulieri de qua esse possit rationalis suspicio.
- 3 Fœminarum consortium fugiendum.

C A P. A nobis. I X.

Mulieres permitti non debent cum clericis habitare, nisi tales sint cum quibus naturale fœdus nihil mali suspicari permittat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuiam. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 21.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 362.* remissuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 2.*

2 Cum clericis quoque non permittas, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus peccat mortaliter si cohabitet mulieri, de qua esse possit rationalis suspicio, etiam si sit consanguinea, vel affinis, vt per Nauar. in *man. cap. 25. num. 109.* Paul. Comitol. *responsor. moralium lib. 1. q. 97. à princ.* Fœminarum enim consortium quatenus à viris spiritualibus fugiendum, exemplis confirmat Emman. do Valle de *incantat. & ensalmis sect. 2. cap. 3. num. 19.* Verè & disertè pro suo ingenio S. Hieronym. *epist. 11. ad Ageruchiam cap. 5.* Si Timotheo, inquit, dicitur *1. epist. cap. 5. Adolescentiores viduas deuita, & iterum 1. epist. cap. 5. vers. 2. Ama anus vt matres; adolescentulas, vt sorores cum omni castitate.* quare tu me componentem non audias? Fuge personas in quibus potest malæ conuersationis esse suspicio: nec paratum habeas illud è triuio, Sufficit mihi conscientia mea; non curo quid de me loquantur homines, & certè Apostolus pronidebat bona non tantùm coram Deo, sed etiam coram hominibus *2. Corinth. 8. vers. 21.* ne per illum nomen Dei blasphemaretur in gentibus. Et iam idem S. Hieron. muliercularum familiaritatem suspectam in sui temporis clericis detestans *epist. 4. ad Rusticum Monachum cap. 2.* Videas, inquit, nonnullos accinctos renibus, pulla tunica, barba proluxa à mulieribus non posse discedere, sub eodem manere tecto, simul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere in ministerio, & præter vocabulum nuptiarum omnia esse matrimonij. Et *epist. 22. ad Eustoch. cap. 12.* Sunt alij (de mei ordinis hominibus loquor) qui idèd Presbyteratum, & Diaconatum ambiunt vt mulieres licentiùs videant. Omnis his cura de vestibus, si bene oleant, si pes laxa pelle non folleat, crines calamistrati vestigio notantur, digiti de annulis radiant; & ne plantas homicidiorum via spargat, vix imprimunt summa vestigia, tales cum videris sponfos magis existimato, quàm clericos, S. Greg. *lib. 3. dialog. cap. 7. & cap. 32.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus concubinarius in officiis vitandus non est nisi sit notorius, & num. 2.

- 3 Concubinarios clericos an & quando vitare teneamur, ostenditur.
- 4 Concubinarius notorius an sint suspensì ab officio, & beneficio, ostenditur.
- 5 Suspensus quoad se tantum, & non quoad alios dicitur omnis Ecclesiasticus existens in peccato mortali.

C A P. Quæsitum. X. & fin.

Gregor. I X.

Clericus fornicarius licet pro peccato mort. quoad se ipsum sit suspensus, tamen non est suspensus quoad alios, & non est vitandus in diuinis Officiis, nisi peccatum sit notorium per sententiam, vel confessionem, vel euidentiã rei. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuiam. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 22.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 362.* remissuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

De Clericis.] Etiam constitutis in minoribus Ordinibus, vt intelligit post multos à se relatos, Nicol. Garc. de *benefic. p. 7. cap. 14. num. 10.*

Non debet tamen in officiis euitari, &c.] Licet attento iure huius text. teneremur vitare clericos concubinarios, seu fornicarios notorios per sententiam, aut confessionem in iudicio factam, aut per operis euidentiã, aut notorietatem facti, hodie etiam seclusa consuetudine non tenemur eos etiam in Sacris vitare, nisi per iudicem fuerint publicati, & denunciati, secundùm *Extravaug. Ad euitanda scandala;* quam etiam hoc casu procedere tenent Nauar. in *cap. 1. §. laboret, num. 10. de penit. dist. 6.* Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 82. sub num. 6.* Henriq. in *summ. lib. 13. cap. 5. §. 3.* Petr. de Ledesma in *summa part. 1. tit. de Eucharistia sacramento cap. 27. circa fin.* Spin. in *speculo testam. glof. 3. princ. num. 43.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 7. n. 85.* Azeued. *l. 1. num. 65. tit. 15. lib. 8. noua recop. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 7. q. 16.* Sayr. de *conjur. lib. 2. cap. 12. num. 20.* Soar. *eod. tract. tom. 5. disp. 31. sect. 4. hum. 16. & tom. 3. disp. 18. sect. 1. & disp. 88. sect. ult. circa fin.* Bonacin. de *Sacram. disp. 4. quest. ult. puncto 12. num. 1. vers. vtrum.* Illustriss. D. meus Roder. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in *comment. ad cap. nullus §. n. 3. & ad cap. præter 6. num. 2. disp. 32.* Fagundez in *quinque Eccles. præcepta. prac. 1. lib. 2. cap. 5. ex num. 42.* plures quos referunt Cened. ad *Decretum collect. 19.* & Nicol. Garc. de *benefic. p. 7. cap. 14. à n. 36.* vbi cum Nauar. Valent. Henriq. Vega, Tolet. Auila, & aliis, resoluit dictam *Extravaug. Ad euitanda,* non esse vsu receptam cum dicta exceptione de notorio excommunicato, iuxta litteram Concilij Basiliens. sed cum sola exceptione de notorio clerici percussore. An, & quando peccet mortaliter, qui à concubinariis Diuina audiunt, vide Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 6. quest. 42. à num. 8.* Et quid de inducente concubinarios ad Missam celebrandam, vide eundem Comitol. *lib. 1. quest. 57. num. 14.* vbi resoluit quòd etiam post d. *Extravaug. Ad euitanda,* nulla suadente necessitate publicos inducere concubinarios ad Sacramenta ministranda, aut ad Missam celebrandam netno sine mortifera culpa potest, cum sit contra ius naturale quempiam inducere ad peccandum.

Quia quantum ad alios, &c.] Ergo clerici concubinarij, seu fornicarij notorij sunt suspensì ab officio & beneficio, ita vt collatio beneficij illis facta sit nulla, & si celebrent, fiant irregulares, vt per Clar. §. *fornicatio num. 4. & §. fin. quest. 75. num. 3.* Azeued. B 4 l. 1.

L. i. à num. 61. & 106. tit. 19. lib. 8. *nova recopil.* Vial. in *candelabro aureo tit. de suspens.* à num. 19. Azor. *dict. p. 1. lib. 6. cap. 7. quest. 5.* Paul. Comitol. d. q. 42. à num. 2. Contrarium tamen, immò clericos concubinarior, seu fornicatorios notorios non esse suspensios vera suspensionis censura, nec celebrantes effici irregulares, quia id iure non cauetur, tenet Couar. in *Clem. si furiosus, part. 1. §. 1. n. 5.* Henriq. Veg. Medin. Fr. Emman. quos refert, & sequitur Fagundez d. cap. 5. num. 48. post Vgolin. Gutier. & alios sequitur Nicol. Garc. d. cap. 14. num. 19. vbi num. 30. respondet in hoc text. clericum concubinarior notorium dici suspensum quoad alios, non quia sit suspensus suspensione censura, sed quia alij prohibentur ab eo audire Diuina, & n. 32. dicit quòd dato quòd ista suspensio esset vera censura de iure, responderi etiam tunc posset iam non esse in vlu, prout responderent Fr. Emman. in *summa tom. 2. cap. 67. num. 1.* Soar. d. disp. 31. sect. 4. num. 10. Auila de censur. p. 2. cap. 6. disp. 2. dub. 5. & p. 3. disp. 5. dub. 2. Bonac. eod. tract. disp. 3. q. 6. puncto 5. num. 1.

5] Quoad seipsum, & c.] Notatur ad hoc quòd suspensus quoad se tantum, & non quoad alios, dicitur omnis Ecclesiasticus existens in peccato mortali, quia quandiu ipsum non poenitet peccati, nullo modo celebrare potest, quia peccet mortaliter, sed alij non prohibentur ipsum celebrantem audire, vt per Valer. Reginal. in *praxi fori poenit. lib. 32. tract. 2. n. 1.* & 7. Bonacina d. tract. de censuris disp. 3. q. 6. puncto 5. num. 2.

De Clericis coniugatis.

TIT. III.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anchar. Butr. Panormit. Ioan. à Capistrano, Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum fol. 173. verso.* Petr. de Rauenna in *compendio iur. Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decret. fol. 96.* Dan. Venator. in *analysi methodica iuris Pontific. à pag. 366.* Goffred. & Hostiens. in *summa huius tituli.* Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in *paratilis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. in *exposit. tit. iur. Canon. nouissime Ioan. Honor. lib. 3. summ. in Decretales, omnes sub hac rubr.*

2] De materia tituli vide Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 9.* Anton. Ricciul. de *iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 7. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 42.* Farin. *fragm. crimin. part. 1. litt. C. à n. 325.* Nicol. Garc. de *benefic. p. 7. cap. 5.* Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 4. cap. 5. num. 18.*

S F M M A R I V M.

- 1] Clericus coniugatus in minoribus Ordinibus constitutus debet uxorem retinere, & beneficium ecclesiasticum amittere; si verò erat in sacris, cogitur per suspensionem & excommunicationem dimittere uxorem, & agere poenitentiam de commissio.
- 2] Beneficia clerici in minoribus Ordinibus constituti vacant per matrimonium ab eo contractum per verba de presenti.
- 3] Regressus & accessus, ac alia quaecunque iura ad beneficia ecclesiastica competenti clerico in minoribus constituto, vacant per matrimonium de presenti ab eo contractum.
- 4] Clericus in minoribus per matrimonium de presenti si

ue consummatum, sine non, amittit beneficia, etiamsi uxor non sequitur adhuc copula carnali ingressa fuerit religionem, vt num 5.

- 6] Pensionibus ecclesiasticis priuatur clericus in minoribus contrahens matrimonium de presenti.
- 7] Clericus in Sacris constitutus, aut religionem professus approbatam per sententiam priuatur beneficiis.
- 8] Beneficiatus minorum Ordinum matrimonium in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito contrahens amittit beneficia ipso iure, quamuis ignarus impedimenti contraxisset.
- 9] Clericus ipso iure beneficiis priuatur contrahendo matrimonium nullum ex defectu solemnitatis.
- 10] Matrimonium quando est nulliter contractum ex defectu consensus clerici contrahentes non amittunt beneficia.
- 11] Sponsalia per verba de futuro non inducunt vacationem beneficiorum.
- 12] Clerici in minoribus bene possunt ducere uxores.

CAP. Si qui. I. Alex. III.

Clericus in minoribus contrahens matrimonium cogitur per censuras ecclesiasticas dimittere beneficia, & retinere uxorem; si verò erat in sacris, cogi debet per suspensionem, & excommunicationem dimittere uxorem, & agere poenitentiam de commissio. Colligunt ex Ordin. Abb. Antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 22.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 363.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augult. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. cap. 2.*

Collige ex text. per matrimonium per verba de presenti contractum à Clerico in minoribus Ordinibus constituto vacare eius beneficia, ita Capell. Tholof. *decif. 239.* Clar. §. *fin. quest. 73. num. 5. vers. clericus beneficiatus.* Tiraquell. de *retract. lig. §. 26. gloss. 2. num. 9.* Bonacof. *commun. crimin. p. 1. verbo clericus. fol. 27. verso.* Couar. de *sponsal. part. 2. c. 6. §. 3. num. 4.* Valq. de *success. prog. lib. 3. §. 21. num. 36.* Petr. Gregor. de *re benef. c. 25. num. 4.* Mascard. de *probat. concl. 182.* Perez L. i. *vers. item quia, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Matiens. in *rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 158.* & l. 7. *gloss. 12. num. 2. tit. 8. lib. 5. noua recopil.* Flamin. de *resignat. lib. 1. quest. 1. n. 12.* Verall. *decif. 215. num. 2. part. 1.* Ceuall. *communium contra communes, quest. 147.* Sayr. *de censuris, lib. 6. cap. 5. num. 10.* & *seq. Pechi. in reg. beneficium, num. 26.* de *regulis iuris in 6.* Mandof. de *signatura gratia, tit. de priuatione, vers. impetratur beneficium.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. c. 16. quest. 4. & 5.* Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 42. à num. 4.* Spin. in *speculo testam. gloss. 16. n. 43.* Ioan. à Cochier in *reg. 8. Cancel. gloss. 7. post num. 18. vers. 2.* Cened. *Canon. quest. lib. 1. quest. 30. num. 27.* Card. Tufch. *litt. C. concl. 392.* & *litt. M. concl. 148.* Giurba ad *consuetud. Messanenses cap. 1. gloss. 1. p. 1. num. 39.* Squillante de *priuileg. cleric. cap. 4. num. 83.* Viuian. in *praxi iurisp. lib. 5. cap. 5. num. 48.* in *vltim. edit. Gutier. pract. lib. 2. q. 104. num. 3.* Less. de *instit. lib. 2. cap. 34. dubit. 21.* Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent. lib. 20. tract. 3. n. 312.* cum *seqq.* Gonzal. ad *reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 43.* Farin. *fragment. crimin. p. 1. litt. C. verbo Clericus. n. 325.* Aloyf. Riccius in *praxi rerum fori ecclesiast. decif. 240. num. 3.* in 1. edit. alijs *resolut. 212.* in 2. edit. Cald. Pereira de *potestate elig. cap. 5. num. 14.* Nicol. Garc. de *benef. p. 11. cap. 8. num. 1.* cum *seqq.* Anton. Ricciul. de *iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 7. cap. 1. à num. 3.* Carol. de Grassis de *effectibus clerical. effectus 5. à num. 11.* dicit

dicit probabilem Filliuc. *rom. 3. tract. 41. cap. 8. num. 5.* & fuit dictum in *Lucana capellania 23. Februarij 1609.* coram bonæ mem. Penia, & in *Burgi sancti Sepulchri beneficij 25. Maij 1626.* coram R. P. D. Merlino, qui omnes cum *gloss. 1. hic,* resoluunt huiusmodi vacationem induci ipso iure, ad eod. vt non requiratur sententia priuatoria, quicquid teneat Fr. Eiman. in *summ. rom. 1. cap. 123. num. 1. in 2. edit.* nisi eius opinione intelligas procedere respectu possessionis, quam nisi sponte clericus dimittat ad eam relinquendam, est cogendus manu militari. Vnde sequi inferunt Sanch. *d. disp. 42. à num. 10.* & Anton. Ricciul. *d. cap. 1. à n. 10.* post contractum matrimonium clericum nullatenus posse beneficia retinere, sed teneri statim illa dimittere, aliàs peccaret mortaliter, & teneretur restituere omnes fructus perceptos; similiter inferunt renunciationem per eum factam ad fauorem nullius esse momenti, & posse statim post contractum matrimonium beneficia tanquam vacantia impetrari. Illud tamen aduertere oportet matrimonium indubitanter debere probari, vt ex eo inducatur vacatio beneficij, & non sufficit quòd lata esset sententia pro validitate matrimonij, si pendet causa restitutionis in integrum; Cardin. Caualer. *decis. 180. n. 1. & 2.*

3 Amplia primò, vt sicut per contractum matrimonium per verba de præsentì in clerico in minoribus constituto inducitur vacatio beneficiorum, ita etiam expirent regressus, & accessus, & alia quæcunque iura ad beneficia ecclesiastica competentia, *gloss. verbo clericali in c. 1. hoc tit. lib. 6. vbi Ioan. Andr. num. 5. Gemin. num. 6. & Prob. num. 5. Clar. d. quæst. 73. num. 5. Flamin. d. q. 1. n. 14. Ceuall. d. q. 147. n. 2. Sanch. d. disp. 43. n. 7. Farin. d. verbo clericus, n. 330. Nicol. Garc. d. cap. 8. n. 2. Gutier. de matrim. cap. 97. n. 4. Anton. Ricciul. d. c. 1. n. 14. Carol. de Grassis d. effectus 5. n. 14. Ioan. Bapt. Costa de re integ. dist. 84. n. 6. Giurba d. n. 44.*

4 Secundò amplia, vt procedat siue matrimonium fuerit consummatum, siue non, quia remanet nihilominus clericis beneficio priuatus, *Pavin. de potestate Capituli Sede vac. prelad. 7. col. 3. Capel. Tholof. decis. 239. Mascard. conclus. 181. n. 3. Rota in Lucana de infula 6. & 13. Iunij 1575. coram Illustrissimo Cardin. Lancel. Anton. Ricciul. d. cap. 1. num. 17. Ceuall. communium contra commun. q. 147. num. 1. Carol. de Grassis d. effectus 5. n. 13. Caualer. decis. 166. n. 2. Squillante d. cap. 4. num. 85.*

5 Tertiò amplia, vt procedat etiam post matrimonium contractum vxor ingressa fuerit religionem, non sequuta adhuc copula carnali, quia non ideo clericus recuperabit beneficia, quæ iam per matrimonium contractum vacauerunt, vt per Butr. *hic num. 7. & Abb. num. 6. Couar. §. 3. num. 4. & 6. Sayr. d. cap. 5. num. 14. Sanch. d. disp. 42. num. 6. Farin. d. verbo clericus, num. 329. Nicol. Garc. d. cap. 8. n. 3. Anton. Ricciul. d. c. 1. n. 20. Squillante d. c. 4. n. 86.*

6 Quartò amplia, vt per contractum matrimonium per verba de præsentì clericus non solum priuetur beneficiis, sed etiam pensionibus ecclesiasticis, vt per Cou. d. §. 3. sub n. 6. Clar. §. fin. q. 74. *vers. clericus, in fine.* Nauar. *de orat. cap. 21. n. 53. Ceuall. d. q. 147. num. 7. Salzed. ad Bernard. in præc. cap. 80. litt. E. vers. amittit.* Flamin. *de resign. lib. 1. q. 1. n. 15. & lib. 6. q. 2. n. 115. Gigg. de pensionib. q. 54. Azor. in sist. moral. p. 2. lib. 10. cap. 10. Sanch. d. lib. 7. disp. 43. n. 5. Card. Tufch. litt. P. concl. 717. à n. 8. Farin. d. verbo Clericus, num. 331. Carol. de Grassis d. effectus 5. n. 12. Anton. Ricciul. d. lib. 7. cap. 3. à princ. Rota in vna Roman. pensionis 10. Maij 1610. coram Reuerendiss. D. Coccino, & in Tullen. fructuum Prioratus 21. Iunij 1619. coram eod. vbi etiam dictum fuit post contractum matrimonium per verba de præ-*

senti non valere transactionem, seu nouam conuentionem inter titularem, & pensionarium super eius solutione absque Sedis Apost. beneplacito; similiter & ibi dictum fuit ad istum effectum sufficere probari matrimonium præsumptiue, & procedere hanc quartam ampl. siue matrimonium fuerit validum, siue nullum, & de facto contractum, quomodo non fuerit nullum ex defectu consensus, dum etiam censuit eadem Rot. in *Barcinonen. pensionis 27. Iunij 1611.* coram Card. Caualerio, inter eius decisiones impressas *decis. 166. per tot.* Limitatur tamen hæc ampliatio ne procedat in pensione, quæ datur laico pro ministerio, vel pro re vtiliter gesta, aut gerenda in defensione Ecclesiæ. nam hæc per matrimonium contractum non extinguitur, vt ex aliis resoluit Anton. Ricciul. *d. cap. 3. num. 4. & 5.* Limitatur etiam quando is, ad cuius fauorem fuit pensio referuata ante contractum matrimonium, emit officium Militum Lauretanorum, ij enim ex peculiari priuilegio possunt retinere pensionem ecclesiasticam vsque ad summam 200. ducatorum auri de Camera, non obstante matrimonio contrahendo, & bigamia, ex constituto. Sixti V. 15. in ordine Bullarij noui, cuius dispositio vendicat sibi locum non solum super beneficiis liberæ collationis, sed etiam iuris patronatus, etiam Principum, & Regum, Rota in *Terulen. pensionis 15. Septembris 1600.* coram Illustriss. Card. Sacrato. Similiter Milites SS. Mauritijs, & Lazari etiam si contrahant matrimonium cum vnica & virgine, remanent capaces retinendi pensiones vsque ad summam ducatorum 400. auri de Camera, ex peculiari priuilegio ad fauorem dictæ Religionis indulto per fel. record. Clem. VIII. in sua *constit. 102. §. 13. in Bullario nouo.* Idem erit si suscipiat habitum Militiæ sancti Stephani, quo etiam coniugatus, & bigamus remanet capax ecclesiasticæ pensionis vsque ad summam 400. ducatorum de Camera, ex *constit. fel. record. Pauli V. 46.* Illud tamen aduertere oportet quòd si obtinens pensionem tanquam clericus incedat in habitu seculari, pensio ipso iure remanet extincta absque alia citatione, & iudicis decreto, vt sunt verba clara constitutionis Sixti V. & tradunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. in princ. num. 56. Nicol. Garc. de benefic. p. 7. cap. 1. num. 18. Rot. decis. 158. num. 16. p. 1. recent. & late fuit dictum in Casaraugustana pensionis 3. Iunij 1622. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Elboren. pensionis 7. Iunij 1627. coram R. P. D. Vbaldo, & in eadem 20. Decembr. 1628. coram R. P. D. Merlino.*

Quintò amplia in clerico contrahente matrimonio in Sacris constituto, vel professio religionem approbatam, hunc etiam amittere beneficia tenent omnes infra citandi, inter quos tamen grauis concertatio est, an hæc priuatio inducatur ipso iure, an verò per sententiam? & in tali specie esse priuatum ipso iure censuerunt Abb. *hic num. 7. & Zabar. num. 2. Cou. d. §. 3. num. 4. Aufser. ad Capell. decis. 240. num. 4. Azor. d. lib. 7. cap. 16. q. 5.* Verùm communiter cæteri Doctores existimant esse priuatum per sententiam, ita *gloss. hic verbo dimittere.* Ioan. Andr. in *cap. Ioannes, infr. hoc tit. num. 23. vers. si verò tenet.* Butr. *num. 19. ad finem.* Anchar. *num. 14. Imol. num. 20. Clar. d. q. 73. n. 5. Mascard. concl. 182. num. 5. Nauar. in can. cap. 25. n. 120. Henriq. in sum. lib. 7. cap. 36. n. 1. Sanch. d. lib. 7. disp. 42. sub num. 4. Less. de instr. lib. 2. cap. 34. num. 115. Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 17. Filliuc. d. cap. 8. num. 6. Anton. Ricciul. d. lib. 7. cap. 2. num. 12. vbi à num. 14. rationem reddit quare clericus in minoribus constitutus priuetur ipso iure, non ita qui in Sacris est constitutus.*

Sextò amplia, vt etiam per matrimonium in gradu 8

confanguinitatis, vel affinitatis prohibito, aut aliàs de facto contractum à beneficio minorum Ordinum amittatur beneficium ipso iure, quamvis ignarus impedimenti contraxisset, ita Cou. d. §. 3. sub num. 4. vers. quòd si is, qui habet, Tiraquell. de retractu lig. §. 26. gloss. 2. num. 9. Corral. de benefic. p. 1. cap. 10. num. 10. Bonacol. tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 7. num. 12. & 13. p. 3. 175. & tom. 2. lib. 9. tit. 7. num. 3. vers. & ita est communis, pag. 467. Hippol. conf. 70. num. 16. Flamin. d. 9. 1. n. 12. Sanch. d. lib. 7. disp. 43. & lib. 3. disp. 2. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 44 & gloss. 57. n. 44. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 19. num. 147. vbi transcripsit ad hoc decisionem Roræ in Lucana de insula sancta 6. Iunij 1575. coram olim Illustriss. Lancel. cuius etiam meminit Anton. Ricciul. d. c. 2. num. 20. quicquid contrarium tenuerit Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 8. & seq. An autem quando Clericus contraxit sciens impedimentum, censetur ipso iure priuatus, disputat Anton. Ricciul. cap. 2. à num. 23. vbi num. 24. arbitratur conclusionem esse firmandam generaliter, vt siue sciat, siue nesciat clericus impedimentum, semper censetur ipso iure priuatus.

9 Septimò amplia, vt etiam per matrimonium nullum ex defectu solemnitate, veluti quia non est contractum coram parochia, & testibus, vel aliàs fuit contractum contra formam prescriptam à Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. clericus ipso iure beneficiis priuatur, vt in facti contingentia respondit Rota, cuius auctoritate hanc sententiam sequuntur Stephan. Gratian. discept. forens. c. 5. sub num. 39. & Anton. Ricciul. d. cap. 2. num. 32. quicquid contrarium post Fr. Emman. & Veg. tenuerit Nicol. Garc. d. cap. 8. num. 13.

10 Limita primò principalem textus conclusionem non procedere quòdo matrimonium est nulliter contractum ex defectu in consensu clerici, tunc enim non dicitur inducta beneficiorum vacatio, vt per Abb. hic sub num. 7. vers. quandoque enim, Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 9. num. 10. & 11. Massobr. in praxi habendi concursum requir. 7. dub. 33. secundum Romanam impress. & dub. 34. resoluit quòd matrimonium nullum ex defectu formæ non inducit priuationem beneficij, Squillante d. c. 4. n. 89. & latè Anton. Ricciul. d. cap. 2. num. 1. vbi numeris seqq. exemplificat in clerico amante, & impubere, in quo malitia non supplet ætatem, ac in contrahente per metum cadentem in constantem virum, & à num. 7. disputat an prædicta procedant vbi nullitas procedit ex defectu consensu mulieris, nempe quia erat amens, vel impubes, aut consensum præstitit metu compulsus; clericus verò præstitit consensum omni ex parte legitimum: vide apud eum.

11 Limita secundò non procedere quando contrahuntur sponsalia per verba de futuro, per illa enim non induci vacationem beneficiorum tenent Butr. hic n. 1. Abb. num. 1. Couar. d. §. 3. num. 4. Clar. d. q. 73. num. 3. Tiraquell. de iure mariti, gloss. 2. num. 18. in fine, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo lapsi num. 127. col. 6. Perez sic. 1. lib. 5. Ordin. pag. 4. Rot. decif. 772. sub num. 2. vers. & quamuis, p. 2. in recess. Gonzal. d. gloss. 15. num. 43. Sanch. d. lib. 7. disp. 42. num. 1. & 5. & disp. 43. num. 6. Farin. d. verbo Clericus, n. 332. Nicol. Garc. d. p. 11. c. 3. num. 19. cum seqq. Gutier. de matrim. cap. 97. num. 1. Anton. Ricciul. d. lib. 7. cap. 4. Squillante d. c. 4. n. 90.

Limita tertio si pensio sit reseruata pro officio aliquo comparabili cum matrimonio, velut pro pulsandis campanis, vel custodienda Ecclesia, similive alio in quo conseruatur intentio Papæ, Gig. de pensio. q. 54. n. 3. Rot. decif. 1079. n. 1. p. 3. lib. 3. diuers.

Limita quarto si cum tali clerico fuerit sufficien-

ter dispensatum per Papam, vt non obstante matrimonio possit retinere pensionem. Gig. d. quæst. 54. sub num. 4. vers. quando autem appareret, concessa enim hac habilitatione, nihil est quin retineri possit pensio, non obstante matrimonio, siue agatur de pensione reseruata, siue translatione, cum in hoc nullum sit discrimen, Rot. apud Gregor. X V. decif. 18. num. 2. & 3. idem quoque de beneficio resoluunt Sanch. d. lib. 7. disp. 42. num. 18. Carol. de Grassis effectus 15. num. 19. Squillante d. cap. 4. num. 92.

Et retinere uxores, &c.] Ergo Clerici in minoribus bene possunt ducere vxores, vt per Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 42. Thom. Valasc. allegat. iuris, tom. 1. alleg. 40. num. 3. etsi habeant beneficia, ita vt filij ab illis sic in minoribus beneficiis naturales reputentur, & subsequenti matrimonio legitimentur, vt resoluunt citati ad cap. tanta, num. 33. vsq. qui filij sint legitimi, quibus adde Azeced. l. 6. num. 3. tit. 8. lib. 5. nona recop. Perez l. 22. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 103. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 20. num. 33. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imp. lib. 2. concl. 141. confid. 1. à n. 13. Steph. Grat. discept. forens. cap. 35. n. 48. & cap. 159. num. 10.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniugatus ad administrationem, & ad ordinem ecclesiasticum, vel beneficium non promouetur, nisi castitatem præmittat, & non sit bigamus.
- 2 Clericus in minoribus coniugatus non potest habere beneficia.
- 4 Virginem habuisse uxorem dicitur ille, qui prius eam destorauit, si ab ipsomet, & non ab alio cognita fuisset.

C A P. Sanè. II.

Clericus coniugatus non est capax beneficij, nisi voueat perpetuam castitatem, & coniux fuerit vnica, & virgo, nec potest admitti ad sacros Ordines, & administrationes ecclesiasticas. Colligunt ex Ordinar. Abb. Antiq. Zabarell. Collect. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Butr. Panorm. B. l. i. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali, libri 3. iuris Pontifici. pag. 23. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 363. remissive Ximen. in concord. 7. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 3. cap. 3. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 18. cap. 5.

Ne deinceps clericus coniugatus ad Ecclesiastica beneficia, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus in minoribus coniugatus non potest habere beneficia, vt per Hojed. de incompatib. benef. p. 1. cap. ult. num. 76. Flamin. de resignat. lib. 4. q. 2. num. 27. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 8. num. 29. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 3. num. 149. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 44. vbi resoluit, quòd licet non possit habere beneficium Ecclesiasticum in titulum beneficij, potest tamen habere ratione stipendij, aut alterius ministerij temporalis, & num. vlt. asserit clericum coniugatum incapacem esse pensionis, qua titulo clericali conferri solet, nisi ex Summi Pontificis dispensatione; vnde à fortiori sequitur Episcopum minimè posse cum eo dispensare, vt habeat beneficium Ecclesiasticum, etiam simplex, vt tenent Selua de benef. p. 1. q. 7. num. 17. & 18. Flamin. d. q. 2. num. 29. Sanch. d. lib. 7. disp. 42. num. 18. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 5. num. 4.

Nisi forte castitatem, &c.] Verba hæc cum Zabarell. & Anchar. intelligenda esse dicit Sanch. dict. lib. 7. disp. 42.

diff. 42. num. 16. si vxor profiteatur continentiam, vel melius, nisi vir legitime ad Ordines promotus fuerit, aut forsan ex Rebuff. *in praxi benef. reg. de publicandis resign. gloss. 18. num. 45.* si vterque vouerit castitatem perpetuam, & ingressus fuerit religionem.

4 In gloss. *Virginem*, vlt. ibi, *sed verius est, quod potest promoueri.* Notatur ad hoc quod ille dicitur virginem habuisse vxorem, etiam si prius illam desolauerit, si ab ipsomet, & non ab alio cognita fuisset, per ea, quæ Card. Tolet. *in instract. Sacerd. lib. 1. cap. 60. vers. tertium est valde*, Viuald. *in candelabro auro tit. de irregul. in 1. specie bigamie, n. 5.* Fatin. *in praxi crimin. p. 1. q. 8. num. 8.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 46. n. 3. & disp. 84. n. 13.* & habetur apud Castellanos *l. 3. tit. 5. part. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus in minoribus beneficiatus si contrahat matrimonium, priuatur beneficio, & quod dedit Ecclesia ibi restituitur.
- 2 Beneficio tacite videtur renunciare clericus in minoribus matrimonium contrahens.
- 3 Monachus vbi transit de vno monasterio ad aliud, non debet esse onerosus secundo.
- 4 Religiosi bona licite ex vna religione in alteram diuersi ordinis transeuntis, qua prius monasterium ratione eius acquisierat, recuperat posterius.

CAP. Quod à te. III.

- 1 Clerici in minoribus sunt spoliandi beneficiis si matrimonium contrahant, & si quid de propriis bonis Ecclesiæ titulari contulerunt eis, restituitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Ananiz, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Bald. Butr. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 24.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 363.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 2. referat ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 5.* & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. *p. 50. cap. 7.*
- 2 *Ecclesiastico beneficio, &c.* Illi enim per matrimonium à se contractum tacite viderent renuntiare, vt per Nauar. *conf. 3. n. 2. sub tit. de renunciat. in antiq. Mascard. de probat. concl. 182. n. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 14. num. 63.* Et quod clericus ingressus matrimonium per annum quo durat tempus eius tacite professionis licite retinet beneficium, ex hoc text. colligunt Tiraquell. *de reuocatu lig. §. 1. gloss. 8. num. 28.* Fusc. *litt. C. sing. 99.*
- 3 *Sanè Ecclesiis, &c.* Notatur ad hoc quod vbi Monachus transit de vno monasterio ad aliud, non debet esse onerosus secundo monasterio, vt per Surd. *de alimentis, tit. 9. q. 27. num. 6.* vbi allegat Menoch. *conf. 193. n. 1. & 12.* tenentem secundum monasterium debere alere ingressum, posito quod sit opulentum, vel habet redditus sufficientes.
- 4 In gloss. *Redire*, ibi, & *idem in monacho, vt illa transfertur secundo monasterio.* Notatur ad hoc quod bona religiosi licite ex vna religione in alteram diuersi ordinis transeuntis, quæ prius monasterium ratione eius acquisierat, recuperat posterius, vt per Hostiens. *num. 4.* Butr. *num. 9.* Ioan. Andr. *n. 7.* Anchar. *n. 9.* Abb. *num. vlt.* Zabar. *num. vnic. opposit. 4.* & Henr. *n. 2. & 3. in present. Angel. verbo monasterium, n. 6.* Armil. *verbo Religio num. 17.* Mandel. *conf. 712. num. 2. vol. 4.* Menoch. *de arbitr. casu 436. à num. 13.* Verum probabilior est opinio vniuersa bona priori monasterio acquisita ratione religiosi remanentia omnino apud illud, siue ad

aliud monasterium diuersi Ordinis, siue ad Episcopatum transeat, quam tuncur Abb. *hic n. 3.* Anan. *num. 8.* Syluest. *verbo religio 4. quest. 10.* Tabien. *eodem verbo q. 27. num. 28.* Couar. *in cap. 1. à num. 20. de testam. Nauar. comment. 4. de Regular. num. 24. vers. 11. & conf. 55. num. 9. sub eod. tit. de Regular. Aluarad. de coniecturata mento testatoris, lib. 2. cap. 3. in princ. n. 7.* Carol. Tapia *in auth. ingressi, verbo sua, cap. 6. n. 7. C. de sacros. Eccles. Spin. in speculo testam. gloss. 17. princ. n. 23. & 24. & in rubr. gloss. 6. n. 3.* Anast. Gernon. *de sacrorum immunit. lib. 3. c. 4. n. 37.* Surd. *de alimentis tit. 9. q. 27. n. 8.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 140. vers. quando religiosus, col. 13.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 15. q. 3. & c. 16. quest. 8.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 2. q. 79. art. 1. & 2. & tom. 3. q. 5. art. 5.* Sanch. *in precepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 32. num. 8.* Ludou. Miranda *in manuali Pralat. tom. 1. q. 31. art. 24.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi cum Sacerdotibus, qui matrimonium de facto contraxerunt, peracta penitentia dispensare possunt, & declaratur num. 2.
- 3 Episcopus potest dispensare cum clerico in sacre constituto, aut Religionem professio, si viduam occultè duxerit.
- 4 Episcopus dispensare non potest cum Sacerdotibus impis de facto contrahentibus quando penitentia signa minimè exhibent.

CAP. Sanè. ij. IV.

Episcopi possunt dispensare cum Sacerdotibus, qui de facto contraxerunt matrimonium post longam penitentiam, & vitam laudabilem, vt exerceant Ordines in officio suo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 25.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 364.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. referat ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 1.*

Intellige supradictam conclusionem vt procedat si cum vidua, & virgine contraxerint, quo etiam casu procedit text. *in cap. 1. qui clerici, vel venentes*, secus enim est si cum vidua, aut corrupta, vel duplex inierunt matrimonium, in quibus terminis necessariò intelligendi sunt text. *in cap. nuper. & in cap. fin. de bigamis.* colliges hæc ex Couar. *in Clem. si furiosus, part. 1. §. 2. num. 2. vers. secundo*, Valent. *part. 3. disp. 7. q. 19. puncto 3. in 1. specie irregul. i. sine*, Sanch. *de matrimon. lib. 7. disp. 86. à num. 20.* Aloyf. Riccius *in praxi aurea resol. 220.* Ludou. Miranda *in manuali Pralat. tom. 2. q. 8. art. 2. conclus. 3.* & alii, quos refero ego ipse de officio, & potest. *Episcopi, p. 2. alleg. 49. n. 26.* vbi num. 27. cum Sanch. & Ludou. Miranda *citatis locis* resolu posse Episcopum dispensare cum clerico in Sacris constituto, aut religionem professio, si viduam occultè duxerit, ex priuilegio Concil. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 6.*

Post longam penitentiam. Intellige de consilio, vel quod Episcopus dispensare non debet, quando Sacerdos ille penitentia signa minimè exhibet, e. Sanch. *d. disp. 86. num. 20.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia obtenta à clerico tempore contractus matrimonij, illi auferenda sunt; collata verò postmodum scienter per Episcopum, per eundem auferri non possunt, sed per superiorem.
- 2 Officia duo non potest vnus exercere.
- 3 Papa solus potest dispensare, vt coniugatus quaecumque beneficium obtineat.
- 4 Nemo potest venire contra factum suum.

CAP. Diuersis. V. Innoc. III.

- E**pisopus debet priuare clericum beneficiis quæ ille tempore contractus matrimonij habebat; si verò post contractum Episcopus scienter contulit beneficia ecclesiastica tali clerico, illis non Episcopus, sed superior eius priuet. Colligunt ex Odinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zebarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, libri 3. in *ris Pontific.* pag. 25. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 364. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.
- 2 *Cum quasi diuisis in duo, &c.*] Notatur ad hoc quòd duo officia non potest vnus exercere si ad diuersa tendant, l. hoc parte, C. de prox. sacror. scrip. lib. 12. l. si plures, vbi gloss. ff. de patris, Tiraquell. de constitut. p. 3. limit. 30. num. 38. Quando verò munerà, & officia non sunt sibi contraria, & tendunt ad eundem finem, ea simul habere quis potest, ita vt vnus & idem duorum iure, & munere fungatur, ex Bart. in l. si consul. ff. de adoption. & tunc vtriusque debet habere salarium. Auiles ad cap. 1. Prætorum fol. 30. Azeued. ad Curiam Pisanam, lib. 2. cap. 22. num. 9. Et latè an, & quando possit quis sustinere vicem duarum personarum, agit Aloyf. Ricc. in *praxi aurea resol.* 473. per totam. Vnde quando ex priuilegio, vel consuetudine quis duplici officio fungitur, scilicet Thesaurarij, & Canonici, duplices lucratur distributiones, cum inter dignitates suppleat numerum dignitatum, & inter canonicos suppleat numerum Canonicorum, nec egeat substituto, vt Sacra censuit Congreg. apud Nicol. Garc. de benef. p. 11. cap. 5. n. 245. Armendar. in *addit. ad recap. legum Nauaræ*, lib. 4. tit. 7. de benefic. incomp. n. 25. quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcoporum, p. 3. alleg. 82. num. 12. & resoluunt Gig. Roch. Gom. Azor. & alij, quos refert Moneta de *distrib. quotid.* part. 2. q. 4. num. 6. & melius num. 16. Sic etiam iuxta receptissimam Doctorum sententiam in cap. cum olim, de re iudic. vbi Panorm. n. 2. & Felin. num. 1. quando duo iura concurrunt in eadem persona, quorum quodlibet producit ius dandæ vocis, debet talis persona habere duas voces, quia censetur iure diuersorum, & quòd hæc sit communis, & verissima opinio, tenent Couar. var. lib. 3. cap. 13. n. 6. Azor. *instit. moral.* p. 2. lib. 7. cap. 7. q. 13. veluti in dignitate, & Canonico simul, ex priuilegio, vel consuetudine, qui duplicem habet vocem in Capitulo, vnam ratione dignitatis, alteram ratione præbendæ, vt censuit Rota apud Seraphin. decis. 420. & in vna Ordo. Canonatus 11. Ianuarij 1619. coram R. P. D. Remboldo, quam refero d. alleg. 62. num. 22.
- 3 Prius appellatione remota.] Solus enim Summus Pont. potest dispensare, vt coniugatus quaecumque beneficium obtineat, vt per Flamin. de resignat. lib. 4. q. 2. n. 28. Sanch. de *matrim.* lib. 7. disp. 42. n. 18.
- 4 In gloss. Non per te. ibi, arguunt. quòd nemo potest venire contra factum suum. Vide ad hoc plures Doctores

in libello de principiis vtriusque iuris litt. F. num. 17. & per me Axiom. 93. n. 23.

S V M M A R I V M.

- 1 Filius Sacerdotis Græci ex uxore genitus licet inter Latinos promouetur, si scandalum non obsistat.
- 2 Græci in minoribus Ordinibus contrahentes possunt post coniugium ad sacros Ordines ascendere, & matrimonio antea contracto vti.
- 3 Continentia votum sacris Ordinibus in Ecclesia Orientali est annexum.
- 4 Papa potest dispensare, vt promoti ad sacros Ordines matrimonij contrahant.
- 5 Continentia solo præcepto ecclesiastico sacris Ordinibus est annexa.

CAP. Cùm olim. VI.

Filius Sacerdotis Græci, ex legitimo tamen matrimonio natus, potest ordinari ritu Latino, licet pater sit in ritu Græco, nisi consuetudo regionis repugnet, tunc enim esset inhabilis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, lib. 3. in *ris Pontif.* pag. 26. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 364. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 2.

Quoniam Orientales, &c.] Notatur ad hoc quòd Græcis minoribus Ordinibus contrahentibus licet post coniugium ad sacros Ordines ascendere, & matrimonio antea contracto vti, vt per Azor. *instit. moral.* part. 1. lib. 13. c. 13. q. 1. Carol. de Grassis de effectibus cleric. effectus 5. n. 41. Sanch. de *matrim.* lib. 7. disp. 28. n. 5. aduertentes ille q. 3. & 5. hic verò n. 3. in Ecclesia Græca nunquam licuisse sacro Ordine præditis matrimonium inire, immo apud ipsos Græcos matrimonium post Ordinem sacrum contractum fuisse irritum.

Orientalis Ecclesia votum continentia non admittit.] Occidentalis verò maximè, nam eius clerici cùm ad sacros Ordines promouentur, hodie tacitè castitatem promittunt, & ita huiusmodi continentia votum esse sacris Ordinibus annexum, tenent Henric. in *sum. lib.* 10. de *sacram. Ordinis*, cap. 14. n. 7. in *fine*, & lib. 12. de *matrim.* cap. 5. n. 9. Spin. in *speculo testam. gloss.* 12. princ. n. 2. *vers. vtrum autem solemne*, Gutier. Canon. lib. 2. cap. 7. n. 2. Azor. d. lib. 13. c. 12. q. 6. & c. 14. q. 10. D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrim.* p. 2. n. 100. & plures alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. disp. 27. n. 10. quibus adde Carol. de Grassis de effectibus cleric. in *prælud.* n. 41. & alios, quos cito de officio, & potest. Episc. p. 2. alleg. 15. num. 2. in *fine*.

In gloss. *Votum continentia*. ibi, quòd Papa potest dispensare, &c. Notatur ad hoc quòd Papa potest dispensare, vt promoti ad sacros Ordines matrimonium contrahant, vt per Abb. hic num. 5. Tiraquell. de *paris temper.* in *præfat.* num. 46. Sor. lib. 7. de *iustit.* q. 4. art. 2. *vers. hoc pater*, & in 4. *sentent. dist.* 38. q. 1. art. 1. *vers. dubium*, Henric. in *sum. lib.* 10. c. 14. § 5. & § 8. Bellet. *disquisition. cleric.* p. 1. tit. de *disciplina clericali*, § 8. n. 11. quos refero ego ipse d. alleg. 15. n. 20.

In ead. gloss. ibi, illud verum est quòd ex constitutione Ecclesie introductum est, &c. Notatur ad hoc quòd continentia solo præcepto ecclesiastico sacris Ordinibus est annexa, vt per Anton. Capet. de *perpetua castitate Sacerd.* cap. 5. Cardin. Bellam. lib. 1. de *Clericis*, cap. 18.

Henric.

Henric. lib. 10. c. 14. §. 6. Azor. d. cap. 12. quæst. 1. quos refero ego ipse d. alleg. 15. num. 3.

CAP. Cùm decorem. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus coniugatus non beneficiatus non cogitur deferre Tonfuram.
- 2 Consuetudine potest clericus coniugatus habitum clericalem minimè portans, clericali privilegio gaudere.
- 3 Declaratur text in præfenti.
- 4 Beneficiarius etiam solus minoribus Ordinibus initiatu deferre debet primam clericorum tonfuram.
- 5 Clericis coniugatis licita est negotiatio honesta victus causa.

CAP. Ioannes. VII.

- 1 Clericus in minoribus coniugatus non potest gaudere privilegio clericali, ac proinde non tenetur deferre tonfuram, dummodo nullum percipiat beneficium ecclesiasticum, cuius ratione teneatur clericalem deferre tonfuram. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostienf. Henric. Butr. Anchar. Panormit. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 26. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 365. remissive Ximen. in concord. part. 2.
- 2 Cùm de consuetudine terra, &c.] Notatur ad hoc, quòd de consuetudine potest clericus coniugatus habitum clericalem minimè portans clericali privilegio gaudere, vt per Burg. à Pace cons. 2. 2. num. 6.
- 3 Dummodo nullum percipiat beneficium, &c.] Ergo videtur probare vxoratum in coniugio posse tenere beneficium, sed glos. vlt. hic occurrit quòd tenere possit per dispensationem Papæ, aut beneficij nomine hic intelligi potest pensio, seu stipendium, quòd laico nonnunquam datur ab Ecclesia, ratione cuius etiam si datum non sit in titulum beneficij, debeat tamen portare tonfuram, si consuetudo ita ferat, sic Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 312. vers. si curfus.
- 4 Cuius ratione teneatur, &c.] Notatur ad hoc, quòd beneficiarius etiam solus minoribus Ordinibus initiatu deferre debet primam clericalem tonfuram, vt per Azor. instir. moral. p. 2. lib. 7. c. 14. q. 3.
- 5 Quia cùm eum oporteat, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericis coniugatis licita est negotiatio honesta victus causa, nec ob eam priuari possunt privilegijs clericilibus, vt per Couarr. pract. cap. 31. num. 8. vers. sexto. Azor. instir. moral. part. 1. lib. 13. cap. vlt. q. vlt. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 26. Carol. de Grassis de effect. clerical. effect. 1. num. 87. quicquid contrarium teneant Camill. de Curte, Scaccia, Camill. Borrel. Thom. Valasc. & alij, quos refero de officio, & potest. Episcopi, par. 2. alleg. 12. num. 30.

In glos. Non potest. Circa materiam huius glossæ vide quæ dixi d. alleg. 12. à num. 25.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxorati non admittuntur ad ecclesiasticas dignitates, & coguntur dimittere quas habent.
- 2 Beneficium suo iam obtento cogitur quis cedere propter scandalum imminens.
- 3 Scandalum quando non provenit ex culpa habentis beneficium, sed ex improborum malitia, iure nemo cogitur propria dimittere propter eos.

Barbof. Collect. Tom. III.

Clerici vxorati non admittuntur ad dignitates ecclesiasticas, & quos habent dimittere debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 27. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 365. remissive Ximen in concord. part. 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 1. de vita, & honestat. clericor. cap. 4.

Et graui scandalo retinere.] Notatur ad hoc, quòd propter scandalum imminens potest quis compelli cedere beneficio suo iam obtento, vt per Azeued. l. 14. num. 19. tit. 3. lib. 1. noue recop. & alios citatos per me ad cap. nisi cùm pridem, n. 14. sup. de renunciat. Quando verò scandalum non provenit ex culpa habentis beneficium, sed ex improborum malitia, tunc nemo cogitur propria dimittere propter eos, qui sic scandala concitant, quia tunc est proprie scandalum phariseorum, D. Thom. 2. 2. q. 44. art. 8. in resp. ad 1. vers. aliquando verò, Couarr. in reg. peccatum, in princ. sub n. 6. de regulis iuris in 6. Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesia existent. lib. 9. cap. 5. num. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici coniugati in rebus suis non gaudent privilegio clericali.
- 2 Clerici coniugati quando hodie fori privilegio gaudeant, ostenduntur.
- 3 Clerici coniugati non gaudent immunitate à tributis.
- 4 Milites Ordinum militarium an & quando teneantur ad tributa, & gabelas, remissive.

CAP. Ex parte. IX. Honor. III.

Clerici coniugati in rebus suis amittunt privilegium clericale, & possunt laici ab illis sicut ab alijs vxoratis debitas iustitias, & consueta seruitia exigere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anch. Henric. Butr. Panorr. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 27. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 365. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Vi tamen consuetis iustitijs, & debitis obsequijs, &c.] Nouè Conc. Trid. sess. 23. de reform. cap. 6. quoad clericos coniugatos iubet obseruari constitutionem Bonifacij VIII. in c. 1. hoc tit. lib. 6. illo superaddito quòd huiusmodi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant, vel ministrent, & clericali habitu, & tonsura vtantur. Quæ quidem constitut. Bonifacij VIII. in d. cap. 1. privilegium hoc multis modis restrinxit, quos refero de officio, & potestate Episcopi, par. 2. alleg. 12. à num. 25. Vnde clericos coniugatos non gaudere immunitate à tributis, tenent Festaf. in tract. de estimat. cap. 1. sub n. 7. part. 4. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 391. num. 3. Duen. reg. 100. limit. 10. Couarr. pract. cap. 31. num. 9. Perez l. 13. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 80. Garc. Gironda de gabelis, par. 2. num. 27. & 28. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 46. num. 16. De militibus verò Ordinum militarium an & quando teneantur ad tributa, & gabelas, vide Ordinari. Regiam Lusitan. lib. 2. tit. 11. §. vltimo, vbi notat parens meus, & apud Castellanos l. 9. tit. 18. lib. 9. noue recopit. vbi Azeued. Lassarte de gubell. cap. 19. num. 92. Mench. illustr. cap. 105.

C num. 45.

num. 45. Valasc. consil. 131. num. 3. Nauarr. consil. 23. de Regular. Parlad. lib. 1. verum quotid. cap. 3. §. 1. num. 19. Bobadil. in sua politica lib. 2. cap. 18. num. 264. Gutier. de gabellis quaest. 95. à num. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus in minoribus militans non est cogendus deferre Tonfuram, vel habitum clericalem.
- 2 Clericus dicitur recedere à statu Ordinis, & ad seculum reuerti, si in minoribus constitutus efficiatur miles.
- 3 Clericus in minoribus statim ac declaratur miles, videtur ipso facto beneficio renunciare, quamuis depositio cingulo militari iterum vestes clericales reassumat.
- 4 Pensiones in titulum vti clerico assignatae per militiam remanent extinctae.

CAP. Vt consultationi. X. & vlt.

Clericus in minoribus si militauerit, non est cogendus deferre Tonfuram, vel habitum clericalem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Bald. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 28. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 365. remissive Ximen. in concord. p. 1.

2 Ex hoc text. colligitur Doctores clericum dici recedere à statu Ordinis, & ad seculum reuerti, si in minoribus constitutus efficiatur miles, vt per Barbar. consil. 11. column. vlt. versic. preterea, lib. 1. Gig. de pensun. quaest. 55. n. 2. Mart. Anton. Genuen. in praxi Archiepiscop. Neapol. cap. 7. num. 4. Aloy. Ricc. in decis. Curia Archiepisc. Neapol. p. 4. decis. 154. Carol. de Graffis de effectib. clerical. effectus 1. num. 664. Squillante de priuileg. cleric. c. 7. n. 3. 2. in fine, Anton. Ricciu. de iure personarum extra gremium Ecclesiae existentium lib. 7. c. 5. n. 9. vbi n. 12. 3. ampliat vt clericus miles effectus adeo dicatur à statu Ordinis alienus, vt proinde statim atque declaratur miles, videatur ipso facto beneficio renunciare, & citat Rebuff. de nominat. q. vlt. Clar. §. fin. q. 73. sub n. 6. vers. item clericus. Parif. de resignat. lib. 1. quaest. 1. num. 22. quibus addo Farinac. fragment. crimin. part. 1. lit. C, num. 183. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 14. num. 63. quamuis postquam fuerit in matricula militum descriptus peniteat, & paucis post diebus, antequam seua exerceat, depositio cingulo militari, iterum vestes clericales reassumat, nam nihilominus dicitur à statu Ordinis recessisse, ita quod noua clericalis habitus reassumptio ad recuperanda beneficia, quae ante militiam obtinebat, illi non sufficiat, vt tenet Ricciu. d. cap. 5. num. 19. quicquid dicat Iacob. de Graffis 4 consil. 1. sub hoc tit. prout nec sufficit ad pensiones recuperandas, nam & illae per militiam remanent extinctae, si quae sibi in titulum vti clerico erant assignatae. Gig. quaest. 65. Caccialup. de pensun. quaest. 15. Ricciu. d. cap. 5. num. 26.

DEBETUR RESIDENDIBUS IN ECCLESIA, VEL PREBENDA.

De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel prebenda.

TIT. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubric. scribentes, & num. 2. de materia tractantes.

- 3 Clerici dicuntur à κληρῶν, quod est fors Græcè, Latine vero hereditas.
- 4 Clericorum appellatione veniunt monachi in materia fauorabili & indifferenti, secus in stricta & odiosa.
- 5 Religiosorum appellatione in stricta disputandi ratione non comprehenduntur clerici seculares.
- 6 Clericorum appellatione veniunt Praelati, & in dignitate constituti in fauorabilibus, secus in odiosis.
- 7 Clericorum appellatione veniunt quicumque etiam in minoribus constituti, nisi ex subiecta materia Sacerdos comprehendatur.
- 8 Residentia generaliter sumpta dupliciter consideratur, primo materialiter, secundo formaliter.
- 9 Residentia definitur vt sit assistentia personalis vera, vel ficta, cum exercitio ecclesiastici ministerij in proprio beneficio.

SUPER hanc rubric. scripserunt Zabarell. Bellamer. Ioann. Andr. Inola, Anania, Ancharan. Butr. Pauormitan. Ioann. à Capistrano, Ioan. de Logdris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 173. verso, Petr. de Raucenna in compendio iuris Canonici. Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 97. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontific. à pag. 373. Goffed. & Hostiens. in summa huius tituli, Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Lancellor. in institut. Canonice. Bartholom. Carthag. in exposit. titulum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris Ecclesiastici. enarrat. pag. 155. Canif. in summa iuris Canonici, Cafarel. in erotem. eiusdem iuris, nouissimè Ioann. Honor. lib. 3. summ. in Decretales, omnes sub hac rubr.

De materia tituli vide Capr. Vezin. & alios tom. 1. 2. communium opinionum lib. 1. tit. 8. Camill. Borrel. in summa omnium decisionum tit. 10. Valerius Reginaldus in praxi fori poenitentialis lib. 30. tract. 3. à num. 49. Nicolaus Garcias de beneficijs part. 3. cap. 2. de residentia, nouissimè Sanctarellus variarum resolutionum lib. 1. quaest. 2. cum multis sequentibus, quem sub prælo vidi.

Clericis.] Dicuntur Clerici à κληρῶν, quod est fors Græcè, Latine verò hereditas, quasi clerici in sortem, seu hereditatem Domini sint vocati, vt per Isidor. in cap. clerus 21. distinct. vbi citauit Doctores. Iuxta quod maximè conueniunt cum Monachis, qui similiter à laicis segregati, & quasi mundo mortui dicuntur, vt ex ipsa verbi etymologia deducit Eugen. Pont. in cap. placuis 16. quaest. 1. iuuat cap. si Religiosus, in principio, de election. lib. 6. cap. Religiosus, de testam. eodem lib. cap. non dicatis 12. quaest. 1. text. opt. in cap. duo sunt genera, eadem causa, & quaest. vbi ex eadem ratione tam vni, quam alij diuersam à laicis Christianorum speciem constituunt, licet omnes simul etiam laici, dummodo Christiani, sint etiam in sortem Domini vocati & generali vocabulo sacerdotij prærogatiua potiantur, iuxta illud Exodi cap. 14. Si seruaeritis pactum meum, eritis mihi in gentem sacerdotalem. Vnde etiam Petrus epistol. 1. omnes alloquens inquit, Vos estis genus electum, & Regale sacerdotium. Ex qua conuenientia inter clericos, & monachos ortum habuit, titul. ne clericus vel monachus; æquiparatio insuper, de qua in cap. si quis suadente 17. quaest. 4. & in cap. non dubium, & in cap. ex tenore, de sententia excommunicationis. 4

Ex quo etiam multi existunt appellatione clericorum saltem in materia fauorabili etiam monachos comprehendendi, de quo satis Felin. in cap. licet, vers. dum tangitur, de offic. ordin. Sylu. in sum. verb. clericus, in princ. Duen. reg. 99. ampl. 3. & reg. 100. ampl. 5. & in materia indifferenti & lata significatione Cardin. Tusc. tom. 1. litter. C. conclus. 377. n. 2. & 3. Mar. Antonin. variar. resol. lib. 1. resol. fin. casu 50. vers. secundo, ego ipse de appellat. verb. vniu. iuris significat. appellat. 51. num. 2. quod tamen minimè dicendum est, si materia sit stricta, & odiosa, Roman. sing. 259. & 418. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 26. Ego ipse d. appellat. 51. num. 7. sic nec etiam secundum aliquos è conuerso appellatione monachorum clerici comprehenduntur, cum semper in quacumque materia verbi proprietates attendenda sit, ex l. non aliter, ff. de legat. 3. cap. intelligentia, de verbor. significat. Constat autem quòd clerici, & monachi in eo conueniunt, quòd omnes simul, diuerso tamen modo, sint diuino cultui dedicati, ex d. cap. duo sunt genera, constituunt tamen inter se diuersam speciem, vt patet tam ex diuersis titulis, de statu monachor. de vita & honestat. clericor. de statu Regular. lib. 6. quàm etiam ex variis iuribus vbi clerici, & monachi ponuntur tanquam diuersa, & de virisque tanquam diuersis fit mentio, quæ necessaria non esset, si vnus appellatione alius comprehendere, de quibus in d. cap. si quis suadente, d. cap. non dubium, cap. 1. de iurament. calumn. cap. ad Apostolica, vers. perpetravit, de re iudic. lib. 6. Clement. 2. ad fin. de vita, & honestate clericorum, cap. 1. ad fin. de prabend. lib. 6. glof. 2. in cap. Religiosus, de testam. in 6. & glof. verbo Religiosus, in Clement. 1. de decim. alia glof. verbo Religiosus, in Clement. 1. de rebus Eccles. non alienand. iuuant tradita per Doctores in cap. cum de beneficio, & in cap. singula, de prabend. lib. 6. Concil. Trident. sess. 1. cap. 10. & sess. 25. de Regularib. cap. 21. vbi ex hac ratione regularibus clericis iubetur conferri. Sic etiam licet in specie huius tit. appellatione clericorum continentur clerici seculares tam Canonici, quàm ceteri Cathedralium, seu Collegiarum Ecclesiarum, non tamen comprehenduntur Canonici Regulares, de quibus in cap. sanè, cap. licet, de Regularib. cap. statumimus, cap. mandamus 19. quest. 1. idque non solum attenta proprietate sermonis, & quia diuersam personarum speciem constituunt à clericis secularibus; sed quia text. de iis agit Canonici, qui inseruientes quotidianas distributiones sibi appropriant, quod in Canonici Regularibus verificari nequit, ex d. cap. non dicatis 12. q. 1. vbi Nauarr. latissime, iuncta reg. d. cap. cum ad monasterium, in fine.

5 His adde nec etiam in stricta disputandi ratione appellatione Religiosorum clericos seculares comprehendendi, cum verbum Religio, sicut & Religiosus propriè & strictè professionem importet per tria vota in manibus legitimi superioris, & in Religione approbata, vt per Doctores in d. cap. cum ad monasterium, & in cap. ex multa, de voto, tenent glof. verbo Religiosi, & verbo Religiosus, in d. Clement. 1. de decim. & de reb. Eccles. non alienand. quicquid glof. verbo Religiosus, in cap. presens 20. quest. 2. cum multis, de quibus Felin. d. loco in contraria sint opinione, quæ legitime procedet, sumus in fauorabilibus secundum Lambertin. de inueparonat. lib. 2. part. 1. quest. 11. & alios, quos refero ego ipse de appellatiua verbor. vniu. iuris significat. appellat. 233. num. 2. Vel quando dispositio per verba ecclesiasticas personas, concipiatur, sub quo tam clerici quàm monachi legitime continentur, cum vtrique speciali dedicatione re-

Barbof. Collect. Tom. 11.

spectu diuini cultus sint ad seruiendum Deo deputati.

6 Licet autem maximè sit controuersum, an appellatione clericorum veniant etiam Prælati, & in dignitate constituti in quo inter materiam fauorabilem & odiosam distingui solet, vt per Abb. in cap. bona il. 1. notab. 1. de postular. Prælator. sequitur Syluest. in summa verbo clericus num. 1. Sanctarel. variar. resol. lib. 1. quest. 38. num. 10. Ego ipse de appellat. verborum vniu. iuris significat. appellat. 51. num. 3. in fine. notant scribentes per text. ibi, in cap. quia periculosum, de sentent. excommunicat. lib. 6. & in cap. Inquisitores, de heretic. eod. lib. iuncta regul. text. in cap. statutum, de elect. eod. lib. vbi in specie Ioan. Andr. in proposito tamen omnes indistinctè comprehenduntur, dummodo sint Canonici, prout Episcopus, & quibus alius in dignitate constitutus esse potest, argument. text. in cap. à collatione, de appellat. lib. 6. Ego ipse d. appell. 51. num. 4.

7 Sic etiam licet multoties ex materia subiecta appellatione clericorum solum veniat Sacerdos, vt patet ex cap. cui de non sacerdotali, de prabend. lib. 6. & etiam quoties agitur de sacramentali absolutione impendenda, vel corpus Christi conficiendo, quæ ministeria solis competunt Presbyteris; licet etiam alibi appellatione clerici non veniant in minoribus Ordinibus constituti, nisi habitum clericalem deferentes, vel beneficium habeant, vel seruitio alicuius Ecclesiæ de licentia Episcopi fuerint deputati, Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 6. Nauarr. consil. 17. num. 2. de priuileg. atamen in nostra specie veniunt appellatione clericorum quicumque etiam in minoribus constituti, quinimo etiam prima tonsura tantummodo initiati. Primò, quia hi omnes in dubio nisi materia subiecta, vel dispositio aliud declarat, appellatione clericorum continentur, vt ex Abb. Decim. Roland. & multis aliis verum, & communè dicit Gabr. commun. opin. lib. 9. ver. tit. de verborum significat. num. 40. Ego ipse d. appellat. 51. num. 1. Secundò constat hoc, quia hi omnes clerici sub nomine clericalis Ordinis continentur, vt per Hidor. in d. cap. clericos, & in cap. perlectis 25. dist. qui omnes verè & propriè Ordinis gradus sunt dicendi, quia licet prima Tonsura sicut & minores Ordines characterem non imprimant, nec in verum Christi corpus tribuant potestatem, omnes tamen ex ordinatione Ecclesiæ ministerium Ecclesiasticum impoſtant, & prima Tonsura, sicut & minores Ordines habent se pro fundamento cæterorum in eum sensum vt ex prædicta ordinatione Ecclesiæ nullus ad maiores promouetur absque præuia prima Tonsura, argument. text. in cap. 1. & per tot. de cleric. per salum prom. tenet glof. magistra, verbo Psalmista in d. cap. clericos, per text. ibi, & verbo Episcopus in proam. Sexta Decretal. vbi plures citauit Doctores num. 12. & de officio & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 2. num. 17. Vltima tandem ratio desumitur ex materia subiecta huius tit. vbi agitur de clericis i. Ecclesiæ Cathedrali, seu Collegiata beneficium obtinentibus, ratione cuius distributiones quotidianas percipiunt: planè tam clerici in minoribus, quàm etiam prima Tonsura initiati habiles sunt ad prædicta beneficia, cap. 1. cum seqq. vbi notant Doctores, 60. dist. Rebuff. in praxi tit. de miss. in possess. col. 59. num. 15. Panormit. in cap. dudum 1. in fine, & in §. inferiora, cap. cum in cunctis, de elect. comprob. Conc. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 6. id quod procedit etiam quoad beneficia curata, dummodo tempore collationis beneficiarius attingat 25. ætatis annum, & intra annum à die pacificæ possessionis in Presbyteratus Ordinem promouetur,

C 2 iuxta

iuxta text. in cap. licet canon, de elect. lib. 6. cap. si eo tempore, de descript. eod. lib. cap. si pro clericis, de probend. eod. lib.

- 8 Non residentibus.] Residentia generaliter sumpta dupliciter consideratur. Primo materialiter, prout videlicet importat tantummodo mansionem in loco abstractando à quocumque munere, seu exercitio, in quod eadem residentia ordinatur, sicut videre est in eo, qui ratione domicilij tantum residet, de qua in cap. quia nonnulli, ibi, residere in loco, hoc tit. cap. us qui 3. de sepultur. lib. 6. Secundo modo dicitur residentia formaliter prout importat mansionem in loco cum effectu, hoc est, cum exercitio muneris personalis, in quod ipsa residentia ordinatur, de qua in d. cap. quia nonnulli, cap. conquereute, cap. relaxatum, & per tot. hoc tit. cap. quia inordinata, de probend. Concil. Trident. sess. 6. de reform. cap. 2. & sess. 23. de reform. cap. 1. de qua residentia formaliter agit hic tit. ea verò rectè definitur, vt sit assistentia personalis vera, vel ficta cum exercitio ecclesiastici ministerij in proprio beneficio. Dixi, assistentia personalis, loco generis. Dixi, vera, vel ficta, ad comprehendendam vtramque residentie speciem, nempe illam, quæ realem præsentiam beneficiarij, & illam, quæ fictam tantum, & iuris censura inductam importat, prout contingit quando absens à beneficio pro præsentem reputatur siue absolute etiam si per alium non deseruiat, prout in tribus casibus exceptis, in cap. 1. hoc tit. lib. 6. & in multis alijs, in quibus Canonici absentes pro præsentibus reputantur etiam quoad lucrandas distributiones quotidianas, quos refero de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 53. ex num. 155. usque ad n. 178. & in collect. ad d. cap. 1. hoc tit. lib. 6. ex num. 8. & in alijs si non quoad distributiones quotidianas, saltem quoad fructus grossos, de quibus in cap. ad audientiam, cap. de cativo, hoc tit. cap. licet, de probend. cap. cum non deceat, de elect. in 6. Vel etiam quando per Vicarium deseruit, prout in beneficijs Curatis concurrente legitima causa, de quo in cap. excipienda, §. qui verò, de probend. lib. 6. text. sic intelligendus in cap. de multa, in fine, eod. tit. in Decretalib. text. opt. in cap. cum ex eo, de elect. lib. 6. patet etiam exemplum in beneficijs simplicibus, in quibus ex generali consuetudine non vera, & realis, sed ficta residentia requiritur, & potest per œconomum, & ita per mercenarium ministrum deseruire.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopo non licet sine licentia Papæ transire ad alium Episcopatum ipsam acceptando.
- 2 Episcopus religionem intrare non potest sine Papæ licentia.
- 3 Inuitus potest quis de vna Ecclesia ad aliam transferri.
- 4 Episcopatus quando absque peccato appeti potest, ostenditur.
- 5 Argumentum à communiter accidentibus validum est.

CAP. Non liceat. I.

Ex Concil. Sardicen.

- 1 Episcopo nulli sine licentia Papæ licet transire ex suo Episcopatu ad alium acceptando, quia cum nemo soleat transire ad minorem, præsumitur ambire maiorem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Ancharan. Butr. Henric. Pannonitana. Palu. Ioan. à Capistrano, Viuian. in ration.

lib. 3. iuris Pontif. pag. 29. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 366. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex Concilio Sardicen. cap. 1. refertur à Burchard. lib. 1. Decret. cap. 79. & Iuo part. 5. cap. 185. & ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 1.

Non liceat Episcopo, &c.] Vnde sine Papæ licentia 2 Episcopus religionem intrare non potest, Menoch. de arbit. casu 423. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 18. num. 377. vers. postremo, non est enim iusta causa resignandi Episcopatum, si Episcopus velit ingredi religionem approbatam causa mutandi statum, & vitam, Maiol. de irregular. lib. 3. cap. 3. num. 31. in fine, Flamin. de resignat. benefic. lib. 5. quest. 3. num. 233. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 53. n. 23. & 24. Inuitus tamen potest quis ex causa transferri 3 de vna Ecclesia ad aliam, vt per Rebuff. in praxi rub. de rescriptis, versum data est potestas. Flamin. de resign. lib. 3. quest. 18. num. 14.

Manifesta est enim causa, &c.] Notatur ad hoc, 4 quod Episcopus, qui mutando Sedem cupit ad meliorem, & opulentiorum Ecclesiam transire, præsumitur id ex ambitione, & improbitate facere, & debet vtraque Ecclesia priuari, vt post Alciar. resoluit Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 35. à princip. Peccat igitur grauiter ambiens alium Episcopatum, ad quem libera multorum beneficiorum collatio pertinebat, vt per ea posset suis cognatis, & familiaribus providere, Nauarr. de oratione miscell. 42. num. 2. Absque tamen peccato etiam veniali potest appeti Episcopatus ab illo, qui est eo dignus, dummodo principaliter appetatur vt prosit, licet minus principaliter appetatur ob honorem, & fructus eius, vt consuluit idem Nauarr. sub tit. de sentent. excommun. consil. 17. num. 7. in nouis, qui enim Episcopatum optat non propter officij dignitatem, sed propter annexum laborem, qui est ordinatus ad honorem Dei, & proximi salutem, bonum opus desiderat, in quo sensu intelligendum esse Apost. 1. ad Timoth. 3. asserunt D. Thom. 2. 2. quest. 185. art. 1. Alphons. Alvarez Guerrero in speculo iuris Pontif. cap. 4. post princip. Azor. instit. moralium part. 2. lib. 3. cap. 28. quest. 2. vide quoad hoc propositum quæ ex sacra Scriptura, sanctisque Patribus adduco in meo tract. de officio, & potest. Episcopi part. 1. tit. 2. glof. 1.

Notatur etiam ad hoc, quod validum est argu- 5 mentum à communiter accidentibus, Euerard. in topicis legal. loco 56. Petr. Andr. Gammar. in Dialectica legali lib. 1. loco 20. Brunor. à Sole in locis communibus verbo argumentum 1. Card. Tusc. lit. A, conclus. 493. & plures relati in libello de principijs vtriusque iuris lit. A, num. 115.

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinalis qui in suo titulo non residet, deponitur.
- 2 Cardinalium officium est assistere Papæ, & apud illum in Curia residere, nec illinc discedere sine eius licentia.
- 3 Cardinalatus est incompatibilis cum Episcopatu, nisi sit ex illis septem Episcopatibus vrbi proximis.
- 4 Cardinalatus est beneficium.
- 5 Cardinalis non residens in Curia Cardinalatu priuatur præcedente admonitione.

CAP. Ex gestis. II. Leo III.

1 Cardinalis, qui per quinquenniū non residet, & canonicè admonitus nō se corripit, sed adhuc in alienis

alienis morabatur, fuit canonicè depositus à suo titulo parochiali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Butr. Panormit. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 30.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 367.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 2.*

2 *Eo quòd parochiam suam, &c.]* Cùm Cardinalium officium sit afflicte Papæ, Flamin. de *resignat. benef. lib. 2. quest. 1. num. 34. & lib. 7. quest. 12. num. 14.* & ob id pars corporis Papæ dicantur, Bellincin. de *char. subsid. quest. 66. num. 5.* Monet. in *tract. de decimis quest. 3. n. 114.* ideo tenentur apud eum in Curia residere. Flamin. de *resignat. lib. 1. quest. 10. num. 9.* Camil. Borrel. in *summa omnium decis. tit. 10. num. 8.* Gonzal. ad *reg. 8. Cancell. glof. 24. num. 123.* & illinc discedere sine eius licentia non possunt, Flamin. d. *quest. 10. num. 27.* Sanctarel. *var. resol. lib. 1. quest. 2. num. 8.* Gonzal. d. *glor. 24. num. 124.* vbi *num. 128.* id ampliatur, etiam si habeant Episcopatum quod post Concil. Trident. *sess. 23. de reformat. cap. 1.* defendi non posse asserit Azor. *instir. moral. p. 2. lib. 4. cap. 3. q. 3.*

3 Cardinalatus enim incompatibilis est cum Episcopatu, nam cùm Cardinales tenentur in Curia apud Summum Pont. residere, iuxta supradicta, cùmque Episcopus teneatur in sua diocesi residere, sequitur Cardinalatum incompatibilem esse cum Episcopatu, quia vna, eadèque persona non potest in pluribus locis naturaliter existere, ita Abb. in *cap. bonæ memoria il. 1. num. 6. sup. de postul. Pralat. Sor. de instir. lib. 10. q. 3. art. 4.* Gom. in *proxim. regul. Cancell. vers. ex quo inferitur, & in reg. de impetr. benef. vac. per obitum Card. q. 12. Caiet. 2. 2. quest. 189. art. 5.* Valent. *tom. 3. disp. 10. q. 3. punct. 5. vers. sed quæret.* Gonzal. d. *glor. 24. num. 138.* Turrian. in *tract. de resident. pag. 45.* Molfes. *tract. 6. cap. 11. num. 36.* Valsq. in *opuscul. de benef. cap. 4. §. 2. art. 1. dub. 2. num. 191.* vers. *vide.* Sanctarel. d. *q. 2. num. 1.* Bonacin. *variar. tract. disp. 5. de onere & obligatione beneficiar. puncto 5. num. 8.* resoluentes etiam Cardinales si habeant Episcopatum non excusari à residentia, ex eo, quia sunt Papæ secretarij, aut aliud officium in Romana Curia habent. Vnde munus Camerarij, aut Vicecancellarij non esse iustam causam absentie ab Episcopatu, tradunt Filliuc. *tract. 4. 1. cap. 6. quest. 6. num. 29.* Bonacin. *vbi supra sub num. 10. vers. an vero.* Ego ipse de *officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 43. num. 11.* nisi promoueatur ad illos sex Episcopatus Vrbi proximos, qui solent optari per antiquiores Cardinales, cùm enim ab illis parum distent Romæ residentes, & non solum per Vicarios, verùm etiam aliquando per se ipsos negotiis propriæ diocesis operum nauent, illàmque aliquando visitent, ipsorum absentia non reputatur absentia saltem adeò perniciosa, vt Cardinalibus habitentibus huiusmodi Episcopatu non liceat in Romana Curia commorari, ita Bonacin. *vbi supra num. 10. in princ. Sanctar. d. q. 2. n. 5. in fine.*

4 *Canonicè est depositus.]* Ergo Cardinalatus est beneficium, vt per D. Barbof. in *l. diuortio, in princip. part. 2. num. 67. ff. soluto matrimon.* Vnde posse Cardinalem non residentem in Curia Cardinalatu priuari præcedente admonitione, per hunc text. docent Abb. *hic num. 12.* & Sanctarel. d. *quest. 2. num. 9.* & Leo X. in *constitut. edita in Concil. Lateranen. anno Domini 1515. incip. Superna,* præcipit, vt Cardinales omnes Romæ commorentur, & non obediētibus imponit pœnas, & Paul. IV. *constit. 8. incip. Cùm venerabiles,* scribit Cardinales cùm in parte sollicitudinis vocentur, debere assistere Rom. Pont.

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitates plures, vel Ecclesia vni conferri non debent, & Ecclesia est conferenda illi, qui residere, & regere valeat per se ipsam, alias perdit Ecclesiam, & donans conferendi potestate priuatur.
- 2 Suspensi sunt à collatione beneficiorum, qui dant beneficia Ecclesiastica, præsertim curata personis indignis.
- 3 Beneficia omnia etiam simplicia de iure residentiam requirunt.
- 4 Episcopi, & alij Parochi curam animarum habentes etiam de iure diuino tenentur ad residentiam.
- 5 Dignitates due sunt inter se incompatibiles.

C A P. Quia nonnulli. III.

Ex Conc. Lateranen.

V Nus non potest habere plures dignitates ecclesiasticas, vel plures Ecclesias Parochiales, & quando de Ecclesia, vel ministerio ecclesiastico est prouidendum, eligi debet persona, quæ possit eligi in loco, & exercere curam per se ipsum, & si secus fiat, accipiens amittit beneficium, & qui dedit, priuatur potestate conferendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 30.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 367.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* desumitur ex Conc. Later. sub Alex. III. *cap. 13.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 4. cap. 3.*

Collige ex text. suspensus esse à collatione beneficiorum, qui dant beneficia ecclesiastica, præsertim curata personis indignis, quæ in loco residere, & per se ipsas curam exercere non possunt, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 3. 2. tract. 2. num. 62.*

Quæ residere in loco, &c.] Ergo beneficia omnia, etiam simplicia, de iure residentiam requirunt, *cap. vit. de rescript. lib. 6. glof. in exirauagant. execrabilis, de præbend. Ioan. XXI. Gig. de personib. q. 3.* Nauarr. in *man. cap. 25. num. 21.* Valent. *tom. 3. disp. 10. quest. 3. puncto 5. vers. secundo queritur,* Sanctarel. *var. resol. lib. 1. quest. 1. num. 13.* Hoied. de *incompat. benefic. cap. 17. num. 24.* Rebuff. in *praxi benefic. tit. de dispensat. de non resident. num. 7.* Bened. Capra *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 8. num. 1. pag. 179.* Petr. Greg. de *benefic. cap. 7. Azor. instir. moral. part. 2. lib. 7. cap. 3. quest. 1.* Flamin. de *resignat. lib. 1. quest. 10. à num. 66. & lib. 5. quest. 5. num. 2.* Zerol. in *praxi Episcop. p. 1. verbo priuatio, §. 4. vers. tertio, Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. quest. 61. num. 3.* Gonzales ad *reg. 8. Cancell. glof. 5. num. 80. & glof. 15. num. 26.* Fatin. *Roie decis. 12. in 1. collect. Aloyf. Rice. in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 364. num. 1. in edit. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. à princip. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 20. n. 248.* Ex generali tamen consuetudine beneficia simplicia residentiam non requirunt, vt restantur Flamin. Gonzal. & Niccl. Garc. pluresque ab illis citati dictis locis, Armendar. in *addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 23. de residentia, sub rub. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur residere in suis Ecclesiis num. 202. & 205.* Sanctarel. d. *quest. 1. num. 15.* Rota in *Calagurritana beneficii de Arnedo 22. Ianuarij 1621.* coram Reuerendissimo P. Domino Merlino, & in *Alexandrina beneficij 18. Aprilis 1625.* coram eod. & in dubio beneficium non cenfetur curatum, sed simplex, Gonzal. *glor. 6. num. 91.*

Nicol. Garc. part. 1. cap. 6. num. 8. Cardin. Tusc. lit. B. conclus. 63. num. 4. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1696. quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 53. num. 69. quibus addo Gregor. decis. 89. num. 1. & decis. 108. num. 2. Caualer. decis. 33. num. 4. & decis. 315. num. 3. & decis. 517. num. 8. Rot. decis. 233. num. 4. p. 1. & decis. 699. sub num. 3. part. 2. recent. & in Ripana beneficij 27. Junij 1622. coram R. P. D. Merlino, & in Alexandrina beneficij 18. Aprilis 1625. coram eodem, & in Beneuentana beneficiorum 9. Maij 1625. coram R. P. D. meo Pirouano, obseruantes huiusmodi qualitatē (quod scilicet sit beneficium simplex) narratam in gratia non esse iustificandam, & contrarium asserenti incumbere onus probandi.

- 4 Quod contra Canones accepit.] Episcopi, & alij Pastores etiam Parochi curam animarum habentes non solum de iure Canonico, sed etiam de iure diuino, ac naturali tenentur ad residentiam, quia præcepto diuino mandatum est omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas cognoscere, vt ait Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 1. & ideo ita tenent Caiet. 2. 2. quæst. 185. art. 5. Carranza de residentia Episcoporum, cap. 2. Couarr. var. lib. 3. cap. 13. num. 9. Nauarr. in man. cap. 35. num. 121. Bottæ. de Synodo, part. 3. art. 1. num. 150. Læz. de munere Episcop. cap. 5. num. 3. Alphons. Alvarez Guerrero in speculo iuris Pontif. cap. 9. vers. de residentia, Azor. d. lib. 7. cap. 4. q. 1. Possuin. de officio Curati, cap. 1. num. 1. Melch. Gallego in tract. de parochorum obligatione tempore pestis, part. 1. disp. 1. à n. 46. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 54. lit. A. in nouis edit. Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. quæst. 59. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 6. num. 5. & in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 37. num. 15. Molsef. in summa Theologie moralis tract. 6. cap. 11. num. 13. Less. de iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 29. num. 153. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 16. Sancharel. variar. lib. 1. quæst. 1. à princip. Bonacin. var. tractat. disp. 4. de onere, & oblig. beneficiar. puncto 3. num. 2. Monet. de commut. ultim. volunt. cap. 4. num. 95. & 113. Valer. Reginald. in praxi fors pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 52. Ego ipse d. alleg. 53. num. 2.

- 5 Dignitates diuersas, &c.] Ergo duæ dignitates sunt inter se incompatibiles, vt per Flamin. de resignat. benefic. lib. 3. q. 1. num. 105.

- 6 Priuatur.] Per tententiam, prout intelligit Azor. d. lib. 7. cap. 6. quæst. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Presentatus ad Ecclesiam non confirmatus si apparet quod nolit residere, non debet restituui per superiorem: confirmatus autem, & ex non iusta causa non residens, priuatur appellacione remota.
- 2 Verba accipienda sunt cum effectu.
- 4 Licentia, quam Concil. Trident. exigit in beneficiatis ad se absentandum, peti & obtineri debet, & mortuo Episcopo concedente non expirat.
- 5 Licentia Episcopi in duobus mensibus à Concil. Trident. concessis ad se absentandum, an requiratur ostenditur.
- 6 Prelati inferiores habentes iurisdictionem quasi Episcopalem, & Capitulum Sede vacante possunt licentiam beneficiatis concedere ad se absentandum.
- 7 Licentia prelati requiritur, vt beneficiati ratione studij se absentare possint.
- 8 Pœnis si in loco beneficij vigeat, beneficiatus à residentia excusatur.
- 9 In iudiciis durantiibus potest Episcopus licentiam concedere beneficiato, vt in alio viciniori, & tutiori loco manere possit.

Presentatus ad Ecclesiam, vel ad beneficia, si possit residere, & nolit, non est admittendus, & admissus est remouendus, non obstante appellacione, nisi ab sit de licentia superioris ob studium, vel ob honestas causas. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Io. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Bald. Io. à Capistrano, Viuiam. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 31. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 367. remissus Ximen in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 4. & est post Concil. Lateranen. sub Alex. III. part. 15. cap. 1.

Verba accipienda sunt cum effectu.] De hoc principio vide Galetum in margarta casuum conscientia, verbo verba, Cardof. in praxi iudicum, eodem verbo num. 5. Cardinal. Tusc. tom. 8. litter. V, concl. 90. Thom. de Thomasteris in floribus legum. regul. 304. & alios plures relatos in libello de principiis vtriusque iuris, lit. V, num. 10.

Nisi forte de licentia suorum Prælatorum, &c.] Nouè Concil. Trid. sess. 23. de reformat. cap. 1. prope fin. prohibet ne curati inferiores, & alij quicumque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum curam animarum habens, obtineant, discedent licentiam in scriptis, gratisque concedendam vltra bimestre tempus nisi ex graui causa obtineant.

Licentia, quam text. in presenti, & Concil. Trid. exigit, debet peti, & obtineri per ea quæ Cassan. in consuetud. Burgund. fol. 85. num. 1. cum seqq. Chald. Pereira de resol. emptyt. cap. 11. num. 14. & in terminis resoluunt Molsef. in summ. tract. 6. cap. 11. num. 26. Bonac. variar. tractat. disp. 5. puncto 4. num. 13. Rot. in Calaguriana fructuum 26. Maij 1614. coram bonæ memoriæ Vbaldo. Et debet præcedere, & in scriptis accipi, Menoch. consil. 188. num. 7. & 8. Nauarr. sub hoc tit. consil. 13. num. 6. Chald. Pereira d. cap. 11. num. 14. Bonacin. d. puncto 4. num. 12. expressa scilicet, Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 2. num. 35. Armendar. in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. de residentia, vel absentia parochorum, num. 164. quæ quidem mortuo Episcopo, seu concedente non expirat, Nauarr. in cap. placuit, num. 161. & 163. de pœnitent. disp. 6. & in tract. de redditiu. ecclesiast. quæst. 3. monitu 8. num. 4. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 75. Cened. ad Sextum collect. 1. num. 2. Perez l. 2. verbo san firmes, tit. 2. lib. 2. Ordinam. pag. 119. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 46. art. 7. Honzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 12. in princ. num. 3. 1. Henriq. in summ. lib. 7. cap. 21. §. 6. D. Barbosa. in l. diuortio, §. quod in anno, num. 20. ff. soluto matrim. Chald. Pereira de resol. emptyt. cap. 15. num. 33. & 36. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 28. à num. 71. Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. quæst. 108.

Quæstio est controuersa an in duobus mensibus à Concil. Trident. concessis licentia Episcopi requiratur? in qua illa verior est opinio, quæ tenet etiam pro his duobus mensibus licentiam Episcopi esse requirendam. nam parochus discedere non debet nisi causa cognita, & probata ab Episcopo, ac licentia in scriptis, & gratis concedenda, vt ait Concil. Trident. d. cap. 1. & censuit Sacra Congreg. apud Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 23. in 1. declar. & part. 9. cap. 2. num. 259. in 2. dub. Armend. d. loco num. 155. qui tenent valere constitutionem Episcopi ne parochi possint abesse vltra duos dies sine licentia, quare ita tenent Vgolin. de officio Episcopi, cap. 15. §. 5. num. 2. Less. de iust. lib. 2. c. 34. dub. 29. n. 159. Possuin. de officio Curati c. 1. n. 21. Sanch. de matr. lib. 3. disp. 31. n. 11. vers. hoc autem, Filliuc. p. 3. tract. 41. cap. 6. num. 26. Valq. in opuscul. de benefic.

benef. cap. 4. §. 2. art. 1. dub. 3. num. 149. & art. 2. dub. 3. num. 188. Quicquid contrarium, immò in his duobus mensibus licentiam Episcopi non requiri, teneant Nauarr. *in man. cap. 25. num. 121.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. q. 9. & 10.* Franc. Leo *in thesauro fori ecclesiast. p. 3. c. 1. n. 19. & 21.* Bonac. *var. tract. disp. 5. puncto 4. num. 9.*

6 *Suorum Prælatorum.*] Etiam inferiorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem, Azor. *d. lib. 7. c. 5. q. 4.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 24. num. 19.* Vel Capituli Sede vacante, Zerol. *in praxi Episc. p. 1. verbo Capitulum, §. 2.* Azor. *d. cap. 5. q. 3.* Filliuc. *d. cap. 6. quas. 6. num. 30.*

7 *Vel studio litterarum.*] Notatur ad hoc quòd ab absentiam ratione studij requiritur licentia Prælati, ne indociles, & inepti se conferant ad studia, & multitudo nimia id faceret, vt per gloss. *hic verbo Prælatorum,* Flores de Mena *d. q. 24. num. 19.* Boët. *decif. 17. num. 13.* Selu. *de benef. p. 4. q. 6. casu 11. & q. 7. num. 29. vers. 171.* Horat. Luc. *de priuil. schol. priuil. 99.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 56. n. 28.* & alij plures, quos refert, licet non sequatur, Nicol. Garc. *d. c. 2. num. 88.* vbi numer. 89. pariter aduertit alternatiam supradictam, vel studio litterarum, non poni respectu licentiæ, sed respectu aliarum honestarum causarum, & num. 92. asserit non ob stare text. *in c. ult. de magist. ibi, de licentia Sedis Apof. quatenus videtur eam licentiam dare, ita vt habeatur, & non amplius requirenda sit à Prælati, cum loquatur de licentia quoad perceptionem fructuum, & absentia ratione studij, ex verbis text. ibi, percipiant de licentia Sedis Apof. prouentus præbendarum, &c.* nam ad absentiam ipsam debet præcedere licentia Prælati, vt probat text. *in præsent.* Quæ quidem sententia, ac ad hocce textus conciliatio valde probabilis est, quamuis ipse Nicol. Garc. *cod. cap. 2. num. 94.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 4. q. 3. vers. 2. & c. 5. q. 1.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 34. dub. 29. num. 163. vers. secunda, Nauar. in man. c. 25. n. 121.* nouissimè Sanctarel. *var. resol. lib. 1. q. 3. n. 21.* verius putent ad absentiam ratione studij requiri licentiam non solum in docentibus, sed etiam in studentibus, per text. *in d. cap. ult.* quod cum sit Honorij III. asserunt corrigere posterius Alex. III. *in præsent.* Verùm quicquid sit in hac controuersia, de qua latè Monet. *de iustit. lib. 1. q. 10. n. 7.* Sacra Congreg. censuit obtinentibus parochialis Ecclesiæ post Concilium Trident. studendi licentiam, atque in absentia studiorum causa fructus percipiendi non dari, vt referunt Prosp. de August. *in addit. ad Quarant. in summa bullar. verbo residentia, vers. limita,* Aloyf. Ricc. *in collect. decif. p. 3. collect. 563. in med. & in praxi verum fori ecclesiast. decif. 502. in fine, & decif. 364. in 1. edit. alias resol. 393. in fin. in 2. edit. Henriq. conf. 23. num. 4.* Ego ipse *d. p. 3. alleg. 53. n. 77. & alleg. 56. num. 5.* me citato Sanctarel. *d. q. 3. num. 25.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 81. decl. 4.* Quoad alia verò beneficia non curata, sed residentiam requirentia obtinentes, certum est teneri Ordinarium dare licentiam absentibus ratione studij, dummodo id status Ecclesiæ patiat, & in publico, celebrique gymnasio Theologia, vel sacris Canonibus studeant, & minores sint triginta annis, prout decimum referunt Nicol. Garc. *d. c. 2. num. 82. & 86.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. l. 2. §. 2. de absentia, n. 121.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 56. n. 29.* me citato Sanctarel. *d. q. 3. n. 23.* quæ quidem licentia non suffragatur vltra quinquennium à die, quo cœpit studere, vt probat *d. cap. ult.* Garc. *d. cap. 2. num. 105.* Monet. *de distribut. quotid. quas. 10. num. 14.* Armendar. *d. loco, num. 99. & 102.* Ego ipse *d. alleg. 55.*

n. 31. me citato Sanctarel. *d. q. 3. num. 27.* Cætera, quæ ad hanc materiam desiderari possunt, vide *d. alleg. 56. & aliqua ad d. cap. ultim. & apud Sanctarel. d. quas. 3. num. 21.*

Vel pro aliis honestis causis.] Qualis erit si in loco 8 beneficij vigeat pestis. Afflict. *decif. 289. num. 26. & 27.* Zerol. *in prax. Episc. p. 1. verbo priuatio, §. 1.* Fr. Emman. *quæst. Reglar. tom. 3. q. 31. art. 3. & 4.* Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 10. n. 36.* Monet. *de distrib. quotid. p. 2. c. 5. n. 75.* me citato Bonac. *var. tractat. disp. 5. puncto 5. num. 3.* Vel si in Ecclesia habeat inimicos, nam inimicitia durantis potest Episcopos, cognito prius an sint veræ, & graues, & absque parochi culpa, ei licentiam concedere, vt in alio viciniore, & tutiori loco manere possit, ac à suo beneficio per annum abesse, postea tamen in illo per Episcopum idoneo Vicario, seu œconomio cum congruenti mercede ex eius fructibus illi assignata, ita decim à sacra Congreg. referunt Salced. ad Bernard. *in pract. cap. 53. litt. G.* Galet. *in marg. rita casuum consilien. verbo residentia,* Aloyf. Ricc. *in praxi fori ecclesiast. resol. 645. in 2. edit.* Bonacin. *var. tract. disp. 5. puncto 5. num. 2.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis à num. 182.* Zerol. *in prax. Episc. part. 1. verbo priuatio, §. 4. dub. 1.* vbi aduertit quòd si intra annum inimicitia non extinguantur, & curatus, seu beneficiatus fuerit in culpa tam causandarum inimicitiarum, quàm non extinctionis earundem, priuari potest; si verò inimicitia crescant sine parochi culpa, alius annus dari potest, Armendar. *d. loco num. 134.* quem refero ego ipse *d. part. 3. alleg. 53. num. 89.* Ratione verò infirmitatis, non potest parochus à loco vbi sita est Ecclesia parochialis, se abstinere, quamuis esset ei datus coadiutor, Garc. *d. cap. 2. n. 179.* Armendar. *d. loco num. 129.* nisi ibi defectu medicorum, & medicinarum curari non valeat, quia tunc potest ab Ordinario ei dari dilatio trium, aut quatuor mensium, vt in locis vicinioribus maneat sanitatis causa, interea ab Ordinario in parochiali idoneo Vicario cum congrua portione ex redditibus parochialis constituto, Garc. *d. c. 2. n. 179. in 4. declar.* Armend. *d. loco num. 132.* Honestæ etiam quoad hunc effectum causæ erunt enumeratæ in Conc. Trident. *sess. 23. de reform. cap. 1.* quod de Episcopis loquitur, videlicet Christiana charitas, vrgens necessitas, euidens Reip. utilitas, euidens Ecclesiæ utilitas, & debita obedientia, quas sigillatim explicauimus *d. alleg. 53. num. 6. cum seqq. & tractant Molfes. in sum. moralis Theologia tract. 6. c. 11. n. 29. cum seqq.* Sanctarel. *var. resol. lib. 1. q. 3. n. 1. cum seqq.*

Nesci patrocinari debet eis appellacionis diffugium.] Vi 9 de Salgado *de practel. Regia, tom. 1. p. 2. c. 15. ex n. 8.*

Si contra huiusmodi intentionem decreti fuerit interiectum.] Notatur ad hoc quòd appellatio emissã ab eo quod sit secundum iuris decreta, & determinationem non suspendit, vt per Marant. *de ordine indic. part. 6. tit. de appellat. num. 345.* Gutier. *conf. 10. n. 21.* Salgado *d. tom. 1. p. 3. c. 6. ex num. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus alterius diocesis non debet recipi sine litteris commendatitijs proprijs Episcopi, & num. 2.
- 3 Commendatitia littera dantur presbytero peregrinari volenti, vt ei liceat in aliena diocesi celebrare.
- 4 Commendatitia littere obtinende sunt ab eo, qui petentis clerici Ordinarius fuerit.

CAP. Fraternalitati. V.

- 1 **C**lericus alterius diceccis non debet recipi sine litteris commendatitii proprii Episcopi. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, lib. 3. *iuris Pontifici*, pag. 32. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 367. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Marc. Anton. Genuens. in *praxi Archiepiscopi Neapol.* cap. 40. num. 1. & alij, quos ego ipse refero ad cap. 3. num. 2. de clericis peregrinis, pag. 211. & faciunt quæ dixi de officio, & potest. Episc. part. 2. allegat. 21. per totam. Et nouè Concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 16. vers. nullus, iubet nullum clericum peregrinum sine commendatitiis sui Ordinarij litteris ab vltimo Episcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta administranda esse admittendum, & sess. 22. in decreto de obseru. & vit. in celebrat. Missa, statuit vt Episcopi in suis diceccibus interdiciant ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat, refert Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 18. q. 9.*
- 3 Absque commendatitiis litteris. Quæ dantur Presbytero peregrinari volenti, vt ei liceat in aliena dicecesi celebrare, vt per Rebuff. in *praxi benef. tit. dimissoria-rum litterarum*, num. 45. Azor. *instit. moralium*, part. 2. lib. 3. cap. 49. que. 1. & obtinenda sunt ab eo, qui petentis clerici Ordinarius fuerit, prout decisiuè refert Armend. in *addit. ad recop. legum Nauarre*, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis, num. 56. & num. 63. pariter decisiuè à sacra Congregat. attestatur illas denegandas non esse ab Episcopo Sacerdotibus, & Clericis, qui non habent beneficia in titulum residentiam requirentia, quò quidem ita in causa proptia obtinuisse dicit Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 9. cap. 6. n. 4.* & in facti contingentia sic respondisse asserit Aloyf. Ricc. in *praxi fori Ecclesiast. decis. 598. in 1. edit. & resol. 524. in 2. edit.* quos refero ego ipse d. allegat. 21. n. 4. & 5. vbi n. 8. cum multis ibi citatis resoluo posse Episcopum prohiberi ne exteri Sacerdotes celebrent in Ecclesijs Regularium, nisi prius ab ipso Episcopo, visis litteris commendatitiis, ipsi Sacerdotes admissi fuerint.

S V M M A R I V M

- 1 Non residens in beneficio, etiam modica æstimationis, illo priuatur.
- 2 Beneficium etiam modica æstimationis requirit residentiam.
- 3 Pensio quando conceditur ad particulare commodum alicuius super fructibus alicuius Ecclesie dicitur beneficium.
- 4 Beneficia simplicia habens sufficientia, si alia postea obtineat, an vacet primum, an verò secundum ipso iure, remissiuè.

CAP. Conquerente. VI.

- 1 **Q**ui non residet in beneficio, etiam modicæ æstimationis, illo priuatur. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, libri 3. *iuris Pontifici*, pag. 33. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 368. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refer-

tur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 2.

Collige ex text. beneficium, etiam modicæ æstimationis requirere residentiam, vt per Rebuff. in *tract. nominat. q. 9. num. 27.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 3. tract. 3. n. 94. vers. si obiciat*, quos refero ego ipse de officio & potest. Episc. p. 3. alleg. 53. n. 70.

Pro quo Ecclesie sua, &c.] Noratur ad hoc quòd quando pensio conceditur ad particulare commodum alicuius super fructibus alicuius Ecclesie, dicitur beneficium Ecclesiasticum, vt per Couar. *pract. cap. 36. num. 10. vers. quarto*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 5. num. 42.*

Quod dicitur G. habeat Ecclesiastica beneficia, &c.] Vtrum autem habens beneficia simplicia sufficientia si alia postea obtineat, vacet primum, aut secundum ipso iure, vide Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 26.* Monet. de *optione canon. cap. 6. q. 6. n. 73.* vbi resoluti non ideo vacare ipso iure, aut primum, aut secundum, & respondet ad text. in *presenti*, in quo mandat Papa Episcopo, vt si ei confiterit illum G. clericum habere ecclesiastica beneficia sibi sufficientia eidem super alio beneficio, quod sibi collatum afferbat, silentium sublato impedimento appellationis imponeret, atque ideo saltem illum priuet, vt scilicet sic decider, quia haberet non vnum beneficium sufficiens, sed plura sufficientia, vt loquitur text. vel ideo, quia eius aduersarius habebat titulum, & possessionem, ipse verò nec possessionem habebat, nec de titulo docuerat, sed solum eum afferbat; vel denique admittimus posse habentem plura beneficia sufficientia, eorum altero, vel si iam vnum sufficientia habebat, altero postea obtento etiam non sufficiente priuari, vt sentit Gonzal. d. num. 26. Sacra Congreg. Concil. super cap. 17. sess. 24. de reform. censuit, si Ordinarius conferat tertium beneficium habenti duo beneficia simplicia alijs ad sustentationem insufficientia, collationem tertij esse validam; sed si tertium sit sufficiens, vacare illa duo priora beneficia, sin minus, teneri prouisum dimittere alterum ex illis, & si continuauerit possessionem amborum recipiendo ex eis fructus, vtrumque beneficium vacare, prout referunt Nicol. Garc. de *benef. part. 1. cap. 5. num. 310. in 1. & 2. dub. Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarre*, lib. 4. tit. 7. num. 37. dub. 1. & 2. Et eum disputaretur in eadem S. Congreg. si Episcopus conferat tertium beneficium simplex & insufficientia habenti iam pariter duo simplicia simpliciter insufficientia, an vacet primum, vel eorum vltimum? censuit vacare primum die 13. Nouembr. 1627.

S V M M A R I V M.

- 1 Absentes in seruitio Episcopi fructus prebendarum suarum, non verò distributiones quotidianas percipere possunt, & num. 2.
- 2 Rectorem Ecclesie parochialis non potest Episcopus ab illius seruitio extrahere, & illum occupare in suo.
- 3 Canonici soli tam Ecclesiarum Cathedralium, quam collegatarum, etiam habentes prebendam doctorem, non autem alij clerici, gaudent privilegio vt absentes pro seruitio Episcopi possint percipere fructus suorum beneficiorum.
- 4 Prælati etiam inferiores si subditos suos ad seruitium suum aduocauerint, non amittunt ipsi subditi fructus suorum beneficiorum, idem in Legato quoad provinciam suam.
- 5 Distributiones quotidianæ quare, & quibus locis vi- Etualia nuncupentur, remissiuè.

8 *Canonicatus quando consistunt in solis distributionibus quotidianis Canonici in seruitio Episcopi absentes, tunc eas lucratur deducta tertia parte, quæ seruitibus accrescit.*

C A P. De cætero. VII.

1 **A**bsentes in seruitio Episcopi fructus præbendarum suarum, non tamen distributiones quotidianas, quæ victualia nuncupantur, percipere possunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Hentic. Butr. Anchar. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 34. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 668. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. sub tit. de præbend. cap. 4.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumunt Nauar. *conf. 11. sub hoc tit. Gonzal. Mendez de Cabedo diuerso um iuris argum. lib. 1. cap. 10. num. 19. & 20. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proæm. n. 183. Cabed. Lusit. decif. 94. p. 1. Stephan. Gratian. diſcept. forens. cap. 166. n. 20. Nicol. Garc. de benef. p. 3. cap. 2. à num. 345. vbi probat per Concil. Trident. non esse derogatum dispositioni huius text. late Monet. de distrib. quotid. p. 2. quæst. 8. Zerol. in prax. Episc. p. 1. verbo Capitulum, §. 9. Stephan. Quarant. in summa bullarj verbo residentia, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 4. §. 3. vers. sexta causa, Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 54. vers. quinta, quorum aliqui referunt Episcopum potuisse duos Canonicos eligere, qui dum in eius seruitio commorarentur pro præsentibus quoad fructus præbendarum acquirendos haberentur, hodie tamen, vt piè aduertit Stephan. Gratian. d. n. 20. iam non poterit Episcopos Canonicos ab Ecclesia extrahere pro suo seruitio inspecta vbertate reddituum Episcopatus, & multitudine peritorum, quibus commodè in suo seruitio vti possunt.*

3 *Ne Canonicis.*] Ergo de Canonicis tantùm loquitur, vt aduertit Cened. *practico. & canonicarum quæst. lib. 1. quæst. 1. num. 35.* Rectorem igitur Ecclesiæ parochialis non potest Episcopus ab illius seruitio extrahere, & illum occupare in suo, vel Ecclesiæ Cathedralis seruitio, vt scilicet exerceat officium Vicarij, visitatoris, vel secretarij, seu in alio ministerio occupetur, prout à sacra Congregatione decisum fuisse referunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. num. 258.* & Stephan. Quaranta *d. verbo residentia*, vbi tamen resoluit Episcopum posse dispensare si alterum duorum concurrat, vel vtilitas in specie illius Ecclesiæ, de cuius fructibus lucrandis quaritur, vel vrgens necessitas ipsius Episcopi.

4 Cùm text. hic in præcitat. verbis absolutè de Canonicis loquatur, intelligendus necessariò est non solum de Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, sed Ecclesiarum collegiatarũ ciuitatis, vel diocesis, vt per Monet. *d. q. 8. n. 6.* vbi aduertit *in c. ad audientiam, inf. hoc tit.* sermonem duntaxat habitum fuisse de Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, quia casus de illis Pontifici propositus fuit, & nullam quidem verbum ibi adest, ex quo colligi possit cæterarum collegiatarum Canonicos excludi: vnde etiam colligitur solos Canonicos, non autem alios clericos gaudere hoc priuilegio; vt absentes pro seruitio Episcopi possint percipere fructus suorum beneficiorum, Monet. *d. q. 8. num. 8.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. à num. 261.* nouissimè Sanctarel. *var. resol. lib. 1. q. 3. num. 38.* & idèd non comprehenduntur mansionarij, quos assisios vocant, quia hi Canonicorum nomine non veniunt, Gonzal. *d. gloss. 6. num. 261. & 263.* Nicol. Garc. *de benef. part. 3. cap. 2.*

num. 370. cum seqq. nisi concurrat Episcopi dispensatio, & necessitas, vel specialis, & euidentis Ecclesiæ vtilitas, vt declarat idem Garc. *eod. cap. 2. num. 369. & 372.* vbi *num. 377. & seq.* resoluit quòd vbi portionarij essent de Capitulo (prout sunt in aliquibus Hispaniæ Ecclesiis) in eis procederet text. *in præsent.* & *in d. cap. ad audientiam*, sicut in Canonicis. Pariter id procedit etiam in Canonicis habentibus præbendam doctorem, & magistralem, Gonzal. *d. gloss. 6. n. 257.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 365.* Monet. *d. q. 8. num. 5.* limitantes nisi sequatur magnum damnum Ecclesiæ.

Donec in seruitio tuo fuerint.] Cùm in his verbis text. generaliter loquatur, nec appareat cui loquatur, dicendum mihi videret eius dispositionem habere locum in Prælatis inferioribus respectu suorum subditorum, vt per Abb. *hic num. 3.* Nauar. *conf. 2. sub hoc tit.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. n. 381.* Idem in Legato quantum ad prouinciam suam, & in Archiepiscopis quoad clericos suæ diocesis, non autem suffraganeorum, ita tenent Nicol. Garc. *d. cap. 2. n. 382.* & Monet. *d. cap. 8. à n. 9.* qui plures alios referunt.

Quod de communitatis, &c.] Comprehenduntur præbendæ illæ, quæ non sunt distinctæ, seu etiam grossi illi fructus, qui loco præbendarum, vel etiam vltra præbendas, distincti tamen à quotidianis distributionibus, tribuuntur præsentibus, seu residentibus, non autem diuinis Officiis intereuentibus, ac quotidianum ministerium exhibentibus, vt aduertit Monet. *d. q. 8. num. 8.*

Nisi forte sint victualia.] Quare, & quibus in locis 7 distributiones, quotidianæ victualia nuncupentur, ostendit Monet. *d. q. 8. num. 12.*

Quæ non consueuerunt absentibus exhiberi.] Limita 8 quando canonicatus consisteret in solis distributionibus quotidianis, tunc enim Canonici in seruitio Episcopi absentes eas lucrarentur deducta tertia parte, quæ seruitibus accrescit, ne priuilegiura iuris esset inutile, Nicol. Garc. *d. cap. 2. n. 113. & num. 115. 352. & 353.* Monet. *d. q. 8. n. 15.*

Cætera, quæ hic desiderari possunt inuenies *ad cap. 9 ad audientiam, inf. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Priuandus est dignitate non residens, qui citatus non reuertitur in termino sibi præfixo, & n. 2.
- 3 Clericus absens quando citatur vbi est, si potest commodè requiri, personaliter citari debet, quamuis sit extra prouinciam.
- 4 Beneficium vacat si habeatur pro derelicto.

C A P. Ex parte. VIII.

Cælest. III.

Qui abest ab Ecclesia, putà per decennium, est citandus vt veniat, & si vocatus non vult venire, deponendus est, & alius pro illa dignitate eligendus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Hentic. Anch. Butr. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 34.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 368.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 3.*

Verùm in Concil. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 12. 2 vers. praterea*, de Canonicis, & dignitatibus disponitur, vt eis non liceat vltra sex menses ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse, alioquin primo anno priuetur

priuetur vnusquisque dimidia parte fructuum; secundum verò anno priuetur omnibus fructibus; crescente verò contumacia, priuetur canonicatu, referunt Flamin. *de resignat. lib. 1. q. 10. à num. 62.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. à num. 140.* Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra. lib. 2. tit. 2. 3. rubr. an Canonici teneantur residere in suis Ecclesiis, num. 98.* Ego ipse *de offic. & potestate Episcopi. p. 3. alleg. 53. num. 146.* qui quidem gradus à Concilio Tridentino citato loco præscripti seruandi sunt antequam deueniatur ad priuationem, aliàs esset nulla, vt censuit Rota in *vna Salamantina del Petrosi die 15. Decembr. 1567.* coram Illustrissimo Seraphino, & refero decilium ego ipse *d. allegat. 53. num. 148.* ac Piafec. *in praxi Episcopali. part. 2. cap. 3. num. 9. vers. necessario,* vbi etiam asserit quòd citari debet huiusmodi non residens in persona ante priuationem si sciatur vnde moretur, & si non sciatur, citandus est per edictum publicum tria citatione, nec sufficere vnã pro tribus, & aliter factam priuationem esse omnino nullam. Si verò citatio personaliter fuerit executã, vnã sufficere censuit Rot. apud Mantic. *decis. 67. num. 5. vbi num. 6. subdit Concilium citato loco non afficere Episcopos;* qui possunt procedere ad priuationem ob non residentiam, tametsi illa temporis interualla non fuerint obseruata.

3 *Quatenus scribatis eidem, &c.]* Cùm priuari quis non debeat nisi prius monitus ad residentiam, Card. Tusch. *litt. R. concl. 254. num. 6. clericus absens, quando scitur vbi est, si potest commodè requiri, personaliter citari debet, quamuis sit extra prouinciam, vt per Bened. Capr. tom. 1. communion. opinion. lib. 1. tit. 8. n. 7. pag. 180. Mantic. decis. 12. Nicol. arc. d. cap. 2. n. 156. & alios citatos ad cap. ult. num. 2. infr. hoc tit. Circa citationes per edictum faciendas quando nescitur, vbi sit clericus, dicam ad cap. ex tua 11. infr. hoc tit.*

4 In gloss. *Per decem annos. ibi, & ita videtur Ecclesiam habere pro derelicto.* Notatur ad hoc quòd vacat beneficium si habeatur pro derelicto, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 64. Pauin. de offic. & potest. Capituli Sede vacante prel. 7. num. 12. vers. septima si habeatur pro derelicto, Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 1. q. 15. num. 21. quos refero ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 57. n. 227.*

S V M M A R I V M.

1 *Archiepiscopus, qui temeritate propria recessit ab Archiepiscopatu, nec iam vltra quadriennium expectatus, redierit per litteras etiam reuocatus, illo est priuatus.*

2 *Episcopus non residens, an & quando priuetur attentio nouiori iure Concilij Trident. ostenditur.*

C A P. Qualiter. IX.

Innocent. III.

1 **A**rchiepiscopus, qui temeritate propria recessit ab Archiepiscopatu, nec iam vltra quadriennium expectatus redierit, per litteras etiam reuocatus, illo est priuandus. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Hentic. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali, libri 3. iuris Pontific. pag. 35. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 369. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 1.*

2 Hodie verò nouiori iuri Concilij Trident. præscriptus est modus procedendi contra Episcopum non

residentem, hic enim absque iusta causa à sua Ecclesia absens, qui propriæ salutis immemor, terrena celestibus, ac Diuinis humana præferens in diuersis Curijs vagatur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta se detinet occupatus, vltra mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis, quo abest, fructus suos non facit, nec tuta conscientia illos retinere potest, sed tenetur eos fabricæ Ecclesiar, vel pauperibus erogare, vt habetur in eod. Concil. Trident. *sess. 23. de reform. cap. 1. vers. si quis autem.* Si tamen per sex menses continuos nullo legitimo impedimento, seu, iustis, & rationalibus causis cessantibus, extra suam diocesim morando abfuerit, ipso facto quarta parte fructuum illius anni priuatur, quæ pars per superiorè Ecclesiar applicanda est fabricæ, & pauperibus loci. Quod si per alios sex menses in absentia perseverauerit, aliam quartam eadem ratione amittit, applicandam per eundem eisdem. Postremò crescente contumacia intra tres menses Metropolitanus de absentia suffraganei Romanum Pontificem per litteras, nunciũve certiore facere debet, alioquin elapsis prædictis tribus mensibus ipso facto ingressu Ecclesiar priuatus est ipse Metropolitanus, vt habetur eodem Conc. Trident. *sess. 6. de reform. c. 1. vers. si quis autem, quæ quidem decreta refero ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 53. n. 21.*

S V M M A R I V M

1 *Clerici Ecclesias, vel præbendas sibi commissas sine iusta causa deserentes, postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iuste priuari, dummodo non sint iusto impedimento detenti.*

2 *Residere tenentur omnes obinentes Canonicatum & præbendam in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata.*

3 *Sententia priuatoria post contumaciam sequi debet, vt clerici absentis, ac contumacis beneficium alteri conferri, siue ad ipsam eligi possit.*

C A P. Inter quatuor. X.

Clerici habentes Ecclesias, vel præbendas, si sine iusta & necessaria causa sunt absentes, & citati intra certum tempus præfixum non veniunt, eis iuste priuari possunt, dummodo non sint iusto impedimento detenti. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Ioan. à Capistrano, Casal. in *annot. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. part. 36. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 369. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 2. pars huius Decretalis est sup. de maioriore, & obediens. cap. inter quatuor, & de clericis peregr. cap. inter quatuor, & infr. de religiosis dom. cap. inter quatuor.*

Vel præbendas sibi concessas, &c.] Ergo omnes obtinentes canonicatum, & præbendam in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata tenentur residere, vt per Camill. Borrell. in *summa omnium decisionum, tit. 10. num. 13. de quo latè Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarra. lib. 2. tit. 23. rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur residere in suis Ecclesiis, Sanctarel. var. resol. quest. 4. à num. 19. Ego ipse de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 53. n. 107. cum seqq.*

Possunt eis iuste priuari.] Ergo sententia priuatoria post ipsam contumaciam sequi debet ad hoc, vt clerici

rici absentis ac contumacis beneficium alteri conferri, siue ad ipsum eligi possit, vt per Benedic. Capr. tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 8. n. 10. pag. 181.

4 Ad materiam huius text. faciunt posita ad cap. ex parte 8. sup. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus si nescitur ubi sit, tribus publicis edictis citabitur in Ecclesia sua, & si infra sex menses non reuertatur, priuabitur Ecclesia.
- 2 Clericus in Ecclesia sua residentiam facere presumendus est.
- 3 Canonicus absens si personaliter citari non potest, debet in eius Ecclesia trina citationis edictum publicari.
- 4 Episcopus an possit procedere ad priuationem ob non residentiam, tamen si temporum interualla non fuerint obseruata, ostenditur.

CAP. Ex tuæ. XI.

Clericus non residens si fraudulenter se absentat vt non citetur, poterit per publicis edictis citari in sua Ecclesia, & si non obedit, & intra sex menses non redit, debet priuari Ecclesia secundum ius Canonicum. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Butr. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 36. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 369. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 3.

2 In Ecclesia eorum, &c.] Notatur ad hoc quòd Clericus in Ecclesia sua residentiam facere presumendus est, vt per Mascard. de probat. concl. 1271. n. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 2. n. 30.

3 Trina citationis edictum, &c.] Notatur ad hoc quòd si absens Canonicus personaliter citari non possit, quia ignoratur ubi sit, vel longè abest, ita vt commodè citatio non valeat ad illum peruenire, debet in eius Ecclesia trina citationis edictum publicari, & post vltimum edictum post sex menses expectari, aliàs priuatio canonicatus ob non residentiam his pratermissis, vel illorum aliquo legitime facta non est, vt censuit Rota apud Mantice. decis. 12. vbi cum quidam Andreas post vltimum edictum propositum, nondum sex mensibus elapsis, fuerit præcipiti festinatione priuatus, decisum fuit huiusmodi citationem tanquam non legitime factam minimè valere, quod quidem in eadem Rota pariter tentum fuit in aliis decisionibus relatis per Nicol. Garc. de benef. p. 3. cap. 2. num. 157. & 158. Quæ quidem trina monitio cum spatio sex mensium post vltimum requiritur quando quis personaliter non potest citari, vnica autem sufficit si personaliter fuit exequuta, gloss. verbo canonibus in cap. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non contestata, Abb. hic n. 10. & 13. Rota apud Mantice. decis. 67. n. 5. & apud Nicol. Garc. citato loco.

§. Contra eos.

Contra clericos non residentes, & fraudulenter se absentantes per suspensionem & excommunicationem procedi potest, vt obediunt. Quòd si non obediunt, Cardinalis Legatus eos amoueat ab administratione spiritualium, prouidendo Ecclesias de personis idoneis, non tamen in eos ferat sententiam degradationis, vel si expedit, misericorditer possit

agi cum illis. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Aduertit optimè Mantice. d. decis. 67. n. 6. hunc §. 4. dum videtur exigere quòd priusquam deueniatur ad priuationem, procedendum sit ad subtractionem fructuum, & excommunicationem, hoc in electione Episcopi relinquere, ita vt si absque eo procedat Episcopus, prout supra ad priuationem, illa ritè facta censetur; additque hoc modo dominos de Rota dixisse intelligendum etiam esse Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 12. vers. præterea, quemadmodum per Illustrissimos facti Congregationis interpretes fuit declaratum, vt non afficiat Episcopos, qui possunt procedere ad priuationem ob non residentiam, tamen si illa temporum interualla non fuerint obseruata.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegiatus vt absens in studio fructus prebende recipiat si se transferat in villam, vel castellum, vbi nullum est, vel minus competens studium, priuilegio non vtitur.
- 2 Absens causa studij vt fructus suorum beneficiorum percipiat debet studere in studio generali.
- 3 Licentia pro absentia causa studij est accipienda etiam à Prælato, cum quis ea de re indultum obtinuit à sancta Sede Apostolica.

CAP. Tuæ fraternitatis. XII.

Qui causa studij de licentia superioris est absens, & percipit fructus sui beneficii, si se transferat ad villas, vel castella, in quibus vel non est, vel minus competens est studiorum exercitium, non potest percipere fructus, quia fraus nemini debet patrocinari. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 37. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 369. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 4.

Vel minus competens studiorum exercitium.] Notatur ad hoc quòd vt absens causa studij fructus suorum beneficiorum in absentia percipiat, non sufficit vt illud studium, ad quod accedit, qualecunque sit, sed debet esse generale, vt per Rebuff. de priuilegiis sbol. priuil. 31. num. 8. Læli. Zech. de Republ. Ecclesiast. tit. de clericis, num. 7. vers. 28. Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo studium §. 4. Perez l. 1. tit. 10. lib. 1. Ordin. Nicol. Garc. de benef. p. 3. cap. 2. num. 55. nouissimè, me citato, Sanctarel. var. resol. lib. 1. q. 3. num. 3. Flores de Mena v. r. lib. 3. q. 24. num. 19. Mone. de distribut. quotid. part. 2. q. 10. num. 17. vbi aduertit non requirit quòd sit vniuersitas aliqua studiorum secum habens Rectorem, & cætera priuilegia, quæ vniuersitatibus studiorum iure competunt, quale erit studium Parauij, Pisarum, & similia, sed sufficere generale, vt olim erat Romanum, quod etiam cum aliis notat Sanctarel. loco citato.

In gloss. Indultum. ibi, vel dic indultum à Papa. Ex hac gloss. iuncta expositione Abb. & aliorum hic ad verbum, accepta licentia, colligi videtur licentiam pro absentia causa studiorum esse accipiendam etiam à Prælato, cum quis ea de re indultum obtinuit à sancta Sede Apostolica, cui consonat declaratio illa fel. record. Pij Papæ I V. anno Domini 1564. edita, qua decreuit dispensationes, & indulta de percipiendis fructibus

priuatur vnusquisque dimidia parte fructuum; secundo verò anno priuatur omnibus fructibus; crescente verò contumacia, priuatur canonicatu, referunt Flamin. *de resignat. lib. 1. q. 10. à num. 62.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. à num. 140.* Atmend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. rubr. an Canonici teneantur residere in suis Ecclesiis, num. 98.* Ego ipse *de offic. & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 53. num. 146.* qui quidem gradus à Concilio Tridentino citato loco præscripti seruandi sunt antequam deueniatur ad priuationem, aliàs esset nulla, vt censuit Rota in *vna Salamantina del Petrosi die 15. Decembr. 1567.* coram Illustrissimo Seraphino, & refero decisum ego ipse *d. allegat. 53. num. 148.* ac Piasc. *in praxi Episcopali, part. 2. cap. 3. num. 9. vers. necessariò,* vbi etiam asserit quòd citari debet huiusmodi non residens in persona ante priuationem si sciatur vnde moretur, & si non sciatur, citandus est per edictum publicum trina citatione, nec sufficere vnam pro tribus, & aliter factam priuationem esse omnino nullam. Si verò citatio personaliter fuerit exequuta, vnicam sufficere censuit Rot. apud Mantica, *decis. 67. num. 5. vbi num. 6.* subdit Concilium citato loco non efficere Episcopos, qui possunt procedere ad priuationem ob non residentiam, tamen illa temporis interualla non fuerint obseruata.

- 3 Quatenus scribatur eidem, &c.] Cùm priuari quis non debeat nisi prius monitus ad residentiam, Card. Tusch. *lit. R. concl. 254. num. 6.* clericus absens, quando scitur vbi est, si potest commode requiri, personaliter citari debet, quamuis sit extra prouinciam, vt per Bened. Capr. *tom. 1. communion. opinion. lib. 1. tit. 8. n. 7. pag. 180.* Mantica, *decis. 12.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. n. 156.* & alios citans ad *cap. ult. num. 2. infr. hoc tit.* Circa citationes per edictum faciendas quando nescitur, vbi sit clericus, dicam ad *cap. extra 11. infr. hoc tit.*
- 4 In gloss. *Per decem annos. ibi, & ita videtur Ecclesiam habere pro derelicto.* Notatur ad hoc quòd vacat beneficium si habeatur pro derelicto, vt per Gonzal. ad *reg. 8. Cancell. gloss. 15. n. 64.* Pauin. *de offic. & potest. Capituli Sedè vacante prel. 7. num. 12. vers. septima si habeatur pro derelicto,* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 1. q. 15. num. 21.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 57. n. 227.*

residentem, hic enim absque iusta causa à sua Ecclesia absens, qui propriæ salutis immemor, terrena celestibus, ac Diuinis humana præferens in diuersis Curii vagatur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine ouili derelicto, atque ouium sibi commissarum cura neglecta se detinet occupatus, vltra mortalis peccati reatum, quem incurrit, pro rata temporis, quo abest, fructus suos non facit, nec tuta conscientia illos retinere potest, sed tenetur eos fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus erogare, vt habetur in eod. Concil. Trident. *sess. 23. de reform. cap. 1. vers. si quis autem.* Si ramen per sex menses continuos nullo legitimo impedimento, seu, iustis, & rationalibus causis cessantibus, extra suam diocesim morando abfuerit, ipso facto quarta parte fructuum illius anni priuatur, quæ pars per superiorè Ecclesiæ applicanda est fabricæ, & pauperibus loci. Quod si per alios sex menses in absentia perseuerauerit, aliam quartam eadem ratione amittit, applicandam per eundem eisdem. Postremò crescente contumacia intra tres menses Metropolitanus de absentia suffraganei Romanum Pontificem per litteras, nunciūve certiorum facere debet, alioquin elapsis prædictis tribus mensibus ipso facto ingressu Ecclesiæ priuatus est ipse Metropolitanus, vt habetur eodem Conc. Trid. *sess. 6. de reform. c. 1. vers. si quis autem,* quæ quidem decreta refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 53. n. 21.*

S V M M A R I V M

- 1 Clerici Ecclesias, vel præbendas sibi commissas sine iusta causa deserentes, postquam congruo tempore fuerint expectati, nisi redierint ad illas, possunt eis iustè priuari, dummodo non sint iusto impedimento detenti.
- 2 Residere tenentur omnes obtinentes Canonicatum & præbendam in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata.
- 3 Sententia priuatoria post contumaciam sequi debet, vt clerici absentis, ac contumacis beneficium alteri conferri, siue ad ipsum eligi possit.

C A P. Inter quatuor. X.

Clerici habentes Ecclesias, vel præbendas, si sine iusta & necessaria causa sunt absentes, & citati intra certum tempus præfixum non veniunt, eis iustè priuari possunt, dummodo non sint iusto impedimento detenti. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostienf. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Ioan. à Capistrano, Casal. in annot. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. part. 36.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 369.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 2.* pars huius Decretalis est *sup. de maioritate, & obediens. cap. inter quatuor, & de clericis peregr. cap. inter quatuor, & infr. de religiosis dom. cap. inter quatuor.*

Vel præbendas sibi concessas, &c.] Ergo omnes obtinentes canonicatum, & præbendam in Ecclesia Cathedrali, seu Collegiata tenentur residere, vt per Camill. Borrell. in *summa omnium decisionum, tit. 10. num. 13.* de quo latè Armendar. in *addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 2. tit. 23. rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitatem teneantur residere in suis Ecclesiis, Sancta-rel. var. resol. quest. 4. à num. 19.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 53. n. 107. cum seqq.*

Possunt eis iustè priuari.] Ergo sententia priuatoria possit ipsam contumaciam sequi debet ad hoc, vt cleric

S V M M A R I V M.

- 1 Archiepiscopus, qui temeritate propria recessit ab Archiepiscopatu, nec iam vltra quadriennium expectatus, redierit per litteras etiam reuocatus, illo est priuatus.
- 2 Episcopus non residens, an & quando priuatur attentò nouiori. iure Concilij Trident. ostenditur.

C A P. Qualiter. IX.

Innocent. III.

- 1 Archiepiscopus, qui temeritate propria recessit ab Archiepiscopatu, nec iam vltra quadriennium expectatus redierit, per litteras etiam reuocatus, illo est priuandus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Henric. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali, libri 3. iuris Pontif. pag. 35.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 369.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 1.*
- 2 Hodie verò nouiori iuri Concilij Trident. præscriptus est modus procedendi contra Episcopum non

De Clericis non residentibus. Tit. IV. 35

rici absentis ac contumacis beneficium alteri conferri, siue ad ipsum eligi possit, vt per Benedict. Capr. tom. 1. *comms. opin. lib. 1. tit. 8. n. 10. pag. 181.*

4 Ad materiam huius text. faciunt posita ad cap. ex parte 8. *sup. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus si nescitur vbi sit, tribus publicis edictis citabitur in Ecclesia sua, & si infra sex menses non reuertatur, priuabitur Ecclesia.
- 2 Clericus in Ecclesia sua residentiam facere presumendus est.
- 3 Canonicus absens si personaliter citari non potest, debet in eius Ecclesia trina citationis edictum publicari.
- 4 Episcopus an possit procedere ad priuationem ob non residentiam, tamen si temporum interualla non fuerint obseruata, ostenditur.

C A P. Ex tua. XI.

1 **C**lericus non residens si fraudulenter se absentat vt non citetur, poterit ter publicis edictis citari in sua Ecclesia, & si non obedit, & intra sex menses non redit, debet priuari Ecclesia secundum ius Canonicum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Butr. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, lib. 3. *iuris Pontif. pag. 36.* Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 369. remissiuè Casal. in *annot.* & Ximen. in *concord.* p. 1. refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 3.*

2 In Ecclesijs eorum, &c.] Notatur ad hoc quòd Clericus in Ecclesia sua residentiam facere presumendus est, vt per Mascard. *de probat. concl. 1271. n. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 2. n. 50.*

3 Trina citationis edictum, &c.] Notatur ad hoc quòd si absens Canonicus personaliter citari non possit, quia ignoratur vbi sit, vel longè abest, ita vt commodè citatio non valeat ad illum peruenire, debet in eius Ecclesia trina citationis edictum publicari, & post vltimum edictum post sex menses expectari, aliàs priuatio canonicatus ob non residentiam his prætermittis, vel illorum aliquo legitime facta non est, vt censuit Rota apud Mantic. *decif. 12. vbi* cum quidam Andreas post vltimum edictum propositum, nondum sex mensibus elapsis, fuerit præcipio festinatione priuatus, decisum fuit huiusmodi citationem tanquam non legitime factam minimè valere, quod quidem in eadem Rota pariter tenent fuit in alijs decisionibus relatis per Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. num. 157. & 158.* Quæ quidem trina monitio cum spatio sex mensium post vltimum requiritur quando quis personaliter non potest citari, vnica autem sufficit si personaliter fuit exequuta, gloss. *verbo canonicus in cap. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non contestata*, Abb. *hic n. 10. & 13.* Rota apud Mantic. *decif. 67. n. 5.* & apud Nicol. Garc. *citato loco.*

§. Contra eos.

Contra clericos non residentes, & fraudulenter se absentantes per suspensionem & excommunicationem procedi potest, vt obediunt. Quòd si non obediunt, Cardinalis Legatus eos amoueat ab administratione spiritualium, prouidendo Ecclesias de personis idoneis, non tamen in eos ferat sententiam degradationis, vel si expediat, misericorditer possit

agi cum illis. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Aduertit optimè Mantic. *d. decif. 67. n. 6.* hunc §. 4 dum videtur exigere quòd priusquam deueniatur ad priuationem, procedendum sit ad subtractionem fructuum, & excommunicationem, hoc in electione Episcopi relinquere, ita vt si absque eo procedat Episcopus, prout suprà ad priuationem, illa ritè facta censetur; additque hoc modo dominos de Rota dixisse intelligendum etiam esse Conc. Trid. *sess. 24. de reform. cap. 12. vers. præterea*, quemadmodum per Illustrissimos sacræ Congregationis interpretes fuit declaratum, vt non afficiat Episcopos, qui possunt procedere ad priuationem ob non residentiam, tamen si illa temporum interualla non fuerint obseruata.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegiatus vt absens in studio fructus præbende recipiat si se transferat in villam, vel castellum, vbi nullum est, vel minus competens studium, priuilegio non vitatur.
- 2 Absens causa studij vt fructus suorum beneficiorum percipiat debet studere in studio generali.
- 3 Licentia pro absentia causa studij est accipienda etiam à Prelato, cum quis ea de re indultum obtinuit à sancta Sede Apostolica.

C A P. Tua fraternitatis. XII.

1 **Q**ui causa studij de licentia superioris est absens, & percipit fructus sui beneficii, si se transferat ad villas, vel castella, in quibus vel non est, vel minus competens est studiorum exercitium, non potest percipere fructus, quia fraus nemini debet patrocinari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali*, lib. 3. *iuris Pontif. pag. 37.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 369.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. 4.*

2 *Vel minus competens studiorum exercitium.*] Notatur ad hoc quòd vt absens causa studij fructus suorum beneficiorum in absentia percipiat, non sufficit vt illud studium, ad quod accedit, qualecunque sit, sed debet esse generale, vt per Rebuff. *de priuilegijs sibi. priuileg. 31. num. 8.* Læf. Zech. *de Republ. Ecclesiast. tit. de clericis, num. 7. vers. 28.* Zerol. in *praxi Episc. p. 1. verbo studium §. 4.* Perez *l. 1. tit. 10. lib. 1. Ordin.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 2. num. 55.* nouissimè, me citato, Sanctarel *var. resol. lib. 1. q. 3. num. 3.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 24. num. 19.* Monet. *de distribut. quotid. part. 2. q. 10. num. 17.* vbi aduertit non requiri quòd sit vniuersitas aliqua studiorum secum habens Rectorem, & cetera priuilegia, quæ vniuersitatibus studiorum iure competunt, quale erit studium Patavij, Pisarum, & similia, sed sufficere generale, vt olim erat Romanum, quod etiam cum alijs notat Sanctarel. *loco citato.*

In gloss. *Indultum* ibi, *vel dic indultum à Papa.* Ex 3 hac gloss. iuncta expositione Abb. & aliorum *hic* ad verbum, *accepta licentia*, colligi videtur licentiam pro absentia causa studiorum esse accipiendam etiam à Prelato, cum quis ea de re indultum obtinuit à sancta Sede Apostolica, cui consonat declaratio illa fel. record. Pij Papæ I V. anno Domini 1564. edita, qua decreuit dispensationes, & indulta de percipiendis fructibus

fructibus præbendarum, & beneficiorum in absentia causa studij, quæ à sacra Pœnitentiaria, vel Sede Apostolica concedi, & emanare contigerit, nequaquam huiusmodi absentibus suffragari, nisi singulorum Ordinariorum locorum, in quibus singula beneficia huiusmodi consistunt, consensus gratis præstandus ad id accedat, referunt Monet. *d. quest. 10. num. 9.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 76. & 77.* Gonzal. *ad regul. 8. Canon. gloss. 6. num. 252.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. quest. 3. vers. exiat Pij IV.* me citato Sanctarell. *d. q. 3. num. 22.*

S V M M A R I V M.

1. *Iurans in Ecclesia residere pro seruitiis Ecclesia licite se absentat.*
2. *Distributiones quotidianas percipere debet, qui iura sua Ecclesiæ tenet.*
3. *Distributiones quotidianas lucrantur clerici Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatae propter euidentem Ecclesiæ utilitatem non residentes.*

CAP. Ex parte. ij. XIII.

Honor. IV.

Iurans residere in sua Ecclesia, & postea sine fraude se absentans ad defendenda, vel prosequenda illius iura, non dicitur periurus, sed debet censeri residens. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Burr. Panormit. Ioan. à Capistrano, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 38.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 370.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*

Probat hic text. præpositum, qui iuramentum præstitit ad perpetua residentia, periurium non incurere si ex postfacto absit in Ecclesiæ utilitatem, quia satisfacit per factam residentiam pro iuramento. cui similis in *cap. ad audientiam 15. hoc tit. quæ quidem resolutio videtur esse contra text. in cap. ad nostram, de iureiur. vbi iuramentum, quo mutuarius soluere promisit mutuantii pecuniam absque grauamine, vel molestia, non adimpletur per legitimam compensationem, quæ est facta solutio. Sunt qui dicant quòd vbi observatio iuramenti in casu facta non tendit in læsionem aliquam illius, cui iuratum fuit, tunc in illo verificatur, & legitimè adimpletur: vnde cum facta illa residentia, quæ præstat ab eo, qui in utilitatem Ecclesiæ absit, nullam contineat læsionem, immò utilitatem eiusdem Ecclesiæ, cui residentia perpetua iurata fuit, meritò iuramentum de perpetua residentia in casu illo facta verificatur, & adimpletur, ita in effectu Abb. & Felin. *num. 12. vers. quarto, in d. 6. ad nostram.* Sed non placet primò, quia circa obligationem non attenditur magna, vel modica læsio, cui iuratum est, sed solum vtrum id, quod iuramento deductum est, licitum, vel illicitum sit, & ita vtrum debitam, vel indebitam materiam contineat in sui obseruantia. Secundò, quia in specie *d. cap. ad nostram* modica, vel exigua læsio inferitur Petro creditori si cogatur priùs computare fructus in sortem, neque magna vertitur utilitas in eo quòd iurantes cogantur priùs pecuniam mutuam soluere ante huiusmodi computationem, & tamen text. inquit iuramentum omnino adimplendum, naturalèque pecuniæ solutionem faciendam esse ante vllam compensationem; non ergo stat in eo solutio difficultatis. Secundò loco Imol. *in d. cap. ad nostram*, arbitrat*

iuramentum de perpetua residentia præstitum fuisse in forma iuris, quo præceptum de residendo, hoc, vel illo modo, tempore, & loco inductum est, atque ideo à iure illam capit interpretationem quòd absens dici non debet, sed præsens, qui vt sua Ecclesiæ iura fideliter tueretur se absentauit. Verùm grauius obstat text. *in d. cap. ad nostram*, in quo similiter iuramentum fuit præstitum in materia iuris, nempe de nullo inferendo grauamine creditori super pignore ante pecuniæ solutionem, & tamen non sufficit facta solutio, quæ in compensatione reperitur, sed naturalis pecuniæ numeratio necessaria est.

Idcirco dicendum videtur text. *in presenti, & in d. cap. ad audientiam*, concludere ex rei natura non facte esse ad hoc vt beneficiarij licite possint suorum beneficiorum fructus percipere si actualiter non resident, & absentes sint, quamuis ob propriam ægritudinem, vel Ecclesiæ utilitatem, vel Episcopi seruitium, quasi non sequuta causa ob quam fructus conceduntur, vt videre licet ex resolutis per Calderin. *in cap. 1. de celeb. Miss. Angel. in sum. verbo Clericus 7. num. 4.* Rebuff. *in praxi tit. de disp. de non resid. num. 9.* & videtur de mente Concil. Trident. *sess. 23. de reform. cap. 1. vers. si quis.* Vnde iuramentum illud de residendo ex rei natura non adimplebatur per aliquam factam residentiam ex illis tribus, sed postea iustis de causis de nouo statutum fuit in his iuribus, vt absentes ob aliquam ex illis tribus residere censeantur, & omnino à periurio liberentur, vnde non licet in materia exorbitanti ab his iuribus ad speciem *d. cap. ad nostram* arguere, in qua nihil immutatum reperitur, arg. *l. præcipimus 32. in fin. C. de appellat.*

Præpositura tu. iura, &c. Notatur ad hoc quòd ille, qui sine fear de prosequitur, seu tuetur iura Ecclesiæ suæ, cui adscriptus est, percipere debet quotidianas distributiones, vt per Monet. *de distribut. quotid. p. 2. quest. 11. num. 40.* Couar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 8. vers. decimo, Rot. in Salamantina censurarum 28. Nouembrii 1594.* coram Illustriss. Card. Seraphino, in impressis *decis. 1098. num. 5.* iterum in *Astén. fructuum 15. Maij 1613.* coram Illustriss. Manzedo, impress. post tract. Monetæ *de distribut. quotid. & in Calagurritana fructuum, & distributionum 26. Martij 1614.* coram D. Vbaldo, quas refero ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 53. num. 172.*

Cum ex hoc censeri debeas residens. Et ideo clericus Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatae, qui absit propter euidentem Ecclesiæ utilitatem tanquam residens, & interessens diuinis Officiis habetur ad lucrandas quotidianas distributiones, præcipuè stante consuetudine quòd canonicus missus à Capitulo pro aliquo seruitio ipsius Ecclesiæ, seu Capituli percipiat omnes fructus, & quotidianas distributiones, vt per Duen. *reg. 206. limit. 6. Cou. d. num. 8. vers. uelano, Nau. conf. 10. à num. 4. sub hoc tit. Seraph. Rotæ *decis. 1239.* & in sacra Congreg. i. sæpe decisum referunt Armend. *in addit. ad recop. legum Navarra, lib. 2. tit. 23. de residentia, rubr. an Canonici, vel alij habentes dignitates teneantur residere in suis Ecclesiis, num. 73. & 95.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 3. cap. 2. num. 362.* & bis fuisse in Rota resolutum attestatur Aloy. Ricc. *in praxi fori ecclesiast. decis. 498. in 1. edit. & resol. 389. num. 2. in 2. edit. & absolute, ac generaliter loquendo, hoc esse verum asserit Monet. d. quest. 11. num. 3. vbi num. 32. declarat procedere in iis duntaxat, qui ob propriam Ecclesiæ, cui adscripti sunt, non autem alterius, aut etiam suæ ciuitatis, vel vniuersalis utilitatem adsunt, & num. 32. dummodo hæc utilitas euidens sit, & num. 34. modò ille, qui absit propter Ecclesiæ utilitatem, soleret diuinis interesse, & num. 35. nisi ille, qui prosequitur Ecclesiæ**

Ecclesie utilitatem ad id habeat congruum salarium ab ipsa Ecclesia; inde inferens a num. 42. ad syndicum Capitularem, ac illum, qui iussu Capituli occupatur in redditibus Capitularibus cuiuslibet de Capitulo, seu Collegio assignandis, tum etiam ad illos, qui deputantur a Capitulo deputati pro consensu, aut consilio præbendo Episcopo in omnibus illis casibus, in quibus Episcopus de iure communi antiquo, aut nouo Concilij Trident. aut de consuetudine legitime præscripta tenetur adhibere consilium, aut consensum Episcopi, ac pluribus aliis casibus enumeratis per me de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 53. num. 126. cum sequentibus. Multa alia ad hanc materiam pertinentia pro conciliatione text. in cap. cum non deceat, de elect. in 6. & cap. unico, §. qui verò, hoc tit. eodem lib. vide Azor. institut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quæst. 14. Nicolaus Garc. dicto cap. 2. num. 360. unctio num. 362. latissimè Monet. d. quæst. 11. a num. 11. usque ad num. 31.

nitur vt habeantur pro veris familiaribus, possent præterdere exemptionem a residentia ad effectum lucrandi (fructus vigore huius text. quia ille præter familiaritatem requirit obsequium circa præsentiam Principis, ibi, in nostro seruitio commorantes, & ibi, qui circa nos se obsequiales exhibent, quod in illis non concurrat; item non obfata quòd in hoc text. requiratur, vt familiares Papæ ad effectum lucrandi fructus debeant inferuire vniuersæ Ecclesie, ibi, se obsequiales exhibent vniuersis, &c. quia existentes in seruitio Papæ dicuntur vniuersali Ecclesie inferuire. Panormit. hic num. 2. not. 2. demum non obfata quòd dispositio huius text. videatur correctæ per S. Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 12. quia contrarium est verius, vt in puncto Nauarr. consil. 1. & 2. de cleric. non resident. Nicol. Garc. vbi supr. num. 346. & ita censuit S. Congregatio, & fuit in ea sapius resolutum.

S V M M A R I V M.

- 1 Familiares Papæ percipiunt fructus suæ præbende in absentia, & num. 2.
- 3 Papa a residentia in beneficiis curam animarum habentibus sine iusta, & debita causa nullum potest relaxare.
- 4 Distributiones quotidianas non percipiunt absentes in seruitio Papæ sine speciali privilegio.

C A P. Cùm dilectus. XIV.

Familiares Papæ in absentia percipiunt fructus suæ præbendæ, quia pro presentibus habentur, non obstante constitutione contraria. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioann. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Ancharan. Henric. Burr. Panormit. Ioann. a Capistrano, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 38. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 370. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Boer. decis. 17. Cassan. in catalogo glorie mundi, part. 6. consil. 35. Bened. Capra iom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 8. num. 15. pag. 181. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 7. c. 4. quæst. 3. vers. quinta causa, Selu. Rebuff. Hoied. Nauarr. Salzed. & alios, quos refert Nicol. Garc. de benef. par. 3. cap. 2. a num. 383. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 3. num. 54. vers. sexta, Monet. de distribut. quotid. part. 2. quæst. 9. num. 9. cum seqq. vbi num. 12. quòd dicentur esse in seruitio Papæ ad effectum lucrandi fructus beneficij, & præbendæ Capellani Papæ, & similes, quæque in Curia morantur de illius præcepto, licet scriptores sint, secus verò si voluntate propria. Circa tamen cantores Capellæ Pontificiæ quòd sint veri familiares Papæ, iuxta constitutionem Sixti V. editam anno 1586. §. 3. quæ habetur in nouo Bullario tom. 2. pag. 540. ac proinde illis actu in dicta Capella inferuitibus debere fructus suorum Canoniatuum, & præbendarum in absentia, fuit latè resolutum in Barbastren. Canonicius 26. Iunij 1626. coram R. P. D. Duran, vbi fuit responsum non obfata quòd huiusmodi cantores recipiunt salarium, quia hoc non concludit verum seruitium, & obsequium Papæ, cum etiam alij familiares Pontificis, vt sunt cubicularij, iulud recipient, & nihilominus fructus in absentia lucrant; item non obfata quòd sic Protonotarij non participant, & alij innumeri habentes officia in Romana Curia, in quorum erectione dispo. Barbof. Collect. Tom. 11.

Præbende suæ, &c.] Procedit igitur in Canonicis, & aliis beneficiariis simplicibus, non autem in Episcopis, parochis, & aliis beneficiariis curam animarum habentibus, quia iure diuino, & naturali adesse debent in suis Ecclesiis, quòd sine iusta, & debita causa Papa relaxare non potest, vt aduertit Azor. d. vers. quinta causa, & quæst. 5. resoluit nullum Episcopum lege residentij Summi Pontificis consensu solui, etiam si sit Romanæ Camerarij, Summus Pœnitentiarius, vel Auditor Rotæ, vel à Secretis, aut Confessionibus Papæ, aut cantor in capella Pontificia, cum ad sint alij seris idonei ad hæc munera, & officia obeunda, si autem desint, qui his muneribus pares esse possint, licet Papa Episcopum hifce officii præficit facultate concessa, vt à suis Ecclesiis adsint. Alia verò non contemnenda contra Episcopos in Curia Principum commorantes, ibique Regij Præfidis, Consiliarij, ac Proregis officio fungentes, dixi de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 53. num. 27. cum seqq.

In glol. Fructus. ibi, nunquid victualia, &c. Notatur ad hoc, quòd absentes in seruitio Papæ non percipiunt sine speciali privilegio quotidianas distributiones, vt per Abb. hic num. 5. Selu. de benefic. part. 4. quæst. 6. num. 36. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 385. Monet. d. part. 2. quæst. 9. num. 13. & fuit resolutum in dicta Barbastren. Canonicius.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonici duo absentes cum Episcopo in eius seruitio, fructus præbendarum suarum percipiunt in absentia, constitutione Ecclesia non obstante.
- 2 Distributiones quotidianas, & fructus debet clericus percipere durante infirmitate si solitus erat residere.
- 3 Statutum continens id, quòd ius commune recipit interpretationem à iure communi.
- 4 Episcopus in sui seruitio potest habere duos Canonicos Ecclesie suæ, qui fructus præbendarum in absentia percipiant, an autem debeant esse duo, aut plures, num. 5.
- 6 Seruire Episcopo, & Ecclesia sum diuersa.
- 7 Salarium famulo egro an debeatur remissiuè.

C A P. Ad audientiam. XV.

Canonicus duo, qui sunt in seruitio Episcopi, possunt accipere fructus præbendæ, vt obfata constitutione & iuramento, quia qui sunt pro seruitio Episcopi,

Episcopi, vel Ecclesiæ absentes, dicuntur esse præfentes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Burran. Panormit. Ioan. à Capistrano, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij. pag. 39.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 370.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Vide dicta ad cap. de *cetero 7. sup. hoc tit.*

2 Quos infirmitas excusaret.] Aduerte quòd infirmitate durante debet clericus percipere fructus, & distributiones quotidianas, si solitus erat residere, & in loco sit residentia, quamuis ex propria culpa in morbum inciderit, de quo vide Couarr. lib. 3. var. cap. 13. num. 8. Cosin. in *pragmat. sanct. part. 2. num. 137.* Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 138. cum *seqq.* Azor. *instituit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quæst. 11.* Chald. Pereira de *renouat. emphyt. quæst. 5. num. 23. ad finem, & de potestate nomin. cap. 1. num. 39. & quæst. forens. lib. 1. quæst. 3. num. 11.* Fusc. de *visitat. lib. 1. cap. 20. num. 26.* Spin. in *speculo testam. glos. 9. princip. num. 30.* Nicol. Garc. de *benefic. part. 3. cap. 2. num. 363.* late Monet. de *distribut. quotid. part. 2. q. 6.* & Sanctarel. var. *resol. lib. 1. q. 8. à princip. vbi num. 3. & 4.* me citato, resoluit clericum lucrari distributiones si abest à choro, quia medicinam sumit, vel sanguine minuitur, vel quia sanitatis causa ad balnea, vel ad alium locum iret.

3 Decernimus, &c.] Notatur ad hoc, quòd statutum continens idem, quod ius commune, recipit declarationem ab eodem iure, vt per Iac. in *!fin. C. de iure emphyt. num. 12. & in repet. l. omnes populi à num. 60. ff. de instit. Menoch. consil. 187. num. 29. cum seqq.* Valasc. *consil. 66. num. 17.* Et notatur etiam ad hoc quòd statutum loquens in casu vero, extenditur ad casum fictum, vt per Mascard. de *probat. conclus. 1141. num. 7.* Chald. Pereira de *nominat. emphyt. quæst. 13. num. 10.* Garc. Gironda de *privilegiis, seu exempt. explicatione num. 823.*

4 Vt duo ex Canonici, &c.] Ergo potest Episcopus in sui seruitio habere duos Canonicos Ecclesiæ suæ, qui fructus præbendarum in absentia percipiant, vt docent Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 166. num. 20.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. quæst. 3. vers. sexta causa, Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 3. tract. 3. num. 54. vers. 4.* Cened. *pract. lib. 1. quæst. 1. num. 35.* Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, *part. 3. allegat. 53. num. 144.* me citato Sanctarel. *variar. resol. lib. 1. quæst. 3. num. 34.* vbi ampliat quamuis in Ecclesia esset constitutio iurata, & auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata, vt qui in ea non resideret, fructibus beneficiorum, & præbendarum priuaretur, & num. 37. resoluit etiam post Concil. Trident. posse Episcopum habere duos Canonicos in sui obsequium, & post alios citat Gonzal. ad *reg. 8. Cancell. 5. glos. 6. num. 255.* Aduertit Moneta de *distribut. quotid. part. 2. quæst. 8. num. 7.* ideo in hoc text. expressè loquente de Ecclesia Cathedrali referri duos tantum Canonicos in seruitio Episcopi commorantes percipere posse fructus præbendarum suarum, cum text. in *cap. de cetero, supr. hoc tit.* absolute de Canonici loquatur, nec ad certum aliquem numerum se restringat, quia text. ille de Ecclesiis loquitur collegiatis, ex quibus plures duobus Canonici assumere poterit Episcopus pro seruitio suo, cum ibi ministrorum copia non sit ita necessaria sicut in Cathedrali, quæ ob sui dignitatem debet habere maiorem copiam ministrorum; at verò text. in *presenti* loquens de Ecclesia Cathedrali ad duos se Canonicos adstrinxit, & ex eo quod concedit de duobus intelligitur prohibere de pluribus propter eius prærogatiuam, quæ ob sui dignitatem maiorem etiam

habere debet copiam ministrorum. Vide Sanctarel. *d. quæst. 3. num. 34. & 35.*

Qui tecum pro tuo, & ipsum Ecclesiæ seruitio, &c.] Ergo qui est in seruitio Episcopi, censetur etiam Ecclesiæ inservire, Episcopus enim in Ecclesia est, & Ecclesia in Episcopo, *cap. scire debes 7. quæst. 1.* Verum contrarium potius ex hoc text. deprehenditur, quòd nimirum seruitium Episcopi, & Ecclesiæ hoc in casu diuersa sint, cum inter vtrumque ponatur copula, & quæ regulariter habet copulare diuersa, iuxta per me dicta de *ditionib. & claus. dist. 93. num. 2.* Vel certe colligitur quòd iuxta casum hic propositum, vtrumque copulatiuè requiritur, nimirum quòd duo Canonici Ecclesiæ Cathedralis simul sint in seruitio Episcopi, & eius Ecclesiæ absentes, vt haberi debeant pro presentibus, vbi in ea Ecclesia extet constitutio etiam iuramento vallata, & auctoritate Sedis Apostolicæ confirmata, vt Canonici, qui in Ecclesia non resident, priuenter fructibus suarum præbendarum, præterquam quòd esse præfentes, & intercessentes diuersa sunt, vt colligitur ex *cap. unic. hoc tit. lib. 6. & ibi aduertunt Gemin. Franch. & cæteri scribentes, & ideo sic hunc text. interpretatur Monet. d. q. 8. num. 13. vbi num. 14. in contrarium adductis respondet. Quando verò absenti pro alia Ecclesia debeantur distributiones quotidianæ, vide Mari. Antonin. *variar. resol. lib. 1. resol. 107.**

In *glos. infirmitas. 2. ibi, & famuli egri, quos curamus, 7 nobis inservire intelliguntur.* Ergo eis salarium debetur, de quo tamen an verum sit, vide Couarr. *lib. 1. var. cap. 13. num. 8.* Syluan. *conf. 28. n. 2. & 23.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 3. num. 2.* Gregor. *l. 7. verbo ei senior. tit. 2. part. 5. Viui. tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 43. num. 84. cum seq. pag. 659.* Auiles ad *cap. 1. Prætorum fol. 56. num. 20.* Escob. de *ratiocin. cap. 27. num. 19.* Surd. de *alimentis. tit. 4. num. 23. & 35.* Flores de *Mena variar. lib. 1. quæst. 7. §. 2. num. 17.* Chald. Pereira *quæst. forens. lib. 1. q. 3. num. 3.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. q. 5. & 6.* Monet. *d. part. 2. q. 6. num. 4.*

In *glos. Integre. ibi, non tamen percipiunt virtualia, &c.* Vide Monet. *d. part. 2. q. 8. num. 12.* vbi num. 13. aduertit verbum hoc, *integre,* referri solum ad ipsos fructus præbendarum, vt nimirum eos sine vlla diminutione percipiant; vel, *integre,* intelligendum ita erit vt includantur etiam præbendæ indistinctæ, vel fructus illi grossi loco præbendarum succedentes in aliis quibus Ecclesiis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Ecclesia si patitur ministrorum defectum, privilegii super absentia per subtractionem prouentuum redire coguntur.
- 2 Concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 3. concordatur cum alio sess. 21. de reform. cap. 3.
- 4 Licentia ad percipiendos fructus beneficiorum in absentia non expirat mortuo concedente.
- 5 Affixi quæ dicantur, ostenduntur.

C A P. Cùm ad hoc. X V I.

Gregor. I X.

Absentes privilegiati à Papa, vel Episcopo si tot sint, vt Ecclesia patiatur ministrorum defectum, Episcopus reuocare debet Canonicos & beneficiatos, privilegiis non obstantibus, & si non venerint de ipsorum præbendis, faciet Ecclesiæ deferuire, & si quid superest de redditibus, conuertat in utilitatem Ecclesiæ.

Ecclesiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 39. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 371. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.*

2 *Reuocet ad residendam*, &c.] Quomodo autem attento iure nouiori Concilij Tridentini procedendum sit contra dignitates, & Canonicos non residentes vsque ad beneficiorum priuationem, dixi ad *cap. ex parte 8. sup. hoc tit.*

3 *In utilitatem eiusdem*, &c.] In idem esse videtur Concil. Trident. *sess. 23. de reformat. cap. 3.* dum decidere videtur portionem distributionum iis contingentem, qui non interfunt, si interessent, applicari debere fabricæ Ecclesiæ quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio Ordinarij, quæ quidem decisio repugnari videtur alteri *sess. 21. de reformat. cap. 3.* vbi statuitur quotidianas distributiones diuidendas esse inter obtinentes dignitates, & ceteros diuinis intererentes; pro quorum iurium conciliatione elaborant Doctores, & præcipuè Nauarr. *miscell. 59. de oratione num. 9.* Monet. *de distribut. quotid. part. 3. quest. 6. num. 29.* Fusc. *de visitat. lib. 1. cap. 15. num. 25.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. quest. 8.* Campanil. in *diuersorio iuris Canonici rubric. 7. cap. 6. num. 15. vers. conclusus.* Sed inter alias conciliationes illa verior est, quod scilicet Concil. Trident. *sess. 22. cap. 3.* loquatur in dignitatibus, à quibus Ordinarius tertiam partem fructuum in distributiones quotidianas conuertendo separare potest, & dato quod distributiones quotidianæ non sint tenues, & in odium obtinentium dignitates, & negligentium residere, & quando illa tertia pars ita subtrahitur per non seruientes amittitur, locis pijs est applicanda: at verò *cap. 3. sess. 21.* loquitur solum quando distributiones ita sunt tenues, vt negligantur, & hoc casu tertia fructuum pars ita separata, & in distributiones ab Ordinariorum conuerfa, si per non seruientes amittatur, proportionabiliter seruientibus accrescit, quod in Sacra Congregatione decisum fuisse referunt Rota in *Astoricen. residentia 6. Iunij 1616.* coram Reuerendissimo Coccino Rotæ Decano, quæ est impressa in *fine tract. de distrib. quotid. Moneta, Nicol. Garc. de benef. part. 3. cap. 2. num. 465.*

4 In *glof. Et prædecessorum*, ibi, *unde statim expirant* Immo contra hanc *glof.* verius est licentiam mortuo concedente non expirare, vt resoluunt per me citati ad *cap. relatum 4. sup. hoc tit.*

5 In *glof. Affisios*, Qui sint vide *Selu. de benef. p. 1. q. 2. num. 47.* Petr. Greg. *synagmat. iuris lib. 15. cap. 23. ex num. 11.* Anton. Fabric. in *praxi & theoria benef. tit. de reliquis stipendijs ecclesiasticis ex num. 12.* Sebast. Cæsar in *relect. de ecclesiastica hierarchia*, p. 3. *diff. 12. §. ult. num. 21.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 9. q. 1.* vbi ultra dicta in hac *glossa* asserit Affisios esse illos beneficiarios, qui in Hispania dicunt portionarij, qui præter Canonicos portiones habent in Ecclesijs Cathedralibus, & Collegiatis. Vincent. Filliuc. *tom. 3. tract. 41. cap. 1. num. 17.* & ita dici eo quod semper debeant esse assidui in Ecclesia per hunc text. refert Maffob. in *praxi habendi concursus pralud. 21. n. 6.* secundum Romanam impress.

In ead. *glof.* ibi, *nec vocantur ad omnes tractatus cum Canonicis*. Notatur ad hoc quod beneficiati non sunt admittendi ad communes tractatus cum Canonicis, vt per Butr. *num. 8.* Abb. *num. 9.* Cæf. de Grass. *decis. 4. de his, quæ sunt à maiori parte Cap. Caputaquen. decis. 84. n. 2. p. 1.* & fuit dictum in *Valentina emolumentorum 2. Octobris 1587.* coram Bubalo, & in *Romana concordia Barbof. Collect. Tom. I. I.*

3. *Aprilis 1609.* coram Card. Caualerio, inter eius impressas, *decis. 57. ex num. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus non residens si monitus non redeat, nec iustam excusationem alleget, priuatur beneficio.
- 2 Clericus non residens ante omnia monendus est personaliter ad residentiam vt verè constet de delicto, & pateat nullam ei competere excusationem.
- 3 Clericus si efficiatur miles beneficio suo renunciare videtur.

CAP. Clericos. XVII. & vlt.

Beneficia qui habent residentiam requirentia ab Episcopo possunt priuari, si absque ipsius licentia transeunt morandi causa in aliam diocesim, & moniti non redierint, nec ostendant rationabilem excusationem. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij* pag. 40. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 371. remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 2.*

Si moniti non redierint.] Ergo non residens in beneficio ante omnia monendus est personaliter ad residentiam, vt ita verè constet de delicto, & pateat nullam ei competere excusationem, vt tenent Doctores citati ad *cap. ex parte 8. num. 3. sup. hoc tit.* quibus adde Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 6. quest. 4. vers. quare probabilius, in fine.* Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo priuatio §. 3.* Si autem abfens Canonicus ignoretur vbi sit, quomodo citari debeat per edictum, dixi ad *cap. ex parte 11. supra hoc tit. num. 2.*

In *glof. Redierint*, ibi, *vel factus est miles*. Notatur ad hoc, quod si clericus efficiatur miles, beneficio suo renunciare videtur, vt per Clar. *§. fin. quest. 73. num. 6.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quest. 1. num. 22. & de confident. benefic. quest. 9. num. 25.* Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. C. num. 183.* Gonzal. *ad reg. 8. (cancell. glof. 14. num. 63.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 15. in princ. refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. allegat. 57. num. 216.*

In *glof. Excusationem*, vlt. De causis excusantibus à residentia, & præcipuè de enumeratis in hac *glossa*, dixi ad *cap. relatum 4. in fine sup. hoc tit.*

DECEDESSES DECEDESSES DECEDESSES DECEDESSES DECEDESSES

De Præbendis, & dignitatibus.

TIT. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Præbendarum materia vbi tractetur, ostenditur.
- 3 Præbenda reperitur in genere neutro pro stipendijs, quæ præstabantur militibus in prædium destinatis.
- 4 Præbenda in hoc tit. in genere feminino accipitur pro stipendijs, quæ clericis præstantur pro diuino ministerio.
- 5 Præbenda vnde dicatur, ostenditur.
- 6 Præbenda prout est genus sumitur pro omni beneficio.
- 7 Præbenda in specie sumpta accipitur pro præbenda Cathedrali, vel Collegiata Ecclesiæ.
- 8 Præbenda alia est ecclesiastica, alia temporalis.

- 9 Præbenda temporalis est qua laico conceditur pro labore temporali.
- 10 Præbenda spiritualis est ius percipiendi proveniunt in Ecclesia competens percipienti tanquam vni de collegio.
- 11 Canonica, & præbenda in quo differant, ostenditur, & num. 12.
- 12 Præbenda spiritualis est beneficium ecclesiasticum, non verò Canonica.
- 13 Dignitas dupliciter accipitur in genere, & in specie, & quæ sit utraque declaratur.
- 14 Archidiaconatus & Presbyteratus de iure communiantium habent dignitatem ex solo nomine.

UPER hanc rubric. scripserunt Zabarel. Bellamer. Ioann. Andr. Imola, Anania, Dec. Ancharan. Butr. Pannormita. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 173. verso, Martin. Melfart. in epitome Decretal. fol. 98. verso. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi met. hodieca iuris Pontif. à pag. 377. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Lancellor. in institut. Canon. Barthol. Carthag. in exposit. titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat. pag. 152. Camil. in sum. iuris Canonici. Cafarel. in erotem. eiusdem iuris, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.

- 2 De materia tituli vide Viuian. Soar. & alios tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 9. pag. 181. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 1. num. 20. cum seqq. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 10.
- 3 Præbendæ.] Apud bonos auctores nomen Præbendæ reperitur in genere neutro pro stipendiis, quæ præbentur militibus in prædium destinatis, l. inuiti 2. ff. de testib. Prate. in lexic. iuris, verbo præbendæ, Duaren. de sacris Ecclesiæ minist. lib. 2. cap. 8. Brisson. de verborum significat. verbo præbere, Alciat. lib. 2. Parerg. cap. 43. Sed in hoc tit. in genere fœminino accipitur pro stipendiis, quæ clericis præstantur pro diuino ministerio, & diriuatur a verbo præbere in lata significatione, in stricta verò à præio, quod quis recepit pro labore, ita Nicol. Mil. in suo repet. verbo præbenda, Ioan. Monach. in rubric. huius tit. lib. 6. & ibi Prob. in addit. num. 20. Cardinal. in Clement. fin. hoc tit. quest. 11. & consil. 53. num. 2. Rot. noua decis. 33. de Episcopis. Vel possit dici præbendas Canonicoꝝ ita vocari, quia præbent ea, quæ sunt victui necessaria, & diriuari à verbo præbenda in neutro genere, & numero plurali, quod significabat ligna, & falem, quæ incolæ, & habitatores Legatis publicè missis exhibere debebant, Horat. ferm. 1. Satyr. 5. Aul. Gelli. lib. 5. noctium Attic. cap. 4. ibi, qui fortitè prouincias forens, præbenda publicè conduxisse, & appellatione illarum specierum omnia hospitibus necessaria intelligebantur, vt docet Rambin. de interpret. vocum obscurarum, atque ideo meritò præbendæ appellantur, quia necessaria victui præbent, & in aliquibus Ecclesiis portio assignata est in pane & vino, prout in Ecclesia Astoricensi, vt docet Ioan. Quintia. in repet. cap. de multa, in fin. verbo præbenda, hoc tit. de qua late Sebast. Cæsar in relect. de ecclesiast. hierarch. p. 3. disp. 12. §. 6. ex num. 29.
- 6 Dupliciter accipitur hoc verbum, in genere scilicet, & in specie; & prout est genus, sumitur pro omni beneficio, & definitur variis modis per scribentes, vt constat ex traditis per Abb. conf. 47. vol. 2. n. 7. Felin. in cap. in nostra col. 7. de rescript. Dec. in rub. eiusdem tit. n. 3. Selu. de benef. p. 1. q. 1. Corral. de sacerdot. p. 1. c. 2. Duaren.

lib. 2. de sacris Ecclesiæ minist. cap. 4. Syluest. in sum. verbo beneficium 1. in princ. Rebuff. in praxi benef. tit. quid & quot modis dicatur beneficium num. 8. Hoied. de incompat. benef. p. 1. in præfat. n. 2. Petr. Greg. synagm. iuris lib. 17. cap. 2. & in tit. de benef. cap. 6. num. 5. Partil. de resign. benef. lib. 4. quest. 2. 1. num. 4.

Præbenda autem in specie sumpta accipitur pro præbenda Cathedralis, vel Collegiatæ Ecclesiæ, text. cum ibi notatis in cap. cum M. de constit. & in cap. quia nonnulli, de magistr. quamuis in lata significatione, comprehendat omnia beneficia inferiora, vt in cap. tua nobis, de verb. signif. & in cap. si quis datur 1. q. 3. & in cap. quia tantum, in fine, hoc tit. & in hac significatione accipitur in hoc tit. Et præbendarum plures species referunt glos. verbo receperunt in d. c. cum M. vbi Abb. n. 21. Felin. 3. Dec. 32. Mantu. 26. Rip. 170. qui refert quomodo, & Hoied. de incompat. benef. p. 1. c. 12. n. 3. Sed commodiùs diuiditur in temporalem, & ecclesiasticam, temporalis est illa, quæ non est annexa Canonicali, seu beneficio ecclesiastico, sed consistit in mera temporalitate, de qua loquitur text. in cap. penult. de magistr. & laico conceditur pro labore temporali, qualis est illa, quæ conceditur simphoniacis, procuratoribus, Aduocato, Syndico, & organistæ, glos. d. verbo receperunt in d. cap. cum M. & ibi Rip. num. 170. Roman. conf. 228. n. 8. Selu. de benef. p. 1. q. 7. n. 4. Duaren. de sacris Ecclesiæ minist. lib. 2. cap. 8. Nauarr. in cap. quando, de consecr. dist. 1. notab. 7. n. 24. Pechi. in reg. beneficium n. pen. Petr. Greg. in tit. de benef. cap. 11. num. 15. cum seqq. Rebuff. in concord. tit. de collation. §. 10. vers. Canoniciatum, & præbendam, in fin. Anton. de Prætis in clypeo pastorali cap. 3. in princ. & n. 11. Ecclesiastica verò, seu spiritualis illa dicitur, quæ est beneficium ecclesiasticum, vt in cap. dilecto, hoc tit. vbi Abb. notab. 5. idem Abb. post Innoc. in cap. maioribus, eod. tit. & in d. cap. cum M. num. 22. relati ab Hoied. vbi supra num. 2.

Spiritualis autem præbenda definiti solet vt sit ius percipiendi prouentus in Ecclesia competens percipienti tanquam vni de collegio, quam diffinitionem assignauerunt Hostiens. in summa tit. de præbenda, num. 28. Archidiacon. in cap. alienationes 12. quest. 2. Prob. ad Monach. in rubric. huius tit. in 6. Rebuff. in praxi benef. tit. seculare beneficium quotuplex. Sed meliùs definitur quòd sit beneficium simplex institutum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata, ad exequenda diuina Officia, quod non habet ex se, scannum in choro, neque vocem in Capitulo, vt notant Doct. in d. cap. cum M. de constit. in cap. fin. isto tit. Petr. Greg. de benef. cap. 18. num. 28.

Differunt igitur Canonica & præbenda, vt multis ostendit Sebastian. Cæsar d. disp. 12. §. 6. ex num. 41. & Illustrissimus D. meus Rodericus à Cunha in comment. ad cap. sanctorum 2. num. 22. dist. 70. quia canonicatus est ius habendi sedem in choro ad cantandum, & legendum, ac vocem in Capitulo proueniens ex electione, seu receptione in fratrem, vt in cap. in Genesi, & ibi glos. verbo vel quasi, de elect. glos. in cap. relatum. & in cap. pro illorum, & in cap. dilectus il 1. in fine, isto tit. glos. verbo receperunt, in cap. cum M. de constitut. Hostiens. in summa huius tit. verbo Canonici, glos. in pragmat. sanction. tit. de elect. cap. sicut. §. quanta, verbo Ecclesiæ, & in tit. de collation. §. item censuit, verbo præbendarum communis, vt per Hoied. de incompat. benef. part. 1. cap. 12. num. 1. Petr. Gregor. de benef. cap. 10. num. ult. Sed præbendatus ex se non habet sedem in choro, nec vocem in Capitulo, & titulus canonicus est receptio in fratrem, titulus verò præbendæ collatio, vt in cap. cum in Ecclesiis, hoc tit. in 6. Card. consil. 103. Rip. lib. 2. respons. cap. 33. num. 4. & in d. cap. cum M. num. 25.

Differunt,

12 Differunt etiam, quia præbenda spiritalis est beneficium ecclesiasticum, cap. sua nobis, de verbor. significat. cap. ex multis. §. constitutumus 1. quæst. 3. c. inter cetera, cap. dilectus il 2. in fin. hoc tit. & in cap. fin. §. in illis, vers. præbendas, de concess. præbend. in 6. & in cap. 1. ne Sede vacante. eod. lib. cum aliis adductis per Sebast. Cæsar. d. disp. 12. §. 6. num. 37. Canoniam verò non est beneficium, vt in cap. fin. §. in illis, atque ideo Canonicus sine præbenda non potest dici beneficiarius, cap. in nostra, de rescript. vbi notatur Abb. & Felin. Rip. vbi supr. num. 26. Rot. decis. 26. isto tit. in nouis. Sed quamuis Canoniam de per se beneficium non sit, præbet ius ad præbendam, quia recepto in Canonicum debetur præbenda, cap. relatum, isto tit. in 6. & sic præbenda descendit à Canoniam tanquam sequela, & filia à matre, vt docet Compofsell. in d. cap. cum M. col. 3. Guilelm. de Monte Lauduno, & Cardinal. in Clement. fin. de præbend. quæst. 10. Prob. ad Monach. in rubr. huius tit. in 6. num. 6. Hoied. vbi suprâ. Rota decis. 11. de concess. præbend. in antiq.

13 Dignitatibus.] Dupliciter accipitur dignitas, in genere scilicet, & in specie; dignitas in genere significat honoris gradum, vt in l. 1. §. penult. ff. de ventre in sp. & in l. 1. cum seqq. C. de dignitat. lib. 12. glof. verbo dignitas in cap. denique dist. 4. & verbo maiores, in cap. sedes, de rescript. glof. 1. in cap. quia nonnulli, de cleric. non resident. & in hac significatione comprehendit sub se personatum, & officium, & differt ab illis tanquam genus à speciebus, Ludouic. Gom. in cap. statutum num. 9. de rescript. in 6. Staphil. Hoied. & alij infra referendi. Dignitas verò in specie est illa, cui competit iurisdicctio fori exterioris in institutione, vel ex consuetudine cum præminetia in choro, & Capitulo, glof. verbo dignitates, in Extrauagant. excommunicabilis, de præbend. Ioan. XXI. Abb. in cap. de multa num. 22. in fine, hoc tit. Selu. de benefic. part. 1. quæst. 2. Rebuff. in praxi tit. secularis beneficium quotuplex num. 7. Rot. decis. 9. de præbend. in nouis. Aretin. consil. 23. num. 4. Duaren. lib. 2. de sacris Eccles. ministr. cap. 6. Staphil. de litteris gratia, tit. de modo & forma impetrandi, & c. n. 2. cum seqq. Hoied. de incompatib. benefic. p. 1. cap. 7. n. 1. Petr. Greg. de benefic. cap. 10. num. 18. & lib. 17. synagm. iuris cap. 3. num. 17.

14 De iure communi Archidiaconatus, & Archiepiscopatatus tanrùm habent dignitatem ex solo nomine, Rot. d. decis. 9. Boër. d. decis. 286. num. 3. Aretin. consil. 23. quem refert Cardinal. Tusch. practice. conclus. tom. 2. litter. D. conclus. 419. num. 15. & 16. Alij autem personatus, siue officia non sonant in nomen dignitatis de eodem iure communi, nisi consuetudo sit in contrarium, Aretin. vbi suprâ, Cardinal. Tusch. d. conclus. 419. num. 19. vt de Præpositura dicit idem Aretin. d. consil. 23. num. 5. & de Thesauraria firmant Rot. decis. 173. aliàs 8. siue 9. de præbend. in nouis, Aretin. d. consil. 23. in princip. Abb. consil. 93. in princip. & per tot. lib. 2. Pavin. de potestate Capituli Sede vacante. pralud. 2. col. 4. vers. quandoque autem, & de Decanatu Rot. & Aretin. locis proximè citatis. & de Præceptore idem Aretin. d. consil. 23. num. 6. & de Sacrista Zabarell. consil. 62. in princip. refero ego ipse in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 72. ex num. 3.

3 Regressus in beneficiis sublatis sunt à Concil. Trident.

4 Populi appellatione non venit clerus.

CAP. Vt nullus. I.

Ex Concil. Pictauien.

Bona ecclesiastica non acquiruntur iure consanguinitatis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Bellam. Ioann. Andr. Imola. Anan. Hostien. Ancharan. Henric. Butr. Panormit. Cened. collect. 89. Flamin. Paris. Dec. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 43. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 372. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 1.

Collige ex text. in bonis Ecclesiasticis non dari successione iure consanguinitatis, vt per Læl. de Zanchis de priuileg. Ecclesiast. priuileg. 78. Flamin. Paris. de confident. quæst. 8. num. 9. Paul. Fulc. lit. B. sing. 21. Azeued. ad Curiam Pisan. lib. 4. cap. 1. à num. 3. Spin. in speculo testament. glof. 3. princip. à num. 18. Cened. d. collect. 88. num. 1. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. glof. 5. num. 33. vbi num. 34. asserit in capellaniis, ad quas vocantur clerici consanguinei, seu de familia, hoc locum non habere, cum beneficia Ecclesiastica non sint. Vnde regressus in beneficiis, quia habent speciem successione hæreditariæ, & dant occasionem captandæ mortis, meritò sublatis sunt à Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 7. vt aduertit Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 337. Vtrum valeat conditio posita in fundatione beneficij quòd tale beneficium conferatur consanguineis, vide Lambertin. de inreparaton. lib. 1. part. 1. quæst. 9. princip. ex num. 109. & lib. 1. part. 2. in 2. art. 2. quæst. princip. ex num. 1. Calderin. consil. 4. de inreparaton. Aym. consil. 63. num. 5. Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 23. num. 132. & cap. 24. num. 107. Sebastian. Medic. de acquirend. rerum domin. glof. 1. part. 3. num. 352. Azeued. l. 14. n. 13 tit. 3. lib. 1. noue recop.

De clero, siue populo.] Ergo appellatione populi non venit clerus, vide tamen Cassan. in consuetud. Burgund. fol. 362. num. 1. & 2. Tiraquel. de retractu lign. §. 1. glof. 8. num. 33. Gregor. l. 5. verbo in clerico, tit. 2. part. 1. Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinarum. pag. 64. Valasc. consult. 100. num. 5. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 12. Surd. consil. 301. n. 7. plures per Carol. de Grassis de effectibus clerical. in pralud. num. 373. & latè metipsum in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 205. ex num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopo non licet aliquem ordinare sine titulo.
- 2 Patrimonium ad minores Ordines de consuetudine non requiritur.
- 3 Clericorum appellatione in maioribus, & minoribus Ordinibus constituti continentur.

CAP. Non liceat. II.

In corpore Canonum.

Episcopo non licet ordinare clericos, nisi vel habeant titulum, vel ipse Episcopus illis det vnde viuant. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc.

S V M M A R I V M.

- 1 Consanguinitatis iure non succeditur in bonis Ecclesiasticis.
- 2 Successio iure consanguinitatis non datur in bonis ecclesiasticis.

Barbos. Collect. Tom. I. I.

Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Decian. Anch. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 43. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 372. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* referunt ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 2.

2. Ordinare clericos, &c.] Ergo etiam ad minores Ordines requiritur titulus, prout etiam colligitur ex cap. neminem 70. dist. & ex gloss. 1. ibi, & fatentur Nauarr. consil. 14. num. 1. de tempor. ordin. Soar. tom. 5. de censuris dist. 31. sect. 1. num. 33. De consuetudine tamen contrarium seruat, vt attestatur d. gloss. 1. hic, communiter recepta ex Dec. num. 29. quod videtur approbare Concil. Trident. sess. 21. de reformat. cap. 2. vbi solùm ad sacros Ordines requiritur titulum, & ita posse iam hodie primam Tonfuram, aut quatuor minores Ordines ambientem absque titulo ordinari referunt Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 18. num. 5. Vgolin. de irregular. cap. 61. num. 2. Fr. Emman. in summa tom. 2. cap. 15. num. 16. Quintanad. Ecclesiast. lib. 3. num. 17. Petr. de Ledefina in summa part. 1. de sacrament. Ordinis, cap. 7. ad fin. Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. quest. 6. num. 4. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 5. num. 4. & 5. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 271. num. 3. in 2. edit. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 8. cap. 1. num. 5. quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 2. alleg. 19. num. 3. D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem & fil. tract. prima discurs. 2. part. 1. 2. num. 3.

3. In gloss. Clericos. ibi, appellatione enim clericorum in minoribus Ordinibus, & maioribus constitui continentur. Vide Abb. in rubr. de vita, & honestat. cleric. num. 8. Roland. conf. 16. à n. 10. vol. 4. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina cleric. §. 2. num. 2. Decian. in tract. crimin. part. 1. lib. 3. cap. 10. num. 22. Cenall. commun. contra commun. quest. 524. num. 6. plures per Carolum de Grassis de effectib. clerical. in pract. num. 252. Viuian. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 34. num. 40. pag. 570. vbi etiam quod in materia fauorabili appellatione clericorum veniunt etiam Canonici, & clerici in dignitate constituti, & alij Prælati, secus in odiosa, de quo etiam Put. decif. 92. num. 2. lib. 3. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 11. q. 15. Soar. commun. opin. verbo clericus num. 125. Troyl. Maluef. in tract. de canonizat. Sanctorum dub. 2. n. 35. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verb. clericus, §. 1. in fine, latè Carol. de Grassis in d. prelat. n. 262.

S V M M A R I V M.

1. Bona Ecclesiarum communia sunt, nec debet quisquam tanquam propria sibi vendicare.
2. Bona Ecclesiarum deputata sunt communi Ecclesia utilitati, & publico vsui spirituali.
3. Beneficiatus vanè ac malè consumens fructus beneficij, non tenetur ad restitutionem, quamuis peccet mortaliter.

CAP. Ratio. III. Greg.

1. Bona ecclesiastica cum sint data pro communi utilitate, nemo debet applicare vsibus propriis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Dec. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij* pag. 44. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 373. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* defumitur ex D. Greg. lib. 11. epist. 29. sine 31. cap. 31. in dict. 7. registri, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 3.

[Pro communi utilitate, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 bona Ecclesiarum deputata sunt communi Ecclesia utilitati, & publico vsui spirituali, vt per Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorum bonorum, §. 1. num. 14. Vnde Archidiacon. ad cap. 1. dist. 44. num. 5. referunt clericos beneficiarios teneri 3 ad restitutionem illorum fructuum, quos voluptuose consumunt, non facientes seruitium, vel facientes non debito modo, quia ista sunt Ecclesis oblata, vt pro ipsis offerentibus oretur, & inde pauperes alantur, hoc dictum cum alijs, quos citat, dicit celeberrimum Rip. de peste tit. de remedijs ad conseruandam veritatem, num. 151. Verùm communis sententia est in contrarium, resoluens beneficium vanè, ac malè consumentem fructus beneficij non teneri ad restitutionem, quamuis peccet, & quidem mortaliter, non contra iustitiam, sed contra charitatem, seu misericordiam, si in notabili quantitate id faceret, & excessus esset magnus, quam sententiam tenent Marfil. Columna in tract. de ecclesiast. reddit. ex cap. 25. Couarr. in cap. cum in officijs, de testament. Molin. de primog. lib. 2. cap. 10. à num. 46. alter Molin. de iustit. tract. 2. dist. 142. Gutier. pract. lib. 2. quest. 114. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 5. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 8. quest. 2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. quest. 74. art. 4. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo clericus, §. 10. Paul. Comitol. respon. moral. lib. 1. quest. 71. & alij citati à Cened. ad Decretal. collect. 12. num. 5. Fr. Anton. Molin. Carthus. in instit. Sacerd. tract. 2. cap. 15. & seq. Less. de iustitia lib. 2. cap. 4. dub. 6. & cap. 19. dub. 4.

S V M M A R I V M.

1. Episcopus, qui ordinauit aliquem ad sacros Ordines sine titulo, tenetur ei providere de suo, donec aliquem titulum fuerit assequutus, & num. 2.
2. Amplia in Episcopi ordinantis successore ipso mortuo, & in Capitulo Sede vacante.
3. Episcopus Ordines conferens ei, qui iam in sacro Ordine constitutus erat sine titulo, tenetur ei providere de suo.
4. Dimissoria litteras ad sacros Ordines dans non habenti patrimonium, tenetur ei providere de suo.
5. Clericus potest redditis beneficij consumere in suis alimentis, & fructus patrimonij reservare.
6. Ordinaris non tenetur ad alimenta ordinati sine patrimonio, nisi in subsidium.
7. Episcopus tenetur clerico pauperi ab eo ordinato sine patrimonio providere de necessarijs secundum redditus Ecclesie, & qualitatem, ac dignitatem ordinati.
8. Patrimony bona ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur a iure bonis Ecclesiasticis, saltem interim quòd non extinguuntur per ademptionem beneficij.

CAP. Episcopus. IV. Alex. III.

In Concil. Lateranen.

Episcopus si aliquem ordinat in Diaconum, vel Presbyterum, qui non habet ex sua, vel paterna hereditate vnde viuat, subministrare debet illi necessaria, donec assignet aliquem titulum in Ecclesia vnde viuat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Anania, Imola, Hostiens. Henric. Ancharan. Butr. Dec. Panormitan. Cened. collect. 33. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 44. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 373. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur

refertur ab Anton. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 5.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumunt Vgol. de offic. & potest. Episc. cap. 26. §. 15. num. 1. Anchar. per text. ibi in cap. cum secundum, notab. 5. infr. hoc eod. tit. Anton. Cord. de Lara in l. si quis à liberis, §. et si impubes, num. 3. ff. de liberis agnosce. Matienf. l. 1. gloss. 9. n. 8. tit. 6. lib. 5. noua recop. Flamin. de resignat. benef. lib. 2. q. 6. num. 5. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 37. Cened. ad Decretal. collect. 33. num. 1. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 20. a num. 3. vbi multipliciter amplio.

3 Episcopus.] Vel eius successor ipso mortuo, vel Capitulum Sede vacante, si tali promotioni non resistit, vt ten. vt Henriq. in sum. lib. 10. cap. 17. §. 4. in commento litt. F. Bonac. de Sacram. disp. 8. q. vni. puncto 5. num. 17. vers. respondeo secundo, optinè Campanil. in diuersorio iuris Canon. rub. 8. cap. 5. num. 21. vbi aduertit quòd si Episcopus loco renuncialet, quia translatus ad alterius Ecclesiæ regimen, vel si loco & dignitati cessit, non constringeretur alimenta præstare ordinato sine titulo, qui in ordinantis locum subrogatus fuerit, sed ipsemet ordinator, quamuis è tali egressus loco, & Ecclesia, quod etiam tenet Vgol. d. §. 15. vers. sexto excipitur, & refero ego ipse d. alleg. 20. num. 23.

4 In Diaconum, vel Presbyterum] Ergo Episcopus Ordinem conferens ei, qui iam in sacro Ordine constitutus erat sine vlllo titulo, tenetur ei prouidere de suo, cum alios Ordines sacros non habenti titulum conferre non deberet, tum etiam, quia iura simpliciter prohibent promotionem ad sacros Ordines sine vero titulo, ita decisum referunt Fornar. de sacram. Ordinibus, cap. 8. n. 10. Bonac. d. quæst. vni. puncto 5. n. 30. Quarant. in summa bullarij, verbo Ordo, vers. an vero, Vgol. d. §. 15. vers. tertio. Ego ipse d. alleg. 20. num. 22.

5 Ordinauerit.] Vel litteras dimissorias dederit ad sacros Ordines non habenti vnde viueret, nam eadem ratio est in ipso ordinante suum subditum, quæ in dante huiusmodi dimissorias, vt post Prosper. de August. in addit. ad Quarant. resoluit Vgolin. d. §. 15. num. 1. vbi etiam in vers. verum, dicit quòd si Episcopus alteri Episcopo committat generatim nullis personis expressis, vt suo nomine Ordines in sua diocesi celebret, & is, cui id commissum est, titulum non habenti Ordinem sacrum contulerit, tenebitur ad necessaria vitæ præstanda, non autem, qui commisit, quia in culpa fuit non inuestigando an haberet titulum, per cap. si Episcopus, hoc tit. lib. 6.

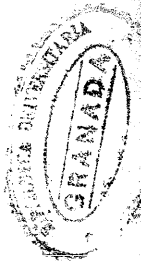
6 Stipendia Militia Clericalis, &c.] Ergo Clericus potest re aditus beneficij consumere in suis alimentis, & fructus patrimoniij reseruare, de quo vide Greg. l. 12. verbo ventas, tit. 28. p. 3. Nau. conf. 65. hoc tit. in antiq. alijs conf. 1. de vita, & honest. cleric. in nouis, Sayr. in floribus decis. sub hoc tit. de præb. decis. 68. Menoch. de arbit. casu 195. num. 5. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. num. 41. pag. 155. D. Barbof. in l. diuortio, in princ. p. 2. n. 67. ff. soluto matrim. Flamin. de resign. benef. lib. 5. quæst. 6. num. 541. Surd. de aliment. tit. 9. q. 12. num. 11. Azor. in sit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 9. q. 13. & lib. 8. cap. 3. q. 11.

7 Nisi talis ordinatus, &c.] Ergo ordinans non tenetur ad alimenta ordinati nisi in subsidium, vt per Surd. de alim. tit. 7. q. 37. num. 6. vbi num. 7. quòd pauper non dicitur, qui habet à quo petere possit alimenta: vnde si ille ex arte, vel operis se alit, non poterit petere ab Episcopo alimenta præteriti temporis, vt resoluit idem Surd. eod. tract. de aliment. tit. 7. quæst. 1. num. 45. Attento tamen nouiori iure Concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 2. quòd vult patrimonium verè obtineri, & non fictè, ordinandus non est quis, etiam si

haberet patrem diuitem nihil assignantem pro victu, & portione, prout tenent Flamin. d. q. 6. num. 28. Vgol. d. cap. 26. §. 9. num. 3. Campan. d. rubr. 8. cap. 5. num. 3. Ego ipse d. alleg. 20. num. 60.

In gloss. Necessaria, ibi, consideratis facultatibus Ecclesiæ, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopus tenetur clerico pauperi ab eo ordinato prouidere de necessarijs secundum redditus Ecclesiæ, & qualitatem, ac dignitatem ordinati, vt per Surd. de aliment. tit. 4. q. 18. num. 32. Menoch. de arbit. casu 169. num. 14. Flamin. de resignat. benef. lib. 5. q. 6. num. 135. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 112. num. 12. Episcopus autem, vt rectè arbitretur congruum summam pro huiusmodi titulo concedenti, & necessario, quæ debeat attentè rimari, refero ego ipse d. p. 2. alleg. 19. n. 12. vbi plures refero Doctores.

In gloss. Subsidium, vlt. ibi, & talis censetur in persona, & rebus gaudere privilegio clericali. Notatur ad hoc quòd bona patrimoniij, ad cuius titulum fuit quis ordinatus, habent priuilegia, quæ conceduntur à iure bonis ecclesiasticis, vt per Couar. lib. 1. var. c. 4. num. 4. Lar. in l. si quis à liberis, §. solent, num. 36. ff. de liberis agnosce. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 52. pag. 157. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo lasus, num. 131. & seq. Spin. d. gloss. 18. princ. num. 72. Menoch. remed. 15. recap. num. 21. Zerol. in prax. Episc. p. 1. verbo clericus, pag. 71. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 10. num. 14. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 159. num. 27. nouissimè, me citato, in hoc loco D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem, & fil. tract. prime discurs. 2. part. 12. n. 30. pag. 371. & saltem interim quòd non extinguitur per adeptionem beneficij ecclesiastici, Spin. in speculo testam. gloss. 18. princ. num. 72. Azeued. l. 1. num. 9. tit. 4. lib. 1. noua recopit. Ceuall. communium contra communes, q. 527. num. 4. quos refert, & sequitur Cened. practic. & canon. quæst. lib. 1. q. 12. num. 9. Vnde pro collectis non esse obligata resoluit Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 88. Decimam tamen de eis teneri clericum solue re ad stipulatur Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiastici decis. 605. in 1. edit. & resol. 529. in 2. edit.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi non debent permittere quem plures Ecclesijs obtinere.
- 2 Ambitio quid sit remissiuè.
- 3 Dispensatio, an & quando admittat extensionem, ostenditur.
- 4 Clericus habens duas Ecclesias in diuersis Episcopatus, ab vnoquoque illarum Anistite ad Ordines promoueri potest.
- 5 Beneficia plura ecclesiastica ex dispensatione Apost. potest quis habere.

C A P. Quia in tantum. V.

NVllus debet habere plures Ecclesias, quia hoc incertum periculum animarum continet, sed per eas clericis indigentibus subueniendum est aptis ad inseruiendum Ecclesiæ. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 45. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 373. remissiuè Ximen. in com. 2. defumitur ex Concil. generali Lateran. 14. refertur ab Ant. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 6.

Ambitio.] De Ambitione vide Cosim. in proemio pragmat. sanct. §. prob dolor, verbo ambitionis, fol. 28. Cassan.

in catalogo gloria mundi, part. 1. consid. 60. fol. mibi 36. Less. de iustis. lib. 3. cap. 2. dub. 3. n. 21. vbi dicit ambitionem esse inordinatum appetitum honoris, & in opusculo de summo bono, cap. 9. num. 5. dicit quod ambitiosi animus nunquam est quietus, semper enim occurrunt nouæ occasiones vel timendi, vel indagandi, vel vindicandi, vel acceptandi, vel sollicitandi, vt nullum mare sit magis instabile, aut maioribus agitur motibus, refert, alia plura adducens Ioan. Ant. Mafobr. in sua praxi habendi concursus pral. 25. dub. 13. num. 57. secundum Rom. Imp. De ambitione multa complectitur S. Bernard. serm. 6. in Psal. 90. Qui habitat. Ambitio, inquit, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, ex cœcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Et S. Ambros. lib. 4. in Luc. cap. 4. sic ait. Hoc ipso perniciosior ambitio quoddam blanda quædam est conciliatricula dignitatum, & sæpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, nulla auaritia subruere, facit ambitio criminosos. Et propter ambitionem plerique Sacerdotes pereunt. S. Ioan. Chrysost. in Apostolicis actus bon. 3. nam ambitio moræ impatiens in suum, arque alienum ruit exitum. D. Gregor. lib. 3. dialog. c. 5. plures alias auctoritates cumulat Gilbert. Scheuit. de ecclesiasticorum vita, & moribus, lib. 2. c. 25. & cap. 27.

3 In gloff. Plures, 1. ibi, quia ex quo cum eo dispensatur in Ecclesia, per consequens in omnibus accessoris dispensatur. Notatur ad hoc quod dispensatio licet regulariter non admittat extensionem, extenditur tamen ad ea, quæ sunt connexa & annexa, & ad consequentia, & dependentia, vt per Surd. de aliment. tit. 9. q. 3. n. 58. Hinc dispensatio ad plura beneficia extenditur ad licentiam non residendi in vtroque, sed in solo altero, vt per Abb. hic num. 4. Mandos. ad reg. 20. Cancel. q. 7. num. 3. Sayr. de censuris, lib. 7. cap. 14. num. 21. Felin. Angel. Syluest. Gamb. & alios, quos refert, & sequitur Sanch. de matrimon. lib. 8. disp. 1. n. 19. Hinc etiam minor dispensatus ad beneficium curatum, censetur etiam dispensatus ne teneatur intra annum ad Sacerdotium promoueri, ita Boigal. de irregul. p. 2. tit. de interpret. dispensationis, n. 5. Gambar. de auctoritate legati, lib. 10. num. 232. Surd. d. tit. 9. q. 44. num. 43. Sanch. d. num. 19. in fine.

4 In ead. gloff. ibi, & sic qui habet duas Ecclesias in diuersis Episcopatibus, vtroque intelligitur habere domicilium. Et ideo ab vnoquoque illorum Antistite ad Ordines promoueri sine dubio posse resoluunt Anchar. in cap. cum nullus, num. 1. vers. circa secundum, de tempor. ordin. lib. 6. Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 9. cap. 8. num. 14. Ego ipse de offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 4. num. 51.

5 In gloff. Animarum, vlt. ibi, nisi per dispensationem obtineant illas. Notatur ad hoc quod per dispensationem potest quis habere plura beneficia Ecclesiastica, vt per Duen. reg. 71. vers. secundo fallit, Flamin. de resignat. lib. 3. q. 1. num. 87. Apostolica scilicet, nam absque illis duos simul Canonice per triennium, & ultra detinens vtroque ipso iure est priuatus, vt per Nicol. Garc. de benefic. part. 11. cap. 5. num. 321. in 3. declarat. Attendar. in addit. ad recopil. legum Navar. r. 6. lib. 4. tit. 7. l. 2. de benefic. incompat. num. 43. quos refert de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 62. num. 29. vbi à principio allegationis disputatur an Episcopus dispensare possit vt quis habeat plura beneficia simplicia residentiam non requirientia.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa ad mandatum non tenetur quis providere illi, qui beneficium in litteris tacuit, vel sine scandalo prouideri non potest.
- 2 Gratia Apostolica cum scandalo non est exequenda.
- 3 Index, vel officialis non debet exequi Principis, aut alterius superioris iniustum præceptum, quando illud exequendo timeretur de vniuersali scandalo.
- 4 Beneficium se nullam habere dicens cum habuerit tene, non valet littera.

C A P. Cùm teneamur. V I.

PApa quando mandat vt prouideatur alicui de beneficio, tunc si ille habet beneficium sufficiens, & vel in litteris non fiat mentio, vel non potest ei prouideri sine scandalo, non est exequendum tale mandatum. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarr. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. in rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 45. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 373. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 8. & est post Conc. Lateran. p. 30. cap. 1.

Aut si non potest ei sine scandalo prouideri.] Notatur ad hoc quod gratia Apostolica cum scandalo non est exequenda, vt per Azuced. l. 14. num. 29. tit. 3. lib. 1. noue recopil.

Equanimiter sustinemus, &c.] Notatur ad hoc quod iudex, vel officialis non debet exequi Principis, aut alterius superioris iniustum præceptum, quando illud exequendo timeretur de vniuersali scandalo, vt per Iacob. de Graff. in aureis decif. p. 2. lib. 3. cap. 25. num. 8. Farin. in praxi crimin. part. 3. q. 97. num. 36. vbi à n. 25. resoluit iudicem, siue officialem non teneri obedire Principis, aut alterius superioris præcepto iniusto, de quo etiam plures citauit Doctores ad cap. si quando, num. 2. sup. de rescript. pag. 35. & ad cap. si quis 2. de maior. & obed.

In gloff. Commodè sustentari. ibi, si verò dixisset se nullum beneficium assequutum cum habuerit tene, non valet littera. Ita Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 10. q. 3. quem citauit ad cap. si proponente 42. num. 2. pag. 69. sup. de rescript.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesias plures habens, alteram eligere, & alteram dimittere compellitur.
- 2 Metropolitanus, & Archiepiscopus non differunt.
- 3 Appellandi omisso medio consuetudine ex ante appellatio non gradatim fieri potest.
- 4 Declaratur text. in presentia.
- 5 Dilectio, incunctanter, ad pæna executionem latam sententiam continere debet.

C A P. Referente. V I I.

ECclesias duas habens, alteram quam vult retinere potest, alteram verò dare debet Ordinarius idoneo non habenti aliam Ecclesiam. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Burr. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontific. pag. 46. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 374. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 9. & est post

post Concil. Lateranens. sub Alexand. III. part. 30. cap. 3.

2 *Ad Metrop. videlicet Remen. Archiepisc.]* Ergo Metropolitanus, & Archiepiscopus non differunt, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de constit. verbo Metropolitanos, pag. mibi 521.* de quo vide quæ dixi de offic. & potest. Episc. p. 1. tit. 1. cap. 7. num. 12.

3 *Appellauit.]* Iuxta consuetudinem appellandi omisso medio, qua extante appellationem non gradatim posse fieri tenent Marant. *de ord. iudic. p. 6. actu 2. princ. verbo, & quandoque appellatur, limit. 5. num. 374.* Rebuff. tom. 3. ad leges Gallia tit. de appellat. art. 2. gloss. vnic. n. 16. Sigisf. *in tractat. de appellat. q. 7. num. 93.*

4 *Vna, quam voluerit relicta, &c.]* Aduertit Valer. Reginald. *in praxi fori poenitent. lib. 30. tract. 3. num. 309. in fine,* textum in præfenti dum probat, habenti duo beneficia curata, dari optionem retinendi quod maluerit, intelligendum esse ne pugnet cum cap. *de multa, infr. hoc tit.* quando vtrunque beneficium eidem confertur eodem tempore, neque consistere potest quod primum fit, & quod secundum. Verum facilius Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 13. q. 1. & Nicol. Garc. de benef. p. 1. c. 5. n. 2.* respondent quod attentio tempore huius text. (quod erat ante Concil. Lateran. sub Alex. III.) dabatur optio obtinendi duo beneficia curata, vel dignitates, seu aliâs incompatibilia, vt vnum retineret, & alterum dimitteret, & non vacabat primum ipso iure per acquisitionem alterius, nec priuabatur secundo, si vtrunque retinere præsumpserit, vt postea constitutum fuit in Concilio generali Lateranens. de quo *in d. cap. de multa.*

5 *Incunctanter assignes.]* Dicitio enim, *incunctanter*, ad poenæ executionem latam sententiam continere censebatur, vt per Sayr. *in clauis Regia, lib. 3. c. 8. n. 27.*

in alia Calaguritana beneficij de Ariola 18. Iunii 1533. coram D. Gyptio.

Ita quoque in minimis.] Notatur ad hoc quod generalis prohibitio etiam minima comprehendit, vt per D. Barbof. *in l. cum prætor, §. 1. n. 112. ff. de iudic.*

In gloss. In minimis ibi, idem est iuris in parte, quod in toto. Argumentum enim de toto ad partem valet, Euerard. *in topicis legal. loco 80.* Cantiunc. loco 5. Petr. Andr. Gammar. *in dialectica legali, lib. 1. loco 4.* Thom. de Thomassetis *in floribus legum reg. 46.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præf. 35. num. 27.* Surd. *conf. 435. num. 21.* Flamin. *de confident. quæst. 28. num. 106.* Cardin. Tufch. tom. 1. litt. A, *concl. 499.* Intellige vbi datur eadem ratio, Menoch. *conf. 72. num. 5.* Surd. *conf. 193. num. 6. & d. conf. 435. num. 21.* Bertazol. *tract. clausul. instrument. claus. 21. gloss. 19. num. 1.* Card. Tufch. *d. concl. 499. n. 3.* vbi asserit quod quando est eadem ratio in parte quoad partem, valet argumentum de ratione totius ad totum, & num. 4. quod è contra non valet argumentum de parte ad totum, quia qui potest partem, non potest totum, Pichard. *ad princ. Instit. de heredit. quæ ab intestato deser. cap. de represent. num. 42.*

In gloss. Diuisionem ibi, ex iusta causa potest vna præbenda diuidi in duas cum vacat, si facultates sufficiant. Vide Nicol. Garc. *d. c. 4. n. 3.*

In ead. gloss. ibi, sed duo ad vnam præbendam eligi non possunt. Vide Cald. Pereira *de empt. cap. 26. n. 22.*

In gloss. Dignitatum, vlt. ibi, permutatio dignitatum, 7 aut etiam præbendarum sine auctoritate superioris fieri non potest. Vide quæ ego ipse de offic. & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 69. num. 9. cum seqq.

S V M M A R I V M

S V M M A R I V M.

- 1 Præbenda, & dignitates non debent diuidi, nec etiam permutari.
- 2 Beneficia diuidi non possunt.
- 3 Prohibitio generalis etiam minima comprehendit.
- 4 Argumentum de toto ad partem valet.
- 5 Præbenda vna potest diuidi in duas cum vacat, si facultates sufficiant.
- 6 Duo ad vnam præbendam eligi non possunt.
- 7 Permutatio dignitatum sine auctoritate superioris fieri non potest.

C A P. Maioribus. VIII.

1 **B**eneficiorum etiam minorum præbendæ non sunt diuidendæ, nec est faciendæ permutatio dignitatum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Dec. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 46.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 374.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 10.*

2 *Vt minorum Clericorum præbenda, &c.]* Notatur ad hoc quod beneficia diuidi non possunt, vt per Bursat. *conf. 185. lib. 2.* Rebuff. *in repet. c. ex tirpade, §. qui vero, notab. 6. in 3. modo percipiendi fructus, infr. hoc tit. & de pacificis possess. num. 104.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 3. num. 247. vers. quarto.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 6. q. 1. num. 4. & num. 38.* Nicol. Garc. *de beneficiis, p. 12. c. 4. a princ.* vbi ad hoc refert decisiones Rotæ *in vna Calaguritana beneficij de Ondategui 28. Martij 1583.* coram Illustriss. Cardin. Lancellotto, &

- 1 Receptus in Canonicum ex promissione Capituli, debet quando facultas se obtulerit, habere præbendam.
- 2 Expectatiua ad præbendam primo vacaturam concedi possunt in consequentiam promissionis de canonicatu.
- 3 Declaratur text. *in cap. dilectus 19. hoc tit.*
- 4 Declaratur text. *in cap. tua, & in cap. dilecto, hoc cod. tit.*
- 5 Gratificatio tunc demum inducitur, quando quis confert beneficium in illum ad quem debebat necessario peruenire.
- 6 Liberalis nemo existit in necessitatibus.
- 7 Beneficij collatio non est in se vera donatio, sed potius ex necessitate iuris, & officij.
- 8 Beneficium conferre licet sit precisum & necessarium, conferre tamen magis vni, quam alteri est voluntarium, & gratiosum.

C A P. Relatum. IX.

Receptus in Canonicum, & habens potestatem ¹ in officiis vt Canonicus, si ei promissa est præbenda, debet Episcopus illi prouidere de præbenda, quæ vacat, vel prius est vacatura, quia non est congruum eum præbenda carere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Dec. Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 47.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 374.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 5. cap. 11.*

Et à te habuit in promissis de conferenda, &c.] Quamuis ecclesiastica beneficia cuiquam danda, aut promittenda ab inferioribus Prælatibus non sint antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, &

cap. 2. de concess. præb. expectatiuæ tamen ad Ecclesiastica beneficia concedi poterunt in consequentiam promissionis de canonicatu, etiam si aliquis per eos in Canonicum recipiatur, poterit ex vi generalis promissionis etiam ab ipsis consequenter factæ obtinere præbendam primò vacaturam, alioquin non impediam, sicut in his terminis locum non habebit generalium expectatiuarum prohibitio, de qua in d. c. 2. de concess. præb. cum similibus. Ratio est, quia hæc prohibitio procedit solum in expectatiuis, & promissionibus factis ab homine, non verò à lege, vt exprimunt verba eiusdem text. ibi, *qui promittunt*, &c. & ibi, *promissiones suas*, &c. promissio autem hæc facta recepto in Canonicum non censetur in effectu facta ab homine, sed à lege, quippe quòd per eam nihil aliud, neque alio modo expressum supponitur, nisi ius illud, quòd ad præbendam vacaturam sic receptus habet ex promissione, & necessitate eiusdem legis, iuxta text. in cap. cum ad, de consuet. & in cap. si postquam, hoc tit. lib. 6. aduertit Valasc. conf. 72. à num. 12. Vnde ea promissio operatur potius vt legis, quàm vt hominis, iuxta reg. text. in l. 3. ff. de legatis 1. quam obseruat cum pluribus Duen. reg. 285. & post alios Valasc. d. conf. 72. à num. 11. & ita ex hac ratione procedunt text. in præsent. & in cap. cum super 8. de concess. præb. cum similibus; vt in effectu post Anchar. resoluit Dec. hic num. 4. quicquid oppositum, immò quòd prædicta præbenda in his terminis deberi nequeat ex vi prædictæ generalis promissionis, sed solius receptionis antedictis tenuerit minus bene communis ex Abb. & aliis, vt per Dec. vbi proximè, loquuta sanè contra expressa verba huius text. ibi, *ante habuit in promissionis*, & ibi, *secundum promissionem tuam*, &c.

Non obstat text. in cap. dilectus 19. hoc tit. quia respondetur promissionem, de qua ibi, non fuisse factam in consequentiam receptionis in Canonicum, sed potius principaliter ante ipsam; fuit enim facta in ipsamet compositione, quam ibi constat intercessisse ante dictam receptionem, & ita facta fuit non à lege (hæc enim eam non facit, nisi intercedente priùs receptione, vt constat ex eodemmet cap. dilectus vers. Nos, ibi, *vt receptus in Canonicum*, &c.) sed ab homine, vnde nil mirum si vt talis obuiare censetur Concilio Lateran. vt idem text. inquit, quem ita post Imol. bene intelligit Dec. hic num. 4. & 5.

Nec etiam obstat text. in cap. tua. & in cap. dilecto, vers. si verò, hoc tit. dum videntur probare quòd nec etiam ratione prædictæ receptionis potest receptus expectare consequenter præbendam primò vacaturam, quia licet Dec. qui hoc dubium mouet, d. num. 5. illud non soluat; licet item alij eorum iurium decisionem tribuant nullitati receptionis, de qua ibi, parum aduertentes hoc admissio sequi Summos Pontifices ibidem ineptè considerasse alterum manere sub expectatione præbendæ, quippe quòd supposita prædicta nullitate, si ea ibi adesset, præbendam illi deberi non posse ex vi huiusmodi receptionis planum erat, ex reg. l. non dubium, C. de legib. cum vulgarib. Respondere poteris illa iura prohibere non quidem expectationem præbendæ primò vacaturæ in genere, de qua nos loquimur, sed in indiuiduo, id est, certi hominis, vt patet ex eo, quia eadem iura loquuntur quando duo expectabant eandem præbendam in indiuiduo, ad quam simul fuerant electi, & ad hanc electionem reprobandam Summus Pont. ibid. arguit à vitando duplici absurdo, tandèmq; concludit nec vtrique eam præbendam fore assignandam ex ratione de qua ibi, nec etiam alteri tantum, ne contingat alium manere sub expectatione præbendæ, videlicet eiusdem post mortem coelecti obtinendam ex vi præcedentis elec-

tionis, quod cum ita sit, nihil mirum si huiusmodi expectatio etiam ex vi præcedentis in Canonicum receptionis in illis iuribus censetur prohibita à Conc. Lateranens. de quo in d. cap. 2. cum similibus, cum constet ab eo prohibitam esse quancunque expectationem beneficij vacaturi per mortem certi hominis.

[Concedas liberaliter, &c.] Notatur hic text. ad hoc iuncta glossa quòd gratificatio tunc demum inducitur, quando quis confert beneficium in illum, ad quem debebat necessariò peruenire, vt per Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 13. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q. 18. num. 24.

In gloss. Liberaliter. ibi, *in necessitate non est liberalitas*. Notatur ad hoc quòd in necessitatibus nemo liberalis existit, vt per Tiraquell. in l. si unquam, verbo donatione largitus, num. 106. C. de renouandis donat. Gam. Lusit. decis. 71. n. 3. Pichard. ad rubr. Instit. de adoption. num. 43. Valasc. consulti. 152. num. 24. & plures per me citatos in tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 157. num. 4.

In ead. gloss. ibi, *immo videtur quòd ex necessitate*, &c. Notatur ad hoc quòd collatio beneficij non est in se vera donatio, sed potius ex necessitate iuris, & officij, vt per Couar. lib. 3. var. cap. 16. num. 1. & in cap. quamuis pactum, p. 2. §. 4. num. 15. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 13. Cald. Pereira de potest. elig. cap. 16. n. 5. col. 2. inferentes ad varios, & vitales effectus in materia beneficiorum: donatio tamen secundum quid dici potest beneficium collatio, videlicet habito respectu ad beneficiorum, cui gratiam facit conferens, dum illum potius, quàm alium liberè eligit, quin illum potius quàm alium eligere teneretur, vt post hanc gloss. communiter resoluunt Doctores supra citati, sic intelligentes verba text. in cap. consultationibus, de donat. ibi, *donationes, vel concessiones Ecclesiarum*, & in cap. venerabilis, hoc tit. ibi, *Ecclesia*, &c. iuncto ibi, *donatio*, &c.

In ead. gloss. ibi, *et licet necesse habeat conferre beneficium*, &c. Notatur ad hoc quòd licet beneficium conferre sit præcisum, & necessarium, conferre tamen magis vni, quàm alteri est voluntarium, & gratiosum, ac est gratia, & liberalitas, vt post Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 4. proæm. num. 46. De liberalitate ex Luca de Penna optimè Menoch. cons. 191. num. 5. asserit esse donationem, largitatem, & humanitatem quandam, & quòd licet omnis virtus gratiosa sit, liberalitas tamen est omnium gratiosissima.

C A P. Auaritiæ. X.

Regulares in Ecclesiis suis non possunt diuidere parochias, nec minuire redditus, vel portiones, quas consuetum erat dare Parochis, vel clericis secularibus, qui inferuntur eorum Ecclesiis, nisi adit consensus Episcopi illorum. Colligunt ex Ordinari. Abb. antriq. Innocent. Collect. Zabara. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Annan. Hostiens. Henric. Anchar. Butt. Panorm. Dec. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 47. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 374. remissuè Ximen in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 12. & est post Concil. Lateran. part. 13. cap. 1.

[Que est idolorum seruitus.] Intellige metaphoricè, & non proprie, vt declarat D. Thom. 2. 2. quest. 118. art. 5. ad 4. Nauar. in cap. consideret. de penit. dist. 1. §. 5. num. 25. Et de avaritia multa apud Mascard. de probat. concl. 150.

[Vel parochias diuidere presumpsit, &c.] Hodie in Concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 4. vers. in iis, vbi ob

ob locorum distantiam sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda parochiani accedere non possunt, Episcopi conceditur auctoritas, etiam inuitis Rectoribus, nouas parochias constituendi, etiam tanquam Sedis Apost. delegatis, assignata Presbyteris præficiendis Ecclesiæ nouiter erectæ congrua portione ex fructibus Ecclesiæ Matricis, & si necesse fuerit compellendi populum eam subministrare, quacunque reservatione generali, vel speciali, vel affectione super dictis Ecclesiis non obstantibus, de quo vide multa pro eius vera interpretatione in nostro tract. *de offic. & potest. Episc. part. 3. alleg. 68. per totam*, vbi num. 6. cum Franc. Leo. in *thesauro fori Ecclesiæ. part. 2. cap. 2. num. 69.* refertur decretum Concilij de cetero habere locum etiam in Ecclesiæ subiectæ essent Regularibus, vide ad *cap. ad audientiam, de Ecclesiis adific.*

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati & Capitulum possunt præbendam vacanti honestum onus imponere.
- 2 Declaratur text. in præfenti.
- 3 Missas certas, & peculiarias qui tenetur dicere ex obligatione, malè agit si alios celebret sine iusta causa.
- 4 Industria personæ non dicitur electa per onus celebrandi Missas.
- 5 Sacerdoti præbenda si assignari inbeatur, præsentandus debet esse Sacerdos in actu prouisionis.
- 6 Simonia non inducitur ex præsentatione, seu collatione beneficii cum onere celebrationis Missarum, & præsentationis, quando tale onus fuit appositum ante collationem.
- 7 Capellaniam sacerdotalem potest facere fundator.
- 8 Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, an excusetur ratione morbi, ostenditur.
- 9 Sacerdos obligatus quotidie celebrare, non tenetur quotidie celebrare, sed quanto frequentius potest, salua honestate.
- 10 Sacerdos potest recipere pecuniam, vt celebret Diuina.
- 11 Sacerdos pro Missis celebrandis potest perpetuo operas suas locare.

CAP. Significatum. XI.

1 Prælati & Capitulum possunt præbendam vacanti onus aliàs licitum, & honestum imponere ad quod præbendarius teneatur, putà vt ille, dum infirmus non fuerit, quotidie celebret Missam de sancta Maria, salua honestate sua, & debita deuotione, nec possit dimittere Ecclesiam sine consensu Episcopi, & Capituli, siue causa voluptatis, siue se ad aliam Ecclesiam transferendo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Casal. in annot. Host. Anch. Henric. Butr. Dec. Panorm. Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontifici. pag. 48.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 375.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 13.* & est post Conc. Lateran. p. 50. cap. 9.

2 Ita quod Missam de S. Maria, &c. Oliu. præceptor communis in Comimbrensi Academia D. Ludouicus à Castro dicebat text. in *præfenti* bene intelligi si dicas præbendam fuisse hîc de nouo creatam sacrum facturo sanctæ Mariæ, vt in multis locis fit, assignato stipendio pro illa obligatione sacrificandi, nam apud Doctores dubitari solet cur conuenientia de qua hîc, facta inter quosdam vt data præbenda tem-

porali Sacerdoti quotidie sacra faceret, valida sit, quidam opinabantur in hac specie non vendi Sacramentum, sed operam & laborem impendendum in administratione, vt per gloss. in *præfenti*, cui similis in *cap. ult. 24. q. 2. & in cap. suam, de simon.* vbi Panorm. idem probat. Ioan. Maior in *4. dist. 25. quæst. 1. col. 3.* Adrian. *quolib. 9.* testatur hanc esse vulgarem opinionem Sor. *de iustit. lib. 9. q. 6. art. 1. col. 1.* Alij, ex quorum numero sunt Catet. *2. 2. q. 100. art. 3.* & Sor. *vbi supra*, intelligunt dari hîc præbendam pro obligatione Sacra faciendi quotidie, aliud enim est actio, aliud obligatio ad actionem. Sed tertius alij intelligunt dari præbendam in stipendium sustentationis, iuxta doctrinam D. Pauli 1. *ad Cor. cap. 9.* facit *cap. clericus 1. q. 2.* Aduerte 3 Capellanum, qui ex promissione, vel fundatione tenetur celebrare certas, & peculiarias Missas, veluti de Spiritu sancto, de beatissima Virgine, vel de Requite, malè agere si aliàs celebret absque iusta causa; qualis erit si in eum diem incidat solemnitas alicuius Sancti, etiam si de eo celebretur Officium simplex, tunc enim poterit Missam illius diei celebrare: colliges hæc ex Nauar. in *man. cap. 25. num. 134.* Fr. Eman. in *sum. tom. 2. cap. 248. num. 9.* Henriq. in *sum. lib. 9. de Missa, cap. 23. num. 6.* Posseu. *de officio Curati, cap. 2. num. 44. ad fin.* Fraxinel. *de obligat. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 4.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 32. quæst. 5.* Laurent. de Peitinis in *privileg. Minim. tom. 1. constit. 5. Leonis X. num. 2.* Sylu. in *3. p. q. 7. art. 9. ad 5.* Homobon. *de examine ecclesiastico p. 1. tract. 4. cap. 14. q. 126.* Fagundez in *quinque Ecclesie præcepta, præc. 1. lib. 3. cap. 9. n. 6.* Gauant. in *rubr. Missal. tom. 1. p. 3. tit. 13. num. 20. & 21.* Dian. *resol. moral. part. 2. tract. de celebrat. Missar. resol. 31.* Villalob. in *summ. tom. 1. tract. 8. diff. 91. num. 9.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 24. num. 32.* Sic ex eadem ratione idem Capellanus malè faciet si Missas celebret extra Ecclesiam illam in qua fuit per illos, qui elemosynas reliquerunt, ordinatum, non enim id licet, ita Imola *in cap. officij 27. vers. & hoc tenuit, de testament.* Nauar. *conf. 8. num. 10. de testam.* in nouis, Seraphin. *decis. 1149. num. 2. & 3.* Rot. in *Toletana constitutionum synodaliu. q. Iuny 1624.* coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, peccatore quoque mortaliter secundum Nau. in *man. cap. 25. n. 134.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 24. q. 8.* Homobon. *de Bonis de examine ecclesiastico part. 1. tract. 4. cap. 13. q. 123.* Fraxinell. *de oblig. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 9. n. 3.* Fagundez in *quinque Ecclesie præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 9. num. 7.* Diana *resol. moral. part. 2. tract. de celebr. Missar. resol. 29.* Episcopus verò ex iusta causa potest concedere vt Missa in alia Ecclesia, vel in alio Altari celebretur, si nequeat celebrari in loco constituto, vt colligitur ex text. in *cap. non mediocriter, vers. dum agitur, de consecr. dist. 5. Abb. conf. 59. num. 5. vers. honestius enim, & in fin. vers. ad testium.* Innocent. in *cap. fraternitatis, de sepult.* Henriq. in *sum. lib. 9. cap. 12. §. 6.* Iacob. de Graff. in *aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 53. n. 1. & 2.* Rot. in *d. Toletana constitutionum.*

Debat quotidie celebrare.] Quamuis per onus celebrandi Missas, & diuina Officia non dicatur electa industria personæ, cum sufficiat quod per alium hoc possit fieri, quasi vtroque modo satisfacti menti, & animæ disponentis, siue testatoris, vt tenent Lap. *allegat. 35.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 73. num. 10. & cap. 135. num. 1.* tamen in capellanis, siue præbendis existentibus in Ecclesiis Cathedralibus, quarum redditus consistenter in distributionibus quotidianis, contrarium est verius, de illis enim prouisos non posse per substitutum in celebrando, & residendo deseruire, resoluit idem Steph. Gratian. *d. c. 133. num. 13. cum seqq.* Vnde Canonicum, qui est ad Ecclesiam Cathedrali

thredalem promotus, in qua de more quisque Canonicus per hebdomadam Sacrum facit, per seipsum rem diuinam facere teneri, allerit Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. quæst. 16.* Hic text. quatenus probat iustam esse collationem præbendæ sub eo modo factæ, vt recipiens Missam celebrare tenetur cum moderamine de quo *hic*, difficultatem patitur, quærent enim DD. quo pacto præbenda, quæ beneficium est, & ius spirituale ex *cap. dilectio, hoc tit.* sub modo, aut conditione conferatur: videbantur enim ob stare duo, vnum quod in spiritualibus modus, & conditio, sicut & pactio cessare debent, *cap. in tantum, de simon. cap. quam io 1. quæst. 2.* Alterum verò quod quemadmodum electio sub conditione fieri non potest, *cap. 2. de elect. lib. 6. sic & collatio, & præsentatio, & quæuis alia beneficiorum promissio, quæ inter actus legitimos connumeratur, prout resoluit gloss. recepta in d. cap. 2. verbo incerta, probat latè Selu. de benef. p. 3. q. 2. de inreparat. verbo honorificum q. 8. Lambert. eod. tract. lib. 2. p. 2. quæst. 3. princ. art. 9. Gom. in reg. de verosimili notitia. quæst. 1. Couar. lib. 3. var. c. 16. n. 2. Nauar. in cap. si quando, in prel. num. 5.*

His argumentis factum est, vt gloss. pen. in præsentii, intelligat in hoc text. collationem præbendæ non fuisse factam sub eo modo, aut conditione, sed præbendæ vacanti tanquam onus fuisse impositum, in quo nihil illicitum committitur, eundem intellectum probant Innocent. in cap. 3. in fine, ne Prælati vices suas, Abb. in cap. Iacobus n. 3. de simon. S. Thom. in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 2. ad 5. Syluest. verbo simonia quæst. 9. testatur communem sententiam Dec. in præsentii, num. 10. Sed licet hæc communis DD. traditio verum habeat dum supponit vacanti beneficio spirituale onus adici posse, eo quod ad Episcopos pertineat in sua diocesi omnia facere, quæ ad subditorum salutem, & bonam in spiritualibus gubernationem viderint pertinere, nisi sacris Canonibus sint contraria, iuxta text. in cap. regenda, cum seqq. 10. quæst. 1. quod tamen non conuenit huic text. constat enim hic præbendam fuisse sub eo modo datam, vt Dec. rectè aduertit. Quare necessarium est memoria repetere veram illam DD. traditionem dicentium in spiritualibus conferendis modum, aut conditionem similiter spirituales absque simoniæ vitio posse adici, quia tunc nihil datur temporale, quod similitudinem pretij habere possit, constat autem in hoc text. spirituale beneficium sub spirituali modo eidem conuenienti fuisse datum, igitur rectè Pontif. collationem sic datam approbat, quam rationem decidendi ex aliis expressit ead. gloss. in præsentii, sequitur Butt. *hic*, Dec. *vbi supr.* num. 6. contra Zabar. Imol. & Abb. *ibid.* defendit etiam Rip. in cap. cum M. num. 176. de const. Mai. in 4. dist. 25. quæst. 6.

Nec prædicta argum. obstant, ad primum enim ex dictis responderetur illud procedere dum modus, aut conditio de spiritualibus ad temporalia fit. Ad secundum ex reg. cap. 2. de elect. lib. 6. nonnulli respondent regulam illius text. non procedere quando conditio inest ex rei natura, vel à iure, tunc enim licet in collatione beneficii, vel electione exprimat, non vitiat, vt in terminis docent gloss. in cap. significasti, de elect. gloss. verbo nihil, in cap. cum M. de const. gloss. verbo renuntiantes in cap. ad audientiam, il. 2. de refer. gloss. 1. in Clem. 1. de rest. spol. quas DD. omnes *ibid.* sequuntur, Iaf. in l. 3. num. 14. ff. de leg. 1. & *ibi* Rip. num. 126. Dec. conf. 118. num. 5. Paris. conf. 135. num. 21. lib. 4. Nauar. qui dicit communem in cap. accepta, oppos. 7. num. 41. de rest. spol. Dec. & Cagnol. in l. actus legit. 29. ff. de reg. iuris; quapropter collatio rectè fit sub conditione si beneficium vacat, & est idoneus, prout resoluit Felin. per text. *ibi* in cap. olim. num. 19. de presump. constat

conditionem de qua in præsentii saltem in genere inesse præbendæ, aut cuiuslibet beneficij, quod propter officium spirituale datur, & institutum est, *cap. vit. de rescript. lib. 6. Concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 3.* Vnde nil mirum si exprimi poterit absque vitio illa conditio. Vel longè verius dicendum est quod licet admittamus in d. cap. 2. collationes, præsentationes, & alias prouisiones beneficiorum comprehendere, ex mente DD. id intelligendum est in conditionibus propriis, quæ suspendunt, & puritatem visus impediunt; quæ verò tales non sunt, quamuis quoad verba conditiones videantur, in eo text. non improbantur, nec prohibentur, vt ex eo aperte colligitur, dum ait oportere vt electio certa, & pura sit: at verò in hoc text. nulla fuit propria conditio, quæ collationem suspenderet, aut redderet incertam, sed tantum modus spiritualis post adeptam possessionem præbendæ præstandus, vt eius qualitas, & verba text. indicat; modus autem in spiritualibus, nisi aliquid illicitum contineat propter quod improbat, non offendit, reg. d. cap. 1. & reg. actus legitimi, de regul. iuris, lib. 6.

Vt prædictus Sacerdos.] Cum verbum Sacerdos in principio text. *ibi*, cuidam Sacerdoti præbendam vnani in Ecclesia vestra communi voluntate dedistis, respiciat actum electionis, siue præsentationis, fit consequens huiusmodi præbendam sacerdotalem remansisse, & postea præstantum debere esse actu Sacerdotem tempore prouisionis, vt resolunt Gutier. conf. 1. n. 11. & conf. 2. Nicol. Garc. de beneficiis, part. 7. c. 1. à num. 58. Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 7. cap. 6. num. 10. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 339. Rebuff. Spin. Perez, Card. Tusch. & plures alij, quos refero d. alleg. 24. num. 37. *vbi* num. 40. pro hac parte aliquas cito sacre Rotæ decisiones, & num. 42. reprobo illorum sententiam tenentium in his terminis, si verba concepta non sint negatiue, sufficere præsentari clericum etiam primæ tonsuræ, si intra annum possit Ordinem sacerdotalem consequi, ex quorum numero sunt Flamin. Ceuall. Quarant. Gonzal. Steph. Gratian. & alij, quos *ibi* refero num. 41.

Institutionem eorum confirmamus, &c.] Notatur ad hoc quod simonia non inducitur ex præsentatione, seu collatione beneficii cum onere celebrationis Missarum, & præsentatione, quando tale onus fuit appositum non in actu collationis, sed ante collationem, vt per Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 23. n. 245. Rota apud Farin. part. 4. sua praxi decis. 137. num. 2. Nam fundator potest in fundatione facere capellaniam sacerdotalem, vt per Lambertin. de inreparat. tom. 2. lib. 2. q. 7. princ. art. 29. n. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. num. 102.

Quis infirmitate corporis, &c.] Notatur ad hoc quod Sacerdos, qui quotidie celebrare tenetur, excusatur ratione morbi, de quo, & an teneatur Missas per alium celebrari facere, si infirmitas longa sit, vide Galet. in margarita casuum conscientia verbo Missas, Rebuff. ad l. moribus 113. vers. duodecimus, ff. de verborum signif. Marc. Anton. Genuenf. in praxi Archiep. Neapol. cap. 47. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 403. in 1. edit. & resol. 340. Fraxinel. d. sess. 4. concl. 4. §. 13. quos refero ego ipse d. alleg. 24. num. 31. qui resolunt capellanum ægrotantem per aliquos dies non teneri per alium Sacerdotem Missas celebrare, & quamuis Petr. Nauar. de restit. lib. 2. cap. 2. num. 210. & Nald. in summ. verbo Missa, num. 11. non obligent illum ad celebrare faciendum per spatium vnius, vel duorum mensium, tamen multo probabilius est ab hac obligatione excusari capellanum infirmum per octo, vel decem dies, vt tenent Molfes. in summ. Theolog. mor. 172

moralis p. 1. tract. 6. cap. 1. num. 79. Iacob. de Graff. tom. 2. consil. lib. 3. de præbend. consil. 2. num. 5. Fraxinel. de obligat. Sacerd. sect. 4. concl. 4. §. 13. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico p. 1. tract. 4. cap. 1. 3. quæst. 12. 2. & ad summum vique ad 15. dies extendit Diana resol. moral. p. 2. tract. de celebrat. Missar. resol. 27.

9 *Salua honestate, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos obligatur quotidie celebrare, non tunc tenetur quotidie celebrare, sed quanto frequentius potest, salua sua honestate, & debita Sacramenti veneratione, vt per Iacob. de Graffis in aureis decif. part. 1. lib. 2. cap. 39. n. 8. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 24. §. 7. Vgolin. de officio Episcopi cap. 14. num. 3. Beja resp. casuum conscientie part. 1. casu 23. vers. quare obligatio, Fraxinel. d. conclus. 4. §. 1. Henricq. in summa lib. 9. cap. 24. §. 4. Diana d. tract. de celebr. Missar. resol. 28.*

10 *In glos. Ita quod ibi, Sacerdos potest accipere pecuniam, vt celebret diuina, quia sic operas suas videtur potius locare. Vide Henricq. in summa. lib. 9. cap. 22. §. 1. Possuin. de officio Curati cap. 2. num. 20. Egid. Coninck de Sacramentis. tom. 1. §. 83. num. 196. cum seqq. Less. de iustit. lib. 2. cap. 35. dub. 8. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 4. de simon. cap. 46. num. 4. Bonacin. de simon. q. 6. puncto 2. num. 2. plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 44. num. 3. multo plures citauit ego ipse d. alleg. 24. num. 2. vide posita ad cap. suam 29. num. 5. de simon. Vnde sequitur Sacerdotes sine labe, ac nota simoniae apud legitimum iudicem, & via iuris stipendia pro Missarum celebratione à soluere recusantibus exigere posse, stipendia enim exquiruntur non vt pretiù sacrificij, sed vt merces laboris, & operæ, vel vt elemosina superioris lege, aut consuetudine Sacerdotum sustentationi debita, ita Azor. institut. moral. part. 3. lib. 12. cap. 7. quæst. 2. quem refert, & sequitur Fraxinel. de Sacerdotum obligat. sect. 3. prænot. 1. §. 2.*

11 *In ead glos. ibi, si nullum habet beneficium ecclesiasticum, ratione cuius ad hoc teneatur, potest locare operas suas ad certum tempus, & recipere mercedem pro labore suo, nec simoniam committit. Immo Sacerdotes quamuis habeant aliunde quo ali possint, poterunt pro obligatione actionis spiritualis quicquam titulo sustentationis accipere, quia per accidens est quòd Sacerdotes aliunde habeant, nec hoc obesse debet. Sacerdoti ne recipiat id, quod sibi ex natura rei debetur, cum nemo etiam diues, suis stipendiis militare teneatur. Immo perpetuò potest Sacerdos pro Missis celebrandis operas suas locare, & tunc non cogitur præcipuè operari, sed potest vel per substitutum seruire, vel soluendo interesse liberari, vt resolut Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 494. aliàs vt. per totam. Vtrum autem Sacerdos diues ex bonis temporalibus, siue ecclesiasticis etiam beneficiis simplicibus, possit legitimè stipendia pro Missis dicendis accipere? affirmatiuè respondent glos. & Doctores in cap. clericos 1. quæst. 2. Aragon. de iustit. quæst. 100. de simon. art. 2. Soar. tom. 3. disp. 86. sect. 3. conclus. 1. & 2. Possuin. d. num. 20. Fraxinel. d. prænot. 1. §. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosorum ad præsentationem nullus debet in eorum Ecclesiis institui per Episcopum, nisi priùs ei congrua portio per Episcopum assignetur.
- 2 Clericus debet esse hospitalis.
- 3 Parochialis non debet ita grauari vt illius Rector non possit ex eius redditibus viuere.
- 4 Vicary in parochialibus ad religiosos pertinentibus quomodo ponendi, ostenditur.
- 5 Rectori curato debetur congrua.

Barbof. Collect. Tom. II.

- 6 Vicario dari debent alimenta ex fructibus beneficij.
- 7 Fructus incerti in congruam non computantur.

CAP. De monachis. XII.

Monachi quando præsentant Vicarios suos pro Ecclesiis sibi subiectis, Episcopus nullum admittit, nisi coram illo redditis sufficientes assignentur tum ad congruam sustentationem, tum ad iura Episcopalia soluenda, tum ad hospitalitatem tenendam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hostiens. Henric. Butr. Panorm. Dec. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 48. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 375. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 14. & est post Concil. Lateran. part. 39. cap. 1.

Ex hoc text. iuncta subscriptione colligitur illos, ad quos iure aliquo speciali Ecclesiarum pertinet institutio, non posse cogere præsentantes religiosos ad congruam sustentationem præsentatis assignandam, & ita glos. verbo *diocesani*, in *Clement. 1. de inreparat. quæ dicit in specie dictæ Clement. recurrendum esse ad Episcopum, vt per Auchar. in cap. 1. n. 1. in fine, hoc tit. lib. 6. Cardin. in d. Clement. quæst. 5. à num. 3. pro quibus facit etiam text. in d. cap. 1. ibi, *diocesani, qui textus nouum ius inducere videtur*, vnde succedere debet regul. 1. quod verò, ff. de legibus, regul. quæ à iure, de regulis iuris lib. 6. Contraria tamen opinio verior est, quam tenent Imola, & alij scribentes in præsentis. Paret si expendas quòd ad illum debet pertinere vtrum præsentatus sit dignus, vt indignus, ad quem institutio dicitur spectare, ex regul. 1. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicium, & cap. præterea, de officio delegati, aliàs enim institutio esset iniusta, & Ecclesie præiudicialis, contra resoluta in cap. graue nimis, infra hoc tit. & quæ tradit Sot. lib. 4. de iustit. quæst. 6. art. 3. Rebuff. in praxi tit. requisita ad bonam collationem à num. 23. & tit. pena contra electores, in principio, & constat ex dicto cap. 1. & ex hoc text. minus idoneum reputari præsentatum, cui legitima portio à præsentantibus non assignatur. Ergo talis iure speciali institutus repellere potest sic præsentatum à religiosis, & similiter repellere potest ob aliud impedimentum. Facit præterea doctrina glos. receptæ verbo *diocesani*, in *Clement. 1. de suo competenti*. quatenus diocesanos vocat illos, qui iure speciali habent saltem in parte diocesis iurisdictionem Episcopalem, constat esse talem institutionem, iuxta text. in cap. 1. de institut. lib. 6. & in cap. decernimus, & in cap. nullus 16. quæst. 7. ampliando quamuis præsentatio fiat à quibuscumque Religiosis etiam exemptis, iuxta resoluta in dicto cap. 1. de præbend. lib. 6. & etiam in terminis d. Clement. 1. Nec refragatur text. in præsentis iuncta subscriptione, quia loquitur in Episcopo consultationem faciente, vt etiam text. in d. e. 1. agit de diocesanis respiciens id, quod attento iure communi fieri poterat, tantum quòd ad solos diocesanos spectat institutio, iuxta d. cap. decernimus, & d. cap. nullus, sentit glos. in d. Clement. 1. verbo *diocesani*, non tamen negarunt iura illa id habere locum in aliis, quibus simile instituendi ius ex speciali gratia, & priuilegio competere. Nec rursus obstat quòd d. cap. 1. & d. Clement. ius nouum inducunt, respondetur namque talia & similia iura licet prædictum ius nouum inducant, procedi quidem in casibus in quibus eadem omnino identitas rationis reperitur, iuxta doctrinam glos. vltim. in l. si quis seruo, C. de furtis, vel saltem in quibus eadem datur æquiparatio ex eadem*

E

dem ratione proueniens, tradit optimè Paul. *cons.* 441. *col. pen. ad finem.*

- 2 *Hospitalitatem tenere, &c.*] Clericus enim debet esse hospitalis, Rebuff. in *tractat. congrua portione num. 12.* *ibi num. 71.* quòd Vicarius, vel curatus omnes Christi pauperes recipere tenetur iuxta vires facultatum, vide quæ de hospitalitate dixi *de officio, & potest. Episcopi, part. 1. tit. 2. glos. 9.*

- 3 *Vnde iura Episcopalia possit persolvere, &c.*] Notatur ad hoc, quòd parochialis non debet ita grauari, vt illius Rector non possit ex eius redditibus viuere, & iura episcopalia persolvere, vt per Flamin. *de resignat. benef. lib. 6. quest. 2. num. 22.*

- 4 *Qui Vicarios parochialium, &c.*] Ex hoc text. valde notabilem Doctores colligunt conclusionem, in Ecclesiis scilicet, quæ non pleno iure pertinent ad Religiosos, sed habent Episcopi institutionem, ponendos esse Vicarios perpetuos, secus dicentes in iis, quæ pleno iure ad Religiosos spectant, in illis enim posse ipsos ponere Vicarios ad suum nutum remouibiles, argument. *text. in Clement. 1. de excess. Prælat. notant ibi glos. verbo ad mensam, & glos. verbo haberent, in Clem. 1. de rescriptis, & glos. verbo de mensa in Clement. 1. de supp. negl. Prælat. reddentes rationem, quia in huiusmodi beneficiis pleno iure ad Religiosos spectantibus institutioni locus non est, sed principalis titulus est penes ipsum monasterium, seu collegium, cui vnita sunt, & propterea nunquam vacare dicuntur, quare glossarum doctrinam sequuntur alij communiter ibi, vt per Imol. *num. 16. in d. Clement. 1. de excess. Prælat. Rebuff. in præxi benefic. tit. de Vicariis perpetuis, num. 7. & in cap. extirpanda, §. quia verò, à num. 59. inf. hoc tit. & de congrua portione num. 32. & vtrumque casum bene distinguens Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 15. num. 3. Gonzal. ad regul. 8. Cancellar. glos. §. 3. num. 11. & 14. Nicol. Garc. de benefic. part. 11. cap. 2. à num. 3. optimè Flores de Mena *variæ. lib. 1. quest. 10. à num. 13.* qui varios casus percurrans eleganter vniuersam materiam resoluit, & *num. 20.* concludit communem esse sententiam, à qua nemo discrepat, quòd scilicet quando Ecclesia pleno iure subiecta est Religiosis, qui omnimodam habent iurisdictionem, tam in Ecclesiam ipsam, quàm in parochianos, excluso in totum Episcopo, possunt ponere vicarium temporalem ad ipsorum nutum remouibilem, vt etiam expressè decidit Concil. Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 11.* dum ab illa regula, quam ponit in *vers. nec*, quòd in Ecclesiis curatis monasteriorum non ponantur Vicarij etiam remouibiles sine consensu Episcopi, exceptis monasteria, quæ Episcopalem habent iurisdictionem, & temporalem in parochos, & parochianos: similiter hoc ipsum resoluit Flores de Mena *d. quest. 10. num. 18.* quando Ecclesia vnita est ad mensam Conuentus, seu collegij, quia scilicet percipit fructus in solidum, & per se, aut suos capellanos, aut clericos, quibus soluerit stipendia, inseruit beneficio: illum verò casum controuersum esse aduertit quando beneficium pleno iure vnitum est monasterio in temporalibus, & spiritualibus circa ea, quæ ad curam pertinent animarum, non tamen quoad iurisdictionem episcopalem, quæ est supra curam, scilicet in visitando, excommunicando, & iurisdicendo, sed adhuc *n. 21.* ex Imola in *presenti. n. 6.* & alijs concludit verius esse quòd Vicarium ad nutum remouibilem ponere possunt.**

- 5 *Et congruam sustentationem habere.*] Notatur ad hoc, quòd Rectori curato debetur congrua, Rebuff. *de congrua, quest. 4. in princip. latè Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 16. Cæf. de Grassis decif. 6. num. 7. sub hoc tit. Rota decif. 16. num. 1. part. 1. diuers. & in vna*

*Pampilonen. Congruæ 27. Octobris 1594. coram Illustriss. D. meo Card. Millino, & in Pacen. Congruæ 8. Junij 1612. coram Illustrissimo Cardinali, Sacrato apud Farinac. decif. 420. num. 5. part. 1. recent. & Motuën. Congruæ, 26. Aprilis 1613. coram Reuerendissimo D. Coccino Decano, apud Farinac. decif. 449. num. 3. part. 2. recent. Nam Vicario dari debent alimenta ex fructibus beneficij eius, cuius vices supplet, vt per Surd. *de alimentis, tit. 1. quest. 60. num. 11. & quest. 100. num. 1.* resoluit quòd monasteria habentia Ecclesias curatas tenentur Vicarium eligere, qui spiritualia ministrat, & *tit. 3. quest. 3. num. 22.* tenet quòd Vicario, cui congrua portio debetur ex bonis beneficij, competit officium iudicis pro ea consequenda, & quamuis ea petere possit à parochianis, quibus Sacramenta administrat, *cap. omnis Christianus, de consecrat. dist. 1. Surd. tit. 1. quest. 60. num. 2.* hoc tamen Domini de Rota *d. decif. 420. num. 8.* intellexerunt procedere vbi parochiani nullas (fortè ex aliquo priuilegio Apostol.) soluunt decimas, vel ita exiguas, vt non sufficiant pro Rectore, secus vbi soluunt consuetas decimas, quæ sunt satis, supèrque sufficientes pro sustentatione Rectoris, tunc enim cum illæ sint specialiter destinatæ ad hunc vsum, debet Rector ad illas in primis se conuertere, vel ad quemcumque etiam laicum, qui eas in parochiali surgentes ex concessu. ne Apostol. percepit, Rebuff. *de congrua num. 47.* Couarr. *var. lib. 1. cap. 17. num. 6. in fine,* transeunt enim cum suo onere in quoscumque, *R. Rot. d. decif. 420. num. 7.* quia sunt specialiter iure diuino, & positio sacrorum Canonum destinatæ ad vsum Rectoris sustentis curam animarum, *cap. omnes decima 16. quest. 7. cap. fin. de parochys, Rebuff. de decimis, q. 7. num. 4. Verall. decif. 356. num. 2. & 3. part. 3.**

Illud in hac materia aduertendum duxi, fructus 7 incertos, seu pedem altaris in congruam non computari, Rebuff. *de congrua num. 83. & 86.* Mantica *decif. 22. num. 2.* *R. Rot. decif. 5. num. 3. & seq. part. 2. diuers.* & apud Farinac. *d. decif. 420. num. 2. & d. decif. 449. n. 6.* Bellet. *d. §. 16. num. 3.* etenim venter non debet pendere ab incerto, cum non patiatu dilationem, *Cassad. decif. vnic. num. 1. de mutuis petiti.* *Surd. decif. 323. num. 9.* An & quando congrua Rectori augeri debeat, non erit abs re in præsentiarum inuestigare sub distinctione sequenti, aut congrua est tenuis, Rector tamen potest viuere, & sustentare onera Ecclesiæ, & tunc debet esse illa contentus, & sibi imputare si renue beneficium acceptauit. *glos. verbo necessitatem in cap. 1. 20. quest. 2.* Rebuff. *de congrua num. 92.* Mantica *d. decif. 22. num. 1.* aut verò congrua est ita tenuis, vt Rector non possit viuere, & sustinere onera Ecclesiæ, & tunc saltem per viam restitutionis in integrum succurritur Rectori aduersus assignationem congruæ, & isto casu Rector acceptando non dicitur sibi præiudicasse, cum non agatur de præiudicio suæ personæ tantum, sed Ordinis clericalis, *R. Rot. d. decif. 449. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitates, vel personatus plures in vna, vel in diuersis Ecclesiis quis habere non potest.
- 2 Dignitas, & Canonicatus in eadè Ecclesia licet de iure incompatibiles non sint, tamen hodie simul obtineri non possunt, nisi ex priuilegio, vel consuetudine.
- 3 Canonicus obtinens dignitatem perdit Canonicatum.
- 4 Dignitatem & Canonicatum obtinens ex dispensatione, duplices lucratur distributiones, duasque voces in Capitulo habet.

CAP. Ad hæc. XIII.

- 1 **C**lericus vnus, in vna vel diuersis Ecclesijs plures dignitates, vel personatus obtinere non potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Butr. Dec. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 49. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 375. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. sub tit. de testament. cap. 7.* & est post Concil. Lateranen. p. 29. cap. 6.
- 2 *Plures dignitates, vel personatus, &c.* Ergo iure dignitas, & Canonicatus in eadem Ecclesia incompatibiles non sunt, vt per Paris. *de resignat. lib. 3. quest. 1. n. 128.* Nauarr. *consil. 21. de præbend.* vbi docet quòd dignitas, & Canonicatus iure communi in eadem Ecclesia ab vno possunt obtineri, & *consil. 24. eod. tit. num. 4.* & 6. vbi ait, quòd de iure communi duo beneficia difformia eiusdem Ecclesiæ sibi alioquin non repugnantia propter onera vtriq; eodem tempore incumbentia, nunquam sunt incompatibilia etiam quoad retentionem, quia non facit ea incompatibilia necessitas residendi, nam cum consistant in eadem Ecclesia, potest quis in vtroque residere regulariter, l. *ess. de iustit. lib. 2. cap. 34. num. 144.* Perez de Lara *de annuers. & capell. lib. 2. cap. 7. à num. 17.* veriorem, & communioem dicit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 10. à num. 4.* Verùm cum hodie attenda noua Concilij Trident. dispositione *sess. 24. de reformat. cap. 17.* omnes dignitates, & canonicatus requirant præcisam residentiam, teneri non potest canonicatus simul cum dignitate, nisi ex priuilegio, vel consuetudine, cui non fuit derogatum per Concil. Trident. *dicto loco*, prout decimum refertur Nicol. Garc. *de benef. part. 11. cap. 5. num. 245. & 246.* & post Armend. ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 62. num. 18.* Et ita cum ex sententia S. Congreg. dignitas cum canonicatu absque dispensatione, vel consuetudine obtineri non possit, si Canonicus obtineat dignitatem, perderet canonicatum, vt eadem S. Congreg. censuit, teste Nicol. Garc. *d. cap. 5. n. 244. & Seraphin. decis. 1298.* Quando verò quis ex dispensatione, vel consuetudine obtineret dignitatem, & canonicatum, duplices lucratur distributiones, duasque voces in Capitulo habet, vt dixi *sup. ad cap. diuersis 5. de clericis coning.*

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitates plures habens, alteram dimittere compellitur
- 2 Regulares Canonici Cathedralium Ecclesiarum eiusdem sunt ordinis & rationis cum reliquis Canonici Regularibus.
- 3 Episcopus in Monachos Regulares sua Cathedralis Ecclesia est loco Abbatis, & in eos habet omnimodam iurisdictionem, præterquam in concernentibus Regularia instituta.
- 4 Dignitatem secundam obtinens iuxta primum tempus ante Conc. Lateran. sub Alex. III. non ipso facto primam amittebat, sed optionem habebat vt vnam ex illis eligeret, quam ipse mallet.

CAP. Præterea. XIV.

- 1 **H**abens plures dignitates, vna retenta alias dimittere compellitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbof. Collect. Tom. II.

Butr. Dec. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 49. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 373. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 5. tit. de excessibus Prelat. cap. 4. & ex pòst Concil. Lateranen. part. 2. 4. cap. 5.*

Et in vtraque Ecclesia regulariter professus.] Notatur 2 ad hoc, quòd Regulares Canonici Cathedralium Ecclesiarum eiusdem sunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonici Regularibus, vt per Fr. Emman. *rom. 3. quest. Regular. quest. 49. art. 3. vers. id ipsum probatur.* Episcopus in Monachos Regulares suæ Cathedralis Ecclesiæ est loco Abbatis, & in eos habet omnimodam iurisdictionem, præterquam in concernentibus Regularia instituta, Rota in *montis Regalis iurisdictionis 8. Martij 1604.* coram R. D. meo Coccino Decano, impressa inter recent. *decis. 69. part. 1.* & de celebratione officij faciendi per Monachos in Ecclesia Cathedrali, & de illius forma agitur *decis. 79. eadem part. 1. recent.* & de his omnibus egimus breuiter *de officio, & potest. Episcopi. p. 3. alleg. secundum Lugd. impress.* Quatenus eundem altero quem maluerit, &c. Loquitur 4 secundum primum tempus ante Concil. Lateranen. sub Alexand. III. quo attento is, qui ad secundam dignitatem promouebatur, non ipso facto primam amittebat, sed optionem habebat, vt vnam ex illis eligeret, quam ipse mallet, ita Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 6. cap. 13. quest. 1.* Nicol. Garc. *de benef. part. 11. cap. 5. num. 2.*

CAP. Cùm non ignores. XV.

Beneficiatus electus ad aliam Ecclesiam si contendit habere vtramque, prima debet esse contentus, quia non est conueniens vt vnus habeat locum in duabus Ecclesijs, & non est admittendus electus cum scandalo eligentium, id est, quando nolunt in alia Ecclesia residere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellamer. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Panormit. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 50. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 376. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 1.*

Vnus debeat esse Sacerdotis.] Notatur ad hoc, quòd 2 si duo, vel tres Clerici fuerint constituti perpetuò ad curam, nullus dicitur habere Curatum, vt per Pute. *part. 1. decis. 290. in antiq. alijs decis. 282. in correctis, Callador. decis. 11. de præbend.* Staphil. *de literis gratia fol. 47. pag. 1. vers. requiritur & tertium.* Chald. Pereira *de empt. cap. 26. num. 21.* Quia ad hoc vt beneficium dicatur Curatum requiritur vt vnus Rector solus suo nomine, non autem cum alijs, vel pluribus regat. nam sicut vnum corpus duo capita habere non potest, nisi monstrum sit, ita nec Ecclesia duos, aut plures curatos, Mascardus *de probationib. conclus. 468. num. 5. cum seq.* quem refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 57. num. 159.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinato ad Sacros per Episcopum, sine titulo nemine presentante, ordinator, vel successor compellitur in necessarijs providere donec titulum habuerit.
- 2 Sacerdos regulariter sumit alimenta de bonis Ecclesie, cui seruit, si habeat.
- 3 Bona Ecclesie dicuntur esse de patrimonio Christi.
- 4 Argumentum ab etymologia valet.
- 5 Cleros quid significet, remissiuè.

- 6 Episcopus ordinans ad sacros Ordines aliquem sine titulo, compellitur ei in necessariis providere, si ordinavit scienter, secus si non fuit in culpa.
- 7 Concil. Trident. sess. 21. de reformat. cap. 2. an innovet pœnas huius cap. an verò cap. neminem, & cap. sanctorum 70. diff. ostenditur.
- 8 Obligatio alendi est punitio delicti Episcopi promoventis ad Ordines carentem patrimonio.

CAP. Cùm secundùm. XVI.

Innocent. III.

- 1 Q Vando quis ordinatur Subdiaconus sine titulo, & nemine præsentante, Episcopus ordinans, vel eius successores debet subministrare ei necessaria vitæ, donec eandem providere de beneficio competentem, & si Episcopus non facit, cogi debet censuris ecclesiasticis, quia clerici debent vivere de patrimonio Iesu Christi, cuius obsequio deputantur. Vnde dicuntur clerici à κληρῶ, quod est fors, vel hereditas. Et licet Papa Innocentius voluerit ordinationes illorum sine titulo esse irritas, id est, quoad executionem, tamen iste Papa vult quòd post examen, si idonei reperiuntur, providentur de beneficiis. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchor. Henric. Buttr. Panorm. Viuan. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 50. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 376. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2. referat ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 1.
- 2 Qui altari servit, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdos regulariter alimenta sumit de bonis Ecclesiæ, cui servit, si bona habeat, vt per Bellef. disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clerical. §. 6. num. 5. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 60. num. 1. cum seqq. Operarius enim dignus est mercede sua, cap. quicumque 12. quest. 2. Et vnusquisque secundùm laborem suum mercedem accipiet, Apost. ad Corinth. 1. cap. 3. cum multis aliis citatis per Surd. d. tit. 1. quest. 59. num. 2. Rebuff. in l. Barbarius num. 8. ff. de officio prætor. Mexi. in tract. tasse panis conclus. 2. num. 87. Perez l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 36. & l. 1. tit. 5. lib. 7. pag. 427. Valasc. consule. 125. num. 2. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 13. num. 48. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 4. n. 17. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 439. num. 2. & 3. vbi numeris seqq. agit quæ congrua dicantur clericorum alimenta, vt ex fructibus bonorum Ecclesiæ ea consequi valeant.
- 3 De patrimonio Iesu.] Notatur ad hoc, quòd bona Ecclesiæ dicuntur esse de patrimonio Christi, vt per Azor. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. quest. 4. Nauarr. de redditib. Eccles. quest. 1. num. 19. & in apologia eiusdem quest. 1. mon. 24. num. 8. Ioan. Valer. de different. vtriusque fori, verbo munera, differ. 1. n. 5. quia propter Christum, & eius obsequium, & gloriam donata sunt, ita Gilbert. Scheuch. de Ecclesiast. vita lib. 3. cap. 20. prope fin. pag. 566.
- 4 Cùm enim à κληρῶ, &c.] Ergo ab etymologia argui potest, vt per Garc. Falcon. reg. 46. Sayr. de Sacrament. in genere lib. 1. cap. 2. in princip. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. num. 5. Monet. de distrib. quorid. part. 1. quest. 1. num. 7. vbi num. 8. intelligit modò argumentum negatiue concipiatur, dixi latè in tract. de locis communib. arg. iuris, loco 44.
- 5 Quod est fors, vel hereditas.] Multa circa huius nominis κληρῶ etymologiam adducunt Prate. in lexico iuris, verbo clericus, Didac. Ximenes in suo lexico Ecclesiast. verbo κληρῶ. Alciat. lib. 5. parergon cap. 22. Tiraquell. de iure primog. quest. 17. opin. 1. num. 8. Ozasc.

Pedem. decis. 30. num. 11. Petr. Greg. synt. agm. iuris lib. 16. cap. 1. num. 5. Cardof. in praxi iudicum, verbo clericus, num. 1.

Tandiu ei vitæ necessaria, &c.] Pœna hæc quòd Episcopus ordinans ad sacros Ordines aliquem sine titulo, compellatur ei in necessariis providere, donec titulum habeat, habet locum in ordinante scienter, vel debente scire eum non habere titulum, & sic habet etiam locum quando ordinandus dixit se habere patrimonium sufficiens, quia Ordinarius debebat diligenter inuestigare an haberet patrimonium, & clericus non potest huic priuilegio renunciare, Nauarr. consil. 1. quest. 16. de constitu. & consil. 14. & vlt. de tempor. ordin. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 60. à num. 12. & tit. 7. quest. 37. à num. 40. Nicol. Garc. de benef. part. 2. cap. 5. num. 32. Non tamen habebit locum quando non fuit in culpa Episcopus, qui adhibuit debitam diligentiam, & per fraudem, & falsas probationes fuit deceptus, idem Nicol. Garc. vbi supra num. 33. Quarant. in summa bullar. verbo Ordo, post 2. concl. vers. tertius casus. Vgol. de officio. & potest. Episcopi cap. 26. §. 8. num. 5. & §. 15. vers. tertio non tenetur.

Olim in Concil. Chalcedonensi can. 6. relato in 7. cap. neminem 70. disti. . & in alio Urbani II. habito Placentiæ, pariter relato in cap. Sanctorum, eadem diff. decernuntur irritæ, & inanes (scilicet quoad executionem) ordinationes eorum, qui sine certo titulo promouentur. Postea Innocent. III. in hoc text. benignius agere cupiens, tandiu per ordinatores, & successores eorum provideri ordinatis constituit, donec ipsi Ecclesiastica sint assequuti beneficia. Denique successit Conciliaris in hac re dispositio Tridentinæ Synodus sess. 21. de reformat. cap. 2. certam non exprimentis pœnam, sed antiquorum Canonum simpliciter innovantis, ex cuius verbis non ineptè dubicatur à Doctoribus an d. Trident. Concil. innovet pœnas d. cap. neminem, & cap. Sanctorum, an verò huius textus, an demum omnium prædictorum Canonum? Prima opinio tenet omnium relatorum Canonum pœnas innovare, cuius sectatores sunt Navar. consil. 14. n. 4. & consil. 46. n. 1 & 3. de tempor. ordin. & Soar. de censuris disp. 3. sect. 1. post num. 35. & sub distinctione Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 8. cap. 1. num. 5. Secunda tenet Concil. d. loco innovare pœnam suspensionis, de qua in d. cap. neminem, & in d. cap. Sanctorum. eamque tuerent Maiol. de irregular. cap. 15. in princ. Fr. Emman. in summa tom. 2. cap. 15. num. 1. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo dimissoria, §. 4. & parte 2. eodem verbo §. 6. & verbo irregularitas §. 2. Spino in speculo testament. glos. 18. num. 75. Sanchez de matrimo. lib. 6. disp. 32. in fine. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 6. quest. 38. Tertia denique sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet solum esse innovatam pœnam huius cap. & sic ordinatum sine titulo non esse suspensum, neque aliquam pœnam incurrere, sed Episcopum cogendum esse illi providere, quam quidem meritò defendunt Henric. in summa lib. 13. c. 37. §. 2. Gutier. practic. lib. 2. quest. 65. num. 11. vers. nec opinio Metina, Cened. ad Decretal. collect. 33. num. 2. & 6. ad finem, Auila de censuris p. 3. disp. 5. dub. 4. concl. 2. & ita decisum fuisse à Sacra Congregat. testantur Flamin. de sign. lib. 2. g. 6. n. 18. Fornar. de Ordine c. 8. num. 8. Nicol. Garc. de benef. p. 2. c. 5. n. 27. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 10. n. 22. Armendar. in addit. ad recep. legum Navar. lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimonio clericorum, n. 19. Sanctar. var. resol. q. 49. n. 15. Illustr. D. Roderic. à Cunha in com. met. ad c. 2. n. 7. dist. 70. me citate in hoc loco, D. Mari. Cuetel. de donat. inter patrem, & filium tract. prima dist. 2. partic. 1. num. 46. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 20. num. 27.

Quæstio est dubia an ordinatus cum patrimonio facto incurrat suspensionem, & postea celebrando irregularitatem, in qua vna sententia affirmat, quam tenent Spin. in *speculo testam. glos.* 18. n. 7. 5. Nauart. in *man. c.* 27. n. 15. 8. Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 32. n. 8.* Bonac. *de Sacram. disp. 8. q. unica. puncto 5. n. 24.* Paul. Comitoli. *resp. moral. lib. 6. q. 38.* Filliuc. *p. 1. tract. 17. c. 5. n. 89.* Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. p. 2. tract. de sacram. Ordin. dub. 6. concl. 2.* Scott. in *Pontif. constit. epit. 147. s. theor. 139.* Valer. Reginald. in *praxi foripanis. lib. 3. tract. 2. cap. 2. s. sect. 3. n. 72.* qui cum Soar. in *3. part. tom. 5. disp. 3. 1. sect. 1. n. 35.* putat talem clericum incurere duas suspensiones, altera vt sine sufficienti titulo, altera vt sine proprij Episcopi facultate ordinatum. Altera sententia contraria videtur probabilior, & ideo in praxi tutissima, eamque reuertur Henric. *lib. 1. s. cap. 37. §. 2. & in glos. lit. G.* Flamin. *de resignat. lib. 2. q. 6. num. 18.* Tolet. *lib. 1. cap. 48. num. 5.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. glos. §. 5. 10. num. 25.* Piafec. in *praxi Episcop. p. 1. cap. 1. art. 7. n. 5.* Nicol. Garc. *de benef. p. 2. cap. 5. num. 20. & seq. Sayr. de cens. lib. 4. cap. 14. num. 16.* Auil. *ead. tract. p. 3. disp. 5.* Homobon. *de Bonis de exam. Ecclesiasticis p. 2. tract. 11. cap. 10. q. 22.* Ægid. *de Coninch. de Sacram. disp. 16. dub. 5. num. 38.* Squillant. *de oblig. cleric. p. 2. dub. 4.*

8 In glos. *Successores.* ibi, *vel dic quod non tam successor, &c.* Notatur ad hoc, quod obligatio alendi est punitio delicti Episcopi promouentis ad Ordines carentem patrimonio, vt per Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 32. num. 8.* Et quod text. in *presenti* non tam Episcopum promouentem aliquem absque patrimonio, sed etiam eo mortuo eius successorem deuiuat, dixi *de officio & potest. Episcop. part. 2. alleg. 20. num. 23.*

9 In glos. *Donec.* ibi, *quod si Episcopus ordinauit, &c.* Notatur ad hoc, quod Præful denuo compellitur prouidere de beneficio, atque interim de alimentis, cui beneficium contulerat, atque ad illius titulum ordinauerat, si tale beneficium fuerit postmodum illi euitum, maxime si prima vice fraudulentur illud contulerat, quod dare nequibat, vt adnotauit ego ipse *d. alleg. 20. num. 14.* vbi quoad bona donata id non procedere probabilius duxi.

CAP. Inter cætera. XVII.

1 Ignoranti scienter conferens præbendam, quam conferre non poterat, tenetur primam vacaturam eidem conferre, ne videatur fraudulenter primam contulisse: quam si illi non confert, sed alteri, irritum est quicquid fecerit. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Panorm. Butr. Anchar. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 51.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 377.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 3.*

2 *Assignari debebat.* Ergo per renunciationem quis est priuatus tam ciuili, quam naturali possessione beneficij sui, vt hic notat *glos. 1. vers. sed ceruè verum est.* Rebuff. in *praxi benefic. tit. de simonia in resignat. num. 43.* Flamin. *de resign. benefic. lib. 1. q. 5. a. n. 15.* Nicol. Garc. *de beneficij part. 1. c. 3. num. 1.* Rota apud Farin. *decis. 156. in 1. collect. nouiss. aliàs part. 4. diuers. & decis. 92. num. 2. part. 1. recent. & in Lauretana Parochialis 14. Martij 1625.* coram Reuerendissimo Seleucien. Sarnen. in *reg. de publican. quest. 18. num. 2.* Pute. *decis. 175. num. 2. lib. 3.* Camill. Borrel. in *summa omnium decis. tit. 26. num. 12.* Etiam si causa permutationis facta sit renunciatio, Mascard. *de probat. conclus. 1401.* Petr. Greg. *de benefic. cap. 3. 1. num. 2.* Flamin. *d. quest. §. num. 20.* Nicol. Garc. *d. cap. 3. num. 2.* Intellige in resignatione

ne pura & simplicia, non autem in resignatione ad fauorem, quæ censetur conditionalis, & propterea ius & possessio remanent penes ipsum resignantem donec conditiones purificentur. Ias. *consl. 86. num. 15. & 16. lib. 3.* Paris. *consl. 5. num. 7. & seq. lib. 4.* Achil. *decis. 10. num. 1. & 4. de restitut. spoliat. Pute. decis. 158. num. 3. lib. 3.* Mohed. *decis. 83. Verall. decis. 82. num. 1. part. 3.* Rot. *decis. 4. num. 1. de rer. permutat. in antiq. & decis. 1. num. 12. de renunc. in nouis.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quest. 3. num. 8. & seq.* & fuit dictum in *Lanuen. Parochialis 22. Iunij 1622.* coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in *Illerden. Canonicatus 2. Decembris 1624.* coram bonæ mem. Buratto.

In glos. *Assignauit.* ibi, *quod donator non tenetur de eius electione.* Declara vt per me *de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 20. num. 14.*

S V M M A R I V M.

- 1 Electio illius cassatur, qui possidet plures dignitates atque præbendas, & idem si detinetur aliquo vitio hic scripto.
- 2 Intrusus in beneficium quis dicitur, ostenditur.
- 3 Multa per patientiam tolerantur.

CAP. Cùm iam dudum. XVIII.

Dignitates plures habens sine dispensatione ad beneficium eligi non potest. Item si electus ante confirmationem præsumat ministrare, cassatur eius electio, & si post cassatam electionem adhuc ministrat, sit ineligibilis. Item multa per patientiam tolerantur, quæ si deducantur in iudicium, non debent tolerari. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collectar. Zabarel. Bellamer. Ioann. Andr. Imola, Anan. Hostiens. Ancharan. Henric. Butr. Panormit. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 51.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 377.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. titul. 5. cap. 5.*

Intrusiois sua. Intrusus in beneficium ille dicitur, qui sine auctoritate eius, cuius est beneficium, in illud se intromittit, & intrudit, vel absque iure, vel sine canonico titulo, vel per vim, ita Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. vlt. quest. 10.* Vnde qui litteris non confectis possessionem cepit, dicitur intrusus, Flamin. *de resignat. benefic. lib. 10. quest. 1. num. 21.* vel qui propria auctoritate sine titulo, idem Flamin. *lib. 7. quest. 1. num. 114.* Item & resignans post resignationem reputatur intrusus, idem Flamin. *lib. 1. quest. 6. num. 5.*

Cum multa per patientiam tolerentur, &c. Vide 3. Nauart. *de redditibus Ecclesiasticis, quest. 1. monitu 54. num. 2.* Anton. à Gama *de Sacrament. præstandis ultimo supplicio damnatis, quest. 1. num. 16.* Azcued. *ad Curiam Pisanam lib. 1. cap. 23. num. 25.* Vnde Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 38. num. 12.* per hunc text. dicit quod Principis dissimulatio impunitate, ac factio non inducit dispensationem, respondens ad text. in *cap. quia circa, de consanguinitate, & affinitate, procedere ex eo, quod coniuges bona fide existimabant se legitime coniugatos esse, & ex veritatis detectione timebatur graue scandalum, quapropter Pontifex tacendum, & dissimulandum esse dicit, eoque in matrimonio illo putatio, & inuincibili ignorantia exculato permittendos esse, & citat Couarru. *de sponsalibus part. 2. cap. 6. §. 10. num. 15.**

S V M M A R I V M.

- 1 Recepto in Canonicum, quam eius facultas se obtulerit, debetur præbenda, & interim habebit quotidianas distributiones.
- 2 Collator de præsentibus tenetur nominato providere.
- 3 Legatus non potest dispensare contra Concilium.
- 4 Papa per clausulas derogatorias generales super Concilium dispensare non censetur.

CAP. Dilectus filius. XIX.

Favocent. III.

Recepto in Canonicum cum stallo in choro debet præbenda assignari cum primùm se facultas obtulerit, & interim debet participare de distributionibus quotidianis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panormit. Butr. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 52.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 371.* remissive Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 2. & refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 6.*

2 *Facientes eidem portiones quotidianas, &c.* Notatur ad hoc, quòd collator de præsentibus tenetur nominato providere, vt per Rebuff. in *tract. nominat. q. 19. num. 5.*

Mandatum quatenus, &c. Collige ex text. Papam posse beneficia conferre antequam vacent, & ad illa concedere expectatias, concordant text. in *cap. proposuit 4. de concess. præbend. & in cap. 2. de præbend. lib. 6. resoluunt Dec. in cap. ex parte in 1. num. 1. de officio delegat. Cardinal. in Clement. ult. num. 2. de rescript. Gom. in reg. de imperantibus beneficia, quæst. 1. & 4. & in reg. de triennali quæst. 31. vers. sed antequam, & in *tract. de expectatiis à princip. maxime à num. 12. Rot. decis. 6. de concess. præbend. in antiq. Nauarr. in cap. si quando, pag. 3. de rescript. Rebuff. in praxi tit. de reprobata beneficio viuentis impetr. Mandos. in reg. 11. quæst. 10. n. 9. & in reg. de infirmis quæst. 17. num. 11. Quæ quidem conclusio procedit interueniente iusta causa, tunc enim Papa licet poterit beneficium vacaturum conferre. Patet si expensas Papam posse facere ea omnia, quæ ad bonum commune ordinantur, licet aliàs occasio delinquendi ex hominum malitia vsurpetur. Vnde merito Papa prædictum beneficium conferre poterit dummodo id fiat data iusta causa, quæ prædictum bonum commune suadeat, constat namque in hac specie non ius diuinum, sed tantùm humanum, quod potest Papa, offendere, illa autem occasio captrandæ mortis beneficiati ex malitia à prouiso vsurpata non Pontifici bonum commune prætendenti, sed malitiæ improbi hominis imputatur, ex *reg. text. in l. 1. ff. de auct. tutorum.***

Amplia procedere non tantùm quando promissio, seu expectatiua fit in genere, verùm etiam quando fit in specie certi hominis viuentis, patet si expensas conferre beneficium certi hominis non esse legi naturali, nec diuinæ positivæ contrarium, non enim sequitur necessitati, datum est, seu promissum alicui beneficium certi hominis; ergo mortem eius desiderabit, sed tantùm esse prohibitum in sacris Pontificum constitutionibus quasi periculosum, ex *cap. 2. de concess. præbenda, in quibus Papa præcedente iusta causa dispensare potest, vt supra dictum est. Iuuat quòd verba posita in d. cap. 2. ibi, nec desiderare, &c. non important præsumptionem diffinitiuam, quasi lex definiat sic esse, sed suppositiuam, iuxta eam do-*

ctrinam, quam inter vtramque præsumptionem constituit D. Thom. 2. 2. quæst. 60. art. 4. ad 3. Sic cessat fundamentum Ias. & Alciat. in l. 1. C. de pactis, qui contendunt expectatias, per quas beneficia viuentium absque eorum consensu conceduntur, tantùm iuri naturali, diuino, dilectioni proximi, & præcepto Decalogi de non occidendo, contrarias omnino illicitas esse. Sic sanè verba d. cap. 2. ibi, turpe, &c. intelliguntur vbi promissio de qua ibi, fit absque iusta causa.

In *glos. Cum se facultas. ibi, Legatus non potest 3 dispensare contra Concilium.* Vide Doctores citatos ad *cap. cum dilectus 32. num. 12. sup. de elect. pag. 119.*

In ead. *glos. ibi, Sed solus Papa.* Super Concilium 4 Papa dispensare censetur, si de eo faciat expressam mentionem, non verò per clausulas derogatorias generales, ita *Cotta in memorabil. verbo, clausula non obstante, Rebuff. in authent. habita, verbo examinatione, C. ne filius pro patre, & in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natalium, num. 24. Henriq. in summa lib. 13. cap. 57. §. 1. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo absolutio, vers. dico quinto, Verall. decis. 176. part. 1. Vital. de Cambanis in tract. clausul. pag. 11. column. 1. num. 2. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1367. prope finem. Gutier. practic. lib. 3. quæst. 17. num. 231. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 8. art. 10. & tom. 3. quæst. 36. art. 2. & quæst. 39. art. 4. Flores de Mena variar. lib. 1. quæst. 10. num. 50. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 397. à num. 35. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 5. cap. 14. quæst. 6. Nicolaus Garcias de benefic. part. 4. cap. 5. num. 30. Bonacina de censuris disp. 1. quæst. 3. puncto 2. num. 4. in fine, Campanil. in diuersorio iuris Canonici, rubric. 11. cap. ult. num. 27. & rubr. 12. cap. 13. num. 154. vers. in causa, Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 5. num. 2. Hieronym. Fernandez de Ottero ad cap. 1. de iudicijs, num. 10. cum sequentibus. nam constituit Conciliaris tacite continet clausulam derogatoriam, & propterea ei non derogatur per clausulas generales, Caputaquen. part. 1. decis. 268. Aloyf. Ricc. d. part. 4. collect. 849. & in praxi fori Ecclesiastic. decis. 556. in 1. edit. & resolut. 478. num. 4. in 2. edit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Electio non tenet cum ad vnam præbendam duo simpliciter eligantur.
- 2 Electio facta ad importunum clamorem non valet.
- 3 Beneficiorum selectio est prohibita.
- 4 Beneficium cum vacat potest ex iusta causa in duo diuidi si facultates illius sufficiant.

CAP. Tuæ. XX.

Quando duo eliguntur ad vnam præbendam, electio non tenet, quia nec præbenda potest diuidi, nec vnus expectare. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 53.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 377.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 7.*

Propter importunitatem petentium, &c. Notatur ad hoc, quòd electio facta ad importunum clamorẽ non valet, vt per Palat. in *repet. rub. de donat. inter virum, & uxorem §. 81. num. 2. Sanch. de massiv. lib. 4. disp. 7. num. 4.* Per importunitatem enim obiecta dicuntur fieri

fieri inuito dante, Palat. d. §. 81. num. 5. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallia, tit. vt beneficia ante vacationem, art. 2. glos. 1. 5. vers. ratio est. Matienf. l. 10. gloss. 1. n. 1. tit. 1. lib. 5. noua recop. ac proinde non valent, Azcued. l. 13. num. 2. tit. 10. lib. 5. noua recop.

3 Quod præbendarum inibet sectionem.] Notatur ad hoc quòd sectio beneficiorum est prohibita, vt per Nicol. Garc. de benef. part. 1. 2. cap. 4. à num. 2. & cæteros citatos per me ad cap. maioribus, 8. num. 2. supr. hoc tit.

4 In gloss. Sectionem. ibi, & eodem modo vna præbenda, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium cùm vacat, potest ex iusta causa in duo diuidi, si facultates illius sufficient, sicque erunt duo beneficia, duòque iura, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 248. vers. addendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex compromissarius factus inter duos electos ad aliquam dignitatem, poterit vnum confirmare, & alteri pro bono pacis de prouisionibus prouisionem facere.
- 2 Actus, qui potuit geri ex duplici potestate, sustinebitur ex ea, qua melius valere potest.
- 3 Pax, & concordia vt conseruentur multa de iure conceduntur.
- 4 Laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuisse præsumitur.
- 5 Nobilis, & bonus cùm quis est, præsumuntur omnia ritè ab eo gesta.
- 6 Delicta eorum, qui aliàs moribus, & scientia claruerunt, mitius accipienda sunt.
- 7 Beneficiario ius quæsitum habenti in beneficio licèt colliganti super beneficio pro bono pacis aliquid temporale dare, vt liti cedat.
- 8 Pensiones, quæ transeant ad successores in beneficio non potest Ordinarius imponere, & num. 9.
- 10 Pensiones sunt onera realia.
- 11 Pensio reseruata de consensu eius, quem apparet ius non habere in beneficio, non afficit verum prouisionem non consentientem.

C A P. Nisi essent. XXI.

1 Iudex compromissarius à duobus electis ad aliquam dignitatem, potest illam vni dare, & alteri pro bono pacis de prouisionibus prouisionem facere, dum tamen non procedat hoc ex pacto partium; ad quam prouisionem præstandam tenebitur tantum prouisus, non item eius successor. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Butr. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 53. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 378. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 8.

2 Ex arbitraria potestate.] Notatur ad hoc quòd actus, qui potuit geri ex duplici potestate, sustentabitur ex ea, qua melius valere potest, vt per Gregor. Lop. l. 6. verbo que ia non pudese, col. 3. tit. 1. p. 6. Molin. de primog. lib. 2. cap. 7. prope fin. num. 68. vers. illud.

3 Se pro bono pacis.] Quia pro conseruanda pace, & concordia multa de iure conceduntur quæ aliàs licita non essent, vt per Mandos. in addit. ad Roman. conf. 306. in casu, sub lit. D. Lud. Gom. in reg. de annali. q. 2. n. 3. cum seqq. Alphons. Hoied. de incomparib. benef. cap. 26. num. 6. cum seqq. Flamin. Patif. de resign. benefic. lib. 5.

cap. 3. ex num. 165. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 25. num. 12.

Hoc ordinasse fatentur.] Notatur ad hoc quòd laudum arbitri, & arbitratoris ritè latum fuisse præsumitur, vt per Corset. in sing. arbiter, incip. laudum, Mascard. de probat. concl. 963. & concl. 1003. num. 24. Nam contractus, qui solent fieri ab honestis personis, à suspitione alieni præsumuntur abhorrere, Tiraquel. de retractu conuent. ad fin. tit. num. 132. Et cùm quis est nobilis, & bonus, præsumuntur omnia ritè ab eo gesta, vt per Menoch. conf. 39. num. 16. cum seq. Cald. Peccira de empione, & vendit. cap. 34. num. 42. Et delicta eorum, qui aliàs moribus & vitæ integritate summa claruerunt, mitius accipienda sunt, cùm legalitas, & virtus personæ faciat recedere à regulis iuris, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 21. n. 15. Tiraquel. de pœnis temper. causa 51. à princ.

Non quidem ex passione partium, &c.] Notatur ad hoc quòd licitum est vni ex litigantibus super beneficio ius habenti quæsitum pro bono pacis, vel ex alia iusta causa dare temporale aduersario, vt liti cedat, vel adhuc à grauamine desistat, non sola ipsarum partium auctoritate, sed ex iussione iudicis; verum quando nullum ius ei quæsitum est, neque ex inferiorum iudicum auctoritate huiusmodi rei temporalis datio licere potest, vt euidenter probat text. in cap. 2. sup. de arbitr. Ratio differentia est, quia quando ius quæsitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iusta de causa, non dicitur spiritualia emere pro temporali, quippe cùm iam sibi quæsitum sit, solum remouet grauamen postea illatum super spirituali, quod suum est, ac subinde cùm temporale non datur pro spirituali, nulla simonia labes inuoluitur: longè tamen, & omnino diuersum contingit, quando ius quæsitum non proponitur, quia cùm dans temporale spirituale ipsum de nouo consequatur, nullumque antea ius habuerit, iam proprie dicitur emere ius ipsum spirituale pro temporali, quod quidem iudicis præsentia cohonestari non potest, cap. ult. de rerum permut. Probant distinctionem S. Thom. in 4. dist. 25. q. 3. art. 2. quæstiunc. 1. in resp. ad 7. & communis; faciunt quæ Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 253. Pro concordia tamen text. in presenti, cum illo in d. cap. ult. inf. de rerum permut. vide quæ ibi latè dixi cum Soar. de Relig. tom. 1. lib. 4. de simonia cap. 51. à num. 21.

Ex arbitraria potestate.] Ergo partes litigantes circa aliquod beneficium possunt arbitrum de communi consensu eligere, quamuis non sit Prælati, vel iudex causæ, vt per Soar. d. lib. 4. de simon. cap. 51. num. 24. Valer. Reginald. d. lib. 23. num. 257. vers. quod autem, Bonacin. d. quæst. 4. §. 15. num. 12. hoc intelligentes, modò is, in quem huiusmodi arbitrium committitur, sit clericus.

Sed persona Prioris maneat onerata.] Ergo Ordinarius non potest pensiones imponere, quæ transeant ad successores in beneficio, sed tantum, quæ durent ad vitam consentientis, ita Staphil. de literis in Titia, tit. exceptio sola plus operatur, &c. num. 14. Nauar. conf. 8. num. 9. de iure patron. & conf. 43. num. 4. de simon. Flamin. de confident. quæst. 28. num. 120. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 8. cap. 6. quæst. 1. vers. extra omnem. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 259. Bonacin. de simonia quæst. 4. §. 15. num. 9. vers. quod verò, & in iudicando hanc sententiam esse dicit Gamb. de officio legati, lib. 6. à num. 385. & num. 685. Quamuis contrarium, nempe quòd Episcopus ex causa concordia, & vt à lite recedatur, possit pensiones imponere, quæ transeant ad successores in beneficio, teneant Sarnen. in reg. de annali, quæst. 2. Mandos. in reg. 33. quæst. 14. num. 11. Gig.

de pensionib. *quæst.* 85. num. 1. & 11. Redoan. de *simonia*, part. 2. cap. 4. num. 14. & cap. 21. num. 36. Marchef. de *commiss.* part. 2. cap. 40. de *commissione appellat.* n. 41. & 44. Quintanad. lib. 2. *ecclesiasticon*, num. 44. Franc. Leon. in *thesauro fori ecclesiast.* part. 2. cap. 7. num. 28. & 32. Soar. de *Relig.* tom. 1. lib. 4. cap. 51. num. 18. loquuntur enim contra text. in *presenti*, nam si in casu illius Papa non vult tolerare, vt pensio imposta ex causa pacis, & concordia transeat ad successores, ne circa prouentus aliqua videatur facta sectio, clarum videtur inferiores à Papa, quamuis non sint iudices delegati, vt *hic*, sed Ordinarij, vt Episcopus, vel Legatus, non posse ex causa concordia imponere pensionem, quæ transeat ad successores, vt eleganter respondet Nicol. Garc. de *benef.* part. 1. cap. 5. num. 334. Vnde cessat euasio Gamb. d. lib. 6. num. 402. & Soar. d. lib. 4. c. 51. n. 18. ac Fr. Raph. de la Torre de *relig.* tom. 2. *quæst.* 100. art. 5. *disp.* 12. *vers. sed hesitabit*, dum aiunt pensionem de qua *hic*, non potuisse obligare successorem non simpliciter, ea ratione quia quasi videretur facta sectio beneficij, sed quia qui sic ordinauerunt, erant delegati non habentes in præmissis iurisdictionem ad obligandum successores.

9 Intellige dummodo non interueniat aliqua conuentio inter partes de pensione referuanda, non enim ab eis, sed à superioris auctoritate initium habere debet, vt probat text. in *presenti*, & ex eo colligunt Rebuff. de *pacificis possess.* num. 122. alias 105. & in *repet. cap. extirpanda*, §. qui verò, not. 6. Camill. Caut. in *tract. de pensione Episcopali*, num. 5. & alij plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 340. vbi n. 343. refert Rotam in *una Calaguriana pensionis* 29. *Mayj* 1595. coram bonæ mem. Penia decessisse ad hoc, vt amicabile compositio valeat, & partes à vitio simonia excusentur, conuentionem de pensione referuanda à superioris auctoritate, non ab ipsis partibus, vel à compromissariis initium habere debere, quamuis Vgolin. de *simonia tab. 1. de simonia gratia*, cap. 28. §. 3. num. 2. asserat posse iudicem pro bono pacis pensionem imponere, & conuentionem probare, etiam si partes inter se conuenissent, modò is, apud quem remanet beneficium, ius habeat in eo; & quamuis Soar. d. lib. 4. cap. 51. num. 20. & Fr. Raph. de la Torre d. *quæst.* 100. art. 5. *disp.* 12. teneant posse Episcopum ad petitionem partium, & earum conuentione præcedente approbare concordiam, seu translationem super beneficio litigioso cum onere pensionis spiritualis, id est, quæ datur clerico, vt clerico, &c. & denique quamuis Bonacin. de *simon. quæst.* 4. §. 15. num. 10. *vers. tertia*, resoluat huiusmodi pensionem imponi posse ex præuia petitione, & requisitione partium, modò partes non absolute inter se conuenierint de huiusmodi pensione, & postea illius confirmationem petant ab Episcopo.

Clarius tamen supradicta colligendo dicendum mihi videtur, litigantibus super beneficio licitum esse transigere, siue recedere à lite, data certa pensione, vel solutis expensis factis in lite & Bullis alteri parti, alia remanente cum beneficio, quatuor concurrentibus. Primum, vt fiat transactio pro bono pacis, & ad extinguendam litem, vt sic videatur non fieri pro pretio sibi dato, iuxta text. in *presenti*. Secundò, vt non fiat dicta transactio per partes, sed per iudicem ex officio pro bono pacis statuatur, vt dicit gloss. *verbo non dominus*, in d. cap. cum pridem, de *pacis*, & Innocent. in cap. de cetero num. 3. de *transact.* nisi esset gratuita compositio, Hieron. Paul. in *praxi Cancel.* §. *super beneficia*, solius enim Romani Pont. est approbare pactiones huiusmodi, Menoch. *conf.* 1117. num. 5. Tertiò, vt sit iudex ordinarius, vel delegatus Papæ datus ad prouiden-

dendam de illo beneficio, Imol. & Doct. in *presenti*. Quartò, vt is, qui remanet cum beneficio litigioso habeat ius, & proprietatem eius, & etiam possessionem, vel vt non possideat propter potentiam aduersarij; alias enim si litigiosam possessionem pecunia redimeret, committeret simoniam; ita probat text. sic intelligendus in cap. dilectus, il 1. de *simonia*, & notat gloss. 1. in cap. decimas 3. 16. q. 7. Abb. num. 4. & 8. Felin. num. 2. Anan. num. 4. in d. cap. dilectus, Lecercet de *primog. lib. 3. q. 8.* latè Valer. de *differentiis inter vtrumque forum, verbo pensio differ.* 4.

Quòd autem Episcopus ex causa aliqua possit referuare pensionem ad vitam, censuerunt Gig. de *pension. quæst.* 6. num. 2. Rebuff. de *pacificis possess.* num. 120. & in *praxi tit. de referuat. tam generali quam speciali*, num. 28. Camil. Caut. de *pension. Episc.* in *princ.* à n. 1. Paul. Roman. de *pension. cap. 4.* num. 10. Caccialup. *eod. tract.* q. 13. num. 4. Gambar. de *officio Legati*, lib. 6. a n. 77. Hippol. Riminald. *conf.* 298. num. 26. quam etiam opinionem quamuis ad alium effectum simpliciter videtur approbare Rot. in *una Meliten. Canonisatus* 9. *Maritij* 1595. coram Illustriss. D. meo Card. Millino, impressa apud Marchef. tom. 1. fol. 611. & in *recent. part. 2. decisi.* 166. num. 4. & hanc opinionem latissimè conatus est defendere Garc. de *benef.* p. 1. cap. 5. à num. 225.

In gloss. *Prioratus*. Notatur ad hoc quòd pensiones sunt onera realia, sicut sunt decimæ, census, collecta, & similia, vt per Flamin. de *resignat. lib. 1. q. 8. n. 30.* & lib. 6. q. 2. n. 97. Bellet. *disquisit. cleric.* p. 1. tit. de *clerico debitor*, §. 8. a num. 5. Gig. de *pensionib. quæst.* 39. num. 1. & *quæst.* 40. num. 1. & *quæst.* 47. num. 2. Bursat. *conf.* 361. num. 32. Iacob. Gall. *conf.* 67. num. 1. Seraph. *decisi.* 1351. n. 1. Rot. *decisi.* 176. n. 3. p. 2. *recent.*

Intellige quando pensiones sunt referuatae cum consensu veri titularis, pensio enim referuata de consensu eius, quem apparet ius non habere in beneficio, sed ipsum spectare ad alium, cui etiam fuit adiudicatum, non afficit verum prouisum non consentientem, sed remanet extincta extincto iure consentientis. Gig. *conf.* 142. num. 3. *vers. secundo vero casu, cum seqq.* Gambar. de *officio Legati* lib. 6. tit. de *pensionib.* num. 504. in *fine*, & *seqq.* sentit Rot. *decisi.* 437. sub num. 1. in *fin. p. 1. recent.*

Intellige etiam procedere, nisi pensiones extinctæ sint, & inter casus extinctionum pensionis ille est notabilis, quem ponit Rot. in *causa civitatis plebis pensionis* 15. *Iunij* 1616. coram bonæ mem. Card. Sacrato. Fabius resignauit Parochialem referuata sibi pensione cum facultate regrediendi ad Parochialem casu, quo pensio sibi non solueretur cessante resignatario soluere pensionem. Fabius obtinuit se immitti in possessionem Parochialis, prout realiter fuit immisus, appellauit resignatarius, & causam appellationis obtinuit committi in Rota cum claus. *sine praiudicio executionis*, postea fuit concordatum, & resignans remisit resignatario possessionem Parochialis, & per multum tempus exegit pensionem, mortuo demum resignatario, & per illius obitum prouiso Angelo, ipse dedit de extinctione pensionis, quasi quod per dictum resignantis ad Parochialem referuatam pensio ad instar vltusfructus fuerit consolidata cum proprietate, ex cumulat per Gig. de *pensionib. quæst.* 49. num. 7. & hoc stante non potuerit per simplicem concordiam inter resignantem, & resignatarium sine nouo beneficiatio Apost. reuiuiscere, Gamb. de *officio Legati* lib. 6. n. 483. cum pluribus *seqq.*

Contrarius sententiam, quòd scilicet pensio non fuerit extincta, tenuerunt Domini de Rota in causa supra adducta, mori ex eo, quia lis inter resignantem, & resignatarium nunquam fuit finita stante commi-

fione appellationis, de qua *suprà*; tum ex eo, quia iudex non poterat incipere ab executione, sed debebat procedere ordinariè canonizando regressum, *Caf. decif. 4. de locato*, Gambar. *d. lib. 6. num. 472*. vnde resignatarius de facili obtinuiſſet in primis reuocari immiſſionem, hoc ſtante quòd lis inter resignantem, & resignatarium non fuerit finita, pluribus rationibus *ibi* concludebatur penſionem non fuiſſe extinctam; tum denique, quia ipſe resignatarius ante finitam litem poterat pœnitere, offerendo ſoluere penſionem, Sarnen. *ſuper reg. de ſubrogan. queſt. 7. verſ. ſecundus caſus eſt*, Rot. in *Placentina Decanatus 10. No- uembriſ 1595*. coram bonæ mem. Penia. Atque ita non obſtat Gambar. *d. lib. 6. num. 483. ſuprà* in principio allegatus, quia loquitur quando per ſententiam eſt canonizatus regressus, quod debet intelligi per ſententiam, quæ fecerit tranſitum in rem iudicatam, & nam aliàs ſententia per appellationem ſuſpenditur, & durante lite haberetur ac ſi non eſſet, & ipſemet Gambar. *ibid. ſub num. 439. cum ſeqq.* admitit quòd resignans lite pendente potuit pœnitere, & renuntiare regressui.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonici priuilegiati à Papa ſuper certo numero, ſi ſponte receperunt aliquem ultra numerum contra imperantes, exceptione numeri *vis non poſſunt*.
- 2 Delegatum virtute clauſula, contradictores, &c. non poteſt alia poena punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti.
- 3 Clauſula, contradictores, &c. ſolum habet locum contra contradicentes de facto, & non de iure.

C A P. Pro illorum. XXII.

- 1 Canonici quando obtinuerunt à Papa priuilegium ſuper certo numero Canoniorum, quem ipſi deinde non ſeruant, ſi Papa vult aliquem admitti ſupra numerum cum ſtallo, loco, & distributione, non poſſunt contra illam vti exceptione numeri, immo tenet excommunicatione contra ipſos. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Henric. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 54*. Alagona in *compendio iur. Canon. pag. 378*. remiſſiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 9.*
- 2 Contradictores, &c.] Delegatus enim virtute huius clauſulae non poteſt alia poena punire, quàm per viam excommunicationis, & interdicti, vt per Azeued. *l. 1. num. 22. tit. 5. lib. 8. noua recop.* quem refero ego ipſe in *remiſſ. de dictionibus clauſ. 15. num. 4.* vbi à princ. aliqua ſuper hanc clauſulam dixi.
- 3 In gloſſ. *Contradictores. ibi, qui de facto contradicunt, & non de iure.* Notatur ad hoc quòd clauſula, *contradictores appellatione poſtpoſita compeſcendo*, ſolum habet locum contra contradicentes de facto, non contra contradicentes de iure, id eſt, per viam iuris, ſeu iuridicè, vt per Abb. *l. c. num. 9.* Nauar. in *cap. cum contingat, cauſa 7. nullit. num. 3. de reſcrip. & conf. 29. num. 2. ſub tit. de ſentent. excom. in antiq. Flamin. de reſignat. lib. 1. queſt. 4. num. 44.* Fr. Emman. *queſt. Regular. tom. 1. q. 8. art. 12.* Zerol. in *praxi Epiſc. part. 2. verbo contradictores, & verbo litteræ Apoſt. Lancelot. de attent. tit. de attentatis appellat. pend. p. 2. cap. 12. limit. 9. num. 41.* Rendina in *prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 16. num. 5.* Seraphin. *Rota decif. 1471. num. 3.* D. Mart. *de clauſulis, part. 1. clauſ. 21.* Marchef. *de commiſſionib. part. 2. pag. 491. n. 4.*

Card. Tuſch. *tom. 1. litt. C. concl. 20.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9. §. 1. in annot. num. 242.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. cap. 2. num. 115. cum ſeqq.* Campan. in *dinerſorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. a num. 234.* Flores de Mena *var. lib. 1. queſt. 4. num. 44.* cum aliis per me citatis in *tract. de clauſul. vſufreg. clauſ. 33. num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinari poteſt in Sacris, qui beneficium eccleſiaſticum ſufficiens non habet, ſi habeat patrimonium idoneum accedente Epiſcopi diſpenſatione, & num. 2.
- 3 Patrimonij ſub vocabulo, ad cuius titulum poteſt quis ordinari, quid veniat, oſtenditur.
- 4 Patrimonium ad cuius titulum quis eſt ordinandus debet conſtitui ſuper re certa, & immobili.
- 5 Epiſcopus tenetur providere illi, cuius titulum ad quem promotus fuit, chaſmate, vel alluſione periri.
- 6 Decima ſunt ſoluenda de patrimonio ad cuius titulum quis fuit ordinatus.
- 7 Epiſcopus tenetur etiam ſupplere titulum ordinato habenti illum, ſed non ſufficientem.
- 8 Bona, ad quorum titulum fuit quis ordinatus, non poſſunt alienari ſine licentia Epiſcopi.

C A P. Tuis quaſtionibus XXIII.

NON beneficiatus ſi habet legitimum patrimonium, poteſt ad Ordines ſacros promoueri, ſi aliud canonicum impedimentum non obſtat. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 55.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 378.* remiſſiue Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 11.*

De patrimonialibus bonis habentes, &c.] Probat hic text. non beneficiatum habentem ſufficiens patrimonium poſſe ad ſacros Ordines promoueri. Hodie ex nouiori diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* qui beneficium eccleſiaſticum ſufficiens non habet, ſi habeat patrimonium idoneum, ad illius titulum ordinari poteſt, ſi Epiſcopi diſpenſatio præcedat; nec ſemper conuenit hanc diſpenſationem elargiri, ſed ex cauſa, prout eiufdem Concil. verba clarè demonſtrant, *ibi, niſi illi, quos Epiſcopus indicauerit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum*; quare cùm Concil. ille permittat Epiſcopis facultatem diſpenſandi cum aliqua prædicta cauſa, ſi illa deſit, ſublata debet eſſe prædicta poteſtas, ex *reg. cap. cum ceſſante, de appellat.* & in his terminis obſeruat Nauar. *conf. 14. num. 2. de tempor. ordin. in nouis*, quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 19. num. 53.*

Patrimonij ſub vocabulo in hac re intelligitur non ſolum quicquid ex patris bonis filio obuenerit, verùm etiam omne id, quod aliunde, & quauis ex cauſa illi delatum eſt; quia ſatiſfit intentioni Canonum, & Concilij vndeque habeat victum, ne mendicet: ita Campan. in *dinerſorio iuris Canon. rubr. 8. cap. 4. num. 1.* Vgolin. *de officio Epiſcepi, cap. 26. §. 9. num. 3.* dummodo ſuper re certa conſtituatur, ita vt ſciri poſſit an ad ſuſtentandum clericum ſufficiens ſit, vt habetur in *Concil. Trident. d. cap. 2.* nam ſi reſe incerta ſit, id ſciri minimè poteſt, vt per ſe patet; quare attempta illa Concilij diſpoſitione nullus poterit promoueri ex induſtria ſua, vel honeſto labore, putà quòd ſit muſicus, Magiſter Grammaticæ, pictor, aut alterius licite profeſſionis,

feffionis, ex qua tantum querit, quod sit sufficiens ad sustentationem vite, ita decimum referunt. Armend. in addit. ad reop. legum Navarra. lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimonio clericorum, num. 18. Nicol. Garc. de benef. p. 2. cap. 5. num. 126. Pariter etiam requiritur quod super re immobili constitatur, nam si super rebus mobilibus constitutum sit, non esset satisfactum menti Concilij Trident. cum res mobiles facile vel extinguantur, vel consumuntur, ita Nau. conf. 34. de tempor. ordin. Grass. tom. 1. sub eod. tit. conf. 4. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 4. quest. 7. Vgolin. d. cap. 26. §. 10. n. 1. Aloyf. Ricc. in praxi forei ecclesiast. decis. 315. in 1. edit. & resol. 273. in 2. edit. Si tamen penuria Sacerdotum existat, poterit quis sine patrimonio ad sacros Ordines promoueri, dummodo, quod à sacra Congreg. fuisse decimum referunt Flamin. de resignat. lib. 2. q. 6. num. 11. Armend. d. loco n. 2. & 3. Campan. d. cap. 4. num. 6.

5 In gloss. De patrimonialibus. ibi, *sed quid si patrimonium istorum perierit chafmate, vel alluione, &c.* Notatur ad hoc quod Episcopus tenetur providere illi, cuius titulus ad quem promotus fuit, chafmate, vel alluione perit, vt per Henric. n. 1. & Imol. n. 7. quam doctrinam intelligo procedere si parens soluendo non sit, d. part. 2. alleg. 20. num. 13.

6 In gloss. Congruam. vlt. ibi, *sed nunquid tenetur soluere decimas de tali patrimonio, &c.* Notatur ad hoc quod de patrimonio, ad cuius titulum quis fuit ordinatus, tenetur soluere decimas, vt per Aloyf. Ricc. in praxi forei ecclesiast. decis. 605. in 1. edit. alias resol. 529. in 2. edit. quem refero ego ipse d. p. 2. alleg. 19. in fine, & me citato, ibi, & hic D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem, & fil. tractat. prima discurs. 2. part. 12. n. 84.

7 In ead. gloss. ibi, *tenetur ei ad supplementum.* Notatur ad hoc quod Episcopus tenetur etiam supplere rituum ordinato habenti illum, sed non sufficientem, vt per Imol. hic num. 8. vers. in gloss. fin. Jacob de Grassis in aureis decis. lib. 3. cap. 2. n. 19. Henriq. in summ. lib. 10. cap. 17. §. 3. lit. Q. & R.

8 In ead. gloss. ibi, *sed nunquid potest vendere patrimonium tale, videtur quod non, &c.* Quamuis hæc gloss. in vltima opinione illud vendi posse absolutè responderit, tanquam rem ipsam habere videatur dum pretium habet, ex sententia Caij in l. quia qui pretio, ff. de usufructu, vt per Imol. & Abb. hic num. 8. Selu. de benef. p. 1. quest. 3. num. 8. Couar. in cap. Reynaldus, de restam. §. 2. num. 7. Redoan. de rebus Eccles. non alien. rubr. 33. casu 13. Ceuall. commun. contra commun. quest. 527. n. 1. Garc. reg. 165. num. 7. Gutier. canon. lib. 2. quest. 65. n. 10. & alios, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 181. cum quibus tenet ante Concil. alienari posse sine licentia Episcopi patrimonium ad cuius titulum quis fuit ordinatus. Contraria tamen opinio verior est, nam cum huiusmodi patrimonium expressè fuerit assignatum in titulum, nulla habenda est consideratio illius rationis, quod pretium succedat loco rei, eo quod facilius consumitur pretium, quam res immobilis, cum pecunia sit inter res, quæ seruando nequeunt conservari, l. 1. §. fuit questum, ff. ad Trebell. quare ita resoluunt Ceuall. commun. contra commun. quest. 527. num. 2. & 3. Campan. d. rubr. 3. c. 6. num. 7. Quicquid sit de iure, hodie per Concil. Trid. d. cap. 2. bona, ad quorum titulum fuit quis ordinatus, alienari non possunt sine licentia Episcopi, ad verba ibi, *atque deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extinguere, vel remitti nullatenus possit;* quæ verba inducunt nullitatem actus ipso iure, iuxta tradita per me in Remiss. de diction. & claus. dict. 192. num. 4. & ideo in proposito talium bonorum alienationem esse ipso iure inualidam resoluunt Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de

bonis cleric. §. 1. num. 46. Nauar. conf. 17. num. 2. & 4. & conf. 21. n. 2. de tempor. ordinat. Flamin. de resignat. lib. 2. quest. 6. n. 16. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 176. Campan. d. rubr. 8. cap. 6. num. 8. Ego ipse d. alleg. 19. num. 77. Illustriss. D. meus in comment. ad cap. 1. num. 19. dist. 70. Ceuall. commun. contra commun. quest. 527. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 750. num. 18. in fin. tom. 4. Fontanel. de pactis nupt. claus. 5. gloss. 1. part. 1. num. 65. me citato D. Mar. Cutel. de donation. inter patrem & filium, tractat. prima disc. 2. part. 12. num. 74.

Quæstio est in hac materia non contentenda, an attentæ eadem Conciliari dispositione valeat alienatio, seu renunciatio patrimonij, ad cuius titulum quis Sacris fuit ordinatus, facta sine licentia Episcopi, si tunc habeat beneficium, seu aliàs vnde commodè viuere possit? in qua affirmatiuum partem sequuntur Flamin. d. quest. 6. num. 16. Ceuall. q. 527. n. 8. & q. 561. à num. 22. Steph. Gratian. discept. forens. c. 159. num. 14. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 4. quest. 3. Nicol. Garc. d. c. 5. n. 186. Filliuc. tom. 3. tract. 41. c. 1. num. 5. in fine, vers. donec. Sed contraria opinio negatiua longè verior est, vt adnotauit ego ipse d. p. 2. alleg. 19. num. 90. quamque tementur Vgolin. d. d. c. 26. §. 13. n. 4. Cened. pract. lib. 1. q. 11. num. 9. Campan. d. rubr. 8. c. vlt. n. 9. vers. & obuiam Mar. Cutel. d. loco num. 77.

Vtrum autem sicut quis prohibetur patrimonio, 10 ad cuius titulum fuit ordinatus, alienare, eodem modo prohibeatur permutare? Respondebitur affirmatiuè, vt per Steph. Gratian. d. c. 159. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 10. num. 35. cum seq. Rota apud Farin. decis. 614. collect. 1. nouiss. aliàs p. 4. diuers. D. Mar. Cutel. vbi supra n. 81. vers. amplio 3.

S V M M A R I V M

- 1 Clericus absens per alium, vel alius magis pro ipso potest inuestiri de beneficio ecclesiastico.
- 2 Procurator ad capiendam possessionem beneficij potest laicos constitui, prout etiam ad renuntiandum, & accipiendum beneficium ecclesiasticum.
- 3 Mandatum speciale requiritur ad capiendam beneficij possessionem.
- 4 Mandatum speciale ad acceptandum beneficia ecclesiastica facti dicitur, licet specialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum.
- 5 Procurator querit domino possessionem per actum fictum.

CAP. Accedens. XXIV.

Clericus absens per alium, vel alius magis pro 11
Cipso, potest inuestiri de beneficio ecclesiastico. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anch. Butr. Henric. Panorm. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 55. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 378. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Per alium.] Etiam laicum, nam illum procurato- 12
rem posse constitui ad capiendam possessionem beneficij resoluit Flamin. de resignat. benef. lib. 10. quest. 5. num. 14. vbi num. 15. refert in Rota decimum huiusmodi mandatum strictè esse interpretandum, nec ad beneficia alterius diocesis extendendum. Sic etiam eodem modo laicum potest procurator constitui ad renuntiandum, & acceptandum beneficium Ecclesiasticum, vt per Bonacol. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 14. pag. mibi 184. Flamin. d. lib. 10. quest. 8. num. 35. & quest. 6. num. 14. Rebuff. in tract. nominat. quest. 14. num. 96. Illud cum Innocent. in presenti menti tenendum est, ad possessionem capiendam beneficij requiri manda

mandatum speciale, vt per Flamin. *d. lib. 10. quest. 6. num. 13.* Sicut etiam requiritur ad illud acceptandum, ita vt non sufficiat generale, Couar. *lib. 3. var. cap. 16. n. 4. & 5.* Capell. Tholof. *decif. 486.* Villalob. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 24. num. 15. pag. 611.* Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 66. num. 165.* Flamin. *d. lib. 10. quest. 8. num. 34.* vbi etiam, quod lat dicitur mandatum speciale ad acceptandum beneficia Ecclesiastica, licet specialiter aliquod beneficium minimè fuerit nominatum, quo casu poterit acceptare beneficia curata, & dignitates, vt resoluit Rebuff. *in tract. nominat. q. 9. num. 6.*

5 *Inuestiri.*] Notatur ad hoc quod per actum fictum procurator querit domino possessionem, vt per Tiraquell. *de constituto p. 2. ampl. 26. à princ. & in tract. le mort; in prefat. declar. 1. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Duo vbi ad vnum canonicatum & præbendam sunt simpliciter recepti, receptio non tenet, etiam interueniente Apost. auctoritate.
- 2 Episcopi possunt licite, & honestè nepotibus suis, & consanguineis pauperibus idoneis beneficium conferre.
- 3 Renunciatio beneficij facienda coram Episcopo debet esse sine vilo pacto, modo, seu conditione.
- 4 Beneficia consensientia in Ecclesiis non numeratis nunquam vacant.
- 5 Beneficium dicitur res spiritualis.
- 6 Duo ad vnâ præbendam eligi non possunt.
- 7 Gesta contra prius iuramentum non valent in actibus spiritualibus, & temporalibus.
- 8 Decretum irritans ligat etiam ignorantes.
- 9 Agens auditur si velit probare non canonicam institutionem etiam in facto.

C A P. Dilecto. XXV.

1 **P**ræbendarum numerus quando est certus, vacante vna non possunt duo ad illam eligi, neque per Legatum Papæ, quia ius spirituale non potest diuidi. Et si electi accipiunt dimidiatos fructus, tenetur restituere, & electio est nulla. Et si agatur cum vno, & condemnetur, condemnatio ista non nocet alteri electo, & alter etiam condemnari debet. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Butr. Panorm. Viuian. *in rationali libri 3. iuris Pontif. pag. 56.* Alagona *in compendio iur. Canon. pag. 379.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 1.*

2 *Nepoti suo.*] Ergo Episcopi possunt licite & honestè nepotibus suis, & consanguineis pauperibus idoneis beneficia conferre, vnde se valeant sustentari, vt per Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 3.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 8. princ. art. 12. num. 10.* Menoch. *de presumpt. lib. 5. presumpt. 35. num. 9.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. in præc. §. 4. num. 47.* Flamin. *de resignat. lib. 9. quest. 17. num. 123.* quem refero ego ipse de iustam esse causam in reservatione pensionis expressam per Episcopum, videlicet amoris, quo F. vtpote suum ex fratre nepotem prosequitur, tenet Rota *decif. 166. num. 5. apud Farin. p. 2. recent.* maiorem enim charitatem, & pietatem in suos, quam in extraneos exercere quis debet, *cap. non satis 86. dist. omni videlicet cessante fraude, & præsumptione, quæ pro consanguineorum affectione stat,*

cap. quisquis 12. quest. 2. cap. in canonibus 16. quest. 1. Vnde ad hoc propositum elegans est Concil. Trident. dispositio *sess. 25. de reform. cap. 1.* in hæc verba. Omnino verò eis interdicit ne ex redditibus Ecclesiæ consanguineos, familiarésve suos augere studeant, cum & Apostolorum Canones prohibeant in res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent; sed si pauperes sint, iis vt pauperibus distribuant: eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: immo quam maximè potest, eos sancta Synodus monet, vt omnem humanum hunc erga fratrem, nepotes, propinquosque carnis affectum, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant.

Liberaliter resignauit.] Id est, sine conditione, pacto, 3 vel respectu, vt per Nauar. *in cap. si quando, de rescript. except. 4.* renunciatio enim debet esse sine vilo pacto, modo, seu conditione, aliàs simoniaca est, & nulla, vt tenent multi, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benef. part. 11. cap. 3. num. 145.*

Quod ex electorum assensu de nouo creatur.] Notatur 4 ad hoc quod beneficia consensientia in Ecclesiis non numeratis nunquam vacant, sed confestim quod titularis decidit, supprimantur, expirant, & cessant, ac esse desinunt, vt per Imol. *num. 7.* Butr. *num. 8.* Abb. *num. 9.* & omnes *in presenti*, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 3. num. 9. & 10.* Vnde Canonicus in Ecclesiis receptiuis propriè non dicitur habere successorem, nec Canonicatus vacat, sed extinguitur morte Canonici, & nouus constituitur in persona sequentis, vt per Ægid. *decif. 13.* Anchar. *in cap. si gratiose, num. 5. de rescript. in 6.* Abb. *in cap. quoniam Abbas col. 5. & ibi Felin. col. 3. de offic. deleg. Mantie. decif. 229. num. 1.* Anton. Raguc. *de voce Canonicorum in capitulo q. 22. num. 1.* Rot. *in Syracusana Canoniciatu 1. February 1623.* coram R. P. D. m. o Pirouano.

Huiusmodi spirituale ius.] Ergo beneficium dicitur 5 res spiritualis, vt per Selu. *de benef. p. 1. quest. 1. num. 5. vers. quoad tertium*, Mandof. *in reg. 22. Cancell. quest. 4. num. 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 2. num. 61.*

Diuidi, seu communicari nequeat inter eos.] Notatur 6 ad hoc quod duo ad vnâ præbendam eligi non possunt, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 3. n. 248. vers. addendum*, ita vt si duobus simul beneficium conferatur, collatio sit inualida, idem Valer. Reginald. *d. tract. 3. num. 250. vers. tertio*, nam diuisio, seu sectio beneficiorum prohibita est, Nicol. Garc. *de benef. p. 12. cap. 4. num. 2.*

Quod esset iuramentum formatum.] Notatur hic text. ad 7 hoc quod in actibus spiritualibus non valent gesta contra prius iuramentum, vt per Innocent. *hic num. 4.* Hostiens. *num. 14. vers. non valeat*, Imol. *num. 29. vers. sed certum est.* Cardin. Tusch. *tom. 4. verbo iuramentum, concl. 512. num. 6.* Sed verius est dicendum nullam esse differentiam inter actum spiritualem, & temporalem, sed vtrunque esse validum, nisi aliunde sit irritus, prout rectius tenent Butr. *num. 11.* Panorm. *num. 17.* Zabarell. *num. 8. oppos. 5.* Anchar. *num. vltim.* Henric. *num. 10. in presenti*, Soar. *tom. 2. de relig. tract. de iuram. lib. 2. cap. 19. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 6. quas. 2. & lib. 5. cap. 16. quas. 16.* Less. *de instit. lib. 2. cap. 17. dub. 5. num. 57.* Sanch. *in præcepto Decalogi lib. 3. cap. 12. num. 35.* respondentes æquiperationem factam in hoc text. non esse in omnibus, sed quoad hoc tantum, vt in vtroque casu electio sit illicita: insuper id fuisse allegatum à parte, nec illi allegationi inniti decisionem Pontificiam.

Vt si quicquid contra id fieret non valeret.] Decretum 8 enim irritans ligat etiam ignorantes, vt per Couar. *prætic. cap. 9. num. 7.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Gallie tract. de euocat. num. 22. pag. mihi 264.* Flamin. *de resignat. benefic.*

benefic. lib. 11. quest. 4. num. 44. & 45. & alios plures, quos retuli ad cap. 2. num. 5. sup. de constit. pag. 12. & in tract. de claus. vsuffrag. claus. 40. num. 7. cum seqq. Et habet oculos retro, & operatur nullitatem ab ipso initio, & afficit omnia, quæ sequuntur, ita vt nec iuris effectum, nec iuris fomentum habeant, ex Flamin. d. lib. 11. g. 7. num. 24. & 25. & lib. 4. quest. 9. num. 29. & 30. Ego ipse d. claus. 40. n. 4. & 5.

9 *Propter quod institutionem prefatam nullam, &c.]* Notatur ad hoc quòd auditur agens si velit probare non canonicam institutionem, etiam in facto, vt per Mascard. *de probat. conclus. 1371. num. 126. vbi n. 127. ex Abb. colligit quòd licet Prælatum, qui diu tolerauit subditum in suo beneficio, non possit eum compellere ad ostendendum titulum sui beneficii, tamen potest in se assumere onus probandi defectum tituli.*

10 *In gloss. Huiusmodi clausula.* Notatur ad hoc quòd Canonici etiam si in Ecclesia statutus sit certus numerus Canoniconum, & per Papam confirmatus, possunt, modò in confirmatione non fuerit apposta clausula decreti irritantis, vltra constitutum numerum aliquem voluntariè recipere, & tenet receptio, quia potest tali fauori renuntiari, vt per Benedic. Capram tom. 1. *communium opinion. lib. 1. tit. 10. num. 30. pag. 184.*

11 *In gloss. Non obstitat, vltim. ibi, quia agendo contra vnum, non agitur de iure alterius.* Notatur ad hoc quòd sententia lata contra vnum non nocet alteri, qui non fuit in lite, nec ei parit præiudicium, vt per Perez l. 2. *propè finem in gloss. si el esposto, tit. 15. lib. 8. pag. 312.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Præbenda due fieri possunt de vna vacante, si eius suppetant facultates, aliàs diuidens integrare tenetur.*
- 2 *Beneficiorum diuisio prohibita est.*
- 3 *Beneficium dum vacat potest ex iusta, & rationabili causa in duo diuidi.*

C A P. Vacante. XXVI.

1 **E**pisopus potest diuidere ex causa rationabili vnâ præbendam in duas, dum tamen quælibet portio sit sufficiens ad honestâ sustentationem, aliàs tenetur reintegrare præbendam diuisam, & si sint duo possessores, reintegret de primò vacaturis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Be. iam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 57. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 379. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 3.*

2 *Sectionem inhibeat præbendarum.]* Notatur ad hoc quòd sectio, seu diuisio beneficiorum prohibita est à Concilio Turonens. vt per Doctores citatos ad cap. maioribus 8. num. 2. *sup. hoc tit.*

3 *Nisi rationabili causa, &c.]* Notatur ad hoc quòd beneficium dum vacat potest ex iusta, & rationabili causa in duo diuidi, si facultates illius sufficiant, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 248. vers. addendum, Nicol. Garc. de benef. p. 12. c. 4. n. 3. Rota in vna Catalogiana beneficij de Arriola 18. Junij 1593. cotam D. Gyptio.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Papa si mandat Capitulo vt aliquem in Canonicum recipiant, & præbendam, si qua vacat, conferant,*

si mandati scientes alij conferunt, coguntur primum recipere, & de redditibus Ecclesie loco beneficij prouidere, donec præbendam habeat.

- 2 *Canonicus potest quis constitui sine præbenda vltra numerum Canoniconum, dummodo certus non sit auctoritate Pape confirmatus.*
- 3 *Actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet.*

C A P. Dilectus. ij. XXVII.

Papa si mandat Capitulo, vt conferat alicui præbendam, quæ vacat, & Canonici alteri conferunt illam, collatio tenet, sed tenetur acceptare præbendam Papæ in Canonicum, & prouidere de redditibus donec præbendam assequatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 58. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 379. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. de concessione præbend. cap. 4.*

Vt cum in Canonicum recipere, &c.] Ergo potest quis vltra numerum Canoniconum, dummodo certus non sit auctoritate Papæ confirmatus, in Canonicum recipi sine præbenda, vt per Azor. *insit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 11. quest. 3. & quest. 4. resolut quòd ille, qui est in Canonicum vltra numerum receptus, spe futuræ præbendæ beneficium Ecclesiasticum non habet, nec ius in præbenda, sed ius ad eam; & ibi cum Ludouico Romano dicit eum habere beneficium, quia iure percipit distributiones quotidianas, & habet alia iura beneficij, & quest. 5. tener Canonicum sine præbenda receptum sine auctoritate, & consensu ipsorum Canoniconum, siue auctoritate Papæ, iura Canonici consequi debere, ferendi scilicet suffragium in Capitulo, sit sacris Ordinibus initiatus, & in choro sedendi: vide postea ad cap. cum M. 9. num. 16. & 17. de constit. pag. 21.*

In gloss. Duxerim conferendum ibi, sed verum est quòd hac collatio veniit, &c.] Notatur ad hoc quòd actus factus contra tacitam Principis prohibitionem valet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloss. 7. num. 68.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Beneficium Curatum, vel personatum habens, si secundum simile receperit, vacat primum, quod si renuere contenderit, etiam secundo priuabitur. Et is ad quem spectat beneficij Curati collatio, licet confert statim cum institutus aliud receperit, & si infra sex menses non conferat, dicitur ad alium collatio, & aliter puniatur. Cum sublimibus verò, & litteratis personis circa pluralitatem beneficiorum incompatibilium solus Papa dispensat.*
- 2 *Concilium Lateran. sub Alex. III. quando fuerit celebratum, ostenditur.*
- 3 *Beneficia duo curam animarum habentia iure naturali quis prohibetur obtinere.*
- 4 *Beneficium curatum quod dicatur, ostenditur.*
- 5 *Beneficium curatum habitu canonicum est compatibile cum Canonicatu requirente residentiam personalem, vel alio beneficio curato habitu, & actu simul.*
- 6 *Beneficium curatum, personatum, vel dignitatem habens, & recipiens secundum simile, ipso iure vacat primum, quod & ai procedat in beneficiis residentiam requirentibus etiam simplicibus, ostenditur, num. 7.*

- 8 Beneficij incompatibilis vt inducatur vacatio per affectionem secundi, requiritur adeptio possessionis pacifica illius.
- 9 Dicitio, liberè, importat alterius consensum non requirit.
- 10 Cardinales S. R. E. comprehenduntur sub dispositione huius text.
- 11 Dispensari potest per Sedem Apostolicam cum nobilitate circa pluralitatem beneficiorum.
- 12 Nobilitatis qualitas plurimum mouere solet Pontificem ad dispensandum.
- 13 Nobilitas in materia beneficiâ consideratur etiam si solam proveniat ex parte matris.
- 14 Nobilitas vt quis dicatur sufficit quod vulgus, & communis hominum estimatio eum nobilem reputet.
- 15 Dispensari debet cum literatis viris circa beneficiorum pluralitatem.
- 16 Ecclesia facit literatis, & amat sapientes, quibus regitur, & sustinetur.
- 17 Literatis hac tempestate non cognoscuntur.
- 18 Anticorum vita mare est periculosissimum.
- 19 Beneficio secundo quis priuatur contendens retinere primum incompatible, & tunc non est necessaria iudicialis contentio, nec monitio, sed tantum dolosa, seu malitiosa retentio.
- 20 Beneficia priora non statim vacant per adaptionem Episcopatus, nisi post tempus consecrationis.
- 21 Scientia nobilitat hominem.
- 22 Episcopus dispensare non potest super pluralitate dignitatum, personatum, seu officiorum, & curatorum.
- 23 Beneficia plura obtinens ex dispensatione Papa sine iusta causa an sit tutus in conscientia, remissuè.
- 24 Episcopus an dispensare valeat, vt quis plura beneficia simplicia obtinere possit, ostenditur.
- 25 Episcopus an dispensare possit aliquem ad duo incompatible, quando ita sunt sibi vicina, vt commodè eis deseruire possit, & remes utriusque sunt redditus, ostenditur.

CAP. De multa. XXVIII.

Personatum, vel beneficium Curatum habens, si aliud simile accipiat, ipso iure priuatus est primo, & si contenderit illud retinere, spoliatur etiam altero. Item is ad quem spectat conferre, primum beneficium, cui conuenit, conferre tenetur, & si differret conferre ultra sex menses, collatio deuoluitur ad alios, & de suis prouentibus coegetur solueri Ecclesie tantum, quantum constat fuisse receptum à tempore vacationis beneficii. Item in eadem Ecclesia nemo presumat habere plures dignitates, vel personatus, etiam si sint sine cura. Item cum sublimibus, & literatis personis, quæ sunt honorandæ maioribus beneficiis, Papa potest dispensare quando ratio postulat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoff. Butt. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij inus Pontificij, pag. 59. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 372. & tom. 3. repetit. in iure Canonico ad lib. 3. Decretal. Ioan. Quintin. remissuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. delimitur ex Concil. generali Lateranens. sub Innoc. III. cap. 29. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 2. cap. 4.

In Lateranensi Concilio. Sub Alexand. III. cap. 13. quod celebratum fuit anno Domini 1178. assistentibus 274. Episcopis, vt refert Anastas. Germon. animaduersionum iuris lib. 2. cap. 1. Illud verò, ex quo desumptus est text. in presenti, aliud fuit postea celebratum eodem loco anno salutis 1215. sub Innocent. III.

Barbof. Collect. Tom. II.

vt supra dixi ad cap. 1. num. 3. de Summa Trinit.

Ut nullus diuersas dignitates, &c. Christianæ Reipublicæ Ecclesiæ vniuersalis statui, animarumque salutis perniciosissimum est, plurimumque sanctorum Doctorum sententiis contrarium plura beneficia aggregare, ex quo plura incommoda & damna nascuntur, quæ recenfer Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 276. quapropter multis de causis iura interdixerunt pluralitatem beneficiorum, & quatuor recenfer text. in cap. clericus 11. q. 1. & alias colligit Azor. insit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 10. q. 11. quia quemadmodum vna mulier non potest duos, vel plures sponfos habere, cap. 1. de sponfa duorum, nec vnum corpus duo capita, quia esset monstrum, cap. quia plerisque, de offic. Ordin. sic nec Ecclesia duos, vel plures Curatos, cap. cum non ignoves, hoc tit. & in Ecclesia vnus debet esse Sacerdos, & Rector, qui curam habeat, cap. in apicibus 7. q. 1. cap. sicut vna 22. q. 2. sic è contra non debet vnus duas Ecclesias habere, colliguntur hæc ex Mascard. de probat. conclus. 469. incip. curam animarum, num. 5. cum seqq. Gonzal. regul. 8. Cancel. gloss. 6. a num. 44. Vnde iure naturali prohiberi, ne quis plura simul beneficia obtineat, quæ iure diuino assiduam beneficiorum præsentiam requirant, resoluunt Cartuxan. de vita Christi p. 2. cap. 68. §. 1. fol. 113. Paul. Comitol. resp. spons. moral. lib. 1. q. 73. Azor. d. lib. 6. cap. 11. q. 5. Valer. Reginald. d. tract. 3. num. 277. Vide Thom. Catip. lib. 1. apum cap. 19. pag. 6. 7. & 10. qui non paucos plura beneficia possidentes infelicissima morte extinctos, & idcirco damnatos esse commemorantes allegat, refert Sigisb. Scheuicau. de ecclesiasticorum vita, & moribus lib. 2. cap. 32. in fine.

Beneficium curam habens animarum. Curatum beneficium dicitur illud, cui singulariter & principaliter præficitur clericus ad curam fori pœnitentialis necessarii exercendam per se, vel per temporalem Vicarium, vt per Rebuff. in tract. nominat. quest. 16. num. 7. cum seqq. Flamin. de resignat. lib. 2. quest. 1. num. 107. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. a num. 34. Vnde licet curam habere dicatur, ac per consequens curatum beneficium, qui curam habet iurisdictionalem, etiam fori exterioris, vt resoluunt citati ad cap. dudum 54. num. 12. supr. de elect. pag. 139. tamen hæc non sufficit ad inducendam incompatibilitatem, de qua in presenti, vt tenet Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 133. num. 29. cum seqq. Sic etiam non dicitur beneficium curatum, nec vti tale regulandum illud, quod non est actum curatum, sed tantum habitu, veluti quia populus sit destructus, & omnes parochiani aliqua ex causa mortui sunt, & esse desierunt, licet Ecclesia parochialis semper firma maneant, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super arate, vers. etiam si curam habeat animarum, in princ. & in tract. nominat. quest. 6. num. 23. Duc. a. reg. 71. num. 4. Gutier. alleg. 8. num. 7. Mascard. de probat. concl. §. 89. n. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. n. 89. & 90. Azor. insit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 8. q. 9. vbi etiam resoluit quòd si quis ad hanc Ecclesiam promoueatur, non tenetur intra annum ad Sacerdotium ascendere, si tamen parochiani, quia fortè captiui erant, redierint, parochialis Ecclesia quasi iure postliminij ad sua iura & bona reuertatur, ac proinde is, qui ipsi præest, debet intra annum computandum ab eo tempore, quo Ecclesia cepit parochianos habere, ad Sacerdotium ascendere, quod etiam asserit Zerol. in prax. Episcopi, part. 1. verbo beneficia, §. 4. vers. secundum dubium, & nuncupatum quod beneficium curatum habitu tantum sit compatibile cum Canonatu requirentem residentiam personalem, vel alio beneficio curato habitu, & actu simul, tenet Capr. comm. concl. 9. n. 74. Burl. conf. 35. 2.

num. 23. lib. 4. Hoied. de incompat. benef. p. 1. cap. 13. n. 10. & cap. 16. n. 16. & cap. 18. n. 29. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 53. n. 4. Vbi enim indistincte de cura animarum metio fit, semper intelligitur de cura actuali, non vero de habituali, vt resoluit Capr. de cl. concl. 90. n. 78. & fuit dictum in Vicen. Prioratus 2. Marty ann. 1622. coram Illustriss. Patriarcha Manzanedo. Declara plures Ecclesias Curatas posse simul retineri ex dispensatione Episcopi causa saltem vtilitatis, vel necessitatis Ecclesie, si aded tenues sint, vt singulæ proprium non possint Sacerdotem alere, probat text. in cap. eam te, de arate, & qualis. & in cap. vno, in fin. 10. q. 3. notauit gloss. ibi verbo committatur. gloss. in sum. 21. q. 1. & post Sor. de iustit. lib. 3. q. 6. art. 3. vers. priuatus casus, communem testatur, & comprobatur Ioan. de Lignano de pluralit. benef. in princ. Hoied. de incompat. benef. part. 2. cap. 5. à princ. Alphons. glossat. antiq. ad reg. 52. Cancel. de dispensat. ad duas parochiales, statim in princ. Rot. decis. 484. p. 1. diuers. Cum enim clericus inseruiens Ecclesie de ipsius redditibus debeat sustentari, cap. cum secundum, de preben. & vna Ecclesia non sufficiat ad huiusmodi sustentationem, meritis duæ assignari possunt. Ex quibus autem coniecturis tenendum sit beneficium, vide Menoch. de arbit. casu 216. num. 12. cum seqq. Verum iam aliud in Curia praticatur, vt in vna Vrsten. Canonicius Leodien. diocesis 5. Iulij 1610. coram Reuerendissimo D. Coccino, vbi non obstante exiguitate distantie, & tenuitate fructuum parochialis & canonicatus, quos quidam ex dispensatione Episcopi possidebat, de mente S. Congregat. Conc. Tridentum fuit eos cadere sub incompatibilitate, & si vtrumque retinere pergeret, esse vtroque ipso iure absque alia admonitione priuatus. Ita refert Ioan. Cochier in comment. ad reg. 52. Cancel. à n. 4. pag. 477. cum seq. Deinde declara plura curata licite retineri vbi vnum ex altero dependet, quia scilicet ei vnium est, vt optime probat cap. dudum 54. ibi, nisi vna penderet ex altera, de elect. vbi dixi. Denique declara pluralitatem beneficiorum prohibitam esse quando vtrumque habetur in titulum, nam vnum in titulum & alterum in commendam licite retineri probat text. in d. cap. dudum, ibi, vnam intitulatam, & alteram commendatam, vbi addidi.

6. *Et sit ipso iure priuatus.*] Probat hic text. quod si habens beneficium Curatum, aut Personatum, vel dignitatem receperit secundum simile, ipso iure vacet primum, & si illud retinere contenderit, etiam secundo spoliatur, vt per Bernard. in pract. cap. 49. in nouiss. edit. Gutier. conf. 10. Spin. in speculo testam. gloss. 3. à n. 74. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. n. 6. pag. 182. Flamin. de resignat. lib. 3. q. 1. num. 51. late Flores de Mena var. lib. 2. q. 13. à princ. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. C. concl. 44. num. 8. Moner. de optione canon. cap. 6. q. 6. n. 65. Taler. Reginald. in praxi fori pœnie lib. 30. tract. 3. n. 309. Nicol. Garc. de benef. p. 1. cap. 5. n. 7. quæ quidem pœna aucta, & declarata fuit per Ioan. XII. in sua Extrana. Execrabilis, de preben. vnde Oldrad. conf. 165. Thema, quem refert Cardin. Tusch. tom. 1. lit. A. concl. 44. n. 8. ait text. in presenti loqui solum in Curatis beneficiis quod per affectuionem secundi vacat primum, ac proinde non habere locum si obtinens Curatum assequatur secundum incompatible, quia est in electione obtinentis alterum sibi bene visum dimittere. Sed iam hodie innouatus est text. in presenti per Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 4. vbi decretum est, quod quicumque de cetero plura curata, aut aliis incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam sacrorum Canonum, & præser-

tim constitutionis huius text. recipere, ac simul retinere præsumplerit beneficiis ipsi iuxta huius constitutionis dispositionem ipso iure etiam præsentis Canonis vigore priuatus existat, quod decretum adducit Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 76. vbi num. 77. respondet alteri decreto eiusdem Concilij sess. 24. de reformat. cap. 17. quod prior in d. cap. 4. aduersari videbatur, vt loquatur de pluribus parochialibus, aut aliis incompatibilibus beneficiis a te Concil. obtentis.

Amplia, principalem huius text. conclusionem procedere in eo, qui vi occupauit, seu scierit iniuste se intrudere in beneficium curato, vel è conuerso. Constat enim non esse consentaneum habere meliorem conditionem illum, qui inuafor est, quam illum, qui iuste ingreditur, & ita in specie est text. qui reddit rationem, in cap. cum qui 18. hoc tit. lib. 6. Rot. decis. 3. n. 2. de restit. spol. in nou. Rebuff. in praxi tit. de missione in possessionem à princ. Hoied. cap. 5. num. 20. quod intellige, nisi violentus occupator incontinenti relinquat possessionem secundi beneficii, quia ea, quæ incontinenti sunt, videtur inesse, iuxta text. in l. lecta, ff. si certum petatur, quod aduertimus procedere, etiam si prius beneficium tale sit, ad cuius titulum fuerit ordinatus, vel aliter de illo disponere, vel renuntiare non possit, iuxta Concil. Trident. sess. 21. de reform. c. 2. id tamen non euincit quod illud non amittat per secundi obtentionem violentam, per quam legis beneficio alienatio necessaria inducitur, & fit dispositio, arg. text. in l. i. ff. de fundo dotali, & in l. alienationes 13. ff. familia herc. iunctis resolutis per Molin. de primog. lib. 4. cap. 8. à princ. & cap. 9. num. 28.

Amplia secundò, etiam si expressè fiat protestatio, quod non intendit dimittere personatum, vel curatum beneficium prius obtentum. Paret si expensas huiusmodi vacationem ex ipsius protestantis voluntate non induci, sed ab ipsa iuris dispositione, contra quam protestatio nihil operatur, ex reg. text. in l. nemo potest. ff. de legat. 1. & ita gloss. verbo renuntiare, in Clem. gratia, de rescript.

Quæstio est non contemenda, an in beneficiis fidentiam requirentibus, etiam simplicibus, vel aliis quomodolibet incompatibilibus, per illud decretum Concilij d. cap. 4. inducatur vacatio primi ipso iure per ademptionem secundi? in qua de rigore iuris negatiue esse respondendum asserunt Navar. conf. 17. de preben. Sayr. in floribus decisionum sub cod. tit. decis. 38. Flores de Mena d. q. 15. à n. 5. & plures alij citati à Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 80. Verum contrariam sententiam, & sic partem affirmatiuam tenet Hoied. de incompat. benef. cap. 9. num. 5. dicens quod per text. in presenti, qui loquitur in Curatis & dignitatibus, & Personatibus, extenditur ex d. decreto Concilij ad quæcunque beneficia incompatibilia; nam, vt dicitur in decis. 483. p. 1. diuers. Concilium ibi loquitur de quibuscunque incompatibilibus vigore quorumcunque Canonum, nec se restrinxit ad hunc text. quia dicit præsertim, quæ dictio est ampliatiua, & implicat idem in aliis, & includit alia, iuxta ea, quæ dixi de dictionibus vsq. seq. dist. 277. & hoc est, quod denotant illa verba, iuxta ipsius constitutionis dispositionem, etiam presentis Canonis vigore. & c. quasi dicat, beneficia quæcunque incompatibilia vana ipso iure per ademptionem secundi, iuxta dispositionem text. in c. multa, sed quia ille non loquitur in quibuscunque incompatibilibus, etiam vigore presentis Canonis illum extendentis ad quæcunque incompatibilia, vacent, refert & sequitur Nicol. Garc. d. c. 5. à n. 91. quæ quidem sententia approbata fuit per sac. Illustr. Card. Congregat. Conc. Trident. interpretum, vt idonei testes nobis sunt Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 84.

- num. 84. in 6. declar. Armendar. in addit. ad recop. legum Navarra, lib. 4. tit. 8. l. 2. de benefic. incompatib. num. 17. Monet. de optione canonica, cap. 6. q. 6. n. 70. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 393. in 1. edit. & resol. 332. num. 12. in 2. edit. attestantes S. Congregat. censuiffe in beneficiis requirentibus residentiam, aut aliàs quocunq; modo incompatibilibus, etiamfi Canonici sint, induci vacationem primi ipfo iure per ademptionem secundi pacificè possessi. Addentes præcipuè Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 381. in 3. & 4. declar. & Armendar. d. loco num. 43. & 44. eandem sac. Congreg. censuiffe detinentem Canonicius duos simul absq; dispensatione Apost. per triennium, & ultra, utroque ipfo iure esse priuatum, in tantum quòd possessor vtriusq; Canonicius ex regul. de triennali, possessionem tueri, & defendere non possit, quæ adduco ego ipse de officio, & potest. Episc. p. 3. alleg. 62. à num. 28. & vide adducta per Mar. Antonin. variar. resol. lib. 1. resol. 90.
- 8 Receptis.] Ergo ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per afflictionem secundi, non sufficit collatio foia, & acceptatio eius, sed requiritur adeptio possessionis pacificæ secundi, vel quòd per prouisum stet quominus eam adificatur, ita Flamin. de resignat. lib. 3. quest. 1. num. 129. Nicol. Garc. d. cap. 5. à num. 100. Ferentil. in annot. ad decis. 19. Buratti, num. 18. Rot. in Calagurritana beneficij de Brentanilla 13. Martij 1615. coram bonæ mem. Buratto, nec hæc vacatio prioris impeditur per pacificam secundi possessionem, si illud prius sit litigiosum, non enim requiritur quòd vtriusq; sed tantum secundi habeatur pacifica possessio, Less. de iustit. lib. 2. cap. 34. num. 141. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 107. & 108. Quæ quidem possessio secundi pacifica debet esse non solum de factò, sed etiam de iure, id est, non litigiosa, sed absq; controuersia iuris & facti iudiciali, & extra iudiciali, Hoied. d. tract. cap. 13. num. 80. Flamin. lib. 3. q. 1. num. 130. Azor. p. 2. lib. 7. cap. 16. q. 9. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 105. Seraphin. decis. 1254. vbi habetur quòd ad effectum vt non teneatur quis dimittere primum beneficium, sufficiunt molestiæ etiam extraiudiciales, & de factò, & idem dicit decis. 997. num. 2. & decis. 853. num. 3. adden. ad Greg. X V. decis. 451. num. 12. Anton. Massobr. in sua praxi habendi concursus requisit. 1. dub. 6. secundum Romanam impr. & Ioan. à Cochier in reg. 51. Cancel. num. 9. ac etiam intelligenda est non de possessione sterili, sed fructuum, vel maioris partis eorum, ego ipse d. part. 3. alleg. 57. num. 201. Azor. d. cap. 16. q. 7. Seraphin. decis. 953. n. 1. & plures per Nicol. Garc. d. cap. 5. n. 123. Ex ea ratione, quia beneficiarius non habet in totum pacificam beneficij possessionem, nisi quando fructus beneficij per se, vel per alium nomine ipsius percipiuntur, in quibus terminis loquitur text. in cap. si tibi concessio, hoc tit. lib. 6. & in specie resoluunt ibi Franc. num. 4. Cassad. decis. 9. de causa possess. Staphil. de litteris gratia tit. de stat. & qualiitate benef. §. huiusmodi num. 14. Hoied. de incom. benef. p. 1. cap. 13. num. 78.
- 9 Liberè.] Hoc verbum importat, alterius consensum non requiri, excluditque illius requisitionem sine impedimento, vt per Chald. Pereira de venou. emphy. q. 8. num. 10.
- 10 Vt in eadem Ecclesia nullus, &c.] Etiamfi sit S. R. E. Cardinalis, quem quidem sub dispositione huius text. comprehendi tenent Flamin. lib. 12. quest. 4. n. 10. Azor. d. part. 2. lib. 4. cap. 3. quest. 4. vbi tamen aduertit in Cardinalibus iustam subesse causam, vt Romani Pont. indulgentiam ab huiusmodi legibus soluti plura ecclesiastica consequantur beneficia, & lib. 6. cap. 12. quest. 5. afferit quòd sola Cardinaliã dignitas iustam Barbof. Collect. Tom. 11.

causam præbet, vt Cardinali plura beneficia conferantur.

Circa sublimes.] Notatur ad hoc quòd cum nobilibus circa beneficiorum pluralitatem dispensari potest per dispensationem Apostolicam; verbum illud sublimes, id est, nobiles interpretantur Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 13. & alij apud Aloyf. Ricc. in praxi aurea resolut. 446. num. 7. Nobilitatis enim qualitas plurimum mouere solet Pontificem ad concedendum gratias, & ad dispensandum, Menoch. consil. 321. n. 20. quæ quidem nobilitas in materia beneficii confideratur, etiamfi solum proueniat ex parte matris, vt per Azeued. l. 19. num. 13. tit. 3. lib. 1. noua recop. & ex Hoieda, ac Cassan. resoluunt Cened. ad Decretal. collect. 150. num. 7. In materia verò dispensationis in impedimentis matrimonium dirimentibus necessaria est nobilitas ex parte patris, Sanch. de matrimo. lib. 8. disput. 19. num. 6. sufficit autem, vt quis dicatur nobilis quòd vulgus, & communis hominum æstimatione eum nobilem reputet, Menoch. de arbit. casu 670. num. 40. & de presumpt. lib. 6. pres. 60. Mascard. de probat. conclus. 1094. num. 8. Gutier. practice. lib. 4. q. 17. num. 5. Nobilitas autem de qua in hoc text. an sit illa, quæ moribus, & virtutibus acquiritur, an autem illa, quæ à sanguine ortum habet, optimè tradit Gambar. de offic. & potest. Legari de latere, lib. 7. ex num. 259. cum plus nobiliter aliquem scientia, & propria virtus, quàm sanguis, & prospia maiorum, secundum Dec. in cap. clericus num. 54. de iudic. Tiraquel. de nobilit. cap. 4. & 5. Camill. Borrell. in addit. ad Belug. in speculo Principum rubr. 6. litt. T. Sarnien. lib. 1. select. cap. 15. num. 6. Perez l. 1. gloss. nobleza tit. 1. lib. 4. Ordinam. Azeued. ad Curiam Pisan. lib. 1. cap. 12. num. 13. & ad lib. 1. noua recop. tit. 7. l. 8. num. 1. & vera nobilitas sit quæ ex virtute alicuius prouenit, Cassan. in consuet. Burgund. rubr. 4. §. 19. num. 19. & ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 1. tit. 2. gloss. 17. ex num. 11. Vnde Simanch. de primog. lib. 3. cap. 23. pulchrè contendit aduersus eos, qui cum nulla ingenij laude floreat, nulla vitæ dignitate, & nullo amplitudinis fructu, ita tamen inani nobilitatis nomine sibi blandiantur, ac si è cælo delapsi fuissent, & i. cum ab omni laude sint alienissimi, maiores suos in ore semper habeat. Vide Torreblanc. de magia lib. 3. de criminis puni. cap. 12. ex n. 16.

Et litteratas personas.] Notatur ad hoc quòd cum litteratis viris dispensari debet circa beneficiorum pluralitatem, vt per Rebuff. in benefic. tit. de dispensat. ad plura beneficia à num. 43. & de priuileg. scolasti. priuileg. 39. Gambar. de officio legari lib. 5. an legatus possit plura beneficia vni conferre, num. 137. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 26. Aloyf. Ricc. d. resolut. 446. n. 1. Bellef. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 4. num. 13. Mench. illustr. cap. 25. num. 31. vbi dicit quòd nobilis non virtuosus, non præfertur ignobili excellenti virtutibus. Ludou. Gom. in reg. de annuali quest. 36. num. 3. Staphil. de litteris gratia forma 3. expectat. num. 3. Benius de priuileg. Iuricons. part. 2. priuileg. 32. vbi num. 2. subdit scientiam sine gradu Doctoratus ad dispensandum, non inducere, quia hodie moribus receptum est non dispensari cum litteratis nisi habeant gradum Doctoratus, Licentiatuæ, siue Bacchalaureatus in Theologia, vel iure Canon. vt concludunt Rebuff. d. tit. de dispensatione ad plura beneficia, num. 44. Gambar. d. lib. 5. num. 138. Aloyf. Ricc. d. resolut. 446. num. 5.

Ecclesia enim fauet litteratis. Flamin. de resignat. lib. 5. quest. 3. num. 78. & sapientes, cap. Episcopus 41. distinct. Marc. Anton. Genuens. in practica eccl. quest. 621. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3.

part. 3. alleg. 46. num. 2. per quos mundus illuminatur, Flamin. lib. 4. cap. 11. num. 17. Carol. de Grassis de *ef. felicitibus cleric. in pralud. num. 88.* & Ecclesia Dei regitur, & sustinetur, ac proinde illis maximè indiget, Abb. hic num. 5. & 7. Felin. in *cap. si quando, num. 7.* vbi Nau. except. 16. n. 5. *sup. de rescript.* Hieron. Giach. in *consil. syndicatorum num. 67. & 81.* Carol. de Grassis in *d. pralud. num. 63. cum seqq.* Belle. d. §. 4. num. 8. Ego ipse *d. alleg. 46. num. 1.* Sed eò deuenit, eò creuit ambitio, eò animarum exigua cura, vt meritò cum Poëta dicere valeamus,

Fit via vi, rumpunt aditus, dignòsque repellunt.

Quid verò est quòd tot ignari spretis Doctõibus audiuntur, nisi quòd in sacra Pagina rectè dicitur futurum esse quòd homines adorabunt talpas, & vesperationes. Planè absurdum, & illud incredibile quod de noctua fertur, & apud plures accidit. Illa enim cum nihilo cæteris volucris sit sapientior, neque speciosior, sed talis, qualem scimus, quando fortè vocem emittit tristificam, prorsùsque insuauem, circumstant alie aues, immo si eam tantum vident, partim propè assident, partim in gyro circumuolant. Hoc ego cum Dione Philosopho aues facere puto in contemptum vilitatis, & infirmitatis, sed alij dicunt quòd aues circumstantes noctua noctuam admirentur. Quomodo autem sit, vt non magis pauonem admirentur ita pulchrum, & varium, ac semetipsum extollentem, pennarumque pulchritudinem ostentantem, quando delicias erga femellam agit; infringens caudam, & circumstantens sibi vndique tanquam speciosum theatrum, aut pictura quadam cælum syderibus distinctum imitantem, quin & reliquo corpore admirandum, propemodum quasi aurum cæruleo metallo mixtum esset: at neque pauonem sese accuratè ornantem his omnibus modis aues videre cupiunt; neque lusciniæ quiquam audientes vocem antelucani erga eam afficiuntur: quin neque cygnum amplectuntur propter musicam, ne tum quidem cum cantat nouissimam cantionem in extrema fenestra præ voluptate, & rerum in vita molestiarum obliuione, prospera sibi imprecans, simul & deducens absque dolore semet, vt par est, ad mortem minimè molestam. Sic multi quoque cum tot amœna habeant, vel habere possint spectacula, variòsque pauones, nempe in Theologia, & vtroque iure insignes, qui pennas scientiæ suæ percutiendo sicut pauones sonum non iniucendum suis scriptis mundo præbeant: illi, inquam, his relictis, noctuam conueniunt ignorantem, & insipidam. Apud permultos experimur illud Gregor. *moral. exponentis illud Job 12. Deridetur iusti simplicitas*, vbi ait. Huius mundi sapientia est cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt vera ostendere, quæ vera sunt falsa demonstrare, hanc qui sciunt cæteros superbiendo despiciunt; hanc qui nesciunt, subiecti & timidi in alijs ipsum mirantur: hæc sibi obsequentibus præcipit honorum culmina querere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab alijs mala multipliciùs reddere, cum vires suppetunt nullis resistentibus cedere, cum virtutis possibilitas deest, quicquam per malitiam explere non valet, hoc in pacifica bonitate simulare.

18 Omnes igitur ad scientias solidas hortor, fugere verò huiusmodi stultam ignorantiam. Gentiles asseruerunt Mineruam à Ioue genitam, quam etiam Virginem pingebant, per quod occulto Dei iudicio inuitur scientiam ab altissimo Deo prouenientem, honestam, castissimamque, fore à terrenis liberam; non enim sapienti conuenit aulicorum vita, mare est periculosissimum. Quot enim fretum, tot metus, tan-

tas, tamque varias habere putatis agitationes fluctuum, quantas agitationes, & quantos æstus habet institutio aulicorum? Quanta, per Deum immortalem, pericula: vbi à summo gradu ad infimum interest nihil, vt monet Tacitus. Quanti metus? vbi duo ista nexu quodam sociantur, honor & odium, vt ait Seneca. Quanta fraudes? vbi malitia ipsa suspecta est, vt canit Ennius. Quanta cogitationes? vbi fortuna imperat, & est domina campi, vt Romanus loquitur. Quanta denique miseriarum vestigia? vbi Seianæ illæ Clytiæ, Syllanæ naues, quæ felicitatis auram suis quasi velis confringebant, eodem sublata vento, quo deicte inter fluctus, luctuose spirante aura, suspirante auro, mare sordentes, absorptæ à mari, magnum scopum spectantes, ad magnorum scopulum infregerunt. Fugienda ergo sunt à litteratis omnia, quæ eorum mentem perturbare possunt, nam, vt inquit Origen. *hom. 91. super Leuit.* quamdiu quis permixtus est turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur; nec Deo, nec litteris vacat: insignes igitur viri appellantur in sacris litteris suis vacantes: vnde *Iud. 6.* Angelus Gedeoni apparuit in propria domo granum mundanti, & dixit, *Dominus tecum, virorum fortissime?* Magnum ne quid est granum mundare? voluit Spiritus sanctus ostendere quòd qui suis segregatim vacat fortissimus, laudabilis magis est, quam cæteri, & commendandus.

Aduertendum maximè est quod text. *in preseni*, dum dicit dispensationem circa pluralitatem beneficiorum esse faciendam cum personis nobilibus, & litteratis, nonnulli intelligunt disfunctionè, vt per Felin. *in cap. cum adco. de rescript.* Abb. *in cap. dudum, il. 2. n. 16. de elect.* ita vt sit sensus, poterit dispensari circa sublimes personas, & iterum poterit dispensari circa litteratas personas, ex eo quòd dispositio respiciens plura determinabilia ex æquo debet illa determinare, ex reg. text. *in l. nam hoc iure. ff. de vulgari*, iuxta quod videtur dicendum solum nobilitatem sine litteratura fat esse ad dispensandum, ex Felin. *vbi supra.* Iuuat quòd dictio *et*, in medio posita diuersitatem connerere videtur, vt per citatos *in meis remiss. de distion. & clausulis dict. 93. num. 14.* Quæ tamen explicitio sustineri non potest, secundam Cened. *d. collect. 18. n. 7.* & conuincitur ex eo, quia in promotione ad beneficia curata attento iure præscripta est litteratura, non verò nobilitas, ex cap. *cum nobis 19. de elect.* ad eò vt collectio facta illiterato sit nulla, ex *dist. cap. cum nobis, & cap. cum in cunctis, §. inferiora, de electione*, notant omnes *in cap. graue nimis, hoc tit.* Facit præterea, quia ex hoc text. deprehenditur non sufficere solam nobilitatem ad dispensandum, sed cum ratio postulat, vt text. dicit, quæ ratio suadet deberi interuenire scientiam, vnde dicendum est solam nobilitatem non includere vt sola sufficiat ad dispensandum. Nec refragatur si dicatur frustra hic considerari nobilitatem cum adhuc litteratura exigatur: respondetur enim hic expendi nobilitatem & litteraturam conuatiuè ad hoc vt nobilis simul cum litteratura præferatur illi, qui nobilis non fuerit, veluti si petat secum dispensari in altero curato beneficio retinendo cum priori, tunc enim si eandem dispensationem petat nobilis eodem tempore ex æquo litteratus, tunc potius cum nobili erit dispensandum, & sic consideratur nobilitas in hoc text. vt cum mediocri scientia sufficiat ad dispensandum, argumento text. *in d. l. nam hoc iure*, vbi alioquin extiterit ratio, quæ cadat in vtilitatem communem, vel necessitatem viruosè curati beneficij; quæ nobilitas non qualibet consideratur, sed magna interuenire debet, id enim importat verbum *sublimes*, de quo in hoc text.

Per Sedem Apost. poterit dispensari. Ergo Episcopi dispensatio circa pluralitatem beneficiorum non sufficit. Ratio esse potest, quia Episcopus dispensare non valet contra Concilij generalis constitutionem, ex gloss. recepta *verbo cum se facultas obtulerit*, in cap. *delectus* 19, hoc tit. tradunt Rebuff. in *praxi tit. de dispensatione ad plura beneficia*, num. 29. Couar. de *spontaliibus part. 1. cap. 6. §. 10. num. 11.* & constat pluralitatem beneficiorum obuiare constitutioni Conc. Lateranens. de quo in cap. *quia nonnulli, de clericis non resid.* facit text. in cap. *Ordinary §. si verò, de offico Ordin. lib. 6. ibi, super hoc erit ad Sedem Apost. recurendum*, iuncta decil. text. in l. 1. C. de legibus. Sed obstat cap. *sanctorum* 70. dist. ibi, licet enim Episcopi, &c. & per illud Episcopum posse dispensare circa pluralitatem beneficiorum, resoluunt Abb. in cap. *extirpanda*, §. *quia verò, à num. 39.* hoc tit. & in *presenti*, num. 19.

Propter quod sunt qui distinguunt inter beneficia simplicia, & inter beneficia curata, vt in prioribus possit Episcopus dispensare, non ita in posterioribus, prout referunt Rebuff. in *praxi tit. de dispens. ad plura num. 22. & 20.* Staph. de *litteris gratia tit. de formis expectatiuarum*, §. *secunda forma*, num. 4.

Sed pro declaratione notandum est dispensationem dupliciter fieri posse, primo modo ob necessitatem, & utilitatem vtriusque Ecclesie, principaliter, & immediatè, veluti quando Ecclesie tenues sunt, & neutra satis est ad alendum ministrum, vel subest alia causa æque grauis. Secundo modo contingit dispensatio ob honorem, & prærogatiuam personæ principaliter, & secundariò utilitas, vel necessitas confideratur in ea dispensatione, prout in hoc text. Priori modo attento iure antiquo, & nouiori posse Episcopum dispensare in beneficiorum pluralitatem, iuxta hunc text. qui in hac specie non est correctus, quod sentit text. in cap. *eam te, de atate*, patet si expendas data correctione resultare dilatacionem, quæ Ecclesiis maximum præiudicium posset irrogare, quod est inconueniens, & hoc si spectas communem Doctorum resolutionem, cum secus sit attentis S. Congreg. & Rotæ decisionibus, de quibus *suprà* memini, & non sic dicas postriori modo; licet enim attento iure antiquo, & per text. in d. cap. *sanctorum* Episcopi dispensatio admittatur, non tamen attento iure nouiori prædicta dispensatio admittitur in beneficiis de quibus agit text. in *presenti*, qui et casu dispensationem Sedis Apost. requirit sicut in aliis. Vnde iam colligitur text. in d. cap. *sanctorum* attento nouiori iure non procedere quando dispensatio primò, & principaliter respicit honorem & prærogatiuam personæ dispensatæ, secus si principaliter, & immediatè utilitatem Ecclesie contineat, ita Abb. in d. §. *quia verò* num. 40. & in hoc text. vbi Imol. num. 23. Rebuff. d. tit. de *dispensatione ad plura beneficia*, num. 30.

Cum in hac materia à pari procedant Legatus de latere, & Episcopus, iam colliges Legatum de latere posse similiter dispensare circa prædictam beneficiorum pluralitatem, argum. text. in cap. 1. de officio Legati, & ita in effectu dicit communem sententiam Rebuff. d. tit. de *dispensat. ad plura beneficia*, num. 25. dummodo non sint vniformia sub eodem recto, gloss. *verbo vacauit*, in Clem. ult. de *præbend.* Hoied. de *incomp. benef. p. 2. c. ult.* num. 13.

Aduertendum in hac materia dispensationem circa beneficiorum pluralitatem intelligendam esse de duobus primis beneficiis, cap. *ordinary, de offic. ordin. lib. 6. cap. non potest, hoc tit. eod. lib. vbi Anchar. n. 1. Domin. & Franch. num. 3. Mandos. ad reg. 8. Canc. quest. 7. n. 4.* Rebuff. in *praxi tit. de dispensat. ratione etatis*, *verbo illaque simul dimittere*. Ioan. à Cochier in reg. 51. *Cancel. Barbos. Collect. Tom. 11.*

num. 16. Hoied. d. cap. *ultim. num. 73.* nam cum dispensatio circa beneficiorum pluralitatem non personam dispensati, sed aliud respiciat, meritò extinctis, & dimissis duobus beneficiis, non existit dispensatio, ac proinde de illis primis intelligenda est, vt habetur in d. cap. *Ordinary, & in d. cap. non potest*, iuuatque reg. l. boues 89. §. hoc sermone, ff. de *verbor. signif.* Dubium tamen est vtrum prædicta iura procedant quando duo priora beneficia, quæ quis ex dispensatione obtinebat, cum aliis permutantur? Partem affirmantem tenet gloss. in d. cap. *Ordinary, verbo ea qua*, quam Doctores *ibid.* sequuntur, & pluresculi argumentis defendit Gem. in d. cap. *non potest, §. illud autem num. 9. de præbend. tit. 6.* Ioan. Andr. in cap. 1. de *filiis Presbyter.* Verum contrarium, immo posse quem virtute dispensationis beneficia permutata retinere, melius mihi probatur, arg. text. in l. *filiæ* 28. §. 1. ff. de *condition.* vbi conditio concepta in vnâ rem includit aliam, quæ in illius locum successit, facit reg. text. in l. *enim, qui §. qui iniuriarum, ff. si quis caut.* iunctis resolutis per Tiraq. in d. §. hoc sermone, in princ. à num. 28. Bald. in cap. *dudum, il. 2. num. 2. de elect.* Palat. in rubr. de *donat. in r. §. 4. num. 3.* Vame. *conf. 16. num. 10. de elect. vol. 1.* Nec obstat d. gloss. *verbo ea, que*, procedit enim in terminis text. *ibid.* scilicet vbi plura beneficia incompatibilia ex dispensatione obtinenti nouum aliud beneficium confertur, & vt collatio valeat oportet quòd dispensatio ad ea retinenda ostendatur, vel quòd priora omnino dimittantur, & in hac specie ait gloss. quòd non sufficit illa per viam permutationis dimittere ad effectum vt retentis, quæ per permutationem obtinentur, collatio effectum fortiat, & ita non loquitur gloss. vbi quis solummodo intendit ea retinere, quæ in locum priorum ex titulo permutationis subrogantur, nec contra formam d. cap. *Ordinary* nouum aliud beneficium prætenditur, in qua specie gloss. est intelligenda, vnde cum in nostro casu priora beneficia retinere possit, nec dimittere teneatur, poterit etiam & illa retinere, quæ per permutationem in priorum locum subrogantur.

In gloss. *Consendevit*, ibi, *si enim ante litis contestationem desiterit*, &c. Quamuis ex sententia huius glossæ iuxta hunc text. vt quis priuatur etiam secundo beneficio contendens retinere primum incompatibile, requiratur monitio, vel quòd retineat vsque ad litis contestationem, tamen hodie attenda dispositione Conc. Trid. d. cap. 4. ibi, *retinere presumpserit*, non videtur necessaria iudicialis contentio, nec monitio, sed tantum dolosa, seu malitiosa retentio, vt resoluunt Flores de Mena d. *quest. 13. num. 4.* Nicol. Garc. d. cap. 5. n. 95. & 96. quicquid contrarium videatur velle Rot. *decis. 484. num. 4. part. 1. diuers.*

In gloss. *Post receptionem*, ibi, *fallit in episcopatu, quia non statim vacant priora beneficia, nisi post tempus consecrationis.* Vide Doctores citatos ad cap. *cum in cunctis num. 29. sup. de elect.* vbi volui allegare Nicol. Garc. de *benef. p. 1. cap. 6. à princ.* & non p. 1. prout ibi typographi incuria positum est.

In gloss. *Sublimes*, ibi, *& ita scientia nobilitat hominem.* Ita Bellet. d. §. 4. num. 16. nam litteratæ personæ æquiparantur nobilibus, & sublimibus, Abb. *hic n. 5.* Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. gloss. 4. num. 27.* Bellet. d. §. 4. num. 17.

In gloss. *Per Sedem Apost.* ibi, *ex eo quòd dicit per Sedem Apost. patet à contrario sensu quòd per alios in talibus non potest dispensari.* Notatur ad hoc quòd Episcopus dispensare non potest super pluralitate dignitatum, personatum, seu officiorum, & curatorum, solum enim Papam dispensare tenent multi, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 337. *te tigi de offic. & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 62. n. 18.*

- 23 Vtrum autem obtinens plura beneficia ex dispensatione Papæ sine causa rationabili sit tutus in foro conscientia, vide eundem Garc. d. cap. 5. num. 378. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 289.
- 24 In ead. gloss. ibi, circa alia beneficia possunt Episcopi dispensare sicut prius. Latè an Episcopus dispensare valeat ut quis plura beneficia simplicia habere possit, tractavi d. alleg. 62. per totam, in quo dubio certum est ante Concilium Trident. licuisse plura beneficia aliis non incompatibilia etiam vltra duo tenere vsque ad congruam sustentationem, Nauar. conf. 10. & 19. num. 2. sub hoc tit. Flamin. de resignat. lib. 3. quest. 1. num. 141. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 306. difficultas est an tante Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 17. id liceat? sed videtur non licere vltra duo beneficia vni conferre, ex illis verbis, *Quod quidem, si ad vitam eius, cui conferretur, honestè sustentandam non sufficiat, liceat nihilominus aliud sufficiens*, &c. de Episcopi scilicet indulgentia, quia quando Canon permittit aliquid fieri, & personam non præferbit, ad Episcopum id pertinere ostendit, iuxta ea, quæ dixi de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 33. num. 2. Et idè habenti vnum beneficium, quod non sufficiat ad eius sustentationem, posse Episcopum aliud conferre declarauit sacra Congregat. vt testantur Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 310. in 1. declar. Armend. in addit. ad recap. legum Nauaræ, lib. 4. tit. 7. de benef. incompatib. num. 32. & seq. Minimè tamen eiusdem Episcopi indulgentia, & auctoritate poterit quis habere duo beneficia simplicia, si vnum illorum sufficiat ad vitam clerici commodè sustentandam, nec plura vltra duo, etiam si ambo ad victum eidem non sufficiant, vt resoluunt Azor. institut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 9. quest. 3. & plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. d. cap. 5. à num. 371. quid autem sit de stylo Curia, & consuetudine Hispania, dixi de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 62. num. 8. cum seqq. Vtrum verò Episcopus dispensare possit aliquem ad duo incompatibilia quando ita sunt ibi vicina, vt commodè eis deseruiri possit, & tenues vtriusque sunt redditus? quæstio fuit dubia, in qua hodie, quidquid sit de iure communi, negatiuè censuit sacra Congreg. Concilij Trident. in vna Viseren. Canonatus Leodiens. diocæs. de anno 1610. vt refert Ioan. à Cochie in comment. ad reg. 52. Cancell. à num. 7. pag. 478.

S V M M A R I V M

- 1 Suspensionem à beneficiorum collatione incurrit ille, qui post secundam correctionem indignis beneficia confert, & num. 2.
- 3 Electio facta de digno omisso digniore tenet.
- 4 Beneficia personis benemeritis, & idoneis sunt conferenda.
- 5 Concilium Prouinciale non iudicat Archiepiscopum.

C A P. Graue nimis. XXIX.

1 **Q**ui post primam, & secundam monitionem factam à Concilio Prouinciali adhuc culpabiliter confert beneficia indignis, suspendi debet per ipsum Concilium à beneficiis conferendis, & ab eodem Concilio institui persona idonea, quæ interim conferat beneficia. Circa Capitula, quæ delinquunt, idem seruari iubetur, sed circa Metropolitanam delinquentem Concilium denunciari superiori, & relinquat eius arbitrio. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania,

Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali, libri tertij iuris Pontificij, pag. 61. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 380. r. nulliùs Ximen. in concord. part. 1. & 2. defumitur ex Concil. generali Lateran. sub Innoc. III. cap. 30. refertur ab Anton. P. ugg. collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 2. cap. 5.

Concilium generale Lateran. de quo in hoc text. 2 à beneficiorum collatione suspendit eos, qui post secundam correctionem indignis beneficia conferunt, innouatum per Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 3. vbi statutum est, vt inferiora beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habentia, personis dignis, & habilibus conferantur sub ea pœna, quòd aliter facta collatio, siue prouiso omnino irritetur: & Ordinarij collator pœnas constitutionis Concilij generalis, de quo in hoc text. se nouerit incursum; cuius quidem Concilij Tridentini dispositio, & collationis, siue prouisionis irritanda est de collatione facta indigno, non autem de illa, quæ sit digno prætermisso digniore, vt intelligit Fr. Emman. 3 quest. Regul. tom. 2. quest. 52. art. 5. & Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 7. cap. 6. num. 74. electio facta de digno omisso digniore tenet, vt per Couar. in reg. peccatum part. 2. §. 7. num. 2. in fine, vers. his de num. & num. 3. Petz. l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 150. Mench. illust. cap. 28. num. 2. Bobadil. in sua politica lib. 1. cap. 3. num. 76. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 4. num. 129.

Idoneos assumant, &c.] Notatur ad hoc quòd personis benemeritis, & idoneis sunt beneficia conferenda, vt per Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 4. à princ. Episcopi igitur debent conferre beneficia iis, quibus & morum honestas, & litterarum scientia suffragatur, vt text. habet, & ex illo colligit Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 4. num. 47. conferens enim illiterato, & indigno vltra suspensionis pœnam, de qua in præfenti, non solùm peccat mortaliter, cap. miramur 61. dist. cap. quid est manus 78. dist. Cou. in reg. peccatum §. 2. §. 7. num. 8. Syluest. verbo restitutionis 3. §. 5. Cardin. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 5. cap. 4. num. 8. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 106. n. 4. & 5. sed etiam tenetur ad restitutionem interesse Ecclesiar. quibus læsit, ex prædicta mala collatione resultantis. Dec. in cap. cum in cunctis, in princ. num. 16. de elect. Rebuff. in praxi benefic. tit. de penis contra collat. indign. conferent. num. 8. & 9. Tolet. d. cap. 4. num. 8. Quare Episcopus attentè debet rimari qualitates oppositorum, vt dignioribus beneficia possit conferre, quas vt percipiat legat quæ scripti de officio, & potest. Episcopi, part. 1. alleg. 60. num. 101. cum seqq. idem habere locum in patronis qui debent præsentare dignos, & idoneos, ex hoc text. colligit Vincent. Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 4. num. 174. O vti nam in hac Curia in distribuendis beneficiis Illustrissimi Cardin. Tonti saluberrima seruaretur institutio, qui, prout mihi nuntiatum fuit, dum Sanctissimi D. Pauli V. fel. mem. Datarius exstitit, ad vacationes beneficiorum non omnes concurrentes admittebat, sed illos tantum, quos ex multis aditantibus, à te aliquibus moralis Theologiae propositis interrogauimus, & capta de vita, & moribus, ac Curiali residentia quæli quali informatione, ad hoc dignos iudicabat, aliis penitus exclusis, ex quo eueniebat, vt qui scientia, & aliis requisitis non pollebant, concurrere cum dignioribus non audeant. Multos video contra aliam Vrbem latrare, quoniam qui domi manentes insignes videbantur, Romæ pro nihilo habentur, sed mirum non est, nec propterea iure dolent, quemadmodum enim terræ flumina, quamuis ampla & profunda nomen amittunt mare ingressa; ita & Doctores domi

domi clari, & inter suos egregij Romanam adeuntes Curiam inter maiores nomen amittunt.

5 *Fiatque de hoc in provinciali Concil. &c.]* Notatur ad hoc, quòd Concilium provinciale non iudicat Archiepiscopum, nec cognoscit de eius persona, & statu ad effectum iudicandi, sed admonendi, vt se corrigat, & si obstinatus fe corrigere nollet, ad effectum denunciandi Summo Pontif. vt per Steph. Quarant. *in sum. Bullarj. verbo Concilium provinciale. vers. 33. quaro. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 17. num. 35.*

6 *Et hoc ipsum circa Capitula, &c.]* Notatur ad hoc, quòd dispositio loquens de Prælati, maxime in materia pœnali, non extenditur ad Capitula, vt per Rebuff. *in concord. tit. de collat. §. prefatijque Ordinary. in verbis. quibusdamque, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 37. num. 16.* & citatos per me de appellatina *verb. vtriusque iuris signif. appell. 37. num. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Rector Ecclesie, non obstante consuetudine Episcopi, vel patroni, debet de redditibus Ecclesie sufficientem habere portionem.
- 2 Episcopus non potest vni conferre beneficium, & sibi, vel nepoti referuare pensionem.
- 4 Parochialis non debet ita grauari vt illius Rector non possit ex eius redditibus viuere.
- 5 Beneficium vt dicatur curatum requiritur vt illius rector exerceat curam nomine proprio, & non alieno.
- 6 Canonicatum, seu dignitatem habens, cui sit vnica accessorie, & in perpetuum parochialis, debet residere in Canonicatu, seu dignitate, & non in parochiali, ac habere etatem, quam requirit Canonicatus, & non parochialis.
- 7 Vicarij perpetui in parochialibus vnitis quando, & quomodo deputandi sim, ostenditur.
- 8 Iudicij monitio requiritur in factis, & dispositionibus negatiuis, vt quis in pœnam incidat.
- 9 Verba, ipso iure, pœnam irrogant absque aliqua priuationis sententia.

CAP. Extirpandæ: XXX.

- 1 **P**arochialium Presbyteris est danda portio sufficiens vt viuant, non obstante quacunque consuetudine Episcopi, vel patroni, aut alterius. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Rebuff. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 62.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 380.* defumitur ex Concil. Lateran. sub Innoc. III. *cap. 32.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 6.*
- 2 *Prouentus ipsarum sibi penitus vendicantes, &c.]* Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest vni conferre beneficium, & sibi, vel nepoti, vel famulo, vel alteri referuare pensionem, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 247.*
- 3 *Qui altario seruis, &c.]* Vide posita ad *cap. cum secundum, num. 2. supra hoc tit.*
- 4 *Portio Presbyteris ipsis sufficiens, &c.]* Vide posita ad *cap. de monachis 12. sup. hoc tit.* Parochialis enim non debet ita grauari, vt illius Rector non possit ex redditibus viuere, vt per Flamin. *de resign. lib. 6. q. 2. n. 22.*

§. Qui verò.

Parochialem Ecclesiam habens non per Vicarium, sed per se ipsum, illi deseruire debet, nisi sit annexa

dignitati, vel præbendæ, ob quam ipse debeat seruire in maiori Ecclesia, quia tunc tenetur Vicarium idoneum, & perpetuum canonicè institutum in Parochiali habere, ac proinde ei assignare congruum fructuum portionem, alioquin illa est priuatus, & alij idoneo conferenda, & Vicarius in suo ordine debet seruire. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Sed per se ipsum illi deseruiat.] Notatur ad hoc, quòd vt beneficium dicatur Curatum, requiritur vt illius Rector exerceat curam nomine proprio, & non alieno, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glof. 6. num. 40.* quem refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p. 2. alleg. 57. num. 159.*

Nisi forte dignitari, &c.] Notatur ad hoc, quòd habens Canonicatum, seu dignitatem, cui sit vnica parochialis accessorie, & perpetuè, debet residere in Canonicatu, seu dignitate, & non in parochiali, vt per Nicol. Garc. *de benefic. part. 12. cap. 2. num. 23.* & censuit Sacra Congregat. apud eundem Garc. *part. 3. cap. 2. num. 179. declar. 12.* & sufficit, vt prouisus sit constitutus in ea etate, quam requirit Canonicatus, seu dignitas, cui parochialis accessorie reperitur vnita, vt per Galet. *in margarita casuum conscientie, verbo canonicatus 5. & verbo Parochus. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 9. num. 4.* Nicol. Garc. *d. part. 12. cap. 2. num. 26.* Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 12. in 2. edit.*

Idoneum, & perpetuum habeat Vicarium.] In noua dispositione Concilij Trident. *sess. 7. de reformat. cap. 7.* sancitum est, vt Ordinarij deputare possint Vicarios perpetuos in quibuscumque beneficiis curatis, quæ vnita reperiuntur Ecclesiis Cathedralibus, Collegiis, & Monasteriis, non obstantibus priuilegiis, & exemptionibus quibuscumque. quæ verba comprehendunt quæcumque monasteria exempta, & Ecclesias quomodocumque eisdem, & eorum mæx vnitas, vt comprobant Nauarr. *consil. 11. num. 9. de statu monach.* Flores de Mena *variar. lib. 2. quest. 10. num. 39.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 11. cap. 2. à num. 5. vbi num. 9.* elegans refert Illustriss. Cardinal. responsum, qui te diligenter discussa hoc ipsum formaliter declarauerunt, sicut etiam posse eosdem Vicarios perpetuos ab Ordinariis constitui, etiam si in littera vnionis expressa sit clausula, vt possint deseruire per Vicarios amouibiles; quod tamen intellige de litteris, quæ ante Concil. Trident. emanarunt, non ita si post illud sub ea clausula fuerunt concessa cum Nicol. Garc. *loco proxime citato.* Aduertendum tamen est, quod propter Concil. Trident. *in d. cap. 7.* in illis verbis, *ibi, etiam perpetuos, nisi ipsi, &c.* Sacra censuit Congregat. relinqui arbitrio Episcopi ac ponere perpetuum Vicarium in Parochialibus vnitis Archidiaconatu, seu aliis dignitatibus, vel Canonicatu, teste Nicol. Garc. *d. part. 11. cap. 2. num. 9.* Vnde ego tenebam in his Parochialibus vnitis accessorie, & in perpetuum alicui dignitati deputare Vicarios temporales, vel perpetuos, solum pendere ex Ordinariorum arbitrio, ac proinde principalem Rectorem siue perpetuos, siue temporales sit Vicarius, non posse in animarum cura ipsius Parochialis se intromittere defectu tituli, quem ad illam immediatum non habet, iuxta doctrinam Felin. *in cap. postulat. num. 1. vers. & hoc videtur, de rescript. quia illa erectio de Vicaria ad nutum in perpetuum facta auctoritate Episcopi ex facultate sibi concessa per Concil. in d. cap. 7. non alterabat vnionem iam factam quoad exercitium curæ, vel modum prouidendi, vt optimè dicit coram Caualer. *decif. 595. num. 2. in fine,* tum quia si perpetuus Vicarius absoluit Rectorem ab exercitio curæ, itaut ipse Rector eam exercere nec debeat, nec possit.*

Felin. *hic num. 15. vers. ex quo sequitur*, Azor. *inst. moral. part. 2. lib. 3. cap. 9. quæst. 2. ad finem*, Seraphin. *decis. 1009. num. 5. eodem ferè modo absoluerè debet in his terminis Vicarius temporalis, quia respectu principalis idem habet ministerium & exercitium, cum de iure communi in hoc casu deberet esse perpetuus, vt hic text. habet, & cap. ad hac, de officio Vicarij, & cap. 1. de capellis monach. lib. 6. Episcopus hoc casu patiens eum esse temporalem, non ex hoc potest transferri actualis cura in principalem, qua careret si Vicarius fuisset perpetuus, vt resoluunt Felin. Azor. & Seraphin. locis proximi citatis, quia tamen de hac re consultus omnia, quæ ad hanc materiam facere videbantur, adduxi ad cap. ult. de officio Vicarij. idè ad illud Lectorem remitto, vbi multa in noua quæstione non iniucunda inueniet.*

Canonice institutum, &c.] Notatur ad hoc quòd Ecclesiæ Parochiales vnità conferuntur ad nominationem Rectoris principalis, & nominatus approbatur ab Episcopo, vt per Nicol. Garc. de benefic. part. 9. cap. 2. num. 289. Rot. *decis. 798. num. 5. part. 1. diuers.* quod etiam procedit tam stante dispositione Concil. Trid. *sess. 24. de reformat. cap. 18.* ex Nicol. Garc. *d. cap. 1. n. 292. & seq.* quàm etiam post dispositionem Bullæ Pij V. super Vicariis in Bullario nouo *constit. 47. §. quarto*, vt latè per Rot. *decis. 710. num. 2. & decis. 777. num. 1. p. 2. recent.* Dicta autem Bulla Pij V. quæ incipit, *Ad exequendum, in vers. volumus*, sic ait. *Volumus insuper, & ita mandamus quòd dicti Vicarij perpetui non ad liberam Ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum, in quorum Ecclesiis vnità ponentur, cum ipsorum Ordinariorum seu eorum Vicariorum prauo examine & approbatione deputentur; & ideo iam hodie in huiusmodi Vicariis perpetuis Parochiarum vnitatum concursus nullatenus necessarius est in eorum prouisionibus, sed dumtaxat ad nominationem, seu præsentationem illorum, quorum dignitas, monasterio, vel Ecclesiæ vnità sunt, & annexa deputandos, & instituendos esse resoluunt Gutier. *conf. 44. Gonzal. glos. §. 3. ex n. 19. latè Salgado d. cap. 9. num. 159.**

8 *Se fiat auctoritate huius Decreti priuatum.*] Ex hoc text. colligit Innocent. *hic col. 1.* quòd in factis, & dispositionibus negatiuis ad hoc vt quis in pœnam incidat, requiritur iudicis monitio, de quo vide Chald. Pereira in *l. si curatorem, verbo, vel aduersary dolo, n. 79. col. penult. & de empt. cap. 29. num. 20. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 64. n. 8. & tit. 9. g. 26. n. 39. cum seqq. Farin. in praxi crimin. p. 1. g. 34. num. 128.*

9 In glos. *Priuatim* ibi, & ita sine aliqua admonitione priuatus est. Notatur ad hoc, quòd verba, ipso iure, pœnam irrogant absque aliqua priuationis sententia, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. *glos. §. 6. num. 33.* vbi n. 34. resoluit participium præteriti temporis regulariter pœnam ipso iure inducere, & citat Tiraq. in *l. si unquam, verbo reuertatur, à num. 32.* Vide in tract. de diction. *vsq. seq. dicit. 178.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Religiosi non debent Ecclesias, vel decimas à laicis sine diœcesanorum consensu recipere, excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittere, in Ecclesiis quoque qua ad eos nõ pleno iure pertinent, instituere, vel destituere, sed præsentabit Diœcesani ad eas viros idoneos.
- 3 Vnio vbi est facta simpliciter monasterio, seu collegio, intelligitur sine lesione iuris Episcopalis, & parochialis.
- 4 Institutio ad Episcopum pertinet in Ecclesiis, qua ad religiosos pleno iure non pertinent.

Regulares pro Ecclesiis, quæ ad ipsos pleno iure non pertinent, præsentare debent viros idoneos instituendos Episcopis. Idonei autem sunt, quos vel conuersatio aptos reddidit, vel probabile testimonium Prælatorum commendat, qui Episcopis de cura plebis respondeant, Regularibus verò de rebus temporalibus reddant rationem, nec eos amouere audeant inconsultis Episcopis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Henric. Anchar. Par. rmit. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 63.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 381.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. desumitur ex Concilio generali Lateranen. sub Innoc. III. c. 61. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 2. cap. 7.*

In *Lateranensi Conc.*] Sub Alex. III. *cap. 9.* cuius initium est, *Cum & plantare*, & habetur in *cap. 3. §. in Ecclesiis, de priuileg. vbi latè dixi pag. 346. & seq.*

Quæ ad ipsos pleno iure non pertinent.] Ergo vbi vnio est facta simpliciter monasterio, seu collegio, intelligitur sine lesione iuris Episcopalis, & parochialis, *cap. 1. de reig. domib. ac* proinde debet præsentari Vicarius perpetuus instituendus ab Episcopo in parochiali vnità, vt habetur in *presenti, & in cap. de monach. sup. hoc tit. resoluunt Rip. lib. 2. cap. 18. num. 2. & 3. Preb. ad Monach. in cap. super eo, num. 19. hoc tit. lib. 6.* vnde audiendus non est Rebuff. in *praxi benefic. tit. de Vicariis perpetuis, num. 6.* vbi affirmat posse institui Vicarium perpetuum, seu temporalem, prout placuerit collegio, monasterio, citans falsò in eam rem glos. in *Clement. 1. verbo ad mensam, de excess. prelat.* quæ tamen loquitur vbi vnio fuerit facta pleno iure, nempe quoad spiritualia, & quoad temporalia, quo casu temporalis Vicarius institui poterit.

Episcopi instituendos Presbyteros representent.] Ergo 4 in Ecclesiis, quæ pleno iure non spectant ad religiosos, institutio ad ipsos non pertinet, sed presbyteri ab illis præsentati ab Episcopo sunt instituendi, ex quo à contrario deducitur secus esse dicendum in Ecclesiis, quæ pleno iure eis subiciuntur, vt formaliter probat text. in *d. Clement. 1. vers. quidam præterea, de excess. prelat.* vbi notant omnes, & Roch. de *inrepatron. verbo competens, quæst. vlt.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Absens causa studij in sacra Pagina iustè percipit in absentia fructus sui beneficij, non autem distributiones quotidianas, & n. 2.
- 3 Distributiones quotidiane non sunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum.

CAP. Licet. XXXII. Honor. III.

Absens causa studij in sacra Pagina iustè percipit in absentia fructus beneficij sui, non autem distributiones quotidianas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Panormit. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 64.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 381.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Horat. *Lut. de priuileg. scholar. priuileg. 100. Couart. lib. 3. variar. cap. 13. Henriq. consil. 13. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 166. num. 17. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. num. 179. Prop. de Augustino in addit. ad Quarantam*

Quarantam in summa bullarj, verbo residentia, Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decif. 495. in 1. edit. alias refol. 386. num. 3. in 2. edit. latè Monet. de distribut. quotid. part. 2. quæst. 10. concl. 1. & 2. vbi num. 23. refert Sacram Congreg. decidisse absentiam causa studiorum etiam obtenta licentia à Sede Apost. non excusare ab amissione tertie partis detractæ à Conc. Trid. sess. 21. de reformat. cap. 3. Sed de ratione dubitandi in hoc text. non abs re erit inuestigandum, quatenus in eius prima parte indulgere videtur Pontifici Archidiacono Eboracen. absentis causa studij in Theologia, vt fructus suæ præbendæ ei integrè ministrentur, cum hoc generaliter concefferit text. in c. vlt. de Magistris, cui obiectioni occurrit Abb. hic num. 4. ideo in hoc text. impetratum fuisse ab Archidiacono priuilegium, vt absens causa studiorum percipere posset fructus suæ præbendæ, vel quia nondum emanauerat, d. cap. vlt. id ex iure communi concedens; vel quia de facto molestantur Canonici ei respondere de sua præbenda; vel etiam ad cautelam, quia plus solet timeri, quod specialiter iniungitur, cap. aduersus, de heret. refert Monet. d. quæst. 10. num. 3. vbi à num. 4. cum seqq. an studens iuri Canonico, vel ciuili percipiat in absentia fructus suæ præbendæ, de quo etiam Aloyf. Ricc. in praxi aueca, refol. 33. vbi resoluit dispositionem huius text. procedere etiam si quis studeat iuri ciuili, vel Grammaticæ, & num. 3. dicit absentis causa studiorum deberi quotidianas distributiones, si Ecclesia nihil aliud habet, quàm mensam grossam, quæ in fine anni distribuitur.

- 3 *Nolumus tamen, vt quotidiana distributiones, &c.] Notatur ad hoc, quòd quotidiana distributiones non sunt fructus, nec veniunt appellatione fructuum, vt per Couarr. lib. 3. variar. cap. 13. num. 1. circa princip. Pute. part. 1. decif. 235. & decif. 489. num. 3. in 1. edit. Gutier. conf. 8. num. 2. Viui. tom. 2. communium opinion. lib. 9. tit. 34. num. 14. pag. mihi 566. Rebuff. in tract. congrua portione num. 86. Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. quæst. 2. num. 30. Fr. Erman. quæst. Regul. tom. 3. quæst. 74. art. 4. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. q. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proem. num. 154. cum seqq. latè Monet. de distribut. quotid. part. 1. quæst. 6. à princip. vbi num. 10. resoluit priuilegium alicui concessum de percipiendis fructibus beneficiorum suorum in absentia, non comprehendere distributiones quotidianas, & n. 12. etiam si haberet, cum ea integritate, qua perciperet si in Ecclesia resideret. Plures refero ego ipse in tract. de appellatina verborum vtriusque iuris signif. appell. 103. n. 12. cum seqq. quibus addo Salgado de protect. Regia tom. 1. p. 4. cap. 9. num. 75. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus propter paupertatem præbendarum Ecclesie Cathedralis eis annexere potest capellas, reseruata ipsorum presbyteris congrua portione, & n. 2.*
- 3 *Capituli consensus in vnione præstandus potest post ipsam interuenire.*
- 4 *Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 15. non concedit facultatem vniendi mensæ Capitulari, sed tenuibus præbendis singularium Capitularium.*

CAP. Exposuisti. XXXIII.

- 1 **E**piscopus propter paupertatem præbendarum Ecclesie Cathedralis, eis annexere potest capellas, reseruata ipsorum Presbyterorum congrua portione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr.

Hostenf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 65 Alagona in compendio iuris Canon. pag. 381. remissiuè Ximen. in concord. part. 2.

De qua re adeft nota decisio Concil. Trid. sess. 24. 2 de r. format. cap. 15. in hæc verba. In Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, vbi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo dicenti Canonico gradui pro loci, & personarum qualitate non sufficiant, liceat Episcopis cum consensu Capituli, vel aliquot simplicia beneficia, non tamen Regularia, iis vnire, &c. Super quo Concilij decreto aduertit Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 278. num. 30. Capituli consensum posse post vnionem interuenire, 3 & nullitatem illius ob defectum consensus Capituli à nullo posse opponi, cum hæc exceptio illi soli concedatur. Pariterque aduertendum est huiusmodi vnionem eo modo fieri debere, vt singulis præbendis singula beneficia vniantur, non omnibus simul indistinctè vnum, aut plura, idem Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 274. num. 34. in fine, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 37. num. 25. vbi etiam refert Concil. loco citato non concedi facultatem vniri mensæ Capitulari, sed tenuibus præbendis singularium Capitularium, quod etiam tenent Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 4. collect. 1067. in fine, & in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 488. in 1. edit. & refol. 379. num. 4. in 2. edit. & fuisse decimam in Sacra Congreg. Concilij Trident. de mense Septembris 1601. refert Nicol. Garc. de benefic. part. 12. cap. 2. num. 171.

Si euident necessitas, vel utilitas Ecclesie, &c.] Ergo 4 vnio vnus Ecclesie ad aliam euidenti necessitate, vel utilitate Ecclesie fieri debet, vt per Menoch. conf. 192. num. 4. Nam Episcopus ex legitimis causis potest vnire beneficia suæ diocesis non exempta, Petr. Greg. de benefic. cap. 20. num. 6. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 6. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 62. vbi num. 113. asserit vnionem factam per Ordinarium sine causa, vel ex falsa causa, etiam seruata iuris forma, esse nullam ipso iure.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia beneficium conferens ex donatione laici, tenet eius collatio de hoc mentione non habita.*
- 2 *Beneficium ex priuilegio potest spectare ad collationem laici.*
- 3 *Allegatio partis non facit ius.*
- 4 *Iuripatronatus Regis non censetur Papa derogare, nisi dispositiuè, & specificè, ac expresse derogatio fieret.*

CAP. Dilectus. iij. XXXIV.

Beneficium impetrans, & non faciens mentionem 1 quòd conferretur ex donatione laici, adhuc impetratio est bona, & litteræ executioni mandandæ sunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Host. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 66. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 381. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Ex donatione Regis.] Ergo ex priuilegio potest beneficium spectare ad collationem laici, de quo Couarr. practis. cap. 36. num. 3. vers. octauo. Rebuff. de pacificis possess. num. 58. vers. octauo. Nec refragatur vlla consuetudo, aut præscriptio, Seraphin. decif. 1382. per totam, Surd. qui alios allegat, confil. 401. num. 50. etiam si esset immemorialis cum perpetua tolerantia Papæ, cum enim

enim versemur in his, quæ non sunt quæsiabilia sine Principis concessione, tolerantia de nihilo inferuit, cum iure non sit tolerantia, sed simplex conuientia ad euitanda scandala, quæ possint committi in aufe-
rendo huiusmodi abusus, vt tradunt scribentes omnes in cap. 2. hoc tit. lib. 6. Ioan. Andr. à num. 5. vsque ad fin. Anchar. sub num. 1. vers. quinto querit, Gemin. sub num. 1. 2. vers. nec obstat si dicatur, Ioan. Monach. num. 5. & ibi Prob. latissime à num. 5. Præpos. in cap. imperium vers. sed an prescriptione, cum seqq. 10. dist. vbi grauiter inuehit tam in conferentes, quàm in collatarios, Zabarell. consil. 57. sub num. 2. vers. & si dicatur, & num. 3. plures alios refert, & sequitur Selu. de benef. p. 1. q. 23 sub n. 16. vers. & in isto casu habet locum.

- 3 Excipiendo proposuit, &c.] Notatur ad hoc, quod allegatio partis non facit ius, vt per Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 17. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. §. 7. num. 107. & alios per me citatos in tract. de axiom. vsus seq. axiom. 20. num. 1.
- 4 In glof. Ex donatione. 1. ibi, non posset compelli per Papam, &c. Nisi in litteris fieret expressa derogatio iurispatronatus ipsius Regis dispositiue, ac specificè, & determinatè, non autem conditionaliter, vt aduertunt ad hoc regulam Cancellariæ citantes, Azeued. l. 5. n. 3. tit. 6. lib. 1. noue recop. Couart. pract. cap. 6. n. 3. Perez l. 2. tit. 6. l. 1. Ordin. pag. 149. & seq. Cabed. de patronatib. Regia Corona cap. 35. num. 7. & plures alij, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 79. num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Pueri, & beneficiati, qui non possunt in eadem Ecclesia destruere, in ea non debent idonei reputari.
- 2 Beneficia simplicia in qua etate obtineri possint, remissiuè.
- 3 Pensionis iure communi pueri capaces sunt, sed necessarium est infantis etatem Summo Pontif. exprimere, cum ab illo impetratur.
- 4 Pueri dicuntur, qui sunt impuberes, & sic minores 14. annis.
- 5 Beneficium, qui habet sufficiens non reputatur idoneus ad aliud.

C A P. Inordinata. XXXV.

Gregor. I X.

- 1 Pueri, & beneficiati, qui non possunt in eadem Ecclesia destruere, in ea non debent idonei reputari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anan. Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Vician. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 66. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 382. remissiuè Ximen. in concord. part. 1.
- 2 Quot annorum etas de iure antiquo & nouiori Concilij Trident. sess. 23. de reformat. cap. 6. necessaria sit ad beneficia simplicia obtinenda, dixi ad cap. 2. num. 4. sup. de etate, & qual. pag. 174. ad pensionem habendam titulo clericali cum requiratur prima clericorum tonsura, quæ ante septennium non confertur, vt dixi ad cap. cum in cunctis, num. 3. de elect. pag. 93. ideo ipsa pensio puero ante septennium non assignatur, iure tamen communi pueri capaces sunt pensionis, sed necessarium est infantis etatem exprimere cum à Romano Pontifice impetratur, vt infanti pensionem referret, ita Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. quest. 9. num. 12. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 8. cap. 7. q. 1.
- 4 In glof. Pueros, ibi, sed quos dicimus pueros, &c. Pueri

dicuntur qui sunt impuberes, sicque minores annis 14. vt per Brisson. lib. 14. de verborum signific. in verbo puer. Rota apud Farin. decis. 194. num. 2. part. 2. recent. vbi num. 1. decisum fuit etatis defectum non posse opponi illi, qui presentatur ad beneficium simplex iurispatronatus, quando fundator dixit etiam minores annis 14. posse admitti, quo casu non habet locum dispositio Concilij Trident. d. cap. 6. requirentis etatem 14. annorum.

In glof. Beneficiati, vlt. ibi, qui beneficium habet sufficiens non reputatur idoneus ad aliud beneficium. Vide Azor. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 10. q. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbenda vna ad hoc vt integretur, non debet alia rescindi.
- 2 Intentio concedentis semper attendi debet.
- 3 Beneficiorum diuisio in Concil. Turonen. prohibita est.
- 4 Beneficij collatio sine diminutione facienda est.

C A P. Cùm causam. XXXVI.

1 Pro vnus præbendæ integratione alia diuidi non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Butr. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 67. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 382. remissiuè Ximen. in concord. p. 1.

Nostræ intentionis non extitit.] Quæ semper attendi debet, ex latè traditis per Tiraq. in l. si vnquam, verbo libertis num. 45. & 55. C. de reuocandis donat. faciunt quæ tradidi in tract. de axiom. vsus seq. axiom. 128. ex num. 4.

Præbenda de nouo aliqua scinderetur.] Diuisio enim, seu sectio beneficiorum in Concil. Turonen. prohibita est, vt per Nicol. Garc. de benef. part. 12. cap. 4. num. 2. cum seqq. vide ad cap. de maioribus 8. & ad cap. vacante 26. sup. hoc tit.

In glof. Interrogatione. ibi, præbenda diuidi non debet, sed integra conferri. Notatur ad hoc, quod collatio beneficij sine diminutione fieri debet, cap. vnic. infr. vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur, Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem bonam num. 6. Guillem. Benedict. in repet. ad Raynuius, verbo si absque liberis 2. de fideicommiss. substit. à num. 32. Mascard. de probationib. concl. 313. à num. 5. Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. q. 9. num. 32.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici ignobiles, & non eminentis scientie, propter hoc non debent à præbendis repelli, etiam in Ecclesia, que tales admittere non consuevit.
- 2 Nobilitas animi superat nobilitatem generis.
- 3 Filius, qui virtute ornatur parentibus ignobilibus existens, contrauenti non debet.
- 4 Mundi deliramentum est rerum iudicium ab extrinsecis accipere figura.
- 5 Statutum non valet quod non admittatur ignobiles in Canonicos Cathedralium.
- 6 Nobilis ex vtroque parente proprie dicitur illustris.

C A P. Venerabilis. XXXVII.

1 Clericus quamuis non sit nobilis, nec eminentis scientie, debet admitti ad præbendam, non obstante in contrarium consuetudine Ecclesiæ, quia non nobilitas

nobilitas generis, sed virtutum, & vitæ honestas faciunt gratum, & idoneum seruitorem Dei, & virtutis eminentis scientiæ vix reperiuntur, & Deus eligit ignobiles, & pauperes, quia non est acceptatio personarum apud Deum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostiens. Butt. Hentic. Anchar. Panormit. Cened. collect. 143. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 67.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 382.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*

2. *Non generis, sed virtutum nobilitas, &c.]* Quantum autem superet nobilitas animi nobilitatem generis non est qui ignoret; nam, ut ille iuuenis Alexandrinus dicere solebat, *Vera nobilitas non ex sanguine & carne, sed ex virtute animi accipit formam, & claritatem.* & D. Hieron. ad *Celsus. Summa nobilitas est clarum esse virtute.* Et Ofot. noster *lib. 2. de nobilitate ciuili, Omnis generis splendor, & familie claritas à fonte virtutis ortum habet.* Et paulo post, *Qui ex virtute laudem adeptus virtutis insignia posteritati relinquit, & nobilitatis iacit fundamenta.* Et Iuuenalis ait,

Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Observatione equidem dignus est locus ille *Genes. 6.* vbi dicitur, *Hæ sunt generationes Noe. Noe vir iustus, atque perfectus cum Deo ambulauit. Quid est hoc? vult Moyses Noe generationem explicare, dicens, Hæ sunt generationes Noe, loco verò Patrum, aui, & atavi, virtutes Noe ponit? Philo *lib. de Abraham* hunc eundem obseruat locum, & affirmat Moysen virtutes Noe posuisse, itaut in stemmate eius non more aliorum auos, & proauos, Maioreſque ceteros recensent, sed virtutes quasdam, declarans nullam aliam familiam, cognationem, patriamve sapientis esse, præter virtutes, & actiones eius.*

3. Si filius quis virtute ornatur, nunquid parentibus ignobilibus existentibus ipse contemni debet? certè non, quia, vt ait S. August. *super Marth.* non est omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verè aut obſcurus, aut clarus est. Quia, vt inquit Modernus quidam, sicut splendidum lumen de fumo, liliū candēs de sentibus, rubens rosa de spinis exoritur, ita & nobilis vir de ignobili prosapia quandoque gignitur. Multos illustres viros ex ignobilibus genitoribus natos scimus. Agathocles Siciliae Rex hortulani filius erat. Gordius Rex Frigiae pauperrimus erat operarius. Valentinianus Imp. filius fuit macellarii. Primitius Rex Boemiae cuspis bouum exiit. Quinimò Seneca *epist. 44.* allegans Platonem affirmat non fuisse in mundo Regem, qui originem ex seruo non traxerit, nec tamen seruum fore, qui ex Rege originem non duxerit. Multos quoque filios vilissimos ex illustribus parentibus natos legimus, & est mirabile quod animaduertunt Auid. Cassius in *vita Imp. Seueri*, Poggius Florent. in *lib. de infelicitate Principum*, & Petrus Crinitus *lib. 2. 1. de honesta disciplina*, nempe penè nullo ex magnis, & inclytis viris Romanis illustres reliquisse filios, sed vilissimos; sic Scipio Africanus filium procreauit tam excellenti indignum patre, vt Valer. Maxim. *lib. 3.* eum obſcuritatem ex maximo splendore exortam iure appeller. De inuicissimo Imp. Marco Aurelio Commodus filius est ortus, infamis penitus, ac deperditus, vt narrat Quint. Fabius. Aliquando verò ex eisdem parentibus alter bonus, alter pessimus surgit filius: ex Adam probus Abel nascitur, Cain quoque malus producitur. Ex Abraham oritur Isaac pius, oritur etiam Ismael impius. Ex Isaac venit Jacob electus, venit quoque Esau reprobus. Ergo non generis nobilitas, quæ sæpe fallax est, sed virtutum, vitæque honestas in Ecclesiæ mi-

nistris eligendis requirenda est, vt Pontifex admonet in *praesenti.*

At mundi deliramentum est rerum iudicium ab extrinseca accipere figura, illòque magnos prædicare, qui magni extrà apparent. Sic Ezech. *cap. 23.* arguit infaniam Babylonicos Deos adorantium propter eorum eximias figuras, dicens. Cùmque vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldæorum expressas coloribus, & accendos balteis rēnes, & thiaras tinctas in capitibus eorum, insaniuit super eos concupiscentia oculorum tuorum. Et *Apocalyp. 13.* inquit Ioannes de mari bestiam descendentem habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt bestiam, dicentes, Quis similis bestia? decepti namque sunt figura illa grandi, & admirabili, sic itaque ex nobilitate, diuitiis, & pompa adorantur multæ bestia.

Vnde in hoc text. optimè Greg. IX. exceptionem reiecit illorum, qui contendentem excludere clericum propter generis ignobilitatem à præbenda Argentinæ. Ecclesiæ sibi à Legato Apostolico collata ob consuetudinem antiquam, secundùm nam Capitulum eiusdem Ecclesiæ nullum nisi nobilem, & ab utroque parente illustrem in suum consortium vsque ad illud tempus admiserat, & ita probat non valere statutum, siue consuetudinem, quòd non admittantur ignobiles in Canonicos Cathedralium, vt per *Abb. hic num. 4.* Bellef. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 15. num. 7.* & hinc colligit Benius de *privileg. Iuriconsult. p. 2. privileg. 30.* quòd est statutum, vel consuetudine caueatur nobilem solum in Canonicorum numerum in Ecclesiis Cathedralibus admitti, illud tamen non ita in genere, quàm virtute atque scientia nobili viro verificatur, & ideo ad hæc reducendi sunt Perez *l. 1. vers. verum autem, tit. 1. lib. 4. Ord. Cassan. in catalogo gloria mundi part. 8. confid. 8. & part. 10. confid. 35.* Cened. ad *Decretal. collect. 143.* Rebuff. in *tract. nominat. quæst. 15. num. 3.* Et quicquid sit, nobilitas scientiæ præfertur nobilitati generis, *Mench illust. cap. 2 §. num. 31.* & scientia supplet defectum nobilitatis, *glof. verbo supplicat in l. societas, ff. pro socio, Spin. in speculo restam glof. 3. princ. num. 37.*

Ab utroque parente illustrem.] Notatur ad hoc, quòd nobilis ex utroque parente propriè dicitur illustres, *Rebuff. in tract. nomin. q. 12. num. 5. cym. seqq.*

In *glof. Non multos. ibi, hoc dicit propter Paulum, & propter beatum Bartholomæum, qui nobiles fuerunt, alij verò Apostoli ignobiles, & pauperes, &c.* Vnde inquit *glof. verbo inuidi 1, in cap. quoniam 24. q. 1.* Petro Piscatori successore suo quæritus, non Augustus, quam in id referunt Felin. in *cap. cum adeo num. 7. de rescript. Abb. in cap. constitutus §. 2. num. 11. de appellat. Lambett. de iure patronat. 3. p. 2. lib. quæst. 5. art. 5. num. 2.* Selu. de *benef. part. 3. quæst. 7. num. 1. iuxta med. Tiraquel. de nobilit. cap. 20. num. 16.*

S V M M A R I V M.

1. Papa quando mandat alicui, vt provideat, vel provideat faciat in aliqua Ecclesia, intelligitur tantum de beneficio simplici, non de dignitate, vel Rectoria.
2. Diæcesis appellacione in materia odiosa non comprehenditur ciuitas.
3. Beneficij nomine non intelliguntur curata, & dignitates in litteris ad beneficia concessis ad petitionem supplicantis.
4. Beneficij nomine in dispensationibus non venit curatum, nec dignitas, nec Ecclesia Cathedralis præbenda.

CAP. Cùm olim. XXXVIII.
& fin.

à Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religio-
nis statum nouit, dist. 9. dub. 2. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 **P**apa quando mandat alicui, vt prouideat, vel prouidere faciat in aliqua Ecclesia, intelligitur tantùm de beneficio simplici, non de dignitate, vel Rectoria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarr. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoff. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 68.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 382. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.*
- 2 **C**iuitatis, vel Diocesis.] Ergo diocesis appellatione non comprehenditur ciuitas, quod intellige in materia odiosa eam Doctoribus citatis ad cap. Rodolphus 35. num. 5. de *rescript. pag. 65.* ac in materia stricta dispositionis hominis, veluti in litteris ad beneficia, vt per Gamb. in *cap. vnic. de verum permus. lib. 6. n. 105. & 107.* Mandof. *reg. 16. quæst. 42. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 48. num. 194. & 196.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 6. num. 78.* & alios plures quos citauit in tract. de *appellacione verborum vtriusque iuris significat. appell. 74. num. 1.*
- 3 **C**am igitur mandatum huiusmodi, &c.] Notatur ad hoc, quod in litteris ad beneficia concessis ad petitionem supplicantis, nomine beneficij non intelliguntur curata, & dignitates, vt per Gig. *de personib. quæst. 28. num. 9.* Petr. Greg. *de benefic. cap. 6. num. 4.* & plures alios, quos refert Nicol. Garc. *d. cap. 6. num. 49.* vbi num. 50. dicit hoc prouenire ex defectu intentionis concedentis, vt in *hoc text.* dicitur, non verò quia de proprietate sermonis, & vi verbi non comprehenduntur.
- 4 **I**n glos. *Ad talia. ibi, quia non omnis, qui censetur dignus ad beneficium, dignus est ad dignitatem,* &c. Vnde in dispensationibus nomine beneficij non venit Curatum, nec dignitas, nec Ecclesiæ Cathedralis præbenda, vt per Rebuff. in *praxi benefic. tit. quid sit beneficium, num. 15. & tit. de dispensat. super defectu natalium, num. 51.* Menoch. *de iur. casu 201. num. 62.* Nicol. Garc. *d. cap. 6. num. 60.* quia simpliciter dispensatus ad beneficium vtrique ad aliud beneficium quàm iam ad simplex non dicitur habilitatus, Borgal. *de regul. p. 2. rub. de interpret. dispensat. num. 3.* Campan. in *diuersorio iuris Canon. rub. 1. cap. 13. num. 97.* Ego ipse de officio, & potest. *Episcopi, part. 2. alleg. 45. num. 7.*

- 1 Clericus infirmus integrè percipit fructus beneficij sui.
- 2 Fructus beneficiorum, & distributiones quotidiana debentur clericis infirmis solitis residere, dum morbo impediente diuini interesse non possunt, quamuis propria culpa in morbum incidierint, vt num. 3.
- 4 Infirmus quis dicitur, ostenditur.
- 5 Famulo infirmo non tenetur dominus soluere salarium pro tempore infirmitatis.
- 6 Famulus expensis, quas dominus in sua curatione fecit, soluere ei tenetur.

CAP. Cùm percussio. I. Greg.

Clericus infirmus debet percipere omnes fructus sui beneficij, quos sanus recipiebat, ac si Ecclesiæ inferuierit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 113.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 403.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* desumitur ex D. Greg. *lib. 2. epist. 5.* vbi extat integra, refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 1.*

Probat hic text. fructus beneficiorum, & distributiones quotidianas deberi clericis infirmis dum morbo impediente diuini interesse non possunt, vt per Couarr. *lib. 3. variar. cap. 3. num. 8.* Duen. *reg. 206. limit. 7.* Hojed. *de incomparib. benefic. part. 1. cap. 17. num. 15.* Selu. *de benefic. part. 4. quæst. 6. num. 9.* Cosm. in *præm. sanction. part. 2. pag. 137.* Spin. in *speculo testament. glos. 9. princip. num. 10.* Fusc. *de visit. lib. 1. cap. 20. num. 26.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 1. a num. 138.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 7. q. 10. cum seqq.* Monet. *de distribut. quotid. part. 2. quæst. 5. num. 6. cum seqq.* Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst. 5. num. 23.* ad fin. & de *potest. nominan. cap. 1. num. 39.* Cened. *ad Sextum collect. 15. num. 8.* & *præticæ ac canonicarum quæst. lib. 1. quæst. 1. num. 7.* Camill. Borrell. in *summa omnium decis. tit. 9. num. 19.* Franc. Leo in *thesauro fori eccles. part. 3. cap. 2. num. 27.* & alios per me relatos de officio, & potest. *Episcopi, part. 3. alleg. 53. num. 166.* Quam quidem conclusionem intellige si is, qui modò ægrotat, ante infirmitatem solitus erat residere, & diuini officij interesse, Couarr. *d. cap. 13. num. 8.* Azor. *d. cap. 7. quæst. 11.* in princip. Moneta *d. quæst. 6. num. 21.* Cened. *d. quæst. 1. num. 8.* Ego ipse *d. alleg. 53. num. 167.*

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

TIT. VI.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarr. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in *breuiario aureo, fol. 90. verso,* Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum, fol. 173. verso.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 83.* Dan. Venator. in *analyti. methodica iuris Pontificæ. a pag. 382.* Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratitulis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthag. in *expositione titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 184.* omnes sub hoc tit.

De materia tit. vide Camill. Borrell. in *summa omnium decis. tit. 9.* Cened. *præticæ & Canon. quæst. lib. 1. q. 1. à num. 7.* Monet. *de distribut. quotid. part. 2. q. 6.* Barthol.

Amplia text. conclusionem procedere, etiam si huiusmodi infirmus propria culpa in morbum incidit cum Couarr. *d. num. 8. vers. septimo quodiæ distributiones.* Azor. & Cened. *locis proximè citatis, Monet. d. q. 6. num. 11.* vbi num. 8. ampliat etiam procedere non solum in eo, qui verè morbo detinetur, & affectus est, sed etiam, qui tuendæ valetudinis causa cum Physici consilio medicinam sumit, vel sanguine minuitur, vel aliò se confert acquirendæ sanitatis causa, vel à ciuitate abesse iubetur, vt ipore morbo aliquo contagioso affectus, vcluti, lepra, peste, & huiusmodi.

Quis autem dicatur ita infirmus, vt non possit diuini interesse, atque ad eò quotidianis distributionibus priuandus non sit, iudicis arbitrio relinquitur, vt per Hojed. *d. cap. 17. num. 16.* & latè constat ex traditis à Menoch. *de arbitr. casu 60. num. 5. cum seqq.* vbi pluribus relatis opinionibus tandem concludit iudicis

cis arbitrio relinquendum esse quando quis dicitur infirmus, vel valetudinarius, licet plura quoque afferat, quibus iudex se informare, & arbitrium suum dirigere, & regulare possit.

- 5 In glos. *Ægrotanti* ibi, quia famuli ægri, quos curamus, nobis seruire intelliguntur. An autem famulo infirmo teneatur dominus soluere salarium pro tempore infirmitatis, disputant Doctores, apud quos verior, & receptior est opinio negatiua, quam teneant Flores de Mena *variar. lib. 1. quæst. 8. §. 2. num. 17.* Azor. *insti. moral. part. 3. lib. 8. cap. 14. quæst. 3.* Chald. *Pereira quæst. forens. consil. 20. num. 9.* Petr. Nauarr. *de restit. lib. 2. cap. 2. num. 213.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 7.* Mar. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resol. 92. num. 7.* me citato Diana *resol. moral. p. 1. tract. de contractib. resol. 86.* vbi subdit hoc esse intelligendum, modò famulus non existat in extrema, vel graui necessitate, tunc enim ait certum esse teneri, obligatione tamen charitatis, & modò non adsit consuetudo gentis, & prouincie in contrarium, qui quidem famulus etiam expensis, quas dominus in sua curatione fecit, soluere ei teneri, vt resoluunt Gutier. *pract. lib. 4. quæst. 5. 2. num. 16.* Flores de Mena *d. num. 17. concl. 10.* Reginald. *in praxi lib. 2. §. 1. 17.* Parens meus in *comment. ad Ordinat. Regias Lusitan. lib. 4. tit. 3. §. in princip. num. 4.* quicquid dicat Azor. *d. g. 3.* Ratio horum omnium est, quia verè stat per famulum quominus operas suas non præstet, & licet in hoc culpam non habeat, tamen verè deficit in his præstandis. Verùm in foro conscientie tenetur dominus suis expensis curare famulum, qui non habet unde ipse sibi subueniat, & non sit ibi, vel in proximo hospitali pro infirmis ad quod remitti possit, ita Panorm. *in cap. 1. n. 8. de cler. ægrot. Reb. de oblig. insti. p. 2. lib. 14. g. 1. n. 2.* vbi dicit, de honestate quemlibet debere famulus suis infirmis necessaria ministrare, refert Ioan. Valer. *de diff. vtrumque forum, verbo aliment a resol. 8.*

Collige ex text. presbyterum, qui duos digitos, partemque manus amisit, Missam celebrare non posse, qui si Parochus fuerit, debet habere coadiutorem cum congrua portione, vt per Henric. *in summ. lib. 14. cap. 8. §. 8.* Maiol. *de irregular. lib. 1. cap. 14. num. 13. vers. præterea,* Campanil. *in diuersorio iuris Canon. rub. 1. cap. 17. num. 112. vers. qui autem,* vbi ex ratione text. resoluit non promotum prohiberi etiam ordinari, respondens ad hunc text. non loqui de promovendo, sed de promotio, cum hic non esset dubitatio, vt ùmne alios potuisset exequi inferiores Ordines, quandoquidem id iam constitutum erat, vt posset illorum ministeria exercere, in quibus non est opus manibus, sed tantùm sciscitabatur an ei liceret Missam celebrare; & respondet Eugen. Pontifex quòd non, quapropter non mirum si de sacerdotali ordine solummodo fatetur, ob id que Nauarr. *in man. cap. 27. n. 200. vers. septimo,* inquit regulam illam, vt defectus, aut excessus membri, qui aliquem efficit inhabilem ad exercendum aliquod officium ecclesiasticum, efficiat irregularem ad illud, non autem ad aliud, intelligendum esse quòd iam ordinatos, non autem quoad ordinandos. Vtrum verò digito sinistra manus carens, vel illo, qui medius est, possit promoueri, dixi de officio, & potest. *Episcopi, p. 2. alleg. 42. num. 18. cum seqq.*

Notatur hic text. ad hoc, quòd vitium, seu defectus corporis absque culpa proueniens impedimentum præstans executioni alicuius actus, seu Officii Ordinis propter impotentiam, seu debilitatem, vel insignem deformitatem, licet quoad Ordines suscipiendos absolue irregularitatem inducat, tamen quantum ad susceptos non reddit quem ex toto irregularem, sed solum quoad illum actum, seu officium Ordinis, ad quem est inhabilis, de quo vide Nauarr. *consil. 6. n. 1. sub tit. de etate, & qualitate, & conf. 71. num. 1. de sent. excom. Vgolin. de irregul. cap. 52. §. 1. num. 2. & cap. 64. §. 5. num. 1. & de officio Episcopi, cap. 65. §. 1. num. 4.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 7. num. 27. & 28.* Sayr. *de censuris lib. 6. cap. 2. num. 23. & cap. 7. num. 7.* Auilam *cod. tract. part. 7. disp. 2. dub. 6. & disp. 3. dub. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 46. vers. secundo, & num. 48.* resoluit eum, qui mutilatus est post acceptum Ordinem, arceri quidem ab executione illius actus, in quo est opus vsu membri, reliquos tamen exequi posse, latè Nicol. Garc. *de benef. part. 7. cap. 12. num. 18. vbi num. 19.* asserit in casu huius text. ei, qui duos digitos, & dimidium palmæ amisit sine sua culpa, posse conferri beneficium residendum non requirens, non autem requirens illam, & allegat post alios Henric. *in summ. lib. 13. cap. 14. §. 1. lit. F. & cap. 56. §. 1. lit. E. & lib. 14. c. 2. §. 5. lit. Z, L. eff. de insti. lib. 2. cap. 34. num. 121. & Soar. de censur. disp. 51. sect. 2. num. 18.* cum quibus ita tenco *d. alleg. 42. num. 55. & 56.*

Ipsum autem ceteris officijs, &c.] Per doctrinam 4 Abb. *in presenti,* bene Campan. *d. cap. 17. num. 105.* resoluit quòd si quis quoquo modo manum post promotionem amittat, Ordinis executione impedita censetur circa illos actus, in quibus opus est manibus, secus autem in alijs, vt meritò dicere omnino fas sit ipsum posse prædicare, atque Confessiones audire, non tantùm si laua careat, sed etiam si dextra manuum namque impositio super caput pœnitentis necessaria non est pro validitate Confessionis, ex *Sot. in 4. sent. dist. 14. q. 1. art. 4.* per totum, & Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 1. lib. 1. cap. 32. num. 4. vers. & nota.* & fortasse poterit etiam baptizare, si brachio possit Baptismi materiam, aquam scilicet, aspergere.

In glos. *Deformitatem,* vlt. Notatur ad hoc, quòd sola corporis deformitas promoueri quemquam impedit,

S V M M A R I V M.

- 1 Presbyter, cui medietas palma cum duobus digitis est abscessa, Missam non celebrat, sed cæteris sacerdotilibus officiis fungetur potest.
- 2 Presbyter, qui duos digitos, partemque manus amisit, Missam celebrare non potest.
- 3 Defectus corporis absque culpa proueniens, impedimentum præstans executioni alicuius actus, seu Officii Ordinis, licet quoad Ordines suscipiendos absolue irregularitatem inducat, tamen quantum ad susceptos non reddit quem irregularem, sed solum quoad illum actum, seu officium, ad quod est inhabilis.
- 4 Manu post promotione amittens, Ordinis executio impedita est quoad illos actus, in quibus opus est manibus.

CAP. Presbyterum. II.

Eugen. Papa.

- 1 Presbyter qui habet scissos duos digitos cum medietate palmæ, non permittitur celebrare, quia timetur debilitas manus, vel scandalum ex deformitate, potest tamen facere alia officia sacerdotalia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Anch. Henric. Panorm. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 113.* Aiagona *in compend. iuris Canon. pag. 404.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 2.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 26. cap. 15.*
Barbos. *Collect. Tom. II.*

pedit, vt per Tiraquel. in l. 2. connub. glof. 1. part. 2. num. 59.

S V M M A R I V M.

- 1 Leproso Ecclesie Rectori dandus est coadiutor, & n. 2.
- 3 Leprosus promoueri non debet, & si iam est promotus propter scandalum ad celebrandum non permittitur, præcipue si esset magna deformitas.
- 4 Coadiutori leprosi portio assignanda Episcopali auctoritate detrahenda est ex ipsius Ecclesie facultatibus, quid si non sufficiant, ostenditur.

CAP. De Rectoribus. III.

Luc. III.

- 1 **R**ector Ecclesie si sit adeo lepra infectus quod Altari seruire nequeat, vel non sine magno scandalo eorum, qui Ecclesiam ingrediuntur, est illi dandus coadiutor cum sufficienti stipendio ecclesiastico, qui gerat curam animarum, Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 114. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 404. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 3. est post Concil. Lateranen. sub Alexand. II. part. 37. cap. 4.
- 2 Collige ex text. leproso dandum esse coadiutorem, vt per Maiol. de irregular. lib. 2. cap. 18. col. 3. Henriq. in summa lib. 14. de irregular. cap. 8. num. 8. in princip. Flamin. de resignat. benefic. lib. 5. quest. 3. num. 20. latè Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubric. 11. cap. 17. à num. 154. vbi num. 160. asserit posse attenda Pij V. constituit. leprosum coram Ordinario liberè resignare, non tamen ad id cogi inuitum, tamen non dubitet, quod habenti curam animarum etiam inuito
- 3 dandus sit coadiutor. Leprosus enim promoueri non debet, & si iam est promotus, propter scandalum ad celebrandum non permittitur, præcipue si esset magna deformitas, seu abominatio, Sayr. de censuris lib. 6. cap. 9. num. 9. Bellef. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 7. num. 32. Campanil. d. cap. 17. num. 160. quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 62. num. 49. quibus adde Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 55.
- Ex hoc text. & Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 7. colligunt Doctores infra citandi quod Rectori beneficij, qui senio morbo perpetuo, & incurabili factus est inutilis & impeditus ministrare, suumque officium exercere, adhibetur coadiutor temporalis, non perpetuus, nec cum futura successione qui pro eo ministret, & officium exerceat; non tamen hic clericus suo est priuandus beneficio, sed solum ei dictus coadiutor dandus est, dando ei stipendium, & congruam portionem pro victu de fructibus beneficij, ita Soar. de censur. tom. 5. disp. 51. sect. 2. ad fin. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. glof. 5. §. 9. num. 31. Elcob. de ratiocin. c. 28. à num. 26. quod etiam potest facere Episcopus in parochiis etiam exemptis, tradunt Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo Parochia §. 7. Gonzal. vbi supra num. 29.
- 4 In glof. portionem, vlt. ibi. & sic prouidebuntur ei de bonis Ecclesie. Notatur ad hoc, quod portio coadiutori assignanda Episcopali auctoritate detrahenda est ex ipsis Ecclesie facultatibus, vt per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 2. quest. 9. Aloyf. Riccius in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 564. in 1. edit. alias resol. 494. num. 11.

in 2. edit. Quando autem redditus Ecclesie coadiutori, & ægrotanti beneficiario non sufficiant, alimenta potius danda sunt coadiutori, quam beneficiario infirmo, vt tenet Azor. d. q. 9. Sed melius dicendum puro parochio infirmo in primis esse prouidendum, deinde in subsidium teneri parochianos ad alimenta coadiutoris, cum Aloyf. Ricc. d. n. 11. quem refero d. tract. de officio, & potest. Episcopi. part. 3. alleg. 63. num. vlt.

S V M M A R I V M.

- 1 Rector Ecclesie si sit leprosus, ab administrationis officio remouetur, sed de bonis Ecclesie sustentatur.
- 2 Parochus leprosus ab administratione Ecclesie est remouendus.
- 3 Scandali ratione quis deponitur beneficio.
- 4 Morbofo quando interdicatur beneficij administratio, ostenditur.

CAP. Tua nos. IV. Clement. III.

Cvratus si leprosus sit pro scandalo, & abominatione populi, remoueri debet ab officij administratione; & iuxta facultates Ecclesie ei necessaria subministranda sunt, dum vixerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 114. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 404. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Flamin. de resignat. benefic. lib. 5. quest. 6. num. 17. vbi num. 19. ampliat ad illum scabiei genus, quod diuoriam phycidi dicunt, & alio vocabulo scabies herculea nominatur, cum lepræ affinis sit, & num. 28. extendit ad habentes morbum gallicum, & qui habet vlcera per corpus diffusa, ac ostendit extrinsecam deformitatem, de quibus & aliis morborum specieb. quoad impedimentum promouendi post Bartholom. à Vecchis in praxi nouit. disp. 9. dub. 21. egi de officio, & potest. Episcopi part. 2. allegat. 62. à num. 43. vsque ad num. 50.

Quod pro scandalo, &c.] Notatur ad hoc, quod ratione scandali quis deponitur beneficio, vt per Flamin. d. lib. 5. quest. 3. num. 163.

Debet officio remoueri.] Intellige quoad exercitium, & actum, non verò à iure, & titulo beneficij, ita Soar. tom. 5. de censur. disp. 51. sect. 2. ad finem, Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 17. num. 160. ante vers. addo, Nicol. Garc. de benefic. part. 4. cap. 5. num. 6. Lancellot. in instit. Canon. lib. 1. tit. de coadiut. §. 1. & vlt. Salgado de protecl. Regia tom. 1. part. 3. cap. 2. num. 44. Et illo casu, quo morbus talis est, vt ipse nec spiritalia, nec temporalia administrare queat, tunc ad coadiutorem pertinet generalis administratio, qui portione commoda beneficiario data, & sibi etiam referuata alia congruenti, reliquos beneficij fructus in pios vsus impendere debet, in quibus terminis videtur loqui text. in presenti. Quando tamen morbus talis est, vt solum impediat spiritalium administrationem, tunc ad beneficiarium spectat generalis reddituum administratio, qui sibi necessaria ex redditibus portione retenta, iustam & debitam dabit coadiutori, quo sensu accipiendus est text. in cap. de Rectoribus, supr. hoc tit. colliguntur hæc ex Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 2. q. 10. quem refero ego ipse d. tract. de officio, & potest. Episcopi. part. 3. alleg. 63. num. 13.

In glof. Administrationis. ibi, quia eris pralatus

in totum. Notatur ad hoc, quòd coadiutor est prælatus, & vti talis habet curam animarum, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 9. num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopo qui propter morbum incurabilem pastorale officium exercere non potest, dandus est coadiutor.
- 2 Coadiutor dandus est Episcopo, qui ex morbo non potest satisfacere oneri iniuncto.
- 3 Beneficium Ecclesiasticum debet esse perpetuum.
- 4 Clericus nullus propter morbum, quo laborat, non est priuandus beneficio, sed solum ei dandus est coadiutor.

CAP. Ex parte. V.

Innocent. III.

1 **E**piscopus, qui ob incurabilem morbum non potest exercere officium pastorale, non est cogendus renunciare, sed ei coadiutor prudens, & honestus dandus est, vt consulatur Episcopo, & populo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Anchar. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 404. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 404.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. unico.*

2 Probat hic text. dandum esse coadiutorem Episcopo, qui ex morbo non potest satisfacere oneri iniuncto, vt per Flamin. *de resign. benef. lib. 5. q. 6. num. 15.* Camill. Borrel. in *summa omnium decif. tit. 9. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 2. q. 2. vers. porro, & quest. 8.* resoluit quòd religiosus Episcopus potest dari coadiutor Episcopo.

3 *illi coadiutorem affociet.*] Notatur ad hoc, quòd vt sit aliquod beneficium Ecclesiasticum, necesse est, quòd non conferatur ad certum tempus, sed perpetuo, & ad vitam eius, cui confertur, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. num. 11. Cassad. *decif. 4. num. 2.* & *decif. 1. 2. num. 9. de prebend. Cæf. de Grass. decif. 13. num. 7. eod. tit. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 1. q. 3. vers. quarto quando, Rot. in Auriacen. iuris nominandi 30. Ianuarij 1617. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impressas decif. 224. num. 4.*

4 Notatur etiam ad hoc, quòd nullus clericus propter morbum, quo laborat, priuandus est beneficio, sed solum ei dandus est coadiutor, ita etiam ex Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 7. vers. quod si docent*, colligit post multos Nicol. Garc. *de benef. part. 4. cap. 5. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Paralytico debet dari coadiutor.
- 2 Paralytici non possunt promoueri, nec promoti ministrare, sed illis dandus est coadiutor.
- 3 Coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apostolica institui tenentur ad personalem residentiam, vt Rectores ipsi.

CAP. Consultationibus. VI. & vlt.

Honor. III.

1 **A**rchidiacono, qui amisit vsum linguæ ob paralyfim, dandus est coadiutor. Colligunt ex Ordinar. Barbof. *Collect. Tom. 11.*

Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 115.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 404.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.*

Probat hic text. paralyticos non posse promoueri, nec promotos ministrare, sed illis dandum esse coadiutorem, vt per Hentiq. in *summa lib. 14. de irregul. cap. 8. num. 8. litt. T. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 30. num. 58.* Maiol. *de irregul. lib. 2. cap. 24. post num. 1.* Campanil. in *diferforio iuris Canon. rub. 11. cap. 17. num. 164.* Flamin. *de resignat. benef. lib. 5. q. 6. num. 20. vbi num. 23.* idem resoluit in apoplecticis, & num. 25. in habentibus morbum comitalem, & num. 28. in habentibus manus tremulas.

Coadiutor est merito adhibendus.] Qui quemadmodum principalis tenetur ad residentiam, nam coadiutores Rectorum parochialium auctoritate Apostolica institutos teneri ad personalem residentiam, vt Rectores ipsos, in Sacra Congregat. decifum referunt Galett. in *margarita casuum conscientia, verbo residentia 1.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori Ecclesiast. decif. 564. in 1. edit. aliàs resol. 494. num. 14. in 2. edit. & iterum decif. 502. in 1. edit. aliàs resol. 393. ampl. 5. in 2. edit.* Campanil. in *diferforio iuris Canon. rub. 7. cap. 6. num. 104.* Monet. *de optioe canon. cap. 4. q. 8. num. 157.* Armdar. in *addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 2. tit. 23. de resident. num. 171.* quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 53. num. 7.*

De Institutionibus.

TIT. VII.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Guillelm. Durand. in *brenia iure iuris Canon fol. 91.* Guid. Papæ, Ioan. de Londris in *brenario sanctorum Canonum, fol. 173. verso.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon. Martin. Melnart. in epitome Decretal. fol. 103. verso.* Dan. Venator. in *analyfi methodica iuris Pontific. à pag. 384.* Goffred. & Host. in *summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quingue libros Decretal. Lancelot. in institut. Canon. Bartholom. Carthag. in expositione titularum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 178.* Cafarel. in *erotem. iuris Canon. Camil. in sum. eiusdem iuris. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. summa in Decretal. omnes sub hoc tit.*

Institutio quæ dicatur, & instituere verbum quid significet, vide Menoch. *conf. 191. num. 2.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 22. à princip. & per me dicta de officio, & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 72. num. 172. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Numerus clericorum debet institui in Ecclesijs Collegiatis secundum facultatem ipsarum.
- 2 Ecclesijs, seu monasterijs admitti non debent plures quam commodè ex redditibus nutrirì possint.
- 3 Differentia ostenditur inter commodè viuere, & absque penuria.

CAP. Non amplius. I.

Ex Concil. Arelaten.

1 IN monasteriis non sunt plures recipiendi quam commodè ali possint de bonis Ecclesiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Anchar. Host. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici*, pag. 118. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 406. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. defumitur ex Synodo Arelaten. IV. sub Carolo Magno Imper. cap. 8. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumit Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 297. in fine.* Et nouè Concil. Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 3.* hac de re agens ita disponit. *In prædictis autem monasteriis, & domibus tam virorum, quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is tantum numerus constituatur, ac imposteriorum conseruetur, qui vel ex redditibus proprijs monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari.* Habebus Concil. de cuius materia multa cumulaui ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 98. & me non citato, plura ex illo loco mutuatus est Aloyf. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. p. 4. decis. 219.* Vide Decretum Pauli V. incip. *Sanctissimus, sub dat. 4. Decembris 1605. de certo Religiosorum numero cuiusque monasterio, Conuentui, ac domui Regulari præhigendo, quod referunt Quarant. in summa Bullarj, verbo monasteria, & Conuentus, pag. mihi 432. Castellin. in addit. ad tract. de elect. pag. 502. Vide aliud decretum S. Congreg. Illustriss. DD. Cardinalium negotijs Episcoporum & Regularium præpositorum sub die 17. Augusti 1621. vbi approbante Gregorio XV. statuitur quòd de cætero non erigatur nouus Religiosorum Conuentus, nisi in eo saltem duodecim Fratres, Monachi, seu Religiosi commodè sustentari possint, refert Castellin. de elect. cap. 15. in fine. Nouissimè Sacra Congregat. Concilij sub die 21. Iunij 1625. decreuit vt deinceps monasterium, Conuentus, vel Societas Religiosorum, seu Regularium nullibi recipiatur, nisi præter alia ad id requisita in singulis eiusdem loci duodecim saltem Fratres, aut Monachi, seu Religiosi degere, & ex redditibus, & consuetis eleemosynis competenter sustentari valeant ad præscriptum decreti Gregorij XV. hac de re editi. Alioquin monasteria & loca huiusmodi posthac recipienda, in quibus duodecim Religiosi, vt supra, sustentari, atque inhabitare non potuerunt, & actu non inhabitauerint, Ordinarij loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ iurisdictioni subiecta esse intelligantur.*

3 *Absque penuria.* Aduerti maximam dari differentiam inter commodè viuere, & viuere absque penuria, nam penuria dicitur inopia earum maximè rerum, quæ in penu recondi solent, & penoris nomine continentur, quæ vsui, & potui sunt accommodata, l. 3. in princ. ff. de penu leg. Commodè tamen viuere intelligitur aptè, vtiliter, & secundum qualitatem status, ita Rebuff. in tract. congrua portionis, quest. 8. num. 78. Lara in l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 82. ff. de liberis agnosc. & num. 83. contendit text. in præfenti, & in cap. cum M. de constitut. qui videntur inter se pugnare, non loqui in eadem facti specie, sed in dissimili, quia text. hic agit de Monachis, d. cap. cum M. de Canonici; Monachus enim honestè vitam ducit si sine penuria viuat, cum voto paupertatis sit adstrictus, Canonici tamen cum huiusmodi votum non emittant, lautius alendi sunt, additque num. 84. hunc text.

agere de Ecclesiâ non numerata, & d. cap. cum M. de Ecclesiâ numerata. His addo glos. verbo absque penuria, in cap. 1. de statu Regular. lib. 6. tres constituendum terminos ad inuicem contrarios, eorumque primus est viuere commodè; secundus omnino contrarius est, viuere cum penuria; tertius, & illorum medius est, viuere simpliciter, putà sine penuria, ac citra commoditatem, vt propterea non egeat, nec abundanter viuat, sed necessariis dumtaxat poritur alimentis, quam quidem glos. sequitur Campanil. in diuersorio iuris Canonici rub. 8. cap. 2. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici in Canonicos non possunt institui.
- 2 Laici incapaces sunt beneficiorum.
- 3 Capacitas in beneficiis attenditur tempore præsentationis.

CAP. In Ecclesiâ. II. Eugen.

LAICI non possunt in Canonicos institui, sed numerus est explendus ex ipsis clericis intra debitum tempus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Beilam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Panormitan. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 118. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 406. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. 3.*

Text. iste communiter allegari solet ad hoc, quòd laici incapaces sunt beneficiorum, ex quo ita deducunt Selu. de benef. part. 3. quest. 6. Ceual. communium contra communes. quest. 523. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 2. §. 5. Perez de Lara de annuif. & capellan. lib. 2. cap. 5. à num. 2. Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 1. à num. 9. Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 147. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 42. num. 14.* vbi etiam cum alijs resoluit quòd ad beneficium obtinendum non sufficit quempiam habitum clericalem gestantem, animum habere statim obtento beneficio assumendi Ordinem clericalem, sed hic Ordo debet necessariò præcedere, quod etiam contra glos. vlt. in præfenti, tenet Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 2. num. 66. Amplia quamuis ille, cui confertur beneficium, incederet in habitu, & tonsura, & communiter reputaretur clericus, adhuc enim, si confet de veritate, collatio beneficij non tenet, vt per Flamin. de resign. benefic. lib. 4. §. 2. num. 59. Gonzal. d. glos. 2. à n. 64. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 11. & 12. quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi part. 3. alleg. 72. num. 73.*

Illud autem quòd in beneficiis attenditur capacitas tempore præsentationis, quod firmat cum Rota Mar. Antonin. *uariar. resolut. lib. 1. resol. 19. num. 1.* intelligendum est de præsentatione propriè dicta, quæ tunc fit cum præsentatio coram Ordinario personalliter fistitur ab eo institutionem accepturus, vt respondit Rota in *vna Burgen. Abbatis 19. Novembris 1588. coram D. Pena, hinc pariter tenens nominationem factam per patronos laicos etiam de non clerico ad beneficium, esse validam, refert Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori Ecclesiæ. resol. 140. num. 3. & ego ipse d. alleg. 72. num. 76.**

Repetita illa vulgari conclus. ex hoc text. defumpta quòd laicus non possit habere beneficium ecclesiasticum, cui similis text. in cap. cum adeo 18. de rescript. & in cap. ex litteris, de translat. quam ex antiquioribus probat Abb. in cap. Ioannes num. 7. de clericis coniug. Dec. in cap. decernimus, num. 30. de iudic. Syluest. verbo

verbo beneficium 3. n. 8. Gom. de expect. num. 89. Gig. de pensio. quest. 86. num. 7. & 22. num. 16. Staph. de literis gratia §. noua forma. n. 24. Rebuff. in praxi tit. de cler. n. 4. & tit. differentia inter rescripta gratia. n. 38. Lamb. de iure patron. 1. lib. 2. quest. 7. art. 2. num. 15. Marfil. de reddit. p. 2. cap. 18. num. 17. Couarr. lib. 3. variarum cap. 16. num. 4. Gutier. consil. 2. num. 21. Fulf. de visit. cap. 21. num. 13. Obstat tamen quòd B. Nicolaus fuit promotus ad Episcopatum antequam clericus diceretur, quinimò S. Ambrosius Archiepiscopus factus est antequam Baptismi sacramentum susciperet, testatur Gratian. in cap. statimus 61. dist. & constat Episcopatum, seu Archiepiscopatum esse quidem beneficia ecclesiastica, aduertit Selu. de benef. pari. 1. quest. 2. num. 19. Rebuff. in praxi tit. de reprobata beneficij viuentis imperatione, num. 44. Obstat rursus quòd laicus Summus Pontifex esse potest, iuxta glos. receptam in cap. si quis pecunia 79. dist. aduertit Abb. in cap. num. 7. de Regular. facit text. in cap. licet de euitanda 7. vbi glos. verbo absque vlla exceptione, de elect. iuncto text. in cap. si Papa, versic. nisi 40. dist. & quæ tradunt Castro de iusta hereticorum punis. lib. 2. cap. 23. Simanc. de Catholicis cap. 45. num. 36. Et constat Pontificalem dignitatem beneficium esse ecclesiasticum, iuxta text. in cap. de maledictis, aduertit Selu. vbi supra num. 14.

Pro quorùm dubiorum solutione aduertendum est circa beneficia Ecclesiastica duo esse consideranda, vel enim considerari potest acceptatio beneficij, & collatio ipsa tempore quo fit; vel rursus consideratur eiusdem beneficij ecclesiasticitatis præteritio ex postfacto, inter quæ illud est discrimen quòd licet in vtroque casu laici prohibeantur, diuerso tamen modo, in vno atque in alio prohibito facta reperitur. patet si expendas quòd retentio beneficij à laicis non tantum iure humano, verum etiam diuino prohibetur, etenim cum retentio beneficij ob illius administrationem supponat diuini officij ministerium, putà administrationem Sacramentorum in curatis, & in alijs, alia & isthæc ministeria non tantum iure humano, verum & diuino laicus facere prohibetur, iuxta ea, quæ S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. Sor. lib. 9. de iust. quest. 7. art. 1. Couarr. lib. 1. var. cap. 17. num. 5. rectè fit retentionem beneficij non tantum iure humano, verum etiam diuino laicis interdici, quicquid contradicat Gig. de pens. q. 21. n. 4. Non sic dicas de beneficij acceptance, quæ quidem cum adhuc prædictum ministerium necessarium non supponat, non diuino iure, sed solum humano prohibita censetur. Patet si expendas attentio isto iure non aliter esse faciendam collationem, nisi per 1a sit idonea, quæ beneficio deferre possit, quòd quidem laicus tempore collationis facere nequit: sic aliàs data dispensatione de stylo curiæ quando laico mandat beneficium conferri, apponitur clausula cupienti adscribi militiæ clericali, vt testatur Gom. de expectat. num. 90.

Quo supposito colligitur text. in præfenti, quatenus tempore collationis Ordines ecclesiasticos requirit, iuris humani constitutionem continere, licet enim sit contra legem diuinam laicum beneficium in titulum retinere ob ipsius ministerium, vt supra dictum est, non tamen Dei præceptis aduersatur ad beneficium laicum inuenire pietate, & eruditione insignem intra breue tempus ordinandum: sic aliàs qui sacros Ordines non habet, curato beneficio iure diuino deferre non potest, iuxta resoluta in cap. omnis viriisque sexus, de penitent. qui tamen constat ad curatum beneficium admitti intra breue tempus ordinandum, argument. text. in cap. licet canon, de elect. lib. 6. licet enim in illo tempore beneficium retineat, propter tamen destinationem, quam habet ad sacros

Barbof. Collect. Tom. I. I.

Ordines, vt in sacris ordinatus retinere dicitur; sic similiter licet laicus intra illud breue tempus possideat, non tamen vt laicus dicitur retinere propter illam destinationem data dispensatione ad obtinendum, aliàs nihil consideraretur super quo caderet dispensatio, vnde supradicta clausula in dispensatione adijci solet. Ex quibus iam intellectus ad d. cap. statimus, vt procedat data dispensatione, constat ex illis verbis, potest rata haberi. Patet si expendas admissionem laici de qua ibi, iuris quidem humani prohibitionem solummodo continere iuxta supradicta, & probat eleganter idem text. in dicto cap. statimus, ibi, Ecclesia prohibitiones. Vnde merito relaxata illa prohibitionem ob vitorum sanctimoniam admissio facta fuit, non sic dicendum erat si voluissent prædicta beneficia retinere absque Ordinis promotione, iuxta supra resoluta. Sic aliàs Pontifex laicus tempore electionis esse potest, putà quia exceptio iuris humani, qualis est ista, illo tempore ipsius electionem auferre non potest, iuxta d. cap. licet de euitanda, ibi, absque vlla exceptione.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficiorum institutio spectat ad Episcopos, & eorum officiales.
- 2 Declaratur text. in præfenti.
- 3 Vicarij generales Episcoporum an ex vi Vicariatus possint instituere præfentatos à patronis, ostenditur.
- 4 Episcopi de iure communi fundatam habent intentionem in beneficiorum collatione.

CAP. Ex frequentibus. III.

Alexand. III.

Beneficia ecclesiastica recipienda non sunt nisi ab officiali, & qui contrà fecerint, id est, tam illi, qui à laicis recipiunt, quàm laici, qui illa conferunt, sunt excommunicandi, nec possunt absolui nisi prius satisfecerint. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viufan. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 118. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 406. remissiuè Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 7. cap. 1. est post Concil. Lateranen. part. 28. cap. 11.

In hoc text. vt ex illius littera colligitur, proponitur consuetudo, seu magis corruptela, quæ in Cantuariensi Archiepiscopatu inualuerat, quòd clerici auctoritate propria sine Episcopi, vel alterius, qui de iure posset titulum conferre, beneficia occupabant, vt deducitur ex illis verbis, ibi, qui hoc de iure possunt, intelligendo non expositiue, quasi sit sensus hoc posse Vicarios, & quoscunque Episcopi officiales, sed restrictiue ad eos, quibus specialiter concessum est, vt sit sensus abusus, quem reprobatur, in eo consistere quòd Clerici sine Episcopi, vel alterius, qui potestatem habeat conferendi, auctoritate propria beneficia occupabant, vt retigit Abb. hic num. 8. & explicat Rebuff. in praxi benef. tit. forma Vicariatus, num. 128. & ex alijs refert Couarr. lib. 3. variar. cap. 20. num. 7. in princip. & post eum Sbroz. de officio Vicarij, lib. 2. quest. 111. num. 10. & comprobatur ex proprietate relatiui, ad quos, quæ ea esse noscitur, vt quoties ponitur sine copula, & adijcitur generi, cuius omnibus speciebus

G 3 non

non competit, stat restrictiue, iuxta receptam doctrinam, quam ex text. in *l. ea tamen aduectio, ff. de legatis 3.* atque aliis singulariter deducit Barr. in *l. omnes populi, num. 1. ff. de iustur. & iure, & in l. 3. in princip. C. de Summa Trinitat.* receptus ex multis, de quibus Alphan. collect. 56.

3 *Vel officialium suorum.* Ex his verbis Doctores multi colligunt Vicarios generales Episcoporum ex vi Vicariatus, absque alia speciali commissione posse instituire ad presentationem patroni, sicut etiam confirmare electos, quia non liberalitatem exercere, sed magis ex necessitate facere dicuntur, ad hoc text. in presenti expressum reputantes, vt per glos. hic & in cap. ult. verbo, non possunt, de offic. Vicarij lib. 6. quas refert, & sequitur, ac late tuctur Sbroz. d. q. 11. à princip. & post Sela. Duaren. Lambertin. & plures alios Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 8. à num. 83; Prax. Episcop. part. 1. verbo Vicarius §. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 9. §. 1. à num. 78. Viuian. in praxi iuris patronat. part. 2. lib. 2. cap. 2. num. 3. Soar. de Pace in pract. tom. 2. pral. 3. num. 7. & 8. Azor. insitut. moral. part. 2. lib. 6. c. 22. quasf. 3. Narbon. de appellat. à Vicario ad Episcopum part. 1. num. 187. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi part. 3. allegat. 54. num. 70. quorum resolutio licet plures grauissimos habeat contradictores, & in primis Rebuff. d. tit. forma Vicariatus à num. 126. Roland. conf. 47. n. 45. vol. 1. & alios, quos refert Sbroz. d. quasf. 111. num. 4. in se quidem verior est, & in rigore disputationis optimè defenditur, & secundum eam respondisse Illustrissimos Cardinales Sacræ Congregat. Concilij testantur Nicol. Garc. & Narbona citatis locis, & Sacram Rotam secundum eum iudicasse refert Cardin. Caualer. decis. 28. num. 5. sed ad litteram huius text. minimè adaptatur, tum quia, vt ostendimus, intelligendo verba illa restrictiue, non probat conclusionem affirmatiuam, quam ex eo colligunt; tum etiam, quia non agit text. de institutione specialiter sumpta, quæ scilicet fit ad patroni presentationem, sed generaliter de clericis, qui sine titulo habito ab Episcopo, vel officialibus suis, vel alia persona, quæ de iure habebat potestatem, beneficia occupabant, ac subi. de si verba prædicta, qui hoc de iure possunt, starent expositiue, vt isti volunt, probat text. posse officiales Episcoporum sine speciali ipsorum consensu, seu commissione beneficia conferre, quod est directè contra text. in d. cap. ult. & contra receptam omnium scribentium sententiam, quos refero d. alleg. 54. num. 69.

4 *Sine consensu Episcopi.* Ergo in collatione beneficiorum Episcopi de iure communi fundatam habent intentionem, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 1. proem. num. 21. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitentis. lib. 30. tract. 3. num. 239.

S V M M A R I V M.

- 1 Institui quis non debet ultra facultates inuitis Ecclesie clericis.
- 2 Ecclesie admitti non debent plures, quam commode ex redditibus nutrirî possint.
- 3 Inuestitura verbalis per anulum, vel birretum, vel aliud signum non transfertur possessio.

C A P. Auctoritate. IV.

Clement. III.

1 Institui quis non potest ultra facultates inuitis Ecclesie clericis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania,

Butr. Hostiens. Anchar. Guid. Papa. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 119. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 406. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. lib. 2. tit. 1. de iudic. cap. 1.

Ultra quam facultates earum, &c. Notatur ad hoc, quod in Ecclesia admitti non debent plures, quam commode ex redditibus nutrirî possint, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnitentis, lib. 30. tract. 3. num. 297. in fine, & vide tradita ad cap. 1. num. 2. supr. hoc tit.

In glos. instituitur. ibi, quod potest fieri per anulum, &c. Notatur ad hoc, quod verbali inuestitura per anulum, vel birretum, vel aliud signum non transferretur possessio, sed tantum tribuitur licentia capiendi possessionem propria auctoritate, vt per Boer. decis. 299. num. 2. Menoch. remed. 6. ad ipse. num. 34. Couar. lib. 3. var. cap. 16. num. 10. Tiraq. in tract. de morte, in presat. declar. 1. num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Instituenti in Ecclesia non debent esse vnus nationis tantum, sed vndeunque existant, dummodo idonei sint.
- 2 Litterati in Ecclesia sunt proficiendi.
- 3 Idonei eliguntur ad beneficia ex quocunque loco, & natione, si in Regno, & de eadem natione, & lingua u. les non imeriantur.
- 4 Statuta, & consuetudines quod beneficia oriundis conferantur, & non aliis, an valida censi debeant, remissiuè.

C A P. Cùm decorem. V.

Innocent. III.

1 **Q**ui in Ecclesia sunt instituendi, non debent esse vnus nationis tantum, sed vndeunque veniant, dummodo idonei existant, eligendi sunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Cened. collect. 56. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 119. Alagona in compendio iuris Canonici pag. 406. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 7. cap. 1.

Viros litteratos. O Deus bor e! quot repetitis vicibus commendatum in iure reperitur, vt proficiendi in Ecclesia sint litterati, de qua re plura tradunt Dec. in cap. cum in cunctis ex num. 12. de elect. & in cap. prudentiam ex num. 2. de offic. deleg. Conrad. in templo omnium iudic. lib. 2. c. 1. §. 4. ex num. 1. fol. 135. Felin. conf. 18. num. 5. Cassan. in catal. gloria mundi, part. 1. ex princip. Hoied. de incon. patib. benef. part. 1. cap. 24. ex num. 28. Gig. confil. 3. ex num. 15. & confil. 145. ex num. 1. Roland. confil. 47. ex num. 75. vol. 1. Rebuff. in concord. tit. de collat. in glos. iuris literatis, & in cap. postulastus ex num. 33. de cleric. ex communi ministr. Lambertin. de inu. patron. lib. 2. part. 3. quasf. 5. art. 11. ex num. 5. in fine, Fusc. de iuris. lib. 2. cap. 28. num. 4. Marfil. de Columna de Ecclesie redditib. part. 2. cap. 19. in princip. & vide quæ latè dixi ad cap. de multa, de præbend. ex num. 16. & ad cap. graue nimis, eod. tit. num. 4.

Vndeunque originem duxerim. Notatur ad hoc, quod ex quocunque loco & natione idonei ad beneficia eligendi sunt, vt per Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 6. num. 3. Non est enim de iure attendenda quantum ad collationem, & provisionem benefici

beneficiorum exceptio personarum. Rot. decis. 24. n. 2. apud Farin. in 1. collect. nouiss. alias part. 4. diuers. Massob. in praxi habendi concursus prel. 7. dub. 2. 1. num. 37. secundum Romanam impress. Vtrum autem valida ceteri debeant statuta, vel consuetudines quod beneficia oriundis conferantur, & non aliis, vide Rebuff. in praxi benefic. part. 3. tit. de rescriptis mixtis, in princip. à num. 6. & gloss. 1. & 2. & in tract. nominat. quest. 9. n. 48. post med. Andr. Gambar. de offic. & potest. legati de latere lib. 3. ex num. 537. & lib. 6. ex num. 379. Mandos. reg. 16. 9. 39. & conf. 27. ex num. 19. & conf. 55. à princ. Roland. conf. 47. ex num. 67. volum. 1. Ludou. Gom. reg. 19. Cancel. Arnulph. Rufa. in tract. de iur. regal. prinil. 29. num. 7. Carol. de Grass. lib. 2. iure 8. Selu. de benefic. part. 2. quest. 23. ex num. 34. & part. 3. quest. 26. ex n. 1. Hoieda de incompatib. benefic. part. 1. cap. 23. ex num. 84. & c. 24. ex num. 43. & ex num. 86. Hieron. Portoles in schol. ad Molin. §. alienigena ex num. 1. Salzed. in pract. cap. 56. in nouiss. edit. Burg. de Pace l. 3. Tauri, num. 374. Azcued. ad Curiam Pisanam lib. 1. cap. 12. ex num. 8. & l. 14. ex num. 1. tit. 3. lib. 1. noua recop. Segura Daualos in direct. iudicium eccles. part. 1. cap. 9. Rot. in Placentina admissio- nis ad Capitulum 8. Aprilis 1585. coram Cadr. Blanchetto, & in Seguntina admissio ad Capitulum 26. Iunij 1587. coram bonæ mem. Gyptio, & in eadem 7. Iunij 1610. coram Patriarcha Manzanedo, & in Toletana confraternitatum 3. Decembris 1618. coram Vbaldo, in quibus decisionibus fuit dictum statutum prohibens clericos forenses admitti ad Capitulum tanquam illicitum, ambitiosum, & contra ius non tenere, Azcued. ad Curiam Pisanam lib. 1. cap. 12. à num. 8. & l. 14. à n. 1. tit. 3. lib. 1. noua recop. Spin. in speculo testam. gloss. 3. princ. à num. 32. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 54. Cur. Philip. part. 2. lib. 1. cap. 1. num. 37. Gutier. canon. lib. 2. cap. 11. à num. 29. Perez l. 18. verbo que ningun esfrange- ro, tit. 3. lib. 1. Ordin. Anton. Oliban. in commut. ad vsa- rium, alium namque de iure fisci, cap. 13. num. 53. cum seqq. vbi de Aragonensibus, Ferrer. in constit. Catalonia gloss. 2. num. 62. vbi de Catalanis, Cated. de patrona- ribus Regia Corona cap. 29. vbi de Lusitanis, Petr. Greg. syntagm. iuris lib. 17. cap. 6. num. 41. & 42. vbi de Bri- tannis & Vngaris, Petr. Ludou. Martinez in allegat. Vice-regis extranei num. 258. cum seqq. Cened. ad Decret. collect. 56. num. 7. Azor. instit. moralium part. 2. lib. 6. cap. 4. quest. 25. vers. deinde, Cened. pract. & canonicarum quest. lib. 1. quest. 18. à princ. vbi num. 18. resoluit extraneum à Regno posse in eo creari Vicarium Episcopi. In quibus Regnis exteri ex Summorum Pont. indultis beneficia obtinere non possint, dixi ad c. bonæ. il. 2. de post. Prel.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesias in possessione instituendi, vel conseruandi etiam contra ius commune, pendente lite de proprietate manentur in possessione.
- 2 Verbum, spectat, non solum possessionem, sed etiam dominium significat.
- 3 Institutio, & destitutio beneficiorum de iure communi pertinet ad Episcopum in sua diocesi.
- 4 Dominij exceptio opponi potest agenti possessorio si illam probare possit incontinenti.
- 5 Promissio facta per verba generalia, & adulatoria, non inducit obligationem aliquam.
- 6 Sententia super possessorio lata dicitur interlocutoria.
- 7 Possessio contra ius inuata vera presumptione alicuius tituli, sufficit ad repellendum proprietarium illius iuris.

- 8 Restitutionem petenti an & quando obstat spontanea abiuratio, remissiuè.
- 9 Obligatio præsumitur personalis, & non realis.
- 10 Priuilegij verba si referantur ad personam, censetur priuilegium personale, si autem referantur ad rem, censetur reale.

C A P. Cùm venissent. VI.

EXISTENS in possessione instituendi, vel conseruan-
di Ecclesias etiam contra ius commune, pendente lite de proprietate manentur in possessione. Col-
ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Ancel. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 120. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 407. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. d. p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 7. cap. 3.

Speccat.] Hoc verbum non solum possessionem, sed etiam dominium significat, vt per Menoch. conf. 21 num. 4.

Tam de iure communi.] Notatur ad hoc quod de iure communi institutio, & destitutio beneficiorum suæ dioceseos pertinet ad Episcopum, vt per Valer. Reginald. in praxi forensi paritenti. lib. 30. tract. 3. num. 239. & plures alios, quos refero ego ipso de officio, & potest. Episcop. part. 3. allegat. 72. num. 176.

Intra alia verò, &c.] Notatur ad hoc quod exceptio dominij opponi potest agenti possessorio, si illam probare possit incontinenti, vt per Mascard. de probat. concl. 687.

Faceret quod sibi placeret.] Notatur ad hoc quod promissio facta per verba generalia, & adulatoria non inducit obligationem aliquam, vt per Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 22. n. 43. pag. 362. Chald. Pereira de nominat. emphyt. g. 1. num. 39. Ioseph. de Sesse Aragon. decis. 182. num. 13.

Nos interloquuntur fuimus, &c.] Ergo sententia super possessorio lata dicitur interlocutoria, de quo vide Menoch. remed. vltim. retin. num. 46. & 47. Couar. pract. cap. 17. Valasc. conf. 79. num. 18. Bernard. Græuæ. ad practicum Camera Imper. lib. 1. concl. 7. confid. 1. num. 1.

Donec probatum legitime, &c.] Notatur ad hoc quod possessio contra ius inuata vera presumptione alicuius tituli, licet clarè non constet de qualitate tituli, sufficit ad repellendum proprietarium illius iuris, nisi clarè probet defectum tituli præsumpti, vt per Abb. in presenti, quem refert Gutier. pract. lib. 3. quest. 19. m. 8.

Archidiaconum abiurasse, &c.] An & quando restitutionem petenti obstat spontanea abiuratio, & de conciliatione huius text. cum cap. accepta, de restit. spoliar. vide ibi Nauar. opposit. 2. vbi nouem refert concordias, & litteralem casum huius text. pro eius elucidatione ponit Gutier. d. g. 19. num. 31.

Si concessio illa fuerit realis.] Notatur ad hoc quod obligatio præsumitur personalis, & non realis, vt per Mascard. de probat. concl. 1121. per totam.

In glos. Fuisse. ibi, immo si persona facta fuit præsumi debet personalis, si dignitati realis. Notatur ad hoc quod si verba priuilegij referantur ad personam, censetur priuilegium personale: si autem referantur ad rem, censetur reale, vt per D. Barbof. in l. quia tale num. 2. ff. soluto matrimon. & num. 41. resoluit quod priuilegium concessum dignitati censetur reale, & perpetuò durat, prout & dignitas perpetuò durare dicitur.

In glos. Abiurasse. ibi, factum Prelati non præiudicat

dicat Ecclesie. De hoc vide latè per Ioan. Bapt. Cost. de facti sicut, & ignorant. inspect. 39. per tot. ubi multipliciter ampliat, & limitat.

S V M M A R I V M.

- 1 Collatio dignitatione si spectauerit ad vnum, is non potest se ipsum instituere.
- 2 Dans, & recipiens differunt inter se.
- 3 Conferendi dignitatem habens potestatem, si illam alij dederit, an possit ab illo dignitatem recipere, ostenditur.
- 4 Procurator constitutus à patrono non potest ipsam patronum præsentare.

C A P. Cùm ad nostram. VII.
& vltim.

1 **P**Rælatum quando quis efficitur, non potest retinere dignitatem quam prius habebat, quia illa vacat ipso iure; nec vacantem aliquam sibi potest conferre, quia inter dantem, & recipientem debet esse distinctio personalis, nec potest illam recipere ab alio, quia alius non habet ius conferendi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 120.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 407.* remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 7. cap. 4.*

2 **C**um inter dantem, & recipientem, &c.] Notatur ad hoc quoddam differunt inter se dans, & recipiens, sicut eligens, & electus; instituens, & institutus; vendens, & emens; locans, & conducentis, imperans & subditus, restituentis, & restitutus, vt per Flamin. *de resignat. benef. lib. 9. q. 17. num. 109.* Bellef. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis Clericorum, §. 11. n. 23.* & Doctores à me citatos de offic. Episc. p. 3. alleg. 72. num. 85.

Recipere non potuit à se ipso.] Collige ex text. non posse instituentem se ipsum in beneficio Ecclesiastico instituere, ita gloss. verbo *recipientem*, Innocent. Abb. num. 1. & 4. & alij DD. in *presenti*, idem Abb. num. 1. in *cap. per nostras, de iure patron. DD. communiter in cap. cum in iure peritus, de elect. Roch. de iure patron. verbo honorificum num. 20.* Paulus de Cittad. *cod. tract. part. 6. quest. 48. art. 3.* Lambert. *lib. 2. part. 1. q. 8. art. 2.* Dec. *conf. 1. §. 1. num. 10.* Socin. *conf. 11. vol. 1. Mant. dial. 34.* Amplia text. hunc procedere etiam in procuratore, qui quidem virtute mandati constituentem non potest instituere in beneficio in quo ipse constituens habet potestatem instituendi, siquidem per ipsum procuratorem constituens censetur se ipsum instituere, ex reg. text. in *cap. mulieres, §. illi, de sententia excom. reg. qui per alium, lib. 6.* vnde cum constituens se ipsum instituere non possit, vtique nec per alium, nempe procuratorem, id poterit efficere, qui non aliter constitui potest quam post vacationem Ecclesiæ, propter text. in *cap. ult. de concess. prob. qua data vacatione maxima fraus resultat respectu constituentis per constitutionem procuratoris.* Accedit, quia procurator non aliter potest in beneficio instituere quam nomine ipsius constituentis, cuius personam in tali institutione representat, f. *et per Lambertin. lib. 2. p. 1. q. 8. art. 9. num. 3.* quo dato necessariò videtur dicendum constituentem se ipsum in effectu instituere, contra text. in *presenti*, & reg. text. in *d. cap. per nostras*, cuius ratio ambitionis etiam & maxime in institutione verificatur, & ita in specie hanc sententiam tenent

Abb. num. 6. Ioan. Andr. & alij in *presenti*, Zabarell. in *cap. ex infirmatione, de iure patron.* Pauin. *de potestate Capituli Sede vac. part. 2. q. 5. in fin.* Roch. verbo *ipse, vel is, quest. 20.* Lambertin. *d. art. 9.* quamvis contrarium teneat gloss. verbo *recipientem*, ad *fin. hic*, existimans procuratorem posse instituere dominum, cuius sententia poterit procedere quando dominus constituens legitime transfert in alium omnimodam & absolutam potestatem instituendi, vel presentandi, ita vt alius suo proprio iure instituere, vel presentare dicatur, prout in effectu illam explicat Abb. *d. num. 6.* Lambert. *d. q. 8. art. 11.* & dixi in *collect. ad illam gloss.* quod quidem est faciendum interueniente iusta causa concedendi, seu transferendi tali modo, ne aliàs fraus præsumatur, prout in specie aduertit Lambertin. *d. art. 9. num. 4. & d. art. 11. à num. 2.* Nec supradictæ opinioni refragatur quòd Romanus Pontif. Confessarium constituit, & quotidie absoluit ab illo, cui se subiicit, tradit gloss. singularis in *cap. sanè, il 2. de officio deleg. resoluunt Sor. in 4. dist. 18. quest. 4. art. 2.* Couar. in *cap. alma part. 1. §. 1. num. 5.* Nauar. in *cap. 1. in princip. num. 20.* & in *cap. placuit, num. 9. de penit. dist. 6.* Castr. *lib. 2. de iusta heret. puni. cap. 23.* Resp. enim text. Abb. *d. num. 6.* & latè per Nauar. *d. c. placuit à num. 15.*

In gloss. *Dantem ibi, sed quid si ipse conferret alij potestatem conferendi illam dignitatem, nunquid possit ab illo illam recipere, vt sic non videretur eam recipere à se ipso*, &c. In hac quest. gloss. in *presenti* arguit pro vtraque parte, primò pro negatiua, deinde pro affirmatiua, in eo tamen omnes conueniunt vt forma translationis attendenda sit, vt si is, qui ius conferendi habebat, in totum à se hanc facultatem in alium abdicauit donando illi, ita vt is, qui liberalitatem recepit, debeat suo nomine conferre, non nomine eius, qui in eum hanc facultatem transfudit, & tunc poterit ab illo eligi, quia ille tunc eligit suo proprio nomine, non vt minister, vel procurator alterius, & sic valida erit donatio facta donatori: si verò ius conferendi sit in alium translatum, vt in compromissarium, vel vt in procuratorem, & tunc ille non poterit eligere, vel presentare, vel illi conferre; cum enim ille ipsius vicem gerat, idque agere debeat nomine ipsius, cuius est compromissarius, vel procurator, quemadmodum ipse sibi conferre non possit, ita nec hoc ei licebit per ministrum suum. hanc distinctionem approbant omnes in *presenti* Ioan. Andr. num. 4. Butr. num. 8. *vers. quæro cum eadem gloss.* Anchar. *col. vltim. num. 6. vers. quærit gloss.* Zabarell. num. 7. *vers. tertio quæro*, Panormitan. num. 6. *vers. & in fine*, Imola, num. 5. *vers. in eadem gloss.* Anania num. 10. *vers. sic. item nota quod quis*, Guid. Papæ num. 3. *vers. quæritur ponamus.* Vnde iam colliges procuratorem constitutum à patrono non posse ipsum patronum presentare, vt per Flamin. *d. q. 17. n. 113.* Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 399.* quos refero ego ipse *d. alleg. 72. num. 87. vbi num. 9.* cum Lambertino, & Viuian. resoluo nec etiam substitutum à tali procuratore posse patronum, aut suum principale procuratorem presentare, & num. 399. alia inueniuntur in proposito non contentenda,

De Concessione præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

TIT. VIII.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Buttr. Panorm. Guid. Papæ, Durand. in *breviario aureo iur. Canon. fol. 91. verso*, Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum, fol. 174.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epistome Decretal. fol. 104.* Dan. Venator, in *analyfi methodica iuris Pontific. à pag. 387.* Goffred. & Hostiens. in *summa huius tituli.* Alexand. Cassan. & Analtas. Germon. in *paratitlis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. titulorum iuris Canon. Zypæ. in analytica positivi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 177.* nouiffimè Ioan. Honor. lib. 3. *sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Institutus scienter in beneficio viuientis est deponendus, & ab ecclesiastica communione depellendus, & num. 2.*
- 3 *Beneficia Sacerdotie vini impetrans excusatur à pœna si de eius morte fama percubuerat.*
- 4 *Sententia lata super beneficio ecclesiastico, an transeat in rem iudicatam ostenditur.*

CAP. Qui in viuorum. I.

Gelas. Papa.

- 1 **I**nstitutus scienter in beneficio viuientis est deponendus, & ab ecclesiastica communione depellendus. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Buttr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 122.* Alagona in *compendio iur. Canon. pag. 408.* remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 1. & ead. collect. 1. lib. 1. sub tit. de etate, & qual. cap. 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rebuff. in *praxi benef. tit. de reprobata beneficij viuientis impetratione*, Chald. Pereira de *renouat. emphyt. q. 5. num. 3.* remissiuè Nicol. Garc. de *benefic. p. 10. cap. 1. num. 41. & 42.* Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 13. in *princip.* vbi contra impetrantes beneficia viuientis aliæ pœnæ latæ sunt.
- 3 *Viniis Sacerdotibus, &c.* Si tamen de illorum morte fama percubuerat, excusatur à pœna imposita impetrantibus beneficia viuientium, vt per Mascard. de *probat. conclus. 1070. num. 2.*
- 4 In gloss. *Pellendis 2. ibi, transiit in rem iudicatam.* Vulgò notatur ad hoc quòd sententia lata super beneficio ecclesiastico transit in rem iudicatam, ita vt veritate comperta non possit postea retractari ad instar aliarum, ex reg. *l. post rem iudicatam, ff. de re iudic. cum vulgaribus*, sequuntur DD. *hic*, communis vt per Felin. a. num. 11. in *cap. lator, de re iudic.* Cou. de *sponsalib. p. 2. cap. ult. num. 12.* Socin. vbi limitat, *reg. 449.* Hippol. in *pract. §. ordine num. 8.* pro quibus expendi solet *cap. cum dilectus 32. in fine, de electione.* Sed contrarium intendunt Innocent. & alij relati per Felin. *vbi*

suprà, num. 14. ad fin. pro quibus maxime vrget, quòd sententia in causa matrimonij carnalis non ita in rem iudicatam transit quin veritate in contrarium comperta retractari valeat, *d. cap. lator*, vbi addidi, igitur idem dicendum videtur in causa spiritualis matrimonij, quod inter Ecclesiam & beneficiatum contrahitur, *cap. quoniam §. verò, vers. si verò, vt lite non contest.* præsertim, quia sicut sententia iniusta in causa carnalis matrimonij continet vitium per partes irremissibile, ex additis ad *d. e. lator*, ita etiam in causa beneficiati, cum non possint partes iustum titulum præstare in beneficio, quod absque canonica institutione obtineri nequit, *reg. 1. lib. 6.* Nec oppositum probat *d. cap. cum dilectus*, quia non agit de sententia diffinitiuâ super beneficio, aut electione, sed de interlocutoria super etate, quam iudex ad diffinitiuam vsque reuocare poterit, vt patet ex principio text. iuncta *gloss. ultim.* Nec etiam aduersatur glossa hæc, quia licet probet sententiam in proposito transire in rem iudicatam, non tamen dicit illam veritate postea comperta retractari non posse: obtinuit communis Doctorem explicatio vtramque opinionem sub distinctione defendi posse, ita vt prior procedat respectu illius, qui per sententiam succubuit, is enim amplius super retractanda sententia non auditur, & obstat illi exceptio rei iudicatæ: posterior verò procedat respectu victoris, cui per sententiam beneficium adiudicatur iniuste, siquidem contra hunc veritate comperta superior agere potest, & sententiam priorem retractare, text. qui sic communiter intelligitur, & summatur in *c. cum olim, de dolo*, sicut ea agere poterit tertius, quia rei iudicatæ exceptio his personis non obstat cum quibus lis præcedens agitata non est, ex *reg. l. 3. & l. 4. ff. de except. rei iudic.* ita distinguunt Abb. in *c. cum Bertoldus num. 28. de re iudic. & in d. cap. cum olim, num. 6.* Rot. *decis. 17. de re iud. in amic. & alij*, vt per Felin. *vbi supra*, Couar. *d. loco.* Sicul. qui communem testatur, in *cap. ad audientiam 2. num. 54. de rescript.* cuius differentia ratio illa videtur, quòd in priori membro respectu illius, qui succubuit, & in ipsius præiudicium sententiæ vitium remissibile est, ab eodem quippe, qui potuit absque peccato sententiæ parere, & pendente lite renuntiare iuri suo, argum. *cap. 2. ibi, renuntiauit, de in integ. restit. cap. 2. ibi, lite pendente cedant, vt lite pendente*, communis, vt per Couar. *vbi supra, num. 14.* Boër. *decis. 206. à num. 2.* id quod secus est ex parte victoris pro quo iniusta sententia profertur, is etenim veritatis confcius non potest vti huiusmodi sententia, & præteritum illius beneficium retinere, vel acquirere in quo iustum titulum non habet, qui consensus etiam expressus colligantis, qui succubuit, licet sufficiat ad ipsum excludendum, non sufficit vt anus iuste acquirat, vel retineat deficiente canonica institutione, quam sententia non tribuit, sed declarat, *l. sicuti §. sed si ff. si seruitus vendicetur*, iuuat *cap. olim, de rescript.* & quæ ex illo notat *gloss. ult. in cap. 1. de eo, qui mittitur in 6.* recepta communiter, vt per Felin. in *d. cap. olim à n. 10.* ac subinde in proposito non procedit æquiparatio, & argumentum de matrimonio carnali ad spirituale propter diuersam rationem, cum in illo detur vitium irremissibile ex vtraque parte, vt per Abb. *d. num. 9.* & præcitatos: & hinc est quòd confessio partis in causa beneficiati excludit consententem, & sufficit vt contra illum sententia profertur, text. iuncta *gloss. verbo constituit in cap. post electionem, inf. hoc tit. vbi DD. Præpos. num. 5. in cap. super eo, de eo qui cognauit consang.* secus tamen est in matrimonio carnali, *d. cap. super eo.*

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia non vacantia concedi, vel promitti non debent, & cum vacauerint concedenda sunt infra sex menses, quibus elapsis de Episcopo ad Capitulum, & e contra, demum ad proximum superiorem deuoluitur collatio.
- 2 Beneficia Ecclesiastica nulla danda, aut promittenda antequam vacent.
- 3 Prohibitiones varia expectatiuarum ad beneficia vacatura referuntur, & num. 4.
- 5 Officia temporalia an promitti possint antequam vacent, ostenditur.
- 6 Prouidere debent beneficia vacantia ij ad quos prouiso spectat intra sex menses, alias collatio deuoluitur ad Superiorem, vt num. 7.
- 8 Papa statim quo lapsus est primum semestre concessum Ordinariis ad prouidendum de beneficiis vacantibus potest conferre.
- 9 Beneficia deuoluta lapsi semestri concessio Ordinario ad conferendum non dicuntur de nouo vacare.

CAP. Nulla. II.

Ex Concil. Lateranens.

1 **E**cclésiastica ministeria, & beneficia Ecclesiæ non tribuantur neque promittantur antequam vacent, ne mors proximi desideretur, quia expectatio futuræ successionis etiam apud Gentiles fuit prohibita. Item si Episcopus debet conferre, & intra sex menses non confert, deuoluitur collatio ad Capitulum, & si uterque est negligens, ad Archiepiscopum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 122.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 408.* remissius Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* defumitur ex Concil. Lateranens. sub Alexand. III. cap. 8. refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretum. lib. 3. tit. 8. cap. 2.*

2 Promittantur antequam vacent, &c.] Notatur ad hoc quod nulla ecclesiastica beneficia cuiquam danda, aut promittenda antequam vacent, ne desiderare quis mortem proximi videatur, vt per Flamin. de *resignat. lib. 6. q. 4. num. 104.* Nicol. Garc. de *benef. p. 10. cap. 1. num. 1.* Valer. Reginald. in *praxi fori poenitens. lib. 30. tract. 1. num. 247.* & corroboratur noua dispositione Concilii Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 19.* & faciunt dicta per me de *offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 72. à num. 3.*

3 Intellige de inferioribus à Papa Prælati, hi enim expectatiuas ad beneficia vacatura principaliter concedere non possunt pro modo, & varietate temporum, & prohibitionum de hac re loquentium; quæ quidem prohibitiones ad quatuor classes reducantur. Prima prohibitio fuit Alexand. III. in Concilio Lateranens. de quo in *hoc text.* & per hanc inductum fuit, ne quis posset alteri promittere in individuo certum beneficium alicuius viuentis, & ita iuxta hanc primam prohibitionem si beneficium vacaturum certi hominis non esset, sed incerti, poterat ex iusta causa promitti ex rei natura, & ad ius iuris Civilis, super incertorum hominum hæreditatibus, de quo in *l. 3. §. de illo. ff. pro socio.* nam licet priora huius textus verba, vt potest vniuersalem negatiuam continentia, significare videantur agere de promissione cuiuslibet etiam incerti beneficii, tamen posteriora eius verba, *ibi, mortem proximi, & ibi, in cuius locum, &c.* & insuper si-

mililitudo *ibid.* adducta de improbata futura successione certi hominis viuentis iuxta *legem ultimam, C. de pactis, cum similibus,* satis euincunt agere solum de certo beneficio, idque propter maiorem captandæ mortis alienæ occasionem, quæ in his terminis ab improbis hominibus periculosiùs sumi poterat.

Ceterum quia occasio prædicta, maximè crescente hominum malitia, poterat, licet non tam probabiliter, adesse etiam vbi beneficium vacaturum in genere promittitur, inducta postmodum fuit secunda prohibitio per Innocentium III. alterius Concilii Lateranens. auctorem, *relata in cap. dilectus, 19. vers. cum ego, de prabendis. ibi, & vacaturam expectare, &c. & in cap. accedens 14. hoc titulo, & per eam interdicta fuit promissio, & collatio beneficii vacaturi etiam in genere, interim tamen eo tempore adhuc licebat vacaturum beneficium promittere sub ea forma, cum potuero, vel cum facultas sese obtulerit, vt constat ex dicto *cap. accedens,* donec Bonifacius VIII. in *c. 2. hoc titulo lib. 6.* ne etiam in hunc modum aperiretur via contra prædictum Concilium Lateranens. & contra prædictam eius rationem, ac alias, quæ ab eodem Bonifacio VIII. *ibid.* exprimuntur, interdixit hanc ultimam promittendi formam, & hæc fuit tertia prohibitio.*

Altera prohibitio emanauit, per quam prohibitum fuit ne alicui particulari concederetur, vt resignatione beneficiorum, etiam liberæ recipiat, & illa valeat idoneis etiam personis conferre, vt habetur in *cap. deliberatione, §. prohibemus, de offic. legati lib. 6.* limitando tamen in resignationibus, & collationibus ex causa permutationis, vt post alios resoluunt *ibid.* Anch. *num. 2.* Franc. in *principio,* & Domin. *num. 7.* hanc tamen prohibitionem decisioni huius textus non debes ira tribuere, vt existimes eam nouiter per illum inductam fuisse, licet enim vtatur verbo, *prohibemus,* iuris noui aliquoquin inductio, tamen aliud postulat materia de qua *ibi,* vt potest iam antea in effectu prohibita per textum in *cap. constitutus 11. hoc titulo,* iunctis resolutionibus Doctorum *ibid.* maximè Panormitani à *num. 5.* & glossæ *verbo cuiusque, in fine, in d. §. prohibemus, vbi Franch. à num. 2. & Domin. à n. 6.*

Vtrum autem decisio huius text. procedat in officiis temporalibus, quæstio est inuestiganda, in qua breuiter negatiuè respondendum, illa enim posse Regem promittere in tempus, quo vacauerint, tenent Melch. Phæbos *Lusitan. decis. 2.* quem refert parens meus in *comment. ad Ordin. Regis Lusitan. lib. 2. tit. 98. in fine,* Dicac. de Britto in *suo responsio pro Comite de Salinas, quest. 1. num. 11.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 5. cap. 818. num. 38.* non obstante opinione contraria Socini, quem refert, & sequitur Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallie, tit. vt beneficia ante vacat. art. 1. gloss. 2. ad med. dum æquiparat officia, & beneficia ad effectum, vt nõ possint impetrari ante vacationem.* Et demum quod prohibitio huius text. loquatur solum in beneficiis ecclesiasticis, tradunt Cabed. de *parronat. Regia Corona, cap. 15. num. 15. & 20.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 1. q. 1. art. 6. col. 3. post princ.* quicquid aliter sentiat Valasc. *conf. 108. n. 28. tom. 2.*

Sed infra sex menses, &c.] Notatur ad hoc quod de beneficiis vacantibus prouidere debent ij, ad quos prouiso spectat, infra sex menses, vt per Aloyf. Ricc. in *praxi aurea resol. 184. num. 1.* latè Nicol. Garc. de *benef. part. 10. cap. 2. à princip.* quos refero ego ipse de *offic. & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 58. n. 1.* vbi *num. 2.* amplio ad omnia beneficia, quamuis sint in Cathedralibus, & aliis Ecclesiis tam secularibus, quam regularibus constituta, & ad hospitalia, quæ conferuntur

tur in titulum beneficij, Vincent. Filliuc. tom. 3. tract. 41. cap. 4. num. 171. vbi ait quòd hic text. habet locum in collatione libera, non verò in necessaria.

- 7 Si autem Episcopus, &c.] Notatur ad hoc quòd si Episcopus, vel is, ad quem spectat collatio, infra sex menses non disposuerit, collatio deuoluitur ad superiorem, vt per Rebuff. in praxi beneficij. tit. de deuolut. n. 7. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 27. Chald. Pereira resp. 3. pro Alphonso de Penharanda, num. 2. Erasmi à Cochier de iurisdic. Ordin. in exemptis. part. 4. q. 30. num. 3. Nicol. Garc. d. part. 10. cap. 3. num. 10. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia, §. 2. in princ. vbi dicit pro maiori parte hodie ab Episcopo ad Archiepiscopum, & statim ad Papam fieri deuolutionem, & Mantici. decis. 260. num. 2. dicit deuolutionem deberi probari gradatim de inferiori ad proximum superiorem per sex menses. In exemptis tamen immediatè Papæ subiectis deuolutio fit immediatè ad Papam, vel Legatum de latere, vt per multos, quos refert, & sequitur Erasmi. à Cochier d. q. 30. num. 5. & ego ipse d. alleg. 58. num. 14. Illud in præsentiarum aduertendum est quòd Papa statim quo lapsus est primum semestre potest prouidere, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 3. proem. num. 5. & beneficia deuoluta lapsu semestri concessio Ordinario ad conferendum non dicuntur de nouo vacare, idem Gonzal. gloss. 15. §. 2. num. 10. & 21. vbi gloss. 24. à num. 78. quærit si Cardinalis collator non contulit beneficium, quòd vacauit in mense aliàs Apof. infra sex menses, ita quòd locus sit deuolutioni ad superiorem, iuxta text. in presentiarum, an tunc possit conferre Archiepiscopus, qui Cardinalis non est, seu alius, ad quem de iure competit deuolutio, an verò solus Papa, tanquam beneficium referuatum, ita vt Archiepiscopus, aut alius, cuius manus ligat referuatio, reg. 8. aliàs 9. conferri non possit? vide apud eum.

C A P. Relatum. III. Alex. III.

- 1 Beneficium vacans est conferendum, non obstantè appellatione illius, qui beneficium promissum fuit antequam vacaret. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 123. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 409. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Antonin. August. collect. 1. Decret. lib. 2. sub tit. de appellat. cap. 39. & est post Conc. Lateran. part. 47. cap. 7.
- 2 In gloss. Appellationis. ibi, quia ex tali promissione nihil iuris acquiritur, &c. Quamuis enim ordinarius collator, vel patronus in habitu habeat ius præsentandi, illud tamen non habet in actu nisi à tempore vacationis, Duen. reg. 279. & ideo promissio facta per patronum de beneficio vacaturo, per mortem beneficiarij non conualefcit, Chald. Pereira de potest. nomin. c. 10. num. 2. quem refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 72. num. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbenda afficitur per præsentationem mandati, dato executore ad prouidendum, ita quòd collatio alteri facta non teneat.
- 2 Papa ad vacaturam beneficia ius tribuit.
- 3 Papa ad beneficia vacatura expectatiuas licitè concedit.
- 4 Verbum, inuestitura, quid significet, ostenditur.
- 5 Mens & ratio statutum in rescriptis attendenda.
- 6 Princeps super iure positiuo dispensat.

- 7 Beneficiarius postquam per sententiam fuerit priuatus, fructus postea perceptos non facit suos.

C A P. Proposuit. I V.

Innocent. III.

Papa quando mandat vt prima vacatura præbenda cum Canonicatu detur alicui, & assignat executorem, qui præsentat litteras collatori, beneficium intelligitur ita affectum quòd si vacet & alteri conferatur, collatio fit annullanda, & sic tanquam adhuc vacans conferendum est nominato à Papa, qui cum sit supra ius, potest contra illud dispensare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 124. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 409. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 11.

In Ecclesia vestra proximo vacatura, &c.] Notatur 2 ad hoc quòd Papa ad vacatura beneficia ius tribuit, vt per Nicol. Garc. de benefic. part. 10. cap. 1. num. 3. Potest 3 enim ad beneficia vacatura expectatiuas licitè concedere, vt probat text. in cap. 2. de præb. lib. 6. vbi Franch. num. 1. & 6. Domin. num. 2. Dec. in cap. ex parte in 1. num. 1. de offic. deleg. Prob. ad Monach. in cap. 3. num. 3. cod. tit. lib. 6. Palat. in introduct. rubr. de donat. inter virum, & uxorem, à num. 7. Nauar. in cap. si quando princ. à num. 4. de rescript. Rebuff. in concord. tit. de mandatis Apof. §. 1. sub verbo Romanus Pont. Cabed. de patronat. Regia Corona cap. 15. num. 6. Mandos. de signatura gratia tit. regressus, & accessus, pag. vit. vers. non tamen, & tit. coadiutoria, vers. si tamen Papa, & tit. expectatiua, in princ. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 32. vers. Verum enim. Secus autem est in inferioribus prælatis, vt dixi ad cap. 2. sup. hoc tit.

Per annulum inuestiuit.] Notatur ad hoc quòd inuestitura, vox dicitur comprehendens quamlibet possessionem, non solùm si iure feudis, sed etiam electionis, vel simili apprehendatur, vt per Menoch. conf. 2. num. 269.

Intentionis nostra non sit, &c.] Notatur ad hoc quòd 5 in rescriptis statutum mens, & ratio inspicienda, vt per Tiraq. in l. si unquam, verbo libertis, num. 55.

Supra ius dispensare.] Notatur ad hoc quòd Princeps super iure positiuo dispensat, vt per Cou. lib. 3. var. cap. 6. num. 1. vers. secundo, Menoch. conf. 157. n. 11. Et Papa in omnibus legibus, & statutis Conciliorum etiam generalium dispensare potest, Sayr. in clari Regia lib. 3. cap. 10. num. 6.

In gloss. Vacare, ibi, quòd per sententiam statim perditur dominium. Notatur ad hoc quòd postquam beneficiarius per sententiam fuerit priuatus, fructus postea perceptos non facit suos, quia iam non habet titulum canonicum, sed magis beneficium videtur vacare, vt per D. Barbof. in l. dinortio, §. fin. p. 2. n. 48. ff. soluto matrim.

S V M M A R I V M.

- 1 Semestre ad eligendum, seu conferendum à iure præfixum non currit legitime impedito, nec incipit currere nisi à die notitiæ vacationis.
- 2 Corporis deformitas sæpè deformitatem animi offendit.
- 3 Suspendus beneficia conferre non potest.
- 4 Intrusus dicitur, qui spretu superioris auctoritate beneficij possessionem inuadit.

- 5 Donationem exercet collator.
- 7 Confirmatio, qua in forma communi expeditur, non validat id, quod ex se nullum est.
- 8 Culpa ad casum non ordinata considerabilis non est.
- 9 Excommunicato sua culpa non imputatur, quod non possit conferre, nec ei currit tempus sex mensium datum à iure ad beneficiorum collationem faciendam.
- 10 Excommunicatione durante non currit tempus patrono ad presentandum.
- 11 Semestre tempus datum Ordinariis ad conferendum computari debet secundum Kalendarium, & de momento ad momentum.
- 12 Semestre tempus datum Ordinariis ad conferendum est à tempore vacationis numerandum, & currere incipit ab eo tempore, quo scire potuit, vel debuit Episcopus.
- 13 Confirmatio facit res maioris auctoritatis.

CAP. Quia diversitatem. V.

- T**EMPUS sex mensium in vacatione beneficij pro collatione incipit à die notitiæ, non à die vacationis, nec currit quando collator est legitime impeditus, putà si sit suspensus, non obstante confirmatione collationis alicui in Sede Apostol. facta in forma communi, secus si in forma speciali. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Anch. Henric. Panorm. Guid. Papa, Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 124.* Alagona in *compedio iuris Canonici, pag. 409.* remissive Casal. in *annor. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 2.*
- D**IVERSITATEM corporum sæpe diversitas animorum ostendit.] Notatur ad hoc quòd deformitas corporis sæpe deformitatem animi ostendit, vt per Tiraquell. ad l. 2. *comm. gloss. 1. p. 2. num. 55.* Elcob. de *ratiocin. cap. 32. num. 1.* & in pulchro corpore sæpe pulchra residet anima, vt dicebat Cyn. quem refert Alexand. *conf. 209. incip. Ponderatis num. 10. vers. dictum verò iunonis lib. 6.* Nam species corporis simulachrum est mentis, figurâque probitatis, Matthæ. de Fano de *modo studendi cap. 30.* Thom. Act. de *ludo sacchorum, quest. 5. num. 26.* Ceuall. *communium contra communes, q. 248. num. 13.* Vide alia quæ ad hoc propositum dixi de *offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 42. num. 2. cum seqq.*
- T**EMPUS suspensionis ipsius, &c.] Notatur ad hoc quòd suspensus beneficia conferre non potest, vt per Anton. Rice. in *tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existens, lib. 4. cap. 3. num. 7.* vbi num. 8. cum Rebuff. in *cap. postulasit num. 16. vers. idem quando, de cleric. excomm. minist.* extendit, vt procedat non solum quando suspensio est specifica à collatione beneficiorum, sed etiam si sit ab officio tantum, quia hoc sufficit ad hoc, vt impediatur tantum conferre.
- P**RÆTER eius auctoritatem se intruserunt.] Notatur ad hoc quòd intrusus dicitur, qui præter superioris auctoritatem beneficij possessionem inuadit, vt per Camill. Borrell. in *summa omnium decisionum, tit. 20. num. 85.*
- A**D donationem eius spectantes.] Ergo donationem exercet collator, vt per Cosm. in *pragmat. sanction. tit. de collat. fol. 135. vbi Bald. Pereira de potest. eligendi, cap. 6. num. 14.*
- A**D eas resignandas monitione, &c.] Ergo coguntur ad resignandum præbendas, qui tempore suspensionis Archiepiscopi Eboracen. & postea absque eius auctoritate se intruserunt in illis, vt per Flamin. de *resignat. benef. lib. 3. q. 18. num. 36.*
- S**UB forma communi, qua confirmat, &c.] Notatur ad

hoc quòd confirmatio, quæ in forma communi expeditur, non validat id, quod ex se nullum est, sed solum actui valido robur præstat, vt per Molin. de *primog. lib. 2. cap. 7. n. 7.* Card. Tulch. *tom. 2. litt. C. concl. 705.* Cabed. *Lusit. decis. 1. num. 4. part. 2.*

Vi tempus suspensionis in sex mensibus, &c.] Ergo culpa ad casum non ordinata considerabilis non est, vt per Menoch. de *arbitr. casu 182. num. 59.*

Esi fuerit sua culpa suspensus, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicato sua culpa non imputatur, quòd non possit conferre, nec ei currit tempus sex mensium datum à iure ad beneficiorum collationem faciendam, vt per Roch. de *iurepatron. verbo competens, num. 23.* Couar. in *Clem. si furiosus, part. 3. in princ. n. 4.* Perez ad *tit. 8. in princ. lib. 8. Ordin. pag. 205.* qui etiam tenent decisionem huius text. procedere in impedimento iuris, in quo tollendo nulla fuit culpa, vel negligentia, & culpa in casu huius text. minime imputatur ad euentum postea sequutum, quia ea fuit admodum remota, & mediata.

Amplia, vt durante excommunicatione patrono non currat tempus ad presentandum, sicuti non currit libero collatori, Rot. in *Placentina Parochialis de Malpartida 23. Ianuar. 1615.* coram Card. Verospio. Nec refert si dicatur quòd impedimentum proueniens ab excommunicatione regulariter procedit ex culpa excommunicati, quo casu non solet excusare, l. 2. §. *ult. ff. si quis caut.* cum aliis per Tiraquell. de *retractu lig. §. 35. gloss. 4. num. 28.* quia respondetur quòd obiectum bene procedit quando culpa est ordinata ad impedimentum, secus quando non est ad illud ordinata, vt declarant Butr. *hic num. 17. vers. & alij dicunt, Anchar. num. 15. vers. Composcellanus, Abb. num. 11. & 13.* subdicens quòd ad istum effectum requiritur quòd culpa sit causa immediata impedimenti, Surd. *decis. 262. num. 6. & 16.* Colliguntur hæc ex Anton. Rice. *d. lib. 4. cap. 4. num. 11.* vbi num. 12. ampliationem huiusmodi limitat quando excommunicatus esset in mora petendi absolutionem. Et quòd tempus non currat impedito, tradunt Doctores per me citati in *tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 116. num. 1.* quibus addo Salgado de *proteci. Regia tom. 1. p. 2. cap. 13. n. 253.* & quòd impeditus non dicitur negligens, Staphil. de *luteris gratia expect. tit. de variis modis, Salgado. d. cap. 13. num. 255.* Qualia autem dicantur legitima impedimenta, vide Mascard. de *probat. concl. 884.* Menoch. de *arbitr. casu 118.* Paris. de *resign. lib. 11. q. 13.*

SEMESTRE autem tempus.] Quòd computari debet secundum Kalendarium, & secundum quod menses occurrunt, & iacent per totum circulum anni, & quòd deficit de primo mense, accipiendum est de vltimo, ita gloss. *verbo mensem in cap. quam sit, de elect. lib. 6.* Sanch. de *matrim. lib. 2. disp. 24. num. 15.* Nicol. Garc. de *benefic. p. 10. cap. 2. num. 42.* Gonzal. ad *reg. 8. Cancel. gloss. 11. m. n. 7. & 8.* quos refero ego ipse de *offic. & potest. Episcop. part. 3. alleg. 58. num. 9.* Quæ quidem computatio à momento ad momentum est facienda, idem Garc. *d. cap. 2. num. 43.* Vnde Rota in *vna Civitatis Castellane 18. Iunij 1557.* coram D. Quiroga censuit in sex mensibus datis Ordinariis ad conferendum computari diem tetmini, refero ego ipse *d. alleg. 58. num. 5.*

Sed notitia ipsius, &c.] Notatur ad hoc quòd tempus sex mensium datum ad conferendum, est à tempore scientiæ vacationis numerandum, vt per Tiraquell. de *retractu lig. §. 35. gloss. 4. à princ.* Zerol. in *prax. Episc. p. 1. verbo Insipatronicus, §. 8. dub. 1.* Azor. *insit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 26. q. 10.* Chald. Pereira de *renouat. emphyt. q. 6. num. 24.* Gonzal. ad *reg. 8. Cancel. gloss. 6. num. 132.* Nicol. Garc. *d. cap. 2. num. 15. & 27.* Flores de

Mena var. lib. 1. g. 3. num. 6. Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 184. n. 1. Cardin. Caualer. decif. 489. num. 2. Rota apud Seraph. decif. 702. tenuit tempus sex mensium datum Ordinariis ad conferendum parochiales ad eorum collationem spectantes per Bullam Pij V. quæ dicit à die vacationis, intelligi à die vacationis notæ, & decif. 380. eodem modo censuit tempus quatuor mensium concessum Ordinariis ad collationem faciendam de beneficiis curam animarum habentibus, aliàs Sedi Apost. referuatis, non currere nisi à die notitiæ vacationis habitæ. Quod quidem semestre tempus currere incipit ab eo tempore, quo scire potuit, vel debuit Episcopus, Rot. apud Farinac. decif. 323. n. 1. part. 1. in recent. & apud Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 28. & 29. considerata per iudicem beneficij qualitate, vacationis modo, & temporis illius longitudine, ac distantia locorum, Seraphin. d. decif. 380. n. 4. Nicol. Garc. d. cap. 2. num. 31. Aloyf. Ricc. d. resol. 184. n. 2. & vide per me tradita d. alleg. 8. num. 5. & 6. In dubio autem quoad hunc effectum non præsumitur scientia, sed ignorantia, Mohed. decif. 4. n. 2. de probat. Caualer. decif. 489. num. 3.

³ In gloss. Forma. ibi, per confirmationem fit maioris auctoritatis. Notatur ad hoc quòd per confirmationem fit res maioris auctoritatis, vt per Bernard. Græuæ. ad præbendam Camera Imper. lib. 2. concl. 1. num. 5.

¹⁴ In gloss. Præter. ibi, item argumentum est hic, &c. Notatur ad hoc quòd si decedat clericus habens bona patrimonialia sine hærede, ex testamento, vel ab intestato, non succedit fiscus Papæ, sed eius Episcopus pro sua Camera, vt per Perez l. 2. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 372. Peregrin. de iure fisci, lib. 1. tit. de iis qui iura fiscalia habent, num. 104. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 17. num. 119.

etiam, vt non procedat in possessione beneficij generaliter, vel specialiter referuati ex prouisione inferioris à Papa. Quare Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. primo, num. 64. & 65. bene aduertit in terminis huius text. non fuisse declaratam gratiam subreptionem, ex eo quòd verè beneficium non vacaret, vacando de iure, sed quia non fuit facta mentio de possessione, seu detentione alterius de facto, quæ taciturnitas poterat forsitan retrahere Papam, vel saltem tardiozem, & difficiliozem reddere super concessione dictæ gratiæ.

Cum Præpositura illa non vacaret de facto.] Notatur ³ ad hoc quòd quamuis primum beneficium vacet ipso iure per affectuionem secundi, quandiu tamen non dimittitur illius possessio, sed potius continuatur ab eodem, qui secundum beneficium fuit affectuatus, tunc non dicitur vacare de facto, quia de facto est semper occupatum, vt per Gonzal. d. §. 1. num. 4.

Possessio plus habet facti, quam iuris.] Ergo in possessione factum est principalius, quod expresse tenent Ciuac. ad l. denique 19. col. 55. ff. ex quibus causis maiores, & Anton. Fab. in rationali ad eand. l. lit. D. pag. mibi 693. & mouentur, quia in quolibet composito illud semper præcipuum, & principalius censetur, quòd magis præualet, & principalius operatur. l. quaritur, ff. de statu hominum, notant nostri in cap. quod in dubiis, de consecrat. Eccles. factum autem, id est, insistentia rei principalis videtur operari, ius verò concurrere solum concomitanter, cadiuando scilicet, & fouendo factum illud. Verùm constat aliquando non semper factum principalis operari in possessione, sed ius, ex l. possessio 49. ibi, plurimum ex iure mutatur, ff. de acquir. possess. quare gloss. hic verbo plus habet facti, & gloss. 1. in reg. sine possessione, de regulis iuris in 6. (quas receptas communiter testantur Cou. in reg. possessor. p. 2. in initio, n. 3. & §. 1. n. 6. Anton. Gom. l. 45. Tauri, à n. 17. Philip. de fictionib. p. 1. cap. 5. Medic. de definit. p. 2. definit. 67. n. 8. Marien. l. 8. gloss. 1. num. 8. tit. 7. lib. 5. nouæ recop.) constituunt, & distinguunt triplicem, aut quadruplicem possessionis modum, aliam enim esse inquirunt, quæ plurimum habet facti, & parum iuris, aliam, quæ plurimum habet iuris, & minimum facti, aliam quæ plurimum habet iuris, & facti, aliam, quæ plurimum habet iuris, nihil facti, & fuit doctrina Bart. in l. si is qui pro emptore à num. 10. ff. de vsucap. quem alij ibi sequuntur communiter, teste las. num. 2. Crot. num. 3. Petr. Greg. synag. iuris lib. 1. cap. 13. num. 15. Peregr. var. lib. 3. n. 16. explicantes possessionem, quæ habet plurimum facti esse illam, quam quisque per seipsum acquirit, & retinet, vt in hoc text. & in d. l. denique, ac subinde inferunt postliminio non contineri. Possessio, quæ habet plurimum iuris, & minimum facti est illa, quæ per seruum, vel filiumfam. ex causa peculiari ignorant acquiritur, iuxt. text. in l. 1. §. item acquirimus, & in l. quod seruus 24. cum aliis, ff. de acquir. possess. & in l. Labeo, ff. de vsucap. & de hac agit text. in d. l. possessio, quæ probat quòd possessio plurimum ex iure mutatur, & ideo inferunt postliminio contineri, iuxta text. in l. iusto 44. §. vlt. ff. de vsucap. Plurimum iuris, & facti habere dicitur possessio, quæ per procuratorem, vel aliam personam, vel etiam per filium ex causa non peculiari acquiritur, iuxta text. in l. 1. C. de acquir. possess. factum enim ibi reperitur filij, vel serui, vel alterius personæ, multum etiam operatur iuris dispositio, vt indicant verba eiusdem l. 1. ibi, tam ratione utilitatis, quam iurisprudencia. Plurimum iuris, & nihil facti eam habere inquirunt quæ legis ministerio transfertur, absque facto eius, cui acquiritur,

S V M M A R I V M.

- 1 Litteræ ad beneficium impetratæ, quæ de alterius colorata facti possessione non faciunt mentionem, inualida sunt.
- 2 Possessio colorata alterius narranda est, si quis eam in beneficio obtinet.
- 3 Beneficium de facto vacare non dicitur interim quòd non dimittitur possessio primi beneficij vacantis ipso iure per affectuionem secundi.
- 9 Possessio plus habet facti quam iuris.

C A P. Cùm nostris. VI.

¹ Beneficium quando vacat de iure, & non de facto, vt. g. si dignitas conferatur Episcopo, & aliquis impetrat litteras vt sibi conferatur, non faciendo mentionem quòd de facto non vacet, litteræ dicuntur subreptitiæ, nec valent, quia non faciunt mentionem de colorata possessione; compellitur tamen Episcopus relinquere dignitatem nisi monstrat dispensationem. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butt. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 124. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 410. remissiuè Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 3.

² Eo quòd per falsi, &c.] Notatur ad hoc quòd narranda est alterius colorata possessio, si quis eam in beneficio obtinet, vt per Menoch. de arbit. casu 201. num. 139. latè Nicol. Garc. de benefic. part. 10. cap. 1. n. 48. vbi num. 49. limitat in prouisione facta Motu proprio, qui excludit subreptionem, & num. 51. limitat Barbof. Collect. Tom. 1. I.

vt in constituto, iuxta l. quod meo, in princ. ff. de acquir. possess. & in pluribus aliis casibus, quos late prosequitur Rebuff. in praxi tit. de materiis possess. Gilchen de præsript. part. 2. memb. 3. cap. 11. cum seqq. Peregr. var. lib. 4. fere per totum.

- 5 In gloss. Non vacaret de facto, ibi, sed non est ita. Notatur ad hoc quod de rescripto, seu commissione nulla necessariò faciendà est mentio, vt per Chald. Pereirã de potest. elig. cap. 5. num. 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium vbi constitit collatum fuisse per habentem potestatem, non debet possessio per exceptionem abinuationis, & renunciationis retardari.
- 2 Beneficij collatio est quadam liberalis donatio.
- 3 Capituli appellatione non comprehenditur caput principale ipsius, nisi specialiter nominetur.
- 4 Episcopus extra propriam diocesim iurisdictionem voluntariam exercere, & beneficiorum collationem facere potest.

CAP. Post electionem. VII.

1 **D**ignitas, quæ re vera non vacat, non potest alteri conferri, & eius possessio illi, qui habet beneficium, non debet retardari prætextu exceptionis, quod abintrauerit, vel renuntiauerit. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 125. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 140. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & Casal. in annot. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 4.

Notari solet hic text. ad hoc quod in beneficiabilibus datur multiplicatio titulorum, vt per Abb. in præfenti, num. 4. Rot. in Mutinen. plebis, seu iurisdictionem. 27. Iunij 1625. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, & ratione illorum potest quis se defendere, licet ex vtroque titulo non possit agere, vt in cap. vt quis duas, de elect. lib. 6. vt bene declarat Abb. d. n. 4. Lap. alleg. 132. num. 2. Roman. conf. 433. num. 7. Felin. in cap. in nostra, num. 2. de rescr. Dec. in cap. bona n. 1. de appell. ad idem est text. in cap. constituens, si 1. de rescrib. & in cap. ex litteris, de rescr. in integ. Cassad. decis. 2. 1. super reg. & secundum Felin. in cap. in nostra, num. 2. vers. intellige, de rescript. hic text. habet locum in gratiis diuersis, non autem in contrariis, quia ad effectum vt intret illius dispositio, sufficit quod duplex titulus tendat ad eundem effectum, scilicet ad collationem beneficij, secus si ad diuersos, seu contrarios effectus in eadem persona, Roman. conf. 350. num. 13. vers. quoad secundum, vbi quod habens titulum in beneficio conferentem ius in re, si postea impetrat commendam, desinit habere illum primum titulum conferentem ius in re, quia titulus commendæ non est illi conformis quoad effectum cum conferat solum decentationem, & differant effectualiter in multis, & in istis terminis tituli dicuntur contrarij, sequuntur Felin. in d. cap. in nostra num. 2. vers. secundo intellige, Selua de benefic. in part. 3. quæst. 20. col. pen. vers. istud est limitandum, optimè Rot. in d. Mutinen. plebis.

2 **Provia liberalitate.** Ergo collatio beneficij est quadam liberalis donatio, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. num. 246. vers. secundò, & alios citatos ad cap. quia diuersitatem 5. super verba, ad donationem eius spectantes, sup. hoc tit.

De Decano mentio, &c.] Notatur ad hoc quod appellatione Capituli non comprehenditur caput principale ipsius, nisi specialiter nominetur, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 33.

Eboracen. Archiepiscopus, &c.] Notatur ad hoc quod Episcopus extra propriam diocesim iurisdictionem voluntariam exercere, & beneficij collationem facere potest, vt per Couar. lib. 3. variarum cap. 20. num. 8. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 62. n. 2. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 127.

S V M M A R I V M.

- 1 Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere quam citò se facultas obtulerit.
- 2 Maioratus viuo possessore an sequens petere possit vt declaretur morte illius maioratum ad se pertinere.
- 3 Canoniam non debet esse sine præbenda vbi in Ecclesia extant præbenda.
- 4 Turpitudinem suam allegans nemo est audiendus.

CAP. Cùm super. VIII.

Recepto in Canonicum tenetur Capitulum prouidere quam citò se facultas obtulerit. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Cened. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 126. Alagona in compend. iur. Canonici, pag. 411. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 5.

Vt tibi quam citò se facultas, &c.] Quia ad ius futurum ex præfenti obligatione sine causa quis agere non potest, idè Canonici, de quo in hoc text. petiit vt quam citò se facultas obtulerit præbendale beneficium in Tridentina Ecclesia sibi conferatur, quia iam præbenda vacauerat, & alteri fuerat collata, vnde ne in posterum illuderetur iuste petiit, vt sibi adiudicaretur proxima vacatura, quandoque legitime erat electus in Canonicum, ita Cened. ad Decretal. collect. 10. num. 3. vnde num. 2. arguit ad quæstionem illam an viuo possessore maioratus sequens possit petere vt declaretur morte illius maioratum ad se pertinere: in qua negatiua pars verior est, nisi possessor viuis in alium transferat, vel dissipet bona maioratus, pro cuius tamen quæstionis decisione vide Greg. l. 1. verbo en el tiempo tit. 2. p. 3. Pinel in l. 1. C. de bonis mater. part. 3. num. 78. Xuar. alleg. 4. Anton. Gomez l. 40. Tauri num. 79. Thesaur. Pedem. decis. 151. Molin. de primog. lib. 1. cap. 16. & lib. 3. cap. 14. Sarmien. select. lib. 1. cap. 2. & lib. 7. cap. 6. Pelacz de maior. in initio part. 2. ex n. 64. & part. 4. q. 34. ex num. 1. Spin. in speculo testam. gloss. 19. num. 66. Anton. de Padil. in l. 1. C. de fideicom. ex n. 30. Perez l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordinam. pag. 591. Gam. Lmst. decis. 6. num. 6. & decis. 202. num. 3. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 47. num. 13. cum seq. Gutier. conf. 13. n. 1. Molina de iustit. tract. 2. disput. 639. Valasc. consult. 184. num. 19. cum seq. D. Barbosa in l. non potest videri, num. 16. cum seqq. ff. de iudic.

Non debeat cavere præbenda.] Notatur ad hoc quod canoniam non debet esse sine præbenda, vbi in Ecclesia extant præbendæ, vt per Rot. decis. 33. de rescript. in nouis, Franc. Marc. Delphin. decis. 1272. num. 1. part. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 1. num. 16. & 17. Monet. de dist. quotid. cap. 1. quæst. 1. num. 3. vbi numeris seqq. in quo differat canoniam à præbenda.

In gloss. Poss. ibi, turpitudinem suam, &c. Notatur ad hoc quod turpitudinem suam allegans nemo est audiendus.

De Concessione præbendæ, &c. Tit. VIII. 87

audiendus, ad quod plures Doctores citat Cened. d. collect. 10. num. 4. quibus adde Surd. decif. 196. num. 6. & decif. 309. num. 16. Thom. de Thomassetis in floribus legum reg. 32. Rota apud Farinac. decif. 665. num. 12. part. 1. recentiorum, Mar. Anton. var. resol. lib. 2. resol. 11. num. 25. Bellet. disquisition. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 3. num. 12. Cardof. in praxi iudicum, verbo allegatio, num. 5. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 1. cap. 13. num. 15. cum quibus multipliciter declarabis.

In gloss. Carere præbenda ibi, Papa noluit quòd illi darentur distributiones, &c. An & quando Canonicus receptus ultra numerum dum præbenda non vacat, habeat distributiones quotidianas, vocem in Capitulo, & alia iura canoniæ, vide Abb. in cap. cum M. ex num. 29. de constit. vbi Dec. ex num. 132. Rip. ex n. 186. & Felin. num. 23. Corfet. sing. 315. vers. supernumerarius, Bernard. reg. 68. Staphil. de gratiis & expectat. in 1. forma ex num. 7. Pain. de offic. & potest. Capit. Sede vacante, pral. 5. num. 15. Hoied. de incompatibil. benefic. part. 1. cap. 12. ex num. 6. Rebuff. in concord. tit. de referuat. §. fin. vers. ultimò non habebit pag. 250. latè Monet. de distribut. quotid. part. 2. quest. 1. ex num. 4. & maximè num. 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Præbendam vnã habens in Ecclesia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licet non de facto.
- 2 Episcopus non potest dispensare, vt quis in eadem Ecclesia duo simplicia beneficia similia obtinere possit.
- 3 Beneficia duo difformia sub eodem tecto potest quis obtinere, dummodo quodlibet per se non sit sufficiens ad sustentationem prouisi.
- 4 Dicitio, statim, lasam denotat sententiam.
- 5 Beneficium vacare de facto non dicitur quandiu non dimittitur possessio primi beneficii vacantis ipso iure per adaptionem secundi.
- 6 Canonicatum habens in certa Ecclesia, si in eadem consequatur alium, non potest resignare primum in fauorem, quia vacat ipso iure.
- 7 Dispensare non censetur inferiores, nisi se dispensare expriment.

C A P. Litteras. I X.

PRæbendam vnã habens in Ecclesia, & aliam obtinens, vtramque retinens, vacat prima de iure, licet non de facto. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Anch. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuiam. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 126. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 411. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 18. cap. 6.

De communi Canonicorum confirmatiu assensu] Notatur ad hoc quòd Episcopus non potest dispensare, vt quis in eadem Ecclesia duo simplicia beneficia similia obtinere possit, vt per Abb. hic num. 3. & 6. Flamin. de resignat. benefic. lib. 3. quest. 1. num. 123. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 50. quest. 6. vers. sed dubia, & lib. 6. c. 11. quest. 4. Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 5. num. 185. quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 3. alleg. 61. n. 12. Circa tamen beneficia difformia sacra Congregat. censuit posse quem obtinere duo difformia sub eodem tecto, dummodo quodlibet per se non sit sufficiens ad sustentationem prouisi, prout idonei testes sunt Franc. Leo in thesauro fori Eccles. p. 2. cap. 8. Barbos. Collect. Tom. 1 I.

n. 55. Nicol. Garc. d. cap. 5. num. 377. Armend. in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 4. tit. 7. l. 2. de benef. incompatib. num. 8.

Statim] Ergo hæc dicitio laram denotat sententiam, 4 vt per Sayr. in clauis Regia lib. 3. cap. 8. num. 27.

Esti non de facto, &c.] Notatur ad hoc quòd quamuis primum beneficium vacet ipso iure per affectuionem secundi, quandiu tamen non dimittitur illius possessio, non dicitur vacare de facto, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 1. num. 4.

Vnde illam sine facultate resignat, &c.] Notatur ad hoc quòd habens Canonicatum in tali Ecclesia, si in eadem consequatur alium Canonicatum non potest resignare primum in fauorem, quia vacat ipso iure per adaptionem secundi, vt per Abb. hic num. 2. & 4. Hoied. de incompatib. benefic. part. 1. cap. 12. n. 12. Flamin. d. lib. 3. g. 1. num. 106. Hinc etiam inferitur obtinentem beneficium simplex in tali Ecclesia, si simile beneficium consequatur in eadem, non posse resignare primum in fauorem, cum vacet ipso iure per adaptionem secundi sub eodem tecto, Hoied. d. p. 1. cap. 20. num. 26. Lambertin. de iure patron lib. 2. in 1. p. 7. quest. princ. in 15. art. num. 1. cum seqq. Flamin. d. g. 1. n. 121. vbi num. 124. quòd non valet consuetudo, vt quis obtineat plura beneficia in eadem Ecclesia, & num. 125. quòd dispensatus ad duo beneficia nequaquam censetur dispensatus, vt illa habeat in eadem Ecclesia, nisi expressè fuerit dictum, etiam si sint simplicia.

In gloss. Vacare noscitur, vlt. ibi, quia semper est necessarium, vt dispensatio exprimat. Notatur ad hoc quòd inferiores non censentur dispensare quamuis causæ cognitionem præmittant, nisi se dispensare expriment, non enim censentur absoluerè excommunicatum nisi verbis absolutionis vtantur, quamuis illum scienter ad diuina admittant; ita Rebuff. in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natalium, num. 9. Sanch. de matrimon. lib. 8. dist. 4. num. 16. & limita in foro externo secundum Fr. Eumman. quest. Regul. tom. 1. quest. 13. art. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Vacatio præbendarum, seu Canonicatum in Ecclesia non numeratis, possibilis non est, nec fit ibi deuolutio ad superiorem ex negligentia semestri in non prouidendo Ecclesia de ministris.
- 2 Canonicatum in Ecclesia numerus, & distinctio qualis.
- 3 Beneficia Ecclesia non numerata sunt verè beneficia.
- 4 Sententiam non irritat causa vna vera, & vna falsa.

C A P. Ex parte. X.

IN Ecclesiis in quibus non est certus numerus Canonicorum, nec sunt certæ præbendæ, non habet locum Concil. Lateranens. quòd elapso semestri deuoluitur electio ad superiorem, sed illarum Ecclesiarum est seruanda consuetudo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuiam. in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 127. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 411. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 7.

Non erant distincta præbendæ, &c.] Aduerte quòd in Ecclesiis aliquando nulla est distinctio, numerusve præbendarum, nec certus numerus Canonicorum, vt in casu huius text. & cap. dilecto, & cap. vacante, de præben. aliquando est certus numerus canonicatum, seu Canonicorum, sed nullus numerus, nec distinctio

præbendarum, vt in cap. fin. §. si autem, hoc tit. lib. 6. quandoque verò non solum certus est numerus canonicatum, & præbendarum, sed etiam eæ præbendæ realiter, actualiter, & perpetuò sunt inter se distinctæ, ita vt non sit vnum beneficium ecclesiasticum, sed dos vnius actualiter, & omnino distincta sit à dote alterius, iuxta text. in cap. litteras, hoc tit. & in Clem. fin. de præbend. Nonnunquam est certus numerus canonicatum, & totidem etiam sunt præbendæ, sed eæ distinctæ non sunt, immo bona sunt quoad dominium Capituli communis, super quibus bonis, quasi in confuso absque actuali aliqua distinctione institutus est numerus præbendarum correspondens numero canonicatum, quos omnes casus quoad consuetudinem optandi percurrit Moneta de optione canonica, cap. 2. q. 2. n. 16. & 17.

³ Notari solet hic text. ad hoc quòd beneficia Ecclesiæ non numeratæ sunt verè beneficia ecclesiastica, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 3. num. 2.

⁴ Nos igitur, &c.] Notatur ad hoc quòd causa vna falsa, & altera vera non irritat sententiam, vt per Ti-raquell. in tract. cessante causa limit. 2. 2. n. 6. & 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Conferendi potestatem habens potest de iure alteri tradere potestatem conferendi primum beneficium, quod vacabit.
- 2 Episcopus, qui potestatem conferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium.
- 3 Episcopus singulari persona facultatem conferendi beneficia committere non potest, nec etiam ipsi Vicario de certo beneficio.

C A P. Constitutus. XI.

¹ **H**Abens potestatem conferendi potest de iure illam dare alteri, qui si confert, non potest primum eandem conferre; sed talis licentia non est danda volenti facere fraudem contra ius. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 127. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 411. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 8.

² Et tu interim frater Archiepiscopo, &c.] Nota quòd Episcopus, qui potestatem conferendi dedit, poterit conferre ante Vicarium, vt per Rebuff. in praxi benef. tit. de forma Vicariatus, num. 89. Azor. insit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 44. q. 12. vbi etiam quid dicendum si Episcopus, & Vicarius vna die beneficium contulissent, refero ego ipse de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 54. num. 65.

³ Quod gratiam continet singularem, &c.] Ergo singulariter non est conferendi potestas exprimenda, vt per Rebuff. d. tit. de forma Vicariatus, num. 58. & ideo Episcopus singulari personæ facultatem conferendi beneficia committere non potest, nec etiam ipsi Vicario de certo beneficio, vt tenent Flamin. de resignat. lib. 7. q. ult. num. 30. Shroz. de officio Vicarij, lib. 1. q. 52. num. 4. & 25. latè Nicol. Garc. de benefic. part. 10. cap. 1. num. 9. Quamuis Episcopus possit committere Vicario suo, aut officiali generali facultatem conferendi beneficia, vt per multos quos refero d. alleg. 54. num. 60. vbi num. 62. quod data Vicario specialiter facultate conferendi beneficia, non intelligitur concessa potestas conferendi ea beneficia, quæ Episcopus iure spe-

ciali, aut priuilegio conferre potest, & num. 63. quòd hæc facultas comprehendit quælibet beneficia etiam Ecclesiæ Cathedralis, & curam animarum habentia, erecta, & instituta ante commissionem, & n. 64. quod etiam extra diocesim beneficia virtute huius commissionis conferre potest.

C A P. Dilectus. XII.

ELectio Episcopi, vel Archiepiscopi, si non fiat in semetipso, non deuoluitur ad alios, quia Concil. Lateranens. intelligit de personatibus, & minoribus beneficiis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 128. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 411. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 8. cap. 9.

Ad Archiepiscopatum, vel Episcopatum non solet extendi, &c.] Episcopalis enim dignitas sub amplissimis verbis quorumcumque beneficiorum in odiosis non venit, vt per gloss. verbo dignitatum in cap. 2. de præbend. lib. 6. Simonet. de referuat. quest. 11. Mandos. ad reg. 20. Cancel. num. 7. §. 9. Gamb. de offic. legati lib. 2. num. 41. cum seqq. & lib. 7. à num. 222. Burlat. conf. 287. num. 5. volum. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. in princip. num. 36.

C A P. Extorore. XIII.

Promissio beneficij vacaturi non valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Imola, Anania, Host. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 128. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 412. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. 10.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Rebuff. in praxi benef. in proem. concord. pag. mibi 510. & probant per me citati ad cap. 2. sup. hoc tit. vbi cam latè declarauit.

Diēos Abbatem, & Monachos absoluatis.] Hinc Melch. 2 Phæobus Lustania decis. 27. refert in supremo supplicationis Senatu decisum fuisse Abbates non posse concedere prouisiones de officijs, & beneficijs annexis, & connexis suæ Abbatia: in tempus, quòd vacauerint, quem citat parens meus in commemor. ad Ordin. Regias Lusitan. lib. 1. tit. 98. in fin. num. 2.

C A P. Accedens. XIV.

Prelatus si promittat prouidere de beneficio quando poterit, tenetur prouidere, quia hæc promissio non est de vacaturo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 129. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 412. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.

Aliud cum vacabit.] An & quando promissio beneficij vacantis obliget, vide Roch. de inuepatron. verbo honorificum quest. 36. Lambertin. 2. part. 2. lib. quest. 7. art. 15. Nicol. Garc. de benefic. part. 10. cap. 1. à num. 31. & vide quæ dixi ad cap. 2. sup. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Conferendi potestas si ad Capitulum, & Prælatum ut Prælatum pertinet, de uno ad alterum lapsu temporis non transit, secus si Prælatus interfuit ut Canonici, quia tunc de Capitulo transit ad Prælatum, nisi dolum committat.
- 2 Præbendarum Ecclesiæ Cathedralis prouisio ad Episcopum, & Capitulum simul pertinet.
- 3 Collatio simultanea Episcopi, & Capituli dicitur quando Episcopus concurrat in collatione uti priuatus, seu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo.
- 4 Potestas conferendi non deuoluitur ad superiorem ex negligentia inferiorum quando superior dolose procurauit illam negligentiam.

C A P. Postulasti. X V.

1 **C**ollatio quando spectat ad Capitulum, & Episcopum, ut Episcopus est, si intra sex menses non fiat, deuoluitur ad superiores. Si Episcopus ingrediatur non ut Prælatus, sed uti Canonicus, deuoluitur ad ipsummet Episcopum nisi dolose impediatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anch. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontificij*, pag. 129. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 412. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* referuntur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decret. lib. 3. tit. 3. cap. 2.*

2 *Ad vos, & Archiepiscopum vestrum simul, &c.* Ergo prouisio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis ad Episcopum, & Capitulum simul pertinet, vt per citatos ad cap. cum Ecclesia Vulterrana 31. num. 4. supr. de elect. & latissimè Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 4. num. 11. cum seqq. vbi num. 28. cum Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. a num. 51. quod Capitulum habet vnâ vocem, & Episcopus aliam dimidiam, qui si in discordia contulerint, ita quod Capitulum, seu maior pars conferat vni, & Episcopus alteri, etiam si accesserint aliqui Canonici, neutra collatio valet, & tunc si Papa stante huiusmodi discordia prouideat tertio, eius prouisio erit bona, vt sæpè sæpius resolutum fuisse in Rota attestatur idem Nicol. Garc. d. c. 4. n. 34.

Vtrum autem & quando vox Episcopi, aut alterius Prælati tantra sit, quanta totius Capituli, optimè fuit disputatum in vna Casaravagustana electionis 20. Martij 1623. coram Reuendiss. D. meo Coccino Decano, vbi fuit dictum opinionem Host. in hoc cap. postulasti, tenentis tantam esse vocem Episcopi, vel alterius Prælati, quantum solius Capituli, habere locum quando de iure speciali ius eligendi spectat ad Episcopum, & Capitulum simul, vel ad Prælatum & Capitulum, non ita quando de iure communi electio spectat ad Prælatum & Capitulum, quia tunc vox Prælati computatur pro vna voce, secundum Collect. in *presenti* num. 5. Abb. num. 14. Imol. num. 15. vers. quod tamen an sit verum, Anchar. num. 9. vers. contrarium determinat ipse, Cardin. num. 5. Ioan. Andr. num. 10. & latissimè in cap. pen. de appell. in 6. Federic. de Senis *conf. 1. ex num. 7. Abb. conf. 37. num. 2. in fine, & num. 3. p. 2.* & fuit resolutum in Placentina voti 26. April. 1599. & 6. Nouembris 1600. & 16. Decembris 1604. coram bonæ mem. Penia.

3 *Nisi forte Archiepiscopus, &c.* Notatur ad hoc quod dicitur collatio simultanea Episcopi & Capituli, quando Episcopus concurrat in collatione uti priuatus, seu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. num. 67. Barboſ. Collect. Tom. II.

Notatur etiam ad hoc quod vbi negligentia, quam Prælatus ipse habuit, dum teneretur non vt Episcopus, sed vt quilibet alius cum cæteris Canonici intra sex menses beneficium conferre, non nocet ei, vt tanquam ad Prælatum cõ negligentiam ad ipsum conferendi potestas deuoluatur, quia non fuit negligens vt ipse solus, sed cum aliis, quod efficit vt ad ipsum tanquam ad superiorem merito deuolutio fiat, ita Domin. à S. Gemin. in cap. à collatione 11. num. 1. de appellat. in 6. vbi Franch. num. 4. Innocent. in cap. irrefragabilis 13. num. 2. & ibi Zabarell. Host. & alij de officio ordin. Secus autem esset si electio, vel collatio à solo Episcopo tanquam Canonico facta, vel faciendâ fuisset, nam tunc nullo modo ad eum appellatio interponeretur, nec facultas conferendi deuolueretur, quia deesset personarum diuersitas, quæ in his casibus necessariò desideratur, Ror. decis. 1. sub tit. de suppl. neglig. Præl. in nouis, aliàs decis. 113.

Et in hoc casu cum dolose impediatis, &c. Notatur 4 ad hoc quod ex negligentia inferiorum non deuoluitur ad Superiorem potestas, quando superior dolose procurauit illam negligentiam, vt per Palat. in reper. rubr. de donationib. inter virum, & uxorem S. 70. num. 22.

Notatur ad hoc quod quando quis ex aliquo euentu prætendit lucrum, eo carere debet, si conſter per eius dolum hunc casum euenisse, & per eum fuisse procuratum, vt per D. Barboſ. in l. si ab h. sibus §. fin. num. 5. ff. soluto matrim.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus non potest promittere se præsentaturum aliquem ad beneficia vacatura, nec potestatem dare alteri vt præſentet, & si id faciat, non tenet.
- 2 Fœmina præſentare potest.
- 3 Patronus beneficij Ecclesiastici non potest promittere se præsentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, nec alicui dare potestatem præſentandi ad illud antequam vacet.
- 4 Reges Lusitanij quo iure promittere possint in genere Ecclesias sui patronatus, & præceptorias vacaturas, ostenditur.
- 5 Præſentandi ius non habetur in actu nisi à tempore vacationis.
- 6 Procuratorem vt præſentet pro se ad beneficia vacatura de auctoritate Ordinarij quis potest constituere ex iusta causa.

C A P. Cùm dilecta. X V I. & vlt.

Honor. III.

Patronus non potest promittere se præsentaturum 1 aliquem ad beneficia vacatura, nec potestatem dare alteri vt præſentet, & si id faciat, non tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 130.* Alagona in *compend. iuris Canonici*, pag. 412. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Comissa Flandren. &c. Ergo fœmina præſentare 2 potest, vt per Roch. de inrepatron. verbo competens, in princ. Iulian. Viuian. in *praxi iurispatron. part. 3. lib. 5. cap. 4. num. 15.*

Fecerit promissiones, &c. Notatur ad hoc quod patronus beneficij Ecclesiastici nõ potest promittere se præſentaturum 3

sentaturum aliquem ad beneficium vacaturum, nec alicui dare potestatem præsentandi ad illud antequam vacet; vt per Kirchou. tom. 1. *communium opin. lib. 1. tit. 4. num. 8. pag. 167. Put. part. 1. decif. 244. in antiq. alias 238. n. 3. in correct. Lambert. de iurepatron. 1. p. lib. 2. q. 6. art. 1. & 19. Roch. cod. tract. verbo honorificum n. 25. & verb. competens. n. 63. Perez l. 1. gl. 2. vers. non minus elegans, tit. 6. lib. 1. Ordin. cap. 146. Rebuff. in praxi benefic. part. 2. tit. de reprobat. benefic. vni. impetr. a n. 25. Spin. in speculo restam. gloss. 4. princ. num. 102. Iulian. Viuian. in praxi iurispatron. part. 2. lib. 10. cap. 2. Rot. in Faenentina beneficij 13. Iunii 1614. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impressas decif. 61. num. 1. vbi Ferentil. in annot. litt. A. Ioan. Nicol. Delphin. de iurepatron. lib. 2. num. 192. Cassad. decif. 5. de iurepatron. Roland. conf. 47. ex num. 53. volun. 1. Cosm. in pragm. sanct. tit. de collationib. §. reservaciones, in gloss. verbo vacaturorum. vers. quemadmodum enim, Humad. l. 10. gl. 4. num. 1. tit. 16. part. 1. plures, quos refert Cened. ad Decret. collectif. 160. à princ. latè Nicol. Garc. de benefic. part. 10. cap. 11. à num. 4. Cabed. de patronatibus Regie Coronæ cap. 14. vbi resoluit passim Reges Lusitanæ concessisse, & solere promittere præsentare aliquem in Ecclesia sui patronatus in genere ob benemerita, & seruitia, & de hac promissione provisionem Regiam fieri, & cap. 15. idem facere dicit de commendis vacaturis. Verùm consuetudo illa, qua Reges nostræ Lusitanæ promittunt in genere Ecclesias sui patronatus vacaturas, dubito an iure subsistere possit, nisi ex præsumpto Summi Pontif. priuilegio, quod ad huiusmodi promissiones, ex iusta tamen causa faciendas, concessum censeri debet, argum. cap. super quibusdam §. præterea, de verb. signif.*

Similiter non sine aliqua difficultate procedunt expectatiuæ, quæ ad præceptorias, id est, commendas Ordinum Militarium concedi solent per Regem nostræ Lusitanæ tanquam per Magistrum eorundem Ordinum, quia Magister Ordinum Militarium censetur tanquam quilibet alius Prælati inferior, vt ex Nauarr. in apologia de redditib. Ecclesiast. quest. 1. moniu 56. tradit Cabed. d. cap. 15. num. 4. & satis constat ex traditis per Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 36. art. 4. Sed Prælati inferior à Papa non potest principaliter promittere expectatiuas siue generaliter, siue specialiter ad beneficia vacatura, cap. 2. supr. hoc tit. Ergo, &c. facit constituit. Pij V. quæ incipit, Sacrosanctum. Sed responderi potest huiusmodi commendas non esse Ecclesiastica beneficia, vt aduertit Cabed. d. cap. 15. num. 15. præsentit Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 1. art. 6. col. 3. post princip. quicquid aliter sentiat Valasc. consult. 108. num. 28. Ratio est, quia iuste possidentur à prædicarum Militarium professoribus, qui quidem, etiamsi religiosi sint, vel proprie, vel largè secundum Doctorem opiniones, quos refero de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 12. n. 16. clerici tamen non sunt, neque aliquem Ordinem, si eorum Conuentuales excipiamus, vplurimum suscipiunt, nequē tenentur suscipere, vt ex quotidiana experientia constat, cum tamen clerici esse deberent, & ita Ordines suscipere ad recipiendas prædictas Coramendas; si ipsa essent Ecclesiastica beneficia, iuxta reg. text. in cap. 2. de arate, & qualitate cum similibus, & Concil. Trident. sess. 23. de reformat. cap. 6. & sess. 24. de reformat. cap. 12. tum etiam, quia de facto constat prædictos Militis huiusmodi Commendas non obtinere cum titulo illo spirituali, quem præferunt Ecclesiastica beneficia, illi namque fruuntur solis fructibus temporariis, qui separantur ab ipsis beneficiis, quæ reguntur per clericos eiusdem Ordinis, & Militiæ, penes quos solum resider

spiritualis eorum titulus, vt bene aduertunt Cabed. d. cap. 15. à num. 18. Fr. Emman. d. col. 3. post princip. & satis ex his constat, quæ circa oblationes his clericis, an potius prædictis Militibus earum Commendarum possessoribus soluendas controuertunt Valasc. consult. 14. tom. 1. & Fr. Emman. d. tom. 2. q. 36. art. 7. Cum ergo Commendæ huiusmodi non sint Ecclesiastica beneficia, non includuntur sub prohibitione cap. 2. supr. hoc tit. vt ibi notauit. nec esse materiam simoniæ, tradunt Victor. in relec. de simon. num. 45. Aragon. 2. 2. quest. 100. art. 4. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de simon. cap. 27. num. 6. Bonacin. in tract. de simon. quest. 4. num. 15. vbi in vers. ex dictis, colligit non committi simoniam ab eo, qui pecunia procurat commendam militarem, aut illam vendit.

De non vacantibus.] Quia ius præsentandi non habetur in actu nisi à tempore vacationis, vt per Duen. reg. 279. & plures alios, quos refero de offic. & potestate Episcop. p. 3. alleg. 72. num. 5.

Et donationes eorum, &c.] Ex iusta tamen causa, veluti si quis haberet se absentem in longinquas partes, de auctoritate Ordinarij poterit constituere procuratorem, vt præsentet pro se ad vacatura, Lambert. d. lib. 2. quest. 4. artic. 2. num. 3. & 89. artic. 9. num. 4. Marefcot. var. resolut. lib. 2. cap. 33. num. 3. Gregor. decif. 420. num. 5. Rot. decif. 521. num. 7. part. 1. recent. Ferentil. ad decif. 21. Buratti num. 29. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 18. Iulian. Viuian. in d. praxi part. 3. lib. 5. cap. 4. num. 6. & ideo validè poterit procurator constitui generaliter ad præsentandum in omnibus Ecclesiis iurispatronatus, Abb. hic num. 6. Lambertin. d. quest. 4. artic. 3. Viuian. cap. 4. num. 9. Marefcot. à cap. 33. num. 1. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 19. vbi n. 20. resoluit validam esse dationem procuratoris, seu administratoris generalis negotiorum patroni ex iusta causa absentis constituto ante vacationem beneficij, cui committeret præsentationem, etiam quod vnica haberet.

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

TIT. IX.

S Y M M A R I U M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Sedes in hac rubr. pro Ecclesia in qua est locus Prælati cuiuscunque etiam inferioris.
- 3 Vacare aliquando idem est quod cessare.
- 4 Verbum vacante in hac rubr. importat carentiam proprij Prælati, qui iura Ecclesie tueatur.
- 5 Vacationis nomine venit omnis vacatio, seu vacandi casus.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabart. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Butt. Panorm. Guid. Papæ, Durand. in breuiario auro iur. Canon. fol. 93. Petr. de Rauenenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontific. à pag. 396. Goffred. & Hostiens. in summa huius tituli. Alexand. Cassan. & Anasth. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. titulorum iuris Canon. Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 186. omnes sub hoc tit.

Sede.] Licet aliàs Sedes multipliciter dicatur in iure, vt per Patuin. de potestate Capituli prælati. 6. hic tamen

men sicut & alibi accipitur pro Ecclesia in qua est locus Prælati cuiuscunque etiam inferioris. *cap. auditio, ibi, Ecclesia vacante, de in integr. restit. cap. 1. vbi glos. verbo Ecclesia, de rebus Eccles. non alien. lib. 6. cap. 2. vbi glos. 1. de excess. Prælat. Innoc. Butr. & Imol. num. 14. in cap. 1. hoc tit. Abb. in cap. his que num. 2. de maior. & obed. proficitur latè Pauin. d. præl. 6. ex n. 6.*

- 3 *Vacante.]* Quamuis hoc verbum multipliciter recipiat à iure interpretationem, vt per Roman. *consil. 350. Staphil. de litteris gratia, tit. de varijs modis vacationis, in princip. Pauin. de potest. Capituli prælud. 7. ex n. 3.* Aliquando enim vacare idem est quod cessare, iuxta *l. qui verriana 53. ff. de adilit. editio,* aliquando vacuum dicitur inutile, iuxta *l. 28. ff. de postu,* tamen in hoc tit. inportat carentiam proprii Prælati, qui iura Ecclesiæ tueatur, *cap. 1. hoc tit. d. cap. 1. de rebus Eccles. non alienand. lib. 6.* quæ quidem Prælati carentia non est referenda ad Prælatum mediatum, qualis est Archiepiscopus respectu Sedis Episcopi suffraganei, & Episcopus respectu Ecclesiæ inferiorum, sed referri debet ad carentiam Prælati immediati, qualis est Archiepiscopus & Episcopus respectu suarum propriarum Sedum, & qualis est Archiepiscopus respectu Parochialium, obseruat Innocent. *in cap. olim il 1. n. 2. de restitue. spoliat. receptus ex Felin. in cap. 1. num. 9. de prescript.*

- 5 Vacationis nomine venit omnis vacatio, seu vacandi casus, siue per mortem, renunciationem, translationem, siue alium similem modum per quem titulus in totum resoluitur, iuxta *glos. verbo mortem, in cap. penult. de suppl. negl. lib. 6. glos. 2. in cap. 1. hoc tit. lib. 6. glos. verbo vacabant, in cap. si propter, de rescript. eodem lib. & verbo vacantibus, in cap. cupientes, & verbo vacat, in cap. quia sapa, de prebend. eodem lib. 6. Soar. de censur. disp. 7. sect. 2. num. 3.* Doctores per me citati in tract. de clausul. vsusfreq. claus. 172. num. 1. & in tract. de appellatua verborum vtriusque iuris significat. *appellat. 266. à num. 1.* vbi latè materiam exornauit.

S V M M A R I V M.

- 1 Sede vacante status eius mutari non debet.
- 2 Papa solius est Ecclesiam in Cathedrali erigere.
- 3 Ecclesia vnita alteri Ecclesie vel beneficio in illius transit naturam.
- 4 Augmentum est eiusdem nature, & eodem iure regitur vt primum, cui additum est.
- 5 Episcopus exceptis ijs, que concernunt Regularia instituta, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Ecclesie Cathedralis Regularis.
- 6 Sententia lata contra Ecclesiam viduatam Pastore indefensam non valet.
- 7 Viuendi tris modi referuntur.
- 8 Episcopus ratam potest habere alienationem rerum Ecclesie absque solemnitate Sede vacante factam.

CAP. Nouit ille. I.

Innocent. III.

1 **S**ede Episcopali vacante nil est innouandum, immo nec Papa innouat, quia non est qui defendat ius Episcopale, & ne plus personæ quàm Ecclesiæ tribuisse videatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Guid. Papæ, Anchar. Paganom. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 140. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 416. remissus Casal. in*

annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. vnico.

Probat hic text. dissolutionem vnionis, quæ Episcopatu facta erat, illo vacante minimè fieri posse, vt resoluunt omnes *in presenti, glos. verbo vacabat, vbi omnes, in Clement. 2. de rebus Eccles. non alienand. Caccialup. de vnionibus, art. 9. à num. 1.* Petrus de Perusio *eod. tract. cap. 5. num. 2. & 3. & de reuocat. vnionum cap. 3.* Non obstat quòd vnio Sede vacante fieri potest, *d. Clement. 2.* ac proinde eodem modo dissoluenda foret, argument. *l. nihil tam naturale. ff. de regulis iuris, reg. 1. in antiq.* quia resp. reiectis duabus solutionibus glossæ *d. verbo vacabat,* magnum versari discrimen inter vnionis constitutionem, & illius reuocationem, nam per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur, scilicet nec vnitæ, cuius exiguitas, & paupertas reparatur, *c. vnico 10. quest. 3. cap. & temporis 16. quest. 1. cap. exposuisti, de prebend. & ita consulitur Ecclesiæ pauperi; rursus nec etiam Ecclesiæ, cui fit vnio, cuius redditus, & auctoritas aliquo modo amplificatur, vt patet; at verò per vnionis legitimè factæ dissolutionem vtrique Ecclesiæ præiudicium infertur, scilicet vnitæ, quia reddit in antiquam paupertatem, vel saltem amittit priuilegia digniora, quæ ratione vnionis acquisiuit; rursus & ei, cui vnio facta est, quia eius redditus & auctoritas diminuuntur, ac subinde cum detur diuersa ratio in constitutione vnionis, quæ datur in eiusdem dissolutione, argumentum ex *d. l. nihil tam naturale,* non procedit, poteritque vacante Sede fieri vnio, iuxta *d. Clement. 2.* non autem dissolui, iuxta text. *in presenti,* quo pacto illum intellexit Caccialup. *d. num. 1. cum seqq. Petr. de Perusio vbi sup. cap. 9. n. 2. & 3.* licet id non percipiat, Rebuff. *in praxi tit. de reuocat. vnion. à num. 13.**

Ecclesiam vestram exerxit Cathedrali.] Notatur ad hoc, quòd solius est Papæ Ecclesiam in Cathedrali erigere, dixi de officio, & potest. Episcopi part. 3. *alleg. 50. num. 5.* Sic etiam solius Papæ est erigere Ecclesiam in Collegiatam, vt per Rebuff. *in praxi tit. de erect. in Collegiatam, Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 1. n. 6. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 29. ques. 25. & cap. 30. q. 3. & 4. Mallobr. in praxi habendi concursus præl. 2. dub. 1. secundum Romanam imprell.*

Vt idem esset Episcopus vtriusque.] Notatur ad hoc, 3 quòd Ecclesia vnita alteri Ecclesiæ, vel beneficio, in illius transit naturam, vt per D. Barbof. *in l. quia tale, num. 95. ad finem, ff. soluto matrim.* Augmentum enim est eiusdem nature, & eodem iure regitur: vt primum, cui additum est, vt per Tiraquel. de retract. lign. §. 1. *gloss. 18. num. 51. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 124. num. 124.*

Notatur etiam ad hoc, quòd Episcopus exceptis 5 iis, quæ concernunt Regularia instituta, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Ecclesiæ Cathedralis Regularis, vt per Rotam apud Farin. *decis. 770. num. 2. in 1. collect. nouissimarum.*

Attendentes igitur, &c.] Vnde sententia lata contra 6 Ecclesiam viduatam pastore indefensam non valet, vt per Rebuff. *in reuer. l. quod iussit num. 205. ff. de re iudic. & ideo Ecclesiæ parochiali vacanti dat Episcopus curatorem, Paul. Montan. de tutelis, cap. 28. num. 67.*

In *glos. Uniendo.* De tribus modis vniendi, de quibus agit hæc glossa, videlicet primò quando fit vnio vt ex duobus beneficijs, vel Ecclesijs vnium fiat: secundò vt vna Ecclesia alteri subiiciatur, seu vnum beneficium alteri accessoriè: tertio quando duæ Ecclesiæ, seu beneficia æquè principaliter vniuntur, latè tractant, & explicant Gregor. *l. 4. tit. 12. part. 1. Hoied. de incompatib. benefic. part. 2. cap. 3. num. 2.* Rebuff.

in praxi benefic. tit. de unione. num. 15. cum seqq. Petr. Gregor. xi benefic. cap. 10. num. 2. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 3. §. 7. a n. 26. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. c. 2. num. 7. cum multis seqq. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 3. n. 298. vers. hinc unione.

- 8 In glos. Sede. ibi, si Episcopus raram habeat. Notatur ad hoc, quod Episcopus raram potest habere alienationem rerum Ecclesiæ absque solemnitate Sede vacante factam, vt per Couarr. pract. cap. 28. num. 10. Gutier. pract. lib. 2. quest. 22. num. 10. & num. 9. in fine resoluit quod quamuis aduersarius non poterit Ecclesiam, vel minorem compellere vt ratificet contractum, sed erit in ipsorum electione, attamen bene poterit petere vt intra breuem terminum declarent an velint stare contractui, & ipsum ratificare, necne, ne ipse perpetuo sit obligatus; vnde bene Surd. de alimentis tit. 8. privileg. 56. num. 80. dicit Ecclesiam, vel minorem posse compellere contrahentes ad contractus inuoluntati obseruantiam, licet ipsi ad id non teneantur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Capitulum Sede vacante non potest beneficia spectantia ad solam collationem Prælati conferre, & n. 2.
- 3 Capitulum Sede vacante omnia facere potest, que sunt iurisdictionis, nisi expressè prohibita reperiantur.
- 4 Ecclesiis, siue beneficiis ad tempus commendare potest Capitulum Sede vacante.
- 5 Presentatos à patronis admittere siue instituire potest Capitulum Sede vacante.
- 6 Resignationes beneficiorum spectantium ad collationem Episcopi recipere potest Capitulum Sede vacante.
- 8 Permutationibus beneficiorum auctoritatem præstare potest Capitulum Sede vacante.
- 9 Dispensare cum illegitimis ad beneficia simplicia potest Capitulum Sede vacante.
- 10 Oeconomus præficere potest Capitulum Sede vacante.
- 11 Vniones ex causa facere potest Capitulum Sede vacante, dummodo nihil pereat de iure Episcopali.
- 12 Licentias, quas concedit Episcopus, concedere potest Capitulum Sede vacante.
- 13 Statuta condere que possit Capitulum Sede vacante ostenditur.
- 14 Defunctorum vitimas voluntates exequi potest Capitulum Sede vacante, quatenus iure ordinario competeat Episcopis.
- 15 Religiosos piorum voluntatum exequutores compellere potest Capitulum Sede vacante ad reddendas administrationis rationes.
- 16 Visitare potest diocesim Capitulum Sede vacante.
- 17 Confessarium instituire potest Capitulum Sede vacante, quò absoluat à casibus reseruat Episcopo.
- 18 Cognoscere de arduis causis potest Capitulum Sede vacante.
- 19 Vicarium generalem in spiritualibus, & temporalibus constituere potest Capitulum Sede vacante.
- 20 Matrimonia celebrande iuxta formam Concilij Trid. assistere potest Capitulum Sede vacante.
- 21 Rationem ab administrationibus piorum locorum potest exigere Capitulum Sede vacante.
- 22 Charitativum subsidium exigere potest Capitulum Sede vacante.
- 23 Privilegium cognoscendi de causis in prima instantia habet Capitulum Sede vacante.
- 24 Indulgentias concedere potest Capitulum Sede vacante.
- 25 Deponere potest Capitulum Sede vacante.

- 26 Capitulum Sede vacante non succedit in iurisdictione delegata Episcopo.
- 27 Visitare monasteria exemptorum monialium, que visitat Episcopus auctoritate Apost. non potest Capitulum Sede vacante.
- 28 Supprimere præbendas, aut portiones vigore Conc. Trid. non potest Capitulum Sede vacante.
- 29 Iurisdictionis donationem non potest confirmare Capitulum Sede vacante.
- 30 Dimissorias ad Ordines infra annum à die vacationis concedere non potest Capitulum Sede vacante nisi illis, qui arctati fuerint.

CAP. IIIa. II. Honor. III.

Beneficia spectantia ad collationem Prælati, Sede vacante non potest Capitulum conferre, quia non deuoluntur per negligentiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostienf. Henric. Panorm. Guid. Papæ. Anch. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 140. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 416. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt 2 Rebuff. in praxi benefic. tit. de deuolut. num. 70. & 71. & num. 88. & 90. Selu. de benefic. part. 2. quest. 11. Corraf. part. 2. cap. 7. num. 1. & 2. Flamin. de resignationibus benefic. lib. 7. quest. 2. num. 19. vbi extendit ad beneficia, que vacant per renunciationem. Pavin. de potest. Capituli Sede vacante, part. 2. princ. quest. 1. Molin. de iust. som. 6. tract. 5. disp. 9. à num. 11. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 4. proæm. num. 35. & glos. §. 1. num. 77. vbi de beneficiis patrimonialibus, Azuced. consil. 9. à num. 1. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 38. quest. 1. Vincent. Fillicius tom. 3. tract. 4. cap. 2. num. 42. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. cap. 7. num. 51. vbi n. 52. extendit ad presentationem, seu electionem spectantem ad Episcopum, latè Quarant. in summa Bullary, verbo Capitulum Sede vacante, vers. nono quaro, vbi refert hoc ipsum iure nouissimo cautum esse per constit. felicis mem. Pij V. incipient, Sanctissimus in Christo Pater, per quam omnia beneficia Episcopali Sede vacante, quomodolibet vacantia ad eorundem Episcoporum collationem, prouisionem, presentationem, electionem, seu quamuis aliam dispositionem quomodolibet pertinentia, ipsi Pontifici referantur, & quamuis hæc constit. expirasset cum ipso Pio V. vt aduertit Nicol. Garc. d. part. 5. cap. 1. num. 234. hoc ipsum habetur in reg. 2. Cancell. Quæ quidem principalis huius text. conclusio procedit, quamuis beneficiorum collatio ad Episcopum pertinet iure deuoluto ob negligentiam, vel culpam inferorum Prælatorum non consentientium, vt per Rebuff. d. tit. de deuolut. num. 93. Abb. in cap. cum olim num. 3. vers. sed circa, de maioris. & ibi Felin. in fine. Pavin. p. 2. q. 2. num. 10. Nicol. Garc. d. part. 5. cap. 7. num. 53. vbi plures contrarium tenentes, & num. 54. intelligit in collatione libera, non verò in confirmatione, & institutione, quæ sunt necessaria; & debita. Quarant. de vers. nono quaro, ampliat. 3. vbi in 2. ampl. pariter conclusionem text. procedere ait quando alius ex aliquo speciali iure haberet conferre cum Episcopo.

Ampla conclusionem procedere non solum in Capitulo, sed etiam in quocumque alio visitatore dato Ecclesiæ Cathedrali vacanti, vel alio inferiori Summo Pontif. iuxta terminos cap. ult. vers. nisi forte, cum seq. de suppl. neglig. Prælat. lib. 6. Concil. Trident. sess. 24. de reform. cap. 16. vers. si secus factum fuerit, notat glos. verbo in ad quem, in cap. unic. de maior. & obed. lib. 6. adhuc enim illa beneficia ad Episcopi collationem pertinentia non conferet, text. opt. in d. cap. ult. §. ult. in

in princ. Secus dicendum est in visitatore dato à Summo Pontifice eidem Ecclesiæ Cathedrali, quem solus Papa potest deputare, nulla interueniente Capituli negligentia, d. cap. ult. in princ. d. glof. verbo is ad quem, is enim beneficia potest conferre, d. §. ult. in fin. iuncta glof. ult. & insuper omnia alia facere (excepta rerum immobilium alienatione) quæ potest facere Episcopus electus & confirmatus, c. n. c. 42. de elect. in 6. Amplia etiam prædicta procedere in Collegio Cardinalium, qui vacante Apostolica Sede non possunt conferre beneficia ad Summi Pontif. prouisionem pertinentia, de quo latè Selu. de benefic. part. 2. quæst. 2. per totam. Limitatur tamen supradicta conclusio vbi ad Capitulum & Episcopum simul collatio spectaret, nam tunc mortuo Episcopo, vel à beneficiarum collatione suspensio poterit Capitulum conferre, glof. & DD. per text. ibi in cap. vnic. in princip. hoc tit. lib. 6. Abb. in præsent. num. 4. Rebuff. in praxi tit. de deuolution. à num. 74.

3 De potestate Capituli Sede vacante multa Doctores scripserunt, de qua vt aliqua dicam, & vt plures casus distinguiam in quibus succedit, vel non succedit Episcopo, repetenda est illa vulgaris regula, quæ tenet Capitulum Sede vacante omnia facere posse, quæ sunt iurisdictionis, nisi expressè prohibita reperiantur, vt per Nauarr. consil. 44. num. 1. de tempor. ordinat. in nouis, Pauin. de officio, & potest. Capituli Sede vacante, part. 1. quæst. 1. à num. 3. & quæst. 5. num. 2. vers. item regulariter, Gutier. canon. lib. 1. cap. 11. num. 10. Flamin. de resignat. lib. 7. quæst. 23. à num. 26. Azor. d. lib. 3. cap. 27. quæst. 6. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, à princip. Nicol. Garc. d. cap. 7. à num. 4. Rota decis. 1. num. 13. part. 1. diuers. & decis. 346. num. 2. apud Farinac. part. 1. recent. & decis. 632. num. 4. p. 2. etiam recent. Rebuff. in praxi tit. de deuolut. à num. 58. Soar. tom. 5. disp. 50. sect. 5. num. 6. Vincent. Filliuc. d. cap. 2. num. 4. vbi dicit ex antiquo iure tempore Sedis vacantis iurisdictionem Episcopi deuolui ad Capitulum, quam facultatem nec mutauit, nec minuit Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 16. sed solùm præcepit modum vtendi illa, nimirum per Vicarium ab eodem Capitulo electum, cui & iurisdictionem, & vsum committat, & ita Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in sequentibus casibus.

4 Primò in commendando Ecclesias, siue beneficia ad tempus, Rebuff. in praxi benefic. tit. de deuolut. num. 77. & 80. & in tract. nominat. quæst. 8. num. 30. Azor. d. lib. 3. cap. 38. q. 8.

5 Secundò in admittendis, siue instituendis præsentatos clericos à patronis, Rebuff. d. tit. de deuolut. à n. 68. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 72. num. 183. vbi cito Azor. d. part. 2. lib. 3. cap. 38. q. 2. Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 54. Viuien. in praxi iurispatronat. lib. 12. cap. 2. num. 6.

6 Tertio in recipiendis resignationibus beneficiorum spectantium ad collationem Episcopi. Flamin. de resignat. lib. 7. quæst. 23. à num. 20. Sbroz de officio Vicarij, lib. 2. quæst. 71. num. 13. & quæst. 130. num. 3. Ego ipse d. part. 3. alleg. 69. num. 8. vbi refero Quarant. in summa bullarij verbo Capitulum Sede vacante, quæst. 9. prope fin. vers. quartò limita, Nicol. Garc. part. 11. cap. 3. num. 256. & cap. 4. à num. 75. Aloysius Riecius in praxi aurea resol. 243.

7 Quartò in cognoscendis, & assignandis congruis portionibus, Rebuffus in tractat. congrua portionis, num. 57.

8 Quintò in præstanda auctoritate permutacionibus beneficiorum, Flamin. lib. 7. quæst. 23. n. 31. Bellacomb. tom. 1. communium opinionum. lib. 1. tit. 9. num. 11. pag. 183. Azor. d. part. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 4. Quarant. dicto

verbo Capitulum Sede vacante, quæst. 9. vers. quæ conclusio, in med.

Sextò in dispensacionibus illegitimarum ad beneficium simplex, Nauarr. conf. 28. sub tit. de tempor. ordin. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo Capitulum, §. 3. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, vers. secundo quæro. An autem Capitulum succedat in potestate Episcopis concessa dispensandi in irregularitatibus iuxta decretum Concilij Trident. sess. 24. de reformat. cap. 6. vide plures, quos citauit in d. tract. de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 39. num. 16.

Septimò in economis præficiendis, cùm vos, 4. de officio ordin. Valer. Reginald. in praxi fori panis. lib. 30. tract. 3. num. 241.

Octauò in vnionibus ex causa faciendis, dummodo nihil pereat de iure Episcopali, Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, quæst. 9. vers. quæ conclusio, Azor. d. part. 2. lib. 6. cap. 28. quæst. 9. sibi contrarius lib. 3. cap. 38. quæst. 9. Rebuff. in praxi tit. de vnionib. num. 36. & d. tit. de deuolut. num. 100. Zerol. in praxi Episcop. verbo unio, §. 11. part. 1. & verbo Capitulum, §. 4. part. 2. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 155. Nicol. Garc. de benefic. part. 12. cap. 2. num. 67. vbi num. 68. refert ex S. Congregar. Concilij decimum Capitulum Sede vacante non posse suppressere quodcumque beneficium, & sibi vnire, sicut Sede plena non potest consentire vnioni faciendæ ipsi Capitulo directè, & principaliter.

Nonò in concedenda facultate, seu licentia, quam dare possit Episcopus. Azor. d. part. 2. lib. 7. cap. 5. q. 3. veluti in licentia præstanda clericis curam animarum habentibus ad studium ire volentibus, Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Capitulum, §. 2. Et in danda licentia ædificandi Ecclesiam, vt acquiratur ius patronatus, ego ipse d. part. 3. alleg. 70. num. 32. Et in concedenda licentia extero Episcopo exercendi Pontificalia in Ecclesia vacante, Henriq. in summa lib. 10. cap. 22. Quarant. d. loco, vers. vndecimò quæro, Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 93. vers. quinta.

Decimò in condendis statutis, quæ ad statum Ecclesiæ pertineant, quæque durare debeant etiam tempore Episcoporum succedentium, Pauin. in tract. de potestate Capituli Sede vacante, part. 1. quæst. 6. Azor. d. part. 2. lib. 3. cap. 37. quæst. 11. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante vers. quartò quæro, Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Capitulum, §. 15. Monet. de distribut. quotidian. part. 2. quæst. 13. num. 24. Sbroz de officio Vicarij lib. 2. quæst. 187. num. 5. & 6. dummodo sint iusta, & salubria; secus verò si in præiudicium Ecclesiæ, vel Episcopalis mensæ, vt intelligit Quarant. loco citato, & ideo non poterit statutum condere, quo charitatum subsidium in futurum ex parte minuatur, ego ipse part. 3. alleg. 87. num. 14.

Vndecimò in exequendis vltimis defunctorum voluntatibus, quatenus iure ordinario competeat Episcopis. Couarr. in cap. Ioannes. num. 2. de testament. Azor. d. part. 2. lib. 3. cap. 39. quæst. 6. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, vers. septimò quæro, Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo Capitulum, §. 9. Ego ipse d. part. 3. alleg. 82. num. 31.

Duodecimò in compellendis Religiosis piarum voluntatum exequutoribus ad reddendas administrationis rationes, ego ipse dicta allegatione 82. num. 35.

Decimotertio in visitanda diocesi, Socin. in tract. visit. col. 4. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante vers. primò quæro, Azor. d. part. 2. lib. 3. cap. 37. quæst. 14. Rota decis. 346. num. 2. apud Farin. part. 1. recent. Abb. in cap. cum olim, sub num. 2. vers. sed indistinctè, & ibi Bald. n. 1. de maiorit. Archidiacon. in cap. si Episcopus num. 2. de suppl. negl.

- negl. Prel. lib. 6. Rebuff. in praxi tit. de deuolut. num. 65. Rot. in Burgen. procuratorem 10. Martij 1597. coram Orano, & in Tuder. iurisdictionis 28. Nouembris 1607. coram Card. Sacrato, & in Pamplonen. iuris uisitandi 15. Decembr. 1623. coram R.P.D. Merlino.
- 17 Decimoquarto in constituendo Confessario, qui absoluat à casibus Episcopo referuatis. Azor. dicto cap. 37. quæst. 16. Quarant. ubi proximè vers. tertio quæro, post med.
- 18 Decimoquinto in cognoscendo de arduis causis, Quarant. dicto verbo Capitulum Sede vacante, vers. quinto quæro.
- 19 Decimosexto in constituendo Vicarium generalem in spiritualibus, & temporalibus, Bonacof. tom. 1. communium opinion. lib. 1. tit. 9. num. 13. pag. 183. Gutier. canon. lib. 1. cap. 11. num. 10. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Capitulum, §. 3. Azor. d. cap. 37. quæst. 10. Quomodo autem hodie Capitulum Sede vacante debeat Vicarium constituere, & qualem, & intra quod tempus, vide Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 16. & quæ circa eius intellectum congerunt Quarant. dicto verbo Capitulum Sede vacante, vers. duodecimo quæro, Nicolaus Garcias de benefic. part. 5. cap. 7. num. 6. cum sequentibus, & plures alij, quos refero ego ipse d. parte 3. allegat.
- 20 Decimosextimo in assistendo matrimonio celebrando iuxta formam Concilij Tridentini sess. 24. de reformat. matrimon. cap. 1. Sanchez de matrimon. lib. 3. disp. 28. num. 5. Gutier. eod. tract. cap. 66. à num. 12. & c. 69. num. 9.
- 21 Decimoctauo in exigenda ratione ab administratoribus piorum locorum, ego ipse d. part. 3. alleg. 75. num. 61. ubi cito Quarant. in summa bullarj verbo Capitulum Sede vacante, vers. 7. Zerol. in praxi Episcop. p. 2. verbo Capitulum, §. 9.
- 22 Decimonono in exigendo charitatiuo subsidio, ego ipse d. part. 3. alleg. 87. num. 13. ubi cito Bellencin. de charitatiuo subsidio, quæst. 7. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. c. 14. q. 5. vers. item collegium; quamuis nequeat statutum condere, quo tale subsidium in futurum ex parte minuatur. Bellencin. d. tract. quæst. 45. Azor. d. cap. 15. q. 7. vers. item Canonium.
- 23 Vigesimo in priuilegio cognoscendi de causis in prima instantia, ego ipse d. part. 3. alleg. 81. in 6. ubi cito Aloyf. Ricc. in praxi auresa resol. 130.
- 24 Vigesimo primo in concedendis indulgentiis, Azor. d. cap. 37. q. 9. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Indulgentia, §. 2. Hentiq. in sum. lib. 7. cap. 31. §. 1. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, vers. duodecimo quæro, Iul. Lauor. de Iubileo, & Indulgent. part. 2. à num. 52. Ego ipse d. part. 3. alleg. 88. num. 22.
- 25 Vigesimo secundo in deponendo, & interdicens, Sbroz. de officio Vicarij, lib. 2. q. 182. num. 7.
- 26 Prædicta autem regula supra posita quod Capitulum Sede vacante omnia facere possit, quæ sunt iurisdictionis, non procedit in iurisdictione Episcopo delegata, Azeued. ad Curiam Pisanam, lib. 1. cap. 8. n. 12. & consil. 11. num. 7. Sbroz. de officio Vicarij lib. 1. quæst. 16. num. 1. & lib. 2. quæst. 135. num. 4. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante in princip. vers. & primo, ut intelligatur, D. Barbof. in Quia tale, num. 1. ff. soluto matrim. Azor. d. lib. 3. c. 39. q. 4. Filiuc. d. cap. 2. n. 40. Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 42. ubi num. 43. ampliat etiam post præsentationem mandati fuisse mortuus Episcopus, & num. 44. pariter ampliat etiam delegatio fiat à Canone. Subsequenter inferunt eodem modo regulam prædictam non procedere in iurisdictione, quæ competeret Episcopo iure aliquo speciali, seu accidentalij, Quarant. ubi proximè, vers. subsequenter. Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 39. Fr. Etimn. quæst. Regul. tom. 1. quæst. 61.
- art. 9. D. Barbof. in Quia tale, num. 1. Cened. ad Sextum collect. 4. num. 6. vnde inferunt Capitulum Sede vacante non succedere Episcopo in casibus infra scriptis.
- Primo in uisitatione monasteriorum exemptorum 27 monialium, quæ uisitat Episcopus auctoritate Apostolica, Nicol. Garc. d. cap. 7. num. 45. & alij, quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 73. num. 25. Azor. d. lib. 3. cap. 37. quæst. 15. & cap. 40. quæst. 8.
- Secundo in suppressione præbendarum, aut portionum vigore Concil. Trident. sess. 24. de reform. c. 15. Monet. de distribut. quorid. part. 1. quæst. 5. n. 26. Ego ipse d. part. 2. alleg. 67. num. 3.
- Tertio in confirmatione donationum iurispatrio 29 natus, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 303. n. 10. cum seqq. Ego ipse d. part. 3. alleg. 71. num. 24.
- Quarto in dimissiois litteris ad Ordines concedendis infra annum à die vacationis aliquibus, qui archæti non fuerint, iuxta nouam Concilij Tridentini dispositionem sess. 7. de reformat. cap. 10. de cuius intellectu latè agunt Hentiq. in summa lib. 10. cap. 22. §. 3. Sayr. in floribus decif. sub rub. de tempor. ordin. decif. 65. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Capitulum in princip. Petr. de Ledefina in sum. part. 1. tract. de sacrament. Ordin. cap. 8. concl. 3. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 3. cap. 8. num. 47. cum seqq. Molin. de iustit. tract. 5. disp. 11. num. 4. Quarant. d. verbo Capitulum Sede vacante, vers. decimoquarto, Rendin. in prompt. receptarum sentent. tom. 1. tit. 10. à princip. Campan. in diuersorio iuris Canonici. rubr. 9. cap. 7. Nicol. Garc. d. cap. 7. à num. 91. Filiuc. d. cap. 2. num. 44.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudicium agitarum cum Ecclesia vacante non ualet, & num. 2.
- 3 Administrator datus à Summo Pont. censetur legitimus defensor in Ecclesia Cathedrali.

C A P. Constitutis. III. & vlt.

TESTIMONIUM Iudicium Sede vacante facta contra Ecclesiam non tenent, quia non habet defensorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hentiq. Guid. Pape. Panorm. Hostien. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 141. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 416. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt 2 Pavin. de potest. Capituli Sede vacante, part. 2. quæst. 9. Gig. de pensionib. quæst. 65. etiamsi vacet Ecclesia per renunciationem, Gabr. tom. 3. communium opinion. tit. de procurat. conclus. 3. num. 3. Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. quæst. 5. num. 42. cum seqq. ubi etiam idem resoluit in Abbatibus, & Prioribus triennialibus, interim dum nouus Prælatus non eligitur. Vnde reprobat hic text. testium depositiones, qui vacante Ecclesia sunt recepti, ut notant DD. in presenti, gl. vlt. ad fin. in cap. 1. supr. hoc tit. ubi Innoc. Imola, & eorum communis, gl. verbo reuocari, ubi Cardin. & Imola in Clement. vlt. de procuratorib. Felin. in cap. edoceri, vers. vacante, de rescript. Pavin. de potestate Capituli Sede vacante, p. 2. quæst. 9. Gig. de pensionibus quæst. 65.

Et carente legitimo defensore.] Censebitur autem legitimus defensor in Ecclesia Cathedrali administrator datus à summo Pont. cap. 16. cui, de elect. lib. 6. Gig. de pension. q. 65. num. 5. Rebut. in praxi benefic. tit. de recusat. unionis, num. 14. & in tract. nominat. q. 8. num. 29.

De His, quæ sunt à Prælatiis sine consensu Capituli.

TIT. X.

PER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Butr. Panorm. Durand. in breniario auro iuris Canon. fol. 93. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontific. à pag. 398. Goffred. & Host. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in expositione titulorum iuris Canonici, Ioan. Honor. lib. 3. summa in Decretal. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 189. omnes sub hoc tit.

SVMARIVM.

- 1 Alienatio rei Ecclesiastica absque approbatione Capituli non tenet.
- 2 Permutatio ex vi verbi maxime in materia odiosa sub emptione non continetur.
- 3 Consensus requisitus in actu debet etiam in eius reuocatione adhiberi.
- 5 Episcopi prescripserunt contra Capitula, vt absque eorum consilio sine consensu possint iurisdictionalia exercere, subditorumque excessus punire.

CAP. Irrita. I. Ex Concil. apud Valentiam.

DONATIO, venditio, commutatio rei Ecclesiæ facta ab Episcopo sine consensu Capituli, vel clericorum non tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Panorm. Anchar. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 145. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 418. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur à Burchard. lib. 3. Decretorum c. 170. Luon. part. 3. cap. 231. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 1.

Citati solet hic text. iuncta eius glos. ad hoc quod contractus cum Ecclesia non potest declarari nullus in ipsius Ecclesiæ præiudicium, si illum ratum velit habere, vt per Butr. in cap. si quis Presbyterorum num. 9. Imol. num. 21. de rebus Eccles. non alienand. Crescent. decif. 122. aliàs 1. de locatio. Pute. decif. 310. lib. 1. ab eo enim solum nullitas allegari valet, cuius fauore actus nullus est. glos. & Doctores in l. 2. C. de iure emphyt. Menoch. consil. 89. num. 84. Surd. consil. 284. num. 7. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 393. C. de reuoc. donat. Rot. decif. 133. num. 12. p. 2. & fuit dictum in Retatina iuris redimendi 26. May 1628. coram R. P. D. Verosio.

2 Venditio, vel commutatio, &c.] Ergo permutatio ex vi verbi, maxime in materia odiosa, sub emptione non continetur, vt per Tiraquel. de retract. lignag. §. 30. glos. 14. num. 29. & seg. Pinel. in rub. C. de bonis mat. part. 2. num. 26. in fine, Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 38. num. 13. Chald. Pereira in l. si curatorum, verbo venundetisti n. 2. & de extinct. emphyt. cap. 8. num. 31. cum seqq. Et id eo in statutis, & contractibus appellatione emptionis venit tantum proprius emptionis contractus. l. i. ff. de contrah. empt. l. i. ff. de rerum permut. cum aliis adductis

per Fabian. de Monte in tract. de empt. quest. 2. num. 1. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quest. 71. num. 21. quos refero ego ipse in tract. de appell. verbo. vtriusque iuris signific. appell. 88. num. ... Aduertendum est text. in præfenti procedere in distractu per text. in cap. querelam infr. de simonia, ex Tiraq. de iure mariti glos. 5. num. 13. nam consensus requisitus in actu, debet etiam in eius reuocatione adhiberi, vt per Brunor. à Sole in locis communib. verbo consensus 4. quia valet argumentum à contractu ad distractum, cum contractus & distractus à pari procedant, & sint eiusdem naturæ, sicut docent citati per me in tract. de locis communib. argumentorum iuris, loco 26. num. 11. & 12.

Et subscriptione clericorum.] Quorum nomina ex primi debent singulorum, vt per Rebuff. in compendio alienat. rerum Ecclesiast. num. 16. & 17. Quid autem si Prælati non habeant Conuentum, aut Capitulum, vide Tiraq. de iure mariti glos. 8. num. 21. vbi resoluit in his terminis debere in alienationibus rerum Ecclesiasticarum Prælati superioris consensum adhibere. Vbi tamen adest Conuentus, siue Capitulum, consensus capitulariter ab vniuersis, non autem à singulis prælati debet, Rot. apud Farinac. decif. 204. num. 9. in 1. collect. nouissimarum, aliàs part. 4. diuersor.

Illud maxime aduertere oportet cum Steph. Gratian. discept. forens. cap. 100. num. ult. iam Episcopos præscripsisse contra Capitula, vt absque eorum consilio, siue consensu possent iurisdictionalia exercere, subditorumque excessus punire.

SVMARIVM.

- 1 Alienatione in temporali, quam facit Prælatus, taciturnitate Capituli habetur pro consensu.
- 2 Decima in vim alienationis possunt concedi ab Episcopo, siue alio Prælato cum consensu Capituli, seu Conuentus, cum causâ cognitione, & alijs solemnitatibus.
- 3 Abbatia habet administrationem.
- 4 Tacens si potuit prohibere, & non prohibuit, videtur consentire.
- 5 Consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiastica expressus esse debet.
- 6 Alienatio facta sine consensu Capituli non ratificatur nisi consensus Capituli expressus accedat.
- 7 Allegatio partis non facit ius.
- 8 Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputatur, constituit præscribentem in mala fide.

CAP. Continebatur. II.

Alexand. III.

PRÆLATUS si alienat tacente & sciente Capitulo, renet alienatio, quia Capitulum consentire videtur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 146. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 419. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 2. & est post Concil. Lateranens. sub Alexandr. III. part. 47. cap. 5.

Probare videtur hic text. secundum vnum intellectum posse concedi ab Episcopo, siue alio Prælato cum consensu Capituli, seu Conuentus decimas in vim alienationis, cum causâ cognitione, & alijs solemnitatibus, vt per Rebuff. in tract. de decimis quest. 5. num. 35. Monet. eodem tract. cap. 5. quest. 3. num. 63. qui ita

ita hunc text. intelligunt; in hoc enim casu non est spirituale ius concessum, sed temporale, hoc est, fructus, & com. nōditas decimarum, quæ propriè decimæ non dicuntur, vt aduertit Bald. *consil.* 419. *vol.* 1. sed sunt certæ decimationes, seu annuæ præstationes in quantitate frumenti, vel pecuniæ descendentes à iure temporali, & ex contractu pro rebus debita; Rota in *Ferrariens. decim. vrum* 26. *lunij* 1645. coram R. P. D. Pirouano, habetur apud Farinac. *decis.* 684. *num.* 2. *part.* 1. *recent.* qui quidam intellectus à veritate non deuiat, nisi cum *glos.* Abb. & Hostiens. hic potius dicere velimus hunc text. loqui de decimis concessis clerico ad breue tempus; vel cum eodem Hostiens. Innocent. & Anania, de modica decima, vel de remissione decimæ.

3 *A] Abbatissa prius facta.]* Ergo Abbatissa habet administrationem, vt per Dec. in *l. 2. num.* 8. *ff. de regulis iuris.* & æquiparatur in ea Abbati, Flamin. *de resign. benef. lib.* 12. *quæst.* 40. *num.* 30.

4 *Si Conuentione sciente, & non contradicente, &c.]* Notatur ad hoc, quod tacens si potuit prohibere, & non prohibuit, videtur consentire, vt per Surd. *decis.* 302. *num.* 3. & *consil.* 290. *num.* 22. & *consil.* 100. *num.* 8. Chald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 11. *num.* 9. *cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 38. *num.* 20. & *cap.* 68. *num.* 16. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 99. *num.* 15. & *consil.* 58. *num.* 65. Rota apud Farinac. *decis.* 513. *num.* 5. *part.* 1. *recent.* Mascard. *de probat. concl.* 1158. *n.* 47. D. Barbosa, in *l. que dotis num.* 160. *ff. soluto matrim.*

5 In *glos. Contradicente* 1. ibi, & ideo necessarius est ibi expressus consensus. Notatur ad hoc, quod consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet, vt per Tiraq. *de iure mariti glos.* 7. *num.* 13. & *num.* 69.

6 Sic etiam alienatio facta sine consensu Capituli non ratificatur nisi consensus Capituli expressus accedat, de quo tamen vide Chald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 11. *num.* 3. & Rotam apud Farinac. *decis.* 204. *num.* 8. in 1. *coll. et. nouissimi arum.*

7 In *glos. Non post multum* ibi, sed solum factum hic narrat. Notatur ad hoc, quod partis allegatio non facit ius, vt per Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 17. *num.* 22. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. glos.* 5. §. 7. *num.* 107.

8 In eadem *glos.* ibi, Immo non posset præscribere. Notatur ad hoc, quod titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem, vt per Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 68. Abb. in *cap. de quarta, num.* 12. & ibi Felin. *n.* 35. *de præscript.* plures relati per Aym. *de antiq. tempor. p.* 4. *cap. materia num.* 6. Duenn. *reg.* 285. Couarr. in *reg. possessor part.* 2. §. 7. *num.* 5. *vers. hac autem,* & est magis communis sententia; vt post alios testatur Gabr. *commun. sub tit. de præscript. conclus.* 14. *num.* 4. Quamuis contrariam sententiam, quæ iure magis probatur, teneant *glos. penult. in d. cap. de quarta,* vbi Bero. *num.* 30. Imol. & Paul. in *l. nunquam* 31. *ff. de vscapion.* & alij relati per Aym. *num.* 7. Molin. 68. in *princip.* & Couarr. *num.* 5. *vers. secunda,* ac Gabr. *num.* 3. *dictis locis,* Pinel. in *aut. nisi num.* 11. *C. de bonis matern.* Mench. *ihustr.* c. 77. à *num.* 14. & *cap.* 81. *num.* 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio temporalis facta sine consensu Capituli per ratificationem eius roboratur.
- 2 Consensus postea præstitus idem operatur ac si antea fuisset præstitus.
- 3 Consensus Capituli in alienatione rerum Ecclesie ex

curfu 30. annorum præsumitur interuenisse.

4 Nullum quod est ab initio, ipso iure ratificari non potest.

CAP. Cùm nos. III.

Donatio facta ab Episcopo sine cōsensu Capituli est nulla: sed si Capitulum deinde eam ratum habet, valet. Colligunt ex Ordine. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib.* 3. *iuris Pontif.* pag. 146. Alagona in *compendio iuris Canonici,* pag. 419. remissiuè Casal. in *annor.* & Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 3.

Nisi eam ratam, &c.] Ergo consensus postea præstitus idem operatur, ac si antea fuisset præstitus, de quo tamen vide Roch. *de iure paron. verbo de diocesanis* q. 4. à *princip.* & *num.* 10. & 11. Palat. in *repet. rub. de donation. inter virum, & vxorem* §. 68. *num.* 27. *vers. & procedunt,* Tiraq. *de iure mariti glos.* 6. *num.* 1. & 2. Auendan. *ad l.* 42. *Tauri glos.* 2. *num.* 3. Cursu verò triginta annorum consensus Capituli in alienatione rerum Ecclesie præsumitur interuenisse, Mascard. *de probat. concl.* 416. *num.* 21.

In *glos. Ratam,* vlt. ibi, & que ipso iure nulla sunt ab initio. Notatur ad hoc, quod nullum quod est ab initio ipso iure ratificari non potest, vt per Tiraq. in *l. si unquam,* verbo reuertatur, *num.* 415. *C. de reuocandis donat.* Rota apud Farinac. *decis.* 492. *num.* 9. & *decis.* 535. *num.* 11. *part.* 1. *recent.*

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati sine consilio Capituli instituere, vel destituere, vel alia negotia Ecclesie tractare non debent.
- 2 Prouisio præbendarum Ecclesie Cathedralis spectat ad Episcopum cum consilio Capituli, vel melius ad Episcopum, & Capitulum insimul.
- 3 Verbum, carere decernimus, totalem denotat priuationem, & latam sententiam.

CAP. Nouit. IV.

Capituli consilio omisso non decet aliorum vti in consilio in negotiis Ecclesie; quare non potest Episcopus instituere, vel destituere aliquas personas sine consensu fratrum, aliàs facta institutio, vel destitutio nulla est ipso iure. Colligunt ex Ordine. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib.* 3. *iuris Pontif.* pag. 146. Alagona in *compendio iuris Canonici,* pag. 419. remissiuè Casal. in *annor.* & Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 9. *cap.* 4. & est post Concil. Lateranen. sub Alexandr. III. *part.* 50. *cap.* 18.

Sine consilio Fratrum, &c.] Notatur ad hoc, quod prouisio præbendarum Ecclesie Cathedralis spectat ad Episcopum cum consilio Capituli, vt post Host. in *cap. cum Ecclesia Vultreana,* *supr. de elect.* quem sequuntur Ægid. *decis.* 69. Corral. in *praxi benefic. part.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. *de ech. de benefic. & pension cap.* 2. *vers. Ordinarij etiam,* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 239. vbi extendit ad maiora beneficia inferiorum Ecclesiarum. Verior tamen est opinio illorum, qui tenent huiusmodi prouisionem ad Episcopum, & Capitulum simul pertinere, quos citauit *supra* ad *cap. postulatistis* 15. *num.* 2. *de concess. præbende,* & omnium latissimè Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *cap.* 4. à *n.* 13.

vbi num. 16. aſſerit text. in præſenti, & alia iura in contrarium facientia loqui ſecundum conſuetudinem, & ius ſpeciale Eccleſiæ de qua agebatur, non enim loquuntur diſpoſitiuè, ſed narratiuè, & ex ſuppoſitione factum poſſibile ſupponendo.

3 *Cavere decernimus.*] Nota verbum illud, *cavere*, totalem denotare priuationem, & latam ſententiã, vt per Tiraquel. in *ſi vnquam, verbo reuertatur*, num. 161. *C. de reuocand. donat.* Vezin. tom. 2. *communium opinion.* lib. 9. tit. 34. num. 354. Sayr. in *clau Regia* lib. 3. cap. 8. num. 26.

C A P. Q U A N T O. V.

1 Prælatus non poteſt tractare negotia ſine conſenſu Capituli. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colleçt. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif.* pag. 146. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 419. remiſſiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. colleçt. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 5.* & eſt poſt Concil. Lateranen. ſub Alexand. I I. part. 50. cap. 16.

2 In gloſ. *Absentium*, vlt. in addit. marginali, ibi, *nec articulatè loqui.* Notatur ad hoc, quòd teſtatoris teſtamentum, qui neſciebat articulatè loqui, falſum eſt, de quo vide Anton. Gom. L3. *Tauri* n. 116. & 112. Grammat. *decif.* 73. Guillelm. in *cap. Rainutius, verbo in extremis*, num. 27. Menoch. *de arbit. caſu* 97. n. 4. Craſſ. in *§. inſinatio*, q. 17. n. 8. Molin. *de inſtit. tract. 2. diſp.* 127. Chald. Pereira *quaſt. forenſ. conf.* 24. n. 12. Vtrum autem reſponſio, ſi, dicatur articulatè loquuto, vide Card. Mant. *de coniecturis vltim. volunt. lib. 2. tit. 6. n. 8.* Fatim. *conf.* 97. Et probationem incumbere ei, qui dicit teſtorem articulatè loqui non potuiſſe, reſoluit Maſcard. *de probat. concluſ.* 1353. num. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Collegiata Eccleſia ſi habet præſentationem, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris partis, niſi de conſuetudine, vel priuilegio competat ſolè Prælo.
- 2 Abbas ſolus non poteſt præſentare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta conſuetudine, vel priuilegio.
- 4 Alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem.
- 5 Præſentatio ad beneficium per ſolum Prælatum facta abſque maioris partis Collegij conſenſu eſt ipſo iure irrita.
- 6 Solemnitas extrinſeca præſumitur quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus.
- 7 Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus.

C A P. E a n o ſ c i t u r. V I.

Cæleſt. III.

1 Collegiata quando habet ius præſentandi, præſentabit Prælatus de conſenſu Capituli, vel maioris, & ſanioris partis, aliter præſentatio non valet, niſi Prælatus probet conſuetudinem, vel priuilegium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colleçt. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſt. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif.* pag. 147. Alagona in *compendio iuris Canonici* pag. 419. remiſſiuè Caſal. in *annot.* & Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. colleçt. 2. *Decretal. lib. 3. tit. 8. cap. unico.*

2 Probat hic text. Abbatem ſolum non poſſe præſen-

tare ad beneficium, niſi hoc habeat ex præſcripta conſuetudine, vel priuilegio, ſed id eſt totius collegij, cuius maior pars conſentire debet, vt præſentatio legitima ſit, vt per Lambert. *de iurepatron. lib. 2. part. 1. q. 2. art. 12. num. 3 & 4.* Sanch. in *præcepta Decalogi*, tom. 2. lib. 7. cap. 14. n. m. 7. reſoluentes non obſtare text. in *cap. ex litteris*, *de iurepatronat.* vbi Abbatiffa præſentauit, quia vel ea verba ſunt narratiua, quæ diſpoſitionem non inducunt, vel præſumit præſentationem ab Abbatiffa legitime fuiſſe factam, nempe cum maioris partis Conuentus conſenſu.

Aut per litteras, &c.] Procedit quando patronus abſens per litteras facit præſentationem perſonæ, quæ cum eiſdem Epifcopo ſe perſonaliter repræſentet, vt dixi ad *cap. cum & plantare §. in Eccleſiis*, num. 33. *infr. de priuileg.* pag. 347. vbi eam dixi præſentationem regulariter fieri non poſſe de abſente, & ſi regulariter fiat, non ſuffragari, quia præſentatus debet eſſe præſens, & perſonaliter Ordinario inſtituenti ſe exhibere; limitati tamen vt non procederet hæc reſolutio quando abſens eſt ita notus habèti inſtituere quòd nullo opus ſit examine, dummodo tamen abſens infra terminum datum ad præſentandum per ſe, vel per procuratorem ſuum ad hoc ſpecialiter conſtitutum præſentationem acceptet, & ibi dictis addendum duxi quòd eo ipſo quòd Ordinarius præſentationem acceptauit, & admifit, præſumitur habuiſſe noticiam de præſentato abſente. Abb. *conf.* 76. num. 2. *verſ. & præſumitur lib. 2.* Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 11. art. 4.* Rot. in *Firmana beneficij* 20. Junij 1597. coram Penia, & factis eſt ad hunc effectum quòd Ordinarius præſentationem non reiiciat, Rot. in *d. Firmana*, & in *Aurien. Parochialis* 11. Ianuarij 1613. coram bonæ memoriæ Vbaldo, Lotter. *de re beneficij lib. 2. queſt.* 6. num. 44.

Niſi ex antiqua, &c.] Notatur ad hoc, quòd alienatio bonorum Eccleſiæ præſumitur ſolemniter facta ob temporis diuturnitatem, vt per Bald. *conſil.* 511. *column. 2. volum. 2.* Menoch. *conſil.* 90. num. 30. Aloyſ. Ricc. in *praxi rerum fori eccleſiaſt.* *reſol.* 4. num. 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 416. num. 21. niſi inſtrumentum alienationis oſtendatur ſine aliqua ſolemnitate, quia tunc curſus temporis non iuuabit poſſeſſorem, vt per Palat. in *repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & uxorem*, notab. 1. §. 1. num. 8. Boër. *decif.* 115. in fine. Et hinc argument. huius text. patrem præſumi conſenſiſſe filio contrahenti ex diuturnitate temporis, reſoluit Tiraquel. *de iure mariti gloſ.* num. 40. cum ſeqq.

Conuenit euacuari.] Ex his verbis colligitur hic Hoſt. num. 2. & Zabar. num. 2. *oppoſ.* 4. præſentationem ad beneficium per ſolum Prælatum factam abſque maioris partis Collegij conſenſu non eſſe ipſo iure nullam, ſed per ſententiã irritandam. At verius eſt eſſe ipſo iure irritam, & ſic ea verba conuenit euacuari, explicanda ſunt, conuenit vacua pronunciari, vt conſtat ex *cap. nouit. ſupra hoc tit.* & ideo ita tenent Lambertin. *d. art.* 12. num. 6. *verſ. hoc ſic ſtante*, Sanch. *d. cap.* 14. num. 8.

Aliqui eorum probauerint, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſolemnitas extrinſeca præſumitur quando defectus talis ſolemnitatis non fuit per partem allegatus, vt per Maſcard. *de probat. concl.* 1315. num. 19.

In gloſ. *Intelligi debet*, ibi, *præſumptiuè.* Notatur ad hoc, quòd Abbatis acta præſumuntur facta conſenſu Conuentus, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 2. At verò Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg.* 56. n. 74. tenet quòd in alienatione rerum Eccleſiæ non attenditur parti aſſerenti in inſtrumento contra eum eſſe vtilem, niſi aliud concurrat, ex quo aſſertio illa iuſtiſi

iustificetur, præcipue longi, vel longissimi temporis cursu.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio tenet, quam de solius diocæsani consensu facit laicus Ecclesia de decimis, quas ab alia Ecclesia habet in feudum ab antiquo ante Lateranensæ Conc.
- 2 Concilium Lateranensæ sub Alex. III. quo tempore fuerit celebratum, ostenditur.
- 3 Decimas titulo feudi, vel alio temporalis ante Concilium Lateranensæ potuerunt inferiores Prælati concedere, sed ex eo deinde fuit prohibitum.
- 4 Decima si laicis concessa reperiantur, & nesciatur an post, vel ante Concil. Lateranensæ fuerint concessa, in dubio post Concil. concessa censentur.
- 5 Declaratur text. in præsentibus, & numeris seqq.

CAP. Cùm Apostolica. VII.

Innocent. III.

Decimæ si concedantur laico in feudum perpetuum, & laicus cum solo consensu Episcopi sine clero eas donet alicui Ecclesiæ, donatio tenet, quia hoc est reuocare ad ecclesiasticum usum, qui à laicis detinetur, & non est alienare ius Ecclesiæ, quia tunc non teneret sine consensu cleri, sicut nec teneret in aliis decimis à laicis datis ipsi Ecclesiæ si alienarentur sine consensu Capituli. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Innoc. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Hentic. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 147.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 420.* remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. sub tit. de his, qua conceduntur ab Episcopo sine consensu Capituli, cap. 1.*

Nam & in *Lateranensi Concilio.* Sub Alexand. III. p. 1. c. 9. tom. 2. *Concil. pag. mibi 839.* De tempore autem, quo huiusmodi Concilium fuit celebratum, non satis constat apud scribentes, nam in prædictis actis Conciliorum refertur ad annum 1180. & consonat frequentissima historiæ ecclesiasticæ scriptorum, atque iuris nostri professorum sententia, qui factum fuisse referunt anno 1179. vt ex Platina, Sabellico, Volaterrano, & aliis testatur Couarr. *lib. 1. var. cap. 17. num. 5. vers. & dubio procul,* quem laudat Ioan. Garc. de *expensib. cap. 9. num. 90.* Aragon. 2. 2. *quest. 87. art. 3.* sequitur Rot. in *Gerunden. iuris patron. 22. Aprilis 1622.* coram R. D. meo Coccino Decano in *vers. Quantum attinet,* & post Beroi. Mench. de *presumpt. lib. 6. pres. 86. num. 3.* Analtas. Germon. *animaduersionum iuris, lib. 2. cap. 1. paulo post princip. nouè Cortiolan. Capuccin. in compendio Conciliorum generalium sub Concil. Lateranensæ. III. Mong. de decimis, cap. 5. quest. 3. num. 67.* & plures referens Gilchen de *prescript. p. 3. c. 8. n. 19.* meritò reprehendens aliorum negligentiam in hac temporum computatione, dum alij ponunt hoc Concil. anno 1160. vt voluit Aufferius: alij verdò anno 1179. scilicet Vultur. & Bocoldus: alij denique anno 1129. vt etiam inaduertenter scripserunt reliquit Burfat. *sonf. 49. n. 9. vol. 1.* quæ quidem temporis inspectio non solum vtilis, sed omnino necessaria est pro intelligentia multorum iurium, quæ in materia concessionis decimarum factæ à laico religiosis personis faciunt distinctionem temporis ante, vel post Concilium Lateranensæ. prout sunt text. in *præsentibus, & in cap. 2. §. sanè, in fine, de decimis, lib. 6.* Aduertendum tamen est huiusmodi Concilium Lateranensæ esse aliud longè diuersum ab

illo etiam Lateranensæ. de anno 1215. de quo dixi ad *cap. 1. num. 3. de Summa Trinit. pag. 7.* hoc enim, de quo agit text. in *præsentibus,* celebratum fuit sub Alexand. III. illud verdò, de quo in *d. cap. 11. sub Innoc. III. & dicitur generale.*

Quæ decimam detinet, vt eam restituat, &c.] Ex his verbis, iuncto fine, atque *d. cap. 2. §. sanè, de decimis lib. 6.* colligitur Doctores ante Lateranensæ Concilium potuisse inferiores Prælatos decimas titulo feudi, vel alio temporalis laicis concedere, sed ex eo deinde fuisse prohibitum, ita Couarr. *d. num. 5. vers. olim, D. Barbof. in l. Titia, num. 45. vers. non obstat secunda, ff. soluto matrimonio. Gutier. pract. lib. 1. cap. 14. num. 5. & cap. 15. num. 4. Menoch. d. pres. 86. num. 2. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 3. 6. quest. 12. Monet. d. cap. 5. quest. 3. num. 66.* & in hoc omnes conuenire profiteretur, & sequitur Soar. de *Relig. tom. 1. tract. de decimis, lib. 1. cap. 26. num. 2. & 3.* In dubio autem, si decimæ laicis concessæ reperiantur, & nesciatur an post, vel ante Concil. Lateranensæ fuerint concessæ, post Concilium concessæ censentur, Rot. in *Taunen. decimarum 12. Ianuarij 1607. vers. non obstat,* coram Cardinal. Marquemontio, per Beroi. *consil. 2. 1. num. 14. lib. 1.* quæ decisio impressa est per Fatinac. *decis. 193. num. 9. part. 2. recent. & in d. Gerunden. iuris patronatus.*

Verùm hæc communis resolutio in se vera non est, si aduertas multò ante Concil. Lateranensæ hoc ipsum prohibitum fuisse ab Urbano II. in *cap. decimas 39. in ord. 16. q. 7. & manifestius in c. 1. Episcopum, vel Abbatem, in vrbis feudorum,* qui annos ferè centum præcessit hoc Concil. Later. vt videre est apud relatos ab Aragon loco proxime citato. Quare si materia bene perscrutetur, nullus text. inuenitur, qui probet potuisse laicos licite retinere decimas à Prælatibus inferioribus concessas, sed solum quòd obtentas ante Concil. Later. possunt transferre in locum religiosorum de consensu Episcopi, quod non ex ea ratione prouenit, quòd eas licite retineretur, sed magis quia hoc voluit Ecclesia permittere ad vitanda scandala, vtilius iudicans si decimas, quas laici cum animarum suarum periculo illicitè detinebant, sponte dimitterent aliis Ecclesiis, vel religiosis locis, quàm si eos ecclesiasticis censuris, vel modis aliis cogere ad restitutionem faciendam eidem Ecclesiæ, ad quam pertinet, aduertit Rebuff. de *decim. q. 10. n. 22.* & melius Gilchen *d. cap. 8. num. 7.* nec omnino displicet Soar. *d. cap. 26. num. 3.* dum resoluit Concilium non concedere laicis, vt decimas concessas à Prælatibus inferioribus retineant, sed ne transferant in alios laicos absolute, vt in *cap. prohibemus, de decimis, nec in Religiosos sine Episcoporum auctoritate, vt in hoc text.* quæ prohibitio inducta ad priuationem minimè operatur concessionem, iuxta reg. *l. legata inutiliter, ff. de adimend. legatis,* cum similibus.

Circa potestatem transferendi decimas à laicis retentas, tres casus distinguere oportet. Primus est de laicis intrusis, qui sine titulo aliquo decimas detinebant, hi enim necessariò tenentur illas restituere Ecclesiæ ad quam de iure pertinent, cui Episcopus consensu suo præiudicium facere non potest, iuxta reg. *generalem text. in l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris,* vt aduertit Soar. *d. cap. 26. num. 10.* Secundus est de decimis, quas laici obtinent titulo feudi perpetui habitati ab inferioribus Prælatibus, qui etiam ante Lateranensæ Concilium erat inualidus, iuxta suprà dicta, & procedit in his permissio huius Concil. vt eas de Episcoporum consensu transferre sufficiat in aliam Ecclesiam, vel religiosum locum, neque sit necessarium facere restitutionem eidem Ecclesiæ, ad quam pertinebant, vt expresse probat text. in *præsentibus, in vers. quia verdò, iuncto fine, & ex vltimis verbis d. §. sanè, dum semper*

ſuper hanc Lateranenſ. Concilij prohibitionem, & conceſſionem reſtringunt ad decimas, quas laici titulo feudi perpetui ante Lateranenſe obtinebant, atque ita non procedere in aliis, quæ ſine huiusmodi titulo feudi perpetui in laicum funt alienatæ. Tertius caſus eſt quando decimæ à laicis titulo iuſto, & valido in perpetuum obtentæ ſunt, vel à Summo Pontif. vel aliis Prælatiſ, qui ſufficienti poteſtate ad hoc fuerint maniti, & in eo non videretur neceſſarius Epifcopi conſenſus, vt in locum religioſum tranſferantur, vt in donationibus tertiarum, quas à Summo Pontif. obtinent Luſitanæ, & Caſtellæ Reges communiter receptum eſt poſt *Sot. de iuſt. lib. 9. q. 4. art. 3. & 7. art. 1. & poſt Greg. Lop. & alios Ioan. Garc. d. cap. 9. num. 97. & poſt Gutier. D. Barboſ. in d. l. Tria, num. 42. verſ. adde. ff. ſolu. matr. Cabed. Luſitania. deciſ. 63. num. 5. par. 2.* vnde etiam in laicos tranſferri poſſe reſoluunt *Mench. illuſt. cap. 89. num. 2. Guier. d. cap. 15. num. 6. Gilchen d. cap. 8. à num. 6. Ioan. Garc. d. cap. 9. à num. 97. Ceuall. commun. contra communes, q. 367. Cabed. d. deciſ. 63. num. 8. contra Couarr. & plures alios, quos reſert, & ſequitur Azor. d. cap. 36. quaſt. 13. Et ostenditur, quia ſi huiusmodi decimæ titulo feudi perpetui iuſto, & valido ſemel in laicum funt alienatæ, efficiuntur ipſius patrimonium, nec in diſputationem cadere poſſent an reſtitutio ſi faciendæ Eccleſiæ, ad quam de iure pertinent, ſiquidem poſtquam in perpetuum alienatæ ſunt in laicum titulo iuſto, & valido, non pertinent iam ad Eccleſiam aliquam, & tamen text. *hic in verſ. taliter*, in his decimis quæ ad Eccleſiam aliam pertinebant, decidit neceſſarium non eſſe eidem Eccleſiæ facere reſtitutionem, ſed ſufficere quòd religioſo loco, vel alteri Eccleſiæ fiat; ergo non de decimis titulo iuſto obtentis, ſed iniuſto, modo prædicto, ſcilicet habito à Prælatiſ inferioribus iura iſta funt intelligenda.*

7 Inquirendum adhuc eſt ſi iuxta verioſorem reſolutionem, quam probare ſuprà intendi, tam poſt, quam ante Lateranenſ. Concil. ſemper ille titulus habitus ab inferioribus Prælatiſ fuerit illicitus, & iure reprobatus, quare text. *in d. cap. 2. §. ſanè*, diſtinguat tempora ante, vel poſt Lateranenſ. ad effectum, vt laici decimas ante habitas à Prælati� inferioribus tranſferre poſſint in Religioſos, non poſtea obtentas. Sentit difficultatem ſuæ adhærens opinioni dum exiſtimat faciendam non eſſe diſtinctionem à temporibus ante, vel poſt Lateranenſ. ſed ante, vel poſt Vrbanum II. *Soar. d. cap. 26. num. 6. ad fin.* dum quaerit ſi iam ab Vrbanò erat prohibitum Prælati� inferioribus ne decimas laicis darent in feudum, quare text. habitas poſt illam prohibitionem ante Lateranenſe tranſferre concedit; & reſpondet hoc ita vel conſuetudine, vel præſcriptione, vel expreſſa aliqua Concilij auctoritate, quam tamen hætenus non inueniſſe fatetur, factum fuiſſe, vt conſtitutio Vrbanæ, quæ inſeudationes ante factas ſuſtinebat, extendereſt vſque ad tempora Lateranenſ. Concilij. Sed hiſ diuinationibus omiſſis quoad noſtrum propoſitum reſponderet Concilium propter rationes eminentis ſcandali permiſſiſſe, vt ante habitas à Prælati� inferioribus, licet iniuſte, poſſent tranſferre in Religioſos, quia ſic aliquo modo Eccleſiarum vtilitati occurreretur, vt verò permitteret hoc ipſum in decimis de cætero concedendis rationem illam non ſubſeſſe, ſed quòd rigor iuris obſeruetur, vt in plerique aliis materiis factum videmus, quòd illicitè facta in præteritum ſuſtineantur, ac de cætero, & in futurum ſtrictius ſeruetur prohibitio, vt notant omnes per text. *in cap. ult. de ſponſa duorum. ibi. de cætero, cap. prouida. 44. in fine. ibi. de cætero, de elect. lib. 6. cum multis aliis.*

Barboſ. Collect. Tom. I. I.

Per quod indiſcretè.] Non ergo proprie, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſ. 7. num. 175.*

Que laicis in feudum, &c.] Ergo Epifcopus abſque 8 recognitione feudali ius percipiendi decimas laicis concedere non poteſt, vt per Rebuff. *d. quaſt. 5. num. 32. & quaſt. 13. num. 73. Azor. d. cap. 36. quaſt. 12. Monet. d. cap. 5. num. 59.* ſed in huiusmodi conceſſione decimarum & iuris decimandi adeo neceſſaria eſt auctoritas Sedis Apoſtolice, vt non ſufficiat immemorialis, abſque fama priuilegij, vel recognitione feudali, Rota *in Toler. Iurisdecimandi 27. Aprilis 1584.* coram Card. Blanchetto, & *in Taurinen. decimarum 12. January 1607. verſ. ſuppoſito autem*, coram Cardin. Marquemontio, & *in Ferrarien. decimarum 23. Junij 1617.* coram Cardinal. Pamphilio iuniore, vbi pariter dictum fuit quòd ſi Epifcopus habens à Summo Pontifice facultatem inſeudandi decimas, & iura decimandi quibuscunq; perſonis ſibi benè viſiſ, reſeruet in inueſtitura beneplacitum Apoſtolicum cum clauſula, & *non aliàs, aliter, nec alio modo*, abſque dicto beneplacito conceſſio decimarum non tenet; additurque idem beneplacitum Apoſtolicum cum clauſula, & non reſeruetur in conceſſione iurisdecimandi facta laicis, non præſumi ex lapſu triginta annorum, & vltra, cum obſeruantia reſpectu illius iuris propter incapacitatem laici nihil operetur, quod & clariuſ cenſuit eadem Rota *in Mediolanen. reſiſſionis permutationis 21. May 1597.* coram Card. Pamphilio ſen. & tetigit Alexandr. *conſil. 70. num. 4. lib. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Epifcopus non poteſt ſine conſenſu Capituli concedere Eccleſias aliis Eccleſiis, etiam ſi habeat iuſpatronatus in Eccleſiis conceſſis.
- 2 Alienatio non ſufficit vt ſit Eccleſia vtilis, ſed vt meliora proſpiciat.
- 3 Concluſio ſola attenditur ac obligationem inducit, & non quod tractatur.
- 4 Eccleſia res, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, alienari non prohibentur.
- 5 Statutum ſi punis facientem tractatum non requiritur delicti conſummatio.
- 6 Alienatione immobilium prohibita prohibentur mobilia pretioſa.
- 7 Priuilegium perpetuum dicitur quod ſit Eccleſia, vel populo.
- 8 Perpetuum quibus modis dicitur.

CAP. Tua nuper. VIII.

Epifcopus ſine conſenſu, & ſubſcriptione clericorum non poteſt concedere in perpetuum Eccleſias, quia hoc eſſet alienare, quamvis accipiens in illa Eccleſiæ haberet iuſpatronatus, & alienaretur cum ſolo Archidiacono. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola. Anania. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 148.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 420.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1.* reſertur ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. lib. 3. ſub rit. 11. de hiſ, quæ conceduntur ab Epifcopo ſine conſenſu Capituli cap. 2.*

Vt meliora proſpiciat.] Ergo non ſatis eſſe videtur, vt alienatio ſit Eccleſiæ vtilis, ſed vt meliora proſpiciat, de quo vide Tiraquel. *de iure mariti gloſ. 8. à num. 56.*

Et cum totius Cleri tractatu.] Notatur ad hoc, quòd ſola concluſio attenditur, ac obligationem inducit,

& non quod tractatur, & dicitur, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 63. num. 34.

4 In glof. *Vendere*. ibi, nisi forte sit res, qua seruando seruari non possit. Notatur ad hoc, quod res Ecclesiarum, quae seruando seruari non possunt, alienari non prohibentur, vt per Rebuff. in compendio alienar. rerum Ecclesiarum, num. 25. Socin. reg. 110. num. 2. Quarant. in summa Bullarum verbo alienatio rerum Ecclesiarum, num. 38. Chald. Pereira in l. si curatorem verbo contractum, à princip. Quae autem sunt res, quae vsu consumuntur, & corrumpuntur, vide Caucaian. in tract. de usufructu mulieri relicto num. 143. in med.

5 In glof. *Tractatu*. ibi, conuenient omnes, &c. Notatur ad hoc, quod si statutum punit facientem tractatum, non requiritur delicti consummatio, vt per Tiraquel. de penis temper. causa 37. num. 6.

6 In ead. glof. ibi, quia si sint pretiosa, necessaria est solemnitas. Notatur ad hoc, quod prohibita alienatione immobilium, aut simpliciter, aut sine aliqua solemnitate, censetur & horum mobilium pretiosiorum prohibita, vt per Tiraquel. de retract. lignag. s. 1. glof. 7. num. 100. cum seqq. Rebell. de obligat. iustitia part. 2. lib. 1. quest. 8. sect. 2. num. 25. Nam res mobiles pretiosae loco immobilium habentur. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 8.

7 In glof. *Perpetuas*. vlt. ibi, perpetua enim intelliguntur ex eo, quia fiunt Ecclesiis, & non personis. Notatur ad hoc, quod perpetuum dicitur priuilegium, quod fit Ecclesiae, vel populo, vt per Gregor. l. 27. verbo que tainisse, tit. 9. part. 6. Fr. Emman. quest. Regularium tom. 1. quest. 61. art. 14. & in addit. ad Bullam Cruciatam, part. 2. fol. mihi 189. & ita perpetuum dicitur, quod adheret rei de se perpetuae, vel sine aliqua temporis praefinitione conceditur, tenent Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 9. art. 4. Soar. de legibus, lib. 8. cap. 2. Salas eod. tract. disp. 17. sect. 2. a num. 13. Verum si rigorem iuris, eiusque generalia principia inspiciamus, verius est perpetuum dici quod conceditur in perpetuum, vel simpliciter, non adiecta certi temporis praefinitione, vel cum termino ad tempus incertum duraturum, iuxta reg. text. in l. sufficit, ff. de condic. indebiti, & in l. iuris peritio, in princip. ff. de excusat. tutorum cum similibus, de quibus Pinel. in l. 1. c. de bonis matern. part. 3. num. 63. vers. dicitur praeterea, & magis ad propositum probat text. iuncta glof. verbo perpetuas, in cap. vlt. de rescriptis, in 6. dum renocat licentias perpetuas percipiendi fructus beneficiorum in absentia, & receptum restatur Felin. in cap. ex litteris, num. 9. de constit. vnde sequitur à fortiori perpetuum esse censendum priuilegium datum ad vitam concedentis, vel priuilegiati, vt probat text. opt. in l. ff. pro socio, dum ait, Societas conueniri potest, vel in perpetuum, id est, dum viuunt, &c. notant Brisson. de verborum iuris signific. verbo perpetuum, ad fin. & latè adducti à Tiraquel. de retractu lign. s. 1. glof. 6. num. 9. ratio autem deducitur ex reg. d. l. sufficit, quia cum tempus mortis sit incertum, hoc sufficit vt perpetuum dicatur, notant glof. verbo perpetuo in cap. si gratiosè, de rescriptis, lib. 6. & verbo perpetuum in cap. fundamentum, de elect. eod. lib. receptae ex D. Barbosa in l. quia tale, num. 10. vers. exemplum ff. soluto matrim. quicquid dicant Card. Tusch. & ab eo adducti tom. 6. lit. P. conclus. 744.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus parochiales Ecclesias, vel obuentiones ipsarum de consensu patroni sine consensu Capituli sui monasterio conferre non potest.
- 2 Parochia auctoritate Dionysij fuerunt limitatae.

- 3 Curatis in suis locis decima assignantur, & limitantur.
- 4 Oblationes, quae fiunt alicui imagini depictae in pariete alicuius privati, cedunt Ecclesiae parochiali, eiusque Rectori.

C A P. Pastoralis. IX.

E piscopus sine consensu Capituli, vel auctoritate Papae non potest concedere alicui monasterio Ecclesias parochiales, vel fructus, seu obuentiones Parochiarum, etiam cum consensu patroni. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 148. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 420. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 11. de his, quae conceduntur ab Episcopo sine consensu Capituli, cap. 3.

Cum auctoritate Dionysij fuerint Parochiae limitatae. Vide quae dixi de officio, & potest. Episcopi, part. 1. tit. 1. cap. 7. num. 10. Et quod auctoritate Dionysij Papae fuerint parochiae limitatae, sentit Rot. in Theatina iurisdictionis 4. Maij 1612. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Conchen. decimarum 7. Februar. 1612. coram bonae mem. Andrea, & Platina in vita eiusdem Dionysij. Vide Nauarr. in cap. placuit, de penit. dist. 6. ex num. 3. Hippol. Marfil. de Columna de eccles. credit. orig. p. 1. cap. 4. ex num. 1. Paul. Fufc. de visit. lib. 2. cap. 2. num. 1. Selu. de benefic. p. 1. quest. 4. num. 19. Hoied. de incompat. benef. p. 1. in praefat. num. 5. Stephan. Gaeta in repet. cap. ad lmina 30. quest. 1. §. 5. num. 253. vnde colligit Rebuff. in concord. tit. de constitut. vers. parochias instituit, pag. 521. beneficia non esse de iure diuino, sunt enim instituta de iure positivo, ex resolutis per Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 1. num. 3.

Et stipendia ministrorum. Notatur ad hoc, quod curatis in suis locis decimae limitantur, & assignantur, vt per Rebuff. de decimis, quest. 7. num. 3. & per hunc text. tenent Ioan. Andr. Abb. & Host. hic oblationes, quae fiunt alicui imagini depictae in pariete alicuius privati, cedere Ecclesiae parochiali, eiusque Rectori, de quo vide Socin. in tract. de oblationib. libel. 18. quest. 6. Troil. Maluit. eod. tract. in 4. dub. col. 6. Rebuff. de decimis quest. 1. num. 29. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis. 102. in 1. edit. aliàs resol. 88. à n. 2. in 2. edit. LæL. Zech. de Republ. Christ. cap. 28. de Parochia, num. 11. Marc. Anton. Gennens. in praxi Archiepiscop. Neapoiitan. cap. 57. num. 3. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 18. num. 22. Bellel. disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 3. num. 3. vbi num. 6. pariter per hunc text. resoluit parochum habere fundatam intentionem super oblationibus, quae fiunt intra parochiam, vide quae latè dixi ad cap. 2. de offic. iustod.

S V M M A R I V M.

- 1 Capitula Cathedralium vocari debent, & admitti ad Concilia provincialia, etiam per procuratores, ad tractandum, non autem ad decidendum, & n. 2.
- 3 Capitula Collegiarum Ecclesiarum quasi Episcopalem iurisdictionem habentia ad synodum provincialem sunt vocanda.
- 4 Laici in Concilijs vniuersalibus an interuenire debeant, ostenditur.

Honor. III.

- 1 Capitula Cathedralium vocari debent, & admitti ad Concilia Prouincialia, etiam per procuratores ad tractandum, non autem ad decidendum. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostienſ. Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 149. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 420. remiſſiue Xiennen. in *concord. part. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conſuſionem ex hoc text. deſumunt Abb. *hic num. 4.* qui dicit procedere etiam in negotiis non tangentibus Capitula, Bottæ. in *tract. de ſynodo, part. 2. num. 42.* Quarant. in *ſumma bullarij, verbo Concilium prouinciale, verſ. quarto* quæro, vbi Proſper de Auguſtino in *addit. reſoluit* quod ſi tempore celebrationis Concilij prouincialis vacaret Sedes Cathedralis, Capitulum ſuccedens in iuriſdictione eſt Ordinarius iudex, & debet de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſiuam, cum ſit iuriſdictionis, quæ tranſit in Capitulum Sede vacante; dicitque Sacram conſuiſſe Congreg. Capitula Collegiatarum quaſi Episcopalem iuriſdictionem habentia ad Synodum prouincialem eſſe vocanda.
- 3 In gloſ. *Contingere*, vlt. ibi, laici verò huiſmodi Concilijs inueſſe non debent, &c. Tenet hæc gloſſa laicos Concilijs vniuerſalibus regulariter interuenire non debere, tribus caſibus exceptis, videlicet ſi inuitati fuerint, & ad illud ſpecialiter vocati, vel ſi cauſa Fidei tractatur, aut ſi de gradibus circa matrimonium contrahendum agitur. Verùm Ioan. Andr. *col. vlt. num. 4. in præſenti*, intelligit hanc gloſſam procedere quòd in caſibus prædictis intereſſe poſſunt laici ad audiendum, non ad iudicandum, vel ad docendum, qui poſtea ſubdit poſſe etiam laicos intereſſe Concilio, vt petant ſibi iuſtitiam miniſtrari, vel vt ſe tueantur, ſequuntur Anchar. *num. 5. verſ. quinto*, Butr. *num. 7.* Imola *num. 6. verſ. in gloſſ. ſin.* Anania *num. 5. verſ. adde*, Cardin. Iacob. in *tract. de Concil. lib. 2. art. 2. fol. 82.* Cæterùm Panorm. *hic num. 5. verſ. & nota*, dicit ſe putare laicos in Concilijs vocandos eſſe vt conſulant, non vt definiant, præſertim ſi periti ſint; ego verò tenendam puto diſtinctionem Præpoſ. in *cap. canonos, 15. diſt. col. 3. poſt princip. verſ. in Eccleſiaſticis autem*, quam refert Rending. in *preſumptuario recepte ſentent. tom. 1. tit. 19. num. 1.* vide apud eum.

De His, quæ fiunt à maiori parte Capituli.

TIT. XI.

PER hoc rubr. ſcripſerunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Durand. in *breviario auro iuris Canon. fol. 94. verſo*, Petr. de Rauenta in *compendio iuris Canon.* Dan. Venator. in *analyſi methodica iuris Pont. a pag. 399.* Goffred. & Hoſt. in *ſumma huius tit.* Alexand. Caſſan. & Anaſtaſ. Germon. in *paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. in *expoſitione riſurorum iuris Canonici*, Ioan. Honor. *lib. 3. ſumm. in Decretal.* Zypæ. in *analytica poſtremi iuris eccleſiaſticij enarrat.* pag. 191. omnes ſub hoc tit.

Barboſ. Collect. Tom. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Vniuerſitatibus eccleſiaſticis præualeat regulariter quod ſit à maiori parte, niſi minor pars rationabiliter conuadicat.
- 2 Minimi interdum ſententiam optimam dicunt.
- 3 Capituli maior pars quod fecit non admittit appellationem.
- 4 Diſtinctanter, omne temporis ſpatium excludit.
- 5 Ex cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata.
- 6 Maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur.
- 7 Statutum quòd accuſans habeat certum præmium, intelligitur ſi probauerit.
- 8 Capitulum non poteſt ſtatueri in præiudicium abſentium, niſi ſubſu rationabilis cauſa.

CAP. Cùm in cunctis. I.

Ex Concil. Lateranen.

IN Capitulis quòd à maiori & ſenioris parte fuerit ſtatutum præualere debet appellatione remota, & conſuetudine contraria licet iurata non obſtante. Immo ſi quis iurat ſeruare talem conſuetudinem, priuabitur communione, donec agat pœnitentiam, niſi pars maior obſticiat aliquid rationabile. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Hoſt. Cened. *collect. 120.* Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 120. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 421. remiſſiue Caſal. in *annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* deſumitur ex Concil. Lateranen. ſub Alexandr. III. *cap. 16.* & referatur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 10. cap. vltimo.*

[*Vt niſi à paucioribus, & inferioribus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd minimi interdum ſententiam optimam dicunt, vt per Tiraquel. *ad l. 1. connub. gloſ. 1. part. 11. num. 4.* me citato in hoc loco, Caſtill. *tom. 3. de tertijs cap. 11. num. 5.*

Appellatione remota præualeat, &c.] Notatur ad hoc, quòd Capituli maior pars quòd fecit, non admittit appellationem, vt per Rebuff. *tom. 3. ad leges Gallie tract. de appellat. art. 7. gloſ. 2. num. 33. verſ. 18.* Sigifmund. Scacc. *de appell. q. 17. limit. 25. vbi n. 2. limitat*, vt procedat quando appellatur ex rationabili cauſa, & *num. 3.* aſſerit non ſeruari hunc text. in Francia. An, & quando factum à maiori parte vires obtineat firmitatis, latè Duen. *reg. 296.* Tiraquel. *de iure mariti, gloſ. 8. n. 130.* Capyc. *decif. 152. à n. 2.* Azeued. *ad Curiam Piſan. lib. 2. c. 14. lit. B.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 120.*

[*Incunctanter.*] Hæc diſtinctio omne temporis ſpatium excludit, & laram ſententiam continet, vt per Sayr. in *clari regia lib. 3. cap. 8. num. 27.* Monet. *de diſtribut. quotid. part. 3. queſt. 7. num. 37.*

[*Non enim iuramentum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd ex cauſa poteſt recedi à ſtatuto, vel conſuetudine iurata, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. in præfat. num. 23.* Surd. *decif. 38. num. 14.*

In gloſ. *Rationabiliter*, ibi, non ſtatut ſemper maiori parti, &c. Notatur ad hoc, quòd non ſemper ſtatut maioris parti, nec pluralitati, quia maior pars eſt illa, quæ maiori ratione, & pietate nititur, vt per Vincent. *de Franchis decif. 2. à num. 25.*

In gloſ. *Oſtenſum*, ibi, ergo non ſufficit obijcere niſi probetur. Notatur ad hoc, quòd ſtatutum, quòd accuſans habeat certum præmium, intelligitur dummodo probauerit, vt per Hippol. *conſil. 37. n. 3. & conſil. 74. num. 38.*

num. 38. & in l. is, qui cum celo, num. 47. C. de sicarijs, & in l. 1. §. si quis dicatur, num. 4. & §. ff. de quest. & in practico. §. diligenter, num. 173. Mench. illustr. cap. 36. num. 2.

- 8 In glos. Constitutum ibi, alijs presentes in praiudicium absentium nihil constituere possunt. Notatur ad hoc, quòd Capitulum non potest statuere in praiudicium absentium, nisi subit rationabilis causa, & eisdem vocauerit, & ex vocatis concurrant duæ partes, vt per Bened. Capr. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 23. pag. mibi 154. Capituli potestas an, & quando reuadeat penes presentes, vide Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 280.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonicus non interdicit Ecclesiam, sed hoc facere debet Episcopus cum Capitulo.
- 2 Interdictum ferens an illi sub iocatur, remissiuè.
- 3 Culpa suos debet tenere auctores.
- 4 Pœna debet commensurari delicto, & culpa respondere.
- 5 Pœna accipitur sub ratione medicina.

CAP. Quæsiuit. II. Cœlest. III.

- 1 Canonici sine consensu Capituli, & fratrum non potest ponere interdictum in Ecclesia, & pœna ecclesiastica non est imponenda nisi iis, qui delinquant, nec pœna excedere delictum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 151. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 421. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 2.

- 2 Quidam ex Canonici. Vtrūq. ferens interdictum subiaceat interdicto, vide Bonacin. de censuris disp. 4. puncto 1. num. 24.

- 3 Cùm peccata suos auctores, &c.] Notatur ad hoc, quòd culpa suos debet tenere auctores, vt per Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 38. num. 30. Farin. in praxi crimin. part. 1. quæst. 23. num. 1. Scobar de ratiocin. cap. 42. n. 7. cum iuribus per me citatis in tract. axiomatum iuris vsufreq. axiom. 62. num. 1. & axiom. 181. num. 4. & plene adductis in collect. ad cap. non debet, & seq. de regul. iuris lib. 6. & ibi citatis addo Buccaron. de differ. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 162. num. 2. vbi refert ex Bart. iniquissimum & diabolicum esse vt ex facto alterius alter criminaliter, seu corporaliter teneretur.

- 4 Nec pœna sit, &c.] Notatur ad hoc, quòd pœna debet commensurari delicto, & culpa respondere, vt per Couarr. lib. 2. variar. c. 8. à princip. Bonaco. commun. crimin. part. 2. verbo delictum, fol. 24. Menoch. remed. 5. recuper. num. 39. & de arbit. lib. 1. quæst. 90. num. 38. Bertazoli. in repet. l. si quis maior C. de transact. n. 68. Thom. de Thomassetis in floribus legum reg. 216. Farinac. in praxi crimin. quæst. 4. num. 10. & quæst. 17. num. 9. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. concl. 211. Mench. illustr. cap. 8. num. 51. & cap. 24. num. 17.

- 5 In glos. Deliquit. ibi, quia patitur iustus pro impio &c. Nota quòd si pœna accipitur sub ratione medicina, vel data iusta causa ad maiorem Reip. vtilitatem, vt dum vnusquisque torquetur, ceteri cautiùs, & promptius à criminibus abstineant, non inconuenit, vt vnus pro alio puniatur pœna temporali, non tamen æterna, neque spiritali ad salutem animæ pertinente, vt per glos. verbo de quarta in summa 1. quæst. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 87. art. 8. in solut. & in resp. ad 1. & 2. q. 108. art. 4. in solut. Thom. de Thomassetis reg. 228.

Couarr. d. cap. 8. vers. quarta, iuncto vers. quinta, Gutier. canon. lib. 2. cap. 30. num. 25.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinatio communis Ecclesia per contradictionem & appellationem eius, cuius non interest, impediri non debet.
- 2 Quasi possessio in iurisdictione, & similibus acquiratur per inuestituram annuli, remissiuè.
- 3 Feudi possessio per inuestituram verbalem, seu abusiuam non transfertur.
- 4 Colligans quando nominaret eum, cum quo litigar, sub nomine beneficij super quo litigar, censetur illi sic nominato ius suum renunciare.
- 5 Renunciatio tacita in praiudicium renunciantis idem operatur quod expressa.
- 6 Possessio per inuestituram non transfertur.
- 7 Possessio quomodo definitur, ostenditur.

CAP. EXORC. III. Innoc. III.

Appellatio illius, ad quem non spectat appellare, non valet, nec impedit ordinationem Ecclesie, & electus à saniore parte Capituli, est bene electus, & confirmandus. Item habens ius ad electionem Præposituræ, si alicui electo reuerentiam præstat, videtur renunciare suo iuri ipso facto. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 151. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 421. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 12. cap. vnic.

In signum inuestituræ annulo, &c.] An per inuestituram annuli acquiritur quasi possessio in iurisdictione, & similibus, vide Gregor. l. 4. verbo con vna sorte, tit. 26. part. 4.

Non fuit aliquatenus inuestitus, &c.] Notatur ad hoc, quòd feudi possessio per inuestituram verbalem, seu abusiuam non transfertur, vt per Valasc. de iure emphyt. quæst. 18. num. 18. vbi tamen aduertit ex huiusmodi inuestitura videti concessam facultatem propria auctoritate apprehendendi possessionem feudi.

Iure suo, &c.] Notatur ad hoc, quòd electus ad aliud beneficium potest cedere iuri suo & electioni de se factæ absque superioris licentia, vt per Abb. in cap. cum Bertoldus, de re iudic. Felin. in cap. in nostram, 28. de rescript. Rot. decis. 6. de elect. in nouis, Gom. in reg. de non tollendo iure quæsto q. 1. Nauar. in cap. accepta opposit. 8. num. 7. Flamin. de resign. lib. 2. quæst. 23. num. 7. Non obstat text. in cap. cum inter 21. de elect. vbi per mutuum electi, & eligentium consensum quasi coniugale vinculum contrahitur, quia intelligendus est text. ille secundum glos. ibi, verbo quasi, potest etiam intelligi, vt loquatur de vinculo, quod ex sponsalibus de futuro resultat, vnde quemadmodum sponsalia solo contrahentium dissensu dirimuntur, cap. 2. de sponsalib. ita vinculum illud mutuo electo, & eligentium consensu dissoluitur, & ideo valet renunciatio, quæ in manibus electorum absque Superioris licentia celebratur, vt notauit glos. verbo renunciavit in cap. 2. de traslat. Prel. Vnde renuncians electioni de se factæ amplius non exaudiri, nec eius appellacionem ad nouam electionem impediendam admittendam esse, resoluit Flamin. d. quæst. 23. num. 9.

Reuerentiam exhibuit, quæ debetur Præposito, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando colligans nominaret eum cum quo litigar, vel ad illum scriberet sub nomine

mine dignitatis, vel beneficij, super quo litigat, censetur illi sic nominato ius suum renuntiare, vt per Rebuff. in tract. nominat. q. 1. num. 9.

5 Renunciassse videtur.] Notatur ad hoc quòd tacita renunciatio in præiudicium renunciantis idem operatur quòd expressa, vt per Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 13. num. 11. cum seqq.

6 In gloss. Annulo. ibi, cum in possessionem missus non fuerit. Ergo per inuestituram non transfertur possessio, vt per Tiraq. in tract. le mort in prefat. declar. 1. n. 5. Cou. lib. 3. var. cap. 16. num. 3.

7 In gloss. Est mandatum. ibi, quia in adipiscenda possessione actus corporalis requiritur. Et ideo possessio definitur, quòd sit corporalis rei detentio corporis, & animi, iuris adminiculo concurrente, vt per Hostien. in summ. de causa possess. num. 1. Petr. Gregor. synagm. lib. 1. cap. 13. num. 4. Henric. Canif. in reg. 3. lib. 6. §. is autem, Molin. de iustit. disp. 12. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 1. cap. 31. Less. de iustit. lib. 2. cap. 3. num. 40. Rebell. de obligat. iustit. part. 1. q. 8. sect. 3. ac proinde nullo vnquam casu ius Canonicum, aut Ciuile possessionis acquisitionem induxisset absque actu corporeo, vel alio, quod pro corpore habeatur, ex Alber. in l. quorundam, ff. de acquir. possess. scribit Valasc. d. q. 18. num. 34. vers. illud tamen, expendens in cap. 2. supra de confuet. interuenisse apprehensionem corpoream apponendo modicum terræ super Altare, & sic in similibus iuribus, quæ pariter ad hoc propositum expendit. Verùm contrariam sententiam, immò legem per modos fictos possessionem transferre posse absque actu corporeo, tenuerunt Bald. in rubr. de causa possess. num. 13. Tiraq. le mort part. 5. declar. 1. à num. 4. Cou. in reg. possessor. p. 2. §. 1. num. 5. Anton. Gomez l. 45. Tauri num. 111. Molin. de primog. lib. 3. cap. 19. à num. 19. alt. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 636. num. 3. qui contrariis bene respondent.

dat Episcopus pro fabrica Ecclesiæ, vt per Panorm. num. 7. in present. & in cap. 1. num. 3. de Ecclesiis edific. & in quest. 3. incip. Sempronius, in fine, vers. & aduerte. Bero. conf. 3. num. 8. 21. 26. & 37. vol. 1. Barbat. conf. 2. 6. num. 4. & 5. volum. 3. Lambert. de iurepatron. lib. 3. q. 7. art. 2. num. 3. & num. 4. vers. tertius est casus, Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de exemption. clericorum à statutis secularium §. 13. num. 16. vbi num. 17. resouit quòd si Episcopus & Canonici simul non fuissent, tunc Episcopus vnà cum Capitulo posset statuere quòd alij inferiores clerici de superabundantibus fructibus, deductis sibi necessariis, ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, & num. 18. aduertit Episcopum ad redditus Canonicorum, & aliorum clericorum pro fabrica non posse deuenire, nisi in casu, quo fabrica, seu reparatio est necessaria, & in subsidium, & tunc mediante dispositione Episcopi & Capituli simul, vel maioris partis illius, & citat Abb. d. quest. 3. circa fin. & Bero. d. conf. 3. num. 23. & 24. in princ. & num. 42. & 43. Vnde per hunc text. dicebat Tir. quel. de panis 3 temper. in prefat. num. 51. Episcopum etiam cum consensu sui Capituli non posse facere statuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Ecclesiarum subditarum absentium, nisi aliqua subfesset iusta causa.

Operi iam pio, & necessario, &c.] Per hunc text. tenet 4 Rebuff. de privilegijs scholar. priuileg. 42. quòd Episcopus cum maiori parte Capituli posset statuere, vt quilibet Canonicus de suis præbendis quotannis contribuat certam summam in alicuius scholaris pauperis docilis, & non vagi subsidium in studio existens, etiam si minor pars contradicat.

Vt Ecclesiastica beneficia sine diminutione conferantur.

TIT. XII.

PER hanc rubr. scripserunt Zabar. 1 Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid. Papæ, Durand. in breuiario auro iur. Canon. fol. 94. Ioan. de Lond. in breuiario sanctorum Canonum fol. 174. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 108. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontific. à pag. 399. Goffred. & Hostienf. in summa huius tituli. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. titulorum iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 192. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.

De materia tituli vide Rebuff. in praxi benefic. tit. 2 requisita ad collationem bonam num. 6. Corraf. de benefic. part. 1. cap. 2. in fine, & part. 4. cap. 1. num. 4. Guillem. in cap. Raynutius, verbo, si absque liberis 2. de fideicom. substituit. à num. 32. Mascard. de probat. concl. 313. à n. 5. Flamin. de resignat. benefic. lib. 8. q. 9. num. 32. Aduerte verbum, conferantur, de quo in hac rubr. generale esse, & comprehendere præsentationem, institutionem, & quamlibet aliam prouisionem, seu omnem modum per quem prouideretur de beneficio, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus à num. 49. & tit. de dispensat. ratione etatis, verbo, conferantur. Mandosius reg. 32. Cancel. quest. 4. num. 2. & alios plures, quos refert, & latè explicat Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 6. à num. 32.

S Y M M A R I V M.

- 1 Prelatus cum maiori parte Capituli statuere potest quòd ad necessariam reparationem fabrica quilibet Canonicus conferre teneatur.
- 2 Canonici supplere tenentur de superabundantibus, quando non est sufficiens quarta portio, quam dat Episcopus pro fabrica Ecclesiæ.
- 3 Episcopus etiam cum consensu sui Capituli non potest facere statuta in præiudicium iurium aliorum Prælatorum inferiorum, vel Ecclesiarum subditarum absentium, nisi aliqua subfesset iusta causa.
- 4 Episcopus cum maiori parte Capituli potest statuere, vt quilibet Canonicus de sua præbenda quotannis contribuat certam summam in alicuius pauperis scholaris docilis, & non vagi subsidium.

CAP. Ex parte. IV. & vlt.

- 1 Episcopus si cum maiore & saniore parte Capituli statuit contributionem Canonicorum pro reparanda fabrica Ecclesiæ, quamuis aliquis Canonicus contradicat, tamen valet statutum plurimorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Henric. Anch. Panorm. Viuiam. in rationali libri 3. iuris Pontif. pag. 151. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 421. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. Auguft. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 4. cap. vnic.
- 2 Ad restaurandam fabricam, &c.] Notatur ad hoc quòd Canonici supplere tenentur de superabundantibus quando non est sufficiens quarta portio, quam

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hunc text. scribentes.
- 2 Index quilibet dicitur minister Dei in terris.
- 3 Index in quibus casibus possit procedere contra reum, quamvis nullus sit accusator, remissive.
- 4 Actore non probante reus absolvitur.
- 5 Clericus potest cogi ad ostendendum titulum beneficii.
- 6 Fama nulla procedente potest Episcopus inquirere quando veritur periculum animarum.
- 7 Beneficiorum collatione non sanguinis, sed meritum ratio habenda est.
- 8 Causa, & occasio differunt.
- 9 Fraus praesumitur ex varietate sermonis.
- 10 Episcopus, aut alius collator non potest ab initio conferendi beneficium alicui pensionem reservare.
- 11 Pensio solvenda ex redditibus beneficii licita, & honesta imponi potest.
- 12 Beneficij collatio clandestine facta praesumitur simulata.

C A P. Vt nostrum. Vnic.

Innoc. III.

- B**eneficia Ecclesiastica sine diminutione sunt conferenda. Item qui ante donationem beneficii Ecclesiastici non percipit proventus, sed alius, & ex donatione consequitur ut fructus percipiat, est simoniacus; sed si ante donationem percipit fructus, & ante constituit ex causa necessaria ut retineat fructus, est licitum. Sed si conveniat cum eo, qui accipit beneficium, vel cum mediatore, ut retineat proventus, & concedat beneficium, est illicitum, & simonia palliata. Item occulta collatio beneficii, licet sit suspecta, bene valet, dummodo aliis legitime facta probetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Casal in annot. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panormit. Vitian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 152. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 422. remissive Ximen. in concord. num. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 10. cap. vnic.
- Vt nostrum prodeat, &c.]** Notatur ad hoc, quod quilibet index dicitur minister Dei in terris, & eius iudicium censetur prodire de vultu Dei, ut per Marant. disp. 1. incip. Plerumque, num. 16. & faciunt quæ tradunt citati per Cened. ad Decretal. collect. 56. num. 2.
- Nullus debeat sine accusatore damnari.]** Vide Coriolan. Capuccin. de casibus reservatis part. 2. casu 5. tit. de accusat. num. 3. vbi num. 4. casus aliquos recenset, in quibus possunt iudices procedere contra reum quamvis nullus sit accusator.
- Actore non probante, &c.]** De hoc iuris principio vide infinitos propemodum per me citatos in tract. axiom. iuris vsusfreq. axiom. 10. num. 2. An autem procedat in beneficialibus, vide Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 11. num. 29. & 30.
- Vt ostenderes, &c.]** Notatur ad hoc, quod clericus potest cogi ad ostendendum titulum beneficii, ut per Palat. in rubr. de donation. inter virum & uxorem notab. 2. §. 1. num. 46. vers. inferitur, Couarr. in reg. possessor. part. 2. §. 10. num. 9. col. 2.
- Inquirere veritatem, &c.]** Notatur ad hoc, quod quodcumque veritur periculum animarum, vel quando Episcopus vult se informare de vita, & moribus eligendi, aut alicuius promovendi ad Ordines, ex officio inquirere potest nulla fama præcedente, ut per Duen. reg. 298. vers. sexto limita.
- Circa carnalitatem animi, &c.]** Notatur ad hoc, quod

in conferendis beneficiis non sanguinis, sed meritum ratio habenda est, ut per Couarr. var. lib. 1. cap. 5. num. 4. Azor. insitit moral. part. 2. lib. 6. cap. 15. quæst. 1. vers. in hac igitur, Nicol. Garc. de benefic. part. 8. c. 1. num. 118. vbi à num. 119. an collatio precibus ex carnali affectu procedentibus obsequiis, aliisque humana gratia facta simonica sit?

Causam, & occasionem.] Ergo differunt, vide Tiraq. 8 in tract. cessante causa limit. 13. num. 5. & tetigi ad rubr. de causa possess. & propr. verbo causa.

Quia non solum nobis, &c.] Notatur ad hoc, quod ex 9 varietate sermonis fraus praesumitur, ut per Alciat. de praesumpt. reg. 2. praesumpt. 3. in principi.

Ne quis conferendo, &c.] Notatur ad hoc quod non potest Episcopus, aut alius collator sibi reservare aliquam pensionem ab initio conferendo beneficium alicui, quia sine diminutione debet conferre, ut per Rebuff. in praxi benefic. tit. requisita ad collationem à num. 6. & de pacificis possess. num. 117. Flamin. de confident. q. 28. num. 120. Vgolin. de simonia, tab. 1. de simonia in genere, cap. 28. §. 3. num. 6. An autem pensio imposita ab Episcopo in collatione beneficii faciat provisionem simoniacam? vide Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 5. à num. 313.

Vnde credimus, &c.] In hoc loco ait Pontifex quod si Episcopus ante donationem beneficii fructus non percipiat, minime potest ex donatione ipsius absque simonia præuitate fructus ad tempus consequi; & paulo post in vers. Si vero, ait quod si ante donationem Episcopus percipiebat fructus, potest eos retinere ad tempus ex iusta causa, dummodo id faciat vacante beneficio: si autem cum recipiente conveniat statuit Pontifex id non licere, ne via aperiatur fraudibus: continet hic text. non mediocrem difficultatem, primò dum ait absque dubio simoniacam pravitatem contineri si ex donatione fructus consequatur: constat enim posse Episcopos ex iusta causa fructus sibi ad tempus reservare, ut hic text. ad finem aperte probat, & affirmat gloss. ult. ibid. & ante eam Innoc. Ioan. Andr. & Butr. quos refert, & sequitur Imol. num. 23. optime Zabarell. num. 3. hic, hoc idem post Host. vult gloss. verbo defensori in Clem. 2. de rebus Eccles. non alien. gloss. recepta in cap. si propter, de rescript. lib. quamvis Abb. in presenti videatur dubitare. Neque contrarium probat cap. pen. de verbor. signific. d. cap. si propter, & cap. si sibi concessio, de præbend. lib. 6. quibus locis hæc fructuum reservatio ad tempus ex gratia Summi Pont. facta proponitur, quæ necessaria non fuisset si id iure communi Episcopis facere liceret, arg. l. vnic. C. de thesauris lib. 10. Nam ex sententia gloss. in d. cap. si propter, & omnium dictis locis, gratia necessaria est cum omnium vacantium beneficiorum fructus Episcopo reservantur, quia interim beneficia vacant cum fructus omnes retinentur, ut prædicta iura probant, quæ in his terminis intelligenda sunt, non autem cum pars fructuum reservatur, & beneficium confertur, quo casu procedit text. in presenti, nec etiam impeditur reservatio fructuum ad tempus, ex d. Clem. 2. de rebus Eccles. non alien. quoniam agit de perpetuis unionibus Ecclesiarum, & immerito extenditur ad temporales fructuum reservationes, ut bene aduertit Zabar. vbi sup. cum ergo liceat Episcopo fructus reservare ad tempus, hanc reservationem absque dubio facere potest in ipsa collatione, quoniam perinde cessat conventio, & in effectu reservantur fructus beneficii vacantis, nec enim datum censetur nisi postquam collatio perfecta est omnino. Nec dubitandum in ipso instrumento confirmationis, seu collationis posse fieri reservationem pensionis, constitutionem census, aliudve simile

simile onus reale, vt in cap. *constitutus*, de relig. *domib.* dummodo cum recipiente pactum non fiat.

Secunda difficultas in eo versatur quod priori casu vbi sine conuentione Episcopus fructus consequitur, veram simoniam committit, in posteriori verò data conuentione ait text. dicimus non licere ne aperiat via fraudibus, cum tamen videretur propter conuentionem à fortiiori simoniam committi. Augetur difficultas etiam ex hoc text. in *vers.* quia etiam, dum inquit Archiepiscopus probasse quod retentis sibi fructibus beneficium contulerat, sic sentiens non licere Episcopo tempore collationis, vel ante, beneficii fructus sibi referuare, nec difficultatem soluit gloss. recepta in *presenti*, verbo *sub modo*, quam sequuntur DD. communiter, dum ait simoniam in hoc text. committi propter modum adhibitum in donatione officij spiritualis, quia certum est modum temporalem posse adici beneficiis vacantibus tanquam onus reale, quod eorum fructus non excedat. Nec etiam difficultatem soluit alia gloss. in *presenti*, verbo *consequitur*, ab omnibus recepta, dum inquit ideo in priori casu committi veram simoniam, quia in donatione pactio de percipiendis fructibus fuit adhibita, adhuc enim dubitamus cum vtroque casu pactio interuenerit cur diuerso modo à Summo Pont. improbetur.

Vnde ex littera huius text. difficultas explicabitur si aduertas *hic in §. vlt.* iam non definitur factum Archiepiscopi, quod superius tribus rationibus fuerat damnatum, sed futuris temporibus occasione illius facti dirimi questionem vtrum absque vitio simoniæ possit beneficium spirituale ita conferri, vt eius fructus ad tempus Episcopus referuat, càmque trimembri distinctione Pontifex resoluit. Præmitte etiam absque vlla simoniæ labe posse Episcopum referuare sibi fructus ad tempus ex iusta causa si id palàm faciat seruatis seruandis, nulla facta conuentione, iuxta communem Doctorem sententiam *ibid.* quam text. in *fin.* probat, nec refert vtrum multò ante donationem, an eodem tempore referuatio fiat. His suppositis dicendum est ideo in primo casu Summum Pont. respondisse absque dubio simoniacam prauitatem contineri, quia agit quando nulla facta fuit legitima referuatio, iam enim tunc non ex referuatione iusta, sed propter donationem beneficii fructus percipit temporales; vel etiam dici potest pactio nem cum recipiente fuisse factam, vt gloss. vult, & saltem præsumptione iuris simoniam dari, quia vbi nulla apparet referuatio facta, sed tantum spirituale datum, & temporale receptum, rectè simonia iudicatur. In secundo autem casu quando ante vacationem idem Episcopus percipiebat fructus si fiat conuentio de ipsis iterum retinendis, non committitur simonia, sed eius species, quia ex vi præcedentis referuationis retinentur, & sola pactio efficit vt illicita sit conuentio propter similitudinem illiciti contractus, qui prima facie de spiritualibus ad temporalia fieri videtur.

11 Pro causa iusta, & necessaria.] Ergo ex causa licita, & honesta potest imponi pensio soluenda ex redditibus beneficii, vt per Flamin. de *resignat. benefic. lib. 6. quest. 2. num. 2.* Soar. de *Relig. tom. 1. lib. 4. de simon. c. 3. §. num. 10.*

12 In gloss. *Ocultra.*] Notatur ad hoc quod beneficii collatio clandestine facta præsumitur simulata, vt per Mascard. de *probation. concl. 176. à princip.* Illud enim quod clam, & secretò fit suspectum est, vt per Tiraquell. de *retractu. tit. 2. in presat. num. 13.* Et fraus præsumitur in his, quæ clandestinè, & secretè sunt, Brunor. à Sole in *locis communib. verbo fraus §. vide notata ad cap. consuluit 24. num. 8. cum seqq. de offic. deleg. pag. 243.*

De Rebus Ecclesia alienandis, vel non.

TIT. XIII.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. in *breuiario anteo iuris Canonici, fol. 95. verso*, Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Martin. Mefnart. in *epitome Decretal. fol. 108.* Dan. Venator. in *analyt. methodica iuris Pontif. à pag. 400.* Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratitulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagenæ in *exposit. titularum iuris Canon.* Lancel. in *inslit. Canon. Canif. in sum. iuris Canon.* Cafarel. in *erotem eiusdem iuris.* Zypæ. in *analytica postremi iuris eccles. enarrat.* nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. *sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.*

De materia tit. vide Redoan. in *tract. speciali illius, Nauar. in 11 alt. de alienat. rerum ecclesiast.* Rebuff. in *compendio alienat. Quarant. in summa Bullary verbo, Alienatio, Villalob. tom. 1. commun. opinon. lib. 1. tit. 1. à n. 35. & Bonacof. ac Soar. à num. 51.* Bertachin. in *tract. de Episcopo, part. 4. lib. 4. à num. 1.* Menoch. de *arbitr. casu 172.* Perez l. 10. tit. 2. lib. 1. Ordin. Mascard. de *probat. concl. 75.* Azor. *inslit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 1. cum seqq.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fore Ecclesiast. decis. 1. cum seqq.* Valèr. Reginald. in *praxi fore pænit. lib. 30. tract. 3. num. 61. cum seqq.* Camill. Borrell. in *summa omnium decis. tit. 15.* Laym. in *Theolog. morali lib. 3. tract. 44. c. 10.* Vgolin. de *potestate Episcopi, cap. 14. §. 4. cum seqq.* Vafq. de *redditiuibus eccles. in fine, Vincent. Filliuc. tom. 3. tract. 44.* Bonac. *var. q. 2. de alienat. bonor. eccles. Less. de inslit. lib. 2. cap. 24. dub. 11.* Portel. in *dubis Regular. verbo alienare, Molin. de inslit. tom. 2. disp. 466. cum seqq.* Villalob. *part. 2. sum. tract. 25. diffie. 17.* Hieron. Roder. in *compendio quest. Regul. resol. 7. & alios per me citatos de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 95.*

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati non potest res vnus Ecclesia alteri dare, nec inuicem illas res commutare sine ambarum consensu.
- 2 Alienationibus rerum Ecclesia copulatiuè requiruntur solemnitas, & causa.
- 3 Alienatio rei Ecclesia utilis non dicitur, vbi Ecclesia recipit tantum quantum dimisit.

C A P. Non licet. I.

Prælati, siue Episcopi, siue Abbas, non potest dare terras, vel alia bona vnus Ecclesiæ suæ, alteri suæ Ecclesiæ, nisi cum consensu ambarum partium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Butr. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Bero. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontific. pag. 153.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 424.* remissiuè Casal. Collect. & Ximen. in *concord. p. 2.* desumitur ex Concil. Lugduens. I V. refertur à Burchard. lib. 3. *Decretor. cap. 14.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. 1.*

Vertere ad aliam.] Intellige sine causa, in alienationibus enim rerum Ecclesiæ copulatiuè requiruntur solcm

CAP. Consensus. III.

solemnitas, & causa cap. 1. hoc tit. lib. 6. Dec. conf. 142. num. 4. in princ. Couar. var. lib. 2. cap. 17. n. 2. Mant. decif. 41. num. 1. Molina de iustit. tract. 2. disp. 468. post Mascard. Redoan. & alios Quatant. in summa Bullar. verbo Alienatio rerum Ecclesie num. 2. cum seqq. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 15. n. 1. Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resolut. 5. a num. 6. & fuit dictum in Lucana bonorum infra citanda, & in Lucana terrarum 10. Decembris 1613. & in nullius prouinc. Taurinen. Præposura 12. Februarij 1624. coram bonæ mem. Vbaldo. Vnde ex hoc text. in citatis verbis iam colligitur non bene censuisse Triuifan. Venetia decif. 56. p. 2. dum ibi firmiter tenet in alienatione ab vna Ecclesia alteri Ecclesie facta non requiri solemnitatem Extrauag. ambrosia, hoc tit. prout cum saltem secundum communem Romanæ Curie praxim reprobatur Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 35.

3 Tamen si commutare voluerit, &c.] Aduerte alienationem rei Ecclesie vtilem non dici, vbi Ecclesia recipit tantum quantum dimisit, vt censuit Rota in Lucana bonorum 11. Februarij 1613. apud Farin. decif. 430. num. 6. part. 2. recent. & num. 5. pariter censuit huiusmodi alienationem vtilem non dici, vbi Ecclesia dimisit bona propria habita fide de re sibi in cambium assignanda.

CAP. Qui res. II.

1 P Etens, vel recipiens à laicis res Ecclesie, perdit receptas, & est communicandus. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Barbar. Panorm. Guid. Papæ, Bero. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontif. pag. 154. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 423. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Conc. Lugdunen. IV. cap. 11. prout referunt Burchard. lib. 15. Decretor. cap. 36. & Iuo part. 16. cap. 27. Sed in tomis Conciliorum reperitur in Conc. Vuernensi cap. 4. referunt ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. 2.

2 Petunt à Regibus, &c.] Quia Princeps secularis non habet potestatem in rebus Ecclesiasticis, vt per Peregrin. de iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 18. vers. undecimo, Xuar. alleg. 8. num. 12.

3 In gloss. Irrita. ibi, lex ista non obtinet secundum Canones. Notatur ad hoc quòd l. bene à Zenone. C. de quadriennij prescript. non habet locum secundum Canones in præiudicium Ecclesiarum, vt per Felin. in cap. que in Ecclesiis, num. 38. sup. de constitut. Duen. reg. 238. vers. limita tertio, Castill. rerum quotid. lib. 2. cap. 5. num. 27. & 67. in princ. Marta de iuris. part. 4. cent. 1. casu 48. Chald. Pereira de empione & vend. cap. 12. num. 27.

S V M M A R I V M.

- 1 Rector Ecclesie potest seruos illius manumittere si ei dederit tantum quod valent duplo plus seruis manumissis, ipsi tamen manumissi, & eorum posteri erunt sub patrocinio Ecclesie.
- 2 Prælatus rem Ecclesie donare potest si eidem tantumdem donaretur.
- 3 Clericus de acquisitis ex redditibus Ecclesie testari poterat, si iam tantumdem de suo Ecclesie contulerit.
- 4 Prælatus alienari poterit res Ecclesie pro remuneratione meritorum.

R Ector Ecclesie qui ei dat alia bona, vel acquirit eidem Ecclesie prædia, seu familias potest aliquos de familia Ecclesie sue, id est, seruos manumittere, si datum valet duplo plus seruis manumissis, & serui, eorumque posteri erunt sub patrocinio Ecclesie, & præstabunt operas impositas tempore manumissionis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Butr. Henric. Barbar. Panorm. Viuian. in rationali libri 3. iuris Pontif. pag. 155. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 423. desumitur ex Conc. Toler. IV. cap. 68. remissiuè Ximen. in concordant. part. 2. referunt Burchard. lib. 3. Decretor. cap. 177. Iuo part. 3. cap. 238. & Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. 3.

Aliquid Ecclesie sua relinquunt, &c.] Ergo Prælatus rem Ecclesie donare potest, si eidem tantumdem donaretur, vt per Rebuff. in compendio alienat. num. 63. Vnde clericus de acquisitis ex redditibus Ecclesie restari poterit, si iam tantumdem de suo Ecclesie contulerit, cap. si quis qualibet 12. quæst. 7. cap. si Episcopus 12. q. 5. Abb. in cap. cum in officiis num. 4. & in cap. cum esses num. 31. de testam. Bero. conf. 7. num. 9. vol. 2. Redoan. de spolijs Eccles. q. 3. §. sed in contrarium, num. 8. quos refert, & sequitur Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de bonis cleric. §. 5. num. 3.

Iuxta rei collate modum, quem antiqui Canones, &c.] Hæc verba probare recomensationem, atque satisfactionem faciendam secundum subiectam materiam, ait Anton. de Fuertes Canon. lecton. lib. 1. cap. 19. quia si Rector manumittit seruum sine patrocinij, & peculij retentione, tunc intrat dispositio, cap. Episcopus qui 12. q. 2. si autem cum retentione illorum, tunc verba supra relata referenda erunt ad Concil. Agathense, cuius fragmenta habentur in cap. Diaconi 35. & in cap. si quos de seruis 56. 12. q. 2. in quibus statuitur quòd Episcopus, vel alius, qui aliquam rem Ecclesie alienauerit, reddat Ecclesie tantum quantum abstulit, quod non solum accipiendum est in alienatione rerum, sed etiam in mancipiorum, & seruorum manumissione, vt eadem iura clarè probant in sua generalitate, & in verbis de quibus in d. cap. si quos de seruis. Et addit idem Anton. de Fuertes eod. lib. 1. cap. 20. quòd supradicta verba huius text. non tantum pertinent ad Rectorem, qui ex proprio patrimonio donat, sed etiam ad illum, qui Ecclesie ex bonis eiusdem acquirit, ita vt quemadmodum ille tenetur duplum reddere quanto sine retentione peculij, & patrocinij manumittit, ita etiam Rector acquirens debeat tantum quantum auferit, acquisiuisse, vt valida manumissio sit, nam verba illa non solum determinant Rectorem relinquentem, & donantem, sed etiam acquirentem, quia vna determinatio respiciens plura determinabilia, debet pariformiter determinare, præsertim eadem ratione vrgente, l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupill. subst.

In gloss. De familia. ibi, nam benemeritis potest manumittere. Notatur ad hoc quòd Prælatus alienare potest res Ecclesie pro remuneratione meritorum, vt per Tiraquell. in l. si vnaquam, verbo donatione largitua, num. 27. Cacharan. Pedem. decif. 99. num. 32. Menoch. de arbit. casu 434. Magon. Florent. decif. 67. num. 41. latè Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 15. a num. 12. vbi num. 13. declarat procedere quando donarentur mobilia, & num. 14. pariter declarat dummodo Prælatus remunerationis metas, & limites non excederet.

CAP. Episcopi. IV.

E piscopus nihil de suis dans Ecclesia non potest eiusdem seruos manumittere, quod si manumittat, non tenet manumisso, & successor seruos reuocare potest. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anch. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Pap. Bero. Viuian. in *rationali libri 3. iuris Pontifici*. pag. 155. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 423. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* desumitur ex Conc. Tolet. IV. cap. 66. vt referunt Burchard. lib. 3. *De rector. cap. 189.* Iuo p. 3. cap. 249. & ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. 5.*

Successor Episcopus, &c.] Quia factum Rectoris non nocet Ecclesie, neque successoribus, Capell. Tholof. *quæst. 487.* Caputaq. *decis. 128. n. 3.* Menoch. *remed. 15. recap. num. 101.* quos refert, & sequitur Mar. Anton. *var. resolut. lib. 1. resol. 38. num. 6.* in fine, in tantum quod fauore Ecclesie quilibet potest dicere, & opponere de nullitate alienationis, etiamsi Ecclesia ipsa nihil opponat, Lap. *allegat. 11.* Afflicti. *decis. 107. num. 3.* Marfil. in *l. si quis num. 113. ff. de quaestio.* Mar. Anton. *d. resolut. 38. num. 18. vers. quinimmo,* & in principio illius n. 18. resoluit ipsummet alienantem posse reuocare, quando concessio ipso iure est nulla.

S V M M A R I V M.

- 1 Res Ecclesie alienari non debent.
- 2 Mobilia pretiosa equiparantur immobilibus.
- 4 Seruus adscriptitius fundi pars quodammodo iudicatur, & inter immobilia connumeratur.
- 5 Hypotheca specialis bonorum Ecclesie fieri non potest.
- 6 Alienare prohibitum non potest hypothecare.
- 7 Alienatio ubi non super re, sed super persona constituitur, an videatur prohibita pignoratō, remissiuè.
- 8 Alienationis sub verbo qua continentur remissiuè.
- 9 Prelatus absque solemnitate in alienationibus rerum Ecclesie necessaria, potest hereditatem repudiare, seu remittere legatum, aut alteram rem Ecclesie non incorporatam.
- 10 Alienare prohibitum non potest rem vendere.
- 11 Alienare prohibitum non potest in solutum dare.
- 12 Locare ad longum tempus, seu in perpetuum non potest alienare prohibitum.
- 13 Transigere, seu compromittere super re immobili, citius possessio est penes Ecclesiam, si eam dimittat non potest Prelatus.
- 14 Vsumfructum constituere non potest prohibitum alienare.
- 15 Bona Ecclesie, qua seruari non possunt, licite venduntur sine solemnitatibus.
- 16 Permutare non potest prohibitum alienare.
- 17 Alienatione prohibita prohibetur etiam concessio emphyteusis.

CAP. Nulli. V.

Alienare nemo potest res immobiles Ecclesie sine agrum, siue rusticum mancipium, nec obligare titulo hypothecæ. Item sub nomine alienationis intelligitur conductio, donatio, venditio, permutatio, contractus perpetuus emphyteusis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Canif. Bero. Barbat. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij,*

pag. 156. Alagona in *compend. iuris Canonici*. pag. 423. & vol. 4. remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1.* & 2. *repet. super iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Calderin. desumitur ex Concil. apud Silyuan. vt refert Burchard. lib. 3. *De rector. cap. 144.* & Iuo p. 34. cap. 81. vbi rectius, quàm apud Burchard. legitur vnde hoc sit sumptum, refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 11. cap. 4.*

Rem immobilem Ecclesie, &c.] Vel etiam mobilem pretiosam, quæ æquiparatur immobilibus, & pari passu ambulant in hac materia, vt per Redoan. *de rebus Ecclesie non alienan. quæst. 8.* Vgolin. *de potest. Episc. cap. 14. §. 4. num. 5. vers. tertio,* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori ecclesiast. decis. 61. in 1. edit. & resol. 58. in 2.* Quarant. in *summa bullarum verbo alienatio rerum Ecclesie, num. 24.* vbi etiam dicit nomine rerum mobilium pretiosarum, quæ seruando seruari possunt, intelligi vasa aurea, argentea, vestes pretiosas, quæ longè ab interitu distant, & commode seruari possunt, gemmas, & his similia, & num. 25. resoluit pecuniam destinatam ad emptionem stabulium, censuum, vel mobilium pretiosiorum, cuius proprietates est Ecclesie, non posse alienari sine solemnitate, & causa, considerando pecuniam quoad fructuosam conseruationem, & n. 26. idem dicit de iuribus, actionibus, & annuis redditibus.

Nota loca montium non vacabilia inter mobilia numerari, & in eis habere locum statutum exclusuum fœminarum. Peregr. *conf. 90. num. 29. lib. 1.* Bellon. iun. *conf. 74. num. 111.* Alciat. in *l. mouentium, ff. de verb. sign. Tiraquel. de retractu lig. §. 1. gloss. 6. n. 5. & 7.* Rot. in *Venetia pretij bonorum 13. Nouembr. 1602.* coram bonæ mem. Card. Pamphilio sen. & in *Narman. successionis 22. Maij 1628.* coram R. P. D. Merlino *vers. quo autem,* & in *Auximana fideicommissi 4. Martij 1630.* coram eodem, Buratt. *decis. 474. num. 1.* refert Ferentil. in *annotat. ad decis. 55. Buratt. litt. B.*

Agrum.] Vel molendinum, ex resolutis per Tiraq. 3 *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. num. 92.*

Sine rusticum mancipium.] Notatur ad hoc quòd seruus adscriptitius fundi pars quodammodo iudicatur, & inter mobilia connumeratur, vt per Tiraquell. *d. gloss. 7. num. 119. & 120.* Menoch. *remed. 5. resin. à num. 116.*

Nec specialis hypotheca titulo obligare.] Notatur ad hoc quòd hypotheca specialis bonorum Ecclesie fieri non potest, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 16. n. 7.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n. 83.* Tiraquel. *de iure mariti gloss. 5. num. 167.* Redoan. *de rebus Ecclesie non alienan. §. 2. c. 6. & q. 51. cap. 29.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 466. n. 2.* Vgolin. *d. cap. 14. §. 4. num. 4.* Quarant. *d. verbo alienatio rerum Ecclesie, num. 17.* vbi idem dicit de generali hypotheca. Bonacin. *var. tract. disp. 2.* de alienatione bonorum eccles. *puncto 2. num. 23.* Prohibitum enim bona alienare, non potest ea hypothecare, seu obligare, *l. vlt. C. de rebus alienis non alien.* Pinel. in *l. 1. C. de bonis matern. p. 3. num. 19. & in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 1. num. 14.* Gam. *Lusitania decis. 108.* Chald. Pereira *de potest. elig. cap. 3. num. 38. & de resol. emphyt. c. 5. n. 27. cum seqq. & de emptione cap. 8. num. 30.* Rebell. *de obligat. iustitia, part. 2. lib. 6. q. 9. num. 15. & 16.* D. Barbof. in *l. 1. p. 3. num. 59. ff. soluto matrim. & vltra hos nostros Lusitanos, idem tenent Neguz. de pignorib. part. 2. memb. 7. num. 28. & 29.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri num. 83. & tom. 1. var. cap. 12. num. 39. col. 2. vers. non obstat,* Menoch. *conf. 116. num. 15.* Malfard. *de probat. concl. 112. §. 6. n. 108.* Gutier. *de tutelis p. 2. cap. 21. n. 7.* An autem vbi alienatio non super re, sed super persona constituitur, videat prohibita pignoratō, vide Barr. in *l. quorum. ff. de pignorib. quem plures sequuntur, vt per Tiraquell. de iure*

- iure mariti, gloss. 5. n. 108. Neguz. de pignorib. p. 2. memb. 3. n. 70. Duen. reg. 31. vers. sexto fallit.*
- 8 **Alienationis autem verbum continet, &c.** Quæ autem contineantur sub verbo alienationis, ostendit parens meus in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib. 4. tit. 48. in princ. & citatis per illum addo Canofil. in repet. Extravag. ambrosiosæ ex num. 10. usque ad num. 34. Redoan. de alienat. quest. 2. n. 24. Vincent. Filiuc. tom. 3. tract. 44. cap. 2. in princ. Bonacin. var. tract. disp. 2. de alienat. bonorum ecclesiast. puncto 2. metipsum in tract. de appellatiua verborum utriusque iuris significat. appell. 14.
- 9 **Donationem.** Non procedit in repudiatione hæreditatis, seu remissione legati, aut alterius rei Ecclesiæ non incorporatæ, ex resolutis per Rebuff. in compendio alienat. a num. 30. Redoan. d. tract. de rebus Ecclesiæ non alienat. p. 2. cap. 7. num. 12. & q. 3. num. 60. & quest. 22. num. 52. & q. 76. num. 51. Vincent. de Franchis decif. 14. sub num. 16. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ, num. 43. Cabed. Lusit. decif. 109. part. 1. & plures alios, quos refert, & sequitur Beller. disquisit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 5. num. 11. Ceual. commun. contra commun. q. 661. Potest namque Prælatus nulla solemnitate adhibita repudiare hæreditatem Ecclesiæ delatam, Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, §. 47. n. 7. Ceruan. l. 6. Tauri n. 79. Seraphin. de priuilegiis in rebus. priuileg. 71. num. 42. quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 4. num. 11. Idem in legato tenent Palat. & Ceruan. diuersis locis, Nauar. in cap. si quando, de rescript. except. 7. num. 2. Spin. in speculo testam. gloss. 8. princ. num. 63. in fine, Sanch. d. disp. 4. num. 12. vers. sed contrarium, quicquid dicant Mench. de success. progressu lib. 3. §. 27. num. 23. Lambertin. de inuepatron. lib. 2. quest. 9. artic. 1. num. 21. conclus. 5. Pinel. ad l. 1. C. de bonis mater. part. 3. num. 103. vers. alia ampliatio erit.
- 10 **Venditionem.** Prohibitus alienare non potest rem vendere, Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 5. n. 46. nec promissionem facere de vendendo, Bellacomb. tom. 2. commun. opinio. lib. 9. tit. 34. num. 339. Tiraquell. de retract. conuent. ad finem tituli, num. 30. Menoch. conf. 1. num. 230. Valasc. conf. 77. & 83. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. num. 57. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 1. num. 36. & cap. 16. num. 84. &
- 11 **de empr. cap. 8. num. 5. & cap. 13. num. 11.** nec dare in solum, cum hoc emptio, & venditioni æquiparetur, Fabian. de empr. part. 3. princ. q. 21. Afflic. decif. 335. num. 18. Tiraquell. de retractu lig. §. 1. gloss. 14. num. 2. Menoch. de arbit. casu 171. num. 51. Viuian. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 27. num. 29. vers. & quia, & tom. 1. lib. 4. tit. 26. num. 155. vers. secundo, Mascard. de probat.
- 12 **concl. 1142. num. 14. Gutier. pract. lib. 2. q. 157. nec lo-** care ad longum tempus, seu in perpetuum, Tiraq. d. gloss. 14. num. 81. Valasc. de iure emphyt. q. 29. num. 8. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 4. n. 44. & cap. 5. num. 42. Cardof. in praxi iudicium, verbo alienatio num. 9. Portol. de consortibus cap. 12. num. 5. Peregrin. de fidei- commissis. art. 40. num. 93. Flores de Mena var. lib. 2. q. 29. num. 2. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 4. a num. 6. Ferrer. in constitut. Cathalonia gl. 4. n. 131. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ, n. 18.
- 13 **cum seq.** Nec transigere, aut compromittere super re immobili, cuius possessio est penes Ecclesiam, si eam dimittat, Rebuff. in compendio alienat. num. 2. & 66. Ioseph. Sesse Aragonia decif. 121. num. 12. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ, num. 20. & 43. vers. duodecimo limita, Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 9. n. 36. Filiuc. d. tract. 44. cap. 2. num. 25. In transactione enim quando bona remanere debent penes laicum, requiruntur eadem solemnitates, quæ requiruntur in alienatione, Barr. in l. nulli, num. 2. vbi etiam Iaf. num. 2. ff.
- de transact. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 45. C. de bonis mat. vers. aduerto etiam, Roland. conf. 15. n. 43. lib. 1. Ruin. conf. 129. num. 3. lib. 9. Verall. decif. 106. p. 1. & decif. 318. p. 3. & fuit dictum in Papien. bonorum 13. Martij 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Bononiens. transactio- nis 14. Iunij 1628. coram R. P. D. Ghislerio. Quæ quidem transactio facta à Prælato de rebus Ecclesiæ absque auctoritate Apostolica est personalis, & finitur morte transigentis, nec ligat successores. Gregor. decif. 152. num. 1. cum aliis citatis per Ferentil. in annot. ad decif. 152. Buratti lit. A. etiam si inter duas Ecclesiæ inita sit. Gratian. discept. forens. cap. 674. ex num. 3. nisi fuerint elapsi 30. ann. cum obseruantia post quod tempus transactio ligat etiam successores. Rot. decif. 159. num. 5. part. 1. recent. Beltramin. ad d. decif. 152. Gregor. num. 4. nisi transactio fiat super bonis non- dum vnitis, & incorporatis Ecclesiæ, Natt. conf. 441. num. 12. Menoch. conf. 79. & conf. 73. num. 8. Bellet. d. §. 5. num. 21. Nec imponere seruitutem, Rebuff. in compendio alienation. num. 4 & 6. in fine, Quarant. vbi proxime num. 21. D. Barbof. in l. usufructu num. 15. extra seqq. ff. soluto matrim. Nec constituere vsumfructum, 14. Cavalcan. de usufructu mulieri relicto num. 66. vers. quia constituere, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 20. num. 8. D. Barbof. in d. l. usufructu a num. 15. Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 5. a num. 11. plures refert Doctores Castil. controvers. lib. 1. de usufructu cap. 54. num. 3. Ecclesiæ tamen bona, quæ seruari non possunt, licitè venduntur sine solemnitatibus, vt per Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg. 45. num. vlt. Redoan. de spoliis Eccles. q. 3. num. 1. Bellef. disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitor, §. 7. num. 11. sicut & illa, quæ ipsa Ecclesiæ obtinere non potest cum actum necessarium conficiat, Chald. Pereira de ext. pe. cap. 8. num. 45.*
- Permutationem.** Notatur ad hoc quòd prohibitus 16 alienare, permutare non potest, vt per Redoan. q. 2. cap. 20. Rebuff. in d. compendio alienat. num. 66. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 36. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ num. 15. Filiuc. d. cap. 2. num. 23.
- Et emphyteuticum perpetuum contractum.** Notatur ad hoc quòd alienatione prohibita prohibetur etiam concessio emphyteutis, vt per Flores de Mena in addit. ad Gam. decif. 16. num. 3. Chald. Pereira d. cap. 5. num. 33. Aloyf. Ricc. Cnria Archiepisc. Neapolis. decif. 32. num. 1. Vgolin. de potestate Episcopi, cap. 14. §. 4. num. 2.
- Utrum consuetudo efficere possit vt minuatur so-** lemnitates quæ desiderantur circa res Ecclesiæ alienandas, vide quæ latè dixi ad cap. cum causa 8. ex n. 7. de re iudic.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio de rebus Ecclesiæ facta non tenet, & alienatores nisi rem restituunt, excommunicantur, & quilibet clericus potest contradicere, & rem cum fructibus reperere.
- 2 Bona Ecclesiastica alienantium pœna quot, & quæ, remissiuè.
- 3 Alienare quis non dicitur ante traditionem.
- 4 Pacta, quibus quis promittit certam partem fructuum beneficiorum cum collatorum, cum conferendorum pro dote sororis, non sunt simoniaca.
- 5 Ecclesiæ nomine inteligitur omnis locus pius.
- 6 Subscribens scripturam ab alio consecratam præsumitur illam approbare.
- 7 Alienare prohibitus etiam prohibetur alienationi consentire.

- 8 Bona Ecclesie alienans repetere ipse potest, & tenetur, etiamsi proprio iuramento firmauerit se non repetiturum.
- 9 Ecclesia an res male alienatas repetat non restituo pretio, ostenditur.
- 10 Annulatio actus non est poena quando non inducitur in odium, & supplicium contrabentium.
- 11 Alienationis nulla reuocatio, & potentia ante realem, & pacificam possessionem excusat.
- 12 Procurator alienans rem Ecclesie reseruat assensu Apostolico, si tradiderit possessionem ante illius impetrationem, an faciat dominum in censuras incidere, remissiuè.
- 13 Emptor rei Ecclesie, nulliter alienate, vel alius, qui eam possederit, tenebitur etiam fructus perceptos restituere.
- 14 Subscribens quando non legit scripturam, cui se subscripsit, non censetur illam approbare.
- 15 Alienans res Ecclesie de euictione de proprio tenetur.

CAP. Si quis presbyterorum. VI.

Symmachus Papa.

Clericus, vel defensor, qui subscribit alienanti bona ecclesiastica debet excommunicari nisi alienans, & qui accepit celeriter restituant, & præter excommunicationem instrumentum alienationis non ualer. Alienationis huiusmodi quilibet ecclesiasticus contradicere potest, & bona cum fructibus repetere. Colliguntur ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarij. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hofst. Henric. Butr. Bald. Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Bero. Cened. collect. 71. Viu. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 156. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 424. & vol. 4. repet. in iure Canonico. ad lib. 3. Decretal. Ioan. Calderin. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. tribuitur Symmacho Papæ in Romana Synodo I I I. cap. 4. cum quatuor seqq. circiter annum Domini 506. vel 507. ut rectè adnotat hic Contius, refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 11. cap. 6.

2 Probat hic text. in prima eius parte, Presbyteros, & alios Ecclesiasticos sibi appropriantes, vel alienantes bona Ecclesiastica, excommunicari, vt per Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decif. 138. num. 1. in fin. in 1. edit. aliàs resolut. 121. in 2. edit. Fatini. in praxi crimin. part. 6. q. 171. num. 10.

Pœnæ alienantium bona Ecclesiastica quot, & quæ nam sint, tradunt Alphan. collect. 173. Couar. variar. lib. 2. cap. 17. ex num. 1. Fusc. lit. A. sing. 109. Redoan. de rebus Eccles. non alien. q. 21. in cap. incip. habetur pariter, ex num. 30. Rebuff. in compend. alienat. verbo irrita ex num. 102. Perez l. 10. in gloss. ni de lo vender ni empenjar, tit. 2. lib. 1. ordinam. pag. 51. Anton. Gabr. commun. opinio. lib. 3. tit. de rerum alienat. conclus. 1. Menoch. de arbit. casu 172. Aloyf. Ric. d. loco resolut. 120. cum duabus seqq. Nauarr. in tract. de rebus Ecclesie non alienan. n. 24. & 25. Cened. ad Decretal. collect. 71. Vgolin. de potestate Episcopi, cap. 14. §. 6.

3 Alienanti.] Cum traditione scilicet, quia ante illam quis non dicitur alienare, l. alienatum 37. ff. de uerborum signific. & in alienante emphyteusim hoc ipsum firmant Surd. de alienatis tit. 9. q. 16. num. 67. & quest. 26. num. 65. Chald. Pereira resolut. emphyt. c. 5. num. 78. & cap. 6. num. 35. & cap. 10. num. 6. & alij regulari à parente meo in comment. ad Ordinarij. Regiam Lusit. lib. 4. tit. 38. num. 30. Intellige in alienante titulo, quo dominium transferretur directum, atque utile, vel utile tantum, Vgolin. d. cap. 14. §. 4. num. 1. & 2. Barbof. Collect. Tom. II.

Vnde pacta, quibus quis promittit tertiam partem 4 fructuum beneficiorum tum collatorum, tum conferendorum pro dote fororis, & vt fores sustentari possint, non esse simoniaca, nec inualida, resoluit Flamin. de resgnat. lib. 14. quest. 7. num. 69. quicquid improbet Lara in l. si quis a liberis, §. idem rescriptis, num. 27. ff. de liberis agnos. quando enim quis obligat se actione personali ad dandam commoditatem, & utilitatem percipiendi fructus. ita sua durante, vel tanto tempore ultra triennium, non transfertur ali-quod ius in re, sed tenetur duntaxat exhibere conductori commoditatem percipiendi fructus, vt per Rebuff. in compendio alienat. num. 26. vers. 6. Molin. de iustit. tract. 2. dist. 466. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesie, n. 18. vers. tertio.

Ecclesia.] Nomine Ecclesie intelligitur omnis locus pius, vt confraternitas, hospitale, & similia auctoritate Episcopi fundata, Menoch. remed. 1. recuper. num. 24. cum seqq. Ros. Bononien. decif. 13. num. 3. Mascard. de probat. concl. 869. num. 11. Valasc. consul. 105. num. 34. Quarant. in summa Bullarij verbo alienatio rerum Ecclesie num. 28. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 15. à n. 41. Vgolin. de potestate Episcopi. cap. 14. §. 3. num. 6. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 30. tract. 3. num. 61.

Subscripsit.] Ergo subscribens scripturæ ab alio 6 consecræ præsumitur illam approbare, vt per Menoch. de presump. lib. 1. presump. 66. à num. 7. Anton. Gabr. commun. tit. de presump. concl. 3. num. 1. Couar. pract. cap. 22. num. 2. Rebuff. ad leg. Gallie tom. 1. tit. de obrog. in initio ex num. 51. ita vt subscriptio dicatur continere quicquid in corpore scripturæ continetur, Barbat. conf. 87. num. 15. lib. 3. Natt. conf. 287. num. 4. Alexand. conf. 147. num. 8. & 10. lib. 2. Ruin. conf. 193. num. 1. volum. 2. Decian. conf. 11. num. 48. vol. 1. Aym. conf. 73. num. 40. Paris. conf. 77. num. 23. lib. 3. Rot. Ianuensi. decif. 78. in princ. & decif. 177. num. 1. & decif. 210. num. 2. quos refert, & sequitur Couar. decif. 133. num. 2. Et quòd subscribens se alicui scripturæ censetur approbare, & confirmare omnia in scriptura contenta ultra supracitatos, tenent Mascard. de probat. concl. 1341. num. 2. Peregrin. conf. 128. num. 1. lib. 5. Seraphin. decif. 973. num. 11. Cardin. Mantice. decif. 321. num. 4. Rot. in Romana pecuniaria 8. Nouembris 1596. coram Cardin. Pamphilio fen. & in Terraconen. partitionis Breuis 28. Aprilis 1606. coram Iusto, & in Bononien. de Beroaldis 24. Ianuar. 1624. coram Reuerend. P. D. Merlino, & in Paten. Capellanis 27. Iunij 1625. coram R. P. D. Duran, & in Perusina laudi 13. Mart. 1628. coram eodem, & in Tullen. reformationis 18. Iunij 1629. coram R. P. D. Dunogetto iun. refert Ferent. in annot. ad decif. 419. Buratti lit. B.

Notatur ad hoc quòd prohibitus alienare, etiam 7 prohibetur alienationi consentire, vt per Tiraquell. in l. si unquam, verbo donatione largitus, numer. 343. & 346. & de iure mariti, gloss. 5. num. 136. cum seqq. & num. 143. Portol. de consoribus, cap. 49. num. 5.

Nisi forte & alienator, &c.] Notatur ad hoc quòd 8 bona Ecclesie alienans repetere ipse potest, & tenetur, ac proinde nomine Ecclesie contrauenire contractui, quem ipsemet fecit, quod Doctores infra citandi ampliant procedere etiamsi alienator proprio iuramento firmauerit se non repetiturum, aut illam alienationem nunquam reuocaturum, ita Nel. de dote in 7. part. princip. limite. 12. num. 15. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 73. vers. idem probatur, Couarcan. de tutore, & curatore num. 162. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 1. num. 96. Cened. d. collect. 7. num. 2. Hieron. Portol. de consorib. cap. 22. num. 3. & 4.

Surd. de alimentis tit. 7. quest. 38. num. 8. Vgolin. d. cap. 14. §. 5. num. 2. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 5. num. 17. & 19. Chald. Pereira de nomin. emphyt. quest. 19. num. 72. cum seqq. & de empr. cap. 26. num. 17. Intellige hoc non solum procedere in ipsomet alienante, sed etiam in eius successore qui potest male alienata per prædecessorem suum recuperare. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo successor, §. 1.

9. Vtrum autem in hoc casu, veluti quando Ecclesia vult à contractu inito resilire ex quo solemnitates necessariæ non fuerint adhibitæ, teneatur ipsa Ecclesia restituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eam peruenit, dubium est in presenti materia non contemnendum, quod examinant Abb. num. 3. Butr. num. 25. Bero. num. 49. vers. in gloss. & Imol. num. 25. in presenti text. item idem Abb. num. 4. Imol. n. 8. & Barbat. n. 9. in cap. ad audientiam, hoc eod. tit. Felin. in cap. cum causa, ex n. 25. vbi Abb. num. 17. de sent. & re iudic. Bertachin. in tract. de Episcopo, p. 4. lib. 4. quest. 41. num. 116. Hippol. Bonacol. in tract. de equitate canon. concl. 13. fol. 12. Rebuff. in compend. alienat. num. 110. & 115. & in comment. ad l. bona fidei 110. vers. vigesimus quartus, ff. de verb. signif. Redoan. de rebus Ecclesia non alienan. quest. 22. in §. incip. Ad repetendum, ex num. 19. Hieron. Portol. de consortib. cap. 15. num. 11. Aloyf. Ricc. in praxi rerum forei ecclesiast. resol. 88. Menoch. conf. 888. num. 3. & 4.

Ex quibus colligitur iuris esse regulam, & æquitate plenissimam quod pupillus, siue Ecclesia quatenus velint à contractu inito resilire, ex quo solemnitates necessariæ non fuerint adhibitæ, teneantur restituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eos peruenit, & in specie quod Ecclesia impugnans contractum, eo quod beneplacitum Apost. non fuerit obtentum, teneatur ad restitutionem fortis, seu pretij accepti, resoluit Rot. in Romana censum de Romanulis 18. Iunij 1599. coram bonæ mem. Penia, quæ decisio est impressa apud Concium post tract. de censib. decis. 287. & confirmata 23. Iunij 1600. coram bonæ mem. Cardin. Millino, & est decis. 29. post dictum tract. & in Treueren. spoli 5. Decembris 1622. coram R. P. D. Nauarro.

Nec refert ad effectum vt Ecclesia cogatur restituere acceptam an contractus fuerit quidem validus, sed rescindendus, vel an sit nullus, quia & hoc etiam postremo casu posset contrahens cum Ecclesia ex conditione sine causa repetere pretium tanquam sine causa datum, l. 1. in fine, l. nihil, ff. de condiç. sine causa, l. eleganter, §. si quis post, ff. de condiç. indeb. Narr. conf. 631. num. 7. in fine, & luculentius Menoch. consil. 644. num. 3. & 14.

Intellige tamen quod eatenus pupillus, & Ecclesia teneantur ad restitutionem pretij, & acceptorum ex contractu, quem impugnant, quatenus constet ipsos inde factos esse locupletiores. l. si fundus, §. fin. ff. de reb. eorum, Doctores omnes in l. viere, & in l. prædium, & in l. prædiorum, C. de præd. min. & in l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minor. Riminald. in l. iun. conf. 5. num. 76. Sfort. Odd. de restit. in integ. part. 1. quest. 47. art. 4. num. 20. & in terminis Rot. in Romana nullitatis contractus 28. Iunij 1624. coram bon. mem. Buratto.

Probatio autem locupletationis non inde sequitur quod probetur pecuniam traditam fuisse Ecclesiæ, quia potuit dissipari, sed ab his contrahentibus cum Ecclesia, vel minore iustificandum est in aliquam utilitatem Ecclesiæ fuisse versas, & erogatas pecunias, l. prædiorum C. de præd. minor. ibi, pecunia, quam in facultates tuas erogata esse constitit, vbi scribentes Cou. var. lib. 2. cap. 17. num. 3. Sfort. Odd. d. g. 47. ex n. 22. Riminald. d. conf. 5. num. 77. & 78. Fachin. controu.

iuris lib. 2. cap. 46. Rot. in d. Romana nullitatis, coram bonæ mem. Buratto. Quorum opinio licet communis sit, tamen Rota Romana consuevit in hoc articulo distinguere an contractus Ecclesiæ & minoris processerit ex causa necessaria, videlicet pro soluendo ære alieno, vel ex causa voluntaria, propter eorum aliquam utilitatem, ita vt primo casu probanda sit versio, & qui contrahit cum minore, vel Ecclesia sollicitus esse debeat quod premium ab eo solum in illam causam necessariam erogetur: secundo vero casu non est opus iustificare versionem. Ita Innoc. in cap. 1. num. 2. de depositis, quem communiter sequuntur Canonistæ, vt testatur Dec. conf. 330. num. 2. & 3. distinguit Rot. coram Seraphin. decis. 366. num. 2. & 3. & in Romana census coram Bubalo, quæ est decis. 25. impressa per Pacificum post tract. de Saluano interdito, & in illis coram bonæ mem. Penia, & Card. Millino superius allegatis, quæ loquuntur in his terminis, & sunt impressæ apud quemdam Pacificum, post tract. de Saluano interd. decis. 29. & 284. & explicat etiam Steph. Grat. discept. forens. cap. 45. n. 35. cum seqq. ex quibus omnibus ita cœnit Rot. in Romana census vitalij 22. Maij 1626. coram R. P. D. Merlino.

Præter penam, &c.] Notatur ad hoc quod annullatio actus non est pœna, quando non inducit in odium, & supplicium contrahentium, sed propter defectum solemnitatis non seruata, secus si in odium transgredientis, vt per Vant. de nullitat. tit. quid sit nullitas, in princip. Matienf. l. 1. gloss. 10. num. 35. tit. 4. lib. 5. noua recopil. Boër. decis. 1. num. 16. Mench. illustr. cap. 28. num. 3. & 5. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 4. num. 8.

Celeri restitutione.] Ante realem scilicet, & pacificam possessionem, tunc enim reuocatio alienationis & penitentia excusat, Couar. lib. 2. var. cap. 16. num. 7. post traditionem vero reuocatio non excusat à censura, Nauar. conf. 3. num. 4. sub hoc tit. Aloyf. Ricc. in praxi rerum forei ecclesiast. decis. 138. num. 3. in 1. edit. alijs resol. 121. in 2. edit. & resolut. 53. disputat, vtrum alienans saluo assensu Apost. incidat in censuras si ante ipsius expeditionem tradiderit possessionem? & resolut. 54. an procurator alienans rem Ecclesiæ referuato assensu Apost. si tradiderit possessionem ante illius impetrationem, faciat dominum constituentem incidere in censuras?

Vt cum fructibus, &c.] Ergo emptor rei Ecclesiæ nulliter alienatæ, vel alius, qui eam possederit, teneatur illam Ecclesiæ restituere vna cum fructibus à die alienationis, l. iudicium, §. 1. C. de sacros. Eccles. Bero. in cap. si quis Presbyterorum, num. 14. hoc tit. Felin. in cap. cum causa, num. 27. de re iudic. Curt. sen. consil. 71. col. 7. num. 13. Surd. conf. 115. num. 31. cum seqq. & decis. 45. num. 10. Redoan. de rebus Eccles. non alienan. g. 77. cap. 5. num. 2. Rebuff. in compendio alienat. num. 103. & in d. l. bona fidei, versio. vigesimus quartus, Cened. collect. 71. num. 4. Gutier. conf. 1. num. 14. Pinel. in l. 2. part. 3. num. 4. & seq. C. de rescind. vendit. Menoch. remed. 15. recuper. num. 634. Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 18. num. 1. in vtraque edit. Rota decis. 14. p. 1. diuers. & in vna Placentina bonorum 26. Iunij 1585. coram Blanchetto, & in Vlixbonen. nullitatis 1. Iulij 1596. coram Card. Pamphilio sen. & in Neapolitana spoli 31. Iunij 1607. coram Cardin. Lancellootto iun. & in Placentina decimarum 13. Maij 1630. coram Reuerendiss. P. D. Durand. quo casu etiam error iuris non excusat, cum ius resistat, Couar. lib. 1. var. cap. 3. num. 8. Rota in d. Placentina, post Felin. Alexand. Grammat. & alios, Aloyf. Ricc. d. resolut. 18. num. 2. nisi in facto erraretur, quia tunc error excusaret, putà si emptor cogitauit assensum Apost. interuenisse, qui tamen

De Rebus Eccles. alien. vel non. Tit XIII. III

tamen non interuenit, Bero. *hic num. 45.* Raudenf. *de analogis, lib. 2. cap. 27. num. 13. & 14.* Costa *conf. 17. num. 4.* & tunc fructus non debentur nisi à die motæ litis, Felin. *in d. cap. cum causa num. 27. vers. procederet, conf. 39. num. 7.* Rota *in d. Vlixbonen. nullitate, & in d. Placentina decimarum, vbi citatur Bero. in d. cap. si quis Presbyterorum num. 45.* Curt. *sen. d. conf. 71. num. 13.* & alios cumulat Aloyf. Ricc. *d. resol. 18. num. 3.* An autem assensus Apost. operetur retentionem fructuum reuocata alienatione, vide Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 64. alijs resol. 61.*

14 In gloss. *Subscripserit, 2. ibi, casus, sed ibi ignorauit, &c.* Notatur ad hoc quòd quando subscribens non legit scripturam, cui se subscribit, non censetur illam approbare, vt per Iaf. *in l. emptor, §. Lucius, n. 4. ff. de pactis, & in l. cum antiquitas, num. 12. C. de testam. Afflic. decif. 340. num. 14.* Menoch. *de presump. lib. 3. quest. 66. num. 2. & 21.* Cened. *d. colle. 71. n. 6.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 60. num. 21. vbi num. 29.* resoluit idem quando quis ratione officij sui subscriberet se scripturæ alterius, veluti si iudex se subscriberet quando ex officio tenetur, de quo etiam Menoch. *d. g. 66. num. 17.* & ideo quia subscribens se in folio albo non potest legere, nec intelligere quæ postea in illo scribentur, sibi non præiudicat, Mascard. *concl. 1341. n. 17.* Rot. *in Romana laudi 3. Decembris 1599.* coram Penia, & *in Bononien. laudi 23. Februarij 1615.* coram Remboldo, nisi probatum fuerit, vel ex præsumptionibus deprehendi possit notitiam habuisse eorum, quæ deinde erant scribenda, Petr. Caball. *conf. 11. num. 2. 7. & 8.* Gonzal. *d. gloss. 60. num. 17. & seq. Seraphin. decif. 973. num. 1.* Rot. *in Bononien. de Beroaldis 24. Ianuarij 1624.* coram R. P. D. Merlino. At si folium reperiat scriptum & subscriptum allegans ignorantiam contentorum in eo, concludenter probare tenetur, Gregor. *decif. 328. num. 1.* Rot. *in d. Bononien. de Beroaldis.*

15 In gloss. *Alienata, ibi, cum tenetur de euisione, &c.* Notatur ad hoc quòd alienans res Ecclesiæ de euisione de proprio tenetur, vt per Innoc. *hic in princip. Imol. num. 19. & seq. Bald. num. 16.* Host. *in d. praxi resol. 17. in vtraque edit. Rot. in Placentina euisionis 5. Maij 1589. & 2. Aprilis 1590.* coram Platto, & *in Firmiana bonorum 16. Ianuarij 1585.* coram Lieta, ampliantes procedere contra alienans heredes, non solum ad pretium, sed etiam ad interesse, & damna. Adde quòd Prælatum modernum potest agere contra hæredes prædecessoris pro pretio rei Ecclesiæ alienatæ, Rota *in Pisana liquidationis fructuum 17. Octobris 1571.* coram Orano, & *in Romana Casalis 13. Aprilis 1593.* coram Blanchetto.

SVM MARI VM.

- 1 *Emphyteusis bonorum Ecclesia concedi potest de rebus incultis parum vtilibus Ecclesia, & n. 2.*
- 3 *Vtilitas Ecclesia debet considerari tempore contractus alienationis factæ.*
- 4 *Ad hoc vt constet de euidenti vtilitate debet attendi tempus vltimæ alienationis.*

CAP. Ad aures. VII.

Alexand. III.

1 **T**ERRA non fertilis potest dari in emphyteusim perpetuam sub annuo censu illis, qui eorum, vel parentum labore eam meliorauerunt, nisi fortè tempore contractus possit dari alijs cum maiori vtilitate. Colbarbof. *Collect. Tom. II.*

ligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabara.* Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Bald. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. inuis Pontificij, pag. 157.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 424.* remissivè Casal. *in annot. & Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. 7. & est post Collect. Lateranen. sub Alexand. III. part. 29. cap. 4.*

Hanc eandem conclud. ex hoc text. desumit Petr. Rebuff. *resp. 111. & 112. Capyc. decif. 105. Gam. Lufst. decif. 323. incip. Monasterium num. 1.* Cened. *ad Sextum collect. 32. num. 4.* Quarant. *in summa Bullary verbo alienatio rerum Ecclesia num. 41.* Camill. *Boirdell. in summa omnium decif. tit. 33. num. 128.* latè Chald. Pereira *de nominat. emphyt. quest. 23. num. 55. cum seqq. vbi num. 56.* resoluit posse Prælatum si velit, terras non fertiles Ecclesiæ in emphyteusim perpetuam concedere, & num. 57. tenet quòd res sterilis pro hæredibus, & successoribus concessa ad extraneos transit, & num. 59. quòd perpetua concessio est obseruanda si ne augmento personis, & num. 60. quòd concessio temporalis rei sterilis finita debet reformari etiam in fauorem extraneorum, de quo idem Chald. Pereira *de reuocat. emphyt. q. 12. num. 2.*

Nisi fortè tunc alijs, &c. Ergo vtilitas Ecclesiæ debet considerari tempore contractus alienationis factæ, non autem quid postea contingat, siue in detrimentum, siue in beneficium Ecclesiæ, ita Calder. *conf. 5. de rerum perm. Bero. consil. 32. num. 10. lib. 1. Bald. conf. 334. in fin. lib. 1. Surd. conf. 249. num. 23.* Seraphin. *decif. 366. num. 3. Rot. decif. 18. part. 2. diuers. & in Romana censu vitalitij 22. Maij 1626.* coram Reuerendiss. P. D. Merlino. Rebuff. *in compendio alienat. num. 75. in fine, Surd. de alimentis tit. 8. priuil. 56. n. 78. & tit. 9. quest. 11. num. 10.* Marc. Anton. Genuenf. *in praxi Curia Archiepisc. Neapol. cap. 89. num. 3.* Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. resol. 1.* vbi plures citat sacre Rotæ decisiones, vbi num. 2. limitat si tempus sit calamitosum, vt pestis, vel belli, quo res minoris valebat, & num. 4. limitat in contractu emphyteutico, in quo non tempus contractus, sed consecræ scripturæ attendi debet, vt fuit dictum *in vna Placentina bonorum, 13. Iunij 1583.* coram Card. Seraphino, quæ est *decif. 607. in impressis.* Quibus addo quòd ad hoc vt constet de euidenti Ecclesiæ vtilitate, debet attendi tempus vltimæ alienationis, non autem tempus alienationis antiquæ, Casl. *de Grassis decif. 2. num. 16. & decif. 4. per tot. sub hoc tit. Rot. decif. 583. p. 1. & sic de tempore quo perficitur contractus, Marc. Anton. Genuenf. in praxi Archiepisc. Neapol. c. 89. n. 3. & ista vtilitas de tempore alienationis debet probari euidens, id est, clara & indubitata Bald. *conf. 156. circa med. vers. preterea lib. 1. Corn. conf. 244. n. 3. lib. 2. Barbat. conf. 40. in princ. lib. 1. Rot. d. decif. 583. part. 1. & decif. 65. num. 19. & decif. 178. num. 8. part. 2. & propterea non sufficit quòd Ecclesia non fuerit damnificata, sed requiritur lucrum de tempore alienationis, cap. sine exceptione 12. quest. 2. vbi Bellam. n. 1. Gemin. num. 2. versic. in hac questione, Imol. *in cap. ad aures num. 1. de rebus Eccles. non alien. Quæ quidem vtilitas debet plenè probari, nec statui assertioni alienantis. Bart. in l. si fortè, ff. de castren. pecul. Federic. de Senis consil. 143. circa fin. Alexand. consil. 160. num. 5. lib. 6. Rebuff. de alienat. rerum Eccles. num. 75. Roland. conf. 15. num. 19. lib. 1. Rot. decif. 181. num. 3. & decif. 473. num. 1. part. 1. ita vt non sufficiat quòd negotium vtiliter sit cæptum, sed requiritur Ecclesiam fieri locupletiozem, l. si pupillo, in princip. ff. de negot. gestis, Archidiacon. *in d. cap. sine exceptione, num. 5.****

in gloss. sed nonne, vbi Gemin. col. 2. circa med. vers. in hac quaestione, Bellam. num. 6. in gloss. nonne, Laurent. de Rodolph. num. 14. Henric. Boich in cap. tua, in fine, de iis, quæ sunt à Prelat. latè Rot. in Bononien. deuolutionis 15. Nouembris 1621. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, vbi etiam fuit dictum alienationem præsumi vtilem, ita vt õnus probandi alienationem lætuam, Ecclesiæ incumbat quando alienatio fuit facta cum debitis solemnitatibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurans non alienare bona Ecclesiæ, non potest alienare ea quæ sunt de mensa, vel dicitur an sint de mensa.
- 2 Bona, quæ dicantur de mensa Ecclesiæ, ostenduntur.
- 3 Bona, quæ sunt de mensa, alienare non potest Prelatus, nec in emphyteusim perpetuam concedere.
- 4 Transactio, & compositio super decimis præteritis sine consensu superioris fieri potest.
- 5 Decimarum exemptio an possit emi, ostenditur.
- 6 Alienari possunt res Ecclesiæ ex causa maioris utilitatis.
- 7 Contractus si sint viles Ecclesiæ, etiamsi fiant sine solemnitate, sunt validi.

C A P. Vt super. VIII.

Cælest. III.

- 1 **E**pisopus, qui iurat non alienare bona Ecclesiæ, non potest illa alienare, siue sint de mensa Episcopi, siue non. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Barbat. Viuian. in rationali libri 3. iuris Pontific. pag. 158. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 424. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 10. cap. 1.
- 2 De mensa sit, &c.] De mensa Ecclesiæ dicuntur ea bona, quæ perpetuò vnita fuerant Ecclesiæ, atque ita quæ nunquam alteri ab Ecclesia post ad se quæsitum dominium, concessa fuerunt, vel quæ ad eam reuerfa, vel ei incorporata sunt; ita Menoch. de arbitrar. casu 433. à num. 2. & conf. 70. num. 10. & 11. Quando autem dicantur bona Ecclesiæ mensæ incorporata, vide Curt. iun. de feudis, q. 5. Caualean. decis. 76. p. 2. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 5. n. 16.
- 3 Vt non alienentur, &c.] Notatur ad hoc quòd bona, quæ sunt de mensa, Prelatus alienare non potest, Menoch. d. casu 433. n. 1. nec in emphyteusim perpetuam concedere, idem Menoch. d. conf. 79. à princ.
- 4 In gloss. Possessiones 1. ibi, sed pro futuris non videtur admittenda talis compositio. Notatur ad hoc quòd compositio, & transactio super decimis præteritis, & decursis sine consensu superioris fieri potest, vt per Rebuff. de decimis, q. 13. num. 25. & 33. & de exception. num. 2. 17. Fagundez. prac. 5. lib. 3. cap. 2. num. 7. Moner. de decimis, cap. 5. num. 128. vbi rationem reddit, quia tunc non agitur de tollendo, aut remittendo aliquo iure Ecclesiæ, sed solum de commodo illius Parochi, ad quem illæ decimæ iam spectant.
- 5 Aduertendum est cum Moner. d. cap. 5. num. 130. text. in præfenti esse optimum ad probandum posse aliquid temporale, vt prædium, dari Ecclesiæ pro se eximendo ab onere decimarum, dummodo ad id superioris auctoritatis cum Ecclesiæ utilitate accedat; contra quam resolutionem non obstat text. in cap. fin. de rerum permutat. dum prohibere videtur ne detur aliquid temporale per viam permutatõis pro decimis, quia

intelligendus est de iure decimandi, quod spirituale est, non verò de exemptione à solutione decimarum, quod & satis patet ex text. in præfenti, dum non vtitur nomine decimarum, sed decimationum, & aperte supponunt hic glossæ, & Doctores, vt etiam exponi potest si id fiat sine auctoritate legitima superioris; vnde gloss. in d. cap. fin. & Hispan. in reg. decimarum, in fine not. 2. dum dicunt non posse laicum dando vnum prædium Ecclesiæ liberare aliam ab onere decimarum, intelligendi sunt, si id facere velit propria auctoritate, & sine causæ cognitione, & decreto superioris.

§. Possessiones.

Episcopus qui iurat non alienare bona Ecclesiæ de consilio sanioris partis Capituli, potest alienare, vel commutare possessiones Ecclesiæ minus viles pro vtilioribus. Colligunt Doctores principio text. citati.

Pro aliis vtilioribus, &c.] Notatur ad hoc quòd res Ecclesiæ ex causa maioris utilitatis alienari possunt, si quippe Ecclesia ipsa recipere alteram rem meliorem, vt per Viuian. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. n. 36. vers. nono, pag. 150. Vnde contractus si sint viles Ecclesiæ, etiamsi fiant sine solemnitate, sunt validi, vt per Anton. Gabr. commun. tom. 3. tit. de rebus Ecclesiæ non alienan. sub num. 17. Redoan. in tract. illius tit. q. 20. & quest. 51, cap. 7. Nauar. in comment. alienat. rerum Ecclesiæ sub num. 17. Rebuff. in compendio alienat. num. 34. Mascard. de probation. concl. 75. Quarant. in summa bullar. verbo alienatio rerum Ecclesiæ, num. 34. vbi declarat quòd talis contractus erit nullus, vel validus, si Ecclesiæ, in cuius fauorem solemnitates sunt introductæ, hoc volet, eique placebit, ad eò quòd hæc nullitas non possit ab alio allegari, quàm ab ipsa Ecclesia, ita quòd ipsa volente stare contractui, non potest eius aduersarius dicere contractum nullum, dummodo Ecclesia post initum contractum illi stare volens parata, & sollicita sit adhiberi facere legitimas solemnitates, verèque, ac cum effectu eas adhiberi faciat, seu Papæ assensum super contractus validitate obtineat, ne conductor, seu concessionarius perpetuò stet in suspensio, & Ecclesia semper in tuto.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonicus prædium Ecclesiæ locare non potest.
- 2 Locatio rerum Ecclesiæ infra quòd tempus sit permissa, ostenditur.
- 3 Conductores rerum Ecclesiæ an habeant actionem contra locatores ad repetendam pecuniam si locatio sit nulla, ostenditur.

C A P. Ad audientiam. IX.

Canonicus non possunt locare prædia ecclesiastica in perpetuum, & si locant, sunt reuocanda, & locans refundere debet pretium locatori. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 160. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 424. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decret. lib. 3. tit. 10. cap. 2.

In perpetuum locauerunt.] Ergo locatio infra decennium, non verò vltra, permissa est, vt per gl. in Clem. 1. hoc tit. & citatos à Rebuff. in compendio alienat. n. 26. Sed

De Rebus Eccles. alien. vel non. Tit. XIII. 113

hodie per *Extrauag. ambiziofa, hoc tit.* non solum prohibetur locatio ad longum tempus, quod est decem annorum, Boër. *decif. 23.* sed etiam ad minus tempus ultra triennium, Quatant. *in summa bullary, verbo alienatio rerum Eccles. num. 18.* Rota in Senen. *predy 8. Octobris 1584.* coram Illustrissimo Card. Pamphilio sen. Vgolin. *de potest. Episc. cap. 14. §. 7. post num. 5.* Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 113. n. 1.* in 1. edit. alias *resolut. 98.* in 2. edit. Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 16. de locatone bonorum ecclesiast. à princip. Scott. in selectas constit. theorem. 117.* Bonacin. *var. tract. disput. 2. de alienat. bonor. ecclesiast. puncto 2. num. 24.* late ad plures viles quaestiones circa materiam dictae *Extrauag.* ego ipse *de offic. & potest. Episc. part. 3. alleg. 95. à num. 16.* & praecipue ad illam controuersam quaestionem an locatio bonorum ecclesiasticorum ultra tres annos facta in totum vitietur, in qua Domini de Rota antiqui, & moderni talem locationem in totum vitari censuerunt, vt attestatur eadem Rota *decif. 30. num. 3.* apud Farinac. *part. 1. recent.*

3 In gloss. *Refundendam*, fin. ibi, *sed nunquid habent actionem de iure tales conductores contra locatores ad rependendam pecuniam? sic, si fuerunt bona fidei.* Vide Tiracq. *de retractu lig. §. 12. gloss. 1. à n. 7.* D. Barbof. *in l. 1. p. 1. num. 37. ff. soluto matrim.*

S V M M A R I V M.

- 1 Possessiones, quae sunt de mensa, alienari non possunt; & Ecclesia consueti regi per Regulares, secularibus clericis conferri non debent.
- 2 Alienare non potest Praelatus ea, quae sunt de mensa.
- 3 Clerici seculares ad Regularia beneficia sunt inhabiles.
- 4 Regulares an capaces sint beneficiorum secularium parochialium interveniente superioris licentia, ostenditur.

C A P. Possessiones. X. Innoc. III.

- 1 **E**pisopus non potest alienare possessiones, quae sunt de mensa Episcopali, vel Capituli, nec dare clericis, vel laicis, Ecclesias in quibus monachi ministrare consueverunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Guid. Papae. Barbat. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 160.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 425.* remissive Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decret. lib. 3. tit. 13. cap. 1.*
- 2 *Ad mensam, &c.*] Notatur ad hoc quod ea, quae sunt de mensa, Praelatus alienare non potest, vt per Menoch. *de arbit. casu 433. n. 1.* Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 15. num. 36.*
- 3 *Aut Ecclesias, in quibus monachi, &c.*] Notatur ad hoc quod clerici seculares ad regularia beneficia sunt inhabiles, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori parit. lib. 30. tract. 3. num. 158.* Sanch. *in praepara Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 28.* secularia enim beneficia secularibus, regularia regularibus sunt conferenda, Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 10. num. 3.* Ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 67. num. 170.* Vtrum autem Religiosi sint omnino incapaces beneficiorum secularium maxime in titulum? vide eundem Nicol. Garc. *d. cap. 10. à n. 38.*

4 In gloss. *Monachi*, ibi, *& in ea instituti regulares si Episcopi diocesani consensus accedat.* Aduerte pro huius glossae intellectu Regulares capaces esse secularium

beneficiorum parochialium, dummodo prius obtineant superioris licentiam, Sanch. *d. cap. 29. num. 58. & num. 65.* verius existimat hanc licentiam posse per se solum dare Praelatum immediatum Conuentus, nisi aliud in religionis illius constitutionibus praescribatur, & *num. 66.* hoc intelligit si beneficium pleno iure subit monasterio, si autem sic monasterio non subit, desideratur praeter Praelati consensum, auctoritas Episcopi. Et quod Canonico Regulari possit prouideri de beneficio curato seculari cum dispensatione Episcopi, dicit in Rota *decisum Flamin. de resignat. lib. 4. g. 5. in fine.* Sed nullius beneficii simplicis secularis esse capacem regularem etiam dispensante Episcopo, tenent plures Doctores, quos refert, & sequitur Sanch. *d. c. 29. n. 75. & 76.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia restituitur contra alienationem per quam fuit enormiter laesa.
- 2 Doctores referuntur de intellectu huius text. agentes.
- 3 Ecclesia potest petere restitutionem in integrum, & consequenter rescissionem contractus coram iudice Ecclesiastico.
- 4 Ecclesia petens restitui debet probare se laesam, alioquin non est audienda.
- 5 Dicitio, multi, verificatur etiam in duobus.
- 6 Pluralis locutio duorum numero contenta est.
- 7 Restitutio minoris ita est intelligenda, vt fructus sint ipsi minori reddendi.

C A P. Ad nostram. XI.

Ecclēsia quando in alienatione inuenitur enormiter laesa, restituenda ei sunt bona, & restituenti reddi debet pretium, & relinqui fructus percepti pro suo labore. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoff. Anchar. Henric. Bald. Panorm. Barbat. Guid. Papae. Viuian. *in rationali, lib. 3. iuris Pontific. pag. 161.* Alagona *in compend. iur. Canonici, pag. 425.* remissive Catal. *in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. August. *collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 13. cap. 2.*

De intellectu huius text. late Cou. *lib. 1. var. cap. 3. 2. ex num. 3.* Pinel. *in l. 2. c. de rescind. vendit. part. 2. c. 4. num. 14. cum multis seqq.* vbi vndecim intellectus assignat, Costa *in l. Gallus, §. & quid stantium, p. 2. à n. 71.* Mench. *vsusseq. cap. 71. num. 6.* Lar. *in l. si quis à liberis, §. sed vtrum, à num. 9. ff. de liberis agnos. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 6. §. 1. num. 47. cum seqq.* vbi sex praestat intellectus, Ioseph. Sesse *Aragonia decif. 136. num. 26.* Chald. Pereira *in l. si curatorem, verbo implorare, num. 11.* Morl. *in emporsio iuris, part. 1. tit. 5. g. 1. num. 31.* Optime Castil. *lib. 3. quotid. quaest. cap. 23. num. 51.* cum ergo inter tot Doctores vix colligi possit quies illorum veriorum assignauerit intellectum, ideo totum discreti lectoris iudicio relinquendum duxi. Verum ne videar sicco pede discedere, verior mihi videtur intellectus ille, qui licet nemine citato ponat idem Morla *d. loco num. 32. vers. quare,* Hectori tamen Roderico Lusitano tribuit Soar. *in addit. ad Pinel. vbi supra,* & late prosequitur Mench. *d. cap. 71. num. 9.* quod text. *in praesenti* (sive in eo actum fuisse remedio nullitatis, sive restitutionis) specialiter procedat in contractu feudali, de quo agit, de cuius rescissione ob quam causam fiat, ideo fructus non restituantur, quia de ipsius natura est, vt tales fructus pertineant ad vassallum ratione laboris & seruitij, quod domino praestat, vel paratus est praestare, *cap. 1. in fin. in*

quibus caus. feud. amit. quo pacto explicanda sunt verba huius text. ibi, cum sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore, &c. sicut alias in terminis cap. 1. de feudis, dominus feudi fructus illius sibi à vasallo in pignus dati non tenetur in sortem principalem computare, contra reg. cap. cum contra, de pignorib. quia interim vasallus à seruitiis cessat, vt eleganter explicat idem Morl. d. loco num. 34. vbi etiam num. 36. alium nouum intellectum refert ad hunc text. desumptum ex reg. illius, iuncta decisione l. quod si minor. §. 5. Scandola, ibi, negotiis finitis ad paratam pecuniam laboribus substitui veniat, repellendus est, ff. de minorib.

3 Vt feudum prædictum faceremus, &c.] Ergo Ecclesia potest petere restitutionem in integrum, & consequenter rescissionem contractus coram iudice Ecclesiastico, vt per Couar. lib. 1. var. cap. 4. num. 2. Rebuff. de except. num. 229. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorandum num. 17. & 30. Gutier. canon. lib. 1. c. 34. num. 10. D. Barbof. in l. heres absens §. proinde num. 33. ff. de iudic.

4 Enorme dispendium incurrisse.] Ergo Ecclesia petens restitui debet probare se lætam, alioquin non est audienda, vt per Maccard. de probationibus conclus. 1273. num. 5.

5 In gloss. Per multos, ibi, forte per duos. Notatur ad hoc quòd dictio, multi, verificatur etiam in duobus, vt per Mar. Anton. variar. resolut. lib. 1. resolut. 109. num. 37. Intrigl. Sicilia decis. 44. num. 18. quos refero in remiss. meis de dictionibus, & claus. dict. 174. aliàs dict. 204. num. 1.

6 In ead. gloss. ibi, quia pluralis locutio duorum numero contenta est. Dixi ad reg. pluralis 40. de regulis iuris lib. 6. & plures citatur Doctores in libello de principiis vtriusque iuris lit. P. num. 21. alios refero ego ipse in tract. Axiom. iuris vsufreq. axiom. 179. n. 1. & de dictionib. vsufreq. diff. 265. num. 3.

7 In gloss. Sufficere. Notatur ad hoc quòd restitutio minoris ita intelligenda est, vt fructus sint ipsi minori reddendi, vt per Ioseph. Sesse Aragonia decis. 136. num. 25. minor enim per restitutionem rem suam vnà simul cum fructibus eiusdem recipere debet, l. patri 28. §. 1. vers. item ex diuerso, l. minor 40. §. 1. in fin. ff. de minorib. l. si prædium, C. de præd. minor. Cou. lib. 1. var. cap. 3. à princ. Sfort. de restit. in integr. q. 45. art. 2. n. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio rei ecclesiastica facta sine legitimo personarum ecclesiasticarum assensu non tenet, licet approbetur per constitutionem laicorum.
- 2 Laici nullam statuendi potestatem in clericos habent.
- 3 Statuta contra libertatem Ecclesiasticam qua dicantur, ostenduntur.
- 4 Statuta laicorum non possunt disponere super directo dominio feudi Ecclesiastici.

C A P. Cum laicis. XII. & vlt.

1 Alienatio rei ecclesiastica sine legitimo consensu personarum ecclesiasticarum non valet, quamuis esset facta iuxta constitutionem laicorum, & præfumentes contra facientem sunt compellendi censuris ecclesiasticis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Butr. Henric. Bald. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontificij, pag. 161. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 425. remissiuè Ximeri. in concord. part. 1. & 2. delimitur ex Conc. generali Lateran. sub Innocent. III. cap. 44. &

refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 5. cap. vnic.

Nulla sit attributa potesta.] Notatur ad hoc quòd laici nullam statuendi potestatem in clericos habent, vt per Rebuff. tom. 1. ad leges Gallie in præem. gloss. 1. num. 58. cum seqq. & vide quæ tradit Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de exempl. clericorum à statutis secularium §. 2. per totum.

Quod immunitatem Ecclesiastica libertatis, &c.] Statuta ergo contra libertatem Ecclesiasticam dicuntur quando directe, seu indirecte sunt contra priuilegia, aut prærogatiuas concessas Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, seu piæ causæ à Papa, vel à Principe seculari, Innoc. in cap. nouerit num. 1. & 2. & ibi Butr. n. 9. & Abb. num. 2. infr. de sentent. excommun. Abb. conf. 63. in princip. part. 1. Barbat. conf. 31. num. 1. & 2. volum. 4. Cardin. Tusch. tom. 5. lit. L. concl. 342. num. 12. & plures apud Bellet. d. tit. de exempt. clericis à statutis secularium §. 1. num. 9.

Sed etiam de mortuariis, &c.] Notatur ad hoc quòd statutum laicorum disponens de mortuariis est contra iurisdictionem Ecclesiæ, ac proinde non valet, vt per Roman. sing. 358. vers. Reuerendissimus dominus, Mart. de iurisdict. part. 4. casu 54. à princ. vbi id intelligit num. 2. de impensis quæ sunt in remedium, siue solatium animæ defuncti, non autem de iis, quæ sunt ad pompam viuorum.

Alienatione feudorum.] Aduerte statuta laicorum non posse disponere super directo dominio feudi Ecclesiastici, secus super dominio vtili, vt per Ruin. conf. 70. num. 11. vol. 5. Surd. conf. 338. num. 18. & seq. faciunt quæ Marta de iurisdict. p. 4. casu 13. n. 3.

De Precariis.

T I T. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Precariorum materiam qui tractent, citantur.
- 3 Precarium in neutro, precaria in fæminino, & precarie in numero plurali dicimus.
- 4 Precarium est contractus per quem aliquid utendum conceditur quandiu concedens patitur.
- 5 Precarium ad libitum differri à locatione & commo-dato.
- 6 Precaria definiuntur sicut vt sit contractus ad preces ini-tus in perpetuam, vel ad tempus singulis quinquennis renouandus, vel melius vt sit concessio rei ad tempus, vel in perpetuum fruenda ad preces recipientis facta.
- 7 Precaria contractus solum in usu iuris Canon. reperitur, & tantum ab Ecclesiastica, & in rebus ecclesiasticis celebrantur.
- 8 Precaria in quo differat à precario ostenditur.
- 9 Precaria ab emphyteusi differunt.
- 10 Precaria de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem, & ant. quam consuetudinem renouari debent.

V P E R hanc rubr. scripserunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panormit. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in breuiario iuris Canon. fol. 98. vers. 10. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Martin. Mesnart. in epitome Decretalium, fol. 109. verso, Dan. Venator. in analysi methodica

methodica iuris Pontificij, à pag. 404. Goffred. & Hostien. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in paratielis ad quinque libros Decretal. Cathagena in expositione titulorum iuris Canonici, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. summ. in Decretal. omnes sub hac rubr.

2 De materia tituli vide Couarr. lib. 3. *variar. cap. 15.* Anton. Gom. tom. 2. *variar. cap. 7. num. 1. vers. & ex. Valasc. de iure emphyt. quest. 34. num. 9. cum seqq. Viui tom. 1. communium opinio. lib. 4. tit. 44. n. 193. pag. 680. Card. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 472. cum seqq. Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 7. num. 39. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 298. Azor. institut. moral. part. 3. lib. 7. de precario, à pag. 538 sive 466. in alia impress. Card. Mantice. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 4. aliqua per Quid. de Amicis de iure emphyt. in prelad. à num. 12.*

3 Omnia precarij etymologia, de qua per Calepin. Promptuar. & alios, quod idem importat ac precibus datum, tripliciter dicitur in iure nostro, vel in neutro precarium, vel in fœminin in singulari, precaria, vel in plurali precaria, quæ duo posteriora inter se minimè distingui, sed eundem contractum significare contra Hostien. tenent glos. Abb. & communiter Doctores in cap. ult. infr. hoc tit. sequitur Valasc. de iure emphyt. quest. 34. num. 12. Omnia quoque multiplici forma sub qua celebrari potest, de qua per Abb. in cap. 1. in fine hoc tit. laf. in l. 1. num. 42. C. de iure emphyt. Valasc. dicto loco num. 14. Euerard. in topicis, cap. 29. ad fin.

4 Precarium strictè, de quo in cap. ult. hoc tit. optimè definitur vt sit contractus per quem aliquid vtendum conceditur quando concedens patitur, loco generis ponitur contractus, quæ particula communis est illi cum aliis loco differentiarum, reliquæ particula adiciuntur, per quas ab aliis contractibus precarium distinguitur, vt statim videbis. Dixi in definitione, vtendum, vt intelligas vel ad vsum incertum in se, vel ratione temporis, habere è contrario concedi precarium, potest enim habere tempus certum, vel vsum certum, non tamen vtrumque, l. Luitius ff. de donat. l. 2. in princip. vbi laf. num. 6. Socin. num. 15. ff. si cert. pet. Abb. in d. cap. ult. num. 12. Couarr. lib. 3. *variar. cap. 15. num. 7.* Ioan. Garc. reg. 359. num. 6. Dixi, quamdiu concedens patitur, quia precarium habet pro sua natura, vt ad libitum possit reuocari, secundùm omnes in d. cap. ult. quod intelligendum, modò talis reuocatio fiat sine damno, cui fuit facta concessio, & cum aliquo temporis interuallo, ex Cypic. decif. 116. num. 5. & Valasc. d. g. 34. in princip. Couarr. d. cap. 15. num. 6. secundùm quam naturam, & proprietatem differt ab aliis contractibus, & in primis differt à donatione, quia semel donata citra ingratitudinem non reuocantur. cap. ult. de donat. l. ult. C. de reuocand. donat. precarium verò ad libitum, differt à locatione, secundùm Socin. vbi sup. à n. 9. & seq. apud quem videbis an per precarium transferatur possessio. Item differt à commodato, quia commodatum duo pro substantia copulatiuè requirit, scilicet certum vsum, tempus expressè, aut tacitè præfinitum; expressè cum dies apponitur; tacitè cum ex ipsa concessione colligitur, vt si equus concedatur ad eundem Vlyssiponem, ad not. in l. in commodato, §. sicut ff. commodati. At verò precarium nec certum vsum, nec tempus habet præfinitum, quod si aliquando apponatur, reuocationem non impedit, ex Bart. in l. 1. num. 1. ff. hoc tit. Aretin. & laf. num. 6. in l. 2. ff. si certum pet. vbi Socin. num. 15. Rip. num. 18. Bald. & Salicet. num. 3. in l. 2. C. commodati. idem laf. in l. 3. §. ex contrario num. 12. ff. de acquir. poss. ff. Couarr. vbi sup. à num. 7. Palat. de contract. lib. 5. cap. 1. col. 1. Syluest. in summa verbo precarium n. 1. Ioan. Garc. d. loco n. ult. Adde quòd preca-

rio rem habens si restituere recuset, incurrit penam l. conductores, C. locati, ex Pontan. de spolio lib. 1. num. 102.

Precaria vulgò definiti solet vt sit contractus ad preces initus in perpetuum, vel ad tempus singulis quinquenniis renouandus, ita Bart. in l. si finita, §. si de vectigalibus num. 10. ff. de damno infecto, quem sequuntur Alexand. & reliqui ibidem, laf. in authent. ingressi, C. de sacros. Eccles. num. 45. & in d. l. 1. num. 41. C. de iure emphyt. Valasc. d. quest. 34. ex num. 9. Sed meliùs definitur vt precaria sit concessio rei ad tempus, vel in perpetuum fruendæ ad preces recipientis facta. Dixi concessio, loco generis, reliquæ particula loco differentiarum adiciuntur. Dixi, rei, vt ita tam res mobilis quam immobilis comprehendatur, cum circa vtramque precaria versari possit, vt tenere videtur Valasc. d. quest. 44. num. 9. dum in definitione precariæ ait quòd sit concessio alicuius rei, &c. Dixi, in perpetuum, vel ad tempus, quia vtroque modo fieri solet, ex cap. sepe 12. quest. 2. Dixi, fruendæ, vt ostendat in huiusmodi contractu nullum dominium transferri, sed solum vsum, aut vsumfructum, vt colligitur ex d. cap. precariæ 10. quest. 2. ibi, siueuario vsu, & ex d. cap. sepe, ibi, proprietatis originis, & ibi, quacunque in vsu percipit. Dixi tandem, ad preces recipientis, quia de natura eius est vt ad preces fiat id, quod ipsa scriptura debet declarari, prout etymologia demonstrat, & aperte colligitur ex d. cap. sepe, ibi, sub precaria nomine debeat professionem scribere, ita tenent laf. d. num. 42. & Valasc. d. g. 34. num. 15.

Contractus precariæ secundùm Abb. in cap. 1. hoc tit. solum in vsu iuris Canonici reperitur, & sic solum ab Ecclesia, & in rebus ecclesiasticis celebratur, secundùm exempla à Doctoribus relata, licet etiam fieri possit à laicis, quod fit vt in toto iure ciuili nulla mentio huius nominis precariæ facta reperitur, licet quoad substantiam ab eodem iure ciuili talis contractus fuerit cognitus, vt probat l. iubemus la 2. §. sanè, C. de sacros. Eccles. Et precaria dicitur contractus nominatus cum habeat nomen distinctum, & separatum ab aliis contractibus, iuxta reg. iuris gentium, in princip. ff. de pactis, & sic ex eo debet dari actio propter rationem specialem, & certam formam à lege Canonica illi datam, explicat post alios Fortun. in l. naturalis, n. 38. vbi Menes. num. 17. ff. de præscript. verbis.

Precaria à precario differt, quia precarium ad tempus determinatum non conceditur, immo etiam si pactum de non renouando intra illud tempus apponatur, adhuc eo non obstante reuocari potest, vt supra dixi. Precaria verò ad certum tempus concedi potest, secundùm quod partes conuenerunt, nec ante tempus conuentum reuocari potest, vt innuit text. in cap. 1. & probatur in cap. ult. in fine hoc tit. Abb. in eod. cap. 1. & ibi Bero. num. 2. multas alias assignat differentias Angel. in sum. verbo precarium, in princip.

Differt precaria ab emphyteusi in eo quòd in emphyteusi pro substantia certa pensio in recognitionem dominij est soluenda, l. 1. C. de iure emphyt. §. adeo, Instit. de locat. Precaria verò pensionem non patitur, quia solus vsumfructus in remunerationem ad preces conceditur, quamuis glos. & 2. in d. cap. sepe, Valasc. vbi supra num. 14. falsò existimant in precaria pensionem annuatim esse soluendam, sicut in emphyteusi, quam omnino similem esse precariæ tenuit Bart. in d. l. 1. num. 8. & in d. l. si finita, §. si de vectigalibus n. 10. ff. de damno infecto, Angel. & Syluest. num. 6. dictis locis, licet in renouationem tantùm distinguat secundùm Valasc. d. g. 34. num. 16.

Precariæ de quinquennio in quinquennium secundùm auctoritatem & antiquam consuetudinem

renouari debent, vt probat *cap. 1. hoc tit.* quæ quidem renouatio non ita fit vt quasi per singula quinquennia renascatur nouus contractus, esset enim tunc necessaria noua concessio, & non renouatio, de qua loquitur *d. cap. 1.* sed ideo fit ne longitudo temporis pereat memoria contractus, *d. cap. sape 12. quæst. 2.* vel propter alias utilitates, quas recenset Iacob. relatus à Valasc. *d. g. 34. num. 10.* Si autem precariam habens elapso quinquennio renouationem non petat, cadit à iure suo, sicut non petens inuestituram à nouo domino, tradunt Abb. in *d. cap. 1. num. 5.* Imol. 4. & Bero. 14. Angel. *verbo precarium num. 4.* Valasc. *d. g. 34. num. 11.* Vnde notabis renouationem istam multum differre à prorogatione de qua in *l. sed si manente, ff. de precario,* de cuius materia vide omnino Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. cap. 49.*

S V M M A R I V M.

- 1 Precaria de quinquennio in quinquennium sunt renouanda, & n. 2.
- 3 Precario libera facultas renouandi censetur esse de substantia illius.
- 4 Precarium est quod precibus petenti utendum conceditur tandiu quandiu is, qui concessit, patitur.
- 5 Precarium tacite renouatur si dominus patiatur eum, qui rogauit in possessione remanere.
- 6 Patientia sola nihil operatur quando actus requirit aliquid ultra patientiam.

C A P. Precariæ. I.

Ex Concil. Beluac.

1 **P**recariæ de quinquennio in quinquennium secundum auctoritatem & antiquam consuetudinem renouari debent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Barbar. Beroi. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici, pag. 186.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 428.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur à Buichard. *lib. 3. Decretor. cap. 169.* & Iuo *part. 3. cap. 230.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 12. cap. 1.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Valasc. *de iure emphyt. quæst. 34. num. 9.* Molin. *de iust. tract. 2. disp. 298. num. 22.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 4. num. 20.* vbi etiam resoluit quòd in concessione precariæ cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, si renouatio non fuit petita ab eo, cui concessio facta est, ipse cadit à iure suo, sicut feudatarius, quod etiam ita priùs resolverunt Abb. *hic n. 5.* Imol. 4. Beroi. 14. Valasc. *vbi supr. n. 11.* quod sine difficultate non transit, cum constet priuationem huiusmodi nec ex rei natura hic contingere, cum renouatio non sit de substantia, nec ex lege cum nulla reperiat hanc priuationem inducens, & receptissimum sit solum in actibus à iure expressis talem priuationem admittendam, iuxta glòf. ab omnibus receptam in *cap. ult. de iure patronat.* vbi in *collect.* plures referuntur Doctores. igitur in puncto iuris veteri videtur contraria sententia contra communem, de qua *suprà.* In precario autem libera facultas renouandi intelligitur esse de substantia illius *l. cum precario, ff. de precar. Molin. d. tract. 2. disp. 298. num. 2. & 4.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 12. num. 9.*

Valde torquentur Doctores hic in reddenda ratione cur fiat in precaria renouatio de quinquennio in

quinquennium, cum precarij possessores nullo tempore possint præscribere, eo quòd proprietates inaneat apud Ecclesiam, solus verò vfusfructus apud ipsos possessores, iuxta text. in *l. 2. C. de præscript. 30. l. neque, C. de usufructu,* text. expressus in *cap. clerici 16. quæst. 3.* sicque contendunt otiosam esse renouationem: cui difficultati glòf. Abb. Imol. & Bero. in *presenti,* & Angel. in *summa verbo precarium num. 4.* respondent in hoc casu nullum esse præscriptionis periculum, sed ideo renouationem fieri ne fortasse scriptura pereat, & initium contractus excidat, & longi precarij possessores negantes rem ad Ecclesiam pertinere suæ possessioni adherentes se dominos prædicent, & sic nisi Ecclesia dominium prober, succumbet, *cap. 3. de probat.* Vnde iam colliges renouationem non ita fieri, vt quasi per singula quinquennia renascatur nouus contractus, esset enim tunc necessaria noua concessio, & non renouatio, de qua loquitur text. in *presenti,* sed ideo fieri ne longitudo temporis pereat memoria contractus, vt *suprà* dixi, *cap. longinquitate, cap. sape 12. quæst. 2.* vel propter alias utilitates, quas refert Iacobin. relatus à Valasc. *de iure emphyt. quæst. 34. n. 10.* Non obstat quòd iure antiquo nulla renouationis mentio fiebat, quia illo iure antiquo attento erat hæc renouatio incognita, quæ postea moribus inducta, & auctoritate huius text. primùm confirmata fuit, vt sentit Beroi. *hic num. 9.*

In glòf. *Precariæ 1. ibi, Precarium est quod precibus petenti utendum conceditur tandiu quandiu is, qui concessit, patitur.* Vide Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. de precario, cap. 1. in princip.* Molin. *d. tract. 2. disp. 298.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 34. à princip.* Ouid. *de Amicis eod. tract. in præluè num. 12.*

In glòf. *In quinquennium. ibi, quid si elapso quinquennio cum taciturnitate præreatur, intelligitur contractus innovari.* Precarium enim tacite renouatur si dominus patiatur eum, qui rogauit, in possessione remanere, Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 35. num. 6.* Quando tamen actus requirit aliquid ultra patientiam, ipsa sola patientia nihil operatur, Molin. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 85. n. 28. & conf. 1. 21. num. 101.*

C A P. De precariis. II.

Ex Concil. Carthag.

Successor potest dissoluere precaria irrationabiliter facta ab antecessore, non obstante pœna graui apposta, & potest Ecclesiæ bona reuocare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici, pag. 169.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 428.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 12. cap. 2.* qui in notis ad hunc text. ait se non inuenisse in Conciliis hoc caput, sed extare constitutionem Lotharij totidem verbis *l. 3. tit. 8. cap. 2. legum Longob.* in aliis est *tit. 10.* quando liceat Reëctoribus Ecclesiarum acta antecessorum suorum rescindere.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Molin. *de iustitia tract. 2. disp. 298. num. 20.*

Glòf. 2. in *presenti* existimat ideo precarias, de quibus *hic*, irritas esse, quia scilicet factæ fuerunt in casu non permisso, nam, vt valeat alienatio rei Ecclesiæ, non solum solemnitas necessaria obseruanda est, sed etiam euidentis utilitas concurrere debet, docent Imol. *hic in princip.* & tanquam receptum tradit Couarr. *lib. 2. variur. cap. 17. num. 2.* quæ cum hic defecerit, merito

meritò precaria irrationabilis dicitur, & per consequens pœna quasi accessoria corruit, vt text. habet, secundùm *l. non dubium, C. de legib. tenet communis in presenti*. Verùm obstat verbum, *precipimus*, de quo text. quod aliquid noui importat, item verba, *ad ius Ecclesie reuocentur*, quæ ostendunt ius aliquod translatum, arg. *l. decem. ff. de verb. oblig. & cap. ad dissoluen dum, de despons. impub.*

4 Reiecto igitur hoc glossæ intellectu, & aliis, vt verus pateat, notandum est precariam duobus modis posse celebrari, vel ad breue, vel ad longum tempus; quando celebratur ad breue, certum est quòd per eam dominium non transfertur, & vt talis alienatio non dicitur, ac per consequens necessaria non est solemnitas in alienatione rerum Ecclesie necessaria, sed à solo Prælatò fieri potest ad exemplum locationis, iuxta *cap. ult. ne Præl. vices suas, Clemens. 1. de rebus Ecclesie*, & in his terminis planè procedit hic text. Quando verò precaria celebratur ad longum tempus, maius dubium est inter Doctores an tunc temporis per eam transferatur dominium, & dicatur alienatio; in quo verior pars est negatiua, & sic quòd in ea non est necessaria solemnitas, quæ seruat in alienatione rerum Ecclesie, quæ tantummodo seruanda est in eo contractu per quem directum, vel vile dominium transfertur, vel specialis hypotheca constituitur, iuxta *cap. nulli, de rebus Ecclesie non alienand.* per precariam verò etiam ad longum tempus factum nullum transfertur dominium, sed tantum commoditas, & vsusfructus, iuxta *l. in vobis la 2. §. ult. C. de sacros. Ecclesie. cap. precaria 10. quest. 2.* Ergo nil mirum si in ea solemnitas non requiratur, immo à solo Prælatò possit celebrari, atque ita tenent *Bar. communiter receptus in l. codicillis, §. instituo num. 4. ff. de legat. 2. Bero. in d. cap. nulli num. 3. 2. Molin. de primog. lib. 1. cap. 2. 1. num. 24. & seq.* notat Valasc. *de iure emphyt. quest. 18. in princip. & num. 6.* Quo supposito communis obtinuit hunc text. (dum precarias à solis Rectoribus factas tanquam irrationabiliter factas iubet reuocari) intelligi casu, quo valuit ipsa precaria cum per eam non inducta sit ipsa alienatio, & sic & irrationabiliter facta, in casu tamen permisso tenuit, & ideo indiget rescissione, ex iusta tamen causa talis contractus in hoc text. irritatur.

5 Contra hunc tamen communem intellectum illud vñ aduertere oportet quòd Pont. nec verbum quidem de contractu fecit in hoc text. Sed torus est circa pœnam; quare aliquid speciale est in pœna quod non aperit communis intellectus; illa igitur mihi videtur vera & ingeniosa huius text. intelligentia, vt scilicet in eo sola pœna remoueat, & solum id de nouo text. inducat; contractus autem iuris regulis impugnandus relinquatur. Ratio autem quæ mouit Pontificem ea fuit, quia notum est in iure quod pœna conuentionalis in contractu posita committitur si is, qui contractum impugnauit condemnatus fuerit, & per sententiam quantumcumque iniustum contractus approbetur, quoniam iusta causa litigandi quamuis à pœna legali, & expensis excuset, *cap. calumniarum, de pœnis*, tamen non excusat à pœna conuentionali, vt aperte probat text. in *l. qui Roma, §. duo fratres. ff. de verb. obligat.* vbi Barr. cuius sententiam veram, & communem testatur *Ias. num. 17. & Rip. n. 13.* Vnde fit quòd si Prælatus contractum faciens n. o. mine Ecclesie pœnam imponat, si idem, vel successor eius quocunque colore etiam iusto aduersus contractum veniat, & per sententiam contractus approbetur, pœnam debebit. Verùm cum hoc esset Ecclesie nocium, cum successoribus non auderent timore pœnæ contractus contra Ecclesie vtilitatem factos re-

uocare, meritò in præsentem effectum fuit vt absque villo impedimento liberum esset aduersus tales contractus venire pœnam ipso iure auferet do, & successores obligando, vt patet ex verbis text. *ibi, precipimus vt nullus successor*, &c. circa contractum autem nihil disposuit, sed secundùm iuris principia, vt remedio nullitatis, vel restitutionis in integrum impugnantum reliquit.

In gloss. *Pœna. ibi, cum enim contractus non valet, nec 6 pœna ei apposta. Vide Valasc. consult. 85.*

S V M M A R I V M.

- 1 Precarij concessio extinguitur voluntate concedentis, aut ei succedentis.
- 2 Precarium liberè à concedente reuocari potest.
- 3 Beneficium in personam eius, qui accepit collatum, cum persona extinguitur.
- 4 Precarium non finitur morte concedentis.
- 6 Precario qui rem accepit dicitur possidere naturaliter, dominus autem, qui concessit, civiliter.
- 7 Precarium in quo differat à commodato, remissiuè.
- 8 Precaria faminini generis quid sit, ostenduntur.

CAP. Precarium. III. & vlt.

Gregor. I X.

Precarium potest reuocari ad libitum concedentis, & soluitur morte eius, cui fuit concessum, & non morte concedentis, & soluitur, etiam si ille, qui concessit precarium illud, alienauerit alicui, qui postea illud reuocat. Sed contractus, qui dicitur precarius, non potest reuocari ad voluntatem concedentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 169.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 428.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*

Quandiu patitur, qui concessit.] Ergo precarium liberè à concedente reuocari potest, vt per Couart. *variar. lib. 3. cap. 15. à princip.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 298. num. 2.* Leon. *l. c. eod. tract. lib. 2. cap. 27. num. 4.* Card. Tusch. *tom. 6. lit. P. conclus. 472.* Menoch. *de arbitr. casu 23. num. 2. vbi n. 4. resolut quòd precarium concedens statim reuocare non potest.*

Soluitur quoque obitu eius, cui concessum est.] Est enim 3 beneficium in personam eius, qui accepit, collatum, ac proinde cum persona extinguitur, Azor. *instit. mor. part. 3. lib. 7. de precario, cap. 3. in princip.* & ita non transit in hæredem recipientis. Bart. *in auth. de non alienand. §. emphyteusum, num. 4.* Tiraq. *de constit. part. 1. num. 65. & ampl. 13. à princip.*

Non etiam concedentis.] Notatur ad hoc, quòd precarium non finitur morte concedentis, sed perferatur comparatione hæredum illius, quoulsque ab eis reuocetur, *l. cum precario, ff. hoc tit. l. que situm est, §. quod à Titio. ff. eod. Couart. d. cap. 15. num. 1. & à num. 3.* Valasc. *de iure emphyt. quest. 54. num. 2. & 3.* Tiraquel. *de constit. part. 2. ampl. 12. à princip. & ampl. 13. à num. 1. & in tract. le mort, part. 4. declar. 3.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. g. 69. n. 17.* Sebalt. Næui. in *l. certe 6. ff. hoc tit. Capyc. decis. 116.* Afflic. *decis. 335. n. 5. & 10.* Azor. *d. c. 3. g. 4.* Molin. *d. disp. 298. n. 8.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 12. in princip. a num. 35.* Aloyf. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiastici, decis. 75. in 1. edit.* aliàs *resol. 61. num. 3. in 2. edit.* vbi etiam tenet precarium transire ad singularem successorem concedentis.

Aut

- 5 *Aut clem ipsum alienari, &c.*] Notatur ad hoc, quòd quando is, qui precarium concessit, rem precario datam alienauit, tunc nisi voluntate noui domini res eadem maneat penes eum, qui ab initio precario possidebat, finitur, & tollitur precarium, vt per Azor. d. cap. 3. vers. quarto.
- 6 *Possideri.* Is enim, qui rem precario accepit dicitur possidere illam naturaliter, dominus autem, qui concessit, ciuilitate, vt per Anton. Gom. *uariar. tom. 2. cap. 7. num. 1.* Tiraquel. *de constituto part. 1. à num. 4.* Sebast. Naui. *ad l. & habet, §. placet, ff. hoc tit. Molin. d. disp. 298. num. 5.* Chald. *Pereira de empt. & vendit. cap. 2 §. num. 12.* Et quanto tempore possessio illa ciuilitate amittatur, vide Menoch. *de arbitr. casu 24.* Tiraq. *de constituto p. 1. num. 69.* Anton. Gom. *d. cap. 7. num. 1.* Chald. *Pereira de extinct. emphyt. cap. 10. num. 44. & cap. 17. num. 17.* Sebast. Naui. *ad l. certè & §. is, qui rogauit, ff. hoc tit. Azor. d. lib. 7. de precario cap. 2. q. 4.*
- 7 In glos. *Precarium. ibi, & est simile commodato, &c.* In quo differat precarium à commodato, ostendit Azor. *d. lib. 7. de precario cap. 1. q. 1. vbi q. 3.* quærit quæ nam res precario dari queant.
- 8 In glos. *Precaria.* Precaria sceminini generis est quidam contractus, qui fit de rebus Ecclesiæ, quando res conceditur in perpetuum, vel ad longissimum tempus, vel alio modo ad renouandum de quinquennio in quinquennium, vt per Barbat. *in presenti, Valasc. de iure emphyt. q. 3. à num. 9. vbi num. 13.* dicit hunc contractum non esse cognitum, Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 4. à num. 20.* vbi ait, quòd in concessione precariae cum pacto de renouando de quinquennio in quinquennium, si renouatio non fuit perita ab eo, cui facta est concessio, cadit à iure suo, sicut feudatarius.

De commodato.

TIT. XV.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panormit. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canon. fol. 98. verso,* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici,* Martin. Mefnart. *in epitoma Decretalium, fol. 110.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 407.* Goffred. & Hostiens. *in summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. *in paratiulis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit.* Barthol. Carthagena *in expositione titulorum iuris Canonici, sub eod.*

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Lusit. *lib. 4. tit. 53.* vbi patens meus, & apud Castellanos *l. 1. & seq. tit. 2. part. 5.* vbi Gregor. Lopez, & *tit. 16. lib. 3. for. leg. Couarr. lib. 3. uariar. cap. 15.* Anton. Gom. *tom. 2. uariar. cap. 7.* Bellacomb. Soar. & alij *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 13.* Mozz. *de contrahib. tit. de commodato, Cardof. in praxi iudicum, verbo commodatum,* Soar. *de Pace in practico. tom. 3. cap. 6. num. 9.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 9.* Molin. *de iust. tract. 2. disp. 194. usque ad 298.* Rebell. *de obligat. iustitia part. 2. lib. 16. quest. vnic. de commodato,* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 7. de commodato,* Valerius Reginaldos *in praxi fori pœnitent. tom. 2. lib. 25. tract. 2. num. 468. cum multis seqq.* Cardinal. Tusch. *tom. 1. lit. C. conclus. 480. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Commodatarius tenetur de leuissima culpa, & n. 2.*
- 3 *Culpa lata, leuis, & leuissima que dicitur, remissive.*
- 4 *Conductor tenetur de dolo, culpa lata, & leui, non autem de leuissima.*
- 6 *Commodatarius non tenetur de casu fortuito, nisi concurrat eius culpa.*
- 7 *Bellum annumeratur inter casus fortuitos.*
- 8 *Incendium annumeratur inter casus fortuitos.*
- 9 *Pestis annumeratur inter casus fortuitos.*
- 10 *Furtum quando annumeretur inter casus fortuitos, ostenditur.*

CAP. Cùm gratia, vnic.

Gregor. I X.

COMMODATUM gratia sui tantum accipiens, tenetur etiam de leuissima culpa, sed non de casu fortuito, nisi acciderit sua culpa, vel intercesserit pactum, vel fuerit in moratium non potest repeti commodatum nisi finito vsu, ob quem fuit commodatum, quia ex beneficio non debemus decipi, sed iniuri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbat. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 170.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 424.* remissive Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

De leuissima etiam culpa tenetur.] Notatur ad hoc, quòd commodatarius tenetur etiam de leuissima culpa, vt per Ordin. Regiam Lusitanorum *lib. 4. tit. 53. §. 2.* vbi patens meus, Perez *tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 209. cum seq. Rebuff. in tract. except. num. 843. cum seq. Mench. illustr. cap. 28. num. 19.* Cardof. *in praxi iudicum, verbo commodatarius, num. 13.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 9. tit. 2. à princip. Sayr. in clausi Regia lib. 10. tract. 3. à num. 10.* Ludonic. Beia *respons. casuum conscientia part. 2. casu 20 pag. mibi 219.* Henric. *in summa part. 2. lib. 14. de irregular. cap. 15. in fine, Molin. de iustit. tract. 2. disp. 295.* Paul. Comitof. *respons. moral. lib. 1. quasi. 41. num. 3.* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 7. de commodato, cap. 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 25. tract. 6. num. 474.* Rebell. *de obligat. iustitia part. 2. lib. 16. quest. vnic. de commodato num. 1.* Quæ autem dicatur culpa lata, leuis, & leuissima, vide Perez *ad lib. 5. Ordinarum, pag. 211.* Conan. *comment. iuris ciuilib. lib. 7. cap. 4. à num. 7.* Brunor. *à Sole in locis communibus verbo culpa 2.* Molin. *de iustitia, tract. 2. disp. 293. num. 4.* Sayrus *d. lib. 10. tract. 2. cap. 14. à num. 5. & tract. 3. cap. 1. num. 10.* Surdus *decis. 87. num. 8. & decis. 198. num. 16.* latè Farinac. *in praxi crimin. quest. 88. num. 53. cum seqq.*

Illud tamen aduertere oportet conductorem teneri tantum de dolo, culpa lata, & leui, non autem leuissima, s. vt certo, §. nunc videndum, ff. *commodati*, Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 75. pag. 658.* Ludou. Beia *d. part. 2. casu 20. pag. 219.* Surd. *decis. 87. num. 7.* vbi de culpa leuissima, & *decis. 198. num. 14.* vbi n. 15. quòd emphyteuta quando rem deteriorauit, de leui culpa tenetur. Depositarus, quando depositum sit ratione deponentis, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa, quando verò sit gratia vtriusque, tunc uterque de leui tenetur, Rebuff. *de exception. à num. 774.* Procurator, qui m. indatum acceptauit, tenetur de lata culpa & leui, ac aliquando de leuissima, Surd. *decis. 304. num. 6.*

Tenetur.]

VPER hanc rubr. scripserunt Zabarel, Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in *breuiario auro iuris Canonici*, fol. 98. *verso*, Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Martini. Meinart. in *epitome Decretal.* fol. 110. Dan. Venator. in *analyfi methodica iuris Pontif.* à pag. 410. Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. German. in *paratulis ad quinque libros Decretal.* nouè Barthol. Carthagena in *exposit. titulorum iuris Canon. sub eod.*

De materia huius tit. vide Conan. *commentar. iuris ciuilibus lib. 7. cap. 4.* Cardof. in *praxi iudicum. verbo depositum*, Carot. in *tract. huius tit.* Mozz. *de contract. tit. de deposito*, Cardin. Mantie. *de tacitis, & ambig. conuent.* lib. 10. *de deposito*, Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 523.* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 7. de deposito*, Rebell. *de obligat. iustit. part. 2. lib. 16. q. vnic. de deposito.* Layman in *Theolog. moral. lib. 3. tract. 4. cap. 25.*

Deposito. Deriuatur à verbo *deponere*, quod antiquitus significabat à se abiicere, & alienare, vt ex alijs tradit Conan. *comment. iuris ciuilibus lib. 7. cap. 4. in princip.* hinc depositum pro abiecto, & desperato habetur, iuxta illud Virgilij,

Ille vt depositi proferret facta parentis;

qui locus explicatur depositi, id est, desperati, consueuerunt enim antiqui vt desperati homines ante ianuas suas collocarentur, vt fortè possent transeuntes qui aliquando simili morbo laborarunt, opportuna aliqua remedia adhibere; quia verò multoties res nostras deponimus, & abiicimus non perdendi animo, sed gratia conferuandi, cæsq; sic à nobis dimitimus, vt alijs credamus, & committamus, ideo statutum est vt *deponere* idem significet quod concedere, & committere, hinc *depositum* dicitur quod alicuius fidei, id est, diligentæ creditum est. Vnde Vlpian. in l. 1. ff. hoc tit. inquit, depositum est quod custodiendum alicui datum est, dictum ex eo quod ponitur, quia præpositio, *de*, auget positum, vt ostendat totum eius fideicommissum quod ad custodiam rei pertinet, quoniam non solum res nostras apud amicos ponimus, sed deponimus, & dimitimus à nobis, vt apud eos collocemus, & custodiam earum à nobis ad illos transferamus, prout adnotauit Conan. *ubi supra.* & post eum Pichard. in §. *præterea num. 9.* *Instit. quibus modis re contrab. oblig.* hinc etiam aliquando *deponere* pro commendare accipitur, l. *commendare* 186. ff. *de verbor. significat.* l. *Luius* 24. ibi. *centum nummos, quos hodie commendasti mihi, ff. hoc tit.* & res commendatæ depositæ dicuntur, l. *Publia* 26. ff. *eod. l. cum hereditas* 9. C. *eod.*

Depositum autem sic acceptum ex mente Doctorum definiti potest vt sit contractus per quem res mobilis alicui non domino gratuito custodienda traditur. Loco generis particula *contractus*, reliquæ verò ponuntur loco differentiarum. Dixi, *res mobilis*, vt significarem depositum non posse consistere in re immobili, vt per glos. in cap. 2. *hoc tit.* Hostiens. in *summa eiusdem tit. num. 3.* Syluest. in *summa verbo depositum, n. 3.* quod probatur ex natura ipsius depositi, in quo res posita ad ipsius custodiam, & conseruationem traditur depositario, vnde cum custodia propria non detur in re immobili, nihil mirum fi in ea non consistat depositum. Dixi, *alicui non domino*, vt ostenderem depositum rei propriæ dici non posse, licet ille, qui suscepit custodiam, ignorauerit se illius rei dominum non esse. l. *qui rem suam, ff. de positi, l. neque pignus, ff. de regul. iuris*, tradunt Cardof. in *praxi iudicum, verbo depositum num. 1.* Carot. *de deposito, part. 1. quest. 2. num. 27.* Vnde fit quòd si fur ignorans rem suam furatus est filio,

vel

5 *Tenetur.* Etiam in foro conscientie, vt per Perez ad tit. 7. lib. 5. *Ordin. pag. 209. cum seq.* Sayr. d. lib. 10. *nr. 3. cap. 1. num. 10. cum seqq.*

6 *Licet casus fortuitus, &c.* Notatur ad hoc, quòd commodatarius non tenetur de casu fortuito nisi concurrat eius culpa, vt per Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 53. §. 3. ubi patens meus, & apud Castell. l. 3. tit. 2. part. 5. ubi Gregor. Lopez, Anton. Gom. tom. 2. *variatur. cap. 3. num. 18.* Pinel. in l. 2. C. *de rescindend. vendit. part. 1. cap. 3. à num. 26.* Cardinal. Mantie. *de tacitis, & ambiguis conuent.* lib. 5. tit. 8. num. 10. Cardof. in *praxi iudicum, verbo commodatum, num. 16.* Molin. *disp. 295. vers. de fortuito*, Rebell. d. *quest. vnic. de comodato à num. 1.* Valer. Reginald. d. lib. 25. *tract. 6. num. 475.*

7 Hæc inter casus fortuitos annumerantur. Primò bellum, Flamin. *de resign. lib. 11. quest. 13. n. 55.* Secundò incendium, Gregor. l. 3. *verbo fuego, tit. 2. p. 3.* Menoch. *de arbit. casu* 390. à 4. 3. & *de presumpt. lib. 1. presumpt. 59. num. 3.* & *consil. 53. num. 1.* Ioseph. Ludou. *Perus. decis. 110. num. 15.* & *decis. 25.* Mexi. in *tract. cassæ panis conclus. 6. num. 115.* Gutier. *pract. lib. 1. quest. 29. num. 6.* Surd. *decis. 198. num. 5.* Malfcard. *de probat. conclus. 467. num. 5.* & *conclus. 892. num. 8.* Pradil. in *summa legum penalium, part. 1. cap. 23. à num. 1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 354.* Cened. *ad Decretal. collect. 40. num. 1.* Terriò pestis, Vezin. tom. 1. *commun. opinio. lib. 4. tit. 43. num. 78.* Flamin. *de resignat. lib. 11. quest. 13. num. 63.* Quartò factum Principis non speratum, Cabed. *Lusit. decis. 114. num. 5. part. 2.* Quintò iniuria iudicis quandoque, Bellocomb. d. tom. 1. *commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 77.*

9 *cap. 354.* Cened. *ad Decretal. collect. 40. num. 1.* Terriò pestis, Vezin. tom. 1. *commun. opinio. lib. 4. tit. 43. num. 78.* Flamin. *de resignat. lib. 11. quest. 13. num. 63.* Quartò factum Principis non speratum, Cabed. *Lusit. decis. 114. num. 5. part. 2.* Quintò iniuria iudicis quandoque, Bellocomb. d. tom. 1. *commun. opin. lib. 4. tit. 43. num. 77.*

10 *pag. 659.* Sextò furtum quando à domesticis fuit commissum, vel quando res fuit recondita in loco fortis, aliàs benè tuto, in quo consuevit ille reponere propria pretiosiora, Gregor. l. 3. *verbo fortasse, tit. 2. part. 5.* Syluan. *consil. 129. num. 4.* Bonacof. *communium criminal. part. 1. verbo furtum folio 75. verso, & part. 2. eodem verbo, folio 32.* Menoch. *consil. 353. num. 8. cum sequentibus, & de presumpt. lib. 6. presumpt. 61. à num. 34.* Vide quæ infra dixi ad cap. *propter sterilitatem, ex num. 11. de locato.*

De Deposito.

TIT. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur, qui super hanc rubricam scripserunt.
- 2 *Depositum* materiam qui tractent, citantur.
- 3 *Deponere* antiquitus significabat à se abiicere, & alienare.
- 4 *Deponere* idem significat quod concedere & committere.
- 5 *Deponere* aliquando pro commendare accipitur.
- 6 *Depositum* est contractus per quem res mobilis alicui non domino gratuito custodienda traditur.
- 7 *Depositum* voluntarium quod dicitur, & que sit inter veramque differentia, ostenditur.
- 8 *Depositum* iudiciale, quod alias *sequestrium* dicitur, tunc fit quando res de qua in iudicio controuersa est, apud aliquem deponitur, vt finita controuersa victori restituatur.
- 9 *Sequestratio* triplex est, voluntaria, necessaria, & mixta, & que dicantur, ostenditur.
- 10 *Depositum* simplex aliud regulare, aliud irregulare, & quod dicatur ostenditur.

vel seruo apud patrem, vel dominum eorum ignoran-
tem deposuerit adione depositi; id repetere non po-
terit, quia bona fides non patitur vt dominus rem
suam prædoni restituere teneatur, proindeque licet
dominus ignorans eam tradiderit quasi depositam,
tanquam indebitum solum conducere poterit,
l. bona fides, ad fin. ff. de positi. Posui, *gratuito*, quia si mer-
ces constituta sit, depositum non est, sed locatio, &
conductio, *l. 1. §. si vestimenta, ff. de positi*, vel erit contra-
ctus innominatus iuxta qualitatem mercedis, *l. 1. §. si
quis seruum, tradit Ias. in §. sequens, Inst. de actionib. &
in l. 2. num. 6. ff. si certum pet. Conan. d. cap. 4. num. 5.*
Duaren. *ad tit. ff. de positi*, & dixi *ad rubr. de locato*. Tandem
adiici, *custodienda*, vt intelligeretur differentia,
quæ inter depositum, & commodatum consistit, quia
in commodato vsus conceditur accipienti, in depo-
sito autem solum custodia rei datur, proindeque si
depositorius res depositam vtatur, furtum committit,
l. si faculum 29 ff. hoc tit. l. 3. C. eod. quod tamen intellige,
& declara cum Carot. *vbi sup. tit. actio tertia contra de-
positarium furti*.

7 Depositem autem distinguitur in plures species,
scilicet in voluntarium, necessarium, & iudiciale. Vo-
luntarium est, quando nullo eminente peri. alo quis
rem alteri custodiendam tradi lit: necessarium dicitur
quando ratione tumultus, incendij, ruinae, naufragij
ve res deponitur, nec vlla alia causa deponendi est, quam
imminens ex dictis causis periculum. Inter vtrumque
illud maximum datur discrimen quòd in deposito
voluntario, si res deposita non reddatur, tenetur de-
positarius tantum in simplum; at in deposito necessa-
rio datur aduersus ipsum depositarium actio in du-
plum in hæredem eius propter dolum defuncti pro
hæreditaria portione, & in simplum propter dolum
suum in duplum, *l. 1. §. 1. & l. quod tumultus, aliàs incip.
de eo quod tumultus, ff. de positi, explicat Ias. in d. §. sequens,
num. 5. & 6. & num. 31. Inst. de actionib. Carot. in tract.
huius tit. p. 1. tit. quantum veniat in actione depositi*. Ratio
differentiæ esse potest, quia in priori casu, scilicet
quando quis fidem alterius sponte elegit, sibi impu-
tet quòd non quæsiuit diligentem amicum, cui
suam custodiendam tradiderit, erat enim in eius po-
testate non committere, & ideo nihil mirum si in sim-
plum tantum aduersus eundem pro re deposita agere
possit, quæ ratio cessat in posteriori, in quo res mor-
tam non patitur, & vt plurimum quis perturbato ani-
mi iudicio, & non voluntariè res suas commendat
minus idoneo; vnde merito crescit perfidiæ crimen
si quis in huiusmodi causa circumuento necessitati-
bus amico depositum inficietur, ob quam causam ma-
ius odium maioremque pœnam meretur, *l. 1. & toto
tit. ff. de incend. ruina, naufragij*. vnde licet in *l. 12. tabul.*
quando depositarius depositum negabat, daretur
actio in duplum deponenti, Prætoris tamen edicto
datur in simplum ex deposito voluntario, ex necessa-
rio in duplum, *d. l. 1. §. 1. ff. de positi, §. rei prosequenda, In-
stit. de actionib. Pichard. in d. §. præterea num. 16. cum seqq.
Card. Mantic. d. lib. 1. o. tit. 2. num. 1. cum seqq.*

8 Depositem verò iudiciale, quod aliàs sequestrium,
siue sequestratio dicitur, tunc fit quando res, de qua
in iudicio controuersia est, apud aliquem deponitur,
vt finita controuersia victori restituatur, *l. licet 17. in
princip. ff. hoc tit. l. interesse puto 39. ff. de acquir. possess.
l. sequestrat 110. ff. de verb. significat. cap. 2. de dolo, cap.
9 examinata, de iudic. cap. 1. cum seqq. de sequestr. possess.* Hæc
autem sequestratio triplex est, voluntaria quæ fit
partium conventionione, debetque iudici semper esse
grata, *l. 1. §. inde queritur ff. de noui oper. nunc. Necessaria,*
quæ fit iubente magistratu, præcipue si timentur rixæ,
& vt veniatur ad arma, iuxta *l. æquissimum 13 in princ.*

aliàs *l. si cuius, §. sed si inter duos, ff. de usufructu*, de qua
Valasc. *rom. 2. consult. 191. ex num. 3*. Mixta quæ fit im-
perante magistratu, & legis auctoritate, & partis pe-
titione, vt in *l. si fideiussor 7. §. fin. ff. qui satisdare cog. Me-
noch. de arbitr. casu 87. num. 10.* quod depositum iudi-
ciale multum distat à simplici deposito, vt per Card.
Mantic. *d. tit. 2. n. 7.* lex differentias tradit Otthoman.
in tract. de deposito, pag. 270.

Hoc autem simplex depositum, de quo agimus, 10
aliud regulare, aliud verò irregulare vocatur: regulare
dicitur illud, quod iuxta propriam naturam sic fit,
vt proprietatis & possessionis rei depositæ apud eum, qui
deposuit, permancat, *l. licet deponere, §. rei deposita, ff. hoc
tit.* Irregulare vocatur quando notiffimos hos ter-
minos egreditur; exemplum fit si quis pecuniam de-
ponat, neque clausam, neque obfirmatam, sed nume-
ratam, hoc casu is qui accepit tantumdem pecuniæ,
soluere obligatur, *l. Luitius la 1. cum seq. §. qui pecuniam,
ff. locati*, quod depositum magis naturæ mutui acce-
dit, ex eo nanque dominium transfertur cum obli-
gatione restituendi tantumdem in eodem genere, &
in eadem quantitate, iuxta *l. 2. in princip. ff. de rebus
cred. Dec. in l. contractus num. 8 ff. de reg. iuris*, & Alexand.
*consil. 80. num. 4. lib. 3. Cost. in l. ex cautione, limit. 2. n. 4.
C. de non numerata pecun. Anton. Gabr. lib. 3. tit. de rebus
cred. conclus. 2. Nauarr. in man. cap. 17. num. 180. Card.
Mantic. d. lib. 10. tit. 4. num. 11. Carot. vbi sup. quæst. 1.
num. 21. vbi num. 22.* agit an priuilegia depositi Regu-
laris competat deposito irregulari; depositum in du-
bio magis præsumitur regulare quam irregulare, vt
tradit Rip. *in d. l. 2. num. 3. ff. de rebus cred. & videtur sen-
tire Menoch. consil. 37. ex num. 26.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia non tenetur ex deposito facto apud clericum Ec-
clesiæ, nisi in utilitatem Ecclesiæ sit versam.
- 2 Nomen malum habet sinistram suspensionem, & ex bono
nomine oritur bona presumpcio.
- 3 Nomen bonum, & honestum habere, præmium est non mo-
dicum.
- 4 Ecclesia ex deposito facto apud clericum ipsius Ecclesiæ
non tenetur nisi in eius utilitatem versum probetur.
- 5 Deponenti an incumbat onus probandi pecuniam ver-
sam fuisse in utilitatem Ecclesiæ, an verò ipsi Ec-
clesiæ non fuisse versam in ipsius utilitatem, osten-
ditur.
- 6 Furtum committit qui re deposita vitur, nisi existimet
dominum facile id permitturum.
- 7 Clericus an possit torqueri, ostenditur.
- 8 Ecclesia tenetur ex deposito facto apud ipsum, non secus
atque alij depositary.

CAP. Grauis. I. Alexand. III.

D Eponens pecuniam apud clericum alicuius Ec-
clesiæ non obligatur Ecclesiæ pro illa pecunia,
nisi fuerit conuersa in utilitatem Ecclesiæ. Colligunt
ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabara. Ioan.
Andr. Butr. Imola. Anania. Hostiens. Anchar. Henric.
Panorm. Cened. collect. 24. Guid. Papæ, Viuian. in ratio-
nali lib. 3. iuris Pontif. pag. 172. Alagona in compendio iu-
ris Canon. pag. 429. remissiuè Casal. in annor. & Ximen.
in concord. p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1.
Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 2. & est post Concil. Lateran.
sub Alexand. III. part. 50. cap. 35.

Ille viv. Behal. Notatur ad hoc, quòd malum no-
men habet sinistram suspensionem, & ex bono nomine
oritur bona presumpcio, de quo vide Mathefil. *sig. 75.*
Annib.

Annib. in rub. ff. soluto matrim. num. 212. Iaf. in l. conctos populos lect. 2. num. 25. C. de summa Trinitate, Felin. in proem. Decretal. num. 30. Callan. in consuetud. Burgundie, fol. 66. num. 3. & in catalogo glorie mundi, part. 1.1. confid. 23. Guillelm. in cap. Rainutus, verbo Rainutus, à num. 45. infr. de testam. Gerard. sing. 75. Mandos. cons. 76. ex num. 1. Franc. Viui. lib. 2. commun. opin. 193. ex num. 2. Paul. Fusc. lit. N. sing. 14. Anton. Scap. de iure non scripto lib. 5. cap. 105. ex num. 6. Anton. de Sola in constit. Ducat. Sabaudie in proem. in glos. l. num. 3. Viui. tom. 1. commun. opinion. lib. 9. tit. 18. num. 2. pag. 513. vbi in vers. alium etiam effectum, colligit ex hoc text. quòd si quis deponeret res suas penes turpe nomen habentem, & eas perderet, libi imputandum foret, quòd de illo confidere ausus sit. Bernard. in pract. cap. 7. vbi Salicet. lit. A. Cened. ad Decretal. collect. 24. num. 3. Menoch. de presumpt. lib. 1. presump. 89. num. 131. Mascard. de probat. conclus. 83. i. num. 2. Farinac. in praxi crimin. part. 6. quest. 176. n. 91. cum seqq. Vnde dicitur primum esse non modicum bonum, & honestum nomen habere, quia à nomine, & cognominem multoties fumitur, & permilla est argumentatio, vt latè explicat Abb. in d. proem. Decretal. in verbo Gregorij num. 7. Et hinc Salicet. in l. 1. in princip. C. de Summa Trinit. per eum text. exhortatur parentes, vt pulchra nomina, & honesta liberis imponat, & non turpia, quia secundum illum quodammodo præferunt infamiam.

Sic etiam facie deformior censetur animo quoque grauior, & medici ex corporis turpitudine animi deformitatem præsumunt, vt scribit Rafis lib. 2. ad Almansor. cap. 33. & cap. 54. Galenus insuper faciem feadam malos mores ostendere affirmat lib. 2. de temper. cap. 6. vnde meritò in iure nostro quando plures de crimine sunt suspecti, primò quæstioni subiici debent illi, qui facie deformior est, quoniam censetur animo quoque grauior, Bald. in l. 2. num. 5. C. quorum appell. non recip. & in l. non ignorat num. 12. C. qui accus. non poss. Hippol. in l. 1. num. 4. ff. de quest. Carer. in pract. tract. 12. tit. de indic. num. 29. Menoch. de presumpt. lib. 1. pres. 89. ex num. 130. cum corporis deformitas animi quoque deformitatem ostendat, vt tradunt Tiraquell. ad l. 2. connub. glos. l. part. 2. num. 55. Escobar. de ratiocin. cap. 32. num. 1. Vnde S. Ambros. lib. 2. de virgin. affirmat speciem corporis simulacrum esse mentis, figuratque probitatis referunt, Luc. de Pena in l. 1. vers. 2. queritur, C. qui atat. vel profess. se excus. lib. 10. Matth. de Fano in tract. de modo studendi, cap. 30. Torreblanc. lib. 1. de Magia, cap. 9. num. 46.

In utilitatem Ecclesie conuersa, &c.] Collige ex 4 text. Ecclesiam ex deposito facto apud clericum ipsius Ecclesie non teneri nisi in eiusdem utilitatem versam prebetur, ita notant Abb. & omnes in presenti, & plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 24. num. 1. quibus adde Carot. in tract. huius tit. part. 2. q. 1. à num. 1. Cardos. in praxi iudicium, verbo depositum, n. 9. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 525. num. 4. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiastic. decis. 2. num. 5. Tenetur tamen clericus, ac si contractus valeret, nam quoad sui præiudicium non est audiendus, dicens contractum non tenere, prode soluit Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 196. num. 6. cum sequentibus, vbi num. 8. ponit tres casus, in quibus contrahens cum Ecclesia debet esse sollicitus de conuersione in eius utilitatem, scilicet mutuo, deposito, & venditione facta pro debito Ecclesie, cum in aliis liberetur debitor si soluat, etsi non fuerit verus in utilitatem Ecclesie, & de emptione agunt Menoch. consil. 114. num. 8. & 9. Surd. decis. 156. num. 9. Marc. Anton. Gemenf. in praxi Archiepisc. Neapol. cap. 89. num. 7. vbi tenet eminentem rem Ecclesie cum euidenti utilita-

Barbof. Collect. Tom. 11.

te non teneri docere de conuersione pretij in utilitatem Ecclesie.

Vtrum deponenti incumbat onus probandi pecuniam versam fuisse in utilitatem Ecclesie, an verò ipsi Ecclesie non fuisse versam in ipsius utilitatem: quæstio est non contemnenda, in qua securè resoluendum est prædictum onus incumbere ipsi deponenti, cum enim non aliter Ecclesia obligetur, quàm si depositum versum fuerit in utilitatem ipsius, vt supra ex text. colligimus, necessariò sequitur talem obligationem ipsi deponenti incumbere, ex principio, quòd omur, quòd ille, qui fundat intentionem suam in aliqua qualitate, tenetur eam probare, l. hoc iure visitur, ff. de verb. obligat. tradit Barr. & communiter Doctores in l. in illa stipulatione, eod. tit. Couarr. l. 2. variat. cap. 6. num. 3. vide quæ dixi in collect. ad cap. si quis presbyterorum, de rebus Ecclesie non alienand. in vers. probatio autem locupletionis, vbi sub distinctione resolui. Quibus autem coniecturis, & præsumptionibus prebetur depositum versum fuisse in utilitatem Ecclesie, vide Menoch. de arbitr. casu 432. num. 33. cum seqq. & de presump. lib. 3. presump. 55, à num. 4. Matienf. l. 2. glos. 2. num. 7. tit. 11. lib. 5. noua recap. Redoan. de rebus Ecclesie non alien. tit. de causa utilitatis, à num. 56.

Furtus est.] Ergo qui re deposita vitur, furtum 6 committit, l. 1. §. si rem. l. ff. saculum 29. ff. hoc tit. l. 3. qui depositam, C. eod. l. furtum, Instit. de obligat. que ex delicto, Ordin. Reg. Lusit. lib. 5. tit. 60. §. 8. vbi parens meus, Couarr. lib. 3. variat. cap. 15. num. 8. Carot. de deposito, part. 1. tit. vsus, à princip. & tit. actio iertia contra depositarium furti, Molin. d. tract. 2. disp. 524. Cardos. d. verbo depositum, num. 11. Escob. de ratiocin. cap. 20. num. 2. vbi num. 9. dicit quòd ideo negans depositum torqueri iubetur, quia negando committit furtum, & sic delictum graue, quod limitatur ne procedat si depositarius, qui re deposita vitur, id faciat existimans dominum, qui deposuit, facile id permissurum, tunc enim furti actio cessat, quia furum sine affectu furandi non committitur, §. placuit, Instit. de oblig. que ex delicto, l. qui re 78. in princip. ff. de furtis, Carot. d. tit. vsus, num. 3. Consensus autem domini colligi potest ex coniecturis, quas tradit Ioan. Fab. in l. 1. C. de pignorat. act. explicatis per Couarr. d. lib. 3. cap. 15. ad finem.

Sub quæstionibus ad rationem ponant.] Notatur ad 7 hoc, quòd clericus potest torqueri, idem etiam colligi videtur ex cap. si constituerit, ibi, sine coactione, de accusat. Abb. num. 6. & communiter Doctores in presenti, Deci. in cap. si clericus, in princ. n. 19. de iudic. Simanch. de catholicis, cap. 63. num. 27. Clar. in §. fin. quest. 64. n. 24. plures, quos refert Farinac. in praxi crimin. q. 41. num. 2. & part. 4. consil. 58 num. 16. Contrarium tamen opinionem, scilicet clericum non posse torqueri, tenuit Angel. de malefic. in verbo quòd fama publica, num. 102. vers. rem clericus, plures relati per Duen. reg. 90. fallent 3. vers. contrarium tamen, vbi inquit, hanc videri magis commune. n opinionem tenent alij, quos refert Farinac. d. quest. 41. num. 4. quæ opinio saltem in clericis sacro Ordine insignitis si magis placuerit, responderi poterit ad hunc text. verba illa, sub quæstionibus, idem significare quòd sub interrogationibus, propter frequentia verba, etiamsi oportuerit vinculis alligatum, quia tortura non possunt dari nisi vinculis alligatis; vel quia Belial. de quo hic, non constat an sit clericus, poterat enim esse in minoribus, laicus syndicus, vel procurator Ecclesie. Sin verò priorem opinionem sequi magis placuerit, eam intelligere oportet casu, quo clerici ultra legitima indicia, quæ ad torturam requiruntur, sint insuper de delicto informati, aliàs secus, quantumcunque plurima præcedant indicia, vt per Imol. Zabarei. Barbat. & communiter

I. Deciores

Doctores in presenti, Felin. in c. vniuersitatis, post num. 2. de sententia excommunic. Hippol. sing. 55. & in l. quaestiois habenda, num. 98. ff. de quaest. & in l. editum num. 20. ff. eod. Boer. decis. 163. num. 6. & 7. plures per Mascard. de probat. conclus. 152. num. 14. & conclus. 352. num. 5. Bonacof. tom. 2. commun. opinion. lib. 9. tit. 28. à num. 110. pag. 540. & commun. crimin. part. 1. verbo Clericus, fol. 25. Perez l. 1. tit. 3. lib. 2. Ordin. pag. 68. Rebuff. ad tit. ff. de verbor. significat. pag. 509. Aldrete de religiosa disciplina tuenda, lib. 1. cap. 17. num. 2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 19. art. 7. dicit magis communem Farinac. d. g. 41. num. 5. & 6.

9 In glos. Persona. ibi, nisi depositio facta sit, &c. Notatur ad hoc, quòd Ecclesia ex deposito apud se facto cum consensu Episcopi, & Capituli, vel recipiente thesaurario, vel aliis ad recipienda deposita designatis, ceterisque solemnitatibus à iure requisitis interuentibus efficaciter obligatur, licet deponens non probet depositum verum fuisse in vtilitatem ipsius Ecclesiae, sequuntur vltra Zabarell. Imol. & alios hic, Molin. d. disp. 535. num. 4. vers. de deposito, Sum. Angelica verbo depositum, §. 4. Cardof. d. verbo depositum, num. 9. communis ex Decio conf. 36. num. 8. Sanch. in praecipua Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 14. num. 35. in hoc enim casu minime loquitur text. in presenti, sed solum de deposito facto penes personam particularem, & absque solemnitatibus à iure requisitis. Quamuis contrarium, nempe Ecclesiam non obligari ex deposito facto praedicto modo, nisi etiam probetur verum, tenuerint glos. 2. in cap. vlt. ne Pralati vices suas, Innoc. & Abb. in presenti num. 10. Henric. num. 2. Ioan. Andr. num. 9. Hostiens. num. 3. Paul. in authent. hoc ius porrectum, num. 5. C. de sacros. Eccles. & Rebuff. in compendio alienat. num. 39.

S V M M A R I V M.

- 1 Depositarius ad quod teneatur, & quomodo repetatur depositum, ostenditur.
- 2 Depositarius dicens se perdidisse res depositas praesumitur in dolo si appareant illius res incolumes.
- 3 Depositum qui suscipit teneatur custodire, & seruare ea fide, cura, & diligentia, qua solet proprias res custodire.
- 4 Bona fides qua in presenti dicatur.
- 5 Compensatio, & reconuentio cessat in deposito vero, non autem in confessato, vt num. 6.
- 7 Compensatio partis petitio requiritur.

CAP. Bona fides. II. & vlt.

Gregor. I X.

1 **D**epositarium si pendat depositum, & non res suas, non praesumitur habere bonam fidem, & condemnabitur, quia praesumitur dulus. Item qui se obtulit, vel accepit aliquod pro custodia, tenetur de culpa, & etiam de casu fortuito, si pactum, vel culpa, vel mora interuenit depositarium. Item depositum potest repeti ad libitum, nec admittitur compensatio, vel deductio, sicut in aliis contractibus, quamuis causa compensationis sit liquida. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 173. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 429. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

2 Si rebus tuis saluis, &c. Notatur ad hoc, quòd depositarius dicens se perdidisse res depositas, praesu-

mitur in dolo, si appareant illius res incolumes, vt per Mascard. de probat. conclus. 508. à princip. Farin. in praxi crimin. part. 6. quest. 169. num. 37. Is enim, qui depositum suscipit, custodire, & seruare debet ea fide, cura, & diligentia, qua solet proprias res custodire, Azor. instit. moral. part. 3. lib. 7. cap. 6.

Bona fides.] Non accipitur hic in ea significatione, secundum quam bona fides est contraria malae fidei, vel dolo, sed debet accipi, vel pro conscientia, & bona aequitate, vel pro aequitate, & iustitia distincta à rigore, & stricta verborum significatione; ita D. Barbof. in praesud. l. si mora, à num. 27. ff. soluto marim.

Contra quod compensationi, &c. Notatur ad hoc, quòd compensatio cessat in deposito, vt per Ordin. Res iam Lusit. lib. 4. tit. 78. §. 1. vbi parens meus, & apud lanos l. 5. tit. 3. part. 5. & l. 27. tit. 14. part. 5. Al. in collect. decis. part. 4. collect. 1054. illar. 1. D. l. disortio, §. ob donationes num. 13. & 14. ff. soluto marim. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 526. vers. in deposito. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 10. tit. 10. à num. 4. Castil. lib. 3. quotid. cap. 16. num. 11. Chald. Pereira quest. forens. lib. 1. quest. 14. num. 3. Rebell. de oblig. iustitia, part. 1. lib. 2. quest. 18. num. 3. Azor. d. part. 3. lib. 7. de deposito cap. 8. quest. 3. Sic etiam in deposito cessat reconuentio, Carpan. super statuta Mediolanen. part. 1. cap. 44. num. 114. Carol. de Grassis de effectibus clerical. effectus 1. num. 770.

Intellige in deposito vero, non autem in confessato, quia priuilegio veri, & actualis depositi in confessato locum non habent, vt per Gregor. l. 5. verbo compensacioni tit. 3. part. 5. Tiraquel. de retract. tit. 2. §. 4. glos. 6. à num. 8. cum seqq. Kirichou. tom. 2. commun. opin. lib. 4. tit. 24. num. 18. in med. pag. 609. Mascard. de probat. conclus. 509. num. 7. D. Barbof. in dicto §. ob donationes, num. 14. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. cap. 22. num. 35.

Ex qua postulato, &c.] Ergo in compensatione partis 7 petitio requiritur, vt per Tiraquel. in l. si nunquam, verbo reuertatur. num. 15. Surd. decis. 117. num. 4. cum seqq. Intellige nisi agatur de euitanda poena, quia tunc ipso iure fit compensatio, vt per Gam. Lusit. decis. 91. n. 2. Valasc. conclus. 71. num. 14. Surd. d. decis. 117. num. 2. & de aliment. tit. 1. quest. 42. num. 86.

De Emptione, & venditione.

TIT. XVII.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Anch. Panorm. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 98. verso, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 110. verso. Dan. Venator. in anal. methodica iuris Pontificij, à pag. 412. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagenica in exposit. titularum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat. pag. 208. omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. agunt Ordin. Regia Lusit. lib. 4. tit. 1. cum seqq. vbi parens meus apud Castellanos tit. 5. part. 5. vbi Gregor. Lopez, & tit. 10. lib. 3. for. leg. & tit. 7. lib. 5. Ordinarum. vbi Perez & tit. 11. lib. 5. noua recopil. vbi Azeued. & Matienso, item de hoc tit. peculiaries edidit tractatus Fabianus de Monte, & Francisc. Zoanettus, plenissimè, & eleganter Conslutanus

Conlultanus noſter Chald. Pereira in typum emptio- nis, & vendit. incidenter etiam de illo tractarunt Co- uarr. lib. 2. variar. cap. 3. & lib. 3. cap. 14. Cancer. part. 1. variar. cap. 13. Medices de diffinit. part. 2. cap. 48. Anton. Gom. tom. 2. variar. cap. 2. Iacob. de Carol. tom. 2. praxiſ iuridica colore 10. num. 31. Albernoz de arte contractus tit. 9. Mozz. de contractib. tit. de empr. & vend. Donel. com- ment. iuris ciuiliſ cap. 17. Ioſeph. Ludouic. tom. 3. com- mun. opinio. tit. de empr. & vendit. Soar. de Pace in pract. tom. 3. cap. 6. §. 1. Rending. in promptuario recept. ſentent. tom. 1. tit. 121. Cardin. Mantic. de tacitiſ, & ambig. con- uent. lib. 4. de empr. Benedic. t. Egid. in repet. l. hoc iure, ff. de iuſtit. & iure. verbo empr. & vendit. Ex Theologis vltra Summiſta verbo emptio, tum alioſ in 4. diſt. 15. rum D. Thom. cum ſuiſ interpret. 2. 2. quaſt. 77. & cum eiſ Greg. de Valent. diſp. 5. quaſt. 20. Sor. de iuſtit. lib. 6. quaſt. 2. 3. & 4. Molin. de iuſtit. tract. 2. a diſp. 336. uſque ad 380. Leſſ. eod. tract. lib. 2. cap. 21. Rebell. de obligat. iuſtitia, part. 2. lib. 9. Azor. iuſtit. moral. part. 3. lib. 8. Valer. Reginald. in praxi fori pœniſ. lib. 25. tract. 3. n. 247. cum ſeqq. Ioan. de Salas de contract. tit. de empr. & vendit. Paul. Layman in Theolog. moralis lib. 3. tract. 4. cap. 17. cum ſeqq.

SUMMARIUM.

- 1 Tranſeuntibus non debet carius vendi quàm in mercato venderetur.
- 2 Hoſpitalitas quaſi, & qui ad eam incantur, remiſſiue.
- 3 Eleemoſyna virtus, & effectus qualis remiſſiue.
- 4 Diuites tempore penuriæ, & poſſunt ab Eccleſia ad erogandam pauperibus eleemoſynam.
- 5 Clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius tenentur quàm laici.
- 6 Victualia in hoſpitijs taxari conuenit, ne in eis carius forenſibus vendantur, quàm in mercato vendi ſolent.
- 7 Pretium iuſtum rei cenſetur illud pro quo vendi poteſt in foro.
- 8 Epiſcopus cogere poteſt laicos vt eodem pretio merces, & res victus neceſſarias peregrinis, & hoſpitijs vendant, quo publicè ab incolis vendi ſolent.
- 9 Venale rem qui expoſuit compellitur ad eam vendendam.

CAP. Placuit. I. Ex Concil. apud Valentiam.

Non debent res cariori pretio vendi quàm in mercato venderentur. Colligit ex Ordine Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Butt. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Barbat. Guid. Pa- pæ. Panorm. Cened. collect. 118. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 175. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 430. remiſſiue Caſal. in anno. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. deſumitur à Burchar. lib. 2. Decretor. cap. 168. & Iuo. part. 6. cap. 250. & ab Anton. Auguſtin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 2.

Vt & ipſi hoſpitales ſunt.] De hoſpitalitate, & qui teneantur, vel cogi poſſunt ad eam, tractant Coſm. in pragmat. ſanc. in proem. §. nam Eccleſiarum, in gloſ. hoſpitalitas, §. 36. Renat. Chopin. de ſacra politiâ, lib. 3. tit. 5. a princip. Fulc. de viſitat. lib. 2. cap. 13. vbi multa de hoſpitalitate congerit, Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cun- ha in comment. ad ſum. diſt. 42. num. 1. pag. 315. Caſſan. in catalogo gloria mundi, p. 11. conſid. 46. Menoch. de arbitr. caſu 182. num. 43. Lar. in lſi quis à liberis, §. eſt impubes, num. 37. ff. de liberis agnoſcend. Spin. in ſpeculo teſtament. gloſ. 6. princip. num. 8. Auendan. de exequendis mandat. lib. 2. cap. 8. plures, quos refert Cened. ad Decretal. Barboſ. Collect. Tom. 11.

collect. 118. Azcued. l. 7. num. 1. & 5. tit. 3. lib. 1. noua recopil.

De eleemoſyna, eiſque obligatione, virtute, & effectibus, vide Nauarr. in cap. queſcimus 22. diſt. Spin. d. gloſ. 6. a princip. Henric. in ſum. lib. 2. de Baptif- mo cap. 25. Tolet. in ſum. lib. 8. cap. 27. Surd. de aliment. tit. 4. quaſt. 28. plures per Cened. ad Decretal. collect. 27. quibus adde Fr. Ludouicum Bejam reſponſ. caſuum con- ſcientia part. 2. caſu 25. Petr. de Ledefma in ſumma part. 2. tract. 4. cap. 3. Azor. iuſtit. moral. part. 2. lib. 12. cap. 7. Ioan. Pineda in l. ob tom. 2. lib. 30. cap. 25. pag. 490. Vaier. Reginald. in praxi fori pœniſ. lib. 4. num. 237. cum ſeqq. latè Cam- mill. Borrel. in ſumma omnium deciſ. tit. 18. Et quòd con- ſanguineis potius ſit danda eleemoſyna quàm extra- neis, cum teneantur plus diligere conſanguineos, eiſ- que potius ſubuenire quàm extraneis, docent S. Thom. 2. 2. quaſt. 32. art. 9. Sylueſt. verbo eleemoſyna n. 4. Afflic. deciſ. 290. num. 10. Menoch. conſil. 321. n. 3. Roias de ſucceſſ. cap. 32. n. 5. Fulc. de viſit. lib. 1. cap. 30. n. 8. & 10. Card. Mantic. de conieſt. vltim. volunt. lib. 6. tit. 3. num. 42. Cened. pract. & canon quaſt. lib. 1. quaſt. 17. num. 1.

Illud in præſentiarum aduertendum eſt, tempore penuriæ cogi poſſe diuites ab Eccleſia ad erogandam pauperibus eleemoſynam, quòd intellige cum Nauarr. in man. cap. 23. num. 73. Sylueſt. in ſumma verbo eleemoſyna quaſt. 6. Couarr. lib. 3. variar. cap. 14. num. 5. in princip. Tiraquell. de nobilitat. cap. 29. num. 46. & de privileg. ſchol. privileg. 90. num. 10. Sarmient. de redditijs eccleſiaſt. part. 3. cap. 4. num. 2. Morl. in emporio iuris, ſub tit. de legib. quaſt. 13. num. 8. Leſſ. de iuſtitia lib. 2. cap. 12. dub. 12. num. 75. Anton. Monach. Bononiens. deciſ. 69. num. 9. per text. in cap. 2. diſt. 42. tenet quòd tempore ſterilitatis poteſt pauper implorare officium iudicis ad compellendum diuitem, vt faciat ſibi eleemoſy- nam. Benincaſ. in tract. de paupertate quaſt. 7. princip. in ſpect. iudic. num. 17. Lar. in lſi quis à liberis, §. eſt im- pubes, num. 16. & ſeq. Tiraquell. de pœniſ. temper. cauſa 44. num. 10. Mexi. in tract. taſſe panis. conſulſ. 1. num. 5. Surd. de aliment. tit. 3. quaſt. 3. num. 27. Azor. d. lib. 12. cap. 13. quaſt. 2. Henric. in ſum. lib. 13. cap. 17. §. 5. in fine. Sem- per verò clerici beneficiati ad eleemoſynas arctius tenentur quàm laici, Azor. d. lib. 12. cap. 11. quaſt. 1. Franc. Marc. deciſ. 540. num. 31. part. 1. Camil. Borrel. in ſum. deciſ. tit. 11. num. 53.

Et non carius vendant tranſeuntibus.] Conuenit ergo in hoſpitijs, vt victualia taxentur ne in eis carius forenſibus vendantur, quàm in mercato vendi ſolent, Mexi. in tract. taſſe panis. conſul. 4. num. 14. & 21. Azcued. ad Curiam Pſanam, lib. 2. cap. 18. num. 27. Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie tit. de hoſpitijs, num. 14. Peccat enim ven- derem plus iuſto, Nauarr. in cap. nouit, notab. 6. n. 57. verſ. ſexto, ſupr. de iudic.

Quàm in mercato vendere poſſunt.] Ergo iuſtum rei pretium cenſetur illud pro quo vendi poteſt in foro, vt per Iaſin. l. qui Roma §. cohæredes num. 25. ff. de verbo- rum obligat. & in l. eſt aquo num. 4. cum ſeqq. ff. de legatis 1. Ioan. Nider. de contractibus mercat. c. 2. a num. 2. Cor- ſet. ſing. 399. venditio il. Afflic. deciſ. 316. num. 7. Co- uarr. lib. 2. var. cap. 3. num. 4. in princip. Pinel. in l. 2. C. de reſcind. vendit. part. 3. cap. vlt. num. 17. Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloſ. 18. num. 1. Strach. de mercat. part. 1. num. 91. ad ſin. Mexi. in tract. taſſa panis, conſulſ. 4. num. 26. Me- noch. conſil. 37. num. 4. Gemin. de uſuris commento 1. §. 8. num. 167. Perez. l. 1. gloſ. ſin. tit. 9. lib. 1. Ordin. & l. 6. gloſ. 1. tit. 1. lib. 2. & l. 2. tit. 2. lib. 2. pag. 429. Mafcard. de probat. conſulſ. 63. num. 70. & conſulſ. 1396. num. 35. vbi dicit quòd iuſtum rei pretium eſt quòd in foro inuenitur.

Ad præſbyterum tranſeuntis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus (intelligendo verbum, Preſbyterum,

de quo in hoc text. id est, Episcopum cum glos. 2. in praesenti, cogere potest laicos, ut eodem pretio merces, & res victui necessaria peregrinis, & hospitibus vendant, quo publice incolis vendi solent, ut per Abb. hic num. 5. & 6. Roman. sing. 526. Tiraquell. de privileg. pia causa privileg. 149. Strach. de mercat. part. 1. num. 20. Rip. de peccet. de remedijs praesertim a num. 195. Couarr. d. cap. 14. num. 5. vers. huius tandem, Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 5. num. 63. & alios plures, quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg.

- 9 *Vi illius inssu, &c.*] Notatur ad hoc, quod ille, qui exposuit rem venale, compellitur ad eandem vendendam, ut per Capell. Tholof. decif. 446. Afflict. in pralud. constit. quast. 1. à num. 8. Couarr. d. cap. 14. num. 1. Mexi. in tractat. tasse panis, conclus. 1. num. 3. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mensuras, & pondera fraudans triginta diebus in pane, & aqua poenitere debet.*
- 3 *Clericus vendens falsa mensura punitur à iudice Ecclesiastico.*
- 4 *Pondus illud dicitur falsum quod nunquam transiit per manus affinatorum.*
- 5 *Canones poenitentiales crebri erant antiquitus.*

CAP. Ut mensuræ. II.

Ex Concil. Mogunt.

1 **Q**ui fraudat mensuras, & pōdera, triginta diebus in pane, & aqua poenitere debet. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Guid. Papae, Barbar. Cened. collect. 9. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 176. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 430. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur à Burchard. lib. 19. Decret. cap. 148. & 158. & ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 3.

2 De his, qui falsis ponderibus, & mensuris vtuntur, ac de eorum poenis agunt Doctores per me citati infra ad rub. de crimine falsi num. 11.

3 *Si quis.*] Hinc Clericum vendentem falsa mensura puniri à iudice seculari resoluunt Cassan. in consuet. Burgundia rubr. 1. §. 5. gloss. Silna grace num. 90. Mexi. d. conclus. 5. num. 29. Cened. ad Decretal. collect. 9. num. 1. in fine. Contrarium verò rectius tuentur August. Vigiani tract. de immuni. Eccles. disp. 2. conclus. 5. Valq. in p. 2. rom. 2. disp. 166. cap. 4. num. 29. & 30. Salas de legib. disp. 14. sect. 9. num. 106. & me citato in hoc loco Diana resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 76. & sic talem condignis poenis ad arbitrium Ecclesiastici iudicis puniendum esse, tenet Marta de iurisd. part. 4. casu 3. num. 16. & 17.

4 *Iusta fiant.*] Id est, legalia, vel secundum legem, consuetudinem, aut conuentionem partium, iuxta l. Imperatores 71. ff. de contrab. empt. Fabian. de empt. q. 5. num. 12. qua ratione non est mensura iusta, quæ olim fuit legalis, sed hodie non seruatur, Clement. 2. ibi, monetam curensem, de decimis, cap. ult. in fine, de maledicis, resoluunt Tiraquell. de retract. lign. §. 1. gloss. 20. n. 14. Cened. d. collect. 9. num. 5. Et illud pondus dicitur falsum, quod nunquam transiit per manus affinatorum, Mascard. de probat. concl. 1044. num. 5. Bobadil. in sua politica lib. 3. cap. 4. num. 105.

5 *In pane, & aqua poenitere.*] Antiquitus erant crebri Canones poenitentiales, quibus Sacerdotes erant

alligati ad iniungendas poenitentias sacramentales pro quocunque crimine. Vide Nauarr. in cap. consideret §. ponat se, num. ult. & in cap. falsas num. 17. de poenit. dist. 5. & de indulgent. super declaratione Bulla Gregorij XIII. num. 23. Rebuff. in repet. cap. omnia veriusque sexus, de poenitent. & remiss. §. iniunctam poenitentiam, pag. 566. Emmuan. Roderic. in explicat. Bulla Cruciatæ, §. 7. num. 8. plures Doctores referunt Cened. d. collect. 9. num. 4. cum seqq. Hodie verò huiusmodi Canones poenitentiales non sunt in vfu, sed omnes poenitentia impositæ pro peccatis ab ipsis sacris Canonibus, sunt arbitrariæ Confessoribus, ex cap. quæsum, & cap. Deus, qui, de poenitent. & remiss. Rebuff. d. §. iniunctam poenitentiam, vers. hodie verò. Vinald. in candellabro aureo, tit. de satisfact. num. 18. Menoch. de arbit. casu 317. num. 4. & 5. & casu 391. à num. 1. Cened. d. collect. 9. num. 5. & 6.

S V M M A R I V M.

- 1 *Emptori, & venditori laeso ultra dimidiam in. Si pretij subuenitur, vel rescissione contractus, vel supplemento iusti pretij, & num. 2.*
- 3 *Deceptio intra dimidiam iusti pretij tanquam minus malum impune permittitur, non tamen tanquam licita approbatur.*
- 4 *Referuntur Doctores agentes de intellectu l. in causa la 2. §. penff. de minoribus.*
- 5 *Deceptio minus dimidia respectu venditoris dicitur interuenire quando res, quæ valet 100, distracta fuit minus quinquaginta.*
- 6 *Nummi vnus à dimidio, vel excessus, vel defectus facti est, ut in deceptioe interueniat.*
- 7 *Remedium huius cap. & l. 2. C. de rescind. vendit. non potest directè intentari contra tertium, nisi ipse fuerit sciens, vel emerit cum eadem deceptioe, vel possideat ex causa lucratiua, etiam si non sit sciens.*
- 8 *Contractus omnes bona fidei rescinduntur ob lesionem ultra dimidiam iusti pretij.*
- 9 *Transactio ob lesionem ultra dimidiam iusti pretij rescindi potest, vel in ea agi ad supplementum iusti pretij.*
- 10 *Feudum ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.*
- 11 *Datio in solutum voluntaria, & extrajudicialis ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.*
- 12 *Litis dubij euenus venditio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.*
- 13 *Diuisio bonorum ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest, nisi fuerit approbata iudicis sententia.*
- 14 *Mulier laesa in estimatione dotis succurritur etiam si lesio sit intra dimidiam.*
- 15 *Locatio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.*
- 16 *Permutatio ob lesionem ultra dimidiam rescindi potest.*
- 17 *Emphyteusis concessio ob lesionem ultra dimidiam quando rescindi possit, remissiuè.*
- 18 *Pensio imponenda in emphyteusi, ut dicatur immo-dica respectibus non est habendus ad fructus ex fundo provenientes, sed ad pensiones in illa regione imponi solitas.*
- 19 *Emphyteusis non dicitur, sed potius locatio quando magna constituitur pensio.*
- 20 *Pensionis remissio fit in emphyteusi, in qua fuit imposita fructibus respondens.*
- 21 *Venditio facta cum pacto de retro ob lesionem ultra dimidiam rescindi non potest.*
- 22 *Testator quando rem pro certo pretio vendi iussit, non potest ob lesionem ultra dimidiam venditio rescindi.*
- 23 *Iurans non contrariari contractus non potest illum rescindere ob lesionem ultra dimidiam, nisi enormissima lesione*

lesione deceptus proponatur.

- 24 Permutatio beneficiorum ob lesionem ultra dimidiam rescindi non potest.
- 25 Redditiis annui ob lesionem ultra dimidiam, tam ex parte emptoris, quam venditoris rescindi non possunt.
- 26 Artifices, & officiales non possunt remedio huius text. gaudere.
- 27 Venditio facta sub hasta quando ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possit, ostenditur.
- 28 Contractus lucratiui ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possunt.
- 29 Actio non datur lasso ultra dimidiam peremptæ re.
- 30 Contractus reciproci, seu respectui ob lesionem ultra dimidiam rescindi non possunt.
- 31 Calculus rationum ut repetatur non requiritur lasso in dimidia, sed sufficit lasso non minima, nisi super lesione iudicatum, aut transactum sit.
- 32 Emptoris in arbitrio est agere ut restituatur res, vel iustum pretium suppleatur.
- 33 Remedio huius text. an possit renunciari, remissiuè.
- 34 Pretium iustum ex quibus cognoscatur, & attendatur, ostenditur.
- 35 Remedium lesionis ultra dimidiam tollitur de iure spatio 30. annorum, 15. apud Lusitanos, 10. apud Gallos, & 4. apud Castellanos, & 3. apud Valentianos, nisi deceptus sit enormissima, ut num. 36.
- 37 Lasso enormissima qua dicitur, remissiuè.
- 38 Pretium regulatur de tempore contractus.
- 39 Dolus præsumitur ex enormi lesione.

CA P. Cùm dilecti. III.

Alexand. III.

- 1 **V**enditor rei si est deceptus ultra dimidiam iusti pretij, potest agere vel ad supplementum iusti pretij, vel ad restitutionem rei, sed est in arbitrio emptoris, vel rescindere contractum, vel supplere pretium, quæ electio venditori non competit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Canis. Viuian. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 177. Alagona in *compendio iuris Canonici*, 1. ag. 430. & vol. 4. *repet. in iure Canonico* ad 3. *Decretal. librum*. Anton. Burgos, remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1.* & 2. refertur ab Anton. Augustin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 4.*
- 2 Collige ex text. emptori, aut venditori lasso ultra dimidiam iusti pretij subueniri, vel rescissione contractus, vel supplemento iusti pretij, ad quod plures Doctores refert Cened. ad *Decretal. collect. 158. num. 1.* quibus addo Iacob. de Capol. *tom. 2. Praxis iuridica colore 11. num. 4.* Mench. *frequent. c. 61.* Menoch. *consil. 343. num. 16.* Cacheran. *Pedem. decif. 41.* Anton. Thefaur. *decif. 156.* Gama *Lusitania decif. 204. 205. 212. 256. 259.* Cald. etiam *Lusitania decif. 34. num. 1. part. 1.* Sarmi. *lib. 1. select. cap. 11. a. num. 4.* & *lib. 7. cap. 12.* Gemini. de *esturis commento 3. §. 5. num. 112. cum seqq.* Ioseph. Ludouic. *tom. 3. commun. opin. tit. de empt. concl. 2.* & Anton. Gabr. *cod. tit. conclus. 1.* Mozz. de *contractibus tit. de empt. cap. quibus casibus annulletur emptio*, num. 6. *cum seqq.* Brunor. à Sole in *locis communibus verbo clausula 14.* & *verbo Finibus 4.* & *verbo Lasso 4.* & 6. *Parlad. lib. 2. rerum quotidian. cap. 16.* Felician. de *consibus lib. 2. cap. 1. num. 6. cum sequentibus.* Gutier. *præct. lib. 2. quest. 134.* Morla in *emporio iuris part. 1. tit. 9. de contrahenda empt. quest. 19. cum seqq.* Ceuall. *communium contra communes quest. 171.* & *seq. Aldosin. consil. 70. num. 12.* Aloyf. Ricc. in *collect. decision. part. 1. collect. 81.* Gasp. Roder. de Barbof. *Collect. Tom. II.*

annuis redditibus lib. 1. quest. 11. Valasc. *consil. 18.* & *consil. 43.* & 44. & *consil. 70. a. num. 4.* Castil. *lib. 2. quotidian. cap. 8.* Cardoso in *praxi iudicum verbo emptio num. 58.* Rot. in *Romana executionis, seu societatis 13. Martij 1617.* coram bonæ mem. Buratto inter eius decisiones impressas *decif. 232.* Ex doctis Patribus Societatis I E S V Molin. de *iustit. tract. 2. disp. 349.* Rebello de *oblig. iustit. part. 2. lib. 9. q. 3. sect. 2.* Ioan. de Salas de *contractibus tract. 1. de emptione dub. 27.*

Minus dimidia.] Ergo deceptio intra dimidiam iusti pretij partem tanquam minus malum impunè permissa est, ne maius malum, id est, Reip perturbatio, per lites innumeras sequatur, non tamen tanquam licita approbatur, cùm lædens peccet mortaliter contra iustitiam, & ad restitutionem teneatur, de quo vide Thom. Boninfig. de *iustis negot. tract. de vendit. ad tempus. cap. 5.* Molin. *d. tract. 2. disp. 350.* Petr. Gregor. *synagmat. iuris, lib. 25. cap. 24. a. num. 19.* Felician. de *consibus, lib. 2. cap. 1. num. 11.* plures, quos refert Cened. *d. collect. 158. num. 6.* quibus adde Modern. de *iurisdic. part. 3. cap. 8. num. 26. cum seqq.* & in *vois nouiss. decif. voto 89. num. 15.* Rebello *d. quest. 3. num. 6. vers. ad leges.* Salas *d. tract. de empt. dub. 26. num. 6.* Menoch. *consil. 109. num. 30.* & 37. Cardin. Mantic. de *tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 20. n. 62.* Castil. *d. cap. 8. num. 16.* De intellectu verò l. in *causa 4 la 2. §. pen. ff. de minoribus, dum probat licere contrahentibus se se decipere, prout eam refert gloss. verbo *humanum in d. l. 2.* agunt *Duen. reg. 148.* Alphan. *collect. 155.* Pinell. in *d. l. 2. part. 1. cap. 1. a. num. 32.* Couarr. *lib. 2. variar. cap. 3. a. num. 2.* Cabed. *diuersorum iuris argum. lib. 4. cap. 9. num. 10.* Nanarr. in *qualitas num. 41. de pœnitent. dist. 5. & in cap. nouit. de iudic. notab. 6. num. 49.* Matien. l. 1. *glos. 1. a. num. 1. tit. 11. lib. 5. noua recopil.* Felician. *d. num. 11.* D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrimon. part. 4. num. 26. ad finem.* Ceuall. *communium contra communes. quest. 511. a. num. 5.* Gomel. de *potestate in se ipsum lib. 2. cap. 17. num. 7.* Gasp. Roderic. de *annuis redditibus lib. 1. quest. 11. num. 6.* Castil. *contrauers. lib. 2. cap. 8. num. 13. cum seqq.* Cardinal. Mantic. *d. tit. 20. n. 53. cum seqq.* Soar. de *legibus lib. 2. cap. 20. num. 4.* & 5. Rebello. *d. lib. 9. quest. 3. sect. 1.* Cened. *præct. & canon. quest. lib. 1. quest. 7. num. 7.**

Deceptio igitur minus dimidia respectu venditoris dicitur interuenire quando res, quæ valet centum, distracta fuit minus quinquaginta. Mozz. de *contractibus, tract. de empt. tit. quibus casibus annulletur emptio num. 10.* Matien. l. 1. *glos. 2. a. num. 43. tit. 11. lib. 6. noua recopil.* Gasp. Roderic. *d. lib. 1. quest. 1. a. num. 18.* Vincent. de *Franch. decif. 243.* Ceuall. *communium contra communes, quest. 536. num. 9.* Morl. in *emporio iuris part. 1. tit. 9. quest. 18.* Et fat est quòd vnus nummi auri ad dimidio vel excessus, vel defectus in deceptioe interueniat, vt per Tiraquel. de *iudicio in rebus exig. notab. 50.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallia tit. de rescif. contract. art. vnus. glos. 14. num. 14.* Francisc. Viui. *lib. 2. commun. opinion. 312.* Matien. l. 1. *glos. 2. num. 45. ad fin. tit. 11. lib. 5. noua recap.* Rebello *d. part. 2. lib. 9. quest. 3. sect. 2. num. 7.* nouissimè Mendez à Castro in *praxi Lusitan. lib. 4. cap. 8. num. 61.* Sic & eodem modo in emptore qui aduersus venditionis contractum se læsum ultra dimidiam iusti pretij dixerit, oportet pretium conuentum plus duplo superualere rei emptæ, vide Pinell. in *d. l. 2. part. 1. cap. 2. num. 4.* Greg. l. 16. *verbo est a seria tit. 11. part. 4.* Vincent. de *Franch. decif. 243.* Couarr. *lib. 2. variar. cap. 3. num. 8. post princip.* Gutier. *præct. lib. 2. quest. 133. num. 1.*

Aliud in præsentiarum aduertere oportet, remedium *d. l. 2. de rescind. vendit.* cùm sit personale, non posse directè intentari contra tertium, nisi ipe fuerit scies.

vel emerit cum eadem deceptione, vel possideat ex causa lucrativa, etiamsi non sit sciens, ex text. in l. qui autem, §. simili quoque modo, ff. qua in fraudem cred. & tunc semper debet præcedere executio in bonis principalis emptoris, & consuetudine iam introductum est vno, & eodem libello contra utrumque agere, & ambo condemnantur in defectum alterius, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. num. 2. Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 30. Gom. tom. 2. cap. 2. num. 22. Matien. l. 1. glof. 8. num. 24. tit. 1. lib. 5. noua recop. Mozz. de contract. tit. quibus modis annulletur emptio, n. 14. Flores de Mena ad Gam. decis. 21. Ceuall. commun. contra communes, q. 443. Valdef. ad Xuar. alleg. 21. num. 4. litt. E. D. Barbof. in l. diuortio, §. fundum, num. 33. ff. soluto matr. Molin. d. tract. 2. disp. 349. vers. si res infra, Morl. in emptorio iuris, part. 1. tit. 9. in præul. num. 102. Rebelle. d. lib. 9. q. 3. sect. 2. num. 9. vers. sed quod.

8 Amplia primò principale conclusionem procedere in omnibus contractibus bonæ fidei, de quo an verum sit consule Padil. in d. l. 2. num. 18. Pinel part. 1. c. 3. a. n. 1. Anton. Gabr. commun. tom. 3. tit. de empt. concl. 1. num. 19. Ceuall. d. q. 536. num. 24. Hortens. Caualkan. de brachio Regio. part. 6. num. 255. vers. tertio. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 138. Butart. d. decis. 132. num. ...

9 Amplia secundò procedere in transactione, quod apud Lusitanos stabilitum est per Ordin. Regiæ lib. 4. tit. 13. §. 6. sed quia in hoc mirè variant Doctores, vt rectè dixerit Cagnol. in d. l. 2. vix dignoscitur posse quæ sit receptor opinio, ideo vide glof. in cap. cum causa, hoc tit. Puteum Romana decis. 230. sub num. 5. part. 2. in antiq. Nicol. Reuener. decis. 6. num. 11. lib. 2. Vincent de Franch. Neapol. decis. 59. Viuium decis. 429. num. 4. Gam. Lusitania decis. 10. Pinel. d. l. 2. c. de rescind. vendit. part. 1. cap. 4. num. 12. Tiber. Decian. resp. 56. num. 66. Muscul. in tract. de success. conuent. class. 1. membr. 3. a. num. 152. Menoch. consil. 193. num. 11. & consil. 401. a. num. 157. Mozz. d. tract. de empt. tit. quibus modis annulletur emptio, a. num. 21. Gaic. de expens. cap. 18. num. 26. & 38. vers. vnde, & de nobilit. glof. 6. §. 1. num. 5. & 6. Chald. Pereira in cap. si curatorem, verbo laesit, num. 153. Aucend. de exequendis mandatis part. 1. cap. 1. num. 29. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 141. & de iurament. confirmat. part. 3. cap. 2. num. 24. Fachin. lib. 2. controuerf. cap. 26. Azeued. ad l. 4. num. 133. cum seqq. tit. 2. lib. 4. noua recop. Montan. de tutelis, & curis, cap. 35. num. 301. Ceuall. communium contra communes, quæst. 7. Morl. d. tit. 9. quæst. 19. num. 10. Valafc. consil. 18. num. 8. Bernard. Græuæ ad practicum Camera Imper. lib. 2. concl. 70. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 26. tit. 9. num. 23. Rebello d. part. 2. lib. 9. quæst. 4. sect. 2. num. 13. vers. adnotandum, & lib. 16. quæst. 1. num. 13.

10 Amplia tertid in feudo, quia tamen hoc certum ita indistinctè non est, igitur pro resolutione consule Pinel. ad l. 2. c. de rescind. vendit. part. 1. cap. 2. Specul. in pract. tit. de empt. §. nunc videndum, vers. sed nunquid. Anton. Gabr. de empt. concl. 1. num. 74. Marc. Anton. Genton. in pract. eccl. iust. cap. 1. q. 59. Iaf. in l. de quibus, n. 27. & seqq. ff. de legib. Afflic. in cap. 1. num. 85. de feudo dato in vicem legis commiss. lib. 1. Hortens. Caualkan. de brachio Regio. part. 6. num. 255. vers. Præterea, ex quorum dictis facile colliges resolutionem secundum aduersitatem concessionis feudi.

11 Amplia quartò in datione in solutum voluntaria, & extraiudiciali, secus in necessaria, seu iudiciali, Cardin. Pute. Rom. decis. 230. part. 1. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 3. collect. §. 83. vers. inferitur tertia, Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 8. & 9. Suar. tom. 2. communium opinion. lib. 8. tit. 27. num. 88. Matienf. l. 6. glof. 1. tit. 1. lib. 5. noua recop. Bernard. Græuæ. d. conclus. 70. consil. 1.

Amplia quintò in dubio euentu litis, quia potest æstimari, Pinel. in d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 16. vbi etiam de quolibet dubio euentu, Tiraquell. in l. si vnquam verbo donatione, num. 131. Vincent. de Franchis Neapol. decis. 159. num. 7. Morl. d. tit. 9. quæst. 19. num. 7. vers. tertio, Valafc. consil. 18. num. 8. Quid si quis vendat ius, quod habet in re, vide Menoch. consil. 178. num. 23. Quid in spe vendita, vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 3. Tiraquel. de iure marit. glof. 2. num. 38. Pinel. d. cap. 4. num. 16. in med.

Amplia sextò in diuisione bonorum, de quo Cagnol. in d. l. 2. num. 59. Pinel. part. 2. cap. 1. a. num. 1. Gozadin. consil. 44. num. 17. Aior. de partit. part. 3. q. 10. num. 25. Ceuall. commun. q. 536. num. 25. Gasp. Roderic. de annis reddit. lib. 1. q. 11. a. num. 33. & in diuisione hæreditatis facta sine fraude, Valafc. de partit. cap. 39. num. 8. cum seqq. Bernard. Græuæ. ad practicum Camera Imper. lib. 2. conclus. 116. consil. 1. num. 21. Limita si diuisio fuit approbata iudicis sententia, quæ transit in rem iudicatam, iuxta text. in l. cum puarem, ff. famul. ercisc. Menoch. consil. 162. num. 26. Gutier. de iuram. confirm. part. 3. cap. 7. num. 1. Azeued. l. 2. num. 5. tit. 6. lib. 3. noua recop. Sententia autem ferri debet in iudicio contradictorio, nec sufficit interponi iudicis decretum, Decian. consil. 351. num. 7. Menoch. conf. 91. n. 55. & consil. 105. num. 97. & consil. 115. num. 21. ad hunc sensum reducenda sunt, quæ Rebuff. ad l. cognoscere, §. 6. dispungere, vers. octauo, ff. de verbor. signif. pag. 288. Marant. de ordine iudic. part. 6. membr. 9. num. 70. An autem in diuisione, quæ fit per sortes, succurratur ei, qui læsus fuerit vltra dimidiam, vide Bald. Tiraquell. Iaf. & alios, quos refert Pinel. d. cap. 1. num. 6. quibus adde Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo aduersary dolo, num. 13. & 14.

Amplia septimò in dote, quia mulieri læsæ in æstimatione dotis succurritur etiamsi læsio sit intra dimidiam electione marito data, vt vel rem restituat, vel supplet iustam æstimationem, vide Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 4. num. 33. Gutier. consil. 22. num. 27. D. Barbof. in l. si æstimatis, num. 21. & 22. ff. soluto matrim. Ceuall. q. 536. num. 11. & 12.

Amplia octauò in locatione, vt per Bellacomb. 15 tom. 1. communium opin. lib. 4. tit. 30. num. 58. Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 1. num. 17. Matienf. l. 1. glof. 6. tit. 11. lib. 5. noua recop. Mench. frequet. c. 61. num. 12. Morl. d. tit. 9. q. 19. num. 7. Ceuall. quæst. 536. num. 27. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 138. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 185. a. n. 1. Melchior. Phœbos Lusitania decis. tom. 1. Aristo 74. Molin. disp. 487. vers. septimo, Rebello d. part. 2. lib. 14. q. 3. num. 4. Azor. in sit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, & conducto, cap. 11. quæst. 1.

Amplia nonò in permutatione, vt per Maynard. 16 decis. 25. lib. 3. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 703. Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 3. num. 13. cum seqq. vbi Donel. n. 20. Matienf. d. l. 1. glof. 7. Aldouin. consil. 68. num. 33. Gutier. d. lib. 2. quæst. 139.

Amplia decimò in emphyteusi, de quo tamen vide Couarr. lib. 2. var. cap. 4. a. num. 5. Pinel. d. l. 2. p. 1. c. 3. n. 37. Matienf. d. l. 1. glof. 8. a. n. 7. Valafc. de iure emphyt. q. 11. num. 19. Gam. Lusit. decis. 258. Ranchin. part. 3. decis. 500. Morl. d. tit. 9. quæst. 19. num. 7. & num. 9. vers. ultimo, Molin. disp. 452. vers. quod verò attinet, Azor. d. part. 3. lib. 10. de emphyteusi, cap. 7. quæst. 8. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo implorare, num. 7. vbi asserit in praxi se obtinuisse concessionem emphyteuticam ab Ecclesia factam rescindi penitus non posse ex eo solo, quòd in pensione fuit Ecclesia læsa, sed ad arbitrium boni viri fore reducendam pensionem.

Ad hoc vt dicatur immodica pensio, quæ imponitur in emphyteusi, respectus non est habendus ad fructus

- fructus ex fundo prouenientes, sed ad pensiones in illa regione imponi solitas, ita Cremenf. d. l. 2. Quaranta in *summa bullarij*, verbo *Alienatio*, pag. 13. Flores ad Gam. *decif.* 258. faciunt quæ Menoch. *conf.* 358. num. 15. Malfard. *de probat. concl.* 1396. n. 34. Et quod non debeant attendi redditus fundi in emphyteusim concessi, resoluunt Ruin. *conf.* 50. num. 8. lib. 1. Brunor. in *tract.* de augmento *concl.* 14. num. 11. vol. 17. traict. Beron. in *cap. 1. de in integ. restitut.* num. 48. Malfard. *concl.* 603. num. 25. Chald. Pereira de nominat. *emphyt.* g. 7. num. 25.
- 19 & de *empr.* cap. 2. num. 8. Quando autem magna pensio constituitur, non dicitur emphyteusim, sed potius locatio, Socin. in l. Gallus, §. etiam si num. 6. ff. de liberis, & posth. Alciat. in l. 2. in princ. num. 22. ff. si certum per. Valasc. de iure *emphyt.* g. 11. ad finem, & g. 27. num. 11. col. 2. Surd. *decif.* 198. num. 1. Et sicut in locatione sit remissio pensionis, l. si merces, §. vis maior. ff. locati, cap. propter sterilitatem, de locato, ita etiam in emphyteusim, in qua fuit imposita pensio fructibus respondens, secundum communem ex Valasc. g. 29. num. 24. & g. 27. num. 7. 11. & 13. Malfard. *concl.* 1333. n. 10. D. Barbof. in l. diuortio, §. fin. part. 1. num. 1. ff. soluto matrim. Surd. d. *decif.* 198. num. 1. & 20. Chald. Pereira de extinct. *emphyt.* cap. 2. num. 8.
- 21 Limita primò in venditione facta cum pacto de retro, Ioseph. Ludou. Perus. *decif.* 97. Rebello d. g. 3. num. 13. in princ.
- 22 Limita secundò, quando testator rem pro certo pretio vendi iussit, vt per Vincent. de Franch. *decif.* 225.
- 23 Limita tertio, quando quis iurasset non contrariari contractui nisi enormissima læsione deceptus proponatur, vide Pinel. d. l. 2. part. 3. cap. 1. num. 5. Bellacomb. tom. 1. *commun. opin. lib. 4. tit. 1. num. 30. pag. 436.* vbi Donat. ad Fin. num. 156. pag. 449. Ioseph. Ludou. tom. 3. *tit. de empr. concl. 2. ampl. 2.* Thefaur. *Pudem. decif.* 165. Vincent. de Franchis *decif.* 225. & d. *decif.* 243. Molin. *disp.* 349. num. 17. Spin. in *speculo restam. gloss.* 30. princ. *ad Decretal. collect.* 158. num. 3. Morl. d. tit. 9. g. 19. num. 12. & g. fin. num. 7. vers. quarta. Rebello d. part. 2. lib. 9. quæst. 3. sect. 2. num. 9. Salas de *contract. tract.* de *empr. dub.* 27. num. 16. Castill. lib. 3. *quotid. cap. 2. num. 35.*
- 24 Limita quartò in permutatione beneficiorum, in qua læso vltra dimidiam non succurritur, vt per Pinel. d. l. 2. part. 1. cap. 3. num. 16. Malfard. *concl.* 1170. num. 20. Morl. d. tit. 9. g. 19. num. 4. Flamin. de *resignat. lib. 3. g. 7. num. 41.* Rebello d. g. 3. num. 13. vers. adnotandum. Salas d. *dub.* 27. n. 12. latè Aloyf. Ric. in *praxi aurea. resol.* 463. per totam.
- 25 Limita quintò in annuis redditibus tam ex parte emptoris, quàm ex parte venditoris, vt per Gasp. Roderic. d. g. 11. num. 35.
- 26 Limita sextò in artificibus, & officialibus, qui etsi vltra dimidiam decipiantur, non possunt vti remedio huius text. vt apud Lusitanos constitutum est per Ordin. Regiam lib. 4. tit. 13. §. 8. & apud Castellanos l. 3. tit. 11. lib. 5. noua *recopil.* Pinel. d. l. 2. part. 3. cap. fin. num. 18. in fine, Perez l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 43. Auend. de *exequendis mandatis*, part. 2. cap. 13. num. 3. Gutier. *practic. lib. 2. g. 144.* Matienso l. 2. *gloss.* 1. tit. 11. lib. 5. *recop.* Morla d. tit. 9. g. 19. num. 8. & latè quæst. 24. Bobad. in *sua Politica lib. 3. cap. 5. num. 43. cum segg.* Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 185. num. 8. Salas d. *dub.* 27. num. 12.
- 27 Limita septimò in venditionibus factis sub hasta denunciatis domino de iudicis mandato, vt videat an velit debitum soluere, & rem pro pretio retinere, de quo vide Ordin. Regiam Lusitan. d. lib. 4. tit. 13. §. 7. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 1. tit. 11. lib. 5.
- recop.* vbi Matienf. *gloss.* 9. Mench. *frequent.* c. 61. Anton. Gabr. lib. 3. *commun. cit. de empr. concl.* 1. num. 107. Gam. *Lusit. decif.* 198. Pinel. d. l. 2. part. 2. cap. 2. num. 18. Morla d. tit. 9. g. 23. Ceual. g. 536. Molin. *disp.* 349. num. 13. Horten. Caualc. de *brachio Regio*, part. 6. num. 255. vers. *præterea*, Mastrillo *Sicilia decif.* 33. num. 9. Don Christoph. de Pace in *scholis ad leges styli l. 20. num. 2.* Salas d. *tract.* de *empr. dub.* 27. num. 6. Rebello d. part. 2. lib. 9. g. 3. sect. 2. num. 8. vbi sublimitat data enormissima læsione, siue executio fieret ad debitum priuatum, siue publicum soluendum.
- Limita octauò in lucratiuis contractibus, Molin. 28 de *primog. lib. 2. cap. 3. num. 30.* Gasp. Roderic. d. g. 11. num. 30.
- Limita nonò perempta re, quia tunc læso vltra 29 dimidiam partem actionem non dari tenent Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 36. Mozz. d. tit. quibus casibus annullatur emptio num. 16. Gutier. *practic. lib. 2. g. 137.* Molin. d. *tract.* 2. *disp.* 349. vers. quando casu fortuito, Rebello d. lib. 9. g. 3. sect. 2. num. 10.
- Limita decimò in reciprocis contractibus, seu re- 30 spectiuis, nec in his, qui non sunt ordinati commercij causa, neque fiunt ad mutuum commutationem, vide Matienso d. l. 1. *gloss.* 8. num. 3. Gasp. Roderic. d. g. 11. num. 31.
- Limita vndecimò in redditione rationum, vbi cal- 31 culus vctatur, aut vbi aliàs de simplicis calculi ratione agitur, tunc enim vt calculus repetatur, non requiritur læsio in dimidia, & multo minus vltra dimidiam, sed sufficit læsio non minima, aut non contemnenda, nisi super læsione iudicatum, aut transactum sit, Pinel. d. l. 2. p. 2. cap. 1. num. 2. Gasp. Roderic. d. g. 11. num. 32.
- Quia verò in arbitrio,] Notatur ad hoc quòd in arbi- 32 trio emptoris est si velit supplere iustum pretium, aut venditionem rescindere, vt per Iaf. in l. 2. num. 143. C. de iure *emphyt.* Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. *vend. part. 3. cap. 3.* Gabr. lib. 3. *commun. tit. de empr. concl.* 1. num. 2. & 3. Fachin. lib. 2. *controuers.* cap. 20. vers. *tertia controuersa est*, Valasc. de iure *emphyt.* g. 28. num. 2. Morl. in *emporio iuris*, part. 1. tit. 9. g. 22. Si tamen deceptio procedit à dolo emptoris, tunc emptor non habet electionem, sed præcisè tenetur rem tantum restituere, *gloss. vlt. in l. pen. C. si vendito pignore agatur*, Paul. & Cagnol. in d. l. 2. C. de rescind. *vend.* num. 211. Mant. in *lib. commun. locorum cap. 6. col. vlt.* An autem ab emptore malente potius rem restituere, quàm iustum pretium supplere, restitutio sit facienda cum fructibus, vide Couar. lib. 2. var. cap. 3. num. 9. Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 4. num. 2. Cost. in §. & quid si tantum, part. 2. num. 72. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 24. Morl. d. tit. 9. g. 21. à num. 2. cum segg. Mozz. d. tit. quibus casibus emptio annullatur, num. 26. Gutier. *practic. lib. 2. g. 134.* Molin. d. *tract.* 2. *disp.* 349. vers. *utrum autem quando*, Rebello d. part. 2. lib. 7. g. 4. num. 9. & lib. 9. g. 16. sect. 2. Cardof. in *praxi iudicum*, verbo *fructus*, num. 10. Illud non abs re aduertere oportet emptorem eligentem supplere pretium dici habere rem ex causa antiqua, & possidere ex causa emptionis primæ, vt per D. Martam in *volis nouiss. decif. voto* 128. Vnde si emptor domus eam aliis obligauit, & postea conueniatur à venditore hoc remedio læsionis, & ipse emptor elegerit restituere domum, dicta domus non transit cum onere debitorum à se factorum, vt resolut idem Marta voto 132. Au autem ex hac venditione, quæ rescinditur remedio d. l. 2. debeat gabella, vide ibi Pinel. p. 2. c. 3. n. 25. vers. *diuersum autem*, Lazarte de *decima vendit. cap. 14. n. 13.* Girond. de *gabellis* p. 6. §. *unic. n. 22.* Parlad. lib. 1. *rerum quid.* cap. 3. §. 5. num. 5. Molin. d. *tract.* 2. *disp.* 349. vers. *dubium est*, Gutier. de *gabellis*, g. 12.

- 33 An, & quando remedio huius text. & d. l. 2. possit renunciari, vide Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 13. §. 9. vbi parens meus, Pinel. in d. l. 2. part. 1. cap. 2. num. 9. Gabr. lib. 3. commun. tit. de empt. conclus. 1. à num. 52. Couar. lib. 2. var. cap. 4. à princ. Mozz. d. tit. quibus modis annullatur emptio, num. 20. Sarm. lib. 1. select. cap. 11. à num. 4. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 26. à n. 2. & pract. lib. 2. q. 140. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo laesio num. 2. Menoch. conf. 1. num. 350. Mench. vsu. freq. cap. 61. num. 10. Mascard. conclus. 1264. num. 350. Ceuall. commun. q. 511. Molin. d. tract. 2. disp. 349. vers. in Lusitania. Et quid si geminatus laesi consensus accedat, vide Pinel. in d. l. 2. part. 3. cap. 1. n. 36. Menoch. d. conf. 1. num. 356. & conf. 343. num. 16. Vincent. de Franch. decis. 243. Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 20. Aldouin. decis. 69. num. 27. & an per clausulam omni legum auxilio, &c. vide Tiraquell. in l. si unquam, in pref. n. 27. Martam de claus. p. 1. decis. 130. num. 23.
- 34 Iusti prerij.] Quod non attenditur secundum illud, quo res empti fuit, sed quo communiter res aestimatur, l. pretia. ff. ad legem Falcid. Thom. Boninfig. in tract. de iustis negot. tit. de vendit. ad tempus, cap. 6. Gasp. Roderic. de annuis reddit. lib. 1. q. 8. num. 6. Ceuall. communium contra commun. q. 664. num. 2. Valasc. conf. 43. num. 6. Nec etiam attenditur quod daret quilibet emptor, vel quod nascitur ex affectione, vel interesse particulari, prout resoluunt Doctores in d. l. pretia rerum, Pinel. d. l. 2. part. 3. cap. fin. num. 17. & 18. Mexi. in tract. de iustis negot. conclus. 5. num. 100. Perez l. 2. post princ. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 430. Valasc. conf. 43. num. 1. & de partit. cap. 10. num. 2. Gasp. Roderic. d. lib. 1. q. 8. num. 6. Illud notare oportet quod pretium conuentum inter partes praesumitur iustum, & ideo contrarium asserenti incumbit onus probandi iniustitiam, Bald. in l. per diuersas in 4. q. 8. in fin. C. mandati, Cæsar de Grassis decis. 10. in fin. de testam. Roland. conf. 92. num. 17. lib. 2. & conf. 64. ex num. 18. lib. 4. Surd. decis. 248. num. 7. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 20. n. 21. Gregor. decis. 193. n. 22. & decis. 321. n. 10. & 524. num. 5. & fuit dictum in Romana census vitalitij 4. Februario 1628. coram Card. Virili, & hoc habet locum etiam contra Ecclesiam, Crauet. consil. 894. num. 22. Mantic. d. tit. 20. num. 22. & quod in dubio pretium semper praesumatur iustum, Afflic. decis. 270. Rot. apud Zach. de oblig. Camer. decis. 147. num. 8. Mantic. decis. 109. num. 6.
- 35 Aduerte quod remedium laesionis intra dimidiam attentio iure communi tollitur spatio triginta annorum, quod apud nostros Lusitanos restrictum est ad quinquendos annos, apud Gallos ad decem, apud Castellanos ad quatuor, & apud Valentianos ad tres, vide Couar. lib. 3. var. cap. 3. num. 13. Anton. Gom. tom. 2. cap. 2. num. 22. Pinel. d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 12. vbi Padil. num. 47. Molin. de primog. lib. 4. cap. 9. num. 37. Matienso d. l. 1. gloss. 10. num. 7. Azueved. l. 4. num. 135. tit. 21. lib. 4. recop. Menoch. conf. 197. num. 86. Salas d. tract. de emp. dub. 27. num. 13. Ceuall. q. 536. num. 15. Horten. Caualean. de brachio Regia, part. 6. num. 255. vers. septimo, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo infra, num. 10. Rebello d. part. 2. lib. 9. q. 3. sect. 2. num. 14. Quid si per viam exceptionis venditor agat, an perpetuo duret, vide Gutier. pract. lib. 2. q. 143.
- 36 Nihilominus tamen si deceptus enormissimè laesus sit, quantumcumque transactum sit tempus triginta annorum, agere poterit, vide Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 21. num. 28. Gamam decis. 66. & decis. 266. Bernard. Græuz. ad practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 147. num. 10. Cabed. part. 1. decis. 70. num. 3. Rebello d. sect. 2. num. 8. vers. si tamen, Stephan. Grarian. discept. forens. cap. 148. num. 20. & cap. 52. num. 25. limitat in hærede

emptoris possidente per tempus longissimum, quia prescriptione se tuebatur. Quæ autem dicatur laesio enormissima iudicis arbitrio relinquatur, vt per Dec. conf. 39. num. 7. Paris. conf. 12. num. 8. & conf. 89. n. 93. vol. 1. Roland. conf. 7. num. 54. & seq. vol. 3. Pinel. in d. l. 2. part. 3. cap. 1. à num. 7. vbi Padil. num. 43. Gam. decis. 198. num. 3. & decis. 291. num. 6. Molin. de primog. lib. 2. cap. 3. à num. 18. Cabed. part. 1. decis. 70. Card. verbo emptio, num. 59. Castill. quotid. lib. 3. cap. 2. à num. 13. Rebello. d. lib. 9. q. 3. sect. 2. num. 8. vers. & rem, Gutier. conf. 16. à num. 22. Burfat. conf. 127. num. 18. & conf. 75. sub num. 5. & conf. 99. num. 12. Mascard. de probat. conclus. 1058. num. 10. Giurb. Sicilia decis. 110. num. 3.

Tunc valentem.] Tempore scilicet contractus, vt per Perez ad l. 2. in princ. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag. 429. Rebello d. quest. 3. num. 12. Valasc. conf. 43. num. 28. Pinel. d. l. 2. part. 3. cap. 4. num. 15. Quid si postea ibi inueniatur thesaurus, vide D. Barbof. in l. diuortio, §. si fundum, n. 31. cum seqq. ff. soluto matrim. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 16. num. 37. vbi resoluti venditionem non posse rescindi, neque pretium debere augeri, Gabr. tom. 3. commun. opinion. tit. de empt. concl. 1. num. 131. Rebello. d. lib. 9. quest. 5.

Illud aduerte oportet quod quando agitur de rescissione contractus ex capite laesionis, valor fructuum probari debet de tempore contractus, Aldobrand. conf. 60. num. 24. Paris. conf. 128. num. 35. lib. 1. Rot. decis. 18. num. 4. part. 2. diuers. & in Tiburtina laesionis 1. Martij 1665. coram bonæ mem. Dunozetto sen. Nec ex probatione valoris de vno tempore infertur ad aliud, Seraph. decis. 1073. num. 9. Greg. X V. decis. 570. num. 6. optime tamen Rot. distinguit duos casus in vna Tiburtina castri arfularum coram Penia, quæ est decis. 825. part. 4. diuers. Primus est, quando agitur de probando valori rerum mobilium, & tunc debet præcisè probari de tempore venditionis ad effectum rescissionis, vt docuit Barr. in l. vnic. num. 31. C. de eo, quod interest, & ibi Rebuff. num. 503. no. 1 est tamen necessarium quod testes referant se in indiuiduo ad diem contractus, vt per Rot. d. decis. 825. n. 2. ad fin. Secundus casus est, quando agitur de probando valore rerum immobilium, & tunc non est præcisè inspicendum illud tempus, quo celebratus fuit contractus, sed etiam tempus anterius & posterius per aliquot annos, Barr. in l. pretia rerum num. 3. & Alex. num. 10. ff. ad leg. Falcid. bene Rot. decis. 65. num. 13. cum seqq. part. 2. diuers. & d. decis. 825. num. 3. part. 4. diuers. & in Romana rescissionis contractum 30. Octobris 1602. coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio sen. impressa per Marches. de commission. part. 3. pag. 20. num. 1. & in Anconitana terrarum 28. Maij 1608. coram Card. Pamphilio iun. impressa per Farin. decis. 252. num. 2. post volum. 2. consil. Non est tamen inspicendum valor vnus anni tantum, sed per quinque annos ante, & per quinque post Achil. decis. 24. de probat. Put. decis. 374. num. 3. lib. 3. in correct. Sarnen. in reg. de valore q. vlt. Seraphin. decis. 1340. num. 2. & fuit dictum in Cremonen. Prioratus 28. Iunij 1627. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Bouonien. Legati de Marescotis 30. Aprilis 1629. coram R. P. D. Dunozetto iun. Verum R. J. etiam tener sufficere probationem per aliquot annos ante, & post, etiam si non fit quinquennium, cum id potius remittatur arbitrio iudicis, vt per Rot. decis. 825. num. 4. part. 4. diuers. & in Romana nullitatis permutationis 24. Martij 1628. coram R. P. D. Vbaldo iun. in qua fuit dictum quod quando agitur de probatione valoris fructuum, & reddituum beneficij ad effectum videndi an possit eis illis Rector sustentari, non est necessarium decennium, sed sufficit probatio de tempore datæ gratiæ, & per duos annos ante,

ante, & annum pōst, quando tamen materia est obiectiua, vt quando agitur de priuando aliquem beneficio, requiritur probatio decennialis, Seraphin. *decif.* 485. *num.* 1. Rot. *decif.* 189. *num.* 1. & 4. *part.* 1. *diuers.* & in d. Romana nullitatis permutatis, refert Ferentil. in *annot. ad decif.* 538. *Baratti lit.* A.

39 In gloss. Deceptione, vlt. Notatur ad hoc quòd ex enormi læsione præsumitur dolus, vide tamen Menoch. de *presumpt.* lib. 5. *quæst.* 3. *num.* 69. Vincent. de *Franchis decif.* 247. *Mafcard. de probat. concl.* 531. n. 27. cum *seqq.* Menoch. *conf.* 371. *num.* 25. & *conf.* 1. *num.* 359. D. Barbof. in l. 1. ff. *solutio matrimonii.* *part.* 1. *num.* 51. & 53. Valasc. *conf.* 130. *num.* 22. Farin. de *delictis.* *part.* 3. q. 89. *num.* 140. Gutier. in *auth. Sacramenta puerum.* *num.* 92. *vers.* idem enim est, Sfort. de in *integr. restitut.* *quæst.* 4. *art.* 12. *num.* 10. Camill. *Borrell. conf.* 4. *num.* 6. Carol. de *Grassis in tract. de except.* *except.* 22. *num.* 27. Aldouin. *conf.* 1. *num.* 98.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatam rem uxori propter nuptias si vir habens alia bona, vnde vxor possit sibi consulere, eadem consentiente uxore vendiderit, non poterit illa inquietare super ea emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, maximè si pretium fuit conuersum in communem vsum viri & vxoris.
- 2 Solemnitatem in alienatione facta per maritum in re dotali facit præsumere spatium 30. annorum.
- 3 Longissimo temporis cursu omnia solemniter interuenire præsumuntur.
- 4 Actus quando pro sui solemnitate scripturam requirit, tunc cursu temporis solemnitas intrinseca non præsumitur.
- 5 Solemnia requisita non præsumuntur interuenisse ex temporis diuturnitate, quando ex inspectione instrumenti appareat eam non interuenisse, aliàs scilicet.
- 6 Solemnitas extrinseca non præsumitur quando est talis, cui partes renuntiare non possunt.
- 7 Ratificatio solo temporis cursu præsumitur.
- 8 Arrha an possunt alienari, ostenditur.

C A P. Peruenit. I V.

Cælest. III.

- 1 SI vir res donatas vxori propter nuptias ea consentiente vendiderit, quamvis tempore venditionis vir haberet alia bona vnde vxor possit sibi consulere, non poterit illa amplius molestare emptorem, qui spatio triginta annorum rem possederit, etiam soluto matrimonio, maximè si pretium fuit conuersum in communem vsum viri & vxoris. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collect.* Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali.* *libri tertij iuris Pontifici.* pag. 177. Alagona in *compend. iur. Canonici.* pag. 431. remissiuè Casal. in *annot.* & Ximen. in *concord.* *part.* 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 11. *cap.* 2.
- 2 Quod per triginta annos, &c.] Notatur ad hoc quòd spatium triginta annorum, & non minus in alienatione facta per maritum in re dotali facit præsumere solemnitatem, vt per *Mafcard. de probat. concl.* 1371. *num.* 92. & ex lapsu triginta annorum cum obseruantia alienatio rerum Ecclesiæ præsumitur ne dum solemnitas, sed etiam vtilis, secundum *Mantic. decif.* 101. Seraphin. *decif.* 1125. *num.* 3. & *decif.* 1307. *num.* 7. Gregor. *decif.* 343. *num.* 1. vbi adden. *num.* 4. & *seq.*

Rot. *decif.* 684. *num.* 1. *part.* 2. *recent.* & *decif.* 221. n. 5. *part.* 4. *diuers.* & fuit dictum in *Tusculana bonorum* 18. *Martij* 1611. coram Card. Sacrato, Rota enim passim seruat ex cursu triginta annorum præsumi solemnitates extrinsecas concurrente simul obseruantia, vt in *Squillaten. seu nullius iurisdictionis* 4. *Maij* 1616. coram bonæ mem. Andrea, & in *Salmonen. beneficij* 1. *Martij* 1621. coram bonæ mem. Dunozerro, & *decif.* 301. *num.* 3. & *decif.* 364. *num.* 6. inter impressas Reuerendill. D. mei Coccini, & non sufficere ad hunc effectum obseruantiam præsumptam, sed requiri veram, censuit Rot. *d. decif.* 301. *num.* 4. Seraphin. *d. decif.* 1042. in *fine.* Et quòd lapsus 30. annorum solus non sufficiat ad præsumendas solemnitates contractus nisi accedat obseruantia, tenet ead. Rot. *decif.* 694. *num.* 5. p. 1. *recent.* & in *Toletana dismembrationis* 9. *Iunij* 1623. coram R. P. D. meo Pitouano, & in *Lunen. Savzanen. iuris patronatus* 9. *Februarij* 1626. coram eodem, & in *Ruennaten. emphyteusis* 22. *Maij* 1628. coram R. D. meo Coccino Decano, nam ex longissimo temporis 3 cursu omnia solemniter interuenisse præsumuntur, Mich. *Grass. tom.* 1. *commun. opinio.* *lib.* 4. *tit.* 9. n. 348. pag. 511. *Surd. decif.* 231. *num.* 19. *Flores var. lib.* 3. q. 23. *num.* 40. & 89. *Auend. d. l.* 42. *Tauri.* §. *gloss.* 2. *num.* 7. *Menchaq. Illust. cap.* 63. *num.* 1. *Stephan. Quarant. in summa bullarj.* verbo alienatio, *num.* 46. pag. 34. *Aloys. Ricc. in praxi decif.* 249. *num.* 7. Quando verò actus 4 pro sui solemnitate scripturam requirit, tunc cursu temporis solemnitas intrinseca non præsumitur, de quo vide Menoch. *lib.* 3. de *presumpt.* *quæst.* 108. n. 1. & q. 132. n. 87. *Honded. conf.* 80. n. 25. *lib.* 2. *Surd. conf.* 28. *num.* 110. *Nauar. conf.* 3. de *consuetud.* n. 7. *Burgos conf.* 44. *num.* 2. *Mench. illustr. cap.* 61. *num.* 14. *Rot. in Romana fideicommissi* 15. *Novemb.* 1624. coram Remboldo, quicquid dicant *Mafcard. de probat. concl.* 2. n. 9. & *concl.* 154. *Valdef. ad Xuar. p.* 2. pag. 43. *Roland. conf.* 99. ex *num.* 33. *vol.* 2. D. *Barbofa in l.* 2. ff. *solutio matrimonii.* §. *fin.* *num.* 30. & 31. Vnde solemnitas requisita non præsumuntur interuenisse ex temporis diuturnitate, quando ex inspectione instrumenti appareat ea non interuenisse, aliàs scilicet, vt per *Bellacomb. tom.* 2. *commun. opinio.* *lib.* 7. *tit.* 14. *num.* 229. pag. 274. *Honded. d. conf.* 80. *lib.* 2. *Menoch. d. presumpt.* 132. *num.* 79. *Garc. de benefic.* p. 12. *cap.* 2. *num.* 188. *Mafcard. concl.* 1140. à *num.* 25. & *concl.* 1316. à *num.* 33. *Caualer. decif.* 613. *num.* 2. *Auend. ad l.* 41. *Tauri gloss.* 3. *num.* 5. *Anton. Gabr. lib.* 1. de *pres. concl.* 1. *num.* 57. *Peregr. de iure fisci lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 25. *Valasc. conf.* 162. *num.* 20. *Chaid. Pereira de empt. c.* 55. *num.* 40. *Rot. decif.* 84. *num.* 2. *part.* 2. *diuers.* *Stephan. Gratian. discept. forens. cap.* 268. *num.* 4. quia hæc præsumptio intrat tantum quando scriptura deficit, dummodo vna cum lapsu 30. annorum concurrat obseruantia, vt aduertit Rot. in *Elicen. mineriarum* 27. *Novembris* 1585. coram bonæ mem. Orano, & in *Clusina bonorum* 4. *Decembris* 1598. coram Corduba, & in *Romana fideicommissi* 15. *Novembris* 1624. coram bonæ mem. Remboldo in *vers.* minus facit.

Solemnitas verò extrinseca non præsumitur, quando est talis, cui partes renuntiare non possunt, vt per *Surd. de alimentis tit.* 8. *privil.* 56. *num.* 112. *Ratificatio solo temporis cursu præsumitur, ex Menoch. conf.* 371. à *num.* 22. non tamen si ignorabatur alienatio, iuxta tradita per eundem *Menoch. consil.* 120. *num.* 37.

Aduerte quòd arrhæ non possunt alienari etiam 8 de consensu vxorum nisi maritus habeat bona sufficientia tempore, quo dos est restituenda, nam aliàs non obstante geminato consensu poterit mulier res alienatas vindicare, ac si non fuissent alienatæ, vt per *Xuar. tit. de las arrhas à num.* 44. D. *Barbof. in l.* 1. ff. *solutio*

luto matrimon. part. 5. num. 50. vbi num. 51. dicit quod huic resolutioni non obstat textus in *præf. 6*, quia mulier non allegavit hanc causam, & ideo non consideratur.

- 9 In gloss. *Fatigari*, vlt. Ad illius ornatum, vide Mench. *illustr. cap. 64. num. 10.* Mascard. *concl. 417. & concl. 1372. num. 5.*
 10 In ead. gloss. ibi, *ratione tanti temporis*. Notatur ad hoc quod beneplacitum Papæ, si aliter non probatur, præsumitur obtentum stante obseruantia contractus concordia, vel cuiusvis alterius actus per spatium triginta annorum, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 12. in princip. num. 76.*

S V M M A R I V M.

- 1 Pactum de recuperanda re post certum tempus si in venditione apponitur modico constituto pretio, præsumitur pignus, & non venditio.
- 2 Pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum vsurarium.
- 3 Pactum de recuperanda re vendita, etiam cum clausula, quandocunque, præscribitur spatio 30. annorum.
- 4 Vsuræ præsumptio oritur si appositum sit pactum ne liceat infra certum tempus redimere.
- 5 Pactum de retro vendendo facit rem esse minoris pretij, quam fuisset si libera venderetur.
- 6 Præsumptio iuris dicitur patens probatio.
- 7 Emens cum pacto de retro fructus suos facit, & dominus sit.
- 8 Rusticus, & mulier faciliè excusantur, ne senui exercuisse dicantur.

C A P. Ad nostram. V.

Junoc. III.

- 1 Vendens rem cum pacto quod post certum tempus possit recuperari modico pretio, præsumitur venditio vsuraria, & cogitur restituere rem hæredibus iuxta pœnam Concilij Lateranens. contra vsurarios latam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Cened. collect. 28. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 178. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 431. & vol. 4. repet. in iure Canon. super lib. 3. Decret. Anton. Burgos, remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 14. de emptore cap. 1.*
 2 Patet ex eo quod creditor, &c.] Notatur hic text. ad hoc quod pactum de retro cum modicitate pretij inducit contractum vsurarium, quasi celebraretur contractus pignoris, & res empta retineatur pro pignore, donec pecunia mutata, id est, pretium, soluat, de quo tamen vide Couar. *lib. 3. var. cap. 8. num. 3. Bonacof. commun. crimin. part. 1. verbo Vsurarius fol. 185. & part. 2. verbo Contractus fol. 18. Tiraquell. de retract. tit. 2. in præf. u. num. 5. cum seq. Kirchou. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 5. de obligat. & actionibus num. 36. pag. 468. Mich. Grass. tom. 2. lib. 8. tit. 28. de euiction. num. 14. pag. 398. Cort. in memorab. verbo pactum pag. 637. Alex. conf. 50. ex num. 1. vol. 6. Natt. conf. 198. Burlat. conf. 144. ex n. 10. & conf. 153. ex num. 33. & conf. 175. Roland. conf. 40. ex n. 13. & conf. 96. vol. 2. & conf. 5. vol. 4. Crauet. conf. 156. Ioseph. Ludou. commun. opinion. tit. de simulat. contractuum concl. 1. vers. prima coniectura, cum seqq. Ambros. de Vigna in rep. cap. salubriter, de usur. ex num. 111.*

Anton. Scac. de iure non scripto lib. 4. cap. 57. Vincent. Caroc. de locato p. 2. tit. de usuria num. 6. Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 122. ex num. 7. & num. 30. & conf. 43. num. 20. & de arbit. cap. 13. Felician. de censib. lib. 1. cap. 6. a num. 12. & cap. 7. num. 7. Mozz. de contract. tract. de empr. tit. ex quibus causis annulletur emptio num. 31. addit. ad Farin. part. 4. decif. 118. litt. C. Fachin. lib. 2. controuers. cap. 12. Mascard. de probat. concl. 447. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 375. vers. hoc loco, Ceual. 7. 234. latè Gasp. Roderic. de annuis redditibus lib. 2. quest. 3. num. 8. cum seqq. Cardin. Mantie. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 20. a num. 5. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 258. num. 1. Farin. de falsitate & simulat. q. 163. a num. 40. Cardof. in praxi iudicam verbo emptio n. 56. & verbo usura, num. 10. Chald. Pereira in l. si curatorem verbo sua facilitate num. 58. cum seq. & de resolut. emptyt. cap. 13. num. 26. Valasc. conf. 70. num. 3. & 9. plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 28. num. 1. Ex decidentibus Afflic. Neapolit. decif. 65. Cassad. decif. 1. de usuria, Grammat. decif. 76. Boët. Burgund. decif. 102. Cornaz. Lucens. decif. 41. Franc. Marc. Delphin. decif. 484. part. 1. D. Marta Pisana decif. 54. a n. 1. Gam. Lusit. decif. 138. num. 1. Caualean. part. 2. decif. 1. ex num. 7. & decif. 32. num. 66.

Quod quandocunque, &c.] Hoc pactum de recuperanda re vendita etiam cum clausula quandocunque, præscribitur spatio 30. annorum, ad quod plures citat Doctores Cened. d. collect. 28. n. 2. quibus addit Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 2. tit. 3. de pactis num. 18. in princ. & lib. 4. tit. 37. num. 25. pag. 645. Soar. tom. 2. lib. 7. tit. 5. num. 1. pag. 235. vbi Fichard. num. 17. pag. 236. Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 2. num. 5. D. Marta d. cap. 34. num. 11. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 70. Molin. disp. 374. vers. quando, Card. Mantie. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. n. 26. Bernard. Græuæ. ad practicam Camera Imper. lib. 1. concl. 18. consid. 1. vbi num. 11. intelligit licet interueniret iuramentum.

A septennio vsque ad nouennium.] Notatur ad hoc quod præsumptio vsuræ oritur si appositum sit pactum ne liceat intra certum tempus redimere, si alia coniectura concurrat, veluti quod modico etiam pretio facta sit venditio, vel quod emptor sit solitus fœnerari, refert plures Doctores Cened. d. collect. 28. n. 3. vide Perez l. 1. tit. 2. lib. 8. Ordin. pag. 41. Azeued. l. 4. n. 35. & seq. tit. 6. lib. 8. recap. Gemin. de usuris commento 1. §. 1. num. 40. Felician. de censibus lib. 1. cap. 7. num. 7. Card. Mantie. d. tit. 20. num. 33. Gasp. Roderic. de annuis redditibus lib. 2. q. 1. num. 14. multis citat Castill. lib. 2. quotid. cap. 25. num. 9. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 3. q. 30.

Domos eius restitueret.] Notatur ad hoc quod propter pactum de reuendendo adiectum venditori res non est tanti æstimata, immò talis conditio, & pactum facit eam esse minoris pretij, quam fuisset si libera venderetur. Vide citatos ad Cened. d. collect. 28. num. 4. Pinel. d. l. 2. de resind. vend. part. 3. cap. fin. n. 19. Menoch. conf. 358. n. 26. Gemin. de usuris commento 2. §. 5. num. 129. Cardin. Mantie. d. tit. 20. num. 41. Molin. disp. 375. vers. rem venditam. Mascard. concl. 960. n. 13. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. cap. 12. q. 3. Gam. decif. 168. num. 2. & decif. 168. num. 8. Valasc. de iure emptyt. q. 10. num. 6. ad finem, & conf. 60. num. 10. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 83. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 25. num. 293. Et iuxta stylum Rotæ æstimatur vt ascendat ad sextam partem pretij rei venditæ, ex eadem Rot. decif. 446. in fin. p. 1. recent. & in Romana domus 16. Junij 1614. coram bonæ mem. Buratto inter eius impressas decif. 62. num. 8. vbi Ferentil. in annot. litt. B. licet aliàs dixerit quod

quod si illud pactum fuisset perpetuum, faceret æstimationem minui paulò minus quam in tertia parte, vt in *decis. 746. num. 5. part. 4. diuers.* & quod æstimeretur in tertia parte aded vt res valoris centum vendita cum tali pacto valeat solum septuaginta, tenet Tiraquell. *de retract. conuent. in praxi. num. 20. vers. quartum*, Roland. *conf. 96. num. 36. cum seqq. lib. 2.* Ioseph. Ludou. *Peruf. decis. 97. num. 4.* Cardin. Mantic. *d. tit. 20. num. 49.*

6 In gloss. *Patet. ibi. præsumitur.* Notatur ad hoc quod præsumptio iuris dicitur patens probatio, *l. licet. ff. de legatis 1. l. 1. ibi. liquido, C. de testam. milit. Tiraquell. in l. si unquam, verbo donatione num. 158. Afflict. decis. 13. num. 23. & 24. & decis. 44. num. 14. cum seqq. Menoch. *remed. 15. recuper. num. 400. & de præsumpt. lib. 1. q. 3.* Couar. *lib. 2. var. cap. 6. num. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 43.* Aluarad. *de coniecturata mente defuncti, lib. 1. cap. 4. à num. 8.**

7 In ead. gloss. *ibi. & haberet emptor fructus.* Notatur ad hoc quod emens cum pacto de retro fructus suos facit, & verus dominus rei fit, vt per Ioseph. Ludou. *decis. 79. Theaur. decis. 56. Iaffred. Balb. decis. 29. Ordin. Regiam Lusit. lib. 4. tit. 4. in princ.* Etiam si adfit suspicio, nisi huiusmodi contractus iudicaretur in totum fœneratiuus, quia tunc locus erit imputationi fructuum in fortem, vt per Surd. *decis. 34. in fine, Stephan. Grat. discept. forens. cap. 26. num. 21. cum seqq.*

8 In ead. gloss. *ibi. & ita potius considerandum est, quod agitur inter contrahentes.* Rusticus, & mulier facile excusantur ne scenus exercuisse dicantur, & arbitrio iudicis relinquuntur an rusticus, & mulier sic ignari, & simplices sint, vt nil mali de eis suspicari possit, vide Menoch. *de præsumpt. lib. 3. q. 122. num. 40. & de arbit. casu 194. num. 47. & conf. 353. num. 17.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 25. num. 13. & 14.* Rusticus in dubio præsumitur sagax, & non simplex, vt per Surd. *decis. 237. num. 11. vbi num. 12. resoluit quod rustico sagaci non subuenitur, quod etiam tenet Fatim. in praxi crimin. part. 3. q. 98. num. 28. & 56.*

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij agere potest vt res sibi reddendi pretium acceptum restituatur, vel iustum pretium supplicetur, & in hoc electio est emptoris.
- 3 Fructuum restitutio non fit, quando rescinditur contractus ex læsione vltra dimidiam, secus si læsio sit enormissima.
- 4 Minor læsus vltra dimidiam an sit restituendus, ostenditur.

C A P. Cum causa. VI.

1 **V**enditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij agere potest, vel vt restituito pretio sibi res reddatur, vel vt iustum pretium supplicetur, & in hoc electio est emptoris. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontificij, pag. 178.* Alagona *in eompensio iuris Canon. pag. 431. & volum. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal. Anton. Burgos, remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 14. cap. 3.*

2 De materia huius text. latè dixi ad *cap. cum dilecti 3. supra à hoc tit.*

3 *Possessiones restituerent.* Non autem fructus ex eis perceptos, fructuum enim restitutio non fit quando

rescinditur contractus ex læsione vltra dimidiam, secus tamen si læsio sit enormissima, quia tunc condemnatus tenetur ad restitutionem fructuum, vt per Pinel. *ad l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 4. à n. 1.* Couar. *lib. 2. var. cap. 3. num. 9.* Goin. *l. 70. Taurin. 29. & tom. 2. var. cap. 2. num. 24.* Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. tit. quibus casibus annulletur en pio.* Mench. *frequent. cap. 7.* Vincent. *de Franch. Neap. decis. 119. 495. & 242.* Magon. *Florentin. decis. 23. in fine, Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. part. 5. §. 16. num. 12.* Gutier. *præf. lib. 2. q. 134.* Morl. *in emporio iuris part. 1. tit. 9. quæst. 21.* Molin. *disp. 349. vers. vtrum autem quando.* Aloyf. Ricc. *in collect. decis. part. 4. collect. 881.* Ceuall. *q. 536. n. 17. cum seqq. & q. 762. à num. 1.* Chald. *Pereira in l. si curatorem, verbo implorare, num. 13. & de potest. elig. cap. 4. num. 10.* Cardoso *in praxi iudicum, verbo fructus n. 10.* Rebell. *de obligat. iustit. part. 2. lib. 7. q. 4. num. 9. & lib. 9. q. 16. sect. 2.*

In gloss. *vt. ibi. secus in minore, &c.* Notatur ad hoc quod etiam si contractus minoris sit iuratus iuramentum adductum operatur solum, quod minor non possit in integrum restitui, quia per iuramentum habetur pro maiori, ex appositione tamen iurifurandi non tolluntur ei alia iuris remedia, putà allegatio læsionis vltra dimidiam, nisi expresse renuntiauerit tali læsioni. Vide Gam. *decis. 212. & 291.* Chald. *Pereira in l. si curatorem, verbo implorare num. 12.* Vincent. *de Franchis Neapol. decis. 248.* Valasc. *consult. 130. n. 27.* Garc. *de nobilit. gloss. 6. §. 1. num. 5.* vbi resoluit quod minor læsus vltra dimidiam omnio remedio læsionis, quod est ordinarium, potest ad beneficium restitutoris confugere, quia pinguius, & vtilius, & commodius.

S V M M A R I V M.

- 1 Venditor in quibus casibus re euicta non teneatur de euictione, ostenditur.
- 2 Emptor cum vi depellitur à re empti, venditor non tenetur de euictione.
- 3 Euictio cessat cum quis scienter rem emit alienam.
- 4 Euictio cessat cum quis emit ius, quod venditor habet in re.
- 5 Euictio non competit aduersus donantem.
- 6 Euictio quando cadat in emphyteus, ostenditur.
- 7 Emptor vt contra venditorem agere possit de euictione, tenetur liitem motam venditori nunciare ante apertas attestaciones.
- 8 Emptor, qui non denunciavit liitem motam venditori, non potest agere de euictione, etiam si probe sententiam contra se latam iuste, & secundum ius fuisse prolatam.
- 9 Euictio datur in beneficiabilibus.
- 10 Filius, à quo euincitur legitima etiam assignata per patrem, potest agere de euictione contra fratres, vel cohæredes.
- 11 Feudo euicto tenetur dominus de euictione, nisi vasallus, seu feudatarius sciuisse rem de qua inuestebatur, esse alienam.
- 12 Minor, & fiscus non tenentur denunciare, sed sequuta euictione possunt agere contra suum auctorem.
- 13 Denunciatio non est necessaria stante iuramento de defendenda liite, & causa, si venditor sciat liitem esse motam.
- 14 Euictio cessat vbi per contumaciam emptor condemnatur.
- 15 Venditor tenetur emptorem defendere coram iudice, quo emptor conuentus est, & quid si sit clericus, remissiuè num. 16.

- 17 *Iudicis imprudentia venditori nocere non debet.*
 18 *Venditor ubi laicitat, & impedit ne fiat denunciatio, tenetur de euictione absque alia denunciazione.*
 19 *Eucta re per sententiam arbitri an, & quando emptor contra venditorem de euictione agere possit, ostenditur.*
 20 *Emptor potest recuperare à venditore sumptus, quos fecit in lite, & etiam damna, & interesse, casu quo res non fuit euicta.*

CAP. Si venditori. VII. & vlt.

Gregor. IX.

1 **V**enditor non tenetur emptori de euictione, primò si emptor mota lite contra ipsum eam denunciavit venditori vt rem defenderet: secundò si tempore sententiæ se conrumaciter absentauerit: tertio si per iniuriam iudicis sententia fuerit lata contra ipsum. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Cened. collect. 141. Viuiana in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 179. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 432. & vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal. Anton. Burgos, remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Capel. Tholof. decis. 408. Capyc. decis. 106. à princip. Capra reg. 87. ex num. 227. Duen. reg. 242. Alexand. conf. 138. à num. 2. vol. 7. Couar. lib. 3. var. cap. 17. à princ. Perez l. 2. vers. dubitatur eo casu, tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194.

Ultra tres casus relatos in hoc text. in quibus venditor non tenetur de euictione, alij sunt in quibus illa cessat, veluti cum emptor vi depellitur à re empta, Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 45. §. 4. vbi parens meus, Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 2. num. 43. Chald. Pereira de empt. cap. 31. num. 106. vbi num. 101. limitat quando violentia fuit commissa in odio vendentis.

3 Cessat etiam euictio cum quis scienter rem emit alienam, Ordin. Reg. Lusitan. d. tit. 45. §. 5. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 42. Vezin. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 38. num. 64. Couar. lib. 3. var. c. 17. num. 1. Tirraquell. de retractu lig. §. 12. gloss. 1. à num. 7. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 65. num. 53. Canalcan. de tutore, & curatore, num. 172. Caballin. de euiction. §. 5. num. 31. Paul. Montan. de tutel. & curis. c. 33. num. 104. Centolin. in addit. ad Farin. p. 4. decis. 44. n. 1. Ioan. Martinus à Costa in addit. ad formam libellorum, annot. 17. num. 12. Chald. Pereira d. c. 31. n. 105.

4 Deinde cessat cum quis emit ius, quod venditor habet in re, Menoch. conf. 178. n. 23.

5 Aduersus donantem non competit euictio, i. Aristo 18. §. fin. ff. de donat. l. 2. C. de euiction. Anton. Gom. d. c. 2. num. 35. & cap. 4. num. 2. Pinel. in l. 1. part. 3. n. 61. illat. 12. C. de bonis maternis, Bellacomb. d. tit. 38. n. 61. Couar. lib. 2. var. cap. 15. num. 1. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 252. vers. secundo sumitur, D. Barbof. in l. si affimat. 51. num. 17. ff. soluto matrim. Cabed. part. 1. decis. 37. num. 1. & decis. 119. num. 13. Valasc. de partit. c. 37. n. 3. Chald. Pereira d. cap. 31. num. 41. qui limitant quando donatio est remuneratoria, vel quando donator expressè promisit se teneri velle de euictione.

6 Ulterius cessat euictio in emphyteusi concessa cum clausula, saluis iuribus cuiuscunque tertij, quia tunc non tenetur dominus de euictione, vt per Burd. decis. 290. num. 7. Chald. Pereira d. cap. 31. num. 24. In alijs tamen casibus euictio debetur emphyteutæ, de quibus vide Valasc. de iure emphyt. q. 38. num. 32. & de partit. cap. 37. num. 1. Surd. d. decis. 290. à num. 17. Veluti si

dominus directus renouationem emphyteusis concesserit illegitimo successori, tunc enim tenebitur ad interesse, Gam. Lusit. decis. 117. num. 1. Chald. Pereira de renouat. emphyt. q. 7. ad fin. Valasc. consul. 172. & conf. 129. à num. 3.

Vt rem venditam sibi defenderet, nunciare.] Ergo vt 7 emptor contra venditorem agere possit de euictione, tenetur item motam venditori nunciare, ita Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 45. §. 2. & apud Castellanos l. 36. tit. 5. p. 5. Cou. lib. 3. var. cap. 17. num. 3. in princ. Mich. Graff. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. n. 8. pag. 397. & Don à Fina num. 13. Villalob. num. 18. Viu. num. 40. Bellacomb. num. 68. cum seqq. Menoch. conf. 100. num. 181. Gam. decis. 79. num. 3. & decis. 101. num. 1. Mascard. de probat. conclus. 614. num. 8. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 61. num. 3. Alexand. Trentafing. lib. 3. var. tit. de empt. resolut. 4. Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. 9. in prelad. num. 38. D. Barbof. in l. 2. §. fin. num. 41. ad finem, & num. 42. ff. soluto matrim. Chald. Pereira d. c. 31. num. 79. Et huiusmodi denunciatio debet fieri ante apertas attestaciones, saltem apud Lusitanos ex Ordin. Regia d. tit. 45. §. 2. ad fin. & apud Castellanos l. 32. & 36. tit. 5. part. 5. vide de iure communi in l. si cum questio, C. de euiction. Couar. d. cap. 17. num. 8. Anton. Gom. tom. 2. c. 2. num. 39. Menoch. de arbit. casu 476. Perez tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 193. cum seqq. Chald. Pereira d. c. 31. num. 8. Benedict. Agid. in repet. l. ex hoc iure, cap. 8. de empt. & vendit. num. 81. vbi tenet de iure communi nunciationem posse fieri etiam in instantia appellationis, dummodo idoneo adhuc tempore ad causæ defensionem fiat.

Amplia primò huiusmodi nunciationem necessariam esse etiam si apertè constet de iustitia euincens, & emptor, qui non denuntiauit, prober sententiam contra se latam iuste, & secundum ius fuisse prolatam, ex gloss. verbo posse, in fine, in l. emptorem, in princ. ff. de action. empt. vide tamen Chald. Pereira d. c. 31. num. 71. Gutier. d. c. 61. num. 18. D. Barbofa in l. venditor, ff. de iudic. num. 29. cum seqq. Surd. decis. 22. num. 9.

Amplia secundò in beneficialibus, in quibus datur 9 euictio, vt post Rebuff. resoluit Zerol. in praxi Episcopali, p. 1. verbo Euictio, pag. 158.

Amplia tertio in filio à quo euincitur legitima 10 etiam assignata per patrem, qui agere potest de euictione contra fratres, vel cohæredes, l. scimus, in princ. vbi gloss. & las. num. 5. C. de inoff. testam. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 34. Valasc. de partit. cap. 37. per totum.

Amplia quarto in feudo, quo euictio tenebitur 11 dominus de euictione, vide Surd. decis. 290. num. 16. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 34. de feudis, num. 385. nisi vasallus, seu feudatarius sciuisset rem, de qua inuestiebatur, esse alienam, tunc enim contra dominum inuestientem pro euictione agere posse, resoluunt Bapt. Costa de facti scientia, & ignor. cent. 1. dist. 4. num. 7. Surd. decis. 243. n. 1. Camill. Borrell. d. tit. 34. num. 388.

Limita primò in minore, & fisco, qui non tenentur 12 denunciare, sed sequuta euictione possunt agere contra suos actores, vt per Peregr. de iure fisci, lib. 6. tit. 4. num. 39. Stephan. Gratian. disceptat. forens. c. 175. num. 33. Mench. frequent. cap. 9. num. 18. Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 28. num. 69. vers. Limita quoque. D. Barbof. d. l. venditor, num. 124. Chald. Pereira d. c. 31. num. 69. vbi intelligit si venditor esset conficius litis motæ.

Limita secundò extante iuramento de defendenda 13 lite, & causa, quia tunc non est necessaria denunciatio si venditor sciat litem motam, vt per Capyc. decis. 106.

decis. 106. num. 3. Ludouic. Gom. in §. item si quis possulante, num. 10. Instit. de actionib. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. fin. num. 32. Couar. in cap. quammis pactum, p. 1. §. 4. num. 5. vers. seprimò, & lib. 3. var. cap. 17. num. 5. Seraphin. de primileg. iuram. priuileg. 94. Gutier. d. cap. 61. num. 19. Menoch. conf. 128. n. 15. Chald. Pereira d. cap. 31. num. 70.

14 *Vel contumaciter absuit.*] Notatur ad hoc quòd vbi per contumaciam emptor condemnatur, euictio cessat, Bellacomb. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 38. n. 60. Surd. decis. 22. à princip. In dubio namque præsumitur condemnatus non ex defectu causæ, sed ratione contumaciæ, l. si ideo, in princ. ff. de euictio. l. emptor, C. eodem, Felin. in cap. cum Bernoldus, num. 23. de re iudicata, Couarr. lib. 3. var. cap. 17. num. 9. Hippol. in pract. §. postquam, num. 53. Perez tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194. in fine, Mascard. de probat. concl. 614. num. 4. vbi resoluit quòd emptor in dubio non potest agere de euictione, nisi probet quòd defendit causam quantum in se fuit, & non fuerit contumax, & num. 5. quòd emptor ostendere debet se prosequurum fuisse suam appellationem vsque ad finem, et si constiterit sententiam fuisse latam contra ipsum, & ipsum appellasse. Illud aduerte oportet quòd venditor tenetur semper de euictione, licet illam expressè non promiserit, cum euictio sit de natura emptionis, l. cum dubitatur, & ibi Bald. C. de euict. latè Tiraquell. de retract. lig. §. 29. gloss. ult. num. 4. & ideo procurator constitutus ad vendendum potest promittere de euictione, licet id expressum non habeat in mandatis, Tiraquell. d. num. 4. vers. hincque procurator, & fuit dictum in Terracina. molendini 28. Ianuarij 1628. & in Romana officij 31. eiusdem mensis & anni, coram R. P. D. meo Pirouano, refert Ferentil. in annot. ad decis. 381. Buratti lit. A.

15 *Defendat.*] Coram iudice, quo emptor conuentus est, licet aliàs venditor ex suo priuilegio alibi esset conueniendus; l. venditor, ff. de iudic. l. 1. C. vbi in rem actio, Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 45. §. ult. vbi parens meus, Soar. de Pace in praxi tom. 3. cap. 1. §. 3. num. 13. D. Barbof. d. l. venditor à num. 132. Chald. Pereira d. c. 1. à num. 82. Mendez à Castro in praxi seculari Lusit. lib. 3. cap. 5. num. 7.

16 *Quid si venditor sit clericus, an teneatur emptorem laicum defendere coram suo iudice, quo conuentus est, vide Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 1. §. 11. & apud Castellanos l. 57. in fin. tit. 6. part. 1. Boër. decis. 69. num. 27. Couar. practic. cap. 8. num. 2. vers. que quidem, Grammat. decis. 21. num. 4. Capyc. decis. 197. num. 7. Marant. de ordine iudic. part. 4. disp. 11. num. 78. Guillelm. Bened. in cap. Raynuitus verbo vxorem in 2. num. 125. aliàs 417. Gail lib. 1. obseru. 37. num. 7. Anton. Gom. d. cap. 2. num. 39. col. 8. Aufrer. in tract. de potestate seculari reg. 2. num. 9. vers. quinto fallit, Girond. de gabellis, part. 4. §. 1. num. 15. Perez l. 4. vers. hinc est, quòd clericus, tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 143. Humad. d. l. 57. gloss. 6. Mynsing. cent. 1. obseru. 22. ad fin. Azeued. l. 5. num. 2. tit. 4. lib. 5. noue recopil. Fachin. lib. 2. controu. cap. 37. col. 2. litt. D. Gam. Lusit. decis. 332. num. 1. Surd. confil. 222. num. 20. & conf. 396. num. 7. Franc. Viuian. Neapolit. decis. 49. num. 8. Ceuall. commun. contra commun. q. 588. & tom. 4. q. 896. num. 627. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. num. 169. Modern. de iurif. dict. part. 4. cent. 1. casu 34. Cened. ad Decretum collect. 37. num. 8. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 380. vers. quando venditor, Strehpan. Gratian. discept. forens. cap. 22. num. 35. Cardof. in praxi iudicum, verbo emptio num. 34. D. Barbof. in l. venditor 49. à num. 138. cum seq. ff. de iudic. Chald. Pereira de empr. cap. 31. num. 84. Mendez à Castro in praxi Lusitanæ lib. 3. cap. 5. §. 1. vers. secundo Barbof. Collect. Tom. II.*

amplia, Cur. Philip. part. 1. §. 5. num. 20. Bernard. Graeua. ad pract. Camera Imper. lib. 1. concl. 37. confid. 8. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 7. num. 90. cum seq.

Per iniuriam.] Vel imprudentiam iudicis, quæ venditori nocere non debet, cum emptor ex defectu iuris non succumbat. l. si per imprudentiam, ff. de euict. l. emptor, C. eod. Couar. d. cap. 17. num. 10. Perez tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 195. Menoch. conf. 361. num. 1. Secus si per imprudentiam Aduocati, quem contumacem, vel indoctum adhibuit, ex Chald. Pereira d. c. 31. n. 29.

In gloss. Inuestitum, 1. ibi, quòd si per venditorem steterit, &c.] Notatur ad hoc quòd venditor vbi latitat, & impedit ne fiat denunciatio, tenetur de euictione, absque alia denunciatione, vt per Mascard. de probat. concl. 614. à num. 20.

In ead. gloss. ibi, *Item si emptor compromittit, &c.* 19 *Euicta re per sententiam arbitri emptor contra venditorem de euictione non rectè agit, nisi compromissum eius voluntate, aut ex necessitate fieret, putà ex forma statuti, vel alio iure ad hoc fuisse coactus emptor.* vt per Bened. Ciur. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 28. num. 47. pag. 400. vbi Bellacomb. num. 56. pag. 401. Surd. decis. 22. n. 1. Chald. Pereira d. c. 31. n. 31.

Aduerte quòd emptor potest recuperare à venditore sumptus, quos fecit in lite, & etiam damna & interesse eo casu, quo res non fuit euicta, vt per Anton. Gom. tom. 2. cap. 2. n. 47. Mich. Grass. d. tom. 2. lib. 8. tit. 28. num. 11. pag. 398. vbi Vezin. n. 52. pag. 400. & n. 54. pag. 401. Chald. Pereira d. cap. 31. n. 33. Et ad amissionem augmenti valoris, ex Farinac. nouiss. Nota decis. 13. num. 2. aliàs p. 4. diuers.

De Locato, & conducto.

TIT. XVIII.

SVM MARIVM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Locationis & conductionis materia vbi tractetur, ostenditur.
- 3 Locator, & conductor vnde, & quotuplex dicantur, ostenditur.
- 4 Locatio est conuentio qua factum solitum personarum, vile officium exercemium, vel usus rei pro certa mercede conceditur.
- 5 Merces in locatione debet esse certa, non simpliciter constituta, aliàs esset contractus inominatus.
- 6 Merces certa quando dicatur constituta.
- 7 Merces certa, que in locatione interuenire debet, non necessario sit constituenda in pecunia, nec in re, sed verò sufficiat quòd constituta sit in quacunque specie, ostenditur.

PER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Anc. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 99. verso, Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canon. fol. 174. Martin. Mefnart. in epitome Decret. fol. 111. verso, Petr. de Rauenna in compend. isr. Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 419. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alex. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratib. ad 5. lib. Decret. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagena in exposit. tit. iuris Canon. sub eod. & nouissime Didacus de Britto.

- 2 De materia tit. agit apud Lusitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 23. & apud Castellanos tit. 8. part. 1. & latè materiam prosequuntur Verrut. de verborum signific. verbo locatio. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. de locato, Cancr. var. cap. 14. de locato, Pichard. in rubr. Instit. de locatione, Viuian. Kirchou. Soar. & alij tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 43. de locato pag. 654. cum seqq. M'vzz. de contract. tract. de locato, Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 27. de locato, Carot. in speciali tract. de locato, Cardoso in praxi iudicum, & Aduocat. verbo locatio, Morla in emporio iuris part. 1. tit. 10. de locato, Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. de locato, Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 4. cum seqq. Valasc. de iure emphyt. quest. 21. & 23. Soar. de Pace in pract. tom. 3. cap. 6. §. 3. Cabed. part. 1. decis. 92. Fr. Ludouic. Beja respons. casuum confitent. part. 2. casu 20. Ex doctis Patribus Societatis I E S V de locatione eruditè tractarunt Molin. de instit. tract. 2. disp. 486. cum seqq. Less. eod. tract. lib. 2. cap. 24. Rebello de obligation. iustitia part. 2. lib. 14. Paul. Comitol. respons. moralium lib. 3. quest. 12. num. 4. & q. 29. num. 4. Valer. Reginald. in praxi forensi penitent. lib. 25. cap. 38. à num. 486. cum multis sequentibus, Laymann in Theolog. moral. 3. tract. 4. cap. 22.
- 3 Locato.] Dicitur à verbo locare, & inter alia significat in aliquo loco ponere, vnde qui in fundo aliquem constituunt ad vendendum, vel habitandum, locare dicuntur; conductor vero à verbo conducere, hoc est, secum ducere, tradit ex Varrone lib. 4. de lingua Latina, Donel. comment. iuris Civilis lib. 13. cap. 6. num. 30. cum seq. Quo fit, locatorem appellari, qui rem suam alteri vendam, vel factum proprium pro mercede concedit, conductorem vero dici, qui mercedem dat, vt vsum consequatur, quasi ductum eius res locata sequatur, vt ex Brisson. tradit Pichard. in rubr. Instit. de locato, Cuiac. lib. 2. obseru. 28. Moscon. dilucidat. totius iuris Civilis, lib. 3. tit. de obligat. ex contractu, dilucid. 17. num. 123. multoties tandem locator dicitur qui dat mercedem, conductor, qui accipit, vt multis exemplis ostendunt Cuiac. & Pichard. vbi sup. Verrut. de verbor. signif. verbo locationis, & ita veteres promiscuè his verbis utebantur, vt constat ex l. veteres cum l. seq. ff. de actionib. empti, & ex l. 1. ff. de superficie. notant Conan. lib. 7. comment. iuris Civilis cap. 15. Petr. Greg. synagm. iuris lib. 27. in princ. Strach. de mercat. tom. 1. tit. de nauib. p. 3. in princ. quicquid teneat Cuiac. lib. 9. obseruat. cap. 15.
- 4 Locatio autem, & conductio in hunc sensum accepta variè à Doctoribus definitur, vt per antiquiores in rubr. huius tit. & ff. & C. eod. Sor. lib. 6. de instit. quest. 2. art. 1. Petr. Gregor. vbi sup. num. 3. & in part. iuris Canon. lib. 3. tit. 16. cap. 1. Cuiac. in paratitl. ff. & C. hoc tit. Verrut. de verbor. signif. verbo locatio, Anton. Gom. var. tom. 2. de contract. cap. 3. Moscon. d. diluc. 17. num. 122. Donel. d. cap. 6. num. 20. Card. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 1. num. 2. refert plures, & propriam assignat Carot. in tract. huius tit. in princ. Sed inter omnes illa mihi melior definitio videtur, & quæ magis essentiam rei explicat, quæ sequentibus continetur verbis. Locatio est conuentio, qua factum solum personarum, vile officium exercentium, vel vsum rei pro certa mercede conceditur. Ponitur, conuentio, loco generis, quia multæ dantur conuentiones, quæ non sunt locationes, l. 1. §. conuentionis, & §. fin. l. iurisdictionum 7. ff. de pactis, l. ex hoc iure. ff. de instit. reliquæ particulæ ponuntur loco differentiarum. Adieci, factam, vt ostenderem veram locationem dari non solum quando res locatur, prout significat verbum, rei, in definitione positum, sed etiam quando operæ, l. in operis 29. l. qui insulam
33. §. qui mercedem, l. opus 39. l. qui operas 41. cum multis aliis, ff. hoc tit. l. si hi 22. C. eod. Dixi, solum, vt excludantur facta, seu operæ, quæ sua natura non solent locari, quia quantumcumque merces interueniat etiam in pecunia numerata, si factum tale est, quod non solet locari, non locatio, sed contractus innominatus, do vt facias, dicendus erit, l. naturalis. §. at cum do, ff. de prescript. verb. l. si pecuniam 5. in princip. vbi gloss. verbo acceperis, & verbo repetetur, ff. de condit. causa data. Adieci, vile officium, vt includantur operæ mechanicæ, & excludantur liberales, & similes, l. 1. ff. de var. & extraord. cognit. l. 1. ff. si mensor falsum modum dix. Posui, vsum, vt intelligatur in locatione non transferri dominium, sed solum vsum, l. non solet, ff. hoc tit. & ita vt ab emptione & venditione distinguatur, quæ licet pretio, & consensu contrahatur, sicut locatio mercede, text. in princip. Instit. hoc tit. §. pretium, & §. item pretium, Instit. de empr. attamen in venditione dominium transfertur si is qui vendidit dominus est, l. clauibus 74. l. cum manu facta 80. §. nemo, ff. de contrab. empr. Adididi, pro certa mercede, in primis vt ostenderem differentiam inter locationem, commodatum, & precarium, in quibus licet vsum ad tempus concedatur, gratis tamen sit, §. item ut cui, Instit. quibus mod. re contrab. oblig. l. 1. ff. de precar. Deinde vt intelligatur mercedem in locatione debere esse certam, non simpliciter constitutam, alias enim esset contractus innominatus, text. in princip. Instit. hoc tit. l. si merces 28. ff. eod. l. si vir uxori 53. ff. de donat. inter virum, l. si conuenierit 23. ff. communi diuid. Pinel. in rubr. de rescind. vendit. part. 2. cap. 3. num. 5. Petr. Gregor. d. lib. 27. cap. 1. num. 10. Mantic. d. lib. 5. tit. 1. num. 5. & tit. 2. à princ. Certa autem merces constituta dicitur, si fiat relatio ad aliquod ex quo de eius certitudine constet, veluti si contrahentes se referant ad pensiones annorum præteritorum & ad legem, vel consuetudinem, siue æstimatores, quibus certa merces præscribitur, tunc enim valet locatio, d. l. merces, in princ. l. hac venditio 7. ff. de contrab. empr. Pinel. d. cap. 1. à princ. & cap. 3. num. 2. Valasc. de iure emphyt. quest. 11. num. 5. Cardin. Mantic. d. tit. 2. num. 5. Quæstio dubia est, an huiusmodi certa merces necessariò sit constituenda in pecunia numerata, an verò sufficiat quòd constituatur in alia quacunque specie? Communis sententia in ea est opinione, scilicet non dari veram locationem nisi merces in pecunia numerata consistat, ita gloss. verbo si res in l. naturalis, §. at cum do, ff. de prescript. verb. gloss. verbo non dabatur in l. 1. §. si quis seruum, ff. de positi, & in l. si olei, eod. tit. Bald. & communiter Doct. distis locis, Balduin. & alij in princip. Instit. hoc tit. Anton. Gom. d. cap. 3. num. 3. Lazarte de decima vendit. c. 1. ex num. 2. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 1. num. 11. & tit. 2. num. 25. Fachin. controuers. lib. 1. cap. 82. Carot. in tractat. huius tit. part. 1. quest. 1. de mercede numerata, à princ. Donel. comment. iuris Civil. lib. 13. cap. 6. col. 3. ad fin. Contrariam opinionem, scilicet non esse de substantia locationis quòd merces consistat in pecunia numerata, siue in alia quacunque re, materia, vel specie, tenuit originaliter Corral. miscell. lib. 2. cap. 11. sequuntur Pinel. in rubr. de rescind. vendit. part. 2. cap. 3. ex num. 28. Cuiac. tract. 8. ad African. ad l. & hac distinctio, ff. hoc tit. Valasc. de iure emphyt. quest. 20. num. 5. Mench. lib. 3. vsus seq. cap. 53. Pichard. in princ. Instit. hoc tit. n. 27. vide apud eos.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicati sunt Magistri, & scholares Bononienses, qui ante tempus conductionis conducunt hospitia aliorum Magistrorum, vel scholarium sine eorum consensu, & num. seq.
- 2 Scholares veteres conductores sunt preferendi nouis super conductione domus, intellige ut ibi.
- 3 Statutum, de quo in hoc text. est locale, & habet locum Boxonia solum.
- 4 Excommunicatio, de qua in hoc text. non comprehendit locatores, qui secundum l. ne cui C. hoc tit. etiam durante priori locatione poterant domus suas locare aliis scholaribus.

C A P. Ex rescripto. I.

Clem. III.

1 **M**agistri & scholares Bononienses, qui ante tempus elapsum conductionis hospitia aliorum Magistrorum, & scholarium conducunt sine inquilinorum consensu, excommunicantur, & hoc decretum singulis annis in audientia Magistrorum, & scholarium recitetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened. collect. 36. Viuian. in rationali libri terti iuris Pontificij, pag. 182. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 432. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 12. cap. 2. & nouissimè Didacus de Britto.

Hanc eandem conclus. firmant & explicant Bonacof. commun. crimin. verbo excommunicantur Magistri, Syluest. in summ. verbo excommunicatio, il 9. ex num. 8. Tabien. in summ. verbo excommunicatio, il 5. casu 17. num. 6. Nauarr. in man. cap. 27. num. 114. vers. 4. Quintil. Mandof. in gloss. facultatum in superscript. in verbo ad perpetuam rei memoriam, pag. 14. lin. 13. vbi ait quòd decisio huius text. est specialis quoad ciuitatem Bononiæ, Læl. de Zanchis de priuileg. ecclesiastic. priuileg. 19. num. 14. Rebuff. de priuileg. schol. priuileg. 10. Iacob. Benn. de priuileg. Iureconsultor. part. 1. priuileg. 9. num. 2. in fine, Vincent. Carot. in tract. de locato part. 2. tit. de sentent. excomm. à princip. Soar. de censur. disp. 23. sect. 3. num. 3. Filliuc. tract. 14. cap. 3. quas. 6. Bonacin. de censur. extra Bullam disp. 2. quas. 2. puncto 37.

2 Super conducendis, &c.] Per hunc text. tenet glossa in l. vlt. verbo maner. C. de locat. pradior. lib. 1. Scholares veteres conductores esse preferendos nouis super conductione domus, & ita limitari l. ne cui, C. hoc tit. sequuntur, Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 3. n. 5. Rebuff. de priuileg. scholastic. priuileg. 9. Valasc. de iure emphyt. quas. 24. num. 2. vbi tenet hoc specialiter fuisse constitutum in hoc text. Sed intelligendum est, quando antiquus scholaris vult præferri nouo conductori non scholari, secus quando & antiquus & nouus domus conductor sunt scholares, quia tunc dominus poterit eandem locare cui voluerit, iuxta resoluta per D. Barbof. ad l. t. part. 7. num. 51. ff. soluto matrimon. & Carot. de locato part. 3. tit. de libertate super materia d. l. ne cui q. 1. num. 15.

3 In communis audientia, &c.] Ergo statutum, de quo hic, est locale, & habet tantum locum Bononiæ, vt per Syluest. verbo excommunicatio 9. num. 11. Nauarr. in manu. cap. 27. num. 114. Clar. lib. 5. §. fin. Barbof. Collect. Tom. II.

quest. 77. num. 26. Perez l. 8. tit. 2. lib. 1. verbo studio, pag. 45. D. Barbof. d. l. 1. part. 7. n. 52. licet contrarium sequi videatur Rebuff. priuileg. 10.

In gloss. Sub excommunicatione. ibi, sed quare, &c. 4 Notatur ad hoc quòd excommunicatio de qua hic, non comprehendit locatores, qui secundum d. l. ne cui, etiam durante priori locatione poterant domus suas locare aliis scholaribus, siue Magistris, Rebuff. d. priuileg. 10. ad fin. Carot. d. q. 1. n. 23. & 24. D. Barbof. d. l. 1. part. 7. num. 52.

Cætera ad materiam huius text. parum conducuntia, vide apud Cened. ad Decretal. collect. 36.

S V M M A R I V M.

- 1 Fructus decimarum, & beneficiorum possunt locari his cum quibus conditio Ecclesie sit melior, statuto diocesani contrario non obstante.
- 2 Episcopus in synodo non potest facere statuta in præiudicium aliorum inferiorum absque ipsorum consensu.
- 3 Decimarum, & beneficij fructus possunt vnicuique etiam laico locari.
- 4 Beneficij redditus licet inspecto iure Decretalium citra solemnitatem iuris locari possint ad modicum tempus, id est, ad nouennium vsque, hodie per Extrauag. ambitiosa, restrictum est vsque ad triennium.
- 5 Commendatarij perpetui possunt locare fructus ad plures annos sicut alij titulares.
- 6 Locatio ad alienationem extenditur quando per eam transfertur vtile dominium, quia scilicet fit ad longum tempus, puta ad decem annos.

C A P. Vestra. II.

Innoc. III.

1 **F**ructus decimarum, & beneficiorum possunt dari ad affectum illis, cum quibus potest fieri melior conditio Ecclesie suæ, quummodo hæc locatio non extendatur ad feudum, vel alienationem, dicecesanorum Episcoporum statuto contrario non obstante. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Barbat. Panormit. Guid. Papæ, Viuian. in rationali, libri terti iuris Pontificij, pag. 183. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 433. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. & nouissimè Didacus de Britto.

Statuto contrario non obstante.] Notatur ad hoc 2 quòd Episcopus in Synodo non potest facere statuta in præiudicium aliorum inferiorum absque ipsorum consensu, vt per Duen. reg. 249. Henric. Bothæum in tract. de Synodo Episcopi, p. 3. art. 1. n. 19. inter Doctorum tractatus tom. 13. part. 2. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. num. 68.

Fructus vestrarum, &c.] Notatur ad hoc quòd 3 fructus decimarum, & beneficij possunt vnicuique etiam laico locari, vt per Couar. lib. 1. cap. 17. n. 5. versic. sic & laici, Monet. de decimis cap. 5. quas. 3. num. 64. Rebuff. cod. tract. quas. 10. num. 38. & q. 13. num. 33. & in compendio alienat. num. 27. Carot. de locato part. 3. tit. de decimis num. 6. & 7. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 466. num. 10. D. Barbof. in l. Titia num. 17. & in l. usufructus num. 16. & 17. ff. soluto matrimon. Cardin. Mantica. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 3. num. 12.

- 4 Licet inspecto iure Decretalium redditus beneficij citra solemnitatem iuris locari possint ad modicum tempus, id est, ad nouennium vsque, hodie tamen per Extranag. Ambitiosa, de rebus Ecclesie, inter communes, restrictum est predictum tempus, vsque ad triennium, & si vltra fiat, infirma erit talis locatio, vt ibi Deo dante dicam.
- 5 Commendatarij perpetui possunt locare fructus ad plures annos sicut alij titulares, vt per Rebuff. in praxi benef. tit. de commenda, num. 62. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. §. 8. num. 14.
- 6 Locatio ad feudum, vel alienationem. &c.] Extenditur autem locatio ad alienationem quando per eam transfertur vile dominium, quia scilicet fit ad longum tempus, puta ad decem annos. Vide Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. gloss. 14. num. 81. Sarm. lib. 3. select. cap. 2. num. 31. Valasc. de iure emphyt. q. 20. num. 19. & q. 29. num. 2. & 5. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 63. vers. ante alia. C. de bonis mat. Menoch. de arbitr. casu 31. Mozz. de contract. tract. de locato, tit. de diuisione locat. num. 7. Gut. in l. nemo potest num. 50. & canon. lib. 2. cap. 8. a num. 22. Card. Tufch. list. L. concl. 403. Card. Mantich. d. lib. 5. tit. 4. num. 7. Ceuall. q. 199. n. 5. D. Marta in votis noniss. decis. voto 37. num. 4. Card. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 11. num. 2.

SVM MARIVM.

- 1 Pensionis seu mercedis remissio fit propter sterilitatem sine conductoris culpa contingentem, & num. 2.
- 3 Sterilitas vt dicatur ad remissionem faciendam pensionis, adeo magna requiritur, vt ex fructibus perceptis detractis expensis non potuerit dimidia debita pensionis persolui.
- 4 Sterilitate stante non fit colono mercedis remissio quando sterilitas ipsius culpa euenit.
- 5 Pensionis remissio non fit quando sterilitas contingit ex vicio rei proprio.
- 6 Pensionis, seu mercedis remissio non fit quando calamitatis, que fructus abstulit, consueta est in illis locis, vel regionibus.
- 7 Conductor quando renunciauit casibus fortuitis non fit remissio mercedis propter sterilitatem.
- 8 Casuum fortuitarum renunciatio non comprehendit insolitos, & qui rarissime contingunt.
- 9 Pensionis remissio denegatur in simplici colono partiaro.
- 10 Pensionis remissio fit in emphyteusi si ex ea soluantur magna pensio, que fructibus respondeat, alias secus.
- 11 Fluminum inundatio rarius contingens inter casus fortuitos numeratur.
- 12 Locustarum edacitas causat pensionis remissionem.
- 13 Incendium inter casus fortuitos numeratur.
- 14 Hostium incurfus facit vt pensionis remissio fiat, nisi conductor habeat pradium in consimilibus agrorum, in quibus solent esse hostiles incurfus, vel sciebat tempus belli imminere, vt num. 15.
- 16 Pensionis remissio, vbi est facienda ob causam sterilitatis, intelligitur pro rata obtingentis sterilitatis.
- 17 Conductor si casu fortuito impediatur frui re conducta, fiet tunc pensionis remissio pro rata temporis.
- 18 Sterilitas cum vbertate precedentis, vel subsequenteris anni etiam interpellari potest compensari.
- 19 Vbertas quando dicitur, ostenditur.
- 20 Pensio augenda non est colono propter vbertatem.
- 21 Inquilinis etiam inuitis ante tempus locationis facti-

- um, per locatorem expelli potest, si superueniat necessitas vt locator in domo inhabitet.
- 22 Locator si locata domo indigeat ad patrem, vel ad auum, filium, aut fratrem potest conductorem expellere.
- 23 Conductor propter superuenientem casum potest rem conductam desere ante finitum locationis tempus.
- 24 Conductor potest domum desere si in ea terris imaginibus, & tumultibus inquietetur.
- 25 Conductor propter superuenientem casum e domo conducta discedens, tenetur domino denunciare, & clauas tradere, si commodè potest.
- 26 Successor conductoris non potest expellere colonum propter superuenientem necessitatem.
- 27 Scholaris non potest e domo conducta expelli etiam si dominus eam velit pro sua necessitate.
- 28 Conductor non potest expelli e domo, si dominus promissit durante conductione illum non expellere.
- 29 Conductor non potest expelli per dominum ex superueniente necessitate, quando locatio fuit facta ad longum tempus.
- 30 Locator durante tempore locationis potest expellere conductorem, si domus locata indigeat refectione.
- 31 Locationis tempore existente necessitate non potest locator conductorem expellere.
- 32 Locator si propter superuenientem necessitatem conductorem expellat, non tenetur ad interesse.
- 33 Locator etiam extra casum necessitatis non tenetur precise stare locationi, sed liberatur prestando interesse.
- 34 Conductor expelli potest si re conducta abutatur, nisi dominus a principio sciret.
- 35 Conductor si inducat in domum meretrices, aut malos homines, si domo expelli potest, nisi domus esset iuxta lupanar, vel ad talia consueta, vt num. 36.
- 37 Meretrices e vicinia expelli possunt.
- 38 Meretrici domum locans non peccat, dummodo non intendat domum conducere ad meretricium usum.
- 39 Dominus domi propter vitia turpitudinem e domo propria, & vicinia est expellendus.
- 40 Mulier coningata, que meretricio more viuuit, si maritus est conscius, & ipsius uxoris leno, potest e vicinia expelli.
- 41 Mulier, que non questum causa, sed capti alicuius amore illi sui copiam facit, potest e vicinia expelli.
- 42 Conductor expulsus ob rei conducta abusionem durante tempore locationis, an remitti debeat pensio pro rata temporis, ostenditur.
- 43 Doctores habent facultatem expellendi obstrepentes ne per tales strepitus distrabantur, si preueniam eum, quem volunt expellere.
- 44 Conductor si non soluit debito tempore pensionem statim expelli potest.
- 45 Scholaris qui non soluit pensionem potest e domo expelli.
- 46 Conductor si non soluat pensionem potest expelli etiam stante pacto de non expellendo illum durante tempore locationis.
- 47 Conductor potest expelli, qui defecit in minimo numero pensionis.
- 48 Locator an possit conductorem qui pensionem non soluit, propria auctoritate expellere, ostenditur.

C A P. Propter sterilitatem. III.

Gregor. IX.

PRÆLATVS debet facere remissionem pensionis pro rata quando coloni patiuntur sterilitatem cum magno incommodo sine propria culpa, sed vitio rei, vel casu fortuito contingente,

gente, nisi vbertas præcedentis, vel subsequens anni compenfer sterilitatem. Item inquilinus potest expelli ante finitum tempus condictionis in quatuor casibus, primò si dominus vult domum habitare, secundò si necessitas expostulet quòd domus reficiatur, quæ necessitas non imminebat tempore locationis, & remitti debet pensio pro rata: tertio quando peruersè conuerfatur in domo: quartò quando per biennium non soluit canonem, nisi celeriter satisfaciendo sibi provideat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoff. Anch. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Canif. Cened. collect. 116. Viu. in rationali libri 3. iuris Pentificij, pag. 183. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 433. remiffiue Cafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. & nouiffimè Didacus de Britto.

2 Collige ex text. mercedis, seu pensionis remiffionem fieri propter sterilitatem sine conductoris culpa contingentem, in idem est text. in l. ex conducto 16. §. si vis tempestatis, & l. si merces, §. vis maior, ff. hoc tit. l. licet. C. eodem, & apud Lusitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 27. & apud Castellanos l. 22. tit. 8. part. 5. Couarr. præf. cap. 30. à princ. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 1. cap. 3. num. 18. Menoch. conf. 37. num. 71. & de arbit. casu 76. 80. & 440. Redoan. de reb. Eccles. non alien. g. 18. de remiff. mercedis conductori, vel emphyteusis faciendæ, Vincent. Caroc. de locato p. 3. tit. de remiff. mercedis, Ioseph. Ludou. commun. opinion. tit. de iure emphyt. concl. vnic. ex vers. que autem sterilitas, Salaz. de vsu, & consuetud. cap. 11. ex num. 88. Anton. Scap. de iure non scripto lib. 4. cap. 24. ex num. 1. Cott. in memorab. verbo conductor, Gom. de Leon. resp. 67. Valasc. de iure emphyt. g. 27. num. 23. Cened. ad Decretal. collect. 116. num. 1. Mozz. de contract. tract. de locato, tit. de accidentalibus locati à num. 1. Surd. decis. 155. num. 6. & decis. 326. Alexand. Rauden. conf. 17. part. 1. num. 38. vol. 1. Mench. illustrum cap. 54. n. 1. Madeira in animaduers. iuris ciuilib. cap. 16. Ceuall. communium contra commun. quest. 57. à n. 1. Morla in emporio iuris p. 1. tit. 10. in prelud. num. 28. & g. 1. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 495. Bern. Græuæ. ad præcticam Camera Imper. lib. 2. concl. 23. Cardo in praxi iudicum verbo locatio à num. 32. Cardin. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 5. tit. 8. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 14. g. 7. & 8. Rot. in Romana locationis 15. Ianuarij 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impressas decis. 295.

3 Quæstio est admodum controversa, quæ scilicet pars fructuum deperditorum suffociait ad hoc vt dicatur sterilitas? Opiniones reperiuntur multæ, & dè mque discordantes, quinque refert Mascard. & sex Valasc. ac Menoch. locis infra citandis. Sed apud summos præcticos crebrior, & communior ac verior reputatur opinio illa, quæ habet, sterilitatem adedò magnam requiri, vt ex fructibus perceptis, detractis expensis, non potuerit dimidia debita pensionis persolui. Vide Couar. d. cap. 30. num. 2. vers. vide tamen. Gom. tom. 2. cap. 3. num. 18. Corn. conf. 128. col. pen. vol. 2. Paris. conf. 38. vol. 1. Angel. conf. 15. num. 2. & 3. Bero. consil. 143. num. 22. & 24. vol. 1. Bursat. conf. 193. num. 27. Surd. conf. 34. num. 7. Menoch. de arbit. lib. 1. g. 76. & casu 76. num. 5. Mench. vsusfreq. cap. 54. Anton. Thefaur. Pedemon. decis. 108. Carot. dict. tract. de locato tit. de remiff. mercedis sub num. 5. part. 3. Valasc. g. 27. sub num. 24. Mozz. d. tract. de locato tit. de accidentalibus locat. n. 11. cum seqq. Ludou. Morot. conf. 76. sub num. 9. Baptista Costa de ratione rata g. 10. num. 5. 6. & 10. Mich. Calaca tract. de modo articulari di & probandi §. 2. gloss. vnic. num. 560. Mascard. de probat. concl. 1333. num. 4. cum seqq. & concl. 1339. à num. 3. Garc. de expensis, cap. 13. Barbof. Collect. Tom. II.

num. 9. Ioseph. Ludou. concl. 12. num. 13. Ceuall. g. 57. Morla in emporio iuris part. 1. tit. 10. quest. 1. num. 12. Stephan. Gratian. Marchia decis. 222. Card. Mantic. de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 5. tit. 8. num. 30. Gama Lusit. decis. 42. num. 1. Chald. Pereira de extint. emphyt. cap. 4. num. 24. ad finem, Bernard. Græuæ. ad præcticam Camera Imper. lib. 2. concl. 23. num. 3. cum seqq. Castill. lib. 3. quoad. cap. 3. à num. 36. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 495. vers. dubitant Doctores, Less. eod. tract. lib. 2. cap. 24. dub. 3. num. 17. Rebello de oblig. iustit. part. 2. lib. 14. de conducto & locato quest. 7. Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 8. de locato, cap. 10. à princ. Beller. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 9. num. 3.

Sine culpa coloni.] Notatur ad hoc quòd stante sterilitate non fit colono mercedis remiffio quando sterilitas culpa ipsius coloni euenit, quòd videlicet non feminauerit, vel negligenter coluerit prædium, vel non purgauerit malis herbis, vel custodiam debitam non adhibuerit, Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 27. §. fin. Valasc. d. quest. 27. num. 39. Surd. decis. 87. à num. 3. D. Marta in votis nouiff. decis. voto 1. num. 18. Molin. disp. 495. num. 13. Azor. d. lib. 8. cap. 10. g. 2. vers. prima. Rebello d. lib. 14. g. 8. num. 2. cum seqq. vbi etiam resolutum non excusandum colonum, qui nec feminauit, nec coluit prædium, si postea constiterit per fortuitum casum fructus fore omnino vastandos si nascerentur.

Amplia primò, vt nec etiam fiat remiffio mercedis quando sterilitas contigit ex vitio rei proprio, vt per Gom. d. cap. 3. num. 18. Carot. d. tit. de remiff. mercedis g. 8. num. 41.

Amplia secundò, vt nec fiat remiffio mercedis quando calamitas, quæ fructus abstulit, est consuetæ in illis locis, vel regionibus, probat apud Lusitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 27. in princip. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 22. tit. 8. part. 5. vbi Gregor. Pinel. d. cap. 3. num. 30. Surd. conf. 34. num. 4. Mozz. d. tit. de accidentalibus locat. num. 31. Carot. d. quest. 8. num. 1. cum seqq. Morla d. tit. 10. g. 1. n. 20. vers. 1. Card. Mantic. d. tit. 8. n. 6. in fine, Castil. lib. 3. quoad. cap. 3. à num. 24. Molin. disp. 495. num. 12. Azor. d. lib. 8. cap. 10. quest. 2. vers. septima. Rebello d. lib. 14. g. 8. num. 1.

Amplia tertio, vt nec etiam fiat remiffio mercedis propter sterilitatem quando conductor renunciauit casibus fortuitis, vt per Pinel. d. cap. 3. num. 26. Valasc. d. quest. 27. num. 37. Carot. d. g. 8. num. 109. nisi perempta fuerit substantia, quia tunc excusatur conductor à solutione pensionis etiam quòd susceperit in se casum fortuitum, Surd. decis. 326. num. 55. Rot. in Rauennaten. Pinei 18. Martij 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo. Renunciatio tamen casuum fortuitorum non comprehendit insolitos, & qui rarissimè contingunt, vt per Pinel. d. cap. 3. num. 29. Mench. vsusfreq. lib. 3. cap. 54. num. 6. Valasc. d. quest. 27. num. 36. Azeued. l. 2. à num. 9. tit. 9. lib. 9. noua recepit. Anchar. Regienf. lib. 3. quest. famil. quest. 36. num. 7. & 8. Carot. d. quest. 8. num. 6. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 24. num. 6. Ceuall. quest. 702. Molin. disp. 495. vers. dubium est, Cardin. Mantic. d. rit. 8. num. 3. & 18. Castil. d. cap. 3. à num. 8. Rebello d. lib. 14. quest. 8. num. 18. Nam casus insolitus non comprehenditur etiam quòd quis suscipiat in se periculum casuum fortuitorum, Aym. conf. 95. num. 2. & conf. 294. post princ. vers. in quibus locis, Surd. conf. 326. num. 52. vbi circa fin. ampliat etiam accedente iuramento, ac etiam si fuerit dictum de casu cogitato, & incogitato, Gratian. discept. forens. cap. 195. num. 8. & 9. Calus autem insolitus dicitur contin-

gere præter omnem cogitationem, & verisimilitudinem, Rot. *decis.* 725. n. 11. p. 1. *diuers.* Bellet. d. §. 9. n. 13. Corn. *conf.* 12. lib. 4. relatus à Menoch. *de arbitr. casu* 80. *sub num.* 7. Bursat. *conf.* 16. num. 7. 1. *volum.* 1. Bec. *conf.* 82. vol. 1. Dicitur etiam casus insolitus, qui rarissimè contingit, ita quòd in mille annis non euenit nisi vna vice, secundum opinionem Bart. *in l. scio §. medico, ff. de auro leg.* Gozadin. *conf.* 27. num. 9. & 24. Nat. *conf.* 66. *sub num.* 66. *sub num.* 6. Vel secundum aliam sententiam dicitur casus insolitus, qui in centum annis non euenit, nisi sevel, Corn. *conf.* 23. *col. penult. vol.* 2. Rip. *de peste in rubr. de priuileg. contract.* num. 101. Menoch. *conf.* 37. num. 14. Bursat. *conf.* 16. num. 73. ita quòd insolitus dicitur ille casus, qui non solet communiter contingere, aut verisimiliter euenire, Alexand. *conf.* 107. num. 6. vol. 8. Alciat. *resp.* 157. num. 6. Abb. *conf.* 1. num. 4. Aym. *conf.* 95. num. 2. super quo iudicantis arbitrium versari post relatas opiniones, & post Rip. voluit Menoch. *de arbitr. casu* 80. num. 8. & post eum Bec. d. *conf.* 82. num. 13. vol. 1. Casus fortuitos suscipiens in fe etiam insolitos, qualiter remaneat obligatus, vide Mar. Anton. *var. resolut.* lib. 2. *resol.* 26.

9 *Colonia Ecclesie, &c.*] Siue ad modicum, siue ad longum tempus conduxerit, vt per Valasc. d. *quest.* 29. num. 24. Mascard. *de probat. conclus.* 1339. num. 9. In simplici tamen colono partiaro denegari pensionem remissionem, resoluunt Franc. Marc. *Delphin. decis.* 211. n. 1. p. 2. Salaz. *in tract. de usu, & consuetud.* c. 111. num. 92. Bernard. Græux. *ad practicam Camera Imper.* lib. 2. *concl.* 23. *confid.* 3.

10 Si ex emphyteusi soluat magna pensio, & fructibus respondeat, fiet remissio sicut in locatione, aliàs secus. Vide Valasc. q. 27. num. 7. 11. & 13. Viu. *tom. 1. commun. opinio.* lib. 4. *tit.* 44. num. 190. pag. 679. Cottam *in memorab. verbo emphyteuta* 9. Gam. *decis.* 150. num. 2. Petr. Salaz. d. *cap.* 11. num. 89. Felician. *de censibus lib.* 1. *cap.* 8. num. 20. Mascard. *de probation. conclus.* 1333. num. 10. Rebuff. *in l. Labeo §. rem ff. de verborum significat.* pag. 102. Surd. *decis.* 198. num. 1. & 20. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.* lib. 2. *tit.* 2. à num. 22. D. Barbof. *in l. diuortio §. fin. part. 1. num.* 70. *ff. soluto matrimo.* Azor. d. *part.* 3. lib. 10. *de emphyteusi cap.* 6. q. 2. Rebello d. *part.* 2. lib. 14. q. 8. à num. 6. Chald. Pereira *de extinct. emphyt.* cap. 2. num. 8. & cap. 4. n. 24. de pensione Ecclesiastica, Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit.* E. *conclus.* 204. num. 13. Ouid. *de Amicis de iure emphyt. quest.* 38.

11 *Casu fortuito.*] Notatur ad hoc quòd in materia conditionis fortuitorum casuum ratio haberi potest ad effectum remissionis mercedis faciendæ per locatorem, vt apud Gozadin. *consil.* 74. Rimin. iun. *conf.* 757. Boss. *in sua praxi crimin. tit. de remiss. mercedis* num. 76. Gail lib. 2. *observ.* 23. Menoch. *conf.* 27. & 671. Caroc. *de locato part. 2. tit. de remiss. merced. cond.* quos refert Ioan. Baptista Costa *de facti scientia, & ignor. inspect.* 38. num. 1.

Inter casus fortuitos enumeratur factum Principis quando est iniustum, vel inuicissimè, aut inopinationem, seu non speratum, aliàs secus, l. Lucius, *ff. de euitation.* Bald. *conf.* 395. num. 3. vol. 2. Alexand. *conf.* 57. num. 4. *volum.* 1. Nat. *conf.* 181. num. 4. Bursat. *consil.* 194. num. 21. vol. 2. in pulcherrimo casu Gam. *Lusit. decis.* 349. num. 8. Decian. *conf.* 41. num. 138. vol. 2. & *conf.* 14. num. 49. *volum.* 3. immo plusquam casus fortuitus aliquando reputatur, Osafsch. *conf.* 31. n. 82. cum *segg.* refert Ioan. Baptista Costa d. *inspect.* 38. num. 3. Inundatio fluminum rarius contingens, l. ex conducto §. si vis, ibi, *fluminum, ff. hoc tit.* Ordini. Regia Lusitan. lib. 4. *tit.* 27. *in princ.* ibi, *cheas de rios,* Azor. d. lib. 8. c. 10.

quest. 2. *vers. septima.* Cephal. *conf.* 257. num. 11. & 12. Sebast. Medic. *in tract. de casib. fort.* part. 2. *quest.* 10. num. 39. Surd. *decis.* 326. num. 60. Caball. *decis.* 102. num. 12. Rot. *in Ferrarien. afflicti* 26. *Novembris* 1616. coram Buratto, inter eius impressas *decis.* 210. num. 3. & num. 8.

Edaciras locustarum, propter quam fit remissio 12 pensionis, Magon. *Florent. decis.* 67. quem refert Aloys. Ric. *in collecten. decis. collektan.* 1033. *versic. primo fit.*

Incendio, vt per Valasc. d. *quest.* 27. num. 41. & 42. 13 Molin. d. *disp.* 495. num. 13. Mozz. d. *tract. de locato tit. de accidentalibus locat.* num. 30.

Aut bellum, Iaf. *in l. 1. ex num.* 84. C. *de iure emphyt.* Paul. Fusc. *lit. B. sing.* 19. seu hostium incurfus, ex d. §. si vis, ibi, *impulsus hostium, & dict.* Reg. Ordinar. d. *tit.* 27. *in princ.* ibi, *Enimigos*, Flamin. *de resignat. lib.* 11. q. 13. num. 56. Rebello d. lib. 14. q. 8. num. 16. Bellet. d. §. 9. num. 12. vel factò bannitorum, seu facinorosorum hominum, Cardin. Mantic. d. lib. 5. *tit.* 8. num. 38.

Limita tamen si conductor prædium habeat in 15 confinibus agrorum, in quibus solent esse hostiles incurfus, vt per Azot. d. lib. de locato cap. 10. *quest.* 2. *vers. septima.* Limita etiam si conductor sciebat tempus belli imminere, Balb. *decis.* 200. quem refert Aloys. Ric. *in collect. decis. part. 4. collect.* 1033. Stephan. Grat. *discept. forens. cap.* 328. num. 21. Limita denique si conductio facta sit tempore belli, vel pestis, Ioseph. Ludou. *Perusina decis.* 106.

Pro rata pensiois.] Notatur ad hoc, quòd vbi remissio est faciendà ob causam sterilitatis, intelligitur pro rata obtingentis sterilitatis, vt per Mench. *vsu-segg. cap.* 54. num. 4. *vers. qua quidem remissio.* Menoch. *de arbitr. casu* 77. *vers. secunda opinio*, Valasc. d. q. 27. n. 30. & seq. Bernard. Græux. *ad practicam Camera Imper.* lib. 2. *concl.* 23. num. 6. Et si casu fortuito conductor impediatur frui, sicut tunc remissio pro rata temporis, ex Bart. *in l. si vno §. item cum quidam* num. 4. *ff. locati*, Surd. *de alimentis, tit.* 1. *quest.* 33. num. 23.

Nisi cum vbertate, &c.] Notatur ad hoc, quòd sterilitas cum vbertate præcedentis, vel subsequents anni potest compensari, licet certis 8. C. hoc tit. in idem sunt Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. *tit.* 27. §. 1. & apud Castellanos l. 23. *tit.* 8. *part.* 5. Soar. *tom. 1. commun. opinio.* lib. 4. *tit.* 24. num. 208. pag. 682. Valasc. d. *quest.* 27. num. 45. & à num. 24. Mench. d. *cap.* 54. num. 10. D. Barbof. *in l. diuortio §. fin. num.* 6. cum *segg. ff. soluto matrimo.* Carot. d. *quest.* 8. num. 45. Morla d. *tit.* 10. *quest.* 1. n. 18. Molina *disp.* 495. num. 16. Less. lib. 2. *cap.* 24. *dub.* 3. num. 19. Rot. *decis.* 757. num. 3. *part. 1. diuers.* Bellet. d. *tit. de clerico debitore*, §. 9. num. 11. Alexand. *de Neuo consil.* 67. num. 11. Gig. *de pensionibus*, *quest.* 62. num. 7. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 222. num. 6. & *discept. forens. cap.* 195. num. 14. Aloys. Ricc. *part.* 5. *collect.* 1487. Cardin. Mantic. d. lib. 5. *tit.* 8. num. 38. Bernard. Græux. d. lib. 2. *conclus.* 23. *confid.* 1. Rebello d. *part.* 2. lib. 14. *quest.* 8. num. 11. Quæ quidem compensatio non solum faciendà cum vbertate anni proximi præcedentis, vel subsequents, fed etiam interpolati, Valasc. d. *quest.* 27. num. 46. Carot. d. *quest.* 8. num. 49. D. Barbof. d. §. *fin.* num. 8.

Vbertas dicitur quando computatis fructibus 19 duorum annorum, scilicet sterilis, & fertilis, tantum fuerit collectum, quantum fatis sit, vt integræ pensiones vtriusque anni soluantur, & vltèrius conductor percipiat omnes expensas, quas fecit, computando quod sibi debetur pro suo labore, & industria, quo casu sit integræ compensatio, & nihil de pensione remittitur, si tamen non fuerit tantum collectum, tunc remissio

De Locato, & conducto. Tit. XVIII. 139

remissio fit de pensione pro portione penyardum, Gom. d. cap. 3. num. 18. Valafc. d. quest. 27. num. 45. Molin. vbi supr.

20 Nota propter vbertatem etiam casu fortuito contingentem non esse augendam pensionem colono, vt per Pinel. in l. 2. C. de rescind. vend. part. 1. cap. 3. num. 34. Valafc. d. quest. 27. num. 53. Mench. vsufreg. cap. 54. num. 10. D. Barbof. d. §. fin. n. 7. Bernard. Graez. d. lib. 2. conclus. 7. 3. confid. 5. Licet contrarium resoluant Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. num. 208. pag. 682. Molin. d. disp. 499. Carot. d. quest. 8. à num. 118. Gom. d. cap. 3. num. 18.

§. Verum.

21 *Domum inhabitare, &c.*] Notatur ad hoc, quòd inquilinus etiam inuitus ante tempus locationis finitum per locatorum expelli potest si superueniat necessitas, vt locator in domo inhabitet, concordant l. a. de, C. hoc tit. & Ordin. Regia Lusit. lib. 4. tit. 24. in princip. vide Couarr. lib. 2. variar. cap. 15. num. 4. Gom. tom. 2. variar. cap. 3. num. 6. Valafc. de iure emphyt. quest. 22. num. 3. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de locato, conclus. 3. Carot. de locato, part. 4. tit. de recusat. quest. 2. Molin. disp. 499. num. 5. Cardof. in praxi iudicum, verbo Locatio, num. 20. Rebell. d. lib. 14. quest. 10. num. 14. Azor. d. lib. 8. de locato, cap. 8. quest. 2. vers. secunda, Less. d. cap. 24. dub. 7. num. 34.

22 Amplia primò si locator domo indigeat ad patrem, vel ad auum, filium, aut fratrem, vt per d. Ordin. Reg. Lusit. vbi proximè, & apud Castellanos l. 6. tit. 8. part. 5. Valafc. d. quest. 22. num. 3. Molin. disp. 499. num. 6. Azor. d. cap. 8. quest. 2. vers. sed quid.

23 Amplia secundò, vt conclusio huius text. procedat etiam in conductore, nam quemadmodum locator potest expellere conductorem propter superuenientem necessitatem, ita è conuerso conductor propter superuenientem casum rem delecere potest ante finitum locationis tempus. Boer. decif. 249. num. 8. & 9. Hieron. Gabr. consil. 75. num. 2. vol. 1. Valafc. d. quest. 22. num. 6. Carot. d. tit. de recusat. quest. 4. Cardof. d. verbo Locatio num. 21. Azor. d. lib. 8. cap. 9. quamuis dispositio nem huius text. vt scilicet in casu necessitatis liceat locatori à locatione discedere, non procedere in conductore, seu inquilino, teneat Barbat. in present. num. 4. & 21. Firman. in repertor. in verbo conductor, n. 30. Rip. in tract. de peste, part. 2. num. 15. 20. & 21. Couarr. pract. cap. 30. num. 3. vers. in uno exceptis, circa fin. vbi dicit

24 hanc partem esse veriorum. Vnde propter veri similem timorem spirituum malignorum poterit conductor domum deserere, si in ea tetrus imaginibus, & tumultibus inquietetur, Anton. Gom. variar. tom. 2. cap. 3. num. 3. vers. 2. Valafc. d. quest. 22. num. 7. Mozz. de accident. locati, num. 5. Perez. ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 190. vers. deducitur etiam. Et propter pestem, vt per Valafc. d. quest. 22. num. 6. Mozz. tit. de accident. locat. num. 6. & tit. quomodo finiat locatio, num. 3. Gom. d. num. 3. vers. ex quo infero. Molin. disp. 493. in princip. Azor. d. cap. 10. quest. 5. Cabed. part. 1. decif. 93. num. 3. cum seqq. Item propter bellum, si quando conduxit nesciebat imminere tempus belli, vide l. item queritur, §. exercitum, ff. locati, Valafc. d. quest. 22. num. 6. in princip. Mozz. d. tit. de accident. locat. num. 5. Flamin. de resignat. tom. 2. lib. 1. 1. quest. 13. num. 56. Denique vbi domus minatur ruinam, secundum Bald. in l. si in lege 27. §. si domus, ff. locati. Gail. lib. 2. obseru. 23. num. 6. Anton. Gom. variar. tom. 2. de contract. tit. de locat. cap. 3. num. 3. vers. tertio infero. In his enim & similibus casibus conductor, siue inquilinus non potest nec per se, nec per alios vti domo locata, & ideo tunc soluta pensione præteriti temporis

habet interdctum de migrando, de quo in l. 1. §. si pensio, & ibi Odofred. Alberic. & Bart. ff. de migran. Aduerte tamen quòd conductor discedens propter aliquem ex 'upradictis casibus teneret domino denuntiare, & clausas tradere si commodè potest, vt per Cott. in memorab. verbo conductor. Rebuff. de priuileg. scholast. priuileg. 11. num. 5. Valafc. d. quest. 22. num. 1. vers. adde tamen, Mascard. de probat. conclus. 820. num. 12. Rebell. d. part. 2. lib. 14. quest. 8. num. 16. vbi cum Gam. resoluit quòd si cum commodè posset non denunciauit, vel clausas non reddidit, & ea de causa fortè dominus domum alteri non locauit, ad satisfactionem damni subsequenti compellendus erit; si tamen impedimentum sit notorium non est necessaria denunciaatio, vel protestatio, prout resoluit Menoch. cons. 120. num. 15. & 35.

Limita primò supradictam resolutionem non pro-cedere in successore conductoris, qui non potest expellere colonum propter superuenientem necessitatem, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 117. num. 19.

Limita secundò in scholari, qui non potest à domo expelli etiam si vellet domum pro sua necessitate, vt per Bologn. in repet. aurb. habit. C. ne filius pro patre, num. 369. Ceuall. communium contra commun. quest. 756. num. 43. Morla in emporio inuis. part. 1. tit. 10. num. 26. Rebuff. de priuileg. scholast. priuileg. 8. quamuis contrarium teneatur Valafc. d. quest. 22. num. 5. D. Barbofa in l. 1. part. 7. num. 52. ff. soluto matrim. Carot. de locato, part. 4. tit. de recusat. quest. 2. num. 37. & 38.

Limita tertio si dominus promissit non expellere 28 inquilinum durante conductioe quatenus etiam indigeret domo locata pro vsu proprio, vt per Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de locato conclus. 3. Pure. decif. 161. lib. 1. in correct. Alciat. consil. 35. num. 3. in fine, & num. 4. lib. 8. Valafc. d. quest. 22. num. 8. Maggon. Lucens. decif. 75. num. 2. Carot. d. quest. 2. num. 18. Surd. consil. 34. num. 29. Molin. disp. 499. num. 8. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 7. num. 12. Ceuall. quest. 756. num. 41. & 32. Antonium Gabr. lib. 3. commun. tit. de locato, conclus. 3. à num. 2. D. Barbof. in l. si filiolam, §. fin. num. 35. cum seqq. ff. soluto matrim. Girond. de priuilegiis, seu exemptionum conductat. num. 1217.

Limita quartò in locatione ad longum tempus, 29 putà ad decennium, vel vltra, quia tunc etiam ex superuenienti necessitate dominus non poterit expellere conductorem, vt per Gom. d. cap. 3. num. 9. Duen. reg. 240. limit. 2. Valafc. d. quest. 22. in princ. Carot. d. q. 2. num. 40. D. Barbof. d. §. fin. num. 37. ad finem, Cabed. part. 1. decif. 92. num. 3.

Vel rescire poteris.] Notatur ad hoc, quòd locator 30 durante tempore locationis potest expellere conductorem si domus locata indigeat refectione, in idem est l. a. de, vbi glos. verbo corrigere, C. hoc tit. l. qui insulam, vbi Bart. & l. & hac distinctio, ff. eod. & Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 24. in princip. ibi, o terceiro, vide Mozz. tit. quomodo finiat locatio, num. 12. Donat. à Fina tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 43. num. 107. pag. 661. Molin. disp. 499. num. 11. Carot. d. part. 4. de locato, tit. de recusat. quest. 5. Cardof. d. verbo locatio, num. 20. Less. d. lib. 2. c. 24. dub. 7. num. 34. vers. tertia est. Azor. d. part. 3. lib. 8. de locato cap. 8. quest. 2. vers. tertia causa est, Rebell. d. lib. 14. q. 10. num. 13. vbi etiam resoluit reddendam esse domum conductori post refectionem, de quo etiam Tiraquel. in tract. cessante causa, num. 102. Menoch. remed. 3. Reim. num. 208. Bonacin. de contract. lib. 3. quest. 7. puncto 2. num. 13.

Si necessitas, que tamen non imminet, &c.] Notatur 31 ad hoc, quòd existente necessitate tempore locatio nis non poterit locator postea conductorè expellere,

- Martitan. *de off. 29.* quem refert Aloyf. Rice. *in collecl. de off. p. 1. collecl. 16. in fine*, quia necessitas expellendi debet esse improbita, nec antea cogitata, vt per Valaf. *d. quæst. 21. num. 3.* Rebello *d. lib. 14. quæst. 10. num. 15.* Vnde si domum locauit in qua habitabatur cum aliam non haberem, non possum postea conductorem expellere, Azor. *d. cap. 4. quæst. 2. vers. quod verò si Titius.*
- 32 *Remota sibi p. residaus temporis pensione.* Ergo non tenetur locator ad interesse, quia cum his caudus ex natura contractus citra culpam locatoris expellatur conductor, cessat obligatio ad interesse, *l. si fundus. C. hoc tit. i. qui insulam. in princip. & l. si fundus quem. vers. Nam si ff. eodem.* Immo nec pensionem remittere tenetur vbi domum æquæ commodam præstititit conductori. Henric. *hic num. 4.* Imol. *19.* Cardin. *opposit. 3. per text. in l. eum in plures. in princip. ff. eodem.* Conan. *lib. 17. cap. 11. num. 17.*
- 33 Extra hos tamen casus, de quibus *hic*, non tenetur locator præcisè stare locationi, sed liberatur præstando interesse, & eo præstito potest conductor expelli, ex Bart. *in Lemporem. in fine. C. hoc tit. communiter recepto per Couat. lib. 2. variat. cap. 15. vers. primum.* Neguzant. *de pignorib. part. 2. membro 1. num. 7. & 8.* Gu-tier. *in L. nemo potest. num. 44. ff. de legatis 1.* Et aliqua de interesse, & quod dominus pendente locatione cum hypotheca rei conductæ siue generali conductorem expellere non potest, vide Valaf. *consil. 76. n. 5.* Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst. 12. à num. 22. & de resol. emphyt. cap. 20. num. 26.*
- 34 *Pernere conuersatur, &c.* Notatur ad hoc, quod conductor expelli potest si re locata abutatur, Ordin. Regia Lusitan. *d. tit. 24. in princip.* Gregor. *l. 6. verbo, de las mugeres. tit. 8. part. 5.* Menoch. *d. arbor. quæst. 78.* Tiraquell. *de iudicio in rebus exig. vers. 57. cum seq.* Rebuff. *de priuileg. scol. priuileg. 20. num. 5.* Carot. *d. part. 4. de locato ut. de recusat. quæst. 7. à princip. Mozz. d. tit. quomodo finiatu locatio num. 13.* Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 7. num. 17.* Molin. *disp. 499. n. 12. vers. quarta.* Less. *lib. 2. cap. 24. dub. 7. num. 34. vers. quarta.* Azor. *d. part. 5. lib. 8. de locato, cap. 8. quæst. 2. vers. quarta causa.* Rebello *d. lib. 14. quæst. 10. num. 10.* Card. Tusch. *tom. 5. conclus. 46.* Bonacin. *de contractib. disp. 3. quæst. 7. puncto 2. num. 11.* nouissimè Benedic. *Ægid. in tract. de iure, & priuilegio honestatis, art. 9. num. 8.* Nisi dominus à principio locet illi, quem verosimiliter credere debuit peruersè conuersaturum, vt per Bella-comb. *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 43. num. 109. pag. 661.*
- 35 Vnde si conductor inducat in domum meretrices, aut malos homines, qui ibi inhonestos actus exercent, ex quibus damnum aliquod honestis vicinis inferatur, ve si aliquid detrimentum ex hoc generetur locatori, vel ipsi domui, è domo expelli poterit, per Ordin. Regiam Lusitan. *d. tit. 24. in princip. ibi, ou vr. ando nella de alguns actos illicitos, e deshonestos, & resoluta per Valaf. quæst. 23. in princ.* Menoch. *d. casu 78. num. 9.* Carot. *d. quæst. 11.* Scholares tamen si in domum conductam meretrices inducant, cum hoc in illis non sit nouum, & inusitatum, non esse expellendos resoluunt Bologn. *in aut. habita. C. ne filius pro patre. num. 377.* Rebuff. *de priuileg. scol. priuileg. 20.* Sed Rebello *d. quæst. 10. num. 10. vers. porro,* affirmat expelli posse, si inde locatoris honestas, vel fama periclitaretur, vel honestorum vicinorum detrimentum timeretur.
- 36 Limita primò, quod de inquilino, vel conductore dictum est, vt scilicet è domo possit expelli si in eam meretrices inducat, non procedere si domus esset iuxta lupanar, vel ad talia consueta, prout esset Valaf. resoluat Molin. *disp. 499. num. 11.* & post eos Benedic. *Ægid. d. art. 9. num. 8. in fine.*
- Meretrices è vicinia expelli possunt, vt per Viuian. *37. tom. 2. conuention. operum. tom. 1. lib. 9. tit. 12. num. 11. vers. est homo verum pag. 488.* Couat. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 11. num. 9.* Anton. Gom. *tom. 2. variat. cap. 6. num. fin. vers. Es ex superioribus, & l. 62. T. am. num. 3. vers. item.* Bellec. *de quæst. clerical. part. 1. tit. de fauore vtriusque reat. §. 4. num. 54.* Menoch. *d. arbor. casu 78. num. 11. & casu 328. num. 1. & 14. & casu 535. num. 16.* Rebuff. *tom. 1. ad leges Galie, tract. de sentent. prouis. num. 133. pag. 149. & in conuention. ad tit. ff. de verborum significat. pag. 527. & 528.* Vincent de Franch. *de off. 316.* Mascard. *concl. 1066. num. 8.* Peregrin. *de off. 12.* Cened. *ad Decretal. ad off. 140. num. 2.* Benedic. *Ægid. d. art. 9. à num. 4.* Plac. *in epist. de off. lib. 1. cap. 34. num. 18.* Petr. Caball. *resol. crimin. tom. 1. casu 184. num. 1.* Vincent de Franch. *part. 2. de off. 316.* Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo mulier, num. 407.* Intellige ad instantiam vicinorum habitantium in ipsa vicinia, non autem ad instantiam dominorum ipsarum domuum, quas ipsi non inhabitant, sed alii locant, ita sentiunt Plac. *d. cap. 34. n. 10. ad fin. Farinac. d. verbo mulier. num. 408.*
- Non peccat autem mortaliter qui facit vel locat ³⁸ domum meretrici, dummodo nec principaliter, nec etiam minus principaliter meretricium vsum in domo conducta excedendum intendat, sed solius habitationis vsum, vt per Fr. Emman. *in summa part. 1. cap. 103. conclus. 1.* Beia *in responsis casuum conscientie, part. 1. casu 27.* plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. collect. 140. num. 5.* quibus adde Petr. Ledesin. *in summa part. 2. tract. 27. cap. 9. conclus. 6. dub. 2. vers. ergo lo secundo.* Bened. *Ægid. d. art. 9. num. 4. in lib. Molin. disp. 500. num. 3.* Azor. *instit. moral. part. 2. tit. 12. cap. 18. quæst. 3.* Rebello *d. obligat. iustit. lib. 14. quæst. 17. num. 20. in fine.* Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 7. num. 20.*
- Amplia primò, vt etiam dominus domi propter ³⁹ vitæ turpitudinem è domo propria, ac vicinia it expellendus, vt per Menoch. *d. casu 535. n. 17.* Bened. *Ægid. d. art. 9. n. 10.* vbi etiam contra Valaf. *q. 23. ante finem.* idem resoluunt in emphyteuta.
- Amplia secundò in muliere coniugata, quæ mere- ⁴⁰ tricio more viuat, cuius maritus est vilis, & ipsius vxoris leno, vt tradit Menoch. *d. casu 535. n. 19.* & nouissimè Benedic. *Ægid. d. art. 9. num. 11.* Auendan. *de exequendis mand. part. 2. cap. 6. num. 4. cum seqq.* vbi extendit ad vxoratas habentem domum propriam. Caball. *d. casu 184. num. 2. & 4.* Farinac. *d. verbo mulier n. 409.*
- Amplia tertio in ea, quæ non quæstus gratia, sed ⁴¹ capta alicuius amore illi sui copiam facit, cum inhonestia dicatur, prout resoluunt Benedic. *Ægid. d. art. 9. num. 6. in fine, & num. 7.* quamuis hanc mulierem non posse è vicinia expelli resoluunt Farin. *in praxi crimin. part. 3. q. 98. num. 6.* Mascard. *d. concl. 1066. n. 8.* Menoch. *casu 328. num. 14.*
- Et cum conductor ob prædictam causam expelli- ⁴² tur durante tempore locationis, dubium est an illi pensio pro rata temporis remitti debeat? In qua quæst. post varias adductas sententias distinguit Gregor. *l. 6. verbo dos casus, prope finem, tit. 8. part. 5.* dicens quòd aut dominus reperit conductorem pro tempore futuro, & tunc fiat remissio pensionis, secus si non reperit, ne aliàs in damno sit propter conductoris culpam, referunt, & sequuntur Molin. *disp. 499. num. 14.* Rebello *lib. 14. quæst. 10. num. 11.* & consentit Benedic. *Ægid. d. art. 9. num. 9.* quando scilicet conductor ob turpem vitæ conuersationem expellitur à vicinis, quibus scandalum præbet, secus dicit si à non vicinis, sed à locatore iure domini vicente expellatur, tunc enim

- Marilian. *decif.* 29. quem refert Aloyf. Ricc. in *colleſt. decif. p. 1. colleſt. 16. in fine*, quia neceſſitas expellendi debet eſſe improuiſa, nec antea cogitata, vt per Valaf. *d. quaſt.* 22. *num.* 3. Rebello *d. lib.* 14. *quaſt.* 10. *num.* 15. Vnde ſi domum locauit in qua habitabam cum aliam non haberem, non poſſum poſtea conductorem expellere, Azor. *d. cap.* 4. *quaſt.* 2. *verſ. quod verò ſi Titius.*
- 32 *Remiſit ſibi pro reſiduo temporis penſione.*] Ergo non tenetur locator ad intereſſe, quia cum hiſ caſibus ex natura contractus citra culpam locatoris expellatur conductor, ceſſat obligatio ad intereſſe, *l. ſi fundus, C. hoc tit. l. qui inſulam, in princip. & l. ſi fundus quem, verſ. Nam ſi ſe eodem.* Immo nec penſionem remittere tenetur vbi domum æquè commodam præſtiterit conductori. Henric. *hic num.* 4. Imol. 19. Cardin. *oppoſit.* 3. per text. in *l. cum in plures, in princip. ff. eodem*, Conan. *lib.* 7. *cap.* 11. *num.* 17.
- 33 Extra hos tamen caſus, de quibus *hic*, non tenetur locator præciſè ſtare locationi, ſed liberatur præſtando intereſſe, & eo præſtito poteſt conductor expelli, ex Bart. in *l. emptorem, in fine, C. hoc tit.* communi ter recepto per Couar. *lib.* 2. *variari. cap.* 15. *verſ. primum*, Neguzant. *de pignori. part.* 2. *membro 1. num.* 7. & 8. Gutier. in *l. nemo poteſt, num.* 44. *ff. de legat.* 1. Et aliqua de intereſſe, & quòd dominus pendente locatione cum hypotheca rei conductæ ſiue generali conductorem expellere non poteſt, vide Valaf. *conſil.* 76. *n.* 5. Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quaſt.* 12. à *num.* 22. & *de reſol. emphyt. cap.* 20. *num.* 26.
- 34 *Peruerſè conuerſatur, &c.*] Notatur ad hoc, quòd conductor expelli poteſt ſi re locata abutatur, Ordin. Regia Luſitan. *d. tit.* 24. *in princip.* Gregor. *l. 6. verbo, de la mgeres, tit.* 8. *part.* 5. Menoch. *de arbit. quaſt.* 78. Tiraquell. *de iudicio in rebus exig. verſ.* 57. *cum ſeq.* Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 20. *num.* 5. Carot. *d. part.* 4. *de locato tit. de reſcat. quaſt.* 7. à *princip.* Mozz. *d. tit. quomodo finiatur locatio num.* 13. Cardin. Mantic. *de tacitiis, & ambig. conuent. lib.* 5. *tit.* 7. *num.* 17. Molin. *diſp.* 499. *n.* 12. *verſ. quarimus, Leſſ. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 7. *num.* 34. *verſ. quarta*, Azor. *d. part.* 3. *lib.* 8. *de locato, cap.* 8. *quaſt.* 2. *verſ. quarta cauſa*, Rebello *d. lib.* 14. *quaſt.* 10. *num.* 10. Card. Tuſch. *tom.* 5. *concluſ.* 416. Bonacin. *de contractib. diſp.* 3. *quaſt.* 7. *puncto 2. num.* 11. nouiſſimè Benedic. *Ægid. in tract. de iure, & priuilegio honeſtatis, art.* 9. *num.* 8. Niſi dominus à principio locet illi, quem verofimiliter credere debuit peruerſè conuerſatur, vt per Bellacomb. *tom.* 1. *communium opinion. lib.* 4. *tit.* 43. *num.* 109. *pag.* 661.
- 35 Vnde ſi conductor inducat in domum meretrices, aut malos homines, qui ibi inhoneſtos actus exercent, ex quibus damnum aliquod honeſtis vicinis inferatur, vel ſi aliquod detrimentum ex hoc generetur locatori, vel ipſi domui, è domo expelli poterit, per Ordin. Regiam Luſitan. *d. tit.* 24. *in princip. ibi, ou vz. ando nella de alguns actos illicitos, e deshonestos, & reſoluta per Valaf. quaſt.* 23. *in princ.* Menoch. *d. caſu* 78. *num.* 9. Carot. *d. quaſt.* 11. Scholares tamen ſi in domum conductam meretrices inducant, cum hoc in illis non ſit nouum, & inuſitatum, non eſſe expellendos reſoluunt Bolognin. *in aut. habita, C. ne filius pro patre, num.* 377. Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 20. Sed Rebello *d. quaſt.* 10. *num.* 10. *verſ. porò*, affirmat expelli poſſe, ſi inde locatoris honeſtas, vel fama periclitaretur, vel honeſtorum vicinorum detrimentum timeretur.
- 36 Limita primò, quod de inquilino, vel conductore dictum eſt, vt ſcilicet è domo poſſit expelli ſi in eam meretrices inducat, non procedere ſi domus eſſet inxtra lupanar, vel ad talia conſueta, prout poſt Valaf.
- reſoluit Molin. *diſp.* 499. *num.* 12. & poſt eos Benedic. *Ægid. d. art.* 9. *num.* 8. *in fine.*
- Meretrices è vicinia expelli poſſunt, vt per Viuan. 37 *tom.* 2. *commun. opinionum lib.* 9. *tit.* 12. *num.* 11. *verſ. eſt bene verum, pag.* 488. Couarr. *de ſponſal. part.* 2. *cap.* 8. *ſ.* 11. *num.* 5. An. on. Gom. *tom.* 3. *variari. cap.* 6. *num. fin. verſ.* Et ex ſuperioribus, & *l. 62. Tauri, num.* 3. *verſ. item*, Bellel. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit.* de fauore clericorum reali, *ſ.* 4. *num.* 54. Menoch. *de arbit. caſu* 78. *num.* 11. & *caſu* 328. *num.* 1. & 14. & *caſu* 535. *num.* 16. Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Gallie, tract. de ſentent. prouiſ. num.* 133. *pag.* 149. & *in comment. ad tit. ff. de verborum ſignificat pag.* 527. & 528. Vincent. *de Franch. decif.* 316. Malfcard. *concluſ.* 1066. *num.* 8. Pergrin. *decif.* 12. Cened. *ad Decretal. colleſt.* 140. *num.* 4. Benedic. *Ægid. d. art.* 9. à *num.* 4. Plac. *in epir. delict. lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 18. Petr. Caball. *reſol. crimin. tom.* 1. *caſu* 184. *num.* 1. Vincent. *de Franch. part.* 2. *decif.* 516. Farinac. *fragment. crimin. part.* 2. *verbo mulier, num.* 407. Intelligit ad inſtantiam vicinorum habitantium in ipſa vicinia, non autem ad inſtantiam dominorum ipſarum domuum, quas ipſi non inhabitant, ſed aliis locant, ita ſentiunt Plac. *d. cap.* 34. *n.* 10. *ad fin.* Farinac. *d. verbo mulier num.* 408.
- Non peccat autem mortaliter qui facit vel locat 38 domum meretrici, dummodo nec principaliter, nec etiam minus principaliter meretricium vſum in domo conducta exercendum intendat, ſed ſolius habitacionis vſum, vt per Fr. Emman. *in ſumma part.* 1. *cap.* 203. *concluſ.* 1. Beia *in reſponſis caſuum conſcientie, part.* 1. *caſu* 27. plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. colleſt.* 140. *num.* 5. quibus adde Petr. Ledefin. *in ſumma part.* 2. *tract.* 27. *cap.* 9. *concluſ.* 6. *dub.* 3. *verſ. rigo lo ſegundo*, Bened. *Ægid. d. art.* 9. *num.* 4. *in med.* Molin. *diſp.* 500. *num.* 3. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 12. *cap.* 18. *quaſt.* 3. Rebello *de obligat. inſtit. lib.* 14. *quaſt.* 17. *num.* 8. *in fine*, Sanchez *in præcepta Decalogi, lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 20.
- Amplia primò, vt etiam dominus domi propter 39 vitæ turpitudinem è domo propria, ac vicinia ſit expellendus, vt per Menoch. *d. caſu* 535. *n.* 19. Bened. *Ægid. d. art.* 9. *n.* 10. vbi etiam contra Valaf. *q.* 23. *ante finem*, idem reſoluit in emphyteuta.
- Amplia ſecundò in muliere coniugata, quæ mere- 40 tricio more viuut, cuius maritus eſt vilis, & ipſius vxoris leno, vt tradit Menoch. *d. caſu* 535. *n.* 19. & nouiſſimè Benedic. *Ægid. d. art.* 9. *num.* 11. Auendan. *de exequendis mand. part.* 2. *cap.* 6. *num.* 4. *cum ſeqq.* vbi extendit ad vxorata habentem domum propriam. Caball. *d. caſu* 184. *num.* 3. & 4. Farinac. *d. verbo mulier n.* 409.
- Amplia tertio in ea, quæ non quæſtus gratia, ſed 41 capta alicuius amore illi ſui copiam facit, cum inhoneſta dicatur, prout reſoluit Benedic. *Ægid. d. art.* 9. *num.* 6. *in fine, & num.* 7. quamuis hanc mulierem non poſſe è vicinia expelli reſoluunt Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 98. *num.* 6. Malfcard. *d. concl.* 1066. *n.* 8. Menoch. *caſu* 328. *num.* 14.
- Et cum conductor ob prædictam cauſam expelli- 42 tur durante tempore locationis, dubium eſt an illi penſio pro rata temporis remitti debeat: In qua quaſt. poſt varias adductas ſententias diſtinguit Gregor. *l. 6. verbo dos caſos, prope finem, tit.* 8. *part.* 5. dicens quòd aut dominus reperit conductorem pro tempore futuro, & tunc fiat remiſſio penſionis, ſecus ſi non reperit, ne aliàs in damno ſit propter conductoris culpam, referunt, & ſequuntur Molin. *diſp.* 499. *num.* 14. Rebello *lib.* 14. *quaſt.* 10. *num.* 11. & conſentit Benedic. *Ægid. d. art.* 9. *num.* 9. quando ſcilicet conductor ob turpem vitæ conuerſationem expellitur à vicinis, quibus ſcandalum præbet, ſecus dicit ſi à non vicinis, ſed à locatore iure domini vtente expellatur, tunc enim

De Locato, & conducto. Tit. XVIII. 141

enim pensio illi remittenda est, quia etsi propter ipsius culpam expellatur, talis tamen culpa nullum affert domino in re sua detrimentum.

setur facta relocatio si defecerit in solutione pensionis.

Inde rationabiliter amouetur. Propria scilicet auctoritate locatoris, communis ex Valasc. *d. quest. 21. n. 2.* Stephan. Gratian. *d. cap. 19. num. 8.* & est de natura huius verbi ex Titaquel. *in l. si unquam, verbo reuertatur, num. 171.* De iure vero Lusitan. per Ordinatum. *Regiam lib. 4. tit. 24. §. vnic.* necessarii ad eundem sunt ministri publici pro expulsionem, nec vltior processus requiritur, non tamen per hoc aperitur via malitiosè efficiendi, cum eadem Ordin. conductori temere eiectione triplicatum tempus residuum gratis concedat, Valasc. *d. quest. 21. num. 3.* Molin. *disp. 499. num. 15.* Rebello *d. lib. 14. quest. 10. num. 18.* Chald. Pereira *de empr. cap. 23. num. 38.*

43 Aduerte quòd Doctores, & scholares habent facultatem expellendi obstrepentes, ne per tales strepitus distraherentur à suis studiis, vt per Iacob. Beni. *de priuileg. Iurifconsult. priuileg. 69. num. 3. cum seqq.* Horat. Lut. *de priuilegiis scholast. priuileg. 46.* Francisc. Marc. *decif. 365. part. 1.* Marc. Mut. *super consuet. Panorm. c. 70. num. 27.* vbi etiam quòd contra tales strepitum facientes & malleantes proceditur tempore feriarum, Francisc. Marc. *decif. 368. num. 7. part. 1.* Monterent. *ad statuta Bononien. lib. 4. tit. de conductoribus domor. prohib. Bellef. disquisit. clerical. part. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 4. num. 58.* vbi *num. 61.* resoluit posse compelli fabrum ad cessandum à suo exercitio propter infirmum vicinum, qui molestat ob strepitum eiusdem fabri, & *num. 62.* tenet non posse appellari à decreto lato contra eundem fabrum expulsam propter strepitum, & contra meretricem expulsam à vicinia, quia ista non patiuntur dilationem. Quod etiam est in similibus impedimentis, vt in malis odoribus, importuno sono campanæ, sibilationibus, & vocibus insectis, Beni. *dicto priuileg. 69. num. 12. & 13. part. 3.* Alciat. *parerg. lib. 1. cap. 11.* Intellige hæc omnia, quando Doctor præuenit eum, qui vult expellere de vicinia, aliàs secus, cum causa præuentionis tanquam potissima sit in iure consideranda, per text. *in l. 2. §. si quis nemo, ff. ne quid in loco publico, resoluunt Menoch. de arbit. casu 237. num. 7. & 17.* Coler. *de processibus execut. part. 1. cap. 4. num. 8. in fine, vers. quam theoreticam,* Marc. Mut. *super consuet. Panorm. cap. 33. num. 53.*

44 Per biennium non soluisset. Notatur ad hoc, quòd conductor ante finitum locationis tempus per locatorem expelli potest si per biennium pensionem debitam non soluat. Sed verius est statim expelli posse si non soluit debito tempore pensionem, vt per Valasc. *quest. 21. num. 1.* Rebuff. *in tract. exception. num. 680.* Anton. Gabr. *lib. 3. commun. tit. de locato, conclus. 3. num. 2.* Seraph. *de priuileg. iuram. priuileg. 13. num. 20.* Carot. *d. part. 4. de locato, tit. de recusat. quest. 14. num. 50.* Morla *d. tit. 10. in pralud. num. 31.* D. Barbosa *in l. filiofamil. §. fin. num. 35. ff. soluto matrim. Cardirai. Mantie. de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 13. num. 25.* Ex doctis Patribus Societatis Iesv Molin. *disp. 499. num. 2.* Leon. *Less. de iustit. lib. 2. cap. 24. dubit. 7. num. 32.* Rebello *d. lib. 14. quest. 10. num. 1. cum seqq.* Azor. *d. p. 3. lib. 8. de locato, quest. 2. vers. quorum prima,* & sequitur Ordin. Regia Lusitan. *lib. 4. tit. 24. in principi. vers. O primociro he Et* propter iuramentum soluendi pensionem sufficit defectus vnus termini, vt possit expelli non spectato biennio, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 19. num. 7.*

45 Amplia primò in scholari, qui potest expelli si non soluat pensionem, vt per Valasc. *quest. 22. n. 5.* Morla *d. tit. 10. in pralud. num. 25. in fine.* Ludouic. Rodolphin. *variar. conclus. 1. num. 6.* Carot. *de locato, part. 4. tit. de recusat. q. 14. num. 16. & 17.* D. Barbosa *in l. 1. part. 7. n. 53. ff. soluto matrim.*

46 Amplia secundò, vt habeat locum etiam stante pacto de non expellendo conductorem durante tempore locationis, adhuc enim si non soluat pensionem, expelli potest, vt per Valasc. *quest. 21. num. 4.* Carot. *d. q. 14. num. 4.* Menoch. *de presumpt. lib. 3. q. 38. num. 2. & lib. 6. quest. 10. num. 2.*

47 Amplia tertio, vt etiam conductor possit expelli, qui deficit in minimo numero pensionis, vt per Surd. *consil. 82. num. 16.* quem refert & sequitur Stephan. Gratian. *d. cap. 19. num. 10. & num. 12.* quòd non cen-

S Y M M A R I V M.

- 1 *Emphyteuta Ecclesie meliorationes suas vendere non potest, nisi seruatis his, de quibus hic, & si contra fecerit, vel canonem per biennium non soluerit, nec noram postea celeriter purgauerit, iuste potest expelli.*
- 2 *Emphyteusis de materia qui scripserint, referuntur.*
- 3 *Emphyteuta non potest emphyteusim alienare nisi prius requirat domini consensum, etiam extrajudicialiter, vel presumpsiue, vt num. 4.*
- 5 *Ecclesia in præstando consensum alienatori emphyteusis requisita videtur si emphyteuta post alienationem illam requisierit scientem alienationem.*
- 6 *Pralatus Ecclesie collegiate, vel Monasterij, potest abfq. que Capitulo consensum præstare alienationi rei emphyteuticæ ad Ecclesiam pertinentis.*
- 7 *Dominium directum vendere potest dominus directus non requisito emphyteuta.*
- 8 *Subemphyteuta vendens alteri emphyteusim, quando teneatur requirere consensum domini directi, & non emphyteuta, ostenditur.*
- 9 *Emphyteuta tenetur denuntiare domino directo verum pretium, vt ipse deliberare possit an sibi expediat emphyteusim habere.*
- 10 *Caducitas incurritur pro ea parte pro qua consensus non fuit requisitus quando duo sunt domini directi, & vnus fuit requisitus.*
- 11 *Emphyteuta priuatur re emphyteuticæ, si exprimat per mendacium pretium venditionis, vt minus soluat pro laudemio.*
- 12 *Emphyteusis non potest reuocari à domino in fauorem tertij quando ei denunciatur an sibi expediat eam habere.*
- 13 *Colono, vasallo, & emphyteuta debet dominus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum.*
- 14 *Dominus directus si intra spatium duorum mensium declarauerit se nolle emere emphyteusim, quæ ab emphyteuta alienanda est, non requiritur ulterior expellatio, nec re integra pænitere potest.*
- 15 *Mensis quilibet constat triginta diebus.*
- 16 *Dominus directus si intra spatium duorum mensium opposuit exceptionem, quod non tenebatur consensum & auctoritatem præstare venditori, & postea ultra plures menses victus euadat, tempus ad duorum mensium currit à tempore lata sententia.*
- 17 *Emphyteuta licite potest vendere, & alienare personis non prohibitis postquam dominus declarauerit se nolle emere.*
- 18 *Laudemium soluendum est domino directo ex emphyteusis vendita antequam emptor possessionem consequatur.*
- 19 *Laudemium minui, vel augeri potest si conuenienter sit inter partes, vel in regione.*

- 20 Laudemiorum materiam qui tractent, referuntur.
- 21 Laudemij præstatio est quedam exhibitio reuerentialis, quam facit emphyteuta, dum suscipiendo inuestituram dominam recognoscit.
- 22 Laudemium in dubio debet intelligi, et non debeatur.
- 23 Datio in solutum soluit laudemium.
- 24 Venditio cum pacto de retro soluit laudemium.
- 25 Dos estimata, que facit emptionem, soluit laudemium.
- 26 Locatio ad longum tempus, soluit laudemium.
- 27 Remissio, que fit inter socios, soluit laudemium.
- 28 Venditio seruitutis realis soluit laudemium.
- 29 Vendita res iussu testatoris soluit laudemium.
- 30 Diuisio rei feudalis, vel emphyteutica soluit laudemium.
- 31 Venditio nulla non soluit laudemium.
- 32 Venditio condicionalis non soluit laudemium.
- 33 Vfusfructus venditio non soluit laudemium.
- 34 Retrovenditio non soluit laudemium.
- 35 Redditus venditio non soluit laudemium.
- 36 Diuisio heredum non soluit laudemium.
- 37 Hypotheca rei non soluit laudemium.
- 38 Laudemium non debetur non dum tradita.
- 39 Transactio non soluit laudemium, nisi rei dimittatur.
- 40 Alienatio necessaria non soluit laudemium.
- 41 Permutatio an, & quando soluat laudemium, ostenditur.
- 42 Donatio non soluit laudemium.
- 43 Laudemia exigendi facultas non est personalis, sed realis.
- 44 Hypotheca competit pro laudemij præstandis.
- 45 Vfusfructuario, & non proprietario debetur laudemium.
- 46 Emphyteuta alienans irrequisito domini consensu amittit emphyteusim.
- 47 Conducens emphyteusim ad longum tempus irrequisito domino illam amittit.
- 48 Permutatio emphyteusis irrequisito domino facta facit emphyteutam incidere in commissum.
- 49 Melioramentorum venditio non potest fieri absque domini consensu.
- 50 Transactio, quam irrequisito domino facit emphyteuta transferens emphyteusim in aduersarium, aliquo nempe dato, vel retento, facit illum cadere in commissum.
- 51 Censuum impositus super re emphyteutica irrequisito domino facit incidere emphyteutam in commissum.
- 52 Redditus seruatiui impositio super re emphyteutica irrequisito domino facit emphyteutam incidere in commissum.
- 53 Legatum emphyteusis irrequisito domino fieri non potest penitus extraneo, qui non erat emphyteuta successurus.
- 54 Donatio rei emphyteuticæ irrequisito domino fieri non potest.
- 55 Emphyteusis renunciari non potest irrequisito domino.
- 56 Alienatio emphyteusis cum clausula constituti, an faciat incidere emphyteutam alienantem in commissum, ostenditur.
- 57 Dotis constitutio de re emphyteutica irrequisito domino an fieri possit, ostenditur.
- 58 Alienatio necessaria, que fit ex mandato iudicis, alicuius rei emphyteuticæ irrequisito domino fieri non potest.
- 59 Compromissum de re emphyteutica sine consensu domini directi fieri non potest.
- 60 Nominatio ad emphyteusim an possit fieri irrequisito domino, & num. 8.
- 61 Commissi pœna ob alienationem rei emphyteuticæ irrequisito domino, an incurratur ipso iure absque sententia, remissiuè.
- 62 Negans se emphyteutam, si de mendacio conuincatur, in pœnam commissi cadit.
- 63 Emphyteuta licet celebret contractum alienationis, si tamen non sit sequuta traditio, non incidit in commissum.
- 64 Venditio nulla emphyteusis irrequisito domino, non facit emphyteutam vendentem incidere in commissum.
- 65 Venditio condicionalis irrequisito domino fieri potest, si nondum processum sit ad traditionem.
- 66 Venditio emphyteusis cum pacto legis commissorie, vel additionis in diem, fieri potest irrequisito domino.
- 67 Venditio emphyteusis, que rescinditur remedio l. i. C. de rescind. vendit. fieri potest irrequisito domino.
- 68 Promissio de vendendo emphyteusim potest fieri irrequisito domino.
- 69 Retrovenditio emphyteusis potest fieri irrequisito domino.
- 70 Venditio, quam facit partis sue hæres emphyteuta et coheredi suo, potest fieri irrequisito domino.
- 71 Donatio emphyteusis irrequisito domino sucta Ecclesie, non facit donantem in commissum.
- 72 Alienatio nulliter facta emphyteusis irrequisito domino, non facit incidere sic alienantem in commissum.
- 73 Alienatio facta à viro de emphyteusi vxoris irrequisito domino non facit eam incurri in commissum.
- 74 Alienatio emphyteusis irrequisito domino facta ab eo, qui ignorabat rem esse emphyteutam, non facit incidere in commissum.
- 75 Alienatio emphyteusis in socium, vel collegam eiusdem emphyteusis, fieri potest irrequisito domino.
- 76 Diuisio emphyteusis, quam faciunt inter se plures emphyteute, fieri potest irrequisito domino.
- 77 Seruitutem super rebus emphyteuticis emphyteuta citra domini consensum constituere potest.
- 79 Emphyteusis quando transsit ad comprehensos in inuestitura in ea translatione non requiritur consensus domini.
- 80 Vfusfructus constitui potest in fundo emphyteutico absque domini consensu.
- 81 Pignoriari, vel hypothecari possunt bona emphyteutica irrequisito domino.
- 82 Alienans partem emphyteusis non à tota emphyteusi, sed ab illa parte sic alienata cadit in commissum.
- 83 Fisci emphyteuta potest irrequisito domino emphyteusim alienare.
- 84 Alienans, vel vendens cum conditione, si domino placuerit, & c. ne aliter, alias, nec alio modo, & c. non incidit in commissum, etiamsi tradat emphyteusim irrequisito domino.
- 85 Dominus directus non potest declarare commissum incursum contra heredem emphyteute alienantis, si in vita emphyteuta acuit.
- 86 Alienans irrequisito domino non cadit à iure suo, quando consuetudo est in loco quad emphyteuta alienet sine domini requisitione.
- 87 Rem solitam alienari absque consensu domini potest emphyteuta alienare eo irrequisito sine commissi incursum.
- 88 Emphyteuta non tenetur in alienatione emphyteusis requirere consensum domini, quando in instrumento adiectum fuit quod emphyteuta possit alienare in quemcumque, & c.
- 89 Alienatio emphyteusis irrequisito domino fieri potest, quando super ea pendet lis inter dominum, & emphyteutam.
- 90 Emphyteuta Ecclesie amittit emphyteusim cessando à solutione canonis per biennium, etiamsi res emphyteutica sit magni valoris, pensio verò exigua, vt n. 91. & etiamsi in vno nummo cessauerit, et n. 92. & etiamsi emphyteuta à domino directo interpellatus non fuerit, et pensionem soluat, ibid. num. 93. & etiamsi in contractu emphyteutico apposta sit pœna propter non solutam pensionem debito tempore, vt num. 94.

- 95 Ecclesia, quæ ab alia Ecclesia, vel à priuato rem in emphyteusim accepit, incidit in commissum si pensionem per biennium non soluerit.
- 96 Emphyteuta fauore Ecclesie de contractu emphyteutico nullo tenetur soluere pensionem.
- 97 Emphyteuta recipiens emphyteusim ab Ecclesia sine solemnitatibus, non potest nullitatem contractus allegare, teneturque canonem soluere.
- 98 Emphyteuta lite pendente non soluens canonem per biennium incidit in commissum.
- 99 Emphyteuta si sit creditor domini directi in equali, seu maiori quantitate debita pensionis ultra biennium non incidit in commissum.
- 100 Pensio emphyteusis sufficit ut soluta sit à quocunque etiam extraneo, ne res incidat in commissum, quantum domino nolente.
- 101 Censui à solutione etiam si per mille annos cessatum sit, nunquam intelligitur caducitas commissa.
- 102 Emphyteuta pensionem ob ignorantiam non soluens excusandus est.
- 103 Seruitium ubi pro fundo soluitur illud non amittitur, etiam si ultra biennium seruitium non fiat.
- 104 Ecclesia si non soluat canonem rei emphyteuticæ, debet restitui aduersus solutionem omisissam.
- 105 Minor an, & quando restituitur aduersus omisissam solutionem canonis rei emphyteuticæ, ostenditur.
- 106 Mulier, & rusticus simplex an excusentur ob omisssionem solutionis pensionis rei emphyteuticæ, ostenditur.
- 107 Impeditus iusto impedimento propter quod non soluit pensionem emphyteusis ultra biennium, non incidit in commissum.
- 108 Pauper non soluens canonem emphyteusis ultra biennium ob paupertatem non incidit in commissum.
- 109 Emphyteuta non soluens pensionem quamdiu rei emphyteuticæ possessionem assequi non potest, vel quando plures domini inter se contendunt, non incidit in commissum.
- 110 Emphyteuta non soluens pensionem minime incidit in commissum si propter bellum, vel pestem fructus non potuerint percipi, vel si non adesset cui pensio soluere-tur, et num. 111.
- 112 Emphyteutica domo, vel molendino destructo per incendium, aut inundationem, non tenetur emphyteuta readificare, nec soluere pensionem.
- 113 Emphyteutica re destructa census solutio pro eadem re cessat.
- 114 Commissum non incurritur si solutio canonis rei emphyteuticæ dotalis non fiat à marito.
- 115 Emphyteuta non cadit in commissum ob non solutionem canonis si adfit statutum, vel consuetudo, quod emphyteuta propter canonem non solum per totum biennium non priueatur iure suo.
- 116 Fructus si non singulis annis, sed de biennio in biennium in debita copia colligantur, tunc non nisi per quatuor annos continuos hæc pena commissi curritur.
- 117 Pensionem post commissum incursum ob cessationem canonis dominus directus accipiens, non amplius emphyteutam expellere poterit, intellige si sciat illud incursum, et num. 119.
- 118 Prædatus recipiens pensiones post commissum decursas an censeatur remittere caducitatem, ostenditur.
- 119 Procurator, seu factor recipiendo censum, seu pensionem non preiudicat domino, quin possit caducitatem incursum declarare.
- 121 Prælatus an possit emphyteutam priuatum propter canonem non solum reintegrare absque auctoritate Sedis Apostolicæ, ostenditur.
- 122 Hæredes domini directi, qui in vita non declarauit se velle quod emphyteuta incurrat in commissum, non possunt huiusmodi declarationem facere.
- 123 Caducitas potest declarari per hæredes, quando adest clausula, quod quis cadat ipso iure.
- 124 Pensionem soluens emphyteuta illi, qui publice gerebatur pro procuratore liberatur, vel quando soluit Prælato intruso, si habeat iustam, & verisimilem causam credendi eum esse Prælatum, et num. 125.
- 126 Mora non committitur per emphyteutam ob quantitatem illiquidam canonis.
- 127 Iudicis mandatum ut emphyteuta non soluat pensionem excusatur à caducitate.
- 128 Lite pendente super re emphyteutica inter duos directos dominos, vel hæredes, non incidit in commissum emphyteuta ob non solutionem canonis.
- 129 Biennium, in quo emphyteuta non soluens canonem incidit in commissum, debet esse continuum, & non interpellatum.
- 130 Soluisse afferenti incumbit onus probandi.
- 131 Caducitatis à pena omnis causa etiam temeraria, & bestialis excusatur.
- 132 Emphyteuta Ecclesie cessans per biennium in solutione canonis potest celeri satisfactione moram purgare.
- 133 Soluere celeriter quando quis dicitur, remissive.
- 134 Mora purgatio non admittitur stante patre, quod ipso iure incurvatur caducitas non soluendo canonem die præstituto.
- 135 Emphyteusim ipso iure amittit cessans à solutione si dominus velit, ita ut eo volente retrotrahatur pena à die commissi.
- 136 Fructus restituere tenetur emphyteuta à tempore commissi consumptos.
- 137 Pensiones ante commissum decursas tenetur soluere emphyteuta.
- 138 Melioramenta in rebus emphyteuticis per commissum deperditis, amittit emphyteuta.
- 139 Commissi poenam nullus potest opponere contra emphyteutam excepto domino, vel eius procuratore eum speciali mandato.
- 140 Emphyteuticam rem si dominus alteri concessisset videretur necessarium antecedens declarasse caducitatem commissam.
- 141 Emphyteutam post commissum incursum an possit propria auctoritate dominus directus expellere, ostenditur.
- 142 Monachus, & pupillus ad emphyteusim nominare possunt.
- 143 Mortuus signis, & nutu ad emphyteusim nominare potest.
- 144 Excommunicatus ad emphyteusim nominare potest.
- 145 Prodigus, cui bonorum administratio interdicta est, ad emphyteusim nominare non potest.
- 146 Nominans ad emphyteusim tres personas, cum vnam tantum nominare teneretur, an nominatio valeat, ostenditur.
- 147 Nominatio ad emphyteusim titulo dotis an maneat irrevocabilis, ostenditur, & num. 148.
- 149 Nominatio ad emphyteusim facta in testamento corrumpitur illo reuocato, vel annullato.
- 150 Filius minor legitimus patri succedens ab intestato, consequitur emphyteusim, quam pater habebat cum potestate nominandi secundam, vel tertiam personam, & filio maiori repudiante illam, erit locus secundæ, et num. 151.
- 152 Emphyteusi Ecclesie concessa per verba liberè nominandi, an possit succedere filius naturalis, vel spurius, ostenditur.
- 153 Emphyteusis Ecclesie concessa patri absque mentione filiorum censetur pro se, & filijs non et hæredibus.
- 154 Emphyteusis concessa pro hæredibus, & descendentibus, non comprehendit descendentes, qui etiam hæredes non sunt.
- 155 Pater non potest nocere filio in emphyteusi non hæreditaria.

- ditaria, sed ex pacto, & providentia concessa, nisi fuerit ex re, & pecunia patris acquisita, vel nisi pater fuisset primus emphyteusis acquiritor.
- 156 Emphyteusim pro se & filiis si pater alicui vendiderit, poterit venditio rescindi a filio, quamvis filius teneatur emptori pretium pro sua parte restituere, si patris haeres sit.
- 157 Emphyteusim ex pacto, & providentia si pater vendiderit, in dubio videtur vendere ius suum, non ius filiorum, & alienatio durabit in vita alienantis.
- 158 Emphyteutico titulo nondum finito potest res alteri in emphyteusim concedi, dummodo secunda investitura, prima durante facta, extincta prima conualescat.
- 159 Emphyteusis per partes an possit dividi, ostenditur.
- 160 Emphyteusis non potest fieri de manso, seu passalibus Ecclesiae, nec praesumptus titulus admitti potest.
- 161 Dominus directus finitus generationibus, ad quas emphyteusis concessa fuit, tenetur eandem heredibus, aut descendantibus accipientis renovare.
- 162 Emphyteuticus contractus praesumptus requirit quadragenariam possessionem.
- 163 Emphyteusis extinguitur, dominiumque vile cum directo consolidatur, quoties emphyteuta, nullo relicto ascendente, vel descendente, aliquem non nominavit sibi successorem in secundam, vel tertiam personam.
- 164 Emphyteuta non potest recedere a tenore contractus emphyteutici.
- 165 Possessor rei emphyteutica tenetur ad solutiones praeteritorum annorum.
- 166 Emphyteuta tenetur dominus de evictione pro emphyteusi ei concessa.
- 167 Renovatio emphyteusis peti debet intra annum.
- 168 Servi sunt prohibiti habere emphyteusim.
- 169 Alienatio rei emphyteutica prohibetur fieri in Ecclesiam.
- 170 Capitanei sunt prohibiti habere emphyteusim.
- 171 Capitanei dicuntur in Regno Neapolitano Barones.

CAP. Potuit. IV. & fin.

- 1 **E**mphyteuta potest vendere meliorationes, & suum ius, si moneatur primo Ecclesiam an velit illa emere, dicendo quantum sibi ab aliis offeratur. Et si Ecclesia dicat se nolle emere, vel per duos menses non responderit, tunc potest vendere; aliam si praesumit vendere, vel per biennium non soluit canonem, nisi studeat sibi celeriter consulere, potest expelli non obstante quod ei non fuit nunciatum ut canonem solveret, quia dies statuta interpellat pro homine. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Henric. Boic. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Canif. Cened. collect. 144. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 186. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 433. remissus Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* nouissime Didacus de Britto in *suo tractatu*, & nouè super hunc text. repetitionem edidit Ouid. de Amicis iuris emphyteutici materia centum disceptationibus frequentissimis explicans.
- 2 Seder in hoc text. vtilis iuris emphyteutici materia, de qua peculiare ediderunt tractatus Guid. de Suzario tom. 6. *tractatum Doct. part. 1. fol. 189.* Ioan. Ferrar. Elbert. Leonin. Corbul. Aluarus Valascus, & latè Chald. Pereira in tribus partibus de *renouat. nominat. & extinct. emphyteusis*, latè etiam Clar. §. *emphyteusis*, Bertachin. *part. 1. verbo emphyteusis*, Cotta in *memorabil. eod. verbo*, Cardoso in *praxi iudicium, & aduocat.*

eod. verbo, Iacob. de Graffis tom. 1. *consil. lib. 3. tit. de iure emphyt.* Kirchou. Villalob. & alij tom. 1. *commun. opinio. lib. 4. tit. 44. de iure emphyt.* Cardin. Mantica. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 22. de emphyteusi*, nouissime Camill. Borell. in *summa omnium decif. tit. 33. de iure emphyt.* ex Theologis Molin. *disp. 444. cum seqq.* Leonard. Less. *eod. tract. 2. cap. 24. dub. 9. cum seqq.* Paul. Laymann. in *summ. Theologia moralis lib. 3. tract. 4. cap. 23.* Azori. *instit. moral. part. 3. lib. 10. de emphyteusi*, Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent. tom. 2. lib. 25. cap. 44. à num. 544.* Rebello de *obligat. instit. part. 2. lib. 13. de contractu emphyteutico.*

Illud aduertere oportet quod excepta caducitate omnnes effectus *l. vlt. C. de iure emphyteut.* & text. in *praesenti* habent locum etiam in colonia perpetua, & in locatione ad longum tempus, & in omnibus contractibus, in quibus dominium directum est separatum ab vtili, quia debent regulari secundum regulas contractus emphyteutici, Bart. in *l. 1. §. quod autem il. 2. num. 1. ff. de superfic. latè Fulgos. cons. 240. Aretin. cons. 55. sub num. 4. vers. quia ad hoc dicimus*, vbi expressè tenet quod etiam conductor ad longum tempus non potest ius suum alienare in alterum sicut emphyteuta, quia hoc pactum ita conuenit conductori, sicut emphyteuta, & maxime illi, qui conduxit ab Ecclesia, *l. 2. ibi, quæ à colonis seu emphyteuticariis. C. ne rei dominicæ, vel templorum*, ita Rot. in *Terdonen. bonorum 25. Iuny 1610.* coram bonæ mem. Card. Caualerio, inter eius decisiones impresas *decif. 115.*

Ecclesia primitus requisita.] Notatur hic text. ad hoc, quod emphyteuta non potest emphyteusim alienare nisi prius requirat domini consensum, & quod nactus est, ipsi domino ius, & potestatem competere rem ipsam emphyteuticam pro pretio conuento, si consensus præstare noluit, rem habere, in idem est *l. fin. C. de iure emphyt. & Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 38. in princip. Clar. §. emphyteusis, quæst. 13.* Cardinal. Tufch. *lit. E, conclus. 207. num. 1.* Chald. Pereira de *extinct. emphyt. cap. 3. a princip.* Molin. *disp. 461.* Cardin. Mantica. *d. lib. 22. tit. 28. C. abed. part. 1. decif. 103.* Rebello *d. lib. 13. quæst. 4.* Cened. *ad decretal. collect. 144.* Galgariet. *de condit. & demonstrat. part. 1. cap. 52.* Surd. *decif. 39. num. 10.* plures, quos refert Camill. Borell. *d. tit. 33. à num. 106.* Et aduerte quod dominus debet concedere assensum emphyteutæ alienanti, si is in quem fieret translatio, sit habilis, & non sit inimicus domino, Surd. *decif. 220. num. 54.* Mastrillo *Sicilia decif. 55. num. 109.* Camill. Borell. *d. tit. 33. num. 281.*

Requisita.] Intellige etiam extrajudicialiter, vt per 4 Duen. *reg. 181.* Chald. Pereira de *extinct. cap. 13. num. 5. ad finem.* Vnde sufficit si alienatio fiat ex implicito praesumptioe domini, nec tamen requiritur consensus, vt per Rebello *d. lib. 13. quæst. 4. num. 11.* illa enim in tertium facta domino praesente, & tacente valet, Surd. *de alimentis tit. 9. quæst. 22. num. 24. cum seqq.* Ex quibus infertur Ecclesiam requisitam videri si emphyteuta post alienationem, illam requisierit scientem alienationem, quia per hoc releuatur à commissio, Gregor. *l. 29. verbo que te no queria, vers. & quid si facta, tit. 8. part. 5.* Vincent. de Franch. *decif. 105. num. 1.* Bellacomb. *tom. 1. communium opinionum, lib. 4. tit. 44. num. 186. pag. 686.* Chald. Pereira de *nominat. quæst. 21. num. 88.*

Ecclesia.] Per Ecclesiam in praesenti intellige Praelatum Ecclesiae Collegiatæ, vel Monasterij, qui abscapitulo poterit consensum præstare alienationi rei emphyteuticæ ad Ecclesiam pertinentis, cum ante consensum res non dicatur radicata penes Ecclesiam, iuxta tradita per Iaf. in *l. 2. C. de iure emphyt. num. 127.* Vnde meritò subiacet dispositioni solius Praelati, arg.

glof. ult. in cap. ult. 16. q. 6. recepta per Hippol. sing. 194. Palat. in repet. rub. §. 47. num. 5. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo vel adversarij dolo, num. 81. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 4. num. 13. cum seqq. Et ita in hoc text. Ecclesia potest accipi pro viris ecclesiasticis, siue Episcopo, siue Prælato, æconomò, Præposito alicuius Ecclesiæ, ad quem pertinet administratio bonorum Ecclesiæ, vel iurium dictarum Ecclesiarum particularium. Cardinal. Tufch. tom. 3. lit. E. conclus. 3. num. 1. 4. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 1. num. 7. & quæst. 22. num. 1.

7 Nota quòd dominus directus suum dominium directum vendere potest non requisito emphyteuta, vt tradunt Bald. n. 13. Salicet. & Ias. n. 17. in l. vlt. C. de iure emphyteutico. Cardinal. quæst. 11. Imola n. 9. in præseni. Menoch. conf. 116. num. 5. quamuis in materia feudali hoc fit dubium. Vide Gregor. ad l. 5. verbo communalmente. tit. 5. part. 5. Puteum decis. 39. part. 1. Perez ad l. 14. tit. 1. lib. 4. Ordin. Surd. de aliment. tit. 8. priuil. 42. & tit. 9. q. 22. num. 29. D. Barbofa in l. 2. ff. soluto matrim. p. 2. in princip. num. 41. cum seqq. Fallit tamen quando emphyteuta ex venditione à domino directo facta damnù sentiret in iugationibus, & similibus, à quibus immunis erat propter dominum directum, quibus carere debet apud emptorem, vt probat text. in cap. 1. §. ex eadem, de lege Conradi, & est recepta sententia ex Grato consil. 147. à num. 5. lib. 2. Duen. reg. 215. Menoch. conf. 32. num. 22. cum seqq.

8 Subemphyteuta vendens alteri rem, quam emphyteuta cum consensu domini directi ei subemphyteuticaui, tenetur consensum requirere domini directi quando emphyteuta in eum transfudit omne ius suæ concessionis, reseruando sibi tantum pensionem, quando verò non omnino vile dominium à se abdicauit emphyteuta, tenetur subemphyteuta illius consensum requirere, resoluunt Valasc. quæst. 13. num. 12. Gam. vbi Flores decis. 126. num. 2. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 126. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 83. Menoch. conf. 338. num. 16. & de præsumpt. lib. 3. quæst. 102. n. 22. Molin. disp. 471. num. 5. cum seqq. vbi etiam quòd emphyteuta potest agere contra subemphyteutam ad pœnam commissi ob non solutam pensionem, in aliis verò euentibus ad directum dominum esse recurrendum aperte insinuat, & latè teneatur citari à Rendin. in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 37. num. 4. Et quòd primus emphyteuta easdem actiones habet aduersùs secundum emphyteutam, quas habet dominus directus contra ipsum, dicit Portel. d. tit. 33. num. 322.

9 Eique nunciato quantum sibi ab alijs offertur.] Notatur ad hoc, quòd emphyteuta tenetur denunciare domino directo verum pretium, vt ipse deliberare possit an sibi expediat emphyteusum habere, aliàs proinde est, acsi nunciatio non fieret, & incidit in commissum, in idem est l. fin. C. de iure emphyt. Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 38. in principio, ibi, declarando lobe o preco, Chald. Pereira de extint. cap. 13. num. 35. Valasc. quæst. 29. num. 6. Gam. decis. 116. num. 4. & decis. 127. num. 3. Rebello de obligation. in sit. part. 2. lib. 13. quæst. 4. num. 2. & 3.

10 Si verò duo sint domini directi, & vnus fuit requisitus, & alter non, incurritur caducitas pro ea parte, pro qua consensus non fuit requisitus, vt per Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 36. num. 14.

11 Emphyteuta si vt minus soluat pro laudemio, exprimat per mendacium se vendidisse tali pretio, priuatur re emphyteutica, & vbi constiterit de fraude, poterit dominus emphyteutæ, & emptori iuramentum deferre, vt pretium manifestet. Vnde Valasc. quæst. 8. num. 11. Surd. consil. 371. num. 8. Chald. Pereira de extint. cap. 13. num. 24.

Nota dominum non posse retinere emphyteusum 12 in fauorem tertij, immo præstandum esse iuramentum domino directo an verè, & sine fraude rem sibi velit. Vide Vincent. de Franch. decis. 226. Franc. Marc. part. 2. decis. 2. Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 50. Chald. Pereira de extint. emphyt. cap. 13. num. 33. Camill. Borrell. tit. 33. num. 108. Aloyf. Ricc. part. 5. collect. 1701. in fine.

Vnde colonò, & vasallo, & emphyteutæ debet do- 13 minus præferri in emptione fructuum ex prædio perceptorum. Vide Bart. in l. expensa, in addit. num. 3. C. de metallar. lib. 11. Gregor. l. 56. verbo alguna cosa, tit. 5. part. 5. Tiraq. de retract. in præfat. num. 15. & §. 1. glof. 18. num. 2. Valasc. quæst. 24. num. 3. Surd. de alimentis, tit. 1. quæst. 93. num. 14. Chald. Pereira de extint. emphyt. cap. 3. num. 15. Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 149. à num. 1. & in emptione melioramentorum, Surd. decis. 19. num. 10. & decis. 78. num. 16. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 219.

Si nolle se emere dixerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd 14 dominus directus est expectandus per spatium duorum mensium à die denunciationis an velit habere emphyteusum, itaut vltior expectatio non requiratur si dominus intra spatium duorum mensium declarauerit se nolle emere, vt per Tiraq. cessante causa p. 1. n. 78. Chald. Pereira de extint. c. 14. n. 4. Rot. decis. 620. num. 1. apud Farin. part. 2. recent. Intellige ad exclusi dominum post declarationem, & prædictum spatium, vt licet re integra, hoc est, ante venditionem factam ab emphyteuta velit pœnitere, non sit audiendus, nec possit petere se præferri aliis emptoribus, quia text. hic post illa duo, statim defert ius liberæ venditionis ipsi emphyteutæ, quo casu non admittatur pœnitentia etiam re integra, l. statu liberum 11. §. 1. ff. de leg. 2. Bart. receptus in l. insulam, num. 14. ff. de verborum obligat. Tiraquell. de retract. lign. §. 1. glof. 9. num. 145. & §. 24. num. 7. & 11. Chald. Pereira de extint. emphyt. cap. 14. num. 5. cum seqq.

Duorum mensium spatium sit elapsum.] Quorum vter- 15 que debet constare triginta diebus, vt per Menoch. de arbit. casu 50. n. 8. cum seq. Chald. Pereira d. cap. 14. n. 2. & de empt. cap. 4. num. 21. dixi de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 58. num. 8. & me citato in illo loco, Massobr. in praxi habendi concursus, preliud. 23. ab. 1. secundum Romanam impress. Attenta tamen Ordinari. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 38. in princip. prædictum spatium duorum mensium restringitur ad triginta dies, qui continui sunt, non verò viles, prout resoluunt Cardoso in praxi iudicum, verbo emphyteusis, num. 6. Chald. Pereira d. cap. 14. num. 3. Cabed. part. 1. decis. iiii. Et minor, ac Ecclesia non restituitur si intra hoc spatium non declarauerit, Chald. Pereira dicto cap. 14. à num. 20. & in l. si curatorem, verbo, vel adversarij dolo, num. 82.

Quid si intra huiusmodi spatium duorum men- 16 sum, vel triginta dierum apud Lusitanos, dominus directus opposuit exceptionem, quòd non tenebatur consensum, & auctoritatem prestare venditioni, quia venditor non habebat ius, & super hoc lis pendeat per plures menses, quouique sententia feratur, in qua emptor victor euasit, an isti triginta dies numerentur à tempore late sententia, & possit dominus directus rem venditam sibi capere soluto pretio pro quo fuit distracta? Dic quòd sic, per reg. l. contra maiores, C. de inoff. testament. iunctis resolutis per Tiraq. de retract. lign. §. 1. glof. 10. num. 40. cum seqq. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo infra, num. 14. & de renouat. emphyt. q. 7. num. 14. & faciunt quæ de extint. emphyt. cap. 14. num. 3. Vnde interim dum lis pendet, non poterit emptor in impeditam possessionem pedem ponere, aliàs incidet

- in commissum, quia absque domini consensu non potuit ingredi ante iudicis sententiam.
- 17 *Minimè prohibentur.*] Notatur ad hoc, quòd postquam dominus declarauit se nolle emere, licet potest emphyteuta vendere & alienare, non tamen personis iure prohibitis, quales sunt potentiores, veluti clerici, curiales, & milites, eo quòd maioribus priuilegiis in foro fruuntur, quibus etiam adde alios, siue sint aliter potentiores, siue pauperes, aut malæ fidei, à quibus difficile pensio, & ius emphyteutis obrineri possit. Ita Rebello *d. part. 2. lib. 13. quest. 4. num. 4.* Molin. *disp. 459. num. 6.* Cardinal. Tusch. *lit. E. conclus. 3. 10. à num. 1.* Chald. Pereira *d. tract. de extinct. cap. 13. n. 37. & de potestate eligend. in princip. à num. 2.* Menoch. *consil. 38. num. 4.* declarans habere locum quando ex tali alienatione in potentiorum conditio domini deterior facta est.
- 18 Licet emphyteuta seruata forma, de qua *suprà*, possit emphyteusim alienare, attamen antequam emptor possessionem consequatur, debet dominum requirere, vt eum laudet, & in possessionem mittat, *d. l. fin. C. de iure emphyt. & ei soluendum est laudemium, quod attento iure in d. l. fin. est quinquagesima pars, & apud nostros Lusitanos quadragesima, per Ordin. Regiam d. tit. 38. in princip. quod potest minui, vel augeri, si conuentum fuerit inter partes, vel consuetum in regione, teste Chald. Pereira de extinct. cap. 16. num. 18.*
- 19 De laudemii integros edidere tractatus Amadæus de Ponte, Maurus Burgius, & Franciscus Salsona Hispanus, & larè de laudemij materia agentes Doctores refert Cened. *collect. 144. num. 4.* quibus adde Molin. *disp. 429.* Rebello *de obligat. instit. part. 2. lib. 13. quest. 6.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 180. & cap. 377.* nouissimè Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 35. de laudem.* Quibus autem nominibus nuncupetur laudemium apud varias mundi nationes recensent Renat. Chopin. *de legibus Andium lib. 11. cap. 4. num. 4. in fine, & n. 7.* Dionys. Pontan. *ad consuetud. Blesens. tit. 6. de obseru. feudali art. 69.* Peguer. *in pralud. 3. ad cap. 3.* Regis Petri in Curia Cernaria, *num. 2. & vers. 1. num. 70.* Gerárd. Maynard. *decif. 45. lib. 4.* Franc. Salfon *in sua lucerna laudem. pralud. 4. num. 3. & seq.* Carol. Anton. Blanch *in suis notis ad quæstiones laudem. Amadæi à Ponte 1. nota, Maur. Burg. de laudem. part. 1. in sect. 1.*
- 21 Præstatio laudemij est quædam exhibitio reuerentialis, quam facit emphyteuta dum suscipiendo inuestituram dominum recognoscit, quæ nunquam censetur remissa per quamcunque concessionem, & facultatem alienandi, & aliam similem immuniterem, vt per Menoch. *conf. 1297. à num. 24.* Surd. *decif. 200. num. 5.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 377. à num. 21.* Caualer. *decif. 121. num. 1.* In dubio tamen laudemium debet intelligi vt non debeatur, Mantica. *decif. 336. num. 4.*
- 23 Amplia primò laudemium deberi ex datione in solutum. Vide Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 14. num. 14.* Vincent. de Franch. *decif. 50. num. 2. & decif. 277.* Gasp. Thefaut. *Taurin. decif. 82. part. 2.* quem refert Aloyf. Ricc. *in collect. decif. part. 3. collect. 582.* Afflic. *decif. 368. n. 2. & decif. 369. n. 2.* Chald. Pereira *de extinct. emphyt. cap. 16. n. 64.* Camill. Borrell. *d. tit. 35. de laudem. à n. 37.* Surd. *consil. 287. num. 47. & decif. 248. num. 3.* Redoan. *de reb. Ecclesie non alienand. quest. 2. cap. 17.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 44. num. 15.* Ouid. de Amicis *in repet. huius cap. quest. 96.*
- 24 Amplia secundò ex venditione cum pacto de retto, vt per Thefaut. *decif. 75. & 97.* Camill. Borrell. *d. tit. 35. num. 72.*
- 25 Amplia terciò, vt etiam debeatur ex doto æstimata, quæ facit emptionem, Valasc. *conf. 113. num. 13.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 16. num. 21. & 22.* Cabed. *part. 1. decif. 104. num. 5.*
- Amplia quartò in locatione ad longum tempus, vt 26 per Cabed. *part. 1. decif. 92. num. 9.* Chald. Pereira *de emptione. cap. 26. num. 33. prope finem.*
- Amplia quintò in remissione, quæ fit inter socios, 27 vt per Guid. Papæ *decif. 411.*
- Amplia sextò in venditione seruitutis realis, vt per 28 Francisc. Marc. Delphin. *decif. 608.*
- Amplia septimò ex re vendita iussu testatoris, ex 29 his, quæ Tiraq. *de retract. lign. ad finem. tit. n. 7.* Alexand. *conf. 215. col. 6.*
- Amplia octauò ex diuisione rei feudalis, vel emphyteuticæ deberi laudemium, vt per Camill. Borrell. *d. tit. 35. num. 41. vbi num. 43. idem resoluit etiam si res fuerit tota vni applicata, & alteri pecunia, quia etiam laudemium debetur. Vendita re emphyteutica si concurrat dominus directus in recognitione simul cum domino subalterno, laudemium debetur ipsi domino directè, & non subalterno, Aloyf. Ricc. p. 5. collect. 3537. ampl. 1.*
- Limita primò laudemium non deberi ex venditione nulla. Vide Anton. Fabrum *in suo Codice sub tit. de iure emphyt. definit. 28.* Et sic quod receperit dominus restituere tenetur, siue à principio sit nulla, siue ex postfacto declaratur nulla ex causa necessaria ab ipso contractus initio existentis, ex qua contractus resoluatur, secus si ex causa superueniente, prout resoluunt Chald. Pereira *de extinct. cap. 16. num. 67.* Amad. de Ponte *de laudemys. q. 39. vbi in vers. interim tamen, dicit quòd dum non est declarata inualiditas contractus, dominus habet fundatam intentionem in iure laudemij, Camill. Borrell. d. tit. 35. num. 28.*
- Limita secundò in venditione conditionali, vt per 31 Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 2. num. 23.* Surd. *decif. 305. num. 18.* Camill. Borrell. *d. tit. 35. num. 70.*
- Limita terciò in venditione vfusfructus. Vide alleg. 33 *iuris pvo maioratu de Bellas. part. 2. n. 113.* Gam. *decif. 299.* Rebuff. *in comment. ad l. 25. §. item vfusfructus, ff. de verborum significat. pag. 151. col. 1.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 16. num. 73.* D. Barbosa *in l. vfusfructu, num. 14. ff. soluto matrimon.*
- Limita quartò in retrovenditione habente originem à prima venditione, vt per Surd. *decif. 321.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 180. num. 14.* Chald. Pereira *d. cap. 16. à n. 52.* Valasc. *de partit. c. 25. n. 29. & 30.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 99. num. 2. & 3.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. num. 56.* Caualer. *decif. 360. num. 5.* Hieron. de Laurent. *Auen. decif. 123. in fine. Borrell. num. 73.*
- Limita quintò in venditione redditus, vt per Gasp. 35 Rodericum *de annuis redditib. lib. 2. quest. 4. num. 4. & quest. 22. num. 25.*
- Limita sextò in diuisione hæredum. Vide Bella- 36 comb. *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 44. num. 303.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 36. num. 5.* Surd. *decif. 305. num. 30.* Mari. Antonin. *d. lib. 1. resolut. 32. vbi de diuisione facta inter fratres, Coler. Germ. decif. 33. num. 43.* Camill. Borrell. *d. tit. 35. num. 42.*
- Limita septimò in re hypothecanda. Vide Farinac. 37 *nouiss. Rotæ decif. 183. num. 6.*
- Limita octauò re nondum tradita, quia tunc non debetur laudemium. Vide Cornaz. *decif. 168.* Gam. *decif. 51. ad finem.* Surd. *decif. 31. num. 8.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 16. à num. 45. & num. 78. in fine.* Nec etiam peti potest alienatione facta cum fidei traditione, vt per Guid. Papæ. *decif. 101. n. 7. & 8.* Franc. Marc. *decif. 370. n. 2.* Redoan. *de reb. u Ecclesie non alien. q. 66. n. 36.* Iacob. Cancr. *var. lib. 1. tit. de feudis, cap. 12. num. 14. Celf.*

- Celf. Vgo *consil.* 60. num. 16. & 23. circa med. Franc. Bec. *consil.* 2. num. 2. Chald. Pereira de *extinct. emphyt. cap.* 16. num. 45. & *seq.* Solfon in *lucerna laudem. part.* 2. *cap. de laudemio duplicato, vers. tertria regula*, Ludouic. Peguera in *repet. cap.* 3. Cur. Ceuar. *præl.* 3. *laudemij num.* 8. & *seq.* & *vers.* 1. num. 77. *vers. nec p̄icta*, Cornazan. *decis.* 168. n. 1. & *seq.* Surd. *decis.* 200. num. 3. Gam. *decis.* 91. n. 3. Amad. à Ponte de *laudem. q.* 38. num. 18.
- 39 Limita nond in transactione, nisi res dimittatur. Vide Amad. à Ponte de *laudem. q.* 32. à num. 1. Ouid. de Amicis in *repet. huius cap. quæst.* 95. n. 6. Tiraq. de *retract.* lign. §. 1. *glof.* 14. num. 63. & 69. Cened. d. *collect.* 144. n. 33. in *fine*, Farinac. *noijf. decis.* 765. num. 1. Chald. Pereira de *extinct. cap.* 13. num. 25. & *cap.* 16. à num. 49. Debetur ergo laudemium de illa pecunia, quam emptor venditori dedit in supplementum pretij iusti, quia læsio contingit ultra dimidiam, & emptori lis mota fuit à venditore, & lis per transactionem sopita, resoluit Chald. Pereira d. *cap.* 16. num. 52. Quid si tempore venditionis fuerunt diuersi locatore laudemiorum, vnus scilicet tempore venditionis, & alius tempore supplementi, an primo, vel potius secundo sit soluendum laudemium dicti supplementi? Dic quòd secundo, ex Chald. Pereira de *extinct. cap.* 13. num. 26. & faciunt quæ Tiraq. de *retract.* lign. §. 1. *glof.* 18. num. 55. & de *retract. conuent. ad finem tit.* num. 168.
- 40 Limita decimò in alienatione necessaria. Vide Tiraq. de *retract.* lign. §. 1. *glof.* 14. num. 9. cum *seqq.* Vincent. de Franch. *decis.* 277. Thesaur. *decis.* 139. Chald. Pereira d. *cap.* 16. num. 61. Rebello d. *lib.* 13. q. 6. num. 3. vbi n. 4. resoluit quòd nec ex alienatione voluntaria per donationem debetur laudemium, de quo vide Vincent. de Franchis *decis.* 201. Chald. Pereira de *extinct. cap.* 10. num. 7. & 18.
- 41 Limita vndecimò in permutatione, si tamen quod reliquum est æstimationis recipiatur in pecunia, debet tunc solui laudemium ex pecunia, non ex re. Vide Tiraquell. de *retract.* lign. §. 30. *glof.* 3. Bellacomb. d. *tit.* 44. num. 308. Cened. d. *collect.* 144. num. 32. Chald. d. *cap.* 16. à num. 42. optimè Camill. Borrell. d. *tit.* 35. à num. 78.
- 42 Limita duodecimò ex donatione non deberi laudemium, vt per Camill. Borrell. d. *tit.* 35. à num. 61. vbi num. 67. resoluit quòd quando facta est omnium bonorum cum onere alimentandi, vel quòd donatarius donantis debita soluat, tunc laudemium debetur solum non sit pura donatio.
- 43 Facultas exigendi laudemiam non est personalis, sed realis, hoc est, annexa rebus, & bonis emphyteuticis, & cum ipsis transit ad successores, Menoch. *consil.* 444. num. 18. cum *seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 272. à num. 2. & *cap.* 377. num. 24. Et pro laudemij præstandis competit hypotheca. Vide Maurum Burgium de *laudem. part.* 1. *inspect.* 9. Tiraquell. de *retract.* lign. §. 19. *glof.* 2. num. 8. in *fine*, Vincent. de Franch. *decis.* 430. Menoch. *consil.* 297. num. 1. & 34. & *conf.* 444. num. 21. Baptista Costain *tract. de rata, & quota.* q. 122. num. 9. & de *subfidiar. remed.* 52. num. 11. Surd. *decis.* 31. Stephan. Gratian. *cap.* 272. à *princip.* Maltrillo Sicilia *decis.* 171. num. 5. *part.* 2. Pro laudemio tamen non solum non cadit res in commissum, Surd. *decis.* 31. num. 14. & *decis.* 200. num. 8. de quo etiam Camill. Borrell. d. *tit.* 33. num. 345.
- 45 Vusufructuario, & non proprietario deberi laudemiam, quia in fructu bonorum est, resoluit Tiraquell. de *retract.* lign. *ad fin. tit.* num. 107. Guid. *decis.* 477. Clar. §. *emphyteusis, quæst.* 23. n. 5. Vezin. *tom.* 1. *commun. opinio. lib.* 3. *tit.* 20. num. 28. pag. 419. Seraphin. *Rota decis.* 222. num. 2. Rebuff. in *comment. ad l. bonorum* 49. *vers. sexio, ff. de verborum signific.* Amad. de *laudem. q.* 20. Barbos. *Collect.* Tom. II.
- Cardinal. Tusch. *lit. V. conclus.* 316. à num. 1. latè Ouid. de Amicis in *repet. huius cap. quæst.* 90. Menoch. *conf.* 66. num. 36. & de *presumpt.* lib. 4. *presumpt.* 142. num. 222. Surd. *decis.* 31. num. 12. & *confil.* 57. n. 25. Alciat. *conf.* 154. num. 3. *tom.* 2. lib. 5. Franc. Marc. *decis.* 605. Rosenthal. de *feudis cap.* 6. *concl.* 63. num. 4. Bellon. *confil.* 6. num. 17. Redoan. de *rebus Eccles. non alien. q.* 66. n. 14. & *seq.* Molin. de *iure primog. lib.* 1. *cap.* 22. num. 12. Marius Muta ad *capitula Regni Sicilia, cap.* 6. num. 25. Schrad. de *feudis, 2. p. 9. part. princ. sect.* 2. *quæst.* 6. num. 69. Amad. à Ponte de *laudem. quæst.* 20. num. 3. Burg. *cod. tract. p. 1. inspect.* 4. à num. 8. Castill. de *usufructu quæst.* 36. num. 45. & *seq.* Laurent. de Pina *consil.* 40. num. 4. Peregr. de *fideicom. art.* 10. num. 6. Molin. de *iustit. disp.* 459. num. 24. *vers. proprietarius*, Mari. Giurba ad *consuet. Messanen. cap.* 7. *glof.* 16. num. 8. Pacific. de *Saluano interd. inspect.* 3. *cap.* 4. num. 561. Marefcot. *variar. resol. cap.* 30. n. 5. Gurier. de *tutel. p. 3. cap.* 24. num. 10. Chald. Pereira de *extinct. emphyt. cap.* 16. num. 40. Molfes. ad *consuet. Neapol. tom.* 1. *tit. de bonis q.* 8. n. 11. Borrell. in *tract. de magist. edit. lib.* 4. *cap.* 2. num. 144. & in *summa decis.* 101. 1. *tit. de laudem.* n. 95. Georg. Euerard. *conf.* 33. n. 3. & *seq.* Syluest. Aldobran. *conf.* 56. *lib.* 2. Ioseph. Sesse *decis.* 63. n. 3. *tom.* 1. Vincent. de Anna *sing.* 298. Vtilitas tamen non quaeritur usufructuario, sed pertinet ad proprietarium, vt resoluit Gutier. de *tutel. p. 3. c. 24. n. 3.* Borrell. d. *tit.* 35. n. 95. Emphyteuta a quoque secus, &c. [Notatur ad hoc, quòd emphyteuta alienans prætermissa hac forma, irrequiritòque domini consensu, amittit emphyteusim (prour suprà dictū est.) & melioramenta facta in emphyteusi, vt per Ioseph. Ludouic. *Peris. decis.* 117. num. 33. Camill. Borrell. d. *tit.* 35. num. 95.
- Amplia primò procedere in conductore ad longum tempus alienante irrequiritò domino. Vide Ordinat. Regiam Lusitan. *lib.* 4. *tit.* 8. in *princip.* Tiraquell. de *retractu lign.* §. 1. *glof.* 14. num. 82. Menoch. de *arbitrariis, casu* 5. num. 4. & 5. Pinel. in *l. 1. C. de bonis matern. part.* 3. num. 68. *vers. inferitur* 6. Valasc. de *iure emphyteut. quæst.* 29. num. 23. Gam. *decis.* 26. num. 2. Surd. de *alimentis, tit.* 8. *privileg.* 43. num. 2. & 3. Ceuall. *communium contra communes, quæst.* 199. num. 6. Chald. Pereira de *renouat. emphyteut. quæst.* 16. à num. 8. & de *extinct. cap.* 1. num. 17. & 19. & *cap.* 4. num. 38. & de *empt. cap.* 26. num. 33. & *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 11. n. 5. Cardinal. Mantic. de *tacitis, & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 2. à num. 43. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 378. num. 30. cum *seqq.* Molin. de *iustit. tract.* 2. *disp.* 461. *vers. verum autem.* Less. *cod. tract. lib.* 2. *cap.* 24. *lib.* 9. num. 56. Rebello de *obligat. iustit. part.* 3. *lib.* 13. *quæst.* 5. num. 5. cum *seqq.* Maltrillo Sicilia *decis.* 71. num. 6. Camill. Borrell. d. *tit.* 33. num. 246. Ouid. de Amicis in *repet. huius cap. quæst.* 15. Rota in *Romana Casalis S. Crucis* 8. Junij 1618. coram bonæ mem. Buratto inter eius impressas *decis.* 334. num. 18.
- Amplia secundò in permutatione. Vide Clar. §. *emphyteusis, quæst.* 17. Sarmient. *lib.* 2. *sect.* cap. 2. num. 20. in *fine.* Gregor. *l. fin. glof.* 3. *titul.* 8. *part.* 5. Molina *disput.* 461. in *principio*, Azorius *institur. moral. part.* 3. *lib.* 10. de *emphyteut.* cap. 8. *quæst.* 5. Cardinal. Mantic. d. *lib.* 22. *tit.* 28. num. 69. cum *seqq.* & *lib.* 25. *titul.* 4. num. 9. Chaldas *Pericia de extinct. cap.* 8. à num. 31. & de *empt. cap.* 2. num. 3. Ouid. de Amicis in *repet. huius cap. quæst.* 13. Borrell. *dicto tit.* 33. num. 370. vbi num. 109. dicit quòd in illa ius prælationis cessat.
- Amplia tertid etiam in venditione melioramentorum, quæ non possunt vendi nisi de consensu domini. Vide Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap.* 21. num. 34. Azor. d. *part.* 3. *lib.* 10. *cap.* 8. q. 2. Less. d. *lib.* 9. num. 52.

- Amplia quartò in transactione, quam facit emphyteuta transferens emphyteusum in aduersarium, aliquo nempe dato, vel retento. Vide Bellacomb. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 328. pag. 691.* Ioseph. Ludonic. *Perus. decif. 35. num. 7.* Chald. Pereira *de extinc. cap. 9. num. 34. & seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 476. num. 12.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 95.*
- Amplia quintò in impositione census super re emphyteutica, propter quam caducitas incurritur, de quo an verum sit, & plurimis distinctionibus in hac re factis, vide Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 20.* Felician. *de Solis de censibus, tom. 1. lib. 2. cap. 4. num. 5. & tom. 2. lib. 2. cap. 4. num. 3.* Valasc. *de Auendan. eodem tract. cap. 67. num. 3.* Ludouic. Cenci. *cod. tract. part. 1. cap. 2. quest. 2. art. 2.* Fideric. Martin. *de iure cens. cap. 4. à num. 85.* Nicol. Intrigl. *super Bulla de censib. quest. 28. num. 1. & 7.* Seraphin. *decif. 794. num. 9. cum seqq. & decif. 1290. sub num. 12. & 13.* Camill. Borrell. *disco. tit. 33. à num. 170.* Rota *in vna Saluiani interdicti 12. Nouembrii 1592. coram D. Pena, relata in fine d. tract. Cenci, decif. 77. num. 1. & 2. & iterum in vna Regemmat. census 8. Aprilis 1617. coram D. Vbaldo in fine dicti tract. decif. 75. num. 1.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 43. num. 20. & cap. 202. num. 26. cum seqq.*
- Amplia sextò in redditu referuatiuo, quando quis rem suam alteri confert pleno iure, referuato sibi tantum quorannis recipiendi pensionem aliquam in fructibus, vel pecunia, vt per Gasp. Roderic. *de annuis redditibus, lib. 1. q. 3. n. 6. vers. infertur, vbi etiam secus resoluit in consignatiuo, quando scilicet quis retentis suis bonis, eorumque vsu, consignat alteri certam pensionem in fructibus.*
- Amplia septimò in legato emphyteusis facto penitus extraneo, qui non erat emphyteutæ successurus. Vide Gregor. *l. 19. verbo la venda, vers. an possit legare, tit. 8. part. 5.* Surd. *decif. 93. num. 1. in fine.* Stephan. Gratian. *d. cap. 377. num. 27. & Marchia decif. 56. n. 3.* Chald. Pereira *d. cap. 10. à num. 12.* Azor. *d. cap. 8. q. 4.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 342.* Rota *decif. 261. num. 3.* apud Farinac. *in recent.*
- Amplia octauò in donatione. Vide Vincent. *de Franch. decif. 201. num. 3.* Sarmient. *lib. 3. select. cap. 2. n. 3.* Anton. Gabr. *lib. 4. commun. tit. de iure emphyt. conclus. 44. num. 312.* Surdum *decif. 39.* Chald. Pereira *de extinc. cap. 10.* Valasc. *consil. 113. num. 13. & 25.* Cabed. *part. 1. decif. 104.* Cardinal. Mantica. *d. lib. 22. tit. 28. num. 56.* Stephan. Gratian. *d. cap. 377. num. 27. cum seqq. & Marchia decif. 56. num. 2.* Cened. *ad Decretal. collectan. 144. num. 32.* Molin. *disp. 461. num. 7.* Less. *d. lib. 2. cap. 24. dub. 9. num. 54.* Azor. *d. part. 3. lib. 10. de emphyt. cap. 8. quest. 2.* Rebello *d. lib. 13. quest. 5. à num. 1.* Rota apud Farinac. *decif. 694. num. 6. part. 1. recent.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 12.* In illa tamen dominus non potest pralationem obtinere, Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 107.*
- Amplia nonò in renunciatione emphyteusis. Vide Pinel. *ad l. 2. C. de riscal. vendit. part. 1. cap. 4. num. 2. in med.* Anton. Thesaur. *Pedem. decif. 20. num. 2.* Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 33. de emphyt. à n. 137.* Idem dicendum vbi emphyteuta aliam facit emphyteutam, vt potest, quia etiam ad hoc requiritur domini consensus, Corbul. *de iure emphyt. tit. de causis priuat. ob alienat. ampl. 4.* Chald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 13. num. 10.* Valasc. *de iure emphyt. quest. 13. num. 11.* Camill. *de Medic. consil. 145. num. 2.* Anton. Fab. *in suo Cod. lib. 4. tit. 43. definit. 12.*
- Amplia decimò in alienatione rei emphyteutica cum clausi. *Constituti*, quod apud Lusitanos locum
- habet; in aliis verò prouinciis, vbi super id nihil dispositum est, contraria opinio de iure tenenda est, cum enim materia sit pœnalis, & odiosa, obligatioque emphyteusis stricti iuris, non debet extendi. de quo vide Gam. *decif. 126. n. 1.* Corbul. *in tit. de causa priuat. ob alien. irreg. domino ampl. 30. num. 1.* Soar. *in thesauo recept. sent. verbo emphyteuta num. 76.* Tiraq. *de constit. p. 3. limit. 2. num. 5. & 6.* Polyd. Ripa *obseruat. 342.* quem refert Aloyf. Ricc. *in collect. decif. part. 1. collect. 55. in fine.* Cardinal. Mantica. *d. lib. 22. tit. 28. num. 33.* Cened. *ad Decretal. collect. 144. num. 10.* Chald. Pereira *de extinc. cap. 5. num. 83. & de empt. cap. 8. num. 46. ad finem.* Rebello *d. lib. 13. quest. 4. num. 7.* Cardin. Tusch. *tom. 3. lit. E. conclus. 207. num. 82.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 2.*
- Amplia vndecimò in constitutione dotis, in quam si detur emphyteusis irrequisito domino, cadit emphyteuta à iure suo. Ordin. Regia Lusitan. *lib. 4. tit. 38. in princip. ibi, quod dotar.* refert plures Doctores Cened. *d. collect. 144. num. 33.* quibus adde Gam. *decif. 142.* Mascard. *de probat. conclus. 663. num. 2.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. à num. 352.* Cardinal. Tusch. *tom. 3. liter. E. conclus. 212. num. 3. & 10.* D. Barbosa *in l. vsu fructu n. 25. ff. soluto matrimon.* Mardinal. Mantica. *d. l. 22. tit. 28. num. 39. cum seqq.* Chald. Pereira *de extinc. cap. 10. num. 23. & 28. & cap. 16. num. 26. ad finem. & quest. forens. lib. 1. quest. 11. num. 23. & quest. 23. num. 89. & de empt. cap. 8. num. 40. & cap. 27. num. 37.* Valasc. *consil. 113. n. 3. & 18.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 159. num. 34. cum seqq.* Cabed. *part. 1. decif. 104. num. 4.* Rebello *d. lib. 13. quest. 5. num. 4.* Molin. *disp. 461. vers. quod ad dotem,* quorum aliqui resolunt citra pœnam commissi patrem posse filia emphyteusis commoditatem, saluo iure domini, & seclusa fraude, latè Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 16.* vbi agit de patre dante fundum emphyteuticum in dotem filia, & quest. 19. de extraneo.
- Amplia duodecimò in alienatione necessaria, quæ fit ex mandato iudicis, vide Auend. *resol. 13. n. 3.* Molin. *disp. 459. n. 21.* Chald. Pereira *de extinc. c. 6. n. 15. & 16.* quamvis contrarium resoluant D. Barbosa *in l. vsu fructu num. 20. ff. soluto matrimon.* Gasp. Roderic. *de annuis redditibus, lib. 1. quest. 15. num. 81.*
- Decimotertiò amplia in comptomisso de re emphyteutica, quod sine consensu domini directi fieri non potest, vt per Corbul. *sub tit. de causa priuat. ob alien. irreg. domino, ampl. 33. per totam.* Cardinal. Tusch. *tom. 3. lit. E. conclus. 207. num. 32.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quest. 94.*
- Amplia decimoquartò in nominatione ad emphyteusim, in qua licet non requiratur domini consensus, requiritur tamen antequam nominatio tradatur, vt per Gamam, qui ita dicit iudicatum *decif. 116.* Cabed. *part. 1. decif. 103.* licet contrarium tueatur Chald. Pereira *de extinc. cap. 21. num. 9.*
- Amplia decimoquintò, vt huiusmodi pœna ipso à iure absque sententia incurratur, vt per Mench. *quest. frequent. cap. 64. in princip.* Chald. Pereira *de extinc. cap. 16. num. 3.* Corbul. *in tract. de causis ex quibus emphyteuta iure suo priuatur tit. de causa priuat. ob alienat. ampliat. 52.* sed quia hic articulus controuersus est apud scribentes, qui in variis diuisi sunt opinionones, illos consulto, & præcipuè Fachin. *controuersif. lib. 1. cap. 93.* Surdum *de alimentis, tit. 1. quest. 48. n. 50. & tit. 9. quest. 25. num. 77.* Menoch. *conf. 301. num. 23. cum seqq. & remed. 1. recuper. num. 78. & 79.* Valasc. *de iure emphyt. q. 18. num. 8. & 9. & q. 21. n. 2.* Gam. *decif. 4. n. 2. & decif. 333. num. 5.* Viui. *Neapolis. decif. 74. num. 1.* Aloyf. Ricc. *in collectan. decif. part. 2. collect. 303. vers. vnde infero.* Maitrill. *Sicilia decif. 193.* Bernard. Graue. *ad*

- ad practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 51. consider. 1. Cardinal. Mantic. d. lib. 2. tit. 27. num. 31. Ceual. q. 14. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 17. num. 26. & seq. & in comment. ad §. sed hac, num. 92. Institut. de inoffic. testament. & late consil. 2. num. 20. cum seqq. Molina disp. 453. vers. quaritur nunc, Azor. d. part. 3. lib. 10. cap. 9. quæst. 2. Rebello d. lib. 13. quæst. 2. Stephan. Gratian. Marchia decif. 49. num. 16.*
- 62 Amplia decimosexto, vt in poenam commissi cadat negans se emphyteutam, si ex aduerso probetur, & de mendacio conuincatur, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. quæst. 26. num. 71. & consil. 371. à num. 80. Redoan. de rebus Ecclesia non alienand. quæst. 19. cap. 11. à num. 1. Cardin. Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 20. num. 11. Chald. Pereira de empt. cap. 33. num. 21. Valasc. quæst. 4. num. 10. & 11. Camill. Borrell. d. tit. 23. num. 214. cum seqq. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 449. à num. 3. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 88. secus tamen si ante litis contestationem poeniteat, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 109. à num. 27. Ouid. de Amicis d. quæst. 88. num. 92. vbi num. 12. limitat hanc ampliationem, si negatio fuisset facta à procuratore emphyteutæ vigore generalis mandati, & num. 13. limitat etiam quando negatio facta fuit ex ignorantia, & num. 15. quando emphyteuta conuentus negaret respondendo libello inepto, & num. 16. quando emphyteuta negasset generaliter narrata prout narratur, & num. 17. limitat denique in infante & minore 14. annorum.**
- 63 Limita primò prædictam conclusionem, quia non habeat locum nisi sequuta traditione, vt quantumcunque emphyteuta celebret contractum alienationis, si tamen non sit sequuta traditio, non incidit in commissum, vt per Clar. in §. emphyteusis, quæst. 13. n. 3. Aloyf. Ricc. in collect. decif. collect. 1515. part. 5. Cardinal. Tusch. lit. E, conclus. 207. num. 75. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. num. 78. & cap. 6. num. 35. & cap. 10. num. 6. Matienf. l. 1. glof. 6. num. 6. tit. 10. lib. 5. noua recopil. Surd. de alimentis, tit. 9. quæst. 16. num. 67. & quæst. 26. num. 65. Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 10. Fichard. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 281. pag. 686. Sublimita etiam sequuta traditione, si ante litem de ea re contestatam venditor, vel alienans ab emptore rem recuperet facta distractu prioris contractus. Vide Villalob. verbo emphyteuta, num. 71. Gam. decif. 274. Menoch. consil. 322. num. 51. Chald. Pereira de extinct. c. 7. Rebello d. lib. 13. q. 4. n. 9. Aloyf. Ricc. d. p. 5. collect. 1704. limit. 6. & ita vidi in Senatu iudicatum.
- 64 Limita secundò in venditione nulla, quia per illam irrequisito domino factam non incurritur commissum, vt per Molin. disp. 459. num. 10. Chald. Pereira de extinct. cap. 3. num. 3. & cap. 7. num. 10. Valasc. consil. 71. num. 15.
- 65 Limita tertio in venditione conditionali, secus si processum sit ad traditionem. Vide Tiraq. de retract. lign. §. 1. glof. 2. num. 2. num. 23. & 32.
- 66 Limita quarto in venditione cum pacto legis commissoria, vel additionis in diem. Vide Gam. decif. 5. Surd. decif. 220. num. 39. Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 5. collect. 1704. limit. 5. Card. Mantic. d. lib. 2. tit. 28. n. 30. Gam. decif. 12. num. 1. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 6. num. 37. & cap. 7. num. 9. & cap. 13. num. 25. & c. 16. num. 55. Borrell. d. tit. 33. num. 78.
- 67 Limita quinto in venditione, quæ rescinditur remedio l. 2. c. de rescind. vendit. vide Molin. disp. 459. num. 16. & lationem vitra dimidiam iusti pretij allegari posse in contractu emphyteutico voluit Gam. decif. 257. num. 1. quem refert Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 314.
- 68 Limita sexto in promissione de vendendo. Vide Barbof. Collect. Tom. 11.
- Tiraq. de retract. tit. 2. ad finem, num. 44. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. fin.
- Limita septimò in retrovenditione, quæ fit vigore 69 pacti de retro, itatur res dicatur non transacta, sed reddita. Vide Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 180. num. 20. Caualer. decif. 360. num. 5.*
- Limita octauò in venditione, quam facit partis suæ 70 hæres emphyteutæ cohæredi suo, vt per Rebello d. lib. 13. quæst. 4. num. 8.
- Limita nonò in donatione facta Ecclesie, propter 71 quam donans non incidit in commissum. Vide Don. Garc. Mastrillo Sicilia decif. 128. quem refert Aloyfium Riccium in collectan. decif. part. 1. collectan. 156. vers. tertio.
- Limita decimò in alienatione nulla. Vide Socin. 72 reg. 153. vers. tertio fallit, Tiraq. de retract. lign. §. 1. glof. 2. num. 6. Menoch. consil. 322. num. 54. Gutier. consil. 12. num. 8. Surd. de aliment. tit. 9. q. 16. num. 68. & decif. 51. num. 18. & decif. 220. num. 40. Burgos de Pace consil. 44. num. 3. Chald. Pereira de potestate eligend. cap. 5. num. 11. Molin. disp. 459. vers. hoc eodem, Valasc. consil. 71. num. 15. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 36. num. 15. D. Marta in votis nouiff. decif. num. 200 196. num. 5. Camill. Borrell. d. tit. 33. de emphyteusis num. 91. Et ideo 73 eùm alienatio facta à viro de emphyteusi uxoris non valeat, per eam non incurritur in commissum, Valasc. consil. 71. sub num. 15. quem refert Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 317.*
- Limita vndecimò in alienatione facta ab eo, qui 74 ignorabat rem esse emphyteuticam. Vide Gam. decif. 91. num. 1. Chald. Pereira de renouat. q. 5. n. 29. & de extinct. cap. 7. num. 18. Card. Mantic. d. lib. 2. tit. 28. num. 12. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 24. num. 17. & 18. Molin. disp. 459. num. 21. Valasc. q. 38. num. 15. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 94. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 8. vbi quæst. 9. disputat an hæres ignorans rem esse emphyteuticam, mortuo principali emphyteuta, non soluens canonem debito tempore, & determinato perdat ius suum.*
- Limita duodecimò in alienatione facta in socium, 75 vel collegam eiusdem emphyteusis. Vide Sarm. lib. 3. select. cap. 2. num. 21. Molin. disp. 460. num. 8. Ceual. quæst. 435. Chald. Pereira de extinct. cap. 8. num. 1. & quæst. forens. conf. 7. num. 55. Cardin. Mantic. d. tit. 28. num. 45. Cardin. Tuschum lit. E, concl. 202. num. 7. & conclus. 207. num. 130. Rebello d. lib. 13. quæst. 4. num. 8. Hieron. Portoles in tract. de consoribus cap. 62. num. 4. Vnde in alienatione, quam facit subemphyteuta emphyteutæ, non requiritur consensus directi domini, quia res de facili ieuertitur ad suam naturam, arg. l. si vnus, §. pactis ne petere, ff. de pactis, & facit gloff. verbo numerandum in cap. 3. de prebendis lib. 6. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo vel aduersarij dolo, n. 82.
- Limita decimotertio in diuisione, quam faciunt 76 inter se plures emphyteutæ, vt per Soar. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 44. num. 349. & seq. Cardin. Mantic. d. lib. 2. tit. 38. à num. 46. Azor. d. cap. 8. q. 6. Ceual. quæst. 435. num. 1. Gam. decif. 243. num. 6. & 7. & decif. 268. num. 2. Valasc. conf. 53. num. 4. & de perrit. cap. 25. à num. 7. Chald. Pereira de nominat. quæst. 24. à num. 14. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 36. à n. 1. Rebello d. lib. 13. quæst. 4. num. 8. Rota in Romana diuisionis domus 9. Maij 1614. coram bonæ memoriæ Buratto inter eius impressas decif. 50. num. 2. vbi Ferrentil. in annot. lit. B. vbi declaratur cum Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 28. sub num. 48. vt procedat quando emphyteusis recepta fuit à patre pro se, & filiis, & hæredibus, non autem quando emphyteusis à principio duobus etiam fratribus concessa fuit.*

- 77 Limita decimoquarto in seruitute, quam potest emphyteuta super rebus emphyteuticis citra consensum domini constituere. Vide Cacheran. *Pedem. decif. 156. num. 8. Surd. decif. 286. num. 12. Amatis Marchia decif. 92. num. 5. & 6. Camill. Borrell. d. tit. 3. §. a. num. 5. 1. Gasp. Roderic. de annuis reddit. lib. 1. quest. 3. num. 7. vers. hinc est, Surd. de alimentis. tit. 4. §. 10. a. num. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 43. num. 1. & 2. Rebello d. q. 4. num. 11. prope finem.*
- 78 Limita decimoquinto in nominatione emphyteutis absque traditione. Vide Gamam *decif. 116. Chald. Pereira de extinct. c. 21. num. 9. Cened. d. collect. 144. n. 10. Cabed. part. 1. decif. 103. nouissimè Benedic. Pinell.*
- 79 *select. iuris interpret. cap. 15. num. 5.* Quando enim emphyteusis transit ad comprehensos in inuestitura, in ea translatione non requiritur domini consensus, nec soluitur laudemium, Valasc. de iure emphyt. quest. 18. num. 28. & consil. 71. num. 16. Chald. Pereira de nominat. quest. 10. num. 30. D. Barbosa in l. vsufructu num. 28. ff. soluto matrim.
- 80 Limita decimosexto in constitutione vsufructus, qui potest constitui in fundo emphyteutico absque domini consensu. Vide Vezin. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 4. num. 322. pag. 690. Cottam in memorab. verbo emphyteuta §. 6. Gam. decif. 199. a. num. 1. Finel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. num. 70. col. 2. Surd. de alimentis, tit. 8. privileg. 43. num. 6. Valasc. consil. 16. num. 73. allegat. iuris pro maioratu de Bellas. part. 2. num. 112. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. a. num. 2. D. Barbosa in d. l. vsufructu, num. 14. ff. soluto matrim. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 43. num. 3.
- 81 Limita decimoseptimo in pignore, vel hypotheca, quia bona emphyteutica, possunt irrequisito domino pignorari, vel hypothecari. Vincent. de Franchis decif. 226. num. 1. Anton. Gabr. lib. 6. commun. tit. de regulis iuris, conclus. 12. num. 19. Gam. decif. 28. num. 2. & decif. 214. Surd. decif. 93. num. 10. & 11. & decif. 160. num. 1. & decif. 173. num. 12. Camill. Borrell. in summa decif. tit. 3. num. 116. cum seqq. Corbul. de causis priuat. ob alien. irrequisito domino factis limit. 33. Cardinal. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 212. num. 7. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quest. 14. Gasp. Roder. de annuis redditibus lib. 1. quest. 3. num. 7. vers. potest etiam sine consensu, & lib. 2. quest. 22. num. 51. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. a. num. 27. & 61. Molin. disp. 461. num. 12. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 43. a. num. 7. Cardinal. Mantic. d. lib. 22. tit. 28. num. 51. Morte autem hypothecantis finitur hypotheca, iuxta reg. l. lex vestigali fundo, ff. de pignor. & tradita per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 88. num. 40. domino autem directo consensum præstante durabit hypotheca ultra vitam hypothecantis ex Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 95. §. 1. ad finem, Farinac. in nouissim. Rota decif. 183. n. 13. vbi num. 12. resoluit quòd si res emphyteutica redeat ad dominum vti dominum, non vti priuatum ex acquisitione habitæ ab emphyteuta, omnes obligationes, & onera per emphyteutam imposita extinguuntur, & res reddit libera ad dominum.
- 82 Limita decimo octauo in alienatione partis emphyteutis, itaut emphyteuta non à tota emphyteusi, sed ab illa tantum parte indebitè alienata cadat in commissum. Vide Tiraq. de retract. lign. §. 23. glof. 1. num. 28. Grammat. decif. 49. Menoch. consil. 325. n. 76. Craff. tom. 1. commun. opinionum lib. 4. tit. 44. num. 278. pag. 686. vbi Bellacomb. num. 332. Martin. Monter à Cueva Aragonia decif. 5. a. num. 74. Surd. de alimentis, tit. 9. num. 28. & 68. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. num. 58. & cap. 9. num. 17. 15. & 19. D. Barbosa in l. dinorrio §. fin. part. 2. num. 41. ff. soluto matrimo. Cened. d. collect. 144. num. 36. Aloyf. Ricc. in collect. decif.
- part. 4. collect. 1246. vers. infertur sexto. Molin. disp. 459. vers. quando emphyteuta. Castillo quorid. lib. 1. de vsufructu cap. 24. num. 8. Don. Garc. Mastrillo Sicilia decif. 199. num. 8. Cardinal. Mantic. d. lib. 22. tit. 28. num. 13. Galganet. de condit. & demonstrat. part. 2. cap. 5. quest. 23. n. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 36. num. 18. cum seqq. Rebello d. lib. 13. q. 4. num. 7. vers. atque. Camill. Borrell. in summa decif. tit. 33. num. 81. Ouid. de Amicis de iure emphyt. in repet. huius cap. quest. 6.
- Limita decimonono in emphyteuta fisci, qui potest irrequisito domino emphyteusum alienare, nisi in titulo emphyteutico alienatio prohibita reperitur, iuxta l. 1. C. de fundis patrimon. lib. 11. vbi Bart. & alij, quos refert & sequitur Gam. decif. 242. num. 2. Valasc. quest. 13. num. 1. column. 4. Peregrin. de iure fisci, lib. 5. tit. 5. num. 40. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 36. num. 38. Chald. Pereira de extinct. cap. 2. num. 9. & cap. 4. num. 35. & seqq. Rebello d. lib. 13. q. 4. n. 12. secus in emphyteuta Reipubl. vt per Valasc. q. 48. in fine, Rebello d. lib. 13. q. 5. num. 2. in fine.
- Limita vigesimo in alienatione, vel venditione cum conditione, si domino placuerit, vel si consensus domini accesserit, aut si emphyteuta protestetur se vendere, vel alienare saluo & reseruato domini consensu, & non aliter, nec alio modo. nam tunc, etiam si traditio sequatur, non incurritur caducitas, plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 144. num. 27. quibus adde Vincent. de Franchis decif. 267. a. num. 2. Mich. Craff. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. pag. 686. num. 179. vbi Vezin. num. 284. Bellacomb. tom. 2. tract. de feudis, tit. 8. quibus ex causis feudum amittatur, pag. 636. Freed. de subfeudis, lib. 2. §. prima auctoritas, num. 23. Menoch. consil. 28. num. 10. & consil. 38. Gam. decif. 147. num. 4. Theaur. decif. 169. Flamin. de resignat. lib. 7. quest. 1. num. 67. & 70. Chald. Pereira de extinct. cap. 5. num. 84. & cap. 6. a. num. 26. Molin. disp. 459. num. 10. Cardoso in praxi iudicum, verbo clausula, num. 15. & verbo emphyteusis, num. 6. post princip. Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 3. collect. 526. Cardinal. Mantica d. lib. 22. tit. 28. num. 18. cum seqq. Gardinal. Tusch. littera E, conclus. 207. num. 76. & 80. D. Marta de clausulis, part. 1. clausula 74. & in votis nouiss. decif. voto 196. Galganette de condit. & demonstrat. part. 1. cap. 51. num. 2. Rebello d. part. 2. lib. 13. quest. 4. num. 10. Camill. Borrell. d. iur. 33. de emphyt. num. 88. & 90. Ouid. de Amicis de iure emphyt. in repet. huius cap. quest. 1. quorum plures refero ego ipse de dictionib. clausula 39. num. 13.
- Limita vigesimoprimum, quando dominus vult agere contra hæredem emphyteuta alienantis, quia contra illum non potest dominus declarare commissum incursum, si in vita emphyteutee racuit. Vide Socin. sen. consil. 66. num. 18. vers. quinto confirmatur, vol. 3. Ruin. consil. 10. num. 5. & consil. 159. num. 12. vol. 1. Cassad. decif. 2. num. 2. & decif. 3. num. 3. de locato, Cardinal. Mantic. de tacit. lib. 22. tit. 27. num. 34. Menoch. consil. 757. num. 9. & consil. 865. num. 13. Bellon. iun. consil. 68. num. 11. Cened. d. collect. 144. num. 14. Flamin. de resignat. lib. 3. quest. 3. num. 26. Chald. Pereira de extinct. cap. 18. num. 13. & in l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 69. Gam. decif. 17. & decif. 41. num. 2. Surdus de alimentis, tit. 1. quest. 48. a. num. 45. Valascus consil. 71. num. 13. & consil. 101. num. 5. Camillus Borrellus d. tit. 33. de emphyteusi num. 92. Burlatus decif. 447. num. 6. volum. 6. Hondedeus consil. 2. num. 52. & consil. 55. num. 20. & lib. 1. num. 94. Magon. Florent. decif. 69. num. 11. & plures alios, quos refert Marius Antoninus variarum resolut. lib. 1. resol. 98. num. 10. secus quando dominus ignorauit caducitatem per prædecessores emphyteutam esse incursum, quia

- quia tunc etiam contra successores agi potest, Ruin. *conf. 70. num. 13. vers. nec obstat, lib. 5. Honded. d. conf. 53. num. 92. Gregor. X V. decif. 529. num. 18. vbi num. 19. quod ignorantia præsumatur.*
- 86 Limita vigesimosecundo, quando consuetudo est in loco, quod emphyteuta alienet sine domini requisitione, tunc enim licet alienet inrequisito domino, non cadit à iure suo, vt per Redoan. *de rebus Ecclesiæ tit. de caducitate ob rei alienat. num. 13. pag. 513. Corbul. tit. de causa priuat. ob alienat. limit. 32.*
- 87 Limita vigesimo tertio in re solita alienari absque consensu domini, vt per Menoch. *conf. 1. num. 131. Chald. Pereira de extinct. cap. 7. num. 17.*
- 88 Limita vigesimo quarto, quando in instrumento emphyteus adiectum fuit, quod emphyteuta possit alienare emphyteusim in quacunque liberè, quando cunque, &c. vel quando emphyteus fuit accepta pro accipiente, & omnibus, quibus concedere voluerit, in hoc enim casu emphyteutan non debere requirere prius consensum directi domini, tenent Clar. in §. *emphyteusis quest. 13. num. 7. Corbul. ampl. 2. num. 5. Molin. d. tract. 2. disp. 459. num. 26. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quest. 3. Sed hoc tamen intelligendum est, vt nouus emphyteuta non dicatur liberatus ab onere suscipiendi inuestituram à domino directo, quem expectabit per duos menses, & cui soluet laudemium pro dicta inuestitura, Bero. *hic. num. 24. Molin. d. num. 26. in fine, Menoch. conf. 297. num. 27. quicquid dicant Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 33. num. 340. Cardin. Mantic. d. tit. 28. num. 36.**
- 89 Limita vigesimo quinto, quando pendet lis inter dominum, & emphyteutam super dictis bonis emphyteuticis, tunc enim alienationem dictorum bonorum fieri posse resoluit Menoch. *conf. 79. num. 26. & seqq. quem refert Bellet. disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 4. num. 17. in princ.*
- 90 Vel cessando à solutione canonis per biennium. [Notatur ad hoc quod emphyteuta Ecclesiæ amittit emphyteusim cessando à solutione canonis per biennium, concordat Ordin. Regia Lusitan. *lib. 4. tit. 39. §. 2. & resoluunt Clar. §. emphyteusis q. 8. in princ. Corbul. d. tit. de causa priuationis ob non solum canonem, in princ. Molin. disp. 453. in princ. Pichard. in §. adeo num. 52. Instit. hoc tit. Valasc. de iure emphyt. q. 2. 1. in princ. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. in princ. Chald. Pereira de renouat. q. 16. num. 10. Rebello p. 2. lib. 13. q. 10. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 95. Rota decif. 400. num. 11. apud Farin. p. 1. recent. citati à Cened. d. collect. 144. num. 4. Card. Cavaler. decif. 360. n. 1.*
- 91 Primò amplia, vt habeat locum etiam si res emphyteutica sit magni valoris, pensio verò pro illa soluenda, sit valde exigua. nam si emphyteuta Ecclesiæ per biennium, & emphyteuta priuari per triennium illam non soluant, incidunt in commissum, vt per Tiraquell. *de iudicio in rebus exig. vers. 51. Surd. de alimentis tit. 8. priuileg. 61. num. 23. & tit. 7. q. 17. num. 23. & 24. Cardin. Mantica d. lib. 22. tit. 27. num. 13. Chald. Pereira quest. forens. lib. 1. quest. 11. num. 12. & conf. 38. num. 9. Molin. disp. 453. vers. dubium etiam est. Rebello d. lib. 13. quest. 8. num. 8. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 7.*
- 92 Secundò amplia, vt procedat etiam si emphyteuta non in totum, sed in partem solutionis canonis in vno nummo cessauerit. Vide Corbul. *vbi supra ampl. 5. num. 1. & plures Doctores citat Cened. d. collect. 144. num. 21. quibus adde Surd. decif. 301. n. 91. Gam. decif. 41. num. 2. Chald. Pereira de extinct. cap. 9. à num. 6. & lib. 1. quest. forens. q. 11. num. 12. & conf. 38. num. 9. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 14. & 53.*
- Molin. *disp. 453. vers. maius dubium, Menoch. conf. 1282. in fin. vol. 13. Octau. Glorit. resp. 7. num. 11. Azor. d. p. 3. lib. 10. de emphyt. cap. 7. q. 5. Cardo d. verbo emphyteusis n. 8. Rebello d. lib. 13. q. 8. num. 8. Alex. Rauden. var. resol. lib. 1. c. 17. sub n. 27. Veral. decif. 182. n. 2. & decif. 300. n. 3. Cornaz. decif. Lucens. 1. num. 33. Borrell. d. tit. 33. n. 96. & idem Rebello n. 9. cum aliis resoluunt quod soluens magnam pecuniæ quantitatem, & deficiens in nummo, non incurrit totam pœnam commissi, sed accusandus erit pro rata.*
- Tertiò amplia procedere et si emphyteuta à domino directo interpellatus non fuerit, vt pensionem soluat, adhuc enim cessando in solutione pensionis per biennium, vel triennium incidit in commissum, vt per Corbul. *tit. de causa priuationis ob non solum canonem ampl. 3.*
- Quartò amplia, vt habeat locum etiam si in contractu emphyteutico apposita sit pœna propter non solutam pensionem debito tempore, quia etiam tunc emphyteuta per triennium, vel biennium cessando in solutione pensionis incidit in commissum, vt per Clar. §. *emphyteusis q. 8. num. 12. Corbul. d. tit. de causa priuat. ob non solum canonem ampl. 9.*
- Quintò amplia, vt locum sibi vindicet in Ecclesia, quæ ab alia Ecclesia, vel à priuato rem in emphyteusim accepit, quia si eius Rector, siue Prælatus pensionem per biennium, vel triennium non soluerit, etiam incidit in commissum, gloss. *verbo repelli, ibi, respondeo idem in auben. qui rem, C. de sacros. Eccles. Corbul. vbi supra ampl. 27. in princ.*
- Sextò amplia, vt procedat etiam si contractus sit nullus, quia fauore Ecclesiæ tenetur emphyteuta soluere pensionem in eo contentam, ac si contractus substititisset. Vide Vincent. de Franchis *decif. 296. Surd. decif. 108. num. 14. & emphyteuta recipiens emphyteusim ab Ecclesia sine solemnitatibus nullitatem contractus allegare non potest; teneturque canonem soluere, vt per Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 324.*
- Septimò amplia, quamuis emphyteuta lite pendente non soluat canonem, & transactum sit biennium, vt per Corbul. *sub tit. de caus. priu. ob non solut. canon. ampl. 16. in fine, Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 12. in fin. Seraphin. decif. 958. num. 2. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quest. 100. num. 2. quamuis Surd. decif. 6. à num. 1. & conf. 86. teneat, quod nullo pacto in hoc casu incidatur in commissum.*
- Primò limita prædictam regulam non procedere, quando emphyteuta, qui cessauit in solutione pensionis, erat creditor domini directi, cui pensionem soluere tenebatur, in æquali, vel maiori quantitate, tunc enim si emphyteuta sit paratus compensare post lapsum biennium, vel triennium, cessat pœna commissi. Vide Tiraquell. *de retract. lign. §. 3. gloss. 3. num. 4. Corbul. d. tit. de causa priuat. ob non solum canonem limit. 5. Redoan. in tract. de rebus Ecclesiæ non alien. c. 3. q. 19. num. 1. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 142. Mascard. de probat. concl. 251. n. 10. Menoch. conf. 372. num. 30. Gasp. Roderic. de annuis redditib. lib. 2. quest. 18. num. 4. & 7. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 65. Azor. d. lib. 10. de emphyteusis cap. 6. q. 4. Rebello d. lib. 13. q. 8. num. 6. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 124. Surd. decif. 191. num. 3. Anton. Monach. Florent. decif. 36. num. 18. Quæ limitatio procedit etiam si emphyteuta mediante iuramento se obligasset domino directo ad soluendam pensionem, vt per Roland. à Valde *conf. 87. lib. 1. à num. 26. & plures alios relatos per Ouid. de Amicis in repet. huius cap. q. 97.**
- Secundò limita, si ab alio extraneo pensio fuerit soluta, sufficit enim canonem à quocunque fuisse solutum, ne res incidat in commissum. Vide Ioseph. de

- Sesse *decif.* 204. à num. 15. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. n. 64. Surd. *decif.* 286. num. 7. Seraph. *decif.* 1186. Ouid. de Amicis in *reper. huius cap.* q. 98. Rebello *d. lib.* 13. q. 10. num. 2. Cened. *d. collect.* 144. num. 19. quamvis domino nolente, & inuito, non euitari caducitatem ob solutionem, quæ fieret ab altero quam emphyteuta, resoluatur Baptista Cost. *de remed. subsid. remed.* 121. n. 10. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. num. 330. Corbul. *limit.* 7. num. 2. Redoan. *de rebus Ecclesie* q. 19. cap. 3. num. 7. Marfil. *sing.* 367. Carot. *de oblationibus part.* 2. q. 24. n. 6. Ioseph. Ludouic. *Perus. decif.* 35. num. 5. Guid. Papæ *decif.* 173. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 8. num. 7. & 8. Et tunc solutio præsumitur facta procuratorio nomine. Vide Mascard. *de probat. concl.* 1004. num. 39. Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *quæst.* 33. num. 3. Et tenetur dominus directus eam acceptare, Cort. in *memorabil. verbo solui*, pag. 768. Flores de Mena *lib.* 1. q. 21. n. 132. Quæ quidem limitatio tanto magis procedit, si iste tertius extraneus haberet hypothecam super emphyteusi, tunc enim sine mandato pro consecratione iuris sui, siue hypothecæ possit solvere canonem etiam inuito domino directo, Card. Tufsch. *d. lit. E. concl.* 192. num. 85. & 86. Steph. Gratian. *d. cap.* 8. num. 12.
- 101 Tertio limita in censu à cuius solutione etiam si per mille annos cessatum sit, nunquam intelligitur caducitas commissæ. Vide Couarr. *lib.* 3. *var. cap.* 7. num. 1. Valasc. *quæst.* 32. num. 30. Gutier. *de iurament. confirm. part.* 1. cap. 31. num. 9. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 3. num. 10.
- 102 Quarto limita in ignorante, quia excusandus est emphyteuta pensionem ob ignorantiam non solvens. Vide Corbul. *d. tit. de causa priuationis ob non solum canonem, limit.* 20. Mascard. *de probat. concl.* 881. num. 5. Chald. Pereira in *l. si curatore, verbo sua facilitate, n. 9. & de renouatione q. 5. num. 25. & de extinct. cap. 7. n. 18. Flores var. lib.* 1. q. 3. num. 3. Cardin. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. num. 40. Molin. *disp.* 453. *vers. dubium est quid si emphyteuta*, Rebello *d. lib.* 13. *quæst.* 8. num. 1. Caualer. *decif.* 94. num. 5. Surd. *de alimentis tit.* 1. q. 48. num. 37. Molina *disp.* 433. *vers. maius*. Rebello *d. lib.* 13. q. 8. n. 7. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. num. 166. & n. 169. subdit procedere etiam si sua culpa obuenerit.
- Vendecimo limita in emphyteuta, quando rei emphyteuticæ possessionem assequi non potest, vel quando plures domini inter se contendunt. Vide Clar. §. *emphyteusi*; q. 8. num. 5. Kirchou. *tom.* 2. *commun. opin. in fine, tract. de feudis tit.* 8. n. 6. pag. 632. Gam. *decif.* 83. num. 2. in *fin.* Surd. *decif.* 6. n. 4. cum *seqq.* Card. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 27. num. 44. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 223. à *princip.* Ioseph. de Sesse *Aragonia decif.* 35. à num. 15. Don Garc. Mastrillo *Sicilia decif.* 15. num. 1. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. num. 337. & num. 338. limitat si culpa sua, aut dolo defuisset possidere, & n. 380. quod non excusatur emphyteuta si foliatus fuerit sua possessione, absque ipsius domini consensu, nec eo causam dante.
- Duodecimo limita si propter bellum, vel pestem fructus non potuerunt percipi. Vide Redoan. *de rebus Ecclesie non alien. q.* 73. cap. 4. à num. 4. Thefaur. *decif.* 20. num. 1. *vers. limitat.* Viuian. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 44. num. 190. vbi Bellacomb. num. 205. Valasc. q. 27. n. 13. plures Doctores referunt Cened. *d. collect.* 144. num. 67. in *fine*, quibus adde Surd. *decif.* 326. num. 64. Flamin. *de resignat. lib.* 11. q. 13. num. 65. Ceuall. *communium contra communes q.* 441. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 195. num. 19. Azor. *inst. moral. part.* 3. lib. 10. *de emphyteusi cap.* 6. q. 3. Rebello *d. lib.* 13. *quæst.* 8. num. 4. Camill. Borrell. *d. tit.* 33. à num. 162. Cardin. Tufsch. *d. lit. E. concl.* 204. num. 67. & 9. Ouid. *de Amicis in reper. huius cap.* q. 39.
- Decimotertio limita si non adesset, cui pensio solueretur. Vide Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 241. num. 15. vbi num. 17. resoluit hoc procedere licet emphyteuta non fuisset protestatus, quod canonem solueret, si adesset, qui reciperet, & num. 19. admonet non esse inutile protestari, consignare, seu deponere ad maiorem cautelam, quod etiam resoluit Anton. Monach. *Florent. decif.* 59. num. 7. & 8. & citat Surd. *conf.* 56.

- conf. 56. num. 22. & 31. Carot. de deposito part. 1. excusat. 4. num. 11.
- 112 Decimoquartò limita, si domus, vel molendinum, ex quo soluebatur pensio, sit per incendium, aut terremotum, aut publici fluminis alluione destructum, ita vt arca solùm permaneat, quia nec tunc emphyteuta tenebitur reedificare, sicut nec antiquam pensionem soluere, plures refert Doctores Cened. d. collect. 144. num. 74. quibus adde Valasc. q. 26. num. 8. & q. 27. num. 2. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 44. num. 202. & 204. Garc. de expens. cap. 15. n. 17. Surd. de alimentis tit. 7. quest. 33. num. 19. & decif. 198. num. 4. Stephan. Gratian. cap. 195. num. 18. Ouid. de Amicis in repetit. huius cap. 9. 40. Molin. disput. 454. vers. quando domus, Rebello d. lib. 13. q. 9. num. 3. Destructa enim re emphyteutica cessat census solutio pro eadem re, & domino remanet solùm, vt per Camill. Borrell. in summa decif. tit. 33. num. 229. vbi n. 230. declarat, quando res esset destructa in totum, & n. 232. limitat quando paulatim destructa esset negligentia emphyteutæ, quia tunc debetur domino integra pensio.
- 114 Decimoquintò limita si à marito non fieret solutio canonis rei emphyteuticæ dotalis. Vide Menoch. conf. 88. num. 42. Surd. decif. 102. num. 6. & 20. & decif. 286. num. 8. Cabed. part. 1. decif. 154. vbi etiam an pater possit præiudicare filio, Camill. Borrell. d. tit. 33. à num. 318. latè Ouid. de Amicis in repetit. huius cap. 9. 17.
- 115 Decimosexto limita si adsit statutum, vel consuetudo, quòd emphyteuta propter canonem non solutum per totum biennium, vel triennium non priuatur iure suo. Vide Molin. disput. 453. vers. vtrum autem validum sit pactum. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 21. num. 46. & tit. 27. num. 38. & 39.
- 116 Decimo septimò limita si fructus non singulis annis, sed de biennio in biennium in debita copia colligantur, sicut in fructibus oliuarum, quia tunc nisi per quatuor annos continuos hæc pœna incurritur. Vide Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 36. D. Barbof. in l. dinortio, §. quod in anno, ff. soluto matrim. Rebello d. lib. 13. q. 7. num. 7. Chald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 11. num. 17.
- 117 Decimooctauò limita, quando dominus post commissum incursum ob cessationem canonis recipit pensionem ab emphyteuta, tunc enim eum amplius expellere non poterit. Vide Gabr. conf. 66. num. 54. cum seq. & conf. 75. num. 1. vol. 2. Caualcant. decif. 25. n. 11. part. 5. Afflict. decif. 174. num. 3. Magon. Florent. decif. 145. num. 14. & Luca. decif. 35. num. 7. Corbul. vbi supra limit. 21. Menoch. remed. 9. recap. num. 152. & de presump. lib. 3. q. 112. num. 1. & quest. 132. num. 48. & q. 45. num. 8. & 21. & conf. 20. num. 58. & consil. 355. num. 11. Gam. decif. 72. num. 5. & decif. 299. num. 3. & decif. 283. num. 4. Malfcard. de probat. conclus. 252. & concl. 417. num. 4. & conclus. 881. num. 6. & concl. 1262. num. 24. & conclus. 1316. num. 2. Mench. illustr. cap. 61. num. 14. plures refert Doctores Cened. d. collect. 144. num. 11. quibus adde Maref. var. resol. lib. 1. cap. 138. num. 5. Ferent. in annot. ad decif. 617. Buratti, num. 8. Surd. de aliment. tit. 1. q. 48. num. 17. tit. 6. q. 3. n. 36. & 67. & decif. 317. num. 1. & num. 14. cum sequentib. & decif. 181. num. 1. & decif. 189. à n. 11. Borrell. d. tit. 33. de emphyt. num. 143. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 22. num. 2. & 11. & resol. 25. num. 2. & resol. 98. à num. 13. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 152. à num. 12. Barz. decif. 50. num. 3. Cardin. Tufch. tom. 3. lit. E. concl. 193. à num. 1. Ouid. de Amicis in repetit. huius cap. quest. 33. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 11. n. 16. Martin. Monter. à Cueva Aragon. decif. 5. Flores ad Gam. de
- cif. 72. num. 5. Ceuall. q. 402. Flamin. de resignat. lib. 6. q. 3. num. 30. Chald. Pereira de nominat. q. 19. num. 78. & de extinct. cap. 11. num. 8. & quest. forens. conf. 38. n. 7. Cardin. Mantic. d. lib. 22. tit. 83. & decif. 200. Stephan. Gratian. Marcbia decif. 49. num. 22. 30. & 31. Molin. disput. 453. vers. dubium est vtrum si postquam à num. 7. Rebello. d. lib. 13. q. 11.
- Amplia hanc 18. limitat. vt procedat, siue dominus recipiat canonem temporis, quod lapsum est post incurfam caducitatem, siue etiam temporis præteriti ante commissam caducitatem si non inceptis ab expulsiōe, vt reprobat Bart. & aliis contrarium sentientibus tenuerunt Gig. de pensio. q. 73. num. 3. Clar. in §. emphyteusis q. 10. post princip. cum aliis per Corbul. de emphyteusis tit. de priuat. ob non sol. can. limit. 21. Surd. decif. 317. num. 14. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 633. num. 38. 39. & 40. quos refert Ferent. vbi supra num. 8. vers. ampliatur primo.
- Amplia deinde vt caducitas censetur remissa etiam per solam canonis petitionem, Ruin. conf. 119. num. 4. vol. 5. Tiraq. de retract. coment. §. 1. gloss. 2. n. 64. Surd. d. conf. 86. num. 15. & d. decif. 317. num. 1. & 14. Corbul. d. limit. 21. num. 9. Stephan. Gratian. d. cap. 633. num. 37. 38. & 39. & fuit resolutum in Romana domus 17. Iunij 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.
- Amplia denique, vt procedat etiam quòd dominus in actu receptionis protestetur se canones recipere sine præiudicio deuolutionis, seu saluo iure caducitatis, quia huiusmodi protestatio tanquam contraria facto non suffragatur, non enim repetitur per dominum aliquid quòd possit præferari, ex quo exactio pensionis, & caducitas sunt contraria, ita vt simul stare minimè possint, vnde cum caducitas per voluntatem domini canonem recipientis cessauerit, nullum ius ipsi protestanti potest referuari, est enim inconueniens quòd quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, ac ideo quicquid protestatio dicat, factum præualeat verbis, ita contra Bart. tenent Ruin. conf. 110. num. 4. & conf. 151. n. 12. lib. 1. Guid. Papæ decif. 171. & seq. Gig. d. q. 73. in fine. Mantic. decif. 200. num. 2. Maref. d. lib. 2. cap. 138. n. 6. & fin. Surd. conf. 86. num. 14. & fuit dictum in Romana præstationis cedule 1. Decembris 1628. coram Reuerendiss. D. meo Coccino, Buratt. decif. 624. n. vlt. Quod quidem intelligitur habere locum vbi dominus cum tali protestatione recipiat canones temporis decursi post commissam caducitatem, secus autem si recipiat canones temporis præteriti tantum, in quibus terminis intelligendi sunt Clar. §. emphyteusis q. 10. in princip. Cardin. Mantic. de tacitis lib. 22. tit. 33. num. 5. Camil. Borrell. in sum. crimin. decif. tom. 1. tit. 33. num. 146. & loquitur Rot. coram Buratto d. decif. 624. Præterea habet locum si emphyteuta expressè tali protestationi non contradicit, quia tunc videtur consentire, quo casu protestatio domino suffragatur. Imol. in cap. potuit. num. 39. de locato, Curt. sen. conf. 81. num. 2. Iaf. in l. 2. num. 127. C. de iure emphyt. censetur tamen emphyteuta expressè contradicere si protestetur se non cessidisse à iure suo, Ruin. d. consil. 151. num. 12. vers. nec obstat lib. 1. Mantic. d. tit. 33. n. 8.
- Vtrum autem Prælatus recipiens pensiones post commissum decursas, censetur remittere caducitatem? vide Bero. hic num. 173. Imol. d. num. 84. Butt. num. 19. Clar. §. emphyteusis q. 10. à num. 3. Burg. de Pace conf. 44. num. 15. Menoch. d. pref. 112. num. 17. & conf. 79. num. 7. cum seqq. Gam. Lusit. decif. 268. num. 4. Malfcard. concl. 252. num. 12. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dolo, num. 82. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decif. 135. in 1. edit. Quarant.

- in summa bullarū, verbo alienatio rerum Ecclesie num. 44. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 4. num. 13. Card. Mantic. d. lib. 22. tit. 33. à num. 13. Card. Tusch. d. list. E. concl. 393. num. 46. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. 9. §. 5. Hieron. Gabr. conf. 88. num. 15. lib. 1. ex quorum dictis illa verior est resolutio, quòd Prælati (si Ecclesia non est Collegiata) recipiens canonem temporis præteriti, post incursum caducitatem dicitur illum remittere; si verò Ecclesia est collegiata, Prælati solus recipiens canonem, non remittit caducitatem, nisi Capitulum dictam canonis receptionem ratam habeat, quòd ultra supracitatos tenent expressè gloss. hic, verbo expelli, circa med. Redoan. de rebus Ecclesie non alien. quest. 20. de mora purg. ob cessationem solut. canon. n. 15. Stephan. Gratian. Marchia decif. 49. num. 24. Beller. disquisit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore §. 5. num. 17. quicquid dicant Abb. & laf. quos sequi videtur Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 14. n. 13. vers. similiter.*
- 119 Intellige suprà adductam 18. limitationem procedere, ubi dominus recipiens pensiones decursas post commissum, sciebat illud esse incursum ex alienatione indebita, seu cessatione solutionis, secus si probabiliter ignorabat, argum. l. mater, ff. de inoff. testam. Alex. Butt. Hippol. Ruin. Grat. & plures alij, quos refert, & sequitur Rendin. in prompnuar. recept. sentent. tom. 1. tit. 37. num. 3. Menoch. d. præf. 112. n. 15. Magon. Lucen. decif. 35. Mar. Anton. d. resol. 98. num. 16. Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 10. num. 22. & de retract. convent. §. 1. gloss. 2. n. 60. Rot. decif. 280. part. 1. divers. Mascard. concl. 881. num. 6. & concl. 1262. num. 8. & num. 25. Surd. decif. 181. num. 7. & decif. 103. num. 20. Chald. Pereira de extinct. cap. 11. num. 8. faciunt tradita per eundem cap. 13. num. 2. Camill. Borrell. d. tit. 33. n. 145. Honded. conf. 55. num. 89. lib. 1. Rot. in Aquen. emphyteusis 27. Martij 1628. coram Virili. Præsumitur autem dominum ignorasse commissam caducitatem, Corbul. limit. 23. num. 5. Surd. decif. 181. num. 8. nisi post eam commissam emphyteuta per multum temporis spatium rem emphyteuticam possederit soluendo canonem. Dec. conf. 185. sub num. 12. vers. nec obstat, Rimin. iun. conf. 22. num. 15. & conf. 619. num. 50. Vnde procurator, seu factor recipiendo censum, seu pensionem non præiudicat domino, quin possit caducitatem incursum declarare, vt per Cened. d. collect. 144. num. 64. Ouidium de Amicis in repet. huius cap. 9. §. 36. Surd. decif. 221. num. 17. & decif. 148. num. 3. & decif. 181. num. 2. ubi num. 15. resoluti quòd mandat speciale requiritur ad remittendam caducitatem, de quo etiam Menoch. conf. 460. num. 14. Gratian. Marchia decif. 49. n. 25. Camill. Borrell. d. tit. 33. num. 149. cum seqq. & num. 218. quòd mandat procuratorum ad petendum canones præsentis, & futuros, non se extendit ad remittendam caducitatem. Declara, nisi dominus receptionem canonis ratam habuerit. Ruin. conf. 151. sub n. 12. vers. & insuper non obstat lib. 1. Rimin. iun. conf. 22. n. 11. Corbul. limit. 21. num. 16. in fine, Honded. conf. 55. n. 87. Mantic. de tacitis lib. 2. tit. 33. num. 10. Steph. Gratian. d. cap. 633. num. 42. Rot. decif. 896. in fin. part. 4. divers. Vel nisi is, qui recepit canonem, sit pater domini directi, quia legitimus administrator bonorum filij recipiendo canonem domino præiudicat, Socin. sen. conf. 66. col. fin. vers. nec obstat si dicatur, lib. 3. Corbul. limit. 21. num. 17. Honded. ubi supra.
- 121 Sed an possit Prælati emphyteutam priuatum propter canonem non solum reintegrare absque auctoritate Sedis Apostolicæ, non abs re inquirendum est, & breuiter reiecta sententia glossæ magnæ in præsentis, & Alex. conf. 79. in fine, volum. 1. negantium, dicendum est, quòd si ipsa res nondum est incorporata Ecclesiæ, poterit Prælati emphyteutam reinte-
- grare, dummodo non alteretur natura prioris concessionis, Natt. conf. 441. num. 18. 19. & 31. Clar. §. feudum q. 13. num. 5. Beller. d. §. 5. num. 25. nisi sit Prælati Ecclesiæ Collegiatæ, qui etiam in hoc casu sine consensu Capituli caducitatem remittere non poterit, gloss. in præsentis, verbo expelli, circa med. Alex. conf. 14. num. 12. vol. 2. Redoan. de rebus Ecclesie non alien. q. 20. de mora purg. ob cessat. solut. canon. n. 15. Steph. Gratian. Marchia decif. 49. num. 24. Quando verò ipsa res est incorporata Ecclesiæ, absque dubio Rector, seu Prælati Ecclesiæ etiam non Collegiatæ, non potest reintegrare emphyteutam, solemnitatibus iuris non seruatis, Alexand. d. conf. 79. Beller. d. §. 5. num. 25. Incorporata autem res tunc dicitur, quando post cessationem à solutione canonis dominus expressè declarauerit emphyteutam cecidisse à iure suo, & propterea describit fecerit rem reuerfam inter bona mensæ, vel tacitè declarauerit, hoc est, quòd mensa collegerit fructus ipsius, & tenuerit illum per annum, Curt. iun. de feudis q. 5. Clar. §. feudum q. 13. num. 3. Menoch. conf. 79.
- Decimononò limita vt procedat tantum domino directo in vita declarante velle se quòd emphyteuta incurrat in commissum, nam si ipse dominus moriatur antequam hoc declaret, talis declaratio ad hæredes ipsius non transibit, neque emphyteutam expellere poterunt. Vide Sebast. Medices in tract. mors omnia soluit, part. 2. concl. 100. num. 279. Magon. Florent. decif. 70. num. 1. Surd. decif. 57. num. 16. & decif. 194. n. 7. Caualean. part. 2. decif. 30. num. 130. Corbul. de iure emphyt. causa 15. priuat. ampl. 45. num. 17. cum seqq. Menoch. conf. 155. num. 17. & lib. 3. de præsumpt. q. 112. num. 28. vers. primus est. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 19. num. 24. & cap. 18. num. 29. & quest. forens. lib. 1. quest. 20. num. 51. Gam. decif. 17. num. 2. & decif. 83. in fine, Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 98. num. 7. Aloyf. Ric. in collect. decif. part. 4. collect. 1396. Valasc. conf. 101. num. 5. Mantic. d. lib. 22. tit. 27. num. 34. Molin. disp. 453. vers. dubium quoque est. Card. Tusch. rom. 3. lit. E. concl. 190. num. 25. Gasp. Roder. de annuis redditibus, lib. 3. q. 7. num. 67. D. Barbosa in l. 2. in princ. p. 1. num. 136. cum seqq. ff. soluto matrim. & in l. si quis intentione ambigua, n. 72. ff. de iudic. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 56. n. 53. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. 9. §. 30. plures Doctores ex antiquioribus refert Cened. d. collect. 44. num. 15.
- Vnde caducitatem non declarant in vita emphyteutæ non posse declarari contra eius successorem tenent citati suprà num. 85. Aduerte tamen, quòd caducitas potest quandocunque declarari per hæredes, vel contra hæredes, & successores quando adest clausula, quod quis cadat ipso iure & facto, ex Bero. conf. 98. num. 38. lib. 1. Bursat. conf. 252. num. 4. Clar. §. feudum q. 65. num. 1. Honded. lib. 2. conf. 80. num. 69. Surd. decif. 29. num. 12. Caualean. decif. 43. num. 11. 14. & 50. part. 1. Corbul. in rubr. de causa priu. ob alien. ampl. 10. a num. 1. Mar. Anton. d. resol. 98. num. 9. & 12.
- Vigesimò limita si emphyteuta soluit canonem illi, qui publicè gerebatur se pro procuratore domini, quia liberatus intelligitur ex solutione illi facta, Surd. decif. 181. num. 7. & 9. Caualean. Fini. decif. 30. num. 20. part. 2. Baptista Costa de facti scientia, & ignor. cent. 2. disp. 54. num. 8. Camill. Borrell. d. rit. 33. n. 103.
- Vel etiam quando soluit canonem Prælati intruso, habens iustam, & verosimilem causam credendi eum esse Prælatum, quia quamuis nulliter sit Prælati, restet tamen soluit, & est liberatus, Corbul. tit. de causis priuat. ob non solut. canonis limit. 24. Ouid. de Amicis in repet. huius cap. 9. 100. num. ult. me citato in hoc loco, Ferentil. in annot. ad decif. 2. Buratti n. 17.

- 126 Vigefimoprimum limra moram non committi per emphyteutam ob quantitate illiquidam canonis, vt per Alex. Rauden. *var. refolut. lib. 1. cap. 17. n. 1.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 2. 1. 1.*
- 127 Vigefimofecundo limita fi prætextu mandati iudicis non foluerit, à caducitate enim, & eius pœna tunc liberabitur, Afflict. *decif. 328. & ibi Virillis num. 1.* Mastrill. *Sicilia decif. 193. num. 29.* Corbul. *de cauf. priuat. ob non folut. canon. limit. 14. num. 1.* Aloyf. Ricc. *d. p. 5. colle. 1. 1704.* Anton. Monach. *Florent. decif. 59. n. 9.*
- 128 Vigefimotertio limita lite pendente fuper te emphyteutica inter duos directos dominos, vel hæredes, Boër. *decif. 106.* Corbul. *in tit. de cauf. priuat. ob non folut. canon. limit. 23.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quæft. 100.*
- 129 *Per biennium.*] Continuum fcilicet, & non interpellatum, vt per Chald. Pereira *quæft. forenf. lib. 1. q. 11. num. 17.* & Ordin. Regia Lufitan. *lib. 4. tit. 39. §. 1. nam ad effectum priuationis ob non folutionem tempora non coniunguntur, Socin. fen. conf. 118. num. 6. & feq. lib. 4. vbi quòd hoc eft regulare in quacunq; pœna, vt tempora non coniungantur, fequentur Nauar. conf. 34. num. 2. & conf. 36. num. 1. in fine, de Regular. Anton. Ricc. *de iure person. extra gremium Eccle. exiftentium lib. 4. cap. 8. num. 2.**
- 130 *Vel ceffando in folutione.*] Nota quòd afferenti fe foluiffe incumbit onus probandi. Vide Menoch. *conf. 372. num. 24.* Mascard. *de probat. concl. 601. num. 4. & concl. 603. num. 32. & concl. 1318. num. 3.* Valafc. *q. 21. num. 9.* Surd. *de alimentis. tit. 1. q. 48. num. 54. & conf. 86. num. 1. & conf. 288. num. 11.* Molin. *diff. 453. verf. dubium eft quando aduerfus, Honded. conf. 56. num. 1. lib. 1.* Anton. Monach. *Florent. decif. 58. num. 2.* Et agens ad caducitatem eo quòd emphyteuta ceffauerit per biennium à folutione canonis, obtinet, fi pendente lite perficitur triennium, quod tempore declarate caducitatis nondum erat elapsum, ex Put. *decif. 426. lib. 3.* Anton. Monach. *Florent. decif. 59.* Surd. *decif. 29. n. 10.*
- 131 Aduerte quòd à pœna caducitatis omnis caufa etiam temeraria, vel beftialis excufat, vt per Corbul. *de cauf. priuat. ob non folut. canon. limit. 17. n. 2.* Anton. Monach. *Florent. decif. 36. num. 3.* vbi num. 4. monet clericos, & religiofos quod non debeant eße proni ad caducitates, vel pœnas conuentionales petendas.
- 132 *Nifi celeri fatisfactione.*] Notatur ad hoc quòd emphyteuta Ecclefiæ ceffans per biennium in folutione canonis poteft celeri fatisfactione moram purgare ad effectum, vt euitet commiffum, vide Valafc. *q. 5. n. 13.* Ioseph. Ludou. *Peruf. decif. 90. num. 6. cum feqq.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. q. 28.* Azor. *inftit. moral. part. 3. lib. 10. de emphyteufi, cap. 7. quæft. 7.* Rebello *d. lib. 13. quæft. 10. num. 3. verf. his pofitis, & n. 5.* Hieron. de Laurent. *Auen. decif. 143. num. 7.* Borrell. *d. tit. 33. n. 175.* Sefle *Aragonia decif. 205. à princ.* Non procedit in foro laicali, Surd. *conf. 97. à n. 31.* Anton. Monach. *Florent. decif. 59. num. 3.*
- 133 Quando autem quis dicatur celeriter foluere, vide Gutier. *conf. 43. num. 9.* Menoch. *de arbit. casu 7. n. 9. & 10.* Stephan. Gratian. *discept. forenf. cap. 378. num. 12. cum feqq.* Borrell. *d. tit. 33. à n. 178.* Vincent. de Franch. *decif. 482.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quæft. 29.* Card. Tufch. *d. litt. E. concl. 193. num. 32.* Molina *diff. 453. verf. dubium tamen eft.* Pichard. *in tract. de mora num. 100.* Rebello *d. quæft. 10. num. 6.* Chald. Pereira *lib. 1. quæft. forenf. quæft. 11. num. 16.* quorum communis eft opinio quòd ante litis conteftationem. Intellige tamen de vera litis conteftatione, & non de ea, quam facit iudex in oblatione libelli, ex Gam. *decif. 147. n. 3.*
- 134 Purgatio moræ non admittitur obftante pacto quòd ipfo iure, & factò incurtatur caducitas non foluendo canonem die præftituto, vt per Pureum Roman. *decif. 63. lib. 3. & decif. 572. lib. 1. in nouiff.* Anton. Monach. *Florent. decif. 59. num. 4.* Ioseph. Sefle *Arag. decif. 103. num. 9. & num. 11.* refoluit quòd emphyteuta, vel creditor non excufatur ab incurfu moræ, vel caducitatis, etiam fi fiat oblatio canonis, vel debiti celeriter, nisi congruentibus loco, & tempore, id eß, domi creditoris, & ante lapsum termini folutioni deftinati.
- Potuißet expelli.*] Notatur ad hoc quòd ceffans à folutione ipfo iure amittit emphyteufim sub conditione fi dominus velit, ita vt eo volente retrotrahatur pœna à die commiffi, vt per Henriq. *in fum. lib. 13. de excomm. cap. 19. §. 2. in gloff. litt. H. in med.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 17. num. 2. cum feq. & 6. 18.*
- Vnde tenetur ad refitutionem fructuum etiam bona fide conßumptorum à tempore commiffi, & contraentionis, ante fequeutam declarationem, & fic medio tempore, cum talis declaratio retrotrahatur. Vide Rot. Bonon. *decif. 37.* Surd. *decif. 25. n. 27.* Caball. *conf. ciuili 106. num. fin.* Anton. Monach. *Florent. decif. 36. num. 24.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 18. num. 8. & 9.* optimè Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloff. 56. num. 12.* Et ad penfiones ante commiffum decurfas, Burg. de Pace *conf. 24.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæft. 17. num. 45.* amittitque melioramenta communia, & ordinaria, ad quas vi contractus tacite, & exprefse tenebatur, fecus extraordinaria, & magni pretij, Azor. *d. cap. 9. quæft. 5. & cap. 12. à princ.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. q. 70. & 71.* Rebello *d. lib. 13. quæft. 2. num. 12. in fin.* Surd. *decif. 317. num. 16.* Anton. Monach. *Florent. decif. 36. num. 23.* Valafc. *quæft. 25. num. 2. cum feqq.* Molin. *diff. 455. n. 2.* vbi num. 3. quærit fi emphyteuta poftquam in commiffum incidit, meliorationes aliquas fecit, an amittat illas, perinde atque alias, quas antequam in commiffum incidere, fecit. Aduerte quòd nullus poteft opponere contra emphyteutum de pœna commiffi, excepto domino, vel eius procuratore cum speciali mandato, in cuius voluntatem confertur, Ioseph. Ludou. *Peruf. decif. 17. num. 5.* Corbul. *de cauf. priuat. ob non folut. canon. ampl. 45. num. 13.* Felic. *alleg. 32. n. 19. part. 3.* Anton. Monach. *Florent. decif. 58. num. 4. & 5.* Declarata autem caducitate à domino quilibet opponere poteft, ex Surd. *decif. 280. num. 6.*
- Si dominus tamen rem emphyteuticam alteri ceffiffet, videretur neceffarium antecedens declaraffe caducitatem commiffam, Corbul. *in de caufis priuat. ob non folutum canonem ampl. 45. num. 8.* Stephan. Gratian. *discept. forenf. cap. 36. n. 12.* Surd. *de alimentis. tit. 9. q. 25. à num. 73. cum feqq. & tit. 1. q. 48. n. 51.* Chald. Pereira *de extinct. c. 18. n. 5. & 6.*
- Vtrum autem auctoritate propria poffit dominus directus expellere emphyteutam, fi canonem tempore debito non foluerit, vel cum ex aliis legitimis caufis à iure fuo cecidit? vide Syliuan. *conf. 26. n. 5.* Valafc. *quæft. 18. num. 8. & 9. & quæft. 21. num. 2.* Flores de Mena ad Gam. *decif. 4. num. 2.* Surd. *de alimentis. tit. 1. quæft. 48. num. 50.* Chald. Pereira *de renouar. emphyt. quæft. 10. num. 2. & de extinct. cap. 17. num. 18. & de empt. cap. 25. num. 35.* Valafc. *conf. 156. num. 17.* D. Barbof. *in l. de vi. n. 287. cum feqq. ff. de iudic.* Farin. *in praxi crimin. q. 175. n. 29. cum feqq.* Ouid. *de Amicis in repet. huius cap. quæft. 31.* apud quos pars negatiua faltem de æquitate canonica receptor eß, & apud Lufitanos minifter publicus audeandus videtur, arg. Ordin. Regiæ *lib. 4. tit. 24. §. vnic.*
- Refolutiones in materia emphyteufis vtiles.*
- Cum ius nominandi, feu eligendi facti fit, & in factò confiftat, poterit monachus, vel pupillus ad emphy

- emphyteusm nominare. Vide Chald. Pereira de nominat. q. 4. num. 2. cum seqq. & in l. si euuatorem, verbo cum non abfimilis, num. 24. Bened. Ægid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. part. 1. §. 2. n. 19. cum seqq. & ita minor, 143
 Chald. Pereira d. q. 4. a. num. 16. Et mutus signis, & 144
 nutu, Chald. Pereira d. verbo cum non abfimilis, num. 69. vers. illud tamen omittendum, item & excommunicatus, Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 11. num. 32. Chald. Pereira de nominat. q. 5. num. 47. Et deportatus, idem Chald. 145
 ead. q. 5. num. 5. Flor. de Mena var. lib. 2. quest. 22. num. 2. Non autem prodigus, cui bonorum administratio interdita est, Bened. & Ægid. d. p. 1. §. 2. num. 22.
 146 Nominans ad emphyteusm tres personas, cum vnam tantum nominare teneretur, nominatio non valet, argum. l. duo sunt Titij, ff. de testam. tut. tener Goncal. Vaz. in l. vnum ex familia, §. sed si vno, ff. de legatis 2. quod procedit quando quis nominauit filios suos, secus verò si nomina expresserit, quia tunc prior nominatus habebit emphyteusm cum censetur magis dilectus, Chald. Pereira de nominat. q. 10. num. 31. cum seqq. Valasc. conf. 71. num. 11. faciunt quæ tradit Tiraquell. in §. hoc sermone, num. 124. Sic etiam si res relinquatur duobus, quæ ab vno tantum possideri potest, tunc primo loco nominatus debet præferri. Vide Bald. in l. 1. num. 1. C. de edito Diui Adriani, Rebuff. de pacificis possess. num. 295. Valasc. conf. 121. num. 3. & conf. 139. a. num. 2. Sed nolter Gau. decif. 174. num. 7. asserit quòd si plures sunt vocati ad vnam donationem nomine collectiuo, & si vnus iolum in ea re donata succedere debet, censetur vnusquisque vocatus secundum ordinem affectionis, quòd si sint dispares gradu consanguinitatis, proximior vocatus censetur primo loco.
 147 Nominatio ad emphyteusm facta titulo dotis manet irrevocabilis, vt resoluti in terminis Flores de Mena var. lib. 2. quest. 22. num. 20. cum seqq. actus enim dotis facit donationem irrevocabilem, ex l. si ego, §. si res, ff. de iure dotium, Segur. in l. vnum ex familia, §. sed si fundum col. 32. ff. de legatis 2. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 59. num. 7. Auend. ad l. 44. Tauri gloss. 16. n. 1. Menoch. conf. 92. num. 79. Surd. de alimentis tit. 9. q. 33. num. 30. & 31.
 148 Contrariam tamen opinionem, immo huiusmodi nominationem titulo dotis esse reuocabilem, nisi emphyteuta cum prædicta nominatione totum ius cedat emphyteuticum, & in fauorem sponsi transferat ad instar nominantis, & vnuerfum ius transferentis tenent Lusitani nostri moti auctoritate Ordin. Regiæ lib. 4. tit. 37. §. 1. præcipue Valasc. conf. 102. n. 11. & 36. cum seqq. Chald. Pereira de potestate eligendi, c. 2. n. 31. & cap. 4. num. 35. & quest. forens. conf. 12. num. 15.
 149 Nominatio facta in testamento corrui illo reuocato, vel annullato. Vide Cost. in l. si ex cautione fallent. l. 2. num. 4. Gam. de sacram. prestandis, q. 6. num. 20. & decif. 173. Flores de Mena variarum lib. 2. q. 22. n. 6. Chald. Pereira de nominat. q. 5. num. 35. & q. 10. num. 29. & de potestate elig. cap. 8. & quest. forens. lib. 2. quest. 26. num. 3. Valasc. conf. 61. & conf. 102. num. 15. Rebello de obligat. iustitiae, part. 2. lib. 13. quest. 17. num. 6. Lusitan. Ægid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 2. in initio n. 26. in fine, & num. 27. & num. 28. resoluuit quòd si testamentum non reuocetur, nec aliquo modo infirmetur, nominatio ipsa de per se reuocari non potest. Nominatio tamen facta in testamento nullo propter exhæredationem, vel præteritionem est valida, vt per Molin. de iustit. tract. 2. disp. 483. vers. secunda conclusio, Gom. l. 24. Tauri, num. 5. Chald. Pereira de potestate elig. cap. 8. n. 7. & quest. forens. lib. 2. q. 26. num. 3. in fine, Melch. Phæbos Lusitania decif. 30. num. 17. vbi resoluuit quòd tunc nominatio non valet quando facta est in testamento

proctus nullo, ex quo nec legata, nec aliquid in co relictum valet, quamuis contrarium sequatur Valasc. conf. 61. a. num. 6.

Filius legitimus patri succedens ab intestato confequitur emphyteusm, quam pater habebat cum potestate nominandi secundam, vel tertiam personam, non minus ac si illum pater nominatum instituisset, aut nominasset, Chald. Pereira de nominat. q. 12. a. num. 44. & procedere etiam si patris hæreditatem repudiet, asserunt Viuian. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 17. n. 73. Gam. decif. 229. Menoch. de præsumpt. lib. 3. quest. 48. num. 12. Chald. Pereira de nominat. q. 7. num. 41. & q. 10. num. 28.

Et filio maiori repudiante emphyteusm erit locus sequenti. Vide Surd. decif. 230. num. 4. Chald. de nominat. quest. 13. n. 3. & facit in confirmationem quòd hærede proximior repudiante admittitur sequens, ex l. 3. ff. de acquir. hæred. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 63. num. 6. vbi etiam idem resoluuit in tutela legitima.

In emphyteusi Ecclesiæ si sit concessa per verba liberè nominandi, vt quem voluerit, vel quemcumque voluerit, potest succedere filius naturalis, vel spurius, secus si sit concessa sibi, & filiis, vel sibi & successoriibus, vt per Phæbos Lusit. decif. 30. num. 6. Ecclesiæ autem exosos habet omnes filios illegitimos, vt pote peccaminoso actu conceptos, vnde si accipienti sit concessa cum facultate illam transmittendi ad quoscunque hæredes, aut successores, etiam extraneos, non poterunt in illa succedere filij illegitimi, etiam naturales, Clar. §. emphyteusis q. 30. Gam. decif. 2. a. num. 1. & decif. 377. num. 2. Chald. Pereira de nominat. q. 7. n. 39. & q. 19. a. num. 28. Molin. disp. 475. num. 7. Card. Mant. de iactis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 11. Steph. Grat. discept. forens. cap. 218. a. num. 35. & a. num. 38. resoluuit quòd solum legitimatus à Summo Pontif. potest succedere in tali concessione emphyteutica, & num. 44. quòd debet esse specialiter legitimatus, vt in dicta emphyteusi possit succedere. Sed D. Marta in votis nouiss. decif. 2070 207. num. 3. resoluuit quòd ecclesiastica emphyteusis quando est concessa pro se, & hæredibus, ac successoriibus quibuscunque, cum beneplacito Sedis Apost. transit ad hæredes extraneos, & n. 2. asserit quòd licet aliqui teneant quòd illa dictio, quibuscunque, recipiat restrictionem de habilitate, tamen hoc procedit in dispositione legis, non autem in dispositione hominis. An, & quando emphyteusis Ecclesiastica sit transitoria ad extraneos hæredes, vide Roc. decif. 642. apud Farin. part. 1. recent. & decif. 152. p. 2. etiam recent.

Emphyteusis Ecclesiæ concessa patri absque mentione filiorum censetur pro se, & filiis non vt hæredibus, vt per Verall. Rom. decif. 302. lib. 1. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 4. collect. 777. vers. duo secundo, Camill. Borrell. in summ. decif. tit. 33. num. 12. Et emphyteusis concessa pro hæredibus, & descendentiibus non comprehendit descendentes, qui etiam hæredes non sint, vt per Valasc. de iure emphyt. q. 44. n. 18. & q. 48. num. 4. Chald. Pereira de nominat. q. 22. num. 32.

Pater non potest nocere filio in emphyteusi non hæreditaria, sed ex pacto, & prouidentia concessa, vide Valasc. de iure emphyt. q. 49. num. 10. Gasp. Roder. de annuis redditib. lib. 2. q. 22. num. 37. latè Stephan. Gratian. Marchia decif. 65. Rebello de obligat. iustit. p. 2. lib. 13. q. 15. num. 6. nouissimè Camill. Borrell. in summ. decif. tit. 33. de emphyt. a. num. 295. nisi emphyteusis exte, vel pecunia patris acquisita sit, tunc enim potest pater filiis alienando nocere. Vide Valasc. q. 49. num. 70. allegat. iuris pro Maioratu de Bellas. part. 2. art. 5. num. 146.

- num. 146. Flores ad Gam. *decif. 5. ad finem.* Chald. Pereira in *responsio pro Societate IESV* num. 13. pag. 220. & de *extinct.* cap. 20. num. 4. & 15. & in *comment. ad §. sed hæc, Instit. de inoffic. testam. cap. 2. num. 27.* Vel nisi pater fuisset primus emphyteusis acquirer, tunc bene potest eam alienare in præiudicium comprehensum. Vide Ambros. *Episcop. Perus. decif. 14.* quem refert Aloys. Ricc. in *collect. decif. part. 3. collect. 690. vers. limita 2.* Rebell. *d. lib. 13. quest. 15. num. 6.* præcipue accedente domini consensu, Valasc. *d. 9. 49. num. 6.* Surd. *decif. 11. in fine,* Perogr. *de fideicommiss. artic. 6. num. 24.* Stephan. Gratian. *Marchia decif. 65. num. 8. cum seqq.*
- 156 Emphyteusim pro se, & filiis si pater alicui terri venderet, rescindi poterit venditio si filio, quamuis filius teneretur emptori pretium pro sua parte restituere, si patris hæres sit, dicit iudicatum Gam. *Lusitan. decif. 8. num. 4.* quem refert, & sequitur Rebel. *d. 9. 15. num. 6. propè finem.*
- 157 Emphyteusim enim ex pacto, & providentia si pater vendat, in dubio videtur solum vendere ius suum, non ius filiorum, Alciat. *resp. 13. n. 1.* Roland. *conf. 2. num. 146. lib. 1.* Surd. *decif. 172. num. 7.* Valasc. *de iure emphyt. q. 49. n. 6. col. 6.* Chald. Pereira *de renouat. q. 16. num. 38. & de potestate eligendi, cap. 13. num. 38. & cap. 19. n. 22.* Et alienatio durabit in vita alienantis, Flamin. *de resignat. lib. 6. q. 2. num. 90. & 91.*
- 158 Emphyteutico titulo nondum finito potest res alteri in emphyteusim concedi, dummodo secunda inuestitura prima durante facta, extincta prima, conualescat, vt per Gam. *decif. 36. n. 1.* Surd. *decif. 230. n. 11.* Chald. Pereira *de nominat. q. 15. num. 20. & de emptione cap. 10. num. 8.* quamuis contrarium teneat Cabed. *part. 1. decif. 138.*
- 159 Emphyteusis per partes non potest diuidi, nec pensio per plures soluenda necessariò diuidatur, & in non modicum domini præiudicium confundatur, vt per Chald. Pereira *de nominat. quest. 24. num. 14.* Valasc. *de partit. cap. 25. num. 7.* In Interamneni verò regione Regni Portugaliæ emphyteuticos fundos diuidi posse de generali consuetudine asserunt Gam. *decif. 78. & decif. 268. n. 2.* Valasc. *de iure emphyt. q. 13. n. 1. vers. hoc autem, & d. cap. 25. num. 31.* Chald. Pereira *de extinct. cap. 8. num. 18. & 19.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 483. num. 4.* in concessione enim emphyteusis attenditur consuetudo, ex Anton. Gabr. *lib. commun. tit. de consuet. concl. 1. num. 9.*
- 160 Emphyteusis non potest fieri de manso, seu passalibus Ecclesiæ, nec præscriptio, aut præsumptus titulus admitti potest, Chald. Pereira *de renouat. q. 15. n. 15.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. q. 108. num. 9.* & faciant quæ Mascard. *de probat. concl. 1371. num. 108.* & Menoch. *conf. 143. num. 22.*
- 161 Finitis generationibus, ad quas emphyteusis concessa fuit, tenetur dominus directus eandem hereditibus, aut descendentibus accipientis renouare, docuit Barr. *in l. 1. §. permittitur, ad jin. ff. de aqua quouid. quem sequuntur citati à Riccio in collect. decif. part. 4. collect. 1259.* Seraphin. *decif. 195. num. 1.* Camill. Borrell. *in summa decif. tit. 33. n. 265.* ita in sacro auditorio fuisse resolutum, refert Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 22. tit. 35. num. 1.* & in Lusitanæ Regno comprobatissimum dicunt Gam. *decif. 41. à princip. & omnino à num. 5.* Valasc. *conf. 101. & 157.* Cabed. *part. 1. decif. 203.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 484.* Rebell. *de obligat. iustit. part. 2. lib. 13. q. 19.* Chald. Pereira *de renouat. q. 8. num. 2. & quest. forens. conf. 46. à n. 3.* vbi etiam, & *conf. 43.* resoluit hoc ius reuocandi esse hæreditarium, & transire in quoscunque hæredes, Barbof. *Collect. Tom. 11.*
- & idem Chald. *d. q. 8. n. 12.* asserit procedere licet in inuestitura sit apposita clausula quòd finitis generationibus liberè ad ipsum dominum, seu Ecclesiam cum melioramentis reuertatur. Quamuis contrarium, immo finitis generationibus non esse cogendum dominum emphyteusim renouare, teneant Gabr. *lib. 3. comm. tit. de iure emphyt. concl. 1. n. 2. vers. contrarium sequitur,* Sarmien. *seleçt. lib. 3. cap. 7.* Flores *ad Gam. decif. 41.* Fachin. *lib. 1. controuers. cap. 100.* & Castill. *quotid. lib. 1. de usufructu, cap. 74. num. 45.*
- Emphyteuticus contractus præsumptus requirit 162 quadragenariam possessionem, & quòd possederit tanquam emphyteuta soluendo vnica pensionem, & alleget titulum expressum in inuestitura, & dicat quòd fuit amissus. Ita constitit Archiep. Brachat. *tit. 19. const. 2.* & constitit. Conimbr. *tit. 25. const. 10.* & constitit. Portuen. *tit. 21. const. 3.* Gam. *decif. 245. n. 10.* Mascard. *de probat. concl. 78. num. 35. & concl. 603. num. 29. & concl. 1371. num. 115. cum seqq.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. quest. 108. num. ult.* Et vbi constat de initio tituli datur præscriptio etiam immemorialis, Molin. *de primog. lib. 2. cap. 6. num. 65. & seq.* Mexi. *in tract. rassa panis concl. 1. num. 13.*
- Emphyteusis extinguitur, dominiùmque vile cum 163 directo consolidatur quoties emphyteuta nullo relicto ascendente, vel descendente alicquem non nominauit sibi successorem in secundam, vel tertiam personam, vt per Chald. Pereira *de nominat. q. 12. n. 24. cum seqq. & de renouat. q. 9. num. 8.*
- Emphyteuta non potest recedere à tenore contra- 164 ctus emphyteutici, l. 1. & 2. C. de iure emphyt. Gam. *decif. 234. incip. Accepta emphyteusis num. 13.* Corbul. *in tract. ex quibus causis amittatur emphyteusis, cap. de causis priuationis ob non obseruationem pactorum,* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 2. num. 24.* Chald. Pereira *de nominat. quest. 7. num. 7. & seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 88. num. 1.* & tenor inuestituræ expectandum est. Menoch. *conf. 148. num. 20.* Etiam si contra emphyteusis naturam sit, vt per Camil. Borrell. *in sum. decif. tit. 33. num. 283.*
- Possessor rei emphyteuticæ tenetur ad solutiones 165 præteritorum annorum, vt per Surd. *decif. 43. num. 5. & 9.* Bellef. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 8. n. 4.* Camil. Borrell. *in summa decif. tit. 33. de emphyt. n. 228.* etiam si tertius possessor sit pro illo tempore, quò ipse non possidebat, Aloys. Ricc. *p. 5. collect. 1538.* Vnde tertius possessor conuentus pro censu rei emphyteuticæ non potest opponere exceptionem excussionis, vt per Surd. *d. decif. 32. num. 15.* Carot. *in tract. de excuss. bonorum, part. 2. q. 94.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 346.* & *num. 415* tenet quòd emphyteuta dicitur personaliter obligatus ad solutionem canonis.
- De euictione tenetur dominus emphyteutæ pro 166 emphyteusi ei concessa, vt per Surd. *confil. 290. n. 18.* Caballin. *de euiction. §. 4. num. 55.* Camill. Borrell. *d. tit. 33. num. 367.*
- Renouatio peti debet intra annum, vt per Anton. 167 Gabr. *lib. 3. commun. tit. de iure emphyt. concl. 1. n. 10. vers. secundo limita,* Ioseph. Ludou. Lucenf. *decif. 63. sub n. 24.* Gam. *decif. 117. n. 1.* Franc. Viu. *decif. 446. n. 13.* Alex. Raud. *var. lib. 1. cap. 17. num. 54.* Borrell. *d. tit. 33. n. 271.* Chald. *de renouat. q. 15. num. 16.* Rota *decif. 305. n. 5.* apud Farin. *p. 1. recent.*
- In gloss. *Prohibentur. ibi, potest dici quòd serui.* Notatur 168 ad hoc quòd serui sunt prohibiti habere rem emphyteuticam, vt per Hostienf. *hic num. 6.* Redoan. *de rebus Ecclesia non alien. q. 79. cap. 9. num. 4.* Alexand. *confil. 173. num. 6. lib. 2.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. E. conclus. 158. num. 7.* Chald. Pereira *de nominat. emphyt. quest. 5.*

- quæst. 5. à princip. Ouid. de Amicis in repetit. huius cap. quæst. 21.
- 169 In ead. gloss. ibi, *Ecclesia*. Notatur ad hoc quòd alienatio rei emphyteutica prohibetur fieri in Ecclesia, quia censetur facta in potentiorum, vt per Card. Mantici. *de iacitis, & ambig. comment. lib. 22. tit. 2. n. 36.* Chald. Pereira *de potestate elig. cap. 1. à num. 15.* Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 22. Rota decif. 603. apud Farin. *part. 1. recent. & decif. 170. num. 1. part. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 533. n. 39.*
- 170 In ead. gloss. ibi, *Capitanei*. Notatur ad hoc quòd capitanei sunt prohibiti habere rem emphyteuticam, vt per Hostiens. *hic num. 6. Burr. num. 16. Redoan. d. cap. 9. num. 4. Cardin. Tusch. d. litt. E. concl. 158. n. 6.* Chald. Pereira *de potest. elig. cap. 3. num. 2.* Ouid. de Amicis in repet. huius cap. quæst. 25. Sunt autem capitanei in nostro proposito, qui in Regno Neapol Barones dicuntur, Marin. Freccia *de subfeudis Baronum lib. 1. cap. vidimus num. 10. Vincent. de Franch. decif. 211. num. 5. Capyc. decif. 27. num. 40.* Ouid. de Amicis *d. quæst. 25. num. 2. vbi num. 3. tenet quòd eodem modo prohibiti sunt milites, & num. 4. de curialibus, & num. 5. de fisco. Limitatur tamen dicta de personis prohibitis, nisi persona prohibita sit confors, vel confocius in eadem re emphyteutica, quia in eum alter focius potest partem suam irrequisito domino alienare. Redoan. d. quæst. 79. num. 5. Cardin. Tusch. d. conclus. 158. à num. 6. Cardin. Mantica, d. lib. 22. tit. 2. n. 35. Chald. Pereira *d. cap. 1. num. 23.* Limitatur etiam nisi dominus directus consentiret rem peruenire ad potentiores, seu personas prohibitas, Cardin. Tusch. *d. conclus. 158. n. 13.* Vel quando dominus directus esset æquè potens sicut ille, in quem emphyteuta alienat. Card. Tusch. *d. concl. 158. num. 6.**

in breuiario aureo fol. 99. vers. 6. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canon. fol. 174. Petr. de Rauen. in compend. iur. Canon. Martin. Meinar. in epitome Decretal. fol. 112. Dan. Venator. in analysi methodica iur. Pontif. à pag. 423. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagena in exposit. tit. iuris Canon. sub eod.

De permutatione beneficiorum tractatus edidere 2 Federic. de Senis, Ægid. Bellam. Petr. de Vbaldis, Andr. Gambarus, & nouè Ioan. à Cochier, agunt etiam Bellacomb. Soar. & alij tom. 1. commun. opinon. lib. 4. tit. 42. de rerum Ecclesiasticarum permutatione, Rebuff. in praxi de benefic. tit. de permutat. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 14. num. 38. cum seqq. Mandof. de signatura gratia tit. de permut. Soar. de Relig. tract. 3. lib. 4. cap. 31. cum seqq. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 4. Less. de iustitia lib. 2. cap. 34. dub. 36. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi forens. lib. 30. tract. 3. à num. 342. Vincent. Filliuc. tract. 40. cap. 9.

Permutatione.] Permutatio dupliciter accipi potest, lato scilicet modo, & generaliter, vel strictè, & specialiter. Primo modo accepta capit quamlibet 4 commutationem, suoque ambitu complectitur omnes tam nominatos, quam innominatos contractus, non quidem gratuitos, sed respectiuos, quales sunt illi, in quorum quolibet datur, fit, aut promittitur hinc inde aliquid in recompensationem, & commutationem pro alio, vt per Richard. in princip. Institut. quibus modis re, num. 94. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 396. col. 1. ante med. & in hoc sensu comprehendit emptionem, locationem, societatem, & similes contractus, siquidem in his omnibus prædicta commutatio reperitur, prout considerat gloss. in rubr. C. hoc tit. vbi Bart. num. 1. & 2. Bertachin. de gabell. membr. 3. octaua parus princip. num. 3. gloss. verbo factas, vers. vel dic. in l. iurisdictionum 7. ff. de pactis, Hostiens. in summ. huius tit. num. 1. Fortun. in d. l. iurisdictionum, in princip. à num. 7. & 17. col. 3. Pichard. vbi supr. num. 95. Moliu. d. col. 1. Rebello de obligat. iustit. part. 2. quæst. 1. sect. 2. prop. fin. Secundo modo, strictè scilicet, & specialiter accepta permutatio non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiscriminatum, vt videre est in permutatione rei pro certo pretio in pecunia numerata, ex hac enim commutatione non resultat permutatio specificè sumpta, sed tantum venditio, iuxta text. in princip. & in §. pretium autem, iuncto §. item pretium, Institut. de empt. Idem videre est in commutatione rei, seu vsus eius, aut operarum alicuius pro certa mercede, ex hac enim non insurgit permutatio in sua specie, sed tantum locatio, & conductio, iuxta princip. Institut. de locat. & text. in l. naturalis, in §. at cum dolo, ff. de prescript. verb. Comprehendit ergo vt sic soiam commutationem rei pro alia re, vt infra ex definitione apparebit, & secundum eam sortitur speciem contractus distinctam à contractu venditionis, locationis, & cæterorum siue iuris ciuilibis, siue iurisdictionum, & constat ex text. expresso in d. §. item pretium, notant Bart. & Ias. in d. l. iurisdictionum, ex num. 7. Hostiens. ac alij citatis locis.

Definitur autem permutatio vt fit vnus rei vicarie præstatio secundum Host. in sum. huius tit. num. 1. cuius verba Fortun. in d. l. iurisdictionum n. 12. transcripsit in hunc modum. Permutatio est de specie ad speciem hinc inde facta præstatio; & quidem meritò, quia ipse Host. *ibid.* num. 2. dum constituit permutationem non

De Rerum permutatione.

TIT. XIX.

SVM MARIVM.

- 1 Doctores referuntur qui super hanc rubr. scripserunt.
- 2 Permutationis beneficiorum materia vbi tractetur, ostenditur.
- 3 Permutatio dupliciter accipi potest, lato scilicet modo & generaliter, vel strictè, & specialiter.
- 4 Permutatio generaliter sumpta capit quamlibet commutationem, suoque ambitu complectitur omnes tam innominatos quam nominatos contractus, non quidem gratuitos, sed respectiuos.
- 5 Permutatio strictè, & specialiter accepta non comprehendit quamlibet commutationem, nec illi competit indiscriminatum.
- 6 Permutatio definitur vt fit vnus rei vicaria præstatio, vel melius vt fit rei propria siue quoad dominium, siue quoad administrationem sub ratione rei hinc inde datio actualis.
- 7 Permutatio dupliciter potest considerari, primò vt in esse omnino producta, postremò vt inchoata.
- 8 Permutatio inchoata continetur sub contractu do vt des.
- 9 Permutationis pactum sine vlla traditione celebratum permutatio non est.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Guid. Papæ, Barbar. Butr. Anchar. Panorm. Gillelm. Durand.

non dari nisi de specie ad speciem, satis ostendit mentem suam in d. num. 1. fuisse, verbum rei, de quo in dicta definitione, accipere non quidem in sua latitudine, secundum quam comprehendit ea, etiam quæ in genere consistunt, iuxta text. in l. nominis 6. & in l. rei appellatio 5. in c. l. pecunia verbum 178. & l. pecunia nomine 222. ff. de verb. signif. sed potius illud vsurpare pro specie iuxta transcriptionem Fortun. ubi proxime, & ita in hunc sensum prædictam Hostiens. definitionem accipiunt, & sequuntur Azor. in sum. huius tit. Bart. in l. 2. in princ. ff. si certum per. vbi la. num. 7. & 8. & Angel. num. 9. Atretin. in §. actionum num. 26. Instit. de actionib. vbi la. num. 92. Rebuff. in praxi sub hoc tit. num. 2. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 8. in fine, communis, vt per Fortun. ubi supra, & per Ludou. Gom. in d. §. actionum num. 26. & per Pinel. in rubr. de rescind. vendit. part. 2. cap. 10. num. 10. Sed melius permutatio perfecta definitur potest vt sit rei propria, siue quoad dominium, siue quoad administrationem sub ratione rei hinc inde datio actualis, vt per Dec. in l. 2. num. 12. lect. 2. ff. si certum per. Fortun. Gom. Pinel. citatis locis, Girond. in tract. de gabellis part. 9. in princ. num. 4. Molin. d. tract. 2. disp. 233. col. 3. post med. & disp. 396. col. 1. in med. Dixi, datio, loco generis, ad omnes alias dationes tam respectivas, quam gratuitas, quæ tamen non habent naturam, & speciem contractus permutationis: ceteræ autem particule denotant differentias essentielles, secundum quas ipse ab aliis essentialiter distinguitur. Dixi, sub ratione rei, vt constet quod licet permutationis contractus cadat non solum super re, quæ consistit in specie, sed etiam in genere, tamen non cadit nisi super illis, qui retinent formalem rationem rei vt rei, non verò vt pretij, seu mercedis, tunc enim non erit permutatio, sed venditio, locatio, aut alius similis contractus qui ceciderit super re, non qua res est formaliter, sed qua pretium, vel merces.

7 Permutatio dupliciter potest considerari, primò quidem vt in esse omnino producta, quando scilicet ex vtraque parte traditio interuenit; postremò verò vt inchoata, quando scilicet stat in traditione alterius partis, nec adhuc ex vtraque traditum est, etenim siue vno, siue altero modo huiusmodi traditio in vim permutationis facta consideretur si aliæ qualitates ad permutationem necessariæ concurrant, semper ipsi conuenit nomen, & substantia permutationis, licet diuersimodè; traditioni namque mutua conuenit completè, traditioni verò ex altera tantum parte conuenit solum inchoatè, quod tamen satis est vt hæc dicatur habere veram, licet non completam, sed imperfectam rationem permutationis, iuxta text. in l. 1. §. item emptio, ff. hoc tit. & in l. cum precibus. C. eod. & in l. naturalis, §. 1. ff. de præscript. verb. quamuis Fortun. in d. l. iurisdictionum, num. 11. col. 2. in fine, Ludou. Gom. in d. §. actionum num. 28. & Anton. Fab. coniectur. lib. 6. cap. 9. pag. 5. in fine, & pag. 6. in princ. Ferret. in d. l. iurisdictionum, in princ. num. 17.

8 aliter explicent. Posteriori modo permutatio considerata continetur sub contractu do vt des, & cum eo vnum, & idem constituunt, nec differunt in modo celebrandi, nec in rebus super quibus celebrantur, nam promiscuè fieri possunt super rebus generis, & speciei certæ, vel incertæ, licet essentialiter differant si permutatio primo modo consideretur.

9 Pactum verò permutationis sine vlla traditione celebratum permutatio non est, longè namque distat ab essentiali ratione permutationis, quæ ultra alias qualitates, de quibus in eius definitione, consistit in eo quod vel mutua actualis traditio ad eius consummationem, vel saltem ad alteram partem ad eius

Barbof. Collect. Tom. I I.

inchoationem interueniat; atque ita quod huiusmodi pactum simplex de permutando non sit permutatio, resoluit Bald. in l. 7. col. vltim. C. hoc tit. laf. in l. 1. ex num. 10. ff. eod. Bertachin. de gabell. p. 3. part. 8. num. 48. Mench. illustr. lib. 1. cap. 11. num. 21. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 397. col. 1. versic. dubium est.

S V M M A R I V M.

- 1 Princeps potest rem Ecclesie immobilem per permutationem acquirere data re meliori, vel equali.
- 2 Capituli maior pars debet consentire vt Princeps possit rem Ecclesie immobilem per permutationem acquirere data re meliori, vel equali.
- 3 Declaratur text. in cap. si quis 12. q. 2.
- 4 Decimas feudales hodie retineri non possunt à laicis nisi Ecclesiam compensauerint de re maiori, vel equali.
- 5 Alienatio rei Ecclesie non dicitur vitiosa vbi ipsa Ecclesia tantum recipit, quantum dimisit.

C A P. Si Princeps. I.

Ex Conc. apud Sylu.

Princeps potest ex rationabili causa commutare rem suam immobilem cum re immobili ecclesiastica, si res, quam dat, sit inaior; vel saltem æqualis, & super tali permutatione debet publicari scriptura facta à Principe, & commutatio fieri de communi voluntate partium. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Burr. Anchar. Panorm. Henric. Guid. Papæ, Barbar. Viuian. in rationali lib. tertij inuris Pontificij, pag. 187. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 434. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur à Burchard. lib. 3. Decret. cap. 165. & luo p. 2. cap. 184. & ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 16. cap. 1.

Permittit hic text. res Ecclesie etiam immobiles alienari facta permutatione cum Principe daturò rem meliorem, vel æqualem. Ratio est, quia in hac specie est euidenter vile sine damno Ecclesie gratiam Principis promereri, vt patet, solent enim plerumque Reges Ecclesias defendere, & singularibus beneficiis ornare: debet tamen maior pars Capituli consentire, ne fortasse res deterior offeratur à Principe, vt bene communis intellexit in presenti; deinde vt intelligat Principem velle rem Ecclesie in suos, aut suorum vsus rationabiles, non verò vt vel ipsi Ecclesie, vel alicui iniuste noceat, id enim text. significat cum causæ rationabilis mentionem faciat, sicutque sensuit aub. de non alienan. & aub. & permutare, C. de sacros. Eccl. vnde desumptus est; & ita ridiculum videtur hanc permutationem soli Imperatori concedere, vt temerè creditit August. de Imper. quæst. 110. Verba enim & ratio huius text. comprehendunt quemcunque Principem non recognoscentem superiorem, quod multis confirmant Afflict. decis. 17. Paris. consil. 141. num. 29. volum. 4.

Neque supradictis obstat text. difficilis in cap. si quis 12. quæst. 2. quia reiectis intellectibus gloss. ibi, & intellectu etiam Paleæ in cap. iniustum, vers. item si Rectores 12. q. 2. vt scilicet procedat in Rectoribus Ecclesiarum, quem sequitur Abb. in presenti num. vltim. vbi Sicul. num. 11. repugnat enim textui in cap. statuimus, & in cap. Diaconi 12. quæst. 2. vbi Prelati etiam

etiam si tantumdem restituant Ecclesie id tamen sit in poenam iniustæ alienationis, ex quibus potius improbari constat, quam admitti. Reiecto igitur intellectu, ut scilicet procedat secundum antiqua iura ante prohibitionem Leoninam in cap. sine exceptione 12. quest. 2. id enim defendi non possit si expendas text. illum de iurprum fuisse ex Concil. provinciali Agathen. cap. 32. ut refert Archiep. Toler. in summa eiusdem Concil. pag. 92. ubi cap. 6. prohibita etiam fuit alienatio, nisi necessitas, aut utilitas Ecclesie interueniret, quæ illam licitam redderet, licet eius verba sine subscriptione referantur in cap. huiusmodi, vers. quod si necessitas 10. quest. 2. Verior igitur videtur intellectus, ut scilicet text. procedat in subtractione & alienatione fructuum, & reddituum ecclesiasticorum neglecta diuisione antiquitus præscripta in cap. quatuor, & in cap. de redditibus, & in cap. cognouimus, cum multis ibid. 22. quest. 2. quo tempore beneficia nondum erecta erant, vtrã sit sensus, si quis qualibet conditione, hoc est, in quamlibet causam, & vsum de rebus Ecclesie aliquid, id est, aliquos fructus, & redditus provenientes ex rebus Ecclesie, alienare præsumperit, id est, iniquè distrahent, neglecta scilicet prædicta diuisione, verbum enim præsumperit in malam partem ferè semper accipitur, iuxta text. in cap. si quis Episcopus 12. ibi, præsumperit, 11. quest. 3. & in cap. predia 12. q. 2. si de suo proprio tantumdem Ecclesie contulerit, quantum visus est abstulisse, tunc demum illud præstare licebit, planè verba illa, tantum quantum abstulisse, manifestè indicant text. agere de quantitate reddituum iniquè subtracta, maxime si expendas Concil. supra eod. cap. prohibuisse sub variis pœnis alienationem aliarum rerum ecclesiasticarum, quem intellectum colliges ex Nauarr. in apolog. quest. 1. monitu 76. num. vltim.

4 *Maiores fuerit, vel equalis.*] Argumento huius text. tenet Rebuff. de decimis q. 10. num. 42. feudales decimas hodie retineri non posse à laicis nisi Ecclesiam compensauerint de re maiori, vel æquali. Alienatio verò rei Ecclesie quod utilis non dicatur ubi ipsa Ecclesia recipit tantum quantum dimisit, censuit Rota in Lucana bonorum 11. Februarij 1613. apud Farinac. decis. 430. num. 6. part. 2. recent. ubi num. 5. pariter censuit huiusmodi alienationem vtilem non dici ubi Ecclesia dimisit bona propria habita fide de re sibi in cambium assignanda.

CAP. Vt commutationes. II.

Ex Concil. Beluacens.

1 **C**ommutatio facta ab antecessore in damnum Ecclesie, seu non seruato iure, est reuocanda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anania, Host. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 188. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 435. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur in Conc. Melden. cap. 23. tanquam ex Conc. Beluacens. vt per Burchard. lib. 3. Decret. cap. 171. Iuo part. 3. cap. 23. & Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 16. cap. 2.

2 *Ab eo, qui successor est, &c.*] Notatur ad hoc quod bona Ecclesie à beneficiario malè commutata, & alienata per prædecessorem sunt reuocanda, vt per Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo successor §. 1. faciunt plura, quæ dixi ad cap. si quis presbyterorum 6. sup. de rebus Ecclesie non alienari.

CAP. Mancipia Ecclesie. III.

Ex Conc. apud Syluanectum.

Mancipia Ecclesie non possunt permutari cum aliis mancipiis, nisi remaneant libera, quia quod est Deo dicatum, non debet transferri ad vsum humanum, vel nisi sint fugienda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 184. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 435. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. desumitur ex Concil. Carisiaco, vt referunt Burchard. lib. 3. Decretor. cap. 173. Iuo part. 3. cap. 234. & Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 3. tit. 16. cap. 3.

Quod enim semel Deo consecratum, &c.] Vide reg. 2. semel Deo §. 1. de regulis iuris lib. 6. Nauarr. de spoliis cleric. §. 18. num. 7. & 8. Bellef. disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis clericorum §. 9. num. 2. & tit. de exempt. clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 1. num. 15.

CAP. Iniustum. IV.

Mancipia Ecclesiarum non debent redigi in vsum secularium, serui tamen fugitiui Ecclesie possunt distrahi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 189. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 435. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. refertur à Burchard. lib. 3. Decretor. cap. 174. & Iuo p. 3. cap. 235. & ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 *Præbenda pacto precedente permutari non possunt, Episcopus tamen potest de loco ad locum permutare personas.*
- 2 *Permutatio & translatio an differant, ostenditur, & num. 3.*
- 4 *Declaratur text. in presenti.*
- 5 *Declaratur text. in cap. cum olim, infr. hoc tit.*
- 6 *Permutantibus beneficia an licitum sit inter se de permutatione tractare, & num. 7.*
- 8 *Permutationes beneficiorum an possint expedire inferiores Prelati, ostenditur, & num. 9.*
- 10 *Beneficij permutatio propria auctoritate, non autem superioris facta est simoniaca.*
- 11 *Permutatio de bonis Ecclesie debet fieri causa utilitatis, vel necessitatis.*
- 12 *Permutationes beneficiorum coram quibus fieri possint, ostenditur.*

CAP. Quæsitum. V. Vrb. III.

Commutatio præbendarum de iure fieri non potest, præsertim ubi præcedit pactum, quia illud circa spiritualia, vel iis annexa semper habet labem simoniæ. Item Episcopus cum causa necessaria potest permutare personas de vno loco in alium, vt quæ minus utilis est in vno loco, sit utilis in alio. Colligunt ex Ordinar. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Host. Henric. Barbat. Anchar. Panorm. Guid. Pap. Viu. in rationali lib. 3. iur. Canon. pag. 190.

Alagona

Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 435. remissive Cafal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 1.

2. Unde colligi videtur differentiam esse inter permutationem, & translationem, illa enim cum sit contractus reciprocos, ac proinde vnus rei pro alia mutua datio, l. 1. ff. & C. hoc tit. debet à partium consensu & conuentione principium accipere, l. ex pacto, C. hoc tit. atque ideo in permutatione beneficiorum vt rationem habeat permutationis, partium consensus desideratur, & vt ab vtraque parte beneficium vicissim permutetur, quod ab ipsis partibus quantum in eis fuerit dari videatur: hæc verò, scilicet personarum translatio, nihil aliud est quam vnus personæ de vno beneficio ad aliud legitime facta mutatio per superiorem, vt colligitur ex cap. scias frater, cum sequentibus, 7. q. 1. toto tit. de translat. Prælati; vnde non assumit vires, & substantiam suam à consensu partium, & conuentione, sed ab auctoritate superioris, vt præcitata iura probant, nec semper requiritur vt duo reciproce transferantur, scilicet alter ad alterius locum, sed vnus tantum de suo loco ad alium transferri potest; eoque discrimine inter vtramque constituto videtur textum in præfenti, probare permutationem beneficiorum, quæ à partium consensu initium accipit, nullo casu dari posse, tum quia text. absolute ait permutationes præbendarum de iure fieri non posse; ergo nulla, tum etiam, quia solum translationem permittit personarum; ergo omnem permutationem negat, iuxta reg. text. in cap. nomen, de præsumpt. & in l. cum prator. ff. de iudic. Accedit quòd si in hoc text. solum improbatetur illa permutatio, quæ propria auctoritate fit, nullum dubium contineret, & videbatur lex indigna, vt contra Iurificonf. in l. quod Labeo, ff. de Carbon. edito, & in l. 1. in fin. ff. ad municip. Accedit etiam in confirmationem eiusdem sententiæ doctrina glossæ verbo tractare, quam ibid. sequitur Anchar. in cap. cum vniuersorum, hoc tit. dum ait non esse licitum partibus inter se de permutatione tractare, nec quicquam ex tractatu, sed omnia officio iudicis expedire, iuxta text. in cap. cum pridem, de pactis, & in cap. nisi essent, de præbendis, eandem sententiam probat Host. & Ioan. Andr. in præfenti; sed vbi totum officio Superioris expediri potius translatio est, quam permutatio, igitur vera permutatio beneficiorum nullo casu dari potest, sed sola translatio. Rursus permutatio tria requirit essentialiter, scilicet partium conuentionem & consensum in idem à quo incipit, traditionem rei, & vt ab vtraque parte res detur, quæ propria dantis fit, & accipientis fiat, atque ideo si aliena sit permutatio, nulla est; vt ex sententia Pedij docet Iurific. in l. 1. §. ideo, ff. hoc tit. quicquid de ea immerito dubitent gloss. Barr. & Ias. num. 10. & alij ibid. at verò hæc omnia tria in permutatione beneficiorum videntur deficere; deficit enim conuentio, seu pactio, vt ex hoc text. colligitur, & post antiquos præcitatatos affirmant Imol. n. 6. Abb. ibid. in fine, asserentes contra Hostienf. & alios supacitatatos posse quidem partes de permutatione tractare, non posse tamen seu deliberare, seu consentire, nec se ad permutandum obligare absque labe simoniæ, idem vult gloss. verbo volentes, quam Paul. & Imol. sequuntur in Clem. vnic. hoc tit. Federic. in tract. huius tit. quest. 38. testatur communem sententiam Benedic. Capr. in cap. exhibitum num. 118. hoc eod. tit. probant S. Antonin. part. 2. tit. 1. cap. 5. §. 8. Syluest. in summ. verbo permutatio 2. q. 5. Angel. eod. verbo num. 4. eam reddentes rationem quòd translatus deliberatum consensum non habet, conuentio verò deliberationem continet, atque ideo ex omnium fen-

tentia illicita est: deficit etiam secundum requisitum, & tertium, scilicet ab vtraque parte redditio, quæ eorum sit, & ex eorum traditione accipientis fiat, beneficia enim possidentium propria non sunt, vt de ipsorum titulis disponant, nec ab ipsis dantur, sed à superiore, item nec renunciari sine Prælati licentia possunt, cap. admanet, de renunciari. Vnde cum totum à Superiore proueniat, & detur, permutatio dici non potest, sed personarum translatio, quam iura & DD. improprie nimis permutationem appellant, præfertim cum ex omnium Doctorum sententia ob necessitatem, & vtilitatem Ecclesiæ tantum fiat. Quibus argumentis hanc sententiam in effectu probant Innocent. Hostienf. Ioan. Andr. gloss. & Anch. diuis locis, quatenus aiunt non esse licitum de permutando tractare, sed totum à superiore faciendum esse, quod proprie translatio est, quinimo communis sententia, de qua supra, non multum videtur ab hoc differre, cum ex eius traditionibus potius translatio, quam permutatio colligatur, quamuis permutationis nomine vtantur.

Sed contraria sententia verior est, & secure asserendum dari aliquam permutationem beneficiorum, quæ à translatione distinguitur, idque totius Ecclesiæ vsus obseruat, & decreta Pontificum palam demonstrant. Pro quibus illud in primis facit quòd translatio, & permutatio sub diuersis titulis tractantur, & in iure diuersis appellantur nominibus; nam transferri personas, & permutari beneficia quasi diuersa antiqui, & nouiores Pontifices appellant, vt constat ex cap. mutationes 7. q. 1. cap. cum olim, cap. pen. & cap. vlt. inf. hoc tit. & in Sexto, & Clementino; igitur duo hæc profus diuersa sunt, iuxta l. si idem C. de codicillis. Abb. conf. 57. lib. 2. Corn. conf. 104. col. 2. lib. 4. Lancell. Gall. in consuetud. Alexandria, verbo legare, n. 26. Aym. conf. 6. num. 1. Menoch. conf. 257. num. 8. ergo concedenda est alia beneficiorum commutatio, quæ huius contractus rationem habeat, & à transactione sit diuersa; neque ferendum permutationis nomen semper à Summis Pontif. pro translatione vsurpari; confirmatur eadem sententia ex eo quòd translatio non oportet vt sit reciproca, sed plerumque vnus est ad alium locum, seu beneficium vacans, fit etiam inuitis possessoribus, vt probat d. cap. mutationes, & fatentur omnes DD. vbi supra; permutatio autem reciproca esse debet, quasi mutua datio, & ex voluntate permutantium in eorum vtilitatem fit, vt probat text. in d. cap. cum vniuersorum, ex quibus, & alijs non licet amplius dubitare dari permutationem nostro iure, quæ à transactione distinguitur.

Ad text. verò in præfenti, quatenus inquit, commutationes præbendarum de iure fieri non posse, respondetur Vrbanum Pontif. in hoc text. plane agere de permutatione, quæ fit, & perficitur sola partium conuentione, ea enim propria permutatio est, quæ pacto partium perficitur re propria ab vtraque parte data, quæ accipientis fiat, quod cum in beneficijs contingere non possit, non immerito Pontifex absolute ait beneficia permutari non posse, hoc est, propria auctoritate, prout temporalia bona permutantur, pars enim potissima in commutatione beneficiorum auctoritati superiorum tribuenda est, qui resignationem ex ea causa admittit, & resignata vicissim confert, atque ideo cum translationi similis videatur à Summo Pontif. in hoc text. translatio potius, quam permutatio dicitur, quæ auctoritate superioris fit, quæ verò propria permutatio esse poterat partium conuentione & traditione perfecta in beneficijs non reperitur, & ideo nulla datur propria, & absolute permutatio in eis, quod Pontifex in hoc text. intendit; non tamen

inde sequitur non posse de iure fieri permutationes præbendarum, quæ huius contractus magna ex parte rationem habeant, & à translationibus differant, quatenus à partium consensu incipiunt, & quatenus in ipsis est recipere beneficia dare cum alter in gratiam alterius renuntiet ex causa permutationis, & beneficia ad eos perveniant: quod verò text. ait posse personas transferri per Episcopum, ita accipiendum est, ut improprie translatio appelletur ea permutatio, quæ auctoritate superioris fit, ea ratione quia cum Episcopus renunciandi licentiam concedat, & beneficia conferat, videntur magis translatæ personæ, quam permutatio facta; potest etiam tentari tempore Urbani III. nondum iure Pontificum permissam fuisse beneficiorum commutationem, quæ à partium voluntate, & conventionione, & utilitate initium acciperet, ita ut teneretur Episcopus nullo alio stante impedimento renunciationem ex causa permutationis admittere, quæ conditionali; est, & resignata beneficia permutantibus necessarii dare; sed postea ab Innocent. III. in d. cap. cum universorum, & aliis novioribus Pontificibus id permissum fuisse, ut innuit text. in cap. vnic. hoc tit. lib. 6.

5 Si adhuc text. in presenti, & cap. cum olim, in fr. hoc tit. intelligere velimus de permutatione, quæ privata partium conventionione fit, prout gloss. & omnes DD. nemine discrepante intelligunt, non ideo minus dubium aliquod lege dignum ibid. definitur, agunt enim iura illa de permutatione præbendarum, de quibus eo tempore duplici ratione poterat dubitari, primò quia sola dignitarum permutatio expressè prohibita erat, ut fatetur Pontifex in hoc text. & quasi odiosa prohibitio videbatur ad præbendas non extendi contra verba text. in cap. maioribus, ad fin. de præbend. vbi præbendarum divisio, & dignitarum permutatio prohibetur. Secundò, quia licet præbenda quatenus est Canonici annæta, vel alteri spiritali officio, aut ministerio deputata, beneficium & ius spiritalè appellari possit, prout in cap. dilecto, de præbend. tamen si per se consideretur, prout est portio bonorum temporalium spiritali ministerio deputata, temporalis est, ut probat text. in cap. ex litteris, de probat. & cum communi resoluunt Abb. & Felin. num. 13. Rip. n. 131. in cap. cum M. de constitut. idem Abb. in d. cap. maioribus, Bero. in d. cap. ex his num. 8. Cardin. conf. 126. num. 4. Gom. de grat. expectat. num. 32. Corraf. de Saacerdot. part. 1. cap. 2. num. 4. quinimo Dec. in d. cap. cum M. num. 31. contendit quòd etsi præbenda Canonici sit coniuncta, ius spiritalè dici non debeat, quoniam illud in Canonatu consistit, sic intelligens text. in d. cap. dilecto, & idem repetit in d. cap. maioribus num. 7. & defendi potest, quoniam præbenda proprie in iure nostro vel accipitur pro ipsis possessionibus, & bonis temporalibus assignatis ministris, ut in d. cap. ex litteris, vel pro iure percipiendi ex illis possessionibus, ut docent Archid. in cap. alienationes n. 8. 12. quest. 2. Host. in summa tit. de præbend. §. 1. Dec. in d. cap. ex litteris num. 2. Quamobrem non abs re poterit dubitari an præbendæ à Canonatibus distinctæ permutari possint propria auctoritate, quasi bona temporalia, non obstante prohibitione de rebus Ecclesiæ non alienandis, quoniam videbatur nulla fieri alienatio si utraque præbenda in eadem Ecclesia esset constituta, cum in proprietate & dominio ipsius Ecclesiæ utraque maneat post permutationem. Auget dubitationem Innocent. quem refert, & sequitur gloss. ultim. in presenti, dum ait quòd si præbendæ in eadem Ecclesia sint, & vniiformes, hoc est, non deputatæ distinctis ministris, adhuc hodie auctoritate propria permutari poterunt, cuius senten-

tiam probat Zabarel. hic num. 4. si sola præbenda temporalis permutetur, & Zabarellam sequitur Imol. num. 8. testatur communem sententiam Capri. in d. cap. ultim. num. 31. quam tamen non admittunt Hostiens. Butr. & Abb. in presenti, & verior est hæc Hostiens. sententia, quoniam si sola præbenda temporalis permutetur, obstat prohibitio de rebus Ecclesiæ non alienandis sine auctoritate Superioris; si verò simul cum Canonatu, obstat reg. 1. lib. 6. nihilominus tamen ex sententia Innocent. recepta constat non modicam fuisse dubitandi causam vtrum propria auctoritate præbendæ permutentur, quam dubitationem ponit in hoc text. & definit potius ex mente, quam ex verbis Concilij Turonen. de quo in d. cap. maioribus.

Alione permissa.] Ex his verbis colligit gloss. verbo tractare in cap. cum universorum, in fr. hoc tit. quam ibid. sequitur Anchar. num. 6. Hostiens. Innocent. Ioan. Andr. & Imol. num. 10. in presenti, non esse licitum permutantibus beneficia de permutatione inter se tractare, sed tantummodo suam voluntatem Præiato exponere, aut supplicationem porrigere, totumque negotium ab ipso impendendum, nec posse incipere à voluntate partium, eo quòd tractatus videatur habere rationem conventionionis, quam text. prædictis verbis quasi simoniacam excludit. Sed hæc sententia neque vera est, neque aliquid probabile habet fundamentum, tractatus enim neque pactio est, neque conventio, quia non tenet deliberatum consensum in idem, qualis ad essentiam conventionionis desideratur in l. 1. ff. de pactis, & nihil aliud est quam partium colloquium, quo mutua voluntas, & negotij circumstantiæ explorantur, ut intelligant vtrum expediat permutare, vel contrahere, prout in cap. tua, iuncta gloss. verbo tractare, de his, que sunt à Prælati, cap. 1. de rebus Ecclesiæ non alien. lib. 6. & ibi gloss. verbo tractatus, ergo cum leges Canonice, præcipue text. in presenti, solam permutationem prohibeant, non potest ea prohibitio ad tractatum extendi, quem neque verba, neque ratio comprehendunt. Confunditur etiam prædicta sententia ex d. cap. cum universorum, vbi partium tractatus non improbat, sed consummatio permutationis auctoritate propria.

Quare gloss. communiter recepta verbo volentes, in Clem. vnic. hoc tit. Zabarel. in presenti num. 4. & Abb. in fin. aiunt periculosam esse prædictam sententiam, qua concessa nulla permutatio licite ferret, resoluuntque tractatum permissum esse, conventionem verò non esse licitam, quia in hoc text. improbat, continet enim deliberatum consensum, & veram videtur efficere pactionem, qua inter se permutare consuevit; eandem sententiam probat S. Anton. p. 2. tit. 1. cap. 5. §. 8. Syluest. verbo permutatio 2. q. 5. testatur esse communem sententiam Benedic. Capri. in cap. ult. n. 118. hoc tit. Sed neque communis hæc opinio vera est, neque praxi recipitur, sed potius afferendum licitum esse permutantibus tractare, & de permutando convenire secundum formam iuris absque dolo & fraude, quod in primis probatur, quia cum alicui aliquid licet, omnia illi licita esse debent sine quibus illud commodè expediri non potest, l. 2. ff. de iurisdict. omnium iudic. cap. præterea, de offic. deleg. ergo cum permutatio concedatur, & conventio permitti debet, sine qua non rectè expeditur; probatur etiam hæc sententia contra communem in cap. vnic. hoc tit. in 6. & Clem. vnic. eod. Vnde melius Feder. in tract. huius tit. q. 38. Collectar. in d. cap. cum olim, in fr. hoc tit. in fine, Zabarel. hic num. 23. quest. 39. Capell. Tholos. decis. 260. Boer. decis. 205. Rebuff. in praxi tit. de permutat. num. 4. Soar. tom. 1. de Relig. lib. 4. de simoni. cap. 52. num. 7. Valler. Reginald. in praxi fori panitent. lib. 23. num. 262. Bonacin.

Bona in de simon. quest. 4. §. 1. 2. num. 5. & 6. communiter affirmat licitam esse promissionem permutandi, & ex ea obligationem oriri, & à fortiori idem esse de conuentione concedendum. Non obstat argumentum in contrarium adductum ex hoc text. ibi. *particne permiffa*, quia ex dictis respondetur pactionem de qua hic, eam esse intelligendam per quam aliquid temporale datur, aut referuatur, prout est pensio, quoniam ea demum labem continet simoniae, vt colligitur ex cap. super eo, de transact. ibi, *aliquo dato, vel retento*, & ita intelligit Sor. de iustit. lib. 9. q. 7. art. 2.

8 *Episcopus.*] Hinc Innocent. Zabar. num. 18. Imol. num. 6. & Abb. num. 4. in praesenti, colligunt solum Episcopum posse permutationes beneficiorum expedire, nec aliis inferioribus Prælatiis hoc permiffum esse, quantumuis ad eos institutio, & destitutio beneficiorum pertineat consuetudine, aut priuilegio, idem probat glof. recepta verbo *conferantur in d. Clement. vnic. hoc tit.* Feder. in tract. huius tit. quest. 2. Petr. de Vbald. in simili tract. num. 28. Benedic. Capra in cap. vlt. n. 77. infr. hoc tit. & pro regula omnes Doctores constituunt, quam limitant tribus casibus, primò nisi Prælati inferiori Episcopalem habeat iurisdictionem; secundò nisi hoc ius permutandi beneficia specialiter præscriperit; tertio in Capitulo Sede vacante, ad quem tota Episcopalis iurisdictione deuoluitur, cap. cum olim, de maiorit. cap. 3. de suppl. negl. Prælat. lib. 6. idem probat Rot. noua decif. 311. Pauin. de potestat. Capituli Sede vacante. part. 2. quest. 2. n. 11. Cuius opinionis potissimum fundamentum est quòd in hoc text. & in d. cap. cum olim. infr. hoc tit. permutatio absolutè prohibetur, & ab ea prohibitione solum excipitur, quæ fit per Episcopum, quasi huiusmodi Episcopali dignitati specialiter concedatur, vnde succedit iuris reg. quæ habet ea, quæ dignitati alicui conceduntur ad alios non pertinere, quamuis Episcopalia iura præscriperint, vt id in vnionibus probat text. in Clement. 1. §. ad hoc, & ibi glof. verbo *Ordinarius, de statu monach.* & est text. opt. in l. 1. in princ. vbi glof. & DD. notant, ff. de officio eius, facit cap. sanè, de priuileg. & quæ DD. scribunt in cap. quoniam Abbas, de officio deleg.

9 Verùm contraria sententia verior est, quam indistinctè probant Syluest. in summa verbo *permutatio* 2. quest. 2. & plures relati per me de officio, & potest. Episcopi. part. 3. alleg. 69. à princ. & præcipue num. 4. & infra num. 12. Pro qua facit quòd si hoc Episcopis tantum specialiter fuit concessum propter dignitatis prærogatiuam, nec ad Capitulum, nec ad alios inferiores transiret, quantumuis Episcopalem iurisdictionem obtinuissent, vt aperte colligitur ex d. l. 1. & cum communi resoluit Dec. in d. cap. quoniam Abbas num. 15. Non obstat quòd in hoc text. de Episcopo tantum mentio facta sit, quia respondetur gratia frequentioris vsus hoc sic expressum fuisse cum de iure, & frequentissimè ad eum pertineat institutio, cap. omnes Basilica 16. q. 7. cap. cum ex iniunctio, de hæret. vnde si quando iure speciali ad alios pertineat, non ideo minus in hoc text. videtur inclusi, quando enim dubij casus aliquis gratia frequentioris vsus à lege exprimitur, alij speciales, aut rarè contingentes non expelluntur, iuxta text. in l. nam ad ea, ff. de legib. cap. 1. §. si quis rusticus, & ibi Bald. de pace tenenda, glof. verbo *sponsam in l. 1. C. de capti virgin.* Corlet. in sign. verbo *frequentis*, Tiraq. de retract. tit. 1. §. 2. glof. 1. à num. 4.

10 *Labem semper continet simonia.*] Notatur ad hoc, quòd permutatio beneficij propria auctoritate, non autem superioris facta, est simoniaca, vt per Tolet. in summa lib. 5. cap. 91. Lessius de iustitia lib. 2. cap. 35. num. 10. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 29. quest. 3. Soar. de Relig. tract. 3. lib. 4. cap. 32. Nicolaus Garcia de be-

nefic. part. 11. cap. 4. num. 57. Bonacin. de simon. q. 4. §. 1. 2. ex num. 3.

Si autem Episcopus causam inspexerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd causa necessitatis, seu vtilitatis debet fieri permutatio, vt per Boer. decif. 205. num. 5. Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. quest. 5. num. 24. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo *renunciatio, seu permutatio*, §. 3. dub. 5. Vgolin. tab. 1. de simonia cap. 27. §. 1. num. 6. in fine, vbi ait, quòd simoniam non committit, qui ob inimicitias, ob pestilentem aërem, & huiusmodi causas beneficium permutat, & Gambar. ad cap. 1. hoc tit. in 6. n. 9. dicit posse etiam fieri permutationem attenta vtilitate personarum, modò non resulet Ecclesiæ damnum, sed vtilitas, & Azor. d. cap. 29. quest. 4. asserit quòd licet possit fieri vtilitate permutantium, tamen semper debet adesse Ecclesiæ vtilitas, saltem consequutiua, vt iustitiæ innitatur. Denique Episcopum iustam causam ad permutationem debere inquirere, & de ea cognoscere, referunt Rebuff. in praxi benefic. tit. de permur. num. 19. Duaren. de benefic. lib. 3. cap. 3. Card. Tusch. lit. P. conclus. 303. num. 1. & conclus. 365. num. 2. & 5. Nicol. Garc. d. cap. 4. num. 44.

Episcopus.] Vel eo superior, omnis item Prælati, 12 qui habet ius conferendi, instituendi, & à beneficio quoque clericos amouendi, cuiusmodi sunt Abbates, & alij Prælati Episcopis inferiores, qui Episcopalem iurisdictionem consuetudine, vel priuilegio habent, & nulli sunt Episcopo proximè subiecti, vt per Corral. de benefic. part. 1. cap. 9. num. 3. Azor. d. cap. 29. quest. 4. Card. Tusch. lit. P. conclus. 304. Soar. d. cap. 32. num. 9. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. lib. 23. num. 261. Bonacin. de simon. quest. 4. §. 12. num. 7. Nicol. Garc. d. c. 4. n. 60. vbi n. 61. resoluit, quòd etiam coram Legato de Latere possunt fieri permutationes, & citat Flamin. de resign. lib. 7. quest. 13. num. 16.

Vnde colligitur permutationem fieri non posse 13 coram illo qui iurisdictionem Episcopalem non habet, etiam si fortè aliàs habeat auctoritatem conferendi beneficia, ita Feder. de Senis de permur. benefic. quest. 19. & 22. Soar. d. cap. 32. num. 14. Filiuc. tract. 45. cap. 7. quest. 8. num. 21. Bonacin. d. §. 12. num. 7. vers. ex dictis, vbi in vers. seq. subdit, quòd licet approbatio permutationis faciendæ sit ab Episcopo, nihilominus si collatio ad alium pertinet, obtinendum est illius consensus, & in vers. secundo, post Soar. num. 9. & Filiuc. num. 20. citatis locis, tenet Episcopos volentes permutare aliqua beneficia, quæ ipsi possident posse permutationem facere coram Archiepiscopo, seu Primatè ipsorum.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia iure proprietatis possunt ad inuicem permutari, & possessiones earum etiam permutari possunt, & pro minus valentibus pretium suppleri.
- 2 Contrahentes quando ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem, & pecuniam, consentant permutationis, vel venditionis contractum facere ostenditur.
- 3 Pensio ab Ordinario an possit imponi in permutatione beneficiorum ad coaquandos fructus beneficij, ostenditur.
- 4 Ordinarius an possit imponere pensionem pro bono pacis in fauorem vnus duorum litigantium, remissive.

C A P. Ad quæstiones. VI. Clem. III.

Ecclesiæ duæ pro maiori commoditate permutare possunt, altera inuicem bona, & si prouentus vnus sunt vberiores, eorum fundat pecuniam ad æqualitatem, contractu

contractu tamen refectionis pecuniæ per se celebrato, itaut cum contractu permutationis non misceatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Barbat. Guid. Papæ, Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. suris Pontificij*, pag. 190. Alagona in *compendio iuris Canon pag. 435*. reuissiliuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 2.*

Ex hoc text. colligit Abb. in *presenti*, num. 3. quòd si duo beneficia redditibus, & bonis temporalibus inæqualia permittentur, licitum erit pecuniam dare, vt bona temporalia maiora compensentur, nec pro iure spirituali dare intendatur. eandem sententiam probat Angel. in *summa verbo permutatio*, §. 6. S. Antonin. p. 2. tit. 1. cap. 5. §. 8. Caiet. 2. 2. q. 100. art. 4. nec requirunt vt necessariò fiant duo contractus separati res, & verbis, sed sufficere vt animo distinguantur. Pro qua sententia vltra text. in *presenti*, illa ratio adducitur, quòd simonia committi non potest nisi spiritualia pretio æstimentur, sed vbi inæquales beneficiorum fructus sunt, manifestum est non pro iure spirituali, sed pro bonis temporalibus pecuniam illam dari, præsertim si id exprimitur; ergo nihil est, quòd impediatur, &c.

Verum hæc opinio falsa, & periculosa, plenaque dolo, & fraudibus est, meliùsque contrarium docet communis sententia DD. in *presenti*, vbi eleganter Zabarell. num. 2. Imol. etiam num. 2. & 11. Anchar. num. 3. Couart. lib. 1. *variar. cap. 5. num. 8.* Adrian. *quodlib. 9. art. ult. Sor. de iust. lib. 9. quest. 7. art. 2.* & probat text. in *cap. si quis obiecerit 1. quest. 3.* Negari enim non potest in his terminis pecuniam dari pro ipso beneficio, quòd est ius administrandi spiritualia, & percipiendi temporalia propter illud, nec alterum ab altero separatur, qui enim pro fructibus, vel bonis temporalibus beneficij, qui absque spirituali titulo comparari non possunt, pecuniam dat, vtrumque necessariò comparare intendit eo pretio, ac per consequens simoniam committit, nam qui vult consequens, vult necessariò antecedens sine quo illud non existit. *ad rem mobilem, ff. de procurat. cum adductis per Poly. de substit. lit. de compendiosa, num. 4.* & per Card. Mantic. *de coniect. vltim. volum. lib. 4. tit. 1. num. 16.*

Ad text. verò in *presenti* DD. omnes proximè citati respondent, ideo ibidem permutationem sub ea forma fieri potuisse, quia Ecclesiæ non permittantur in titulum, sed quoad proprietatem, quo casu cum ius spirituale nullum fuisset permutatum, nil mirum si reddita pecunia ad æqualitatem diuersus contractus circa possessiones fieri potuisset. Pro quibus facit quòd hic text. agit de Ecclesiis, quas habebant Abbates Conuentuales, sicque erant suis Monasteriis vnitate; constat autem in perpetuis Ecclesiarum vnionibus, quæ Monasteriis, aut aliis dignitatibus fiunt, vel titulum beneficij vniti penitus extinguunt, itaut nihil aliud quàm sola proprietatis reddituum, & bonorum temporalium amplius considerentur, prout resolunt Zabarell. in *Clement. vnic. quest. 8. de sequestrat. possess. Rota decis. 259. in nouis*, DD. in *Clement. vlt. de rescript. Cassad. decis. 2. de vnionib. & decis. 3. de iudic. Gom. in reg. de infirmis quest. 15. Mandos. ibid. quest. 10. Paris. cons. 30. num. 10. lib. 4. aut vnionem ita fieri, vt perpetuus Vicarius in beneficiis vnitis relinquatur, prout iure fieri debet, per text. in *cap. de monachis*, & in *cap. extirpanda*, §. *quæ verò, de prebend. Concil. Trident. sess. 7. de reformat. cap. 7.* & hoc etiam casu temporalia tantum transferuntur, & ius spirituale penes Vicarium perpetuum manet, sicque quocumque modo in specie huius text. Ecclesiæ fuerint vnite, apud Abbates quasi res temporales erunt, ac proinde licitum fuit*

sub ea forma pecuniam dare, quemadmodum licet pattem fructuum vnus beneficij, seu locum parochiæ cum altera simili parte commutare data pecunia, eo quòd res temporales tantummodo æstimentur. Verum adhuc ex iis egregia suboritur dubitatio, nam si Ecclesiæ quoad proprietatem permittantur, & quasi redditus, & bona temporalia erant penes monasteria, proculdubio videbatur dicendum vno, & eodem contractu Ecclesiæ illas cum suis bonis data pecunia ad æqualitatem permittari potuisse absque vlla simonia labe, cum sola pars fructuum monasteriorum permittata fuisset, nec oportebat distinguere contractus: at verò Pontifex cauere iubet ne contractus misceantur, præcipitque vt per se permittantur, possessiones autem in diuerso contractu reddita pecunia, vnde innuit in ea permutatione Ecclesiarum ius aliquod spirituale fuisse, propter quod non poterat contractus coniungi, atque ideo contra DD. aut dicendum Ecclesiæ hic in titulum permittari, aut alia reddenda ratio propter quam contractus separantur.

Quapropter Zabarell. & Imola *distis locis* respondent ideo hic potuisse pecuniam dari quia possessiones à titulo spirituali erant separate, & quasi bona temporalia monasteriorum permittantur, quando verò beneficia in titulum permittantur, non potest de temporalibus diuerso contractu permutatio fieri, quia attento spirituali distinguuntur nequeunt, sed difficultatem non soluunt, adhuc enim dubitamus quare Ecclesiarum permutatio iubeatur per se fieri nulla data pecunia, cum in ea permutatione nihil præter temporales redditus, & bona recipere duntur: item vrget quòd si beneficiorum possessiones auctoritate Prælati ex iusta causa & separari possunt, & data pecunia vendi, aut permittari, sic quemadmodum manifesta fraus fieri censetur si tituli beneficiorum per se permittantur, & eodem tempore, & inter eandem personas bona temporalia in diuerso contractu data pecunia, eodem etiam modo videbatur dicendum non fuisse licitum absque dolo & fraude ab eisdem personis contractus sub ea forma separari in hoc text. Vnde Sor. *al. loco*, intelligit in presenti non dari pecuniam numeratam quasi pretium, sed pensionem in fructibus maioris Ecclesiæ suæ constitutam, quod absque simonia fieri posse ait ex auctoritate Superioris: sed verba text. manifestè offendit.

Ego verò aduertendum duxi quod quamuis in permutatione Ecclesiarum iure proprietatis, nec titulus beneficij nec ius aliquod spirituale transferatur, sed quasi pars quædam fructuum, & bonorum temporalium monasterij vtriusque reperiuntur, tamen in ea bona duplicis generis distincta ratione, scilicet decimæ & primitiæ, quæ nomine Ecclesiarum significantur in hoc text. item & alia bona stabilia, quæ hic possessiones appellantur, vt in *cap. vt super*, §. *possessiones, de rebus Eccles. non alien. l. questio, ff. de verb. significat.* inter hæc autem bona illud interesse, quòd decimæ & primitiæ quamuis à titulo spirituali beneficij separate verè temporales sint, prout cum in commendam, vel per vnionem dantur, nilominus cum natura sua ad sustentationem Sacerdotum, & Ministrorum Ecclesiæ sint deputatæ, iuxta text. in *cap. 1. & in cap. decimas 16. quest. 7.* sacris canonibus quasi res spirituales censentur, itaut nec à laicis possideri possit ius decimarum, *cap. prohibemus, de decim. cap. causam, quæ, de prescript. nec de ipso quasi de bonis temporalibus data pecunia pacificè liceat, vt aperte probat text. in cap. vltimo, de verum permitt. cap. altare, cum præcedentib. 1. quest. 3.* possessiones autem & bona mobilia, & immobilia temporalia omnino iudicantur, atque ideo pretio

tiopossunt vendi, & permutari ex iusta causa & debent solemnitate, vt constat ex toto tit. *de rebus Ecclesie non alienand.* His suppositis dicendum mihi est in hoc text. quoad proprietatem permutari, sed tamen qua decimæ & primitiæ ob rationem supradictam iur. Canonico pro spiritualibus habentur, iubet Summus Pontif. vt à possessionibus separentur, & per se fia: Ecclesiarum permutatio, ne contra ius Canonicum pro iure decimandi pecunia data videatur, possessiones verò diuerso contractu, quoniam pretio æstimari possunt, semper tamen auctoritas superioris erit necessaria, vt hæc alienatio fiat.

2 *illis autem, &c.]* Ex hoc text. colligunt Bart. Iaf. & alij, quos refert, & sequitur Couarr. *variar. lib. 2. cap. 4. num. 9.* quod quando contrahentes, ex vna parte rem tradendo, & ex altera rem & pecuniam, nullum nomen tacitè, vel expressim huic conventioni adscripserunt, inspiciendum est quod maius sit, nempe pecunia, an res, quæ simul cum alia re permutatur, si enim pecunia maior sit, erit venditionis contractus, nam in his terminis supposito quod aliunde non constat de alia peculiari applicatione, & relatione ipsius pecuniæ, illa planè eo ipso quod excedit, censenda est vt principalis respectu prædictæ rei, seu facti; si verò pecunia excedatur à prædicta re, vel factio, permutationis nomen habebit huiusmodi contractus, iuxta reg. deduci solitam ex text. in *l. queritur, ff. de statu hominum*; quæ quidem resolutio licet efficaciter non probetur in hoc text. vt optimè aduertit Pinell. in rub. *C. de resind. vendit. part. 2. cap. 2. num. 13.* in se vera est, vt post Rip. in *l. 2. num. 42. ff. si certum petatur*, & alios prope innumeros relatos à Tiraq. *de retractu lignag. §. 39. glof. 1. num. 9. & 10.* & post Panormit. *hij. num. 4. Afflic. decis. 72. num. 2. & 4.* tradunt Anton. Gomez *variar. tom. 2. cap. 2. num. 10.* Aym. in rubr. *num. 117. ff. de legat. 1. Pinel. d. cap. 2. num. 4. & 16.* Pichard. in *§. item primum, Instit. de empt. num. 15.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 336. col. 4. post med.* Conan. *comment. iuris civilis lib. 7. cap. 5. num. 3.* Mozz. *de contractib. sub tit. de empt. art. 5. num. 18.*

3 *Vel sic ad aequalitatem, &c.]* Ergo in permutatione beneficiorum ad coæquandos fructus vtriusque beneficij permutati potest pensio imponi ab Ordinario, quod tenent Nauarr. *consil. 43. de simon. num. 4.* Valent. *2. 2. tom. 3. disp. 6. quest. 16. puncto 3.* Franc. Leo in *theatro fori Ecclesiæ, part. 2. cap. 7. de pensioib. num. 27.* Pialec. in *praxi noua Episcop. part. 2. cap. 5. num. 25.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 34. num. 205. vers. tertio. & cap. 35. num. 101. & seq.* Quamuis probabilitate non careat contraria opinio, quæ asserit in hoc casu sine auctoritate Papæ pensionem imponi non posse, ex quorum numero sunt Vgolin. Philiarth. Corrad. Zecch. & Ludouic. Carbo, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 345.* & Soar. *de Relig. tract. 3. lib. 4. cap. 34. num. 16.* accedit Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 29. quest. 15.* vnde pariter euenit vt beneficia quamuis inæqualia in temporalibus permutari non possint cum pensione, aut alia re pretio æstimabili coram Episcopo, seu alio inferiore Papæ, etiam si pensio, aut alia res temporalis exigatur ratione beneficij pinguioris, quod cum tenuiori permutatur, ita Sor. *de iustit. lib. 9. quest. 5. art. 2. & quest. 7. art. 2.* Nauarr. in *man. cap. 23. num. 100. vers. 3.* Couarr. *lib. 1. variar. cap. 5. num. 8. & seq.* Soar. *d. cap. 34. num. 10.* Filiuc. *tract. 45. cap. 7. §. 11.* Valer. Reginald. in *praxi fori penit. lib. 23. num. 264.* Bonacin. *de simon. quest. 4. §. 12. num. 10.* & si hæc vltima sententia magis placuerit, responderi poterit primam sententiam in hoc text. non probari, cum, vt aduertit Couarr. *lib. 1. variar. cap. 5. num. 9.* eius decisio tractet de permutatione Ecclesiarum quoad earum bona

temporalia, non quoad titulum, iurave spiritualia; eodem ferè modo respondet Soar. *d. num. 16.* & Bonac. *d. n. 10. in fine.*

Ad illud verò, quod possit Ordinarius pro bono pacis ad extinguendam litem inter duos coram ipso super eodem beneficio litigantes, ex causa quod vnus cedat alteri, reservare pensionem super eisdem beneficij fructibus in fauorem cedentis, vide Franc. Leo *d. cap. 7. num. 28.* Nicol. Garc. *d. cap. 5. à num. 348.* Azor. *d. part. 2. lib. 8. cap. 6. quest. 1.* Soar. *d. lib. 4. cap. 51. num. 20.* Raph. de la Torre *de Relig. tom. 2. quest. 100. art. 5. disp. 2.* Bonacin. *d. quest. 4. §. 15. num. 9.* & resoluta ad cap. nisi essent, de prebend.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia sua perdit, qui ea propria permutat auctoritate, & num. 2.
- 3 Publicè errorem factus minus punitur.
- 4 Clerici vsuario comparantur.

CAP. Cùm olim. VII.

Innocent. III.

Beneficia sua perdit qui ea propria permutat auctoritate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 191.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 435.* remissuè Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. vnic.*

Hanc eandem conclusionem post Petr. de Perusio, 2 Zechium, & Lessium, ex hoc text. colligit Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 4. num. 58.* vbi num. 59. asserit hodie videri ipso iure eis priuari per Extrauag. *cùm detestabile, de simonia.*

Suum publicè fateretur errorem.] Et sic minutiùs punitur, vt latè deducit Tiraq. *de penis temper. cap. 30. à princip.*

In glof. *Diffinitiuam*, vlt. ibi, *cùm quasi vsuario clericus 4 comparentur.* Communiter recipitur ex Palat. in *reper. rubr. de donat. inter virum*, §. 66. num. 20. Vide tamen Menoch. *consil. 66. num. 32.* & *de arbit. casu 433. num. 35.* Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 3. quest. 74. art. 4. vers. quinta ratio*, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 8. à princip.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. num. 43.* Valasc. *de partit. cap. 36. num. 4.* Chald. Pereira *de resolut. emphyt. cap. 15. num. 43.* & *de empt. cap. 16. num. 1.* D. Barbof. in *l. diuortio, in princ. part. 2. num. 53. ff. solutio matrim.* & plures alios quos refert Cened. ad *Decretales, collect. 12. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Permutatio beneficiorum si completa est ex vna parte, & per alteram stat quo minus impleatur, restituitur pars ad suum.
- 2 Minor lesus in resignatione beneficij an restituatur, ostenditur.
- 3 Simplicitati succurrendum.
- 4 Permutatio debet fieri auctoritate superioris.
- 5 Beneficium obtentum ex causa permutationis si cuiuscaque agit euictus ad suum.
- 6 Beneficium resignans ex causa permutationis non potest ad illud redire sine noua collatione.

CAP. Cùm vniuersorum. VIII.

Permutatio beneficiorum si completa est ex vna parte, & per alteram stat quominus impleatur, tunc datum est auferendum à possessore, & restituentum primo, & hoc vt venia detur simplicitati, nam iura subueniunt deceptis, non decipientibus. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Cafal. in annot. Guid. Papæ, Henric. Panorm. Barbat. Vitian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 192. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 436. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. de prebend. cap. 2.*

Cùm igitur deceptis, &c.] Ergo minor læsus in resignatione beneficij restituitur, de quo vide Couarr. *variari. lib. 1. cap. 5. num. 3. ad finem*, vbi dicit quòd hic ex æquitate potius, quàm iuris rigore subueniunt maioris decepto in renunciatione beneficij ecclesiastici ne decipientibus iura fauorem exhibere videantur, latè Flamin. *lib. 3. quæst. 7. à num. 39. vbi num. 45. citat hunc text. Menoch. remed. 10. recup. num. 104. Pure. part. 1. decis. 437. & part. 3. decis. 9. in antiq. Peregr. de iure fisci. lib. 5. tit. 2. num. 46. Soar. de Relig. lib. 4. de simonia, cap. 3. n. 2. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 20. quæst. vit. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo læsus, n. 38. & 39.*

Simplicitatis venia, &c.] Ergo simplicitati succurrendum, vt per Palat. in alleg. barefis, §. 4. col. 4. Hippol. sing. 450. Tiraq. de pœnis temper. causa 11. quandò est contraria dolofitate, quia hæc non improbat, glof. verbo *simplicitatè, in c. si cupis 16. q. 1. gl. verb. simpliciter, in l. vlt. §. sales itaque, C. de furt. Alciat. lib. 1. paradox. cap. 6. Menoch. de arbit. casu 193. ex n. 1. Illuistrif. D. meus Roder. à Cunha in comment. ad cap. sedulo 12. num. 1. dist. 38.*

Licet ipsi per se, &c.] Notatur ad hoc, quòd permutatio debet fieri auctoritate superioris, & licet clerici inter se tractare de permutando liberè, & licitè valeant, per se tamen permutare beneficia nullo modo possunt, de quo vide Nauarr. *conf. 42. num. 1. de simonia, Vgolin. de simonia, tab. 1. cap. 27. §. 2. latè Soar. d. cap. 3. 2. Azor. part. 2. lib. 7. cap. 29. q. 3. 4. & 19. Less. de iust. lib. 2. cap. 34. num. 196. & cap. 35. num. 10. Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 4. num. 56.*

Nisi restitui faciatis eadem.] Notatur ad hoc, quòd si beneficium, obtentum ex causa permutacionis euincatur, agit euictus ad suum, de quo vide Rebuff. in *praxi titulo de permu. num. 25. & in concordatis, tit. de collat. §. vltimus, verbo permutacionis*, Chald. Pereira de *emptioe, & vendit. cap. 31. num. 42.*

In glof. Simplicitati. ibi, sed T. dicit quòd non potest eam per se repetere. Notatur ad hoc, quòd quando beneficium vacat renunciatione facta ex causa permutacionis, non poterit ad illud redire renuncians sine noua collatione, etiam si permutatio non sequatur, seu non teneat, nec habeat effectum, vt per Seluam de *beneficijs, p. 3. q. 24. Rebuff. d. tit. de permu. num. 11. & 26. & de pacificis possessoribus, num. 166. Cortal. de benef. part. 1. cap. 8. num. 9. Mascard. de probat. concl. 1401. num. 3. quamuis contrarium teneant, immo quòd permutantes possunt redire ad sua beneficia absque noua collatione si permutatio non habuit effectum, Flamin. de *resignat. lib. 1. quæst. 14. num. 12. Ceuall. communium contra commun. quæst. 561. à num. 6. Azor. d. cap. 19. quæst. 21. Less. d. cap. 34. num. 195.**

S V M M A R I V M.

- 1 Spirituale cum temporali permutari non potest.
2 Declaratur text. in presenti.

3 Conciliantur text. in presenti, & in cap. nisi essent, de prebend. & numeris seqq.

CAP. Exhibita. IX. & vlt.

Gregor. I X.

Spirituale pro temporali commutari non potest. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Vitian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 192. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 436. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Super quibusdam decimationibus.] Text. hic dum prohibere videtur, ne detur aliquòd temporale per viam permutacionis pro decimis, intelligendus est de iure decimandi, quòd spirituale est, non verò de exemptione à solutione decimarum, vt aduertit Moneta de *decimis, cap. 5. num. 130. vbi dicit hoc satis patere in presenti*, dum hic non vtitur nomine decimarum, sed decimationum.

Tanquam in arbitris exitit compromissum, &c.] Difficilis sanè text. hic reputatur dum in eo damnatur arbitrium, quo Abbas, & Conuentus coguntur liti super decimis cedere, eo adiecto quòd aduersarius impetret à Rege quantitatem decem millium solidorum soluendam eidem Conuentui, insurgit enim difficultas ex textu celebri in *cap. nisi essent 21. de prebendis*, vbi validum est arbitrium, quo alter ex litigantibus super Prioratu liti cedere cogitur pro bono pacis, & utilitatis, receptis annuatim viginti libris de redditibus Capituli, & quadraginta de proentibus Prioratus. Rem componere nituntur Doctores omnes vtrobique, vt per Suar. de *Relig. tom. 1. lib. 4. de simon. cap. 34. à num. 10. & potius cap. 51. à num. 17.*

Inprimis Butr. in *cap. 2. de arbitris, num. 8. distinguit* inter illam compositionem, qua temporale datur pro beneficio, vel simili spiritualibus annexo, vt aduersarius liti cedat, interueniente tamen legitimi superioris auctoritate, & inter illam, qua auctoritate superioris facta non est, sed vel partium, vel arbitratorum; in quos compromittitur, vt primo casu valeat compositio, & sic intelligatur *d. cap. nisi essent*, non sic dicendum in secundo, & ita text. in *presenti, & in d. cap. 2. rectè procedant*. Sed vir inter antiquos non leuis auctoritatis, manifestè confutatur, primò quia si rectè ad iura hæc attendatur, nullibi diuersa compromissi forma reperitur: deinde quia vtrobique compositio auctoritate arbitratorum, seu ab ipsis arbitris, non verò à partibus fuit celebrata, patet ex text. in *presenti, ibi, arbitrati sunt, quòd si dicitur Prepositus obtineret, &c. & ex d. cap. 2. ibi, qui iam dicto M. fauemes presbytero prouiderunt, &c. & d. cap. nisi essent, ibi, hoc secundum precedentiam intelligitur esse præceptum ex arbitrarie potestate, &c.* Deinde confutatur, quia si pares termini proponantur vtrobique, nempe pecuniam datam esse pro beneficio, vel simili spiritualibus annexo cui ceditur, vtraque datio simonica est, ita ut superioris presentia, & auctoritate nequeat cohonestari, glof. verbo *silicet, & ibi communis in cap. cum pridem 4. de part. cum his, quæ in idem expedit Soar. d. cap. 34. num. 10. in principio.*

Explosa prædicta Butrij concordia, Maior. in *d. 5. dist. 25. quæst. 5. ad 4. quem refert Soar. d. cap. 51. num. 17. ad finem, arbitratur in dicto cap. nisi essent*, propterea arbitratorum ordinationem valuisse, quia nullum temporale datum fuit pro spirituali, sed vni ex litigantibus adiudicatus fuit Prioratus, alteri verò pro bono pacis pensio in titulum beneficij, quòd fieri potuit à iudicibus

iudicibus delegatis, argumento *cap. pro illorum* 22. *cum concord. citatis à gloss. vlt. ibidem, de prebend.* Sed nec hæc concordia placet, ex plerisque enim corrui, primò quia non constat arbitris, quamuis ex delegata iurisdictione processerint, concessam esse potestatem creandi pensionem in titulum beneficij, vt pater; secundò, quia si in titulum beneficij pensio data fuit, oportebat illam fore perpetuam quoad accipientem, prout est de natura beneficij, quod tamen text. ille negat, ibi, *ita quòd defuncto Priore, successor ipsius ad præstationem quadraginta librarum minimè teneatur, & ibi, sed persona Prioris maneat obligata, &c.*

6 Quare Soar. *d. cap. 5. à num. 21.* præmissa distinctione inter pensiones spirituales, quæ dantur clericis, qua clerici sunt, ad titulum beneficij, & inter temporales, quæ dantur ad effectum temporalem absque vilo titulo spirituali, de qua distinctione immediatè egerat antea *num. 20.* rursus subdistinguit in sola temporali pensione, vel enim prælatus arbiter constitutus ex suo officio, & prouidentia iudicat expedire quòd imponatur, & tunc licitè potest temporalem pensionem imponere, dummodo hoc non faciat ad partis requisitionem, neque ex aliqua inter litigantes antecedente conuentione, & in hoc priori membro intelligit rectè procedere dictum *cap. nisi essent*, sic ab omnibus intellectum, vt ille ait, expendendo verba text. ibi, *hoc secundum prouidentiam intelligitur perceptum ex arbitrarie potestate, & ibi, non quidem ex pactione parium, sed ex iussione iudicum, &c.* Vel rursus Prælatus arbiter pensionem temporalem imponit ad partis requisitionem antecedente tali inter litigantes conuentione, & tunc nullatenus potuit imponi, sed statim fuerat ab illo conuentio reprobanda, & sic in effectu intelligit procedere text. *in præsent.* & *in d. cap. 2. de arbitris, & in d. cap. cum pridem 4. de pactis.* rationem differentiarum considerat, quia partium conuentio speciem prauam habet, & cum in eadem spirituale, & temporale infimul concurrant, magnum est periculum quòd ab ipsi partibus vnum pro alio detur, iuxta reg. *cap. vlt. de pactis, cap. quam pio 1. quæst. 2. cap. 2. cap. Adartus 23. de simonia;* secus dicendum in iudice, qui ratione proprij officij præsumitur rectam habere intentionem, *cap. in præsentia 6. de renouciat.* Verùm salua pace tanti viri, & sapientissimi præceptoris, eius distinctio sic absolutè concepta recipi non potest, nam si attendatur nec *in hoc text.* nec *in d. cap. 2.* proponitur quòd ante arbitrorum iudicium, vel in ipso actu arbitrandi antecesserit conuentio aliqua inter litigantes quòd vnus beneficium, vel aliud spiritualibus annexum retineret, alter verò temporale soluere, vel illud à Rege impetraret, sed hoc solum ab ipsi arbitris nulla præcedente conuentione fuit iudicatum, quòd clarè patet si sigillatim iura hæc percurrantur.

7 His igitur, atque aliis explosis cum rectum iter habeamus in re non multum difficili, non est cur deuios quæramus anfractus, & ita pro prædictorum iurium concordia dicendum est cum D. Thom. *in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 2. quæst. iunc. 1. in resp. ad 7. & 2. 2. quæst. 100. art. 2. ad 5. & Soar. d. lib. 4. de simonia, cap. 50. in princ.* dupliciter contingere posse quòd temporale detur aduersario, vt liti cedat, vel aliter à grauamine desit, aut enim is, qui dat ius, habet quæsitum in spirituali, vel annexo; vel rursus adhuc nullum eidem ius quæsitum est: primò casu pro bono pacis, vel alia iusta causa licita est datio temporalis, & in hoc loquitur text. *in d. cap. nisi essent*, vbi arbitri beneficium adiudicauerunt illi, qui ius habebat, pater ex verbis text. ibi, *habeat Prioratum, & ibi, secundum iustitiam videtur esse statum;* in secundo verò casu quando nullum ius quæsitum est, tunc neque etiam ex iudicium infe-

riorum auctoritate licere potest, quo casu procedit text. *in præsent.* nam cum in eo non constet ius decimand ad P. pertinere, & res sit hinc inde dubia, simoniacum fuit arbitrium, quo P. maneat cum iure decimandi sub conditione si à Rege impetret pecuniam monasterio concedi, sic enim permutatio fieret de spiritali ad temporale, quòd iure improbat, vt text. habet. Ratio differentiarum est, quia quando ius quæsitum proponitur, qui temporale dat pro bono pacis, vel alia iusta de causa, non dicitur spirituale emere pro temporali, quippe cum iam sibi quæsitum sit, solum remouet grauamen postea illatum super spiritali, quòd suum est, ac subinde cum temporale non detur pro spiritali, nulla simoniæ labe inuoluitur: longè tamen & omnino diuersa contingit in secundo casu, quia cum dans temporale, spirituale ipsum de nouo consequatur, nullumque ante ius habuerit, iam propriè dicitur emere ius ipsum spirituale pro temporali, quòd quidem iudicis præsentia honettari non potest, vt colligitur ex text. *in præsent.*

XX

De Feudis.

TIT. XX.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Burr. Ancharan. Panormitan. Henric. Canif. Guillelm. Durand. *in breuiario iuris Canonici, fol. 100.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici, Martin. Mefnart. in epitome Decretalium, fol. 113.* Dan. Venator. *in analyti methodi-ca iuris Pontificij, à pag. 423.* Goffred. & Hostiens. *in summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. *in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthage-na in expositione titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastic. enarrat. pag. 211.* omnes sub hoc tit.

De hoc tit. particulares edidere tractatus Francisc. Sontbekius *tom. 10. tract. Doct. p. 2. fol. 123.* Franc. Curt. iun. *ibid. fol. 43.* Iacobus de Ardinzone *ibid. p. 1. fol. 225.* Iacobin. de S. Georgio *ibid. p. 1. fol. 179.* Ioan. Baptista Caccialupus *ibid. p. 1. fol. 10.* Petr. de Bellapert. *ibid. p. 2. fol. 2.* Petr. de Rauennates *ibid. p. 2. fol. 10.* Vdalricus Zafius, Martinus Frecchia, Matthæus Vuclfebcecius, Gerardus Nigrus, Franciscus Duarenus, Obertus de Orto, Henricus Rosenthal, Marcellus Bonus, Franciscus de Amicis, Nicolaus Inzigliolus, Ludouicus Schraderus, Petrus Nicol. Mozzius, Nicolaus Baraterius, Stephanus Forcatulus.

Feudi recognitione Laurentius Syluanus *d. tom. 10. tract. Doct. p. 1. fol. 70.*

Feudi concessione Petrus Gregorius Messinensis.

Feudi in causa quis sit iudex, Amadæus à Ponte *d. tom. 10. p. 2. fol. 195.*

Feudalibus seruitiis, & de subfeudis, Andreas Kolk.

Feudis, hominiis, & vassalibus Ægidius Magister *tom. 13. tract. Doct. p. 2. fol. 436.*

Feudorum generibus, & qualitate Ioan. Thomas de Marines, *cod. tom. 10. part. 1. fol. 112.*

Feudorum iure Guillelmus Hannerstonius, *cod. tom. 10. p. 1. fol. 162.* Petrus Gondelinus, Hermannus Vulteijs, Franciscus Hottomanus.

Feudorum vsibus Martinus de Silimanis cum Baldi addit. *d. tom. 10. p. 1. fol. 2.*

Feudorum præludia Guerinus Pifonus *cod. tom. 10. p. 1. fol. 97.*

Feudorum

- Feudorum declaratio, Petr. Rebuff. *cod. tom. 10. p. 1. fol. 299.*
 Feudorum epitome, Ioannes Blanchus *cod. tom. 10. p. 1. fol. 263.*
 Feudales quæstiones maioratum & meliorationum, Melchior Palath *cod. tom. 10. p. 1. fol. 337.*
 Feudale comprehensorium, Ioannes Raynaudus.
 Feudorum quæstiones, Ioannes Andreas *cod. tom. 10. p. 2. fol. 42.*
 Feudalium successione, Iosephus Cumia.
 Feudo ex pacto & prouidentia, & hæreditario, Carolus à Kirchberg.
 Feudorum speculum, Claudius Seiffellius.
 Feudales discursus, Iacobus Alemannus.
 Feudales disputationes, Ioannes Schonerus.
 Feudi reuocatione malè alienati, Ioannes de Anania.

S V M M A R I V M.

1. *Feudum si dominus à vasallo recipit in pignus, abstinentendo ab eius seruitio, non tenetur computare fructus in sortem.*
2. *Fructus percepti ex feudo in pignus dato non sunt in sortem computandi.*
3. *Decimam potest obligare dominus, cui illa in feudum data fuit.*
4. *Vasallus non potest feudum alienare sine consensu domini, valet tamen alienatio quando fit ipsi domino.*

C A P. Insinuatione. I.

Innocent. III.

1. **H**Abens in feudum ab Ecclesia possessiones, si accepta pecunia eas pignorat Episcopo eiusdem Ecclesie, Episcopus non tenetur computare in sortem principalem fructus illius pignoris; pignorans tantum est liber à seruitio, quod Ecclesie debebat, id est, ita ut fructus compensentur pro seruitio. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarbar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butt. Anchar. Barbar. Panorm. Henric. Canif. Cened. collect. 6. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 194. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 437. remissiuè Cafal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 1.
2. *Fructibus non computatis in sortem*] Probat hic text. fructus perceptos ex feudo in pignus dato non esse in sortem computandos, contra quod habetur in cap. cum contra, infr. de pignoribus, cum similibus. Quare text. hic difficilis reputatur, variòque patitur intellectus. In primis gl'of. in summa, in princip. 14. quæst. 3. intellexit hunc text. contra ordinarias iuris regulas speciali Ecclesie fauore introduxisset vt fructus pignoris in hoc casu non computarentur. Secundo loco Kop. in tract. de fructibus tit. 4. cap. 2. num. 2. Ruzæ. de pignorib. cap. de pactis pignorum num. 8. Cuiac. lib. 2. de feud. tit. 3. ad fin. & alij non infimæ classis auctores intelligunt hunc text. procedere ex conuentione inter Ecclesiam, & vasallum celebrata vt durante pignore fructus feudi lucrò Ecclesie cedat, qua conuentione stante iam ambo, Ecclesia scilicet, & vasallus consentiunt in cessatione seruitiorum, quorum prætextu fructus vltra sortem ab Ecclesia retinentur. Tertio loco Casfan. in consuetud. Burgund. tit. 3. §. 1. Syluest. verbo feudum num. 29. N. uarr. in man. cap. 17. num. 218. Neguxant. de pignorib. 5. p. memb. 5. num. 14. existimant text. in præsens procedere propter consoliditatem domini

vtilis cum directo, vasallus namque eo ipso quod feudum directo domino in pignus dedit, dominium vtile, quod in feudo habebat, in dominum transtulit, vnde nil mirum si dominus durante pignore vtrumque dominium retineat; fructusque rerum feudalium in solidum tanquam ex re propria lucretur. Quarto loco Couarr. lib. 3. var. cap. 1. num. 4. textum intelligit casu, quo fructus non excedunt seruitium, quod feudatario remittitur, sequitur Valasc. de iure emphyt. quæst. 38. num. 29. Tandem aliqui ex Theologis, quos refert & sequitur Molin. de iustit. tract. 2. disp. 329. reuertunt ad pactum & conuentionem celebratam inter dominum & vasallum, quo tempore res in feudum tradita fuit, vt quemadmodum deducitur in pactum quòd per alienationem feudi vasallus vtile dominium amitteret, & ad proprietarium rediret, sic feudum in proposito sub illa conditione institui potuisset, quòd si res feudalis aliquando proprietario in pignus traderetur, illius fructus ad eum pertinerent, nec illos in sortem computare teneretur, dummodo pensionè pro illo tempore quoque remitteret. Qui quidem intellectus vel litteræ textus nõ conueniunt, vel diuinant, aut ex alio capite placere non possunt, in quibus refutandis non immoror ne longior fiam; quare dicendum ideo in hoc text. ex communi Doctorum sententia, fructus non computari in sortem, quia feudum datur propter seruitia, & siue plures, siue pauciores ex eo fructus percipiat vasallus, qui feudum acceptat, ad seruitia se obligat, quorum seruitiorum merces sunt fructus illi, ad eò vt si seruitia cessent ob impotentiam feudatarij, vel ob aliam causam, feudum omnino cessat, & ideo resolendum est dominium, cui res feudalis in pignus data fuit, non teneri integros illius fructus in sortem principalem computare quando vasallus à seruitio cessare voluerit, cum non ratione mutui, aut dilatae solutionis, sed cessationis seruitiorum ipsos percipiat. Vide tamen Couarr. lib. 3. var. iur. cap. 1. num. 4. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione num. 61. Franc. Garc. de contractu. part. 2. cap. 16. vers. sexta quarta obligacion, Cened. ad Decretal. collect. 6. num. 2. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 7. cap. 8. vers. secunda causa, Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 294. cum seq. ff. de liberis agnoscend. Sot. lib. 6. de iustit. quæst. 1. art. 2. vers. exurgit autem, Ludouic. Lopez in instr. conscientia, part. 2. cap. 68. ex col. 55. 1. vers. secundo dicimus, Mich. Palac. de contractu. lib. 4. cap. 5. pag. 288. vers. decima conclusio, Franc. Garc. in lib. de contractu. part. 2. cap. 16. ex vers. quarta obligacion, pag. 48. cum seqq. Perez ad rub. tit. 2. vers. & quamuis in re debita lib. 8. Ordin. pag. 18. Petr. Nauarr. de restitui. tom. 2. lib. 3. cap. 2. ex num. 370. Valasc. de iure emphyt. quæst. 38. num. 29. Gemin. de usuris commento 3. §. 6. num. 148. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 4. num. 53. Valer. Reginald. in praxi fori pænit. lib. 25. num. 216. Cur. Philipp. part. 2. lib. 2. cap. 1. num. 8. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 323.

Amplia primò supradictam textus conclusionem, vt procedat etiam in emphyteusi, quam si colonus directo domino in pignus dederit, dominus fructus illius interim recipiet in sortem non computandos, quando emphyteuta à solutione pensionis cessauerit, in cuius compensationem fructus domino cedunt, vt post Abb. n. 4. Imol. n. 8. & alios in præsens, resolunt Couarr. lib. 3. var. c. 1. n. 4. Nau. d. c. 17. n. 218. Valasc. d. g. 38. n. 29. Valer. de differ. inter vtrumque forum, verbo usura differ. 3. 5. Quæ amplia ad hunc text. licet communiter recepta sit, & in iudicando sequenda, in rigore tamen disputationis debita videtur, quia in feudo pro seruitio quasi pro mercede laboris fructus dantur, at verò in emphyteusi pensio in recognitionem vtilis domini perfoluitur, vnde quamuis emphyteuta pensionem

penfionem non foluat, non poterit dominus integros fructus retinere cūm penfionem non correfpondeant, & ita contraria opinio defendi potefl, quam tenent Bero. in c. 1. in fine, de ufuris, Conrad. de contrah. q. 32. concl. 5.

Amplia fecundò, vt procedat etiam vbi vfufructus alicuius rei proprietario in pignus datur, vt notant Abb. in cap. conqueflus n. 4. de ufuris, Neguzant. de pignoris p. 5. memb. 5. n. 13. quam tamen ampliationem merito reprehendit Cou. vbi fup. cūm vfufructuarius neque feruitium, nec penfionem proprietario iure communi attento reddere teneatur.

Limita tamen vt procedat folum in fructibus feudi, non verò vbi vafallus meliorationes fecit, & expenfas, quia quamuis illa fructuum pars, quæ iuxta viri boni arbitrium proportionabiliter feruitiis refponder durante pignore illis ceffantibus ad dominum pertineat, illa tamen, quæ meliorationibus, aut expenfas correfpondet, in fortem principalem neceffariò computari debet, aliàs vfuura committeretur; quicquid contradicat Sot. de iufit. lib. 6. q. 1. art. 2. cui non fauent generalia verba huius tex. agit enim de feudo proprio, & ordinario pro fidelitate, & feruitiis conceffo, prout frequenter concedi folet, nam fi pecunia interueniat, iam feudum erit extraordinarium, iuxta cap. 1. in fine, de feudo dato in vic. leg. commif. docet poft alios Roland. conf. 41. n. 2. lib. 4.

Limita tandem vt non procedat in feudo franco, cuius fructus dominus durante pignore in fortem computare teneatur, vt poft Butr. Zabarel. & alios dicit communem Sicul. hic num. 2. & Sylueft. verbo feudum num. 30.

3 Ate potefl libere detineri.] Notatur ad hoc, quòd dominus, à quo decima in feudum data efl, potefl illam obligare, vt per Viu. decif. 4. num. 74. & decif. 50. n. 73. quem refert Camill. Borrell. in fuma omnium decif. tit. 19. de decimis n. 98.

4 Notatur etiam ad hoc, quòd vafallus non potefl feudum alienare fine confenfu domini, tamen vale alienatio quando fit ipfi domino, vt per Surd. de alienentis tit. 9. q. 22. n. 21.

S V M M A R I V M.

- 1 Epifcopus tribus cafibus de quibus hic potefl, non obflante iuramento de non infeudando antiquum feudum ad Ecclefiam reuerfiam nouo vafallo concedere.
- 2 Iuramentum de non alienando fine Papa licentia non continet folia alienari, quæ inconfulto etiam Papa alienantur.
- 3 Emphyteuticari, vel infeudari res confuetæ, potefl iterum concedi in emphyteufim fine folemnitate.
- 4 Bona in emphyteufim concedi folita, vt dicantur fufficit vnica conceffio, & effe elapfos 40. annos.
- 5 Bona fufficit quòd fuit folia venire in diuifionem, vt in futurum diuidi debeant.
- 6 Bona ecclefiaftica femel conceffa in emphyteufim poftunt in pofterum concedi.
- 7 Verbum, redire, indicat ipfo iure.
- 8 Verbum, liberè, importat idem, quòd fine alicuius in pedimento, & contradietione.

CAP. Ex parte. II. & fin.

1 Epifcopus, non obflante iuramento de non infeudando inconfulto Papa, poterit primò infeudare fi mortuo vafallo feudum reuertitur ad Ecclefiam: fecundo vafallo feudum alienante, Epifcopus potefl de feudo inueftire eius filium, & confanguineum, con Barbof. Collect. Tom. I I.

fortem eiuſdem feudi : tertio fi Epifcopus feudum alienatum facile per fe recuperare non potefl, tunc poterit infeudare alicui laico, qui illud recuperet, & ab Ecclefia cognofcat, & per quem Ecclefia valeat illud rehabere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. And. Imola, Anania, Hoft. Anch. Henric. Boich, Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Henric. Canif. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 194. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 437. remiffiue Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. Auguftin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 2.

Ex hoc tex. DD. præcipuum notabile colligunt, poſſe fcilicet Prælatum non obflante iuramento de non infeudando nouo vafallo antiquum feudum abſque periurij metu concedere in tribus cafibus hic expreffis, de quo poſt Ordinarios in præſenti, & in cap. vt fuper, de rebus Ecclefie non alienan. & in cap. vlt. de Ecclef. adif. & in cap. per tuas, de donat. latè feudiſtæ in cap. 1. de his, qui feudum dare poſſ. & in cap. 1. in princip. per quos fiat inueſt. docent Guid. Papæ decif. 154. Iaſ. in l. ea lege n. 23. ff. de verbor. obligat. Nauar. de alienat. rerum Ecclef. à n. 1. & conf. 11. n. 2. ſub tit. de rebus Ecclef. non alien. Greg. Lop. l. 3. gloſ. 4. tit. 26. part. 1. & l. 10. gloſ. 1. eod. tit.

Non infeudare de nouo.] Vtrum omnes folemnitates requirantur in renouatione contractus feudalis, aut emphyteutici, quæ in prima coram conceſſione requirebantur? videndus eſt Gam. decif. 24. n. 1. & decif. 151. n. 2. Gutier. lib. 3. prælit. q. 75. n. 5. Matien. l. 1. tit. 4. gloſ. 10. num. 23. lib. 5. noua recopil. Chald. Pereira de renou. emphyt. q. 14. Flores ad Gam. decif. 24. de quo latè in Collect. ad cap. poruit, de locato n. 16. 1.

Ipfius filium, aut confanguineum.] An finito feudo, aut emphyteuſi filii & confanguinei primi vafalli renouatio faciendæ ſit, tradunt DD. hic, & in cap. ad aures, de rebus Ecclef. refoluunt poſt alios Chald. Pereira de renouat. quaſt. 8. num. 1. & quaſt. 9. num. 5. Clar. §. emphyteuſis q. 43. Gam. Luſit. decif. 41. Valafca. d. quaſt. 38. num. 17.

In text. ibi, quòd pro te facile recuperare non potes. Vtrum Prælatus feudum à laicis iniuſtè detentum, quòd facile ab ipſis recuperare nequit, laicis in feudum dare poſſit, vltra ſcribentes in præſenti, & in cap. prohibemus, de decim. tradunt Curt. de feudis p. 2. quaſt. 8. Clar. §. feudum q. 13. n. 2.

Quamuis iuramento tenearis adſtrictus, &c.] Notatur ad hoc, quòd iuramentum de non alienando fine Papæ licentia non continet folita alienari, quæ inconfulto etiam Papa alienantur, nec impoſſibilia quomodo reputantur, vt per Gutier. de iuram. confirm. par. 1. cap. 52. num. 4. Chald. Pereira de renouat. emphyt. q. 11. num. 30. Nauarr. in tract. de alienat. rerum Ecclef. num. 11.

Notatur etiam ad hoc, quòd res confuetæ emphyteuticari, vel infeudari, potefl iterum concedi in emphyteufim fine folemnitate, vt per Menoch. de arbit. caſu 81. num. 5. cum ſeqq. & conſil. 66. num. 31. & conſil. 79. num. 1. cum ſeqq. & conſil. 90. num. 22. nouiffimè Camill. Borrell. in fuma diuifion. tit. 33. num. 129. cum ſeqq. Aloyf. Ricci. in praxi rerum fori ecclef. decif. 125. Rot. Bonon. decif. 13. numero 7. & 8. Gam. decifion. 24. & decif. 36. num. 6. Stephan. Quaranta in fuma Bullar. vj verbo alienatio rerum Ecclefie. num. 39. & 40. pag. 29. Prax. Epifcop. part. 1. verbo alienatio, §. 3. pag. 11. Genz. ad reg. 8. Cancel. gloſ. 6. num. 194. plures Doctores ex antiquioribus refert Cened. ad Sextum collect. 32. n. 3. Cenall. tom. 4. quaſt. 897. à num. 899. Phæbos decif. 82. num. 34. Vt bona in emphyteufim concedi folita dicantur, fufficit vnica conceffio, & effe elapfos quadraginta annos, ex Iaſ. conſ. 155. col. 2. vief. quario ſuicij, lib. 2.

Deci. *conf.* 142. *num.* 4. Balb. *de prescript.* 1. *par.* 5. *princ.* *quæst.* 20. Afflic. *decif.* 305. *num.* 10. Clar. §. *feudum*, *quæst.* 13. *num.* 4. Ruin. *consil.* 35. *num.* 30. *lib.* 1. Cephal. *conf.* 155. *numero* 30. *lib.* 2. Rebuff. *de rebus Ecclesie non alienandis*, *num.* 33. Caualean. *decif.* 30. *num.* 8. & *decif.* 31. à *num.* 56. & 93. Gam. *decif.* 342. *num.* 4. Borrell. *d. titul.* 33. *num.* 136. Seraphin. *decif.* 434. & *decif.* 1451. *num.* 3. & *decif.* 1490. Rot. *decif.* 160. *num.* 5. *part.* 2. *diuers.* & fuit dictum in Romana domus 13. *Januarij* 1586. coram Cardin. Blanchetto, & in *Lixbonen. prædy* 24. *Januarij* 1603. coram Reu. Attrebarren. & in *Nucerina prædy* 24. *May* 1624. coram R.P.D. Merlino statim in *princ.* Et etiam sufficit quod bona sint solita venire in diuisionem, vt in futurum etiam diuidi debeant. Vide Palat. in *repet. cap. per vestras*, de *donat. inter virum*, §. 18. *num.* 37. Pelæz. *de maiorat. p. 4. quæst.* 20. *num.* ult. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 26.

6 Et bona ecclesiastica semel concessa in emphyteusum posse in posterum concedi resoluunt Gam. *Lusitan. decif. ult. n. 4.* Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst.* 16. *num.* 71. quia Prælatus licet non possit de nouo inuestire, potest tamen renouare inuestituram, Afflic. in *c. 1. num.* 11. *qui feudum dare possunt*, Alexand. *de Neuo conf.* 20. *num.* 1. Barbat. *conf.* 19. *col. 1. vol. 1.* Iaf. *conf.* 222. *vol. 2.* Socin. *sen. consil.* 32. *col. 2. vol. 1.* Nam quando res fut semel alienata cum debitis solemnitatibus, videtur ex tunc statutum, & ordinatum, quasi in vim illius primæ alienationis, quod de cætero res possit alienari, & propterea quando reuertitur ad dominum directum, & de nouo alienatur, in hoc dicitur executioni demandari antiqua alienatio, Curt. iun. *de feudis*, in 2. *par. quæst.* 1. *colum.* 2. *vers.* *quarto me mouet*, Rota *decif.* 360. *num.* 12. *part.* 1. *di. f.* & *decif.* 62. *num.* 20. *lib.* 3. *part.* 3. *etiam diuers.* Neque in renouatione infeudationis interuenire debent illæ solemnitates, quæ requiruntur in alienatione rei Ecclesiæ, Clar. §. *feudum*, *quæst.* 13. *num.* 5. Ruin. *conf.* 141. *num.* 2. & *consil.* 161. *num.* 35. *volum.* 1. Rimin. iun. *consil.* 233. *num.* 80. *vol.* 3. Prout nec etiam necessaria sunt solemnitates *Extrauag. Ambitiosa*, de *rebus Eccles. non alien.* quando agitur de res solita locari, Iaf. *conf.* 227. *num.* 17. & *conf.* 155. *num.* 30. *lib.* 2. Rot. in *Senen. prædy* 8. *Octobris* 1584. coram Cardinal. Pamphilio sen. & in *Romana relocationis casalis* 16. *Martij* 1615. coram Cardin. Sacrato; attamen est necessaria utilitas, vt si reperitur maior oblatio, non tenetur Ecclesia relocare pro eodem pretio, *cap. sua nuper*, de *his quæ sunt à Præl. Anton. Gabr. commun. tit. de iure emphyt. concl.* 1. n. 18. Cæf. de Grassis *decif.* 4. *de rebus Ecclesie non alien.* *num.* 9. & faciunt tradita per Abb. in *cap. ad aues* *num.* 4. *de rebus Eccles. non alien.* & ibi Imol. *vers.* *item nota denum*, & fuit resolutum in *dicta Romana relocationis casalis*, coram Card. Sacrato.

7 Redire.] Verbum hoc indicat ipso iure, & est lata sententia, vt per Tiraquel. in *l. si inquam*, verbo *reuertatur*, *num.* 132.

8 Liberè.] Verbum hoc idem importat quod sine alicuius impedimento, & contradictione, vt per Turzan. *tom.* 2. *commun. opinio. tract. de feudis*, *tit.* 8. *quibus ex causis feudum amittatur*, *num.* 85. Surd. *decif.* 265. *num.* 3. Chald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst.* 8. *num.* 12. Valaf. *consult.* 123. *numer.* 9. Modern. *de iurisdiction. part.* 4. *casu* 20. *num.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 376. & alios pro me citatos in *tractat. de ditionibus vsus frequentiorib. dict.* 190. *num.* 3. & 8.

De Pignoribus, & aliis cautionibus.

TIT. XXI.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Ancharan. Panormitan. Barbat. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in *breviario iuris Canonici*, fol. 100. *verso*, Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum*. Martin. Mefart. in *epitome Decretalium*, fol. 113. *verso*, Dan. Vcnator. in *analyfi methodica iuris Pontificij*, à pag. 431. Goffied. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassar. & Anastaf. Germon. in *paratitulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagina in *expositione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. in *analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat.* pag. 213. omnes sub hoc tit.

De materia tituli speciales tractatus in lucem edidit Ant. Neguzant. Auditor Rotæ *tom.* 6. *tractat. Doctor. par.* 1. fol. 194. Franc. Balduin. *cod. tom.* 6. *part.* 1. fol. 268. Hugo Donel. *cod. tom.* 6. p. 1. fol. 258. Andr. Gail. Gabr. Mudæuz. Gabr. Vasquez. Io. Baptista Schuuartenthaler. & agunt Azor. *instit. moral. par.* 3. *lib.* 7. *de pignoribus, atque hypothecis*, Alex. Trentafinq. *var. resolutur. lib.* 3. *sub eod. tit.* Vafq. in *opsis. de pignoribus*. Paul. Layman in *Theolog. moral. lib.* 3. *tract.* 4. c. 30.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia res pignorari non debent nisi ex necessitate, & rationabili causa.
- 2 Sacra res non possunt pignori obligari.
- 3 Sacra res quibus ex causis alienari, seu pignorari possunt, ostenditur.

C A P. Nullus Presbyter. I.

Ex Concil. Remen.

PResbyter. nõ potest laicis pignorare res Ecclesiæ, vt Calicem, librum, vestes, nisi iustissima & urgente necessitate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostian. Anch. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Vitiian. in *rationali lib.* 3. *iuris Pontificij* pag. 195. Alagonam *compendio iuris Canonici*, pag. 438. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* & 2. refertur à Burchard. *lib.* 3. *Decret.* c. 104. Iuo *par.* 2. c. 139. & ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. c. 11.

Collige ex text. res sacras, quæ scilicet per consecrationem, vel benedictionem in cultum diuinum Deo dicantur, non posse pignori obligari, vt per Ord. Reg. Lusitan. *lib.* 2. *titul.* 24. & apud Castellanos *l. 7. tit.* 2. *lib.* 1. *noua recopil.* Cou. *lib.* 2. *vari. cap.* 16. n. 8. Mozz. *de contract. tract. de pignorib. c. de rebus qua pign.* *num.* 13. Rebell. *de obligat. iustitia*, *part.* 2. *lib.* 16. *quæst. vnic. de obligat. contract. pignor. num.* 4. Azor. *instit. moral. part.* 3. *lib.* 7. c. 6. q. 4. Vafq. in *opsis. de pignorib. cap.* 1. §. 2. *num.* 6. Vtrum autem possint locari pro pretio, vide Vgolin. *de simon. tab.* 1. *cap.* 44. §. 1. *numer.* 3. *vers.* *quoad primum casum*, Bonacin. in *simili tractat. quæst.* 4. *num.* 12. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 4. *de simon. cap.* 14. *num.* 25. Filiuc. *tractat.* 45. *cap.* 3. *quæst.* 12. *num.* 28.

Nisi iustissima necessitate urgente.] Notatur ad hoc, quod res sacræ non aliter alienari possunt, nec pignorari.

pignorari, quàm ex summa necessitate, vt per Cou. d. cap. 16. num. 8. quem refert Gutier. *pract. lib. 3. q. 8. num. 2.* vbi *num. 3.* quòd causa præcipua ad alienationem rerum Ecclesiæ est redemptio captiuorum, immo ad captiuos redimendos, & carcere detentos liberandos, aut propter imminens belli periculum posse aurum, & argentum Ecclesiæ capi, resoluunt Surd. *decis. 367. num. 43.* Morl. *in empirio iuris, par. 1. tit. 1. quæst. 16. n. 26.* Modern. *de iurisdic. par. 4. casu 10. n. 3.* Sic eodem modo Ecclesiæ bona posse pro alimentis pauperum non solum parochianorum, sed etiam exterrorum pignorari, & vendi tenent Cou. d. c. 16. n. 8. *vers. cæcerum res Ecclesiæ, Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 46. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Homo liber non potest pignorari, & n. 2. item nec propter æs alienum detineri, v. n. 3.
- 4 Debitorem fugientem potest creditor propria auctoritate subsequi, & detinere.
- 5 Pater potest filium vendere in maxima necessitate, & quid in matre, num. 6.

CAP. Lator. II. Greg.

1 **H**omo liber non debet pro debitis detineri, si nõ habet vnde soluat. Colligunt ex Ordin. Abbas antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostien. Anch. Panor. Henric. Boich. Barbat. Guid. Papæ, Henric. Canif. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 196.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 438.* remissiuè Casal. *in annot. & Ximen. in concord. par. 1. & 2.* defumitur ex D. Greg. *epist. 43. lib. 3. registri, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc tex. defumunt l. 3. tit. 14. part. 5. Nauar. *in man. c. 17. num. 88.* Cou. *lib. 2. vari. c. 1. n. 1.* Gom. *tom. 2. vari. c. 11. n. 52. ad fin.* C. ened. *ad Decretal. collect. 73. num. 1.* Guid. Pancirol. *vari. lect. lib. 2. c. 100.* Valsq. *in opusculo de pignoribus c. 1. §. 2. num. 7.* Cardof. *in praxi iudicum, verbo pignus 4.* Azor. *instituit. moral. par. 3. lib. 7. c. 6. vers. item liber homo, Felician. de censib. lib. 1. c. 8. num. 8.* Hinc etiam ex hoc tex. vt plurimum illa solet communiter conclusio deduci quòd liber homo propter æs alienum detineri non potest,

3 in quo traductus videtur ex l. qui filios, 6. C. que res pignori, de qua Conan. *comment. iuris ciuilib. lib. 4. c. 14. num. 8.* Neguz. *de pignor. part. 2. memb. 3. nota. 4. & 5.* Gom. *de potestate in se ipsum, lib. 2. c. 14. num. 32.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. num. 576.* quam quidem ex nostro tex. defumptam conclusionem obtinere dicit Henric. Canif. *in presenti, in eo, qui bonis*

4 suis cedere vult, aliàs secus. Non procedit tamen in debitore fugiente, quem creditor etiam propria auctoritate potest subsequi, & detinere, & ei detrahere, quod sibi debet, Gutier. *pract. lib. 1. quæst. 82. num. 1.* Azued. l. 2. num. 157. tit. 13. lib. 8. noua recopil. dummodo caprum intra viginti quatuor horas suo iudici competentis præsentet, Gutier. *d. quæst. 82. num. 1.* Azued. d. l. 2. n. 159. cum seqq.

5 In glos. Lex ibi, pater enim potest filium obligare quandoque, quoniam & vendere potest in maxima necessitate, C. de patribus, qui filios distraxerunt, l. 2. Vide Xuar. *tit. de los gouernos, in princip. num. 20.* Rebuff. *ad leges Gallia in proem. glos. 5. num. 62.* Cou. *lib. 3. vari. c. 14. n. 4.* Menoch. *de success. progressu, lib. 1. part. 2. §. 1. num. 17.* Baraj. *in addit. ad Palat. in rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 65. num. 45. lit. M.* Pinel. *in rub. C. de bonis mat. Barbof. Collect. Tom. I I.*

part. 2. num. 20. Donel. *comment. iuris ciuilib. lib. 2. cap. 25. post med. Molin. de primog. lib. 4. c. 5. n. 24.* Mozz. *de contractib. tit. de empr. rub. de rebus, qua emi, vel vendi possunt, num. 51.* Ascan. *de patria potest. c. 28. effectus 1. in princip. Chald. Pereira de resolut. emphyt. c. 6. num. 18.* Molin. *de instit. tract. 2. diffini. 33. vers. sciendum est item, D. Barbof. in l. si constance, in princip. num. 95. ff. fonsuor. matrim. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 38. num. 7.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. c. 19. quæst. 6. vers. 2.* Modern. *de iurisdic. par. 4. casu 90. num. 1.* Bobadil. *in sua politica lib. 3. c. 3. num. 11.* Sayr. *in clauis Regia, lib. 9. c. 6. num. 19. cum seqq.* Cardof. *in praxi iudicum, verbo seruitus, n. 56.* Don Christoph. *de Pace ad leges styli, l. 80. num. 18.* Reb. *de obligat. instit. par. 1. lib. 1. quæst. 9. num. 12.* Vtrum autem talis filius à patre venditus cogere possit ipsum patrem, vt eum redimat, & liberet si ipse postea venerit ad pinguiorem fortunam? vide Cou. d. c. 14. num. 4. *vers. quinto.* Molin. d. diffini. 33. Sayr. d. c. 6. num. 20. Et an locum habeat in libro clerico, vide Mozz. d. tit. de rebus, qua emi, vel vendi possunt, num. 51. Surd. *de alim. tit. 8. priuileg. 38. num. 16.* Modern. d. casu 90. Sayr. d. c. 6. num. 21. Et an procedat dispositio d. l. 2. in 6 matre? vide Rebuff. *de priuilegijs scholar. priuileg. 177. vers. primo,* Pinel. *ad rub. C. de bonis mat. par. 2. num. 23.* Molin. d. diffini. 33. *vers. sciendum,* Reb. d. q. 9. num. 12. *vers. quod si sine,* & num. 13. Azor. d. c. 19. *quæst. 6. §. secundus effectus, vers. alterum est.*

S V M M A R I V M.

- 1 Rector Ecclesiæ si pro factio proprio rem Ecclesiæ obligauit, cogitur eius heres rem redimere, & Ecclesiæ restituere.
- 2 Successor in beneficio quando teneatur ad debita prædecessoris, ostenditur.
- 3 Redditijs beneficij, c. principio sufficientes si ex post facto minuuntur, tunc compelli possunt parochiani ad istam alimoniam supplendam.
- 4 Creditori incumbit onus probandi filium esse heredem.

CAP. Ex præsentium. III.

Alexand. III.

Rector Ecclesiæ si factio proprio pignorauit res 1 Ecclesiæ, & moriatur, compellatur eius heres redimere res, & restituere Ecclesiæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panor. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 197.* Alagona *in compendio iuris Canonici pag. 438.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 17. c. 3.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *par. 29. cap. 1.*

Pro sua necessitate.] Intellige reparandi suas proprias domos, vel pro alia simili, aut eo casu quando clericus habet patrimonium, & tamen pro necessitate suæ personæ obligauit bona Ecclesiæ, prout de intellectu huius tex. agens, firmat Marc. Anton. Genuen. *in practicab. Ecclesiast. q. 202.* Et ita quando clericus contraxit debita voluntariè, non pro sustentatione sua, seu pro seruitio Ecclesiæ, sed pro alia necessitate, propria vt supra, tunc enim successor in beneficio non tenetur pro factio, & ad debita per suum prædecessorem contracta; secus si contraxit pro necessitate, vel utilitate Ecclesiæ, quia tunc successor tenetur non personaliter ex proprio patrimonio, sed ex bonis, & redditibus Ecclesiæ.

Colliguntur hæc ex *cap. quibusdam*, & *ibi glos. penult. de fideiuss.* & *cap. 1. de deposito*, & *cap. 1. de solut.* vbi Hostiens. *num. 2. & 3.* & *Abb. num. 1. & 2.* Roman. *conf. 440.* Gem. *min. consil. 1. num. 2. & 3.* Couarr. *variar. lib. 2. cap. 17. n. 3.* Anton. Gomez l. 40. *Tauri*, *num. 72.* Alciat. *consil. 14. num. 6. vol. 1.* Menoch. *de arbit. casu 432. num. 32.* Burfat. *consil. 226. num. 95. vol. 3.* Rot. *decis. 805. num. 4. part. 1. d. uers.* quos refert, & sequitur Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore §. 3. num. 1.* Surd. *de aliment. tit. 8. priuileg. §. 4. à num. 7.* ubi tenet, quòd si debitum sit contractum pro sustentatione personæ, id est, pro alimentis illius beneficiati, successor in beneficio tenetur, quando beneficiatus non habebat bona propria obligata, & contraxit ductus spe soluendi de fructibus Ecclesiæ, de quo etiam Nauarr. *de spolijs clericor. §. 10. num. 6.* Prædecessor enim contrahens debita pro sua sustentatione, vel sua infirmitate, pro necessitate Ecclesiæ videtur contraxisse, cum Ecclesia teneatur illum alimentare, vt per Abb. *hic num. 5.* Burfat. *d. consil. 226. num. 95. vol. 3.* Surd. *decis. 255. num. 25.* vbi *num. 26.* restringit quoad impensam factam in infirmitate, qua clericus decessit, Bellet. *d. §. 3. num. 2.*

3 Vbi tamen redditus Ecclesiæ à principio sufficientes ex postfacto minuuntur, tunc compelluntur parochiani ad iustam alimoniam suppleendam, vt per Rebuff. *de decimis quest. 6. num. 22.* D. Barbosa in l. alia, §. elegant, *num. 19. ff. soluto matrimon.* adeoque poterit Sacerdos auctoritate superioris, propter hoc Sacramenta denegare, Gregor. l. 9. *tit. 10. parte 1.* Lara in l. si quis à liberis, §. *eis impubes*, *num. 31. ff. de liberis agnoscendis*, Surd. *de alimentis, tit. 1. quest. 60. num. 2. cum seqq.*

4 Ius dicitur obtinere. Notatur ad hoc, quòd creditori incumbit onus probandi filium esse hæredem, & non filio quòd abstinerit, vt per Tiraq. in *traçt. le mort. part. 7. declar. 2. num. 8.*

S V M M A R I V M.

- 1 Emens rem cum pacto quòd post certum tempus possit illam venditori restituere, recipiendo quid plus, quam exburxauerit, iudicatur contractus usurarius.
- 2 Actus talis præsumendus est qualem partes denominarunt.
- 3 Emptio exiguo pretio cum pacto de retro quando est facta ab eo, qui solitus est fœnerari, tunc contractus magis præsumitur usurarius.

C A P. Illos vos. I V. Innoc. III.

1 E mens rem cum pacto quòd post certum tempus possit illam venditori restituere, recipiendo quid plus quam exburxauerit, iudicatur contractus usurarius. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 188.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 439.* remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 1.*

2 Ex forma contractus, &c. Notatur ad hoc, quòd actus talis præsumendus est, qualem partes denominarunt, quamuis in contrarium aliquæ sint coniecturæ, & præsumptiones, vt per Surd. *consil. 450. num. 3. lib. 3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 96. num. 30. & 31.*

3 Præsertim cum vsuras consueuerit exercere. Notatur ad hoc, quòd quando emptio exiguo pretio cum

pacto retrovendendi facta est ab eo, qui solitus est fœnerari, tunc contractus magis præsumitur usurarius, quia consuetudo fœnerandi vehemens est coniectura. Vide Ordin. Regiam Lusitan. *lib. 4. tit. 4. §. 2.* ibi, *em costume de onzenar*, Menoch. *lib. 3. de præsumpt. quest. 122. num. 29. & 105.* Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 8. tit. 20. num. 34.* Chald. Pereira *de extinct. emphyteut. cap. 13. num. 27.* Valasc. *consil. §. 6. num. 2.* vbi tenet quòd sufficit si vna vice tantum fœnerauerit.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier agit pro dote contra quemlibet deinentem bona mariti.
- 2 Vxor in bonis etiam dotalibus non fit executio pro delicto mariti.
- 3 Dots in causa principaliter mota quis sit competens index, ostenditur.
- 4 Onus adiectum rei facit vt res transeat cum illo.
- 5 Libellus alternatiuus admittitur vbi vnum est in obligatione, & aliud in solutione.
- 6 Bona clericorum etiam patrimonialia, tam æquisita, quam acquirenda, gaudent priuilegijs clericorum.
- 7 Hypotheca tacita pro dote non præfertur alteri hypothecæ expressæ prioris, etiam non priuilegiata.
- 8 Fiscus præfertur alijs debitoribus etiam anterioribus, quibus non sunt bona expressè prius hypothecata.
- 9 Bona paraphernalia non sunt tacite hypothecata.
- 10 Bona omnia Prælati sunt pro mala administratione Ecclesiæ hypothecata.
- 11 Beneficiarius proprijs tutori æquiparatur.
- 12 Æquiparatus tutoris, & Prælati non recipitur nisi vbi expressè reperitur.

C A P. Ex litteris. V.

Vxor stante delicto mariti potest recuperare dotem in bonis ipsius, vbi quæque sint, eo quia tacite sunt ei obligata pro dote, ita vt cum hoc onere transeat in quemlibet, ex quo iura prohibent vxorem remanere in dotaliam pro delicto viri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 198.* Alagona in *compendio iuris Canonici pag. 439.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 17. c. 2.*

Quòd propter maleficium viri, &c. Notatur ad hoc, quòd pro delicto mariti non fit executio in bonis vxoris, vel dotalibus, vt per Afflic. *lib. 2. constitut. rub. 8.* Palat. in *repet. rub. de donat. inter virum §. 66. à num. 19.* Anton. Gomez l. 78. *Tauri*, Cassan. in *consuetud. Burgund. fol. 96. §. 2. num. 3.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 78. num. 15.*

Tibi diximus committendam. Notatur ad hoc, quòd in causa dots principaliter mota inter laicos competens est Ecclesiasticus index, vt per Nouell. *de dote par. 9. priuileg. 16.* & Gom. qui communem dicit, l. 50. *Tauri num. 53.* Sed contrarium verius est, vt per Cur. Philipp. p. 1. §. 1. n. 9. *Cened. Canon. quest. lib. 1. quest. 37.* Ceuall. in *traçt. de cognit. per viam violent. p. 2. quest. 13.* Christoph. de Arigiano in *traçt. de legib. tom. 1. lib. 2. controu. 13. num. 17.* Palat. in *repet. cap. notab. 2. num. 10. vers. eodem modo*, vbi intelligit hunc text. in miserabili persona, videlicet muliere orbatâ marito; vel aptius dici potest aditum fuisse hic Ecclesiasticum in defectum iustitiæ coram seculari, argument. *cap. licet, de foro comp. quod patet ex iuribus illatis mulieri,*

mulieri, quæ hîc referuntur, cùm propter delictum mariti fuerat spoliata propria dote, & idè Ecclesiasticus se intromittit, quia viduis oppressis, & bonis suis spoliatis succurrit Ecclesia, *cap. ex parte 6. de foro compet.* Ita D. Barbosa in l. 1. ff. *solutio matrim. tom. part. 1. num. 47.* vbi asserit, quòd ideo huiusmodi mulier dicitur vidua, quia eius maritus fuerat bannitus, & aufugerat, cùm attenta iuris dispositione idem sit non habere maritum, vel habere inutilem, *cap. inter corporalia, iuncta glof. verbo inutilem, de traslat. Episcopi, vbi diximus.* Vnde colligo quòd quando dos in testamento relicta est puella pauperi, tunc non iudex secularis, sed iudex ecclesiasticus erit competens contra laicum etiam principaliter, & ad instantiam partis, ita Bobadil. in *sua politica lib. 2. cap. 17. num. 10. in fine, iuncta glof. lit. C. Gutier. practicar. lib. 1. quest. 44. num. 10. & lib. 3. quest. 29. num. 30. Cened. d. quest. 37. n. 7. Ceual. d. quest. 13. num. 4.*

4 Notatur ad hoc, quòd onus adiectu rei facit, vt res transeat cum illo, *l. is, cui opus, ff. de noui operis nunc. l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt.* Bellacomb. *tom. 1. comm. lib. 3. tit. communis seruutium, num. 67. pag. 426.* Menoch. *conf. 2. num. 31. & conf. 63. num. 11. & conf. 80. n. 79.* D. Barbosa in l. *post dotem, num. 5. ff. solutio matrim. Chald. Percira de resolut. cap. 3. num. 33. & de empt. cap. 10. num. 10. & c. 27. num. ult.*

5 *Vel in possessiones, &c.*] Notatur ad hoc, quòd libellus alternatiuus admittitur vbi vnus est in obligatione, & aliud in solutione, vt per Pinel. in l. 2. *C. de rescind. vendit. part. 3. cap. 3. num. 5. & 8.* Nicol. Mozz. *de contract. tract. de empt. tit. quibus casibus annulletur emptio n. 27.* Bernard. Græux. *ad practicam Camera Imper. lib. 1. concl. 62. num. 11.* Camill. Borrell. in *summ. decis. tit. 49. num. 78. & num. 83.*

6 In glof. *Hoc priuilegio.* Notatur ad hoc, quòd bona clericorum etiam patrimonialia, tam acquisita, quam acquirenda gaudent priuilegiis clericorum, vt per Bobadil. in *sua politica lib. 2. cap. 18. à n. 259.* plures Doctores refert Gironda *de priuilegiis, & exemptionum explanatione, num. 373.*

7 In glof. *Favor.* Notatur ad hoc, quòd hypotheca tacita pro dote non præferatur alteri hypothecæ expressæ priori, etiam non priuilegiatæ. Vide Neguzant. *de pignoribus, part. 2. memb. 4. num. 86.* Gutier. *practic. lib. 3. quest. 99. num. 7.* Flores de Mena *var. lib. 1. quest. 6. art. 3. num. 28.* D. Barbosa in l. 1. *ff. solutio matrim. part. 6. num. 4. & 5.*

8 In ead. glof. ibi, *nam fiscus simile habet priuilegium.* Notatur ad hoc, quòd præferatur fiscus aliis debitoribus etiam anterioribus, quibus non sunt bona expressè prius hypothecata. Vide Neguzant. *de pignor. part. 2. membr. 4. num. 97. in fine, & num. 98.* Gorn. l. 50. *Tauri num. 39 à princip.* Petrum de Arag. 2. 2. *quest. 62. art. 8. in fine, conclus. 3.* vbi Domin. Banes *concl. 1. post documentum quintum.* Gregor. de Valentia *tom. 3. disp. 5. quest. 6. puncto 10. §. 5. optimè Sayr. in clau. Regia lib. 10. tract. 5. cap. 10. num. 17.*

9 In glof. *Obligata.* Notatur ad hoc, quòd bona paraphernalia non sunt tacitè hypothecata, vt per Petr. de Aragona *d. art. 8. in fine, concl. 3.* Fr. Emman. in *summ. part. 2. cap. 46. concl. 5.* Contrarium tamen tenet Couar. *lib. 1. variar. cap. 7. num. 1. concl. 1.* Distinctionis fædere has contrarias opiniones conciliat Sayr. *d. cap. 10. num. 16.* itaut si maritus illorum bonorum paraphernalium, hoc est, bonorum, quæ mulier præter dotem habet, administrationem habet, tunc bona mariti tacitè pro eis obligata sunt, secus si vxor bona illa penes se retinet, & in eod. num. 16. ex Petro Nauarr. & Couarr. resoluit quòd licet bona mariti tacitè obligata sint pro bonis istis paraphernalibus eo modo,

Barbof. Collect. Tom. I. I.

quo dictum est, bona tamen hæc paraphernalia non habent hoc priuilegium prælationis, quod habet dos vxoris.

In eadem glof. ibi, *et si omnia bona Prælati, &c.* Notatur ad hoc, quòd omnia bona Prælati sunt pro mala administratione Ecclesiæ hypothecata, ad exemplum pupilli in rebus tutoris, vt per Palat. in *reper. rubr. de donat. inter. §. 66. n. 21.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallicæ, tit. de confirm. reddit. tit. 1. glof. 14. num. 30.* optimè Menoch. *consil. 114. num. 27.* Geminian. *consil. 3. num. 8.* Syluest. in *summa, verbo clericus 4. num. 4.* Bellef. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 12.*

Notatur etiam hæc glossa ad hoc, quòd beneficia prius proprius tutori æquiparatur, vt per D. Barbosa in *l. disortio, in princip. part. 2. num. 28.* Et quòd æquiparatio tutoris, & Prælati non recipitur nisi vbi expressa reperitur, vide Couarr. in *cap. 1. de testament. num. 5.* Mench. *illustrium cap. 105. num. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Creditor, vel is, qui ab eo causam habet, si tot fructus percipit ex pignore, quot satis factum est fori, debet pignus restitui debitori.
- 2 Declaratur text. in presenti.
- 3 Fructus percepti ex pignore sunt in sortem computandi.

C A P. Cùm contra. VI.

FRuctus percepti ex pignoris possessionibus si fruant summam pignoris, sunt restituendæ possessiones dominis, abque alia refectione pecuniæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Buttr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali, lib. 3. iuris Pontificij, pag. 198.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 439.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 3.*

Rebuff. in *tract. de except. num. 930.* dicit, quòd in hoc text. (vbi hæredes debitoris agunt contra secundum creditorem, cui hæredes primi creditoris pignus pignori dederat, vt fructus compensentur in sortem,) pignoratitia non sequitur rem, sed potest debitor agere personali tam contra primum creditorem, cui dedit pignus, quam contra secundum, cui creditor dedit pignus, vel contra hæredes.

Et in sortem debeat computari.] Notatur ad hoc, quòd fructus percepti ex pignore sunt in sortem computandi, ad quod plures Doctores refert Cened. *ad Decretal. collect. 6. num. 1.* quibus adde Franc. Marc. *Delphin. decis. 167. par. 2.* Ozafe. *Pedem. decis. 115.* Mich. Salon in 2. 2. *D. Thomæ quest. 78. art. 2. controu. 12. & 13.* Fr. Bañes de *Iustit. q. 78. de usura art. 2. in comment. col. 18.* Gemin. *de usuris commento 1. §. 4. num. 76.* Peregr. *conf. 100. num. 9. & 33. lib. 3.* Menoch. *conf. 7. num. 12. & conf. 110. num. 57.* Sured. *conf. 243. num. 33. & 38.* Aldouin. *conf. 84. num. 5.* Alexand. *Trentafing. var. lib. 3. de pignoribus, & hypoth. resolut. 2.* Aloys. Ricci. in *collect. decis. part. 4. collect. 976. & collect. 1164.* Valasc. *conf. 8.* Cabed. *part. 1. decis. 123.* Ceual. *communium contra commun. quest. 904. n. 51.* D. Barbosa in *l. dinortio §. ob donationes num. 26. ff. solutio matrim. Cardinal. Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 8. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 320.* Cardoso in *praxi Iudicum, verbo usura num. 5.* Modern. *de iustit. diu. par. 4. casu 191. à num. 6.* Cañal. *lib. 3. quotid.*

cap. 23. num. 5. cum seqq. Paul. Comitol. *responsor. moral.* lib. 1. quest. 36. Rebello *de obligationib. instituta*, part. 2. lib. 8. *de usuris, quest.* 11. Cur. Philipp. part. 2. lib. 2. cap. 1. num. 8. & 9.

- 4 Et non valet pactum, quod fructus non imputentur in sortem, vt per Menoch. *conf. l. 110. n. 8.* Alexand. Trenta. *inq. d. resol. 2. num. 6.* Surd. *de alimentis tit. 9. q. 18.* num. 5. Castill. *d. cap. 23. n. 6.* Card. Mantica *de tacitis*, & *ambig. conuent. lib. 9. tit. 2. n. 1.* vbi num. 25. dicit, quod valet pactum, vt fructus etiam castri obligati in sortem non computentur, sed pertineant ad creditorem pro sumptibus custodiæ, si sumptus redditibus verofumiliter respondeant.

S V M M A R I V M.

- 1 Pignori rem suam sub pacto legis commissoria, & iurans non contravenire si iuste impeditus infra diem statutum non redemit, post diem redimere poterit.
- 2 Pactum legis commissoria in pignoribus reprobatur.
- 3 Pactum legis commissoria cur in venditione, & non in pignoribus permittatur, ostenditur.
- 4 Commissoria legis pactum ex intervallo in pignoribus admittitur, & quid favore dotis danda marito.
- 5 Pactum quod pignus debito non soluto maneat penes creditorem iusto pretio, est validum.
- 6 Creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expresso loco aliquid dare tenetur.
- 7 Captura inducit impedimentum.
- 8 Iuramentum, quo quis promittit se non reuocaturum pactum legis commissoria in pignoribus, validum, & obligatorium est.

C A P. Significante. VII.

1 **Q**ui dat rem in pignus cum pacto legis commissoria, id est, lucrandi illam tali die, alias amplius non molestabitur recipiens, etiam iuramento firmato; si debitor legitime impeditus non soluit tali die, vt quia nuncius per quem misit pecuniam, non fuit fidelis, vel fuit detentus, tunc non obstante iuramento creditor restituit pignus accepta sua sorte, computatis tamen in illa fructibus, & ad hoc censuris compelli debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabara. Butr. Ioan. Andri. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Barbar. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pomif. pag. 199.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 440.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. vnic.*

3 **C**um igitur pactum legis commissoria sit in pignoribus reprobaturum. Notatur ad hoc, quod pactum legis commissoria in pignoribus reprobatur, concordat apud Lusitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 56. in princip. & apud Castellanos l. 41. tit. 5. part. 5. tenent Couarr. var. lib. 3. cap. 2. à num. 7. Neguz. *de pignoribus part. 4. à princip.* Pinel. in l. 2. C. *de resind. vendit. part. 2. cap. 1. à num. 30.* Perez l. 1. *glof. 1. vers. & est notandum tit. 2. lib. 8. Ordinarum.* Odoard. Chaldeira *de errorib. pragmat. lib. 2. cap. 5. num. 5.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 33.* Morla in *emporio iuris*, part. 1. tit. 9. *quest. 10.* num. 7. Molina *de iustit. tract. 2. disp. 324. vers. in pignoribus*, Cardinal. Mantica *de tacitis & ambig. conuent. lib. 4. tit. 29. num. 4. & lib. 11. tit. 9. num. 2. & 3.* Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 25. Francisc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quest. 45. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 7. cap. 10. à princip.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 20. dub. 15. num. 133.* Rebello *de obligat. instituta. part. 2. lib. 8. de usuris*

quest. 10. & lib. 16. quest. unica, de pacto legis commissoria, num. 2. Surd. *decif. 248. num. 11. & 12.* vbi num. 9. asserit quod legis commissoria pactum dicitur semper vbi ex verbis elicitur animus creditoris, quod lapsò die solutionis res accipientis remaneat, & in cum transferatur dominium, quod etiam dicunt Medic. *de acquirend. possess. part. 1. glof. 2. num. 338.* Gabr. *conf. 74. num. 26. lib. 1.*

In venditionis autem contractu tale peccatum non improbat, ratio enim, quæ in pignoris conuentione militat, in venditione cessat, & est in pignore, quoniam pignus minori pretio semper concedi solet, in emptione iustum ferè semper pretium intercedit, ita Hostiens. Panormit. & cæteri in *presenti*, Bart. Bald. Salicer. & alij in *l. commissoria*, C. *de pactis inter empr.* Tiraq. *de retract. conueni. in sine num. 122.* Gabr. *conf. 74. num. 23. vol. 1.* Gemin. *comento 2. de usur. num. 16.* Seraphin. *de priuil. iurament. priuileg. 131. num. 1.* Decian. *resp. 2. num. 187. lib. 1.* Menoch. *remed. 5. adispic. num. 39.* Vincent. *de Franch. decif. 355. n. 3. p. 2.* Surd. *decif. 248. à num. 1.* Azor. *d. cap. 10. vers. sed cur.*

Vtrum verò ex intervallo admittatur huiusmodi pactum legis commissoria in pignoribus? vt de Pinel. in *rub. de resind. vendit. part. 2. cap. 1. num. 29.* Couarr. *d. cap. 2. num. 8. vers. 3.* Mench. *frequent. lib. 3. cap. 69. n. 7.* Farin. in *praxi crimin. part. 6. quest. 165. n. 211. cum seqq.* Cardin. Mantica. *d. lib. 11. tit. 10. num. 2.* Azor. *d. cap. 10. vers. praterea*, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 9. & *de empr. cap. 11. num. 19. & cap. 28. num. 29.* An autem favore dotis danda marito sustineatur, quando est dubia? negant Neguzant. *de pignoribus, part. 4. in princip. num. 2.* Medic. *de acquir. possess. part. 1. glof. 2. num. 288.* affirmat verò Bald. Caballin. Lup. quos refert, & sequitur Surd. *decif. 248. num. 13. in sine.*

Limita principalem conclusionem, si conuentum sit vt debito non soluto maneat res penes creditorem iusto pretio, tunc enim arbitrio boni viri, quo inspecto æstimanda est, cessat captio, & odium creditoris, vt per Tiraquel. *de retract. tit. 2. ad fin. num. 138.* Couarr. *d. cap. 2. num. 8. vers. 2.* Pinel. *d. cap. 1. num. 26.* Gurier. *d. cap. 33. num. 14.* Surd. *decif. 248. num. 8.* D. Barbosa in *Lalia, §. elegant, num. 48. vers. illud vniue. ff. soluto matrimo.* Molin. *de iustitia tract. 2. disp. 324. vers. obseruat.* Rebello *de obligat. instit. lib. 8. quest. 10. num. 4. & lib. 16. quest. vnic. de pacto legis commissoria num. 3.* Chald. Pereira *de empr. cap. 28. num. 29.* Card. Mantica. *d. lib. 11. tit. 10. num. 19. & 20.* vbi etiam resoluit, quod priusquam pretium æstimeretur, & res emptori sit adjudicata, potest debitor pecuniam debitam etiam post tempus solutioni præstitutum creditoris offerre, & pignorum distractionem impedire, de quo etiam Rebello *d. g. 10. num. 4.*

Remissu. Notatur ad hoc, quod creditor tenetur mittere ad domum debitoris, quando debitor non expresso loco aliquid dare tenetur, vt per Duen. *reg. 161. l. 1. in l. 2. C. de iure emphyt. num. 92.*

Sed in captione detentus. Ergo captura inducit impedimentum, ita ut ex illa exeat quis à pœna, vel mora si non soluat, vt per Ias. in l. 2. num. 65. C. *de iure emphyt.* Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 1. glof. 2. num. 6.* Gig. *de pensior. quest. 75.*

Iuramentum debitum adimplet. Ergo iuramentum, quo quis promittit se non reuocaturum pactum legis commissoria in pignoribus, validum & obligatorium est, ex ea ratione quia potest quis absque vilo peccato propriam rem in pignus datam venditam relinquere pro debito non soluto, sicut, & vsuras soluere, aut aliud simile, nec si debitor prædictum pactum obferuet aliquatenus peccat, licet secundum leges ipsi

ipfi liberum fit contra illud venire, prout aliàs in specie cap. *quammis pactum*, de *pactis* lib. 6. Vide gloss. pen. in *presenti*, Bart. in l. *si quis pro eo* num. 10. ff. de *fideiuss.* Tiraq. de *retract.* conueni. ad *finem*, num. 122. Cou. in d. cap. *quammis pactum* part. 2. §. 3. num. 3. Gurier. de *iuram.* confirm. part. 1. cap. 3. n. 4. Soar. de *Relig.* lib. 2. de *iuram.* c. 26. à n. 8. Neguzant. de *pignor.* p. 4. n. 3. ampl. 3. Seraph. de *privileg. iuram. priuil.* 131. à n. 1. Surd. *decif.* 268. n. 21. Franc. Molin. d. lib. 3. q. 4. 5. in *fine*.

S V M M A R I V M.

- 1 *V* usufructuarius rerum, quæ usu non consumuntur, tenetur præstare cautionem de vto, & fruendo arbitrio boni viri, & in rebus, quæ usu consumuntur, fit æstimator, & cauetur de ea reddenda finito usufructu, & num. 2. & 3.
- 4 *C*autio idonea dicitur pignoratitia, vel fideiussoria.
- 5 *C*autio usufructuaria à testatore non potest prohiberi nisi quis constituat usufructum inter viuos, num. 6. vel donet usufructu retento, num. 7.
- 8 *T*estator potest remittere cautionem de præstandis legatis, & fideicommissis heredi.
- 9 *V* usufructuarius interim dum cautionem non præstat, an acquirat fructus, ostenditur.
- 10 *P*ecunia censetur de his, quæ usu consumuntur.
- 11 *V* usufructuarius si ad eum pauper sit, vt nequeat cautionem præstare, an usufructum habeat, remissive.

CAP. Cùm constet. VIII. & vlt.

Gregor. IX.

- 1 *V* usufructuarius tenetur cauere quòd vtetur rebus salua eorum substantia, & quòd restituet pecuniam, & æstimationem rerum mobilium consumptorum ad arbitrium boni viri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Barbat. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 200. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 440. remissive Casal. in *annotat.* & Ximen. in *concordant.* part. 1. & 2.
- 2 *C*ollige ex text. quòd usufructuarius rerum, quæ usu non consumuntur, tenetur præstare cautionem de vto, & fruendo arbitrio boni viri, id est, sicut vir bonus rebus propriis vteretur, & de restituendo rem finito usufructu, in idem sunt text. in l. 1. ff. *usufruct.* quemadm. *cau.* l. 1. & l. *usufructu*, C. de *usufructu*, Callan. in *consuet. Burgund.* rub. 4. §. 6. in *gloss. e sera*, à princip. Pinel. qui multipliciter ampliat, in l. 1. C. de *bonis matern.* part. 2. num. 75. Syluan. *conf.* 37. num. 2. & 3. Viu. tom. 1. *commun. opin.* lib. 3. tit. 20. n. 31. pag. 419. Chald. Pereira de *potestate elig.* cap. 16. n. 35. vbi etiam quòd tenetur ad omne damnus, & interesse, & fideliter administrare, Surd. *decif.* 67. num. 1.
- 3 *I*n rebus tamen, quæ usu consumuntur, fit æstimator, & cauetur de ea reddenda finito usufructu, atque ita secundum valorem, qui est tempore inchoati usufructus, §. *constituitur*, & §. *est*. In *lit. de usufruct.* l. *si vini*, cum l. *seq.* ff. de *usufructu eorum rerum, quæ usu consumuntur*. resolouit Viu. vbi proxime, Surd. de *aliment.* tit. 9. *quæst.* 26. num. 17. & *decif.* 67. num. 2. Anton. The-saur. *Pedem.* *decif.* Sc. *sub* n. 1. Fachinæ. lib. 8. *controuers.* cap. 41. Bernard. Græuæ. ad *prædictam Camera Imper.* lib. 2. *concl.* 46. *confid.* 1. & *concl.* 145. n. 6. & *seq.*
- 4 *C*autioem idoneam.] Intellige pignoratitiam, vel fideiussoriam, vt per Ioseph. Ludou. *Perus.* *decif.* 63. n. 16.

cum *seqq.* Chald. Pereira de *potestate elig.* c. 16. num. 34. Sanch. de *matrimon.* lib. 10. *disp.* 18. num. 35. & alios per me citatos in *tract. de appellat. verborum* vtriusque in-
ris signific. *appell.* 241. ex n. 3.

*C*autio usufructuaria à testatore non potest prohiberi, vt per Surd. *decif.* 209. num. 3. & *decif.* 194. num. 3. Molin. de *primog.* lib. 1. c. 28. num. 12. Surd. de *aliment.* tit. 9. q. 26. num. 11. & 12. Marienf. tit. 8. *gloss.* 1. num. 6. lib. 5. *noua recop.* Pechi. de *testam. coniug.* lib. 5. cap. 24. *sub* num. 4. *vers.* quæ cautio similiter; Peregr. de *fideicom.* artic. 11. *sub* num. 78. Soar. *receptar. sentent. lit.* E. n. 85. & *lit.* V. num. 99. Stephan. Gratian. *Marchie decif.* 147. num. 9. Ceuall. *commun. contra communes* q. 408. num. 2. Cabed. p. 1. *decif.* 136. num. 2. Viu. tom. 1. *commun. opinion.* lib. 3. tit. 20. num. 31. in *fine*, Bernard. Græuæ. ad *prædictam Camera Imper.* lib. 2. *concl.* 145.

*L*imita primò in illo, qui constituit usufructum inter viuos, vt per Viu. d. num. 31. *vers.* quatenus, Surd. de *alimentis*, tit. 9. q. 26. num. 23.

*L*imita secundò in illo, qui donauit usufructu re-
tento, vt per Viu. d. num. 31. *vers.* & *quammis*, Surd. d. tit. 9. q. 41. num. 7.

*L*imita tertio, vt possit testator remittere cautionem de præstandis legatis, & fideicommissis heredi, vt per Viuian. d. num. 31. in *fine*, Menoch. *conf.* 177. num. 31.

*E*xhibeat.] *V* usufructuarius interim dum cautionem non præstat, an acquirat fructus? Resolue cum distinctione, quòd scilicet non acquirat, quando hæres cautionem condixisset, secus quando usufructuarius malitiosè cauere distulisset. Vide Viu. d. tit. 20. num. 29. pag. 419. Gabr. lib. 5. *sentent. tit. de usufructu*, *concl.* 1. num. 10. Fachin. lib. 8. *controuers.* c. 43. Peregr. *conf.* 20. *sub* num. 22. vol. 1. Anton. Fab. in *suo Codice tit. de usufructu desinit.* 3. Hieron. de Laurent. *Auenionen. decif.* 144. *sub* num. 7. Ceuall. *commun. contra communes*, q. 408. Surd. *decif.* 57. num. 12. & *decif.* 281. num. 1. & de *alimentis*, tit. 7. q. 19. n. 17. & *conf.* 360. n. 35. Anton. Hering. *tract. de fideiussor.* cap. 5. n. 133. & 134. Bernard. Græuæ. d. lib. 2. *concl.* 46.

*P*ecuniam.] *N*otatur ad hoc quòd pecunia censetur de his, quæ usu consumuntur, vt per Tiraq. de *retract.* lig. §. 1. *gloss.* 7. num. 104. Cou. lib. 3. *var. cap.* 1. num. 5. Pinel. in l. 1. de *bonis maternis*, p. 2. n. 42. Gabr. *commun.* lib. 1. tit. de *presumpt.* *concl.* 12. num. 19. Soar. in *thesauro recept. sent. lit.* P. num. 86. Reiner. Budel. in *suo tractatu de Monetis*, lib. 1. cap. 2. num. 49. The-saur. *Pedem.* *decif.* 160. num. 6. Simoncel. de *decretis*, lib. 3. tit. 8. *resp.* 15. n. 23. Menoch. de *presumpt.* lib. 4. q. 138. n. 3. latè Bernard. Græuæ. d. lib. 2. *concl.* 10. *confid.* 3. vbi agit de pecunia destinata ad emptionem prædiorum, de qua etiam vide Rebuff. ad l. 93. ff. de *verb. signif.* pag. 403. & de *privileg. schol. priuil.* 55. num. 2. Menoch. *remedio* 3. *adipise.* num. 137. Chald. Pereira in l. *si curatorem*, *verbo contratum*, num. 11. Quaranta in *summa bullarij*, verbo *Alienatio* num. 25.

*I*n gloss. *Compellatis*, vlt. ibi, *Azo dicit*, quòd non habebit usufructum. Vult glossa ad eò necessariam esse cautionem, de qua hic, vt si usufructuarius, quia pauper, nequeat illam præstare, usufructum non habeat, sed quia de hoc variè sunt Doctorum opiniones, eas poteris videre apud Fachin. tom. 1. *commun. opinion.* lib. 3. tit. 20. num. 36. pag. 421. Gregor. l. 19. *verbo que la cosa*, tit. 31. part. 3. Surd. *decif.* 141. à num. 3. cum *seqq.* Fachinæ. lib. 8. *controuers.* cap. 40. *versic.* & *banc sententiam*, D. Barbof. in l. *diuortio*, §. *interdum*, post num. 28. *vers.* nec obstant, ff. *solutio matrimonij*. Bernard. Græuæ. d. lib. 2. *concl.* 47. & *concl.* 145. *confid.* 1.

De Fideiussoribus.

TIT. XXII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Hippol. Guillelm. Durand. in breuiario auro fol. 100. vers. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum. fol. 174. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 114. Petr. de Rauen. in compend. iur. Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iur. Pontif. à pag. 436. Goffred. & Hostienf. in summa huius tit. Alex. Cassan. & Anastaf. Germon. paratielic ad quinque libros Decret. Barthol. Carthagenia in expositu titulorum iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclæs. enarrat. pag. 212. omnes sub hoc tit.

De materia tituli agitur apud Castellanos tit. 12. part. 5. vbi Gregor. & tit. 11. lib. 5. Ordin. vbi Perez, & tit. 16. lib. 5. recop. vbi Azeued. & apud noitros Lusitanos in Ordin. Regia lib. 4. tit. 59. vbi parens meus, & speciales tractatus edidere de fideiussoribus Antonius Heringius, & Valentinus Francus, & Bernardinus Mulfacellus, de modo fideiubendi tractant Bellacomb. Viuian. Soar. & alij tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 15. de fideiussor. pag. 372. Anton. Gabr. tom. 3. commun. e. tit. Gom. tom. 2. var. cap. 13. Mascard. de probat. concl. 781. cum seqq. Gasp. Roderic. de annuis redditib. lib. 2. q. 12. Marta de iurisdict. part. 4. casu 105. & seq. Rebell. de obligat. iustit. part. 2. lib. 16. q. vni. de fideiuss. Paul. Layman in Theolog. morali lib. 3. tract. 4. cap. 29.

Graue est onus fideiussionis, vt per Surd. de aliment. tit. 3. q. 3. num. 30. & tit. 8. priuil. 26. num. 10. & decis. 279. num. 13. Gasp. Roderic. d. lib. 2. q. 12. à num. 3. Is ergo qui se immiscet fideiussionibus dicitur ad inopiam peruenire ex Hippol. sing. 574. Gutier. practic. lib. 2. quæst. 128. num. 3. quia dici solet quoddam fideiubere sit perdere, remittere, donare, ac patrimonium periclitari, ex quo multoties ex huiusmodi obligatione talia euenire contingat, Crescent. decis. 3. de constit. Gregor. XV. decis. 333. num. 1. & 3. Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 513. num. 19. Et ideo amicus reputatur, qui pro alio se obligat, Seraphin. de priuilegiis iuram. priuileg. 17. num. 1.

CAP. Clericus. I.

Ex Conc. Cantuarien.

- 1 **C**lericus fideiussionibus inferniens est abiiciendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anch. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Cened. collect. 164. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 201. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 441. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 3.
- 2 Collige ex text. clericum secularibus fideiussionibus inferniemem ab Ecclesia esse abiiciendum, fideiubere enim non debet, nec potest, vt tenent Gregor. per text. ibi in l. 45. in princ. tit. 6. part. 1. Anton. Gom. tom. 2. var. c. 3. n. 18. vers. secundo principaliter, Hippol. in rubr. de fideiussor. à num. 309. Petr. à Nauar. tom. 2. de restit. lib. 3. cap. 4. ex num. 173. Paul. Fulf. litt. C. sing. 27. Menoch. de arbitrar. casu 432. à num. 1. & de presump. lib. 2. pres. 46. num. 2. Gutier. de iuram. confirm. part. 1.

cap. 71. num. 2. Anton. Marfil. de redditiis. ecclæs. part. 3. cap. 24. num. 24. Carol. de Grassis de effectibus. clerical. effectibus 44. à princ. Marta de iurisdict. part. 4. casu 105. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 2. num. 6. Cened. ad Decret. collect. 164. num. 1. vbi dicit hunc text. secundum aliquos, intelligi posse de consilio, ne assidui sint in fideiubendo, ne are alieno frequenter grauentur clericis, ne denique per Curias iudicum eos vagari contingat. Hinc si ex pietate aliis subuenire desiderant clerici, & fideiubeant, id facere possunt, cap. non satis 86. dist. cap. constitutus, instr. hoc tit. Abb. hic num. 3. Bellet. d. §. 32. num. 6. vers. verum. Possunt etiam pro Ecclesia, vel pro alio clerico fideiubere, Abb. hic num. 3. Marc. Antoh. Genuef. in practicab. ecclæs. 9. 325. Bellet. d. num. 6. vers. potest. Si autem clerici de facto fideiubeant non ex pietate, nec pro causa pia, obligantur, secundum Menoch. d. lib. 2. pres. 46. num. 15. latè Barthol. Humada l. 45. gloss. 3. à princ. tit. 6. part. 1. Roman. sing. 409. num. 7. Fulf. d. sing. 27.

SVM MARIVM.

- 1 Clericus compellitur seruare fideiussorem indemnem per assignationem reddituum suorum.
- 2 Fideiussor conueniri non potest antequam principalis debitor excutiat.
- 3 Fideiussor renuncians beneficio excussionis, potest conueniri antequam principalis debitor excutiat.
- 4 Fideiussor, qui specialiter iurauit soluere, potest conueniri antequam principalis debitor excutiat.
- 5 Fideiussor indemnitaris potest conueniri antequam principalis debitor excutiat.
- 6 Fideiussor negans se esse fideiussorem excussionis priuilegium amittit.
- 7 Fideiussor potest conueniri antequam principalis debitor excutiat, quando mandatur procedi summarie, de pleno, & sola facti veritate inspecta.
- 8 Mercator, seu campfor fideiubens non habet priuilegium excussionis.
- 9 Excussionis exceptio denegatur in foro ecclesiastico.
- 10 Fideiubens pãta mercede non habet priuilegium excussionis.
- 11 Patri pro filio fideiubenti praeiudicatur excussionis exceptio.
- 12 Debitor principalis quando est absens à loco sui domicilij potest fideiussor illo non excusso conueniri.
- 13 Excussionis exceptio opponi nequit in causa appellatiouis.
- 14 Excussionis exceptio non datur agenti hypobecaria aduersus tertium possessorem.
- 15 Possessor predij super quo vendita erant certa mensura framenti, conuentus ad illas soluendas, non potest excipere de excussione prius facienda in venditore.
- 16 Fideiussor non habet excussionis priuilegium quando principalis cessit bonis, vel est pauper, & mercede non soluendo.
- 17 Debitoris bona, quando sita essent in remoto loco indicij, vbi disceptatur, potest fideiussor illo prius non excusso conueniri.
- 18 Fideiussor si sit correat debendi potest conueniri ante debitorem.
- 19 Fideiussor non tantum agit ad debitum principale, quod soluit, sed etiam ad interesse, & damna siue culpa sua ex solutione facta provenientia.
- 20 Iuramentum contra propriam non potest quis venire.
- 21 Alterum ex copulatis non sufficit cum utrumque est necessarium.

22 *Executio in fructibus prebende, seu beneficij ecclesiastici quando fieri possit, ostenditur.*

C A P. Peruenit. II. Luc. III.

- F**ideiubens, & solvens etiam pro clerico, debet integrari à principali non solum quoad sortem, verum etiam quoad damna secuta, vel ex redditibus debet satisfieri, aut illi assignari redditus debitoris, donec satisfactum sit, & clericus, qui in hoc violant fidem, & iuramentum, sunt suspendendi ab officio, & Zebacar. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Barbar. Panorm. Guid. Pape, Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 201. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 441. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 4. & est post Concil. Lateran. p. 23. cap. 5.
- 2 Collige ex text. antequam principalis debitor excutatur fideiussorem conueniri non posse, in idem est text. in auct. presentis, C. hoc tit. & apud Lusitanos Ordinar. Regia lib. 4. tit. 59. in princ. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 9. tit. 12. part. 5. vbi Gregor. docent Couar. lib. 2. var. c. 6. num. 8. vers. item satis, Duen. reg. 335. vers. septimo fallit, Padil. in l. cum quis, num. 27. C. de iuris, & facti ignor. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 51. num. 10. Viuian. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 25. num. 12. pag. 173. vbi Donat. à Fina num. 111. pag. 380. Thefaur. Pedem. decif. 166. & 215. Franc. Sarmien. p. 1. defens. mon. 46. Hippol. Marfil. de Columna de ecclesiast. reddit. orig. p. 3. cap. 24. ex num. 7. & 28. Creinen. sing. 44. incip. An fideiussor, Roman. sing. 641. incip. Scis quod hodie, Alphan. collect. 194. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de fideiussor. concl. 11. Boër. decif. 221. ex num. 6. & 16. Seraph. de Seraphin. de priuileg. iuram. priuileg. 88. ex n. 1. Ioan. Baptr. Costa de remed. subfid. remed. 30. per tot. Ioseph. Ludou. Perusina decif. 57. num. 2. Menoch. controuers. illustr. cap. 33. à num. 7. Mendoca in disput. suis lib. 1. c. 6. num. 11. Azeued. l. 8. à num. 1. tit. 10. lib. 9. noua resop. Odoard. Caldeira de error. pragmat. lib. 1. c. 9. num. 7. Marfil. sing. 210. Mufcalt. de fideiussorib. q. 8. & seq. Intrigil. super Bulla de censib. q. 60. num. 2. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Fideiussor 3. Marth. Coler. de processibus execut. p. 1. c. 10. à n. 255. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 23. Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 1. collect. 237. Molin. de instit. tract. 2. disp. 545. Cardin. Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 16. tit. 10. num. 11. Flores de Mena var. lib. 1. q. 1. Bernard. Græuæ. ad præf. Camera Imper. lib. 2. concl. 27. Cardoso in praxi iudicum, verbo Fideiussor, num. 16. Chald. Pereira de empt. cap. 33. à num. 1. cum multis seqq. Valer. Reginald. in praxi fori penitenc. lib. 25. num. 219. Rebello de obligat. instit. p. 2. lib. 18. q. vni. de fideiussor. num. 20. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. c. 3. num. 1. Ludou. Cenci. eod. tract. p. 2. c. 2. quest. 2. art. 2. num. 14. Quod birretum viride deferant etiam coram iudicibus vrbs, & carcerum visitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text. statuit Pius IV. in sua constit. 39. siue Motu proprio, incip. Cupientes sub Dat. 27. Octobris 1561. & est in Bullario no. 10 tom. 2. pag. 53. sed non video in Vrbe practi-
cari.
- 3 Limita primò, quando fideiussor renunciatur beneficio excussionis, vt per Hippol. in rubr. de fideiussor. num. 6. Thoming. Lipsiens. decif. 1. Anton. Gom. var. tom. 2. c. 12. num. 2. Burfat. decif. 400. n. 45. lib. 4. Ludou. Cenci. d. art. 2. num. 20. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 23. am. 21. Coler. de processibus execut. part. 1. c. 10. num. 394. Carot. de excussio. p. 2. q. 17. num. 50. Cardin. Mantica d. lib. 16. tit. 18. à princ. Molina disp. 545. vers.

fideiussoribus, Bernard. Græuæ. d. concl. 27. confid. 1. Chald. Pereira d. c. 33. num. 22. Cui beneficio renunciatum videtur si non opponatur ante litem contestatam, ex Hippol. in l. si quis ne questio, n. 57. ff. de quest. Capell. Tholof. decif. 166. quam refert Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 1. collect. 237. vers. Limita quarto, Chærtian. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 21. pag. 381. Chald. Pereira d. cap. 33. num. 34. Vel si obligasset se tanquam principalis in eodem instrumento, vbi principalis se obligauit, Iaf. conf. 58. col. 1. vers. non obstat, Grat. conf. 87. num. 25. versic. sed vltimo lib. 1. Boër. decif. 221. num. 13. ad fin. Gabr. commun. sub tit. de fideiussor. conclus. 1. limit. 28. Cardin. Mantica de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 17. tit. 17. num. 4. & 5. Rot. in Romana Salutani interdicti 1. Iuny 1609. coram Illustriss. D. Patriarcha Manzanedo, relata in fin. d. tract. Cencij decif. 3. num. 5.

4 Limita secundò in fideiussore, qui specialiter iurauit soluere, vt per Couar. in cap. quammis pactum, de pactis lib. 6. part. 1. §. 4. num. 4. Mich. Grassi. lib. 1. commun. opin. cap. 11. q. 9. Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de fideiussor. concl. 1. ex num. 43. Cencid. ad Decretal. collect. 73. num. 2. prope fin. Mohedan. decif. 2. sub hoc tit. Coleri. in processibus execut. part. 1. c. 10. num. 347. Mench. illustr. q. 59. num. 1. Vincent. Carot. in tract. de excussio. bonorum, q. 15. num. 1. & 2. & 6. Valentin. Franc. in tract. de fideiussor. cap. 5. num. 362. Hering. eod. tract. cap. 27. part. 1. à n. 45. Chald. Pereira d. c. 33. n. 28. & pluribus decisionibus relatis idem resoluit Ludou. Cenci. d. art. 2. num. 10.

5 Limita tertio in fideiussore indemnitate, vt per Carot. d. q. 15. num. 6. vers. & in hoc simpliciter fideiussore, & cap. 16. num. 3. Bernard. Græuæ. d. concl. 27. confid. 2. num. 8.

6 Limita quarto in fideiussore negante se esse fideiussorem, quia excussionis priuilegium amittit. Vide Anton. Gom. tom. 2. var. c. 13. num. 14. vers. septimo limita, Thefaur. decif. 50. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decif. p. 1. collect. 237. prope finem. Molin. disp. 545. vers. item fideiussor, Rebello d. p. 2. lib. 16. q. vni. de fideiussor. num. 20. vers. eodem quoque, Chald. Pereira de empt. c. 27. num. 1. & c. 33. num. 20. Ordin. Regia Lusitan. lib. 4. tit. 59. §. 1.

7 Limita quintò, quando procedi mandatur summarie, de plano, & sola facti veritate inspecta, vt per Ozac. Pedem. decif. 51. num. 1. Menoch. de arbit. lib. 1. q. 51. num. 8. & conf. 25. num. 13. Chald. Pereira d. c. 33. num. 30. cum distinctione resoluunt Cornaz. Luceñsi decif. 37. sub num. 4. Ioseph. Ludou. Perus. decif. 45. sub num. 9. Bernard. Græuæ. d. conclus. 27. confid. 3. per totam.

8 Limita sextò in mercatore, seu campfore fideiubente, vt per Mench. illustr. c. 33. num. 23. Menoch. conf. 662. num. 14. Thefaur. Pedem. decif. 166. num. 7. Franc. Marc. Delphin. decif. 887. n. 17. p. 1. Surd. conf. 309. num. 3. Chald. Pereira d. c. 33. n. 26. Caroc. de excussio. bonorum q. 48. n. 2. p. 2. Bernard. Græuæ. d. concl. 27. confid. 5. per totam.

9 Limita septimò in foro Canonico, seu ecclesiastico, vbi excussionis exceptio denegatur, vt per Menoch. conf. 662. num. 15. Gabr. commun. lib. 3. tit. de fideiussor. concl. 1. num. 72. Caroc. d. q. 51. n. 1. p. 2. Valent. Franc. de fideiussor. c. 5. num. 401. Bernard. Græuæ. d. concl. 27. confid. 6.

10 Limita octauò si pacta mercede fideiussisset, vt per Surd. conf. 309. num. 11. & 12. Hieron. Magon. Florentina decif. 136. num. 8. An autem licite quis recipiat pecuniam vt sit fideiussor pro alio? vide Sot. de instit. lib. 6. q. 1. art. 2. vers. quapropter, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. notab. 6. §. 9. ex num. 10.

- num. 10. Petr. à Nanarr. *de restit. tom. 2. lib. 3. cap. 2. ex num. 247.* Couar. *variar. lib. 3. cap. 2. num. 6.* Alphons. Villag. *in tract. de usuris quest. 23. per tot. Perez in rubr. tit. 2. vers. quare successine, lib. 8. ordinam pag. 23.* Matien. *l. 1. gloss. 8. num. 63. tit. 1. lib. 5. noua recopilat.*
- 11 Limita nonò in patre, cui pro filio fideiubenti præciditur excussionis exceptio, vt per Boër. *decis. 221. à num. 13.* Thefaur. *Pedem. decis. 166. n. 5.* Franc. *de fideiuss. c. 5. num. 419.* latissimè cum ampliacionibus, & limitationibus Vincent. Caror. *de excuss. bonorum, quest. 6. part. 2.* Anton. Hering. *de fideiuss. c. 277. à num. 244. part. 1.*
- 12 Limita decimò, quando debitor principalis est absens à loco sui domiciliij. Vide Bertaz. *de claus. instrum. claus. 40. gloss. 4. sub n. 2.* Cæf. Barz. *decis. 20* quem refert Aloyf. Ricc. *in collect. decis. part. 1. collect. 237. limit. 1.* Chald. Pereira *d. cap. 33. num. 17.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. limit. 9.* & extendit quòd adhuc excussionis exceptionem fideiussor obtendere non possit quando processu pendente reuenteretur principalis, vt per Gabr. *lib. 3. commun. tit. de fideiuss. conclus. 5. num. 334.* Vincent. Caroc. *de excuss. bonorum, quest. 46. num. 2. vers. ampliatur quimò, licet contrarium & rectius, & æquius dicat Anton. Hering. d. tract. de fideiuss. cap. 24. num. 24.*
- 13 Limita vndecimò in causa appellationis, qua excussionis exceptio opponi nequit, vt per Barth. Bertaz. *d. gloss. 4. sub n. 2. vers. quo fit, vt licet contestata,* Vincent. Caroc. *de excuss. bonorum, q. 9. n. 1. part. 3.* Valent. Franc. *in tract. de fideiuss. c. 5. n. 278.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. confid. 11.*
- 14 Limita duodecimò in agente hypothecaria aduersus tertium possessorem, cui non datur excussionis exceptio, vt per Cornaz. *Lucens. decis. 37. num. 1.* Valent. Franc. *de fideiuss. c. 5. num. 149. & 414.* Peregr. Iannin. *de citat. reali lib. 1. c. 1. num. 393.* Thefaur. *Pedem. decis. 51. n. 4.* Possessor tamen prædij super quo venditæ erant certæ mensuræ frumenti, conuentus ad illas soluendas, non potest excipere de excussione prius facienda in venditore, vt per Gam. *decis. 145. num. 2.* Valasc. *de iure employt. q. 32. sub num. 14. vers. ex quo promissio,* Petr. Salazar *de vsu, & consuet. cap. 11. n. 47.* Ceuali. *commun. contra communes quest. 76. num. fin.* quamuis contrarium tueatur Peregr. *conf. 97. n. 9. lib. 1.*
- 16 Limita decimotertio, quando principalis cessit bonis, vt per Neguzant. *de pignorib. l. membro 8. par. 1. 15.* Chald. Pereira *d. cap. 33. num. 18.* vbi etiam idem resoluit quando debitor principalis est pauper, & notoriè non soluendo, de quo etiam Viu. *Neapol. decis. 269. num. 2.* Peregr. Iannin. *de citat. reali cap. 1. num. 399.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 27. §. 3. confid. 1. num. 15.*
- 17 Limita decimoquarto, quando debitoris bona non in propinquo, sed in remoto iudicij, vbi disceptatur, loco, essent sita, ita quod difficilis & incommoda creditori eueniat principalis excussio, vt per Thefaur. *Pedem. decis. 40. sub n. 3* quem refert Bernard. Græuæ. *d. confid. 1. num. 14.* Idem quando principalis debitor esset mortuus, nam eo casu poterit recta via conueniri fideiussor absque eo, quòd hæres debitoris excutiat, *l. fideiussor obligari, §. fin. in fin. ff. hoc tit.* Caroc. *de excuss. part. 2. quest. 71. num. 3.* Ludou. Cenci. *d. art. 2. num. 21. vbi num. 22.* intelligit quando defunctus fuit in mora.
- 18 Limita decimoquinto in fideiussore, si sit correns debendi, qui de iure Lusitano potest conueniri ante debitorem, vt per Chald. Pereira *d. cap. 33. n. 3.* Molina *disp. 542. vers. de iure Lusitano,* Rebello *de obligation. iustitia part. 2. lib. 16. quest. vnic. de fideiuss. num. 20.*
- Si ex confessione prædictorum clericorum, &c.]* Vtrum autem satis sit fideiussori probare solutionem à se fuisse factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis, vt possit agere aduersus debitorem, qui illum promissu seruare indemnem? vide Felin. *in cap. si cautio num. 89. de fide instrum. Afflict. decis. 91. n. 3. & decis. 94. num. 3. & decis. 150. num. 35.* Hippol. de Ma. *fil. in tract. de fideiuss. n. 265. vers. strigefimoquinto,* Tiraquell. *de retract. lig. §. 1. gloss. 18. num. 84. & de retractu conuent. §. 4. gloss. 6. n. 17.* Mascard. *de probat. concl. 373. ex n. 1.*
- Ipsiusque seruent indemnem.]* Notatur ad hoc quòd 19 fideiussor non tantum agit ad debitum principale, quod soluit, vt in *l. indebitum, ff. de condit. indebiti,* cum similibus, sed etiam ad interesse, & damna sine culpa sua ex solutione facta prouenientia, in quo hic text. est notabilis secundum omnes *hic,* Duen. *reg. 337. ampli. 2.* Chald. Pereira *d. cap. 33. num. 129.* fideiussionis enim natura est, vt indemnis præstetur fideiussor, vt per Stephan. Gratian. *Marchie decis. 147. num. fin.* Anton. Fabr. *in suo Codice tit. de fideiussor. definit.* Valent. Franc. *tract. de fideiuss. c. 5. num. 508. cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad prædicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 29. confid. 6.*
- Alioquin de redditibus eorum, &c.]* Dum decidit hic text. cogendos esse clericos de redditibus suorum beneficiorum satisfacere pro debitis suis, vel alienis, quæ tanquam fideiussores se soluere obligarunt, videntur probare beneficiarios verè & proprie dominos esse fructuum suorum beneficiorum, & de illis disponere posse, excepta dispositione præuia vltimæ voluntatis: vide tamen quæ circa interpretationem huius text. tradunt Nau. *de reddit. eccl. §. 1. mon. 64.* Sarmien. *p. 4. cap. 1. à princ. & in defensio. cap. 46.* Baëc. *de inope debitore cap. 12. num. 18.* Gutier. *de iuram. consim. p. 1. cap. 17. num. 4.*
- Præfatos verò Clericos, &c.]* Notatur ad hoc quòd 20 non potest quis venire contra proprium iuramentum. Vide Felin. *c. 2. n. 3. de sponsalib. Bonacof. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 1. n. 169. pag. 450.*
- Si religionem fidei, & iuramenti, &c.]* Notatur ad 21 hoc quòd alterum ex copulatis non sufficit, cum vtrumque est necessarium, vt per Tiraq. *in tract. de essent. causæ limit. 22. num. 14.*
- In gloss. *Regalibus.* Notatur ad hoc quòd in fructibus præbendæ, seu beneficij Ecclesiastici, non fit executio pro condemnatione clerici, dummodo habeat alia bona, sed si alia bona non habeat, potest fieri executio in dictis bonis, vt per Duen. *reg. 275. vers. limita vndecimò.* Et clericus fideiussor si habeat vnde soluat ex patrimonio suo, vel ex redditibus sui beneficij in quantum facere potest ne egeat tenetur; sed eo non existente soluendo, non potest carcerari, Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 13. n. 18. in fin. vers. vnum tamen est,* Fatin. *in praxi crimin. p. 1. q. 27. num. 66.*

S V M M A R I V M.

- 1 Debitor per distributionem canonicam compellitur à fideiussione fideiussorem absoluerè, qui à creditoribus molestatur.
- 2 Clericus si de facto fideiubeat, fideiussio est valida, & remanet obligatus.
- 3 Fideiussor simpliciter acceptus tenetur ad vsuras, interesse, vel augmentum debiti ex mora principali.
- 4 Obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad interesse, & vsuras.
- 5 Bona obligata pro dote censentur etiam obligata pro alimentis, & vsuris.

CAP. Constitutus. III.

illius processu, sub num. 1. vers. non tamen passim, Buccaron. d. differ. 83. n. 2. & dixi latè ad cap. 1. in fine, de testib. cogend.

S V M M A R I V M.

- 1 **S**I confiterit quòd fideiussor pluries molestatur à creditoribus, est cogendus debitor per censuras ecclesiasticas vt liberer eum à fideiussione; quòd si debitor neget debitum, cogendus est subire iuramentum calumniam. Item iudices loci distantis debent accipere testimonia, & transmittere, v.g. ad Episcopum, & significare quæ fides sit eis habenda missò procuratore ad locum, vbi testes deponunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Barbat. Panorm. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 101.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 441.* remissuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 5.*
- 2 Collige ex text. quòd si Clericus de facto fideiubeat, fideiussio est valida, & remanet obligatus, Carol. de Grass. *effectu 44. num. 3.* Gregor. l. 2. *verbò de los Obispos tit. 12. part. 5.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 46. num. 15.* Chald. Pereira *de exinèct. emphyt. cap. 17. num. 10.* *vers. insertur 23. colum. 2.* Roman. *cons. 409. num. 7.* Cened. *ad Decretal. collectan. 164. num. 2.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de discipl. cleric. §. 32. num. 6.* vbi etiam cum Surd. *conf. 396. num. 25. vol. 3.* dicit fecus esse quando fideiuberet coram non suo iudice.
- 3 In gloss. *Accessiones*, 2. ibi, *distingue utrùm fideiussorit in omnem causam*, &c. Notatur ad hoc quòd fideiussor simpliciter acceptus non tenetur ad vsuras, interesse, vel augmentum debiti ex mora principali, vt per Abb. *hic num. 7.* Corraf. *lib. 2. misel. cap. 12. num. 9.* Sed verius est fideiussorem simpliciter se obligantem pro contractu, vel debito alieno teneri ad vsuras, ac interesse proueniens ex natura obligationis principalis. Vide D. Barbosa in l. 1. ff. *soluto matrim. part. 3. num. 28.* Neguz. *de pignoribus 5. part. memb. 1. num. 10.* Surd. *decis. 212. num. 8. cum seqq. & de aliment. tit. 8. prinil. 50. num. 2. & tit. 9. q. 31. num. 14.* vbi quòd obligatio facta pro principali debito trahitur etiam ad interesse, & vsuras, & *num. 15.* quòd bona obligata pro dote censentur etiam obligata pro alimentis, & vsuris dotalibus, & *num. 37.* quòd hypothecca constituta pro sorte includit interesse, & vsuras, & *num. 73.* resoluit quòd tunc fideiussor non tenetur ad vsuras & alimenta quando fideiussit habito respectu ad certam quantitatem sortis, putà pro centum, vbi tamen simpliciter, & sine determinatione quantitaris intercessit, tunc obligatur ad vsuras. Vide Stephan. Gratian. *discept. forensium cap. 30. num. 28. & cap. 117. num. 5. cum seqq.*
- In gloss. *Transmittentes* ibi, *hoc fieri potest in causis civilibus.* Notatur ad hoc quòd in ciuilibus testium receptio committitur, vt per Socin. *reg. 410. in princ.* Menoch. *remed. 15. recap. num. 346.* Virgil. *Boccac. in tract. de litteris remissor. cap. 4.* Farinac. *in praxi crimin. q. 77. num. 2.* Buccaron. *de different. inter iudicia civil. & crimin. differ. 83. num. 1.* etiam si testes præsentés existant, & in loco iudicij morentur, adhuc enim iudex poterit eorum examinationem notario committere, secundùm Roman. *sing. 397. vers. scis quòd licet in causa civilis,* Menoch. *d. loco num. 350.* Farin. *d. q. 77. num. 178. & seq. Sigisf. Scac. in tract. de iudic. caus. civil. lib. 2. cap. 8. num. 42. & 43.* Buccaron. *d. differ. 83. post num. 9. vers. & hæc de testibus.*
- In ead. gloss. ibi, *secus in criminalibus, in quibus testes in præsentia iudicis suum testimonium dicere debent.* Ita Roman. *sing. 292. incip. Persona egregie,* Octau. Vestr. *in sua practica. lib. 6. cap. ult. rubr. de remiss. ad partes ac*

- 1 *Religiosus si fideiubeat, vel mutuum accipiat sine licentia Pralati, & maioris partis Capituli, non tenetur Ecclesia, & ipse recipiens puniatur nisi mutuum sit versum in utilitatem Ecclesia.*
- 2 *Lex prohibita loquens de certis Religiosis, in aliis locum non habet etiam data similitudine rationis.*
- 3 *Fideiubere pro aliquo non potest clericus Ecclesia Collegiate.*
- 4 *Religiosus fideiussor existere non potest, absque Pralati, & maioris partis Capituli licentia.*
- 5 *Pralatus monasterij absque consensu Conuentus nec fideiubere, nec fideiubendi facultatem concedere potest.*
- 6 *Religiosus si de facto fideiubeat absque Conuentus licentia, irrita est fideiussio.*
- 7 *Religiosus non potest mutuum recipere ultra summam communi prudentia constitutam, nisi Pralati, & maioris partis Conuentus licentia interveniat.*
- 8 *Ecclesia, vel Monasterium non tenetur ex mutuo suscipio à particulari, nisi in ipsius utilitatem versum probeatur.*
- 9 *Probatio versonis in utilitatem est necessaria in mutuo suscipio ab ipso Pralato, & Capitulo insimul, vt ex illo Ecclesia obligetur.*
- 10 *Ecclesia, vel Monasterium tenetur ex mutuo suscipio à Pralato, vbi eidem satisfieri potest ex redditibus absque distractione bonorum immobilium Ecclesia, vel mobilium pretiosorum, vt n. 11.*
- 12 *Probatio versonis in utilitatem Ecclesia non est necessaria vbi mutuum fuerit acceptum intra summam ab Ecclesia communi ordinatione taxatam.*
- 13 *Mutuum recipiens si habeat speciale mandatum, vel licentiam ab Ecclesia ad illud recipiendum, obligabitur absque alia probatione versonis.*
- 14 *Ecclesia, & minor aduersus mutuum à se receptum restituuntur eo solum quod in eorum utilitatem versum non probeatur.*
- 15 *Successor vt conueniri possit pro debito contratto pro eius prædecessorem, requiritur quod pecunia probeatur versa in utilitatem Ecclesia.*
- 16 *Emptor rei Ecclesia, qua sit pro ipsius debito persoluedo, tenetur probare, & curare pretium ad solutionem debiti profecisse.*
- 17 *Mutuum si fiat Pralato, & Capitulo insimul, non est necessarium quod probeatur esse versum in utilitatem Ecclesia.*
- 18 *Probatio versonis in Ecclesia utilitatem qualiter probeatur.*
- 19 *Fideiubere ex pietate tenetur clericus quando adesset vrgens necessitas.*

CAP. Quod quibusdam IV.

Innoc. III.

Religiosus nullus absque sui Abbatis, & maioris partis Capituli licentia potest fideiubere pro aliquo, nec accipere mutuum pecuniam ultra summam à Capitulo constitutam, alioquin non tenetur Conuentus pro his respondere, nisi manifestè constet quòd pecunia fuit conuersa in utilitatem Ecclesia. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Host. Henric. Anch.

- Anch. Panorm. Barbat. Guid. Papæ, Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 202. Alagona *in compendio iur. Canon.* pag. 441. remissive Ximen. *in concord. part. 2.* defumitur ex Concil. generali Lateran. cap. 59. referatur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 6. cap. vnic.*
- 2 *Mandamus ad vniuersos extendi.*] Intellige hanc extensionem omnino fuisse necessariam, quia lex prohibitiua loquens tantum de certis religiosis, qualis erat illa, cuius meminit text. *hic*, in aliis locum non habet, etiam data similitudine rationis, notant *hic* Abb. & Anan. *num. 2.* cum citatis à Soar. *de legibus lib. 6. cap. 3. num. 12. in fine.*
- 3 Notatur ad hoc quod clericus Collegiatæ Ecclesiæ, non potest fideiubere pro aliquo, vt etiam notatur in *l. 6. in 2. part. tit. 18 lib. 3. fori. & l. 2. tit. 12. part. 5.* vbi Gregor. *in gloss. verbo clericos regulares*, obseruat Gu-tier. *de iuram. confirm. part. 1. c. 72. num. 4.*
- 4 *Ne quis videlicet Religiosus, &c.*] Notatur ad hoc quod religiosus fideiussor existere non potest absque Prælato, & maioris partis Capituli licentia, vt per *l. 2. tit. 12. part. 5.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 549. n. 19.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. q. 2.* Rebello *de obligat. instit. part. 2. lib. 16. q. vnic. de fideiuss. num. 13.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina clericali §. 32. num. 7.* nouissime Fr. Hieron. Roderic. *in compendio quest. Regul. resol. 35. num. 7.* latè Sanch. *in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 14. num. 38.* vbi in *vers. quare, num. 39.* resoluit nec Prælatum monasterij id posse absque consensu maioris partis Capituli, nec ipsum absque eo consensu facultatem fideiubendi concedere posse, & citat Syluest. *verbo fideiussor quest. 4. & Angel. eod. verbo n. 7.* Artil. *num. 4.* ac Lessium *de iustit. lib. 2. cap. 28. dub. 2. num. 20.* Quod ad eodè verum est, vt si de facto fideiubeat religiosus absque prædicta licentia irrita sit fideiussio, vt per Gregor. *l. 2. verbo de los Obispos tit. 12. part. 5.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 540. vers. Religiosus verò,* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. quest. 2.* Sanch. *d. cap. 14. num. 41. vers. sed dicendum,* vbi reddit rationem quare clerici, quibus similiter interdicitur fideiussio, si de facto fideiubeant, manent obligati, *cap. 3. de fideiussor.* non ita Regulares: vnde idem Sanch. *num. 42. dicto loco,* aduertit quod licet religiosus de superioris licentia existens in studio possit contractus inire, nequit tamen validè fideiubere, & citat Surd. *de aliment. tit. 8. priuile. 97. num. 1.* refert Fr. Hieron. Roder. *d. resol. 35. num. 7.*
- 7 *Nec de aliquo pecuniam mutuam accipiat.*] Notatur ad hoc quod sicut religiosus fideiubere non potest, ita nec etiam mutuam recipere vltra summam communi prouidentia constitutam, nisi Prælato, & maioris partis Capituli licentia interueniat, & aduersus mutuum minor restituitur, etsi non probet se ex illo læsum, vt per Chald. Pereira *in l. si curatorem, verbo sua facilitate num. 30.*
- 8 *Alioquin non teneatur Conuentus, &c.*] Notatur ad hoc quod ex mutuo suscepto à particulari de Ecclesia, vel monasterio vltra summam communi prouidentia constitutam non tenetur Ecclesia, vel monasterium, nisi in ipsius vtilitatem versus proponatur, in idem sunt text. *in cap. 1. vers. cum enim, de deposito, c. 1. in fine, infra de solution.* vbi gloss. *verbo necessitate,* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 300. à num. 2.* Rebello *de obligat. instit. part. 2. lib. 8. quest. 2. sect. 3.* latè Menoch. *de arbitr. casu 432. à num. 2.* plures refert Doctores Cened. *ad Decretal. collect. 24. num. 1.* Marc. Anton. Genuef. *in pract. Eccles. quest. 139. vbi num. 2.* dicit quod creditor non debet probare versionem in vtilitatem Ecclesiæ, quando pecunia à Prælato cum Capitulo recepta est mutuo, refert nouissime Hieron. Roder. *d. resol. 35. n. 8.*
- Ampla primò, vt procedat etiam in mutuo suscepto ab ipso Prælato, & Capitulo in simul, adhuc enim vt ex illo Ecclesia obligetur probationem versionis esse necessariam, saltem casu, quo ad mutui satisfactionem necessarium sit vendere bona immobilia, vel pretiosa Ecclesiæ, defendunt Menoch. *d. casu 432. n. 7.* Molin. *disp. 300. num. 2. vers. si necessaria,* Redoan. *de rebus Ecclesiæ non alien. q. 4. §. 1. à num. 5.* Rebello *quest. 1. num. 2. 1.* Hieron. Roder. *d. resol. 35. num. 8.* quamuis in mutuo sic suscepto à Prælato, & Capitulo in simul, vel ab alio de speciali licentia, & mandato illorum, non esse necessariam probationem versionis teneant Cou. *lib. 2. var. c. 17. n. 3.* Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vend. part. 2. cap. 4. num. 68. in fine,* Mascard. *concl. 1165. à num. 17.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore §. 3. num. 40.*
- Limita primò non procedere, vbi mutuum susceptum est ab ipso Prælato, potèstque eidem satisfieri ex redditibus absque distractione bonorum immobilium Ecclesiæ, vt per Redoan. *d. quest. 4. §. 2. à num. 7.* Molin. *disp. 300. num. 2. vers. eodem modo.* Rebello *d. quest. 2. sect. 3. num. 17.* quamuis contrarium tueatur Couar. *d. cap. 17. num. 37.*
- Limita secundò, vt non procedat indistinctè, siue in mutui satisfactio debeat fieri ex bonis immobilibus Ecclesiæ, siue ex mobilibus tantum, cum solum habeat locum vbi ad mutui satisfactionem oportet distrahere bona immobilia Ecclesiæ, vel saltem bona pretiosa, vt per Abb. *hic à num. 4.* quem sequuntur ferè omnes relati à Menoch. *d. casu 432. num. 7.*
- Limita tertio non habere locum vbi mutuum fuerit acceptum intra summam ab Ecclesia communi ordinatione taxatam, tunc enim ad eam obligandam necessarium non erit versionem probare, gloss. *penult. hic, Abb. n. 7.* Menoch. *d. casu 432. n. 25.* Redoan. *d. q. 4. §. 2. n. 12.* Molin. *disp. 300. num. 2. in fine.*
- Limita quarto, non procedere casu, quo mutuum recipiens habeat speciale mandatum, vel licentiam ab Ecclesia ad mutuam recipiendum, tunc enim intra formam, & limites illius obligabitur absque alia probatione versionis. Vide Menoch. *d. casu 432. n. 25. & seq.* Mascard. *concl. 1165. num. 29.* Pinel. *d. cap. 4. num. 69.*
- In illis casibus in quibus Ecclesiæ ex mutuo mero iure obligatur absque probatione versionis, potest nihilominus in integrum restitui, ex eo solum quod mutuum in eius vtilitatem versus non proponatur, vt per Couar. *lib. 2. var. cap. 17. num. 3. ad finem,* Redoan. *d. q. 4. §. 1. à num. 9.* Mascard. *concl. 1165. à num. 24.* ita etiam minor aduersus mutuam à se receptam restituitur, eo solum quod in eius vtilitatem versus non sit, vt probant *l. 2. C. si aduersus credit. lib. 12.* Maurit. *de in integr. restit. c. 221. n. 1.* Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vend. part. 3. cap. 1. n. 31.* Molin. *disp. 300. num. ult. licet aliter Menoch. d. casu 432. num. 16.*
- Nisi forte, &c.*] Ergo ad hoc vt successor conueniri possit pro debito contracto pro eius prædecessorem, requiritur, quod pecunia probetur versa in vtilitatem Ecclesiæ, vt per Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 3. num. 38.* Amplia procedere in deposito, vt similibus contractibus, qui gratia tantum contrahentis celebrantur, probat text. *in cap. 1. supra de deposito, vbi gloss. 1. Imola n. 5. & 6.* Redoan. *d. q. 4. in princ. num. 18.* Molin. *disp. 525.* Cened. *ad Decretal. collect. 24. num. 2.*
- Limita, vt non procedat in venditione rei Ecclesiæ, quæ sit pro ipsius debito perfoluendo, tunc enim emptor probare, & curare tenetur pretium ad solutionem debiti profecisse. Vide Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. 4. num. 69. & seq.* Menoch. *conf. 114. num. 8.*

num. 8. & 9. Surd. conf. 181. num. 43. & sic intelligitur auct. de alienat. & emphyt. §. his verò omnibus. vers. nisi pretium; si verò Ecclesia auctrix sit, & vult rem venditam iam traditam ex eo reuocare, quòd pecunia in eius vtilitatem versa non fuerit, tunc probatio eidem Ecclesie incumbit, Menoch. lib. 3. de præsumpt. q. 55. num. 1. & 2. Mascard. conclus. 1165. num. 36. Surd. d. conf. 181. num. 44. latè Aloyf. Ricc. in praxi fori eccles. decis. 2.

- 17 Manifestè conuenerit redundasse, &c.] Notatur ad hoc quòd si mutuum fiat Prælato, & Capitulo simul, non est necessarium quòd probetur esse verum in vtilitatem Ecclesie, Couar. lib. 2. var. cap. 17. num. 3. Bellef. d. §. 3. num. 40. Quæ quidem probatio versio- nis in Ecclesie vtilitatem, non solum per veras proba- tiones fieri potest, veluti per visum euentem, aut similem, vt per Redoan. d. quest. 4. §. pen. num. 3. & 4. Mascard. de probat. concl. 728. num. 9. & concl. 582. n. 5. Sed etiam per coniecturas, & præsumptiones iure probatas, vt docuit gloss. vlt. verbo probauit in auct. hoc ius C. de sacros. Eccles. Menoch. d. casu 432. & lib. 4. de præsumpt. quest. 55. num. 4. Mascard. conclus. 166. num. 1. Plures autem coniecturas, seu præsumptiones in proposito referant Menoch. d. q. 55. per totam, & d. casu 432. num. 33. cum seqq. Mascard. concl. 728. & concl. 1116. Redoan. d. quest. 4. §. verum, nouissimè Aloyf. Ricc. in praxi fori rerum Ecclesiast. decis. 3. vbi num. 1. quòd confessio Prælati sola vtilitatem non efficit, vt præsumatur interuenisse decretum commissariorum.
- 19 In gloss. Fideiubeat. Notatur ad hoc quòd quan- do adesset vrgens necessitas, clericus ex pietate tenetur fideiubere, Gerard. sing. 100. num. 5. Carol. de Grassi d. effect. 44. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Fideiussor in quibus casibus contra debitorem agat antequam soluat, vt à fideiussione liberetur.
- 2 Fideiussor non potest agere aduersus debitorem principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo soluat, vel alio modo satisfaciatur.
- 3 Fideiussor potest experiri aduersus debitorem principalem, vt eum à fideiussione liberet si diu in ea steterit.
- 4 Diu persistere in fideiussione quando dicatur, relinquatur arbitrio iudicis.
- 5 Fideiussor potest debitorem cogere, vt eum liberet à fideiussione, quando bona sua dilapidare cepit, nisi post inchoatam dissipationem debitor abstinerit, vt n. 6.
- 7 Dissipare bona quando quis dicatur, & quomodo probetur.
- 8 Fideiussor potest debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiussione, si ipse fideiussor iudicio consentus ad soluendum condemnatus sit, vel sit in casu condemnationis, vt n. 9. & quid si sit obligatus per instrumentum garantiatum, vt num. 10.
- 11 Fideiussor condemnatus non potest conuenire debitorem, vt eum liberet à fideiussione, si appellauit debitor, vel si fideiussor culpa sua condemnatus fuit, vt num. 12.
- 13 Fideiussor potest antequam soluat debitorem principalem conuenire, vt eum liberet si ab initio eo pacto fideiussionem suscepit.
- 14 Inimicitia si superueniant inter debitorem, & fideiussorem, potest fideiussor conuenire debitorem, vt eum liberet à fideiussione.
- 15 Fideiussor si animo nonandi intercessit, potest debitorem conuenire, vt eum liberet à fideiussione.
- 16 Fideiussor qui vult abesse ex causa necessaria, potest debitorem conuenire, vt eum liberet.

Barbof. Collect. Tom. I.

- 17 Debitor principalis quando esset rixosus potest fideiussor conuenire illum, vt à fideiussione liberet.
- 18 Fideiussores in priori obligatione dati an liberentur per posteriorem, ostenditur.
- 19 Fideiussor ad certum tempus, an absoluetur prorogato termino solutionis, ostenditur.

C A P. Eum pro quo. V. & vlt.

Gregor. I X.

Fideiussor potest in tribus casibus agere contra debi-
torem antequam soluat, vt illum à fideiussione liberet: primò si diu steterit in obligatione; secundò si debitor incipit dissipare sua bona: tertio si ipse fideiussor fuit condemnatus super hoc. Colliguntur ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butri. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Barbat. Panormitan. Guid. Papæ, Cened. collect. 152. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 442. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

Collige ex text. quòd fideiussor non potest agere aduersus debitorem principalem, nec ad hoc quidem vt liberetur, antequam pro eo soluat, vel aliter satisfaciatur, l. Lucius, ff. mandati, l. si pro ea, C. hoc tit. Gom. tom. 2. variar. cap. 13. num. 10. Duen. reg. 336. Conan. lib. 7. comment. cap. 14. num. 13. Hippol. in rub. huius tit. num. 216. Guid. Papæ decis. 117. Ioan. de Arnon. sing. 81. num. 1. Donel. comment. iuris ciuilib. lib. 13. cap. 13. in princip. Felician. de censibus lib. 3. c. 3. num. 9. Bened. Bon. eod. tract. art. 68. num. 101. Ludou. Cenc. eod. tract. part. 2. cap. 2. quest. 3. art. 4. à num. 1. Gasp. Roderic. de annuis reddit. lib. 2. quest. 13. num. 18. Marchelan. de commiss. appellat. à Camerali obligat. p. 1. cap. 16. num. 122. Menoch. de arbit. casu 41. num. 1. Bertaz. in tract. clausul. claus. 43. gloss. 4. Anton. Hering. de fideiuss. cap. 25. per tot. post Mench. Bernard. Græuæ. ad practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 29. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 546. à num. 7. Cardin. Mantica de tacitis, & ambiguis. conuent. tom. 2. lib. 16. tit. 22. Valasc. conf. 36. à num. 1. Seraphin. decis. 1024. num. 2. Cenc. de censibus part. 2. cap. 2. quest. 3. art. 3. num. 14. Rot. apud Zach. de obligat. Camer. decis. 20. num. 11. & post dict. tract. Cencilj de censibus decis. 154. num. 3. & in Senogallien. Saluani interdicti 20. Junij 1625. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in Spoletana liberationis à fideiussione 30. Martij 1626. coram Reuerendiss. P. D. Duran. & in Bononia censu 27. Nonembris eiusdem anni, coram eod. & in eadem causa 22. Martij 1628. coram Reuerendiss. P. D. Vbaldo iun.

Si diu in debiti solutione cessauit.] Hic est primus casus in quo fideiussor ante solutionem potest experiri aduersus debitorem principalem, vt eum à fideiussione liberet, nempe si ipse debitor diu steterit absque eo quòd debitor perfoluat, in idem est text. in d. l. Lucius ad fin. ff. mandati, notant gloss. verbo feceris in d. l. si pro ea, vbi Bald. & Salicet. num. 5. Gom. d. cap. 13. num. 10. Guid. Papæ decis. 217. Afflict. decis. 241. num. 3. Hering. d. cap. 25. num. 15. Cauval. decis. 320. num. 1. Menoch. d. casu 41. num. 1. Peregr. Iennin. de reali citat. cap. 9. num. 4. lib. 2. Valent. Franc. tract. de fideiuss. cap. 5. num. 59. & seq. Molin. d. disp. 546. num. 8. Bernard. Græuæ. d. concl. 29. confid. 2. num. 4. Valasc. conf. 36. num. 1. Card. Mantica. d. tit. 22. num. 26. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 16. quest. vnic. de fideiuss. num. 22. vers. primus.

Et arbitrio iudicis relinquatur decernendum quan-
do dicatur diu persistere in fideiussione, vt per Guid.

decis. 117.

decif. 117. Ludou. à Peguer. *decif.* 190. Vezin. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 25. num. 62. pag. 377* Menoch. *d. casu 41. num. 3.* Soar. *recept. sentent. lit. F. num. 143.* Valent. Franc. *d. cap. 5. num. 561.* Anton. Hering. *de fideiuss. cap. 25. num. 33.* Coler. *de processibus execut. p. 1. cap. 10. sub num. 319.* Cardin. Mantica. *d. lib. 16. tit. 20. num. 2. & tit. 22. num. 26.* Valasc. *conf. 36. num. 2.* Marcelcot. *v. ar. resol. lib. 2. cap. 65. num. 12.* Caualer. *d. decif. 320. num. 2.* Rot. apud Cenc. *decif. 195. num. 9. & decif. 199. num. 4.* & fuit dictum in Romana, seu Montisfalisci liberationis à fideiussione 3. Iulij 1628. coram Card. Virili. Et illud, diu, non esse æstimandum à diuturnitate obligationis, sed ex mora principalis debitoris solutionem procrastinantis, vide Afflicti. *Neapolit. decif. 241. num. 4.* Caualean. *Fuiz. decif. 21. sub num. 2. & 3. part. 4.* Bernard. Græuæ. *d. consil. 2. num. 7.*

Declaro hoc non procedere in fideiussore sub obligatione conditionali, qui ante conditionis euentum dici non potest in obligatione sterisse. *l. hoc iure, ff. de verb. oblig. l. cedere diem, ff. de verb. signif. & ideo fideiussor de euictione re nondum euicta dici non potest in obligatione sterisse vt possit cogere principalem ad sui liberationem, Surd. conf. 367. num. 19.* Cardin. Mantica. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 16. tit. 22. num. 27.* cum alijs per Rot. *d. decif. 199. num. 2.* post tract. Cencij *de censib.* Caualer. *decif. 619. la 2. n. 1.* & fuit dictum in allegatis Spoletana liberationis à fideiussione, & Bononien. census coram R. P. D. Duran. Sicut nec etiam fideiussor pro tutore, vel administratore ante finitam tutelam, vel administrationem Anton. Gom. *variar. lib. 2. cap. 13. num. 10.* & Rot. *in proximè citatis decifionibus.* Ita etiam fideiussor de restituenda dote antequam veniat casus restitutionis liberationem ab obligatione petere non potest, Rot. apud Cenc. *decif. 201. sub num. 5.* Contrarium tamen quòd fideiussor de restituenda dote ante casum restitutionis dicatur in obligatione sterisse, ac proinde liberationem à fideiussione petere valeat, fuit resolutum in Romana liberationis à fideiussione 8. Iulij 1629. coram R. P. D. Duran. ex ea ratione, quia restituti dotis est certa per solutionem matrimonij, *arb. de nuptiis, §. nuptias, & per consequens obligatio est certa ab initio, & tempus tantummodo quo fieri debeat restitutio, est incertum, & ideo fideiussor dicitur stare ab initio in obligatione, conditio enim, quæ est omnino extitura, non suspendit natiuitatem actionis, l. si pupillus, §. spei sub condicione, ff. de nouat. & ibi gloss. & Doct. ita eleganter Ferentil. in annot. ad *decif. 401. Bivanti n. 21. cum seqq.**

Quoad censum verò aduertere oportet quòd cum ille habeat causam successiuam quandiu non fuerit redemptus, idque fideiussor præuidere potuerit, non sufficit promissio de releuando indemnem, nisi adfit expressa promissio liberandi respectu fortis, cum ex natura ipsius fideiussionis obligatio sit perpetua, nec possit peti liberatio à fideiussione respectu fortis, licet secus sit respectu fructuum, ita Bened. de Bon. *de censibus ar. 68. num. 101.* Felician. *Solis eod. tract. lib. 3. cap. 3. num. 9. in fine, Roderic. de annuis reddit. lib. 2. quest. 13. n. 18. & 19.* Ludou. de Valar. *de censib. quest. 97. n. 23.* Rodriquez *super Bullam Pij V. de censib. dubi. 2. confid. 6.* Marcel. *Conuers. in addit. ad Intrigil. quest. 60. lit. A.* Ioan. de Salas *de censib. dub. 38.* & fuit dictum in Romana liberationis à fideiussione 20. Decembris 1604. coram bonæ mem. Cardin. Millino, & in Romana census 9. Decembris 1619. coram Cardin. Sacrato, & in Spoletana census 30. Martij 1626. coram R. P. D. Duran. & in Romana, seu Montisfalisci liberationis à fideiussione 3. Iulij 1628. coram Cardin. Virili,

Aut dissipare.] Hic est secundus casus, in quo similiter fideiussor ante solutionem possit cogere debitorem, vt eum à fideiussione liberet, quando scilicet principalis bona sua dilapidare cœpisset. Vide Anton. Gomez *d. cap. 13. num. 11. vers. tertius casus, Soar. recept. sentent. lit. F. num. 143.* Matth. Coler. *d. cap. 10. sub num. 320. & 322.* Percgr. Iannin. *de reali citat. lib. 2. cap. 9. num. 3.* Valent. Franc. *d. tract. de fideiuss. cap. 5. num. 567.* Donel. *comment. iuris Ciuiilis lib. 13. cap. 13. vers. tertius casus, Cardoso in praxi iudicum, verbo fideiussor, num. 21.* Bernard. Mufcatel. *de modo fideiubendi part. 2. quest. 4. num. 2.* Bernard. Græuæ. *d. conclus. 29. confid. 1.* Cardin. Mantica *d. tit. 22. à num. 18.* Molin. *disp. 546. num. 10.* Rebello *d. q. vni. de fideiuss. num. 22. vers. tertius.*

Limita hunc casum non procedere, quando post inchoatum dissolutionem debitor abstinuit, & reuersus fuit ad meliorem frugem, tunc enim si nondum fideiussor agere cœpit, & ita res sit adhuc integra, nullo modo ex hac causa agere poterit, cum cesset æquitas illa iusti timoris, quæ est fundamentum actionis, resoluunt Titiaq. *cessante causa part. 1. in princ. num. 22.* Cardin. Mantica *d. tit. 22. num. 19. & 20.* Marcel. *Calat. tract. de modo articulandi, & probandi gloss. vni. §. 2. num. 102.5.* Caualean. *Fuiz. decif. 11. num. 4. part. 4.* Valent. Franc. *tract. de fideiuss. c. 5. n. 574.*

Quando autem quis dicatur dissipare, & quomodo 7 probetur, vide Rebuff. *tom. 1. ad leges Gallie tit. de sentent. provis. art. 3. gloss. 4. à num. 8.* Mascard. *de probat. concl. 516. & concl. 1240. n. 1.* Mantica *d. tit. 22. n. 19.*

Aut super hoc condemnatus fuisse.] Hic est tertius casus, in quo fideiussor ante solutionem potest conuenire debitorem principalem, vt eum liberet à fideiussione, nempe si ipse fideiussor iudicio contentus ad soluendum condemnatus sit, in idem est textus in *d. l. Lucius vers. ult. & in l. si mandatum, vers. sed si mandauero, ff. mandati, & in l. fideiussor pro venditore 45. ff. hoc tit. & apud Castell. *l. 14. tit. 12. part. 5.* Menoch. *de arbit. casu 41. à num. 17.* Donell. *d. lib. 13. cap. 13. vers. secunda causa, Molin. disp. 546. num. 6.* Cardin. Mantica. *d. tit. 22. à num. 9.* Rebello *d. q. vni. de fideiuss. num. 22. vers. secundus, Azor. instit. moral. p. 3. lib. 11. c. 1. de contractu fideiuss. q. 13.* Valer. Reginald. *in praxi fori panit. lib. 25. num. 22. 1. vers. septimus est.**

Amplia primò etiam quando fideiussor non adhuc fuit condemnatus, sed facta conclusione in causa euidenter apparet, quod est in casu condemnationis, nam tunc habetur pro condemnato, resoluunt Bernardin. Mufcatel. *de modis fideiubendi part. 2. q. 4. n. 10.* Surd. *conf. 367. num. 19.* Menoch. *d. casu 41. num. 19.* Card. Mantica *d. tit. 22. num. 11.* inde inferentes posse similiter fideiussorem de sistendo in iudicio, qui scilicet promisit sistere alicum in iudicio, nec exhibuerit, agere antequam soluat aduersus reum, vt liberetur, per text. in *l. si mandato meo 45. vers. si iudicio, ff. mandati, ex ea ratione, quia talis habetur pro condemnato, Menoch. d. casu 41. num. 28.* Mantica *d. tit. 22. num. 30.* quod ex eadem ratione locum habebit in fideiussore de iudicato soluendo, cum similiter ex sententia lata aduersus reum principale abique alio nouo processu, parata quoque sit aduersus eum executio, iuxta doctrinam Bart. *in rubr. ff. iudicatum solui, quom sequuntur multi, de quibus Surd. consil. 396. num. 39.*

Amplia secundò, vt etiam procedat quoties ex 10 forma statuti non fuerit necessaria condemnatio, veluti quia fideiussor obligatus est in forma Camere, vel per instrumentum confessionatum, seu, vt vocant, guarantigiatum, (quæ instrumenta in vniuersa ferè Italia) tunc enim fideiussor potest agere contra

- contra principalem debitorem antequam soluat, vt tenent Xuar. in l. post rem indicatam, in declarat. leg. Regni in princ. num. 1. Valasc. conf. 170. num. 2. Hippol. in rubr. ff. hoc tit. num. 216. Vincent. de Franch. Neapolit. decif. 414. num. 2. Surd. conf. 367. num. 20. & decif. 94. num. 5. Peregr. Iannin. de reali citat. lib. 2. cap. 9. num. 8. Cardin. Mantica d. tit. 22. num. 10. Alexand. conf. 72. num. 6. lib. 2. Afflict. decif. 241. num. 3. & ibi Vrsil. num. 4. Maur. de fideiussor. part. 2. sect. 1. cap. 3. num. 10. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 60. & vlt. casu 18. vers. sum quia, Magon. Lucens. decif. 6. sub n. 5. & 29. Farnet. de momento tempor. cap. 28. sub num. 19. Rot. Bononien. decif. 40. num. 6. in nouiss. diuers. Bocca. de societ. officior. num. 72. in fine, Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 2. collect. 304. Ratio est, quia in his casibus debitor habetur pro condemnato, Castrenf. conf. 319. col. 2. post princip. vers. & hoc ideo, lib. 1. Rot. apud Zach. de oblig. Camer. decif. 1. num. 16. & in recent. decif. 446. num. 2. part. 2. & fuit dictum in Spoletana liberationis à fideiussione 21. Aprilis 1627. coram R. P. D. Duran. quæ est decif. vlt. apud Cencium in addit. ad tract. de censibus, & in Lucana dotis 19. Ianuarij 1629. coram Card. Virili. Contrarium tamen, immò fideiussorem obligatum per instrumentum guarantigatum, aut aliud habens executionem paratam, non posse aduersus debitorem agere quousque ad soluendum obligetur, defendunt Menoch. d. casu 41. num. 20. Socin. reg. 191. incip. fideiussor. fallent. 9. post Gomez d. cap. 13. num. 10. in fine. Molin. disp. 546. num. 9. Gallef. de obligat. Camerali quest. 32. sub num. 5. & ibi Zach. in additio. sub num. 2. & Rot. post eundem tract. de obligat. Camer. decif. 20. num. 11. & decif. 101. num. vltim. Conciliantur huiusmodi opiniones, vt prior quando diu obligationis nexu implicatus fuisse fideiussor, vel debitor bona dissipasset, aut aliàs facultatibus labi cepisset, posterior vbi fideiussorem intercessionis quasi pœnituisse statim se liberari petendo, ita Matth. Coler. de process. execut. part. 1. cap. 10. num. 327. Bernardin. Muscatel. de modis fideiubendi part. 1. modo 20. num. 28. & 29. Valent. Franc. tract. de fideiuss. c. 5. n. 587. & 588. Bernard. Græuæ. ad practicam Cameræ Imper. lib. 2. concl. 29. consid. 4. à num. 11.
- 11 Limita quando fideiussor fuerit condemnatus, & pars appellauit, quia per appellationem pronunciatum suspenditur, & est expectandum litis euentus, nisi appellatio sit frustratoria, vel iniusta, vt per Bernard. Muscatel. tractat. de modis fideiubendi p. 2. q. 4. num. 11. Cardin. Mantica d. tit. 22. num. 12.
- 12 Limitatur etiam, vt non procedat quoties fideiussor culpa sua condemnatus fuerit, sed quia hæc limitatio plures distinctiones patitur, vide de ea Menoch. conf. 212. num. 60. Doncl. d. lib. 13. cap. 13. vers. non est satis. Molina disp. 546. num. 14. cum seqq. Cardin. Mantica d. lib. 16. tit. 22. num. 7. & 34. & tit. 15. num. 2. cum seqq.
- 13 Quartum casum vltra tres hæc numeratos, adde, in quo fideiussor etiam antequam soluat potest debitorem principalem conuenire, vt illum liberet, nempe si ab initio eo pacto fideiussionem suscepit, vt per gloss. hic verbo si diu, ibi, quartus est, Menoch. d. casu 41. num. 26. Doncl. d. lib. 13. cap. 13. in princip. Coler. de processibus execut. part. 1. cap. 10. ad finem, sub num. 332. Cardin. Mantica d. tit. 22. num. 23. Bernard. Græuæ. d. concl. 29. consid. 5. à num. 15. Bernardin. Muscatel. in tract. de modis fideiubendi part. 2. q. 4. num. 8. vers. undecimum.
- 14 Quintum casum adde, quando scilicet superueniunt inimicitia inter debitorem, & fideiussorem, de quo Cardoso in praxi iudicium, verbo fideiussor n. 21. in fine. Chald. Pereira de potestate leg. cap. 3. num. 31. Barbof. Collect. Tom. II.
- & cap. 33. à num. 123. Surd. de alimentis tit. 1. quæst. 45. num. 73. Stephan. Gratian. Marcell. decif. 133. num. 18. Bernardin. Muscatel. d. quæst. 4. num. 6. vbi etiam tenet quòd subdistinguendum est cuius culpa grauis, & capitalis inimicitia euenerit, vt si debitoris agere poterit, si verò ipsius fideiussoris, non ager, nam aliàs esset in potestate fideiussoris se ad suum libitum liberare.
- Sextum casum adde si fideiussor animo nouandi intercessit, quia similis est soluenti. Vide Menoch. d. casu 41. num. 29. Cardin. Mantica d. tit. 22. num. 29.
- Septimum casum adde si fideiussor vult abesse ex 16 causa necessaria, veluti studiorum, aut simili. Vide Bolognin. in aurb. habitæ. C. ne filius pro parre, n. 322. Rebuff. de privilegijs scholast. priuileg. 127. Card. Mantric. d. lib. 16. tit. 22. n. 31. Bernard. Muscatel. d. q. 4. n. 5. vers. octauum.
- Octauum casum adde, quando principalis debitor 17 esset rixosus. Vide Tiraquel. de retract. lig. §. 1. gloss. 18. n. 40. Gregor. L. 14. verbo en alguna manera tit. 10. part. 5. Mench. illust. c. 33. m. 21. Rebello d. q. vni. de fideiuss. n. 20. post princ.
- Aduerte quòd fideiussores in priori obligatione 18 dati non liberantur pro posteriore obligationem, licet & alij in hac intercedant fideiussores citra nouationem factam, resoluunt Anton. Gabr. lib. 3. commun. opinio. tit. de nouat. concl. vni. num. 4. Mascard. de probat. concl. 1111. num. 15. Coler. de processibus execut. p. 1. cap. 10. num. 307. Valent. Franch. de fideiuss. cap. 6. num. 21. & 22. Anton. Hering. eod. tract. c. 20. §. 36. n. 1. & 4. Menoch. de presump. lib. 3. q. 134. num. 12. Bernard. Muscatel. in tract. de modis fideiubendi. p. 1. modo 8. n. 21. Si tamen in datione nouorum fideiussorum renouata sit prima principalis obligatio, liberantur primi, ex Menoch. d. quest. 134. num. 14. Hering. d. cap. 20. §. 36. num. 8. Caroc. de excuss. bonorum, part. 2. quest. 54. sub num. 31.
- Nota etiam fideiussorem ad certum tempus datum 19 obligationis nexu liberatum non censi prorogatione solutionis termini se infcio per creditorem debitori concessa, vt per Viuian. tom. 2. commun. opinio. lib. 8. tit. 24. num. 11. pag. 573. & num. 13. vbi Suar. n. 37. 104. & 189. Anton. Gabr. lib. 3. commun. tit. de fideiuss. conclus. 3. Anton. Gom. tom. 2. cap. 13. de fideiuss. num. 21. Mascard. de probat. conclus. 1107. num. 12. Anton. Fab. in suo Codice, tit. de modis fideiubendi. definit. 25. à num. 1. Camill. Borrell. consult. 11. num. 19. cum seqq. Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 49. num. 14. plures refert Doctores Cened. ad Decretal. collect. 152. num. 3. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 68. n. 38. cum seqq. Contrarium tamen, immò quòd fideiussor ad certum tempus datum liberatur infcio se, quando solutionis terminus prorogaretur, tenet Schwiff. consult. 35. à num. 8. cent. 2. Valent. Franc. de fideiuss. cap. 6. num. 51. Decian. conf. 102. num. 13. & seq. lib. 3. Baptista Costa de facti scientia, & igno. dist. 69. sub n. 3. cent. 1. Vnde cum conductio prima est finita, & denud renouatur, is, qui fideiussit in ea prima conductioe non tenetur pro secunda renouata, vt per Menoch. conf. 120. num. 29. Dissidenties opiniones sic conciliari possunt, vt prima opinio intelligatur quando fideiussor simpliciter fideiussit pro eo, qui ad certum vsque tempus futurus est debitor; secunda verò opinio affirmatiua procedit quando scilicet fideiussor intercedit pro aliquo ad certum duntaxat tempus, puta anni, biennij, &c. Vide Coler. German. decif. 30. num. 21. & de processib. execut. part. 1. cap. 10. num. 303. cum multis seqq. Bertazz. tract. clausul. instrum. claus. 41. gloss. 7. num. 5. Hering. in tract. de fideiuss. cap. 20. §. 12.

Mench. *conf.* 719. num. 7. Chald. *Pereira de empt. cap.* 23. num. 71.
 20 Nota denique quod sicut solutio facta per principalem iuvat fideiussorem quoad liberationem, ita etiam illi nocet in eo quod per talem solutionem acquiritur creditori quasi possessio contra eundem fideiussorem, vt resoluit Rot. in *Romana censu*, coram Penia, quæ est *decis.* 299. num. 6. & 7. part. 1. recent. & apud Cenc. in *addit. ad tract. de censib. decis.* 69. num. 7. sequitur Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 3. 10. n. 3. 2. & 34. Sic etiam solutio facta per fideiussorem constituit creditorem in quasi possessione contra principalem debitorem, Rot. in *Cremonen. pensionis* 2. *May* 1622. coram bonæ mem. Vbaldo sen. in qua fuit resolutum per solutionem factam à campore vigore cedulæ banchariæ à titulari traditæ pensionarium esse constitutum in quasi possessione exigendi contra ipsum titularem, licet campore tunc dicatur simplex fideiussor, quia fideiussori non tantum censetur factum mandatum de fideiubendo, sed etiam de soluendo, gloss. in l. *si quis in mandato, ff. de negot. gestis, & in l. in debitum, in verbo videri*, per illum text. *ff. de conduct. indeb. gloss. in presenti*, Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. comment. lib.* 16. tit. 22. num. 4. Honded. *conf.* 17. num. 34. lib. 2. Rot. in *Spoleana liberationis à fideiussione* 30. *Martij* 1626. & 21. *Aprilis* 1627. coram R. P. D. Duran. quæ sunt impressæ post dictam *addit. Cenc. ad tract. de censib. decis.* 124. num. 3. & *decis.* 142. n. 10. & optimè deducitur in *d. Cremonen. pensionis*, refert Ferentil. in *annotat. ad decis.* 534. *Baratti lit. A.*

De Solutionibus.

TIT. XXIII.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Guillelm. Durand. in *breviario aureo*, fol. 101. Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum*, fol. 174. Martin. Mesnart. in *epitome Decretal* fol. 115. Petr. de Rauen. in *compendio iuris Canon.* Daniel. Venator. in *analyssi methodica iuris Pontificij*, à pag. 440. Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alex. Cassan. & Anast. German. in *paratitulis ad quinque libr. Decretal.* Barthol. Carthagena in *exposit. titulorum iuris Canon.* Zypæ. in *analytica postremi iuris eccles. enarrat.* pag. 214. omnes sub hoc tit.

De materia tit. vide apud Castellanos *tit.* 14. p. 5. Bellacomb. Kirchou. Soar. & alios *tom.* 2. *commun. opinion.* lib. 8. *tit.* 27. à pag. 390. Hering. *de fideiussorib. cap.* 20. Rendingam in *promptuario recepti. sentent. tom.* 1. *tit.* 108.

S V M M A R I V M.

- 1 Successor in beneficio tenetur ex bonis, & redditibus Ecclesie ad debita sui prædecessoris beneficiati, quæ facta fuerunt pro Ecclesia necessitate, vel utilitate, & num. 1.
- 3 Prælati successor tenetur de bonis Ecclesie ad debita contracta per prædecessorem pro sua sustentatione.
- 4 Clericus si nihil habeat, successor in beneficio tenetur ad funeris expensas, quæ tendunt ad remedium salutis animæ defuncti.
- 5 Prælati successor tenetur stare locationi facta per suum prædecessorem, qui ad ipsiusmet Ecclesie necessitatem,

- & utilitatem bona locauit, secus si nomine proprio.
- 6 Successor in beneficio quando tenetur ad pensiones decursas tempore prædecessoris non soluitas, ostenditur.
- 7 Maioratus successor tenetur soluere debita prædecessoris si contracta sint pro necessitate, utilitate, vel sustentatione ipsius maioratus.
- 8 Maioratus successor tenetur soluere omnia debita contracta ab eo, qui maioratum instituit, nisi post maioratum irrevocabilitè constitutum sint contracta.
- 9 Regni successor tenetur ad debita prædecessoris.
- 10 Fendit successor ex pacto, & providentia an tenetur ad debita prædecessoris, ostenditur.
- 11 Prælati successor tenetur ad expensas litis, & impensas necessarias factas per prædecessorem pro Ecclesia ministris, & famulis.

CAP. Ad hoc. I. Alex. III.

SUCCESSOR in beneficio tenetur soluere debita sui prædecessoris contracta pro Ecclesie necessitate, vel utilitate. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Hostiens. Henric. Panorm. Barbar. Guid. Papæ, Cened. collect. 86. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag.* 203. Alagona in *compend. iur. Canon.* pag. 442. remissus Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton Aug. collect. 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 19. *cap.* 1. & est post Cone. Lateran. sub Alex. III. p. 29. *cap.* 9. ubi ex integra clausula intelligis hoc fragmentum.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Nauar. *de spoliis cleric.* §. 10. n. 6. Redoan. *de spoliis eccles. quest.* 10. Gutier. *prætic. lib.* 2. q. 53. à princip. & q. 84. Roman. *conf.* 440. Gemin. *conf.* 1. n. 2. & 3. Alciac. *conf.* 14. n. 6. vol. 1. Burlat. *conf.* 226. n. 95. vol. 3. Cou. *var. lib.* 2. c. 17. num. 3. Rot. *decis.* 805. n. 4. p. 1. *diuers.* Menoch. *de arbit. casu* 432. n. 32. Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore*, §. 3. num. 1. Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 9. num. 23. *cum seq. pag.* 183. Nauar. *de spoliis cleric.* §. 10. num. 6. Rebuff. *super concord. rit. de collat. vers. item dicit*, Flamin. *de resignat. lib.* 1. q. 16. num. 49. *cum seqq.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. q. 87. num. 2. *cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 94. à num. 3. Hieron. Portoles *de consoribus*, cap. 15. num. 7. Rot. *decis.* 705. num. 2. part. 1. & *decis.* 778. n. 2. p. 2. recent. Baratt. *decis.* 482. num. 8.

Amplia primò procedere etiam quando Prælati contractit debita pro sua sustentatione, quia pro necessitate Ecclesie videtur contraxisse, cum Ecclesia tenetur illum alimentare; vt per Abb. *hic*, num. 2. Burlat. *d. consil.* 226. num. 95. Surd. *decis.* 255. num. 25. Flamin. *d. quest.* 1. 6. num. 51. Paul. Comitol. *d. quest.* 87. num. 3. Vnde si clericus nihil habeat, successor in beneficio tenetur ad funeris expensas, quæ tendunt ad remedium salutis animæ defuncti, secus si in bonis habeat, quia tunc tenetur eius hæres, vt per Rebuff. *tom.* 1. *ad leges Gallie tract. de sentent. prouis.* pag. 142. num. 57. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 94. num. 20. *cum seqq.* Burlat. *d. conf.* 336. num. 95. & num. 127. & *consil.* 238. num. 10. *volum.* 3. Franc. Marc. *Delphin. decis.* 436. part. 1. & *decis.* 557. part. 2. Bellet. *d. §.* 3. à num. 3. & num. 5. cum Gemin. *d. consil.* 1. num. 5. dicit clericum prædefunctum debere sepeliri expensis suæ Ecclesie, & successoris, & num. 6. adducit quæ veniant appellatione funeris.

Amplia secundò in locatione facta per Prælatum de bonis suæ Ecclesie, cui tenetur stare successor Prælati si ad ipsiusmet Ecclesie necessitatem, & utilitatem, eius Ecclesie bona locauerit, secus si nomine proprio locet redditus, vel bona suæ Ecclesie, vide Mich. Graff. *tom.* 1.

tom. 1. commun. opinio. lib. 4. tit. 43. num. 40. pag. 656. vbi Viuian. num. 123. P. R. Rom. decis. 179. lib. 1. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1007. & collect. 1055. in fine. Spin. in speculo testam. gloss. 19. princip. num. 41. Gutier. Canon. lib. 1. cap. 36. plures Doctores refert Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 5. quibus adde Flamin. de resignat. lib. 1. quest. 16. num. 47. D. Barbof. in l. si filiosam. §. fin. num. 17. cum seqq. ff. soluto matrim. Morl. in onporio iuris, part. 1. tit. 10. quest. 2. num. 20. Modern. de iurisdic. part. 4. casu 98. num. 8. & in votis nouiff. decis. voto 180. Cardofo in praxi iudicum, verbo fructus, num. 23. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 37. à num. 18. Cardin. Tusch. verbo locatio cor. l. 419. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 492. vers. quod denique, Cardin. Mantica de tacitis, & ambig. conuent. lib. 5. tit. 13. n. 21. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 25. cap. 43. num. 538. cum seqq. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 8. de locato cap. 6. quas. 7. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 14. quas. 11. num. 17. & ideo quando locatio est facta nomine proprio, successor non tenetur stare colono, etiam quòd prædecessor locans decessisset in primo anno, & conductor anticipatè soluisset affictum, vt tenuit Rot. in Auximana locationis 24. Ianuar. 1590. coram Orano, qua: est decis. 211. num. 6. post tract. Pontif. de Salu. interd. in 2. impress. Marefc. var. resolut. lib. 1. cap. 18. num. 7. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 606. num. 11. Successor in Ecclesia tenetur stare locationi facta: per prædecessorem etiam nomine proprio quando annus est inchoatus, & iam facta est impensa necessaria, vel magna pars illius, vt quia terræ sunt latæ. Bald. in l. emptorem num. 7. vers. sed pone colonus. C. locati, Ozaf. decis. 32. num. 10. Surd. decis. 52. num. 12. Marefcot. d. cap. 18. num. 7. in fin. vide alia ad cap. fin. n. 2. ne Prelati vicefusus.

6 Amplia tertio in pensione tempore antecessoris decursa, ad cuius solutionem tenetur successor in beneficio, vt per Cassad. decis. 3. num. 2. & decis. 4. à princ. de locato, Gig. de pensionib. q. 39. & 43. Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. à num. 111. Cened. d. collect. 86. ad Decretal. num. 2. Stephan. Gratian. d. cap. 94. à num. 51. Notandum tamen est successorem in beneficio ad pensiones decursas tempore prædecessoris non teneri nunc, nisi facta priùs fuerit cum eodem prædecessore, vel eius hæredibus diligentia de illis consequendis, vt decisum fuisse in Rota in vna Hispanen. pensionis de mensis Decembris 1577. refertur Franc. Leon. in thesauro fori eccles. part. 2. cap. 7. num. 91. Beller. disquisit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 8. num. 13. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1652. Crescent. decis. 3. ad fin. de solut. Achil. decis. 3. de pensionib. Seraphin. decis. 1351. num. 1. Nicol. Garc. de benef. part. 1. cap. 5. n. 199. Marefcot. var. lib. 2. cap. 18. num. 54. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 49. num. 52. & seq. & num. 59. Gregor. X V. decis. 507. num. 3. vbi quòd Rot. in his terminis passim condemnat successorem, & quòd ita resoluìt passim in aliis, & admisit eadem Rot. in Larinen. pensionis 7. February 1620. coram bonæ mem. Vbaldo sen. in qua alia decisiones cumulantur, refert Beltramin. in annotat. ad d. decis. Gregorij num. 7. Potest tamen habere recursum contra hæredes, vel alios, qui fructus perceperunt, vt in Caseraugustana pensionis 13. Aprilis 1592. coram Cardin. Pamphilio, sed ita demum successor tenetur ad pensiones decursas tempore antecessoris, si ei remaneat congrua, & quæ in primis, & ante omnia deducenda est, vt fuit decisum in Campanien. pensionis 22. Ianuary 1609. coram Iusto, & sequuta est Rot. coram Gregor. X V. d. decis. 507. num. 5. Probatio autem diligentiarum contra antecessorem debet esse plena, quia materia est rigorosa, & contra Barbof. Collect. Tom. I. I.

bonam fidem, quòd successor teneatur pro pensionibus decursis tempore antecessoris, vt ex Pat. decis. 185. in fin. lib. 2. Rot. in d. Larinen. pensionis coram Vbaldo, in qua fuit dictum non suffragari diligentias factas contra procuratorem antecessoris, cum ex illis non possit deueniri ad sententiam excommunicationis, nec pro pensionibus decursis, quæ postea fuerunt solutæ, refert & sequitur Beltramin. vbi supra.

Amplia quartò in maioratu, cuius successor tenetur soluere debita prædecessoris, si contracta sint pro necessitate, vtilitate, vel conseruatione ipsius maioratus, secus si pro necessitate, vel vtilitate ipsius prædecessoris. Vide Molin. de primog. lib. 1. cap. 10. num. 15. & num. 24. Ludouic. Auendan. l. 40. Tauri gloss. 1. ex num. 70. & l. 46. gloss. 9. ex num. 2. Spin. in speculo testam. gloss. 18. princip. ex num. 39. & gloss. 19. princip. ex num. 36. Anton. Padil. in l. vnum ex familia, §. si de falcidia, num. 9. ff. de legat. 2. Melch. Pélæz de maior. part. 4. quas. 26. Matienf. l. 6. gloss. 3. ex num. 16. tit. 7. lib. 5. noua recopilat. Donat. à Fin. tom. 2. commun. opinio. lib. 6. tit. 41. à num. 30. Perez l. 1. gloss. 1. tit. 2. lib. 3. Ordin. pag. 119. Castill. l. 45. Tauri gloss. fin. Peralta in l. 3. §. qui fideicommissum, num. 131. ff. de hered. elig. cap. 16. num. 5. & de empr. cap. 27. num. 40. latissimè Molin. de iustit. tract. 2. disput. 640. & 641. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 7. quas. 9. sect. 2. D. Barbofa in l. diuortio, §. fin. num. 114. ff. soluto matrim. plures refert Cened. ad Decretal. collect. 86. num. 1. Beller. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 5. num. 29. & quid iure Lusitano super hoc fit dispositum inuenies apud Ordin. Regiam lib. 4. tit. 101. §. vnico.

Debita tamen omnia contracta ab eo, qui maioratum instituit, tenetur successor soluere, dummodo priùs capiantur bona libera, redditisque primogenij, his verò non suppetentibus tunc ad bona maioratus deueniendum est, & in causam executionis possunt capi, vt post Palar. Anton. de Padil. Tiraq. & alios resoluunt Gutier. pract. lib. 2. quas. 53. num. 2. Molin. d. cap. 10. num. 1. & 2. Matienf. l. 6. gloss. 3. n. 21. tit. 7. lib. 5. noua recopil. Parlad. lib. 2. rerum quorid. cap. fin. part. 5. §. 3. num. 32. Si verò post maioratum irruocabiliter constitutum, & in contractu conditum debita instituentis sint contracta, non tenetur successor ea soluere, vt per Chald. Pereira quas. forens. lib. 1. quas. 23. num. 65. nouissimè Melch. Phæbum Lusitanie decis. 84. & ad hæc vide Ordin. Regiam Lusitan. lib. 3. tit. 93.

Amplia quintò in successore Regni, qui semper tenetur ad debita prædecessoris. Vide Aguirre de success. Portugalia, part. 1. num. 70. Molin. d. lib. 1. cap. 19. num. 30. Garc. de expens. cap. 16. num. 15. Marta de iurisdic. part. 1. cap. 29. à num. 21. Molina disput. 641. num. 7. Rebello d. quas. 9. num. 13. Cardin. Tusch. tom. 7. lit. R. conclus. 330. & lit. S. concl. 876. Castill. lib. 3. quorid. cap. 19. num. 126. cum seqq. In successore tamen feudi ex pacto, & prouidentia contrarium est resolendum, quia non soluit æs alienum à prædefuncto vasallo contractum, sicut nec soluit filius patri succedens in feudo repudiata hæreditate, vt per Rosenth. de feudis, cap. 2. concl. 33. & cap. 7. concl. 20. cum seqq. Surd. de aliment. tit. 4. q. 10. num. 17. cum seqq. Bernard. Graux. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 154. & idem in emphyteusi de pacto, & prouidentia est tenendum, & decidit Ordin. Regia Lusitan. lib. 3. tit. 93. §. 3.

11 *Pro Ecclesie necessitate.* Veluti pro expensis litis, & impensis necessariis factis pro Ecclesie ministris, & famulis, late Redoan. de *spoliis ecclesie* q. 10. Franc. Marc. decif. 436. num. 2. lib. 1. Stephan. Gratian. d. cap. 94. a num. 30. idem Redoan. de *rebus Ecclesie non alienandis*, quest. 5. num. 3. part. 1. qui etiam hoc intelligunt non solum de debitis pro utilitate Ecclesie, sed etiam pro sustentatione personarum, patrocinio per Aduocatum praestito, dum esset carceratus, & de salario Aduocati, vt per Pateum lib. 3. decif. 11. & lib. 2. decif. 43. in *antiq.* hoc intelligit in successore immediato, à quo petuntur istae expensae, secus à mediato cum de primo sit intelligendum, ne res procedat in infinitum. Et procedere etiam in salariis famulorum, & Vicariorum, quia pro utilitate Ecclesie, & necessaria gubernatione sint contracta, extendunt Flores *variar. lib. 1. quest. 8. n. 4.* Steph. Gratian. d. cap. 94. n. 36. cum seqq.

CAP. Si quorundam. II.

Gregor. IX.

1 **P**raelatus si pro alienis debitis obligat Ecclesias, est suspensus ab administratione spiritualium, & temporalium, & obligatio non tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panormit. Barbat. Viuian. in *rationali libri tertii iuris Pontificij*, pag. 264. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 442. remissive Ximen. in *concord. part. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hunc text. scribentes.
- 2 Clericus non habens unde soluat debita in totum, vel pro parte, non est excommunicandus, nec molestandus, sed debet dare cautionem de soluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam.
- 3 Clericus petens privilegium huius text. qualiter pauperitatem probare debeat, ostenditur.
- 4 Clericus semel ad beneficium huius cap. admissus non prohibetur iterum admitti.
- 5 Moniales fruuntur beneficio huius cap.
- 6 Personis Ecclesiasticae debitor non gaudet beneficio huius cap.
- 7 Clericus debitor alicuius, qui esset pauperior ipso, non gaudet beneficio huius cap.
- 8 Clericus in minoribus non gaudet beneficio huius cap.
- 9 Clericus coniugatus non gaudet beneficio huius cap.
- 10 Perivrus clericus, vel suspectus de fuga non gaudet beneficio huius cap.
- 11 Debitum negans non gaudet beneficio huius cap.
- 12 Laicus fideiussor clerici non gaudet beneficio huius cap.
- 13 Debitor clericus ratione depositi penes se facti non gaudet privilegio huius cap.
- 14 Clericus suscipiens clericum postquam fuit condemnatus ad solutionem debiti, non potest se latari de beneficio huius cap.
- 15 Clericus conventus ex debito dependente ex delicto non gaudet beneficio huius cap.
- 16 Clericus tribus sententiis condemnatus solvere creditori, an gaudeat beneficio huius cap.
- 17 Clericus dolo verjatus cum creditore non gaudet beneficio huius cap.
- 18 Bona consumens, vel occultans, seu in extraneos alienans gratia fraudandi creditores non gaudet privilegio huius cap.
- 19 Clericus haeres non confecto inventario minime gaudet privilegio huius cap.

- 20 Clericus conventus actione reali non gaudet privilegio huius cap.
- 21 Clericus, qui in ludo, vel luxuriose vivendo bona sua consumpsit non gaudet privilegio huius cap.
- 22 Administrans bona aliena, si malam rationem reddiderit de administratis, non gaudet privilegio huius cap.
- 23 Obligationis in forma Camera vigore renunciat beneficium huius cap.
- 24 Beneficio huius cap. an possit renunciari etiam cum iuramento ostenditur.
- 25 Clericus licet non possit carcerari pro causa civili, potest tamen compelli ad praestandam iuratoriam cautionem de soluendo cum ad pinguiorem fortunam venerit.

CAP. Odoardus. III.

Clericus non habens unde soluat debita in totum, vel pro parte, non est excommunicandus, nec molestandus, sed debet dare cautionem de soluendo cum venerit ad pinguiorem fortunam. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Henric. Boich, Anch. Panor. Barbat. Henric. Canif. Viu. in *ration. lib. 3. iuris Pontif. pag. 204.* Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 442. remissive Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Celebris, & notus est text. iste quatenus probat clericum non habentem unde soluat debita in totum, vel pro parte, non debere excommunicari, immo si est excommunicatus pro praedictis debitis absolvi debere, absque vlla difficultate, praestita ab eo idonea cautione, vt si ad pinguiorem fortunam devenerit debita praedicta perlouet, de quo, eiusque materia vide l. 23. tit. 6. part. 1. Viuian. tom. 1. *commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 53; pag. 157.* Azuced. l. fin. n. 66. tit. 21. lib. 4. *recop. nouissime Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 7. de cler. & sacerdot. num. 106.* Marc. Ant. Genuef. in *praxi Archiepiscop. Curia Neapolitana*, c. 3. latissime Marchesan. de *communionibus* part. 3. cap. 1. §. 1. pag. 209. cum seqq. latissime etiam Carol. de Grassis de *effectibus clericalib. effectibus 7. per totum*, & Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 2. per totum, & Ioan. Baptista Costa de *remed. subseq. remed. 29. per tot.* Vincent. Caroc. de *exceptionib. except. 24.* Paul. Squillante de *privilegiis cleric. cap. 10. per tot.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fore ecclesiast. resol. 244. cum multis seqq. in 2. edit. Couar. var. lib. 2. cap. 1. num. 9.* Oduard. Caldeira de *error. pragmat. lib. 1. cap. 3.* Menoch. de *arbitr. casu* 183. num. 29. & 30. Perez l. 1. tit. 3. lib. 1. *Ordin. pag. 63.* Bobadil. in *sua politica*, lib. 2. cap. 17. num. 155. Soar. de *Pace in pract. tom. 2. part. 3. cap. vni. num. 4. cum seqq.* Henriq. in *summ. part. 2. lib. 13. cap. 19. §. 4.* Farinac. in *praxi crimin. part. 1. quest. 27. num. 65. cum seqq.* Gutier. de *iuram. confirm. part. 1. cap. 17.* Aloyf. Ricc. in *collect. decif. part. 1. collect. 22.* D. Barbosa in *l. maritum* num. 2. & 47. & in l. *alia*, §. *eleganter*, num. 18. & 19. ff. *solutio marit.* Surd. de *aliment. tit. 1. quest. 88. n. 20.* & 21. Sayr. in *clausi Regia* lib. 10. tract. 5. cap. 7. num. 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 222. num. 38. cum seqq.* Garcia Girona de *privilegiis*, & *exemptionibus* explicit. a num. 229. Marta de *invisidit. part. 4. casu* 144. Quod birretum viride deferant etiam coram iudicibus vrbis, & carcerum visitatoribus petentes alternatiuas, vel beneficium huius text. statuit Pius V. in *sua constit. 39. siue Moan proprio*, incip. *Cupientes*, sub *Dat. 27. Octobris* 1561. & est in *Bullario novo tom. 2. pag. 53.* sed hoc non video in vrbis praestari.

Inter caetera, quae incumbunt clericis potentibus beneficium huius cap. illud principale est, vt probent suam paupertatem, & miserabilitatem, Ioan. Baptista Costa d. *remed. 29. num. 3.* vel per communem aestinationem,

tionem, seu reputationem, aut quia visi sunt mendicare, Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 245. num. 2. Marc. Anton. Genuen. d. cap. 3. num. 18. Marchef. d. cap. 1. §. 1. num. 104. Vel quia redditus, quos habent, non excedunt scuta 25. Seraph. decif. 173. Aloyf. Ricc. d. resol. 245. num. 3. Et sufficit, vt summarie constet de paupertate, nec in ea est multum scrupulose agendum, sed vrbane, idem Aloyf. Ricc. in decisionibus Curia Archiep. Neapol. decif. 81. num. 6. par. 1. vbi à principio illius decif. totus est in ostendendo clericum admitti ad beneficium huius cap. extra carceres parte non instante, seu non opponente, & par. 2. decif. 176. attestatur pluries resolutum fuisse quòd pendente iudicio, & lite super concessione priuilegij huius tex. clericus debitor est audiendus extra carceres, & non carcerandus. Et clerico intentanti remedium huius tex. denegari non potest pensio pro congrua sustentatione, vt per Benincos in tract. de paupert. quest. 8. in 4. spec. in contrah. lib. num. 15. Cou. var. lib. 2. cap. 1. num. 9. vers. qua in re, Surd. de aliment. tit. 1. quest. 78. num. 21. vers. tamen dimitti. Menoch. de arbit. casu 183. n. 30. Farin. d. g. 27. n. 68. in fine, quos refert & sequitur Rot. in Bononien. seu Romana census 13. Februarj 1615. coram bonæ mem. Buratto inter eius impressas decif. 97. num. 3. vbi attestatur quotidie in Curia feruari quòd Clerici admittuntur ad beneficium huius tex. cum retentione pro congrua eorum sustentatione. Illud in præsentiarum aduertere oportet clericum semel ad beneficium huius cap. admissum non prohiberi iterum admitti, Marc. Anton. Genuen. d. c. 3. num. ult. etiam post rem iudicatam, & in executione sententiæ Aloyf. Ricc. in praxi resol. 249. dummodo tamen beneficium huius cap. non se extendat extra dioccesim petentis, Marchef. d. c. 1. §. 1. num. 100.

5 Amplia priuilegium huius tex. extendi ad moniales cum in eis detur par ratio, quæ in clericis, prout iudicatum fuit in Senatu Portugallensi, & in supremo Supplicationis Regni Lusitanix in causa monialium Matris Dei de Monchique ciuitatis Portugallensis.

6 Limita primò in clerico debitore pensionis, in quo non habent locum disposita in hoc tex. cum pensioni consenserit etiam cum iuramento, & obligatione camerali, & possideat beneficium, & potius debet illud dimittere, quàm pensionem denegare, cum etiam in referuatione pensionis tales beneficiati illam promittant soluere sub pœna excommunicationis, & priuationis beneficij, vt per Cassad. decif. 21. num. 3. de locato, Gom. in compendio signature, col. fin. num. 80. vers. est tamen vnum, & de annali, quest. 53. quos refert Stephan. Gratian. d. c. 222. à num. 50. Marchefan. de commissionib. part. 3. c. 1. §. 1. num. 64. pag. 317. Farin. quest. 27. num. 70. Carol. de Grassis d. effectù 7. num. 48. Aloyf. Ricc. in d. praxi post resol. 255. in notabilib. num. 1. quamuis contrarium, quòd scilicet beneficiarius non teneatur vltra quàm facere potest, teneat Chald. Pereira de extinct. emphyt. c. 4. num. 24. quicquid etiam propter præcisam obligationem soluendi pensionem non amittere priuilegium dicant Cou. d. num. 9. vers. quoties, & D. Barbosa. d. §. eleganter num. 23.

7 Limita secundò, vbi clericus esset debitor alicuius, qui esset pauperior ipso clerico. Barbar. hic num. 2. Neuiz. consil. 59. Carol. de Grassis d. effectù 7. num. 56. Bellef. d. §. 2. num. 8.

8 Limita tertio in clerico in minoribus constituto, hic enim quantum ad hoc priuilegium par censetur laico, & seculari, secus tamen si altari, aut Ecclesiæ proptio ministerio seruiat in diuinis, resoluunt Cou. d. c. 1. num. 9. vers. sed ex quo ad decisionem, Menoch. d. casu 183. num. 30. Marc. Anton. Genuen. d. cap. 3. num. 3.

Marchefan. d. cap. 1. §. 1. n. 57. & num. 98. Gutier. d. cap. 17. num. 10. Farin. in praxi crimin. p. 1. quest. 27. num. 69. Stephan. Gratian. d. cap. 222. num. 39. & 40. Molin. de instr. tract. 2. disp. 171. num. 20. Ruiz. decif. 6. quem refert Aloyf. Ricc. d. collect. 22. in fine, & in decif. Curia Archiep. Neapol. part. 2. decif. 20. Ioan. Bapt. Costa d. rem. d. 29. num. 4.

9 Limita quartò in clerico coniugato, qui potest capi, & carcerari etiam pro debitis ciuilibus per iudices seculares, si non habeat bona vnde soluat, resoluunt Natt. consil. 56. Montalu. d. 25. glof. 1. col. 2. ad finem, tit. 9. part. 5. Auiles in proœm. Prator. à num. 20. Carol. de Grassis d. effectù 7. num. 52. Cou. d. cap. 1. num. 9. vers. propter quorum, Gutier. d. cap. 17. num. 11. Sgar. in pract. tom. 2. part. 3. cap. vni. num. 6. Molin. d. disp. 571. num. 20. Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 253. Sanchez. de matrim. lib. 7. disp. 46. num. 23. quamuis contrarium, quòd scilicet non possit capi, teneat Humad. l. 23. glof. 2. num. 2. versic. secundo fallit, tit. 6. part. 1. & plures, quos refert, & sequitur Ceuall. communium contra commun. quest. 593.

10 Limita quintò, quando clericus esset perierus, vel 10 suspectus de fuga, & debitum descendere ex dolo, tunc enim poterit carcerari, Cou. d. num. 9. vers. vtrum si clericus, Stephan. Gratian. d. cap. 222. num. 49. Farin. d. quest. 27. num. 71. vers. submissa tertio, Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiastici, decif. 287. Bellef. d. §. 2. num. 10.

11 Limita sextò in clerico, qui negauit debitum, vt per Gutier. d. c. 17. n. 2. Molin. de instr. tract. 2. disp. 571. num. 12. Mohedan. decif. 1. de solut. Pute. decif. 321. par. 2. Aloyf. Ricc. in praxi decif. 286. alijs resol. 246. per rotam, vbi limitat si debitum postea agnouisset ante sententiam, Marc. Anton. Genu. d. c. 3. n. 5. Carol. de Grassis d. effectù 7. n. 43. Bellef. d. §. 2. n. 2. & 3.

12 Limita septimò in laico fideiussore clerici, cui non proficit beneficium huius cap. vt per Gutier. pract. lib. 1. q. ult. num. 70. cum seqq. Ceuall. commun. contra commun. quest. 701. n. 14. Ioan. Baptista Costa d. rem. d. 29. n. 8. Aloyf. Ricc. in d. praxi decif. 289. in 1. edit. alijs resol. 248. in 2. edit.

13 Limita octauò in clerico debitore ratione depositi penes se facti, quia aduersus exactorem talis debiti non poterit opponere de priuilegio huius cap. Mathesil. sing. 60. n. 1. Seg. Dauilos par. 2. c. 13. n. 21. Carol. de Grassis d. effectù 7. n. 58.

14 Limita nonò in clerico, qui suscepit terminum postquam fuit condemnatus ad solutionem debiti, namque ipse non poterit se latari de beneficio huius cap. Cou. pract. c. 32. num. 4. concl. 2. Pute. decif. 364. par. 1. Gasp. Baic. de inope debitore, cap. 17. n. 22. Carol. de Grassis d. effectù 7. num. 60.

15 Limita decimò, quando clericus conuenitur pro debito dependente ex delicto, vel quasi, nam tunc & capi, & carcerari poterit, vt per Ceuall. quest. 701. num. 8. Farin. d. quest. 17. num. 72. Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 251. in 2. editione, Gutier. de iuram. confirm. part. 1. cap. 17. num. 23. & seq. Carol. de Grassis d. effectù 7. n. 38. Bellef. d. §. 2. num. 9. præcipue si pœna pecuniaria in qua est condemnatus clericus pro delicto, vel quasi, est applicata fisco, vel parti in vim pœnæ ad vindictam delicti, & non ad emendam, & reparationem damni, refert Gutier. de iuram. confirm. par. 1. c. 17. num. 27. Marc. Anton. Genuen. d. c. 3. num. 7. Marchefan. d. cap. 1. §. 1. num. 60. pag. 317. sed contrarium tuetur Aloyf. Ricc. in praxi decif. 292.

16 Limita vndecimò non procedere beneficium huius cap. post tres sententias conformes, ita Cardin. Pute. decif. 56. alijs 54. num. 3. lib. 1. in correctis, Farin. d. quest. 27. num. 69. Marchefan. d. c. 1. §. 1. num. 74. pag. 318.

Contrarium tamen, immo clericum tribus sententiis damnatum solvere creditori, gaudere priuilegio huius cap. tanquam benignius tenent Cou. d.c. 1. num. 9. Gutier. d.c. 17. num. 3. Azueud. l. 4. num. 19. ad fin. tit. 2. lib. 6. nouus Recop. Molin. disp. 571. num. 23. Aloyf. Ricc. decif. 295. alias resol. 254. Carol. de Grassis d. effectu 7. n. 45. Illud tamen verum est quod clericus litigās qui per tres sententias conformes in ex pensis condemnatus fuit, quoad ipsas non admittitur ad remediū huius text. Pute. d. decif. 54. num. 3. quem sequuta est Rot. in Hipporegien. expensarum 12. Decembris 1622. coram bonæ mem. Remboldo.

- 17 Limita duodecimō in clerico dolo versato cum creditore, veluti si tempore contractus se finxit non esse clericum, altero contrahente id ignorante, aut abscondit de bonis, ne solueretur debitum creditori, vel pendente iudicio super debito principali bona in extraneos alienet gratia fraudandi creditorem, vt per Gutier. d.c. 17. num. 20. & 21. Molin. disp. 571. num. 21. Ferret. conf. 144. Rota decif. 841. lib. 3. par. 3. diuers. Bellet. d. §. 2. num. 4. Marchef. d. cap. 1. §. 1. num. 76. cum seqq. pag. 3. 19. Verall. decif. 278. par. 1. Farin. d. quest. 27. n. 70. cum seq. Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 247. Marc. Anton. Genuenf. d. cap. 3. num. 6. vbi resoluit quod clericus, qui in fraudem creditorum bona consumpsit, non debet gaudere priuilegio huius tex. sicut nec occultans illa, aut debita contrahens sub spe gaudendi huiusmodi priuilegio, Marchef. loco proximē citato, num. 96. & dictus Marc. Anton. Genuenf. d. cap. 3. num. 11. idem dicit de laico effecto clerico post debita contracta in fraudem creditorum, & n. 12. de clerico exercente illicitam negotiationem, & Marchef. d. c. 1. §. 1. num. 94. dicit attentanti non dari beneficium huius text. dari tamen excommunicato, resoluit Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 250.

18 Limita decimotertid in clerico hærede non confecto inuentario, qui non potest vti beneficio huius cap. Thom. Triuif. V. reia decif. 8. par. 1. quem refert Aloyf. Ricc. in praxi p. st. resol. 255. in notab. n. 2.

19 Limita decimoquarto in clerico conuento actione reali, vt per Brunum de cess. bonorum, quest. 3. num. 14. Aloyf. Ricc. d. decif. 296. num. 2. Marc. Anton. Genuenf. d. c. 3. n. 9. Carol. de Grassis d. effectu 7. n. 62. Squillante d. c. 10. num. 25.

20 Limita decimoquinto in clerico, qui in ludo, vel luxuriosè viuendo bona sua consumpsit, vt per Bellet. d. §. 2. num. 6. Marc. Anton. Genuenf. in praxi Archiep. Curia Neapol. c. 2. num. 8. Ferret. conf. 144. num. 3. lib. 1. Carol. de Grassis d. effectu 7. num. 51. Squillante d. cap. 10. num. 16.

21 Limita decimosexto in clerico administrante bona aliena, vt quia fuisset tutor, vel curator, & malam rationem reddidisset de administratis. Ferret. conf. 144. num. 1. lib. 1. Carol. de Grassis d. effectu 7. num. 53. quicquid dicat Caualerio d. c. 2. n. 22.

22 Limita decimosextimo, vbi quis se obligauit in Romana Curia in forma Cameræ Apost. quia illius obligationis vigore renunciat beneficio huius tex. Farin. d. q. 27. num. 70. Bellet. d. §. 2. num. 8. Aloyf. Ricc. in d. praxi resol. 252. in 2. edit. Zach. ad Galef. de obligat. Camerali quest. 16. num. 9. & quest. 19. num. 4. Franc. Leo in thesuro fori ecclesiastic. part. 1. tit. de priuileg. cleric. cap. 11. num. 16. Ferentil. in annot. ad decif. 97. Buratti num. 9. lit. B. Contra Ferret. conf. 254. num. 14. lib. 2. Cou. d. lib. 2. cap. 1. num. 9. vers. ex bis. Marc. Anton. Genuenf. in praxi Archiep. Neapol. cap. 3. num. 13.

Limita decimoctauo vbi causa fuerit terminata in Rota per relaxationem executorialium, Mohehdan. decif. 1. num. 2. de solution. Rot. in Mediolana frustrum 7. Iunij 1596. coram Card. Pamphilio, & in Clu-

ina beneficij 29. Nouemb. 1619. coram Card. Caualerio, inter eius imprettis decif. 514. n. 2.

Limita decimonono in excommunicato, cui beneficium huius cap. competere non posse, ad tradita per Marchefan. par. 3. tit. de commiss. admf. ad cess. bonor. §. 1. num. 60. & 61. censuit Rct. coram Card. Caualerio d. decif. 514. num. 4. quicquid dicant Aloyf. Ricc. in praxi aurea resol. 250. Squillante d. cap. 10. n. 6.

Vtrum autem beneficio huius tex. renunciari possit, quæstio est dubia, in qua receptor opinio tener non posse, cum huiusmodi beneficium pauperibus clericis concessum sit, ne cogatur mendicare in opprobrium totius ordinis clericalis, ita Cou. d. c. 1. n. 38. Cost. de remedijs subdit. remed. 29. num. 8. Ceual. communium contra commun. quest. 71. num. 11. Parlad. lib. 2. rerum quocid. par. 5. cap. fin. §. 6. num. 24. Soar. de Pace in praxi. 1. on. 2. par. 3. cap. vni num. 6. Marra de iurisfict. p. 4. casu 42. num. 21. D. Barbof. in l. alia, §. eleganter, num. 20. ff. soluto matrim. Bellet. d. tit. de cleric. debitore, §. 1. n. 32. Aloyf. Ricc. in d. praxi decif. 288. & in decisionibus Curia Archiep. Neapol. par. 2. decif. 160. Marc. Anton. Genuenf. d. cap. 3. num. 4. Garc. Gironda in tract. de priuilegiis. & exempt. explicat. num. 203. Mech. Phcebos Lusit. decif. 48. num. 10. vbi etiam quod nec cum iuramento. Quicquid alii teneant Gutier. d. c. 17. num. 34. Molin. d. irast. 2. disp. 571. n. 25.

Recepta prius ab eo, &c.] Notatur ad hoc, quod licet clericus non possit carcerari pro causa ciuili, neque conueniri vltra quam facere potest, poterit tamen compelli ad prestandam cautionem de soluendō cum ad pinguiorem fortunam venerit, vt per Cou. d. cap. 1. num. 9. Farin. d. quest. 27. num. 66. Aloyf. Ricc. in d. praxi post resol. 255. in notab. num. 5. Carol. de Grassis de effectibus clerical. effectu 7. num. 65. quæ cautio intelligitur per pignora, vel fideiussores, aut saltem si aliter non possit per iuratoriā, vt post glos. in presenti, resoluit Rot. coram Card. Caualerio d. decif. 514. num. 1. in fine.

In glos. Recognoscetent. ibi, qui enim cedit bonis, &c. Notatur ad hoc quod beneficium huius cap. minimè competit non contenti debitum, vt per Rot. coram Card. Caualerio d. decif. 514. n. 2.

CAP. Is qui. IV. & vlt.

Quando quis dicit se indebitè soluisse, debet probare, sed si aduersarius negat solutionem, & conuincitur accessisse, incumbit ei onus probandi quod debitè accepit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Burr. Imola. Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Guid. Papæ. Barbat. Panorm. Viuan. in rationali lib. 4. inuis Pontif. pag. 205. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 443. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. In dubio solutio applicatur in debitum antiquius, in bis, & licet ex pluribus, ff. de solution. cum alijs per Corn. conf. 295. n. 1. vers. item concurrat. lib. 3. & conf. 128. n. 1. lib. 4. Patif. conf. 122. num. 7. lib. 4. Menoch. de presump. lib. 3. prax. 136. num. 10. & seq. Surd. decif. 186. n. 5. & decif. 169. n. 9. Rot. decif. 679. n. 6. p. 1. diuers. Debitum autem antiquius non consideratur respectu celebrati contractus, sed solutionis faciendæ. Ruin. conf. 126. n. 5. lib. 4. Menoch. conf. 121. num. 56. Que tamen procedunt quando res est omnino dubia, non autem quando adfunt aliquæ coniecturæ, seu circumstantiæ in contrarium. Roman. conf. 94. num. 2. Rot. decif. 92. num. 2. & 2. & d. decif. 679. num. 6. in fine part. 1. diuers. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 96. 2. num. 46. refert Ferentil. in annot. ad decif. 541. Burattit. lit. A.

De Donationibus.

TIT. XXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rub. scribentes.
- 2 Donationis materiam qui tractent, citantur.
- 3 Donatio dicta est à dono quasi domi datio.
- 4 Donatio quomodo definitur, ostenditur, & n. 5.

V P E R hanc rub. scripserunt Zabarel. Io. Andr. Barbat. Imola, Anania, Guid. Page, Butr. Anch. Panorm. Guillel. Durand. in breuiario aureo iuris Canon. fol. 101. verso, Ioan. de Londris in breuiario

- sanctorum Canonum, fol. 174. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 115. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontif. à pag. 443. Goffred. & Hostien. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. & vol. 4. reper. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal. Ioan. Calderin. nouè Barthol. Carthagena in exposit. titulor. iuris Canon. sub hac rub.
- 2 De materia huius tituli agunt Clar. §. donatio, Viui. Soar. & alij tom. 2. communium opinion. lib. 8. titul. 32. Anton. Gabr. lib. 3. commun. tit. de donationib. Alexand. Trentafinq. vari. resolut. lib. 3. sub hoc tit. Rendin. recept. sentent. tom. 1. tit. 32. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambiguis conuent. lib. 13. tit. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disput. 277. cum seqq. Lels. eod. tract. lib. 2. c. 18. Rebell. de obligation. iustitia. par. 2. lib. 18.
 - 3 *Donationibus.* Donatio dicta est à dono quasi domi datio, vt probat tex. in l. fenarius 35 §. 1. ff. de donat. causa mort. notat Clar. §. donatio quest. 1. in princip. Molin. de iustit. tom. 2. disp. 273. & ita solum habet locum quando datio ex liberalitate procedit, tunc enim solum datum rationem habet boni. Definitur verò secundum Host. in summa tit. de donat. vt sit rei licita nullo iure cogente ex mera liberalitate facta collatio, sequuntur Alberic. in rub. de donation. post alios Abb. in present. num. 1. Doctores commutiter ex Hippol. in rub. num. 10. Instit. hoc tit. pro qua definitione faciunt tex. in l. donari 29 ff. de donat. l. donari 83 ff. de regul. iuris l. munus 21 §. dona ff. de verb. signif. Verùm hæc definitio non est admittenda, comprehendit namque contractum mutui, commodati, & precarij, in quibus nullo iure cogente ex mera liberalitate fit collatio, vnde cum alijs à definito competat non est bona, iuxta l. 1. ff. de dolo, & colligitur ex his, quæ scribit Bart. in l. 1. ff. de testam. Cagnol. in l. omnis definitio ff. de reg. iuris, Alij definiunt vt sit datio liberalis, seu, vt alij dicunt, actio irredibilis, & per dationem intelligitur actio donantis sufficiens natura sua ad dominium transferendum, & verbum liberalis excludit omnem donationem, quæ habet rationem solutionis debiti, vel permutationis, quæ liberalis non est, sicut verbù, irredibilis, excludit omnem commutationem pro re alia, quæ retribuat, ita deducitur ex D. Thom. in 1. dist. 18. quest. 1. & 2. & ex Aristot. in 4. ethicor. cap. 2. Siluest. & Summistis verbo donatio in princip. Molin. vbi sup. Lelsi. de iustit. lib. 2. cap. 18. dubit. 2. num. 11. cum duobus seqq. Sed neque hæc definitio placet, quia ad hoc vt illa exacta sit, debet consistere genere, & differentia, vt est receptum, & tradunt Doctores in d. l. ff. de dolo, & in d. l. omnis definitio, Dec. in rub. de probat. Nauar. de spolijs cleric. §. 1. n. 2. Planè in prædicta definitione non datur genus, quia illud verbum, datio, magis ad diffe-

rentiam, quàm ad genus referri potest, solum namque conuenit illis contractibus in quibus necessarium est, vt dominiũ trãferatur, qui enim tenetur dare ad dominiũ transferendũ, regulariter cõpellitur, iuxta §. sic itaque, Inst. de actionib. l. vbi autem 25 §. fin. ff. de verb. oblig. Notat. Doct. in l. fin. C. de condit. causa data, Conan. lib. 7. c. 15. n. 3. ad fin. citari ab Alphar. collect. 23. quamuis aliquando verbum, dare, soleat accipi pro simplici traditione, vel possessionis translatione, id enim, & à partibus non satis peritis fieri solet, iuxta l. non aliter 69 §. 1. ff. de legat. 3. immo & à Doctõribus passim fit, vt aduertit Pinel. in rub. C. de resind. vendit. p. 2. c. 2. n. 7. & c. 3. num. 14. quinimo & à Iureconsultis, vt in l. indebiti 5 §. 1. ff. de condit. indeb. l. 1. vbi glof. ff. depositi l. 4. ff. de vsur. eleganter Paul. & Ias. in l. nemo rem suam ff. de verbur. obligat. & sic cum verbum, datio, potius sit differentia quàm genus, non est ad nostram diffinitionem accommodata.

Definitur igitur melius donatio vt sit concessio alicuius rei non prohibita, animo dominium irrevocabiliter transferendi ex mera liberalitate facta. Ponitur loco generis, concessio, omnibus contractibus communis, & prædicatur de pluribus, quæ donationes non sunt, vt patet in commodato, precario, emphyteusi, locatione, & similibus, in quibus res etiam conceditur: item potest applicari donationibus causa mortis, quæ tamen proprie donationes non sunt, & tandem quòd verbum, concessio, donationibus rectè potest accommodari, probat tex. in l. donari 29. & d. l. donari 83. aduertit Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 1. casu 88. num. 31. Bald. in l. cum virum C. de fideicom. Felin. conf. 27. num. 2. cum duobus seqq. & iuuat tex. vbi glof. vlt. & Bald. notarunt in l. uxori 33 §. uxori, in princip. & §. cum Seius ff. de legat. 3. Reliquæ particulæ adiciuntur loco differentiarum, per quas donatio ab alijs dispositionibus essentialiter distinguitur. Adieci, alicuius rei non prohibita, quia frustra fiet donatio de rebus, quas leges prohibent donari, iuxta reg. l. non dubium C. de legib. & l. nemo potest, ff. de reg. iuris. Dixi, animo dominium transferendi, vt excludantur reliqui contractus gratuiti, vt commodatum, ex similes, in quibus dominium non transfertur, item & donatio causa mortis, quæ per reconalescentiam reuocatur, ex l. si filiusfam. ff. de donat. causa mort. l. 1. ff. de donat. Tandem adieci, ex mera liberalitate facta, vt excluderem contractus onerosos, veluti locationem, venditionem & similes ex vtraque parte respectiuos, item alios, qui magis ad aliquod debitum soluendum, quoniam ad puram liberalitatem excedendam ordinantur, quæ definitio aperte colligitur ex l. 1. ff. de donation.

S V M M A R I V M.

- 1 Liberalis in donando existimare debet se debere quod donat.
- 2 Liberalitas conuenit nobilibus.
- 3 Princeps debet esse liberalis, & seruitia sibi impensa persolvere.
- 4 Principi magis conuenit quàm alijs reddere plusquam accipit.

C A P. Prudentes. I. Greg.

Nobilium esse existimare se debere quod sponte tribuunt, & nisi in beneficijs crescant, nihil se præstitisse putent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 206. Alagona in compendio

dio iuris Canon. pag. 443. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex D. Greg. lib. 12. indict. 7. epist. 17. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 20. cap. 1.

2. *Nobilibus legem imponis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd liberalitas conuenit nobilibus, & illorum ea est propria animi qualitas, & natura, vt per Tiraquel. de nobilit. cap. 37. num. 34. Cassan. in catalogo gloria mundi, p. 5. confid. 8. & par. 8. confid. 35. Palat. in repet. rub. de donation. inter virum, & uxorem. §. 9. num. 1. cum seq. Otalor. de nobilit. par. 5. c. fin. num. 14. Surd. de aliment. tit. 6. q. 11. num. 46. cum seqq. Malfard. de probation. concl. 554. n. 58. & seq. & conclus. 979. num. 5. Bobadil. in sua politica lib. 1. c. 4. n. 5. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 25. n. 19. Chald. Pereira de renouat. emphyt. q. 16. n. 50. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambiguis conuen. lib. 13. tit. 17. n. 7.
3. Notatur etiam ad hoc, quòd Princeps debet esse liberalis, & seruitia sibi impensa persoluere, vt per Tiraq. de nobilit. c. 37. à num. 40. Molin. de primog. lib. 1. cap. 3. num. 20. Burg. de Pace. conf. 25. num. 9. Bero. conf. 65. num. 11. vol. 1. Crauer. conf. 889. num. 6. Conf. 129. num. 108. vol. 2. & illi magis conuenit quàm aliis reddere plusquam accepit, vt post Tiraq. tradit Menoch. conf. 307. num. 11. & nouissimè Carol. Bord. consil. 22. num. 35.

S V M M A R I V M.

1. Donatio, quam facit Prælatus inconsulto Capitulo, & in damnum Ecclesiæ, inualida est.
2. Donatio de re Ecclesiæ facta non valet.
3. Clerici an domini sint, vel potius dispensatores fructuum ecclesiasticorum, remissiuè.
4. Prælatus solus absque consensu Capituli, & solemnitate potest in acquirendis nocere Ecclesiæ, & conditionem eius facere deteriozem.

C A P. Fraternitatem. II. Alex. III.

1. Prælatus de rebus Episcopatus non potest in detrimentum Ecclesiæ graues facere donationes, præsertim inconsultis Canonicis, & successor potest reuocare tales donationes siuè à clericis, siuè à laicis, quia non tenent, cum procurator sit procurator Ecclesiæ, non dominus, vnde debet meliorare conditionem Ecclesiæ, non deteriorare illam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Io. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anch. Guid. Papæ, Barbat. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 207. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 443. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 20. cap. 2.
2. Probat hic tex. donationem de re Ecclesiæ factam non valere, vt per Duen. reg. 220. à n. 1. Pute. decis. 304. par. 1. in antiq. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione, num. 174. Nisi fiat causa remunerationis, vt dixi ad cap. per tuas n. 2. hoc tit.
3. *Sit procurator, non dominus.*] Ergo clerici domini non sunt, sed procuratores, & administratores, ac dispensatores fructuum ecclesiasticorum, de quo vide Bellec. disquisit. clerical. par. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 38. in fine. Gutier. pract. lib. 2. q. 114. n. 13. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 70.
4. In glof. *Non debet ibi, sed omittendo tamen potest.* Notatur ad hoc, quòd solus Prælatus absque consensu Capituli, & solemnitate potest in acquirendis nocere Ecclesiæ, & conditionem eius facere deteriozem, vt per Innoc. hic num. vni. Butr. num. 10. Palat. in repet.

rub. de donat. inter virum, §. 47. num. 6. Setaphin. de priuileg. iuram. priuileg. 71. num. 32. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 4. n. 12. in fine. Bellec. disquisit. cleric. par. 1. tit. de clerico debitore, §. 5. n. 10.

S V M M A R I V M.

1. Donatio facta per Prælatum an valeat, debet attendi: as rei donata, & loci consuetudo.
2. Prælatus potest modicam donationem facere de rebus Ecclesiæ si hoc habeat consuetudo.
3. Consuetudo in contractibus maximè attenditur.

C A P. Cæterum. III.

Prælatus iuxta loci consuetudinem sacris Canonibus non obuiantem potest donare in parua quantitate. Colligunt ex Ordin. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostien. Henric. Guid. Papæ, Barbat. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 207. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 444. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 20. cap. 3. & eandem collect. 1. lib. 1. sub tit. de consuetudine cap. 2. & est post Concil. Lateranen. part. 20. cap. 3.

Probat hic tex. Prælatus posse modicam donationem facere de rebus Ecclesiæ, si hoc habeat consuetudo, vt per Oldrad. conf. 226. num. 6. Tiraq. in tract. de iudiciis in rebus exig. vers. vigesimo quarto, Abb. conf. 45. num. 1. & 2. par. 1. Cardin. Tufc. com. 3. lit. E. concl. 287. Bellec. disquisit. clerical. par. 1. tit. de bonis clericorum, §. 5. num. 10.

Et illius terra consuetudo.] Quæ quidem in contractibus maximè attenditur, Strach. de mercat. tit. de nauibus, par. 3. n. 9. veluti in locationibus, Surd. decis. 131. n. 2. & in emphyteusi Chald. Pereira de potestate eligendi, cap. 6. num. 2.

S V M M A R I V M.

1. Ecclesia non vacans in beneficium concedi non potest, de auctoritate tamen Episcopi, & sine præiudicio Prælati potest in proprietatem concedi.
2. Vnio de beneficio nondum vacante, & sic vniuentis fieri potest, absque tamen præiudicio possidentis.
3. Rectoris beneficii vocatio, non requiritur, nec eius consensus, cum illi ad suam vitam non præiudicatur in vnione.
4. Episcopus potest facere vniones etiam monasterij & locis Religiosis.
5. Episcopus potest de bonis sua mensa Episcopalis loco Religioso donare.
6. Vnire potest Episcopus alicui Religioni Ecclesiam, seu beneficium sua diocesis.
7. Prælatus conferendo vni beneficium, seu alteri, liberalitatem exercet.

C A P. Consultationibus. IV.

Episcopus non potest dare Ecclesiam non vacantem alicui clerico, & si dat, donatio est nulla, sed potest dare locis religiosis. Vnde qui Ecclesias possident, non debent illis in vita sua spoliari sine eorum consensu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Barbat. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 208. Alagona in compendio iuris Canonici

Canonici pag. 444. remissive Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. sub tit. de inrepatrona. cap. 23. & post Concil. Lateranen. par. 15. cap. 20.

2 *Viventibus illis, &c.*] Fieri ergo potest unio de beneficio nondum vacante, & sic viventes, absque possidentis tamen praeiudicio, vt per Chald. Pereira de re noua. emphyt. quest. 5. num. 5. & ideo vocatio Rectoris beneficii non requiritur, nec eius consensus, cum ei ad suam vitam non praeiudicetur, sed post mortem ipsius unio sortitur effectum, vt per Rebuff. in praxi benefic. reg. de unio. glos. 11. num. 8. Hojed. in comparibil. benefic. c. 3. num. 9. vers. sed vtram, Rot. decis. 133. num. 13. & 14. par. 2. diuers. Nicol. Garc. de benefic. par. 12. cap. 2. num. 214. vbi num. 215. quod procedit etiam in unione facienda per legatum, & num. 217. tener etiam procedere in casibus positus per Concil. Trid. vt vocatis his, quorum interest, vniones fiant, & num. 218. idem dicit in unione facienda ex commissione Papae vocatis quorum interest.

4 *Si religiosis fiant locis, &c.*] Notatur ad hoc, quod Episcopus potest facere uniones etiam monasteriis, & locis religiosis, vt per Nicol. Garc. de benefic. par. 12. cap. 2. num. 77. Monet. de communi. v. t. m. volunt. cap. 11. cap. 2. num. 331. Sic etiam Episcopus potest de bonis suae mensae Episcopalis loco religioso donare, vt per Bellet. disquisit. clerical. par. 1. tit. de clerico debitore, §. 7. n. 8. vnde infert posse Episcopum de bonis suae mensae Episcopalis abundantius donare, & alienare Capitulo, siue Canonicis suis egenibus sine solemnitatibus, non obstante iuramento de non alienando sine superioris licentia, quia non potest dici alienatum ab Ecclesia, quod semper in dominio Ecclesiae retinetur, glos. verbo Ecclesiam in Clem. 2. de rebus Ecclesiae non alien. Host. in cap. nouit num. 5. cum seqq. de his, quae sunt à Pral. vbi Zabarel. num. 5. quest. 7. Imol. num. 13. & 14. & Butr. num. 7. Bertachin. de Episcopo, par. 4. quest. 45.

6 Rot. decis. 76. num. 3. par. 1. diuers. Notari etiam solet ad hoc quod Episcopus potest vnire alicui Religioni Ecclesiam, seu beneficium suae diocesis, vt per glos. verbo deuotetur, in Clem. 2. de rebus Ecclesiae non alien. vbi Zabarel. num. 4. notab. 4. & num. 11. quest. 7. Ancharan. num. 4. not. 4. Imol. num. 2. & 3. Abb. in presenti num. 4. Imol. num. 1. & Henric. etiam num. 1. Selu. de benefic. par. 3. quest. 11. num. 126. Azor. institut. moral. par. 2. lib. 6. c. 28. quest. 19. Sanch. in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 29. num. 148.

7 *Donationes vero, &c.*] Ergo Prælatus conferendo vni beneficium, seu alteri, liberalitatem exercet, vt per Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. n. 13.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatus non obstante iuramento de non infundendo de nouo, potest integrare feudum, si appareat vasallum in mensura fuisse deceptum.
- 2 Donatio rei ecclesiastica valet ob causam remunerationis.
- 3 Prælatus donare potest res Ecclesiae ob causam remunerationis.
- 4 Tutor donare potest propter benemerita.
- 5 Regulares donare possunt ex causa meritorum.
- 6 Venditionis actum constituunt ad rationem mensurae tot iugera ex certo fundo vendita.
- 7 Deceptus in quantitate rei potest agere ad supplementum, etiamsi deceptio fuerit citra dimidiam, quando capiet actus à mensura.
- 8 Possessio non adipiscitur ex inuestitura.

Prælatus non obstante iuramento de non infundendo de nouo potest integrare feudum concessum, si non fuit integrum, sicut fuit promissum. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Host. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Ancl. Henric. Panorm. Viuian in rationali lib. 3. c. 1. Pon. f. cy, pag. 209. Alagona in compendio in d. l. 2. par. 3. pag. 444. remissive Casal. in annot. & Xin. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. tit. 18. cap. 2.

In domo sua, &c.] Et ideo ob causam remunerationis valet donatio rei ecclesiastica, de qua in text. vt per Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. par. 3. cap. 2. n. 17. Palat. in repet. rub. de donat. inter virum, §. 50. num. 3. Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 27. Menoch. conf. 191. num. 32. & conf. 39. num. 3. & 56. Vnde Prælatus donare potest res Ecclesiae ex causa remunerationis tenent Ias. in l. ex hoc iure num. 6. ff. de iustit. & iure, & conf. 10. num. 18. vol. 3. Bec. conf. 129. num. 26. vol. 2. sicut & pariter tutorem donare potest propter benemerita per text. in l. cum plures §. cum tutor, vbi glos. ff. de administr. tut. docent Roman. conf. 50. vers. rursus videtur, Surd. conf. 140. num. 34. cum seq. qui subdit post Ias. & Tiraq. multa recenseri à Doctoribus permessa ob benemerita, quae alias non permetterentur, Paris. conf. 11. num. 45. vol. 1. Roland. conf. 5. n. 10. vol. 1. Steph. Gratian. discept. forens. cap. 201. num. 5. loquens de Regularibus, qui donari possunt ex causa meritorum, de quo etiam Ioan. Valer. de differenti. inter vtramque forum, verbo munera differ. 1. n. 102.

Quatuor modis terra, &c.] Notatur ad hoc, quod tot iugera ex certo fundo vendita constituunt actum venditionis ad rationem mensurae, vt per Cou. pract. cap. 3. num. 3.

In glos. Inueniunt. ibi, nota quod vbi quis decipitur in quantitate rei, agitur ad supplementum, etiamsi deceptio fuerit citra dimidiam rei. Intellige vbi à mensura cepit actus, vt per Cou. d. c. 3. num. 8. & de laesione in pretio, & laesione in quantitate agit Pinel. in d. l. 2. par. 3. cap. 1. num. 1.

In glos. In possessione. ibi, ergo non adipiscitur quis possessionem ex inuestitura. Vide Tiraq. in tract. le mort. in presens. declar. 1. num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Interpretatio plenissima fit in donationibus, & ob hoc clausula onerosa post multas donationes apposta, proximam donationem tantum respicit.
- 2 Instrumentum euidenter probat, & iudicium habet vim definitionis causa, & dicitur probatio probata.
- 3 Clausula, quae alioqui deberet ad multa referri, quando inseritur alicui capitulo tanquam illius accessorium, non debet ad alia referri.
- 4 Interpretatio facienda est secundum mentem disponentis.
- 5 Donationes latissima sunt interpretanda.
- 6 Beneficia Principum latissime sunt interpretanda quando tangunt iura concedentium, & neminem ledunt.
- 7 Interpretatio plenior in testamento est adhibenda.

CAP. Cum dilecti. VI.

Clausula onerosa post multas donationes apposta proxima donationem tantum respicit, quia in contractibus plena, in testamento vero plenior,

nior, in beneficiis autem plenissima est interpretatio facienda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola. Anania, Barbar. Hostien. Anch. Henric. Boich, Panorm. Henric. Canif. Viuan. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 209.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 444.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 3.

3 *Cum ex tenore instrumenti evidenter appareat.*] Notatur ad hoc quod instrumentum evidenter probat, vt per Tiraq. in *l. si vnquam, verbo libertis, num. 11. & de retractu lig. §. 2. glof. 1. num. 21.* Abb. in *presenti num. 3.* Bart. in *l. 1. in princ. num. 9. ff. de noui oper. nunciat. Alex. consil. 135. num. 5. lib. 6.* Dec. conf. 42. a num. 9. Socin. iun. conf. 127. num. 7. lib. 3. & non secus ac iudicatum habet vim definitionis cause, Bald. conf. 233. num. 1. vol. 1. Franc. Bec. conf. 389. num. 3. & dicitur probatio probata Rota apud Farin. decif. 43. num. 1. in fine, & decif. 619. n. 6. & decif. 690. in fine. par. 1. recent. & decif. 706. num. 1. part. 2. etiam recent.

3 *Sed ad inferiorem, &c.*] Notatur ad hoc, quod clausula, quæ alioquin deberet ad multa referri, quando inseritur alicui capitulo, tanquam illius accessorium, non debet ad alia referri, vt per Nau. in *cf. quando, de rescrip. except. 2. n. 1.*

4 *Quod hoc fuit mens, & intentio, &c.*] Collige extex. interpretationem faciendam esse secundum mentem interponentis, vt per Calderin. conf. 327. vers. de testamento, aliàs conf. 8. de donat. Angel. conf. 78. Circa primum, in *princ. lib. 2.* & plures per me citatos in *tract. Axiom. iuris vsus seq. axiom. 130. n. 5.*

5 *Plenissima est interpretatio adhibenda.*] Notatur ad hoc, quod donationes latissime sunt interpretandæ, vt per Tiraq. in *l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 48.* Boer. decif. 172. nam. 27. Cabed. Lusit. decif. 95. num. 1. par. 2. Soar. de *Relig. tract. de voto lib. 4. c. 7. n. 12.*

6 Siluan. conf. 98. num. 13. Et ad illud quod beneficia Principum latissime sunt interpretanda, vide Doctores citatos per me *Axiom. 36. ex num. 1.* Intelligendum tangunt iura concedentium, & minime tardunt, secundum Bald. conf. 45. lib. 3. Host. in *cap. quia circa, de priuileg. vbi Ioann. Andr. & Abb. in 3. notab. num. 3.* Hippol. de *Matril. sing. 483.* Malu. conf. 18. num. 26. Morot. conf. 20. num. 13. Surd. conf. 140. num. 73. & 74. vol. 1. Cancer. lib. 3. *variar. resol. cap. 3. num. 165.* Farin. conf. 45. n. 28. vol. 1. à Ponte conf. 2. n. 21. Carol. Bardel. conf. 137. n. 4. & conf. 182. n. 28. vol. 2. Giurb. decif. 13. n. 7. tom. 1.

7 *In testamentis plenior.*] Vide Ceua¹¹. *communium contra communes, q. 126.*

Ecclesiæ quando de consensu Patroni concedit pro loco, intelligitur patronum dedisse ius patronatus, & Episcopum dedisse id quod temporale habebat in Ecclesia, v.g. aliquam portionem fructuum, & si nullam habebat, intelligitur concessisse omnes proventus propter ius Cathedraliticum, ad validitatem tamen donationis requiritur consensus Capituli. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Barbar. Anania, Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panormit. Vinian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 210.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 445.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 4.

Aliquam Ecclesiam concedendo.] Ergo donatio attribuitur Episcopo etiam si Capitulum consentiat, quia venditio attribuitur vendenti, & non consentienti, vt per Tiraquel. de *retractu lig. §. 1. glof. 9. n. 107.* & de iure mariti glof. 5. n. 142. & in *l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 348.*

Vtrum autem verbum, *concedo*, inducat domini translationem, vide Palat. in *repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 7. num. 7.* Lar. in *l. si quis à liberis, §. pateris num. 72. ff. de liberis agnosc. Surd. decif. 166. num. 15.* Brunor. à Sole in *locis commun. lit. V, num. 38.* Menoch. conf. 191. n. 8. & de *presumpt. lib. 3. pref. 34. n. 31.* Farin. in *praxi crimin. par. 4. conf. 95. n. 6.* Stephan. Gratian. *discep. forens. c. 82. n. 15.*

Quod sanum est conferre videtur.] Notatur ad hoc, quod donatio non censetur facta nisi iuris, quod quis habet in re, vt per Xuat. *alleg. 7. n. 3.* Anton. Gom. *tom. 1. vari. c. 12. num. 15.* Azeued. *l. 1. à n. 66. tit. 25. lib. 8. noua Recop.*

Vt si fructum, &c.] Notatur ad hoc, quod si Episcopus donans, Ecclesiæ prius fructus recepisset, tunc illi, quibus donauit, eos capient, vt per Rebuff. de *congrua portione, n. 33.* Roch. de *iure patron. verbo de Diocesani, q. 10. n. 23.* & *verbo honorificum, q. 43. n. 75.* & *verbo, vel is à quo, q. 2. n. 38.*

Notatur etiam ad hoc, quod mulier consentiens marito bona sibi hypothecata alienanti, hypothecam remittere præsumitur, vt per Boer. decif. 23. n. 9. Mascard. de *probat. concl. 1173. n. 20.*

Consensus est sui Capituli requirendus.] Ergo in vnione facienda per Episcopum requiritur consensus Capituli, vt per Boer. decif. 45. num. 3. Gambat. de *potestate legari à laere, lib. 5. rub. 1. de potestate legati in vnione, num. 58 & 108.* Fusc. de *visita lib. 2. cap. 26. num. 5.* Azor. *instiit. moral. par. 2. lib. 6. cap. 18. quest. 12.* Rot. decif. 133. num. 2. part. 2. *diuers.* Nicol. Garc. de *benefic. part. 12. cap. 2. num. 145.* & à num. 147. quod potest hic consensus Capituli interuenire etiam post vnionem, & num. 150 & 151. quod in vnione facienda per Papam, seu ex eius commissione non requiritur consensus Capituli, & à num. 157. tenet quod nec hodie per Concil. Tridentin. *sess. 21. de reformat. cap. 5.* potest Episcopus vnire beneficia sine consensu Episcopi.

Præter cathedraliticum.] Notatur ad hoc, quod Episcopus non potest eximere à cathedralitico, vt per Eraim. à Cochier de *iurisd. Ordinary in exemptis par. 1. q. 3. n. 4. vers. quarto,* quod aded verum est, vt pro libertate cathedralitici non currat præscriptio contra Episcopum, Balb. de *prescrip. in 5. par. q. 16.* Hentic. Bottæ. de *synodo par. 3. n. 87.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus quando de consensu patroni concedit Ecclesiam pro loco, intelligitur patronus donasse ius patronatus, & si percipiebat certos proventus in Ecclesia quam de consensu Capituli pro loco concessit, illos donasse videtur.
- 2 Donatio attribuitur Episcopo, etiam si Capitulum consentiat.
- 3 Verbum, *concedo*, inducit domini translationem.
- 4 Donatio non censetur facta nisi iuris, quod quis habet in re.
- 5 Episcopus donans si Ecclesiæ fructus prius recepisset, tunc illi, quibus donauit, eos capient.
- 6 Mulier consentiens marito bona sibi hypothecata alienanti, hypothecam remittere præsumitur.
- 7 Capituli consensus requiritur in vnione facienda per Episcopum.
- 8 Episcopus non potest eximere à cathedralitico.

S V M M A R I V M.

- 1 Hospitalarij possunt in suum præiudicium se & domum suam alteri Religiosæ domui subycere, & donare.
- 2 Turpitudinem suam allegans non est audiendus.
- 3 Translatio rei litigiosæ in alium non valet.
- 4 Actiones cedi non possunt si detur litigium.

CAP. Inter dilectos. VIII.

1 Hospitalarij possunt se, & sua alteri Ecclesiæ cum suis iuribus subycere, nec valet si deinde allegent pro se propriam turpitudinem, vt quoddam per iuri, excommunicati, & in fraudem expleuerint talem actum, quia non deceptoribus, sed deceptis iura subueniunt, saluis tamen rationibus aliorum, quia res inter alios acta non debet aliis præiudicium generare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Joan. Andr. Imola, Anania, Butr. Barbat. Hostien. Ancharan. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 201. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 445. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. referatur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 18. cap. 5.*

2 Contra se turpitudinem, &c.] Notatur ad hoc, quoddam turpitudinem suam allegans, non est audiendus, vt per Bernard. reg. 24. *vers. quinto*, Titaq. *de reuact. lign. §. 1. gloss. 18. num. 20. 24. & seq. Surd. decis. 196. num. 6. & decis. 307. num. 16.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 2. resolut. 1. num. 75.* Rot. apud Farinac. *decis. 665. num. 12. part. 1. recent.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali §. 3. num. 12.* Cardof. in *praxi iudicum, & aduocatorum, verbo allegatio, num. 5.* plures per Cened. ad *Decretal. collect. 10. num. 4.* intellige si turpitudinem allegans liberam habeat potestatem, Sarmient. *lib. 3. select. cap. 13. num. 5. & 11.* Thom. de Thomassetis reg. 32. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. cap. 13. n. 15.* Intellige etiam, vbi quis allegat turpitudinem suam ad suum commodum, & vtilitatem, secus si ad suum damnum. Roland. *consil. 24. num. 72. volum. 1.* Bellet. *d. num. 12.* Limita quando turpitudinem allegans semel fuerit admissus, tunc enim ex decreto periuorio, vel turpitudine poterit se iuuare, Cost. in *l. si ex cautione, fallent. 9. num. 2.* Cardof. *d. verbo allegatio, num. 5.* latè ego ipse axiom. 221.

Cum res inter alios acta, &c.] Vide Doctores, quos plena manu citauit in tract. *axiomatum iuris vsusfreq. axiom. 199. num. 11.*

- 3 In gloss. *Quæstionem. ibi, & ita rem litigiosam transferant in alium, unde non valet translatio.* Vide Couarr. *practic. cap. 15. num. 6.* Lancellot. *de attent. in presar. num. 484.* Menoch. *consil. 79. à num. 16.* Peregrin. *de iure ficti, lib. 4. tit. 6. num. 3.* Molina *de iustit. tract. 2. disp. 340. à num. 16.* Cardof. in *praxi iudicum, verbo lra, num. 37.* Sic etiam actiones cedi non possunt si detur litigium, Afflic. *decis. 354. num. 22.* Marant. *de ordin. iudic. part. 4. disp. 3. à num. 16.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallia, tit. de cessione iuris, art. 1. gloss. 4.* Francisc. Marc. *decis. 148. num. 4.* Sebast. Medic. *de fortuitis casibus, part. 1. quest. 7. num. 27.* Alexand. *Trentalinq. variarum resolut. tit. de iudic. resolut. 17. à princip. Cardinal. Tusch. litt. C. conclus. 206.* Cabed. *Lust. decis. 15. num. 15. part. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio quinquagesime, vel centesime, quam facit Episcopus cum graui Ecclesiæ suæ detrimento, potest le-

Barbof. Collect. Tom. II.

gitimè reuocari, nec etiam potest ultra quinquagesimam, vel centesimam conferre, etiam cessante lesi Ecclesiæ, sine auctoritate superioris.

- 2 Episcopus potest dotare aliam Ecclesiæ, vel capellam de bonis propria Ecclesiæ.
- 3 Successor in regno potest reuocare donationes factas à prædecessore.
- 4 Clericus prædefunctus debet sepeliri expensis suæ Ecclesiæ.
- 5 Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputatur, constituit præscribentem in mala fide.

CAP. Apostolicæ. IX.

1 Trento *can. bonæ rei 1. 2. g. 2.* si Episcopus vult construere monasterium in sua Parochia, vel si vult illud dotare de rebus Ecclesiæ suæ, non potest conferre amplius quàm quinquagesimam portionem census ipsius Ecclesiæ, cui præstat. Si verò Ecclesiæ secularem vult facere monasterium, vel eam ampliare pro sepulturis, non amplius illi conferre potest quàm centesimam partem reddituum, & hoc siue fiat semel, vel pluries ab eodem, vel diuerso Episcopo, dummodo graue damnum Ecclesiæ, à qua tollit, non patiar, quia cum graui damno Ecclesiæ nec tantum partem, nec minus potest dare, siue de possessionibus, siue de prouentibus ad Cathedralium, vel mensam Episcopi operam pertinentibus. Quòd si cum graui damno dedit, donatio reuocatur, nisi præscriptio, vel alia legitima exceptio talem reuocationem excludat. Si autem sine graui damno Ecclesiæ posset dare 50. vel 100. aut plura, tamen requiritur auctoritas Papæ, vt det maiorem summam quàm centum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Joan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panor. Guid. Papæ, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 212. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 445. remissiuè Ximen. in *concord. parte 1.* referatur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 6.*

De materia, & intellectu huius tex. multa tradit nouissimè Monet. *de commutationib. vlt. volunt. cap. 11. num. 94. cum seqq.*

Ipsum dotare, &c.] Notatur ad hoc quoddam Episcopus potest dotare aliam Ecclesiæ, vel capellam de bonis propriæ Ecclesiæ, vt per Lambertin. *de iure patron. lib. 1. part. 1. quest. 5. art. 16.* Iulian. Viuian. in *praxi iurispatron. part. 1. lib. 2. cap. 4. num. 33.*

Unde cum graue detrimentum, &c.] Notatur ad hoc, quoddam successor in Regno potest reuocare donationes factas à prædecessore, quæ grauitur, & enormiter coronam lædunt, secus si non lædant, vel modicè lædant, vt per Menoch. *conf. 307. à num. 17.* Cabed. *Lustitania decis. 19. num. 2. & decis. 30. num. 1. & decis. 40. à n. 16. part. 2.* Vtrum autem, & quibus casibus Princeps res suæ coronæ alienare valeat, vide Doctores, quos citauit ad cap. *intellecto 33. de iureiurand.*

Vel pro sua magnificare voluerit sepulchrum.] Notatur ad hoc, quoddam clericus prædefunctus debet sepeliri expensis suæ Ecclesiæ, & successoris, vt per Gemin. *conf. 1. num. 5. & 6.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de clerico debitore, §. 3. num. 5.* vbi etiam resoluunt nepotes, siue consanguineos ipsius defuncti huiusmodi expensas à successore repetere posse, dummodo protectati fuerint se illas facere, seu fecisse animo rehabendi, habita tamen consideratione dignitatis personæ, sepulturæ, & facultatum Ecclesiæ, quia si transcendunt facultatem beneficii, non tenetur successor ad excessiuas, *l. at si quis §. equum, ff. de relig. & sumpt. funer. Gemin. d. consil. 1. num. 7.*

5 In *glos. Prescriptione*. ibi, & nulla temporis, &c. Notatur ad hoc, quod titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem, vt per *Valb. in repet. l. Celsus, num. 2. vers. quarto. ff. de vsucap. l. i. Celsus, num. 2. tit. 5. num. 5. pag. 239. Molin. de primog. lib. 2. cap. 6. n. 68. vers. contrariam, & in vers. caterum*, dicit hoc procedere quando titulus est reprobatus à iure, & cui lex resistit, seu manifestè vitiosus.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio potest per donatorem, non per heredem eius, qui tacuit, ob ingratiudinem donatary reuocari, in casibus sic expressis, & num. 2.
- 3 Doctores referuntur multa de ingratiudine agentes.
- 4 Ingratiudo dicitur ventus vrens, siccans fontem misericordiam, rorem pietatis, & fluentiam gratiam.
- 5 Maioratus possessor, qui aduersus institutorem ingratiudinem commisit, amittit maioratum.
- 6 Beneficiarius scribens, vel iudicem instruens contra suam Ecclesiam potest tanquam ingratus beneficio priuari.
- 7 Patronus ingratus Ecclesie perdit ius patronatus.
- 8 Filius à patre emancipatus, si patrem verbo, vel facto iniuria affecerit, rursus in patriam potestatem, à patre reuocante emancipationem, redigi potest.
- 9 Legitimatio filij potest à patre reuocari propter ingratiudinem in ipsum ab eo commissam.
- 10 Ingratiudine remissa per patrem ad huc filius remanet incapax iuris succedendi.
- 11 Libertas ob ingratiudinem reuocari potest.
- 12 Vassallus ob ingratiudinem amittit feudum.
- 13 Nominatio emphyteusis ob ingratiudinem reuocatur, dummodo talis sit, qua renouationem patriatur.
- 14 Libertus clericus ob ingratiudinem commissam in patronum in seruitutem reuocari non potest.
- 15 Donatio facta Ecclesie ob ingratiudinem Prelati reuocari non potest.
- 16 Donatio facta causa dotis ob ingratiudinem reuocari non potest.
- 17 Donatio remuneratoria ob ingratiudinem reuocari non potest.
- 18 Donatio reuocari potest si donatarius percusserit donatorem palo, lapide, aut ferro.
- 19 Donatio reuocatur si donatarius atroci iniuria donatorem affecerit.
- 20 Iniuria atrox qua dicitur arbitrio iudicis relinquatur.
- 21 Donatio reuocari potest si donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat.
- 22 Donatio reuocari potest si donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus.
- 23 Ius reuocandi donationem ob ingratiudinem non transit ad heredes.
- 24 Pœnalis constitutio suos tantum auctores obstringit, nec contra heredes transit.

C A P. P R O P T E R. X. & fin.

Gregor. I X.

1 **D**Onans, & non eius successor, potest reuocare donationem propter ingratiudinem donatarij, si nimirum in ipsum impias manus iniecit, si præsumptus inferre vitæ periculum, vel atroces iniurias, aut graue damnum suarum rerum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Bur. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Boich. Anchar. Panorm. Barbat. Quid. Papæ, Henric. Canis. Cened. collect. 57.

Viuian in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 212*. Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 446*. remittit Ximen. in *concord. part. 1. & 2*.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt apud Lusitanos Ordin. Regia lib. 4. tit. 63. vbi patens meus, & apud Castellanos l. 2. tit. 26. part. 4. & l. 10. tit. 4. part. 5. vbi Gregor. Lopez, Couarr. lib. 1. *variar. cap. 11. num. 8*. Clar. §. donatio, *quest. 21. ex num. 1*. Anton. Gom. tom. 2. cap. 4. num. 14. Tiraquel. in *l. si unquam, verbo donatione largitus, num. 193*. Azeued. l. 2. a num. 2. tit. 1. lib. 1. *noua recopil. Cardinal. Tufch. tom. 2. lit. D. conclus. 711*. Lar. in *l. si quis à liberis, §. item index, a num. 56. ff. de liber. agnoscat. Palat. in repet. rubric. de donat. inter virum, §. 38. a num. 71*. Donell. à Fin. tom. 2. *communium opinionum, lib. 8. tit. 32. num. 46. pag. 412*. & Viui. tit. 34. num. 3. pag. 424. Vincent. de Franch. *decis. 339*. Mozz. de *contract. tract. de donat. tit. quomodo reuocetur donatio, ex n. 20*. Gutier. de *irrament. confirmat. part. 1. cap. 10*. Matienso l. 7. *glos. 5. num. 3. tit. 10. lib. 5. noua recopil. Gam. decis. 163*. Chald. Pereira in *l. si curatorem, verbo sua facilitate, num. 68. vers. moneor, & de potestate eligend. cap. 17. num. 48*. & à num. 45. cum *seqq. & de renouat. quest. 10 num. 8. & quest. forens. consil. 39. num. 19*. Aloyf. Ricc. in *collect. decis. part. 1. collect. 197*. Molin. de *iust. tract. 2. disp. 281. à princip. Less. eodem tract. lib. 2. cap. 18. dub. 14. num. 104. cum seqq.* Rebello de *obligat. iustit. part. 2. lib. 18. quest. 9*. Et clausulam notariorum, qua dicitur donatorem donationem non reuocari, promittere etiam prætextu ingratiudinis, superfluum dicit Francisc. Molina de *iru nupt. lib. 3. quest. 10. num. 15*.

Dei ingratiudine multa scripserunt Tiraq. n. l. 9. *con. nub. num. 27*. Menoch. de *presumpt. lib. 5. quest. 4. num. 11. cum seqq.* Azeued. l. 2. num. 1. tit. 1. lib. 1. *noua recopil.* Fr. Anton. de Gueuara *part. 2. Monis Caluary, cap. 8. pag. 189*. Flamin. de *resignat. lib. 6. quest. 5. num. 51*. Fr. Emman. *quest. regul. tom. 3. q. 54. art. 6*. Chald. Pereira de *potest. elig. cap. 17. num. 45*.

Ingratiudo dicitur ventus vrens, & siccans fontem misericordie, rorem pietatis, & fluentiam gratiæ, ita Guillelm. in *cap. Raynuius, verbo in eodem testamento in 2. num. 35*. Cened. ad *Decretal. collect. 57. num. 3*. exccæcat oculos beneficientis, vt ex D. Bernardo referunt Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor. §. 78. num. 48*. Azeued. l. 2. num. 1. tit. 1. lib. 1. *noua recopil. Mozz. loco citato num. 21*.

Amplia primò in possessore maioratus, qui aduersus institutorem cautam ingratiudinis commisit, vt per Molinam de *primog. lib. 1. cap. 9. à num. 8*. Azeued. l. 2. num. 2. & tit. 1. lib. 1. *noua recopil.* Molina de *iustit. tract. 3. disp. 654*. Chald. Pereira de *potest. elig. cap. 17. num. 40*.

Amplia secundò in clerico scribente, vel iudicem 6 instruente contra suam Ecclesiam, qui potest tanquam ingratus beneficio Ecclesiastico priuari, secus tamen si ingratus existat Prelato, qui illud ei contulit. Vide *Surd. de aliment. tit. 7. quest. 38. num. 5*. Molin. *disp. 281. num. 14*. Chald. Pereira *d. cap. 17. num. 50*. Marta de *iurisdic. part. 4. casu 115. num. 14*.

Amplia tertio in patrono ingrato Ecclesiæ, qui 7 perdit ius patronatus, vt per *Surd. de aliment. tit. 7. q. 32. num. 9. & 10. & quest. 38. num. 2*.

Amplia quarto in filio à patre emancipato, si 8 trem verbo, vel facto iniuria affecerit, quia rursus in patriam potestatem à patre reuocante emancipationem redigi potest. Vide Chald. Pereira *d. cap. 17. num. 48*. Rebello *d. part. 2. lib. 1. quest. 8. sect. 6. num. 60. vers. septimo*.

Amplia quinto in filio legitimato, cuius legiti- 9 matio facta per scriptum Principis propter ipsius ingratiudinem

- ingratitude in patrem commissam ab ipso patre potest reuocari. Vide Tiraquel. in *l. si vnquam, verbo donacione largitus*, num. 278. & 289. Guillem. in *cap. Reynutus, verbo in eodem testamento in 2. num. 5.* Surd. *de aliment. tit. 7. quest. 17. num. 3. & tit. 8. priuileg. 65.*
- 10 num. 5. Chald. Pereira d. *cap. 17. num. 47.* Et ingratitude remissa per patrem adhuc filius incapax remanet iuris succedendi, Franc. Molina *de ritu nupt. lib. 3. quest. 20. num. 13.*
- 11 Amplia sextò in libertate, quæ ob ingratitude reuocatur, vt probant *l. 2. C. de libertis, & eorum liberis*, & apud Lusitanos Ordin. Regia *lib. 4. tit. 63. §. 7.* & apud Castellanos *l. 9. glos. 4. tit. 2. part. 4.* Surd. *de alimentis, tit. 8. priuileg. 65. à num. 54.* Modern. *de iurisdict. part. 4. casu 90. à num. 11.* Petr. Cened. *canon. quest. lib. 1. quest. 16. num. 19.* Cardoso in *praxi iudicum, verbo seruatus*, num. 54. Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 24. num. 12.* Azor. *instit. moral. 3. part. lib. 11. de donacion. c. 8. quest. 2. vers. item donatio*, Rebello *d. part. 2. lib. 18. quest. 9. num. 4.* Et quòd non possit patronus liberti ingratitude reuocari, resoluit Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quest. 20. num. 11.*
- 12 Amplia septimò in vasallo, vt per Schrad. *de feudis, part. 9. cap. 9. num. 9.* Rosenth. *cod. tract. cap. 10.*
- 13 Amplia octauò in nominatione emphyteusis, dummodo talis sit, quæ reuocationem patitur. Vide Valasc. *de iure emphyt. q. 39. n. 12. vers. 17. in fine.* Chald. Pereira *de potest. eligend. cap. 3. num. 29. & cap. 17. n. 45.*
- 14 Limita primò in liberto clerico, qui nullo modo reuocari potest in seruitutem propter ingratitude commissam in patronum, vt per Modern. *de iurisdict. part. 4. casu 90. num. 13. cum seqq.*
- 15 Limita secundò in donatione facta Ecclesiæ, quæ propter ingratitude Prelati, seu Capituli non potest reuocari, quia censetur facta Deo, cum sit omnium gratiarum liberalissimus largitor. Vide Clar. *§. donatio. q. 21. num. 5.* Menoch. *remed. 9. recap. num. 102.* Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 11. cap. 8. §. 5.*
- 16 Limita tertio in donatione facta causa dotis. Vide Gam. *decis. 163. num. 2. & 3.* Pinel. in *l. 1. C. de bonis mar. part. 3. num. 62. vers. 32.* Aloyf. Ricc. in *colleçt. decis. part. 1. colleçt. 197. vers. secundo limita.* Molin. *disp. 281. vers. ac etiam.*
- 17 Limita quartò in donatione remuneratoria. Vide Duen. *reg. 22. 4. vers. limita 4.* Pinel. *d. part. 3. num. 61.* Tiraquel. in *l. si vnquam, verbo donacione largitus*, num. 13. & seq. Viui. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. cap. 34. num. 3. vers. sed vbiunque pag. 424.* Io. Garc. *de donat. remunerat. num. 8. & 9.* Rebello *d. part. 2. lib. 18. quest. 9. à num. 8.* D. Marta in *vois nouis. decis. voto 215. num. 28.* Galuan. *consil. 20. num. 23.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 281. num. 7.* Filliuc. *tract. 34. cap. 6. num. 131. me citato in hoc loco.* D. Mari. Cutel. *de donat. inter patrem, & filia tract. prima disc. 2. part. 13. num. 49. in fine.* Et benemerita sunt probanda, Bellacom. *tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 3. 2. num. 174. cum seqq. pag. 419.* Valasc. *consil. 55. num. 5.* Cardinal. Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 13. tit. 15. num. 41. & 33.* resoluit quòd remuneratio quatenus excedit meritum ex causa ingratitude reuocari potest, de quo etiam Molina *disp. 281. num. 12.* Vnde exemptio ex causa remunerationis concessa non potest ob ingratitude reuocari, vt per Hippol. *sing. 333.* Iaf. *consil. 101. col. 3. & consil. 121. col. 4. vol. 4.* Tiraquel. in *d. verbo donacione largitus*, num. 13. Roland. *consil. 76. num. 20. vol. 2. & consil. 13. sub num. 27. vol. 3.* Rimin. *iun. consil. 323. num. 5. vol. 3.* Sic etiam nec priuilegium etiam subdito concessum, vt per Felin. in *cap. nouis num. 12. de iudic.* Tiraquel. *vbi supra num. 14.* Menoch. *consil. 723. num. 9. & 10. vol. 8. & in consil. 1003. num. 95.* Nec denique feudum alicui concessum ex

causa meritorum, fortè quia dominum à morte, vel ab hostibus liberauit, quòd non possit ex causa ingratitude illius concessio reuocari tradunt Tiraquel. *vbi supra num. 15.* Roland. *consil. 5. num. 14. vol. 1. & consil. 76. num. 21. vol. 2. & consil. 13. num. 27. in fine, vol. 3.* Curt. *iun. in tract. de feudis in 5. part. num. 8.* Sonstebch. *eodem tract. part. 13. vers. fallit quimò, num. 6.* Pinel. in *l. 1. part. 3. num. 64. vers. infertur 17. C. de bonis matern.*

Si impias manus iniecerit.] Vel si palo, lapide, aut 18 ferro percusserit, in idem est Ordin. Regia Lusitan. *lib. 4. tit. 63. §. 2.* resoluit Azor. *instit. moral. part. 3. lib. 11. de donacion. cap. 8. quest. 2. vers. secunda.* Molina *disp. 281. vers. secunda.* Rebello *d. part. 2. lib. 18. quest. 9. num. 3. vers. secunda,* qui etiam resoluit procedere dummodo mortalis culpa committatur, si namque in patria; aut etiam in sui ipsius, vel alterius proximi legitimum defensionem id faceret, aut alia iusta de causa, nequaquam donatio reuocabitur.

Aut sibi atroces iniurias.] Notatur ad hoc, quòd 19 donatio reuocatur si donatarius atroci iniuria donatorem affecerit, de quo Molina *disp. 281. vers. prima est.* Azorius *d. lib. 11. de donat. cap. 8. quest. 2. vers. prima causa.* Rebello *d. quest. 9. num. 3. vers. prima.* Vnde donatarius committens stuprum cum vidua uxore donatoris intra annum luctus, priuatur donatione, ex Ignat. del Villar in *respons. lib. 1. respons. 14. num. 14.*

Arbitrio iudicis relinquitur iudicandum quæ dica- 20 tur atrox, grauis, & inhonesti iniuria. Vide Gom. *3. var. cap. 6. n. 1. & 2.* Perez *l. 27. glos. palabra, tit. 19. lib. 8. Ordin. Menoch. de arbit. casu 263.* Molina, & Rebello *vbi proximè.* Gregor. *l. 10. verbo palabra, tit. 4. p. 5.* Clar. *§. iniuria, num. 1. cum seqq.* Plac. *de delictis lib. 1. cap. 6. num. 3.*

Seu graue rerum suarum damnum.] Notatur ad hoc, 21 quòd donatio reuocari potest si donatarius notabile detrimentum donantis bonis inferat, in idem est Ordin. Regia Lusitan. *lib. 4. tit. 63. §. 3.* resoluit Molin. *disp. 281. vers. tertia est.* Azor. *d. lib. 11. de donat. cap. 8. quest. 2. vers. tertia.* Rebello *d. part. 2. lib. 18. quest. 9. num. 5. vers. tertia.*

Vel vitæ periculum.] Notatur ad hoc, quòd donatio 22 reuocari potest si donatarius vitæ periculum donatori fuerit machinatus, vt per Azor. *d. quest. 2. vers. quarta,* Molina *disp. 281. vers. quarta,* Rebello *dicto quest. 9. num. 3. vers. quarta,* Ordin. Regia Lusitan. *d. tit. 63. §. 4.*

Non extenditur ad successores.] Notatur ad hoc, quòd 23 ius reuocandi donationem ob ingratitude non transit ad heredes donantis, in idem est *l. vit. C. de reuocandis donat.* Ordin. Regia Lusitan. *d. tit. 63. §. 9.* & apud Castellanos *l. 10. tit. 4. part. 5.* Bellacom. *tom. 2. communium opinion. lib. 8. tit. 28. num. 16. pag. 425.* Ioseph. Ludouic. *Perus. decis. 93. à num. 41.* Azeud. *ad l. 2. num. 2. tit. 1. lib. 1. noua recopil. Peregrin. de iure fisci, lib. 2. tit. 8. num. 12.* Flamin. *de resignat. lib. 6. quest. 3. num. 2.* D. Barbosa in *l. 2. in princip. part. 1. à num. 127.* & in *l. si ab hostibus, §. fin. num. 12. ff. soluto matrimo.* Chald. Pereira *de exim. emphyt. cap. 18. à num. 13. & quest. forens. lib. 1. quest. 20. num. 50.* Molina *disp. 281. num. 2.* Less. *de instit. lib. 2. cap. 18. dub. 14. num. 107.* Rebello *d. quest. 9. num. 7.* Azor. *d. lib. 2. de donat. cap. 8. quest. 3.* Intellige procedere quociescumque donator ipse sciuit ingratitude, & habuit tempus reuocandi donationem, & non reuocauit, nam tunc eam heredibus eius non competit ius reuocandi eam, secus verò si ignorauerit donator, vel non habuerit tempus reuocandi, quoniã tunc heredes ipsius donatoris reuocare poterunt, secundum Abb. *consil. 3. q. 9. ex n. 6. in fin. vol. 3.*

Tiraq. in l. si unquam, verbo susceperit liberos, num. 215. Anton. Gom. d. cap. 4. num. 14. versam adde, Azuced. d. l. 2. num. 2. Matien. ubi supra num. 7.

24 In glos. Successores. ibi, vel contra heredes, ac successores donatary. Notatur ad hoc, quod quævis pœnalis constitutio suos tantum auctores obstringit, nec contra hæredes transit, vt per Chald. Pereira de extinct. emphy. cap. 18. num. 15.

De Peculio Clericorum.

T I T. XXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Peculium quid sit, & illius appellatione quæ veniant, remissive.
- 3 Peculium dicitur à pecunia quasi pusilla pecunia.
- 4 Peculium definitur vt sit patrimonij portio, quam paterfam. filio, aut seruo seorsum tanquam proprium ipsorum habere permittit.
- 5 Peculium in quatuor species diuidi solet, in profectiuum, aduentitium, castrense, & quasi castrense.
- 6 Peculium dupliciter accipitur, vel largè & improprie, vel strictè, & proprie.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guid. Papæ, Barbat. Guillelm. Durand. in breuiario auro iuris Canon. fol. 102. verso, Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 174. verso, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 116. verso, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 447. Goffred. & Hostiens. in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germ. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Lancelot. in instr. Canonici. Bartholom. Carthagenæ in expositione ritualium iuris Canonici. Canif. in summa eiusdem iuris, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.

2 Peculium quid sit, & illius appellatione quæ veniant, vide Sanch. in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 12. num. 1. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Pralat. tom. 1. quæst. 28. art. 8. in princ.

3 Peculio.] Dicitur peculium à pecunia quasi pusilla pecunia; vt colligitur ex l. 1. §. peculium. ff. de peculio, & ex l. si oborus, §. 1. ff. de legat. 3. & expressit l. 1. tit. 21. part. 1. Panormit. in hac rubric. num. 1. Vnde cauendum est ab Isidor. lib. 5. etymolog. cap. 25. & à Ferrando lib. 2. declarat. cap. 10. in fine, dum existimant peculium dictum fuisse à pecudibus, quasi particula quædam gregis, quam patres filiis, vel seruis industria exercenda causa concedebant, nisi velis eos defendere ex eo, quia cum pecunia dicta sit à pecudibus, vel pecoribus, quibus olim ab initio patrimonia præcipue constabant, iuxta text. in cap. totum 1. quæst. 3. prosequitur post alios, quos ibi refert, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo lesis, num. 90. C. de in integ. restitue. minor. inde peculium si non immediatè, mediatè saltem dictum dici potest, & ita intelligenda sunt quæ in hanc rem tradit Columel. qui lib. 7. inquit in rusticatione, vel antiquissima est ratio pacendi eadem quæ quæstuosissima, propter quod nomina quoque pecuniæ, & peculij tracta videntur à pecore. &c.

4 Peculium autem definitur vt sit patrociniij por-

tio, quam paterfam. filio, aut seruo seorsum tanquam proprium ipsorum habere permittit. quæ definitio colligitur ex l. 4. & ex l. depositi, §. peculium, ff. de peculio, explicat Baptista in repet. l. frater à fratre num. 6. ff. de condit. indebit. Cott. in memorab. verbo peculium, vbi eam tuentur contra calumniam Laurentij Vallæ, qui lib. 6. elegam. cap. 40. illam impugnat, & quidem temere, cum prædicta definitio mitratue auctoritate Pomponij in d. l. 4. & Vlpiani in d. §. peculium.

In quatuor species diuidi solet, nempe in peculium profectiuum, aduentitium, castrense, & quasi castrense. Profectiuum illud est quod patris contemplatione proficiscitur; aduentitium est quod ex donatione, vel industria, vel alia extranea causa filius acquirit. Castrense verò est illud, quod in castris, vel contemplatione militiæ quæsitum est. Tandem quasi castrense est illud quod filius ex scientia, vel ex officiis publicis comparauit. Ita huiusmodi peculium diuidunt Doctores, Bart. & alij in rubr. ff. de peculio. Iaf. in l. vit. num. 2. ff. de inoffic. testam. Crot. in repet. l. frater à fratre, num. 1. ff. de condit. indebit. Abb. in presenti rubr. & Imol. num. 3. Nauarr. in man. cap. 17. num. 147. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo lesis, num. 90. C. de in integ. restit. minor.

Dupliciter tamen accipitur peculium, vel largè, & proprie; primo modo sumptum plura significat, vt videre est per glos. in rubr. ff. de peculio, inter quæ potissimum significat cuiuslibet patrimonium, & eius qui à potestate patria, vel dominica liberatus est, vt in l. cogi 16. ff. ad Trebell. & in hac significatione sæpe capi testatur Abb. num. 1. Imol. num. 1. & alij in hac rub. vbi etiam in hoc sensu accipitur. Secundo verò modo proprie & strictè solum significat eam portionem patrimonij, quam pater filio, vel seruo vii proprium habere permittit, iuxta definitionem ipsius peculij de qua supra, & in hoc sensu accipitur in tit. ff. de pecul.

Clericorum.] Qui autem veniant eorum appellatione, latè dixi de appellatione verborum versusque iuris signis. appell. 51. per tot.

S V M M A R I V M.

- 1 Quæsum à rectore Ecclesie tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis Ecclesie acquisitum, & num. 2.
- 3 Bona acquisita ex redditibus ecclesiasticis regulariter non sunt beneficiatorum, sed ad Ecclesiam pertinent.
- 4 Bona que beneficiarius emit etiam suo proprio nomine ex pecunia, siue ex beneficij fructibus, ipso iure Ecclesie debentur.

C A P. Inuestigandum. I.

Ex Concil. Arelat.

Beneficiatus emens prædia si non habebat patrimonium tempore assumpti beneficij, præsumitur emisse de bonis Ecclesie, ac proinde Ecclesiastici iuris sunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Barbat. Ancharan. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 213. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 447. remissivè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. refertur à Burchard. lib. 3. Decretor. cap. 118. & ab Iuon. part. 3. cap. 94. qui tribuunt Concil. Remens. & ab Anton. August. collect. 1.

collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 1. qui tribuit Concil. Lateran.

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Don. à Fina *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 3. 3. vers. acquisita*, pag. 154. Roman. *consil. 159. n. 3.* Menoch. *de arbit. casu 195. num. 9. & de presump. lib. 5. presump. 53. à princip.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum*, §. 2. num. 3. in fine, Mascardus *de probat. conclus. 202. num. 2.* vbi num. 4. dicit, quod si dubitetur ex cuius bonis acquisita per Prælatum defunctum sint, in dubio pro Ecclesia præsumuntur, & num. 6. quod clericus post clericatum in dubio præsumitur acquisivisse intuitu beneficiorum, & Ecclesiæ.
- 3 Bona autem acquisita ex redditibus Ecclesiasticis regulariter non sunt beneficiorum, sed ad Ecclesiam
- 4 pertinent, Seraphin. *decis. 594. num. 9. part. 1.* & ideo quæ beneficiarius emit etiam suo proprio nomine ex pecunia, siue ex beneficij fructibus, omnia ipso iure Ecclesiæ debentur, Sarmient. *de redditib. Ecclesiast. p. 3. cap. 2.* quem refert, & sequitur Azor. *instituit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. quæst. 1.*

CAP. Presbyter. II.

- 1 Prælatus ea, quæ emit de bonis Ecclesiæ, debet emere nomine Ecclesiæ, aliter est remouendus ab administratioe. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Ancharan. Hostiens. Barbat. Henric. Panormitan. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 214.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 447.* remissivè Ximén. *in concord. part. 1.* desumitur ex Concil. Agathen. *cap. 54.* & refertur à Burchard. *lib. 3. Decret. cap. 119. Iuo p. 3. c. 95.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Quæ sita per Episcopum post consecrationem suam, Ecclesie sunt relinquenda.
- 2 Episcopus tempore suæ promotionis debet facere inuentarium eorum, quæ ipse ex patrimonio, vel alio titulo acquisiuit.
- 3 Prælatus præsumitur ex bonis propriis non Ecclesiæ acquisivisse, quando constat eum ante promotionem bona habuisse, & Ecclesiam pauperem esse.
- 4 Quæ sita à Prælatu in dubio præsumuntur intuitu Ecclesiæ acquisita.

CAP. Ut vnusquisque. III.

- 1 Episcopus omnia, quæ post consecrationem acquisiuit, debet suæ Ecclesiæ relinquere. Colliguntur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. *Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 215.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 447.* remissivè Ximén. *in concord. part. 2.* videtur desumptum ex Concil. Chartaginens. III. *cap. 49.* refertur à Burchard. *lib. 3. Decret. cap. 131. Iuo. part. 3. cap. 96.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 3.*
- 2 Quas post dies consecrationis, &c.] Debet igitur Episcopus tempore suæ promotionis facere inuentarium, eorum, quæ ipse ex patrimonio, vel alio titulo acquisiuit, vt per Melch. Pelæz *de maiorib. part. 1. quæst. 1. num. 19.* Mascard. *de probat. conclus. 587. num. 1.* Menoch. *de presump. lib. 3. presump. 51. num. 23.* & *presump. 53. per tot. Azeued. l. 6. ex num. 8. tit. 2. lib. 1. noua Barbof. Collect. Tom. II.*

recopil. Cened. *ad Decretal. collect. 145. num. 2.* Cabed. *Lusitania decis. 84. num. ult. part. 1.* vbi num. 1. resoluit quod facere inuentarium bonorum Episcopi vita defuncti, & eius bona defendere à latrocinis, quæ eorum morte contingunt, ad officium iudicis secularis spectare potest, quod intelligo si ecclesiasticus eius auxilium impleret, aut necessarium sit. Quando enim constat Prælatum ante promotionem bona habuisse, præsumitur ex bonis propriis, non Ecclesiæ acquisivisse, Mascard. *de probat. conclus. 1171. num. 31. & 32.* præcipuè si constat de paupertate Ecclesiæ, & de bonis, & diuitiis propriis clerici prædefuncti, deque ipsius officio, tunc enim imper bona, quæ reperta fuerint, præsumuntur potius quæ sita ex bonis clerici, quàm Ecclesiæ, vt per Abb. *hic num. 3. & in cap. cum esses, num. 24. de testamens. Roman. consil. 46.* Berol. *consil. 7. num. 7. vol. 2. Rot. decis. 582. num. 7. & 10. part. 3. diuers.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis cleric. §. 6. num. 8.* In dubio tamen quæ acquisiuit præsumuntur acquisita intuitu Ecclesiæ, & ita de his minime disponere potest, Menoch. *de arbit. casu 195. num. 9.* Bellet. *d. tit. de bonis cleric. §. 10. à princip.* quæ omnes melius colliges *ex meo tract. de officio Episcopi, part. 3. alleg. 114. à num. 12.* Vnde Ioan. Andr. *in presentia* dicit quod in dubio ab Episcopo relicta ex præsumptione iuris Canonici censentur post ipsam dignitatem acquisita fuisse, sequitur Couart. *in cap. 1. num. 6. & 8. supr. hoc tit. Rot. in Arborens. folij 17. Junij 1624.* coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo. Et ex quo bonorum custodia Episcopi defuncti pertinet ad Regem, Palat. *in introductu rub. de donat. inter virum num. 28.* Cabed. *Lusit. decis. 84. p. 1. & de parvorum. Regie Corone cap. 37. num. 7.* Et Ecclesiæ Pastore videtur sub Regis protectione fuit, Afflicti. *in constit. rub. 28. num. 1. lib. 3.* Cabed. *d. cap. 3. num. 8.* tenent idem Cabed. *decis. 84. p. 1. & Ceuall. de cognit. per viam violent. p. 2. quæst. 76. num. 13.* inuentarium bonorum Episcopi faciendum esse à iudice laico; sed id defendi non potest, quia Episcopi decedunt ab intestato, & eorum hæredes sunt alij Episcopi successores, Ecclesia, vel Camera Apostolica, quæ omnia sunt personæ ecclesiasticæ, ac proinde huiusmodi inuentarium coram iudice ecclesiastico confici debet; vt per Franc. Marc. *part. 1. decis. 105.* Marta *de iurisdic. part. 4. centur. 3. casu 122. num. 16.*

S V M M A R I V M.

- 1 Empta per Prælatum ex emolumentis Ecclesiæ, efficiuntur Ecclesiæ, licet Prælatus emerit nomine alieno.
- 2 Empta ex redditibus beneficij, eius Ecclesiæ acquiruntur, ita vt beneficiarij ementis non efficiantur nisi quoad usum.
- 3 Clericus si de bonis Ecclesiæ capellâ, seu Ecclesiam adificet, non acquirit sibi in sparronatus, sed Ecclesiæ.

CAP. Inquirendum. IV.

Ex Concil. Remens.

Empta per Prælatum ex prouentibus Ecclesiæ etiam nomine alieno, sunt Ecclesiæ, quia ista frans nemini prodest. Colliguntur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. *Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbat. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panormitan. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 215.* Alagona *in compendio iuris Canonici pag. 447.* remissivè Ximén. *in concord. part. 1. & 2.* refertur à Burchard. *lib. 2. Decretor. capit. 123.* & Iuo. *part. 3. R 3 cap. 96.*

cap. 96. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 6.

- 2 Collige ex text. empta ex redditibus beneficij eius Ecclesie acquiri, itaut beneficiarij ementis non efficiantur nisi respectu vñus, vt per Abb. *hic num. 1. & 5. & in cap. fin. num. 5. vers. nam quemadmodum, inf. hoc tit. & in cap. velatum 2. num. 3. de testament. & cons. 94. in princ. vers. si vero dictum palatium, part. 2. Barbat. consil. 39. num. 6. vol. 4. Redoan. de spolijs eccles. quest. 3. §. verum, num. 28. cum seq. & §. pen. num. 13. cum seqq. quos refert, & sequitur Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis cleric. §. 2. num. 3. adde D. Barbof. in l. diuortio, in princ. part. 2. num. 62. ff. soluto matrim.* Hinc deducitur quòd si clericus de bonis Ecclesie capellam, seu Ecclesiam ædificet, non acquirit sibi ius patronatus, sed Ecclesie, vt probat text. *in cap. Apostolicos, in fine, & ibi glos. verbo construxisse, 12. quest. 2. vbi Archidiacon. num. 4. Lambertin. de inueneron. lib. 1. part. 1. quest. 8. art. 7. & art. 8. n. 2. latè de Episcopo Rot. in vna Vrslens. spoliarum 13. Februarij 1609. coram Illustrissimo Ludouiso, postea S.D. Gregor. X.V. relata per Farin. decis. 241. part. 2. recent. vbi num. 6. asserit hoc fallere, vbi apparet Episcopum noluiffe Ecclesie, sed potius alteri acquirere, putà quando alteri stipulatur, & n. 7. censet quòd res empta ex fructibus beneficij à Prælato etiam Regulari non dicitur acquisita Ecclesie, vbi Prælatus fuit stipulatus pro se vti persona priuata, & laica, & pro quibus dederit.**
- 4 In glos. Comparauit. ibi, & est speciale in Ecclesia. Vide similem glos. sim. l. si vt proponas 8. vers. non negabit, C. de rei vendit. Felin. *in cap. cum ex officio num. 2. de prescript. Anton. Gom. l. 50. Tauui, num. 36. in princ. Sarmient. de redditib. part. 3. cap. 2. num. 10.*

c. 7. *Burlat. conf. 226. num. 93. & seqq. vol. 3. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 4. n. 2. Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. q. 614. per totam.* Expensas tamen, quas in meliorandis rebus Ecclesie de suo patrimonio fecit, tam ipse, quàm eius hæres repetere potest, *Surd. consil. 333. num. 31. Paul. Comit. respons. moral. part. 1. quaest. 82. in fine, vbi intelligit nisi fecerit animo donandi, Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 117. num. 26. Chald. Pereira de empr. cap. 27. num. 2. Bellet. d. §. 4. num. 3. vbi num. 5. cum Abb. hic num. 2. notat quòd clericus, qui ex industria suæ personæ rem Ecclesie meliorem fecit, non potest repetere, quod sic ex industria sua impendit, sed illud cedit Ecclesie.*

*Pro seruitijs, &c.] Ergo benemeritis res Ecclesie donari possunt, vt per Rebuff. in compendio alienat. n. 62. Bellet. d. tit. de bonis clericorum, §. 5. n. 7. & Prælatus ex causa remunerationis donare potest, Rot. apud Farin. decis. 241. num. 2. part. 2. recent. vbi citat Nauarr. conf. 6. num. 3. sub tit. de donat. Et emphyteusis potest concedi alicui in remunerationem seruitij de aliqua re Ecclesie cum parua pensione, Rebuff. vbi proxime, *Surd. decis. 290. Flores de Mena var. lib. 1. q. 7. §. 1. num. 21. nam emphyteusis sic concessa videtur empta, Chald. Pe. in resp. pro Societate Iesu, num. 16.**

In glos. *Præstatione.* Notatur ad hoc, quòd donatio remuneratoria facta à Prælato pro remuneratione accepti beneficij valet, vt per Menoch. *de arbit. casu 434. num. 2. vbi num. 3. quòd donatio remuneratoria facta à Prælato de bonis Ecclesie non debet excedere terminos remunerationis.*

S V M M A R I V M.

- 1 Meliorationes factæ per Prælatum in rebus Ecclesia sunt sue in vita, etiamsi dimittat beneficium, sed de his testari non potest.
- 2 Expensas factas in meliorandis rebus Ecclesia de proprio patrimonio, tam ipse Prælatus, siue beneficiarius, quàm eius hæres repetere potest.
- 3 Clericus, qui ex industria sua persona rem Ecclesia meliorem fecit, non potest repetere.
- 4 Benemeritis res Ecclesia donari possunt.
- 5 Prælatus ex causa remunerationis donare potest.
- 6 Emphyteusis potest concedi alicui in remunerationem seruitij de aliqua re Ecclesia cum parua pensione.
- 7 Donatio remuneratoria facta à Prælato pro remuneratione accepti beneficij valet.

CAP. Si quis. V. & vlt.

Ex Concil. Tolet.

Meliorationes factæ per clericum in terris Ecclesie, veluti vineolæ, aut agelli, suæ sunt vsque ad mortem, licet dimittat beneficium, sed moriens non potest illa relinquere alicui in testamento, vel hereditario iure, nisi forsitan Episcopus voluerit illa assignare alicui pro seruitijs factis Ecclesiis. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarellæ. Barhat. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Ancharam. Hostiens. Henric. Panormit. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 216. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 447. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Conc. Tolet. X. l. cap. 4. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 21.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus.

TIT. XXVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Testamentorum materiam qui Doctores tractent, citantur, & num. 3.
- 3 Testamentum quomodo à Iustini. deriuari dicatur à mentis testatione, ostenditur, & num. 5.
- 4 Testamentum est voluntatis nostra iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult, & n. 7. respondetur obiectioni.
- 5 Testamentum quoddam in scriptis dicitur, quod vulgò clausum nuncupatur, alterum nuncupatum dicitur sine scriptura.
- 6 Testamenti nuncupatiui species declarantur, & numeris seqq.
- 7 Testamentum quoad inuentionem, & primæum vsum iuris gentium est, quoad formas tamen, solemnitates, & confirmationem iuris est ciuilis.

PER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Couarr. Barbat. & iterum in re. per. Henric. Canif. Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canon. fol. 103. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum. fol. 174. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 117. Petr. de Raven. in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontif. à pag. 448. Goffred. & Host. in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germ. in paratiulis ad quinque libr. Decretal. Barth. Carthag. in expositi. iuris Canon.

Canon. Zypæ. in *analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat.* pag. 214. omnes sub hoc tit. & volum. 4. reper. in iure Canon. ad lib. 3. *Decretal.* Matth. Nerut. & Franc. Nicomit.

2 De materia huius tit. agunt Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 80. cum seqq. vbi parens meus, & apud Castellanos tit. 1. part. 6. Viu. Kirichou. Soar. & alij tom. 2. *commun. opinion.* lib. 6. tit. 12. & 13. Ioseph. Ludou. tom. 3. sub hoc tit. Aluarad. de *coniecturata mente defuncti*, Cardin. Mantica de *coniecturis vltim. volunt.* Simon. de Prætis de *interpret. vltimarum volunt.* Lusit. Emman. Figueira de *Negreiros in introductione ad vltimas voluntates*, Molin. de *instir. tract.* 2. disp. 124. cum seqq. Benedict. Ægid. in *reper.* l. 1. C. de *sacrof. Eccles.* part. 1. & nouè Ioan. Petr. Moneta de *commutatione vltimarum voluntatum*, Paul. Laymann in *Theolog. morali* lib. 3. tract. 5. cap. 1.

3 Ex professo de testamentis, & vltimis voluntatibus tractatus edidit Angel. de Gambelionib. tom. 8. tract. Doct. part. 1. fol. 31. Didac. Cou. fol. 98. Iul. Clar. fol. 90. Roland. Parlagir. fol. 1. Ioân. Dauth, Mich. Graff. Gabr. Vasquez.

Testandi iure promiscuo, seu communi, Boëtius Eppo. Testamentis, & successione, Philip. de Casolis tom. 8. part. 1. fol. 107.

Testamenta exequendi iure, Boëtius Eppo.

Testamentis, & codicillis, Ioan. Gail.

Testamentaria successione, & quomodo ex pacto hereditas acquiratur, Hieron. Mayer.

Testamenti mariti, & uxoris coniunctum, vel separatim factis, Petr. Pech. tom. 8. p. 1. fol. 146.

Testamenti ordinandis, idem fol. 112.

Testamenti mutatione, Ioan. Dilectus Durantes fol. 140.

Testamenti tutore, & executore, idem fol. 136.

Testamentorum formulis, Ludou. Lana. fol. 180.

Testamentorum speculum, D'ac. à Spino.

Testandi arte, Lodou. Lana fol. 109. & Ioan. Dilectus Durantes.

Testamentorum præceptis variis, idem fol. 137. Bartholomæ. Romulus.

4 Testamentis.] Iustin. in princip. *Instir. hoc tit.* etymologiam nominis testamenti deriuat à mentis testatione, sed irridet à Valla post Gellium lib. 6. *elegant. cap.* 36. Cort. in *memorabil. verbo testamentum*, & consensum ea de re Iustin. cum aliter ipsius sensus percipi nequeat, affirmat Mench. de *success. creat. in præfat. num.* 28. refert Molin. de *instir. tract.* 2. disp. 124. col. 1. in fine, considerantes quod si testamentum à mentis testatione diceretur, similiter testamentum, calceamentum, ornamentum, & similia à mente deriuarentur, quod est absurdum manifestum.

5 Ego tamen aduertendum duxi Iustiniani intentum non fuisse nudum verbi corticem exponere, id enim Grammaticis relinquendum fuerat, sed potius voluisse effectum, seu rem per testamentum significatam, & illius substantiam nobis exponere, & fecisse videtur Iureconf. in l. qui testamento 20. §. vlt. ff. hoc tit. ibi. *suprema contestatio*, iuncta gloss. verbo *contestatio*, in simili l. senatus 35. in princ. in *vers. donatio*, ibi, *quasi doni datio*, ff. de *donat. causa mort.* l. 1. *vers. nouatio enim*, ibi, à *noua obligatione*. ff. de *nouation.* l. 1. in princ. ff. de *acquir. possess.* & secundum hanc significationem testamentum dicitur mentis nostræ contestatio de eo, quod post mortem fieri volumus, Crass. *recept. sentent.* §. *testamentum*, *quest.* 2. Vel, si magis placet, dici potest cum Molin. vbi proxime, testamentum dictum ex eo, quod testator in eo alios suæ voluntatis testes soleat interpellare, & in hoc sensu testamentum dicitur contestatio, d. §. vlt. ibi, *contestatio*, id est, *testium inuocatio circa postremam voluntatis explanationem*, vnde qui

testamenta fecerunt testantes dicuntur, l. in *testamentis* 12. ibi, *testamentum*, ff. de *regul. iuris*, & passim alibi, aduertunt Couarr. in *hac rubr. part.* 1. num. 3. Alciat. lib. 4. de *verb. signif.* cap. 20. Conan. lib. 5. *comment.* c. 1. Aurel. lib. 2. *sentent. cap.* 19. Card. Mantica. de *coniect. vlt. volunt.* lib. 1. tit. 4. num. 10.

Definitur testamentum ab Vlpian. in l. 1. ff. hoc tit. 6 vt sit voluntatis nostræ iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult, sequuntur Bart. & Doctores communiter *ibid.* gloss. 1. vbi omnes, in princ. *Instir. eod. Hostiens. in summ. huius tit.* Rolandin. ad *flores testament.* part. 1. memb. 3. Guilelm. in cap. *Ragnuntius, verbo testamentum*, il. 1. num. 4. Clar. §. *testamentum quest.* 1. Alciat. lib. 4. *Paradox. cap.* 7. *post med.* Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 9. cap. 1. Auiles ad *edicta Prætor.* cap. 36. in gloss. verbo *firmadas*, num. 2. Mench. Mantica. Crass. & Molin. *citatis locis*, loco generis apponitur sententia pro mente, seu arbitrio dispositio, quia ad substantiam testamenti non qualibet, sed dispositiua testatoris voluntas requiritur, *auth. de nuptiis*, §. *disponat collat.* 4. l. *qui dam cum factum* 46. ibi, *quomam si ipsum testatorem*, &c. vbi gloss. ff. de *hered. instir.* c. 1. ibi, *licet voluntatem haberis*, de eo, qui mittitur, *cap. tua nobis* 17. vbi gloss. verbo *voluntatem*, *instir. eod.* cum his quæ Tiraquell. in l. si vnquam, verbo *libertis num.* 20. C. de *renuocand. donat.* Clar. §. *testamentum quest.* 6. Gutier. in l. nemo potest, ff. de *legat.* 1. n. 2. Aluarad. de *coniectur. mente defuncti* lib. 1. cap. 2. à num. 6. tum quia latius patet & plures comprehendit sententias dispositiuas tam in contractibus, quam in cæteris vltimis voluntatibus, quæ testamenta non sunt, nec est admiratione dignum quod sententia idem importet quod mēs, sic enim passim accipitur in variis speciebus, l. *contra* l. 28. in fin. ibi, *sententiam eius circumuenit*, ff. de *legib. reg. vlt.* lib. 6. ibi, *contra legis iurium voluntatem*, l. 1. §. *incidit*, ibi, *non ex verbis, sed ex sententia*, ff. ad *Turpil.* l. si quis id quod 7. ff. de *iurisd. cap. si postquam* 33. ibi, *sed etiam ex sui mente*, de *elect.* lib. 6. Cætera loco differentiarum adiiciuntur.

Non obstat quòd reliquæ omnes vltimæ voluntates illud commune habent quòd sint sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult, quasi hæc vltima particula potius loco generis, quàm differentia fuisset apponenda, responderetur enim quòd cum hæc vltima particula copularetur simul cum verbo *iusta* immediatè præcedenti, atque ita sensum faciat quòd testamentum sit sententia iusta secundum ius de testamentorum factione de eo quod quis, &c. iam omni & soli conuenit testamento, prout à cæteris vltimis voluntatibus distinguitur, quippe quæ nullatenus dici valent sententia iustæ secundum ius de testamentorum factione, & ita particula illa *iusta* secundum illud ius latissimè accipienda, siue illa referatur ad ius gentium, siue ad ius Romanorum, siue ad aliud quodcunque, de omnibus enim verum est dicere quòd sint iustæ sententiæ secundum ius de testamentorum factione, &c. Et ita cum hac diffinitione transeunt licet varios exponendi sensus amplectantur plures ex Doctores supra citatis.

Sic igitur explicatum testamentum prout importat supremam contestationem, omissis illis testamentorum generibus, quæ in vsu esse desierunt, de quibus in princ. *Instir. hoc tit.* in otio, & pace, in prælio, per æs, & libram, seu per imaginariam venditionem, explicat Crass. §. *testamentum quest.* 3. in duplici potissimum discrimine reperitur, quoddam enim est testamentum in scriptis, quod vulgo clausum nuncupatur, de quo in l. hac *consultissima*, in princ. C. hoc tit. §. *sed eum paulatim*, *Instir. eod.* cum his quæ Gom. in l. 3. *Tauri* à n. 23. Clar. §. *testamentum quest.* 4. Gam. Lust. *decis.* 69.

209. & 251. Alterum nuncupativum dicitur sine scriptura. *d. libae consultiſſima*, §. *per nuncupationem*, §. *ult. Inſtit. hoc tit. Gom. d. l. 3. a num. 45. Clar. d. loco quaest. 3. cum seq. Molin. disp. 126. Gam. Lufit. decis. 45. & 126. & his duobus modis in praxi apud Lusitanos fieri posse affirmat Valaf. *conf. 178. n. 6.**

9 Testamenti nuncupativum impliciti vim habet modus quidam testandi per relationem, scilicet ad aliam schedulam, vel scripturam, & est validus perinde ac si testator ore proprio hæredem nominasset absque eo quod testes legerint, viderint, aut alias certiores redditi fuerint de dispositis in dicta schedula, sed sufficiat quod dixerit se velle disponere iuxta contenta in ea, ita Bart. in *l. si ita scripsero*, num. 1. ff. *de condit. & demonſt. & in l. quem hæred. ff. de rebus dub. Iaf. in l. vbi autem*, §. *illud num. 2. ff. de verb. oblig. Socin. seu. conf. 142. num. 6. & seq. vers. secundo principaliter lib. 1. Castren. qui licet dubitauerit in *d. l. si ita scripsero*, tamen firmat in *l. hæredes palam*, in princ. ff. *hoc tit. & in l. has consultiſſima*, §. *per nuncupationem num. 3. C. eod. tit. & conf. 93. num. 4. lib. 1. Couar. in cap. sibi num. 5. hoc tit. Alciat. *conf. 126. n. 1. & 2. lib. 9. Nat. in aurb. quod sine*, num. 26. C. *hoc tit. Clar. §. testamentum q. 36. num. 2. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 2. num. 7. Paris. *conf. 19. num. 12. & 13. vol. 3. Gardin. Mantic. de comest. ultim. volunt. tit. 7. num. 7. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 17. num. 53. Magdalen. de numero testium part. 1. cap. 27. num. 9. Gutier. *pract. lib. 2. quaest. 41. num. 4. & seq.* & fuit resolutum sapientissime in Rota, & signanter in *Romana testamenti 9. Decembris. 1620.* coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, & in *Romana hereditatis de Arigonis 13. Novembris. 1624.* coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in *Romana legati libraria 10. Maij 1624.* coram bonæ mem. Vbaldo sen.****

10 Quæ quidem resolutio locum habet nedum in legatis, sed etiam in institutione hæredis, vt tradunt Bald. & Angel. in *l. aſſe toto*, ff. *de hered. inſtit. Alexand. in l. vbi autem*, §. *illud*, ff. *de verb. oblig. & conf. 176. n. 6. & 7. lib. 5. Paris. d. conf. 19. num. 13. & 14. lib. 3. Card. Mantic. d. tit. 7. n. 7. Alciat. d. conf. 126. n. 1. & 2. lib. 9. Gutier. d. quaest. 41. num. 4. latè Rimin. iun. in princ. *Inſtit. de testam. num. 478. cum seqq.* Rot. in *d. Romana hereditatis de Arigonis*, coram bonæ mem. Manzanedo, & in *Romana testamenti de Arigonis 23. Ianuarij 1627.* & 28. *Iunij eiusdem anni*, coram Card. Virili, & in *Romana ſucceſſionis 19. Ianuarij 1629.* coram R. P. D. Duran. & in *Narnien. hereditatis 14. eiusdem mensis & anni*, coram eodem; licet contrarium pluribus adfrueretur conerit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 973. per tot.**

11 Et hoc procedit quamvis huiusmodi schedula non sit scripta manu ipsius testatoris, prout requirere videntur Bart. in *d. l. si ita scripsero*, vers. *ego dico hoc esse verum*, Corn. in *d. §. per nuncupationem*, num. 3. sufficit enim quod sit subscripta ab ipso testatore, licet sit scripta manu aliena ex quo subscribens confirmat omnia contenta in scriptura quam subscribit, vt firmavit Rot. in *d. Romana testamenti*, coram Reuerendiss. D. Coccino Decano, maxime quando testator erat persona diligens, & de tempore testamenti non erat adeo infirmitate grauatus vt contenta in eo videre non valeret, præcipue si testamentum erat nimis breue, ita vt ictu oculi poruisset illius substantiam inspiciere, vt fuit consideratum in eadem *Romana testamenti*, coram R. D. Coccino, & coram Vbaldo, & in *d. Romana hereditatis de Arigonis*, coram bon. mem. Manzanedo. Immo sufficit quod schedula, ad quam facta est relatio, sit secreta, & indubitata, licet non sit scripta, vel subscripta manu testatoris, Castren. in *d. §. per nuncupationem num. 3. Clar. d. §. testamentum quaest. 36. num. 3.*

Paris. *d. conf. 19. num. 26. Mench. d. §. 17. n. 53. Rimin. iun. in d. princ. Inſtit. de testam. num. 490. Padil. in l. cum quidam num. 13 ff. de legat. 2. Gutier. d. g. 41. num. 4. post med. Rot. in d. Romana testamenti*, coram R. D. Coccino Decano, & Vbaldo, & in *d. Narnien. hereditatis 28. Maij 1629.* coram R. P. D. Duran.

Testamentum sic explicatum, ac diuisum quoad inuentionem & primæuum vsum iurisdictionem est, quoad formas tamen, solemnitates, & confirmationem iuris est Ciuilis. De iuregentium patet si consideremus apud omnes ferè, quamuis barbaras nationes, reperiri illius vsum, & inuentionem, semper enim, & vt plurimum supremas facere contestationes suorum bonorum, vt satis insinuat Vlpian. in *l. lege obuenire 30. ff. de verb. signif. dum inquit, lege duodecim Tabularum confirmari hereditarias successiones. plane confirmatio supponit rem confirmatam iam à parte ante in esse productam & existentem, quæ ex post facto accedente confirmatione firmior redditur. Vnde satis demonstrat Vlpian. ante leges duodecim Tabularum testamenta exitisse de iure gentium, & postea per eandem confirmationem, seu corroboratum. Inuat *l. neque enim 14. vers. deportati, ff. de milit. testam. l. milites 15. C. de testam. milit.* dum ad militis hereditatem admittunt deportatos, & cæteros, qui iure Ciuili incapaces sunt ex eo, quia de iure gentium admittentur, vt ita testamentaria successio iurisdictionem sit saltem quoad primæuum vsum, & inuentionem, expendant ad propositum Couar. *var. lib. 3. cap. 6. num. 7. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 5.* Consonat illud *Genf. 27. vbi Isaac postquam nimium senuerat de bonis post mortem disposuit, multo ante ius Ciuile Romanorum, quamvis ex post facto formas, & solemnitates introduxerit, obseruant in effectu gloss. verbo alium*, in *l. quoties 9. ff. de hered. inſtit. Bart. in l. interdum num. 7. ff. de condit. indeb. vbi Iaf. num. 4. communem affirmat Couar. d. cap. 6. num. 4. Gom. l. 3. Tauri in princ. Roder. Soar. in l. quoniam super declaratione leg. Regni limit. 2. num. 3. ad fin. Clar. §. testamentum q. 2. Pinel. in rubr. de rescind. vendit. p. 1. cap. 1. num. 23. refert in hanc partem plura sacra Paginæ loca Gualtem. in cap. Raynuius, verbo testamentum, si 1. num. 2. Peralt. in rubr. ff. de hered. inſtit. num. 140. Molin. d. num. 5. alt. Molin. de primogen. tract. 2. disp. 124. ad fin. faceret communem & veriorem Crass. lib. 1. recept. sement. §. 1. num. 4. Quamuis contrarium immò tantum hoc iuri Ciuili tribuendum senserit gloss. verbo dominia distincta, vers. item per testamentum in l. ex hoc iure §. ff. de inſtit. vbi Bart. num. 5. sibi contrarius, Mench. de success. creat. §. 1. ad princ. & illustr. cap. 100. num. 3.**

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus de rebus patrimonialibus testari potest, non ita de rebus Ecclesia, vel intuitu Ecclesie acquisitis.
- 2 Clericus potest instituere eius heredem nuptem filio spurio.
- 3 Prelatus potest reseruato patrimonio ex redditibus Ecclesie congruam accipere systemationem.
- 4 Declaratur text. in cap. clericus, l. 9. 2.
- 5 Episcopatus est Ordo.
- 6 Episcopus potest de bonis patrimonialibus, non auctem de rebus Ecclesie, aut eius intuitu acquisitis testari.
- 7 Episcopi Religiosis an integrum sit testari de bonis patrimonialibus, aut propria industria ac quæstis, ostenditur.
- 8 Ona Prelatorum, & clericorum post adeptam dignitatem,

gnitatem, & beneficia acquisita, presumuntur esse de bonis Ecclesie, cui præsunt.

- 9 Bona emptæ à Prælatis ex pecunia, & redditibus Ecclesiarum, siue proprio, siue alieno nomine, eidem Ecclesie statim acquiruntur.
- 10 Hæres non potest venire contra factum defuncti.

CAP. Quorundam. I. Gregor.

1 Episcopus solum potest testari de illo patrimonio quod habuit ante consecrationem, sed quicquid antea erat Ecclesie, vel qua acquisiuit Episcopus dum fuit Episcopus, pertinet ad dominium Ecclesie, & non potest de eo testari; quod si alicui relinquit, est reuocandum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anau. Host. Henric. Barbat. Anchar. Panorm. Cened. collect. 145. Cou. Viuian. in rationali lib. 3. in iuris Pontif. pag. 216. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 448. remissiuè Casal. in annot. Ximen in concord. p. 1. & 2. defumitur ex D. Gregor. lib. 7. indict. 2. epist. 52. refertur ab Anton. August. collect. i. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 2.

2 Nurus heredem insiuit.] Ergo clericus potest instituire eius heredem nurum nubentem filio spurio, de quo an verum sit, vide Duen. reg. 366. vers. porro, Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 17. col. 2. Henric. in summ. lib. 11. cap. 20. num. 8. vers. secundo, Paleoth. de nobis & spur. cap. 53. Alexand. conf. 74. vol. 3. & conf. 158. n. 4. vol. 7. Hippol. sing. 143. Corset. sing. 137. verbo hæres, il. 4. Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 13. Rojas de success. cap. 20. ex num. 21. & ex num. 35. Plaza de delict. cap. 41. ex num. 20. Perez l. 2. tit. 3. lib. 1. & l. 1. vers. ex spuris filiis tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 98. Clar. §. testamentum q. 32. Lancel. Gallia in consuet. Alexand. gloss. maritus q. 8. num. 3. Cordub. de Lara in l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, num. 22. & à num. 39. ff. de liber. agnosc. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 18. ex num. 33. Matienf. l. 6. gloss. 8. num. 27. tit. 8. lib. 5. noua recop. Parlad. lib. 1. rerum quotid. cap. 16. Surd. de alimentis tit. 5. q. 7. à n. 46. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 4. à n. 79. Chald. Pereira de nominat. emphyt. quest. 19 num. 58. Cened. ad Decretal. collect. 145. num. 1.

3 Heredem insiuit.] Ex his verbis iunctis subsecquentibus, ibi, ante Episcopatum, efficaciter colligitur posse Prælatum reseruato patrimonio ex redditibus Ecclesie congruam accipere sustentationem, nam si patrimonialia bona iuberent heredibus dari, sequitur licitum esse seruare patrimonium, ita Innocent. communiter receptus, & Abb. in cap. Episcopus, num. 2. de prebend. Couar. in presenti, num. 2. qui testatur communem esse, Nauar. de reddit. ecclesiast. part. 1. q. 1. num. 78. & in apologia, q. 1. monitu 30. Sarmien. cod. tract. part. 1. cap. 1. num. 18. Hoied. de incompat. bil. benefic. cap. 19. num. 45. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 11. & plures alij, quos ego ipse refero de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 114. num. 36. Non obitat auctoritas D. Hieron. in cap. clericos 1. quest. 2. agit enim de eo tempore, quo omnes redditus in communi deferebantur ad Episcopum distribuendi in quatuor partes, quo tempore cum redditus illi destinati fuissent ad vsus pauperum clericorum, & laicorum, si quis clericus propria habebat bona, volebatque sibi retinere, non poterat de communibus redditibus aliquid accipere, quoniam iniquum erat eum, cui propria sufficiebant, recipere fructus ad vsus pauperum destinatos, & Prælatorum, ac fabricæ, & propterea D. Hieron. dicit sacrilegium committere, sic etiam iuxta illa tempora intelligendus est text. in cap. illi autem 12. quest. 1. & auctoritas D. August. in c. res Ecclesie, & in cap. si priuatum, ead. causa, & quest.

4 Quæst. 2. agit enim de eo tempore, quo omnes redditus in communi deferebantur ad Episcopum distribuendi in quatuor partes, quo tempore cum redditus illi destinati fuissent ad vsus pauperum clericorum, & laicorum, si quis clericus propria habebat bona, volebatque sibi retinere, non poterat de communibus redditibus aliquid accipere, quoniam iniquum erat eum, cui propria sufficiebant, recipere fructus ad vsus pauperum destinatos, & Prælatorum, ac fabricæ, & propterea D. Hieron. dicit sacrilegium committere, sic etiam iuxta illa tempora intelligendus est text. in cap. illi autem 12. quest. 1. & auctoritas D. August. in c. res Ecclesie, & in cap. si priuatum, ead. causa, & quest.

Ante Episcopatum Ordinem, &c.] Ergo Episcopus est Ordo, vt dicunt in specie gloss. verbo Episcopus, in proœmio Sexti, & in cap. periculosum, verbo de Episcopo, de sentent. excomm. in 6. Felin. in cap. eam 16, num. 4. de rescript. Zabarell. in Clem. 2. num. 12. de atate, & qual. Butsat. confil. 125. à num. 1. vol. 1. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 2. num. 7. Henric. in summ. lib. 2. cap. 2. §. 1. & cap. 7. §. 2. Valer. Reginald. in praxi fori panit. lib. 30. tract. 1. num. 5. Illustriss. D. meus Roder. à Cunha in comment. ad cap. 1. n. 2. dist. 32. & ad cap. legimus 24. n. 4. & 8. dist. 93.

Probat hic text. Episcopus posse de bonis patrimonialibus, non autem de rebus Ecclesie, aut eius intuitu quæstis testari, vt per Molin. de primog. lib. 2. cap. 10. num. 27. Henric. in summ. lib. 10. cap. 33. num. 3. liit. L. Gabr. Pereira decis. 95. num. 7. & decis. 75. num. 1. & de Cardinalibus nuncupatim Azor. instit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 3. quas. 6. Et ita quòd Episcopus valide testari potest de bonis propriis, quæ ante, vel post Episcopatum, non tamen ratione Episcopatus acquisiuit, vltra hunc text. probat cap. Episcopi, cap. sint manusiste 12. quest. 1. cap. fixum 12. q. 6. cap. 1. in princ. de success. ab intest. auct. licentiam, C. de Episc. & Cleric. Abb. not. 3. & omnes hic, Couar. num. 3. vbi plures refert, Nauar. de spoliis Cleric. §. 1. num. 3. & in apologia q. 1. mon. 22. & mon. 50. num. 5. Sarmien. de redditib. part. 3. cap. 3. n. 4. Mench. frequent. cap. 4. num. 4. & illustr. cap. 11. num. 1. Clar. in §. testamentum q. 27. num. 2. & communem esse omnium resolutionem affirmat Molin. de primog. lib. 2. cap. 10. num. 27. Cardin. Mant. de coniect. vltim. volum. lib. 9. tit. 7. num. 19. Craff. §. testamentum q. 34. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 147. conclus. 1. Cened. ad Decretal. collect. 145. num. 1. Et similiter quod valet testari de bonis, qua suo labore, & industria quæsiuit, quamuis ratione Ordinis, non tamen preterito Episcopatus, vel bonorum Ecclesie, qualia sunt quæ Episcopus acquirit quatenus Vicerex, vel ab illis capit, qui ad Ordines promouentur, stipendium quod Cardinales accipiunt à Rom. Pont. ratione Cardinalatij galteri, vt vocant, quod soluitur eidem ratione consilij, & industria in iuuando Pont. in Ecclesie regimine, & alia id genus; in Clericis inferioribus erunt illa, quæ ratione Ordinis lucrantur ad sui sustentationem pro Missis celebrandis, stipendium datum ab illo, cui Sacerdos vti capellanus inseruit: ita Couar. in presenti, num. 11. Nauar. de redditibus. q. 1. num. 19. num. 2. Clar. d. q. 27. num. 3. Molin. d. lib. 2. cap. 10. n. 27. Craff. d. §. testamentum q. 34. num. 2. Cened. d. collect. 145. num. 2.

Vtrum autem integrum sit Episcopus religiosus testari de bonis patrimonialibus, aut propria industria acquisitis eo modo, quo id fas est Episcopis secularibus, quæstio est dubia, in qua affirmatiuum opinionem teneunt Hostiens. hic num. 5. Mich. à Medina lib. 5. de sacrorum hominum continent. cap. 26. col. 2. Emman. Sà in aphorismis, verbo Episcopus, num. 11. Garc. Falcon. reg. 320. num. 4. Fr. Emman. in summ. tom. 2. cap. 70. n. 5. quæ quidem opinio licet sit probabilis, contraria est cõmunior, eamque meritò sequuntur hic Ioan. Andr. num. 6. Butr. num. 9. Zabarel. num. 3. opposit. 4. Guilelm. Bened. in cap. Raynuius, verbo mortuo itaque testatore, il. 1. num. 301. Nauar. de reddit. q. 1. monitu 9. num. 2. & q. 3. monitu 11. num. 1. Redoan. de spoliis eccles. quest. 3. §. fin. num. 14. & 15. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 2. lib. 3. cap. 19. num. 87. & 88. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 69. art. 4. Henric. in summ. lib. 10. cap. 33. num. 3. in fine, & num. 4. Tapia in auth. ingressi, C. de sacrof. Eccles. verbo sua cap. 7. num. 85. & verbo, ideòque nec de his, cap. vnic. num. 32. Fulu. Pacian. confil. 132. num. 33. vol. 1. quos refert, & sequitur Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2.

tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 10. ubi num. 11. aduertit Episcopum religiosum obtinentem à Pontifice licentiam restandi etiam ad opera pia, teneri explicare duplex impedimentum, vt dispensatio legitima sit, vnum se esse religiosum, alterum se esse Episcopum. An, & quando Religiosus testari possit ex Pontificis licentia, & an præcedere debeat, & quando reuocata censetur, dicam infra in cap. seq. num. 9. cum seqq.

8 *Quicquid verò, &c.* Notatur ad hoc quòd bona Prælatorum, & Clericorum post adeptam dignitatem, & beneficia acquisita præsumuntur esse de bonis Ecclesiæ, cui præsent, vel eius intuitu acquisita, vt per Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 14. quæst. 7. n. 48. ubi num. 49. quòd Ecclesia habet fundatam intentionem super omnibus bonis à Prælato defuncto possessis, Menoch. de præsumpt. lib. 3. pres. § 1. num. 23. Azueved. l. 6. à num. 8. tit. 2. lib. 1. noua recop. Cened. d. collect. 145. num. 2. Rot. in Arborens. spolijs 17. Iunij 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.

9 *In eiusdem Ecclesia dominio conferuetur.* Ex his verbis colligit Abb. hic notab. 4. & Couar. num. 4. res emptas ex pecunia, & redditibus Ecclesiarum à Prælati, siue proprio, siue alieno nomine eidem Ecclesiæ statim acquiri, eandem sententiam ex hoc text. probat gloss. etiam ab omnibus recepta in l. si ut proponis, C. de rei vendic. communem, & veram dicit Sarmien. de reddit. eccles. lib. 3. cap. 2. n. 4. & 5. Marfil. eod. tract. part. 3. cap. 23. à num. 19.

10 *Nullatenus patiaris.* Intellige nisi Ecclesia defuncti Prælati hæres fuerit, tunc enim aduersus alienationem ab eo factam venire non poterit, & ita textum in præsentem declarat glossa secundum principia iuris, quæ dicunt hæredem non posse venire contra factum defuncti pro ea parte, quæ hæres est, l. cum marie, C. de rei vendic. l. 3. C. de rebus alien. l. ab eo, C. de liberali causa, similis est gloss. verbo ab hæredibus, in cap. Episcopus qui filios 12. q. 2. quas omnes hic sequuntur Abb. num. 3. Imol. num. 9. Couar. qui alios refert n. 13. & asserit communiter approbari, probant etiam multi, quos refert Valasc. consult. § 2. num. 47. cum quibus prosequere.

S V M M A R I V M.

- 1 Abbatisa testari non potest, etiamsi nunquam induisset habitum monachalem.
- 2 Abbatisa non potest ordinari mulier, quæ non sit expressè professa, ostenditur, & declaratur text. in præsentem, & num. 3.
- 3 Religiosi tacite, vel expressè professi testari non possunt.
- 4 Religiosi etiam ad pias causas testari non possunt, quantum Prælati cuiuscunque Summo Pontifice inferioris, seu Capituli generalis accedat licentia, vt num. 6.
- 5 Codicillos facere ex superioris licentia non potest Religiosus professus.
- 6 Donationem causa mortis facere non potest Religiosus nisi quid moderatum donet.
- 7 Religiosus professus in quacunque Religione ex Summo Pontif. licentia testari potest.
- 8 Episcopi monachus de licentia Summi Pontif. testari potest.
- 9 Licentia concessa à Summo Pontif. Religiosis standi, intelligitur ad vsus pios.
- 10 Licentia Religiosis per Summum Pontif. concessa ad restandum, debet esse expressa; non expirat etiam re integra morte concedentis, vt num. 13. nec extinguitur primo actu num. 14. sufficit si post testamen-

tum conditum superueniat, vt num. 15.

16 *Commendatary, quibus est permittum contrahere matrimonium, possunt liberè testari.*

17 *Consuetudo an valeat vt monachi testentur, remissive.*

C A P. Quia ingredientibus. II.

RES Abbatissæ de iure competunt eidem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, licet non portauerit habitum monachalem. Colligunt ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imol. Butt. Barbat. Anan. Hostiens. Anch. Panorm. Couar. Viuan. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 217. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 448. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2. defumitur ex D. Gregor. lib. 7. registri epist. 7. ad Ianuarium Calaritanum, refertur ab Anselm. Lucen. lib. 7. cap. 182. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 3.

Postquam Abbatissa ordinata est, &c. Ex hoc text. colligunt Doctores Abbatissam ordinatam fuisse mulierem quæ non erat expressè professa, vt per Ioan. Andr. Anch. num. 1. Zabarell. num. 2. in fine. Abb. n. 4. & Cou. qui alios refert, in princ. Obstat tamen quòd secundum regulas iuris Canonici non potest eligi in Abbatem, Abbatissam, vel Prælatum Regularem, nisi qui eandem religionem expressè professus fuerit, iuxta cap. nullus 28. & ibi gloss. 1. cap. indemnitate 43. in princ. de elect. lib. 6. idem statuit Concil. Trident. sess. 5. de Regular. cap. 21. obseruant ultra prædictos Syluest. in sum. verbo Abbas; in princ. & verbo electio 3. num. 7. D. Antonin. p. 3. tit. 169. cap. 2. §. 8. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 2. q. 52. art. 8. Fr. Ludou. Miranda de sacris monialibus quæst. 7. art. 2. concl. 2. Sed huic difficultati respondent Doctores communiter Abbatissam de qua in hoc text. non fuisse electam, sed magis postulatam à Romano Pontifice, eligi enim non poterat, quia inhabilis defectu professionis expressæ, secundum prædicta iura, poterat tamen postulari, quia illi, qui inhabiles sunt ex aliquo impedimento iuris humani, postulantur, cap. bona, cum seq. de postulat. Prælat. cap. 1. eod. tit. in 6. & ita priores textus procedere in prouisione, quæ per electionem fit, quia de ea solùm expressè loquuntur, secus quando prouisio fit non per electionem, sed per nominationem, vel postulationem, ita in præsentem Ioan. Andr. num. 3. Zabarell. num. 2. oppos. 1. Butt. num. 6. Anch. num. 1. Abb. num. 4. Imol. num. 17. Selu. de benef. p. 3. q. 51. quos refert, & sequitur Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 4. n. 20. Verùm hic intellectus otiosus continet diuinationem, & antiquis Canonibus repugnat, etenim secundum illos non solùm Religiosi tacite professi, sed etiam non professi poterant eligi in Abbates, & Prælatos Regulares, vt colligitur ex cap. Presbyteros 16. q. 1. quem glossa ibid. male intelligit, & hoc fuit diu obseruatum: postea verò nouiores Pontifices statuerunt ne eligerentur nisi professi, vt colligitur ex cap. cum cap. de elec. cap. cum in magistrum 49. de elect. & hoc expressè, vt que ad Gregor. I. X. permansit, nec requirebatur tunc expressa professio, sed tacita sufficiebat: deinde Bonifac. VIII. multò post in d. cap. nullus, & in d. cap. indemnitate, statuit, vt de cætero non eligerentur Abbates, vel Abbatissæ regulares nisi expressè prohterentur, & in vtroque text. ponitur verbum, de cætero, quo apertè significatur antea potuisse eligi tacite professos. Quapropter cum tempore huius text. expressa professio non fuisset necessaria, argumentum à Doctores adductum, & eorum intellectus parum ad rem pertinet, & rectè text. intelligitur

telligitur de electione, seu quavis alia prouisione; hodie verò eligi non poterit, quæ expressè non fuerit professæ, sed à Romano Pontif. postulabitur, vt bene aduertit gloss. recepta verbo eligatur in d. cap. indemnitatibus.

Quibus videntur loci illius Presbyteri permansisse. Legendum esse Presbyteria, ait Anton. de Fuertes Canon. *lection. lib. 2. cap. 14.* cum text. iste loquatur de cœmunitis in Religione degentibus, de earumque habitu, seu de habitu Abbatissarum, quem non induisse Abbatissam, de qua ibi, contendebatur, sed tantùm habitum Presbyteralem, quem alia mulieres portabant, nempe clericorum, sacerdotumque vxores; nam si, Presbyteri, vt in vulgaribus codicibus, legeremus, necessariò dicendum foret Abbatissam prædefunctam semper virorum habitum induisse, quod non solùm indecorum est, fed etiam prohiberetur, vt diuersificetur genus masculinum, & cœmunitium.

3 Per multos annos, &c.] Ergo videtur text. hic duas has simul requirere coniecturas, vt tacita professio inducatur; primam quòd mulier hæc in Abbatissam fuerit ordinata, secundam quòd per multos annos, & vsque ad mortem in monasterio, & munere permanserit; cui tamen obstat, quod ad inducendam tacitam professionem alteram ex his sufficiat, velingere se scienter actibus professorum, vt probat *cap. v. d. cap. ex parte, de Regular. vel habitum professorum distinctum vltra annum deferre, vt probant cap. 1. & cap. constitutionem in 2. part. de Regular. lib. 6.* cum latè traditis per Sanch. in *præcepta Decalogi lib. 5. cap. 3. à num. 13.* iuxta quæ ad declarationem huius text. dicendum ex eo solùm Abbatissam, de qua hic, professam videri potuisse quod munus illud acceperat sciens solis professis conuenire, item & ex eo, quòd in monasterio sub obseruantia Regulari vltra annum tacitam induxit professionem, vt probat *d. cap. ex parte, vbi gloss. vltim. docet gloss. verbo deinceps in Clem. 2. de Regular. à qua omnis hæc controuersia petenda est, quia tamen in casu huius text. sic euenerat, vt mulier, de qua hic, in Abbatissam fuerat ordinata, & in monasterio per plures annos vsque ad mortem permanserat, ad veritatem magis confirmandam Summus Pontif. Gregor. omnia hic expendit.*

4 Res ipsius in eodem loco, &c.] Ex his verbis iuncto principio text. colligitur Religiosos expressè, vel tacite professos, non posse testamentum condere, similis text. in *cap. quia ingredientibus, cum seq. 19. q. vlt. aub. ingressi, & aub. si qua mulier, C. de sacros. Eccles.* Ratio huius rei est, quia religionem proficentes transeunt in potestatem monasterij, seqe ipsos cum suis omnibus bonis eidem tradunt, vt probant prædicta iura; deinde qui sui iuris non sunt, testari prohibentur secundum principia iuris, de quibus Imp. in princ. *Instit. quibus non est permissum facere testament.* & vltra Doctores prædictis locis obseruant Nau. in man. *cap. 27. num. 270.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 9. num. 54.* parens meus in *comment. ad Ordin. Reg. Lusit. per text. ibi lib. 4. tit. 8. l. 4. Gam. Lusitan. decis. 309. num. 2.* nouè Bartholom. à sancto Fausto in *thezaur. Religiosorum lib. 8. q. 61.* Mench. *illustr. cap. 102. à num. 1.* Craff. §. *testamentum q. 34. num. 1.* Spin. in *speculo testament. in rubr. gloss. 6. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 69. art. 2.* Peregr. *conf. 53. num. 10. vol. 2.* Iacob. de Graff. in *aureis decis. p. 2. lib. 3. cap. 19. num. 85.* Alexand. Peregrin. in *comment. ad constit. Clericor. Regular. p. 2. cap. 1. lit. G. §. 3.* Molin. *de iustitia tract. 2. disp. 141.* Valasc. *consul. 108. num. 7.* Fr. Paulin. Berti Lucens. in *praxi crimin. Regul. tit. 4. cap. 25. §. 10. num. 4.* optimè Sanch. in *præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 8. à princ.* Rota apud Farinac. *decis. 76. num. 1. part. 2. regul. vbi etiam quòd Milites*

Hierosolymitani cum sint veri Religiosi, non possunt disponere ne dum de bonis, quæ ad eos perueniunt intuitu suæ Religionis, sed nec etiam de patrimonialibus.

Amplia primò, quamuis ad pias causas testari velint, vt per Nauar. *commento 2. de Regular. num. 22. corol. 10. Magdalen. de numero testium part. 2. cap. 4. in fine, Tapiam in aub. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ideòque, nec de his, cap. 1. num. 5.* Fr. Emman. *d. art. 2.* Peregr. *conf. 53. num. 10. vol. 2.* Sanch. *d. cap. 8. num. 3.* nouè Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 65.*

Secundò amplia, etiam si Prælati cuiuscunq; Summo Pontifice inferioris accedat licentia, nam prohibitio huius text. æquè afficit ipsomet Prælatos Regulares, sicut & subditos, Fulu. Pacian. *conf. 36. num. 103. tom. 1.* Nauar. *commento 2. de Regular. n. 44. & num. 22. corol. 10.* Fr. Emman. *d. art. 2.* Iacob. de Graff. in *decision. aureis part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 59.* Auendan. *de exequendis mand. part. 1. cap. 4. num. 34.* vers. *tertio requiritur, Tapiam in d. aub. ingressi, verbo ideòque nec de his cap. 1. num. 4. & 27.* Molin. *de iustitia tract. 2. disp. 141. vers. dubium est, Leonard. Less. eod. tract. lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 73. & cap. 19. dub. 4. num. 40.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 9. q. vlt.* Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 62. & 65.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. vers. secundo, Sanch. d. cap. 8. n. 5.* vbi cum Nauar. Tapiam, & Fr. Emman. *dictis locis, asserit nec Prælatum cum Conuentu eam licentiam dare posse, & cum Paci. d. n. 103.* nec Capitulum generale. Subamplia, vt nec etiam professus ex superioris licentia possit codicillos facere, Nauar. *d. commento 1. num. 43. & 44.* & in Man. *cap. 27. num. 270.* Tapiam *d. cap. 1. num. 64.* Sanch. *d. c. 8. num. 9.* Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 71.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. vers. quarto.* Nec donationem causa mortis Nauar. *locis proximè citatis, & conf. 6. num. 3.* sub tit. *de donation. in 1. edit. & conf. 2. num. 3.* de *presump. in 2. edit.* Iacob. de Graff. *d. cap. 5. num. 58.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 2. q. 47. art. 7. ad finem;* Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 73.* Alexand. Peregr. *d. §. 34. vers. quinto, nisi quid moderatum donet, vt tenent Cyn. in d. aub. ingressi, q. vlt. num. 14.* Bart. in *2. lect. num. 66.* Tapiam *d. cap. 1. num. 4.* Xuar. *allegat. 20. num. 27. in fine, Garc. Falcon. reg. 456. n. 4.* Sanch. *d. cap. 8. num. 11.*

Limita primò accedente Summi Pontificis licentia, ex ea enim posse professum in quacunq; Religione testari resoluunt Couar. *hic num. 10.* & in *cap. cum in officijs, num. 7.* hoc tit. Gregor. Lop. *verbo que los ganen tit. 6. part. 1.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 9. n. 67.* Nau. *commento 2. de Regular. num. 57.* & in *apologia de reddit. q. 3. monit. 11. num. 3.* Mench. *illustr. cap. 102. num. 2.* Redoan. *de spolijs Eccles. q. 7. his præsuppositis, num. 10.* Sim. de Prætis *de interpretat. vltim. volunt. lib. 2. interpr. 1. dub. 1. solut. 4. num. 73.* Burg. de Pace *l. 3. Tauri num. 689.* Garc. Falcon. *reg. 456. num. 1.* Fr. Emman. in *summ. tom. 2. cap. 32. num. 1.* & *quest. Regul. som. 3. q. 69. art. 2.* Peregr. *conf. 53. num. 11. vol. 2.* Tapiam *d. c. 1. num. 24.* Azor. *d. part. 1. lib. 12. cap. 9. q. vlt.* Molin. *d. disp. 141. col. pen. Less. d. lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 73.* Lusit. Benedic. *Agjd. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 1. §. 1. n. 6. in fine.* & §. 7. n. 7. Sanch. *d. c. 8. n. 45.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 66.* Et de monacho Episcopo essi sentiant cum non absoluti à voto paupertatis, nec testari posse, dicunt tamen id posse ex Pontificis licentia, D. Thom. *2. 2. q. 185. art. 8. ad 3.* Molin. *lib. 2. de primog. cap. 10. n. 28.* Fr. Emman. *d. q. 69. art. 4.* Azor. *d. lib. 12. cap. 7. q. 2. in fine, S. Anton. Tabien. Armiel. Sor. & alij, quos refert Sanch. d. cap. 8. num. 45.* Illud in præsentiarum aduertere oportet licentiam à Pontif. absolutè concessam testandi de his bonis intelligi ad vsus pios, vt alioquin cum iure communi consentiat, ac proinde virtute

tute eius non posse testari Religiosum ad vsus vanos, & profanos, sed ad pios duntaxat, tenent Nau. in *apologia de redditib. q. 3. monitu* 6. Molin. *de primog. lib. 2. ca. 9. num. 67. & c. 10. num. 30.* alt. Molin. *d. disp. 141. vers. facultas religioso, & disp. 604. num. 5.* Azor. *d. lib. 12. c. 9. q. vit. Lessl. d. lib. 2. c. 19. Aub. 4. num. 40.* Tapia *d. cap. 1. num. 24.* Sanch. *d. cap. 8. n. 51. vbi n. 54.* resoluit cum vno, & altero Molina virtute licentiæ concessæ monachis ad testandum non posse eos maioratum instituire.

12 Aliqua maximè sunt obseruanda circa testandi licentiæ Episcopis, & Monachis concessas. Primò obseruandum est exigi, vt ea licentia ad testandum expressè concedatur, vt per Nauar. *conf. 71. in fin. de Regular. in 1. edit. & conf. 7. in fin. de donation. in 2. edit.* Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. quæst. 70.* bene explicat Sanch. *d. c. 8. num. 55. vbi num. 56.* cum Bald. & Sim. de Præcis aduertit licentiam hanc testandi monacho concessam intelligi, vt testetur de bonis, quæ Religiosus de facto possidet, non verò in præiudicium illius, cui dicta bona virtute prioris testamenti facti ante ingressum erant acquisita, nec similiter cum præiudicio monasterij quoad bona huius monachi, quæ per ipsius possessionem acquisierat, & citat Gam. *Lusit. decif. 308. incip. In causa monasterij, num. 2. in fine, & num. 3.*

13 Secundò obseruandum est licentiam huiusmodi non expirare etiam te integra morte concedentis, sed semel concessam esse perpetuam, dum ab alio Pontifice non reuocetur, Socin. *sen. conf. 13. à num. 13. ad fin. lib. 1. Cou. in presenti ex num. 10. & in cap. cum in officiis, num. 7. hoc tit. Nau. de reddit. ecclæs. quæst. 3. §. 11. num. 2.* Redoan. *de spol. q. 7. §. his suppositis, ex num. 1. usque ad 18.* Rot. in *Camarinen. spolij 10. Decemb. 1619.* coram bonæ mem. Dunozetto. Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 18. num. 82.* ad quem locum remittit in *d. c. 8. num. 57. in fin. D. Barbof. in l. diuortio, §. quod in anno, num. 20. ff. soluto matrim. Fr. Emman. d. quæst. 69. artic. 6. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 12. in princip. num. 35.*

14 Tertiò obseruandum est eam facultatem non extingui primo actu, sed virtute illius licere toties quoties libuerit testamentum facere vsque ad mortem, ac prius reuocare, vt per Nau. *de redditib. q. 3. monitu 9.* Sarmien. *ead. tract. part. 4. cap. 4. Gutier. pract. lib. 3. q. 48. num. 7.* Sanch. *d. lib. 8. disp. 1. num. 17.* Tapia *d. cap. 1. num. 31.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 11. num. 57.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 68. art. 5.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 8. quæst. 79.*

15 Quartò obseruandum est eam facultatem necessariò non debere præcedere, sed postea superuenientem validum efficere prius testamentum à monacho absque illa consecutum, quia cum testamentum sit actus successiuus, ac deambulatorius vsque ad mortem, non censetur perfectè factum vsque tunc, & ideo sufficiens est ad eius valorem, vt habitas testandi adsit tempore mortis, à quo robur sumit, ita Nau. *commento 2. de Regularib. à num. 256.* Anton. Gom. *l. 42. Tauri, num. 2.* Tapia *d. c. 1. num. 25.* Matien. *l. 3. gloss. 3. num. 4. tit. 4. lib. 5. noua recop. Molin. d. disp. 141. in fine.* Sanch. *d. c. 8. num. 60.* quamuis contrarium velint Mandos. *reg. 18. Cancel. q. 12. num. 18.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quæst. 7. num. 90. & 91.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 47. num. 48.*

16 Limita secundò in commendatariis, quibus est permiffum contrahere matrimonium, quales sunt in nostra Lusitania commendatarij Christi, D. Iacobi, & de Auis, & in Hispania commendatarij D. Iacobi, Calatræ, & Alcantaræ, nam posse liberè eos testari non minus quàm alios seculares, tam de bonis patrimo-

nialibus, quàm etiam de redditibus suarum commendatarum, docent Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 604. in fine.* Morta *de confirmat. Ordin. Milit. lib. 2. c. 2. §. 18. num. 8.* Alcozer *de ludo, c. 39.* Sarmien. *de reddit. p. 4. c. 2. num. 4.* Fr. Emman. *tom. 3. q. 29. art. 7. & q. 69. art. 7.* nouè Barthol. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 81.* Sanch. *d. c. 8. n. 29. vbi n. 37.* resoluit clericos Ordinum Militarum in claustris viuentes, qui ex legitima licentia extra claustra vitam transigunt, inseruientes alicui beneficio, posse testari, ea tamen conditione, vt quotannis inuentarium bonorum tempore præfixo superiori præsentent, & dummodo quintam bonorum partem monasterio relinquunt ex indulto Clementem VII.

Vtrum autem valeat consuetudo, vt monachi testentur, vide Boët. *Eppo in s. relatum, il 2. num. 40. inf. hoc tit.* Guilelm. Benedic. *in c. Raynuitium, verbo, mortuo itaque testatore, il 1. num. 301.* Iacob. de Grass. *in decif. aureis, p. 1. lib. 3. c. 5. num. 59. & p. 2. lib. 3. c. 19. num. 86.* Benedic. *Ægid. in reper. l. 1. C. de sacros. Ecclæs. part. 1. §. 7. num. 7.* Stephan. Gratian. *Marchia decif. 61. num. 8.* Tapia *d. cap. 1. num. 6.* Sanch. *d. cap. 8. num. 63.* Nauar. *comm. 2. de Regular. n. 44.* nouè Bartholom. à S. Fausto *d. lib. 8. q. 76.*

S V M M A R I V M.

- 1 Testamenti executio si infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur executio ad Episcopum.
- 2 Monitio necessaria est, vt data negligentia hæredis ad Episcopum deuoluitur exequendi potestas.
- 3 Annum datus executoribus testamenti ad illud exequendum curris à die monitionis facta per iudicem, & non ligat ignorantes, & legitime impeditos.
- 4 Anno elapso dato executori testamenti ad illud exequendum, executio deuoluitur ad Episcopum.
- 5 Officia diuina debent celebrari in illa Ecclesia, vel loco, in quo iussa sunt celebrari nisi iustum subesset impedimentum.
- 6 Legatum relictum ad alicuius Ecclesie constructionem non efficitur caducum, etiamsi locus edificij non fuerit designatus.
- 7 Episcopus cõstito legitime de negligentia executorum non solum potest, sed etiam tenetur testatoris mandata exequi.
- 8 Episcopus compellendo facere potest vt pia defunctorum volumata exequantur, etiam si hæres sit laicus.

CAP. Nos quidem. III.

Testamenti executio si infra annum à die monitionis non fit per debentem exequi, deuoluitur executio ad Episcopum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hostiens. Anchar. Panormit. Cou. Cened. collect. 114.* Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 218.* Alagona *in compendio iur. Canon. pag. 448.* remiffiue Ximen. *in concord. part. 1. & 2. & Casal. in annotat. defamitur ex D. Gregor. lib. 3. epist. 10. registri, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 12.*

Et eam commoneas. Ergo necessaria est monitio, vt data negligentia hæredis ad Episcopum deuoluitur exequendi potestas, vt per Doctores in *auth. hoc amplius, C. de fideicom. Guilelm. Benedic. in cap. Raynuitium, verbo si absque liberis, 2. à num. 198.* Menoch. *de arbitr. casu 498. à n. 58.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 251. num. 5.*

num. 5. quos refero ego ipse de offic. et potest. Episcopi, part. 3. alleg. 82. num. 24. vbi num. 25. teneo plures monitiones non requiri, sed vnicam sat esse a iudice personaliter faciendam, & refero Cened. ad Decretal. collect. 114. n. 3. & alios, qui ibi videri possunt.

3 Quatenus infra annum, & c.] Qui quidem annus currit à die monitionis factæ per iudicem, & ideo non currit contra ignorantes, & legitime impeditos, vt per Tiraquell. de retractu lig. §. 35. gloss. 4. num. 2. 4. & 5. Craff. lib. 2. in art. de execut. vltim. volunt. quest. 5. num. 5. Spiu. in speculo testament. gloss. 28. princip. à n. 9. Marienf. l. 7. gloss. 5. & l. 10. gloss. 6. n. 2. & l. 14. gloss. 1. à num. 50. tit. 4. lib. 5. noua recap. Chald. Pereira de renouat. emphyt. quest. 5. num. 27. Ceual. communium contra commun. q. 374. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 73. num. 11. cum seqq. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 33. num. 7. quamuis contrarium resoluunt Zabarell. in presenti num. 4. vers. sexto quero, Bald. in l. captatorias ad fin. C. de testam. militis, Felin. in cap. cum inter, n. 20. limi. 3. de except. nisi eorum opinio intelligatur, vel quando impedimentum superueniens executori sua natura perpetuum est, saltè vbi diurnum, v. g. mors, absentia in remotis, vel in legatis propriis, aut fauore alimentorum, Tiraq. de priuileg. pia causa priuileg. 97. Surd. d. priuileg. 33. num. 7. quia non debet impedimentum retardare pias causas, l. si quando, C. de testam. Martin. Carrillo en la explicacion della bulla de los defunctos, p. 2. cap. 14. à n. 13. quæ omnia refero ego ipse d. alleg. 82. n. 22. vbi n. 23. resolutio prædictum temporis spatium à iudice restringi posse.

4 Quod si infra prædictum tempus, & c.] Notatur ad hoc quod elapso anno dato executori testamenti ad illud exequendum, executio deuoluitur ad Episcopum, vt per Mandos. in tract. de annualibus casib. num. 111. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 21. n. 47. Pelacz de maior. p. 1. q. 48. num. 2. Marienf. l. 7. gloss. 2. num. 2. & l. 14. gloss. 1. à n. 45. tit. 4. lib. 5. noua recap. Gutier. practic. lib. 1. q. 44. num. 4. & lib. 2. quest. 45. num. 1. post med. Cened. ad Decretal. collect. 114. num. 1. & ego ipse d. alleg. 82. num. 15. Idem in electione pauperum commissa alicui per testatorem ad certam pecuniam inter eos distribuendam, proficitur Rendin. in promptuario recept. sente n. tom. 1. tit. 42. n. vlt. quem refero ego ipse d. alleg. 62. n. 25. in fin.

5 Sine in loco, & c.] Notatur ad hoc quod diuina officia debent celebrari in illa Ecclesia, vel loco, in quo iussa sunt celebrari, vt per Nauar. sub hoc tit. conf. 14. num. 10. in antiq. aliis conf. 8. num. 1. cod. tit. in nouis, Seraphin. decis. 149. num. 2. & 3. Rot. in Toletana constitutionum synodaliū 9. Ianu. 1624. com. Reuerendiss. D. meo Coccino Decano. Sacerdos enim celebrans non in determinata Ecclesia, vel Altari minime satisfacit, Syluest. in sum. verbo Missa l. 1. q. 10. in fine, Nauar. de orat. cap. 5. num. 2. & 12. Iacob. de Graff. in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 53. num. 9. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 24. q. 8. Vgolin. de offic. Episcopi, cap. 14. num. 4. quos refero, & sequitur Paul. Fraxinel. de Sacerdotum obligat. sect. 4. concl. 4. §. 9. Nisi iustum subesser impedimentum, veluti si Ecclesia determinata esset violata, aut Capella impedita, Azor. d. cap. 24. q. 4. Iacob. de Graff. d. cap. 53. num. 12. Fraxinel. d. concl. 4. §. 11. Marc. Anton. Genuenf. in manuali Prælatorum, cap. 72. à num. 4. Vnde Episcopus ex iusta causa poterit concedere vt Missa in alia Ecclesia, vel in alio Altari celebraretur si nequeat celebrari in loco constituto, vt colligitur ex text. in cap. non mediocriter, vers. dum igitur, de consecr. dist. 5. Abb. conf. 99. num. 5. vers. honestis enim, & in fin. vers. ad tertium, Innocent. in cap. fraternitatis, de sepult. Henriq. in sum. lib. 9. c. 22. §. 6. Iacob. de Graff. d. cap. 53. num. 1. & 2. Rot. in d. Toletana constitutionum.

Barbof. Collect. Tom. II.

Seu si ibi non potest, & c.] Notatur ad hoc quod legatum relictum ad alicuius Ecclesiæ constructionem non efficitur caducum, etiam si locus ædificio non fuerit designatus, vt per Cou. in presenti num. 12. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 7. num. 85.

Tunc per te adificietur, & c.] Ergo constituto legitime de negligentia executorum non solum potest, sed etiam tenetur Episcopus testatoris mandata exequi, de quo vide per me dicta præfata alleg. 82. n. 26.

Dilatas defunctorum, & c.] Potest enim Episcopus compellendo facere, vt præ defunctorum voluntates executioni demandentur, etiam si hæres sit laicus, vt per Cuch. in sit. canon. tit. de Episcopis, num. 142. cum seq. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 49. num. 1. Aloys. Ric. in collect. decis. p. 3. collect. 714. Modern. de iurisdic. part. 2. c. 18. Qui quidem etiam tanquam Sedis Apost. delegatus potest legatarios cogere ad exequendas pias dispositiones iuxta formam Conc. Trid. sess. 22. de reformat. cap. 8. quamuis executores sint officiales S. Inquisitionis, & ob id exempti à iurisdictione Ordinariorum, vel Professores in aliqua Vniuersitate ratione litterarum conseruatoriarum, quæ eximunt à iurisdictione ordinaria, non tamen à delegata à Sede Apost. prout attestatur à sacra Congr. decisum fuisse Franc. Leo in thesauro fori eccles. part. 2. c. 2. in fin. quem refero ego ipse d. alleg. 82. num. 14.

S V M M A R I V M.

- 1 Legata nudis verbis relicta sunt exequenda, & n. 2.
- 3 Declaratur text. in presenti, & num. 4.
- 4 Legatum factum Ecclesie si sint plures in ciuitate debetur pauperiori.
- 5 Legatum incertum fauore pia causa valet.

C A P. Indicante. I V.

Legatum quamuis nudis verbis à testatore relictum, est exequendum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Barbat. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Panorm. Cou. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 219. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 448. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. defunitorum ex D. Gregor. in registro lib. 12. ind. 6. epist. 30. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 13.

Nudis verbis, & c.] Probat hic text. legatum, aut fideicommissum nudis verbis relictum necessario præstandum esse, in cõtrarium tamen facit, quod legatum, seu fideicommissum non debetur nisi aut in solemnibus testamento, aut in codicillis relinquitur, l. ex imperfecto, ff. de legatis 3. l. hac consultiſſima, §. ex imperfecto, C. de testam. l. si veritas 23. C. de fideicom. ergo legatum, seu fideicommissum, de quo hic, secundum iuris rigorem deberi non potuit. Propter quam difficultatem text. in presenti variis modis intelligitur, communis tamen interpretatio est, vt text. intelligatur de legato, aut fideicommissio sine testamento, vel aliqua scriptura, interueniente tamen legitimo numero quinque testium, qui ad codicillum desideratur, iuxta l. vlt. c. de codicill. & ita intelligunt in presenti Abb. n. 2. Zabar. q. 1. Anch. n. 1. in fin. Imol. n. 9. & 10. testatur communem Barbat. n. 17. Conar. qui alios refert in principio, Padii. in l. vlt. in princip. C. de fideicom. Verum huic communi interpretationi obstat, quod iuxta illam text. hic nullam poterat continere dubitandi causam, cum tamen Pontifex hic, & apertius in d. epist. 30. rem controuersam videatur definire, de qua Subdiaconus Sicilia, & gubernator Ecclesiæ illius dubitauit; vnde alij intelligunt nuda verba à solemnitate iuris Ciuilibus

non tamen iuris Canonici, hoc est, vt fideicommissum de quo hic, intelligatur relictum coram duobus, aut tribus testibus, iuxta *cap. relatum*, & *cap. cum esses*, *infr. hoc tit.* quamuis defuerit solemnitas iuris Ciuilis, quem intellectum magis probat Couar. in *presenti*, sed non conuenit litteræ text. quia nuda verba si propriè accipiantur, non magis dici possunt respectu iuris Ciuilis, quam iuris Canonici, tum etiam quia tempore D. Gregorij non dum sacri Canonis iuris Ciuilis solemnitates in testamentis ad pia, nec etiam ad profana in suo foro repudiauerant, sed multò post hoc legitimæ sanatum ab Alex. III. in *d. cap. relatum*, & in *cap. cum esses*, *infr. hoc tit.*

- 4 Quare dicendum puto text. in *presenti* procedere in legato, vel fideicommissio relicto absque scriptura testamenti, vel codicilli, sic enim in materia de qua agitur, nuda verba videntur interpretanda, nam cum victima voluntas retenta natura sua non patiatur vestimentum stipulationis, vel aliud, quo virorum conuentiones vestiri solent, sequitur nuda verba illa esse in vltimis voluntatibus intelligenda, quæ sine scriptura proferuntur, prout in *presenti* intelligit Innoc. quem sequitur Imol. *hic num. 10. ad fin.* Barbat. *num. 2.* Couar. in *princip.* & videtur conuenire cum communis interpretatione, quam post Abb. *hic num. 2.* probant multi relati *sup. in princip.* Quòd si quis adhuc dubitet, quæ igitur fuerit in hoc text. dubitandi ratio, respondebitur defunctum, qui huiusmodi legata reliquit, solemne fecisse testamentum in scriptis, in quo de rebus suis omnibus disposuit; postea sine scriptura legauit hæc, de quibus in *hoc text.* dubitaturque legata præstare, quia in scriptis testamentum fecerat, videbatur postea nihil posse absque scriptura immutari, argum. *cap. 1. de reg. iuris*, & *l. nihil tam naturale*, ff. *cod. nihilominus tamen*, quia post factum in scriptis testamentum potest testator sine scriptura aliquid per codicillum nudis verbis factum addere, vel detrahere, vel immutare, iuxta *l. vlt. C. de codicillis*, iubet Pontifex legata præstari. Potest etiam aliter, & longè aptius text. iste declarari ex sententia *glossæ 1. in presenti*, quam Cou. non videtur percepisse, vt procedat in legatis, quæ verbis tantum absque scriptura, vel testibus ipsi hæredi defunctus mandauit, vt præstarentur, vt sic nuda verba intelligamus, quæ omni solemnitate scripturæ, vel testium destituitur, solent enim vltimæ voluntates, aut solemnitate scripturæ, aut testium vestiri, & idèd verba nuda erunt in vltimis voluntatibus, quæ nec testium, nec scripturæ solemnitate habent, & ea legata Pontifex *hic* præstare iubet, quia secundum nouam Iustiniani constit. in vtroque foro debebantur, prout habet *d. l. vlt. C. de fideicom.* & text. in *§. vlt. Instit. de fideicom. hered.* iuxta quem sensum intelligenda est *gloss. 1. hic*, & in hanc sententiam citatur ab omnibus scribentibus, & in specie probat Imol. *hic num. 7.* consentit Zabarell. *num. 2.* Anch. in *princ.* Burr. *num. 4.* qui licet alias afferant interpretationes, hanc defendi posse omnes affirmant, atque idèd immeritò Cou. *hic num. 1.* glossam reprehendit dum ait similem esse huic text. *d. l. vltim.* sensit enim glossa nuda verba hic esse illa, quæ absque vlla testium, vel scripturæ solemnitate proferuntur, & idèd ait similem casum in *d. l. vlt.*

- 5 In gloss. *Monasterio*, ibi, sed non determinauit cui, cum sint plura monasteria, &c. Notatur ad hoc quòd legatum factum Ecclesiæ, si sint plures in ciuitate, debetur pauperiori, vt per Marc. Anton. Genuens. in *addit. ad suam praxim Archiepiscop. Neapolis. cap. 57. num. 14. & 15.* Anton. Gom. *tom. 2. var. cap. 11. num. 8. vers. octaua conclusio*, Crass. *§. legatum q. 64. n. 5.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 197. col. 3.* Probatur ratione, te-

stator in dabo dum aliter suam mentem non aperuit, censetur illi Ecclesiæ legare voluisse, respectu cuius sic legando maius opus charitatis exercet, & plus suæ animæ consulit, vt pater, sed legando Ecclesiæ pauperiori maius bonum charitatis exercet, piusque suæ animæ consulit. Igitur, &c. Non obstat quòd legatum hoc propter omnimodam incertitudinem debuerat vitari, iuxta reg. *l. duo sunt Titij 30. ff. de testam. tut. l. 3. §. vlt. ff. de adm. leg.* quia responderetur in proposito incertitudinem non dari, quia secundum verisimilem mentis disponentis moralis certitudo est quod pauperiori reliquerit, vel aliter responderetur cum communi legata non vitari propter incertitudinem, vt constat ex iuribus citatis à *gloss. 2. in d. l. duo sunt Titij*, & à Gom. *l. 45. Tauri, num. 147. prop. fin.* & à Molin. *d. tract. 2. disp. 197. in princ.* tunc quia legatum incertum fauore piæ causæ valet, Tiraquell. *de priuileg. piæ causæ, priuileg. 56.* Gom. *l. 40. Tauri num. 49. & de vltimis volum. cap. 10. num. 32. & de contract. c. 11. num. 8.* Mench. *de successio. §. 27. num. 42.* Crass. *§. legatum q. 64. n. 3.* Molin. *d. tract. 2. disp. 197. col. 3.* quamuis contradicat Socin. in *l. quidam relegatus num. 12. ff. de rebus dub.*

Quibus consequens est resolutio illius dubij vtrum si testator duas habeat Ecclesias parochiales, in quibus promiscuè, & æqualiter recipiat Ecclesiastica Sacramenta, ita vt nullo argumento electæ sepulturæ, vel aliàs discerni valeat de qua Ecclesia intellexit, nihilominus legatum, aut institutio sustineatur? Qua in re locum fore gratificationis Episcopi, qui eligit ex illis, quem maluerit, cui totum legatum præstabit, tuentur Abb. *hic num. 4.* communis, vt per Couar. *num. 2.* quos cum aliis refert, & sequitur Costa in *cap. si pater, verbo pauperes num. 13.* Padil. in *l. cum quidam num. 6.* cum quibus communem dicit Crass. *d. quest. 64. num. 5. in fine*, pro quibus expenditur in simili *cap. quoniam 13. vers. alioquin, de decim.* quamuis oppositum, immo quòd vna, & altera Ecclesia æqualiter sit admittenda, ita vt Episcopus in præiudicium vnius, non possit alteram eligere, post Barbat. quem refert Couar. *d. num. 2.* sequitur Molin. *d. tract. 2. disp. 197. col. vlt.* Non obstat *cap. 2. vers. cum ab eo, de sepultur. lib. 6.* cui simile *cap. relatum 12. in fine, infr. hoc tit.* quia responderetur agere de portione, quæ attento iure debetur Ecclesiæ parochiali, vnde cum vtraque sit parochialis, vt supponimus, inter vtramque canonica portio vt diuidatur necesse est, nos verò agimus de legato, vel relicto, quod testator cum sciret duas esse Ecclesias parochiales, vni tantummodo dare iussit, vnde ne contra illius fiat voluntatem, diuisio locum habere non potest. Si autem concurrat monasterium mulierum cum monasterio virorum, quod ex illis debeat præferri, non est abs re inuestigandum? in quo dubio Socin. Iaf. Dec. & alij, quos diligenter refert Costa *ad §. cum in bello, verbo cum filio num. 13.* tenent in dubio concurrente æquali paupertate pro monasterio mulierum iudicandum esse, quibus adde Hippol. *fung. 248.*

C A P. Filius. V.

Testator quando legat non rem suam, sed alienam, hæres licet iecundum legem seculi cogatur soluere æquiuales, non tamen secundum leges Dei. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Burr. Imol. Anania, Hoff. Henric. Anch. Barbat. Cou. Panorm. Viu. in *rationali libri 3. iur. Pontif. pag. 219.* Alagona in *compend. iur. Canon. pag. 449.* remissive Casal. in *annot. & Ximen. in concord. d. p. 1. & 2. defu*

desumitur ex D. Gregor. lib. 7. registri indict. 1. epist. 4. ad Massanen. Episcopum, refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 14.

2 De intellectu huius text. qui difficilis sanè est, agunt Gregor. l. 10. verbo de la comprar. tit. 9. part. 6. Girond. de priuileg. & exempt. explicat. num. 1437. Marc. Anton. Genuent. in pract. eccl. quæst. 187. Spin. in speculo testam. gloss. 8. princ. num. 45. vbi num. 46. ex Fortun. & Menoch. asserit quòd in hoc text. nihil fuit dubitarum circa valorem legati quoad æstimationem, sed hîc solum agebatur quòd legatarius, qui virtute legati rem alienam legatam sibi retinebat, teneatur illam vero domino restituere, & inquit text. deberi restitui, cum omni lege diuina, & humana teneatur quis alienam rem restituere; aduertens eod. num. 6. legatum rei alienæ secundum ius Canonicum tunc non valere, quando testator, qui sciebat rem esse alienam, scienter illam detinebat, & non iussit in suo testamento vero domino restituere, sed potius illam alteri legauit, tunc enim præsumitur contra illum quòd voluit eam omnino vsurpare, & eius proprietatem legare, ac proinde legatum non valet quoad ipsam rem, quia est aliena, neque quoad æstimationem, quia repugnat voluntati testatoris, qui non æstimationem, sed rem ipsam legare voluit, & sic legatarius retinendo, vel petendo legatum faceret contra legem Dei. Vide alios intellectus apud supracitados: limitando tamen in legato rei alienæ ad pias causas, vt per Tiraquel. de priuilegiis pia causa priuileg. 66. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 116. num. 3. vbi à num. 32. differit an, & quando præsumatur testatorem sciuisse, vel ignorasse rem illam à se legatam esse suam, vel alterius, Girond. d. num. 1437. vbi num. 1439. cum Perez de Lara de annuers. lib. 1. cap. 21. num. 90. tenet legatum relictum pro virginibus maritandis posse retineri in vtroque foro à fœmina, quæ licet opinione vulgari pro virgine habeatur, in rei tamen veritate non est virgo, nisi aliud ex voluntate testatoris constet.

3 *Quæ cuiusdam Ecclesiæ, &c.*] Notatur ad hoc quòd bona Ecclesiæ non possunt à testatore legari, vt per Menoch. d. lib. 4. quæst. 119. à princ. vbi num. 3. tenet quòd legatum rei Ecclesiæ, cuius alienatio prohibita est, non valet etiam quoad æstimationem, & num. 5. tenet quòd præstatur æstimatio illius rei, quæ facillè alienari potest, & facillè impetratur consensus Principis, etiam ipsa redimi non possit.

- 1 Hæres, qui in sua testatoris non adimplet circa pia, etiam legatima priuatur.
- 2 Episcopus non solum legata pia potest executioni mandare, sed etiam illa, quæ non sunt pia.

C A P. Si hæredes. VI.

Ex Conc. Mogunt.

Hæredi qui non implet intra annum voluntatem testatoris, interdici debet ab Episcopo hæreditas cum fructibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoff. Henric. Anchar. Panorm. Barbat. Cou. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 220. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 449. remissiuè Calal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 11. & habetur post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 43. cap. 5.

Omnia res, quæ eis relicta est, canonicè interdicatur.] 2 Text. hic à gloss. & Doctoribus variis modis declaratur, sed duo præcipui sunt. Prior modus est quòd hîc non agitur de priuando hærede commodo testamenti, sed de compellendo ipso, vt adimpleat defuncti voluntatem, dum enim ei interdiciuntur bona quouque adimpleat, indirectè compellitur, & hunc modum compellendi inter alios commendat gloss. hic verbo interdicatur, post med. Zabarell. Butr. & Imola, num. 12. Abb. num. 5. & 7. asserens hunc intellectum sibi magis placere, & post alios prosequitur Couar. num. 2. Posterior modus intelligendi est, vt agat de pœna priuationis, quam hæres incurrit non adimplendo defuncti voluntatem, sicut quilibet alius legatarius, aut executor, vt probat l. si quis sepulchrum, ff. de relig. domib. aub. hoc amplius, C. de fideicom. aub. de hered. & falcid. § si quis autem non implens, collat. 1. aub. de ecclesiasticis iuribus, §. qui hoc facere collat. 9. & rationem reddit Iuriscons. in l. si paroni 55. §. qui fideicommissariam, vers. cur enim, ff. ad Trebel. ibi, cur enim non videatur indignum, vt qui distulerit supremas defuncti preces, conseqatur aliqui ex voluntate, & hunc intellectum prosequuntur etiam gloss. & scribentes dictis locis, Couar. hic à num. 2. & Padil. in d. aub. hoc amplius, num. 2. & planè verior videtur, cui non obstat verbum, interdicatur, quia referendum est ad executionem priuationis incurræ, cum enim hæres ipso iure priuatur emolumento testamenti, vt probat text. in d. aub. hoc amplius, & gloss. in d. §. si quis autem, Bald. Salicet. & Iaf. num. 7. & Padil. num. 8. in ead. aub. hoc amplius, Couar. hic num. 8. nihil aliud superest nisi sententia declaratoria, iuxta text. & ibi tradita in cap. cum secundum, de heret. in 6. & lata sententia declaratoria auferuntur bona omnia cum fructibus, & emolumentis, iuxta text. in d. §. si quis autem, & §. qui hoc facere, vnde cap. hoc desumptum fuit, & ideo meritò text. hic ait, vt interdiciantur bona, id est, vt arceatur hæres à possessione, & administratione bonorum, quibus à lege priuatus est; vel etiam dici potest text. hunc agere de interdictione, seu sequestratione bonorum petente iudicio priuationis, ne fortè alienentur, aut consumantur. Vnde refert Molin. de iustit. tract. 2. disp. 251. num. 5. per leges Lusitanas constitutum esse eo ipso quòd executores infra annum, & mensem à morte testatoris voluntatem illius non adimpleuerint, illos amittere munus executoris, & priuari legato, ac commodo, aut præmio ipsis à testatore relicto, & idem apud Gallos obseruari testatur Rebuff. ad leges Gallia, tom. 1. tract. de sentent. prouisi. num. 88. pag. mibi 145. Vtrum autem minor aduersus negligentiam 4

S V M M A R I V M.

- 1 Hæredi non adimplenti iussa testatoris ab Episcopo interdiciuntur res à testatore relicta cum fructibus.
- 2 Declaratur text. in presenti.
- 3 Lusitanæ in Regno eo ipso quòd executores infra annum, & mensem à morte testatoris voluntatem illius non adimplent, amittunt munus ex eo proueniens.
- 4 Minor aduersus negligentiam in non adimplenda voluntate defuncti, an restituatur ne lucrum sibi relictam amittat, remissiuè.
- 5 Hæredes, & legatarij priuantur ipso iure emolumento testamenti si defuncti voluntatem non adimplerint statuto tempore facta admonitione.
- 6 Priuationis pœna non comprehendit legitimam, quæ ex necessitate legis debetur necessariis hæredibus.
- 7 Testamenti clerici, vel pietatis causa facti publicatio coram iudice ecclesiastico est faciendâ.
- 8 Testamenti laici publicatio in quo Clericus est hæres institutus, an sit faciendâ coram iudice ecclesiastico, remissiuè.
- 9 Fœnda dignitarum sunt indiuidua.

in non adimplenda voluntate defuncti restituatur, ne lucrum sibi relictum amittat, vide Sfort. *de integ. ressit.* q. 72. art. 6. sub num. 62. Flamin. *de ressonat.* lib. 11. q. 4. num. 58.

9 Primò ex dictis infertur etiam iure Canonico hæredes, & legatarios priuari ipso iure emolumento testamenti, si defuncti voluntatem non adimpleuerint statuto tempore facta admonitione, vt dictum est, quod & probat *cap. Syluester*, 11. q. 1. approbans hac in re pœnas iuris Ciuilibus, vnde priuatio hæc in clericis, & Religiosis, Ecclesiis, & monasteriis habet locum, vt probat text. & *ibid.* Bart. *in d. aub. de hæred. & falcid.* §. *ult. vers. quia verò, collat.* 1. Abb. *in repet. cap. Ecclesia, de constitut.* num. 18. *prop. fin.* Gregor. Lop. *in l. ult. gloss. pen. ad med. tit. 10. part. 6. Padil. vbi supr. num. 7.* Circa illud verò de hæredibus supreams testatorum voluntatis non adimplentibus, an sint ipso iure, vel per sententiam priuandi, vide Menoch. *de arb. casu* 498. num. 58. Marien. *l. 14. gloss. 1. num. 64. tit. 4. lib. 5. noua recop. Spin. in speculo testam. gloss. 28. principi. à num. 67.*

6 Secundò infertur pœnam priuationis non comprehendere legitimam, quæ ex necessitate legis debetur necessariis hæredibus ascendentibus, vel descendentibus; cum enim text. hic, & similes iubeant priuare hæredem commodo testamenti, vel rebus à defuncto relictis, extendi non debet ad legitimam, quæ magis censetur debita, quam voluntariè à defuncto relictæ, vt probat *d. legatum*, §. *fin.* & *ibi* gloss. ff. *de falsis.* Accedit quòd si priuatio hæc legitimam comprehenderet, poruisset onus legitimæ imponi, contra *l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam.* Probatur etiam hæc sententia expressè *in d. aub. hoc amplius*, & sic text. istum declarat gloss. *in presenti in 3. intellectu*, sequuntur *hic* Zabara. *ante fin.* Imol. *num. 12.* Abb. *in fine, Barbar.* num. 10. Cou. qui plures refert num. 9. asseret ex aliis esse communem, sequitur etiam, & communem dicit Padil. *vbi supr. num. 17.* Molin. qui plures refert, *primog. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Mench. *de success. creat.* §. 8. num. 17. Mich. Crall. *in legitima*, q. 46. Minus etiam obstat text. hic quatenus indistinctè iubet priuari hæredes rebus omnibus, quia responderet, reiectis aliis Doctorum solutionibus, text. hunc agere de quibuscunque hæredibus, siue suis, siue extraneis, sed eos tantum priuari illis bonis, quæ à defuncto voluntariè relictæ sunt, quæ verò ex necessitate iuris debentur, prout est legitima, censentur à lege magis habita, quam à testatore relictæ, & ita text. hic legitimam non comprehendit, sic etiam declarandus est text. *in d. cap. Syluester.*

7 *Vt vota defuncti adimpleantur.*] Intellige cum Soar. *de Relig. tract. de voto, lib. 4. cap. 11. num. 6.*

8 In gloss. *Ab Episcopo.* ibi, publicatio testamenti ad Episcopum non pertinet. Aduerte publicationem testamenti clerici, vel pietatis causa facti coram iudice ecclesiastico esse faciendam, vt per Gutier. *pract. lib. 2.*

9 q. 48. num. 2. An autem publicatio testamenti laici, in quo clericus est hæres institutus, fieri debeat coram iudice Ecclesiastico, an verò coram seculari, vide Cou. *pract. cap. 8. num. 1.* Soar. *de Pace in pract. tom. 2. præ. lud. 2. num. 14.* Perez *tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 142. in fine.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 2. q. 62. art. 12.* Gutier. *d. q. 48. num. 1.*

10 In gloss. *Interdicatur*, vlt. ibi, quia regnum diuidi non potest. Notatur ad hoc quòd feuda dignitatum, vt Marchionatus, Comitatus, Ducatus, vel Regni sint indiuidua, vt per Duen. *reg. 3. 16.*

11 In ead. gloss. ibi, hæres, qui relictæ ad pias causas conferre distulerit, totum amittere debet. Notatur ad hoc quòd hæres, qui iussa testatoris non adimpler circa

pia, etiam legitima priuatur, sequitur Host. *hic.* Anch. *num. 5.* Butr. *num. 6.* restatur communem Imol. *n. 12.* & Tiraq. *de priuilegiis pia causa, prinil.* 84.

In ead. gloss. ibi, & hoc præcipue, & c. Notatur ad hoc quòd Episcopus non solum legata pia potest executioni mandare, sed etiam illa, quæ non sint pia, vt per Cou. *hic num. 3. vers. eodem verò, Cened. practic. & canon. lib. 1. q. 14. num. 2. & quæst. 31. num. 5.* & plures alios, quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. part. 3. alleg. 82. num. 15.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici testari non possunt de bonis per Ecclesiam acquisitis, & num. 2.
- 3 Limita si ea bona acquisierint parçe viuendo, & sua sustentationi subtrahendo.
- 4 Clerici liberè testari possunt de quodiamis distributionibus iure quæsiis.
- 5 Distributionum quotidianarum dominium habent clerici.
- 6 Testari possunt beneficiarij ex consuetudine de acquisitis ex beneficio.
- 7 Clerici Episcopis inferiores ex consuetudine totius Hispania possunt testari de acquisitis ex beneficio, & illis ab inestato succedi potest.
- 8 Obligatio ad antiidora proprie non est obligatio inducens iuris vinculum.
- 9 Beneficiarius ea, quæ emit ex bonis Ecclesia, sunt ipsius Ecclesia.

CAP. Cùm in officiis. VII.

Ex Concil. Later.

Clerici siue moriantur intestati, siue cum testamento, bona eorum acquisita per Ecclesiam sunt Ecclesie. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. And. Imol. Anau. Host. Butr. Anch. Henric. Panormit. Barbar. Couar. Cened. collect. 12. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 220.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 449.* remissuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* desumitur ex Concil. Lateran. fub Alexand. II *l. cap. 15.* & refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 4.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Cou. *2. hic. num. 6.* Nauar. *de redditib. Eccles. q. 3. monitu 1. & monitu 4. num. 2. & de spoliis §. 6. num. 5.* Sarmien. *de reddit part. 2. cap. 4.* Crall. *de success. §. testamentum q. 33. num. 59.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 147.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 9. q. 1. in princ.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 8.* Monet. *de distribut. quotid. p. 3. q. 2. num. 5.* Franc. de Soula *de largit. munerum fundam. vlt. num. 35.*

Licet autem text. conclusionem procedere intelligat Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 9.* quoad bona acquisita ex fructibus beneficij etiam parçe viuendo, & sua sustentationi subtrahendo, contrarium tamen ab omnibus communiter receptum est, vt per Nauar. *q. 1. monitu 26. & mon. 43. num. 1. & de spoliis §. 1. num. 3. & §. 8. num. 7.* Vidorel. *in annot. ad Tolet. in sum. lib. 5. cap. 4. vers. bonæque.* D. Barbof. *d. p. 2. num. 68.* Auend. *resp. 59. num. 6.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 10. num. 50.* Azor. *d. part. 2. lib. 8. cap. 3. q. 2.* Prax. *nouam Episcop. p. 2. cap. 5. num. 39.* Franc. Leco. *in thesauro fori Ecclesiast. p. 3. cap. 3. n. 16.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 4. n. 39. & seq. & cap. 19. num. 41.*

Vtrum autem clerici de quodiamis distributionibus

bus iure quæsitis testari valeant? quæstio est ad præfens institutum non contemnenda, in qua pars negativa ex hoc text. deduci videbatur, dum generaliter prohibet clericis testari de bonis acquisitis per Ecclesiam, & eius intuitu, & negari non potest distributiones quotidianas acquiri per Ecclesiam, & eius intuitu, rationeque canonicatus, seu beneficii, licet dentur ratione assistentiæ, seu laboris, adhuc enim dantur vt canonico, seu beneficiario, & ideo hanc partem tuc tuer cum aliis, quos refert Nicol. Garc. in *addit. ad d. cap. 1. num. 5.* Verùm communis ferè Doctõrum assertio tenet clericos liberè testari posse, ac per vltimam voluntatem de quotidianis distributionibus iure quæsitis disponere posse, quia licet quodammodo dici possit distributiones quotidianas acquiri intuitu Ecclesiæ, tamen principaliter dantur intuitu personæ propter diurnam operam, assiduamque seruitium, atque obsequium Ecclesiæ præstitum, vt docet Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 1. in fine. q. 4. circa med.* tum etiam quia clerici habent quõdianarum distributionum dominium, vt probat idem Monet. *part. 3. quæst. 1. concl. 2.* Ideo meritò hanc sententiam sustinent Couar. *hic num. 4.* Parif. *conf. 33. vol. 4.* Gig. *conf. 144. num. 5.* Buriat. *conf. 226. num. 49. vol. 3.* Clar. *§. testamentum q. 27. num. 7.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. c. 9. quæst. 10.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. q. 74. art. 5. vers. quinta.* Craff. *d. §. testamentum q. 33. n. 8.* Redoan. *de spoliis quæst. 3. §. & in hac materia, num. 27.* Monet. *d. part. 3. quæst. 2. concl. 2.* Fran. Leo *d. part. 3. cap. 3. num. 27.* Vgolin. *de officio Episcopi, cap. 19. §. 2. sub n. 6. vers. verum.* Card. Tusch. *lit. D. concl. 512.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de bonis cleric. §. 6. n. 17.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 7. proem. num. 164.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo munera differ. num. 14.* Filliuc. *tract. 43. cap. 3. quæst. 10.* Bonacin. *var. tractat. tract. de obligat. benefic. disp. 3. puncto 2. n. 18.*

6 Quòd beneficiarius possit ex consuetudine testari de acquisitis ex beneficio, saltem si immemorabilis sit, in dubio reuocari non debet, cùm iure tantum humano prohibita sit clericis huiusmodi dispositio de redditibus Ecclesiasticis per vltimam voluntatem, Couar. *hic num. 2. & 9.* Spin. *in speculo testam. in rubr. gloss. 14. n. 14.* Azor. *d. part. 2. lib. 7. cap. 8. q. 2.* quia aliàs Papa concedere non possit facultatem, vt testari possent de hisce redditibus contra resoluta *ad cap. 2. num. 10. sup. hoc tit.* vnde stante consuetudine posse beneficiatum licitè testari, etiam ad vsus prophanos, & relinquere dicta bona consanguineis diuitibus, tenent Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 16.* & Monet. *d. part. 3. quæst. 2. num. 5.* qui plures referunt, quæ consuetudo est in Hispania quoad clericos Episcopis inferiores, quòd possint de illis testari, & eis ab intestato succedi: vt attestantur *l. fin. tit. 8. lib. 8. noua recop.* Couar. *hic num. 9.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. à num. 33.* Duen. *reg. 366. num. 11. vers. contra quam,* Perez *l. 1. vers. est & aliud tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 67.* Sarmien. *part. 1. defens. in mon. 50. & 51. d. de reddit. part. 2. cap. 6. & cap. 8. num. 1.* Pelæz *de maioratu p. 1. quæst. 1. num. 15.* Franc. Penia *in 3. part. direct. Inquisit. schol. 154. vers. quemadmodum ergo.* Anton. Scap. *de iure non scripto lib. 1. cap. 20. ex num. 2.* Fusc. *lit. A. sing. 112. prope med.* Rojas *de successiomb. cap. 34. ex n. 39.* Menchac. *de success. creat. §. 2.2. limit. 17. num. 40.* Bonacin. *d. disp. 4. puncto 3. num. 4.* Gabr. Pereira *decif. 95. n. 22. & seq. Henric. in summ. lib. 10. cap. 33. num. 3. lit. K. & O.* Humad. *l. 40. gloss. 6. num. 2. tit. 5. part. 1.* Spin. *in speculo testam. part. 14. rubr. à num. 2.* Matien. *l. 13. gloss. 3. & gloss. 4. à num. 1. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Gutier. *practic. lib. 2. quæst. 114.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. quæst. 1. & lib. 8. cap. 4. q. 1. & 2.* Chald. Pereira Barbof. *Collec. Tom. II.*

in l. si curatorem, verbo lafis, num. 114. & de empt. cap. 16. num. 2. D. Barbof. *in l. diuortio, in princ. part. 2. n. 53. cum seqq. & num. 60. ff. solutio matrim. Valasc. de parit. cap. 5. num. 7. cum seqq.* Cened. *ad Decretal. collect. 12. num. 1.* Molin. *d. tract. 2. disp. 147. num. 25.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 11.* Aloyf. Ricc. *in collect. decif. part. 5. collect. 1718.* ex quibus plures refero ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 114. num. 6.* adde Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo testamentum, differ. 11.*

In gloss. *Teneamur, 1. ibi, donatarius enim donatori 8 naturaliter est obligatus ad antidora.* Aduerte quòd obligatio ad antidora propriè non est obligatio inducens iuris vinculum, sed tantùm est quidam instinctus, siue motus animi, quo mouemur ad beneficiendum beneficienti, vt per Cabed. *Lusit. decif. 36. num. 7. part. 2.*

In gloss. *Acquisita.* Notatur ad hoc quòd ea, quæ 9 emit beneficiarius ex bonis Ecclesiæ, sunt ipsius Ecclesiæ, quamuis clericus non Ecclesiæ, sed alieno, aut suo nomine emat, vt per Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. quæst. 1. vers. dua sunt, intelligit secundum Rot. apud Farinac. decif. 241. num. 4. & 5. part. 2. reuociorum.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici quamuis de mobilibus per Ecclesiam acquisitis testari non possint, tamen viuentes, vel etiam in ægritudine constituti moderatas elemosynas facere valent.
- 2 Clerici veri sunt domini reddituum suorum beneficiorum.
- 3 Declaratur text. in præsent. & num. 4.
- 5 Donatio an dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis, & merita donatarij.
- 6 Clericus in infirmitate constitutus, etiamsi ex ea decedat, potest donare inter viuos acquisita ex redditibus Ecclesiæ, in piam tamen causam, dummodo talis donatio moderate fiat cum traditione.

C A P. Ad hæc. VIII. Alex. III.

Clerici licet de mobilibus acquisitis per Ecclesiam testari non possint, tamen viuentes, vel etiam in ægritudine constituti moderatas elemosynas facere possunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Bald. Cou. Viuian. in rationau libri tertij iuris Pontificij, pag. 221.* Alagona *in compendio iur. Canon. pag. 449.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 5. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 29. cap. 8.*

Sed contra principalem concl. obstat, quia clerici 2 secundum vetiorem opinionem veri domini sunt reddituum suorum beneficiorum, vt dixi de officio, & potestate Episcopi, *part. 3. alleg. 114. num. 4.* ac proinde de illis possunt disponere in quoscunq; vsus, excepta vltima voluntate, vt *ibid.* probaui; quare dicendum videbatur non solum facere posse moderatas donationes elemosynæ intuitu, sed etiam non moderatas, & alio respectu præter elemosynam, quod text. aperte negat.

Quare Molin. *de primog. lib. 2. cap. 10. num. 40. & 3* 42. intelligit hunc text. non agere de bonis quæsitis à beneficiario intuitu sui beneficii, sed de bonis ipsius Ecclesiæ, quod non conuenit litteræ text. neque id asserunt DD. quibus Molin. hoc imponit. Nauar. igitur

de redditib. Ecclesiast. q. 1. monit. 81. & post eum ait. Molin. Theologus de instit. tract. 2. disp. 148. num. 6. respondent argumentum à contrario sensu, quod ex hoc text. deducitur, scilicet permittitur moderata donatio in infirmitate intuitu elemosynæ; ergo non moderata alio respectu prohibetur, admittendum non esse contra rationes, & iuris fundamenta, quæ contrarium suadent. Sed mirandum est negare Navar. hoc argumentum à contrario in hoc text. cum ipse eam sequatur sententiam, quod beneficiarij non sunt domini reddituum suorum beneficiorum, ea enim posita rectè sequitur argumentum, textus permittit beneficiariis, qui domini non sunt, moderatas donationes; ergo immoderatas videtur prohibere.

4. Quare à communi Doctorum interpretatione non videtur recedendum, qui resoluunt beneficiariis in ægritudine constitutis non licere immoderatas facere donationes, neque alio respectu, quàm elemosynæ, propter præsumptam fraudis suspicionem, ita Abb. in præfenti in fin. Anch. n. 6. Imola, & Cou. Sarmant. de redditibus p. 4. cap. 4. n. 6. Cùm enim beneficiarij de dictis bonis lege Canonica testari prohibeantur, qui in ægritudine constitutus maximas fecerit donationes, merito in fraudem legis prohibentis testamentum censendus est facere donationem, vt in simili probat text. in l. filia mea, ff. soluto matrim. & in cap. de his, de sepul. aliàs eluforia maneret legis Canonice prohibiti, cum facillè clericus de bonis per Ecclesiam quaesitis, & de quibus per ultimam voluntatem disponere non potuit, moriens iam se donare pronunciat, & iuxta hæc intelliges doctrinam gloss. verbo reservari, in cap. præfenti 12. q. 1. dum beneficiariis in infirmitate constitutos æquiparatur usufructuariis ad effectum ne possit testari de quaesitis per Ecclesiam, quæ communiter recipitur secundum Molin. d. cap. 10. num. 8. arque ita fir clarissimum excepta dispositione per viam ultimæ voluntatis, vel quando in fraudem legis prohibentis immoderatas donationes in ægritudine facit, beneficiariis posse in quocunque vltus de redditibus suis disponere. Donatio autem vtrùm dicatur immoderata, debent attendi facultates donantis & merita donatarij, Rot. decis. 241. num. 11. part. 2. recit. Que omnia desumpti ex meo tract. de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 114. num. 35. Et bene colliguntur ex Rotæ decis. in Arboren. spolijs 17 Junij 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, quæ ita cantat, Dubitatur modo, an ista donatio sustineatur, cum verum sit quod clericus in infirmitate constitutus, etiamsi ex ea decedat, potest donare inter vivos acquisita ex redditibus Ecclesiæ, in piam tamen causam, dummodo talis donatio moderatè fiat, & tunc requiritur traditio ad tollendas fraudes, & suspensiones, Cou. in cap. cum in officio n. 5. de testam. Atamen cum ista donatio fuerit immoderata, cum sit facta omnium bonorum maximi valoris, etiam quod fuerit in pios usus, non sustinetur, Cou. vbi sup. Redoan. in tract. de spol. quest. 355. Scantibus istis repugnantiis, num. 10. & in tract. de rebus Ecclesiæ non alien. quest. 53. num. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici de bonis propriis, vel acquisitis intuitu persone testari possunt, de acquisitis intuitu Ecclesiæ non
- 2 Clericus de patrimonio suo potest condere testamentum.
- 3 Testamentum clerici non subicit querela inofficiosi, vel nullitati ex causa præteritionis.
- 4 Beneficiarij æquiparantur usufructuariis.

Clerici possunt testari de bonis hæreditariis, vel de acquisitis intuitu sanguinis, vel persone, vel adeptis artificibus, seu dono amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, sed de acquisitis intuitu Ecclesiæ non potest testari, nec disponere. Colliguntur ex Ordin. Abb. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. And. Imol. Anan. Hostiens. Anch. Henric. Butr. Panorm. Couar. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 221. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 449. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 6. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 29. cap. 5.

Collige ex text. clericum de patrimonio posse condere testamentum, videlicet de bonis paternæ successionis, vel cognationis iure obtentis, vel arte, doctrina, industria, ingenio acquisitis, aut consanguineorum, amicorum, vel aliorum donatione, absque vlla Ecclesiæ ratione comparatis, vt per Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo lapsi, num. 131. Azeued. per text. ibi in l. 13. tit. 8. lib. 5. nouæ recop. D. Barbof in l. diuortio in princip. part. 2. num. 66. ff. soluto matrim. Valalc. de partit. cap. 35. n. 2. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 8. & cap. 10. q. 1. in princ. Et quod Episcopus de acquisitis ex sua industria libere disponere possit, tradunt Iaf. conf. 75. num. 8. lib. 2. Bald. conf. 80. vers. interdum, lib. 5. Couar. in cap. 1. num. 11. sup. hoc tit. Doctores in authent. licentia, C. de Episcop. & cleric. quos refert, & sequitur Rot. in Arboren. spolijs 17 Junij 1624. coram bon. mem. Patriarcha Manzanedo, vbi etiam fuit dictum quod bona ab Episcopo relicta ex præsumptione iuris Canonici censentur post ipsam dignitatem acquisita fuisse.

Liberè disponere valeant.] Ergo, & præter liberos, & parentes, vnde clericus testamentum non subiacere querelæ inofficiosi, vel nullitati ex causa præteritionis, resoluunt Abb. hic, & latè Marc. Anton. Genuen. in practic. Eccles. q. 361.

In gloss. Testamentum ibi, cum solum usum habeant. Et ideo beneficiarij comparantur usufructuari, vt Menoch. de arbitr. casu 433. n. 35. & conf. 66. n. 32. Azeued. l. 13. num. 2. tit. 8. lib. 5. nouæ recop. & conf. 31. num. 6. Molin. de primog. lib. 2. cap. 10. num. 43. Fr. Emman. quest. Regu. tom. 3. q. 7. art. 4. vers. quinta ratio, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 8. q. 1. Valalc. de partit. c. 36. num. 4. Chald. Pereira de resolut. emphyt. c. 15. n. 43. & de empt. c. 16. n. 1. D. Barbof. in l. diuortio, in princ. part. 2. n. 53. ff. soluto matrim. Cened. ad Decretal. collect. 12. num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes duo, aut tres cum Parocho testatoris sufficium in testamento de iure Canonico, & num. 1.
- 3 In ore duorum, vel trium stat omne verbum.
- 6 Testamentum cum duobus, vel tribus testibus sine proprio parocho est nullum.
- 7 Testium duorum numerus superadditus supplet defectum persona Presbyteri in testamento.
- 8 Text. loquitur in testamento ab ægrotis, & infirmis confecto.
- 9 Verba, sub interminatione anathematis, vel sub excommunicatione, non sunt lata sententia, sed ferenda.

CAP. Cùm esses. X.

Testamenta quæ fiunt coram Presbytero Parochiali, & duobus, vel tribus testibus, valent, etiam si

etiam si non addita sit solemnitas iuris humani, id est, subscriptio à quinque, vel septem testibus, & qui rescindit talia testamenta, est excommunicatus, non obstante consuetudine contraria. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hostien. Henric. Boich. Panorm. Couarr. Henric. Camif. Cened. collect. 159. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 222. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 449. remissiuè Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 9. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. II. l. p. 50. cap. 7.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Fufc. lit. C. sing. 28. Anton. de Burgos in cap. qua in Ecclesiarum, ex num. 209. de constit. Boer. decif. 93. ex num. 2. Guid. Papæ decif. 543. ex num. 2. in fine, Caualer. decif. 497. num. 3. Clar. in §. testamentum, quæst. 57. à princip. Dilect. de arte testandi, tit. 2. cau. 2. num. 2. Petr. Magdalen. de numero testium in testament. req. part. 2. cap. 8. à princip. Boer. decif. 93. à num. 2. Cened. ad Decretal. collect. 159. num. 1. Perez l. 1. vers. dubitari licet, tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 85. Spin. in speculo testament. glof. 31. princip. à num. 34. Mascard. de probat. conclus. 1352. num. 27. cum seqq. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 80. num. 21. cum seqq. Valasc. consil. 74. num. 2. cum seqq. nouè Ioan. Valer. in tract. de differentiis inter vtrumque forum, verbo testamentum, different. 2. asserentes in ditionibus Ecclesiæ, id est, Romano Pontif. quoad vtramque iurisdictionem tam temporalem, quam spiritualem subiectis, & quoad vtrumque forum tam Ecclesiasticum, quam secularè, locum habere huius text. decisionem, non verò in terris Imperij, siue alicuius Principis, in quibus ius civile de septem testium numero obseruandum est. Licet defendi possit quod Paul. Comitoli. respons. moral. lib. 7. quæst. 1. num. 8. dicit text. in præsentia generale esse, & vbiq. eandem vim obtinere. Communis tamen DD. sententia tenet Pontificem hic voluisse recedere à solemnitate iuris ciuilibus, circa testium numerum, quamuis consuetudine Episcopatus, de quo agit, fuisset recepta, & insuper formam dedisse ad testamentorum factionem in suo foro Canonico obseruandam, vnde text. hic obseruabitur non solum in terris Ecclesiæ, vt communiter volunt DD. citandi, sed etiam in aliis quibuscumque, in suo tamen foro, & ideo leges ciuiles in hac materia in terris Imperij in viridi manent obseruantia, & in foro seculari omnino seruandæ erunt, & hæc est mens communis Doctorem, qui text. hunc interpretantur, vt tantum procedat in prouinciis Ecclesiæ temporali subiectis, non verò in illis, quæ in dominio, & iurisdictione Imperatoris sunt, itaque mens illorum est, vt vtrumque ius in suo foro feruetur, & neutrum abrogatum per alterum censetur, atque ita intellexerit glof. penult. hic, & omnes communita, refert plures cum quibus dicit moribus receptum Couarr. hic num. 12. Can. de locis Theologicis lib. 6. cap. 8 in solut. 4. argum. pag. 231. Menoch. & Spin. quos refert Cened. ad Decretal. collect. 159. num. 6. in fine, Sos. de iust. lib. 4. quæst. 5. art. 3. col. pen. Clar. §. testamentum, q. 6. num. 1. & 2. & quæst. 57. num. 3. Turzan. commun. quæst. 44. Mench. de success. §. 12. num. 19. & §. 22. num. 47. Viui. tom. 1. commun. opin. 343. Crass. in §. testamentum, quæst. 16. num. 3. Molina de iustit. tract. 2. disp. 133. col. 3.

3 Quia verò à diuina lege, & c.] Veteri scilicet iudiciali, quæ ait, In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, quam legem iudicalem morte Christi sublatam, voluit Innocent. III. hic in locis temporali Ecclesiæ subiectis seruari in testamentis, vt per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 4. quæst. 3. vers. quiniò obijciunt.

Verum hic text. difficilis est dum reprobat consuetudinem tanquam iniustam, & legi diuinæ contrariam, quæ in testamentis septem testes requirit; difficultas ex eo provenit, quia nulla reperitur lex diuina necessariò obligans, quæ vetet ex iusta causa plures testes exigere, illa enim Deut. 17. In ore duorum, vel trium stat omne verbum, iudicialis erat, quæ per aduentum Christi Domini expirauit, ex reg. cap. vnic. de purificat. post partum, & cap. traslato, de constit. tum quia iustissima erat ratio, propter quam lex ciuilibus septem testes in testamentis exigit, vt scilicet falsitatis occasiones euitaret, quibus mortentis voluntates subiectæ sunt, l. vlt. ibi, ne quid falsitatis incurrat, C. de fideicom. opt. text. in §. 1. in fine, Instit. de testament. Sed omiſſa interpretatione Conan. comment. iuris ciuilibus, lib. 9. cap. 2. ad fin. quem meritò reprehendit Lulitanus noster Barthol. Philip. in tract. del confijo de Principes discursu 7. priuileg. 24. omiſſiſſique aliis de quibus per glof. penult. in præſenti, & Berou. à n. 43. Mench. de success. creor. §. 22. à princip. Mantu. dialogo 60. Ceuall. commun. contra commun. quæst. 319. & 700. Fachin. controuerſ. iuris, lib. 6. cap. 47. Reſpondetur ex mente Fortunij de vltimo fine, illat. 15. à num. 168. Couarr. in præſenti, num. 3. Can. de locis Theologicis, lib. 6. cap. 8. vers. ad quartum, Pontificem in præſenti non reprobare consuetudinem tanquam iniustam, & legi diuinæ contrariam, sed quia, vt habet littera, id quod consuetudo introducebat, alienum eret, id est, diuersum, & non conforme diuinæ legi veteri, & olim obliganti, sed non inde sequebatur illam esse iniustam, & alicui diuinæ legi contrariam, & ideo adiecit Pontifex illud idem alienum esse à Sanctorum Patrum institutis, & Ecclesiæ consuetudini, quæ omnia per se non sat erant, nisi Pontifex illis motus nouè consuetudinem improbarer, & contra illam in terris Ecclesiæ nouum ius constitueret, vt patet ex verbo, decernimus. Accedit quia si aduerſas etiam text. ille decernit aliquid non conforme prædictæ diuinæ legi, quæ in ore duorum, vel trium omne verbum stare iubet, siquidem Papa vltra duos, vel tres necessariò parochum requirit, vt ex Fortun. notat Couarr. vbi supra.

Patet igitur ex supradictis Pontificem in præſenti tam in decisione, quam in ratione optimè processisse, in decisione, quia secundum receptam, & veram sententiam non generaliter abrogat leges Ciuiles, quæ in testamentis in suo foro, & inter suos subditos testes requirunt, sed solum negat illas esse obseruandas in terris temporali Ecclesiæ dominio subiectis, qualem constat esse Episcopatum Ostien. de quo in præſenti, vt patet ex superscriptione, iuncto text. ibi, in tuo Episcopatu, indeque colligitur in terris Principis secularis decisionem huiusmodi obseruandam non esse, vt concludunt glof. Ioan. Andr. Zabarel. Abb. & alij communiter, teste Couarr. hic num. 12. & vltra proximè citatos Valasc. consil. 74. num. 4. Spin. in speculo testament. glof. 31. num. 38. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 80. à num. 21. Rationes etiam optimè adaptantur, non enim inquit hic text. esse contra legem diuinam requirere plurium testium, quàm duorum, vel trium numerum, immo id in pluribus casibus licitum esse probat idem Alexand. III. in cap. licet vniuersis, in fine, de testib. vbi notauit glof. & latè Mench. illustr. cap. 14. num. 3. & vnus exempli causa nobis suff. ut in cap. p. a. sui 2. quæst. 4. Solum ergo, vt ex littera apparet, inuit Alexand. consuetudinem illam Episcopatus Ostien. isis esse alienam, id est, diuersam à lege diuina, vt, supra ponderaui, quam tamen rationem ex se sufficientem non esse ad annullandam consuetudinem bene intellexit idem Pontifex, ideoque alias subiungit rationes, scilicet quòd esset aliena à Sanctorum Patrum

instituta, & generali Ecclesiæ consuetudine, quæ nunquam in terris Ecclesiæ illam admittit solemnitate iuris ciuili de numero septem testium in testamentis, ac subinde indecens videbatur consuetudo Episcopus Otienfis subiecti in temporalibus Ecclesiæ, dum non obseruat generalem Ecclesiæ consuetudinem, contra reg. text. in cap. que contra mores 8. dist. cum similibus.

Ad illam igitur auctoritatem, In ore duorum, &c. ex sententia D. Thom. 1. 2. quest. 105. art. 2. in corpore, & ad 8. & quest. 70. art. 2. Soar. tit. de iur. iur. num. 30. & aliorum, respondetur pertinere ad præcepta diuina non moralia, quæ etiam hodie vim habent, sed iudicialia, quæ ad statum illius populi, cui data sunt pro eo tempore, pertinebant, & iustitiam tunc illi conuenientem continebant, & per aduentum Messie, & Euangelij prædicationem non solum mortua, immo & mortifera sunt, d. cap. translatio, D. Thom. 1. 2. quest. 104. art. 3. Tiraquell. de retrac. tit. 1. in præfat. à num. 8. Couarr. lib. 1. var. cap. 17. num. 10. explicans gloss. per text. ibi in cap. vit. 6. dist. Et licet ea auctoritas Matth. 18. referatur à Christo Domino, non constituitur illic præceptum Euangelicum nouæ legis; tum quia non præcipit Dominus omne verbum stare in ore duorum, vel trium, prout in lege veteri præceptum erat, sed explicans præceptum naturale de fraternæ correctione iubet adhiberi vnum, vel duos testes, ita vt in ore duorum, vel trium stet, & existat verbum, & fiat plena probatio, prout in lege veteri iudiciali ex duobus, vel tribus testibus fiebat; tum etiam, quia repositum est ex D. Thom. 1. 2. q. 108. art. 1. & 2. quodlib. 4. art. 3. Sot. lib. 2. de iust. quest. 8. art. 2. Couarr. d. num. 10. & de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 1. in lege Euangelica nullum contineri præceptum, quod non sit naturale, exceptis iis, quæ pertinent ad articulos Fidei & Sacramenta, planè illic, In ore duorum, &c. nec est naturale ex supradictis, nec ad huiusmodi articulos, vel Sacramenta spectat. Tandem, quia ex eod. D. Th. d. art. 2. in corpore, & ad 4. & art. 3. ad 3. Christus Dominus in Euangelio nulla constituit præcepta carcerimonialia, vel iudicialia, sed ea omnia humano arbitrio reliquit, licet nonnulla ex iudicialibus legis veteris propter deprauatum Pharisæorum intellectum explicauerit, sic sanè in cap. nouis. de iudic. & in cap. licet vniuersis, de testibus, cum aliis, auctoritas illa non refertur, nec Domino tribuitur quasi ab illa renouata velut præceptum vim hodie habeat obligandi tanquam diuina antiqua, & antiquata, cuius Dominus in Euangelio mentionem fecit, & allegatur, & expenditur à Pontificibus vt exemplar, & ratio ad iustificandam legem humanam, quæ iustissimè se conformat cum iis, quæ olim Dominus ad iustitiam seruandam in iudicio præcepit, & Christus Dominus in Euangelio reuoluit, sic in tit. de decimis, & aliis in locis ad confirmationem eorum, quæ lex humana statuit, adducitur auctoritas diuina, quæ olim obligabat, & hodie antiquata est quoad vim obligandi; sic in tit. de iniur. nonnulla præcepta legis veteris iudicialis à lege ecclesiastica innouantur, & velut humana, non verò tanquam diuina obligant.

4 *Esse alienum.* Non quòd ei omnino aduerfetur, sed remotum, hoc est, esse vltra ius diuinum, vt per Menoch. d. præsumpt. 80. num. 23.

5 *Cum scriptum sit.* In ore duorum, &c. Vide Anton. Gom. l. 3. Tauri, num. 24. Perez tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 84. Sayc. in clauis Regia, lib. 12. cap. 21. n. 24. Chald. Pereira de potest. ecc. eligendi, c. 7. num. 4. Et nota quòd quamuis numerus duorum testium sit approbatus non solum iure humano, sed etiam naturali, & diuino, non tamen inde sequitur quòd ampliori numerus sit reprobatus,

quia nec lex naturalis, nec diuina prohibet, quin ex causa plurium aliquando fides sit necessaria, iuxta ea quæ tradunt Couarr. in præfenti, num. 3. Sot. d. art. 3. vers. at verò, vt cum debita reuerentia, Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 80. ex num. 23. Perez l. 1. tit. 2. lib. 6. Ordin. pag. 84. à princip.

Coram Presbytero suo. Id est, proprio parrocho, ita quòd nõ sufficit alius Presbyter, Cened. d. collect. 159. num. 2. vbi refert Rhenat. Coppin. de sacra potestate lib. 3. tit. 1. num. 13. Petr. Magdalen. de numero testium in testam. reg. p. 2. cap. 8. num. 5. nam sine illo testamentum esse nullum resoluit Marc. Anton. Genuen. in practica. Ecclesiastica. quest. 660. Nec inconuenit quòd Presbyter parochialis ad testamentum accedat tanquam notarius, adhuc enim testamentum cum duobus testibus valere tenet Mascard. de probat. concl. 135. 2. n. 29. An autem præsentia Párochi possit supplere per Confessorem, vide Burg. de Pace l. 3. Tauri, ex num. 799. in fine.

Vel duobus aliis personis. Ergo quatuor testes sufficiunt sine Presbytero parochiali, numerum enim duorum testium superadditum supplere defectum personæ Presbyteri resoluunt Mascard. d. concl. 135. 2. num. 28. Clar. d. q. 57. num. 3. est tamen in hoc videndus Couarr. hic num. 13. & Abb. num. 12. Boer. d. decif. 93. num. 4. in fine, Petr. Magdalen. d. cap. 8. ex num. 9. Burg. de Pace d. l. 3. Tauri, ex num. 534. Caualer. decif. 497. num. 3. Ioseph. Ludouic. commun. conclus. tit. de testam. conclus. 12. vers. fallit primò. Chalderin. conf. 8. circa med. vers. sed fessio, de testam. Rot. in Hispalen. præminentiarum 4. Iulij 1625. coram R. D. meo Coccino Decano in vers. & in omnem. in fine. Mench. de success. §. 21. num. 1. Viui. d. opin. 343. plures, vt per Cened. d. collect. 159. num. 2. col. 3. quod ex eo suaderet, quia duo testes in quacunque materia gerunt vicem vnius, quamuis maxima sit auctoritatis, argument. cap. cum à nobis 28. iuncto cap. licet vniuersis 21. cap. licet ex quadam 47. versic. cum secundum, de testibus. ergo quamuis parochi magna sit auctoritas, illius vices duorum testimonio suppleri poterunt. Non obstat l. obliuari 9. §. tutor. ff. de auctoritate tutor. & Concl. Trident. sess. 24. de reform. matrimonij. cap. 1. vers. qui aliter, quia responderetur in terminis huius text. præsentiam parochi non requiri pro forma cum decreto irritatis, sicut in d. §. tutor, præsentia tutoris, & in d. vers. qui aliter, præsentia parochi, seu alterius Clerici de parochi, seu Ordinarij licentia, sed per modum circumstantiæ qualificantis testimonium duorum, vel trium, vnde est quòd in eius defectum non sufficit præsentia alterius Presbyteri, ita Dillect. de arte testandi. tit. 2. cautel. 2. num. 3. qui quidem testes debent esse rogati, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 93. à princip. & citato Romano conf. 306. tradit Fusc. tit. C. sing. 28.

Vtrum femina possit esse testis iure Canonico in hoc testamento? quæstio est dubia, in qua pro parte negatiua, quæ verior est, expendit Couarr. hic num. 14. verba huius text. ibi, personis idoneis, quæ satis insinuant Pontificem requirere duos, vel tres testes, non quoscunque, sed idoneos, planè idoneus testis attentio iure Ciuili (quod in proposito nullibi reperies emendatum) non est femina, l. qui testamento 20. §. eum, qui, vers. mulieris ff. hoc tit. l. hac consuetissima. in princ. C. eod. §. testes. Instit. eod. cum aliis citatis per Craff. §. testamentum quest. 18. num. 4. & Cened. d. collect. 159. n. 3. quo potissimum fundamento ne sine lege recedamus à iure Ciuili, quod Pontifices in dabo censentur amplecti, cap. 1. & seq. de noni operis nunc. hanc partem sequuntur rectius sentientes Alex. Dec. Tiraq. & alij, quos refert, & sequitur Couarr. hic num. 14. affirmat verriorem, & magis communem Clar. d. quest. 55. num. 3. ad fin. refert plures, quos sequitur Craff. §. testamentum quest. 57.

quæst. 57. num. 3. Valasc. conf. 117. num. 1. Perez. Spin. & alij, quos diligenter refert Cened. d. collect. 159. num. 3. Quamvis oppositum, immo in testamentis foemina idoneum esse testem, defendat Abb. hic num. 3. & in cap. relatum il. 1. num. 9. hoc tit. cuius opinionem communem affirmat Iaf. in d. l. hac consultiſſima in princ. num. 9. C. hoc tit. sequuntur Crot. Mench. & alij, vt per Crass. vbi proximè.

8 In extrema fecerint, &c.] Ergo tex. loquitur in testamentis tantum confectis ab ægrotis, & personis infirmis, vt per Cened. d. collect. 159. num. 7. addens hunc tex. eo tantum casu reprobare, & corrigere consuetudinem, & leges Ciuiles ampliore numero requirentes, ex ea ratione, quia infirmus non ita facile semper potest conuocare testes, sed vt potest iudicem suam explanat parochio, qui vt medicus, & iudex animæ suæ in eo vitæ periculo, & consiliu frequenter adest cum infirmo.

9 In glos. Sub interminatione. ibi, non credo quòd sit canon lata sententia, sed ferenda. Notatur ad hoc, quòd verba illa, sub interminatione anathematis, vel simpliciter, sub excommunicatione, non sunt lata sententiæ, sed ferendæ, vt per Duen. reg. 782. Tiraquell. in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 255. Sayr. in clau. Regia lib. 3. cap. 8. num. 19. Cardinal. Tusch. verbo priuatio, conclus. 719. num. 1. 4. & verbo pœna, conclus. 138. num. 5. & verbo comminatio, conclus. 477. num. 1. Ioan. Salas de legibus, q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 3. num. 41. vers. vnde quando lex, & sect. 6. num. 77. in princip. Soar. in simili tractatu lib. 5. cap. 6. num. 4. Farinac. fragment. crimin. part. 2. verbo lex, num. 69.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes duo, vel tres suffiunt pro relictis Ecclesia, vel legatis pijs, quia in his non est iudicandum secundum leges, sed canones.
- 2 Text. in praesenti differt à decisione textus precedentis, quia ille agit de testamento ad causas prophanas, hic verò ad pias causas condito.
- 3 Vltima voluntas pietatis causa facta coram duobus, aut tribus testibus valet, non obstante iuris ciuilibus dispositione de septem, vel quinque testibus adhibendis.
- 4 Testamenti vim obtinet in pijs causis sola subscriptio manu testatoris sine testibus facta
- 5 Solemnitas rogatus testium non est necessaria in testamentis ad pias causas.
- 6 Legata pia peti possunt coram iudice ecclesiastico ab hærede laico.

CAP. Relatum. j. XI.

1 **D**Vo, vel tres testes suffiunt pro relictis Ecclesie, vel legatis pijs, quia in his non est iudicandum secundum leges, sed secundum Canones. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butt. Anchar. Henric. Panorm. Couart. Henric. Canif. Cened. collect. 91. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 222. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 450. remissiuè Casal. in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 10. & est post Concil. Lateranen. parte 50. cap. 8.

2 Textus in praesenti in eo distat à superiori quòd hic de testamento ad pias causas agatur, in superiori verò ad prophanas causas, idque apertè hinc colligitur, quòd in testamento ad pias causas duo testes sufficiant per hunc text. in altero verò præter duos testes

etiam parochi praesentia requiratur, sicut constat ex superiori cap. cum esset; itaque conclusio ex hoc text. communiter desumitur quòd vltima voluntas pietatis causa facta coram duobus, aut tribus testibus valet, non obstante iuris Ciuilibus dispositione de septem, vel quinque testibus adhibendis, ita Clar. in §. testamentum, quæst. 6. num. 2. Coft. in cap. si pater, part. 1. verbo in suo testamento, num. 8. & seq. Tiraq. de pia causa, priuileg. 2. & 164. Cened. ad Decretal. collect. 91. & collect. 159. num. 3. Magdalen. de numero testium in testament. p. 2. cap. 1. ex num. 2. & cap. 6. Gam. Lusit. decif. 46. num. 3. & dec. 81. n. 4. Card. Mantica de consuet. lib. 6. tit. 3. ex n. 4. Thoming. Lipsiens. decif. 4. quem refert Aloyf. Ricc. in collect. decif. part. 1. collect. 229. vers. secundo, Crass. in §. testamentum, quæst. 18. num. 2. Valer. de differentiis inter vtrumque forum, verbo testamentum, differ. 8. Petr. Gilchen in comment. ad l. 1. n. 8. C. de sacros. Eccles. Mascard. de probat. conclus. 763. num. 10. & consil. 1171. num. 13. Surd. decif. 292. num. 2. cum seqq. Ceuall. commun. contra comm. quæst. 318. Valasc. consil. 74. num. 4. 10 & 13. & consil. 17. num. 22. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum, num. 32. Cardof. in praxi iudicum, & aduocat. verbo testamentum, num. 43. Negroiros in introd. vltim. volunt. lib. 3. cap. 14. num. 23. Hortens. Caualcant. in pract. de testib. lib. 2. num. 60. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 13. 4. n. 4. Less. eod. tract. lib. 2. c. 19. dub. 2. Sanctar. var. in c. 70. Rota vna Romana de Alterijs, 11. Decem. 1582. coram Cantuccio. Multa namque priuilegia pijs causis conceduntur, in cis sola subscriptio manu testatoris sine testibus facta vim testamenti obtinet, Tiraq. de priuileg. pia causa, priuileg. 4. Azued. l. 1. num. 31. tit. 4. lib. 5. noua. recop. Valasc. conf. 67. num. 8. Cabed. Lusit. decif. 129. num. 12. part. 1. & in testamentis ad pias causas non est necessaria solemnitas rogatus testium, vt per Couart. hic num. 4. Clar. d. q. 6. num. 3. secundo inferitur, Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 93. n. 8. Tiraq. d. tract. priuileg. 3.

In glos. Decretum, fin. ibi, ad ecclesiasticum iudicem pertinere, &c. Notatur ad hoc, quòd legata pia peti possunt coram iudice ecclesiastico ab hærede laico, vt per Tiraq. d. tract. priuileg. 149. Gutier. pract. lib. 1. quæst. 44. num. 2. & lib. 3. quæst. 29. num. 8. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 9. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus testari potest de proprijs, in acquisitis verò per Ecclesiam, etiamsi sint mobilia, succedat Ecclesie, vel successor; potest tamen aliqua seruitutibus, vel pauperibus elargiri, si autem defunctus habet plures Ecclesias, vel beneficia, sicut æque diuisio inter illa.
- 2 Clericus testari non potest de fructibus beneficij, vel de bonis occasione dictorum fructuum acquisitis.
- 3 Ecclesia dicitur singularis fidelium congregatio.
- 4 Capitulum habet intentionem fundatam super administratione bonorum, & reddituum Ecclesie.
- 5 Consuetudo valet qua permittitur beneficiarijs testari de bonis ex beneficio acquisitis in usus pijs, vel ad illos remunerandos, qui ipsi viuensibus inseruiuerunt.
- 6 Prelatus potest consanguineis emphyteusim concedere.
- 7 Administratores bonorum Ecclesie, vel minorum possunt donare remunerationis causa.
- 8 Donatio remuneratoria meritis equipollere debet.
- 9 Testari libere potest clericus de his, que acquirit ex industria, vel doctrina sua.
- 10 Clericus si quis habeat beneficia in duabus Ecclesijs fructus ab eo relictos inter eas per congruam, & proportionatam estimationem diuisi debent.

CAP. Relatum. ij. XII.

Bona clerici defuncto acquisita per Ecclesiam, ad illam pertinent; appellatio vero Ecclesie, venit collegium, vel communis congregatio, ubi adest, sed ubi non est, intelligitur successor, & per bona intelliguntur mobilia, & immobilia, quae successor in Dei timore dispensare debet. De mobilibus bonis, ubi fuerit consuetudo, possunt dari aliqua pauperibus, vel Religiosis locis, vel iis, qui viuenti seruiuerunt, siue consanguinei sint, siue alij, iuxta seruitij meritum. Qui acquisiuit ex hereditate, vel artificio, vel doctrina moriens potest ad libitum distribuere. Item qui diuersis locis diuersa habent beneficia, bona relicta diuidi debent inter ipsa secundum congruam estimationem pro rata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Ancharan. Henric. Boich, Panormit. Couarr. Henric. Canif. Boer. Eppo. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 222. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 450. remissit Calal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 14. cap. 2.*

Bona quilibet per Ecclesiam acquisita, &c.] Notatur ad hoc, quod clericus testari non potest de fructibus beneficii, vel de bonis occasione discorum fructuum acquisitis, ut per Surd. *de aliment. tit. 9. quest. 12. num. 2.* Valasc. *de partit. cap. 35. num. 4.* D. Barbof. in *l. diuortio, in princip. part. 2. num. 59. & num. 61. ff. soluto matrim. Bonac. var. tractat. lib. 1. tract. de obligatione benefic. disp. 4. puncto 3. num. 1.*

Nomine autem Ecclesie, &c.] Notatur ad hoc, quod Ecclesia dicitur singularis fidelium congregatio, ut per Ilid. Mosco. *de maiest. militantis Ecclesie in prelude. lit. B. fol. 4.* Nicol. Gimont. *de gratia expell. cap. 1. vers. Ecclesia, num. 34.* Sanch. *de matrimonio. lib. 3. disp. 15. n. 20.* Ioan. Anton. Massobr. *in sua praxi habendi concursum ad vacantes parochiales Ecclesias, prelude. 1. num. 26. cum seqq.* Ouid. *de Amicis de iure emphyt. in repet. cap. potuit, de locato in princip. text. a num. 5.* Cardinal. Tusch. *tom. 3. litt. E, conclus. 2.* Videlate ad rubr. *de Eccles. edific.*

Quae rerum illarum, &c.] Notatur ad hoc, quod Capitulum habet intentionem fundatam super administratione bonorum, & reddituum Ecclesie, ut per Abb. *hic num. 5.* exprèsse dicentem quod Capitulum administrat bona communia intuitu Ecclesie acquisita, refert, & sequitur Rot. *in Valentina administrationis 2. Decemb. 1587.* coram D. Bubalo, apud Farin. *dec. 16. part. 1. récent.*

Consuetudinibus tamen, &c.] Ergo valet consuetudo, qua permittitur beneficiariis testari de bonis ex beneficiis acquisitis in vsus suos, vel ad eos renumerandos, qui ipsi viuentibus inseruiuerunt, ut per Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 8. cap. 4. quest. 4. vers. & haec omnia, Valasc. d. cap. 35. num. 7.* Vnde bene inferitur clericum de praedictis fructibus in opera non pia disponere minime posse tempore mortis sub peccato mortali. nam dum text. hic admittit consuetudinem disponendi de praedictis bonis in opera pia, & in satisfactionem seruitiorum, tacite reprobatur praedictam consuetudinem disponendi ad alia non pia, ut per Nauarr. *de reditu lib. 9. 3. n. 10. & in apologia, q. 1. monit. 50. & q. 3. monit. 2. & 3.* Anton. Molina *de instruct. Sacerd. tract. 2. c. 15. §. 2. cum seq.* Ludouic. Beja *respons. casuum conscientia. part. 2. casu 1.* Gregor. Lop. Sarmient. Rebuff. D. Barbof. & alios, quos refert, & sequitur Ioan. Valerius *de differentiis inter vtrumque forum, verbo testamentum, differ. 11. vers. at in fora.*

Siue consanguinei sint, siue alij.] Ergo Praelatus potest

consanguineis emphyteusim concedere, ut per Chald. *Pereira de potest. elig. cap. 13. num. 8.*

Iuxta seruitij meritum.] Notatur ad hoc, quod admistratores bonorum Ecclesie, vel minorum possunt donare remunerationis causa, dummodo merita ferent aequalientia rebus donatis, ut per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 25.* Viui. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 23. num. 21. vers. vnde, pag. 761.* Donatio enim remuneratoria meritis aequipollere debet, nam si excedat, in excessu est donatio simplex Molin. *de primog. lib. 2. cap. 8. num. 17.* Ioan. Garc. *de donatione remun. num. 51.* Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 6. num. 6.* Surd. *conf. 164. num. 33. & seq. Honded. conf. 47. num. 34. lib. 1.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quest. 1. num. 113.* Pereira *conf. 76. num. 27. & 28.* me citato in hoc loco, D. Mari. Curel. *de donat. inter patr. & fil. tract. 1. disc. 2. part. 13. num. 41. pag. 402.* Donat igitur Praelatus ex causa remunerationis, *l. conf. 10. num. 18. vol. 3.* Bec. *consil. 129. num. 26. vol. 2.* noue Ocau. Gloritus *resp. 1. part. 2. num. 33.* pariter, & tutor donare potest propter benemerita, *l. cum plures, §. cum tutor, ubi glos. ff. de admitt. tut. Roman. consil. 50. vers. rursus videtur, Surd. conf. 140. num. 34. & faciunt quae Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 202. num. 4. & 5.**

Ceterum quod ex hereditate, &c.] Notatur ad hoc, quod de his, quae clericus acquirit ex industria sua, vel doctrina, liberè testari potest, ut per Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. quest. 1.* Valasc. *de partit. c. 35. num. 2.* D. Barbof. *in d. diuortio, in princip. part. 2. n. 66.* & alios citatos ad *cap. ad hac, n. 2. sup. hoc tit.*

Quia vero nonnulli in diuersis Ecclesiis, &c.] Notatur ad hoc, quod si quis clericus beneficia habeat in duabus Ecclesiis fractus ab eo relicti inter eas per congruam, & proportionatam estimationem, diuidi debent, ut per Abb. *hic num. 10.* Barbat *conf. 39. num. 6. vers. sed potuit, & versum ergo, vol. 4.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 2. q. 7. vers. verum.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 2. num. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Testamentum tenet ubi quis extremam voluntatem suam alterius dispositioni committit, & dicitur testatus ad pias causas, & n. 2.
- 3 Executores, quando nullo haerede instituto deputantur, censentur haeredes instituti cum onere distribuendi bona in pias causas.
- 4 Testamentum nupt. & signis conditum valet ad pias causas.
- 5 Testamentum ad pias causas ratione incertitudinis non irritatur.

CAP. Cùm tibi. XIII.

Testamentum ad pias causas in alienum arbitrium confertur potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Panorm. Anchar. Henric. Boich, Henric. Canif. Cened. *collect. 67.* Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 224.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 450.* remissit Calal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 1.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt 2. Clar. *in §. testamentum, quest. 6. num. 6.* Tiraq. *de pia causa priuileg. 64. & in tract. de morte, part. 7. declarat. 5. num. 14.* Olan. *in aninon. lit. H. ex num. 3. & ex num. 9.* Sarmient. *lib. 2. fleit. cap. 4. & cap. 6. ex num. 33.* Conan. *comment. iuris Civilis, lib. 10. cap. 6. num. 5.* Alciat. *lib. 2. parerg. cap. 31.*

cap. 31. Guillelm. Benedic. in cap. Raynuius, verbo condidit il 1. ex num. 1. Anton. Gabr. lib. 6. commun. opin. tit. de pia causa concl. 3. Petr. Magdal. de numero testium in testament. requis. part. 2. cap. 4. ex num. 18. Matien. l. 5. glof. 1. & seq. & l. 6. glof. 3. tit. 4. lib. 5. noua recop. Anton. Gom. l. 31. Tauri, num. 4. Valasc. consult. 68. num. 4. & conf. 145. num. 5. Surd. de alimentis, tit. 8. priuil. 17. n. 5. vbi resoluit per hunc text. incertitudinem personæ non vitare legatum ad pias causas, vel a'imentorum. Barr. & DD. communiter in l. captatorius, ff. de hæred. instit. Sarmient. select. lib. 2. cap. 4. num. 8. Mench. de success. §. 17. num. 80. Peralta in l. si quis Titio, num. 22. ff. de legat. 2. Craff. verbo institutio, quaest. 18. num. 8. Sed hi DD. grauius laborant in præstando vero intelligendi modo ad hunc text. nam communis arbitratur ideo valuisse testamentum, quia testator committendo voluntatem suam alterius dispositioni videtur eum hæredem facere eo adiecto onere, vt bona sua in pauperes, aut alios pios vltus distribuat: ita Innoc. hic vers. alij dicunt, communiter receptum ab vtriusque iuris professoribus, affirmat Abb. hic num. 4. explicat latè Peralta vbi proxime. Alia communis arbitratur fauore piæ causæ testamentum conferri posse in alienam voluntatem, dammodo per alienam non absolutam, & libera voluntas, sed arbitrium boni viri intelligatur, in eoque consistere putat fauorem piæ causæ, quod per alienam voluntatem intelligatur arbitrium boni viri, ita Barr. in l. 1. num. 4. ff. de legat. 2. Guillelm. in cap. Raynuius, verbo condidit il 1. num. 8. plures vt per Couarr. hic num. 12. Aliter atque aliter intelligunt Abb. antiq. Butr. num. 2. Sarmient. lib. 2. select. cap. 6. à num. 37. Sed reiectis his atque aliis intelligendi modis, in quibus confutandis non immoror, mihi videtur absque vlla diuinatione, & sine vilo piæ causæ fauore indistinctè intelligendum esse text. in præsent. vt siue in pia, siue in prophana causa sufficiat ad hoc, vt quis legitime testetur quod vel nominatim hæres instituat, vel illius dispositioni bona committantur, patet quia attento iure Ciuili ab Imperatoribus postea approbato testamentum valet sub his verbis, *Lucius esto, vel illius dispositioni omnia mea committo, l. 1. §. si autem, & vers. & si ita, ff. de hæred. instit. l. reg. l. his verbis 48. in princip. ff. vlt. tit. §. vlt. Instit. de hæred. qual. si insuper confideres satis esse quod quis efficiatur dominus iuxta receptam dominij diffinitionem; igitur cum in præsent. testator dixerit se alterius dispositioni committere, censetur illum dominum, & ita hæredem facere, vt liberè de omnibus bonis disponat, neque enim videntur magis ampla verba illa, *Lucius esto, de quibus in d. vers. & si ita*, quam *Lucij dispositioni committo omnia mea bona*. Et in his terminis dici non potest testamentum committi in alienam voluntatem, sed per illa verba censerit hæredem institutum secundum voluntatem, propriam ipsius testatoris, sicut per illa, *Lucius esto, vt in d. vers. & si ita, & per illa, dominus sit mea hæreditatis, vt in d. l. his verbis, & alia id genus.**

Vtràm autem institutio ad pias causas possit liberè alterius voluntati committi affirmatiuum tenent opinionem Couarr. hic num. 12. Craff. in §. institutio, g. 18. num. 8. Tiraq. de priuilegijs pia causa, priuileg. 64. Clar. §. testamentum, quaest. 6. vers. quarto inferitur, Padil. in l. 1. ff. de legatis 2. num. 50. Oppositum tamen, immo neque etiam ad pias causas institutionem committi posse liberè alterius voluntati longè verius esse, & iuris principijs magis consonum, post Bald. l. 1. & alios, dicunt Gabr. commun. tit. de pia causa, conclus. 3. num. 6. & Sarmient. lib. 2. select. cap. 4. num. 8.

3 In alterius dispositionem committi.] Intellige quando nullo hærede instituto deputantur executores, quia ipsi cæsentur hæredes instituti cum onere, distribuendo

di bona in pias causas, Tiraq. in tract. le mort part. 7. declar. 5. num. 14. Menoch. conf. 369. num. 10. Valasc. conf. 68. num. 4. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 1. cap. 3. num. 22.

In glof. Dispositionem ibi, sic nutu de equitate Canonica sit testamentum, &c. Notatur ad hoc, quod institutio hæredis nutu facta attento iure Canonico valere potest, non sic attento iure Ciuili, de quo an verum sit vide glof. verbo in scriptis, in auct. vt spoualitia largitas, §. quia verò collat. 9. glof. verbo ex voce in l. iubemus 29. C. hoc tit. l. 1. licet prope fin. C. de pactis, Cou. hic num. 4. Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 110. ad fin. Viui. tom. 1. commun. opin. 145. prope fin. Clar. §. testamentum quaest. 37. Peralta in rub. ff. de legatis 2. n. 11. & 15.

Notatur etiam ad hoc quod testamentum nutu, & signis conditum valet ad pias causas, vt per Anton. Gom. l. 3. Tauri num. 110. Clar. d. quaest. 6. num. 7. Tiraq. in l. si vnaquam, verbo donatione largitus, num. 326. & de pia causa priuileg. 8. Gam. de Sacramentis præstandis vltimo supplicio damnatis, quaest. 4. num. 5. Viui. tom. 2. commun. opinion. lib. 6. tit. 13. num. 97. vers. sed vbi cumque pag. 48. Cened. ad Decretal. collecti. 91. num. 2. Manric. de consuet. lib. 4. tit. 4. num. 8.

In ead. glof. ibi, & incerta persona bene possunt institui hæredes. Notatur ad hoc, quod testamentum ad pias causas ratione incertitudinis non vitatur, vt potest si instituti sint pauperes, vel Ecclesia in genere, Tiraq. de pia causa priuileg. 55. & 56. Rebuff. de priuileg. scholar. priuileg. 133. Cened. d. collecti. 91. num. 3. Menoch. conf. 292. num. 12. Perez de Lara de amiuers. & capellan. lib. 1. c. 10. n. 97. cum seqq. nouissimè Buccaroni de differentijs inter iudicia ciuilia & criminalia, diff. 100. n. 18. Garc. Giron. da de priuileg. seu exempt. explicat. num. 1371. & n. 1503. resoluit quod pauperes consanguinei semper sunt præferendi in legato generaliter pauperibus relicto. Illud aduertere oportet testamentum ad pia non valere si sit imperfectum ratione voluntatis, vt per Guillelm. de Bened. in cap. Raynuius, verbo testamentum il 1. num. 71. inf. hoc tit. Viu. d. tit. 13. num. 96. Surd. decis. 292. num. 11. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus de relictis Ecclesie quartam Episcopalem petere potest licet aliquid fuerit sibi à testatore relictum, nisi in fraudem, & num. 2.
- 3 Canonica portio debetur ex eo, quod relinquitur Ecclesie, vel pjs locis pro anima, & pietatis causa.
- 4 Testamentum quis acceptare videtur ex simplici acceptatione legatarij.
- 5 Legatum acceptans tenetur onus iniunctum agnoscere.
- 6 Debitum compensandi a vimo an censetur relictum quod datur, vel legatum creditori, ostenditur.

C A P. Officij. X I V.

Episcopo quando quis legauit aliquam portionem, & alia multa monasterijs, vel Ecclesijs, Episcopus potest sibi accipere portionem etiam de legatis factis monasterijs, & aliis locis pijs, nisi essent Regulares priuilegiati à Papa. Si verò illam legauit partem Episcopo vt esset illa sola contentus, & Episcopus acceptauit, non potest de alijs accipere portionem, quia illis renunciaffe videtur. Si verò pars relicta Episcopo esset minor portione debita & solita, tunc potest exigere portionem institutam à Canone, quia fraus, & dolus nulli debent prodesse. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hofst. Anch. Henric. Boich, Panorm.

Panorm. Couarr. Henric. Canif. Cened. collect. 106. Viuian. in rationali lib. 3. inris Pontificij, pag. 224. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 451. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 2. Prima pars huius text. est in cap. officij, de penit. secunda hic, & tertia in cap. officij, de sentent. excommun.

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Butt. num. 6. Abb. num. 4. & Couarr. num. 3. in presenti, Valdes. ad Xuar. l. 1. tit. de las arras, num. 3. 6. vers. sed pone. D. Barbof. in l. si cum dotem, §. si pater, num. 3. ff. soluto matrim. quos refert ego ipse de officio, & potest. Episcopi pars. 3. alleg. 86. num. 30. & 33.
- 3 *Monasterijs, vel Ecclesijs.*] Notatur ad hoc, quod ex eo, quod relinquatur Ecclesijs, vel pijs locis pro anima, & pietatis causa, Canonica portio deberet, vt per Franc. Leo in thesaur. fori Ecclesiast. part. 2. cap. 14. num. 6. Aloyf. Ricc. in praxi aurea, decis. 209. num. 1. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Prælatorum, tom. 2. quest. 48. art. 3. Valasc. consult. 105. num. 13. vbi declarat nisi sit relictum ad perpetuum cultum diuinum. Episcopi autem nomine in hac materia quis intelligatur, & de pluribus questionibus, quæ circa eam occurrunt, vide quæ dixi d. alleg. 87. num. 7. cum seqq.
- 4 *Vt Episcopus acceptauit, &c.*] Notatur ad hoc, quod ex simplici acceptance legati quis videtur testamentum acceptare, vt per Burg. de Pace consil. 14. num. 3. 6. Et acceptans legatum tenetur onus iniunctus agnoscere, vt per Surd. de aliment. tit. 5. quest. 1. num. 24. etiam quod excedat legati valorem, idem Surd. d. tit. 5. quest. 3. num. 24. & tit. 9. quest. 23. num. 12. & decis. 164. num. 6.
- 6 *Videtur de ceteris non posse, &c.*] An & quando aliquid datur, vel legatur creditori, censetur relictum animo compendiandi debitum, an verò creditor ultra legatum relictum possit etiam petere, & exigere debitum præcipuum; vide Sim. de Prætis de interpret. ultim. volunt. lib. 4. sub. 6. à num. 18. Palat. in repet. sub. de donat. inter viros & uxorem, §. 27. ex num. 2. & l. 16. Tauri, ex num. 2. Bernard. reg. 171. & 454. Corraf. lib. 3. miscell. cap. 1. ex num. 7. Afflic. decis. 44. ex num. 9. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 12. ex num. 26. Hieron. de Monte var. iuris quest. 3. per tot. Cifuentes l. 16. Tauri, num. 18. Cardinal. Mantica de coniect. ultim. volunt. lib. 9. tit. 4. ex num. 3. Ioan. Garc. reg. 285. Sebast. Medic. de compensat. quest. 3. 1. & 32. Ioseph. Gonzal. var. 3. iust. cap. 3. 1. Spin. in speculo testament. glos. 8. princ. ex num. 7. 1. Matien. l. 7. glos. 1. sit. 9. lib. 5. noua recopil. Menoch. consil. 17. & 18. num. 27. cum seqq. & consil. 151. num. 22. & consil. 162. à num. 2. & de presump. lib. 3. presump. 10. ex num. 12. & pres. 16. & pres. 121. num. 12. & lib. 4. pres. 109. & seq. Surd. consil. 7. à num. 1. & consil. 112. num. 11. & 12. Craff. §. legatum, quest. 22. à num. 4. Mascard. de probat. concl. 196. & 333. Molina de iustit. tract. 2. disp. 2. oc. n. 16. cum seqq. Gutier. de iust. part. 3. cap. 5. à num. 2. & pract. lib. 2. quest. 24. Castill. quorid. lib. 1. de usufructu cap. 46. à num. 6. Chald. Pereira quest. forens. lib. 1. quest. 16. D. Barbof. in l. si cum dotem, §. si pater à num. 7. ff. soluto matrim. vbi num. 31. cum ageret de intellectu huius text. asserit quod si tempore legati testator non erat debitor, sed si aliàs, licet occasione dispositionis testatoris, legando illi, cui non testator, sed tertius prædictus aliquid debebat, non videtur legare animo compendiandi per hunc text. in eo enim ex quo testator aliquid reliquerat certæ Ecclesiæ, quarta debebatur Episcopo per Ecclesiam legatariam; si verò si idem testator Episcopo aliquid legauerit simpliciter, Episcopus & quartam suam Canonica, & legatum obtinebit, quia cum testator respectu prædictæ quartæ

non esset debitor Episcopi; sed potius Ecclesia legataria, in his terminis cessat ratio huius text. ac proinde legatum animo liberali videtur relictum.

S V M M A R I V M.

- 1 Relictum Episcopo contemplatione persona non diuiditur cum Ecclesia Cathedrali, sed si contemplatione Ecclesiæ, &c.
- 2 Ecclesia nomine in presenti includitur omnis pius locus.
- 3 Legatum factum Episcopo ab extraneo presumitur factum contemplatione Ecclesiæ.
- 4 Legatum vbi factum est Prælato Ecclesiæ sanguine coniuncto ipsi testatori factum presumitur contemplatione ipsius Prælati, intellige vt ibi.
- 5 Legatum non videtur intuitu pia causa relictum, sed consanguinitatis, si legans est propinquus.
- 6 Donatum ipsi, aut Prælato benemerito id semper presumitur donatum favore persone, non officij.
- 7 Legatum quando factum fuit vni, vel aliquibus ex ipsi Canonici, presumitur factum contemplatione ipsarum personarum, & non Ecclesiæ.
- 8 Ecclesia relictum factum dicitur in causam piam.
- 9 Amico relictum censetur contemplatione amicitia legatum.

CAP. Requisitis. XV.

Quando aliquid relinquatur Episcopo, si relinquens est extraneus, presumitur relictum intuitu Ecclesiæ, non personæ, vnde Cathedralis sicut Episcopus, petere potest canonicam portionem. Si verò Episcopo relinquatur à propinquo, presumitur esse relictum non intuitu Ecclesiæ, sed personæ, & tunc nihil potest habere Ecclesia viuente Episcopo, nisi fortè contrarium probetur, id est, quod intuitu Ecclesiæ fuit relictum. Si autem relinquatur aliquid coniunctum Ecclesiæ & Episcopo, tunc inter ipsos est facienda canonica diuisio: at si distinctè, v. g. istud Ecclesiæ, & istud Episcopo, tunc reducenda sunt ad Canonica diuisionem inter Episcopum & Cathedrali, nisi ambo velint esse contenti dispositione testatoris: quod æquitate conuenit, cum nulla adest fraus, nec aliquis nimirum fraudatur canonica portione; quando verò legans relinquat aliquid Episcopo, & aliqua locis pijs, quod relinquatur Episcopo, est præcipuum ipsius cum Ecclesiæ Cathedrali, de legatis ad alias Ecclesias Episcopus obtinebit Canonica portionem. Item si qui relinquunt Clericis, qui possunt habere proprium, & non habent Ecclesiæ Prælationem, vel administrationem, siue sint relictæ ab extraneo, siue à propinquo, intelliguntur relictæ intuitu personæ; & de his nec Episcopus, nec Ecclesia aliquid habebit, nisi contrarium constet cessante omni fraude. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Barbat. Hostiens. Anch. Henric. Boich, Panormit. Couarr. Henric. Canif. Viuian. in rationali lib. 3. inris Pontificij, pag. 215. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 451. remissiuè Catal. in anno. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 3.

Et Ecclesiam.] Sub cuius nomine in presenti includitur omnis pius locus, vt per Lap. de Castellion. in tract. de hospital. num. 13. Garc. Girond. de priuileg. & exemp. explicat. num. 571. vide quæ dixi de appellatima verborum virisque iuris signif. appell. 85. num. 16.

Si ab extraneo generaliter, &c.] Notatur ad hoc, quod legatum factum Episcopo ab extraneo presumitur factum

factum contemplatione Ecclesie, vt per Menoch. *de presump. lib. 4. presump. 112. num. 11. vbi num. 12.* idem resoluit si sit legatum Prælato extraneo eius proprio nomine expresso. Et ita in terminis huius text. rectè respondit Innocent. quòd si testator quantumcumque extraneo pro anima Episcopo legatum relinquat, intuitu Ecclesie, non personæ relictum præsumitur, tum quia relictum est Episcopo sub nomine appellatio; tum vel maximè, quia in testator, qui pro anima legatum reliquit, verisimilius est quòd potius Ecclesie, quàm personæ legauerit. patet quia respectu Ecclesie legatum manet pium, & multò magis suæ animæ futurum; respectu verò personæ læculare, & non ita tendens in animæ salutem. Cùm ergo testator legando intendat animæ salutem, vt Pontifex in principio exorditur, & eidem magis consulari si legatum pium maneat, quàm læculare, fit consequens intuitu Ecclesie relictum omnino præsumendum; ita gloss. *hic, verbo, nec est.* Butr. *num. 15.* Abb. *num. 8.* Couarr. *n. 4.* communem dicit Barr. *in l. 2. num. 2. ff. de reb. dub. Lap. de canonica portione, n. 22.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 6. à num. 19.*

4 *Si verò relinquatur illud Episcopo à propinquo, &c.]* Notatur ad hoc, quòd si legatum factum est Prælato Ecclesie sanguine coniuncto ipsi testatori, factum præsumitur contemplatione ipsius Prælati, vt per Mascard. *de probat. conclus. 1248. §. num. 119.* Menoch. *d. presump. 112. num. 3.* Surd. *de aliment. tit. 5. quest. 6. num. 8.* & 9. etiam si in legato tantum esset expressum nomen dignitatis, ex Mascard. *conclus. 965. num. 8.* Menoch. *d. presump. 112. num. 6.* nisi quando expressa causa in ipso legato salutem animæ, vel fauorem Ecclesie respiceret, Mascard. *d. conclus. 965. num. 9.* Menoch. *d. presump. 112. num. 7. vbi num. 8.* idem resoluit, quando legata fuissent res conueniens ad Ecclesiam, veluti calix, vel patena, aut similia, quia ex qualitate harum rerum legatarum præsumitur legatum relictum Ecclesie, non autem personæ, Mascard. *conclus. 1248. num. 119.* & *conclus. 965. num. 11.* Intellige de propinquo intra quartum gradum, gloss. *hic verbo, à propinquo,* Zabarell. *num. 4.* Imol. *num. 38.* communis, vt per Couarr. *num. 9.* qui plures refert, Mantic. *d. tit. 6. num. 17.* quamuis abfque fundamento iudicis arbitrio relinquendum existimant, Couarr. & Mantic. *diffis. locis.* Deinde intellige de affine intra eundem gradum, vt tenet Petr. *de canonica port. quem refert Couarr. d. n. 9.* Denique intellige probata consanguinitate, eo ipso præsumi legatum intuitu personæ relictum, vt probat hic text. & ideo si Ecclesia contendat non personæ, sed sui ipsius respectu relictum esse, probare tenebitur, quia habens pro se præsumptionem, dum aliud non ostenditur, tutus est, iuxta reg. *l. licet Imperator, ff. de legat. 1. gloss. vlt. recepta in l. si tutor 5. C. de periculo tutor. Barr. in l. vlt. ff. de publicis iudic. Abb. in cap. 1. notab. 2. de cleric. non residents. Dec. in rubr. de probat. num. 13.* Couarr. *lib. 2. var. cap. 6. num. 1.* Gom. *l. 9. Tauri, num. 25.* Afflic. *dec. 44. num. 15.*

5 Notatur etiam ad hoc, quòd ubi intercedit consanguinitas, non videtur legatum intuitu piæ causæ relictum, sed consanguinitatis, si est propinquus, vt per Surd. *de alimentis, tit. 5. quest. 6. num. 9.* & *tit. 3. prinil. 1. num. 13.* Menoch. *d. presump. 112. num. 5.*

6 Notatur etiam ad hoc, quòd donatum officiali, aut Prælato benemerito, id semper præsumitur donatum fauore personæ, non officij, vt per Tiraq. *in l. si vnam, verbo donatio largitus, num. 54.* Menoch. *d. presump. 112. num. 17.*

7 Notatur etiam ad hoc, quòd quando legatum fuit factum vni, vel aliquibus ex ipsis Canonici, non autem omnibus, hoc casu præsumitur legatum factum

Barbos. Collect. Tom. I. l.

contemplatione ipsarum personarum, & non Ecclesie, vt per Menoch. *d. presump. 112. num. 3.* Viui. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 26. num. 131.*

Secus autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd relictum 8 Ecclesie factum dicitur in causam piam, vt per Surd. *decis. 292. num. 1.*

In gloss. *Nec est. ibi, præsumitur intuitu amicitie.* Notatur ad hoc, quòd amico relictum censetur contemplatione amicitie legatum, vt per Tiraquell. *in l. si vnam, verbo liberis, num. 85.* & *de pœnis temper. cap. 22. num. 23.* & *seq. Mascard. conclus. 965. num. 6.* Menoch. *d. presump. 112. num. 15.* Surd. *d. quest. 6. num. 5. cum seqq. & num. 11.*

In ead. gloss. ibi, *Item aliud est dicere, relinquo hoc Ecclesie, & aliud, relinquo hoc Canonicis: in primo casu relinquitur Ecclesia, in secundo non.* Communiter approbatam dicunt Mendez à Castro *de annonijs ciuilibus, lib. 1. notab. 1. num. 7.* & Cened. *pract. lib. 1. quest. 20. in princip. communis, vt per Couarr. hic num. 10.* intendit Mench. *de success. lib. 5. 27. num. 6.* Non obstat quòd legatum relictum ciuibus censetur relictum ciuitati, *l. 2. ff. de rebus dub. l. Lucius 30. §. ciuibus, ff. de legat. 2.* quia respondetur cum Couarr. *hic n. 27.* de illis ad hos non bene argui, ratio differentie est, quia ciuitas repræsentatur per ciues, Ecclesia verò non per solos Canonicos, sed per ipsos, & Episcopum simul.

SVM M A R I V M.

- 1 *Debitum iure natura habet quis in bonis patris, matris, & quia in quo grauari nequit, & filius rogatus de restituenda hereditate sub condicione detrahit debitum iure natura, & Trebellianicam.*
- 2 *Doctores referuntur qui de substitutionibus integros tractatus eiderunt.*
- 3 *Filius grauatus à patre restituere hereditatem potest detrahere duas quartas.*
- 4 *Successionis filiorum in bonis parentum origo, & necessitas an ex iure naturali promoueat, ostenditur, & numeris seqq.*

CAP. Raynutius. XVI.

IN bonis patris, matris, & auæ quilibet habet etiam partem sibi debitam iure natura, nec potest pater eam grauare. Item filius rogatus de restituenda hereditate detrahit quartam debitam iure natura, & Trebellianicam, in qua computantur fructus percepti post contestationem litis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Beroci. Couarr. Rebuff. Henric. Canif. Guillelm. Benedic. cuius in hanc Decretalem extant duo volumina, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 227.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 452.* remissitue Casal. in *annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 2. sub tit. de sentent. & re iud. cap. 3.*

Raynutius de Clera.] Cùm filij quoad nobilitatem, honores, gentilitia, armorum insignia, & alia id genus, non v. a. tris, sed patris conditionem sequantur, *l. liberis 10. in fine, ff. de senator. l. 1. in princip. ff. ad municip. l. eos 22. l. nullus 44. C. de decurion. lib. 10. cum similibus, & pater filios habeat in potestate, mater verò minimè, §. vlt. Instituit. de patria potest. mirum est cur filius à matre denominetur in hoc text. Ideo Hostiens. Ioan. Andr. quem sequitur Abb. *hic notab. 1.* & alij communiter, vt Guillelm. in *presenti, verbo Raynutius de Clera, à num. 12.**

T intelligunt

intelligunt Raynutium à matre nomen accepisse ex superbia, quia illa patre longè nobilior erat; sed iura non patiuntur in dubio præsumi delictum, maxime superbia, quod grauissimum est, contra reg. l. merito, ff. pro socio. Idcirco idem Abb. ubi proxime, & alij, vt per Guillelm. d. n. 12. credunt hoc de facto contigisse contra ius, quia Raynutius multo ante fuerat patre orbatus, & à matre nutritus; cuius blanditiis delinitus ab ea nomen accepit, vt illius genio indulgeret.

Sed mirum est quod DD. grauissimi hac in re tantopere crucientur, vt cogantur in re facili tot supplere, ac diuinare; q. amobrem facillimè hoc dubium soluitur si attendas ad manifestum tit. C. de mutat. nominis, vbi habetur vnique cessante fraude, & tertij præiudicio licitum esse quories voluerit nomen, & cognomen, & alia id genus immutare, sicut à principio ante mutationem libera erat nominis, vel cognominis impositio, arg. l. si quis in fundi vocabulo, ff. de leg. 1. §. si quis in nomine, Insti. de legat. quo supposito liberum fuit Raynutio, vel patris, vel matris nomine cognominari, quinimo post assumptum nomen, aut cognomen ad libitum immutare, l. vnic. C. de mutat. nominis, vnde constat quàm superfluum fuit in proposito circa intellectum huius text. confugere ad Raynutij superbiam, vel ad maternas blanditias, vel denique ad statutum, vel consuetudinem loci, & alia in quibus DD. tantopere immorantur.

Reliquit cætera bona sua.] Ergo verbum, relinquo, nullo alio superaddito supponit Adiectæ impuberem fuisse heredem institutum in cæteris bonis, iuxta doctrinam gloss. 1. in l. his verbis 48. in princip. ff. de hered. insti. vbi Bart. num. 1. Abb. hic num. 3. communis ex Guillelm. verbo reliquit, num. 1. Cost. in cap. si pater, verbo bonis, num. 14. Pincl. ad rubr. C. de bonis mat. part. 1. n. 11. Xuar. ad l. quoniam in prioribus, quest. 7. num. 6. Mench. de success. §. 3. num. 13. Craff. §. Institutio, q. 14. Valasc. consil. 165. num. 3.

Alterocha, & soboles.] Ergo quando plures disparis gradus vocantur ad successionem alicuius per copulam, & omnes admittuntur simul ad æquas portiones; nam eùm Pontifex in præsentia, iubeat restitutionem simul fieri Alterochæ, & eius filio per copulam, & satis significat faciendam vtrique pro æquis portionibus, constat autem Alterocham, & eius filium personas esse disparis gradus respectu patris testatoris, & tanquam æqualiter substitutos admitti ex fideicommissio vniuersali ad viriles portiones. Ratio est, quia de proprietate copulæ est distribuere vim verbi æqualiter inter personas copulatas, l. reos 11. §. cum in tabulis ff. de duobus reis, l. 1. C. si plures vna sententia, iuuat l. codicillis 91. §. instituto, ff. de legat. 2. sequuntur Abb. hic num. 5. Couarr. qui communem fatetur, §. 2. num. 2. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 2. num. 4. Clar. §. testamentum, quest. 80. Mench. de success. §. 17. num. 44. & §. 20. num. 120. Rojas de success. cap. 8. num. 5. Molin. de primog. lib. 1. cap. 6. num. 4. Menoch. conf. 85. num. 78. Craff. §. institutio, quest. 20. num. 2. Aluarad. de coniect. mente defuncti lib. 4. cap. 3. à num. 21. Quamuis oppositum velint Bart. num. 3. in l. Gallus, §. quidam recte, & ibi Fortun. num. 47. & Barbat. hic num. 16.

2. Eadem impuberi succederent, &c.] De substitutionibus integros ediderunt tractatus Nouell. Leonin. Polit. Bald. de Valdis, Zazius, Fumeus, Barr. de Huriro, Alexand. Trentafing. Sfort. Odd. in tract. compendiosa, Duaren. tit. de vulgari, Craff. in §. substitutio, & de multiplici substitutionis definitione, & diuisione agunt Conan. lib. 4. comment. cap. 7. Anton. Gom. tom. 1. var. cap. 3. Couarr. hic §. 4. Mench. de success. creat. §. 20. n. 84. & de success. progressu, lib. 2. §. 11. Cardin. Mantic. de coniecturis vltim. volunt. lib. 5. tit. 1. Forcatul. dialog. 23.

Vacon. lib. 4. decr. 61. Donel. comment. iuris ciuilib. lib. 6. cap. 23. Cuiac. lib. 7. cap. 20. Goucan. lib. 1. v. r. cap. 28. Spin. in speculo testam. gloss. 21. in princ. Anton. Fab. lib. 5. coniect. cap. 10. Petr. Gregor. synagm. iuris, part. 3. lib. 42. cap. 1. Castill. lib. 2. quotid. cap. 10. num. 6. cum seqq. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 181. cum seqq. apud quos videbis ad fatieratem de hac materia.

In eo verò, &c.] Notatur ad hoc, quòd filius grauius à patre restituere hæreditatem potest detraxere duas quartas, vt per Villalob. commun. opin. tom. 1. lib. 3. tit. 16. num. 74. Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 6. tit. 4. num. 10. pag. 184. vbi Viui. num. 26. pag. 185. En. Robert. rerum iudic. Senat. Paris. lib. 4. c. 17. Peregr. de fideicom. art. 3. num. 51. Cott. in memorabil. verbo filius in 4. M. r. Anton. de Amatis Marobia decif. 18. post num. 14. & à num. 16. cum seqq. Suld. Mantua decif. 151. num. 5. & decif. 316. num. 1. Stephan. Gratiau. Marobia decif. 58. num. 12. cum seqq. Gregor. l. 1. verbo sub parte, tit. 11. part. 6. Clar. in §. testamentum, quest. 63. Cardinal. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 7. tit. 11. num. 7. Bernard. Græna. ad prædictam Camera Imper. lib. 2. conclus. 121. num. 5. Chald. Pereira quest. forens. in comment. ad §. sed hæc, num. 61. Insti. de inoffic. testament. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 187. vers. prætermisissis, & hæc conclusionem saltem de iure Canonico per hunc text. defendi posse tenent Ioseph. de Rusticis in tract. an, & quando liberi in vendit. positi, lib. 1. cap. 2. part. 1. num. 12. Ceuall. communium contra commun. q. 74. num. 2. Fachin. controuers. iuris, lib. 5. cap. 2. Quamuis filium rogatum purè vt restituat, vnam quartam dumtaxat detraxere posse resoluant Anton. Thefaur. Pedem. decif. 141. sub num. 8. vers. cum simus in puro fideicommissio, Bapt. Costa de sci. scientia, & ignor. dist. 2. num. 14. cent. 2.

Legitima portio iure natura debita.] Notatur ad hoc, 4 quòd successio filiorum in bonis parentum origo, & necessitas ex iure naturali prouenit, consonat text. in cap. Raynaldus, ibi, partem debitam iure natura, infra hoc tit. cui similis in cap. 1. hæc tit. lib. 6. & in l. nam est parentibus, ibi, naturalem erga filios charitatem, ff. de inoffic. testament. §. in l. cum ratio, ff. de bonis damnat. & in authent. hæc amplius, ibi, præter debitum naturale, C. de fideicom. cum similibus, atque ita ex dictis iuribus legitimam portionem, siue successionem in bonis parentum iure naturæ filiis debitam esse tenent Abb. hic num. 12. Anton. Gomez tom. 1. variat. cap. 1. à num. 2. Corral. lib. 3. miscell. cap. 16. à num. 3. Roi. success. cap. 7. à princip. Molin. de primog. lib. 2. cap. 1. à num. 14. Spin. in speculo testam. gloss. 17. à num. 19. Mich. Craff. de succession. §. 1. à princip. Azor. insti. moral. part. 2. lib. 2. cap. 17. hinc inferentes ad varias quæstiones, & præcipue non posse lege, vel statuto auferri hanc legitimam, Abb. d. n. 12. Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 5. quem commendat Costa in cap. si pater, 3. part. verbo priuari non possit, n. 42. disputat ad vtramque partem Ceuall. communium contra commun. q. 112.

Verùm contrariam sententiam quòd huius successio filiorum in bonis parentum origo, & necessitas ex iure Ciuili proueniat, suadent plura, & non leuia fundamenta, & in primis quia ad legem duodecim tabularum id refert text. in l. lege 12. tab. C. de legitimis hered. deinde quia inestati successio iuris Ciuilib. est, l. lege hoc venire 130. ff. de verbor. significat. §. inestatorum, Insti. de hered. que ab intestat. constat autem hanc legitimam filiorum esse partem successionis ab intestato, l. Papinian. §. si quis mortis, ff. de inoffic. l. i. l. iud. C. de collat. quibus & aliis fundamentis hanc partem tenentur Dyn. in reg. indultum, à num. 22. de regulis iuris, lib. 6. sequitur Bartol. in l. Titio centum, §. Titio genero, num. 6. ff. de condit. & demonstr. & multi, quos in huius sententia

sententia confirmationem adducit Mench. *Success.* lib. 2. §. 20. à num. 296. & communem dicit Ceuall. *d. quæst.* 12. 2. in princip. & refert alios idem attestantes, Grass. *d. §. legitima, quæst.* 42. num. 2. Spin. parum sibi constans *glof.* 19. à num. 29. & alij hinc resoluentes valere legem, quæ permittit parentibus ne teneatur, nec possint nomine legitima filiis suis quicquam relinquere, vt multis latè contendit Sarmient. *lib. 2. select.* cap. 14. num. 6. Hinc etiam alij resoluentes legitimam inuini, & tolli posse ex causa pro parte, vel in totum lege, vel consuetudine, Bernard. *reg.* 143. Villalob. *10m.* 2. *commun. opin. lib. 6. tit. 17. num. 89. pag.* 116. Lara in *l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, num.* 146. 149. & 151. cum seqq. & §. si mater, num. 55. cum seqq. ff. de liberis agnoscend. Molin. *de primog. lib. 2. cap. 1. num.* 14. & 28. The-saur. *Pedem. decis.* 263. num. 4. Anton. Gabr. *lib. 6. communium, tit. de legitima, conclus.* 1. num. 18. Soar. *recept. sentent. lit. L, num.* 65. Menoch. *consil.* 230. num. 109. Tiber. *Decian. resp.* 35. num. 60. cum seqq. *Surd. cons.* 357. num. 36. & *cons.* 341. num. 28. & *cons.* 302. 26. Petz. *ad rit. 2. lib. 5. Ordin. pag.* 128. cum seqq. Ioseph. Ludou. *Persf. decis.* 21. num. 51. Valdef. *ad Xuar. pag.* 76. Gutier. *pract. lib. 3. quæst.* 82. num. 7. Bernard. *Græuz. ad pract. Camera Imper. lib. 2. conclus.* 122.

6 Quare alij has pugnantes sententias conciliare nituntur, aut enim, inquiunt, agimus de legitima origine, aut de quotta, seu quantitate; si de legitima ipsa, & eius origine, ad legem naturalem pertinet; si de quotta seu quantitate, pertinet ad legem humanam, ita omnes tenere nemine discrepant in *l. in quartam, ff. ad Trebell.* post Picum, & Bereng. *ibi.* testatur Craß. *d. §. legitima, quæst.* 2. Rojas *d. cap. 7. num.* 7. & consequenter inferunt legitimam in totum tolli non posse, licet possit in parte inuini; sed hæc resolutio opinionones non componit, nam falsum præsupponit dam præferit legitimam in totum tolli non posse, cuius contrarium communiter Doctores resoluunt, de quibus *suprà.* Reiecta igitur resolutione Costani *select.* 6. 15. per totum, dicendum puto verissimum esse concordiam inter has duas opiniones contrarias, vt scilicet prior, quæ legitimam, seu successionem filiorum in bonis parentum affirmat iuris naturalis esse, procedat, & intelligatur quoad originem ipsius successionis, intelligédo deinde de iure naturali posterioris capitis, quod solis hominibus proprium est, & iugentium à Iurif. conf. dicitur, atque ita de iure gentium primi capitis. Secunda verò opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum successionem ait iuris ciuilibus esse, intelligatur de legitima quoad quottam, seu quantitatem, quæ iuris ciuilibus esse libenter agnoscimus.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus potest compellere heredem, vel legatarium ad executionem legatorum ad pias causas, etiamsi reseruat prohibuisset ne Episcopus se intromitteret, & n. 2.
- 3 Annus datus executoribus ad exequendam vltimam defunctorum voluntatem currit à die monitionis per iudicem, fauore tamen conscientie defuncti currit ignorantibus, & impeditis, vt num. 4.
- 4 Index inquirere potest ex officio etiam ad priuatam vtilitatem vbi agitur de executione testamenti.

CAP. Tua nobis. XVII.

Gregor. I X.

1 Episcopus potest compellere executores testamentorum vt bona fideliter expendant in pios vsus Barbof. *Collect.* Tom. II.

secundum voluntatem testatoris, quamuis ipse prohibuisset hoc ipsam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collect.* Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Henric. Boich, Hostiens. Anchar. Butr. Pannorm. Couarr. Bald. Henric. Canif. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij pag.* 230. Alagona in *compensio iuris Canonici, pag.* 453. remissiuè *Calal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt 2 Couarr. in *presenti, num.* 6. Card. Tusch. *10m.* 3. *concl.* 293. Sarmient. *lib. 1. select. cap. 11. à num.* 3. Tiraq. in *tract. le mort, part. 7. declar. §. num.* 8. cum seqq. Spin. in *speculo testament. glof.* 28. *princip. num.* 20. Marta de *iuris d. part.* 4. *casu* 88. à *num.* 14. & *casu* 113. *num.* 31. Chald. Pereira de *nominat. emphyt. quæst.* 19. *num.* 56. Valasc. *consil.* 105. *num.* 57. Franc. Leo in *thesauro fori ecclesiast. part.* 4. *cap.* 2. n. 46. quorum plures refero ego ipse de officio, & potest. *Episcopi, p. 3. alleg.* 82. n. 27. & n. 28. pluribus similiter citatis Doctoribus resoluo non posse testatorem prohibere ne executores rationes reddere compellantur.

Monitionis præmissa compellas.] Vnica tantum, vt per 3 *authent. hoc amplius, C. de fideicom. tenent ibi* Bart. Salicet. & Doctores communiter, *l. a. num.* 3. & *Padill. l. 6. Gregor. l. 10. glof.* 1. *tit.* 10. *part.* 6. Menoch. *d. arbit. casu* 498. *num.* 53. Cened. *ad Decretal. collect.* 114. *num.* 5. quos refero ego ipse *d. alleg.* 82. *num.* 25. Notatur ad hoc, quòd annus datus executoribus ad exequendum vltimam defunctorum voluntatem, currit à die monitionis per iudicem, vt per Spin. *d. glof.* 28. *num.* 10. Ceuall. *commun. contra commun. quæst.* 374. *num.* 2. Stephan. *Gratian. discept. forens. cap.* 73. *num.* 11. Faouore tamen conscientie defuncti annus currit ignorantibus, & impeditis, vt in legatis piis, & faouere alimenterum resoluunt Tiraq. *de pia causa, priuileg.* 97. *Surd. de alimentis, tit. 8. priuileg.* 32. *num.* 8. Stephan. *Gratian. d. cap.* 73. *num.* 14. & transacto anno à iure testamentario, vel executoribus concessio, Episcopus sit executor vt voluntas defuncti impleatur non solum quoad legata pia, sed etiam prophana, Gabr. Pereira *de manu Regia part. 1. cap.* 16. *num.* 5. Diana *resol. moral. part. 1. tract. 2. resol.* 98. Notari solet hic text. ad hoc, quòd iudex inquirere potest ex officio etiam ad priuatam vtilitatem, vbi agitur de executione testamenti, Socin. *reg.* 200. *fallent.* 7. August. *ad Angel. de malefic. in verbo hac est quedam inquisitio, num.* 32. Farin. *fragment. crimin. part. 2. verbo inquirere, num.* 359.

S V M M A R I V M.

- 1 Filius rogatus restituere hereditatem detrahit tertiam iure natura, & quartam Trebellanicam, in quibus potest legata relinquere, heredes instituire, & pæna imponere.
- 2 Compromissi à forma recedendum non est.
- 3 Verbum, lego, adiectum vniuersitati bonorum importat heredis institutionem, quando vero adiectum est certa quantitati, vel summa intelligitur legatum.
- 5 Appellari licet ab vno capitulo sententie habentis plura capitula.
- 6 Minor restituitur aduersus additionem factam cum beneficio inueniary quando in hereditate sunt vexationes.
- 7 Filius habet ius sue legitime in bonis singulis paternis.
- 8 Falcidia non solum non detrahitur cum infra annum à die monitionis per iudicem facta à solutione relictorum cessatur, sed etiam omne emolumentum ex testamento amittitur.
- 9 Filius pro sua legitima non potest pretiosiora bona eligere.

CAP. Raynaldus. XVIII.

Filius rogatus restituere hereditatem in morte, potest detrahere tertiam iure naturæ, & quartam Trebellianicam, in quibus potest legata relinquere, hæredes instituire, & penam imponere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Burr. Panorm. Henric. Boich, Couarr. Henric. Canif. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 230. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 453. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. nouissimè Lusitanus Doctor Ioannes de Carualho amplam & omnibus numeris absolutam repetitionem super hunc text. edidit.

2 *Prout ex forma compromissi.*] Notatur ad hoc, quòd à forma compromissi non est recedendum, vt per Tiraquell. in *1. si vnquam, verbo liberis*, num. 11. Et à compromisso non possunt partes recedere, *l. non distinguemus, §. de officio, ff. de receptis arbit.* Mascard. de *probat. conclus.* 963. num. 8. & 9. Pendet enim laudum à tenore compromissi, Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 2. num. 18.

3 *Legatus, &c.]* Probare videtur text. in *presenti*, verbum *lego* adiectum vniuersitati bonorum importare hæredis institutionem, nam ex eo constat testatorem patris reliquisse bona per verbum, *lego*, & in *vers. verum*, dicit hos paruos esse institutos hæredes, quare ita tenent Menoch. *consil.* 86. num. 78. Azeued. *l. 3. num. 167. tit. 4. lib. 5. noua recopil.* Ceual. *communium contra commun.* *quest.* 214. quos refero in *meis Remiss. de diction. & censul. dict.* 163. Quando verò adiectum est certæ quantitati, vel summæ, intelligitur legatum, & non institutio, vt per Brunor. à *Sole in locis communib. lit. V.* num. 46. Menoch. de *pres. lib. 4. presumpt.* 141. num. 34.

4 *Pro rata.*] De hac dictione latè Tiraquell. de *retract. lign.* §. 12. *glos.* 8. num. 1. cum *seqq.* & metipsum de *dict. vsuf. dict.* 341.

5 *Quatenus contra se fuerat promulgata.*] Notatur ad hoc, quòd appellare licet ab vno capitulo sententiæ habentis plura capitula, vt per Felin. in *cap. capitulum*, num. 23. *vers. limita 8. de rescript.* Boer. *decis.* 73. in *prime.* A sententia enim continente diuersa capitula separata pars potest appellare limitatè, quatenus contra, & quoad cætera transit in rem iudicatam, Scacc. de *appell. quest.* 17. *limit.* 21. *sub num.* 19. Salgado de *protecl. Regia. part. 3. cap. 15. num. 2.* Et quòd appellans à sententia quatenus contra se facit, in cæteris articulis separatis, à quibus altera pars non appellauit, sententia transeat in rem iudicatam, resoluunt per hunc text. Ozasc. *Pedemont. decis.* 142. num. 27. Parlad. *lib. 2. verum quotid. cap. fin. part. 5. §. 12. num. 6.* Salgado *d. c.* 15. num. 1.

6 Notatur etiam ad hoc, quòd minimè restituitur aduersus additionem factam cum beneficio inuentarij, quando in hereditate sint vexationes, vt per Surd. de *alim. tit. 9. quest.* 26. num. 62. vbi num. 93. resoluit, quòd molestia facti etiam affectu non sequito sufficit ad priuationem ordinatam à testatore.

7 *Propter quod in reb. predict. &c.]* Notatur ad hoc, quòd filius habet ius suæ legitimæ in bonis singulis paternis, vt per Soar. in *repet. l. quoniam, ampliat.* 11. num. 9. vbi intelligit, quòd filius habet legitimam, & ius legitimæ in singulis rebus antequam bona diuidantur, sed iudex postea tempore, quo filius vult deducere legitimam, poterit arbitrari qualiter facienda sit deductio, scilicet in vna re, vel pluribus, prout iudici visum fuerit, itaut non sit audiendus hæres si ex singulis rebus vellet soluere legitimam.

In *glos. Legitimum. ibi, tunc non potest vni beneficio succidia*, &c. Notatur ad hoc, quòd falcidia non solum non detrahitur cum infra annum à die monitionis per iudicem factæ à solutione relictoium cessatur, sed etiam omne emolumentum ex testamento amittitur, vt per *Capr. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 44. num. 55. pag. 188. & tit. 45. num. 2. pag. 189.*

In *glos. Portiones.* Notatur ad hoc, quòd filius propria legitima non potest pretiosiora bona eligere, vt per *Surd. decis.* 316. num. 18.

S V M M A R I V M.

- 1 *Executor testamentarius, qui suscepit illud officium, exequi compellitur.*
- 2 *Executor vltimarum voluntatum potest clericus constitui etiam à laico.*
- 3 *Executor ante mandatum susceptum, non potest compelli ad illud munus subeundum, est enim à principio voluntarium, sed post susceptum mandatum necessarium.*
- 4 *Abbas quasi Episcopalem iurisdictionem habens, & Capitulum Sede vacante debent compelli, vt vltima testatoris voluntas expleatur.*
- 5 *Legatum ad satisfaciendum creditoribus est pium.*

CAP. Ioannes. XIX.

Executores testamentarij postquam acceptarunt, debent cogi ab Episcopo, vt exequantur testamentum si sint negligentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Barbar. Hostiens. Ancharan. Burr. Henric. Boich. Panormit. Couarr. Henric. Canif. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 231. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 453. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Ioannes Clericus.] Ergo clericus potest constitui executor vltimarum voluntatum, licet à negotiis secularibus, & prophanis iudicijs abstinere debeat, iuxta *cap. 1. cum seqq. ne clerici, vel monachi, cap. generaliter 16. quest. 1.* proceditque hoc non solum in executoribus deputatis ab alijs clericis, sed etiam si deputentur à laicis, vt probat text. in *cap. tua nobis, supr. hoc tit.* notat post alios Zabarell. *hic notab. 5. & num. 4. oppos.* Abb. num. 2. & Couarr. in *d. cap. tua nobis, in princip.* sed est text. in *id. apertior in cap. 2. de testament. lib. 6.* dum inquit etiam religiosi executores posse constitui, de licentia suorum Prælatorum, &c. *ibi glos. verbo religiosus, & glos. sequens* communiter recepta ita docet, & latè Sanch. in *precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 11. à princip.* et si contrarium quasi certum, & pro regula incautè tradat Iacob. de Canib. in *tract. de executoribus vltim. volunt. part. 1. num. 23.* Religiosi autem Minores etiam de licentia Prælatorum executores esse non possunt, etiam ad pia, vt probat *Clem. exiuit, §. verum, de verb. signific. Sanch. d. cap. 11. num. 24.* quibus tamen committi potest electio executionis, pauperum, vel captiuorum, vel alia similis, quibus legatum relictum est, vt Bart. rectè docet, quem refert & sequitur Roman. *consil.* 409. num. 1. Couarr. *vbi supr.*

Post mandatum susceptum, &c.] Notatur ad hoc, quòd executor ante mandatum susceptum non potest compelli ad illud munus subeundum, est enim officij hoc ad instar procuratoris omnino voluntarium à principio, & post susceptum mandatum necessarium, & ita docent *Capr. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 21. m. 8. pag. 139. Perez tit. 2. lib. 5. Ordinam. pag. 142. Menoch. consil.* 58. num. 18.

De Successionibus ab intestato. Tit. XXVII. 221

num. 18. Spin. *in speculo testament. glos. 28. princip. n. 18.* Martin. Carril. *en la explicacion de la Bulla de los defuntos. part. 2. cap. 14. num. 10.* ubi num. 11. resoluit quod executor testamenti etiam faciens, & presens non videtur acceptare officium, dummodo non sit coniunctus, de quo etiam Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 68. num. 17. & seq. Chald. Pereira de empt. cap. 17. num. 16. & 18.*

4 *Per diocesanaum.* Vel Abbatem quasi Episcopalem iurisdictionem habentem, vt per Flores de Mena *var. lib. 2. quest. 24. num. 21.* Sanchi. *de matrimo. lib. 3. disp. 28. num. 6. & disp. 29. num. 16.* & in Capitulo Sede vacante post Matienf. & Molin. resoluit Sanch. *de matrimo. lib. 8. disp. 22. num. 10.* Ego ipse *de officio Episcopi. part. 3. alleg. 82. num. 30.*

5 *Mandans insuper satisfieri creditoribus.* Notatur ad hoc, quod legatum ad satisfaciendum creditoribus est pium, vt per Tiraq. *de pia causa. in presat. prope fin.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Quarta Episcopis ex quibus relictis non soluatur, ostenditur.*
- 2 *Concordatur text. in presenti, cum Clement. 2. §. verum, de sepult.*
- 3 *Quarta Episcopalis an debeatur de relictis pro fabrica, seu restauratione Ecclesie, si illa edificij, aut refectione parietum non indigeat, remissive.*

C A P. De his. XX. & vlt.

Episopus, seu Parochialis Ecclesie non debent habere portionem canonicam de his, quae legantur Ecclesie, vel aliis locis piis pro ornamentis, fabrica, luminariis, anniuersariis 7. 20. vel 30. die, seu aliis ad perpetuum cultum diuinum, dummodo non fiat in fraudem, id est, vt Episcopus vel parochia his defraudetur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Boich. Butr. Anch. Barbat. Panormit. Couarr. Henric. Canif. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 231.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 453.* remissive Ximen. *in concord. p. 1.* Bernard. *reg. 237. vers. tertio.* Petr. de Vbald. *de canon. Episcop. c. 6.* Lap. *de canonica part. parte 2. a num. 24.* Valasc. *consult. 102. num. 13.* optime Stephan. *Quarant. in summa bullarij, verbo privilegia Regularium, vers. quarta Episcopalis, diffi. 2.* vbi etiam ampliat quamuis Ecclesia de presenti non indigeat restauratione, & diffi. 3. etiam ampliat quamuis data sit potestas executoribus distribuendi in pias causas, sicut eis videbitur, adhuc enim si partem distribuunt ad templum construendum, de illa non habebit Episcopus quartam, de quo etiam Mascard. *de probat. concl. 593. num. 8.* Et quod procedat huius text. decisio quando relinquunt aliquid pro vestibus, picturis, calice, aut aliis concernentibus diuinum cultum, asserunt Bernard. *d. reg. 237. vers. primo.* Stephan. *Quarant. vbi proxime diffi. ult. 3.* Læli. Zechi. *de Republ. ecclesiast. cap. 28. de parochia. n. 18. vers. nono.* latè Fr. Ludou. Miranda *in manuali Pralat. tom. 2. g. 47. art. 3. concl. 1.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 2. c. 14. n. 6.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 9. c. 12. q. 7. casu 2. 4. & 5.* quorum plures refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 86. num. 23.* vbi etiam cum Couarr. *in presenti. n. 7.* amplio, etiam si relinquatur pro operibus piis in genere, & executores distribuerint sic relictum in fabricam, luminaria, & ornamenta Ecclesie.

2 Non obstat *Clement. 2. §. verum, de sepult.* vbi Canonica portio indistinctè solui præcipitur de omnibus *Barbos. Collect. Tom. 11.*

obuentionibus, non obstante consuetudine, vel iure in contrarium, quia sunt qui respondeant dictam *Clement. procedere specialiter in Prædicatoribus, & Minoribus, de quibus loquitur, ita glos. ibid. verbo de iure, & alij, quos refert, & sequitur Cou. in cap. officij 14. sup. boctit. n. 6.* existimantes correctoriam esse illius decisionem, & ideo ad alios quàm Prædicatores, & Minores nullatenus extendendam, argum. *cap. qua à iure, de regul. iuris lib. 6.* cum concord. Verùm quamuis hic respondendi modus sit verissimus respectu portionis debite Ecclesiis Parochialibus, vt text. habet, iuxta terminos controuersie, quæ excitata fuit inter Rectores, & Parochios Ecclesiarum Parochialium, & inter prædictos Fratres, vt satis deprehenditur ex principio d. *Clement.* respectu tamen portionis Episcopo debite, de qua agimus, defendi non potest, quia respectu illius non recessit, *d. §. verum,* à dispositione huius text. in quo non solum agitur de portione debita Episcopo, sed etiam de illa, quæ spectat ad Ecclesias Parochiales, vnde quamuis exorbitet circa portionem Ecclesiarum Parochialium, quæ solui iubetur, vt constat ex eodem §. non tamen circa portionem Episcopalem, de qua non agit, arg. *l. præcipimus, C. de appellat.* vnde iam responderetur, §. illum agere de illa portione diuersa, & ideo nihil pugnat cum dispositione huius text.

Vtrum autem quarta Episcopalis debeatur de relictis pro fabrica, seu restauratione Ecclesie, si illa ædificijs, aut refectione parietum non indigeat, duplex est sententia, vna tenet huiusmodi quartam tunc esse detrahendam ne fiat fraus Episcopo aut parochiali, quam sequuntur Couar. *hic num. 4. vers. est tamen,* Miranda *d. quest. 48. art. 3. conclus. 1.* Azor. *d. cap. 12. quest. 7. casu 3.* Alteram contrariam expressè sustinent in presenti Goffred. Zabarell. Barbat. & alij, sequitur Francisc. Leo *d. cap. 14. num. 8.* sed resolutio petenda est ex his, quæ dixi *d. alleg. 86. num. 24.*

De Successionibus ab intestato.

T I T. XXVII.

SUPER hanc rub. scripserunt Zabarell. Ioan. Andr. Imola Anania, Barbat. Butr. Anchar. Panorm. Guillem. Durand. *in breuiar. aureo iuris Canon. fol. 102. verso.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum, fol. 174. verso.* Martiñ. Melnard. *in epitom. Decretal. fol. 120.* Petrus de Rauenna *in compend. iuris Canon. Dani. Venator. in analyti methodica iuris Pontif. à pag. 453.* Goffred. & Host. *in sum. huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. German. *in paruitijs ad quinque libros Decretal. Bartholom. Carthagen. in exposit. titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 228.* omnes sub hoc tit.

C A P. Sed hoc. I.

Clericus, Presbyter, Episcopus bona hæreditaria, vel acquisita intuitu persone potest donare dum viuuit, cui voluerit, sed si moriatur intestatus, succedit Ecclesia cui seruit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Barbat. Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 235.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 455.* remissive

Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex Concil. apud Alterium habito, cap. 57. cui interfuit Rex Conradus, refertur à Burchard. lib. 1. Decretor. cap. 227. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 1. tit. 23. cap. 1.

2 Ex hoc text. colligunt Doctores, quòd si clericus decedat intestatus, bona sua aduentitia, & patrimonialia spectant ad consanguineos proximiores, vt per Abb. hic num. 1. Socin. consil. 47. num. 36. vol. 4. Roland. consil. 12. num. 9. & 61. vol. 4. quos refert, & sequitur Bellet. diuista. clerical. part. 1. tit. de bonis clericor. §. 14. num. 1. Si autem decedat sine hærede, & ab intestato nullis relictis consanguineis, Ecclesia, in qua est beneficiatus, succedit excluso fisco temporalis, Abb. hic num. 2. & 3. Purpurat. consil. 758. vol. 2. Peregrin. de iure fisci, lib. 4. tit. 3. num. 10. Azor. inslit. moral. part. 2. lib. 8. cap. 3. quæst. 11. Bellet. d. §. 14. num. 3. Sic etiam quando laicus moritur nullo relicto hærede, ex testamento, vel ab intestato, ultra decimum gradum succedit fiscus secularis in eius bonis, l. 1. C. de bonis vacant. lib. 10. Ordin. Regia Lusit. lib. 2. tit. 26. §. 17. & apud Castellanos l. 3. tit. 13. part. 6. & l. 12. tit. 8. lib. 5. noua recop. Molin. de inslit. tract. 2. disp. 164. concl. 11. Cabed. Lusit. decis. 51. & 52. & decis. 61. à num. 1. part. 2. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 11. à num. 16.

C A P. Sancto. II. Ex Conc. Tribur.

1 **Q**uando serui iam facti liberi, & Presbyteri moriuntur, suis bonis non succedunt laici, sed eorum peculium diuiditur in quatuor partes, quarum vna est Episcopi, secunda Ecclesiæ, tertia pauperum, quarta parentum, quos si non hæbet Episcopus, debet conferre quartam in vsum Ecclesiæ; patronis autem sufficit habere diuinum officium à seruis, qui contrafecerit incurrit poenam excommunicationis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butt. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Barbat. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij. pag. 236. Alagona in compendio iuris Canonici. pag. 455. remissio Ximen. in concord. p. 1. refertur à Burchard. lib. 2. Decret. cap. 206. & Iuon. part. 6. cap. 281. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 23. cap. 2.

2 *Partes sibi vendicem sicut de proprijs seruis.* Mirum est cur dominus partem solam bonorum sibi vendicet, non autem totam proprii serui substantiam, cum tamen omne, & quidquid seruus acquirit, statim sibi domino acquiratur etiam inuito, & ignorantis, l. acquiritur, ff. de acquir. rerum dominio, l. etiam inuitis 32. eod. tit. princip. & sitem vobis, Insit. per quas personas; sed facilis est solutio prædicta huius text. verba nullam Pontificis decisionem continere, sed solum dominorum factum referre, qui inique solebant de morientium Presbyterorum substantia partes sibi assumere, sicut de proprijs seruis; quamuis Abb. hic notat. 1. post Hostiens. huius text. verba intelligat non de seruis constitutis in seruitute, sed de libertis iam manumissis, in quibus illa verba verificantur, ibi, partes, &c. iuxta text. in §. sed nostra, Insit. de success. liberti. vbi factò testamento patronus succedit in tertia parte bonorum liberti, quia text. ille in d. §. sed nostra, non bene adducitur ad intentum, agit enim de successione patroni in tertia parte quando libertus factò testamento decedit; hic verò text. agit de libertis intestatis, quo casu patronus non in partes, sed in totum succedit libertò libertis non extantibus.

3 *Ita nihil ab eis, &c.* Ex his verbis iuncta dispositione text. in cap. 3. de seruis non ordin. colligitur notabile discrimen inter libertos Ecclesiæ factos ad factos

Ordines promotos, & inter libertos priuatorum eisdem Ordinibus insignitos, vt scilicet Ecclesia patrona in omnibus bonis liberti intestati succedat, per d. cap. 3. priuatus verò patronus nihil ex illis bonis temporalibus vendicare possit, per text. in præfenti, notat communis vtrobique, Bapt. de S. Blasio in tract. de differentijs inter ius Canonicum & Civile, differet. 135. cuius discriminis rationem illam esse putat, quia liberti laicorum non aliter possunt promoueri ad factos Ordines, quam si ita simpliciter, & absolute sint manumissi, vt nullum omnino obsequium patroni in illis retineant, si enim retento aliquo obsequio sint manumissi, nullatenus possunt ordinari, cap. quicumque, cap. qui ex famulis, vers. qui autem, cap. nullus 34. dist. ita prædicta iura intellexit Hostiens. in summa, de seruis non ordin. §. qualiter seruus, num. 7. ad med. Zabarell. d. cap. 3. num. 2. communis vt per Abb. hic ad finem; sed explosis hoc, & aliis intellectibus, probabilius dicendum mihi videtur distinguendum esse inter manumissionem simpliciter, & absolute factam, & inter eam, quæ sub alia conditione fit, vt primo casu siue liberti ad factos Ordines promoti sint priuatorum personarum, siue Ecclesiæ non possint patroni à libertis intestatis exigere bona temporalia, & ita procedit text. in præfenti, vbi agitur de libertis priuatorum ad factos Ordines promotis morientibus ab intestato, qui tamen à principio simpliciter, & absolute fuerunt manumissi, neque enim fit mentio alicuius conditionis, vel modi adiecti tempore manumissionis circa successionem ab intestato, vel alia obsequia, patet ex illis verbis, *liberi facti sunt*, &c. Posteriori verò casu, quando licita aliqua conditio, vel alius modus adiciuntur, puta vt bona liberti ab intestato decedentis absque suis hæredibus ad patronos pertineant, tunc siue liberti fuerit ab Ecclesia, siue à quouis priuata persona manumissi in vtroque casu locus erit successioni ad intestato, vt ita datis paribus terminis nunquam discrimen constituitur inter vnum, vel alterum patronum, de libertis Ecclesiæ est text. in d. c. 3. quem sic intellexerunt Innoc. & Abb.

Præter diuinum officium. Ergo ille, qui manumittitur, vt ad factos ordines promouetur, solum tenetur, & cogi potest à patrono præstare illa, quæ ad diuinum Officium spectant, scilicet recitare Officium diuinum, & his similia, cap. nullus, vbi glos. 1. Zabarell. Abb. & communis, de seruis non ordin. cap. frequens, in fine, §. 4. dist. dist. glos. ad finem, in cap. quicumque, ead. dist. glos. penult. in præfenti, vbi Abb. notat. 3. Hostiens. d. §. qualiter seruus, num. 7. post princip. Patroni enim possunt tenere obsequium compatibile cum officio clericali, Soar. de censur. disp. 51. sect. 3. num. 6. Henric. in summa lib. 14. cap. 8. §. 7. in princip. Immo possunt deduci in pactum seruituta non repugnantia statui clericali, puta vt seruus factus Presbyter pro domino aliqua sacra conficiat, Subdiaconus, vel Diaconus preces fundat, & similia, ita Soar. d. sect. 3. num. 4. Illustriss. D. meus Roderic. à Cunha in comment. ad cap. qui ex famulij 4. num. 2. dist. 54.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hunc text. scribentes.
- 2 Nouitio intra annum probationis decedente an eius bona ad monasterium pertinere debeant, ostenditur.
- 3 Verba enunciata per modum causæ prolata, & non principaliter, probant, & disponunt.
- 4 Testis vnus, & confessio facta absente parte faciunt plenam probationem.
- 5 Probatio vna fit ex duabus probationibus diuersi generis.

- 6 Confessio facta coram parte eam non accipiente minime præiudicat.
- 7 Phreneticus non potest facere testamentum.
- 8 Notarius ubi in testamento asserit testatorem fuisse sanæ mentis, non per hoc probatur sanitas mentis.
- 9 Testamentum à furioso factum non valet licet optime, & ut homo sanæ mentis fuerit testatus.
- 10 Furiosus olim, etiam hodie furiosus præsumitur, & num. 13.
- 11 Præsumptiones plures ad plenam probationem faciendam coniunguntur.
- 12 Furiosus non potest facere testamentum.
- 14 Confessio criminalis facta extra iudicium parte absente non probat.
- 15 Confessus de crimine extra iudicium non puniatur.

CAP. Cùm dilectus. III. & vlt.

Innoc. III.

- 1 **T**estamentum ad pias causas dicitur satis probatum, & valere, quando vnus testis dicit fuisse factum, & alij testes dicunt se non audiuisset ab infirmo incidenter loquente de hac re, qui dicit se bona huiusmodi dedisse illi piæ causæ, si tunc erat mentis compos, quia si probaretur dixisse hæc mente alienata, haberetur intestatus. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anan. Hostiens. Anchar. Henric. Boich. Panorm. Barbar. Henric. Canif. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 236.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 455.* remissiuè Cafal. in *annot. & Ximen in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 20. cap. vnic.*
- 2 **O**btulit se, & sua.] Ex his verbis colligitur quòd nouitio intra annum probationis decedente eius bona ad monasterium pertinere debent, si in ipso ingressu expressè contulisset bona sua monasterio, vt per Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloss. 8. num. 22.* Paul. Fufc. *de vifitat. lib. 2. cap. 15. num. 67.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 1. num. 101.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 3. quæst. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 84. num. 3. & conf. 396. num. 3. volum. 4.* Verum probabilius est adhuc illa bona pertinere ad venientes ab intestato, nisi alia bonorum dedicatio facta fuisset independentè à religionis ingressu, vt præsumitur hic facta quando longè ante ingressum feret; ratio est, quia dedicatio bonorum expressè facta in religionis ingressu habet tacitam conditionem si professio sequatur; cùm ergo in hoc euentu non sequatur professio, cessabit ea dedicatio, quasi deficiente conditione in illa imbibita, vt docent Bero. in *cap. in præsentia, num. 53. de probat. Redoan. de spoliis eccles. quæst. 8. in princ. num. 71.* Honded. *consl. 73. num. 18. vol. 2.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst. 80. art. 2. statim in princ. quos refert, & sequitur Sanch. in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 3. num. 97.* me citato in hoc loco, Marc. Cuel. *de donat. inter patr. & filium, tractat. prima disc. 2. part. 1. 12. num. 73. pag. 381.*
- 3 **A**fferuit.] Notatur ad hoc quòd verba enunciativa per modum causæ probatæ, & non principaliter, tam in vltima voluntate, quàm in contractu inter viuos fauore piæ causæ probant, ac disponunt, vt per Tiraq. *de priuilegijs pia causa priuileg. 86. vers. nec quidem, Duen. reg. 119. vers. limita 1.* Alex. *conf. 190. num. 27. lib. 6.* Rota apud Farin. *decif. 70. num. 8. part. 1. recent.* Confessio verò facta per verba enunciativa non probat, secus si per verba dispositiua. Mascard. *de probat. concl. 346. num. 17.*
- 4 **L**icet vnus testis, &c.] Notatur ad hoc quòd vnus testis, & confessio facta absente parte faciunt plenam

probationem, vt per Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 77. pag. 487.* Et ita ex duabus probationibus diuersi generis fit vna probatio, Afflict. in *cap. 1. de feudo dato in vicem legis commiss. lib. 1. fol. 105. num. 133.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 6. num. 34.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 63. num. 9.* Bonacof. *commun. crimin. part. 1. verbo positiones, fol. 137. & verbo semiplenè, fol. 149. verso, Mascard. de probat. concl. 397. n. 4. & concl. 459. num. 7.* Costa in l. si ex cantione, C. de non numer. pecun. n. 3. pag. 249. Cott. in memor. verbo iudicia plura, D. Barbof. in l. 2. in princ. part. 1. n. 93. ff. soluto matrim. Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 54. num. 2.* Rebuff. in *tract. nominat. q. 11. num. 7.* Balb. *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. num. 136.* Et duæ semiplenæ probationes in idem tendentes coniunguntur in ciuilibus, Bart. in l. admonendi n. 48. vbi Iaf. in *repet. num. 257. de iureiur. Aldrede de religiofa discipl. tuenda lib. 2. cap. 9. n. 2.*

In Abbatis præsentia, &c.] Notatur ad hoc quòd confessio facta coram parte etiam eam non acceptante præiudicat, sed contrarium defendit Palat. in *repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, notab. 4. num. 39.* vbi respondet hunc text. loqui in confessione facta in extremis vitæ ob causam mortis speratam, idè quæ maioris esse efficaciz, quia tunc non creditur ob aliam causam sic fateri.

Tanquam phreneticus.] Ergo phreneticus non potest facere testamentum, vt per Bonacof. *tom. 2. commun. opinion. lib. 6. tit. 12. n. 11. pag. 34.* Chald. *Pereira quæst. forens. conf. 24. num. 3.* Negreiros in *introduc. vltim. volunt. lib. 1. cap. 7. num. 10. num. 3.*

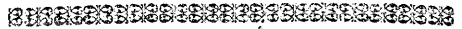
Sua mentis compotem non fuisse, &c.] Notatur ad hoc quòd licet notarius in testamento asserat testatorem fuisse sanæ mentis, tamen per illa verba non est probata sanitas mentis testatoris, nisi aliter probetur, vt per Hippol. in l. 1. §. si quis dicatur, num. 4. ff. de quæst. facit tamen vehementem sanitatatis præsumptionem, Buratt. *decif. 256. num. 3.*

Notatur etiam ad hoc quòd non valet testamentum à furioso licet optime, & vt homo sanæ mentis fuerit testatus, vt per Xuar. *alleg. 1. num. 2.* Boët. *decif. 23. num. 49. & seq.* Cassan. in *catalogo gloria mundi. p. 11. confid. 9. vers. refert, Grammat. decif. 73. num. 37. & 38.* Ioseph. Ludou. *Perus. decif. 1. num. 13.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 45. num. 66.* Spin. in *speculo testam. ad rubr. part. 1. Valasc. conf. 145. num. 15.* Ad effectum enim vt testamentum sustineatur necesse est quòd illud conditum fuerit ab homine perfecto sensu prædito, sed sufficere quòd tempore factæ testamenti vsum rationis haberet, neque à mente totaliter alienatus esset, cùm iura de furioso loquentia, de his tantummodo intelligantur, qui continua mentis alienatione laborant, omnique intellectu carent, ita Socin. *conf. 42. lib. 4. Corn. conf. 91. & conf. 261. num. 21. lib. 4.* Ferret. *conf. 207. num. 3. lib. 1. Paris. conf. 88. num. 38. & seq. lib. 3.* Menoch. *conf. 683. num. 12. & 15.* Boët. *decif. 23. sub num. 83. vers. quare cum probatio, Rot. in Romana de Gracchis 1. Decembris 1618. coram bonæ mem. Remboldo.* Vnde testamentum furiosi sustinetur quando in eo reperitur dispositum prout quilibet prudens, ac sanæ mentis fecisset, Magdal. *de numero testium part. 2. cap. 4. n. 89. & seq.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 2. tit. 5. num. 7. & 8.* Honded. *conf. 78. num. 61. lib. 2.* Rot. *decif. 129. num. 15. p. 2. diuers. & in Romana testamenti 9. Decembris 1620. coram R. D. meo Cocchino, & in Perusina hereditatis 12. Iunij 1617. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impressas decif. 256. n. 1161. Ferentil. in *annotat. litt. E.* subdit hoc esse intelligendum procedere vbi non constat præcisè testatorem fuisse semper dementem, sed dilucida interualia habuisse, nam prorsus demens, & in furore confirmatus,*

marus, si de facto testetur, licet ordinatè, semper eius testamentum nullum est, Menoch. *de presump. lib. 6. pras. 45. num. 68.* quia tunc ordinata dispositio non à persona, sed casu magis facta creditur, vt bene declarat Rot. in *Romana successiois 19. Ianuarij 1629.* coram R. P. D. Duran.

- 10 Notatur etiam ad hoc quòd olim furiosus etiam hodie præsumitur, vt per Alciat. *de pras. reg. 2. pras. 18.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 8. num. 12.* vide plures alios Doctores *infr. n. 13.*
- 11 In gloss. *Vnus.* ibi, *tamen si alia præsumptiones adfint sufficit.* Notatur ad hoc quòd præsumptiones plures ad plenam probationem faciendæ coniunguntur, vt per Mascard. *de probat. concl. 1223.*
- 12 In gloss. *Compotem.* ibi, *quia furiosus non potest facere testamentum.* Probat text. in *l. qui testamento, §. nec furiosus, ff. de testam. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 4. tit. 8. 1. in princ.* cum aliis citatis per Mich. Craff. *tom. 2. comun. opin. lib. 6. tit. 12. num. 21. pag. 35.* Menoch. *de arbitr. casu 325. & de presump. lib. 1. pras. 24. num. 15 & pras. 18. num. 7. & lib. 2. pras. 75. num. 57. & conf. 374. num. 45.* Cardin. Mantie. *de coniect. vit. volunt. lib. 2. tit. 5. à princ.* Spin. *in speculo testam. gloss. 10. rubr. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 136. num. 3.* Cardof. *in praxi iudicum, verbo testamentum, num. 17.* Negreiros *in introduct. ult. volum. lib. 1. c. 7. num. 10. cum seq. Bened. Egid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. part. 1. §. 3. num. 9.* Chald. Pereira *dicto conf. 24. n. 3.* Nec reconalescit adueniente sanitate, ex Ceual. *commun. contra commun. q. 11. num. 3.* Amplia, vt nec ad pias causas furiosus testari possit, Burg. de Pace *conf. 11. n. 2.* Spin. *d. gloss. 10. num. 7.* Craff. *§. testamentum, q. 17. n. 3.* Benedict. Egid. *d. num. 9.*
- 13 In ead. gloss. ibi, *quia constabat illum prius fuisse furiosum.* Notatur ad hoc quòd quando constat aliquem furore, dementia, vel infania affectum fuisse, adhuc præsumitur furiosus, vel demens, secus tamen si antea furore agitatus non fuisset, quia postea non præsumitur furiosus, sed sanæ mentis, de quo vide Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 1. num. 71.* Grammat. *decif. 73. num. 22. cum seqq.* Ioseph. Lodou. *Perus. decif. 1. n. 10.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 30.* Ioseph. Ludou. *tom. 3. comun. opinion. tit. de probat. concl. uni. vers. inferitur 193. pag. 477.* Menoch. *conf. 374. num. 45. & conf. 311. n. 3. & de presump. lib. 6. pras. 45. num. 18. & 19.* Burg. de Pace *conf. 11. num. 13.* Perez *ad 1. 2. lib. 5. Ordin. pag. 63.* Mascard. *de probat. concl. 39. & concl. 825. & concl. 1045. num. 32. & concl. 1219. num. 16.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 136. num. 3.* Flamin. *de resignat. lib. 1. quest. 8. n. 11. cum seqq.* Valasc. *conf. 145. n. 13. & 14.* Farin. *fragment.*
- 14 *crimin. p. 1. lit. F, num. 172.* Nam mentis sanitas naturaliter & de iure præsumitur, & contrarium asserenti incumbit onus probandi. Decian. *confil. 127. num. 29. lib. 3. & confil. 51. num. 33. cum seqq. lib. 4.* Menoch. *conf. 683. num. 1.* Farinac. *d. lit. F, num. 230. & in praxi crimin. quest. 94. num. 48.* Rot. in *Romana de Grachis 1. Decembris 16. 8.* coram Remboldo, & in *Romana hereditatis de Arigonis 13. Nouembr. 1624.* coram Manzanedo, & in *Perusina hereditatis 12. Iunij 1617.* coram Buratto, inter eius impressas *decif. 256. à princ.*

Notatur ad hoc quòd confessio criminalis facta extra iudicium parte absente non probat, vt per Mascard. *de probat. concl. 350. num. 2.* Et confessus de crimine extra iudicium non punitur. Bernard. *reg. 125.* punitur tamen in iudicio arbitrio, Cardof. *in praxi iudicum, verbo confessio, num. 31.*

De Sepulturis.

TIT. XXVIII.

PER hanc rubr. scripserunt Zabarel, Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. in *breuiario aureo iuris Canon.* fol. 104. verso, Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum* fol. 75. Martin. Mesnart. in *epitome Decretal.* fol. 120. verso, Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. in *analyti methodica iuris Pontificij*, à pag. 454. Gottfred. & Hostiens. in *summ. huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in *paratulis ad quinque libros Decretal.* Bartholom. Carthagenæ in *expositione titulum iuris Canonici*, Lancellot. in *instit. Canon. Canif. in summa iuris Canonici*, Casarel. in *erorem eiusdem iuris*, Ioan. Honor. lib. 3. *sum. in Decretal.* Zypæ. in *analyt. postremi iuris eccles. enarrat.* pag. 232. omnes sub hoc tit.

De materia tituli vide Sebast. Medices in *speciali tract. de sepulturis*, Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. q. 60.* Hieron. Carat. in *opusculo de iuribus parochialibus*, tit. 7. *de sepulturis*, Læli. Zech. *de iurib. ecclesiastic. c. 28.* de parochia num. 17. 18. & 19. Spin. in *speculo testam. gloss. 2. princ.* Cardin. Tusch. *tom. 7. litt. S, concl. 194.* Zerol. in *praxi Episc. p. 1. verbo sepultura*, Bellet. *disquisit. clerical.* p. 1. tit. *de clerico debitore*, §. 3. à num. 8. Interest enim Reip. mortuos sepeliri, *Surd. decif. 255. n. 9. vbi num. 26.* dicit quòd non minus interest Reip. viuentes homines conseruari, quam mortuos sepeliri, ita vt priuatio sepulturæ magna poena, & ignominiosa sit, Azeued. *l. 6. num. 9. tit. 18. lib. 4. noue recop. Cened. ad Decretal. collect. 40. num. 2.* De sepultura plura scitu digna refert Marc. Anton. Genuef. in *praxi Archiep. Neapol. c. 6. 1. in 2. edit.* Et de sepulturis ecclesiasticis, & quibus ecclesiastica sepultura denegatur, agit Paul. Fulf. *de visitat. lib. 1. cap. 25. latè Lauer. var. lucubr. tit. 2. cap. 9. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Intestatus & cadens sepelitur in sepulchro maiorum, vel vbi elegit sepulturam. Parochialis tamen Ecclesia habebit Canoniam portionem eius, quod reliquerit Ecclesia sepultura.
- 2 Sepeliri potest vnusquisque in sepultura, qua Maiores sui sepeliri consueverunt.
- 3 Maiores dicuntur pater, auus, & alij superiores.
- 4 Sepulturam non habens, neque eam eligens ibi est sepeliendus, vbi Sacramenta suscipit.
- 5 Sepulchrum commune esse familia probatur ex inspectione litterarum.
- 6 Sepulturam eligere potest pater filio impuberi, & dominus seruo pariter impuberi, vbi adeft consuetudo.

CAP. Nos instituta. I.

Leo III.

IN sepultura maiorum suorum licet ex decentia quilibet sepeliri deberet, tamen in loco alieno potest vnusquisque sepulturam eligere: sed illi Ecclesiæ vbi aliàs erat sepeliendus, & vbi pabulum spirituale accipiebat, dari debet tertia pars eorum, quæ reliquit Ecclesiæ vbi sepelitur, & aliter non fiat sub poena excommunicationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc.

Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoff. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 237. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 456. remissive Casal. in *annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 3. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 43. cap. 2.*

2 In *Maiorum suorum sepulturis iacere.* Ergo vnusquisque in sepultura, qua Maiores sui sepeliri consueverunt, sepeliri potest, de quo vide Spin. in *speculo testam. gloss. 2. princ. num. 38.* Ioan. Garc. de *expensis cap. 8. n. 4.* Card. Tusch. tom. 7. *litt. S. concl. 194.* Laur. var. *lucubrat.*

3 tom. 1. tit. 2. cap. 11. num. 44. Maiores dicuntur pater, auus, & alij superiores, l. *maiorum*, ff. de *verbor. signif. latè ad propositum Læli. Zech. de Republ. ecclesiast. c. 28. de parochio*, num. 17. *vers. fallit*, vbi tenet quod si pater, & auus sint sepulti in vno loco, & proauus, & tritauius in alio, sepelietur filius cum patre, & auo; si verò in vno sepulchro non sunt plures maiores, sed in vno pater, in alio auus, in alio proauus, sepelietur in parochia, vbi audit diuina, & percipit Sacramenta, quilibet enim non habens sepulturam, neque eam eliber sibi est sepeliendus, vbi Sacramenta suscipit, gloss. in *formatione casus, vers. nota in cap. 1. hoc tit. lib. 6. Bursat. conf. 226. num. 119. vol. 3. Bellef. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 3. num. 19. vbi num. 20. dicit quod eodem modo si clericus sepulturam non habeat, neque illam sibi eligat, sepeliri debet in Ecclesia, cuius administrationem, vel curam gessit, vel vbi residere tenebatur, & citat Bursat. d. conf. 226. num. 18. & 19. ius enim sepulturæ pendet multum ab administratione Sacramentorum, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 94. num. 74.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 23. num. 17.* Illud aduertere oportet ex inspectione litterarum probari sepulchrum commune esse familiæ, Sebast. Næui. ad l. 2. ff. de *operib. publ. num. 4.* Mascard. de *probat. concl. 1297. num. 4.* faciunt tradita per Menoch. de *presumpt. lib. 2. pres. 9. n. 2.* Zerol. in *praxi Episcop. p. 1. verbo Arma*, vbi de iure patronatus.

4 gens ibi est sepeliendus, vbi Sacramenta suscipit, gloss. in *formatione casus, vers. nota in cap. 1. hoc tit. lib. 6. Bursat. conf. 226. num. 119. vol. 3. Bellef. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 3. num. 19. vbi num. 20. dicit quod eodem modo si clericus sepulturam non habeat, neque illam sibi eligat, sepeliri debet in Ecclesia, cuius administrationem, vel curam gessit, vel vbi residere tenebatur, & citat Bursat. d. conf. 226. num. 18. & 19. ius enim sepulturæ pendet multum ab administratione Sacramentorum, Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 94. num. 74.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 23. num. 17.* Illud aduertere oportet ex inspectione litterarum probari sepulchrum commune esse familiæ, Sebast. Næui. ad l. 2. ff. de *operib. publ. num. 4.* Mascard. de *probat. concl. 1297. num. 4.* faciunt tradita per Menoch. de *presumpt. lib. 2. pres. 9. n. 2.* Zerol. in *praxi Episcop. p. 1. verbo Arma*, vbi de iure patronatus.

6 In gloss. *Propriam eligere*, ibi, quilibet adultus, & discretus possit sibi eligere sepulturam. Nam filio impuberi potest pater, vbi est consuetudo, eligere sepulturam, item & dominus seruo patiter impuberi, cap. *licet*, hoc tit. lib. 6. Petr. de Vbald. de *canonica Episcop. in fine*, c. 11. Syluest. *verbo sepultura*, §. 1. Sebast. Medicus de *sepultur. q. 8.* Bellef. d. §. 3. num. 17. vbi num. 18. cum Bursat. d. conf. 226. num. 18. resoluti fratrem non posse fratri eligere sepulturam, nec patrem filio puberi, nec matrem filijs, nec tutorem pupillo, nec auum nepoti, quod intellige, vbi non adest consuetudo quod eligatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Sepeliendus in monasterio tenetur relinquere Ecclesia Parochiali medietatem bonorum, qua pro anima sua disposuit.
- 2 Quarta debetur Ecclesie parochiali ab Ecclesia etiam exempta vbi quis sepelitur extra parochiam, vel ex

electione, vel ob sepulchrum Maiorum.

- 3 Quarta funeralis de iure debetur Ecclesie parochiali.
- 4 Sepultura electio facta alicui monasterio, siue Ecclesia, non legendo parochiali quartam funeralem, valet.
- 5 Quarta nulla debetur de relictis pauperibus in genere.
- 6 Relictum pro anima consanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias causas.

CAP. Relatum. II. Leo.

PARochus quando quis eligit sepulturam in monasterio, Parochialis eius habere debet medietatem eorum, quæ pro anima sua reliquit. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 238. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 456. remissive Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Iuon. p. 7. *Decret. cap. 150.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 4.*

Ex hoc text. passim colligitur quod quando quis sepelitur extra parochialem, vel ex electione, vel ob sepulchrum Maiorum, quarta debetur Ecclesie parochiali ab Ecclesia sepulturæ, etiam si sit exempta, vt per Læli. Zech. de *Republ. Ecclesiast. cap. 28. de parochio num. 18.* Iul. Laur. var. *lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 17. n. 33.* quarta enim funeralis de iure debetur Ecclesie parochiali, Rotam apud Farin. *decis. 376. num. 1. in fin. p. 1. recent.* vbi num. 2. hoc fallere asserit quando Ecclesia Cathedralis per 40. annos illius quasi possessionem acquisierit, & num. 3. quod quartam funeralem Ecclesia Cathedralis sibi reseruare poterit in signum subiectionis quando aliæ parochiales Ecclesie fuerunt postea erectæ.

Aduertere oportet quod electio sepulturæ factæ alicui monasterio, siue Ecclesie, non legendo parochiali quartam funeralem, bene valet, neque parochialis Ecclesia ius habeat ad demandandum corpus defuncti, sed solummodo ad suam quartam funeralem in casu, quo sibi debeat; nam licet hinc iubeatur quartam relinquere Ecclesie parochiali, non tamen ex huiusmodi omissione annullatur electio sepulturæ, sed statuitur vt debeat, etiam si non relinquatur, quod multis probant Greg. Lop. l. 5. *verbo si non dextasse nada à la Iglesia parochial, tit. 1. part. 1.* Fr. Ludon. *Miranda in manu. Prelat. tom. 2. quest. 48. art. 11. concl. 1.* vbi *concl. 2.* an quando aliquid legatur Ecclesie parochiali ad defuncto, illud debeat in quartam funeralem compensari.

In gloss. *Decreuerit*, ibi, si reliquerit pauperibus. Notatur ad hoc quod de relictis pauperibus in genere nulla debetur quarta, vt per Petr. de Vbaldis de *canonica Episcop. part. 5. n. 10. & 11. & cap. 7. num. 15. & 50.* Tiraq. de *pia causa priuileg. 28.* Stephan. Quarant. in *summa bullarj, verbo priuilegia Regularium, vers. quarta Episcopalis, diffic. 1.* Franc. Leo in *thesauro fori Eccles. part. 2. c. 14. num. 9.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 12. q. 9.* quorum plures refero ego ipse de offic. & potest. *Episcop. p. 3. alleg. 86. num. 21.* Vtrum autem de iis, quæ Confraternitatibus relinquuntur, quarta canonica debeat: quæstio est dubia, de qua egi latè d. part. 3. *alleg. 75. à num. 43.*

In ead. gloss. ibi, vel consanguineis pro remedio anima sua. Notatur ad hoc quod relictum pro anima, consanguineo, vel amico pauperi, dicitur relictum ad pias causas, vt per Tiraquell. in *presat. pia cause, vers. quod adde, fol. 7.* Mascard. de *probat. conclus. 1172. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Electio sepulturae in loco minus Religioso relicta, dimisso maiorum sepulchro, non tenet.
- 2 Electio sepulturae est facienda in illis Ecclesiis & monasteriis, in quibus Religiosi sunt instituti, & orationes pro defunctis frequenter celebrantur.
- 3 Sepeliri in maiorum suorum sepulchro unicuique optabile est.

CAP. Fraternitatem. III.

Innoc. III.

- 1 Electio sepulturae in loco minus Religioso, dimisso maiorum sepulchro, non tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Bald. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 238. Alagona in *compendio iur. Canon.* pag. 456. remissive Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 5.
- 2 Collige ex text. electionem sepulturae esse faciendam in illis Ecclesiis, & monasteriis, in quibus Religiosi, siue Canonicorum, siue Clericorum, siue Regularium sunt instituti, & orationes pro defunctis frequentius celebrantur, vt per Lauor. var. *Incubration.* tom. 1. tit. 2. cap. 11. num. 21. eo quod accedentes ad huiusmodi Ecclesias sepulchra suorum aspicientes eorum recordantur, & pro eis preces fundunt, cap. cum *grauia* 13. q. 2. Lauor. d. tit. 2. cap. 8. n. 18.
- 3 Parentum suorum sepulchris, &c.] Optabile enim unicuique est in Maiorum suorum sepulchro sepeliri, vt per Læl. Zech. de *Republ. Ecclesiast.* c. 28. de *parochio* num. 17. *vers. fallit si quis.* Paul. Fufc. de *visitat.* lib. 1. c. 25. num. 12. in *princ.*

S V M M A R I V M.

- 1 Canonica portio debetur si quis in aegritudine de qua decessit, se & sua alicui monasterio obtulit.
- 2 Quarta Episcopalis non debetur quando quis in vita donat Ecclesiae.
- 3 Canonica portio non debetur Ecclesiae, cuius parochianus Religionem ingreditur, & pendente anno professionis obiit, secus si ingressus est animo exeundi, & moriatur ante professionem.
- 4 Nouitij decedentes absque sepultura electione quo loco sint sepeliendi, remissive.
- 6 Patrifamilia liberum est de rebus suis disponere etiam in prauidicium filiorum, non tamen cum in fraudem id agit.

CAP. De his. IV. Alex. III.

- 1 Canonica portio debetur Ecclesiae Parochiali, si quis in aegritudine de qua decessit, se & sua monasterio alicui obtulit, secus autem si se obtulerit in fanitate, habitumque assumpserit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif.* pag. 239. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 456. remissive Casal. in *annotat.* & Ximen. in *concord. p. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 6. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 49. cap. 6.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumit Fr. Ludou. Miranda in *manuali Praelat.* tom. 2. q. 48. art. 9. concl. 3.

Quando quis in vita donat Ecclesiae, non debetur quarta Episcopalis, Miranda d. art. 3. concl. 1. in *sine*, Azor. *instit. moral.* p. 2. lib. 9. cap. 12. q. 7. casu 7. Ego ipse de *offic. Episc.* part. 3. alleg. 86. num. 26. Canonica enim portio non debetur Ecclesiae, cuius parochianus religionem ingreditur, & pendente anno professionis obiit, vt per Tiraquell. de *retractu* lig. §. 1. gloss. 8. n. 23. secus si ingressus est animo exeundi, & moriatur ante professionem, Læl. Zech. de *Republ. Ecclesiast.* cap. 28. de *Parochio* num. 18. *fallent.* 3. Nouitij decedentes absque sepultura electione, vbi sint sepeliendi ostendunt Fr. Emman. *quaest. Regular.* tom. 3. *quaest.* 60. art. 2. in *sine*, Sanch. in *precepta Decalogi* tom. 2. lib. 6. cap. 14. num. 11.

Notatur ad hoc quod per ingressum religionis in ea infirmitate, qua quis decedit, substituto non sit prauidicium, etiam si aliter de fraude non constet, vt per Fr. Emman. *quaest. Regular.* tom. 2. *quaest.* 77. art. 5.

In gloss. *Decedant.* Notatur ad hoc quod quamuis liberum sit patrifamilias de rebus suis disponere etiam in prauidicium filiorum, attamen permiffum non est cum in fraudem id agit, vt per Couar. in *cap. Raynuitius* §. 10. *vers. quarto*, sup. de *testam.* Menoch. *conf.* 334. num. 30.

S V M M A R I V M.

- 1 Sepelientes Parochianum alienum, quem sepelire non debebant, coguntur restituere corpus, & qua ratione ipsius obtinuerunt.
- 2 Appellatio omnis interdicta est, qua cadaueris sepulturam impedire potest.
- 3 Sepultura hominis non recipit dilationem.
- 4 Cadauer debitoris an possit in sepulchrum detineri donec soluat debitum per heredem, remissive.
- 5 Parochus ante omnia est restituendus si fuerit spoliatus corpore iam sepulto.

CAP. Ex parte. V.

Sepelientes Parochianum alienum, quem sepelire non debebant, coguntur restituere corpus, & qua ratione ipsius obtinuerunt, vel amicabiliter conuenire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 239. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 456. remissive Casal. in *annotat.* & Ximen. in *concord. p. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 1.

Post appellationem ad vos factam, &c.] Notatur ad hoc quod omnis appellatio interdicta est, qua cadaueris sepulchrum impedire potest, vt per Couar. in *cap. Reynaldus* §. 3. num. 3. de *testam.* Ducen. *reg.* 397. *limit.* 1. Cened. ad *Decretal.* collect. 40. num. 2. ad *med.* Iul. Lauor. var. *Incubrat.* tom. 1. tit. 2. cap. 9. num. 115. Sepultura enim hominis non recipit dilationem, l. ne *corporum* ff. de *relig. & sumpt. fun.* Bellencin. de *charitatu* subsidio 9. 55. num. 5. & seq. Vtrum autem cadauer debitoris possit in sepulchrum detineri donec soluat debitum per heredem, vide Couar. lib. 2. var. cap. 11. num. 10. & in *cap. Reynaldus*, §. 3. num. 3. de *testam.* Gregor. per text. *ibi* in l. 13. *verbo restat.* tit. 9. part. 7. *Grammat. decis.* 82. Boer. *decis.* 287. ex num. 2. Bacq. de *inope debitorum*, cap. 1. ex num. 19. Fufc. *lit. C. sing.* 246. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 11. num. 56. Sebatt. *Medic. in tractat. mors omnia soluit*, part. 2. concl. 17. Anton. Scap. de *iure non scripto* lib. 3. cap. 99. ex num. 5. Petr. Pechi. de *iure sistendi*,

litiendi. cap. 5. num. 17. Perez l. 7. in gloss. y que al finado, tit. 1. lib. 1. pag. 31. & l. 4. vers. est tamen questio, tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 6. 29. Ioseph. Ludou. Perul. decis. 78. num. 2. 4. Menoch. de arbitr. cap. 387. num. 16. & 20. Ioan. Garc. de expens. cap. 8. num. 19. Gutier. de iuram. confirm. p. 4. cap. 4. num. 17. Spin. in speculo testam. gloss. 2. princ. n. 10. cum multis seqq. Brunor. à Sole in quest. legal. q. 29. per tot. Azuced. l. 6. num. 10. tit. 18. lib. 4. noue recop. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. fin. §. 3. part. 5. num. 26. Farin. in praxi crimin. part. 1. q. 20. num. 139. cum seqq. Mart. de iuris d. p. 4. casu 155. ex num. 2.

Corpus restituitur, &c.] Notatur ad hoc quòd parochus ante omnia est restituendus si fuerit spoliatus corpore iam sepulto, cum illud possit extrahi auctoritate superioris, tanquam non iuste sepulturæ traditum, & restitui ei, qui ius prælationis habet, vt per Cassan. in catalogo gloria mundi part. 2. confid. 5. vers. de gloria autem, col. penult. quem refert, & sequitur Steph. Gratian. discept. forens. cap. 298. num. 6. remissiuè Lauer. d. cap. 9. num. 122. Intellige quòd non per viam attentari restituitur cadaver sepultum post appellacionem, sed per sententiam diffinitiuam in iudicio ordinario, & principali latam, post Lancl. de attent. tradit Salgado de protect. Regia tom. 2. p. 2. cap. 9. n. 97.

S V M M A R I V M.

- 1 Cadaver illius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapiens, & in Ecclesia sua sepelientes, tenentur restituere cum omnibus, quæ ipsius obtentu acceperunt, & num. 2.
- 3 Sacerdos Parochialis si corpus eius, qui alibi elegit sepulturam violenter rapuerit, & finus spoliauerit, tenentur restituere totum, quod accepit, & perdit quartam Canoniam.
- 4 Sepultura electio omnibus adultis est libera.
- 5 Religiosis interdicitur est eligere sepulturam.
- 6 Prælatus Religionis potest sibi eligere sepulturam.

C A P. Cùm liberum. VI.

- 1 Cadaver illius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapiens, & in Ecclesia sua sepelientes, restituere tenentur cum omnibus, quæ ipsius obtentu acceperunt. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anch. Hostienf. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 239. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 456. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 2.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Duen. reg. 397. limit. 9. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 20. n. 123.
- 3 qui loquuntur de Sacerdote Parochiali corpus eius, qui alibi elegit sepulturam, violenter rapiens, & finus spoliante, quòd teneatur totum restituere, quod accepit, & perdere debeat quartam Canoniam. Lauer. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 9. num. 121. vbi declarat, nisi velint amicabiliter conuenire, iuxta terminos text. in cap. ex parte, sup. hoc tit.
- 4 Notatur ad hoc quòd electio sepulturæ omnibus adultis est libera, vt per Bellet. disquisit. clerical. part. 3. tit. de clerico debitore §. 3. num. 13. Lauer. d. tit. 2. cap. 11. num. 1. Læli. Zech. de Republ. Ecclesiast. cap. 28. de parochiano num. 17. fallent. 2. vbi excipit religiosos, morti adiudicatos, & furiosos: de religiosis quòd illis interdicitur eligere sepulturam, est text. in cap. fin. de sepult. in 6. quem late explicat Sanch. in præcepta Decalogi lib. 6. cap. 14. à princ. vbi num. 3. cum Nauar. comment. 2.

de Regularib. num. 43. & Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 60. ars. 2. vers. aduertendum tamen est, resoluunt posse Religiosum eligere sepulturam quando moritur ita remote à monasterio, vt ad illud commodè portari nequeat, & idem Sanch. d. loco num. 7. resoluunt ipsum Religiosum Prælatum posse sibi eligere sepulturam, vt citat Franch. d. cap. fin. n. 2. Rosel. verbo sepultura 2. n. 2. Fr. Emman. d. q. 60. art. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Sepulturam liberè potest sibi eligere mulier nupta, & num. 2.
- 3 Vidua qua habuit plures maritos, debet sepeliri in sepulchro vltimi.
- 4 Vxor mortua, sepultura non electa, debet sepeliri in sepulchro mariti, si maritus ad domum duxerit, sequutaque sit inter eos carnalis copula.
- 5 Actus reputatur secundum tempus ad quod confertur.
- 6 Pater vbi est consuetudo potest eligere sepulturam filio impuberi.
- 7 Pater potest eligere sepulturam filiis minoribus 14. annorum, dummodo dicta electio fiat in vita, non autem post mortem.
- 8 Pater si filio impuberi elegerit sepulturam permittente consuetudine, & decedat filius factus pubes, non debet sepeliri in dicta sepultura electa, nisi factus pubes ratam habuerit talem electionem.

C A P. De vxore. VII.

LUC. III.

Vxor potest liberè eligere sibi sepulturam sicut vir. Et standum est consuetudini an parentes possint sepelire filios impuberes vbi voluerint. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 240. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 457 remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 7.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Spin. in 2. speculo testam. gloss. 2. princ. n. 41. Læli. Zech. de Republ. Ecclesiast. cap. 28. de parochiano n. 17. vers. fallit. prop. fin. Lauer. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 11. num. 130. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore §. 3. num. 15. vbi num. 6. cum Abb. h. e. num. 6. resoluunt quòd si vxor 3 decesserit non electa sibi sepultura, debet sepeliri in sepulchro mariti, & si habuerit plures maritos in sepulchro vltimi, etiamsi fuerit vidua, & reuera ad domum patris, adhuc est sepelienda in sepulchro mariti. Et quòd vxor mortua sepultura non electa sepeliri 4 debeat in sepulchro mariti, si maritus ad domum duxerit, sequutaque sit inter eos carnalis copula, post Petr. Vbald. de canon. port. cap. 11. num. 20. & Aym. Crauet. conf. 11. num. 6. vol. 1. tradit Lauer. d. cap. 11. num. 131. vbi num. 135. ampliat procedere etiamsi mulier accusata sit de adulterio si pendente lite moriatur.

Ad eum potius finis pertineat, &c.] Notatur ad hoc quòd actus reputatur secundum tempus, ad quod confertur, vt per Palat. in repet. rubr. de donation. inter viuum, & uxorem, §. 20. num. 2.

Et propterea terra consuetudini, &c.] Ergo pater vbi est consuetudo potest eligere sepulturam filio impuberi, cap. licet, hoc tit. lib. 6. Syluest. in summ. verbo sepultura §. 1. Sebalt. Medices de sepultur. q. 8. Bellet. d. §. 3.

d. §. 3. num. 17. Nauar. *conf.* 1. aliàs 2. *de sepult.* Lauer. d. cap. 11. num. 113. vbi subdit sacram Congregat. Episcoporum sub dñ. 17. Octobris 1587. rescriptisse Vicario Fulginaten. posse patrem eligere sepulturam filiis minoribus 14. annorum, dummodo dicta electio fiat in vita, non autem post mortem, & in fin. subdit quòd si pater filio impuberi elegerit sepulturam permittente consuetudine, & decedat filius factus pubes, non debet sepeliri in dicta sepultura electa, nisi filius factus pubes ratam habuerit talem electionem.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochianus Ecclesie Cathedralis si alibi sepelitur, de ipsius funeralibus, seu relictis Ecclesie sepultura, debetur quarta Capitulo Ecclesie Cathedralis.
- 2 Sepultura electio testibus singularibus probari potest.
- 3 Testator si aliquid relinquit Episcopo, non præsuntur tale legatum relictum animo compensandi cum ea quarta, quam Episcopus consequi debet ex ceteris legatis ab hoc testatore factis Ecclesie.

CAP. Cùm super. VIII.

- 1 Parochianus Ecclesie Cathedralis si alibi sepelitur, de ipsius funeralibus, seu relictis Ecclesie sepultura, debetur quarta Capitulo Ecclesie Cathedralis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Host. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 240. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 457. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 8.
- 2 Alibi contigerit eligere sepulturam.] Quæ quidem sepultura electio testibus singularibus probari potest, vt per Mascard. de *probationibus* concl. 1297. Azeued. l. 6. num. 12. tit. 9. lib. 3. noua *recop.* Spin. in *speculo testam. gloss. 2. princip. num. 33.* Roland. *conf.* 81. num. 44. lib. 2. Gutier. de *iuram. confirmat. part. 2. cap. 4. in fine.* Flores de *Mena var. lib. 2. q. 22. n. 49.* Marc. Anton. Genues. in *praxi Archiep. Neapol. cap. 6. num. 8. in 2. edit.* Lauer. var. *lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 11. num. 19.*
- 3 Ipsius quarta a vobis portio relinquitur.] Notatur ad hoc quòd si testator aliquid relinquit ipsi Episcopo, tale legatum non præsuntur relictum animo compensandi cum ea quarta, quam Episcopus consequi debet ex ceteris legatis ab hoc testatore factis Ecclesie, vt per Menoch. de *presumpt. lib. 4. presumpt. 109. num. 56.*

S V M M A R I V M.

- 1 Consuetudini standum est quanta debeat esse canonica portio, quæ debetur Ecclesie Parochiali, & n. 2.
- 3 Consuetudo, cui standum est in quantitate canonice portionis, an & quando debeat esse legitime præscripta spatio 40. annorum ostenditur.
- 4 Consuetudo, quæ viget in Ecclesia cui legatur circa quantitatem canonice portionis, seruanda est, quando nulla est certa in Ecclesia Parochiali, & quid si in neutra vigeret.
- 5 Canonica portio debetur Ecclesie Parochiali si defunctus eligat in alio loco, quam in propria parochia sepulturam.
- 6 Ecclesia Parochialis quando fuerit specialiter interdicta ex sua culpa, non habebit canonice portionem si aliquis Parochianus in alia Ecclesia, seu monasterio sepeliatur.

CAP. Certificari. I X.

Clem. III.

Canonica portio, quæ debetur Ecclesie Parochiali, quanta debeat esse, statur loci consuetudini. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoff. Butr. Anchar. Panormit. Henric. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 241. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 457. remissiuè Casal. in *annotat. & Ximen. in concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 3.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, Lap. de *can. port. cap. 1. num. 4.* Lauer. var. *lucubr. tom. 1. tit. 2. cap. 17. ex num. 4.* vbi tenet huiusmodi consuetudinem debere esse legitime præscriptam spatio 40. annorum quando quantitas quartæ non est à iure expressa, aliàs si expressa reperitur, sufficere consuetudinem etiam si non sit præscripta spatio 40. annorum, cuius resolutionis rationem assignat *ibid. num. 6.* quia quando limitatur à iure est duplex vinculum, scilicet canonis, & consuetudinis, ac proinde non requiritur præscriptio quadragenaria. At verò in quotis non limitatis à iure nullum est vinculum Canonis, quia Canon illas non exprimit, sed est solum vinculum consuetudinis, & ideo oportet vt sit præscripta spatio 40. annorum.

Sed illud aduertere oportet cum Medic. de *sepultur. p. 2. q. 7. num. 6. & 7.* quem refert, & sequitur Lauer. d. cap. 17. num. 8. quòd quando in Ecclesia Parochiali non est certa consuetudo quantum exigat, tunc ea seruati debent, quæ viget in Ecclesia, cui legatur. Si verò in Ecclesia Parochiali est vna consuetudo, & in Ecclesia cui legatur est altera, tunc inspicietur consuetudo Ecclesie Parochialis, quæ prætendit titulum onerosum propter administrationem curæ, sed Ecclesia, cui legatur, prætendit titulum lucratiuum, & duobus titulis concurrentibus potior est conditio tituli onerosi quàm lucratiui. Si denique nulla est consuetudo in Ecclesia Parochiali, & nulla in Ecclesia legataria, sed in aliis Ecclesiis eiusdem diocesis est aliqua consuetudo, tunc si est vniformis, debet seruari, si difformis, seruabitur quæ est magis conformis iuri communi.

Notatur hic text. ad hoc quòd canonica portio debetur Ecclesie Parochiali si defunctus elegit in alio loco, quàm in propria parochia sepulturam, vt per Fr. Ludou. Miranda in *man. Pralatorum tom. 2. q. 48. art. 10. concl. 1.* Menoch. de *presumpt. lib. 1. presumpt. 109. num. 56.*

Illud aduertere oportet in præsentem quòd quando 6 parochialis Ecclesia specialiter fuerit interdicta ex sua culpa, non verò defuncti, probabile est, quòd in tali casu non habebit quartam, siue portionem canonice, etiam si aliquis suus parochianus in aliquo monasterio, siue alia Ecclesia sepeliatur, vt probat Gemin. in *cap. 1. hoc tit. lib. 6.* quem refert, & sequitur Fr. Ludou. Miranda d. art. 10. concl. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegiati super iure funerandi sepelire possunt illos, qui apud eos eligunt sepulturam, soluendo tamen canonice portionem Ecclesie Parochiali, si verò alios sepeliunt, tenentur restituere quicquid occasione funeris acceperunt.
- 2 Quarta Parochialis debetur de omnibus quæ obueniunt ratione funeris, seu in die funeris, & de omnibus legatis

legatis factis Ecclesia ad quam quis eligit sepul-
turam

- 3 Quarta debetur Ecclesia Parochialis ab Ecclesia sepul-
tura ubi quis sepelitur extra Parochiam, vel ex ele-
ctione, vel ad sepulchrum maiorum.
- 4 Parochianus vnus Ecclesia si legauerit alteri exempta,
in qua elegit sepulturam, de huiusmodi legato debe-
tur canonica portio.

CAP. In nostra. X. Innoc. III.

1 **P**riuilegiati ad sepeliendum in propria Ecclesia si
sepeliunt eos, qui eligunt talem sepulturam, te-
nentur de relictis à defuncto pro anima sua in vltima
dispositione dare quartam Parochiæ, nisi dolo &
fraude fuerit inductus ad eligendam talem sepul-
turam, quia tunc debet totum restituere. Colligunt ex
Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan.
Andr. Butr. Imola, Anan. Host. Anch. Henric. Panorm.
Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 241. Alagona
in compendio iuris Canonici, pag. 457. remissiuè Ximen.
in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3.
Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 1.

2 **E**t tunc parochialis Ecclesia de oblationibus, &c.] No-
tatur ad hoc quòd quarta parochialis debetur de om-
nibus, quæ obueniunt ratione funeris, seu in die fu-
neris, & de omnibus legatis factis Ecclesiæ, ad quam
quis eligit sepulturam, vt per Hieron. Carat. in opuscu-
lo de iuribus parochialibus tit. 8. de quarta parochialis cap. 2.
Fr. Ludou. Miranda in manuali Pralat. tom. 2. quest. 48.
art. 4. concl. 2. vbi cum Hostiens. ait hoc esse intelli-
gendum de relictis occasione loci, non intuitu per-
sonæ, quamuis Ecclesiæ, dummodo id non in frau-
dem fiat.

- 3 Notatur etiam ad hoc quòd quando quis sepelitur
extra parochiam, vel ex electione, vel ob sepulchrum
Maiorum, quarta debetur Ecclesiæ parochialis ab Ec-
clesia sepulturna, etiam si sit exempta, vt per Læd. Zech.
de Republ. Ecclesiast. cap. 28. de parcho num. 18. in princ.
- 4 Lauer. var. lucubr. tit. 2. cap. 17. num. 33. Parochianus
enim vnus Ecclesiæ legans alteri exemptæ, in qua
elegit sepulturam, de huiusmodi legato debetur cano-
nica portio, Hieron. Carat. 4. tit. 8. cap. 5.

SVM MARIVM.

- 1 Sepultura ecclesiastica priuari non debet casualiter
moriuus.
- 2 Libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur.
- 3 Gartiomes vocantur iuuenes.
- 4 Occidens se ipsum sepultura ecclesiastica tradendus
non est.
- 5 Sepultura ecclesiastica priuari debent illi, quos constat
notoriè in peccato decessisse, item & hi qui post mor-
tem coniuuuntur de heresi, num. 6.

CAP. Ex parte. ij. XI.

1 **S**epultura ecclesiastica non est deneganda illi, qui
scasu moritur, & non se sponte interimit, quia cui
communicamus viuco, debemus & mortuo communi-
care. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent.
Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr.
Host. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. in rationali
libri tertij iuris Pontificij, pag. 242. Alagona in compendio
iuris Canonici, pag. 457. remissiuè Ximen. in concord.
p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal.
lib. 3. tit. 21. cap. 2.

De materia huius text. & quòd in dubio repertus
Barbof. Collect. Tom. I. I.

mortuus in puteo, vel laqueo suspensus, non præ-
sumatur, quòd se ipsum præcipitauerit, vel interfe-
cerit, dixi in collect. ad cap. placuit 23. q. 5.

Quòd cum nobilis vir, &c.] Notatur ad hoc quòd 2
libido venerea peculiariter in nobilibus debacchatur,
vt per Tiraq. de nobilit. cap. 23. num. 10.

Gartiombus.] Ex hoc verbo videtur desumptum 3
aliud quòd Lusitano idiomate dicimus, garcaon, id est,
iuuenis, vt aduertit Bernard. de Britto in monarchia
Lusitana, p. 2. lib. 7. cap. 9. fol. 296. verso, & faciunt quæ
Iult. Lips. tom. 1. cent. 3. ad Belgas epist. 44. pag. 289.

In gloss. Communicabatur. ibi, item in his, qui se ipsos 4
interficiunt. Notatur ad hoc quòd se ipsum occidens
sepultura ecclesiastica tradendus non est, vt per Me-
noch. de arbit. casu 387. num. 31. Farinac. in praxi cri-
min. part. 1. quest. 20. num. 133. Bellet. disquisit. clerical.
part. 1. tit. de clerico debito, §. 3. num. 33. Hieron. Carat.
de iuribus parochial. tit. 7. cap. 8. Lauer. var. Lucubr. tom. 1.
tit. 2. cap. 12. num. 38.

In ead. gloss. ibi, item in quolibet, quem constat in 5
mort. peccato decessisse. Notatur ad hoc quòd sepul-
tura ecclesiastica priuari debent illi, quos constat no-
torie in peccato decessisse, vt per Petr. Gregor. symag.
iuris lib. 2. cap. 13. num. 16. Couar. in cap. alma mater. p. 1.
§. 6. num. 4. Gutier. canon. lit. cap. 3. num. 2. cum seqq.
Lauer. d. cap. 12. num. 26.

In ead. gloss. ibi, item in his, qui post mortem coniu- 6
uuntur de heresi. Vide Nau. in cap. 2. de pœnit. dist. 7. vbi
dicitur communiter recipi, Perez ad l. 3. tit. 4. lib. 8.
Ordin. pag. 94. Lauer. d. c. 12. num. 9.

SVM MARIVM.

- 1 Excommunicatus si sit sepultus in Ecclesia, vel cæme-
terio, debet inde exhumari, si ab aliorum corporibus
discerni possit, & num. 2.
- 3 Excommunicatus Ecclesiastica priuatur sepultura.
- 4 Excommunicati corpus non potest sepeliri in loco
sacro.
- 6 Excommunicatus, quando fuit absolutus in mortis ar-
ticulo, debet Ecclesiastica sepultura mandari.

CAP. Sacris. XII.

1 **E**xcommunicatorum corpora in cæmeterio eccle-
siastico tumulata, si ab aliorum corporibus discer-
ni possunt, debent inde exhumari, & procul abiici;
quod si ita fieri non potest, non debent inde ex-
humari ne fortè contingat, vt cum excommunica-
torum ossibus ossa fidelium extumulentur, quia de-
functo nec vilis sepultura nocet, nec speciosa iuuat.
Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar.
Butr. Imol. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm.
Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 242.
Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 458. remissiuè
Casal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. re-
fertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 21. c. 4.
Hanc eandem concl. ex hoc deducunt Anan. hic n. 9. 2
Socin. in cap. sacris, de sent. excom. num. 158. Soar. de
relig. tom. 1. lib. 3. cap. 2. n. 13. & de censur. dist. 12. sect. 4.
n. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 16. Ant.
Ricciul. in tract. de iure personarum extra gremium Eccle-
sie existen. lib. 4. cap. 60. num. 29. & 30. Vgol. de censur.
cab. 2. c. 9. §. 5. vers. quinto. Et quòd excommunicatus eccle-
siastica priuetur sepultura dixi ad c. à nobis, il 2. de
sentent. excom. & ad c. ad hoc 5. de priuileg. vbi plura inue-
nies ad materiam huius text. conducentia.

De cæmeterio Ecclesiastico, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
excommunicati corpus non potest sepeliri in cæme-
terio

terio, vt per Socin. *d. cap. sacris, num. 157.* Anton. Ricciul. *d. cap. 60. num. 19.* vbi num. 20. dicit cœmeterij appellatiōe intelligi omnem locum sacrum deputatum sepulturæ fidelium, sine quemcunque locum ab Episcopo benedictum, & ad hunc vsum deputatum, & num. 21. asserit procedere sine cœmeterium sit coniunctum Ecclesiæ, siue non, & num. 22. tenet vt neque debeat sepeliri propè cœmeterium. Vide quæ dixi *ad c. consuluisti. 7. de consecrat. Ecclesiæ.*

5. *Vt quibus non communicamus vsus, &c.] De hoc dixi ad d. cap. à nobis 28. de sentent. excom. num. 5. pag. 455.*
 6. *Nec in articulo mortis, &c.] Ergo quando excommunicatus fuit absolutus in mortis articulo, debet tradi ecclesiasticæ sepulturæ, Anton. Ricciul. d. c. 60. num. 38. piè enim admodum in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit referuatio in articulo mortis, & quæ ideo omnes Sacerdotes quoslibet penitentes à quibusuis peccatis, & censuris absolueret posse censuit sacra Trident. Synodus sess. 14. de sacram. Pœnit. cap. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Sepultura vendi non potest.
- 2 Pretium licitè recipi potest pro sepultura ratione situs, vel dignioris loci.
- 3 Sepulchri hereditarij vsus est pretio æstimabilis, & vendi potest pro debitis defuncti.
- 4 Gabella non soluitur de venditione sepulturæ ratione situs, vel dignioris loci.
- 5 Sententia non committitur dum emitur locus sepulturæ honoratior ob rationem, & respectum aliquem temporalem.
- 6 Simoniam non committit qui emit in Ecclesia locum honoratorem in quo sedeat.
- 7 Sepulchrum habens proprium suis sumptibus emptum, vel edificatum pro se, aut suis, non committit simoniam si vendas quoad proprietatem habito respectu ad solas expensas in eo edificando factas.
- 8 Episcopo pertinet tollere prauas consuetudines suæ diocesis.

CAP. Abolendæ. XIII. Honor. III.

- 1 **P**retium accipi non potest pro terra Ecclesiæ in qua est sepeliendus defunctus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 243.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 458.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Doctores citandi, pariter resoluentes licitam esse receptionem pretij pro sepultura ratione situs, vel dignioris loci, quasi hoc non videatur concernere spiritualia, sed tantum honorem, & præminentiam, quæ potest pretio æstimari, & vendi, cum hoc casu non vendatur sepultura, quæ gratis est præstanda defunctis per eorum parochos. Colliges hæc ex Sor. *de iustit. lib. 9. q. 7. art. 1.* Petr. de Arag. in 2. 2. q. 100. art. 4. Vict. *relect. 2. de simon. num. 10.* Gregor. l. 1. verbo *vendere, tit. 13. part. 1.* Didac. à Rosario in *addit. ad summam Cæterani, verbo simonia, Nau. conf. 2. sub hoc tit. in antiq. Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. num. 40.* Menoch. *de arbitr. casu 277.* Tolet. in *instrucl. Sacerd. lib. 5. cap. 89. in fine.* Spin. in *speculo cœstam gloss. 2. princ. num. 44.* Læi. Zech. *de Republ. ecclesiast. lib. 1. cap. 28. de parochia n. 19. vers. cauet etiam, Fr. Emman. in summ. part. 2. cap. 58. num. 2. & quæst. Regul. tom. 3. q. 58. art. 2. Zerol. in praxi*

*Episcop. p. 1. verbo sepultura, §. 2. Cabed. de patronat. Regia Corona, cap. 22. Petr. de Ledesma in summ. part. 2. tract. 12. concl. 34. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 9. num. 137. Humad ad Greg. l. 55. gloss. 5. tit. part. 1. Salaz. de vsu, & consuet. cap. 10. num. 24. Pelez de Lara de annuierf. & capell. lib. 1. cap. 25. num. 17. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archep. Neapol. cap. 40. num. 19. in 1. edit. aliàs cap. 32. num. 19. in vlt. impress. Philiarth. de offic. Sacerd. tom. 2. part. 2. lib. 6. cap. 9. Emman. Sa verbo Simoniam, num. 2. Soar. de relig. tom. 1. vlt. 3. lib. 4. de simonia cap. 14. num. 19. & seq. Stephan. Gratian. Marchie decis. 26. à princip. & discept. forens. cap. 110. num. 6. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 208. & num. 226. Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clericis debitoribus, §. 3. a num. 27. latè Lavour. var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 10. ex n. 2. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 12. cap. 17. q. 2. Filliuc. tract. 45. cap. 3. quæst. 11. Bonacin. var. tractat. vbi de simonia, q. 4. §. 6. Ragul. de eccles. discipl. q. 86. n. 3. Nicol. Garc. de benefic. p. 5. c. 9. num. 137. in addit. Nald. in summ. verbo sepultura n. 8. Ioan. de Cruz in direct. conscient. part. 1. præ 7. quæst. 4. dub. 9. concl. 2. Diana *resol. moral. part. 2. tract. 1. mistel. resol. 57. Melch. Phabos Lusit. decis. 8. num. 8. & 9. vbi num. 13. resoluti quòd vsus sepulchri hereditarij est pretio æstimabilis, & vendi potest pro debitis defuncti, & num. 14. dicit quòd non soluitur gabella de venditione sepulturæ ratione situs, vel dignioris loci.***

Verùm Soar. *d. cap. 14. num. 22.* tenet emptionem simplicis sepulturæ, seu iuris sepulturæ saluari posse ex illa ratione maxime obligationis, quòd nullus alius ibi sepeliatur, non verò ex suprà relata de situ, & digniori loco, dicens quòd licet simonia sit aliquid accipere pro honoratiori loco sepulturæ, fecus verò erit si quis velit onerare Ecclesiam, & ita possidere in illa ius sepulturæ in aliquo certo loco illius, vt non possit alius ibi sepeliri, tunc enim videtur illam obligationem ex parte clericorum, seu Ecclesiæ posse vendi saltem auctoritate Prælatorum Ecclesiæ, cum circa hoc non inueniatur facta prohibitio, quia aliud est vendere sepulturam, quòd prohibetur, aliud vendere obligationem non sepeliendi alium, vt per se constat. Vnde neque tunc venditur aliquid spirituale, neque spirituali annexum; illa enim obligatio est onus accidentarium, quòd æstimabile pecunia est, ita etiam, licet Soar. non citato, dicit Fr. Raph. de la Torre *de Relig. tom. 2. quæst. 100. arr. 4. disp. 7.* Sed illa ratio de honoratiori loco non videtur reicienda si locus est honoratior ob rationem & respectum aliquem temporalem, quia tunc non emitur res sacra, sed honor quidam humanus, qui in hominum existimatione, & appretiatione positus est, tum quia emens locum honoratorem in quo sedeat, non committit simoniam, Gabr. in 4. dist. 25. quæst. 2. dub. 10. Soar. *d. lib. 4. cap. 28. num. 23.* ergo nec simonia committitur dum honoratior sepulturæ locus emitur, vt optimè considerat Bonac. *d. §. 6. num. 4.* Illud tamen aduertendum duxi cum eod. Soar. *d. cap. 14. num. 18.* quòd si quis habeat sepulchrum proprium suis sumptibus emptum, vel edificatum pro se, aut suis, non est materia simoniæ, si vendatur quoad proprietatem iuxta valorem fundi, & respectu habito ad solas expensas in eo edificando factas, quia ibi non venditur beneficiò, nec proprium ius sepulturæ, sed materiale illud, ad quòd alia sequuntur. Vnde similia loca iure hereditario transferri solent à parentibus ad filios ratione temporalitatis, quæ in eis est.

Notari foleat text. hic ad hoc quòd ad diocesanum spectat tollere prauas consuetudines suæ diocesis, vt per Abb. in *praesenti num. 3. & in cap. ex frequentibus, num. 4.*

num. 4. de institut. Angel. in summ. verbo Archiepiscopi, num. 1. Etiam à Cochier de iurisdic. Ordinarij in exemptos, part. 4. quæst. 15. vbi etiam probat Ordinarium non posse tollere prauas exemptorum consuetudines.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus in mortis articulo absolutus ecclesiastica sepultura mandari debet, & n. 2.
- 3 Ecclesia forma seruanda est in absolute, qua fit in mortis articulo.
- 4 Hæredes tenentur satisfacere pro delicto defuncti.
- 5 Hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti licet nihil inde peruenierit ad eos.

C A P. Parochiano. XIV. & vlt.

Gregor. I X.

- 1 **E**Xcommunicati pro manifestis excessibus, vt incendio, homicidio, percussione clerici, violatione Ecclesiarum, incestu, &c. si à suo Presbytero iuxta formam Ecclesiæ sunt absoluti in morte, sepeliri debent in loco sacro, & ad satisfaciendum cogendi sunt hæredes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Hostiens. Anchar. Panorm. Henric. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 244. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 458. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.
- 2 Non debent cœmeterium, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicatus in mortis articulo absolutus ecclesiasticæ sepulture tradi debet, vt per Anton. Ricciul. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens. lib. 4. cap. 60. num. 38. & 39. hoc procedere ait siue absolutio sit impetrata ab excommunicante, siue à quocunque alio simplici Sacerdote, & citat Butr. num. 3. Anchar. num. 4. Anania, num. 2. & Abb. num. 2. in præfati, Soar. tom 5. disp. 13. sect. 4. sub num. 3. vers. addendum verò; item idem Ricciul. loco citato num. 40. hoc procedere ait etiam si absolutio excommunicationis esset Papæ reseruata, vbi etiam asserit sic in facti contingentia eo informante respondisse sacram Congreg. Cardinalium super negotijs Episcoporum in vna sanctæ Severina cœmisterium, 30. Iunii 1620.
- 3 Iuxta formam Ecclesiæ absolutus.] Ergo in absolute, qua fit in mortis articulo, est seruanda forma Ecclesiæ, de qua Butr. num. 3. Anchar. num. 4. Anania num. 3. Abb. sub num. 3. in præfati, Ricciul. vbi supra num. 43. vbi ait formam Ecclesiæ esse, vt præster iuramentum de parendo mandatis S. R. Ecclesiæ, vt in cap. ex tenore, & in cap. cum desideres, de sentent. excomm. et si reconalescit, & non pareat incidit in excommunicationem ipso iure, cap. eos, eod. tit. lib. 6.

- 4 Sed eius hæredes, &c.] Ergo hæredes tenentur satisfacere pro delicto defuncti, de quo vide Duen. reg. 13. limit. 12. Couar. lib. 3. variar. cap. 3. num. 7. strach. de mercat. part. 2. num. 16. & 17. Neguzant. de pigriorib. part. 2. memb. 4. num. 124. & seq. Xuar. alleg. 26. num. 4. dub. 2. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 4. quæst. 42. Chald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delicto defuncti, part. 4. num. 9. D. Barbof. in l. si filius fam. ff. de iudic. num. 139. cum seqq. Gutier. canon. lib. 2. c. 18. num. 58. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 33. n. 16. vbi num. 18. & 19. dicit per hunc text. hæredem teneri vltra vires non confecto inuentario, & allegat Mench. de success. progressu §. 1. num. 27. Menoch. conf. 89. à Barbof. Collect. Tom. I I.

num. 156. quamuis non teneri vltra vires non confecto inuentario asserat Coler. de processib. execut. part. 2. cap. 3. num. 400. & saltem quando realiter, & verè nihil occultauit, Couar. d. cap. 3. vers. sed nihilominus, Ceuall. commun. contra communes q. 464. vers. sed contrarium.

In gloss. Sed eius hæredes, vlt. ibi, quòd hæredes conueniuntur ex maleficio defuncti, licet nihil inde peruenierit ad eos. Vide Cou. d. cap. 3. num. 6. vers. tertio acquirendum, Palat. in repet. rubr. de donation. inter virum, & uxorem, §. 65. n. 19. Mench. illustr. cap. 96. num. 27.

De Parochiis.

T I T. XXIX.

V P E R hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillem. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 305. vers. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 175. Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 122. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 460. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alex. Cassan. Anast. Germon. in parauitibus ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagna in expositione titulum iuris Canonici. Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. Zypæ. in analysi postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 235. omnes sub hoc tit.

De materia tit. vide Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Parochia, Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 12. Hieron. Carat. in opusculo de iuribus parochialibus tit. 1. Et de parochiis, & eorum officio, Franc. Ingolus, & Anton. Ragucc. in parochorum lucerna.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopatus quomodo diuidendus inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico, & ipsam Episcopum hæreticam reuersam, & ex dispensatione receptum, ostenditur.
- 2 Diuisio vbi fit antiquior diuidit, & partes constituit, minor autem eligit, & num. 3.
- 4 Primogenitus quis sit de duobus si ignoretur ille censendus quem populus elegerit.
- 5 Parochos inter duos quando contenditur de iuribus parochialibus propterea quod quis habitat in finibus duarum parochialium, ea intra inter eos diuidi debet alternis vicibus.

C A P. Si Episcopus 2.

Ex Conc. Afric.

EPiscopus quando cum parte plebis sit hæreticus, & eligitur alius Episcopus Catholicus in Episcopatu, si hæreticus cum plebe reuertitur ad fidem, & dispensatiuè admittitur ad eundem Episcopatum, diuidi debent diocesim fructus, & plebes. Colligunt ex Ordine. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 252. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 463. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. desumitur ex Concil. Afric. cap. 85. in Concil. Latinis, & refertur ab Anton. Augustin. collect. 1.

collekt. 1. Decretalium, lib. 3. tit. 25. cap. 1.

2 Ita ut ille diuidat, &c.] Notatur ad hoc quòd in faciendi diuisione antiquior diuidit, & partes còstituit, minor autem eligit, vt per Cou. *pract. cap. 40. num. 3.* Tiraq. *de iure primog. quæst. 60. num. 40. cum seqq.* Balb. *tom. 1. commun. opin. lib. 3. tit. 23. num. 4. pag. 427.* Pined. *in sua monarchia Eccles. lib. 2. cap. 2. §. 1. ad fin.* Valasc. *de partitionibus cap. 22. num. 1. latè,* & eleganter Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 160. num. 18. cum seqq.* Maior quis dicatur, ostendit Menoch. *de arbit. casu 124.*

3 Verùm quia hæc est celebris disceptatio, à sacra Rota Romana *in causa Bononien. de Armis 29. Nouemb. 1624.* coram bonæ mem. Vbaldo mirificè ad partes disputata, operæ pretium duxi huius doctissimæ decisionis particulam transcribere, quæ sequitur. Magna videtur difficultas, & quidem celebris est Canonistarum opinio quòd facta diuisione à maiori, ille qui est minor, debeat eligere, iuxta text. *in cap. 1. de Paroch. intelligendo maiorem non ratione ætatis, vt temporis, sed ratione administrationis, vt per Hostiens. Butr. Anch. Abb. & alios in d. cap. 1. Felin. in rubr. de maiorib. & obed. in fine, Iaf. in §. quadam, num. 68. Instit. de action. & in l. 1. num. 68. ff. si certum per. cum aliis per Tiraquell. de iureprimog. q. 60. n. 6. & 7. Menoch. de arbit. casu 124. num. 4. Mynsing. obseru. 37. num. 5. cent. 4. Simoncel. de decretis lib. 2. tit. 4. num. 37. Ioan. de Cerial tract. de primog. lib. 2. q. 5. num. 26. & bene facit gloss. in cap. ult. in verbo antiquiores, de consuet. in 6. & illam Canonistarum opinionem tenuerunt Doctores in d. cap. 1. de paroch. Anan. in cap. qualiter & quando. il. 2. de accus. Guid. Papæ decif. 289. & sing. 92. Corn. conf. 224. in fine, lib. 1. Iaf. in d. §. quadam num. 67. Instit. de action. & in d. l. 1. num. 39. in fine, ff. si certum per. & alij plures relati per Tiraq. d. q. 60. num. 30. Mynsing. d. obseru. 37. Amil. Ferrer. conf. 1. per tot. & plures relati per Simoncel. vbi supra num. 34.*

Cæterum communis opinio Legistarum est in contrarium, quòd scilicet nulla sit prærogatiua maioris in diuidendo, vel minoris in eligendo, & hæc est communis, vt per Tiraquell. d. quæst. 60. num. 10. Rorian. conf. 471. num. 4. Petr. de Vbaldis in tract. de duobus fratribus part. 11. quæst. 12. num. 78. vers. breuiter, Iaf. in d. l. 1. num. 39. & ibi Rip. num. 70. ff. si certum per. idem Iaf. in l. f. duobus num. 7. C. commun. de leg. Aretin. in d. §. quadam num. 19. & ibid. Gom. n. 30. Instit. de actionib. cum aliis per Simoncel. vbi supra n. 36. sed quomodo sit expedienda diuisio, non conuenit inter Doctores Legistas, nam quidam celsuerunt eum qui habet maiorem partem in re diuidenda, habere electionem, Bald. in l. sanè, in princip. num. 9. C. de danat. Luc. de Pena in l. 2. col. 4. C. de exactor. lib. 12. Iaf. in d. §. quadam num. 59. Petr. de Vbaldis vbi supra, sub num. 80. vers. eam in electione, Vrsil. ad Afflict. decif. 23. num. 6. Barz. de conf. Bononien. 100. num. 12. Menoch. de arbit. casu 123. num. 8. & 9. & in hoc instabant informantes pro D. Iunipera, sed tamen contraria opinio placuit dominis, quam sequitur Tiraquell. loco citato num. 16. nam prædicti Doctores plerique, loquuntur quando res non recipit commodam diuisionem, vt per Capyc. decif. 36. num. 1. Tiraq. d. num. 16. & num. 17. cum aliis, vt per Petr. Santz de bonorum diuisione, lib. 2. cap. 10. n. 10. qui non est casus noster, vt supra dixi.

Nec obstat text. in d. l. 2. C. de metat. & epidem. lib. 12. vbi dominus domus qui habet maiorem partem, videlicet duas partes, & hospes vnã, habet ius eligendi, quia, vt rectè explicat Ioan. de Platea ibid. illa lex habet rationem specialem, vt dominus,

qui in vno grauatur, vt sibi auferat ab hospite, pars domus releuet in altero, vt habeat electionem, l. eum qui, ff. de iureiur. & sequitur Tiraquell. loco citato, & addo quòd nec ibi dominus indistinctè habet electionem duarum partium, quæ sibi obtingunt, sed vnus tantum pro sua habitatione, & postea eligit alteram hospes tertia parte domino relicta, & sic non applicatur huic casui in quo D. Iunipera veller eligere omnes tres partes, quæ ad se spectant.

Nec obstat l. sancimus, §. ne autem, C. de donat. vbi si res sit communis inter donantem & donatarium, is qui habet maiorem partem, habet ius offerendi alteri suæ partis æstimationem, vt totam consequatur, quia ille etiam est casus specialis, quando diuisio est facienda inter donantem, & donatarium, aliàs regulariter vbi fit diuisio, non cogitur quis suæ partis æstimationem accipere, vt expresse ibi tradit Angel. & sequitur Tiraq. loco citato n. 16. & præter ipsum latè explicat Corn. conf. 85. n. 7. cum seqq. lib. 1. vbi assignat rationem specialitatis.

Alij verò Legistæ sentiunt rem esse expediendam per sortes, quæ videtur communis Legistarum opinio, vt per Iaf. in l. 1. num. 39. ff. si certum per. & ibi Cagnol. num. 165. & adducunt text. in d. l. 2. quando & quæ pars deb. lib. 10. ibi, vt rebus totis in sortium casum deductis vel curia quadrantis, vel heredis, aut fidei commissario per vnauerstratem dodranis electio ex sortis felicitate contingat; qui tamen text. procedit iure specialia in diuisione facienda inter heredem, & Curiales, vt expresse ibi sentit Barr. num. 6. Amil. Ferrer. d. conf. 1. num. 2. Simoncel. loco supra citato num. 36. Ideo in contrarium est ius commune, l. ius singularis, ff. de legib. & ita arguit Tiraquell. d. quæst. 60. num. 12. post Bald. in l. 1. num. 4. C. de his qui se deser. lib. 10. & regula est quòd nunquam res per sortem expediri debet, vbi aliàs fieri potest prouiso, gloss. in l. vnic. in verbo prohibebit, in fine, C. vni possidetis, & in l. vltim. C. communia de leg. & quando sit locus forti plenè per Felin. in cap. Capitulum num. 49. de rescript. Ferrer. loco allegato num. 2.

Vltima fuit opinio diuisionem esse faciendam per assignationem arbitrio iudicis, hæc est autem vterior, & receptor opinio, vt testatur Tiraquell. d. quæst. 60. num. 10. Menoch. de arbitrar. casu 123. n. 3. post Masfil. in l. quæstionis modum num. 25. ff. de quæst. Ruin. conf. 149. num. 1. lib. 4. & conf. 29. num. 6. lib. 5. Boër. decif. 46. num. 1. Couar. præct. quæst. cap. vltim. num. 3. Villalob. in commun. opinion. in verbo diuisio, Viuian. lib. 1. commun. opinion. concl. 319. Simoncel. vbi supra num. 36. Caroc. decif. 135. num. 7. quæ opinio probatur in §. pen. & vltim. Instit. de offic. iudic. & in d. §. quadam, ibi, permittitur iudici, Instit. de actionib. l. & puto, in princip. & §. 1. l. si familia, l. arbitrium, ff. famil. erisc. l. ad officium, C. communi diuid. l. communis diuidendo, in princip. & §. cum de usufructu, ff. eod. tit. l. potest, ff. de legat. 1. l. cum pater, §. pater pluribus, ibi, arbitrium diuisionis, vbi gloss. ff. de legat. 2. debet tamen fieri æstimatio vel à iudice, vel iudicio petitorum, vt per Menoch. d. casu 123. n. 3. & latius Petr. Santz. de diuisione bonorum, lib. 1. cap. 4. num. 1. cum seqq. & lib. 2. cap. 10. num. 3. Quamobrem concluderunt domini diuisionem in præsentī casu esse faciendam per assignationem arbitrio iudicis præuia æstimatione peritorum. Hactenus decisio in d. causa Bononien. de Armis.

Quem plebs elegerit.] Notatur ad hoc quòd si igno- 4
retur de duobus simul natis quis sit primogenitus, ille censetur quem populus elegerit, vt per Tiraq. de iureprimog. q. 17. opin. 9. num. 1.

5 In gloss. *Deputetur*, fin. Notatur ad hoc quòd si contenditur inter duos parochos de iure sepulturae, confessionis, & administrationis aliorum Sacramentorum, & aliorum id genus iurium parochialium, propterea quòd quis habitat in finibus duarum parochiarum, ita vt non constet in qualibet earum habitat, ea iura debent inter eos diuini alternis vicibus, vt per Tiraquell. *d.g. 17. opin. 5. num. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Presbyteri Parochiales Dominicis diebus, & festiuis Parochianos alienos ad Missam admittere non debent si ex contemptu ad eorum Ecclesiam accedunt.
- 2 Missam quis licite audit extra propriam Parochiam in diebus Dominicis, & diebus festiuis cessante contemptu, & ignorantia eorum quae Parochiani per Parochos scire tenentur.
- 3 Refertur Concil. Trid. sess. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis.
- 4 Episcopus non potest cogere populum mulctis, & poenis in casu notabilis negligentiae, aut contumaciae ire ad audiendam Missam in Parochia sua.
- 5 Missa audienda praecipuum adimplerur quocunque loco illa audiatur, peccabit tamen mortaliter qui eam ex contemptu in propria Parochia audire nolit.
- 6 Parochianus potest Missam audire in aliena Parochia contempto proprio Presbytero notorio fornicatore, vel excommunicato.
- 7 Domicilium non dicitur contractum ex sola habitatione, seu conuersatione.

CAP. Vt Dominicis. II.

Ex Concil. Ratanen.

1 Parochus in diebus festiuis antequam sacrum faciat, interrogare debet nunquid alterius Parochiae contempto proprio Parocho ibi velit Missam audire, & si quem inuenierit, statim ab Ecclesia sua eiiciat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Imol. Anania, Butr. Host. Anchar. Henric. Panorm. Cened. collect. 104. Viuan. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 253. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 463, remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* defertur ex Concil. Ratanen. *cap. 1. non cap. 419.* vt refert Burchard. *Decret. lib. 2. cap. 92.* nec *cap. 19.* vt dicit Iuo *part. 2. cap. 122.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. cap. 2.*

2 *Qui proprio contempto Presbytero, &c.* Ergo cessante huiusmodi contemptu, & periculo ignorandi festa, ieiunia indita à Parocho, & excommunicatio- nes publicatas ab eo, licite quis audit Missam extra Parochiam in diebus Dominicis, & in aliis festiuis, nulla interueniente proprij Parochi licentia, vt bene resoluunt Syluest. in *summ. verbo Missa*, il. 2. num. 5. Nauar. in *man. cap. 21. num. 5. vers. non dixi tamen*, Gutierrez. *canon. lib. 1. cap. 30. ex num. 8. & ex num. 32.* Ferdin. Paz in *ver. cap. Missas, de consecr. dist. 1. ex num. 134.*

3 Non obstat Concil. Trident. sess. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missae, dum decidit quòd Episcopus debet monere populum vt frequenter ad suas Parochias saltem diebus Dominicis, & maioribus festiuis accedant, quia responderetur Concilium non statuere quòd Episcopus iubeat id, sed quòd moneat, quòd verbum est consilij, vt notant Fusc. de *visit. lib. 2. cap. 21. num. 42.* Nauar. *ubi supra.*

4 Gutier. *d. cap. 30. num. 33. ad fin.* Vnde sacra Congregat. censuit non posse Episcopum cogere popu-

Barbof. Collect. Tom. II.

lum mulctis, & poenis in casu notabilis negligentiae, aut contumaciae ire ad audiendam Missam in Parochia sua, vt referunt Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo Missa*, §. 6. Azor. *inst. moral. part. 1. lib. 7. cap. 6. quas. 6.* Fagundez in *quinque Ecclesiae praecipua prac. lib. 2. cap. 3. num. 13.* Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, *part. 2. alleg. 24. num. 17. ubi num. 18.* aduerto Missam audiendam praecipuum adimpleri quocunque loco audiatur, siue in propria Parochia, siue in qualibet alia Ecclesia, aut loco ubi celebretur, posse tamen fieri aliunde, vt aliquis peccet non audiendo Missam in propria Parochia, videlicet si nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quae Parochiani scire tenentur. Ex peculiari tamen priuilegio praecipuum audiendi Missa satisfacit, qui in Mendicantium Fratrum sacris aedibus illam audiuit, secundum Fusc. *d. lib. 2. cap. 2. num. 30.* Gutier. *d. cap. 30. ex num. 22. & num. 34.* Azor. *d. cap. 6. quas. 7.*

Qui proprio contempto Presbytero, &c. Aduerte quòd 6 contempto proprio Presbytero notorio fornicatore, vel excommunicato potest parochianus Missam audire in aliena parochia, vt per Farin. in *praxi crimin. p. 5. q. 1; 8. num. 60.*

In gloss. *Si alterius.* Notatur ad hoc quòd domicilium non dicitur contractum ex sola habitatione, seu conuersatione, vt per Menoch. *in casu 86. num. 2. & 14.* Mascard. *de probat. conclus. 534. num. 22. & 23.* Cardin. Tufch. *verbo domicilium concl. 596. n. 18.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. D, n. 200.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus Parochianum alterius, siue ipsius licentia ordinare non potest, ac proinde nec iudicare.
- 2 Ordinare qui non potest, non potest iudicare.
- 3 Argumentum de foro exteriori ad forum exterius valet.
- 4 Episcopus potest ordinare eos, qui in suam diocesam domicilium transfulerint.

CAP. Nullus. III. Adrian. Papa.

1 Episcopus Parochianum alterius sine ipsius licentia ordinare non potest, ac proinde nec iudicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Butr. Henric. Panorm. Viuan. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 245. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 463, remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur à Burchard. *lib. 2. Decretal. cap. 39.* Iuo. *part. 6. cap. 140.* & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. cap. 3.*

Dicit hic text. quòd qui non potest aliquem ordinare, non potest etiam illum iudicare, de quo D. Barbof. in *l. 1. ff. de iudic. art. 3. num. 200.* Vnde regula deduci solet quòd valet argumentum de foro exteriori ad forum interius, vt per Sor. in *4. dist. 20. quest. 2. art. 2. & lib. 4. de iustitia q. 5. art. 3. vers. quare dicitur arguitur, & q. 6. art. 3. vers. neque verò*, Petr. à Nauar. *de restitut. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 67.* nomè Ioan. Valerum de differentiis inter utrumque forum, in *praed. prope fin.*

In gloss. *Praesumat.* ibi, nisi eò domicilium transfulerint. 4 Notatur ad hoc quòd Episcopus potest ordinare eos, qui in suam diocesam domicilium transfulerint, de quo vide per me dicta *de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 3. num. 22. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Fines Parochiarum, de quibus constat, vel finibus coherencia præscribi non possunt, & num. 2.
- 3 Amplia procedere etiam in finibus Regnorum, seu Comitatum, & etiam in iis, qui coherent finibus, & quamvis præscriptio immemorialis præponatur.
- 4 Intellige textum solummodo procedere ubi de finibus quatenus fines sunt, & habent rationem finiendi.
- 5 Iudicium idem est de annexis, & connexis.

C A P. Super eo. IV.

Urban. III.

- 1 L imites prouintiarum sicut secundum iura præscribi non possunt, sic limites Episcopatum, & Parochialium cum adherentibus non possunt præscribi si legitima probatione, & indubitata fide constiterit ordinatione ecclesiastica esse statutos. Colliguntur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anan. Host. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 254*. Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 463*. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 25. cap. 5.* & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. cap. 6.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Balb. de *præscrip. cap. 6. num. 8. vers. decimus*. Parlad. *lib. 1. rerum quotidian. cap. 1. §. 17. num. 3.* Mich. Grass. *lib. 3. commun. verbo confines quest. 8.* Menoch. *conf. 147. n. 44.* ubi hoc intelligit quando limites sunt clarè, & manifestè distincti, secus si dubij sint, de quo etiam Hieronym. de Monte de *finibus regundis cap. 107. num. 2. fol. 268.* Cuius principalis resolutionis ea potissima videtur ratio ne aliàs admissa in proposito finium præscriptione, cum publico incommodo oriatur confusio tam inter Prælatos, quam inter subditos, ut intendit text. in *cap. quicunque, cap. licet, 16. q. 3.* quæ ratio satis defendi potest si aduertas fines prouinciarum, dicecesum, & parochiarum in utilitatem publicam non priuata, sed publica auctoritate constitutos, & distinctos fuisse, *cap. 1. 80. diff. c. 1. 13. q. 1.* intendit text. in *præsenti, ibi, Ecclesiastica ordinatione institutos*, Concil. Trident. *sess. 14. de reform. cap. 9. & sess. 24. de reform. cap. 13. in fine*, vnde fines huiusmodi quatenus fines sunt iuris publicæ auctoritate, & utilitate constituti, ut in simili probat *l. id quod 7. §. 1. ibi, limites, ff. de periculo, & commodo*, ac proinde immutabiles esse debent, & meritò præscribi prohibentur, ne aliàs priuata cuiusque præscribentis auctoritate sublatis antiquis passim noui limites constituantur, & tam in iurisdictione, quam in reliquis ad publicam utilitatem pertinentibus frequens detur occasio incertitudinis, & confusio: id quod non ita contingit in finibus prædiorum, qui non publici, sed priuati iuris sunt, non publica, sed priuata vniuersiusque auctoritate, & voluntate instituuntur, & mutantur, *l. 1. C. de finibus regund. & confusio*, quæ timeri potest, non ita principaliter publicum, sed magis priuatum continet detrimentum: sic sanè licet intra fines prouinciæ, dicecesis, vel parochiæ admittatur præscriptio ad effectum ut præscribens intra illos obtineat iurisdictionem, vel iura Episcopalia, seu parochialia, ut colligitur ex *reg. cap. auditis, & cap. cum olim*, & clarius ex *cap. ad aures, de præscrip. cap. 1. illo tit. lib. 6. d. cap. quicunque, d. cap. licet, cap. quia, in fine, de præscrip. ubi Felin. num. 5. in fin. cum seqq.* post Abb. *hic num. 6.*

Nihilominus tamen fines ipsi præscribi non possunt ad effectum, ut definant esse qui antea erant, vel restringantur, ut alij extendantur, & sint ubi non erant, quia ratio prædicta, & huius text. prohibitio non offenditur, ubi manentibus finibus sicut antea intra illos præscribitur; nec obstat *cap. cum sint 18. vers. & attendendum de decimis*, factis enim ut per gloss. ultim. communiter receptam ex Zabarell. *ibi.*

Amplia decisionem huius text. seruandam esse etiam in finibus Regnorum, Comitatum, vel statuum secularium, ut obseruant Abb. *hic in fine, Paris. d. cap. quia, num. 17.* Balb. Crass. & Alciat. *dictis locis.* Amplia rursus id ipsum locum habere etiam in iis, quæ coherent finibus, ut aptè probat hic text. ex quo ita colligunt omnes, gloss. & communis in *d. cap. quicunque, & d. cap. qui sint, ubi Abb. num. 9.* Balb. *ubi supra*, cum quibus declarabis post Ioan. Andr. & Abb. *hic num. 4.* Amplia denique text hunc procedere etiam si præscriptio immemorialis proponatur, siquidem & hæc excluditur per generalia verba huius text. cum similibus, & per rationem prædictam, Abb. *hic num. 1.* Felin. *5. in fin. in d. cap. quia, & satis intendit gloss. ult. in cap. felix 16. quest. 1.*

Intellige text. solummodo procedere ubi de finibus constat, nam si de illis non appareat, admittetur præscriptio, quia non præscribuntur fines, ac subinde cessant verba huius text. & ratio prædicta, ut satis expressit Pontifex in *præsenti, & in cap. inter, vers. ob hoc, cum seq. 16. q. 3.* gloss. & omnes præcitati. Limita præterea regulam hanc præscriptam procedere tantum in finibus quatenus fines sunt, & habent rationem finiendi, ita ut per præscriptionem definant esse fines, vel ubi antea erant; si verò considerentur non in quantum fines sunt, sed respectu soli, quod occupant, quoad dominium, & proprietatem eiusdem, ita ut maneat apud fines, & retineant finiendi rationem sicut antea quamvis sub dominio alterius, vti que admittenda est præscriptio, quia propriè loquendo, non præscribuntur fines, ac proinde cessant verba, confusio, & ratio de quibus *supra*, ita intendunt gloss. in *d. cap. quicunque, ibi, sed quantum ad proprietatem, &c. Zabarell. in d. cap. quia, & ibi, Felin. num. 5. in princ. & vers. considera, Paris. num. ult. Balb. ubi supra.* qui tamen post gloss. in *d. cap. quicunque in fine*, falsò existimant fines iure proprietatis præscribi ubi fines ipsi non manent amplius, sed desinunt esse tales, siquidem longè verius est præscriptionem iure proprietatis in proposito dici ubi terra, vel solum ipsum præscribitur quoad dominium, ut alicuius efficiatur proprium, interim tamen manent fines sub ratione finium, quia adhuc post præscriptionem habent rationem finiendi, & limitandi sicut antea, iuxta addita ad *d. cap. quia.*

Ex his, quæ finibus coherent.] Quia de annexis, & connexis idem est iudicium, ut per Dec. *num. 3.* post Panorm. *not. 3. in cap. quanto, de iudic. ubi gloss. verbo connexa, Hippol. sing. 251.* Menoch. *de a. bir. lib. 1. q. 45. & casu 95.* Garc. Gironda *de priuileg. & exempt. explicat. num. 751.* Escob. *de ratiocin. c. 13. num. 11.*

S V M M A R I V M.

- 1 Parochianus, seu dicecesanus si domicilium transfert, primus Prælati in o iura Episcopalia, seu dicecesana sibi non vendicat, decime tamen Prædiales illius Parochiæ sibi debentur, nisi alteri debeantur ex consuetudine.

- 2 Clericus, qui mutat omnino domicilium, non subest amplius Episcopo originis, sed domicilij.
- 3 Decima prædiales regulariter illi sunt Ecclesie tribuenda in cuius territorio prædialia sita sunt, personales vero debentur Ecclesie in qua audiuntur divina, & Sacramenta percipiuntur.
- 4 Curatus in sua parochia habet intentionem fundatam in decimis prædialibus contra Episcopum.
- 5 Domicilium contrahentis animus ex assidua habitatione, & conversatione dignoscitur.

CAP. Significavit. V. & vlt.

Caest. III.

- S**I quis ex vna diocesi transfert domicilium in Salliam, primus Episcopus non habet iurisdictionem in ipsum, nec ab eo temporalia exigere potest, cum ei administret spiritualia, sed secundus; tamen si ille habet prædia in primo Episcopatu, soluere debet decimas integras primo Episcopo, nisi alteri deberentur ex consuetudine. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 225.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 463.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 2. *Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. vnic.*
- 2 Nullam in prædictis, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus, qui mutat omnino domicilium, hoc est, qui aliò proficiscitur non reuertitur deinceps, non subest amplius Episcopo originis, sed tantum Episcopo domicilij, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori penitenti. lib. 30. tract. 3. num. 9.* vbi enim quis hospitium constituit in aliena parochia cum animo ibi remanendi, statim fit parochus illius, Paul. Comitol. *respons. moralium, lib. 6. quaest. 45. num. 4. in fine.* Et ideo vbi quis mutauerit domicilium, decimæ non debentur priori Curato, sed secundo, vt per Rebuff. *de decimis, quaest. 6. num. 24.* Monet. *eodem tract. cap. 7. num. 24.* Azor. *instituit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 35. quaest. 14.* quos refert Rot. in *Abulen. decimarum 17. Decembris 1627.* coram R. D. meo Coccino Decano *vers. nec illas.*
 - 3 Ita quòd est de agris, &c.] Notatur ad hoc, quòd decimæ prædiales regulariter illi sunt Ecclesie tribuendæ, in cuius territorio prædialia sita sunt, vt per Soar. *de relig. tract. de decimis, lib. 1. cap. 21.* Gutierrez. *præct. lib. 1. quaest. 17. num. 1.* Rot. apud Farinac. *decisione 371. num. 4. part. 1. recent.* & alios citatos ad *cap. cum contingat 29. à num. 4. inf. de decimis.* Personales debentur illi Ecclesie in qua audiuntur Diuina, & recipiuntur Sacramenta, non verò baptismali, si illic diuina non audiuntur, Rebuff. *de decimis, q. 6. num. 21.*
 - 4 Diuine eis ipsas, &c.] Notatur ad hoc, quòd Curatus in sua parochia habet intentionem fundatam in his decimis contra Episcopum, itaut non teneatur probare eas ad se pertinere, Rebuff. *de decim. quaest. 7. num. 5.*
Nec ab eis temporalia exigant, quibus Sacramenta non administrant.] Notatur ad hoc, quòd Prælarus, seu Rector Sacramenta non administrans, non potest decimas exigere, vt per Abb. in *cap. ad Apostolicæ, de decimis, quem refert Rot. in Abulen. decimarum 17. Decembris 1627.* coram R. D. meo Coccino Decano, *vers. quo verò ad secundum.*
 - 5 In glos. Habitatores. Notatur ad hoc, quòd contrahentis domicilium animus ex assidua habitatione, & conuersatione dignoscitur, vt per Farin. *fragment. cri-*

min. vt. 1. lit. D, num. 102. & quid sit domicilium, & quomòd contrahatur, dixi de officio, & potest. Episcopi, part. alleg. 3. num. 22. cum seqq.

De Decimis, Primitijs, & Oblationibus.

TIT. XXX.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Decimarum materia vbi tractetur, ostenditur.
- 3 Primitiarum materiam qui tractent, citantur.
- 4 Oblationum materiam tractantes referuntur.
- 5 Oblationes generaliter sumpta important omnes actiones per quas quæcunque res ad diuinum cultum exhibentur, strile tamen & proprie dicuntur res ille, quæ intuitu religionis immediatè Deo ab hominibus, absque immolatione exhibentur.
- 6 Primitie dicuntur ab eo quia dantur prima, vel ab eo quia dantur optima.
- 7 Primitie diffinitio traditur.
- 8 Decimæ sunt res quæ Ecclesiarum ministris ratione ministerij Sacramentorum persoluntur.
- 9 Decimæ, Primitie, & Oblationes in quo differant, ostenditur.
- 10 Decimæ sinitur vt sit decima pars fructuum ad quam petentiam ius competit Ecclesie Parochialibus ratione ministerij Sacramentorum.
- 11 Decimæ alie sunt prædiales, alie personales.

SUPER hanc rubr. scripserunt Butr. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Ancharan. Panormit. Durand. in *breuiario iuris Canonici*, folio 175. Martin. Mesnart. in *epitome Decretal. fol. 123.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. in *analyti methodica iuris Pontificij*, à pag. 461. Lancelot. in *instit. iuris Canonici*, lib. 2. tit. 26. Henric. Canif. in *summa iuris Canonici*, lib. 2. tit. 26. Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena in *expositione titulorum iuris Canonici*, Zypæ. in *analyt. postremi iuris eccles. enarrat.* pag. 244. Lancelot. in *instit. Canon.* Canif. in *summa iuris Canonici*, Cafarel. in *erotem. eiusdem iuris*, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. *summ. in Decretal.* omnes sub hoc tit.

De decimis speciales ediderunt tractatus Petr. Rebuffus, Tyndarus, Henric. Canif. & Ioan. Petr. Moneta, Andr. Hispan. in *regulis decimarum*, Anton. Honcalà in *opusculo 1. de decimis*, Anrel. de Itria Sorba in *tract. de decimis, & agricultura*, Durand. in *4. part. tit. de decimis*, Ioan. Maior. in *3 sentent. dist. 37. quaest. 26.* S. Antonin. in *summa part. 2. tit. 4. cap. 3.* S. Raymund. in *summ. lib. 1. sub hoc tit.* Alenf. *part. 3. summa quaest. 51.* Alrifiodor. in *summa lib. 3. tract. 19.* S. Thom. 2. 2. *quaest. 87.* vbi Caiet. Ioan. de Arag. & alij, Thom. Valdens. *tom. 1. doctrinalis antiquitatum Fidei Catholice, lib. 2. art. 3. cap. 64. cum duob. seqq.* Alenf. in *summa lib. 6. part. 2. tit. 35.* Beluacens. in *speculo doctrinali lib. 9. à cap. 131. vsque ad cap. 152.* Abulen. in *Matth. cap. 23.* Alphons. à Vega *part. 1. summ. cap. 87.* Læ. Zech. in *summa part. 2. cap. 88.* Petr. de Ledesma in *summa part. 2. tract. 9.* Fr. Emman. in *summa tom. 1. cap. 87.* Angel. Armill. Caiet. Tabien. & Syluest. *verbo decima*, Sor. *de iustit. lib. 9. quaest. 4.* Rayner in *pastorologia, verbo decima*, Valent. tom. 3. *dist. 6. quaest. 5.*

Vasquez in opusculo de beneficiis. c. 1. Cardinal. Belmin. in controuers. tom. 1. part. 2. controuers. 5. generalis. b. 1. de clericis. cap. 25. Cardinal. Tollet. in instruat. Sacre lib. 6. cap. 20. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 25. ca. seqq. Leonard. Less. de iustit. lib. 2. cap. 39. Valer. Regald. in praxi fori poenitent. lib. 19. cap. ult. sect. 3. Ioan. Maerius de iustitia. & relig. tract. 10. Soar. de Relig. tom. 1. tit. 2. lib. 1. cap. 9. cum seqq. Fr. Ludouic. Miranda in manual. Pralat. tom. 2. quest. 49. Vincent. Filliuc. tom. 2. tra. 27. cap. 7. cum seqq. Stephan. Fagundez in septem Elefise precepta. precept. 5. Tamburin. de iure Abbatum, tm. 1. dist. 15. quest. 18. Paul. Layman in Theolog. moral. b. 4. tract. 6. Ex nostris Iuribus Couarr. var. lib. 1. cap. 7. Gregor. Lop. in 1. part. tit. 20. de los diezmos que los Cristianos deuen dar a Dios, Nauarr. in man. cap. 2. 1. a. n. 8. & tom. 1. consil. sub hoc titulo, Alphons. Alvarez Guereiro in speculo iuris Pontific. cap. 66. Bellug. in speculo Pinchipum, rubr. 13. §. tractemus, Vezin. Bonacof. & Sar. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. de decimis, Gutier. cann. lib. 2. cap. 2. 1. Campanil. in dictionario iuris Canon. rub. 2. cap. 13. cap. 149. cum seqq. Anafat. Germon. de Sacrorum immunit. lib. 3. cap. 17. Perez ad tit. 5. lib. 1. Ordinar. Antr. Molphec. in promptuario triplicis iuris tit. de benef. cap. 4. Camill. Borrell. de praesentia Regis Catholici. cap. 59. ubi praefertim de decimis concessis Regibus Hispaniarum, & melius in summa omnium decisit. 19. de decimis, Rendina in promptuario receptorum sentent. tom. 2. tit. 26. de decimis, Artifmin. Tapat. var. resol. lib. 1. Anton. Cardof. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo decima, Ioan. Francif. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 1. cap. 12. de decimis, Iacob. Cancer. var. resol. part. 1. cap. 2. Petr. Gregor. syntagm. iuris lib. 2. tit. 10. Hieron. Carat. in opusculo de iuribus parochialibus. tit. 5. de decimis. nouissimè metipsum de officio, & potest. Parochi, part. 3. cap. 23. de decimis. De decimis apud Gentiles, & alia vide apud Card. Caesar. Baron. tom. 1. annalium Ecclesie anno Christi 57. pag. 33. Prudent. de Sandomal. en la chronica del Rey Don Alonso VII. cap. 66. Fr. Hieronym. Roman. 1. Republ. Christiana. lib. 3. cap. 14. Et de numero decennario plura congerunt Tiraq. de praescript. §. 1. glos. 4. in princ. Petr. Burg. de iustit. numer. tit. de numero dinario, Moner. de decimis. cap. 2. a. num. 6.

3 De primitiis vide Boët. decis. 336. Perez ad tit. 5. lib. 3. Ordinar. pag. 126. Put. decis. 169. part. 3. in antiq. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 38. Tiraq. de iure primog. in praesat. a. num. 69. Ioan. Francif. Leon. in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 13. de primitiis, Soar. d. lib. 1. cap. 8. Less. d. cap. 39. a. num. 30. Hieron. Carat. d. opusculo tit. 4. Hentic. Canif. de decimis. cap. 19. nouissimè metipsum de officio, & potest. Parochi. cap. 27. de Primitiis.

4 De obligationibus peculiares ediderunt tractatus Marian. Socin. & Troif. Maluit. incidenter egerunt Ozaf. decis. 99. num. 17. Azeued. l. 1. num. 9. tit. 5. lib. 1. noua recip. Valaf. consil. 14. num. 2. cum seqq. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo parochia. §. 5. & part. 2. verbo oblationes, Azor. d. lib. 7. cap. 7. & cap. 38. Soar. d. lib. 1. c. 5. cum seqq. Less. d. cap. 39. num. 39. cum seqq. Marc. Anton. Genuenf. in praxi Curia Archiepiscop. Neapol. cap. 57. Hieronym. Carat. d. opusculo tit. 3. nouissimè ego ipse de officio, & potest. Parochi. p. 1. cap. 24. de oblationib. Vide dicta ad cap. pastoralis 9. de his qua sunt a Pralatis.

5 Pro plena huius rubr. notione sciendum est aliud esse oblationes, aliud primitias, aliud denique decimas appellari, & inter se isthaec maximè differunt, si quidem oblationes licet generaliter sumptæ importent omnes actiones per quas quæcunque res ad diuinum cultum exhibentur, vt explicat Sot. lib. 9. de iustit. quest. 3. art. 1. & ita in verbo oblatio sic accepto decima, & primitia contineatur, secundum Syluest. in summa verbo decima, num. 2. sicut continetur

omnia illa, quæ Deo Opt. Max. offeruntur, prout in decima patet ex illo Genes. cap. 28. in finalibus verbis, ibi, decimas offeram tibi, & Numer. cap. 18. ac ex cap. 1. 16. quest. 7. Istituit tamen, & proprie oblationes dicuntur res illæ, quæ intuitu Religionis immediatè Deo ab hominibus absque immolatione exhibentur, vt scilicet vel in sum Ecclesie, vel in vsum ministrorum cedant, iuxta illud Matth. cap. 5. ibi, si offeres munus tuum ante Altare, &c. & Deuteronom. cap. 23. ibi, non offeres mercedem, &c. explicat Sot. d. quest. 3. art. 1.

Primitiæ verò dictæ ab eo, quia dantur primæ, vel ab eo, quia dantur optimæ, vt aduertit Syluest. verbo decima num. 1. in fine, sunt res per quas initia, seu primitia frugum in recognitionem diuini beneficii, quo iucundissimos terræ fructus suscipimus, Deo tanquam Creatori, & datori illorum rependuntur, quasi damus Domino quod ab eo accepimus, & ideo merito primum, & optimam damus horum bonorum primo & optimo auctori, de qua primitia loquitur illud Exodi cap. 25. Primitias ab omni homine, &c. & cap. 13. in princip. & cap. 20. ibi, decimas, & primitias non retardabis reddere, & Deuteronom. cap. 26. ibi, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & cap. 18. ibi, omnes primitias, &c. & agit text. in cap. decimas, versis, oportet dicuntur 16. quest. 7.

Decimæ denique sunt res quæ Ecclesiarum ministris ratione ministerij Sacramentorum perfoluntur, de quibus agit illud Levit. cap. 27. & Genes. cap. 8. in fine, ibi, decimas offeram tibi, & Numer. cap. 18. ibi, decima eorum, &c. & Deuter. cap. 14. ibi, decimam partem separabis, &c.

Inter istas autem illud est discrimen quod licet decimæ, & primitiæ sint in præcepto obligante, prout in decimis probat text. in cap. decima, ibi, sed tardius dare peccatum est, & ibi, decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas inadit, 16. quest. 1. D. Thom. 2. 2. quest. 87. art. 1. Sot. d. lib. 9. quest. 4. art. 1. In primitiis probat text. in cap. 1. vers. oportet autem 16. quest. 7. tradit glos. in cap. 1. de decim. optimè defendit D. Thom. 2. 2. quest. 86. art. 4. Sotus d. quest. 3. art. 4. nihilominus tamen oblationes regulariter in præcepto esse non dicuntur: de ratione enim oblationis est quod sponte fiat, iuxta illud Exodi cap. 25. ibi, ab omni homine qui offert voluntarius, accipietis eas, qualis spontanea oblatio dici non potest illa, quæ ex vi præcepti facta est, arg. text. in princ. Instit. de obligat. In aliquibus tamen casibus oblatio poterit esse in præcepto, puta præcedente promissione, consuetudine, seu alio actu obligationem inducente, iuxta text. sic intelligendum in cap. qui oblationes il. 1. & seqq. 10. quest. 1. Vel si Parochus non obitaibus decimis egeat respectu congruæ sustentationis, tradit glos. in cap. omnis Christianus, de consecr. dist. 1. recepta communiter ex Couarr. var. lib. 3. cap. 17. num. 3. vel aliis similibus casibus, iuxta quæ intelligendas est text. in d. cap. omnis Christianus, & in cap. statutum 16. quest. 1. vt aduertit Sot. d. quest. 3. art. 1. quest. 4. Demum resolutiue decimæ, primitiæ, & oblationes in hoc differunt, quia decimæ sunt quota pars frugum, & aliorum licite acquiritorum debita ex præcepto Ecclesie ministris: at verò primitiæ sunt solum primæ, quæ nascuntur fruges, seu prima frugum pars: oblationes autem quicquid Deo, vel Ecclesie, eiusve ministris voluntariè exhibetur, regulariter loquendo, Ita Sot. d. quest. 3. art. 1. & quest. 4. art. 1. Rebuff. de decim. quest. 1. num. 17. cum seqq. Tyndar. eod. tract. num. 84. cum seqq. Monet. eod. tract. cap. 2. num. 10.

Decima autem explicata vt supra, rectè definitur vt sit decima pars fructuum, ad quam petendam ius competit

competit Ecclesiis Parochialibus ratione ministerij Sacramentorum; sic sanè decimæ, prout in iure consistunt, sunt ius spirituale, seu spiritualibus annexum dependenter, eo quòd illæ dependent ab officio spirituali, nempe ministerio Sacramentorum, prout censet D. Thom. 2. 2. *quest.* 87. *art.* 3. idque procedit siue decimæ competant in titulum, siue in proprietatem, Cardinal. in *Clement. dispensiosam, quest.* 14. *de iudis.*

II Decimæ secundum aliquos in triplici sunt differentia, putant enim quasdam esse prædiales, seu reales, prout sunt illæ, quæ ex fructibus prædiorum colliguntur; nonnullas appellant personales, vt sunt illæ, quæ nomine personæ, puta ex lucro humana industria quæsito comparantur, alias denique mixtas esse arbitrantur, prout dicunt esse illas, quæ ex fructibus pecorum percipiuntur, eo quòd partim ratione loci in quo pascunt, partim ratione personæ cuius industria custodiuntur, existimant debitas esse, prout in specie tradunt Hostiens. in *summa huius tit.* §. 1. Mai. in 3. *sentent. dist.* 37. *quest.* 46. in *princip.* Syluest. & Angel. in *summa, verbo decima, in princip.* Quæ quidem triplex diuisio nequaquam placet, tum propter text. in *l. in pecudum ff. de usur.* tum etiam, quia vix dari possunt reales, quorum perceptio etiam ex personæ industria non refertur; vnde dicendum est decimas ad duas tantum species attento iure reduci posse; iuxta text. & quæ ibi notant Doctores in *cap. ad Apostolica, de decim.* & ita aliæ sunt prædiales, aliæ verò personales appellantur: priores sunt, quæ debentur ex fructibus prædiorum, posteriores verò quæ debentur ex fructibus hominis industria & ministerio quæsitis. Inter quas species illud est discrimen quòd priores ex lege veteri debebantur, & percipiabantur, sicut modò ex lege humana ecclesiastica debentur, & solui præcipiuntur: at verò posteriores, licet olim possent solui, non tamen erant in obligatione, vt aduertit D. Thom. d. *quest.* 87. *art.* 2. in *corpore.* Nunc tamen à Romanis Pontif. constitutæ inueniuntur, iuxta text. in *d. cap. ad Apostolica, & in cap. pastoralis, hoc tit.* tradunt D. Thom. *vbi proxime* Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 17. *ex num.* 8. *versic. tertio,* Nauarr. *consil.* 2. *ex num.* 7. *hoc tit.* Datur tamen in prædictis decimis quædam conuenientia, quòd stante congrua sustentatione prædictæ decimæ pro temporum, locorum, & personarum qualitate mutationem recipere possunt, & sic ex consuetudine, priuilegio, vel constitutione Ecclesiæ potest maior, vel minor quantitas secundum illius iudicium institui; nam cum pro prædictis qualitatibus leges humanæ mutationes recipiant, ex text. in *cap. non debet, in princip. de consang. & affin.* & decima tam prædialis, quam personalis respectu certæ, & determinatæ partis sit à lege humana instituta, meritò effectum est vt stante congrua sustentatione intra illius limites circa extensionem vel diminutionem decimæ maior, vel minor pars designari possit ex Ecclesiæ priuilegio, seu constitutione, vel consuetudine legitime præscripta, prout in specie resoluit Sor. d. *quest.* 4. *art.* 1. *versic. quarta conclusio,* & antea D. Thom. d. *art.* 1. in *corpore, in fin. al. verbis,* Couarr. *lib.* 1. *variar. cap.* 17. *num.* 8. Guid. *decif.* 384. Syluest. d. *verbo decima num.* 10. quicquid contrarium tenet gl. in *d. cap. in quibusdam, §. ille quippe, de decim.* quam explicat Sor. in *d. art.* 1. *col. pen. dum in decimis prædialibus talem improbant consuetudinem ex defectu rationabilitatis, quæ quidem rationabilitas necessariò supponenda est vt consuetudo operetur.*

S V M M A R I V M.

- 1 Decimarum quatuor genera exprimentur, quæ in veteri lege debebantur.
- 2 Decimarum diuisio ponitur.
- 3 Decimæ & primitiæ differunt inter se.
- 4 Primitiæ quo tempore institutæ, & qua quantitate, remissivæ.
- 5 Iudex excusari potest si omittit communem Doctorem opinionem iudicet secundum illam, quam aliquando eius præceptor veram esse affirmavit.

CAP. Decimam. I. Hieron.

DECIMÆ & primitiæ legis antiquæ referuntur, & colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buttr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 256. Alagona in *compendio iuris Canonici, pag.* 454. remissivè Casl. in *annor. & Ximen. in concord. p.* 1. & 2. desumitur ex D. Hieron. *super Ezechiel. cap.* 45. & refertur ab Anton. August. *collect.* 2. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 17. *cap.* 1.

Olim, vt habetur in *hoc text.* fuerunt in veteri lege quatuor genera decimarum; primum earum, quæ soluebantur à populo Leuitis, de quibus *Exod.* 22. & 2. *Esdra* 10. & hæc erat decima frugum pars, quam etiam nunc debet soluere populus Christianus: secundum erat earum, quas Leuitæ ex decimis sibi solutis dabant Sacerdotibus *Numer.* 18. & loco harum subrogata est quarta, quæ datur Episcopo à Presbyteris parochialibus, vt aduertunt Abb. *hic.* & Tyndar. *de decimis, num.* 1. vel potius illa decima, quæ aliquando imponitur per Summum Pontif. super beneficiis, vt docent D. Thom. 2. 2. *quest.* 87. *art.* 4. *ad 3.* Rebuff. in *tract. huius tit. quest.* 3. *num.* 3. Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 3. tertium genus erat decimarum, quas in horreis recondebant, & separabat quisque de populo, vt comederet eas, cum iret in templum Hierusalem, accesserit in vestibulo Templi Sacerdotibus, & Leuitis ad conuiuium *Deuteronom.* 12. & 14. harum autem loco subrogatæ sunt illæ oblationes, quæ fiunt ad sacrificium; quartum genus erat earum decimarum, quæ pauperibus erogabantur, vt habetur *Deuteronom.* 6. & hæc hodie quoque, licet improprie, remanent, debemus enim quod superest dare in eleemosynam pauperibus *Luc.* 2. Ita Monet. in *d. tract. huius tit. cap.* 3. *n.* 1. 2. & 3.

At verò primitiæ, &c. Ergo decimæ, & primitiæ differunt inter se, vt per Abb. *hic num.* 4. Rota apud Farin. *decif.* 469. *num.* 1. *part.* 1. *recent.*

Non erant speciali nomine, &c. Primitiæ quo tempore institutæ, & qua nam quantitate, explicat Rebuff. *de decimis, quest.* 1. *num.* 17. *cum seqq.* Perez *ad tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 126.

In gl. Magistrorum. ibi, opiniones magistrorum sunt *favenda.* & ideo excusari potest iudex si omittit recepta communi Doctorem opinionem iudicet secundum illam, quam aliquando eius præceptor veram esse affirmavit, de quo vide Ferrer. *caus.* 31. Menoch. *de præsumpt.* *lib.* 2. *præsumpt.* 71. *num.* 151. Rebuff. in *auth. habitus, C. ne filius pro patre, verbo examinationem, vers. nonum,* & de *privileg. scholarium prinil.* 72.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici clericis dare decimas non debent, & nim. 2.
- 3 Clerici, qui ab aliis clericis spiritualia recipiunt, personales decimas solvere tenentur.

- 4 Clerici de dote Ecclesie an debeant dare decimas, ostenditur.
5 Decimas de proprijs prædijs, siue patrimonijs clericis soluere debent.

CAP. Nouum genus. II.

Paschal. II.

1 Clerici à clericis non debent decimas accipere, nisi ab illis, quibus spiritualia ministrant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Burr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Hostienf. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 259. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 464. remissiuè Catal. in *annot. & Ximen. in concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 7.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 1. 3. cap. 16.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt plura in eius intellectum adducentes. Ego ipse de *officio, & potest. Parochi. part. 3. cap. 28. §. 3. à num. 3.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. de decimis, lib. 1. cap. 17. num. 23.* Azor. in *stitium. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quæst. 5.* Franc. Leo in *thesauro fori ecclesiast. part. 2. cap. 12. de decimis, à num. 52.* Belletr. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 12. à num. 35.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 19. num. 88.* Vafq. in *opus. de benefic. cap. 1. §. vnic. dub. 8.* Marc. Anton. Genuenf. in *præticab. ecclesiast. quæst. 628.* Paul. Layman in *Theolog. moral. lib. 4. tract. 6. cap. 3. n. 3.* Inter omnes non displicet dicere text. probare clericum non debere decimam soluere clericis ex illis decimis, quas ipse percipit, vt intelligunt Rebuff. de *decimis, quæst. 5. num. 6.* & Azor. d. *cap. 24. quæst. 5.* quibus libenter accedit Moner. de *decimis, cap. 5. quæst. 1. num. 8.* Vel secundum Perez. l. 1. *prope finem, vers. est & aliud, tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 67.* potest dici text. probare quòd clericis in quantum de decimis pro suo spirituali munere recipiunt, ac de fundis Ecclesiæ, eorùmque fructibus iure clericali viuunt, nullas tenentur soluere decimas. Vel denique de clericis eiusdem Ecclesiæ, & prædijs ad eandem Ecclesiam pertinentibus, vt intelligit Less. de *iustitia, lib. 2. cap. 39. dub. 5. num. 23.*

Quæ propter in hac opinione varietate, ex qua non bene deprehenditur verus huius text. intellectus, pro declaratione aduertendum est clericos dupliciter considerari, vel enim considerantur in quantum tales, vel rursus in quantum sunt fideles, non habito respectu ad clericatum, meminit huius diuisionis in specie D. Thom. 2. 2. *quæst. 87. art. 4. in corpore*, intendit Sor. de *iustit. lib. 9. quæst. 4. art. 4. column. 2.* Hoc supposito resoluendum est Clericos priori modo consideratos non esse debitores decimarum, ex illis bonis, in quibus tanquam tales considerantur, siquidem sic considerati non sunt parochiani, de ratione enim clerici est, vt alijs spiritualia ministraret, ac proinde cum decimæ ratione administrationis spiritualium debeantur parochianis, quibus illa facta est, vtique clericis, quibus in quantum tales prædicta administratio non fit, & propterea non dicuntur parochiani, ad decimarum solutionem non tenebantur, non si dicat si dentur bona in quibus posteriori modo considerentur. Constat siquidem omnes fideles subesse parochio quoad forum conscientie, *cap. cœnis, de pœnit.* ac subinde sicut soli Sacramentorum ministri ius habent percipiendi decimas, ita quoque omnes parochiani, & consequenter clericis in quantum fideles, dicuntur debitores decimarum ex illis bonis in quibus tales considerantur.

Ex quibus colligitur clericos non teneri ad solu-

tionem decimarum ex fructibus suorum beneficiorum, patet si expendas respectu illorum fructuum non parochianos, sed clericos ministrantes spiritualia considerari, vnde nil mirum si ex illis soluere decimas non teneantur, ita in specie probat text. *hic in princip.* qui necessariò sic intelligendus est, eo quòd Pontifex hic adducit exemplum Leuitarum, quos constat nihil aliud posseditisse quam decimas, quos loco beneficiorum obtinebant, vt habetur *Iosue c. 13. in fine, & Numer. c. 18.* Ac proinde vt similitudo rectè procedat, text. in primo modo necessariò intelligendus est de beneficijs clericorum, prout in illis resoluunt Sanctus Thomas, & Sor. *vbi supra*. Sic sanè decimæ non sunt soluendæ parochio ex prædijs eiusdem Ecclesiæ, quorù fructibus ipsi Clerici à clericali iure viuunt, prout in specie resoluunt *supra* citati; si modo prædicto prædia etiam dotalia Ecclesiæ fuerint inter limites eiusdem, fecus alitè, tradunt Abb. *num. 6. in præfenti, & in cap. nuper notab. 1. per tex. ibi, inf. hoc tit. Rebuff. de decim. quæst. 5. num. 20.* & ante illos gloss. *verbo nullo in c. 1. de censibus*, refert plures, quos sequitur dicens communem Gutier. *lib. 2. Canon. c. 21. num. 54.* licet contrarium teneat expressè S. Thom. *d. art. 3. vers. ad primum.* Vtrum autem ex fructibus personalibus, quos ipsi Clerici ex officio clericali recipiunt, soluere teneantur decimas personales? dicendum est quòd similiter non tenentur, ex supradicta ratione, & ita in specie fatetur Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 8. vers. primo.*

Per contrarium verò prædictos Clericos teneri soluere decimas ex fructibus prædiorum sæcularium, quæ sæculari iure, puta hæreditario, emptionis, vel alio quouis titulo comparantur, patet si expendas respectu huiusmodi prædiorum magis parochianos quam clericos considerari, ac proinde nil mirum si decimas soluere teneantur, iuxta *supra* resoluta, & ita in specie probat hic text. in *vers. illi verò*, sic necessariò intelligendus, tradunt Doctores citati ad *gloss. 1.* Quod ampliandum est primò siue prædicta prædia sint in aliena, siue in propria parochia, vtroque enim casu procedit ratio, de qua *supra*; sicut similiter in fructibus personalibus, qui extra officium clericale ex aliquo artificio peculiari per Clericos acquiritur, de his enim similiter decimas soluere tenentur, vt aduertit Syluest. *verbo decima num. 1.* Secundò ampliandum siue Clerici sint Rectores earum Ecclesiarum, vt in specie docet S. Thom. *vbi supra*, Couar. d. *vers. primum*, siue Episcopali, seu quacumque alia dignitate perfurgent, iuxta text. per locum ab speciali in *cap. quæst. 16. quæst. 1.* Gutier. *vbi supra num. 2.* Non obstat quòd Prælati exempti non subsunt parochio, arg. text. *vbi gloss. & DD. in cap. ult. de pœnitent.* quia responderetur non subesse parochio per accidens, quia scilicet alteri subiciuntur, nempe Prælato superiori, vel Romano Pont. sed nihilominus attenta rei natura Parochianos esse sicut sunt alij fideles, arg. text. in *d. cap. omnis viriisque sexus*, & inde est quòd illorum familia remanet subiecta ipsis parochis, vt aduertit Sor. in *4. dist. 18. q. 4. art. 2. col. 8.*

3 *Illi profecto clerici, &c.* Notatur ad hoc, quòd clerici, non Curati ex lucris ac redditibus suis temporali titulo acquisitis, per se & personali debito obligantur ad decimas præstandas Sacerdoti Parochiali, a quo Sacramenta percipere debent, vt per Couarr. *lib. 1. var. cap. 17. num. 8. §. primum hinc constat*, Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 17. num. 21.* Rebuff. d. *q. 5. num. 9.* Moner. de *decim. cap. 5. quæst. 1. num. 4.* Paul. Laymann d. *tract. 6. cap. 3. num. 2.* vbi aduertit quòd licet hæc resolutio hodie nullum vsum habeat in decimis merè personalibus, quippe quas nec laici, multo minus clerici pendere solent, locum tamen habet in ter-

ris noualibus, quas si excolat clericus, cum ante nullum, aut modicum fructum afferent, ad decimas Parocho suo ex illis soluendas obligari incipit, non per accidens ratione rei, siue terræ, sed per se, & ratione propriæ personæ.

4 In glos. *A clericis*, i. ibi, hoc intellige de dote Ecclesiæ, de qua clerici non debent dare decimas. Hanc glossam licet sequantur D. Thom. d. art. 4. & ibi Caiet. ac Balb. tract. de prescript. part. 5. princ. quest. 7. Contrarium tamen verius asserunt, eam communiter in hoc reprobantes, Couarr. var. lib. 1. cap. 17. num. 8. vers. secundo, Azor. d. quest. 5. Monet. d. cap. 5. num. 7. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 12. num. 36. Rebuff. d. quest. 5. num. 19. & 20. Valerius Reginaldus d. num. 88.

5 In ead. glos. ibi, sed de predijs proprijs, siue patrimonialibus clerici debent soluere decimas. Scquuntur Innocent. Abb. & communiter Doctores in presenti, D. Thom. 2. 2. quest. 87. art. 4. Sor. de iustit. lib. 9. quest. 4. art. 4. Couarr. lib. 1. variar. cap. 17. num. 8. vers. primum hinc constat, Azor. d. quest. 5. Monet. d. cap. 5. num. 3. latè Aloyf. Ricc. in praxi rerum fore ecclesiast. decif. 605. in 1. edit. aliàs resfol. 429. in 2. edit. vbi probat clericum teneri soluere decimam de eo, quod percipit ex patrimonio, ad cuius titulum fuit ordinatus, & in fine allerit text. in presenti non procedere in patrimonialibus.

6 In glos. *Debent*, vlt. ibi, vel posses intelligere, quòd hic dicitur de clericis coniugatis. Vide Couarr. d. num. 8. vers. vigesimo, Rebuff. d. quest. 5. num. 9.

de officio, & potestate Parochi, part. 3. cap. 28. §. 4. num. 25.

De blado, & vniuersis leguminibus.] Notatur ad hoc, quòd ex blado, faba, aliisque leguminibus soluenda est decima. Rebuff. d. tract. quest. 5. num. 4. Ego ipse d. cap. 28. §. 1. num. 5. Monet. d. cap. 4. num. 4. vbi num. 11. resoluit quòd si huiusmodi legumina colligantur in parua quantitate, itaut solum sufficiant ad quotidianum usum, tunc ad usum Rectoris ex illis decima ita dari posset, vt hodie ex meo horto Curatus summat quantum sibi opus est illo die; sin autem in magna quantitate, itaut alijs vendantur, tunc de iis integra decima soluetur, vel in specie, vel in pecunia fecundum loci consuetudinem, Rot. in Pampilonen. Vicarie, 15. Junij 1593. coram Giptio.

Per priuilegium, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando 4 in secundo priuilegio non fit mentio de alio alteri concessio, iam est manifesta subreptio, qua vitiat in priuilegijs Principum, vt per Xuar. alleg. 8. n. 7. & alleg. 9. num. 10. & alleg. 28. num. 11. faciunt quæ dixi ad cap. 1. num. 5. cum seqq. sup. de rescript.

In glos. *Quæstus*, ibi, arg. quòd rebus nondum habitis posset quis renunciare. An & quando valeat transactio de decimis futuris, vide Rebuff. de decimis, g. 16. q. n. 36. Monet. cod. tract. cap. 3. num. 129. cum seq.

In glos. *Intentionis*, ibi, secundum intentionem D. Papa 6 priuilegium fore intelligendum. Ita Tiraq. in l. si inquam verbo libertus, num. 56. C. de renouandis donat. Menoch. de arbit. casu 202. num. 55.

S V M M A R I V M.

- 1 Compositio super decimis non tollitur per priuilegium sequens si de illa mentionem non facit.
- 2 Compositio inter clericos valet, & minus quam sit decima eis soluantur, vel de aliquibus non præstetur.
- 3 Decima ex leguminibus in parua quantitate collectis soluenda non est.
- 4 Priuilegio in secundo, quando non fit mentio de alio alteri concessio, iam est manifesta subreptio, qua vitiat in priuilegijs.
- 5 Transactio de decimis futuris an, & quando valeat, remissine.
- 6 Priuilegium secundum intentionem Papa est intelligendum.

CAP. Ex multiplici. III.

Adrian.

1 **C**onventionem de decimis per partes iam facta si altera pars obtineat priuilegium à Papa, non facta mentione de conuentione, standum est conuentioni, non priuilegio, quia Papa per priuilegium non intendit derogare conuentioni quam non expressit. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoff. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 259. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 464. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 26. cap. 17. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. p. 13. cap. 11.

2 Probat hic text. valere compositionem inter clericos, vt minus quam sit decima eis soluantur, vel vt de aliquibus rebus non præstetur, vt per Triuif. *Venetia decif.* 129. num. 12. Rebuff. de decimis, quest. 13. num. 16. Monet. cod. tract. cap. 5. num. 113. Fagundes in quinque Ecclesiæ præcepta, præcepti, 5. lib. 3. cap. 2. num. 9. metipsum

S V M M A R I V M.

- 1 Monachi tenentur soluere decimas prædiales de predijs nouiter cultis, de quibus decima prius soluebantur.
- 2 Decima soluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur.
- 3 Decima solui debet de pretio, quo pastua, seu pastura vendita est.
- 4 Possessionem habens percipiendi decimas de omni grege in sylua depasceme, in eadem tuendus est ad percipiendum decimas de omni frumento, seu fructu in eadem sylua collecto postquam ad culturam redacta fuit.

CAP. Commissum. IV.

Monachi debent soluere illas integras decimas, de terris nouiter cultis, de quibus decima prius soluebantur. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoff. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 259. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 464. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 5. tit. 26. cap. 3. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 13. cap. 12.

Ut decimas de terris cultis, &c.] Notatur ad hoc, quòd decima soluitur etiam ab habente priuilegium noualium de agro nuper ad culturam redacto, ex quo aliquid non modicum antea percipiebatur, vt per Rebuff. de decimis, quest. 6. num. 4. & 35. Monet. cod. tract. cap. 4. num. 51. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quest. 10. vbi etiam docet mutari quidem posse faciem agri absque consensu Ecclesiæ, dummodo sine eius præiudicio. Vnde per hunc text. tenent Rebuff. d. tract. quest. 8. num. 21. & Monet. d. cap. 4. num. 23. quòd si in agro constituatur domus, nam vel eius pensionis deci-

mam soluere debet dominus, vel eam saltem, quam prius de agro solvebat.

³ *Et sicut etiam de piscinis, &c.*] Notatur ad hoc, quod de piscinis, id est, de pretio, quo piscina, seu pascua vendita est, decima folui debet, vt per Andr. Hispan. in regulis decimarum, vers. decimo fui interrogatus, num. 1. Rebuff. d. tract. quest. 8. num. 22. Azeued. l. 2. num. 2. tit. 5. lib. 1. noua recop. Gutier. pract. lib. 1. quest. 18. num. 12. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 33. num. 1. & cap. 34. num. 3. Monet. d. cap. 4. num. 14. met ipsum de officio Parochi. p. 3. cap. 28. §. 1. num. 14.

⁴ *Ita nunc de eisdem, &c.*] Notatur ad hoc, quod decimas percipiendi, qui habet possessionem de omni armento, seu grege in aliquibus dehesis, siue sylua depascentibus, tuendus est in quasi possessione percipiendi decimas de omni frumento, seu fructu in eadem sylua collecto, postquam ad culturam redacta fuit, vt per Burg. de Pace consil. 50. num. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Decimas soluere quis compellitur per excommunicationem de molendinis, & alijs hinc contentis.
- 2 Decimas non soluens cum teneatur, excommunicari debet monitione premissa.
- 3 Molendinorum ex redditibus soluitur decima.
- 4 Piscium ex piscatione soluitur decima.
- 5 Fœnum in fasciculos alligatum soluit decimam.
- 6 Lana soluit decimam.

C A P. Peruenit. V. Alexand. III.

¹ **P**arochiani possunt compelli ad soluendas decimas de molendinis, & alijs hinc contentis sub pena excommunicationis, integras scilicet ante aliquam deductionem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hostienf. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 260. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 465. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 2. & est post Concil. Lateranen. part. 4. cap. 2.

² *Monere curetis, &c.*] Ergo monitione premissa non soluis decimas cum teneatur, excommunicari debet, de quo vide Perez ad tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 130. Rebuff. de decimis, quest. 12. num. 8. & 15. Monet. eod. tract. cap. 8. num. 69. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quest. 17. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 37. Aloyf. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 195. num. 6. p. 4. vide ad cap. ad hac 15. hoc tit.

³ *De prouentibus molendinorum.*] Notatur ad hoc, quod de molendinorum redditibus soluitur decima, Rebuff. d. tract. quest. 8. num. 6. Gutier. pract. lib. 1. g. 18. num. 19. Soar. d. lib. 1. cap. 16. & cap. 31. num. 2. & num. 7. & cap. 14. num. 1. Moneta eodem cap. 4. num. 35. vbi idem dicit de molendino ad ventum, & de eo, quod catena tenetur super fluuio, addens ex Rebuff. quod si pecunia pro molendini pensione soluatur, ex illa pecunia decima soluitur illi Ecclesie, in qua situm est molendinum.

⁴ *Piscariarum.*] De piscariis decima præstari debent, Cabed. Lusit. decis. 54. num. 7. part. 2. Rebuff. d. quest. 8. num. 10. Monet. d. cap. 4. num. 20. resoluentes decimam soluendam esse illi Ecclesie vbi stagnum est. Et quod de piscibus solui debeat decima censuit Rota in Flixbonen. decimarum piscium 23. Ianuar. 1568. coram Oradino, & Abulen. in Martib. cap. 23. quest. 160. vult de piscatione, quæ fit in flumine publico, siue priuato, siue

publico absque solutione pensionis soluendas esse decimas de lucro piscationis; de piscatione verò, quæ fit in stagno, vel flumine, aut alio loco, propter quam soluitur pensio, soluendam esse decimam de prouentibus, per text. in presentia.

Fœno.] Ex fœno, quod in fasciculos alligatum redigitur, soluenda est decima, Andr. Hispan. in reg. decimarum, vers. undecimo fui interrogatus, num. 1. Rebuff. d. quest. 8. num. 8. Monet. d. c. 4. num. 6. Ego ipse de officio, & potest. Parochi. p. 3. cap. 28. §. 1. num. 16.

Et lana.] De lana soluitur decima, Moneta d. cap. 15. vbi numerus segg. resoluit cui parochie debeat si animalia in vna pascant, & in alia dormiant, de quo infr. ad cap. ad Apostolica 20. hoc tit. in fine. Ego ipse d. cap. 28. §. 1. num. 12.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochiani compellendi sunt de apibus, & de omni fructu decimas soluere.
- 2 Decima soluitur de apibus, apumque examinibus, aluearibus, & e ipsi, & de eorum fructu, cera scilicet, & melle.
- 3 Decima de omni fructu soluenda est.
- 4 Decima de folijs arborum saltem ex consuetudine solui debet.
- 5 Saccharum soluit decimam, & ad hunc effectum reputatur potius fructus naturalis, quam industrialis.
- 6 Decima soluitur de palea, de lino & canape, de croco, de lacte, de caseis, de butyro.

C A P. Nuncios. VI.

Parochiani compellendi sunt ecclesiastica distributione de apibus, & de omni fructu decimas soluere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 260. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 465. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 18. & est post Concil. Lateranen. part. 4. cap. 3.

De apibus.] Notatur ad hoc, quod de apibus, seu fructu eorum, hoc est, cera, & melle soluitur decima, vt per Rebuff. de decimis, g. 8. num. 15. & 25. Monet. eod. tract. cap. 4. num. 18. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quest. 9. post princip. resoluente etiam de apum examinibus, aluearibusve ipsi soluendam esse decimam.

Et de omni fructu, &c.] Notatur ad hoc, quod de omni fructu soluenda est decima, Andr. Hispan. in reg. decimarum, vers. decimo fui interrogatus, Moneta d. cap. 4. à num. 1. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 34. num. 1. & 4. Aloyf. Ricc. in praxi auita, resol. 109.

De folijs mororum saltem ex consuetudine decima solui debet. Seraph. decis. 827. Rot. apud Farin. dec. 528. num. 3. in 1. collect. nonissimarum.

De saccharo decima solui debet, qui ad effectum decimarum reputatur potius fructus naturalis, quam industrialis. Pute. decis. 80. lib. 1. in correctis, ego ipse de officio, & potest. Parochi. cap. 28. §. 1. num. 9.

De palea Rebuff. d. quest. 8. num. 3. Monet. d. cap. 4. num. 2. Ego ipse d. §. 1. num. 3. De lino, & canape Rebuffus d. quest. 8. num. 8. Moneta d. cap. 4. num. 7. Ego ipse d. §. 1. num. 17. De croco Rebuff. quest. 13. num. 41. Monet. d. cap. 4. num. 8. Martie. decis. 341. num. 1. De lacte quod debeat illi Ecclesie vbi extrahitur, & de caseis

feis illi in qua fiunt, Rebuff. q. 6. num. 27. Monet. d. c. 4. n. 17. ego ipse d. c. 28. §. 1. n. 12. De butyro, Soar. de Pace in pract. fol. 24. verso, num. 16. Rebuff. q. 7. num. 33.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima integra solui debent sine deductione expensarum, & num. 2.
- 3 Decima prædiales solui debent statim, ac fructus collecti sunt, ita ut si pereant, teneatur is, qui soluere, vel monere debebat, vt num. 9.
- 4 Decimas consuetas si quis tardius daret mortaliter peccaret.
- 5 Agni, & vituli pro decima dari debent non statim vbi nati sunt, sed cum lacte non indigent materno.
- 6 Decima personales regulariter debentur solui in fine anni.

C A P. Cùm homines. VII.

Decimæ prædiales integre soluendæ sunt non deductis expensis. Colligit ex Ordine. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarr. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. Ripa, in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 261. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 465. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 4. & est post Concil. Lateranen. part. 4. cap. 4.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Tiraq. de retract. lign. §. 15. glof. 1. num. 10. Capyc. Neapol. decis. 20. num. 2. Franc. Marc. Delphin. decis. 198. num. 1. part. 2. Rebuff. de decimis, quæst. 1. num. 3. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 35. num. 4. Lessius de iustitia, lib. 2. cap. 39. de decimis, dub. 3. num. 16. Camill. Borrell. in summa omnium decisionum, tit. 19. de decimis, num. 10. Monera de decimis, cap. 6. quæst. 4. num. 28. vbi num. 29. extendit ad decimas mixtas, & num. 30. resoluit neque femina deducenda ex prædialibus decimis. Vide plures alios, quos citaui ad cap. tua nobis 26. infr. hoc tit.

Statim frugibus collectis, &c.] Notatur ad hoc, quod decimæ prædiales solui debent statim ac fructus collecti sunt, vt per Læti. Zanch. de pruil. Eccles. pruil. 1. 20. n. 11. Rebuff. de decimis, q. 12. n. 1. & 3. Campanil. in diuersorio iuris Canonici, rub. 12. cap. 13. num. 160. Guid. Papæ conf. 70. vbi etiam intelligi statim, id est, quanto citius solui possunt, vt voluit glof. pen. hic in princip. Aloyf. Ricc. in praxi aurea, resol. 252. num. 1. Paul. Laymann in Theolog. moral. lib. 4. tract. 6. cap. 5. n. 1. Monet. de decimis, cap. 6. q. 2. num. 8. vbi num. 9. cum Rebuff. d. q. 12. num. 2. & Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quæst. 16. tenet sufficere quod fructus sint collecti, licet granum sit cum palea; & idem Monet. vbi proxime, num. 15. & soluit valere consuetudinem, vt decimæ prædiales non soluantur statim, sed certo tempore. Vnde ex verbis supradiçtis rectè inferitur mortaliter peccare si quis consuetas decimas tardius daret, vt per Marches. de commissi. n. p. 1. cap. 15. sub num. 17. Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 155.

De agnis, & vitulis debentur decimæ non statim vbi nati sunt, sed cum illi nutriti sunt, nec indigent lacte materno, ita Andr. Hispan. in reg. decimarum, q. 14. num. 5. Rebuff. d. tract. q. 6. n. 30. & 31. Vincent. de Franch. decis. 114. Soar. de Pace in pract. tom. 2. fol. 25. num. 30. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 37. num. 6. Monet. d. cap. 6. num. 14. Aloyf. Ricc. d. resol. 252. vbi rationem assignat, quia si animalia ipsi statim natis consignarentur, esset inutilis talis decimatio, & sic melius esset illam non præstare.

Barhof. Collect. Tom. II.

Decimæ autem personales regulariter debentur solui in fine anni, vt per Abb. hic num. 3. glof. verbo annus in cap. reuertimini 16. quæst. 1. Azor. d. q. 16. Monet. d. cap. 6. num. 11.

Cuius parochiani sint.] Ergo de fructibus decima debetur Ecclesiæ, cuius est parochianus, quod intelligendum esse quando prædia sita erant in illa parochia, asserit Rebuff. d. tract. quæst. 7. num. 6.

In glof. Fructibus ibi, qui non facti statim, in mora intelligitur. Notatur ad hoc, quod decimæ prædiales statim debentur absque eo quod à Parocho petantur, siue exigantur, quia dies ipse siue tempus solutionis pro creditore interpellat, vt per Rebuff. de decimis, quæst. 12. num. 7. Gutier. canon. lib. 2. cap. 21. num. 44. Paul. Laymann in Theolog. moral. lib. 4. tract. 4. cap. 5. num. 1. in fine, Couarr. lib. 1. var. cap. 17. num. 8. vers. 8. Soar. d. lib. 1. cap. 36. num. 20. & cap. 37. num. 2.

In ead. glof. ibi, vnde periculum decimarum ad ipsum spectat. Notatur ad hoc, quod si decimæ prædiales solutæ non fuerunt statim, ac fructus collecti sunt, vel saltem iuxta consuetudinem monito Curato, vt decimam reciperet, & frumentum, vel vinum perit, tenebitur is, qui soluere, vel monere debebat, vt per Rebuff. d. q. 12. num. 2. Monet. d. cap. 6. num. 10.

S V M M A R I V M.

- 1 Præilegiati super decimis non soluentis de his prædijs, quæ ab alijs conducent, decimas soluere tenentur, & num. 2.
- 3 Præilegia exemptionis à solutione decimarum amittuntur si incipiant esse enormiter laesiva Ecclesiæ Parochiali.
- 4 Præilegium quando dicitur enormiter ledere spectat ad declarationem Papæ.
- 5 Compositio super decimis inter clericos valet.

C A P. Dilecti. VIII.

Priuegium habentes non soluendi decimas si conducent, vel sumunt ad firmam prædia solita soluere, tenentur etiam ipsi de illis prædijs soluere, quia præilegia non intelliguntur de agris conductis. Colligit ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. in rationali, lib. 3. iuris Pontificij, pag. 261. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 465. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 6. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 13. cap. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Rebuff. 2. de decimis q. 14. num. 52. & seq. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. c. 26. q. 6. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 17. num. 8. cam. seqq. Monet. de decimis cap. 5. quæst. 1. num. 11. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rub. 12. c. 13. num. 153.

Ex hoc grauantur enormiter.] Ergo præilegia exemptionis à solutione decimarum amittuntur si incipiant esse enormiter laesiva Ecclesiæ parochiali, quæ habet intentionem de iure fundatam in decimis, vt per Rebuff. d. q. 14. num. 55. Menoch. conf. 156. num. 9. vol. 2. Rot. in Pampilonen. decimarum 6. Aprilis 1615. coram Reuerendissimo D. Coccino Rotæ Decano, vel saltem moderantur, iuxta tex. in c. 2. §. 2. vbi autem, hoc tit. lib. 6. Rot. in d. Pampilonen. Quando autem dicitur præilegium enormiter laedere spectat ad declarationem Papæ Abb. in cap. suggestum n. 4. hoc tit. nisi alteri, veluti iudicio Rotæ Papa commiserit, vt cœnuit in d. causa Pampilonen.

5 *Vel cum ipsi amicitabiliter componatis.* Ergo compositio super decimis inter clericos valet, de quo Rebuff. *d. tract. quest. 19. num. 16. cum seq.* Monet. *eodem tract. cap. 5. à num. 119.*

S V M M A R I V M.

- 1 Privilegium de decimis soluendis reuocatur si ex post facto incipit Ecclesijs Parochialibus esse nocuum, & num. 2.
- 3 Immunitas non suffragatur pro eis, qui post illius concessionem multa acquisierunt bona, ita quod ceteri, quos oportet integre ferre onera, grauiter ac nimium grauentur. Intelligi ubi procedit ex liberalitate concedentis, *ibid.* num. 5.
- 4 Immunitatis concessio quando ita se habet quod ceteri vasalli, quos oportet onera immunitium subire, grauiter læduntur, tunc à Principe succurrendum est.
- 6 Immunitate data an & quando onus immunitatis accrescat non exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre, remissum.
- 7 Causa de nouo superueniente recedere licet à privilegio.
- 8 Privilegium concessum ex certa causa expressa vel tacita cessat cessante causa.

C A P. Suggestum. I X.

1 **P**riuegium de decimis non soluendis reuocatur si ex post facto incipit Ecclesijs Parochialibus esse nocuum propter excessum proprietatum, quæ nimium creuerunt. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 262. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 465. remissum Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 9. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 13. cap. 4.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Felin. num. 8. & Deci. num. 14. in cap. nouit. de iudic. Gabr. communium tit. de iure quæstio. concl. 6. num. 25. Rebuff. de decimis, quest. 14. num. 55. & de pacificis possiss. num. 141. & generaliter de quocunque privilegio loquentes tradunt Perez ad l. 8. verbo *por de uinan* tit. 4. lib. 4. Ordin. Duen. reg. 3. limit. 3. Henric. in *summa lib. 7. cap. 27. num. 7.* Surd. de aliment. tit. 1. quest. 44. num. 22. & decif. 236. num. 22. Menoch. consil. 156. num. 9. & 34. Valasc. consil. 58. num. 6. Bardel. consil. 22. num. 10. Glorif. resp. 1. part. 3. num. 191. vnde Barz. d. decif. 118. & Lancell.

3 Gall. consil. 25. per hunc text. tenent immunitatem non suffragari pro eis, qui post concessionem immunitatis multa acquisierunt bona, ita quod notabiliorum, & fertiliorem partem territorij possident, & per consequens ceteri, quos oportet integre ferre onera, grauiter ac nimium grauentur, vt intelligit Octau. Glorif. d. cap. 1. parte 3. num. 192.

4 Quando enim concessio immunitatis ita se habet, quod ceteri vasalli, quos oportet onera immunitium subire, grauiter læduntur, tunc à Principe succurrendum est, ex his, quæ tradit Abb. in cap. peruenit, num. 17. de immunitat. Eccles. & in cap. accedens, num. 8. de prescript. versic. *ex his inferitur*, ubi voluit quod si per privilegium immunitatis à Principe concessum grauiter conuigat lædi vniuersitatem; quia forte multi ex privilegio sunt exempti, & alij non immunes nimium grauantur, quod tunc Principis remedium est implorandum pro reuocatione immunitatis, quod

etiam voluerunt Imol. in l. ab omnibus, ff. de legatis 1. Boff. in tit. de Principe, num. 164. Natt. consil. 63. num. 16. volum. 1. Intellige quando immunitatis priuilegium processit ex liberalitate concedentis, tunc enim non potest conqueri priuilegiatus si ex causa damni, aut grauis læsionis subditorum læditur eius priuilegium, cum alijs priuilegium gratiosum absolutè, & in totum possit absque causa reuocari. Gonzadin. consil. 5. num. 27. & consil. 4. num. 8. Menoch. consil. 103. num. 39. Roland. consil. 66. num. 8. vol. 2. Natt. consil. 51. num. 3. Afflic. decif. 128. Grammat. decif. 46. num. 5. quod tamen non procedit ubi immunitas conceditur ex contractu, & titulo oneroso, nam tunc ex superueniente asserta aliorum subditorum læsione, ac prætenso enormi præiudicio reuocari non potest, vt docent Natt. consil. 397. à num. 13. vol. 2. Aym. Crauet. consil. 294. col. penult. vers. *non obstat*, vol. 2. Socin. iun. consil. 60. num. 58. vol. 3. Menoch. consil. 156. num. 34. Carol. Bardel. consil. 22. num. 36. vers. *respondetur secundo*. Et an, & quando data immunitate vnus immunitatis accrescat non exemptis, vel teneatur eximens in eius computum accepto ferre? vide Festaf. de collect. in 4. part. cap. 2. num. 70. & seq. Stephan. Aufser. in addit. ad Capell. decif. 348. sub conclus. 4. Paul. de Castr. consil. 187. Natt. d. consil. 63. sub num. 28. in fine, & consil. 160. sub num. 36. vers. *et de septimum*, & consil. 397. num. 12. Roland. consil. 76. volum. 2. Ruin. consil. 125. num. 3. & 6. vol. 4. Rimin. iun. consil. 59. num. 66. Cephal. consil. 58. num. 49. & 62. Surd. consil. 278. per totum, & in specie num. 13. & num. 15. vers. *his itaque*, Camill. Borrel. de præstantia Regis Catholici, cap. 33. sub num. 26. vers. *decima declaratio*.

Nam quando, &c.] Notatur ad hoc, quod ex causa de nouo superueniente recedere licet à privilegio, vt per Chald. Pereira in resp. pro Duce Pastrana, num. 8. Privilegium enim concessum ex certa causa expressa, vel tacita, cessat cessante causa; Tiraquell. in tract. cessante causa, num. 203. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. q. 9. art. 4. vers. secundo.

S V M M A R I V M.

- 1 Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij non tenentur soluere decimas prædiorum suorum, quæ proprijs manibus, aut sumptibus excolunt, & num. 2. & quid si post Concil. Lateranen. Cistercienses acquisierint, vide num. 3. & an ceteris Religiosis hoc idem indulgentum sit, vide num. 4.
- 5 Iesuïte, & Fratres S. Ioannis de Deo exempti sunt à solutione decimarum, seu vigesima de noualibus, quas ipsi proprijs manibus, & sumptibus excolunt.
- 6 Religiosi de noualibus, quæ proprijs manibus, seu sumptibus excolunt, decimas soluere tenentur, si pacto expresso ad hoc teneantur.

C A P. Ex parte. j. X.

Cistercienses, Templarij, & Hospitalarij de prædijs, quæ proprijs manibus, vel sumptibus colunt, non tenentur soluere decimas. Ceteri verò Religiosi illas non solum de noualibus tantum, quæ colunt suis manibus, & de hortis, & nutrimentis animalium. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 262. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 466. remissum Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 10. & est post Conc. Lateranen. part. 13. cap. 5.

Hanc

2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Monet. de decim. cap. 5. quæst. 1. num. 10. Quorum privilegia sunt personalia, & ideo non suffragantur respectu portionis colonorum, ut in puncto privilegiorum Cisterciensium est decisio Putei 522. lib. 2. & dicit Rota in Tolerana decimarum 17. Julij 1611. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, & in Pampilonen. decimarum 15. Decembris 1615. coram eodem Seraphin. decis. 827. Item non suffragantur respectu arrendatariorum, etiam si ipsi fratres aliquam culturam exiguam adhibeant, Seraphin. d. decis. 827. num. 3. cum seqq. prout nec etiam suffragantur si prædia locentur ad pecuniam, tunc enim in nihilo Cisterciensibus exemptos esse tenuit sæpè Rota, videlicet decis. 2. de privileg. in antiq. & apud Put. decis. 150. lib. 2. in novis, & decis. 23. num. 4. & seq. part. 2. divers. & in Carthaginen. decimarum 26. Novembris 1600. coram bonæ mem. Penia, glof. in Clem. 1. in verbo excolendas, hoc tit. vbi Bellam. num. 240. An autem de prædiis, quæ post Concil. Lateranen. Cistercienses acquisierunt, teneantur ipsi solvere decimas si propriis sumptibus excolant? de his etiam teneri omnino solvere decimas per cap. nuper, hoc tit. resoluti Moneta de decimis, cap. 5. num. 11. At verò Rot. in Pampilonen. decimarum 18. Decembris 1615. coram D. Coccino negativè censuit, præsertim propter privilegia Sixti IV. ibi, singulares personas dicti Ordinis præstatione decimarum tam de possessionibus habitis ante, & post Concil. quam de cætero habendis, quæ propriis sumptibus excolunt, & excolunt, referunt Fr. Emman. in collect. Bullarum Apostol. pro Regularib. Bullas. Martini V. & Renat. Chopin. de sacra Capit. lib. 3. tit. 2. num. 8.

4. Cæteris verò, &c.] Notatur ad hoc, quòd cæteris religionis ultra Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis, fuit indultum, ut de novalibus suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persoluant, vide Rebuff. de decim. quæst. 14. num. 41. & 56. Gutier. consil. 5. num. 1. Soat. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 2.

5. Ut de novalibus suis, quæ propriis, &c.] Notatur ad hoc, quòd religiosi omnes privilegio in iure scripto à solutione decimarum de novalibus, quæ propriis manibus seu sumptibus excolunt, exempti sunt, ut per Rebuff. d. quæst. 14. num. 45. Monet. d. cap. 4. num. 56. Renat. Chopin. monasticon lib. 2. tit. 1. num. 5. vbi de monachis Cælestinis, & Cluniacensibus; & de monachis Congregationis Cassinæ. aliàs S. Iustinae de Padua est privilegium Eugenij IV. sub dat. 7. Kalend. Martij 1434. relatum per Fr. Emman. in d. collect. Bullarum dicti Pontif. Bulla 7. Et de Monachis Congregationis S. Benedicti Vallisoleri est privilegium Clementis VII. sub dat. 8. Decembris 1530. relatum in Bullario novo tom. 2. Bulla 7. eiusdem Pont. Et de Monachis Eremitæ Camaldulensis, & Congregationis S. Michaëlis de Murano adest privilegium Leonis X. sub dat. 4. Novas Julij 1513. §. 29. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 2. eiusdem Pontif. Et de Monachis Cælestinis III. sub dat. 4. Novembris 1097. relatum in Bullario novo, tom. 1. Bulla 3. eiusdem Pontif. Et de Sylvestrinis adest privilegium Innocentij IV. sub dat. 5. Kalend. Julij 1247. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 5. eiusdem Pont. Et de Fratribus S. Mariæ de Mercede adest privilegium Gregorij XI. sub dat. sexto Kalend. Julij 1373. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 3. eiusdem Pont. Et de ordine S. Antonij Viennensis adest privilegium Clementis VII. sub dat. 6. Kalend. Decembris 1523. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 2. eiusdem Pont. Et de Cruciferis adest privilegium Urbani III. sub dat. 7. Kalend. Aprilis. Barbof. Collect. Tom. II.

lis 1187. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 1. eiusdem Pontif. Et de Fratribus Prædicatoribus adest privilegium Gregorij XI. sub dat. 2. Non. Martij Pontificatus sui anno IV. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 7. eiusdem Pontif. Et de Fratribus Conventualibus Ordinis S. Francisci adest privilegium Sixti IV. sub dat. pridie Kalend. Decembris anno Incarnationis 1474. Et de Canonicis Regularibus S. Salvatoris adest privilegium Iulij II. sub dat. 4. Non. Aprilis 1512. relatum in Bullario novo tom. 1. Bulla 30. eiusdem Pont. Et de Monachis S. Basilij adest privilegium Gregorij XIII. sub dat. 8. Kalend. Julij 1567. Et de Ordine Minimorum S. Francisci de Paula adest privilegium Iulij II. sub dat. 5. Kalend. Augusti 1506. relatum à Laurentio de Peirinis tom. 1. privilegiorum dicti Ordinis Bulla 2. eiusdem Pont. §. 19. Et de Carthusianis adest privilegium Martini V. sub dat. 8. Kalend. Octobris 1420. relatum in Bullario novo tom. 2. Bulla 1. eiusdem Pont. Et in specie quòd Patres Iesuitæ sint exempti à solutione decimæ, seu vigesimæ de novalibus, quæ ipsi propriis manibus; & sumptibus excolunt, dixit Rota in Conchen. decimarum 16. February 1615. coram D. Duozetto. Et de Fratribus S. Ioannis de Deo in Corduben. decimarum 22. May 1617. coram Patriarcha Manzanedo.

Moniales S. Claræ per privilegia Sixti IV. Leonis X. Clementis VII. & Pauli III. confirmata à Gregorio XIII. de quibuscunque terris, & possessionibus suis, quæ per se, vel colonos, vel servitores excoli, & cultuari faciunt, aut in posterum fecerint, nullas decimas, & primitias Parochialibus Ecclesiis, & aliis persolvere tenentur, nec ipsæ, aut possessionum earundem coloni ad earum solutionem à quocumque cogi possunt, ita referunt Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 2. quæst. 44. art. 5. & tom. 3. quæst. 34. art. 16. Rot. in Conchen. exemptionis decimarum 30. Januar. 1589. coram Orano, quæ est decisio 240. p. 4. divers. & canonicizatur ab eadem Rota in eadem causa 12. May 1623. coram bonæ mem. Buratto.

Vtrum autem Papa communicando privilegia alicuius Religionis, in quibus adest expressa exemptio à solutione decimarum, alteri Religionis, censetur etiam communicasse exemptionem à solutione decimarum, dixi in collect. ad cap. nuper 34. num. 4. infra hoc tit.

In glof. Laborum suorum. ibi, nisi pacto ad hoc teneantur, &c. Notatur ad hoc, quòd Religiosi de novalibus, quæ propriis manibus, seu sumptibus excolunt, decimas solvere tenentur si pacto expresso ad hoc teneantur, Rebuff. d. quæst. 14. num. 53. Zanch. de privileg. Ecclesiast. privileg. 120. num. 13. quos refert Monet. d. c. 4. num. 59.

In ead. glof. ibi, vel nisi soluendo renunciarint privilegio suo. Vide Rebuff. d. quæst. 14. n. 54. Monet. d. cap. 4. num. 60.

S V M M A R I V M.

1. Privilegium super decimis laborum non extenditur ad terras, quæ alijs traduntur excolenda.
2. Privilegia exemptionis à solutione decimarum sunt personalia, non autem realia.
3. Limitata causa limitatum producit effectum.

CAP. Licet. XI.

Privilegium habentes non solvendi decimas de agris, quos propriis manibus, vel sumptibus colunt,

lunt, debent soluere decimas, quas aliis colendas tradunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Ancharan. Henric. Panormitan. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 262.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 466.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 11.* & est post Concil. Lateranen. *p. 13. cap. 6.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 27. quæst. 7.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 13.* Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. disp. 15. quæst. 18. sub num. 5.* Ratio est, quia priuilegia exemptionis à solutione decimarum sunt personalia, non autem realia, & ideo non transeunt ad colonos, arrendatarios, seu emptores prædiorum, aut fructuum, vt non semel censuit Rota, & signanter in *vna Placentina decimarum 17. Decembris 1584.* coram Blanchetto, & in *Pampilonen. decimarum 15. Decembris 1615.* coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, & *decis. 23. part. 2. diuers. &* apud Seraphin. *decis. 827. num. 2.* & nouissimè in *Leodien. decimarum 20. Decembris 1628.* coram Card. Virili.

3 Propter hoc non est licitum, &c.] Notatur ad hoc, quòd limitata causa limitatum producit effectum, vt per Tiraquell. in *tract. cessante causa, part. 1. num. 142.* & *de retract. lignag. §. 32. gloss. 1. num. 49.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 5. proem. num. 6.* Stephan. Gratian. *Marchia decis. 56. num. 5.* Brunor. à Sole in *locis communibus. verbo causa 9.* Cardof. *eod. verbo num. 3.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 31. num. 7.* Mari. Antonin. *lib. 1. variar. resolut. 108. num. 18.* Rota *decis. 690. num. 9.* apud Farinac. *part. 1. recent.*

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium super decimis laborum etiam ea, quæ non sunt noualia, comprehendit, & n. 2.
- 3 Lex si aliud voluisse expressisset.
- 4 Verba debent intelligi quatenus propria eorum significatio patitur.

CAP. Ad audientiam. XII.

1 Priuilegium concessum de non soluendo decimas de laboribus, intelligitur etiam de terris, quæ non sunt noualia. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Ancharan. Henric. Panormit. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 263.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 466.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 13.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 13. cap. 8.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumit Soar. *de Relig. tom. 1. tractat. 2. lib. 1. cap. 19. num. 4. & 17.*

Quæ quidem lata interpretatio ex Abb. & aliis in hoc text. fit secundum generalia verba priuilegij, quia non proponitur, nec apparet contraria concedentis intentio. Ex mente namque Doctorem in hoc text. agitur de priuilegio per quod Pontifex generaliter eximens Cistercienses à solutione decimarum licèt aliter non exprimeret iuxta materiam subiectam, & naturam exemptionis, satis intendebat ea in re de qua agebatur, & iuri communi, & Ecclesijs parochialibus prædicare, iuxta doctrinam *gloss. 3. in cap. cum olim 12. de priuilegijs* receptam *ibi & alibi,* vt per Dec. *conf. 113. num. 6.* & insuper non erat maior ratio, ob quam ge-

neralis concessio, & intentio concedentis magis ad has, quàm ad illas decimas esset referenda. Deinde (quod maxime notandum est.) Pontifices per huiusmodi priuilegia intendentes aliquem eximere ab omnibus tam veteribus, quàm noualibus decimis, vtuntur quadam forma verborum, scilicet, *ne de laboribus, quos proprijs manibus, vel sumptibus excolunt, decimas soluant.* At verò cum intendunt non generaliter, nec ab omnibus, sed à noualibus, & aliis certis quibusdam decimis eximere, non vtuntur illa forma, sed ad eius differentiam alia strictiori, & de noualibus, & aliis certis decimis mentionem faciunt, vt apertè constat ex *cap. ex parte 10. vers. sanè, hoc tit.* itaut ex diuersa forma, & verbis concessionis colligatur in hac materia intentio concedentis.

Sanè text. in presenti agit de Cisterciensibus, qui ea in re erant maxime priuilegiati, vt constat ex *d. c. ex parte, & ex c. 2. §. 1. in fine, hoc tit. lib. 6.* & insuper proponit priuilegiū illis concessū sub illa forma per illa verba plenissima, *ne de laboribus, &c.* vnde merito secundum illa Papa inquit se in eo priuilegio omnes decimas cõprehendere voluisse, & adiciit rationem, quia si non de omnibus, sed de noualibus tantum intelligeret, vbi posuit de laboribus, de noualibus posuisset, quasi apertius dicat, quia si nostræ intentionis foret de noualibus tantum decimas agere, non vteremur illa verborum forma, *ne de laboribus, &c.* sub qua omnes decimas comprehendere intendimus, sed alia strictiori, *ne de noualibus, &c.* per quam ad differentiam illius non omnes, sed aliquas concedere intendimus, & ita ex his in hoc text. non tantum non apparet intentio Papæ repugnans verbis generalibus interpretationi latiori, verum etiam per contrarium adest intentio pro his, quia verum est dicere Papam dum sub ea forma priuilegium indulsit, proculdubio voluisse etiam cum maiori præiudicio Ecclesiæ parochialium latissimam ab omnium decimarum solutione concedere exemptionem. Et in hunc sensum text. hic appellat prauam interpretationem eorum, qui contra verba, & intentionem priuilegij præuertes ad solas noualium decimas referendum putabant.

Sic sane licèt text. in presenti vulgò citari soleat ad hoc, quòd in priuilegijs etiam cum tertij præiudicio, & iuris communis violatione attendi, & seruari debet tenor, & proprietates verborum, vt ea omnia concessa intelligantur, quæ sub eisdem continentur, vt per Abb. *hic, &* citatos pec Paris. *conf. 22. num. 6. lib. 4.* Deci. *vbi supra, &* relatos à Couarr. *de sponsalibus part. 2. cap. 8 §. 8. num. 7. cum seqq.* nihi' omnis text. iuxta prædictum intellectum, & animaduersionem non ita generaliter probat vulgare allegationem, quæ nec indistinctè admittenda videtur, quia oportet plerumque ex intentione concedentis restringere verba, & eam sequi interpretationem per quam Reip. iuris communis, vel cuiusuis alterius personæ præiudicium vel tollatur omnino, si fieri potest, salua concessione, vel saltem minus efficitur, vt per Couarr. *d. cap. 17. num. 13. &* supra citatos, *cap. cum in illis, in princ. de præbend. docet gloss. 3. in cap. paratus 21. quæst. 1.* recepta ex Dec. *num. 4. in cap. ex parte il secundo, de offic. delegat. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 1. num. 13. &* pari ratione id ipsum fieri debet ne absurdum, aut scandalum sequatur, iuxta supradicta: procedit ergo allegatio communis vbi non apparet de contraria mente concedentis, quæ in priuilegijs propriè acceptis semper apparere videtur, vt minus præiudicetur iuri communi ex supra resolutis.

De noualibus poneremus.] Facit ad illud iuris principium

pium si lex aliud voluisset, expressisset, vt per Tiraq. in l. si unquam, verbo libertis, num. 3. Menoch. consil. 1. num. 178. & consil. 140. num. 4. Gutier. practic. lib. 3. quest. 22. num. 7. Surd. decis. 88. num. 4. & decis. 176. n. 10. & decis. 322. n. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 1. num. 3. & gloss. 42. num. 11. cum aliis per me citatis in tract. de appellatiua verbor. vtriusque iuris significat. appell. 136. num. 5.

- 4 Notatur ad hoc, quod verba debent intelligi quatenus propria eorum significatio patitur, l. cum lege, ff. de restam. l. 1. §. quod autem, ff. de alearioribus, Card. Mantice. de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 18. n. 35. D. Barbof. in l. quia tale, num. 37. ff. soluto matrim. Monet. de distrib. quotid. part. 2. quest. 11. num. 100.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima nonalium debentur Ecclesia in cuius Parochia surgunt, si vero non sunt in certa Parochia, debentur Diacono, qui potest sibi retinere, vel alteri Ecclesia concedere.
- 2 Decima prædiales regulariter illi sunt Ecclesia tribuendæ, in cuius territorio prædia sita sunt.
- 3 Quarta decimarum debetur Episcopo.
- 4 Decima, quæ in aliqua parochia certa non sunt, Episcopus alteri potest Ecclesia sine consensu Capituli concedere.
- 5 Decima Episcopo debentur, ubi prædium non est in alicuius parochia situm.

CAP. Quoniam. XIII.

- 1 Decimæ nonalium si sunt in aliqua Parochia, debentur illi Parochiæ, data sua parte Episcopo, si non sunt in aliqua Parochia, Episcopus potest eas vel sibi retinere, vel alteri Ecclesiæ concedere prout iudicauerit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 263. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 466. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 25. & est post Conc. Lateranen. sub Alexand. III. part. 50. cap. 40.

- 2 Infra certam alicuius Ecclesia parochiam, &c. Notatur ad hoc, quod decimæ prædiales regulariter illi sunt Ecclesiæ tribuendæ, in cuius territorio prædia sunt sita, vt per Xuar. alleg. 28. num. 7. Gutier. practic. lib. 1. quest. 17. num. 1. Hieron. Carat. in opusculo de iuribus parochialibus, tit. 5. cap. 18. Rot. in Bracharen. decimarum 21. Maij 1591. & 3. Iunij 1594. coram bonæ mem. Card. Pamphilio, & in Sabinen. decimarum 16. Martij 1609. coram R. D. meo Coccino Decano, & in Abulen. decimarum 17. Decembris 1627. coram eod. & decis. 321. num. 4. p. 1. recent. nouissimè Basil. Pont. de Sacrament. matrimony, lib. 5. cap. 13. §. 3. num. 20. vide ad cap. cum constingat, inf. hoc tit.

- 3 Tria parte retenta. Ergo regulariter quarta decimarum debetur Episcopo, vt per Xuar. allegat. 28. num. 15. Soar. de Religion. tom. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 28. num. 9.

- 4 Alij Ecclesiæ deputare. Ergo decimæ, quæ in aliqua certa parochia non sunt, Episcopus alteri potest Ecclesiæ sine consensu Capituli concedere, cum enim decimæ huiusmodi in certa parochia non surgant liberaliter, in Episcopi potestate conferuntur, eique datur optio an velit illas alteri Ecclesiæ, vel Cathedrali assignare, quia cum vnità non sint Cathedralis Ecclesiæ bonis, non dicitur Episcopus propriè alienare, sed non acquirere, quo fit vt solemnitas in alijs rerum Ecclesiasticarum alienationibus requisita minimè in hoc casu exigatur. ita in præcui 10. Andr. n. 2. Anchar. num. 5. vers. querit. Zabarel. num. 3. vers. quarto. Butr. num. 5. vers. secundo, Panorm. n. 4. v. vltimo. Anania n. 3. vers. querit, quos refert Rendina in promptuario recept. sentent. tit. 26. num. 1.

Vel ad opus tuum, &c. Notatur ad hoc, quod debentur decimæ Episcopo, ubi prædium non est in alicuius parochia situm, vt per Abb. Pan. hic n. 2. & 4. Tyndar. de decimis, num. 69. Rebuff. eod. tract. quest. 7. num. 8. Monet. eodem tractat. cap. 7. num. 9. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 7. cap. 25. quest. 9. vers. deinde. Pure. decis. 371. num. 6. lib. 1. Veral. decis. 340. n. part. 3. Basil. Pont. d. §. 3. n. 21. Rot. in Pacen. decimarum dell Hebrero 9. Iunij 1603. & 21. Iunij 1604. coram R. D. Coccino Rotæ Decano, & in Sabinen. decimarum 21. Martij 1564. coram de Rubeis, & in Placentina decimarum personalium de Tringillo 18. Martij 1618. coram bonæ mem. Buratto, & in Conchen. decimarum dell Infatado 18. Decembris 1617. coram D. Martino Andrea. Declara fecus esse vbi locus esset intra duas parochias, sed ignoretur sub qua sit, tunc enim non debetur Episcopo, sed inter eas diuiduntur, vt per Abb. hic num. 3. Monet. dicto cap. 7. num. 11.

S V M M A R I V M.

- 1 Decimæ quasi debitum exigi possunt.
- 2 Decimæ an & quando debeantur de iure diuino, & humano, ostenduntur, & n. 3. & 4.
- 3 Dicitio, quasi, nonnunquam est expressiua veritatis.

CAP. Parochianos. XIV.

Decimæ quasi debitum exigi possunt, quia non ab homine, sed ab ipso Domino sunt institutæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 264. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 466. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 26. & est post Conc. Lateranen. part. 26. cap. 12.

Sed ab ipso Domino sunt institutæ. Ex his verbis colligunt nostri. Canonistæ decimas à Deo institutas esse, & iure diuino nunc quoque deberi, tenentque præter glossas in cap. à nobis, & in cap. nuper, hoc tit. Tyndar. de decimis, à num. 10. Rebuff. eod. tract. quest. 1. num. 14. Bonacof. tom. 1. communium opin. lib. 1. tit. 10. num. 2. cum seqq. pag. 185. Nicol. Reusner. decis. 2. num. 4. lib. 4. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 106. num. 33. Petr. Gregor. symag. iuris, lib. 2. cap. 21. Anastal. Germon. de sacrorum imm. lib. 3. cap. 19. Camill. Borrell. consil. 20. num. 14. cum seqq. c. cur. 1. & de compramis §. 2. gloss. 1. num. 314. & nouissimè in summa omnium decisionum, tit. 19. de decimis, à num. 2. & ex Theologis sequuntur Andr. Hispan. in reg. decimarum, vers. decima est iure naturali, num. 1. §. 6. & 15. Albet. Pigh. lib. 5. hierarchia ecclesiast. cap. 7.

Verùm Theologi contrariam opinionem, immo de iure humano, & Pontifici decimas deberi, communiter sequuntur, ex quorum numero sunt Vgo de S. Viatore lib. 1. de Sacram. part. 1. cap. 4. & 11. Astenf. part. 2. summ. lib. 6. tit. 3. rubr. de decimis. S. Thom. 2. 2. quest. 87. ar. 1. S. Antonin. 2. part. summ. tit. 4. cap. 3. §. 5. Abulens. in Matib. cap. 23. q. 90. Hentiq. in sum. lib. 7. cap. 27. §. 1. & lib. 14. cap. 1. §. vlt. lit. Y. Azor. institut. moral. part. 1.

part. 1. lib. 7. cap. 23. *quæst.* 4. Monet. *de decimis*, cap. 1. à n. 11. l. eff. *de iustitia*, lib. 2. cap. 39. *dub.* 1. num. 5. cum seqq. Soar. *de Relig.* tom. 1. *tract.* 2. lib. 1. cap. 10. & cap. 36. sequuntur ex nostris Canonistis Couarr. lib. 1. *var. cap.* 17. num. 2. & 3. Nauarr. *in man. cap.* 21. num. 28. & 31. & *de redditiis*. *eclesiast.* *quæst.* 1. *monitu* 59. num. 1. & *consil.* 2. *nr.* 3. *sub hoc tit.* Gutier. *canonicar.* lib. 2. cap. 21. num. 2. & 7. Mench. *illustr.* cap. 89. num. 1. *in fine*, Ceuall. *communium contra communes*, *quæst.* 437.

4 Pro concordia autem supradictarum opinionum scire oportet, decimas duplici modo considerari, vel enim considerantur respectu congruæ sustentationis, vel rursus habito respectu ad quortâ, vel partem, quæ de rebus requisitis soluenda est, meminit huius diuisionis D. Thom. 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 1. *in corpore*, *Sot.* lib. 9. *de iustit.* *quæst.* 4. *art.* 1. *vers. prima conclusio*, Couarr. *var. lib.* 1. *cap.* 17. num. 2. Inter vtrumque modum illa est differentia, quòd si decimæ priori modo considerentur, non solum humano, sed etiam ex iure diuino positiuo, & naturali debita sunt. De iure humano probat text. *in præsentis*, secundum vnum intellectum, de iure diuino positiuo deducitur ex illo Christi Dòmini *Luca* cap. 10. ibi, *Dignus est operarius mercede sua*, & ex illo D. Pauli 1. ad Cor. cap. 9. *nemo suus stipendius militauit vnquam*, &c. De iure naturali similiter constat, si quidem euidenti ratione naturali oportet stipendium, seu sustentationem accipere ab illis, quibus seruitium aliquod necessarium ministratur; constat autem administrationem diuini cultus, & rerum spiritualium, maxime esse necessariam, vnde iure naturali conuincitur aliquod stipendium, seu sustentationem esse soluendam, vt concludit illud D. Pauli 1. ad Cor. cap. 9. ibi, *Si nos vobis spiritualia seminauimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus*. Si vero decimæ posteriori modo considerentur, solummodo iure humano debita sunt, vt patet ex hoc text. & ex cap. *in quibusdam*, §. *ille quippe*, cum multis *ibid.* *hoc tit.* non tamen iure naturali, nec diuino positiuo obligante. De iure naturali patet, quia ius naturale licet dicat soluendum esse stipendium, seu dandam sustentationem, vt *suprà* dictum est, non tamen concludit decimam partem magis quam tertiam, vel quartam esse perfoluendam: de iure positiuo obligante idem constat, si quidem non apparet aliquod ius diuinum obligans, quod determinet decimam partem esse perfoluendam, solum enim dicit operarium dignum esse mercede sua, in loco illo *suprà* citato. Quòd autem decima iubeatur dari in lege veteri, nihil refert, quia illa non obligat siue aliquo modo decima censetur ad legem cæremonialem pertinere, siue, vt verum est, re vera iudicalem legem in decima consideretur, prout considerat D. Thom. d. *quæst.* 87. *art.* 1. *in corpore*, *Sot.* d. *quæst.* 4. *art.* 2. *Archid.* *in cap. decima* 16. *quæst.* 1. num. 3. eo quòd leges illæ tam cæremoniales, quam iudiciales Euangelica lege lata cessarunt, & vim legum amiserunt, iuxta illud Pauli ad *Galat.* cap. 3. *vsq.* 4. & ad *Hebr.* cap. 7. & 8. & ad *Ephes.* cap. 2. *resolunt* Doctores per text. *in cap. vnic. de purificat. post partum*.

Quibus omnibus suppositis iam patet conciliatio ad supradictas contrarias Canonistarum, & Theologorum sententias, vt scilicet prima, quæ decimas de iure diuino deberi asserit, procedat quoad sustentationem clericorum, secunda verò tenens deberi de iure Pontificio quoad quortam, ita & merito sub eadem distinctione docent *Sot.* *de iustitia*, lib. 9. *quæst.* 4. *art.* 1. *vers. decimarum solutio*, col. 2. & *vers. tertia conclusio*, S. Antonin. d. cap. 3. *tit.* 3. §. 5. Nauarr. d. cap. 21. num. 28. Perez ad *tit.* 5. *vers. sit igitur resolutio*, lib. 1. *Ordinam.* Anton. Fernandez *in examine Theologiae moralis*, part. 1. ad 7. *preceptum Decalogi*, cap. 13. §. 3. Prax. Episcop. *vers.*

decime in princip. Malder. *de iust. & Relig.* *tract.* 10. *tit.* de *decimis*, *dub.* 2. §. *contraria nihilominus*.

In gløf. *Quasi debitum*, ubi, *illud, quasi, non est similitudinarium, sed expressiuum veritatis*, &c. Vide quæ dixi in *tract. de diction. vsufreq. dict.*...

S V M M A R I V M.

- 1 Decima laico iure hereditario concedi non potest, & num. 1.
- 3 Decimandi ius tanquam spirituale non potest laicis competere.
- 4 Decimas non soluens cum teneatur, excommunicari potest monitione præmissa.

CAP. Ad hæc. XV.

DECIMÆ non possunt concedi laico iure hereditario, & laicus est cogendus per excommunicationem, vt resignet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuiam. *in rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 64. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 466. remissiuè Ximen. *in concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal.* lib. 3. *tit.* 26. cap. 27. & est post Concil. Lateranen. p. 50. cap. 12.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, 2 vt per Azor. *instit. moral.* part. 2. lib. 7. cap. 25. §. 9. 11. Soar. *de Relig.* tom. 1. *tract.* 2. lib. 1. cap. 25. Decimandi enim ius 3 tanquam spirituale non potest laicis competere, vt resoluunt plures, quos refert, & sequitur Monet. *de decimis*, cap. 5. *quæst.* 3. num. 57.

[*Vinculo excommunicationis adstringas.*] Notatur ad 4 hoc, quòd non soluens decimas cum teneatur, excommunicari potest, vt per Monet. *de tract.* cap. 8. n. 64. Molin. *de iustitia*, *tract.* 2. *disp.* 756. num. 4. Rot. *in Derfusen. decimarum* 11. *Maij* 1609. eoram bonæ mem. Cardinal. Marquemont. impressa per Marchef. *de commissiõn.* p. 1. pag. 675. & *in Motulen. decimarum* 31. *Ianuarij* 1614. eoram bonæ mem. Card. Sacro, Concil. Trid. *sess.* 25. *de reformat.* cap. 12. ibi, *excommunicentur*. Intellige monitione præmissa secundum Monet. d. cap. 8. n. 69. Azor. *instit. moral.* part. 1. lib. 7. cap. 24. *quæst.* 17. Soar. *de Relig.* tom. 1. *tract.* 2. lib. 1. cap. 37. Aloyf. Ricc. *in Neapol. decis.* 195. num. 6. part. 4. Subtrahentes sic decimas, vel earum solutionem impediens vltra prædictam excommunicationem quam præmissa monitione incurrun, secundum eandem Concilij Trident. dispositionem citato loco, ab hoc crimine nisi plena restitutione sequuta absoluti non possunt, vt per Nauh. *in præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 2. cap. 20. num. 19. Nauarr. *in singular. iuris Canon.* concl. 6. Molin. d. num. 4. *vers. bis ita relatis*, nisi quando ad confessionem accedit, impotens sit ad restituendum, quia tunc absoluti posse tenent Nauarr. *in man. cap.* 17. num. 59. Molin. citato loco, Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo absolutio*, *differ.* 5. num. 5. Nauarr. d. *conclus.* 6. num. 3. ex ea ratione, quia Concil. loco citato, non prohibet absoluti nisi eum, qui pro tunc tenetur restituere, quique peccat non restituendo. An autem Parochus possit denegare Sacramenta iis, qui nolunt soluere decimas, videt Aloyf. Ricc. *in decis.* *Curia Archiep. Neapol. decis.* 195. a *princ.* p. 4. Vtrum verò contra renitentes soluere decimas possit Vicarius imponere interdictum personæ: vide eundem Ricc. d. p. 4. *decis.* 380.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudæi de terris, quas colunt, tenentur decimas solvere, & num. 2.
- 3 Decimarum solutio fit vti de onere, non verò de decima vera, & formali.
- 4 Iudæi decimas personales non solvunt.

CAP. De terris. XVI.

1 Iudæi, qui terras colunt, sunt cogendi, vel solvere decimas prædiales, vel renunciare possessiones. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Henric. Panormit. Ripa, Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 265. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 466. remissiuè Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 28.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rebuff. de *decimis*, q. 5. num. 11. cum seqq. Perez l. 1. *vers. qua decima*, tit. 5. lib. 1. *Ordin. pag. 116 & l. 1. gloss. de las casas de su morada*, tit. 3. lib. 8. pag. 57. Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. q. 1. & 2.* Xuar. *alleg. 28. num. 4. & 5.* vbi Valdes. Valq. in *opus. de benef. c. 1. §. vnic. dub. 9.* Moner. de *decimis*, c. 5. a n. 36. qui extendunt ad Paganos, Turcas, & Hæreticos, Anton. Ricciul. in *tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie* lib. 2. c. 9. n. 5.

Intellige de decimis prædialibus respectu possessionum, quas infideles in terris Christianorum titulo emptionis, vel alio compararunt, prout colligitur ex hoc text. ibi, *vel possessiones penitus renunciandas*, & ibi, *compellas*, quæ verba non verificantur nisi respectu possessionum, quæ sunt in prouinciis Christianorum, & melius in cap. *quanto*, penult. de *usufr.*, ibi, *quas à Christianis*, &c. Prædicti tamen infideles non tenentur ad decimas prædiales persoluedas respectu possessionum, quas in suis prouinciis habent, constat namque in illis cessare ius Ecclesie factum, & rationem propter quam debita sunt, ita in effectu resoluunt Lambertin. de *iure patron. lib. 1. p. 1. quest. 7. art. 3. num. 3.* Rebuff. de *decim. quest. 5. num. 11.* Licet enim omnes mortales ad fidem suscipiendam teneantur, donec tamen illam profiteantur, nequaquam nostris legibus obligantur, nec nostris præceptis obedire tenentur, quando præceptum directè in illos dirigitur, iuxta illud Pauli 1. ad *Cor. 5. de his, qui foris sunt nihil ad nos*, Sot. lib. 9. de *iustit. q. 4. art. 4. col. 4. in princ.* ac subinde cum cesserit obligatio legis, cessat quoque obligatio persoluedi decimas quantumcumque ex parte Ecclesie non deficiat voluntas administrandi illis Ecclesiastica Sacramenta.

3 In gloss. *Persoluedas*, ibi, *ad quem spectat fructuum perceptio, fructuum onera subire compellitur.* Ergo decimarum solutio fit vti de onere, non verò de decima vera, & formali, vt per Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 16. à num. 6.* Anton. Ricciul. d. cap. 9. num. 7. quicquid teneat Abb. *hic num. 5.* & Oldrad. *conf. 91. ac Mant. conf. 188. col. 2.*

4 In ead. gloss. ibi, *unde personales decimas non persoluent.* Notatur ad hoc quòd Iudæi decimas personales non solvunt, vt per Butr. *hic num. 2. vers. vel oppono*, Sot. de *iustit. lib. 6. q. 4. art. 4.* Soar. d. lib. 1. c. 16. num. 4. *vers. in qua distinctio*, Azor. d. cap. 24. *quest. 3.* Moner. d. c. 5. n. 38. Anton. Ricciul. d. cap. 9. a princ. Quamuis contrarium velint gloss. in c. *quanto*, sub *figuratione casus*, in fine, de *usufr.*, & in c. *decima* 16. q. 1. quam sequuntur Anch. *hic sub num. 1.* Abb. *sub num. c.* & Rebuff. de *decimis*, q. 5. num. 11.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima, vel oblationes Ecclesie laicis concedi non possunt, & Prælatus contra faciens est puniendus.
- 2 Decimandi ius concedi non potest laico præsertim post Conc. Lateran.
- 3 Laicus decimas vsurpans dignus est vt puniatur diuino iudicio.
- 4 Episcopus alicui laico ex iusta causa concedere potest ad vitam, aliudve tempus ipsarum decimarum fructus, non verò ius percipiendi decimas.

CAP. Quamuis XVII.

Laici non debent sibi vsurpare ea quæ sunt Sacerdotum, nec eis est aliqua potestas tribuenda de rebus ecclesiasticis, ideo Prælatus, qui laico in seculo remanenti concedit ecclesiasticam decimam, vel oblationem, est deponendus à statu suo donec satisfiat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. in iuris Pontif. pag. 265.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 466.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 2.*

Collige ex text. laicis decimandi ius concedi non posse, vt per Cou. lib. 1. *var. cap. 17. num. 5. & 6.* Rebuff. de *decimis*, q. 10. num. 17. & q. 13. num. 38. & 39. Triuif. *Venetia decis. 29. num. 4.* Anton. Gom. *var. tom. 2. cap. 15. num. 15. propè finem*, Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 25. q. 11.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 25. & c. 29. num. 10.* Garc. Girond. de *privilegiis*, & *exempt. explicat. num. 251.* Moner. de *decimis*, cap. 5. num. 57. Rota in *Parauina decimette*, 10. *Marty* 1605. coram Reuerendissimo D. Coccino Rotæ Decano, & in *Ferrariens. decimarum* 22. *Iunij* 1617. coram D. Pamphilio iuniorè, & in *Illerden. decimarum* 16. *Marty* 1618. coram Card. Sacramento. Præsertim post Conc. Lateran. de quo in cap. *prohibemus*, inf. hoc tit. & in cap. *cum & plantare*, de *privil.* Rebuff. d. *quest. 13. num. 78. cum seqq.* & dixit Rota in d. *Ferrariens.* & in *Taurinens. decimarum* 12. *Ianuar.* 1607. coram Reuerendissimo Marquemontio.

Diuini dignum animaduersione iudicij.] Notatur ad hoc, quòd laicus decimas vsurpans dignus est animaduersione iudicij, id est, vt puniatur diuino iudicio, hoc est, à Deo, vt per Rebuff. d. *tract. q. 15. n. 29.*

In gloss. *Concesserit*, ibi, *fructus verò decimarum*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus alicui laico ex iusta causa concedere potest ad vitam aliudve tempus non quidem ius percipiendi decimas, sed ipsarum decimarum fructus, vt per Cou. d. c. 17. num. 5. Rebuff. d. *tract. q. 10. num. 34.* Tiraq. de *retractu lig. §. 1. gloss. 7. num. 51.* Azor. d. lib. 7. cap. 25. q. 14. Mascac. de *probat. concl. 1322. num. 12. cum seqq.* Moner. d. c. 5. num. 61. Chald. Pereira de *extrinct. emphyt. c. 2. num. 27.* Soar. d. lib. 1. cap. 25. num. 3. & cap. 26. num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Consuetudini statum an colonus soluat decimam Ecclesie in cuius Prouincia sita sunt prædia, an Ecclesia vbi audit Diuina, & percipit ecclesiastica Sacramenta.
- 2 Consuetudine possunt decima vni Ecclesie alias debita, alteri solui.
- 3 Consuetudo in soluedis decimis consideratur.

- 4 *Consuetudo in solutione decimarum, quas attendenda loci ne vicinioris, aut loci ubi pradia existunt, ostenditur.*
 5 *Decima est onus reale, & sequitur possessionem.*

C A P. Cùm sint. XVIII.

- 1 **C**onsuetudini standum est cui Parochiæ debeatur decimæ quando aliqui accipiunt Sacramenta, & diuina in vna Parochia, & habent prædia in alia. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 266.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 467.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 3.*
- 2 *Ad consuetudinem duximus recurrendum.*] Probat hinc text. posse ex consuetudine decimas vni Ecclesiæ aliàs debitas, alteri adscribi, & solui, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 7. num. 8.* Perez *l. 1. post princip. vers. huiusmodi autem decima tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 116. & l. 3. in princ. tit. 6. eod. lib. 1. Ordin. pag. 133.* Gutier. *præct. lib. 1. quæst. 17. num. 2. & 5.* Rebuff. *de decimis, quæst. 13. num. 47.* vbi *num. 48.* limitat id non procedere in decimis, quæ limitibus adherent, hoc est, in prædiis, quæ limitibus proxima sunt, refert Monet. *eod. tract. cap. 5. à num. 97.*
- 3 Et generaliter quòd in soluendis decimis consideranda sit consuetudo, docent *Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 15. pag. 187.* Gutier. *d. lib. 1. quæst. 19. num. 3.* Azeued. *l. 1. num. 12. tit. 5. lib. 1. nouæ recop. & l. 6. eod. tit. & lib. Zerol. in praxi episcop. part. 1. verbo decima, §. 7. & 8.* Soar. *de Reliq. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 12. & cap. 21. num. 5. & c. 30. n. 2.* Cabed *Lusit. decif. 205. num. 2. part. 1.*
- 4 Si quærat quæ consuetudo in solutione decimarum sit attendenda, loci ne vicinioris, an loci, ubi prædia existunt, vel ubi sit solutio decimarum? an diocesis? responderi poterit ditinguendo, aut nulla adest consuetudo in loco, ubi sita sunt prædia, aut sit solutio decimarum, vel si adest, est dubia, & tunc attendenda est consuetudo loci vicinioris, vel loci prædominantis, Achil. *decif. 3. num. 2. 6. & 8. sub hoc tit.* Item si in loco ubi sit solutio decimarum, vel sita sunt prædia, nulla adest consuetudo, in loco verò viciniore adest aliqua consuetudo, & in loco dominantis adest diuersa consuetudo, & tunc attendenda est consuetudo loci vicinioris, non verò loci dominantis, aut ius commune, Put. *decif. 176. lib. 3. in nou.* Aut in loco, ubi sita sunt prædia, adest particularis consuetudo, & illa tunc est attendenda, item si in loco adest aliqua consuetudo, & in diocesi alia, & tunc etiam attendenda est consuetudo loci particularis, & non diocesis, Rota in *Tuden. decimarum, 19. Nouembris 1591.* coram Card. Pamphilio, & in *Cunitaten. decimarum 18. Martij, & 28. Iunij 1596.* coram Peña. Et quòd consuetudo specialis preferenda sit generali, Rota in *Calagurritana decimarum, 19. Martij 1610.* coram Card. Cauerio. Cauerio, inter eius impressas *decif. 107. & in Hispanen. decimarum, 18. Iunij 1612.* coram bon. mem. Vbaldo. Item & attendenda est potius ea consuetudo, quæ fauet parochiali, quàm quæ fauet prædiali, cùm sit rationabilior, & conformior iuri communi, Curt. iun. *conf. 2. in fine.* Afflic. *decif. 80. num. 9.* Rota in *Segobien. decimarum 10. Octobris 1583.* coram Aldobrandino, & in *Pacen. decimarum, 20. Iunij 1598.* coram Illustrissimo Domino meo Card. Millino.
- 5 *Quia difficile nimis videtur, &c.*] Decima enim est onus reale, & sequitur possessionem, vt per Franc. Marc. *Delpbin. decif. 345. n. 5. & 6. p. 1.* Baptista Costa

de portione rata, q. 149. num. 11. Cott. in *memorab. verbo accima, Soar. d. lib. 1. c. 36. n. 9.* Camill. Bortell. in *summa omnium decif. tit. 19. num. 61.* Quid autem dicendum vbi ageretur de solutione decimarum prædialium faciendâ ab eo, qui in vna Parochia degit, sibi percipiens Sacramenta, & in alia prædia colit, est multum dubitabile, ex quo casus iste non reperitur in iure decimus, vt videtur et per Achil. *decif. 6. num. 2. de decim. & Put. decif. 176. num. 4. lib. 3.* videtur recurrendum esse ad consuetudinem, quæ propter difficultatem, & concurrentiam opinionum debet maximè attendi, vt per Abb. *conf. 58. num. 2. vers. his argumentis.* Achil. *decif. 3. num. 1.* Put. *decif. 150. num. 4. vers. si tamen istis non obstantibus, lib. 1.* Rot. *decif. 163. num. 3. part. 2. a iuris. & decif. 274. num. 1. & decif. 289. p. 2. recent. Gom. Canon. lib. 2. cap. 21. num. 58.* Attamen vltra quòd videtur esse communior opinio decimarum solutionem ab eo, qui in vna Parochia degit, & in alia prædia colit, fieri debere in loco, in quo sita sunt prædia, iuxta terminos *cap. quoniam, cap. cum contingat, cap. Apostolica, hoc tit. & cap. ad decimas, de restit. spol. lib. 6.* Achil. *decif. 3. num. 1. hoc tit.* Put. *decif. 176. num. 3. lib. 3.* Rot. in *Placentina decimarum 10. Maij 1628.* coram Reucend. D. Coccino. Illud in præsentiarum aduertendum dixi non posse laicos decimas soluentes semota quacunque consuetudine, fruges apportare donec clerici, quibus soluendæ sunt decimæ, certiores fiant de collectione, Couar. *d. num. 8. vers. octauo, Monet. d. tract. c. 6. num. 2.* immò poterit Curatus, & alius exactor decimarum obtinere inhibitionem domino fundi, ne fructus exportet ante decimæ solutionem, vel quòd ipse, vel eius nuncius sit præsens, Rebuff. *d. tract. q. 5. n. 3.* Vincent. de *Franchis decif. 117. num. 7.* Hieronym. de Laurent. *Auenionen. decif. 54. in fine, Franc. Viu. decif. 4. num. 37. cum seqq. Monet. d. c. 6. num. 4. Cened. ad Decretum collect. 66. num. 3.* Camill. Bortell. *d. tit. 19. num. 88.* Marc. Anton. Genuenf. in *praxi: Ceria Archiep. Neapol. cap. 79.*

In gloss. *Difficile, vlt. ibi, quia si decima ille sint infra limites alterius Episcopatus non adherentes limiti bene possunt tunc perferri.* Vide Rebuff. *d. tract. q. 13. num. 48.* Puteum *decif. 176. p. 3. in vtraque edis.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Laicus non potest transferre decimam in alium laicum, etiamsi cum titulo illam possideat.*
- 3 *Declaratur tex in presenti.*
- 4 *Decima non possunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri.*
- 5 *Decimæ con. esse in feudum ante Concl. Lateranen. reuersæ ad Ecclesiam, seu Prelatum non possunt iterum in feudum laicis.*
- 6 *Sepultura Ecclesiastica priuari debet, qui decimas non soluit, aut restituit Ecclesie.*
- 7 *Decimas, quas laici iusto titulo feudi perpetui habent à legitimo superiore, an possint licite ipsi laici in alios laicos transferre, ostenditur, & n. 8.*

C A P. Prohibemus. XIX.

Ex Conc. Lateran.

Laici sine periculo animæ non possunt decimas retinere, neque in alios aliquos laicos transferre aliquo modo, & qui eas recipiant si non reddunt ecclesiæ priuantur ecclesiastica sepultura. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocen. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Anch. Henric. Panorm.

norm. Viuan. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 266. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 467. remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* desumitur ex Concil. Lateran. sub Alex. III. c. 145. incip. *prohibemus*, & refertur ab Anton. Augustin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. c. 23.*

2 De tempore, quo Concil. Lateranense, ex quo desumptus est text. in *presenti*, celebratum fuit, dixi ad cap. cum *Apostolica 7. num. 2. sup. de his, qua sunt à Prælati.*

3 Ne laici decimas cum animarum periculo, &c. Ergo insinuare videtur laicos cum animarum periculo decimas possidere, quas etiam ante Concil. Lateranense de quo in hoc text. obtinuerunt; sed illud verius quod dixi ad d. c. cum *Apostolica*, num. 6. Ad hunc verò text. responderi potest, vel loqui de obtentis sine legitimo infestationis iure, vel de laicis non exhibentibus Ecclesiæ debita obsequia, & seruitia, quæ ratione feudii exhibere tenentur, prout optimè exponunt Couar. lib. 1. *vari. c. 17. n. 5. vers. & dubio procul, in fine*, Monet. de *decimis. c. 5. n. 66. in fine.*

4 In alios laicos possunt aliquo modo transferre.] Notatur ad hoc, quòd decimæ non possunt per laicum in alium laicum aliquo titulo transferri, vt per Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 10. num. 8. vers. decima*, Rebuff. de *decimis. q. 10. n. 12. cum seqq.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 26. num. 3.*

5 Notatur etiam ad hoc quòd decimæ concessæ in feudum ante Concilium Lateran. reuertæ ad Ecclesiam, seu Prælatum, non possunt iterum infudari laicis, vt per Mozz. de *contractib. tit. de rebus, qua in feudum dari possunt num. 19.* Fachin. *controu. lib. 7. cap. 72.* Menoch. de *presumpt. lib. 6. præf. 86. num. 3.* Camill. Botrell. in *summa omnium decis. tit. 19. de decimis, n. 88.* Nicol. Intrigl. de *feudis, q. 44. num. 20.* Monet. *cap. 5. num. 73.*

6 Christiana sepultura priuentur.] Notatur ad hoc quòd is, qui soluere tenetur decimas, neque eas soluit, aut restituit Ecclesiæ, debet ecclesiastica sepultura priuari, vt per Andr. Hispan. in *reg. decimarum, q. 2. num. 8.* Spin. in *speculo testam. gloss. 2. princip. num. 20.* Rebuff. de *decimis, q. vltim. num. 16.* Monet. *ead. tract. cap. 8. num. 74.* Lauer. *var. lusubr. tom. 1. tit. 2. cap. 12. num. 48.*

7 In gloss. Laicos ibi, satis videtur quòd illos possunt dare in alios laicos de consensu Episcopi, &c. Probat hæc glossa decimas, quas laici iusto titulo feudii perpetui habent à Summo Pontif. vel aliàs à legitimo superiore, scilicet iuxta communem sententiam à Prælati inferioribus ante Concil. Lateran. ab illis posse licite in alios laicos transferri, sequuntur Mench. *illustrum c. 89. num. 2.* Gutier. *tract. lib. 1. c. 15. num. 6.* Gilchen de *prescript. p. 3. c. 8. à num. 6.* Ioan. Garc. de *expens. cap. 9. à num. 97.* Ceual. *communium contr. commun. quest. 367.* Cabed. *Lusit. decis. 63. num. 8. p. 2.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 26. num. 7.* pariter resoluentes huiusmodi laicos posse de illis disponere, sicut de quibuscunque aliis bonis suis profanis per donationes, venditiones, emphyteusum, & similes contractus, quia postquam in laicos licite fuerunt alienatæ, efficiuntur de ipsorum patrimonio, & vt profana bona censeri debent, iuxta reg. text. in *l. pater filium 36. §. quindecim, ff. de legatis 3.* & magis ad nostrum propositum text. in *cap. 2. de feudis, cum ibi notatis.* Pro hac opinione expenditur text. in *presenti*, ibi, *cum animarum suarum periculo desinentes*, quibus verbis satis ostenditur non agere Concilium de his laicis, qui iusto titulo & licite decimas obtinent, vt etiam euincit verbum illud, *desinentes*, quod proprie refertur ad iniustos detentatores, non verò ad iustos possessores, neque istos im-

pedire videtur ex tali prohibitione quominus decimas, quas iuste detinent, in alios transferant; confirmant denique hanc partem Mench. Gutier. Garc. & Cabed. quia attestantur eam esse generali Hispaniarum praxi receptam, quæ est optima legum interpretis, ex reg. *l. si de interpretatione, ff. de legibus, & c. cum dilectus, de consuet. cum similibus*, neque ab hac parte recedi posse absque maximo animarum periculo, & plurimorum contractuum euectione bene aduertit Mench. *d. num. 2. in fine.* Paul. Christina. *decis. 245. num. 7. & 8.* Gilchen de *prescript. p. 3. §. 8. à num. 6.* Sesse *decis. 162. num. 21. & 22.* latissime me citato in hoc loco Castill. *tom. 7. de tertio c. 11. num. 3.* vbi plures refert Doctores.

Qua quidem opinione retenta audiendi non sunt Card. & Abb. *hic num. 4.* Bero. *conf. 2. 1. à num. 9. vol. 1. Cou. d. c. 17. vers. præter hæc, D. Barbof. in l. Titia, n. 45. vers. non obstat secundo, ff. soluto matrim. Rebuff. q. 10. à num. 11.* Mart. Carat. in *tract. de feudis, lib. 1. tit. 11. & fin.* Nicol. Intrigl. *ead. tract. q. 44. à num. 15.* Monet. de *decimis, c. 5. num. 72.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 2. §. 13.* qui contrarium tenentes resoluunt huiusmodi decimas non posse in alios laicos feudii titulo etiam de consensu Episcopi transmitti, afferentes, & multipliciter pro sua parte expendentes text. in *presenti*, cuius littera non patitur intellectum, quem aliqui afferunt, referentes clausulam illam, *cum animarum suarum periculo*, ad verbum, *transferre*, huiusmodi enim transpositio offendit, & impropriat litteram, ex qua aperitissime constat clausulam illam iungi verbo, *desinentes*, vt bene aduertit Card. *hic.*

S V M M A R I V M.

- 1 Decima personalis debetur Ecclesiæ vbi quis percipit Sacramenta, licet alibi lucrum conigerit. In prædiali verò statum consuetudini si in aliena parochia colonus prædium coluit.
- 2 Decima personales debentur vbi quis recipit ecclesiastica Sacramenta, & audit Diuina.
- 4 Decima personales sunt, quæ ex acquisitis ex industria, artificio, vel contemplatione persone solui debent.
- 5 Animalium decime inter prædiales computantur, & ideo debentur illi Ecclesiæ in cuius parochia animalia morantur, & pascunt.

C A P. Ad Apostolicæ. XX.

Luc. III.

Quando aliqui recipiunt Sacramenta in vna parochia, & habent, seu colunt prædia in alia, soluere debent decimas personales vbi sumunt Sacramenta, & prædiales vbi ex consuetudine diu obtenta soluuntur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiqu. Innoc. *Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Anchar. Butt. Henric. Par. rrm. Ripà, Viuan. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 266.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 467.* remissive Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 29.* & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. *cap. 39.*

Collige ex text. decimam personalem deberi, vbi quis recipit ecclesiastica Sacramenta, & audit Diuina, vt per Rebuff. in *tract. de decimis, q. 5. num. 3. & q. 6. à num. 2. & à num. 24. & q. 13. num. 63.* Gutier. *tract. lib. 1. q. 17. num. 8.* Monet. de *decim. cap. 7. ex num. 21.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 21. & 22. num. 8.* optimè Basil. Pent. in suo nouissimo *tract. de sacramento matrimonij*

dinar. Abb. antiq. Innoc. Colle& Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 268. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 468. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguff. colle& 2. *Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 6.*

2 *De grano.*] Notatur ad hoc quòd ex omni frumento, & grano solui debet decima, vt per Rebuff. *de decimis, quæst. 8. num. 3.* Monet. *eod. tract. cap. 4. num. 2.*

3 *Fructibus arborum.*] Notatur ad hoc quòd de omni fructu soluenda est decima, vt per Doctores citatos *ad cap. nuncios 6. num. 3. sup. hoc tit.* vbi numeris seqq. de folijs moronum, & de saccharo, & de nucibus, amygdalis, eastaneis, & alijs arborum fructibus soluendam esse decimam tenent Rebuff. *d. tract. q. 5. n. 5.* Monet. *eod. tract. cap. 4. num. 5.*

4 *Pecoribus.*] Nota, quòd de pecoribus debentur decimæ, Rebuff. *de decimis q. 8. num. 11.* intellige cùm illi nutriti fuerint, nec indigent lacte materno, vt per Doctores citatos *ad cap. ad Apostolica 20. num. ult. supra hoc tit.*

5 *Hortis.*] Notatur ad hoc quòd ex hortis soluitur decima, vt per Andr. Hispan. in *regulis decimarum, vers. decimo sui interrogatus num. 1.* Rebuff. *d. q. 8. num. 7. & 8.* Monet. *d. cap. 4. num. 11.* vbi dicit quòd si horti sint olitorij, in quibus tantum herbæ, vt caules, & alia olera crescunt vescendi gratia, tunc ex illis ad vsum Re&toris computatis diebus decima dari potest; si verò sint in magna quantitate, ita vt alijs vendantur, tunc de iis pecuniis integra decima solui debet, quod quidem intellige nisi consuetudo adit quod decimæ vlerum, etiam in parua quantitate vescendi gratia crescentium, in pecunia, & non in specie soluantur, vt censuit Rota in *Pamplonen. Vicaria s. Iulij 1593. coram Gipro*, vbi etiam quòd decimæ solui debent, prout magis expedit Ecclesiæ.

6 *Negotiatione.*] Notatur ad hoc quòd de negotiatione soluitur decima, Andr. Hispan. *d. num. 1.* Rebuff. *d. q. 8. num. 18.* Menoch. *consil. 9. num. 10.* Monet. *d. c. 4. num. 25.*

7 *De ipsa etiam militia.*] Notatur ad hoc quòd de militia, seu captis in iusto bello soluitur decima, Monet. *d. cap. 4. num. 26.* quin & de stipendijs, quæ milites habent, Rebuff. *d. quæst. 8. num. 20.* Imò cum Doctores & Aduocati militare dicantur, tenentur & ipsi de collecta scholarum, & aduocatione soluere decimas, & procurator de procuratione, ac notarius de scriptura, Monet. *d. cap. 4. num. 28.*

8 *De venatione.*] Notatur ad hoc quòd de venatione soluenda est decima, vt per Rebuff. *d. q. 8. n. 15.* Monet. *d. c. 4. n. 19.* vbi *num. 21.* idem dicit de aucupio, quia venatio quædam est.

9 *Et de omnibus bonis.*] Notatur ad hoc quòd decima soluenda est ex omnibus bonis, quæ nobis proueniunt, & quodammodo frugifera sunt, de quibus latè Rebuff. *d. quæst. 7. à princip.* Lessius *de iustit. lib. 2. cap. 39. dub. 3. num. 12.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 31. num. 2.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 19. num. 83.* Monet. *d. cap. 4. à princip.*

10 *Antequam villas deducaris, &c.*] Notatur ad hoc quòd prædiales decimæ sine diminutione feminis, & expensarum detractione, statim fructibus collectis, non deductis aliquibus expensis, solui debent, vt per Rebuff. *d. tract. q. 11. num. 3.* Soar. *d. lib. 1. cap. 35.* Perez l. 1. *vers. ex qua theoretica, tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 125. colum. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Decima de redditibus molendinorum ad ventum soluenda sunt.*
- 2 *Fideles omnes ad decima solutionem tenentur.*
- 3 *Decima non soluitur de malè acquisitis.*
- 4 *Decima soluitur de molendino ad ventum.*
- 5 *Decima de iure debentur ex his rebus, quæ non sunt restitutioni obnoxia, quamuis cum peccato publico lucrentur.*
- 6 *Dominium rei quæsitæ per vsuram non transit in vsurarium.*
- 7 *Decima de illicitè acquisitis ratione prediorum soluenda est.*

CAP. Ex transmissa. XXIII.

Decimæ sine diminutione de molendinis ad ventum soluendæ sunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Colle& Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 230. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 468. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguff. colle& 2. *Decretal. lib. 3. tit. 17. cap. 7.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumit Monet. *de decimis cap. 4. num. 35.*

Quia fidelis homo, &c.] Notatur ad hoc quòd omnes fideles ad decimæ solutionem tenentur, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 19. n. 87.* Monet. *de decimis cap. 5. à princ.*

Quæ licitè potest acquirere.] Ergo de malè acquisitis non soluitur decima, de quo vide Rebuff. *de decimis q. 5. num. 18.* Perez l. 1. *vers. subinfertur, ibi, quæro etiam. tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 125.* Less. *de iustitia, lib. 2. cap. 39. dub. 3. num. 13. cum seq. latè Monet. d. tract. cap. 4. à num. 39.* Hieron. Carat. in *opusculo de iuribus parochial. tit. 3. cap. 6.*

De molendino ad ventum.] Notatur ad hoc quòd de molendino ad ventum soluitur decima, Monet. *d. c. 4. num. 35.* & ex quibuscunque molendinis soluendam esse decimam resoluunt citati *ad cap. peruenit num. 3. sup. hoc tit.*

In gloss. *Licitè* ibi, *alijs dicunt, quod verum est, &c.* 5 Notatur ad hoc quòd ex his rebus, quæ non sunt restitutioni obnoxia, sed tamen cum peccato publico lucrentur, vt ex meretricatu, & histrionatu, debentur etiam de iure decimæ in locis vbi personales soluuntur, de quo vide Tyndar. *de decima num. 5.* Rebuff. *eodem tract. q. 5. num. 18.* Monet. *d. cap. 4. à num. 42.* Petr. Royz *Lituan. decis. 5. num. 270.* Rendina in *prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 26. num. 3.* Perez d. l. 1. *vers. subinfertur pag. 126.* Azcued. l. 2. num. 106. tit. 1. *lib. 2. noua recop. Spin. in speculo restam. gloss. 6. princ. num. 18.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 32. num. 7. cum seqq.* Vnde infertur de captis in bello iniusto folui non posse decimam. Andr. Hispan. in *regulis decimarum q. 3. num. 4.* Rebuff. *d. q. 8. num. 2.* Monet. *d. cap. 4. num. 46.* vbi *num. 49.* pariter infert ex rebus acquisitis à meretrice soluendam esse decimam vbi pœnitentiam egerit.

In ead. gloss. ibi, *vt in vsuris.* Ergo dominium rei quæsitæ per vsuram non transit in vsurarium de quo vide Perez, & Azor. quos citauit *ad cap. cum tu, num. 5. de vsuris, Couar. var. lib. 4. cap. 3. num. 6.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 326. n. 4.* Rebell. *de obligat. iustitia p. 2. lib. 8. q. 14.* Chald. *Percita in comment. ad l. uni. C. ex delictis defunct. part. 4. num. 6.*

In ead. gloss. ibi, *decima autem quæ dantur.* &c. No-
tatur

tatur ad hoc quoddam illicite acquisitis ratione prædicatorum soluenda est decima, S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. Tynd. *M. tract. num. 49.* Andr. Hispan. *m. reg. decim. q. 3. num. 2. & quest. 10. num. 4. & q. 11. num. 4. & 5.* Monet. *d. cap. 4. num. 39. vbi num. 40. citat Turrecrem. dicentem decimam deberi, licet terra feminata sit furto femine.*

5 *Privilegium concessum laicis decimas percipiendi non comprehendit novalia, etiam si in feudum sint data decime.*

CAP. Tua. j. XXV.

Imperialis quæcunque concessio non potest aliter eximere à solutione decimarum, quia debentur divina constitutione, & in laicis nulla est potestas concedendi, vel dispensandi in spiritualibus. Item in decimis licentia non est extendenda, sed restringenda, & sic qui ab antiquo habet in feudum decimas, non potest accipere decimas novarium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali libri tertii iuris Pontificij, pag. 269.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 468.* remissive Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 4.*

SVMMARIVM.

- 1 *Locator, vel conductor possessionum tenentur ad decimas, nisi se immunes ostendant.*
- 2 *Decimam Deo de propriis offerre tenetur omnis homo in quantum Deo subditus est.*
- 3 *Papa eximere potest à præstatione decimarum.*
- 4 *Papa quomodo contra ius diuinum disponere possit, remissive.*

CAP. A nobis. XXIV.

Innocent. III.

1 **D**Antes, vel accipientes possessionem ad firmam, id est, locantes, vel conducentes, tenentur de fructibus soluere decimas, nisi ostendant quare sint immunes. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 268.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 468.* remissive Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 1.*

2 *Cum igitur quilibet.] Ergo omnis homo in quantum Deo subditus, siue sit Papa, siue Imperator, siue Episcopus, nobilis, vel rusticus, diues, seu pauper, Ecclesiasticus, aut secularis, tenetur Deo de propriis decimam offerre, vt per Rebuff. de decimis q. 5. n. 26. Monet. eodem tract. cap. 5. à princ. Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quest. 1.**

3 *Nisi à præstatione ipsarum specialiter sit exemptus.] Ergo Pontifex eximere potest à præstatione decimarum, de quo vide Couar. lib. 1. var. cap. 17. num. 9. Rebuff. d. q. 5. num. 28. & q. 13. num. 103. & seq. Henric. *in sum. lib. 7. cap. 27. §. 3. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 44. art. 4. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 18. num. 1. & cap. 19. num. 3.**

4 *In gloss. Exemptus, 2. Hæc gloss. & Canonistæ tenentes decimas esse de iure Diuino, & naturali, maxime laborant in assignanda ratione, ob quam contra illud disponere videatur Summus Pontifex, cum tamen aliquin non possit cum sit immutabile, pro cuius difficultatis solutione vide quæ Gom. l. 3. *Tauri, num. 24. in fine.* Tiraquell. *de pœnis tempor. in præfat. n. 45.* Mench. *illustr. cap. 25. num. 18.* Gutier. *conf. 5. num. 8.* latè Monet. *de decimis cap. 5. num. 47. cum sequentib.* Menoch. *conf. 276. num. 1.* Tamburini. *de iure Abbatum tom. 1. disp. 15. q. 18. num. 30.**

SVMMARIVM.

- 1 *Imperialis concessio sub quacunque forma à solutione decimarum eximere non potest.*
- 2 *Iudex Ecclesiasticus an, & quando competens sit in causa decimarum, ostenditur.*
- 3 *Iudex Ecclesiasticus an de possessio decimandi cognoscat, remissive.*
- 4 *Laicus nullus etiam Imp. potest concedere immunitatem à solutione decimis.*

*Cum laicis nulla sit de spiritualibus, &c.] Facit hic text. ad quætionem illam an, & quando Ecclesiasticus, vel secularis iudex competens sit in causa decimarum, in qua receptor sententia est decimarum controuersiam in petitorio, vbi quæstio iuris est etiam incidens, spectare ad iudicem Ecclesiasticum, ad secularem vero quando quæstio sit meri facti, ita Couar. *pract. cap. 35. num. 2.* Rebuff. *de decimis q. 10. à num. 35. & de except. num. 213. cum seq. & n. 219.* Perez *tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 130. & seq.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 2. verbo decima, §. 6.* Nauar. *conf. 1. sub tit. de constitut. num. 80. in antiq. Marches. de commissionibus part. 2. cap. 4. num. 30.* Reufner. *decis. num. 41. lib. 4. Gutier. pract. lib. 3. q. 26.* Henric. *in sum. lib. 7. cap. 27. num. 2. litt. L. D. Barbos. in l. Titia num. 20. & 48. ff. soluto matrimo. Seraphin. decis. 1047. num. 3.* Cabed. *Lusit. decis. 63. num. 4. part. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 238. num. 16.* Bernard. Grauar. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 38. latè Monet. de decimis c. 8. à princ. nouissime Sigism. Scac. de sentent. & re iudic. gloss. 7. q. 3. litt. 5. à num. 4. cum seq. Ceuall. in tract. de cogit. per viam violentia part. 2. q. 25. Fagundes in quinque præsentia Ecclesie *prac. 5. lib. 3. cap. 5. num. 1. & 2.* Diana *resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 89.* quaminis Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 36. q. 5. & Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico p. 2. tract. 8. cap. 8. q. 24.* existimauerint etiam quando quæstio est facti, solum ecclesiasticum esse iudicem competentem circa decimas. Ad effectum tamen Remissorij causa decimarum reputatur profana, Caputaquen. *decis. 54. lib. 2. & decis. 68. part. 3.* Rota in *Legione. decimarum 4. Decemb. 1615.* coram bon. mem. Dunozetto, & in *Valentin. Decimarum 21. Ienij 1613.* coram Cam. Cavalerio, inter eius decisiones impressas *decis. 258.***

Vtrum autem de possessio decimandi Ecclesiasticus iudex cognoscat: vide Gail. *lib. 1. obseruat. 38. n. 3. & 4.* Menoch. *remed. 15. recap. sub num. 234.* Rebuff. *d. q. 10. num. 3.* Cacheran. *decis. 116.* Afflict. *decis. 2. n. 10. & decis. 24. num. 9.* Boër. *decis. 69. num. 13.* Grauar. *ad Vestrum in praxi Romane Curie lib. 5. cap. 1. à num. 7.* Camill. Borrell. *de præstantia Regis Catholici cap. 71. num. 349. & 350. & in summa omnium decis. sub tit. 19. à num. 18. & sub tit. 43. num. 125.* Sayr. *in floribus decis. sub tit. de constitut. decis. 41.* Azeued. *l. 6. num. 4. tit. 5. lib. 1. noue recap. Soar. de Pace in pract. tom. 2. pratu. 2. à n. 22.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 4. num. 1.* Cur. Philip. *p. 1. §. 5. n. 5. cum seq.* Bobadil. *in sua poluica lib. 2. cap. 18. num. 145.* D. Barbos. *in d. l. Titia à num. 39. & num. 47.* Monet. *d. cap. 8. à num. 14.* Stephan. Gratian. *d. cap. 238.* Bernard. Grauar. *d. concl. 38. num. 7. & 8.* Carol. de Craffis *de effectibus*

effectibus clerical. effectus 1. ex n. 975. Anguan. de legibus lib. 2. controu. 19. me citato in hoc loco Castill. tom. 7. de tertiis c. 12. num. 41. vers. addiderim, & me quoque citato in hoc loco, Diana d. traët. 2. refol. 92. vbi etiam post Bonacin. de legibus disp. vlt. q. 5. puncto 6. num. 1. resoluat iudicem laicum non posse simul cum iudice ecclesiastico causam decimarum cognoscere saltem titulo compromissi.

4. *Imperialis concessio, &c.*] Notatur ad hoc quod nullus laicus etiam Imperator potest concedere immunitatem ad soluendis decimis, vt per Rebuff. de decimis q. 8. n. 15. & seq. Moner. eod. traët. c. 5. n. 39.

§. Nec occasione.

5. *Probat hic §. priuilegium concessum laicis decimas percipiendi, non comprehendere noualia, etiam si in feudum sint datae decimae, vt per Moner. de decimis c. 4. n. 66. vbi dicit sic intelligendum similem text. in c. 2. §. 1. hoc tit. lib. 6. Soar. de Relig. tom. 1. traët. 2. lib. 1. de decimis c. 22. n. 9. & c. 23. n. 4.*

S Y M M A R I V M.

1. *Decimam soluere debent dominus & colonus sine deductione feminum, & sumptuum, & non cui uoluerint Ecclesia, vel pauperibus, sed Ecclesia cui debentur, nec ab hoc excusantur propter malitiam clericorum.*
2. *Decima praediales soluenda sunt non deductis expensis.*
3. *Semina ex praedialibus decimis non deducuntur.*
4. *Colonus partiarus pro portione sua in soluendis decimis non deducit expensas.*
5. *Decima solui debent clericis, & non aliis pauperibus.*
6. *Decima integrè, & sine diminutione soluenda sunt.*
7. *Cuius ad excludendas fraudes potest prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur nisi soluta sibi prius decima.*
8. *Decima propter sterilitatem denegari non potest.*
9. *Appellatio remota subditi cogendi sunt ad soluendas decimas, limitatur pluribus modis vt ibi, & num. 11.*
10. *Appellatio non datur à sententia lata ad fauorem fisci super tributis, &c.*
12. *Ministri nomine Ecclesiae pro decimis non solutis rei vendicatione, vel personali actione, vel ex officio iudicis contra laicos agere possunt.*
13. *Decimas soluendi onus est reale, & sequitur possessionem.*
14. *Tributum ex certo fundo debitum cum sit onus reale pro quo censetur tacite hypothecatum, transit in quemlibet possessorem.*
15. *Census possessor tenetur pro prateritis redditibus non excusso principali venditore.*

C A P. TUA ij. XXVI.

Decimam soluere debent dominus, & colonus sine deductione feminum & sumptuum, & non cui uoluerint Ecclesiae, vel pauperibus, sed Ecclesiae, cui debentur, nec ad hoc excusantur propter malitiam clericorum, sed cogi debent distinctione ecclesiastica, quia sunt tributa ingenium animarum, & signum vniuersalis dominij Dei super terram. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hostiens. Anch. Henric. Patorm. Ripa. Viui. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 270. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 469. Barbof. Collect. Tom. II.

remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 23. cap. 2.

Non quidem deductis sumptibus.] Notatur ad hoc quod decimae praediales soluendae sunt non deductis expensis, ad quod plures citauit Doctores ad cap. cum homines 7. num. 2. sup. hoc tit. quibus adde Menoch. de arbitr. casu 215. num. 2. Gam. Lusit. decif. 150. num. 1. & decif. 232. num. 1. Ranchin. part. 3. concl. 301. Valasc. de iure emphyt. q. 17. num. 10. Perez tit. 5. lib. 1. Ordinam. pag. 125. Ioan. Garc. de expensis c. 1. num. 17. Zerol. in praxi Episc. part. 1. verbo decimae §. 9. D. Barbof. in l. fructus num. 15. ff. soluto matrimo. Chald. Pereira de empt. cap. 27. num. 74. Valer. Reginald. in praxi fori parit. lib. 19. num. 101.

Aut semine separato.] Notatur ad hoc quod ex praedialibus decimis femina non deducuntur, vt per Armil. in summ. verbo decimae §. 2. Franc. Marc. Delpbin. decif. 198. num. 1. part. 2. Viuian. decif. 4. num. 14. Monct. de decimis cap. 6. num. 30.

Sicut colonus de parte fructuum.] Ergo colonus partiarus pro portione sua in soluendis decimis non deducit expensas, vt per Valasc. de iure emphyt. quaff. 30. num. 9. Menoch. d. casu 215. num. 2. Ioan. Garc. d. cap. 1. num. 22. Surd. decif. 294. num. 1. D. Barbof. in d. l. fructus num. 18. Soar. de Relig. tom. 1. traët. 2. lib. 1. cap. 19. num. 13. latè Moner. d. c. 6. num. 40. cum seqq. vbi num. 42. cum Azor. instit. moral. par. 1. lib. 7. c. 24. q. 4. agens de colono, & quomodo & cui Ecclesiae soluere debeat decimam, distinguit in hunc modum, aut colonus colit nummis, seu pro certis mensuris à domino dandis, & tunc soluet Ecclesiae parochiali personalem decimam tanquam de lucro suae personae, quo casu intelligendus est text. in c. questi, in fine 16. q. 1. aut demum colonus conducit totum praedium sine nummis, siue pro certis mensuris domino soluendis, & tunc debet colonus soluere integram decimam ex omnibus fructibus Ecclesiae parochiali.

Prætextu vero nequiritiae, &c.] Ergo decimae solui debent clericis, & non aliis pauperibus, vt per Reb. uff. de decimis q. 13. num. 7.

Decimam reddere sine diminutione, &c.] Notatur ad hoc, quod integrè, & sine diminutione soluendae sunt decimae priusquam ex fructibus deducantur expensae, tributa, census, aut vlla alia debita, vt per Couar. vari. lib. 1. cap. 17. num. 13. colum. 1. l. c. ff. de iustit. lib. 2. cap. 39. Aub. 3. num. 16. Soar. d. lib. 1. cap. 35. Chald. Pereira de empt. cap. 9. num. 7. decima enim vbi debetur integra solui debet, Rota decif. 541. in fine, apud Farinac. par. 1. in recentiorib. & decif. 469. num. 1. eadem par. 1. Vnde ad excludendas fraudes potest Curatus custodes apponere, vel prohiberi facere ne fructus ex agris afferantur nisi soluta prius decima; vel quod ipse, aut eius nuncius sit praesens, Couar. d. c. 17. num. 8. Valasc. de iure emphyt. q. 30. num. 15. col. 2. Perez l. 2. tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 132. Hieronym. de Laurent. Auetionen. decif. 54. in fine, Rebuff. q. 5. num. 23. Soar. d. lib. 1. cap. 37. num. 7. Cened. ad Decretum collect. 66. n. 1. Camil. Borrel. in summa omnium decif. tit. 19. num. 78. Moner. de decimis q. 6. num. 4. Hinc etiam propter sterilitatem decimam denegari non posse resoluunt Rebuff. q. vlt. num. 22. Moner. c. 8. n. 62. nec praeterea quod sibi debetur, cum in futuris decimis non admittatur compensatio, Rebuff. d. q. vlt. n. 19. Cened. d. collect. 66. n. 2. Moner. d. c. 8. num. 61.

Appellatio remota.] Notatur ad hoc quod subditi cogendi sunt ad soluendas decimas appellatione remota, Rebuff. d. q. vlt. num. 21. Triuif. Venet. decif. 29. num. 16. Marchef. de commission. part. 2. cap. 4. num. 15. & 25. Socin. reg. 40. vers. fallit 21. Viuian. decif. 73.

num. 1. lib. 1. Sebast. Næui. ad l. 3. num. 61. ff. quis, & à quo appelletur, latè Monet. de decimis, cap. 8. à n. 58. Gregor. Tholof. de appellat. lib. 2. cap. 9. num. 2. Nicel. de concord. gloss. concord. 6. fallent. 57. num. 93. latè Salgado de protecc. Regia tom. 1. par. 3. cap. 2. num. 63. cum segg. Mar. Anton. var. resolut. lib. 1. resol. 112. casu 17. vbi etiam resoluit appellationem non dari à sententia lata super primitiis, & expensis factis in lite, latè etiam Sigism. Scac. de appellat. quest. 17. limit. 18. vbi num. 5. intelligit quoad effectum suspensiuum, non autem deuolutiuum. Quæ quidem conclusio limitatur primò non procedere quando agitur cum persona ecclesiastica, quæ præteritum habere potiora iura in decimis, Host. hic sub num. 22. vers. item secum, Henric. num. 7. in fine, vers. super eo, & num. 8. Præpof. in c. fin. 5. quousies, n. 32. q. 6. & ibi Gemina. sub num. 22. de appell. Secundo limita quando agitur inter duas Ecclesias contententes de iure decimandi, Host. & Henric. vbi proximè. Scac. d. limit. 18. num. 3. Rota in Cordubeu. decimarum 2. Decembris 1605. coram Card. Pamphilio, Salgado d. cap. 2. num. 77. Tertiò limita quando collector decimarum modum excederet, quia ab excessu potest appellari, Scac. d. limit. 18. num. 4. Salgado vbi sup. num. 77.

10 In gloss. Tributa. ibi, *quia in tributis non admittitur appellatio*. Notatur ad hoc quòd à sententia lata ad fauorem Fiscii super tributis, seu debitis fiscalibus, non datur appellatio, vt per Marant. de ordine iudic. part. 6. actu 2. princ. verbo, & quandoque appellatur, limit. 11. num. 300. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallie, tract. de appellat. art. 7. gloss. 2. num. 14. vers. 4. Farinac. in praxi crimin. q. 101. limit. 15. num. 70. Roginel. de appellat. §. 2. cap. 3. sub num. 9. cum segg. & num. 132. Salgado d. cap. 2. n. 70. Sigism. Scac. d. quest. 17. limit. 17. à princ. vbi num. 2. dicit procedere etiam in collectis, & publicis functionibus impositis ab vniuersitate ratione onerum præsentium, & num. 4. ait procedere contra debitorem fiscalem, vel debitorem patrimonij, Principis, & sic ex causa publici, vel priuati ærarij, & quando agitur de damno euitando, secus quando agitur de lucro captando.

11 In ead. gloss. ibi, *sed super decimis bene admittitur, &c.* Quoniam hæc gloss. & Tiraquel. de pia causa, priuileg. 153 ac alij dixerunt appellationem admitti in causa decimarum, ideo distinguendum est cum Abb. hic num. 9. & aliis Doctores, quòd aut laicus solùm allegat præscriptionem, vel consuetudinem, & non admittitur appellatio, & sic procedunt Doctores supra relati, aut allegat priuilegium Papæ, vel compositionem legitimam, & admittitur, sicque procedere potest dictum huius gloss. & sequacium, amplectitur Rota in d. Cordubeu.

12 In ead. gloss. ibi, *sed verius est quòd in hoc constituit, &c.* Notatur ad hoc quòd ministri nomine Ecclesiæ pro decimis non solutis rei vindicatione, vel personali actione, vel ex officio iudicis contra laicos agere possunt, vt per Rebuff. q. 9. num. 6. & num. 9. cum segg. & q. 3. à num. 15. Perez l. 1. vers. est & alia questio, tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 129. Azor. insit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 23. quas. 9. Less. de instit. lib. 2. cap. 39. n. 15. in fin. Soar. d. lib. 1. cap. 36. num. 4.

13 In gloss. Sic & Dominus. ibi, *decima enim tanquam vnus sequitur possessorem*. Nam vnus soluèdi decimas est reale, & sequitur possessionem, vt per Bapt. Costam de portione rata, quest. 149. num. 11. Franc. Marc. Delphin. decif. 345. num. 5. & 6. vol. 1. Camill. Borrell. in summa omnium decif. tit. 19. num. 63. & ideo possessor fundi pro decimis præteritis conueniri potest, Capyc. decif. 20. à n. 26. Cassan. in consuet. Burgundie, rub. 4. §. 6. verbo, & supporter, num. 4. pag. 155. in princ. & rubr. 11.

§. 6. n. 3. pag. 361. Tiraq. de retractu lig. §. 6. gloss. 1. num. 7. & §. 29. gloss. 2. num. 7. Valasc. de iure emphyt. q. 17. n. 18. Vincent. de Franch. decif. 107. n. 11. cum segg. Cened. ad Decretal. collect. 86. n. 3. Azor. d. lib. 7. cap. 24. quas. 2. vers. quares, & præcipuè, q. 18. Soar. d. lib. 1. cap. 38. n. 8. Monet. de decimis, cap. 6. à num. 18. vbi etiam ait cum Rebuff. d. q. 9. n. 9. & Gig. de pension. q. 39. n. 12. & q. 43. num. 4. atque aliis in optione Ecclesiæ esse quem velit conuenire, nouum in antiquum prædij possessorem, & quòd pro decimis fundus censetur tacitè hypothecatus, dicit Rebuff. tom. 2. ad leges Gallie, art. 1. gloss. 14. num. 25. quia tributum ex certo fundo debitum cum sit onus reale, pro quo censetur tacitè hypothecatus, transit in quemlibet possessorem, vt per Guid. Papæ q. 432. num. 15. Cened. d. collect. 86. num. 3. Gatn. Lusit. decif. 145. Morl. in emporio iuris, part. 1. tit. de locato, num. 37. quod in fundo emphyteutico nominatim resoluunt, Valasc. de iure emphyt. q. 4. n. 6. & q. 17. n. 17. Chald. Pereira de renouat. emphyt. q. 13. num. 17. & de extinct. emphyt. cap. 3. num. 18. & 23. Cabed. Lusit. decif. 149. part. 1. & census possessorem pro præteritis redditibus teneri non excusso principali venditore, firmant Valasc. de iure emphyt. q. 32. num. 13. & 14. Gam. Lusit. decif. 145. Surd. conf. 162. num. 11. Stephan. Grat. discept. forens. cap. 16. num. 16. & c. 141. num. 3. sic etiam beneficij possessorem pro præteritis pensionibus conueniri posse resoluunt Gig. d. q. 39. num. 10. 12. & 13. & q. 51. num. 15. & 29. Valasc. d. q. 4. num. 6. & q. 17. n. 19. Gurier. canon. lib. 1. cap. 1. n. 111. cum segg. Chald. Pereira de extinct. emphyt. cap. 4. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuilegium super decimis non soluendis ecclesiasticæ personæ concessum, noualia comprehendit, & n. 3.
- 4 Declaratur text. in presentis, & num. 5. & 6.
- 7 Declaratur text. in cap. tua 1 §. in fin. hoc tit.
- 8 Argumentum de maiori ad minus, an, & quando in priuilegijs, & dispensationibus valeat, remissiuè.

CAP. Ex parte. iij. XXVII.

Priuilegium ecclesiasticæ personæ concessum, vt sibi accipiat decimas suorum prædiorum, noualia comprehendit, quia quando maius conceditur, etiam minus concessum esse videtur. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 271. Alagon. in compendio iuris Canon. pag. 469. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 23. c. 3.

In superscript. ibi, *Abbati S. Columbe Senon. De S. Columba Senonensi agit Ambros. de Morales ad D. Eulogium de sanctis Cordubensibus fol. 74.*

Probat hic text. priuilegium concessum Ecclesiasticis decimas percipiendi, comprehendere etiam noualium superuenientium decimas, de quo, & illius intellectu, vide Cou. var. lib. 1. cap. 17. num. 13. Rebuff. de decimis q. 14. per totam, Monet. ead. tract. cap. 4. n. 65. & 66. Xuar. allegat. 28. num. 8. Menoch. conf. 36. n. 21. Valasc. consult. 58. num. 9. Gutier. canonic. lib. 2. cap. 21. num. 116. cum segg. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 23. num. 4. qui varios ad hunc text. referent assignatque intellectus, inter quos ille iam seculentus est à recentioribus quòd procedat ex mente concedentis, quia scilicet verius est non agi hic de priuilegio percipiendi decimas in aliena parochia, hoc enim restrin

restringendum esse fatentur, idque colligunt ex illis verbis ibi, *parochiarum tuarum*, & in his terminis rectè conuenit ratio, quia cui maius conceditur, minus concessum esse videtur, quidam enim contendebant ad Abbatem in ipsius parochia decimas noualium non pertinere, vel quia eas non possidebat, vel quia præscriptione, aut alia ratione eas amiserat, vel denique vt melius ex integra, quam refert Rebuff. *d. loco num. 8.* constat, quia Episcopus decimas noualium cuidam Canonico concesserat, vnde priuilegium hoc Pontificis hoc casu fauorabile debet censerì, quia per illud fit regressus ad ius commune, iuxta reg. text. *in l. si vnus, §. pactus, ff. de pactis*, cum vulgaribus.

5 Qui quidem Rebuffi intellectus ex originali, & integra, quam refert, nequaquam defendi potest, quia si bene aduertas integra relata per Rebuff. non est originale huius text. nec villo modo pertinet ad eius speciem, immò super alia longè diuersa emanauit, idque constat non solum ex verbis vtriusque, in quibus longè differt littera vbi alio, & in integra non habentur verba, sicut nec ratio scripta in hoc text. verum etiam, quia text. iste agit de Abbate sanctæ Columbæ Senonen. in Episcopatu Parisien. vt patet ex Prouinciali omnium Ecclesiarum, & illi Abbati facta fuit concessio, de qua text. & ad eundem, vt ex superscriptione constat, dirigitur Decretalis, at verò integra per Rebuffum relata agit de specie, quæ contigit in Episcopatu Nouarien. qui est sub Archiepiscopo Mediolanen. vt habetur in eodem Prouinciali, & integra alia iuxta superscriptionem Rebuffi dirigitur ad Rectorem Ecclesiæ Beatæ Alatiæ, cui decimarum facta fuerat concessio; tum etiam, quia in prædicta integra non dicit Papa Rectorem de quo agit secundum ius, & ex vi primæ concessionis posse percipere noualium decimas, sed potius ex noua indulgentia concedit id, ita vt quâdiu vixerit Canonicus, qui eas noualium decimas percipiebat, & sententiam pro se obtineret, nullum eidem in perceptione præiudicium inferatur, sed tamen eo inortuo indulget Papa prædictas decimas Rectori, & illi Ecclesiæ. At in hoc text. absque noua indulgentia ex rigore iuris communis tanquam indubitarum decidit Papa Abbatem posse decimas noualium percipere, vt constat ex littera ibi, *exigere satis potes*, iuncta ratione, quæ subsequitur. Quare retenta mente communi, quòd text. agat de priuilegio percipiendi decimas (licet summarium contra verba Pontificis referat priuilegium non soluendi) tentari posset priuilegium illud ideo comprehendere & veteres, & noualium decimas, quia concessum fuit sub ea forma pleniori, scilicet *de laboribus terræ Parochiarum tuarum integraliter decimas percipias*, quæ verba, & priuilegij forma ex intentione concedentis omnes decimas includunt. Sed quia ratio, quam text. in fine reddit, non sat conuenit huic intellectui, nec apparet, aut iure probatur Pontificem in priuilegio percipiendi decimas alienas, quòd est magis nocium, & odiosum, quàm sit illud non soluendi, ex traditis per Rebuff. *d. quest. 14. n. 28. & 30.* admisisse illas diuersas formas, quas alibi expendimus.

6 Probabilius igitur videtur text. in presenti non agere de priuilegio, aut concessione speciali circa decimas recipiendas, sed magis de concessione iuris communis per quam eodem attempto potuisset Abbas ille, vel Parochus quicumque percipere decimas de laboribus terræ Parochiarum suarum, vt habet littera ibi, *Parochiarum tuarum*. Sensus ergo est, cum tibi concessum sit, scilicet à iure communi, quòd maius, &c. & ita in effectum hic text. explicat id ipsum, quòd habetur in cap. cum contingat, vers. vnde, de decimis, & Barbof. Collect. Tom. II.

integra relata per Rebuff. scilicet noualium decimas pertinere ad Parochos, quibus absolutè, & cum integritate decimæ intra parochiam iure communi concessæ sunt, cui intellectui satis conueniunt verba text. siquidem concessum, propriè loquendo, dicitur etiam illud, quòd à lege, & iure communi tribuitur. *l. 2. in princ. ff. ne quid in loco publico*, & vulgò dicimus, frustra precibus impetratur, quòd à iure communi conceditur. Insuper congruit ratio, quam text. in fine reddit, quippe quæ propriè, & absolutè loquendo, vera est, & procedit in his, quæ à iure communi conceduntur, sicut & in aliis fauorabilibus, non ita verò in cæteris, quæ iure singulari, & ex priuilegio contra ius commune conceduntur, sicut nec in reliquis odiosis, iuxta reg. cui licet, de reg. iuris in fine, & l. non debet, eod. tit. cum iis, quæ latè tradunt scribentes ibid. Euerard. loc. 15. & 79. Felin. in cap. postulasti num. 9. de rescript. Iason in l. 3. num. 43. ff. de const. princ. Rebuff. in praxi tit. dispensat. ad plura, à num. 64. Et iuxta hunc intellectum dubitandi ratio in eo esse potuit, quòd Episcopus, vel alius prætendens decimas noualium in quarum possessione Abbas non existerat, arbitratur illas ad Abbatem non pertinere, quia de nouo insurgent, & fortasse etiam ex eo, quòd Abbas non vnâ tantum, sed multas Parochias habebat, vt constat ex littera ibi, *Parochiarum tuarum*: quas tamen ex dispensatione, & in quibusdam casibus iure expressis iuste potuit obtinere, & consequenter in eisdem ex concessione iuris decimas noualium exigere.

Nec retento hoc intellectu obstat cap. tua 25. in fine hoc tit. quoniam vltra alios intellectus Abb. & aliorum vtrouique, & tradita per gloss. 1. & Doctores in cap. peruenit 1. quest. 7. & post Fortun. Couar. lib. 1. variarum cap. 17. num. 13. Rebuff. d. q. 14. num. 2. & 29. text. ille non agit de concessione decimarum simpliciter, & absolutè facta, sed de illa per quam decimæ antiquæ, quas Ecclesia possidebat, aliam concedebantur veluti in feudum, in qua specie non includuntur decimæ noualium, & necessaria est ad hoc noua, & specialis concessio, iuxta cap. 2. in princ. vbi notant gloss. in casus positione, & alij, & in §. 1. hoc tit. lib. 6. idque sat intendit cap. tua 25. hoc tit. ibi, *occassione decimationis antiquæ*, & clariùs ibi, *non sit extendenda licentia, sed restringenda*, quæ verba significant concessionem de qua text. agit, quippe quæ referebatur ad decimas antiquas, non nisi per extensionem noualium decimas includere potuisset.

Quia vbi maius conceditur, &c. J An, & quando in 8 priuilegiis & dispensationibus valeat argumentum de maiori ad minus, & de intellectu huius text. quoad hunc articulum egi latè de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 33. num. 12. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Negotiator de lucro decimarum soluit deductis expensis, quas fecit de pecunia decimata, expensa vero qua sunt pro habendis fructibus, non deducuntur, & de fructibus soluitur decima, etiam non deductis expensis pro re restauranda.
- 2 Piscium, aut animalium ex captura tanquam ex decima personali expensa deducitur.
- 3 Decima personales debentur expensis prius deductis.
- 4 Verbum, fructus, quando fertur à lege semper intelligitur deductis expensis.
- 5 Decima duplex de vna, & eadem re, siue de eodem accerno, solui non debet.
- 6 Redecima est contra ius.

- 7 *Decima non soluitur de legato, vel hereditate.*
 8 *Decima non soluitur ex immobilibus.*
 9 *Doctor de collecta scholarum, & Aduocatus de aduocatione decimam soluere tenetur.*

CAP. Pastoralis. XXVIII.

1 **N**egotiator de lucro acquisito per mercimonium antequam soluat decimas, debet deducere expensas, quia pecuniæ, quibus emuntur merces, vt ager, vinea, clibanus, &c. iam erant decimatæ, sed expensæ quæ sunt pro fructibus colligendis ab illis de quibus fructus proueniunt, non sunt deducendæ, etiam si fuerint decimatæ, hoc est, emptæ de pecunia decimata. Item de prouentibus decimandis non sunt deducendæ expensæ factæ pro restaurando detrimento rerum, ex quibus fructus deducuntur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Anchar. Host. Hentic. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 271.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 469.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augst. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 23. cap. 4.

2 **E**t piscariis.] Ergo de captura animalium, vel piscium tanquam ex decima personali, expensa deducitur, vt per Cypc. *decif. 20. num. 3. cum seqq.* Cabed. *Inst. decif. 54. ad fin. part. 2.*

3 **C**redamus deducendas expensas, &c.] Notatur ad hoc quòd decimæ personales deducuntur expensis priùs deductis, vt quæ factæ sunt in mercibus emendis, quærendis, & uendendis, vt per Tiraquel. *de re tractu lig. §. 15. gloss. 1. num. 14.* Rebuff. *de decimis q. 1. 1. num. 4.* Perez *tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 125.* Viuian. *decif. 4. num. 21. & 22.* Gutier. *pract. lib. 1. quest. 18. num. 9. & de iutel. part. 3. cap. 17. num. 14.* Ioan. Garc. *de expensis, cap. 1. num. 17.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c. 33. num. 1.* D. Barbof. in *l. fructus num. 19. ff. solutio matrim. latè Monet. de decimis cap. 6. num. 32. cum seqq.* ubi num. 34. rationem reddit cur de personalibus deducantur expensæ, non ita de prædialibus, quia in negotiatione, & similibus, de quibus personales decimæ soluuntur, præcipuè operatur manus hominum, in prædialibus præcipuè manus Dei, & num. 35. & 36. ampliat vt si res immobiles acquisitæ vendantur, veluti domus, ager, vinea, clibanus, de pecunia deducuntur impensæ reparationum, vt si centum aureis, qui iam decimati sunt, domum emam, & postea ducentis vendam, deducam centum aureos iam decimatos, & expensas si quas feci in reparationibus, & de residuo tanquam de lucro decimam soluum: si tamen res maneat penes me, putà clibanus, molendinum, & similia, de quorum commodo & lucro decimas soluo, non deducam expensas factas in eorum constructione, & refectione.

4 **Expensas tamen, &c.**] Notatur ad hoc quòd ubi verbum, *fructus*, profertur à lege, semper intelligitur deductis expensis, vt per Surd. *de aliment. tit. 9. q. 12. num. 15.* Menoch. *remed. 15. recap. num. 5.* Cott. in *memorab. verbo statuto fol. 721.* Xuar. *tit. de las arrhas num. 6.* Mex. in *tract. tassa panis concl. 2. num. 88. cum seqq.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancell. §. 7. proæm. n. 163.*

5 In gloss. *Deducendas*, ibi, *ne his eadem res decimarentur.* Quia de vna, & eadem re, siue de eodem aceruo duplex decima solui non debet, vt per Gig. *de pensionib. q. 59. num. 3. & 4.* Azueud. *l. 7. in princip. tit. 5. lib. 1. noue recop. & ideo reddecima, seu duplex decima est contra ius, vt per citatos ab Azueud. loco proxime citato, Scraphin. decif. 147. num. 9.* Rota in *Cordubens. reddecimarum, 16. Nouembrii, 1607. & 27. Martij, & 10.*

May 1613, coram Reuerendissimo D. Coccino Rotæ Decano.

In gloss. *Quasi de lucro*, ibi, *sic ergo hæres legatarius, &c.* Notatur ad hoc quòd de legato, vel hereditate, siue ex testamento, siue ab intestato, & siue in extraneum, siue in legitimum hæredem perueniat, decima non soluitur, vt per Rebuff. *d. q. 8. num. 31.* Azor. *instr. moral. part. 1. lib. 7. cap. 24. quest. 8.* Soar. *d. lib. 1. c. 31. n. 5.* Monet. *de decimis, cap. 4. n. 56.* Rendin. in *prompt. recept. sent. tom. 1. tit. 26. num. 4.*

In ead. gloss. ibi, *quòd de immobilibus non tenetur quis soluere decimam.* Notatur ad hoc quòd ex immobilibus non soluitur decima, Guillelm. Bened. in *cap. Reynutius, in verbo, & uxorem, num. 256. de testam.* Rebuff. *d. q. 8. num. 21. & 32.* Azor. *d. cap. 24. q. 11.* Monet. *d. cap. 4. num. 38.*

In ead. gloss. ibi, *sed nunquid Doctor de collecta, & Aduocatus de aduocatione, &c.* Notatur ad hoc quòd Doctor de collecta scholarum, & Aduocatus de aduocatione decimam soluere tenentur, vt per Rebuff. *d. tract. de decimis, q. 12. num. 5.* Monet. *cod. tract. cap. 4. num. 28.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Decimas præscribens in aliena Parochia, si sibi insurgunt noualia, ipsorum decimas non habebit.*
- 2 *Præscribens decimas in aliena parochia, si ibi insurgant noualia, ipsorum decimas non habet.*
- 3 *Præscribere potest clericus decimas in alterius diocesi.*
- 4 *Decima noualium regulariter debentur parochia in cuius finibus colliguntur, extenditur ad quasunque decimas, vt num. 5.*
- 7 *Matrix Ecclesia de iure communi fundata est quoad decimas prædiales sua parochia.*
- 8 *Decima fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopali, seu Ecclesia Cathedrali, Episcopo debentur.*

CAP. Cùm contingat. XXIX.

Præscribens decimas in aliena parochia non potest simul accipere noualia decimas eiusdem parochiæ, nisi cum rationabili causa ostendat ad se pertinere. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Hentic. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 272.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 470.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 1.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt multipliciter illum declarantes Balb. *de præscript. 2. part. princip. à num. 9.* Ioan. Garc. *de expens. cap. 9. à num. 38.* Rebuff. *de decimis quest. 14. num. 3.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 1. de decimis, cap. 21. num. 4. & cap. 24. num. 8.* Menoch. *consil. 36. num. 34.* ubi asserit text. in *presenti* loqui in eo, qui præscriptipit decimas iure communi sibi minime debitas, quo casu strictissima interpretatio sumitur, & ad varios casus explicantem Gutier. *canonic. lib. 2. cap. 21. à num. 78. & à num. 112.* Gilchen *de præscription. part. 1. cap. 6. à num. 180.*

Ab antiquo pertineat, &c.] Ergo Clericus potest in alterius diocesi decimas præscribere, vt per Cou. *lib. 1. var. cap. 17. n. 7.* Soar. *d. lib. 1. cap. 30.* Consuetudine enim legitima induci potest, vt decima vni Ecclesiæ debita alteri soluatur, Hieron. Carat. in *opusculo de iuribus parochialibus, tit. 5. num. 10.*

4 *Ad ipsas proculdubio pertinere.*] Notatur ad hoc quòd decimæ noualium regulariter debentur parochiæ in cuius finibus surgunt, Monet. *de decimis, cap. 4. num. 53.* vbi *num. 54.* quòd si noualia appareat inter duas parochias, & nescitur intra quam illarum, quia ignorantur limites, tunc inter illas fiet diuisio, vel Episcopus cui voluerit iudicio suo assignat, vt voluit Rebuff. *q. 14. num. 5.* & facit quia generaliter decimæ debentur Ecclesiæ parochiali intra cuius fines sunt, vt per Ioseph. Ludouic. *decif. 72. num. 3. 9. & 10.* Verall. *decif. 353. num. 3. & decif. 306. num. 3. part. 3.* Xuar. *alleg. 28. num. 15.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. n. 75.* Camill. Borrell. *in summa omnium decif. tit. 19. de decimis, num. 6.* Rota *decif. 371. num. 4.* apud Farinac. *part. 1. recentiorum, & in Bracharen. decimarum 20. Maij 1591. & 3. Iunij 1594.* coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio, & in *Sabinen. decimarum 16. Martij 1609.* coram Reuerendiss. D. meo Cocchino Decano, & in *Abulen. decimarum 17. Decembris 1627.* coram eodem, *vers. nam quoad primum.* Et territoria esse intra fines alicuius parochiæ probatur ex visitationibus Episcoporum, Rota *decif. 541. num. 1. part. 1. recent.*

6 *Nisi rationabilis causa ostendatur.*] Notatur ad hoc, quòd quando per præscribentem fuerunt receptæ quædam decimæ in memoribus, vel pascuis, tunc si illa redigantur in culturam, is, qui decimas aliquas ex illis percepit, habebit & nouales, vt per Rebuff. *d. q. 14. num. 22.*

Ad parochiales Ecclesias de iure communi pertineant.] Notatur ad hoc quòd Parochus de iure communi habet fundatam intentionem respectu omnium decimarum intra suæ parochiæ limites existentium, vt per Rot. *decif. 178. num. 5. part. 1. & decif. 135. 192. n. 5. & decif. 247. num. 1. part. 2. recent.* & fuit dictum in *Conchen. decimarum 11. Maij 1615.* coram R. P. D. meo Pirouano, & in *Ciuitaten. decimarum 18. Iunij 1618.* coram Cardin. Verospio. Et hæc iuris assistentia suffragatur ne dum ipsis Parochis, verum etiam aliis, quos iidem ad participandum de decimis admittunt, Seraphin. *decif. 899. num. 3. & 4. & decif. 908. num. 3.* & fuit resolutum in *allegata Ciuitaten. decimarum* coram Cardin. Verospio.

Intellige procedere in illis diocesisibus, in quibus Parochiæ sunt distinctæ, vbi enim non sunt distinctæ, solus Episcopus dicitur totius diocesis vniuersalis Parochus, ac proinde ei debentur decimæ, *cap. fia.* vbi gloss. *de Paroch.* Rebuff. *de decim. quæst. 7. n. 9.* Rot. *decif. 309. num. 5. part. 2. diuers.* & fuit dictum in *allegata Ciuitaten. decimarum*, coram Card. Verospio, Buratt. *decif. 164. num. 2.* Et in Regnis Hispaniarum Ecclesiæ Cathedralis, dignitates, & nonnulla alia beneficia sunt fundata super decimis, & ideo Parochi in illis Regnis non possunt dici habere intentionem fundatam contra huiusmodi beneficiatos super decimis, sed tenentur probare, vt dicit Rot. apud Gregor. X V. *decif. 429. num. 6.*

Est tamen aduertendum quòd hæc assistentia prodest Parochis in petitorio, vt non teneantur aliter probare decimas sibi competere, sed contrarium asserenti incumbat onus probandi cum habeat contra se iuris assistentiam, Rebuff. *de congrua portione n. 10. cum seqq.* Marefcot. *var. resolut. lib. 1. cap. 12. num. 14.* Rot. *d. decif. 135. in fine, & d. decif. 193. num. 5. in fin. part. 2. recent.* non suffragatur tamen ad effectum obtinendi manutentionem, quæ ex sola iuris communis assistentia non datur, nisi in iurisdictionibus, iuxta opinionem quam hodie Rota seruat, quicquid aliàs tenuerit, vt notauit Ferent. in *annot. ad decif. 219. Buratti litt. A.*

7 In gloss. *De iure communi.* ibi, *decima de iure communi.* Barbof. *Collect. Tom. II.*

munii pertinent ad parochiales Ecclesias.] Notatur ad hoc quòd matrix de iure communi fundata est quoad decimas prædiales suæ parochiæ, vt per Rebuff. *quæst. 6. num. 12.* Soar. *d. lib. 1. cap. 28. Rot. in Nouarien. decimarum 7. Maij 1627.* coram Reuerendiss. P. D. meo Pirouano. Si quæstio sit inter Ecclesiam baptismalem, & parochialem super decimis, quid sit faciendum docet Monet. *de decimis, cap. 7. num. 27. cum seqq.* Illud tamen aduertendum est quòd si Ecclesia Matrix consentit assignationi limitum, & fundationi parochiæ, tunc censetur remisisse ius decimandi, & alia iura parochialia quoad illam portionem limitum, qui nouæ Ecclesiæ assignati sunt. Rebuff. *d. q. 6. num. 20.* Monet. *d. cap. 7. num. 30.* Ita vt Ecclesia parochialis de nouo erecta fundatam habeat intentionem super decimis contra Ecclesiam matricem, cui prius decimæ debebantur, Rota in *Mediolanen. decimarum de Carlatio, 18. Martij 1616.* coram D. Mart. Andrea, & in *Comen. decimarum, 28. Iunij 1602. & 27. Nouembris 1606.* coram Illustriss. Cardin. Sacrato, & in *Conchen. decimarum de Castecon. 11. Maij 1615.* coram Pirouano, & in *Mediolanen. decimarum S. Iuliani, 16. Ianuarij 1613.* coram Cardin. Pamphilio iun. vbi vult hoc procedere, quando dismembratio est facta simpliciter, non autem quando est facta cum clausula, *sine præiudicio alicuius,* Calder. *conf. 2. de decimis, Abb. hic num. 8. in 4. casu,* post Butr. *num. 8. in fine, vers. quandoque intra limites,* idem Abb. in *cap. ad audientiam, num. 14. de Eccles. edific. & consil. 58. ad finem, vers. hanc insuper lib. 1. Paris. conf. 73. num. 1. lib. 2. Menoch. conf. 39. num. 20. Ruin. conf. 169. num. 78.* & non est necesse, quòd reales limites assignentur, sed sufficit quòd matriæ, cui debebantur decimæ, & primitiæ in erectione nouæ parochiæ, relinquuntur solæ primitiæ ex gratia, Rota in *d. Mediolanen. decimarum de Carlatio,* per inclusionem enim primitiarum excluduntur decimæ, & censetur assignatæ parochiali nouiter erectæ, argum. text. in *l. cum prator, ff. de iur. lic. & in l. maritus,* vbi gloss. verbo *prescripserit, C. de procur.* stante maxime consensu præpositi Ecclesiæ Matricis in ipsa dismembratione. Aduertendum quoque est Rotam in *ead. Mediolanen. decimarum de Carlatio,* de hac conclusione dubitasse, an scilicet decimæ absque alia assignatione, & dismembratione facta per Episcopum transfirent ipso iure in Ecclesiam parochialem nouiter erectam propter Concil. Trident. *sess. 21. de reform. cap. 4. ibi, assignetur competens portio arbitrio Episcopi, &c.* & ideo causam remisisse ad Illustrissimos S. Congregationis Concilij Trident. interpretes, qui partibus auditis de anno 1617. censuerunt decimas ad Ecclesiam Matricem pertinentes non transfire ipso iure in parochialem Ecclesiam nouiter erectam, sed remanere apud Ecclesiam Matricem, nisi eas Episcopus nouo parochio ad præscriptum Concilij assignauerit.

In ead. gloss. ibi, *vbi Episcopus petis decimas, &c.* 8 Notatur ad hoc quòd decimæ fructuum, qui nascuntur in parochia Episcopi, seu Ecclesiæ Cathedralis (seclusa consuetudine, præscriptione, aliæ concessione) Episcopo debentur, Tyndar. *de decimis, n. 68.* Rebuff. *q. 7. num. 7.* Rota in *Pacen. decimarum, 5. Decembris 1605.* coram Reuerendissimo D. Cocchino Rotæ Decano, addit. ad Monet. *cap. 7. num. 7.* vbi cum Rebuff. & Azor. limitat nisi alius esset illius Ecclesiæ Curatus.

In ead. gloss. ibi, *& de illis debent facere quatuor 9 partes, &c.* Vt scilicet vna pars detur clericis, altera fabricæ, tertia pauperibus, quarta retineatur per Episcopum; sed meliùs textus à glossa citati intelliguntur, vel absolutè, & indistinctè, vbi etiam aliqua

ex causis infra scriptis, videlicet vbi prædium non est in alicuius parochia situm, vel vbi parochiæ non sunt distinctæ; Episcopus debeatur decimæ, quo modo etiam exponitur *cap. statuimus, cum duobus seqq. 16. q. 1. in quibus distributio decimarum Episcopi arbitrio tribuitur; vel vbi aliâs fabrica Ecclesiæ ministri, & animarum Rectores proprios redditus non habeant, vnde commodè reparari, manuteneri, & sustentari respectu possint.*

10 In ead. gloss. ibi, *secundum consuetudinem.* Et ideo non præiudicat ex iis, quæ tradit Palat. in *repet. rubr. de donation. inter virum, & uxorem, §. 31. num. 1.*

11 In ead. gloss. ibi, *de consuetudine.* Notatur ad hoc quòd consuetudo veluti iustissima interpretis obseruanda est quoties de iure dubium est, cui Ecclesiæ decimæ ex certis rebus sint soluendæ, vt per Cou. lib. 1.

var. c. 17. num. 8. vers. quarto.

12 In gloss. *Nonalium.* An decimas ex consuetudine percipiens in aliena parochia, valeat etiam noualium decimam percipere, vide Rendingam in *prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 26. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Decima omnium fructuum prædij debentur ei qui decimis ibi præscriptis, sed ad aliud prædium præscriptio non extenditur.
- 2 Præscribens decimas alicuius certi fructus in vno prædio potest habere decimas alterius rei ibi sate.
- 3 Decima ex herbis debite debentur etiam ex terreno in quo herba nascuntur ad culturam redactio ex fructibus inde pronouentibus.
- 4 Vna & eadem res non debet diuerso iure censerì quando eadem militat ratio.
- 5 Decima ad Rectorem Parochialis spectant.
- 6 Decime minutæ sunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis soluuntur.

C A P. Cùm in tua. XXX.

1 **D**ecimæ de iure debentur Ecclesiæ Parochiali, sed si monasteria, vel Conuentus de certa terra subiecta Parochiæ accipiebant aliquos fructus ratione decimarum, & deinde ibi fructus de eadem terra colliguntur, eadem monasteria debent accipere decimas illorum nonorum fructuum, quia non debet vna eademque res diuerso iure censerì. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hofst. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 273.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 470.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 2.

2 Collige ex text. præscribentem decimas alicuius certi fructus in vno prædio, posse habere decimas alterius rei ibi sate, vt per Rebuff. *de decimis, q. 14. n. 18. & 25. Azeued. l. 2. num. 9. tit. 5. lib. 1. noua recop. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 21. num. 4.* Vnde decimæ ex herbis debite debentur etiam ex terreno in quo herba nascuntur, ad culturam redactio ex fructibus inde procedentibus, Balb. *de præscript. 2. part. princ. q. 12. num. 17. vers. pariter qui præscripsit.* Couar. *præf. cap. 37. num. 5.* Rot. *decis. 677. num. 3.* apud Farin. *part. 1. recept.*

4 *Diuerso iure censerì.*] Notatur ad hoc quòd vna & eadem res non debet diuerso iure censerì, quando eadem militat ratio, & idem consideratur respectus, vt per Tiraque. *de retractu lig. §. 1. gloss. 18. num. 23. & §. 8. gloss. 5. num. 14. ante fin. & de nobilit. cap. 28.*

num. 11. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 6. proæm. n. 64. & 69. cum seqq. Surd. de alimem. tit. 2. q. 15. n. 150. cum seqq. & conf. 152. num. 39. Mexi. in tract. tassæ panis, concl. 2. num. 63. Ceuall. communium contr. & communes, q. 899. num. 36.

Ad quas de iure communi, &c.] Notatur ad hoc quòd 5 decimæ ad Rectorem parochialis spectant, vt per Rebuff. *quæst. 4. num. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. num. 75.* Seraphin. *decis. 1449. num. 5.* Gregor. X V. *decis. 519. num. 2.* Rot. in *Nouarien. decimarum 7. Maij 1627.* coram R. P. D. meo Pirouano.

In gloss. *Minutæ.* Notatur ad hoc quòd minutæ 6 decimæ sunt, quæ ex hortis, pullis, & ouis soluuntur, vt per Rebuff. *q. 3. num. 26.* Soar. *d. lib. 1. c. 34. num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 Laici Ecclesias, vel decimas donare non possunt, nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendæ.
- 2 Decima coram Ecclesiastico iudice sunt petendæ.
- 3 Decima sita in parochia Ecclesiæ Cathedralis Episcopo debetur.
- 4 Rex non potest immunitatem à soluendis decimis concedere.
- 5 Ecclesia decimas à laico habens eas non præscribit etiam per tempus immemorabile.
- 6 Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, constituit præscribentem in mala fide.
- 7 Princeps per confirmationem non intendit iuri alterius tertij derogare.
- 8 Consuetudo vbi adest quod decima ad Episcopum spectent, ea seruanda est.
- 9 Libelli qualitatem præsumere debemus ex verbis sententiæ.
- 10 Præscriptione longissima an iustus titulus requiratur.

C A P. Dudum. XXXI.

1 **L**aici etiam Reges non possunt donare Ecclesias, vel decimas, nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendæ, & si Papa confirmaret talem donationem, tamen non intendit derogare iuri alterius nisi expresse hoc declarat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hofstien. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 273.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 470.* remissuè Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 3.

Coram quo decimas, &c.] Et sic coram Ecclesiastico, vt per Rebuff. *de decimis q. 10. à princ.* Perez *tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 129.* Vide Doctores citatos *ad cap. ma 25. num. 2. supr. hoc tit.*

Intentione tua de iure communi, &c.] Notatur ad hoc 3 quòd decima sita in parochia Ecclesiæ Cathedralis Episcopo debetur, quia respectu illius dicitur propriè & immediatè Parochus, Rebuff. *quæst. 7. num. 7. & quæst. 9. num. 19.* Abb. in *cap. cum contingat num. 7. hoc tit.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 19. n. 3.* quatenus enim hic text. dicit Episcopum habere fundatam intentionem iure communi super decimas, agit de decimis, quæ debentur parochiæ ipsius Episcopi, qualis est Ecclesia Cathedralis, respectu cuius dicitur propriè, & immediatè parochus, non verò aliarum parochiarum, aduertit in specie Abb. in *cap. cum contingat num. 7. hoc tit.*

Hinc etiam vulgò colligitur quòd Episcopus fundat intentionem suam super quarta decimarum ei de iure debita, vt per Hofstien. Abb. Cardin. Butr. Ioan.

Ioan. Andr. & Anch. in c. de quarta, de prescript. eundem Hostiens. Ioan. Andr. & Abbas in cap. cum contingat, hoc tit. quorum auctoritate Rota decis. 3. num. 5. part. 2. diuersis. firmavit hanc opinionem esse communem. Rebuff. eandem tenuit de decimis, quest. 7. num. 11. Rot. decis. 402. num. 1. part. 2. recent. & in Nouariensis. decimarum 7. Maij 1627. coram R.P.D. meo Pirouano. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 6. num. 87. & 88.

Neque obstat quoddam opinio prædicta bene procedat contra Rectorem, à quo Episcopus exigere debet suam Canonicam portionem, non autem contra parochianos incolas, qui tenentur respondere de decimis suo Rectori, & non Episcopo, d. cap. cum contingat, hoc tit. ibi, quod cum perceptio decimarum ad Parochiales Ecclesias de iure communi pertinet, cap. cum in tua, eod. tit. ibi, alioquin Parochialibus exsoluantur, ad quas de iure communi spectat perceptio decimarum, Castr. consil. 38. per rot. part. 1. Seraphin. decis. 1449. num. 5. Gregor. decis. 519. num. 2.

Quia Hostiens. sentiens hanc contrarietatem illam conciliat in d. cap. cum contingat, num. 1. vers. unde, nam verum est, quod text. in presenti, & cap. quoniam, hoc tit. dicunt Episcopum fundare suam intentionem in portione Canonica, & in cap. cum contingat, & in cap. cum in tua, de iure communi, decimas spectare ad Ecclesias Parochiales, sed inquit ille Episcopus, fundat quoad Canonicam, Parochialis verò Ecclesia quoad alia, & ita una dispositio aliam non destruit, sed bene inter se conueniunt, & Ioan. Andr. in d. cap. cum contingat, num. 4. sequitur hanc distinctionem: propterea aut Rector non est in causa, aut negligit exigere decimas, & Episcopus pro sua portione Canonica potest agere iure proprio, aut vult agere pro omnibus decimis, & etiam potest, sed nomine Ecclesiæ Parochialis, cui tenetur illas conseruare, cap. fin. de success. ab intest. Hostiens. in d. cap. cum contingat, num. 2. Ioan. Andr. in d. cap. quoniam, num. 3. afferentes Ordinatarios habere etiam fundatam intentionem quoad petitionem nomine suarum Ecclesiarum Parochialium, quod etiam admisit Rot. in Carinen. decimarum 13. Martij 1587. coram Orano, & per hanc distinctionem conueniunt decisiones coram bonæ mem. Card. Pamphilio, & bonæ mem. Iusto in Conchen. decimarum del Infantado, quæ referuntur in decis. 442. 485. & 520. part. 1. recent. & postmodum coram bonæ mem. Andrea 18. Decembris 1617. in quibus fuit firmatum Episcopum habere in prædiis decimatorii ius reale, & coequalum cum Rectoribus, & esse inter se quasi portuarios, & prout tales nuncupantur per Hostiens. in d. cap. quoniam num. 2. & Ioan. Andr. num. 3. quæ realitas, & coequalitas tolli non potest per negligentiam, aut malitiam Rectorum non comparentium, cum sit fundata in proprio iure immediato, non autem mediato ex persona Rectorum, & similiter si idem Rector est in causa, & Episcopus simul agentes contra laicos parochianos, minor esset difficultas, quia vterque agit ex iure suo, & admittitur ista simultanea actio in Ceruic. decimarum 22. Aprilis 1602. coram bonæ mem. Penia, ac demum quando Rector neque est in causa, aut negligit, sed esse, aut agere, aut negligere non potest, quia decimæ ad illum non pertinent, qui est casus noster, tunc iura non prohibent quin Episcopus fundet intentionem suam contra laicos, & alios quoscumque pro decimis prædialibus, cap. fin. de success. ab intest. d. cap. quoniam, & text. in presenti, & idem admittitur in Possanen. decimarum 18. Martij 1591. coram Gypcio; ex quibus patet consequentiam quam faciunt Castr. in d. consil. 38. & Gregor. X V. decis. 519. non esse tutam quoddam decimæ debent percipi à Rectoribus, & ab ipsis Episcopi exigunt quartam, & sic mediatè, non

autem immediatè à laicis, quia et si cap. cum contingat, & cap. cum in tua, expressè dicant perceptionem decimarum de iure communi pertinere ad Ecclesias Parochiales, non tamen excludunt Episcopos quin & ipsi fundent intentionem quoad eorum Canonicam portionem, iuxta d. cap. quoniam, & text. in presenti, attendita compatibilitate quam ponit Hostiens. vt dicebam, in d. cap. cum contingat, num. 1. vers. non obstat, de decimis. Colliguntur hæc omnia ex Rot. in Nouariensis. decimarum 7. Maij 1627. coram R.P.D. meo Pirouano.

Quæ B. Regis, &c. Notatur ad hoc, quod Rex non 4 potest immunitatem à soluendis decimis concedere, vt per Rebuff. quest. 13. num. 101. Monet eod. tract. cap. 5. num. 39. Nam Imperator, & Reges non consequuntur potestatem disponendi de spiritualibus. Xuar. alleg. 8. num. 12.

In decimis, & Ecclesiis à Rege, &c. Notatur ad hoc, 5 quod Ecclesia decimas à laico, puta Rege vel Regina habens, eas non præscribit etiam per tempus immemorabile, vt per Rebuff. quest. 13. num. 85. & 87. Moneta de decimis, cap. 5. num. 113.

Titulus nullus erat. Notatur ad hoc, quod titulus 6 illegitimus, qui ex errore iuris legitimus putabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem, vt per Molin. de primæ lib. 2. cap. 6. n. 68. vers. contrariam.

Iuri Episcopali nullatenus derogatur. Notatur ad hoc, 7 quod per confirmationem non intendit Princeps iuri alterius tertij derogare, aut præiudicium afferre, vt per Brunor à Sole in locis communibus, verbo confirmatio 2. Cabed Lusit decis. 1. num. 6. p. 2. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 15 num. 7. vbi secus dicit quando agebatur de præiudicio tertij, de quo cogitauit.

In glos. De iure communi, ibi, & de consuetudine loci, 8 &c. Notatur ad hoc, quod vbi adfit consuetudo quoddam decimæ ad Episcopum spectet, ea seruanda est, Rebuff. q. 7. num. 10. Monet. d. tract. cap. 7. num. 12.

In glos. Prohibemus, vlt. ibi, sed standum est sententiæ. 9 Notatur ad hoc, quod ex verbis sententiæ debemus ipsius libelli qualitatem præsumere, vt per Mascard. de probat. conclus. 976. num. 6.

In glos. Quæ allegauit, ibi, secundum Canones longa, 10 & longissima prescriptio non differunt. Vult hæc gloss. secundum Canones in præscriptione longissimam iustum titulum requiri, sentiens aliud esse secundum leges ciuiles, quæ fuit opinio Iuani. vt refert gloss. in summ. 16. quest. 3. ante fin. versitem secundum Canones. Sed hæc sententia omnino corruit, nam quoad titulum non est differentia inter Canones, & leges, Abb. num. 14. in cap. de quarta, de prescript. Couarr. in reg. possessor. part. 2. §. 5. num. 2. & §. 3. num. 6. & lib. 1. variar. cap. 17. num. 7. & fortasse sic sentit gloss. hac in fine, dum se remittit ad ea, quæ dixit in cap. si diligenti, de prescript. in glos. vlt. vbi longè aliter loquitur. Non obstant text. in presenti, & in d. cap. si diligenti, quia procedunt vbi ius commune, vel præsumptio est contra præscribentem, in qua specie requiritur titulus, cap. 1. de prescript. in 6. Nec etiam obstat cap. peruenit, de empt. vbi in præscriptione triginta annorum allegatur, & attenditur titulus, nam licet DD. passim existiment tractari illic de præscriptione, vt per Couarr. in reg. possessor. part. 2. §. 7. num. 5. vers. secunda, Pinel. in auth. nisi num. 11. C. de bonis matern. longè verius est cum Abb. illic num. 9. & aliis in eo text. non agi de præscriptione, quæ etiam per longissimum tempus in ea specie locum habere non poterat, iuxta reg. in rebus, vers. omnis, C. de iure dotium. Deinde quia si illic ageretur de præscriptione, & titulus ad illam esset necessarius, vtique is, quem mulier B. allegat, iustus esse non potuit, vt pote contra ius prohibens alienationem rei donatæ

propter nuptias, d. l. in rebus, auct. sue à me, C. ad Velleian. Vnde ex mente glos. i. vers. & post biennium, & aliorum ibi, Felin. num. 35. in cap. de quarta, de prescrip. expenditur, & allegatur illic spatium triginta annorum tantum coniectura ad præsumendum secundum consensum vxoris, quæ rei propter nuptias donatæ alienationi consenserat, licet enim ad præsumendum consensum simplicem tempore, quo actus celebratur, sufficiat spatium decem annorum, l. si filius, C. de petit. hered. cum aliis de quibus per Gabr. commun. tit. de presump. conclus. i. nihilominus quia in specie d. c. peruenit, ad confirmationem donationis propter nuptias non sufficit consensus simplex tempore contractus, sed requiritur etiam qualificatus alius cum intervallo, & deliberatione biennij, vt in d. auct. sue, merite in d. cap. peruenit, expenditur longissimum tempus, vt ex illo huiusmodi tempus præsumatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Domini debent tradere sua prædia colenda illis, qui decimas sine contradictione persoluant, & num. 2.
- 3 Excommunicari debet eoq. soluen. decimas cum teneatur.
- 4 Declaratur text. in presenti.
- 5 Consuetudo plurimum potest circa portionem, & quantitatem decime, eaque attendenda est.
- 6 Clerici consuetudine possunt eximi à solutione omnium decimarum.
- 7 Consuetudo vt introducatur in solutione decimarum decennium requiritur.

CAP. In aliquibus. XXXII.

1 Domini prædiorum possunt cogi per censuras vt dent prædia colenda talibus colonis, à quibus Ecclesia sine contradictione integras decimas exigere possit, vel illi soluant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoff. Anch. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 274. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 470. remissio Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innoc. III. cap. 53. & refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 5.

2 Vt ipsi domini talibus, &c.] Notatur ad hoc, quod domini debent tradere sua prædia colenda illis, qui decimas sine contradictione persoluant, vt per Rebuff. de decimis, quæst. 5. num. 13.

3 Per censuram Ecclesiasticam compellantur.] Notatur ad hoc, quod non soluent decimas cum teneatur, excommunicari debet, concordat Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 12. Rota in Adotulen. decimarum 31. Ianuarij 1614. coram Illustrissimo Sacro, latè Monet. de decimis, cap. 8. à num. 64. vbi num. 69. tenet huiusmodi excommunicationem ferri debere mentione præmissa, Azor. institut. moral. part. 1. lib. 7. cap. 26. quæst. 9.

§. Illæ quippe.

Decimæ illæ necessariò sunt soluendæ quæ debentur de iure diuino, vel de loci consuetudine approbata. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

4 Ex lege diuina.] Id est, quæ in veteri lege soluebantur, quasi Pontifex in præsentem eam legem imitatus, & iudiciali illius præceptum in nouans mandasset, vt nunc soluantur decimæ, quæ in illa antiquitas soluebantur, ita Monet. de decimis, cap. 1. quæst. 2. num. 32. in

med. quod etiam melius declarat Azor. institut. moral. part. 1. lib. 7. cap. 26. quæst. 5. vers. ceterum, alferens Pontifices sæpè testari decimam iure diuino deberi, quia significant decimam nunc Ecclesiæ solui, quæ lege diuina in veteri Hebræorum populo Leuitis, & Sacerdotibus debebatur, & Decreta canonica ius diuinum interdum appellant quicquid in sacris litteris continetur, siue ad vetus id, siue ad nouum spectet Testamentum, siue id quod more veteris legis constitutum est: nec mihi displicet aliqua ratio, quam assignat idem Azor. loco citato, Pontifices ideo testari decimam iure diuino deberi, quia illam accipiunt prout est pars fructuum debita, & necessaria clericis ad conuictum eorum alimentum, & victum, ac stipendium debitum, non autem prout est certa & definita pars fructuum.

Vel loci consuetudine approbata.] Notatur ad hoc, quod consuetudo plurimum potest circa portionem, & quantitatem decime, eaque attendenda est, vt per Couarr. lib. 1. var. cap. 17. num. 2. vers. per aerea, Rebuff. de decimis, quæst. 13. num. 46. & 54. Monet. eod. tract. cap. 5. num. 87. Perez l. 3. tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 133. Cened. ad Decretum collect. vlt. à num. 4. Azor. d. lib. 7. cap. 26. q. 2. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap. 12. Vnde valere consuetudinem quod ex eodem prædio vna Ecclesia decimas maiores percipiat, & aliæ minores, censuit Rota in Conchen. decimarum 1. Iulij 1591. coram Card. Pamphilio; item valere consuetudinem vt de minutis etiam decimæ mixtæ, vel ex certis fructibus puta feno, oleo non soluantur, post D. Thom. Cou. Azor. & alios resoluit Monet. d. cap. 5. n. 93. & 94. vbi n. 95. tenet valere consuetudinem vt de prædijs Ecclesiasticis decima non soluatür à clericis.

In glos. Loci consuetudine. ibi, quia clericis, vel Ecclesia 6 contra clericos, &c. Notatur ad hoc, quod possunt clerici consuetudine eximi à solutione decimarum omnium tam prædialium, quàm personalium, etiam ratione bonorum patrimonialium, vt per Bald. de prescrip. 5. part. princip. quæst. 7. Couarr. d. cap. 17. num. 8. vers. primum hanc constat, Azor. d. lib. 7. cap. 26. quæst. 2. Monet. d. cap. 5. num. 96. Ad introducendam consuetudinem in solutione decimarum decennium sufficere voluerunt Abb. Couarr. & Rebuff. citati à Monet. d. cap. 5. num. 101. Achil. decis. 3. num. 5. de decimis, Pute. decis. 15. incipit fuit aliàs dubitatum, num. 5. lib. 1. Intelligit 7 quando agitur inter duas Ecclesias parochiales, veluti inter Ecclesias Sacramentalem, vel prædialem cum Rota in Calaguritana decimarum infra citanda, secus si ageretur inter Ecclesiam parochialem & alteram, cui vs resistit, tunc enim requireretur immemorabilis, aut quadragenaria cum titulo, Doct. in c. fin. de consuet. Rebuff. de decim. q. 13. à n. 83. Rota in Cimauien. decimarum 15. Decemb. 1594. & 18. Martij, & 28. Iunij 1596. coram Card. Pamphilio, & in Calaguritana decimarum 19. Martij 1610. coram D. Cavalerio decis. 289. n. 2. apud Farin. p. 2. recent. pariterque requiruntur solutiones vniformes, vt ex illis inducatur consuetudo, Rota decis. 469. n. 2. apud Farin. p. 1. recent. vbi etiam aduertit non sufficere si factæ sint à nonnullis singularibus personis pro bonis particularibus vigore transactionum, & locationum ad certum tempus.

S V M M A R I V M.

- 1 Decima prius sunt soluenda quàm census, seu triluta, & si prius illa soluantur, postea decimari debent, & num. 2.
- 3 Decima est onus reale, ac proinde sequitur fructuum possessorem seu detentorem.

- 4 *Ecclesia potest nouum emptorem, eundemque possessorem ad decimas præteritas non solutas conuenire.*
 5 *Solvente uno alius liberatur.*

C A P. Cùm non sit. XXIII.

- 1 **D**ecimæ prius sunt soluendæ, deinde census, & alia tributa, & si prius illa soluantur, decimari & ipsa debent sub pœna excommunicationis, quia res transeunt cum suo onere, id est, decimarum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Host. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 274.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 471.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* defumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innocent. III. cap. 54. & refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 9. cap. 6.*
 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt, S. Thom. 2. 2. *quest. 87. art. 2. ad 4.* Sor. *lib. 9. de iustit. q. 4. art. 2. ad 4.* Viui. *decis. 4. num. 2. & 6.* Monet. *de decimis, cap. 6. q. 4. num. 37.*
 3 *Quoniam res cum onere suo transit.]* Ergo decima est onus reale, ac proinde sequitur fructuum possessorem, seu detentorem, vt per Rebuff. *de decimis, q. 9. num. vlt.* Camill. Borrell. in *summa omnium decisionum, tit. 19. num. 63.* Et ita potest Ecclesia nouum emptorem, eandemque possessorem ad decimas præteritas non solutas conuenire. Hostiens. in *cap. pastoralis, num. 11. hoc tit. vbi Ioan. Andr. num. 6.* Anchar. *num. 8.* Zab. n. 20. Butr. *num. 12.* Panorm. *num. 5.* Fedet. de Senis *consil. 81. num. 2.* quos refert Rendi. in *prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 26. num. 6.*
 5 *Vel saltem hi, &c.]* Quia vno solvente alius liberatur, vt per Gig. *de pensio. quest. 59. num. 63.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Cistercienses, & omnes Religiosi qui gaudent eisdem priuilegijs de fructibus possessionum, quas acquisierunt post Concil. generale, de quo hic decimas soluere tenentur si de illis possessionibus prius soluebantur decima.*
 2 *Declaratur text in presenti.*
 3 *Monasteria, & pia loca ad decimas tenentur nisi aliquo priuilegio, præscriptione, vel compositione sint exempta.*
 4 *Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adest exemptio à solutione decimarum, an censetur alteri Religionis exemptionem à solutione decimarum communicasse, ostenditur.*

C A P. Nuper. XXXIV.

- 1 **C**istercienses, & omnes Regulares, qui gaudent eisdem priuilegijs, de terris alienis, & in posterum acquirendis, etiam si eas proprijs manibus, & sumptibus excolant, debent soluere easdem decimas, quas antea domini terrarum soluebant, vel se inter ipsos componere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zab. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Anchar. Henric. Panorm. Ripa, Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 275.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 471.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* defumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innocent. III. cap. 55. & refertur ab Anton. Augustin. *collect. 4. Decretal. lib. 3. titul. 9. cap. 7.*
 2 *Multa circa materiam, & intellectum huius text.*

congerunt Campanil. in *diuersario iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 154. cum seqq.* Pute. *decis. 65. lib. 3.* bene Marchefan. *de commissio. part. 2. pag. 596. in noua impress. & Reuerendiss. Coccinus in suis decisionibus lib. 2. decis. 192.* cuius particulam placuit hic referre à in materia huius text. multa contineat vtilia, & non contemnenda. Ex alio capite dixerunt Domini breue non esse iustificatum, quia non fuit derogatum *cap. nuper, de decimis, quod cum sit conciliare, censetur habere clausulam derogatoriam ad futuras dispositiones, aded quod sit proprie necessaria illius derogatio expressa, Rot. decis. 122. & 123. part. 1. & fuit dictum in causa Oriolen. decimarum 21. May 1589. coram Orano.* Hoc est verum quod *cap. nuper,* loquitur solum de decimis debitis parochialibus, quia loquitur generaliter de Ecclesijs, & eius ratio est generalis, scilicet ne Ecclesiæ ulterius prægrauentur, quæ ratio generalis expressa eius est potentia quod quamuis lex alium casum decideret, nihilominus ex vi rationis expressæ omnem alium casum sub ratione comprehensum determinaret, etiam si ex tali determinatione sequeretur correctio aliorum iurium, *glos. verbo Italia, in cap. 1. de tempor. ordin. lib. 6. Bald. in auth. quas actiones, num. 4. vbi Ias. num. 22. de sacros. Eccles. Paris. consil. 69. num. 6. lib. 4. & hoc etiam si repugnaret ius, & proprietas verborum, Crot. consil. 171. num. 2. lib. 2. Angel. consil. 221. col. 2. vers. nec obstat, Socin. iun. consil. 21. num. 4. lib. 1. & consil. 10. num. 12. cum alijs per Honded. consil. 34. num. 26. lib. 1.* Minus est verum quod Hostiens. in *verbo committantur, & in verbo persoluantur, in d. cap. nuper, dicit, quod text. loquitur de decimis debitis Ecclesiæ parochiali, quia ibi hoc non dicit, sed loquitur exemplificatiuè, & videtur dicere contrarium in verbo soluebantur, licet loquatur in secunda parte cap. nuper, & hunc intellectum alijs habuit Rota in *Vitæbonen. decimarum* coram Robulterio, & in decisionibus sup. allegatis 122. 123. part. 1. & in *d. Oriolen. coram Orano.* Hæc Reuerendiss. D. Coccinus, quibus adde Marchefan. *d. pag. 596. num. 1.* vbi *num. 2.* asserit hunc text. non derogari nisi dicatur non ob stare, &c. & illam decisionem in *d. Oriolen.* refert Campanil. *d. cap. 13. num. 154.* & etiam Rot. coram Cavalerio *decis. 229. num. 3.* ait exemptionem à decimis non suffragari nisi in specie derogetur huic cap.*

Decernimus, vt de alienis terris, &c.] Ergo monasteria, & pia loca ad decimas tenentur, nisi aliquo priuilegio, præscriptione, vel compositione, aut transactione sint exempta, vt per Gutier. *cons. 5. num. 17.* Less. *de iust. lib. 2. cap. 39. dub. 5. num. 24.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 19. num. 88. in fine.*

Quo gaudent similibus priuilegijs, &c.] Hic quæri potest an Papa communicando priuilegia alicuius Religionis, in quibus adest expressa exemptio à solutione decimarum, alteri Religionis, censetur etiam communicasse exemptionem à solutione decimarum: in quo quæsitio Rota in *causa Mediolanen. decimarum 10. Aprilis 1606. coram Reuerendiss. D. Coccino Rotæ Decano,* in cuius casu Papa processerat per viam communicationis omnium, & singulorum priuilegiarum, & præcipue illorum, per quæ eximuntur à decimarum, procurationum, visitationum, præstationum, & subsidiorum, ac aliorum onerum quorumcumque præstatione, respondit non fuisse communicatam exemptionem à solutione decimarum, quia de hac exemptione fieri debet specialis mentio. Butr. *consil. 19. num. 9.* cum talis exemptio difficulter concedatur, Bald. in *l. fistulas, §. frumenta. ff. de contrah. empt. Cremens. sing. 108. Felin. in cap. sedes, n. 3. de rescript. Pute. decis. 65. lib. 3. Rota in *Chartagin. decimarum 19. Nouembr. 1593. coram Iusto, & in Segumina decimarum 30. Octob. 1600. coram**

coram Seraphino *decif.* 591. num. 2. & in *Toletana decimarum de Reyniel* 10. *May* 1613. coram bonæ mem. Card. Cauerio inter eius in *preffis decif.* 247. num. 10. & in *Valentina decimarum* 28. *Nonemb.* 1603. coram Card. Lancelloro, & in *Coraduben. decimarum* 13. *May* 1613. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & in *Concha. decimarum* 12. *May* 1623. coram bonæ mem. Buratto. Et hæc conclusio procedit etiam si Papa in dicta communicatione priuilegiorum fecerit mentionem de decimis, quia si non apparet de expressa mente concedentis, verbum *decime* refertur potest ad decimas extraordinarias, quæ imponuntur ab homine, non autem ad ordinarias, & prædiales, quæ sint debite de iure diuino, & hoc maxime prouenit in communicatione priuilegiorum in qua non derogatur huic cap. quod cum contineat constitutionem Conciliarum censetur habere clausulas derogatorias ad sequentes dispositiones, & idem requirit specificam derogationem, vt supra dixi.

CAP. Interdicimus. XXXV. & vlt.

Gregor. I. x.

Personæ ecclesiasticæ non præsumant accipere à laicis in pignus decimas ab eisdem laicis detentas, quæ spectant ad alienas Ecclesias. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. in *rationali*, lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 275. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 471. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2.

2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Soar. de *Relig. tom.* 1. *traçt.* 2. lib. 1. de *decimis*, c. 19. num. 2. & 7. Rebuff. de *decimis*, *quæst.* 10. num. 26. Monet. *eod. traçt.* cap. 5. num. 70. vbi cum glos. & aliis in *presenti*, limitat nisi pignorentur illis Ecclesiis, quarum decimæ sunt, aut nisi fructus ipsi, & commoditates decimarum pignorentur, & citat Nicol. Inrighiol. de *feudis quæst.* 9. num. 221.

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem.

TIT. XXXI.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Ancharan. Panorm. Guilelm. Durand. in *breuiario auroo iuris Canonici*, fol. 105. verso, Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum*, fol. 175. Martin. Mefnart. in *epitome Decretal.* fol. 126. Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. in *analyfi methodica iuris Pontificij*, à pag. 468. Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alex. Cassan. Anast. German. in *paratitlis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagea in *expositione titulorum iuris Canonici*. Zypæ. in *analytica postremi iuris ecclesiasticij enarrat.* pag. 251. Canis. in *summa iuris Canon.* Cafarel. in *erotom. eiusdem iuris*, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. *summ. in Decretal.* omnes sub hac rub.

De materia tit. vide Vezin. Suar. Villalob. & alios *tom.* 1. *commun. opinionum*. lib. 1. *tit.* 3. & Nauarr. in *comment. de Regularib.* Et quæstiones Regulares in tres tomos diuisit Conlufitanus noster Fr. Emmanuel Rodericus, & *manuale Prælatorum Regularium* edidit Fr. Ludouicus Miranda, & de *statu Regularium* libellum pariter

edidit Fr. Ioannes à Cruce, & de *statu Monachorum* alium edidit Fr. Thomas à Iesu Maria, & de *Religioso statu, ac professione* tomum composuit P. Thom. Sanch. qui est *secundus sui operis moralis in præcepta Decalogi*, & nouissimè de *tribus votis solemnibus* librum edidit P. D. Bartholomæus à S. Fausto, quem inscripsit *The-saurum Religiosorum*.

S V M M A R I V M.

- 1 Religionem nullus intrare potest nisi in ætate legitima, & spontanea voluntate.
- 2 Religionem profiteri nullus poterat attentio iure communi nisi quatuordecim annis exactis in masculis, & in feminis post duodecimum.
- 3 Professio tam virorum quam mulierum attentio Concilio Trident. fieri prohibetur ante decimum sextum annum expletum, & qua antea fieret decernitur nulla.
- 4 Professio emissã in suprema, & vltima die anni decimi sexti an valeat, remissiuè.
- 5 Religionem quis ingredi debet sponte.

CAP. Nullus. I. Ex Conc. Mogunt.

Nullus admittit ad Religionem nisi volens, & in ætate legitima. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 288. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 474. remissiuè Ximen. in *concord.* part. 1. desumitur ex Concil. Moguntin. celebrato anno 813. sub Carolo Imper. cap. 22. & refertur ab Anton. Aug. collect. 1. *Decretal.* lib. 3. *tit.* 27. cap. 3.

[Nisi in legitima ætate.] Quæ attentio iure communi requirebatur in masculis quatuordecim annorum exactorum, & in fœminis post duodecimum, per cap. *nostram*, cap. *significatam*, cap. *cum virum*, cap. *cum simus*, hoc tit. cap. 1. *eod. tit.* in 6. & Clem. eos. *eod. tit.* Fr. Ludouic. Miranda in *man. Prælat.* tom. 1. *quæst.* 24. *art.* 2. Sanch. in *præcepta Decalogi*, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 2. Hodie ex nouiori dispositione Concilij Tridentini *sess.* 25. de *Regularibus*, cap. 15. professio in quacumque Religione tam virorum, quam mulierum fieri prohibetur ante decimum sextum annum expletum, & quæ antea fieret decernitur nulla, & inualida, vt ex eo colligunt, pluraque adducunt Zerola in *prax. Episcop.* part. 1. *verbo moniales* §. 2. Franciscus Leo in *thesauro fori Ecclesiastic.* part. 2. cap. 1. num. 36. Azor. *inst. moral.* part. 1. lib. 12. cap. 2. *quæst.* 4. & lib. 13. cap. 9. *quæst.* 2. Sanch. de *matrimon.* lib. 2. *disp.* 24. num. 22. & d. cap. 4. num. 4. Campan. in *diuersorio iuris Canon.* rub. 7. cap. 6. num. 129. & rub. 12. c. 11. Ioan. de la Cruz de *statu Relig.* lib. 1. cap. 8. *dub.* 2. & 4. Petr. de Ledefina in *summa*, part. 2. *traçt. de estado de los Religiosos*, cap. 7. Armendar. in *addit. ad recopil. legum Navarra.* fol. 85. num. 4. cum *seqq.* Vtrum autem professio emissã in suprema, & vltima die anni decimi sexti valeat vide Sanch. d. num. 22. Campan. loco citato, Galet. in *margarita casuum conscientie*, verbo *profiteri*, per Aloyf. Ricc. in *praxi verum fori Ecclesiastic.* *decif.* 656. in 1. edit. & *resol.* 549. in 2. edit.

[Et spontanea voluntate.] Quia sponte religionem quis ingredi debet, cap. *proclius* 20. *quæst.* 3. adeo quod excommunicationis vinculo innodantur à Concil. Trident. *sess.* 25. de *Regularibus*, cap. 18. qui mulierem monasterium ingredi coegerit, quique consilium, auxilium, vel fauorem dederit. Vnde monachi professio dicitur nulla si fuerit facta per vim, & merum etiam parentum, Rot. *decif.* 175. num. 5. apud Farin. p. 1. *recent.* vbi etiam quod semel metus illatus incidit in omnes

omnes sequentes actus durante causa merus. Quicunque tamen Regularis præ tendens per vim, & metum ingressum esse religionem, aut etiam dicens ante ætatem debitam professionem emisisse, aut quid simile, velique habitum dimittere quacumque ex causa, aut cum habitu discedere sine licentia superiorum, non erit audiendus nisi causas, quas præ tenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario per Concil. Trident. *ead. sess. 25. de Regularibus, cap. 19.* de cuius materia agunt Nauar. *in ment. 4. de Regularibus, num. 73. & 77.* Zerola *in praxi Episcop. part. 2. verbo professio, §. 2.* Francisc. Leo *in thesaur. fori Ecclesiast. part. 2. cap. 1. num. 42.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 17. art. 17.* Fr. Ioan. de la Cruz *de statu Relig. lib. 1. cap. 8. dub. 4. vers. secunda conclusio.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 37.* Campanil. *d. rubr. 2.1. cap. 13. num. 129.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 4.1. dub. 7. num. 63.* Ego ipse *de officio, & potestate Episcop. part. 3. allegat. 105. num. 48. & latius allegat. 103. à num. 12.*

S V M M A R I V M.

- 1 Impubes monasterium ingressus post annum à parentibus reuocari non potest. Pubes per vim ingressus post annum exire, vel à parentibus reuocari non potest.
- 2 Impubes si Religionem absque parentum vel tutoris consensu ingrediatur, possunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impuberem reuocare, nisi anno & die id dissimulando consenserint.
- 3 Impubes à parentibus, vel tutoribus Religionis oblatum an possit resillire ante pubertatem consentientibus ipsis, qui eum obtulerunt, vel ipsis iniuitis consentiente monasterio, ostenditur.
- 4 Annus de quo in presenti quomodo computandus, ostenditur.
- 5 Parentes, vel tutores non possunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione.

CAP. Si quis. II.

1 **S**I filius infra legitimam ætatem, sed cum consensu parentum ingreditur Religionem, & parentes infra annum non reclamant, non possunt post annum illum reuocare. Si est ingressus post legitimam ætatem, sed per vim, & nec ipse nec parentes eius reclamant infra annum, remanere debet in clericatu. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anania, Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 283.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 475.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. refertur à Burchard. lib. 7. Decret. c. 3. In part. 7. cap. 26. & ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 4.*

2 **S**i parentes ipsius, &c.] Notatur ad hoc, quòd si impubes religionem absque parentum, vel tutoris consensu ingrediatur, possunt parentes, vel tutor id factum irritum facere, & impuberem reuocare, nisi anno, & die id dissimulando consenserint, quo tempore transacto reuocare nequeunt. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. quæst. 12. art. 1. vers. & aduertendum,* Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 18. num. 10.* vbi aduertit quòd quamuis hîc dicatur: si infra annum non reclamauerint, supplenda est dies, vt deciditur *in cap. pella 20. quæst. 2.* additque hunc annum incipere à die scientiæ ingressus impuberis habitæ per parentes, vel tutores, quòd si ita remotor sit monasterium, vt intra id tempus reuocare nequeant, longius temporis interuallum esse concedendum, prout loci distantia exege-

rit, & num. 11. cum Innoc. *in presenti, in initio,* Ioan. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 12.* Zabar. *num. 1. not. ab. 2.* Anchar. *num. 4. not. 4.* & Henric. *num. 3.* hinc deducit à fortiori non posse reuocare si expressè ingressui impuberis conuierint, & num. 29. idem dicit si tacite dissimulando per annum, & diem.

Sine consensu parentum suorum.] An, & quando vtriusque parentis consensus requiratur, & alia ad hanc materiam facientia, diu ad *cap. significatum, 11. infr. hoc tit.* Quærit Sanch. *d. c. 18. num. 30.* an impubes à parentibus, vel tutoribus Religionis oblatum possit resillire ante pubertatem consentientibus ipsis, qui eum obtulerunt, vel ipsis iniuitis consentiente monasterio, & respondet non posse egredi consentientibus iis, qui illum obtulerunt, repugnante tamen monasterio, eò quòd per eam oblationem ius acquiritum est monasterio, ne impubes inde recedat, donec pubes sit, & num. 31. resoluit impuberem cum voto Religionis illam ingressum absque parentum, vel tutorum facultate, & ab illis reuocatum manere liberum à voto, nec teneri iterum ingredi, si voti consij reuocatur, quia ea reuocatio est quædam voti irritatio, & ideo amplius non obligabit; si verò voti ignari non est irritatio, quia voluntas non fertur in incognitum, & ideo si fecerat perseuerandi votum, tenebitur iterum ingredi, quando potest, nempe factus pubes, nisi id votum postea irriteret à potente irritare.

Intra annum.] Hunc annum includi debere intra annos, quibus ille est impubes, dicit Sanch. *d. cap. 18. num. 12.* aduertens quòd si impubes prope pubertatem ingrediatur parentibus insciis, aut tutoribus, non concedetur illis integer annus ad reuocandum, sed id solum, quod superest vsque ad pubertatem, qua adempta cessabit ius ad reuocandum.

Non reclamauerint.] Ergo tantum conceditur illis potestas reclamandi, & adeundi superiori, non enim poterunt propria auctoritate, vimque inferendo extrahere impuberem à Religione, vt per S. Antonin. *par. 3. tit. 16. c. 2. §. 4. paulo post prin. ip.* Syluest. *verbo Religio, d. q. 11.* Sanch. *d. c. 18. num. 13. vbi num. 33.* existimat in supradictis nihil innouatum esse per Concil. Tridentin.

Notari solet hic text. ad hoc, quòd ex mora annua sola præsumptio ratificationis inducitur, vt per Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 37. num. 9.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus secularis vtens habitu, & nomine monachali, cogitur vt fiat monachus, vel vt ab hoc desistat.
- 3 Homo qui merito sexu profectur in Religione monialium, vel è conuerso mulier, qui simulans se esse virum professionem emitit in Religione, & domo virorum, in foro externo reputantur, & habentur pro Religiosis.

CAP. Vt Clerici. III.

Ex Concil. Tolet.

Qui habitu, & nomine se fingunt monachos cum non sint, cogi debent vt vere fiant, vel veri clerici Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 284.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 475.* defumitur ex Concil. Tolet. I V. *cap. 52.* remissiuè Ximen *in concord. part. 1. & 2. refertur à Burchard. lib. 8. c. 7. & Iuo. p. 7. cap. 30. & 31. & ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 13. tit. 27. cap. 8.*

- 2 De materia huius tex. & circa tacitam professionem, & quibus modis inducatur, vide quæ dixi *ad cap. vi. dua 4. infr. hoc tit.*
- 3 In glos. *Fingunt. ibi, argumentum est hic ad questionem illius, qui finxit se mulierem, &c.* Notatur ad hoc, quòd vir, qui mentito sexu profitetur in religione monialium, vel è contrario, scemina, quæ simulans se esse virum, professionem emittit in Religione, & domo virorum. in foro externo reputantur, & habentur pro Religiosis, & sic compellentur remanere non quidem in eodem monasterio, nec in sexu, sed in specie, vel in genere, vt per S. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 3.* dicens talem professionem fuisse validam, Syluest. *verbo Religio, 3. quest. 9.* Specul. *lib. 4. part. 3. num. 4. sub tit. de statu monachorum,* & alios, quos refert, & sequitur Ioan. Valerius *de different. inter virumque forum, verbo votum, differ. 2.*

SVM MARIVM.

- 1 *Novitius se proprijs professorum actibus sponte ingerens censetur professus, & num. 2.*
- 3 *Professiones tacite an post Concilium Trident. aliquam vim habeant, ostenditur.*
- 4 *Confessione matrimonij spiritualis aduersus professionem non statuitur.*
- 5 *Professio tacita vt inducatur sufficit, vt sola illius Religionis consuetudine actus, quibus quis se ingerit, sint professorum proprij.*
- 6 *Iuramentum in supplementum probationis deferendum est potius mulieri, quam viro si illi magis comperta esset rei controuersa veritas.*

CAP. Vidua. IV. Ex Conc. Arelat.

1 **V**idua si sponte velum conuersionis sibi imponit, & inter velatas in Ecclesia oblationem Deo obtulit, debet retinere habitum Religionis velit, nolit, etiamsi iuret sibi imposuisse velamen vt deponere possit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. *in rationabili, lib. 3. iuris Pontificij, pag. 285.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 475.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* desumitur potius ex Concil. Triburien. *cap. 25.* refertur à Burchard. *lib. 8. Decret. cap. 26.* Iuo. *part. 7. c. 55.* & ab Anton. Augustin. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 6.*

2 Collige ex text. nouitium se proprijs professorum actibus sponte ingerens censeri professum, de quo vide Tiraq. *de iure mariti, glos. 7. num. 52.* Palat. *in reper. rubr. de donat. inter virum, & vxor. rub. 57. num. 4.* Valdes. *ad Xuar. part. 2. pag. 96.* Nauarr. *consil. 5. num. 9. sub tit. de ijs. que vi, & consil. 41. ad fin. de Regularib.* Menoch. *de presumpt. lib. 6. presump. 83. num. 5.* Mascard. *de probat. conclus. 1. 237. num. 19.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quest. 3. & cap. 4. quest. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenitent. lib. 18. num. 386.* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionum statum nouitijs, disp. 13. dub. 8. num. 11.* Sanchez *de matrim. lib. 6. disp. 14. num. 20.* & late in *præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 3. à num. 14.* Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælator. tom. 1. quest. 24. art. 8.* aduertentes præcipuè duo vltimo loco citati ad cuiuscumque professionis tacitæ valorem præmittendas esse quinque conditiones generaliter petitas; prima vt actus per quem tacita professio induci debet, fiat auctoritate, & consensu eius, cuius est in eam Religionem admittere; secunda, vt spontanea voluntate fiant ea per quæ professio tacita

est inducenda; tertia, vt ea scienter fiant, nempe, vt iis actibus vtens noitit eos ad solos professos pertinere: quarta vt iis actibus vtens verum profitemi animum habeat: quinta, & vltima, vt iis professorum actibus vtens sit constitutus in legitima ætate iure petita ad professionis expressæ valorem. An autem opus sit exercentem eos actus professorum esse nouitium non ineptè dubitatur ab aliquibus, Abb. *hic n. 7.* & Rosel. *in summa verbo nouitium, num. 16.* exigi affirmant. At verò Sanchez *d. cap. 3. num. 23.* cum Syluest. *verbo Religio, 3. quest. 19. vers. primò ergo,* & Nauarr. *comm. 4. de Regular. num. 75.* ita distinguit, si quis actibus professorum se ingerat sine proprio professorum habitu, exigitur vt sit nouitius, secus si vtumque concurrat, ex ea ratione, quia in hoc text. vbi vtumque concurrat nulla nouitiatu mentio fit.

Vtrum autem nunc post Concil. Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 15. & 16.* repertiantur sit tacitæ professiones, & aliquam vim habeant? quæstio est ad præsens institutum non contemnenda, in qua dicendum mihi videtur per illud non tolli professiones tacitas, sed in suo pristino valore manere, dummodo inducatur transactio nouitiatu anno, & expletis sexdecim ætatis profitemi annis, vt docent Nauarr. *sub tit. de Regular. consil. 35. num. 5. in 1. edit. & consil. 28. num. 5.* Sorb. *in compendio priuileg. Mendicant. verbo nouitius post 3. notab. 9. primò aliquid operatur,* Menoch. *consil. 396. num. 12.* Franc. Emman. *in summa. tom. 2. cap. 8. num. 1. & quest. Regular. tom. 3. quest. 17. art. 1. in fine, & art. 2. in fine.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 4. quest. 6.* Humad. *l. 7. glos. 3. num. 1. tit. 7. part. 1.* Gallet. *verbo profitori. 4. Sanch. d. cap. 3. num. 36.* Franc. Ludouic. Miranda *d. quest. 24. art. 1. 2.* Stephan. Gratian. *discrpt. forens. tom. 4. c. 640. n. 34.* Beltram. *in annot. ad decis. 385. num. 6.* Gregor. X. P. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitijs disp. 13. dub. 8. num. 1.* Rot. *decis. 579. num. 2. part. 1. recent. & in Vltixbonen. professionis 10. Decembris 1621. coram R. P. D. Merlino.* Vnde iam inferitur per Concil. Trident. subiatam esse tacitam professionem inductam per hunc text. & cap. *ad nostram, infr. hoc tit.* eam nempe, quæ inducitur statim delato habitu professorum distincto patenter à nouitorum habitu cum exercitio actuum professorum, vel altero horum concurrente cum tridui perseverantia, quia Concil. Trident. *d. c. 15.* petit integrum nouitiatu annum, & ita docet Azor. *d. quest. 6.* Sed possent habere locum ij text. quando transactio integro nouitiatu anno, expletisque sexdecim annis quis indueretur habitu professorum distincto patenter à nouitorum habitu, vel vna cum alijs professis exerceret actum iure, vel consuetudine solis professis competentem, vt aduertit Sanch. *d. c. 3. num. 37.*

Velit, nolit, &c.] Notatur ad hoc, quòd confessio 4 ni matrimonij spiritualis aduersus professionem non statuitur, vt per Mascard. *de probat. concl. 1026. n. 8.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. n. 43.*

In glos. *Oblationem, ibi, respicit loci consuetudinem,* 5 &c. Notatur ad hoc, quòd ad inducendam quis tacitam professionem sufficit, vt sola illius Religionis consuetudine actus, quibus se ingerit, sint professorum proprij, vt per Abb. *hic n. 6.* Azor. *d. c. 4. g. 3.* Sanch. *d. cap. 3. num. 20.*

In glos. *Licet Sacramento.* Notatur ad hoc, quòd 6 mulieri potius quam viro deferendum est iuramentum in supplementum probationis, si illi magis comperta esset rei controuersæ veritas, vt per Tiraq. *l. 9. connub. glos. part. 9. num. 72.* Palat. *in reper. c. per vestras, de donat. inter virum. §. 43. num. 7.* Sed contra hanc glos. iuramentum non deferri in supplementum probationis

bationis matrimonij spiritualis, resoluit Mascard. de prebat. conclus. 103. num. 4.

C A P. Ioannes. V. Greg.

- 1 **M**Onacho non licet temere transire de monasterio ad monasterium, nec habere aliquod peculiare, & si hoc præsumperit, cum competenti correctione reddi debet monasterio in quo ab initio est conuersus sub regula sui Abbatis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anania, Hostien. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 285.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 475.* desumitur ex B. Greg. epist. 4. lib. 1. *registri,* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 7.*
- 2 *De monasterio in monasterium, &c.*] Vide dicta ad c. licet, infra hoc tit.
- 3 *Nec eorum aliquem peculiare quicquam habere.*] De hoc vide quæ dixi ad cap. cum ad monasterium, num. 11. cum seqq. de statu monach.
- 4 *Sub Abbatis sui regula, &c.*] De fugitiuis, & qualiter etiam reluctantes, & inuiti ad regressum sint compellendi, dixi ad c. fin. num. 7. cum seqq. infra hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pueri ad Religionem non admittantur in Insulis ante decimum octauum annum, quia ibi nimia est asperitas, & n. 2.*
- 3 *Text. iste contrario usu reuocatus est.*
- 4 *Professio facta in religione Minorum ante decimum octauum ætatis annum, sed tamen post 16. an. valeat, remissiuè.*

C A P. Quia in insulis. VI.

- 1 **I**N Religionibus Insularum, eo quod asperior sit ibi Religio obseruatio, prohibetur quis ante decimum octauum annum suscipi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Io. Andr. Imola, Anania, Burr. Hostien. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 286.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 476.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* desumitur ex B. Greg. lib. 1. epist. 48. ad Antheum, refertur ab Anton. Augustin. collect. 2. *Decretal. lib. 3. tit. 55. cap. 1.*
- 2 *Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Azor. institut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quas. 7.* Sanch. in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 3.* Quam quidem text. decisionem extendunt aliqui ad Fratres prædicatores, & Minores, eo quod eorum Religio sit quoque valde aspera, & ita militet in eis eadem ratio, ita Abb. in *presenti num. 3.* & Ancharan. num. 1. Angel. in *summa, verbo nouitius, num. 2.* Verùm hanc extensionem iure optimo improbat Syluest. verbo Religio 3. *quæst. 2.* dicitque etiam in illis Insularum monasteriis reuocatum esse id decretum contrario usu, quam reuocationem testantur etiam Ioan. Andr. num. 1. Burr. num. 6. in *presenti, S. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 3. in fine principij, Nauar. sub hoc tit. consil. 45. num. 2. in 1. edit. & consil. 33. num. 2. in 2. edit.* Sanchez d. num. 3. Fr. Ludouic. Miranda in *manuali Pralat. tom. 1. quæst. 24. art. 2. concl. 2.* vbi affirmat hunc text. in Decreto Concilij Triæ sess. 25. de Regular. cap. 15. virtualiter, & implicite reuocatum esse videri. Vtrùm autem stante statuto in ordine Minorum, seu potius S. Francisci de Paula, quo caueatur ne quis ante decimum octauum ætatis suæ annum ad professionem

Barbof. Collect. Tom. 11.

admittatur, valeat professio in ea antea facta, dummodo post decimum sextum fiat? Vide post Nauar. Fr. Ludouic. Mirandam d. concl. 2. & Sanch. d. c. 4. num. 4.

S V M M A R I V M.

- 1 *Cisterciensis sine licentia sui Abbatis ad aliud monasterium transit, ad proprium monasterium regressi cogitur.*
- 2 *Religiosum alienum recipientes absque litteris dimissoris sui superioris peccare mortaliter.*
- 4 *Religiosus exemptus à iurisdictione Episcopi debite translatus si adfuerit expressa voluntas, & consensus Abbatis, & Conuentus, ac etiam in ista causa.*
- 5 *Religiosus non exemptus à iurisdictione Episcopi minime dicitur debite translatus ad parem nisi ultra licentiam Abbatis, & Conuentus, adfit etiam in ista causa, & licentia Episcopi.*
- 6 *Dictio, celeriter, refertur ad arbitrium iudicis.*

C A P. Non est. VII. Alex. III.

MOnachi, & Conuersi Cistercienses post professionem non possunt transire ad alios Ordinariorum sine licentia Abbatis, & si quis fuerit egressus, & monitus celeriter non redierit, compellendus est à Prelatis redire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 286.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 476.* remissiuè Casal. in *annor. & Ximen. in concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 2.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. I. part. 27. cap. 6.

Recipi nullatenus permittatis, &c.] Notatur ad hoc, recipientes alienum Religiosum absque litteris dimissoris sui superioris, peccare mortaliter, vt per Nauar. consil. 52. num. 3. de Regularib. in nouis. Giouagn. resp. 39. num. 11. lib. 2. & alios, quos refert & sequitur Barthol. de Vecchis in *praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouis. disput. 15. dub. 2. num. 12.*

Cisterciensis Ordinis.] De Cisterciensibus agunt S. Antonin. part. 2. tit. 15. cap. 12. §. 18. Callan. in *catalogo glorie mundi, part. 4. consider. 58.* Polyd. Virgil. de *inuentor. rerum, lib. 7. cap. 2.* Hieronym. Roman. de *Republ. Christ. lib. 6. cap. 12.* Plato de *bono statu Relig. lib. 2. cap. 22.* Aubert. Mira. de *statu Relig. Christ. lib. 1. cap. 22.* & de *origine Cisterciens. per tot.* Syluest. Marul. in *Oceano lib. 2. pag. 153.* Barnab. Montalu. in *chronica Cisterciens. Azor. in institut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 21.* Fr. Emman. quæst. Regular. tom. 1. quæst. 3. art. 5. Miranda in *man. Pralat. tom. 1. quæst. 4. art. 2.* Soar. tom. 4. de *Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 3. ex. num. 3.*

In glos. *Permittatis.* Notatur ad hoc, quod Religiosus exemptus à iurisdictione Episcopi dicitur translatus debite si adfuerit expressa voluntas, & consensus Abbatis, & Conuentus, ac etiam ista causa, vt per Ioan. Monach. in *cap. cum singula 22. num. 5. de præbend. lib. 6. vbi Gemin. sub num. 2. vers. si transit, in eadem, & Franch. sub num. 3. vers. aliquando transitus sit ad parem, Rebuff. in praxi, tit. de *translat. monach. num. 7.* Decian. respon. 20. num. 8. lib. 1. quos refert. & sequitur Anton. Rice. in *tract. de iure personarum extra gremium Ecclesia existent. lib. 8. cap. 4. num. 15.* vbi num. 16. cum Francho, & Rebuff. *dictis locis,* tenet Religiosum non exemptum à iurisdictione Episcopi*

minimè dici debite translatum ad parem, nisi ultra licentiam Abbatis, & Conuentus, adsit etiam ulti causa, & licentia Episcopi, cum eius intersit Monachum sibi subiectum ab eius ditione non eximi.

- 6 In glos. *Celeriter*, ibi, & *celeritas ista ad arbitrium iudicis refertur*. Vide Doctores citatos ad *cap. potuit, de loco*, num. 133. & quæ dixi in *meis remissionibus, de dictionibus & clausulis, dist. 44. aliàs dist. 55.* secundum Lugdunen. impress.

SVM MARIVM.

- 1 *Professio facta ante decimum quartum annum non obligat, post decimum quartum vero si sit per susceptionem habitus professorum etiam obligat, nisi detur perseverantia tridui.*
- 2 *Pupilli se & sua Deo dicentes Religionem ingredi non possunt.*
- 3 *Vota omnia impuberum, id est, marium usque ad annum 14. expletum, & feminarum usque ad annum 12. expletum in irritum reuocari possunt a patre, vel tutore.*
- 4 *Professio tacita in aliqua Religione ex eo facta censetur, cum quis sciens, & prudens desert sponte triduo distinctissimum professorum habitum, & ad illam non requiratur tridui perseverantia in actu exercitio ostenditur, ibid. num. 5.*

CAP. Ad nostram. VIII.

- 1 **P**rofessus non est qui gestat habitum professorum ante XIV. annum, & si post decimum quartum annum accepit, & ante triduum sine præcedente probatione dimiserit, non est professus, & potest ducere uxorem, quia sine deliberatione præsumitur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 287.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 476.* remissive Ximen in *concord. v. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 8.* & est post Concil. Lateranen. part. 2. i. cap. 1.
- 2 *Quosdam pueros, &c.] Ergo pupilli Religionem, se, & sua Deo dedicantes, ingredi non possunt, vt per Chald. Pereira in l. si curatore, verbo hunc contractum,*
- 3 num. 28. Nam vota omnia impuberum, id est, marium, vsque ad annum 14. expletum, feminarum vsque ad 12. expletum, in irritum reuocari possunt a patre, vel tutore, vt per Fr. Emman. quest. *Regular. tom. 3. quest. 12. art. 1. ad finem. Less. de instit lib. 2. cap. 40. dub. 14. num. 82.* Sanch. in *precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 35. num. 60. cum multis seqq.*
- 4 *Et infra triduum deposuerit.] Probat hic text. tacitam professionem in aliqua religione ex eo factam censeri cum quis sciens, & prudens desert sponte triduo distinctissimum professorum habitum, nempe qui est patenter distinctus in colore, scissura, vel forma à vestitu, & habitu nouitiorum, vt per Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 4. quest. 3. vers. altero modo, Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 18. num. 386. vers. secundus, Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 24.* Fr. Basil. Ponc. de *impedimentiis matrim. cap. 5. in fine*, vbi etiam dicit post Concil. Trident. sess. 25. de *Regularib. cap. 15.* hunc tacitæ professionis modum cessasse. Quando verò habitus nouitiorum patenter à professorum habitu distinguitur, tunc per quamcunque annualem habitus nouitiorum delationem, etiam viginti annorum, non inducitur tacita professio, vt per Barbat. *confil. 59. num. 3. ad finem,**

vol. 2. Angel. verbo nouitius, num. 12. Syluest. *verbo Religio 3. quest. 19. vers. tertio inducitur*, Nauarr. *commento 4. de Regularib. num. 74.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 640. ex num. 21.* quos refert, & sequitur Balthol. de Vecchis in *praxi admittenda ad Religionis statum nouitij, disp. 13. dub. 8. num. 9.* vbi intelligit exiola habitus delatione, quia si in eodem probationis habitus delationem se ingereret alicui actui professus tantummodo competenti, & perseveraret triduo, ellet tacite professus, & n. 11. in fine, aduertit quòd cum Concil. Trid. *dicto loco* exigat aetatem sexdecim annorum, & integram probationis annum, ideo hodie non inducitur professio tacita nisi expleto hoc tempore.

Verùm autem ad huiusmodi tacitam professionem requiratur tridui perseverantia in eo actu exercitio affirmant quidam, eo quòd ea tridui perseverantia petatur in hoc text. ad tacitæ professionis ex habitus professorum delatione præsumptionem: alij autem negant, quia id non petitur in *cap. vltima sup. hoc tit. vt refert Azor. d. cap. 4. quest. 3.* Verùm Sanch. d. cap. 3. n. 21. post Nauarr. *comment. 4. de Regul. n. 73.* & alios per eum citatos, vtramque sententiam ita esse conciliandam existimat. Si concurrant hæc duo, nempe assumptio habitus peculiariis professus, & exercitium actus illis solis siue iure, siue consuetudine competentis, non exigitur tridui perseverantia, & sic procedit *d. e. vltima*, quòd ad eam professionem præsumendam ponderauit assumptionem habitus, & obligationem cum aliis monialibus, quæ solis professis competeant, ac nulla tridui mentio fit. Quòd si alterutrum solum ex his concurrat, opus est ea tridui perseverantia, atque ita in his terminis procedat text. in *presenti.*

SVM MARIVM.

- 1 *Habitu professorum recipiens, vbi distincti sunt habitus, compellitur ibi, vel alibi esse Religiosus, sed si recipit habitum nouitiorum, potest ad seculum redire.*
- 2 *Obligatio ingrediendi monasterium videtur à principio pura, sed sub conditione resolueda.*
- 3 *Religionem ingredi, vouens, vel ille, cui relictum fuit legatum sub conditione ingrediendi religionem, an satisfaciatur si anno nouitatus exeat, ostenditur.*
- 4 *Clerici religionis habitum ex voto suscipientes, & ante professionem ad priorem vita statum reuertentes, an sint cogendi ad maiorem religionem transire, si arduiorem proficere noluerint, ostenditur.*
- 5 *Nouitio nolenti proficere, sed a Religione egredi volenti an sit restituendus habitus nouitatus, ostenditur.*
- 6 *Nouitio à Religione egredi volenti omnia bona restitueda sunt vna cum fructibus, etiamsi sint feudalia.*
- 7 *Monachus non potest promoueri in Ecclesia Collegiata ad Canoniatum, vel aliud beneficium simplex ipsius Ecclesia Collegiata, & quid de suprema eius dignitate, ostenditur.*

CAP. Super co. IX.

Habitu suscipientes animo perseverandi ante professionem non possunt ad priorem statum redire, & si illius Religionis auctoritates forte non possunt, coguntur transire ad maiorem Religionem, nec amplius assumi debent in Ecclesiis secularium. In anno verò probationis possunt redire ad priorem statum in eadem veste, qua uenerunt vt habetur in reg. D. Benedicti Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr.

Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali*, lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 287. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 476. remissive Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 9.* & cit post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 21. cap. 2.*

2 *Ad priorem statum sunt reuersi.*] Notatur ad hoc, quod obligatio ingrediendi monasterium videtur à principio pura, sed sub conditione soluenda, videlicet si non placuerit intra annum, vel ante professionem, vt per Tiraq. *de retract. lign. §. 1. glof. 8. num. 27.* An autem ille, cui relicto fuerit legatum sub conditione ingrediendi religionem, vel illam ingredi voverit, satisfaciatur si anno nouitiatus exeat? quæstio est quotidiana, in qua communis obtinuit sententia satisfacere dummodo ingressus in Religionem bona fide animo experiendi fieret, exitusque ex causa iusta esset, vt per Surd. *decis. 303.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 22. q. 6.* Sayr. *in clauis Regia, lib. 6. cap. 9. n. 15.* Sanchez. *de matrim. lib. 7. disp. 34. num. 16.* faciunt quæ Tiraq. *de retract. lign. §. 1. glof. 8. num. 33.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 2. quest. 127. art. 2.*

4 *Ad mitiorem Religionem sunt cogendi transire.*] Difficilis videtur hic text. dum probat clericos, nimirum, qui Religionis habitum susceperunt, & ante professionem ad priorem vitæ statum sunt reuersi, cogendos esse ad mitiorem Religionem transire, si ætatiorem profiteri noluerint, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur, cui similis est text. *in cap. consulti, inf. hoc tit. ex quibus desumpta est apud Castellanos l. 7. tit. 7. part. 1.* Quare Innocent. Hostiens. Ioan. Andr. Butr. & alij *in presenti*, & *in d. cap. consulti*, sentiunt per habitum Religionis eo animi proposito susceptum fieri tacitam Religioſæ vitæ, & instituti professionem ex Ecclesiæ decreto, & proinde eos clericos etiam si à monasterio, quod sunt ingressi, reuertentur, cogendos Religionem capessere, quoniam sunt tacite Religioni generatim acceptæ obligati. Azor. verò *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 20. quest. 9.* cum Abb. Zabarell. Angel. Syluest. verius existimant Pontifices *in presenti*, & *in d. cap. consulti*, intellexisse nomine propoſiti, & voluntatis simpliciter priorem vitam mutandi vna cum habitu Religionis suscepto, votum proficendi monasticam vitam, & in ea perseverandi, & proinde licet clerici, de quibus *in hoc text.* ab ætiori Religione semel suscepta recesserant, aliam mitiorem amplecti debebant. Melius tamen Sayr. *in clauis Regia, lib. 6. cap. 2. num. 8.* & Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 33. num. 19.* asserunt nomine propoſiti mutandi vitam non intelligi nudum propositum, sed propositum cum implicita saltem, & virtuali promissione firmatum, quod voti virtutem habet, & idem Sanchez *in precepta Decalogi, lib. 4. c. 1. num. 20.* asserit text. *in d. cap. consulti*, intelligendum esse de proposito non nudo, sed promissione firmato.

5 *Vi in eadem veste, in qua veniunt, reuertantur.*] Vidi dubitari in Sacra Illustrissimorum Cardin. S. Concilij Trident. interpretum an nouitio nolenti profiteri, sed à Religione egredi volenti, esset restituendus habitus nouitiatus, qui ipsiusmodi nouitij expensis factus fuerat: in quo dubio ead. S. Congregat. annuit, licet adhuc non firmaverit, habitum nouitij egredientis penes Religionem remanentem, eidem tamen nouitio pretio illius prius restituto. Nouitiis enim nolentibus profiteri, sed à Religione volentibus egredi, sunt restituenda omnia bona, quæ tempore ingressus detulerunt in monasterium, nec quid minimum ex eis retinere valent Religiosi, quod vt rectè fiat Episcopus etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellere poterit superiores Regu-

Barboſi. *Collect. Tom. 11.*

lares, prout statuit Concil. Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 16.* in finalibus verbis, & eo citato refert Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verb. moniales, §. 3. & p. 2. cod. verbo. §. 11.* & debere intelligi vna cum fructibus inde perceptis, deductis tamen alimentis illius temporis, quo in monasterio fuit, reſoluit Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 9. quest. 2. post med.* quem refert Gallet. *in margarita casuum conscientie, verbo nouitius §. 5.* & nouitium egressum recuperare omnia bona etiam feudalia, docent Tapp. *in aub. ingressi, in verbo sua, cap. 14. num. 16.* C. de sacros. Eccles. Chald. Pereira *in l. si curatorem, verbo implorare, à num. 27.* Thom. de Marino *de feudis, lib. 1. tit. de feud. ex pacto, & providentia, num. 139.* Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectus 4. sub num. 25.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcop. part. 3. allegat. 101. à num. 37.*

Nec amplius in Ecclesiis secularibus debent assumi.] 7 Notatur ad hoc, quod monachus non potest promoveri in Ecclesiæ Collegiata ad canonicatum, vel aliud beneficium simplex ipsius Ecclesiæ Collegiata, vt per Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 1. quest. 34. art. 4.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 10. num. 28. & 29.* Difficultas est de suprema Collegiata Ecclesiæ dignitate; quidam posse negant, quod fauore curæ animarum indultum sit Regularibus, vt ad beneficia parochialia promoveri valeant, vt dixi *ad cap. quod Dei timorem, de statu monach. ab hac dignitas est verè beneficium simplex nullam animarum curam habens, quo fundamento hanc partem, quæ satis probabilis est, tenent in d. cap. quod Dei timorem, Ioan. Andr. num. 16.* Anchar. *num. 12.* Henric. *num. 9.* An. *in fine.* Sed verius est posse Regularem absque dispensatione aliqua ad eam dignitatem promoveri, vt illi Ecclesiæ Collegiata præsit tanquam Præpositus: quia eadem videtur ratio ac de Episcopo, cum eligatur ad curam eorum, qui ad Collegium pertinent, ita Abb. *in d. cap. quod Dei timorem, num. 5.* vbi Zabarell. *num. 5. quest. 7.* Iacob. de Grassi *in aureis decisionibus part. 2. lib. 3. cap. 20. num. 7.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quest. 13.* Fr. Eman. *d. art. 4. & tom. 3. quest. 53. art. 2.* Less. *de iustis. lib. 2. cap. 41. dub. 12. num. 99.* & alij plures, quos refert, & sequitur Sanchez *in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 73.* aduertens cum Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glof. 7. num. 53.* hoc sicut hodie est correctum in curatis, ita etiam in his.

S V M M A R I V M.

- 1 *Canonicus Regularis potest effici monachus, si Religio ad quam transit, est strictior sua, alias secus.*
- 2 *Doctores referuntur de institutione & origine Canoniarum Regularium S. Augustini agentes.*
- 3 *Abbas solus an monachum recipere possit.*
- 4 *Religio qua dicitur minor, aut maior, & strictior.*
- 5 *Canonicus Regularis transit ad Religionem laxiorem, ubique habitum deferens, an sit apostata, remissive.*

C A P. Sanc. X.

CANonicus Regularis si fiat monachus, in Religione strictiore est relinquendus quia tuta conscientia est, si non in strictiori, redire debet ad suam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. And. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect. 165.* Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 288.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 477.* remissive Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 10.* & cit post Concil. Lateranen. *part. 50. cap. 29.*

- 2 *De Canonico.*] Plura de institutione, & origine Canonicorum Regularium S. Augustini congerunt citati à Cened. ad *Decretal. collect.* 165. n. 1. quibus adde Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. quæst. 1. art. 3. & quæst. 3. art. 1. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 2.2. & nouissimè Pennotum in speciali tract. de generali totius Ordinis clericorum Canonicorum historia.*
- 3 *A quodam Abbate recepto.*] Ergo Abbas solus monachum recipit, vt per Boer. *decij.* 260. n. 28. & 29. vide tamen dicta ad *cap. porreclum, num. 3. infr. hoc tit.*
- 4 *Maioris Religionis.*] Quæ autem dicatur minor, aut maior, & strictior Religio vt valeat transitus Canonici, de quo in *hoc text.* vide Lap. *alleg.* 61. n. 5. & *alleg.* 130. Card. *conf.* 28. Felin. in *cap. ad nostram, n. 6. & ibi Abb. ex num. 5. de appellat.* Cassan. *conf.* 20. ex n. 26. & in *Catalogo gloria mundi, p. 4. confid.* 52. *vers. tertio dicitur.*
- 5 *Alioquin eum, &c.*] Vtrum Canonicus, de quo in *hoc text.* transiens ad Religionem laxiorem, ibique habitum deserens, sit apostata? Vide Syluest. in *summ. verbo Religio* il 4. n. 4. Angel. *verbo Religiosus, n. 37.* Rebuff. in *praxi benefic. tit. de translat.* Monach. *num. 11.* Menoch. *de arbitr. casu* 421. *num. 33.*

SVM MARIVM.

- 1 *Minor XIV. annis proficundo non obligatur Religioni nisi factus maior ratum habuerit.*
- 2 *Impubes quando religionem ingreditur propria sponte absque parentum ablatione, potest quocumque exire donec proficiatur.*
- 3 *Oblatio Religioni facta filiorum impuberum per parentes quid operetur, & quomodo fieri debeat, ostenditur.*
- 4 *Impubes an possit inuitus religioni à parentibus, vel tutoribus offerri, ostenditur.*
- 5 *Annus probationis nouitij incipere debet à tempore habitus monastici post annos pubertatis expletos.*

CAP. Significatum. XI.

- 1 **O**blatus Religioni à parentibus, & ante XIV. annū professus, potest exire, quia votum est nullum; si fuit à parentibus oblatum, non debet exire. Si verò post XIV. annum intrauit, vel si ratam habuit professionem factam ante XIV. annum est cogendus vel in eadem manere, vel ad aliam Religionem transire. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. *Collect.* Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anch. Panorm. Henric. Viuian. in *rationali lib. 3. inuis Pontificij, pag. 289.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 477.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 11. & est post Concil. Lateranen. part. 50. cap. 10. vbi est integra clausula.*
- 2 *Quod si non fuisse oblatum à parentibus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd quando propria sponte absque parentum ablatione impubes Religionem ingreditur, potest quocumque exire, donec proficiatur, vt docent in *presenti* Butr. *num. 5. & Abb. num. 2. & in cap. 2. sup. hoc tit. idem Abb. num. 10. Innocent. num. 2. Anchar. num. 8. quæst. 8. & Henric. num. 5. Gregor. l. 4. verbo no pudent, tit. 7. part. 1. Sanchez in *precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 18. num. 9.**
- 3 *Nisi autem à parentibus fuerit oblatum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd oblatio religioni facta filiorum impuberum per parentes operatur, vt impubes sic monasterio oblatum nequeat resilire, donec pubertatem completam adipiscatur, nempe puer quatuordecim annos completos, puella verò duodecim completos;

at ea ætate completa liberum est ei perseuerare, aut ad seculum redire, donec professionem tacitam, aut expressam faciat, vt per Sanchez in *precepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 18. num. 9.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 1. num. 13.* Barthol. de Vecchis in *praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 2. dub. 6. ex num. 5.* Et ex his verbis colligitur oblationem huiusmodi debere fieri ab vtroque parente, itaut integrum sit patri repugnante matre impuberem religioni offerre, vt docent Innocent. in *cap. hoc tit. in initio, vbi Hostienf. num. 4.* Ioan. Andr. *num. 1. & Abb. num. 6.* Gregor. *l. 4. verbo del padre tit. 7. part. 1. Henric. in sum. lib. 11. cap. 13. §. 5. Sanchez d. cap. 18. num. 16. vbi num. 16. idem dicit si puer plures tutores habeat, contradicentis enim pars præferatur, & num. 20. afferit parentes posse offerre Religioni, & reuocare filios spurios, sicut possunt legitimos, & num. 21. tenet posse parentes hanc oblationem facere inuitis tutoribus, etsi sub illorum potestate filius sit, & n. 22. idem dicit de matre, quòd scilicet possit filium impuberem offerre, & reuocare inuita auia turrice, & n. 23. pariter resoluit, etsi auus habeat patrem & nepotem in potestate, integrum esse patri inuito auo filium offerre Religioni, & reuocare, & num. 24. docet matrem ad secundas nuptias transeuntem non amittere hoc ius filij impuberis offerendi, & reuocandi. Vtrum autem possit impubes inuitus Religioni à parentibus, vel tutoribus offerri; negatiuam partem teneat *glos. verbo quod intra, in sum. 20. q. 1.* Ioan. Andr. in *cap. 2. n. 2. sup. hoc tit. & ibi Butr. num. 13. Zabarel. num. 2. quæst. 6. Abb. num. 9. & Anchar. num. 8. quæst. 3. Gregor. d. l. 4. verbo no pudent.* Sanchez *d. cap. 18. num. 26. vbi num. 33. existimat in supradictis omnibus nihil innouatum esse per Concil. Trident.**

Sen XIV. annum compleuerit cum Religionem intrauit.] Ergo probationis annus incipere debet à tempore habitus monastici post annos pubertatis expletos, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. c. 2. q. 7.* ætas enim legitima ad nouitium est pubertas, & quamuis ante ætatem hanc admitti quispiam ad religionem possit, vt docet Sanch. in *precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 18. num. 8.* verè tamen, & propriè nouitius non incipit esse donec illam expleat, vt post S. Antonin. Angel. Tabien. Syluest. Azor. & alios probat Sanch. *vbi supra, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 22.* Nec hoc est correctum per Concil. Trident. *sess. 25. de Regularib. cap. 15.* quia solam professionem ante decimum sextum annum completum irritam reddit, nec interdicat nouitium incipi, aut compleri ante eam sexdecim annorum ætatem, vt bene tradunt Henric. in *summa lib. 13. cap. 40. §. 2. in fine.* Sorb. in *privilegijs Mendicant. verbo nouitius, notab. 4.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 15. art. 2. in fine.* Nauarr. *sub hoc tit. consil. 30. num. 1. in antiq. alias consil. 20. in nouis,* Azor. *d. lib. 12. cap. 4. quæst. 9. in fine, Valer. Reginald. in praxi fore penitent. lib. 18. num. 385. prope fin.* Galiet. in *marginaria casuum Conscientia, verbo presbyteri 3.* Sanchez *d. tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 22.*

Compleuerit.] Ergo non satis est vt sit pubes, quòd attingat XIV. annum, sed oportet quòd compleuerit, vt per Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 12. art. 1. ad finem.*

SVM MARIVM.

- 1 *Filia minor duodecim annis à parentibus monasterio tradita si maior factus sponte veletur, ad seculum redire non potest.*
- 2 *Metus suspicio tollitur per ratificatione actus subsecuti.*

- 3 Tacens consentire videtur quando ultra taciturnitatem intervenit aliquis actus positivus ex parte tacentis.
- 4 Metus reverentialis non annullat solus professionem nisi etiam coactio, vel mina præcedant.

CAP. Cùm virum. XII.

Clement. III.

1 **P**uella, quæ ante discretionis annum, duodecimum scilicet, & in viro XIV. accepit habitum cum benedictione solita, si in ætate debita ratam habet professionem, non potest amplius relinquere habitum, sed si nubilus sumpsit habitum coactè, potest dimittere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 290. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 477. remissive Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 3.*

2 *Præsertim si ratihabitione, &c.*] Notatur ad hoc, quòd metus suspicio tollitur per ratificationem actus subsequenti, vt per Bonacof. *tom. 1. communium opinion. lib. 12. tit. 1. num. 49. & 50. pag. 328.* Intellige dummodo tempore ratificationis sublata sit causa metus, quia ea durante metus durare præsumitur, iuxta ea, quæ resoluunt Gam. *Lusitanico decisi. 346. num. 4.* Bonacof. *commun. crimin. part. 1. verbo metus. fol. 113. & part. 2. eodem verbo. fol. 49.* Ranchin. *part. 4. conclus. 474.* Mascard. *de probat. conclus. 1051. num. 34.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. num. 23.* Gutier. *consil. 16. num. 15.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 13. quæst. 1. num. 201. cum seqq.* Sanchez *de matrimo. lib. 4. disp. 18. num. 7.* Bernard. Græuz. *ad practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 93. num. 11.* Fr. Bartholomæus de Vecchis *loco infra citando num. 9.*

3 *Habitum Religionis induens, benedictionem accepit.*] Notatur ad hoc, quòd tacens consentire videtur quando ultra taciturnitatem intervenit aliquis actus positivus ex parte tacentis, nam tunc etiam in præiudicialibus præsumitur consentire, vt per D. Barbof. *in l. que dotis, num. 1 & 8. ff. soluto matrim.*

4 *Coacta parentum imperio.*] Ergo solus metus reverentialis non annullat professionem, nisi etiam coactio, vel mina præcedant, text. namque *in presenti* ad annullandam professionem puellæ ultra imperium parentum, quod metum reverentialem continet, ponderat coactionem, vt docent Couarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 3. §. 6. num. 7. & 8.* Henriq. *in summ. lib. 1. 1. de matrimo. cap. 9. §. 5.* Sanchez *de matrimo. lib. 4. disp. 6. num. 18. & in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 3. num. 26.* Sayr. *in claus. Regia, lib. 6. cap. 4. num. 18.* Bonacin. *de legibus, disp. 4. quæst. 2. puncto 3. §. 1. num. 8.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi observanda in admittendis ad Religionis statum novit. disp. 13. dub. 12. num. 19.* Quicquid contrarium, immo quòd parentum, imperium causet sufficientem merum ad inuadendum actum à libera voluntate pendentem, teneant Xuar. *alleg. 1. num. 34. & allegat. 24. num. 3. & 5.* Hippol. *singul. 347. incip. matrimo. num. 3.* Mench. *illus. cap. 35. num. 17. iuncto num. 19.* inde non bene inferentes professionem annullari fo. metum reverentialem, quibus accedunt Nauarr. & Fr. Emman. citati à Sanchez *d. disp. 6. num. 17. in fine.* Caueant omnes cuiuscumque conditionis, & qualitatris fuerint, ne quomodocumque cogant aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem inuitam, præterquam in casibus à iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel suscipiendum habitum cuiuscumque religionis, vel Barbof. *Collect. Tom. I l.*

ad emittendam professionem, incidunt enim in excommunicationem, tum etiam omnes illi, qui consilium, auxilium, vel fauorem dederint, quique scientes eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere quomodo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint, vt habetur in Concil. Trident. *sess. 25. de Regularibus, cap. 18.* de cuius materia latè dixi *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 104. à princip.* vbi *num. 3.* cum pluribus à me citatis resoluo virginem inducentes monasterium ingredi non incidere in excommunicationem comminatum à Concil. Trident. *dicto loco, & num. 5.* quòd cogentes sceminam ad monasterij ingressum non vt profiteatur, nec vt habitum sumat, sed vt ibi sæculari retento educetur, incidunt in eam excommunicationem, & *num. 6.* quòd parentes & fratres, qui filias, & sorores habitum religionis suscipere, vel votum, aut professionem emittere cogunt, prædictam excommunicationem incurrere, & *num. 7.* pariter resoluo cogentem virginem ingredi monasterium ingressu non sequuto in nullam excommunicationem incidere.

S V M M A R I V M.

- 1 Professio facta sine susceptione habitus Religionis valet.
- 2 Habitus solus susceptus sine professione monastica expressa, vel tacita monachum non facit.
- 3 Profutentis sola traditio non sufficit ad valorem professionis, sed oportet quoque adesse personam habentem potestatem acceptandi nomine ipsius religionis.
- 4 Declaratur textus in cap. consultat, qui clericis vel voventes.
- 5 Episcopus an possit monachum ad professionem admittere, ostenditur.
- 6 Abbatis solius non est ad religionis professionem admittere, sed exigitur quoque consensus maioris partis Conuentus.
- 7 Professio quando est irrita defectu solius potestatis in admittente an satis sit ad eius valorem, vt is ratam eam habeat non mutata priori professi voluntate per actum contrarium, ostenditur.
- 8 Professio non est necessaria facienda in Monasterio, sed potest ubique fieri.
- 9 Religionis regula quamvis certam profutendi formam præscribat, non sunt eius verba ita necessaria, vt alias facta professio sit irrita.

CAP. Porrectum. XIII.

1 **P**rofessionem si quis in infirmitate sine habitu emittat in manu Abbatis, est verè monachus, quia habitus non facit monachum, sed professio Regularis, & ideo compellendus, vt seruet votum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali, lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 290. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 477. remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 4.*

2 *Cùm monachum non faciat habitus.*] Notatur ad hoc, quòd solus habitus susceptus sine professione monastica expressa, vel tacita monachum non facit, vt per Campanil. in *dinersorio iuris Canonici, rub. 12. c. 4. num. 5.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 15. num. 10.* Azor. *institur. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 3.* vbi aduertit iura, quæ contrarium insinuari videntur,

videntur, intelligi si ad mutationem, & susceptionem vestitus tacita iuris professio accedat.

- 3 *Et recipitur ab Abbate.* Ergo ad professionis valorem non sufficit sola profitentis traditio, sed oportet quoque adesse personam habentem potestatem accipiendi nomen ipsius Religionis, illamque obligandi ipsi profitenti, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 5. quest. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. num. 385.* Sanchez *in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. c. 4. à num. 62.* Barthol à Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouis. disp. 13. dub. 2. n. 5.*
- 4 Non obstat cap. *consultus. qui clerici, vel uouentes*, dum ait professionem emitte posse super Altare, quia intelligitur acceptante eo, qui habet potestatem admittendi ad Religionem, vt bene docent in presenti Innoc. *sum. 5. Ioan. Andr. num. 4. Hostiens. num. 13. Abb. n. 10. Anchar. à num. 3. Henric. in fine, Syluest. verbo Religio, 3. quest. 18. dicto 2.* Nauarr. *commento 4. de Regularibus, num. 74.* quos refert, & sequitur Sanchez *d. cap. 4. num. 62. in fine.* Barthol. *de Vecchis d. dub. 2. num. 4. vbi ex n. 3.* tractat an & quando necessaria sit scriptura ad emittendam professionem.

5 Dubitatur non abs re potest an possit Episcopus monachum ad professionem admittere in quo dubio Innocent. *in presenti num. 5. per text. in cap. si uir 27. quest. 1.* tenet quod potest quis fieri monachus faciendo professionem alicuius regule approbatæ in manibus Episcopi, quem sequuntur Hostiens. *num. 14.* Ioan. Andr. *num. 4.* & Anchar. *num. 7.* etiam in presenti. Verùm cum hodie Episcopus superior Religiosorum non sit (omnes enim priuilegium exemptionis habent) nullum propria auctoritate ad professionem monasticam admittere potest, vt docent Abb. n. 12. *in presenti.* Nauarr. *sub hoc tit. consil. 6 à num. 2. in antiq. & consil. 40 in nouis.* Azor. *d. ib. 12. cap. 5. quest. 4.* Sanch. *d. lib. 5. cap. 4. num. 74.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. q. 17. art. 11. vbi asserit text. illum in d. cap. si uir.* cui immituntur Innoc. & sequaces, intelligi de Episcopo, cui monasterium, in quo talis nouitius profiteretur, est subiectum, iure enim communi antiquo omnia Episcopis subieciabantur.

6 In glof. *Non faciat habitus. ibi, ab Abbate, & Fratribus.* Notatur ad hoc, quod non solius Abbatis est ad Religionis professionem admittere, sed exigitur quoque consensus maioris partis Conuentus, vt per Anton. Cuch. *lib. 3. instit. maior. tit. 1. num. 56.* Emman. *Sain summa verbo Religio, num. 65.* Lap. *alleg. 31. num. 3.* Nauarr. *sub tit. de consuet. consil. 9. à num. 19. in nouis, & comment. 3. de Regular. num. 5.* Spin. *in speculo testament. glof. 12. princip. num. 2. & 3.* Azor. *d. lib. 12. cap. 20. quest. ult.* Menoch. *de presump. lib. 6. presump. 83. num. 9. cum seqq.* Less. *de iustitia, lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 7. num. 61.* Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 3. quest. 17. art. 7.* quorum aliquos refert, & sequitur Sanchez *d. cap. 4. num. 65.* vbi *num. 66.* reprobatur Fr. Emman. *loco proxime citato*, dicentem professionem à solo Abbate receptam, nec petito Conuentus consilio non esse ipso iure irritam, sed talem declarandam, resoluens ibi eam professionem esse nullam, & *num. 67.* probat monasterium dum vacat neminem posse ad professionem admittere & *num. 68.* docet nec totum Conuentum repugnante Prælato, nec Prælatum repugnante maiori parte Conuentus posse aliquem ad professionem admittere, & *num. 69.* asserit non sufficere consensum Prælati, & dimidii partis Conuentus, sed debere maiorem partem Conuentus ultra Abbatem consentire.

7 Verùm autem quando professio est irrita defectu solius potestatis in admittente, satis sit ad eius valorem, vt is ratam eam habeat non mutata priori pro-

fessi voluntate per actum contrarium? Respondent affirmatiuè in præsentis Innocent. *num. 5.* Ioan. Andr. *num. 4.* Henric. *num. 5.* & Anchar. *num. 6.* Nauarr. *sub hoc tit. consil. 6. num. 7. in antiq. & consil. 40. num. 7. in nouis.* Azor. *d. lib. 12. cap. 5. quest. 7.* Fr. Emman. *in summa tom. 2. cap. 8. n. 13. concl. 12 & quest. Regular. tom. 3. quest. 17. art. 12.* plures, quos refert, & sequitur Sanchez *d. cap. 4. n. 80. vbi num. 81.* querit an quando professio fuit ex parte emittentis irrita, sufficiat nouus eius consensus absque noua Prælati admissione, & qualis debeat esse hic consensus, & se remittit ad *lib. 7. de matrimo. disp. 37. à num. 59.*

In ead. glof. ibi, & ubique. Notatur ad hoc, quod professio non est necessario facienda in monasterio, sed potest vbi que fieri, vt docent Abb. *n. 7. in presenti.* Greg. *l. 2. in fine, tit. 7. part. 1.* Fr. Emman. *in summa tom. 2. cap. 8. num. 23.* & *quest. Regular. tom. 3. quest. 29. art. 8. in fine.* Sanch. *d. tom. 2. lib. 5. cap. 3. num. 12.*

In glof. *Professio, vlt. ibi dicitur foris non expresse formam professionis.* Notatur ad hoc, quod quamuis Religionis regula certam profitendi formam præscribat, non sunt ea verba ita necessaria, vt aliàs facta professio sit irrita, sed quibuscumque aliis facta professio valebit, vt per Abb. *hic n. 13.* Syluest. *verbo Religio 2. q. 1. & 18. in fine.* Azor. *d. part. 1. lib. 15. cap. 5. quest. 7. in fine.* Sanch. *d. lib. 5. cap. 3. num. 4.* hoc limitantes nisi Regula à Sede Apostolica approbata exprimat professionem alia forma factam fore irritam.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pater si cum bonis suis, & filio impubere se obtulit monasterio. filius factus maior exire potest Religionem, & legitimam a monasterio petere.*
- 2 *Pater professo Religionem succedendi capacem, an debeat statim legitima pars filijs, qua ad illos mortuo patre prouentura esset, ostenditur, & num. 3.*

C A P. Cùm simus. X I V.

Cælest. III.

Pater si cum bonis suis, & filio impubere se offert i Religioni, & filius in anno discretionis non vult esse Monachus, potest exire, & petere bona paterna, quæ ex successione sibi proueniunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuan. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 250.* Alagona *in compendic iuris Canonici, pag. 478.* remissiuè Casal. *in annot. & Ximen in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 5.*

Et bona paterna, &c.] Grauiissima est inter Doctores controuersia an pater professo religionem succedendi capacem debeat statim legitimam pars filijs, quæ ad illos mortuo patre prouentura esset, ita ut uiuo ipso patre Monacho eam petere possint ab ipso monasterio? Duplex est sententia. Prior tenet non deberi legitimam filijs à tempore, quo parentes profiterentur, sed naturalem eorum mortem expectandam esse, & interim monasterium ea potiturum, per text. *in l. 1. §. impuberi. ff. de collatione honorum*, vbi habetur legitimam non deberi superstitute parente, ex argumento desumpto à contrario sensu ex text. *in authent. si qua mulier, in fine. C. de sacros. Ecclesis*, quam quidem sententiam ibi sustinent glof. *verbo moriatur*, & Bart. *num. 22.* Albert. *num. 7. & 8.* Cyn. *num. 5.* Butrig. *quest. 8.*

Salyc.

Salyc. num. pen. quast. 11. Iaf. à num. 51. eandem tenent Canonizæ nostri in cap. in presentia . sup. de probat. & præcipue Butr. num. 29. Felin. num. 56. Bero. num. 536. Paris. num. 166. & Dec. in noua edit. num. 262. Gregor. l. 17. verbo suo ius tit. 1. part. 6. Guillem. Benedict. in cap. Raynuitus, verbo moriuo, itaque testatore, il 1. n. 299. Roland. conf. 97. num. 29. vol. 2. & de lucro dotis q. 95. num. 17. Afcan. Clem. de patria potest. cap. ult. num. 77. & 78. Surd. de aliment. tit. 1. quast. 29. num. 7. vers. est verum, & conf. 238. num. 10. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 175. & illustr. cap. 37. num. 10. vers. quid dicendum, Bec. conf. 14. num. 18. & 19. vol. 1. Tap. in aub. ingressi C. de sacros. Eccles. verbo sua, cap. 3. num. 21. Spin. in speculo testament. gloss. 12. princ. num. 32. vers. contrariam, Ceuall. commun. contra communes quast. 342. Gutier. canon. lib. 2. cap. 1. à num. 79. Fr. Emman. quast. Regular. tom. 2. q. 80. art. 2. vers. notandum insuper, Castil. de usufructu lib. 1. cap. 64. num. 10. & 11. Matienf. l. 3. gloss. 2. num. 3. tit. 4. lib. 5. noua recop. Gratian. reg. 456. num. 9. Benedict. Egid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 4. §. 2. num. 8. Melch. Phœbos Lusit. decis. 13. num. 24. tom. 1. nouissimè Hieron. Roder. in compendio quast. Regular. resol. 72. num. 26. quorum plures respondent text. in presentia contrarium non decidere cum ex eo non constet patrem tunc viuere, immò Iaf. in d. aub. si qua mulier num. 51. quem nuncupatim referunt, & sequuntur Mench. d. cap. 37. num. 11. vers. tenendo hanc parrem, & Spin. loco citato, asserit dispositionem huius text. ex eo procedere, quia B. qui in Monasterium cum bonis suis fe contulerat, erat naturaliter mortuus, id colligendo ex verbis huius text. ibi, *quæ ipsi ex successione proueniunt*, quasi verbum, *successio*, adapteretur proprie ad defunctum, & nulla successio, aut hereditas uiuentis sit, l. qui superstitis, ff. de acquir. heredit. & affirmat Felin. in cap. in presentia, num. 56. de probat. ex integra huius Decretalis, quam se uidisse affirmat, apparere patrem fuisse mortuum.

3 Posterior verò sententia, quæ probabilior est, asserit statim ac parens profiteretur, deberi legitimam filiis, ex hoc text. satis probatur, nec constat patrem in eo casu fuisse mortuum, quia id non dicitur in hoc text. nec est verum, quod affirmat Felin. loco proximè citato, quia Corset. sing. 162. num. 3. ait se integram hanc Decretalem uidisse, legisse, ac relegisse, & nihil in ea inuenisse, ex quo appareat patrem fuisse mortuum Nec obstant illa verba, *quæ ipsi ex successione proueniunt*, quia Monacho uiuenti datur successio, & satis tractatur de patris professi successione inspecto professionis tempore, cum tunc moriatur ciuilitur, & desinat esse in rerum natura iuris fictione. Ex quibus hanc posteriorem sententiam expressè tenent Zabarel. hic num. vni. q. 1. Anchar. in sine, & Anan. num. 3. & in d. cap. in presentia. Abb. num. 59. Barbat. num. 124. & Mant. n. 72. Syluest. verbo hereditas 1. quast. 7. num. 10. dicto 6 & verbo Religio 6. q. 1. dicto 2. Nauar. commemo 2. de Regularibus num. 48. & 54. Cott. in memorab. verbo legitima uiuente patre, Redoan. de spoliis Eccles. q. 8. in princ. n. 73. & 74. Villalob. commun. lit. F. num. 160. Emman. Soar. in thesauro recept. sentent. lit. L. num. 71. Cou. in cap. 1. num. 7. de testam. Lar. in l. si quis à liberis, §. item rescripti num. 14. ff. de liberis agnosce. Duen. reg. 356. num. ult. Mench. de success. creat. lib. 2. §. 10. n. 284. & de success. progressu lib. 1. §. 1. num. 48. Viuian. tom. 1. commun. spin. lib. 3. tit. 16. num. 55. vers. limitatur secundò, pag. 411. Craff. de success. ab intest. §. legitima q. 12. num. 6. vers. contrariam verò, Carpan. ad statuta Aed. diolanen. cap. 485. num. 85. Anchar. in suis quast. famul. lib. 2. cap. 47. n. 11. Azeued. l. 1. num. 45. tit. 8. lib. 5. noua recop. Angul. de meliorat. l. 1. gloss. 3. num. 27. & 28. Fachin. controu. iuris lib. 6. cap. 13. vers. ego priorem, Honded. conf. 60. à n. 18.

& conf. 61. à n. 9. vol. 2. Molin. de instit. tract. 2. disp. 140. vers. an verò statim, Less. cod. tract. lib. 2. cap. 41. dub. 10. num. 83. Merlino de legitima lib. 5. tit. 3. quast. 3. num. 8. 11. & 12. Argel. de acquir. possess. quast. 8. art. 25. num. 660. Rot. in Tridentina legitima 31. Ianuarij 1607. coram Ottembergo, Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. c. 8. q. 7. vbi q. 8. meritò tenet pariter cum filius profiteretur in Religione capaci succedendi, statim deberi legitimam parentibus, quam habent in bonis illius, quod etiam tenet Azeued. d. num. 45. quicquid non deberi statim, sed remansuram apud monasterium vsque ad mortem naturalem filij, dicant Gutier. d. cap. 1. n. 93. & Began. Egid. d. l. 2. part. 4. §. 2. num. 8. Et demum hanc posteriorem opinionem sequuta est Rot. in Nouarien. legitima 15. Decembris 1628. & 4. Aprilis, & 21. Maij 1629. coram Reuerendiss. P. D. Ghislerio, sequendo decisiones in hac eadem causa factas 3. Decembris 1627. 5. Iunij, & 3. Iulij 1618. coram R. P. D. meo Pirouano, in quibus articulo maturè discussio fuit resolutum legitimam, quæ competit matri, ob mortem naturalem filiorum, competere etiam ob mortem eorundem ciuilem, nempe statim emissa per eos professione in aliqua Religione etiam bonorum in communi capaci. Et hoc procedit non obstante transitu matris ad secunda vota, quia nihilominus quando filij emiserunt professionem in Religione capaci bonorum in communi parenti, secundo nubenti ex bonis eorundem filiorum debetur legitima, vt fuit resolutum in d. Nouarien. legitima 15. Decembris 1628. coram R. P. D. Ghislerio, refert Ferentil. in annot. ad decis. 461. Baratti num. 16. & 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Furiosus profutendo non obligatur nisi factus sanam mentis ratum habuerit, & num. 2.
- 3 Professio furiosi an ratificetur si ille sic professus postea ad sanam mentem rediens, consensitque professionis à se emissa, non contradicat, aut habitum professorum non deponat, ostenditur.
- 4 Religionem si quis ingreditur sui compos, & anno nouitatus in furorem incidit, an tempus furoris computetur in nouitatus anno, ostenditur.

C A P. Sicut. j. XV.

Innocent. III.

Furiosus si induatur habitu Religionis, & profiteatur, non valet professio nisi factus compos mente spontaneè consentiat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 291. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 473. remissimè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 1.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Boër. 2. decis. 23. num. 69. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. c. 2. quast. 5. Lorich. in suo thesauro tit. de Regularib. num. 9. vers. secundo nullus furiosus, Ludou. Miranda in manuali Prælatorum tom. 1. q. 17. art. 5. consil. 3. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 2. dub. 7. à princ. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 5. & tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 53. faciant, quæ ipse de matrim. lib. 1. disp. 8. num. 15.

Dubium tamen est, an ratificetur ea professio si ille sic professus postea ad sanam mentem rediens, con-

sciūſque professionis à ſe emiſſæ non contradicat, aut habitum profeſſorum non deponat? Nonnulli affirmant cenſeri ſtatim ratam haberi profeſſionem, vt per Hoſtienſ. *hic in fine*, & Ioan. Andr. *num. 2. Zabarell. num. 2. & Anchar. in fine*, ſed meritò contrarium ſuſtinent Abb. *hic num. 4. Sylueſt. in ſum. verbo Religio 5. q. 2. & Azor. d. 9. 5.* Poſt decretum tamen Concilij Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 15.* non erit locus huic tacitæ profeſſioni, niſi quando ante furiam præmiſſus erat integer nouitiatus annus, vel poſt ſanam mentem præmittitur, vt aduertit Sanch. *lib. 5. cap. 4. num. 53. in fine*, vbi *num. 54.* quærit, & diſputat an quando quiſpiam ſui compos Religionem ingreditur, & anno nouitiatus in furorem incidit, tempus furoris computetur in nouitiatus anno? & reſpondet *num. 55.* furorem citò tranſeuntem, vt contingit in phreſi tempore morbi ſuperuenientis, durantiſque odio, aut quindecim dierum ſpatio, non impedire cuſum anni nouitiatus, nec id tempus tranſacto anno ſupplendum; ſed in eo computandum, & legitimam fore profeſſionem eo finito, ſecus dicens quando dementia eſſet extraordinaria, vt ſolet contingere in iis, qui nullo alio morbo laborant, & diu duraret, vt integro menſe, de quo vide etiam Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. c. 4. ex num. 3.* Barthol. de Vecchis *vbi ſup. ex n. 3.*

In gloſſ. *Extra mentem*. ibi, licet grauiffimam pateretur infirmitatem, &c. Notatur ad hoc quòd profeſſio non irritatur morbo etiam grauiffimo, vt per Rot. *decif. 346. num. 2.* inter collectas à Farinac. quæ deciſiones ſpectant ad cauſas criminales, quam refert Barthol. à Vecchis *in d. praxi diſp. 13. dub. 15. n. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Profeſſio nec fieri, nec recipi debet infra probationis annum, facta tamen nullo nouitiatus tempore elapſo volentibus nouitio, & monaſterio tenet de iure communi, & *num. 2.* ſecus attenda diſpoſitione Concilij Tridentini, vt *num. 3.*
- 4 Nouitij in articulo mortis exiſtentes, an & quando ante expletum probationis annum proſiteri poſſint, oſtenditur.
- 5 Annus nouitiatus debet eſſe continuus, vt valeat profeſſio, ita vt triuidi interruptio ſatis ſit ne nouitiatuſ ſit continuus.
- 6 Nouitius ſi de licentia ſuperiorum exiit propter malam valentiam, & poſtea reuertitur, poteſt coniungere primum tempus cum ſequenti.
- 7 Nouitiatus annus debet agi habitu Religionis ſuſcepto.
- 8 Nouitiatus annus non extra monaſterium, ſed intra deſſentia peragendus eſt, niſi dum licentia Abbatis habita aliqua iuſta cauſa extra deferatur.
- 10 Indignum promouens tenetur Eccleſia ad intereſſe.

C A P. Ad Apoſtolicam. XVI.

1 P rofeſſio facta in manu Abbatis ante annum probationis valet, & quia annus probationis eſt inductus ad fauorem vtriuſque partis, vt hic probet aſperitates monaſterij, & monaſterium mores illius, ideo Abbas non debet admittre ad profeſſionem ante tempus, & ſi indiſcretè paſſim hoc faciant, corrigantur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iur. Pontificij*, pag. 291. Alagona *in compendio iur. Canonici*, pag. 478 remiſſiue Caſal. *in annot. & Ximen. in concord. part. 1.*

2 Collige ex text. profeſſionem nec fieri, nec recipi

debere infra tempus probationis, factam tamen nullo nouitiatus tempore elapſo, volentibus nouitio, & monaſterio tenere, licet admittentes animaduerſione debita eſſent corrigendi: excipiuntur Religiones Minorum, & Prædicatorum, ad quas non poterat quiſpiam admitti ante exactum probationis annum, vt habetur *in cap. non ſolum, hoc tit. lib. 6.* quod decretum extenſum fuit ad cæteros Mendicantium Ordines, per *cap. conſtitutionem, eod. tit. & lib.* quòd ſi in his admitteteretur profeſſio ante eum nouitiatus annum, ea obligaret non eſt Religioni ſpeciali, ſed Religioni in genere, vt clarè colligitur ex *d. cap. non ſolum, verſ. decernimus*, ita ex aliis Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 8.* & tangit aliqua Fr. Ludou. Miranda *in man. Pralatorum, tom. 1. q. 22. art. 7.*

Post Concil. verò Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. c. 15.* nullus vnquam poteſt proſiteri, niſi poſt expletum ſuæ probationis annum, nec huiuſmodi terminus, & probationis tempus etiam ex conſenſu nouitij, & monaſterij poteſt renunciari, aut remitti, ex eo quia in Concil. Trident. *d. cap. 15.* parificantur, atque æquiparantur profeſſio facta ante 16. annum expletum, & ante expletum probationis annum, ſed nemo audebit dicere quòd profeſſio facta de conſenſu nouitij, & monaſterij ante 16. annum expletum ſit valida; ergo nec in propoſito caſu audebit dicere quòd ſit valida ante expletum probationis annum etiam de conſenſu partium: quare iure optimo Nauar. *ſub hoc tit. conf. 33. num. 5. in antiq. & conf. 62. num. 6. in nouis*, aſſerit hoc in iudicando, & conſulendo tenendum eſſe, quod idem ſuſtinent Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 6. n. 10. & queſt. Regular. tom. 3. q. 15. art. 7.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 4. q. 9.* Petr. de Ledefma *in ſum. p. 2. tract. del ſtado de los Religioſos, cap. 7. concl. 2.* Ludou. Beja *reſponſ. caſuum conſcientie, part. 4. caſu ſin verſ. tertio*, Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 170.* Fr. Ludou. Miranda *d. art. 7. concl. vnic.* Sanch. *d. cap. 4. num. 19.* vbi aſſerit text. in præſenti derogatum eſſe per illud Concilij Trident. decretum *in d. cap. 15.* quod & nuncupatim tradit Aloyſ. Rice. *in praxi rerum ſancti eccleſiaſt. decif. 1. in 1. edit. & reſol. 617. in 2. edit. nouiſſimè me citato in hoc loco D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem, & filium tractat. prima diſc. 2. part. 3. num. 95. pag. 123.*

Ex præiudicio tamen Pij V. incip. *Pius V.* ſub dat. 4 Romæ apud S. Petrum die 23. Auguſti, 1570. nouitij in articulo mortis exiſtentes ante expletum probationis annum, vt lucrentur, atque conſequantur Indulgentias, poſſunt proſiteri, quod ad litteram refert Fr. Ludou. Miranda *d. q. 22. art. 10.* vbi dicit huiuſmodi conſeſſionem non eſſe reuocatam per Gregor. XIII. in ſua conſtit. incip. *In tanta negotiorum mole*, qua reuocauit quicquid conſeſſerat Pius V. ſuper ſtatu, & regimine Monachorum, & Sanctimonialium contra ius, & contra decreta S. Concilij Trident. ex eo quia Gregor. non loquitur de iis gratiis, & Indulgentiis, & maximè conſeſſis in mortis articulo Menachis, & Sanctimonialibus, ſed tantùm de aliis gratiis, & præiudiciis ſpectantibus ad ſtatum, & regimen eorundem Monachorum, aut ipſarum Monialium: idem etiam tenent Henric. *in ſum. lib. 13. cap. 40. §. 2.* Fr. Emman. *queſt. Regular. tom. 3. q. 15. artic. 3.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 167.* vnde meritò Ludou. Beja *d. verſ. tertio*, tenet profeſſionem nouitij factam in mortis articulo eſſe validam, teneri tamen ſi conualuerit, & ex ea infirmitate non deceſſerit, complere poſtea integrum probationis annum, & profeſſionem de nouo emittere. Illud in præſentiarum aduertendum duxi quòd virtute illius conſeſſionis, & profeſſionis in articulo mortis factæ monaſterium non

non potest succedere in bonis nouitij sic professi in præiudicium suorum hæredum, & aliorum venientium ab intestato, nisi postea conualefcens expleto probationis anno expressam professionem emittat, seu potius de nouo profiteatur, primam ratificando, prout resoluit Fr. Emman. *de loco*, & Fr. Ludou. Miranda *d. art. 10. concl. vni. vers. secundo*. Quicquid contrarium velint Mich. Zanard. *in suo directorio Theolog. part. 2. cap. 17.* & Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 167. num. 4.*

5 Circa hunc nouitatus annum petitur à Concil. Trident. *d. cap. 15.* obseruandum est primò debere esse continuum, vt valeat professio, Nauar. *sub hoc tit. conf. 2. num. 2. & conf. 34. num. 2. & conf. 36. num. 1. & conf. 42. num. 2. & 4. & conf. 84. num. 3. in antiq. alias conf. 9. n. 2. & conf. 32. num. 4. in nouis*, Henriq. *in sum. lib. 13. c. 45. §. 2.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 2. q. 8.* Fr. Emman. *in sum. tom. 2. cap. 8. n. 4. & quest. Regular. tom. 3. q. 15. art. 8.* Flamin. *de resignat. benef. lib. 3. q. 13. num. 11.* Fr. Ludou. Mi. *d. q. 2. art. 4.* Sanch. *d. lib. 5. cap. 4. num. 31.* vbi prius refert, Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 15. num. 3.* Bonacin. *de clausura q. 2. puncto 10. diff. 2. §. 2. num. 3.* F. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum noui. disp. 11. d. v. 3. num. 1.* Illustriss. D. meus Roder. à Cunka *in comment. ad cap. 1. num. 15. diff. 54.* Alexand. Peregr. *in constit. Cleric. Regular. p. 2. cap. 1. litt. C. §. 8.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 101. num. 23. cum seq.* Et tridui interruptionem satis esse ne nouitatus sit continuus, & vt iterum inchoari debeat, tenent Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religios. lib. 5. q. 164.* Nau. *sub hoc tit. conf. 42. n. 4. in antiq. alias conf. 32. n. 4. in nouis*, Gallet. *in margarita casuum conscientia. verbo nouitius 2.* Sanch. *d. cap. 4. num. 32.* Anno verò bissextili satis esse compleuisset 365. dies, asserunt Syluest. *verbo Religio 3. q. 19. §. 3.* Henriq. *lib. 10. cap. 19. litt. K.* Barthol. à S. Fausto *lib. 5. q. 161.* Aloys. Ricc. *in praxi fore ecclesiast. post resol. 376. in notabilib. de materia sacramenti Ordinis, vers. quoad interstitia, in 2. edit.* Contrarium verò, immo non sufficere professionem emittere nisi die 25. Februarij anni bissextilis, qui die 24. Februarij præcedentis anni suscepit habitum, tenent Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. quest. 15. art. 4. & 5.* Bonacin. *de clausura q. 2. puncto 10. diff. 2. §. 3. num. 4.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 573. vers. atque vt à maiori etate*, Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum noui. dispus. 11. dub. 4. num. 5.* Alexand. Peregr. *in constit. Cleric. Regular. part. 2. cap. 1. litt. C. §. 7.* Iul. Laour. *var. lucubræ. tom. 1. tit. 1. de Comit. cap. 6. n. 15.* qui oretenus mihi recitit S. Congreg. Concilij *in vna Patanina de mense Iunij 1627.* censuisse non valere professionem respectu anni bissextilis cuiusdam, qui ingressus est Religionem 27. Martij, & die 26. eiusdem mensis sequentis anni currente anno bissextili emisit professionem. Si tamen nouitatus de licentia superiorum exiuit propter malam valetudinem, & postea reuertitur, haberet pro præsentem, ac si nunquam fuisset egressus, & potest coniungere primum tempus cum sequenti, cum non stet per eum, ad quem pertinet, quominus conditio adimpleatur, vt docent Gonc. Mendez *diuers. iuris argum. lib. 1. cap. 15.* Sayr. *decis. 15. sub hoc tit.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decis. 510. in 1. edit. & resol. 392. num. 3. in 2. edit.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 166. num. 14.* vbi num. 15. cum Gonc. Mendez *loco citato*, limitat in nouitia. Inueni Iulium II. concessisse Minoribus, vt integrum sit continuare annum nouitatus semel interrupti per nouitij egressum si iterum ad Religionem veniat, quod quidem priuilegium non esse reuocatum per Concil. Trident. *d. cap. 15.* tuctur Fr. Emman. *d. q. 15.*

art. 8. Sed reuera ego non auderem quicquam tale dicere, sed existimo id priuilegium esse reuocatum, nam licet olim concessum fuisset dum annus nouitatus non ita exactè petebatur, sed ex communi consensu integrum erat illud cedere, vt probat text. *in present.* hodie tamen rigidissimè petit Concil. Trident. peragium nouitatus annum, & decernit ex professione aliter facta nullam prorsus obligationem induci, & satis petit annum continuum dum petit integrum, quo fundamento contra Fr. Emman. expressè tenent Ludou. Miranda *d. artic. 4.* & Sanch. *d. cap. 4. num. 35.* & sentire videtur Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 166.*

Secundò obseruandum est huiusmodi nouitatus 7 annum de essentia peragendum esse habitu Religionis suscepto, quod expressè decidere videtur Conc. Trident. *d. cap. 15.* dum decernit annum nouitatus ad professionis valorem numerandum à die susceptionis habitus, ita Azor. *d. lib. 12. cap. 2. q. 9.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 15. art. 9.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 177.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 12. art. 6.* Sanch. *d. cap. 4. n. 29.* me citato *in hoc loco* D. Mar. Cutel. *vbi supr. num. 102.* respondentes text. *in cap. legem 53. dist. & in cap. nullus 54. dist.* qui sunt Gregor. Papæ, dicentes nouitios in laicali veste probandos esse, iam non seruari, vel quòd non loquantur de veste laicali propriè, & in rigore sumpta, sed de veste quadam nouitiorum, qui erant in probatione positi, quæ quidem vestes differabant ab illis, quæ dabantur profitentibus.

Tertiò obseruandum est prædictum nouitatus an- 8 num non extra monasterium, sed in monasterio de essentia peragendum, nisi de licentia Abbatis habita aliqua iusta causa extra deferatur, ita Nau. *comment. 4. de Regular. num. 74. notab. 3. & sub hoc tit. conf. 42. n. 2. in antiq. & conf. 32. à num. 2. in nouis, & conf. 41. num. 3. in vtraque edit.* Azor. *d. lib. 12. cap. 2. q. 8. in fine, & c. 3. q. 7.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 15. art. 10.* Sanch. *d. lib. 5. c. 3. num. 25. & c. 4. num. 27.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 2. art. 5.* Ego ipse *d. alleg. 101. num. 28.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. q. 176.*

Abbate per se.] Vtrum autem solius Abbatis sit ad 9 Religionis professionem admittere, an ipsius, & Conuentus, dixi ad cap. *porrectum*, 13. *in gloss. verbo, non faciat. sup. hoc tit.*

Quia multa fieri prohibentur, qua si facta fuerint ob- 10 tinent. Ita Ioan. de Amic. *consil. 33. num. 39. & seq.* Riminald. *iun. consil. 768. num. 21. vol. 7.* Maluaf. *consil. 8. num. 24.* Olasch. *consil. 63. num. 29.* latè Ioan. Baptista Costa *de facti scient. & ignor. inspect. 10. per tot.* Surd. *consil. 174. num. 2. & consil. 175. num. 41. & consil. 360. num. 14.* Cardin. Tusch. *tom. 3. litt. F. concl. 12.* Stephan. Gratian. *March. decis. 64. num. 11.* cum aliis citatis per me *in tract. Axiomatum iuris vsufreq. Axiom. 93. num. 30.*

In gloss. Prohibendum. ibi, & tenetur quis de mala 10 administratione. Notatur ad hoc quòd promouens indignum tenetur Ecclesiæ ad interesse, quam læsit ad similitudinem magistratus, vt per Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. 26. n. 11.*

In gloss. Corrigendi, vlt. Notatur ad hoc quòd si 11 quis ante pubertatem aliquem admittat ad professionem propter peccatum mort. quod incurrit, quia sibi patriam potestare vsurpat, arbitrio iudicis puniatur vt per Azor. *d. p. 1. lib. 12. c. 5. q. 6.* Menoch. *de arbit. casu 333.*

S V M M A R I V M.

1 Professionem faciens ad obseruantiam Regularem compellitur, licet in claustro nunquam permanserit, sed in seculo, & suis bonis vsus fuerit.

- 2 *Votum ex metu mortis intrinsecus: siue diuinitus illatum validum est.*
- 3 *Canonici Regulares Cathedralium Ecclesiarum eiusdem sunt ordinis, & Religionis cum reliquis Canonici Regularibus.*
- 4 *Monachus obedientiam suo Prælati promissam nullo temporis spatio præscribere potest.*
- 5 *Monachus quando eiicitur iniuste à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc delinquente, tunc minime acquirat Monasterio.*

CAP. Sicut nobis. ij. XVII.

- Q**ui facta professione in claustrum nunquam manfit, sed in seculo, & cum vsu suorum bonorum, est cogendus per excommunicationem ad habitum Regularem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 292. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 478. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 3.
- 2 *Cum auidine nimia laboraret, &c.] Notatur ad hoc quòd votum ex metu mortis intrinsecus, siue diuinitus illatum, (cuius modi sunt vota facta Deo metu grauis infirmitatis) validum est, & in conscientia obligat, vt per Nau. in manu. c. 12. n. 51. & 52. Sayr. in clau. Regia, lib. 6. cap. 4. n. 11. & 14. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 5. q. 9. Less. de instit. lib. 2. cap. 49. dubit. 3. num. 16. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 13. dub. 12. num. 14. Id apud omnes certissimum est quòd quoties metus non est incussum gratia extorquendi voti, siue proueniat à causa naturali, siue libera, quantumuis grauissimus sit, non irritat votum, & ratio est quia tunc à nemine impellitur vouens ad votum emittendum, sed sponte sua id vouendi medium eligit, quo ex eo periculo incolumis euadat, ita docet Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 3. num. 4. Valboa in cap. in præsentia num. 7. de probat. me citato in hoc loco Cabreiros lib. 2. cap. 21. num. 42.*
 - 3 *Habitum Canonicoꝝ Regularium, &c.] Notatur ad hoc quòd Canonici Regulares Cathedralium Ecclesiarum eiusdem sunt Ordinis, & rationis cum reliquis Canonici Regularibus, vt per Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 49. art. 3. vbi in vers. præterea, dicit Canonicos Bethlemiticos, & Nazarethenses, de quibus in præsentia, emittere solitos professionem secundum regulam D. Augustini, darèque consueuisse habitum lineum, qui proprius est habitus Canonicoꝝ Regularium, prædictasque Ecclesias Cathedrales esse competentem asserit ex regist. Innoc. III. Qui dicantur Canonici Regulares, vide ad rubr. de statu Monach.*
 - 4 *Cum quod tanto tempore, &c.] Notatur ad hoc quòd monachus obedientiam suo Prælati promissam nullo temporis spatio præscribere potest, vt per Gregor. l. 2. tit. 14. p. 7. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 64. art. 3.*
 - 5 *An, & quando, & in quibus votum obedientiæ obliget Religiosos ad obtemperandum suis Prælati, latè de more suo ostendit Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 2.*
 - 6 *In gloss. Et scientibus. ibi, sed ad bona ipsius si mortuus esset, &c. Notatur ad hoc quòd quando monachus eiicitur iniuste à Conuentu, aut maiori eius parte in hoc delinquente, tunc minime acquirat Monasterio, quia huiusmodi monachus habetur pro derelicto, ac proinde Monasterio dereliquenti non acquirit, sicut nec seruus à domino derelictus acquirit illi. l. quod seruus, 36. ff. de stipulat. seru. ita docent gloss. verbo quæ ac-*

quiserit, in cap. Abbates, 18. q. 2. & verbo languidus, in cap. vnic. de infant. exposit. Anan. hic in fine, Redoan. de spoliis Eccles. q. 8. in princ. n. 76. & 77. Sard. de aliment. tit. 7. q. 35. n. 9. Tap. in aub. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo sua, cap. 6. num. 50. Humad. l. 31. gloss. 2. in fin. tit. 7. p. 1. pariter reuolentes nullam desiderari iudicis sententiam, qua priuaret monasterium sui bonis: quas uis exigi sententiam iudicis, quæ monasterium his bonis priuaret, asserant Molin. de iustit. tract. 2. disp. 140. vers. quoad votum, Less. de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112. Sanch. d. tom. 2. lib. 8. cap. 33. num. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Religioso cuilibet licitum est zelo sanctioris vite ad strictiorem Religionem transire, petita prius licentia sui Prælati, quamuis non obtenta, & cum. 2.
- 3 Moniales possunt zelo sanctioris vite ad strictiorem Religionem transire, eo modo, quo possunt viri religiosi, & qualiter hoc procedat ex decisionibus S. Congregationis, ostenditur.
- 4 Conuersi, & oblati possunt transire ad strictiorem Religionem.
- 5 Prælati Regulares exempti possunt instar aliorum Religioꝝ transire ad strictiorem Religionem, petita, etsi negata licentia à Superiore.
- 8 Lex non est posita iusto.
- 9 Transitus de vna Religione ad aliam, vt licitus sit, non temeritate, leuitate, odio, &c. sed studio perfectionis vite faciendus est.
- 10 Prælati inferiori, & Conuentualis monasterij potest dare licentiam subdito suo transeundi ad strictiorem Religionem.
- 11 Prælati Conuentualis de consilio, & consensu sui Conuentus potest præstare licentiam transeundi de Religione aequali ad alteram aequalem cum iusta, & legitima causa, sine ea tamen requiritur licentia Papæ.
- 12 Papa solus potest licentiam concedere transeundi à laxiori Religione nulla legitima causa existente.
- 13 Prælati Pontifice inferior potest indulgere licentiam transeundi ad laxiorem Religionem existente causa, quamuis ad Pontificem facili sit aditus.
- 14 Transitus ad laxiorem Religionem sine iusta causa dicitur indebitè translati.
- 15 Causa legitima, & iusta transeundi ad laxiorem Religionem qua sint, ostenditur.
- 16 Prælati negans licentiam sine causa legitima subdito transeundi ad strictiorem Religionem peccat mortaliter, & merito debet puniri.
- 17 Licentia transeundi ad strictiorem Religionem necessario petenda est ante transitum expectando debito tempore responsum superioris.
- 18 Religio strictior qua dicitur, ostenditur.
- 20 Transitus ex ordine Mendicantium ad ordines Monachales Carthusia excepta sine expressa licentia Papæ non est licitus.
- 21 Religio Minorum sancti Francisci de Paula est arctior Religione Carthusiorum.
- 22 Episcopus vouere, renunciare Episcopatus, aut Religionem intrare sine Papa licentia non potest.
- 24 Licentiam quando dubitaretur quo animo bonone, an malo superior denegauerit, cuius tunc iudicio sit standum, ostenditur.
- 25 Religiosus translatus ex vna Religione ad aliam debet esse de nouo nouitius, atque in eadem profiteri.
- 26 Transitus de vno ordine ad alium, vt sit Prælati illius, debet necessario ibidem de nouo profiteri.
- 27 Monachus translatus de vna Religione ad aliam, debet sedere

sedere in Capitulo iuxta tempus, quo emisit professionem in posteriori.

- 28 *Translatus legitime ad aliam Religionem non tenetur ad vota specialia in priori Religione emissa.*
- 29 *Bona Religiosi transiens ex una Religione ad aliam studio melioris vitæ manens penes primum Monasterium, & quicquid post secundam professionem in secundo factam ei obuenit, secundo Monasterio acquiritur.*
- 30 *Bona translata ad aliud Monasterium penitentia causa, acquiritur illi priori Monasterio, nisi translata fuerit facta ad effectum, ut fiat filia secundi Monasterij.*
- 31 *Religiosus transiens ad strictiorem Religionem bono zelo, non tamen petita licentia, ad prius Monasterium reuocari potest.*

CAP. Licet. XVIII.

Religiosus zelo sanctioris vitæ potest petita, & non obtrita licentia ad arctiorem Religionem transire, quamuis prima Religio habeat priuilegium, vt eius Regularis non possit transire ad alium locum etiam prætextu arctioris Religionis ipsis inuitis, quia priuilegium intelligitur ne quis temerè, vel leuitate in iacturam, vel iniuriam sui Ordinis ad alium transcat, & non pro eo, qui cum humilitate, & veritate licentiam petit, quam Prælatus non debet proteruè negare, quia priuilegium perdere meretur qui concessa abutitur potestate, & subditus dubitans de suo spiritu debet consulere superiorem. Item nullus Præsul præsumat relinquere Præsulatum absque licentia Papæ, quia communis vtilitas præfertur speciali vtilitati, doctrina silentio, sollicitudo contemplationi, labor quieti in hoc casu, & Christus natus est de carne Liæ, & non Rachel, & ingressus est domum Marthæ & non Mariæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Host. Butr. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 293. Alagona in *compensatio iuris Canon. pag. 469*. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 23. cap. 4.*

- 2 Collige ex text. licitum esse cuiilibet Religioso zelo sanctioris vitæ ad strictiorem Religionem transire, petita prius licentia sui Prælati, quamuis non obtrita, vt per S. Thom. 2. 2. *quest. 89. art. 4.* S. Antonin. p. 3. *tit. 16. cap. 14. in princ. Lap. alleg. 130. sub n. 2.* Roman. *conf. 341. n. 4.* Decian. *resp. 20. n. 12. lib. 1. Nau. comm. 4. de Regul. n. 10.* Menoch. *de arbit. casu 421. n. 37. cum seqq.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 14.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. q. 52. art. 3.* Sayr. in *clauis Regia lib. 6. cap. 5. n. 23.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 18. n. 412. cum seqq.* nouè Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum lib. 5. q. 323. cum seqq.* Less. *de instit. lib. 2. cap. 41. dub. 13.* Sanch. in *præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. à princ.* Fr. Ludou. Miranda in *manuali Prælator. tom. 1. q. 31. art. 2.* Anton. Ricciul. in *tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existens. lib. 8. cap. 4. à num. 19.* Erasim. à Cockier *de iurisd. Ordinarij in exemptos, p. 4. q. 12. in princip.* vbi in fine aduertit quod hodie quilibet ille sit, qui ad strictiorem monasticæ vitæ normam transire satagit, laudabiliter faciet si auctoritate summo Pont. aut S. Congreg. Illustrissimorum Cardin. negotiis Regularium præpositorum id faciat, tum quod tutius, tum quod gratius sanctæ Sedi.

- 3 *Quibusdam monachis, & Canonicis, &c.*] Extende ad moniales, licet enim hic text. de solis viris Religiosis loquatur, rationes tamen in eo traditæ ad honestatem

huius transitus suadendam procedunt æquè in monialibus, & ideo moniales ad aliam Religionem perfectiorem hodie transire posse (sicut olim eis licebat ex *cap. 1. 20. quest. 4.*) tenent qui post Concil. Trident. scribere Mandos. in *signatura gratia, verbo licentia, col. 9. vers. qua dicta sunt, Tap. in aut. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ingressu, cap. 9. n. 37.* Zelol. in *praxi Episc. p. 1. verbo moniales, in fine, Fr. Emman. d. tom. 3. quest. 52. art. 6.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. cap. 7. num. 6.* & latè probat Anton. Ricciul. *lib. 8. cap. 5. à princ. vbi à num. 4.* alserit neque Concil. Trident. neque constit. Pij V. prohibuisse hanc translationem, immò hoc approbasse sacram Congreg. super negotiis Episcoporum, & Regularium, & signauerit in *una Nannaten. 16. January 1615. & in Redonen. 31. January 1617.* & nouissimè Bonacina in *tract. de clausura, & pœnis cam violantibus impositis, disp. 1. q. 1. puncto 9. n. 11.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 327.* quicquid in contrarium scripserit Azor. *d. p. 1. lib. 13. cap. 8. g. 1.* Illud aduertere oportet quòd licet translatio monialis etiam in casibus à iure permissis stricto iure fieri possit ex auctoritate Episcopi, & superioris monasterij, Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 52. art. 3.* Sanch. *d. cap. 7. sub num. 6.* Sacra tamen Congreg. non semel censuit ad eam in similibus casibus esse recurrendum, & signanter in *d. Nannaten. & Redonen.* ex quibus colligitur illam similes licentias concedere non consueuisse, nisi quatuor conditionibus adiectis. Prima est vt antequam à primo monasterio monialis egrediatur, aliud sit paratum in quo beneuolas habeat receptoras, quòque in eo capitulariter per secreta suffragia recipiatur. Secunda, vt dotem à cæteris monialibus præstari solitam persoluat. Tertia vt spes illi auferatur ad primum Monasterium redeundi. Quarta, vt translatio fiat comitantibus matronis confanguineis grauibus ab vno ad aliud monasterium, recta via, absque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur nisi causa hospitij, idque non nisi apud honestas personas.

De conuersis, & oblatiis foler dubitari an eis liceat ad strictiorem religionem transire, & licet Angel. Armil. Tabien. & Barbat. quos refert Ricciul. *d. lib. 8. c. 5. num. 31. in princ.* id negent, quia per oblationem iam sunt effecti serui Ecclesie, tamen verius est hos conuersos, & oblatos posse transire ad strictiorem Religionem, vt docent Tap. in *aut. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ingressi, cap. 9. num. 39. & verbo sua cap. 6. num. 57.* Fr. Emman. *d. tom. 3. q. 21. art. 2. & q. 52. art. 7.* Anton. Ricc. *d. lib. 8. cap. 4. n. 31. vers. cæterum, Sanch. d. cap. 7. num. 9.*

De Prælatis Regularibus exemptis si non subsint immediate Pontifici, dicendum est posse instar aliorum Religiosorum transire ad strictiorem Religionem, petita etsi denegata licentia à superiore, quia text. in *præsenti* solos Episcopos excipit, illis interdicens transitum ad Religionem non obtrita Pontificis licentia, ita in *præsenti* docent Abb. n. 13. Anch. *num. 8. notab. 11.* & Henric. *num. 4.* Angel. Syluest. Azor. *d. cap. 14. q. 7.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. q. 328.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. cap. 7. num. 8.* vbi etiam resoluit Generales Religionum, & à Pontifice immediatè Pontifici subiectos posse ad Religionem strictiorem transire petita licentia, & Pontifice non respondente, non tamen eo negante, quippe qui possent eos reuocare, quod etiam tenet Ricc. *d. lib. 8. cap. 4. num. 15.*

Difficultas esse potest an tota Religio, aut domus Religiosa possit se ad strictiorem Religionem transferre: dicam commodius ad *cap. recolentes, vers. cæterum, num. 6. inf. de statu monach.*

A Sede Apost. fit indultum, &c.] Priuilegium quibusdam Religiosis concessum ne à sua religione ad aliam

aliam liceat transitus, in presenti dicitur concessum credi ne transitus fiat temere, leuiter, aut cum iactura prioris Religionis, prætæta ærtioris Religionis amplectenda, atque ita cum transitum minime interdicti quando non fiet, sed verè adest animus se ad meliorem frugem recipiendi, quam quidem decisionem intelligendam esse affirmat Sanch. *d. cap. 7. num. 10.* quando præiudicium contineret ne liceret hic transitus absque prædicta licentia Superioris, vel eo inuito, tunc enim, vt text. ait, tale priuilegium interpretandum est de transitu temerè factò, vel ex quadam leuitate. Verùm si priuilegium neget eum transitum absque licentia obtena Prælati, non haberet locum interpretatio huius text. sed necessariò ea obrinenda esset, vt is transitus, quantumcunque bono zelo factus, firmitatem haberet, vt aduertunt in presenti Host. *statim in princ. Ioan. Andr. num. 2. Butr. num. 3. & Zabara. not. ab. 1.*

8 *Lex non est posita in isto.*] Intellige de lege Decalogi, quæ cum lata sit, vt peccatum metu comprimeret manifesta flagitia, quæ contra legem naturæ & sceleratis hominibus admittebantur, Paul. dicit non iusto, qui sponte ea, quæ sunt legis, facit, sed impiis, & transgressoribus Decalogi legem esse impositam, quo sensu hic, & alibi hanc D. Pauli auctoritatem adductam fuisse à Pontifice colligitur ex traditis per D. Thom. *1. 2. q. 96. art. 5. Driedon. de libertate Christiana lib. 1. pag. 37.* quicquid aliter intelligant Abb. *hic num. 1. & in cap. solite, num. 45. sup. de maior. & obed. Caltr. in summa haresum, verbo libertas, & lib. 1. de lege penali, cap. 6. Felin. in proem. Decretal. num. 1. & 2.*

9 *Ne quis ex temeritate, vel leuitate, &c.*] Ex his verbis expressè colligitur transitum de vna Religione ad aliam, vt licitus sit, ac firmitatem obrineat, non temeritate, leuitate, odio, ira, contemptu, vel alia qualibet animi perturbatione, sed studio perfectioris vitæ faciendum, vt docent Fr. Ludou. Miranda *d. quæst. 31. art. 6. concl. 1.* Sanch. *d. cap. 7. num. 11. & 12.* dicit quòd zelus in transire volente non bonus, nec ardor maioris perfectionis quærendæ, sed potius leuitas quædam, & temeritas ex coniecturis deprehendenda sunt, & *num. 17.* quærit an fas sit alicui Religionem laxiorem ingredi eo animo, vt in ea litteras addiscat, eo quòd sit in ea addiscenda opportunità. Leuitas autem, vel temeritas præsumitur quando petens transitum est inconstans, facilè que mutat monasteria, aut si rixa præcessit, quia ex his, & aliis huiusmodi coniecturis facilè comprehenditur voluntas transeundi potius ex leuitate quam ex ardore maioris perfectionis, Sanch. *d. cap. 17. num. 12.* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum noui disp. 15. dub. 2. num. 2.*

In iacturam, vel iniuriam sui Ordinis.] Ergo si monasterium ex transitu Religiosi notabile damnum, infamiamque pateretur, talis transitus erit vtrique illicitus, quia præferri non debet communi vilitati monasterij, vt per Angel. *verbo Religiosus num. 35. ad fin.* Syluest. *verbo Religio 4. q. 1. ad fin.* Barthol. de Vecchis *d. disp. 15. dub. 2. num. 5.*

A Sede Apof. sit indulgentiam, &c.] Notatur ad hoc quòd priuilegium quo professis interdictum transitus ad aliam etiam strictiorem Religionem, sine licentia, &c. non impedit, quia Religiosus transire possit zelo strictioris vitæ ad strictiorem Religionem, post tamen peritam licet non obtentam à suo superiore licentiam, vt per Nauar. *conf. 52. num. 1. de Regular. in nouis, Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. de Regular. n. 132.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 14. q. 4. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 28. num. 412.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 10.* Barthol.

de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum noui. disp. 15. dub. 3. num. 2.* Rot. *in Bononien. professionis 14. Martij 1622.* coram Reuerendiss. P. D. Merlino. Limita tamen si priuilegium inhibeat transitum absque licentia Prælati obtena, quia tunc ad firmitatem transitus quantumcunque bono zelo facti necessariò obtineri debet licentia, secundum Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 52. artic. 20.* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæst. 31. artic. 12.* Sanch. *citato loco*, Barthol. de Vecchis *d. dub. 3. num. 3.*

Postquam à Prælatò suo, &c.] Qui sit Prælatùs iste, 10 à quo facultas hæc petenda sit, non satis constat inter Doctores, & ideo per sequentes conclusiones rem explauabo. Prima. Si transitus fiat ad strictiorem Religionem Prælatùs inferior, & Conuentualis Monasterij huiusmodi licentiam potest præstare, ita Monach. *in cap. cum singula, num. 4. de præbendis in 6. & ibi Franch. §. prohibemus num. 3.* reprobandis sententiam dicentem exigi quoque consensum Conuentus, Butr. *in cap. non est num. vlt. hoc tit. vbi etiam Abb. n. 6. Rebuff. in praxi benefic. tit. de translat. monach. num. 5.* Nauar. *commento 4. de Regularib. n. 10.* nouè Barthol. à S. Faustò *d. lib. 5. q. 330.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 52. art. 3.* Fr. Ludou. Miranda *in manu. Prælat. tom. 1. q. 31. art. 5. concl. 1.* & licet hi Doctores vnanimiter, & rectè teneant quòd à solo Prælatò in hoc casu licentiam peti sufficiat, non explicant tamen num immediatus Prælatùs ipsius Conuentus, an solus Prouincialis, an Generalis debeat esse, præter Fr. Emman. qui dicit hunc Prælatum esse Prouincialem, aut Generalem, & Fr. Ludou. Miranda, qui rectius sentit sufficere Conuentualem Monasterij, Barthol. de Vecchis *d. disp. 15. dub. 2. num. 13.* vbi subdit quoad Fratres Minores necessariò petendam esse, vel à Generali, vel à Prouinciali, aut Custode, & nouè Sanch. *d. lib. 6. cap. 7. n. 59.* cum Azor. hoc ipsum resoluit, scilicet Prælatum immediatum ipsius Conuentus posse licentiam transfundendi ad strictiorem Religionem concedere, & si ille sit transiturus, eam petiturus est à Prouinciali, & hic à Generali, & hic à Romano Pont. vbi *num. 60.* id etiam verum credit quamuis Monasterium strictius sit in alia diocesi, nec Religio illa sit exempta, & *num. 62.* credit non esse necessarium ad licentiam hanc concedendam consili Conuentum, nec dum cum consentire, & *num. 63.* resoluit Prælatum Religionis, qualiscunque sit ille, cum transitum concedere non posse, si ille ad strictiorem Religionem non ex zelo melioris frugis, sed ex leuitate quadam, aut alia animi perturbatione procederet. Limita tamen supradicta vt locum non habeant quoad Religiosos militares in claustris vitam communem non degentes, hi enim absque licentia suorum superiorum transeunt ad Ordines claustrales, vt fuit resolutum à Rot. *in Bononien. professionis 14. Martij 1622.* coram R. P. D. Merlino, *vers. verum esto*, quam citat Barthol. de Vecchis *d. dub. 2. num. 14.*

Secunda. Si fiat transitus de Religione æquali ad alteram æqualem cum iusta, & legitima causa, etiam potest præstare huiusmodi licentiam Prælatùs Conuentualis de consilio, & consensu sui Conuentus, vt per Fr. Ludou. Miranda *d. artic. 5. concl. 2.* Barthol. à S. Faustò *d. lib. 5. q. 346.* Barthol. de Vecchis *d. disp. 15. dub. 4.* quomnis in hoc variè Doctores respondeant, prout eos refert Sanch. *d. cap. 7. à num. 44.* Et quòd Prælatùs, qui sine sufficiente & legitima causa concedit licentiam, atque facultatem alicui subdito, vt ad aliam Religionem æqualem transeat, peccet mortaliter, resoluit Fr. Ludou. Miranda *d. q. 31. art. 6. concl. 2.* Si verò fiat sermo de transitu ad æqualem sine causa,

- id solummodo fieri potest de licentia Papæ, Abb. in cap. non est dubium, num. 6. hoc tit. Syluest. verbo Religio 4. quest. 2. Anton. Cuch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. n. 131. Azor. d. lib. 12. cap. 14. q. 9. Sanch. d. c. 7. n. 42. Fr. Ludou. Miranda d. concl. 2. in fine.
- 12 Tertia. Ad transeundum ad laxiorem Religionem nulla legitima causa existente solus Romanus Pontif. potest licentiam concedere, ita Sanch. d. lib. 6. cap. 7. num. 67. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 434. n. 6. Fr. Ludou. Miranda d. art. 5. concl. 3. Anton. Ricciul. d. lib. 8. cap. 4. num. 1. Menoch. de arbit. casu 421. num. 6. Barthol. de Vecchis d. disp. 15. dub. 5. ex num. 1. quia si fiat sine causa, non reddidit Religionem tutum in foro poli, glos. in cap. non est de voto, vbi Abb. num. 9. Nau. cons. 88. num. 2. sub hoc tit. Stephan. Gratian. d. cap. 434. num. 17. Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 6. Anton. Ricciul. d. cap. 4. num. 3. Vnde Papa non solet concedere licentiam transferendi ad laxiorem, nisi ex iustis, & legitimis causis, vt pluries in facti eorum gentia fo expertum fuisse refert Anton. Ricciul. loco citato n. 4. & cum derogatione decreti Concil. Trident. sess. 15. de Regul. cap. 19. vers. nemo, quæ requiritur, vt per Nau. cons. 62. alias 65. in fin. sub hoc tit. Stephan. Gratian. d. cap. 434. num. 20. quicquid fecus teneat Anton. Ricc. d. cap. 4. num. 4. vers. dubitari solet.
- 13 Quarta. Existente iusta causa existimo Prælaturum Pontifici fieri licentiam indulgere posse, quamuis ad Pontificem facili sit aditus, quam tenet expressè Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 6. concl. 3. Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. q. 345. Sanch. in precepta Decalogi lib. 6. cap. 7. num. 53. Barthol. de Vecchis d. disp. 12. dub. 5. ex num. 2. Sanctarel. de apostas. cap. 8. n. 7. Nec obstat Concil. Trident. in d. cap. 19. ibi, Nemo Regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem, intelligitur enim absque iusta causa, nec prætermissa causæ cognitione, vt olim interdum fiebat quibusvis Prælatis id suo arbitrato concedentibus, & ita illud decretum explicant Nau. sub hoc tit. cons. 56. num. 3. Fr. Emman. in summ. tom. 2. cap. 6. num. 8. Azor. d. lib. 12. cap. 15. q. 1. Less. de instit. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 103. Sanch. d. cap. 7. num. 68. Barthol. de Vecchis d. dub. 5. num. 6. Nec etiam obstat Extravag. viam ambitiosa, hoc tit. vbi decernitur ne Mendicantes possint ad aliam Religionem præter Charrusianam transire absque Pontificis licentia, & aliter fore excommunicatos tam recipientes, quam receptos, quia, vt respondent Less. d. dub. 13. n. 104. & Sanch. loco proxime citato, intelligitur etiam de transeuntibus absque legitima causa. Vnde transfatus ad laxiorem sine iusta causa dicitur indebitè transfatus, etiam si fuerit transfatus auctoritate sui Abbat. & Conuentus, & cum dispensatione Episcopi, gloss. Gemin. Franch. & alij in d. cap. cum singula, de præbend. lib. 6. Stephan. Gratian. d. cap. 434. sub num. 2.
- 14 & 6. Anton. Ricciul. d. cap. 4. n. 8. Legitima, & iusta huius transitus causæ sunt si Religio infirma, aut incommoda valetudine vtatur, aut ita fragili corporis natura, vt Religionis strictioris austeritates ferre nequeat, item si is Religiosus odio habeatur à cæteris Fratibus, aut indignè, & malè tractetur; item necessitas magna parentum, cui in ea Religione nequit commode subueiri, at poterit in laxiori. ita Fr. Emman. quest. Regni. tom. 3. q. 52. art. 9. Azor. lib. 12. cap. 14. q. 8. vers. quæres. Sanch. d. cap. 7. num. 72.
- 16 Sic profectò & Prælatus, &c.] Notatur ad hoc quòd Prælatus negans licentiam sine causa legitima subdito transeundi ad strictiorem Religionem peccat mortaliter, & meritò debet puniri, vt per Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 6. concl. 1. nouè Barthol. à S. Fausto in thesaur. Religiosorum. lib. 5. quest. 342. Prælatus

enim cui consisterit transitum ad strictiorem, non esse in grauem iacturam, seu infamiam sui Ordinis, & subditum non petere illum ex temeritate, vel leuitate, sed zelo perfectioris vitæ, tenetur de iure concedere facultatem transeundi, vt ex hoc text. colligit Barthol. de Vecchis d. disp. 15. dub. 2. num. 15. vbi num. 9. attestatur quòd per decretum S. Congregat. Concilij sub die 24. Septembr. 1624. statutum vt de cætero nullus permittatur ad strictiorem Religionem transire, nisi priùs superiori legitime consisterit eam Religionem paratam esse illum recipere, qui licentiam petit.

Transeundi licentiam postulauerit.] Ergo huiusmodi 17 licentia necessariò petenda est, quod & clarius colligitur ex alijs verbis huius text. ibi, subditum cum humilitate, & puritate debet transeundi licentiam postulare, &c. vt insinuat verbum illud, debet, quod necessitatem præcepti importat, iuxta Doctores per me citatos in remiss. de dictionib. & clausul. dict. 62. Quare ita docent Abb. hic num. 10. Nauar. dicens graue peccatum esse illam non petere, sub hoc tit. cons. 59. in fine, in antiq. & consil. 52. in nouis, Sanch. d. cap. 7. n. 33. Vnde transferens se ad strictiorem venia non petita à suo superiore, dicitur indebitè transfatus, vt tenent gloss. in cap. intelligimus, de arate, & qualit. Innocent. in præfati, & Butr. num. 13. Anchar. 12. & Abb. 2. Lap. alleg. 130. sub num. 2. vers. si verò transeat, Roman. cons. 341. sub num. 4. Anton. Ricciul. d. cap. 8. num. 17. Ex quibus deducitur primò non satisfieri huic obligationi petendo licentiam post transitum ad strictiorem Religionem, quia quoties in aliquo actu requiritur peti licentiam, est necessariò ante actum illum postulanda, vt per Abb. hic num. 11. Azor. d. lib. 12. cap. 14. quest. 6. in fine, Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. quest. 331. Secundò deducitur non statim ac petitur licentia fas esse transire ad strictiorem Religionem, sed debito tempore expectandum esse superioris responsum, vt per Butr. in præfati, num. 12. Zabarell. num. 2. opposit. 3. Ioan. Andr. num. 21. Abb. num. 8. Anchar. num. 5. notab. 7. & num. 10. opposit. 1. Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. p. 329. Azor. d. cap. 14. quest. 5. vers. quæres an postquam, Sanch. d. cap. 7. num. 35. vbi n. 36. cum Ioan. Andr. Host. Innocent. Zabarell. in præfati, dicit subditum transeundi licentiam petentem interrogandum esse à Superiore de causa ad transitum inducente, subindeque subditum teneri causam exprimere. Tertiò deducitur non statim ac superior denegat licentiam, fas esse subdito transire ad strictiorem Religionem, quia potest ex iusta causa denegare, quòd si nullam causam assignet, subditi est petere denegatæ sibi licentiæ causam, & si superior eam exprimere nolit, sibi imputare debet, & licebit iam subdito transire, vt per Innocent. hic num. 4. Hostienf. num. 16. Ioan. Andr. num. 9. & 10. Zabarell. num. 3. quest. 14. Similiter licebit subdito statim transire quando superior iudicans causam esse iustam, denegat licentiam, vel nihil respondet, vel allegat causam denegationis euidenter iniustam, quia tunc iam constat de proterua, & indiffereta licentiæ denegatione, ita Innocent. hic num. 2. Hostienf. num. 15. Ioan. Andr. num. 7. Butr. num. 6. Abb. num. 9. Zabarell. num. 3. quest. 8. Anchar. num. 5. not. 7. Azor. d. cap. 14. quest. 5. Sanch. d. cap. 7. num. 37. vbi num. 38. cum Rebuff. Fr. Emman. & alijs, quos ibi refert, aduertit etsi iusta transitus ad strictiorem Religionem causa sit, non statim concedendam esse transitum licentiam, sed primò quidem Religio strictior parata ad recipiendum volentem transire, quærenda est, quòd si antea ille recedat, est apostata, cum sub nullius obedientia sit, posset tamen superior dare statim

statim ei licentiam exeundi è monasterio, vt sub sua obedientia adhuc manens quærat Religionem strictiorem. Quartò deducitur ad huiusmodi licentiam concedendam consensum Conuentus non requiri, Nauar. *comment. 4. de Regular. num. 10.* Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 3. q. 52. art. 3.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 333.*

18 *Sanctioris vitæ, &c.*] Ex his verbis tenent aliqui transitum huiusmodi iure concedi ratione perfectioris, ac fructuosioris Religionis, & non ratione asperioris instituti, vt per D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. Syluest. *verbo Religio 4. q. 1. not. 3. & q. 2. in fin.* Anton. Cuch. *instit. maior. lib. 3. tit. 1. num. 136.* Nauar. *commento 4. de Regul. num. 2. & 3.* Verùm probabilior sententia ait non attendi in hoc transitu vtra Religio sit in ordine ad suum finem perfectior, & fructuosior, sed an sit asperior, arctior, & durior, quia hic text. in *fin.* explicuit, quam Religionem appellauerit sanctiorem, vt liceat hic transitus, sic dicens, *vt apud eos vitam duceret arctiorem;* tum quia id ipsum probatur ex *cap. primo 20. quest. 4.* Quare hanc vltimam sententiam meritò tuerentur in *presenti* Ioan. Andr. *num. 8. ad fin.* Butr. *n. 7.* Anchar. *num. 6.* Zabar. *q. vlt. Abb. in fine,* & Henric. *num. 16.* Gregor. *l. 9. verbo mas fuertes tit. 7. part. 1.* Azor. *d. lib. 12. cap. 14. q. 2.* Fr. Emman. *d. tom. 3. quest. 52. art. 4.* Sanch. *d. cap. 7. n. 21.* Less. *de instit. lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 100.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 31. art. 3.* Anton. Ricc. *d. lib. 8. cap. 6. à num. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 18. cap. 29. num. 414.* Giouagn. *resp. 39. lib. 2.* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 15. dub. 1. num. 5.*

19 Ad cognoscendum quæ sit strictior Religio, consideranda est non solum primæua, & originalis institutio, sed etiam constitutiones, & regulæ postea editæ, aded vt si constitutiones editæ post primæuam institutionem inducant maiorem asperitatem, Religio diceatur arctior illa, quæ ex primæua sua regula erat arctior, ita docent in *presenti* Innocent. *num. vni.* Ioan. Andr. *n. 2. & 3.* Anch. *n. 3. & 4.* Butr. *num. 4. & 7.* Abb. *num. 4.* Lap. *alleg. 61. sub num. 5. & alleg. 130. sub n. 1. vers. item notorium,* Cassan. Mandos Rosel. Angel. Syluest. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. cap. 7. num. 23.* Chalder. Roman. Præpos. Prob. & alij, quos etiam refert, & sequitur Anton. Ricciul. *d. cap. 6. n. 6. vers. tertio,* Fr. Emman. *d. q. 52. art. 5.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. q. 324.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 31. art. 4. concl. 1. in med. vbi in princip. tenet quòd si aliqua Religio sit deformata, & in ipsa ad vnguem non obseruetur regula, licitus est transitus ex ipsa ad aliam, quæ aliàs erat minus stricta, & perfecta in foro exteriori, quod clarè constat in hoc text. ibi, *si locus, vbi nunc permanet, maioris Religionis, quam Ecclesia Aromatenfis existat,* quo loci textus non ponderat qualis fuerit prior regula, sed qualis sit præsens obseruantia, quod etiam tenent Fr. Emman. *d. art. 5.* Nauar. *commento 4. de Regular. num. 1.* Less. *d. dub. 13. num. 101.* Azor. *d. cap. 14. quest. 3. & 8.* Sanch. *d. cap. 7. num. 24.* Anton. Ricciul. *d. cap. 6. num. 8.* aduertentes numeris *seqq.* præcipuè Fr. Emman. Sanch. & Ricciul. vt permittatur transitus à Religione ex primæua eius institutione arctiori ad aliam in qua arctitudo consideratur ex sola præsentia obseruantia, requiri vt in provincia, in qua Religiosus est receptus, non adsit Monasterium capax, & in quo vigeat primæua regularis obseruantia, & quòd non subsit spes probabilis pristinæ obseruantia restituentæ.*

20 Non est licitus transitus ex Ordine Mendicantium ad Ordines Monachales sine expressa licentia Papæ, Carthusia excepta; *Extranaq. vitam ambrosiosa, sub hoc tit. quæ est Martini V. vbi expressè interdi-*

ctum est sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Pontifici reseruata, quam incurrunnt tam recipientes, quàm recepti, ne transiunt fiat à quacunque religione Mendicanti ad quacunque aliam, præterquam ad Carthusiam, docent Fr. Ludou. Miranda *d. quest. 31. art. 8. concl. 1.* Sanch. *d. cap. 7. num. 28.* vbi etiam dicit in Societate I E S V per concessionem Pij I V. & Pij V. extensam esse hanc censuram referuatam tam respectu transeuntium, quàm recipientium, respectu quorumvis ordinum dempta Carthusiensi. Quid nomine Mendicantium hoc loco intelligatur, vide Fr. Emman. *d. quest. 52. art. 15.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 354. cum quinque seqq.* Nunc ex ordine Canoniorum Regularium ad ordinem Monachorum licitè potest fieri transitus, petita superioris licentia, quamuis non obtenta, vt bene docet Fr. Ludou. Miranda *d. quest. 31. art. 9.* Et in facto vidi dubitari an liceret Canonico Regulari Congregationis S. Crucis Conimbricensis ad aliquam Mendicantium religionem transire; dubium faciebat quartum ipsorum votum, quod clausuræ emitunt, sed eo non obstante transitum licitum esse aliquibus visum fuit, ex eo quod strictior regula declaranda est alia ratione quàm respectu quarti voti, vt in simili declarauit Clem. VIII. in constit. edita anno 1596. & Paulus V. alia edita anno 1608. prohibentibus Fratribus B. Mariæ de Mercede ne prætextu quarti voti, quod emitunt, recipiant Fratres Minores, nec alios strictioris regulæ.

An autem religio Minorum S. Francisci de Paula 21 sit arctior Religione Carthusiorum? quæstio est dubia, in qua negatiuam partem pluribus argumentis suffultam tuerit Nauar. *conf. 11. aliàs 51. sub hoc tit.* quem sequitur Azor. *d. cap. 14. quest. 14.* Verùm religionem Minorum esse arctiorem ex multis constat, & rationibus latè descendit Anton. Ricciul. *d. lib. 3. cap. 7. per totum,* ac proinde licitum esse Carthusianis, & cuiusque alteri Religioni transire ad hunc ordinem, & non è conuerso, vt habetur in litteris Iulij II. & Leonis X. Summorum Pont. quas ibi refert, limitat tamen *num. 12.* ne procedat in Fratribus Minoribus de Obseruantia, quibus specialiter per eundem Iulium II. prohiberetur esse ne possint ad hunc Ordinem transire per eius litteras in forma Breuis *sub dat. 9. Iunij 1510.* limitat etiam *num. 13.* ne procedat in Fratribus Capuccinis, quibus Fius V. specialiter prohibuit transitum ad Ordinem Minorum, & è contra, per alias eius similes litteras *sub dat. 6. Octobris 1567.* Vtrum autem ex quolibet ordine ad Carthusiam licitè potest fieri transitus disputant Fr. Ludou. Miranda *d. q. 31. art. 10.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. q. 350.* & idem Miranda *art. 11.* querit an specialiter à Minorum Fratrum Ordine licitè possit fieri transitus ad Carthusiam? & *art. 12.* vtrum Monachus Cassinensis transire possit ad Carthusianos non petita simul, & obtenta licentia à suis Superioribus?

Archiepiscopis, & Episcopis, &c.] Notatur ad hoc 22 quòd Episcopus vouere, renunciare Episcopatu, aut Religionem intrare non potest sine Papæ licentia, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 16. q. 2.* Sayr. *in clauis Regia, lib. 6. cap. 5. num. 24. in fine.* Soar. *tom. 2. de Relig. tract. de voto, lib. 3. cap. 4. num. 8.* Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib. 18. num. 377. vers. postremo.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 25. num. 36.* latè Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 2. dub. 3. à princ.*

Ex lege priuata.] Id est, ex amore, & charitate Dei, & addit Host. vel à lege, quæ instinctu Spiritus sancti cordibus imprimitur, vt per Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 43. num. 10.*

24 *Si verò probabiliter dubitetur.*] Ex his verbis colligitur quòd si dubitetur quo animo, bonòne, an malo superior denegaret licentiam, malum animum diudicans, aut non bonum sibi persuadens, non standum est iudicio subditi, vt statim ei transire liceat, nec etiam Superioris denegantis, sed eius Superioris, iudicium respectandum est, ad quem vt ad Superiorem provocari debet, sicut contingit quando Religiosus male, & contra ius vexaretur; & idem dicendum est, quando dubitatur an religio sit arctior necne: ita docent in presenti Henric. num. 11. Innoc. num. 2. in sine, Abb. num. 3. Azor. d. c. 14. q. 5. Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 4. concl. 2. Cuch. lib. 3. instr. maior. tit. 1. de Regularib. num. 132. Menoch. de arbitrar. casu 5. num. 39. Barthol. de Vecchis d. disp. 15. dub. 2. num. 16. post Host. Rosel. Siluest. Angel. & alios, Sanch. d. c. 7. num. 15. vbi num. 16. resoluit in dubio hoc boni animi, an potius leuitatis, aut an religio ad quam fit transitus, sit strictior, non integrum esse Religioso transire denegata licentia per superiorem, sed ad licitum transitum oportere, vt ab eo, vel ab alio Superiore, ad quem provocatur, obtenta licentia sit.

25 *Debet transundi licentiam indulgere.*] De legitime translatis ad aliam religionem multa dubia scitu digna occurrere possunt. Primum vtrum Religiosus translatus de vna Religione ad aliam debeat esse de nouo nouitus, atque in eadem proficere? affirmatiue est respondendum cum Rebuff. in tract. nominat. quest. 114. num. 115. Fr. Emman. d. tom. 3. quest. 17. art. 8. Azor. d. cap. 14. quest. 13. & 15. Lessi. d. lib. 2. c. 41. dub. 13. Nau. consil. 61. num. 4. & consil. 22. num. 5. & consil. 77. num. 4. sub hoc tit. Illustrissimus D. meus Roder. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in comment. ad cap. 1. num. 21. dist. 54. & idem contra Sorbum, & Cordub. tenent Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. q. 371. Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 21. vbi etiam quòd teneatur in probatione existere per spatium vnus anni continui, eo modo, quo ceteri seculares, & de nouo in eadem proficentur, de quo etiam Fr. Emman. d. tom. 3. quest. 15. art. 11. & Azor. d. c. 14. quest. 15. Et ideo Rot. apud Fatim. decis. 115. num. 7. part. 2. recentiorum, censuit quòd monialis vnus Monasterij, vbi ad aliud transfertur, si non emittit professionem in secundo Monasterio, non sit monialis illius, & n. 8. tenet sufficere professionem emissam in primo monasterio quando fit translatio de vno Monasterio ad aliud eiusdem regulæ, vel vbi translatio fit de auctoritate Papæ, & citat Rebuff. de translat. monach. in princ.

26 Secundum vtrum translatus de vno ad alium Ordinem, vt sit Prælatus illius, debeat necessariò ibidem de nouo proficere, in quo quidem dubio affirmatiue respondendum est, ita vt vacante præfectura remaneat Monachus, & filius posterioris Monasterij, siue Religionis: ita Nauar. sub hoc tit. consil. 3. & 61. Franc. Emman. d. tom. 3. quest. 52. art. 26. Sanch. d. cap. 7. num. 85. Fr. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 22. concl. 1. & 2. & contra Lessium tenet Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. quest. 372.

27 Tertium vtrum Monachus translatus de vna Religione ad aliam debeat federe in Capitulo iuxta tempus, in quo emisit professionem in illa, an verò iuxta tempus, quo professus fuit in priori monasterio: Dic iuxta tempus posterioris, quia ex eo tempore incipit esse Religiosus illius, quod est limitandum nisi translatus esset, vt fuisset posterioris Prælatus, quia finito officio, sed bit in primo loco post Prælatum in memoriam primitiue dignitatis, nisi essent alij, qui maiorem honorem gesserint; ita Nau. hoc tit. consil. 60. in antiq. alijs sub tit. de maior. & obed. consil. 41. Fr. Emman. d. tom. 3. quest. 52. art. 29. Sanch. d. cap. 7. Barbof. Collect. Tom. II.

num. 86. Fr. Ludou. Miranda d. quest. 21. art. 23. concl. 1. vbi concl. 2. resoluit quòd qui translatus est de vna in aliam eiusdem Religionis prouinciam, postquam iam incorporatus est, habere debet locum in choro, Capitulo, & alijs non à tempore suæ incorporationis, sed à tempore, quo assumpti habitum, aut emisit professionem in prima prouincia.

Quartum vtrum legitime translatus ad aliam Religionem teneatur ad vota specialia in priori Religione emissa? Respondetur non teneri, quia ea vota specialia annexa sunt professioni prioris Religionis, quæ cessant per transitum legitimum ad aliam Religionem, ita Soar. tom. 2. de Relig. tract. de voto lib. 6. cap. 3. n. 7. Sanch. d. lib. 6. cap. 7. num. 87.

Quintum cui cedant bona Religiosi transeuntis ex vna in aliam Religionem? Dicendum est per huiusmodi transitum factum studio vitæ melioris omnia bona penes primum Monasterium manere, & quicquid post secundam professionem in secundo factum ei obuenerit, secundo Monasterio acquiri: ita Azor. d. lib. 12. cap. 15. quest. 3. Nauar. in cap. non dicatis, 12. quest. 2. à num. 31. Ranchin. part. 1. decis. 160. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 140. vers. quando Religiosus, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo hunc contractum, num. 31. Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. quest. 365. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 79. art. 2. & tom. 3. quest. 5. art. 5. Cardin. Tusch. tom. 5. litt. M. concl. 322. Ludou. Miranda d. quest. 31. art. 24. Bened. Aigid. in repet. l. Titia, part. 1. num. 50. ff. de condit. & demonst. Translata verò ad aliud Monasterium penitentia causa, cum non desinat esse filia prioris Monasterij, quicquid postea acquirat, illi priori Monasterio acquirat, nisi translatio fuerit facta ad effectum, vt fiat filia secundi Monasterij, vt censuit Rota apud Farinac. decis. 109. per totam, part. 2. recent. decis. 115. num. 3. d. part. 2. recent. vbi etiam ex quibus dicatur translationem fuisse factam ad vnum, vel ad alterum effectum, & ead. Rot. decis. 115. num. 3. d. part. 2. recent. dicit quòd monialis translatio ad aliud Monasterium duobus modis fit, vel vt monialis, quæ transfertur, liberetur à consortio, & filiatione primi, & efficiatur Monialis secundi, & tunc acquisita per eam secundo Monasterio debentur, vel vt non liberetur à consortio, & potestate primi, sed transferatur aliqua de causa, & tunc acquisita per eam acquiruntur primo monasterio, cuius Monialis est. Professus autem Religionem bonorum in communi incapax, si deinde auctoritate Apost. in Ordinem bonorum capacem transferatur, bona per professionem in prima Religione amissa amplius non recuperat, maxime si non constat de voluntate Papæ id concedendi, ita Bart. in tract. minor. lib. 4. dist. 3. cap. 2. Narr. conf. 180. num. 4. Carol. de Tapia in auth. ingressi, C. de sacros. Eccles. cap. 6. num. 34. Buratt. decis. 510. num. 3.

In gloss. Licentiam ibi, sed quid si aliquis non petita licentia recesserit ad strictiorem vitam, nunquid est reuocandus, &c. Notatur ad hoc quòd si aliquis re vera transierit ad strictiorem Religionem, & bono zelo, nec contra prioris Religionis priuilegia, non tamen petita licentia, ad prius Monasterium reuocari non potest, sequuntur Innocent. & Abb. antiq. in presenti. Turrecrem. Richard. Parlad. D. Anton Syluest. Tabien. & alij, quos refert Sanch. d. cap. 7. num. 94. Sed probabilius est hunc reuocari posse, quia text. in presenti dicit illum reuocandum non esse, quando constat eum bono animo transiisse; qui bonus animus minimè præsumitur, sed leuitas, & temeritas, quando non petita licentia transiit; tum etiam, quia in presenti solum conceditur licentia boni illius

propositi adimplendi, quando superior peritiam licentiam proteruè denegit; ergo dum ea proteruè non denegatur, transitus non licet. Sic docent gloss. *verbo Monachus, in cap. 1. 19. quest. 13.* & altera *verbo curata in sine, in cap. intellectimus, de atate, & qualitate, vbi Innocent. num. 2. Hostiens. num. 5. Abb. num. 1. opposit. 1. & in presenti tenent Ioan. Andr. n. 21. Butr. num. 13. Anchar. num. 12. q. 1. Abb. num. 10. Zabarell. num. 3. quest. 2. Henric. num. 8. Nauar. sub hoc tit. conf. 59. num. 2. in antiq. alias conf. 52. num. 2. in nouis, Azor. d. lib. 12. cap. 14. q. 6. Less. d. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 101. Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. q. 341. Sanch. d. cap. 7. num. 95. iste tamen peccat mort. licentia minime petita ad Religionem etiam arctiorem transiendo, quia transiendo ad aliam Religionem Ecclesiæ statutum violat, Nau. sub hoc tit. conf. 59. n. 4. Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. q. 335. Nò tamè est apostata verè, & proptiè, quia non absolutè Religionem deserit, sed commutat, Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. q. 336. quicquid dicat Soar. de censib. disp. 3. 1. sect. 6. num. 4. Nec excommunicationem contrahit, quia non tam dimittit, quàm commutat habitum Religionis, Angel. *verbo Religiosus, num. 37. Less. lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 102.* quicquid teneat hunc esse excommunicationem Nau. *in man. cap. 27. num. 131. & Soar. d. sect. 6. num. 4.**

CAP. Veniens. XIX.

- Q**uando vir, & vxor iurant separationem, quia vir priùs dicit cognouisse auitam vxoris, ac proinde separati transunt ad secundas nuptias, cogendi sunt vt illis relictijs reuertantur ad primas, quia impedimentum non erat probatum, & si quid habent contra proprium matrimonium, debent proponere, vel ambo ingredi Religionem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 294.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 479.* remissinè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 6.*
- Q**uòd illud fuit illicitum iuramentum, &c.] Ergo illicitum est votum simplex castitatis mutuo consensu emissum; sed contrarium, immò id votum esse licitum, tenent gloss. *hic verbo illicitum,* & altera similis *verbo commemorari in cap. tua il 2. de iuricir. vbi Canonizæ omnes, Victor. in sum. de matrim. num. 280. Sot. in 4. dist. 27. quest. 1. art. 4. vers. at vero citra mortem, Petr. de Ledesma de matrim. quest. 64. art. 4. dub. 1. concl. 5. quos refert, & sequitur Sanch. etiam de matrim. lib. 9. disp. 37. num. 7. vbi ad text. in presenti, & ad d. cap. tua, quatenus huiusmodi resolutioni aduersari videbantur, respondet coniuges de quibus in his iuribus non amore continentiz seruandæ id iurasse, sed ex causa iniusta, & passionè.*

SVM M A R I V M.

1. *Monasterium ingrediens sumendo habitum nouitij, potest infra tempus probationis redire ad seculum, nisi appareat eum vitam voluisse mutare omnino.*
2. *Nouitius intra annum probationis licitè potest à Religione retrocedere.*
3. *Propositum solurs non inducit voti obligationem nisi promissione firmetur.*
4. *Excommunicatus an, & quando in dubio quis censendus sit remissinè.*
5. *Idoneus quis non presumitur quando agitur de vtilitate animæ.*

Monasterium ingrediens sumendo habitum nouitij potest infra tempus probationis redire ad seculum; si verò ingrediatur animo seruienti Deo in habitu Regulari, non potest, sed si non placet illa Religio, transire debet ad aliam licet laxiorem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Hostiens. Anania, Butr. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 295.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 499.* remissinè Casal. *in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 7.*

Si autè professionem emissam, &c.] Notatur ad hoc quòd nouitius intra annum probationis licitè potest à Religione retrocedere, vt per Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 3. q. 15. art. 12. vers. circa eandem,* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 22. art. 8. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 1.*

Propositum suum, &c.] Intellige non de proposito nudo, sed promissione firmato, vt intelligunt Sayr. *in clauis Regiæ, lib. 6. cap. 1. num. 8. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 3. 1. num. 18. & in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. c. 1. n. 20.* quicquid censeat aliter Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 20. q. 9.* Nam solum propositum suscepto habitu Monachali non inducit voti obligationem, nisi promissione firmetur, vt per Nauar. *in man. cap. 12. num. 24. & 26. Cou. in cap. quantum pactum, part. 1. §. 3. n. 12. Valent. 2. 2. dist. 6. puncto 1. col. pen. in solut. ad 2. Azor. d. lib. 11. c. 13. q. 5. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 18. num. 387.* tum quia ad votum non sufficit propositum etiam deliberatum, sed requiritur vltèrius promissio, S. Thom. 1. 2. q. 78. art. 1. Barthol. à S. Fausto *in thesaurò Religiosorum, lib. 1. q. 4. & quest. 6.* tenet promissionem, quæ ad rationem voti requiritur, sufficere vt sit implicita.

In gloss. *Protestetur, vlt. ibi, sicut cum dubitatur an aliquis sit excommunicatus, &c. An, &* quando in dubio quis censendus sit excommunicatus? vide Cord. *in suo quest. lib. 3. q. 6. col. 2. vers. quarto probatur, Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 14. in princ. num. 11. & 14. Vegg. in sum. tom. 2. cap. 15. casu 28. Salas 1. 2. q. 21. tract. 8. disp. vni. sect. 5. num. 60. in solut. ad 4. Valquez etiam 1. 2. q. 19. art. 6. disp. 65. num. 9. & 13. & disp. 66. cap. 1. Sayr. *in clauis Regiæ, lib. 1. c. 13. n. 23. & 24. Azor. d. p. 1. lib. 2. c. 19. q. 10. in sine, & q. 11. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 55.**

In ead. gloss. *ibi, nisi euidenter appareat, &c.* Notatur ad hoc quòd quoties agitur de vtilitate animæ, quis non presumitur idoneus, sed debet hoc probare, vt per Flamin. *de resign. lib. 10. q. 3. num. 58.*

SVM M A R I V M.

1. *Nouitij ad seculum redeuntes licitè possunt ad Ordines & beneficia promoueri, & num. 2.*
3. *Nouitij quibuscunque sacris Ordinibus ordinari possunt.*
4. *Cap. monasterij 19. q. 2. non loquitur de Ordinibus accipiendis, sed de tonsura monachali.*
5. *Nouitius à quo Episcopo ordinari possit, ostenditur.*
6. *Militia ad professionem suppletur at acm, sed beatè hoc subradatum est per Concil. Trid.*

CAP. Postulasti. XXI.

Nouitij ad seculum redeuntes possunt ordinari, & in Ecclesia ministrare. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Butr. Ioan. Andr. Imola,

Imola, Anania, Hofst. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 296. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 479. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 10. cap. unico.*

- 2 Hanc eandem conclud. ex hoc text. defumunt Ludou. Miranda in *manuali Prælatorum*, tom. 1. quæst. 22. art. 8. concl. unico. quem refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 101. num. 35. in fine.
- 3 Infra tamen annum probationis nouitios existentes non posse ordinari etiam prima tonsura, tenent Syluest. in *sum. verbo Religio* §. 9. 10. Fr. Ludou. Miranda d. q. 22. art. 9. concl. 1. Lambertin. de *irreparat. lib. 2. part. 1. q. 7. art. 14. num. 4.* & Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. §. 13.* ac plures alij ab illis citati per *cap. monasterij*, 19. q. 2. Sed verius est posse nouitios quibuscunque sacris Ordinibus initiari, vt tenent Henric. in *sum. lib. 7. de Indulg. cap. 22. §. vlt. in com. lit. 1. & lib. 10. de sacram. Ordinis cap. 23. §. 3. in commemo lit. G. & lib. 14. de irregul. cap. 9. §. 2. Soar. tom. 5. disp. 50. sect. 5. num. 13.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 3. art. 4. ad fin.* Sanch. in *precepta Decalogi*, tom. 2. lib. 6. 4 cap. 10. num. 19. vbi respondet text. in d. *cap. monasterij*, non loqui de Ordinibus accipiendis, sed de tonsura Monachali, quod antea in eo tenerat Turrecrem. num. 1. Difficultas verò est à quo Episcopo initiari debeat? Henric. duobus locis vltimò citatis tenet nouitium à proprio Episcopo ordinandum esse, & licèt hanc sententiam probabilem dicat Sanch. d. cap. 10. num. 21. ipse tamen probabilis affirmat posse nouitium Ordinibus initiari ab Episcopo, in cuius diocèsi est in probatione, & n. 22. asserit minimè requiri licentiam Prælati Religionis, vt nouitius quoscunque Ordines suscipiat.
- 6 *Quia in annis minoribus constituti, &c.* Quia ad professionem malitia supplebat ætatem, vt per Henric. in *sum. part. 2. lib. 11. de marim. cap. 13. §. 9. in commemo lit. B.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. q. 5. art. 3. aduertentes hoc iam subtractum esse per Conc. Trid. sess. 25. de Regular. cap. 15.*

C A P. Ex parte. XXII.

Honor. III.

- 1 Habitum monachalem per annum gestans licèt non faciat expressam professionem, post annum habetur monachus, & cogendus censuris vt seruet regulam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hofstiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 296. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 479. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*
- 2 Probat hic text. quòd deferens habitum nouitiorum, & professorum communem, aut non distinctum manifestè in colore, scissura, vel figura, per annum integrum in exitu anni professus tacitè censetur, vt per Azor. *instit. moralium part. 1. lib. 12. cap. 4. quæst. 3. vers. tertio modo*, Menoch. de *presump. lib. 6. pres. 83. num. 25.* Nau. in *cap. statuimus*, 19. q. 3. num. 73. *vers. tertio inducitur*, Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent. lib. 18. num. 386. vers. textus.*
- 3 *Cum habitus non faciat Monachum.* Vide Doctores, quos citauit ad *cap. porrectum* 13. num. 2. *supr. hoc tit.*
- 4 In gloss. *Per annum*, vlt. ibi, ita quòd non admittitur probatio. Notatur ad hoc quòd fortior est, difficultusque retractatur professio facta per verba expressa, quam tacita per delationem, & assumptionem habitus, vt per Tiraq. de *iure mariti*, gloss. 7. num. 52.

Barbof. Collect. Tom. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Nouitij infra annum probationis liberè ad seculum redire possunt, nisi professionem fecerint tacitè, vel expressè, vel appareat illos vitam mutare voluisse, & num. 2.
- 3 Nouitius cum redit ad seculum, nullatenus tenetur soluere expensas in suis alimentis à monasterio consumptas.
- 4 Religionem ingrediens animo perseverandi, tenetur Religioni in genere etiam alio voto non facto.
- 5 Religionem ingressus sub conditione est obligatus monasterio.
- 6 Professionis tacita coniectura & signum est quando defertur solus habitus professorum.
- 7 Nouitiorum habitus ab habitu professorum aliquando distinguitur manifestè, vel occultè.

C A P. Statuimus. XXIII.

Gregor. IX.

Nouitij intra annum probationis, & ante professionem possunt redire ad seculum, nisi euidenter appareat quòd voluerint absolute vitam mutare, & perpetuò Deo seruire. Item vbi non est distinctus habitus professorum à nouitiis, benedici debent vestes in professione ad differentiam nouitiorum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hofst. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 297. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 480. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Hanc eandem conclud. quoad primam eius partem 2 Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 15. art. 12.* Soar. de *Relig. tom. 1. tract. de voto*, lib. 1. c. 2. n. 16. Fr. Ludou. Miranda in *manuali Prælat. tom. 1. q. 22. art. 8.* Vnde cum nouitius 3 liberè possit redire ad seculum, ex hoc sequitur nullatenus teneri soluere expensas in suis alimentis à Monasterio consumptas, quia non possit liberè si ad illas teneretur, ita Emman. *Sà verbo Religio*, n. 8. Fr. Emman. d. q. 15. art. vlt. *vers. circa eand.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 3. q. 6.* Sanch. in *precepta Decalogi*, tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 4. vbi num. 5. temperat nisi pactum esset largiendi monasterio expensas nouitij, vt in monasteriis Monialium contingit.

Nisi euidenter appareat, &c. Ex his verbis colligitur eum, qui Religionem intrauit animo perseverandi, teneri Religioni in genere, etiam alio voto non facto, vt per Fr. Emman. d. art. 12. & Sayr. in *claus. Regia*, lib. 6. cap. 1. n. 8. vbi tenet tale propositum voluntatis absque promissione, etiam si sequatur habitus susceptio, non esse votum simplex, aut solemne, faciunt dicta ad c. *consulti* 20. num. 3. *supr. hoc tit.*

In gloss. *Nisi ibi, quod conditionaliter*, &c. Notatur ad hoc quòd ingressus sub conditione est obligatus Monasterio, vt per Tiraq. de *retractu* lig. §. 1. gloss. 8. num. 35.

In ad. gloss. ibi, *vel si statim recipiat vestes*, &c. 6 Notatur ad hoc quòd quando defertur solus habitus professorum, est coniectura, & signum tacita professionis, vt per Nauar. in *cap. statuimus* 19. q. 3. num. 27. *vers. secundo modo*, Menoch. de *presump. lib. 6. pres. 83. num. 19. & 20.*

In gloss. *A professorum*, vlt. Notatur ad hoc quòd 7 habitus nouitiorum ab habitu professorum aliquando distinguitur manifestè, vel occultè, vt late prosequitur Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 2. quæst. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi fugitivi annuatim sunt requirendi, & cogendi ut ad monasterium revertantur.
- 2 Fugitivos Religiosos tenentur quærere, & reuocare Præsidentes Capitulis, Abbates, seu Priores.
- 3 Eiecti quales perquirendi sint iuxta dispositionem huius textus, ostenditur.
- 4 Monasterium reuocans eiectos, aut fugitivos, & apostatas, an & quando teneatur soluere ea, qua Religiosus illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis consumpsit, ostenditur.
- 5 Religioni licitum est eiecere Religiosum professum tanquam incorrigibilem.
- 6 Crimina, atque delicta propter qua Religiosi ab Ordine possunt expelli, referuntur.
- 7 Eiecti à Religionē, habitūque ex iusta causa, priuatus si à Religionē repetatur, tenetur redire, ita ut si non redeat, apostatarum sit numero recensendus.
- 8 Eiectus iuste Religionem potest cogere, ut eum iam plene corruptum admitat.
- 9 Eiecti ab Ordine non tenentur aliam ingredi Religionem, & ita possunt ad aliam, siue aequalem, siue laxiorem absque ulla prorsus licentia transire.
- 10 Religiosi professi iuste, & in perpetuum eiecti, an maneat à votis, & obseruantia Religiosus liberi, ostenditur.
- 11 Eiecti ab Ordine, cui Episcopo, originis ne, an domicilij subiecti maneat, ostenditur.
- 12 Eiecti à Religionē non tenentur ad obseruantias Regulares, & reliqua vota iuxta Religionis suae institutum in ea emissā prater tria substantialia, castitatis, paupertatis, & obedientia.
- 13 Eiecti in perpetuum non tenentur deserere habitum suae Religionis si eo spoliuntur.
- 14 Eiecti à Religionē non tenentur ad diuinum officium recitandum.
- 15 Eiecti à Religionē an tanquam proprium sibi possint acquirere, vel de eo testari, & cui nam acquirant, ostenditur.
- 16 Monialis, qua adeo incorrigibilis est, ut ipsius emendatio, vel correctio in nullo Monasterio speretur, an eiecī possit, ostenditur.
- 17 Declaratur text. in presenti, & num. 18. & 19.
- 18 Fugitiuis, & eiecīs Religiosis apud alia Monasteria eiusdem Ordinis constitutis subministranda sunt vitæ necessaria, cuius verò expensis subministrari debeant ibid. 21.
- 19 Ecclesia alit delinquentes, qui ad eam confugiunt.

CAP. Ne Religiosi. XXIV. & fin.

1 **S**uperiores præsidentes Capitulis celebrandis, seu Abbates, aut Priores quærere debent suos fugitivos, vel eiectos singulis annis, & si possunt recipi in suis monasteriis, Abbates, seu Priores eorum compellendi sunt per censuram ecclesiasticam monitione præuia ad receptionem ipsorum, salua Ordinis disciplina, quod si fieri non potest prouideri debent eis in locis proximis dicto monasterio si fieri potest absque aliquo scandalo, vel in aliis Religionis domibus eiusdem Ordinis ad Pœnitentiam ibi agendam, dando eis necessaria ad vitam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tercij iuris Pontificij, pag. 297. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 480. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Statuimus, ut Præsidentes, &c.] In his verbis statuit

text. ut Præsidentes Capitulis, Abbates, seu Priores quærant annuatim suos Religiosos professos fugitivos, aut eiectos, & ita ea obligatio non solum Abbatibus, aut aliis, qui Capitulis generalibus præsident, imponitur, sed etiam in mediatis Consuetum Prælatis, atque ita tenebuntur hi iuxta hunc text. quærere, & reuocare professos fugitivos, & eiectos, quia text. de omnibus his loquitur, ita tenent in presenti Hostiens. in princip. Zabarell. num. 2. quest. 6. & Abb. num. 3. Syluest. verbo apostasia, quest. 6. num. 10. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. q. 2. ad finem. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. quest. 30. art. 5. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 9. n. 11. Fr. Ludou. Miranda in manuali Prælatorum, tom. 1. quest. 52. art. 1.

Et eiectos de Ordine suo requirant, &c.] Magna est inter Doctores controversa de quibus eiecīs hic text. intelligatur. Quidam, quos tacito nomine refert Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 17. quest. 1. quibus videtur accedere Sanch. d. cap. 9. num. 18. tenent totum hoc cap. cum sit iuris humani, consuetudine abrogatum fuisse, neque enim Religionum Præfati Religiosos eiectos quotannis perquirunt, neque recludunt, & ideo ex vi huius text. non tenentur Prælatis quærere, nec reuocare eiectos, nec fugitivos, sed seruanda sunt, quoad hoc statuta Religionum, & ius naturale quod solos iniuste eiectos restitui dicit, & sic quærendus sunt, ut ad pristinum statum restituantur, & hæc expositio non displicet. Alij magis communiter sentiunt text. in presenti intelligi de eiecīs iniuste, vel defectu potestatis dimittentis, vel defectu causæ, vel defectu ordinis iuridici seruati, secus autem de iuste eiecīs per sententiam diffinitiuam, rectè, & ritè latam: ita docent Nauar. comment. 2. de Regularib. num. 36. & sub hoc tit. conf. 51. in fine in antiq. & conf. 78. in fine, in nouis, Fr. Emman. d. tom. 1. q. 30. num. 71. Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 16. quest. 2. in fine, & cap. 17. q. 2. Less. de iustis. lib. 2. cap. 41. num. 110. vers. responso, Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 8. cap. 11. num. 5. intelligendo tamen, quando reuocatio hæc eiecitorum non afferret aliis scandalum, & periculum, possentque commodè detineri, & corrigi, D. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 5. §. 1. in fine, Cordub. in reg. D. Francisij, cap. 2. q. 21. puncto 2. Iacob. de Graff. in aureis decij. p. 1. lib. 3. cap. 5. num. 15. Fr. Emman. d. quest. 30. art. 5. Ex his duobus ad hunc text. expositionibus priorem magis veram iudico, secundam enim periculosa dicit addit. ad Nauar. in conf. 77. sub hoc tit. quia text. in presenti absolute loquitur de eiecīs, qui potius tales dicuntur, quando iuste eiecti sunt, tum quia loquitur de eiecīs, qui secundum Ordinem Regularem non possunt amplius recipi, qui nequeunt esse iniuste eiecti, illos enim tenetur Religio admittere, ut infra ostendam: nunc verò ad resolutionem quorundam dubiorum deueniendum est. Illud aduertere oportet quòd eiecūs damnatus ad tirmes minime potest ad Ordinem recipi sine dispensatione Papæ, ut obseruant Fr. Emman. in addit. sam. tom. 3. cap. 99. num. 6. Fr. Ludou. Miranda d. tom. 2. quest. 7. art. 7. Fr. Hieronym. Roderic. in compend. quest. Regul. resol. 57. num. 14. vbi tradunt textum in presenti, & cap. cum ad monasterium, de statu monach. esse intelligenda de eiecīs verbaliter, & non solemniter (vt fieri eo tempore solebat) quos ibi præcipitur à Prælatis annuatim requiri, & ad Religionem reduci, non verò de eiecīs solemniter per sententiam diffinitiuam.

Primum est, an Monasterium reuocans eiectos, aut fugitivos, & apostatas teneatur soluere ea, qua Religiosus in illo tempore, quo fuit extra Religionem, in propriis alimentis consumpsit, vt si mutuo accipit

accepti nummos ad alimeⁿta, vel caupo, aut quidam alij bona fide existimantes eum non fugere submini-
 trauerunt? Quoad eiectionis iniuste dei teneri Monasterium ad alimenta ministranda, quia potest hic compellere Monasterium, ut ipsorum admittat, & ab eo alimenta percipiat, tanquam iniuste eo iure spoliatus, ita docent Surd. *de aliment. tit. 9. q. 35. num. 6.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 140. vers. quando Religiosus*, Sanch. *d. cap. 9. num. 8.* vbi etiam cum Nau. *comm. 2. de Regular. num. 65. vers. addo seprimò*, intelligit igitur, ita vt iniuste eiectus possit petere alimenta futura, non tamen præterita, nisi mutuo illa accepisset. Vnde fit, vt si Monachus quasi iniuste expulsus conueniat Monasterium, debeat ab illo accipere alimenta cum sit in possessione monachatus, & percipiendi alimenta à Monasterio, vt per Laram *in l. si quis à liberis*, §. si vel patrens *num. 59. ff. de liberis agnosce.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præf. 35. num. 21.* Valasc. *conf. 7. num. 3.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 128. à num. 16.* vbi *num. 11.* dicit quòd tenetur etiam Monasterium ad alimenta interim dum diffuturatum an sit Monachus, & *q. 121. num. 2.* tenet sufficere aliquam Monachatus præsumptionem. De eiectionis autem iuste clarum est non teneri Monasterium, cum eos à se præciderit, & eiecerit iuste, ac proinde obligatione eos alendi se liberauerit ob eorum culpam, in penamque delicti eorum, vt per Paul. *conf. 76. num. 1. vol. 1.* Surd. *de alim. tit. 7. q. 35. num. 1.* Sanch. *d. cap. 9. num. 20.* Quoad fugitiuos verò, & apostatas existimo ad nihil teneri Monasterium, quia monasterium non tenetur eos alere quandiu in fuga sunt, Henric. *hic num. 9.* Surd. *tit. 8. priuileg. 7. num. 6. & tit. 9. q. 27. num. 22. in fine*, ad similitudinem patris, qui non tenetur alere filium sua culpa à consortio suo recedentem, Pinel. *in l. 1. p. 1. n. 54. C. de bonis mat.* Emman. *Soarez in vrb. recept. sentent. verbo filius num. 185.* Alcan. *de patria potest. effectus 17. num. 32.* Surd. *tit. 7. q. 7. num. 1. & 2.* ad similitudinem etiam viri, qui non tenetur expensas subministrare vxori suæ ab eo sua culpa diuerrenti, gloss. *verbo matrum. in cap. significasti, de diuor. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxorem, §. 64. num. 6. & 10.* Surd. *d. q. 7. num. 2.* Sanch. *d. cap. 9. num. 21.* vbi *num. 22.* resoluit quòd si apostata, vel fugitiuus ab aliquo caperetur in Monasterium reuocandus, ex tunc tenebitur Monasterium ad alimenta, & expensas, quia ex tunc vtiliter eius negotium geritur, idemque resoluit si ipse penitentia ductus redeat, quia tunc necessarias reditus expensas tenetur Monasterium soluere, ad quæ pro illo reuocando tenebatur.

Secundum. Vtrum liceat religioni eiicere Religiosum professum tanquam incorrigibilem? in quo affirmatiua sententia recepta est ex communi stylo cuiuscunque Religionis, quam tenetur, multisque latè comprobant S. Thom. *quodlib. 12. art. ult. S. Bonau. in reg. D. Francisci, q. 14. S. Antonin. part. 3. tit. 16. cap. 4. in fine.* Humbert. *in reg. D. Augustini cap. 99.* Capuc. *in priuileg. Mendicant. verbo eiicere*, Nau. *tom. 2. de Regularib. num. 33. vers. secundò, & sub hoc tit. conf. 50. num. 1. in antiq. alias conf. 77. num. 1. in nouis*, Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 140. vers. de eiectione*, Azor. *d. lib. 12. cap. 16. q. 2.* Fr. Emman. *d. tom. 1. q. 30. art. 13. & 14.* Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum lib. 6. q. 226.* vbi *q. 227.* an solus incorrigibilis possit à Monasterio expelli, & *q. 228.* quisnam Religiosus censetur incorrigibilis, ita vt possit ob eius contumaciam ab Ordine expelli, Less. *d. cap. 41. dub. 14. num. 106.* Sanch. *d. c. 9. n. 3.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom. 1. q. 52. art. 1.* latè Anton. Ricciul. *in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens lib. 8. cap. 10. per totum.* Quæ nam sint crimina, atque delicta propter quæ Re-

ligiosi ab Ordine possunt expelli, commemorat Fr. Ludou. Miranda *d. q. 52. art. 2.* vbi *concl. 1.* de incorrigibili, & *concl. 2.* de committente diuersas apostasias, & *concl. 3.* de committente crimen homicidij, & *concl. 4.* de sodomita, & *concl. 5.* de eumentente se habere impedimentum, quo iure non possit profiteri, dum fuisset interrogatus ante assumptionem habitus, seu ante professionem. Ultra incorrigibilitatem requiritur quòd defectus non solùm innotescat Fratribus, sed etiam secularibus, & quòd ex iis alij de facili possint corrumpi, vt est originale dictum S. Bonauent. *quæst. 14. super reg. S. Francisci*, quod refert Rota *in vna P'lixbonen. Monasterij 19. Nouembris huius anni 1625.* coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

Tertium. Vtrum si eiectus à Religione, habitusque priuatus ex iusta, & rationabili causa à Religione repetatur, seque paratam ad ipsum recipiendum offerat, sed ipse redire recuset, sit apostatarum numero recensendus? negatiuam opinionem tuerent Nau. *sub hoc tit. consil. 18. num. 2. & conf. 51. & sub tit. de statu monach. conf. 3. & ad cap. non dicatis, 12. q. 1. n. 36.* Valer. Reginald. *lib. 18. num. 417.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. q. 6.* Fr. Emman. *d. tom. 1. q. 30. art. 21.* Anton. Ricciul. *d. lib. 8. cap. 11. per totum.* Verùm probabilius est eiectos, quantumcunque per sententiam diffinitiuam expulsos à Religione, teneri quandocunque Superiores voluerint eos admittere, ad Religionem redire, possèque eos ad id cogi, vt probat *text. in præsent. & docent addit. ad Nauar. sub hoc tit. conf. 77. in fine*, Soar. *tom. 5. disp. 27. sicut. 5. num. 20.* Valq. *1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. cap. 8. num. 87.* Less. *d. dub. 15. num. 111.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. cap. 9. num. 30.* vbi contrariis responderet, quibus adde Sayr. *in clauis Regiæ, lib. 10. cap. 9. num. 25. & 27.* Molin. *Cord. Cosm. Philitar. & Aragon. quos refert, & sequitur Barthol. à S. Fausto d. lib. 6. q. 253.*

Quartum. Vtrum eiectus huiusmodi possit cogere Religionem, vt illum iam plenè correctum admittat? In quo negatiue respondendum videbatur iuxta priorem præcedentis dubij sententiam, quia sicut Religio non potest compellere eiectum ad redeundum, ita si eiectus penitens erroris petat iterum recipi, Religio non tenebitur, quia Religio, & Monachus debent pari iure censerì, *cap. ad Apostolicam hoc tit.* quo fundamento hanc partem tuerent Anton. Ricciul. *d. cap. 11. num. 9.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quæst. 254.* vbi citat pro se Fr. Emman. & Azor. variè respondens ad *text. in præsent.* Iuuat etiam, quia cum expulsi ab Ordine pro suis culpis sint infames, non possunt compelli Prælati eos iterum admittere, tum quia ex iure, & constitutione Sixti V. tales infames ob eorum delicta Religionem ingredi prohibentur, Fr. Emman. *d. art. 21.* Azor. *d. lib. 12. cap. 17. quæst. 2.* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 52. art. 7.* vbi concludit quòd casu, quo hos eiectos iterum ad Ordinem recipere conueniat, id debet fieri præcedente Pontificis dispensatione, refert Hieron. Roderic. *d. resol. 57. num. 7.* Verùm affirmatiua pars ex eo probari videtur quòd cum Religio ius habeat hos reuocandi, iuxta *text. in præsent.* & resoluta *sup. dub. 3.* in secunda sententia videtur etiam ipsi iure cogenda Religionis potiri post sufficientem correctionem, ne dispar vtriusque contrahentis conditio existat, vt per S. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 5.* Nau. *sub hoc tit. conf. 51. in fine, in antiq. & conf. 18 in fine in nouis*, Molin. *d. disp. 140. vers. quod ad votum.* Menoch. *de arbit. casu 149. num. 1.* Tap. *in auth. ingressi, C. de sacros. Ecclesiæ verbo sua cap. 6. num. 43.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 112. vers. verius tamen p'nto*, vbi limitat, nisi Religio iustas non admittendi

- causas haberet, Sanchez *d. cap. 9. num. 32.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 6.* Et hos eiectos ad suam Religionem iterum redeunte nullatenus noua professione indigere tenent Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 28.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 258.* Hieron. Roder. *d. resol. 57. num. 13.* & Sanchez *d. cap. 9. num. 33.* vbi etiam resoluit tunc restitutos esse ad eum locum, & gradum, in quibus ante repulsum erant, contra Fr. Emman. *d. art. 28. in fine.*
9. Quartum. Vtrum eiecti ab Ordine tenentur aliam ingredi Religionem? Affirmatiuam partem tenent S. Bonauent. *in reg. D. Francisci, quest. 14. ad fin.* Cordub. *in ead. reg. cap. 2. quest. 21. puncto 3.* D. Antonin. *part. 3. tit. 1. cap. 4. in fine.* & sequi videtur Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 3.* Verum contrarium tenendum est, quia professus minimè vouet Religionem in genere, sed hanc; ergo vel ad hanc, vel ad nullam tenetur, & ita docent Sor. *de iustit. lib. 7. quest. 2. art. 1. in solut. ad 3. prope fin.* Nauarr. *comment. 2. de Regul. num. 36.* Molin. *d. disp. 140. vers. quod ad votum.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. quest. 7. & 13. & cap. 17. quest. 2.* Less. *d. cap. 41. dub. 15. num. 111.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 231.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quest. 30. art. 10.* Sanchez *d. cap. 9. num. 34.* Anton. Ricciul. *d. cap. 11. num. 7.* Vnde deducitur posse hunc ad aliam Religionem siue æqualem, siue laxiorem absque vlla proruss licentia transire, Nauarr. *consil. 51. num. 2. sub hoc tit. in antiq. & consil. 78. num. 2. sub eod. in nouis.* Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 21.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 255.* Less. *d. cap. 41. dub. 14.* Sanchez *d. cap. 9. num. 36.* vbi intelligit quando professus ille in perpetuum eiectus est, ita ut quantumuis correctus nulla subit spes ut admittatur. Vnde etiam deducitur professos eiectos non posse à Superiore eieci compelli ut ad aliam Religionem transeant, sicut codem Nauarr. *commento 2. de Regular. num. 71. & sub eodem tit. consil. 17. in fine. in antiq. aliàs consil. 16. & consil. 80. num. 1. in nouis.* Less. *d. cap. 41. dub. 15. num. 114. in fine.* Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 22.* Sanchez *d. cap. 9. num. 40.*
10. Quintum dubium. Vtrum Religiosi professi iuste, & in perpetuum eiecti maneant à tribus votis Religionis liberi? Negatiuè respondendum, manent enim veri eiusdem Ordinis Religiosi, votisque ligati, vt docent Nauarr. *commento 2. de Regular. num. 34. 35. & 36. & commento 3. num. 45.* Cordub. *in reg. S. Francisci, cap. 2. quest. 11. sect. 3.* Petr. de Ledesma *in summa tom. 2. tract. 10. cap. vlt. dub. 2. in solut. ad 4.* Soar. *tom. 5. disp. 21. sect. 3.* Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 19. & 20.* Valquez. *12. quest. 96. art. 4. disp. 165. num. 87.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. quest. 4. & quest. 7. in fine. & quest. 11. & cap. 17. quest. 2.* Ribadeneira *de instit. Societatis Iesu cap. 14. vers. Assi que no.* Molin. *d. disp. 140. vers. quando verò. & vers. quoad votum. & disp. 276. vers. quoad ceteros.* Campanil. *in dinerfario iuris Canon. rub. 12. cap. 15. num. 6.* Less. *d. cap. 41. dub. 15. num. 112.* Sanchez *d. cap. 9. num. 27.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 5. me citato in hoc loco.* D. Mari. Cotel. *de donat. inter par. & filium. tract. prima. disc. 2. part. 5. num. 1. & nouissimè Fr. Hieron. Roder. in compendio quest. Regul. resol. 57. num. 6.* Quo ad obedientiam tamen certissimè est quòd Religiosus per sententiam diffinitiuam à Religione eiectus manet subditus, atque subiectus Episcopo, siue Prælato Ordinario, sicut ceteri alij clerici, Nauarr. *locis proxime citatis, & sub hoc tit. consil. 50. num. 3. & consil. 51. num. 2. in antiq. aliàs consil. 77. num. 3. & consil. 78. num. 2. & consil. 79. num. 2. in nouis.* Campan. *d. cap. 15. num. 7.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 2. verbo Regulares, § 3.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 4. concl. 1.* Fr. Emman. Vafq. Azor. & Less. *locis proxime citatis.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. q. 235.* quicquid dicant Sor. *lib. 7. de iustit. quest. 1. art. 1. Aragon. 2.2. quest. 88. art. 3.* Quòd si quæras cui Episcopo debeant esse subiecti, originis scilicet, an domiciliij, in quo situm erat monasterium, an loci, in quem habitaturi se conferunt, respondebitur remanere subiectum Episcopo originis, vnde est naturalis, siue oriundus, vt per Nauarr. *comment. 2. num. 34.* Modern. *de iurisdic. part. 4. casu 182. num. 4.* Vgol. *de officio Episcopi, cap. 20. § 9. in fine.* Campan. *d. cap. 15. num. 7.* Aloyf. Ricc. *in praxi aurea resol. 185. per totam.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 242.* Fr. Ludouic. Miranda *d. art. 4. conclus. 2.* quamuis hos minime teneri Episcopo alicui certo obedire, sed tantum instar aliorum clericorum Episcopo subiecti in cuius diocesi habitauerint, tenent Molin. *d. disp. 140. col. antepen. Fr. Emman. d. q. 30. art. 19.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. quest. 11.* Less. *d. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 114.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. c. 9. num. 29.* quæ tamen opinio probabilis est. Et ita si sint Subdiaconi, aut aliquo ordine insigniti, nisi aliud obstat, possunt ad alios sacros Ordines promoueri, Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 24.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 6.*
12. Sextum. Vtrum teneantur huiusmodi eiecti ad obseruantias Regulares, & reliqua vota iuxta Religionis suæ institutum in ea emissis præter tria substantialia, castitatis, paupertatis, & obedientiæ; veluti ad ieiunia, vigiliis, delectum ciborum, & similia? In quo vna sententia tenet hos obligari seruare regularem vitam, etiam iuxta regulam, quam promiserunt, in quantum se comparitur cum proprio ipsorum statu, etiam ieiunia, & similia, vt per D. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap. 5. § 8.* Syluest. *verbo Religio 6. quest. 17.* Cordub. *in reg. D. Francisci, cap. 2. quest. 21. puncto 3.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quest. 52. art. 5. conclus. 1. in med. Portel. in dubijs Regularib. verbo eicere ab Ordine, num. 5.* Villalob. *part. 2. sum. tract. 35. diff. 39. num. 5. cum seqq.* Fr. Hieron. Roder. *in compendio quest. Regular. tit. 52. num. 6.* & saltem vbi regula obligat sub mortali Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 19. in fine.* Sed contrarium verius est, meritoque fulscent Nauarr. *comment. 5. num. 46. & sub hoc tit. consil. 51. num. 2. in antiq. aliàs consil. 78. num. 2. in nouis.* Contrad. *in suis respons. p. 1. quest. 285.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 3. quest. 237.* Less. *d. cap. 41. dub. 15. in fine.* Aragon. Philiaich. Sayr. & Emman. Sa, quos refert, & sequitur Sanchez *d. cap. 9. num. 52. vbi num. 52. cum Vega in sum. tom. 2. cap. 86. casu 16.* resoluit quartum votum in Religione B. Mariæ de Mercede vacandi Redemptione captiuorum, & aliud in Ordine Minimorum S. Francisci de Paula vitæ quadragesimalis eiectos huiusmodi non obligare, non quòd illud omnino extinguatur, sed suspensum sit quandiu illi extra Religionem sunt, de quo etiam Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 237. num. 4.* Vnde benè colligitur hos eiectos in perpetuum non teneri deferre habitum suæ Religionis, si eo spoliatur, vt docent Nauarr. *d. comment. 2. n. 36. & sub hoc tit. consil. 51. num. 2. in antiq. aliàs consil. 79. n. 2. in nouis.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 250.* Azor. *d. lib. 12. cap. 18. quest. 13.* Sayr. *in clau. Regia, lib. 6. cap. 9. num. 28.* Fr. Emman. *d. quest. 30. art. 26.* Less. *d. cap. 41. dub. 15. num. 112.* Sanchez *d. cap. 9. num. 55.* Hinc etiam inferitur huiusmodi eiectos (quando non sunt in Sacris) non teneri diuinum Officium recitare, tum quia constituuntur in statu, in quo non est consecutum recitandi diuinum Officium, vel saltem non sunt in statu, in quo ex consuetudine obligentur ad Canonicas preces, vt docent Sor. *de iustit. lib. 10. quest. 5. art. 3.* Bonacina *de horis Canonic. disp. 1. quest. 2. puncto 1. num. 6.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 6. quest. 241.* quicquid aliter sentiant Nauarr. *de orat. cap. 7. num. 20.* Lessius *de iustitia, lib. 2. cap. 37. dub. 9. num. 50.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 6. a quest. 5.* Soar. *de Relig. som. 2. tract. 4. lib. 4.*

lib. 4. cap. 17. num. 9. Malder. de virtut. tract. 10. cap. 2. dub. 3.

- 15 Septimum. Vtrum supradicti eiekti tanquam proprium sibi possint acquirere? in quo dicendum eos nihil tanquam proprium sibi posse acquirere, aut capere, sed solum ius habere acquirendi vsum eorum, quibus ad victum, vestitum, & habitationem indigent, tenentur enim voto paupertatis, prout eorum status patitur, ita docent Nauarr. *commento 2. de Regul. num. 35.* Azor. *d. lib. 12. cap. 16. quæst. 4.* Sayr. *d. lib. 6. cap. 9. num. 18.* Molin. *d. disp. 140. vers. quando verò, Less. d. c. 41. dub. 15. num. 112.* Sanchez *d. cap. 9. num. 45.* Fr. Ludouic. Miranda *d. quæst. 52. art. 5. conclus. 2.* Vnde eos minime posse testari resolunt Molin. *disp. 277. vers. quod ad ceteros, Less. d. dub. 15. num. 113.* Sayr. *d. cap. 9. num. 28.* Sanchez *d. cap. 9. num. 46.* Vtrum autem si illicita, & superflua expendant, teneantur accipientes ab eis restituere, ipsique peccent contra paupertatis votum sic illicitè & superflue expendendo? vide eundem Sanchez loco citato *num. 47. & 48.* Less. *d. lib. 2. cap. 41. dub. 15.* Barthol. à S. Faustò *d. lib. 6. quæst. 248.* Et cui nam acquirant si aliqua lucrentur bona, vide Nauarr. *commento 2. num. 33.* Less. *d. cap. 41. num. 112.* Fr. Ludouic. Miranda *d. conclus. 2. Humad. 1. 31. glos. 2. in fine, tit. 7. part. 1. Tap. in aut. ingressi, C. de sacros. Eccl. verbo sua, cap. 6. num. 50.* Molin. *d. tract. 2. disp. 140. vers. quoad votum, Barthol. à S. Faustò d. lib. 6. quæst. 244. cum seq. Azor. d. cap. 16. quæst. 9.* latè Sanchez *in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 33. à num. 22.* Valer. Reginald. *lib. 18. num. 420.* Quicquid sit de iure, attento tamen Motu proprio Gregor. XIII. incip. *Officij nostri*, omnia per hos eiektos vndequæ acquiritur pertinent ad Cameram Apostolicam post eorum obitum, si extra Religionem decedant, vt refert Campanil. *d. rubr. 12. cap. 15. num. 9. in princip.* Et eiektus tunc dicitur, vt destinat acquirere Monasterio, quando exutus habitu Monachali à corpore Ordinis dimittitur, Rot. apud Farin. *decis. 109. n. 2. part. 2. recent.* An autem Monachi fugitiui bona, qui sub habitu clericali multa quaesierunt, sint subiecta spoliis Reuerendæ Cameræ Apostolicæ, vide Aloyf. Ricc. *in praxi aurea, resol. 389. per totam.*

- 16 Octauum dubium. Vtrum monialis, quæ aded in corrigibilis est, vt ipsius emendatio, & correctio in nullo monasterio speretur, eiekti possit? Affirmatiuè respondet Sanchez *d. lib. 6. cap. 9. num. 6.* per ea quæ dixi ad *cap. licet 18. num. 3. sup. hoc tit.* cuius contrarium tenet Bonac. *in tract. de clausura, & penis eam violantibus impoitis, disp. 1. quæst. 1. puncto 9. num. 13.* Verum illud certius, moniales propter incorrigibilitatem non esse eiciendas simpliciter à Monasterio, sed nisi ibi puniantur, posse ad aliud transferri, vt est constitutio Vrbanus I V. quam refert Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. quæst. 49. art. 9. post princip.* Ludouic. Miranda *de Monialibus, quæst. 3. art. 2.* quæ constitutio in hac parte, neque per constitutionem Pij V. neque per Concilium Trident. licet strictiora sint, censetur renocata, vt testantur Fr. Emman. *d. quæst. 49. art. 5. vers. secundo,* & Miranda *d. quæst. 3. vers. quartus casus, refert, & sequitur nouissimè Rota in vna Vlixbonen. Monasterij 19. Novembris huius anni 1625. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, quam citat Tambur. de iure Abbatum, tom. 1. disp. 15. §. 12.*

- 17 Quæ si in Monasterijs, &c.] Vult hic text. in his, & sequentibus verbis, vt per censuram ecclesiasticam compellantur Prælati admittere eos fugitiuos, & eiektos, quando salua Ordinis disciplina admitti possunt, glos. hic verbo *salua*, explicat imposta eis penitentia, quam regula illius Ordinis illi delicto imponi iubet. Sed manifestè text. aliud intendit, vt ex ipsomet contextu

apparet, atque ita sensus est, vt si fugitiui, & eiekti admittantur ad Religionem, quando ea admissio non esset contraria regulæ illius Ordinis, si enim regula præscriberet hos ad Religionem non admittendos esse (vt regula D. Benedicti cap. 29. id præcipit de his, qui post fugam ter recepti fugiunt iterum) textus in præfenti non iubet eos admitti, sed in locis competentibus ad agendam penitentiam constitui; ita explicant in præfenti Hostiens. *num. 6. 7. & 8.* Butr. *num. 9.* Zabarel. *num. 1. not. 3.* Ioan. Andr. *num. 4.* Anchar. *num. 5.* Henric. *in fine.* Azor. *d. lib. 22. cap. 17. quæst. 2.* Sanchez *d. cap. 9. num. 12.* referunt Portel *in dub. Regularib. verbo eiecere ab Ordine, num. 6.* & Hieron. Roderic. *d. resol. 57. num. 8.* quod in Capitulo Generali Romæ habito sub Reuerendissimo D. Ioanne Ferro de anno 1612. statutum fuit vt eiekti ab Ordine, & ad triremes damnati, non possint iterum recipi ad Ordinem, etiamsi rogent; vbi etiam declaratum fuit quod censetur expulsi ab Ordine qui damnatur ad triremes, etiamsi in sententia non declaratur expulsio.

Quod si hoc Regularis Ordo, &c.] Vult text. in his, & seqq. verbis, vt si salua Ordinis disciplina fugitiui, vel eiekti recipi nequeant, prouideat Prælati, vt apud eadem Monasteria in locis competentibus, si absque graui scandalo id fieri potest, aliquot in aliis eiusdem Ordinis religionis domibus, ad agendam ibi penitentiam, talibus vite necessaria ministrantur; nomine autem competentium locorum, intelliguntur ergastula Monasterij, in quibus religiosi ibi separati ab aliis vitam transigant, sui dilecti penam lucentes, ita docent in præfenti Hostiens. *num. 9.* Ioan. Andr. *num. 4.* Butr. *num. 10.* Anchar. *num. 6.* Abb. *num. 1. not. ab. 4.* Zabarel. *num. 2. quæst. 8.* Henric. *num. 7.* Azor. *d. quæst. 2.* Sanchez *d. cap. 9. num. 13.*

Si absque graui scandalo fieri poterit.] Id est, quando ex admisione ceteri Religiosi non ita offenderentur, vt potius se exituros, quam cum talibus eiektis commoraturus dicerent, ita Hostiens. Ioan. Andr. Butr. & Zabarel. *locis proximè citatis.* Fr. Emman. *d. quæst. 50. art. 3. in fine.* Sanchez *d. cap. 9. num. 13. in fine.*

Talibus vite necessaria ministrantur.] Probat hic text. 20 subministranda esse vitæ necessaria fugitiuis, & eiektis Religiosis apud alia Monasteria eiusdem Ordinis constitutis, vt per Fr. Emman. *tom. 1. quæst. 23. art. 2.* Azor. *d. lib. 12. cap. 17. quæst. 3.* Sanchez *d. cap. 9. num. 14.* Cuius verò expensis subministrari debeant, dicam infra ad glossam. Illud verò certum est monialem non dici eiektam à Monasterio, quando semper per illud fuit alita, vt censuit Rot. apud Farin. *decis. 115. num. 1. part. 2. recentiorum.*

In glos. Vite necessaria. ibi, & quis ministrabit ei necessaria, Abbas prioris monasterij, vel secundi? credo quod Abbas prioris Monasterij. Melius tamen sic distinguendum puto. Si Religiosus hic bona sua contulerat Monasterio, & quidem alimentis sufficientia, ex illis alii debet: si autem non contulit, aut sufficientia non sunt, alendus est impensis prioris Monasterij, quod si id non habuerit vnde eum alatur, ministrabit alimentum posterius Monasterium, ita docent in præfenti Hostiens. *num. ult.* Ioan. Andr. *etiam num. ult.* Butr. *num. 14.* Zabarel. *num. 2. quæst. 10.* Abb. *num. fin.* Anchar. *num. 9.* Henric. *num. 7.* Tap. *in aut. ingressi, C. de sacros. Eccl. verbo sua, cap. 6. num. 37. cum duobus seqq.* Azor. *d. lib. 12. cap. 17. quæst. 3.* Quod si vtrumque Monasterium habuit bona huius eiekti, quodlibet modicum contribuere tenetur, vt per Anan. *hic num. 8.* Fr. Emman. *d. quæst. 23. art. 2.* vbi limitat in Religione Fratrum Minorum Regularis obseruantia, cum in ea summam paupertatem profiteantur Fratres, & Monasteria, ideo vsu receptum est, vt Monasterium in quod Frater mittitur,

tur, ad penitentiam agenda ei necessaria ministrat, de quo vide Kot. *decif.* 109. & 115. apud Farinac. p. 2. recent.

2 Notari solet glossa hæc ad id, quod Ecclesia alit delinquentes, qui ad eam confugiunt, vt per Boer. *decif.* 303. num. 1. Lar. in l. si quis a liberis, §. solent num. 46. ff. de liberis agnosc. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 73. à princip.

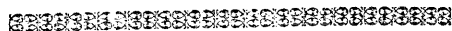
23 Nouissimè in sacra Congreg. Concilij S. D. N. Urbani Papæ VIII. iussu edita fuerunt decreta de Regularibus apostatis, & eiectionibus sub die 21. Septembris 1624. quæ post primam huius libri impressionem impressa inueni apud Hieron. Roderic. in compendio quæst. Regul. resol. 57. sub num. 3. inter quæ ita habetur, Ad hæc vt in posterum è Religiosis nullus legitime professus eici possit nisi sit verè incorrigibilis; vere autem incorrigibilis minime censetur nisi non solum concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex iuris communi dispositione requiruntur, sed etiam hæc in parte statutis, & constitutionibus cuiusque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apostolica approbatus, & confirmatus; verum etiam vnus anni spatium in ieiunio, & penitentia perhibetur in carceribus, proindeque vnaquaque Religio priuatos habeat carceres in qualibet saltem prouincia. Elapsò autem anno si nihilominus non resipuerit, sed animo indurato in sua pernicacia perseverauerit, ne contagione pessiferæ plurimos perdat, tanquam pecus morbida, ac membrum putre eici tandem possit, sed ab ipsomet Generali tantum de consilio, & assensu sex Patrum ex gratioribus Religionis eligendis in singulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus, tuncque non nisi instructo secundum eorum stylum, & constitutiones processu, & plene probatis causis expulsiōis ad sacrorum Canonum præscriptum. Interea tamen vsque ad primum generale Capitulum, seu Congregationem proximè celebrandam si quempiam ex iustis, & necessariis causis expellere oportebit, eiectione fieri possit à Generali cum consilio, & assensu sex Patrum, vt supra, quos idemmet Generalis eligere debeat infra quatuor menses à presentis decreti publicatione, seruata tamen in reliquis forma superius præscripta. Sic verò eiectionis, quando non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarij loci iurisdictioni, & obedientie subiant, proindeque Generalis illi eiectionis sententiam eidem Ordinarij notificare teneatur. Caserum Sacra Congreg. Religionum Superiores serio admonentur per I. E. S. V. Christi viscera, a obstaculo, vt merito præcipue de charitatis, & mansuetudinis, quam profitentur, nihil inuenturum relinquant, vt lucentur animas fratrum suorum sepe in profundum malorum delapsas, antequam grauisimum, atque extremum expulsiōis remedium experiantur. Idque eò magis quod subditorum sanguinem, qui e. malo negligentium, & sui officij inmemorum Prælatorum, ogimine peribunt. Dominus noster I. E. S. V. S. Christus in supremo Dei iudicio de eorum Prælatorum manibus sit requisiturus.

Præterea statuit, vt idem superiores nemini ex Religiosis expulsi litteras testimoniales concedant, illos ad Sedem Apostolicam reijcientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem

Item vt iecti extra Religionem degentes sint perpetuo suspensi ab exercitio Ordinum, sublata Ordinarij locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, aut moderandi.

Ac postremò censuit esse inuouendam, & sua Beatitudinis auctoritate inuouat constitutionem felcis record. Gregor. I. X. relaxatam in cap. fin. extrà de Regularibus, ac propterea declarat eam constitutionem in is quoque vindicare sibi locum, seruandamque esse, qui iussu, diffinitiuè que ac iuris ordinis seruato expulsi fuerint, dummodo tamen in expulsiōis huiusmodi subsistens eiusdem emendationis ex litteris saltem testimonialibus Ordinarij, cuius conscientiam

tiam in his litteris concedendis Sacra Congregat. seruo obseruant. Hæc habentur inter illa sacra Congregat. decreta, quæ ex Typographia Camera Apostolica impressa prodierant, cum plenissima derogatione quorumcunque constitutionum, & ordinationum Apostol. exemptionum, & priuilegiorum, etiam Maris magni, seu Bullæ aureæ nuncupatorum, quorum tenores, &c. Quæ supradictis quomodolibet aduersantur: potestate insuper iisdem Superioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus sublata ea, quæ superius præscripta sunt, vel eorum aliquid moderandi, seu relaxandi.

De Conuersatione coniugatorum.

TIT. XXXII.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anch. Panorm. Guillelm. Durand. in breuiario aureo fol. 107. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum fol. 175. verso, Petr. de Rauenna in compend. iuris Canon. Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 129. verso, Dan Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, a pag. 472. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagensis in expositione titulum iuris Canon sub eod.

De materia tituli vide Sanchez de matrim. lib. 7. à disp. 32. vsque ad 40 Fr. Basile de impedimentis matrim. cap. 19. nouè Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum lib. 5. quæst. 46. vsque ad 119.

SVM MARIAM.

- 1 Vxor si viro ad Religionem transenti consentiat, & ipsa suspecta, nec continentiam doceat, nec Religionem ingrediatur, poterit ipsam repetere, & num. 2.
- 3 Vnum temporarie castitatis coniugis sexagenary mantentis in seculo non sufficit.
- 4 Coniugis alterius ingressus in Religionem, vt licitus sit post matrimonium consummatum non est necessaria licentia Episcopij ad professionis valorem.
- 5 Episcopij auctoritate Religionem intrasse præsumitur qui vxore consentiente, & perpetuam continentiam promittente Religionem intrauerit, professionemque fecerit in qua longo tempore perstitit.

C A P. PRÆTEREA. I. Alex III.

MARITUS si de licentia vxoris ingrediatur & proficitur Religionem coram Monachis & Sacerdotibus, vxor etiam tenetur Religionem intrare, vel promittere perpetuam castitatem seruare, & si hæc non vult facere, vir est reuocandus à monasterio ab Episcopo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Henric. Anch. Panorm. Viuan. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 307. Alagona in compend. iuris Canonici, pag. 484. remissiuè Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 1. & est post Concil. Lateranen. sub Alexandri III. part. 5. cap. 1.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, 2 Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 30. num. 68. vers. tertius, nouè Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum,

forum, lib. 5. quest. 67. in princip. quam quidem huius text. decisionem intelligendam esse eo casu, quo is, qui facultatem tribuit alteri Religionem ingrediendi, ignarus erat obligationis ingrediendi, vel continentiam vouendi, asserunt Greg. l. 11. verbo esto tit. 7. par. 1. & l. 2. verbo de guar. tit. 10. par. 4. Henric. in sum. lib. 11. cap. 8. §. 9. Abb. Rosel. Tabien. Angel. Syluest. Sor. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 33. num. 14. quibus adde Fr. Basil. de impedimentis matrim. c. 9. §. 1. vers. sed quid, vbi tenet eum, qui facultatem tribuit, si noli ingredi Religionem, compellendum esse vt ingrediatur, si erat iuris penitentis professionem ipsius, vt alter legitime profiteretur, conficius, de quo etiam Sanchez d. disp. 33. num. 27.

3. *Aur perpetuo castitatem seruare promiserit, &c.*] Ergo non sufficit votum temporale castitatis coniugis sexagenarij manentis in seculo, vt per Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum lib. 5. q. 59.

4. *Ignorante Episcopo.*] Ergo vt sit licitus ingressus alterius coniugis post matrimonium consummatum in Religionem, est necessaria licentia Episcopi, quod etiam suaderi videtur ex c. si vir, & vxor. 27. quest. 2. ibi, si vir, & vxor diuertent pro sola Religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine Episcopi conscientia fiat: ex quo eam exigi docent Hostiens. in c. cum sis, num. 3. super verbo permittis, hoc tit. & in c. vxoratus, num. vnic. super verbo publice, hoc eod. tit. vbi Ioan. And. num. 1. Anch. num. 4. notab. 3. Butr. num. 4. Zabarel. in fine, & Maiol. de irregular. lib. 1. c. 4. num. 5. vbi ait ad coniugum conuersiones validandas decretum Episcopi requiri. His tamen non obstantibus verius censeo eam Episcopi licentiam non esse necessariam ad professionis valorem, requiritur enim vt licite fiat, non tamen vt valide, quia in d. c. si vir, ea licentia petitur, non vt d. irritatur professio aliter facta, quod aperte colligitur ex hoc text. in fine, vbi dicit virum, qui ignorante Episcopo de licentia vxoris professus est, reuocandum non esse, si vxor vouerit castitatem, ergo sentit tex. ex defectu licentiæ Episcopi nil officii professionis; & ita sentiunt gloss. verbo conscientia in d. c. si vir, vbi Archid. num. 1. Bellam. num. vnic. & Turrec. num. vnic. & in hoc text. Ioan. And. num. 1. Butr. num. 5. & Abb. num. 3. Greg. l. 2. verbo dei Obispo, tit. 10. part. 4. post Aretin. Socr. Sor. Gabri. & alios, sentit Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 32. num. 3. & Franc. Basil. Ponc. d. §. 1. vers. q. 1. in fine. Aduertendum in hac materia est quod si quisquam vxore consentiente, & perpetuam continentiam promittente Religionem intrauerit, professionemque fecerit, in qua longo tempore perstiterit, præsumitur auctoritate Episcopi intrasse, vt per Mascard. de probation. concl. 1316. n. 10.

6. *Vir potest, & debet de Monasterio reuocari.*] Non iuris actione ad coniugis alterius petitionem, sed ex solo iudicis officio, cuius est consulere periculo incontinentiæ coniugis in seculo relicti, dum id imminere viderit, reuocando professionem, & eum illi restituendo, vt intelligit Sanch. d. lib. 7. disp. 33. num. 18.

S V M M A R I V M.

1. Matrimony rati vinculum omnino dirimitur per solemnem Religionis professionem alterius sponsi, & coniugis manens in seculo est omnino à vinculo solutus, & num. 2.
3. Sancti plures de nuptijs ante matrimonium consummatum vocati referuntur.
4. Sanctum Ioannem Euangelistam an Christum Dominum

à nuptijs ad castitatis professionem vocauerit, ostenditur.

5. Nuptia in Cana Galilee non fuerunt S. Ioannis, sed Simonis Cananei.
6. Matrimonium non consummatur per copulam præcedentem.
7. Coniuges vna caro fiunt per solum matrimonium consummatum.
8. Matrimonium consummatur per copulam vi extortam.
9. Sponsa vi cognita intra bimestre sibi concessum virum ad Religionem transire possit, ostenditur.

C A P. Verùm. II.

Matrimonium quando est ratum de presenti, & non consummatum, potest vnus ad Religionem, & alter ad secundas nuptias transire, quia cum non fuerint effecti vna caro, potest vnus transire ad Deum, & alter remanere in seculo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 307. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 484. remissiuè Ximén. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 2. & est post Concil. Lateranen. part. 5. cap. 1.

Collige ex text. vinculum matrimonij rati omnino dirimi solemnem Religionis professionem alterius sponsi, & coniugem manentem in seculo esse omnino à vinculo solutum, postéque libere ad alias nuptias transire; ita de fide definitum est per Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. can. 6. ibi: si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem Religionis professionem alterius coniugis non dirimi, anathema sit, & docent Bursat. consil. 267. num. 46. vol. 2. Sebast. Medic. in tract. mor. omnia soluit, part. 2. conclus. 65. num. 208. Lancel. Gallia in consuet. Alex. in gloss. vxori, quest. 5. num. 33. Anton. Scap. de iure non scripto, lib. 1. cap. 5. num. 3. Menoch. de arbit. casu 45. ex num. 10. Petr. Magdalen. de numero testium in testam. req. p. tit. 3. cap. 3. num. 262. Henric. in sum. lib. 10. cap. 34. §. 3. in commento litt. R. D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrim. par. 2. num. 73. Gutier. canon. lib. 1. cap. 17. num. 2. & de matrim. cap. 54. & princip. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. quest. 1. art. 4. Sayr. in clau. Regia, lib. 6. cap. 5. num. 12. Aggid. de Coniuck de Sacrament. tom. 2. disp. 26. à num. 30. Rebell. de oblig. iust. part. 2. lib. 3. quest. 4. à num. 1. & scilicet 3. Valer. Eginald. in praxi fori penitent. lib. 26. à num. 30. Sanchez de matrimonio lib. 2. disp. 18. num. 5. Vide alia ad cap. ex publico, num. 2. infra hoc tit. Matrimonium reputatur ratum, & non consummatum ad effectum vt vnus ex contradicentibus alio contradicente possit ingredi Religionem si post illum contradicentem coram Patrocho, & testibus copula non intercessit, quamuis prius non semel etiam cum promissione de contrahendo fuissent fornicati, vt censuit S. Congregat. Concil. sub die 18. Nouembris 1618.

Fallit conclusio ex text. desumpta in Iesuitis, qui si ingrediuntur Congregationem post dictum matrimonium, quia post longum tempus emittunt professionem, non dissoluitur, ne vxor diu expectare cogatur, eadem Sacra Congregat. sub die 26. Aprilis 1621.

Sicut quidam Sancti de nuptijs vocati fuerunt.] S. Teclam ante matrimonium consummatum conuertit in solus, & ad vitam perfectiorem vocauit, teste D. Ambros. lib. 2. de virginib. & Epiph. haresi 58. Et D. Alexius, Diuæque Cæcilia ex nuptiis ad statum perfectiorem transierunt, vt testantur Metaphrastes, & Surtius in eorum vitis, & alia exempla referunt D. Gregor.

gor. lib. 3. dialog. cap. 14. & D. August. lib. 8. confess. cap. 6.

- 4 Nonnulli summæ auctoritatis Doctores nostri temporis tradunt Christum Dominum à nuptiis ad callitatis profusionem vocasse S. Ioannem Euangelistam, id attribuentes DD. Augustino, & Hieronymo in præfationibus ad *Euangelium Ioannis*, vt attestantur Couarr. de sponsalib. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 16. Henriq. in summa lib. 1. cap. 8. §. 6. litt. M. & idem videtur probare Palud. in 4. dist. 27. quæst. 3. vers. quantum ad 3. dicens quòd Christus vocauit Ioannem de nuptiis ad Apostolatam, etiam inuita vxore, secundum illos, qui dicunt quòd ipsa erat Magdalena, quæ propter hoc indignata luxuriata est. Sed hoc de nuptiis D. Ioannis non est vsquequaque certum, vt opifundè probant Tollet. in cap. 2. D. Ioannis, annot. 13. & Gutier. canon. lib. 1. cap. 17. à num. 27. ac Sanchez d. disp. 18. num. 3. vers. *secundo*. Nuptiæ enim Cana Galileæ non fuerunt D. Ioannis, sed Simonis Cananæi, vt tradunt Nicephor. lib. 8. *historia ecclesiast.* cap. 10. Andricom. in theatro terra sancta super vrbem Zebulon. p. 138. Cardinal. Cæf Baron. tom. 1. *annalium Ecclesia anno Christi* 31. pag. mibi 107. aliàs 121. in altera edit. Petr. Gom. Duran. in libro de la peregrinacion del hijo de Dios, cap. 9. pag. 235. Hic Simon, qui ex fidei, quam habuit zelo, Cananæus appellatus est, frater erat Iacobi minoris Hierosolymitanorum Episcopi, ex Hentico in *delicissima apologia contra Archiep. Toletanum*, part. 1. cap. 4. num. 68.
- 6 *Dummodo carnis commixtio, &c.*] Intellige post matrimonium, quia per copulam præcedentem non consummatum matrimonium, vt per Couar. de sponsalib. p. 1. cap. 4. §. 1. num. 15. Menoch. de *presumpt.* lib. 3. *presumpt.* 1. num. 44. cum seqq. Petr. de Ledesma de *matrim.* q. 61. art. 1. in fine, Henriq. in *sum.* lib. 11. de *matrim.* cap. 8. n. 8. D. Barbof. in rub. ff. *solutio matrim.* part. 2. num. 107. Sanchez d. lib. 2. disp. 21. num. 12.
- 7 *Quia cum non fuissent vna caro, &c.*] Ergo per solum matrimonium consummatum fiunt coniuges vna caro, vt docet Sanchez d. lib. 2. disp. 13. num. 1. etiam si vi consummetur; per copulam enim vi extortam consummari matrimonium, & prorsus indissolubile effici respiciunt Henriq. d. lib. 11. cap. 8. §. 10. Couarr. d. cap. 7. §. 4. num. 10. D. Barbof. d. part. 2. num. 106. Sanch. d. lib. 2. disp. 22. num. 4. Verum saltem possit sponsa vi cognita intra bimestre sibi concessam ad Religionem transire: vide Hippol. in l. 1. in *princip.* num. 87. ff. *ad legera Cornel. de scar.* & l. 1. §. *præterea*, num. 12. ff. *de quæstion.* Perez l. 1. *vers. circa præmissa*, tit. 1. lib. 5. *O. din.* pag. 12. Valasc. *consil.* 29. num. 5. Sanchez d. disp. 22. num. 6. vbi docet posse ingredi, contra quem insurgit Fr. Basil. P. 2. d. cap. 9. §. 1. in *princip.*

S V M M A R I V M.

- 1 Professionem qui facit inuita vxore, & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasterium redire, matrimonium tamen contrahere non debet.
- 2 Maritus inuita vxore, & vxor inuito marito post matrimonium consummatum non potest intrare Religionem.
- 3 Maritus si absque licentia vxoris ad summum eueberetur Pontificatum, poterit ab ipsa reuocari, vt ei teneatur debitum reddere.
- 4 Votum Religionis inuita vxore emissum omnino est irritum.
- 5 Votum semel irritatum amplius non assumit vires.
- 6 Votum castitatis post matrimonium consummatum emissum ab altero coniuge absque alterius licentia obligat ad non petendum debitum.

- 7 Coniux absque licentia alterius professus tenetur ab ipso reuocatus redire post eius obitum ad Religionem, & non rediendo peccat.
- 8 Matrimonium an iucrit verum inter Beatissimam Virginem, & Iosephum.
- 9 Matrimonium contractum à coniuge inualide professus, & reuocato post alterius coniugis obitum, ratum est, peccat tamen lethaliter contrahens tanquam violator voti simplicis castitatis.

C A P. Quidam intrauit. III.

PROfessionem qui facit inuita vxore, & deinde cogitur ad illam redire, mortua vxore non tenetur ingredi monasterium, sed non poterit accipere aliam vxorem, quia votum non tenet quoad redditionem debiti, sed quoad petitionem. Colligant ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colle. t. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostierf. Henric. Anchar. Part. m. Viuan. in *rationali* lib. 3. *inris Pontificis*, pag. 308. Alagona in *compend. inris Canonici*, pag. 484. remittit Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. *collect.* 1. *Decretal.* lib. 3. tit. 28. cap. 3. & est post Concil. Lateranen. part. 5. cap. 2.

Quia ipsum repente coactus est, &c.] Notatur ad hoc, 2 quòd maritus inuita vxore, & vxor inuito marito post matrimonium consummatum non potest intrare Religionem, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori panit. cur.* lib. 18. num. 377. & lib. 30. num. 68. nouè Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum*, lib. 5. *quæst.* 74. vbi *quæst.* 85. resoluit si uterque coniux absque noua licentia profiteatur, professionem esse validam. Sic etiam si maritus, sciente & repugnante vxore, est sacris Ordinibus initiatus, ipsa eum potest repetere, & vir vxorii restitutus debitum coniugale reddere iure ipso compellitur, nequit tamen petere, quia suo iure cessit voto castitatis sese obligans, vt per Sanchez de *marim.* lib. 7. *disp.* 38. num. 10. Azor. *instit.* moral. part. 1. lib. 13. *cap. fin.* *quæst.* 12. Quid si vxor absque licentia vxoris ad summum eueheretur Pontificatum, an possit ab ipsa reuocari vt ei teneatur debitum reddere? Affirmant gloss. verbo non *Apostolicus*, in *cap. si quis secum* 79. *dist.* vbi Archidia. & Turrec. plures, quos refert, & sequitur Sanchez d. lib. 7. *disp.* 38. num. 12. quibus adde Azor. d. part. 1. lib. 13. *cap. 14. quæst.* 13. *prope finem*, & me citato in hoc loco, Mari. Cutel. de *donat. inter patrem, & filium*, *tract. prime. disc.* 2. *partic.* 3. num. 116. pag. 129.

Vnde ratione voti ad Monasterium non tenetur redire.] 4 Ergo id votum Religionis inuita vxore emissum omnino est irritum, & nullam obligandi vim sortitur, vt per Sanchez d. lib. 7. *disp.* 34. num. 10. Quia votum 5 semel irritatum amplius non assumit vires, vt per Nauar. in *man.* cap. 12. num. 66. Petr. de Ledesma in *summa* tom. 2. *tract.* 10. *cap. 7. dub.* 2. *circa primam conclus. dicto* 4. Azor. d. part. 1. *cap. 17. quæst.* 4. & *quæst.* 11. Sayr. in *clau. Regia* lib. 5. *cap. 8. num. 6. vers. illud autem*, plures Doctores refert Sanchez in *præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 4. *cap. 26. num. 4.* Mari. Cutel. vbi *supra*, num. 122.

Promisit enim se non exigere, &c.] Notatur ad hoc, 6 quòd votum castitatis post matrimonium consummatum emissum ab altero coniuge absque alterius licentia, est validum, & obligat ad non petendum debitum, vt per Angel. verbo *matrim.* num. 4. §. 6. Henriq. d. lib. 11. *cap. 15. n. 8. in fine*, Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum*, lib. 1. *quæst.* 286. Sanchez de *matrim.* lib. 9. *disp.* 35. num. 25. vbi num. 26. tenet huiusmodi votum esse prorsus irritum quoad non reddendum debitum, & num. 19. dicit quòd non solum votum hoc obligat ad non petendum, sed etiam ad non inuendum aliud matrimonium. Quamuis alterum coniugum non posse

posse abſque alterius licentia ſe voto obligare ad non exigendum debitum, teneant Nauarr. in man. cap. 12. num. 60. Arag. 2. 2. quaſt. 88. arr. 8. Valent. 2. 2. diſp. 6. q. 6. puncto 6. Veg. in ſumma tom. 2. cap. 12. 9. caſu 93. Sa uerbo uotum, num. 27.

7 In gloſ. Non tenetur. ibi, ipſe tamen peccat ſi non perficit, quod uouit. Notatur ad hoc, quòd coniux abſque licentia alterius profeſſus tenetur ab ipſo reuocatus redire poſt eius obitum ad Religionem, & non redeundo peccat, gloſſam ſequuntur Hoſtienſ. hic paulo poſt princip. ſuper uerbo non tenetur. Sylueſt. uerbo diuortium, quaſt. 16. caſu 3. Albert. Aſtenſ. Monald. Palud. & alij, quos refert Sanchez d. lib. 7. diſp. 34. num. 11. Verùm dicendum eſt hunc culpæ immunem eſſe quamuis ad Religionem non redeat, vt deducitur ex hoc text. quatenus decidit hunc poſt coniuſque obitum non teneri ad Religionem regredi, tum quia cap. placet, hoc tit. ſolùm dicit, conſultus, & congruètius ad huius ſalutem fore, vt ad Monasterium redeat; quare ita docent in preſenti, Butr. num. 6. Zabarell. num. 2. oppoſ. 4. & Abb. num. 4. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez d. diſp. 34. num. 12. Barthol. à S. Fauſto lib. 5. quaſt. 77. Soar. tom. 3. de Relig. lib. 7. cap. 2. num. 12. Barthol. de Vecchis in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs, diſp. 14. dub. 1. ex num. 17. Verùm autem coniux ſine alterius licentia profeſſus, nec ab eo in uita reuocatus poſſit eo deſuncto egredi? uide Sanchez d. diſp. 34. num. 18. Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 1. quaſt. 6. uerſi ſi querat, Barthol. à S. Fauſto d. lib. 5. quaſt. 81.

8 In gloſ. Non exigere. ibi, ſic enim Beata MARI A contrahere non debuit cum propoſuerit ſe non exigere. & ibi, & quod dicitur ex Beata MARI A hoc fecit ex reuelatione diuina. Vide Soar. part. 3. quaſt. 29. art. 2. ſect. 1. in fine, Sanchez de matrim. lib. 2. diſp. 28. num. 4. Ribadeneira in libro pro deſenſione Societatis, cap. 17. latè Fr. Baſil. Ponc. de impedimentis matrim. cap. 16.

9 In ead. gloſ. ibi, quod tenet matrimonium, quia uotum non fuit ſolemne. Notatur ad hoc, quòd matrimonium contractum à coniuge inualidè profeſſo, & reuocato poſt alterius coniugis obitum, ratum eſt, peccat tamen lethaliter contrahens tanquam uiolator uoti ſimplicis caſtittatis, vt per Innocent. hic ſtatim in princ. Abb. num. 4. Zabarell. num. 2. quaſt. 1. in fine, Anchar. num. 4. quaſt. 1. & n. 5. quaſt. 2. ad finem, Greg. l. 12. uerbo uale, tit. 7. part. 1. D. Barboſ. in rub. ſſ. ſoluto in trim. part. 2. num. 101. Azor. d. quaſt. 6. uerſi ſi querat, Nauarr. Lancell. Roſel. Vega, & plures alios, quos refert, & ſequitur Sanchez d. diſp. 34. num. 5.

SVM MARIVM.

- 1 Vxoratus Religionem intrare non poteſt niſi etiam vxor ingrediatur, uel niſi ſuſpecta non ſit, & continentiam promittat, & n. 2.
- 2 Ad Religionem non dicitur tranſire qui non proficitur.
- 3 Fœmina naturaliter ſterilis præ cæteris libidinoſa ſunt.
- 4 Mulier quando dicatur ſenex, oſtenditur.
- 5 Votum vxoris manentis in ſeculo non ſufficit in quacumque ætate ſi ſit periculum ſuſpicionis.

CAP. Cùm ſis. IV.

1 COniux vnus non poteſt Religionem ingredi altero manente in ſeculo, ſed ſi vxor ita ſenex eſt, & ſterilis quòd ſine ſuſpicionem poſſit eſſe in ſeculo, poteſt Episcopopus diſſimulare vt ea remanente in ſeculo, & caſtitate promittente vir eius tranſeat ad Barboſ. Collect. Tom. I I.

Religionem, uel ambo profiteantur. Colligunt ex Ordinar. Abb. ant. q. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Burr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 308. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 485. remiſſiue Ximen in concord. p. 1. & 2. reſertur ab Anton. Auguſt. collect. 1. Decret. al. lib. 3. tit. 28. cap. 4. & eſt poſt Concil. Lateranen. part. 5. cap. 3.

Hanc eandem conſolutionem ex hoc text. deſumunt² Henriq. in ſumma lib. 11. de matrim. cap. 8. §. 9. lit F. Valer. Reginald in praxi fori penitent. lib. 31. num. 40. Fr. Baſil. Ponc. de impedimentis matrimonij, cap. 19. §. 1. Sanchez de matrim. lib. 7. diſp. 32. num. 2. Guicerr. eod. tract. cap. 95. à princip. Stephan. Gratian. diſcept. forenſ. cap. 102. num. 12. & 27. latè Bartholom. de Vecchis in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum noui. diſp. 3. dub. 3. per tot.

Niſi uterque ad Religionem migrauerit.] Intellige³ proficendo, quia non tranſit ad Religionem, qui non proficitur, vt per Sanch. d. diſp. 32. n. 4. Barthol. à S. Fauſto in theſauro Religioſorum, lib. 5. q. 57.

Verum ſi ita vxor ſenex eſt, & ſterilis, &c.] Intellige⁴ de ſterilitate non ratione naturæ, ſed ratione ætatis, vt per gloſ. hic uerbo ſterilis, & Butr. in fine, & Hoſtienſ. num. 4. ſuper uerbo ſterilis, Sanchez d. diſp. 32. num. 16. in med. Bar. hol. de Vecchis d. dub. 3. num. 5. in fine, Fœminæ enim naturaliter ſteriles præ cæteris libidinoſæ ſunt, teſte Tiraq. ad l. 9. connub. num. 121. Cre-⁵ dit meritò Sanchez eod. num. 16. fœminas quinquagenarias eſſe ſenes ad hunc effectum quia attento breuiori curſu vitæ illarum, & celeriori ſeneſcutis aduentu tam ſenex eſt mulier quinquagenaria, quam uir ſexagenarius, quòd communis aſſimatio teſtatur, & libidinis ardor ita reſpicit in illa, ac in hoc, & iam in ea ætate eſt ſterilis, & communiter uerè ſenex tunc appellatur, & ſuſpicionem incontinentiæ libera creditur, reſert Barthol. de Vecchis d. dub. 3. num. 5. mirabile enim eſt prolem ſuſcipere mulierem quæ ſit pluſquam quinquagenaria, Mantica. deciſ. 49. num. 4.

Quòd ſine ſuſpicionem poſſit eſſe in ſeculo.] Ergo in quacumque ætate periculum ſit ſuſpicionis, non ſatis eſt uotum manentis in ſecundo, vt per Couarr. de ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 3. Sanchez d. diſp. 32. num. 9. Barthol. à S. Fauſto in theſauro Religioſorum, lib. 5. quaſt. 61.

SVM MARIVM.

- 1 Vxoratus non eſt ordinandus ad ſacros Ordines niſi vxor continentiam promittat.
- 2 Ordinari uel liceat uiro cum licentia vxoris utrum deſideretur ingreſſus illius in Religionem ſue ſenex, ſue iunior ſit, an uero ſatis ſit in utroque euentu uel caſtittatem in ſeculo uoueat, oſtenditur, & n. 6.
- 3 Ordinatus in ſacris ex legitima vxoris licentia manentis in ſeculo cum uoto caſtittatis poteſt ſimul habitare cum ea, ſi ſuſpecti minime ſint.
- 4 Matrimonium contrahere liberè poſſunt conſtituti in minoribus.
- 5 Beneficia eorum, qui in minoribus Ordinibus conſtituti matrimonium contraxerunt, uacant ipſo iure.

CAP. Coniugatus. V.

1 COniugatus non eſt promouendus ad ſacros Ordines niſi vxor uoueat caſtittatem, & uirum abſoluat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarr. Io. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. B b Anchar.

Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 308. Alagona in *compendio iuris Canon*, pag. 485. remissus Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 5.* & est post Concil. Lateranen. *part. 5. cap. 6.*

- 2 Nisi ab uxore continentiam proficiente, &c.] Ergo vir habitus vxoris licentia licite ad Ordines promoveatur, non desideratur ingressus vxoris in Religionem, siue senex, siue iunior sit, sed satis est in utroque euentu vt castitatem in seculo voueat, vt per *glos. verbo sequestrato in cap. Episcopus 77. dist. & alteram verbo Religiosum in cap. quia sunt 28. dist. & in presenti glos. verbo continentiam in ultim. opinione*, Henric. *num. 5. & 8.* Francisc. Marc. *decif. 734. num. 2. part. 2.* Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 34. num. 3. vers. in alyis ansem.* Gaet. in *repet. cap. ad limina 30. quast. 1. §. 4. quast. 195. num. 465.* Verum licet hæc opinio sit valde probabilis, probabilior tamen illa est, quæ sic distinguit. Si vxor est senex non suspecta de incontinentia, sufficit votum continentie ipsius in seculo, secus si iuuenis, tunc enim desideratur ingressus ipsius in Religionem, vt colligitur ex *text. in cap. vxoratus, & in cap. ad Apostolicam, hoc tit. & iuxta hanc distinctionem est accipiendus text. in presenti*, dum solus voti castitatis vxoris meminit ad viri promotionem, intelligitur enim quando vxor est senex, nec de incontinentia suspecta; & ideo huius sententia sunt in presenti, Innoc. in *fine*, Hostiens. etiam in *fine*, Butr. etiam in *fine*, & Abb. *num. 4.* Nauarr. in *man. cap. 22. n. 52.* Greg. l. 38. *verbo nui vieja, tit. 6. part. 1.* Couarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 3.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 13. q. 7.* Chald. Pereira *de empr. & vend. cap. 30. num. 16.* Gutier. *de matrim. c. 96. à princip.* Sanchez *eod. tract. lib. 7. disp. 39. num. 6. vbi n. 8.*
- 3 resoluit virum sacris initiaturum ex legitima vxoris licentia manentis in seculo cum voto castitatis, posse simul habitare cum ea si suspecti minimè sint, secus si suspecti sint, tunc enim nullatenus sunt permittendi simul habitare, & *num. 18.* tenet quòd si vxor consensum præstitit non ignara iuris statuentis quid ipsa efficere debeat, vt vir legitime promoveatur ad Ordines, nullatenus reuocabitur vir eius solo consensu promotus ad Ordines, secus si id ius ignorauit.
- 4 In *glos. Ad sacros*, ibi, datur intelligi quòd possit ad minores. Notatur ad hoc, quòd constituti in minoribus Ordinibus liberè possunt omni tempore, attento iure matrimonium contrahere, vt per Couarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 3. in fine*, Henric. in *summa lib. 10. de sacramento Ordinis, cap. 2. §. 2. littera L*, Vasquez *de Ordine, disp. 249. cap. 4. num. 39.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. ult. quast. 14.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. p. 2. cap. 4. num. 129.*
- 5 In ead. *glos. ibi, Beneficijs debent priuari.* Ergo beneficia eorum, qui in minoribus Ordinibus constituti, matrimonium contraxerunt, non vacant ipso iure, & hanc partem tenent Alexand. Carrer. *lib. 3. de sponsalib. cap. 3.* Fr. Emman. in *summa tom. 1. cap. 221. conclus. 1.* & insinuat Vasquez *d. c. 4. n. 40.* Verum contraria sententia verior est & receptor, quam expressè tenet *glos. verbo clericali, in cap. unic. de cleric. coniug. lib. 6.* sequuntur Nauarr. in *man. cap. 25. num. 120.* Couarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 4.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quast. 6. vers. sed quastio, & quast. 8.* Gutier. *præct. lib. 2. quast. 104. num. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 42. num. 4.* Sayr. *de censur. lib. 6. cap. 5. num. 10.* late Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectus 5. num. 11. cum seqq.*
- 6 In *glos. Ab uxore.* Notatur ad hoc, quòd non est habilis ad Religionis ingressum vir, cuius vxor, quæ manet in seculo, quamuis sit senex, timetur tamen de

eius incontinentia, etiamsi voto castitatis sit obstricta, vt per Panorm. in *cap. ad Apostolicam, num. 1. de conuers. coniug.* Couarr. *de spons. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 3.* Barthol. de Vecchiis in *praxi obseruanda in admittendis ad Relig. statum noui. disp. 3. dub. 3. num. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Vxoratus in Episcopum promoueri non potest nisi vxor Religionem proficiatur, & *num. 2.*
- 3 Maritus qui contraxit matrimonium de presenti si efficiatur Episcopus, non ob id censetur solum matrimonium de presenti antea contractum.
- 4 Cardinalis vt quis uxorem habens, fieri possit, an desideretur ingressus vxoris in Religionem, ostenditur.

CAP. Sanc. VI.

Coniugatus non potest promoueri ad Episcopatum nisi vxor prius fiat professa in Religione cum sacro velamine. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zab. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 309.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 485.* remissus Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 6.* & est post Concil. Lateranen. *part. 5. cap. 7.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Ioan. Andr. *num. 3.* Butr. *num. 3.* Abb. *num. 2.* Zabarel. *num. 2. q. 1.* Anch. *ad fin. in presenti*, Syluest. in *sum. verbo matrimonium, 8. quast. 12. dicto 4.* & *verbo diuor. ium, q. 17. dicto 2.* Couarr. *de sponsalib. p. 2. cap. 6. §. 3. num. 3.* Greg. l. 2. *verbo en orden, tit. 10. p. 4.* Caiet. in *repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 195. num. 468.* Franc. Marc. *decif. 734. n. 6. part. 2.* Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 34. num. 2.* Petr. de Ledesma *de matrim. quast. 64. art. 4. dub. 5. conclus. 6.* Sanchez *eod. tract. lib. 7. disp. 41. num. 3.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quast. 7.* Vnde quamuis maritus, qui contraxit matrimonium de presenti, efficiatur Episcopus, non ob id censetur solum matrimonium de presenti antea contractum, quia Episcopus non potest dici mortuus spiritualiter, cum neque obedientiam absolutam, neque paupertatem voueat, ita D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 88.* Vtrum autem desideretur ingressus vxoris in Religionem, vt possit maritus ad Cardinalitatem dignitatem promoueri, quæstio est ad præsens institutum non contentenda, in qua Maiol. *d. cap. 34. num. 2.* asserit semper desiderari ingressum vxoris in Religionem. Sanchez *verò d. disp. 41. num. 4.* melius tenet non amplius desiderari quam ad Ordines à viro assumendos, cum non inueniatur textus aliquid speciale in hoc casu decidens, nec ratio, quæ ad aliud sentiendum cogat.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsa de presenti non cognita, quæ dicit se velle Religionem ingredi, compellitur infra certum tempus proficere, vel adire maritum.
- 2 Religionem ingredi potest vnus coniugum altero inuito ante consummationem matrimony.
- 3 Matrimonium ratum dirimitur per professionem Militaris Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani.
- 4 Matrimonium ratum non dissoluitur per vota emissa à Mantellatis, & à quibusunque viris Terry Ordinis S. Francisci.

- 5 *Eremitica vitæ professione non dirimitur matrimonium ratum.*
- 6 *Matrimonium ratum non dissoluitur per vota coadiutorum formatorum emissa in Societate I E S V.*
- 7 *Matrimonium ratum minime dissoluitur per ascensum ad Episcopatum.*
- 8 *Declaratur textus in presenti, & num. 9.*
- 10 *Professio Religionis Christi privilegio ex solo iure diuino postini matrimonium ratum dirimit.*
- 11 *Desponsata uxor non dicitur.*
- 13 *Bimestre concessum sponsis in hoc textu ad deliberandum de Religionis ingressu, est arbitrarium.*
- 14 *Papa potest dispensare in matrimonio rato, vt soluo eius vinculo possint liberè coniuges aliud matrimonium inire.*

C A P. Ex publico. VII.

1 **S**ponsa si post matrimonium de præsentis, sed ante Scopulam carnalem vult ingredi Religionem, cautionem dare debet, vt intra duos menses ingrediatur, vel redeat ad suum vitum; at si transeat ad Religionem, vterque restituat alteri, quæ ab eo nescitur recepisse, nam dictum Christi Matth. 5. & 19. *Non licet viro dimittere uxorem nisi ob fornicationem*, intelligitur de matrimonio consummato cum copula, sine qua consummari non potest. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Panorm. Cened. collect. 29. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontif. pag. 309. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 485. remissiuè Ximen in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 7. & est post Concil. Lateranen. part. 5. cap. 8.

2 Collige ex text. ante consummationem matrimonij posse sponsum, vel alterum coniugum, etiam altero inuito ingredi Religionem; vinculum enim matrimonij rati omnino dirimitur solemnæ Religionis professione alterius sponsi, vt per Doctores citatos ad cap. 1. num. 2. *supr. hoc tit.* quibus adde Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 5. num. 1. *vers. sexto, & part. 2. cap. 7. §. 4. n. 6.* Matienf. ad rubr. tit. 1. glof. 1. à num. 68. lib. 5. *nota recopil. Sayr. in elau. Regia, lib. 6. cap. 7. num. 6.* plures alios apud Cened. collect. 19. num. 1. ad Decretales, & in collect. ad c. 2. *supr. hoc tit.*

3 **V**nde iam primò infertur dirimi matrimonium ratum per professionem militaris Ordinis S. Ioannis Hierosolymitani, quia hæc est solemnis professio, tum quia hi Equites verè, & propriè Religiosi sunt, quare ita docent Nauarr. *sub hoc tit. cons. 1. in antiq. aliàs cons. 1. in nouis*, Fr. Emman. in *summa tom. 1. cap. 139. num. 2. & super Bullam Cruciatæ, §. 9. num. 123. & quest. Regularium, tom. 3. quest. 1. art. 7.* Petr. de Ledesma de *matrim. part. 2. quest. 61. art. 2. ad 4.* D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 81.* me citato in hoc loco, Mar. Cutel de *donat. inter patrem & filium, tract. prima, disc. 2. part. 3. num. 117. pag. 129.* Veg. in *summa lib. 6. c. 51. 17.* Henriq. in *summa lib. 11. cap. 8. num. 6.* Azor. in *inst. moral. part. 1. lib. 13. cap. 6. quest. 4.* Cened. d. collect. 29. num. 4. Sanchez de *matrim. lib. 2. disp. 18. num. 8.* Gutier. *cod. tract. cap. 54. num. 7.* Fr. Basil. Ponc. de *sacramento matrimonij, lib. 9. cap. 7. num. 2. & 3.* & antea in *tract. de impedimentis matrimon. cap. 19. §. 4. vers. Ego tamen*, vbi in *vers. prater ea*, tenet fine dubio afferendum votis Religiosorum Militum Calatrae, & Alcantaræ, quibus tantum promittitur castitas coniugalis, non dirimi matrimonium ratum. Quamuis matrimonium ratum non dirimi professione quorumcumque Ordinis Militarium, etiam S. Ioannis teneat Sarmient. de *reduibus ecclesiast. part. 4. cap. 1. num. 11.* vbi refert pro se Sorum in Barbof. Collect. Tom. II.

4. *distinct. 27. quest. 1. art. 4.* Illud verò certissimum est in hac materia, quòd per professionem monialium, & clericorum Ordinum militarium sub clausura viuentium dirimitur matrimonium ratum, quia solemnem emittunt professionem, Sanchez d. *disp. 18. num. 7.* Gutier. d. *cap. 54. num. 5.* Fr. Basilus Pontius d. *cap. 19. §. 5. vers. sed in primis*, vbi loquitur de Ter-tiariis S. Francisci, & S. Dominici in communi viuentium.

Secundò infertur non dissolui matrimonium ratum non consummatum per vota emissa à quibuscumque fœminis Religiosis Diui Dominici, quæ apud nostros Beate nuncupantur, Italicè Bizoche, & à quibuscumque viris tertij Ordinis D. Francisci, non enim solemniter profitentur, sed votis simplicibus se alligant, Sanchez d. *disp. 18. num. 4.* Gutier. d. *cap. 54. num. 2.* Basilus Pontius d. *tract. de sacramento matrimonij, lib. 9. cap. 8. num. 1.* vbi num. 2. resoluit professionem solemnem esse Mantellatarum Ordinis Sancti Francisci, & Sancti Dominici, quæ collegialiter viuunt, & emittunt tria vota substantialia, vt ex multis constat Summorum Pontificum constitutionibus, quas refert Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. quest. 72. art. 1. & 2.* quamuis ipse Fr. Basil. d. *cap. 19. §. 5.* probare nitatur per vota mantellatarum (quæ Hispanè Beate dicuntur) Ordinis Eremitarum S. Augustini matrimonium ratum dirimi, nisi illum intelligentiam de mantellatis collegialiter viuentibus.

Tertiò infertur professione vitæ Eremiticæ non 5 dirimi matrimonium ratum, Sanchez d. *disput. 18. num. 5.* Henriq. d. *lib. 11. cap. 8. §. 7.* Gutier. d. *cap. 54. num. 3.*

Quartò infertur per vota coadiutorum formatorum emissa in Societate I E S V non dissolui matrimonium ratum præcedens, sunt enim simplicia, quamuis publicè emittantur, ita docent Vasquez 1. 2. *quest. 96. art. 4. disp. 165. cap. 10.* Petr. Ribadeneira in *libr. de Societatis instituto, cap. 19. §. el primer es.* Henriq. d. *lib. 11. cap. 8. num. 7.* Sanchez d. *disp. 18. num. 6. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 19.* At verò tribus votis simplicibus Societatis I E S V dirimi matrimonium ratum post Henriq. Gabr. Vasq. & Sanchez resoluit Basil. Pont. d. *tract. de sacramento matrimonij, lib. 9. cap. 6.*

Quintò infertur matrimonium ratum minimè 7 solui per assensum ad Episcopatum, vt per Henriq. lib. 10. *cap. 34. num. 3. lit. Q. & R. & lib. 12. cap. 5. num. 9.* Sanchez d. *disp. 18. num. 9.*

Infr. duorum mensium spatium, &c. Intellige ad de- 8 libetandum de Religionis ingressu, ad professionem verò datur annus integer, qui à iudice coarctari non potest, ita docent in presenti Hostienf. super verb. *infra duorum*, & Butr. n. 11. D. Antonin. Sor. Butr. f. uel à Ledesma, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. *lib. 2. disp. 24. n. 4.* adde Fr. Basil. d. *cap. 19. §. 2 in princip. & d. tract. de sacram. matrimonij, lib. 9. cap. 9. num. 2* Barthol. de Vecchis in *praxi obseruanda in admittendis à Religionis statum nouit. disp. 3. dub. 2. ex n. 3.* Gutier. de *matr. c. 54. n. 15.* Quamuis huiusmodi bimestre præscriptum esse ad profitendum, itaut teneatur sponsus Religionem ingrediens intra illud profiteri, vel matrimonium consummare, minus bene teneant in presenti Innoc. n. 2. *nie. & Abb. n. 11.* ac Nauarr. in *man. c. 16. n. 27.* Vnde iuxta priorem sententiam, quæ verior est, sponsam duodenem per quatuor annos debet sponsus expectare, donec profiteatur, cum profiteri inqueat ante 16. annum expletum attento Concil. Trid. *sess. 25. de Regular. c. 15.* & ita docet Henriq. lib. 12. *cap. 5. §. 8. lit. F.* post Menoch. Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 5. §. 13. art. 4.* Gutier. d. *cap. 54. num. 12.* Basilus Pontius d. *cap. 9. n. 3.*

Sánchez d. disp. 24. num. 9. vbi num. 10. resoluit si alter sponsus prætextu Religionis nimis differat matrimonio in consummare, vacando de vna Religione in aliam intra nouitiatum annum posse iudicem compellere dato termino peremptorio, vt maneat in vna Religione, in qua completo nouitiatum anno profiteatur, vel ad sponsum alterum redeat, & consummet matrimonium, quia aliàs cederet in magnum alterius sponsi damnum, qui diu, immo & toto vitæ spatio posset manere ligatus primo matrimonio, & sic non posset sibi mederi aliud contrahendo.

9 Illud aduertere oportet pro pleniori huius text. intellectu bimestre concessum in præsentem ad deliberandum de ingressu in Religionem currere à die celebrati coniugij, vt docent Fr. Basil d. cap. 19. §. 2. in princip. & d. tract. de Sacram. matrimonij, lib. 9. cap. 9. n. 4. cum seqq. Sanchez d. disp. 24. num. 21. vbi etiam resoluit quòd si iudex præscribat tempus, ab eo tempore menses computabuntur eo modo, quo tunc occurrunt in Calendario, & de momento ad momentum, & num. 25. tenet si sponsi nolint ingredi Religionem, non teneri statim into matrimonium sibi inuicem reddere debitum, donec bimestre transeat, quia id tempus conceditur in hoc text. ad deliberandum de ingressu Religionis, quamuis autem hodie neuter coniux ingredi intendat, potest tamen propositum in melius commutare, & ita licebit id tempus expectare, & num. 27. asserit si bimestri transacto, vel tempore à iudice præscripto ad consummandum matrimonium, neuter sponsus ad Religionem transit, & matrimonium consummatum non est, adhuc posse ingredi, quia licet peccauerit negando debitum post id bimestre, etiam si Religionem ingredi intenderet, minime tamen amisit ius statim ingrediendi.

10 Secundum interpretationem sacri eloquij] Ergo professio Religionis Christi priuilegio ex solo iure diuino postriuo matrimonium ratum dirimit, vt per Scor. Viç. Sor. Cordub. & alios, quos refert, & sequitur Fr. Basil. Ponc. d. cap. 19. §. 2. vers. sed mihi, & d. lib. 9. cap. 5. num. 4. Gutierr. canon. lib. 1. cap. 17. num. 26. 35. & 43. & de matrimonio, cap. 54. num. 8. Sanchez d. lib. 2. disp. 19. num. 3. Rebell. de obligat. iustitia, part. 2. lib. 3. quest. 4. sect. 2. à num. 12. Quamuis dissolui solo iure Pontificio minus bene teneant in præsentem Hostiens. super verb. consummatum. Ioan. Andr. num. 9. & Butr. num. 16. Mich. Medina lib. 5. de contentia sacrorum hominum, cap. 87. & seq. Valquez 1.2. disp. 165. cap. 5. & Fr. Emman. Ribadeneira, Lessius, & alij, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. de benef. part. 7. cap. 10. num. 76.

11 Viro desponsata.] Ergo desponsata vxor non dicitur, vt per Tiraq. de iure mariti, glos. 2. num. 19.

12 Transire voluerit] Intellige cum effectu, sequuta scilicet professione, vt per Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. quest. 1. art. 3.

13 In glos. Infra duorum. Notatur ad hoc, quòd bimestre concessum sponsis in hoc text. ad deliberandum de Religionis ingressu est arbitrarium, & ita potest iudicem causa cognita restringere, vel prorogare, qui datur ministerio iudicis, sequuntur in præsentem Zabara. quest. 6. & Abb. num. 11. Nauarr. in man. cap. 16. num. 27. Fr. Emman. in summa tom. 1. cap. 242. num. 1. Gutierr. de matrim. cap. 54. num. 15. Fr. Basil. d. cap. 19. §. 2. in princip. & late d. lib. 9. cap. 9. num. 8. & 9. Sanchez d. lib. 2. disp. 24. num. 12.

14 In glos. Consummatum. ibi, Vincent. dixit quòd Pap. per dispensationem possit dissoluere tale matrimonium, & c. Hanc glossam sententiam, quòd scilicet possit Pontifex dispensare in matrimonio rato, vt solatio eius vinculo possint liberè coniuges aliud matrimonium inire, sequuntur in præsentem Innocent. in fine, Hostiens.

verbo consummatum. Ioan. Andr. num. 9. Butr. num. 16. Zabara. num. 2. quest. 1. Abb. in fine, docent etiam Anch. Beroi. Deci. Socin. Curt. Crat. Loazes. Rosell. Syluest. Armill. Euerard. Hieron. de Monte, Villalob. Borgaf. Bertachin. Caiet. Medina, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 2. disp. 14. num. 2. Nauarr. in man. cap. 22. num. 21. & sub tit. de sponsalib. consil. 49. in antiq. aliàs consil. 3. in nouis, Cardinal. Bellarmin. lib. 2. de Monachus, cap. 38. §. altera solutio est, & §. ad tertiam dico, Gregor. l. 5. verbo orden, tit. 10. part. 4. Menoch. de arbitr. casu 455. num. 4. & de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 10. num. 37. & consil. 15. num. 9. & consil. 385. num. 4. cum seqq. Hentiq. d. lib. 11. cap. 8. §. 11. & lib. 12. cap. 5. §. 3. & c. 16. §. 7. Sured. consil. 364. num. 57. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. quest. 1. art. 5. Valent. tom. 3. disp. 6. quest. 6. punto 7. & tom. 4. disp. 10. quest. 1. punto 7. D. Barbosa. in rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 84. 102. & 103. & Basil. Ponc. d. lib. 9. cap. 3. Sanch. d. lib. 2. disp. 14. num. 2. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quest. 3. Fr. Rin. in practi. crimin. p. 5. quest. 143. num. 8. Rebell. de obligat. iustitia. part. 2. lib. 2. quest. 15. sect. 3. Francisc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. par. 19. num. 123. Ceuall. commun. contra communes. q. 343. Cabed. de Vasconcellos eius. iuris argum. lib. 3. cap. 5. Less. de instit. lib. 2. cap. 40. num. 1. 6. & cap. 41. num. 69. Nicol. Garc. de benef. part. 7. cap. 10. n. 81. Soar. de legib. lib. 2. cap. 14. num. 3. & 20. nouè Ioan. Valerius de differ. inter vtrumque forum, verbo dispensatio, differ. 6. n. 4. & me citato in hoc loco, Mari. Cutel. de donat. inter patrem & filium. tract. prima. disc. 2. part. 3. num. 1. 9. pag. 131. & censuit S. Congregat. Concilij in Aduersana 13. Nomenclbris 1627. ex causa scilicet publicam utilitatem respiciente, & Rota in causa Burgen. dissolutionis matrimonij 17. Junij 1594. coram D. Iusto dixit quoad potestatem Papæ dissoluedi matrimonij rati, non consummati non esse dubitandum, quia hæc est communis opinio Canonistarum, præsertim de consensu coniugum, & ex iusta causa. Quamuis contrarium, immo Summum Pontifex non possit dispensare in matrimonio rato, teneant Couarr. de sponsalib. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 13. Matien. in rubric. tit. 1. gloss. 1. num. 77. lib. 5. nuc. veropol. Gutierr. canon. lib. 1. cap. 17. à num. 12. in fine Bartholom. de Ledefino de matrim. dub. 64. in fine, Petr. de Ledefina eodem tract. quest. 67. art. 2. dub. 1. Petr. de Soto, Corduba, Vega, Ludouic. Lopez, Aragon, & alij, quos refert Nicol. Garc. d. cap. 10. num. 84. & multo plures apud Cened. d. collect. 19. num. 7.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxoratus non potest transire ad Religionem, nisi vxor prius venerit castitatem.
- 2 Professio coniugis altero inuene, & suspecto de incontinentia non profuturæ, sed manente in seculo cum vxore castitatis, an valida sit, ostenditur.
- 3 Professio coniugis solemniter facta de licentia spontanea alterius, qui manens in seculo continentiam non promissit, est valida.
- 4 Professio solemniter de licentia spontanea vxoris, que manens in seculo continentiam non promissit, ad eius petitionem non potest reuocari iure actionis, sed ex solo iudicis officio.
- 5 Coniux in his terminis quibus potest à coniuge reuocari an possit propria auctoritate exire, ostenditur.

C A P. Vxoratus. VIII.

Vxoratus ad Religionem recipi non debet nisi vxor sit ita senex vt nulla suspicio sit transfugiendi

eundi ad secunda vota, & publicè in conspectu Ecclesie proficere continentiam, & in domo propria cum suis filiis, & familia remaneat; si non est talis, ingrediatur Religionem, sin minus eius vir non recipiatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imola, Anan. Butr. Host. Hentic. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 310. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 486. remissiuè Casal in *annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 28. cap. 8. & est post Concil. Lateran. part. 5. cap. 9.*

2 Vide dicta ad cap. cum sis, sup. hoc tit. Vtrum autem valeat coniugis professio altero iuuenè, & suspecto de incontinentia non proficente, sed manente in seculo cum voto castitatis, dubitant Doctores: Angles in *floribus Theologicis*, part. 1. vbi de matrimo. q. 1. de essentialibus illius, disp. 27. art. 3. affirmat non valere; sed verissima sententia est talem professionem esse validam, quia non est de essentia professionis coniugis professio alterius, sed solum desiderata, vt professio sit licita; tum quia text. in *presenti*, & similes non irritant contra factam, ita sentiunt Palud. Syluest. Rosel. Tabien. & Sor. quos refert, & sequitur Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum lib. 5. q. 65.* Nauar. sub hoc tit. *cons. 14. num. 3.* Henriq. in *summ. lib. 11. c. 8. n. 9.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 11. c. 1. q. 6.*

3 In glos. *Nuillatenus*. ibi, Ego credo, quòd Monachus sit, &c. Notatur ad hoc quòd professio coniugis solemniter facta de licentia spontanea alterius, qui manens in seculo continentiam non promissit, est valida, sequuntur in *presenti* Butr. *mem. 5.* & Abb. *etiam num. 5.* Syluest. *verbo matrimonium*, 8. *quest. 12. dicto 4.* Henriq. in *summ. lib. 11. de matrimo. cap. 15. num. 9. litt. O.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 1. q. 6. vers. si queras*, Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 33. num. 4.* Gutier. *cod. tract. cap. 95. num. 13.*

4 In ead. glos. ibi, Episcopus tamen per officium suum, &c. Notatur ad hoc quòd professio solemniter de licentia spontanea vxoris, quæ manens in seculo continentiam non promissit, ad eius petitionem non potest reuocari iure actionis, sed ex solo iudicis officio, cuius est consulere periculo incontinentiæ coniugis in seculo relictæ, dum id imminere viderit, quocando professionem, & eum illi restituendo, quia cum professioni consensum præsterit, cessit iuri suo, quòd in eum habebat, ac proinde amplius actionem non habet; sequuntur in *presenti* Ioan. Andr. in *sine*, Butr. *num. 5.* Abb. *num. 6.* & Anchar. in *sine*, & Zabarel. *q. 1. Gregor. l. 11. verbo de suo officio, tit. 7. part. 1.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 1. q. 6. vers. si queras*, Sanch. *d. lib. 7. disp. 33. num. 18.*

5 Vtrum coniugis in his terminis, quo potest à coniuge reuocari, possit propria auctoritate exire? solet à nonnullis dubitari, at dicendum est minimè posse propria auctoritate egredi, quia verè professus est, & tenetur ad obedientiam, & quamuis initio peccauerit ingrediens Religionem non seruatis iure præscriptis in coniuge manente in seculo, persistens verò in Religionem non peccat, quia ià non est iuri iuris, & licet possit reuocari, id non est iure actionis competentis alteri coniugi, sed ex mero iudicis officio ex supradictis, ira citata hac glos. post Anchar. & Zabarel. in *presenti*, docet Sanch. *d. disp. 33. num. 15.*

inge cum alia contrabat, non valet matrimonium, & monasterium intrare compellitur.

- 2 Vxoratus professus à monasterio reuocatus eo quod desiderata sint aliqua iure requisita, ac coniugi restitutus, tenetur eo coniuge defuncto ad monasterium redire.
- 3 Professio coniugis facta de licentia alterius non vouentis castitatem, valet.
- 4 Vxor manens in seculo si erat conscia iuris disponentis virum non posse profiteri nisi ipsa licentiam concedens voueat castitatem, si senex sit, quamuis iuuenis, ingrediatur Religionem, non potest vir professus reuocari, secus si ipsa huius iuris inscisa erat.

C A P. Ex parte. j. IX.

Vrbani. III.

Vxoratus, qui de consensu vxoris habitum sumpsit, & votum solemnizauit, deinde mansit cum vxore, quia non vouit, nec ingressa est Religionem, & erat iuuenis, illa mortua accepit alteram, cogitur per excommunicationem relinquere eum, & ingredi monasterium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Hentic. Panorm. Viuian. in *rationali libri terti iuris Pontificij*, pag. 310. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 486. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 1.*

Collige ex text. vxoratum professum à Monasterio reuocatum, eo quod desiderata sint aliqua iure requisita, ac coniugi restitutum, teneri eo coniuge defuncto ad Monasterium redire, vt per Gregor. *l. 12. verbo vale el casamiento, tit. 7. part. 1.* Syluest. *verbo diuorinium*, q. 17. *dicto 3.* Angl. in *floribus Theologicis*, p. 1. vbi de matrimo. q. 1. de essentialibus matrimo. *dub. 27. art. 3. diff. 5.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. quest. 6. vers. si queras*, Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 33. num. 5.* Gutier. *cod. tract. cap. 95. num. 14.* Quare si professus ille aliud matrimonium tunc inerat, erit irritum ratione voti solemnitis in illa professione valida emissi, vt clarè desumitur ex hoc text. vbi iubetur huiusmodi professum, vxore postea ducta dimissa ad Monasterium, à quo ad priorem vxorem reuocatus fuerat, redire; ita docent Abb. *hic* n. 2. Henriq. in *summ. lib. 11. cap. 15. §. 9.* Barthol. à S. Fausto in *thesauro Relig. lib. 5. q. 67.* Greg. Angl. Azor. & Sanch. *citatis locis.* Communis enim tam Theologorum, quàm Canonistarum sententia habet professionem coniugis factam de licentia alterius non vouentis castitatem valere, Azor. *d. q. 6.* Durand. Rich. Maior, Adrian. Sylu. Palac. Rosel. Henriq. *verbo* & alij, quos refert, & sequitur Barth. à S. Fausto *d. lib. 5. q. 66.*

In glos. *Consentiente vxore*. ibi, *Laur dixit quòd si scit ius, vel ei dicatur, intelligitur vouere, alias non.* Notatur hæc glos. ad hoc quòd si vxor manens in seculo erat conscia iuris disponentis virum non posse profiteri, nisi ipsa licentiam concedens voueat castitatem, si senex sit, etsi iuuenis ingrediatur Religionem, non potest vir professus reuocari, secus si ipsa huius iuris inscisa erat, sequuntur Abb. *hic* *num. 4.* Gregor. *l. 11. verbo esto tit. 7. p. 1. & l. 2. verbo de guardar tit. 10. p. 4.* Henriq. *d. §. 9.* Barthol. à S. Fausto *d. lib. 5. quest. 72.* Syluest. Tabien. Sor. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *dicta disp. 33. num. 14.* vbi dicit Doctores citatos merito loqui de vxore iuris ignara, quia si esset vir, siue esset iuris conscius, siue ignarus, eo ipso quod vxori licentiam profitendi concederet, censureretur vouere, ac proinde cessaret reuocatio, quòd in ipso habeat locum *reg. ignorantiæ, de reg. iuris in 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Coniugatus faciens professionem vxore consentiente, licet nunquam intrauerit monasterium, si mortua contrahat. Collect. Tom. I. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Professus Religionem vxore viuente, & dissimulante, ea mortua ad saculum redire non potest, & n. 2.
- 3 Declaratur text. in presenti.

CAP. Consuluit. X. Clem. III.

- 1 **P**rofessus religionem vxore viuente & dissimulante, ea mortua non potest aliam ducere, & si ducit, debet relinquere illam, & ingredi suum monasterium, quia non est vxor, & professio tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 311.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 486.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 2.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Brunel. de *sponsalib. conclus. 30. num. 9.* Syluest. *verbo matrimonium 8. quest. 12. dicto 4. & 5. & verbo divorcium, quest. 14. & quest. 16. in fine.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. quest. 6. vers. si quaras,* statim in principio. Ea scilicet ratione, quia ex quo professus ille reuocatus non est altero superstitite, eo vita functo efficitur in continentem omnino valida prior professio, cum ablatum sit obstaculum eius firmitati aduersum; eo maxime, si toto vitæ suæ spatio coniux in saculo relicto dissimulauit, cum posset reclamare, quo casu, de quo videtur loqui text. in presenti ratam effici professionem, tanquam per illam dissimulationem, & silentium vsque ad mortem videatur consensisse, docent Abb. hic num. 2. Zabar. in *fine,* & Butr. etiam in *fine,* Ludouic. Lopez *part. 2. instruct. confitent. vbi de matrimonio, cap. 5. col. antepen. Henric. in summa lib. 11. cap. 5. num. 10.* oprime Nauarr. *sub hoc tit. consil. 4. num. 4. in antiq. & consil. 5. num. 4. in nouis,* vbi sic ait. Nec obstat d. cap. consuluit, quia disponit de coniugato, qui emisit professionem sciente vxore, & dissimulante, & ita non contradicente, nec expressè consentiente dum viueret, per illam enim dissimulationem & taciturnitatem vsque ad mortem, illa consequuta, videtur consensisse. Et licet hæc ad hunc text. explicatio sit ab omnibus recepta, ei tamen acquiescere non potest Sanchez de *matrim. lib. 7. disp. 34. num. 18. & disp. 35. num. 15.* ait enim professionem à principio nullam, ratam non effici sola morte coniugis, nisi noua ratificatio accedat, & idem cum Angel. in *summa verbo matrimonium 4. num. 16.* videtur approbare intellectam, quem præstat gloss. *verbo erransiens, & verbo dirimendum, in presenti,* dum hunc textum explicat quando adfuit consensus, vel postea ratificata est professio.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniux, qua continentiam vouit, tenetur reddere debitum coniugi, licet ad tempus voto consenserit.
- 2 Votum castitatis ab uno coniugum de alterius licentia emissum, non officit iuri concedentis licentiam, quia sic vouens quæuis petere nequeat, at reddere tenetur.
- 3 Declaratur text. in presenti.
- 4 Vouens omnimodam castitatem de alterius coniugis licentia, an debitum reddere teneatur, remissiuè.

VXor si vouit continentiam perpetuam, & vir non, sed præbit consensum ad tempus, debent se inuicem maritali affectione tractare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 311.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 487.* remissiuè Casal. in *annor. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 3.

Si inueneritis virum ad tempus præbitisse consensum, 2 &c.] Ergo secus esset si vxor de licentia viri continentiam vouisset perpetuam, & ideo coniugem, ex cuius licentia alter solus castitatem vouit, non posse debitum petere, tenent in presenti, gloss. *verbo præbitisse,* & Butr. num. 3. ac Abb. num. 5. S. uic. de *voto, quest. 3. num. 62.* vbi etiam resoluit si is, qui licentiam concessit, debitum petat, alterum peccare mortaliter si reddat, Abulens. ad *cap. 30. Numer. quest. 81.* Sed verius est huiusmodi votum (nisi aliud specificetur) minimè officere iuri concedentis licentiam, fed eam intelligendam esse vt vouens coniux se ex parte sua ad continentiam obliget absque concedentis præiudicio, ita ut petere nequeat, at reddere teneatur: ita tenent in *cap. 1. sup. hoc tit. Innocent. in fine,* Ioan. Andr. num. 2. Butr. num. 6. Abbetiam num. 6. Anchar. num. 1. Zabar. *quest. 3. Nauarr. in man. cap. 12. num. 59. & cap. 16. m. 31.* Veg. in *summa tom. 2. cap. 129. casu 77.* Anton. Gomez *super Bullam Cruciatæ, claus. 10. num. 68.* Fr. Emman. in *summa tom. 1. cap. 243. num. 14. & tom. 2. cap. 90. num. 5.* Rosel. Angel. Tabien. Syluest. Sor. Philarch. Vgolin. & alij, quos refert, & sequitur Sanchez de *matrim. lib. 9. disp. 36. num. 5.* vbi num. 9. *vers. ad quartum,* explicat cum Abb. hic num. 8. verbum, *maximè,* in hoc text. refertur ad votum temporale, vt sit sensus virum posse debitum petere, maximè si non vouit continentiam perpetuam, sed temporalem, id est, etiam si maritus vouisset continentiam temporalem, cùm tempus sit iam elapsum. Quid autem dicendum sit vbi alter coniux expressim concessit licentiam alteri vouendi omnimodam castitatem? vide eundem Sanchez *d. disp. 36. num. 7.* An verò coniux, qui de licentia alterius vouit castitatem, teneatur reddere alteri? vide eundem Sanchez *loco citato, num. 11.*

S V M M A R I V M.

- 1 Coniux si altero in scio profiteatur, non potest à religione recedere, nisi viro repetente, reductus tamen non cogitur altero mortuo redire ad monasterium, & n. 2.
- 3 Votum castitatis post matrimonium consummatum emissum ab altero coniuge absque alterius licentia, est validum, & obligat ad non petendum.
- 4 Coniux sine licentia professus an possit propria auctoritate Religionem deserere altero non repetente, ostenditur.
- 5 Libellus vbi continet plura capitula, valet sententia super aliquibus, nec in reliquis censetur in dæx condemnare, vel absoluerè.

CAP. Placet. XII.

Coniux si altero in scio (quem fortè ob diurtinam absentiam, & aliorum dicta putabat defunctum, non potest à Religione recedere nisi viro repetente, reductus tamen non cogitur redire ad monasterium. Colligunt ex Ordin. Viuian. in *rationali,* libri

libri tertij iuris Pontificij, pag. 312. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 487. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 4.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Gregor. l. 7. verbo *para guardar* iit. 2. p. 4. Henriq. in summ. lib. 12. cap. 5. §. 10. lit. E, F, & G. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. q. 13. art. 3. & plura circa materiam huius text. tradit Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 34. & dicam latius in gloss. num. 4.

3 Eatenus tamen fuit obligatorius, &c.] Notatur ad hoc quòd votum castitatis post matrimonium consummatum emissum ab altero coniuge absque alterius licentia, est validum, & obligat ad non petendum debitum, vt per Butr. hic num. 6. Caiet. 2. 2. q. 88. art. 8. Nauar. in man. cap. 12. num. 60. in fine, Scunic. de voto quest. 4. num. 18. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 15. §. 8. in fine, Anton. Gom. super Bullam Cruciatam, claus. 10. num. 67. Barthol. de S. Fausto in thesauro Religiosorum lib. 1. q. 288. Sot. Philarch. Aragon. Angel. Syluest. & alios, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 35. num. 25. & num. 26. resoluit huiusmodi votum esse prorsus irritum quoad non reddendum debitum, & num. 29. asserit non solum votum hoc obligare ad non petendum, sed etiam ad non ineundum aliud matrimonium, & num. 30. quòd obligat etiam id votum ad abstinendum à quouis actu venereo extra matrimonium. Quicquid alterum coniugum post matrimonium consummatum posse sine alterius licentia castitatem vovete teneant S. Thom. in 4. disp. 32. quest. vnic. art. 4. Palud. in 4. disp. 38. quest. 3. art. 5. Petr. Sot. lect. 10. de matrim. §. vltim. Barthol. à Ledesma de matrimon. diff. 71. Sà verbo *votum* num. 27. Armil. verbo *debitum* num. 19. & alij.

4 In gloss. *In eius potestate*, ibi, & sic auctoritate propria exire non poterat. Notatur ad hoc quòd coniux sine licentia professus non potest propria auctoritate Religionem deserere altero non repente, vt per Butr. hic num. 11. Abb. num. 3. Nauar. sub hoc tit. conf. 3. num. 3. & 4. in antiq. & conf. 6. num. 3. & 4. in nouis, Veg. in sum. tom. 2. cap. 34. casu 104. Sanch. d. lib. 7. disp. 34. num. 14. vbi num. 15. contrarium sibi persuadere asserit, eo quòd nullius valoris fuerit votum illud Religionis, vide apud eum, & num. 16. contra Doctores proximè citatos resoluit coniuge, sine cuius licentia professio facta est, consensum præstante illi professioni, licitum esse professio in foro conscientie exire, non obstante consensu manentis in seculo, & posse hunc ab illo repeti.

5 In gloss. *Tenuit*, ibi, *dic quòd sententia*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi plures res infamal peruntur, vel libellus continet plura capitula, valet sententia super aliquibus, nec in reliquis censetur iudex condemnare, vel absolueret, quia tot censentur petitiones, quot sunt capitula petita, argum. l. si re ff. de verborum obl. l. etiam 30. §. 1. vbi gloss. vlt. ff. de minorib. Ant. Gom. tom. 2. var. cap. 11. num. 16. Vant. de nullit. tit. ex defectu processu, num. 100. vers. *secus*.

CAP. Ad Apostolicam. XIII.

Innocent. III.

1 Coniux non potest fieri Religiosus sine altero, vel si sit sine suspitione incontinentie, & vocatione. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hoff. Henric. Butr. Anchar. Panormit. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 312. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 487. remissiuè Ximen. in con-

cord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. de Regular. cap. 2.

Vide quæ dixi ad cap. cum sis, 4. sup. hoc tit. qui concordat cum hoc text.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de presenti dissoluntur per Religionis professionem, non per propositum castitatis seruanda in seculo.
- 2 Causa solum impulsua, & inductiua voti si cesserit, ea cessante cessat adhuc obligatio voti, quamuis in hoc casu facilius sit causa dispensandi.
- 3 Dispensationes, ac ceteras gratias vitii omnis expressio falsi, etiamsi causa falso expressa sit impulsua.
- 4 Professio vite eremitice non dirimit matrimonium ratum.
- 5 Matrimonium ratum non dissoluitur per susceptionem sacrorum Ordinum.

CAP. Ex parte. ij. XIV.

1 Sponsalia de presenti dissoluntur solum per professionem in Religione, & non perpetua continentia votum in seculo, aliter non soluntur, etiamsi alter coniugum fiat vel sit hæreticus, & nolit remanere cum altero sine contumelia creatoris, nisi forte secus fiat ex reuelatione diuina, vt accidit in quibusdam Sanctis. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 312. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 487. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 1.

2 Quamuis falsa sit causa, &c.] Notatur ad hoc quòd si causa solum impulsua & inductiua voti cesserit, ea cessante cessat adhuc obligatio voti, quamuis in hoc casu facilius sit causa dispensandi, vt per Tiraquel. in tract. cessante causa part. 1. num. 250. & limit. 1. num. 1. Sayr. in clauis Regia, lib. 6. cap. 8. num. 14. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 5. quest. 13. Et notatur ad hoc quòd regula cap. cum cessante, de appellat. non procedit in spiritualibus, vt per Tiraquell. d. tract. cessante causa limit. 39.

3 In gloss. *Falsa*. Notatur ad hoc quòd dispensatio solius causæ finalis falsæ expressione vitiat, nimirum quando Princeps ex falsitate non expressa gratiam minimè concessisset, secus quando concessisset, etiam multò maiori difficultate, vt per Couar. lib. 1. var. cap. 20. num. 5. vers. *falsitas*, Henriq. lib. 12. cap. 3. §. 7. Dec. Paris. Syluest. Loazes, & alios, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 21. num. 32. Verùm magis recepta est sententia, quæ tenet omnem expressionem falsi vitare dispensationes, ac ceteras gratias, etiamsi causa falso expressa sit impulsua, quia nimirum ea non leuiter mouetur Princeps ad gratiam concedendam, quamuis ea non narrata concessisset: vt docent Nauar. in man. cap. 22. num. 86. vers. *quinto*, & in Extravag. de datis, & promiss. not. ab. 32. num. 48. corol. 4. vers. *nec obstat resolutio*, & sub tit. de constitut. conf. 1. q. 19. n. 50. in vtraque edit. & sub tit. de rescript. conf. 1. n. 5. Gutier. canon. lib. 2. cap. 15. num. 41. cum seq. & num. 100. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 46. art. 6. Valasc. consult. 60. num. 5.

4 In gloss. *Propositum castitatis*, ibi, *de vite Eremitica dicunt quidam quòd soluit sponsalia de presenti*, &c. Notatur hæc gloss. in vltima opinione ad hoc quòd profes-

feffione vitæ Eremiticæ non dirimitur matrimonium ratum, vt per Henric. in *sum. lib. 11. cap. 8. §. 7. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 18. n. 5. Gutier. eod. tract. cap. 54. num. 3.*

- 5 In ead. gloss. ibi, *sicut nec dissoluerentur si vir fieret Clericus.* Notatur ad hoc quòd matrimonium ratum non dissoluitur per susceptionem sacrorum Ordinum, vt per gloss. *verbo sacri in cap. 1. de voto lib. 6. Couar. de sponsal. p. 1. cap. 7. §. 4. num. 9. Soc. de instit. lib. 7. q. 5. art. 3. vers. ex his sequitur. & in 4. dist. 27. q. 1. artic. 4. vers. præterea, contra D. Barbof. in rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 87. Gutier. lib. 1. canon. cap. 17. num. 29. & cap. 25. num. 17. Matienf. ad rub. tit. 1. gloss. 1. num. 72. lib. 5. noua recop. Mozz. de contractib. tit. de matrim. §. fin. num. 6. in fine, Petr. Magdalen. de numero testium in testam. requis. p. 3. cap. 3. num. 262. ad med.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Maritus factus monachus à coniuge adultera reuocari non potest.*
- 2 *Coniugi innocenti licitum est inuito adultero ad Religionem transire quando, vel præcessit sententia, vel adulterium est notorium.*
- 3 *Coniugi innocenti licitum est ad Ordines sacros transire inuita vxore adultera in iis casibus, in quibus ei est integrum profiteri.*

C A P. Constitutus. XV.

1 **M**aritus si fiat professus vxore adulterante, adultera non potest eum reuocare, & debet relinquere adulterium. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Burr. Imol. Anan. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij. pag. 313. Alagona in compendio iuris Canonici. pag. 488. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 2.*

2 Collige ex text. innocenti coniugi licitum esse inuito adultero ad Religionem transire, vt per Sanch. *de matrim. lib. 10. disp. 11. à princ. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 327. Fr. Basil. Ponc. de impedimentis matrimonij cap. 30. §. 2. vers. tertio. Vtrum autem ad id desideretur sententia diuortij, an potius sufficiat adulterium esse notorium, quæstio est dubia, in qua triplicem sententiam refert Sanch. *d. disput. 11. num. 7. & 9. & tandem num. 10. resoluit tunc licere innocenti ad Religionem transire adultero inuito, quando vel præcessit sententia diuortij. vel ea non expectata adulterium ita notorium est, vt possit innocens propria auctoritate deserere consortium, & habitationem adulteri absque metu restitutionis.**

3 In gloss. *Ad gradum Sacerdotij. ibi, quod bene fieri poterit. &c.* Ex hac glossa communiter colligitur licere viro innocenti ad Ordines sacros transire inuita adultera vxore, in iis casibus in quibus ei est integrum profiteri, quia ius coniugale æquè obstat ingressui Religionis, ac susceptioni Ordinum; cum ergo adultera omni iure coniugali destituitur, æquè licebit viro ipsa inuita transire ad Ordines, vt ad Religionem: quare ita docent in *presenti Innocent. num. vnic. super verb. gradum, Burr. num. 4. & Abb. num. 5. Nauar. sub hoc tit. conf. 5. in fine, & sub tit. de sponsalib. conf. 23. n. 6. in antiq. aliàs sub hoc tit. conf. 10. num. 1. & conf. 12. n. 3. & conf. 14. num. 5. in nouis, Anton. Gom. in Bullam Cruciatam clas. 10. num. 69. Henric. in summ. lib. 11. cap. 8. §. 10. in initio, & cap. 17. ad fin. & lib. 12. cap. 5. §. 10. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 230. num. 2. in fin.*

D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 25. Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 14. q. 13. D. Anton. Viç. Gabr. Petr. de Ledesma, Philiarth. Emman. Sà, Vega, & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 11. num. 16. vbi num. 17. respondet in hoc text. quatenus habet conscientiam remordisse virum vxoris adulteræ absque eius licentia inuitatum, fuisse vanum scrupulum, & ineptum, poterat enim absque illo scrupulo ad Ordines promoueri ob vxoris adulterium. Quamuis id non licere teneant Brunel. de sponsalib. concl. 30. declar. 7. num. 11. Graff. in aureis decis. part. 2. lib. 1. cap. 12. num. 64. & Gutier. canon. lib. 1. cap. 25. à num. 13.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Coniux absque licentia, vel cum minus legitima alterius, professus non potest reuocari à coniuge postmodum fornicanti, si ipse professus innocens sit, & num. 2.*
- 3 *Professio dolo graui extorta de licentia alterius coniugis, non habet vim voti simplicis, sed solius castitatis quoad abstinentium à debiti petitione.*
- 4 *Licentia coniugis vt alter profiteretur quando fuit graui dolo extorta, potest coniux manens in seculo reuocare professum.*
- 5 *Coniugi professio absque legitima causa, & innocenti, an integrum sit à monasterio exire, quando iam constat alterum in adulterium lapsam esse, ostenditur.*
- 6 *Coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato statu factus Religiosus professus fornicatus est, minime potest à Monasterio extrahi propter fornicationem.*

C A P. Veniens. XVI.

Vxor, quæ precibus, vel dolo decepta consentit in maritum profiteri, & ipsa deinde fornicatur, si post fornicationem petat virum, non est audienda, maxime quia non repetiit ante fornicationem. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Burr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 313. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 488. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 15. cap. 3.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Barth. 2 à S. Fausto in *thesauro Religiosorum, lib. 5. q. 89. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 36. num. 1. vbi etiam resoluit coniugem relictum in seculo, cuius adulterium occultum est professo, posse in foro conscientia: ea reuocatione vt.*

In gloss. *Captiosè asseruit. ibi, quòd licet dulus interueniat, &c.* Ex his verbis colligitur in *presenti, Abb. num. 1. notab. 2. Anchar. num. 2. notab. 3. & Zabarell. paulo post princ. oppos. 1. professionem de licentia dolo graui extorta alterius coniugis validam fuisse, eo quòd dulus in his spiritualibus non nocet. Sed Sanch. d. lib. 7. disp. 35. n. 10. credit nec vim voti simplicis Religionis eam professionem habere, sed solius castitatis, quoad abstinentium à debiti petitione, & ab alio matrimonio, quamuis si iniretur, validum esset, vide apud eum.*

In ead. gloss. ibi, *aliàs si continuisset, non preiudicasset fili, &c.* Tener hæc glossa ideo mulierem in casu huius text. audiendam fore, nisi adulterium admisisset, quòd non emisit votum continentia:, nec promiserit Religionem ingredi, quòd etiam tenent in *presenti*

fenti Hoflienſ. num. 5. & Butr. num. 6. Sed eos bene reprobatur Abb. num. 5. dicens ideo audientiam non fore ipſi denegandam ſi coatinuiſſet, quod ſponte non conſenſerit, ſed dolo. Vnde rectè colligitur, quando licentia fuit graui dolo extorta, poſſe coniugium inuenientem in ſeculo reuocare profeſſum, vt poſt Ioan. And. Chalder. Archid. Azor. Petr. de Ledefma, & alios plures, reſoluit Sanch. d. diſp. 35. n. 9.

4 In gloſſ. Sponte. ibi, *Dicas quod monaſterium eo inuito poteſt excipere, & eura defendere.* &c. Ergo coniugi profeſſo abſque legitima licentia, & innocenti integrum non eſt à Monafterio exire, quando iam conſtat alterum in adulterium lapſum eſſe; ſequuntur Ioan. Andr. hic num. 5. Butr. num. 7. Innocent. num. vnic. ſuper verb. *continuit*, Zabarell. num. vnic. q. 2. Abb. num. 5. Hoſtienſ. num. 6. & Anchar. num. 5. Brunel. de ſponſalib. concl. 20. de la. 8. num. 12. verſ. *quartus caſus*. Sed eademmet gloſſ. paulo poſt in verſ. *ſed quid ſi exiret*, ait virum è Monafterio exeuntem, & nolentem excipere, poſſe vxori condonare adulterij iniuriam, ac illam admittente, non obſtante Monafterij contradictione; ac proinde eam contradictionis arguunt Butr. hic num. 6. Zabarel. q. 3. & Abb. num. 6. Denique Sanch. d. lib. 7. diſp. 36. num. 3. exiſtitat meritò hanc gloſſam recantantem palnodiam cenſuiſſe licere exitum illi profeſſo, non obſtante ſui Monafterij contradictione, ac poſſe condonata adulterij iniuria vxorem ſibi reconciliare, et fundamentis per eum relatis, vt ibi videre licet.

5 In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi vir fornicetur in Monafterio*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi coniux innocens, qui ob adulterium alterius diuertit, & iam mutato ſtatu factus Religioſus profeſſus, vel factò Ordine initiatus, fornicator eſt, minime poteſt à Monafterio extrahi propter fornicationem, quia ius acquiſitum Monafterio non perditur ob monachi delictum; ſequuntur in præſenti Innocent. num. vnic. ſuper verbo *continuit*. Hoſtienſ. num. 6. Butr. num. 5. Ioan. Andr. etiam num. 5. Zabarel. q. 4. Abb. num. 7. Anchar. num. 5. quos refert, & ſequitur Sanch. de matrim. lib. 10. diſp. 9. num. 34. vbi etiam reſoluit eam tunc ſolum teneri redire ad vxorem ſi ſententia diuortij non præceſſerat, & dum fornicator eſt nouitiis, vel in ſolis minoribus Ordinibus conſtitutus, vel ſolo ſimplici caſtitatis voto ligatus.

SVM MARIUM.

- 1 Vxor maritum profeſſum repetere poteſt non obſtante licentia proſtendi ab ea metu extorta, & n. 2.
- 3 Coniux profeſſus de alterius licentia metu graui extorta non cogitur redire ad Religionem poſt mortem coniugis reuocanti.
- 4 Coniux de licentia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente.

CAP. Accedens. XVII.

1 Vxor poteſt maritum profeſſum repetere, quando profeſſus fuit de eius licentia metu graui extorta. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Hoſtienſ. Henric. Anch. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 314. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 488. remiſſiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Anguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 11. cap. vnic.*

2 Hanc eandem conſcluſ. ex hoc text. deſumunt, Hoſt.

in ſine, Ioan. Andr. Butr. & Abb. etiam in ſine, Zabar. num. vnic. *oppoſit. 2. in præſenti*, quorum aliqui, videlicet licet Hoſtienſ. Butr. & Ioan. Andr. dicant præcipue ponderari in hoc text. vxorem iuuenem nullum votum emiſſiſſe, vt ſic profeſſio viti non valuerit, ac vxori concedatur repetitio; Abb. tamen, & Zabar. melius docent non ponderari vxorem non vouiſſe, ſed licentiam fuiſſe metu extortam; ideo dictam conſcluſ. ex text. deſumptam firmant Petr. de Ledefma de *matrimon. q. 64. art. 4. dub. 1. conſcl. ult. Azor. inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 1. q. 6. nouè Barthol. à S. Fausto in theſauro Religioſorum lib. 5. quaſt. 88. Roſel. Angel. Sylueſt. Turrec. Greg. Lopez, Durand. Ludou Lopez, & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. de *matrim. lib. 7. diſp. 35. num. 1.* vbi num. 4. reſoluunt hunc coniugem non eſſe cogendum redire ad Religionem poſt mortem coniugis reuocantis, num. 5. pariter decidit hunc exeuntem propria auctoritate à Religionem non peccare.*

Cum idem vir ad ſeculum rediens, &c.] Ergo coniux de licentia vxoris metu extorta profeſſus poteſt propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente, de quo vide Sanch. d. lib. 7. diſp. 34. n. 15.

SVM MARIUM.

- 1 Vxor profeſſi, qua dedit viro licentiam proſtendi, non compellitur ingredi Religionem, ſi continens eſt, & non ſuſpecta.
- 2 Coniux manens in ſeculo cum continentia voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi monaſterium.
- 3 Vxor profeſſi, qua dedit viro licentiam proſtendi, compelli debet in monaſterium intrare, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia.

CAP. Significauit. XVIII.

Mulier quæ dat licentiam marito proſtendi, & ipſa non eſt ſuſpecta in ſeculo, & vult perpetuam continentiam, non eſt cogenda intrare monaſterium, quod illi non fuit expreſſum, & ſi fuiſſet expreſſum, non conſenſiſſet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoſtienſ. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 314. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 488. remiſſiue Ximen. in *concord. p. 1.*

Et eſt talis araris, de qua ſuſpicio, &c.] Ergo à contrario ſenſu coniux manens in ſeculo, cum continentia voto, ſi id non ſeruet poſt viri profeſſionem, ſed incontinenter viuat, cogenda erit ingredi Monafterium, ſic Hoſtienſ. in *cap. placet*, num. 2. ſup. hoc tit. vbi etiam Zabar. 2. q. 2. Ioan. Andr. num. 2. & Butr. num. 7. Sanch. de *matrim. lib. 7. diſp. 32. num. 12.* vbi etiam dicit, quòd cum text. in præſenti loquatur de ingreſſu, & de profeſſione ſubtaceat, non cogenda eſt proſtiteri, ſed arcenda in Monafterio ab incontinentia; deinde idem Sancti. loco citato dubitat cum Abb. in *cap. ad Apoſtolicam*, in ſine, hoc tit. quid ſi non incontinenter viuat, ſed aliis vitiis vacet, & in eam partem inclinat, vt compelli debeat ad abſtinentiam à vitiis, non autem ad Monafterij ingreſſum, quia principaliter non delinquit in fidem matrimonij, quæ in his caſibus ſpecialiter ſpectatur.

Intrare Monafterium compelli non permittas.] Ergo in Monafterium intrare debet compelli, quando eſt iuuenis, aut ſuſpecta de incontinentia, ne incontinentia periculum incurrat, ad profeſſionem verò, cum de hoc

hoc textus nihil dicat, cogendam non esse videtur, quia ultra proprium votum nemo profiteri est cogendus, cap. *integritas* 3 2. q. 2. & ideo ita docent in *praesenti* Innocent. num. *unic. paulo post princip.* & Butr. num. 4. noue Barthol. ad S. Faustol in *thesauro Religiosorum*, lib. 5. *quest.* 63; Nauar. *sub hoc tit. conf.* 5. num. 4. in *antiqu.* aliàs *conf.* 14. num. 4. vbi limitat nisi votum emiserit Religionis, tunc enim ait teneri ad Religionem, & cogendum esse profiteri. Verùm Sanch. *d. lib. 7. disp.* 33. num. 27. habito pro certo uxorem votum Religionis emittentem, cogendam esse Religionem profiteri; quoad illam, quæ vult solam continentiam dando marito licentiam profutendi, ita distinguit. Si vxor erat iuris petentis professionem ipsius, vt vir legitime profiteretur, ignara, non cogetur profiteri, sed includetur in Monasterium, quo à vagationibus arceatur, & cesset incontinentiæ periculum, quia est res dura tam arduam iniungere ei, quæ nec expressè, nec tacitè eam promissit, nec mirum si compellatur, vt sit intra Monasterium inclusa, quia venit accessoriè ad obseruantiam castitatis, quam promissit, nec compellitur ingredi, vt stet ibi quasi in carcere, sed, vt honestam vitam ducat. Si verò eius iuris conscia erat, cogetur profiteri ex cap. *qui uxorem* 33. q. 5. quia sciens id desiderari ad legitimum viri ingressum, assensum illi præbere videtur se ad illud obligare; quam quidem distinctionem habere locum pro foro externo in his, quos iuris ignorantia excusat, vt sunt mulier minor, & miles, refert idem Sanch loco proximi citato, secus dicens quando non excusat, quia tunc coniux iuris ignara cogetur etiam profiteri.

S V M M A R I V M.

- 1 *Adultera quam maritus reconciliare non vult ad agendam penitentiam in aliquo claustro collocari debet.*
- 2 *Declaratur text. in praesenti, & num. 3.*
- 4 *Sententia diuorij lata si coniux innocens monitus velit adulterum sibi reconciliare, prout adult. i. statum mutare profutendo, & semel iam professus reuocari non possunt.*
- 5 *Fœmina pro adulterio in Monasterium detruditur ad perpetuam penitentiam ibidem peragendam.*
- 6 *Sententia iudicis desideratur, vt licita sit habitationis separatio.*
- 7 *Viro innocenti integrum est intra biennium à reclusione uxoris adultera in Monasterium eam sibi reconciliare, nec illam, prout ante id tempus transactum, in viri præiudicium professionem emittere.*

C A P. Gaudemus. XIX.

Gregor. I X.

- 1 **V**Xores, quæ damnatæ sunt de adulterio, & conuersæ, si mariti commoniti ab Episcopo nolunt eas recipere, sunt collocandæ in claustris cum Religiosis fœminis, vt ibi perpetuam penitentiam agant. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hoff. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij in re Pontificij*, pag. 314. Alagora in *compendio iuris Canonici*, pag. 489 remissiuè Ximen. in *concord. part.* 1.
- 2 **A**t diligenter commoniti.] Ergo non semel tantum debet coniux innocens admoneri, sed sæpè, verè enim tunc poterit dici esse innocentem in mora, & contra rationis limites denegare reconciliationem, & ingressum in Religionem, vt per Ioan. Andr. num. 3. in *praesenti*, Zabarell. num. *unic. quest.* 1. & Anchar. n. 2.

quos refert, & sequitur Sanch *de matrim. lib. 10. disp.* 10. num. 16. *post princ. vers. item non semel*, vbi etiam in *vers. quod si*, censet numerum monitionum arbitrio prudentis remittendum, vt iuxta delicti qualitatem, & conditionem personarum arbitretur, quando innocens commonitus dicatur esse in mora.

Eas conuersas noluerint recipere.] Ergo procedit, quando coniux adulter effecit emendatus, non enim potest tribui innocenti culpæ, aut mora si adulterum coniugem in delicto persistentem minimè admittat, vt docet Sanch. *d. num. 16. vers. intellige tamen.*

In claustris cum Religiosis, &c] Allegari solet text. hic ad hoc, quòd si lata diuorij sententia innocens monitus nolit adulterum sibi reconciliare, potest adulter statum mutare profutendo, & semel iam professus reuocari non poterit, vt docent in *praesenti* Hoff. num. 3. Ioan. Andr. num. 3. Butr. in *fine*, Anchar. num. 2. Zabarell. num. *unic. q.* 1. Fr. Basil. Poi. c. *de impedim. matrim. cap. 30. §. 2. vers. si verò*, Sanch. *d. num. 16. statim in princip. vbi in fine*, resoluit in hoc casu integrum etiam esse coniugi adultero ad Ordines transire, votumve castitatis simplex emittere, nec Ordinibus assumptis, aut voto emissio posse illum ab innocente reuocari, aduertit tamen cum Abb. *hic num.* 7. text. in *praesenti* non probare supradictum necabile ad quod solet allegari, vt manifestè patet, quia non includitur mulier in eo euentu in monasterium, vt profiteatur, sed ne incontinenter viuat.

Vi perpetuam penitentiam ibi agant.] Notatur ad hoc quòd fœmina pro adulterio in Monasterium detruditur ad perpetuam penitentiam ibidem peragendam, vt per Tiraquel *ad l. 13. connub. gloss. 1. num.* 122. Menoch. *de arbit. cap.* 419. num. 61. *versic. præterea fœmina*, Fariac. in *praxi crimin. part.* 5. *quest.* 140. num. 24.

In gloss. *Ceciderunt* ibi, & sunt condemnata per sententiam, &c. Ergo desideratur sententia iudicis, vt licita sit habitationis separatio, vt per Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap.* 14. §. *secundum est*, Iacob de Grass. in *aureis decif. part.* 2. *lib. 1. cap.* 12. num. 66. in *fine*, & num. 74. *cessu* 2. Sanch. *d. lib. 10. disp.* 12. num. 1. vbi numerus seqq. alias opinioniones refert, & tribus conclusionibus questionem dirimit.

In gloss. *In claustris* ibi, tamen intra biennium potest eam recipere si vult, &c. Hæc gloss. per auth. sed hodie, c. *ad legem Iuliam de adulter.* tenet viro innocenti integrum esse intra biennium à reclusione uxoris adulteræ in Monasterium eam sibi reconciliare, nec illam posse ante id tempus transactum in viri præiudicium professionem emittere, quòd si emittat, posse à viro reuocari, ita faciendum esse docent in *praesenti* Hoff. num. 3. Ioan. Andr. etiam num. 3. Butr. in *fine*, Anchar. num. 2. & Cardin. num. *unic. q.* 1. Sanch. *d. lib. 10. disp.* 10. num. 8. Tiraquell. l. 9. *connub. gloss.* 1. *part.* 9. num. 90. D. Barbof. in l. 2. ff. *solutio matrim. part.* 1. num. 154. Fr. Emman. *quest. Regul. tom.* 2. q. 2. *art.* 7. & procedere etiam lata sententia inclusionis à iudice seculari, dicit Nauar. *sub tit. de Regular. conf.* 38. num. 1. aliàs *sub tit. de diuor. conf.* 4. num. 1. in *nouis*, quem approbat Sanch. *d. loco*, dicens ibi in *fine* *de* auth. *decisioni* standum esse, ac proinde non corrigi per ius Canonicum, additque in casu illius auth. transacto eo biennio, quo noluit eam vir reconciliare, posse uxorem profiteri ac professione facta non posse reuocari à viro, sed sibi imputare debet seram reconciliationem, quòd intelligit si eo tempore bienni sit iam vxor emendata, non enim debet viro imputari si eo spatio renuat fieri reconciliationem, nec in mora esse dicitur, si vxor in adulteriis persistat, cum indignum sit eam tunc admittit; aduertitque si vxor nondum professa sit, transacto

transactio quocunque temporis spatio, posse à viro reconciliari, quoniam id biennium est solum prescriptum, vt postea liceat vxori profiteri, nec à viro iam professa repeti possit; quare dum professa non est, sed res est integra, ius reconciliandi non depergit viro.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniuges si se adinuicem absoluunt continentiam promittendo, & vterque, vel alter eorum, Religionem profiteretur, alter alterum petere non potest.
- 2 Votum calore iracundiæ emissum non obligat.
- 3 Iracundiæ calor, quo contractus infringuntur, talis esse debet vt ab ira consensus penitus aueretur.
- 4 Iracundiæ calor non dicitur facere qui id facit quod homines integri iudicij facere solent.
- 5 Testes quando sunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & accessorijs non ex eo arguitur dolus, vel falsitas.

C A P. Dudum. XX.

1 Coniuges si se inuicem absoluunt, & promittunt continentiam, & alter eorum Religionem profiteretur, non potest alter petere, immò compelli debet vitam mutare nisi sit senex. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viu. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 315. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 489. remissiuè Ximen. in concord. part. 1.

2 In gloss. Calore iracundiæ. Notatur ad hoc quòd votum calore iracundiæ emissum non obligat, vt per Duen. reg. 292. limit. 2. Tiraquel. de penis temper. causa 1. num. 27. & de pia causa priuileg. 108. Ioseph. Ludou. Perus. decis. 93. num. 9. Nauar. commento 2. de Regular. num. 67. vers. addo 13. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 15. q. 5. & lib. 12. cap. 5. q. 8. Farinac. in praxi crimin. part. 3. q. 91. num. 22. Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 1. comp. 30. num. 4. vbi numeris seqq. multa percurrit, quæ iracundiæ calore facta rata non sunt: quia quod calore iracundiæ factum est, nullius roboris, & momenti reputatur, & pro infecto habetur, l. quicquid calore, ff. de regul. iur. l. 3. ff. de diuort. Tiraquel. d. causa 1. n. 24. Duen. reg. 292. in princ. Bernard. reg. 65. in princ. Farin. d. q. 91. num. 18. & 19. & quandoquæ prodest in delictis, vt ait Clar. in pract. verbo iniuria, vers. quæro quid, dummodo tamen iracundiæ proueniat ex iusta causa, quia si ex iniusta, tunc in nihilo reus excusabitur, Clar. §. fin. q. 60. vers. est etiam ira, Farin. d. q. 91. n. 38.

3 & 39. Calor autem iracundiæ dicitur prouenire ex iusta causa, veluti quando maritus occidit vxorem in adulterio repertam, vel pater filiam, & adulterum similiter in adulterio deprehensos, vt per Carrer. in pract. crimin. tit. de homicid. §. octauo excusatur pater, vel quando quis prouocatus fuerit ab aliquo verbis, vel factis, ex Farinac. d. quæst. 91. num. 6. & 7. Sed ex iniusta causa dicitur prouenire, veluti si irascatur quis dando operam rei illicitæ, putà ludendo, vel ex amissione in ludo, Carrer. vbi supra, §. septimo excusatur calor iracundiæ. Calor autem iracundiæ, quo contractus infringuntur, talis esse debet, vt ab ira consensus penitus aueretur, ac si quis suus sit, sed ira motu sic concitatus, vt quid agat ferè non percipiat, vt docent Dec. Cagnol. & Mayn. in l. quod calor, ff. de regulis iuris, Mench. de success. vtriusq. lib. 1. §. 10. num. 616. Socin. iun. cons. 36. num. 10. lib. 2. Alciat. resp. 477. num. fin. Menoch. cons. 544. num. 5. & 6. & cons. 956. num. 41.

& 42. Franc. Molin. d. comp. 30. num. 18. vbi num. 26. tenet iracundiæ calore non dici facere, qui id facit quod homines integri iudicij facere solent. nam iracundiæ secundum S. Thom. 2. 2. q. 157. art. 1. est excessus iræ, & secundum Arist. lib. 1. de anima, est accessio sanguinis circa cor, & secundum Hug. lib. 2. de Sacram. est irrationabilis perturbatio mentis, & hoc erit quando prouenit ex iniusta causa.

In gloss. Substantia veritatis. ibi, & est argumentum 5 pro testibus, &c. Notatur ad hoc quòd quando testes sunt varij, vel contrarij in aliquibus accidentalibus, & accessorijs, non ex eo arguitur dolus, vel falsitas, vt per Menoch. de presump. lib. 5. pres. 23. num. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor potest liberè Religionem intrare ob fornicationem spirituales mariti post sententiam diuortij quoad thorum latam.
- 2 Catholicus recedens à coniuge heretico, iudicio Ecclesie potest ab illo liberè diuertere, sicut potest adulterio carnali ab altero perpetrato.
- 3 Matrimonium propter infidelitatem vnius dissoluitur quoad thorum.
- 4 Heretico coniuge iam Ecclesie sententia damnato, an integrum sit viro Catholico ad Ordines transire, ostenditur.
- 5 Catholicus propria auctoritate recedens, tenetur redire ad hereticum coniugem iam emendatum, diuertens verò præmissis Ecclesie iudicio ad id non obligatur si velit Religionem ingredi, sicut si velit in seculo manere.
- 6 Coniux innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare.

C A P. Mulier. XXI. & vlt.

M Aritus fidelis si fiat infidelis, & per sententiam iudicis fuit factum diuortium propter fornicationem spirituales quoad thorum, mulier, quæ remansit, semper fidelis potest fieri professa inuito viro, qui iam fuit reuersus ad fidem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 315. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 489. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Propter quam ab eo fuerat iudicio Ecclesie separata.] 2 Notatur ad hoc quòd Catholicus recedens à coniuge heretico iudicio Ecclesie, potest ab illo liberè diuertere, sicut potest adulterio carnali ab altero perpetrato, vt per Couar. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 5. Matiens. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 80. lib. 5. noua recop. D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrim. part. 2. n. 20. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 15. num. 19. vbi num. 20. quærit quando dicatur Catholicus separatus ab heretico auctoritate, ac iudicio Ecclesie, ita vt illum, etiam si poenitentia ductus ad Ecclesie gremium redeat, minimè teneatur admittere, & an scilicet ad id specialis sententia diuortij desideretur.

Notatur etiam ad hoc quòd matrimonium propter infidelitatem vnius dissoluitur quoad thorum, vt per Couar. d. num. 5. Henriq. in summ. lib. 11. cap. 8. §. 12. litt. T, & cap. 17. §. 6. litt. T. D. Barbof. d. part. 2. n. 19. Surd. de alimentis, tit. 7. q. 21. num. 2. Fr. Ludou. Beja responsor. casuum conscient. part. 4. casu 30. Valasc. cons. 92. num. 1. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 76. num. 5. & lib. 10. disp. 15. num. 3. & plures alios, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 169. num. 1. Anton. Riccioli. de iure

iure personarum extra gremium Ecclesie existens, lib. 2. c. 2. num. 30. & certum esse hæresim vnius coniugis causam præbere diuortio sufficientem, latè probat Basil. Pont. de sacramento matrim. lib. 9. cap. 22.

4 *Ad Religionem liberè conuolare.* Vtrum autem hæretico coniuge iam Ecclesie sententia damnato integrum sit viro Catholico ad Ordines transire? affirmatiuè respondent Veg. in summ. tom. 1. cap. 89. casu 3. D. Barbof. d. pars. 2. num. 10. Sanch. & plures 2b eo citati d. disp. 15. num. 21. vbi num. 22. asserit non oportere, vt hæreticus damnatus transeat ad Religionem, vtrouque castitatis se adstringat in seculo, quo transitus ad illam liceat Catholico, quia facultas concessa Catholico non debet vim aliquam hæretico coniugi reconciliato inferre; tum quia in hoc text. dicitur posse liberè Catholico ad Religionem migrare, quod ei liberum minimè esset, si exigeretur transitus hæresici coniugis: & idem ob eandem rationem dicendum tenet si velit Catholicus ad Ordines transire, nihil enim desideratur ab hæretico damnato efficiendum. Vtrum verò ipse hæreticus damnatus possit ad Religionem, Ordinève transire inuito Catholico, aut saltem eius manentis in seculo licentia obtenta? vide Sanch. & ab eo plures citatos d. disp. 15. num. 24. Basil. Pont. d. cap. 22. num. 4. vbi num. 5. querit quid si post hæresim vnius coniugis alter Catholicus illi copuletur, censetur ne remittere? & num. 6. an in hoc adulterio spirituali sit compensationi locus, sicut in carnali?

5 In glos. Iudicio. ibi, ergo ad contrarium sensu, &c. Hæc gloss. in ea est opinione, Catholicum propria auctoritate recedentè teneri redire ad hæreticum iam emendatum; diuertentem verò præmissio Ecclesie iudicio ad id non obligari, si velit Religionem ingredi, secus si velit in seculo manere; sequuntur hanc glossa sententiam in presentis Hostienf. num. 1. in fine, Butr. n. 3. Clar. §. hæresis, num. 15. vers. item propter hæresim, Surd. de alim. tit. 7. q. 1. 21. num. 7. Jacob. de Graff. in aureis decis. part. 2. lib. 1. cap. 12. num. 72. Veg. in summ. tom. 1. cap. 89. casu 2. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 230. n. 2. concl. 2. Alexand. de Neuo, Henric. Card. Sor. Abulenf. Angles, Ludou. Lopez, Canedo, Barthol. à Ledesma, & alij plures, quos refert Sanch. d. disput. 15. num. 18. vbi hanc sententiam communem, & valde probabilem dicit; qui hoc deducunt ex text. in presentis, vbi diuertenti præuio eo Ecclesie iudicio non conceditur plena libertas, sed limitata, vt ad Religionem transeat; quod si opponatur cap. de illa, de diuort. vbi plena exemptio conceditur; respondet gloss. ibi, in fine, id corrigi quoad hoc per cap. quanto. eod. tit. & textum in presentis. Verùm probabilior dicit opinionem Sanch. loco citato, num. 19. quæ asserit id distare inter Catholicum recedentem à coniuge hæretico absque iudicio Ecclesie, & recedentem eo præmissio, vt in priori casu teneatur illum emendatum ad confortium coniugale admittere; in posteriori verò minime, sed possit liberè ab eo diuertere, sicut possit adulterio carnali ab altero perpetrato; quæ quidem opinio apertissimè videtur in hoc text. decisa, hic enim in pœnam hæretici iam damnati conceditur Catholico liber transire ad Religionem, ac proinde ad eum cogendus non est, sed dabitur optio num velit transire, an potius in seculo vitam à coniuge hæretico reconciliato separatam traducere malit; vnde non expresse Pontifex licere transitum liberum ad Religionem, quasi ad eum solum euentum coarctans diuertendi facultatem, sed expectans casum difficiliorum, supponit minus difficilem: si enim solnm diceret eximi Catholicum à debito reddendo, non inde sequeretur licentia transendi ad Religionem, sed dicens posse Catholicum se liberè Religioni dedicare,

supponit necessariò eum omnino exemptum esse ab omni obligatione coniugali, siue reddendi debitum, siue cohabitandi; & idè eam tuentur Doctores citati num. 2. & alij plures, quos refert, & sequitur idem Sanch. d. disp. 15. num. 19. propè fin.

In ead. gloss. ibi, in fornicatione carnali non compellitur maritus recipere uxorem etiam emendatam. Notatur ad hoc quòd vt innocens non tenetur adulteram emendatam reconciliare, vt per D. Barbof. d. part. 2. num. 20. & 23. Surd. d. quest. 21. num. 7. & 8. Henric. in summ. lib. 11. de matrim. cap. 17. §. 2. & 3. Sanch. d. lib. 10. disp. 13. num. 1.

De Conuersione infidelium.

TIT. XXXIII.

Vper hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panorm. Guillem. in breuiario aureo, fol. 107. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 175. verso, Petrus de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epistoma Decretal. fol. 132. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 475. Goffred. & Hostienf. in sum. huius tit. Alexand. Cassan. & Anaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagena in exposit. titulorum iuris Canon. sub eod.

S V M M A R I V M.

- 1 Infidelis non potest illam habere in uxorem, cuius infidiis, & machinationibus eius maritum occidit, & num. 2.
- 3 Ecclesia qualiter potuerit impedimentum indicere infideli accipiendi illam in uxorem, cuius infidiis, & machinationibus eius maritum occidit, ostenditur.
- 4 Mala non sunt facienda vt inde eueniant bona.
- 5 Eleemosyna an possint fieri de malè, & illicitè acquisitis, ostenditur.
- 6 Impedimentum dirimens matrimonium est si adit homicidium aucteris coniugis ab utroque perpetratum, vel ab vno illorum, infidiis tamen, & machinationibus alterius, auiso contrahendi matrimonium etiam sine adulterio.

CAP. Laudabilem. j. I.

Calef. III.

Infidelis non potest illam habere in uxorem, cuius infidiis, & machinationibus eius maritum occidit, etiam si ipsa hoc efficeret causa alliciendi infidelem spe ineundi cum ipso coniugium, vt ad Fidem reducatur. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostienf. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 316. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 490. remissive Ximen. in concord. p. 1 & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 20 cap. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt D. Antonin. Syluest. Nauar. Anton. Cuch. Tolet. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 78. num. 3. quibus adde Fr. Basil. Ponc. de impedim. matrim.

3 *manij cap. 27. vers. sed quæret.* Pugnans tamen maxime Doctores in præfenti in explicando qualiter potuerit Ecclesia infidelibus hoc impedimentum indicare in poenam delicti tempore infidelitatis admissi, & qualiter ea poena non extingatur per Baptismum, qui omnino præterita delicta abolet? In primis Hostiens. in præfenti num. 2. & Ioan. Andr. num. 3. Butr. num. 2. Anchar. num. 7. & Zabarell. in princ. num. vnic. oppos. 1. dupliciter huic difficultati satisfaciunt. Primum, quia hoc impedimentum commune est infideli, & fideli mortem coniugis machinantibus, quare etsi cesset per Baptismum ex parte infidelis, manet ex parte fidelis. Secundò, quia delentur per Baptismum peccata, ac ipsorum poenæ, non tamen impedimenta. Melius Henric. in summ. lib. 12. cap. 14. §. 2. quem approbat Sanch. loco proxime citato, respondet infideli eam poenam indicam non esse, nec indici potuisse ab Ecclesia, sed soli fideli, ut perpetuò nequeat cum illo infideli quantumcumque ad Fidem conuerso matrimonium contrahere. Vnde colligitur si uterque coniux infidelis sit, non oriri impedimentum, cum hoc non impediat ex natura rei, sed tantum ex lege Ecclesiastica, qua non tenentur infideles, ut bene docet Fr. Basl. Ponc. loco citato.

4 *Cùm tale damnum, &c.* Notatur ad hoc quòd non sunt facienda mala, ut inde enuant bona, neque esse committendum aliquod delictum propter bonum alicuius etiam spirituale, quòd inde sequatur; sic licet Saraceni persuasionibus mulierum, quarum viros occiderunt, ad Fidem fuissent conuersi, ut patet ex text. ibi, per ipsos, &c. nihilominus tamen tale lucrum cum homicidio ab ipsis patrato minimè compensatur; sic non est committendum furtum, ut inde fiat elemosyna, cap. non est putanda 1. quæst. 1. cap. forè 14. q. 5. sic etiam pro redimenda vita captiui non licet petere mutuum sub vsuris, vel ad eandem inducere, text. opt. in cap. super eo, de vsuris, nec tandem peccatum aliquod quantumuis veniale committere pro vita, seu salute alicuius, cap. faciat homo 22. q. 2. d. cap. super eo, ibi, mentiri, resoluunt gloss. in præfenti, verbo tale, ubi iura similia citat, gloss. ubi opt. text. in cap. quod ait 14. dist. Hostiens. Abb. n. 5. & omnes in præfenti, S. Thom. 2. 2. q. 53. art. 3. ad 3. Tiraq. de poenis temper. causa 52. n. 8.

5 Non obstat cap. qui habetis 4. quæst. 5. ubi de malè, & illicitè acquisitis potest fieri bonum, & ita elemosyna, quia intelligitur de illis, quæ mediante aliquo actu illicito, & contra legem aliquam acquisita, interim tamen ipsa acquisitio non est iniusta contra iustitiam commutariam, cuiusmodi sunt lucrum, & merces meretricis, clerici negotiatoris, aut cuiuscumque in loco, vel tempore prohibito negotiantis, quæ quidem licet acquisita sint cum peccato, sunt tamen omnino propria ipsius acquirentis quoad plenum dominium: verum propter modum, vel actum illicitum, quo mediante acquisitio facta est, consulitur recipienti tanquam opus perfectionis, & supererogationis, ut sic acquisita non tanquam aliena, sed tanquam propria in pauperes, vel in vsus pios eroget, iuxta d. cap. qui habetis, cap. ultim. vers. isti, ead. causa, & quæst. resoluunt gloss. in summa, & casus positione, gloss. magistra, ubi omnes, in cap. ex transmissa, de decim. gloss. in reg. peccatum, lib. 6. gloss. ultim. in cap. cum sit, 16. de Iudæis. S. Thom. in 4. dist. 15. q. 2. artic. 5. & 2. quæst. 37. art. 7. Ledesim. 2. 4. quæst. 15. art. 5. Medin. de elemosyna, cap. de elemosyna facienda ex bonis illicitè acquisitis, Sor. de iustit. lib. 4. quæst. 7. art. 1. in resp. ad 2. iuxta quem sensum intelligi possunt verba Christi Domini Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, id est, facite elemosynam de bonis, quæ quamuis propria, modis tamen illi-

Barbof. Collect. Tom. II.

citis acquisitis, de quorum verborum multiplici intellectu agunt gloss. verbo facite in d. cap. non est putanda 1. quæst. 1. gloss. 3. in cap. dilectissimus 12. quæst. 1. gloss. in d. cap. ex transmissa, Iansen. in concord. Euangel. cap. 95.

6 *Earum insidias, &c.* Cùm in hoc text. nulla de adulterio mentio fiat, ex eo bene colligitur impedimentum dirimens esse si adit homicidium alterius coniugis ab utroque perpetratum, vel ab vno illorum, insidias tamen, & machinationibus alterius, animo contrahendi matrimonium, etiam sine adulterio, ita docent Cardin. Bellarm. lib. 1. de matrimon. cap. 22. col. 2. vers. crimen autem homicidij, Veg. in summ. tom. 2. cap. 34. casu 74. notab. 1. Henric. d. cap. 14. §. 2. Matiens. ad rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 179. lib. 5. noua recopil. plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. dist. 78. num. 9. quibus adde Fr. Basl. Ponc. d. cap. 27. vers. tertius casus, ut bene aduertit quòd ad hoc tres requiruntur conditiones. Prima, ut uterque cooperetur ad necem, siue per se, siue per alterum, nam satis est ut solum consilio, aut mandato ad coniugis mortem cooperetur, ut ex hoc text. colligunt Matiens. d. gloss. 1. n. 178. Sanch. loco citato, num. 5. quare non satis est si alter tantum sit causa mortis, vel tantum tantum habeat. Secunda conditio est intentio contrahendi, si enim in vltionem, vel aliqua alia de causa faciant, non oritur impedimentum; immò quantum ego iudico etiam si intentio non significetur exterius: itaque si omninò in animo retineant: nec sibi significant, non oritur impedimentum, quia propter occultum omnino, & mentale delictum non subiacet Ecclesiæ iudicio, & punitioni; licet verum sit patrato homicidio ab utroque difficilis esse probationis. Tertia, ut occisio sequatur ex illorum opere; etenim si culpa medici, aut ipsius percussi negligentia sequatur mors, nullum confurgit impedimentum.

S V M M A R I V M.

- 1 Infidelium coniugum alter si venit ad Fidem altero remanente in infidelitatis errore, communis proles as- signatur conuerso.
- 2 Filij nati ex vno parente Christiano, altero verò Indeo, vel pagano, iure possunt Baptismo donari id annuente, & volente parente Christiano altero rennente, & reclamante.
- 3 Matrimonium cur magis dicatur à matre, quam à patre, remissiuè.
- 4 Iudæi habent in filios ius patriæ potestatis.
- 5 Nobilitatem paternam filius sequitur, non maternam.
- 6 Filiorum educatio ad matrem pertinet, ad patrem verò eruditio.
- 7 Pater post triennium tenetur filium alere.
- 8 Alimenta filijs legitimis præstanda sunt non solum qua fuerint necessaria ad vitam humanam sustentationem, sed etiam ad statum, seu dignitatem personæ.
- 9 Onus alendi liberos etiam ad matrem pertinet casu quo illa diues, pater autem sit pauper.
- 10 Morari nullus debet apud illas personas, quæ vitæ, aut salutis spirituali, vel temporali ipsius possint insidias diare.
- 11 Inopia, & nefaria sunt parta illa, ut suscepti liberi, si masculi fuerint, patrius sectam hæreticam profiteantur, si femina Catholicam matris Religionem teneant, & colant.
- 13 Mater tenetur filios triennio alere.
- 14 Filius etsi triennio maior apud patrem fidelem est educandus, quando mater est infidelis.

CAP. Ex litteris. II. & vlt.

Gregor. I X.

- 1** Pater quando conuertitur ad Fidem, & mater remanet infidelis, filius est dandus patri conuerso, quia quamuis puer sit infans, & magis egeat materno solario, quàm paterno, & matri ante partum fuerit onerosus, in partu dolorosus, post partum laboriosus, tamen quia filius in patris potestate consistit, vnde patris familiam sequitur, & in tali ætate non debet remanere cum persona, de qua possit esse suspicio, vt infidetur salutem, vel vitæ illius, quia possit illum adducere in errorem infidelitatis, & puer post triennium apud patrem non suspectum ali debet, & morari, & tandem in fauorem Fidei Christianæ puer est assignandus patri Christiano. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostien. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Cened. collect. 72. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 317. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 490. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.
- 2** Ad Fidem Catholicam, &c.] Notatur ad hoc quòd filij nati ex vno parente Christiano, altero verò Indæo, vel Pagano, iure possunt Baptismati donati, id annuente, & volente parente Christiano, altero renuente, & reclamante, vt per Barbat. conf. 57. lib. 3. Vrsil. ad Afflic. deof. 151. num. 6. Bertazol. conf. 250. num. 8. lib. 1. Philip. Paschal. de patria potestate quæst. 1. cap. 7. num. 8. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 25. quæst. 3. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 2. cap. 32. num. 24. quod procedit siue patens sit immediatus, siue mediatius, vt reprobata opinione Nauar. conf. 4. sub hoc tit. in Curia resolorum fuisse testatur ibi additio, vbi inuita matre Iudæa fuit baptizatus paruulus, propterea quòd defuncto eius patre aderat auus paternus, qui petebat illum baptizari. Item procedat etiam vterque parens, nempe fidelis, & infidelis, recusarent, nam nihilominus poterit infans, cuius vnus parens est fidelis, baptizari, quia ex eo solo quòd infans habet vnum ex parentibus fidelem, Ecclesiæ quæsum est ius, quod Fidei fauore absorbet ius infidelis, Azor. d. quæst. 3. vers. sed quid si vterque parens, Ricciul. d. loco num. 27. vbi num. 28. asserit procedere etiam infans natus sit ex vtroque parente infideli, & vnus ex parentibus post eius natiuitatem ad Fidem venerit.
- 3** Magis matrimonium, quàm patrimonium, &c.] Matrimonium cur magis dicatur à matre, quàm à patre, & quid sit, vide Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 1. in princip. Viuald. in candel. aureo tit. de matrim. num. 1. & 4. Guilielm. Bened. in cap. Raynuius, verbo mortuus itaque testatore, il. 2. num. 24. & ex num. 27. Perez l. 1. vers. his sic promissis tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 7. Stephan. Gaëta in repet. cap. ad limina 30. quæst. 1. §. 4. ex num. 1. Matienf. ad rubr. tit. 1. gloss. 1. ex num. 1. lib. 5. noue recopil. Cened. ad Decretal. collect. 72. num. 1. Sanch. de matrim. in proem. num. 4.
- 4** In patris potestate consistat.] Notatur ad hoc quòd Iudæi habent in filios ius patriæ potestatis, vt per Roland. consil. 35. num. 29. lib. 3. Lancel. Gallia in consil. Alexand. gloss. maritus q. 7. num. 6. Alexand. consil. 99. num. 6. lib. 6. & consil. 13. num. 11. lib. 7. Tiraquel. de iure primog. q. 66. num. 2. Marquat. de Iudæis part. 3. cap. 4. num. 10. Nauar. conf. 4. sub hoc tit. Mascard. de probat. conclus. 944. num. 24. Alcan. Clem. de patria potestate effect. 7. n. 6. Surd. de aliment. tit. 1. q. 18. num. 6. Cened.

d. collect. 72. num. 2. Philip. Paschal. de patria potest. p. 1. cap. 7. num. 4. latè Anton. Ricciul. d. tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 2. cap. 29. per totum. Et ita ex text. etiam colligitur receptissimum iuris axiomam, quòd pater habet filium in potestate, idem probat text. in l. item in potestate, cum seq. ff. de iis, qui sunt sui, l. si maritus, l. liberos, l. fin. C. de patria potest. princ. & §. 1. Instit. eodem, resoluunt gloss. & scribentes vtrobique, latè post multos Pinel. in rubr. C. de bonis mat. part. 2. per totam, Polit. in repet. l. filium, n. 138. vbi Corral. num. 80. C. familia hereticæ. Conan. lib. 2. comment. cap. 13. Alcan. de patria potestate, cap. 5. cum seqq. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sine curatore, num. 38. cum duobus seqq. & verbo lesis, num. 121. quæ quidem patria potestas ætate filij non dissoluitur, potest enim sexagenarius esse sub potestate patris, vt notauit gloss. verbo pupillus in l. fin. §. 1. ff. de verbor. oblig. recepta ex Pegado in repet. l. inter cetera, ff. de liberos, & posth. part. 1. §. 1. num. 4. item prædictam potestatem inæstimabilem vocat Iureconf. in l. filius 117. §. secundum vtræq. ff. de legat. 1. Castro Lusit. in l. cum oporteat, C. d. bonis, qua liber p. 2. num. 138.

Cuius sequitur familiaritatem.] Notatur ad hoc quòd notabilitatem paternam filius sequitur, non maternam, Tiraq. de nobilit. cap. 15. per totum, & cap. 18. num. 20. Ioan. Barajona in addit. ad Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & uxorem, §. 32. sub lit. B. Pichard. de nobilitas. communicatiua num. 84. cum seqq.

Notatur etiam hic text. ad hoc quòd ad matrem pertinet educatio filiorum, ad patrem verò eruditio, vt per Paul. Comitol. respons. moral. lib. 4. quæst. 55. num. 3.

Et pueri post triennium apud patrem, &c.] Pater quòd triennium tenetur filium suum alere, quæ quidem obligatio ipsi, & non matri incumbit, idem probat text. in l. si quis à liberis, ff. de liberis agnos. l. penult. C. de patria potest. quod quidem onus ideo ad patrem, non verò ad matrem spectat, quia fructus dotis percipit, qui ei dantur ad onera matrimonij supportanda, iuxta l. fructus, ff. de iure dot. l. pro oneribus, C. cod. Valac. consil. 92. num. 7. vbi resoluti posse matrem, quæ constante matrimonio communes filios educavit ex bonis, quæ habet extra dotem, quia forsitan maritus est absens, & vniuersam dotem per egrè profectus secum asportauit, repetere à marito huiusmodi alimenta filijs præstita, argum. l. alimenta, C. de negot. gestis. Quæ quidem alimenta filijs legitimis non solum præstanta sunt, quæ fuerint necessaria ad vitæ humanæ sustentationem, sed etiam quæ fuerint necessaria ad statum, seu dignitatem personæ, iuxta reg. text. in l. cum in plures 13. §. fin. ff. de administ. tut. l. sed etsi quid 19. §. sufficienter, ff. de usufructu, comprobare Aretin. consil. 117. Couar. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 8. & variar. lib. 2. cap. 1. num. 22. Ioan. Garc. de expens. cap. 3. num. 37. Alcan. de patria potest. effect. 17. num. 35. cum seqq. D. Barbof. in l. 1. part. 4. num. 60. vers. sic ita explicatis, ff. soluto matrim. vbi idem dicit de filiis naturalibus Spuriis verò nulla habita ratione diuitiarum, aut dignitatis paternæ, seu status solum alimenta dari debere, quæ præcisè fuerint necessaria ad vitam sustentandam, tenent Palat. in repet. cap. per vestros, de donat. inter virum, §. 24. num. 3. & alij plures, quos refert, & sequitur D. Barbof. d. part. 4. num. 66. contra plures alios, quos sequutus fui in collect. ad cap. 5. n. 12. de eo qui duxit. Aduertere tamen oportet hoc onus alendi liberos etiam ad matrem pertinere casu, quò illa diues, pater autem sit pauper, nec tunc impensas à patre repetet, arg. l. si quis à liberis, §. vtrum, ff. de liberis agnos. Bart. de aliment. n. 9. Lar. in d. l. si quis à liberis, §. si mater num. 10.

num. 10. Corraf. in l. qui liberos, num. 112. ff. de ritu nupt. Padil. in a. b. res que, num. 6. C. communia de leg. Cou. d. §. 6. num. 1. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 15. num. 3. Valasc. conf. 92. num. 9. quod quidem adeo verum est, vt etiam si filij sint spurij, eodem alere non teneatur mater, nisi in subsidium, vt docent Paleoth. de nobis & spur. cap. 48. num. 3. Gam. Lusit. decis. 304. num. 2. Valasc. d. conf. 92. num. ult. D. Barbof. d. part. 4. num. 67. quamuis Lara in d. l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, num. 35. & §. si mater num. 5. Abb. & multi alij relari à Valasc. vbi proximè cum communi sententia constituunt quòd licet ad alendos filios legitimos solus pater principaliter teneatur, in alendis tamen spurijis pater & mater simul concurrere debent, quorum fundamentis responderet Paleoth. vbi sup. quicquid indistinctè loquatur Sanctarel. var. resol. q. 33.

Et in a. tate tali, &c.] Collige ex text. quòd nullus debet morari apud illas personas, quæ vitæ, aut saluti spirituali, aut temporali ipsius possunt insidiari, argum. cap. 2. de diuort. & cap. litteras, ad fin. de rescript. spoisat. & in filio, qui non cogitur, immò nec potest cohabitare cum patre suspecto, & illum ad malos mores inducente probat l. si lenones, C. de Episcopali a. d. & l. lenones, C. de spectacul. lib. 11. norant Gutier. canon. lib. 1. cap. 24. num. 19. Cabed. Lusit. decis. 99. n. 3. & 6. part. 1.

11 Respondemus patri eundem puerum assignandum.] Refert Azor. d. lib. 8. cap. 11. quæst. 6. turpia, & nefaria esse pacta illa, vt succiperet liberi, si masculi fuerint, patris sectam hæreticam profiteantur, si fœminæ Catholicam matris Religionem teneant, & colant.

In gloss. Insidientur. ibi, si verò viuo patre questio est, &c. Docet gloss. quòd factò diuortio inter coniuges licet iure Codicis in arbitrio iudicis esset an apud patrem, vel matrem liberi morari, ac nutriri deberent, iuxta l. 1. C. diuortio factò, iure tamen nouissimo Authenticorum decisum est vt si pater causam diuortio dedit apud matrem ad secundas nuptias non venientem liberi communes morari, & educari debent patris expensis; si verò culpa mulieris diuortium fiat, aleretur filius penes patrem impensis matris, a. u. b. si pater, vbi gloss. verbo matris, C. illo tit. gloss. verbo alantur in a. u. b. et licet matri, §. illud collat. 8. gloss. verbo materna in l. alimenta, C. de negot. gestis, vbi Bart. num. 1. Paul. num. 3. Alexand. num. 4. qui dicit communem, Boër. decis. 17. num. 11. Syluest. verbo filij, num. 24. optimè Lara in d. l. si quis à liberis, §. si mater, num. 11. cum seqq. Gutier. canon. lib. 1. cap. 24. num. 19. D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrim. p. 2. num. 53. Cabed. d. decis. 99. num. 6. quamuis Valasc. post Salic. quem refert conf. 91. num. 10. neruôsè contendat matrem nullo pacto esse obligatam suis sumptibus alere filios, etiam si causam diuortij præstaret, dicens id nullo iure cauere, quia illa verba d. a. u. b. si pater, ibi, matris locupletis expensis, non sunt in corpore vnde fuerunt sumpta, immò fuerunt addita ab Inerito, quod quidem ante illum notauit Lara d. num. 11. cum seqq. vbi optimè defendit communem sententiam, & concludit verba illa, quæ fuerunt addita ab Inerito fuisse ex intentione & mente iuris Ciuilibis deprompta.

13 In gloss. Post triennium. ibi, filius minor triennio apud matrem debet ali. Notatur ad hoc quòd mater teneatur filios triennio alere, vt per Couar. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 13. Bernard. reg. 292. Ioan. Garc. reg. 308. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 15. num. 3. Ioseph. Gonzal. var. quæst. cap. 38. num. 31. Lancel. Gallia in consuet. Alexand. in gloss. solidos q. 6. num. 142. in fine, Ioan. Garc. de expens. cap. 3. ex num. 29. Laram in l. si quis à liberis, §. si mater, num. 2. cum seqq. ff. de Barbof. Collect. Tom. II.

liberis agnosce. Menoch. de arbitr. casu 396. Donat. à Fin. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 14. num. 5. pag. 753. Bellacomb. tom. 2. lib. 8. tit. 19. num. 22. pag. 404. Surd. de alimentis tit. 1. quæst. 14. Molin. de iustit. tract. 2. disput. 168. versic. mater. D. Barbof. in rubr. ff. soluto matrim. part. 1. num. 18. Valasc. conf. 92. à princ. Cardof. in praxi iudicum verbo alimenta 12. & verbo pater n. 18. D. Marta in votis nouiss. decis. voto 236. plures apud Cened. d. collect. 72. num. 3.

In gloss. Ad infidelitatis errorem, vltim. Notatur 14 ad hoc quòd quando alter parens infidelis est, tunc infans, etsi triennio minor, est apud patrem fidelem educandus, & quamuis sit maior apud matrem fidelem, vt per Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 73. num. 16. Paul. Comit. resp. moral. lib. 1. quæst. 125. à princip.

De Voto, & voti redemptione.

TIT. XXXIV.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. in breuiario aureo. fol. 108. Ioan. de Londr. in breuiario sanctorum Canonum, fol. 175. verso. Petrus de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mesnard. in epitome Decretal. fol. 122. verso. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 476. Goffred. & Hostienf. in sum. huius tit. Alexand. Cassan. & Anas. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. nouè Barchol. Carthagena in expositi. titulorum iuris Canon. sub eod.

De materia huius tit. tractatum edidit Stunica, & incidenter latè egerunt Sayr. in clauis Regia. lib. 6. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. cum seqq. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, Ioan. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 11. Gutier. canon. lib. 2. cap. 22. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. tom. 2. lib. 18. n. 205. cum multis seqq. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. nouissimè Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum de tribus votis solemnibus lib. 1. de voto simpliciter in communi, Hieron. Roder. in compendio quæst. Regul. resol. 111. de voto. Vincent. Filliuc. tom. 2. tract. 26. Basil. Pont. de matrim. lib. 8. ex cap. 8. Paul. Laym. in Theolog. moralis, lib. 4. tract. 4.

S Y M M A R I V M.

- 1 Vota possunt elemosinis redimi, vel in aliud commutari intercedente superioris auctoritate, & iuxta causam redimendis, vel mutandis.
- 2 Episcopi habent potestatem dispensandi in votis quamuis nondum consecra. sint.
- 3 Archiepiscopus in suorun subditorum votis potest etiam ante receptum pallium dispensare, non autem in votis subditorum Episcoporum suffraganeorum.
- 4 Commutare votum in rem manifestè meliorem quicunque propria auctoritate potest.
- 5 Causa exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem.
- 6 Voti in commutatione quoties incertum est an ea fiat in id, quod est Deo gratius, auctoritas Prælati est necessaria.

CAP. De peregrinationis. I.

Alexand. III.

- 1** Episcopus potest commutare vota, v. g. peregrinationis, & in commutando debet considerare qualitatem personæ, & causam commutationis, & suo arbitrio iudicare an recompensatio sit melior, & Deo magis accepta, quam peregrinatio posita in infirmitate, vel diuitiis, vel alia causa probabili. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij. pag. 317.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 491.* remissiuè Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 29. cap. 1.
- 2** Ab eum, qui præfedit, pendet arbitrio, &c.] Intellige de Episcopo in sua diocesi; quia si Pontifex de se ipso loqueretur, potius diceret, à nostro pendet arbitrio; tum etiam, quia in omni proprietate verborum Episcopus præesse dicitur, in sua diocesi, cap. ad honorem, ibi, in *partem sollicitudinis, de auctorit. & usu pallij*, præsertim quia quando in iure sermo est de propria Pontificis iurisdictione, vel ponuntur verba, quæ maiorem significant potestatem, vt in d. cap. ad honorem, ibi, in *plenitudinem*; vel additur, qui toti Ecclesiæ præest; & sic dicendum est in hoc text. agi de Episcopis; quia verò generaliter erat intelligendus, & respectiuè, scilicet de vnoquoque Episcopo in sua diocesi, idèd text. vsus est illo modo loquendi: & ita probat Episcopos habere potestatem dispensandi in votis, vt docent Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 10. num. 3. Less. de iustit. lib. 2. cap. 40. dub. 13. à princ. & cap. 41. dub. 12. num. 62. Sanch. in *precepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 38. num. 6.* latè ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 2. allegat. 36. num. 4. Basil. Pont. de sacram. matrimony lib. 8. cap. 8. num. 2. vbi n. 3. ampliat ad omnes alios quasi Episcopalem iurisdictionem habentes. Non obstat, quòd quidam dicunt hunc text. non agere de dispensatione, sed de commutatione voti, vt existimant nonnulli citati à Soar. d. cap. 10. num. 5. quia responderet verum quidem esse interrogationem factam fuisse Pontifici de commutatione, seu de redemptione voti, & idèd de commutatione etiam respon. let, nihilominus tamen in fine ita concludit, & secundùm hoc debet exinde dispensare, significans iuxta qualitatem negotij posse Episcopum dispensatione vti vel pura, vel miscendo commutationem prout iudicauerit expedire. Poteruntque Episcopi hac facultate vti quamuis nondum consecrati sunt, dummodo sunt à Pontifice confirmati, secus si solum electi, Less. d. cap. 40. dub. 13. n. 100. vers. secundò, Sanch. d. cap. 38. num. 7. Ego d. alleg. 36.
- 3** Archiepiscopus in suorum subditorum votis dispensare potest etiam ante receptum pallium, Sanch. d. cap. 38. num. 8. non autem in votis subditorum Episcoporum suffraganeorum, Soar. d. cap. 10. num. 8. Sayr. in *clauis Regia, lib. 6. cap. 11. num. 79.* Anton. Gom. in *Bullam Cruciatæ claus. 10. num. 58.* Auil. de censur. part. 2. cap. 7. disp. 1. dub. 10. & part. 7. disp. 10. dub. 6. post 1. conclus. notab. 2. Basil. Pont. d. lib. 8. cap. 5. num. 9. Sanch. d. cap. 38. num. 11. vbi num. 16. resoluit Archiepiscopum posse ipsomet suffraganeos Episcopos liberare à votis dispensando cum eis; & num. 17. tenet Capitulum Sede vacante dispensare in omnibus votis, in quibus potest Episcopus, & num. 19. idem dicit de Abbatibus, & quibuscumque aliis Prælati habentibus diocesim sibi subditam cum iurisdictione quasi Episcopali, & citat Anton. Gom. d. claus. 10. num. 61. Soar. d. cap. 10. num. 13. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 11.

cap. 17. q. 2. Sayr. d. lib. 6. cap. 11. num. 83. & plures alios, qui apud eum videri possunt.

Verum supradictam Sanchez sententiam, quæ concedit Archiepiscopis facultatem dispensandi cum Episcopis suffraganeis, nonnulli dicunt veram esse solummodo tempore visitationis, sed illam iure optimo reiciunt Soar. tom. 5. in 3. p. disp. 4. sect. 2. n. 12. & tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto, cap. 10. num. 9. & Basil. Pont. d. lib. 8. cap. 5. num. 11. ex ea ratione quia tempore visitationis non potest suis suffraganeis dimissorias concedere, nec legitimare, vt Doctores docent. Facit quia in cap. fin. de censuris lib. 6. tantùm conceditur potestas absoluedi, non verò dispensandi, sunt enim istæ diuerse potestates; sic pari modo Soar. d. lib. 6. cap. 11. num. 3. & Basil. Pont. d. cap. 5. num. 10. indistinctè tenent Archiepiscopum non posse cum Episcopis suffraganeis dispensare, quia ex iure non constat hanc potestatem habere in Episcopos suffraganeos, nisi in certis casibus, iuxta text. in cap. pastoralis, de offic. ordin. tum etiam, quia ea potestas necessaria non est, si enim sermo sit de dispensationibus in legibus Pontificis, aut Concilij generalis, aut provincialis, neuter regulariter dispensare potest, & in eo casu in quo potest dispensare Archiepiscopus, potest & Episcopus cum suis, & quod erga alios potest, & in seipsum potest. Vtrùm autem Archiepiscopus, vel Episcopus possit beneficium dispensationis impendere religiosis exemptis, vide Molin. de institut. tom. 4. tract. 3. disp. 61. num. 15. Sanch. in *precepta Decalogi, lib. 4. cap. 39. num. 36.* Basil. Pont. d. lib. 8. cap. 5. num. 12. cum multis seqq.

Vnde inferitur ex prædictis verbis, & contextu huius textus, quòd nulla opus est superioris auctoritate ad commutandum votum in rem manifestè meliorem, sed quicumque potest propria auctoritate sic commutare, vt per Couar. in cap. quamuis pactum part. 1. §. 3. num. 4. vers. ego verò, Iacob. de Grass. in *aureis decr. part. 1. lib. 2. cap. 10. num. 1. & 5.* Tolet. in *summ. lib. 4. cap. 18. num. penult.* Petr. de Ledesma in *summ. tom. 2. tract. 10. cap. 8. in fine tertie parvis, vers. resta tractat de commutatione*, Fr. Eminent. in *Bullam Cruciatæ, §. 7. num. 105.* Anton. Gom. in *eandem Bullam claus. 10. num. 112.* Valent. 2. 2. disp. 6. q. 6. puncto 7. col. 9. vers. hac ipsa ratione, Sayr. in *clauis Regia, lib. 6. c. 12. num. 5.* Henric. in *summ. lib. 5. de penit. cap. 20. §. 5. & lib. 7. de Indulgent. cap. 10. §. 5.* Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 18. à num. 4. Less. de iustit. lib. 6. c. 40. dub. 11. num. 87. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 18. q. 1. Ioan. Valer. de differenti. inter vtrumque forum, verbo solutio, differ. 1. latè Sanch. in *precepta Decalogi, lib. 4. cap. 49. à princ. vbi num. 12.* resoluit non posse propria vouentis auctoritate commutationem voti fieri in rem æquè bonam, sed necessariam esse auctoritatem Prælati commutare potentis contra plures, quos citauit in collect. ad cap. 4. num. 3. infra. hoc tit.

Et causam commutationis.] Ergo causa exigitur dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, vt per Bejam *respons. casuum conscient. part. 1. casu 49. vers. cum quia dispensatio. & part. 2. casu 9.* Viuald. in *candelabro aureo part. 3. cap. 14. num. 14.* Soar. d. cap. 18. n. 9. Sayr. d. cap. 12. num. 25. Less. d. cap. 40. dub. 11. num. 96. Azor. d. cap. 18. quæst. 3. Sanch. d. cap. 49. num. 14. etiam resoluites ad commutationem in euidenter meliorem nullam exigi causam, quod præ omnibus bene explicat Sanch. d. cap. 49. num. 15. vbi dicit text. in *presenti* exigentem causam, intelligi dum commutatio non fit in rem euidenter meliorem, & num. 16. resoluit nullam quoque desiderari causam quando Prælati commutat votum in rem certè æqualem, iudicans probabiliter esse meliorem, aut dubitans

an melior sit, & num. 21. tenet non exigi causam obstantem executioni voti ad illud commutandum, de quibus omnibus vide Dianam *resolut. moral. p. 2. tract. 2. miscell. resolut. 10.* Quid autem nomine maioris, vel æqualis boni intelligatur in quod votum de more commutatur? vide Azor. *d. lib. 11. cap. 18. quæst. 13.*

- 6 *An recompensatio melior fuerit.*] Notatur ad hoc quòd quoties in commutatione voti incertum est an ea fiat in id, quod est Deo gratius, auctoritas Prælati est necessaria, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. num. 348.* Sanch. *d. lib. 4. cap. 49. num. 7.*

SVM MARIVM.

- 1 *Votum ultra marinum commutat Papa, in bis maxime, qui in puerili ætate voverunt.*
- 2 *Dispensari potest in votis puerorum ante pubertatem emissis alia causa non petita.*
- 3 *Vota à parentibus, & tutoribus irritari possunt, quæ viri potestati, & domesticæ gubernationi parvis officium.*
- 4 *Causa obtans ad voti dispensationem est quando votum leuiter, & ex animi facilitate emissum est, non præmissa prudenti, ac matura deliberatione.*
- 5 *Votorum in commutatione non est necessarium seruare vnitatem, aut similitudinem, sed sufficit votum reale in personale, & personale in reale commutari.*

CAP. Venientis. II.

1 **P**Apa dispensat in voto Hierosolymitano, propter facilitatem vouentis, etiam si vouens dedisset alteri fidem eundi simul Hierosolymam, & commutat in eleemosynas, & consulit vt vouens nutriat pauperem dum vouens viuat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. *Viu in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 318.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 491.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 29. cap. 2.* & est post Conc. Lateran. *part. 50. cap. 15.*

2 *Quod in ætate tenera, &c.*] Notatur ad hoc quòd in votis puerorum ante pubertatem emissis potest alia causa non petita dispensari; quia semper iure optimo præsumi potest imprudentia, & leuitas in vouendo, eo quòd impuberes maturo consilio careant, ita docet Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 20. num. 13.* Vnde potest ea vota à parentibus, & tutoribus irritari, quæ iuri. potestati, & domesticæ gubernationi patris officium, vt in voto peregrinationis, quam non potest filius exequi sine magnis sumptibus, tenent Nauar. *in man. cap. 12. num. 70. vers. octauo.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 17. q. 7.* Sayr. *in clauis Regia, lib. 6. c. 10. num. 25.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto lib. 6. cap. 5. num. 9.* Non obstat quòd Pontifex in presenti non dispensatione fuerit vsus in eo voto pueri, sed commutatione, quia responder Sanch. *loco citato in fine,* potuisse Pontificem ex causa dispensate omnino, sed miscuisse commutationem aliquam, ne à suo stylo ordinario recederet, qui est partim dispensare, & partim commutare.

4 *Facilitate potius quam ex arbitrio discretionis promissu.*] Notatur ad hoc quòd causa obtans ad dispensationem est quando votum leuiter, & ex animi facilitate emissum est, non præmissa prudenti, ac matura deliberatione, vt per Abb. *hic num. 3.* Fr. Estiman. *in summ. tom. 2. cap. 92. num. 3. in fine,* Azor. *d. lib. 11. c. 15.* Barbof. *Collect. Tom. II.*

quæst. 5. in fine, Valent. 2. 2. *disp. 6. q. 6. punct. 7. ad fin.* Sanch. *d. disp. 20. num. 12.*

Quod idem votum eleemosynis redimat.] Ergo in votorum commutatione non est necessarium seruare vnitatem, aut similitudinem, sed sufficit votum reale in personale, & personale in reale commutari, vt per Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto lib. 6. cap. 19. num. 16.* & 17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 56. num. 24.* qui respondent *cap. 1. sup. hoc tit. dum significat votum peregrinationis, quod ex reali, & personali est mixtum, debere commutari in quid reale quando necessitas non cogit, continere consilium, & non præceptum.*

In gloss. *Socij fideles. ibi, sed nunquid Papa potuit illum absolueri ab obligatione, qua socio tenebatur, &c.* Respondet Tiraquel. *in tract. res inter alios acta in princ. vers. bis conuenit,* quòd licet Papa non possit tollere ius alteri quæsitum ex iure naturali, tamen vbi illud ius venit non principaliter ex iure naturali, sed accessoriè, & in consequentiam iuris Ecclesiastici, in quo Papa habet pleniorum potestatem, potest sublato principali etiam solo verbo ipsum accessorium, quod iuris est naturalis, tollere.

SVM MARIVM.

- 1 *Verba simplicia non faciunt quem ad votum obligari nisi habeat animum illud adimplendi.*
- 2 *Propositum nullum quantumuis firmum aliquam voti obligationem inducit nisi promissione firmetur.*
- 3 *Voti vinculo non adstringitur ille, qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cum in animo eius non sit se voto obligare.*
- 4 *Propositum quale voto sufficiat quando promissione firmatur, ostenditur.*

CAP. Litteraturam. III.

PROponens in animo fieri Religiosus, & cum hoc proposito dicit, non morabor diu in seculo, non dicitur vouisse. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Host. Butr. Henric. Anchar. Panorm. *Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 319.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 491.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 11.*

Collige ex text. nullum propositum quantumuis firmum aliquam voti obligationem inducere, nisi promissione firmetur, vt per Couar. *in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 3. num. 12.* Valent. 2. 2. *disp. 6. quæst. 6. puncto 1. col. pen. in solut. ad 2.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 13. quod est 1. de voto, q. 5.* Sayr. *in clauis Regia, lib. 6. cap. 1. num. 8. & cap. 4. num. 6.* & 12. Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 33. num. 19.* & *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 20. cum seqq.* Votum enim inducitur ex verbis solemniter & deliberate emissis, Paul. Fusc. *in singular. vtriusque iuris tit. V. sing. 50.*

In gloss. *Proponens. ibi, & nemo se obligat nisi, qui animum habet se obligandi.* Notatur ad hoc quòd ille, qui Deo aliquid promittit, vel vouit, cum in animo eius non sit se voto obligare, voti vinculo non adstringitur, vt per Sylu. *in sum. verbo iuramentum 4. q. 19.* Angel. *verbo votum 1. q. 7.* Nau. *in man. cap. 12. n. 27.* Sayr. *d. lib. 6. c. 4. n. 4.* & agnoscit si qui vouet, nolit se voto obligare, Azor. *d. c. 13. q. 9.* Quale autem propositum voto sufficiat, quando promissione firmatur, vide Sanch. *d. c. 1. n. 22.* vbi n. 23. cum Azor. *d. c. 13. q. ult. resolut.* quando vouens habet animum promittendi, & se obligandi non

autem exequenda rei promissæ, obligare votum, & num. 24. hinc dicit minime esse votum, quando vouens non habuit verum promittendi animum, nec ex vi voti aliquam obligationem confurgere, sed esse quandam voti fictionem, & num. 26. tenet votum non obligare, quando vouens habuit veram promittendi intentionem, nec expressè intentionem se obligandi exclusit, at nec expressam, nec implicitam se obligandi intentionem habuit.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum omne mutabile est in votum Religionis.*
- 2 *Votum solenne Religionis extinguit omnia vota antea emissæ, si vouens non exeat, sed proficiatur, num. 4.*
- 3 *Votum non infringit, qui commutat in melius.*
- 5 *Professione Religionis obrinetur plenissima omnium criminum antea commissorum condonatio.*

CAP. Scripturæ. IV.

- 1 **V**otum omne mutatur in votum Religionis, quia temporale obsequium mutatur in perpetuum. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij inuris Pontificij*, pag. 319. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 491. remissive Ximen. in *concordant. part. 1.* refertur ab Anton. Angultin. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 21. cap. 2.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12. ad 1. & q. 189. art. 3. ad 3. & art. 8. ad 3. Sot. de *instit. lib. 7. q. 4. art. 3. vers. 4. & q. 7. vers. 3.* Nauar. *conf. 4. de Regular. in nouis, & in man. cap. 12. num. 65. & 78. in fine.* Couar. in *cap. quamuis pactum, part. 1. §. 3. num. 4. vers. sexto*, Petr. de Ledesma in *sum. tom. 2. tract. 10. cap. vit. vbi de votorum commut. vers. digo lo seguendo*, Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 12. cap. 10. num. 2.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 18. q. 1. vers. cap. igitur*, Barthol. à S. Faustino in *thesauro Religiosorum, lib. 5. q. 313.* Sayr. in *claus. Regia, lib. 5. cap. 8. num. 15. & lib. 6. cap. 7. num. 2. & cap. 12. num. 5. & 11.* Barthol. de Vecchis in *praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 13. dub. 4. à princ.* Ludou. Miranda in *man. Pralat. tom. 1. q. 25. artic. 7.* Peregrin. in *comment. ad constit. Cleric. Regular. part. 2. cap. 1. litr. C. §. 20.* Hieron. Roderic. in *compendio quasi. Regul. resol. 140. num. 6. latè, & eleganter* Sanch. in *precepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 5. à num. 36. vbi n. 38.* tenet ipso iure vota in seculo facta cenferi commutata in Religionis professionem, ac proinde absque alia commutandi intentione manere profitentem ab eis liberum, vt probat hic text. cuius decisio non innititur speciali vouentis intentione commutandi, sed solo priuilegio afficiente, vt priora vota simplicia maneat ipso iure extincta emissio solemnij; quia cum omnia vota Deo promissa sint opera particularia, continentur eminenter in ipsa Religionis professione, per quam se, & omnia sua dedicat proficiens diuino obsequio moriens priori vitæ, & nihil, nec propriam voluntatem sibi referens, & num. 39. resoluit idem dicendum esse de votis tempore nouitatus emissis, & num. 40. idem pariter dicit de votis à professo emissis, & transente ad aliam Religionem strictiorem, in eaque proficiente, vel expulso in perpetuum, & propria sponte ingrediente, siue strictiorem, siue laxiorem, quamuis in fine consulat tutum remedium esse petere irritationem illorum votorum, & num. 43. quod omnia vota, siue personalia, siue realia, commutan-

tur ipso iure in Religionis professionem, quod etiam tenent Couar. *vbi supra*, Ludou. Miranda in *man. Pralatorum, tom. 1. q. 25. art. 7.* Nald. *verbo votum, num. 50.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 14. num. 5.* Barthol. de Vecchis *d. dub. 4. num. 1. in fine*, addit Sanch. *d. cap. 5. num. 45.* votum reale emissum non solum Deo, sed intimatum parti, vt ab ipsa acceptetur, & ita coniunctum cum promissione illa parti facta non posse in Religionis professionem commutari, quia tunc est ius ipsi acquisitum, & ita cessat commutatio in melius, & num. 47. pariter ob eandem rationem resoluit hæredem obligatum ad realia defuncti vota persoluenda non eximi Religionis professione, sed obligationem illam ad eius hæredem transire, & num. 50. docet votum subdij Terræ sanctæ commutari in professionem non solum quoad illuc eundi laborem, sed etiam quoad illius subdij expensas, quod etiam tenent Soar. & Ludou. Miranda *dictis locis*, ac Barthol. de Vecchis *d. dub. 4. num. 6.* quamuis Angel. *verbo votum 4. num. 2.* Syluest. *eodem verbo 4. quest. 7. d. cto 3.* ac Nald. *d. num. 50.* existimauerunt votum professionis Terræ sanctæ commutari in professionis votum quoad peregrinationem, secus verò quoad illud, quod proficiens vouit dare in subsidium dictæ Terræ sanctæ.

Notari etiam solet hic text. ad hoc quod votum 3 non infringit, qui commutat in melius, vt per Ioan. Valerium *de differentiis inter vtrumque forum, verbo solenne, different. 5.* idem fit commutatio voti fiat in bonum euidenter æquale, vt tenent Fernand. in *examine Theolog. moral. part. 1. cap. 6. §. 11. num. 2.* Bonacin. *de legibus disp. 4. quest. 2. puncto 7. §. 3. num. 8.* Diana *resol. moral. part. 2. tract. 2. miscel. resol. 9.* licet alij magis communiter existiment commutationem voti in bonum æquale non posse fieri propria auctoritate vouentis, vt per Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 19. n. 3.* Sanch. in *precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 49. num. 12.* Filiuc. *tom. 2. tract. 26. cap. 10. n. 283.* Malder. in 2. 2. *tract. 10. cap. 5. dub. 11.* Valer. Reginald. in *praxi fore penit. tom. 1. lib. 18. num. 249.* Molfes. in *summ. Theolog. mor. tom. 1. tract. 11. cap. 15. num. 197.* Raph. de la Torre in 2. 2. *tom. 1. q. 88. art. 12. disp. 5. num. 12.* quodque probabilis iudicauit *sup. cap. 1. num. 4.* An post commutationem alicuius voti licitum fit vouenti redire ad prius votum, etiam si commutatio facta fuerit in melius? Vide Dianam *vbi supra* *resol. 8.* vbi affirmatiue resoluit, nisi vouens acceptaret commutationem in melius bonum, & id consultò faceret ad maiorem Dei cultum augendum.

In perpetuam noscitur Religionis obseruantiam, &c.] 4 Secus si exeat, & non profiteatur, vt per Tiraquell. *de retractu lig. §. 1. gloss. 8. num. 33. & 34.* Azor. *d. lib. 11. cap. 22. q. 6. & seq.* Sayr. *d. lib. 6. cap. 9. num. 15.* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 34. num. 16. & in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 16. num. 74. cum seqq.*

An autem per simplicia vota emissã in Societate IESV, aut coadiutorum formatorum post biennium nouitatus vota antea facta extinguantur? vide Sanch. *vbi supra*, num. 54. vbi affirmat non extingui, sed suspendi, ita vt non obligent dum hic in Societate perseuerauerit; at expulsus ab ea ante professionem solemnem, tenebitur ad illa: & idem docet de votis emissis post dicta biennij vota in eadem Societate facta, quia per ea non fit professio solemnij, nec vouens traditur irrevocabiliter, sed cum conditione dum à Societate expulsus non fuerit: quod ipsemet tenet *num. 55. cum seqq.* nisi quis vota omnia vel commutare in dicta vota simplicia post biennium facta, si enim hunc animum habuit, manet omnino liber ab illis, ita vt expulsus postea non reuiuifcat.

5 In glos. *Temporale obsequium*, ibi, *Et ita est argument. quod intranti monasterium non est imponenda poenitentia pro peccato ante commissu*. Notatur ad hoc, quod per Religionis professionem obtinetur plenissima omnium criminum antea commissorum condonatio, vt per D. Thom. in 4. dist. 4. quest. 3. art. 3. *questiunc. 3. ad 3. & 2. 2. quest. ult. art. 3. ad 3.* Syluest. verbo *Religio* 2. n. 9. Anton. Cuch. lib. 3. *instit. maior. tit. 1. num. 50.* Emman. Sà verbo *Religio*, num. 17. Nauarr. de *Indulgent. notab. 10. num. 17. & comment. 2. de Regul. n. 60.* Platun. de *bono statu Religios. lib. 1. cap. 13. per totum*, Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 2. quest. 87. art. 1.* Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 5. *quest. 11.* Barthol. à S. Fausto d. lib. 5. *quest. 315. cum seqq. quest. 11.* & elegantior Sanchez d. cap. 5. num. 2. vbi num. 3. dicit non id professioni tribuentium esse quod tribuitur Baptismo, & num. 5. asserit hanc condonationem non obtineri quoties professio illa renouatur, sed sola prima vice, qua emissã est, & num. 6. docet hanc plenissimam condonationem obrentam per professionem non esse veram Indulgentiam plenariam.

S V M M A R I V M.

- 1 *Voti ultramarinum executio potest auctoritate Papæ ex causa differri.*
- 2 *Papæ habet potestatem dispensandi in votis propria, & vera dispensatione relaxante voti vinculum, quod ea sublata verè obligabat.*
- 3 *Papæ an possit in lege diuina, & naturali dispensare ostenditur, & num. 4.*
- 5 *Dispensatio cuiuscunque in voto, vel iuramento concessa, absque causa est irrita, declarando vt ibi.*

CAP. Non est. V. Innoc. III.

1 **V**OTUM ultramarinum de licentia Papæ differri potest ex causa iusta. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anan. Hostiens. Butt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 320. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 492. remittit Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 1.*

2 **A**UCTORITATE Sedis Apostolica distulit adimplere.] Notatur ad hoc, quod Papa habet potestatem dispensandi in votis propria, & vera dispensatione, relaxante voti vinculum, quod ea sublata verè obligabat; ita docent Soar. de *Religion. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 9. à num. 6.* Sayr. in *clauis Regia, lib. 6. cap. 11. num. 9.* Vasquez 1. 2. *quest. 97. art. 4. disp. 178. num. 10. cum seqq.* Less. de *instit. lib. 2. cap. 46. dub. 12. num. 98.* & plures alij, quos refert, & sequitur Sanchez de *matrimonio, lib. 8. disp. 6. num. 1. & in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 37. à num. 5.* Verum nouissimè Basil. Pont. in *suo tract. de sacramento matrimonij, lib. 8. cap. 2. num. 8.* in hæc verba. Et quamuis Thom. Sanchez lib. 4. *sum. cap. 37. num. 14.* velit in vota & iuramenta propriè dispensationem cadere, & relaxari ius diuinum, & naturale, neque verum est, neque intelligi potest, quod ita demontro. Quia vel tollitur, & relaxatur obligatio naturalis manente in vno voluntate vouendi, & in Deo acceptandi, & hoc non, quia est impossibile velle Deum acceptare promissionem, aut ratam manere acceptationem à Deo factam, & aliàs relaxari obligationem, & non manere, vt satis constat, nam positis illis extremis, non potest non consistere obligatio, neque vlla potentia impediri. Aut relaxatur ablata eius acceptatione à Deo facta, & remissa, & sic

incidit in nostrum explicandi modum, scilicet ideo cessare obligationem voti, seu iuramenti, quia fit remissio eius promissionis ex parte eius, cui promissio facta est, quem etiam explicandi modum sequuntur Soar. de *legib. lib. 2. cap. 14. num. 5. & tom. 2. de Relig. lib. 6. de voto, cap. 9. num. 15.* Gabr. Vasquez *tom. 2. in cap. 2. disp. 179. cap. 2.* Less. lib. 2. de *instit. cap. 14. dub. 12. num. 94.* Hæc Basil. Pont. d. num. 8. vbi num. 9. cum Soar. d. cap. 14. num. 11. contra Vasquez d. *disp. 179. cap. 3. in fine*, existimat si propriè & in rigore loquamur hanc remissionem voti, & iuramenti obligationis non esse dispensationem iuris, sed tantum appellari dispensationem, quia fit per quandam remissionem, quare potius videri relaxationem, vel dispensationem facti, non iuris. Cur autem possit Papa obligationem voti, quæ alioquin iuris diuini est, relaxare, in dubium reuocari solet, sed facili negotio responderetur Pontificem verè, & propriè prædictam obligationem tollere, & in ea dispensare nomine ipsius Dei creditoris, cui obligatio fuit quæsitã, etenim cum plures possint dari iustæ causæ ob quas ius illud competens Deo ex prædictis actibus remitti oporteat, rectè fit, vt sicut quicumque creditor humanus ius sibi debitum remittere potest, ex reg. *l. inuidio. ff. de reguis iuris, & l. penult. C. de pactis*, ita Deus ius sibi ex iuramento, & voto quæsitum remittere potest, vnde cum lege ordinaria illius reuelationem non habeamus, oportuit vt in terris esset aliquis, qui tanquam Vicarius Dei eius nomine talem faceret remissionem, & iuxta hanc resolutionem intelliges Papam verè, & propriè dispensare in votis, & iuramentis, prout resoluitur Soar. d. lib. 6. c. 9. num. 15. cum seqq. Less. d. dub. 12. num. 99. Aliter tamen, & non ineptè hoc explicat Basil. Pont. d. cap. 2. num. 11. vbi in hæc verba. Hinc etiam constat secundò qua ratione fiat dispensatio in voto, vel iuramento. Hæc enim sunt ex iis, quæ ex hominum arbitrio pendunt & consensu, & ita in illis non relaxatur obligatio legis naturalis directè quod propriè dispensatione fit: sed remittitur debitum istud ex humano consensu nomine Dei, cui ea promissio facta est, & est pars illius obligationis. Concessit enim Deus Pontifici, vt ipse debita remittat rationabili ex causa, quod explicabo postea, & sicut me cedente alterius hominis promissioni, cessat etiam promissionis obligatio, sic etiam Deus in quantum illi debitum est, quod voro fuit promissum. Vnde non dispensat Pontifex nomine Dei in lege naturali, sed remittens debitum, & ius ad rem illam, tollit obligationem. Quam potestatem propter multa inconuenientia vnianda credimus à Deo concessam esse Pontifici, vt suo nomine remittere eam promissionem possit, quem explicandi modum sequuntur Soar. Vasquez. Less. *ciuitatis locis*, quos reuertit Thom. Sanchez sine vllò fundamento.

In glos. *Auctoritate*, ibi, *& de iure naturali non videtur* Vtrum autem Summus Pontifex possit in lege diuina, & naturali dispensare, grauis est quæstio, in qua aliqui Theologi distinguunt inter leges diuinas, quæ obligant mediãte facto humano, prout sunt illæ, quæ iubent vota, iuramenta, matrimonia & similia obseruari, & inter illas, quæ obligant per se immediatè, prout sũt leges, quæ de Baptismo, Cõfessione, & de præceptis Decalogi, & similibus agunt, vt videlicet in prioribus liberè dispenset Pontifex irritando factum illud, vnde obligatio peruenit, in posterioribus vnde minime, quæ resolutio colligitur ex traditis à Sot. lib. 7. de *instit. quest. 4. art. 1.* Couarr. in *cap. 2. num. 12. de testam.* Mich. Medina lib. 5. de *continentia Sacerdot. cap. 50.* & aliis pluribus, quos refert, & sequitur Sayr. d. lib. 6. cap. 11. num. 10. cum duobus seqq. nouè Ioan. Valerius de *diffinitis inter vtrumque forum, verbo dispensatio, differ. 6. num. 1.*

Verum hæc resolutio non videtur admittenda, & eam reprobant Azor. *d. par. 1. lib. 6. cap. 1. quæst. 4.* Soar. *d. c. 9. num. 14.* Lessi. *d. dubit. 1. 2. num. 98.* & merito, quia licet obligatio voti, & iuramenti ex parte hominis sit humana, ex parte tamen Dei est diuina, quatenus voluntas diuina ad illam acceptandam concurrat; igitur non potest homo in illa obligatione à Deo iam acceptata dispensare, auferendo illam quin dispenset in iure diuino. Vnde Basil. Pont. *d. lib. 8. cap. 2. n. 4.* cum Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 6. num. 4.* Soar. *de legib. lib. 2. cap. 14. num. 5.* & Valq. *d. disp. 179. c. 2.* & aliis pluribus per illos citatis, asserit nullam esse potestatem in Ecclesia neque Ordinariam, neque delegatam ad dispensandum in præceptis iuris naturalis, aut diuini naturalis, quorum obligatio est absoluta independens ab hominum consensu, iuxta sensum explicatum per illum *cod. cap. 2. num. 2.*

- 4 Quare melius dicendum puto, quod quamuis non possit Summus Pont. dispensare in legibus diuinis, potest tamen declarare, seu interpretari in aliquo casu; particulari deficere obligationem ipsarum, aut quia maius bonum ex earum obseruantia impeditur, aut aliquod graue damnum sequitur, quæ quidem interpretatio Pontifici neganda non est, alias enim non dedisset Christus Dominus sufficientem potestatem ad suæ Ecclesiæ gubernationem, contra illud, Deus & natura non deficiunt in necessariis, & licet nonnulli Doctores, quos citat Soar. *d. cap. 9. num. 2.* confundant hos terminos, nihilominus tamen inter se maximè differunt, etenim dispensatio tollit subditum, & eximit à legis obligatione; interpretatio verò per quandam æquitatem, seu epikiam declarat cessare in tali casu obligationem legis, & ita Doctores Theologi hanc interpretandi, non verò dispensandi potestatem circa leges diuinas tribuunt Summo Pont. Couar. *de sponsal. lib. par. 2. c. 6. §. 9. num. 2.* & in *reg. peccatum, par. 2. §. 11. num. 3.* Hoied. *de incompat. benefic. part. 2. cap. ult. num. 5. in fine,* & plures citati à Sayr. *d. lib. 6. c. 11. n. 9.* & à Sanctarel. *var. quæst. 1. num. 6.* Quo fit vt cum Pont. aliquid etiam sub nomine dispensationis concedit, quod prima facie diuinis præceptis videtur aduersari, prout est in voto tam simplici, quam solemnium, in iuramento, in residentia Prælatorum, in pluralitate beneficiorum curatorum, in matrimonio rato, & aliis similibus, debemus intelligere dari ibi veram, & propriam solimmodo declarationem, quam licet non faciat expressis verbis, factò tamen concessionis declarat generale præceptum legis diuinæ in eo casu non habere locum. Quia verò leges humanæ etiam prohibent illud, quod diuinæ, dicendum est Pontificem verè, & propriè dispensare in his legibus humanis, quia non desinitur obligare, quamuis earum ratio cesset in casu particulari, iuxta *l. prospexit, ff. qui, & à quibus, Clement. ad nostrum, vers. secundo, de heret. optimè* Couar. *d. §. 9. num. 8.* vnde respectu iuris diuini declaratio, respectu verò iuris humani, propria dispensatio erit.

- 5 In ead. glof. ibi, *nisi subit iusta causa dispensandi.* Notatur ad hoc, quod dispensatio cuiuscunque, etiam Summi Pontificis in voto, vel iuramento concessa absque causa est irrita, vt per Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 17. n. 3.* Fr. Eminent. *q. Regul. tom. 3. q. 46. art. 5.* Valer. Reginald. *in praxi forei poenit. lib. 18. n. 341.* quod quidem generale est in omnibus dispensationibus factis ab inferiore circa leges superiorum, v. g. à Pontifice circa leges diuinas, seu ab Episcopo, aut alio simili circa leges Pontificias, in neutro enim foro dispensatio valebit sine iusta causa concessa, nec dispensatus erit totus in conscientia, si intelligat causam esse iniustam; ita resoluunt Innocent. *in cap. cum ad monasterium, num. 4.*

de statu monach. & in cap. dudum, il. 2. de elect. receptus communiter secundum Felin. *in cap. postulasti, num. 13.* & *in cap. ad audientiam, il. 2. num. 4. de rescript. post alios* Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 9. num. 11.* Nauarr. *in man. praeind. 9. num. 13.* Sot. *de iustit. lib. 1. quæst. ult. art. ult. vers. postremo,* Mench. *illustr. cap. 28. a num. 10.* Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 19. num. 17.* Rip. *lib. 2. responsorum, cap. 30.* Rebuffi. *in praxi tit. de dispensat. num. 52.* Soar. *de Sacrament. quæst. 72. art. 11. disp. 36. sect. 2. vers. tertia pars, & de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 2. cap. 33. num. 5.* post multos, quos refert Sayr. *lib. 5. cap. 8. n. 12.* Lessi. *d. dub. 1. 2. num. 101.* & *sq. Salas de legib. disp. 1. sect. 4. num. 30.* Soar. *cod. tract. lib. 6. cap. 18. n. 7.* nouissimè Basil. Pont. *de sacram. matrim. lib. 8. cap. 14.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia compellit heredem laicum per excommunicationem, & bonorum subtractionem ad executionem voti ultramarini ad quod se obligauit pro defuncto.
- 2 Doctores referuntur de materia, & intellectu huius text. agentes.
- 4 Declaratur textus in præfati, & num. 5. & 9.
- 6 Voti realis obligatio potest transire in heredem extraneum, & voluntarium sub ratione obligationis iustitiae.
- 7 Legitima filiorum onus etiam prius non potest pater imponere nisi prehabita filij acceptance.
- 8 Hæres expressa defuncti iusta sibi legitime incumbens non adimplens intra tempus à iure statutum priuatur ipso iure emolumento, etiam praelegatorum sibi competente ex hereditate, videlicet testamento eiusdem defuncti.
- 10 Papa vniuersalis Pastor crediti sibi à Deo onus curam gerens in ordine ad finem supernaturalem, & bonam Ecclesia potest Regem regno priuare.
- 11 Papa in casibus, quibus Reges deponere, aut priuare potest, non constituitur in praeiudicium legitimi successoris non valet, & num. 14.
- 12 Proximitas quoad Regni successionem attendenda resflectu ultimi possessoris, & num. 16.
- 13 Successor in Regno illud non accipit ab ultimo possessore, aut alio quolibet anteriori, sed tota eius successio referenda est ad ipsam Rempublicam.
- 15 Papa potest Regem Regno priuare, & extraneo adiudicare ubi ex circumstantiis occurrentibus apparuerit sic expedire bono spirituali totius Regni, & conseruationi Religionis.
- 17 Maioratus in successione proximitas gradus attenditur respectu ultimi possessoris quod, etiam in quibuscumque alijs fideicommissis familie, vel agnationi relictiis locum habet.
- 18 Regni successio de se non iure hereditario, sed sanguinis defertur ex numeris sequentibus, & 19.
- 20 Declaratur text. in cap. grandi, de supp. negl. lib. 6.

CAP. LICET. VI.

Hæres quando promittit exple re votum ultramarinum defuncti potest compelli excommunicatione, & priuatione hereditatis etiam Regni ad explendum votum, prout in hoc text. Papa compellit Regem Vngariæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anania. Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. in Pontificij, pag. 320.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 492.* remissive Casal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Apton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 1.

2 Difficilis est hic text. variòsque patitur intellectus, quos referunt pro suis viribus latè explicantes Couarr. in cap. si heredes, ex num. 9. de testam. Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. à num. 3. vers. nec his obstat, Xuar. in reper. l. quoniam in prioribus, in princip. num. 20. C. de inoffic. testam. vbi in add. t. Iacob. Valdes integrum text. & eius materiam latè explicantem, Perez l. 2. vers. nec obstat, tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 120. & tit. 6. pag. 174. Cypic. decis. 121. ex num. 2. Mich. Pelaez de maior. p. 2. quest. 4. illat. 1. num. 8. Ioan. Leceriel lib. 3. de primog. quest. 6. Didac. Lopez Stunica de voto, quest. 4. ex num. 50. Peralta in l. 3. §. qui fideicommissum, ex num. 86. ff. de hered. instit. Spin. in speculo testam. gloss. 19. princip. à num. 33. & à num. 68. & gloss. 28. princip. à num. 61. vers. qualiter igitur, Ioan. Garc. de expens. cap. 16. num. 32. & 33. Quæsd. rerum quotid. cap. 32. num. 4. Auendan. l. 40. Tauri, gloss. 1. num. 76. cum seqq. vbi quinque intellectus ad hunc text. præstat, Molin. de instit. tract. 2. d. sp. 626. sub num. 8. Soar. de Relig. tom. 2. tract. 6. de voto, lib. 4. cap. 10. num. 12. Castil. controuer. iuris, lib. 3. cap. 19. à num. 119. Marc. Anton. Genuen. in practicab. ecclesiast. quest. 44.

3 Cùm Rex Hungariæ pater tuus.] Hic fuit Bela tertius Hungariæ Rex, ad cuius filium Andream cognomento Hierosolymitanum Summus Pont. Innoc. III. conscripsit hunc text. vt refert Tiraquel. de iure primog. in presat. num. 6.

4 Commiserit tua fidei exequendum, &c.] Pro intellectu huius text. in prima eius parte aduertendum est Regem Hungariæ, de quo hic, votum vouisse Domino Hierosolymitanam provinciam visitare in forti militum manu, id est, cum militibus secum ferendis, non in proprium famulatum, sed in auxilium, & subsidium belli illius, & ita votum mixtum emisisse, partim scilicet personale dum refertur ad illam eundem, peregrinandi, & visitandi actionem personalem; partim verò reale, dum scilicet refertur ad sumptus reales, qui faciendi essent in illis militibus adendis, & in aliis eorum oneribus in itinere, & in bello supportandis, iuxta resoluta per Molin. d. disp. 626. sub num. 8. Soar. d. lib. 4. cap. 10. num. 12. Castil. d. esp. 19. sub num. 24. aduertentes præcipuè Soar. vt hoc votum, aut aliud simile mixtum, & ita partim reale formaliter dici possit non sufficere quamlibet mixturam, sed illam solum, quæ per accidens contingit, nempe ex intentione vouentis volentis cum æquè principale esse in voto, ac ipsum opus personale in eo permillum, vt contingit in huius Regis Hungariæ voto, cuius obligatio pro ea parte, quæ iuxta accidentalem mixturam realis erat, potuit durare in hæredes transitura de se, quamuis à vouente, vtpote mortuo non posset adimpleri pro ea parte, quæ erat personalis, nam cum illa duo, videlicet opus personale, & reale in voto deducta fuerint æquè principaliter, & ita licet fuerint in eo coniuncta, tamen neutrum eorum fuerit accessoriè connexum, consequitur quòd eorum quodlibet tanquam per se stans constituit virtualiter votum diuersum, & distinctum, ac proinde licet aliud, nempe personale, nequeat impleri, tamen implendum est, quod potest, nempe reale.

5 Valens igitur prædictus Hungariæ Rex in extremis agens, vt obligatio sui voti post mortem suam ab hæredibus suis adimpleretur in totum, id est, non solum pro ea parte, quæ realis erat, & adhuc durabat, iuxta supradicta, sed etiam pro ea, quæ erat personalis, & vt talis per eius mortem expirabat, & ita absque vlla diminutione etiam ex legitima ipsius filij si opus esset eandem obligationem filio iniunxit, & ab eo voluntariam acceptationem, & celeris implementi promissionem assumpto per ipsum filium Crucis signaculo exposulauit, & cum in eundem finem

fecit hæredem bonorum suorum patrimonialium, eique, vt par est credere, reliquit facultates ad eundem voti implementum competentes, & ipsammet copiam pecuniæ, quam forte ad illud ipse Rex in vita parauerat, vt aduertunt Molin. d. disp. 626. num. 8. Castil. sub d. num. 24. col. 3. in princip.

Vnde licet huiusmodi voti obligatio, qua parte realis erat, posset transire sub ratione obligationis iustitiæ ipso iure ex vi hæreditatis receptæ in hæredem extraneum, & voluntarium, tum ex generali reg. text. in l. hæres in omne, ff. de acquir. hered. & in l. nihil 24. ff. de regulis iuris, tum ex aliis adductis per Soar. d. lib. 4. cap. 1. à num. 5. ac proinde pro ea parte, quæ prædicta voti obligatio erat personalis si testator excitans, vt ita dicam, eiusdem voti naturam eidem hæred. votum huiusmodi iniunxerit in vim conditionis, vt omnes fateantur, & constat ex ordinariis conditionum regulis, de quibus in l. cedere diem 213. ff. de verb. signif. & in l. si heredi 5. ff. de condi. instit. in specie Soar. d. c. 11. num. 3. Intelligens tamen prædictus Rex Hungariæ quòd licet hæc omnia ita seruanda sint respectu hæredis extranei voluntarij, & etiam in bonis filio ultra legitimam à patre relictis, vt per Xuar. in d. l. quoniam in prioribus, ampliat. 6. & Molin. d. lib. 2. cap. 1. num. 29. per text. in l. scimus, §. cum autem, C. de inoffic. testam. non poterat tamen eius voti obligationem, nec tantquam realem, nec tanquam personalem quantumuis piam imponere filio suo etiam hæred. iuxta quoad legitimam, iuxta reg. text. in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam. iunctis iis, quæ ad eandem regulam in oneribus etiam piis ampliandam resoluunt Zabara. Abb. Imol. & Barbat. à num. 10. in cap. si heredes, de testam. vbi Couarr. sub num. 9. col. 2. Lecer. de primog. lib. 3. §. 6. Tiraq. de pia causa in presat. num. 28. Valac. de parisi. cap. 19. num. 38. Costa in cap. si pater, verbo Trebellianica, num. 7. de testam. lib. 6. Craff. in §. legitima, quest. 39. num. 20. & quest. 46. & in specie huius text. obseruant Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. n. 6. alt. Molin. d. disp. 626. num. 9. col. 2. Castil. sub d. num. 24. idèd idem Rex acceptationem voluntariam filij modo supra relato exposulauit, vt præhabita filij acceptatione eum posset etiam in legitima grauare, quod per illum hoc modo fieri posse tenent Molin. de primog. lib. 2. cap. 1. in fine, alt. Molin. d. disp. 626. num. 9. column. 2. Castil. d. cap. 19. sub n. 14. col. 3. & satis sentit Craff. §. legitima, quest. 39. sub num. 2.

Et hæreditatis emolumento priuatis.] Notatur ad hoc, 8 quòd hæres expressa defuncti iussa sibi leg. itimè incumbentia mortuis non adimplens intra tempus à iure variè statutum, & relatum à Couarr. in cap. 2. à princip. de testam. priuatur ipso iure emolumento etiam prælegatorum sibi competente ex hæreditate, vel testamento eiusdem defuncti, iuxta reg. text. in authent. hoc amplius, C. de fideicom. & in authent. de Ecclesiast. tit. §. si quis autem, collat. 9. quæ quidem regula recipitur etiam de iure Canonico, iuxta text. in d. cap. si heredes, iuncto intellectu plurimorum, quos refert, & sequitur Couarr. ibid. à num. 5. Padil. in d. authent. hoc amplius, num. 2. Gregor. l. vlt. gloss. penult. tit. 10. part. 6. dummodo tamen ipsa priuatio si non accedat acceptatio filij, aut non percepit à defuncto patre bona ultra legitimam, locum non habeat in ipsa legitima, quantumuis ouera expressè iuncta pia sint, & ex voto præcedenti, vel nisi filius prædicta ouera acceptauerit iuxta supradicta, quo capite acceptationis filius in hoc text. priuatur omni emolumento sibi proveniente ex paterno testamento, quia supposita sua acceptatione absoluta tenebatur etiam cum damno legitimæ adimplere onus, & obligationem voti de quo ibi. Quæ etiam ratione idem filius priuari in hoc text. potuit

potuit ducatu si habitus fuit, & nouiter institutus ex dispositione, & iudicio paterno reuocabili vsque ad mortem, vt ad hunc text. intelligit bene Molin. Theolog. d. num. 9. col. 2. in med. & post Hostiens. Ioan. Andr. & alios Castil. sub d. num. 24. col. vlt.

9 In Regno Hungaria competebat, &c.] Pro intellectu huius text. in 2. parte, in qua agit de filio priuando Regni successione, propterea quod non impleuit votum paternum, aduertendum est praedictam voti in iunctionem filio factam a Rege Hungariae, & acceptationem eiusdem voti, de qua hic, contigisse solum cum filio ipsius secundogenito, non vero cum primogenito, qui eidem in Regno Hungariae successit, vt constat ex integra huius text. relata per Concium *ibid.* & in tom. 2. operum Innocent. lib. 1. epistolularum, epist. 10. & post Panorm. in hoc text. agnoscit Molin. d. disp. 626. sub num. 8. col. 2. & 3. Castil. sub d. num. 24. post Hostiens. hic col. 4. & Ioan. Andr. col. 2. & 3. Butr. num. 16. in fine, ac Zabara. num. 4. opus. 2. Secundum quam huius text. integram Rex habebat tres filios, quorum primogenitus successit in Regno absque vlla praedicti voti in iunctione, & acceptatione, & secundo genitus successit in bonis patrimonialibus eiusdem patris, in quibus ab eo institutus fuit, & rursus successit in praedicto voto quoad obligationem iustitiae sui respectu ex eo dimanantem. Ceterum post mortem patris coacta militum copia cum Hierosolymitanum iter arripere, & contra inimicos Crucis bellum dirigere, ac tandem votum suum ne dum paternum implere simulasset, tamen eius oblitus in fratrem suum primogenitum, & Regnum Hungariae conuertit iniuste aciem bellatorum, & multa contra Regiam fratris serenitatem commisit cum magno hostium Fidei augmento, & Ecclesiae detrimento, cui pro Catholica Religione, & communi bono expediebat, vt terra illa sancta ab infidelibus vendicaretur propter periculum fidelium ibi degentium, & deuotionem illuc peregrinantium, ita ex dicta integra colligit Molin. d. num. 9. col. 2. Iacob Valdes. in addit. ad Xuar. in d. l. quoniam in prioribus, §. ad rem, qui est, num. 10. pag. 18. Castil. sub d. n. 24. col. 4. in med.

10 Summus igitur Pontifex Innocent. III. vniversalis Pastor crediti sibi à Deo ouilis curam gerens in ordine ad finem supernaturalem, & bonum Ecclesiae, ac pacem Hungariae Regni, vt habetur in integra relata à Valdesio loco proxime citato, iuncta reg. text. in c. quemadmodum, de iur. iur. ibi, turpis eicitur, &c. potuit in presenti, filium secundo genitum praedicti Regis Hungariae priuare successione eiusdem Regni sibi competente iure geniturae si frater primogenitus Regni successit sine prole decederet, vt obseruant Molin. d. num. 9. col. 2. ante finem, Castil. d. num. 24. colum. 4. in med. prout etiam secundum eandem resolutionem procedunt plurimae depositiones, quas Summi Pontifices fecerunt, cum Imperatorum, vt in c. ad Apostolicam, de re iudic. lib. 6. & in aliis exemplis adductis per Cardin. Bellarm. controu. 3. generati de Romano Pontif. lib. 3. c. 8. & per Modern. de iurisdict. par. 1. cap. 23. & per Soar. de defensione Fidei lib. 3. c. 23. num. 14. tum etiam Regum, vt in cap. alius 15. quest. 6. & in aliis exemplis adductis per Cardin. Bellar. Modern. & Soar. dictis locis.

11 Et Regnum ipsum ad minorem fratrem tuum, &c.] Ergo Summus Pontifex in casibus, quibus Reges depone- re potest, prout numero praecedenti demonstrauit, aut priuare possessorem delinquentem, non potest nouos reges constituere in praedictum legitimum successoris, vt docent Molin. de primogen. lib. 4. cap. vltim. num. 37. alt. Molin. de iustitia, tract. 2. disp. 29. versu. ex dictis Sotus, quicquid dicant Palat. de

obtentione Regis Navarra, part. 5. §. 7. & Gregor. Lopez l. 2. verbo no auen to, tit. 15. parte 2. aliter enim iam huiusmodi successor grauaretur ex delicto Regis possessoris, contra reg. non debet, de regulis iuris in 6. iuncta reg. text. in l. 3. ff. de inter. & r. leg. cum similibus late adductis per Anton. Gom. l. 40. Tauri, num. 91. secundum quam delictum possessoris non praedictat successori in iis, quae huic non ab illo, sed aliunde ob- veniunt, prosequuntur Sarmient. select. lib. 3. cap. 4. num. 3. & Spin. in speculo testament. glof. 19. num. 45. licet enim proximitas quoad Regni successorem atten- denda sit respectu vltimi possessoris, vt habetur apud Castellanos l. 2. tit. 15. part. 2. & l. 9. vers. la primera tit. 1. ead. part. 1. vbi Gregor. verbo finamiento, & l. 2. tit. 18. p. 3. vers. e sy hermano, Molin. de primogen. lib. 3. cap. 9. num. 15. Castil. d. cap. 19. num. 139. col. 2. in med. cum aliis infra citandis, tamen non propterea successor dicendus est accipere Regnum ex eius manu, vel ex iure aliquo, quod ab eodem vltimo, aut ab alio quolibet anteriori possessore transfusum sit in eundem Regni successorem, sed tota eius successio referenda est ad ipsam Republicam, vt adnotatur Gregor. l. 9. glof. 2. in princip. tit. 7. part. 2. & l. 4. glof. 1. colum. in fine, tit. 15. ead. part. Molin. d. tract. 2. disp. 626. num. 18. & a num. 8. & disp. 617. sub num. 2. Castil. d. cap. 19. sub n. 127. col. 4. post princip. id quod etiam constat in maioratu, cuius successor dicitur illum capere non ab vltimo possessore, sed à primo eius institutore, vt docent Gutier. pract. lib. 3. quest. 66. num. 13. Molin. d. disp. 616. num. 8. & disp. 628. post princip. & disp. 617. num. 2. alt. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 8. num. 2. Pinel. in l. 1. part. 3. num. 65. ad med. & num. 99. C. de bonis mat. Gom. l. 40. Tauri, sub num. 72. Valas. de iure emphyt. quest. 10. num. 4. & à maioratu ad Regnum licitum est arguere, vt per citatos in libello de principis vtriusque iuris, lit. A. n. 183. & in fideicommissio familiae relicto aduertit Cardin. Mantica. de comest. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. num. 19. pro quibus est text. in l. vnum ex familia, §. 1. ff. de legat. 2. & in l. 3. in fine, ff. de inter. & re leg. & in l. si arrogator, ff. de adopt.

Amplia resolutionem, quam proxime ex text. desumpsi, vt procedat non solum quando Summus Pontifex veller loco Regis à se depositi alium extraneum ab eius familia Regem constituere; quod enim regulariter fieri non posse extra omnem controuersiam esse debet, ex eo quia Regnum durante familia possessoris non potest transire ad extraneos, ex late traditis per Molin. de primogen. lib. 1. cap. 3. à num. 7. & ex his, quae in successione maioratus, à qua fit argumentum ad successorem Regni, & supra tetigi, resoluunt ad exclusionem extraneorum Couarr. lib. 3. var. cap. 5. num. 4. Molin. d. lib. 1. cap. 1. num. 7. Burg. de Pace quest. 2. civilis num. 71. & quest. 3. num. 3. sed etiam quando idem Summus Pontifex veller Regni successorem deferre alicui, sed non proximiori de familia, haec etenim delatio fieri regulariter non potest in praedictum proximioris etiam filij, vt satis probat text. in presenti in proximè citatis verbis. Similiter etiam amplianda venit praedicta principalis resolutio, vt nec ad vitam ipsius Regis depositi possit regulariter Summus Pontifex alium Regem substituere in praedictum legitimum possessoris, vt ex supra deductis bene concluditur. Nec obstat quod in successione maioratus, (à quo ad Regnum argui potest, vt iam dixi) in praedictum proximioris potest, & debet in vita possessoris delinquentis retardari maioratus delationem, & interim ad eius commoditates, & fructus Fiscum vocari, iuxta text. in l. Statius Florus, §. Corneio Felicio, ff. de iure fisci, & in l. cum pater, §. hereditate, ff. de legat. 2. resoluunt communiter Doctores, vt per Molin. d. lib. 1. cap. 9. num. 25.

num. 25. & lib. 4. cap. ult. num. 11. & Gom. l. 40. Tauri, num. 91. col. 5. Coft. in §. & quid si tantum, part. 2. à num. 7. Menoch. remed. 9. recap. num. 244. Quia responderetur id quidem in Regno locum non habere, tum quia in illo nullatenus cadit confiscatio, tum etiam quia cum potestas Summi Pontificis Regem delinquentem sic deponentis restringatur ad solos limites boni spirituales ex ea depositione dimanantis, vt supra ostendi, bonum autem spirituale regulariter non postulet eam Regis substitutionem, sequitur eam nullatenus fore admittendam.

15 Limita tamen supradictam resolutionem sic ampliatam, ne procedat, vbi ex circumstantiis occurrentibus apparuerit expedire bono spirituali totius Regni, & conseruationi Religionis, vt Regni successio per Summum Pontif. auferatur proportionabiliter ab vno, vel à pluribus successoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi fortè non potest hæresis possessoris, aut quia proximior hæreticus est, aut denique talis ex quo spiritualis boni notabile damnum resularet, vt in terminis tenet Molin. d. tr. 2. disp. 29. vers. ex dictis Sotus, & satis deducitur ex hoc text. vbi Panorm. n. 4. sicque procedere poterit sententia Palatij d. §. 7. vt in effectu sentit alt. Molin. d. c. ult. num. 37.

16 Vtteriùs ex verbis huius text. proximè adductis inferunt Doctores ad Regni successionem proximitatis qualitatem expendi ex gradu respectu vltimi possessoris, itaut hic proximior gradu esse debeat, qui in regno succedere intenderit, nec sufficiat proximior em esse primò acquirenti, & ab eo descendente, vt per Aguirre de successione Regni Portugalia, part. 1. num. 22. Molin. d. cap. 9. num. 15. alt. Molin. d. disp. 628. col. 3. in princip. Flores ad Gam. decis. 7. vers. spiritus casus, Castill. d. cap. 19. num. 139. col. 2. in med. & licet hæc sententia non probetur apertè ex hoc text. vtore quia non agit de successione Regni, sed de alia, nempe de successione bonorum patrimonialium eiusdem patris Regis defuncti, meliùs tamen probatur ex cap. grandi, de supplend. neglig. pral. lib. 6. ibi, eidem Regi iure Regni succederet, dum scilicet per hæc verba ad Regem vltimum possessorum refert fraternitatis, & ita proximitatis qualitatem respectu gradus requisitam in Regni

17 successore. Deinde hoc idem probatur ex eo, quia in hac materia valet argumentum de maioratu ad Regnum, vt supra dixi, arguitur in successione maioratus proximitas gradus attenditur respectu vltimi possessoris, idem in Regno dicendum est; minor probatur ex text. in l. omnia, §. in fideicommissio, ff. de legatis 2. cum aliis fundamentis adductis per Molin. d. lib. 3. cap. 9. n. 11. cum seqq. & per Angel. Matheat. de legatis lib. 2. cap. 15. num. 9. cum seqq. & per Facin. controuerf. iuris, lib. 5. cap. 85. & per Peregr. de fideicom. arr. 20. sub num. 2. vers. contrarium, & per Cou. practice. cap. 38. num. 1. & 2. & latius per Mench. de successio. creat. lib. 3. §. 27. n. 3. cum seqq. & per Gam. Lufit. decis. 206. num. 2. cum seqq. & per Molin. de iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 628. col. 3. per quæ fundamenta hanc sententiam etiam in prædictis maioratibus, & in quibuslibet aliis fideicommissis ita familiæ, vel agnationi relicti, vt post nominatos proximior agnatus, aut de familia vocetur, renuit Barthol. Socin. in l. si cognatis, num. 40. ff. de rebus dubijs, Marian. Socin. consil. 126. lib. 1. & plures, quos refert, & sequitur Peregr. vbi proximè. Gutier. pract. lib. 3. quest. 66. in antiq. à num. 7. Valasc. de iure erophye. quest. 90. num. 34. Gam. Lufit. decis. 7. num. 1. & d. decis. 206. num. 3. cum seqq. Chald. Pereira de nominat. employ. quest. 14. num. 90. Clar. testamento. quest. 76. num. 14. Molin. de primog. lib. 1. cap. 6. num. 47. & d. cap. 9. à num. 11. alt. Molin.

d. disp. 628. col. in med. cum seqq. Mench. d. num. 3. inuncto num. 8. & loquendo in maioratibus fatetur Flores ad Gam. d. decis. 7. vers. quintus casus, Castill. d. lib. 3. cap. 15. num. 51. & cap. 19. à num. 139. cum seqq. Aguirre d. part. 1. num. 11. Quamuis oppositum, immò quòd proximitas gradus non sit attendenda respectu vltimi possessoris, sed respectu testatoris, aut instituentis maioratum, tenuerint, lat. consil. 215. lib. 1. & alij, quos refert, & sequitur Couarr. d. cap. 38. sub num. 2. vers. si sanè, Cardin. Mantic. de coact. vltim. volunt. lib. 8. tit. 12. à num. 1. Menoch. consil. 124. num. 1. cum seqq. & Ceual. communium contra communes. quest. 398. à num. 1. apud quos videbis plura ad intellectum d. §. in fideicommissio, qui solet pro vtraque parte ab vtriusque sequacibus expendi.

Denique ex supradictis huius text. verbis pariter 18 colligunt aliqui Doctores successionem Regni de se, vbi lege lata, aut aliunde expressum non fuerit oppositum, deferri non in iure hæreditario, sed sanguinis, dum inquit Rege sine liberis decedente Regnum de vno ad alium fratrem deferri ordine geniturae, id est, propinquitatis in sanguine, vt post Bald. in l. cum antiquioribus, num. 18. C. de iure delib. & post Purp. cons. 419. num. 1. explicat Castil. d. c. 19. num. 119. bene in super aduertens idem in eodem text. aliunde etiam probari, videlicet ex eo, quòd Pontifex ibidem minatur Ducem de quo ibi amissurum ius successionis in Regno, & ita ostendit hoc ius in vita etiam Regis possessoris esse considerabile ad condemnationem, de qua text. loquitur, quòd cum ita sit, necessariò demonstrat huiusmodi ius esse sanguinis, siquidem hoc solum tunc dici poterat considerabile, non autem esse hæreditarium, nam hoc autem mortem testatoris considerabile non est, neque in condemnationem sub ratione iuris de presenti venire potest, iuxta reg. tex. in l. 4. ff. de adimendis leg. & in l. 1. §. si impubere, ff. de collat. bonorum. Probat etiam hoc ipsum ex d. c. grandi, dum eundem ordinem geniturae, & propinquitatis, de quo in hoc text. particulariter expendit ad successionem huius Regni, ibi, qui eidem Regi, si absque legitimo decederet filio, iure Regni succederet; id est, consuetudine Regni deferente eius successionem fratri Regis sine filiis decedentis tanquam eius proximiori de sanguine, & ita iure sanguinis, vt post Ioan. à Terra Rubca, & alios explicat Castil. d. c. 19. sub num. 118. col. 2. Quare his, & aliis fundamentis ita docent plures, quos refert, & sequitur Lara in l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, n. 136. ff. de liber. agnos. Pelaez de maioratu part. 4. n. 47. & 48. quest. 1. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. sub num. 10. & c. 8. sub num. 9. & lib. 3. c. 6. n. 9. alt. Molin. d. tract. 2. disp. 626. num. 5. & 8. & disp. 617. sub num. 2. Matien. in l. 6. glof. 3. num. 13. tit. 7. lib. 5. noue recopil. Pichard. ad rit. Instit. de hered. qua ab intestato defuncti. tit. de represent. §. 2. num. 28. & alij, quos refert, & sequitur Castill. d. cap. 19. n. 17. cum seqq.

Verum alij Doctores contrarium resoluentes, vbi 19 licet quòd successio in Regno de se non deferatur iure sanguinis, sed potius iure hæreditario, etiam pro hac parte expendere solent text. in presenti, dum agens de filio priuando Regni successione, propterea quòd non impleuit votum paternum, in dicare videtur Regnum deferri tanquam defuncti hæreditatem, & successionem ab eius manu acceptam à successore, non tã vt primogenito, quàm vt hærede, in eo quòd vtiur illis verbis, ibi, paterna te reddas successione indignum, & emolumento hereditatis priueris, & rursus in eo quòd approbat potuisse Regem prædecessorem ibi eundem filium grauare onere adimplendi prædictum votum, in illis verbis, ibi, ne somus à patre tibi inunctum, & c. cum tamen constet illum solum ex hoc capite grauari posse,

posse, ad quod aliquid non iure proprio, & sanguinis, sed iure hæreditario provenit à manu grauantis, iuxta reg. text. in *lab. eo. C. de fideicom. & in l. 1. §. sciendum. ff. de legatis 3. & in l. 1. §. si heres. ff. ad Trebell.* cum similibus. Deinde pro hac parte expenditur *d. cap. grandi*, ibi, *eidem Regi succederet*, quasi per huiusmodi verba innuat successorem in Regno succedere prædecessori, & ita succedere iure hæreditario, cum per hoc solum ius dicatur succedi prædecessori, non autem per ius sanguinis, per quod non immediatè antecessori succeditur, nec inde, sed aliunde ius accipitur, vt *suprà* ostendi. Et idèd hanc contrariam opinionem, immo quòd successio in Regno de se non deferatur iure sanguinis, sed potiùs iure hæreditario, tenuerunt Oldrad. *cons. 94. num. 8. cum seqq.* Abb. *hic num. 4.* & alij, quos refert, & sequitur Tiraq. *de iure primog. q. 35. n. 3. cum seqq.* Cost. *de successione Portugalia. pag. 136. in fine, cum seqq.* Couarr. *pract. cap. 1. num. 4. & 7.* Valalc. *de iure emphyt. q. 50. n. 2. & 12.* & quod attinet ad Regni successionem in eadem sententia resident Gom. *l. 40. Tauri, num. 4. & 72.* vbi Auend. *glos. 1. num. 2. 2. 3. 2. 4. & 81.* Ioan. Garc. *de expens. cap. 16. num. 15. 16. 31. & 32.* Humad. *l. 9. glos. 2. num. 3. tit. 7. part. 2. & ibi Greg. col. 2. ante fin.* post alios Aguirre *d. part. 1. num. 22. 69. & 104.*

20 Ex quibus duabus contrariis opinionibus prior verior est, & in iure magis solidum habet fundamentum: nec pro secunda facit text. in *presenti*, quatenus ex eo probare intendunt illius sequaces Regnum deserti iure hæreditario, quia primò illa huius text. verba, *ibi, paterna te reddes*, &c. intelligenda sunt de priuatione, non quidem Regni, vt pote quia adhuc eo tempore illud à fratre primogenito possidebatur, vt benè aduertunt Molin. *d. disp. 626. sub num. 8. col. vlt. Castill. d. cap. 19. sub n. 2. col. 2. in mod.* sed solum hæreditatis, & legitimæ sibi onus huiusmodi acceptanti, vel patri relicte, vt *suprà* ostendi. Secundò alia huiusmet text. verba, *ibi, ne si onus tibi à patre intulitum, &c.* probantia onus prædicti voti potuisse iniungi eidem filio, non probant Regnum deserti iure hæreditario, nam huiusmodi onus nec iniunctum fuit cum respectu ad Regnum, in quo huiusmodi filius immediatè successurus esset, vt pote quia non ipse, sed eius frater primogenitus in eo immediatè successurus erat, sed solum cum respectu hæreditatis paternæ sibi relicte, neque etiam si cum respectu ad Regnum iniungeretur probaret inuentum, vt pote quia hæc iniunctio sub eo respectu filium successorem non ardetet ex vi sua, sed solum ex vi acceptationis ab eodem filio factæ, prout etiam ex sola hac vi obligat respectu legitimæ, vt pote obuentionis non à patre, sed à lege naturæ, quæ omnia colliguntur ex *supradictis*. Nec tandem in hoc text. Pontifex aduersus eundem filium priuationem iuris ad Regnum ipsi alioquin competentis post mortem fratris primogeniti minatur, ex eo quòd ius illud tanquam hæreditarium amitteret propter defectum prædicti oneris non adimpleti, ex vi *d. Auth. hoc amplius*, cum similibus, sed solum ex eo, quia eandem priuationem postulabat finis supernaturalis in ordine ad quem potuit Summus Pontifex eam indacere in *hoc text.* quantumuis ius illud ad Regni successionem sit sanguinis, & non hæreditarium, vt dixi *suprà* num. 18.

21 Nec etiam obstat prædictæ priori sententiæ text. in *d. cap. grandi*, ibi, *eidem Regi succederet*, quia respondetur ea non intendere quòd Regi prædecessori tribuendum sit ius in Regno competens successori, quasi in hunc ab illo dimanet, non enim dimanat, nec accipitur nisi à Republica, vt *suprà* dixi *num. 13.* sed solum intendere quòd proximitas gradus ad huiusmodi successionem requisita reguletur, & expendatur respectu

vltimi prædecessoris, vt dixi *suprà* à num. 16. & in hanc sensum dicatur ei succedere, id est, in locum eius succedere; quæ explicatio aperiore fit ex eo quòd Pontifex subiungit alia verba, *ibi, iure Regni*, &c. vt ostendret fratrem Regis, de quo *ibi*, ei non succedere simpliciter, prout scilicet in hæreditibus hæres defuncto succedit iure hæreditario, sed ei succedere iure Regni, id est, successionem sanguinis à iure Regni, id est, à iure, & consuetudine Regni inducta.

Et in assumpto Crucis signaculo. Vide Iacob. Gretserum de *sancta Cruce*, tom. 3. lib. 2. cap. 3. Et nuncupatim quòd signum Crucis valeat contra demonum nocumenta, & generaliter contra omnes infirmitates ex pluribus sacre Scripturæ locis, & sanctorum Patrum auctoritatibus ostendit Emman. do Valle de *incantat. & ensalmis*, sect. 1. cap. 4. à n. 4. Et de miraculis S. Crucis, præsertim aduersus demonum magias, & infestationes, vide Martm. Delt. *disquisit. magic. lib. 6. part. vlt. c. 2. q. 3. sect. 3. §. septimum*, Fr. Ioan. Bleda de *miraculis S. Crucis*, Couarr. *lib. 4. var. cap. 5. Bozz. de signis Ecclesie*, tom. 2. lib. 15. cap. 1. fol. 110. Cassan. in *catalogo gloria mundi*, p. 1. *confid. 38. concl. 98. cum seqq.* Card. Baron. in *addit. ad martyrolog. Rom. die 7. Aprilis pag. 136. & annalium Ecclesie*, tom. 1. anno Christi 34. pag. *minus* 31. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 217. num. 60.* Spreng. in *mall. p. 2. quest. 4. cap. 1.* Petr. Thyra. de *demoniac. p. 3. cap. 44. & in lib. de locis infestis*, p. 3. cap. 68. Torreblanc. de *magia*, lib. 2. c. vlt. ex num. 37. & de multiplicatione ligni S. Crucis, vide eundem Card. Baron. in *addit. ad Martyrolog. die 3. Maij, pag. 195. & tom. 3. annal. anno Christi 326. pag. 265.* Hieron. Roman. de *Republ. Christ. lib. 4. cap. 10.*

S V M M A R I V M.

- 1 Papa commutat votum ultramarinum in vigiliis, orationes, & ieiunia, tunc maxime cum cessat causa, que inducit ad vouendum, ita etiam quòd expensa faciendæ in eundo, moderando, & redeundo integraliter mitantur in terra sancte subitium.
- 2 Prærogativa olim concessa Crucera recipientibus, remissæ.
- 3 Nobilitas, & in dignitate constitutorum peccata in exemplum trahi solent ab inferioribus.
- 4 Verbum, licet, arbitrium boni viri aliquantulum videtur importare.
- 5 Seniores à longis itineribus sunt excusandi.
- 6 Senex presumitur mortuus.
- 7 Vouere quis non potest, quòd in graue suo Ecclesia, cui præst. detrimentum cedit.
- 8 Clericus habens qualicumque conscientiam resistentiæ exigens sine sui Episcopi facultate ad longam peregrinationem voto se obstringere nequit.
- 9 Voto in commutando peregrinationis Hierosolymitane habenda est ratio expensarum in eundo, commutando & redeundo.
- 10 Causa finali voti cessante cessat legis obligatio.
- 11 Votum longa peregrinationis excessum ab Episcopis in consilio Romano Pontifice an, quando, & quomodo valeat, ostenditur.
- 12 Voti peregrinationis Hierosolymitane commutatio hodie faciendæ est ad instar aliorum.
- 13 Voti peregrinandi in commutatione an expensa in peregrinatione promissa consumenda commutari debeant in elemosinas, & labor itineris in opera personalia, ostenditur.
- 14 Dispensare secum nemo potest.
- 15 Voto tenetur qui se vouisse certò scit, dubitat tamen an voto teneatur ratione materiae, vel finis, aut alicuius circumstantiæ tunc occurrentis.

CAP. Magnæ. VII.

- 1 **P**apa commutat votum vltimatum pro laboribus in vigiliis, orationibus, & ieiuniis, etiam quæ debet facere, sed deuotius, tunc maxime cum cessat causa, quæ inducit ad vouendum, ita etiam quod expensæ faciendæ in eundo, morando, & redeundo integritate mittantur in Terræ sanctæ subsidium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 320. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 492. remissiue Casal. in *annot. & Ximen. in concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 3. *Decretal.* lib. 3. *tit.* 26. *cap.* 3.
- 2 **A**c in *signum peregrinationis*, &c.] De priuilegiis olim concessis Crucem recipientibus, vide Henric. in *sum.* lib. 13. *cap.* 48. §. 4. Quo verò ordine recipiantur qui Crucis caractere desiderant insigniri, tradit Campeg. in *fine tractatus Zanchin. de hereticis, in instructione de modo Crucis signandi.*
- 3 **Q**uod enim agitur à *Prelatis*, &c.] Notatur ad hoc, quod nobilitas, & in dignitate constitutorum peccata in exemplum trahi solent ab inferioribus, vt per Tiraquell. *de penis temper.* *cap.* 3. *num.* 38. & *seq.* & *cap.* 5. *num.* 97. bene Flamin. *de resignat. benefic.* lib. 5. *quest.* 3. *num.* 156.
- 4 **Q**uid liceat.] Notatur ad hoc, quod ex verbo, *liberum*, arbitrium boni viri videtur concessum, vt per Monoch. *de arbit.* lib. 1. *quest.* 8. *num.* 56. metipsum *de diction. vsusq. dist.* 191. *num.* 5.
- 5 **V**erum utatis *vita senescens*, &c.] Notatur ad hoc, quod seniores à longis itineribus sunt excusandi, vt per Tiraquell. *de iure primog.* in *presum.* *num.* 211. Senex enim præsumitur mortuus, Alciat. *de presumpt. reg.* 1. *presumpt.* 53. Menoch. *codem tract.* lib. 6. *presumpt.* 46. *num.* vlt.
- 7 **S**ic cuius assensu, &c.] Notatur ad hoc, quod quippiam vouere non possunt, quod in graue suarum Ecclesiarum, quibus præsumunt, detrimentum cedat, vt per Azor. *instit. moral.* part. 1. lib. 11. *cap.* 16. *quest.* 2.
- 8 **C**lericos absque sui Episcopi licentia, &c.] Notatur ad hoc, quod Clericus habens qualecumque beneficium residentiam exigens sine sui Episcopi facultate longæ peregrinationis, aut aliorum in suæ Ecclesiæ præiudicium vergentium voto se adstringere nequit, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori penitent.* lib. 30. *tract.* 3. *num.* 9. Franc. Lec. in *thesauro fori Eccles.* part. 2. *cap.* 11. *num.* 11. Gregor. Lop. l. 2. in *fine*, *tit.* 8. part. 1. nouè Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum*, lib. 1. *quest.* 342. Iacob. de Grassis in *auensis decis.* part. 2. lib. 2. *cap.* 12. *num.* 24. Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 26. *quest.* 3. Sayr. in *clauis Regia*, lib. 6. *cap.* 5. *num.* 25. Soar. *de Relig.* tom. 2. *tract.* de *Voto*, lib. 3. *cap.* 4. *num.* 10. Sanchez in *præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 4. *cap.* 25. *num.* 44. etiam resoluentes absque alicuius licentia emittere posse modicam peregrinationem, quæ scilicet petit solam absentiam iure concessam. Quidam excipiunt votum eundi in subsidium Hierosolymitanum, quæ illud emittere integrum sit huiusmodi clerico inconsulto Episcopo; sed bene Sanchez *d. cap.* 4. *num.* 45. cum Azor. *citato loco*, & Soar. *d. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 12. dicit id solum licuisse olim quando omnibus generaliter illuc aditus patebat, & idem Sanchez *loco citato num.* 46. reprobatur sententiam quorundam afferentium teneri huiusmodi clericos soluere expensas itineris, & redditus peregrinationis illius magnæ promissæ.
- 9 **V**t expensæ, quas vouens in eundo, &c.] Notatur ad hoc, quod in commutando voto peregrinationis Hierosolymitanæ habenda est ratio expensarum in eun-

do, commorando, & redeundo, vt per Sayr. in *clauis Regia*, lib. 6. *cap.* 12. *num.* 20. *vers. item consideranda*, Paul. Comitoli. *respons. mor.* lib. 2. *q.* 13. *per totam*. Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 18. *q.* 13. Soar. *d. tract.* de *voto*, lib. 6. *cap.* 19. *n.* 9. in *fine*, Sanchez *d. lib.* 4. *cap.* 59. *num.* 11. *cum seqq.*

Quia cessare causa, &c.] Quando à principio causa voti existit, ac proinde id valet, ac postea causa cessauit, quidam dicunt non cessare voti obligationem, per text. in *presenti*, vbi Episcopus Trecentis votum Hierosolymitanæ peregrinationis Deo nuncupat pro assequenda suæ Ecclesiæ libertate ope Comitris Campaniæ, quem ibi esse existimabat, & tamen cum post constaret illius Ducis morte intentionem Episcopi frustratam fuisse, consultus Pontifex id votum commutat quasi supponens illud obligare, ita docent in *presenti*, *glos. verbo vt venires*, Hostiens. *num.* 21. Butr. *num.* 25. & Ancharan. *num.* 5. Cæterum verius est causa finali voti cessante cessare eius obligationem, vt per Sayr. in *clauis Regia*, lib. 6. *cap.* 8. *num.* 14. Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 15. *quest.* 13. Soar. *de Relig.* tom. 2. *tract.* de *voto*, lib. 4. *cap.* 18. *num.* 3. Sanchez in *præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 4. *cap.* 2. *num.* 42. vbi *num.* 43. dicit in *hoc text.* secundum aliquos fuisse causam impulsuam inuisionem illius Comitris, quæ cessauit: rat melius dici posse concludit eam voti commutationem non fuisse necessariam, sed concessam ad maiorem cautelam, quod ait non obscure significare Pontifex in *presenti*, dum dicit cessante illius voti causa, potuisse quoque eius obligationem finire, quasi dicat cessasse si fuit causa finalis, secus si impulsua, & idem non dicit cessasse, sed potuisse cessare; additque huic intellectui non ob stare hunc eundem text. quatenus appellat hanc commutationem indulgentiam, seu priuilegium, & subinde debere aliquod operari, ac nulla esset operatio si votum non obligaret, nam respo. det sæpè concedi priuilegia ad pacandas conscientias, casque scrupulorum stimulis liberandas, etsi in rigore ea non essent necessaria.

Concedimus votum peregrinationis ratiè computare, &c.] Ergo votum longæ peregrinationis emissum ab Episcopis inconsulto Romano Pontifice validum est in solum ipsorum præiudicium, ac proinde etsi expleri nequeat absque Pontificis licentia, tenentur tamen eas expensas eundi, & redeundi soluere, & in eas id votum commutare; ita per hunc text. docent Alcozer in *summa* *cap.* 16. vbi *de potentibus irritare, conclus.* 1. *fol.* 55. Syluest. *verbo votum* 3. *quest.* 1. Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 16. *quest.* 2. Sayr. in *clauis Regia*, lib. 6. *cap.* 1. *n.* 24. *vers. secundo vouere*. Verùm Abb. *hic num.* 15. existimat votum huiusmodi, quod in *hoc text.* commutauit Pontifex, fuisse irritum, & solius scandali vitandæ gratia fuisse à Pontifice commutatam. Verior tamen opinio tenet votum longæ peregrinationis ab Episcopo emissum esse validum, quia in *hoc text.* nullibi dicitur id votum fuisse irritum, immo supponitur fuisse validum, & idem est à Pontifice commutatam, quare ita tenent Tabien. *verbo votum* 5. *quest.* 2. *num.* 1. Soar. *d. tract.* de *voto*, lib. 3. *cap.* 4. *a num.* 4. Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum* lib. 1. *quest.* 377. Sanchez in *præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 4. *cap.* 25. *num.* 39. vbi *num.* 40. aduertit in hoc casu esse irritum huiusmodi votum quando attentis circumstantiis iudicaretur maioris Dei obsequium residere, nec petere eius absentia facultatem, & *num.* 41. pariter aduertit quando id votum esset validum, minime teneri Episcopum ad expensas eundi, & redeundi, vt existimat Alcoz Syluest. Azor. & Sayr. *locis proximè citatis*, quia ex vi voti tantum tenetur implere conditionem petendo licentiam à Pontifice, quod si ille deneger, ad nihil obligabit votum, dum Pontifex voluntatem non

- renouauerit; si autem licentiam concedat, obligabit eorum ad peregrinationem, & si illam exequi velit, nulla opus est commutatione; si autem exequi nolit, opus est commutatione, aut dispensatione, nec est præcisè necessarium commutationem fieri in eas expensas. Quando autem votum esset irritum, tanquam obftans maiori bono nulla soluendi expensas remaneret obligatio, quòd illæ non sint per se promissæ, sed tanquam accessoriæ voto personali, & ideo cessante obligatione principali, cessat accessoria. Hinc aliqui excipiunt votum eundi in subsidium Hierosolymitanum, quasi illud emittere, & exequi inconsulto Romano Pontifice integrum sit Episcopis, ex quorum numero sunt Ancharan. *hic num. 12.* Butr. *in cap. scriptura, num. 4. vers. secundo, hoc rit. vbi Abb. num. ult. Zabarell. num. 3. quest. 8. & Anan. num. 9.* Sed dicendum id olim licuisse Episcopis cum omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram sanctam, at cum hodie aditus non pateat, Pontificia licentia est necessaria, Azor. *d. lib. 11. cap. 16. q. 2.* Sanchez *d. cap. 25. num. 42.* Barthol. ad S. Faust. *d. lib. 1. quest. 339.*
- 12 *In necessarios vsus Terra illius, &c.]* Quamuis autem votum peregrinationis Hierosolymitanæ, & maxime quando in eius loci subsidium est factum, soliti olim fuissent Pontifices commutare in elemosynam in eius loci subsidium mittendam propter urgentem necessitatem succurrendi illis temporibus expeditioni bellicæ in illius Terræ subsidium, hodie tamen eum expeditio illa profus cessauerit, non est necessaria ea huius voti commutatio, sed instar aliorum fieri potest, vt docent Soar. *d. tract. de voto, lib. 6. cap. 19. num. 16. & 17.* Sanchez *d. lib. 4. cap. 56. num. 26.*
- 13 *Laborem etiam laboribus recompenses, &c.]* Ergo in voti peregrinationis commutatione expensæ in peregrinatione promissæ consumendæ commutari debent in elemosynas, & labor itineris in opera personalia, ac proinde requiritur, vt votum personale commutetur in aliud personale, & reale in aliud reale, vt dicunt Angel. *verbo votum 4. num. 12.* Angles *in floribus Theologicis, part. 2. quest. vnic. de voto, art. 8. difficult. 6.* Verum id accipiendum non est tanquam quid præcepti, sed tanquam quid consilij, & tanquam quid congruentius, quia inter similia versatur propria æqualitas, & inter ea facile inuenitur, & acceditur magis priori voti materiæ, & fini, ita bene docent Soar. *d. num. 16. & 17.* Sanch. *cap. 56. num. 26.* Labor peregrinationis promissæ commutatur sic à viris doctis. Si peregrinatio pedestris sit, vt ultra expensas labor vnus diei commutetur in vnus diei ieiunium, & duorum dierum in duo ieiunia, & sic deinceps. Si non sit pedestris, vt labor quatuor dierum in vnus diei ieiunium commutetur, ita Sayr. *d. lib. 6. c. 12. n. 20. vers. item considerande.* Azor. *d. lib. 11. cap. 18. quest. 13.* Sanchez *d. lib. 4. cap. 56. num. 40.*
- 14 *In glos. Noluit sibi. quoniam nemo iuramentum suum, vel votum debet interpretari.* Notatur ad hoc, quòd nemo potest secum dispensare, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 3. num. 5. vbi num. 6.* resoluit probabilius esse posse Romanum Pontif. erga se ipsum dispensare in iis omnibus, in quibus potest cum subditis, & num. 8. idem reputat posse Episcopos, vt videre est apud illum Et de Romano Pontif. & aliis Episcopis quòd possint secum dispensare in legibus à se positis, & in votis & iuramentis propriis, sicut & cum aliis subditis dispensare possunt, tenent Soar. *de legib. lib. 6. cap. 11. à num. 8.* Salas *vol. tract. disp. 20. sect. 3. diff. 3. & sect. 12.* Basil. Pont. *tract. de matrim. lib. 8. cap. 4. num. 9.* vbi num. 11. asserit non obltare text. in presenti, vbi In-

noc. III. loquens de Trecenti Episcopo, qui peregrinationem vouerat ex certa causa, quæ iam cessauerat, quasi Episcopum laudans ait noluisse illum abique Sedis Apost. consilio se voti obligatione exemptura iudicare, quia responderet id supererogationis, & consilij opus fuisse, non necessitatis.

In ead. glos. ibi, *nisi certus esset quòd non esset obligatus.* 15 Notatur ad hoc, quòd si quis se vouisse certò sciat, dubitat tamen num voto teneatur ratione materiæ, vel finis, aut alicuius circumstantiæ tunc occurrentis, tenetur voto, vt per Butr. *hic num. 14.* Cott. *in memorab. verbo fideiussor indemnitate,* Nauarr. *in man. cap. 12. num. 37. & 14.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 72. num. 7.* Host. Angel. Gratian. & quosdam Theologos, quos refert, & sequitur Sanchez *de matrim. lib. 2. disp. 41. num. 35.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Impedito ad tempus exequi votum ultramarinum dilatio conceditur, perpetuo vero impedito inducitur redemptio in eo, quod magis expedit Terra sancta, & num. 2.*
- 3 *Inops dicitur qui ex operis, vel artificio debet victum quætere.*
- 4 *Maritus an teneatur secum deferre uxorem illum commitari volentem, ostenditur.*
- 5 *Pœnitentia potest ex causa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit.*

C A P. Quod super his. VIII.

VOtum Terræ sanctæ vouens si est pauper, infirmus, vel alia iusta causa temporanea impeditus, obtinebit dilationem voti; si verò causa sit perpetua, expensæ quæ aliis erunt faciendæ, mitti debent in subsidium Terræ sanctæ, & pro labore iniungi aliæ pœnitentiæ. Si verò sua præsentia esset ibi utilis, ipse ire tenetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. in re Pontificij, pag. 492.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 321.* remissius Ximen *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguit. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 4.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 4. cap. 11. n. 16. cum seqq.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 2. à num. 25.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 15. quest. 12.* inde inferentes ad alios casus.

Qui de laboribus suis sibi possunt acquirere necessaria.] 3 Notatur ad hoc, quòd dicitur inops, qui ex operis vel artificio debet victum quætere, vt per D. Barbof. *in l. 1. ff. soluto matrim. part. 4. num. 62.*

Viros suos sequantur.] Ergo vir tenetur secum deferre uxorem illum comitari volentem, de quo an verum sit, vide Doctores citatos ad *cap. 1. num. 5. de coniug. lepro. pag. 56.* & præcipue Sanchez *de matrimonio, lib. 9. disp. 4. num. 14.* vbi intelligit si alicubi sit diu habitaturus, suppetantque illi necessariæ expensæ ad transferendam uxorem, si tamen vir proficiscatur statim rediturus, aut nullibi notabilem moram facturus, sed ad varia negotia peragenda diuersis in locis tendat, secum deferre non tenetur uxorem.

In glos. *Potens.* Notatur ad hoc, quòd regulariter pœnitentia potest ex causa commutari ab eo Sacerdote, qui eam iniunxit, vt per Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. num. 28.*

§ V M M A R I V M.

- 1 *Votum ultramarinum non potest redimi, & commutari per alium quam per Papam, & nura. 2.*
- 2 *Votum eundi in subsidium Terræ sanctæ emissum à filiofamilias an possit à patre irritari, ostenditur.*
- 3 *Religiosi quævis sint parum litterati possunt promoueri, quia in eis magis attenditur via, quam scientia.*
- 4 *Mens ex præfatione colligitur.*
- 5 *Proœmium declarat decisionem.*
- 6 *Clerici possunt interesse bello iusto, ut dicit consilium.*
- 7 *Votum eundi in subsidium Terræ sanctæ emittere potest vir renitente vxore, quod exequi tenetur, & ab ea irritari non potest.*
- 8 *Vxor votum eundi in subsidium Terræ sanctæ non potest emittere, nec exequi viro contradiçente.*
- 9 *Clerici non possunt esse in bello, & pugnare, & qualiter autem interesse possunt absque irregularitatis incurfu, remissiuè.*

CAP. Ex multa. IX.

- 1 **C**ommutatio voti Terræ sanctæ spectat ad solum Papam, vel ad illos, quibus specialiter committit. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Imola, Anania, Hostien. Henric. Anchar. Panor. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 322.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 493.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 5.*
- 2 De materia huius text. vide Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 4. cap. 11. num. 17. & seqq.* Hinc probati solet votum eundi in subsidium Terræ sanctæ emissum à filiofamilias non posse à patre irritari, quod deduci videtur ex §. in *tanta, inf. hoc eod. text.* vbi datur licentia viro exequendi huiusmodi votum inuita vxore; at maius est præiudicium vxoris, quam patris; ergo à fortiori poterit filiusfam. id votum inuito patre exequi, ita docent Syluest. *verbo votum 3. q. 6.* Nauarr. *in man. cap. 12. num. 70.* Greg. *l. 3. verbo de ead. tit. 8. part. 1.* Iacob de Grass. *in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 29. num. 6.* Fr. Emman. *in sum. tom. 2. cap. 91. num. 9. concl. 8. in fine.* Sed quamuis hæc opinio sit communis, nullo iure probatur, quia eum text. in *presenti in d. §. in tanta,* id viro concedens in vxoris præiudicium, sit à iure exorbitans, non est extendendus, sicut nec extenditur ad seruum, nec ad Religiosum; eo vel maxime quòd dispar sit ratio, filius enim est proprie subiectus patri, non sic autem vir vxori, immo est eius caput: item vir habet administrationem familiæ, & magis ei fidit ius in eo voto exequendo cum fructu. Quare iure optimo Soar. *d. tract. de voto, lib. 6. cap. 1. num. 11.* & Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 35. num. 26.* dicant prædictam Doctorem resolutionem dubiam esse, & ideo merito iria aduertunt. Primum est, si id votum sit peregrinationis causa solius deuotionis, potest irritari à patre: quia nec vir id votum exequi potest absque vxoris consensu. Secundum est, si id votum sit in Terræ sanctæ subsidium, idque expensis parentis sit faciendum, nullatenus potest absque patris licentia impleri, quia nullo iure conceditur filio dispendere de bonis paternis. Vltimum est si subsidium illud esset tantum personale, tunc forsitan procederet supra dicta resolutio, non tam ex iure humano, quam ex naturali, quia ratio boni communis præponderaret iuri paterno.
- 4 *Quorum plures idiotæ sunt.*] Notatur ad hoc, quòd Religiosi, & Abbates, etiam si sint parum litterati, Barbes. *Collect. Tom. 11.*

possunt promoueri, quia in eis magis attenditur vita, quam scientia, vt per Cott. *in memorab. verba Abbates, pag. 1.*

§. Secundò quæsiuisti.

Votum ultramarinum non debet commutari si uouens est habilis ad eundem, inhabilis ad pugnandum si suo consilio potest prodesse exercitui, vel secum ducere bellatores, aut si sit diues. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Verum si ad superiora, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex præfatione colligitur mens, vt per Tirac. *cessante causa limit. 1. num. 65.* Mascard. *de probat. conclus. 1284. num. 6.* Gutier. *præct. lib. 1. quæst. 89. a. num. 3.* Proœmium enim declarat decisionem *l. cum pater, §. dulcissimi, ff. de legatis 2. l. vlt. ff. de hered. instit. Molin. de primog. lib. 1. cap. 5. num. 7.*

Maturitate tamen consilij, &c.] Notatur ad hoc, quòd clerici possunt interesse bello iusto, vt dicit consilium, sicut docent plures, quos citauit ad *cap. peritio 24. inf. de homicid.* quibus adde Rebuff. *in auth. habita, C. ne filius pro patre, verbo Episcoporum.*

§. In tanta.

Probat hic §. virum renitente vxore posse votum in subsidium Terræ sanctæ eundi emittere, & exequi teneri, nec ab vxore posse irritari, vt per Greg. *l. 9. verbo in A Hierusalem, tit. 8. part. 1.* Iacob. Gretserum *de sancta Cruce, tom. 3. lib. 2. cap. 3. pag. 10.* Sanchez *de marrim. lib. 9. disp. 4. num. 16.* & in *præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 34.* Fr. Emman. *in summa part. 2. cap. 90. conclus. 8.* Barthol. à S. Faust. *in thesaur. Religiosorum, lib. 1. quæst. 283.* Sayr. *in clau. Regia, lib. 6. c. 5. num. 9.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 4. n. 14.* vbi bene addit cum D. Thom. *quodlib. 4. art. 11.* & D. Antonin. *part. 2. tit. 1. cap. 22 §. 1.* virum non posse implere personaliter tale votum, si vxor nolit eum comitari, & sit iuuenis, relinquaturque in periculo incontinentiæ, nec vxorem teneri illum comitari, eo quòd sit res valde onerosa, quia ex iure naturæ tenetur vir cauere id vxoris periculum, & ideo satisfaciunt tunc redimendo votum. Vxor tamen non potest simile votum emittere, & exequi viro contradicente, Sanchez *d. disp. 4. num. 17.* Soar. *d. lib. 6. cap. 4. num. 15.* Barthol. à S. Faust. *d. lib. 1. quæst. 284.* Fr. Emman. *d. conclus. 8.* Sayr. *d. cap. 5. num. 10.* vbi respondet ad text. *in cap. quod super his, supr. hoc tit. in fine,* vbi dicit quòd vadat per se, aut per alium, cum ibi non exprimitur an de licentia iuri, vel sine votum emissum fuerit, intelligendum eo modo, quo minus huic communi opinioni contradicatur.

In *glof. Vri, ibi, specialissimus casus, &c.* Fauote Terræ sanctæ continet hic text. casum specialissimum, & ideo non habet locum quando peregrinatio esset non in subsidium, sed causa deuotionis, vt per Sanchez *d. disp. 4. n. 15.* Sayr. *in clau. Regia, lib. 6. cap. 5. n. 9.* Barthol. à S. Faust. *d. lib. 1. quæst. 183. vers. alij vero.*

§. De Clericis.

Clerici tanquam inhabiles ad pugnandum redimunt votum ultramarinum nisi in certis casibus. Colligunt Doctores in princip. text. citati.

Reddat inhabiles ad pugnandum.] Notatur ad hoc, quòd clerici non possunt esse in bello, & pugnare, vt per Menoch. *cons. 54. n. 19.* Iacob. Gretserum *de sancta Cruce, tom. 3. lib. 2. cap. 3.* Miles enim Christi non debet se præliis immiscere, etiam contra infideles, Perez *l. 1. col. 11. vers. ad 2. num. tit. 1. lib. 4. Ordin. pag. 766.*

- 12 *Nisi vel consilio strenui, &c.* Qualiter autem Clerici in bello iusto absque irregularitatis incurfu interesse possint, vide Bernard. & Salzed. in *pract. cap. 104. in noua impress.* Rota apud Farin. *decis. 3. in fine, part. 2. recent.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. num. 140. cum seqq.* Vgolin. *de irregul. cap. 12. §. 2.* Sayr. *de cons. lib. 7. c. 19.* Bonac. *cod. tract. disp. 7. 9. 4. punct. 4. latiffimè Illustr. D. Roder. à Cunha in comment. ad princip. disp. 2. 1. ex num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religionem ingredi uouens non satisfacit Episcopatum suscipiendò, sed prius debet Religionem intrare, & num. 2.
3 Declaratur text. in presenti, & num. 4.
5 Papæ licentia an desideretur ad admittendum Episcopatum, iam semel acceptatum, trans eundemque ad Religionem gratia prioris voti adimplendi, remissive.

C A P. Per tuas. X.

Religionis ingressum uouens non satisfacit voto Episcopatum suscipiendò, sed prius debet Religionem intrare, quàm Episcopum fieri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anania. Butr. Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viuan. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 324.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 493.* remissive Ximen. in *concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Valet. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 18. num. 382.* Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum, lib. 1. q. 19. 1. & 334. & lib. 5. quest. 41.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 16. quest. 2. & c. 22. quest. ult. latè Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda ad Religionis statum nouit. disp. 2. dub. 3. ex num. 3. vbi subdit cum Angel. verbo votum 2. num. 12. & Syluest. eodem verbo 3. quest. 9. esse mortale acceptare Episcopatum nondum impleto eo Religionis voto, Soar. tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 19. à num. 3. nouissimè post primam impressionem visus Hieron. Roder. in *compend. quest. Regal. resol. 111. num. 14.**

3 Sed obitat maximè quòd status Episcopi est perfectior statu Regulari, cap. ueniens, de iureiur. cap. licet, de Regular. & votum non infringit, qui commutat in melius, cap. peruenit il 2. illo rit. de iureiur. In primis Abb. in presenti, num. 6. dicit decisionem huius text. ex eo procedere, quia uouens ille ex ambitione consenserat electioni suæ in Episcopum, si enim zelo bono ductus consensisset, nullius culpæ reus foret; sed hæc expositio placere non potest, quia de illa ambitione ex text. non constat, immò cum post electionem consular Pontificem quid efficere debeat, potius præsumenda est bona intentio. Alij explicant procedere eo quòd electus ille Episcopus erat in lethali, vitpote, qui votum Religionis tempore præstituto non impleuerat, at electio Episcopi in mortali existentis est cassanda, cum eligatur ad ministranda Sacramenta, quæ ministraturo gratiam exigunt, ita Hostiens. hic num. 2. Ioan. Andr. num. 6. Butr. num. 7. & Henric. num. 3. Sed nec hæc expositio placet, quia si huic rationi inniteretur decisio Pontif. obligaret solum ad agendam præteritæ culpæ penitentiam, qua redderetur ille Sacramentorum ministerio aptus, nec verè differret text. opus esse Episcopatum renunciatione. Quare Henric. in *summa lib. 10. de sacramento Ordinis, cap. 32. num. ult. in commento lit. I.* Et Fr. Emman. in *summa tom. 2. cap. 6. num. 6.* dicunt Summum Pontificem in presenti loqui de consilio,

ibi, *consulimus*, cum nulla sit culpa acceptare Episcopatum, & ob id non adimplere Religionis votum. Sed quamuis videatur Pontificem loqui de consilio cum vtatur verbo, *consulimus*, tamen re vera præcipit, vt constat ex illis verbis, *Si nam desideras sanare conscientiam*, quia obseruare consilium non pertinet ad sanitatem conscientie tuendam, & ideò dixit Pontifex, *consulimus*, non quia non sit præceptum, sed quia non procedebat in forma iudicij, si enim sic procederet, cogeret.

Verùm his non obstantibus securè dicendum est hunc teneri dimisso Episcopatu ad Religionem transire, quia acceptans Episcopatum, admittit impedimentum Religionis promissæ, & sic erit voti reus, quamuis enim non repugnet, vt Religiosus fiat Episcopus, repugnat tamen vt Episcopus fiat Religiosus, quia oportet illum prius fieri nouitium, & in operibus humilibus vt. ari, quæ dignitatem Episcopi dedecet; ita meritò post Syluest. Abulen. Angel. Tabien. Caiet. & alios docent Sanchez in *præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 17. num. 5.* nouissimè Bartholom. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum, lib. 1. de voto simplicij, in communi, quest. 191.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 16. quest. 2. & cap. 22. quest. ult. & part. 2. lib. 3. cap. 32. quest. ult.* vbi respondet ad obiectionem illam de statu Episcopali quòd sit perfectior statu Religiosorum, nihil impedire, quia votum sub præcepto cadit, Episcopatus verò consilij, non præcepti opus est: & ad illud quòd licitus est transitus à Religionem ad Episcopatum, respondet transitum huiusmodi fieri auctoritate Summi Pontificis, non propria voluntate Religiosi.

Vtrum autem desideretur licentia Pontificis ad dimittendum Episcopatum illum semel acceptatum, trans eundemque ad Religionem gratia prioris voti implendi? vide Caiet. 2. 2. q. ult. art. 3. circa solutionem ad 1. dub. 2. Sanchez d. cap. 17. num. 6. Azor. d. lib. 11. cap. 16. quest. 2. Soar. d. tract. de voto, lib. 3. cap. 4. num. 8. & tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 20. num. 1. Barthol. de Vecchis in *praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp. 2. dub. 3. num. 5.* vbi resoluit licentiam in hoc casu desiderari, nisi Episcopus esset tantummodo erectus, sed non confirmatus. Barthol. à S. Fausto d. lib. 1. quest. 3; 5. vbi quest. 3; 8. querit an Episcopus, cui talis licentia à Pontifice denegatur, ad aliquid faciendum ex vi voti teneatur?

Si verò Episcopus post Episcopatum emittat votum ad eundem Religionem, certum est hoc casu votum includere conditionem affirmatiuam, si Pontifex licentiam concesserit, quia inconsulto Romano Pontif. non potest renunciare Episcopatu, ac Religionem ingredi, & ideo cum id votum non sit omnino irritum, tenetur Episcopus consensum Papæ petere, eoque obtento votum adimplere, & è conuerso eo denegato liber erit. ita Syluest. verbo *votum 3. quest. 1.* Azor. *instit. mor. al. part. 1. lib. 11. cap. 16. quest. 2.* Sayr. in *clauis Regia lib. 6. cap. 5. num. 24. in fine.* Sanchez d. lib. 4. cap. 25. num. 36. Barthol. de Vecchis *vbi sup. ex num. 7.* An & quando votum non acceptandi Episcopatum obliget, latè & eleganter agit Illustrissimus D. meus Roderic. à Cunha in *comment. ad cap. 1. ex num. 8. dist. 85.*

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatus etiam professus potest votum ultramarinum emittere, & in suos vsus vicissimam prouentuum Ecclesie conuertere.

2. Prælati & clerici habentes qualiacumque beneficia exigentia residentiam nequeunt longæ peregrinationis in suarum Ecclesiarum præiudicium vergentis voto se adstringere.
3. Prælati licitum olim erat cum omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram sanctam, emitte- re votum eundi in subsidium Terra sanctæ, illudque exequi etiam inconsulto Pont. tenebantur, hodie ve- rò cum is aditus non pateat, necessaria est Pontificis licentia.
4. Prælati Regularibus officio prædicandi fungentibus, non autem simplicibus Religiosis, integrum fuit olim votum eundi in subsidium Hierosolymi- tanum emitte- re, ac exequi sine superioris li- centia.

C A P. Postulastis. XI. & vlt.

Honor. III.

1. **R**egulares superiores Cruce signati poterunt ex voto dimissis idoneis procuratoribus adire Terram sanctam, & secum ferre vigesimam de- bitam, si tamen erant vitales verbo, exemplo, & consilio, & eorum absentia Ecclesiæ non enormiter læderentur. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anan. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in ra- tionali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 325. Alagona in compen- dio iuris Canonici, pag. 493. remissive Ximen. in concord. part. 2.
2. *Per absentiam vestram enormiter non lædantur.* Ergo Prælati, & clerici habentes qualiacumque beneficia exigentia residentiam nequeunt longæ peregrinationis in suarum Ecclesiarum præiudicium vergentis voto se adstringere, vt per Azorium in- stitucionum moralium, parte 1. lib. 11. cap. 26. quæst. 3. Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 25. num. 44. & 49. Fr. Emman. in summa parte 2. cap. 90. num. 3. Sayr. in clauis Regia, lib. 6. cap. 5. num. 25. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 3. cap. 4. num. 10. nouè Bartholomæus à S. Fausto in thesaurio Religiosorum, lib. 1. quæst. 342.
3. *Potesitis, & tenemini votum peregrinationis implere.* Olim quando omnibus generaliter concedebatur aditus in Terram sanctam, licitum erat Prælati emitte- re votum eundi in subsidium Hierosolymi- tanum, illudque exequi inconsulto Romano Pon- tific. tenebantur, vt tenent Richard. in 4. dist. 38. art. 4. quæst. 2. Rosell. in summa, verbo votum 2. num. 16. At cum hodie is aditus non pateat, necessaria est Pontificis licentia, Angel. verbo votum 2. num. 2. Syluest. eodem verbo 3. quæst. 2. Azorius d. quæst. 3. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 3. cap. 4. num. 12.
4. Sanchez d. cap. 25. num. 45. Et ita olim integrum fuisse solis Prælati Regularibus officio prædicandi fungentibus votum eundi in subsidium Hierosolymitanum emitte- re, ac exequi sine superioris licentia, ab subin- de ab illo non posse irritari, resoluunt Abb. in præ- senti, num. 2. Rosell. dicto verbo votum, 2. num. vlt. Syluest. eodem verbo 3. quæst. 4. hinc inferentes id non esse licitum simplicibus Religiosis, quamuis illos id votum emitte- re, atque exequi absque Abbatis licen- tia posse, nec Abbatem illud irritare valere teneant in præsentis Ioan. Andr. num. 2. Hostiens. num. 1. Anchar. num. 5. & Anan. num. 2. & in cap. ex multa, hoc tit. Ho- stiens. num. vlt. Butr. n. 11. Anchar. in sine, & Ioan. Andr. num. 6. in sine.

Barbof. Collect. Tom. II.

De Statu monachorum, & Canonico- rum Regularium.

T I T. XXXV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 S. Basily,
- 3 S. Benedicti,
- 4 Cluniacensium,
- 5 Camaldulensium,
- 6 Fontis Coryli,
- 7 Vallis Vmbrosæ,
- 8 Grandimontensium,
- 9 Carthusianorum,
- 10 Cisterciensium,
- 11 Montis Virginis,
- 12 Syluestrinorum,
- 13 Celestiniorm,
- 14 S. Ambrosij ad nemus,
- 15 Oliuetanorum,
- 16 S. Hieronymi per Hispaniam,
- 17 S. Hieronymi in Pisis,
- 18 S. Hieronymi in Fesulanis,
- 19 Doctores referuntur de Canonici Regularibus.
- 20 Canonici Regulares instituti ab Apostolis.
- 21 Lateranenses,
- 22 S. Fridiani,
- 23 S. Ruffi,
- 24 Aroasie,
- 25 S. Victoris,
- 26 Præmonstrantenses,
- 27 Mantuani,
- 28 Spiritus sancti apud Venetos,
- 29 S. Sepulchri,
- 30 S. Crucis Conimbricensis,
- 31 Vallis viridis,
- 32 VVindesemenses,
- 33 S. Saluatoris,
- 34 S. Georgy in Alga,
- 35 S. Petri de Monte Corbulo,

Monachi.

Canonici Regulares.

V P E R hanc rubr. scripserunt Zabar. I Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anchar. Pauorm. Guillem. Durand. in breuiario auro, fol. 109. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, folio 176.

Petrus de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 134. verso. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontificij, a pag. 481. Goffred. & Hostiens. in sum. huius tit. Alexand. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad quinque libros De. retal. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagena in exposit. titulorum iuris Canon. sub eod.

Monachorum.] Monachales congregationes hodie plures numerantur in Ecclesia Catholica, & inter omnes primum locum obtinet Religio Sancti Basily ab eodem Sancto Basilio Magno instituta anno 369. Pontifice Felice II. Imperatore Iuliano apostata; creuit maximè hæc familia per Orientem, translata est etiam ad Occidentem, vbi adhuc durat. Vestiuntur monachi nigro colore, habent monasterium prope Romam in loco, qui appellatur Grotta ferrata. De hac Religione agunt Sanctus Antoninus 2. part. histor. tit. 15. cap. 12. Cassanzus in catalogo glorie mundi, part. 4. confid. 54.

Paul. Morigia de origine Relig. lib. 1. cap. 16. Hieron. Roman. de Republ. Christiana, lib. 6. cap. 6. Plato de bono statu Religioſi, lib. 2. cap. 22. Sylueſt. Marul. in Oceano Religioſum lib. 1. Azorius inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 21. quaſt. 2. Fr. Ludouicus Miranda in manuali Pral. tom. 1. quaſt. 4. art. 1. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 1.

Sancti Benedicti Religio ab eodem Sancto inſtituta fuit anno 500. Pontifice Symmacho, Imperatore Occidentis Theodorico, Orientis Anaſtaſio. Monachorum illius habitus notus eſt, tunica, ſcapulare, cuculla, ſive chlamys, omnia ex nigro colore cum corrigia fibulata. De hac Religione agunt latè Barnabas de Monraluo, & Bernard. de Britto in chron. Cister. Antonius Yepes in chron. Sancti Benedicti, S. Antonin. 2. part. hiſt. tit. 15. cap. 12. Caſſan. in catalog. part. 4. conſid. 50. Virgil. Polyd. de inuent. rerum lib. 7. cap. 2. Plato de ſtatu Relig. lib. 2. cap. 22. Marques de vera origine Erem. Sancti Auguſtini, cap. 11. §. 1. cum ſeqq. Fr. Emman. quaſt. Regular. tom. 1. quaſt. 3. art. 2. Azorius inſtit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 21. quaſt. 2. Carol. Tapia in aurb. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccleſ. verbo monaſteria, Fr. Ludouicus Miranda in manuali Pralatorum, tom. 1. quaſt. 4. art. 2. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. cap. 2. per totum. Hodie Religio S. Benedicti diuiſa eſt in quinque celeberrimas Congregationes à ſe inuicem independentes. Prima eſt Italica, quæ nunc dicitur Montis Caſſini, antea dicebatur Sanctæ Iuſtinæ de Padua, incepit anno 1408. habet per Italiam pluſquam 66. monaſteria. Secunda Germanica appellatur Bursfeldenſis à Monasterio Sancti Thomæ Apoſtoli. & Sancti Nicolai Episcopii in Bursfeldia, diœceſis Moguntinæ, cœpit anno 1410. flouet per vtramque Germaniam, habet pluſquam 150. Monasteria. Tertia Gallica dicitur Caſſalis Benedicti à Monasterio in eo pago fundato, incepit anno 1516. habet ad decem Monasteria Religioſorum, quinque totidem ſeminarum. Quarta Hiſpana dicitur Valliſoletana à monasterio in ciuitate Valliſoleti erecto Congregationis capite, incepit anno 1520. habet pluſquam 40. monaſteria. Quinta Luſitana, reformationis caput eſt monaſterium S. Martini de Tibaês in Interamnenſi regione non longè à Brachara Occidentem verſus, incepit anno 1549. continet pluſ annuſve viginti vitorum monaſteria, nam Monialium plura ſunt, ſed Ordinariis ſubiecta. Militant ſub regula S. Benedicti vltra Militares Religiones, ſequentes familiæ omnes à Monachis ipſius inſtitutæ, Cluniacenſis, Camaldulenſis, Valliſumbroſæ, Ciſtercienciſis, Fontis Ebraldi, S. Guilelmi Vercellenſis, S. Guilelmi Ducis Aquitanicæ, licet à principio habuerit regulam S. Auguſtini, Gelberrina, Humiliatorum, Floriacenſis, Vallis Cælium, Sylueſtrina, Cæleſtinarum, Oliuerana. Habet Religio S. Benedicti Romæ celebre monaſterium S. Pauli extra muros, & feſtum eiufdem S. Benedicti celebrat 21. Martij.

4 Cluniacenſium Religio ſic dicta à primo eius monasterio Cluni in diœceſi Maticonenſi in Gallia inſtituta fuit à Sancto Odone Monacho Benedictino anno 910. Pontifice Anaſtaſio, Imperatoribus Occidentis Conrado, Orientis Leone V. veſtiuntur monachi eodem habitu, quo Benedictini. Agunt de hoc ordine S. Antoni. part. 2. tit. 15. cap. 13. §. 2. Hieron. Roman. lib. 6. cap. 9. Sylueſt. Marul. d. lib. 1. Fr. Emman. d. tom. 1. quaſt. 4. Miranda d. quaſt. 4. art. 2. Soar. dicto tract. 9. lib. 2. cap. 3. num. 1. Feſtum Sancti Odonis 18. Nouembris.

5 Camaldulenſium Ordo, ſic dictus à Valle Camaldula in Tuſcia non longè à Florentia inter Apennini iuga, inſtitutus fuit à S. Romualdo, monacho Benedictino ſub regula Sancti Benedicti anno 967. Ponti-

ſice Ioanne XIII. Imperatoribus Occidentis Othone, Orientis Nicephoro Phoca. Veſtiuntur monachi albo colore, tunica, ſcapulario, & pallio, item galero albo. Habent Romæ monaſterium ad Sanctum Gregorium in Monte Celio, ad Sanctum Antonium Abbatem. Eſt & alia familia Camaldulenſis reformata, quam appellant Montis corona, inſtituta à nobili quodam Veneto Monacho Camaldulenſi Paulo Iuſtiniano anno 1520. Pontifice Leone X. Imperatore Carolo V. Solymano tyranno Orientis, vtuntur eodem ferè habitu, ſed viliori, habent Romæ monaſterium ad S. Leonardum. De familia Camaldulenſi agunt ex profeſſo Auguſtinus Florentinus Camaldulenſis per totum lib. hiſtoria Camaldulenſis. Syluan. Roizius de ſacra Eremo Camaldulenſi. Ioan. de Caſtaula in hiſtoria S. Romualdi, S. Antonin. part. 2. tit. 1. cap. 15. Caſſan. in catalog. part. 4. conſid. 54. Sylueſt. Marul. in Oceano, lib. 2. pag. 101. Morigia lib. 1. cap. 25. Illeſc. lib. 4. hiſtoria Pontif. pag. 75. Hieron. Roman. de Republ. Chriſt. lib. 6. cap. 9. Plato de bono ſtatu Relig. lib. 2. cap. 22. Fr. Emman. quaſt. Regular. tom. 1. quaſt. 3. art. 2. Azor. part. 1. lib. 12. cap. 21. Fr. Ludouicus Miranda tom. 1. quaſt. 4. art. 2. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 3. ex n. 7. Feſtum S. Romualdi 7. Februarij.

Fontis Coryli congregatio à loco nomen ſortita, 6 qui exat in monte Apennino in radicibus Montis Carriæ Orientem verſus, quatuordecim millibus paſſuum diſtans à Lugubio propter ciuitatem Calienſem Ducatus Vrbinæ, inſtituta à Landolfo monacho Benedictino, & ſub regula S. Benedicti anno 1008. Pontifice Ioan. X V I I. Imperatoribus Occidentis Henrico II. Orientis Baſilio & Conſtantino, incepit habitare hanc ſolitudinem venerabilis Monachus Petrus Damalcenſis Benedicto IX. Pontifice, nec deſunt aliqui, qui illum huius Congregationis faciant auctorem. Hi monachi, qui hodie ferè non extant, utebantur eiſdem veſtibus, quibus Benedictini, mutato colore nigro in album. De hac familia memirunt agentes de vita B. Petri Damiani, & præcipue Conſtantinus Caictanus in initio primi tom. operum eiufdem, Arnold. de ligno vite, lib. 2. c. 9. Petrach tract. 3. lib. 2. cap. 17. de vicia ſolitaria, Morigia lib. 1. cap. 58. Sylueſt. Marul. in Oceano lib. 2.

Valliſumbroſæ Religio nomen ſortita eſt à Valle denſiſſimis arboribus conſita prope Florentiam inſtituta à Sancto Ioanne Gualberto monacho Benedictino, & ſub regula Sancti Benedicti anni 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno, vtuntur monachi nigris veſtibus eiufdem artiſcij atque Benedictini, Italiam non egrediuntur, & habent Romæ monaſterium ad S. Praxedem. De hac familia agunt Caſſan. in catal. part. 4. conſiderat 57 Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 2. Illeſc. in hiſtoria Pont. lib. 5. cap. 12. Hieronym. Roman. de Republici. Chriſt. lib. 6. cap. 12. Morig. lib. 1. cap. 27. Sylueſt. Marul. in Oceano lib. 2. pag. 120. Tamburin. de iure Abbatum. tom. 1. diſp. 2. quaſt. 15. num. 4. Plato de bono ſtatu Relig. lib. 2. cap. 22. Fr. Emman. tom. 1. quaſt. 3. art. 4. Azor. part. 1. lib. 12. cap. 21. Fr. Ludouicus Miranda tom. 1. quaſt. 4. art. 2. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 3. Feſtum S. Ioannis Gualberti 15. Februarij.

Grandimontenſium Ordo, ſic dictus à monte quodam prægrandi in diœceſi Limonicèſi in Gallia, ſuit inſtitutus à S. Stephano Albanenſi anno 1080. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Nicephoro Botto; habitus vilis eſt, & totius ad penitentiam compoſitus. cum aliquando ex loriceis ferreis conſtaret. Galliam non egreditur de eo agunt S. Antonin. 2. part. hiſt. tit. 15. cap. 21. Caſſan. in catal.

atal. part. 4. confid. 70. Polyd. de inuentor. lib. 7. cap. 2. Syluest. Marul. in Oceano lib. 2. pag. 155. Marques de origine Eremit. S. Augustini. cap. 20. §. 7. Tamburin. d. quest. 15. num. 8. Renat. Chopir. monasticon lib. 2. tit. 1. num. 22. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 21. q. 2. vers. ordo Grandimontensis. Plato de bono statu Relig. lib. 2. cap. 22. Soar. d. tract. 9. lib. 2. cap. 5. num. 4. & 5. vbi subdit quod militat sub regula propria, licet aliqui eos faciant regulæ sancti Benedicti. Festum S. Stephani Albanensis 13. Februarij.

9 Carthusianorum Ordo dictus à valle Carthusia vulgò *Cerrosa* in dicecesi Gratianopolitana in Gallia institutus fuit à S. Brunone sub regula propria anno 1084. Pontifice Gregorio VII. Imperatoribus Occidentis Henrico I V. Orientis Alexio Conneno. Vestuntur monachi vt Religiosi Dominicani, ferunt tum capucium assutum tunicæ, & scapularis vtramque alam connexam intra se ligula eiusdem panni, & coloris infra vtrumque latus, ferunt Conuersi scapulare nigrum. Tota Religio ab vno GERALI eodemque perpetuo administratur, Capitulum cuiusque domus Priorem suum eligit, confirmat Generalis, durant ad arbitrium Religionis. Agunt de his S. Anton. 2. p. *bist. tit. 15. cap. 22. §. 2. Cassan. in catal. p. 4. confid. 62. Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 3. Hier. Roman. de Republ. Christ. lib. 6. cap. 13. Illesc. in bist. Pontif. lib. 5. c. 9. Morig. de origine Relig. lib. 1. cap. 27. Syluest. Marul. in Ocean. lib. 2. pag. 124. Miræ. de origine Relig. lib. 2. c. 45. & speciali lib. orig. omnium per Orbem Carthusiarum domorum, Claud. Robert. in Gallia Christiana tit. de Generalibus, Azor. p. 1. lib. 12. cap. 21. quest. 2. Fr. Emman. tom. 1. quest. 3. art. 8. Plato d. lib. 2. cap. 22. Fr. Ludou. Miranda tom. 1. q. 4. part. 3. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 7. num. 21. Tamburin. d. tom. 1. disp. 2. quest. 16. num. 1. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 4. Festum S. Brunonis 6. Octobris.*

10 Cisterciensium Ordo sic dictus à Valle Cistercio in dicecesi Cabilonensi in Burgundia apud GAVOS institutus à S. Roberto monacho Benedictino, & sub regula S. Benedicti anno 1099. Pontifice Urbano II. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno. Induuntur Monachi tunica alba, scapulari nigro, corrigia fibulata, percingunt scapulare funiculo holoserico, vtuntur etiam cuculla, siue clauride vndulata, pallio nigro cum equites incedunt. Habent Romæ duo monasteria, vnum ad S. Crucem in Hierusalem, alterum ad SS. Vincentium & Anastasium extra muros. Extat & ordo Cisterciensium discalceatorum, quem appellant Foliensem ab imagine sanctissimæ Virginis inter folia depicta, quam in capite suæ familiæ colunt; vtuntur albis vestibus, & capuccio nimis ad humeros demisso, omnia ex panno vili. Habet Romæ tria monasteria, vnum ad S. Pudentianam Virg. & mart. alterum ad S. Bernardum in Thernis Diocletiani, tertium ad S. Sebastianum in regione Ripæ. Agunt de Cisterciensibus Barnab. de Montaluo, & Bernardus de Britto in chron. Cisterciens. S. Anton. part. 2. tit. 15. cap. 12. §. 18. Cassan. in catal. part. 4. confid. 58. Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 2. Morig. lib. 1. cap. 28. Syluest. Marul. in Oceano lib. 2. pag. 153. Hieron. Roman. de Republ. Christiana lib. 6. cap. 12. Plato lib. 2. cap. 22. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 3. art. 5. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disp. 2. quest. 15. n. 5. Fr. Ludou. Miranda d. tom. 1. quest. 4. art. 2. Soar. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 3. ex num. 3. Festum S. Roberti celebratur 29. Aprilis.

11 Montis Virginis Ordo sic dictus à monte Virgiliano Regni Neapol. vbi primum monasterium edificauit S. Guilielmus Vercellensis monachus Benedictinus, à quo Guilielmitarum Ordo de aliquibus

dicatur, fuit institutus ab eodem S. Guilielmo sub regula S. Benedicti anno 1124. Pontifice Calixto II. Imperatore Occidentis Henrico V. Orientis Emmanuele Conneno. Vestuntur monachi albo amictu ex vili panno, & habent Romæ monasterium ad S. Agatham in Suburra. De illis Felix Renda in vita S. Guilielmi, Paul. Rheg. de sanctis Neapol. in vita eiusdem sancti, Syluest. Marul. in Oceano, lib. 2. pag. 161. Bzou. tom. 2. bist. ecclæs. anno 1142. n. 3. Caualer. decif. 594. num. 1. Festum S. Guilielmi 25. Iunij.

Syluestrinorum Ordo institutus fuit à S. Syluestro 12 Canonico Ofimano in agro Piceno sub regula S. Benedicti anno 1232. Pontifice Gregorio IX. Imperatoribus Occidentis Federico I. Orientis Baldouino II. Induuntur monachi eodem habitu quo Benedictini mutato colore nigro in caninum, Italiam non egrediuntur, vbi dicuntur habere per Marchiam Anconitanam, Vmbriam, & Tusciam 25. monasteria. Habent monasterium ad sanctum Stephanum in Cacco. De hac familia agunt S. Antonin. part. 2. tit. 15. cap. 23. §. 2. Cassan. in catal. part. 4. confid. 57. Syluest. Marul. in Oceano lib. 3. pag. 185. Tamburin. d. tom. 1. disp. 2. q. 15. num. 11. Festum S. Syluestri celebratur 26. Nouembris, quo die Clementis VIII. illum in martyrologio Romano inseruit, teste Bzou. tom. 13. annal. anno 1267. num. 20.

Celestinorum Ordo institutus fuit à S. Petro Morono monacho Benedictino (dictus est Morone à monte Morono in Regno Neapolitano, quem Religiosus incoluit) & sub regula S. Benedicti anno 1274. Pontifice Gregorio X. Imperatoribus Occidentis Rodolfo I. Orientis Michaële Paleologo. Celestinus dictus fuit eo quod eius fundator dictus S. Petrus Summus Pontifex electus, Celestinus V. vocari voluit, à Pontificio honore, seu potius honore abiecto ad nomen pristinum rediit, licet cum nomine honoris familia remanserit. Induuntur monachi alba tunica, nigro capuccio, & scapulari, nigra etiam cuculla, siue chlamyde, Benedictinis per omnia simile. Creuit hæc familia per Germaniam, per Vngariam, & Galliam, vbi nunc habet 22. monasteria latis ampla, creuit per Italiam, vbi ad 96. domicilia numerantur, habet Romæ monasterium ad S. Eusebium in regione Montium. De Celestinis agunt S. Antonin. 2. p. tit. 16. cap. 1. §. 18. Cassan. in catal. part. 4. confid. 61. Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 2. Morig. lib. 1. cap. 36. Bzou. tom. 13. anno 1274. ex num. 2. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 3 art. 3. Fr. Ludou. Miranda tom. 1. quest. 4. art. 2. Festum S. Petri Moroni celebratur 19. Maij.

Sancti Ambrosij ad nemus Ordo sic dictus quod sub inuocatione S. Ambrosij erectum sit Mediolani primum eius domicilium in loco extra muros, vbi tempore S. Ambrosij nemus erat, in quo ipse aliquando se recipere solebat, vt negotia fugeret, & contemplationi diuinæ vacaret, institutus fuit à tribus nobilibus Mediolanensibus sub regula S. Augustini, Alexandro Criuello, Albergo Beseo, Antonio Pessundante, aliter Antonio Petia sancta, anno 1411. Pontifice Eugenio IV. Imperatoribus Occidentis Sigismundo, Orientis Ioanne Paleologo. Vtuntur monachi tunica, scapulari, & pallio canusio cum corrigia cornu fibulata. Habent nonnulla domicilia per Italiam, extra illam non effunduntur, Romæ sunt ad S. Clementem in regione Montium. De his vide Morig. lib. 1. cap. 45. Syluest. Marul. in Oceano lib. 1. pag. 70.

Oliuetanorum Ordo sic dictus à monte Oliuarum 15 in comitatu Iliciensi non longè à Senis, vbi primum eius monasterium erectum, institutus fuit sub reg. S. Benedicti à tribus nobilibus Senensibus Bernardo

- Protonio Philosophiæ professore, Ambrosio Piccolomineo, Patricio de Patriciis anno 1319. Pontifice Ioanne XXII. qui anno 1324. Ordinem confirmavit, Imperatoribus Occidentis Ludouico I V. Orientis Andronico I. Induuntur monachi vestibus albis, sunt Romæ ad S. Mariam nouam in regione Montium. Agunt de illis S. Antonin. *part. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2. Cassan. in catal. part. 4. confid. 58. Polyd. de inuent. lib. 7. cap. 1. Plato lib. 2. cap. 22. Tambarin. d. quest. 15. n. 13. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 3. art. 3. Fr. Ludou. Miranda d. tom. 1. q. 4. art. 2. Caualer. deisf. 594. num. 1.*
- 16 S. Hieronymi per Hispaniam ordo institutus fuit sub regula S. Augustini, & patrocínio S. Hieronymi à D. Petro Fernandez nobili Castellano, Petri, Regis Castellæ, que Crudelem appellant, intimo quondam, & maiori cubiculario anno 1370. Pontifice Urbano V. Caput huius familiæ est monasterium S. Bartholomæi de Lupiana in Toletana diocesi. Utuntur monachi tunica alba, scapulari, & capuccio canusino, pallium item canusinum crispatur, & vndulatur ad collum, eo vtuntur cum foras exeunt. Habent plura & pulchra monasteria per Hispaniam, & Lusitaniam. De his agunt Hieron. Roman. *de Republ. Christ. lib. 6. cap. 29. Syluest. Marul. lib. 3. pag. 198. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 4. art. 1. Fr. Ludou. Mirand. d. tom. 1. q. 4. art. 1. Soar. d. trait. 9. lib. 2. cap. 5.*
- 17 Sancti Hieronymi in Pisis Ordo institutus fuit à nobili viro Pisano Petro Gambacurta sub regula S. Augustini, & patrocínio S. Hieronymi anno 1380. Pontifice Urbano VI. Imperatoribus Occidentis Venetia, Orientis Andronico III. Primum huius Congregat. monasterium caputque familiæ est apud Cefanam in territorio Urbini, appellant Montem belum ob loci amœnitatem, monachi à Pio V. professione faciunt, vtuntur tunica, scapulari, capuccio, pallio canusino, reiciunt ab humeris vitam, siue ligulam eiusdem coloris, quam fultus pallium gerunt cum foras procedunt, ferè nullum habent monasterium extra Marchiam Anconitanam, & Triuifanam. De his vide Syluest. Marul. *in Oceano lib. 5. pag. 345. Morig. lib. 1. cap. 41. Azor. part. 1. lib. 13. cap. 11. Fr. Emman. d. tom. 1. q. 3. art. 9.*
- 18 Sancti Hieronymi in Fessulanis Ordo, sic dictus quod Fessulis nobili quondam Tuscæ vrbe, cuius nunc vestigia vix extant, non longe à Florentia, in ceperit, institutus fuit à Carolo Romano montis Garnelli (oppidum est ad radices Apennini quinque leucis distans à Cefena) comite, sub reg. S. Augustini anno 1406. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Utuntur eius monachi habitu canusino pallio ad collum rugato. Sunt Romæ ad sanctum Vincentium & Anastasium in regione Triuij. De his vide Syluest. Marul. *in Oceano lib. 4. pag. 327. Morig. lib. 1. cap. 42. Polyd. de inuentorib. lib. 7. cap. 3. Azor. part. 1. lib. 13. c. 11.*
- 19 *Canonicorum Regularium.* Plura de Cæonicis Regularibus Richard. Anglic. Theolog. Parisiensis in Chron. Canonicorum Regularium, Ioannes Trullus in lib. quem inscripsit, *Ordo Canonicorum Regularium*, Gabriel. Pennot. *de origine Canon. Regular. S. Antonin. part. 2. tit. 15. cap. 16. §. fin. Cassan. in catal. p. 4. confid. 56. Polydor. de inuent. lib. 7. c. 3. Hieron. Roman. de Republ. Christ. lib. 6. c. 4. & 16. Plato de bono statu Relig. lib. 2. c. 23. Nauar. comment. 1. de Regular. Conrad. in templo omnium iudeorum lib. 2. cap. 9. Cened. ad Decretal. collect. 165. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. quest. 3. art. 1. Azori. instit. moral. part. 1. lib. 12. c. 22. Fr. Ludouic. Miranda in man. Prelat. tom. 1. quest. 4. art. 13. Soar. tom. 4. de Relig. trait. 8. cap. 7. ex num. 2.*
- 20 Religio Canonicorum Regularium in varias familias diuisa est, de quarum præcipuis inferius aliquid dicemus, fuit instituta ab Apostolis item post Christi Domini Ascensionem, recepta a S. Iacobo minore Apostolo, & Hierosolymæ Episcopo in Ecclesia sua Hierosolymitana, à S. Marco Euangelista in Alexandria, & ab alijs alibi fuscitata, & quasi denuo erecta à S. Augustino in ciuitate Hipponensi anno 397. Pontifice Cyriaco, Imperatoribus Occidentis Honorio, Orientis Arcadio.
- Canonici Regulares Lateranenses dicuntur ab Ecclesia S. Ioannis Lateranensis de Vrbe, quam per 800. annos inhabitauerunt vsque ad Pontificatum Bonifacij VIII. qui sublati Canonicis Regularibus S. Augustini, seculares introduxit anno 1300. Reformata hæc Lateranensis congregatio à congregatione Frigionaria, sic dicta à monasterio S. Mariæ in sylua Frigionaria, cui multitudo Frigonum illac se recipientium nomen indidit, instituta à P. D. Bartholomæo ex nobilissima Columnensium familia, & à P. Iacobo de Auogrado Bononiense Doctore emerito familiæ Prædicatorum quondam Religioso laico anno 1406. sed relicto nomine Frigionariæ iussa est dici Lateranensis, cum Lateranensium Canonicorum fuerit reformatrix, eodemque habitu vtatur. Sunt Romæ ad S. Mariam de Pace in regione Pontis. De his agunt Morig. lib. 1. cap. 8. Syluest. Marul. *in Oceano lib. 1. pag. 1. cum seqq.* Habent multa & præclara per Italiam monasteria, de quibus Pennot. *in histor. tripart. lib. 3. cap. 8.*
- Canonici Regulares S. Fridiani instituti fuerunt, seu potius reformati ab eodem S. Fridiano Episcopo Lucensi intra annum 560. & 588. quo durauit eius Episcopatus, ferè eundem habitum gerunt atque Lateranenses. De his Cæf. Francottus *in historia sacra Lucensi*, vbi de vita S. Fridani, Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib. 1. pag. 4. Azor. part. 1. lib. 12. cap. 22. quest. 3.*
- Canonici Regulares S. Rufi secundum aliquos instituti dicuntur à S. Rufo, S. Pauli Apost. discipulo, de quo ipse ad Roman. c. 16. num. 13. sed probabilius est hunc ordinem sic appellatum non quod S. Rufus eum instituerit, sed quia præcipuum eius domicilium & familiæ caput erectum sit sub inuocatione S. Rufi in ciuitate Valentina in Gallia, cuius etiam nobilitas Prioratus est Lugduni, à quo mirum in modum hæc familia nobilitata est, vt attestatur Chopin. *lib. 2. monast. tit. 1. num. 20. Claud. Robert. in Gallia Christianar. de Abbatibus lit. R. verbo S. Rufus.* De his Canonicis agunt Syluest. Marul. *in Oceano Relig. lib. 1. pag. 5. Aymer. Falco in historia Antoniana, part. 2. tit. 22. cap. 3. Petrus Griffesus in historia Canon. sect. 13. num. 16. & 17. Festum S. Rufi celebratur 21. Nouembr. est & alius S. Rufus primus Episcopus Auencionensis 12. Nouembris. Huius Congregationis leges & statuta accepisse congregationem S. Crucis Conimbricensis in Lusitania refert Marques *de vera origine Eremit. S. Augustini cap. 18. §. 4. & 5.**
- Canonici Regulares Aroasiæ fuerunt instituti à duobus pijs Sacerdotibus Connone, & Holdemaro secundo ferè lapide à Bapalma Arteliæ oppido versus fines Regni Galliæ in diocesi Attrebatensi anno 1097. Pontifice Urbano II. Imperatoribus Occidentis Henrico IV. Orientis Alexio Conneno. Ab hoc monasterio Aroasiæ familiæ Aroasiæ apice exordium, & nomen sumpsit hic Ordo, habuit frequentissima per Belgium & Galliam monasteria, sed hodie non persistit. De his Canonicis agunt Aubert. Miræ. *de orig. Canon. Regul. cap. 10. Cruisen. monast. August. part. 2. cap. 17.*
- Canonici Regulares S. Victoris nomen sortiti sunt à mona

- à monasterio S. Victoris propè muros Parisienses Abbatiali titulo illustri, quod ædificatum est à Ludouico Graffo Galliarum Rege anno 1113, sed iam desierunt, vide Crusen. in *monastico Augustiniano part. 2. cap. 19.* Aubert. Miræ. in *origine Canoniorum Regul. s. 12.*
- 26 Canonici Regulares Præmonstratenses dicti à monte Præmonstrato in diocesi Laudunensi suffraganea Remensi in Gallia, instituti fuerunt à Norberto Archiepiscopo postea Magdeburgensi Germaniarum Primæte sub regula S. Augustini, & instituto Canonico Regularium anno 1120. Pontifice Calixto II. Imperatoribus Occidentis Henrico V. Orientis Ioanne Conneno. Utuntur hi Canonici albis vestibus, vigent maximè per Galliam, Germaniam, Flandiam, & Hispaniam, apud Italos ferè nulla eorum sunt monasteria, Romæ verò hoc anno 1630. viuebant in locato domicilio in via Crucis. De his latè Aubert. Miræ. chronicon scripsit, S. Antonin. 2. p. tit. 15. cap. 19. & tit. 17. cap. 2. §. 2. Morigia lib. 1. cap. 57. Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 12. pag. 172.* Fr. Emman. d. tom. 1. q. 3. art. 16. Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 21. q. 2. Claud. Robert. in *Gallia Christiana tit. de Abbatibus, lit. P. verbo Præmonstratum*, Soat. tom. 4. de Relig. tract. 9. lib. 2. cap. 5. num. 6. Festum sancti Norberti celebratur 6. Iunij.
- 27 Canonici Regulares Mantuani referunt institutionem suam ad S. Marcum Euangelistam, sed monasterium Mantuanum fundauit eius Vrbs Episcopus Henricus anno 1150. Pontifice Eugenio III. Imperatoribus Occidentis Conrado III. Orientis Emmauele Conneno. Præter hoc Mantuanum, atque alterum in oppido Nesi propè Patauium Mantuano annexum nullum aliud est in tota congregatione monasterium. Vide Morig. lib. 1. cap. 9. Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 1. pag. 36.*
- 28 Canonici Regulares Spiritus sancti apud Venetos, duo tantum possident monasteria, Veneriis alterum, alterum Patauij, quod appellant S. Michaëlis, sed utrumque magnis redditibus abundans, nullus ad hunc Ordinem admittitur nisi Venetus sit, & nobilis. ferunt eundem habitum atque Canonici Regulares Lateranenses cum pileis quadratis, & panno albo, item pallia alba cum exeunt domum. De his vide Morig. lib. 1. cap. 61. Ioan. Andr. in *Clem. 1. de elect.*
- 29 Canonici Regulares S. Sepulchri fuerunt instituti Hierosolymis, de quibus extat constitutio Celestini II. anno Christi 1153. 10. Ianuarij, qua continetur honorifica Canonicoꝝ S. Sepulchri in Hierosolymis commendatio. Induebantur nigro colore, ferebant pallium super Rochetum, in quo assutæ erant ad latus sinistrum quinque Cruces ex purpura, grandis media, quatuor aliæ exiguæ, ita vt brachia grandis, & supra se, & infra se ad angulos suos paruulas sustinerent. De his Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 1. pag. 30.*
- 30 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis apud Lusitanos, sic dicti à celebri monasterio S. Crucis Conimbricensis, quod amplissimis redditibus ædificauit Alphonsus Henriquez primus Rex Lusitaniarum anno 1131. Innocentio II. Pontifice, Imperatoribus Occidentis Lothario II. Orientis Ioanne Conneno, ibique sepultus iacer in sacello maximo à læua parte Altaris, vnà cum filio Sanctio Regni successore, qui in eadem capella è regione patris ad dextrum latus æquali mausoleo quiescit. Fuerunt primi huius Congregationis institutores D. Tello Archidiaconus Conimbricensis, D. Michaël eiusdem Ecclesiæ Conimbricensis Prior, D. Ioannes Canonicus, & Magister scholæ, D. Theotonius primus Prior monasterij S. Crucis, D. Odorius S. Iacobi Presbyter, & eiusdem S. Crucis Prior claustralis, D. Sifnandus S. Mariæ montis maioris Præpositus, D. Petrus Presbyter, & alij quinque. Confirmauit Innocentius III. anno 1135. Habuit multa monasteria, quæ vnus possidet vnus de viginti, & non se extendit extra Lusitaniam. Induuntur Canonici alba tunica, superciliceo lino, almutia, siue capuccio, & pallio nigro. De his Gabr. Pennot. in *histor. tripart. lib. 2. cap. 59.* Festum S. Theotonij primi Prioris celebratur 18. Februarij.
- Canonici Regulares Gronodacl, siue Vallis viridis, 31 quando, & vbi fuerint instituti agit Gabr. Pennot. in *histor. tripart. lib. 2. cap. 66. num. 2.* & Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 1. pag. 38.*
- Canonici Regulares VVindesheimenses, sic dicuntur 32 à prædio VVindesheim tertio à Dautentia Germaniæ inferioris Vrbe lapide, ad Ifulam fluumium sita, collocato propè Zuuollam Traiectensis diocesis oppidum. Hic erectum apparet monasterium eiusdem nominis sub inuocatione B. Virginis Mariæ, à Gerardo Magno, & Ioanne Busebroue ædificatum anno 1387. Pontifice Urbano VI. Imperatoribus Occidentis VVencesslao, Orientis Andronico III. De his Gabr. Pennot. in *histor. tripart. lib. 2. cap. 62. cum tribus seqq.* Aubert. Miræ. de *orig. Canon. Regul. cap. 13.* vbi refert hanc Congregationem in sola Germania inferiori ac tractu Rhenano breui temporis spatio habuisse centum viginti vitorum monasteria, sceminarum tuginta, Crusen. in *monastico Augustiniano part. 3. cap. 21.* attestatur se de anno 1622. interfuisse Capitulo generali huius familiæ Tougris congregato, ac ibi vix numerasse viginti Priores, & quibus nonnulli solum titulum gerebant, subdit tamen hos disciplinæ Regularis valde esse obseruantes.
- Canonici Regulares S. Saluatoris, sic dicti à primo 33 monasterio, quod habuerunt sub oraculo Saluatoris in sylua lacus non longè à Senis, instituti fuerunt à fratre Stephano Eremita S. Augustini anno 1408. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Appellantur nonnunquam Scopetini à monasterio, quod initio suæ institutionis habuerunt propè muros Florentiæ sub nomine S. Donati Episcopi Fessulani. Utuntur eisdem vestibus atque Canonici Lateranenses, præterquam quòd pallium nigrum deferunt cum foras procedunt, possident ad quadraginta monasteria per Italiam, sunt Romæ ad sanctum Petrum ad vincula. De illis agunt Morig. lib. 1. cap. 40. Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 5. pag. 322.* Cæf. Franciott. de *sanctis Vrbs Luca in Ecclesia S. Mariae foris porta, pag. 565. & pag. 590.* Fr. Emman. d. tom. 1. q. 3. art. 3. Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 22.
- Canonici Regulares S. Georgij in Alga, sic dicti 34 ab Alga parua Insula distante duobus milliaribus à Veneriis, vbi situm est primum huius congregationis monasterium sub nomine S. Georgij, instituti fuerunt à D. Antonio Corario Bononiensi, & Episcopo Hostiensi anno 1408. Pontifice Gregorio XII. Imperatoribus Occidentis Roberto, Orientis Andronico III. Professionem emittunt à Pontificatu Pij V. & habitum ceruleum gerunt, habent tredecim principalia per Italiam domicilia, aliqua per Siciliam: sunt Romæ ad S. Saluatorem in Lauto. De illis agunt scribentes vitam S. Laurentij Iustiniani Patriarchæ Veneti huius congregationis alumni, & ex primoribus fundationis, Morig. lib. 1. cap. 44. Syluest. Marul. in *Oceano Relig. lib. 5. pag. 337.* Hieronym. Roman. de *Republ. Christ. lib. 6. cap. 30.* Fr. Emman. d. tom. 1. q. 3. art. 1. Azor. d. p. 1. lib. 12. cap. 22. quæf. 3. Eisdem ferè cum his profitentur leges Canonici nostri carolei (quos vulgus appellat S. Eligij Fratres) congregationis S. Ioannis

S. Iohannis Euangelistæ, sed professionem non emittunt, habent multa & amplissima monasteria per Lusitaniam, sed quæ independentia sunt ab Italis, vide Fr. Emman. loco proxime citato, Soar. de Reig. tom. 4. tract. 9. lib. 2. cap. 9. num. 4.

- 35 Canonici Regulares S. Petri de monte Corbulo, sic dicti à primo eius monasterio sub patrocinio S. Petri in monte Corbulo in Archiepiscopatu Florentino, duodecimo à Senis lapide ædificato, Pontificatu Iulij II. intra annum 1503. & 1512. quo ipse duravit, instituti fuerunt à quodam Petro Regurisi, vel Mediolanensi monacho Carthusiano, habuerunt à principio habitum canusini coloris, nimirum tunicam, Rochetum, & capuccium, siue almuciam, sed anno 1521. mutatus fuit in nigrum. Amant hi maximè sollicitudinem, sectantur hospitalitatem, rigidè secum agunt, ac de labore manuum viuunt. De his agunt Azor. d. p. 1. lib. 1. 2. cap. 22. q. 3. Gabr. Pennor. in trip. part. hist. lib. 2. cap. 5. 4. num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Diœcesanus non debet molestare monasteria nisi pro causa correctionis, nec eis oblata sibi vendicare.
- 2 Oblationes, quæ sunt in aliquo loco Regularium, acquiruntur Religiosis illius loci.
- 3 Promittens aliquem non molestare non prohibetur eum molestare de iure.
- 4 Claus. Contradictores, &c. solum habet locum contra contradicentes de facto, non contradicentes de iure.

C A P. Theodosius. I. Gregor.

- 1 **E**pisopus non debet molestare monasteria nisi causa disciplinæ, seu correctionis, nec debet sibi, vel clericis suis accipere ea, quæ oblata sunt monachis à fidelibus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 329. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 495. defumitur ex B. Gregor. lib. 7. indict. 2. cap. 15. remissivè Ximen. in *concordant. part. 2.* & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 1.
- 2 *Cum Monachis ibi seruiantibus, &c.* Notatur ad hoc quod oblationes, quæ sunt in aliquo loco Regularium, acquiruntur Religiosis illius loci, vt per Abb. hic not. ab. vlt. & in cap. dilectus, num. 4. vers. sed in monasterijs, de officio Ord. in. Dec. cons. 148. num. 2. volum. 2. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 3. num. 2. vbi num. 50. explicat quæ veniant oblationis nomine.
- 3 In gloss. *Inferatis*. Notatur ad hoc quod promittens aliquem non molestare, non prohibetur eum molestare de iure, vt per Hippol. cons. 85. num. 30. Vnde
- 4 clausula, *Contradictores appellatione postposita comprehendendo*, solum habet locum contra contradicentes de facto, non contra contradicentes de iure, ad quod plures citati Doctores ad cap. pro illorum 22. num. 3. inf. de prebend. pag. 749.

S V M M A R I V M.

- 1 Monachi non debent recipi in monasterio pro pretio, aliàs receptus ad sacros Ordines promoueri non potest, & recipiens ab officio suspenditur, & monachi habentes peculium absque licentia Abbatis ab Altaris communione remouentur, & sic decedens sepul-

tura, & fratrum communione priuatur.

- 2 Peculium an licitum fuerit Religioſum Prælati concedere Religioſis ad nutum reuocabile ad filios & suos honestos, & pios ostenditur, & quid attentio Conc. Trid. num. 1.
- 4 Monachus Ecclesie præſectus socium Monachum habere debet, quando Ecclesia est Monasterio plene subiecta.
- 5 Superior bonæ Monasterij diſſipans ab administratione remouetur.
- 6 Regulares non poſſunt absque legitima causa à beneficijs electiuis remoueri.
- 7 Professio facta cum conditione. p. s. l. o. seu modo de retinendo, seu habendo proprio non valet.

C A P. Monachi. II.

Ex Conc. Lateran.

Monachi non ponantur singuli per villas, vel Moppida, vel quarumcunque Parochiales Ecclesias, sed maneat cum aliquibus Fratribus. In monasterio non recipiantur pro pretio, aliàs receptus à sacris Ordinibus arcetur, & recipiens ab officio suspenditur; nec permittantur habere peculium nisi pro administratione eis iniuncta, & sit ab Abbate permissum, & qui secus fecerit, ab Altaris communione remouetur, & sic decedens sepultura & Fratrum communione priuatur. Prior nullus fiat, vel custos mediante pretio. si secus dans, & accipiens sunt alieni ab ecclesiastico ministerio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 330. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 495. remissivè Ximen. in *concordant. part. 1.* & 2. defumitur ex Concil. Lateran. sub Alexand. III. cap. 10. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 30. tit. 2.

Monachi nec peculium permittantur habere. Ex his verbis colligunt aliqui Doctores attentio iure harum Decretalium integrum non esse Religionum Prælati concedere Religioſis peculium ad nutum superiorum reuocabile ad solos vsus honestos, & pios, idque ex causa legitima, vt per Ioan. Moberium in *compendio Theologiae practicae*, part. 5. cap. 20. concl. 3. & 4. Felin. in cap. cum ad, num. 26. vers. eadem reuocant, sup. de constit. Tap. in aurb. ingressi. C. de sacros Eccles. verbo ipso ingressu, cap. 5. num. 54. adducentes etiam pro hac parte cap. cum ad monasterium; inf. hoc tit. ibi, *Prohibemus ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat.* Verum multò probabilius est peculium supradicto modo permissum esse ex licentia superioris, vt docent Nauar. *comment. 2. de Regul. r. num. 14.* & *comm. 3. n. 27.* & *conf. 20. num. 5. sub tit. de Regularib. alias cons. 14. n. 5. sub hoc tit. Gregor. 1. 14. verbo p. opio. tit. 1. p. 1. Cotdub. in summ. q. 54. opinion. 2. Ludou. Lopez in instruct. conscient. cap. 154. col. 3. vers. videri licet, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. quæst. 29. art. 8.* & in *summ. tom. 2. cap. 31. num. 3. in initio.* Ludou. Beja *respons. casuum conscient. p. 3. q. 36. in fine, & part. 4. casu. 7.* Azor. *in illu. moral. part. 1. lib. 12. cap. 12. q. 1.* Fr. Ludou. Miranda in *man. Prælatorum, tom. 1. q. 8. art. 8. post Abb. Syluest. Dec. Angel. Ioan. Turrecrem. & alios hanc partem tuetur Sanchez. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 21. n. 5. vbi ponderat pro se text. in præsent. vers. qui verò, dum permittit monachis pro administratione iniuncta peculium habere, hinc inferens licitum esse peculium ex causa legitima, & num. 6. dicit hunc text. in *prin. & d. cap. cum ad monasterium*, interdiceret regulariter, &**

vniversaliter concedi Religiosis peculium propter eorum importunitatem, & leues causas, secus quod in dolo ex causis grauibus, & iustis.

3 Hæc subsistunt de iure communi Decretalium, sed dubium est an illud sit correctum per Conc. Trident. sess. 25. de Regul. cap. 2. duplex est sententia, vna affirmat, atque ideo huiusmodi peculium, quod attento iure antiquo diximus Religioso posse concedi, iam non esse licitum, ita sustinent Nauar. de restit. lib. 3. cap. 1. p. 3. dub. 1. num. 163. in noua edit. Palarel. in privileg. Fratrum Minorum post cap. 43. sub tit. de proprietate abdicanda, paulo ante fin. in vers. ubi est prius aduertendum, Veg. in summ. tom. 2. cap. 32. casu 19. Azor. d. lib. 12. c. 9. q. 2. Valq. in opusc. de redditib. eccles. cap. 3. dub. 11. num. 14. Soar. de Relig. tom. 3. lib. 8. cap. 14. num. 18. Valent. 2. 2. disp. 1. q. 4. puncto 3. col. 2. corol. 4. Fr. Emman. in summ. tom. 2. cap. 31. num. 3. vers. lo tercero digo, & quest. Regul. tom. 1. quest. 47. art. 15. in fine, & tom. 3. quest. 29. art. 12. Zetol. in praxi Episcop. p. 1. verbo moniales, §. 2. Tap. in d. aub. ingressi, verbo ipso ingressu, cap. 3. num. 55. Molin. de iustis. tract. 2. tom. 3. disp. 276. col. pen. vers. verum autem, Less. de iustis. lib. 2. cap. 4. dub. 5. num. 30. Verum quicquid hi Doctores limitent, & temperent hanc suam opinionem, secunda, quæ sustinet in eo Concilij Trident. decreto nihil noui iuris induci, sed solum confirmari statuta iure antiquo huius text. & d. c. cum ad monasterium, verior est, quia verba Concil. Trident. non habent maiorem vim contra peculium, quam verba Concilij Lateran. relata in hoc text. nisi quod expressius prohibeant hoc peculium, & idem merito hanc tuerentur Nauar. d. comm. 2. num. 15. & 18. & d. cons. 14. num. 6. Iacob. de Grassis in arceis decis. part. 1. lib. 3. cap. 5. num. 53. Fulu. Pacian. consil. 36. a num. 99. tom. 1. Ioan. à Cruce de statu Relig. lib. 1. cap. 5. dub. 2. Emman. Sa verbo Relig. num. 48. Fabr. de restit. in 4 sent. lib. 4. disp. 15. q. 2. disp. 45. cap. 5. num. 125. Tanner. in 2. 2. disp. 6. q. 3. dub. 4. num. 108. Barthol. à S. Fausto in thesauro Relig. lib. 8. q. 30. Villalob. in summ. part. 2. tract. 35. dub. 30. num. 2. Ludou. Miranda in man. Prelat. tom. 1. quest. 28. art. 8. Aloyf. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. part. 4. decis. 340. num. 12. Laurent. de Peirinis de Relig. subditio, tom. 1. cap. 2. quest. 2. §. 1. & 2. Fagandez in quinque Ecclesia precepta, tract. 2. lib. 8. c. 6. num. 13. Hieron. Cened. de paupert. Relig. dub. 9. num. 4. & seq. Sanch. d. cap. 22. num. 11. vbi num. 13. resoluit hodie licere ex iusta causa concedere cuiuscunque Religioso, licet non sit officialis Ordinis, administrationem aliorum bonorum stabilium nutu superioris amouibilem, & num. 14. ait licitam esse aliquarum Religionum consuetudinem, in quibus ex Superiorum licentia certi annui redditus cuiuslibet Religioso assignantur ad victum & vestitum, ita vt si deest aliquid, ipsi quarant, si autem superest, applicent piis, & religiosis vsibus, dummodo Religiosi non excedant limites licentiarum, & parati sint reformationi legitime faciendæ obtemperare.

Nisi ab Abbate, &c.] Notatur ad hoc quod Regulares de licentia superioris possunt habere bona saltem ad vsum fructuum, vt per Rot. decis. 772. num. 12. part. 2. diuers. & decis. 216. num. 12. part. 2. etiam diuers. Caualer. decis. 606. num. 6. & de illis possunt ad opera pia disponere. Nauar. cons. 13. num. 2. & 3. hoc tit. Rot. d. decis. 772. num. 4. part. 1. diuers. & decis. 241. num. 4. & decis. 306. num. 1. & 2. part. 2. recent.

4 Aut cum aliquibus Fratribus maneat.] Notatur ad hoc quod Monachus Ecclesie præfectus socium Monachum habere debet, quando Ecclesia est Monasterio plenè subiecta, vt per Azor. insit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quas. 14. Sanch. d. tom. 2. lib. 6. cap. 6. n. 39. vide latius ad c. quad. Dei timore, hoc tit. in gloss. n. 7.

Alioquin dantes, &c.] Notatur ad hoc quod superior bona monasterij dissipans ab administratione remouetur, vt per Fr. Emman. quas. Regul. tom. 2. q. 74. art. 1. Aldrete de religiosa disciplina tuenda, lib. 2. cap. 16. §. 3. num. 30.

Priores autem, &c.] Notatur ad hoc quod Regulares non possunt absque legitima causa à beneficiis electiuis remoueri, vt per Mil. in repert. verbo Religiosus, num. 4. vers. Religiosus autem, Castad. decis. 4. num. 3. 4. & 5. de prebend. Anast. Germon. de indultis Cardin. §. Regularia beneficia, num. 51 & 52. Azor. d. lib. 12. cap. 22. q. 10. & p. 2. lib. 3. cap. 26. q. 15. quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. cap. 29. num. 118.

In gloss. Administratione, ibi, conditio frangitur, & 7 remanebit Monachus. Notatur ad hoc quod professio facta cum conditione, pacto, seu modo de retinendo, seu habendo proprio non valet, sed vitiat ex tali adiectione, vt pote contra substantiam illius, vt per Fr. Emman. quas. Regul. tom. 3. quest. 17. art. 6. in fine, Fr. Ludou. Miranda in man. Prelatorum tom. 1. quest. 28. art. 2. & alios citatos ad cap. vlt. num. 2. & 3. qui clerici, vel vouentes, adde nouè Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum, lib. 8. quest. 21. Aloyf. Ricc. in decis. Curia Archiep. Neapol. decis. 340. num. 11. part. 4. Barthol. de Vecchis in praxi nouit. disp. 13. dub. 1. num. 11.

In gloss. Non mutentur. Hæc gloss. declarat quæ interligantur officia manualia in Religione, & dicit quod talia non dicuntur illa, quæ sunt in Capitulis per Canonicam electionem, & superioris confirmationem, quia nequeunt ad superioris nutum amoueri; reliqua verò, quæ hoc modo, & forma non sunt, manualia non esse resoluta, ita Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 16. Laurent. de Peirinis tom. 2. privileg. sui Ordinis in annot. ad constit. 2. Iulij 11. §. 29. num. 91. Tamburin. de iure Abbatum, tom. 1. disp. 5. quest. 15. num. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Cistercienses, qui declinarunt ab instituto, debent redire ad pristinum, & qui illis adhaeserunt, eorum modo viuere tenentur.
- 2 Cistercienses Monachi ex privilegijs Summorum Pontificum, possunt habere castra, possessiones, &c.
- 3 Monachi non succedunt in bonis unitis dignitati, siue iurisdictioni.
- 4 Ecclesia, vel Monasterium quando unitur alteri, assumit naturam, & privilegia illius, cui unitur.
- 5 Vitam similem quæ cum alijs suscipit, similem debet sentire in legibus disciplinam.
- 6 Domus tota potest se ad strictiorem Religionem transferre.

C A P. Recolentes. III.

Alexand. III.

Cistercienses qui declinarunt à primæua institutione, debent ad illam redire, & domus Religiosa illis aggregata eorum mores seruari tenetur. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij inris Pontificij, pag. 332. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 496. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 2.

Contra Ordinis vestri Regulam villas, &c.] Hodie ex privilegijs Summorum Pontificum Cistercienses Monachi

nachi possunt habere castra, villas, molendinas, possessiones, census, iurisdictiones, & iura, vt refert Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. q. 75. art. 1.*

3 *Si enim relicti, &c.*] Notatur ad hoc quòd Monachi non succedunt in bonis vnitatis dignitati, siue iurisdictioni, vt per Molin. *de primogen. lib. 5. cap. 13. n. 81. Matienf. l. 1. gloss. 1. n. 16. tit. 7. lib. 5. noua recop. D. Barbof. in l. cum pretor. §. vit. num. 22. ff. de iudic. Et ita probat text. monachos non posse succedere in maioratu dignitatem, seu iurisdictionem annexam habente, vt docent Molin. *de primog. lib. 1. c. ap. 13. à num. 81. Ioan. Lecerier lib. 1. de primog. quest. 4. num. 15. Anton Gom. l. 40. Tauri, num. 66. vbi Cornejo, Ludou. de Castanete conf. 26. num. 8. & 9. volum. 1. Spin. in speculo restam. gloss. 12. princ. num. 33. Matienf. l. 1. gloss. 1. n. 16. tit. 7. lib. 5. noua recop. Carol. Tap. in aub. ingressi, C. de sacrosanct. Eccles. verbo sua, cap. 16. num. 8. Surd. conf. 557. n. 13. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 2. hb. 3. c. 19. n. pen. Chald. Pereira de nominat. emphyt. q. 6. num. 14. Cabed. Lusit. decis. 135. à num. 7. p. 1. Molin. de iustit. tom. 3. disp. 623. num. 4. Flores de Mena in addit. ad Gam. decis. 6. num. 2. concl. 5. & vari. lib. 1. q. 16. §. 2. num. 2. Sicur nec in Regno, comitatu, vel ducatu, vt tradunt glos. *de dignitate, in cap. scripsit nobis, 27. q. 2. communiter recepta ab Archid. & ceteris scribentibus ibi, Molin. d. c. 13. num. 81. Greg. l. 2. verbo sciendo homo tit. 13. part. 2. Gam. decis. 6. num. 3. Cifuentes l. 40. Tauri. q. 6. vbi Anton. Gom. num. 66. Ita etiam nec in feudo quando seruitium in eo petitum est personale, & tale quale non potest deceter à Religione exhiberi, nec sufficit per substitutum illud præstari, tunc enim Religio non succedit in feudum, sed religiosi professione cessat, ita post DD. scribentes ad cap. in presentia, de probation. docent Molin. in cap. 13. num. 76. alt. Molin. tract. 2. de iustit. disp. 140. col. 6. vers. regulam. Auendan. iun. l. 40. Tauri gloss. 4. n. 16. & 48. Menoch. instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 8. q. 5. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 38. art. 3. & tom. 2. q. 62. art. 10. & q. 78. art. 12. vers. tertio probatur.***

4 *Communium iure censeri.*] Notatur ad hoc quòd si vna Ecclesia, vel Monasterium vnitur alteri, assumit naturam, vt privilegia, & consuetudines Ecclesiæ, cui vnitur, vt pef Greg. Lopez l. 7. verbo de termino, in principio. tit. 20. part. 3.

5 *Vt qui similem cum aliis vitam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd qui similem vitam cum aliis suscipiunt, similem debent sentire in legibus disciplinam, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 8. num. 25. Fr. Emman. d. tom. 3. q. 52. art. 25. Quilibet enim debet se conformare moribus Ecclesiæ in qua conuersatur, Zabarell. in Clem. fin. de celebrat. Missar. num. 1. vers. quarto, vbi Vital. num. 52. Albert. de Ferrariis de horis Canon. n. 36. Rota apud Farin. decis. 79. num. 2. part. 2. recent.*

6 *Ceterum domus illa, &c.*] Notatur ad hoc quòd tota domus potest se ad strictiorem Religionem transferre, de quo vide Tap. *in aub. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ingressi, cap. 9. num. 37. Fr. Emman. d. tom. 3. q. 52. art. 6. latè Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 7. n. 7. Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existens, lib. 8. c. 4. à num. 25. nouissimè Bonacina de clausura Religiosorum q. 2. puncto 9. §. 2. num. 5.*

S V M M A R I V M.

1 Regularis Canonicus, qui non resignauit proprium in morte, non debet in cœmeterio sepeliri, & si de facto sepultus fuit, inde debet exhumari, si sine scelerato fieri potest.

- 2 Religiosus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco facto sepeliri.
- 3 Religiosus si inuentus sit in morte cum bursa denarium, non propterea præcipitur debet ecclesiastica sepultura priuari, nisi contra ipsam prius opponatur.

CAP. Super. IV. Clem. III.

Canonicus Regularis, qui proprietarius moritur sine penitentia, non est sepeliendus in cœmeterio, & si sepeliatur, est exhumandus si fieri potest sine maximo scandalo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 333. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 496. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. 6.

Probat hic text. quòd Religiosus proprium habens tempore mortis inuentus, non debet in loco sacro sepeliri, & si de facto sepultus fuerit, inde extrahendus est, si absque magno scandalo fieri potest, vt per Nau. commento 2. de Regularib. num. 2. Iuli Laur. de Indulg. par. 2. c. 30. num. 129. Surd. de alimentis tit. 8. priuileg. 79. num. 2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 1. art. 1. vers. 13. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 20. num. 11. Fr. Ludou. Miranda in manuali Prelatorum tom. 1. q. 28. art. 18. & rectè aduertit Fr. Emman. d. loco, quòd si Religiosus inuentus sit in morte cum bursa denariorum, non propterea præcipitanter debet Ecclesiastica sepultura priuari, nisi contra ipsum prius opponatur, talis burse denariorum retentio, delictum propositum, & de ipso conuincatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonici Regulares possunt præfici in Ecclesiis Parochialibus, seu curatis secularibus, & n. 2.
- 3 Monachi possunt de iure promoueri ad Ecclesias parochiales seculares, quod hodie non procedit.
- 4 Parochia prouidendus est, qui sit gratus Ecclesiæ cui præficiatur, & parochianus eius.
- 5 Monachus inepius officio prædicandi an possit tuta conscientia præfici Ecclesiæ seculari curata, ostenditur.
- 6 Regulares de iure possunt promoueri ad Ecclesias parochiales seculares, dummodo illarum concurrat necessitas, aut utilitas, quibus Regulares præficiendi sunt.
- 7 Monachi non sunt promouendi ad aliquas præfecturas parochialium sine socio sui Ordinis.

CAP. Quod Dei. V.

Innocent. III.

Canonicus Regularis potest præfici in Ecclesiis parochialibus, seu Curatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 333. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 496. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 1.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Caputaquen. decis. 85. par. 1. Mandol. de signatura gratia tit. de prouisionibus vers. Regularum, Nauar. conf. 11. & 12. sub hoc tit. Nicol. Garc. de benefic. par. 7. c. 10. num. 25. Less. de instit. lib. 2. cap. 4. num. 98. Layman in Theologia mor. lib. 4. tit. 2. c. 4. num. 1. quamuis Rebuff. in praxi iur. de dispensat. cum Regularibus num. 40. dicat Canonicum

Regula

Regularem non posse parochialem obtinere regulariter, sed solum ubi præficiatur causa prædicationis, aut in subsidium aliis deficientibus secularibus. Amplia, etiam si Parochia, seu beneficium Curatum sit secularis, vt per Card. Alexand. & alios in cap. *Parochialis* 16. q. 1. Selu. de benefic. p. 3. q. 70. Roch. de iurepatron. in verbo honorificum, n. 8. & seq. & sentire videtur Concil. Trident. sess. 14. de reform. cap. 11. dum vult Canonicum Regularem translatum ad alium Ordinem non esse capacem beneficij secularis Curati, capacitè enim innuere videtur non translatum esse capacem, vt censuit ibi sacra Congreg. de anno 1602. Rot. in Papien. iurispatronatus 6. Martij 1598. coram Card. Seraphino, sed quamuis hoc viderim in Curia ad instantiam Canonico Regularium Lateranensium ita per aliquos Aduocatos resolutum, tamen non minimum mihi scrupulum intulit alia Doctorum resolutio asserentis dispositioni huius text. fuisse derogatum per Concordata Concilij Lateranens. cum Leone Papa, & sic iam non licere Canonicis Regularibus secularia beneficia Curata obtinere, prout significauerunt plures Summos Pont. apud Sanch. *instit. moral.* tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 71. Nicol. Garc. d. c. 10. num. 31. Paul. Laymann d. cap. 4. num. 1. in fine, vbi n. 2. post Fr. Ludou. Miranda in man. *Prelat.* tom. 1. q. 32. art. 5. subdit hodie absque Papæ dispensatione non esse Canonicum Regularem ad Parochialem Ecclesiam promouendum.

In Lateranens. Concilio.] Sub Alexand. II. cap. 10.
 3 Etiam Monachi possunt ad Ecclesiarum parochial. &c.] Notatur ad hoc quòd Monachi possunt de iure promoueri ad Ecclesias parochiales seculares, vt per glos. hic verbo regimen, Hostiens. num. 8. Ioan. Andr. num. 14. Butr. num. 11. Anch. num. 6. & 11. Abb. num. 7. & 8. Zabarell. num. 5. q. 2. & n. 7. q. 5. Anan. num. 6. 8. & 9. Henric. num. 15. Roch. de iurepatron. verbo honorificum, q. 4. num. 15. Lambert. eod. verba. lib. 2. par. 1. q. 7. art. 19. a num. 13. Quintanad. lib. 1. Ecclesiasticum cap. 4. num. 16. Gregor. l. 25. per text. ibi verbo *Iglesias* tit. 7. part. 1. Selu. de benefic. p. 3. q. 11. num. 133. & q. 70. num. 6. & 7. Couar. in cap. 2. num. 3. de testam. Nau. conf. 12. sub hoc tit. in nouis, Zerol. in praxi Episc. part. 1. verbo beneficium. §. 5. in fine, & part. 2. verbo *Regulares*. §. 4. Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 2. lib. 3. cap. 20. n. 6. Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 7. num. 49. Monald. conf. 69. n. 4. vol. 2. Less. de iustit. lib. 2. cap. 34. num. 6. & cap. 41. dubit. 12. num. 98. Cardin. Tusch. lit. B. concl. 67. num. 4. Syluest. verbo *Religio* 7. quest. 3. & 4. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. quest. 34. artic. 4. & tom. 3. quest. 28. artic. vltim. & quest. 53. art. 2. Azor. *instit. moral.* part. 1. lib. 12. cap. 19. quest. 13. & part. 2. lib. 3. cap. 2. quest. 8. latè, & eleganter Sanch. in precepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 35. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 10. num. 17. Illustrissimus D. Rodericus ad Cunha in commentar. ad cap. 1. num. 1. dist. 55. Quamuis Regulares incapaces esse beneficiorum curatorum secularium teneant Innocent. in presenti paulo post princip. Rebuff. in praxi benefic. titul. de dispensat. cum Regular. num. 5. & de pacificis possess. num. 259. vers. 27. Mandos. de signatura gratia verbo *dispensatio Monachorum pro obtinendis beneficiis*, Ludou. Gomez de expectatiuis num. 70. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 170. in fine, Tap. in auth. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo *sua*, cap. 6. num. 58. Flamin. de resignat. benefic. lib. 4. quest. 5. n. 4. & 5. Ceual. communium contra commun. quest. 28. Hæc autem dicta sunt attentio iure antiquo harum Decretalium, nam hodie nullus Regularis est capax beneficij curati absque Pontificis dispensatione, quia ita obseruari videmus, & insuper emanauit quædam declaratio sacre Congregat. Concilij Trid. per quam

Barbof. Collect. Tom. II.

iam nulli Regulares, possunt sine dispensatione Apostolica beneficia curata nec in perpetuum, nec ad tempus habere, quam declarationem referunt Gonzal. d. gloss. 7. num. 53. Sanch. d. cap. 29. num. 71. Quaranta in summa bullarij verbo *Canonicus Regularis*, agnoscit Mari. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resolut. 20. num. 13.

Sed Parochiani plebis eiusdem, &c.] Ergo in parochia prouidendus est qui sit gratus Ecclesiæ, cui præficatur, & parochianis eius, vt per Gonzal. ad regul. 8. Cancell. gloss. 4. num. 164.

Ex quo debent prædicationis officio, &c.] Ergo Monachus ineptus officio prædicandi, non potest tuta conscientia præfici Ecclesiæ seculari curatæ, vt tenent in presenti, Butr. num. 12. & Anan. num. 9. & alij copulatiuè petentes, vt Regularis ille sit aptus officio prædicandi, & curæ. Sed verius est si Regularis ille ad alia parochorum ministeria aptus sit, quamuis ad prædicandum ineptus, nil obstat quominus licitè possit ei Ecclesiæ curatæ præfici, vt tenent expressè Lambertin. d. art. 19. num. 22. & Sanch. d. c. 29. num. 40. vbi dicit non obstat text. in presenti, quia intelligitur id esse priuilegium prædicationis, id est, animarum curæ, & doctrinæ cui parochi incumbunt, est non concionentur.

In gloss. Regimen. ibi, licitè possunt eligi ad regimen Ecclesiarum vtilitatis causa. Notatur ad hoc quòd Regulares de iure possunt promoueri ad Ecclesias parochiales seculares, dummodo illarum concurrat necessitas, aut vtilitas, quibus Regulares præficiendi sunt, vt per Roch. d. quest. 4. num. 13. Fr. Emman. d. tom. 1. quest. 34. art. 5. in initio, Less. d. cap. 41. num. 99. & iuxta hoc temperandi sunt Lambertin. d. artic. 19. num. 23. & Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 19. quest. 10. ad finem.

In ead. gloss. ibi, sed in hoc differunt, &c.] Hæc 7 glossa dicit Monachos non esse promouendos ad aliquas præfecturas parochialium sine socio sui Ordinis, secus de Canonicis Regularibus, nisi hi quoque commodè illum habere poterint, vt per Abb. hic num. 9. Gregor. per text. ibi in l. 30. in fine, tit. 7. part. 1. Sanch. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 6. in fine, refert alios Illustrissimus D. meus in comment. ad cap. 1. num. 14. dist. 55. Quamuis gloss. verbo *ad claustrum* in Clem. 1. §. ad hac, hoc tit. & ibi Zabarel. num. 1. opposit. 4. & Anchar. num. 32. q. 26. & in presenti, num. 9. & ibi item Zabarel. num. 6. q. 4. & Ioan. Andr. num. 17. ac Anton Cuch. lib. 3. *instit. tit. 1. num. 150.* Azor. p. 1. lib. 12. cap. 19. quest. 14. sic distinguant. Aut Ecclesiæ est monasterio plenè subiecta, ita vt parochus illius possit ad nutum Abbatis reuocari ad monasterium, & tunc necessariò habere debet socium sui Ordinis, & procedant text. in presenti, & in cap. 2. hoc tit. aut non est subiecta, & tunc non est necessarius sui Ordinis socius. Religiosus autem factus Episcopus non obligatur ad tenendum secum socium sui Ordinis, nisi ex quadam decencia & honestate, ita Azor. d. lib. 12. cap. 7. q. 4. Sanch. d. cap. 6. num. 21.

S V M M A R I V M.

- 1 Monachi quibus vestibus & cibis uti debeant, & de abdicatione proprietatis, & de officiis in genere, & in specie, ostenditur.
- 2 Regulares lineis camisis non vestiuntur.
- 3 Religiosus proprium habens tempore mortis inuentus, in sterquilinio cum illo proprio est sepeliendus.
- 4 Monachus habens proprium à monasterio expellitur.

7. Beneficia Regularia suapte natura, & regulariter sunt manualia.
8. Prasentati ad beneficia Regularia possunt ad libitum Prælati reuocari.
9. Monachus Abbati contradicere non potest si velit eum ab officio remouere.
10. Prior claustralis post Abbatem præ caeteris debet esse potens opere, & sermone.
11. Papa non potest dispensare cum Religiosis in particulari in hoc quod stante Monachatu simul etiam habeant proprium proprio, & stricto modo sumptuum.
12. Papa an possit dispensare in voto solemnī castitatis professi, ostenditur.
14. Declaratur text. in prasenti.
15. Proprietatis vitium est peccatum mortale in monacho, nisi ex materia prauitate veniale reddatur.

C A P. Cūm ad monasterium. V I.

Monachi non debent vtī lineis camisiis, nec possidere proprium aliquo modo, & si nōnitus non restituit, de monasterio expellatur, nec recipiatur nisi pœnitent, & si cum proprietate moritur, proprietatis cum ipso sepeliatur in sterquilinio, & si aliquid alicui mittitur, non sibi accipiat, sed resignet superiori. In oratorio, refectorio, & dormitorio semper silentium seruatur, in claustro verò certis horis, & locis seruetur secundum consuetudinem. In refectorio nullus vescatur carne, sed nec extra, nisi in infirmaria. Aboas in solemnitatibus non egrediatur cum multis ad edendas carnes, & in camera sua potest Abbas modò hos, modò illos vocare, & dare carnes. Debiles, & infirmi non in cubiculis, sed in infirmaria edant. Potest etiam Abbas in refectorio providere alicui delicato, vel infirmo, de aliquo cibo particulari. Ad officia deputantur fideles, discreti, & amouibiles. Prior post Abbatem valeat verbo, & exemplis. Abbas quando frequentius potest, sit cum Fratribus in Conuentu, & si non seruat, vel est negligens, puniatur. Abbas non potest super proprietate, nec in castitate dispensare, immodò nec Summus Pontif. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Hentic. Panorm. Cened. collect. 124. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 334. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 496. remissive Ximen, in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 2.

2. Ne quis de caetero Monachorum lineis camisiis, &c.] Notatur ad hoc quòd Regulares lineis camisiis non vestiuntur, vt per Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 76. art. 1. in princ.

3. Ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat.] Vide dicta ad cap. 2. num. 2. sup. hoc tit.

4. Beatus Gregorius.] Lib. 4. Dialog. cap. 55. ex Couarr. var. lib. 2. cap. 1. num. 11. pag. 2. in fine.

5. Ipsa cum ee in signum perditionis, &c.] Notatur ad hoc quòd Religiosus proprium habens tempore mortis inuentus in sterquilinio cum illo proprio, siue tota pecunia est sepeliendus, vt per Zabarell. hic num. 1. notab. 2. Iacob. de Grass. in aureis decis. part. 2. lib. 3. cap. 19. num. 5. Surd. de alimentis, tit. 8. priuil. 79. num. 2. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. q. 61. art. 1. vers. 13. Verum æquitas solam proprij, seu pecuniæ partem sepeliendam suadet, ne tota perdat, vt citati aduertunt, vltra quos tradunt etiam in prasenti Hostiens. num. 7. Ioan. Andr. num. 4. Anchar. num. 10. notab. 5. & Abb. num. 15. Gregor. l. 14. gloss. 3. tit. 7. part. 1.

Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 20. n. 11. vbi aduertit quòd licet citati Doctores dicant hanc quantitatem debere esse triginta nummos, quòd totidem Christus Saluator noster, & Ioseph venditi sint, in eo tamen se non inuenisse fundamentum proficitur, ac proinde satis esse aliquam illius pecuniæ partem cum eo sepeliri in signum perditionis, & aliorum terrorem; additque hanc poenam non incurri à dantibus sine licentia superioris, sed à possidentibus proprium, quia de his clarè loquitur textus.

De Monasterio expellatur.] Notatur ad hoc quòd ⁶ Monachus habens proprium à Monasterio expellitur, vt per Sanch. d. cap. 20. num. 12. vbi cum Abb. in prasenti, num. 13. rectè aduertit eam expulsionem correctam esse per cap. fin. supr. de Regular. quod expulsionem interdicit, iubetque eum Religiosum aliàs expellendum deputandum in monasterij ergastulo, quo pœnitentiam agat. Sic etiam attentio Concil. Trident. sessio. 25. de Regular. cap. 2. in fine, si Religiosus proprium habens deprehensus fuerit, aut conuictus priuatus est biennio voce actiua, & passiua, atque iuxta sui Ordinis constitutiones puniendus.

Nec alicui committatur obedientia aliqua, &c.] ⁷ Notatur ad hoc quòd beneficia Regularia suapte natura, & regulariter manualia sunt, vt per Rebuff. de pacificis possess. num. 274. Campan. in diuersorio iuris Canonici, rubr. 12. cap. 7. num. 21. Nauar. comm. 4. de Regular. num. 25. vers. 3. Flamin. de resignat. lib. 11. quest. 3. num. 81. & 91. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 2. num. 66. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 26. quest. 15. & 16. Gonzal. ad reg. 8. gloss. 5. §. 6. num. 6. & gloss. 8. num. 7. Sanch. d. lib. 7. cap. 29. num. 104. nouissimè Monct. de commut. vtim. volum. cap. 11. num. 100. Cassad. decis. 4. num. 2. & 3. de prabend. Rot. in Sorana beneficij 26. Iunij 1624. coram Reuerendiss. P. D. Merlino in vers. Alterum autem, vbi in vers. seq. ponit aliqua, quæ conueniunt manualitati, & in Eugubina capellanie 4. Iulij 1618. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impressas decis. 346. vbi bona & lata annotario D. Ferentilij. Vnde ad libitum Prælati posse reuocari tenent Nauar. com. 4. de Regular. num. 22. vers. ex quibus, & num. 23. vers. 4. & consil. 20. num. 12. sub tit. de Regularib. in antiq. aliàs consil. 14. num. 12. sub hoc tit. in nouis, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 34. artic. 2. Azor. d. cap. 26. quest. 13. & 14. & part. 1. lib. 12. cap. 9. quest. 8. & cap. 22. quest. 10. Less. de instit. lib. 2. cap. 41. dub. 12. num. 98. Sanch. d. cap. 29. num. 111. vbi num. 114. deducit Regularem non posse iuari pacifica possessione triennali talis beneficij ne molestari possit, & num. 115. pariter deducit spoliatum Regularem huiusmodi beneficiis ab Abbate absque iusta causa non posse agere de possessorio contra illum, petendo se ad pristinam possessionem restitui, & num. 125. querit quid si Abbas promissit Regulari se non reuocaturum, an sit integrum ei reuocare?

Ordinari non possunt beneficium de manuali perpetuum constituere, Rot. decis. 163. num. 4. & decis. 308. num. 4. in fine, part. 1. recent. & in Lucana Iurispatriatus de Podio 23. Martij 1620. coram Reuerendissimo Seleucien. & in Nicien. Prioratus 13. Iunij 1622. coram bonæ mem. Buratto, & in Sorana beneficij 28. Februarij 1625. coram Reuerendiss. P. D. Merlino.

Sine contradictione aliqua.] Notatur ad hoc quòd ⁹ Monachus Abbati contradicere non potest si velit eum ab officio remouere, & priuare, vt per Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 18. art. 1.

10 Prior autem præ cæteris, &c.] Notatur ad hoc quòd Prior Claustralis, hoc est, secunda persona in Monasterio, vbi Abbas præest, præ cæteris post Abbatem potens esse debet opere, & sermone, & vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 8. num. 118.

Nec assimet Abbas quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare.] Aduerte quòd licet Regulares possint de licentia Prælati habere administrationem temporalem, & vsum quorundam bonorum, non tamen possunt habere dominium, & proprietatem, Calder. conf. 2. in princ. vers. & ratio, de Regular. Carol. Tapia in aut. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ipso ingressu, cap. 3. num. 35. Iacob. de Graff. in aueris decis. part. 2. lib. 3. cap. 18. num. 23. & ideo in cap. 2. hoc tit. Butr. num. 10. Abb. num. 4. & communiter Doctores notant quòd Abbas non potest dispensare cum monacho, vt teneat peculium tanquam proprium, sed quoad administrationem, & idem in pensione tradunt Panorm. in cap. nisi essent, num. 12. de prebend. Carol. Tap. vbi supr. num. 43. Iacob. de Graff. d. cap. 18. num. 47. Rot. in nullius, seu Caputagen. pensio 18. Aprilis 1616. coram bonæ mem. Andrea, vbi post Fr. Emman. quest. Regul. tom. 1. quest. 1. art. 4. post princ. vers. differt tamen, obseruat in hoc differe Religiosos Societatis IESV ab aliis Regularibus, quòd isti, qui emiserunt tria vota, possunt ad tempus arbitrio superioris retinere dominium bonorum, sed sine vsu & administratione, cæteri verò possunt tenere administrationem, & vsum, non tamen dominium.

Negari igitur non potest quin illa facultas retinendi ius, & dominium bonorum suorum in persona Regulari attempto iure communi quodammodo afficiat, & limitet votum paupertatis, etiam de illis non possit ad libitum disponere, & sit etiam parata arbitrio superioris illud dominium à se abdicare, Less. de iustit. lib. 2. cap. 41. dub. 8. num. 70. ad med. vers. nihilominus, & num. 71. vers. secunda est; vnde necessaria fuit auctoritas Romani Pontif. qui ex causa potest super huiusmodi voto paupertatis cum monacho etiam remanente monacho dispensare, vt post Innocent. in presenti num. 2. est communis opinio Canonistarum hic, & in cap. non dicatis 12. quest. 1. vbi Præp. num. 12. in 1. conclus. & num. 13. dicit communem, prout etiam Nauar. ibid. in commento 2. de Regul. num. 17. fatetur communem, licet ab ea discedat, Couar. cap. 2. num. 10. & seq. de testam. Gregor. Lop. l. 2. verbo no puedo, tit. 6. part. 1. Nicol. Garc. de benef. part. 7. cap. 10. num. 60. & 91. Fr. Emman. vbi supra, in vers. cui obiectioni, qui omnes ita respondent text. in presenti, in fine, vbi dicitur quòd abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, vt scilicet intelligatur sine causa, non autem cum causa. Et ratio est, quia voto paupertatis, & illius substantiæ non tam repugnat dominium, quàm vsum, & sola ecclesiastica constitutione Monachus est incapax dominij, quo fit vt Papa qui est supra ius & ecclesiasticas constitutiones rectè possit illum facere habilem & capacem dominij, etiam manente monacho, modo quoad vsum religiosam paupertatem seruet, & sit paratus arbitrio superioris quandocunque dimittere, vt in puncto declarat Vasq. 1. 2. tom. 2. disput. 165. cap. 6. per tot. Less. de iustit. lib. 3. cap. 4. dub. 5. num. 27. vers. vbi notandum, Ludou Miranda in manuali Prælat. tom. 1. quest. 10. artic. 3. in concis. latissimè Ribaden. de rat. institut. Societat. cap. 18. Couar. d. cap. 2. num. 12. Nicol. Garc. vbi supra, num. 64. & 87. Vnde Gregor. XIII. in sua constit. incip. quanto fructuosius, in vers. quod verò ad paupertatem, sub dat. Roma Kalend. Februarij 1582.

Barbos. Collect. Tom. I. l.

& in alia incip. Ascendente Domino, in vers. & licet, sub dat. 8. Kalend. Junij 1584. expressè concedit, vt qui emiserunt tria vota simplicia in Societate IESV (quæ verè & propriè faciunt Religiosum, vt definitum est in dictis constitutionibus) possint retinere ius, & dominium bonorum suorum ad effectum ea distribuendi in pios vsus; & secundum statuta dictæ Religionis auctoritate Apostol. confirmata ante solemnem professionem possunt Religiosi Societatis IESV retinere beneficia, quæ ante ingressum habebant; ex quo Rota in d. nullius seu Caputagen. pensio, extendit per plura fundamenta ad pensiones, ita vt sicut non vacant beneficia per tria vota simplicia in Societate IESV emissa, ita etiam non extinguuntur pensiones.

Quia abdicatio proprietatis, &c.] Notatur ad hoc quòd Summus Pontifex dispensare non potest cum Religiosis in particulari in hoc quòd stante Monachatu simul etiam habeant proprium proprio, & stricto modo sumprum, quoad dominium, ad instar, quo illud habent cæteri seculares; ita docent, ac in his terminis hunc text. procedere aiunt Nauar. in cap. non dicatis 12. quest. 1. num. 17. D. Thom. sibi contrarius in 4. dist. 38. quest. 1. artic. 4. questiu. 1. ad 3. Caiet. 2. 2. quest. 88. art. 11. Sor. de iustit. lib. 10. quest. 5. artic. 10. Cordub. in suo quest. lib. 1. quest. 24. Couar. ad cap. 1. de testam. num. 10. Azor. d. part. 1. lib. 12. cap. 7. quest. 4. Barthol. à S. Faustino in thesauro Religiosorum, lib. 8. quest. 25. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Prælatorum, tom. 1. quest. 28. art. 3. Aduertendum est abdicacione proprietatis non intelligi abdicacionem dominij, cum etiam retento dominio possit esse vera Religio, sed abdicacionem vsus sine licentia Prælati, vt docent Fr. Bassil. Ponc. part. 1. var. disput. q. 3. scholastica, & de impedimentis matrim. cap. 1. §. 3. vers. addendum.

Sicut, & custodia castitatis, &c.] Notatur ad hoc quòd Papa dispensare non potest in voto solemnij castitatis professi, vt docent, & multis tuentur gloss. hic, verbo abdicatio, & in cap. sum quidam, verbo Apostoli, 25. quest. 1. S. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 11. Syluest. verbo votum 4. quest. 5. Abulen. cap. 30. Numer. quest. 109. Aragon. 2. 2. quest. 88. art. 11. col. 9. vers. propter hac argumenta, Sor. de iustit. lib. 7. quest. 4. art. 2. & in 4. dist. 38. quest. 2. art. 2. Mandos. de signatura gratia, verbo voti commutatio col. penult. vers. verum opinio negatiua, Barthol. à Ledesma de matrim. dub. 33. in fine, Petr. de Ledesma in summ. part. 2. tract. 10. cap. 8. pag. 549. cum seqq.

Contrariam verò opinionem, immò id posse Summum Pontif. iure optimo tueri in presenti Innocent. num. 1. & 4. Ioan. Andr. num. ultim. Hostiens. num. 30. cum seqq. Butr. num. 28. Abb. num. 21. Zabar. num. vlt. Anch. num. 24. & Henric. num. 9. & 10. Couar. in cap. 2. num. 10. & 11. de testam. Gregor. l. 4. verbo castidad. tit. 8. Nauar. in man. cap. 12. num. 77. in fine, & commento 2. de Regular. num. 57. & de redditib. ecclesiast. q. 1. monitu 55. num. 9. & sub tit. de conuers. coniug. conf. 1. num. 3. in antiq. alias conf. 2. num. 3. in nouis, & sub tit. de sponsalib. conf. 3. num. 8. in antiq. alias conf. 12. num. 8. in nouis, Anton. Gom. l. 40. Tauri, n. 66. Tiraq. de penis temper. in prefat. num. 46. & de nobilit. cap. 20. num. 186. Menoch. de arbit. casu 421. num. 10. & de presump. lib. 2. pres. 10. num. 35. Mench. de success. creat. lib. 3. §. 3. num. 303. Mozz. de contral. tit. de mai. in §. fin. num. 12. Bonacob. commun. crimin. p. 2. verbo Papa, fol. 58. Cott. in memorab. verbo si ius 7. Matienf. l. 1. gloss. 1. num. 20. tit. 7. lib. 5. noua recop. Mich. Mench. de sacrorum hominum continent. lib. 5. cap. 7. cum seqq. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 8. §. 11. & lib. 12. cap. 5. §. 3. Gutier. canon. lib. 1.

E e 2 lib. 1.

lib. 1. cap. 17. num. 5. & de matrim. cap. 23. à princ. Brunor. à Sole in locis communib. verbo Papa dispensare cum monacho, Cabed. de Vasconcellos diuers. iuris arg. lib. 3. cap. 5. Ceuall. commun. contra commun. q. 343. Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 10. num. 83. Anton. Gom. in exposit. Cruciat. claus. 10. à n. 105. Spin. in speculo testam. gloss. 2. princ. num. 62. & gloss. 12. num. 7. Iacob. de Graff. in aureis decif. part. 1. lib. 2. cap. 31. num. 22. & 23. Gam. Lufit. decif. 379. num. 1. Ioan. Ramirez de confirmat. Ordinis D. Iacobi, cap. 5. num. 25. Motta cod. tract. lib. 2. cap. 1. §. 12. à num. 7. & cap. 2. §. 7. à n. 7. Valent. tom. 3. disp. 6. q. 6. puncto 7. Chald. Pereira de nominat. emphyt. q. 20. num. 29. & 32. Sayr. in clauis Regia, lib. 6. cap. 11. num. 16. cum seqq. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 1. q. 25. art. 1. & 2. & q. 26. art. 1. & tom. 3. q. 1. art. 5. & 8. & quæst. 29. art. 6. Valq. 1. 2. tom. 2. disp. 165. num. 104. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 7. q. 1. & seq. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 8. num. 6. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 2. num. 9. nouè Ioan. Valer. de differentiis inter vtrumque forum, verbo dispensatio, differ. 6. n. 5. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religioforum, lib. 3. q. 36. Ribadeneira in libro pro defensione Societatis IESU cap. 15. 17. & 18. Less. de instit. lib. 2. cap. 40. dubit. 14. Rebell. de obligat. instituta, part. 2. lib. 3. quæst. 4. num. 8. Fr. Basil. Ponc. d. §. 3. remissiuè Farin. fragment. crimin. part. 1. lit. C. num. 334. plures alios Doctores ex antiquioribus refert Cened. d. collect. 124. num. 4. Et iuxta hanc communem, & veram sententiam dispensatum fuisse cum Ramiro Rege Aragonum, vt relicta Religione, & Episcopatu Regnum susciperet, & vxorem, vt attestantur Palud. in 4. dist. 38. q. 4. artic. 4. Lucius Marinæus Siculus lib. 8. de memorab. Hispania, cap. vlt. Ioan. Valæ. in chron. cap. 18. Barthol. à S. Fausto d. q. 36. num. 6. & cum Constantia filia Rogerij Regis Siciliae, & Neapolis professa in Monasterio Panormitano, vt Religione deserta nuberet Henrico VI. Federici Imper. filio dispensasse Cælestinum III. refert Cened. d. collect. 124. num. 5. Pined. in vita D. Ioannis Baptistæ, lib. 1. art. 1. cap. 6. pag. mihi 87. Barthol. à S. Fausto d. q. 36. num. 6. in fine, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 19. num. 124. Et similiter per Alex. III. dispensatum fuisse cum Nicolao Iustiniano Sacerdote monacho in Monasterio S. Nicolai Ordinis S. Benedicti ad instantiam Vitalis Venetorum Ducis dicunt Barth. à S. Fausto d. q. 36. num. 5. & Pineda in monarchia Ecclesiast. p. 4. lib. 25. cap. 7. §. 1. pag. mihi 84. Et etiam Alexandrum VI. dispensasse cum Cæfare Diacono Cardinali, vt vxorem duceret filiam Ducis Valentiniæ refert idem Cened. d. num. 5. Et nouè dispensasse Gregor. XII. cum fratre Illustrissimi Card. Ioyosæ Galli Sacerdote professo, & prouinciali Ordinis Capuccinorum, refert Barthol. à S. Fausto d. quæst. 36. à num. 8.

14 Huius tamen textus difficultatem variè solunt Doctores. In primis Ferdinand. de Mendoza lib. 2. de confirmando Concilio Illiberitano, cap. 30. in hoc text. Summi Pontif. nomine censet intelligi Episcopum, atque ideo illi non licere in votis solemnibus Religioforum dispensare, ex eo quia in Europa, & Asia Episcopos olim Summos Sacerdotes, Summòque Pontif. apud antiquos Patres fuisse appellatos, tradit Isid. lib. 7. etymolog. cap. 12. & colligitur ex Anacleto Papa epist. 2. ad Episcopos Italiae, & Melchiade in epist. ad Hispanos Episcopos. Sed hanc nouam interpretationem meritò referunt recentiores. Quare legitima, & genuina huius cap. interpretatio est, quæ & communi, scilicet in sensu composito, id est, cum Monacho manente Monacho, quasi diceret non posse Pontificem ista duo componere, scilicet proprium retinere, castitatem non seruare cum statu Religiosi, id est, indulgere licen-

tiam, vt cum proprio, & sine castitate viuens Monachus sit, non tamen negat quin possit cum eo dispensare in sensu diuisio, id est, faciendum de Monacho non Monachum, & extrahendo eum à Religione, ita interpretantur præ cæteris Palud. in 4. dist. 38. quæst. 4. art. 3. concl. 11. Less. d. lib. 2. cap. 40. dubit. 19. Fr. Basil. Ponc. d. §. 3. vers. sed quamuis, Nicol. Garc. d. cap. 10. num. 92. & 93. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 18. num. 398. vers. neque, breuiter Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. n. 6. Barthol. à S. Fausto d. q. 36. num. 12. & lib. 7. quæst. 48. Nam Pontifex obligationem voti in Religioso remittit nomine Dei, sicut aliorum votorum obligationem, cum eadem sit in voto solemnibus & simplicibus, cap. rursum, qui clerici, vel vouentes. solemnitas autem cum fit introducta iure positio cap. vnic. de voto lib. 6. tollitur etiam potestate Ecclesiastica, & præterea cum materia voti obedientiæ sit promissio facta homini, hoc est, Prælato, & ipsi Pontifici, quæ promissio confirmatur voto, non acceptata, aut reiecta promissione cessat obligatio voti obedientiæ, ea autem cessante, cessat etiam obligatio paupertatis, & castitatis, quæ tantum in eo statu promissa sunt, huius enim text. sensus est Religiosum statum constare essentialiter tribus votis, paupertatis, castitatis, & obedientiæ ex institutione Christi, & ita non posse Pontificem facere, vt permaneat ille status aliquo ablato voto paupertatis, castitatis, aut obedientiæ, ita nouissimè Basil. Pont. in suo tract. de sacramento matrimony, lib. 8. cap. 2. n. 13.

In gloss. In sterquilino. ibi, quia in mortali peccato 15 decessit. Vide Nauar. in cap. si quis, il. 1. num. 3. de penit. dist. 7. Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 1. num. 78. Vitium enim proprietatis est peccatum mortale, nisi ex materiae prauitate veniale reddatur, Nauar. sub tit. de Regular. conf. 75. n. 18. in 1. edit. aliàs conf. 3. num. 18. sub hoc tit. in 2. Fr. Emman. quæst. Regul. tom. 3. q. 29. art. 10. concl. 8. Azor. d. lib. 12. c. 16. q. 6. Rebell. de obligat. instituta, part. 1. lib. 3. q. 15. scil. 3. num. 22.

S V M M A R I V M.

- 1 Multa statuantur circa Concilia Regularium prouincialia celebranda singulis trienniis, & visitatorum eligendos, & ipsorum officium.
- 2 Condemnari si quis mandetur non obstante excusatione, non intelligitur exclusio legitima.
- 3 Verba, penitus amouendum, latam sententiam continent.
- 4 Collegium totum recusari potest propter caput suspectum.
- 5 Superior alicuius tribunalis ubi est suspectus, omnes eius officiales sunt pariter suspecti.

CAP. In singulari. VIII.

Ex Conc. gen. Lateran.

Capitulum Prouinciale Regulariū singulis trienniis fieri debet in vno monasterio ad hoc apto Abbates, & Priores, qui Abbatem non habent, nec consueuerunt celebrare, tale Capitulum conuenire debent, & singuli non ducant secum pliusquam sex equitaturas, & octo personas, salvo iure diocesano- rum Pontificum, & qui non consueuerunt facere Capitulum, vocet duos Abbates Cistercienses pro consilio, & auxilio. Capitulum detur aliquot certis diebus secundum morem Cisterciensium, in quo agatur de reformatione, & obseruantia Regulari, & qua determinantur seruētur, & prouideat de loco prosequenti Capitulo.

pitulo. Item conuenientes uiuant communiter cum omnibus expensis proportionabiliter, & commorentur simul, vel plures simul in diuersis domibus. Item eligant Religioſas perſonas, quæ viſitent ſingulas Abbantias Regni, etiam monialia, & auctoritate Apoſtol. viſitent, corrigant, reſorment, & ſi Reſtor eſſet amouendus, moneant Episcopum, qui ſi non amouet, moneant Papam. Item idem ſeruent Canonici Regulares. Item diœceſani reſorment monaſteria ſibi ſubiecta, nec ſinant ea grauati à viſitatoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anania, Hoſt. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tercij iuris Pontificij*, pag. 337. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 497. remiſſiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* reſertur ab Anton. Auguſt. *collect. 4. Decretal. lib. 3. ſub tit. 12. de ſtatu Religioſorum*, cap. 2.

- 2 *Omni excuſatione, &c.*] Notatur ad hoc quòd ſi non obſtant excuſatione mandetur quis condemnari, non intelligitur excluſa legitima, vt per Rebuff. in *compendio alienar. num. 48.*
- 3 *Penitus amouendum.*] Hæc verba latam ſententiam continent, vt per Tiraquel. in *l. ſi vquam, verbo reuertatur, num. 172.* Sayr. in *clau. Regia, lib. 8. cap. 8. n. 26. in med.*
- 4 In gloſſ. *Appellatione. ibi, niſi ex noua cauſa.* Notatur ad hoc quòd propter caput ſuſpectum poteſt totum Collegium reſecari, vt per Felin. in *cap. cauſam, qua num. 1. verſ. bene fateatur, de offic. delegati, Boër. deciſ. 269.* Perez. *1. 1. tit. 5. lib. 3. Ordin. pag. 570.* Menoch. *conf. 94. num. 11.* Ioseph. Ludou. *deciſ. 108.* Proſp. de Auguſtino in *addit. ad Quarant. in ſumma bullarij, verbo Concilium prouinciale, num. 12.* Sigifm. Scac. *de appellation. q. 17. aliàs 16. num. 16.* Caral. in *explicat. ad aliquas leges noua recop. cap. 9. num. 22.* Roland. *conf. 19. num. 5. & a num. 12. lib. 3.* Caranica *ſuper ritu Magna Curia, ritu 265. num. 27.* Lancellot. *de attent. cap. 6. num. 37.* Card. Tuſch. *verbo ſuſpicio, concl. 907. num. 8.* Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto, cap. 3. num. 17. & 19.* Farinac. *fragment. crimina. part. 2. verbo iudex, num. 711.* quod quidem procedere, quando verè Collegij caput propter ſuam præminentiam iuſtam produceret ſuſpicionem, vt pote quia eſſet Episcopum Capituli, ſeu Prælatuſ Collegij, ſine quo Capitulum non eſſet, docent, Viu. *opin. 867. n. 3.* Iacob. de Laurent. *d. c. 3. n. 20.*
- 5 Sic etiam vbi ſuperior alicuius Tribunalis eſt ſuſpectus, quòd omnes eius officiales ſunt pariter ſuſpecti, tenent Menoch. *conf. 94. num. 11.* Iacob. de Laurent. *d. cap. 3. num. 18. & 19.* Farinac. *d. verbo iudex, num. 714.*

S Y M M A R I V M.

- 1 De correptione monachorum, Abbatum, & viſitatorum hic tractatur.
- 3 Abbates, & aliorum Regularium præfecti viſitandi ius habent Monaſteria, aliæque ſibi ſubiecta loca.
- 5 Iuriſdictione, ſive correptione in grauioribus criminibus Regularium ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet.
- 6 Religioſorum delinquentium multitudini non parcitur facientium contra votum, aut obſeruantiam Monachalem.
- 7 Prælati expurgare debent ſuam congregationem à malis, eos determinando, ne alios infectant.
- 8 Declaratur Concilium Trident. ſeſſ. 25. de Regularibus, cap. 14.
- 9 Diſpenſatio loquens de Monachis habet locum in Monialibus.

Barboſ. Collect. Tom. II.

- 10 Clerici ſeculares tenentur intereſſe diuinis officiis Cathedralium Regularium, & Monachis euſdem ſe conformare.
- 11 Episcopuſ de iure communi, exceptis iis, qua concernunt Regularia inſtituta, habet omnimoda iuriſdictionem in Monachos Cathedralis Regulariſ.

C A P. Ea, quæ. VIII. & vlt.

Honor. III.

Viſitatores inquirent, & monachos delinquentes faciant per Abbatem corrigi, & contumaces ac rebelles iuxta modum culpæ puniant, & ouer morbidam eiiciant ouili. Si Abbates in corrigendo ſecundum mandatum viſitatorum in ſe ipſis, ſeu monachi inueniantur negligentes, in Capitulo generali publicè puniantur, ita v. pœna ſit exemplum aliis. Si Abbas non exemptus inueniatur negligens nimis, & remiſſus, deferatur diœceſano loci, qui dabit coadiutorem vſque ad Capitulum generale, & ſi erat lapidator, amoueat illum ſine ſtrepitu iudicij, & ponat adminiſtratorem idoneum vſque ad Capitulum generale. Si Episcopuſ in hoc eſt negligens, viſitatores, vel præſidentes Capituli generalis de hac negligentia Episcopuſ Sedem Apoſt. moneant. Item quod faciunt Episcopuſ in non exemptos, faciunt viſitatores, & præſidentes Capituli generalis in exemptos, ſolum diſpoſitio reſertur Papæ, ſed interim ſuſpendantur appoſitis adminiſtratoribus. Item ſubſequentes viſitatores, & Abbates inquirent de præcedentibus, & nunciant Capitulo generali. Item in monaſteriis monachi, vel Abbates non recipiant clericos ſeculares ad præbendas, & qui habent non ſe immiſceant in ſpiritualibus, & ſi ſint criminoſi puniantur à viſitatoribus, exempti ab Episcopis, non exempti priuentur beneficiis. Denique hæc omnia ſeruentur in monaſteriis non habentibus Abbates, ſed Priores, & in monialibus, quæ eis congruunt. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hoſtienſ. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tercij iuris Pontificij*, pag. 339. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 498. remiſſiue Caſal. in *annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

Secundum ſtatutum generalis Concil.] Scilicet Lateranenſ. ſub Innocent. III. cap. 12. quod eſt relatum ſuprà cap. proximo.

Ad viſitationis officium, &c.] Notatur ad hoc quòd Abbates, Priores, & alij Regularium præfecti viſitandi ius habent monaſteria, aliæque ſibi ſubiecta loca, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 40. q. 9.* vbi etiam reſert quòd ſolent in Regularium annuiſ, vel triennialibus Conuentibus, quæ Capitula generalia vocant, aliqui ex Conuentu Religioſi, præbique viri eligi, tanquam idonei ad viſitationem obeundam, qui non virorum ſolum, ſed etiam Monialium cœnobia viſitare queant.

Diligenter inquirent.] Etiam ſine infamia, vt per Duen. *reg. 298. verſ. limita 18.*

Et tam in ſpiritualibus, &c.] Notatur ad hoc quòd iuriſdictione, ſive correptione etiam in grauioribus criminibus ad ſolum Abbatem, paucis quibuſdam exceptis, pertinet, non ſolum ſi agatur ad correptionem iuxta Regularia inſtituta, ſed etiam ſi agatur ad pœnam iuris, & via ordinaria, vt per Bened. Capram *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 11. num. 26. pag. 194.*

Non parcento, &c.] Notatur ad hoc quòd multitudini Religioſorum delinquentium facientium contra

vorum, aut obseruantiam monachalem non parcitur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. causa* 47. *num. vii.*

7 *Quin ouem morbidam eiiciant, &c.*] Notatur ad hoc quòd debent Prælati expurgare suam Congregationem à malis, eos determinando, ne alios inficiant, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 34. art. 9.* refert Illustriff. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c. 1. num. 3. dist. 86.*

8 *Si verò Abbates in corrigendis, &c.*] Hodie attenda noua dispositione Concilij Trident. *sess. 25. de Regular. cap. 14.* Regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit, debet Episcopo instante à suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum seuerè puniri, qui superior de punitione Episcopum certiore faciat, si minus à suo Superiore officio priuari, & delinquens ab Episcopo puniri poterit. Deinde emanauit Bulla S. D. Clementis VIII. contra Superiores non punientes suos subditos iuxta formam illius Decreti sub pœna priuationis ipso facto dignitatum, & officiorum, & inhabilitatis, incipient. *Sufcepti numeris, Romæ publicata die 18 Martij 1595.* cuius tenorem refert Quarant. *in summa bullarum, verbo exemptio, & de ea testantur Aloys. Ricc. in praxi rerum fori eccles. decis. 650. in 1. edit. & resolut. 546. in princip. in 2. edit. Prax. noua Episcop. Pisaf. part. 2. cap. 3. num. 44. vbi num. 43. ex Marc. Anton. Genuens. resoluit posse Regularem in casu illius Decreti comprehensum in delicto deduci ad carcerem Episcopi, & sumpta informatione super delicto, dummodo sine mora sumatur, remitti cum copia processus ad suum Superiorem puniendum cum præfinitione termini. Multa, quæ circa intellectum, & materiam illius Decreti desiderari possunt, dixi *in meo tractatu de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 105. à num. 18. & ibi dictis addendum duxi me vidisse propria, & originalia responsa sacra Congreg. Cardinalium Concil Trident. interpretum edita sub die 19. Septembris huius anni 1625.* ad quædam dubia proposita per D. Ioannem Cebicos Thesaurarium Cathedralis Ecclesiæ Manilæ Metropolitanæ Philippinarum, inter quæ, quod attinet ad *d. cap. 14. Concilij Trident.* ita habetur. Cùm *cap. 14. de Regular. sess. 25.* det normam Episcopo procedendi in castigando delicta Regularium, qui degunt intra claustra, & extra ea notoriè cum scandalo delinquant; dubitatur an Episcopus statim habita notitia delicti possit capere informationem, & illam ad Superiorem Regularis mittere, vt nequeat de eodem delicto ignorantiam præsumere? Congreg. respondit posse. Dubitatur etiam an sufficiat, quod Episcopus vnica vice Superiorem Regularem moneat, eique terminum præfigat ad castigandum subditi delictum? nam Religiosi aliqui in libris ab eis editis explicando verbum, *instante*, afferunt necesse esse Episcopum monere, ac requirere dictum Superiorem duabus, vel tribus vicibus. Congregat. respondit satis esse, vt Episcopus semel instet Superiori Regulari, eique tempus præfigat ad eiusdem Concilij præscriptum. Deinde dubitatur eo quòd eodem *cap. 14.* Superiori Regulari præcipitur, quòd Episcopum certiore faciat de punitione intra tempus ab eodem Episcopo præfixum, an sufficiat, quòd Superior Regularis ad Episcopum mittat copiam tantum sententiæ, vt Religiosi dicunt, vel debeat remittere acta omnia super delicto actitata ad effectum, vt Episcopus videre possit si in hoc adimpleta fuerint verba Concilij *in d. cap. 14.* seuerè puniatur, necne? Congreg. respondit non sufficere, vt Superior Regularis sententiæ, aut etiam acta ad Episcopum transmittat, sed opus esse, vt de punitione ipsi, & ten-*

tentiæ executione Episcopum certiore faciat. Denique dubitatur, an quod conceditur Episcopo *in præfato cap. super Regulari*, qui intra claustra monasterij degit, & extra ea notoriè cum scandalo deliquerit, intelligatur etiam cùm delictum commissum fuerit intra Ecclesiam, vel claustra? Congreg. respondit facultatem Episcopo attributam in Regularibus notoriè, & cum scandalo extra claustra delinquentes vindicare sibi locum etiam cùm Regulares notoriè, & cum scandalo extra claustra delinquentes, & vindicare sibi locum etiam cum Regulares notoriè, & cum scandalo intra Ecclesiam delinquent, non ita si intra claustra. Hactenus declarationes sacra Congregationis, quas quidem originales & authenticas vidi, nec in earum comprobatione amplius immorandum duxi, quia etiam Rota illis semper plurimum deulit, & nunquam eas in dubium reuocare solet, vt ipsamet attestatur in *Auersana beneficiorum 3. Iulij 1606.* coram Card. Sacro, quæ loquitur in declarationibus sacri Concilij Trident. & in *Nicien. Parochialis 20. Maij 1624.* coram bonæ mem. Vbaldo sen. & in *Tiburina Parochialis 27. Iulij 1629.* coram R. P. D. meo Piruano, & in *Mecen. Abbatia 19. Iulij 1628.* coram R. P. D. Dunozetto, quæ ait idem procedere in declarationibus aliarum Congregationum.

Necnon in monasterio Monialium, &c.] Notatur ad hoc quòd dispositio loquens de monachis habet locum in monialibus, vt per Menoch. *de arbit. casu* 421. *num. vlt. Zab. in Clem. 1. q. 7. de Regular. Mandos. de signatura gratia tit. de licentia, vers. que verò, Nat. conf. 432. num. 9. Dec. resp. 20 num. 13. vol. 1. Anton. Ricc. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 8. cap. 5. num. 2.*

Opportuna obsequia in monasteriis, &c.] Notatur ad hoc quòd Clerici seculares tenentur interesse diuinis Officiis Cathedralium, & monachis eiusdem Ecclesiæ se conformare, vt per Rotam apud Farin. *decis. 79. num. 2. part. 1. recent. vbi num. 3.* quòd monachi Cathedralis Ecclesiæ debent celebrare Officium secundum ritum suæ Regulæ, & iuxta voluntatem Episcopi, sed non potest Episcopus mutare formam, quam Canonici seruare debent. Illud tamen certum est **11** Episcopum de iure communi, exceptis iis, quæ concernunt Regularia instituta, habere omnimodam iurisdictionem in monachis Cathedralis Regulatis, *c. 1. ne sede vacante. gloss. fin. in cap. nullus, vers. vt Episcopus, de elect. in 6. vbi Anch. num. 3. Ioan. Andr. etiam n. 3. Franc. num. 5. & Gemin. n. 7. Rota apud Farin. decis. 69. num. 2. part. 1. recent.*

De Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiectæ.

T I T. XXXVI.

VPER hanc rubr. scripserunt Zab. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo. fol. 109. verso, Martin. Mesnart. in epitome Decret. fol. 138.* Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 485.* Goffred. & Hostien. *in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germon. in paratiulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in exposit. tit. iuris Canon. Lancel. in instit. Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiarum ar. pag. 281. Canif. in sum. iur. Canon. Casarel. in erotem eiusdem iuris, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

S V AD

S V M M A R I V M.

- 1 *Basilica consecranda si dubitatur in cuius diocesi sit, ille Episcopus consecrabit, qui prius in illo loco Episcopalia exercebat.*
- 2 *Territorij, seu iurisdictionis ex limitibus non inferuntur ad limites decimariorum parochialium.*
- 3 *Dominium & iurisdictionis nihil commune habet cum territorio, & iurisdictione spirituali.*
- 4 *Res ad eos pertinere videtur cuius sumptibus fuit edificata.*
- 5 *Possessio vnus actus iurisdictionis inducit idem in omnibus.*
- 6 *Praelatus ut dicatur in quasi possessione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus possessionis positus in quocunque actu, possessio vero vnus actus trahitur ad omnes alios in quibus alter non reperitur in possessione.*
- 7 *Consignatio pro confirmatione Chrismatism aliquando accipitur.*
- 8 *Episcopus non dicitur proprie electus ante consecrationem.*

C A P. Nunc autem. I. Greg.

- 1 **E**cclēsia aliqua posita inter duos Episcopatus quando est consecranda, & dubitatur quis Episcopus debeat eam consecrare, ille Episcopus consecrabit ad quem antequam Ecclesia edificaretur, incolae loci concurrerant pro Baptismo, & consignatione annuatim, quia dioceses non definiuntur terminis, vt proprietate locorum, sed collatione horum duorum Sacramentorum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Butr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 350.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 500.* remissiuē Casal. in *annor. & Ximen. in concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 1.*
- 2 *Non enim terminis, &c.]* Notatur ad hoc, quod ex limitibus territorij seu iurisdictionis non inferuntur ad limites decimariorum parochialium. Rot. in *Conchen. limitum 3. Nouembris 1598.* coram D. Litra, & in *Braebaren. Decimarum 19. Ianuarij 1601.* coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, dominium & iurisdictionis temporalis nihil commune habet cum territorio, & iurisdictione spirituali, R. Farinac. *decis. 3. 24. num. 10. part. 1. recent.* vbi etiam alia in *Burgum. iurisdictionis S. Ioannis 4. Decembris 1595.* coram Orano, & Host in *cap. super eo, num. 3. de Paroch. & in cap. querimoniam, num. 2.* & ibi Butr. in *sine, de iure paratras. ac Felin in cap. cum causam, num. 12. vers. secundo suas, de probat.*
- 4 *Debet disquiri, &c.]* Notatur ad hoc, quod res ad eos pertinere videtur, cuius sumptibus fuit edificata, vt per Aym. *consil. 74. num. 4.* quem refert Sebast. Næui. in *remiss. ad l. pecuniam 7. num. 5. ff. de operibus publicis.*
- 5 Notatur etiam ad hoc, quod possessio vnus actus iurisdictionis inducit idem in omnibus, vt per Tiraq. *de retract. lign. §. 36. glos. 3. num. 12.* Gutier. *consil. 4. n. 33.* & per adaptionem possessionis Ecclesiae acquiritur possessio omnium, & quorumcunque bonorum ad Ecclesiam spectantium, & annexorum ad not. in *l. cum heredes, ff. de acquir. possess. Abb. in cap. cum super, num. 29. in sine, de causa possess. Bertach. in tract. de Episcopo lib. 3. part. 1. quest. 56. Rot. *decis. 462. num. 1. part. 1. recent.* & in *Meditiolanen. beneficij 27. Maij 1611.* coram bonae memoriae Vbaldo, & in *Leodien. Parochialis 4. Iulij 1625.* coram*

R. P. D. Merlino. Non enim vt Praelatus dicatur in 6
quasi possessione iurium, in quibus habet intentionem
de iure fundatam; requiritur actus possessionis posi-
tius in quocunque actu, sed possessio vnus actus tra-
hitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur
in possessione, vt per Innocent. in *cap. dilectus, num. 1.*
vers. possessionum, de capellis monach. vbi Hostiens. num. 1.
vers. vnus actus, Ioan. Andr. num. 8. Butr. num. 15. Hen-
ric. num. 11. Abb. consil. 71. col. fin. vers. tertio ad idem, Re-
buff. de decimis, quest. 9. num. 4. Menoch. 3. med. 3. rein-
num. 158. Cephal. consil. 369. n. 15. & seq. Ver. al. decis. 306.
part. 1. & decis. 17. num. 2. & seq. part. 2. Rot. in Afffien. Ca-
nonicatus 14. Iunij 1606. coram Illustrissimo Card. Sa-
crato, & in *Sipontina iurisdictionis 24. Maij 1613.* coram
eod. quæ est 491. *num. 6.* apud Farin. *part. 1. recent.* & in
Tirafonen. iuris votandi 4. Febr. 1615. coram Illustrissimo
Patriarcha Manzanedo.

Consignationem.] Pro confirmatione Chrismatism hic 7
accipi tenet Tiraq. *de retract. lign. §. 7. glos. 3. num. 8.*

In glos. Dedicanda, 1. ibi, sicut electus in consecratione 8
nomen assumit Episcopi. Notatur ad hoc, quod electus
proprie non dicitur Episcopus ante consecrationem,
vt per Perez l. 2. tit. 6. lib. 1. *Ordin. pag. 155.* Farin. in *praxi*
crimin. part. 5. quest. 137. num. 55. Sayr. *de censur. lib. 3. c. 15.*
num. 4. Soar. *eod. tract. disp. 21. sect. 2. n. 69.* ad fin. Filliuc.
tract. 16. cap. 9. quest. 5. num. 240.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopo nihil iuris deperit quando Papa vnit Ec-*
clesiam suam in sua diocesi Ecclesie alterius dia-
cesis.
- 2 *Ecclesia si est vnita alteri, videtur vnita omnia iura ipsi*
Ecclesie competentia, etiamsi nihil exprimat, nisi
Ecclesia, cui vnio fit, sit incapax iuris alicuius Ecclē-
sie vnite.
- 3 *Vnio intelligitur facta sine prauidicio tertij.*

C A P. Quia. II.

Papa quando vnit vnā Ecclesiam, quæ est in vna 1
diocesi, monasterio, quod est in altera, iurisdictioni
illius Ecclesie remanet penes Episcopum primæ dia-
cesis, quia vult iura sua singulis Episcopis inuiolata
seruari sine prauidicio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq.
Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Butr. Ana-
nia, Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in *rati-*
ionali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 350. Alagona in *compen-*
dio iuris Canonici, pag. 500. remissiuē Ximen in *concord.*
part. 1. defumitur ex D. Greg. in vtgestro, lib. 9. epist. 67.
& refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3.*
tit. 3. cap. 3.

Cum omnibus rebus suis, &c.] Notatur ad hoc, quod 2
si Ecclesia est vnita alteri, videtur vnita omnia iura
ipsi Ecclesie competentia, etiamsi nihil exprimat,
vt per Greg. l. 7. *verbo determin. tit. 20. part. 3.* Nisi Ec-
clesia, cui vnio fit, sit incapax iuris alicuius Ecclesie
vnite, Gregor. l. 27. *verbo vnus fit, tit. 7. part. 1.* quem
refert Sanchez in *præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 10.*
num. 6.

Vt tamen iura sua, &c.] Notatur ad hoc, quod vnio 3
intelligitur facta sine prauidicio tertij, vt per Card.
consil. 96. num. 3. Rebuff. in *praxi benefic. tit. de eccl. in*
Colleg. vers. & in hac erectione, circa med. ibi, & ha. erectio-
nes, Pute. decis. 264. num. 3. lib. 2. Rot. in Montis R. galis
iurisdictionis 8. Maij 1604. coram Reuerendissimo
D. Coccino Decano, relata per Farinac. *decis. 69. num. 7.*
part. 1. recent. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 2. num. 137.* & ex
num. 206. Rot. in Sorana beneficij 28. Iunij 1628. coram

R. P. D. Merlino, & sic Capituli habentis iura super prætimoniis vntis Federi. de Senis. *consil.* 195. *num.* 4. Et quòd in specie vntio non tollat ius percipiendi partem fructuum ex beneficio, docent lo. n. Andr. *in cap. penult. num.* 3. *vers. nec putat*, vbi Cardinal. *in 2. opposit. vers. quæro an hæc in aulgentia*, Butr. *num.* 15. *vers. quærum Doctores, de e. verbor. significat.* Rot. *decis. vnic. vers. in contrarium facit, de sepult. in antiq. Seraphin. decis.* 1410 *n.* 9. & *seq.* Rot. *decis.* 659. *num.* 11. *pari.* 2. *recent.* & *in Burgen. expensarum* 31. *Januarij* 1625. coram Reuerendissimo P. D. Merlino.

non sit, adhuc tamen est locus pius de iurisdictione Ecclesiastica.

- 4 Religiosus non dicitur locus nisi Episcopi accedat auctoritas.
- 5 Mortui illatio facit locum religiosum quando fit auctoritate Episcopi.
- 6 Auctoritas Episcopi in Ecclesijs edificandis quando præsumatur, ostenditur.

CAP. Ad hæc. IV.

Urban. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopo subsunt omnia loca pia, & ad eius sollicitudinem debent ordinari ad usum destinatum, & *num.* 2.
- 3 Ecclesia qualibet alicubi constituta ad Episcopum loci pertinet nisi probetur eas esse exemptas.
- 4 Hospitalia pertinent ad sollicitudinem Episcoporum in quorum diocesi existunt etiam nolente fundatore, nisi hospitale sit mere seculare, quia tunc testatore nolente Episcopo non subijcietur.

CAP. De xenodochiis. III.

Ex Decret. Eugen. Papa.

- 1 Xenodochia, & alia pia loca ordinari debent ab Episcopo loci in quo sunt ad finem in quem sunt instituta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Vivian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, pag. 351. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 500. remissive Ximen *in concord. part.* 2. referunt ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 2.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Valasc. *consult.* 105. *num.* 25. vbi *num.* 28. intelligit de Xenodochiis auctoritate Episcopi institutis. Sic & qualibet Ecclesias alicubi constitutas ad Episcopum loci pertinere, nisi probetur eas esse exemptas, per hunc text. tenet Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 19. *quæst.* 19. Cavalier. *decis.* 306. Alia ad hunc text. conducentia tractat Carolus Episcopus Nouariensis *in commentarijs ad illum*, quæ habentur inter allegationes varias pro Ecclesia S. Carolo dicatas.
- 4 Amplia etiam nolente fundatore, vt per Calderin. *consil.* 1. & 4. *sub hoc tit.* Erasim. à Cochier *de iurisdictione Ordinarij in exemptis*, part. 4. *quæst.* 7. faciunt quæ Mandos. *de signatura gratia, tit. exemptiones*, col. 2. *vers. amplio etiam*, & col. 5. *vers. exemptio ab Ordinario*, vbi dicit Episcopum hoc non posse concedere patrono in fundatione. Limita tamen si hospitale sit mere seculare, tunc enim testatore nolente Episcopo non subijcietur. Lap. *alleg.* 42. *incip. queritur de tribus*, Cardin. *consil.* 11. *incip. quedam facietas pro hospitali*.

S V M M A R I V M.

- 1 Locus auctoritate Episcopi ad usum hospitalitatis deputatus, est Religiosus, & ad mundanos usus redire non debet.
- 2 Hospitalia erecta auctoritate Episcopi sunt loca pia, & religiosa, gaudentque omnibus pia causa privilegijs.
- 3 Hospitalia, etiamsi non sit erectum, & approbatum auctoritate Episcopi, ac proinde locus religiosus, & sacer

Locus destinatus auctoritate Episcopi ad usum hospitalitatis, & pauperum non debet deputari mundanis vsibus, quia est Religiosus, sicut nec vestes, & alia vrentilia ad cultum Religionis per Pontificem deputata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Vivian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij*, pag. 351. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 501. remissive Cai. *il. in annot. & Ximen in concord.* p. 1. & 2. referunt ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 3. *cap.* 4.

Auctoritate Pontificis destinatus.] Notatur ad hoc, quòd hospitalia erecta auctoritate Episcopi, sunt loca pia, & religiosa, gaudentque omnibus piæ causæ privilegijs, vt per Tiraq. *in tract. de privilegijs piæ causæ in presat. vers. item relictum hospitalibus*. Lambertin. *de iure patron. lib.* 1. *part.* 1. *quæst.* 11. *prinç. art.* 11. *num.* 2. *cum seq.* Parif. *consil.* 36. *num.* 15. & 17. & *consil.* 44. *num.* 5. *vol.* 4. Gabr. *commun. tit. de pia causâ, conclus.* 2. *num.* 1. & 4. Paul. Fusch. *de visitat. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 10. Mari. Antonin. *varijs. resolut. lib.* 1. *resol.* 14. *num.* 1. Ioseph. L. Joudic. *Perus. decis.* 30. *num.* 6. & 7. & *decis.* 93. *num.* 36. & 41. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 35. *num.* 29. Azeued. *ll.* 1. *num.* 26. *tit.* 1. *lib.* 4. *nouæ recop. & l.* 1. *num.* 4. *tit.* 18. *lib.* 9. Mascard. *de probat. conclus.* 369. Solis *de censibus*, *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 11. Anton. Roch. *de visitat. verbo hospitalia*, Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo hospitali*, §. 3. *dub.* 2. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambig. comment. lib.* 25. *tit.* 6. *num.* 69. Flamin. *de signat. benefic. lib.* 11. *quæst.* 3. *num.* 43. Flores de Mena, *varijs. lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 179. *cum seqq.* Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 17. Bened. Egid. *in repet.* l. 1. *C. de sacros. Eccles. part.* 1. *in initio*, *num.* 54. Herc. Mafecor. *varijs. resolut. lib.* 2. *c.* 3. *à num.* 12. Anton. Fabric. *in praxi, & theorica benefic. tit. de Xenodochijs & alijs locis pijs. à princ. & ex num.* 36. Sebastian. Cas. *in relect. de ecclesiast. hier. arch. par.* 4. *disp.* 14. §. 4. *à princ. & præcipue num.* 3. Quinimo licet hospitale, quod non est erectum, & approbatum auctoritate Episcopi locus religiosus, & sacer non sit, Zabar. *consil.* 13. *num.* 6. Abb. *consil.* 3. *num.* 2. *part.* 3. Rot. apud Farinac. *de i.* 30. *num.* 8. *part.* 2. *recent.* adhuc tamen videtur esse locus pius de iurisdictione Ecclesiastica, & gaudere privilegijs Ecclesiæ, cum causa pietatis sit institutum, ita ex text. *in cap. de xenodochijs, supra hoc tit.* docent ibi Abb. *num.* 3. Paul. de Castro *consil.* 167. *ad fin.* *lib.* 2. Roman. *consil.* 477. *num.* 2. Gabr. *commun. tit. de pia causa, conclus.* 2. *num.* 2. *vers. contrarium*, Meaoch. *remed.* 15. *recup.* n. 22. 23. 36. & 37. & *de presumpt.* *lib.* 4. *presumpt.* 115. *num.* 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 34. *num.* 1. Soar. *tom.* 1. *de Religione. tract.* 4. *de simoni. lib.* 4. *cap.* 27. *num.* 11. Sebast. Cæf. *d.* §. 4. *num.* 7. Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 228. *in cuncta lit.* C. Cardin. Fusch. *tom.* 4. *lit.* H. *conclus.* 158. & *conclus.* 163. *num.* 2. & 4. & *tom.* 6. *lit.* P. *conclus.* 338. Cautill. *de usufructu. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 24. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 5. *cap.* 1. *num.* 602. ex quibus planè colligitur quòd licet plures, quos refert Gabr. *d. conclus.* 2. *in fine*, & *conclus.* 1. *num.* 17. resoluant relicta pijs caulis

causis solui non posse hospitalibus, & confratris institutis sine Episcopi auctoritate, longè verius est contrarium, vt præ aliis melius resoluit Tiraq. & Benedict. *Egid. locis citatis*, Valasc. *consult. 105. num. 38.* Quomodo autem diuidatur hospitalia, & quando veniat appellatione beneficij Ecclesiastici, vel datum censetur in regimen, & in titulum, vide Aloyf. Ricc. *in collect. decis. part. 4. collect. 1299. & part. 5. collect. 1886.* latè Sebast. Caf. d. §. 4. ex num. 2. Et quòd appellatione beneficiorum veniant hospitalia, quæ non dantur in regimen, seu administrationem, resoluit Rebuff. *in reg. de deuolue. num. 73. & in tract. de nomin. quest. 15. n. 13.* Sarnen. *in reg. de trienniali possiff. quest. 7. num. 4.* Ioan. Franc. Pain. *de potest. Capituli Sede vacante, in 1. quest. part. 2. num. 5. Rot. decis. 739. num. 9. part. 1. recent. & fuit dictum in Alexandrina beneficij 18. Aprilis 1625. coram R. P. D. Merlino.* Et hospitaliarj an & quando dicantur habere beneficium, vel officium, vide eundem *collect. 1. 655.* Et an, & quando priuilegia concessa Ecclesis extendantur etiam ad hospitalia, vide eundem *part. 4. collect. 1097.*

4 *Cum sit Religiosus.*] Ergo locus non dicitur religiosus nisi Episcopi accedat auctoritas, vt per Ioan. Garciam *de expensis, cap. 8. num. 5. vers. hodie.* Rotam apud Farinac. *decis. 30. num. 8. part. 2. recent.* Vnde illationem mortui facere locum religiosum, quando sit auctoritate Episcopi resoluit Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 110. a princip.*

6 *Auctoritate Pontificis.*] Quæ præsumitur si locus ab antiquo sit in forma Ecclesiæ, & in eo fuerit crectum campanile, & ibi per Sacerdotem celebretur. Vide Rot. *decis. 13. num. 4. Gutier. canon. lib. 1. cap. 3. §. num. 18.* Cott. *in memorab. verbo facta*, Franc. Marc. *Delphin. decis. 1017. num. 2.* Menoch. *de presump. lib. 3. presump. 132. num. 50. & presump. 76. n. 3.* Tiraq. *de prescript. vers. 19.* Mascard. *de probat. conclus. 583. 623. & 869.* Mari. Antonin. *d. resol. 14. num. 4. vbi num. 5. addit plures alias præsumptiones, ex quibus dignosci possit quando hospitalia fuerit crectum auctoritate Episcopi, & licentia Episcopi in institutione beneficij ab initio præsumitur si Ecclesia adificata reperitur in forma debita, habeat dotem, & Rectorem, Cardinal. consil. 11. sub n. 6. vers. item caucet*, Barbat. *consil. 33. num. 1. lib. 1. Rot. in Hipporigien. capella 3. Iunij 1613. coram R. P. D. Pirouano.* In dubio verò hospitalia præsumitur crectum sine auctoritate Episcopi, vt post Magon. dicit Aloyf. Ricc. *in collect. decis. part. 5. collect. 1886. in princ.*

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus locus debet de Religiosis dumtaxat reformari; non de secularibus, nisi in defectum Religiosorum.
- 2 Beneficia Regularia in defectum Regularium, aut si urgeat necessitas, secularibus conferri possunt, & è contra.
- 3 Episcopus potest aliquando mutare statum Ecclesie secularis in Regularem.

C A P. Inter quatuor. V.

1 **M**onasteria sunt ordinanda per Regulares, nec possunt transferri ad clericos seculares nisi Regularibus deficientibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anania. Hostiens. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 352.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 501. remissuè Ximen in concord. part. 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3.*

tit. 28. cap. 1. & reliquæ partes quærendæ sub variis titulis in cap. incip. Inter quatuor.

Probat hic text. beneficia Regularia in defectum Regularium, aut si urgeat necessitas, puta quia idonei non reperiuntur, secularibus conferri posse, & e conuerso, vt per Rebuff. *in concord. tit. de collar. §. volumus, vers. conformitatem, & in praxi tit. de dispensat. cum Regular. num. 40. & in tract. nominat. quest. 5. num. 13. vers. fallit nisi idonei non reperiuntur*, Corral. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 7. & part. 3. cap. 5. num. 13. benè Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 8. num. 43. Nicol. Garc. de benef. part. 7. cap. 10. num. 16. Alor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 2. 6. quest. 5. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 158. Paul. Comitoli. in Theolog. moral. lib. 4. tract. 4. cap. 4. num. 2. vers. excipe 4.*

Et quòd Sacerdos Regularis in subsidium, videlicet in defectum secularis admittatur ad seculare beneficium Curatum, probat Abb. *in cap. 1. de capell. monach. quem referunt, & sequuntur Cephal. consil. 358. num. 25. Ioan. Bapt. Costa de remed. subsid. remed. 71. num. 2. vbi intelligit siue sit liberum, siue iuris patronatus laicorum.*

In glos. *Per Regulares.* Notatur ad hoc, quòd potest Episcopus aliquando mutare statum Ecclesiæ secularis in Regularem, vt per Petr. de Perus. *in tract. de mutatione status Ecclesiarum, in princ. num. 2. nouissimè Monet. in tract. de commutat. vltim. volum. cap. 11. num. 330.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia sita in diocesi Episcopi tenetur sibi in Episcopaliibus respondere, nisi appareant remissa legitime, & potest Episcopus remittendo Episcopalia censum sibi retinere.
- 2 Basilica præsumitur illius Episcopi in cuius diocesi sita est.
- 3 Verba impropria assumunt significationem ex subiecta materia.
- 5 Index potest pronunciare super successu eius, quod principaliter petitur.
- 6 Episcopus eximere potest in totum si accedat confirmatio.
- 7 Episcopus an possit aliquam Ecclesiam eximere in totum a iure Episcopali remissuè.
- 8 Ecclesia cadit à iure suo non soluendo pensionem sicut quilibet priuatus, potest tamen restitui aduersus solutionem omissam.
- 9 Censuali in contractu transferitur in recipientem omne dominium, tam directum, quam utile.
- 10 Censu creatur quando quis tradit rem suam alicui, & in eam transfert omne dominium directum, vel utile cum onere, quod accipiens rem teneatur soluere certam annuam pensionem.
- 11 Contractus potest irrequisito domino alienare, nec tenetur eum, cui censum soluit, requirere.
- 12 Contractus in dubio magis præsumitur censualis, quam emphyteuticus.
- 13 Censum non soluens etiam per mille annos non cadit à iure suo, vel à re censuali.

C A P. Constitutus. VI.

1 **E**piscopus concedens alicui monasterio iura Episcopalia alicuius Ecclesiæ, & etiam omne temporale, retinens sibi aliquam pensionem, id est censum, non est simoniacus, & Ecclesia sita in diocesi Episcopi debet soluere censum Episcopo. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola,*

Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Viuan. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 352. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 501. remissive Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 3. *Decretal.* lib. 3. tit. 28. cap. 2.

2 Quoniam sita erat, &c.] Notatur ad hoc, quòd Basilica præsumitur illius Episcopi, in cuius diocesi sita est, vt per Mascard. *de probat. conclus.* 167. à princ. Et ideo habet de iure communi fundatam intentionem exercendi iurisdictionem in locis in sua diocesi existentibus, & ex sola iuris assistentia est in suo Episcopali iurisdictione manutentendus, vt per hæc & alia iura firmat Rot. in *nullius*, seu *Sulmonen.* vel *Valuen. iurisdictionis* 4. Decembris 1615. coram bonæ mem. Buratto, inter eius impreflas *decis.* 140. vbi Ferentil. in *annot.* plura eleganter cumulat, & limitat quando inferiores Prælati sunt in possessione exercendi iurisdictionem spiritualem in iisdem locis, super quibus Episcopus petit manutentionem ex sola iuris communis assistentia, tunc enim Episcopus tenetur clarè, & concludenter probare illa loca sita esse intra fines suæ diocesis, nec sufficiunt præsumptiones *Surd. consil.* 429. num. 61. Seraph. *decis.* 1278. num. 4. cum aliis adductis in *Constantien. iurisdictionis* 6. Novembr. 1607. coram Ortemberg. & in *Adrien. iurisdictionis* 28. Maij 1612. coram bonæ mem. Vbaldo, & in *nullius*, seu *Aprutina iurisdictionis* 10. Martij 1624. coram Dunozetto, & in *Lunen. Sarzanen. oblatorum* 24. Maij 1624. coram eodem. nam hoc casu interim manutentendo datur Prælati inferioribus, non autem Episcopo, Rot. in *Aquilana iurisdictionis* 30. Martij 1617. coram Cardin. Pamphilio iun. & in *Pennen. iurisdictionis* 22. Aprilis 1624. coram Dunozetto.

3 Nomine pensionis, &c.] Notatur ad hoc, quòd verba impropria assumunt significationem ex subiecta materia, vt per Tiraq. in *l. si unquam, verbo reuertatur*, num. 37. Mascard. *de probat. conclus.* 113. 1. num. 20. Menoch. *de præsumpt.* lib. 3. *præsumpt.* 104. num. 28. *Surd. decis.* 2. num. 13. & *decis.* 43. num. 16. & *de aliment. tit.* 1. *quest.* 42. num. 24. & *tit.* 5. *quest.* 1. num. 16. Brunor. à Sole in *locis communib. verbo verbum*, num. 19. Cardof. in *praxi iudicium*, eod. verbo num. 4. Chald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 1. num. 35. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 48. num. 53. 54. & 58. Rot. *decis.* 62. apud Farinac. in *collect.* 1. *noviss.* aliàs p. 4. diuers.

4 Sub annua octo denariorum, &c.] Intellige cum Soar. *de Reig. tract. de sponia*, cap. 24. num. 36. & seq.

5 In solutione pensionis, &c.] Ergo iudex potest pronuntiare super successu eius, quod principaliter petitur, vt per Boët. *decis.* 32. num. 3.

6 Quod ab eo factum fuerat confirmavit.] Ergo Episcopus eximere potest in totum si accedat confirmatio Papæ, vt per text. *cap. cum venerabilis*, num. 4. *de censib. Erasim.* à Cochier *de iurisd. Ordinarij in exemptos*, p. 1. *quest.* 3. num. 8. que præsumitur transacto cursu decennij, Tiraq. *de præscript.* §. 1. *glos.* 4. Menoch. *de præf. lib.* 3. *præf.* 132. num. 53.

7 In glos. *A quocunque* ibi, quòd Episcopus possit aliquam Ecclesiam eximere in totum à iure Episcopali. De hoc vide Erasim. à Cochier *de iurisd. Ordinarij in exemptos*, p. 1. q. 3. à num. 3. & que dixi ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 1. *alleg.* 89. à princip.

8 In glos. *Iuxta ratam* ibi, - - - die, quòd verè priuari debuit, &c. Notatur ad hoc, quòd Ecclesia cadit à iure suo non soluendo pensionem siue quilibet priuatus, vt per *Surd. de aliment. tit.* 8. *privil.* 61. num. 14. Potest tamen restitui aduersus solutionem omisam, Marra *de iurisdictione*, parte 4. *casu* 17. num. 29. & 30. *Lefsius de iustitia*, lib. 2. *cap.* 24. *dub.* 9. num. 48. Cardinalis Mantica *de tacitis*, & *ambig. conuent.* lib. 22.

tit. 27. num. 69. Chald. Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 11. num. 15.

In ead. glos. ibi, *sed re vera hic non fuit contractus emphyteuticus*, &c. Nota differentiam inter emphyteusim, & contractum censualem, quia in censuali transfertur in recipientem omne dominium, tam directum, quàm vile; in emphyteusi verò transfertur tantum vile, ex eo quia, qui possidet ex censuali contractu ciuilitè & naturaliter rem possidet, emphyteuta verò solum possidet naturaliter, & proprietatis ciuilitè; colliguntur hæc ex Antonio Gom. 168. *Tauri*, num. 2. Valac. *de iure emphyt. quæst.* 32. num. 27. Perez *ad rub. tit.* 2. lib. 8. *Ordin. col. antepenult.* Molin. *de iust. tract.* 2. *disp.* 381. num. 3. Bened. Ægid. *ad lex hoc iure*, ff. *de iust. cap.* 11. num. 62. Cardinal. Mantica. *d. lib.* 2. *tit.* 3. a num. 9. Chald. Pereira *de empt. & vendit. cap.* 2. num. 2. Ouid. de Amicis *de iure emphyt. in pralud.* num. 25 plures alios refert Cened. *ad Decretal. collect.* 144. num. 2. Censui enim creatur, quando quis tradit rem suam alicui, & in eum transfert omne dominium directum, & vile cum onere, quod accipiens rem teneatur soluere certam annuam pensionem, vt per Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 107. num. 4. Molin. *d. disp.* 381. num. 2. Valac. *d. quæst.* 32. num. 7. Cencium de censibus part. 1. c. 1. art. 1. num. 5. Cardof. in *praxi iudicium*, verbo *censui* 1. Alia est differentia, quia emphyteuta non potest irrequisito domino alienare, & si alienat cum consensu domini debetur laudemium, *cap. potuit*, de *iocato*, l. 2. *C. de iure emphyt.* Censuarius verò potest irrequisito domino alienare, nec tenetur eum, cui censum soluit, requirere, vt per Gregor. l. 29. verbo *refeibo*, tit. 8. part. 5. Valac. *de iure emphyt. quæst.* 32. num. 32. *Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 25. num. 75. Chald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 4. num. 37. Ouid. de Amicis *ioco citato*, *vers. tertio*. Hinc etiam censum soluius de re nostra, pensionem verò emphyteutam pro re aliena, vt per Menoch. *de præsumpt. lib.* 3. *præsumpt.* 106. num. 2.

At in dubio, quando scilicet ex clausulis, & verbis non colligitur, nec discernitur si sit contractus censualis, siue emphyteuticus, si in regione in qua celebrantur dicti contractus, sit solitus celebrari tam contractus emphyteuticus, quàm censualis, eo casu magis præsumitur censualis, quàm emphyteuticus, & hoc tam in emphyteusi priuata, quàm Ecclesiæ, vt per Couarr. *lib.* 2. *variari. cap.* 7. num. 1. *Narr. consil.* 3. lib. 1. *Corbul. de emphyteusi*, sub *tit. de caus. priuati. ob non solut. can. limit.* 34. Bened. Ægid. *ad lex hoc iure*, ff. *de iustit. & iure*, cap. 11. num. 63. in fine, Valac. *de iure emphyt. quæst.* 5. 1. à princ. & *quæst.* 32. num. 35. & *consul.* 82. num. 6. Menoch. *consil.* 372. num. 10. Mascard. *de probat. conclus.* 281. & *conclus.* 601. num. 5. & 8. Valac. *de Auendano de censib. cap.* 22. Molina *de iustitia*, *tract.* 2. *disp.* 381. à num. 6. *Quarant. in summa bullarij*, verbo *alienatio reorum Ecclesie*, num. 16. Rot. *decis.* 40. & 721. apud Farinac. in *1. collect. nouissimarum*, & *decis.* 400. num. 7. & *decis.* 307. n. 2. apud eund. Farin. *par. 1. recem.* Stephan. Gratian. *discept. forens.* cap. 188. num. 28. Cardin. Mantica. *d. lib.* 2. *tit.* 3. num. 11. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *conclus.* 152. Chald. Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 11. num. 8. Camill. Borrell. in *summa omnium decis.* tit. 33. num. 113. Ouid. de Amicis *ioco citato*, num. 25. *vers.* *At in dubio*, plures per Cened. *collect.* 144.

In ead. glos. ibi, *Vnde quancunque tempore steterit*, &c. Notatur ad hoc, quòd non soluens censum etiam per centum annos, non cadit à iure suo, vel à re censuali, vt per Hippol. *sing.* 95. Couarr. *d. lib.* 3. c. 7. num. 1. Valac. *d. quæst.* 32. num. 30. Gutier. *de iurament. confirm.* part. 1. *cap.* 31. num. 9. Perez *ad rub. tit.* 2. *prope finem*, lib. 8. *Ordin. pag.* 36. Menoch. *d. lib.* 3. *præsumpt.* 107. n. 11. Cardinal. Mantica *d. lib.* 2. *tit.* 3. num. 10. Ouid. de Amicis

cis d. num. 25. Gasp. Roderic. de annis redditib. lib. 2. quæst. 22 num. 9. Bened. Bon. de censibus, art. 46. num. 76. Cenc. cod. traçt. part. 1. quæst. 1. art. 1. num. 18.

cundam quod colligitur ex sequentibus, vel præcedentibus, non vitatur in aliquo instrumentum, vt per Anton. Gom. l. 45. Tauri, num. 146. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus petens Ecclesiam quoad temporalia, & spiritualia, obtinet in spiritualibus eo ipso quod probat esse in sua diocesi si non appareat exempta, sed in temporalibus succumbit nisi aliter doceat de iure suo.
- 2 Possessio per locationem probatur si locator percipiat pensionem qua est loco fructuum.
- 3 Abrasus quando inducat falsitatis præsumptionem, remissive.
- 4 Expressum dicitur quod ad aliud quippiam aliàs expressum refertur.
- 5 Scripturas falsas producens debet perdere causam.
- 6 Scriptura, in qua quid abrasum reperitur, nihil penitus probat.
- 7 Rasura, vel cancellatio si fiat secundum quod colligitur ex sequentibus, vel præcedentibus, non vitatur in aliquo instrumento.

C A P. Cùm venerabilis. VII.

- 1 Episcopus petens aliquam Ecclesiam in spiritualibus, & temporalibus ad se pertinere, si probat illam esse in diocesi, eo ipso obtinet spiritualia, si non appareat exempta: si non probat pro temporalibus, vel probat per instrumentum corrosum, & suspectum, succumbit pro temporalibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 353. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 501. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 1.
- 2 Locavisse pro annua, &c.] Notatur ad hoc, quòd possessio per locationem probatur si locator percipiat pensionem, seu mercedem, quæ est loco fructuum, vt per Xuar. in l. post rem iudicatam super leges Regni, limit. 2. num. 1. & alios plures, quos citauit ad cap. cum venisset, 9. num. 3. de restit. spoliat.
- 3 Et rasuram loco suspecto factam, &c.] An, & quando abrasio inducat falsitatis præsumptionem, vide Socin. reg. 2. Farinac. in praxi crimin. part. 6. de falsitate, & simulat. quæst. 151. à num. 46. & quæ dixi ad cap. ex literis 3. supr. de fide instrum. pag. 35. vbi n. 2. dicitur non inducere falsitatem, delendum est illud, non, quod typographi incuria additum fuit.
- 4 In quo continebatur, &c.] Notatur ad hoc, quòd expressum dicitur, quod ad aliud quippiam aliàs expressum refertur, vt per Tiraq. de iure mariti, glof. 7. n. 182. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 202. num. 31. Anton. Monach. Lucens. decis. 33. num. 10. relatos in libello de principijs utriusque iuris tit. E. num. 32. in fine.
- 5 Vos ab impetitione illius, &c.] Notatur ad hoc, quòd producens falsas scripturas, debet perdere causam, vt per Hippol. consil. 70. num. 21. Auiles ad cap. 1. Prator. verbo donacion. num. 32. vbi ait, quòd qui conatus fuit aduersario subtrahere probationes, non perdit causam, & reprobat glof. vlt. in præsent. in fine.
- 6 In glof. Propter prædicta, vlt. ibi. ad hoc enim vt credatur instrumento, &c. Notatur ad hoc, quòd scriptura in qua quid abrasum reperitur, nihil penitus probat, præsertim quando est abrasa ab eo, qui illa vult, vt per Mascard. de probat. concl. 1254. num. 2.
- 7 In ead. glof. ibi. Item quid si rasura sit in vno loco, &c. Notatur ad hoc, quòd si rasura, vel cancellatio fiat se-

S V M M A R I V M.

- 1 Monasterium subiectum est Episcopo in cuius diocesi situm est, nisi probetur exemptum.
- 2 Appellatio præcedens excommunicationem annullat.
- 4 Ecclesia eo ipso quod sum in diocesi constituta, Episcopo illius sunt subiecta, nisi probetur eas esse exemptas.
- 5 Iurisdictio Ordinarij per totam diocesim iuris præsumptione extenditur.

C A P. Cùm dilectus. VIII.

Monasterium est subiectum Episcopo in diocesi cuius est situm, nisi probetur exemptum saltem per legitimam præscriptionem. Item excommunicatio, suspensio, & interdictum lata in exemptos, vel post appellationem non ligant. Item si Abbas circumuentus præstat obedientiam Episcopo sine consensu fratrum non tenet, si erant exempti, & potest appellare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 353. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 502. remissive Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 2.

Antequam Episcopus in eum suspensionis, vel excommunicationis, &c.] Notatur ad hoc, quòd appellatio præcedens excommunicationem annullat, vt docent Rot. decis. 20. vers. in quibus apparet. sub tit. de appellat. Franch. in cap. bona memoria, num. 26. illo tit. Patil. in c. Apostolica, num. 30. de except. & consil. 28. lib. 4. Anton. Ricciul. de iure personarum, extra gremium Ecclesia existent. lib. 4. cap. 64. num. 37. vbi num. 38. ampliat siue appellatio sit iudicialis, siue extrajudicialis.

Nec legitima se poterit præscriptione tueri.] Non tamen in vnico actu, vt per Tiraq. de iure primog. quæst. 39. n. 3.

In cuius est diocesi fundatum.] Notatur ad hoc, quòd quælibet Ecclesia, eo ipso quòd sunt in diocesi constituta, Episcopo illius sunt subiectæ, nisi probetur eas esse exemptas, vt per Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quæst. 19. cum iurisdictio Ordinarij per totam diocesim iuris præsumptione extendatur. Gail. lib. 2. obseru. 62. num. 9. Erasme Cochier de iurisd. Ordinarij in exemptos, part. 1. quæst. 8. num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Religionem nouam non licet constituere sine auctoritate Romani Pontif. nec in diuersis monasterijs potest quis esse Abbas, vel monachus, &c. num. 2.
- 3 Status cum votis simplicibus institutus non est Religio, sed modus viuendi honestus.
- 4 Vota solemnia an sint de status religiosi essentia, remissive.
- 5 Abbas non potest præfici duobus monasterijs nisi vnum monasterium dependeat ab alio, vel inuicem sint annexa.
- 6 Collegium nouum non potest constitui inconsulto Principe.

C A P. Ne nimia. IX. & vlt.

Ex Concil. gener.

Religionem nouam nullus inueniat ne inducatur in confusio in Ecclesia Dei, sed si vult esse Religiosus

fus ingrediatur vnam de approbatis. Item vnus Abbas prædiceret non debet duobus monasteriis, nec vnus monachus locum habeat in diuersis. Item qui vult fundare nouam domum Religionis regulam, & institutionem de approbatis sumere tenetur. Colligunt ex Ord. m. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 353. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 502. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. defumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innocent. III. cap. 13. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 13. cap. 3.*

2 Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. defumunt Card. Bellarm. *lib. 3. de monachis*, cap. 4. Less. *de iustit. lib. 2. cap. 41. num. 13.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 2. cap. 15. ex num. 1.* Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. quest. 48. art. 3.* Menoch. *de arbit. casu 421. num. 18. cent. 5.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 23. quest. 5. & cap. 24. quest. 4. in fine, & part. 2. lib. 5. cap. 7. q. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori ponit lib. 18. num. 364. vers. accedit*, Valquez. 1. 2. *quest. 96. art. 4. disp. 165. cap. 4. num. 38 & 39.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 25. num. 10.* & nouè in *præcepta Decalogi*, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 15. in *fine*, Fr. Ludouic. Miranda in *manuali Prælatorum*, tom. 1. *quest. 3. art. 6.* vbi aduertit olim approbare, & confirmare Regulas monachorum & Religiosorum omnium pertinuisse ad Episcopos, & alios Ordinarios Prælatos, postea vero à tempore Concilij Lateranen. de quo in hoc text. ad solum Romanum Pontificem spectare.

3 Ne quis de catero nouam Religionem inueniat] Non comprehendit eos, qui statum cum votis simplicibus instituerint, tunc enim huiusmodi status non est Religio, sed modus viuendi honestus, vt per Fr. Emman. 4 d. *quest. 48. art. 4.* An autem vota solemnia sint de status Religiosi essentia, vide Petr. Ribadeneira in *lib. de instit. Societatis*, cap. 25. cum seqq. Valq. 1. 2. *quest. 96. art. 4. disp. 165. cap. 2. 3. & 9.* late Sanchez d. tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 22. cum seqq.

5 Ne quis in diuersis monasterijs, &c.] Notatur ad hoc, quòd Abbas non potest præfici duobus monasterijs nisi vnum monasterium dependeat ab alio, vel inuicem sint annexa, vt per Flamin. *de resignat. benef. lib. 3. quest. 18. num. 41.*

6 In glos. *Nouam Religionem*, ibi, nam nouum collegium non potest constitui inconsulto Principe. Vide Brisson. *antiquit. lib. 1. cap. 14.* Cuiac. *lib. 7. obseru. 5.* Petr. Greg. *synagm. iuris lib. 15. cap. 32. num. 10.* Decian. *tract. crimin. lib. 7. cap. 20. à num. 3.* Mynsing. *cent. 6. obseru. 2. num. 2.* Auiles *ad cap. 2. pratorum, verbo confederatione*, à princip. & num. 10. Menoch. *de arbit. centur. 6. casu 597. à princip.* Nauarrus *sub tit. de foro competenti, consil. 3. à num. 3.*

De Capellis Monachorum, & aliorum Religiosorum.

TIT. XXXVII.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabab. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anan. Anchar. Panorm. Guillem. Durand. in *breviario iureo. fol. 110. verso*, Martin. Mefinat. in *epitome Decretal. fol. 139.* Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. in *analyfi methodica iuris Pontificij*, p. 485. Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. German.

in *paratilis ad quinque libros Decretal. Lancell. in instit. iuris Canonici*, Barthol. Carthagena in *exposit. titulorum iuris Canonici*, Canif. in *summa eiusdem iuris*, Cafarel. in *erote. eiusdem iuris*, nouissimè Ioan. Henor. *lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.*

De materia tituli vide Paul. Fusc. *de visitat. & regimine Eccles. lib. 2. cap. 16.* Capella à caprarum pellibus dici putat glos. in *cap. concedimus, de consecrat. dist. 1.* Vel potius dicendum quòd Capella est francicum nomen, quo significatur tegumen, quod veluti tentorium sibi Reges Francorum extruebant in castris militaribus, in quibus Sacrum audire soliti erant. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 8. q. 1. & 2.* Vel dicitur capella quasi capiens laicos, vel populū, sen capies laudè, vel à cappa B Martini, quæ alios capit, & cooperit, de quibus Guillem. Durand. in *rationali Diuini Officij lib. 2. c. 10.* Cornel. Kiliac. in *dictionario Teuonicolatio. verb. K. capelle*, Fr. Hier. Roman. *lib. 4. de Republ. Ch. istiana. cap. 31. pag. mibi 218.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 5. num. 70. & num. 62.* addit, quòd dicitur capella quælibet Ecclesia etiam parochialis de per se consistens, dummodo non fuerit Collegiata, & Rebuff. *super concordata in forma mandati Apostolici, verbo Capella.* dicit quòd capella solet dici illa, quæ non est per se, sed est intra Ecclesiam fundata, & constructa.

S Y M M A R I V M.

- 1 Monasterium quando habet in loco populum sibi subiectum cura animarum per Monachos exerceri non potest, sed illi debet præfici clericus secularis, & n. 2.
- 3 Rector Ecclesie dicitur populum regere.
- 4 Pendere à libero arbitrio dicitur illud in quo est petendum alterius consilium.
- 5 Declaratur Conc. Trid. sess. 15. de Regularib. cap. 11.
- 6 Instituire qui potest, potest destituere
- 7 Solemnitas minor requiritur in destruendo, quam in constituendo.

CAP. In Ecclesijs. I.

Urban. III.

MONACHI qui habent populum, siue Ecclesiam cum populo, non habent curam animarum, sed capellanus secularis institui debet ab Episcopo de consensu monachorum, qui populum regat, cuius tamen ordinatio, depositio, & totius vitæ conuersatio pendeat à solo Episcopi arbitrio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 364. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 504. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 32. cap. 1.*

Collige ex text. quando monasterium in loco habet populum sibi subiectum curam per monachos exerceri non posse, sed illi debere præfici clericum secularem, vt per Angel. *verbo monachus, num. 5.* Armill. *cod. verbo num. 6.* Tabien. *num. 4. quest. 3. in fine*, Syluest. *verbo Religio, 7. q. 7.* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 16. num. 1.* Greg. Lopez. *l. 2. verbo Iglesias. tit. 7. part. 1.* Fr. Emman. *99. Regul. tom. 1. q. 34. art. 4.* Sed Abb. in *presenti*, rem latè disputat ad huius text. rationem reddendam; videtur enim rationi dissonare, vt cum monasterium non habet populum, possit Regularis esse parochus, non autem cum illum habet, quia magis repugnat institutio Regulari in priori casu, quam in posteriori; quippe in priori oportet egredi monasterium, in posteriori autem

autem non, & concurrat fauor animarum, & maior monasterij obligatio ad prospiciendum illi: & ita concludit *hic num. 5.* dicens idem significare *ibi* glossam *verbo monachorum*, hunc text. loqui secundum iura antiqua, & considerato mero Regularium statu, nam regulariter non debent præfici curæ Ecclesiæ secularis, sed ratione necessitatis institutum fuit, ut illi præfici valeant, & sic text. intelligitur, quando ea necessitas non concurrat; vel secundò dicitur posse intelligi ne monachus instituat ab Abbate, quippe cum cura animarum non sit illi Monasterio collata, sed Episcopo incumbat, Episcopo est parochum illi præficere, concessa tamen licentia per Abbatem Regulari præficiendo.

3 *Sed capellanus, qui populum regat.*] Ergo Rector Ecclesiæ dicitur populum regere, ut per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glof. 6. num. 38.* vnde ex Abb. *cap. 1. n. 2. de secund. nupt.* dicit Fusc. *d. cap. 16. num. 13.* quòd capellanus in capellis monachorum per Abbatem præsentatus, & ab Episcopo institutus respectu curæ animarum potest non solum capellanus denominari, sed etiam Rector parochiæ, cum omnia administret sicut & alius parochus, & omnium suæ capellæ curam habere dicitur.

Per consilium monachorum.] Ergo in Ecclesia Regulari ius nominandi vicarium ad Regulares spectat, ut fuit tentum in Rota in *Iannu. Parochialis S. Andrea: 9. Aprilis 1627.* coram R. P. D. Duran, impressa per Viuian. post praxim iurispatronat. *decif. 86. num. 2. vbi num. 17.* quòd in Ecclesia Regulari deputatur Vicarius temporalis, & subdit hoc ipsum statuere Bullam Pij V. super vicariis editam, & resoluuit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glof. 5. §. 6. num. 7.*

4 *Ex solius Episcopi arbitrio.*] Dicitur ergo pendere à libero arbitrio illud in quo est petendum alterius consilium, cum illud sequi non teneatur, ut per Gonzal. *ad d. reg. 8. Cancell. glof. 46. num. 23. & 24.*

5 Hodie disponente Concilio Tridentino *sess. 25. de Regular. cap. 11.* in monasteriis, & domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet cura animarum, præter eas, quæ sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia, personæ iam Regulares, quàm seculares huiusmodi curam exercentes subsunt immediate in his, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcoporum, in quorum diocesi sita sunt, nec ibi aliqui etiam ad nutum amouibiles possunt deputari, nisi de eorumdem Ordinariorum consensu, & præiudice examine per eum, & eius Vicarium, & examinatores synodales faciendo, exceptis aliquibus monasteriis, & capitibus Ordinum, de quo decreto multa tradunt Fr. Emman. *di. d. to. tom. 1. quæst. 36. art. 4.* Franc. Leo *in thesauro fori eccles. part. 1. cap. 8. num. 20.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori ecclesiast. decif. 736. in 1. edit. & resol. 513. in 2.* atque etiam *decif. 608. in 1. edit. & resol. 532. in 2. edit.* latè Campanil. *in diuersorio iuris Canonici, rubric. 12. cap. 13. à num. 51. & à num. 115.* Seraphin. *decif. 1067. vbi decifum* profiteretur Episcopum personas tam Regulares, quàm seculares, & locum visitare posse in iis, quæ curam respiciunt, nisi in iis locis, in quibus Abbates, & alij superiores Regularium iurisdictionem etiam temporalem in parochianos habent, tunc enim non possent Episcopus visitare, cum iurisdictione censeatur attributa Episcopo cumlatiue cum Abbate.

6 *Tam ordinatio eius, quàm depositio.*] Quia qui potest instituere, potest destituere, ut per Flamin. *de resign. benef. lib. 7. q. 10. num. 11. & q. 14. n. 5.* immo in destruendo minor solemnitas requiritur, quàm in construendo, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glof. 7. num. 12.*

Barbof. Collect. Tom. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia non Cathedralis si vendicat sibi ius in alia Ecclesia, obtinebit solum quoad ea, quæ probabit sibi deberi præscriptione, vel alio legitimo modo.*
- 2 *Ecclesia qualibet eo ipso quod est in aliqua diocesi Episcopo illius subiecta debet esse, nisi exempta probetur.*
- 3 *Præscriptio veluti odiosa, non extenditur, sed est stricti iuris.*
- 4 *Confessio exempti coram competente præiudicat ei plenè consentienti, Ecclesiæque exemptæ, cuius est Rector, sed non Papæ, seu Superiori subiectionem possidenti.*
- 5 *Testis non repellitur ob id, quia coram parte dixit id, quod in iudicio dicturus erat.*
- 6 *Existens in possessione per usum partis non consecrat ius totius.*

C A P. Dilectus. II. Innoc. III.

Ecclesia vna non Cathedralis quando petit, & vendicat sibi plura iura in alia Ecclesia, solum obtinebit quoad ea, quæ probabit sibi deberi, vel præscriptione, vel alio legitimo modo, non quoad alia. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola. Anania. Host. Butr. Hentic. Anchar. Panor. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 364.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 505.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 29. cap. unico.*

Sit in parochia vestra sita, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 quælibet Ecclesia eo ipso, quòd est in aliqua diocesi constituta, Episcopo illius subiecta debet esse, nisi exempta probetur, ut per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 19. quæst. 19.*

Nec præscriptionem pro se, &c.] Notatur ad hoc, quòd 3 præscriptio veluti odiosa non extenditur ultra quàm quis reperitur possedisse, ut per Tiraq. *de iure primog. quæst. 39. in princ. & est stricti iuris,* Ioan. Garc. *de expensis, cap. 9. num. 38.*

Fuit sponte confessus, &c.] Notatur ad hoc, quòd 4 confessio exempti coram competente præiudicat plenè exempto consentienti, Ecclesiæque exemptæ, cuius Rector est, sed non Papæ, seu superiori subiectionem possidenti, ut per Abb. *in præfenti, num. 4. & 18. vers. suam vides,* Erasim. à Cochier *de iurisdic. Ordin. in exemptos, part. 2. quæst. 41. num. 2. vbi num. 5.* cura Felin. *in cap. auditus, num. 25. de præscript. tenet quòd ideo exemptus potest si non ex proprio capite, tamen ex persona, & capite domini, seu Superioris huiusmodi præiudicalem confessionem irritare.* Illud certum est exemptum sine licentia Summi Pontificis non posse renunciare exemptioni, ut probat *cap. cum tempore, de arbitr. Armill. in summa verbo exemptio, num. 8.* Galerat. *de renunciat. tom. 2. cent. 2. renunciat. 150. num. 19.* Castr. *consil. 432. incip. videtur dicendum, num. 3. lib. 1.* & nouissimè censuit Rota *in Vlixboen. Monasterij 19. Nouembris 1625.* coram Rueretianissimo D. meo Coccino, vbi reprobat opinione glossæ *libertatis, in d. cap. cum tempore,* pariter censuit exemptioni non posse exemptum, nec quoad se renunciare, quia ius libertatis est ita coniunctum inter exemptum, & Superiorem, ut commodè separatio fieri non possit.

Cumque pars vestra testes, &c.] Notatur ad hoc, quòd 5 non repellitur testis ob id quia coram parte, ut dixit, id quod in iudicio dicturus erat, ut per Felin. *in c. venerabilis, num. 3. de testib. cogendis,* secus si reuelauit post depositionem se ita deposuisse, vel si dicat parti ante

F f depositio

depositionem se scire multa, quæ ei proderunt, tunc enim posse reprobari resoluit Rebuff. *de reprob. testium, num. 475.*

- 6 *Scrutinium, & Baptisma debet, &c.*] Notatur ad hoc, quod existens in possessione per usum partis, non conseruat ius totius, vt per Girond. *de priuilegiolorum, seu exempt. explicat. num. 1304.* Non tamen vt Prælati dicatur in quasi possessione iurium, in quibus habet intentionem de iure fundatam, requiritur actus possessionis positius in quocunque actu, sed possessio vnus actus trahitur ad omnes alios, in quibus alter non reperitur in possessione, vt per Innoc. *in presenti, num. 3. vers. possessorium, vbi etiam Hostiens. num. 1. vers. ex prædictis, Ioan. Andr. num. 8. Butr. num. 15. & Henric. num. 11. Felin. in d. cap. auditus, num. 19. in 3. declarat. Rebuff. de decimis, quest. 9. num. 4. Menoch. de retinenda, remed. 3. num. 158. Cephal. conf. 369. num. 15. & seq. Rot. in Assisen. Canonicius, 14. Iuny 1606. coram Illustrissimo Card. Sacro, & in Sipontina iurisditionis 24. May 1613. coram eodem, quæ est decis. 491. num. 6. apud Farinac. part. 1. recent. & in Tirasonen. iuris rotandi 4. Februarij 1615. coram Illustrissimo Patriarcha Manzanedo.*

In glos. *Generaliter.* Notatur ad hoc, quod licet respectu exempti possit exemptio præscribi, tamen respectu Papæ eximentis nulla datur præscriptio, hincque exemptum semper posse se tueri contra obiectam præscriptionem dicendo non esse completam contra Papam, & sic allegando ius tertij post longam disputationem concludit Abb. *in cap. ad audientiam, sub num. 12. vers. in contrarium tamen, de præscript. & eum sequitur Felin. sub num. 12. & notat bene Cened. practic. & canon. lib. 1. quest. 26. n. 9. ad fin. optimè Erasim. à Cochier de iurisdict. Ordin. in exemptos. part. 3. quest. 12. num. 4. cum seqq.*

SVM MARIVM.

- 1 *Monachi singuli non possunt commorari in Prioratibus monachorum, etiamsi super hoc habeant rescriptum Apost. nisi in illo fiat mentio de Lateranensi Concilio.*
- 2 *Priuilegium contra ius commune eidem non derogatur si de eo mentio non habeatur.*
- 3 *Dispensatio aduersus Concilij decreta, & Canones sufficiens non censetur nisi in specie fiat eorum derogatio.*
- 4 *Littera impetrata præter stylum Curia sunt de falsitate suspectæ.*
- 5 *Clausulas insolitas apponens potest de falso puniri.*
- 6 *Priuilegia valent non facta mentione de iure contrario cum semper contra illud emanent.*

CAP. Ex parte. III. Honor. III.

1 **M**onachi non possunt singuli commorari in Prioratibus etiam de priuilegio Sedis Apostol. nisi in eo fiat mentio de Concil. Lateranen. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 365. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 505. remissiuè Ximen. in concord. p. 1.*

2 *Volumus per hoc derogare Concilio.]* Collige ex text. speciale priuilegium contra ius commune eidem non derogare si de eo mentio non habeatur, tradit gloss. Abb. num. 2. & reliqui DD. *in presenti, glos. verbo noscatur, vbi Domin. num. 26. & alij in cap. 1. de constit. lib. 6. glos. verbo mentione in cap. 1. de excess. Pralat. eod. lib. glos.*

*verbo non permittitur, in l. quominus ff. de fluminib. Bart. in l. ult. num. 4. C. si contra ius, Abb. in cap. nonnulli, per text. ibi num. 10. de rescript. Rip. in cap. 1. à num. 36. illo tit. resoluunt Xuar. alleg. 12. num. 44. & alleg. 28. à num. 15. Gom. in reg. de impetrantib. qu. st. 1. Couarr. var. lib. 4. cap. 16. num. 6. Padill. in l. ult. num. 17. C. de diversis rescript. Sarmient. lib. 3. select. cap. 14. à num. 3. Roland. consil. 5. à num. 54. lib. 1. Intellige tunc sufficere clausulam generalem si ius non haberit clausulam derogatoriam, contra verò si prædicta clausula in eo reperitur, tunc enim specialis mentio desideratur, patet si expensas Papam non intendere inaduerter facere aliquid contra ius, quod facere videtur si in priuilegio mentio supradicta non reperitur iuxta supradicta, idque insinuare videtur Pontifex *in presenti, ibi, non credimus emanasse, quæ verba denotant defectum intentionis.**

Non obstat quod in priuilegio maior ratio reperitur, quàm in lege posteriori; cum lex posterior in totum contrariam præcedentem soleat abrogare, licet de illa mentio non habeatur, iuxta text. *in d. cap. 1. de constit. lib. 6.* Respondetur enim magnam esse differentiam inter legem, & priuilegium, nam lex summa cum deliberatione, consultatione, & euidenti utilitate promulgari, ac proinde in illius constitutione Princeps facile circumueniri non potest, l. 2. *de constit. Princip. non sic dicendum in priuilegijs, quæ quidem cum facillimo negotio concedantur propter supplicatum importunas preces, facile Princeps poterit circumueniri, aduertit post alios Sarmient. d. cap. 14. num. 11. quæ de causa in priuilegio mentio iuris est faciendæ, alias enim per ignorantiam priuilegium præsumitur concedi.*

Obiit Lateranen. Concil.] Sub Alexand. III. *cap. 10. quod refertur in c. monachi, sup. de statu monachorum.*

De quo nulla mentio est.] Notatur ad hoc, quod dispensatio aduersus Concilij decreta, & Canones sufficiens non censetur, nisi in specie fiat eorum derogatio, vt per Couarr. *lib. 4. variar. cap. 16. num. 6. col. 3. & alios plures relatos per me de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 33. num. 24. quibus adde Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 5. cap. 14. num. 10. & lib. 8. cap. 4. num. 6. vbi citat Rotam apud Cæ. de Grassis decis. 3. num. 12. de rescript. & apud Verall. decis. 268. num. 3. part. 1. & apud Mohed. decis. 7. de locato, & plenè in Valentina decimarum 9. Decembris 1602. coram bonæ mem. Penia. Vide ad intellectum quæ tradunt Cened. ad Decretal. collect. 123. num. 3. vers. ego tamen, Iul. Laur. variar. lucubrat. tit. 4. cap. 19. num. 22.*

Quod huiusmodi littera ab Apost. Sede non credimus emanasse.] Notatur ad hoc, quod litteræ impetratæ præter stylum Curia sunt de falsitate suspectæ, vt per Xuar. *alleg. 27. num. 6. & ideo clausulas insolitas apponens potest de falso puniri, vt per Gerard. sing. 77. Priuilegia tamen valent non facta mentione de iure contrario, cum semper contra illud emanent, Xuar. alleg. 12. num. 44. & 46. & alleg. 28. num. 18.*

CAP. Ad audientiam. IV. & vlt.

Ordinarius debet compellere censuris Abbates, vt monachos à Prioratibus reuocent ad claustrum, poriendo in eis clericos seculares, vel eis socios adiungant monachos, cum quibus possint regulariter viuere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Viuian. *in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 365. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 505. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

De Iure patronatus.

TIT. XXXVIII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Innoc. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Anchar. Panorm. Henric. Cauil. Guillem. Durand. in breuiario aureo. fol. 110. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum. fol. 176. Martin. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 139. verso, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, a pag. 486. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. in paratitlis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in expositu. titulum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 290. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. summ. in Decretal. omnes sub hac rubr. & volum. 4. repetit. in iure Canonico, ad libr. 3. Decretalium, Roch. Curte.

2 De materia tit. tractatus integros in lucem ediderunt Cæf. Lambert. Paulus de Citadinis, Ioan. Nicol. Delphinatis, Ioan. Nicol. Himontecus, Claudius Turtius, ac Andr. Dalnerus, & praxim iuris patronatus acquirendi, conseruandique illud, ac amittendi modos breuiter continens edidit Iulianus Viuianus qui in secunda impressione eam multis Sacræ Rotæ decisionibus in calce operis insertis locupletauit, plura per Villalob. & alios rom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 4. pag. 167. cum seqq. Ioseph. Ludouic. rom. 3. sub hoc tit. conclus. vnic. pag. 529. Perez tit. 6. lib. 1. Ordin. a pag. 135. Spin. in speculo testament. glos. 4. princip. Ioan. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 6. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. lib. 30. tract. 3. num. 208. cum multis sequentibus, Valquez de benefic. cap. 2. de iure patronat. Zerol. in praxi Episcopi. verbo iure patronatus, Zecch. de benefic. & pensionibus Eccles. cap. 12. Nicol. Garc. eod. tract. part. 5. cap. 9. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 32. Azor. instit. moralium, part. 2. lib. 6. a cap. 19. vsque ad cap. 24. & per me de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 70. 71. & 72. Ioan. Anton. Mallobr. in praxi habendi concursus ad parochiales Ecclesias, pralud. 7.

SVMARIYM.

- 1 Episcopus potest compellere patronos Ecclesiarum discordantes per subtractionem diuinorum vt ad concordiam redeant.
- 2 Ius patronatus est indiuiduum.
- 3 Hæredes plures in iure patronatus omnes sunt patroni in solidum, ita vt prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditarijs, sed in solidum, & æqualiter ad eos pertineat.
- 4 Computatio diuersarum vocum descendentiũ à patronis quemodo faciendã, ostenditur.
- 5 Iure patronatus gentilitio, & familiari succedunt descendentes licet non hæredes in capita, & non in stirpes.
- 6 Ius patronatus gentilitium dicitur quando fundator in fundatione expressit rationem conseruandã agnationis, & quando dubitatur an sit gentilitium leniores sufficiunt probationes.
- 7 Ius patronatus potius præsumitur hæreditarium, quàm gentilitium.
- 8 Ius patronatus quando in stirpes, & non in capita spectet ad successores, ostenditur.
- 9 Ius patronatus Ecclesiasticum transit ad quoscuq; hæredes etiam extraneos.

Barbof. Collect. Tom. II.

- 10 Ius patronatus non venit in restitutione fideicommissi.
- 11 Ius patronatus non transit cum ea vniuersali translatione, que fit in fideicommissarium.
- 12 Mutatione persone dicitur alia dispositio, & alius contractus.
- 13 Ius patronatus diuiduum est quoad commoditatem, & exercitium, secus quoad substantiam ipsius iuris.
- 14 Hæredes sua auctoritate absque superioris consensu possunt facere concordiam de æternis vicibus presentando Rectorem.
- 15 Ius conferendi quando competit cuilibet in solidum si vnus non conferri, censetur conferre collationi per alterum factæ.

CAP. Relatum. I. Ex Concil.

Mediomatricen.

Quando inter patronos fuerit talis discordia vt non possit Sacerdos fungi officio suo, si aliter prouideri non potest, Episcopus præcipiat vt in ea non celebrentur Missarum solemnias, donec patroni concordent, & Ecclesia habeat suum Sacerdotem liberum, quia illa diuidi non debet. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 366. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 506. remissiuè Casfal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. referunt Burchard. lib. 3. Decret. cap. 42. Iuo p. 3. cap. 46. & Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 1. qui tribuunt Concil. Mediomatricen. cap. 10. extat tamen hoc decretum in Concilijs vulgatis in Synodo Cabiloæn. II. habita sub Imper. Carolo Magno cap. 26.

Inter hæredes patroni diuidi non debet. Notatur ad hoc, quod ius patronatus indiuiduum est, vt per Coquart. variar. lib. 3. cap. 19. num. 5. in princip. Maranta in repet. l. is potest, num. 33. & 34. ff. de acquirend. hæred. Roch. in tract. huius tit. verbo, & dorauit, quest. 12. num. 22. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 45. §. 1. num. 6. Et ideo si plures sint hæredes omnes sunt patroni in solidum, Viuian. in praxi iuris patronat. part. 1. lib. 4. c. 1. n. 29. ita vt prædictum ius non diuidatur inter illos pro portionibus hæreditarijs, sed in solidum, & æqualiter ad eos pertineat, glos. hic verbo non debet, communiter recepta ex Panorm. num. 7. glos. 1. post princip. in Clem. si plures, hoc tit. Vincent. de Franch. decis. 85. Peregr. consil. 34. n. 2. vol. 1. vbi n. 19. subdit istud ius deuolui ad hæredes, non vt hæredes, sed quia hæredes, refert Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 11. c. 13. n. 379. vbi etiam cum Peregrin. consil. 87. num. 4. volum. 3. resoluit non licere in diuisionibus illud dare vni ex hæredibus, & remitti, & num. 380. hinc colligit quod vbicumque alter ex fratribus obierit, admittitur nepos ad præsentandum simul cum patruo, & citat Franc. Marc. decis. 1133. num. 6. part. 1. & Stephan. Gratian. cap. 521. num. 16. De computatione verò diuersarum vocum descendentiũ à patronis latè Lambertin. de iure patronat. in 2. q. princip. lib. 1. part. 2. art. 25. & Campan. d. cap. 13. a num. 5 & 4. Et quod in iure patronatus, quod ad aliquos pertinet vt i singulos, non vt vniuersos, succeditur in stirpes, & non in capita, per d. Clem. si plures, docent Tiraq. de iure primæ. q. 36. num. 3. Rot. decis. 251. num. 5. apud Farin. part. 1. recent. vbi intelligit de iure patronatus hæreditario, Menoch. consil. 316. num. 16. Perez l. i. vers. monere inuat. tit. 6. lib. 1. Ordinam. pag. 140. Roch. verbo ipse, vel is, a num. 2. Spin. in speculo testament. glos. 4. princip. n. 61. Gonzal. ad reg. 8. Cancellar. glos. 45. num. 61. Alcyf. Riccius in collect. decis. part. 5. collect. 1733. & in decis.

Curia Archiepisc. Neapol. decis. 120. num. 1. part. 2. Viuian. in praxi iurispatronat. part. 1. lib. 1. cap. 1. num. 160. & ita hæredes plures vnus patroni vnam tantum vocem habere resoluunt Azeued. l. 9. num. 9. tit. 6. lib. 1. noue recopit. Viuian. d. cap. 1. num. 60. In iurepatronatus verò gentilitio, & familiari succedunt descendentes, licet non hæredes, in capita, & non in stirpes, Rota d. decis. 25. n. 5. Et iuspatronatus dicitur gentilitium, itaut in eo non veniant illegitimi, quando fundator in fundatione expressit rationem conseruandæ agnationis, Rot. apud Farin. decis. 395. num. 2. part. 1. recent. Et quando dubitatur an sit gentilitium leuiore sufficiunt probationes, cum agitur non de illius substantia, sed de pertinentia, ead. Rot. d. part. 1. decis. 675. n. 3. in fine. In dubio tamen præsumitur potius hæreditarium, quam gentilitium, ead. Rota d. part. 1. decis. 675. num. 1. & quòd iuspatronatus in dubio præsumatur hæreditarium, & transitorium ad quoscunque hæredes etiam extraneos vbi ex fundatione, vel aliunde de contrario non docetur, Rot. decis. 707. num. 8. part. 1. & decis. 756. num. 1. part. 2. recent. & in Vrbenetana beneficij 28. Ianuarij 1623. coram bonæ mem. Vbaldo, & in Lucana iurispatronatus 16. Iunij 1623. coram eodem, & in Pistorien. Parochialis 9. Februarij 1624. coram R. P. D. Merlino. Præsumitur autem gentilitium, non autem hæreditarium, quando in eius prouisionibus semper fuit habita mentio familiaris, & descendentiæ, nunquam verò hæreditariæ qualitatibus, vel quando per spatium centum annorum nullus extraneus, aut femina in eo præsentauit. Rot. in Florentina Canonicius 25. Maij 1616. coram bonæ memoriæ Buratto, inter eius decisiones impressas decis. 183. num. 22. & 23. Iuspatronatus quando in stirpes, & quando in capita spectat ad successores, vide Rot. d. part. 1. decis. 308. Intellige supradictam resolutionem, quòd scilicet in iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita, vt non procedat quando competit alicui Collegio, seu familiæ vt ad vniuersos, tunc enim præsentatio fit per capita, non autem per stirpes. Lambertin. 1. quæst. secunde, primi libri, art. 25. num. 17. & nullam habet difficultatem, quando ad vnum tantum Collegium, seu familiam spectat, vel ad plures, qui tamen simul conueniunt ad præsentandum, non vt diuersa corpora, sed tantum vt vnum corpus, Abbas in cap. scriptam, num. 6. de elect. & in cap. pastoralis, in fine princip. & Felin. num. 9. vers. vbi duo corpora, de rescript. benè Caccialup. in l. omnes populi, num. 141. cum seqq. ff. de iustitia, & iure, vbi etiam dicunt, hoc scilicet an vt diuersa corpora, vel tanquam vnum conueniant, dignosci ex circumstantiis facti, quæ in hoc casu multum suadent huiusmodi iuspatronatus competere certis familiis, non tanquam diuersis corporibus, sed tanquam vnum corpus sub nomine familiaris, & albergui constituen. quæ omnia habentur apud Rotalem decisionem in vna Taurinen. iurispatronatus 11. Ianuarij 1595. coram Illustrissimo Pamphilo. Patroni absentes an, & quando debeant citari, vide Mantie. decis. 268. per totam, vbi tres casus distinguit; primus est quando plures patroni præsentant vt singuli, & tunc ait non requiri quòd absentes vocentur, quia non est necessarius simultaneus consensus; secundus, quando iuspatronatus pertinet ad plures, vt vniuersos, & tunc quidem cum non præsentant vt singuli, sed tanquam vniuersi, in hoc casu absentes vocari debere tenet, quia simultaneus requiritur consensus; tertius quando iuspatronatus ad plures pertinet vt singulos, & consequenter patroni præsentant vt singuli, non autem vt vniuersi, sed vigore statuti, aut consuetudinis ad præsentandum soliti sunt simul conuenire, & tunc quidem ait

absentes vocari debere, qui vocandi sunt, quando præsentatio fit à pluribus tanquam vniuersis, quia simultaneus consensus requiritur, & citat Lambert. lib. 2. part. 2. quæst. 2. princ. art. 8. num. 8. vers. limitat tamen, Roch. verbo honorificum, quæst. 60. num. 93.

Notatur etiam ad hoc, quòd iuspatronatus Eccle. 9. siasticum transit ad quoscunque hæredes etiam extraneos, vt per Couarr. lib. 2. variar. cap. 18. num. 6. Bonacol. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 5. num. 36. pag. 170. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 4. collect. 1025. Chald. Pereira de emp. cap. 12. num. 16. & alios citatos per me de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 71. num. 3. nisi in functione fuerit expressum quod transiret tantum ad hæredes sanguinis de consensu Episcopi, Roch. verbo ipse, vel u, num. 19. Viuian. d. lib. 1. cap. 1. num. 61. nam in dubio iuspatronatus est præsumendum hæreditarium, & transitorium ad quoscunque hæredes etiam extraneos vbi ex fundatione, vel aliunde de contrario non doceatur, Cardinal. in Clement. plures, hoc tit. quæst. 6. & Anchar. num. 7. & 11. Lambertin. de iurepatronat. 2. part. 1. lib. quæst. 2. num. 35. Hieronym. Gabr. consil. 196. num. 5. lib. 2. Rot. decis. 707. num. 8. part. 1. & decis. 756. num. 1. part. 2. recent. & fuit etiam dictum in Florentina Canonicius 25. Maij 1616. coram bonæ memoriæ Buratto, & in Pistorien. Parochialis 9. Februarij 1624. coram R. P. D. Merlino. Vnde cum iuspatronatus pertineat ad hæredes, quia hæredes, recte fit non venire in restitutione fideicommissi; vt per Dec. in l. precibus, num. 22. C. de impuber. & alijs, Couarr. in cap. Raynutius, de testaments. §. 9. num. 8. Padilin rubr. C. de fideicommiss. num. 25. Caslan. in catalogo, part. 1. considerat. 38. quæst. 43. Anton. Gom. variar. tom. 1. cap. 5. num. 28. Cost. in cap. si pater 2. part. verbo Trebellianica, num. 4. Perez l. 1. col. 10. vers. est, & alia quæstio, tit. 6. lib. 1. Ordinarum, pag. 139. Peregrin. de fideicommiss. art. 6. num. 37. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 24. §. 5. ait Molin. de iustitia, tract. 2. dist. 188. ad finem. Ceual communiu contra communes, quæst. 717. Cened. ad Decretal. collect. 5. num. 4. Chald. Pereira de renouat. emp. byz. quæst. 19. num. 12. Mantie. de tacitis, & ambig. conuen. lib. 4. tit. 12. num. 6. & 15. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 9. num. 17. Viuian. d. lib. 4. cap. 2. num. 26. Licet enim iuspatronatus annexum alicui rei transeat cum vniuersali alienatione, iuxta cap. ex litteris, infra hoc tit. non tamen transit cum ea vniuersali translatione, quæ fit in fideicommissarium, prout iura sepulchorum veniunt in vniuersali alienatione, l. si modi 24. ff. de contrah. emp. l. quædam 62. ff. de acquirend. rerum dominio, & camen non veniunt in translatione vniuersali, quæ fit in fideicommissarium, l. quia perinde, §. fin. ff. ad Trebellian.

Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd mutatione personæ dicitur alia dispositio, & alius contractus, vt per Surd. decis. 201. num. 6. Menoch. consil. 160. num. 15.

In glof. Non debeat. 1. ibi, & nota quòd iuspatronatus, & c. Notatur ad hoc, quòd iuspatronatus diuiduum est quoad commoditatem, & exercitium, secus quoad substantiam ipsius iuris, quoad quam indiuiduum ius est, vt per Roman. sing. 559. Roch. verbo ius, quæst. 6. num. 11. Azeued. l. 9. num. 1. tit. 6. lib. 1. noue recopit.

In ead. glof. ibi, quid si non conueniant, & c. Hanc concordiam de alternis vicibus præsentando Rectorem possunt hæredes sua auctoritate absque superioris consensu, & interuentu facere, vt docent Tiraq. de iureprimog. quæst. 17. opin. 5. num. 2. Azeued. d. l. 9. n. 2. Cened. ad Sextum, collect. 7. n. 2. Et quando ius conferendi competit culibet in solidum, si vnus non confert, censetur consentire collationi per alterum factæ, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 45. num. 70.

CAP. QUÆCUMQUE. II.

Ex Concil. Tribur.

- 1 **E**pisopus quando fuerit discordia inter patronos vt non possit Sacerdos fungi officio suo, debet præcipere vt in Ecclesia non celebrentur Missarum solemniam, & inde tollere reliquias, & claudere ostium, donec eligant vnum idoneum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anania, Host. Anch. Henric. Panorm. Beroi. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 366. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 506. & vol. 4. reper. in *iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Crot. remissive Ximen. in *concord. p. 1.* defumitur ex Concil. Triburien. cap. 32. refertur Burchar. lib. 5. *Decretor. cap. 224.* Iuo part. 3. cap. 283. & ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 2.*
- 2 Dicit hic text. quod si inter patronos sit discordia in præsentando ad beneficium vacans, potest Episcopus iubere, vt claudantur Ecclesie ostia, de eaque reliquia extrahantur, vt per Lambertin. de *iure patron. lib. 2. part. 2. quest. 1. art. 3.* Iulian. Viuian. in *praxi iurispatron. part. 2. lib. 7. cap. 9.*

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni si præsentando discordant, præfertur præsentatus a maiori parte, si est idoneus, & si hoc sine scandalo fieri non potest, vel patroni infra tempus debitum non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesiam.
- 2 Ius patronatus transit ad hæredes quoscunque.
- 3 Eligentium vota si in duas partes se diuiserint in Metropolitanæ iudicio, præfertur qui in maioribus inuatur studiis, & meritis.
- 4 Præsentati quando fuerunt plures à diuersis patronis, ille debet institui, qui à maiori parte, quamuis sanior non sit, sui præsentatus.
- 5 Lite pendente inter patronos super iure patronatus, vel inter ipsos patronos non concordantes in præsentato, si causa non finiatur inter quatuor menses elapsos termino potest Episcopus providere inuitis ipsis patronis.
- 7 Ius patronatus acquiritur ex reedificatione, seu refectione Ecclesie penitus diruta.
- 8 Ecclesia penitus diruta, vt illius reedificatione acquiritur ius patronatus, que dicitur ostenditur.
- 9 Ius patronatus non acquiritur ex augmento dotis.
- 10 Dignus præsentatus a maiori parte patronorum est commendandus omisso digniore.

CAP. QUONIAM. III.

Ex Concil. Lateranen.

- 1 **P**atroni quando dissentunt, & diuersi diuersos præsentant, qui habet maiora merita & vota plura præfertur, si hoc non potest fieri sine scandalo, Episcopus ordinet prout melius indicauerit. Idem faciet vbi inter alios nascitur questio de iure patronatus, quæ inter quatuor menses non definitur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Beroi. Viuian. in *ration. lib. 3. iur. Pontif.* pag. 367. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 506. & vol. 4. reper. in *iure Canon. ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Crot. remissive Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* defumitur ex Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *Barbof. Collect. Tom. II.*

cap. 17. & refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 4.*

Aut hæredes eorum.] Ergo ius patronatus transit ad hæredes quoscunque, vt per Perez in *glos. de non foderet tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 139.* & alios citatos ad cap. 1 n. 9. *supr. hoc tit.*

Qui maioribus inuatur meritis.] Notatur ad hoc, 3 quod si vota eligentium in duas se partes diuiserint, is Metropolitanæ iudicio præfertur, qui maioribus inuatur studiis, & meritis, vt per Tiraq. de *iure primog. 9. 17. opin. 3. num. 2. & 3.* Couart. in *reg. peccatum. p. 2. §. 7. num. 3. & 4.* quo nobiliorem renetur præferre, Tiraq. de *nobilit. cap. 20. num. 11.*

Et plurimorum eligitur, & approbatur assensu.] Notatur ad hoc, quod quando plures à diuersis patronis fuerunt præsentati ille debet institui, qui à maiori parte fuit præsentatus, vt per Paul. de Cittadinis in *tract. huius tit. part. 6. quest. 17.* Mantic. *decif. 86.* Seraphin. *decif. 875.* Rot. *decif. 202. & decif. 625. num. 2. & 3.* apud Farinac. *part. 1. recer. Aloyf. Ricc. in praxi resolut. 173.* Mari. Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 104. num. 1.* quos refero de officio, & potestate Episcopi, *part. 3. alleg. 72. num. 197.* & me citato in hoc loco, Massobr. in *praxi habendi concursus, pralud. 7. dub. 22. num. 12.* secundum Roman. impress. nec est necesse institutionem fieri à saniori, Roch. in *tract. huius tit. verbo honorificum, quest. 59.* Lambertin. *eodem tract. lib. 2. cap. 3. quest. 4. art. 6.* Si verò à maiori parte electus fuerit indignus, à minori verò præsentatus dignus sit, is vltimus admitti debet ad beneficium, Rot. *d. decif. 625. num. 3.* quia præsentatione indigni scienter facta à maiori parte patronorum totum ius deuoluitur ad præsentatum à minori parte, eadem Rot. *decif. 568. num. 2.* vbi declarat procedere vbi præsentatio fit à pluribus patronis vti singulis, non autem à collegio, vel vniuersitate, est apud Farinac. *parte 1. recer. Et facienda est comparatio numeri ad numerum, ad hoc vt præsentatus à maiori parte possit institui, dummodo sit idoneus, Roch. d. verbo honorificum, quest. 58.* Lambertinus *quest. 4. art. 2.* cum dicatur præsentatus à maiori parte patronorum, qui plures habet voces, Abb. *hic num. 13.* Lambertinus *lib. 1. part. 1. art. 26.* Roch. *verbo ipse, vel us, num. 6.* Rot. apud Farinac. *decif. 146. num. 3. parte 1. recer.* Non autem facienda est comparatio zeli ad zelum, seu meriti ad meritum. Roch. *d. verbo honorificum, quest. 15.* Lambertin. *d. quest. 4. art. 3.*

Notatur ad hoc, quod in pluribus patronis præsentibus ad beneficia omnes debent in tali præsentatione resoluenda conuocari, & congregari, ad hoc vt plurium voluntas pauciorum voluntati præferatur, vt per Farin. in *praxi crimin. part. 1. quest. 14. num. 8.*

Infra quatuor menses non fuerit diffinitum.] Notatur ad hoc, quod pendente lite inter patronos super iure patronatus si causa non finiatur intra quadrimestrem, elapso termino potest Episcopus providere inuitis ipsis patronis, vt per Tiraq. de *retractu ligu. §. 11. glos. 10. num. 37.* Chald. Pereira de *renouat. emphyt. quest. 7. num. 13.* optimè Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo ius patronatus, §. 5.* Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 486.* cum quo declarauit ad *cap. cum propter 27. num. 2. infr. hoc tit.* vbi fedit hæc materia. Idem pariter dicendum videretur, quando lis est inter ipsos patronos non concordantes in præsentato, quia tunc ex deuolutione Episcopus confert. Iul. Viuian. in *praxi iurispatron. part. 2. lib. 7. cap. 3. num. 7.* Zerol. in *praxi Episcop. d. §. 5.* vbi etiam resoluit quod si contrectatur inter fiscum Episcopi prætendens Ecclesiam vacantem pertinere ad meram collationem Episcopi, & esse liberam, & ipsos patronos prætendentes

ius presentandi, vel ius patronatus ad eos pertinere, tunc durante lite Episcopus non potest providere inuitis patronis, sed ponet œconomum in d. Ecclesia quousque sit terminatus negotium, refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 72. à num. 148. Et textum in presentanti inducentem deuolutionem quando est lis inter patronos tanquam exorbitantem, & rigorosum non extendi ad litem inter presentatos censuit Rot. decis. 586. num. 7. apud Fatim. in collect. 1. nouissimarum. Nec etiam extenditur stante lite inter patronos, & inter presentatos, Ioan. Andr. in cap. cum vos, num. 2. vers. unde iura, de officio, ordinari. ubi etiam Butr. num. 7. vers. iura ergo, & Imol. num. 7. vers. nec obstat, Lap. alleg. 78. num. 15. Rot. apud Fatim. decis. 81. in fine, part. 1. recent.

- 7 In glos. Fundatores. ibi, quod intellige cum omnino non est destructum, &c. Notatur ad hoc, quod ius patronatus acquiritur ex reedificatione, seu refectione Ecclesie penitus destructe, seu dirute, ita ut noua consecratione indigeat, minime autem patronus efficitur reficiens Ecclesiam non penitus destructam, vt per Abb. hic num. 1. & 11. & Beron. num. 56. Roch. de iure patronatus, in verbo construxit, num. 12. Iaf. in l. 1. §. si quis adificium, num. 4. de noui oper. nunciat. Burlat. consil. 310. à num. 3. vol. 3. Staphil. de literis gratis, tit. de modo, & forma impetrandi, §. sequitur videre, num. 6. Lambettin. in tract. huius tit. lib. 1. part. 1. quæst. 6. princip. art. 3. Menoch. consil. 90. num. 27. & consil. 336. num. 5. cum seqq. Zerol. in praxi Episcopi, part. 1. verbo ius patronatus, §. 2. ad finem, Spin. in speculo testament. glos. 4. princip. num. 28. Rot. decis. 306. à num. 3. vol. 3. diuersi. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 19. quæst. 10. Seraphin. decis. 518. & 907. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1559. Nicol. Garc. d. cap. 9. num. 51. & plures per me citatos d. alleg. 70. num. 6. Campanil. in diuersorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. num. 337. me citato in hoc loco Massobr. d. prelu. 7. d. 22. num. 6. Viuian. in praxi iuris patron. lib. 2. cap. 4. num. 6. in nouiss. in press. Rot. in Auinen. plebis, seu iuris patronatus 21. Februarij 1625. coram Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, bene Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 177. num. 26. ubi dicit quod ad acquirendum ius patronatus ex reparatione requiritur totalis restauratio ipsius Ecclesie funditus diruta, vnde Rot. d. decis. 306. & Burlat. d. consil. 310. num. 6.
- 8 ac Campan. d. cap. 13. num. 339. dicant Ecclesiam adeo dirutam iudicari, vt reedificata dicatur, & iuxta prædicta acquisitum ius patronatus, si noua indigeat consecratione per cap. de fabrica, de consecrat. dist. 1. Vbi verò Sacra ædes penitus collapsa reedificata fuerit ab alio ex eadem materia, qua fuerat confecta, licet nullum sibi querat patronatum, nihilominus prior patronus amisit ius suum ex hac glos. & Azor. citato loco, quia pereunte re perit vniuersus, & quoduis aliud ius super ea re existens, & obligatio semel extincta non reuiuiscit. J. res. §. aream, ff. de solut. Sic etiam ex argumento dotis non acquiritur ius patronatus, cum necesse sit Ecclesiam totam suam dotem amisisse, & sic fuisse reductam de esse ad non esse, vt ex constitutione alterius nouæ dotis illud acquiritur. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 18. num. 53. Stephan. Gratian. d. cap. 177. num. 24. & 25. Campanil. d. cap. 13. num. 340. nouè Ioan. Anton. Massobr. in praxi habendi concursum ad parochiales, prelu. 7. dub. 13.
- 10 In glos. Qui maioribus. ibi, sed videtur sufficere si sit idoneus, dum tamen habeat maiorem partem. Notatur ad hoc, quod dignus presentatus a maiori parte patronorum est confirmandus omisso digniore, vt per Perez l. 2. vers. hoc tamen, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 151. Molin. de primog. lib. 2. cap. 5. num. 46. Rot. decis. 202. apud Fatinac. part. 2. recent.

SVM MARIVM.

- 1 Patroni laici, qui clericos instituunt, & destitunt in Ecclesiis etiam patronatis, vel bona ipsarum aliter administrant, excommunicantur, & clerici, qui institutionem laicorum recipiunt, communionem priuari debent.
- 2 Instituendi ius acquiri potest laico priuilegio Papa, seu consuetudine, aut præscriptione temporis immemorialis si fuerit per Papam approbata.
- 3 Instituitur habens si fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, nunquid hac unico actu expediri possit, remissive.
- 4 Verbum, priuatur, an importet latam sententiam, vel ferendam, remissive.

CAP. Præterea. j. IV.

Patroni laici, qui sine auctoritate Episcopi instituunt clericos, vel remouent, vel bona ecclesiastica pro sua voluntate distribuunt, sunt excommunicandi. Item clericus, qui recipit Ecclesiam per laicos sine auctoritate Episcopi est priuandus communionem, & à ministerio ecclesiastico, & ab ordine deponi debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Host. Hentri. Anch. Panorm. Beron. Viuian. in rationali lib. 3. iuris P. 1. §. 1. pag. 68. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 507. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. defumitur ex Concil. Lateranen. sub Alexand. III. cap. 14. §. præterea. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 5.

[Quia in tantum quorundam laicorum, &c.] Aduerte ius instituendi acquiri posse laico priuilegio Papa, seu consuetudine, aut præscriptione temporis immemorabilis, si fuerit per Papam approbata, Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. part. 3. quæst. 1. art. 11. & 12. Lulian. Viuian. in praxi iuris patronat. part. 2. lib. 12. cap. 3. num. 7. & 8. Verum autem habens instituere si fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, nunquid hac unico actu expedire possit? vide per me dicta de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. num. 196.

In glos. Communionem priuatur. ibi, & ita non est ipso iure suspensus, &c. Vide tamen quæ circa verbum illud, priuatur, tradunt Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 176. Melch. Phæbos Lustan. decis. 88. num. 12. Cardos. in praxi iudicum, verbo verbum, num. 23. Sayr. in clauis Regia, lib. 3. cap. 8. num. 22. & alij citati ad cap. clericus 5. ne clericus, vel monachus.

SVM MARIVM.

- 1 Patronus laicus si successiue presentat duos, & secundus instituitur ab Episcopo, valet institutio Patronus non potest clericus, vel alteri Ecclesie conferre Ecclesiam patronatam, vel alteri donare.
- 2 Patronus laicus potest variare, & qualiter huiusmodi variatio fieri possit, ostenditur.
- 3 Ius in re per presentationem non acquiritur, sed ad rem.
- 4 Ius ad rem vt acquiratur presentato, presentatio debet fieri coram habente instituere.
- 5 Presentati quando sunt plures per hanc presentationem nullus acquiri ius ad rem.
- 6 Ius patronatus donari non potest ab eo ad quem illud non spectat.
- 7 Nemo dat, quod non habet.

C A P. Quod autem. V.

Alexand. III.

Patronus si presentat idoneum pro Ecclesia, & Episcopus illum non admittit, si deinde presentat alium idoneum, & Episcopus admittit, primus presentatus, minime tamen admittitur, non potest agere, nec est preferendus, quia ante approbationem Episcopi, non est rata presentatio, & melior est conditio possidentis. Item laicus patronus sine consensu Episcopi non potest Ecclesiam donare alicui clerico, vel collegio, & si daret, donatio non teneret. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Bero. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 507. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 369. remissive Ximen. in *concord.* part. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. *Decretal.* lib. 3. tit. 3. cap. 7. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. part. 15. cap. 1. §. quia autem.

2 Et postmodum alium idoneum presentatum, &c.] Ergo patronus laicus potest variare, vt per citatos in *meo tract. de officio, & potestate Episcopi*, part. 3. allegat. 72. num. 151. Quæ quidem variatio fieri potest duobus modis, primo vnico contextu plures presentando, vt is instituat quem Episcopus elegerit, *Clem. si plures*, vbi gloss. & Doctores, hoc tit. Secundo modo potest fieri plures ordine successiuo presentando, & sic diuersis temporibus, vt in hoc text. ita Lambertin. in *tract. huius tit. lib. 2. part. 2. q. 7. art. 21.* & sic variando patronus non recedit, sed accumulatur, ac in dubio presentatur cumulatim presentasse, si secundum presentet, nam si priuatiue absque causa permilla presentaret, non audiretur, Roch. de Curte in *tract. huius tit. verbo honorificum*, quest. 13. Lambertin. *vbi supra* art. 22. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 72. n. 153. Vnde notari solet hic text. ad hoc quoddam postquam res non est integra, & sic post acceptationem, & quando iam est ius quæritum nominato, non est licita variatio, vt per Girondam de *privilegiis*, & *exempt.* explicat. num. 712. & seq.

3 Quoniam antequam presentatio, &c.] Notatur ad hoc quod per presentationem non acquiritur ius in re, sed ad rem, vt per Roch. in *rubr. huius tit. in princ.* num. 8. & in *verbo ius*, quest. 4. Flamin. de *resignat.* lib. 2. q. 23. n. 12. & lib. 7. q. 1. num. 78. cum seqq. Prax. Episcop. *verbo ius ad rem*, §. 2. part. 1. Seraphin. *decis.* 1238. n. 4. Rot. *decis.* 546. num. 2. apud Farin. in *collect. 1. nouissima*, Gonzal. ad *reg. 8. Cancel. gloss.* 15. §. 2. num. 1. Iulian. Viuian. in *praxi iuris patron.* part. 2. lib. 8. cap. 8. in *princ.*

4 quod quidem ius ad rem, vt acquiratur presentato debet fieri coram habente instituere, gloss. *verbo presentari*, in *Clem. dudum*, de *sepult.* & post Mill. Lap. Roch. Lambert. & alios Rota in *una Historien. Capella*, 17. Nouemb. 1600. coram D. Iusto, vbi etiam dictum fuit non requiri admissionem superioris, Aloyf. Ric. *part. 5. collect.* 1661. Quando autem plures sunt presentati, per dictam presentationem nullus acquirit ius ad rem, Mohedan. *decis.* 1. num. 2. de *prehend.* quem refert Mar. Antonin. *variar. resolut.* lib. 1. *resolut.* 104. num. 16. Aloyf. Ric. *d. collect.* 1661. *vers. intellige secundo*, & in *vers. seq.* dicit quod quando quis est presentatus à quibusdam patronis, alius ab aliis in æquali, & pari numero, vt vnus istorum dicitur habere ius ad rem, requiritur maior pars votum.

6 Quia pro non dato habetur, &c.] Notatur ad hoc quod ius patronatus donari non potest ab eo, ad quem illud non spectat, Rota apud Farin. *decis.* 302. num. 2.

part. 1. recent. nemo enim dat, quod non habet, vt per *Surd. conf.* 194. num. 17. & *conf.* 247. num. 10. & *conf.* 265. num. 6. Cæsar. Argel. de *contradictore legimus*, q. 5. num. 28. Anton. Monach. *Bonon. decis.* 19. n. 4. Franc. Molin. de *ritu nupt.* lib. 3. *quest.* 10. num. 19. Cardin. Tusch. *tom. 2. litt. D.* concl. 17. Ceual. *commun. contra commun.* q. 390.

S V M M A R I V M.

- 1 Patronus de per se vendens ius patronatus in pœnam excommunicationis incurrit, & illo cum emptore priuari debet, & num. 2.
- 3 Spiritualium in restitutione se constat quem iniuste possidere, poterit iudex ex officio cum spoliare.
- 4 Iudex in notorijs potest inauditam partem spoliare.

C A P. Quia clerici. VI.

Ius patronatus emens, vel alio modo acquirens vt presentet suos filios, vel nepotes, illo iure spoliari debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Imola, Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 370. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 508. remissive Ximen. in *concord.* part. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. *collect.* 1. *Decretal.* lib. 3. tit. 33. cap. 8. & est post Concil. Lateran. part. 15. cap. 4.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Spin. 2 in *speculo testam. gloss.* 4. *princ.* num. 109. Viuian. in *praxi iuris patron.* part. 1. lib. 4. cap. 5. num. 5. Rot. apud Farin. *decis.* 302. num. 4. & 5. part. 2. *recent.* faciunt quæ Soar. de *Relig.* tom. 1. *tract.* 3. lib. 4. de *simonia*, cap. 28. num. 5. & alia ad cap. de *iure* 16. hoc *tit.* Hodie ex nouo iure Concilij Trident. *sess.* 25. de *reformat.* cap. 9. *vers.* hoc *editum*, excommunicati debent si personæ singulares venderint; si verò vniuersitates sint, interdictio subiici, ac proinde dicto iure patronatus ipso iure priuari, vt refertur Vgolin. de *officio Episcopi*, cap. 15. §. 1. num. 3. & ego ipse in simili *tract.* part. 3. allegat. 71. n. 35. Campan. in *diuersorio iuris Canon.* rubr. 11. cap. 13. n. 510. Quæ quidem procedunt vbiunque vnus esset patronus, & is ob dictam venditionem spoliatus fuisset iure patronatus, nam si plures fuissent patroni, non remanet beneficium liberum, sed locum spoliati assumeret Episcopus, qui illos partes fungens, presentaret coram se ipso, vt tenet Lambertin. in *tract. huius tit. lib. 3. q. 8. art. vlt.* Verum Canera in *suis quest. crimin.* cap. 1. num. 50. Socin. *iun. conf.* 51. num. 6. vol. 2. Peregrin. de *iure fisci*, lib. 5. tit. 1. n. 72. Bajard. ad *Clar.* lib. 5. *quest.* 78. num. 26. Sanch. in *præpisa Decalogi*, lib. 2. cap. 19. num. 17. simpliciter loquentes aiunt presentandi ius eo casu comparationis ipsis competere, si patronatus sit ad hæredes transfurus; secus verò si virtute institutionis ad aliquem deuoluatur, siquidem tunc viuente tantum condemnato si vacaret, Ordinarium conferret, vel nominatus ad insitruente, vel ipsius hæredes.

Comparant, &c.] Notatur ad hoc quod ius patronatus per clericos comparari, seu aliter acquiri non potest, vt comparantium, seu acquirentium filij, vel nepotes in Ecclesijs patronatus presententur, vt per gloss. *verbo comparant*, Innocent. in *princ.* Butr. & Abb. num. 3. Anchar. num. 1. & alij in *presenti*, Lambertin. in *tract. huius tit. lib. 1. part. 1. q. 5. art. 1. & 2.* Hippol. *scg.* 195. Syluest. *verbo ius patron.* num. 6. Roland. *conf.* 47. num. 61. lib. 1. Cum enim in comparatione iuris patronatus ad effectum vt acquirentes filios, vel nepotes

tes suos in Ecclesiis patronatus possint præsentare, vitium ambitionis notabiliter appareat, & prædictum vitium, maximè in personis ecclesiasticis reproberetur, iuxta reg. text. in Clem. 1. in princip. de renunciat. propterea text. hic tali ratione fundatus in præsentatione quamcumque prædicti iuris acquisitionem etiam aliàs licitam ad prædictum effectum factam reprobat, quod quidem apertè colligitur ex verbis huius text. ibi, *vt postmodum eorum filij*, &c. quæ verba apertè denotant illam acquisitionem iurispatronatus in hoc text. reprobatam esse, quæ principaliter facta est ad prædictum effectum, aliàs enim non erat cur à Romano Pontif. referrentur, ac subinde siue licita, siue illicita aliàs propter vitium ambitionis reprobatam est per text. in præsent.

3 Appellatione postposita spoliando.] Notatur ad hoc quòd in restitutione spiritualium, si constat quem iniuste possidere, poterit iudex ex officio eum spoliare, vt per D. Barbof. qui ita hunc text. intelligit in l. si de vi, n. 138. cum seq. ff. de iudic.

4 Notatur etiam ad hoc quòd iudex in notoriis partem inauditam potest spoliare, vt per Hippol. singul. 195. Rebuff. in l. quod iustis, not. 1. num. 62. ff. de re iudic. D. Barbof. in d. l. si de vi, num. 126. & 140.

Spoliando.] Collige ex text. clericos ementes, vel etiam iusto aliàs titulo acquirentes iurispatronatus cum intentione, & ad effectum vt illorum filij, seu nepotes in Ecclesiis præsententur ab eodem, iurepatronatus esse spoliandos, vt per Abb. hic num. 3. Paul. de Citadin. in tract. de iurepatron. part. 1. q. 4. ante fin. Lambertin. simili tract. lib. 1. part. 2. quest. 5. art. 2. vbi num. 3. post gloss. hic verbo spoliando, & Abb. num. 4. intelligit verbum, spoliando, in hac decisione stare in sua proprietate, eo quod acquirentes iurispatronatus actum à iure interdictum fecisse reputantur, & ita nulliter, vnde sicut de facto processerunt, ita conueniens est vt etiam de facto per Episcopum spoliari possint, quasi velint non esse opus indicium intentare, prout etiam in actibus notoriè iniustis iudex extrajudicialiter procedere potest. Verum prædictus intellectus nequaquam sustineri potest, conuincitur enim manifestè quia supponit omnes taliter acquirentes iurispatronatus in hoc text. nulliter, & de facto aliàs processisse, quod planè falsum est. Quare videtur dicendum verbum hoc, spoliando, importare priuationem mediante actu iudiciali, ita vt lata sententia aliquando declaratoria prout in emptore, aliquando condemnatoria, prout in aliter acquirente per titulum aliàs iustum, iurispatronatus cum effectu amittatur, aduertit eleganter Lambert. d. q. 5. art. 21. arg. text. in cap. quod à re 3. de clericis coniug.

5 In gloss. Filij, ibi, filios autem satis credo quòd possit præsentare. De hoc dixi ad cap. consuluit 15. inf. hoc tit.

In gloss. spoliando, vlt. ibi, sed cui applicabitur? potest dici quòd Ecclesie, &c. Notatur ad hoc quòd facta venditione iurispatronatus Ecclesia patronata libera remanet, vt per Roch. verbo ipse, vel is, quest. 25. n. 5. Lambertin. lib. 1. part. 2. q. 5. art. 1. num. 3. Nec refragatur quia donatio iurispatronatus similiter ipso iure nulla est, si sine Episcopi consensu laico per patronum facta sit, iuxta text. in cap. illud, hoc tit. sicut & venditio, vt tenet gloss. vltim. in cap. de iure, inf. hoc tit. vbi addidi, & tamen constat Ecclesiam statim liberam non remanere, sed potius patronum adhuc posse cum eiusdem Episcopi requisito consensu iterum iurispatronatus donare; satisfit enim si dicas in prædicta donatione simoniam non dari, quemadmodum reperitur in venditione iurispatronatus, qua stante propter iniuriam factà Ecclesie patronate iurispatronatus amittitur, quo amisso Ecclesia cõsequitur libertatem.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurispatronatus consistens in aliqua vniuersitate bonorum etiam temporalium transit bonis venditis, permutatis, vel aliter alienatis in acquirentem absque Episcopi approbatione, & num. 2.
- 3 Iurispatronatus consistens in aliqua villa, vel castro dato in dotem cum ea villa, seu castro transit in maritum.
- 4 Iurispatronatus an transit in conductorem castri, vel villa vbi illud est, ostenditur.
- 5 Hereditate vendita, in qua consistit iurispatronatus, in emptorem illud transit.
- 6 Curator hereditatis iacens potest præsentare ad beneficium iurispatronatus dictæ hereditatis.
- 7 Iurispatronatus in usufructuario vniuersitatis bonorum transit.
- 8 Sequestrata villa, vel castro, in quibus consistat iurispatronatus, si durante sequestro vacauerit beneficiarius, sequester ad illud præsentari potest.
- 9 Publicatio castro, seu villa ob delictum patroni delinquentis, cui consistebat iurispatronatus annexum, illud accessorie publicatur.
- 10 Iurispatronatus personale, & de per se principale, & distinctum nos includitur in confiscatione bonorum.
- 11 Præsentatio iurispatronatus si lite mota sit facta differri debet institutio.
- 12 Fœmina potest habere iurispatronatus.
- 13 Præsentatio est ab eo, qui erat in quasi possessione præsentandi, cum bona fide amoueri non debet, etiam si deinde constet patronum illum non esse verum patronum.

C A P. Ex litteris. VII.

Iurispatronatus transit cum vniuersitate nisi specialiter excipiat, etiam si vniuersitas deur conductori solum ad formam, id est, quoad vile dominium, vnde si conductor præsentat ante motam litem super iurepatronatus præsentatio tenet, post motam litem nihil innouandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Bero. Cened. collect. 5. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 370. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 508. remissine Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 9. & est post Concil. Lateranens. part. 15. cap. 4.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Lambertin. de iurepatron. lib. 1. part. 2. art. 1. in fine, & art. 2. in fin. q. 5. princ. Couar. var. lib. 2. cap. 18. num. 8. Causalcan. decis. 31. à num. 16. part. 5. Gregor. l. 86. verbo tal villa, tit. 18. part. 3. Menoch. conf. 90. num. 118. & 125. Cened. ad Decretal. coll. 5. Mantice. decis. 140. num. 2. Molin. de instit. tract. 2. disp. 620. num. 6. Card. Tusch. lit. l. concord. 612. in fin. Iulian. Viuian. in praxi iurispatron. part. 1. lib. 4. cap. 1. num. 2. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 9. num. 11. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. q. 8. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 40. num. 5. & resol. 60. num. 13. & resol. 108. num. 22. Aloyf. Ri. in collect. decis. part. 5. collect. 1679. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 343. Lambertin. in tract. huius tit. lib. 1. part. 2. q. 5. artic. 11. cum seqq. & art. 5. & 6. & q. 8. art. 1. Menoch. de arbit. q. 54. à num. 49. D. Barbof. in l. diuortio, §. si v, num. 56. ff. soluta matrim. Intellige siue res principalis, cui annexum est iurispatronatus, sit vniuersitas bonorum, siue sit res particularis, dummodo tamen ita inseparabiliter

liter adhæreat, vt rem illam quasi suum principale sequi dicatur, qui quidem intellectus aperte colligitur ex hoc text. ibi, *villæ in qua Ecclesia sita est*, quibus verbis apparet ius patronatus, de quo hic, annexum, & accessorium fuisse fundo, in quo Ecclesia fuerat ædificata; nam cum in hoc text. parium intentio sit villam transferre in totum per illam concessionem factam ad firmam, veluti translato principali, dicit Pontifex ius patronatus veluti accessorium transferri, quod necessarium sequi debebat naturam sui principalis, cui inseparabiliter adhærebat ex *reg. accessorium, lib. 6.* Vnde conuincitur sententia communis Doctorum facientium distinctionem inter vniuersitatem bonorum, in qua ius patronatus existit, & inter rem aliquam particularem, cui adhæreat, ita vt in priori casu translata prædicta bonorum vniuersitate transeat ius patronatus, minimè verò in posteriori, prout in specie tenent DD. communiter in præsentibus, & Roch. *verbo ipse, vel is, q. 23, à num. 41.* plures, quos refert, & sequitur Lambertin. *lib. 1. part. 2. q. 5. art. 11. num. 5. & art. 17.* Couar. dicens communem sententiam *lib. 1. variar. cap. 13. n. 3.* Intellige etiam vbi bona & ius patronatus habent quidem connexionem inter se, non tamen ius patronatus cohæret bonis, sed potius bona cohærent ipsi ius patronatus, vt dum quis instituit ius patronatus hoc pacto, vt ipse possideat bona, cum hoc tamen onere vt consulat necessitati, & egestati Ecclesiæ cum opus fuerit, quia tunc bona ius patronatus vendi, & in alium transferri possunt, dum possidens illa bona potest aliquos fructus in sui utilitatem conuertere, seu dum superfluo aliquos fructus præter illos, qui in utilitatem Ecclesiæ conuertendi sunt, ita Soar. *d. lib. 4. cap. 28. num. 22.* Filliuc. *tract. 45. c. 6. q. 9. num. 15.*

Illud tamen obseruari oportet, bona ius patronatus carius vendi non posse ob ius patronatus illis annexum, quia ipsum ius est spirituale, ac proinde non est pretio æstimabile, sed ipsa bona sunt pretio æstimabilia, quæ exinde vendi possunt quantum ex se æstimantur, non habita ratione ius patronatus, alioquin ipsum ius vendi censeretur, ita Vgolin. *de simon. tab. 1. cap. 49. §. 2. num. 15.* Soar. *de Reig. tom. 1. lib. 4. de simon. cap. 28. num. 13.* Bonacin. *de simon. q. 4. §. 11. num. 5.*

Vnde ex desumpta conclusione huius text. iam primò inferitur ius patronatus consistens in aliqua villa, vel castro dato in dotem, cum ea villa, seu castro transire in maritum, vt per Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, §. 43. à princ.* Baeg. *de decima iutorum, cap. 23. num. 19.* & in *tract. de non meliorandis filiabus, cap. 26. num. 1.* Tiraquell. *post leges conuub. gloss. 9. num. 7.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 24. num. 3.* Menoch. *conf. 66. num. 27.* D. Barbof. *in l. diuortio, §. si vir, n. 55. cum seqq. ff. soluto matrim.* Mantica. *decis. 140. num. 2. & 13.* Viuian. *d. lib. 4. cap. 7. num. 6.* quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 71. n. 38.* late Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 147. cum multis seqq.* præcipue ad illam quæst. nempe villa in dotem data, in qua est ius patronatus, quod cum ipsa transiret, ad quem spectet ius præsentandi marito ne, iam vero vxori? & multis per eum citatis addo Cardin. Mantica. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 12. sic. 30. à num. 10. & Campanil. d. cap. 13. num. 362.* Huius quidem illationis principale fundamentum est, quia negari non potest ius patronatus annexum tunc transire in illum, in quem eiusdem rei dominium, vel saltem possessio transfertur, vt fatentur scribentes in hoc text. & DD. *supra citati, constat autem dominium rei dotalis sicut illius possessionem per matrimonium in maritum transire, l. doce ancillam, C. de rei vendicac. & docent*

Lara *in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, à num. 249. ff. de liberis agnos. Gom. l. 50. Tauri, num. 3.* D. Barbof. *in l. dotalem, ff. soluto matr. à num. 1. & 4.* Si ergo ius patronatus, & illius dominium, seu possessio transit in maritum, necessarium dicendum est, quod virtute illius poterit maritus præsentare, ne aliàs dicamus manente Ecclesia patronata deficere præsentationem ad illam, vt in terminis concludit D. Barbof. *in d. §. si vir, num. 57.* Accedit quia dato matrimonio fructus dotis ad maritum spectant, iuxta reg. text. *in d. §. si vir, à qua regula potestas præsentandi excepta non reperitur, cum fructus ius patronatus esse dicatur, gloss. vlt. in cap. cum Bertoldus, de re iudic.* Et hæc est communis, & verior sententia, quidquid dicant Abb. *in cap. vlt. num. 8. de concess. prob. lal. in d. §. si vir, num. 7.* Felin. *in cap. cum olim, de maior. & obed. & in cap. causam, qua, num. 8. de prescript.* Guillelm. *in cap. Raynuntius, verbo caterabona, num. 37.* Vnde iam apparet quam frustratoria sit dubitatio, in qua torquentur DD. vtrem concurrente viro & vxore ad præsentandum, quæ præsentatio sit præferenda? de qua agit Abb. *in d. num. 8.* Lambertin. *d. lib. 1. part. 2. quest. 10. art. 2. & 3.* Tiraquell. *post leges conuub. gloss. 9. num. 6.* Siquidem ex prædictis soli marito ius præsentandi competere constat, vnde non solum præsentatio illius præferenda est, sed & alia per vxorem facta nequaquam admittenda.

Secundò inferitur in conductorem castri, aut villæ, vbi est ius patronatus, illud transire, quod & clarè annuere videtur hic text. dum ait ius patronatus transire in conductorem villæ datæ ad firmam; verum in explicando an hoc solum procedat in conductione ad longum tempus, an etiam in illa, quæ ad modicum sit, mirè variant Doctores. Nam Abb. *in presenti. n. 5.* sub distinctione rem componit, dicens illationem procedere, vbi locatio ad longum tempus facta cernitur, ex aduerso verò adducta per Doctores contrarium tenentes, si ad modicum, sequuntur Caballin. *millelog. 145. incip. Ius præsentandi, num. 3. part. 1.* Spin. *in speculo testam. gloss. 4. num. 119.* Cened. *ad Dueret. collect. 5. num. 10.* Palat. *in repet. cap. per vestras, §. 43. col. 3.* Roch. *in ipse vel is, q. 26. n. 54.* Lambertin. *lib. 1. part. 2. quest. 8. art. 2. in princ.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 24. à n. 2.* late Menoch. *conf. 90.* fatetur D. Barbof. *in l. diuortio, §. si vir, num. 58.* ff. *soluto matr.* Pro quibus facit efficaciter, quia locatio ad modicum tempus nullum dominium, nullamve possessionem transferre solet, docet Iureconf. *in l. non solet, ff. locati, iuncta l. genere 3. ff. de acquir. possess.* sicut transfert locatio ad longum tempus, vt probat text. *in l. 1. §. quod autem, ff. de superficieb.* constat manifestè istum text. agere de locatione ad longum tempus, id enim importat concessio ad firmam, vt tradit Bart. *in l. 1. num. 8. C. de iure emphyt.* eo quòd inspecta lingua Anglicana talis conuentio sic appellata significat annum censum, & vti talis censetur facta ad decennium, & importat alienationem, quod quidem mihi videtur probare text. *in cap. 2. de locato, dum in fine,* inquit ad firmam concedi posse decimas, de quibus ibi agebatur, ita vt ad alienationem non videatur extendi, sic planè inuit contractum illum ad firmam de se alienationem importare. Deinde faciunt huius text. verba, ibi *vel antequam,* &c. quibus vult text. quòd si præsentatus à milite præsentaretur antequam esset suborta conuersione inter militem & Abbatissam, ille præualeat in Ecclesia, etiam si prædicta Abbatissa obrineat, quod quidem fieri non poterat casu, quo per solam locationem, de qua *hic*, resularet sola detentio, qualis resultat ex locatione ad modicum tempus, sed quia possessio in eundem militem translata fuit, iuxta text.

in cap. consultationibus inf. hoc tit. & in cap. querelam de elect. ideo necessariò dicitur hic supponit prædictum militem non conduxisse villam ad modicum tempus, sed ad longum, aliàs non esset possessor, vt text. supponit, sed solum detentator, vt probat text. in l. male agitur, C. de præscript. 30. cuius præsentatio præualere non poterat, iuxta text. in d. cap. consultationibus. Non desistere tamen qui absolute tenuerint iuspatronatus annexum villæ, vel castro in his terminis transire solummodo cum datur in emphyteusim, vel feudum, cuius opinionis auctor est Paul. de Castro conf. 262. incip. Venerabilis vir, vol. 1. vbi num. 2. affert text. in præsentati procedere, vbi translatum est: vile dominium, scilicet cum datur in emphyteusim, vel in feudum, explicans illud verbum, ad firmam, de emphyteusi, & hæc Pauli de Castro opinio iudicatur communis, teste Roch. in tract. huius tit. verbo ipse, vel is à quo, in 26. quest. prop. num. 58. & Lambertin. in similibus tract. art. 2. q. 8. princ. part. 1. lib. 1. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. sub hoc tit. concl. vnic. vers. acquiritur etiam, pag. 534. col. 2. Ego tamen nec vni, nec alteri assentior opinioni, sed in eam fortasse sententiam deflecti posse sentio, vt contractus iste ad firmam de quaecunque locatione, & assictu concessio, quamuis breui intelligatur, cum dispositio huius text. militet etiam vbi castrum, seu villa locata fuit ad modicum tempus, atque ideo illius conductor tanquam patronus beneficii existentis in eodem castro, valeat præsentare si illius vacatio contingat in tempore conductionis, per ea, quæ in hoc propositum tradit Campanil. d. cap. 13. num. 358. & ante illum videtur sentire gloss. hic verbo, ad firmam, ibi, dicitur quidam, &c. sequitur Hostiens. col. vlt. & apertius Zabarel. quest. 1. in fine. Pro quibus vrget, quia per locationem ad modicum tempus transit commoditas ipsius rei locatæ in ipsam conductorem, ita vt illi liceat vti frui re conducta probat text. in l. ex conducto 16. in princ. ff. locati, tradit Bart. in l. 1. §. 1. ff. sicut iur. & in l. 1. num. 3. C. de iure emphy. vnde dicendum videtur transire ius præsentandi, seu præsentationem, quæ est commoditas, vel quidam fructus iuspatronatus iuxta doctrinam gloss. receptæ, verbo Capitulo, ad finem, in cap. cum olim, de maior. & obedient. gloss. vlt. i. cap. cum Bertoldus, de re iudic. Facit etiam quòd quemadmodum iuspatronatus est spiritibus annexum, ita etiam ius decimandi, & spiritualibus coniungitur, vsque adeo vt laici respectu illius dicantur habere incapacitatem, probat text. vbi omnes in cap. causam, que, de præscript. & constat per locationem beneficii etiam ad modicum tempus factam ius decimandi transire, & posse conductorem decimas percipere, vt probat text. vbi Abb. num. 3. in d. cap. 2. de locato, & in cap. vlt. ne Pralati vices suas, Tiraquel. de retractu rit. 1. §. 1. gloss. 7. num. 51. Duen. reg. 249. Rebuff. de decimis quest. 10. num. 34. vnde similiter non inconuenit quòd conductor, etiam si laicus sit, mediante locatione rei temporalis principalis iuspatronatus eidem rei annexum retineat, & illius fructus hoc est, præsentationes percipiat, ex quibus hæc sententia defendi potest, prima tamen receptior est, & forsan melioribus nititur fundamentis.

5 Tertio infertur hæreditate vendita, in qua consistit iuspatronatus, in emptorem illud transire, vt per Cou. lib. 2. var. cap. 18. num. 8. Roch. in tract. huius tit. verbo ipse, vel is, q. 22. num. 40. Lambert. in similibus tract. part. 2. lib. 1. q. 5. art. 15. Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. n. 25. Gregor. & Humad. l. 8. tit. 15. part. 1. Bernard. reg. 401. Ioan. Garc. reg. 347. Emman. Costa in cap. si pater, de testam. lib. 6. p. 2. verbo Trebellianica. n. 7. Mozz. de contractib. tit. de empr. & v. dit. §. de natural. empr. & vendit. n. 41. vers. sed quero, Ioseph. Ludou. comm. tit. de iurep. r. concl.

unic. vers. declaratur secundo, cum segg. Aloyf. Ric. d. col. leitan. 1679. vers. infero, Salazar de vsu, & consuet. c. 12. num. 7. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol. cap. 61. num. 26. Sic etiam fundo vendito, in quo existit iuspatronatus in capella intus illum edificata, translatum, & venditum quoque censetur ipsum iuspatronatus, vt per Bero. hic in vlt. conclus. & in cap. 1. n. 39. supr. hoc tit. Roman. Bart. Lambertin. & Ioseph. Ludou. quos refert, & sequitur Campan. d. cap. 13. num. 355. Idem in palatio vendito, maxime si aditus ad capellam non pateat aliunde quam per illud, vt per Zabarell. hic, & in cap. cum secundum vers. idem dico in palatio vendito; hoc tit. Boër. decis. 322. in fine, Bertazol. in tract. de clausul. instr. claus. 26. gloss. 13. sub n. 3. Lambertin. in tract. huius tit. lib. 1. part. 2. q. 5. princip. ar. 18. Campanil. d. cap. 13. num. 356. quicquid contrarium teneant Innocent. Ioan. Andr. & Hostiens. in præsentati, & Ioseph. Ludou. concl. 41. vers. declaratur septimo.

4 Quarto infertur curatorem hæreditatis iacentis posse præsentare ad beneficium iuspatronatus dictæ hæreditatis, vt per Aloyf. Ric. in decisionibus Curia Archiep. Neapol. p. 1. decis. 111. Campanil. d. cap. 13. n. 360. in med. Sicetiani tutor potest valide præsentare, Fedèr. de Senis conf. 212. in 1. dub. Lambertin. de iurepatron. lib. 2. part. 1. q. 2. art. 10. & fuit dictum in causa Forolunien. iurispatron. 25. Octobris 1599. & 15. Maij 1600. coram bonæ mem. Cardin. Lancellotto, & sufficit quòd communiter reputaretur tutor, etiam si effect minus legitimus, Socin. conf. 153. num. 3. lib. 2. Caputaq. decis. 323. in fin. p. 3. & fuit resolutum in dictis decisionibus coram Cardin. Lancellotto, & in Segobien. capellania 13. Ianuarij 1623. coram bonæ memor. Vbaldo.

7 Quinto infertur iuspatronatus in fructuarium vniuersitatis bonorum transire, vt per Roch. d. verbo, ipse vel is, à quo in q. 28. à num. 62. Molin. de primogen. d. cap. 24. num. 3. Spin. d. gloss. 4. num. 113. Menoch. conf. 66. num. 26. Cened. d. collect. 5. num. 5. Aloyf. Ricc. d. part. 1. decis. 23. Campanil. d. cap. 13. num. 362. Non transit in fideicommissarium, sed remanet penes heredem, Bart. in l. quia perinde, §. 1. & ibi Nicol. de Neapoli. & Alex. ff. ad Trebell. Couar. var. lib. 2. cap. 18. sub num. 8. vers. quibus & alia, Roch. de iurepatron. in verbo ipse, num. 20. & seq. Emman. à Costa in cap. si pater, verbo Trebellianica, num. 4. de testam. lib. 6. communem fatetur Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. num. 4. in fine, licet ipse teneat contrariam sententiam, & fuit dictum in Vien. beneficij 11. Decembris 1619. coram Reuerend. P. D. Vbaldo sen.

8 Sexto infertur villa, castro, vel bonis sequestratis, in quibus consistit iuspatronatus, si durante sequestro vacauerit beneficium, cuius electio, vel præsentatio ad sequestratam villam, vel castrum pertinebat, sequestrem ad illud beneficium vacans eligere, vel præsentare possit, vt per multos, quos supra retuli ad cap. 1. num. 5. de sequest. possess. pag. 453. quibus adde Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 25. q. 17. Valer. Reginald. in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 3. num. 245. Campanil. d. cap. 13. num. 360. quorum plures retulij d. tract. de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 71. num. 39. ea ratione quia possessionem regulariter habet sequester, cum declaratione, quam adduxi ad cap. exanimata, num. 10. sup. de indic. & ad cap. cum Bertoldus, de sent. & re iudic. maxime quando causa, & finis sequestrationis suadet dari partium intentionem, vt illa transeat, probat text. sic intelligendus in l. licet 17. vers. rei deposita. ff. de positi, text. opt. in l. interesse 39. ff. de acquir. possess. & in l. sequester 103. ff. de verb. signifi. tradit gloss. verbo beneficium in Clem. 1. de sequest. possess. necessaria

necessariò dicendum est ius patronatus annexum transire ex supradicta ratione. Secus dicendum in depositario, in quem nec dominium, nec possessio transferretur, probat text. *in d. l. licet, tradit gloss. 2. in fin. in cap. bona fides, de deposito, Gom. l. 48. Tawri, num. 8. & tom. 2. var. cap. 7. num. 2. Costa in l. si ex cautione, fallent. 1. num. 7.*

9 Septimò inferitur publicato castro, seu villa ob delictum patroni delinquentis, cui consistebat ius patronatus annexum, indirectè, & accessoriè ipsum ius patronatus publicari, de quo vide Doctores per me relatos *d. all. gat. 7. 1. num. 45.* Ius patronatus verò personale, & de per se principale, & distinctum non includi in confiscatione bonorum, nec de per se iudicium laicum ex defectu iurisdictionis posse illud confiscare, sed remanere penes delinquentem donec per iudicem Ecclesiasticum priuètur tanquam indignus resoluendo plures Doctores, quos citauit ad *cap. vergentis 10. num. 2. infr. de heretic. pag. 108.* quo casu Ecclesiasticam libertatem acquirere tenet Rota apud Farinac. *decis. 53. num. 5. part. 2. recent.*

Postmodum Abbatissa, &c.] Collige ex text. in iure patronatus pertinente ad Conuentum posse Abbatem, vel Abbatissam solum absque consensu Conuentus præsentationem facere, ita in effectu gloss. *verbo presentauit, Abb. num. 4. Zabarel. & alij in presentis.* Pro quibus facit, quia attentò iure omnia illa fieri possunt per solum Abbatem, vel Abbatissam, quæ spectant ad cultum diuinum, seu ad utilitatem monasterij, ita vt respectu illorum penes illum, seu illam tota monasterij potestas residere dicatur, probat text. *in cap. nullum, vers. ut de catero, 18. q. 2. facit text. in cap. licet, de Regular. & in cap. statimus 19. q. 3.* constat autem ius patronatus ad cultum diuinum pertinere, illo enim existente per præsentationem datur minister in Ecclesia Dei, qui Sacramenta exhibeat, reliquaque faciat diuina mysteria, ergo, &c. Contrariam tamen sententiam tenuit apertè Abb. sibi contrarius *in cap. ea noscitur, num. 4.* vbi Innocent. & DD. communiter, *de his, que sunt à Præl. Roch. verbo competens, quest. 11. n. 25.* Lambertin. *lib. 2. part. 1. q. 2. art. 12. num. 3.* quæ sententia verior est, & necessariò tenenda, pro qua apertè facit text. *in d. cap. ea noscitur, & in cap. illud 8. ad fin. ibi, sine presentatione fratrum, infr. hoc tit.* Non obstat text. *in presentis*, quia resp. in illis verbis continere facti narrationem, quæ quidem narratio dispositionem non facit. Vel melius intelligitur si aduertas text. in illis verbis supponere terminos habiles, de quibus ibidem non fuit dubitatum, immò præsumitur interuenisse requisitum consensum, eo quòd ex originali constat præsentationem factam per Abbatissam, de qua hic, fuisse receptam ab Archiepiscopo Cantuarien. cuius sententia non ex illo defectu, sed ex fundamentis, de quibus ibi Alexand. III. *in presentis* reprobat, unde necessariò text. intelligendus est, quòd in præsentatione per Abbatissam factam consensum monialium, prout de iure requirebatur, interuenit, iuxta text. *in d. cap. ea noscitur*, aduertit in specie Roch. *d. num. 25.* Vel saltem quòd eadem Abbatissa sola potuit facere electionem mediante aliquo priuilegio, vel consuetudine, quæ illud potuissent operari, prout factur text. *in d. cap. ea noscitur*, ibi, *nisi ex antiqua, & approbata consuetudine, &c.* resoluit Felin. *in tract. quando littere Apost. col. pen. Paris. num. 4. in cap. causam, qua, de prescript.* Nec etiam obstat text. *in d. cap. nullum*, satisfiit enim si dicas text. illum procedere secundum regulas illas antiquas originarias, secundum quas monachi nullum suffragium, nec vocem habent in Capitulo, non tamen procedit secundum alias recentiores, iuxta quas Prælati tenentur regere

cum consensu, vel consilio sui Conuentus, vel consiliatorum, vel discretorum, aliorumve officialium, sicut diuersimodè diuersis temporibus statutum est, prout eleganter explicat Nau. *conf. 76. n. 4. de Regular. in antiq. aliàs conf. 20. de priuileg. in nouis.*

Intellige consensum Conuentus explicandum esse per maiorem partem Capituli, vt in specie docent Roch. & Lambertin. *estatis locis.* Nec refragatur text. *in cap. licet, vers. præterea, de elect.* vbi maior pars non sufficit, satisfiit enim si dicas in eo text. particulariter à iure cautum esse, vt maior pars non sufficiat propter negotij grauitatem, quo pacto etiam procedunt text. *in cap. vnic. vers. si verò, de clerico agrot. lib. 6. cap. indemnitate, §. 1. de elect. illo lib. amb. de defensoribus ciuitatum, §. ult. collat. 3.* Intellige etiam prædictam maiorem partem debere esse saniozem, hoc est, digniozem, & excellentiozem in gradu, sessione, sede, vel aliis circumstantiis, iuxta reg. text. *in cap. 1. ibi, à maiori, & saniori parte, & c. de his, que sunt à maiori parte Capit. & in cap. quia propter 42. ibi, maior, & sanior, de elect.* & ita in specie probat text. *in d. cap. ea noscitur, ibi, vel maioris, & sanioris partis*, aduertit Lambertin. *d. art. 12. num. 2.* nec oppositum probat text. *in cap. 3. supr. hoc tit. ibi, plurimorum, &c.* siquidem text. non agit de iure patronatus pertinente collegialiter ad collegium, de quo nos agimus, sed agit quando præsentatio spectat ad singulares personas, tradit Abb. *in cap. Ecclesia, num. 5. de elect.* in qua specie qualitas illa sanior non est necessaria. In dubio autem maior pars semper præsumitur sanior, tradit gloss. *verbo rationabiliter in cap. 1. de his, que sunt à maiori parte Capit. Abb. num. 6. in d. cap. Ecclesia, Felin. num. 29. in cap. omnes, de consuet.*

Vel antequam, &c.] Ergo si lite mota sit præsentatio facta ius patronatus defectu debet institutio, vt per Menoch. *conf. 90. num. 133.*

Inter Abbatissam.] Ergo si femina potest habere ius patronatus, & ius præsentandi, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo competens q. 1.* Lambertin. *in simili tract. p. 1. lib. 1. q. 7. art. 2. à num. 30.* Iul. Viuian. *in praxi iurispatron. part. 1. lib. 1. cap. 1. num. 14.* Mar. Anton. *var. resolut. lib. 1. resol. 60. à num. 1.* Azor. *insit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21.* Aloyf. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect. 168.* vbi etiam cum Viuian. *decis. 140.* tenet concubinam, siue meretricem esse capacem creandi patronatum, Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. c. 9. à num. 142.* vbi num. 144. resoluit contra Gutier. quòd ius patronatus relictum consanguineis, seu qui sunt de genere, parentela, seu familia, competit foeminis etiam nuptis, & descenditibus ex illis, & num. 145. quòd foemina succedit in iure patronatu etiam in modum maioratus instituto, nisi sit exclusa, de quo etiam Auendan. *ad l. 40. Tawri. gloss. 2. num. 67.* Molin. *de insit. tract. 2. disp. 627. num. 13.*

De temporalibus debet respondere.] Notatur ad hoc quòd patronus potest obligare beneficiarium vt saltem in genere sibi reddat rationem circa administrationem reddituum Ecclesiæ patronatæ, tradunt Innocent. num. 1. vbi Abb. & alij *in c. cum & plantare, de priuileg. idem Abb. in presentis, num. 3.* Lambertin. *lib. 3. q. 2. art. 5.* Roch. *verbo honorificam q. 66.* vbi videtur sentire hanc exactionem competere non ratione oneris, sed honore, bene intelligentes hoc procedere in patrono ecclesiastico, non verò in seculari. Sic sanè patronus potest impedire ne redditus Ecclesiæ in alios vsus conuertatur quam in illos ad quos fuerunt deputati tempore foundationis, aduertit Lambertin. *vbi supr. num. 3.*

In gloss. *Vel antequam.* Notatur ad hoc quòd præsentatus ab eo, qui erat in quasi possessione præsentandi

tandi cum bona fide, & amoueri non debet etiam si deinde constet patronum illum non esse verum patronum, vt per Menoch. *cons. 90. num. 125.*

SVM MARIVM.

- 1 *Laicus si clericus, vel religioso loco concedit Ecclesiam sine consensu Episcopi, non obstante tali concessione, qua non valet ad ipsam Ecclesiam cum vacauerit, poterit presentare, & eam alteri Ecclesia de consensu Episcopi concedere.*
- 2 *Iuspatronatus a laico in laicum sine consensu Episcopi transferri, vel donari non potest.*
- 3 *Ordinary consensum in donatione iurispatronatus praesumitur interuenisse si ante effectuatione donationis, vel transactis quadraginta annis.*
- 4 *Iurispatronatus translatio ab vno patrono alteri patrono potest fieri sine Episcopi consensu.*
- 5 *Iuspatronatus quando ex antiqua institutione delatum est filiis, & nepotibus etiam non haeredibus, non potest per patrem assignari vni ex filiis in alterius praedictum etiam cum consensu Episcopi.*
- 6 *Iuspatronatus per laicum patronum religiosi loci sine consensu Episcopi donari potest.*
- 7 *Vicarius generalis non potest sine speciali facultate auctoritatem prestare donationi iurispatronatus.*
- 8 *Iuspatronatus permutari, aut cedi non potest sine consensu Episcopi.*
- 9 *Episcopus si intra tempus presentandi conscius iuris ad hoc non deuoluit beneficium contulerit patronis ad hoc non presentantibus, an firma sit collatio, ostenditur.*

CAP. Illud. VIII.

Laicus non potest concedere Ecclesiam non vacantem inconsulto Episcopo alicui loco Religioso, vnde si post talem concessionem Ecclesia vacet, & laicus nominet clericum, quem Episcopus instituit, secunda electio & institutio est valida, & firma, nam prima fuit nulla, tum quia fuit de Ecclesia non vacante, tum quia laicus sine consensu Episcopi non potest Ecclesiam alicui dare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imola. Anania, Ho. st. Henric. Anchar. Panorm. Bero. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 371.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 508.* remissiuè Casal. in *annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 10.* & est post Concil. Lateran. *part. 13. c. 6.*

Inconsulto Episcopo, &c.] Notatur ad hoc quòd laicus patronus potest cum Episcopi auctoritate Ecclesiam religiosae domui concedere, hoc idem probat text. in *cap. quod autem 5. vers. de cetero, & in cap. nullus 17. & in cap. suggestum 20. hoc tit. & in cap. consultationibus, vers. si religiosus, de donation. gloss. verbo de re non vacanti. Innocent. Abb. num. 3. in presenti, idem Abb. in *d. cap. quod autem, & in cap. pastoralis, n. 8. de donati. n. resoluunt Lambertin. in tract. huius tit. lib. 1. part. 2. q. 1. art. 9. a princ. Contral. de Sacerdot. part. 1. cap. 7. num. 3. Rebuff. in *praxi tit. de reprobata beneficii vacantis imper. num. 59.* Intellige procedere in patrono retinente redditus, & prouentus Ecclesiae, qui & simpliciter fecit donationem Ecclesiae, facta enim per illum huiusmodi donatione, & deficiente Episcopi consensu, nec etiam iuspatronatus in locum religiosum transferri dicendum est, interueniente verò omnia transire censentur, arg. text. in *d. cap. pastoralis*, idque manifestè colligitur ex hoc text. in *vers. licet*, ibi, *liberam*, quod quidem verbum est intelligendum respectu proximi**

impedimenti, iuxta doctrinam gloss. receptae in *Clem. dudum, de sepultur.* & sic respectu Episcopi consensus, de quo agebatur, ac subinde cum Pontifex in *d. vers. licet*, fateatur posse patronum laicum sine Episcopi consensu iuspatronatus expressè de claratum in locum religiosum transferre, necessariò fatendum est concessionem Ecclesiae, de qua in principio, factam etiam simpliciter deficiente eiusdem Episcopi consensu vsque ad eò non valere, vt etiam virtute illius sic simpliciter factae iuspatronatus non transeat. Ad eundem modum intelligendus est text. in *d. cap. quod autem, vers. de cetero, & in d. cap. nullus*, prout aduertit Abb. *ibid. notab. 2.* quicquid dicat gloss. 1. *ibi.* Quare autem requiratur huiusmodi consensus Episcopi in donatione facta per laicum patronum detinentem ipsius Ecclesiae fructus, & prouentus temporales, solet à DD. inquiri, & inter varias rationes, quas assignant, illa mihi vera videtur, quam tradit Lambertin. *lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 9. num. 31.* nempe quia nec donans, nec donataria Ecclesia, seu locus religiosus aliquid ius habent in Ecclesia donata, in donante probat text. in *cap. nouerit 10. q. 7. & in cap. causam, que, de praescript. in donataria* fatetur text. in *presenti.* Vnde ius illud ad Episcopum dicitur spectare, iuxta reg. text. in *cap. omnes 16. q. 57.* ac subinde requiritur consensus illius, qui tanquam dominus Ecclesiae donatae facit donationem valere, arg. text. *d. c. pastoralis, & ita colligitur ex text. in d. vers. de cetero*, in ratione quam reddit, explicat Lambert. *vbi supra.*

Laicus sine auctoritate Episc. &c.] Notatur ad hoc quòd iuspatronatus a laico in laicum sine consensu Episcopi transferri, vel donari non potest, Campan. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. a num. 365.* Card. Mant. *decis 86. num. 5.* Seraphin. *decis 884. n. 1.* Rota apud Farin. *decis. 337. num. 4. p. 1. recent. & decis. 257. num. 1. ead. part. 1.* quòd oblatio iurispatronatus, seu iuris praesentandi facta laico absque consensu Ordinarij nulla est, eadem Rot. *decis. 576. part. 2. recent.* Et in omnem euentum stante donationis effectuatione praesumitur Ordinarij consensum interuenisse, Lambertin. *part. 2. primi lib. 19. princip. artic. 8. Than. decis. 20. Franc. Marc. decis. 473. n. 3. part. 1. Dec. conf. 639. num. 1. & seq. quos refert Rot. apud Farin. decis. 707. num. 5. part. 2. recent.* Et quòd consensus Episcopi, vel ratihabitio ex 40. annis praeteritis praesumatur Mant. *d. decis. 86. num. 10.* Limita suprapositam resolutionem si translatio fiat ab vno patrono, alteri patrono socio, quia tunc necessarius non est Episcopi consensus, Peregr. *consil. 87. num. 6. volum. 3. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. q. 6.* Campan. *d. c. 13. num. 369.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 72. num. 28.* Caputaq. *decis. 284. n. 1. & decis. 131. num. 4. part. 2.* Quando verò ex antiqua institutione iuspatronatus delatum est filiis, & nepotibus etiam non haeredibus, non potest per patrem assignari vni ex filiis in aliorum praedictum, etiam cum consensu Episcopi, vt per Molin. *de primog. lib. 1. c. 23. num. 30. & 31.* Couar. *lib. 2. var. c. 18. num. 9. & 10.* quos refert, & sequitur Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 177. num. 18.* Vtrum autem iuspatronatus Ecclesiae competens possit in alium transferri absque beneficio Papae negatiuè censuit Rota apud Farin. *decis. 146. num. 6. part. 1. recent.*

Licet Religioso loco, &c.] Notatur ad hoc quòd ius patronatus per laicum patronum Religiosus loci sine consensu Episcopi donari, & concedi potest, Viuian. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. num. 9. pag. 167.* Azor. *d. cap. 20. quest. 5.* Stephan. Gratian. *d. cap. 177. num. 3.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de simonia, lib. 4. cap. 28. num. 15.* Roch. *de inrepatron. verbo pro ee quod*

q. 2. à num. 3. & q. 3. à num. 6. Lambert. eod. tract. lib. 1. p. 2. q. 6. art. 4. num. 3. & q. 1. num. 3.
 7 *Episcopi.* Ergo non sufficit auctoritas Vicarij generalis, nisi doceatur de speciali facultate, vt per Caldertin. *conf. 1. de officio Vicarij*, Ferret. *conf. 347. n. 7. lib. 2.* Than. *decis. 20.* bene Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 303. num. 10. cum seqq.* Rota apud Farinac. *decis. 337. num. 5.* vbi ampliat etiam si abscus sit Episcopus, vbi n. 7. in donatio iuris patronatus facta sine consensu Episcopi post mortem donantis possit ab Episcopo confirmari; eadem Rot. *decis. 257. num. 1. ead. part. 1.* ad hoc quòd non sufficit confirmatio Vicarij nisi doceatur de speciali facultate illi ad hoc concessa, & *decis. 576. p. 2. recent.* quòd Vicarius non potest acquirere ius approbandi per consuetudinem.
 8 *Dare.* Siue permutare, vt per Roch. *in tract. huius tit. verbo ipse, vel is, à quo, q. 16. num. 28.* Azor. *d. cap. 20. q. 7.* Viuian. *in praxi iuris patronatus. part. 1. lib. 4. c. 3.* Nec etiam cedi absque consensu Episcopi potest, Put. *decis. 16. lib. 2. Decian. conf. 541. n. 2.* Rota apud Farin. *decis. 736. num. 6. part. 1. recent.*

9 *Est institutio irritanda.* Noratur ad hoc quòd si Episcopus intra tempus presentandi conscius iuris adhuc non deuoluit, beneficium contulerit, patronis adhuc non presentantibus, firma est collatio, quamuis possit irritari ex patronorum dissensu, illis tamen presentantibus, seu expressim contradicentibus, cum videatur sperni ex tunc collatio à iure reputatur irrita, iuxta *cap. decernimus, 16. q. 7.* quia ita accipienda est Doctorum opinio afferentium collationem ab Ordinario factam, spreto patrono infra tempus datum ad presentandum esse ipso iure nullam, vt per Greg. *l. 5. gloss. 2. tit. 15. part. 1.* Roch. *verbo honorificum, n. 2.* Lambertin. *3. part. 2. libri q. 2. art. 2.* Put. *part. 3. decis. 312.* Spin. *d. gloss. 4. princ. num. 69.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 2. quest. 4. num. 15. & 16.* Chirckou. *tom. 1. communiam opinion. lib. 1. tit. 4. n. 23. pag. 170.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 56. num. 78. cum seqq.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num. 231.* Si verò non reclamante patrono, & contradicente fuerit elapsum terminum, manet omnino firma collatio, vt per Rebuff. *in praxi, part. 3. signature, verbo necnon iuris patronatus, num. 52. & de nominat. q. 17. num. 11.* Spin. *d. gloss. 4. num. 99.* Flamin. *lib. 8. quest. 10. num. 10.* Zerol. *in prax. Episcop. part. 1. verbo ius patronatus, §. 8. dub. 8.* Chald. Pereira *de potestate elig. cap. 10. num. 24.* Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 232.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Instituti in Ecclesijs patronatus per novos patronos mutari non possunt, nec vicissitudines Ecclesiarum per eos fieri.*
- 2 *Presentatione à patrono semel facta, non potest illa post eius mortem à sequenti successore reuocari nisi facta presentatione moriatur possessor ante factam institutionem eo tempore, quo ipse variare possit.*
- 3 *Vicissitudines idem important in presenti quod permutationes.*
- 4 *Heredes possunt sua auctoritate absque superioris consensu alternis vicibus Rectorem presentare.*

C A P. Querimoniam. IX.

1 **P**atroni qui succedunt, vel variantur, non possunt mutare ordinem Ecclesiarum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Host. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 372.* Barbof. Collect. Tom. II.

Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 509.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 11. & est post Concil. Lateran. part. 1. §. c. 17.*

Absurdum videtur omnino, &c. Notatur ad hoc quòd facta semel à patrono presentatione non potest illa post eius mortem à sequenti successore reuocari, nisi facta presentatione moriatur possessor ante factam institutionem eo tempore, quo ipse variare possit, vt per Molin. *de primog. lib. 1. cap. 24. n. ult.* Massobr. *in praxi habendi concursus prelat. 7. dub. 21. n. 145.*

Et vicissitudines Ecclesiarum, &c. Verbum, vicissitudines, in presenti importat idem, quod permutationes, vt docet Azeued. *l. 9. num. 3. tit. 6. lib. 1. noua recap.* & ita non obstat hic text. resolutioni, quæ habet posse hæredes sua auctoritate absque superioris consensu alternis vicibus Rectorem presentare, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. à num. 57. cum multis seqq.* Azeued. *d. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Patronus Ecclesiam clerico conferre non potest, & si contulerit, potest hoc non obstantè ad Ecclesiam presentare Rectorem.*
- 2 *Presentatio debet fieri Episcopo habenti instituire.*
- 3 *Patronus potest per litteras nominare clericum ad beneficium sui iuris patronatus, sed cauius agat si manu notary conscribat instrumentum continens mandatum procuratorium, quo aliquis constituatur procurator ad presentandum coram Episcopo, aut eius Vicario.*
- 4 *Presentatus an debeat personaliter se exhibere Episcopo.*

C A P. Cùm laici. X.

Laici non possunt propria auctoritate ordinare clericos in Ecclesijs iuris patronatus: vnde si concedunt Ecclesiam alicui sine licentia Episcopi, deinde presentant alium Episcopo, quem Episcopus instituit, valet eius institutio, quia prima concessio est nulla. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Imola, Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 372.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 509.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 12. & est post Conc. Lateran. part. 55. cap. 3.*

Episcopis representantem. Ergo Episcopo habenti instituire debet fieri presentatio, vt per Roch. *in tract. huius tit. in princ. num. 7.* Concil. Trident. *sess. 14. de reform. cap. 13.* cuius verba asserit Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. n. 395.* non vtique restringenda esse ad illum tantum casum, in quo presentatio fuit facta coram ipiomet Episcopo, id est, vt patronus, & clericus nominatus adeant inspectum Episcopi, vel saltem, vt comparitio, seu instrumentum, & scriptura, qua explicatur intentio patroni, siue illius procuratoris exhibeatur, & producatur eidem Antifiti, alioquin sit nulla presentatio, iuxta verba Conc. Trid. *loco citato*, sed tantum, vt debeat fieri Episcopo, scilicet in eius Curia, aut illius Vicario, vno ex dictis modis, quos mox referibam. Hæc Campan. *d. n. 395.* qui *n. 396. & 397.* doctè circa hanc materiam ita loquitur. Modus autem in primis est, quem ponet Lap. *alleg. 75. & ibi Mandof. annot. 6.* alios cumulans, & communem esse opinionem adiungens, scilicet, vt patronus per litteras nomet clericum ad beneficium, neque alius deest modus præter recensitum à Lapo, Gg quan

quandoquidem si patronus adeat præfulem, eiusve Vicarium, & illi instituentium præfentet, & comparitionem, seu libellum offerat, quo ista palam fiant, nempe afferatur vacare beneficium tale, de mense tali, per obitum talis illius ultimi, & immediati possessoris, & cum dictum beneficium sit de iure patronatus ex dotatione, siue fundatione, aut constructione ipsius comparentis, ne Ecclesia careat suo Rectore, & beneficiato, præfentat, & nominat talem instituendum, & confirmandum à Reuerendissimo talis loci Ordinario, quem propterea petit admitti, & institui in dicto beneficio, & eius iuribus, & actionibus, & emolumentis, in eiusque realem, & actualem possessionem immitti, vtiq; valida est sine ulla difficultate. Verum quia contingere posset, vt patronus longè absit, & literas scribendo Episcopo datas, aut illius Vicario illi sit incognitus scribentibus character, ideo securior erit modus, cautiùsque ager, si manu Notarij conficiatur instrumentum, continens mandatum procuratorium, quo aliquis constituatur procurator ad præfentandum coram Episcopo, aut eius Vicario, idque satis apertè liquet ex Doctoribus mox adducendis. Sed dubium non exiguum vertitur cum patronus ignarus, & peritiores non consulens, aduocauit notarium (cuius ex culpa multoties contingit talis error) & coram illo, ac testibus præfentet aliquem ad tale beneficium, cuius præfentationis conficiatur instrumentum à Notario istam continens asseritionem, sit ne valida post lapsum tempus? & Lap. proponit huiusmodi quæstionem, qui multa pro vtraque parte recenset in alleg. 75. vbi concludit præmissa distinctione, & ait quod si tale instrumentum fuerit superiori, vel apud ipsius Curie acta formiter productus infra quadrimestre concessum patronis laicis, sit proculdubio valida, & omnino admittenda præfentatio; quod si postquam præterit concessum tempus, nullius momenti existimetur, quam eandem complexione amplexatur Mandos. inib. in annot. postrema, vbi alios complures adducit scriptores ad illam corroborandam, & ipse non semel vidi seruari, licet ab aduersariis fuerit oppositum de illius nullitate, ac demum reperi Anton. de Amatis *Marchia decif. 4. sub num. 22.* Et quòd præfentatio possit fieri coram Vicario, censuit Rot. coram Caualerio inter eius decisiones impressas *decif. 4. 28. num. 26.* Vtrum autem præfentatus Episcopo personaliter se exhiberi debeat, vide per me dicta de officio & potest. Episc. p. 3. alleg. 72. num. 110. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi vendicare, vel retinere non possunt Ecclesias sibi concessas à laicis sine diocesani consensu, nisi legitime præscripserint, vel postea diocesanus consenserit.
- 2 Donatio iurispatronatus nisi sit facta consentiente Episcopo, non est valida.
- 3 Actus cum non potest fieri sine consensu talis persone, tunc requiritur ille consensus per modum solemnitatis.
- 4 Iurispatronatus potest aduersus primum, & verum patronum Ecclesie non libera præscribi.
- 5 Iurispatronatus inter patronos laicos præscribitur spatio quadraginta annorum.
- 6 Consensus Episcopi in translatione, ac donatione iurispatronatus potest interuenire ex postfacto.
- 7 Consensus vbi requiritur in aliquo actu, sufficit quod quoadcunque præstetur.
- 8 Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide.

Religiosus nullus potest acquirere, vel retinere Ecclesias concessas laicis sine consensu diocesani, nisi propter legitimam præscriptionem, vel subsequentem consensum Episcopi, quia laici non possunt transferre nisi ius quod habent. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Joan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Bero. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 373.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 509.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* referitur ab Anton. Auguſt. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 13.* & est post Concil. Lateran. *part. 1. cap. 9.*

[*Quatenus ex donatione laicorum, &c.*] Notatur ad hoc quòd donatio iurispatronatus nisi fit facta consentiente Episcopo, non est valida, vt per Tiraquel. in *l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 353.* nam cum actus non potest geri sine consensu talis personæ, tunc requiritur consensus per modum solemnitatis, vt per Rebuff. in *compendio alienation. num. 15.*

[*Aliquos sibi Ecclesias, &c.*] Valde controuersum est quomodo text. iste intelligatur in hoc verbo, *Ecclesias*, quidam enim existimant text. agere de iure patronatus, & sic verbum, *Ecclesias*, interpretandum, refert gloss. *hic verbo legitima*, sequitur Bero. in *presenti, n. 8.* Cou. in *reg. possessor. part. 2. §. 10. num. 8.* Sed ex mente Abb. *hic num. 1.* mihi videtur meliùs text. esse intelligendum de Ecclesiis in proprietatem concessis, pro quo intellectu facit, quia text. hic agit de donatione Ecclesiarum, patet ibi, *ex donatione laicorum*, iunctis verbis seqq. ibi, *Ecclesia vendicare, &c.* & constat quòd donatio Ecclesiarum facta loco Religioso intelligitur de Ecclesiis in proprietatem concessis, probat apertè text. in *cap. consultationibus, 4. de donation.* Deinde facit quia Ecclesie, de quibus hic, monasterijs, & alijs Ecclesijs collegiatis concedebantur, vt patet ex superscriptione text. sicut & in Clericis de quibus ibi, & licet clericis prædictæ Ecclesie concedi possent in titulum, monasterijs tamen, & Ecclesijs collegiatis non aliter quam in proprietatem iuxta supra resoluta; unde cum text. in *presenti* non se fundet in monasteriorum, seu Conuentuum incapacitate, sed potius in defectu potestatis, qui in donatore inueniebatur, apertè demonstrat quòd Ecclesie, de quibus hic, non in titulum, sed in proprietatem donariis concedebantur, aliàs enim si in titulum concederentur propter illorum incapacitatem tales donationes reprobarentur quantumcunque Episcopi consensus interuenisset, siquidem efficere non potest vt monasterium, seu Ecclesiam collegiatam, vel similes aliæ Communitates habeant Ecclesias in titulum eo quòd à iure reprobatum est.

In text. ibi, *nisi legitima præscriptione, &c.* Collige ex text. Ecclesiam in proprietatem sine Episcopi consensu donatam præscribi posse, ita Abb. *notab. 1.* & alij in *presenti*, idem Abb. in *cap. dudum, n. 4. de decimis, & in cap. dilectis, num. 3. de officio legati*, in effectu Felin. in *cap. ad aures num. 1. de præscript.*

[*Nisi legitima fuerit præscriptione munitus.*] Notatur ad hoc quòd iurispatronatus potest aduersus primum, & verum patronum Ecclesie non libera præscribi, vt per Lambert. in *tract. huius tit. p. 2. lib. 1. q. 11. art. 1.* Percz l. i. *vers. solterius eriam, tit. 6. lib. 1.* Ordin. *pag. 143.* Cou. in *reg. possessor. p. 2. §. 10. num. 1. & 8.* Bonacof. & Turzan. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 4. n. 38 & 39. pag. 170.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 19. q. 11. vers. quoad secundam.* Rot. *decif. 20.* apud Farin. in *collect. 1. nouissimum.* & idèd iurispatronatus inter patronos laicos præscribi spatium

spatio 40. annorum, tenent Gemin. *conf.* l. 23. Balb. de *prescript.* l. 1. p. 5. q. 5. Couat. d. num. 8. Lambertin. quem refert, & sequitur Rot. *decis.* 229. & 407. p. 1. *diuers.* & iterum apud Farin. *decis.* 251. num. 3. *part.* 1. *recent.* Quare autem concessio iurispatronatus sine dice-
sani Episcopi consensu, ac proinde ipso iure nulla præter hic titulum præscribendi, vide Tiraquell. *in l. si unquam, C. de renovandis donat. verbo reveretur, n. 417.* Balb. de *prescript.* l. 1. p. 5. princ. q. 10. num. 8. & in *repet.* l. Celsus, num. 20. *vers.* 4. ff. de *usucap.*

6 Flabuerit postea consensus.] Notatur ad hoc quòd consensus Episcopi in translatione, vel donatione iurispatronatus potest interuenire ex postfacto, vt per Mandos. *ad reg. de impetr. benefic. vacant. per obitum, q. 31. num. 2.* Flamin. de *resignation.* lib. 8. q. 10. num. 7. & 8. Menoch. de *presumpt.* lib. 6. *presumpt.* 34. num. 14. *cum seqq.* Mantica. *decis.* 84. num. 7. subdentem id adeò verum etiam si medio tempore alia intercessisset eiusdem patronatus donatio, & à num. 8. tunc validam esse posteriorem donationem resoluit, si eidem, & non primæ impartitus fuerit assensus à Præsule, cum ante petitionem assensus secundæ donationis, & illius concessionem haud fuerit petitum concedi anteriori, refert Campanil. *in diuersorio iuris Canon. rubr.* l. 11.

7 cap. 13. num. 371. vbi num. seq. curiosè quærit an etiam post mortem donantis concedi valeat, & præiudicet hæredibus? Vbi enim consensus requiritur in aliquo actu, sufficit quòd quocumque præstetur, ac proinde siue præcedat, siue sequatur, actus est validus, vt per Anton. Gomez l. 53. *Tauri, num.* 6. Tiraquell. de *iure mariti gloss.* 6. num. 1. *cum seqq.* Flamin. d. lib. 8. q. 8. num. 105. Chald. Pereira de *extinct. emphyt.* cap. 1. num. 7. Sarnen. *in reg. de infirmis resig. quest.* 26. num. 3. Simili modo in reservatione, seu creatione iurispatronatus Ordinarij assensus, & auctoritas requiritur. Roch. de *iurepatron.* verbo *pro eo, in princip.* & q. 1. Calderin. *conf.* 20. *vers. nam autoritas, hoc tit.* Lambertin. lib. 1. *part.* 1. q. 2. art. 3. Rot. in *Gerunden. beneficij s. May* 1610. coram Ortembergo, & tamen potest interuenire ante creationem, & postea quocumque, Calderin. *consil.* 6. de *iurepatron.* Roch. d. verbo *pro eo quest.* 4. num. 9. Lambertin. d. lib. 1. *part.* 2. q. 1. artic. 16. & q. 11. art. 16. num. 5. Rot. in *Piemina iurispatr.* 13. *Martij* 1609. coram Reuerendiss. D. meo Coccino, & in *Tuden. Parochialis 9. Aprilis* 1612. & in *Brittonorien. iurispatronatus 7. May* 1612. coram bonæ mem. Vbaldo, Beltramin. *in addit. ad decis.* 420. Gregor. *X. P. num.* 7. & sufficit etiam tacitus, qui colligitur ex institutionibus ipsius factis ad præsentationes patronorum, Roch. *vbi supra, quest.* 8. num. 20. Rot. in *Aquen. iurispatronatus 7. Nouembri* 1601. coram Cardin. Lancelotto, impressa per Marchesan. de *commission.* p. 1. pag. 454. Beltram. d. n. 7.

8 In gloss. *Legitima* ibi, sed eorum successores præscribere possunt. Notatur ad hoc quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem, vide Cou. *in reg. possess.* p. 2. §. 9. num. 5. *vers. septimo,* Balb. de *prescript.* l. 2. *part.* 3. *princ.* q. 12. num. 60. Rebuff. de *decimis* q. 13. num. 93. Molin. de *primogen. lib.* 2. *cap.* 6. num. 68. Mench. *illustr.* cap. 73. num. 21.

stio inter patronos, & lic non sit terminata intra sex, vel quatuor menses.

- 3 Patronus si intra terminum præfixum non præsentauerit, potest Episcopus eo transacto liberè de Rectore Ecclesia in Ecclesia providere.
- 4 Episcopus elapso tempore potest facere rem gratam patrono, eumque ad presentandum admittere, dummodo intra suum semestre hoc faciat.
- 5 Anni lapsus ad petendam renouationem non nocet quando controuersia est inter duos, quorum vterque se dominium asserit, & ad se emphyteusina pertinere contendit.
- 6 Vasallus vbi duo domini contendunt de baronia, potest differre post annum petitionem inuestiturae, dummodo intra annum offerat se velle illam recipere ab eo, qui est verus dominus, & protestetur quòd per eum non fiat.
- 7 Incorporalium quasi possessio acquiritur per unicum actum.

CAP. Si verò. XII.

Patroni dissentientes de iurepatronatus si intra quatuor menses non præsentant, Episcopus instituere potest aliquem idoneum, vt post litrem qui vicerit, præsentet iam institutum. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collect.* Z. barell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Heric. Ancharan. Pannormit. Viuian. *in rationali libri secy iuris Pontificij, pag.* 374. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 509. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 1. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 15. & est post Concil. Lateran. *part.* 14. *cap.* 12.

Vnde quando esset questio inter patrono, putà quia vnus negat alium esse patronum ex eo quòd iurispatronatus amisit, vel eo fuit priuatus, ac proinde ad se tantum pertinere, tunc si lis non sit terminata intra sex, vel quatuor menses, Ordinarium Ecclesiam conferre debere, tenent Lambertin. *in tract. huius tit. lib.* 2. *part.* 2. *quest.* 1. *artic.* 9. Viuian. *in praxi iurispatr.* 2. *part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 3. num. 10. Et hinc text. iste solet allegari ad hoc, quòd si intra terminum præfixum patronus non præsentauerit, potest Episcopus eo transacto liberè de Rectore Ecclesia in Ecclesia providere, vt per Spin. *in speculo testam. gloss.* 4. *princ.* num. 18. Potest tamen Episcopus elapso tempore facere rem gratam patrono, eumque ad presentandum admittere, Lambertin. d. *quest.* 1. *art.* 27. num. 3. Viuian. d. *lib.* 7. *cap.* 6. num. 8. vbi num. 9. declarat hoc non procedere si Episcopus, vel alius superior infra suum semestre non contulerit, cum tunc deuoluatur ad alium superiorem, cap. 2. de *concess. prob.*

Argumento huius text. tenet Chald. Pereira de *renouat. emphyt.* q. 7. num. 8. quòd anni lapsus ad petendam renouationem non nocet quando controuersia est inter duos, quorum vterque se dominum asserit, & ad se emphyteusim pertinere contendit, differtur enim tunc renouationis petitio quousque aliquis domino tunc renouationem obtinuerit. Pariter etiam argumento huius text. resoluunt Boër. *decis.* 106 post *princ.* & Rebuff. *ad leges Gallie, tom.* 1. *tit.* de *litter. obligat.* gloss. 2. num. 8. quòd si duo domini contendunt de baronia, vasallus potest differre post annum petitionem inuestiturae, dummodo intra annum offerat se velle illam recipere ab eo, qui est verus dominus, & protestetur quòd per eum non fiat.

In gloss. *Repraesentatur*, vlt. ibi, per hoc fit in quasi possessione, &c. Notatur ad hoc quòd quasi possessio incorporalium, veluti iuris eligendi, præsentatione

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni Ecclesia vacantis infra tempus à iure concessum non præsentant, Episcopus ordinabit Ecclesias.
- 2 Ordinarius Ecclesiam conferre debet quando esset quatuor menses. *Collect.* Tom. II.

tandi, vel conferendi, acquiritur per vnicum actum, vt per Couar. *practi. cap. 14. num. 2. vers. ieritum, in princ. & in reg. possessor part. 2. in initio, num. 6. & plures alios, quos latè refero ad cap. querelam 24. n. 10. sup. de elect.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ius patronatus Ecclesia si deueniat ad exemptos, non per hoc in nullo debet ladi ius Episcopale.
- 2 Ius patronatus transit cum bonorum possessione, quibus inseparabiliter inheret.
- 3 Ius patronatus potest vendi, seu alienari sub bonorum generalitate.
- 4 Ius patronatus potest transire in feudatarium, seu emphyteutam, si villa, aut castrum, cui inest, infeudetur, vel in emphyteusum detur.
- 5 Ius patronatus prohibetur infeudari.
- 6 Alienatio, seu venditio rei vniuersalis habita mentione iuris patronatus illi adhaerentis an, & quando sit inualida, ostenditur.
- 7 Ius patronatus transfertur ad heredes, siue sint sui, siue extranei, siue succedant ex testamento, siue abintestato.

CAP. Cùm seculum. XIII.

Ius patronatus quando in exemptos, & Religiosos transferratur, non minuitur ius Episcopale in illa Ecclesia, v. g. Parochiali. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Buttr. Anania, Hofst. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 374. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 509. remissus Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augult. collect. r. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 16. & est post Conc. Lateran. part. 55. cap. 13.*

Emptorum.] Collige ex text. ius patronatus acquiri posse quando venditur res, cui idem ius inseparabiliter adhaeret, ita glos. in *presenti, verbo emptorum, Innoc. & alij, Abb. in cap. de iure, num. 2. inf. hoc tit. Lambert. in tract. huius tit. lib. 1. p. 2. q. 7. art. 1. cum seqq. Syluest. verbo ius patron. num. 6. vers. quintum, Cost. in cap. si patet. part. 2. verbo Trebellianica, num. 4. Intellige text. procedere etiam si in venditione rei temporalis ius patronatus exprimitur, dummodo nulla in expressione interueniat coniectura prauis animi in contrahentibus, si verè talis appareat secundum illam contractus simoniacus iudicabitur: quando autem dicitur praedicta coniectura apparere, non sibi constant Doctores, inter quos quidam existimant absque vlla distinctione dari praedictam coniecturam eo ipso solum quod ius patronatus in venditione exprimitur, cuius expressionem tantum absque alio adminiculo quocunque modo facta sit, existimant simoniacam efficere, prout Ioan. Andr. in *cap. vnic. hoc tit. lib. 6. sequitur Felin. sibi contrarius in cap. querelam, num. 3. de simonia, multis confirmat Lambert. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 20. n. 18. Sed melius ex mente Anan. in d. cap. querelam, dicendum puto supra dictam expressionem de se coniecturam non facere ad inducendam simoniam, sed altera erit coniectura si pretium rei principalis, quae venditur, fuerit excessiuum, tunc enim illius residuo ius patronatus quod exprimitur aestimatum esse iudicabitur. Si verò pretium, aut nihil, aut parum excedat valorem rei temporalis absque vitio simoniae procedet venditio non obstante expressione quocunque modo facta, siquidem tunc temporis videtur inter partes actum esse, scilicet quod venditor noluerit sibi**

retinere ius patronatus, quod poterat excipere, & sibi referuare, iuxta text. in *cap. ex literis supra hoc tit. immò potius quod voluerit vt tanquam accessorium cum re vendita transferatur, qua data coniectura intentionis interpretatio illa facienda est, vt actus sustineatur, iuxta reg. text. in l. quoties, ff. de rebus dub. & vt peccatum non praesumatur, iuxta reg. text. in l. merito, ff. pro socio, & in cap. 2. de regulis iuris; sic aliàs facta venditione absque supra dicta expressione si pretium fuerit excessiuum magis laeso, & iniustitia circa ipsam venditionem comraissa iudicabitur, quam simonia, eo quod in illa iudicanda & minus peccatum, & vnus tantum reperitur, in ista verò & grauius, & vtriusque cernitur, vnde necessariò interpretabimur laesionem, & iniustitiam, quam simoniam dari in praedicta venditione.*

Ne cum ratione feudorum, &c.] Notatur ad hoc quod ius patronatus transit cum bonorum possessione, quibus inseparabiliter inheret, vt per Spin. in *speculo restam. gloss. 4. princ. num. 111. Soar. de Relig. tom. 1. tract. 3. de simonia lib. 4. cap. 28. n. 12. cum seqq. & a num. 18. Sord. de alimentis, tit. 9. q. 22. num. 27. & 28. Ac proinde vendi, seu alienari potest sub bonorum generalitate, Chald. Pereira de *renouat. emphyt. q. 21. num. 53. Ceual. communium contra commun. tom. 4. q. 897. a num. 559. Sc. d. c. 8. num. 12. & 17. Et in feudatarium, vel emphyteutam transire si villa, aut castrum, cui inest, infeudetur, vel in emphyteusum detur, resoluit Azor. in *inst. moral. part. 2. lib. 6. c. 20. q. 12. Campan. in diuersario iuris Canon. rubr. 11. c. 13. num. 361. licet speciatim infeudari ius patronatus interdicitur, Ludou. Romah. *conf. 368. Lambertin. in tract. huius tit. art. 29. num. 35. q. 2. part. 2. lib. 1. ita quod si alienetur vniuersitas, in qua adest ius patronatus, & nominatim in illius distractione mentio fiat patronatus, fit prorsus inualida venditio iuris patronatus, vt aduertit Roman. d. *conf. 368. post num. 1. Verum Sanch. in praecepta Decalogi, lib. 2. cap. 19. sub num. 12. distinctione vitur, quod scilicet, vel fit alienatio rei vniuersalis, addita mentione iuris patronatus, dicendo, & ius patronatus, vel dicendo, & cum iure patronatus, & priori casu non transire in emptorem, vitique verò in posteriori dicit.*****

In gloss. **Emptorum.** ibi, *transfertur etiam, &c.* Notatur ad hoc quod ius patronatus transfertur ad heredes, siue sint sui, siue extranei, siue succedant ex testamento, siue abintestato, vt per Spin. in *speculo restam. gloss. 4. princ. num. 46. Marant. in repet. l. is potest, num. 33. ff. de acquir. hered. vbi etiam resoluit, quod non potest filius renuntiare hereditati paternae, & retinere ius patronatus Ecclesiae, immò renuntians hereditati perdit illud, quia transit cum vniuersitate bonorum.*

S V M M A R I V M.

- 1 Patroni sine consensu non potest quis Ecclesiam occupare.
- 2 Donatio iuris presentandi facta a patrono valet.
- 3 Presentatio à male fidei possessoribus est nulla.
- 4 Patronus potest alteri comparatone sine Episcopi consensu ius patronatus renuntiare.
- 5 Comparatoni possunt inter se conuentiones, permutaciones, donationes, & cessiones, absque Episcopi consensu facere.
- 6 Comparatons non reputatur filius in vita parentis, qui est patronus.

CAP. Ex insinuatione. XIV.

Patroni sine consensu nullus potest Ecclesiam occupare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect.

S V M M A R I V M.

- Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Anchar. Holt. Henric. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij* pag. 375. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 510. remissive Ximen. in *concord.* part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 33. c. 17.* & est post Concil. Lateran. part. 15. cap. 14.
- 2 *Liberaliter contulisset.*] Ergo donatio iuris presentandi facta à patrono valet, de quo vide Kirchou, & Viuian. tom. 1. *comm. opin. lib. 1. tit. 4. n. 8. & 9. pag. 267.* & alios citatos ad e. illud 8. *sup. hoc tit.*
- 3 In text. ibi, *earum detentatores.* Quales sunt etiam presentati à malæ fidei possessoribus, quorum presentatio nulla est, prout in specie tenuit gloss. penult. vbi Innoc. & omnes in *cap. consultationibus, inf. hoc tit.* & in *cap. 2. de in integ. restit.* & in *cap. cum Ecclesia*, vbi Abb. & Rip. *de causa possess.* idem Abb. & communiter scribentes in *cap. cum olim*, illo tit. & *conf. 54. col. 2. vol. 1.* Anchar. *conf. 20.* Roch. *de iurepatron. verbo competens* q. 14. & 22. Lambertin. *lib. 2. p. 1. quest. 3. art. 1. & 20.* Duen. *reg. 82.* existimantes cumprimùm constitit de mala fide presentantis presentatum & institutum repellendum esse, & admittendum de nouo presentatum à vero patrono. Pro quibus efficaciter facit, quia si talis presentatio admittatur, iam possessor malæ fidei gaudet fructu presentationis, & cum effectu illum percipit sine illius restitutione, quæ fieri non potest, quod quidem est maximum inconueniens, eo quod constat fructus aliquos ex re possessa habere non posse, vt notant omnes in *l. bona fidei, ff. de acquir. rerum domin. & in cap. grauis, de restit. spoliat.* Non obstat text. in *d. cap. consultationibus*, quia licet simpliciter requirat possessionem, intelligendus est bona fide interueniente, siquidem ius Canonicum ab eodem Alexand. III. statutum in dubio non censetur malæ fidei possessoribus fauere, immò illos maxime abhorret, vt patet ex *cap. vigilantis, & cap. vlt. de prescript.* Vnde colliges presentatum à possessore iurispatronatus, quamuis nihil de eius bona fide, sed de sola possessione doceat, si modo abundè de eius mala fide non constet, Ecclesiam debere obtinere, prout in specie resoluit Innoc. in *d. cap. consultationibus*, Roch. *d. q. 22. num. 24.*
- 4 In gloss. *Contulisset* ibi, *verius videtur*, &c. Notatur ad hoc quod patronus potest alteri comparatone sine Episcopi consensu iurispatronatus renunciare, quia hoc non est propriè alienatio, vt per Ias. in *l. qui Roma, §. duo fratres, num. 76.* vbi Rip. *num. 87. vers. quando facit, ff. de verb. obligat.* Lambert. in *tract. huius tit. lib. 1. part. 2. prime quest. princ. art. 12.* Achil. *decis. 10. sub hoc tit.* Flamin. *de confident. q. 28. num. 184.* quos refert, & sequitur Rot. apud Farin. *decis. 707. num. 4. p. 2. recent.* Peregr. *conf. 87. num. 6. volum. 3.* Mar. Antonin. *variæ resolution. lib. 1. resolut. 87. num. 25. vers. & licet*, Azor. *in fis. moral. p. 2. lib. 6. cap. 20. q. 6.* Caputaquen. *decis. 284. part. 1. & decis. 131. vers. pro ea, quod diuacensani, part. 2.* Chald. *Pereira de exim. emphy. cap. 8. n. 3. & de potestate elig. cap. 1. num. 24.* Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 368.* Quinimo, & posse comparatos inter se conuentiones, permutationes, ne dum donationes, & cessiones facere absque tali consensu, scripsit Gail. in *reper. c. fin. col. 37. de elect. in 6.* & cum sequutus Peregr. *conf. 87. n. 6. vol. 3.*
- 6 Filio verò comparatoni si donetur, oporteret concurrere consensum, vt censuit Rot. apud Caputaquen. *citatis decisionibus*, & tener praxis Episcop. *part. 1. verbo iurispatronatus, §. 2. vers. secundum dubium*, quia filius in vita parentis, qui est patronus, non reputatur comparatonus, Roch. *verbo competens, q. 7. propè num. 19.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. c. 577. num. 38. & cap. 521. num. 24.*

- 1 Patronus non potest Ecclesiam sibi retinere, vel etiam alteri concedere propria auctoritate.
- 2 Successio hereditaria in ecclesiasticis beneficiis nõ datur.
- 3 Patronus licet non possit se ipsam presentare, potest tamen filium.
- 4 Patroni plures quando sunt, videlicet clerici, aut vnus laicus, & alter clericus, possunt ex se ipsis vnum nominare, & presentare.
- 5 Presentare se ipsam simul cum comparatone nullus potest, sed presentatoni à solis comparatone intra tempus debitum de se ipso facta consentire.

C A P. Consuluit. XV.

Patroni non possunt, vel sibi retinere, vel aliis concedere Ecclesias sine consensu Episcopi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 375. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 510. remissive Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 18.* & est post Concil. Lateranens. *part. 15. cap. 15.*

Iure hereditario tueri non possit.] Notatur ad hoc quod successio hereditaria in ecclesiasticis beneficiis non datur, vt per Flamin. *de resignat. benefic. lib. 6. q. vlt. n. 99. & de confident. q. 8. num. 9.* & alios citatos per me ad *c. 1. num. 2. de prebendis.*

In gloss. *Concedant* ibi, *presentare potest patronus filium.* Notatur ad hoc quod licet patronus non possit se ipsum presentare, potest tamen filium, vt per Paul. de Citadin. in *tract. huius tit. p. 6. n. 3.* Lambert. *cod. tract. lib. 2. p. 1. q. 8. art. 12.* Tiraq. *de iureprimog. q. 33. n. 1.* Fichard. & Kirchou. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 4. num. 5. & 6. pag. 167.* Spin. in *speculo restam. gloss. 4. princ. num. 80.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21. q. 1. & 2.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 9. q. 17. n. 12.* Aloyf. Ric. in *decision. Curia Archiep. Neapol. decis. 36. à n. 1.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 222. vers. notandum*, Viuian. in *praxi iurispatron. part. 2. lib. 6. cap. 8. num. 11. & 12.* quorum plures refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. num. 93.* Pro quibus facit, quia patronus tantummodo prohibetur presentari ad Ecclesiam vacantem, in qua ipse habet iurispatronatus, & tamen constat illius filium non esse patronum, nec in eadem Ecclesia iurispatronatus habere, vnde succedit reg. text. in *l. 4. §. toties, ff. solution. matrimon.* Facit insuper quia rationes propter quas prohibetur patrono se ipsum presentare cessant in filio eius, siquidem alia persona est diuersa, qua data apparet ratio discriminis inter dantem & accipientem, quod requirit text. in *cap. vltim. de instit. deinde cessat vitium ambitionis text. in cap. per nostras 26. inf. hoc tit.* eo quod licet in patre dante existere possit, nihilominus tamen in filio ex ipsius acceptance non presumitur, prout in aliis presentatis non iudicatur. Facit denique quia filius patroni non debet esse deterioris conditionis, quam reliqui omnes extranei, qui per patronum parentem presentari possunt, alias enim fauor, quem ius Canonicum in remunerationem beneficij patronus facere intendit, in illorum odium retorqueretur, contra reg. text. in *l. quod fauore, ff. de legib. & reg. quod ob gratiam, lib. 6.* Non obstat text. in *presenti*, quia responderet tantummodo prohibere patronum filio suo Ecclesiam patronatam conferre,

sicut similiter vnicuique extraneo conferre non potest, vt addidi ad cap. *præterea* 4. *suprà hoc tit.* non verò prohibere in eadem Ecclesia patronata filium patroni per patrem præsentari Prælato, qui eidem institutionem exhibere tenetur, & idque manifestè colligitur ex verbis huius text. *ibi, propria auctoritate detineantur, & ibi, concedant, quæ quidem verba bene in collatione, minime verò in præsentatione verificantur.*

4. In ead. glos. *ibi, sed si plures, &c.* Notatur ad hoc quòd quando plures patroni sunt, videlicet clerici, aut vnus laicus, & alter clericus, possunt ex se ipsis vnus nominare, & præsentare, vt docent Azor. *d. cap. 21. q. 3.* Aloyf. Ric. *in praxi rerum fori ecclesiast. resolut. 179. num. 3. in 2. edit. Vgolin. de offic. Episc. c. 51. §. 2. num. 1.* Mar. Antonin. *var. resolut. lib. 1. resolut. 51. num. 5.* Ego ipse *d. alleg. 72. num. 91.* Roch. *in tract. huius tit. verbo honorificum, q. 4. princ. num. 20.* Lambertin. *lib. 2. part. 1. q. 8. art. 5.* Viuian. *d. cap. 3. num. 7. vbi n. 8. cum Abb. conf. 25. vol. 2.* dicit nullo modo posse clericum simul cum compatronis se ipsum præsentare, sed præsentationi à solis compatronis intra tempus debitum de se ipso factæ consentire.

S V M M A R I V M.

1. Iuspatronatus per se vendi non potest, & n. 2.
3. Iuspatronatus annexum oppido an in venditione talis oppidi facta cum expressione illius eidem annexi transeat in venditorem, remissiuè.
4. Iuspatronatus controuersia iudicis ecclesiastici cognitionem requirit.
5. Pretium datum pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, sed Ecclesiæ tribuitur, cui ob simoniam illata fuit iniuria.

CAP. De iure. XVI.

1. Iuspatronatus per se vendi non potest, cum sit spirituali annexum, & si vendatur contractus non tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 375.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 510.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 20.* & est post Concil. Lateranens. *part. 1. §. 5. cap. 17.*

2. Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Roch. *in tract. huius tit. verbo utile q. 3. à num. 8.* Lambert. *ead. tract. lib. 1. part. 2. q. 1. artic. 12. num. 17.* Redoan. *de simon. part. 3. cap. 13. num. 22.* Rebuff. *in comment. ad l. coniunctionem 29. vers. item si vendatur, ff. de verborum signif. pag. 169.* *in princ. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 20. q. 8.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de simonia, lib. 4. c. 28. num. 17. cum seqq.* Viuian. *in praxi iurispatron. lib. 4. c. 5. num. 5.* Bonacin. *de simon. q. 4. §. 11. num. 3.* & alios per me de officio, & potest. *Episc. part. 3. alleg. 71.* Et hodie per Concil. Trident. *sess. 25. d. reform. cap. 9.* contra patronos vendentes iuspatronatus, ita statuitur. *Nec dictum iuspatronatus venditionis, aut alio quocunque titulo in alios contra Canonicas sanctiones transferre præsumant, si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti penis subiciantur, & dicto iurepatronatus ipso iure priuari excipiant, quem refert Campan. in dinerforio iuris Canonici, rubr. 11. c. 13. num. 510. vbi num. 511. id intelligit vbiunque vnus esset patronus, vide tamen dicta ad cap. quia clerici, 6. *suprà hoc tit.* Ratio autem quare iuspatronatus nullo modo pretio vendi possit, ea est, quia cum illud spiritualibus annexum sit, pretij æsti-*

mationem non recipit, prout in effectu resoluunt D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. & in 4. sent. dist. 25. q. 15. Sylu. verbo *simonia* q. 12. Nau. *in man. cap. 23. num. 180.* Lambert. *d. num. 17.* Sor. *de iustit. lib. 9. q. 7. art. 1.* Non obstat cap. *ex litteris, sup. hoc tit.* iuncta *reg. cum quid prohibetur, lib. 6.* quia hæc *reg. procedit* quare illud, quod prohibetur, idem, licet alio modo, factum est, quod non contringit in specie *cap. ex litteris, in quo licet res temporalis principalis vendatur, ius tamen patronatus nequaquam venditur, neque super illo fit aliqua conuentio, sed solum fit super re merè temporali, licet illa translata transeat iuspatronatus propter inseparabilem coniunctionem ipsius rei, quæ venditur.*

Vtrum autem in venditione oppidi facta cum expressione iurispatronatus eidem annexi, transeat ipsum iuspatronatus cum vniuersitate vendita? Vide Ioan. Andr. & Calderin. *in cap. enic. hoc tit. lib. 6.* distinguentes inter expressionem factam declaratiuè, vt tunc transeat iuspatronatus, & expressionem factam coniunctiuè, & tunc non transeat, Couar. *lib. 2. var. cap. 18. num. 8. vers. his vtro rationibus, Roch. in tract. huius tit. verbo ipse, vel is, quest. 25. num. 46.* Lambertin. *in simili tract. lib. 1. part. 2. quest. 5. art. 20.* Viuian. *d. cap. 5. num. 6.* Rota *decis. 399. num. 4. & 5. apud Farin. part. 2. recent. vbi amplecti videtur supradictam Ioan. Andr. & Calderin. distinctionem.* Illud aduertere oportet cum Rebuff. *loco proxime citato,* quod quando venditur oppidum, & iuspatronatus, coniunctiuè scilicet, licet non valeat venditio quoad iuspatronatus, valebit tamen quoad oppidum, cum vtrumque æquè principaliter vendatur, & vno deficiente alterum non extinguatur.

Quod est spirituali annexum. Ergo iuspatronatus controuersia iudicis Ecclesiastici cognitionem requirit, vt per Andr. Dalner. *in tract. de iurepatron. n. 147.* Bernard. Græuz. *ad practicam Camera Imper. lib. 1. concl. 38. confid. 1. num. 1.* Lambert. *in tract. huius tit. lib. 2. part. 2. art. 7. q. 3. princ. num. 4. & 5. nouè Sigism. Scac. de sentent. & re iudicata, gloss. 7. q. 2. limit. §. n. 34. & 45.* Quid in determinatione iurispatronatus Regij, & ad Coronam Regiam pertinens, vide Cardof. *in praxi iudicium, verbo causa à num. 8.* Cabed. *de patronatib. Regie Coronæ, cap. 5. num. 5. & cap. 49. à num. 1. & part. 2. Lusitan. decisio. num. 120. num. 3. & Arestio 5. Chald. Pereira quest. forens. conf. 5. num. 6. & seq. Cur. Philip. part. 1. §. 5. num. 4. Ceual. commun. contr. a commun. q. 897. num. 560. Azeued. l. 2. num. 4. tit. 1. lib. 4. noua recap.*

In gloss. Irritum. *ibi, sed quis habebit, &c.* Notatur ad hoc quòd pretium datum pro emendo iurepatronatus, nec emptor, nec venditor habere debet, sed Ecclesiæ tribuitur, cui ob simoniam illata fuit iniuria, vt per Zabarell. & Panorm. *in præfenti, Lambertin. lib. 1. p. 2. q. 5. art. 6.* Viuian. *d. lib. 4. cap. 5. num. 7.*

In ead. glos. *ibi, ipso iure.* Apertè vult gloss. conditionem iurispatronatus ipso iure non valere, sequuntur Roch. *verbo ipse, vel is, q. 25. n. 51.* Lambert. *lib. 1. p. 2. q. 5. art. 1. n. 4.* Non obstant verba huius text. *ibi, irritum decernimus,* quæ verba hominis ministerium significare videntur, requiritentia scilicet contractum esse potius annullandum, quam sit nullus ipso iure, quia responderetur ministerium hominis hic non requiri, vt contractus de nouo annulletur, sed vt nullus, nullitèrque gestus, & de facto processisse declaratur, quod quidem est obseruandum in reliquis contractibus, qui nullitatem ipso iure incurram in se continent, prout in specie declarant Barr. *in l. eleganter, n. 7. ff. de dolo, & in l. si id quod, ff. de verbor. oblig. Padil. in l. 2. num. 5. C. de rescind. vend.*

SVM MARIVM.

- 1 Patronus non potest sine Episcopi, vel Papa consensu etiam loco Religioso conferre Ecclesia decimas, vel aliud spirituale.
- 2 Ordinarius ubi recusat, vel differt instituire, adiri potest superior proximus.
- 3 Declaratur text in presenti.
- 4 Iudex requisitus si nolit exequi decretum iudicis requirentis, nec eius precibus consentire, eius superior est omnino interpellandus.
- 5 Episcopus si suum consensum præstare noluerit, potest ad eum præstandum compelli auctoritate superioris.
- 6 Diocesanus si nolit consentire reservationi iuris patronatus, potest compelli per superiorem, immo superior poterit consentire si diocesanus renuat sine causa.
- 7 Maritus qui bona immobilia de iure Lusitania, & Castella alienare non potest sine uxoris consensu, si ipsa uxor consentire renuat, quid faciendum, ostenditur.

CAP. Nullus. XVII.

1 **P**atronus non potest dare Canonicis, vel monasteriis decimas, vel Ecclesias, vel aliud pertinens ad ius spirituale sine consensu Episcopi, & si quis Episcopus consentit causa auaritie, vel improbitatis, denunciari debet Papæ, & quod offerendum est tunc eius licentia offeratur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hostien. Henric. Anchar. Butr. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij. pag. 376.* Alagona in *compendio iuris Canonici. pag. 510.* remissit Casal. in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 22.* & est post Concil. Lateranen. *part. 15. cap. 18.*

2 *Romano Pontifice nunciatur.* Notatur ad hoc, quod ubi Præsul. recusat, vel differt instituire adiri potest superior proximus, vt per Roch. in *tract. huius tit. verbo pro eo, quod de diocesani consensu. quest. 5. num. 12.* Lambertin. *lib. 1. part. 1. quest. 2. art. 17. & part. 2. quest. 1. art. 20. a princip. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum, & uxor. §. 2. 2. n. 4.* Franc. Marc. *decis. 491. n. 4. p. 1.* Mandos. *consil. 7. sub num. 13.* Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 47.*

3 Aduertere tamen oportet, quod ideo Episcopi Adonen. de quo in presenti, negligentia Papæ nunciatur, quia non recognoscebat alium superiorem nisi Papam, ac proinde cum fuerit exemptus, eius negligentiam Metropolitanus supplere non poterat, vt per Lambertin. in *tract. huius tit. lib. 1. part. 2. art. 20. num. 9.* Stephan. Quarant. in *summa bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers. decima nona, num. 2. 1. in fine.* Et propterea ab Episcopo exempto ad Papam fit deuolutio, Campanil. *d. cap. 13. num. 484.* Sed dubium facit quod etiam si Decretalis hæc missa esset illi Episcopo Adonen. qui non recognoscebat Superiorem, nihilominus tamen cum Gregor. IX. in hoc volumine hanc decisionem posuisset non respectu Episcopi particularis, sed respectu omnium Episcoporum, veluti legem vniuersalem constituere censetur, & ideo forsitan melius tentari potest text. in presenti procedere casu, quo solam agitur de supplendo consensu Episcopi sine causa legitima illum recusantis in concessionibus de quibus agit per laicos faciendis, quæ prædictum consensum attento iure per modum auctoritatis requirit, itaut per illum forma inducatur, ita in specie in-

dit Palat. in *d. rubr. §. 2. 2. num. 3.* Pro quo intellectu facit quod consensus, qui suppleendus est, dupliciter considerari potest, vel enim requiritur per modum auctoritatis ad solemnizandum actum, itaut forma illius constituatur, vel rursus solum ad maiorem deliberationem, seu ad colligendam voluntatem ipsius Episcopi, meminit huius diuisionis Dec. in *cap. auaritia, num. 13. de prebend.* inter vtrumque modum illud est discrimen, quod in priori casu non Archiepiscopus, sed solum Romanus Pontifex requisitum consensum supplere potest. Probatum ratione, etenim cum talis consensus sic consideratus ad actus validitatem requisitus censetur, & vti talis præcisè in specifica forma debeat exhiberi, ex text. in *l. obligari §. tutor. ff. de auctor. tutor. & in cap. pen. iuncta glof. verbo mundantibus, de re iudic. lib. 6.* rectè fit vt talis consensus quantumcumque sine causa ab Episcopo denegatus, per Archiepiscopum minimè suppleri possit, sed recurrendum est ad Summum Pont. qui omnes iuris defectus supplere potest, ex reg. text. in *cap. proposuit, de concess. prebende, & in hoc priori casu loquitur, & procedit hic text. non tamen sic dicendum in posteriori, in quo per Archiepiscopum aliquando consensum suppletur, prout in multis casibus, quos refert Lambertin. *d. art. 20. num. 6.* aliquando item consensus habetur pro obtento, prout resoluit Cost. in *l. cum tale, §. si arbiratu, applicat. ult. num. 6.* Qui quidem intellectus manifestè colligitur ex verbis huius text. in fine, ibi, & quod offerendum est, tunc eius licentia offeratur, quæ verba apertè denotant text. agere solummodo respectu habendi licentiam, quæ ab Episcopo iniuste denegata à Romano Pontif. est obtinenda, non verò agit respectu compulsionis, de qua in presenti nulla fit mentio, & ideo regulanda est secundum alias decisiones, quæ dicunt negligentias, vel culpas Episcoporum per suos immediatè superiores regulariter posse coerceri, resoluunt DD. communiter per text. ibi, in *cap. postorali, vbi Felin. num. 6. de offic. ordin.**

Dicit Couarr. *præf. cap. 10. num. 7. in med. hunc text. 4.* optimum ad hoc, quod si iudex requisitus nolit exequi decretum iudicis requirentis, nec eius precibus consentire, eius superior est omnino interpellandus, ab eoque petendum, quod cogat iudicem requisitum exequi ea decreta, quæ illi iudex requirens destinauerit.

Notatur ad hoc, quod si Episcopus suum consensum præstare noluerit, potest ad eum præstandum compelli auctoritate Superioris Aristitis, videlicet Archiepiscopi, vel Primatis, vt per Azor. in *insti. moral. part. 2. lib. 9. cap. 3. quest. 10.* vbi cum Panorm. resoluit, quod quando requiritur consensus vnus in fauorem, & gratiam alterius, si renuerit consentire absque legitima causa, potest adiri superior, vt cogat eum ad consentiendum, de quo etiam nouissimè Ioan. Anton. Massobr. in *sua praxi habendi concursum, prelad. 7. dub. 7. secundum Roman. impress.* vbi cum Lambert. *lib. 1. part. 2. quest. 1. art. 16.* resoluit diocesanus vbi nolit consentire reservationi iuris patronatus posse compelli per Superiorem, immo posse ipsummet Superiorem consentire si diocesanus renuat sine causa, & *dub. 8.* pariter resoluit diocesanus posse compelli ad consentiendum fundationi in qua apponitur conditio contra ius commune, qui quidem reducendi sunt ad terminos supradictæ distinctionis. Hinc etiam si maritus, qui bona immobilia sine uxoris consensu alienare non potest, etiam de iure Regnum Lusitaniæ, & Castellæ, ea bona alienare intendat, & uxor alienationi contradicat, poterit ipse maritus iudicem adire, qui causam contradictionis diligenter examinet, quam si iniustam iudicaerit, suo arbitrio

contrahendi potestatem concedere poterit, vt per Menoch. *de arbitrar. casu* 2. 11. num. 6. cum seqq. Azueed. l. 4. a. n. 1. tit. 3. lib. 5. noue recop. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. *glof. 47. num. 37. Chald. Pereira de exincht. emphyt. cap. 12. num. 11. Tiraq. de iura marit. glof. 8. num. 1. 27. cum seqq.*

In *glof. Conferat. ibi. si tamen conulerit, & subsequatur postea consensus Episcopi, bene valet talis donatio.* Notatur ad hoc, quod consensus Ordinarij in translatione, seu reservatione iurispatronatus potest interuenire ex postfacto, vt per Lambertin. *de iurispatronat. 2. part. lib. 1. quæst. 11. art. 16. num. 5. Roch. eod. tract. in verbo pro eo, num. 9. Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 361. & plures à me citatos de offic. & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 70. num. 2. 1. & alleg. 71. num. 18. & fuit dictum in Tuden. *Parochialis 9. Aprilis 1612. & in Segobien. Capellanis 13. Ianuarij 1623. coram bonæ mem. Vbaldo.**

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus si in Ecclesia alterius diocesis est patronus, presentatus ab eo debet admitti si est idoneus.
- 2 Iurispatronatus concessio facta Episcopo sub nomine appellatio non ipsius persona, sed Ecclesia contemplatione fit. Et censetur.
- 3 Declaratur text. in l. quod Principi § 6 ff. de leg. 2.
- 4 Patronus idoneam & dignam personam debet sub peccato mort. nominare & presentare.
- 5 Ordinarius tenetur idoneiorem admittere vbi à patronis duo fuerint valide nominati.
- 6 Idoneior & propterea preferendus qui altero cum quo concurrat, fuerit senior, seu originarius, alter verò externus, seu Doctor, aut Sacerdos, vel habuerit maiorem dignitatem, aut dispensatione non indigeat.
- 7 Idoneus an quis sit arbitrio Episcopi relinquatur.
- 8 Idoneitas tempore presentationis requiritur, non alio subsequenti.
- 9 Laicus vti incapax non potest ad beneficia presentari, nisi breui interiecto tempore clericali Ordine insigniretur.
- 10 Episcopus acquirens iurispatronatus potest, & debet in Ecclesia vacante presentare.

CAP. Significasti. XVIII.

- 1 **E**piscopus si habet ius presentandi in aliena Ecclesia, & presentat idoneum, est admittendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Butr. Ioan. Andr. Imola, Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panor. Viuian. in ration. lib. 3. iuris Pontificij, pag. 276. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 510. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 22. & est post Concil. Lateranen. part. 1 §. cap. 19.
- 2 **P**ro Ecclesia sibi commissis. Collige ex text. concessionem iurispatronatus facta Episcopo non ipsius personæ, sed Ecclesiæ contemplatione factam censeri, ita Innocent. num. 2. Abb. & alij in presenti, idem Abb. num. 2. & 4. & alij presentium Couarr. num. 1. per text. ibi in cap. requisisti, de testam. Lambertin. lib. 1. part. 2. quæst. 1. art. 13. num. 3. & 4. Menoch. de arbit. quæst. 68. a num. 21. Intellige vt procedat quando donatio iurispatronatus facta est Episcopo sub nomine appellatio, etenim cum non data aliqua coniectura per quam indicatur concessio personalis, quæ sit Episcopo, non eidem personæ, sed Ecclesiæ suæ facta censetur, & donatio iurispatronatus facta sub nomine appellatio, nisi aliud appareat, realis fit, vt probe:

d. cap. requisisti, re. Et sic vt talis donatio facta Episcopo sub nomine appellatio non personæ, sed Ecclesiæ suæ facta esse dicitur, vt text. habet; pro quo intellectu expendi potest verbum illud, Episcopi, de quo in text. quod quidem non proprium est, sed appellatiuum ex sua natura aptum ad comprehendendum quoscunque in illa dignitate positos tam presentes, quam futuros, glof. magna, & Abb. notab. 3. in cap. quoniam Abbas, de officio deleg. nisi ex materia subiecta aliud deprehendatur, prout in text. sic intelligendum in cap. aduersus, de immunit. Eccles. propter excommunicationem de qua agit, vel ex intentione concedentis, per text. pariter sic intelligendum in l. si quid earum 45. §. vlt. in fine. ff. de legat. 3. Faciunt secundò pro eodem intellectu alia verba huius text. ibi, post promotionem suam, quæ quidem verba non erant necessaria si personalis esset concessio, de qua in hoc text. eo quod ante promotionem fieri poterat. Tertio expendi possunt alia verba, ibi, pro Ecclesia sibi commissis, quæ quidem denotant concessionem iurispatronatus de qua ibi fuisse realem. Non obstat text. in l. quod Principi § 6 ff. de legat. 2. quem expendunt Xuar. vbi supra à num. 4. & pract. cap. 11. vers. postremo, Xuar. alleg. 50. num. 3. quia respondetur quod licet verum sit textum illum ius singulare constituere, & specialiter procedere in Principe, vt significant eius verba, ex constitutione D. Antonini, nihilominus tamen ius illud singulare, quod constituit in eo verificatur quod legatum indistincte censetur relictum contemplatione dignitatis, siue appellatio, siue proprio nomine relinquatur, & respectu istius nominis proprii fuit inducta prædicta constitutio, prout colligitur ex mente communi ibidem, & si replicatur de verbo, illi Principi, in text.posito, quod quidem dignitatis nomen importat, satis fit si dicas Iuriconsult. ibidem non referre verba illa, quibus testator legans vsus est, sed vim, & effectum legati, quod licet proprio nomine Principis relinquatur, ex singulari D. Antonini constitutione censetur relictum contemplatione dignitatis ad effectum vt successori debeat.

Persona idonea. Idoneam ergo, & dignam personam debet patronus sub peccato mort. nominare & presentare, vt per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 21. quæst. 4. vbi quæst. 5. resoluit quod patronus dignior debet nominare ex duobus, qui ex loco, Ecclesia, vel familia, aut gente occurrunt, de quo vide Ioan. Valerium de differentijs inter vtrumque forum, verbo electio, different. 2. Sic eodem modo, vbi à patronis duo fuerint valide nominati idoneiorem superior admittere tenetur, cum in hoc casu nulla ei detur facultas eligendi, Abb. in cap. cum autem, num. 2. infra hoc tit. Roch. in tract. huius tit. verbo honorificum, post num. 40. Idoneior & propterea preferendus est, qui altero, cum quo concurrat, fuerit senior, Barbat. consil. 23. post num. 13. vol. 1. Roland. consil. 47. num. 70. lib. 1. Mari. Antonin. variar. resol. lib. 1. resol. 104. num. 2. Lambertin. in tract. huius tit. part. 2. lib. 2. quæst. 2. princip. art. 26. num. 4. Item si originarius, alter verò externus, Dec. consil. 142. num. 13. Mastrill. Sicilia, decis. 2. num. 147. Roch. verbo honorificum, à num. 45. Couarr. pract. cap. 35. vers. secundò annotandum est sub num. 5. Lambertin. lib. 2. part. 3. §. 7. princip. art. 4. num. 5. & art. 5. Pute. decis. 254. part. 1. Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 5. num. 13. & 14. & cap. 21. n. 25. Rot. decis. 299. part. 1. diuers. Mari. Antonin. loco citato, Mandos. consil. 55. num. 4. cum seq. Item si doctoratus laurea decoratus, cum propterea magis idoneus saltem credendus sit, Roland. à Valle consil. 47. num. 76. vol. 1. Cassan. in catalogo, part. 10. consil. 33. Mastrill. d. decis. 2. num. 15. Doctoratus enim qualitas magna est, & ideo Doctor in beneficio preferatur non Doctori,

Rot. apud Farin. *decif. 36. num. 2. part. 2. recent.* Præterea si Sacerdos, alter verò aliquo inferiori Ordine insignitus, Roland. *d. confil. 47. num. 75. Deci. confil. 542. num. 13.* Item si prius affectus fuit suos Ordines, & gradus, Ioan. de Platea *in l. 2. num. 1. C. de primic. lib. 12. Nat. confil. 638. num. 18.* Item si habeat maiorem nobilitatem, Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. part. 3. quest. 2. art. 9.* Item si dispensatione non indiguit, alter verò sic, vt per Seraphin. *decif. 767. num. 2. part. 1.* quas omnes qualitates ponderauit Rota in *Tuden parochialis 18. Aprilis 1603.* coram Illustrissimo Cardinali. Sacrato, vbi firmavit conclusionem in beneficiis curatis ex idoneis magis idoneum esse eligendum per sacrum Concil. Trident. *sess. 24. de r. form. cap. 18.* & constituit. Pij V. 15. Kalend. Aprilis Pontificatus sui anno II. prout antea fuerat resolutum in *causa Dertusen. parochialis 18. Decembris 1581.* coram Giptio. An quis sit idoneus arbitrio Episcopi relinquatur, quatenus ille rectè iudicauerit, Abb. *in cap. cum autem, num. 6. hoc tit. Alexand. confil. 33. num. 2. lib. 1. Marefcot. variar. resolut. part. 1. cap. 5. 2. num. 14. & 25. D. Ioan. Anton. Massobr. in sua praxi habendis concursum ad parochiales Ecclesias requisito 5. dub. 2. num. 30.* & satis denorat d. constit. Pij V. quæ aliàs facta admitteret appellationem ab electione Episcopi, multum autem præsumitur pro iudicio Ordinarij, itaut irrationabilitas debeat esse manifesta, vt fuit dictum in *causa Rauennaten. Parochialis, coram Illustrissimo Arigonio, & in Pampilonen. Parochialis 12. Decembris 1597.* coram Litta, ex familiaritate tamen multum tollitur de presumptione, quæ aliàs esset pro Episcopo, iuxta notata in *cap. sum nonnulli 1. quest. 1.* & fuit consideratum in *d. Rauennaten. & in d. Tuden.*

8 Idoneitas tempore præsentationis requiritur, non alio subsequenti, vt per Rot. *decif. 69. part. 1. diuers. Mari.*

9 Antonin. *variar. resolut. lib. 1. resolut. 9. num. 1.* dum aiunt capacitatem clericij, & requiritam in eo qualitate tempore præsentationis extare debere, vnde euenit vt laicus vti incapax non possit ad beneficia præsentari, quia præsentatio huiusmodi operatur ius ad rem quod in beneficiis laicis non videtur posse, ita Ioan. Selua *de benefic. lib. 2. quest. 23. num. 14.* Lambertin. *in tract. huius tit. lib. 2. part. 1. quest. 7. art. 2. num. 15. vbi dicitur, & art. 7. num. 7. & art. 29. col. fin. vers. aduerte ad aliud,* vbi quoddam fuit laicus non est capax collationis, ita nec præsentationis, licet velit se promouere, & sicut debet quis esse clericus tempore datæ collationis, ita tempore datæ præsentationis, & sequuta est Rot. in *Burgen. Abbatia 17. Decembris 1588.* coram D. Penia, vbi distinguit inter nominationem, & præsentationem coram Ordinario, vt tempore nominationis non requiritur, sed omnino tempore præsentationis coram Ordinario, refert & sequitur eadem Rota apud Farinac. *decif. 530. num. 13. part. 2. recent.* & faciunt quæ Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 2. num. 66.* Quamuis ipsa Rota in *una Imolen. in iur. patronatus 19. Nouembris 1594.* coram Orano, hoc limitet si laicus præsentatus breui interiecto tempore clericali Ordine insigniretur, quasi tunc minime dicenda esset facta præsentatio de persona penitus inhabili, cum satis sit ante institutionem fuisse promotum, sequitur Flamin. *de resignat. lib. 4. quest. 1. num. 5. & 6.*

10 *Præsentauerint*] Collige ex text. Episcopum acquirantem iurispatronatus posse, & debere in Ecclesia vacante præsentare, idem probat text. in *cap. si quis Episcoporum 16. quest. 5. & in cap. vlt. inf. à hoc tit.* tradunt gloss. verbo *præsentauerint*, Abb. *num. 3.* & alij in *præfenti*, Lambertin. *lib. 2. part. 1. quest. 1. art. 7.* Intellige procedere quando concessio facta est de iurepatronatus existente in alio territorio, prout in specie tradunt

Abb. Anan. *in princip.* & alij in *præfenti*, vel licet in eodem sit territorio, alius tamen proponitur inferior Prælatus ad quem pertinet institutio, pro quo intellectus virgenter faciunt finalia verba huius text. ibi, *sunt admittenda persone*, quæ verba necessariò conuincunt in hoc text. non tractari de receptione facienda per ipsum Episcopum præsentantem, sed de alia facienda per illum Episcopum, qui factam præsentationem reculare potest, quod idem dicendum est si alij compartroni in eodem iurepatronatus reperiantur cum eo casu supradicta ratio locum habeat.

S V M M A R I V M.

- 1 *Institutus ad præsentationem eius, qui tunc iurispatronatus Ecclesia possidebat, remoueri non debet, licet illud ius ab eo postmodum euincatur, secus si non possidebat, sed tantum credebatur esse patronus.*
- 2 *Patronus putatiuus debet præsentare, & non alius qui caret possessione, licet bonum ius habeat in proprietate.*
- 3 *Præsentati cum duo sunt alter ab existente in possessione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iurispatronatus, ille instituendus est, qui a possessore præsentatus fuit, nisi de tempore præsentationis constaret de defectu proprietatis possessoris.*
- 4 *Error communis cum possessione sufficit absque titulo collato à superiore.*
- 5 *Iurispatronatus, seu præsentandi in quasi possessione existens valde præferatur, & eius præsentatio admittenda est, ac institutio sequi debet.*
- 6 *Iurispatronatus possessio acquiritur etiam ex vnica præsentatione sequuta institutione.*
- 7 *Status vltimus in beneficiis ad effectum validitatis collationis consideratur, declara vt ibi.*
- 8 *Præsentatus à mala fidei possessore amoueri debet.*
- 9 *Promissus à possessore bona fidei præferatur promisso à proprietario, illoque, cui ius conferendi competit.*

C A P. Consultationibus. XIX.

Iurispatronatus quando quis possidet, & præsentat idoneum, quem Episcopus instituit, si deinde in lite patronus perdit iurispatronatus, & alius vincit, præsentatus, & institutus non est remouendus ab Ecclesia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Host. Henric. Anchar. Panor. Beroi. Viuian in *rationali lib. 3. iuris Pontific. pag. 376.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 511.* remissive Ximen in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 23.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 15. cap. 20.*

Credebatur esse patronus] Notatur ad hoc, quod patronus putatiuus debet præsentare, & non alius, qui caret possessione, licet bonum ius habeat in proprietate, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 45. §. 2. num. 6.* Roch. de Curte de *iurepatronat. verbo comentes, quest. 19. num. 39. cum seqq.* Lambertin. *cod. tract. lib. 2. part. 1. quest. 3. art. 1. & part. 6.* Gregor. Lopez per text. *ibi in l. 9. verbo iuuisset. tit. 15. part. 1.* Gutier. *confil. 4. n. 34.* Salgado de *protectione Regia, tom. 1. part. 3. cap. 10. num. 3. cum seqq.* Rot. *decif. 167. num. 7. part. 2. diuers. for.* Intellige quando à lege pro tali habetur, prout contingit in sententia, quæ in rem iudicatam transtruit, constat à lege haberi pro veritate, vt docet Iuriconf. in *l. res iudicata 207 ff. de regulis iuris*, non verò procedere quando non à lege, sed ab hominibus pro tali reputatur, prout habet text. in *præfenti*, ex quo in hoc sensu iam apertè colligitur nõ valere præsentationem factam

factam ab illo, qui tantum credebatur patronus, ita in specie *glof. vii. Innoc. in finalibus verbis*, *Butr. num. 4. Abb. num. 3. & alij in presenti*, tradunt Roch. in *tract. huius tit. verbo competens, quest. 21. num. 43. Lambertin. eod. tit. lib. 2. part. 1. quest. 3. art. 9. num. 4. Padill. in l. 1. num. 46. C. de servitutib.* Ratio est, quia fundamentum presentationis consistit in possessione iuris presentandi, quæ quidem possessio tanquam conditio requiritur ad validitatem ipsius, ut colligitur ex verbis huius text. ibi *si tempore presentationis possidebat*, iuncto text. in *l. si nubi & Titio, ff. quando dies legati ceat*, text. melior in *l. eas causas 79. ff. de condit. ac subinde si presentans non possidet, conditio deficere censetur, quæ deficiente, veluti deficiente essentiali fundamento, deficit validitas presentationis, arg. text. in l. 3. ver. aut enim, ff. de bonis libert.*

Non obstat reg. text. in *l. Barbarius, ff. de officio Prætoris*, quia communis sententia responderi constitutum esse discrimen inter gesta ratione publici officij, & inter illa, quæ geruntur priuata ratione, seu auctoritate, ita ut in priori casu propter communem errorem sustineantur, minimè verò in posteriori, in quo deficit publica utilitas, propter quam ex quadam æquitate constitutum est ut valeant gesta per illum, qui aliàs non habet potestatem, ita in specie tradit *Innocent. num. 4. in fine, in cap. cum dilectus, de consuetud. refert, & sequitur alios Felin. in cap. ad probandum, de re iudic. communis ex Vant. de nullitat. iur. quomodo nullitas reparatur, num. 55. Roland. consil. 46. num. 35. lib. 1. expendentes text. in l. 2. C. de sentent. & interloc.* Vnde cum presentatio non ex publico officio, sed priuata ratione, auctoritate patroni procedat, nil mirum si decisio illius text. in eadem limitetur. Sed licet hæc responsio defendi possit, nobis tamen non atridet, prout iam de illa dubitauit *Ias. in d. l. Barbarius, num. 67.* siquidem eadem utilitas publica datur in sustinendis actibus priuatis communi errore celebratis, ac in illis, qui ratione publicæ potestatis fiunt, aliàs enim maximum humani commercij detrimentum daretur, cum homines propter timorem nullitatis nollent contrahe-re, vel similes actus priuatos facere, quod quidem incommuni necessariò dicendum est leges auferre voluisse, eo quòd non ad præteritos actus, sed ad futuros sustinendos late sunt, iuxta text. in *cap. vii. de constit. insuper text. in l. 1. C. de testam. & in l. 3. ff. ad Macedon. aperte agunt de actibus priuatis, qui propter communem errorem, & existimationem sustinentur. Vnde verior videtur sententia regulam de qua supra etiam in actibus priuatis procedere, dummodo scientia impedimenti ex parte aduersa non detur, sic procedit text. in *d. cap. dilectus, de consuetud. ibi, & de suspensio, & in cap. innovit 20. ibi, qui sponte ac humiliter, de elect. nec ali-quod testis præiudicium considerabile resultet, quoniam communis existimatio huiusmodi actus non confirmat in præiudicium alicuius tertij considerabile, iuxta reg. text. in *l. id quod nostrum, ff. de regulis iuris, iuxta quam resolutionem difficultas de qua supra facile tollitur si dicas presentationem licet non sit actus gestus ratione officij publici, de quo loquitur text. in d. l. Barbarius, ex illius tamen sustentatione resultare graue veri patroni præiudicium, quod quidem licet non detur in defectum presentationis ab illo facienda, apparet tamen maximum in eo, quod sustentata prædicta presentatione de qua agitur, presentans, qui tantum credebatur, iam per illum actum remanet verus possessor iuris presentandi.***

Vnde cum duo sint presentati, alter ab existente in possessione nominandi, alter verò ab habente proprietatem iuris patronatus, ille institutus est, qui à possessore presentatus fuit, ut per *Mandof. consil. 41.*

*incip. In causa Asculana, num. 4. per Deci. consil. 117. sub num. 2. ver. & tui presentatione. & consil. 134. in 1. dubio, Federic. de Senis consil. 234. Oldrad. consil. 312. Abb. consil. 54. vol. 1. Zabarr. consil. 69. sub num. 4. nisi de tempore electionis, presentationis, vel collationis constaret de defectu proprietatis possessoris, Gonzal. d. §. 2. num. 43. tunc enim si liquidò constaret de proprietate patronatus præferendus sine dubio esset, qui ab ipso proprietario esset presentatus, ex resolutis per *Abb. in presenti, num. 9. & Deci. consil. 126. post num. 3. & consil. 149. sub num. 2. ver. & retenta, Roch. in tract. huius tit. verbo competens, num. 45. & 46. Paul. de Cittadinis in simili tract. quest. 7. art. 3. num. 16. part. 6. Rot. decif. 167. sub num. 9. part. 2. diuers.* Vnde etiam benè inferitur institutum vigore presentationis factæ ab existente in possessione presentandi non esse remouendum quando postea constaret presentantem non esse patronum, ut declarat multi citati à *Menoch. consil. 90. num. 115. & subsistit vbicunq; presentans erat in possessione ipsa presentandi, alioquin si credens se esse patronum nominaret institutum, ac subsequeretur institutio, sine dubio remoueretur talis institutus quoties succumberet in patronatu, ut ex hoc text. colligitur, cuius prima pars vendicat sibi locum, quamuis post institutionem appareat non esse patronum, sed ad meram Episcopi collationem, quia institutus continuaret, hoc non obstante, suam possessionem vita durante, ex eodem *Menoch. d. consil. 90. num. 128.* sicuti & in casu contrario si per collationem fuerit prouisus de beneficio, quod deinde de iure patronatus esse appareat, *Rot. dec. 14. sub hoc tit. in antiq. de quibus omnibus, aliisque multis, quæ circa intellectum, & materiam huius text. considerari possunt, vide latè Gutier. pract. lib. 3. quest. 42. num. 40. cum multis seqq. & Cabed. de patronatibus Regia Corona, cap. 8. per totum, vbi num. 3. limitat conclusionem huius text. ne procedat quando lis super patronatu est cum Episcopo, qui Ecclesiam patronatam collauit absque patroni consensu intra tempus ei à iure datum, nam euicto patronatu à vero patrono Rector, cui Episcopus Ecclesiæ m. collauit, remoueri debet, & ab illo institui presentatus de nouo à vero patrono, & num. 7. pariter limitat quando ex parte presentantis datur mala fides. Quando verò cum presentatus à patronis prouisus, videlicet existentibus in possessione presentandi, concurrit alius presentatus à vero patrono, de cuius iure patronatus legitime constat, vel per confessionem aduersarij, vel per rem iudicaram, vel per publicum instrumentum, tunc in concursu præferendus est presentatus à vero patrono, ut per *Panorm. in presenti, num. 9. Butr. in cap. ex litteris, num. 8. hoc tit. Dec. consil. 127. incip. plura dubia num. 1. & consil. 149. incip. in causa, num. 2. Lambert. lib. 2. part. 1. quest. 3. art. 6. num. 4. & seq. & art. 9. num. 2. Roch. verbo competens, quest. 19. num. 45. Paul. de Cittadinis p. 6. art. 3. n. 16. quos refert, & sequitur *Rot. apud Farin. decif. 376. num. 9. part. 2. recent.* vbi plures alias decisiones concordantes refert.****

Notari etiam solet text. hic ad hoc, quòd communis error cum possessione sufficit absque titulo collato à superiore, de quo vide *Rebuff. in l. Barbarius, num. 8. ff. de offic. Prætor. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 22. num. 48.*

Inspatronatus Ecclesia possidebat. Notatur ad hoc, quòd existens in quasi possessione iuris patronatus, seu presentandi valide presentat, & eius presentatio admittenda est, ac proinde institutio sequi debet, de quo vide *glof. 1. Innoc. & Butr. num. 1. Anchar. num. 1. & 5. & alios in presenti, Roch. verbo competens, quest. 14. n. 28. & quest. 22. num. 44. Rip. in cap. cum Ecclesia, num. 130. de causa possess. Lambert. lib. 1. part. 1. quest. 3. art. 1. ex num. 1.*

Verall. *decif. 69. part. 1.* Seraphin. *decif. 1381. num. 4.* Viuian. *in praxi iurispatronat. lib. 5. cap. 4. à princip.* in nouiff. impress. Oldrad. *consil. 312. incip. thema questionis. num. 2.* Duen. *reg. 282. Couart. practica. cap. 1. q. n. 2. vers. tertium. & cap. 36. num. 5. vers. quinto. col. 2.* Nauart. *consil. 19. sub tit. de probend. in antiq. Mantie. decif. 86. n. 1.* Mascard. *de probat. conclus. 173. num. 5.* Spin. *in speculo testam. glos. 4. num. 25.* Rot. apud Farin. *decif. 224. num. 1. part. 1. recent.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verbo iurispatronatus. §. 16. & in hoc Rot. decif. 376. num. 3.* apud Farin. *part. 2. recent.* conclusionem firmat quòd quando iurispatronatus non reuocatur in dubium ad validitatem presentationis, & ad effectum vt præsentatus instituat, attenditur quasi possessio, itaut præsentatus ab existente in quasi possessione præsentandi debeat institui, nec semel canonice institutus est amouendus; quando verò constat de proprietate, non attenditur quasi possessio, quæ aliàs semper inspicitur ad effectum validitatis presentationis, ead. Rot. apud eundem *decif. 187. num. 1. prope finem. part. 1. recentior.*

Præsentatus ab existente in possessione præsentandi etiam quòd nullum detegatur ius possessoris, non debet amoueri, Rot. *decif. 374. num. 3. part. 1. recent.* & in Ferrarien. *Archiepiscopatus 16. Iunij 1628.* coram R. D. meo Cocchino Decano. Ad acquirendam verò possessionem iurispatronatus plura requiruntur, & primò quòd ille, qui vult præsentare, præsentauerit bona fide. Secundò quòd præsentatio fuerit admissa. Tertio quòd institutus fuerit habitus tanquam Rector in possessione Rectoriæ. Quartò quòd præsentatus credat vti iure suo. Quintò quòd ille in cuius præiudicium possessio quæritur, hoc sciat & patiat, colliguntur hæc ex Calder. *consil. 12. de iurispatronat. Roch. in tract. de iurispatronat. verbo competens. quest. 14. à num. 35.* Lambertin. *in simili tract. lib. 2. part. 1. quest. 3. art. 10. in vers. aut verò.* Rot. in d. Ferrarien. *Archiepiscopatus.* Illud aduertere oportet quòd hæc quasi possessio præsentandi non transit in hæredes præsentantium sine noua apprehensione, Achil. *decif. 5. de causa possess. Caputaq. decif. 135. & 420. part. 2.* Rot. *decif. 150. num. 2. & decif. 260. num. 4. & decif. 337. num. 3. part. 2. recent.* Mantie. *decif. 88. num. 5.* Rot. in Lucana *Parochialis 7. Februarij 1620.* coram bonæ mem. Vbaldo.

Intellige supradictam conclusionem, quæ habet præsentationem factam à possessore tantum iurispatronatus validam esse, vt procedat in quasi possessore bonæ fidei, nam cum stante præsentatione valida, & sequuta institutione præsentatus non sit remouendus, & præsentatio facta per quasi possessorem bonæ fidei valeat, est enim fructus iuris præsentandi, qualem bonæ fidei possessor percipere potest, vt probat text. in l. bona fidei. ff. de acquirend. rerum domin. quia interim dum contrarium non constat, talis possessor ipsius rei dominus à lege præsumitur, l. vit. C. de rei vendic. non sic dicendum in possessore malæ fidei, l. si fundum, C. de rei vendic. l. si nauis, ff. illo tit. l. qui sit, ff. de usur. rectè fit vt text. procedat in quasi possessore bonæ fidei iuris præsentandi. Sic sane si aliquis incontinenti probare velit se esse verum patronum, adhuc præsentatus à possessore bonæ fidei renouandus non est, vt tradit Felin. in tract. quando litteræ Apostolicæ, limit. 9. Sic similiter præualer præsentatus ab illo, qui vitimo loco antea præsentauit, etiam si alius probet se esse verum patronum, & excepta illa vltima præsentatione semper præsentasse, prout in specie tradunt Abb. in cap. 2. de relig. domib. Lambertin. lib. 2. parte 1. quest. 3. art. 1. testatur communens, & recreat sententiam Rip. in d. c. cum Ecclesia, n. 52. de caus. possess. Cou. in reg. possessor. p. 2. in princip. num. 6.

Non obstat cap. cum olim, de causa possess. quia responderetur causam Episcopi conferentis, de qua ibi, iuris præsumptione fuisse desitutam, siquidem attentio iure communi collatio dignitatum non ad solum Episcopum, prout ipse inibi intendebat, sed infimul ad Canonicos spectat, iuxta text. in cap. nouis, de ys. que fiunt à Prelatis, communis vt per Abb. per text. ibi, in cap. cum Ecclesia Viterana, num. 9. de elect. Selu. de benefic. part. 2. quest. 22. num. 11. Ac subinde cum Episcopus de quo ibi, haberet causam sic odiosam, & à iure communi exorbitantem, oportuit in illo text. ostendere non nudam possessionem, prout in nostro text. sufficit, sed corroboratam debitis circumstantiis ad validitatem collationis per ipsum factæ, prout ille text. requirit, ne aliàs mala fides præsumeretur, iuxta reg. qui contra 82. lib. 6. Nec etiam obstat text. in cap. ea noscitur 6. de his, que fiunt à Prelatis, satisfit enim si dicas in illo text. requiri consuetudinem antiquam, non quidem ad validitatem presentationis factæ per Abbatem ius præsentandi possidentem, sed vt ius præsentandi eidem legitime competere ex clauo capitulo Monasterij de quo ibi, ne ad iudicium proprietatis circa idem iurispatronatus amplius admitteretur, prout etiam requiritur in cap. querelam, de elect. vt in specie aduertit Rip. in rubr. de iudic. num. 64. vt autem semel facta præsentatio teneat in illis iuribus satis sufficebat possessio cum bona fide, iuxta supra resoluta. Vel rursus dicendum est propterea ibi non valere præsentationem, quia attentio iure non præsumebatur facta cum bona fide, propter resistentiam iuris communis dicentis negotia Monasterij cum consilio, & assensu monachorum esse tractanda, iuxta text. in cap. 2. de his, que fiunt à Prelatis, resoluunt Mench. de success. resol. §. 6. Sarmun. de redditib. part. 1. cap. 3. ac proinde dum prædicta præsentatio alio adminiculo non iuuatur, valere non poterat nisi ex antiqua consuetudine, vel privilegio Abbas solus id haberet, ad quod alludunt verba textus ibi, siue quo non obtinet firmitatem. Nec denique refragatur text. in l. fructus 55. ff. de usuris, vbi videtur probari bonæ fidei possessorem cum effectu non posse percipere fructus naturales, siquidem responderetur præsentationem de qua agimus non esse fructum naturalem iuris præsentandi, sed reduci ad fructum industrialium, eo quòd cum idoneus debeat præsentari, omnis industria in præsentando requiritur, aduertit in specie Butt. num. 8. Innoc. num. 1. & alij in presenti, Lambert. lib. 2. part. 1. quest. 3. art. 1. num. 5.

Notatur etiam ad hoc, quòd iurispatronatus possessio acquiritur etiam ex vnica præsentatione sequuta institutione, itaut ille patronus, qui vltimo loco præsentauit, dicatur esse in possessione præsentandi, vt per Gabr. consil. 196. num. 7. vol. 2. Caputaq. *decif. 69. part. 1. & decif. 132. & decif. 337. p. 2.* Fichat. tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 4. num. 3. pag. 167. Pate. *decif. 189. & 192. part. 1. in antiq. & decif. 120. num. 3. & decif. 251. part. 2. & decif. 136. num. 3. lib. 3.* Verall. *decif. 337. num. 3. & decif. 338. & decif. 339. num. 1. part. 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 577. num. 20.* Gonzal. ad reg. 8. Cancell. *glos. 18. num. 86. & glos. 45. §. 2. num. 29.* Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 5. num. 56. Viuian. *in praxi iurispatronat. lib. 5. cap. 4. num. 29. in nouiff. impress.* Thom. Triuif. *Vnetiæ, decif. 54. num. 1. cum seqq. lib. 4. Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. part. 1. quest. 1. princ. art. 4. num. 10.* Mascard. *de probationib. conclus. 173. num. 8. & 9. & conclus. 956. num. 1. cum seqq.* Ioan. Garc. de expensis, cap. 9. num. 47. Mari. Antonin. *variæ. resol. lib. 1. resol. 55. num. 10.* Guertier *consil. 3. num. 1. & consil. 4. num. 31.* Flamin. *de resign. benef. lib. 8. quest. 29. num. 8.* Zerola *in praxi Episcop. d. verbo iurispatronatus, pag. mihi 180.* Menoch. *consil. 90. num. 117.* Rota *decif. 174. num. 1.* apud Farin. p. 2. *recente.*

vbi num. 2. quòd requiritur scientia, & patientia aduersarij. Gonzal. d. glos. 45. §. 2. num. 6. & a num. 30. refert septem requisita necessaria, vt hæc quasi possessio vni-
co actu acquiratur, de quibus egi suprà ad cap. *quere-
lana* 24. num. 14. cum seqq. de electione. Et quali posses-
sio conferendi beneficii per vicinam collationem
effectuatam acquiritur Rota decif. 423. num. 1. part. 2.
recent.

7. Negatur denique ad hoc, quòd vltimus status in be-
neficialibus cõsideratur ad effectum validitatis colla-
tionis, Ferret. confil. 132. n. 10. & seq. Bald. confil. 437. n. 1.
lib. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 2. n. 14. & §. 3. n. 18.
& glos. 45. §. 2. n. 14. Rota apud Farin. dec. 315. n. 2. p. 2. re-
cent. vbi quòd vltimus status beneficij non prodest ex
promissione, quæ non habuit effectum, ead. Rota apud
Farin. decif. 374. n. 9. p. 1. recent. nisi constet de contrario
statu legitimo præcedente, tunc enim non attenditur
vltimus status, nisi probetur legitime præscriptus,
ead. Rota apud eund. decif. 188. num. 1. part. 1. recent. & ead-
em Rota decif. 229. num. 1. suprapositam resolutionem
intelligit cum. agitur de pertinentia collationis, quan-
do verò agitur de statu beneficij, tunc vltimus status
attenditur nisi constet de contrario, aut diuerso statu
anteriori: & generaliter in quacunque materia vlti-
mum rei statum esse considerandum tenent Grammat.
decif. 67. num. 6. Mascard. de probat. consil. 173. num. 8.
Menoch. de presump. lib. 3. presump. 6. num. 39. Parlat.
lib. 2. verum quòd. cap. 5. num. 19. Amplia quòd licet tex.
in præsentis loquatur in præsentatione, tamen habet
etiam locum in quasi possessione conferendi, Bald.
confil. 437. num. 1. lib. 2. Rota apud Farin. decif. 308. n. 6.
part. 1. recent. Et beneficium an sit de iure patronatus,
an verò eius collatio spectet ad Papam, vel ad Episco-
pum attenditur vltimus status eadem Rot. apud eund.
decif. 523. part. 2. recent. Et denique vltimus status be-
neficij quando attendatur in beneficialibus eleganter
explicatur in decif. 737. d. part. 2. recent.

8. In glos. *Possidebat. ibi, bona fide.* Notatur ad hoc,
quòd præsentatus à malæ fidei possessore amoueri de-
bet, vt per Greg. l. 9. verbo *cuuissit. tit. 15. part. 1.* Menoch.
conf. 80. num. 116. Et prouisus à possessore bonæ fidei
præfertur prouiso à proprietario, illoque, cui ius con-
ferendi cõmpetit, Valer. Reginald. in *praxi fori penit.*
lib. 30. tract. 3. num. 244.

CAP. Suggestum. XX.

1. Concessio secunda facta alteri Ecclesiæ per Episcopum & patronum, valet non obstante priori
facta per patronum solum. Colligunt ex Ordin. Abb.
antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr.
Host. Anchar. Panor. Henric. Canif. Viuian. in *rationali*
lib. 3. iuris Pontificij, pag. 377. Alagona in *compendio iuris*
Canonici, pag. 511. remissuè Ximen. in *concord. part. 1.*
refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 25. & cit post Concil. Lateranen. parte 15.
cap. 23.

2. Collige ex text. consensum patroni exigì, vt Ec-
clesiam, que iuris patronatus est, valeat Episcopus
vnire, vt per Anchar. in cap. *sic vnire, de excessib. Prælat.*
num. 5. vbi Marian. Socin. art. 6. conclus. 8. num. 98. Deci.
confil. 173. num. 5. Stephan. Bertrand. confil. 73. vol. 4.
Boët. decif. 345. num. 4. Lambertin. in tract. *huius tit.*
lib. 3. quæst. 6. art. 1. Roch. in *simili tract. verbo honorificum,*
num. 8. Couarr. practic. cap. 3. §. 6. num. 11. Rebuff. in *praxi*
benefic. reg. 21. Cancell. de union. glos. 11. num. 6. Nauarr.
confil. 3. num. 2. sub hoc tit. in antiq. Hoied. de incompatib.
benef. part. 2. cap. 3. num. 9. Flamin. de resignat. lib. 2. q. 4.
num. 11. Azorius institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 28. q. 12.
Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. cap. 29. n. 168.

Campanil. in *diuersorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13.*
num. 477.

Aut eius assensus fuerit postea subsecutus.] Ergo con-
sensus Episcopi in translatione, vel donatione iu-
ris patronatus potest interuenire ex post facto, de
quo plures citauit Doctores ad cap. cura 11. num. 1.
supr. hoc tit.

In glos. *Quamuis posterior.* Notatur ad hoc, quòd
quando priores litteræ sunt irritæ, non est necessaria
illorum mentio in posterioribus, vt per Rebuff. tom. 2.
ad leges Gallia, in præfat. num. 95. Mascard. de probat. con-
clus. 846. num. 20. cum seqq. Sanchez de matrimonio,
lib. 8. disp. 22. num. 21. Cened. ad Decretal. collect. 53.
num. 4. in fine.

S Y M M A R I V M.

1. *Suspensus est ab officio, & beneficio, qui monitus non dimittit Ecclesiam sine consensu Episcopi sibi concessam.*
2. *Patr. num non licet aliquem cuiusvis priuilegij prætextu ad beneficia iuris patronatus præsentare, nisi coram Ordinario loci ad quem prouiso, seu institutio de iure pertineret, alias præsentatio, & institutio forsan sequuta nulla sunt.*
3. *Excommunicationis pœna ipso facto est imposta contra quoscumque indebitè usurpantes bona Ecclesiarum.*
4. *Verba, sub anathematis interminatione prohibere curetis, sententiam ferendam continent.*
5. *Sacrilegium committentes sunt per Ecclesiam iudicandi.*
6. *Delicti ratione in se, vel bona commissi, si quis aliquem conueniat ciuilitè, non tamen poterit per eum reconueniri nec ciuilitè, nec criminaliter.*

CAP. Relatum. XXI.

Clericus, qui obtinuit beneficium, vel Ecclesiam
sine consensu Episcopi, si monitus illud non re-
signat, ab officio, & beneficio per Ordinarium suspen-
di potest. Item prohibetur sub pœna excommunica-
tionis ne laici spoliant Ecclesias suis bonis, & si con-
temnunt, excommunicari debet. Colligunt ex Ordin.
Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Butr. Ana-
nia, Hostiens. Henric. Anchar. Panor. Viuian. in *rationali*
lib. 3. iuris Pontificij, pag. 377. Alagona in *compendio*
iuris Canonici, pag. 511. remissuè Ximen. in *concord.*
part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal.
lib. 3. tit. 33. cap. 27. & est post Concil. Lateranen. p. 50.
cap. 33.

Decisio huius text. innouatur per Concil. Trident. 2.
sess. 14. de reformat. cap. 13. vbi sic habetur Non liceat
propterea patrono cuiusvis priuilegij prætextu ali-
quem ad beneficia sui iuris patronatus, nisi Episcopo
loci Ordinario, ad quem prouisio, seu institutio ipsius
beneficij, cessante priuilegio, iure pertineret, quoquo-
modo præsentare, alias præsentatio, ac institutio for-
san sequatur nulla sint, & esse intelligantur, de quo
vide Armendar. in addit. ad recop. legum Nauarre. fol. 178.
num. 63.

Laici Ecclesias possessionibus spoliant, &c.] Contra
quoscumque indebitè usurpantes Ecclesiarum bona
excommunicationis pœna ipso facto est imposta per
Concil. Trident. sess. 22. de reformat. cap. 11. de quo vide
Villagut. de rebus Ecclesia restit. lib. 2. cap. 2. num. 5. cura
seqq. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 9. cap. 27. quæst. 7. in med.
Zerola in *praxi Episcop. part. 1. verbo bona.* Scar. tom. 5.
de censur. disp. 22. sect. 6. num. 22. Sayr. in *simili tract. lib. 3.*
cap. 31. n. 26. Paul. Comitrol. res. fons. moral. lib. 6. q. 23. n. 2.
&

& prædictam Conciliarem dispositionem in d. cap. 11. comprehendere etiam Rectores piorum locorum cædentes arbores frugiferas, si in propriis vltus illas conuertant, asserit per S. Cardinalium Congreg. decifum Galet. in *margarita casuum conscientie*, verbo *bona*, pag. 27.

4 *Sub anathematis interminatione prohibere curretis.*] Hæc verba sententiam ferendam continere referunt Tiraquell. in *l. si unquam*, verbo *revertatur*, à num. 254. Sayrus in *claus Regia*, lib. 3. cap. 8. num. 19. in princip. vide alios Doctores citatos ad cap. cum *esses* 10. n. vlt. de *testament.*

5 In glos. *Coram seculari*. ibi, *sed non ne committunt illi sacrilegium, qui calter spoliant Ecclesias, ergo sunt per Ecclesiam iudicandi*. Vide quæ dixi ad cap. 2. num. 11. cum *seqq.* infra de *privileg.*

6 In ead. glos. ibi, *est ergo*, &c. Notatur ad hoc, quod si quis ratione delicti in se, vel bona commissi aliquem conueniat ciuilliter, non tamen poterit per eum reconueniri, nec ciuilliter, nec criminaliter, vt per D. Barbof. in *l. 2. §. legatis*, num. 231. ff. de *iudic.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iuris patronatus questio si inter patronos existit, & vacante Ecclesia lis intra sex menses non terminatur, Episcopus de persona idonea ordinare debet.*
- 2 *Tempus datum à iure patronis ad presentandum currit à die scientia notæ vacationis.*
- 3 *Patronus non potest presentare lite pendente super iure patronatus.*
- 4 *Patronus non potest durante lite inter duos presentatos alium tertium presentare sine vitio attentati.*
- 5 *Patroni non possunt pendente lite inter alios presentatos alium in locum vnus presentati mortui presentare.*
- 6 *Episcopus œconomum constituere debet in Ecclesia si lis fuerit inter patronum, & Episcopum, nisi Episcopus esset in quasi possessione prouidendi, quia tunc posset ac deberet statim prouidere.*

C A P. Eam tc. XXII.

1 **S**I inter patronos est lis de patronatu, & intra sex menses à tempore vacationis non terminatur, liberè potest Episcopus sine presentatione ibidem instituere Rectorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Henric. Canif. Viuian. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 378. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 511. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal.* lib. 1. sub *tit. de atate, & qualitat. cap. 5.*

2 *Postquam vacauerit.*] Ergo à die vacationis etiam ignoratæ currit tempus datum à iure patronis ad presentandum, vt tenaciter per hunc text. defendere nititur Flores de Mena *var. quest. lib. 1. quest. 3. num. 23.* Sed in contrarium efficit communis Doctorem resolutio, quos citauit de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 72. num. ... & censuit Rota decif. 173. num. 1. apud Farinac. parte 2. *recent.* vbi etiam quod probatio scientiæ, debet esse vera, & concludens, itaut præsumptiua non sufficiat.

3 *Non fuerit controuersia terminata, &c.*] Notatur ad hoc, quod dum pendet lis super iure patronatus patronus ipsa lite pendente non potest presentare, vt per Gregor. l. 9. verbo *stendo*, tit. 15. part. 1. Flamin. de Barbof. Collect. Tom. II.

resignat. benefic. lib. 2. quest. 3. num. 11. Zerolin. in *prax. Episcop. part. 1. verbo ius patronatus*, §. 5. intellige cum Campanil. in *diuersorio iuris Canonici*, rubr. 11. cap. 13. n. 486. & vide dicta infra ad cap. cum *propter* 27. hoc *tit.* Vnde 4 non posse patronos durante lite inter duos presentatos alium tertium presentare sine vitio attentati, Garc. de *benefic. part. 5. cap. 9. num. 217.* Couarr. *practic. quest. cap. 36. num. 7. vers. quam rationem*, Lancelot. de *atent. cap. 4. in presat. num. 668.* Seraphin. decif. 990. n. 6. cum *seqq.* & censuit Rot. apud Farin. decif. 504. num. 2. part. 1. *recent.* vbi citat Sarnen. *super reg. de subrogandis, quest. 13.* & Lap. alleg. 22. Sic eodem modo patroni non 5 possunt pendente lite inter alios presentatos alium in locum vnus presentati mortui presentare, Calder. consil. 1. sub *hoc tit.* Lap. d. alleg. 22. num. 3. Cassad. decif. 3. num. 5. vt *lite pendente*, Rot. apud Farinac. decif. 306. num. 2. part. 2. *recent.*

In glos. *Sex menses*, vlt. ibi, *si verò contentio sit inter 6 Episcopum, & patronum*, &c. Notatur ad hoc, quod si inter patronum, & Episcopum sit lis, tunc Episcopus ipse œconomum constituere debet, vt per Zabar. in *Clementi. plures*, §. *fin. sub num. 1. hoc tit.* Campan. d. n. 486. vbi cum Spin. in *speculo testament. gloss. 4. princip. sub num. 24.* declarat nisi notoriè constaret non esse beneficium de iure patronatus, & Episcopus reperiretur in quasi possessione prouidendi, quia tunc posset, ac deberet statim prouidere.

S V M M A R I V M.

- 1 *Patronus ius patronatus propria auctoritate alienare non potest, nec ab Ecclesia aliquid temporale exigere, nisi tempore fundationis à Diocesano illud fuerit sibi reseruatum.*
- 2 *Concily Tridentini decreta referuntur.*
- 3 *Patronus capiens aliquid de bonis Ecclesie sui iuris patronatus, siue per se, siue per suppositas personas iure patronatus ipso iure priuatus est, & incurrit excommunicationem cum reservatione.*
- 4 *Patrono non prohibetur de bonis Ecclesie sui iuris patronatus, ius aliquod in fundatione accedente Episcopi placito adiectionem exigere.*
- 5 *Patronus non vetatur Ecclesiam illiusque intra tueri.*
- 6 *Patroni an & quando possint bona beneficiorum sui iuris patronatus locare, ostenditur.*
- 7 *Excommunicationis & interdicii poena, ac priuationis ipso iure comminata in Concil. Trident. sess. 25. de reform. cap. 9. comprehendat tam vendentes & transfereutes ius patronatus, quam etiam se ingerentes in illius fructuum perceptione, ostenditur.*
- 8 *Donatio est contractus.*

C A P. Præterea. ij. XXIII.

Patroni, vicedomini, custodes, guardiani non possunt propria auctoritate alienare ius patronatus, nec grauare Ecclesiam, aut aliquid exigere nisi antiquos redditus moderatos, quos Episcopi in fundatione instituerunt, & hoc sub poena excommunicationis, & contractus alienationis factus est nullus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali* lib. 3. *iuris Pontificij*, pag. 378. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 512. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal.* lib. 3. *tit. 33. cap. 29.* & extat integra clausula collect. 1. lib. 5. sub *tit. de heretic. cap. 11. & est pars cap. ad abolendam, illo tit.*

Agitur in presenti de patronis, seu vicedominis 2 contractus

contractus super rebus sui iuris patronatus facientibus, ab Ecclesiis que ipsi albergarias, regium, & similia extorquentibus, ac aliqua exigentibus ab institutis à locorum Ordinariis, ita ut sic exigentes excommunicationi subdantur, & contractus ab eis facti, vel in futurum faciendi nullius sint roboris, & momenti. Super quare Concil. Trident. tribus in locis agit, & in primis *sess. 2. de reformat. cap. 11.* postquam generalem prohibitionem fecit ne quis bona Ecclesiæ in proprios usus conuertere, illaque vsurpare præsumeret sub pœna excommunicationis, cui tandiu illum subiactere declarat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositæ personæ peruenerint, Ecclesiæ, eiusque administratori, seu beneficiario, integrè restituerit, ac deinde à Romano Pontif. absolutionem obtinuerit, ita subiungit. Quod si eiusdem Ecclesiæ patronus fuerit etiam iure patronatus, ultra prædictas pœnas, eo ipso priuatus existat. Secundo verò loco *sess. 2. de reformat. cap. 3.* sic fatetur. *Patroni verò in ijs, quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se presumant ingerere, atque uisitationi, ornamentorum Ecclesiæ, aut honorum stabilitum, seu fabricarum promouibus immisceant, nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat.* Tertio denique loco *sess. 2. de reformat. cap. 9.* sequentibus vitur verbis. *Patroni autem beneficiorum cuiuscunque Ordinis, & dignitatis, etiam si Communitates, Vniuersitates, Collegia quacumque clericorum, vel aliorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentuum quoruncumque beneficiorum, etiam si verè de iure patronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione esset, nullatenus, nullâve causa, vel occasione se ingerant, sed illos liberos Rectori, seu beneficiario, non obstante etiam quacumque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus vendere, aut alio quocumque titulo in alios contra Canonicas Sanctiones transferre præsumant, si secus fecerint, excommunicationis, & interdicti pœnis subiiciantur, & dicto iure patronatus ipso iure priuati existant.*

3 Super primo Concilij Trid. decreto in *d.c. 11. refert Galet. in margarita casuum conscientia, verbo ius patronatus.* patronum ipso iure capientem aliquid de bonis Ecclesiæ sui iuris patronatus, siue per se, siue per suppositas personas, iure patronatus priuatum esse, & incurere excommunicationem cum reueratione.

4 Super secundo Concilij Tridentini decreto *d.c. 3.* in illis verbis, ibi, *nisi quatenus id eis*, &c. aduertendum duxi per hanc conciliarem dispositionem non vetari ius aliquid in fundatione Episcopi accedente placito adiectum exigere, quod text. in presenti probat, ibi, *præter antiquos, & moderatos redditibus, ubi gloss. verbo à locorum, vsuque passim obentum vidimus in cæreo præstando in die Purificationis, aut altero quouis subsidio iuxta decisionem Rotalem 1245. lib. 3. part. 3. diuers.* quamuis illius vigore minimè censeri verificatum patronatum probat eadem decisio, nobilioris item loci, & sedis præ eminentiarum tum in Ecclesiâ, tum in processibus, quin & anterioritatis in habenda pace, alii que consimilibus actibus competere illi, aut alteri cuiusque posse, decidit Rota apud Mant. *decis. 244. num. 1.*

5 Circa tertium Conc. Trid. decretum in *d.c. 9.* pro declaratione relocatorum verbotum vide Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiæ, part. 2. cap. 21. num. 31. Spin. in speculo testament. *gloss. 4. princip. num. 91.* Viuian. in praxi iuris patron. part. 3. lib. 15. cap. 3. cuius decreti intuitu non viatur patronus ipse Ecclesiâ, illiusque iura tueri, vt tenent Hostiens. Abb. & alij in cap. cum vos, de officio Ordin. & percurtari ne à beneficio dilapidentur, quia & ad id iure compellitur, Roch. in tract. huius

ius. verbo onerosum, num. 3. Lambertini in simili tract. lib. 3. *quæst. 2. princip. art. 5.* immo, & ius habere illum accusandi in hoc deliquentem idem scribitur memorati Auctores, necnon reuocandi alienationem perperam, & indebitè factam opinatur idem Roch. verbo honorificum, sub num. 10.

Vtrum autem prohibitio prædicti decreti Concilij extendatur ad locationem, ac proinde valeant idem patroni bona beneficiorum sui iuris patronatus locare? quæstio dubia est, in qua hoc casu procedere adductum Concilij locum in *d.c. 9.* defendit Caualean. Fiuiz. *decis. 27. num. 60. part. 2.* quin & locatio si præcesserit acquisitionem, illa finita confirmari nequeat, addit idem Caualean. *decis. 76. sine 32. num. 31. part. 2.* ita quod non procuratores, ac Syndici deputandi sint ex illiusmet sententia *decis. 87. vel 11. num. 109. part. 3.* vbi citat Hugon. Celf. *consil. 27. num. 10.* & Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 28. num. 3.* Sed contrarium non est improbabile, quod & insinuare videbatur quædam Congregatio eiusdem Concil. declaratio, quam typis datam vidi, quia Concil. vitur verbo, *ingerant*, quod illegitimum supponit modum, titulis verò locationis legitimum insinuat.

Inquirendum in presenti non abs re videbatur an pœna excommunicationis, & interdicti, & priuationis ipso iure comminata in *Conc. d.c. 9.* comprehendat tam vendentes, & transferentes ius patronatus, quam etiam se ingredientes in illius fructuum perceptione, &c. Ratio dubitandi est, quia cum Concil. distinguat duos casus, vnum de ingredientibus se in perceptione fructuum, &c. in quo iubet vt illos liberos Rectori dimittant, cuius ob causam ius commune non statuerat priuationem iuris patronatus, alterum de vendentibus, & transferentibus ipsum ius patronatus, in quo pœnam excommunicationis, & interdicti, ac amissionis iuris patronatus imponit, idè dubitatum fuit apud Illustrissimos Patres Concilij Trident. interpretes an pœnæ applicet in *d.c. 9.* comprehendant tam ingredientes se in perceptione fructuum iuris patronatus, quam illud vendentes, & transferentes, & Sacra Congregatio censuit *sub die 4. Augusti 1588.* pœnam hanc comprehendere nedum casum immediate præcedentem, verum etiam superiorem, videlicet ingredientes se in fructibus beneficiorum.

Contractus quoque huiusmodi, &c.] Ergo donatio est contractus, de quo vide Tiraq. *de iure mariti. gloss. 5. n. 48.* Cardos. in praxi iudicum, verbo donatio, n. 2. Card. Mant. *de tacitis, & ambig. consent. lib. 1. tit. 8. num. 3.*

SVM MARIVM.

- 1 Episcopo datur gratificatio in pluribus successiue presentatis à patrono laico, sed in presentatis à persona ecclesiastica prior est primò instituendus.
- 2 Patronus laicus, qui semel presentauit, potest variare ante institutionem Episcopi, & alium successiue cumulando semel tantum presentare, secus verò in Ecclesiastico.
- 3 Lite pendente inter presentatos non potest patronus laicus variare.
- 4 Iurans patronus non variare, nec cumulare in presentatione beneficii iuris patronatus, tunc non potest per viam cumulationis, vel variationis alium presentare.
- 5 Patrono laico variare non licet si à priori presentatione prorsus recedendo alterum nominaret.
- 6 Prior, qui est tempore, potior est iure.
- 7 Gratificatio locus est vbiusque inter plures cumulatiue presentatos ad idem beneficium omnia paria esse constat.

CAP. Cùm autem. XXIV.

1 **P**atronus laicus si præfentet plures successiue idoneos, non excludens primum, Episcopus potest eligere quem vult ex præfentatis, & sic datur locus gratificationi. Si verò præfentans successiue est persona Ecclesiastica, & collegium, tunc primus est instituendus, quia in hoc casu qui prior est tempore, potior est iure. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Peritificij*, pag. 379. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 512. & *vol. 4. repet. in iure Canonico, ad lib. 3. Decretal.* Ioan. Crot. remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in conc. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 30.* & est post Concil. Lateranen. *parte 15. cap. 8.*

2 Collige ex text. laicum patronum, qui semel præfentauit, posse variare ante institutionem Episcopi, & alium successiue accumulando præfentare, non verò Ecclesiasticum, vt per Roch. in *tract. huius tit. verbo honorificum, quest. 9. cum seq.* Gregor. l. 6. tit. 15. *part. 1. Lambertin. part. 2. lib. 2. quest. 7. art. 22.* Gutier. *de iurament. confirmat. part. 3. cap. 13.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 2. quest. 23. num. 13.* Spin. in *speculo testament. gloss. 4. princ. à num. 73.* Ceual. *commun. contra commun. quest. 265. & quest. 695.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 9. num. 211. cum seq.* Caualean. *decis. 10. num. 61. part. 3.* Aloysius Riccius in *praxi rerum fori Ecclesiast. resol. 156.* Valerius Reginaldus in *praxi fori poenitent. lib. 30. tract. 3. num. 223.* Viuian. in *praxi iuris patronat. part. 2. lib. 10. cap. 1. quorum plures refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 72. num. 151.* Campanil. in *diuersorio iuris Canonici, rubr. 11. cap. 13. num. 440.* Quæ quidem variatio patronis laicis semel tantum, & cumulatiue, non autem priuatiue censetur permilla, Roch. *de verbo honorificum, quest. 10.* Franc. Marc. *decis. 478. post num. 6. part. 1.* Lambertin. *d. quest. 7. art. 22. post num. 6.* Nauart. in *cap. placuit, de poenitent. dist. 6. num. 167. & 171.* Tiraquel. in *l. boues, §. hoc sermone, in reg. num. 25. ff. de verbor. significat. Chald. Pereira de potestate eligend. cap. 3. num. 19.* Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 214.* Campanil. *d. num. 440.* vbi *num. seq.* resoluit quòd si nihil addatur de variatione, aut cumulatione, & alter simpliciter præfentetur, tunc præsumendum est cumulatiue, præfentim cùm censeri debeat vti voluisse facultate à iure sibi concessa variandi, & citat Lambertin. *d. art. 22. num. 7.* & Gutier. *d. cap. 13. num. 5.*

3 Limita supradictam resolutionem lite pendente inter præfentatos, tunc enim non posse patronum laicum variare, resolunt Roch. *d. verbo honorificum, quest. 23.* Couarr. *practica. cap. 36. num. 7. versic. tertio quandoque,* Lancellot. *de attent. cap. 4. in præfat. à n. 560. seu 659.* Nicol. Garc. *d. cap. 9. num. 217.* nam quicquid dicat Lambertin. *part. 1. lib. 2. quest. 6. art. 12. cap. 1. vt lite pendente, lib. 6. habet locum in præfentatione, vt ponderant Garc. loco proximè citato, & Campanil. d. cap. 13. num. 456.* & censuit Rota in *Bracharen. parochialis de Moreira 13. Iunij 1605.* coram Ortembergo, vbi citantur Calderin. *consil. 1. vt lite pendente,* Cassad. *decis. 6. num. 2. sub eodem tit.* Crescent. *decis. 110. sub hoc tit.* Aym. *consil. 63. num. 3. vers. ex quibus.* Vnde non posse patronum lite pendente super titulo beneficij etiam cumulando colligantem præfentare, quando per illam præfentationem datur occasio litigandi, & aperitur via ne lis finiat, censuit Rot. apud Farin. *decis. 216. num. 7. part. 1. recent.* Limita etiam si dictus patronus prima vice præfentando iurauit non variare, nec cumulare, tunc enim non li-

Barbof. Collect. Tom. II.

cet ei etiam per viam cumulationis, vel variationis alium nominare, vt multis probat Gutier. *dicto cap. 13. sub num. 13. versic. his tamen,* ita quod nominandus reiciendus esset à superiore, qui secundò esset nominatus, & sine difficultate instituentus esset primus, per ea quæ Lambertinus *libr. 2. cap. 2. quest. 7. art. 16. sub num. 4.* quos refert Campanil. *dicto cap. 13. num. 451. vbi num. 456.* disputat si præfentatus mori contingat vtrumve præfentans, valeat alium nominare.

Vtrum autem patronus, qui nominauit indignum, possit alium postea loco illius nominare, non abs re erit inquirendum, & in primis respectu patroni Ecclesiastici non est dubium minimè posse, priuatus est enim pro illa vice iure præfentandi, & ad proximum superiore deuoluitur prouisio, vt tenent Doctores citati *ad cap. cum vos 4. num. 5. de officio Ordin.* Quo verò ad patronum laicum diuicisæ sunt Doctorem sententiæ, nam aliqui tenent patronum laicum indignum nominantem pro illa vice iure præfentandi esse priuatum, ac proinde etiam hoc casu prouisionem ad proximum superiorem deuolui, ex quorum numero sunt Hostiens. in *d. vol. cum vos, sub num. 2.* Barbat. *consil. 33. sub num. 12. vol. 1.* Gutier. *d. cap. 13. num. 10.* & alij relati à Ceual. *commun. contra communes, quest. 659. vers. sed contrarium, sub n. 4.* Alij verò rectius existimant non priuari, sed licere patrono infra quatuor menses variare, talique elapso tempore non amplius posse, cuius sententiæ fuerunt in *d. cap. cum vos, Ioan. Andr. sub num. 12.* Butr. *n. 4.* Imol. *num. 3.* Abb. *num. 1. & 5.* sequuntur etiam Franc. Marc. *Delphin. decis. 1157. part. 1.* & Perez, quem refero in *d. cap. cum vos, num. 2.*

Eo non resutato. Ergo patrono laico variare non licet si à priori præfentatione prorsus recedendo alterum nominaret, esset enim sine dubio nullius validitatis hic secundus actus, vt per Rip. in *rubr. de iudic. num. 69.* Lap. *alleg. 78. post num. 6.* Lambertin. *part. 2. lib. 2. quest. 7. princ. art. 22. post num. 6.* Gutier. *d. cap. 13. num. 4.*

Qui prior est tempore, iure potior esse videtur. Vide hoc iuris principio, vide Doctores citatos *ad reg. qui prior 54. de regulis iuris, lib. 6. & in tract. Axiomatum iuris vsusfreq. Axiom. 388. num. 1. cum seqq.*

In gloss. *Iudicio Episcopi, 2. ibi, & sic est locus gratificationi, &c.* Notatur ad hoc, quòd vbicumque inter plures cumulatiue præfentatos ad idem beneficium omnia paria esse constar, locus est gratificationi, vt per Roch. *de verbo honorificum, quest. 15. num. 4.* Lambertinus *art. 1. quest. 15. princip. part. 3. lib. 2. num. 8.* Cæsar de Grassis *decis. 1. num. 9. sub hoc tit.* Caualean. *decis. 32. num. 6. part. 5.* Mar. Antonin. *de variat. resoluit. lib. 1. resoluit. 104. num. 104. num. 2. in fine.* Chald. Pereira *de renouat. employeunt. quest. 17. num. 33. cum seqq. & quest. 18. num. 27.* Sayr. in *floribus decis. sub hoc tit. decis. 3.* Aloysius Riccius in *praxi rerum fori ecclesiast. resoluit. 173. num. 2.* Campanil. *d. cap. 13. num. 445.* quorum plures refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 72. num. 199.* vbi etiam quòd quando duo æqualiter præfentati fuerunt, vnus à duobus patronis, & alius ab alijs duobus, si æqualia sint merita præfentatorum habens instituire poterit optare, & quem voluerit instituire, & sic est locus gratificationi etiam in hoc casu, de quo etiam Mari. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 104. num. 2.* Si verò reliqua non essent paria, gratificatio cessaret non obstantæ æqualitate vocum, quod ex Imola in *Clement. plures, num. 6. hoc tit.* Lambertin. *d. num. 8.* ac Roch. *d. verbo honorificum, sub num. 40. vers. sed bonus,* tenet Campanil. *d. cap. 13. num. 446.*

S V M M A R I V M.

- 1 Iuspatronatus ex constructione Ecclesie facta de consensu Episcopi acquiritur: patronus non eligit Prælatum in Conventuali Ecclesia, sed in capella sic: patrono debetur processio honor, & alimentatur ab Ecclesia si vergat ad inopiam.
- 2 Iuspatronatus acquiritur ex constructione Ecclesie facta de assensu Episcopi absque alia reservatione.
- 3 Iuspatronatus in Ecclesia Conventuali fundari non potest cum solo consensu Episcopi.
- 4 Iuspatronatus non potest habere laicus in Ecclesia Collegiata.
- 5 Collegiata Ecclesia quibus signis cognoscatur, remissive.
- 6 Patronus Ecclesie debet preferri in præminentijs honorabilioris sedis, & dignioris loci.
- 7 Ecclesia alit patronum suum si extrema laboret egestate, & quando, & quomodo hac alimenta præstari debeant, ostenditur.
- 8 Patronus ingratus non alitur ab Ecclesia.
- 9 Consensus Papa non presumitur intervenisse etiam per longum tempus in facultate Ecclesie super conditionibus appostis in ipsa fundatione.
- 10 Iuspatronatus in Ecclesia Regulari, vel beneficio regulari ex sola fundatione, & dotatione sine particulari privilegio Apostolico non acquiritur.
- 11 Alimenta patrono præstantur secundum illum qualitatem.
- 12 Ecclesias construere dicitur opus pium, & religiosum.

CAP. Nobis. XXV.

Clemens III.

- 1 Patronus efficitur solus ille qui de consensu Episcopi extruxit Ecclesiam. Et non potest interesse electioni faciendæ de Prælo Ecclesie, sed post electionem postulat eius assensum, nisi habeat specialem facultatem interessendi electioni, secus est in capella, qua tantum patronus eligit, & præsentat Episcopo. Item patrono datur honor processio, & si patronus vergat ad inopiam, Ecclesia succurrere debet illi modeste secundum iura. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Butr. Henric. Boich, Anchar. Henric. Canis. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 380.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 512.* remissive Casal in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 24. cap. 2.*
- 2 Cum assensu diocesani construxit, &c.] Probat hic text. ex constructione Ecclesie facta de assensu Episcopi acquiri iuspatronatus absque alia reservatione, ut per Roch. in *tract. huius tit. verbo, & Ecclesiam fundavit, quest. 8. num. 12.* Lambertin. in *simili tract. part. 1. lib. 1. quest. 2. art. 4. & eod. lib. 1. part. 5. art. secunda quest. princ. num. 12.* Rot. *decis. 167. num. 4. part. 2. diversorum, & decis. 421. num. 2.* apud Farinac. *part. 2. recentior. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo iuspatronatus, §. 2.* Azor. *institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 19. quest. 7.* Viuian. in *praxi iuspatronat. part. 1. lib. 1. cap. 1. num. 24.* Aloyf. Ricc. in *praxi rerum fori Ecclesiastici, resol. 123. num. 2. & in collect. decis. part. 5. collect. 1646.* Campanil. in *diversorio iuris Canonici, rub. 11. cap. 13. num. 335.* Nicol. Garc. de *benefic. part. 5. cap. 9. num. 62. & a num. 71.* D. Ferentil. in *annot. ad decis. 1. Buratti num. 14. lit. B.* quorum plures refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 70. num. 20. vbi num. 21. quod consensus sufficit

si interueniat ex postfacto, & num. 23. quod præstandus est ab Ordinario illius loci in quo fundatur Ecclesia, & num. 30. quod Ordinarij nomine in hac materia venit quilibet Prælatum etiam inferior, dummodo habeat Episcopalem iurisdictionem, & num. 32. amplio ad Capitulum Sede vacante. Masobr. in *praxi habendi concursus, præud. 7. dub. 6.* secundum Romanam impress. vbi *dub. 7.* subdit quod diocesanus potest compelli per superiorem si nolit consentire reservationi iuspatronatus, immo quod potest ipse superior consentire si diocesanus tenuerit sine causa. Aduerte quod iuspatronatus non acquiritur ex constructione, seu dotatione necessario, non voluntarie facta, Lambert. in *tract. huius tit. p. 1. lib. 1. q. 4. princ. art. 7.* Rot. *decis. 167. num. 5. & 6. part. 2. divers. & decis. 758. num. 2. part. 2. recent. & in Camerinen. pensionis 10. Decembris 1625.* coram R. P. D. meo Pirouano. Vtrum autem ex reedificatione acquiratur iuspatronatus, vide quæ dixi ad cap. 3. in *glos. verbo fundatores, supra hoc tit.* An in altari iam constructo possit in abstracto fundari noua capellania, & in ea referuari iuspatronatus? Affirmatiue respondent Roch. de *iurepatron. in verbo & dotant, quest. 1.* Lambertin. *eod. tract. lib. 1. part. 1. quest. 5. art. 15. in princ. vers. nota tamen, & quest. 6. art. 1. num. 30. vers. in circa, & fuit dictum in Gerunden. iuspatronatus 22. Aprilis 1622.* coram Reuerendissimo D. meo Decano.

Vtrum autem consensus Ordinarij ex lapsu temporis præsumatur, solet ab aliquibus in dubium reuocari, in quo communis obtinuit ex diuturnitate temporis, ædificatione capellæ cum insignibus, & armis, ac visitatione superioris, huiusmodi consensus præsumi, ut ex multis S. Rotæ decisionibus comprobauit de officio, & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 70. num. 22. quibus addo Caualer. *decis. 265. num. 5.* & regulariter tempus triginta annorum necessarium esse ad præsumendum talem consensum firmavit Beltramin. ad *Gregor. XV. decis. 420. num. 7.* Verum hac in re optimè considerauit Rot. in *Segobien. Capellania 13. Ianuarij 1623.* coram bonæ mem. Vbaldo, quod licet supradicta procedant in donatione iuspatronatus, in qua nullus potest considerari fauor Ecclesie, ac proinde requiratur spatium tanti temporis ad præsumendum talem consensum, tamen vbi agitur de præsumendo consensu in electione alicuius beneficij cum reservatione iuspatronatus, cum sit in fauorem Ecclesie, qui in eo versatur ne beneficium iam erectum supprimatur ob defectum talis consensus, non videtur requiri spatium tanti temporis, ac proinde videbatur sufficere decennium ex quo agitur de modico præiudicio, ex Menoch. de *presumpt. lib. 3. presumpt. 132. num. 54.* eo maxime, quia consensus Ordinarij potest interuenire ex postfacto, ut dixi ad cap. nullus num. fin. hoc tit. & quia Ecclesia reperitur ædificata interuenisse præsumitur, Menoch. *lib. 6. presumpt. 79. num. 4.* Nicol. Garc. de *benefic. part. 5. cap. 9. num. 73.*

Ceterum in Conventuali Ecclesia, &c.] Notatur ad hoc, quod iuspatronatus in Ecclesia Conventuali fundari non potest cum solo consensu Episcopi, sed est necessarium priuilegium Apostolicum in lineæ foundationis, etiam ad effectum præsentationis, ut docent in præsentis, Hostiens. col. 2. Roch. num. 16. & Abb. num. 9. Pute. *decis. 366. & 379. part. 2.* Seraphin. *decis. 1305. num. 5. & decis. 1353. num. 5. & decis. 1395. n. 2.* Aloyf. Ricc. in *collect. decis. part. 5. collect. 1486.* Rot. in *Albanen. Prioratus,* coram Orano, & apud Farinac. *decis. 53. num. 1. p. v. rec. recentior. vbi num. 2.* pariter censuit iuspatronatus præsumi fundatum ex priuilegio Apostolico, quando ultra temporis antiquitatem concurrat

concurrit obseruantia præsentationum, cum declaratione, de qua *ibi*. Vide *infra* num. 10.

Intellige si ius patronatus esset reseruatum in tota Ecclesia, secus verò si fuit reseruatum in Altari constructo, vel construendo de Ordine testatoris in dicta Ecclesia Regulari, quia tunc sufficit solum consensus Regularium, vt citato *Parisi. consil. 35. num. 10. lib. 4.* censuit *Rota in Segobien. capellan. 26. Februarij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo in vers. non obstat 2.* refert *Ferentil. vbi supra num. 17. vbi num. 16.* post *Septaph. decis. 1395. n. 3.* ampliatur decisionem text. etiam si Ecclesia esset conuenualis habitu, non actu. Priuilegium autem prædictum ex cursu temporis, & obseruantia præsumitur interuenisse in limine foundationis, licet non sit enunciatum, *Abb. in cap. cura pastoralis, num. 4. hoc tit. Rot. decis. 363. num. 1. & decis. 573. num. 2. part. 4. diuers.* Nisi ex facie instrumenti foundationis constaret adhibitum fuisse solum consensus Episcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris, *Anton. Gabr. commun. tit. de præsumpt. conclus. 1. num. 57. Rot. decis. 53. n. 2. p. 1. recent.*

4 Noratur etiam hic text. ad hoc, quòd in Ecclesia Collegiata non potest laicus habere ius patronatus, vt per *Perez d. 1. col. 15. vers. in Ecclesia, tit. 6. lib. 1. Ordinamen. pag. 142.* vbi etiam refert, quòd poterit habere quoad honores, & similia, & alia beneficia eiusdem Ecclesiæ Collegialis, additque *pag. 146. col. 1.* hunc text. esse intelligendum in præsentatione Prælati, non autem in aliis de collegio, quorum præsentationem potest habere laicus, quod etiam tenet *Menochius consil. 90. à num. 37.* & inde infert idem *Perez*, quod si Ecclesia patronata in Collegiatam erigatur, patronus amittit ius patronatus, & amplius præsentare non potest, sed dumtaxat consensus electioni factæ præstare. Et quòd ius patronatus in Ecclesia Conuenuali ex constructione acquiritur ad effectum præminentiarum, & ad omnes effectus excepto iure præsentandi, & nominandi, ex *Lambertin. lib. 1. part. 1. art. 7. undecima quest. princip. num. 3.* tradit *Rota coram Cardinal. Caualer. decis. 265.*

5 *num. 6. & 7.* Quibus autem signis cognoscatur Ecclesia Collegiata, vide *Malcard. de probat. conclus. 584. per totam.* *Cardinal. Mantica. decis. 107. num. 9. & decis. 175. num. 1. & decis. 115. à num. 1. Rot. decis. 673.* apud *Farin. part. 1. recent. & decis. 315. num. 3. & 4. & decis. 482. num. 4. part. 2. recent.* vide latè *infra* ad cap. postulatisti 30. hoc tit. num. 5.

Patroni postulantur assensus.] Collige ex text. in electione Prælati Ecclesiæ Conuenualis, postulandum esse patroni consensum, ita *gloss. verbo honestius, Abb. num. 8. Zabarel. & alij in præsent. idem Abb. num. 2. in cap. cum terra, de elect. Roch. in tract. huius tit. verbo in Ecclesia, quest. 2. num. 2. & quest. 3. num. 8. Paul. de Cittadinis part. 3. quest. 32. num. 4. Lambertin. lib. 2. part. 1. quest. 5. art. 1. à num. 9. & art. 2. à princip.* Intellige secundum supra citat. vt postulat in postulatione consensus ad effectum vt patronus electionem approbet, & laudet, manente ipsius validitate quando tuncque illam recusauerit, nam cum huiusmodi consensus tantummodo in obsequium, & remunerationem beneficii accepti postuletur, & tale obsequium, seu remuneratio non dicat prædictum consensum præcisè esse obtinendum, rectè sit, vt talis consensus ita requiratur vt velit, nolite, validas electionis permaneat, prout explicant *Abb. in cap. sacrosancta, num. 6. de elect. Paul. de Cittadinis dicto num. 41. Roch. d. quest. 2. num. 2. Caualer. d. decis. 321. num. 5. & decis. 445.* pro quo intellectu facit verbum illud, *honestius*, de quo *in hoc text.* quod quidem supponit honestè fieri si patroni consensus non te-

Barbosi. Collect. Tom. 11.

quiratur, prout in simili probat text. *in cap. commissum 16. de sponsalib. ibi, cuius, &c.* iuncta communi interpretatione de qua *ibi*. Nec huic intellectui refragatur text. *in cap. Abbatem il 2. 18. quest. 2.* iquidem ommissis multis declarationibus, de quibus *DD.* satisfit si dicas text. illum solum euincere habendam esse rationem ipsius patroni, & certiorum esse faciendum de electione Prælati in monasterio, cuius patronus existit, non verò constituere consensum patroni præcisè esse requirendum, vt aliquid impediatur, vel officiat electioni iam factæ, prout voluit *gloss. in cap. principali, 63. dist. Abb. h. in finalibus verbis.* Vnde iam colliges non videri veram sententiam *gloss. verbo honestius, in præsent.* dum videtur velle de necessitate præcisa fore postulandum assensum patroni, itaut sine illo non confirmetur electio, idem dicit apertius *gloss. verbo Princeps, in cap. de hoc, de simon.* sequitur *Hostiens. relatus à Zabarel. in præsent. quest. 3.* aduertere namque debuissent solum postulari consensum in obsequium, & reuerentiam patroni ad illum tantum effectum, vt coram diocæsano, si aliqua sciat, opponat, quæ de iure debeant impendere confirmationem, prout resoluunt supra citati, aliàs data confirmatione sine requisito consensu, vel illo non dato, permancet ipsa in sua firmitate, vt aduertit *Lambert. lib. 2. part. 1. quest. 5. art. 2. num. 9.*

Limita supradictam conclusionem quæ habet in electione Prælati Ecclesiæ Conuenualis postulandum esse patroni consensum, explicatam vt supra, non procedere data conditione in contrarium in eadem Ecclesia Conuenuali apposta de consensu Episcopi in fundatione, constructione, vel donatione ipsius, siquidem illa prædicto modo apponi potest per quam patronus in eadem Ecclesia Conuenuali Prælatum præsentare possit, aduertit in specie *Paulus de Cittadinis d. loco, Roch. d. quest. 2. num. 3. Lambertin. lib. 2. part. 1. quest. 5. art. 1. num. 23.* Deinde limita non procedere respectu præbendarum, capellarum, seu aliorum beneficiorum, in quibus extiterint in eadem Ecclesia Conuenuali, quæ enim non datur inconueniens quominus patronus præsentare possit, & ita probat text. *in versis. seu iamen. Concil. Trident. sess. 25. de reformat. cap. 9. vers. reliqua,* notat *Abb. num. 6. in fine, & alij in præsent. idem Abb. in cap. suggestum, num. 3. supra eodem, & in cap. fin. de concess. præbend. Roch. d. quest. 2. num. 3. Paul. de Cittadinis vbi supra, communis ex Imol. in d. cap. fin. Lambert. qui plures refert d. quest. 5. art. 3.*

Honor processionis fundatori seruat.] Collige ex 6 text. deberi patrono honorem processionis, ita *gloss. verbo modestè, Butr. num. 2. Abb. num. 5. Anan. num. 9. & alij in præsent. Innocent. num. 3. vbi Abb. num. 4. in rur. supra hoc tit. Roch. verbo honorificum, quest. 63. num. 8. latè Lambertin. lib. 3. quest. 1. art. 1. à princip.* Intellige in honore continuo processionis respectu vltimi loci illius, in quo patronus retro præcedere debet iuxta Prælatum in solemnibus processionibus, si in illa provincia maior honor sit sequi, quam præcedere, prout in specie resoluunt *Angel. in summa verbo in ius patronatus, Paul. de Cittadinis part. 6. quest. 1.* Intellige quòd proxima verba text. de honore, quo patronus excipitur cum ad Ecclesiam venit, *Abb. in præsent. num. 5. Azorius d. part. 2. lib. 6. cap. 20. quest. 2.* Nam patronus Ecclesiæ aliis debet præferri in præminentis honorabilioris sedis, & dignioris loci, in processionibus, ac anterioritate in suscipienda pace, thurificatione & aliis consimilibus actibus, *Mantica. decis. 244. num. 1. Franc. Leo in vbeuro*

feri Eccles. part. 2. cap. 16. num. 72. Bellef. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore*, §. 14. num. 10. *vers. ratio*, Roch. *de inrepatronat. verbo honorificum*, num. 99. Lambertin. *in simili tract. lib. 3. quest. 1. princip. num. 11*. Cardinal. Cavaler. *decif. 321. num. 2. vbi num. 4. subdit pariter præminentiam habere vt possit deferre Ecclesiam, & denunciare personas lapidantes eius bona.*

7 *Et ad inopiam vergat.*] Notatur ad hoc, quòd Ecclesia alit patronum suum ad inopiam vergentem. Idem probat text. *in cap. quicumque il secundo 16. quest. 7. ibi, suffragium vite*, &c. tradunt glos. *verbo modeste*, Butr. num. 22. Abb. num. 6. Anan. num. 9. *in presenti*, Roch. *verbo vile*, quest. 1. num. 1. Lambertin. *dicens esse omnium Doctorem sententiam lib. 3. quest. 3. art. 1. Gig. de pensionib. quest. 23. num. 1. Molin. de primog. lib. 1. cap. 24. num. 21. Laræ in l. si quis à liberis, §. solent, num. 20. cum seqq. ff. de liberis agnoscend. latè Surd. de aliment. tit. 1. q. 54. per totam, Viuian. in praxi iurispatronat. lib. 1. cap. 1. à num. 11. Campanil. d. rub. 11. cap. 27. sub num. 22.] Declara tamen non esse necessarium quòd patronus in summa egestate positus sit, sed sufficere quòd iam iam ad paupertatem deueniat, ita ut verum sit dicere, quòd iam secundum qualitatem suæ personæ sustentari non potest ex suis bonis, vel aliunde, puta ex aliquo opere suo, quod licitè & honestè exercere possit attenta qualitate suæ personæ, propter text. *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, ff. de liberis agnoscend.* patet si expendas id importare venire ad inopiam, vt probat text. *in cap. 1. §. sanè, de statu monach. lib. 6. iuncta decisione text. in l. Nepos Proculo 12 §. in fine, vers. potest, ff. de verbor. signif.* & ita in specie Lambertin. *lib. 3. quest. 3. art. 3. num. 6. quicquid gloss. verbo ad inopiam in cap. quicumque 16. quest. 7. contrarium velut existimans oportere in summam egestatem esse deductum patronum; contra quam vltra prædictam rationem vrget text. in presenti, ibi, ad inopiam vergat, & in d. cap. quicumque, ibi, re dacti fuerint ad inopiam*, quæ quidem verba non requirunt nisi tantum illum casum in quo iam ex his bonis commodè, vel aliunde sustentari nequeat, vt eleganter probat iuriconsult. *in l. si constante 24. in princip. ff. soluto matrim.* vbi agens de illo, qui vergit ad inopiam ad effectum vt repetitio dotis contra illum intentetur, dicit talem esse quem constat iam aliquid minus habere ex illis bonis, quibus antea dos poterat præstari; patet ibi, *ex quo euidentissimè aparuerit mari facultatis ad dotè exactionem non sufficere*, prout tradit in specie Nouell. *de dote, part. 6. quest. 70. Campege, eod. tract. part. 3. quest. 19. Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, §. 17. & 18. Anton. Gom. l. 50. Tauri, num. 33.* immo tenetur Ecclesia ex gratitudine patronum inopem alere, Rot. *decif. 594. num. 5.* apud Farin. *collect. 1. nouissimarum, aliàs part. 4. diuers.* vbi censuit ad hoc ipsum patronum summam egestatem probare teneri. An autem ab alimentis huiusmodi excludatur si potest artem aliquam exercere proprio statui non contradicentem? vide eandem Rot. *decif. 594. §. 4. diuers.* Ecclesia patronum pauperem in domo propria, & non ipsa Ecclesia tenetur alere, Rebuff. *in tract. congrua portiois, num. 97. Lat. in d. §. solent, num. 28. Surd. tit. 4. quest. 14. num. 21. de integris scilicet alimentis, id est, de cibo, potu, veste, lecto, & aliis omnibus, quæ sub alimentorum vocabulo continentur, si ei suppetant facultates, idem Surd. *tit. 4. quest. 23. à n. 12. ita ut ex fructibus sint deducenda, non verò ad ea vendenda proprietates, Surd. d. tit. 4. quest. 9. num. 11. præstando ampliora, & pinguiora alimenta patrono nobili, quàm ignobili, idem Surd. d. tit. 3. quest. 18. num. 15.* & non solum ipsum patronum, sed etiam vxorem, filios, & familiam Ecclesia alere tenetur,**

Surd. *tit. 4. q. 18. num. 18. & tit. 7. quest. 32. num. 30.*

Limitatur tamen in patrono ingrato, qui non alitur ab Ecclesia, Surd. *eod. tit. 7. quest. 32. à num. 6. vbi à principio illius quæstionis probare intendit non esse alendum patronum quando deductis alimentis Curati nihil superest, nam Ecclesia tunc debet dare alimenta patrono pauperi si superest vltra id quod necessarium est ad Dei cultum, ac ministrorum alimenta Abb. *in presenti, n. 6. & Butr. num. 22. Lambertin. in tract. huius tit. lib. 3. art. 2. tertia quest. princ. num. 2. Roch. in simili tract. verbo vile, num. 1. & 2. Roland. consil. 2. num. 33. lib. 3. Castald. decif. 5. num. 2. sub hoc tit. quos refert, & sequitur Rot. apud Farin. decif. 454. part. 1. recent.**

Ex eo iuspatronatus acquirit.] Ergo probata constructione cum assensu Episcopi saltem præsumpto non est necesse probare alium assensum quoad acquisitionem iurispatronatus, vt latè deducitur apud Card. Canal. *decif. 336. ex num. 4.*

In glos. *Nisi aliter. ibi. specialiter concessa in sua fundatione.* Notatur ad hoc, quòd consensus Summi Pontificis non præsumitur interuenisse etiam per longum tempus in fundatione Ecclesie super conditionibus appositis in ipsa fundatione, vt per Mascard. *de probat. concil. 416. num. 3. lib. 3. Rot. decif. 563. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum.*

In ead. glos. *ibi, vbi datum fuit tale privilegium, &c.* 10 Notatur ad hoc, quòd licet ex eo quòd quis fundat, & dotat aliquam Ecclesiam acquirat iuspatronatus, & exinde titulus proberur, tamen secus est in Ecclesia Regulari, quia vltra dotationem, & constructionem requiritur expressa concessio, & priuilegium Apostolicum in limine fundationis, vt per Rot. *decif. 564. num. 3. & decif. 577. num. 1. apud Farin. in collect. 1. nouissimarum, vbi num. 2. censuit quòd confirmatio Apostolica ex lapsu diuturni temporis etiam non enunciatia præsumitur. Idem etiam quòd in beneficio Regulari non acquiritur iuspatronatus ex sola fundatione, & dotatione sine particulari priuilegio Apostolico, Mohedan. *decif. 340. aliàs 10. num. 5. hoc tit. Couarr. in reg. possessor, part. 2. §. 10. num. 3. vers. aliter casus, Lambertin. de inrepatronat. lib. 2. quest. 5. part. 1. art. 1. num. 10. & 11. Paul. de Citradinis eod. tract. part. 3. caus. 1. num. 71. & caus. 2. num. 13. vers. sed ex reservatione speciali, Rota decif. 563. vers. non obstat, & decif. 564. num. 2. & 3. & decif. 572. num. 2. & decif. 574. num. 1. part. 4. diuers. & decif. 53. num. 1. part. 1. recent. Seraphin. decif. 1305. num. 5. & decif. 1353. num. 5. & decif. 1395. num. 2. Rot. decif. 421. num. 2. apud Farinac. part. 2. recent. & vide supra, num. 3.**

In glos. *Modeste. ibi, & ad qualitatem persone.* 11 Notatur ad hoc, quòd alimenta patrono præstantur secundum illius qualitatem, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 20. num. 143. D. Barbof. in l. maritum, num. 5. ff. soluto matrim.* Azor. *d. cap. 20. quest. 2. sentit glos. verbo ad inopiam in cap. quicumque 16. quest. 7. dum dicit magis prouidendum esse illi, qui fuit diues, quàm illi, qui semper sustinuit aliquam paupertatem, resoluit Roch. verbo vile, quest. 1. num. 2. Lambertin. d. quest. 3. & art. 6. in princip. & num. 13. & à num. 25. quærit an alimenta debeant esse in quantitate, quæ nutriant vxorem, filios, & seruos domesticos, qui qualitati patroni conueniant. Quorum alimentorum nomine non tantum esus, & potus, sed etiam vestiariarum, quinimo & habitatio veniunt, & patrono tribuenda sunt, iuxta text. *in l. legatis, ff. de aliment. & cibis, legat. & in l. verbo victus 43. ff. de verbor. significat. tradunt Palat. in rubric. de donatione inter virum & vxorem, §. 11. num. 3. Couarr. de sponsal. p. 2. c. 3. §. 1. n. 9. D. Barbof. in l. qua dote à num. 64. ff. soluto matrim.**

& insuper alia præstanda sunt, de quibus Lambertin. d. q. 3. art. 9. à princ.

In ead. gloss. ibi, onus. Videtur gloss. sentire ad patronum pertinere sollicitudinem, & solertiam circa Ecclesiæ patronatæ, & ipsius rerum defensionem, id enim importat onus, idem probant text. in cap. filiis 16. q. 7. & in cap. constitutum 16. quæst. 1. Roch. verbo uerosum q. 1. & seq. Lambert. lib. 3. q. 2. art. 1. Ex quibus colliges posse patronum obligare beneficiarium ut saltem in genere sibi reddat rationem circa administrationem reddituum Ecclesiæ patronatæ, ut dixi in addit. ad cap. ex litteris sup. hoc tit. propè fin. Colliges etiam custodiam Ecclesiæ vacantem ad patronum pertinere, ut probat text. opr. in cap. cum vos, de officio Ordin. vbi Abb. & communiter DD. post multos Lambertin. d. loco art. 6.

12 In gloss. In capella. Notatur ad hoc quòd construere Ecclesiæ dicitur opus pium, & religiosum, ut per Spin. in speculo testam. gloss. 3. princ. num. 5.

In ead. gloss. ibi, sed his non obstantibus videtur quòd inuito patrono capella in præiudicium patroni, & ita eo inuito collegiata fieri non potest. Ita Massobr. in praxi habendi concursum prel. 7. dub. 5. num. 5. secundum Roman. impress. vbi subdit eo casu iuspatronatus ad iusti per erectionem in collegiatam, quando patronus patitur Ecclesiæ erigi in collegiatam absque aliqua reservatione sui iuris.

SVM MARIVM.

- 1 Patronus Ecclesiæ vacantis quamuis sit clericus ad eam præsentare non potest, & num. 2.
- 3 Patronus non valet procuratorem deputare, qui eum in constituentem ad Ecclesiæ vacantem nominet.
- 4 Procurator deputatus à multis patronis ad præsentandum potest vnum ex dictis constituentibus præsentare, modo comparuerit nomine omnium.
- 5 Patronus ut possit suum de iure patronatus adipisci beneficium, duo modi referuntur.
- 6 Procurator constituitur à patrono ad præsentandum non potest se ipsum præsentare.
- 7 Patronus etiam ad beneficium simplex se præsentare non potest.

CAP. Per nostras. XXVI.

Innocent. III.

1 NVllus etiam clericus idoneus doctus, & benemeritus habens iuspatronatus in aliqua Ecclesia potest se præsentare, quia nemo debet se ingerere officii ecclesiasticæ Prælationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Host. Anchar. Henric. Panorm. Visian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 381. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 513. remissive Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 1.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Paul. de Citadin. part. 6. q. 48. art. 3. num. 89. cum seqq. Lambertin. lib. 2. part. 1. q. 8. art. 1. num. 6. Mant. dialog. 34. Rot. in Spoletana capellanie 16. Martij 1623. coram bonæ mem. Buratto, & in Regien. iurispatronatus 15. Ianuarij 1624. coram R. P. D. meo Pirouano, & in eadem 5. Martij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo, Flamin. de resignat. lib. 9. q. 17. num. 112. Viuian. in praxi iurispatron. part. 2. lib. 6. c. 8. Campan. in diuersorio iuris Canon. vubr. 1. cap. 13. num. 393. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 51. n. 1. quos refero ego ipse de officio, & potest.

Episc. part. 3. alleg. 72. num. 85. quod ad eòd verum estimat Campanil. d. loco, ut procedat etiam respectu beneficij simplicis, quicquid contrarium velit Lambertin. in tract. huius tit. part. 1. lib. 2. quæst. 8. artic. 2. Ratio est, quia in præsentatione patroni de se ipso facta vitium ambitionis reperiri censetur, nam cum non solum prohibeantur illa, quæ per se mala sunt, verum etiam illa quæ speciem mali præsentant, & præsentatio de se facta propter prædictum vitium in illo præsumptum mali speciem habere censetur, argum. text. in cap. quia in tantum, & in cap. vum iam dudum, de præbend. merito text. dicit patronum se ipsum ad Ecclesiæ patronatam vacantem non posse præsentare, pro qua ratione, seu potius declaratione faciunt verba huius text. ibi, cum igitur nullus se ingerere debeat, &c. quæ quidem verba important affectare, & ambire, iuxta text. in l. si quemquam. C. de Episcopis, & Clericis, in qua ratione naturali suorum tamen dat hic text. ad constituendam talem prohibitionem, quemadmodum multis Pontifices aliis similibus rationibus naturalibus solent suas decisiones probabiliter confirmare, ut videre est in cap. quoniam, de officio ordin. & in cap. cum omnes, de constitum. Amplia procedere etiam in institutione, ita ut Episcopus similiter se ipsum instituere non possit, prout dixi in addit. ad cap. ult. de institut. Limita quando patronus præsentat filium suum ad Ecclesiæ vacantem, de quo dixi ad cap. quia clerici, in gloss. supr. hoc tit. & cap. consuluit 15. num. 3. sup. eod.

An autem patronus valeat procuratorem deputare, qui eundem constituentem ad Ecclesiæ vacantem nominet? respondeo quòd non potest, quamuis valeat etiam nulla specifica præhabita conditione illum eligere, ita Flamin. d. q. 17. num. 113. Rota apud Caputaquen. decis. 397. part. 2. ead. Rot. decis. 185. part. 2. diuers. vbi etiam tenent fuit quòd si procurator deputatus fuerit à multis patronis ad præsentandum, & vnum ex dictis constituentibus præsentet, dummodo comparuerit nomine omnium, valet actus, refert Campan. d. cap. 13. num. 399. Si autem patronus, qui vnicus est, vellet suum de iure patronatus adipisci beneficium, qua medela ad illud assequendum vri possit non abs re quæret aliquis, & vno ex duobus modis sibi succurrere posse tradunt Doctores, quorum vnus est, ut emittat preces coram Episcopo, ut sibi prouideatur de beneficio, refert Abb. in presenti, & videtur insequi Caualean. Fiuz. decis. 28. num. 44. part. 3. Ioseph. Ludou. concl. 42. vers. ampliatur 6. Lambertin. d. q. 8. art. 3. Ioan. de Selua de benefic. part. 1. q. 6. num. 19. Zerol. in prax. Episcop. part. 1. verbo iuspatronatus, §. 21. & quòd patronus huiusmodi potest procedere per viam deprecationis, & supplicationis factæ Episcopo ut sibi conferat beneficium, & illo casu possit Ordinarius illum gratificando admittere, censetur Rot. in d. Regien. iurispatronatus 15. Ianuarij 1624. coram R. P. D. meo Pirouano, & in eadem 5. Martij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo, & in Barcinonen. beneficij 1. May 1625. coram eodem D. meo Pirouano cum aliis citatis per Ferentil. in annot. ad decis. 16. Buratti. num. 19. Alter verò est, quòd Episcopus possit dictum beneficium conferre eidem patrono, qui inhæreat, atque assentiat collationi prædictæ, quòd longa serie post alios tutatur Lambert. d. q. 8. art. 4.

Intellige supradicta ad eòd vera esse, ut nec procura tor constitutus à patrono ad præsentandum possit se ipsum præsentare, ut per Viuian. d. cap. 8. n. 9. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 2. num. 57. & seq. quos refero ego ipse d. alleg. 72. num. 88.

Ecclesiasticæ Prælationis officio.] Dum hic text. se restringit ad Prælaturam iam probate videtur ad beneficium

ficiū simplex se patronum præsentare posse, & ita hanc sententiam probant Lambertini. lib. 2. part. 1. q. 8. artic. 2. à num. 6. Peregr. conf. 18. num. 15. lib. 5. Ioseph. Lindou. concl. 42. col. 16. vers. ampliatur quinto, Rot. in d. Reg. en. iuris patronatus 16. Ianuarij 1624. coram Reuerendiss. P. D. meo Pirouano. Sed contrariam sententiam tenuit Ioan. Andr. & communis in presenti, pro qua facit quia text. in presenti, agit de personatu ad quem dicit patronum se ipsam non posse præsentare, & tamen con'tat personatum esse beneficiū sitaplex, probat text. in cap. super eo 6. de prebend. lib. 6. facit restus, quia ratio in qua text. iste fundatur, & in eadem decisione exprimitur etiam in simplicibus beneficiis reperitur, fatetur Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 17. vbi, improba cupiditatis affectu, & ibi, unum tantum beneficiū, &c. ac proinde dicendum est in illis etiam prohibitionem huius text. locum habere, licet enim ali qua decisio exorbitans etiam contra iuris regulas sit, non est inconueniens quod accommodetur ad casus, de quibus non loquitur, si in illis verificatur ratio ipsius dispositionis, dummodo tamen in eadem dispositione exprimitur, prout notatur in reg. odia. lib. 6. & ideo Rot. re maturius discussa adhærere noluit opinioni Lambertini, & sequentiam, vt videre est in Regien. iuris patronatus 5. Martij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo, & in Barcinonen. beneficij 2. Maij 1625. coram R. P. D. Pirouano, Ferentil. in annot. ad decis. 306. Buratti, lit. A.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuris patronatus quæstio si inter patronos non diffinitur infra quatuor menses, Episcopus ordinabit Ecclesiam sine præiudicio eorumdem, & num. 2.
- 3 Presentatio à patronis laicis, vel clericis ratione patrimonij fauenda est infra quadrimestre, à patronis verò ecclesiasticis intra semestre.
- 4 Episcopus transacto termino dato à iure patronis ad presentandum, potest liberè de Rectore Ecclesie in Ecclesia prouidere.
- 5 Negligentia Prælati & Canonicorum non præiudicat Ecclesie, & successoribus.

C A P. Cùm propter. XXVII.

Iuris patronatus quæstio si inter patronos non diffinitur infra quatuor menses, personam idoneam instituere potest Episcopus, & ex hoc nullum præiudicium in posterum presentationi generatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Henric. Canis. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 382. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 513. & vol. 4. repet. in iure Canon. ad lib. 3. Decretal. Ioan. Crot. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Chald. Pereira de renouat. emphyt. q. 7. num. 13. Prax. Episcop. part. 1. verbo ius patronatus, §. 5. Rot. decis. 586. num. 2. apud Farin. in 1. collect. nouissimarum, nouissime D. Ioan. Anton. Massobr. in sua praxi habendi concursus ad parochiales Ecclesias requis. 1. dub. 10. à num. 14. Campanil. in diuersario iuris Canon. rubr. 11. cap. 13. num. 486. vbi cum Lap. allegat. 78. num. 15. & 17. ac Ioan. de Selua de benef. p. 3. q. 59. in fine, asserit text. in presenti vindicare sibi locum vbi non apparet quis sit patronus. Vide quæ dixi ad cap. 3. num. 6. supr. hoc tit.

Intra quatuor menses.] Notatur ad hoc quòd presentatio à patronis laicis, vel clericis ratione patri-

monij facienda est infra quadrimestre, vt probatur in hoc text. à patronis verò ecclesiasticis facienda est intra semestre, cap. vnic. hoc tit. lib. 6. Vgolin. de officio Episcopi, cap. 51. in princ. num. 5. Aloyf. Ricc. in decis. Curie Archiepisc. Neapol. part. 2. decis. 228. num. 14 & 15. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 6. n. 23. Viuian. in praxi iuris patron. part. 2. lib. 7. cap. 1. Nicol. Garc. de benef. part. 5. cap. 9. num. 209. quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 72. num. 126. vbi num. 127. quòd huiusmodi tempus currit diebus feriatis cùm sit continuum, & à num. 128. quòd dicatur ius patronatus ecclesiasticus, & à n. 133. quòd in dubio vbi sit mentio intelligitur de ecclesiastico, adde nouissime Ioan. Anton. Massobr. in d. praxi requis. 2. dub. 1. à num. 6.

Vtrum autem ius patronatus ex bonis ecclesiasticis fundatum, sed causa permutationis, vel alio titulo oneroso in laicum translatum auctoritate Apost. remaneat ecclesiasticum, vel efficiatur laicale, quæstio est ad præsens iræsitutum non contemnenda, in qua illa est verior opinio quæ dicitur huiusmodi ius patronatus esse laicale, quemadmodum enim quando à principio ius patronatus est laicale, & deinde transit in ecclesiasticas personas, efficitur ecclesiasticum, & illius naturam assumit, Abb. in cap. de monachis n. 14. de probat. & in cap. 1. hoc tit. lib. 6. vbi Ioan. Monach. num. 4. Prob. in addit. num. 17. Rebuff. de nominat. q. 8. num. 22. Crot. conf. 291. num. 25. lib. 3. Cardin. Seraph. decis. 1420. ita etiam è conuerso dicendum videtur vt ius patronatus exuat primordiale suam naturam, & dum transit in laicum, identidem efficiatur laicale, vt in puncto arguit Borgnin. decis. 22. num. 6. part. 1. attenditur enim persona quæ presentat, & quæ possidet ius presentandi, & prout illa est, ita etiam determinatur natura ipsius ius patronatus, Mohed. decis. 9. in fin. de iurep. Crescent. decis. 9. eod. tit. Achil. decis. 1. etiam eod. tit. Put. decis. 90. lib. 3. & vulgatum est quòd si laicus ex iusto titulo, & cum solemnitate efficiatur dominus, & acquirit bona ecclesiastica, hæc bona non dicuntur amplius ecclesiastica, sed assumunt naturam, & qualitatem personarum, quibus ipsa bona cohærent, & ideo efficiuntur in totum laicalia, & patrimonialia. Mench. de success. creat. lib. 1. §. 20. n. 684. Surd. conf. 358. ex num. 9. Nec obstat quòd qualitas quòd ius patron. sit ex bonis ecclesiasticis fundatum, videtur inseparabilis, etiam si transeat ad laicos, ac proinde efficit vt tanquam ecclesiasticum sit reputandum, quia responderetur quòd licet illa qualitas vim aliquam habere videatur ad talem reputationem faciendam, & suam originale naturam sustentandam, quando ius patronatus titulo lucratiuo acquiritur, tamen cùm illud laicus adeptus est titulo oneroso mediante permutatione, & cum auctoritate Apostol. videtur effici pene laicale, & illud, quòd à laico in permutatione datum fuit monasterio, videtur succedere loco illius ius patronatus ecclesiasticum, alioquin in valde exorbitanti lucro versaretur Ecclesia, si virtumque, nempe & quòd illa dat, & quòd recipit, ecclesiasticum remaneret.

Non differat, &c.] Notatur ad hoc quòd Episcopus à transacto termino dato à iure patronis ad presentandum liberè de Rectore Ecclesie in Ecclesia prouidere potest, vt per Spin. in speculo testam. gloss. 4. princ. n. 3. dummodo prius consistet de lapsu temporis à die scientie patronorum, Caputaq. decis. 248. num. 3. part. 3. Seraphin. decis. 380. num. 1. Rot. decis. 173. sub num. 1. & decis. 186. sub n. 1. p. 2. recent. Beltramin. ad decis. 177. Gregorij XV. num. 9. & fuit dictum in Praten. beneficij 24. Februarij 1620. coram bonæ mem. Buratto. Quæ quidem scientia patronorum vt deuolutioni sit locus debet

debet esse certa, nec sufficit interpretatiua, & verisimilis, Seraphin. *decif.* 1173. *num.* 3. Rot. *d. decif.* 173. *sub num.* 1. & *decif.* 186. *sub num.* 2. *part.* 2. *recent.* Gabr. *conf.* 185. *num.* 6. *lib.* 2. Nicol. Garc. *de benefic.* p. 10. c. 3. *num.* 34. Et ius præferendi conferuntur in vno ex patronis, qui scientiam huiusmodi vacationis non habuit, aliis propter scientiam exclusis, Rot. in *Spoliana* 28. *May* 1590. coram Card. Blanchetto, relata per Nicol. Garc. *d. p.* 10. *cap.* 2. *num.* 41.

5. *Ita quod illi, &c.*] Notatur ad hoc quòd negligentia Prælati, & Canonicorum non præiudicat Ecclesiæ, & successibus, vt per Nat. *conf.* 501. *num.* 44. Caputaquen. *decif.* 128. *num.* 3. *p.* 2. Mar. Antonin. *variar. resol.* *lib.* 1. *resol.* 55. *num.* 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Legatus de latere Ecclesiam, cuius alia Ecclesia est patrona, collationi suæ referuare potest, licet non vacet, & conferre cum vacat. Ex duobus presentatis à patrono laico potest superior secundum instigare.
- 2 Collatores præter Papam sunt Legati de latere in sua prouincia.
- 3 Legatus à latere potest derogare iuripatronatus Ecclesiastico, non autem seculari.
- 4 Derogatio beneficiorum iurispatronatus à Papa facta comprehendit tantum beneficia, quæ sunt iurispatronatus clericorum, non autem laicorum, quæ expressam requirunt derogationem.
- 5 Prouiso, & collatio facta per Ordinarium de beneficio iurispatronatus durante quadrimestre an sit nulla, ostenditur.
- 6 Iurispatronatus Clerici illi obueniens ratione sui patrimonij æquiparatur laicali.
- 7 Patronus clericus ratione sui patrimonij potest variare, & alterum præferre sicut patronus laicus.
- 8 Patrono laico inuito, aut inconsulto non potest Episcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Ecclesiam patronatam conferre.

C A P. Cùm dilectus. XXVIII.

1 **P**atronus quando præsentat vnum, & non instituitur ab Episcopo, si præsentat alium, & instituitur, tunc primus non habet ius ad Ecclesiam licet præsentans fuerit clericus, si tamen præsentauit vt laicus, id est ratione patrimonij. Item quando vna Ecclesia est patrona alterius, tunc Legatus à latere potest sibi referuare illam Ecclesiam non vacantem, & cum vacat eam conferre inconsulto patrono, secus si patronus est laicus, vel clericus dummodo præsentet ratione patrimonij. Item qui non possidet Ecclesiam canonicam, teneatur eam relinquere, & fructus restituere. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Host. Henric. Anch. Panorm. Cened. collect. 76. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 382. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 513. & *vol.* 4. *reper.* in *iure Canon.* ad *lib.* 3. *Decretal.* Ioan. Crot. remissiuè Ximen. in *concord. part.* 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *cap.* 3.

Vt Ecclesiam, &c.] Notatur ad hoc quòd Legatus Sedis Apost. (etiãmsi de latere non sit) potest beneficia antequam vacent suæ prouisioni referuare, idem probat text. in *cap. dilectus, de officio Legati, & in cap. presentis* 63. & in *cap. deliberatione 4. de officio Legati, lib.* 6. Innocent. in *princ. Butr. num.* 1. Abb. *num.* 2. & alij in *presenti*, plures, quos refert, & sequitur Cosm. in

pragm. sanct. tit. de collation. §. item circa, verbo legatorum ad fin. Selu. de benefic. part. 3. *q.* 66. *num.* 4. Rebuff. in *praxi tit. de deuolut. num.* 37. Corraf. *de Sacerdot. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 15. Gig. *de pension. q.* 6. *num.* 18. Lambert. *lib.* 1. *part.* 1. *art.* 6. *num.* 4. Simonet. *de referuat. q.* 2. Non obstat *cap. constitutus 11. de concess. præb.* quia resp. referuationem de qua ibi, seu potestatem conferendi beneficium vacaturum non fuisse factam à Legato de quo text. agit, sed ab Episcopo Legato confirmante, quam text. ibi ex postfacto faciendam propter Concilium Lateranens. reprobat, licet factam retineret propter eiusdem Legati confirmationem, quasi Legati confirmatio daret validitatem referuationi; vnde iam text. ille videtur probare posse Legatum facere referuationem, siquidem illum potuit confirmare, aliàs enim text. non sustineret confirmationem per illum referuatam. Illud tamen aduertendum duxi hodie ex decreto Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 19. prohiberi huiusmodi referuationes etiãmsi fiant per Legatos de latere.

Amplia primò text. procedere etiam in referuatione pensionis, quam Legatus in beneficio potest constituere, de quo vide addita ad *cap. prohibemus, de censib.* Secundò amplia text. procedere etiam in referuatione facta in fauorem certæ personæ, adhuc enim Legatus illam facere potest (dummodo sit sine expectatiua ad beneficium vacaturum, per ea, quæ Lambert. *lib.* 2. *part.* 3. *q.* 81. *art.* 1. *num.* 3.) vt probat text. in *presenti*, & in *cap. si Apostolica 22. de præbend. lib.* 6. vbi gloss. verbo *Legatus, Domin. num.* 3. Franch. à *num.* 1. & Anchar. in *princ. Abb. in presentis, num.* 3. Gig. *de pension. q.* 6. *num.* 18. Mandos. in *reg.* 13. *Canell. q.* 5. à *num.* 2. Gom. in *reg. de non iudicando, num.* 3. Rebuff. in *praxi tit. de collat. num.* 3. Amplia tertio text. procedere respectu plurium beneficiorum, quæ Legatus referuare simul potest, vt probat text. in *cap. presentis, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloss. verbo *illa pendente*, Dominic. *n.* 1. & Franch. *num.* 3. Hostiens. & Calderin. in *cap. mandatum, de rescript.* declarando vt scilicet sortita priori referuatione effectum facta de illa mentione possit Legatus aliam facere, minimè verò si pendeat, quam quidem, etiãmsi de illa mentio fiat, efficere nequit.

Limita primò text. non procedere in beneficiis, quorum collatio Episcopis auctoritate Apostol. commissa est, iuxta addita ad *cap. 2. de officio Legati*. Limita secundò textum non procedere finita legatione, vt probat *cap. presentis, de offic. Legati, lib.* 6. vbi gloss. verbo *finitur*, Anch. *n.* 1. Domin. *n.* 4. & Franch. *num.* 3. Rot. antiq. *decif.* 206. Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 66. Simon. *de referuat. q.* 2.

Apostolica Sedis Legatus, &c.] Ergo Collatores præter Papam sunt Legati de latere in sua prouincia, de quo Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 23. *num.* 2.

Nos igitur, &c.] Notatur ad hoc quòd Legatus à latere potest derogare iuripatronatus ecclesiastico, non autem seculari, ita vt in vnione faciendæ, si iuripatronatus sit secularis, teneatur consensum patroni perquirere, non ita si sit ecclesiasticum, Gamb. *de officio, & auctoritate Legati, lib.* 5. *tit. de potestate illius, qui ad vnionem benefic. Rebuff. in praxi benefic. tit. de vnionib. num.* 28. Lambertin. in *trati. huius tit. lib.* 3. *quest.* 6. *artic.* 1. *num.* 4. *vers.* & *idem discretem, & art.* 2. *num.* pen. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 12. quos refert, & sequitur Sanch. in *precepta Dealogi, tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 19. *num.* 169. vbi etiam cum Gamb. & Azor. *citatis locis*, asserit derogari etiam non posse iuripatronatus, cum illud est mixtum, partim secularis, & partim ecclesiasticum, ob fauorem, & gratiam laici patroni, ne laici à fundandis, vel dotandis Ecclesiis faciliè auocentur, additque cum patronus est laicus non

non iure fundationis, vel donationis Ecclesiæ, sed sola consuetudine, vel præscriptione, aut privilegio, posse huic patronatui derogari per Legatum de latere. Hinc evenit vt concessio, reservatio, vel derogatio beneficiorum iuris patronatus à Summo Pontif. facta comprehendat tantum beneficia, quæ sunt iuris patronatus clericorum, non autem laicorum, quæ expressam requirunt derogationem, vt per Ioseph. Ludovic. Rom. 3. commun. opinio. sub hoc tit. concil. unica, ampl. 19. vers. declaratur 2 pag. 531. Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 22. vers. secundo probatur, D. Sahagun in cap. fin. num. 71. de sequet. possess. & fructuum, Percz l. 2. col. 4. vers. datur tamen, in 6. lib. 1. Ordin. pag. 149. Cabed. de patronat. Regia Coronæ, cap. 35. num. 2. & 4. Gonzal. ad reg. 8. Candel. gloss. 18. à num. 1. plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 79. num. 1. vbi num. 3. an. & quando Legatus à latere possit sibi reservare beneficia iuris patronatus laicorum, vel ecclesiasticorum, aut ea, quæ simul competunt laicis, & ecclesiasticis: Et de vi, & efficacia clausulæ, pro medietate, qua vitur Summo Pontif. in derogatione iuris patronatus, quod ex fundatione, vel donatione existit, vide Campan. in diversio iuris Canon. rubr. 11. c. 13. num. 490.

5. *Se dicebat adeptum.*] Notatur ad hoc quod prouisio, & collatio facta per Ordinarium beneficio iuris patronatus durante quadrimestre est nulla, vt per Bald. conf. 17. in 2. dub. vol. 5. Corn. conf. 47. n. 9. vol. 3. Guid. Papæ decif. 374. num. 2. Roland. conf. 47. num. 22. vol. 2. quos refert Campanil. d. c. 13. num. 478. vbi quod vel saltem irritari debet per cap. illud, sup. hoc tit. vbi Abb. num. 2. & 8. Paris. conf. 144. num. 5. vol. 4. ita vt huiusmodi collatio validata censeri debeat postquam sciuerit patronus, & non reclamauerit intra tempus quatuor mensium, & citat Franc. Marc. decif. 493. n. 3. p. 4. & Rot. decif. 77. num. 4. part. 1. diuersor. ac Spin. in speculo testam. gloss. 4. princ. num. 101. vers. sic etiam, & resolutum per Rotam fuisse asserit, valere scilicet ab initio prouisionem superioris, sed irritandam superueniente contradictione patroni, vt videre est apud Pat. decif. 412. lib. 1. & decif. 81. n. 4. lib. 3. necnon colligitur ex decif. 369. n. 5. lib. 3. p. 3. diuersor.

6. *In eo quod tanquam clericus, &c.*] Ergo ius patronatus clerici ei obueniens ratione sui patrimonij æquiparatur laicali, vt per Perez d. l. 2. col. 5. vers. quod procedit, in fine, Cabed. d. cap. 35. num. 3. Aloyf. Ric. in praxi rerum fori ecclesiastic. resol. 152. n. 2. quos refero ego ipse d. alleg. 72. num. 153.

7. *Non primus, sed secundus.*] Ergo patronus clericus ratione sui patrimonij potest variare, & alterum præferre sicut patronus laicus, vt per Gutier. de iuram. confirm. p. 3. cap. 13. num. 12.

Suberat iurisdictioni Legati, &c.] Collige ex text. Legatum posse conferre, seu reservare beneficium cum derogatione iuris patronatus Ecclesiastici, vt probat text. in cap. dilectus 6. de offic. Legati, tradunt gloss. verbo presentare, Butr. num. 1. Anan. num. 8. Abb. num. 3. & alij in præsentis, gloss. ult. in cap. unic. §. 1. hoc tit. lib. 6. Abb. num. 8. in cap. illud, & in cap. cum propter, n. 5. hoc eod. tit. Felin. in tract. quando littere Apost. noceant patronis, vers. limitatur 3. Selu. de benefic. p. 3. q. 11. num. 29. Gom. in reg. de impetrant. per obitum Cardinalium q. 8. Castador. decif. 4. hoc tit. num. 1. Roch. de iure patron. verbo honorificum q. 3. à num. 4. Lambertin. lib. 2. part. 3. q. 8. art. 1. à num. 1. refert alios, & sequitur Couar. practic. cap. 36. num. 2.

Cum fructibus modis tempore perceptis. Collige ex text. possidentem beneficium patronatum sine institutione Episcopi teneri restituere fructus ex eodem beneficio perceptos: ita gloss. verbo perceptis, Abb. num. 7. & alij hic, Cou. de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 8. Mench.

vsusq. cap. 16. Hojed. de incom. benef. part. 1. cap. 13. à princ.

In gloss. *Laicus*. Collige ex gloss. Legatum posse beneficium conferre, seu reservare, & derogatione iuris patronatus laici, gloss. verbo in concessione, in c. dilectus 6. de offic. Legati, tradunt D. Min. in c. 2. de elect. lib. 6. Felin. in tract. quando littere Apost. noceant patronis col. 3. Paris. conf. 128. vol. 4. Lambertin. lib. 2. part. 3. q. 8. art. 1. num. 4. & 8. & art. 2. à num. 1. Couar. practic. c. 36. num. 2. in fine. Facit aperte text. in præsentis, quatenus distinguit inter Laicum, & Clericum patronum, patet ibi, tanquam laicus, & ibi, tanquam clericus, quæ non erant necessaria si Legatus posset conferre beneficium, seu reservare in præiudicium patroni laici. Accedit quòd Pontifex constituendo officium legationis non censetur illud creare cum præiudicio laicorum patronorum, ex reg. in l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. ac subinde cum per collationem, seu reservam maximum fiat præiudicium laicis patronis, necessarium dicitur est ex defectu potestatis Legatum talem collationem, seu reservam facere non posse.

In gloss. *Quemquam presentare ibi, sed nunquid Legatus, &c.* Notatur ad hoc quòd patrono laico inuiri, aut inconsulto non potest Episcopus, aut alius Ordinarius, nec etiam Legatus Papæ Ecclesiam patronatam conferre, vt per Cabed. d. c. 35. num. 1. & 2. aut super illam pensiones imponere, Anton. de Olibano in commentar. ad vaticum, alium nanque de iure fisci, c. 13. num. 35.

S V M M A R I V M.

1. Patronus laicus si duos successivè presentat, valet institutio de secundo, non obstante appellatione prius facta per primum. Episcopus tamen qui malitiosè primum repulit, eidem in competenti beneficio providere compellitur.
2. Præsentationem spernente superiore, poterit sic reiectus ab eo appellare.
3. Ordinario rennente instituere audeundus est Papa, qui supplet, ac providet, seu instituit.
4. Duobus à patrono laico presentatis melior est conditio possidentis.
5. Appellare licet ab Episcopo qui primum presentatum non admisit, usque ad præsentationem secundæ.

CAP. Pastoralis. XXIX.

Præsentatus à patrono laico si reicitur ab Episcopo, & appellat ad Papam, si interim patronus alium præsentat, & instituitur, iste secundus obtinebit, quia inter presentatos à laico est melior conditio possidentis. Item Episcopus, qui malitiosè presentatum idoneum recusavit, compellitur providere illi de beneficio competenti. Colliguntur ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anan. Hoff. Anch. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 383. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 513. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 5. Decretal. lib. 3. tit. 30. cap. 4.

Ex huiusmodi presentatione aliquid iuris, &c.] Vide dicta ad c. quod autem 5. num. 3. sup. hoc tit.

Ad Sedem Apostolicam appellaverit] Notatur ad hoc quòd Superiore presentationem spernente, poterit sic reiectus ab eo appellare, vt per Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. p. 2. q. 8. art. 18. Roch. in simili tract. verbo pro eo, quod de diocesani consensu q. 5. num. 12. Franc. Marc.

- Marc. *decif.* 491. *incip. queritur quando Episcopus, num.* 4. p. 1. Perez l. 1. col. antepen. *vers. quare etiam ulterius tit.* 6. lib. 1. *Ordin. pag.* 146. Iulian. Viuian. *in praxi iurispatron.* lib. 1. *cap.* 3. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr.* 1. c. 13. *num.* 475. vbi etiam cum Mandos. *ad reg. Cancell.* 3. 1. *quest.* 6. *num.* 10. aduertit vt renuente Ordinario institueri debeat Summus Pontif. qui supplet, ac prouidit, seu instituit, dictaque prouiso vulgò appellatur noua prouisio, quamuis regulariter noua prouisio supponat aliam præcedentem prouisionem, quæ in hoc casu minimè adest, cum sola extet præsentatio.
- 5 *Conditionem possidentis censuit meliorem.*] Notatur ad hoc quòd duobus à patrono laico præsentatis melior est conditio possidentis, vt per Tiraquell. *de iure primog. quest.* 17. *opinion.* 11. *num.* 4. vbi *num.* 5. dicit quod immò ille potior est in beneficio, qui primò titulum consequutus est, nec contra facere text. *in præfenti*, quia præfert secundum habentem titulum, & possessionem, quia primus, de quo hîc, non habebat titulum efficacem ex sola patroni præsentatione non admissa, & postea ab ipso patrono laico, cui variare licebat, tacitam reuocari; quòd si ille primus admissus fuisset, tunc præferetur secundò etiam admissio, & possessionem priùs adeptò, vt satis declarat text. hîc, & resoluit idem Tiraquell. *d. q.* 17. *opinion.* 12. *num.* 3.
- 6 In gloss. *Appellauerit. ibi, sed nunquid tali appellatio- ni erit deferendum, &c.* Notatur ad hoc quòd appellare licet ab Episcopo, qui primum præsentatum non admisit, & valet hæc appellatio vsque ad præsentationem secundi; si tamen Episcopus secundo loco præsentatum instituit, expirat ius primi præsentati, & appellatio ab illo interposita euanescit, & extinguitur, vt per Spin. *in speculo testam. gloss.* 4. *princ.* *num.* 94. Perez *d. vers. quare etiam ulterius, pag.* 146. *col.* 2.
- 7 In ead. gloss. *ibi, quia ex sola præsentatione facta à vero patrono acquiritur ius præsentato.* Vide dicta *ad cap. quod autem* 5. *num.* 3. *supr. hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinatus quamuis aliquis fuerit ad titulum Ecclesie ad præsentationem Rectoris, patronus, qui non consensit, ad ipsam cum vacabit poterit præsentare.
- 2 Rector Ecclesie patronata licet possit absque patroni consensu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipsius Rectoris constituere, non poterit tamen absque consensu patroni, etiam cum auctoritate Episcopi perpetuum Vicarium ad Ecclesiam ministerium eligere.
- 3 Clericus potest ordinari ad titulum alterius Ecclesie in qua aliquis patronus est.
- 4 Rector Ecclesie patronata potest sibi eligere, quos voluerit, ad inferuendum Ecclesie, & illi ministrandum sine patroni consensu.
- 5 Collegiata Ecclesie quibus signis cognoscatur, ostenditur, & *num.* 6. & 7.

C A P. Postulasti. XXX.

1 **R**ector Ecclesie Parochialis si præsentat aliquos Ordinandos ad titulum suæ Ecclesie non requisito patrono, & ordinentur, non præiudicat patrono, quia ipse cum vacat beneficium, potest alios præsentare, relictis istis ordinatis, & titulat, si non consenserat eorum præsentationi, & institutioni, secus si consensit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hosti.

Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag.* 384. Alagona *in compendio iur. Canonici, pag.* 514. remissiuè Casal. *in annot. & Ximen. in concordant. part.* 1. refertur ab Anton. August. *collect.* 3. *Decretal. lib.* 3. *tit.* 30. *cap.* 5.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Cou. 2 *præf. c.* 36. *num.* 1. *in princ.* vbi etiam resoluit quod licet Rector Ecclesie possit absque patroni consensu Vicarium temporalem, vel ad vitam ipsius Rectoris constituere, non poterit tamen absque consensu patroni, etiam auctoritate Episcopi perpetuum Vicarium ad Ecclesie ministerium eligere.

Per institutionem huiusmodi, &c.] Collige ex text. 3 Clericum posse ordinari ad titulum alterius Ecclesie, in qua aliquis patronus est, idem probat text. *in cap. per tuas* 37. *de simon.* tradunt *gloss.* 1. Innocent. & Abb. *num.* 3. & alij *in præfenti*, Zabarel. *in Clem. plures, in fin. hoc tit.* Paul. de Cittadin. *in tract. huius tit. p.* 6. *q.* 14. Lambert. *lib.* 2. *p.* 1. *q.* 5. *art.* 7. & *lib.* 3. *q.* 5. *art.* 6. Gig. *de pensib.* *q.* 23. *num.* 10. Couar. *præf. cap.* 36. *num.* 10. Intellige non solum in patronis laicis, sed etiam in ecclesiasticis, sine quorum consensu ordinatio facta ad intitulationem beneficiarum in nihilo præiudicabit quocumque tempore nisi soli beneficiario intitulantem, vel Episcopo ordinanti; cui intellectui non refragantur verba huius text. *in fine*, ibi, *nisi de patronorum processisset assensu, quibus verbis text.* videtur innuere quòd dato consensu patroni eidem præiudicabitur in præsentatione post mortem Rectoris Ecclesie, de quo præiudicio in littera præcedenti dubitabatur, patet ibi, *ne præiudicaretur patrono*, &c. ac proinde in illa exceptione, quam facit, videtur text. necessarid intelligendus de ipsa præsentatione, aliàs enim exceptio non erit de eo, de quo Pontifex dubitabat: siquidem, quicquid aliter inuoluat Lambertin. *d. art.* 6. à *num.* 12. respondendum est in præcedenti littera textum non solum de præsentatione dubitasse, sed etiam de aliis in quibus poterat patrono fieri præiudicium respectu eiusdem beneficii patronati, vnde nil mirum si respectu illorum prædictam exceptionem text. constituisset, non verò respectu iuris præsentandi, ne aliàs absurdum videatur sequi, nempe dato prædicto consensu habere ordinatum ius quæsitum circa beneficium patronatum vacaturum, contra reg. text. *in c. fin. iuncto c.* 2. *de concess. præb.* prout in specie colligitur ex mente Innoc. *hic in finalibus verbis, Abb. num.* 6. & 7. *in præfenti.*

Notari solet ad hoc quòd Rector Ecclesie patronata potest sibi eligere, quos voluerit, ad seruendum Ecclesie, & illi ministrandum sine patroni consensu, vt per Gig. *de pensib.* *q.* 23. *num.* 10. Cabed. *de patronatibus Regie Corona.*

In gloss. *Virum electio. ibi, cum Ecclesia non dicatur* 5 *collegiata, &c.* Collegialitas vbi non constat de fundationis initio ex coniecturis, & iudiciis probatur, Innocent. *in c. postulasti, de iure patron.* Ioan. Andr. & alij *in c. nobis, eod. tit.* Alexand. *conf.* 75. *num.* 2. *lib.* 4. Roman. *conf.* 436. *num.* 6. Decian. *conf.* 6. *num.* 1. & 2. *lib.* 2. Rot. *decif.* 584. *num.* 2. & *decif.* 585. *num.* 2. *part.* 4. *diuers.* & apud Card. Mantic. *decif.* 215. *num.* 1. & inter recent. *decif.* 637. *sub num.* 2. *part.* 1. & in *Asculana Parochialis S. Laurentij* 20. *May* 1585. coram Orano, & in *Cremonen. Proposituæ* 24. *May* 1621. coram R. P. D. Remboldo, & in *Piacensina Archiepiscopatus* 17. *Mar-* *ty* 1623. coram R. P. D. meo Pirouano, & in *Ascu-* *lana Plebania* 12. *Januarij* 1624. coram Reuerend. P. D. Merlino.

Coniecturæ autem & indicia collegialitatis potissima sunt, quòd Canonici consueuerunt congregari ad libitum principalis dignitatis, illorum capitibus, seu illius

illius ad quem de iure, vel consuetudine spectat congregare Capitulum, & ad Campanam, & quod haberent sigillum commune, ac esset quoque communis arca, ita ut fructus communiter diuiderentur, ut colligitur ex text. in cap. tertio loco, de probat. & in cap. cum Ecclesia Survina, de causa possid. & propr. & de communi sigillo in cap. significauit, de appellat. & in cap. dilecta, de excess. Pralat. de arca, & massa communi in 1. §. quibus autem, ff. quod cuiusque uniu. nom. & de m. quod ex huiusmodi iudiciis, vniuersali scilicet congregatione, seu tractatu in forma Capituli, ac sigillo, & arca communi plenè & concludenter desumatur probatio collegialitatis ecclesiasticae, tradunt DD. in cap. nobis, hoc tit. de iure patron. vbi Abb. num. 28. Felin. in cap. accedentes, num. 2. de prescript. Roman. conf. 436. num. 7. Decian. conf. 6. num. 1. & 2. lib. 2. Aym. conf. 134. num. 5. Barbat. conf. 17. n. 3. & 4. lib. 1. Cardin. in Clem. statutum q. 4. de elect. & in Clem. 2. num. 10. de arat. & qualit. Alexand. conf. 75. num. 2. lib. 4. Mascard. de probat. concl. §. 84. n. 3. Rebuff. in concord. tit. de collat. in §. volumus, vers. collegialitatis, & passim sequitur Rot. decif. 584. num. 2. & decif. 585. num. 2. part. 4. diuers. Verall. decif. 142. num. 1. Card. Mant. decif. 175. n. 1. & decif. 215. num. 1. & coram f. mem. Gregor. X V. decif. 482. num. 4. & fuit resolutum in Placentina Propositura 4. Decembris 1628. coram R. P. D. Pirouano, & in dictis Asculana Parochialis, & Cremonen. Propositura, & in d. Placentina Archiepiscopatu, in qua fuit dictum qualitatem collegialitatis probatam esse sufficienter etiam ex collationibus Canoniatuum, & assignatione stalli in choro, & loci in Capitulo factis per Canonicos Capitulariter congregatos prouisis de Canoniatibus, quippe quæ fieri non possunt absque collegiali nomine.

7 Numerus autem trium Canonicorum congruus est ad collegiatam constituendam Innocent. in c. postulatisti, num. 1. in princ. hoc tit. de iure patron. Felin. in c. accedentes, n. 1. vers. & nota, de prescript. Roman. conf. 436. n. 6. Lambert. de iure patron. p. 1. lib. 2. q. 5. princ. n. 3. Cavaler. decif. 649. num. 6. Coccin. decif. 296. num. 4. Rot. in d. Asculana Plebania coram Merlino, qui si recesserint, vel saltem de presenti non existat collegiata, adhuc tamen sufficit illam habitu esse ad hoc ut censeri debeat Collegiata, Felin. in cap. accedentes, n. 2. vers. possit etiam, de prescript. Innoc. in c. postulatisti, n. 1. de iure patron. Archid. in cap. licet canon, sub num. 2. de elect. lib. 6. Mascard. de probat. concl. §. 84. num. 5. cum aliis, quos refert, & sequitur Rot. in Cremonen. Propositura 25. Februarii 1622. coram bonæ mem. Remboldo. Item potissima Collegialitatis coniectura est si in Ecclesia adit aliquis uti caput, & clerici, vel Canonici uti membra Alexand. conf. 74. num. 4. lib. 4. Mant. decif. 215. sub num. 1. vers. vnde, Rot. in d. Cremonen. Propositura coram Remboldo, & in d. Asculana Plebania coram Merlino. Item manifestum est signum Collegiatae quando Canonici, seu clerici in Ecclesia faciunt propria statuta, Mant. decif. 175. sub num. 1. vers. item, quia habent, & d. decif. 215. sub num. etiam 1. Aduertas tamen quod non est necessarium ut omnes hæ coniecturæ simul concurrant, sed sufficit aliqua adesse, ex quibus id argui possit, & verosimile credatur, Rot. d. decif. 584. sub num. 2. part. 4. diuersarum. Mantica d. decif. 215. sub num. 5. vers. nec etiam. Non tamen sufficiens collegialitatis iudicium actus congregandi se ad sonum campanæ nisi alia signa concurrant ad faciendum collegium necessaria. Caputaquen. decif. 295. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 19. num. 14. & 15. Beltramin. in annot. ad Gregor. XV. decif. 482. litt. C.

SVM MARIVM.

- 1 Patronus etiam clericus Ecclesiam vacantem conferre non potest, & si contulit, potest nihilominus ad illam presentare.
- 2 Instituire habens si fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, an & quando uniuo, vel duplici actu expedire teneatur, remissiuè.
- 3 Priuationis pœna non imponitur nisi in casibus à iure expressis.
- 4 Priuationis pœna à lege imposta non intelligitur ipso iure.

CAP. Transmissæ. XXXI. & vlt.

Gregor. I X.

Patronus non potest conferre, seu concedere, & instituire Ecclesiam, sed solum presentare: quare si vni confert Ecclesiam, & mox presentat alium Episcopo, licet primus appellauerit ad Papam, tamen Episcopus potest instituire hunc presentatum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Burr. Hostiens. Anchar. Henric. Pannormit. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 344. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 514. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Habens instituire si fiat patronus, vel ex iure deuoluto debeat beneficium conferre, an & quando uniuo, vel duplici actu expedire teneatur, vide Lambertin. in tract. huius tit. lib. 2. p. 3. q. 2. art. 19. Iul. Viu. in praxi iuris par. 2. lib. 12. c. 10. quos refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. alleg. 72. num. 196. Mar. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 55. num. 12.

In gloss. Ex vi iuris patronatus. ibi, non debes imponi nisi exprimat, quod si imponenda. Notatur ad hoc quod priuationis pœna non imponitur nisi in casibus à iure expressis, ut per Tiraquell. in l. si unquam, verbo reuertatur à num. 249. Nauar. consil. 13. num. 3. subit. de prebend. in antiq. Laram in l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 91. ff. de liberis agnosc. Cott. in memorab. verbo Pœna, pag. 673. Dec. consil. 464. num. 2. & conf. 557. num. 5. Corbul. de iure empht. tit. de priuat. ob alienat. ampl. 35. num. 4. Glorit. resp. 6. num. 76. Aym. conf. 205. num. 31. & conf. 725. num. 3. & consil. 734. num. 5. & consil. 970. num. 7. Curt. iun. consil. 288. num. 27. & consil. 337. num. 27. volum. 3. Bero. consil. 54. num. 20. volum. 3. Syluan. conf. 25. num. 11. Roland. consil. 86. num. 22. volum. 2. Bursat. consil. 20. num. 52. volum. 2. Dec. consil. 13. num. 15. & consil. 14. num. 88. & conf. 72. num. 8. volum. 3. Ozalc. decif. 77. num. 3. Menoch. conf. 107. num. 97. vol. 1. & 2. arbitrar. casu 275. Mar. Antonin. variar. resoluit. lib. 3. resoluit. 39. num. 11. & 32. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 1. num. 63. Henriq. in sum. lib. 13. c. 5. §. 4. litt. D. Perez ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 32. Gutier. pract. lib. 2. q. 65. num. 11. Chald. Pereira de resol. empht. cop. 1. num. 15. & cap. 6. num. 28. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. num. 136. Valasc. de partitiombus cap. 6. num. vlt. Surd. de aliment. tit. 8. priuui. 64. num. 9. Bobadil. in sua politica, lib. 3. cap. 4. num. 44. Mant. decif. 108. in fine, Caputaq. decif. 98. n. 3. p. 3. Rota apud Farin. decif. 489. n. 2. in fin. p. 2. recent. Et si à lege imponatur, non intelligitur ipso iure, Anchar. conf. 145. n. 3. Rot. apud Farin. decif. 8. num. 2. part. 1. recent.

De Censibus, & exactationibus,
& procurationibus.

TIT. XXXIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Censuum materiam qui tractent, citantur.
- 3 Censuum nomen æquiuocum est, & variis habet significaciones, & num. 4.
- 5 Censuum multipliciter diuiditur.
- 6 Censuum publicum est onus secundum debitam subditorum, aut patrimonij commensurationem à legitimo magistratu ex iusta causa indictum.
- 7 Censuum priuatus est certus annuus redditus in re immobilis, quæ ad alterum absolute spectat referuatus, vel alias legitime consignatus annuatim, vel aliter soluendus ex priuata partium dispositione secundum rectam commensurationem.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Imol. Anan. Anchar. Panorm. Guillem. Durand. in breuiario aureo. fol. 113. Ioan. de Londris in breuiarium sanctorum Canonum, fol. 176. Martin. Meïart. in epitome Decretal. fol. 143. verso, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 490. Goffred. & Host. in sum. huius tit. Alex. Casan. & Anast. Germon. in paratis ad quinque libros Decretal. Lancel. in instit. Canon. Barthol. Carthagenæ in expost. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclæs. enarrat. pag. 294. Canis. in summ. eiusdem Canon. Cafarel. in erotem. eiusdem iuris, nouissime Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

2 De censibus peculiare edidere tractatus Virgin. Boccac. Benedic. Bon. Thom. Bonifign. Frideric. Martin. Felicianus Solis, Ludouic. Velasquez de Auendaño, Gasp. Anton. Thesaur. Ioannes Baptista Madius, Henric. Canis. Ioan. de Salas, Romualdus Colus, Petr. de Gregorio, Ludouic. Cencius, & incidenter egerunt Couar. lib. 3. variar. cap. 7. Gemin. de usuris commento 2. §. 2. num. 54. cum seqq. Valasc. de iure emphyt. quest. 32. Gaspar Roderic. de annuis reddit. lib. 2. quest. 22. Foler. in pract. consuali. Brunor. à Sole in suis quest. legalibus quest. 5. Valent. tom. 3. dispur. 5. quest. 22. de censibus, Mich. Salon de contractibus, & commerc. sub tit. de censibus, Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 15. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 381. cum seqq. Gutier. de gabellis quest. 1. Rebell. de obligation. iustitiae, part. 2. lib. 10. Guid. Pancirola in thesauro variarum lectionum lib. 2. cap. 151. Leon. Less. de iustit. lib. 2. cap. 22. Valer. Reginald. in praxi fori panitent. lib. 25. à num. 410. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 10. Nicol. Intrigl. super Bulla de censib. Bonacin. de contractib. dispur. 3. quest. 4. punct. unico. Vincent. Filliuc. tom. 2. tract. 31. part. 2. Paul. Laymann in Theologia moralis, lib. 3. tract. 4. cap. 18.

3 Censuum.] Censuum nomen æquiuocum est, & varias habet significaciones, vt post alios ad plerasque quæstiones tradunt Gallec. de annuis redditib. lib. 2. quest. 22. num. 66. Balb. de præscript. 2. part. 5. principalis quest. 1. Bertachin. de gabell. in pralud. num. 8. Rebuff. tom. 3. ad leges Gallie tit. de constit. redit. art. 1. gloss. 17. à princip. Sor. de iustit. lib. 5. quest. 6. artic. 7. Barbof. Collect. Tom. II.

col. 1. & lib. 6. quest. 5. artic. 1. col. 2. versic. quæstio præfens, Medin. in C. de restitut. cap. de censibus, Couar. lib. 3. variar. cap. 7. num. 1. Valasc. de iure emphyt. quest. 32. à princip. & num. 6. Anton. Gom. l. 68. Tauri ex num. 2. Auiles ad edicta Prætorum, cap. 34. in gloss. verbo pobres, Felician. de censib. in proæm. ex num. 3. & plures ex supra relatis. Dicitur à censendo, quia ad iustitiam census, prout tributum importat, debent prius facultates æstimari, seu censeri, vt secundum rectam æstimationem census indicatur, l. forma 4. in princip. vbi gloss. verbo æstimat, ff. hoc tit. & in hac significatione deducta à verbi etymologia à Theologiæ Professoribus intelligitur locus ille Matth. 22. vbi rogatus Christus an liceret censum dare Cæsari, respondit, reddite ergo, &c. & Matth. 17. Reges terre à quibus accipiunt tributum, vel censum, & Ecclesiast. 30. non est census, &c. vt explicant Sor. Couar. Valasc. & Felician. citatis locis.

Secundo modo census accipitur prout importat personatum distinctionem, vt ita pro capite tributum imponatur, l. vltim. ibi, tributum his remisit capitis, ff. hoc tit. Tertio modo accipitur, pro annua pensione, quæ soluitur alicui inferiori à Principe in recognitionem alicuius subiectionis, ad quod habemus exemplum in censu, qui auctoritate Episcopi instituitur, & soluitur patrono in signum subiectionis, de quo in cap. præterea 23. vbi gloss. verbo institutos, de iure patronat. cap. prohibemus 7. cap. præterea 8. infr. hoc tit. cap. constitutus 6. versic. cum autem, vbi gloss. verbo pensionis, de relig. dorsib. cap. de cetero 5. ad fin. de transact. Quarto modo accipitur census frequenter pro illa pensione, quæ soluitur ex contractu, quo res alicui conceditur pleno iure, ita vt in accipientem transferatur directum, & vtile dominium, reseruata tamen veteri domino pensione aliqua annuatim soluenda in recognitionem pristini dominij, in hac significatione agitur de censu in d. cap. constitutus, in princip. vbi gloss. verbo iuxta ratam, si intelligas Episcopum ibidem sub annuo censu concessisse monasterio omne ius, quod in Ecclesiis habebat, quæ requiruntur, & sufficiunt ad contractum censuale, bonus text. in cap. 1. de integrit. restitui. ibi, sub modico censu, & ibi, ad ipsius ius & proprietatem redire, glossam in hoc sequuntur omnes ibidem, Bart. in l. 1. §. 1. ff. de publican. l. 1. r. num. 28. C. de iure emphyt. Abb. num. 3. in d. cap. prohibemus, Felician. in d. proæm. num. 9. Valasc. d. quest. 32. num. 7. Quinto modo accipitur census pro annuis redditibus, qui super re immobili constituuntur vel in perpetuum, vel ad tempus, cum pacto de retro certo pretio constituto, quos tamen improprie, & contra nomen etymologiam census appellari contendit Couar. d. cap. 7. num. 1. in fine, quem sequitur Valasc. d. quest. 32. num. 8. Tandem census accipitur pro reddito, quem colonus soluit, quando rem accipit cum onere soluendi annuatim certum censum, sicut in contractu locationis pensio, aliquando census nuncupatur, & colonus, seu inquilini censuarij appellantur, l. forma 4. versic. inquilinum, ff. hoc tit. vbi gloss. verbo colonum, cap. vlt. ne Prælati vices suæ.

Census multipliciter diuiditur, vt per nouiores modò citatos, & præsertim per Felician. lib. 1. cap. 4. num. vltim. aliquando in reseruatiuum, & consignatiuum, aliquando in reale, & personalem, tertium in pecuniarium & fructuarium, insuper in temporalem, & perpetuum, tandem in redimibilem & irredimibilem, singula membra explicat Felician. d. num. vltim. Ego verò census omnes in duas species

cies diuidendos esse probabilis duco, vel enim publica, vel priuata auctoritate constituuntur; priores sunt illi, qui ratione personarum in capita subditorum, vel ratione patrimonij æstimantur, seu censentur à publico magistratu; posteriores verò qui ex promissione, vel conuentione auctoritate priuata constituuntur, ad priorem classem pertinent tres illi modi constituendi census, quos *suprà* enumeravi, ad posteriorem verò tres alij, quos vltimò retuli, prior publicus census, posterior priuatus nuncupatur. Prior definitur quòd sit onus secundum debitam subditorum, aut patrimonij commensurationem à legitimo magistratu ex iusta causa indictum. Loco generis est onus, quod latissime patet, & non publica solum, sed priuata quoque & alia id genus onera comprehendit. Dixi, *subditorum, aut patrimonij*, vt non personalem solum, sed reale comprehenderem. Dixi, *secundum debitam commensurationem*, tum propter nominis etymologiam, tum quia ad iustitiam census omnino requiritur quod secundum debitam æstimationem indicantur, & quod ex iusta causa illud fiat. Dixi tandem, *à legitimo magistratu*, tum vt publicam auctoritatem includerem, tum vt ministrum imponendorum censuum designarem, de quo *in d. l. forma*, constant singula ex l. 1. & per tot. C. de *indictionib. lib. 10. l. indictiones*, C. de *annon. & tribut. eod. lib.* cum his quæ Cou. lib. 1. var. cap. 12. n. 4.

7. Posterior verò describitur, vt sit certus annuus redditus in re immobili, quæ ad alterum absolute spectat referuatus, vel aliàs legitime consignatus annuatim, vel aliter soluendus ex priuata partium dispositione secundum rectam commensurationem. Loco generis est *census annuus redditus*, quia latus patet, & plures annuos redditus comprehendit, qui proprie census non sunt, vt videre est in annuis redditibus, qui soluuntur ratione emphyteusis, feudi, locationis, ecclesiasticæ pensionis, & alia id genus. Dixi, *census*, vt excluderem redditus incertos. Dixi, *in re quæ ad alterum absolute*, &c. vt reicerem emphyteusim, feudum, coloniam, & alia, quæ ad inquilinum absolute non spectant, quippe cum dominium directum non transferatur, sed vtile tantum, vel aliquando neutrum, prout in colono. Dixi, *annuatim soluendos*, vt ostenderem in vno anno duplicatum censum, neque poni, neque exigi posse, tum etiam, quia satis est quòd saltem singulis annis antiquus dominus recognoscatur. Denique adieci, *ex priuata partium dispositione*, tum vt publicum reicerem, tum etiam vt comprehenderem non solum census illos, qui ex priuata partium conuentione, sed etiam ex alia dispositione constituuntur. Vltimò adieci, *secundum debitam commensurationem*, vt includerem omnia, quæ ad iustitiam census, fines designandos, & ad debitam proportionem desiderantur: constat hæc ex iis, quæ supra à quarta significatione adduxi.

S V M M A R I V M.

1. *Manus liber à quolibet seruitio temporali, non verò ecclesiastico tribui debet pro dote Ecclesie fundanda, de illo autem, quod conferitur Ecclesie ultra manus, tenetur illa onera consuetæ soluere.*
2. *Census non debetur excepto seruitio ecclesiastico, ex manso Ecclesie, & ex cæteris bonis iuxta Ecclesiam positus.*
3. *Declaratur text. in presenti, & num. 4.*
5. *Manus dicitur quantum quis cum vno pari bonum laborare potest.*
6. *Decima non soluitur de dote Ecclesie, id est, de passali.*

libus, & mansis, nisi huiusmodi passalia fuissent prius tributaria.

7. *Manus in fauorem Ecclesie à tributo liberatur.*
8. *Decima ex prædijs Ecclesiarum intra alterius Parochie limites sitis eidem Parochie soluenda sunt.*
9. *Seniores nonnunquam pro dominis usurpantur.*

C A P. Sancitum. I.

Ex Conc. apud Guarmaciam.

Ecclesie fundandæ debet pro dote tribui manus liber ab omni seruitio, & onere seculari, & Presbyteri positi in ea non faciant aliquod seruitium pro decimis, oblationibus, domibus, arcibus, hortis positis propè Ecclesiam, nec pro manso integroposito propè seruitium ecclesiasticum, sed si quod amplius habuerint, impendant debitum seruitium senioribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panormitan. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 388. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 516. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* In Concilijs editis extat in Conc. V. Guarmacien. cap. 50. refertur à Burchard. lib. 3. *Decret. c. 52.* Iuo part. 3. cap. 55. & ab Ant. August. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 1.*

Probat hic text. ex manso Ecclesie, & ex cæteris bonis iuxta Ecclesiam positis censum non deberi, excepto seruitio ecclesiastico; sed obstat quòd à censu merè reali, neque clericus, neque Ecclesia regulariter liberatur, quinimo res transit cum suo onere in quemcunque possessorem, quamuis maxime priuilegiatum, cap. *si tributum*, cap. *magnum* 11. *quæst. 1. cap. tributum* 23. *quæst. 8. cap. pastoralis* 28. *versic. fructus autem*, cum concordantijs citatis à gloss. ibi, *verbo nisi cum onere de decimis*, sanè hinc non agitur de censu personali, sed de merè reali, rebus ipsis imposito; igitur huiusmodi bona Ecclesie sicut & alia quæcunque libera iudicari non debent. Deinde vrget quòd vel manus, & cætera bona iuxta Ecclesiam posita sunt libera à seruitio temporali, vel ab Ecclesiastico, n. utrum est dicendum, ergo nullo casu verificari potest conclusio supradicta, maior est euidentis à sufficienti partium enumeratione, minor quoad seruitium, seu tributum temporale ostenditur ex l. *placeat*, §. C. de *sacrosanctis Eccles.* iuncto summario, vbi habetur Ecclesiam teneri ad onera realia ordinaria, gloss. magna propè fin. in cap. *secundum canonicam* 23. q. 8. iuncta *reg. l. Imperatores* 7. in *princip. ff. de publican.* cum alijs citatis per Abb. hic num. 8. quoad seruitium verò spirituale est text. in *presenti*, ibi, *præter Ecclesie*, cap. *seruitium*, in *princip.* 18. q. 2. cum citatis à gloss. *hic verbo præter Ecclesiasticum*, igitur, &c.

Propter aliqua ex his Hostiens. Innocent. Zabarell. Butr. Abb. & omnes communiter hinc distinguendum putant inter censum de nouo impositum, & inter antiquum, vt ad nouum, neque manus, neque bona iuxta Ecclesiam posita teneantur, & ita procedat text. hic, circa antiquum verò controuersiam dirimendam credunt iuxta patroni, vel alterius domini temporalis consensum, vt illo, vel expressè, vel tacitè remittente nulla maneat obligatio ad census solutionem, secus dicendum nulla interueniente remissione, & ita intelligunt d. c. *si tributum*, cap. *Ecclesie* 16. q. 1. cum *suprà* citatis. Ratio differentie est, quia ecclesiasticis bonis nouum tributum temporale imponi non potest, cap. *non minus*, 4. de *innun.* *Eccles.* cap. *quamquam*, hoc tit. lib. 6. cum alijs, antiquum verò transit

in Ecclesiam, vel quemcunque possessorem, *d. l. Imperatores*, cum *supr.* citatis, post alios *Guric. canon. lib. 1. cap. 1. num. 111.* Sed communis, quamuis in se vera, huic text. aptari non potest, quia illa stante nihil foret speciale in manso, & bonis iuxta Ecclesiam positris, & in aliis ab Ecclesia longè distantibus; nec eodem modo factis *Zabar. hic post princip.* dum arbitratu text. *in presenti* in nihilo offendere regulam *d. cap. Ecclesia*, & *d. cap. si tributum*, sed solummodo instruere Episcopum quid facere debeat quando Ecclesia constituitur, vt mansus tribuatur Ecclesie pro dote, qui sit liber ab omni seruitio, cauebitque Episcopos ne aliter constituantur, néve aliter primus lapis mittatur, arg. text. *in cap. pia mentis*, 16. q. 7. *cap. nemo*, *il. 1. de consec. dist. 1.*

4 Quare his, & aliis explosis intellectibus probabilius mihi visum est noue hinc sanciri mansum Ecclesie, & bona iuxta Ecclesiam posita libera esse ab omni censu temporali, quamuis à principio antequam ad Ecclesiam pertinerent tali oneri fuissent obnoxia; cuius rei vltra alia modo expressa, & verbum, *sancitum*, de quo hic, non leuis coniectura est exceptio, quam text. adiecit, ibi, *prater ecclesiasticum*, per quam satis insinuat quòd quamuis prædicta bona libera esse debeant à censu temporali, non tamen ab Ecclesiastico, in quo multò minus datur indecentia, & repugnantia. Retento huiusmodi intellectu respondeo ad primam obiectionem, quam *suprà* adduxi, me libenter agnoscere, neque Clericos, neque Ecclesiam à censu merè reali antea inhærenti immunes esse, immò regulariter transire cum suo onere, negare tamen in proposito regulam locum habituram in manso, & prædictis bonis propter specialem Concilij sanctionem iuxta modo dicta; neque mirum videri debet cum lex data causa in ordine ad bonum commune possit subditum re propria priuare, & alteri tribuere. *l. item si verberatum* 15. §. 1. *vers. item si forte. ff. de rei vendic. l. 1. C. quibus ex causis serui pro premio.* Ad alteram verò obiectionem in forma concessa maiori neganda est minor, ad illius verò probationem quoad primam partem similiter responderetur regulam, secundum quam onera realia Imperatori debita, vel alteri personæ transiunt in Ecclesiam, & quemcunque possessorem, *d. l. Imperatores*, cum aliis, non habere locum in bonis de quibus hic propter modo dicta. Ad text. verò *in d. l. placet*, responderetur correctum esse per *constit. Federic. incip. Item nulla sub i. 2. C. de Episcopis, & clericis.*

5 *Unus mansus.*] Mansus dicitur quantum quis cum vno pari boum laborare potest, vt docent *S. Antonin. part. 3. tit. 12. cap. 2. §. 2. Otor. de nobilit. 2. p. tertie partis num. 3.* *Castan. in consuet. Burgund. rubr. 9. §. 4. in princ. num. 1. pag. 304.* *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. q. 2. propè finem*, vbi etiam asserit verius sibi videri mansum esse agum certi modij, ac mensuræ, qui propterea metatus dicebatur, eo quod quis illum demeticbatur, & limitibus suis diuidebat. *vide Perez de Lara de anniuers. & capell. lib. 1. cap. 18. num. 1. & 13.* Magis tamen propriè in hoc text. accipitur pro titulo, qui constituitur in præbendis, aut possessionibus, quibus dotata est Ecclesia, vt docent *Lambert. de inrepartron. p. 1. lib. 1. q. 5. artic. 21. n. 8.* *Cuiac. in lib. 1. feudor. tit. 1. in princ. Ballaran. in cap. 1. §. similiter si quis, n. 2. si de iniustit. feudi fuerit controu. Petr. Gregor. de benefic. cap. 15. num. 4. ante fin.*

6 *Non de decimis.*] Notatur ad hoc quòd de dote Ecclesie, id est, de passalibus, & mansis non soluitur decima, vt per *Rebuff. in tractatu de decimis quest. 5. num. 19.* nisi huiusmodi passalia fuissent prius tributaria, vt docent gloss. *in presenti verbo villo*, quam *Barbof. Collect. Tom. II.*

esse communiter receptam testatur *Abb. num. 4. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 35. quest. 5.* *Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 22. num. 55. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitor, §. 12. num. 36.*

In gloss. *Vlo seruitio*, ibi, *quod mansus iste in fauorem Ecclesie a tributo liberatur.* Vide *Soar. de Relig. lib. 1. c. 17. num. 28.*

In ead. gloss. ibi, *non debet Ecclesia propter hoc iure suo priuari*, &c. Notatur ad hoc quòd ex prædiis Ecclesiarum intra alterius parochie limites sitis decimæ eidem parochie soluendæ sunt, vt per *Cou. lib. 1. var. c. 17. num. 8. vers. secunda.*

In gloss. *Senioribus*, ibi, *id est, dominis.* Notatur ad hoc quòd seniores nonnunquam pro dominis vsurpantur, vt per *Tiraq. in presat. primog. num. 218.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Tributi solutio arguit subiectionem.*
- 2 *Honor debetur constitutis in dignitatibus ratione excellentie, timor ratione potestatis, obedientia & tributum ratione gubernationis.*
- 3 *Verbum, tributa, cum sit generale ad omnia tributa extenditur.*
- 4 *Census ex solutione infertur subiectioni.*
- 5 *Census aliquando est signum percepta libertatis.*

CAP. Omnis anima. II. August.

TRibuti solutio est probatio subiectionis. Colligunt ex *Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Hofst. Butr. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 389.* *Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 516.* remissiuè *Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 2.*

Subdita sit.] *Omnis creatura*, inquit *Apostolus ad Romanos 12. potestatibus sublimioribus subdita sit, qui autem resistit potestati, Dei ordinationi resistit*, & ad *Timoth. 4. Admone illius Principibus, & potestatibus subditos esse, ditto obedire ad omne opus bonum paratos esse*, refert *Castan. in catalogo gloria mundi, part. 5. consid. 34.* nam, vt ipse bene inquit, *part. 1. consid. 8.* honor debetur constitutis in dignitatibus ratione excellentie, timor autem ratione potestatis, obedientia verò, & tributum ratione gubernationis; alia plura in hoc prepositum adducit *Sayr. in clauis Regis, lib. 3. cap. 4. num. 1.* *Azor. instit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 19. q. 1.* Quòd autem subditi teneantur obedire suis superioribus tradunt *S. Thom. 2. 2. quest. 104. artic. 1. Dyn. in reg. quod quis num. 5. de regul. iur. lib. 6.* *Abb. in cap. cum non liceat, num. 5. de prescript. Nauar. in man. c. 14. num. 2. & 12. & cap. 23. num. 36.* Sed hoc intelligitur duobus concurrentibus, primò quòd præceptum sit de his, in quibus superior habet suam superioritatem, & subditus ei subest, v. g. iudex iuxta suam iurisdictionem, pater, dominus, maritus, in iis, quæ spectant ad patriam, dominicam, seu vxoriam potestatem. *S. Thom. d. q. 104. art. 5. Nau. d. num. 16.* Secundò quòd præcipitur sit licitum, de quo vide *Abb. in cap. litteras, num. 25. de rescript. spoliat. & in cap. ad aures, num. 1. ad fin. de tempor. ordin.*

Tributa præstatis.] Hoc nomen cum sit generale ad omnia tributa extenditur, vt per *Gregor. l. 25. verbo tributo in fin. tit. 13. part. 5.*

Quia hæc est probatio subiectionis.] Notatur ad hoc quòd ex solutione census infertur subiectioni, vt per *Paul. Fusc. litt. C. sing. 30. Menoch. consil. 21. num. 9.*

5 aliquando famen est signum perceptæ libertatis, veluti quando Ecclesia aliqua dat Papæ piper, vel aliud pro censu, quo casu videtur exempta à subiectione Episcopi, ita per cap. si Papa, §. est & idem, de privileg. lib. 6. tenent Ferrer. in forma libell. ad præstationem, & rei relaxationem in gloss. scilicet dicti temporis præteriti, num. 10. Zabari. in cap. constitutus, num. 12. de relig. domibus, Euerard. in loco ab emphyteusi ad censum, de quo vide tamen quæ latè dixi ad cap. recepimus 8. a num. 4. de privileg. pag. 358. & seq.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus non potest novum censum monasterio imponere.
- 2 Fundator beneficii cum consensu Ordinarij non potest postea aliquid mutare, nec alterare sine ipsius Ordinarij consensu in ipso fundationis limine.
- 3 Dotis promissio non potest qualificari eius actu absoluto.
- 4 Fundatoris hæres potest declarare, & imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficii cum consensu Episcopi in actu fundationis, & erectionis.

C A P. Scientes. III. Greg.

- 1 Episcopus non debet imponere novas consuetudines, vel census monasterio, nisi fuerit ab initio impositum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anania, Anchar. Host. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 389. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 517. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 4.
- 2 Si ab initio, &c.] Notatur ad hoc quòd fundator beneficii cum consensu Ordinarij non potest postea aliquid mutare, nec alterare sine ipsius Ordinarij consensu, ut per gloss. hic verbo ab initio. Roch. de iurepatr. verbo pro eo. quod de diocæsani, q. 13. num. 31. cum seqq. Lambertin. eod. tract. lib. 1. part. 1. q. 9. princ. in princip. num. 49 & 50. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. num. 40. post Abb. & Zabarel. ita concludit Viuian. in praxi iurispatr. part. 1. lib. 2. cap. 8. num. 2. Seraphin. decis. 774. latè, & eleganter Moneta de commutat. ultim. volunt. cap. 11. num. 168. cum multis seqq. nouè D. Ioan. Anton. Masslob. in praxi habendi concursum ad parochiales prelat. 7. dub. 8. & vide quæ dixi ad c. grauis 15. infr. hoc tit. Intellige in ipso fundationis limine. nam post fundationem non possunt leges iuri aduersantes etiam de consensu ipsius Episcopi apponi, aut appositum alterari, ut aduertit Lambertin. de iurepatr. lib. 1. part. 1. q. 5. art. 1. num. 37. gloss. verbo constitutum, ad fin. in cap. cum dilectus, & ibi Abb. num. 5. & Imol. num. 22. de consuetud. Rot. decis. 561. num. 1. part. 2. in recent. ut in simili dicitur de promissione dotis, quæ non potest qualificari eius actu absoluto, lex morie, §. ult. & ibi gloss. in verbo oblationis, C. de pactis conuentis, quo simili vltus est pro hac sententia adstruenda, Ioan. Andr. in cap. generali, num. 6. & ibi etiam Gemin. sub num. 2. vers. ad finem, de elect. lib. 6. Et posse fundatoris hæredem non solum declarare, sed etiam imponere conditionem, & immutare qualitatem beneficii, cum consensu tamen Episcopi, tenet Lambert. d. tract. lib. 1. part. 1. q. 1. princ. art. 1. 2. num. 7. quem refert, & sequitur Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resol. 3. num. 14. in ipso scilicet actu fundationis, & erectionis. Caputaquen. decis. 199. num. 4. in fine, part. 2. & quando conditio est vitilis Ecclesiæ, Roch. de Curte de iurepatr.

verbo pro eo. quod de diocæsani consensu, num. 30. declarando, ut per Masslob. d. prelat. 7. dub. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Cæcus, & pauper ad collectas non tenentur, & n. 2.
- 3 Declaratur text. in presenti.
- 4 Privilegium patris, & posteris concessum, similiter competit filiabus nisi materia refragetur, aut lex resistat.

C A P. Licet. IV.

Cæcus, & pauper non tenentur ad collectas, quia inhumanum est affligere grauatum. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Butr. Ioan. Andr. Anania, Hostienf. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 489. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 517. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. sub tit. de restitut. spoliat. cap. 7. & alia pars huius Decretalis extrat in cap. 1. sup. de restit. spoliat.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Lazzarte de decima vendit. c. 19. num. 95. Gironda de privilegiis, & exemptionum explicat. num. 462. & 465. Azueud. l. 3. num. 20. tit. 14. lib. 6. noua recopil. vbi de infirmis pauperibus, & l. 4. num. 7. eod. tit. & lib. vbi de cæco. Bertachin. de gabellis, p. 7. n. 50.

Quo pacto autem potuit Gregor. in presenti cæcus cum alijs laicis à tributis exonerare, & de temporali illius querimonia cognoscere, controuersum est apud Doctores, nam gloss. 1. hic, cum qua transeunt ferè omnes, arbitratur propterea causam cæci alijs laici ad Gregor. V. Pontif. fuisse delatam, quia causa miserabilium personarum ad ecclesiasticum spectant iudicium cap. 1. cap. 2. 87. dist. sed reprobat Cou. pract. cap. 6. n. 1. ad finem princ. Host. verò quem refert Zabari. hic, & sequitur Butr. in fin. arbitratur cæcum fuisse de temporali iurisdictione Ecclesiæ Constantinopolitanae, & ideo Summum Pont. de causa temporali laici cognoscere potuisse, sicut in alijs speciebus factum probauit gloss. verbo improbanus in cap. cum esset 10. de testam. Sed quia solutio hæc, quamuis in se vera, diuinar vt Zabari. num. 1. fatetur, periculosa est, cum suppleat ad text. in illo ad quod principaliter venit, quod est absurdum. Quare probabilius est intelligere eum eod. Zabari. quod cum text. hic continuatiuè procedat ad cap. 1. de restitut. spoliat. vbi homines Ecclesiæ, qui Philagium cæcum spoliarunt, postea collectis affligebant, vnde cum cæcus aduersus illos ageret, non mirum si tanquam actor litigare debuisset cum reis, qui fori ecclesiastici privilegio potiebantur, & ideo ad Summum Pontificem confugisset, qui in his terminis potuit, ac debuit cognoscere, quamuis cæcus non esset de temporali Ecclesiæ iurisdictione, iuxta reg. cap. cum sit generale, §. de foro comp.

In gloss. Miseri, ibi, sed privilegium illud non extenditur ad filios. Notatur ad hoc quòd privilegium patris, & posteris concessum, similiter competit filiabus (nisi materia refragetur, aut lex resistat) vt per Tiraquel. de retractu tit. 1. §. 1. gloss. 9. num. 239. Dec. cens. 223. in princip. Cott. in memorab. verbo immunitates, las. qui etiam in privilegijs affirmat masculinum concipere fœmininum, in l. Gallus, in princ. in 2. lect. num. 33. refert, & sequitur Pinel. in l. 3. C. de bonis mat. num. 30. in effectu plures per D. Barbof. in l. quia tale, num. 37. ff. soluto matr. quamuis oppositum, immò privilegia huiusmodi, & immunitates posteris concessas

concessas solis masculis communicari defendat gloss.
vnic. in l. 4. ff. de iure immuni.

S V M M A R I V M.

- 1 Censum petens debet rationem exprimere quare sibi debeatur.
- 2 Censum, cuius causa ignoratur, omnino est indebitus.
- 3 Censum debetur illi, qui pro se emit, vel per semetipsum, vel mediante persona sui procuratoris.
- 4 Censum fructuarius soluendum est tempore recollectionis fructuum.
- 5 Comentio inter partes circa tempus faciendæ solutionis annui census, non est illicita.
- 6 Censum pecuniarius nulla stante consuetudine, vel conventionione soluendus est in fine anni.
- 7 Censum in forma solemnem, & legitime præsumitur constitutus ex eo quod dominus census probat sibi fuisse solutus annuus responsiones in præteritum.
- 8 Censum, vel simile seruitium quomodo possit tempore acquiri, ostenditur, & quid in acquisitione iurium personalium, ibid. n. 9.
- 10 Libertas à censu, & à seruitio an proprie præscribatur remissive.
- 11 Censum, vel alterius seruitij obligatio, an acquiratur ex diuturna præstatione.

CAP. Peruenit. V. Paschal. II.

- 1 Censum, cuius causa ignoratur, non est soluendus, sed sciendum est quorsum, & quando debet solui. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Host. Henric. Anch. Panorm. Viuiana. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 390. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 517. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 5.
- 2 Censum ignoramiam.] Notatur ad hoc quod census, cuius causa ignoratur, omnino est indebitus, cum enim census, de quo hic, per Abbatem Franxionoren. fuerit impositus, qui absque iusta, & rationabili causa, & sine Capituli consensu illud facere non poterat, cap. vnic. in fine, vt ecclesiast. benef. cap. constitutus 6. ad med. de relig. domib. meritiò indebitus iudicatur ex defectu causæ, quæ cum omnino necessaria esset prorsus ignoratur, vt text. habet, & ideo saltem indirectè census in se dicitur ignoratus, & indebitus, ac subinde, qui exegerit leges Diuinas, & humanas offendere dicuntur contra §. iuris præcepta, ibi, neminem ledere, Instiit. de iustit. in quo sensu verbum de quo in hoc text. ibi, diuinis, in sua proprietate retinetur, quamuis gloss. hic verbo Diuinis, & Zabar. n. 1. per diuinas intelligant solas Canonicas constitutiones.
- 3 Vt omnes census ad quid.] Notatur ad hoc quod petens censum debet rationem exprimere quare sibi debeatur; debetur autem illi, qui pro se emit, vel per semetipsum, vel mediante persona sui procuratoris legitime constituti, Rot. in vna Romana censuum de Luragris, 12. Iunij 1601. coram D. Iusto, impress. post tract. de censibus Lud. Cencij decif. 160. num. 2. & 3. item illi, cui dominus census illum cessit, & vendidit, Gasp. Roderic. de annuis reddit. lib. 2. g. 17. à n. 11. Cenc. d. tract. p. 2. g. 2. art. 1. num. 3. vbi numeris seqq. alios modos acquirendi censum refert.
- 4 Et quando persolui debeat.] Aduerte fructuarium censum soluendum esse tempore recollectionis fructuum, qui debentur, videlicet si census sit in frumento, illud erit soluendum in æstate tempore triturationis in area, si verò fuerit constitutus in vino, Barbof. Collect. Tom. II.

soluendum est tempore vindemiarum in vase, seu canali; si autem in oleo tempore recollectionis olei in pistrino, seu molendino, vt docent Boccac. in tract. de censibus, part. 3. num. 53. Cenc. eod. tract. part. 1. c. 1. quest. 1. artic. 3. num. 10. vbi num. 11. dicit quod debitor non tenetur deferræ ad domum sui creditoris dicitas quantitates fructuum debitas, etiam quod sint eiusdem fori, sed creditor debet accedere, vel mittere, vt à debitore capiat, & tollat suo proprio sumptu, & periculo. Quo verò ad censum pecuniarium asserit Nauar. consl. 18. num. 4. sub tit. de empr. & vend. nullo iure antiquo, nec in Extrauag. Pij V. super censibus præscribi tempus, quo census solui debeat, & propterea ipse existimauit circa hanc solutionem esse distinguendum, prout distinguitur in pensionibus, inter quæ est symbolum. Ego verò nulla stante consuetudine, vel conventionione inter partes circa tempus faciendæ solutionis annui census, (quam conventionem illicitam non esse docuerunt Nauar. d. 5. consl. 18. Rebel. de obligat. iustitia, part. 2. lib. 10. g. 1. num. 10. Frideric. Martin. de iure cens. cap. 6. num. 385. & cap. ult. num. 156. quicquid contrarium dicant In trigl. super Bullam de censib. g. 45. num. 10. Ioan. Baptista Costa de ratione rata g. 147. num. 7.) credo tunc solutionem debere fieri in fine anni cum Frider. Martin. d. cap. ult. à n. 52. & Bonac. de contractib. disp. 3. g. 4. puncto vnico, num. 32.

In gloss. Censum ibi, sed nunquid talis census sine con- simile seruitium potest acquiri tempore, &c. Notatur ad hoc quod census in forma solemnem, & legitime præsumitur constitutus ex eo quod dominus census probetur sibi fuisse solutus annuus responsiones in præteritum, de quo vide Crauet. consl. 217. num. 10. lib. 2. Couar. in reg. possessor. part. 2. §. 4. num. 3. Mascard. de probat. conclus. 101. Felician. de censib. lib. 3. cap. 1. à num. 8. & lib. 1. cap. 9. à num. 10. Ludou. Cenc. eod. tract. part. 1. cap. 4. n. 33. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 131. à num. 59. Mar. Antonin. variar. resolut. lib. 1. resol. 44. num. 6. Mench. illustr. cap. 64. num. 6. Flores de Mena variar. lib. 1. g. 2.

Hæc gloss. quatenus asserit censum, vel simile seruitium posse tempore acquiri, ex text. in l. si quis diuturno 10. in princ. ff. si seruitus vend. l. 1. num. vlt. propè fin. ff. de aqua pluuiæ, magnam patitur difficultatem ex textibus, qui contrarium clarè suadere videntur in l. seruitutes 14. in princ. ff. de seruis. & in l. si aliena 10. §. 1. & in l. sequitur 4. §. vlt. ff. de vsuac. Reiecta concordia huius glossæ distinguendis inter illas seruitutes, seu seruitia, quæ possideri possunt; & inter illas, quæ possideri nequeunt, vel quia ius commune resistit, vel ex alio capite, vt secundo casu nullo tempore præscribantur, & ita intelligantur iura pro secunda sententia adducta, in primo verò casu solo tempore acquirantur, & ita procedant iura primo loco pro opinione glossæ adducta Reiecta etiam alia concordia gloss. verbo certam post med. in d. l. seruitutes gloss. 4. in l. apparet, 5. in fin. ff. de itinere, actibus priuato, Paul. in l. si sic, num. 2. ff. quæ admodum seruit. communis, vt per Padil. in l. 2. n. 26. C. de seruis. & aqua, & plurium, vt per Cou. lib. 1. var. c. 17. n. 11. Balb. de præscript. 2. p. 3. princ. n. 3. Gom. de contract. c. vlt. num. 26. distinguunt inter seruitutes continuas, quæ absque facto hominis continuam, vel quasi continuam vtilitatem afferunt; & inter discontinuas, quæ prædictum hominis factum requirunt, exemplum est in l. foramen 27. ff. de seruis. urban. vt continuæ tempore acquirantur, & ita procedant iura citata pro prima sententia; discontinuæ verò non acquirantur nisi tempore immemorabilis, vt in l. 3. §. Autus aque, ff. de aqua quorid. & est. Explosa etiam altera concordia Longual. in l. Imperium, n. 241. & 251.

ff. de iurisd. omnium iud. & Mayni lib. 1. actionum, c. 14. ac nostri Goueani lib. 1. variar. cap. 14. quia iureconsultus notat de impropriate, quod est ab illorum stylo, & consuetudine prorsus alienum, probabilius dici potest abque vlla diuinatione, vel impropriate, quinimo & literæ Iuriconsultorum consonantius seruituram realem vsucapionem non dari propter iura modò expensa pro secunda sententia; dari tamen vtilem actionem illi, qui longo tempore cum cæteris requisitis vsus fuerit, bonus text. in l. 1. §. vlt. in fine. ibi, habemus. ff. de aqua pluua arcenda, text. à contrario sensu in l. vlt. ff. quemadmodum seruimus am. bonus text. in d. l. si quis diuino, ibi, sed vtilem habet actionem, & in his terminis intelligenda sunt iura citata pro prima glossæ opinione, quæ in hoc casu accepta in nihilo pugnant cum aliis Iureconsultorum responsis, nec cum illo intelligendi modo, quem magis probabilem existimamus.

- 9 Quid autem dicitur in acquisitione iurium personalium, prout ius eligendi, præsentandi, vsusfructus, & similes, de quibus in cap. cum Ecclesia, de causa possessionis? vide post alios Cou. in reg. possessor. part. 2. §. 3. num. 3. & lib. 1. var. cap. 17. num. 10. Anton. Gom. de contrah. cap. vlt. à num. 25. Padil. in d. l. 2. à n. 30.
- 10 Verùm libertas à censu, & à seruitute propriè præscribitur? vide l. sequitur 4. §. vlt. ff. de vsucap. Barr. in l. si ades 31. §. 1. in princ. ff. de seruit. verb. Abb. in cap. de quarta num. vlt. de præscrip. Robert. lib. 4. sentent. c. 8. Conan. lib. 4. comment. cap. 12. n. 6. & 13.
- 11 Verùm etiam ex diuturna præstatione census, vel alterius seruitij obligatio acquiratur, vide Abb. Zabab. & Butt. à num. 19. in præsent. gloss. verbo repellere, in fine, in l. 2. C. de iure emphyt. gloss. verbo longo, per text. ibi, in l. cum de in rem verso, ff. de vsur. Barr. in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. Tiraquel. de præscrip. §. 1. gloss. veredes cum seqq. Cou. in d. reg. possessor. part. 2. §. 4. à num. 1. & lib. 1. variar. cap. 17. num. 3. in princ. Gutier. in l. nemo potest, num. 199. ff. de legatis 1. & conf. 47. num. 3. Padil. in l. 2. à num. 33. ff. de seruit. Gabr. commun. sub tit. de præscrip. concl. 1. à princ. Gam Lusit. decis. 236. & 326. Valasc. de iure emphyt. q. 32. à num. 35.

S Y M M A R I V M.

- 1 Visitantes Prælati quem equorum numerum secum ducere possint, ostenditur, & prohibetur eis tunc vi uenationibus, & sumptuosas epulas querere, & num. 2.
- 3 Visitatio quanto tempore durare debeat, boni viri arbitrio relinquatur iudicandum.
- 4 Episcopus nullus erat vsque ad tempus Bonifacij VIII qui vellet fieri Presbyter Cardinalis.
- 5 Episcopi clericis tales, & exactiones imponere nequeunt.
- 6 Episcopi possunt pro multis necessitatibus, quæ aliquoties obueniunt, si manifesta, & rationabilis causa existerit, cum charitate moderatam a clericis auxilium postulare.
- 7 Causa rationabilis non sufficit nisi sit manifesta ad petendum charitativum subsidium.
- 8 Causa iusta, & rationabilis ad petendum charitativum subsidium quæ sint, ostenditur.

CAP. Cùm Apostolus. VI.

Ex Conc. Lateran.

- 1 Visitantes Prælati certum numerum equorum, & exactionum excedere non debent pro diuerfi-

rare prouinciarum, & facultatibus Ecclesiarum, nec sint onerosi subditis, & Archiepiscopi non excedant numerum 40. vel 50. Episcopi 20. vel 30. Cardinales 15. Archiepiscopi 5. vel 7. Decani 2. nec ducant canes venatorios, nec sumptuosas epulas querant, sed accipiant quæ honestè, & competenter ministrantur, & in omnibus querant Chistum. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Butt. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 190. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 517. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. Casal. in annot. desumitur ex Concil. Lateranens. sub Alex III. cap. 9. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 6.

Determinat Concil. de quo in hoc text. numerum 2 equorum, quos secum ducere debent Prælati visitantes, eosque monet ne sumptuosas epulas querant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè, ac competenter illis fuerit ministratum. Quam quidem constitutionem innovat, & ampliat Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 3. his aureis verbis. Quæ vt facilius, feliciusque succedant, monentur prædicti omnes, & singuli, ad quos visitatio spectat, vt paterna charitate, Christianòque zelo omnes amplectantur, ideòque modesto contenti equitatu famulatiue studeant quàm celerrimè, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absoluerè. Inerimque caueant ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosive sint, &c. De quo Concilij Trid. decreto vide Nau. conf. 1. sub hoc tit. Prax Episcop. part. 1. verbo visitatio, §. 5. vers. præterea, & n. 6. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 57. n. 16. cum seqq. & ego ipse de officio, & potest. Episc. part. 3. allegat. 73. Vnde videbis nullo iure præscriptum esse tempus intra quod visitatio perfici possit cum vna Ecclesia vno die visitari queat, alia verò visitari non possit tribus, quatuorve diebus, vel propter ipsius plebis latitudinem, vel propter negotiorum multitudinem, quare boni viri arbitrio relinquatur iudicandum quanto tempore durare debeat visitatio, vt docent Surd. de aliment. tit. 4. q. 22. n. 8. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæ 6.

Cardinales viginti quinque.] Querunt Doctores quare Cardinales debeant ducere pauciores equos, quàm Episcopi. & Archiepiscopi, & respondet Gambar. de officio, & potest. Legati de latere, lib. 7. num. 126. Cardinales antiquitus per humiliora charitatis opera se exercuisse, & vsque ad tempus Bonifacij VIII. nullus erat Episcopus, qui vellet fieri Presbyter Cardinalis, quia putabant non licere descendere à maiori dignitate ad minorem, & vsque ad Clem. III. qui floruit anno Domini 1190. ea dignitas non nisi Monachis, & Abbatibus, Decanis, aut Prioribus conferebatur, vt tradunt citati per Cened. ad Decretal. collect. 115. n. 1. & præcipuè Masfil. Columna de ecclesiast. reddit. origine, part. 2. c. 13. à num. 33. De illorum autem origine, potestate, & hodierna excellentia agunt Doctores per me relati ad cap. per venerabilem, qui sily sunt legitimi, n. 47. pag. 112. quibus adde Brunon. à Sole in locis commun. verbo Cardinales. Camil. Borrel. in summa omnium decis. tit. 5. per totum, vbi n. 13. refert quòd Cardinales purpureo bireto, & galero insigniti fuere ab Innocent. I. V. anno Domini 1244.

§. Prohibemus.

Prælati non præsumant grauare subditos taleis & exactionibus, sed cum causa manifesta & rationabili possunt petere moderatum auxilium. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

5 *Ne subditos talis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Episcopi clericis tales, & exactiones imponere nequeunt, vt per Bellet. *disquisit. clericali. part. 1. tit. de clerico debitore. §. 12. num. 1.*

6 *Cum charitate moderatum, &c.*] Probat hic § posse Episcopos pro multis necessitatibus, quæ aliquoties obueniunt, si manifesta, & rationabilis causa extiterit, cum charitate moderatum à Clericis auxilium postulare, vt per Duen. *reg. 89. & 253. Grammat. de- cif. 88. Purpur. consil. 329. num. 2. vol. 1. Bellet. d. §. 12. num. 2.* De charitativo subsidio latè ex professo egerunt Remig. de Goni, & Bellencin. & incidenter Menoch. *de arbitr. casu 178. 179 & 182. num. 5. 8 & conf. 75. num. 87. Nauarr. consil. 7. sub hoc tit. Stephan. Quarant. in summa Bullarij, verbo Concilium provinciale, num. 8. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 14. Bellet. d. §. 12. per totum, Paul. Layman in Theologia moral. lib. 3. tract. 1. part. 1. cap. 5. §. unico, de subsidio charitativo, num. 10. plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 115. à num. 6. & ego ipse de officio, & potestate Episcopi. part. 3. alleg. 87.*

7 *Si manifesta, ac rationabilis causa extiterit.*] Ergo debet subesse iusta, & rationabilis, & manifesta causa petendi charitativum subsidium, & non sufficit quòd subit causa rationabilis, nisi sit manifesta, Abb. in presenti. num. 2. & in cap. conquirente, num. 1. & 2. in fine, de officio Ordin. Alexand. de Neuo consil. 57. num. 1. & consil. 58. num. 3. & 4. Valer. Reginald in praxi fori pœnit. lib. 20. num. 67. Azor d. cap. 14. q. 3. Bellet. d. §. 12. num. 3. Paul. Laymann vbi supra num. 9.

8 *Iustæ autem, & rationabiles causæ erunt solutio debitorum, quæ contraxit Episcopus pro solutione Bullarum, & annatæ, ac pro recuperatione civitatum, castrorum, & locorum, ac bonorum Ecclesiæ occupatorum, ac pro Ecclesiæ suæ iure tuendo, vel si Episcopus fecerit impensas magnas in negotiis totius diocesis communibus petrandis. Vel si rem aliquam magni momenti emerit necessariam ad suam Ecclesiam conferuandam, veluti si emerit aliquod castrum, vel oppidum ad expellendos, & procul arcendos hostes. Vel quando Ecclesias formaliter visitat. Vel si iter facturus sit ad Papam, vel Imperatorem, vel Regem ob suæ Ecclesiæ, vel diocesis, vel etiam totius Ecclesiæ generalis commune bonum. Vel si visitaturus sit limina S. Petri, vt iusturandum impleat. Vel si impensas necessarias, & alicuius momenti fecerit in aduentu Imperatoris, Regis, seu Principis, præsertim si ab eo habet regalia. Vel denique si ad generale, vel prouinciale Concilium vocatus iter susceperit, de quibus vide Bellencin. de charitativo subsidio, quæst. 2. Quarant. d. num. 8. Bellet. dicto §. 12. à num. 4. & plures, quos refero d. alleg. 87.*

iusmodi censum soluerit, non poterit postea de illius nullitate opponere.

7 *Censum subditis suis non potest dominus augere.*

CAP. Prohibemus. VII.

Episcope, Abbates, & alij Prælati Ecclesiastici i nouos census imponere non debent, nec veteres augere, nec præsumant appropriare suis vñibus partem reddituum, & si quid contra prædicta fit est irritum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Hentic. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 392. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 518. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Concil Lateranen. sub Alexand. III. cap. 7. vers. prohibemus. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 7.

Probat hic text. Episcopum non posse nouum census Ecclesiis imponere, vel augere antiquum, consonant text. in cap. tua nes 11. de iure patronat. & in cap. pastoralis penult. de ijs, quæ sunt à Prælatiò, intellige de censu in perpetuum etiam post mortem possessoris, quod quidem solus Summus Pontifex imponere potest dispensando in sua lege, cap. ad quæstiones 6. de rerum permutat. quem text. in id refert Sor. de inst. lib. 9. quæst. 7. art. 2. col. 2. vbi affirmat morem esse Romanum nullum Prælaturam Papa inferiore censum, aut permutationem perpetuam imponere posse, neque in beneficiorum permutationibus, neque in simplicibus renunciationibus, Abb. num. 2. & DD. communiter in presenti, & in cap. præterea, num. 3. infra hoc tit. Gig. de personib. quæst. v. num. 1. & à num. 6. Rebuff. de pacificis possess. num. 110. At verò solummodo ad vitam possessorum, aliud verò tempus breuius licitè possunt Archiepiscopi, & similes Prælati ex causa census personales imponere, cap. cum venissent 9. de rest. spol. cap. nisi essent, de præbend. cap. de catero 5. in fine, de transit. cap. vnic. prope fin. vt Eccles. beneficia, post alios Gig. vbi proximè, num. 2. Corral. de Sacerdot. part. 1. c. 4. Mandos. de signatura gratia, tit. pensiones, verbo Papa. Ratio differentiæ est, quia primo casu Ecclesia perpetuò oneratur, & sit censualis, quod in Concil. Lateranen. de quo in presenti vetitum est; in secundo non Ecclesia, sed persona obligatur, in quibus terminis prohibitio illa non datur, obseruant Abb. num. 2. & DD. communiter in d. cap. cum venissent, Zabar. num. 1. & omnes in presenti, vbi Butr. num. 4. Felin. in cap. ad audientiam il. 2. num. 2. de rescript. Gig. de person. quæst. 6. à princ. Rebuff. de pacificis possess. à num. 106. Couart. in cap. quamuis, part. 1. §. 6. num. vlt. Corral. d. cap. 4. Hodie tamen apud Gallos ab alio quàm à Summo Pontifice vix constituitur census, vt post Gig. affirmant Rebuff. vbi proximè, n. 105. ad fin. & Corral. d. cap. 4. à num. 9.

Nouus census imponantur Ecclesiis.] Tria requiri vt 4 nouus census possit Ecclesiæ imponi, dicit Paul. Fusc. de visitat. & regimine Ecclesiarum, lib. 2. cap. 16. num. 5. primò vt interueniat auctoritas Episcopi iuxta cap. significauit, hoc tit. Secundò quòd subit iusta, & legitima causa, cap. cum clerici, hoc eodem tit. Tertio, quòd Capitulum consentiat, per notata in cap. tua, & in cap. pastoralis, de his, quæ sunt à Prælat. & citat Zabar. in Clement. 1. quæst. 27. de reb. Eccles. non alienand. ac Foleri. in præst. cens. in verbo huiusmodi, num. 17. & 18. Aduerte clericum beneficiatum non posse super rebus suæ Ecclesiæ absque legitima causa utilitatis, vel necessitatis, & sine debitis solemnitatibus censum imponere & constituere, non solum respectu eorum bonorum, quæ sunt cultui, & ministerio diuino dicatæ, Tiraq. de retractu lign. §. 1. glof. 1. num. 5. vers. nec qui non possit, Velasquez

SVM MARIVM.

- 1 *Census nouus Ecclesiis imponi non debet, nec antiquus augeri, intellige in perpetuum, vt num. 2.*
- 2 *Episcopi ex causa possunt census personales imponere ad vitam possessorum, aliudve tempus breuius.*
- 3 *Census nouus vt Ecclesiæ imponi possit tria requiruntur.*
- 4 *Beneficiatus clericus non potest super rebus suæ Ecclesiæ absque legitima causa utilitatis, vel necessitatis, & sine debitis solemnitatibus censum imponere, & constituere.*
- 5 *Census quando fuerit impositus à Prælati, vel Capitulo alicuius monasterij absque debitis solemnitatibus, si Capitulum, & monasterium per aliquod tempus bus-*

Velasquez de Auendano *de censibus*, cap. 76. sub num. 1. sed etiam respectu temporalium, & immobilium, vt sunt domus, vineæ, prædia, & alia huiusmodi, ita docent Redoan. *de rebus Eccles. non alienand. sit. de constit. ann. reddit. num. 30. & 31.* Virgin. Boccac. *de censib. part. 2. num. 75. & part. 3. num. 64.* Ludouic. Cenc. *cod. tract. p. 1. cap. 2. quæst. 3. art. 2. num. 4.* Azor. *institur. moral. part. 3. lib. 10. cap. 7. quæst. 5.* Bonacin. *de contractib. disp. 3. quæst. 4. puncto vnic. num. 11.* & fuit sæpe in Rota resolutum, vt in multis decisionibus relatis per Cencium post dictum tract. *decis. 27. num. 2. & decis. 36. num. 2. & decis. 28. num. 3. & decis. 40. num. 5.* Intellige respectu præiudicij Ecclesiæ, secus autem respectu præiudicij ipsiusmet clerici imponentis, licet enim Clericus imponendo censum super bonis Ecclesiæ non possit, nec Ecclesiæ, nec suis in dicto beneficio successoribus præiudicare, potest tamen sibi met præiudicium inferre, & propterea poterit super bonis suæ Ecclesiæ imponere censum duraturum eius vita durante, vt per Redoan. *d. loco, a num. 19.* Felician. *de censib. tom. 1. lib. 2. cap. 3. n. 10.* Velazq. de Auendano *cod. tract. cap. 77. num. 3. vers. ideo aliquantulum. & num. 4.* Cenc. *d. art. 2. n. 11.* Sed ego cum Azor. *d. quæst. 5.* sentio huiusmodi censum repugnare dispositioni *Extrauag. ambitiosa, de rebus Ecclesie non alienand.* ac proinde non ita secure imponi probeabilius iudico, quicquid prædictæ Extrauag. respondere nitantur Velazq. de Auend. *d. cap. 77. num. 5. & Cenc. d. art. 2. num. 13. & 14.*

6 Quando autem census fuerit impositus non à simplici beneficiato, sed à Prælato, vel Capitulo alicuius monasterij absque debitis solemnitatibus licet possit Capitulum, & monasterium declarare nullam dictam impositionem, quia tamen habet in se implicitum statum validitatis, cum non sit nulla nisi Ecclesia velit, *Pute. decis. 365. num. 5. lib. 2. Rota decis. 133. num. 12. p. 2. diuers. Carol. de Grassis de exceptionibus. except. 20. n. 22.* si Capitulum, & monasterium per aliquod tempus huiusmodi censum recognouerit, & illius fructus soluerit, non poterit postea de illius nullitate opponere, vt censuit Rota in *Romana censuum 23. Iunij 1600.* coram Illustrissimo D. meo Cardinale Millino. Nam soluendo fructus dicti census censetur nullitatem remississe, quia obseruantia subséquuta videtur animum præcedentem declarare, vt in simili dixit Rota in *Romana censu 13. Maij 1596.* coram Cardinale Blanchetto. Vel saltem emptor talis census liberatur ab onere restituendi fructus ex eo perceptos antequam Ecclesia declarauerit velle illum habere pro nullo, per ea quæ Steph. Gratian. *discept. forens. tom. 3. c. 559. n. 64.*

7 *Nec veteres augeantur.* Notatur ad hoc, quòd dominus non potest augere censum subditis suis, vt per Boër. *decis. 132. num. 3.*

SVM MARIVM.

- 1 Prælati, seu Rector Ecclesia non potest, præsertim post mortem, Ecclesiam suam propria auctoritate constituere censualem.
- 2 Censu constitutio super rebus Ecclesia accedente superioris consensu, successores obligat.
- 3 Censu impositio si fiat ex decreto executoris Apostolici in vim litterarum Apostolicarum si in eandem expeditarum, omnia censentur solemniter, & legitime gesta.

CAP. Præterea. VIII.

1 Pensio sine auctoritate Episcopi imponi non potest, & si moriatur ille qui eam soluebat, non est

amplius soluenda, quia simplices clerici non possunt Ecclesias, quibus præfunt, auctoritate sua efficere censuales. Colligunt ex Ordina. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 393.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 518.* remissiuè Ximen in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 3.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *part. 28. cap. 9.*

Episcopo ignorante, &c.] Ergo accedente superioris consensu constituto census super rebus Ecclesiæ successores obligat, vt per Chald. *de emp. cap. 27. num. 9.* vbi intelligit quando decretum interponitur cum causæ cognitione, & Episcopus fuit motus ex causa rationabili.

Si Pontificis, aut alterius, &c.] Vnde si impositio census fiat ex decreto executoris Apostolici in vim litterarum Apostolicarum in forma, si in eandem expeditarum, omnia censentur solemniter, & legitime gesta, Abb. *consil. 41. n. 3. lib. 1. Gabr. consil. 71. n. 10. & 13. lib. 2. Nicol. Intrigl. super Bulla, de censibus, quæst. 27. n. 3. & seq. Rot. decis. 65. num. 1. & decis. 178. num. 2. part. 2. diuers. & apud Ludouic. Cenc. post suum tract. de censibus, decis. 30.*

CAP. Ecclesiis. IX.

Episcopus maiorem exactionem imponere non debet præter Cathedralicum, & alia iura, quæ habet in antiquis Ecclesiis quamuis eriperet, & liberaret Ecclesiam de manibus laicorum. Colligunt ex Ordina. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 394.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 518.* remissiuè Ximen in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 10.* & est post Concil. Lateranen. *part. 2. cap. 8.*

Præter cathedralicum.] De cathedralico iure vide 2 Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo ius cathedralicum*, Aloyf. Ricc. in *praxi aurea, resol. 281.* & plures alios, quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi. *p. 3. alleg. 86. à num. 40.*

SVM MARIVM.

- 1 *Pedagia noua sine consensu Principis communionem priuatur, & num. 2.*
- 3 *Facultas imponendi vectigalia inhaeret persona & ossibus ipsius Principis, vt absque expressa & specifica concessione non censatur in alium translata.*
- 4 *Papa, Imperator, Reges, alique supremi Principes superiores non cognoscentes possunt in suis terris vectigalia imponere absque incurfu in excommunicationem Bulla Cæna.*
- 5 *Resp. libera, & perfecta, quales sunt Veneta, Ianuensis, & alia similes possunt vectigalia imponere.*
- 6 *Collecta imponi non debent nisi de licentia Principis.*
- 7 *Ciuitas per modum mutui an vectigalia seu collectas imponere possit, remissiuè.*

CAP. Innouamus. X.

Pedagiorum nouas exactiones qui statuere præsumit sine consensu Episcopi, & monitus non desistit, carere debeat Christiana communionem donec satisfaciatur. Colligunt ex Ordina. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Henric.

Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 394. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 518. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* defumitur ex Concil. Lateranen. sub Alexand. III. cap. 22. & refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 1. sub tit. de treuga. & pace. cap. 2.*

- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Ozasc. *decis. 135. circa fin.* Socin. *consil. 7. num. 1. vol. 7.* Petr. Antiban. *de muner. in 2. part. §. restat. n. 1.* Schrad. *de feudis. part. 3. cap. 4. num. 38. & seq.* Camill. Borrell. *de præstantia Regis Cathol. cap. 11.* Boff. in *practica. tit. vectigalia qui possint imponere. & tit. de Principe. num. 95.* Bellacomb *tom. 1. communium opinion. lib. 4. tit. 40. num. 1. pag. 651.* Menoch. *conf. 302. num. 27. vers. quomodo. Mench. illustr. lib. 2. cap. 8. num. 1.* Gregor. per text. *ibi. in l. fin. tit. 7. part. 5.* Ioseph. Ludouic. *tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis. concl. vnic. pag. mibi 474.* Salon. *in 2. 2. D. Thome tom. 2. tit. de vectigalib. art. 3. controuers. 1.* Auendan. *de exequendis mand. par. 2. cap. 4.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 666.* Cardinal. Tusch. *lit. G. conclus. 1. num. 7. & lit. V. conclus. 32.* Cabed. *Lusit. decis. 44. num. 10. & decis. 49. num. 4. part. 2.* Chald. Pereira *quæst. forens. consil. 28. n. 34.* nouissimè Bonacina *de censuris in Bulla Cæne. quæst. 6.* Alexand. Trentasinq. *variar. resol. lib. 1. tit. de iure fisci. resol. 5. à num. 1.* Farinac. *de furiis. quæst. 172. num. 69. & seq.* Ordin. Reg. *Lusit. lib. 1. tit. 66. §. 40. & lib. 2. tit. 26.*
- 3 §. 13. vbi parens meus, & ad eò hæc facultas imponendi vectigalia inhæret personæ, & ossibus ipsius Principis, vt absque expressa, & specifica concessione non censetur in alium translata, Valasc. in *l. imperium. num. 50. ff. de iuris d. omnium iudic.* Couar. *pract. cap. 1. num. 10. sub vers. nona conclusio.* Socin. *iun. consil. 126. num. 2. vol. 2.* Ozasc. *decis. 101. num. 12.* Roland. *consil. 42. num. 32. vol. 2.* Vincent. de Franc. *decis. 275.* Petr. de Gregor. *de concess. feud. part. 7. quæst. 5. num. 4.* Menoch. *de presump. lib. 3. præsumpt. 97. num. 41.* Sutr. *consil. 152. num. 34. & consil. 210. sub num. 18.* Peregr. *de iure fisci. lib. 1. tit. 2. num. 74. & 79. & consil. 1. num. 11. vol. 1.* Intrigl.
- 4 in *cent. 2. feud. art. 80. num. 13. cum seq.* Vnde Summum Pontificem, Imperatorem, Reges, aliòsque supremos Principes superiorem non agnoscentes, posse in suis terris vectigalia imponere absque incurfu in excommunicationem Bullæ Cæne, resolunt Tolet. *lib. 5. cap. 73. num. 1.* Duard. in *Bullam Cæne Domini. lib. 2. can. 5. quæst. 5.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 9. à num. 15.* Soar. *tom. 5. disp. 21. sect. 2. num. 36.* & plures. quos refert, & sequitur Bonacina *d. quæst. 6. puncto 3. n. 2. vers. secundò.*
- 5 vbi in *vers. tertio*, idem dicit de Rebus publicis liberis, & perfectis, quales sunt Venera, Ianuensis, & aliæ similes, de quo etiam Camill. Borrell. *de præstantia Regis Cathol. cap. 11. num. 39.* vbi loquitur in qualibet Republ. seu ciuitate non recognoscente superiorem iura Regalia habente, & cum ratione, quia de ciuitate, quæ superiorem non recognoscit, sicut de Principe iudicandum est, vt notat Bart. in *l. 1. §. de qua. ff. de postul. & in l. infamem. ff. de publ. iudic. cum superioritatis traditis per Dec. *consil. 534. num. 2.* Et de inferioribus habentibus iura Regalia quòd possint hæc vectigalia indicere, voluit loquens de Duce Sabaudia. *lasc. conf. 227. vol. 2.* Ozasc. *d. decis. 135.* & de dominis Ariminen. Raphael. *consil. 166.* quem citat Borrell. loco proxime citato.*
- 6 Et de collectis imponendis nisi de licentia Principis, vide Rebuff. *ad l. 27. ff. de verborum signifi. pag. 157.* Menoch. *consil. 28. num. 34. & consil. 32. num. 20.* Thefaur. *decis. 57. à princ. Azeued. l. 1. tit. 6. lib. 7. noua recog. Ican. Garc. de expens. cap. 12. à num. 63.* Melch. Phæbos *Lusit. decis. 34. num. 12.* Rota apud Farinac. *decis. 72. part. 1. recent.*
- 7 An ciuitas per modum mutui vectigalia imponere possit? vide Boet. *decis. 60. num. 4. cum seqq.* Rebuff. in

leum. qui. ff. de verborum significat. pag. 108. Parlad. *rerum quodid. lib. 1. cap. 3.* Ioan. Garc. *de expens. cap. 52. num. 67.* Gutier. *pract. lib. 2. quæst. 180. num. 29. & part. 4. q. 48. num. fin.* Bobadil. in *sua politica. lib. 3. cap. 3. à num. 18.* Flores de Mena *variar. lib. 2. quæst. 21. num. 45.* Et an possint facere collectas, vide Cassan. in *consequat. Burgundia. rubr. 13. §. 6. verbo de poëte. num. 8. & 9.* Capell. Tholos. *decis. 347.* Syluan. *consil. 9. num. 15. & consil. 32. num. 15.* vbi tenent vniuersitates, & communitates, quæ non habent iurisdictionem, sed sunt subdita, & subiectæ sub alio domino, non possunt facere collectas, nec tallias imponere, quod limitat Melch. Phæbos *d. decis. 34. num. 13.* vbi adesset necessitas saltem grauis.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici, qui per collusionem constituunt Ecclesiam censualem, illa priuari debent.
- 2 Censu constitutio super rebus Ecclesie legitima & iusta censetur si fiat pro illius vtilitate, veluti si imponatur pro extinguendo alio censu maioris responsionis.
- 3 Collusio est inter reum, & actorem occulta, & illicita pactio.

CAP. Cùm clerici. XI.

Clerici qui per collusionem constituunt Ecclesias censuales Religiosis sine licentia Episcopi vt post mortem Ecclesia ad præsentationem Religiosorum transeat ad filios, vel nepotes ipsorum, remouentur ab iis Ecclesiis postposita appellatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiqui. Innocent. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania. Hostien. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij. pag. 394.* Alagona in *compendio iuris Canonici. pag. 518.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. de simonia. cap. 17.* & est post Concil. Lateranen. *p. 28. cap. 8.*

Constituunt censuales, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 constitutio census super rebus Ecclesie legitima, & iusta censetur si fiat pro illius vtilitate, veluti si imponatur pro extinguendo alio censu maioris responsionis, vt censuit Rota apud Seraphin. *d. cis. 1109. num. 1. part. 2.* & in *Romana censu de Remulis. 8. Iunij 1598.* coram D. Penia, habetur apud Ludouicum Cencium in *sine sui tractatus de censib. decis. 28. num. 3 vers. supradictis.* & iterum in *Romana censuum 23. Iunij 1600.* coram Illusterrimo D. meo Cardinal. Millino, apud eundem *decis. 29. num. 2.*

In glos. *Collusione. ibi. collusio est inter reum, & actorem 3 occulta, & illicita pactio.* Vide dicta ad cap. anduinum 3. num. 4. de collusionem detegenda, pag. 299.

S V M M A R I V M.

- 1 Collectores si grauant Ecclesias priuari debent officio.
- 2 Collectarum impositio est actus iurisdictionis.
- 3 Collecta per capita an per facultates sit imponenda, remissiuè.
- 4 Immunitas vni concessa an alijs accrescat remissiuè.

CAP. Ea, quæ. XII.

Archidiaconi non debent facere collectas per suos Archidiaconatus grauando Ecclesias, vel Parochias, alioquin auferatur ab eis id, quod habent. Colligunt

Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioann. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Anchar. Hentic. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 394. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 519. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 5. sub tit. de stamia*, cap. 5. & est post Concil. Lateranen. part. 2. cap. 4.

2 *Collectam.*] Circa materiam impositionum collectarum vide Capellam Tholos. *decif. 348.* Ioseph. Ludou. *Perus. decif. 43.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de exemptionibus clericorum*, & eorundem bonorum à numeribus publicis, §. 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 196. num. 31. cum seqq.* Rotam apud Farinac. *decif. 72. part. 1. recent.* ubi num. 3. quòd impositio collectarum est actus iurisdictionis, & citat Alexand. *consil. 78. num. 8. & in fine, lib. 6. Socin. conf. 129. num. 1. circa med.* Collecta per capita, an per facultates sit imponenda? vide Bellac. in *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 39. num. 9. pag. 647.* Azuced. *l. 3. num. 1. & 11. tit. 14. lib. 6. noua recopil.* Et an immunitas vni concessa aliis accrescat? vide Aufret. *ad Capell. d. decif. 348.* Azuced. *l. 2. tit. 14. lib. 6. noua recopilat.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iuramentum recipiens de nouo censu imposito Ecclesie persoluendo, compellitur iuramentum absoluerè.*
- 2 *Census antiquus potest renouari.*
- 3 *Nouum non censetur quod reficitur.*
- 4 *Census nouus ille dici potest de cuius impositionis initio non extat memoria, seu quòd nunquam fuit impositus.*
- 5 *Iuramentum potest relaxari à partibus in quorum utilitatem fuit iuratum.*
- 6 *Suspicio oritur ex eo quòd quis alium iurare faciat.*

CAP. Significauit. XIII.

LUC. III.

1 **C**ensum de nouo positum soluere iurans etiam cum auctoritate Episcopi, huic creditores cogendi sunt relaxare iuramentum; si verò census non fuit de nouo impositus, & cum auctoritate Episcopi, tunc iurans non est molestandus ab Ordinario. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioann. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 395. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 519. remissiuè Casal in *annot.* & Ximen in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 25. cap. 1.*

2 *Et non de nouo.*] Notatur ad hoc, quòd census antiquus potest renouari, vt per Ias. in *l. ius Ciuile, num. 13. ff. de iustit.* Nouum enim non censetur, quod reficitur, Ioseph. Sesse *Aragonia decif. 153. num. 23.* Nouus autem census ille dici potest de cuius impositionis initio non extat memoria, seu quòd nunquam fuit impositus per ea quæ Duard in *Bull. Cæna Domini, lib. 2. can. 5. quæst. 9.* nouissimè Bonacina *de censuris in Bulla Cæna quæst. 6. puncto 2. num. 2.*

3 *Eosdem monachos vt clericum, &c.*] Ergo iuramentum potest relaxari à partibus, in quorum utilitatem fuit iuratum, vt per Abb in *cap. 2. n. 3. inf. de sponsal.* Sanch. in *precepta Decalogi, lib. 3. cap. 20. num. 4.*

4 In *glos. Interdixit* ibi, & quia præsumptio est contra eos, ex eo quòd ipsum iurare fecerunt. Notatur ad hoc, quòd suspicio oritur ex eo, quòd quis alium iurare fa-

ciat, vt per Ias. in *l. nemo potest*, lect. 1. num. 44. ff. de leg. 1. 1. Tiraquell. *de retract. conuens. in præfat. num. 16. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Archiepiscopus visitans provinciam etiam à monasterijs provincia procurari debet.*
- 2 *Episcopus habet ius circa visitationem Regularium cum iure exigendi procuraciones ab ipsis visitatis, nisi sint exempti.*
- 3 *Monasteria Regularium à solutione procuracionis possunt se iurare consuetudine non soluendi tanti temporis cuius initij memoria non existat.*

CAP. Sopitæ. XIV.

Monasteria de iure communi debent soluere iuraciones Episcopo secundum facultates, quas habent, & multo magis si soluisent prædecessoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioann. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 395. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 519. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 2.*

Inde vique vidimus intentionem tuam iure, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus habet ius circa visitationem Regularium, cum iure exigendi procuraciones ab ipsis visitatis, nisi sint exempti, vt per Menoch. *consil. 297. num. 12.* Fr. Emmman. *quæst. Regular. tom. 2. quæst. 63. art. 7. vers. quare.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæst. 2.* Possunt tamen monasteria Regularium à solutione procuracionis, quæ datur Legatis, seu Nunciis Papæ, & Episcopis diocæsanis se iurare consuetudine non soluendi tanti temporis, cuius initij memoria non existit, vt per Abb. *consil. 26. à num. 5.* quem refert, & sequitur Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 1. num. 15.* Procuratio autem quæ dicatur, vide Carol. Episcopum Nouarien. in *commentarijs ad cap. 10. sup. de officio Archiep. num. 1.* quæ habentur inter allegaciones varias pro Ecclesia S. Carolo dicatas. Et de procuracione in visitatione ab Ecclesiis præstanda Episcopis multa dixi *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 73. à num. 44.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Patroni etiam clerici nouum censum Ecclesie imponere non possunt, nec veterem auerere, & si super hoc iuramenta, vel cautiones exegerint, coguntur absoluerè.*
- 2 *Dispositio, grauamen, vel conditio in Ecclesiarum fundatione, constructione, vel dotatione posita de consensu diocæsanis valet, quamuis iuri communi contradicatur, non autem post beneficij erectionem, vt num. 6.*
- 3 *Conditiones, & dispositiones que imponi possunt à fundatore in limine fundacionis iuris patronatus, ne Episcopus, aut alius superior eas valeat recurre, ostenditur.*
- 4 *Conditio in limine fundacionis apposta, vt prædecessor eligat sibi successorem in beneficio etiam nulla sequuta Ordinarij institutione valida est.*
- 5 *Conditio in limine fundacionis apposta, vt ad beneficium simplex minor 14. annorum presentari possit, valida est.*
- 7 *Dispositio in limine fundacionis apposta vt beneficium non causet incompatibilitatem, valet.*

CAP. Grauis. XV. Clem. III.

1 Patronos etiam clericos nouum censuræ Ecclesiæ imponere non posse, nec augere veterem, & si super hoc iustamentum, vel cautiones exegerunt, cogi absolueri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buttr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici*, pag. 395. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 519. remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 25. cap. 1.*

2 Cum Ecclesiæ vacare contingit.] Ergo non in eorum fundatione, constructione, vel dotatione, quia tunc valet dispositio, grauamen, vel conditio cum consensu dicecesani, etiam si iuri cõmuni cõtradicant, Zabar. in *Clement. quia contingit*, num. 5. de *relig. domib. Viuian. in praxi iuris patronat. part. 1. lib. 2. cap. 8. num. 1. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. num. 47. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 52. sub num. 37. Campanil. in diuersorio iuris Canonici*, rubr. 11. cap. 13. num. 350. Itaut dicecesanus compelli possit ad consentiendum fundationi in qua apponitur conditio contra ius commune, Ioan. Anton. Maslobr. in *sua praxi habendi concursum*, pralud. 7. dub. 8. secundum Romanam impress. Ratio autem statuerendi huiusmodi conditiones etiam iuri communi cõtradicentes tantum constituta est super fauore Ecclesiæ, vt ij alliciantur, & non retrorahantur à fundationibus, ideòque proculdubio illis pro arbitrio de rebus suis licet disponere, l. in re mandata, C. mandati, vt considerat Ancharan. *consil. 129. sub num. 1. vers. prater ea quilibet.*

3 Difficultas autem potest esse quæ conditiones, & dispositiones possint à fundatore imponi in limine fundationis iuris patronatus ne Episcopus, aut alius superior eas valeat reicere, & sanè videtur satis tutè firmari posse eas tantum reiiciendas, quæ vel natura impossibiles, seu quæ impossibilibus æquiparantur propter nimiam difficultatem, vel denique contra perpetuam legum prohibitionem illas improbantium, prout censuit Rot. in *vna Romana iuris patronatus* 31. *May* 1613. coram Illustriss. Card. Sacro, vbi etiam tentum fuit cum ius commune non repugnet quominus Ecclesiæ habeat ius patronatus, quod exerceat tanquam patronatum laicale, ferenda erit fundatoris lex id ipsum statuentis. Et pacta in limine fundationis apposita sunt seruanda, nec mutari debent, quamuis tunc conditio adiciatur, vt prædecessor eligat sibi successorem in beneficio, etiam nulla sequuta Ordinarij institutione, optimè Rot. *decis. 530. num. 3.* apud Farinac. *part. 1. recent. Lambertin. de ius patronat. lib. 1. part. 1. quest. 9. art. 1. num. 70. & art. 3.* Seraphin. *decis. 774.* Vnde licet secundum dispositionem Concil. Trident. *sess. 23. de reform. cap. 6.* nullus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere, tamen vbi in fundacione beneficij minor ætas desideratur, illa sufficit non obstante dicta Conciliali dispositione, per quam non censetur fundacioni aliter disponenti derogatum, vt docent Emman. Sà in *aphorismis*, verbo *beneficium*, num. 30. Aloyf. Ricc. in *collect. decis. part. 4. collect. 860. vers. nunc limita*, & *primò*, Gonzal. *d. gloss. 5. num. 9.* Maslobr. in *praxi habendi concursum*, *requis. 10. dub. 11. num. 30.* secundum Romanam impress. & *requis. 7. dub. 12.* refert super hoc nouissimam S. Greg. Concilij Trident. declarationem, & in his terminis censuit Rot. in *Granaten. Capellanis* 12. *January* 1607. coram Illustriss. Cardinal. Marquemontio, re-

4 lata apud Farinac. *decis. 194. num. 1. part. 2. recent.* Postea verò, scilicet extra limen fundacionis fundator beneficij non potest aliquid mutare, vel alterare, vt re-

soluunt Doctores citati ad *cap. scientes* 3. *supr. hoc tit.* de quo an, & quando verum sit, vide late tractantem Moner. in *suo tract. de commutat. vltim. volum. cap. 11. num. 168. cum seqq.* Vnde Rota in *vna Fauentina beneficij* 13. *Junij* 1614. coram D. Buratto relata apud Farinac. *decis. 561. num. 1. & 2. part. 2. recent.* tenuit patronum posse in limine erectionis iuris patronatus apponere conditiones etiam contra ius, secus quando beneficium est erectum, quia tunc nec etiam de consensu Episcopi potest. Et eadem Rot. apud eundem *decis. 758. d. part. 2. recent.* censuit quoddam fundans ius patronatus cum conditione, quoddam præsentari debeat aliquis de familia ipsius, non censetur voluisse sibi ligare manus quoad præsentationes ab ipso faciendas, itaut non possit extraneum præsentare, quia non est verisimile, quoddam voluerit sibi ligare manus, Menoch. de *presumpt. lib. 3. præsumpt. 44.* tum quia in generali dispositione semper intelligitur excepta persona loquentis, Gabr. *conclus. 9. de verb. signific. Surd. consil. 47. num. 20. & 21.* Similiter licet Canones vbique damnent pluralitatem beneficiorum, tamen quia id non habet perpetuam prohibitionem à iure naturæ, sed dumtaxat à positio, & penitus in hac parte variabili, *cap. prater ea*, & *cap. de multa, de præbend. toleranda* etc. lex contraria fundacione apposita, vt firmatum fuit in *Vallisoleana Archidiaconatus* 19. *Novembris* 1616. coram Reuerendissimo D. Coccino Decano.

S V M M A R I V M.

- 1 Procurare fratres alicuius domus qui tenetur obligatur ad procurandum omnes, licet illorum numerus nimis creuerit, sed si ex hoc grauaretur nimium, per iudicis officium sibi prouidebitur.
- 2 Debitum, seu onus rei, vel persona promissum, vel debitum auctis rebus, vel personis, quibus onus debetur, non augetur.
- 3 Augmentum per viam vnionis, & eandem rem constituens, omnes qualitates rei, cui vnitur, suscipit.
- 4 Augmentum est eiusdem nature atque id, cui additum est.
- 5 Princeps potest donationem, vel concessionem ab alio factam modificare.
- 6 Iudex potest moderare concessionem, & inaequalitatem ex post facto superuenientem ad modum iustæ exactionis reducere.
- 7 Pistor, vel fornarius si conueniant pro parua pensione coquere panes pro tota familia, qua postea nimium creuit, an teneatur pro modo familia, quæ exarabat tempore conuentionis, an etiam pro illa, quæ postea aucta fuit, ostenditur.
- 8 Lesionis in probatione non debet considerari tempus contractus in actibus successiuis respicientibus etiam futura tempora.

CAP. Quanto. XVI.

Innocent. III.

Census, seu procuratio indeterminata soluenda i Calisi vbi de consensu patroni in fundacione imponitur, non debet crescere, sed secundum modum solutum solui, nisi facultates Ecclesiæ ita notabiliter creuerint, vt non esset grauamen soluere matorem procuracionem ad fratum numerum ampliandum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buttr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontifici*, pag. 396. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 518. remissiuè Casal

Cafal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguftin. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 1.

2. *Indulgemus igitur.* &c.] Ergo debitum, seu onus rei, vel personæ promissum, seu debitum, auctis rebus, vel personis, quibus onerosum debetur, non augetur, 3 vt per Daen. reg. 164. Augmentum enim per viam vnionis, & eandem rem constituens, omnes qualitates rei, cui vnitur, suscipit, Ioseph. Sesse *Aragonia decif.* 25. num. 104. & *decif.* 63. num. 29. Et augmentum est eiusdem naturæ ac id, cui additum est, Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *glof.* 18. num. 51. idem Ioseph. Sesse *decif.* 124. num. 28. Egoipse in *tract.* *Axiom. iuris vsufreq.* *Axiom.* 3. 4. num. 1.

5. *Sitis vltimus.* &c.] Ergo Princeps potest donationem, vel concessionem ab alio factam modificare, vt per Palat. in *repet. rubr. de donat. inter virum, & uxorem*, §. 69. num. 14. qui ad hoc, hunc text. dicit mirabilem, & hæcenus non cognuit ab alio. Vnde per hunc text. & *l. cum quidam* 17. in *princip. ff. de vsuris*, posse iudicem concessionem moderare, & inæqualitatem ex postfacto superuenientem ad modum iustæ exactiõnis reducere, tenent Mascard. *de probat. conclus.* 696. Theaur. *decif.* 226. Gasp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quest.* 15. num. 95. ex quo aiunt Doctores principium accepisse praxim receptissimam, vt pensiones excessiuæ ad iustum modum reducantur si fructus beneficij ita ex postfacto fuerint diminuti, vt congrua portio beneficiario non relinquatur, vt per Rebuff. *de pacificis possess.* num. 141. Gig. *de pensionib. quest.* 5. num. 4. & *quest.* 35. num. 5. Marchefan. *de commission. p. 1. cap. 14. num. 2.* & post Mandosium, Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. cap. 5. & num. 400.*

7. *Sed expensis, qua consueuerunt,* &c.] Auctoritate huius text. dicebat Palaus *quest.* 48. quòd si pistior, vel furnarius, aut similes conueniant pro parua pensione coquere panes pro tota familia, quæ postea nimium creuit, non tenetur nisi pro modo familiæ, quæ extabat tempore conuentionis, idemque in molendinario, vel barbitonfore, & similibus, cum quibus similes conuentiones fieri frequens est, eadem ratione resoluunt omnes, qui Palaum sequuntur, latè prosequitur Iaf. in *l. quominus, ff. de fluminib.* à num. 155. Albert. Brun. *de augmento, conclus.* 10. Tiraq. *de retractu lign.* §. 34. *glof.* 1. num. 5. Fadil. in *l. non modus, per text. ibi, C. de seruic. Theaur. decif.* 226. Gasp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. quest.* 15. num. 95. Gardin. Tusch. *tom. 3. lit. E, conclus.* 696. Valasc. *consil.* 58. à num. 4. Bobadill. in *sua politica, lib. 3. cap. 4. num. 28.* Mortl. in *emporio iuris, part. 1. tit. 2. quest.* 9. num. 2. in *sine*, Hincque notare solent Doctores, argument. text. in *l. uxorem* 39. §. *testamento, il 1. ff. de legat. 3.* quòd vbi ad successionem maioratus vocatur filius maior primogenitus, vel proximior, de eo debet intelligi, qui tempore testamenti primogenitus maior, aut proximior erat, non verò de illo, qui tempore mortis, vel declaratæ successionis maior, aut proximior reperitur, vt sæpe repetit Menoch. *consil.* 97. num. 70. & num. 72. & *consil.* 106. num. 61. cum multis seqq. plenius multis adductis Valasquez de Auendano ad *l. 40. Tauri, glof.* 18. num. 29. Hinc denique si alicui concedatur, vt in nemore ligna cædat pro se, & familia sua, & multis liberis relictis decedat, non possunt singuli pro familiis suis ligna cædere, sed omnes illud tantum, quod pater poterat, vt resoluunt Dyn. Alber. & alij per text. *ibi in l. cui fundus, in sine, ff. de condition. & demonstratione*, Iaf. in *dicta l. quominus, num. 143.*

8. Notatur etiam hic text. ad hoc, quòd in probatione læsionis non debet considerari tempus contractus in actibus successiuis respicientibus etiam futura

tempora, vt per Mascard. *de probat. conclus.* 960. num. 8. qui hunc text. dixit notabilem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Legatis, seu Nuncijs Sedis Apostolica omnes Ecclesie procurare tenentur, nisi ab hoc per priuilegium Apostol. sint exempta, nec in hoc præscriptione iuantur.*
- 2 *Legatis, seu Nuncijs, vel Visitatoribus Apostolicis qui mittuntur ad visitandum alienas Ecclesias, prouidentum est de procuracione.*
- 3 *Ecclesia à procurandis Legatis Sedis Apostolica an & quando per priuilegium eiusdem Sedis sint exempta, remissiuè.*
- 4 *Procuratio non potest præscribi.*
- 5 *Ecclesia Romana non solet aliquem priuilegiare contra se.*
- 6 *Episcopus, aut quicuis alius, qui Ecclesias, & clericos visitat, non debet à pauperibus clericis procuracionem exigere.*
- 7 *Episcopus visitando tenetur impendere de proprio, quando Rector Ecclesia est pauper, & Ecclesia indiget.*
- 8 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuracione.*

CAP. Cùm instantia. XVII.

Eccliesiæ omnes tenentur soluere procuraciones 1 & Legatis, & Nuncijs Sedis Apostolicæ sine exceptione, nisi ex speciali priuilegio eiusdem Sedis liberentur, nec valet præscriptio contra procuracionem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioann. Andr. Butr. Auania, Anchar. Hostiens. Hentic. Panorm. Vigian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag.* 396. Alagona in *compendio iuris Canonici, pag.* 520. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect.* 3. *Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 2.*

Legatis, & Nuncijs Sedis Apostolicæ &c.] Notatur ad 2 hoc, quòd Legatis, vel Nuncijs, siue Visitatoribus Apostol. qui mittuntur ad visitandum alienas Ecclesias, prouidentum est de procuracione, vt per Hostiens. in *cap. procuraciones, num. 2. hoc tit.* Bellet. *disquisit. clerical.* p. 1. tit. *de bonis cleric.* §. 11. num. 12.

Nisi forte per speciale priuilegium, &c.] An, & quando 3 per priuilegium Sedis Apostol. Ecclesie à procurandis Legatis eiusdem Sedis sint exemptæ, vide Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 4. quest.* 12.

Cùm in talibus præscriptio sibi locum, &c.] Notatur ad 4 hoc, quòd procuratio non potest præscribi, vt per citatos ad *cap. cum ex officij, de præscript.* Paul. Fulc. *de visitat. lib. 1. cap. 1. num. 16.* Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo Visitatio, §. 6. dub. 3.* Azor. *d. cap. 4. quest.* 13. vbi q. 14. resolut quòd potest præscribi per longissimam præscriptionem, cuius initium memoriam hominum superat, allegatam in vim priuilegij.

In *glof. Non credimus, ibi, Romana Ecclesia non solet* 5 *aliquem priuilegiare contra se.* Vide Gonzal. ad *reg. 8. Cancell.* §. 2. *proxim. num. 19.*

In *glof. Prægruari, ibi, Immo à paupere non debet exi-* 6 *gere.* Notatur ad hoc, quòd Episcopus, aut quisquis est, qui Ecclesias, & clericos visitat, non debet à pauperibus clericis procuracionem exigere, vt per Tiraq. *de nobilit. cap. 29. num. 43.* Et Episcopus visitando te- 7 netur impendere de proprio, quando Rector Ecclesia est pauper, & Ecclesia indiget, *Surd. de aliment. tit. 4. quest.* 22. num. 6. quia clericus pauper non debet gra- 8 uari in exhibenda procuracione, Abb. *hic num. 7. & in cap.*

cap. procuraciones, etiam num. 7. infra hoc tit. Bellet. d. §. 1. 1. num. 8. vbi etiam quoddam si Ecclesia sit pauper, & Clericus Rector non habeat pro se ipso, tenetur Episcopus visitando sibi de proprio providere, quia ad hunc effectum habet redditus Episcopales, & citat Hostiens. hic num. 5. & 6. & in cap. 1. §. procuraciones, num. 44. hoc tit. lib. 6. & Archid. ibi num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Debitum ex voto si ad unicam mensuram solui solet, ad illam impostertum solui debet, si vero ad diuersos, liberabitur si soluerit ad minorem.
- 2 Vovens se daturum alicui Ecclesie, vel pauperibus annuatim vnam mensuram grani, non determinando de qua mensura, obligatur ad minimam.
- 3 Declaratur textus in presenti.
- 4 Tributum de quo agit hic text. à Ramiro Rege communi Hispanorum voto promissum fuit D. Iacobo ob partem de Mauris diuinis victoriæ apud Clauigium.
- 5 Votum an, & quando obliget successores, ostenditur.
- 6 Dubium etiam adhibita sufficienti diligentia de voto à se emisso non tenetur.

C A P. Ex parte XVIII.

- 1 **V**Ota solueret soliti ad vnam, & eandem mensuram, non possunt illam variare; qui verò ad varias, & diuersas mensuras, possunt soluere, si volunt, ad minorem illarum, & non sunt cogendi ad maiorem, quia cum vota fuerint gratuita, ab initio sunt benignius exigenda ab Ecclesiis, ne temporalibus lucris inhiare videantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Pantm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 397. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 520. remissiuè Casal in annot. & Ximén. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 7.
- 2 Collige ex text. quòd vovens se daturum alicui Ecclesie, vel pauperibus annuatim vnam mensuram grani, non determinando de qua mensura, obligatur ad minimam mensuram tradendam, agit enim in presenti de voto soluendæ, Diuo Iacobo, & eius ministris vnus mensuræ tritici, & decernitur intelligi de minima, quando generalis consuetudo aliud non explicaret, in quo contrariati videtur dispositioni text. in l. Titia testamento 40. §. Seia. ff. de auro, & argento legato, vbi habetur in legato sic incerto latissimam interpretationem esse faciendam, quando est ad causam piam, censeturque relicta cum cæteris pretiosioribus: de qua conclusione, & cum d. l. Titia, conciliatione multa tradunt ad varia explicantes, ultra scribentes in presenti, Couarr. in cap. indicante, n. 4. de testam. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 106. num. 5. & 35. Valent. 2. 2. disp. 6. quest. 6. puncto 4. quest. 3. Molin. de iust. tract. 2. disp. 198. col. 5. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 20. quest. 10. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 4. cap. 7. num. 8. cum seqq. & cap. 11. num. 7. Sayr. in clau. Regia, lib. 6. cap. 8. num. 1. cum seqq. Marc. Anton. Genuen. in practic. ecclesiast. quest. 153. latè, & eleganter Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 13. à num. 6. cum seqq. nouissimè Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum, lib. 1. quest. 23. num. 7.
- 3 In primis ex supradictis Doctoribus Couarr. & Menochius intelligunt huius text. decisione: procedere in voto ex benigna Pontificis interpretatione, ne clerici lucris temporalibus inhiare videantur, & d. l. Titia, agere de legato incerto, cuius latissimam interpretationem Barbof. Collect. Tom. 11.

tatio est facienda, & quando est ad causam piam, censetur relicta res cæteris pretiosior; verum Hostiens. in presenti, num. 4. Ioan. Andr. num. 3. in fine, Butr. num. 3. Zabar. num. 2. notab. 5. Abb. num. 4. & Anchar. num. 3. & 5. Valent. Molin. Azor. & Sanch. aucto locis, optimè respondent inter vnam, & alteram decisionem elegantem dari discriminis rationem, quia in legatis interpretatio fit contra hæredem, & nõ contra ipsummet testatorem, qui liberè reliquit, & ideo nil mirum si latè fiat; at verò in voto fit interpretatio contra ipsummet vouentem, qui liberaliter promisit, & ideo mitior debet esse interpretatio, tum ne Ecclesia videatur esse sollicita de temporalibus lucris, & commodis, tum etiam ne cæteri à munificencia in Ecclesiam auocentur, tum denique, quia votum est strictè interpretandum, itaut in quantum fieri possit minus obliget, vt docent Sanch. d. lib. 4. cap. 1. n. 3. & Azor. d. cap. 20. quest. 1. Vnde si dubium eueniret quoad qualitatem rei, scilicet triticum, si vouens dare teneretur satis esse dare triticum bonum, nec teneretur dare melius, aut optimum, immo satis esset quæcumque qualitas, etiam si infima sit, vt bene docent Valentia d. puncto 4. quest. 3. Sayr. d. cap. 8. num. 1. vers. hinc, Sanch. d. cap. 13. num. 9. vbi num. 10. limitat principalem text. conclusionem supra desumptam, vt intelligatur de minimo soluendo, quod continetur in re promissa, & num. 11. pariter limitat nisi aliqua sit ratio suadens verisimilius esse mentem vouentis præsumi fuisse obligandi se ad mensuram maiorem, aut rem pretiosiorum tradendam; & num. 13. cum Azor. d. cap. 20. quest. 10. resoluit promittentem Calicem Ecclesie non satisfacere dando ex minima materia, nempe ærea, vel lignea, sed teneri dare argenteum, vel aureum, quia intelligitur promissus Calix, cultui diuino aptus, qualis est solus argenteus, vel aureus, & num. 14. tenet vouentem absolute castitatem non satisfacere sola castitate coniugali, & num. 15. querit quid dicendum de voto dandæ elemosinæ.

Qui vota B. Iacobi, &c.] Tributum hoc, de quo agit hic text. à Ramiro Rege communi Hispanorum voto (vnde forsitan nomen assumptum) promissum fuit Diuo Iacobo ob partem de Mauris diuinis victoriæ apud Clauigium, vbi Apostolus ipse (sicut pridie Regi illi noctu dormienti per visum prædixerat) beligerans, hostesque cædens, conspicuus visus est eques in acie, refert Parlad. rerum quotid. part. 1. §. 8. num. 2. Et de hoc voto apud Castellanus agit l. 5. tit. 9. lib. 1. noue recop. & voti formam refert Ambrosius de Morales en la chronica general de España, tom. 1. lib. 9. cap. 7. fol. 237. verso, ibi, Por este ordenamos, y por todos los lugares que Dios fuere seruido librar del poder de los Moros con el nombre de appellido del Apostolo Sanctiago votamos, que se guarde siempre el dar en cada un año à manera de princiadas de quada iunta de tierras vna medida de la mayor mies, que en ella se cogiere, e lo mismo del vino, para el mantenimiento de los Canonigo, que residen y fueren en la Iglesia de Sanctiago, &c.

Illud aduertere oportet, votum scilicet B. Iacobi de quo agit hic text. tanquam reale transfere in successores, eosque obligare, vt apertè colligitur ex hoc text. cuius auctor est Innoc. III. cum à tempore voti emissi, quod fuit anno 834. vsque ad eius Pontificatum transfacti sint plus trecentos annos, & iam tunc omnes votum emittentes mortui erant, & ita necessariò agitur hic de successoribus huiusmodi vota emittentium, quos Pontifex vult obligari ad id, quod antecessores ratione votorum soluere consueverunt, ex eo fortè quia emittentes dum vixerant pro solutione prædictarum mensurarum omnia bona, tam acquisita, quam

acquirenda liberè obligarunt, in sustentationem Canonicoꝝ Compostellæ ciuitatis, vt colligitur ex forma voti, quam supra ex Ambros. de Morales retuli, & deinde prædia ab illis possessa cum prædicto onere ad successores transmittuntur pro alimentis, iuxta glos. in l. fixa §. 1. de contrah. empt. Quart. in c. Raynuitius, §. 1. o. num. 8. ad fin. de testam. Gam. Lusit. decis. 13. num. 2. Larã in l. si quis à liberis, §. verum, num. 33. ff. de liberis agnosce. tum quia huiusmodi votum factum fuit nomine totius populi, quo casu successores obligat, vt argum. l. proponatur ff. de iudic. emittens de hoc voto, dicit Gregor. l. 5. verbo son bisos, tit. 15. part. 2. tum denique, quia huiusmodi votum à maioribus emissum successores obligat, Parlad. d. §. 8. num. 2. & alia vota an & quando successores obligent, vide Henric. in sum. lib. 5. cap. 16. §. 4. litt. H. Soar. d. lib. 4. cap. 9. num. 6. cum seqq. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. quest. 70. art. 1. D. Barbof. ad d. l. proponatur, num. 3. 4. ff. de iudic. Bernard. Græua. ad pract. Camera. Imp. lib. 1. concl. 27. Sanch. d. lib. 4. cap. 15. a. num. 14. vbi num. 19. resoluit obligationem vota seruandi transire in successores, vel in ratione legis à populo prædecessore statuta, vel in ratione cuiusdam patris, cuius obligatio transit ad successores.

- 6 An glos. super casu positione, in fine, ibi, in dubijs licere sequi, quod libuerit. Notatur ad hoc, quòd dubius etiam adhibita sufficienti diligentia de voto à se emissio non tenetur, vt per Fr. Emman. in summa, tom. 2. c. 99. num. 5. Henric. in summa, lib. 11. de matrim. cap. 11. n. 5. & de Eucharistia, cap. 45. §. 3. litt. P. Sot. Medin. Ludouic. Lopez, & alios, quos refert, & sequitur Sanchez de matrimonio, lib. 1. disp. 9. num. 11. & lib. 2. disp. 41. num. 32. & in præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 10. num. 36. & lib. 4. cap. 1. num. 36. & ultra per illum citatos addo Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. tom. 2. lib. 18. num. 76. Moure in medulla casuum conscient. part. 1. cap. 6. §. 2. Rebello de obligat. in iur. part. 2. lib. 1. quest. 3. sect. 2. num. 10. & 11. Villalob. tract. de conscient. difficult. 21. latè Ioann. Sancti. in selectis & practice. disputat. disp. 43. à princip. Quamuis contraria opinio, immo, quòd dubitans an, votum vouerit, an non, ad illud obseruandum teneatur, improbabili non sit, quam quidem sequuntur D. Thom. in 4. disp. 38. quest. 1. art. 3. quaestione. 1. ad 6. Cordub. in summa casuum, quest. 147. Nauarr. sub tit. de voto, consil. 26. num. 1. in nouis, Gabr. Valquez 1. 2. disp. 65. cap. 3. Azorius in institut. moral. part. 1. lib. 11. cap. 15. quest. 2. Sayr. in clauis Regia, lib. 1. cap. 13. num. 36. Salas 1. 2. quest. 21. tract. 8. disp. vnic. sect. 17. num. 162. & sect. 25. num. 252. & seq. Angel. Tabien. & Syluest. quos refert, & sequitur Bartholom. à Sancto Faustio d. quest. 23. in princip.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia tenetur Episcopo in cuius diocesi sum, respondere de procuratorionibus, de quarta decimarum, & alijs Episcopilibus.
- 2 Confinium probationes possunt fieri per famam, & aspectum, lapides, ac litteras in lapidibus terminorum scriptas.
- 3 Iurisdictionis exercitium arguitur sine esse illius territorij, cuius iudex ius dicit.
- 4 Scripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta.
- 5 Contractus est totus approbandus cum suis qualitatibus, & causis, aut totus reprobandus.
- 6 Instrumentum dicitur expresse probare non id solum, quod directè, sed & quod indirectè ex eo colligitur.
- 7 Expresse vbi aliquid requiritur simpliciter, sufficit quòd tantum intelligatur ex mente, & idem iure rationis.

8 Verba enunciatiua in pluribus instrumentis antiquissimè inter alios scripta, in quibus enunciatum aliquem locum esse de iurisdictione, vel diocesi, aut districtu, plene probant non solum confinia, sed etiam dominium, & possessionem rerum particularium.

9 Verba enunciatiua si proferantur in re minima bene probant.

10 Confinibus antiquis in probandis non sunt omnino necessaria exacta probationes, sed leues, & coniecturales sufficiunt.

CAP. Cùm olim. XIX.

Ecclesia eo ipso quòd est in territorio diocesis Episcopi, debet ei respondere de procuratorionibus, de quarta decimarum, & alijs Episcopilibus, & eo ipso quòd quis impugnat, v.g. compositionem, non debet ex ea aliquod commodum reportare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostien. Henric. Ancharan. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 398. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 521. remissiuè Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 4.

Non solum per alia, verum etiam, &c.] Circa probationes confinium, quòd possint fieri per famam, & aspectum, lapides, ac litteras in lapidibus terminorum scriptas, vide Sylluan. consil. 57. num. 7. cum seqq. Greg. l. 2. tit. 18. p. 3. & l. 10. verbo moyones, tit. 15. part. 6. Bonacof. & Mich. Craff tom. 1. commm. opin. lib. 3. tit. 26. num. 1. cum seqq. & tom. 2. lib. 7. tit. 2. num. 137. pag. 232. Cott. in memorab. verbo antiquitas, Valasc. de iure emphyt. q. 9. num. 21. Menoch. consil. 21. num. 16. cum seqq. Mascard. de probat. conclus. 393. cum seqq. & conclus. 753. num. 46. Azueud. l. 3. num. 35. cum seqq. tit. 7. lib. 7. noua recop. Valdes. ad Xuar. part. 2. pag. 84. In confinium namque probatione, quæ sunt difficilis probationis, attenduntur adminicula, Rota apud Farin. decis. 334. num. 1. part. 2. recent. cum alijs citatis in cap. cum causam, de probat.

In tua sunt diocesi, &c.] Notatur ad hoc, quòd exercitium iurisdictionis arguit sine esse illius territorij, cuius iudex ius dicit, vt per Menoch. consil. 21. num. 10. Brun. consil. 34. num. 16. Ioan. Francisc. de Ponte consil. 51. num. 4. & 5. Nouat. quest. forens. 62. num. 7. lib. 1. Iurisdictionem enim inest toto territorio, sicut nebula in tota palude, Bald. in l. Imperium, ff. de iurisdic. omnium iudic. Abb. in cap. si diligenti, not. 2. & ibidem Felin. de præscript. Paris. consil. 16. num. 21. volum. 4. Curt. iun. consil. 41. num. 9. & consil. 158. num. 24. & consil. 184. num. 8. Hinc locus illius esse præsumitur, qui iurisdictionem in loco exercet, Abb. consil. 62. num. 18. vol. 2. Mascard. de probat. conclus. 395. num. 33. vel in eo onera imponit, & exigit, Bald. in l. data opera, num. 28. C. qui accusare non poss. qui ait quòd bona est ratio testis deponentis quòd locus sit de aliquo territorio, seu iurisdictione, si dicit quòd vidit homines illius loci soluere collectas, sequitur Marfil. in rubric. C. de probat. num. 256. tradit Brun. d. consil. 34. in fine. Nat. consil. 672. num. 4. & 5. Corn. consil. 185. num. 4. vol. 3. loquens de præscriptione decimæ, quæ probat locum esse de territorio, las. consil. 166. num. 2. vol. 4. Mascard. conclus. 946. in princip.

Absonum erat præterea, &c.] Notatur ad hoc, quòd scripturam producens videtur approbare, & confiteri omnia in ea contenta, vt per Surd. decis. 267. a. n. 1. & decis. 199. num. 6. & decis. 229. num. 6. Burg. de Pace conf. 3. num. 9. Azueud. l. 3. num. 14. cum seqq. tit. 5. lib. 4. noua recop. Menoch. de præsumpt. lib. 2. præf. 45. & conf. 332. num. 29. Mascard. de probat. conclus. 368. n. 9. & concl. 915. Glorit. resp. 12. num. 43.

Notatur

SVM MARIVM.

- 5 Notatur etiam ad hoc, quòd contractus aut totus approbandus cum suis qualitatibus, & causis, aut totus reprobandus, vt per Tiraq. de retractu conuent. ad finem cuiuslibet, num. 5.
- 6 *Patebat expressè.*] Notatur ad hoc, quòd instrumentum dicitur expressè probare non id solum, quòd directè, sed & quòd indirectè ex eo colligitur, vt per Tiraq. de iure mariti. gloss. 7. num. 177. cum seqq. Xuar. in l. post rem iudicatam, super leges Regni, ampliat. 2. num. 5. col. 2. Et expressum vbi aliquid reperitur simpliciter, sufficit quòd tantum colligatur ex mente, & identitate rationis, vt per Bernard. reg. 275. Surd. decis. 254. num. 40. & decis. 255. num. 23. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 65. num. 31.
- 8 In gloss. *Instrumentis.* ibi, licèt illa scriptura principaliter facta sit ob aliud. Notatur ad hoc, quòd verba enunciatiua in pluribus instrumentis antiquissimis, inter alios scripta, in quibus enunciatur aliquem locum esse de iurisdictione, vel diocesi, aut districtu, plenè probant non solum consinia, sed etiam dominium, & possessionem rerum particularium, vt per Hieron. de Monte de finib. reg. c. 60. n. 3. Burlat. conf. 235. num. 47. vol. 3. Valasc. de iure emphy. quest. 9. n. 21. & 22. Nicol. Gen. de verborum enunciatiuis lib. 2. quest. 1. n. 74. Mich. Grass. tom. 1. commun. opin. lib. 3. sit. 26. num. 3. Syluan. consil. 57. num. 8. Mari. Antonin. variat. resolut. lib. 1. resolut. 80. num. 3. Menochius consil. 211. num. 17. & consil. 147. num. 3. 11. & 12. & de presump. lib. 2. presump. 45. sub num. 17. Mascardus de probationib. conclus. 106. 107. & 393. num. 4. aliàs 394. num. 2. & conclus. 621. num. 15. Rota apud Farinac. decis. 683. à r. m. 3. part. 1. recent. post Crauer. Dec. Barbat. Nat. Ruin. Paris. & plures alios nouissimè Octau. Glorit. respons. 10. num. 33. Et si verba enunciatiua proferantur in re minima, benè probant, prout ex hac gloss. obseruat Felin. in cap. nonnulli, num. 41. supr. de rescript. Tiraq. de iudicio in rebus exigend. vers. 89. pag. 78. Mascard. conclus. 621. num. 48. Prout etiam probant vbi alia concurrunt adminicula, licèt de enunciato sit questio, Mancin. de iurament. part. 4. effect. 15. num. 4. Fab. de Anna consil. 88. num. 31. Nicol. Genoa in tract. de verbis enunciat. lib. 1. quest. 4. num. 4. Vel vbi enunciatio est geminata in diuersis actis, Anguil. consil. 29. num. 146. Nicol. Genoa d. q. 4. num. 30. vbi plures refert, sicut etiam probant contra enunciamentum, Menoch. consil. 812. num. 3. Surd. consil. 546. num. 7. plures apud Genoa d. quest. 4. num. 103. Regulatè tamen non probant enunciatum, quando de eo principaliter disputatur, Panur. consil. 96. num. 8. Menoch. consil. 81. num. 23. & consil. 260. num. 11. à Ponte consil. 30. num. 14. & 15. & consil. 95. n. 14. Brunor. à Sole quest. 22. num. 63. Cornaz. Lucens. decis. 212. n. 8. Ozalc. decis. 76. num. 12. Sfort. Odd. conf. 64. num. 2. Surd. conf. 5. num. 16. Carol. Bardel. conf. 49. num. 10. & conf. 54. num. 16. vol. 1.
- 10 Notatur etiam ad hoc, quòd in probandis finibus antiquis, hoc est, qui per multos, & multos annos fuerunt obseruati, non sunt omnino necessaria exactè probationes, sed leues, & coniecturales sufficient, vt per Menoch. consil. 147. num. 1. & ideo consinium identitas sufficienter probata censetur ex duali demonstrationibus, licèt aliæ non adaptentur. Surd. consil. 44. ex num. 15. Decian. consil. 27. num. 8. cum seqq. & num. 21. Greg. decis. 575. num. 4. & seq. Caualer. decis. 128. num. 5. & decis. 311. num. 4. & decis. 578. num. 3. Rota in Bononiens. spæc. commissi de Desiderijs 5. Martij, & 14. Iunij 1627. coram R. P. D. Merlino, & in Assisen. banorum 2. Iunij 1627. coram Card. Virili declarando, vt per Rot. decis. 295. num. 9. part. 1. recent.

Barbof. Collect. Tom. II.

- 1 Censui soluendi sunt ad antiquam monetam in qua institui fuerint, nisi sit in alterius moneta solutione præscriptum.
- 2 Censui solutio, quando moneta est alterata intrinsecè, debet fieri de moneta antiqua si extat, & creditoris interfit, nisi creditor receperit solutionem in vna specie moneta pro alia absque contradictione.
- 3 Protestatio extraiudicialis non interrumpit præscriptionem legalem, siue statutiariam.
- 4 Debitum debitor agnoscere videtur, qui de nouo promissit, vel partem debiti soluit, aut pignus, seu fideiussorem dedit.
- 5 Pecuniarum de aliquo certo genere quando inter contrahentes fuit conuentum quòd solutio fieret, si tempore solutionis dictum genus moneta non reperitur, aut reperitur quidem, sed cum magna difficultate, solutio fieri debet in alia moneta iuxta valorem antiqua, & conuenta.
- 6 Solutio vbi fieri debet in scutis auri stamparum, vel plastris Florentia, licèt de iure debitor teneatur soluere monetam ipsam conuentam, ex generali tamen consuetudine solui potest tantumdem de alia moneta.

CAP. Olim causam. XX.

Censui solutio est faciendâ in illa moneta in qua fuit institutum, vel si non esset in viû, solui debet secundum æstimationem illius, nisi facta fuerit legitima præscriptio, id est, quadraginta annorum non obstante protestatione. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 398. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 522. remissiuè Ximena, in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. sit. 37. cap. 5.

Probat hic text. census solutionem, quando moneta est alterata intrinsecè, debere fieri de moneta antiqua si extat, & creditoris interfit, nisi creditor receperit solutionem in vna specie moneta pro alia absque contradictione, vt per Grat. consil. 12. num. 16. lib. 1. Surd. consil. 335. num. 26. Menoch. consil. 49. num. 20. Frideric. Martin. de iure cens. cap. 5. num. 111. & 113. Ludouic. Cenc. de censib. part. 2. cap. 2. quest. 4. art. 4. num. 31. Ex ea ratione, quia non solum volente creditore vna species monetæ in locum alterius subrogatur, Bart. in l. Paulus, ff. de solut. Verum etiam quia talis præsumitur facta promissio & obligatio, qualis ostenditur facta solutio, l. Iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon. Rota in Romana præfens census 11. Decembris 1598. coram D. Orano, relata post illum tract. Cencij decis. 221. num. 2. & 3. qui vsus, & obseruantia ita soluendi suffragatur etiam quòd non fuerit legitime præscripta, vt voluit Rota in decisione proximè citata, num. 4. & tenet Aym. consil. 201. num. 2. & consil. 835. n. 10. vers. nec dicant, lib. 5. quicquid aliter senserint, etiam si præcesserit præscriptio 30. annorum, Mynsing. cent. 3. obseru. 13. num. 4. & Gail lib. 2. obseruat. 73. num. 2. contra quos stant multi alij, quos refert Bernard. Græuz. ad practicam Camera Imper. Gailij d. obseru. 73. consil. 2. num. 2. Benè tamen verum est, quòd si ageretur cum Ecclesia, necesse esset vt vna moneta pro alia esset soluta per spatium quadraginta annorum continuorum, aliàs non posset dici factum fuisse præiudicium Ecclesiæ, vt cogi possit recipere eam monetam, quæ fuit aliquando soluta loco monetæ, quæ erat in obligatione, vt declarauit Rota in Romana pecuniaria

23. *Januarij 1589.* coram D. Penia, relata post d. tract. Cencij *decis.* 216. *num.* 4. & ita in hoc text. agi de præscriptione 40. annorum, tenet Menoch. *consil.* 138. *n.* 21. nam modus solvendi, videlicet in pecunia, aut in alia materia, potest præscribi per quadragenariam, Aretin. *consil.* 112. *num.* 2. & 3. *incip.* *Consideratis diligenter*, Balb. *de præscript. in 4. part. princ. vers. sexto quarto*, *num.* 2. & *seq. fol.* 71. Corbul. *de iure empby. tit. de priuat. ob non solut. canon. ampliat.* 42. *per votum*, Roderic. *de annis redditib. lib. 1. quest.* 17. *num.* 105. & fuit dictum in Leodien. *modiorum spelta* 22. *Mayj 1628.* coram R. P. D. Vbaldio iun. vbi etiam fuit dictum quòd ex cursu tanti temporis, quo fuit facta vniformis solutio in vna moneta, seu specie bona fides præsumitur, ad tract. per Rip. *in cap. cum Ecclesia Sutrina*, *num.* 99. *de causâ possess.* Menoch. *remed.* 13. *recuper.* *num.* 70. & *de arbitrar. casu* 43. *num.* 7. Ad hoc etiam vt solutio facta a debitore de vna specie monetæ loco alterius creditori consentienti possit suffragari debitori soluenti, ne in posterum cogi possit ad solvendum nisi in illa specie, in qua in præteritum soluit, necesse est quòd solutio illa facta fuerit bona fide, vt declarat Balb. *de præscript. in 4. parte, quarta parte princip. quest.* 7. *num.* 4. & pro toto, & integro debito, nam si id, quod fuit solutum, & respectiue receptum, fuit solutum, & receptum ad bonum computum, talis solutio, & receptio nec debitori suffragatur, nec creditori præiudicat, plenè Surd. *dicto consil.* 335. *num.* 59. *num seqq.* & Frideric. Martin. *d. cap. 5. d. n.* 107. Hæc omnia ex Ludou. Cencio loco citato.

3. *Enuris protestatus.*] Notatur ad hoc, quòd denunciatio, siue protestatio extrajudicialis non interruptit præscriptionem legale, siue statuariam, vt per Tirac. *de retractu, tit.* 2. §. 4. *glos.* 6. *num.* 38.

4. *Postmodum appareat euidenter, &c.*] Notatur ad hoc, quòd quando quis de nouo promisit, vel partem debiti soluit, aut pignus dedit, vel fideiussorem de certa quantitate, aut summa, quam debebat, tunc debitum agnoscere videtur, & sic præscriptionem inchoatam contra personalem, aut hypothecariam nondum perfectam interruptit, vt per Boer. *decis.* 333. *num.* 3.

5. *Ad solutionem denariorum Papien. vel estimationem eorum.*] Notatur ad hoc, quòd quando inter contrahentes fuit conuentum, quòd solutio fieret de aliquo certo genere pecuniarum, si tempore solutionis dictum genus monetæ non reperitur, aut reperitur quidem, sed cum magna difficultate, solutio fieri debet in alia moneta, iuxta tamen valorem antiquæ, & conuentæ, qui currit tempore solutionis faciendæ, vt in primo casu, quando genus monetæ promissæ non extat, auctoritate Bart. & aliorum in l. Paulus, ff. de solutione. dixit Rota in *Foroliuinen. censu* 12. *Iunij 1609.* coram D. Iusto, relata post d. tract. Cencij *decis.* 213. *num.* 2. resoluunt Afflicti. *in vrbibus feudorum, in tit. que sint regalia, cap. 1. in verbo moneta, num.* 10. Gail. *d. obseruat.* 73. *num.* 6. & 7. Mynsing. *cent.* 4. *obseruat.* 1. *num.* 3. & 4. Frideric. Martin. *d. cap. 5. num.* 119. & *cap. 8. n.* 46. Martin. Granat. *de monet.* *num.* 13. Paul. Laymann in *Theologia morali, lib. 3. tract.* 3. *part.* 1. *cap. 5. num.* 14. In secundo verò casu, quando genus monetæ conuentæ difficultè reperitur, resoluunt Afflicti. *dicto num.* 10. Mynsing. *d. obseruat.* 1. *num.* 3. & 4. Frideric. Martin. *d. cap. 5. n.* 119. & sæpe sæpius censuit Rota, & signanter in *d. Foroliuinen. censu, & in vna Aprutina, seu Montis alii censu* 4. *Iulij 1602.* coram Illustrissimo Card. Sacrato, telata post d. tract. Cencij *decis.* 214. *num.* 2. & 4. & in *d. Romana pecuniaria.* Quòd quidem duobus modis intelligi, & declarari debet. Primò si tempore solutionis faciendæ non appareat de valore

monetæ conuentæ, nam eo casu solutio esset faciendæ de moneta vsuali, & noua illius nominis, quæ videtur loco antiquæ subrogata, Menoch. *d. consil.* 49. *n.* 22. Surd. *d. consil.* 335. *num.* 15. Secundo nisi monetæ conuentæ, & promissæ valor sit mutatus, & alteratus respectu bonitatis intrinsecæ, tunc enim attendi debet bonitas intrinsecæ temporis obligationis, & promissionis, & potest fieri solutio de moneta noua, habito respectu ad valorem intrinsecum antiquæ promissæ, qui currebat tempore factæ promissionis, *glos. ult. in præfenti, Rot. in d. Foroliuinen.* ex ea ratione, quia aliàs debitor solueret minus, quàm receperit, vt considerat Socin. *sen. consil.* 145. *num.* 95. *lib.* 1.

Cum prædictis duobus declarationibus resoluenda, & intelligenda est Doctorum resolutio afferentium quòd quando ex forma obligationis, & conuentio- nis debetur aliquod certum genus pecuniarum, puta ducati de Camera, scuta auri stamparam, plastræ Florentiæ, & similes, si tale genus monetæ extat tempore, quo solutio faciendæ est, licet de iure debitor teneatur soluere monetam ipsam conuentam, ex generali tamen consuetudine solui potest tantumde de alia moneta, quòd ascendat ad valorem monetæ conuentæ currentem tempore solutionis faciendæ, vt docent Cephal. *consil.* 31. *num.* 5. & 11. *lib.* 1. Socin. iun. *consil.* 145. *num.* 96. *lib.* 1. Grat. *consil.* 12. *num.* 44. *lib.* 1. plures apud Thefaur. *decis.* 174. *num.* 5. & Mastril. *Sicilia decis.* 7. *num.* 1. & in hanc sententiam iuit Frideric. Martin. *d. cap. 5. d. num.* 66. & expressius *num.* 123. & censuit Rota in *d. Foroliuinen. censu, & in d. Aprutina, seu Montis alii censu, & apud Seraphin. decis.* 511. *n.* 1. & 2. Si verò conuentum sit vt solutio fiat in scutis auri in auro boni, & iusti ponderis, tunc credo per hæc verba, vt illa aliquid operentur, sublatam esse facultatem soluendi in moneta alterius materiæ, quasi ad ipsam auream respexerint disponentes, vt tenent Boer. *decis.* 327. *num.* 3. Cephal. *consil.* 81. *num.* 5. & *seq.* Thefaur. *d. decis.* 174. *num.* 6. & censuit Rota in *vna Cremonen. pensionis* 15. *Iunij 1598.* coram D. Orano, relata post d. tract. Cencij *decis.* 219. *n.* 3. vbi etiam dixit, quòd nec eo casu poterunt solui omnia scuta aurea, sed erunt soluenda scuta aurea, quæ sint boni & iusti ponderis, non quòd obster materia cum sit eadem, sed propter diuersitatem ponderis.

S V M M A R I V M.

1. *Episcopus remittens Ecclesie seruitia, que sibi debebat, & statuens quod aliud seruitium non imponatur, procuracionem non intelligitur remississe.*
2. *Episcopus visitans suam diocesim: accipere potest illas, quas vocant procuraciones tanquam stipendium sibi pro sustentatione debitum.*
3. *Visitatio monasteriorum potest fieri bis in anno.*
4. *Episcopus totam propriam diocesim per se, aut visitatorem visitare tenetur quotannis, vel biennio si lata sit.*
5. *Visitacionem aut procuracionem nullus remississe videtur, etiamsi testatus fuerit se condonare debita sibi obsequia, siue seruitia.*

CAP. Cùm venerabilis. XXI.

E piscopus qui remisit seruitia alicui Ecclesiæ, & i statuit eidem alia seruitia non imponere, hoc non obstante quando causa correctionis illam visitat bis in anno potest ab ea moderatim accipere procuracionem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Butrius, Ioann. Andr.

Anania,

Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 399. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 521. remissive Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. Aug. *collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 37. cap. 6.*

2 *Moderatam ab ea procuracionem, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Episcopus visitans suam diocesim accipere potest illas, quas vocant procuraciones, tanquam stipendium sibi pro sustentatione debitum, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 23. num. 24.*

3 *Bis in anno.*] Ergo visitatio monasteriorum potest fieri bis in anno, vt per Bernard. Diaz *reg. 787. vers. nonò limitat.* Propriam verò diocesim Episcopus quotannis totam, vel biennio, si lata sit, per se, aut visitatorem suum visitare non prætermittat, vt admonet Concil. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 3. in princ. quem refero ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 3. alleg. 73. num. 2.*

5 *Præter pensionem, &c.*] Notatur ad hoc, quòd nemo visitationem, aut procuracionem remissive videtur, etiam si testatus fuerit se condonare debita sibi obsequia, siue seruitia, vt per Boër. *decis. 133. num. 5. cum seqq.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæst. 11. vers. potest quoque.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia de nouo conuersa in procuracionibus, & alijs seruabunt consuetudinem vicinarum.*
- 2 *Consuetudo vicinorum locorum in dubio est seruanda, vbi non adest particularis.*
- 3 *Leges Regni vicinioris in dubio seruanda sunt, & secundum eas iudicandum.*

C A P. Super eo. XXII.

1 **E**cclesia aliqua quando est de nouo conuersa ad iurisdictionem alicuius Episcopi, debet seruare quoad procuracionem, & alia ea, quæ seruant vicinæ provincie, & Ecclesie. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabar. Ioann. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 399. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 522. remissive Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 7.*

2 *Illud obseruare tenetur quod in vicinis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in dubiis vicinorum consuetudo locorum est obseruanda, vbi non adest particularis, & specialis ipsius loci. vt per Boër. *decis. 263. num. 9.* Federic. de *Senis conz. 91. vers. tertio probo*, Caualer. *decis. 107. num. 1. vbi num. 2.* subdit quòd sufficit vt talis consuetudo particularis sit probata per decem annos.

3 Sic etiam in dubio seruandæ sunt leges Regni vicinioris, & secundum eas iudicandum, vbi non est lex particularis, vt per Rebuff. in *comment. ad l. 114. in fine. ff. de verb. signif. pag. 455.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 17. num. 215.* Peregrin. *variav. lib. 1. ad rubr. de officio iudicis ordin. num. 7.* Cabed. *Lustan. decis. 211. in fine. part. 1. Valasc. de partit. cap. 19. num. 11.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Prelati tunc sunt procurandi cum personaliter visitant, & debent tunc seruare Concil. Lateranen. & prædicationi, correctioni, & reformationi vacare. Legati, & Nuncij Apostol. pro diebus tantum pro Barbof. Collect. Tom. II.*

quibus moram irabunt procurari debent, & contra hanc constitutionem exactum restituitur duplicatum.

- 2 *Legatis Apost. aliquò proficiscentibus sumptus & viaticum debentur ab ijs Ecclesijs, ad quas dum legationis officio funguntur, accesserint etiam sine vlla visitatione.*
- 3 *Clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuracione.*
- 4 *Visitator non potest exigere procuracionem ab hospitalibus, qua visitat.*
- 5 *Episcopus, vel alius visitator non potest accipere procuracionem à locis leproforum, domorum Dei, pauperum, & infirmorum, nec ab Ecclesia paupere.*

C A P. Procuraciones. XXIII.

Ex Concil. general.

Procuraciones, quæ ratione visitationis debentur Prælati, non debent exigi absque causa necessaria, & manifesta, nisi quando personaliter visitant, & cum mediocritate. Legati, & Nuncij Apostolici, si necessariò diu morantur in vno loco ne ille vnus locus nimium grauetur, procuraciones ab alijs locis moderatas accipere debent, & si vna Ecclesia non sufficit, per se ipsam coniungantur plures Ecclesie ad procuracionem, ita tamen vt numerus procuracionum non excedat numerum dierum, quibus ibi morantur. Item qui contra hoc statutum venire tentauerit, reddat duplum, id est quod accepit, & tantundem reddat Ecclesie, quam grauauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 400. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 522. remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* desumitur ex Conc. generali Lateran. *cap. 23. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 18. cap. 2.*

Circa Legatos, & Nuncios Apostolica Sedis, &c.] 2 Notatur ad hoc, quòd Legatis Apostolicis aliquò proficiscentibus sumptus, & viaticum debentur ab ijs Ecclesijs, ad quas, dum Legationis officio funguntur, accesserint, etiam sine vlla visitatione, vt per Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. quæst. ult. vers. secundo*, Surdus de *alimentis, tit. 4. quæst. 22. num. 10.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 12.*

In glos. *Impendat. vlt. ibi, qui grauat Ecclesiam in procuracione, &c.*] Notatur ad hoc, quòd clericus pauper non debet grauari in exhibenda procuracione, vt per Abb. *hic num. 7.* Bellet. *d. §. 11. num. 8.* & citatos per me *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 73. à num. 51.*

In eadem glossa, *ibi, & qui grauat eam in xenijs.* 4 Notatur ad hoc, quòd visitator non potest exigere procuracionem ab hospitalibus, quæ visitat, Syluest. in *summa, verbo hospitalitate, num. 16.* Prax. noua *Episcop. part. 2. cap. 3. num. 65. vers. neque debetur dum*, Bonifac. in *Clement. quia contingit, num. 49. de relig. domibus*, Lap. de *Castellion. in tract. de hospitibus, num. 98.* Bellet. *d. §. 11. num. 10.* Zerola in *praxi Episcop. part. 2. verbo visitatio, §. 6. dub. 7.* vbi refert decusum Episcopum, vel alium visitatorem non posse accipere procuracionem ab hospitalibus, & alijs locis leproforum, domorum Dei, pauperum, & infirmorum, nec ab Ecclesia paupere, refero ego ipse *d. alleg. 73. num. 50.*

SVM MARIVM.

- 1 *Monasterium siue Ecclesia, quæ est in territorio Episcopi, licet nunquam soluerit, tenetur tamen soluere procuracionem suo Episcopo visitanti, nisi aliud rationabiliter obstat.*
- 2 *Episcopus visitans in eadem ciuitate, vel loco residentis, non debet ali à Rectore Ecclesie, si facta visitacione possit recipere se in domum suam.*
- 3 *Procuratio nulla debetur Episcopo visitanti clerum ciuitatis, vbi sita est Cathedra.*

CAP. Venerabili. XXIV.

Honor. III.

- 1 **M**onasterium siue Ecclesia, quæ est in territorio Episcopi, licet nunquam soluerit, tenetur tamen soluere procuracionem suo Episcopo visitanti, nisi aliud rationabiliter obstat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Colle& Zabar. Ioan. Andr. Anania, Hostienf. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 401.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 522.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.*
- 2 Collige ex text. Episcopum visitatorem in eadem ciuitate, vel loco residentia debere ali à Rectore Ecclesie, etiamsi facta visitacione possit recipere se in domum suam, vt per Hostienf. in *princip. & Abb. num. 2. in presenti, Surd. de alimentis, sit. 4. quest. 22. num. 9.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 2.* Azor. *instiit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 42. ques. 4.* vbi assignat rationem, quia tales impensæ soluuntur non solum ob victus necessitatem, sed etiam in subiectionis cuiusdam signum. Verùm post Concil. Trid. *sess. 24. de reformat. cap. 3.* per illa verba, *pro temporis tantum necessitate*, contrarium mihi videbatur dicendum, quando Episcopus possit redire ad domum, vt docet Marc. Anton. Genuem. in *praxi Archiepiscop. Neapolit. cap. 35. num. 9.* quem refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 73. num. 46.* Procuratio tamen nulla debetur Episcopo visitanti clerum ciuitatis, vbi sita est Cathedra, prout Sacram censuisse Congregat. docet Pialec. in *praxi Episcop. part. 2. c. 3. num. 65. vers. dum autem visitat.* quem refero *alleg. 73. num. 46. in princip.*

SVM MARIVM.

- 1 *Archiepiscopus cum visitat suam prouinciam, potest exigere debitas procuraciones, & potest excommunicare illos, qui eas denegant.*
- 2 *Archiepiscopus potest visitare prouinciam, & procuracionem à subditis suffraganeorum suorum exigere.*
- 3 *Archiepiscopus in quibus casibus dispensat cum subditis suorum suffraganeorum, ostenditur.*

CAP. Cùm nuper. XXV.

Gregor. I X.

- 1 **A**rchiepiscopus cùm iure Metropolitanò, vel legationis visitat prouinciam suam, potest debitas procuraciones iuxta Ecclesiarum facultates exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Colle& Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostienf. Henric. Anchar.

Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 402.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 523.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.*

Probat hęc text. Archiepiscopus posse visitare prouinciam, & procuracionem à subditis suffraganeorum suorum exigere, vt per Stephan. Quarant. in *summa Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, auct. 33. in princip.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 11. num. 5. & 6.*

In glos. *Auctoritate propria, ibi, in quibus casibus Archiepiscopus possit se intrromittere auctoritate Metropolitanò de subditis suorum suffraganeorum.* De hoc dixi ad *cap. pastoralis 11. de officio Ordin. & ibi dictis adde cum Borgas de irreg. part. 3. tit. de dispensat. Archiep. fol. 76.* quem refert, & sequitur Prosper. de Augustin. in *addit. ad Quarant. d. verbo Archiepiscopi auctoritas, in fine*, quos casus in quibus Archiepiscopus dispensat cum subditis suorum suffraganeorum, vnus est quando suffraganeus culpa sua vnus dispensandi perdidisset, alter vero quando Episcopus est suspensus ad tempus, & dispensatio pro magno bono fiendo, vel magno scandalo vitando celeritatem requireret, quia tunc fit deuolutio ad Archiepiscopus Metropolitanum. Alium casum refert Pauin. *de officio, & potestate Capituli Sede vacante, part. 1. quest. 10. sub num. 5.* quando scilicet Ecclesia Cathedralis non habet Capitulum actum, sed habitu, & quando nullus Canonicus est in Sacris in Ecclesia suffraganea, tunc Metropolitanus poterit exercere iurisdictionem, & vacante Sede Metropolitana, Capitulum Metropolitanum. Item alium casum tradit Bellencin. *de vcharitatis subfid. quest. 52.* quando est discordia inter Episcopos suffraganeos super perceptione iurium Episcopatum in Ecclesia, quæ est sita in confinibus duarum diocesium, tunc enim potest Metropolitanus eos cogere, vt concordent.

SVM MARIVM.

- 1 *Pensio antiqua est soluenda secundum antiquam monetam, vel si non sit in vsu, secundum eius æstimationem, & num. 2.*
- 3 *Moneta mutata in valore post tempus contractus debet solui illius valoris, cuius erat tempora, quo fuit celebratus contractus.*
- 4 *Solutio annua debet fieri secundum valorem, qui erat tempore contractus.*
- 5 *Moneta valor debet æstimari iuxta illius cursum, qui est in loco celebrati contractus, non autem loci vbi fuit destinata solutio.*
- 6 *Moneta unde sit dicta, & à quo tempore inceperit, remissiuè.*

CAP. Cùm canonicis. XXVI.

Pensio antiqua est soluenda secundum antiquam monetam, & si non est in vsu, solui debet secundum valorem illius monetæ. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Colle& Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *colle& 80.* Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 402.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 523.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.*

Collige ex text. quòd quando moneta, quæ erat in vsu tempore contractæ obligationis fuit alterata in bonitate intrinseca, solutio debet fieri de moneta antiqua si extet, & creditoris interesse sibi de ea solui. Menoch. *confil. 49. num. 25. & seq.* Ioan. Baptista Azin. in *suo tractatu de execut. instrum. §. 7. cap. 128. num. 2.* Ludouic. Cenci. *de censibus part. 2. cap. 2. ques. 4. art. 4. num. 26.*

num. 26. Si verò non extet, vel non sit in vfu, solui debet moneta noua æstimata iuxta valorem antiquæ, vt docent Mynsing. *cent. 4. obseruat. 1.* Gabr. *commun. tit. de solut. concl. 1. num. 1.* Boer. *decis. 327. num. 13.* Frederic. Martin. *de iure cens. cap. 5. num. 121. & à num. 125. & cap. 8. à num. 63.* Surd. *conf. 368. num. 10. & censuit Rot. in vna Foroluisien. censur. 11. February 1602. coram Gregorio X V. impressa post d. trah. Censur. decis. 222. num. 1. & 6.*

3 Moneta enim mutata in valore post tempus contractus debet solui illius valoris, cuius erat tempore, quo fuit celebratus contractus, vt docent plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 80. num. 1.* quibus adde Budel. *in tract. de monetis, & renummaria. lib. 2. cap. 23. cum seqq.* Surd. *conf. 335. & consil. 368. 406. & 438.* Sic etiam solutio annua debet fieri secundum valorem, qui erat tempore contractus, Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 18. num. 26. & 27.* Ioseph. Ludouic. *commun. concl. tit. de iure dotium conclus. 1. ex versic. dubitare contingit, & tit. de consuetud. concl. vnic. vers. inseritur decimoquinto, Anton. Gabr. commun. tit. de solut. concl. 1.* Lancel. Gallia *in consuetud. Alexand. in gloss. solidos, quest. 2.* Put. *lib. 2. decis. 149. Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 2. num. 162.* Aloyf. Ric. *in collectan. decis. part. 4. collect. 1. 223.* Surd. *conf. 454. num. 9.* Put. *lib. 2. decis. 149. in antiq. Rot. decis. 759. n. 1.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum, alias part. 4. diuers. Gasp. Roderic. de annuis redditib. lib. 2. quest. 15. n. 92.* Paul. Comitol. *responsor. moral. lib. 3. q. 44. num. 12.*

5 Qui quidem monetæ valor debet æstimari iuxta illius cursum, qui est in loco celebrati contractus, non autem loci, vbi fuit destinata solutio, Cagnol. *in l. semper in stipulationibus, num. 5. ff. de regulis iuris. Sclu. de benef. part. 3. q. 11. num. 17.* Seraphin. *decis. 944. num. 2.* Ludou. Cenc. *d. art. 4. num. 39.*

6 Moneta vnde sit dicta, & à quo tempore inceperit, vide Couar. *de veterum numismat. collat. cap. 1.* Alberic. *in diction. verbo Moneta,* Polyd. Virgil. *de inuentoribus rerum, lib. 2. cap. 20.* Gemin. *de vsuris commento 1. §. 3. num. 23. cum seqq.* Alexand. ab Alexand. *genialium dierum lib. 4. cap. 15.* Hieron. Roman. *de Republica gentiica cap. 5.* Pined. *in monarchia Ecclesiast. lib. 4. cap. 11. §. 2. in fine,* Bobadil. *in sua politica, lib. 1. cap. 1. num. 11.* Pinel. *ad rubr. C. de rescindend. vendit. part. 1. cap. 1. à num. 2.* Felician. *Solis de censib. tom. 2. lib. 4. cap. vnic. num. 16.* Cur. Philip. *in 2. part. lib. 1. cap. 8. num. 3.* Cened. *d. collect. 80. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Procuratio ratione visitationis non debetur propter priuatum oratorium.
- 2 Oratoria non debent procuracionis onera sustinere, illa scilicet, quæ de Episcopi auctoritate erecta, & instituta non fuerint.
- 3 Oratoria absque Episcopi auctoritate instituta non sunt loca religiosa, nec Ecclesia nomine comprehenduntur.

C A P. Auctoritate. XXVII. & vlt.

1 R eligiosi licet aliquando celebrent in oratoriis, quæ habent in grangiis suis, non tamen debent soluere procuracionem visitationis. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 402.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 523.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*

2 Quod in Oratoriis, &c.] Notatur ad hoc quòd Ora-

toria non debent procuracionis onera sustinere, illa scilicet, quæ de Episcopi auctoritate erecta, & instituta non fuerint, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 42. quest. 1.* Vnde huiusmodi oratoria sic abique Episcopi auctoritate instituta loca religiosa non esse, nec Ecclesie nomine comprehendi per hunc textum tenent Dec. *conf. 148. n. 1. vol. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diffin. 15. num. 39.* Paul. Fusc. *de visita. lib. 2. cap. 1. 2.*

De Consecratione Ecclesie, vel Altaris.

TIT. XL.

V PER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Anan. Anch. Putr. Panorm. Guilielmus Durand. *in breuiario aueo, fol. 115.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canon. fol. 176.* Martin. Mefnart. *in epitome Decretalium, fol. 147.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij à pag. 494.* Goffred. & Host. *in summa huius tit. Alexandr. Casan. & Anast. Germon. in paratitlis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthageana in exposit. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.*

De materia tituli vide Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. c. 4. cum seqq.* Paul. Fusc. *de visita. lib. 2. cap. 25.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Pralat. tom. 2. quest. 39.* Ioan. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. par. 1. c. 5.* Ecclesia consecrata non præsumitur nisi probetur. Mascard. *de probat. concl. 582. à princip.* Cened. *ad Decretal. collect. 135. num. 6.* Et ad probandum consecrationem sufficeret vnus testis de visu cum nullum aliis præiudicium inferatur, vt per citatos *ad c. in omni negotio 4. num. 25. sup. de testibus,* in dubio verò quando dubitatur an fuerit consecrata, quia non apparet, in aliqua scriptura, vel libro Ecclesie, aut columna, vel tabula marmorea, est consecranda, Ioan. Francif. Leo *d. cap. 5. num. 4. vers. secundo.*

S V M M A R I V M.

- 1 Altari amoto, vel lapide continente sigillum, reconsecrabitur Altare, non autem Ecclesia.
- 2 Altare fixum, seu stabile quod dicatur, ostenditur.
- 3 Altare fixum in quo differat ab Altari nobili, seu portabili, ostenditur.
- 4 Altare non est in Ecclesia per modum accessorij, sed per se existit distinctum.
- 5 Ecclesia polluta, pollutum quoque censetur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque censetur Ecclesia.

C A P. Ad hoc. I. Alex. III.

A ltare si moueatur, vel lapis continens sigillum frangatur, aut diminuat, debet de nouo consecrari Altare, non tamen Ecclesia, quia hoc non est consuetudine, licet id Canones innuere videantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostien. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij pag. 393.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 518.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. Aug. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 20. c. vnic.*

2 Si Altare motum fuerit,] Intellige de Altari fixo, seu stabili, quod tunc dicitur quando rota mensa, super qua sacrificium celebratur, non simul, & structura inferior lapidea sunt, & ipsum component vniuersum Altare, eaque ratione dicitur fixum, quia structura ita coniungitur mensae lapideae, vt in ipsa coniunctura principaliter consistat substantia Altaris fixi, siue foramen ad condendas reliquias fiat, & claudatur suo sigillo in superiori parte, siue ante, siue in latere dextero, ex traditis per Panorm. in c. *propofuisti*, hoc tit. & per Syluest. Rosel. Armil. & alios summissas *verbo Altare*, Soar. tom. 3. *disput. 81. art. 2. sect. 5. lit. D.* vbi propterea subtiliter, & cum iudicio aduertit, quod si dabilis sit casus, in quo possit moueri totum ipsum Altare fixum absque eo quod separetur mensa superior à sua structura inferiori, minimè execrabitur Altare, nec habebit locum dispositio huius text. cum similibus, quia substantia eiusdem Altaris fixi non requirit locum, in quo positum est, & idè non deficit, nec destruitur per solam amotionem localem, sed potius respicit coniunctionem, qua structura cum lapide superiori coniungitur, & idè per separationem eiusdem lapidis, & mensae ab ipsa inferiori structura remouetur, & destruitur totum ipsum Altare.

3 Differt autem Altare fixum, de quo supra, ab Altari mobili, seu portatili, quia hoc dicitur paruus lapis cum foramine, ac sigillo superimposito ad claudendas res sacras, cuius magnitudo capax sit Hostiam, & Calicem recipiendi, vt definit Panorm. Abb. ab omnibus receptus in *praesenti*; et tamen inter Altare fixum, & mobile illa conuenientia, quod si tantum habeatur respectus ad tabulam superiorem lapideam, super qua celebratur, neutrum constituit certam formam, seu figuram, & idè licet frangatur ipse solus lapis superior absque eo quod amoueatur, & separetur à structura inferiori, minimè execratur conlebitur, excepto casu quando neutra pars lapidis contracti capax est Calicem, & Hostiam recipiendi. Ratio est, quia consecratio non adhæret formae prædicti lapidis per se sumpti, sed potius materiae. Si verò habeatur respectus ad vniuersum Altare, nempe tabulam superiorem, & inferiorem structuram, cui compaginatur, & coniungitur, magna est inter vtrumque differentia, nam Altare portatile quamuis amoueatur, & separetur ab ipsa inferiori structura, non propterea execratur, nec noua indiget consecratione, cuius contrarium dicendum in Altari fixo: ratio differentiae est, quia consecratio Altaris portatilis solum respicit ipsum lapidem superiorem, non verò structuram, cui tantum ad ornatum adiungitur, & ad eleuandum ipsum Altare, ac sacrificium peragendum, quod in alto fieri debet, vt ipsa verbi etymologia demonstrat; secus est in Altari fixo si habeatur respectus ad vniuersum cum sua structura, quia sicut per separationem ab ipsa execratur, sic videtur necessariò dicendum totum ipsum Altare coniunctum aliquam præferre figuram, seu formam, cui inest consecratio, aliàs enim si materia tantum adhæreret, non execraretur per amotionem, seu separationem, quando si iterum coniungeretur eadem materia consecratam remaneret, nec indigeret noua consecratione, cuius contrarium habetur in c. *si motum*, de consecrat. *dist. 1.* in quo quidem text. in *princip. cum glos.* Card. Archid. & aliis *ibidem*, intellige per Altare ipsam mensam lapideam, & lapidem sigillum continentem, per Ecclesiam verò totum Altaris corpus, vnde sensus illius est, quod si amoueatur, hoc est, separetur Altare, id est, prædicta mensa Altaris fixi, denuo Ecclesia, hoc est, totum Altare sit consecrandum, sumitur enim Altare multoties per Ecclesia, vt in c. *quesitum 2. quas. 3.* & in c. *si quis in atrio 17. q. 4.* &

in c. *cum secundum*, de *prabend.* in quo sensu dici solet quod non debet vnum Altare Deo aperiri, vt aliud operiatur, notant Doctores per text. *ibi in c. cum causam, illo tit. de prabend.*

Propter hoc verò, &c.] Ad huius secundae partis 4 text. intellectum aduertere oportet quod licet Altare videatur esse in Ecclesia per modum accessorij, hoc tamen verum non est, immò per se existit distinctum, & tanquam quid principalius, quatenus solum in ipso Sacrificium celebratur, ad quod Ecclesia, & caetera omnia ornamenta ordinantur, oprime Sot. in 4. *dist. 13. art. 3. vers. quod si templum*, & idè licet polluta Ecclesia, pollutum quoque censetur Altare, non tamen Altari execrato, execrata quoque cenferi debet Ecclesia, nec è conuerso. Ratio differentiae est, quia pollutio indiuidualiter respicit, & concernit totum ipsum Ecclesiae corpus intra quod est Altare, & idè quolibet polluto vtrumque pollui censetur: execratio verò respicit solum subiectum destructum, siue sit Altare, siue Ecclesia, & idè cum vnum ab altero non dependeat per alterius execrationem, minimè alterum execratum cenferitur, secus in pollutione, quae ad vtrumque respicit indiuisibiliter ex modò dictis, scilicet Ecclesiam & Altare, siue mobile, siue fixum intelligas, cum in vtroque eadem detur ratio; quamuis Syluest. *verbo Altare*, num. 7. & Armil. *eod. verbo*, num. 12. in Altari fixo hoc tantum intelligant, quasi portatile per pollutionem Ecclesiae pollutum non sit censendum, quorum opinio confunditur ex eo, quia si ipsum Altare in se pollutum sit propter Ecclesiae pollutionem parum refert, quod possit amoueri, & deferri in alium locum, si non sit in se pollutum, sed tantum per ordinem ad Ecclesiam pollutum, quasi per accidens, id est, quatenus est intra Ecclesiam pollutum censetur, nulla quoque inter vtrumque differentia debet constitui, cum vtriusque substantia non respiciat ad locum, neque per amotionem localem deficiat, ex *suprà* resolutis.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia consecrari possunt diebus etiam non festis.
- 2 Ecclesia debet consecrari à proprio Episcopo, aut ab alio de eius consensu.
- 3 Procuratio debita pro visitatione an possit etiam recipi pro consecratione, remissive.
- 4 Ecclesia quolibet die tam feriatò, quàm festiò consecrari potest.

C A P. Tua fraternitas. II.

Innocent. III.

Ecclesiae consecrari possunt tam diebus Domini 1
Eccis, quàm priuatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panormitan. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 414. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 530. remissive Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguff. *colleç. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 31. de dedicatione Ecclesiarum, vel Altarium, cap. 1.*

Quod in diocesi tua, &c.] Notatur ad hoc, quod 2
Ecclesia debet consecrari à proprio Episcopo, aut ab alio de eius consensu, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. c. 26. q. 10.* Fr. Ludou. Miranda in *manuali Prelatorum tom. 2. quest. 3. art. 1. conclus. 3.* & alios, quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcopi *part. 2. alleg. 2.7. num. 1.* An 3
autem procuratio debita pro visitatione recipi etiam possit

possit pro consecratione, vide Francisc. Leo. in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. c. 5. n. 16.

4 Tam diebus Dominicis, quam priuatis.] Notatur ad hoc quod Ecclesia quolibet die tam feriato, quam festiuo consecrari potest, Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. c. 4. q. 3. Franc. Leo d. c. 5. num. 4. versic. consecrantur. Vgo. lin. de officio Episcopi cap. 28. num. 2. Salzed. ad Bernard. in practica cap. 26. lit. A. versic. virginum consecratio, Miranda dist. conclus. 3. in sine, Ego ipse d. allegat. 27. num. 2.

SVM MARIVM.

- 2 Altare debet iterum consecrari quando tabula consecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Oleum non consecratum potest misceri consecrato.
- 2 Oleo consecrato si miscetur oleum profanum totum remanet consecratum.
- 3 Dignum magis attrahit ad se minus dignum.
- 4 Declayatur text. in cap. per tuas, de arbit.
- 5 Aqua benedicta si miscetur non benedicta tota remanet benedicta.
- 6 Oleo consecrato, seu eius benedicta si miscetur liquor eiusdem speciei in maiori, vel etiam aequali quantitate, non totum manet consecratum.
- 7 Vino consecrato, & transsubstantiatio si eadem vini speciei in minori quantitate miscetur, nunquam tale vinum sic permixtum conuertitur in sanguinem Christi.

CAP. Quod in dubiis. III.

1 Altare debet iterum consecrari quando tabula consecrata mouetur, vel enormiter frangitur. Item oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum fit consecratum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. & Zibarel. Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 414. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 530. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 31. de dedicat. Ecclesie, vel Altaris cap. 2.

Vide quæ dixi ad cap. 1. sup. hoc tit.

2 Nec negamus, &c.] Probat id text. quod si oleo consecrato miscetur oleum profanum, totum remanet consecratum, Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 6. n. 10. ex quo potissimum deduci solet vulgare axioma, quod magis dignum attrahit ad se minus dignum, de quo Deci. in cap. ex litteris, num. 4. de constitu. Tiraquel. de retract. lig. §. 1. gloss. 7. num. 82. Menoch. conf. 2. num. 227. Hieronym. Giach. in consil. syndicatorum num. 329. Ferrer. in consil. Carbalonia gloss. 2. num. 56. Anton. Gom. vari. tom. 3. c. 10. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 29. num. 8. Pichard. ad §. 7. num. 3. institut. de fideicom. hered. Monet. de decim. cap. 9. §. 5. num. 258. Bened. Egid. in repetit. lib. 1. C. de sacros. Eccles. part. 3. §. 1. n. 14. illustriff. D. meus Roderic. à Cunha in comment. ad cap. de ieiunio 3. n. 3. dist. 76. Ego ipse in tractat. Axiomatium iuris vsusq. Axiom. 72. num. 1. & 2. vbi intelligitur quando æquè principaliter datur concursus.

4 Vnde nonnulli inferunt intellectum ad text. reputatum difficilem in c. per tuas, de arbit. vbi constat valuisse arbitrium à duobus laicis, & vno clerico pronuntiatum in causa Ecclesiastica, de qua ibi agebatur, eum tamen laici in tali causa arbitrium suum ferre nequeunt, & text. in c. contingit, eod. tit. rationem assignat, quod persona clericalis, quæ habuit se per modum dignioris, extraxit ad se minus dignum, nempe indecen-

tiam laicorum, id quod in causa fuit vt arbitrium valuerit, sequuntur gloss. & Doctores in d. cap. contingit, Felin. in c. 2. num. 8. de iudic. vbi dicit communem Rip. num. 12. Dec. in c. ex litteris num. 8. de constit. Gomez in c. statutum num. 53. eod. tit. in 6. & plures alij relati per Cou. practica c. 34. num. 1. col. 2. Obsat tamen maximè aduersus prædictum intellectum quod supradicta regula, videlicet magis dignum attrahit ad se minus dignum, tantum habet locum quando id, quod est dignius, habet se per modum principalis, vt in l. qui religiosi, ff. de rei vendicat. iuncta reg. accessorium, ff. de regulis iuris in 6. non verò quando vtrumque æquè principaliter concurrat, prout concurrunt iudices, vel arbitri in exercitio iurisdictionis, & potestatis sibi commissæ, tunc vtrumque vitatur propter mixturam indignioris, si sit incapax, optimè in specie text. in cap. Pedius, §. 1. ff. de receptis arbit. Melius igitur text. ille in d. cap. per tuas, procedit ex auctoritate Episcopi, quæ interfuit in tali compromisso ad effectum, vt laici possint arbitrari, prout possunt eadem interueniente auctoritate ne dum in causa Ecclesiæ ciuili, de qua illic agebatur, sed etiam in spirituali, quantumuis delegati iudices constituti nequeant, argum. text. in c. 2. de iudiciis, iunctis ibi traditis per Doctores, præcipuè Felin. d. num. 8.

Redeundo igitur ad id, quod principale est petri-
5
nens ad materiam de qua agimus, illud certum est quod sicut oleum consecratum non excruciat per commixtionem alterius olei non consecrati, immò solum consecratum remanet, sic etiam idem est dicendum si aquæ benedictæ non benedicta miscetur, cum in vtroque casu eadem sit ratio secundum omnes ex Syluest. num. 3. Angel. Armil. & ceteris Summistis verbo aqua, colligitur ex traditis per Sot. in 4. dist. 10. q. 2. art. 2. Soar. in 3. pari. D. Thoma, q. 77. art. 8. disp. 58. sect. 4.

Dubium autem controuerti solet an hoc habeat
6
locum non solum quado in minori quantitate oleum consecratum, vel aqua benedicta consecratis commiscetur, sed etiam quando in quantitate æquali, vel maiori? & quod tunc idem dicendum sit, tenent Angel. d. verbo aqua, & alij, prout referunt Syluest. & Armil. dictis locis. Sed contraria sententia verior videtur, nempe quod si oleo consecrato, seu aquæ benedictæ miscetur liquor eiusdem speciei in maiori, vel etiam æquali quantitate, non totum maneat consecratum, quam opinionem tenuit Supplem. & Sylu. d. verbo aqua; non obstat reg. huius text. ea enim procedit solum, quando virtus naturalis dignioris maior est, quam indignioris, idque non potest considerari, quoties minus dignum in maiori, vel etiam æquali quantitate commiscetur, propterea consecratio, & sanctificatio olei, & cuiuslibet rei inanimatæ consideratur, non quidem intrinsicè, sed potius per quamdam extrinsecam denominationem ab Ecclesia statutam, quæ voluit eandem consecrationem extendi ad partes ex postfacto mixtas, iuxta text. in presenti, planè hæc denominatio, & hic respectus deperditur quoties liquor profanus in maiori, vel etiam æquali quantitate commiscetur, alioquin sequeretur per guttam olei consecrati, seu aquæ benedictæ totam amphoram olei non consecrati, seu aquæ non benedictæ consecrari, quod quam sit absurdum, nemo non videt, vt rectè arguit Syluest. d. loco.

Quæ autem sit diuersitatis ratio, quare si vino consecrato, & transsubstantiatio eadem vini speciei in minori quantitate miscetur, nunquam tale vinum sic permixtum conuertitur in sanguinem Christi; oleo verò consecrato, seu aquæ benedictæ si miscetur, liquor eiusdem speciei non consecratus in minori
7
quantitate

quantitate, totum maneat consecratum, dictum est infra ad cap. cum Martha, §. que suscipi, vers. præterea, de celebrat. Missarum.

SYMMARIUM.

- 1 Ecclesia, quæ propter homicidia, & vulnera hominum ibidem perpetrata, polluta est, reconciliari debet.
- 2 Ecclesia polluitur, & reconciliatio indiget quoties homicidium voluntarium, & iniuriosum intra ipsam ab aliquo patratum.
- 3 Homicidium casu contingens, vel ab aliquo patratum, qui non sit compos mentis, non polluit Ecclesiam.
- 4 Homicidium iustum, quod scilicet per iustam iudicis sententiam infertur, an polluat Ecclesiam, ostenditur.
- 5 Ecclesia per martyrium alicuius sancti à Tyranno, vel Hæretico in ea perpetratum, polluitur.
- 6 Ecclesia consecranda est quando nescitur ambigitur, vel an sit consecrata.

CAP. Proposuisti. IV.

- 1 **E**cclēsia quando est polluta propter homicidia, vel vulnera hominum, debet reconciliari per aquam benedictam cum vino, & cinere. Colligant ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertii iuris Pontificij, pag. 415. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 530. remissive Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. sub tit. 31. de dedicat. Ecclesie, vel Altar. cap. 3.
- 2 **Homicidia contingunt fieri, &c.** Notatur ad hoc quod Ecclesia polluitur, & reconciliatione indiget, quoties homicidium voluntarium, & iniuriosum intra ipsam Ecclesiam ab aliquo patratum, vt per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 5. §. 1. Decian. tract. crimin. lib. 6. c. 24. à num. 36. & plures alios, quos refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. part. 2. allegat. 28. num. 30. id quod omnes intelligunt etiam tale homicidium contra sanguinis effusionem, veluti per suffocationem, vel aliter, contingit, de quo est gloss. ab omnibus commendata, in cap. vnic. hoc tit. lib. 6. cum qua vbi transeunt Archid. Dominic. Franch. Anch. & ceteri scribentes, nec non Hostien. Butr. & Abb. in presenti, & constat auctoritate huius text. vbi simpliciter de officio fit mentio, quod proprie intelligitur prædicto modo, scilicet quantumcumque nulla detur sanguinis effusio, iuxta text. vbi omnes notant, in l. qua actione, ff. ad legem Aquil. ibi, occisum accipere debemus, siue gladio, siue fusto, vel telo, vel manibus si forte strangulerit.
- 3 **Dixi voluntarium**, quia aliàs si inuoluntarium fuerit, nempe casu contingens, veluti si cadente lapide, vel alio casu fortuito alicui existentem intra Ecclesiam mors contingat, vel ab aliquo, qui non sit compos mentis, quis existens intra Ecclesiam interficiatur, minimè per hoc Ecclesia polluta dicenda erit, sicut etiam polluta censeri non debet ob homicidium ab ebrio, qui ebrietatis furore extra se totaliter positus est, vel ab aliquo dormiente inter somnium, aut denique ab aliquo, qui se defendendo seruato, vt aiunt, moderamine inculpatæ tutelæ, alium occidit, quæ omnia colliges ex dictis per me d. alleg. 28. n. 13. & 16.
- 4 **Dixi iniuriosum**, nam si homicidium iniuriosum non sit, Ecclesia minimè polluta censenda erit; vnde dubium videtur quod Doctores communiter tradit,

pollui scilicet Ecclesiam ex homicidio iusto, quod per iustam iudicis sententiam infertur, veluti si res in Ecclesia suspendatur, vt docuit D. Antonin. part. 3. tit. 1. c. 20. §. 4. & post Vivald. & alios Sayr. de censur. lib. 5. cap. 16. num. 13. Confirmatur difficultas ex resolutis per Henric. in summ. lib. 11. cap. 16. num. 4. Auil. de censur. part. 5. disp. 7. afferentes non pollui Ecclesiam si iudex mittat sagittam, & percutiat perturbatorem Reip. in Ecclesia existentem, quem aliter capere non potest. Sed rectè defenditur communis, nec obstat casus iste de Reip. perturbatore, specialis enim est, ex notatis à Doctores per text. ibi in cap. perpendimus, de sentent. excommuni. & ita vtrumque casum bene distinguit Emman. Sà in aphorism. verbo Ecclesia, n. 13. Ad argumentum verò, quod tale homicidium iniuriosum non sit, responder Soar. tom. 3. disp. 81. sect. 4. in princip. iniuriosum esse posse reo, quia licet supplicio dignus sit, ius tamen habet ne in tali loco talem vim patiat, deinde esse iniuriosum loco sacro, & ipsi Deo, in cuius honorem Ecclesia specialiter dicata, & consecrata est, iuxta text. in cap. 1. & per totum, hoc tit. lib. 6. Confirmatur ex resolutione eorum, qui tenent quod licet coitus coniugalibus de se licitus sit, in Ecclesia tamen extra casum necessitatis censetur illicitus, & Ecclesiam polluit, vt verius, & receptius esse post Nauar. & Henric. comprobant infinitis adductis Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 15. à n. 7. Sayr. d. cap. 16. à num. 19. Soar. d. sect. 4. vers. tertio violatur.

His etiam casibus annumerandum putat Abb. in 9 presenti, num. 2. in fine, homicidium, seu martyrium alicuius Sancti, si à tyranno, vel hæreticis in Ecclesia committatur, cum enim per Sancti mortem, seu martyrium Ecclesia consecratur, cap. quammis 22. dist. cap. fundamenta, vers. isti sunt, ibi, ipsam glorioso cruce martyrii Christo Domino consecrarunt, de elect. lib. 6. non potest dici Ecclesiam pollui, seu scadari, sed magis illustrari. Verùm contrariam sententiam tenuit gloss. verbo sanguinis, ad fin. in cap. 1. hoc tit. lib. 6. quam sequuntur constantissime scribentes communiter, Iacob. de Graff. in auriis decis. part. 1. lib. 2. cap. 48. n. 24. Sayr. d. cap. 16. num. 14. vers. item citatis locis, adducentes rationem efficacem, quia quod sanctior est, qui occiditur in Ecclesia, eò grauior eidem Ecclesie inferitur iniuria, & licet ex effusi sanguinis passione Ecclesia consecrata maneat, ex actione tamen effluentis sanguinem, hoc est, occidentis, iniuriosum est, & sacrilegium homicidium, iuxta illud, Actio duplicuit, passio grata fuit.

In gloss. Reconciliari ibi, si dubitatur an sit consecrata. 6 Notatur ad hoc quod Ecclesia consecranda est, quando nescitur, ambigitur sit consecrata necne, nec appareat vllum consecrationis indicium, siue argumentum, vt per Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. c. 26. §. 12. & part. 2. lib. 9. c. 4. §. 5. Franc. Leo in thesauro fori Ecclesiast. part. 1. cap. 5. num. 4. vers. secundo, in dubio enim non præsumitur consecrata Ecclesia etiam per diuturnitatem temporis, cap. Ecclesia, cap. solemnitates, de consecr. dist. 1. Malcard. de probat. cond. 415. & 582. vbi in fin. distinguit inter Cathedrales Ecclesias, quæ præsumuntur consecrate, & inferiores, quæ tales non præsumuntur, refert Ioan. Baptist. Costa de remed. subsid. remed. 116. num. 8. Cæterum dignoscitur Ecclesia consecrata, vel ex scriptura, seu instrumento donationis, vel ex antiquis libris Ecclesie, veluti columna, seu saxo, aut tabula marmorea, vel ex crucibus rubeis pictis ad parietes Ecclesie, vt animaduertit Costa d. remed. 116. num. 7. vel ex dicto testis etiam si vnus sit, vt resoluunt Doctores per me citati in collect. ad cap. in omni negotio, n. 25. de testib.

C A P. Cūm sis. V.

- 1 **A**ltaria plura, complurésque Episcopi possunt in vna Ecclesia, & vna Missa consecrari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Anania, Butr. Host. Henric. Anch. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 419. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 531. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. collect. 4. *Decretal. lib. 1. sub tit. de vsu, & actione pallij, cap. vnic.*
- 2 *Et plures Episcopos, &c.*] De consecratione Episcoporum, latè dixi de officio, & potest. Episcopi, part. 1. tit. 1. cap. 5. & aliqua obseruanda cūm plures simul Episcopi consecrantur, ponit Castald. in *praxi ceremon. lib. 1. sect. 10. cap. 5.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Ecclesia minimè execrata censetur quando corrui tectum integris, & illas remanentibus parietibus, & num. 2.
- 3 Ecclesia consecratione non indiget, quando parietes non simul, & in totum, sed paulatim, seu per partes destruantur, & successiuè reparantur.
- 4 Ecclesia totum ædificium quando, siue casu fortuito, siue consulo destruitur, & corrui in totum quoad tectum, & parietes, tunc minimè retinet antiquam consecrationem, etsi eo animo destruat, ut iterum ex eadem materia reedificetur.

C A P. Ligneis. VI.

- 1 **E**cclēsia & Altare non debent denud consecrari, si corruiat totum tectum, & parietes sint illasi, & tabula, vel mensa Altaris non sit mota, nec enormiter læsa, licet in sua extremitate sit modicum fracta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Butr. Host. Anch. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 416. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 531. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 4. *Decretal. lib. 3. tit. 14. cap. vnic.*
- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Sylu. 2. q. 4. & Tabien. 2. §. 1. Durand. in *rationali Diuinarum*, lib. 2. cap. 6. num. 3. Soaz. tom. 3. q. 83. disp. 81. artic. 3. disp. 4. Azor. in *inst. moral. part. 1. lib. 10. cap. 26. ques. 12.* Ratio est, quia Ecclesiæ consecratio habet tantum respectum ad Ecclesiam ipsam, quatenus ex lapidibus compaginatur, & construitur, & ita potius respicit parietum formam, quàm vniuersi ædificij, per consecrationem namque constituitur in statu diuinæ domus, quam non aliter representat nisi iuxta lapidum dispositionem, iuxta illud, quod in illius dedicatione decantat Ecclesia. *Quæ construitur in Cælia vniuersa ex lapidibus*, & iterum ibi, *expositi lapides suis coaptantur locis*, & inde est quoddam solemnitas consecrationis tantum parietibus, & lapidibus adhibetur. Fit etiam, vt si parietes ipsi ligne destruerentur intus, & exterius, Ecclesia ex eo execrata censeatur, vt notant gloss. verbo *execrata* in c. *Ecclesiis*, per text. ibi, de *consecrat. dist. 1.* præter alios Durand. d. loco, facit text. in l. *domum*, ff. de *contrah. empt.*
- 3 Illo verò casu Ecclesia consecratione non indiget, quando parietes non simul, & in totum, sed paulatim, seu per partes destruantur, & successiuè reparantur, tunc enim pars habitata per modum accessorij etiam consecrata habebitur, vnde etiam si cursa temporis vniuersa materia, quæ antea erat, modò non ex-

tet, sed noua in totum superueniat, adhuc non erit Ecclesia iterum consecranda, sed ad summum aquæ tantum benedicatæ asperione exorcizanda, de quo est text. in c. *de fabrica, vers. & ideo, iuncta gloss. verbo innouata, de consecr. dist. 1. gloss. verbo parietibus in presenti, & in cap. proposuisti, verbo reconciliari, & hæc resolutio est de mente Doctorum omnium in illis iuribus, notarunt scribentes in c. 3. & in cap. sicut, de Iudæis. Ratio huius resolutionis duplex assignari potest. Prima est, quia dum Ecclesia paulatim, & successiuè reficitur magis dignum attrahit ad se minus dignum, arg. text. in l. qui Religiosus, ff. de rei vendicat. & c. quod in dubiis, hoc tit. & c. vnic. eod. tit. lib. 6. Secunda ratio est, quia licet ex noua materia paulatim à primis fundamentis reficiatur, non ideo definit esse eadem Ecclesia, arg. text. in l. quod in rerum natura, ff. de legat. 1. & l. proponebatur, ff. de iudic. & l. grege, ff. de legat. 1. quibus iuribus constat à simili quòd populus, seu communitas licet cursu temporis amittat personas illas, quas habebat tempore, quo actus nomine eiusdem communitatis fuit celebratus, & nouæ personæ superueniant, non ideo minus definit esse eadem communitas, ac proinde actus, & obligatio semel contracta nomine populi, & communitatis dicitur perdurare: vnde fit, vt votum, seu iuramentum nomine communitatis emissum obliget successores, quia communitas ex mutatione personarum non mutatur, immò eadem semper reputatur, iunctis in hoc traditis per Bald. in d. l. proponebatur, Azcued. ad Curiam Pisanam, lib. 4. c. 5. Aules ad capita Prætorum, cap. 19. in verbo *privilegiis*, num. 3.*

Quando verò totum Ecclesiæ ædificium, siue casu fortuito, siue consulo destruitur, & corrui in totum quoad tectum, & parietes, tunc minimè retinet antiquam consecrationem, quæ ideo de nouo illi est adhibenda, de quo est gloss. verbo *innouata*, in c. *de fabrica, de consecr. dist. 1.* quatenus distinguit inter eum casum, quando insimul, & in totum destructa est Ecclesia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, similis gloss. in c. *proposuisti*, sup. hoc tit. & in domo priuata quoties prædicto modo destruitur, scilicet insimul, & in totum, quòd non censeatur eadem domus, nec daret obligatio respectu illius, quamuis de nouo reficiatur, est text. in l. inter stipulamem, §. *sacram*, ff. de rei. hor. obligat. & in l. qui res, §. *aham*, ff. de solutio. opt. 1. et in c. *Iudæi*, & in c. *sicut Iudæi, de Iudæis*, iunctis utrobique glossis, & Doctoribus, quatenus concedunt prædictis Iudæis veteres Synagogas reficere, non verò nouas reedificare, & ædificium sic reedificatum non dicitur vetus, quod antea erat, sed de nouo constructum; facit etiam quia Ecclesia destructa minimè gaudet privilegijs concessis Ecclesijs, vt per Tiraq. & Anch. quos citauit ad c. *Abbate* 25. num. 11. in *inf. de verborum signif. pag. 489.* quibus adde Curt. conf. 26. Albert. Brun. in *tract. de interit. & perempt. concl. 5. per totam*, Bellon. conf. 1. num. 7. Erasmi à Cockier de *iurisd. Ordin. in exemptos*, p. 3. q. 19. per totam, ad plura inferentes: per quæ iura relata ita post Archid. & Cardin. in d. c. *de fabrica*, & alios in d. c. *proposuisti*, tenent Syluest. verbo *consecratio* 2. quest. 4. Tabien. eod. verbo, 2. §. 1. Armil. §. 2. Durand. d. num. 3. Nau. in *man. c. 27. n. 253.* Henric. in *sum. lib. 9. de Missa, c. 27. §. 5. in fin.* Quæ quidem resolutio ampliatur, vt procedat etiam quando Ecclesia insimul, & in totum destruitur eo animo, vt iterum ex eadem materia reedificetur, adhuc enim si parietes corruiant in totum, vel pro maiori parte, erit Ecclesia execrata censenda, & nouiter consecranda, prout sentiunt præcitati Doctores, ad quod est text. opt. in d. §. *sacram*, in *fine*, vbi quando domus funditus, & simul destruitur, licet eo animo,

animo, vt iterum reficiatur, non censetur postea reedificata eadem, sed diuersa domus, & ideo expirat obligatio respectu eiusdem, prout ibi notatur scribentes omnes, & in d. l. qui res, §. aliam, ff. de solut. Sed obstat quòd si nauis destruat eo animo, vt ex eiusdem tabulis, & ex eadem materia iterum reficiatur, censetur esse eadem nauis, & durat obligatio respectu eiusdem, prout habetur in d. §. sacram. & in d. §. aliam, vnde videbatur similiter dicendum in domo eodem animo destructa, & per consequens in Ecclesia materiali, maximè cum nauis æquiparetur, ex text. in c. non turbatur, 24. q. 1. & in c. ante omnia 40. dist. Verùm satisfit si ex mente Bart. Paul. Alex. & Iaf. ibid. respondetur peculiariter, & vtiuitatis causa introductum fuisse in nauis, & cum sit res mobilis eius naturæ, vt hinc inde amoueri solet, ita participet ex animo, vt minimè exringuatur obligatio respectu eiusdem, si nouæ refectiois animo destruat, & ex eadem materia reficiatur, quasi potens sit animus hoc operari, quæ ratio cessat respectu domus cum sit res immobilis, atq. text. in l. ius singulare, ff. de legib.

S V M M A R I V M.

- 1 Cœmeterium polluitur si excommunicatus in eo sepeliatur, & num. 2.
- 3 Cœmeterio polluto ob sepulturam excommunicati non ideo polluitur Ecclesia, bene tamen è conuerso si cœmeterium Ecclesia sit contiguum.
- 4 Cœmeterium, seu Ecclesia, an censetur polluta quando per Episcopum excommunicatum consecratur, remissiuè.
- 5 Excommunicati, qui cum signis penitentia decesserunt, & absolutionem dum viuerent petierunt, sed morte præuienti absoluti sunt, an ecclesiastica sepultura priuentur, remissiuè.
- 6 Cœmeterium debet esse ab Episcopo benedictum.

C A P. Consuluit. VII.

- 1 Excommunicatorum corpora si sepeliantur in cœmeterio, illud polluitur, & est reconciliandum asperzione aquæ solemniter benedictæ, vt fit in dedicatione Ecclesiæ. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Anania, Host. Butr. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 416. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 531. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. de celebrat. Diuini officij, c. 1.
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Host. in summ. sub hoc tit. num. 7. Nauar. in man. cap. 27. num. 257. ad finem, Henric. in sum. lib. 9. c. 27. §. 5. & lib. 13. c. 51. §. 3. & post Palud. Syluest. & alios Sayr. de censur. lib. 2. c. 4. num. 11. & lib. 5. c. 16. num. 22. & post cum Aul. eod. tract. p. 5. dist. 7. dub. 1. vers. tertius casus, Soar. tom. 3. dispus. 81. sect. 4. vers. quarto, & de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 2. a num. 3. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 32. num. 17. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 13. vers. tertio, & p. 2. lib. 9. cap. 5. q. 1. vers. quarto. Anton. Ricc. de iure personarum, extra gremium Ecclesiæ existens. lib. 4. cap. 60. a num. 19. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Prelat. tom. 2. q. 39. art. 5. concl. 1. vers. tertius casus, Vgolin. de potest. Episcopij, cap. 29. §. 4. & alios per me citatos de officio, & potest. Episcopij, part. 2.
- 3 alleg. 28. num. 52. qui omnes rectè notant si in cœmeterio excommunicatus sepeliatur, non ideo eo polluto pollui Ecclesiam, licet è conuerso polluta Ecclesia cœmeterium pollui, si eidem sit contiguum, vt forma-

liter in vtroque membro decidit text. in cap. vnic. hoc tit. lib. 6. & conflatur ex relictis per Hentij. d. §. 5. Sayr. d. cap. 16. num. 28. Cened. ad Sextum collect. 1. num. 7. rationem reddit idem text. quia accessorium naturam sequitur principalis, non è contra principale suum sequitur accessorium, nec minus dignum trahit ad se magis dignum, iuxta reg. cap. quod in dubijs, supr. hoc tit. cum similibus.

Vtrum autem similiter cœmeterium, seu Ecclesia polluta censetur quando per Episcopum excommunicatum consecratur, vide Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 153. num. 2. concl. 2. Soar. dist. sect. 4. vers. quarto violatur Ecclesia, vbi negatiuam sequuntur opinionem.

Vtrum verò excommunicati, qui cum signis penitentia decesserunt, & absolutionem dum viuerent petierunt, sed morte præuienti absoluti non sunt, Ecclesiastica priuentur sepultura, dixi ad cap. ad hoc 5. num. 12. de priuileg. pag. 352. vbi num. 6. plura de etymologia verbi cœmeterium, & num. 8. vtrum si cœmeterium auctum sit sine Episcopi auctoritate, in ea parte aucta possit excommunicatus sepeliri.

In gloss. Cœmeteria. ibi, & cœmeterium cum sit consecratum. Ergo non sufficit quòd in eo sepeliantur corpora mortuorum ad hoc vt dicatur locus sacer & religiosus, sed requiritur, vt sit ab Episcopo benedictum, Clem. 1. vbi gloss. verbo cœmeterijs, de sepult. & ibid. Anchar. num. 4. Vitalin. sub num. 14. Innocent. in cap. abclenda, num. 2. in fine, de sepult. Stephan. Gratian. Marchia decif. 26. num. 4. At verò quando à multo tempore citra in aliquo loco cadauera sepeliuntur cum permissione, ac etiam acquiescentia Episcopij, & ab omnibus communiter pro cœmeterio diu fuerit reputatus, debet præsumi quòd locus fuerit destinatus ad sepulturam mortuorum, & infimul ab Episcopo benedictus, licet verè, & realiter benedictione careat, vt notat Cardin. Zabarel. in d. Clem. 1. num. 10. in fine, & num. 11. circa med. vers. & hoc verius, de sepult. quem sequuta est Rota in CasarAugustana dedicationis 28. Februarij 1625. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesiam faciens consecrari, tenetur eam dotare, & num. 2.
- 3 Ecclesiam nullus debet dedicare, seu consecrare nisi fuerit antea eidem Ecclesia assignata dos competens.
- 4 Ecclesia dos ante constructionem constitui debet.

C A P. Cùm sicut. VIII.

Honor. III.

Ecclesia non est consecranda nisi priùs ei fuerit prouisum de dote, & qui illam facit consecrare, tenetur eam dotare. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Host. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontif. pag. 416. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 531. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Lambertin. de iure patron. lib. 1. p. 1. q. 5. art. 10. Iulian. Viu. in praxi iuris patron. part. 1. lib. 2. cap. 4. num. 25. quos refero ego ipse de officio, & potest. Episc. part. 3. alleg. 70. num. 29. Nullus enim debet dedicare, seu consecrare Ecclesiam aliquid, nisi fuerit antea eidem Ecclesiæ assignata dos competens, cap. nemo, de consecrat. dist. 1. vbi

vbi gloss. penult. & Archidiacon. num. 4. ac Turrecrem. g. 6. Abb. in cap. 1. num. 1. de censib. Rot. decis. 141. n. 5. p. 2. dinerf. Bald. conf. 132. vol. 3. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 15. num. 2. Quæ autem dos debeatur Ecclesiæ, & quando tradi debeat, vide Lambertin. d. g. 5. Duen. reg. 225. Roch. de inrepatron. verbo construxit quest. 4. num. 4. cum seqq. & verbo dotatus quest. 5. Iulian. Viuian. d. cap. 4. per totum, & alios plures, quos citauit de offic. & potest. Episc. p. 3. allegat. 27. n. 3. latè Beller. d. §. 5. per totum.

4 In gloss. Consecranda. ibi, nec etiam fundanda nisi prius competens dos fuerit ei assignata. Notatur ad hoc quod ante constructionem Ecclesiæ dos constitui debet, Viuian. d. cap. 4. num. 23. vbi cum Abb. hic num. 3. & 4. resoluit constructorem Ecclesiæ, quæ sine dote fuit ædificata, posse ad eam dotandam directè compelli officio iudicis Ecclesiastici, additque patronum cogi posse pro dote, & eius supplemento si sit fundata, & consecrata, non tamen dotata, qui tamen si non soluendo sit, sed tempore consecrationis fuit cautè prouisum per instrumentum, tunc is tenetur, cuius culpa non fuit dos exacta; si autem non fuit cautè prouisum, tunc tenetur consecrator, dummodo id fiat sine enormi læsione Ecclesiæ, & fiat de bonis patrimonialibus consecratoris, vel de fructibus Ecclesiæ ipsius, de quo latè Lambertin. d. g. 5. artic. 18.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia polluta per Sacerdotem simplicem reconciliari non potest etiamsi aqua fuerit per Episcopum benedicta.
- 2 Ecclesia violata reconciliatio, si sit consecrata per Episcopum, facienda est per aquam cum vino, & cinere benedictam, per simplices autem sacerdotes reconciliari non potest, etiamsi in contrarium sit consuetudo.
- 3 Aqua benedicta quot sint genera, & de eius virtutibus, & antiquo vsu in Ecclesia contra dæmones, remissimè.

CAP. Aqua. IX. Gregor. IX.

1 Ecclesiam pollutam non potest simplex Sacerdos etiam de mandato Episcopi reconciliare cum aqua per Episcopum benedicta, sed debet ipsemet Episcopus, quia licet possit committere, quæ sunt iurisdictionis, non potest ea, quæ sunt Ordinis, & consuetudo contraria est corruptela. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Cened. collect. 135. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 417. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 532. remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.

2 Collige ex text. Ecclesiæ violatæ reconciliatio- nem (si sit consecrata) per Episcopum faciendam esse per aquam cum vino, & cinere benedictam, per simplices autem Sacerdotes reconciliari non posse etiamsi in contrarium sit consuetudo, vt per Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 25. num. 12. & 13. Sot. in 4. dist. 13. quest. 2. art. 3. vers. quod si fuerit consecrata, Læli. de Zanchis de privileg. eccles. privileg. 4. ex num. 2. Cened. d. collect. 135. num. 1. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Pralat. tom. 2. quest. 39. art. 8. conclus. 2. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 9. cap. 5. quest. 5. Vgolin. de potestate Episcopi, cap. 29. §. 8. num. 1. & alios plures, quos refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, p. 2. Barbof. Collect. Tom. II.

allegat. 28. num. 55. & infra ad cap. vlt. num. 2. hoc zit.

Reconciliatio Ecclesiæ voluntariè, illicitè, iniuriosè, & publicè polluta per magnam effusionem sanguinis, aut seminis humani, debet fieri expensis illius, qui eam violauit, si est solucendo, alioqui si Ecclesia esset curata, & violator esset pauperculus, reiceretur onus in Parochum, quatenus eius redditus essent idonei ferendo, nisi oppositum iuberet consuetudo, aut statutum. At vbi Parochus, & ipse pauper esset, tunc sumptibus Parochianorum, & post eos in subsidium, scilicet in defectum omnium debet Episcopus suis expensis Ecclesiam reconciliare, cap. Ecclesiis 68. dist. cap. Ecclesiis, de consecrat. dist. 1. Nauar. in man. cap. 27. num. 256. cum seq. Franc. Leo in thesauro fori eccles. part. 1. cap. 5. num. 18. vbi eadem vitur distinctione quando ignoraretur auctor pollutionis, refert, & sequitur Ioan. Bapt. Costa de remed. subsid. remed. 116. n. 1. vbi n. 3. resoluit quod si Ecclesia polluta esset Regularis sine cura animarum, atque ignoraretur quis violauerit Ecclesiam, vel etiam sciretur, sed is non esset soluendo, tunc nec populus, nec Episcopus teneretur.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & eius effectibus, antiquoque vsu in Ecclesia contra dæmones, vide latè Marfil. Columna Archiepiscopus Salernitanus in speciali tract. de aqua benedicta, VValfrid. Strabo de rebus ecclesiasticis, cap. 29. & 30. Raban. Maur. in institut. cleric. lib. 2. cap. 55. Turrecrem. in speciali tract. de aqua benedicta, Benzon. de Iubileo, cap. 7. à fol. 431. vsque ad 434. Theodoret. lib. 6. histor. tripart. c. 33. Guillelm. Durand. in rationali diuinorum, lib. 4. cap. 4. num. 10. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 7. num. 3. cum seqq. Stephan. Durantes de ritibus Ecclesiæ, lib. 1. c. 22. num. 2. Fr. Hieronym. Roman. de Republ. Christiana, lib. 4. cap. 22. Henriq. in sum. lib. 4. cap. 15. §. 8. litt. E. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 4. cap. 10. quest. 4. & part. 2. lib. 9. cap. 15. per totum, Card. Cæsar. Baron. annalium Ecclesiæ, tom. 2. anno Christi 132. pag. mibi 62. Martin. Delr. disquisit. magic. lib. 2. cap. 2. sect. 3. q. 3. pag. mibi 523. Galganet. de iure publico, lib. 3. cap. 65. Emmando Valle de incantation. & ensalmis sect. 2. c. 11. num. 6. & 27. & cap. 13. num. 8. me citato in hoc loco, Lauor. vari. lucubrat. tit. 2. cap. 3. ex num. 65. Et de multis miraculis per aquæ benedictæ virtutem, vide Henriq. d. litt. E. Cardin. Baron. tom. 3. anno Christi 307. pag. 284. & tom. 7. anno Christi 537. pag. 271. Et de vsu aquæ apud Hebræos, & Gentiles ad expiationem, & ablutioem, vide Ioan. Pined. super Job p. 1. cap. 9. pag. 360. Et quod aqua benedicta dæmones fugat, Theodoret. lib. 5. histor. eccles. cap. 21. Gretfer. de Cruce, lib. 4. cap. 36. Torreblan. lib. 2. de magia, cap. vltim. ex num. 35. idque cacodæmones Indiis confessos narrat Francisc. Gomera in histor. Mexicana cap. 235.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia etiam non consecrata si polluitur reconcilianda est.
- 2 Ecclesia si non fuerit consecrata, sed tantummodo benedicta, reconciliari potest per quemcumque simplicem Sacerdotem, & hoc per asperisionem aquæ laustralis, etiam ab Episcopo non benedicta.
- 3 Ecclesia polluitur per sanguinis effusionem.
- 4 Ecclesia polluitur propter volumariam humani seminis effusionem intra Ecclesiam contingentem.
- 5 Ecclesia vt polluta maneat non requiritur quod sit consecrata, sed sufficit quod sit specialiter benedicta.

6 Loci sacri nomine intelligitur non solum Ecclesia, aut cœmeterium consecratum, sed etiam locus ad eam, vel alia diuina Officia destinatum.

C A P. Si Ecclesia. X. & vlt.

1 **E**cclēsia non consecrata si polluat̄ effusione sanguinis, vel feminis, statim est lauanda aqua exorcizata ne suspendantur organa diuinæ laudis, & quam citius fieri potest, est consecranda. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 417. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 532. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.*

2 Collige ex text. quòd si Ecclesia non fuerit consecrata, sed tantummodo benedicta, reconciliari potest per quemcunque simplicem Sacerdotem, & hoc per aspersionem aquæ lustralis, vt per Nauar. in *man. cap. 27. num. 151. Tolet. in summ. lib. 5. cap. 8. num. 15. Jacob. de Graff. in aureis decisi. part. 1. lib. 2. cap. 48. num. 10. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 15. num. 16. Cened. ad Decretal. collect. 155. Henric. in summ. lib. 9. de Missa. cap. 27. §. 6. & lib. 13. cap. 15. §. 5. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 16. num. 31. Mar. Alter. de censuris tom. 2. dispus. 3. cap. 4. versic. quod si. Vgol. de officio Episcopi, cap. 29. §. 8. num. 3. Fr. Ludouic. Miranda in *manuali Prælat. tom. 2. quest. 39. artic. 8. conclus. 1. Auil. de censuris, part. 5. dispus. 7. dub. 4. cum quo aduerte non esse necessarium quòd aqua sit per Episcopum benedicta, vt Ecclesia non consecrata reconcilietur, licet hoc requirat Toletus, conuincitur enim ex verbis huius text. ibi, aqua protinus exorcizata lauatur. quod non liceret si Episcopi licentia, benedictio, aut auctoritas esset expectanda, vt exorcismus aquæ per Episcopum esset faciendus, refero ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 28. num. 57.**

Quæ autem Ecclesiæ præsumantur consecratæ, vt eas, si fuerint pollutæ, teneatur Episcopus reconciliare: vide Syluestr. in *summ. verbo consecratio, il. 2. num. 30. Lambertin. de inuepatronat. lib. 1. part. 1. in 8. art. 2. quest. princip. num. 10. vers. an autem qualibet, Selu. de benefic. part. 1. quest. 6. num. 28. Malfcard. de probat. concl. 82.*

3 *Aur sanguinis effusione, &c.*] Notatur ad hoc quòd per sanguinis effusionem Ecclesia polluitur, de quo plures citauit Doctores ad cap. tuarum 11. num. 2. de privileg. pag. 363. vbi numerus seqq. adduxi multa requisita quæ desiderantur, vt hæc procedat resolutio, dixi etiam alleg. 28. num. 30. cum seqq.

4 *Semine.*] Notatur ad hoc quòd propter voluntariam humani feminis effusionem intra Ecclesiam contingentem illa polluitur, vt per Doctores, quos citauit de officio, & potest. Episcopi, part. 2. alleg. 28. n. 4. vbi multipliciter declarauit numerus seqq.

5 In gloss. *Non consecrata* ibi, & ita Ecclesia non consecrata gaudet eodem privilegio, &c.] Notatur ad hoc quòd vt Ecclesiæ polluta maneat, non requiritur quòd sit consecrata, sed sufficit quòd sit specialiter benedicta, vt ibi diuina sicut Officia; ita docent citati d. c. tuarum, n. 10.

6 *taurum d. c. tuarum, n. 10.* Nominē enim loci sacri intelligitur non solum Ecclesia, aut cœmeterium consecratum, sed etiam locus ad eam, vel alia Officia diuina destinatus. Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 2. num. 16. vers. secundo.* Vide quæ dixi d. alleg. 28. num. 22.

De Celebratione Missarum, sacramento Eucharistia, & aliis diuinis Officiis.

T I T. X L I.

SUPER hanc rubric. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panorm. Guilhelm. Durand. in *breuiario auro* fol. 115. verso, Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum*, fol. 175. Martin. Meluart. in *epitome Decretal.* fol. 147. Dan. Venator. in *anlysi methodica iuris Pontificij*, pag. 498. Goffred. & Host. in *sum. huius iu.* Alex. Casan. & Anast. Germon. in *paratiis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagens. in *exposit. iur. Canon.* Zypæ. in *analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat.* pag. 297. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. *sum. in Decretal.* omnes sub hoc tit.

De Missæ sacrificio vide Mich. Timoth. Ioan. Baptistam Scortia, Anton. Honcala, & Martin. de Frias in *suis tract. de hac re editis*, Conc. Trid. sess. 22. in *decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ*, Reperit. Inquisit. verbo *Missa*, Caiet. in *opusculo de sacrificio Missæ contra Lutherum*, Sebast. Medic. in *summ. omnium heresum verbo Missa*, Barthol. Humada l. 8. gloss. tit. 4. part. 1. Alphons. de Castro lib. 10. aduersus hereses, verbo *Missa*, citatos à Cened. ad *Decretal. collect. 44. num. 1.* Cardin. Bellarmin. in *suis controuerf. Carol. vbi de Missa*, Couar. lib. 4. *variar. cap. 22.* Zerol. in *prax. Episcop. part. 1. verbo Missa*, Iodoc. Cocc. tom. 2. *thesauri Catholici* lib. 6. artic. 4. Gabr. Vasquez in 3. part. *D. Thom. tom. 3. quest. 83. disp. 220.* Henric. in *sum. lib. 9. de vero Missæ sacrificio*, Fr. Emman. in *sum. tom. 1. c. 242. de Missa*, Barthol. ab Angelo. in *examine Confessorum dialogo 5. de Missa*, Chamerota de *Sacrament. vbi de sacrificio Missæ*, Balduin. iun. *super opera controuerf. Bellarmini part. 2. lib. 4. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 18. cum seqq.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 29. a num. 143.* Soar. tom. 3. *dispus. 72. sess. 2.* Bonacin. de *Sacrament. dispus. 4. quest. vltima.* Luc. Pinel. in *tract. de vniuerso Missæ*, Fr. Ludou. Miranda in *manuali Prælat. tom. 1. quest. 41. per totam*, Stephan. Fagundez in *quinque Ecclesiæ præcepta præc. 1.* Ioan. Certan. Episcopus Acernen. in *expositione Missæ Sacrosanctæ, ac ceremoniarum, qua in eius celebratione fiunt*, & plures alios, quos refero ego ipse de *officio, & potest. Episcopi, part. 2. allegat. 24.* vbi ad plura vtilia infero, pluresque dubias quæstiones in hac materia resoluo, videlicet an Missa pro multis celebrata tantum valeat singulis, ac si pro vno solo celebraretur? & an recipiens plura stipendia pro pluribus Missis celebrandis teneatur absolute tot Missas celebrare, ita vt secus faciens peccet mortaliter, ac teneatur ad restitutionem? & an denique Sacerdos, qui pingue stipendium pro Missa dicenda recepit; alteri Sacerdoti stipendium minoris valoris pro ea Missa celebranda tribuere, & reliquam partem sibi retinere possit. Super quibus quæst. cum hinc inde multa Doctores tradidissent sacra Congr. Conc. Sanctiss. D. N. Urbani VIII. auctoritate sub die 25. Iunij huius anni 1625. in hæc verba. *Sanctè & piè inter declarationes de celebratione Missarum censuit.*

Deinde vbi pro pluribus Missis etiam eiusdem qualitatibus celebratis plura stipendia, quantumcunque incongrua, & exigua siue ab vna, siue à pluribus personis collata fuerint, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitiis,

libus, Societatibus, Monasteriis, Conuentibus, Domibus, ac locis piis quibuscunque tam secularibus, quam Regularibus, sacra Congregatio sub obsecratione diuini Iudicij mandat, ac præcipit, vt absolutè tot Missæ celebretur, quot ad rationem attributæ elemosynæ præscriptæ fuerint, ita vt alioquin ij, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant, quinimò grauius peccent, & ad restitutionem teneantur.

- 4 Id verò, vt deinceps obseruetur exactiùs, sacra Congregatio eadem auctoritate reuocat priuilegia, & indulta omnia quibuslibet personis, Ecclesiis, ac locis piis, tam secularibus, quam Regularibus cuiuscunque Ordinis, Congregationis, & Instituti, quamcunque ob causam concessa, quibus indulgetur vt certarum Missarum, vel Annuerfiorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu Orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum rescipiendis satisfiat.
- 5 Ac similiter omne damnabile lucrum ab Ecclesia remouere volens, prohibet Sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa elemosyna, ne eandem Missam alteri, parte eiusdem elemosynæ sibi retenta, celebrandam committat, &c.
- 6 De Venerabili Eucharistiæ sacramento, vide Conc. Trident. *sess. 13. Angl. in sioribus Theolog. vbi de Eucharistia*, Cardin. Bellarm. *in suis controuers. lib. 2. de Eucharistia*, Henriq. *in summ. lib. 8. de sanctissima Eucharistia*, Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 2. lib. 1. cap. 6.* Barthol. ab Angelo *in examine Confessorum dial. 4.* Gabr. Valquez *in 3. part. D. Thom. tom. 3. q. 73. disput. 177. cum seqq.* Petr. de Ledefma *in sum. part. 1. tract. del excellensissimo sacramento del Altar, que se llama Eucharistia*, Ægid. de Coninck *de sacram. tom. 1. q. 73.* Bonacin. *d. disput. 4. q. 2.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Presbyter tenetur horis debitis dicere horas Canonicas, permittitur tamen sibi ex causa dicere eas vsque ad vesperas exclusiue.
- 2 Doctores referuntur de horis Canonicis tractantes.
- 3 Tempus recitandi diuinum Officium incipit a media nocte antecedentis diei, & perseverat vsque ad mediam noctem sequentis diei inclusiue.
- 4 Matutinum simul cum Laudibus recitari potest in Vesperis antecedentis diei post tempus Completorii, etiam non expectato Solis occasu.
- 5 Matutinum sine Laudibus recitari potest.
- 6 Nocturna Matutini concurrente iusta causa per spatium trium horarum separatim recitari possunt.
- 7 Officium diuinum ad vitandum peccatum mortale in priuato sufficit quòd recitetur eo intervallo, quod est inter medium noctis precedentis, & sequentis.
- 8 Hora canonica recitanda sunt iuxta ordinem ab Ecclesia præscriptum, quem si quis non serauerit, minimè peccabit mortaliter, nec etiam venialiter si faciat ex iusta causa.
- 9 Officium vnius diei commutans in officium alterius peccat mortaliter.
- 10 Clerici adstricti ad horas canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum non possunt alio vti.
- 11 Clericus negotiis implicatus statim manè omne pensum horarum vsque ad vesperam soluere potest.
- 12 Hora canonica sunt septem.
- 13 Horas omnes canonicas omitteus vno die vnum tantum committit peccatum.
- 14 Agricultura clericis, & Religiosis non prohibetur.
- 15 Clerici, quibus non superuix ex Sacerdotio, possunt honesto artificio viciam querere.

Barbof. Collect. Tom. II.

- 16 Hora canonica cur humano, Ecclesiasticoque iure in septem distincta fuerint remissiuè.
- 17 Septenarius numerus perfectissimus, & maxima habetur in consideratione.

C A P. Presbyter. I.

Ex Conc. Agathen.

Presbyter dicto Matutini officio debet dicere horas, & Vesperas horis competentibus, & manè dictis horis visitare infirmos, mox si vult, &cat ad opus rurale ieiunus, vt deinde possit succurrere hospitibus infirmis, defunctis, &c. vsque ad statutam horam pro qualitate temporis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 419.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 534.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2. referunt Burchard. lib. 2. Decretal. cap. 104. & 105. Iuo p. 6. cap. 181. & 182. Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. de suffragiis, cap. 2.*

De horis Canonicis, de quibus agitur in presenti, vide Tabien. Rosel. Angel. Syluest. Armil. Caier. & alios Summistas verbo hora, Nauar. de oratione, & horis Canon. Alban. de Ferrariis, & Nicol. Ploue, Carol. Macignum, & nouissè ne multos de more referentem Martin. Bonacina de horis Canon. Marcel. Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon. Sor. de iustit. lib. 10. quest. 5.* Medin. *in C. de oratione*, Sandoual *de officio Canon. Cardin. Bellarm. in suis controuersis, tom. 3. vltima controu. tertie, lib. 1. cap. 10.* Iacob. de Graff. *in decis. aureis, part. 1. lib. 2. cap. 50. cum seqq. Veg. in sum. part. 1. cap. 28.* Fr. Emman. etiam *in sum. tom. 1. c. 140.* Valent. *tom. 3. disput. 6. q. 2. puncto 10.* Petr. de Ledefma *in sum. part. 2. tract. 9. cap. 4.* Prax. Episcop. *p. 1. verbo Hora*, Soar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 4.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 1. cum seqq.* Carol. de Grassis *de effectibus clericalib. effectu 17.* Less. *de iustit. lib. 2. c. 37. num. 41. cum seqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori panit. lib. 18. cap. 11. & lib. 30. tract. 3. à num. 32.* Vgol. *de officio Episcopi, cap. 3. §. 1. Monet. de distribut. quotid. p. 2. q. 3.* Carril. *in itineraio ordinandorum, sess. 6.* Fr. Raphael. *de la Torre de Relig. tom. 1. tit. de horis Canon. Alphons. de Torres de iustit. Sacerd. part. 1. cap. 6.* Cantar. *in decem præcepta Decalogi, lib. 1. cap. 16. & 17.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 3. cap. 1.* Vincent. Filliuc. *tom. 2. tract. 23. cap. 7.* Ioan. Malder. *de viriutib. tract. 10. cap. 2.* Vafq. *in opusculo de benefic. cap. 4.* Paul. Squidas *de obligat. clericorum, part. 1. nouissimè Illustriif. D. meum Roder. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visum in comment. ad cap. 1. & 2. dist. 91.*

Matutinali officio expleto.] Quo autem tempore Matutinum, & Laudes recitari debeant, & possint, tractant Doctores supracitati, dum agunt quo tempore recitandæ sint horæ Canonicae, & licet illam veram teneant conclusionem, quod tempus recitandi diuinum officium incipiat à media nocte antecedentis diei, & perseveret vsque ad mediam noctem sequentis inclusiue, excipitur tamen ab hac regula Matutinum, resoluentes illud simul cum Laudibus recitari posse vespere antecedentis diei, id est, post tempus vespere, & Completorii, si iusta subsit causa, vt scilicet deuotius oret, vel vt sequenti manè studiis operam dare debeat, vel quia non ita commodè poterit Matutinum recitare, ita S. Thom. *quodl. 5. art. 28.* Soar. *d. lib. 4. cap. 27. num. 11.* Less. *d. cap. 37. num. 79.* Azor. *d. lib. 10. cap. 9. q. 5.* Filliuc. *tom. 2. tract. 23. cap. 8. questio 10.* Bonacin. *de horis Canon. disp. 1. quest. 3. puncto 3. num. 10.* Nec est necesse expectari occasum Solis, 5

fed post tempus Completorii (quod iuxta communem ferè consuetudinem solet esse circa te. iam, vel quartam horam post meridiem) potest Matutinum persolui, Soar. *d. cap. 27. num. 14.* Filliuc. *d. c. 8. q. 10. num. 275.* Bonacin. *d. puncto 3. n. 16.* Gauant. *in comment. ad rubr. Missal. tom. 2. sect. 1. cap. 5. tit. 6. num. 6.* me citato *in hoc loco*, Diana *resol. moral. p. 2. tract. de horis Canon. resolut. 39.* vbi tamen subdit nolle reticere, Molfes. *in summ. Theologia moral. tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 59.* & Fabr. *de sacram. Ordinis dist. 24. q. 1. disp. 1. num. 148.* docere post horam vigesimam posse aliquem recitare Matutinum vna cum laudibus Officii diei crastinæ. Aduertere tamen oportet quòd licet Matutinum, & Laudes vnam horam constituant, ac proinde simul in vesperis antecedentis diei persolui possint, vt citati Doctores resoluunt, non ideo dicendum est Laudes, Matutino persoluto in vesperis diei antecedentis, non posse vsque in sequentem diem differri, quia antiquitus, vt ex hoc text. colligitur, receptum erat, vt propè auroram recitarentur separatim à nocturnis, quare ita docent Nauar. *d. orat. c. 3. n. 28. & 64.* Iacob. de Grass. *in aureis decif. p. 2. lib. 3. cap. 16. num. 36.* Azor. *d. lib. 10. cap. 8. q. 4.* Valer. Reginald. *d. lib. 8. num. 164.* & 170. Nicol. Garc. *d. c. 1. num. 224.* Francolin. *in tract. de tempore horarum Canon. cap. 27.* Soar. *d. lib. 4. c. 6. num. 9. ad finem.* & *c. 24. num. 9.* Carol. Macign. *de horis Canon. cap. 48. num. 25.* & 30. Bonac. *in similib. tract. disp. 1. q. 3. puncto 3. n. 11.* An autem nocturna Matutini possint separatim recitari non bene constat inter Doctores, negant Francol. *d. cap. 27. n. 8. & seq.* Macign. *d. cap. 48. num. 24.* Azor. *d. cap. 8. q. 4.* Verùm intra spatium trium horarum separatim recitari posse, præsertim iusta concurrente causa meo iudicio melius tenet Vincent. Filliuc. *d. tract. 23. cap. 6. num. 202. & 238.*

7 *Vt horis competentibus.*] Nota in officio publico seruandam esse consuetudinem receptam de tempore recitandi horas Canonicas, in priuato tamen, etsi laudabilius sit, vt singulæ suis temporibus, & interuallis orientur, tamen ad vitandum peccatum mort. sufficit, vt recitentur eo interuallo, quod est inter medium noctis præcedentis, & sequentis, qui enim interea temporis horas recitauerit, siue in initio, siue in medio, siue in fine, satisfacit substantiæ præcepti, vt per Less. *de iustit. lib. 2. cap. 37. num. 78.*

8 *Videlicet Primam, Tertiam, Sextam, &c.*] Horæ igitur Canonice recitandæ sunt iuxta ordinem ab Ecclesia præscriptum, videlicet Matutinum, & Laudes, deinde Primam, Tertiam, Sextam, & sic deinceps, vt ex hoc text. colligit Bonacin. *d. quest. 3. puncto 4. n. 1.* Qui tamen horarum ordinem non seruat, recitando scilicet Primam ante Laudes, vel Vesperum ante Primam, non peccat mortaliter, vt per Less. *d. cap. 37. num. 80.* Bonacin. *d. puncto 4. num. 2.* resoluens nec peccare venialiter, dummodo faciat ex iusta causa. Vnde inferitur eum, qui ab amico, vel à superiore inuitatur ad recitandam Primam, cum ipse non dum recitauerit Matutinum, posse cum eo Primam recitare, recitando postea Matutinum, habet enim iustam ordinis variandi causam, vt per Azor. *d. lib. 10. cap. 10. q. 1.* Soar. *d. lib. 4. cap. 24. num. 4. vers. altera mutatio.* Filliuc. *d. cap. 8. q. 8. num. 232.* Vsq. *in opusculo de benef. cap. 4. §. 1. artic. 2. dub. 4.* Hinc etiam colligitur eum, qui dum Tertiam recitat, recordatur se non recitasse Primam, vel Matutinum, posse Tertiam proseguere cum intentione recitandi postea Matutinum, vel Primam, idem dicendum in eo, qui ad chorum accedit dum canitur Tertia, sed ipse non dum recitauit Matutinum, & Primam; ita docent Nau. *d. c. 2. n. 59.* Fr. Emman. *in summ. part. 1. cap. 142. num. 4.* Less. *d.*

cap. 37. dub. 12. num. 80. Azor. *d. lib. 10. cap. 10. q. 1.* Molfes. *tract. 2. cap. 2. n. 34.* Paul. Squilas *part. 1. dub. 24. num. 47.* Carol. Macign. *de horis Canon. cap. 45. num. 1. & num. 24.*

Vtrum commutantes officium vnus diei in officium alterius peccent mortaliter? Duæ sunt opiniones. Prior tenet peccare solum venialiter, siue mutent in totum, siue in partem, quia adimplent præceptum quoad substantiam, quamuis non adimpleant quoad modum, ita Syluest. *verbo hora, q. 1. 2. num. 15.* Veg. *in summ. part. 1. cap. 117. casu 17.* Prax. Episcop. *part. 1. verbo hora. Canonica, num. 6.* Valent. *tom. 3. disp. 6. q. 2. puncto 10. §. quid si recitandum, Less. d. lib. 2. c. 37. num. 77.* Azor. *d. lib. 10. cap. 10. q. 2.* Vsq. *in opusculo de benef. cap. 4. dub. 2.* Posterior verò, quæ probabilior est, tenet peccare mortaliter, quam tuentur Tabien. *verbo hora q. 10.* Nald. *in summ. verbo diuinum officium, num. 16.* Iacob. de Grass. *d. lib. 2. cap. 51. num. 10.* Nauar. *de erat. cap. 19. num. 201.* Philiarth. *part. 1. lib. 1. cap. 6. concl. 6.* Fr. Emman. *in summ. tom. 1. cap. 141. n. 3. & quest. Regular. tom. 1. q. 4. 2. art. 8. ad finem,* Petr. de Ledesma *in sum. part. 2. tract. 9. cap. 4. concl. 16.* Cardin. Bellarm. *tom. 3. lib. 1. controu. 3. cap. 18.* Filliuc. *d. tract. 23. cap. 8. q. 2. num. 186.* & *c. 7. q. 3.* Molfes. *tract. 5. c. 2. num. 50.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 150.* Valer. Reginald. *d. lib. 18. num. 177.* Soar. *d. lib. 4. c. 11. num. 6. & c. 23. num. 12. & 14.* Ad rationem verò primæ sententiæ responderetur mutantem diuinum officium non solum peccare contra modum præcepti, verum etiam contra substantiam, quia mutans officium, quoad eam non adimplet præceptum, cum Ecclesia non solum præceperit rationem diuini Officii in genere, verum etiam in particulari. Vnde etiam inferitur clericis adstrictis ad horas Canonicas recitandas iuxta Breuiarium Romanum, vel habentibus priuilegium vtendi Breuiario non Romano, licitum minime esse relicto proprio suæ Ecclesiæ, vel Religiosis, alio vt, vt docent Nauar. *d. cap. 19. num. 211.* Valent. *d. dispus. 6. q. 2. puncto 10.* Vsq. *d. cap. 4. dub. 2. art. 1.* Bellarmin. *tom. 4. controuerf. lib. 1. de bonis operibus, cap. 18. vers. & quamuis,* Soar. *d. lib. 4. cap. 11. num. 4. & cap. 23. num. 2. & 9.* Filliuc. *d. tract. 23. cap. 7. q. 1.* Azor. *d. lib. 10. c. 11. quest. 1.* Valer. Reginald. *d. lib. 18. num. 168.* Carol. Macign. *cap. 29. num. 31.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 155.* Bonacin. *d. dispus. 1. q. 3. puncto 1. num. 3.* vbi *num. 5.* asserit probabile esse præciso præcepto in contrarium posse aliquem priuatum relicta consuetudine, propriæ Ecclesiæ recitare diuinum officium iuxta Breuiarium Romanum, quia illud recitans confirmat se Ecclesiæ, quæ est mater omnium Ecclesiarum.

Vesperamque persoluat.] Notatur ad hoc quòd clericus negotiis implicatus statim manè omne pensum horarum soluere vsque ad vesperum potest, vt per Azor. ita hunc text. intelligentem *d. lib. 10. cap. 9. q. 4.* vbi etiam per verba illa, *ibi, ita tamen, vt horis competentibus iuxta possibilitatem, aut à se, aut à scholaribus publicè compleantur,* intelligit concedi clerico, vt priuatum extra chorum manè horarias preces peroret, & curet insuper, vt publicè in templo à cæteris clericis minoribus, quos text. huiusmodi scholares appellat, tempusque decantentur.

Qui septenarius numerus.] Horæ igitur Canonice sunt septem, Matutinum scilicet, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, Completorium, ita *Sot. de iustit. lib. 10. q. 5. art. 4.* Soar. *d. lib. 4. cap. 6. num. 6.* Nicol. Garc. *d. cap. 1. num. 224.* Vincent. Filliuc. *tom. 2. tract. 23. c. 3. puncto 8. num. 107.* Molfes. *tract. 5. cap. 1. num. 21.* Bonac. *de horis Canon. dispus. 1. q. 1. puncto 3. num. 3.* Quicquid horas Canonicas esse octo à Laudibus Matutinum distinguentes teneant Nauar. *de horis Canonicis, cap. 3. num. 27.*

num. 27. post D. Antonin. Francolin. cap. 12. num. 4. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 140. n. 1. Catol. Macign. c. 7. num. 57. cum seqq.

13 Virum autem omittens vno die omnes septem horas, vnum tantum, aut plura committat peccata? Responderet vnum tantummodo committere peccatum eternum omissionis consummatum, quia omnes septem horæ sunt vna oratio, seu vnum officium cadens sub vno præcepto, licet peccatum tantò sit grauius, quanto plures horæ omittuntur, dummodo tamen omisso diuini officij per se consideretur absque repetitione, & multiplicatione actuum voluntatis, & absque oppositione ad varias virtutes, ex quibus quis tenetur horas recitare; ita docent Nauar. de orat. cap. 7. num. 60. Iacob. de Graff. d. lib. 2. cap. 5. 1. num. 14. Henriq. in sum. lib. 5. cap. 5. §. 6. Fr. Emman. d. cap. 141. num. 16. Valent. tom. 3. disput. 6. g. 2. puncto 10. circa 8. vers. dixi autem, Prax. Episcop. d. verbo hora Canon. §. 10. Flamin. de resignat. lib. 1. g. 9. num. 8. Bellarmin. d. lib. 1. de bonis operibus, cap. 18. Nald. verbo diuinum officium, num. 10. Azor. d. lib. 10. cap. 7. g. 4. Petr. de Ledesma d. p. 2. tract. 9. cap. 4. concl. 14. diff. 1. Vafq. in opus. de benefic. cap. 4. §. 1. art. 2. dub. 5. num. 71. Molfes. d. tract. 5. cap. 5. num. 9. Filiuc. d. tract. 13. cap. 2. g. 11. num. 248. Nicol. Garc. d. cap. 1. n. 132. Valer. Reginald. d. lib. 18. num. 145. & 156. Soar. d. lib. 4. cap. 45. num. 18. Paulus Squillas de obligat. clericorum, part. 1. dub. 33. num. 68. Malder. d. tract. 10. c. 2. dub. 3. vers. at quares, Catol. Macign. cap. 25. num. 7. Bonacina disp. 1. quæst. 5. punct. 1. num. 8. Portel. in dub. Regul. verbo hora Canonica, num. 5. Diana resol. moral. p. 2. tract. de horis Canon. resol. 5. quamuis Tabien. verbo hora q. 18. & Less. d. lib. 2. cap. 37. dub. 9. num. 53. & alij teneant tot peccata committi, quot sunt horæ Canonicae.

14 Ad opus rurale.] Ergo agricultura clericis, & Religiosis non prohibetur, vt per Marant. de ordine iudic.

15 part. 4. dist. 9. num. 65. pag. mibi 147. Quibus enim non suppetit ex Sacerdotio possunt honesto artificioso victum querere, Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 11. num. 43. vers. & Concilium, pag. 565. Nauar. commento 2. de Regular. num. 37. sic Apostoli laborabant manibus suis ne quemquam grauarent, Paul. 1. ad Thessal. 2. & 1. ad Corinth. 4. & Act. 2. cap. 18. cap. nunquam, de consecr. dist. 5. Et Diuus Lucas manibus operabatur in pingendo, & D. Antonius in colendo terram, & texendo fscellas. Quamobrem permissum est clericis, maximè quibus Ecclesia non sufficit, vt victum, & vestitum querant, & exerceant opera rusticalia, veluti fscellas iuncis texere, canistra viminibus plectere, farrere humum, areolas æquo limite diuidere, in quibus cum olerum iactata fuerint semina, vel plantæ per ordinem positæ aquæ ducantur irriguæ, inferere fructuosas arbores, vel gemmas, vel furculis apum aluearia fabricare, & lina texere pro capiendis piscibus, proprias vineas parare, vel fodere domos suas reficere, & alia huiusmodi. Sacerdos presbyter, cap. clericus victum, 91. dist. 1. non impediuntur munera, quibus inueniuntur, S. raphan. Gratian. discept. forens. cap. 1. num. 27. Non igitur ab Ordinum promotione excludendur, qui arte aliqua fabrilis vñs fuit sine iuris infamia, nam Diuus Paulus Apost. fuit factor tabernaculorum, B. Ioseph faber lignarius, Iacobus, & Iudas fuerunt agricolæ, & Alexander carbonarius electus est in Episcopum, vt refert Henriq. in sum. lib. 14. cap. 5. §. 3. post princ.

16 Ergo his temporibus, &c.] Ex his verbis colligi videtur Orationes, & preces humano ecclesiasticoque iure distinctas fuisse in septem horas Canonicas, &

Barbof. Collect. Tom. II.

non plures, aut pauciores, atque hac ratione dispositæ, vt contineant Hymnos, Psalmos, Antiphonas, & cætera huiusmodi, ita Petr. Gregor. parit. iuræ, lib. 1. tit. 20. cap. 2. Durant. de ritibus Ecclesie, lib. 3. cap. 2. num. 34. Cardin. Bellarmin. tom. 3. controu. vlt. generali, lib. 1. de bonis oper. cap. 19. ad finem, Azor. d. lib. 10. cap. 1. g. 7. & cap. 4. g. 13. Vincent. Filiuc. d. tract. 23. cap. 3. quæst. 5. num. 90. & cap. 5. num. 146. Carol. Macign. cap. 9. à num. 1. Bonacin. disput. 1. quæst. 1. puncto 2. num. 2. qui contrariis bene respondet, quamuis Abb. in præsent. Angel. verbo hora q. 6. & Tabien. eod. verbo, quæst. 15. ac alij Summistæ teneant iure diuino determinatum esse numerum septem horarum.

In gloss. Septenarius. Septenarius numerus per se 17 dicitur esse perfectissimus, & maxima habetur in consideratione Diuinis, naturalibus, & humanis litteris, de quo multa referunt Anton. Mariæ de commun. opinion. lib. 1. tit. 3. num. 20. pag. 7. & seq. & Viu. tom. 1. etiam commun. opinion. lib. 1. tit. 8. num. 2. vers. septem, pag. 179. latè Petr. Berchar in suo diction. p. 3. verbo septem, Mexi. in tractatu cassæ panis, conclusione 7. in princip. Mendoc. in lib. 1. Regum, cap. 2. num. 5. in expositione litteræ, num. 14. nouissimè Illustriss. D. meus Roder. à Cunha post primam huius text. impress. à me visus, in comment. ad cap. Diaconi septem 12. num. 2. dist. 93. Nam Deus post creationem mundi septima die quieuit, quæ appellatur Sabbatum, hoc est, dies quietis, & benedixit diei septimo. In cælo sunt septem ordines Spirituum beatorum ante Deum, sunt septem intelligentiæ, & datæ sunt illis septem tubæ. Nomen Dei ab Hebræis scribitur septem litteris. Septem sunt dona Spiritus sancti, per quæ numerus iste septenarius Spiritui sancto consecratur dicitur, quæ septem dona apud Zachariam dicuntur, septem oculi ipsius Dei. Septem Lampades ardebant ante thronum Dei, & septem candelabra aurea, & in medio eorum similis filio hominis, & habebat in dextera sua stellas septem, vt legitur in Apocalypsi, vidit quoque agnum habentem septem cornua, & septem oculos, & vidit librum obsignatum septem sigillis, & cùm apertum fuisset septimum, factum est silentium in cælo. Septem sunt sacramenta Ecclesie, septem Psalmi penitentiales, septies salutem dicit Sacerdos altantibus Missæ. Septem mandata secundæ tabulæ. Septem horæ Canonicae. Septem leguntur beatitudines. Septem virtutes, quibus septem vitia opponuntur. Septem petitiones orationis Dominicæ. Septem hydriæ in Cana Galilee. Septem verba Christi in Cruce. Septem dæmonia eiccta de muliere peccatrice. Septem annis Christus fuit profugus in Ægypto. Septima hora reliquit febris filium Reguli. Septem horis Adam, & Eva fuerunt in Paradiso. In naturalibus, & humanis referuntur etiam septem planeta. Septem Pleiades, septem dies, septem arates, septemque miracula mundi, septem mutationes hominum, & septem artes liberales, totidemque mechanicae, & totidem prohibita, septem colores, septem metalla, septem foramina in capite hominis, septem paria neruorum, septem montes in Vrbe Romæ, septem Reges Romani, septem bella ciuilia, septem sapientes tempore Hieremias Propheta, & septem sapientes Græciæ. Item septem diebus ardebat Roma sub Nerone. Per septem Reges occisa sunt decem millia Martyrum, septem fuerunt fratres Machabzi, qui passi sunt martirium, septem fuerunt dormientes, septem constituti sunt electores Imperij, & septem testes requiruntur leges in testamento in scriptis, & in testamento hominis cæci. Septem annorum puer potest ordinari ordine minori, &c.

S V M M A R I V M.

- 1 *Missæ de feria dimittenda non est propter Missam specialem.*
- 2 *Missæ celebranda sunt de eo festo de quo fit Officium.*
- 3 *Sacerdos si obligetur à fundatore ad Missam quoad die celebrandam peculiariter, votivam scilicet de mortuis, potest ac debet celebrare de festo.*
- 4 *Sacerdos illis diebus, quibus potest Missam sancti eo die currentis celebrare relicta votiva de mortuis, non tenetur collectam pro mortuis, vel Missæ votivæ, quam promissit, adiungere.*
- 5 *Sacerdoti an fas sit in diebus profestis sacrum facere pro sui animi voto, eo pratermissio, quod tempore convenit, ostenditur.*

C A P. Quidam. II.

Ex Conc. Tribur.

- L**Aicis permitti non debet vt ex consuetudine audiant Missam votivam, v. g. de Trinitate, vel de S. Michaële, nisi suo tempore, vel aliquando, sed audiant Missam currentem in illo die. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 420. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 534. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. defumitur ex Concil. Tribur. quod celebratum fuit tempore Bonif. VI. anno Domini 895. vt refert Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 5. num. 2. sed in Conciliis editis habetur in Conc. Saguardien. cap. 10. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. sub tit. de suffragiis, cap. 2.*
- 2 *Ut veteris hoc non fiat.*] Dicit hic text. celebrandas esse Missas de eo festo, de quo fit Officium, reprehenditque Sacerdotes ad instantiam laicorum dimittententes Missas proprias propter peculiare ex deuotione, prout illum refert Bonacin. de *Sacrament. disp. 4. quest. vltim. puncto 7. §. 3. num. 4. vers. dixi*, & Fr. Ludou. Miranda in *man. Prælatorum*, tom. 1. *quæst. 41. artic. 2. 1.* & quod diebus festis non sint dicendæ Missæ votivæ, sed propriæ, nisi causa urgeat, veluti pro benedictione nuptiarum, sepultura alicuius, & similibus secundum Rubricas, dicit Iul. Lauor. de *Indulg. part. 2. c. 30. num. 105.* & idè si obligetur Sacerdos à fundatore ad Missam quotidie celebrandam peculiariter, votivam scilicet de mortuis, potest ac debet celebrare de festo, quando occurrit, Armil. verbo *Missæ*, num. 28. Tabien. eodem verbo, num. 48. & Syluest. §. 4. *Sà in aphorism. num. 48.* Ludou. Beja *respons. casuum conscientie, part. 1. casu 23. verbo primum ostendo*, Azor. *instituit. moral. part. 1. lib. 10. c. 32. q. 5. Vgolin. de officio Episcopi, cap. 14. num. 4.* Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 248. num. 9.* Henric. lib. 9. de *Missæ*, cap. 23. n. 6. Soar. tom. 4. *dispnt. 83. sect. 3. vers. in quo est magna*, Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 29. num. 208.* Possleuin. de *officio Curati, cap. 2. num. 44. ad finem*, Fraxinel. de *obligat. Sacerdot. sect. 4. concl. 4.* Fr. Ludouic. Miranda in *manuali Prælat. tom. 1. quest. 41. art. 21. concl. 2.* Bonacin. de *Sacram. dispnt. 4. quest. vltim. puncto 7. §. 3. num. 4.* Ratio est, quia omnes Missæ sunt æqualis valoris ex opere operato, valor autem ex opere operantis in Missa votiva, vel pro defunctis interdum valet minus, quàm in Missa de Festo, vel de Feria, cum illa sit breuior, & quia ob familiaritatem breuius, & minus attentè vt plurimum dicitur à Sacerdote, & dato quod magis valeret, supplet maior deuotio Sacerdotis, & intercessio Sancti, cuius suffragium in Missa implora-

tur, D. Thom. in 4. *dist. 45. q. 2. art. 3. quæstion. 1. ad 2.* S. Antonin. p. 1. *tit. 10. c. 2. §. 3.* Rutil. Benzoni. in *speculo Episcop. & Curat. lib. 1. disp. 2. q. 2. concl. 4.* Nam memoria Sancti, vel nouitas Officij Missæ cleuat, & adauger deuotionem celebrantis, ex qua pendet valor ex opere operantis, vt inquit Nau. *conf. 37. n. 2. sub tit. de pœnitent. & remiss. in nouis.*

Vnde bene sequitur Sacerdotem illis diebus, quibus potest Missam eo die currentem celebrare, non teneri collectam, seu Orationem, pro mortuis, vel Missæ votivæ, quam promiserat, adiungere, nullum enim defraudat, quamuis collectam pro mortuis, vel Orationem Missæ votivæ non recitet, cum possit eo die Missam currentem celebrare, & defectum Missæ petitz supplere, & compensare orationibus illius Missæ, quam celebrat: ita Nau. in *man. c. 25. n. 100.* Fraxin. *d. concl. 4. §. 7.* Ludou. Beja *d. casu 23. vers. demum*, quos refert, & sequitur Bonac. *d. §. 3. num. 5. vbi num. 6. cum eodem Beja vers. secundum nempe*, & Fraxin. §. 5. *dictis locis*, tenet eum, qui suscepit onus celebrandi triginta Missas sancti Gregorij pro defunctis, non teneri singulas de reque celebrare, iis præsertim diebus, quibus Officium solemniter celebratur.

Vtrum autem Sacerdoti fas sit in diebus profestis sacrum facere pro sui animi voto, & sententia eo pratermissio, quod tempore conuenit? affirmatiuam partem tuetur Azor. *d. lib. 10. cap. 32. q. 7.* respondens in hoc text. illos solum reprehendi, qui superstitiosa quadam religione moti singulis diebus peculiaria Sacra sanctæ Trinitatis, & sancti Michaëlis audiebant, & Sacra tempore congruentia negligebant. Vnde colligitur neminem ex præcepto obligari ad audiendam Missam diei, sed satisfactæ assistens cuilibet Missæ etiam defunctorum cum attentione, vt per Sot. in 4. *dist. 13. q. 2. art. 1. vers. quod autem*, Sylu. verbo *Missæ*, il. 2. n. 4. Henric. *d. lib. 9. c. 23. §. 5. & cap. 25. §. 4.* Petr. Ledesma in *sum. vbi de Sacram. Eucharist. c. 27. vers. septima concl.* Campan. *ad finem sui dinerforij iur. Canon. in exhortat. n. 11. vers. alterum est*, contra Alen. Angel. & Alex. de Ales, quos refert, aduertens c. *ex hoc attendendum, de consecr. dist. 1. vbi que ferè derogari.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Missam semel in die sufficit Sacerdoti celebrare, nisi causa necessitatis suadeat, & n. 2.*
- 3 *Missæ tres in die Natiuitatis Domini licitum est cui-libet Sacerdoti celebrare.*
- 4 *Missam vnam ex tribus, quas quilibet Sacerdos dicere potest in die Natiuitatis Domini, satisfacit fidelis audiendo.*
- 5 *Causa sufficientes ad celebrandam secundam Missam qua sint, ostenditur.*

C A P. Consuluit. III.

Innocent. III.

SAcerdoti sufficit semel in die vnam Missam solummodo celebrare, nisi in casu necessitatis, & in Christi natali. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Host. Henric. Anchar. Panorm. Rebuff. Cened. *collect. 175.* Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 421. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 534. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 1.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text defumunt D. 2. Thom. 3. p. q. 83, art. 2. Franc. à Victoria de *Eucharistia*,

§.95. Syluest. verbo *Missæ* 1. num.7. Angel. eodem verbo, num. 46. S. Antonin. part. 3. tit. 13. cap. 6. §.5. Brun. de *cerem. Eccles. lib. 6. cap. 1. in princ.* Læi. de Zanch. de *privileg. Ecclesiast. privileg. 12.8. ex n. 1.* Nauarr. in *man. cap. 25. num. 87. & consil. 9. sub hoc tit. in antiq.* Spin. in *speculo reformationis glos. 3. princ. num. 54.* Menoch. de *arbitr. casu 407.* Bernard. & Salzed. in *pract. canon. cap. 35. in nouiss. edit.* Valq. part. 3. *disp. 2. 32. cap. 5.* plures apud Cened. ad *Decretal. collect. 175. num. 1.* Petr. de Ledesma in *sum. part. 1. tract. de sacram. Euchar. c. 19. concl. 6.* Azor. in *stit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 24. ques. 6.* Farinac. *fragment. crimin. part. 1. litt. C. num. 309. cum seqq.* Aloysius Riccius in *praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 351. in 1. edit. aliàs resolut. 301. in 2. editione.* Aegid. Coninck de *Sacrament. & censur. tom. 1. ques. 83. dub. 3. à num. 212.* Fr. Ludouic. Miranda in *manuali Prælatorum, tom. 1. quaest. 40. art. 8. conclus. 1.* Bonacina de *Sacrament. disp. 4. ques. ult. puncto 7. §. 5. num. 9.* Marc. Anton. Genuen. in *practica Archiepisc. Neapol. cap. 64.* Stephan. Fagandez in *quinque Ecclesia præcepta, prac. 1. lib. 3. cap. 16.* apud quorum plures videri etiam potest qua pœna puniatur Sacerdos eodem die duas Missas celebrans.

3 Excepto die *Natiuitatis Dominica.*] Notatur ad hoc, quòd in die *Natiuitatis Domini* licitum est plures Missas celebrare, quo die *Telephori Papæ* decreto ter *Missæ* sacrificium fit, cap. *noctæ sanctæ, de consecrat. disp. 1.* Azor. d. *ques. 8. vers. excipiunt.* Fr. Ludouic. Miranda d. *art. 8. conclus. 2.* & alij in *d. cap. noctæ, & supra citati*, quarum trium *Missarum* significationem eleganter explicat *Guillelm. Durand. in rationali diuino- rum, lib. 6. cap. 13. num. 1.* cum seqq. Vtrum autem fideles teneantur illas tres *Missas* audire? in dubium reuocatur à *Doctores*, qui communiter tenent satisfacere audiendi vnam ex tribus, Nauarr. in *man. cap. 21. num. 2. in princip.* Ferdinand. Pacz in *repet. cap. Missas, de consecrat. dist. 1. num. 82. cum seqq.* Nald. in *summa, verbo Missa, num. 10.* Syluest. verbo *Missæ* 2. num. 1. vers. 7. *Henriq. lib. 9. de Missa, cap. 25. §. 3.* Barthol. ab Angelo *dial. 5. §. 801.* Bonac. de *Sacrament. disp. 4. ques. ult. puncto 1. num. 10.*

5 Nisi causa necessitatis suadeat.] Causas plures sufficientes ad celebrandam secundam *Missam* enumerant, Nauarr. in *man. cap. 25. num. 87. & 93.* Nicol. Aurific. de *cerem. eccles. cap. 14. §. qua sit ista causa, fol. 259.* *Sot. in 4. dist. 13. ques. 2. art. 2. vers. sed de huius occasione, Rebuff. in repet. huius text. versic. secundo possunt dici plures Missæ.* Spin. d. *glos. 3. princ. num. 54. vers. tamen casus,* Valent. tom. 4. *disp. 6. ques. 11. puncto 3. ad 7.* Hieronym. Llamas in *3. part. methodi, cap. 5. §. 17.* Soar. tom. 3. *ad 3. p. D. Thome, ques. 83. art. 2. disp. 80. sect. 3.* Azor. d. *ques. 6. Nugn. ad d. 3. part. D. Thome, ques. 83. art. 2.* Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent. lib. 29. num. 171.* Card. Tolet. in *instruct. Sacerd. lib. 2. cap. 3.* Henriq. in *summa, lib. 9. cap. 30. §. 7.* Duas autem necessitatis causas principales referunt *Doctores*, primam quando Sacerdos postquam se communicauit, admonetur de necessitate infirmi communicaturi, & non habet *Hostiam* consecratam, tunc enim de nouo videtur posse *Missam* facere, nisi addit alius Sacerdos celebraturus, vt docent Nauarr. d. *cap. 25. num. 87.* Tolet. d. *cap. 3. ad finem,* Iacob. de *Graff. in decisombus auriæ, part. 1. lib. 2. cap. 40. num. 1.* Azor. d. *ques. 6.* Bartholomæus ab Angelo de *Sacrament. dial. 5. §. 214. & 219.* Chamerot. de *Missæ* sacrificio, *dub. 13.* Bonacina d. *puncto 7. num. 10.* Secundam quando vnus Sacerdos præficatur duabus, vel tribus *Ecclesiis* parochialibus ob illarum paupertatem, vt per Barthol. ab Angelo d. *dial. 5. §. 222.* & Bonacina d. *punct. 7. num. 10. vers. secundo,* vbi in *vers. seq.* aduertit standum esse legitimæ locorum consuetudini. Et aduertit Cened. d. *collect. 175. num. 3.* quòd Sacerdos non poterit

secundam *Missam* celebrare in *supradictis*, & in aliis casibus si vinum ablutionis sumperit in prima *Missæ*, & *collect. 149. num. 1. in fine,* ex Ioan. de Lapide in *resolutorio dubiorum circa celebrationem Adissarum occurrentium, cap. 2. ar. 4. dub. 1.* ait quòd etiam in casu, quo permittitur bis in die celebrare, semper intelligitur, dummodo celebrans sit ieiunus. Sed iam hodie ob multipliciorem Sacerdotum hi casus & alij, si qui sunt, abierunt in desuetudinem, vt referunt *Llam. d. §. 17. in fine,* Scott. de *sacris. Missæ, lib. 2. cap. 16. num. 2.* Valq. in *3. part. tom. 2. disp. 232. cap. 5. num. 48.* Soar. tom. 3. in *3. part. disp. 8. sect. 3.* Vgolin. de *offic. Episc. cap. 16. num. 4.* *Molfes. in sum. Theolog. moral. tom. 1. tract. 3. cap. num. 46.* Sylu. in *3. part. ques. 85. art. 2. ad 5.* Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. part. 2. de sacris. Missæ, ques. 2. dub. 3. conclus. 3. in fine.*

CAP. Consilium. IV.

IN *Missis* in honorem alicuius Sancti diebus feriatis celebrandis licet dicatur propria præfatio, non tamen dicitur hymnus Angelicus, nec Symbolum. Colligitur ex *Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buttr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 422.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 534.* remissuè Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 2.*

Quando in diebus pro festis celebratur in honorem *B. Virginis*, vel *Spiritus sancti*, vel *sanctæ Crucis*, tunc nec Hymnus Angelicus, nec Symbolum dicitur, nec etiam *Te Deum* laudamus, in *Laudibus* *Mauritinis*, ita ex hoc text. defumit *Guilelm. Durand. in rationali diuinorum offic. lib. 4. cap. 13. in fine.*

S Y M M A R I V M.

- 1 Sacerdos semper vinum profundere debet postquam totum acceperit *Eucharistia* sacramentum, nisi eodem die aliam *Missam* debuerit celebrare, & n. 2.
- 3 *Eucharistiam* suscipitur debet à media nocte esse ieiunus, nisi aliud postulet reuerentia *Sacramenti*, vel necessitas.
- 4 Voto non bibendi vinum non contrahent Sacerdos, qui illum suscipit post sanguinis sumpcionem.
- 5 Ieiunium naturale frangit qui medicinam ore sumit.

CAP. Ex parte. V.

Sacerdos postquam totum *Sacramentum Eucharistia* accepit, debet semper infundere vinum, & accipere, nisi quando eodem die deberet aliam *Missam* celebrare, quia tunc si infusum vinum acciperet, non posset amplius eodem die celebrare. Colligitur ex *Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Buttr. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 422.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 534.* remissuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 4.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt *Guilelm. Durand. in rationali diuin. lib. 4. cap. 1. num. 26.* Syluest. in *summa, verbo Missæ* il 1. num. 7. vers. *tertium quando,* *Sot. in 4. dist. 13. ques. 2. art. 2. vers. vnde postquam in prima celebratione,* Nauarr. in *man. cap. 25. num. 88. in princip.* *Rebuff. in repet. cap. consuluisti, hoc tit. vers. & his casibus.* Stephan. Gaëta in *repet. cap. ad limina 30. ques. 1. §. 6. num. 119. in princip.* Cened. ad *Decretal. collect. 149. num. 2. & collect. 175. num. 3.* quibus adde *Fr. Ludouic. li 4* Miranda

Miranda in *manuali Prelatorum*, tom. 1. *quæst.* 40. *art.* 13. *conclus.* 1. vbi meminit huius text. Azor. *instit.* moral. *part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 24. *quæst.* 6. *vers.* excipiunt, & *cap.* 30. *quæst.* 1. *vers.* deinde, & in *vers.* quarit, resoluit clericum oportere esse ieiunum, vt nihil scilicet cibi, potusve, aut etiam medicamenti sumatur, & *quæst.* 4. asserit licere Presbytero vna cum vino, quod ad ablutionem sumi solet, suscipere particulas panis consecratas, quas in corporali, vel etiam patena, vel Calice inuenit, quod etiam tenent citati à Cened. *d. collect.* 149. *num.* 4. *vers.* secundus. Nam suscepturus Eucharistiam per se loquendo debet à media nocte esse ieiunus, ieiunio non solum Ecclesiastico, verum etiam naturali, Iacob. de Graff. in *auris decip.* *part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 30. *n.* 13. Pitigian. *disp.* 7. *quæst.* 3. *art.* 2. & 3. Azor. *d. cap.* 30. *quæst.* 2. Barthol. ab Angelo de Sacrament. *dialog.* 4. §. 203. & *dialog.* 5. de *Missa*, §. 198. Fr. Ludouic. Miranda *d. loco*, Bonacina de Sacrament. *disp.* 4. *quæst.* 6. *puncto* 2. *num.* 5. rationem reddit D. Thom. 3. *part.* *quæst.* 80. *art.* 8. Licet tamen fracto ieiunio Eucharistiam fumere quando ita postulat reuerentia Sacramenti, vel fert necessitas, vt in vndecim casibus relatis à Cened. *d. collect.* 149. *ex num.* 4. veluti si Eucharistia peruentura esset ad manus infidelium, qui illam iniuriosè tractarent, tunc Sacerdotem non ieiunum eam posse fumere, docent Soar. *tom.* 3. *disp.* 68. *sect.* 6. *ad finem*, Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 33. *quæst.* 7. Valer. Reginald. in *praxi fori penitent.* *lib.* 29. *num.* 122. Ægid. Coninck de Sacrament. & *cessuris*, tom. 1. *quæst.* 80. *art.* 8. *num.* 21. Posseuin. de officio *Curati*. *cap.* 8. *num.* 12. Fr. Er. man. in *summa*, tom. 1. *cap.* 66. *num.* 1. Vnde etiam Sacerdos, qui loco vini consecratum aquam, non aduertens ad hunc errorem, nisi post aquæ sumptionem, debet de nouo vinum consecrare, quamuis frerigerit ieiunium per sumptionem aquæ, nam consecratio vini spectat ad integritatem sacrificij, quam constat esse de iure diuino, quod præponderat præcepto Ecclesiastico de sumenda Eucharistia cum ieiunio; ob id etiam, qui post consecrationem aduertit se non esse ieiunum, aut sumptio iam cibo consecrauit, tenetur sacrificium perficere, quia a. Huius est vinculum, & maior obligatio perficiendi sacrificij iam inchoati, quàm sumendi Eucharistiam cum ieiunio, vt per Fr. Emman. *d. cap.* 66. *num.* 1. Azor. *d. cap.* 33. *quæst.* 3. Valer. Reginald. *d. lib.* 29. *num.* 122. Henriq. in *summa*, *lib.* 8. *cap.* 50. Cened. *d. collect.* 149. *num.* 4. in *princip.* & *vers.* 11. Ob eandem pariter rationem si Sacerdos peracta consecratione moriatur, nec adit alius præter Sacerdotem non ieiunum, tenetur Sacerdos non ieiunus perficere sacrificium, vt tenet Nauarr. in *man.* *cap.* 25. *num.* 86. Stephan. Gaëta *d. §.* 6. *num.* 118. in *fine*, Cened. *d. collect.* 149. *vers.* septimus, quicquid dicant Henriq. *d. lib.* 8. *cap.* 3. & Azor. *d. lib.* 10. *cap.* 33. *quæst.* 2.

4. *Vino perfundere debet.* Cùm ergo obliget Ecclesiæ præceptum ad assumptionem vini in prima Missæ ablutione post sanguinis sumptionem, non ex hoc contrauenitur voto non bibendi vinum, vt docet Sanch. in *precepta Decalogi*, tom. 1. *lib.* 4. *cap.* 11. *num.* 43.
5. In *glos.* Ne si forte. ibi, sed post medicinam, &c. Notatur ad hoc, quod ille frangit ieiunium naturale, qui medicinam ore sumit, ac proinde non potest eo die Eucharistiam fumere, vt per Coninck *d. quæst.* 80. *art.* 8. *num.* 47. & 48. Soar. *d. disp.* 68. *sect.* 4. & alios apud Bonac. *d. puncto* 2. *num.* 8.

S V M M A R I V M.

1. Verba si qua sunt in Canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt, credere debemus, quod à

Christo Apostoli, & ab Apostolis eorum successores acceperunt.

2. Transubstantiatio quid sit, remissuè.
3. Forma Sacramenti sanguinis quæ remissuè.
4. Misterium unde dicatur remissuè.
5. Testamentum vsque ad mortem mutari, vel reuocari potest.
6. Aqua cum vino in sanguinem conuertitur.
7. Vino consecrato, & substantiatio, si eadem vini species non solum in maiori, sed etiam minori quantitate miscetur, nunquam tale vinum sic permixtum conuertitur in sanguinem Christi.
8. Oleo consecrato, seu aqua benedicta quare misceri possit liquor eiusdem speciei non consecratus in minori quantitate, ita ut totum maneat consecratum, non ita in vino consecrato ostenditur, & *num.* 9.
10. Gutta sanguinis Christi si commisceatur vinum in summa quantitate, an maneat semper illa gutta sanguinis sub particula vini consecrati, & quid faciendum de illo vino, ostenditur.
11. Vno in sacrificio Missæ quando aqua miscetur, remissuè.
12. Martyri facit iniuriam qui orat pro martyre.
13. Suffragis non indigent viuorum, qui in cælis sunt.
14. Missa non prodest Beatis nisi quatenus per ipsam coluntur, & honorantur.
15. Suffragia, & preces pro damnatis ad ignem æternum fieri non possunt.
16. Traianus an orationibus D. Gregorij saluus factus fuerit, ostenditur.

CAP. Cùm Marthæ. VI.

Verba si qua sunt in Canone Missæ, quæ ab Euangelistis dicta non fuerunt, scilicet, mysterium Fidei, eleuatis oculis in cælum, æterni Testamenti, Apostoli acceperunt à Christo, & successores ab Apostolis. In sacramento Eucharistiæ subtiliter tria distinguuntur, primò forma visibilis, id est, panis, & est Sacramentum geminæ rei, sed non est res. Secundò veritas corporis, & est Sacramentum & res, Sacramentum vnus, & res alterius; tertio virtus spiritualis, id est, vnitatis, & charitatis, & est res gemini Sacramenti, sed non Sacramentum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectæ. Zabarel. Ioan. Andr. Hostienf. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuan. in *rationali* *lib.* 3. *iuris Pontificij*, pag. 423. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 535. remissuè Casal in *annor.* & Ximen. in *concord.* *p.* 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 3. *Decretal.* *lib.* 3. *tit.* 33. *cap.* 5.

Transubstantiatur.] De transubstantiatione vide Concil. Trident. *sess.* 13. de *Sacris*. *Eucharist.* *cap.* 4. & *can.* 2. vbi dicit totam substantiam panis, & vini conuertit in corpus, & sanguinem Christi, Iodoc. Coch. *tom.* 2. *thesauri Catholici*, *lib.* 6. *art.* 1. Soar. *tom.* 3. *disp.* 50. Vasquez in 3. *part.* D. Thoma. *tom.* 3. *quæst.* 75. *disp.* 80. & 81. Nugn. *d. quæst.* 75. *art.* 2. *diffic.* 1. & *art.* 4. *diffic.* 1. Viuald. in *candelabro aureo*, vbi de Eucharistia, *cap.* 7. Chamer. de Sacrament. vbi de Eucharistia, *cap.* 6. Ægid. de Coninck de Sacrament. & *cessuris*, tom. 1. *quæst.* 75. & *num.* 49. & à *num.* 171. Bonac. de Sacrament. *disp.* 4. *q.* 3. *puncto* 6. §. 2.

Hic est enim sanguinis, &c.] De forma Sacramenti sanguinis, vide Magist. *sent.* in 3. *dist.* 8. Angl. in *floribus Theolog.* vbi de Euchar. *quæst.* 1. *art.* 8. *conclus.* 2. Viuald. *d. loco*, *cap.* 5. *num.* 1. Chamer. *d. loco*, *cap.* 7. Soar. *tom.* 3. *disp.* 60. *sect.* 2. B. Thom. *part.* 3. *quæst.* 78. *art.* 3. vbi Nugn. *concl.* 1. & Coninck *num.* 33. Valent. *tom.* 4. *disp.* 5. *quæst.* 6. *puncto* 1. circa *fin.* *vers.* nunc reiectis, Henriq. in *summa*, *lib.* 8. *cap.* 16. §. 1. & *cap.* 17. §. 2. Valerius Reginaldus

in praxi rerum fori penitent. lib. 29. num. 61. Barthol. ab Angelo de Sacrament. dialog. 4. §. 370. Bonac. d. quest. 3. puncto 3.

4 *Mysterium.*] Vnde dicatur docet Sayr. de Sacrament. in generis. lib. 1. cap. 1. pag. 6.

5 *Quia testatoris obitu, &c.*] Notatur ad hoc, quòd testamentum vsque ad mortem mutari, minui, corrigi, ac reuocari potest, quia vltima voluntas deambulatoria est vsque ad mortem, vt per Pinel. in rubr. C. de rescindend. vendit. part. 1. cap. 3. num. 24. Gutier. de iurament. confirmat. part. 2. cap. 1. à princ. Menoch. consil. 329. num. 6.

§. Quæsiuiti.

In Sacramento Altaris aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem. Colligunt Doctores in principio text. citati.

6 *Virum aqua cum vino in sanguinem conuertatur, &c.*] De quo vide S. Thom. part. 3. quest. 74. art. 8. vbi Pe-fant. Nugn. & Ægid. de Coninec num. 144. Vasquez part. 3. disp. 178. cap. 2. Scot. in 4. dist. 7. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 28. quest. 1. Valent. tom. 4. disp. 6. quest. 5. punct. 3. Chamerot. de Sacrament. vbi de Eucharistia. c. 6. dub. 5. Bonac. in simili tract. disp. 4. quest. 2. puncto 4. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 29. num. 36. Soar. tom. 3. disp. 45. sect. 1.

7 *Quia si post Calicis consecrationem, &c.*] Notatur ad hoc, quòd si vino consecrato, & transubstantiato eadem vini species non solum in maiori, vel æquali, sed etiam in minori quantitate misceatur, nunquam tale vinum sic permixtum conuertitur in sanguinem Christi, vt per Victor. in summa, de Sacrament. vbi de sacramento Eucharistia, num. 73. vers. queritur virum vino, Durand. in 4. dist. 12. quest. 3. & ibi Palud. quest. 5. & Richard. art. 4. quest. 1. Soar. in 3. part. D. Thomæ, quest. 77. art. 8. disp. 58. sect. 4. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 6. n. 10. in quo casu cessabit reg. cap. quòd in dubijs, in fine, de consecrat. Ecclesie, iuxta quam in liquoribus magis dignum attrahit ad se minus dignum, saltem quando in minori quantitate commisceatur.

8 Vniuersus tamen Doctorum labor versatur in reddenda vera differentie ratione, quare scilicet si oleo consecrato, seu aquæ benedictæ misceatur liquor eiusdem speciei non consecratus in minori quantitate totum maneat consecratum, vt in d. cap. quòd in dubijs, non sicut si vino consecrato eadem vini species in minori quantitate misceatur respectu talis vini sic permixti, vt probat text. in present. Quare nulla assignata differentie ratione per glol. Innocent. Hostiens. in d. cap. quòd in dubijs, insurgit Butr. post antiquiores, Perrara scilicet, & Abbatem, eam reddens, quia oleum consecratum, sicut & aqua benedicta remanent post consecrationem in sua olei, & aquæ substantia, quam antea habebant, & ideo nil mirum si commixtio eiusdem liquoris, vel etiam alterius in parua quantitate trahatur ad naturam liquoris consecrati, quæ ratio videtur cessare in vino transubstantiato, quod iam vinum non est, sicut erat antea, sed potius verè sanguis Christi, vltra quam rationem Abb. Panorm. aliam reddit, quia post consecrationem non remanet plus sanguinis, quia non est sanguis sine corpore, vt notatur in hoc text. Vnde quemadmodum in Hostia est verum corpus Christi cum sanguine, ita in Calice est verum corpus Christi cum sanguine per concomitantiam, ita ut non possit dari sanguis sine corpore, ex quo datur intelligi quòd cum sanguis sit in venis, non potest attrahere ad se naturam, & substantiam cuiuscunque liquoris superadditi, prout eundem Abb. interpretatur Syluest. in sum. verbo aqua.

Sed prædictæ differentie rationes non satisfaciunt, nam prior non soluit difficultatem, adhuc enim eadem extante ratione queri potest quare facta transubstantiatione sanguis Christi post illam remanens non attrahit ad se liquorem alium superadditum in minori quantitate permixtum, sicut oleum consecratum attrahit non consecratum. Secunda verò ex eo confunditur, quia si aliquod vinum, scilicet commixtum Calici consecrato non transiret in sanguinem Christi ex ea ratione, quia sanguis est insimul cum corpore, & ita in venis, sequeretur quod si in triduo post Passionem Christi, & ante Resurrectionem Calici consecrato commisceatur vinum, totum idem vinum commixtum conuertetur in sanguinem, si quidem tunc temporis non erat sanguis insimul cum corpore, sed in distantia locali, hoc tamen dicendum non est, vt colligitur ex hoc text. igitur videtur insufficientis, & minus adæquata prædicta Panorm. ratio. Vnde in hac materia tutius videtur ne discedamus à Theologorum sententia, ex quorum mente vera est prior ratio Petri, Abb. & Butrij, & colligitur ex D. Thomæ, quem omnes in hoc ferè Theologi sequuntur d. part. 3. quest. 77. art. 8. in resp. ad 3. in fine.

Quid autem dicendum sit vbi vino consecrato sit commixtio vini in summa quantitate, veluti si guttæ sanguinis Christi superadditum sit vini profani dolium, quæstio est difficilis, an scilicet maneat semper, facta prædicta commixtione, illa gutta sanguinis sub particula vini consecrati? partem negatiuam clarissimis verbis tuetur D. Thom. d. quest. 77. art. 8. conclus. 3. & iterum in 4. dist. 12. art. 2. quest. unc. 1. & quodlib. 10. art. 3. cuius fundamentum illud est quod licet per commixtionem eiusdem liquoris, scilicet vini, non corrumpatur species vini consecrata, nec desit adesse vinum per modum substantiæ, attamen definit esse idem in indiuiduo propter diuisionem liquoris commixti in tam magna quantitate, & ideo definit ibi esse sanguis Christi, qui eatenus ibi est, quatenus species consecrata non corrumpitur, immo existit, & conseruatur, quam opinionem conatur defendere, Sor. in 4. dist. 10. quest. 2. art. 8. Contra eandem tamen videntur sentire ferè omnes Theologi, nempe Durand. Richard. & Palud. dictis locis, Sor. in 4. dist. 12. quest. 4. Bonauent. art. 2. quest. 2. Alexand. de Ales, Ledesma, Victor. & alij relati per Soar. d. quest. 77. art. 8. disp. 57. sect. 4. vbi testatur hanc esse communem Scottistarum, & Thomistarum sententiam, quam etiam tuetur Ioseph. Angles in floribus Theolog. vbi de essentia lib. Eucharistia, art. 4. rit. 98. conclus. 1. pro qua sententia afferunt multas, & efficacissimas rationes, vltra auctoritatem huius text. qui indistinctè loquitur, siue liquor in magna quantitate, siue in parua misceatur Calici consecrato. Difficultas est quid faciendum sit de dolio vini in quod gutta specierum vini consecratarum immissa est, respondet Sor. d. art. 8. Henriq. lib. 8. cap. 28. §. 4. Emman. Sà verbo Eucharistia, num. 31. Vuald. in candelabro aureo, vbi de Eucharistia. c. 7. num. 29. & alij, illud vinum adhiberi, & bibi posse à laicis, nec opus esse, vt seruetur pro Missis celebrandis, quia illa gutta haberi potest pro amissa, cum ignoretur quæ nam illa sit. Verùm magis piè Soar. d. disp. 57. sect. 4. ad finem, Nugn. ad 3. part. D. Thomæ, quest. 77. art. 8. ad finem, & ibi Ægid. de Coninec num. 73. ac Bonac. de Sacrament. disp. 4. quest. 3. puncto 6. §. 3. & alij per eos citati, sentiunt huiusmodi vinum seruandum esse ad pios vsus, alioquin fieri contra reuerentiam speciebus consecratis debitam.

Ideo vino aqua vniatur, &c.] Plures rationes ad ostendendum quare vino aqua misceatur adducunt Soar.

tom. 3. disp. 45. sect. 2. conclus. 2. Card. Bellarmin. lib. 4. de Eucharist. cap. 10. Miranda in manuali Pralat. tom. 1. quest. 40. art. 6. conclus. 2. & alij apud Bonac. d. disp. 4. quest. 2. punct. 4. late Guillelm. Durand. in rationali diuinarum, lib. 4. cap. 30. à num. 19. nouiffime Reuerendiss. D. Ioan. Sertran. Episcop. Acren. in expositione Missæ sacrosanctæ, ac caeremoniarum, quæ in eius celebratione sunt, part. 1. num. 112. vbi in hæc verba. In hac oblatione postquam Sacerdos obtulit panem recitando orationem illam, quæ incipit, Suscipe sancte Pater, vt offerat vinum miscet paululum de aqua, non quidem (vt omnes Catholici docent Doctores) de necessitate Sacramenti, sed de necessitate præcepti, & Catholicæ Ecclesiæ ordinatione, ac lege, non instituta, vt Rupert. dicit lib. 2. de diuinis offic. cap. 2. sed scriptis mandata à S. Alexand. I. nam vt sufficienter probat Seuerinus Binus tom. 1. Concil. in not. ad epist. 1. Alexand. I. ex Liturgia S. Iacobi, & auctoritate Clementis Romani, Irenei, Cypriani, & aliorum caeremonia hæc à Christo Domino fuit vlturpata, ab Apostolis obseruari præcepta, & ab Alexand. I. scripto, & præcepto corroborata. Et iure quidem ratione significationis, quia, vt ipsemet Alexander docet epist. 1. ad omnes orthodoxos, & habetur in cap. Sacramentum. de consecrat. dist. 2. & post ipsum S. Thom. part. 3. quest. 74. art. 6. in corpore, vinum aqua mixtum significat sanguinem & aquam, quæ exiere de latere Christi Domini in Cruce, quemadmodum oculus testis Ioannes cap. 19. scripsit. Significat insuper secundum Iulium Papam I. epist. ad Episcopos per Ægyptum, & habetur cap. cum omne crimen, de consecrat. dist. 2. & ipsum S. Thom. vbi suprâ, adunationem populi cum Christo Domino. Nam aquæ populos significant, vt dicit S. Ioan. Apocalyp. cap. 17. Et ob id antequam in Calicem infundatur, aquam benedicit Sacerdos ad significandum adunationem hanc manifeste ex virtute Crucis, & ex meritis passionis Domini nostri IESU Christi, vt satis clarè dicitur in oratione, quam recitat Sacerdos dum dicitam commixtionem facit, & incipit, *Domine, qui humana substantia.*

§. Tertio loco.

Oratio quæ dicitur in secreta in festo S. Leonis immutata est, quia vbi dicebatur, Annue nobis Domine, vt animæ famuli tui Leonis hæc nobis proficit oblatio, hodie dicitur, vt intercessione B. Leonis hæc nobis proficit oblatio, & hæc mutatio contingit, quia Sancti nostris orationibus non indigent, sed nos suis. Colligunt Doctores in principio text. citati.

12 *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre.*] Vide Henric. in sum. lib. 2. cap. 16. §. 5. lit. L, Ægid. de Coninck de Sacrament. & censur. tom. 1. quest. 66. num. 131.

13 *Qui enim in cælis sunt, suffragia non indigent viuorum cum sint in loco beatitudinis omnium perfectione bonorum aggregato, August. de cur. pro mort. agent. num. 1. & tract. 84. in Ioan. & serm. 34. de verb. Apost. Iul. Lauor. de Indulgent. part. 2. cap. 30. num. 29.*

14 *Vnde Beatis non prodelt Missa nisi quatenus per ipsam coluntur, & honorantur, Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 29. num. 153. Barthol. ab Angelo dial. 5. de Missa, §. 475. Chamer. de Sacrificio Missæ, dub. 12. Fr. Ludou. Miranda in man. Pralat. tom. 1. quest. 41. art. 5. conclus. 6. Bonacin. de Sacram. disp. 4. quest. vlt. puncto 4. num. 7.*

Quod defunctorum alij sunt valde boni, &c.] Vide Iul. Lauor. vari. lucubr. tit. 2. cap. 15. n. 112.

15 *In glos. inuestiget, vlt. ibi, & ita damnatus saluabitur. Arbitror errorem esse in fide dicere aliquem damnatum ad ignem æternum liberatum esse, vt multis probat Emman. do Valle de incantat. & ensalmis sect. 2.*

cap. 2. num. 69. in fine. pro illo enim nunquam orat Ecclesia, cap. quibus, cap. gratia, cap. non extimemus cum similibus 13. q. 2. S. Augustin. serm. 118. S. Gregor. lib. 34. moral. cap. 13. nec pro illo suffragia offerri, & preces fundi possunt, cap. tempus, illa causa & questione. Nauar. de horis canon. cap. 20. num. 38. Sor. in 4. dist. 45. quest. 2. art. 2. Card. Bellarm. lib. 2. de Purgator. cap. 18. Philiarth. tom. 1. lib. 2. cap. 7. vers. secunda conclusio.

De illo tamen quod ex Damasceno in orat. de mortuis narratur. Diuum scilicet Gregor. pro Traiani Ethnici Imperatoris anima orasse, & vocem ad se diuinitus delatam audiuisse sic dicentem. Vocem tuam audiui, & veniam Traiano dono, an verum fuerit, maxima est inrer Doctores controuersia: quidam enim apocrypham historiam dicunt, asserentes hoc falsò imponi Damasceno: alij verò illam veram fuisse tuerentur, putantes ex Dei dispensatione animam Traiani post mortem detentam alicubi fuisse ad tempus vt postea lachrymis, & Orationibus B. Gregorij à Deo præniuis, fuscitatus penitentiam veram ageret, & saluaretur, de quo tamen vide Melch. Cano lib. 11. de locis Theolog. cap. 2. Fr. Alphon. Ciacon. in special. tractat. de saluatione Traiani precibus D. Gregorij, Sor. in 4. dist. 45. quest. 2. art. 2. Ægid. Roman. quod. 1. quest. 2. Polon. in chronico in vita Traiani in fine. Nauar. de orat. notab. 22. num. 45. & 45. & miscel. 58. Callan. in catalogo gloria mundi part. 5. confid. 5. vers. ex hac, Ioan. Diacon. in vita D. Greg. lib. 2. cap. 44. Caistro aduersus hæreses verbo infernus. heresi 2. & verbo suffragia, Fr. Ioan. Baptist. Conrad. responforum casuum conscientie, part. 1. casu 264. Philiarth. tom. 1. lib. 2. cap. 8. vers. secunda pars, Benz. de iubil. lib. 2. cap. 44. Fr. Hieronym. Roman. de Republic. Christiana, lib. 1. cap. 7. fol. 91. Fr. Anton. de Yepes in chronica Ordinis S. Benedicti. cent. 2. cap. 3. fol. 431. Henric. in summa, lib. 9. cap. 16. §. 3. Ioan. Ferdin. in thesauro verbo aternitas, num. 7. Escob. de ratiocin. minist. cap. 25. num. 47. Lorin. Actor. 2. num. 24. & ad 1. Ioan. 4. vers. 16. & ad Psal. 102. vers. 10. Soar. tom. 2. in 3. part. disp. 43. sect. 3. S. nihilominus, & tom. 4. disp. 48. sect. 4. num. 13. & tom. 2. de Relig. lib. 1. de orat. in communi, cap. 14. à princip. & tom. 3. in 3. part. disp. 78. sect. 3. vers. primo igitur. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 9. cap. 31. quest. 2. vers. sed questio nis est. Cardin. Bellarmin. lib. 2. de Purgat. cap. 8. Card. Cæf. Baron. ad martyrologium Romanum, die 23. Ianuarij pag. 46. & tom. 8. annalium Ecclesiæ, anno Christi 603. pag. mibi 136. cum seqq. Bernard. de Britto in monarchia Lusitana, part. 1. lib. 5. cap. 12. pag. 60. Martin. Carillo en la explicacion de la Bulla de los desuotos, part. 2. cap. 13. num. 20. cum seqq. Emman. do Valle d. cap. 2. à num. 70. Iul. Lauor. de indulg. part. 2. cap. 30. à num. 16. Bonacina de horis Canon. disp. 1. quest. 4. puncto 2. num. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 *Hostiam non consecratam qui ministrat propter periculum idololatriæ grauius peccat, quam ille, qui conficit in peccato mortali, & num. 2.*
- 3 *Eucharistia ad Sacramentum accedens debet esse in gratia per Confessionem sacramentalem, quando verò ea non præmissa licitum sit accedere, ostenditur, num. 4.*
- 5 *Sacerdos, qui inchoata Missa meminuit alicuius peccati mortalis, non tenetur illam iam inchoatam relinquere vt confiscetur, nec tenetur ad se vocare Confessarium ad Altare si periculum sit scandalali.*
- 6 *Pœna mitior imponenda est illi, qui clam, quam qui palam deliquit.*
- 7 *Eucharistia ad Sacramentum accedens cum conscientia peccati mortalis, peccat mortaliter.*

8 *Sacrificium oblatum à Sacerdote in peccato mortali existente prodest, & habet suum effectum quatenus nomine Christi per Ecclesiam offertur.*

C A P. De homine. VII.

1 Sacerdos qui propter peccatum mortale in Missa fingit se consecrare, & non consecrat, grauius peccat quam qui consecrat in peccato mortali. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Cened. collect. 98. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 425. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 535. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 6.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Henric. in summa, lib. 8. cap. 56. §. 6. plures apud Cened. ad Decretal. collect. 98. num. 2.

3 In mortali crimine, &c.] Nam accedens ad Sacramentum Eucharistiæ debet esse in gratia per Confessionem sacramentalem, nisi eam prætermittat ob necessitatem communicandi, nec habeat copiam Confessarij, ita docent S. Thom. in 4. dist. 16. §. 17. quest. 3. art. 1. & quest. 4. S. Antonin. part. 3. tit. 13. cap. 6. num. 7. Nauarr. in manuali, cap. 22. num. 10. Henric. d. lib. 8. cap. 45. §. 2. Valent. tom. 6. disp. 6. quest. 8. puncto 3. Soar. tom. 3. disp. 66. sect. 3. ad finem, Fr. Emman. in summa, tom. 1. cap. 65. num. 1. Petr. de Ledesma in summa, part. 1. vbi de Eucharistiâ, cap. 10. & 11. Valquez in 3. part. tom. 3. disp. 180. Azot. insitit. moral. part. 1. lib. 110. cap. 31. quest. 2. & 3. Bartholom. ab Angelo de Sacram. dialog. 4. §. 18. & 186.

4 Propter necessitatem, &c.] Ergo si adsit necessitas celebrandi, vel communicandi, nec adsit copia Confessarij, vel si adsit, non potest tamen Confessio præmitti absque scandalo, licitum est celebrare, vel communicare, non præmissa Confessione peccati mortalis iam commissi, præmissio saltem contritionis actu ne indignè suscipiatur Eucharistiâ cum peccato mortali; Soar. d. disp. 66. sect. 5. Barthol. ab Angelo d. dialog. 4. §. 195. Chamerot. de Sacrament. vbi de Euchar. cap. 9. dub. 9. & cap. 10. dub. 13. Valent. d. quest. 8. puncto 3. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. lib. 29. cap. 6. num. 99. & num. 109. Durant. de ritibus Ecclesiæ, lib. 2. cap. 8. à num. 1. Cened. ad Decretal. collect. 98. num. 1. & practice à Canonic. quest. lib. 1. quest. 3. num. 16. Vnde infertur Sacerdotem, qui inchoata Missâ meminit alicuius peccati mortalis, non teneri inchoatam Missam relinquere vt confiteatur, nec teneri ad se vocare Confessarium ad Altare si periculum sit scandali, Soar. d. disp. 66. sect. 4. Henric. d. lib. 8. cap. 46. §. 3. Possleuin. de officio Curati, cap. 2. num. 15. Valer. Reginald. loco citato, num. 106. Ægid. de Coninck de Sacrament. & censur. tom. 1. quest. 80. dub. 2. num. 16.

Præcipit tamen Concil. Trident. sess. 3. de reformat. cap. 7. quòd si necessitate urgente Sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, quamprimum confiteatur, sicut referunt Pefant. in addit. ad 3. p. quest. 10. disp. 5. de præcepto confess. Nugn. in 3. part. tom. 1. quest. 80. art. 4. diffic. 4. Coninck de Sacrament. quest. 80. art. 4. dub. 2. num. 24. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. tom. 2. lib. 29. cap. 6. sect. 3. num. 110. Filliuc. tom. 1. tract. 4. cap. 8. quest. 5. num. 221. resoluentes Concil. dicto loco, continere præceptum. Contra Petr. de Ledesma in summa, part. 1. tract. de Eucharistia. cap. 11. ante conclus. 9. Villalob. etiam in summa, tom. 1. tract. 7. dub. 37. num. 7. existimantes in dicto Concil. non adesse præceptum, sed consilium, & sic sacerdotales ita celebrantes non peccare mortaliter. Dubium verò est maximum, qualiter verba illa Concil. quamprimum, sint intelligenda,

nam Sanc. in select. disp. 32. num. 14. putat illico finita Missâ Sacerdotum adstrictum esse confiteri. Zanard. verò in direct. Confess. part. 1. tract. de Eucharist. cap. 7. existimat quòd sub præcepto talis Sacerdos teneretur confiteri non immediatè, nec eo die, sed non differendo per longum tempus confessionem. At ego cum Petr. Binsfeld. in enchirid. Theolog. Pastor. cap. 5. Molfes. in summa, tom. 1. tract. 3. cap. 10. num. 28. Fagund. in præcepta Eccles. tract. 3. lib. 3. cap. 8. num. 9. probabilius teneò satis esse pro adimplendo supradicto præcepto Concilij, si Sacerdos, qui sic celebravit, confiteatur suo tempore, nempe ante aliam celebrationem.

Quæ veris sunt periculis grauiora] Notatur ad hoc, 6 quòd mitior est illi imponenda pœna; qui clam, quàm qui palam deliquit, vt per Tiraq. de pœnis temperandis, causa 57. à num. 1.

Peccet grauius, &c.] Notatur ad hoc, quòd mortali- 7 liter peccat accedens ad sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum cum conscientia peccati mortalis, vt de fide definiuit Concil. Trid. sess. 13. cap. 7. Valquez in 3. p. D. Thoma, tom. 3. disp. 208. à num. 1. Valer. Reginald. d. lib. 29. num. 98. Ægid. de Coninck d. quest. 80. num. 5. cum seqq. plures per Cened. d. collect. 98. num. 1. Sacrificium verò oblatum à Sacerdote in peccato mortali existente prodest, & habet suum fructum quatenus nomine Christi, & Ecclesiæ offertur, Nauarr. in manuali, cap. 25. num. 79. Bartholom. ab Angelo dialog. 5. §. 735. Fraxinell. de obligat. Sacerdot. sect. 3. pranot. 4. §. 3. num. 3. Fr. Ludouic. Miranda in manuali Prelatorum, tom. 1. quest. 41. art. 22. post D. Thom. Sot. Tolet. Angel. ac alios, Bonacina de Sacrament. disp. 4. quest. vlt. puncto 6. num. 3.

In glos. Peccat grauius, vlt. ibi, & illud postea quàm 8 cito potest confiteatur. Vide Nauarr. in princip. de poenitent. dist. 5. num. 31. & in cap. fratres, num. 99. & 100. ead. dist. & in tract. de Orat. cap. 6. num. 41.

S V M M A R I V M.

- 1 Opinio improbat, qua habet quòd in Sacramento Altaris aqua conuertatur in phlegma, & præbatur Christum fuisse verum Deum, & verum hominem, & quòd de ipsius latere exiit vera aqua.
- 3 Homo ante infirmitatem anime non dicitur.
- 4 Lancea ielium accepit Christus Dominus in latere dextero.

C A P. In quadam. VIII.

D Eclaratur Christum fuisse verum Deum contra 1 Artianos, & verum hominem non ex corpore phantastico contra Manichæos. Determinatur etiam quòd à latere Christi fluxit vera aqua, & non phlegma, vel mixtum, & sicut in sanguine reuelat Sacramentum redemptionis, sic in aqua Sacramentum regenerationis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 426. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 536. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 33. cap. 7.

Aquam in phlegma conuerti, &c.] Vide Soar. tom. 3. 2 disp. 43. sect. 4. Bonac. de Sacram. disp. 4. quest. 2. puncto 4. num. 7. vers. respondeo hoc esse.

Et verus sanguis, ita proculdubio vera aqua, &c.] Notatur ad hoc, quòd de Christi latere verus sanguis, & vera aqua manauit, vt per Bonac. de sacros. Christi incarnat. disp. 3. quest. 1. puncto 16. num. 3. vbi num. 5. probat sanguinem & aquam non permixtè, sed distinctè,

& separatè exiisse, itaut sanguis ex vna lateris parte, & aqua ex alia efflueret, vel itaut pridè totus sanguis exierit, & postea tota aqua. Quid autem significant sanguis & aqua, quæ de Christi latere fluxerunt, non bene constat inter sanctos Patres, nam Chrysostr. homil. 84. in Ioann. August. & alij putant significare Baptismum, & Eucharistiam. Hieronym. autem epist. 83. ad Decimum, Tertulian. & alij existimant indicare duo Baptismata, sanguinis scilicet, & aquæ, Ambrosius verò, Beda, & alij arbitrantur ostendere Baptismum aquæ, & pretium redemptionis nostræ. Vide Soar. in 3. p. tom. 1. disp. 5. 1. sect. 1. col. 3. & 4. Valq. in 3. p. tom. 1. disp. 76. cap. 2. num. 15.

3. Nam adesse hominis, &c.] Notatur ad hoc, quòd non dicitur homo ante infusionem animæ, cum ex corpore, & anima componatur, & formetur, vt per Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 3. num. 32. Vnde recedente anima non est os, aut caro, D. Thom. part. 3. quest. 5. art. 3. vers. sed hæc, in fine.

4. Nam de latere Christi.] Dexterò scilicet, in eo enim Christum Dominum lanceæ ictum accepisse refertur Fr. Hieron. Durand. in libro, quem inscripsit, peregrinatio filij Dei, lib. 1. cap. 3. §. 14. pag. 610. Rodolphus de vita Christi, part. 2. cap. 64. Rupert. lib. 2. in Ezechiel, cap. 33. Iacob. Gretser. de sancta Cruce, tom. 3. lib. 5. Ratio est secundum eos, quia vsu receptum est vt imagines Christi crucifixi in dextero latere vulneratæ pingantur, vsus autem innixus videtur traditioni & consensui Ecclesiæ. Verùm Soar. quem refert & sequitur Bonacina de sacro Christi Incarnat. disp. 3. quest. 1. puncto 16. num. 2. probabiliùs putat Christum vulneratum fuisse in sinistro latere, in quod vergit cor humanum, quia verosimile est Christum in eo latere vulnerari voluisse vt manifestiùs constaret de sua morte, nullus enim transfuerberato corde viuere potest, tum quia in ea parte vulneratus fuit Christus, ex qua Eua formata fuit, Ecclesiæ enim formata fuit de Christi latere sicut Eua de latere Adæ, sed Eua formata fuit ex costa sinistri lateris in quod vergit cor humanum ad significandum amorem qui inter virum & vxorem reperitur solum ex S. Thom. 1. 1. quest. 92. art. 2. Ergo etiam Christus in eadem parte vulneratus fuit, alioquin figuratum non responderet figuræ: tum quia manifestare voluit amorem erga Ecclesiã suam sponfam, iuxta illud Cantic. 4. Vulnerasti cor meum, tum vt constaret patere viam per quam ad cor Christi ingredi, & in eo quiescere possimus.

S V M M A R I V M.

1. Prælati, & clerici precipitur in virtute obedientia vt nocturnum officium & diurnum studiosè celebrent, & deuotè.
2. Clericus maioribus Ordinibus initiatus quamuis degradatus tenetur ad recitandas horas Canonicas, secus in clericis in minoribus.
3. Beneficiati licet non sint sacris initiati Ordinibus, tenentur post captam pacificam beneficij possessionem recitare Officium diuinum.
4. Beneficij Ecclesiastici nomine, ratione cuius tenetur quis diuinum Officium recitare, venit quocumque quantumvis tenuerit, item & habitum integrè in commendam, vt num. 5. & capellaniam collatam, seu Ecclesiasticam, vt num. 6.
7. Pensionarius tenetur recitare Officium paruum Beate Mariæ Virginis sub eadem pena sub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij.
8. Coadiutor beneficiarij an teneatur persolvere diuinum Officium, ostenditur.

9. Beneficij fructus omnes qui loco pensionis impendit illi, qui sibi beneficium renunciauit, an teneatur ad diuinum Officium, ostenditur.
10. Synopæ, & synopæ quid significet, ostenditur.
11. Hora Canonica & dici non debent synopæ, dimittendo scilicet vel verba, vel versus, aut syllabas.
12. Sacerdotes, qui sine legitimo impedimento non celebrant in anno saltem diebus festis præcipuis, an peccent, ostenditur.
13. Hora Canonica quare diuinum Officium appellemur, ostenditur.
14. Canendi alternatim in Ecclesia forma vnde originem habuit, ostenditur.
15. Cantus in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, nam solum interdicitur indecens in Ecclesia canendi modus.
16. Musica instrumenta licita sunt in Ecclesia si decenter adhibeantur.
17. Interrumpens aliquam de precibus horarijs iam coaptatis animo, & voluntate continuandi reliquam illius precationis post finem eius, quod interponitur, an satisfaciendi præcepto Ecclesiæ, ostenditur.
18. Officium diuinum inceptum quòd interruptum animo repperendi iam recitata, sed postea non reperit, an satisfaciendi præcepto, ostenditur.
19. Officium diuinum vt deuotè recitetur requiritur attentio, siue illa sit ad verba, siue ad sensus verborum, siue ad Deum, vel ad Christi Passionem, &c.
20. Beneficiarius tenetur ad restitutionem, qui diuinum Officium recitauit absque attentione.
21. Missa præcepto satisfaciendi qui inter Missarum solemnias Horas Canonicas recitat.

CAP. Dolentes. IX.

Spensionis sub pena prohibetur ne clerici, vel Prælati vacent vsque ad mediam noctem confessionibus superfluis, vel fabulationibus illicitis ne matutinum continuata synopæ transcurrant, Missis aliquando intersint, vel celebrent, & similia. Item precipitur in virtute obedientiæ vt nocturnum officium, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & deuotè. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 427. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 534. remissuè Ximen. in concord. part. 1. defumitur ex Concil. generali Lateranen. sub Innocent. III. cap. 17. refertur ab Anton. Augustin. collect. 5. Decretal. sub tit. 15. de celebratione diuini officij. cap. 7.

[Quidam minores clerici.] Ideo minores vocantur non quòd in minoribus Ordinibus constituti sint, sed quia ad Prælatum gradum nondum euecti fuerant, ac proinde probat clericos maioribus Ordinibus initiatos teneri ad recitandas Horas Canonicas, vt per Nauarr. de orat. cap. 7. num. 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 4. cap. 16. num. 9. Malder. de virtutib. tract. 10. cap. 2. dub. 3. Valq. in opuscul. de benef. cap. 4. §. 1. art. 1. dub. 2. Vincent. Filliuc. tom. 2. tract. 23. cap. 4. num. 143. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 18. num. 25. cum seqq. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 5. quest. 1. Carol. Maign. de horis Canon. cap. 9. Bonacin. in simili tract. disp. 1. quest. 2. punct. 3. n. 1. Less. de iustit. lib. 2. c. 34. dub. 9. quòd adè verum est etiam si incidit in aliquam censuram, vel degradatus sit, adhuc enim ad officium diuinum priuatim recitandum teneri, resolunt Couarr. var. lib. 3. cap. 13. num. 8. Nauarr. d. cap. 7. n. 17. Azor. d. cap. 5. quest. 6. Malder. d. cap. 2. dub. 5. vers. 4. Filliuc. d. tract. 23. cap. 9. quest. 1. num. 280. Molles. in sum. tract. 5. cap. 4.

cap. 4. num. 45. Sayr. de censur. lib. 5. cap. 22. num. 15. Soar. eod. tract. tom. 5. disp. 12. sect. 2. num. 16. Macign. d. tract. cap. 24. num. 9. & seq. Illustrif. D. meus Roder. à Cunha in comment. ad cap. 1. num. 7. dist. 91. Vnde clericis minoribus Ordinibus initiatos non teneri horas Canonicas recitare contra Panorm. in cap. 1. num. 6. supr. hoc tit. docent Philarch. part. 1. lib. 2. cap. 2. vers. quoad alios, Flamin. de resign. lib. 1. quest. 9. num. 12. Azor. d. cap. 5. q. 2. Valent. tom. 3. disp. 6. quest. 2. puncto 10. vers. quod vero ad secundum, & alij apud Bonac. d. num. 1. vers. dixi in proposito, vbi etiam aduertit cap. si quis Presbyter 92. dist. intelligendum esse de clerico Ecclesie deputato, & beneficium habente.

3 Ad eadem horas Canonicas recitandas tenentur ex institutione Ecclesie habentes beneficium Ecclesiasticum, siue illud sit simplex, siue curatum, quamuis non sint facris initiati, quæ quidem obligatio diuini Officij recitandi beneficiarium non adstringit nisi post captam pacificam beneficij possessionem, vt docent Flamin. d. quest. 9. num. 15. Filliuc. d. cap. 4. num. 158. Fr. Emman. in summa, tom. 1. cap. 141. num. 4. Menoch. de arbit. casu 429. num. 24. Nald. verbo diuinum officium, num. 5. Azor. d. lib. 10. cap. 4. quest. 7. Less. d. lib. 2. cap. 34. dub. 30. n. 167. Malder. d. c. 2. dub. 3. q. 7. Molfes. d. tract. 5. cap. 3. num. 3. Soar. d. lib. 4. cap. 19. num. 7. Valer. Reginald. lib. 30. num. 38. Bonacin. d. disp. 1. quest. 2. puncto 4. num. 1. Gauant. in comment. ad rubr. Missalis, tom. 2. sect. 1. cap. 4. num. 5. Diana resol. moralium, part. 2. tit. de horis Canon. resol. 7. 1. Quamuis Nauarr. de orat. cap. 7. num. 27. & Carol. Macign. de horis Canonicis, cap. 10. num. 25. ac Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 1. num. 92. cum pluribus alijs per eos citatis existimem teneri itatim ac beneficiarius collationem acceptauit, qui si oneri recitandi diuinum officium non satisfecerit statim post adptam beneficij pacificam possessionem, peccat mortaliter; quia facit contra prohibitionem Ecclesie in re graui, & contra finem propter quem datur beneficium. Non tamen tenetur ad restitutionem fructuum pro rata omissionis officij, nisi elapsis sex mensibus post obtentam præfatam possessionem, ex Constit. Concil. Lateranen. sub Leone X. sess. 9. §. statuiimus, & ex Bulla Pij V. quam referunt Nauarr. in man. c. 25. n. 122. Stephan. Quarant. in summa Bullarum, verbo hora Canonice, Soar. d. lib. 4. cap. 29. num. 2. & Bonac. d. disp. 1. quest. 5. puncto 2. in princip. Fagundez in quare Ecclesia præcipit a. præc. 1. lib. 2. cap. 4. num. 12. Quare ita docent, pluraque alia in materia vtilia resoluentes Azeued. l. 27. num. 9. tit. 3. lib. 1. noua recopil. Viuian. tom. 1. commun. opinionum, lib. 1. tit. 8. num. 2. pag. 179. Fr. Emman. in explicat. Bullæ Cruciatæ, pag. 171. Zerola in praxi Episcop. part. 1. verbo beneficia, pag. mibi 43. & 44. Azor. d. lib. 10. cap. 14. Less. d. cap. 34. dub. 3. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 2. cum seqq. Carol. Macign. cap. 28. num. 11. cum seqq. Malder. d. tract. 10. cap. 2. dub. 4. Sayr. in clauis Regia, lib. 3. cap. 9. num. 33. Farinac. fragment. crimin. part. 1. tit. C. num. 109. Fernandez in examine Theolog. moral. part. 3. cap. 12. §. 8. num. 1. Filliuc. tom. 2. tract. 23. cap. 10. num. 308. Homobon. de Bonis in examine ecclesiastico, part. 1. tract. 5. cap. 4. quest. 42. Gauant. d. sect. 1. c. 5. tit. 1. n. 5. Diana d. tract. de horis Canon. resol. 25.

4 Nomine ecclesiastici beneficij, ratione cuius tenentur quis diuinum Officium recitare, primò venit quodcumque, quantumuis tenue, vt non sufficiat ad vitæ sustentationem, vt per gloss. in cap. clericus 91. dist. docent Couarr. lib. 3. variar. cap. 13. n. 8. vers. 12. Nauarr. in man. cap. 25. n. 102. & de orat. cap. 2. num. 27. & cap. 21. n. 11. Valent. tom. 3. disp. 6. quest. 2. puncto 10. vers. excludit. Fr. Ludou. Bejares spons. casuum conscient. p. 1. casu 54. Nald. verbo diuinum Officium, n. 2. Pefant. 2. 2. quest. 62. art. 2. disp. 2. prope finem, Zerol. in praxi Episcop. part. 1. Barbof. Collect. Tom. II.

verbo hora Canonica, §. 2. & verbo beneficium, §. 4. Soar. d. lib. 4. cap. 21. num. 3. & 9. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 39. Azor. d. lib. 10. cap. 3. quest. 3. Valer. Reginald. d. lib. 30. tract. 3. num. 34. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. quest. 68. Carol. Macign. cap. 11. num. 3. Vgolin. de offic. Episcopi, part. 1. cap. 13. §. 1. num. 2. Filliuc. d. tract. 23. cap. 5. num. 181. Bonacin. d. disp. 1. quest. 2. puncto 3. n. 17. Gauant. in rubr. Missalis, tom. 2. sect. 1. cap. 4. num. 3. Diana resol. moral. part. 2. tract. de horis Canonicis, resol. 9. Fagundez d. lib. 2. cap. 4. num. 15. & lib. 3. cap. 8. num. 8. Quamuis non teneri beneficiarium saltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficij fructus non attingunt mediocrem sustentationis partem, teneant Fr. Emman. in summa, tom. 1. cap. 140. num. 3. Veg. in summa, part. 1. cap. 128. casu 13. Petr. de Ledesma etiam in summa, part. 2. tract. 9. cap. 4. conclus. 6. diff. 4. Less. d. lib. 2. cap. 34. dub. 31. num. 169. Malder. d. cap. 2. dub. 3. vers. nihilominus, Valq. de benefic. cap. 4. §. 1. dub. 4. num. 17. Molfes. d. tract. 5. cap. 3. num. 29. & tract. 6. cap. 2. num. 36.

Secundò venit beneficium habitum integrè in commendam, quamuis enim huiusmodi commendatarius non habeat titulum beneficij, nihilominus veram haberet illius administrationem, & substituitur in locum habentis beneficium cum tota obligatione, ita docent Nauarr. de orat. cap. 20. n. 16. Medin. in simili tract. quest. 2. Azor. d. lib. 10. c. 3. quest. 6. Valq. d. c. 4. art. 1. dub. 3. Soar. d. lib. 4. cap. 22. num. 14. & 16. Vbi etiam loquitur de beneficio in annuali, quod ad nutum conferentis potest reuocari, de quo etiam Filliuc. d. tract. 23. cap. 5. num. 175. & seq. Malder. d. tract. 10. cap. 2. dub. 3. quest. 4. Carol. Macign. cap. 10. num. 13. Molfesius d. cap. 3. num. 44. & d. tract. 6. cap. 2. num. 25. Paul. Squillas de obligat. clericorum, part. 1. num. 9. & 12. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 105.

Tertiò venit capellania collatiua, seu Ecclesiastica, auctoritate scilicet Episcopi erecta, cuius ratione diuinum Officium esse recitandum, docent Nauarr. de orat. cap. 20. num. 7. Medin. in simili tract. quest. 7. Molfes. d. cap. 3. num. 45. & d. tract. 6. cap. 2. num. 25. Aragon. 2. 2. quest. 88. art. 12. Azor. d. lib. 10. cap. 3. quest. 5. Valer. Reginald. d. lib. 30. num. 40. Soar. d. lib. 4. cap. 22. n. 12. Carol. Macign. cap. 10. num. 15. Filliuc. d. cap. 5. num. 124. Malder. d. cap. 2. dub. 3. quest. 3. Valq. d. cap. 4. art. 1. dub. 3. num. 10. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 81.

Quartò venit pensio clericalis, ratione cuius licet pensionarius non teneatur diuinum Officium, quod magnum dicitur, recitare, tenetur tamen recitare officium paruum Beatæ Mariæ Virginis sub eadem pena, sub qua beneficiarij tenentur ad recitationem diuini Officij, ita Valent. d. disp. 6. q. 2. puncto 10. vers. est etiam, Azqr. d. lib. 10. cap. 4. q. 3. Valq. d. cap. 4. §. 1. dub. 4. num. 17. Malder. d. cap. 2. dub. 3. q. 5. Molfes. d. cap. 3. n. 46. Filliuc. d. tract. 23. cap. 5. q. 9. n. 173. Paul. Squillas d. p. 1. dub. 9. & de priuileg. clericor. cap. 5. num. 51. Less. de instit. lib. 2. cap. 34. dub. 38. num. 208. Barthol. à S. Fausto de horis Canon. lib. 2. q. 299. Soar. d. lib. 4. cap. 22. n. 6. Bonac. d. q. 2. punct. 4. n. 7. vbi etiam resoluit, quòd quando pensio seruata fuit in capite, seu persona vnus in commo- dum, & vtilitatem alterius, ille dumtaxat ad officij recitationem obligatur in cuius commo- dum pensio constituta est, & n. 8. resoluit eù non teneri ad recitandum paruum B. Virginis officium, cui confertur pensio absque præuia conditione status clericalis, etià si fortè detur personæ Regulari, & n. 9. aduertit pensionarium, qui vt clericus percipit pensionem non ita teneri ad recitandum Officium B. V. quin satisfacere possit recitando horas Canonicas, & num. 10. addit clericum sacris initiatum, vel habentem beneficium, simulque pensionem, satisfacere suæ obligationi vnica

magni Officij recitatione, etiamsi paruum officium B. Virginis non recitet, & n. 11. pariter aduertit eum, qui cessit pensioni solum in parte non remanere immuniem, & exemptum ab obligatione diuini officij, quia dicitur adhuc pensionem titulo clericali possidere, secus si liberaliter cessit pensionem in totum, & idem sibi valde probabiliter dicendum videri asserit de pensionario, qui consensit pensionem redimi accepta nonnullorum, vt quinque, aut sex annorum, anticipata solutione.

8 Vtrum autem coadiutor beneficiarij teneatur persoluere diuinum officium, curiosè quis interrogare poterit: in quo dubio Soar. d. lib. 4. cap. 22. n. 19. Molfes. d. cap. 2. n. 44. Azor. d. lib. 10. cap. 4. quæst. 2. Valer. Reginald. d. lib. 30. num. 41. Paul. Squillas d. part. 1. dub. 2. Bonac. d. quæst. 2. punct. 3. num. 13. & alij apud ipsos respondent non teneri ratione coadiutoria præcisè, quia coadiutor non habet titulum, & possessionem beneficij, cum coadiutoria, ordinariè loquendo, non sit beneficium ecclesiasticum, sed aliquod adiunctum beneficio, secus dicendum si coadiutoria habeat rationem beneficij ecclesiastici, vel coadiutor assumatur in totum ad onera beneficij, aut saltem ad horas recitandas, tunc enim tenetur horas recitare, quia tenetur ad id ad quod assumitur, ideo si assumatur ad satisfaciendum in choro in locum beneficiarij, tenetur in choro canere, & horas publicè recitare, non verò priuatim, nisi aliud expressum sit. Et coadiutorem etiam perpetuum, & cum congrua, ac futura successione non teneri ratione coadiutoria recitare horas priuatim, tenent Molfes. d. cap. 3. num. 35. Nicol. Garc. d. part. 3. c. 1. num. 109. Malder. d. cap. 2. dub. 3. quæst. 2. Paul. Squillas d. part. 1. dub. 5. Bonacin. d. puncto 3. num. 15. Ludouic. à Sarauia in tract. de iurisdic. Adiutorum, quæst. 29. num. 24. cum aliis per me citatis in collect. ad cap. 7. n. 8. sess. 2. de reform.

9 Vtrum etiam ille, qui omnes beneficij fructus loco pensionis impendit illi, qui sibi beneficium renunciauit, teneatur ad diuinum officium recitandum, pariter dubitatur ab aliquibus; in quo dubio affirmatiua verior est sententia, quia ipse habet titulum, possessionem, & administrationem beneficij, & licet non fruatur fructibus illius, hoc est per accidens, quia sic ipse voluit, & consensit; ita Nauar. de orat. cap. 7. n. 30. Vafq. d. cap. 4. art. 1. dub. 6. n. 28. & 34. Valer. Reginald. d. lib. 30. num. 3. o. vers. quintum est. Filliuc. d. tract. 23. cap. 5. quæst. 5. Iacob. de Grass. in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 50. n. 17. Soar. d. lib. 4. cap. 20. num. 2. Carol. Macign. cap. 10. n. 29. & 20. num. 9. Molfes. d. tract. 5. cap. 3. n. 32. Nicol. Garc. d. cap. 1. n. num. 54. vbi hoc admittit si administratio beneficij incumbat beneficiario.

Quintò obtinentes Abbatias etiam non iure tituli, sed ratione commendationis ad Horas Canonicas persoluedas adtinguntur, iuxta gloss. ab omnibus receptam in cap. nemo, de electione, lib. 6. & Medina de oratione, quæst. 7. afferentes beneficiarium ad diuinum Officium recitandum teneri in perpetuum, siue ad tempus beneficium, vel Abbatiam sit illi commendata, quia etsi Abbas Commendatarius non obtineat Abbatiam in titulum, nec per collationem, sed tantum in commendam, tamen satis est vt vera Abbatia administratione spiritali, & temporalis in omnibus ad tempus siue in perpetuum potiar, quia huiusmodi administratio quoad hoc, idem valer quod titulus, nam ratione legitimæ administrationis quam habet in omnibus, quæ ad beneficium attinet, legitimè quoque fructus Abbatia illius percipit, sicut qui habet in titulum ratione tituli, ita Nauarrus de oratione, cap. 20. num. 16. Azorius in sist. moral. part. 1. lib. 10. cap. 2. quæst. 3. Nicol. Garc. d. cap. 2.

num. 205. Soar. d. lib. 4. cap. 22. num. 14. & 16. Bonac. disp. 1. quæst. 2. puncto 4. num. 2.

Continua Syncope.] Syncope, & syncopare, idem est quod concilio, sumiturque pro ea Grammaticorum figura, quæ syncope appellatur, quæ abscindit syllabam alicuius dictionis, vt compositus pro compositus; à Medicis quoque vsurpatur pro quodam morbi genere, quem syncopam dicunt, de qua Galen. ad Glauconem, estque celeris, ac subita vniuersarum virium ruina, seu prolapsio. Quæ igitur aut propter oscitantiam in orando, aut propter nimiam celeritatem in pronuciando, Grammaticorum vtens syncope, Ecclesiasticarum horarum decutat verba, infringitque sententias, is in syncopam incidit animi, tanto peiorem quam corporis, quanto huic illa præstat: nam morbo corripitur animi mortifero, quo cunctæ illius vires elisæ, atque concitæ continuo concidunt, ipsèque animus miserabili, & sempiterno, nisi expiet culpam, interitu contabescit. Exemplum adest de illo sancto Patre, qui vidit diabolum in choro cuiusdam monasterij manere, cum Fratres dicerent Officium, & mittere sæpe in sacco, quem secum ferebat, & interrogatus à Patre quid intromitteret? respondit quoddam verba, & syllabas, quas illi dimittebant de Officio, in futuro iudicio ea præsentaturus ad punitionem negligentia eorum, refert Paul. Comitoli. respons. moral. lib. 1. quæst. 67. num. 2.

Integrè igitur & completè persoluedæ sunt horæ 11 Canonicæ, dici enim non debent syncopando, dimittendo scilicet vel verba, vel versus, vel syllabas; nam si fiat magna syncopatio, vel omittantur in notabili quantitate, erit peccatum mortale: si autem non sit magnus excessus, erit peccatum veniale, modo voluntariè fiat; si verò inuoluntariè, hoc est, ex linguæ præcipitania, balbutie, inolita consuetudine, quæ corrigi nequeat, vel ob iustam festinationem, non erit peccatum, vt per Azor. part. 1. lib. 10. cap. 4. quæst. 11. Filliuc. tom. 2. tract. 23. cap. 7. num. 242. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 24. dub. 10. num. 7. Diana d. tract. de horis Canon. r. 32. Lessius de iustitia, lib. 2. cap. 37. num. 56. vbi etiam tenet quoddam absorbere syllabas non est nisi peccatum veniale, manet enim integra precum substantia, itaut intelligi possit, si inuoluntariè fiat, nullum peccatum est.

Vix celebrant quater in anno.] An, & quando mortaliter peccent Sacerdotes, qui sine legitimo impedimento non celebrant in anno, saltem in diebus festis præcipuis? Vide Syluest. verbo Missa 1. q. 5. Nauarr. in man. cap. 25. num. 88. vers. vigesimo primò, Petr. Soto de Eucharistia, lect. 7. plures apud Campan. in diuersorio iuris Canonici, ad finem, in adhortatione, num. 9. Iacob. de Grass. in decis. aureis, part. 1. lib. 2. cap. 39. num. 3. Vafq. in 3. part. disp. 232. cap. 1. num. 5. & 11. Soar. tom. 3. disp. 80. sect. 1. Nugn. in 3. part. D. Thoma. quæst. 82. art. 10. vbi Agid. de Coninck art. 2. conclus. 3. num. 206. Henriq. lib. 9. cap. 23. §. 2. Chamer. de Sacram. vbi de sacrificio Missæ, dub. 13. Fr. Ludouic. Miranda in man. Prælatorum, tom. 1. quæst. 40. art. 7. conclus. 2. Valer. Reginald. lib. 29. num. 46. & 167. resoluens simplicem Sacerdotem, ne in lethalem culpam incidat, debere aliquoties in anno celebrare saltem diebus festis præcipuis, non tamen iudicandum esse reum mortalis peccati, qui aliquibus diebus etiam præcipuis non celebrat præciso alio præcepto, modo aliquoties, vt saltem ter, aut quater, celebret in anno.

Vt diuinum Officium.] Horæ Canonicæ appellantur 13 diuinum Officium, non à causa instituyente, sunt enim de iure Ecclesiastico, sed potius à materiali & finali, quia diuinas Laudes continet, & ad Deum laudandum diriguntur, & ordinantur, Bonac. de horis Canon.

Canon. *disp. 1. quest. 1. puncto 2. num. 4. vers. ad tertiam;* Bellarmin. *tom. 3. controuers. lib. 1. cap. 10. vers. dicuntur autem*, siue quia per eas pensam seruitutis, & tributum quoddam Deo soluinus, idem Bellarmin. *d. lib. 1. cap. 18.*

- 14 Formam canendi alternatim in Ecclesia, ex Angelica admonitione atque exemplo, S. Ignatius Apostolorum discipulum didicisse, & Antiochenae Ecclesiae tradidisse, qui tandem in omnes Orientales Ecclesias propagatus est ex Socr. *lib. 6. historia Ecclesiast. cap. 8. scripserunt Bellarmin. d. lib. 1. cap. 14. ad finem*, Stephan. Durand. *de ritibus Ecclesia. lib. 3. cap. 17. in princip. Spin. in speculo testament. glos. 3. princip. num. 66. Francolin. in tract. de tempor. horarum Canon. cap. 3. a num. 2.* In Ecclesia verò Occidentali S. Ambrosius primus hanc alternatim canendi formam, Græcos imitatus, auctoritate S. Damasi Summi Pontificis Mediolani instituit, vt ex auctoritate Isidori *lib. 1. de offic. Ecclesiast. cap. 7.* referunt Bellarmin. *citato loco*, Durant. *d. cap. 17. num. 4. Francolin. d. cap. 3. num. 8. & 9. Nauarr. de orat. cap. 3. o. a n. 22.* Generaliter verò Flauianus, & Theodoros, edocti ab Ignatio alternatim psallere constituerunt Hof. Tripart. *lib. 5. cap. 32. Durant. in rationali diuinorum, lib. 1. cap. 1. num. 18. Selu. de benefic. quest. 5. num. 44. & propterea locus, in quo conueniunt, denominatur Chorus, à multitudine scilicet simul canentium, quasi coæuorum cantus, Strab. in Exod. cap. 15. super illis verbis, cum tympanis, & choris, refert Rot. apud Farin. *decif. 84. num. 2. part. 1. recent.* Et de cantu in diuinis Officiis adhiberi solito plura ex sanctis Patribus, & Conciliis tradunt Henriq. *in sum. lib. 9. cap. 31. §. 8. Alphonf. de Torres in instit. Sacerd. tit. de horis Canon. & cantu Ecclesiast. Bellarmin. d. lib. 1. cap. 16. Durant. d. lib. 3. c. 13. 14. & 21. Francolin. d. cap. 3. Less. de instit. lib. 2. cap. 37. num. 52. Carol. Macign. de horis Canon. cap. 59. num. 12. cum segg. Bonacina in simili tractatu, disp. 2. quest. 1. punct. 3.* Cantus enim in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vires recreat, mentem ad Deum eleuat, tristitia corda consolatur, vt inquit Isidori. *lib. 3. sement. cap. 7.* gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, & huiusmodi purus & honestus cantus nullo iure prohibetur, nam in *Extrauag. unic. de vita, & honestat. clericor. interdictum solum indecens canendi modus, nec alio sensu receptus est ille text. quoad ea, quæ per se mala non sunt, idemque conitat ex Concil. Trident. sess. 22. in decreto, de obseruand. & cuiusdam in celebratione Missæ, vers. ab Ecclesiis vero musicis eas, &c. obseruant Soar. d. lib. 4. cap. 13. num. 16 & 17. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 37. num. 7.* Vnde non solum canendi vsum, verum etiam praxim adhibendi musica instrumenta licitam esse, si decenter adhibeantur, docent Caietan. *in summa, verbo organorum vsus*, Caraccioli. *ad Constitut. Clericorum Regul. part. 1. cap. 1. §. 10. Soar. d. lib. 4. cap. 8. num. 5. & segg. Filliuc. d. tract. 23. cap. 3. ad finem, num. 120. Molfes. in sum. tract. 5. cap. 2. a num. 65. Carol. Macign. cap. 61. num. 9. contra S. Thom. 2. 2. quest. 91. art. 2. ad 4. & Nauarr. in man. cap. 16. num. 3. nec inconuenit quod in Sacello, seu Capella Pontificia non recipiantur huiusmodi instrumenta, quia ibi illis non vitur, non quod illorum vsus prauus sit, sed fortasse quia non videtur res gratis, vel necessaria, vt bene Soar. *d. c. 8. num. 5. Carol. Macign. d. cap. 61. num. 8. Filliuc. loco proximo citato.***
- 17 *Studiosè.*] Vt Officium studiosè recitetur non solum persoluendum est sine diminutione verborum, & concisione litterarum; & syllabarum, vt supra dixi *num. 11.* verum etiam sine interruptione, quæ dicitur cum quis aliquam de præcibus horariis cœptam

intermittit animo, & voluntate continuandi reliquum illius precatationis post finem eius, quod interponit, Nauarr. *de orat. cap. 16. num. 66. cum segg.* Azor. *d. lib. 10. cap. 8. quest. 2.* Vtrum autem sic interrumpens præcepto Ecclesiae satisfaciatur, vel lethalem culpam incurrat, quæstio est difficilis, vna opinio tenet lethalem culpam incurrare, & præcepto Ecclesiae non satisfacere si notabilis, & longa fiat interruptio sine iusta causa, quam tuentur Nauarr. *d. cap. 16. num. 75. Emman. Sà verbo horæ Canon. ad finem*, Azor. *d. cap. 8. quest. 5.* Carol. Macign. *cap. 87. num. 12. Paul. Comitoli. responsor. moral. lib. 1. quest. 66. Squillant. de obligat. cleric. part. 1. dub. 15. num. 48. Molfes. in summa, tom. 1. tract. 5. cap. 2. num. 38. Raguf. de offic. canon. in choro, quest. 14. num. 4. Homobon. de exam. ecclesiastico, part. 1. tract. 4. cap. 4. quest. 39. Ioan. de la Cruz in direct. conscient. prac. 3. art. 3. dub. 4. conclus. 2. in fine.* Altera verò rectius censet recitatum diuinum Officium cum interruptione non peccare mortaliter, sed satisfacere præcepto Ecclesiae quoad substantiam siue ad longum, siue ad breue tempus interrumpat, vt docent, multisque comprobant Soar. *d. lib. 4. cap. 24. num. 9. & 10. Nald. verbo diuinum officium, num. 4. Filliuc. tom. 2. de horis Canonici, tract. 23. cap. 6. quest. 7. num. 202. & cap. 2. quest. 7. Less. d. lib. 37. dub. 10. num. 57. Bonacina disp. 1. quest. 3. puncto 2. num. 28. Laymann in Theolog. moral. lib. 4. tract. 1. cap. 5. num. 6. Villalob. in summa, tom. 1. tract. 24. dub. 11. num. 4. me citato in hoc loco, Diana. d. tract. de horis Canon. resol. 4.*

Vtrum autem satisfaciatur præcepto, qui inceptum 18 Officium interrumpit animo repetendi iam recitata, sed postea non reperit? item vtrum satisfaciatur præcepto, qui recitat diuinum Officium, nolens tunc præcepto satisfacere, sed intendens iterum repetere ad satisfaciendum præcepto? Duæ sunt in hoc dubio opiniones, vna tenet satisfacere, quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, *i. non omnis ff. si certum petatur, quam tuentur Nauarr. d. cap. 16. num. 73. Azor. d. cap. 8. quest. 8. Carol. Macign. cap. 84. num. 8. cum segg.* Altera verò opinio rectius censet satisfacere, nec teneri ex vi præcepti ecclesiastici repetere iam recitata, satisfaciunt enim Ecclesiae præcepto, quæ simpliciter præcipit quotidie recitari diuinum Officium, nec obstat *reg. d. l. non omnis*, quia non procedit in iis, quæ ab ipsius intentione pendent, adimpletio autem præcepti non pendet ab intentione illius adimplendi, cum Ecclesia hanc intentionem non requirat, quare hanc sequuntur Arag. *2. 2. q. 83. art. 13. Nald. verbo diuinum officium, num. 3. & 8. Henriq. lib. 9. cap. 25. num. 6. Francolin. d. tract. cap. 27. Valent. tom. 3. disp. 6. quest. 2. puncto 10. ad finem.* Paul. Squillas. de obligat. clericorum, part. 1. dub. 22. Soar. *d. lib. 4. cap. 24. in fine. & cap. 26. n. 8. Filliuc. d. tract. 23. cap. 8. quest. 1. n. 257. Less. d. cap. 37. dub. 10. num. 59. Nicol. Garc. d. part. 3. c. 1. num. 198. Vasq. in opusculo de benef. cap. 4. §. 1. dub. 7. n. 114. vers. verum tamen. Molfes. d. tract. 5. cap. 2. num. 40. & 52. Carol. Macign. c. 87. num. 26. Valer. Reginald. d. lib. 18. num. 150. quicquid dicat num. 162. Bonacina d. punct. 2. §. 1. num. 31.*

Et deuotè.] Vt Officium deuotè recitetur requiritur attentio, siue illa sit ab verba, siue ad sensum verborum, siue ad Deum, vel ad Christi passionem, vel ad aliam rem piam, cum intentione laudandi Deum, vel ab rem, quam petimus, vel ad Sanctos, ad quos orationem dirigimus, & hæc conditio necessaria est, vt præceptum impleatur, ita docent Sot. *de iust. lib. 10. q. 5. art. 5. concl. 7. Nauarr. de orat. cap. 13. num. 13. cum segg.* Fr. Emman. *in summa, p. 1. cap. 144. & quest. Regul. tom. 1. quest. 42. art. 2. Aragon. d. art. 13. Valent. dicto puncto 10. vers. quomodo sit recitandum.* Emman. *Sà verbo horæ*

Canonica, num. 19. Azor. d. lib. 10. cap. 12. quæst. 1. cum seqq. & præcipue quæst. 6. Pefant. 2. 2. q. 62. art. 2. dub. 3. Molin. Chartul. in lib. de instr. Sacerd. in addit. ad tract. 3. c. 1. fol. 149. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo hore Canon. §. 4. Nicol. Garc. d. cap. 1. num. 182. Less. d. cap. 37. dub. 1. 1. à num. 63. vbi n. 67. aduertit eum, qui recitauerit non animo audiendi, sed legendi tantum, aut ediscendi, non satisfacere præcepto Ecclesiæ, ac proinde peccare mortiferè, Soar. d. lib. 3. cap. 4. & lib. 4. cap. 26. n. 13. Valer. Reginald. d. lib. 18. num. 148. & 151. cum seqq. Ludonic. Beja responsor. casuum conscientie, part. 2. casu 33. Paul. Comitrol. responsor. mor. lib. 1. q. 63. Filliuc. d. tract. 23. cap. 6. quæst. 3. & cap. 8. quæst. 2. & cap. 3. quæst. 2. n. 72. & seqq. Paul. Squillas d. part. 1. dub. 20. Valq. in opusculo de benef. cap. 4. §. 1. art. 3. num. 103. & 1. 2. disp. 160. num. 30. & seq. Malder. d. tract. 10. cap. 2. dub. 2. pag. 643. Monet. de distrib. quotid. part. 2. quæst. 2. num. 2. Carol. Macign. cap. 86. num. 16. Molfes. d. cap. 2. num. 8. Bonacina d. disp. 1. quæst. 3. puncto 2. num. 4. vbi num. 9. resoluit recitantem horas Canonicas, vel partem notabilem cum distractione confabulando, vel dormiendo peccare mort. nisi fortè habeat propositum formale, aut virtuale rependi, & supplendi defectus, & num. 12. tenet eum satisfacere præcepto, qui dum recitat diuinum Officium, detinetur in aliqua re exteriori non incompassibili cum attentione interna, vt si recitet dum se vestit, vel spoliat, vel ambulat, vel dum campum aspicit, vel dum faciem abluit, vel etiam dum sternit mensam, aut lectum; secus dicendum est si voluntariè, & aduertenter occupet se in aliqua re impossibili cum attentione interna, vt si inter recitandum scribat, depingat, legat, &c. tunc enim non satisfacit præcepto, sed iterum recitare tenetur sub mortali, vt præcepto satisfaciatur, de quo etiam Nauarr. d. cap. 13. num. 47. & seq. Iacobus de Grassiis d. part. 1. lib. 2. cap. 52. num. 15. Azorius d. cap. 12. quæst. 7. Valquez d. art. 3. num. 99. & 104. Macign. cap. 87. num. 3. Paul. Squillas d. dub. 20. num. 39.

20 Vnde infertur beneficiarium teneri ad restitutionem, qui diuinum officium recitauit absque attentione, quia de substantia orationis est attentio, igitur sine ea recitatus non satisfacit præcepto quoad substantiam, nam idem est aliquid non facere, & non facere rectè quoad substantialia, cap. veniens, de presbyt. non baptizato, quare ita tenent Nauarr. d. cap. 13. num. 17. Petr. Nauarr. de restit. lib. 2. cap. 2. à num. 240. Aragon. d. quæst. 83. art. 12. Pefant. d. quæst. 62. art. 2. disp. 3. vers. consentiunt, & disp. 4. prope finem. Azor. d. lib. 10. c. 11. q. 5. Soar. d. lib. 4. cap. 3. num. 14. Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 1. §. 8. Sylu. in 2. 2. quæst. 83. art. 3. concl. 4. Raph. de la Torre in part. 2. tom. controu. 9. de horis canon. Salas de legis. disp. 1. n. 24. Gauant. in comment. rub. Missal. tom. 1. sect. 1. cap. 6. num. 4. Diana resol. moral. part. 1. tract. de horis Canon. resol. 1. quamuis secus teneant Cordub. in suo quæst. lib. 4. q. 13. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 2. cap. 12. num. 6. vers. quartum dictum, & Malder. d. cap. 2. dub. 4. quæst. 4. & alij per ipsos citati.

21 Pariter etiam infertur eum satisfacere præcepto Missæ, qui inter Missarum solemniam recitat horas Canonicas, quas tenetur ex præcepto recitare. Ratio est, quia interest Missæ corporaliter, & mentaliter, quod interfit corporaliter, patet, quod verò mentaliter ex eo probatur, quia ad satisfaciendum præcepto Missæ

sufficit attentio ad res diuinas; supponimus autem hunc habere attentionem ad res diuinas, quæ attentio cum etiam sufficiat pro diuino Officio, sequitur vna, & eadem attentione satisfieri posse præcepto Missæ, & diuini Officij; quare ita tenent Nauarr. de orat. cap. 13. num. 35. Henric. lib. 9. de Missa. cap. 25. §. 5. Soar. tom. 3. quæst. 88. sect. 3. in fine, Tolet. d. lib. 2. cap. 13. num. 12. Valent. d. puncto 10. §. quomodo sit recitandum, vers. sequitur hinc, & plures, quos plena manu refert Cened. ad Decretal. collect. 51. num. 6. quibus adde Azor. d. part. lib. 7. cap. 5. quæst. 3. & d. lib. 10. cap. 12. quæst. 10. Carol. Macign. cap. 86. num. 16. Ægid. de Coniunct. de Sacrament. & censur. tom. 1. quæst. 83. num. 307. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 19. quæst. 1. num. 14. Paul. Squillas d. part. 1. dub. 35. Bonac. de Sacrament. disp. 4. quæst. vlt. puncto 11. num. 25. & de horis Canon. disp. 1. q. 3. puncto 2. num. 14.

In glos. Sub poena. ibi, & ita non est canon lata sententia. Vide Bernard. reg. 782. Tiraquell. in l. si unquam, verbo reuertatur, num. 215. Sayr. in clausi Regia, lib. 3. cap. 8. num. 19.

S V M M A R I V M.

- 1 Eucharistia debet mundè seruari, & in eius elevatione, & delatione populus debet se inclinare, & cum defertur ad infirmum, deferri debet in decenti habitu, & cum lumine, transgressores verò grauiter sunt puniendi.
- 2 Eucharistia Sacramentum honorificè, & in loco decenti custodiri debet.
- 3 Eucharistia in Sacrario ex antiqua Ecclesia consuetudine asseruatur.
- 4 Eucharistia ad infirmos honorificè deferenda est, non tamen per plateam vbi habitant Iudæi.
- 5 Onus deferendi sanctissimum Eucharistia Sacramentum ad infirmos, est de pertinentibus ad curam animarum.
- 6 Lampas ante sanctam Eucharistiam noctu dinque ardere debet.
- 7 Episcopus non potest concedere Ecclesia non parochiali, vt in ea retineatur sanctissimum Eucharistia Sacramentum solum pro adoratione populi.

CAP. SANÈ. X. Honor. III.

Sacerdotes conseruare debent Eucharistiam in loco singulari, mundo, & signato, honorificè, deuotè, & fideliter. Item quilibet Sacerdos frequenter doceat plebem suam vt cum eleuatur Hostia in Missa, reuerenter se inclinet, idem faciat cum defertur ad infirmum quam decenti habitu, superposito mundo velamine, manifestè, & honorificè ante peccus cum omni reuerentia, & timore semper lumine præcedente. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Henric. Hostienf. Anchar. Panorm. Cened. collect. 51. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 428. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 536. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Eucharistia in loco singulari, &c.] De Eucharistia sub fidei custodia in loco decenti conseruanda pro communicandis infirmis agunt Pelag. de planctu Ecclesie, lib. 2. cap. 27. vers. vigesimo tertio, Petr. Bolle in œconom. ecclesiast. class. 2. c. 4. §. 6. pag. 257. Læl. de Zanch. de priuileg. ecclesiast. priuileg. 21. Mich. Timoth. de Eccles. visitand. lib. 2. tractatu 1. cap. 22. & 23. & tractatu 4. cap. 18. & 19. Menochius de arbitrar. casu 410. elegantè Paul. Fusc. de visit. lib. 1. cap. 5. num. 3. vbi in hæc verba.

Vnde

Vnde primò est videndum quòd ipsa sancta Eucharistia honorificè custodiatur, quòd locus sit decens, & eminentior Ecclesia, bene recondita, tabernaculum sit benè firmum, & clausum ex omni sui parte, ut nec foramen etiam minimum pateat, clauè custodiatur, & qui clauem detinet sit Presbyter, alioquin sufficiens, & Dei timoratus, neque permittatur stare in loco humido, tabernaculum sit honorificum iuxta facultates Ecclesie, cum veste serica interiori, & exteriori, & cum vase argenteo, & corporali benedictè ad retinendum ipsum Sacramentum cum simili operculo; murerur saltem quolibet octauo die, & antiqua sumatur ne aliqua corruptio in ipsis speciebus generetur; & si prapostus ipsi Sacramento incautè Eucharistiam dimiserit, puniatur iuxta sacros Canones suspensione trium mensium ab officio, cap. 1. de custodia Eucharistie. Hactenus Paul. Fusc. d. loco.

3 Sanctissimè ex antiqua consuetudine ipsam Eucharistiam in Sacrario asseruari sancta Ecclesia morem retinuit iuxta consuetudinem Innocent. II Lin Concil. generali Lateranen. de qua in cap. 1. *infr. de custodia Euchar.* quæ quidem consuetudo aded antiqua est, vt eam sæculum etiam Niceni Concilij agnouerit, vt testatur Concil. Trident. sess. 13. cap. 6. de Sanctissimo Eucharistie Sacramento, & can. 7. anathematizantur dicentes non licere sacram Eucharistiam in Sacrario asseruari, sed statim post consecrationem adstantibus necessariò distribuendam. Vide Balduin. iun. *super opera controuers. Bellarm. part. 2. lib. 3. cap. 5.* Paul. Fusc. d. cap. 5. num. 9. Cened. ad Decretal. collect. 5. 1. num. 1. Zerola in praxi Episcop. p. 1. verbo Eucharistia, Henriq. in summa, lib. 8. cap. 1. §. 7. in commento lit. V, Iacob. Grefer. de sancta Cruce, tom. 1. lib. 2. cap. 33. & alios per me citatos de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 22.

4 Cum eam deferret Presbyter ad infirmum, &c.] Maxima pietate, simulque sanctitate institutum est ipsam Eucharistiam ad infirmos honorificè deferri per hunc textum, & in Concil. Trident. d. cap. 6. & dicto canon. 7. anathematizantur, dicentes non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur. Deferri igitur debet, vt text. admonet, habitu decenti, supposito mundo velamine, & cum superpelliceo, lumine præcedente cum omni reuerentia, & honore, vultu dimisso ante pectus, similiter cum vase argenteo, vel saltem in Calice, velo serico cooperto, non ramen in vase vitreo, deferri quoque debent duæ particule, vt in regressu adoretur ab omnibus, cum pallio honesto, præcedente tintinnabulo vt cuncti genuflectant, Psalmos, seu orationes inter eundem recitando, vt benè aduertunt Paul. Fusc. d. cap. 5. num. 10. Piafec. in praxi noua Episcop. part. 2. cap. 3. n. 2. 4. vers. vnde primò, Cened. d. collect. 5. 1. n. 2. cum seqq. non esse tamen deferendum per plateam in qua habitant Iudæi respondit Sacra

5 Congreg. Rituum Episcop. Anconitano 22. Febr. 1593. Illud in prælatiarum aduertendum duxi onus deferendi sanctissimum Eucharistie Sacramentum ad infirmos esse de pertinentibus ad curam animarum, vt censuit Rot. in Recanaten. parochialis, coram Cantuccio inter impressas, decif. 52. num. 10. 2. 1. & 22. part. 2. diuers. & apud Farin. decif. 340. num. 1. part. 2. recent.

6 Semper imine procedente.] Dicit Nauarr. de orat. cap. 18. num. 67. in Conimbritensi Episcopatu constitutionem esse, quæ præcipit haberi lumen accensum diu, nocteque ante Sanctissimum Sacramentum, & Fusc. d. cap. 5. num. 6. admonet, vt lampas ante sanctam Eucharistiam semper ardeat, & in nocte, dièque propter reuerentiam sanctissimi Sacramenti, & vt ingredienti Ecclesiam sciant vbi primum adore debeat præsentiam Saluatoris nostri, cum cautela etiam vt diligens inquisitio adhibeatur, ne in lampadibus

Barbos. Collect. Tom. 11.

ipsis quid curiosum misceatur: & Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo Eucharistia, §. 2. aduertit S. Eucharistiam cum liminibus deferendam, vbi extrahitur à Sacrario, siue à custodia. Vnde deberi obseruari consuetudinem, quòd populus faciat lumprum pro lampade collucente ante sanctissimum Eucharistie Sacramentum dicunt Rip. conf. 2. num. 4. & 5. de consuet. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 13. num. 8. alia tenentur beneficiati ad manutendum oleum lampadis, idem Bellet. d. tit. de clerico debitore, §. 14. num. 5.

Duo circa materiam de qua agimus, à sacra Concilij Trident. Congregatione petita fuerunt, primum an Episcopus possit concedere Ecclesie non parochiali, vt in ea retineatur sanctissimum Eucharistie Sacramentum solum pro adoratione populi? Secidum præsupposito quod Episcopus concefferit licentiam asseruandi sanctissimum Sacramentum in Ecclesia non parochiali pro adoratione, an possit Episcopus successor dictam licentiam reuocare? Sacra Congregatio respondit ad primum id non posse concedi ab Ordinario, sed requiri licentiam Sedis Apostolicæ; ad secundum respondit huiusmodi licentiam fuisse nullam, & propterea ei non esse deferendum, nec esse necessariam reuocationem, referunt Marc. Anton. Genuenf. in sua praxi Archiepiscop. Neapol. cap. 110. in edit. de anno 1609. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. post resol. 495. in notabilib. de materia Episcoporum, in fine. Prax. Episcop. noua Piafec. part. 2. cap. 3. num. 3. vers. duo.

S Y M M A R I V M.

- 1 Missæ duæ collegialiter in Ecclesiis Collegiatis debent celebrari, vna pro defunctis, alia secundum exigentiam diei, vt pro festo, si festum occurrit, vel pro feria si feria.
- 2 Anniversarium quod dicatur, ostenditur.
- 3 Sacrificium etiam pro mortuis offertur.
- 4 Purgatorij à penis defuncti sacrificijs soluntur.
- 5 Obligatio qua sit in Ecclesiis Collegiatis dicendi quotidie duas Missas, vnam pro viuis, & alteram pro defunctis, remissiuè.

CAP. Cùm creatura. XI.

MISSÆ duæ solemnes Conuenticales in Collegiatis Ecclesiis celebrari debent, vna pro anniversariis defunctorum, altera pro feria, vel festo currenti, secundum temporum congruentiam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Hostiens. Henric. Panorm. Casal. in annot. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 426. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 536. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.

Et pro anniversariis defunctorum.] Glos. hinc verbo pro anniversariis, declarat anniversarium dici, quod pro defuncto sit anno reuolutò à die mortis suæ, additque hinc dici anniversarium Officium, quod sit quotidie pro defunctis; Missæ enim sacrificium illis prodest existentibus in Purgatorio; constans enim est, & firma Catholicorum sententia non solum pro mortuis preces offerri, sed etiam ipsum sacrificium, Concil. Trident. sess. 22. sub tit. doctrina, de sacrificio Missæ, cap. 2. & can. 3. Cardinal. Bellarmin. controuers. tom. 3. de Missa, lib. 2. cap. 7. Henriq. in summa, lib. 9. de Missa, c. 16. §. 1. Agid. de Conicis de Sacram. & censur. tom. 1. quæst. 83. art. 1. dub. 9. conclus. 4. num. 161. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 22. §. 78. & 10. Valer. Reginald. in praxi fori penis, lib. 29. num. 132. Fr. Ludouic. Miranda in man. Prælat.

rom. 1. *quæst.* 4. *art.* 5. *conclus.* 7. Bonac. *de Sacram. disp.* 4. *quæst.* 2. *part.* 4. *num.* 6. lul. Lauor. *de indulg. cap.* 30. *a num.* 101. Durant. *de ritibus Ecclesie, lib.* 2. *cap.* 43. Debent igitur Sacerdotes pro defunctis celebrare, vt glos. admonet; pœnis enim Purgatorij sacrificiis soluuntur, ad quod memorabile illud est. quod refert D. Gregor. *lib.* 4. *dialog. cap.* 55. vbi legitur. Felicem Episcopum accepisse à quodam Presbytero Centumcellensi, quod cum laure le consueuerat in quibusdam aquis calidis, quoties illuc ibat, quidam incognitus vir ad su. obsequium paratus erat, calceamenta abstrahendo, vestimenta suscipiendo, & sabana præbendo, & pro tanto obsequio duas coronas oblationum detulit, & obsequenti sibi viro pro benedictione obtulit; at vir mæstus respondit: Ille panis sanctus est, & ego manducare non possum. Ego enim, quem vides, huius loci dominus aliquamdiu fui, sed pro culpis meis hic post mortem deputatus sum, si autem mihi præstare vis, Omnipotenti Deo pro me offer hunc panem, vt pro peccatis meis interuenias, & tunc exauditum te esse cognosces, cum huc ad lauandum veneris, & me minime repereris; & sic euauit, quia spiritus erat. Presbyter hebdomada continua salutare Hostiam quotidie obtulit, & reuerfus postea balneum cum iam minime inuenit. Legi etiam apud Iulium Lauor. *d. tract. de Indulgentijs, cap.* 29. *n.* 84. de quadam anima existenti in glacie, quam piscatores B. Theobaldi piscati sunt autumno tempore, & Episcopo præsentauerunt, qui cum dictam glaciem causa refrigerij teneret sub pedibus, audiuit expressè vocem dicentem, quod in glacie erat anima, velut in loco purgatorij deputata; cumque dicta anima de nocte suffragia impetraret, merito triginta Missarum euolauit ad cœlum.

Missarum solemnitas, &c.] Vtrum autem in Ecclesiis Collegiatis obligatio sit dicendi quotidie duas Missas, vnam pro viuis, & alteram pro defunctis, vide Petr. de Ledesm. *in summa, part.* 1. *tract. de sacros. Eucharistia Sacramento, cap.* 19. *conclus.* 2. *dub.* 1. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 24. *quæst.* 1. Et de solemnibus Missis, vide Cardin. Bellarm. *rom. 2. controuers. 3. generali, lib.* 2. *cap.* 15. Strehpan. Durant. *de ritibus Ecclesie, lib.* 2. *cap.* 4. Petr. Gregor. *part. iuris Canon. lib.* 1. *tit.* 21. *cap.* 2.

S V M M A R I V M.

1. Episcopus tantum in sua Ecclesia debet Missam celebrare, & Chrisma conficere in die Cœna Domini.
2. Sacerdoti cui libet an fas sit Missæ sacrificium facere in die Cœna Domini, ostenditur.
3. Oleum Chrismatis quomodo consecratur, & qua solemnitate, & ex quibus conficitur, remissiuè.
4. Chrismatis confessionem in die Cœna Domini, an imponatur interdictionem generale, remissiuè.

CAP. Te referente. XII.

1. Episcopus solus in die Cœna Domini debet Missam celebrare in sua Ecclesia, ibique Chrisma conficere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostien. Anch. Henric. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 2. *iuris Pontificij, pag.* 429. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 537. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.
2. Die Cœna Domini, &c.] Querunt Doctores an fas sit cui libet Sacerdoti Missæ sacrificium facere Feria quinta, quæ dicitur in Cœna Domini? Sor. *in 4. dist.* 13. *quæst.* 2. *art.* 2. Nauarr. *in man. cap.* 25. *num.* 88. Angl. *in floribus Theolog. vbi de Eucharistia Sacramento, quæst.* 8. *de valore Missæ, difficult.* 4. *conclus.* 3. Francolin.

in tract. de horis Canonicis, cap. 30. *num.* 2. & 9. quos refert, & sequitur Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 24. *quæst.* 5. ingenuè testantur eodem die sacro Cœnæ Domini negandum non esse quin liceat Sacerdotibus priuatim sacrificare, nihil enim de hoc Canones, & iura constituerunt, nisi quodalicubi est vsu receptum ne Sacerdotes priuatim ree diuinam faciant, præsertim in Monachorum, ac Religiosorum Collegiis, atque Conuentibus, eo quod soleant omnes à superiore eo die sacram Communionem accipere, exemplo Apostolorum, quibus corpus suum propriis manibus Dominus imperauit, illud quidem iam hodie, vt aduertit Francolin. vsu & consuetudine receptum est, vt in singulis Ecclesiis eo die vnum tantum publicum, & sollempne sacrificium fiat, in quo omnes tam Presbyteri, cæterique clerici, quàm seculares Communionem sacram accipiunt.

In qua teneris Chrisma conficere.] De consecratione olei Chrismatis, & ex quibus conficiatur, & qualiter, & qua solemnitate, vide Guillelm. Durand. *in rationali diuinarum Offic. lib.* 6. *cap.* 74. Paul. Fusc. *de visitat. lib.* 1. *cap.* 6. Sayr. *de Sacrament. in genere, lib.* 1. *cap.* 3. *quæst. vnic. art.* 3. *vers. de Sacramentis, Soar. rom. 3. disp.* 33. *sect.* 1. & 3. Nugn. *in 3 part. quæst.* 72. *art.* 3. vbi Ægid. de Coninck à *num.* 29. & alios apud Bonac. *de Sacrament. disp.* 3. *quæst. vnic. puncto* 3. & apud me *de officio, & potest. Episcopi, part.* 2. *alleg.* 27. An autem Chrismatis consecrationem in die Cœnæ Domini impediatur generale interdictionem, vide Paul. Fusc. *d. cap.* 6. *num.* 10. & alios citatos per me *d. alleg.* 27.

S V M M A R I V M.

1. Altaris in sacrificio plus de vino quàm de aqua ponendur. est.
2. Aqua modicum est adhibendum vino in consecratione Calicis.
3. Vinum generosum in celebratione Missæ adhibendum est, vt facilius aqua in vinum conuertatur.
4. Aqua mixtio in sacrificio Missæ non requiritur ex necessitate Sacramenti, sed ex precepto solum ecclesiastico.
5. Metropolitanani auctoritas est vt puniat deuiantes à consuetudine Metropolitana Ecclesie in diuinis officijs.

CAP. Perniciosus. XIII.

Missæ in sacrificio plus vini quàm aquæ est ponendum, & contrarium non est permittendum tanquam perniciosum, quia est contra generale consuetudinem Ecclesie. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Butr. Ioan. Andr. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali lib.* 3. *iuris Pontificij, pag.* 429. Alagona *in compendio iuris Canonici, pag.* 537. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

Docet hic text. in consecratione Calicis modicum aquæ vino adhibendum esse, quod ex Concilio Florentino, & Triburiensi colligunt D. Thom. *in 3 part. quæst.* 74. *art.* 8. vbi Nugn. *versic. sit igitur conclusio*, Durand. *in rationali diuinarum, lib.* 4. *cap.* 30. *num.* 2. *prope finem*, Henric. *in summa, lib.* 9. *cap.* 12. *§.* 4. Soar. *rom. 3. disp.* 45. *sect.* 3. Iacob. de Graf. *in decis. aureis, part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 17. Bartholom. ab Angelo *in examine confess. dialog.* 4. *§.* 355. Vinaldus *in candelabro aureo, vbi de Eucharistia, cap.* 1. *num.* 10. Ægid. Coninck *de Sacram. & censur. rom. 1. quæst.* 74. *art.* 6. *num.* 128. Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *cap.* 30. *quæst.* 3. Bonac. *de Sacrament. disp.* 4.

3 *disp. 4. q. 2. puncto 4. num. 4.* qui bene admovent in celebratione Missæ adhibendum esse vinum generosum, vt facilius aqua in vnum conuertatur, & præterea aquam non esse miscendam in amphora vini, sed intra Calicem post inceptam Missam, & ante Calicis oblationem iuxta loci consuetudinem.

4 Mixtio tamen aquæ in Sacrificio Missæ non requiritur ex necessitate Sacramenti, sed ex præcepto solum Ecclesiastico tenetur celebrans aquam Calici miscere, Concil. Trident. sess. 22. *de sacrificio Missæ, cap. 7. Valq. in 3. part. D. Thom. disput. 176. num. 13. & disput. 179. num. 11. Pefant. in d. 3. part. q. 74. artic. 8. disp. 2. lib. 4. dub. 10. Petr. de Ledesma in summ. part. 1. tract. de sanctissimo Eucharistia Sacramento, c. 4. concl. 16. & 17. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 29. n. 26. ad finem. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 10. c. 30. q. 1. vers. altera qualis eras, & Egid. de Coninck d. q. 74. art. 7. à num. 130. Bonac. d. puncto 4. num. 1.*

5 In gloss. *Consuetudinem*, ibi, & in ipsa Missa consuetudo Metropolitanæ Ecclesiæ, &c. Notatur ad hoc quod Metropolitanæ auctoritas est, vt puniat deuiantes à consuetudine Metropolitanæ Ecclesiæ in diuinis Officiis, vt per Quarant. in *summa Bullarij verbo Archiepiscopi auctoritas, vers. 2.2. auctoritas.*

S V M M A R I V M.

- 1 Sacerdos qui sine aqua, & igne, vel in pane fermentato, aut vase ligneo sacrificat, ab officio, & beneficio deponitur.
- 2 Sacerdos Latinus non potest in Ecclesia Latina, & in necessitate conficere in fermentato nisi per Græciam transeat.
- 3 Calice ligneo vti non potest Sacerdos sub pœna depositionis ab officio, & beneficio.
- 4 Missa ad sacrificium lumen requiritur sub lethali culpa.
- 5 Lumen ad Missa sacrificium ex consuetudine sciendum ex cera, in necessitate verò sufficit subaceum, vel olei.
- 6 Candelæ duæ ad Missa sacrificium adhiberi debent, vna tamen sufficere potest.
- 7 Aqua admixtionem scienter prætermittens, & ex aperta malitia priuatur officio, & beneficio.

C A P. Litteras. XIV. & vlt.

1 Presbyter qui ex mera malitia, vel nimia desipientia celebrare præsumperit in pane fermentato, vel scypho ligneo, vel sine igne, & aqua, est perpetuo deponendus ab officio, & beneficio. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 430.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 337.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.*

2 In pane fermentato.] Ergo Sacerdos Latinus non potest in Ecclesia Latina etiam in necessitate conficere in fermentato, ex Sor. in *4. dist. 9. art. 4. Hentiq. in summ. lib. 8. cap. 9. §. 2. & cap. 13. §. 3. Soar. tom. 3. disp. 73. sect. 1. dub. 2. Bonac. de sacrament. disput. 4. q. 2. puncto 1. num. 11.* vbi etiam resoluuit Sacerdotem potius permittere debere infirmum absque viatico decedere, quam conficere in fermentato, & num. 9. *vers. ex quo,* tenet cum Azorio grauius peccare Sacerdotem Latinum non sciens in pane azymo, cum faciat contra consuetudinem, & præceptum Ecclesiæ in re graui; vsus enim & consuetudo Latinorum est vt in azymis conficiant, & Christum imitentur, qui in azy-

mis confecit, & Apostolos in azymis communicauit, vt testatur Chrysothomus, Augustinus, Beda, & alij sancti Patres, Barthol. ab Angelo in *examine confess. dial. 4. §. 328. Henriq. d. lib. 8. cap. 11. num. 6. Pefant. in 3. part. quest. 74. art. 4. disp. 1. pag. 887. Bonac. d. puncto 1. num. 9.* Ille tamen casus excipiendus est, quando scilicet, Sacerdos Latinus per Græciam tranfir, quia tunc poterit in fermétato Græcorum more consecrare, prout similiter poterit Sacerdos Græcus transiens per Ecclesiam Latinam in azymo iuxta morem Ecclesiæ Latinæ celebrare, quia dum absunt à patria, non tenentur illius legibus, sed potest quilibet se legitimis consuetudinibus locum accommodare, ita Soar. in *3. part. q. 78. art. 4. disp. 44. sect. 4. vers. ibid verò, Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 18. num. 20. Nugn. d. q. 74. art. 4. concl. 7. & ibid. Coninck dub. 3. n. 95. Bonac. d. puncto 1. num. 10.*

Et scypho ligneo.] Olim Sacerdotes non aureis, sed lignis vasculis, & Calicibus vtebantur, *cap. vasa, de consecrat. dist. 1.* postea Zepherinus instituit, vt Calices non ex ligno vt antea, sed ex vitro, vel ex auro, aut argento, vel stanno fierent, vt testatur Platina in *eius vita;* tandem huiusmodi antiquata constitutione sancitum est, vt nec ex vitro fierent propter fragilitatem, nec ex ligno ob raritatem, qua Sacramentum imbibitur, nec ex ære ob terrum saporem, nec ex aurichalco, quia æruginem facit, & vomitum excitat, vt habetur in *cap. vt calix, de consecr. dist. 1.* refert Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. cap. 28. q. 3;* Immo iam hodie contra eum, qui vitur Calice ligneo constituta est pœna depositionis ab officio, & beneficio in hoc text. prout refert Bonac. *d. disput. 4. quest. vlt. puncto 9. num. 16. in princ. Ioan. Serran. Episc. Accnen. in exposit. Missæ, prol. 2. num. 12. & 13.*

Sine igne sacrificabat.] Notatur ad hoc quod ad Missæ Sacrificium lumen requiritur, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 10. c. 28. q. 15. Bonac. d. disp. 4. quest. vlt. puncto 9. num. 30.* ita vt sine lumine absque lethali culpa Sacerdos Missam celebrare non possit, vt docent Petr. de Ledesma in *summ. part. 1. tract. de sanctiss. Eucharistia sacramento, c. 20. concl. 7. pag. mihi 131. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 49. vbi aduertit Maioris hebdomadæ diebus, quibus Euangelium Dominicæ passionis legitur, à Sacerdote in templis relinquenda esse funalia in Altari accensa, non verò extinguenda. Et quoddam sit arbitrio iudicis imponenda pœna Sacerdoti, qui omisso ordine, & solemnitate ab Ecclesia constituta, & ordinata celebrat, veluti cum celebrat sine aqua & igne, vel in pane fermentato, vel Calice ligneo, vel super Altari non consecrato, vel sine vestibus sacris, dicit Menoch. *de arbit. casu 408.**

Aduertere oportet lumen ex consuetudine sciendum ex cera, in necessitate verò sufficere lumen subaceum, vel olei, vt docent Azor. *d. c. 28. q. 15. vers. quæres, Valq. in 3. part. disput. 233. c. 4. num. 25. & 26. Barthol. ab Angelo d. dial. 5. §. 413. Soar. disput. 83. sect. 6. Zanard. in direct. Theol. p. 1. de sacrific. Missæ, c. 14. in fine, Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 43. num. 1. Picig. in 4. tom. 1. disput. 13. q. 2. art. 3. Nugn. in 3. part. q. 83. art. 3. dub. 5. pag. 509. col. 1. Homobon. de Bonis de examine ecclesiastico, part. 1. tract. 4. cap. 15. q. 143. contra Soar. in 3. part. tom. 3. disput. 81. sect. 6. Valq. in 3. part. tom. 3. disput. 233. cap. 3. num. 26. Molfes. in summ. Theolog. moral. tom. 1. tract. 3. cap. 12. num. 57. Valer. Reginald. lib. 29. num. 196. Anton. Fernand. in examine Theolog. moral. part. 3. cap. 5. §. 13. num. 12. Villalob. in summ. part. 1. tract. 8. diff. 26. num. 4. Fagund. in quinque Eccles. præcepta tract. 1. lib. 3. cap. 23. num. 17. exultimantes Sacerdotem in necessitate celebrantem*

cum vno lumine olei, vel adipis peccare mortaliter.
 6 Ex consuetudine etiam, licet duæ saltem candelæ adhiberi debeant, vna tamen sufficere potest, Iacob. de Graff. in *decisionibus aureis*, part. 1. lib. 2. cap. 43. num. 1. Barthol. ab Angelo d. *dialogo* 5. §. 425. & seq. Azor. d. cap. 28. q. 11. Chamberot. de *Sacram.* vbi de *Eucharistia*, cap. 8. dub. 2. plures apud Bonac. d. *puncto* 9. num. 30. Petr. de Ledefma *citato loco*, latè Episcop. Acernen. d. *pralud.* 2. num. 10. vbi ex *Micrologo in benedictione cerei in officio Sabbati sancti*, ait iuxta Romanum Ordinem nunquam absque lumine Missam esse celebrandam, non vtique ad depellendas tenebras cum sit clam dies, sed potius in typum illius luminis, cuius sacrificia ibi consuevit, sine quo & in meridie palpabimus, & in nocte; additque num. 11. morem hunc ab ipsis Apostolis sumptisse initium, vt colligitur ex Clem. Roman. *epist.* 2. ad *Iacobum fratrem Domini*, & ex *cation. Apostolorum*. 3. alias 4. 70. & 71. in quibus insinuat etiam dicta lumina, aut oleo, aut cera, & non absque congruentia nutrirī debere, quia oleum secundum S. Hieron. in *cap.* 2. 1. *Prouerb.* & S. August. *serm.* 23. de *verb. Domini* est charitatis typus, eo quod, vt docet S. Bernard. *serm.* 15. in *Cant. lucet*, pascit, & vngit. Et cera, vel est caritatis symbolum, cum sit opus castissimum apum, quæ absque concubitu concipiunt, & pariunt, & tali odio libidinem proficiunt, si vera est illa Pierij l. 26. *hierogl.* ex Plutarcho annotatio, citius pungunt tali vitio pollutos: vel obumbrat Christi Domini humanitatem, quæ in facto Christo iuncta fuit melli diuinitatis, quemadmodum glossa ordinaria in *cap.* 24. *Luca*, Beda, & Rupertus dixerunt.

7 *Et aqua.* Notatur ad hoc quod scienter præmittens aquæ admixtionem priuatur officio, & beneficio, si ex aperta malitia omittat, vt per Bonacin. d. *disput.* 4. q. 2. *puncto* 4. num. 2.

De Baptismo, & eius effectu.

TIT. XLII.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Butr. Anch. Panorm. Guillem. Durand. in *breuiario aureo iuris Canon.* fol. 116. Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum*, fol. 176. Mart. Mefnart. in *epitome Decretal.* fol. 149. Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Dan. Venator. in *analyfi methodica iuris Pontificij*, pag. 503. Goffred. & Hostienf. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Analt. Germon. in *paratitulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagenensis in *expasiti. tit. iuris Canon.* Lancel. in *insti. Canon.* Canif. in *sum. iur. Canon.* Cafarel. in *erotem. eiusdem iuris*, nouissime Ioan. Honor. lib. 3. *summ.* in *Decretal.* omnes sub hac rubr.

De materia tit. vltra Fabien. Armil. Angel. Sylu. & alios Summissas verbo *Baptismum*, vide S. Thom. p. 3. q. 66. vbi Didac. Nugnez, Sor. in 4. *dist.* 3. Cardin. Bellarm. tom. 2. *controuers.* lib. viii. de *Baptismo*, Henriq. lib. 2. de *Baptismo*, Soar. tom. 3. de *Sacramentis*, *disput.* 1. 19. cum seqq. Barthol. ab Angelo de *Sacram.* dial. 1. & 2. Chamberot. eod. tract. vbi de *Baptismo*, Viuald. in *candelabro aureo*, tit. de *Baptismo*, Vasq. in 3. *part.* tom. 2. *disput.* 140. Valent. tom. 4. Possellu. de *officio Curati*, vbi de *Baptismo*, Fr. Emman. in *summ.* tom. 1. *cap.* 25. Carril. in *tabula Sacramentorum*, tit. de *Sacramento Baptifini*, Balduin. iun. *super opera controuers.* Card. Bellarm. p. 2. lib. 2. *cap.* 1. Petr. de Ledefma in *summ.* part. 1. de *Sa-*

cramentis, vbi de *Baptismo*, Valer. Reginald. in *praxi fori penit.* lib. 27. Ægid. Coninck de *Sacrament.* & *cenfuris* tom. 1. q. 66. Paul. Comitrol. *respons. moral.* lib. 1. & *quest.* 1. vsque ad 14. post omnes Martin. Bonacin. de *Sacramentis*, vbi de *Baptismo*.

S V M M A R I V M.

- 1 *Baptizatus non est puer si non dicatur, Ego te baptizo in nomine Patris, & c. quamuis sit termersus in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*
- 2 *Baptismi forma est, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.*
- 3 *Baptismi in forma exprimenda est persona que baptizatur.*
- 4 *Formalibus nihil dicitur actum si aliquid desit.*
- 5 *Trina immersio in Baptismo an sit ex precepto, ostenditur.*
- 6 *Baptizari validè possunt plures vnica asperusione.*
- 7 *Pronomen, ego, in Baptismo non est de substantia forma.*
- 8 *Baptizatus inualidè qui vitur hac forma, Ego te baptizo in nomine Christi, aut in nomine sanctissimæ Trinitatis.*
- 9 *Declaratur text. in cap. à quodam Iudæo, de consecrat. dist. 4.*

CAP. Si quis puerum. I.

Alexand. III.

Baptismus non est si omittantur verba, Ego te baptizo, &c. quamuis puer ter immergatur, & dicatur, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viuian. in *rationali lib.* 5. *iuris Pontificij*, pag. 433. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 538. remissiuè Cafal. in *annotat.* & Ximen. in *concord. part.* 1. & 2. referatur ab Anton. August. *collect.* 2. *Decretal.* sub *tit.* 19. de *Baptismo puerorum*, c. 1.

Text. in *presenti*, ponit formam Sacramenti Baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, de qua Conc. Trident. *sess.* 7. de *Baptismo can.* 4. S. Thom. 3. *part.* q. 66. art. 5. vbi Nugnus, & Ægid. de Coninck *ars.* 6. à num. 33. S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 14. c. 13. num. 2. Angl. in *floribus Theolog.* vbi de *Baptismo*, *quest.* 1. *ars.* 3. *diffic.* 2. Henriq. in *summ.* lib. 2. c. 8. Soar. tom. 3. *disput.* 2. *sess.* 1. Barthol. ab Angel. de *Sacrament.* vbi de *Baptismo*, §. 103. Nauar. in *man.* *cap.* 22. num. 2. Valer. Reginald. in *praxi fori penit.* lib. 27. a. 23. Petr. de Ledefma in *summ.* part. 1. de *Sacram.* vbi de *Baptismo*, c. 4. Cardof. in *praxi iudicium*, verbo *Baptismus*, num. 7. Paul. Comitrol. *responsor. moral.* lib. 1. *quest.* 9. num. 5. plures apud Bonacin. de *Sacram.* *disput.* 2. *quest.* 2. *puncto* 4.

Vnde aduertere oportet in forma Baptismi exprimentam esse personam, quæ baptizatur, siue dicatur, Baptizo te, siue baptizo hunc, siue baptizo Caium, siue tu baptizaris à me, ita ex hoc cap. & ex Concil. Florentino colligunt Soar. d. tom. 3. *disput.* 2. 1. *sess.* 2. *concl.* 3. Fr. Emman. in *summ.* tom. 1. c. 25. num. 1. Henriq. d. c. 8. §. 1. Chamberot. de *Sacram.* vbi de *Baptismo*, c. 3. dub. 3. Ægid. de Coninck d. q. 66. *ars.* 6. num. 48. Petr. de Ledefma d. c. 4. *concl.* 1. dub. 3. Tolet. Iacob. de Graff. & alij apud Bonacin. *dist.* *puncto* 4. num. 1. vbi num. 3. cum multis contra Vasq. resoluit non esse necesse directè exprimere personam ministri, & num. 4. pariter resoluit exprimentam esse actionem, quæ exercetur circa

circa eum, qui baptizatur, siue exprimat per verbum *Baptizo*, siue per verbum *abluo, mergo*, &c. & n. 6. afferit exprimendas esse tres personas sanctissimæ Trinitatis, vbi *numeris seqq.* multipliciter declarat, & me citato in hoc loco Cabreiro de metu lib. 2. cap. 17. num. 25.

4 Notari solet hic text. ad hoc quod in formalibus nihil dicitur actum si aliquid desit, vt per Flamin. de resignat. benefic. lib. 1. q. 4. num. 45. Anton. Monach. Lucensi decis. 25. num. 7.

5 *Ter in aqua immerferit.* Olim trina immerfio fuit in vsu Ecclesiæ, & ex præcepto Apostolorum, ita vt Pater nominaretur in prima merfione, Filius in secunda, Spiritus sanctus in tertia, sed non est de Sacramenti necessitate, & ideo sequenda est in vnaquaque regione consuetudo Ecclesiæ Cathedralis, Henriq. d. lib. 2. c. 7. §. 4. Agid. de Coninck d. q. 66. art. 8. num. 84. cum seqq. Valer. Reginald. d. lib. 27. num. 19. Bonacin. d. disp. 2. q. 2. puncto 3. num. 17. vbi num. 16. dicit validum esse Baptismum siue ministrretur immergendo corpus in aquam, vt apud Lusitanos fieri consuevit, siue infundendo & applicando aquam corpori, vt alibi fit. Quæ autem aqua sit materia remota Baptismi, vide per citatos ad c. 1. num. 19. de Summa Trinit.

6 Illud aduertere oportet, plures posse vnica asperfione validè baptizari, dicendo, Ego vos baptizo in nomine Patris, &c. modò singuli aspergantur, ita S. Thom. d. q. 66. art. 5. ad 4. Henriq. d. lib. 2. cap. 12. §. 1. & 3. Fr. Emman. d. c. 25. num. 1. Vuald. vbi de Baptismo, c. 2. num. 12. Chamer etiam de Baptismo, c. 3. dub. 3. plures apud Bonacin. d. disp. 2. quæst. 2. puncto 4. num. 21. Paul. Comit. d. lib. 1. q. 4. vbi q. 5. quod non possunt plures simul baptizari vnum hac forma, Nos te baptizamus in nomine Patris, &c.

7 In gloss. Ego te baptizo. ibi, nunquid pronomen Ego est de substantia forme? non. Sequuntur Henriq. d. lib. 2. c. 8. §. 3. Agid. de Coninck d. q. 66. num. 35. Petr. de Ledefina d. c. 4. concl. 1. dub. 1. & plures relati à Bonac. d. puncto 4. num. 3.

8 In gloss. In nomine Patris. ibi, de consecr. dist. 4. in synodo multi, arg. contra ead. à quodam, &c. Notatur hæc gloss. ad hoc quod inualidè baptizat, qui vtitur hac forma, Ego te baptizo in nomine Christi, aut in nomine sanctissimæ Trinitatis, quia non exprimit tres personas Trinitatis, quarum explicita expressio necessaria est ad valorem Baptismi, & non sufficit implicita; ita Videt. in sum. vbi de Baptismo concl. 16. Henriq. d. lib. 2. c. 8. §. 1. & c. 11. §. 1. Soar. tom. 3. disp. 21. sect. 3. concl. 1. & sect. 4. vers. in hac re, Valent. tom. 4. disp. 4. q. 1. puncto 3. vers. in hac re. Valer. Reginald. lib. 27. n. 28. & 30. Agid. Coninck d. quæst. 66. num. 52. Non ob-

stat cap. à quodam Iudeo, de consecr. dist. 4. quod citat hæc gloss. in quo dum peteretur à Nicolao I. quid agendum esset de ijs, qui baptizantur à pagano? respondit Pontifex non esse rebaptizandos si baptizati sunt in nomine sanctissimæ Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, quia intelligitur, expresso scilicet, nomine Trinitatis, Patris, Filij, & Spiritus sancti, aut tantum in nomine Christi, videlicet loco Filij expresso Christi nomine, sic dicendo in nomine Patris, & Christi, & Spiritus sancti, sic communiter interpretatur ab Henriq. d. lib. 2. c. 10. §. 3. Soar. & Vuald. quos refert Bonacin. d. disp. 2. q. 2. puncto 4. num. 8. vers. respondeo ex responsione, vbi alias refert responsiones, & in vers. obicitur secundo, inquirat an aliquando ministratum fuerit Baptismum nomine Christi tantum, vbi dicit, quod licet S. Thom. Syluest. Armil. Tabien. Angel. Victor. Nugnus, Valquez, & alij. quos ibi refert, tenuerint in initio nascentis Ecclesiæ ministratum fuisse Baptismum in nomine Christi, vt ha-

betur in multis locis Actuum Apostolorum ex dispensatione Christi ad tempus concessa, sed nobis nunquam permiffa, tamen probabilius videri sibi persuadet nunquam ministratum fuisse Baptismum in nomine Christi tantum, additque dum in Actibus Apostolorum dicitur Baptismum ministratum fuisse in nomine Christi, indicari Baptismum ministratum fuisse in merito, in fide, & virtute Christi, & in hanc suam sententiam citat Soar. disp. 21. sect. 2. vers. ad decretum, Henriq. d. lib. 2. c. 10. & Bellarm. c. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Baptizatus an quis fuerit si probabiliter dubitatur, potest baptizari forma hic expressa, & n. 2.
- 3 Rebaptizans aliquem sub conditione quem scit esse baptizatum, notabilem culpam contrahit.
- 4 Rebaptizandi non sunt illi, quos domi constat fuisse baptizatos à parentibus, vel ab obfetricibus, aut ab alijs, sed solum in Ecclesia supplendus esse solemnitates.
- 5 Rebaptizandi non sunt illi, qui nati, & educati fuerunt pluribus amicis inter Christianos, & à parentibus Christianis, nisi clare constet eos non fuisse baptizatos.
- 6 Irregularis non est qui baptizat filios infidelium, vel expositos sine ullo signo prohibente de ipsorum baptismo.
- 7 Expositus infans si inueniatur cum chirographo, quod de eius baptismo fidem faciat, non est baptizandus sub conditione.
- 8 Baptismus ne iteretur sufficit vt vnus testis de quo non sit probabilis suspicio mendacij, testetur se certo scire tale esse baptizatum.

C A P. De quibus. II.

Quando dubitatur an quis sit baptizatus, est baptizandus sub hac conditione. Si es baptizatus, non te baptizo: si non es baptizatus, ego te baptizo, &c. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Burr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Vitiuan. in rationali libri centij iuris Pontificij, pag. 434. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 539. remiffus Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 19. cap. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Henriq. 2. in sum. lib. 2. c. 31. §. 2. Petr. de Ledefina in sum. p. 1. vbi de Baptismo, c. 5. Agid. de Coninck de Sacram. & censur. tom. 1. q. 66. art. 9. dub. 1. n. 91. cum seqq. Mascard. de probat. concl. 163. num. 6. & 7. Aloyf Ric. in decisionibus Curie Archiep. Neapol. p. 1. decis. 127. num. 10. Vbi enim adhibita est forma dubia, seu quando sunt opinioniones vtrinque probabiles de validitate Sacramenti, vel quando adhibita sufficienti diligentia remanet dubium an aliquis sit baptizatus, seu quando mens manet dubia, & neutra pars potest determinari an Sacramentum sit validum, iterum ministrandum esse sub conditione resoluit D. Thom. part. 3. q. 66. art. 9. ad 4. vbi Nugn. concl. 1. & 2. Vuald. in candelabro aureo. vbi de Baptismo, c. 5. num. 25. Fr. Emman. Sà verbo Baptismus, n. 3. Valent. tom. 4. disp. 4. q. 1. puncto 4. propè fin. vbi in vers. quod si dubium, aduertit secus dicendum quando adest leue dubium, seu leuis scrupulus, nam iteratio Sacramenti facta sine causa videtur quædam irritio Sacramenti, & graue peccatum ex suo genere.

Ex dictis iam primò infertur rebaptizantem aliquem

quem sub conditione, quem scit esse baptizatum, nonabilem culpam contrahere, eo quod in re tam graui supinè nimis se gessit, ac proinde eum propter talem culpam à sacris Canonibus irregularitatis pœnâ iustissimè fuerit statuta, illam incurrendam, nec aliquid dicta clausula operatur, quia adhibenda non est, nisi quando magnum dubium adest, tum quia protestatio contraria facto non reuelat, ita Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 15. versic. à qua, ubi pro se citat Sor. & Fr. Anton. Corduba, idem tenet Maiol. de irregul. part. 3. cap. 14. num. 5. Valent. tom. 4. dispur. 4. quest. puncto 4. vers. quibus rebus, Penia ad Emer. in direct. Inquisit. part. 1. tom. 10. Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 1. num. 31. Vgolin. de censur. vbi de irregul. c. 35. §. 3. Sayr. eod. tract. lib. 7. cap. 8. num. 23. propterea Sacerdos sciens puerum necessitatis causa fuisse domi baptizatum, si ille postea deferatur ad Ecclesiam, ut ritus solemnes feruerunt, non potest eum eadem clausula eum baptizare, aliàs efficeretur irregularis, ut habetur expresse in Catechismo S.D. Pij V. in tit. de Baptismo, cap. de fructibus Baptismi, in fine. Quicquid contrarium, immò illum non esse irregularem, qui rebaptizatur alium sub conditione, quem scit esse baptizatum, tenuerint minus bene Nauar. in man. c. 27. num. 246. Henriq. in summa. lib. 14. c. 4. §. 3. Aëgid. de Coninck disp. 18. dub. 5. n. 38. Nugn. in 3. p. 9. 66. arr. 9. concl. 4. quos refert, & sequitur Bonac. de censuris, dispur. 7. q. 3. puncto 3. num. 4.

4. Secundo infertur eos non esse rebaptizandos, quos domi constat fuisse baptizatos à parentibus, vel ab obstrictibus, vel ab aliis, sed solum in Ecclesia supplendas esse solemnitates, Sor. in 4. disp. 3. quest. unica, artic. 9. Soar. tom. 3. dispur. 31. sect. 6. Barthol. ab Angelo de Sacramto Baptismi, dialog. 2. §. 128. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 27. num. 54.

5. Tertio infertur non esse rebaptizandos eos, qui nati, & educati fuerunt pluribus annis inter Christianos, & à parentibus Christianis, nisi clarè constet eos non fuisse baptizatos, ut per Nauar. d. cap. 27. num. 246. Barthol. ab Angelo d. dialogo 2. §. 127. Valer. Reginald. lib. 27. num. 52. Aëgid. de Coninck d. artic. 9. dub. 1. num. 94. secus dicendum de infantibus abreptis à barbaris, si dubitetur an abrepti, vel abducti fuerint ante Baptismum, vel post, & de infantibus expositis sine vllò testimonio indicante illos esse baptizatos, isti enim baptizandi sunt sub conditione, & forma in hoc text. expressa; vnde bene Sayr. d. cap. 8. num. 11. & Bonacin. d. dispur. 7. de censuris quest. 1. puncto 3. num. 6. resoluunt illum non esse irregularem, qui baptizat filios infidelium, vel expositos sine vllò signo perhibente de ipsorum baptismo. Si tamen expositus infans inueniatur cum chirographo, quod de eius Baptismo fidem faciat, non est baptizandus sub conditione, bene Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. quest. 1. Baptismus enim ne iteretur sufficit, ut vnus testis, de quo non sit probabilis suspicio mendacij, testetur se certò scire talem esse baptizatum, nam illi fides adhiberi potest; ut per Cassan. in consuetud. Burgundie, fol. 69. num. 11. Soar. tom. 3. dispur. 22. section. 2. ad finem, Mascard. d. conclus. 163. num. 1. Iacob. de Graff. in doctrinibus aureis, part. 2. lib. 1. cap. 4. num. 37. Barthol. ab Angelo d. dial. 2. §. 127. Aëgid. de Coninck d. quest. 66. num. 95. Paul. Comit. d. quest. 1. num. 5. D. Contelcor. vir sanè doctus in addit. ad Iacob. Castellan. de canonizatione Sanctorum quest. 4. art. 2. num. 13. vers. probatur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Baptismus Sacramentum vtiliter confertur paruulis, quamuis non credant, nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale.
- 2 Maiores Ecclesia causâ qua dicantur, remittunt.
- 3 Infantes paruuli capaces sunt Baptismi, ac gratia per eum recipiendâ.
- 4 Baptismus successit Circumcisioni.
- 5 Originale culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium.
- 6 Peccatum est duplex, originale scilicet, & actuale.
- 7 Baptismus pueris aequalem gratia gradum confert, adultis verò inaequalem pro ratione maioris, vel minoris dispositionis.
- 8 Gratia in Baptismo producta non solum remittit peccatum originale, sed etiam actuale, omnemque pœnam peccatis debitam, non tamen penalitates.
- 9 Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei.
- 10 Pœna debita peccato duplex est, scilicet dæmoni, & sensus.
- 11 Visione Dei in perpetuum carebit propter vnum damnatum, sicut & propter multa.
- 12 Reatus criminis actualis qui sit, ostenditur.
- 13 Baptizatus per vim precipiam characterem non recipit.
- 14 Dormiens, & furiosus aequiparantur.
- 15 Ordinatus per metum an, & quando recipiat characterem, remittunt.
- 16 Baptismum collatum dormienti, qui illum petierat ante somnum, validum est.
- 17 Voluntatem esse mutatam dicenti incumbit probatio.
- 18 Ordinatus metu non cogitur continentiam seruare, quando metus fuit cadens in constantem virum.
- 19 Voluntas semper durare presumitur nisi mutata probetur.

C A P. Maiores. III.

Innocent. III.

Baptismus vtiliter confertur paruulis licet actu non credant, nec intelligant, nec ament, quia remittit culpam originalem, & aperit cœlum. Baptismus successit Circumcisioni, quæ non aperiebat cœlum. Dicere autem quod sit seruanda lex Moysaica, & Evangelica, hæreticum est. Paruulis infunduntur virtutes, & de adultis loquuntur Iacob. Caritas operit multitudinem peccatorum, & Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. 7. abarel. Butt. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 434. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 539. remittunt Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 1.

Maiores Ecclesie causis, &c.] Maiores Ecclesie causæ quæ dicantur, tradidi de offic. & potest. Episc. part. 3. allegat. 112.

Afferunt enim paruulis inuuluer Baptisma confervi.] De Fide definitum est in Concil. Trident. sess. 7. de Baptismo can. 13. infantes paruulos capaces esse Baptismi, ac gratia per eum recipiendæ, ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, rebaptizandos non esse, quod multis comprobant Iodoc. Coccus tom. 1. sui thesauri, lib. 5. arr. 6. Henriq. in sum. lib. 1. cap. 17. §. 5. lit. H. & I. & lib. 2. cap. 15 §. 2. lit. D. Baldeu. iun. super opera controuers. Becharmin. part. 2. lib. 2. cap. 2. versic. de prima questione, Aëgid. de Coninck

ninch de Sacram. & censur. quest. 68. a. 1c. 9. à num. 52. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 4. cap. 25. q. 2. versic. illo præterea, Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 27. num. 34. Bonacin. de Sacramentis disp. 2. q. 2. puncto 6. à num. 1. Vtrum autem infidelium, & Iudæorum infantes, qui adhuc ad usum rationis non peruenierunt, possint inuitis parentibus baptizari, dixi ad c. sicut Iudei 9. num. 3. infr. de Iudeis, pag. 191.

4 Quod cum Baptisma successerit Circumcisioni.] Vide Ægid. de Coninck in 3. part. q. 70. art. 2. vbi etiam Nugn. Henriq. in summ. lib. 1. c. 6. Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 1. num. 26. Bonac. de Sacrament. disp. 1. q. 1. puncto 3. §. vnic. vbi multa de Circumcisione, & num. 4. dicit Circumcisionem institutam fuisse ad delendum peccatum originale. Vtrum autem Circumcisio contulisset gratiam per modum operis operati, refert pro vtraque parte plures Doctores idem Bonacin. d. §. vnic. num. 5.

5 Originalis culpa remittebatur per Circumcisionem mysticam.] Id est, culpa originalis tollebatur per Circumcisionem tanquam per mysticum rerum futurarum signum, vt interpretatur Azor. instit. moral. part. 1. lib. 4. c. 34. vers. quarta sententia.

§. Verum.

Peccatum originale quia contrahitur sine consensu, remittitur etiam sine consensu vi Sacramenti, peccatum verò actuale, quia committitur cum consensu, nec sine consensu regulariter relaxatur. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

6 Peccatum est duplex, originale scilicet, & actuale.] Vide Nauar. in manuali prælud. 8. à princ. bene explicat, & ad plura eleganter conducit D. Iul. Lauer. in suo nouissimo tract. de Indulgent. part. 2. cap. 1. num. 4. cum multis seqq. & latè de peccato originali Azor. instit. moral. p. 1. lib. 4. à cap. 25. usque ad 33.

7 In Baptismate peccatum originale dimitti.] Cum Baptismus pueris æqualem gratiæ gradum conferat, adultis verò inæqualem pro ratione maioris, vel minoris dispositionis, S. Thom. 3. part. q. 69. art. 8. vbi Nugn. concl. 1. S. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 13. Sor. in 4. dist. c. 9. 1. art. 6. Valent. tom. 4. disp. 4. q. 4. puncto 1. Soar. tom. 3. disp. 28. sect. 3. Vivald. in candelabro aureo,

8 vbi de Baptismo, cap. 5. num. 7. gratia in Baptismo producta non solum remittit peccatum originale, Conc. Trident. sess. 6. c. 6. & can. 10. cum seqq. Barthol. ab Angelo dial. 2. de Baptismo, §. 156. sed etiam peccata actualia, ea scilicet, quæ commissa sunt ante Baptismum, S. Thom. d. quest. 69. art. 1. vbi Ægid. de Coninck Henriq. lib. 2. cap. 16. §. 1. & 2. Soar. disp. 26. sect. 1. Cardos. in praxi iudicum, verbo Baptismus n. 24. Petr. de Ledesma in summ. part. 1. de Sacram. vbi de Baptismo, cap. 19. Barthol. ab Angelo d. dialog. 2. §. 156. Valer. Reginald. d. lib. 27. num. 61. ac proinde delet omnem penam peccatis debitam, prout de Fide definitum est in Concil. Florentino in decreto Armenorum, vbi habetur baptizatis non imponi satisfactionem pro peccatis præteritis, & docent S. Thom. d. quest. 69. art. 2. vbi Pefant. Nugnus, & Ægid. Coninck Barthol. ab Angelo d. dial. 2. §. 158. Petr. de Ledesma d. cap. 9. Iul. Lauer. d. part. 2. cap. 3. num. 12. penalitates tamen in hac vita de facto non aufert S. Thom. d. q. 69. art. 3. Henriq. d. c. 16. §. 7. Valer. Reginald. d. lib. 27. num. 63.

§. Sed adhuc.

Peccatum originale quamuis in Baptismo dimittatur paruulis, qui tamen consentite non possunt, in

adultis verò, vel dormientibus, qui non consentiunt Baptismo, non dimittitur actuale, cuius pena est gehenna, nec remittitur originale, cuius pena est carentia visionis, alioquin videret Deum, qui cruciaretur in gehenna, sed Dei perfecta sunt opera. Colligunt Doctores in principio text. citati.

Pœna originalis peccati est carentia visionis Dei.] Vide 9 Fr. Ioan. de Pineda in vita D. Ioan. Baptistæ, lib. 3. art. 1. c. 4. §. 246. pag. mibi 64. in fine, Iul. Lauer. de Indulgent. part. 2. cap. 1. n. 15. vbi quod pœnæ peccati originalis sunt priuatio iustitiæ originalis, ignorantia, carentia diuinæ visionis, non solum in adultis, sed etiam in paruulis non baptizatis, & latè Azor. d. lib. 4. cap. 33. de peccati originis pœna.

Actualis verò pœna, &c.] Pœna debita peccato duplex est, damni scilicet, & sensus, pœna damni dicitur carentia gratiæ, gloriæ, & visionis Dei, quæ carentia est effectus culpæ, quæ vocatur macula peccati, & defectus luminis rationis naturalis, vel diuinæ legis ex recessu gratiæ proueniens, & dicitur macula metaphoricè, quia sicut corpus ex contactu rei sordidæ maculatur, ita anima ex inhæione rei temporalis per amorem inordinatum, qui est veluti quidam contactus, perdit lumen rationis, & diuinæ sapientiæ, quibus fulgebat; pœna verò sensus est pœna inferni, & includit dolorem mentalem de amissione diuinæ visionis, quæ vocatur vermis conscientiæ. Pœna æterna, quæ datur damnatis, & morientibus in peccato, continet pœnam damni, & pœnam sensus, & pœnam vtriusque; pœna damni correspondet auerfioni ab incommutabili bono, quia anima separatur à visione Dei; pœna sensus correspondet inordinate ad creaturas, ea enim anima, vel corpus sensibilibus puniuntur, æternitas vtriusque pœnæ correspondet inimicitie Dei. ita Iul. Lauer. d. p. 2. c. 2. à num. 14.

In gehenna perpetuo, &c.] Notatur ad hoc quod in perpetuum visione Dei carebit propter vnum damnatum, sicut & propter multa, vt per Nau. in c. fratres, n. 111. de penit. dist. 5.

Propter reatum criminis actualis.] Reatus nihil aliud est nisi obligatio nata ex peccato ad penam subeundam, & differt à peccato, licet aliquando pro ipso peccato sumatur, aliquando pro pœna, Nauar. in man. prælud. 8. num. 21. vbi num. 23. dicit quod reatus, siue obligatio ad penam est triplex, eo quod triplicem ordinem offendat. ad triplicem penam obligat; quatenus enim offendit ordinem propriæ rationis, obligat ad penam remorsus conscientiæ, iuxta illud August. lib. 1. confess. c. 12. omnis inordinatus animus sibi ipsi est pœna, quem conscientia remorsus dicit D. Thom. 1. 2. q. 87. art. 2. quatenus verò offendit ordinem Dei, obligat ad penam æternam, seu temporalem ab ipso Deo infligendam; quatenus verò offendit legem humanam, obligat ad penam illius legis per hominem statutam, refert Iul. Lauer. d. c. 2. num. 31. & seq.

§. Item quæritur.

Baptizatus verè est habens characterem qui terroribus, & suppliciis violatur, trahitur, & ne aliud detrimentum incurrat, suscipit Sacramentum Baptismi, ac proinde cogendus ad obseruantiam Fidei Christianæ, quia conditionaliter vult, licet absolute nolit, sicut de eo qui fusè accedit. Qui verò nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit, & non erit baptizatus, si baptizetur, sicut qui contradicit, & reclamans cogitur violenter proferri idolis, non est reus alicuius culpæ, nec est cõpelendus ad obseruantiam legis Christianæ taliter baptizatus. Item si dormientes, & amentes baptizentur antequam

antequam dormitent, vel insanirent, contradicebant, non recipiunt characterem, quia intelligitur propositum contradictionis durare in eis; si vero non contradicebant, sed erant catechumeni cum proposito baptismi, tales si baptizentur, ut consuevit Ecclesia baptizare, recipiunt characterem, quia non posuerunt obicem. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

- 13 Propter quod inter inuicem, &c.] Notatur ad hoc quod baptizatus per vim præcisam characterem non recipit, & consequenter ad Fidei obseruantiam cogendus minimè est; si verò sit baptizatus vi conditionali characterem suscipit, & ad obseruantiam est cogendus, ita Pafif. conf. 2. num. 2. i. lib. 4. Anton. Ricc. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existent. lib. 2. c. 3. per totum, qui etiam lib. 17. hic verò n. 4. tenent vim præcisam, & absolutam dici quando quis nunquam consentit, sed penitus contradicit, veluti si ligatus manibus, & pedibus inuitus baptizetur. D. Roderic. à Cunha in comment. ad cap. de Iudeis 5. num. 3. dist. 45. Basif. de matrim. lib. 4. c. 14. num. 3. Cabreiros de metu lib. 2. c. 17. num. 55.
- 14 Amenibus, & dormientibus.] Ergo dormiens, & furiosus æquiparantur, vt per Tiraq. de penis temper. c. 5. à princ.
- 15 Et Ordo.] An, & quando ordinatus per motum recipiat characterem, ac proinde teneatur ad castitatem, & ad preces canonicas, possitque vxorem ducere? vide Gam. de Sacram. præstandis ultimo supplicio damnatis, quest. 9. num. 4. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 29. per totam. Bonac. eod. tract. q. 3. puncto 9. n. 11. vobis dixi in propositione, & de Sacramentis, disput. 8. quest. vnica puncto 5. num. 40. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 13. c. 14. q. 8.
- 16 Dormientes autem, & amentes, &c.] Notatur ad hoc quod validum est Baptismum collatum dormienti, qui illud petierat ante somnum, & idem dicendum probat de amente, qui ante dementiam, & de furioso, qui dum haberet dilucida interualla, petierunt Baptismum, etiam si postea dum baptizantur resistere videantur, nam illa resistencia non repugnat intentioni antea elicitæ, cum ipsa resistencia, quæ tunc temporis contingit, non sit actus humanus: ita Henric. in sum. lib. 2. c. 24. §. 3. & 4. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 2. lib. 1. c. 4. num. 45. Petr. de Ledefma in sum. part. 1. de Sacram. vbi de Baptismo, c. 8. concl. 19. cum seqq. Chamerot. de Sacram. vbi de Baptismo, cap. 5. dub. 10. Agid. de Coninch de Sacram. & censur. tom. 1. q. 69. artic. 1. 2. num. 93. vbi num. 94. de muto, & surdo, Bonacin. de Sacram. disput. 2. q. 2. puncto 6. num. 18. vbi num. 19. obseruat quando quis incidit in amentiam expectandum esse, vt amens ad se redeat, si spes adfit respiscencia; sublata verò spe respiscencia baptizandum esse, cum Baptismus, sit Sacramentum maximæ necessitatis, & n. 20. disputat verum baptizandus sit amens, de quo dubitatur an petierit Baptismum ante amentiam.
- 17 Intelligitur contradictionis propositum perdurare.] Igitur dicenti voluntate esse mutam incumbit probatio, vt per Mascard. de probat. conclus. 642. n. 16.
- 18 In gloss. Conditionaliter ibi, sed nunquid ille, qui conditionali coactione recipit Ordinem tenetur continere, &c. Notatur ad hoc quod incitatus metu nõ cogitur continentiam seruare, quando metus fuit cadens in virum constantem; sequuntur in presenti Host. num. 38. in verbo conditionaliter, & Henric. num. 7. in fin. Gregor. Lop. l. 32. verbo que le tomava, tit. 6. part. 1. Nauar. in man. c. 22. num. 51. ad fin. & num. 52. & sub tit. de his, qua vi, conf. 2. num. 4. & seq. & conf. 3. num. 2. & conf. 4. num. 1. in antiq. aliàs conf. 4. à num. 4. & conf. 2. num. 1. & 3. & conf. 3. num. 2. in 2. edit. Balthaf. Mogollon. in

tract. de his, qua vi, cap. 8. §. 2. num. 13. Henric. in sum. lib. 10. de sacram. Ordinis, c. 14. §. 3. & lib. 12. de matrim. c. 5. num. 9. in com. lit. Q. Veg. in sum. tom. 2. cap. 57. casu 6. Fr. Emman. tom. 1. sum. c. 224. num. 5. & tom. 2. c. 96. num. 4. concl. 4. Petr. de Ledefma in sum. part. 1. de Sacram. vbi de sacramento Ordinis, cap. 6. diffie. 3. dicto 2. Sayr. in clau. Regia, lib. 6. c. 4. num. 20. Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. q. 55. num. 2. Azor. d. q. 8. Sanch. d. disp. 29. n. 5. Agid. de Coninch de Sacram. & censuris, tom. 2. disp. 20. dub. 14. n. 143. cum seqq.

In gloss. Perdurare ibi, nam semper durare præsumitur voluntas nisi probetur mutata. Vide Menoch. conf. 317. num. 29. Surd. decis. 111. num. 9. & decis. 288. n. 36. Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. q. 25. num. 16. Chald. Pereira de potest. eligendi, c. 3. num. 41. & c. 10. num. 54. & de emptione c. 23. num. 65. Stephan. Gratian. Marchia decis. 19. num. 27. & decis. 43. num. 23. Cardin. Tusch. tom. 8. litt. F. concl. 286. Brunor. à Sole in locis commun. verbo voluntas 9. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 7. num. 2. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 92. num. 3. in edit. aliàs resolut. 77. num. 2. in secunda edit.

S V M M A R I V M.

- 1 Nemo potest seipsum baptizare, etiam instante necessitate articulo, & num. 2.

C A P. Debitum. IV.

Neminem posse seipsum baptizare, etiam instante necessitate articulo, Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 437. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 540. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. collegit S Thom. 2. 3. part. q. 66. art. 5. ad 4. Victor. in sum. vbi de Baptismo concl. 18. Viuald. in candelabro aureo, vbi de Sacramentis in genere, c. 2. num. 33. Barthol. ab Angelo de Sacramentis, vbi de Baptismo, §. 147. Iacob. de Graff. in aureis decisionib. p. 2. lib. 2. c. 4. num. 23. Bonac. de Sacrament. disput. 2. q. 2. puncto 4. num. 20. Henric. in sum. lib. 2. c. 18. §. 4. litt. B, vbi lib. 1. cap. 26. §. 7. litt. T, asserit Iudæum in præsentia saluari non propter Sacramentum fidei, sed propter fidem Sacramenti, id est, per contritionem, & fidem viuam cum voto Baptismi. Vnde iam colligitur illud, qui se ipsum in articulo mortis baptizauit, non esse saluandum ratione Baptismi actualis, quia nullus potest se ipsum baptizare, fieri tamen potest, vt saluetur ratione Baptismi in voto, quia creditur habere contritionem cum proposito Baptismi, ita Lazar. in compendio Nauarri, verbo Baptismus, num. 16. quem refert Bonac. d. n. 2. c. 2. vers. ex dictis. Bene igitur docent Henric. d. lib. 2. c. 3. §. 4. in princ. & Agid. de Coninch de Sacram. & censur. tom. 1. q. 68. art. 2. num. 31. voluiffe Christum, vt quando à Baptismo in re (propter impotentiam in necessitate, aut aliàs ob aliam causam) excusatur adultus, salutem haberet per Baptismum in voto, id est, per positum actum contritionis, aut dilectionis Dei, vel martyrij.

S V M M A R I V M.

- 1 Baptismi Sacramentum non est vbi deest verbum, vel elementum aquæ.

- 2 *Baptismi materia remota est aqua naturalis, quamuis sit putei, maris, pluuiæ, balnei, & siue sit calida, siue frigida, siue tincta colore.*
- 3 *Infans in utero matris existens minimè potest baptizari, cum ad illum aqua immitti non possit.*
- 4 *Baptismo sanguinis baptizata proles in utero existens, saluatur, & martyr efficitur si mulier pregnantis pro Christo, vel eius fide occidatur.*

CAP. Non vt apponeres. V.

Materia, vel forma, id est, verbum, vel elementum vbi deest in Baptismo, non est Baptismus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 437. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 540. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 3. tit. 34. cap. 3.*

Et elementum.] Materia igitur remota Baptismi est aqua naturalis, Concil. Trident. *sess. 7. de Baptismo, canon. 2.* quamuis sit putei, maris, pluuiæ, balnei, etiam si ex sulphure, aut cinere defluat, & siue sit calida, siue frigida, siue tincta colore: vnde per contrarium non esset materia remota Baptismi certissima, sputum, seu saliuæ, sudor, lac, vrina, lachrymæ, aqua rosacea, aqua à vite profluens, aut alius liquor artificialis, specie differens ab aqua naturali, ita vt si quis ex his adhibuerit, grauius peccaret, nec validè baptizaret. Colliges hæc ex D. Thom. 3. *part. quest. 66. artic. 4. Sot. in 4. dist. 3. quest. vnic. artic. 4. Nauar. in man. cap. 22. num. 5. Cardin. Bellarmin. lib. 1. de Baptismo, cap. 4. & lib. 2. cap. 1. versic. de materia Baptismi*, Henriq. in *summ. lib. 2. cap. 6. §. 1. & 2. Soar. tom. 3. dist. 20. sect. 1. Valent. tom. 4. disput. 4. quest. 1. puncto 2. Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 25. num. 1. Viuald. in candelabro aureo, vbi de Baptismo, c. 2. num. 4. Iacob. de Graff. in aureis decision. part. 2. lib. 1. cap. 3. num. 16. Posselin. de officio Curati, vbi de Baptismo, n. 2. & 3. Chamer. tract. 2. de Baptismo, cap. 2. dub. 1. Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit. lib. 27. num. 10. & 11. Petr. de Ledesma in sum. p. 1. de Sacram. vbi de Baptismo, c. 3. Ægid. de Coninck de Sacram. & censuris, tom. 3. q. 66. art. 4. num. 20. cum seqq. latè Bonac. de Sacram. disput. 2. q. 2. puncto 3.***

Vnde infertur infantem in utero matris existentem minimè posse baptizari, cum ad illum aqua immitti non possit, ita S. Thom. *d. part. 3. q. 68. art. 1. 1. vbi Vasquez, & Pefant. Couar. in cap. alma mater. p. 2. §. 2. num. 8. post princ. Valent. d. puncto 2. vers. tertio sequitur*, Valer. Reginald. *d. lib. 27. num. 16. Ægid. de Coninck d. tom. 1. q. 68. artic. 11. à num. 89. Bonacin. d. puncto 3. num. 24. Baptismo tamen sanguinis proles in utero existens baptizata saluabitur, & martyr efficitur si mulier prægnans pro Christo, vel eius Fide occidatur, Sot. d. q. vnic. art. 11. vers. secunda propositio, Caiet. 2. 2. q. 124. artic. 1. ad 1. Sà in *aphorismis, verbo Mariyism, n. 3. Henriq. in sum. lib. 2. cap. 22. §. 4. & cap. 38. §. 2.**

CAP. Licèt. VI. & vlt.

Græcis præcipitur ne baptizent eos, qui fuerunt baptizati à Latinis sub pœna excommunicationis, & depositionis ab officio, & beneficio, nec debent reputare coinquinata Altaria, super quibus Latini celebrarunt, & consequenter, nec lauare antequam sacrificent. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panormit. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Barbof. Collect. Tom. 11.*

Pontificij, pag. 438. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 540. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. defumitur ex Conc. generali Lateranen. sub Innocent. III. cap. 4. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 16. cap. 1.

Baptizatos etiam à Latinis ipsi Græci, &c.] Sic & 2 eodem modo Latini, qui vtuntur forma Græcorum validè baptizant, quamuis grauius peccarent non seruando ritum Ecclesiæ suæ in re graui, & vtendo alio modo, quàm consuetudo, ita Soar. tom. 3. dist. 21. sect. 2. concl. 1. vers. rursus inquiri potest, Viuald. in candelabro aureo, vbi de Baptismo, c. 2. num. 9. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 2. lib. 1. c. 3. num. 26. Henriq. Toler. & plures alij, quos refert Bonac. de Sacram. disput. 2. q. 2. puncto 4. num. 10.

De Presbytero non baptizato.

TIT. XLIII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabari. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand. in *breviario aureo iuris Canon. fol. 116. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 176. Mart. Mesnart. in epitome Decretal. fol. 150. vers. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, pag. 508. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratiulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in exposit. tit. iur. Canon. nouissimi Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ordinis characterem non recipit qui non baptizatus ordinatur, & num. 2.*
- 3 *Ordines illi, qui non est confirmatus, validè quamuis non licitè conferri possunt.*

CAP. Si quis Presbyter. I.

Ex Conc. apud Compendium.

Presbyter si cognoscatur quòd non fuerit baptizatus, denuo debet ordinari, & iterum baptizari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Cened. collect. 98. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 439. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 541. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. defumitur ex Concil. apud Compendium cap. 15. refertur à Burchard. lib. 4. Decretor. cap. 74. & Iuo p. 1. cap. 288. & ab Ant. Aug. collect. 2. Decretal. lib. 5. tit. 35. c. 1.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. defumunt Petr. de Ledesma in *summ. part. 1. de Sacramentis, vbi de Sacramento Ordinis, cap. 6. concl. 2. Ægid. de Coninck de Sacram. & censuris tom. 2. disput. 20. dub. 10. n. 96. concl. 2. Bonac. de Sacram. disput. 8. q. vnic. puncto 5. n. 7. Campan. in diuersorio iuris Canon. rub. 2. num. 23.*

Vtrùm autem idem dicendum sit de illo, qui Confirmatione caret? Respondeo negatiuè, nam Ordines ei, qui non est confirmatus, validè quamuis non licitè conferri possunt, validè quia Ordo non necessariò supponit characterem Confirmationis; non licitè tamen, quia in Conc. Trident. *sess. 23. de reform. c. 1.* prohibentur initiari Tonfura, qui Sacramentum

Confirmationis non susceperunt; quare ita tenent D. Thom. in suppl. ad 3. p. q. 35. art. 4. Sor. in 4. dist. 22. art. 4. circa finem, Viç. in summ. de Sacram. concl. 234. Nauar. in man. c. 22. num. 9. Henric. in summ. lib. 10. cap. 14. in comment. litt. P, Valent. in 3. p. D. Thoma disput. 5. q. 2. puncto 2. vers. charactere, subiungens neque transgressionem istam habere aliquam censuram annexam, Soar. tom. 3. disp. 38. sect. 1. Valer. Reginald. in praxi rerum fori pœnit. lib. 28. num. 24. Egid. de Coninck de Sacram. & censuris tom. 1. q. 72. art. 8. num. 90. & tom. 2. disp. 20. dub. 10. num. 102. Bonacin. de Sacram. disp. 8. q. vnic. puncto 5. num. 9. Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 2. num. 26.

S V M M A R I V M.

1. Baptismi omissio non nocet credenti probabiliter se esse baptizatum.
2. Ordines assumens ille qui non est baptizatus, se tamen baptizatum credens, an illos recipiat, Christiane corpus celebrando conficiat, ostenditur.
3. Baptismus presumitur in mortuo.

C A P. Apostolicam. II.

Innocent. III.

1. Presbyter non baptizatus si mori contingat, saluatur, quia perseuerantia in fide, & confessione Christi, hoc est, Baptismus in voto quando non potest in re, soluit peccatum originale, ex Augustino, & Ambrosio, & sic possumus offerre sacrificia, & preces in Ecclesia pro eo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anch. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 440. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 541. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 5. tit. 35. cap. 2.
2. Quæstio est dubia in presenti text. disputari solita, vtrum ille, qui non baptizatus, se tamen baptizatum credens (vtpote si natus est Christianis parentibus, atque adeo inter Christianos fideliter conuersatus fuerit,) Ordines procurauit assumere, illos receperit, Christiane corpus celebrando conficiat quod sibi, alitque proficit tanquam Sacramentum? in qua gloss. fin. in presenti arbitratu istum non esse Sacerdotem, neque conficere, sed bene quoad se, qui credebatur conficere, & quoad alios idem credentes tanquam verum Sacramentum conficere, sibi que & recipientibus prodesse, Ang. verò in sum. verb. Baptismus 7. n. 12. putat hunc Sacerdotio insignitum conficere non in virtute sua, sed Ecclesiæ, falsò tamen id S. Thomæ tribuens. Verùm S. Thom. in 4. sentent. dist. 24. affirmat Ordinem non recipere, nec conficere, nec absolueri, piè tamen credendum censet summum Sacerdotem quoad effectus Sacramentorum supplere, neque fore permissurum hoc ita latere, cum inde maximum Ecclesiæ posset imminere periculum, sequuntur Sylu. verbo Baptismus 6. num. 3. & Sor. in 4. dist. 24. quest. 1. art. 4. circa finem, vers. ad tertium, Campanil. in diuersorio iuris Canon. rubr. 2. num. 23. vbi num. 24. differit an, qui caret Baptismo si fuerit in Episcopum assumptus, aliis conferat Ordines.
3. Notatur hic text. ad hoc quòd Baptismus presumitur in mortuo, vt per Afflic. in confit. Neapolis. incip. si damna clandestina, rubr. 27. num. 8. lib. 1. Iacob. Castellani. de canonizatione Sanctorum, quest. 4. artic. 2. num. 5. vbi D. Contelori. in addit. num. 12. & 13. re-

soluit quod Baptismus in viuente non presumitur, & citat Alciat. de presumpt. reg. 2. presumpt. 4. num. 1. Menoch. in simili tract. lib. 6. presumpt. 14. num. 8. Afflic. d. rubr. 27. num. 68.

S V M M A R I V M.

1. Ordinari non potest qui non fuerit baptizatus, & si de factò ordinetur, non recipit Ordinis charactere, licet credatur baptizatus.
2. Baptismus est fundamentum omnium Sacramentorum.
3. Ordinis charactere minime recipit non baptizatus.
4. Animè in fauorem tutius est sequendum.
5. Ordinatus, vel absolutus ab Episcopo non baptizatus saluus fit propter fidem Sacramenti.
6. Baptizatus presumitur natus inter Christianos.

C A P. Veniens. III. & vlt.

Quamuis aliqui existimauerint non baptizatum si ordinetur accipere charactere, quia etiam non per Sacramentum Baptismi, saltem per Fidem factum est membrum Christi habens in se fundamentum, id est, Christum, præsertim quia sine hoc Sacramento potest sumi sacramentò coniugij, ergo & Ordinis, tamen quia Concil. in cap. 1. supr. hoc tit. determinat oppositum tanquam tutius, ideo Presbyter non baptizatus est iterum baptizandus, & ordinandus, nec dicitur reiteratum quod ambigitur esse factum, nec male de Sacramento sentitur cum ex necessitate, non ex contemptu relinquatur. Item, qui est natus ex parentibus Christianis, & inter Christianos est fideliter conuersatus, ita presumitur esse baptizatus, vt hæc presumptio sit habenda pro certitudine donec euidentissimis argumentis forsan contrarium probaret. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viu. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 440. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 541. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 5. Decretal. lib. 3. tit. 22. cap. vnic.

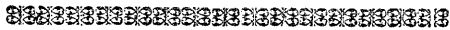
Vt cum Baptismus sit fundamentum omnium Sacramentorum.] Vide Campan. in diuersorio iuris Canon. rubr. 1. num. 15. Si enim respiciamus Ordinem essentialium Sacramentorum, Baptismus sibi vindicatur primum locum, est enim ianua omnium Sacramentorum, ita vt alia Sacramenta inualidè suscipiantur non dum suscepto Baptismo: præterea si respiciamus ordinem necessitatis, primum locum tenet Baptismus, deinde Pœnitentia, quia nullus saluari potest sine Baptismo, vel etiam sine Pœnitentia post lapsum. in peccatum. Si verò respiciamus ordinem perfectionis primum locus debetur Eucharistiæ, quia continet Christum verè sanctitatis auctorem, S. Thom. 3. p. quest. 65. art. 3. in corpore, vbi Nugnus concl. 1. & Coninck art. 2. & 3. Valent. tom. 4. disp. 3. q. 6. puncto 3. Henric. in sum. lib. 5. cap. 6. §. 5. Chamer. de Sacram. c. 6. Sayr. de Sacramentis in genere, lib. 6. c. 3. q. unica.

Notatur etiam ad hoc quòd non baptizatus minime recipit charactere Ordinis, vt per Fr. Emman. in sum. tom. 2. c. 17. num. 10. Bonac. de Sacram. disp. 1. q. 5. puncto 3. num. 2. & disp. 8. q. unica puncto 5. n. 7. & alios relatos ad cap. 1. num. 2. sup. hoc tit.

Quod tutius est sequentes.] Notatur ad hoc quòd in fauorem animæ tutius est sequendum, vt per Tiraq. de privilegijs pia causa priuil. 165. & de retract. lig. §. 9. gloss. 3. num. 9. Nau. in man. pral. 1. num. 1. & 4. & 6. 25. num. 6. Riminald. conf. 538. à num. 260.

De Custodia Euchar. &c. Tit. XLIV. 423

- 5 *Sed per fidem sacramenti.*] Noratur ad hoc quòd ordinatus, vel absolurus ab Episcopo non baptizato saluus fit propter fidem Sacramenti, vt per Azor. *institur. moral. p. 2. lib. 3. c. 48. q. 1.*
- 6 *Et certè de illo, qui natus est de Christianis, &c.*] Vide dicta ad cap. de quibus 2. vers. tercio inferitur, de *Baptismo*. Natus enim inter Christianos præsumitur baptizatus, Iacob. Castellan. *in tract. de canonizat. Sanctorum q. 4. art. 2. n. 6.*

De Custodia Eucharistiæ, &c.

TIT. XLIV.

- 1 **V**PER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Burr. Anchar. Panormit. Guillelm. Durand. *in breuiario aureo*, fol. 116. vers. Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum*. fol. 176. Mart. Mesnart. *in epitome Decretal.* fol. 150. vers. Petrus de Rauenna *in compendio iuris Canon.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij*, pag. 508. Goffred. & Hostiens. *in summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. *in paratilis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in exposit. tit. iuris Canon.* Ioan. Honor. *lib. 3. summ. in Decretal.* omnes *sub hac rubr.*
- 2 De materia tit. vide Bernard. & Salzed. *in pract. Canon. c. 45. in nouiss. edit. Fusc. de visitat. & regimine Ecclesiarum*, lib. 1. c. 5. & 6. Et de sanctissimo Eucharistiæ sacramento in Sacratio conseruandæ, vide Henriq. *in summ. lib. 8. cap. 1. §. 7. in commento lit. V. Cened. ad Decretal. collect.* 51. num. 1. Zerol. *in prax. Episcop. p. 1. verbo Eucharistiæ*, Cardin. Baron. *tom. 1. annalium Ecclesie anno Christi 57. pag. mibi 566.* Iacob. Gretser. *de sancta Cruce*, tom. 1. lib. 2. c. 33.

SVMMARIVM.

- 1 Eucharistiæ, & Chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri, & contra facientes sunt puniendi.
- 2 Chrisma, consecratumque oleum catechumenorum, & infirmorum quomodo asseruandura sit, ostenditur.
- 3 Eucharistiæ Sacramentum furans quibus penis sit puniendus, ostenditur, & num. 4.
- 5 Clericus, qui non diligenter custodierit Eucharistiæ Sacramentum, ab officio tribus mensibus suspenditur, si verò inde aliquid nefarium aduenierit, iudicio pœna arbitraria punitur.

CAP. Statuimus. I.

Innocent. III.

- 1 **E**ucharistiæ, & Chrisma debent fideliter sub clauibus custodiri, & si is ad quem spectat custodia, incautè illa relinquit, suspendi debet ab officio tribus mensibus, & si pro eius incuria nefandum quid acciderit, grauiori pœna puniri debet. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Vitian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 440. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 542. remissus Ximen. *in concord. p. 1. desumitur ex Conc. generali Lateranens. sub Innocent. III. cap. 20.* & refertur ab Anton. August. *collect. 4. Decretal. lib. 3. tit. 34. de Baptismo, cap. 2.*
- 2 *Chrisma, & Eucharistiæ sub fidei custodia, &c.*] Cir-Barbos. *Collect. Tom. II.*

ca Chrismatis, consecratique olei catechumenorum, & infirmorum asseruationem eleganter Fusc. *de visitat. lib. 1. cap. 6. num. 14.* hæc animaduertit. Atque adnotetur in quibus vasibus asseruentur, quòd sint argentea, vbi facultates Ecclesiæ suppetunt, vel saltem stannia, bene cooperta, & cum inscriptione sua de oleo, quod in vnoquoque vasculo continetur, ne in administratione confusio eueniat, errorque succedat vnum pro alio administrando, in loco honesto, & decenti recondantur, non tamen in tabernaculo sanctissimæ Eucharistiæ, vbi nihil præter ipsam stare debet, nec patiatur eadem tria vasa stare vnita, sed vas olei infirmorum omnino separatim ab aliis, potest tamen ferri, quod in multis seruatur Ecclesiis, vasa Chrismatis, & olei Catechumenorum esse iuncta cum bombyci mixtim cum oleo, quæ tamen retineantur debita solemnitate omni macula purgata, & sub clauibus fideliter custodiantur. Circa verò custodiam sub qua habenda est sanctissima Eucharistiæ, dixi ad cap. sanè 10. de celebrat. Missar.

Ne possit ad illam temeraria manus, &c.] Sceleffissimum hominem, qui furatus fuit Calicem in quo aderat sanctissimum Sacramentum Eucharistiæ & illud manducauit, fuisse in loco Ecclesiæ si pensum, & postea in frusta scissum, testantur Boë. *decif. 254. mem. 15. in fine*, & plures, quos refert Farin. *in praxi crimin. quest. 72. num. 62.* Petr. Gregor. *synagm. iuris, lib. 37. cap. 15. sub tit. de penis veri sacrilegij, num. 2. in fine, vers. ego semper*, vbi dicit semper in ea fuisse opinione quòd sacrilegi, qui impia & detestanda manu sacram Eucharistiæ contrectauerint, seu arculam, qua reponitur, tollent, igne viuui comburendi sint ob sacrilegium, & impietatem, Decian. *in tract. crimin. lib. 6. c. 30. n. 38. & c. 32. n. 6.* asserit sacrilegium commissum in Eucharistiæ grauius esse, quàm occidere Papam.

O indignum facinus, eò ergo processit hominum furor, vt quod dæmones ipsi verentur, credunt, & contremiscunt, quod ipsi dæmones aspicere non audent, homo dæmone ipso (quantum ad hoc) peior fiat, vt Sacrosancta esca, & potu vitali, cœlesti alimonia, pane vitæ, esca vitæ, vita ipsa, poculo æternæ salutis, conuiuii dominico, viatico tuto peregrinationis nostræ, paschate Christianorum, manna abscondito, pane Cœli, pane Angelorum, Sacramento Sacramentorum, spe salutis nostræ, salute nostra ipsa in sacrilegiis aburantur superstitio-nibus. O bone IESVS iterum Iudam? adhuc satellites, & carnifices Crucifigentes? etiam num membra Diaboli in sanctissimam Carnem, & pretiosissimum Sanguinem tuum læuientes sustines? quàm verè scriptum est. Miserationes tuæ super omnia opera tua.

Si verò is, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus, qui non diligenter custodierit Eucharistiæ Sacramentum ab officio tribus mensibus suspenditur, si verò inde aliquid nefarium euenierit, iudicio pœna arbitraria punitur, vt per Bernard. *in pract. cap. 45. in nouiss. edit. Menoch. de arbit. casu 410.*

SVMMARIVM.

- 1 Suppellectilia in Ecclesiis poni non debent nisi necessitas rogeat. Ecclesia debent sua vasa & vestimenta munde tenere.
- 2 Laicorum, & clericorum ornamenta propria, & suppellectilia in Ecclesiis poni non debent nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina.
- 3 Promissionis causa cessante, cessat & ipsa promissio.

4. *Necessitatis causa cessante cessat quod ob causam statutum est.*
5. *Corporis ornatum infucatum sicut laudamus, ita dissolutos & fractos vestibus non recipimus.*
6. *Clerici debent incidere ornati vestibus, non tamen ad iactantiam.*

CAP. Relinqui. II. & ult.

- S**upellectilia clericorum, vel laicorum in Ecclesiis admitti non debent, nisi propter hostiles incursus, aut repentina incendia, aut alias urgentes necessitates, & necessitate cessante res ad pristina loca reportanda sunt. Oratoria, vasa, corporalia, vestimenta, pallæ & learis munda, & nitida conservari debent, quia nimis videretur absurdum in Sacris sordes negligere, quæ dedecere etiam in prophanis. Colligunt ex Ordin. Abb antiq Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Burr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viu. in rationali libri 3. iuris Pontificij, pag. 441. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 542. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. part. 1. defumitur ex Concil. Lateranens. sub Innocent. I. II. cap. 19. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. de immu. Eccles. cap. 1.
2. *Probat hic text. ornamenta laicorum, & clericorum propria, & supellectilia in Ecclesiis poni non debere, nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu ob alias necessitates urgentes, quibus cessantibus res in loca pristina reportari debent, ut per Rebuff. in comment. ad l. signatorius 74. in fin. ff. de verborum significat. pag. 354.*
 3. *Cessante causa concessionis, &c.]* Notatur ad hoc quod cessante causa promissionis, cessat & ipsa promissio, ut per Tiraquel. in tract. cessante causa part. 1. num. 52. & n. 224. Ioseph. Ludovic. Pers. decis. 3. n. 10. Surd. de alimentis tit. 8. priviil. 2. num. ult. & decis. 260. num. 1. Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 29. num. 75.
 4. *Necessitate cessante.]* Notatur ad hoc quod necessitatis causa cessante, cessat quod ob causam statutum est, ut per Tiraq. d. part. 1. num. 184.
 5. *Nimis enim videretur absurdum, &c.]* Notatur ad hoc quod sicut ornatum corporis infucatum laudamus, ita & dissolutos, & fractos vestibus non recipimus, ut per Tiraquel. d. d. l. 3. connub. gloss. 1. part. 3. num. 53. & seq.
 6. *In gloss. In profanis. ibi, Et ita est argum. quod clerici debent incidere ornati vestibus, non tamen ad iactantiam.* Hoc ipsum describit D. Hieron. epist. 2. ad Nepot. cap. 11. Vestes pullas æquæ deuita ut candidas; ornatus & sordes pari modo fugiendæ sunt: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Quod monet & Eustoch. epist. 22. cap. 12. Vestis, ait, nec satis munda, nec sordida, & nulla diuercitate notabilis, ne ad te obuiam prætereuntium turba consistat, & digito monstreris. In sancto Augustino prædicat Concil. Aquigran. cap. 124. quod de hoc præstantissimo Episcopo & Doctore Possidius Calamensis Antistes scribit in eius vita cap. 22. Vestis eius, & calciamenta, & lectualia, ex moderato & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum; quia his plerumque vel iactare se insolenter homines solent, vel abiicere ex utroque, non quæ IESU Christi, sed quæ sua sunt iidem quaerentes. At iste beatus, ut dixi, medium tenebat, neque in dexteram, neque in sinistram declinans. Plures alias auctoritates in hanc rem adducit Gisbert. Scheuchauus de Ecclesiasticorum vita, moribus, & officiis lib. 3. cap. 68. cum seqq. & præcipue c. 60. & ego ipse de offic. & potest. Episcop. part. 1. tit. 2. gloss. ...

De Reliquiis, & veneratione
Sanctorum.

TIT. XLV.

SUPER hanc rubricam scripserunt Zabarel. Burr. Ioan. Andr. Anchar. Panormitan. Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 116. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 176. verso, Martin. Mefnart. in epitome Decretal. fol. 151. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij à pag. 509. Goffred. & Host. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in expositi. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 305. nouissime Ioan. Honor. lib. 3. sum. in Decretal. omnes sub hac rubr.

De materia tit. agunt Concil. Trident. sess. 25. sub rit. de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus, S. Thom. 3. part. quest. 25. art. 6. Cassan. in catalogo gloria mundi part. 3. confid. 22. cum seqq. & confid. 43. Melch. Can. de locis Theolog. lib. 5. cap. 5. Iacob. Castellan. de canonizatione Sanctorum manuscriptus cum addition. eruditissimi viri D. Felicitis Contelortij, Ioan. Baptistæ Signij in tract. huius tit. Andr. Moltes. consil. 46. Dominic. Anfosius de sacrarum Reliquiarum cultu, Maluet. in tract. de canonizatione Sanctorum, Fr. Angel. Roch. in simili tract. Galganet. de iure publico, lib. 3. tit. 66. Paul. Fusc. de visitat. lib. 1. cap. 8. Azeued' ad l. 3. tit. 1. lib. 1. noue recopil. Cardin. Bellarmin. in suis controuers. lib. 1. de sanctis cap. 1. cum seqq. Soar. in 3. part. D. Thom. tom. 1. quest. 25. artic. 6. disp. 55. Valent. 2. 2. disput. 6. quest. 11. puncto 6. Valq. de adoratione imaginum, lib. 3. disput. 3. à num. 78. Azor. institut. moral. part. 1. lib. 9. cap. 8. cum seqq. & part. 2. lib. 5. cap. 6. Fr. Ermmann. quest. Regular. tom. 3. quest. 55. art. 1. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. cap. 44. plures apud Cened. ad Decretal. collect. 52. Franc. Carrasc. in explicat. ad aliquas leges noue recopil. cap. 5. Fagundez in quinque Ecclesie præcepta præc. 1. lib. 1. cap. 4. & aliqua dixi d' offic. & potest. Episcopij, part. 3. allegat. 97. Quo autem tempore Romanos Pontifices cœperint Confessores referre inter Sanctos solemni quodam ritu, & cæremonia, vide Fr. Hieron. Romanum lib. 4. de Republica Christiana c. 7. Ambros. de Morales p. 1. chronica Hispanie, lib. 14. c. 29. fol. 136. verso, Azor. d. p. 2. lib. 5. c. 6. quest. 2.

S V M M A R I V M.

1. *Papa sine licentia non debet aliquis venerari pro Sancto.*
2. *Ebrietas quando sit peccatum mortale, ostenditur.*
3. *Papa solus potest Sanctos canonizare.*
4. *Sancta Elisabetha canonizatur die vigesima quinta May 1625.*
5. *Papa non potest errare in Sanctorum canonizatione.*
6. *Episcopi non possunt Sanctos canonizare.*
7. *Canonizare Sanctos non potest Legatus à Latere etiam ex commissione Papa.*
8. *Concilium vniuersale non potest per se solum Sanctos canonizare, nisi interueniente Papa auctoritate.*

CAP. Audiuius. I.

Alexand. III.

- 1 **N**Vlli licet venerari aliquem pro sancto, etiam si fierent miracula per eum sine auctoritate Papæ, & multo minus si in ebrietate fuerit occisus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butt. Hostien. Henric. Anchar. Panorm. Cened. collect. 52. Visian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 432. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 543. remissive Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 2. *Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. vnic.*
- 2 **Cum vix pro talibus in ebrietate, &c.** Ergo ebrietas est peccatum mortale, de quo vide Nauar. in *man. cap. 23. num. 121.* Perez ad *rubr. tit. 8. col. 3. lib. 8. Ordin. pag. 204.* vbi intelligit eo casu, quod quis scit potestatem, quam in se vinum habere solet, & nihilominus bibit inordinatè ad finem se inebriandi. Et de ebrietatis detestandæ vitio, vide Bernard. Græuz. ad *practicam Camera Imper. lib. 2. concl. 110. in coronide. n. 5.* & alios plures citatos ad c. *de crapula. 14. num. 3. de vita, & honest. cleric.*
- 3 **Non liceret vobis ipsum pro sancto absque auctoritate Romanæ Ecclesiæ, &c.** Notatur ad hoc quòd solus Romanus Pontifex potest sanctos canonizare, vt per Innocent. num. 2. Butt. num. 7. Hostien. in *summ. part. 3. tit. 12. cap. 5. §. 5.* Tabien. *verbo Canonizatio, num. 1. in fine.* Greg. 1.66. *gloss. 2. tit. 14. part. 1.* August. *Triumph. de potestate Ecclesiæ, q. 14. art. 1.* Maluet. *de canonizatione Sanctorum, dub. 2. num. 5. & seq.* Angel. Roch. in *simili tract. cap. 4.* Ludou. Carbo in *summa summarum, tom. 3. lib. 1. cap. 17. vers. tertium dictum.* Domin. Ansonf. *de sacrarum Reliquiarum cultu §. 23. num. 25.* Luyf. Turrian. 2. 2. *disp. 17. dub. 2.* Cardin. Bellarmin. *de Sanctorum beatiudine, tom. 1. part. 2. lib. 1. cap. 8.* Mascard. *de probat. conclus. 262. num. 50.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 6. quæst. 1.* Cened. *ad Decretal. collect. 52. n. 4.* Marc. Anton. Genuent. in *pract. Archiep. Neapol. c. 51. in fine.* Valer. Reginald. in *praxi fori penit. lib. 19. n. 6. in fine.* Hæc calamo exarabam cum abhinc tribus diebus, die scilicet Dominica 25. Maij hoc eodem anno 1625. quo Ecclesiæ festum sanctissimæ Trinitatis,
- 4 **Sanctique Vrbani coluit S. D. N. Vrbanus VIII.** Pontifex Opt. Max. nostram sanctam Elisabetham Portugaliz Reginam albo aliorum Ecclesiæ Sanctorum adscripsit, & in eorum numerum retulit, cuius canonizationi Regio apparatus factæ, omnibusque eius cæremoniis præsens fui ego, qui olim eius corpus in Monasterio sanctæ Claræ ciuitatis Conimbricensis, dum ibi Pontificio, & Cæsareo iuri operam darem, post 276. annos à die obitus integrum, & incorruptum vidi, die scilicet 25. Aprilis 1612. aderant præsentés Illustrissimus & Reuerendissimus D. D. Alphonfus de Castelobranco Episcopus Conimbricensis, D. Martinus Alphonfus Mexia tunc Leiritensis, postea Lamacensis, & Conibricensis Episcopus, D. Franciscus Vaz Pinto, Regij Senator Palatij, iudices commissarij ad inquirendum de vita & miraculis sanctæ Elisabethæ, aderat Rector Academiæ D. Ioannes Continius, postea Episcopus Algarbiensis, nunc Lamacensis vnà cum sapientissimis Theologis, iuris Canonici, & Ciuilibus, ac Medicinæ professoribus; adfuerunt etiam alij cum Religiosis, tum secularibus, quos vel auctoritas sua, vel iudicium beneuolentia admisit. Faxit Deus, vt illius meritis, & intercessione ab omni periculo malo, & aduersitate libere

Barbof. Collect. Tom. II.

remur. Innumera enim ab ea gesta sunt miracula, quorum fama multi variis infirmitatibus, & morbis oppressi ex tota Lusitania ad Sacrum illius tumulum perducti sanitatem recuperarunt, & à morbis in conspectu totius Conimbricensis populi, & illius nobilissimæ Academiæ liberati fuerunt, insigne Elisabethæ Sanctitatis testimonium, & perfidorum confusio hæreticorum, nequit enim Romanus Pontifex errare in Sanctorum canonizatione, vt docent S. Antonin. in *summ. part. 3. tit. 12. cap. 8. §. 2.* Augustin. de Ancona d. *quæst. 14. art. 3.* Caiet. de *Indulgent. cap. 8. vers. ad id verò.* Cou. *lib. 1. variar. cap. 10. num. 13. in princip.* Iacob. Castellan. *de canonizatione Sanctorum, q. 9. artic. 3.* vbi D. Contelor. *Driedon. de dogmatib. cap. 1. fol. mibi 207.* Arag. 2. 2. *q. 1. art. 10. tit. de Summo Pontif. col. pen. in 2. concl.* Turcrem. in *defensorio reuelationum S. Brigide, cap. vlt.* Viguer. *instit. Theolog. de virtute Fidei, cap. 10. §. 3.* Cardin. Bellarmin. *de Sanctorum beatiudine, tom. 1. lib. 1. cap. 9.* Maluet. *d. tract. de canonizat. Sanctorum, dub. 3. num. 47.* Angel. Roch. in *simili tract. cap. 39. & 40.* Ioan. Baptista Signius in *tract. huius tit. cap. 4.* Domin. Ansonf. *de sacrarum Reliquiarum cultu, §. 24. num. 5.* Valent. in 2. 2. *q. 1. art. 10.* Azor. *d. part. 2. lib. 5. c. 6. q. 5.* Cened. *d. collect. 52. num. 6.* Cardin. Casar. Baron. *tom. 1. annalium Ecclesiæ anno Christi 55. cap. 15. pag. mibi 488.* Carbo in *summa summarum, tom. 3. lib. 1. cap. 17.* Luyf. Turrian. in 2. 2. *disput. 16. de potestate Pontificis in ordine ad Fidei doctrinam, dub. 4.* Fagundes in *quinque Ecclesiæ precepta, præc. 1. lib. 1. cap. 5. num. 31.*

Cùm igitur, vt ad rem redeamus, vnde digressi fuimus, solus Papa possit Sanctos canonizare, sequitur Episcopus hoc officere non posse, vt bene docent Iacob. Castellanus *de canonizat. Sanctorum, q. 3. artic. 1.* vbi D. Contelor. *num. 17.* Maluet. in *simili tract. dub. 2. num. 1. & seq.* August. *Triumph. d. q. 14. num. 2.* Mascard. *de probat. concl. 262. num. 56.* Luyf. Turrian. in 2. 2. *disp. 17. dub. 2. vers. item dicendum.* Nec Legatum de Latere Iacob. Castellan. *d. q. 3. art. 2. num. 3.* & quod maius est, nec etiam ex commissione Pontificis, vt tenent Alphonsus de Castro de *ista hæreticorum puni. lib. 1. c. 6. col. 4. vers. rursus,* optimè D. Contelor. in *addit. ad Iacob. Castellan. d. quæst. 3. art. 2. num. 4.* ex eo probatur, quia Papa non potest delegare potestatem definiendi res Fidei alteri, Aragon. in 2. 2. *q. 1. art. 10. in tract. de Concil. vers. tertia conclusio, in fine, & vers. ad primum arg.* Bannes etiam in 2. 2. *q. 1. art. 10. dub. 4. vers. quapropter.* Et quòd etiam Concilium vnuersale non 8 possit per se solum Sanctos canonizare, nisi interueniente Romani Pontif. auctoritate resolunt Iacob. Castellan. *d. q. 3. art. 5. à princ.* vbi D. Contelor. à n. 10. Angel. Roch. *d. tract. c. 4. vers. quod ad solum.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Sanctorum reliquia vendi non possunt, seu passim ostendi non debent, ne circa illas p. pulus decipi possit.*
- 2 *Reliquia antiqua non possunt extra capsam ostendi.*
- 3 *Reliquia Sanctorum venales exponi non debent.*
- 4 *Episcopus an possit examinare, publicare, & approbare noua miracula homini defuncti non canonizati, ostenditur.*
- 5 *Solemnes preces, & publicas fundere non licet defuncto non canonizato.*
- 6 *Tabella votiuæ, & alia huiusmodi in signum gratiæ receptæ an possint in loco vbi corpus defuncti sepultum est affigi, ostenditur.*

CAP. Cùm ex eo. II. & vlt.

Innocent. III.

Reliquiæ antiquæ extra capsam nullatenus debent ostendi, nec venales exponi. Item reliquias de nouo inuentas nemo venerari præsumat, nisi pius auctoritate Romani Pont. fuerint approbatæ. Item Prælati non permittant eos, qui ad eorum Ecclesias causa venerationis accedunt, variis figmentis, vel falsis documentis decipi, vt fieri solet in pluribus locis occasione quaestus. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Panorm. Viu. in *rationali libri tertij inuis Pontificij*, pag. 442. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 543. remissiuè Casal. in *annotat. & Ximen. in concord. part. 1.* defumitur ex Concil. generali Lateranensi. sub Alexand. III. cap. 62. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. 11. de *immunit. Ecclesiarum*, cap. 2.

2 Extra capsam nullatenus ostendantur.] Notatur ad hoc quoddam reliquiæ antiquæ non debent extra capsam ostendi, vt per Sanch. in *præcepta Decalogi*, tom. 1. lib. 2. c. 43. num. 21. Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 3. q. 5. art. 1.* in *med.* vbi ex Abb. redditur rationem, quia cùm ostendantur extra capsam ossa nuda, & vetera, & antiqua, multorum deuotio tepescit, & datur detractoribus causa obloquendi.

3 Nec exponantur venales.] Notatur ad hoc quoddam Sanctorum reliquiæ venales exponi non debent, quia illarum venditio apertissima esset simonia, vt per Soar. de *Relig. tom. 1. tract. 3. de simonia*, lib. 4. cap. 14. num. 24. Vgolin. de *simonia*, tab. 1. cap. 38. num. 5. Sanch. d. c. 43. num. 22. Fagundez *prac. 1. lib. 1. cap. 4. num. 27.* ampliationem huius text. decisionem procedere etiam quando nullo pacto inito reliquiæ exponuntur passim causa quaestus, vt largiores elemosynæ offerantur, Iacob. de Graff. in *auris decif. part. 2. lib. 2. cap. 14. n. 7.* Azor. *institur. moral. part. 1. lib. 9. c. 8. q. 7.* quod non probat Fagand. vbi *suprà*, num. 29.

4 Inuentas autem de nouo, &c.] Dicit hic text. quoddam reliquias de nouo inuentas nemo publicè venerari præsumat sine auctoritate Sedis Apostol. Concilium verò Trident. *sess. 25. in Decreto de inuocatione, veneratione, & reliquijs Sanctorum*, in *vers. nulla etiam si*, statuit nulla admittenda esse noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas nisi eodem recognoscente, & approbante Episcopo, vnde post Francisc. Carrasc. in *explicit. ad aliquas leges noua recopil.* Ego ipse de *officio, & potestate Episcopi*, part. 3. *allegat. 97. num. 1.* per illud Concilij Trident. Decretum, antiquata dispositione huius text. docui posse Episcopum examinare miracula hominis defuncti non canonizati, nec beatificati, & publicare, atque approbare absque Summi Pontif. auctoritate, nouissimè tamen D. meus vtriuſque iuris prudentissimus D. Felix Contelori. in *addit. ad Iacob. Castellani de canonizat. Sanctorum*, *quest. 3. arti. 1.* asserit Concil. Trident. *citato loco* non derogari, nec aduersari Concilio Lateran. de quo in *hoc text.* ac proinde hunc de quo in præsentij, loqui de miraculis Sanctorum non canonizatorum, seu beatificatorum cum Bertrand. *conf. 285. num. 6. vol. 3. part. 2. seu vol. 6.* illud verò Concil. Trident. *decretum in d. vers. nulla etiam*, agere de miraculis, & reliquijs, & imaginibus Sanctorum canonizatorum, & beatificatorum, & citat Philiarth. de *officio Sacerdotum*, tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 9. *versic. quinto*, Azor. d. cap. 8. *quest. 8.* Sanch. d. cap. 43. num. 10. Ioan. Baptista Signium in *tract. huius tit. cap. 3. in princip.* Dominic. Anfoss. de *Sacrarum reliquiarum cultu*, §. 22. num. 42.

Iacob. de Graff. *sub tit. de sentent. excommun. conf. 17. à num. 26.* In hac contrarietate operæ pretium duxi Sacram consulere Congregationem Illustrissimorum DD. Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, dubium sic proposui mense Ianuarij huius præsentis anni 1626. Decreto Concil. *sess. 25. de inuocatione, veneratione, ac reliquijs Sanctorum*, cauetur in hæc verba: *Nulla etiam admittenda esse noua miracula nisi eodem recognoscente, vel approbante Episcopo, qui simul atque de eis aliquid compertum habuerit adhibitis in consilium Theologis, & alijs pijs viris, ea faciat, quæ veritati, & pietati consentanea iudicauerit. Quæritur an hæc Concilij dispositio, quæ videtur admodum vniuersalis, intelligenda sit de miraculis personæ etiam non canonizate, an verò de miraculis Sanctorum canonizatorum duntaxat.* Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Trident. interpretum respondit de omnibus esse intelligendam. *Cosm. Cardin. de Torres. locus sigilli. Prosper Fagnanus.* Prout habetur in originali responsione apud me asseruata.

Nemo publicè venerari præsumat.] Ergo loquitur de publico, aut solemnij cultu, non autem de priuatis precibus, vt per gloss. *verbo Sedis Apost. in c. vnic. hoc tit. lib. 6.* Innoc. in *c. 1. in fin.* Hostiens. num. 11. *suprà hoc tit.* Zabarel. in *præsentij*, num. 2. *vers. quarto*, Anch. num. 2. Iacob. Castell. d. *tract. q. 9. art. 1.* vbi D. Contelori. num. 23. Cardin. Tusch. *verbo Canonizatio*, num. 10. Nec obstat Abb. in *1. cap. 1. num. 3.* dum dicit non licere aliquem colere pro Sancto etiam in vita fecisset miracula, sine auctoritate Romani Pontif. quia eum intelligit D. Contelori. quando publicè quis vellet aliquem venerari, secus autem si in occulto quis emittit preces apud eum, quem credit Sanctum. Vnde ex hoc text. directè iam colliges non licere solemnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, seu non beatificato, vt tenent in *d. c. 1. suprà hoc tit.* Innoc. num. 3. in *fin.* Hostiens. n. 11. Abb. num. 3. *notab. 2. vers. & hoc intelligo*, S. Antonin. in *summ. part. 3. tit. 12. c. 8. §. 1.* Carbo in *summa summarum*, tom. 3. lib. 1. cap. 17. *vers. tertium dictum*, Bertrand. d. *conf. 285. volum. 3. p. 2. seu volum. 6.* ac proinde non licere cultum solemnem, aut publicum exhibere, nec festum celebrare, nec nomen eius in litanis nominare, nec in martyrologiis describere, nec in die obitus campanas pulsare, nec pingere imaginem cum diademate, nec templa, aut Altaria erigere, nec eius imaginem in Templo, Oratorio, Sacrificia, vel alio loco asserere, aut venerari? Cardin. Bellarmin. de *Sanctorum beatif. controu. 7. generali lib. 1. cap. 10. num. 1.* Luyf. Turrian. in *2. 2. D. Thom. disp. 17. dub. 11.* Philiarth. d. *tom. 1. part. 2. lib. 3. c. 9. vers. tertio.*

Vtrum autem possint in loco, vbi corpus defuncti 6 sepultum est, affigi votiuæ tabellæ, & alia huiusmodi in signum gratiæ receptæ? affirmant Viguier. in *instit. Theolog. tit. de virtute Fidei*, cap. 10. §. 1. Andr. Molfes. *conf. 45. num. 3.* Sed 1. Contelori. in *addit. ad Iacob. Castellani, d. tract. q. 9. art. 1. num. 26.* contrarium meritò tenet, quia non licet aliquem pro Sancto absque auctoritate Sedis Apostol. publicè venerari, vt habet hic text. hæc autem tabellæ, & huiusmodi similia affiguntur in testimonium Sanctitatis, & est quædam publica veneratio: quod & nouissimè censuit sacra Congreg. Generalis, & vniuersalis Inquisitionis in decreto super hac materia edito, quod cum faciat ad materiam huius tituli, illud in præsentiarum transcribere operæpretium duxi, quod tale est.

Feria quinta die 2. Octobris, anno à Natiuitate D. N. I. E. S. V. Christi M. DC. XXV. in generali Congregatione S. Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinialis coram

coram S. D. N. D. Urbano diuina prouidentia Papa Octauo, ac Illustriss. & Reuerendiss. DD. S. R. E. Cardinalibus, aduersus hæreticam prauitatem Inquisitoribus generalibus à sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cùm Sanctissimus in Christo Pater, & D. N. D. Urbanus diuina prouidentia Papa VIII. die 13. Martij 1625. decretum ediderit infra scripti tenoris, videlicet,

Sanctiss. D. N. sollicitè animaduertens abusus, qui irrepserunt, & quotidie irrepere non cessant in colendis quibusdam cum sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione defunctis, qui, etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede, eorum tamen imagines in Oratorijs, atque Ecclesijs, aliisque locis publicis, ac etiam priuatis, cum laureolis, ac radijs, seu splendoribus proponuntur, miracula, & reuelationes, aliæque beneficia à Deo per eorum intercessionem accepta, in libris rerum ab ipsis gestatur enarrantur, & ad illorum sepulchra, Tabellæ, Imagines, & res aliæ ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volensque proinde huiusmodi abusibus pro debito officij pastoralis occurrere, re etiã cum Illustriss. & Reuerendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in vniuersa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus, communicata, & maturè considerata, ac discussa, declarauit, statuit, & decreuit, ne quorumuis hominum, cum sanctitatis, seu martyrij fama (quantacumque illa sit) defunctorum imagines, aliæque prædictæ, & quodcumque aliud, veneratione, & cultum præferens, & indicans, in Oratorijs, aut locis publicis, seu priuatis, vel Ecclesijs tam secularibus, quàm Regularibus, cuiuscunque Religionis, Ordinis, instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur, & (si quæ appositæ sunt) amoueantur, prout eas statim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inhiuit libros eorumdem hominum, qui sanctitatis, siue martyrij fama, vel opiniones (vt præfertur) celebres è vita migrauerint, gesta, miracula, vel reuelationes, seu quæcumque beneficia tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continentes, sine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in iis recognoscendis Theologos, aliisque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat, & ne deinde fraus, aut error, aut aliquid nouum, ac inordinatum in re tam graui committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, eiusque responsum expectet. Reuelationes verò, & miracula, aliæque beneficia prædicta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus, hæctenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censerit vult, mandatque sua sanctitas.

Ad horum hominum sepulchra vetuit etiam, ac inhiuit, tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacumque materia, tam pictas, quàm fictas, atque exculptas, appendi, seu affigi, & lampades, siue alia quæcumque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino, prout suprâ, faciendâ, Scdique Apostolicæ referendâ, ac probandâ.

Declarans, quòd per suprascripta præiudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per Patrum, vitorumque Sanctorum Scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolicæ, vel ordinarij, coluntur.

Vt autem præmissa diligentius obseruentur, vni-

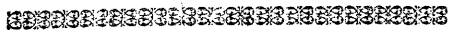
uersis & singulis, tam ordinarijs, quàm hæreticæ prauitatis Inquisitoribus districtè præcipit, vt in quauis diocesi, vel Prouincia sedulo peruigilet, ne sine approbationibus prædictis, imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliæque contra superius disposita fiant, transgressores verò, si Regulares fuerint, priuationis suorum officiorum, ac vocis actiua, & passiva, necnon & suspensionis à diuinis, si verò Clerici seculares, priuationis pariter suorum officiorum, suspensionis à diuinis, & ab administratione Sacramentorum, exequutioneque suorum Ordinum respectiue, aliisque arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros imprefferint, aut imagines pinxerint, sculperint, seu quoquomodo affixerint, vel formauerint, cæteri arte artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniarijs, aliisque etiam corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem eorumdem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur. Contrarijs quibuscumque non obstantibus.

Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo prætendi, voluit vt Decretum huiusmodi, seu illius exemplum ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum Urbis, ac in Acie Campi Floræ affixum omnes proinde arctet, atque afficiat, acsi vnicuique personaliter intimatum fuisset, quodque præsentium transumptis, etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem proferus fides habeatur, quæ præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Postmodum verò idem Sanctiss. D. N. à quibusdam reuocari in dubium accepit, an tabellas, & Imagines, quas in posterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conseruare liceret, Sanctitas Sua, quæ tantummodo voluit, occurrere abusibus, qui irrepere videbantur, certiore parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum sanctimoniam diuinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illustrare, re prius cum Illustriss. & Reuerendiss. DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus communicata, præsentî Decreto declarauit. Quòd sicut nunquam prohibuit, nec suæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque tabellarum, & Imaginum, nuiusmodi, ita vt nulli deinceps hæsitati locus relinquatur, statuit in præsentiarum, & discernit, vt quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratoriam, locumve alium publicum secularem, seu regularem tabellas, & Imagines, aliudve simile quispian detulerit, ac intercessione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adscriptorum, quamuis cum martyrij, vel sanctitatis fama demortuorum, optata se impetravisse dixerit, liceat Ecclesiasticis personis, Ecclesiarum, locorumve prædictorum curæ Præpositis, tabellas, & Imagines, siue pictas, siue ex quauis materia fictas, atque alia quæcumque collatæ gratiæ fidem facientia simul cum deferentis, aliorumque, qui consij fuerint, attestationibus recipere, atque approbantibus Ordinarijs, ad quos referre statim omnia teneatur, in secreto al quo, sortum ab Ecclesiâ loco, custodire, ibidemque iam amota collocare, & asseruare, vt si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluerit, extent huiusmodi sanctitatis qualescunque probationes, Apostolicæ Sedis iudicio tunc examinandæ. Contrarijs quibuscumque non obstantibus.

Ioan. Anton. Thomæ S. Rom. & vniuers. Inquisit.

Not. Anno, 1625. Indiç. 8. Pontificatus S. D. N. D. Urbani diuina prouidentia Papæ Octauis, die verò 30. mensis Octobris supradictæ Litteræ, siue Decretum affixum, & publicum fuit ad valuas Principis Apostolorum Urbis, ac in Acie Campi Floræ, vt moris est, per me Brandimartem Latinum Prælibari Sanctiss. D. N. PP. Curforem.

De Observatione Ieiuniorum.

TIT. XLVI.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Butr. Ioan. Andr. Anch. Henric. Paaor. Guillelm. Durand. in *breuiar. aureo iuris Canon. fol. 156.* Mart. Mefnart. in *epitome Decretal. fol. 151.* Petrus de Rauenna in *compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij. pag. 510.* Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anast. Germon. in *paratilis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagenensis in *expositione titulorum iuris Canonici*, nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. *summa. in Decretal. omnes sub hac rubric.*

De materia tit. vide Caiet. Syluest. Tabien. & alios Summistas *verbo ieiunium*, D. Thom. 2. 2. *quest. 147.* Couart. lib. 4. *var. cap. 20.* Hieron. Roman. lib. 5. *de Republ. Christiana, cap. 10.* Medin. in *C. de ieiunio*, Card. Cæsar. Bâton. tom. 1. *annalium Ecclesie anno Christi 57. cap. 152. cum seqq. pag. 583.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 8. cum seqq.* Campanil. in *diuersorio iuris Canon. rub. 12. cap. 16. num. 55. cum seqq.* Less. *de iustit. lib. 4. cap. 2. Iul. Lauer. in suo tract. de Iubileo. cap. 20. de ieiunio, Cened. pract. & canon. quest. lib. 1. quest. 40. & 41. Vincent. Filliuc. tom. 2. tract. 27. part. 1. Diana resol. moral. part. 1. tract. de ieiunio.* Vtrum pluries comedens in die ieiunij vnum peccatum committat, quæstio est dubia, in qua Couart. Medina, & alij tenent hunc toties peccare mortifere, quoties plusquam semel comedit; sed contrarium, immo peccare sola prima vice, qua ieiunium frangit, merito tenent Henriq. in *summa, lib. 7. de indulgent. cap. 13. §. 13. in commento lit. S. in fine.* Azor. d. lib. 7. cap. 8. *quest. 2. & lib. 11. cap. 20. quest. 6.* Filliuc. d. tract. 27. part. 2. cap. 5. Less. d. cap. 2. dub. 3. à num. 15. Ludouic. Beja *responsorum casuum conscientie, part. 1. casu 45.* Sanchez in *præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 11. num. 42.* Iul. Lauer. d. cap. 20. num. 14. vbi declarat dummodo non comedat carnes, quia tunc toties peccabit quoties comederit, quia præceptum ieiunandi est affirmatiuum, secundum verò negatiuum, quod obligat semper & ad semper, & num. 37. contra Nauart. in *man. cap. 11. num. 4. vers. quinto*, tenet non ieiunantem in vigilia S. Marthæ, quæ solet venire in Quadragesima, & quatuor temporibus, vnum tantum peccatum committere, & non tria. Fr. Emman. in *summa, tom. 1. cap. 33. num. 3.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. & censur. disp. 7. dub. 6. num. 47.* Sed contrariam probabiliorem esse existimo, quia peccata non multiplicantur numero ex diuersitate præceptorum quando illa præcepta pertinent ad vnam virtutem, vt est in casu nostro, secus si pertinent ad diuersas virtutes, ita Henriq. lib. 5. cap. 5. §. 6. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 31. num. 7. Filliuc. tract. 27. part. 2. cap. 5. num. 82. Vtq. in 3. part. tom. 4. disp. 22. sect. 4. num. 22. Sanchez *de matrimonio, lib. 9. disp. 15. num. 6.* Fagund. in *quest. Eccles. præcepta, præc. 4. lib. 1. cap. 10. num. 7.*

SVM MARIVM.

1. *Ieiunari debet in Sabbato vigilia occurrens in Dominica, & ieiunanda est vigilia S. Marthæ.*
2. *Ieiunium iure communi inductum est in vigilia Dominici Natalis, & assumpta Virginis in cælum.*
3. *Vigilia Dominici Natalis potest quicumque ferotinam collationem sumere cum varijs fructibus in quantitate excessiua.*

CAP. Ex parte. I.

Innocent. III.

Festum aliquod quando venerit in die Iunte, eius vigilia ieiunabitur in Sabbato: item vigilia S. Marthæ Apost. debet ieiunari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 446.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 545.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 11.*

Natiuitatem Domini, vel Assumptionem B. Mariæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd iure communi inductum est ieiunium in vigilia Dominici Natalis, & assumptæ in cælum Virginis, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 13. quest. 1.* Illud tamen aduertere oportet in vigilia Dominici Natalis posse quemcunque ferotinam collationem sumere cum varijs fructibus in quantitate excessiua, vbi consuetudo hæc aded inoleuit, vt ipsi etiam Prælati & videant sic fieri, & consentiant, atque id ipsum ipsi facientes operam illam acceptant, & approbant, vt docent Barthol. à Medin. in *instruct. Confessorum, part. 1. cap. 14. §. 10. vers. donde se sigue*, Ludouic. Lopez in *instruct. conscientia, part. 2. cap. 112. de ieiunio, vers. sed de collatione.* Llam. in 3. part. *methodi, cap. 5. §. 25. pag. 525.* Card. Tolet. in *sum. lib. 6. cap. 2. pag. 760.* Azor. d. lib. 7. cap. 8. in *fine*, nouè Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum, lib. 1. quest. 157.* Villalob. in *summa, tom. 1. tract. 23. diffin. 7. num. 5.* Cened. *Canon. quæstion. lib. 1. quest. 41. num. 5.* Sed in tali die posse sumi pro refectiuncula, vncias sexdecim plus minùve ex pane, vel ex Dulciaribus, existimant Fagundez in *quinque Eccles. præcepta, præc. 4. lib. 1. cap. 24. num. 19.* Diana resol. moral. part. 1. tract. de ieiunio, *resol. 35.* quauis contrarium, immo collationem ferotinam in vigilia Natiuitatis non posse sumi in magna quantitate ratione consuetudinis existimant Angles in *floribus Theolog. tract. de ieiunio, q. 9. art. 2. diffin. 4. dub. 1.* Fr. Emman. in *summa, tom. 1. cap. 23. concl. 8. num. 10.*

SVM MARIVM.

1. *Compendium huius text. refertur.*
2. *Ieiunium seruandum est in singulis vigilijs Apostolorum, præterquam in vigilia SS. Philippi, & Iacobi, & Ioannis Euangelistæ.*
3. *Ieiunium Aduentus an fuerit in usu quoad seculares, ostenditur.*
4. *Delictum in dubio præsumitur in foro conscientie, & ad vilicitatem animæ, & ex quo illud est vile.*
5. *Eligere debemus eam partem per quam tutius est consilium quando agitur de salute animæ.*
6. *Peregrini victores an teneantur seruare leges, vel consuetudines locorum, etiam quoad ieiunia, & festa in quibus per modum transitus reperuntur, ostenditur.*

7 *Ieiunia aliqua an in totum consuetudine abrogari possint, remissive.*

CAP. Consilium. II.

1 **V**igiliae omnium Apostolorum sunt ieiunandae præter vigiliis SS. Philippi, & Iacobi, & S. Ioannis Euangelistæ, quia celebrantur in solemnitate Paschali, & Natalis Domini. Ieiunium Aduentus agebatur Romæ, Festum S. Bartholomæi celebrari debet secundum consuetudinem loci. Qui propter necessitatem, id est, ne peccant, in Quadragesima carnes comedunt, non peccant, nec sunt puniendi, bene quidem est orandum pro ipsis, ne Deus imputet hoc, quia bonarum meritorum est ibi timere culpam, vbi nulla reperitur. Circa comestionem carniū seruanda est loci consuetudo, dummodo non emerget periculum infirmis, & debilibus. Quando infirmi tempore ieiunij perunt vesci carnis, cum vrgens necessitas exigit, debet concedi vt euitetur in eis maius periculum. Colligunt ex Ordī. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butt. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 447.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 545.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 3. cap. 2.*

2 **Omnium Apostolorum vigilia, &c.** [Notatur ad hoc, quod ieiunium seruandum est in singulis vigiliis Apostolorum præterquam in vigilia Sanctorum Philippi, & Iacobi, ac Ioannis Euangelistæ, quia illud incidit inter Pascha, & Pentecostem, quod tempus generali Ecclesiæ traditione immune, & liberum est à ieiunio, & hoc quia cadit intra dies Natalis Domini, refert Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 13. quæst. 1.*

3 **Ieiunium etiam apud nos in Aduentu Domini agitur.** Olim apud Romanos in diebus, in quibus Ecclesia Dominici Aduentus memoriam recolit, ieiunium seruabatur, & Christiani non solum corpus ieiuniis castigabant, sed etiam se se multis piis operibus, & religiosis officiis in Aduentu Domini præparabant, hodie apud monachos, & Religiosos solum huiusmodi ieiunium mansit, qui partim propriis institutis, partim vsu, & more id retinuerunt, refert Azor. *d. lib. 7. cap. 27. aliàs 16. quæst. 3.*

4 **Quia bonarum mentium, &c.** [Notatur ad hoc, quod in foro conscientia, & ad utilitatem animæ delictum in dubio præsumitur, vt per Cott. in *memorab. verbo delictum in dubio non præsumitur*, Mascard. *de probat. conclus. 495. num. 6. cum seqq.* Farin. *in praxi crimin. part. 3. quæst. 85. num. 45.* Et in dubio delictum præsumitur ex quo illud est tutius, Menoch. *de præsumpt. lib. 2. pres. 2. num. 40.*

5 Notatur etiam ad hoc, quod eligere debemus eam partem per quam tutius est consulunt, quando agitur de salute animæ, vt per Surd. *de alimentis, tit. 8. princl. 88. num. 4. & tit. 9. quæst. 17. num. 9.*

6 **Consuetudinem regionis facias obseruari.** [Notatur ad hoc, quod peregrini viatores tenentur seruare leges, vel consuetudines locorum, in quibus per modum transitus reperiuntur, quod ex hoc text. deduci videtur dum hinc habetur in festiuitatibus, & abstinentiis seruandam esse regionis consuetudinem, ergo censet eam consuetudinem respicere potius locum, quam personam, quare ita docent Abb. in *presenti, num. 6.* Soar. *de legib. lib. 3. cap. 33. num. 3.* Malder. *in part. 2. q. 96. art. 5. circa fin. pag. mibi 409.* Molfes. *in summa Theolog. moral. tom. 1. tract. 10. cap. 4. num. 17.* Ioan. de la Cruz *in direct. confitent. part. 1. præc. 3. art. 4. disp. 9. concl. 1.* Gabr. Valsq. *tom. 3. in 3. part. disp. 184. cap. 3. num. 28.* Salas de

legib. disp. 16. sect. 4. conclus. 4. Basil. Pont. *de matrim. lib. 5. cap. 7. §. 1. à princip.* vbi fundamenta huius sententiæ refert, & contrariis respondet, & *num. 14.* sic ait. Tenentur peregrini ad ea præcepta seruanda si tempore, quo moram faciunt, in eo loco occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non vnde si occasio fuerit comedendi, tenentur à carnis abstinere si in eo oppido abstinetur à carnis; idem est si cum commorantur instat occasio audiendi Missam, quia videlicet dies festus est. Nauarr. *in manuali, cap. 13. num. 5.* vbi dicit, quod qui degit in aliquo loco, tenetur obseruare festa illius, vbi tunc degit, non autem illa festa, quæ in propria eius patria obseruantur, & *cap. 23. num. 120. vers. tertio.* tenet peccare, qui vescitur carnis, vel alio cibo vetite in aliqua regione eo tempore quo liceret ei vesci in sua, sicut è contrario non peccare vescendo eis in regione per quam transit, vel in qua moratur, licet in sua id ei non liceret. Sed Philiarth. *de offic. Sacerd. tom. 1. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 23. §. est tertio notandum*, ait peregrinum sustentem in oppido, in quo est dies festus, vel ieiunij, teneri audire sacrum, & ibi prandentem teneri à carnis abstinere, iuxta illius loci consuetudinem, Couarr. *lib. 4. variar. cap. 20. num. 8. in fine*, Henric. *in summa, lib. 9. cap. 24. num. 2. in fine*, licet latius loquatur dum dicit non teneri peregrinum ad ieiunium, abstinentiamque carniū priuati statuti, priuataque consuetudinis oppidi, per quod transit obiter, additque *in commento litt. R.* nec teneri audire sacrum, licet pridie illic dormierit vt sequenti die proficiscatur; assentit in primo casu relato ab ipso Henriquez, non verò in altero de dormiente in loco vnde sequenti die proficisci intendit Campan. *ad finem diuersorij iuris Canon. in exhortat. n. 11. vers. quia in re,* aduertitque Fr. Emman. *super Bullam Cruciatæ, §. 1. num. 8. ad finem*, falsum esse asserere licere Castellano transire per Lusitaniam, vbi non eduntur intestina die Sabbati, illis vesci iuxta Castellæ morem, & resoluit Basil. Pont. *d. lib. 5. cap. 8. num. 2.* eos qui per Hispaniam iter faciunt, quamuis ex eo loco oriundi sint, in quibus non vescuntur intestina die Sabbati, posse illis vesci iuxta Hispaniæ consuetudinem, item eos, qui ex iis locis sunt in quibus lactinia non comeduntur diebus ieiuniorum secundum ius commune, posse vesci illis in eis locis, in quibus etiam sine priuilegio ex consuetudine adhibentur in cibum. Sed quoad principalius quæsitum verior est sententia, quæ ait peregrinos, & forenses non adstricti legibus & consuetudinibus loci, per quem transeunt, vel in quo per modum hospitij reperiuntur cessante scandalo, & quando eæ non obligant in suo domicilio, vt tenent Palud. Ledesm. Angles, Medina, Vega, Soar. & alij, quos refert, & sequitur Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 18. num. 6. Less. de instituta, lib. 4. cap. 2. dub. 8. à num. 53.* Fagundez *in præcepta Decalogi, præc. 4. lib. 1. cap. 7. num. 10.* Villalob. *in summa, tom. 1. tract. 2. diff. 73. num. 8.* Bonac. *de legib. disp. 1. q. 1. punct. 6. num. 49. & disp. ult. q. 1. puncto 6. num. 6.* vbi loquitur de ieiunio, Diana *resol. moral. part. 1. tract. de ieiunio, resol. 2.* Azor. *d. lib. 7. cap. 19. quæst. 4.* vbi declarat ad vitandam offensionem aliorum vesci debere cibis, quibus vituntur incolæ, si ibi prandant, vel cœnent, additque licet huiusmodi viatores in iis, quæ ad pœnas, odia, & onera pertinent, non obligentur consuetudine gentis per cuius loca transeunt, in iis tamen, quæ gratiam, fauorem, & honorem continent, posse gaudere, & vti consuetudine gentis, vel populi per cuius loca transeunt.

An autem consuetudine in totum aliqua ieiunia abrogari possint? Vide Azor. *d. cap. 19. aliàs 30. q. 1.* Paul. Comitoli. *respons. moral. lib. 4. quæst. 50.*

SVM MARIVM.

- 1 *Natiuitatis festum si occurrit sexta feria, licitum est omnibus carnes comedere, exceptis professis.*
- 2 *Vouens absolute non comedere carnes die Veneris, si postea in ea eueniat festum Natiuitatis Domini, tenetur ea die a carnibus abstinere.*
- 3 *Regularis, qui ad ieiunium Ferie Sexte ex obseruantia Regulari adstrictus est, non potest comedere carnes si in ea eueniat festum Natiuitatis Domini.*
- 4 *Religiosus factus Episcopus potest licite carnibus vesci Feria Sexta in qua Natale Domini incidit.*

CAP. Explicari. III. & vlt.

Honor. III.

- N**atiuitas Christi si venerit feria Sexta, licitum est omnibus vesci carnibus secundum consuetudinem Ecclesie generalis, exceptis professis, & vouentibus. Si vero aliqui ob deuotionem velint illa die abstinere a carnibus, non sunt reprehendendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Butr. Henric. Hostiens. Anch. Panorm. Cened. collect. 51. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 448. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 546. remissus Ximen. in concord. p. 1. & 2.
- 1 *Qui nec voto. Ergo absolute vouens non comedere carnes die Veneris, & postea in ea eueniat festum Natiuitatis Domini, tenetur ea die a carnibus abstinere, & ita per hunc text. docent Palud. in 4. dist. 38. quest. 4. Syluest. verbo ieiunium 9. num. 10. Cordub. in suo questionario, quest. 169. Vafq. 1. 2. quest. 7. art. 4. dist. 20. cap. 4. num. 20. Beja responforum casuum conscientia, part. 2. casu 6. Sayr. in clau. Regia, lib. 6. cap. 8. num. 11. Hieron. Llam. in summa, part. 3. cap. 5. §. 28. Ortiz in summa, cap. 19. num. 21. Philiarth. de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 25. Valer. Reginald. in praxi furi poenit. lib. 18. cap. 20. num. 290. Soar. de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 20. num. 7. Portel. in addit. ad dubia Regul. verbo ieiunium, num. 9. Villalob. in summa, tom. 1. tract. 23. diffi. 2. num. 6. Homobon. de Bonis de examine eccl. part. 1. tract. 5. cap. 9. quest. 60. Mofes. in summa Theologia moralis, tom. 1. tract. 11. cap. 14. num. 67. Diana resol. moral. part. 1. tract. de ieiunio, resol. 22. Sanchez in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 61. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. quest. 45. art. 3. Barthol. à S. Faustio in thesaur. Religiosorum, lib. 1. quest. 154. n. 2. quicquid contrarium velint Azor. instr. moral. part. 1. lib. 11. cap. 20. quest. 3. Molin. de iustitia, tract. 2. dist. 272. num. 3. Fagund. prac. 4. lib. 1. cap. 6. num. 6.*
 - 3 *Nec Regulari obseruantia, &c.] Notatur ad hoc, quod ille, qui Regulari obseruantia adstrictus est ad ieiunium Ferie Sexte, non potest carnes comedere si in ea eueniat festum Natiuitatis Domini, vt per Molin. in summa confessorum in 3. precepto Decalogi, §. 10. fol. 8. verso, Fr. Emman. d. quest. 45. art. 2. & 3. vbi art. 4. resoluit quod Religionibus in quibus ex voto, aut ex precepto, aut ex obseruantia Regulari est illicitum vesci animalium extremitatibus, & intestinis in die Sabbati, non possunt Regulares ea comedere quando Natiuitas Domini in Sabbato occurrerit. Ludou. Beja d. casu 6. Sanch. d. cap. 11. num. 59. & seq. & tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 20. in princip. Autem voto, vel statuto Regulari adstricti ad carnes non edendas in die Veneris, possunt eas edere eueniente in ea festo Natalis Domini, si votum, vel statutum tollatur per priuilegium Apostolicum? Affirmatiue respondent Syluest. verbo Dominica, n. 2. & verbo ieiunium, quest. 10. & ibi Arnil. num. 13. Beja d. part. 2. casu 3. Ludouic. Lopez in instru-*

torio conscientia, part. 2. cap. 112. Sa verbo ieiunium, n. 6. quos refert, & sequitur Barthol. à S. Faustio d. lib. 2. quest. 155. vbi quest. 156. contra Medinam lib. 1. summ. cap. 14. §. 10. tenet eum, qui stantibus voto & Regulari statuto in tali die carnes edit, peccare solum contra votum, vel Regulare statutum, non autem contra ius commune, quia Pontifex in presenti, cum omnibus fidelibus in ea prohibitionem dispensat, relicta sola voti, vel statuti Regularis obligatione, ac proinde, qui illa die carnes ederet, non peccaret nisi contra votum, vel Regulare statutum. Vnde sublata iuris prohibitionem per hunc text. in ea, quæ remanet ratione Regularis obseruantie, poterit Prælatus Religionis dispensare cum suo subdito in esu carnum in Sexta Feria si sit Natale Domini, vt resoluunt Sa d. verbo ieiunium, num. 6. Fr. Emman. d. quest. 45. art. 3. ver. tertio, Sanch. d. lib. 4. cap. 11. num. 63.

Vtrum autem Religiosus factus Episcopus possit licite carnibus vesci Feria Sexta in qua Natale Domini incidit, poterit non immerito dubitari, cum adhuc Religiosus sit, & votis, quæ in Religione emisit, adstrictus maneat. Verum dicendum est Religiosum creatum Episcopum, cui iuxta suæ Regulæ constitutiones carnum esus Feria Sexta interdicitur erat, posse licite eis vesci Sexta Feria in qua festum Natalis Domini occurrit; vt Turrecrema. in cap. vnic. num. 1. causa 18. quest. 1. & in cap. carnes, de consecrat. dist. 5. Zab. in Clement. 2. in princip. num. 7. quest. 2. de censib. Caietan. in opusc. tom. 1. tract. 25. de obligat. & obseruat. precept. quest. 2. Couart. in cap. 1. de testament. num. 18. Sor. lib. vlt. de iust. quest. vlt. art. vlt. col. 6. & 7. Fr. Emman. in summa, tom. 2. cap. 10. Sanchez d. lib. 6. cap. 6. num. 20. vbi etiam aduertit quod si Religiosus ille Episcopus esset ex Fratribus Minimis, qui solemne à carnibus abstinentie votum emittunt, iuxta aliquorum opinionem, peccaret mortaliter edendo, quia text. in presenti, excipit eos quoque, qui ex voto tenentur à carnibus abstinere; sed ibi resoluit eum posse carnibus vesci. Ratio huius, & supradictæ resolutionis ea est, quia Religiosus Episcopus immo: nis manet à votis, quæ præter substantialia ex Religionis præscripto emittuntur, vt probant Caiet. & Sor. locis proxime citatis. Nec obstat text. in presenti, dum priuilegium in eo contentum denegat adstrictis Regulari obseruantia ad carnum Feria Sexta Natalis Domini abstinentiam, quia intelligitur de adstrictis debito legali, non autem de adstrictis solo morali debito; eo vel maxime quod tunc hoc morale debitum cessat, cum consentaneum sit Episcopum in tanta solemnitate cum cæteris populi conformari.

De Purificatione post partum.

TIT. XLVII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zab. Butr. Ioan. Andr. Ancharan. Panorm. Guillelm. Durand. in breuiar. aureo iuris Canon. fol. 117. Mart. Mesnard. in epitome Decretal. fol. 152. Petrus de Raucenna in compendio iuris Canon. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 511. Goffred. & Hostiens. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anast. Germon. in paratilis ad quinque libros Decretal. sub hoc tit. nouè Barthol. Carthagena in expositione titulorum iuris Canonici, sub cod.

S Y M M A R I V M.

- 1 Mulier post partum statim potest ingredi Ecclesiam, nec teneatur abstinere per aliquos dies secundum legem Mosaicam, & num. 2.
- 3 Coniugij vsus an licitus sit eo tempore, quo durat immunditia illa corporalis post partum, ostenditur.
- 4 Menstrui tempore an sit peccatum accedere ad uxorem remissive.
- 5 Præcepta ceremonialia, vel iudicialia legis veteris in lege Evangelica vim amplius legis non obtinent.
- 6 Præcepta ceremonialia, & iudicialia legis veteris in quo differant, ostenditur.

C A P. Volens. Vnic.

Innocent. III.

1 **M**ulier post partum potest statim ingredi Ecclesiã, quia euanuit umbra legis, & illuxit veritas Evangelij. Si tamen ex veneratione aliquandiu velit abstinere, non est improbãda eius deuotio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Burr. Ioan. Andr. Hoflien. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 445. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 546. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. vnic.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. colligit Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 22. num. 8. vbi aduertit lege antiqua Leniticã 12. præscriptum fuisse, vt mulier masculum pariens abstinere quadraginta diebus ab ingressu Ecclesiã, fœminam vero octoginta, quia durabat adhuc corporalis immunditia, donec eo transacto purificaretur, quod quidem præceptum cum ad ceremonialia pertineret iam extinctum est, quod quidem purificationis præceptum non potuit afficere Beatissimam Virginem; ratio est primò, quia lege purificationis afficiebatur solum mulier, quæ suscepto semine pariebat, sic enim habetur in vulgata editione, sicque legunt Septuaginta; secundò, quia purificatio instituta erat ob immunditiam legaleam, quæ inducta videbatur ob immunditiam puerperij, & ob peccatum: in Beatissima autem Virgine non aderat immunditia legalis, seu puerperij; ita Origen. homil. 8. in Leuit. S. Bernard. serm. 3. de purificat. Soar. in 3. part. tom. 2. disp. 16. sect. 2. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 1. cap. 18. quest. 3. Bonac. de sacros. Christi incarnat. disp. 3. quest. 2. puncto 3. num. 2.

3 Solet autem dubitari an licitus sit vsus coniugij eo tempore, quo durat immunditia illa corporalis post partum? Burr. in rubr. de sponsalib. num. 14. & Alexand. de Nauo ibid. num. 21. casu 1. sentiunt tunc esse peccatum mortale petere debitum, nec esse reddendum cessante fornicationis periculo, per cap. ult. disp. 5. ibi. & nisi purgationis tempus prius transierit, viris suis non debent admisceri. Palud. verò, Tabien. Monald. Ludouic. Lopez, Jacob. de Graff. & alij apud Sanchez d. disp. 22. num. 19. affueuerant esse veniale; sed ipse Sanchez cum D. Antonin. Angel. Turrecremat. Palac. Henriquez, & aliis probabilius existimat nullam esse culpam nisi ex eo concubitu grauis morbus fœminæ emereret, & respondet textum in dicto cap. ult. loqui de consilio.

4 Vtrum autem tempore menstrui sit peccatum accedere ad uxorem, ipsaque teneatur debitum virum petenti reddere? Vide Henric. in summa, lib. 11. cap. 15. num. 7. Sanch. d. disp. 21. num. 5. & 15. Valec. Reginald. in praxi fore panit. lib. 3. num. 342. Rebell. de oblig. iust.

part. 2. lib. 3. quest. 19. Egid. de Coninck de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 34. dub. 9. num. 76. Bonac. de matrim. quest. 4. punct. 6. num. 9. & 10.

Quod postquam umbra legis euanuit.] Notatur ad hoc, quod præcepta veteris legis ceremonialia, vel iudicialia in lege Evangelica vim amplius legis non obtinent, vt docent D. Thom. 1. 2. quest. 104. arti. 3. vbi Caiet. & 2. 2. quest. 87. art. 1. in solutione quest. Scholastici in 4. sentent. dist. 3. vbi S. Bonavent. art. 3. quest. 2. & Scot. quest. ult. Alphons. à Castro de lege penal. lib. 1. cap. 15. Tiraq. de retractu sign. in præfat. num. 8. cum seqq. Sor. de iustitia. lib. 2. quest. 5. art. 5. Couarr. variat. lib. 1. cap. 17. num. 1. Nauarr. in man. c. 11. num. 2. Chald. Pereira de potestate eligend. cap. 7. num. 3. Moneta de decimis. c. 1. quest. 2. num. 13.

In hoc tamen differunt ceremonialia, & iudicialia hæc veteris legis præcepta, quia ceremonialia seruari non possunt tempore legis nouæ cum mortifera effecta sint, demptis tamen illis, quæ magis pertinebant ad deuotionem quandam, ac ritum sacrificiorum, eorumque ornatum, quam ad futuræ legis, Christiue nascituri præfigurationem, huiusmodi sunt vestes Sacerdotum, Altare, Thurificatio, & alia his similia, quæ etiam post legem Evangelicam statuta fuerunt, & ab Ecclesia seruantur: iudicialia verò cum solum mortua sint, non licet obligent tempore gratiæ, tamen obseruari poterunt sine peccato, quatenus per habentem potestatem legis condendæ fuerint approbatæ, vt docent Couarr. d. cap. 1. num. 1. vers. hinc, Menoch. de arbit. casu 290. num. 10. Moneta d. cap. 1. quest. 2. num. 14.

De Ecclesijs adificandis, vel reparandis.

T I T. XLVIII.

SUPER hanc rubric. præferunt Zabarel. Ioan. Andr. Burr. Anchar. Panormitan. Guillelm. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici. fol. 117. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 176. Martinus Mesnart. in epitome Decretalium, folio 152. Petr. de Rauena in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, pag. 511. Goffred. & Hof. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratilis ad quinque libros Decretal. nouè Barthol. Carthagensis in exposit. tit. iuris Canon. sub eod. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 308.

De materia tituli vide Concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 8. & sess. 21. de reform. cap. 7. Hieron. Roman. lib. 4. de Republ. Christiana, cap. 1. & 2. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 3. Bellec. disquisit. cler. 1. tit. de clerico debitore, §. 13. 14. & 15. Salgado de protect. Regia, tom. 1. part. 3. cap. 5. Et de Ecclesijs reparandis specialem tractatum edidit Petr. Pechius.

Ecclesijs.] Dicitur à verbo Græco ἐκκλησία, quod significat euocare, vade pro significato habet euocationem, seu cœtum vocatorum, ad hanc enim quotquot veniunt, Dei vocatione vocati veniunt, & nullus proprio instinctu adiungitur congregationi Saluatoris, & ideo Ecclesia idem est quod congregatio fidelium, Actor. cap. 15. ibi, erat enim Ecclesia confusa, cap. Ecclesia, de consecrat. dist. 1. glof. 2. in cap. cum clerici 19. de verbor. significat. glof. ult. in cap. fin. ne Prælati vices suas, faciunt multa, quæ circa auctoritatem Concil. Trid. sess. 5.

sess. 5. in decreto, de edit. & usu librorum, vers. prater, ibi, Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu scripturarum, constatque ex multis aliis, de quibus Gig. de eccl. hierar. lib. 1. cap. 1. Can. de locis Tholog. lib. 4. cap. 2. Victor. in relect. de potest. Ecclesia, in princip. Card. Bellarmin. tom. 1. controvers. 4. lib. 3. cap. 2. Idor. Moscon. de de maiest. milit. Eccles. in prelud. lit. B. fol. 4. Nicol. Gilmont. de gratia expost. cap. 1. vers. Ecclesia, num. 34. Seld. de benef. part. 1. quest. 5. num. 1. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 15. num. 20. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 2. Ouid. de Amic. de iure emphyt. in repet. cap. pozuit, de locato, in princ. text. num. 5. cum seqq. Massobr. in sua praxi habendi concursum prelud. 1. num. 26. cum seqq. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesia existens. lib. 1. cap. 1. ex num. 1. eleganter Illustriss. D. meus Roderic. de Cunha in comment. ad cap. vidua ult. num. 3. dist. 81. vbi dicit Ecclesiam esse corpus quoddam morale, cuius membra sunt homines, & Angeli, caput autem est Christus, qui sanguine suo fecit vtramque vnam, & triumphantem scilicet, & militantem, illam inuisibilem, hanc visibilem, Soar. de fide, disp. 9. sect. 1. apud quos videbis varias huius nominis Ecclesie acceptiones.

Passim in iure nostro accipitur Ecclesia pro Prælatu, seu beneficio ecclesiastico, præcipue Curato, vt in rubr. & in cap. 3. ne Prælati vices suas, & in cap. non ignores, de prabend. & in cap. consuluit, de iurepatronat. notauit gloss. ult. in cap. ult. ne Prælati vices suas, Rebuff. in praxi benef. tit. quare instituta sint benef. num. 9. Petr. Gregor. in instr. rei benef. cap. 6. num. 3. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 4. num. 178. Illustriss. D. meus Roderic. de Cunha in comment. ad cap. quorum 6. num. 2. dist. 68.

Frequentissimè etiam accipitur Ecclesia pro templo, seu æde sacra, vt in toto hoc tit. & in cap. non oportet 42. dist. & apud Paul. 1. ad Corimb. 2. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis, cum aliis multis quæ plene adducit Stephan. Durant. de ritibus Ecclesie Cathol. lib. 1. cap. 1. à princip.

Ecclesie appellatio quæ comprehendatur, dixi latè in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 85. num. 1. cum seqq. Et quòd sub eius lata appellatio continetur omnis pius locus, desumitur ex cap. requisisti 15. de testament. vbi citauit Doctores num. 2. & ex cap. 1. de in integr. restit. lib. 6. vbi latè dixi ex num. 3. & hoc semper verum esse in fauorabilibus, tenui d. appell. 85. num. 16.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium habens in Ecclesia tenetur contribuere ad ipsius reparationem, & num. 2.
- 3 Populus tenetur Ecclesiam adificare, & reparare si ad illum ex consuetudine hoc pertineat.
- 4 Ecclesia habens portionem deputatam, certisque redditus pro fabrica, de illis adificari, seu reparari debet.
- 5 Cathedralis Ecclesiam qui reparare tenentur, ostenditur.

C A P. Quicumque. I.

Ex Concil. Mogunt.

- 1 Beneficium ecclesiasticum habens, contribuere omnino tenetur, vel adiuuare ad reparationem, vt ad lecta restauranda, vel Ecclesias emendandas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Pa-

norm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 450. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 546. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. desumitur ex Concilio Moguntico sub Carolo Magno cap. 42. referunt Burchard. lib. 3. Decretorum, cap. 30. & Iuo part. 3. cap. 35. & Anton. Augusti. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 4.

Probat hic text. habentes beneficium in Ecclesia teneri contribuere ad ipsius reparationem, qui renouatus, & amplius est, per Concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 7. de quo latius ad cap. de his 4. infra hoc tit. & ad illam conclusionem quòd beneficiatus tenetur ad reparationem Ecclesie sui beneficii, vide l. 1. tit. 10. part. 1. Cæpol. de seruitut. urban. pradior. cap. 59. num. 22. Auiles ad cap. 23. Prætor. in glos. den orden, num. 11. Salgado de protect. Regia, tom. 1. part. 3. cap. 5. num. 5. Qui quidem beneficiati non solum tenentur ad fabricam, sed etiam ad ornamenta, calices, pluuiaria, & alia quæcumque paramenta. Surd. decif. 62. num. 6. Caualean. Fiuiz. decif. 24. part. 2. Campan. in diuersis iuris Canonici. rub. 12. cap. 15. num. 19. Barbat. consil. 26. incip. difficile est, num. 3. vol. 3. Beroi. consil. 3. num. 12. 13. 14. & 20. vol. 1. Lambertin. de iurepatron. lib. 3. quest. 2. art. 2. num. 7. vers. aut summa, Rip. consil. 1. num. 7. sub tit. de consuet. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de clerico debitore, §. 14. num. 1.

Amplia procedere in quibuscunque beneficiatis beneficiorum simplicium, vt per Abb. hic num. 3. l. 11. tit. 10. part. 1. Gutieri. alleg. 10. sub num. 1. Nauarr. de spolijs clericor. §. 8. num. 11. vers. secundo, Valac. consil. 179. n. 13. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo visitatio, §. 6. dub. 9. Salgado d. cap. 5. num. 19. vbi num. 23. subdit quòd ideo beneficiatus simplicis Ecclesie condemnatus ad impensas pro reedificatione, & reparatione Ecclesie diruta compellendus est, etiam non obstante ab eo interposita appellatio.

Intellige huiusmodi resolutionem procedere si non sit consuetudo quòd populus illam reparare debeat siue ædificare, quia tunc ad populum pertinebit ædificatio, & reparatio, vt per Hostiens. in presentij, num. 1. Abb. num. 3. Henric. Barbat. Zabar. & Butr. ibid. Abb. in quest. 3. incip. Sempronius, num. 17. Beroi. d. conf. 3. num. 1. & 2. Barbat. d. conf. 26. num. 4. Lambertin. d. art. 2. num. 2. 4. & 7. vers. omnia prædicta, Bellet. d. tit. de clerico debitore, §. 13. num. 2. & num. 3. citat Rot. in vna Egstaniens. fabrica, 15. Decembris 1589. coram Orano, vbi fuit dictum quòd consuetudo parochianorum reparandi, & ornandi capellam liberat Rectorem à paramentis, & est compellendus populus ad talem consuetudinem obseruandam. Nam in hac materia primitus inspicitur, & attenditur obseruantia, & quid hætenus consueuerit Paul. de Citadin. de iurepatron. art. 5. princ. vers. secundo intelligi, sub n. 173. Ioseph. Ludouic. consil. 38. illat. 135. Campan. in diuersis iuris Canon. rubr. 12. c. 13. sub num. 19. Salgado d. cap. 5. num. 13.

Intellige etiam procedere si Ecclesia non habeat 4 portionem deputatam, certisque redditus pro fabrica, tunc enim sine dubio erit reparanda de illa portione, eisdemque redditibus, gloss. 1. hie in fine, Hostiens. num. 1. & Abb. num. 3. ibid. idem Abb. d. quest. 3. num. 17. Barbat. d. consil. 26. num. 4. Beroi. d. consil. 3. num. 5. & 15. Lambertinus d. art. 2. num. 2. vers. & primitus, & num. 4. vers. tertia intelligi, Belletus d. §. 13. num. 11.

Circa tamen Ecclesie Cathedralis reparationem seclusa consuetudine (quæ de iure communi circa eam attenditur, Beroi. d. consil. 3. num. 1. & 2. quem refert Rot. decif. 627. num. 1. apud Farinac. part. 1. recent.) est aduertendum Episcopum solum ad illam teneri de quarta reddituum suorum, cap. decernimus 10. quest. 1. cap.

cap. quatuor. & ibi Archid. num. 3. 12. q. 2. Beroi. d. conf. 3. num. 6. & 7. cum seqq. Barbat. d. consil. 26. num. 4. Bellet. d. §. 13. num. 12. non solum futurorum, sed etiam præteritorum, vt post Beroi. & Barbat. citatis locis, bene docent Surd. consil. 62. num. 23. & Rot. d. decis. 627. num. 2. & si fuerit diues, etiam vltra quartam partem compelli potest, Abb. d. quest. 3. in fine, vers. & aduerte. Sed si nec Episcopus diues fuerit, & illa quarta pars non fuisset sufficiens, tunc tenentur, & compelli possunt Canonici supplere de superabundantibus redditibus suarum præbendarum, vel aliarum rerum Capituli, cap. fin. de his, que sunt à maiori parte Capituli, vbi Host. num. 1. & Abb. num. 7. idem Abb. in præfati, num. 3. & in d. q. 3. in fin. vers. & aduerte, Barbat. conf. 26. n. 4. & 5. Beroi. d. conf. 3. n. 8. 21. 26. & 37. vers. ff. glossa, Lambertin. d. art. 2. n. 3. & 4. vers. tertius est casus, Bellet. d. §. 13. num. 16. Si denique Episcopus, & Canonici simul non sufficerent, tunc Episcopus vna cum Capitulo possit statueri quòd alij inferiores Clerici de superabundantibus fructibus deductis sibi necessariis ad contribuendum dictæ fabricæ tenerentur, Barbat. d. consil. 26. num. 4. Beroi. d. consil. 3. num. 23. & 24. Lambert. d. art. 2. num. 4. vers. si autem dato, Bellet. d. §. 13. num. 17. vbi cum Abb. hic num. 6. & d. quest. 3. in fine, tenet posse etiam Episcopum cum Capitulo deputare fructus beneficiorum vacantium pro fabrica Ecclesiæ Cathedralis si ipse, & Canonici non sufficiant. Et Rota d. decis. 627. num. 5. aduertit quòd licet Episcopus possit assignare fabricæ distributiones quotidianas deficientium, vt ex Illustrissimorum interpretum ipsa censuit decis. 325. part. 2. diuers. vbi domini intelligebant istam sententiam procedere iuris ordine seruato, scilicet in euentum quòd quarta Episcopi non sufficeret, tunc posset applicare distributiones Canonicoꝝ, & ita censuit ad applicationem distributionum beneficiorum non esse deueniendum priusquam videretur an applicanda per Canonicos sufficerent.

C. A. P. Cùm dicat. II.

Ex Concil. Later.

Leprosi quando congregantur sub communi vita, permittitur eis construere sibi Ecclesiam in cœmeterio, & habere proprium Presbyterum, sine iniuria tamen veterem Ecclesiarum; quod enim eis ex pietate conceditur, non debet redundare in aliorum iniuriam. Item de hortis & nutrimentis animalium suorum decimas soluere cogi non debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Burr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 450. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 546. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. defumitur ex Concil. Lateran. sub Alexand. III. cap. 23. & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 1.

Sacrum etiam, vt de hortis, &c.] Noratur ad hoc, quòd leprosi si viuant in communi, & stent simul in vno loco, non tenentur dare decimas de hortis suis, qui sunt in circuitu domus, neque de animalibus suis ibidem nascentibus, seu eorum nutrimentis, vt per Hispan. in regulis decimarum, quest. 1. 2. num. 2. Rebuff. de decimis, quest. 5. num. 21. Moneta eod. tract. cap. 5. q. 1. n. 35. Hinc Rota in Corduben. decimarum 22. Mayo 1617. coram Illustrissimo D. Patriarcha Manzancado, censuit, vt sit locus huic cap. leprosos debere communiter viuere, & simul congregatos extare, itaut si adesset hospitale, in quo curarentur etiam leprosi, quando ad illud accederent, & adessent ibidem alij infirmi aliis morbis laborantes, & leprosi retinerentur separatim Barbof. Collect. Tom. II.

ab aliis infirmis, adhuc non haberet locum text. in præfati, quia leprosi non videntur constituere corpus separatam, cum talis separatio fiat ad euitandum contagium, & cum priuilegium huius text. sit speciale, non videtur extendendum ad hospitale commune leprosis, & aliis infirmis, vt dixit Rota supra allegata.

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia Parochialis ob nimiam distantiam potest noua Ecclesia in ipsius Parochia edificari, & certa portio de antiqua sibi deputari.
- 2 Parochialis Ecclesia propter nimiam distantiam, vbi parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta accedere non possunt, noua potest Ecclesia in ipsius parochia edificari.
- 3 Concilium Trident. sess. 1. de reform. cap. 4. refertur.
- 4 Iudicis arbitrio relinquuntur quantum vna Ecclesia parochialis ab altera distare possit vt commodè Sacramenta sumere inde possint parochiani.
- 5 Capellanus Ecclesia nouiter erectæ quibus concurrentibus recipere debeat obventiones, ostenditur.
- 6 Beneficium consistens intra limites, & confines Ecclesiæ patronata laicorum non sortitur illius naturam, nec efficitur de iure patronatus laicorum.
- 7 Matrix Ecclesiæ illa dicitur, que habet alias Ecclesias sibi subiectas.
- 8 Obventionis appellatione que veniam, ostenditur.

C. A. P. Ad audientiam. j. III.

Alexand. III.

Quando aliqua villa ab Ecclesia parochiali nimium distat, vt incommoda sit, potest alia Ecclesia in villa edificari, & dotari, ad prouentus illius, & dos sufficiens dari debet Sacerdoti eligendo à persona maioris Ecclesiæ, dummodo maior Ecclesia sufficientes redditus præter illos villæ habeat. Et si Rector illius Parochiæ, vel maioris Ecclesiæ sit negligens in eligendo, Episcopus eligat, & seruetur debitus honor villæ erga matrem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butrius, Hostiens. Henric. Anchar. Panormit. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 451. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 547. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 3.

Probat hic text. quòd vbi propter nimiam distantiam Ecclesiæ parochialis parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere nõ possunt, noua potest Ecclesia in ipsius parochia edificari, & in ea Sacerdos sublato appellationis obstaculo ad præsentationem Rectoris Ecclesiæ maioris certa portione de antiqua illi deputata poni, de cuius materia latè agit Salgado de protect. Regia, tom. 1. part. 3. cap. 5. num. 31. cum multis seqq. & apud Hispanos l. 9. tit. 10. p. 1. Menoch. conf. 477. Bimi. consil. 184. vol. 2. Henric. conf. 80. Ioan. Bapt. Costa de remed. subsid. remed. 75. per totum, Lap. allegat. 67. num. 2. Cardinalis Tufchus tom. 6. lit. P. conclus. 98. à princ. qui quidem textus innouatur, & ampliatu est per Concil. Trident. sess. 1. de reformatione, cap. 4. his verbis. Episcopi etiam tanquam Apostol. Sedis delegati in omnibus Ecclesiis parochialibus, vel baptisnatis, in quibus populus ita numerosus sit, vt vnus Rector non possit sufficere Ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui diuino peragendo, cogant Rectores,

vel alios, ad quos pertinet, sibi tot Sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda & cultum diuinum celebrandum. In ijs vero, in quibus ob locorum distantiam, sine difficultate parochiani sine magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda accedere non possunt, nouas parochias etiam iniurijs Rectoribus iuxta formam Constitutionis Alexand. III. qua incip. Ad audientiam, constituere possunt. Illis autem sacerdotibus, qui de nouo erant Ecclesis praesidendi, competens assignetur portio arbitrio Episcopi ex fructibus ad Ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus; & si necesse fuerit, compellere possit populum eam subministrare, quae sufficiat ad vitam dictorum Sacerdotum sustentandam: quacumque reservatione, &c. de qua materia; & huius textus, & illius decreti intellectu agunt Roch. de iure patronat. verbo honorificum, quest. 3. num. 10. Lambertin. in simili tract. part. 1. quest. 3. art. 15. Mandol. in praxi signata, Gregor. l. 13. glof. 6. sit. 5. part. 1. Gambar. de officio legati, lib. 5. tit. 18. Piasc. in praxi noua Episcop. part. 1. cap. 5. n. 1. vbi refert Sacram. Congregat. declarasse Episcopo Andri. de anno 1594. sine praedictio nimirum possideuntis, Francisc. Leo in thesauro fori ecclesiast. part. 2. cap. 2. num. 68. vbi num. 69. ex eadem Sacra Congregat. refert illud Concilij Trident. decretum habere locum etiam si essent subiectae Regularibus, Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 12. quest. 7. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo parochia, §. 6. Henric. conf. 80. Menoch. consil. 477. Costa de remedijs subsid. remed. 75. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori ecclesiast. d. cif. 554. in 1. edit. & resol. 476. in 2. edit. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, part. 3. alleg. 18. Rot. decis. 484. num. 2. apud Farin. part. 1. recent. vbi quod parochias nouas erigendi iusta causa videtur incommoditas populi ad percipienda Sacramenta, & audienda diuina Officia, & n. 3. quod non sufficit quaelibet distantia, sed ea dumtaxat, quae praebet difficultatem parochianis accedendi cum magno incommodo ad percipienda Sacramenta, & diuina Officia audienda, ead. Rot. apud eund. decis. 204. num. 2. part. 2. recent. & decis. 745. num. 2. d. part. 2. recent. Limitant tamen huius text. dispositionem Menoch. d. conf. 477. num. 9. Costa d. remed. 76. Aloyf. Ricc. d. resol. 476. num. 6. nisi in loco minime difficili, nec incommodo oratorum adesset, vel Ecclesia cum fonte baptismali, & caeteris ad parochiam necessarijs, ibique poneret Rector Sacerdotem in sui adiutorium.

Ad sustentationem suam eiusdem ville obuentiones, &c.] Notatur ad hoc, quod parochi super iure parochiali percipiendi intra fines suarum Parochiarum habent assistentiam iuris, Abbas in cap. dilecti, num. 4. versic. sed dubitatur, de offic. Ordin. Roia decis. 256. num. 1. parte 1. recentiorum, & proinde ex sola iuris assistentia nulla etiam concurrente probatione possessionis manentio illis esset concedenda, vt fuit dictum in Taurinen. decimar. ult. Aprilis 1604. coram Seraphin. inter eius impress. decis. 1497. quoniam haec iuris assistentia in iudicio retinenda summariissimo sola sufficeret si versarentur in iurisdictionibus, in quibus terminis loquuntur decs. 273. num. 1. & 382. num. 1. & 501. ex num. 1. part. 2. recent. sed in alijs causis non iurisdictionibus nunquam Rota conuenit ex sola iuris assistentia manutionem impartiri, & pluries proposita illa causa Taurinen. Rota nunquam resolutioni praedictae coram bonae mem. Cardinal. Seraphino inhætere voluit, & signanter in Reatina decimarum 4 Decembris 1606. coram iusto, & in Mediolanen. decimarum 9 Iunii 1610. coram R. P. D. Pirouano, & in Mediolanen. quæst. funeralium 14. Martij 1622. coram R. P. D. Me. iuno.

4 Tantum perhibetur ab Ecclesia parochiali distare, &c.]

Notatur ad hoc, quod iudicis arbitrio relinquatur quantum vna Ecclesia parochialis ab altera distare possit, vt commodè Sacramenta sumere inde possint parochiani, vt per Menoch. de arbit. casu 491.

Ita dicitur redditibus abundare, &c.] Vide Rebuff. de decimis, quest. 6. num. 22. vbi asserit capellanum Ecclesiae nouiter erectæ tribus concurrentibus recipere debere obuentiones illius villæ, videlicet quod antiqua baptismalis redditibus abundet & quod ædificata sit necessaria, & quod non habeat sufficientes redditus ad sustentationem Presbyteri, alioquin si fundator vel parochiani concederent redditus sufficientes, tunc teneretur Ecclesia baptismalis quicquam concedere.

Ad presentationem Rectoris.] Ergo beneficium constitens intra limites, & confines Ecclesiae patronatæ laicorum, non propterea forratur illius naturam, nec efficitur de iure patronatus laicali, vt per Abb. hic n. 9. & 10. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 10. num. 6. cum seqq.

Matrici.] Ergo matrix Ecclesiae dicitur ea, quae habet alios Ecclesias sibi subiectas, vt per Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 3. in fine, Soar. de Relig. tract. de decimis, lib. 1. cap. 24. num. 1. Rebuff. de decimis, quest. 6. num. 7. Monet. eod. tract. quest. 7. num. 3. Rot. decis. 272. n. 3. apud Farin. part. 1. recent.

In glos. Obuentiones. Notatur ad hoc, quod obuentio appellatio veniunt oblationes, & personales decimæ, quæ dantur diebus, quibus acceditur ad Ecclesiam, & ex mortuarijs, & similibus, vt per Gutier. conf. 8. num. 4. Valasc. conf. 14. num. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proæm. num. 199. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Rectores Ecclesiarum parochialium possunt compelli, vt de redditibus, qui supersunt, teneantur conferre ad constructionem, seu reparationem Ecclesiae, & n. 2.
- 3 Rector Ecclesiae si ab illa non habeat tot redditus, quibus praestare possit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani etiam nobiles, & exempti.
- 4 Parochiales Ecclesiae iuris patronatus à quo sunt restitrandæ, ostenduntur.

C A P. De his. IV.

Rectores Ecclesiarum Parochialium possunt compelli vt de bonis Ecclesiae, quæ eis supersunt, conferant ad reparationem, & institutionem Ecclesiarum, vt alij eorum exemplo inuidentur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Henric. Butr. Panormit. Viuan. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 451. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 547. remissus Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 35. cap. 3. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 29. cap. 2.

Hic text. est innotatus per Concil. Trident. sess. 21. de reformat. cap. 7. ibi, Parochiales verò Ecclesias, etiam si iuris patronatus sine ita collapsas resciri, & instaurari procurant ex fructibus, & prouentibus quibuscunque ad eandem Ecclesiam quomodocumque pertinentibus, qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus alios ex dictis Ecclesijs prouenientes percipiunt, aut in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs opportunis ad predicta cogant, quacumque appellatione, exemptione, & contradictione remotæ. Quod si nimia egestate omnes laborent ad matricem, seu viciniores Ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales, quam alias Ecclesias diuitas in profanos vsus

us non sordidos, erecta tamen ibi Cruce, conuertendi. de qua materia, & huius text. ac illius Concilij Tridentini decreti intellectu, vide Paul. Fusc. *de visitat. lib. 1. cap. 10. num. 15. & 16.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de bonis clericorum, §. 14.* Aloyf. Ricc. *in decis. curie Archiepiscop. Neapolit. part. 2. decis. 255.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 2. verbo parochia, §. 6.* Francisc. Leo *in thesouro fori Ecclesiast. part. 2. cap. 16. num. 51. cum seqq. Cened. a'cretal. collect. 153.* Valasc. *consult. 179. num. 7. & 13.* Iatè Salgado *de protecl. Regia. tom. 1. part. 3. cap. 5. per tot.* Ioan. Baptista Costa *de remed. subsid. remed. 106. illat. 2.*

3 *Si eis supersint.]* Aduertit Paul. Comitot. *responf. moral. lib. 1. quest. 82. conclus. 3.* quòd si beneficij bona sustentandæ vitæ supersint, sed non tuendæ conditioni, seu statuti, tenetur Rector ad reparationem, quia beneficiorum fructus non ad creandos, aut augendos, seu fouendos mundanos titulos, seu statum collecti sunt, sed ad pauperes alendos, & diuinitum cultum instituendum, atque augendum, & conclus. 5. tenet quòd vbi est consuetudine imperatum, vt plebs & populus, quem curat Sacerdos, suis opibus Ecclesiæ provideat, ea consuero retinenda est, refert Illustrissimus D. meus Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in *commentar. ad cap. pulchra 8. num. 5. dist. 86.* Tenebuntur itidem beneficiari ad ornamenta necessaria sine quibus diuina celebrari nequeunt, Barbat. *consil. 26. num. 1. & 4. volum. 3.* Surdus *consil. 62.* Bellet. *d. §. 14. num. 4.* Campan. *in diuersorio iuris Canonici, rubric. 12. cap. 13. sub num. 19.* Salgado *de protecl. Regia, tom. 1. part. 3. cap. 5. num. 6.* Si autem Rector non habeat ab Ecclesia tot redditus, quibus prestare possit talem reparationem, tunc tenebuntur parochiani in tali Ecclesia Sacramenta, & alia quæcumque diuina percipientes, Abb. *consil. 70. num. 2. part. 1.* Berol. *consil. 3. num. 43. versic. quicquid tamen, volum. 2.* Lambertinus *de iureparat. lib. 3. quest. 2. art. 2. num. 4. versic. terrius est casus, & num. 5. versic. & si isti beneficiari, Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. num. 135. & lib. 3. cap. 5.* Salgado *d. cap. 5. num. 7. & 9.* Gutierr. *allegat. 10. num. 2.* Campan. *d. cap. 13. num. 18.* non per capita hominum, nec per capita domorum, sed quod ad solidum & libram, ædificationes, & restauraciones parochialium Ecclesiarum, vbi ex redditibus Ecclesiasticis fieri non possunt, sunt faciendæ, vt docent Bellet. *d. §. 14. num. 10. vers. vbi verò,* Francisc. Leo *d. cap. 16. num. 73.* Et cum hoc sit opus publicum, & commune concernens omnium utilitatem, & necessitatem, tenentur semper contribuere nobiles, & alij exempti. Auendan. *de exequendis mandat. lib. 2. cap. 14. num. 9.* Cened. *d. collect. 153. num. 2.* Gutierr. *d. allegat. 10. num. 5. & 6.* Bobadil. *d. cap. 18. num. 135. ad fin.* Salgado *d. cap. 5. num. 11.* vbi etiam dicunt quòd quando non supersunt redditus clericorum ad reædificationem Ecclesiæ, potest expendi pecunia publica vniuersitatis, & ea deficiente debet deueniri ad collectan. inter vicinos.

4 *Quid dicendum de Ecclesiis parochialibus iurispatronatus, quæ indigent restauratione, & refectione non immeritò solet ab aliquibus dubitari; nam Lambertinus lib. 3. art. 2. quest. 7. princip. num. 5.* tenet patronum ex aliqua familia non teneri, quia ex prima fundatione, constructione, & dotatione acquisitum est iurispatronatus, *cap. à nobis, de iurepatron. fecit enim quod debuit & habuit, quod à iure indutum est, scilicet iurispatronatus, nec ad aliud tenetur. Sacrum tamen Concilium Tridentinum d. cap. 7. in citatis verbis, decreuit parochiales Ecclesias, etiam iurispatronatus sint, refici, & restaurari ex* Barbof. *Collect. Tom. II.*

fructibus, & prouentibus quibuscumque ad eandem Ecclesias quomodocumque pertinentibus, qui si sufficientes non fuerint, parronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis prouenientes percipiunt, aut in illorum defectus parochianos omnibus remedijs opportunis cogi mandauit, &c. per quod ita docent Bellet. *d. §. 14. num. 10.* Franc. Leo *d. cap. 16. num. 71.*

Quæ dicta sunt de restauratione Ecclesiæ, eadem 5 dicenda veniunt de refectione domus Rectoris, vt qui tenetur ad refectionem Ecclesiæ, iidem teneantur pariter ad refectionem domus sacerdotalis, Lambert. *d. quest. 7. art. 3. & declarasse Sacram Congreg. refert Bellet. d. §. 14. num. 9.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia secularis sine præiudicio clericorum ad statum regularem potest reparari, & collegio, quod nondum est, priuilegium non confertur.*
- 2 *Ecclesia Collegiata secularis in aliam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari potest.*
- 3 *Beneplacitum Papa vbi adest supplet quoscunque defectus, & solemnitates alijs requisitas.*
- 4 *Priuilegium non potest concedi collegio quando scholares non adsunt.*
- 5 *Priuilegium futuro collegio, vel hospitali concedi potest, vt incipiat habere vires quando erectum fuerit.*

CAP. Ad audientiam. ij. V.

Urban. III.

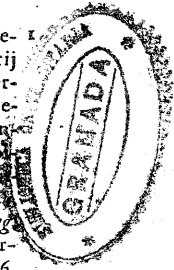
C Anonici Regulares possunt in Ecclesia Cathedrali Papa concedente cum consensu Ordinarij institui, dummodo clericis secularibus qui supersunt in illa Ecclesia nullum fiat præiudicium. Priuilegium verò non conceditur canonicis minimè existentibus. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabar. Ioan. Andr. Buttr. Hostiens. Anchar. Heric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontifici pag. 452.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 547. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 4.*

Quod tu in Ecclesia, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 Ecclesia Collegiata secularis, in aliam Collegiatam, vel Conuentualem Regularem mutari potest, vt per Monet. *de commutat. vltimat. volumat. cap. 11. num. 96.* vbi citat Ioan. Randæ. *in tract. de dispensat. Episcopi, casu 16.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 473. num. 2.*

Confirmationis priuilegium, &c.] Notatur ad hoc, 3 quòd beneplacitum Papæ, vbi adest, supplet quoscunque defectus, & solemnitates alijs requisitas, vt per Redoan. *de rebus Ecclesie non alienand. cap. 25. rub. 1. de his, qui consentiunt, num. 12.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 12. in princ. num. 75.*

Cum nulli Canonici adhuc ibidem existant.] Notatur 4 ad hoc, quòd priuilegium non potest concedi Collegio, quando scholares non adsunt, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 5. §. 7. num. 71. & 83.*

In glos. Non possumus, fin. ibi, & dic quòd de futuro 5 adificio non potest seruitus constitui, &c. Notatur ad hoc, quòd priuilegium futuro Collegio, vel hospitali concedi potest, vt incipiat habere vires, quando erectum fuerit, vt per Gonzal. *d. glos. 5. §. 7. num. 96. & 97.*

CAP. Tua nos. VI. & vit.

Cœlest. III.

Ecclēsiā nouā ædificāre potest Episcopus propter indigentiam, non obstante iuramento de rebus Ecclesiæ non alienandis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anch. Panorm. Viu. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 452. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 548. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* referretur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 26. cap. 5.*

Ex hoc text. vulgò colligitur Principes statuētes ne in eorum statu possint ædificari de nouo Ecclesiæ, & monasteria sine eorum licentia derogare immunitatem ecclesiasticam, vt per Colleg. Bononien. *pro libertate ecclē. contra Venetos*, num. 43. Patres Theologos Religionis seruorum, in *defens. cens. Pauli V. Vgolin. in respons. ad iureconsulti gymnasiij Patavini contra Venetos*, cap. 6. §. 1. cum quatuor seqq. Philip. Maynar. *de priuileg. Ecclē. contra Venetos*, part. 2. art. 24. Ioan. Franc. Fagnan. in *tract. de iustitia censur. Pauli V. part. 2. pag. 26.* Ferdinand. de Bastidia in *auditorio contra Paulum Venetum*, part. 2. argum. 10. & seq. Anton. Boui. in *resp. pro censuris Pauli V. contra Venetos*, Paul. Comitoli. in *tract. Apolog. contra Venetos*, cap. 1. mem. 17. Valenzuela in *defens. monic. Pauli V. part. 2. num. 28. & seq.* Et licet à Valente & Theodosio Arcadio Imperatoribus fuerit prohibitum Ecclesiæ ædificari sine Principis licentia, vt patet ex *l. nemo, C. de relig. & sumpt. funer.* hoc tamen Imperatores illi effecerunt de facto, & propterea totum hoc fuit postea reuocatum à Iustiniano in *l. sancimus, §. siquidem, C. de Episcop. & cleric. & in auth. vt null. fabric. orat. dom. &c.*

Oratorij. Notatur ad hoc, quòd Oratorium dicitur Ecclesia, seu altare orandi causa constructum, vt per Rebuff. *de pacificis possess.* num. 286. Et de oratorij Hieronym. Carat. in *opusculo de iuribus parochialibus*, tit. 2. vbi cap. 14. quòd oratorium publicum auctoritate Episcopi constructum venit appellatione beneficij, & si habeat dotem cum aliis requisitis & campanulam, censetur Ecclesia, & eius appellatione venit. Et auctoritate Episcopi præsumi oratorium à principio erectum, quando haberet Altare lapideum, stabile, & non portatile, dicit Decian. in *tract. crimin. lib. 6. cap. 25. num. 19.* quem refert Farin. *de immunit. Ecclē. num. 267.* Et oratoria quando dicantur publica, & quando priuata, vide Mar. Ital. *de immunit. Ecclesiarum*, cap. 4. §. 4.

De Immunitate Ecclesiarum, &c.

TIT. XLIX.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Anchell. Panormitan. Henric. Canif. Guilhelm. Durand. in *breviario aureo iuris Canonici*, fol. 117. Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum*, fol. 176. Martinus Mefnart. in *epitome Decretalium*, folio 152. Petrus de Rauenna in *compendio iuris Canonici*, Dan. Venator. in *analyt. methodica iuris Pontificij*, pag. 512. Goffred. & Host. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratilis ad quinque libros Decretal.* Lancellor. in *institur. Canon.* nouè Barthol. Carthagena in *exposit. tit. iuris Canon.* Zypæ. in *analytica p. strēmi iuris ecclesiastici*

enarrat. pag. 316. nouissiuè Ioan. Honor. lib. 3. sum. in *Decretal.* omnes sub hac rub.

De materia huius tit. integros edidere tractatus Remig. de Gonni, Marius Italia, Laurentinus Ortiz de Ibarrola, Alexander Ambrosinus, Alexander Peregrinus, & Prosper Farinacius, Anastaf. Germon. *de sacrorum immunitatib.* de illa agunt Ordin. Regia Lusitan. lib. 2. tit. 5. vbi parens verus, Angel. Tabien. Armil. Syluest. & alij Summittæ verbo *immunitas*, Couarr. lib. 1. *variar. cap. 20.* Nauarr. in *man. cap. 27. à num. 17.* Cassan. in *consuetud. Burgundia, rubric. 1. §. 5. à num. 111.* pag. 211. Clar. §. fin. *quest. 30.* Lancellor. in *instit. Canon. lib. 2. sub hoc tit.* Ioan. Berber. in *viatorio iuris, rubric. 33. de violatoribus immunitatum*, Bernard. & Salzed. in *practic. cap. 126. in nouiss. edit.* Azcued. l. 2. à num. 23. & l. 3. tit. 2. lib. 1. & tit. 6. lib. 4. *noua recopil.* Gam. Lusit. *decif. 141. 179. & 362. num. 2.* Decian. in *tract. criminal. lib. 6. cap. 24.* Peguer. in *criminali decif. cap. 40.* Aloys. Ricc. in *collect. decif. part. 1. collect. 119. & part. 5. collect. 1792.* Cur. Philip. part. 3. §. 12. Menoch. *de presumpt. lib. 5. presump. 1.* Gutier. *practic. lib. 1. quest. 1. & lib. 3. quest. 4.* Ceuall. *communium contra communes, quest. 689.* Quesada in *practicis quest. cap. 1.* Soar. de Pace in *practica, part. 5. tom. 1. cap. 3. §. 3.* Farinac. in *praxi crimin. part. 1. quest. 28.* Bobadill. in *sua politica, lib. 2. cap. 14.* Valasc. *conf. 81.* Francisc. Carrasco in *explicit. ad aliquas leges noue recop. cap. 3.* Cardinal. Tusch. *lit. E. conclus. 11. tom. 3.* Iodoc. Coccin. in *suo thesauro Christiano, tom. 2. lib. 8. art. 8.* Cardof. in *praxi iudicum, verbo Ecclesia, à num. 71.* Cabed. *part. 1. arresto 77. & part. 2. arresto 59. & 60.* Ludouic. Miranda *de ordine iudiciario, quest. 16. art. 7.* Pradill. in *summa legum penaliū, part. 2. casu 48.* Marc. Anton. Genuenf. in *practica Archiepiscop. Neapolit. cap. 22.* Soar. *de Religione, tom. 1. lib. 3. tract. 2. cap. 8. cum seqq.* Fr. Raph. de la Torre in *2. D. Thome, quest. 99. art. 3. gradu 8. cum seqq.* Ioan. Francisc. Leo in *thesauro furi ecclesiast. part. 1. cap. 13.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 8. cum seqq.* Camill. Borrel. in *summa omnium decif. tit. 3. de his, qui ad Ecclesias confugiunt*, Diana *moral. resol. part. 1. tract. 1. de immunit. Ecclē. Francisc. Molin. post tract. de brachio seculari, sub tit. de sacra homicidio amittenda immunitate*, Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallia. sub hoc tit.* Gabr. Pereira *de manu Regia, part. 2. cap. 50.*

S V M M A R I V M.

- 1 Index laicus non debet iudicare, nec hospitium querere in domibus ecclesiasticis.
- 2 Index secularis in domo Ecclesia ius dicere non debet.
- 3 Indices seculares prætenu alicuius consuetudinis hospitium in Ecclesiarum domibus vendicare non debent.
- 4 Clerici, & ipsorum domus non tenentur ad hospitandum Legatos Principis, seu alicuius Domini, aut Comitibus, vel Duces militum, aut ipsos milites.

CAP. Vt in domibus. I.

Ex Synod. Ioan. Papæ.

Officialis, Iudex, Comes, vel minister quasi pro consuetudine non debent facere, vel vindicare placitum, aut hospitium in domibus Ecclesiarum, sed constituere domos in locis publicis, in quibus placitū teneant, & hospitentur Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 453. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 548. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refe. tur

refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 1.

² *Placitum.* Notatur ad hoc, quòd iudex secularis in domo Ecclesiæ ius dicere non debet, vt per Nauarr. de hõris canon. cap. 5. num. 31. cum seqq. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 8. cap. 9. q. 7. Placiti autem nomine quæ veniant, vide dicta ad cap. 1. num. 6. de Ferys, pag. 401.

³ *Vel hospitium vendicent.* Notatur ad hoc, quòd iudices seculares prætextu alicuius consuetudinis hospitium in Ecclesiarum domibus vendicare non debent, vt per Azor. d. cap. 9. quæ 8. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 13. num. 4. Clerici enim, & ipsorum domus non tenentur ad hospitandum Legatos Principis, siue alicuius Domini, siue Comitis, siue Duces militum, aut milites, tum propter immunitatem Ecclesiasticarum personarum, tum verò propter dissolutiones, & lasciuias, quæ plerumque fiunt ab huiusmodi militibus, vt per Abb. in præfenti, num. 1. & Gregor. l. 5. tit. 6. part. 1. Perez. l. 11. tit. 2. lib. 1. Ordina-

⁴ *mentum.* pag. 52. & l. 1. tit. 3. eodem lib. 1. pag. 60. & l. 27. tit. 3. eodem lib. 1. pag. 109. Flores de Mena variar. lib. 1. quæst. 21. num. 207. Modern. de iurisdict. part. 4. cent. 1. casu 86. num. 9. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorumdem honorum à muneribus publicis, §. 4. num. 4. & 5. Fr. Francisc. Coriolan. in explicat. Bullæ in Cœna Domini, excomm. 18. vers. quinto, Filliuc. tract. 16. cap. 11. quæst. 2. num. 3. 1. nouissimè Bonacina in Bullam Cœna Domini, quæst. 19. punctio 3. §. 1. num. 5.

fol. 29. verso, Gutier. d. q. 3. num. 5. Azeud. l. 11. num. 7. tit. 3. lib. 1. noua recopil. Franc. Leo in thesuro fori Eccles. part. 3. cap. 7. num. 124. Vnde inferunt clericos ratione imminētis belli teneri contribuere, quando scilicet imminet necessitas, & bursa Principis sit exhausta, & laicorum facultates non suppetant, & agatur de defensione necessaria patriæ. Bellam. consil. 46. num. 1. 2. 4. & 8. vers. ad sextum, & consil. 40. num. 1. vers. super secundo, Beroi. consil. 31. num. 13. Nat. consil. 65. num. 15. volum. 1. consil. 280. num. 6. Burlat. consil. 16. num. 76. vol. 1. Ioan. Lup. de libertate Ecclesiast. quæst. 4. num. 4. Decian. consil. 51. num. 3. vol. 3. Mich. Graff. tom. 1. commun. opin. lib. 1. sit. 1. num. 79. pag. 53. & eodem modo teneri contribuere pro iuuando Rege contra hæreticos, Henric. in summa, lib. 1. c. cap. 5. §. 1. & pro liberanda ciuitate à peste, Rip. de peste. tit. de remedijs ad curandam pestem, num. 211. Bertrand. consil. 53 in fine, Marc. Anton. Genuens. in practica. ecclesiast. quæst. 647. in fine, & propter famem, Rip. resp. 22. num. 8. lib. 2. Menoch. consil. 800. num. 22. Ioan. Garc. de nobilitat. gloss. 9. num. 53. Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. n. 213. Modern. de iurisdict. part. 4. casu 10. Thom. Valasc. alleg. iuris, tom. 1. alleg. 47. num. 19. & ita pro quolibet communi damno, seu periculo euitando iuxta casum positum per Panormit. in cap. non minus, sub num. 20. infra hoc tit. Fr. Emman. in summa, part. 2. cap. 95. conclus. 13. Anastas. Germon. de sacrorum immunitat. lib. 3. cap. 17. num. 28. Campanil. in repet. Extrag. Clement. VII. sub num. 113.

Ex causa namque publicæ vtilitatis, necessitatise inueuitabilis, & incogitatae possunt clerici compelli ad contribuendum cum laicis ad onera pro tali necessitate, vtilitate, ac pietate imposta. Barbat. consil. 1. vol. 3. & consil. 29. vol. 4. Anchar. consil. 96. Purpur. consil. 50. vol. 1. Rip. de peste, part. 1. num. 456. & seqq. Burlat. consil. 16. num. 22. vol. 1. Ozalc. decis. 181. num. 24. Decian. consil. 4. num. 12. & 20. vol. 1. Ratio est, quia priuilegia concessa per verba vniuersalia, & prægnantia cessant in casu huiusmodi necessitatis, vt per Innoc. & Collect. in præfenti, Tenuat. de Sat. de priuileg. §. 3. in princ. & n. 22. & seq. quando scilicet propter moræ periculū, & damnum inueitabile consensus Papæ haberi non potest, tunc enim tacite in hoc casu præstitus censetur, dummodo non ad solas deliberationes laicorum contribuant, sed sponte vel Superioris ecclesiasticæ auctoritate, cuius officium implorare poterit populus, vt compellat clerum ad consentiendum, & contribuendum, Panorm. in c. non minus, n. 2. vers. aut necessitas, infra hoc tit. Tomat. de tract. §. 3. num. 25. paulo ante fin. quos refert & sequitur Rot. apud Farin. decis. 72. num. 4. part. 1. recent. vbi num. 5. censuit Equites, & Milites Hierosolymitanos non teneri soluere collectas impositas à Clero pro necessitatibus, & debitis vrgentibus, quia habent amplissima priuilegia à quibuscunq; impositionibus, &c. apta comprehendere istum casum, tum quia causæ, & merita, propter quæ illa priuilegia dictis Militibus concessa fuerunt, videlicet quia non modo facultates, & fortunas, verum etiam sanguinem, & vitam pro defensione Reip. Christianæ prodigunt, hoc ipsum insinuare videbantur, & num. 7. responderet huic resolutioni non obitare text. in præfenti, quia non habet locum, quando extenditur etiam priuilegium, vt insinuat glos. verbo omnes, in fine, vel saltem quando priuilegium habet verba apta comprehendere omnes casus, & quæ sine violatione recte fermonis restringi nequeunt.

Quæ quidem procedunt illis adiectis restrictionibus, quas Rot. d. decis. 72. considerat, quicquid dicat Modern. de iurisdict. p. 4. casu 1. n. 15. cum seqq. licet ingeniosè defendere nitatur text. in præfenti, non loqui de clericis, sed de hominibus Ecclesiæ, qui gaudent immunitate

S V M M A R I V M.

- 1 *Necessitatis tempore non debet aliquis excusari à murorum, seu ciuitatis custodia, & mun. 2.*
- 3 *Clerici ratione imminētis belli tenentur contribuere quando scilicet imminet necessitas, & bursa Principis sit exhausta, & laicorum facultates non suppetant, & agatur de defensione necessaria patriæ.*
- 4 *Clerici tenentur contribuere pro communi damno, seu periculo euitando, declarando vt num. 7.*
- 5 *Clerici ex causa publicæ vtilitatis, necessitatise inueuitabilis, & incogitatae possunt compelli ad contribuendum cum laicis ad onera pro tali necessitate, vtilitatis ac pietate imposta.*
- 6 *Priuilegia concessa per verba vniuersalia, & prægnantia cessant in casu publicæ vtilitatis, necessitatise inueuitabilis, & incogitatae.*
- 8 *Equites, & milites Hierosolymitani non tenentur soluere collectas impositas à clero pro necessitatibus, & debitis vrgentibus.*
- 9 *Declaratur text. in præfenti, & num. 10.*

C A P. P e r u e n i t. II. G r e g.

¹ **T**empore necessitatis nullus de Ecclesia excusatur murorum vigiliis, & custodia ciuitatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabac. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 446. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 548. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. desumitur ex D. Gregorius lib. 7. epistol. 20. indist. 1. registri, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 2.

² *Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gutier. pract. lib. 3. quæst. 3. num. 4. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 1. §. 12. & ad hoc per Episcopum cogi possunt. Callan. in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 3. num. 16. cum seqq. Barbof. Collect. Tom. II.*

nitate Ecclesiarum, per *cap. Ecclesiarum seruos* 12. q. 2. quia in casu huius text. ciuitas Terracinae opprimebatur ab infidelibus, & imminet timor subitaneus, & improuisus, & non est credibile Summum Pontif. de clericis intellexisse cum clericatus reddat eos inhabiles ad pugnandum etiam contra Sarracenos, vt probat textus in *cap. ex multa*, §. *fin. supra de voto*. Verum licet hæc moderni responsio probabilitate non careat, tamen magis conforme est litteræ textus, quod *suprà* dixi.

S V M M A R I V M.

- 1 Rustici Ecclesie non possunt deserere rura Ecclesie, & colere agros priuatorum.
- 2 Coloni Ecclesie & ecclesiasticorum an & quando gaudeant immunitate à solutione collectarum, atque aliorum munerum.
- 3 Emphyteuta Ecclesie an & quando gaudeat immunitate à solutione collectarum, atque aliorum munerum, remissiuè.

CAP. Indicatum. III.

Rustici Ecclesie rura eius deserere non possunt, & colere agros priuatorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 454. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 548. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* defumitur ex D. Gregor. in *veteri registro*, lib. 7. epist. 65. *indict. 2.* & refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 3.*

2 Rustici Ecclesie.] De immunitate à solutione gabellarum, collectarum, atque aliorum munerum colonis Ecclesie, & clericorum an, & quando præstanda sit, vide Abb. *consil. 9. part. 1. Capyc. decis. 12. Natt. consil. 41. 9. a. num. 7. vol. 2. Surd. consil. 301. num. 34. cum seqq. Men. *ch. de arbit. casu 180. num. 8. & casu 562. num. 3. Filliuc. tract. 16. cap. 11. quest. 4. num. 302.* Carol. de Grassis de *effectib. clerical. effect. 3. num. 56.* Alter. de *consur. disp. 19. cap. 6. dub. 5.* plures alios relatos per Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de exemptionibus clericorum & eorundem bonorum*, §. 7. Cott. in *memorab. verbo colonus Ecclesie*, Valasc. *consule. 131. num. 14. cum seqq.* Gutier. *præct. lib. 4. quest. 39. num. 14.* Ozasc. *decis. 83. & 116.* Modern. de *iurisdic. part. 4. casu 13. & casu 112. num. 7.* Et nouissimè sacra immunitatis Ecclesiasticæ Congregatio sub die 6. Decembris 1627. ita respondit Episcopo ciuitatis plebis. *Sacra Congregati. Cardinalium controuersis iurisdictionibus propositorum inherendo declarationibus aliis factis censuit colonos paruariorum Episcoporum durante colonia gaudere debere privilegio fori, &c.* Octauius Cardinalis Bandinus, refert Tamburinus de *iure Abbatum*, tomo 1. *disput. 20. sub num. 4.**

3 De emphyteuta Ecclesie, vide Duen. *reg. 100. ampliat. 3.* Communifitas tom. 1. *communium opionum*, lib. 4. *tit. 39. de uetigalibus*, num. 9. pag. 647. Surd. *consil. 338. à num. 13. & num. 18.* Menochius de *arbitrarijs*, casu 180. num. 8. & casu 562. num. 21. & *consil. 75. num. 62. cum seqq.* Auendan. de *exequend. mandat. lib. 2. cap. 14. num. 33.* Valascus de *iure emphyteut. quest. 17. à num. 11.* Ioan. Garc. de *expensis*, cap. 12. à num. 69. Felicianus de *consibus*, part. 2. *in præfat. num. 1.* Modern. *d. part. 4. casu 13. num. 2.* Garc. Ciron. de *privileg. seu exempt. explicat. num. 972.* Chald. Pereira de *nominacione emphyt. quest. 7. num. 13. & quest. 12. num. 22.* Flores de Mena *var. lib. 2. quest. 21. num. 65. & 207.* Filliuc.

9. *quest. 4. num. 302.* Carol. de Grassis de *effectu* 3. num. 77. & 151. Alter. *d. cap. 6. dub. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 Laici collectas imponentes clericis, vel Ecclesiis, seu iurisdictionem eorum usurpantes, si moniti non desistunt, sunt excommunicari cum suis fautoribus, potest tamen Episcopus cum clero eis necessaria præbere subsidia, & num. 2.
- 3 Bona patrimonialia ecclesiasticorum, seu ab ecclesiasticis acquisita, exempta sunt à tributis.
- 4 Bona patrimonialia etiam ab extraneo donata vt ad illorum titulum clericus sacris Ordinibus initiaretur, gaudet priuilegio immunitati tributis, & collectis.
- 5 Bona ab ecclesiasticis emptæ, vel alio titulo acquisita, tributis, & oneribus Principum secularium non sunt obnoxia, nisi huiusmodi onera his bonis imposita essent antequam in Ecclesias, seu ecclesiasticas personas transferrentur, si sint certa, immariabilia, ac perpetua, vt num. 6.
- 7 Episcopus cum toto clero, & non cum suo Capitulo tantum debet laicis necessaria præbere subsidia.
- 8 Clerici si in casu urgentis necessitatis consensum præstare nolint ad collectam, & tributum laicis soluendam, sufficit vt Episcopus compellatur.
- 9 Clerici an & quando teneantur ad gabellam, seu uetigal, quod imponitur ad abficationem, seu refectionem viarum, & pontium.

CAP. Non minus. IV.

Ex Concil. Later.

Collectas, vel alia onera clericis, vel ecclesiasticis imponentes, si moniti non desistant, sunt excommunicati ipsi, & eorum fautores. Item si Episcopus, & clerus videant tantam necessitatem, vel utilitatem ubi laicorum non suppetunt facultates, possunt absque vlla exactione dare subsidia per Ecclesias. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 454. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 548. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* defumitur ex Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *cap. 19.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 36. cap. 4.*

Per *cap. clericus*, §. nos igitur, hoc tit. lib. 6. imponentes huiusmodi onera Clericis sunt ipso facto excommunicati, vide Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 12. §. ego sanè.* Franc. Leo in *thesauro fori ecclesiast. part. 3. cap. 7. num. 113. cum seqq.* Bellet. *disquisit. clerical. part. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum*, à 1. à n. 4. intellige prout habes ad *cap. aduersus*, *supr. hoc tit.*

Hodie in Bulla Cœnæ Domini *can. 18.* excommunicantur, & anathematizantur non solum imponentes decimas, talleas, & alia onera clericis, Prælati, & aliis personis Ecclesiasticis, sed etiam eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, & c. Vnde secundum comunem, & probabiliorem sententiam mihi dicendum videtur bona patrimonialia Ecclesiasticorum, seu ab Ecclesiasticis acquisita exempta esse à tributis, itaut imponens illis tributa, & exigens, vel imposita recipiens excommunicationem illius canonis incurrat, etiam si huiusmodi bona sint Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis superflua,

vt docent Couar. *pract.* c. 31. num. 9. Tolet. *lib.* 1. c. 29. Vgolin. *super d. can.* 18. §. 3. num. 1. Marta de *iurisdic.* p. 4. *casu* 49. num. 9. Azor. *instit. moral.* p. 1. *lib.* 5. c. 26. in *initio*, & p. 3. *lib.* 3. c. 19. q. 7. Molin. de *iustit. tract.* 2. *disp.* 670. *vers. aduerte*. Lciff. *eodem tract.* *lib.* 2. c. 33. *sub* 3. Carol. de *Grass.* de *effectibus cleric.* *effectu* 3. n. 19. *cum* *segg.* Ioan. Salas de *legibus disp.* 14. *scil.* 11. num. 114. Mar. Alter. de *conferis*, *vbi de Bulla Cæna disp.* 19. c. 1. *col.* 6. & *seq.* Duard. in *Bullam Cæna can.* 18. q. 5. num. 4. & q. 6. num. 3. Medin. in *C. de restit.* q. 15. Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit.* *lib.* 4. num. 377. & 379. Filliuc. *tract.* 16. c. 11. *questio* 3. num. 298. Soar. de *immunit.* *lib.* 4. c. 24. num. 4. & c. 25. Bellet. *disquisit. clerical.* p. 1. *tit.* de *exemptione clericorum à maneribus*, §. 5. Megala in p. 2. *lib.* 2. c. 17. q. 6. num. 114. Molfes. in *summ.* *tom.* 2. *tract.* 12. c. 22. num. 166. Barthol. à S. Faustol. in *specul. Confess.* *disp.* 33. q. 13. num. 2. Homobon. de *Bonis de examine eccles.* p. 2. *tract.* 11. c. 6. q. 9. Aloyf. Ric. in *decis. Curia Archiep. Neapol.* *part.* 2. *decis.* 299. num. 3. Laymann in *Theolog. moral.* *lib.* 4. *tract.* 9. c. 6. num. 9. Diana *resolut. moral.* p. 1. *tract.* 2. *resol.* 39. Hinc à fortiori bona patrimonialia etiam ab extraneo donata, vt ad illotum titulum clericus sacris Ordinibus initiatur, gaudent priuilegio immunitatis à tributis, & collectis asserunt Card. Tusch. *tom.* 1. *lit.* B. *conclus.* 114. Coriolan. *d. can.* 18. *limit.* 3. Mar. Antonin. *var. resol.* *lib.* 1. *resol.* 88. Carol. de *Grassis d. loca.* Ego ipse de *offic. & potest. Episcopi*, p. 2. *allegat.* 19. num. 91. in *fine*. Hinc denique inferitur bona ab Ecclesiasticis empta, vel alio titulo acquisita tributis & oneribus Principum secularium non esse obnoxia, ex eo quia per mutationem personæ mutatur qualitas inhærens rei ratione personæ l. *locato* §. *si scis*, ff. de *publican.* & *uestigal.* & l. per *procuratorem* 89. ff. de *acquir. heredit.* tum quia in cap. 1. *hoc tit.* *lib.* 6. habetur bona Ecclesiasticarum personarum acquisita, ac acquirenda immunia esse à tributis: ita Soar. de *immunit.* *lib.* 4. c. 25. num. 3. Gutier. *pract.* *lib.* 1. q. 3. Valer. Reginald. in *praxi rerum fori eccles.* *lib.* 9. c. 25. num. 377. Lciff. de *iustit.* *lib.* 2. c. 3. *sub* 3. num. 19. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 16. *cap.* 11. num. 298. Duard. in *Bullam Cæna*, *lib.* 2. *can.* 18. q. 6. num. 1. & *seq.* Diana *resolut. moral.* p. 1. *tract.* 2. *resol.* 42.

6 Quod quidem limitandum esse censeo, nisi huiusmodi opera præfatis bonis imposita essent antequam in Ecclesiis, seu Ecclesiasticas personas transferrentur, si sint certa, inuariabilia, ac perpetua, non verò si extraordinaria, quæ iuxta negotiorum varietatem, & rerum necessitatem in maiori aliquando summa, & aliquando in minori imponi solent; de quo vide Felin. in *c. Ecclesia S. Maria*, num. 75. *vers. quinto quaritur*, de *constitut.* & *conf.* 46. num. 17. & 18. Valer. Reginald. in *praxi fori pœnit.* *lib.* 9. num. 380. Mar. Alter. *d. disp.* 19. *cap.* 6. *col.* 3. & *disp.* 16. *cap.* 5. *col.* 10. *dub.* 6. Filliuc. *tract.* 16. c. 11. *questio* 2. num. 294. *cum* *segg.* Carol. de *Grassis de effectibus* 3. num. 255. Duard. *d. can.* 18. q. 6. n. 4. Marta de *iurisdic.* p. 4. *casu* 11. à num. 38. Communifitas *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 1. num. 9. *pag.* 147. Henric. à Rosenthal in *synop. feudali tit.* de *regalib.* c. 5. *concl.* 80. n. 3. Gail. *lib.* 2. *obseru.* 52. num. 12. Gemin. *conf.* 19. num. 2. & 3. Barbat. *conf.* 1. à num. 9. & à num. 85. *vol.* 3. Anchar. *conf.* 303. & *conf.* 117. num. 1. Euerard. *conf.* 42. Syluan. *conf.* 32. num. 7. *cum* *segg.* & *conf.* 66. num. 6. Berol. *consil.* 150. *vol.* 3. Nat. *conf.* 280. *vol.* 2. Lancel. Gal. *consil.* 59. Ferret. *conf.* 167. num. 11. Bursat. *conf.* 16. num. 11. & *conf.* 42. num. 7. *vol.* 1. Auendan. de *exequendis mand.* p. 2. *cap.* 14. num. 19. Surd. *decis.* 20. num. 11. & de *aliments tit.* 1. q. 29. num. 8. Thefaur. *decis.* 34. num. 2. *cum* *segg.* Mench. de *success.* *creat.* *lib.* 1. §. 10. num. 652. Gutier. *pract.* *lib.* 1. q. 3. à num. 15. Perez l. 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* *pag.* 55. & *seq.* Azcued. *ad l.* 11. num. 8. *tit.* 3. *lib.* 1. *novæ*

recop. *Ruin.* *conf.* 117. n. 3. & 4. *vol.* 4. Flores de *Mena variat.* *quest.* *lib.* 2. q. 21. num. 96. & num. 234. Molin. de *iustit.* *tract.* 2. *disp.* 458. & *disp.* 662. n. 3. Azor *instit. moral.* p. 1. *lib.* 5. c. 13. q. 1. & p. 3. *lib.* 5. c. 19. q. 8. Propf. de August. in *addit.* ad *Quarant.* *verbo uestigal.* Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 16. c. 11. num. 294. Megala in p. 2. *lib.* 2. c. 17. q. 6. n. 98. & 103. Molfes. in *summ.* *Theolog. moralis.* *tom.* 2. *tract.* 12. c. 22. n. 167. & *seq.* Malder. in 2. *tract.* 5. c. 6. *dub.* 9. Paul. Laymann in *Theolog. moral.* *lib.* 4. *tract.* 9. c. 6. n. 5. Paul. Comitol. *responforum moral.* *lib.* 1. q. 94. Soar. de *defensione Fidei Catholice contra Anglicane sectæ errores*, *lib.* 4. c. 1. & à num. 6. & num. 12. Chald. *Perceira de resolut. emphyt.* c. 3. num. 23. Cardin. Tusch. *tom.* 3. *lit.* E. *conclus.* 12. *cum* *segg.* Cardof. in *praxi iudicum verbe clericus*, num. 75. Marta de *iurisdic.* p. 4. *casu* 11. & 12. Cabed. *Lusit. decis.* 64. p. 2.

Nisi Episcopus, & Clerus, &c.] Vocandus est igitur 7 totus Clerus, vt consentiat, nec sufficit Episcopus cum Capitulo suo. Ratio est, quia quod omnes tangit particulariter, ab omnibus approbati debet, vt per Abb. in *presenti*, num. 20. Berol. *conf.* 31. num. 13. *vers. quarto requiritur*, *vol.* 1. Bellet. *disquisit. cleric.* p. 1. *tit.* de *exemptionibus Clericorum, & eorumdem bonorum*, §. 2. num. 6. vbi n. 8. *cum* *Paris. conf.* 68. in *fin.* *vol.* 1. Roland. *conf.* 13. num. 68. *vol.* 3. Barbat. *conf.* 1. num. 57. *vol.* 3. & *Purpur. conf.* 335. num. 1. *cum* *segg.* *vol.* 1. *resolut.* tunc adesse debere necessitatem præcisam, cui aliter nec prouideri, nec occurrere valeat, nisi per collectam, & onus Clericis impositum. Ex quo patet consensum 8 solius Episcopi non sufficere: verum si Clerici in casu vrgentis necessitatis consensum præstare nolint, sufficiat consensus Episcopi, & Princeps, seu populus in tali euentu poterit officium superioris Ecclesiastici implorare, vt clericos ad collectam, & tributum soluendum compellat, vt per Menoch. *consil.* 800. num. 15. Bellet. *d.* §. 2. num. 9. Surd. *consil.* 301. num. 67. Carol. de *Grassis de effectibus clerical.* *effectu* 3. num. 241.

In gloss. *Releuandas* ibi, vel *pontem adificandum*, vel 9 *reficiendum*. Vult hæc gloss. Clericos teneri ad gabellam, siue uestigal, quod imponitur ob adificationem, seu refectionem viarum, & pontium, quoties communis Ecclesiasticorum, & laicorum vrget necessitas, & concurret vtilitas; de quo an verum sit, vide Abb. *hic* num. 20. *Purpur. conf.* 335. & 485. Bertachin. de *gabellis*, p. 7. *princ.* q. 7. num. 13. in *fin.* Syluan. *conf.* 30. & *conf.* 32. num. 18. Cephal. *conf.* 154. n. 22. *vol.* 2. Bursat. *conf.* 16. n. 66. *vol.* 1. Berol. *conf.* 31. *vol.* 1. Nat. *conf.* 2. n. 1. & *conf.* 280. n. 6. Valq. de *success.* *lib.* 3. *limit.* 7. num. 180. Ozac. *decis.* 68. n. 4. & *decis.* 181. n. 4. *cum* *segg.* Vezin. *comm. opin.* *tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 1. num. 10. *pag.* 148. Soar. *eod.* *lib.* 1. *tit.* 2. n. 54. *pag.* 158. Guillelm. in *c. Raynuius verbo, & uxorem*, *concl.* 5. n. 468. *cum* *segg.* Pechi. de *reparat. Eccles.* c. 22. Tiraquel. de *nobilis.* c. 20. num. 167. Auiles *ad c.* 23. *Prætorum in gloss. den orden.* Girond. de *gabellis*, p. 7. in *princ.* n. 32. Baçc. de *inope debitore*, *cap.* 17. n. 15. Viuald. in *candelabro aureo*, p. 2. in *explicat.* *Bulla in Cæna Domini casu* 5. num. 45. & *casu* 18. num. 3. Auend. de *exequendis mandatis part.* 2. c. 3. num. 8. & *cap.* 14. num. 19. Perez l. 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin.* *pag.* 68. Mar. Alter. de *conferis*, *vbi de iis. que in Bulla Cæna disp.* 19. c. 1. Duardum *can.* 16. q. 3. & 12. Carol. de *Grassis de effectibus clerical.* *effectu* 3. à num. 230. Rebuff. in *l. munus*, ff. de *verborum signif.* *pag.* mibi 117. Surd. *conf.* 301. n. 1. Valac. de *iure emphyt.* q. 17. n. 28. Mexi. in *tract. tasse paris*, *conclus.* 5. num. 63. Gutier. *pract.* *lib.* 1. q. 3. & *allegat.* 10. n. 2. Tolet. in *summ.* *lib.* 1. c. 29. D. Sahagun *ad c.* 2. de *iudic.* num. 25. *cum* *segg.* Henriq. in *summ.* *lib.* 10. c. 15. §. 5. vbi gloss. *lit.* L. Vulpell. de *libertate Ecclesiast.* *part.* 2. num. 28. Anton. de *Olibano in comment. ad vaticum*, ad *vfaticum*, *alium*

namque de iure fisci, c. 13. num. 33. Ceuall. *commun. contra communes* quest. 415. & quest. 896. n. 617. cum seqq. Quid. Pancitol. in *thesauro variar. lectio. lib. 3. cap. 31. vers. ultima* erat inductionis species, Peregr. *consil. decisio* 12. sub num. 7. lib. 1. Fr. Emman. in *addit. ad Bullam Cruciatæ*, §. 9. num. 72. Aldouin. *conf.* §. 9. num. 15. Petr. de Ledefina in *summ. part. 1. tract. 7. c. 2. concl. 27.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 13. q. 8. & p. 2. lib. 10. c. 7. quest. 9. vers. hinc soluitur.* Molin. *de instit. tom. 3. diffin. 672. num. 4. & 5.* Stephan. *Quarant. in summa Bullarum verbo privilegia Regularium*, Flores de Mena *var. quest. lib. 2. q. 21. num. 213. cum seqq.* Marta *de iurisdic. p. 4. casu 1. num. 24. & casu 9.* Pradil. in *summa legum pœnaliū, part. 2. casu 48. n. 12.* Bernard. *Græue. ad pract. Camera Imper. lib. 2. concl. 52.* Saldgado *de potest. Regia*, p. 3. c. 5. n. 9. Homobon. *de Bonis in examine ecclies. p. 1. tract. 11. cap. 6. q. 9. suppos. 2.* Paul. Laymann in *Theolog. moral. lib. 4. tract. 9. cap. 6. num. 6.* Ioan. de la Cruz in *director. consilii. p. 1. prac. 7. quest. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.* Portel. in *dub. Regularib. verbo tributum*, n. 5. & 8. Diana in *resol. moral. part. 1. tract. 2. resol. 38. n. 15.* Thom. Valasc. *allegat. iuris tom. 1. allegat. 47. num. 20.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 2. c. 3. n. 11. cum seqq.* Cardof. in *praxi iudicium verbo clericus*, n. 75. Fr. Anton. de Sousa in *relect. de censuris Bulla in Cœna Domini*, c. 19. *dispur. 92.* plures ex antiquioribus, quos refert Cened. *ad Decretal. collect. 153. num. 4.* Francisc. Leo in *thesauro fidei Ecclesiæ*, part. 3. cap. 7. num. 126. & part. 1. c. 14. num. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 *Causa sanguinis in Ecclesiis, vel cœmeteriis agitari non debet, & num. 2.*
- 3 *Verba, sub interminatione anathematis, an sententiam latam, vel ferendam importent, remissive.*

C A P. Cùm Ecclesia. V.

LUC. I I I.

- 1 **I**ndices seculares sub pœna excommunicationis in Ecclesia, vel cœmeterio agitare non debent causas ubi de effusione sanguinis, vel pœna corporali agitur, quia ubi est constituta tutela refugij, absurdum, & crudele est ibi iudicium sanguinis exerceri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabarel.* Ioan. Andr. Butr. Anania, Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuiar. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 455. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 549. remissive Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 3. tit. 27. cap. 2.*
- 2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Franc. Leon. in *thesauro fidei Ecclesiæ*, part. 1. c. 13. n. 9. Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 4. num. 5.*
- 3 *Sub interminatione anathematis.* Hæc verba an sententiam latam, vel ferendam importent, vide Doctores quos citavi ad cap. cum esset 10. num. ultim. de *testam.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus criminis ad Ecclesiam confugiens non est violenter ab ea extrahendus, nec debet amplius prætextu criminis commissi damnari ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem, est tamen aliter legitime puniendus, nisi in duobus casibus hic enumeratis.*
- 2 *Confugiens ad Ecclesiam inde iniurus extrahi non debet.*

- 3 *Fur simplex ab Ecclesia extrahi non potest.*
- 4 *Peculatus criminis reus iniurus ab Ecclesia extrahi non potest.*
- 5 *Fabricatores falsa monetae gaudent Ecclesiastica immunitate.*
- 6 *Sodomites gaudent Ecclesiastica immunitate, re-
missive.*
- 7 *Sacrilegij criminis reus gaudet Ecclesiastica immunitate.*
- 8 *Blasphœmus gaudet Ecclesiastica immunitate.*
- 9 *Simoniacus gaudet Ecclesiastica immunitate.*
- 10 *Offendens personam alicuius Principis inferioris superiorum recognoscens ab Ecclesia iniurus non est extrahendus.*
- 11 *Carceres frangens, & inde ad Ecclesiam confugiens Ecclesiastica gaudet immunitate.*
- 12 *Bannitus Ecclesiastica gaudet immunitate.*
- 13 *Excommunicatus Ecclesiastica gaudet immunitate.*
- 14 *Clericus an possit à ministris Ecclesia extrahi à loco sacro in illis casibus in quibus laicus extrahi non potest, pro affirmatiua, & num. 15.*
- 16 *Pro negatiua referuntur plures Doctores, & num. 17. cum seqq. illius fundamenta in medium proferuntur.*
- 25 *Respondetur in contrarium pro prima affirmatiua adductis, & n. 26. 27. 28. 29. 30. & 31.*
- 32 *Confugiens ad Ecclesiam ab ea extrahi non potest tam a seculari, quam ab Ecclesiastico iudice.*
- 33 *Immunitate Ecclesiastica gaudens pro aliis delictis inde extrahi non potest.*
- 34 *Dolosi verbis inductus à iudice præstita securitate, & impunitate extractus ab Ecclesia illi restituentus est.*
- 35 *Confugiens ad Ecclesiam à iudice Ecclesiastico prorsus impunitus dimitendus non est.*
- 36 *Confugiens ad Ecclesiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali, seu effusione sanguinis.*
- 37 *Latro publicus si ad Ecclesiam confugerit, illius immunitate non gaudet.*
- 38 *Latro publicus quis propriè dicatur, remissive.*
- 39 *Debitor ad Ecclesiam confugiens pro debito in ea capi non potest.*
- 40 *Tributorum exactor si ad Ecclesiam confugiat eius gaudere debet immunitate.*
- 41 *Debitores falliti, seu decocti an Ecclesiastica gaudeant immunitate, remissive.*
- 42 *Depopulator nocturnus agrorum ad Ecclesiam confugiens illius immunitate non gaudet.*
- 43 *Depopulator nocturnus agrorum quis dicatur, ostenditur.*
- 44 *Grassator viarum ad Ecclesiam confugiens illius immunitate non gaudet.*
- 45 *Homicida proditorius Ecclesiastica non gaudet immunitate.*
- 46 *Proditorius homicida quis dicatur, ostenditur.*
- 47 *Homicidium proditorium dicitur commissum ab eo, qui aliquem veneno necat.*
- 48 *Assassinus non gaudet Ecclesiastica immunitate.*
- 49 *Seruum ad Ecclesiam confugientem potest dominus petere sibi restitui recepto ab eo iuramento de illum non offendendo.*
- 50 *Iudæi, & infideles gaudent Ecclesiastica immunitate.*
- 51 *Heretici si ad Ecclesiam confugiant Ecclesiastica non gaudent immunitate.*
- 52 *Apostata non gaudet Ecclesiastica immunitate.*
- 53 *Raptores virginum, & adulteri gaudent Ecclesiastica immunitate.*

1 **R**eus cuiuscunque maleficij si confugerit ad Ecclesiam, non est inde violenter extrahendus, nec inde damnandus ad mortem, vel poenam corporalem, sed Rectores Ecclesie obtineant vitam & membra; potest tamen aliter legitime puniri, v. g. in pecuniis, duobus casibus exceptis. Primò si fuerit publicus latro, secundò nocturnus depopulator agrorum, qui obfider itinera frequentata & publicas vias insidiis aggressiois. Si verò seruus fugiat ad Ecclesiam, tunc dominus iuret clericis de impunitate serui, & reddi debet domino etiam inuitus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antrij. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij iuris Pontificij*, pag. 455. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 549. remissive Casal. in *annot. & Ximen. in concordant.* p. 1. & 2. Super hunc text. latam repet. fecit Ludou. Correa, refertur ab Ant. August. *collect. 3. Decretal. lib. 3. tit. 32. cap. vnic.*

2 **S**i liber quantumcunque grauius maleficia, &c.] Ex hoc text. illa communiter regula deduci solet quòd confugiens ad Ecclesiam inde inuitus extrahi non potest, vt per Villag. *de expensione legum*, cap. fin. num. 4. & 5. Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 33. cap. 2. i. num. 3. & 4.* Azeued. *ad rubr. tit. 2. lib. 1. noue recop.* Decian. in *tract. crimin. lib. 6. c. 25. num. 1. vers. & est regula certa*, Card. Tusch. *verbo Ecclesia concl. 10. n. 1.* Alexand. Ambrosin. in *tract. huius tit. c. 1. n. 2.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 8. num. 9. & c. 11. num. 4.* & plures alios, quos refert Farin. in *praxi crimin. q. 28. num. 1. & in tract. huius tit. num. 6.*

3 Primò amplia in simplici fure, qui confugiendo ad Ecclesiam tutus est, quod etiam attempta conlilitur. Gregorij X I V. nullam continet dubitationem, cum ibi statutum sit non nisi publicos latrones viarum grassatores, & agrorum depopulatores gaudere non debere Ecclesiarum immunitate, vt aduertunt Card. Tusch. *d. verbo Ecclesia, concl. 10. num. 23.* Mar. Ital. in *tract. huius tit. lib. 1. §. 1. num. 2.* Farinac. etiam in *tractat. huius tit. n. 93. & 94.*

4 Secundò amplia in reo criminis peculatus, vt per Decian. *d. lib. 6. cap. 28. num. 25.* Farin. in *d. tract. num. 97.*

5 Tertio amplia in fabricatoribus falsæ monetæ, vt per Gutier. *d. lib. 3. pract. q. 4.* Farin. *d. tractat. num. 92.* vel illius tonforibus, Mar. Ital. *de immun. lib. 1. cap. 5. §. 1. num. 15.* Diana *resol. moral. p. 1. tract. 1. de immun. Eccles. resol. 31. prope fin.*

6 Quarto amplia in sodomita, intelligendo tamen cum Auendan. *de exequendis mand. part. 1. cap. 229. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 50. art. 4.* Farin. *d. quest. 28. n. 8. ad fin. & d. tract. num. 98.* Cur. Philip. *part. 3. §. 12. n. 29.* Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 5. §. 3.* Melch. Phæbo *Lusit. decis. 81. num. 7. tom. 1.* Ludou. Correa in *repet. cap. inter alia de immun. Eccles. p. 3. n. 40.*

7 Quintò amplia in crimine Sacriligij, Nauar. in *man. cap. 25. num. 19. vers. gaudet etiam*, Villagut. *d. c. fin. num. 59. & 43.* Alexand. Ambrosin. in *tract. huius tit. c. 5. num. 6.* Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 75. cum seqq.* Farin. *d. tract. num. 99.* cum quo intellige numericis seqq. & cum Ludou. Correa *d. part. 3. num. 35.* vbi intelligit si sacrilegium committat extra Ecclesiam.

8 Sextò amplia in blasphemio, vt per Nauar. *d. cap. 25. num. 20. vers. quod nostro iudicio*, Alexand. Ambrosin. in *tract. huius tit. cap. 8. à num. 10.* quicquid dicant Remig.

fallent. 24. Couar. *d. num. 11. vers. 14.* Soar. *de Pace d. §. 3. num. 110.* Boët. *decis. 110. à num. 1.* Deciani *d. lib. 6. c. 26. num. 6.* Bajard. *ad Clar. quest. 30. num. 15.* Card. Tusch. *d. verbo Ecclesia, concl. 11. num. 51.* Marta *de iurisdic. part. 2. cap. 51. num. 30.* Farin. *d. quest. 28. num. 67. & in d. tract. num. 173. vbi num. 175.* aduertit non solum blasphemum hæreticalem, sed etiam quemcunque alium de hæresi quouis modo suspectum si ad Ecclesiam confugiat ab ea à ministris S. Officij indifferenter extrahi posse.

Septimò amplia in simoniaco, præcipue stante Bulla Gregorij X I V. vbi non reperitur exceptus, ita Farinac. *d. tract. num. 177.* contra Decian. *d. lib. 6. c. 26. num. 5.*

Octauò amplia in offendentibus personam alicuius Principis inferioris, Superiorem recognoscentis, vt per Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 6. §. 7. à num. 29.* Farin. *d. tract. n. 187.* Alexand. Ambrosin. *c. 9. n. 5.* Peregrin. *d. tract. 9. n. 8.* me citato in *hoc loco Diana resol. moral. p. 1. tract. 1. de immun. Eccles. resol. 6.* Contra Gambacurt. *d. lib. 5. cap. 44. & Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 2. quest. 1. num. 22.*

Nonò amplia in frangente carceres, & inde ad Ecclesiam confugiente, vt per Boët. *decis. 110. num. 8. & 9.* Nauar. *d. cap. 25. num. 19. vers. & etiam*, Decian. *d. cap. 28. n. 28.* Anastaf. Germon. *d. lib. 3. c. 16. n. 77.* Soar. *d. lib. 3. c. 11. n. 18. & 19.* Villag. *d. cap. fin. num. 41.* Card. Tusch. *d. verbo Ecclesia concl. 10. num. 30.* Alexand. Ambrosin. *c. 10. num. 11.* Farin. *d. tract. num. 193.* quicquid dicat Petr. Gregor. *synagm. iuris, lib. 33. cap. 22. num. 2. vers. non effrañtiores carcerum*, Ludou. Correa in *repet. d. cap. inter alia, p. 3. n. 13.* vbi intelligit quando crimen propter quod iste incarceratus erat, non esset tale vt propter illud desineret frui immunitate.

Decimò amplia in bannitis, vt per Nauar. *d. cap. 25. num. 19. ad fin. vers. exules item, siue banniti*, Clar. *§. fin. q. 30. vers. scias autem*, Farin. *d. q. 28. num. 47. & d. tract. n. 37.* vbi n. 42. tenet bannitos, & condemnatos gaudere ecclesiastica immunitate si banniti, & condemnati fuerint pro crimine non excepto, secus pro crimine excepto à Bulla Gregor. X I V.

Vndecimò amplia in excommunicato, Boët. *decis. 110. num. 5. & 7.* Nauar. *d. cap. 25. num. 19. vers. tertium quod ex hoc inferitur*, Azor. *d. cap. 9. vers. quid de pagano*, Cardin. Tusch. *d. concl. 10. n. 26.* Soar. *d. lib. 3. cap. 10. n. 3. & 4.* Alexand. Ambrosin. *cap. 8. num. 12. vers. & propterea*, Anastaf. Germon. *d. lib. 3. cap. 16. n. 72. cum seqq.* Franc. Leo *d. cap. 13. n. 29.* Villag. *d. cap. fin. n. 44.* Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 2. §. vnicò à num. 1.* Farinac. *d. q. 28. n. 39. & d. tract. n. 44.* Peregrin. in *tract. huius tit. c. 12. n. 2.* Ludou. Correa *d. p. 3. n. 5.*

Quæstio est satis dubia, & nouissimè in hac Romana Curia in casu occurrente admodum ventilata. Vtrum clericus possit à ministris Ecclesie extrahi à loco sacro in illis casibus in quibus laicus extrahi non potest; duplicem inuenio sententiam. Prima affirmat extrahi posse, eamque tuerit Panorm. in *presenti*, num. 13. vbi adducit sex rationes, asseritque se non reperire aliquem text. qui expressè prouideat. Guillelm. Mayn. in *l. nemo, ff. de regulis iuris, fol. 251. col. 1. n. 31.* Syluest. in *summ. verbo immunitas 3. num. 2. vers. tertium clericis*, vbi sequitur Abbatem Panormit. Mench. *de successionum progressu, lib. 3. §. 22. num. 54.* Gutier. *pract. lib. 3. quest. 3. num. 3.* vbi dicit ita tenendum intrepide in practica, Boët. *decis. 109. num. 3.* Barber. in *viatico iuris tit. de violator. immunit.* dicens quod clericus, qui disciplina fugiendæ causa confugit, potest extrahi. Fr. Emman. *quest. Regul. tom. 2. q. 51. art. 4.* dicit tenendam opinionem Clari dicentis de consuetudine, & quod credit Religiosos non gaudere, quia

quia raro exeunt è claustris, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. tit. de personis, qua gaudeant Templ. immunit. cap. 10. n. 5.* ubi dicit hanc sententiam, scilicet Abbatis, probandam, & responderi contrariis Baptisti. *de Salis in sum. verbo Immunitas, 2. fol. 77. p. 2.* ubi de Religiosis loquitur, quia raro exeunt è claustris, Bellef. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de favore clericorum personali, §. 15.* ubi hanc probat sententiam si iudex ipsius causa disciplinæ, & non oñij vult eum arcere ab Ecclesia, & extrahere, in carcerare, & punire, Soar. *de Pace in pract. tom. 1. cap. 3. §. 3. num. 141.* Humad. *in l. 4. gloss. 8. n. 2. tit. 11. p. 1.* Montalu. *in lib. 3. tit. 20. l. 15. gloss. 1.* Villadieg. *ad forum in zgo, lib. 9. tit. 3. l. 1. num. 10.* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. c. 14. num. 57.* Aloyf. Ric. *tom. 2. decis. 19.* Cur. Philip. *p. 3. §. 12. num. 17.* Tanner. *in 2. 2. disp. 5. §. 8. dub. 1. num. 16.* Megala *in 3. p. lib. 4. c. 2. num. 34.* Peregr. *de immunit. cap. 12. num. 3.* Bonac. *de legib. disp. 3. q. 7. §. 3. num. 7.* Portel. *in dub. Regul. verbo Ecclesie immunit. num. 13.* Fagundez *in quinque Eccles. precepta tract. 2. lib. 4. cap. 4. num. 52.* Homobon. *de examine eccles. tract. 1. c. 12. q. 26. supp. 3.*

15 Quæ affirmatiua opinio multis ex rationibus comprobatur. Primò, quia hoc videtur sentire gloss. *in cap. nullus clericorum 11. q. 4. vt tenet Panorm. d. num. 13.* Secundò, quia leges ciuiles loquuntur tantum de laicis ne extrahantur ab Ecclesia, nam de clericis statuere non possunt; Canonica verò iura licet non distinguant inter clericos, & laicos, tamen & ipsa videntur respexisse tantum laicos non clericos, nam omnia iura Canonica videntur loqui quòd ecclesiastici iudices debent impetrare à secularibus ne ipsos condemnent ad mortem, quod non potest considerari in ecclesiasticis, Panorm. *d. loco vers. secundò confidero.* Tertio mouetur idem Panorm. quia Episcopi clericos, & Abbatres Religiosis castigant, verberant, & puniunt in Ecclesiis, & monasteriis, vt notatur *in cap. vniuersitatis, de sentent. excomm. & in cap. fin. de Regular. & de Episcopo condemnante in Ecclesiis, & tenente carceres in Palatio suo, traditur in cap. preceptum, 2. quest. 2. cap. qua fronte, de appellat. Quarò considerat idem Panorm. quòd si verum esset quòd clericus gauderet hac immunitate, hoc tenderet non ad decorem, sed ad maximum dedecus Ecclesie, cum videretur velle defendere facinora clericorum, quò: amen sancti esse debent, & in suis actibus relucere, *cap. oportet Sacerdotes 81. dist. & cum non possint in corpore puniri, non possent etiam puniri in fortunis, si nullas fortè haberent, & sic remaneret impunitum facinus. Quintò adducit Panorm. Clem. 1. de priuileg. in vers. si qui contra premissa, & in cap. non solum, de Regular. in 6. ubi Religiosi delinquentes in Religione mandantur subiiici grauib. pœnis. Sextò mouetur, quia cum clerici frequenter delinquant in Ecclesia, & sic Religiosi, vel saltem intra triginta, vel quadraginta passus, sequeretur quòd de his delictis non possent puniri, si non possent ab Ecclesia extrahi contra *cap. 2. & cap. cum illorum, de sentent. excomm.* Septimò, quia ista immunitas fuit adinuenta contra seculares potestates non ecclesiasticas, arg. *c. frater, & c. desinuit 17. q. 4.* Ioan. Andr. *in presentis, num. 4. vers. per hanc glossam, refert Mench. de success. progressu. d. §. 2.2. num. 54. versic. quasi ecclesiastica illa immunitas, ubi dicit quòd & generaliter constat, non iure diuino, aut naturali, sed tantum positio Ecclesiarum immunitatem inuentam fuisse, vt affirmat probat Cou. *var. lib. 1. c. 20. in princ.* sicque videtur non procedere contra ipsos iudices ecclesiasticos dum clericum delinquentem prosequuntur, idem tenuit Guil. de Monte Laud. *in Clem. 1. de penit. quem refert Mayn. citato loco. Octauò, quia Ecclesia non presumitur priuilegiasse contra se cap. cum instantia,****

de censib. Ioan. Andr. in presentis, num. 4. versic. ad secundum. Nonò, quia maior est immunitas personalis Clerici, quæ illi conceditur ratione suæ consecrationis, quàm illa, quæ prouenire potest ex circumstantia loci; sed prior non impedit quominus à suo Prælato possit clericus incarcerari, & corporaliter puniri intra ecclesiasticos limites, *cap. vnversitatis. de sentent. excomm. ergo nec locus facer impediet, Soar. d. cap. 10. num. 6. vers. item maior est.* Decimò, quia ecclesiasticum iudicium censetur magis medicinale, quàm vindictiuum; & spirituale potius, quàm temporale, & ideo tale iudicium intra Ecclesiam fieri non prohibetur, ergo nec prohibetur fieri circa personam clericum extrahendo illum ab Ecclesia. Vnde imò, quia indecorum est iudicem ecclesiasticum violare Ecclesiam, cuius est proprium eas tueri, Mench. *d. §. 2.2. n. 54. ad fin.*

16 - Secunda sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, negat etiam attenda sola iuris communis dispositione ipsos clericos ab ecclesiastico Prælatore extrahi posse ab Ecclesia, ac prouide si ad eam confugiant, ecclesiastica gaudere immunitate, eamque sequuntur Cardin. Zabar. *in presentis, num. 7. q. 6. iunctis iis, quæ dicit in Clem. 1. num. 9. de penitent. qui tenet clericum homicidà confugiendum ad Ecclesiam gaudere immunitate, & hoc esse de iure verius, vt confugiens sit tutus etiam ab ecclesiastico iudice.*

Roman. *conf. 2.27. per totum, ubi concludit Presbyterum non potuisse capi in claustro Ecclesie, ac prouide fuisse relaxandum, & conf. 234. per totum.*

Remig. *de Gonnii de immunit. Eccles. fallent. 2. 1. ubi post relatos hinc inde Doctores, num. 2. per hæc verba concludit. Possimus confiteri dicta Panorm. prorede in clericis, & Religiosis delinquentibus in Ecclesia per c. fin. eod. tit. in aliis vero videant sapientiores quid sit in istis iudicandum, posset dici quòd alij gaudeant, prout expressè dicit Roman. ubi supra. Nam clerici, vt plurimum maxime hodie, alibi quam in Ecclesia viuunt, & resident secundum Ludou. & Ioan. de Vischis, ubi sup. Hodie tamen opinio Panorm. indistinctè seruatur, & ita vidi praticari.*

Ioan. Vischis *de immunit. num. 3. ubi ita dicit. Stat ergo regula, & vera conclusio, quòd iudex etiam ecclesiasticus non potest fugientem ad Ecclesiam inuitum etiam subditum suum, siue clericum, siue laicum extrahere, nec penam corporis afflictiuam imponere, & num. 9. & seq. diluit argumenta, Abb. & num. 72. vers. prima conclusio, & secunda conclusio, ubi quòd nec iudex secularis laicum, neque iudex ecclesiasticus laicum, vel clericum disciplina causa potest extrahere.*

Ioan. Bernard. Diaz *in pract. crimin. cap. 125. ubi quòd opinio Ioannis de Vischis est verior, & communis, subdit tamen ex consuetudine posse clericos à suis iudicibus extrahi ab Ecclesiis, quom limitat non procedere in casibus, ubi clericus post degradationem tradendus esset Curie seculari, tunc enim ait, aut non est extrahendus, aut si extrahatur post degradationem verbalem ad Ecclesiam reducendum esse iudicari æquissimum.*

Couarruias *var. resolut. lib. 2. cap. 20. quod est vltimum, tit. de immunitate Templorum, & abbas, num. 16. sequitur etiam Bernard. Diaz, quem in secunda parte reprobat dicendo, quòd si clericus commisit delictum dignum degradatione, & traditione Curie seculari, non obtinet locum Ecclesiarum, & Templorum immunitas, & quod ideo potest extrahi, & trahi Curie seculari.*

Iulius Clar. *in pract. crimin. lib. 5. §. fin. q. 20. vers. vltimus quæro, ubi quòd clericus gaudet immunitate Ecclesiarum, ita vt ab illis inuiti extrahi non possint*

ab eorum iudicibus ecclesiasticis, & est communis opinio.

Bernard. de Landriano in *addit. ad Angel. Aretin. de maleficiis, vers. quod fama publica procedente, num. 59. lit. A*, vbi sequitur Romanum.

Tiberius Decian. in *tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 26. tit. de casibus, qui respiciunt personas confugientium ad Ecclesiam, num. 1. vers. puto ego*, vbi quòd opinio Romani contra Abb. de iure est verior, exceptis tamen grauioribus criminibus, & vterius subdit quòd si clericus venit ad Ecclesiam, vel Palatium Episcopi, seu locum sacrum ex alia causa quàm vt gaudeat immunitate, & dicit non gaudere, & posse incarcerari, & puniri, & extrahi, aut verò præcisa intentione confugit ad Ecclesiam, vt gaudeat immunitate, & eo casu est tutus, & concludit cum Abb. consuetudinem esse seruandam.

Bonifac. de Vitalinis in *Clem. 1. num. 70. vers. nec obstat, de penit. & remiss.* vbi quòd gaudet immunitate nobilis, ignobilis, pauper, diues, iuuenis, senex, clericus, laicus, criminolosus, vel ære alieno suppositus, nulla facta distinctione.

Nau. in *man. cap. 25. num. 22.* sic ait: *Neque persona ecclesiastica (gaudent immunitate) iuxta Panorm. in d. cap. fin. vsu receptum, quod videtur limitandum quoad iudicem ecclesiasticum, non autem quoad iudicem secularem, quem arbitror non posse extrahere ab Ecclesia clericum in minoribus constitutum etiam ob delictum, licet quoad illud post Concil. Trident. sess. 23. cap. 6. habeat in eum iurisdictionem.*

Ioan. Maria Monticel. in *praxi crimin. reg. 12. de captura rei, num. 18. fol. 114. ibi, Amplia, vt tanto magis verum sit, quando delinquens, qui moraretur in Ecclesia, esset clericus.*

Prosp. Farinac. de *carceribus, & carceratis, quest. 28. num. 7.* vbi quòd hæc opinio est verior, & communior, licet non neget in hoc multum esse addendam consuetudinem, sed vbi talis consuetudo non adest, seruandum esse ius commune, & iterum de *immunit. Eccles. 6. 2. num. 34.* vbi latè, & num. 36. in *fin.* hanc dicit veram, & magis communem, & refert ita declarasse sacram Congreg. Illustriſſimorum Interpretum Conc. Trident.

Card. Tufch. *pract. concl. verbo Ecclesia concl. 9. n. 17. & concl. 11. num. 27.*

Marc. Anton. Genuens. in *praxi Archiep. Neapol. cap. 22. num. 11.* vbi quòd secundum magis communem opinionem Doctorum Clerici gaudent immunitate ecclesiastica, & subdit vsu seruari opinionem Abb. in Curia Archiepiscopali Neapolitana, quæ opinio est intelligenda, vt à iudice ecclesiastico possit extrahi clericus ad finem ipsum puniendi non à iudice seculari, qui nec clericum in minoribus posset extrahere, & dicit opinionem Abb. approbari in Bulla Gregor. XI V. in qua fit mentio solum de laicis, &c. quæ Bulla reuocit omnes Canones antiquos ad vnam formam, & idem tenet in impressione parua, cap. 17. num. 11.

Baptista à Villalobos in *communibus opinionibus, verbo immunitas, num. 8. vers. ampla istam communem.* vbi quòd clericus homicida per insidias gaudet immunitate ecclesiastica.

Petr. Rebuff. tom. 2. ad *leges Gallia, tit. immunitates ecclesiasticae quando, & quibus concedantur, art. 1. gloss. 1. num. 13. fol. 539. per c. reum 17. q. 4. & n. 24.* dicit apostatam ab Ecclesia extractum, qui subtraxerat Bullas, & sigilla, fuisse restitutum.

Anastaf. Germon. de *sacrorum immunit. lib. 5. cap. 16. num. 92.* vbi sequitur opinionem, & distinctionem Ioannis Bernardi Diaz.

Ferdinandus Vasquez Menchac. de *successionum progressu, lib. 3. §. 22. limit. 17. num. 54.* vbi primò refert opinionem dicentium clericum non gaudere, & deinde refert opinionem eorum, qui dicunt clericum gaudere, & ideo censetur in hac opinione residere, vt per Gutier. *pract. lib. 3. q. 3. num. 1. in fin.* Fr. Emman. d. *quest. 51. art. 4. vers. quod est tenendum.*

Ioan. Guttierrez *pract. quest. lib. 3. quest. 3. num. 1. in fine*, vbi quòd in puncto iuris hæc opinio est verior, & tenenda, & quod rationes Abb. non concludunt, licet (vt ait num. 3.) in suo Regno nunquam viderit clericorum aliquem hoc refragari, nec contendere gaudere se debere immunitate Ecclesiæ, fortè quia sciant praxim communem, & consuetudinem notoriam, & num. 4. subdit clericum in minoribus constitutum non posse extrahi ab Ecclesia à iudice laico, etiam si in illum propter delictum habeat iurisdictionem.

Hieronymus Ceuallos *communium contra communes q. 689.* qui in fine relatis hinc inde Doctoribus, concludit hanc opinionem in puncto iuris esse magis veram, licet à contraria durum & fortassis ridiculum esset recedere, saltem in his locis, vbi hæc practica viget.

Thomas Zerola in *praxi Episcopali, p. 1. verbo Immunitas, num. 8. vers. ampla istam communem*, & quòd clericus homicida per insidias gaudet immunitate ecclesiastica.

Alexander Ambrosin. de *immunit. Ecclesiastica, c. 12. num. 3.* vbi quòd opinio Romani est verior, & sequenda, & in confugiente ad Palatium sequitur distinctionem Deciani.

Franciscus Molinus de *sacra homicidio amittenda immunitate sub tit. immunitas Ecclesia quali homicidio amittatur*, vbi postquam à num. 122. retulit Doctores, & rationes, num. 137. concludit clericos, & Religiosos admissio extra Ecclesiam homicidio, si ad eam confugiant, gaudere immunitate, & subdit tutius esse eam sequi opinionem, quam amplexata fuerit consuetudo.

Marius Italia de *immunitate Ecclesiarum, lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 2.* relatis hinc inde Doctoribus in fine concludit opinionem esse magis communem, vt clericus gaudeat, & inuehitur num. 3. & seq. contra contrariam consuetudinem.

Petr. Cenedus *pract. & canonicarum quest. lib. 1. q. 42. per totam, & num. 9. vers. ex quibus, & num. 10.* vbi concludit clericum gaudere Ecclesiarum immunitate, & quod opinio Romani est verior, & inuehitur contra contrariam consuetudinem, & eam dicit esse contra ius diuinum, vel saltem contra Dei ordinationem, & quod hodie est sublata omnis consuetudo per Concil. Trident. *sess. 25. de reform. cap. 20.* & constitutionem Gregor. XI V. & quòd solus Pontifex, non autem Episcopi, vel inferior. s. possunt dictum ius Diuinum interpretari.

Salgado de *protect. Regia, tom. 2. part. 2. cap. 4. n. 115.* vbi probat non solum clericos de iure Canonico habere immunitatem, sed tenet maiorem esse rationem cur clericus in Ecclesia capi nequeat, quàm laicus.

Diana *resolut. moral. part. 1. tract. de immunit. Eccles. resol. 24.* vbi probat, quia iura Canonica, & ciuilia indistinctè loquuntur, & indefinitè, ac generaliter, proindeque tam laicos, quàm clericos complectuntur, arg. l. de pretio. ff. de public. in rem act.

Huius secundæ opinionis plura, & validiora sunt fundamenta. Primum est, quia Canones generaliter loquuntur non distinguendo clericum à laico, vt in *cap. reum 9. cap. nullus 9. cap. diffiniuit 35. cap. consti-*

- rimus 36. 17. *quest. 4. & in hoc text. & cap. fin. inf. hoc tit. vnde generaliter indistinctè debent intelligi, vt scilicet comprehendant Clericos, & laicos, prout arguit Roman. conf. 234. in princ. Remig. in tract. huius tit. fallent. 21. vers. primo, quia text. Decian. in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. c. 26. num. 1. Gutier. pract. lib. 3. q. 3. n. 1. vers. contrariam tamen sententiam. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 10. num. 5. Farin. in praxi crimin. *quest. 28. n. 7.* Ambrosin. de immunit. *Eccl. cap. 12. n. 2. vers. primo per omnes leges, Vitalin. in Clem. 1. n. 70. vers. nec obstat, de pœnit. & remiss. Ioan. Vilenis in d. c. diffinit. seu de immunitate Ecclesie, n. 17. vers. nota secundo, Francisc. Molin. d. loco n. 129. Cened. d. q. 42. num. 1. & 9.**
- 18 Secundum, quia in d. cap. nullus 17. *quest. 4.* sic dicitur: Nullus clericorum seruum, aut discipulum suum fugiunt ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare presumat. Si ergo non licet clerico seruum proprium in quo habet ius necis, & vitæ, l. 1. C. de emendat. seruorum, ab Ecclesia extrahere, neque etiam disciplinæ gratia licet discipulum flagellationes timentem extrahere, qui poterat esse, tam clericus, quàm laicus, multò minus licebit iudici Ecclesiastico delinquentem extrahere, Decian. d. c. 26. n. 1. *vers. quarto pro hac opinione, Soar. d. num. 5. versis. maxime, Ambrosin. d. c. 12. vers. quarto pro hac opinione. Cened. d. q. 42. n. 1. vers. secundo pro hac.*
- 19 Tertium, quia hoc priuilegium est concessum loco Ecclesie, seu personis propter honorem, & reuerentiam, quæ locis sacris diuino cultui dicatis debetur, Imol. in d. Clem. 1. n. 8. de pœnit. & remiss. Soar. d. c. 10. n. 3. ergo suffragatur cuiuslibet in Ecclesia reperto, siue sit Clericus, siue laicus, cum laicus, & multò magis Clericus debeat exhibere reuerentiam, & honorem locis Sacris, Roman. d. conf. 234. in princ. *vers. tertio quia, Remig. de Gonni d. fallent. 21. vers. tertio hoc priuilegium, Deci. d. c. 26. n. 1. vers. tertio quia, Gutier. d. q. 3. num. 1. vers. tertio quoniam, Farin. d. q. 28. n. 7. vers. tertio quia, Ambrosin. d. c. 12. n. 2. vers. tertio quia, Molin. d. loco num. 129. versis. tertio immunitatis iura, Cened. d. *quest. 42. num. 1. versis. tertio facit, Mar. Ital. d. §. 1. n. 2. vers. quam opinionem, & n. 5. vers. & quoniam hoc priuilegium.**
- 20 Quartum, quia maior est ratio in Clerico, vt in Ecclesia capi non possit, quàm in laico, cum Clericus Ecclesia sit veluti domus, in domo autem propria quis capi non potest, l. nemo de domo, ff. de regulis iuris, ita arguit Roman. d. conf. 234. in princ. *vers. secundo quia, quem sequuntur Decian. d. lib. 6. cap. 26. num. 1. in princ. vers. secundo quia, Ambrosin. d. cap. 12. num. 1. versis. secundo quia maior, Molin. d. n. 129. vers. secundo cum Ecclesia, Monticel. in praxi crimin. reg. 12. de captura rei, n. 18.*
- 21 Quintum, quia Ecclesia multò magis tueri debet clericos, & subditos suos sibi seruietes, quorum habet curam magis speciale, quàm laicos, igitur priuilegium, & immunitas indistinctè concessa confugientibus ad Ecclesiam, competit etiam Clericis, Decian. d. c. 26. n. 1. *vers. praterea durum est, Cened. d. q. 42. n. 1. propè finem.*
- 22 Sextum, quia si Ecclesia priuilegium concessit laicis, vt omnes fatentur, & hoc in aliis statuit, debet etiam in suis idem pati, iuxta illud, patere legem, quam tu ipse tuleris, vt arguit Decian. d. cap. 26. *versis. item si in aliis, & Ambrosin. d. cap. 12. num. 2. versis. quinto facit.*
- 23 Septimum, quia Clericis ante assumptum clericatum competebar immunitas, ergo etiam post assumptum clericatum competit dicta immunitas, nulli enim reperitur cautum quod clericus ea, quæ sibi vt laico competebar, per clericatum amittat.
- Octauum, quia si aliter diceremus, clerici essent 24 deterioris conditionis, quàm laici, quod videtur inconueniens, Iul. Clar. §. fin. *quest. 30. vers. ulterius quæro.*
- Qua retenta opinione absque consuetudinis distin- 25 ctione, de qua infra, non obstant quæ pro prima adduxi, nam ad primum de gloss. in d. cap. nullus clericorum 17. q. 4. responderetur illam id non dicere, sed tantummodo quòd iudex ecclesiasticus potest verberare in Ecclesia Clericum, Decian. d. c. 26. n. 1. *vers. Panormitanus tamen.* Secundò responderetur quòd auctoritas glossæ probabilis est, non necessaria, Franc. Molin. d. loco num. 123.
- Ad secundum responderetur, argumentum illud leue 26 esse, quia præsupponit iura Canonica, & de laicis tantum loqui, quæ cum generaliter, & indefinite loquantur per verba, nullus, nemo, & similia, & c. debent generaliter intelligi, Decian. d. num. 1. *vers. sed certè hoc argumentum.* Secundò responderetur, quòd quamuis text. in præsentem de laicis meminit, non de clericis, ideo factum existimandum est, quia rarò clericis, quorum eximia sanctitas esse debet, in tam graue homicidij scelus prorumpunt, lex autem ad ea, quæ frequenter accidunt, constitui solet, l. nam ad ea, ff. de legibus, Franc. Molin. d. loco *vers. secunda ratio.* Tertio oprime responderet Mar. Ital. d. §. 1. n. 18. quod ideo constitutum fuit hæc solum de laicis, quia ista constitutio est lata in fauorem ipsorum laicorum, quia temporales iudices aduersus illos plura priuilegia impetrauerant, vt potuissent ab Ecclesiis eos extrahere; immò etiam hoc non contenti in Ecclesiasticas personas prædictam facultatem extendebant, sed quia iudex secularis nullam habet potestatem aduersus has personas ecclesiasticas, ideo de laicorum personis tantum tractare videtur.
- Ad tertium est facilis responsio, quia isti non con- 27 fugiunt ad Ecclesias ea mente, vt sint tuti in Ecclesia, & gaudeant eius immunitate, sed vel ducuntur ad Ecclesiam inuiti, & ad carceres, vel sponte, vt se in iudicio tueantur, deueniunt in Ecclesiam non vt in ea sint tuti, sed nos querimus an si clericus attentaretur, vt caperetur extra Ecclesiam, & ipse ad Ecclesiam confugeret, tutus esset, sicut secularis; non negatur ergo quòd in Ecclesia possit capi si illuc non confugit, sed iudicij causa venit, prout præsupponit in hoc argumento Panorm. neque etiam negatur quin in Ecclesia possit etiam verberari, sed tantum hoc contenditur quòd cum ea fide confugerit ad Ecclesiam, vt tutus sit, non possit inde extrahi, quod aperte probat text. in d. cap. nullus clericorum, 17. q. 4. Secundò responderetur siue laici sint, siue Clerici, siue Religiosi delinquentes in Ecclesia immunitatem non consequuntur, quia Ecclesiam spernere, & eidem iniuriam irrogare censentur, Franc. Molin. d. loco n. 124.
- Ad quartum negatur, quòd remaneret impunitum 28 facinus, nam illud facile tollitur cum censuris ecclesiasticis, excommunicatione scilicet, & depositione, & sic posset puniri, Decian. d. n. 1. *vers. quarto considerat.* Secundò responderetur quòd hæc argumenta Panorm. procedunt in illis qui se laicis, & illicitis immiscentes ab eorum Prælati extra Ecclesiam capiuntur, non sic in illis, qui sese receptui dederunt Ecclesiis ingressi, alioquin (absurdum foret) deterioris conditionis clerici, quàm laici essent; Sanctos autem esse clericos oportet, neque Ecclesia eorum defendit scelerata, id enim de his criminibus regulariter intelligendum est, quibus immunitate non gaudet, quia eam amiserunt, Franc. Molin. d. loco num. 125. & 126.
- Ad quintum responderetur, quòd hoc non negatur, 29 sed tantum quæritur an confugiens ad Ecclesiam sit tutus,

- tutus, Decian. *d. num. 1. vers. adducit, & quinto.* Secundò respondetur quòd illa *Clem. 1. de priuileg.* intelligitur de iis criminibus, quorum grauitas non immunitatem tollit Ecclesiarum, Franc. Molin. *d. loco, num. 127.*
- 30 Ad sextum respondetur, quòd sicut secularis si delinquat in Ecclesia, tutus non est, ita & pariter clericus, vel Religiosus delinquens in Ecclesia, vel intra septa monasterij, aut intra illos triginta, vel quadraginta passus, quia in hoc tutus non erit, nam clericus in hoc seculari æquiparatur. Secundò respondetur, quòd hoc argumentum fragile est, quid enim ubi extra Ecclesiam delinquit, nam sapius homicidia, quæ ab his admittuntur, extra Ecclesiam patrantur, quibus immunitatis iura subtrahere impium videretur. Ad cætera verò fundamenta facillè ex dictis responderi potest ne vltra solum modum in hac materia spatium videat.
- 31 Ad distinctionem consuetudinis, quam Doctores asserunt, respondetur quòd ista consuetudo est potius abusus, & corruptela dicenda, quæ pro lege minimè seruanda est, *c. cum causa, de sentent. & re iudic.* Vnde legitur in *cap. 1. & 2. dist. 11.* quòd vsus auctoritati cedere debet, nam prauum vsum lex, & ratio vincit, quapropter quicquid ab Apostolicæ Sedis Reçtoribus plena auctoritate sancitur, nullius consuetudinis præpediente occasione proprias transgendo voluntates remoueat, sed firmiter atque inculcè teneatur; hinc igitur prædicta consuetudo, qua fulcitur Clarus, & alij, nullius roboris, vel momenti esse debet, præsertim cum sit contra libertatem Ecclesiasticam, quod enim contra disciplinam, & libertatem Ecclesiasticam sit, irritum esse debet, *c. illa autem, vers. quod enim dist. 12. c. cum inter, de consuet.* Nam consuetudo debet esse rationalis, *c. consuetudo, eadem dist. 12.* cum alijs pluribus, quæ in hanc responsonem congerit Mar. Ital. *de immunit. lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 3. cum seqq. vsque ad fin.* vbi num. 17. *vers. ex his,* dicit se à quodam Religioso fide dignissimo accepisse sacram Congregationem ita respondisse.
- 32 *Non est violentè ab Ecclesia extrahendus.*] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Ecclesiam ab ea extrahi non potest, quod intelligitur non solum à iudice seculari, sed nec etiam à iudice Ecclesiastico, Ioan. Andr. in *presenti, num. 4.* Butr. *num. 11.* Zabar. *num. 4. vers. sexto quæro,* Anan. *num. 9.* & Panorm. *num. 11. & 12.* Villag. *de extensione leg. cap. fin. post num. 4. vers. nec non iudices omnes,* Bajard. *ad Clar. q. 30. num. 3.* Decian. *resp. 80. num. 7. vers. immò neque Epsicopus, lib. 3.* Farinac. in *tract. huius tit. num. 32.* vbi 33. extendit vt nemo, cuiuscunque conditionis sit, qui ad Ecclesiam confugerit, inuitus extrahi possit: si enim inuitus quis extrahatur à iudice seculari in casu non excepto per regulam, licitum erit tali iudici resistere, vt latè per Soar. *d. lib. 3. cap. 13. num. 4.* Mar. Ital. in *tract. huius tit. lib. 1. c. 6. §. 2. n. 45. cum seqq.* Fatin. *d. tract. num. 6.* vbi n. 47. quando hæc resistentia fieri possit, & licita sit, nam extractus per vim ab Ecclesia eidem Ecclesiæ restituendus est, Bajard. *ad Clar. q. 30. n. 26.* Card. Tusch. *d. concl. 10. num. 20.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. c. 9. in fin. q. 15.* Soar. *d. lib. 3. c. 13. n. 6. & num. 12. in fine,* Mar. Ital. *d. lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 23. & seqq.* cum omnibus eius bonis inde subtraçtis, Farinac. *d. tractat.*
- 33 *num. 55. & 300.* ita vt interim pro alijs delictis à iudice seculari detineri non possit, Mar. Ital. *d. §. 2. n. 41. cum seqq.*
- 34 Qui verbis dolosis induçtus à iudice præstita securitate, & impunitate Principis exit ab Ecclesia in casu, in quo delinquens iure non poterat ab Ecclesia extrahi, iste erit Ecclesiæ restituendus, & iudex tenebitur seruare illi fidem præstitam de non puniendo il-

lum pœna mortis. Vide Anton. Gom. *rom. 3. var. cap. 12. n. 7.* Bajard. *ad Clar. §. fin. q. 30. num. 27.* Couar. *var. lib. 1. c. 2. n. 16. in fin.* Soar. *de Pace in pract. tom. 1. p. 2. cap. 3. §. 3. n. 166.* Petr. Martinez in *cap. afferre, part. 1. num. 19. de presump.* Bobadil. in *sua politica, lib. 2. c. 14. n. 79.* Cened. *canon. lib. 1. q. 9. num. 9.* Maltril. *Sicilia decif. 169. num. 12. lib. 2.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 6. §. 2. num. 82.* Azor. *d. cap. 9. q. 11.* Farinac. in *tract. huius tit. n. 301.* Megal. in *3. part. lib. 4. c. 2. q. 1. num. 32.* Villadieg. in *polit. c. 3. num. 222.* Bonacin. *de legib. disfut. 3. q. 7. §. 2. num. 10.* Filliuc. *tractat. 15. c. 6. n. 154.* Duard. in *Bull. Cæne lib. 2. can. 15. q. 16. num. 34.* Fagunde in *quinque Ecclesia præcepta tract. 2. lib. 4. c. 4. n. 56.* Diana *resol. moral. tract. de immunit. Eccles. resol. 26.*

Super hoc tamen, quod iniquè fecit, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Ecclesiam à iudice Ecclesiastico prorsus impunitus dimittendus non est, vt per Hostiens. in *presenti, num. 1. post med. vers. Prelati vero,* Ioan. Andr. *num. 5.* Anchar. *num. 2. vers. & dicit,* Abb. *num. 13. ad fin. vers. & ex his omnibus,* Zabarell. *n. 3. ante fin.* Syluest. in *summ. verbo immunitas 3. n. 4. versic. igitur sicut dicit,* & alios citatos per Farinac. in *tract. huius tit. num. 329.* vbi num. seq. cum pluribus resoluit confugientem ad Ecclesiam, licet inde extrahi non possit, posse tamen pecuniaria pœna puniri, & *num. 331.* tenet etiam hoc casu puniri posse ad damnâ, & interesse passâ per eum, & *num. 334.* asserit posse in monasterium detruði ad peragendam pœnitentiam, dummodo monasterij locus, seu carcer, in quem detruðitur, non esset ita arctus, & durus vt in eo homines paucis diebus possent venire.

Nec inde damnari debet ad mortem, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Ecclesiam inde extrahi non debet puniendus pœna corporali, seu effusione sanguinis, vt docent in *presenti gloss. verbo puniendus,* Host. *num. 1. in verbo ad pœnam,* Ioan. Andr. *num. 3. in verbo pœnam corporalem,* Anchar. *num. 2.* Butr. *num. 5. in fine,* & *num. 6.* Zabarell. *num. 4. versic. quiniò quæro,* & Anan. *num. 3.* Cardin. Tusch. *d. concl. 10. num. 5.* Villag. *de extensione leg. c. fin. num. 5. & à num. 8.* Francisc. Leo in *thesauro fori Ecclesiast. part. 1. cap. 13. num. 13. vers. reos criminis,* Soar. *d. lib. 3. c. 12. num. 5. & 6.* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 1. §. 1. à num. 1. & cap. 6. §. 3. à num. 1.* Farin. in *praxi crimin. quest. 10. num. 77. & in tract. huius tit. num. 335.* Vnde pœna exilij, vel ad perpetuos carceres non esse puniendum resoluit Diana *resol. moral. part. 1. tract. de immunit. Eccles. resolut. 12.* contra Gamba-cur. *lib. 4. c. 33. & 35.*

Nisi publicus latro fuerit.] Notatur ad hoc quòd latro publicus si ad Ecclesiam confugerit, illius immunitate non gaudet, vt docent gloss. *verbo nisi publicus latro,* Mant. *consil. 60. num. 7.* Anastaf. Germon. *de sacrorum immunit. lib. 5. c. 16. num. 56.* Villag. *d. c. fin. n. 41.* Cardin. Tusch. *d. verbo Ecclesia concl. 11. num. 1.* Cou. *præct. cap. 20. num. 13.* Clar. *§. fin. quest. 30. num. 8. & 9.* Perez. *l. 2. in fin. tit. 18. lib. 8. Ordin. Gam. L. i. tit. decif. 17.* Decian. in *tract. crimin. lib. 6. cap. 28. num. 2. & 3.* Gutier. *præct. lib. 3. q. 4.* Cardof. in *traxi iudicium verbo Ecclesia, num. 87.* Marta *de iurisdic. part. 2. cap. 51. num. 21. cum seqq.* Camill. Borrell. in *summa omnium decif. tit. 3. num. 69. cum seqq.* Farin. *d. q. 28. num. 50. c. & d. tract. num. 147.* vbi *num. 150. cum seqq.* ampliat vt locum habeat in eo, qui publicè, & palàm furatur, vel in eo, qui in via publica, & frequentata homines aggreditur, & per insidias furatur, vel atrocina committit cum armis, & violentè. Quis autem dicatur publicus latro, vide Decian. *d. cap. 28. n. 2.* Villag. *d. c. fin. num. 45. vers. quapropter,* Mar. Ital. *d. lib. 1. c. 5. §. 1.* Ludouic. Cotrea in *repetit. d. cap. inter alia, part. 3. num. 27.* vbi ait quòd publicus latro aliquando dicitur

propter iuris, aliquando propter facti notorietatem; priori modo dicitur quando semel in iudicio furtum confessus fuit, vel iudicis sententia fuit condemnatus, iuxta text. in cap. *vestra*, & in cap. *vit. de cohab. clericor.* is enim si postea in furto deprehendatur, publicus latro appellatur: posteriori modo dicitur publicus latro ille, qui publice latrocinium committit, vt sunt piratæ, & ij, qui publicas stratas grassantur.

39 Vnde debitorum ad Ecclesiam confugientem pro debito in ea capi non posse resoluunt multipliciter declarantes, Rebuff. tom. 2. *ad leges Gallia sub hoc tit. art. 1. gloss.* Remig. in tract. *huius tit. fallent.* 27. Anast. Germon. *de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. à num. 109.* Parlador. *lib. 2. rerum quorid. cap. fin. part. 5. §. 6. num. 2.* Decian. d. c. 28. num. 34. Soar. de Pace in tract. *tom. 1. part. 5. cap. 3. §. 3. à num. 150.* Gutier. in l. *nemo potest, num. 183. vers. sed contrariam, ff. de legatis 1. & pract. lib. 1. quest. 1. num. 13.* Bobadil. in *sua politica, lib. 2. cap. 14. num. 62. litt. C.* Cardof. *diff. verbo Ecclesia. n. 86.* Soar. d. lib. 3. c. 11. num. 3. Azor. d. part. 2. lib. 9. cap. 9. q. 2. *post vers. item dubia questionis est.* Alex. Ambrosin. in tract. *huius tit. cap. 13. num. 1.* Mar. Ital. d. lib. 1. c. 5. *latè Farin. in tract. huius tit. num. 57. vbi n. 58. ampliat vt procedat etiam stante statuto quòd debitor carcerari possit, & n. 60. patiter ampliat in debitore suspecto de fuga.*

40 Vtrum autem exactor tributorum, si ad Ecclesiam confugiat, eius gaudere debeat immunitate? Affirmant gloss. *verbo presentis in l. 1. C. de his, qui ad Ecclesiam confug.* vbi loquitur generaliter de debitore Reip. Angel. Syluest. Tabien. Arnil. Rosel. Caualecan. & alij, quos refert, & sequitur Farin. in tract. *huius tit. num. 61.* Capell. Tholof. Couar. & Boff. apud eund. d. q. 28. num. 31. Anastaf. Germon. *de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 110.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. c. 9. quest. 9. vers. item dubia questionis est.* Soar. d. lib. 3. cap. 11. num. 3. *vers. aliqui vero,* Alexand. Ambrosin. in tract. *huius tit. c. 13. num. 2. in fine.* Quamuis contrarium præsertim de iure Ciuili per text. in *auth. de mandatis Principum*, & ibi gloss. *verbo publicos exactores*, teneant in presenti, Anch. n. 6. *ad fin. & num. 7. vers. item in casibus*, & Batr. num. 18. Oldrad. *conf. §. 4. n. 2.* Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib. 33. cap. 22. num. 2.* Et de obligatis ad reddendam rationem si ante illam redditam ad Ecclesiam confugiant an ab ea extrahi possint? vide Nauar. in *man. cap. 25. num. 19. in fine.* Decian. d. cap. 28. num. 26. Farin. d. tract. num. 63. Escob. *de ratiociniis. cap. 4. n. 6.*

41 An verò debitores falliti, seu decocti gaudeant Ecclesiastica immunitate? vide Marant. *de ordine iudic. p. 4. dist. 9. n. 131.* Duen. *reg. 389. vers. & isti mercatores*, Remig. *Goni limit. 38. Perez l. 2. tit. 16. lib. 8. Ordin. Nauar. d. c. 25. num. 19. in fine, vers. & mercator, qui decoctus*, Soar. de Pace d. §. 3. n. 356. Azeued. l. 3. num. 6. tit. 2. lib. 1. *noua recop. Strach. de mercatura, p. 3. à n. 41.* Rebuff. tom. 2. *ad leges Gallia tit. de mercator. art. vltim. gloss. vnic. n. 7. & 8. Couar. var. lib. 2. cap. 20. n. 14. vers. nec lasonis*, Gutier. d. lib. 1. q. 1. n. 16. Anastaf. Germon. d. cap. 16. n. 113. Tanner. in 2. 2. S. Thom. *disp. 5. q. 8. dub. 1. num. 17.* Peregr. *de immunit. cap. 12. num. 4.* Flau. Cherubin. in *compend. Bullar. ad constitut. 117. Py V. schol. 2. Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 14. num. 67. & 70. Ambrosin. d. cap. 13. in fin. num. 4. Decian. d. lib. 6. cap. 28. num. 34. ante fin. Cur. Philip. part. 3. §. 12. n. 42. Stephan. Gratiar. *disept. forens. cap. 380. num. 29. cum seqq.* Camill. Borrell. d. tit. 3. num. 97. Mar. Ital. *diff. lib. 1. cap. 5. in initio, num. 16.* Farin. d. q. 28. num. 33. & in tract. *huius tit. n. 64 & 65.* Fernandez in *exam. Theolog. moral. p. 4. cap. 10. §. 1. num. 10.* Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. p. 1. præc. 8. q. 3. art. 1. dub. 1. concl. 1. Gam-**

bacurt. *de immunit. lib. 4. c. 15. n. 7.* Bonac. *de legib. disp. 3. q. 7. §. 4. n. 2.* Fagundez in *quinque Eccles. præcepta tract. 2. lib. 4. c. 4. n. 53.* Dian. d. tract. 1. *de immunit. eccles. resol. 32.* Duard. in *Bullam Cæna, lib. 2. can. 5. q. 16. n. 16.*

Uel nocturnus depopulator agrorum.] Notatur ad hoc quòd nocturnus agrorum depopulator ad Ecclesiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt præter Summistas *verbo Immunitas*, docent Boer. *decif. 109. num. 3. vers. secundo fallit*, Mant. *consil. 66. num. 7.* Nauar. d. cap. 25. num. 20. *vers. non item gaudet*, Anast. Germon. d. cap. 16. num. 56. Cardin. Tufch. d. *verbo Ecclesia conclus. 11. num. 1.* Villag. *de extensione legum c. fin. num. 45.* Alexand. Ambrosin. in tract. *huius tit. cap. 4. num. 5.* Farinac. d. *quest. 28. num. 50. & d. tract. num. 158.* Nocturnus autem agrorum depopulator dicitur, qui segetes in agris deprædatur, comburit, & destruit, vel ad agros alienos diripiendos destructor nocturnus accedit, prout in presenti aduertunt Hostiens. n. 3. Innocent. col. 2. in *verbo nocturnus*, Ioan. Andr. num. 6. Butr. n. 7. Panorm. num. 6. Zabara n. 3. Gregor. Lopez l. 4. *verbo las mieses, tit. 11. part. 1.* Anton. Gom. tom. 3. var. c. 10. num. 2. Decian. d. c. 28. num. 3. *vers. depopulatores autem*, Villag. d. c. fin. num. 45. *vers. nam secundum*, Card. Tufch. d. *concl. 11. sub n. 1.* Alex. Ambrosin. d. c. 4. n. 4. Farin. d. tractat. num. 159. vbi num. 160. dicit in eo differre nocturnum agrorum depopulatorem à publico latrone, quia depopulator clandestinè furatur, & clandestinè moratur in loco in quo furatur; latro verò publicus palam, & publicè furatur, & n. 161. resoluunt quòd licet attentò iure communi resolutio supra posita non procedat in diurno agrorum depopulatore, cum expressè loquatur text. hic de nocturno, vigore tamen constit. Gregor. XI V. in qua illud verbum, *nocturnus*, ademptum est, procedet etiam in diurno agrorum depopulatore.

Qui dum itinera frequentata, &c.] Notatur ad hoc quòd viarum grassator ad Ecclesiam confugiens illius immunitate non gaudet, vt docent in presenti, Innocent. col. 2. Hostiens. *post num. 3. verbo impunitate*, Ioan. Andr. num. 6. Butr. num. 8. & Zabara n. 4. *ante fin. vers. octauo quaro*, Nauar. d. c. 25. num. 20. *vers. non item gaudet viarum grassator*, Decian. d. c. 28. num. 2. *vers. aduertendum tamen*, Anast. Germon. d. c. 16. n. 56. Farin. d. q. 28. num. 50. & d. tract. num. 162. concordant expressa verba constit. Gregor. XI V. Grassator nuncupatur ille, qui vias obfidet, vt viatores deprædetur, seu spoliat, & renitentes occidat, Decian. d. c. 28. num. 2. Alexand. Ambrosin. in tract. *huius tit. cap. 3.* Mar. Ital. d. lib. 1. c. 5. §. 1.

Vtrum autem proditorius homicida immunitate Ecclesiæ gaudeat, solet à Doctoribus inquiri, qui magis communiter negotiarum sunt amplexi opinionem, vt post Anchar. Felin. Aretin. Guido Pap. Alciat. Cass. in Monticel. Gig. Anton. Gom. & Clar. docet Farin. d. q. 28. num. 24. sequuntur Rebuff. tom. 2. *ad leges Gallia sub hoc tit. art. 1. q. 5.* Azeued. l. 3. num. 6. tit. 2. lib. 1. *noua recopit.* Soar. de Pace d. §. 3. num. 113. Gutier. *pract. lib. 1. q. 2. & lib. 1. q. 7. num. 52.* Anastaf. Germon. d. cap. 16. à num. 58. Marta de *iurisdic. part. 2. c. 52. n. 4.* Petr. Caball. *de omni genere homicidij, num. 388. cum seqq.* Villag. d. c. fin. num. 53. & 54. Soar. d. lib. 3. c. 11. num. 10. 11. & 12. Camill. Borrell. d. tract. 3. à num. 76. Cur. Philip. p. 3. §. 12. n. 30. Card. Tufch. d. *verbo Ecclesia concl. 11. n. 5.* Ludouic. Correa d. p. 3. num. 17. Fr. Raph. de la Torre in 2. 2. D. Thom. tom. 2. q. 99. *artic. 3. disp. 7. gradu 8. except. 3. vers. nunquid*, Melch. Phœbus *Lusit. decif. 81. num. 5.* & expressè approbatur, & recipitur in constit. Gregor. XI V. & quamuis Gambacurta lib. 5. cap. 30. num. 6. existimauerit quòd qui proditorie voluit aliquem occidere, & deuenit

ad actum proximum, sed casu non occidit, non gaudet immunitate; contrarium tamen post d Gregorianam constitutionem melius tenent Peregrin. de immunit. Eccles. c. 7. num. 13. Bonac. de legib. disp. 3. quest. 7. §. 5. num. 16. Farin. de immunit. c. 9. n. 145. vbi num. 146. subdit hanc opinionem hodie secundum Bullam Gregor. omni difficultate carere, se retractans à contraria sententia, quam docuerat d. q. 28. n. 45. Proditorius homicida dicitur ille, qui occidit à tergo, vel quocunque alio modo nihil tale præcauentem, & proditorium homicidium est cædes hominis nihil tale suspicantis, vide Burg. de Pace conf. 22. num. 26. Gutier. d. lib. 1. g. 2. n. 3. Soar. d. cap. 11. num. 12. Villag. d. cap. fin. num. 53. Alexand. Ambrosin. cap. 6. Farin. d. q. 18. à num. 74. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 380. n. 40. Petr. Caball. d. tract. de omni genere homicidij à n. 398. Marc. Anton. Genuen. in praxi Curie Archiepisc. Neapol. c. 76. num. 2. vbi dicit cum Vincent. de Franchis decis. 713. in Regno Neapolitano non intelligi homicidium proditorium nisi fiat sub calore amicitiae. Vnde dicit Ambros. de immunit. cap. 6. num. 1. & Peregrin. eod. tract. cap. 7. num. 2. quos refert, & sequitur Diana d. tract. 1. de immunit. Eccles. resol. 35. quòd tunc dicitur proditoriè quis occidere aliquem quando inter illum, & occisum nullus præcedebat rancor, sed potiùs simulabatur amicitia, vtpote quia in simul comedebant, vel simul erant in itinere, & idem Diana contra Gambacurt. lib. 5. cap. 28. num. 3. hinc ait quòd occidens inimicum retro non dicitur committere homicidium proditorium, quia debebat præcauere ab inimico suo, & post Aloyf. Ric. part. 1. decis. 168. num. 2. resoluit occidentem amicum reconciliatum gaudere immunitate, quia talis non dicitur proditor.

47 Vnde proditorium dici homicidium commissum ab eo, qui aliquem veneno necat, ac proinde non gaudere immunitate dicunt Decian. d. c. 28. num. 19. Anastaf. Germon. d. c. 16. num. 63. Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 14. num. 74. & 75. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. q. 33. art. 4. Cur. Philip. d. §. 12. num. 35. Soar. d. c. 11. num. 12. in fin. Mar. Ital. d. lib. 1. c. 5. §. 4. num. 3. vers. & quemadmodum, & à n. 36. Petr. Caball. dist. tract. de omni genere homicidij, num. 583. Farinac. d. quest. 28. num. 24. in fine, & in tract. huius tit. num. 142. Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 1. q. 1. num. 18. Homobon. de Bonis de examine eccles. tom. 2. tract. 11. c. 5. quest. 5. resol. 4. Iacob. de Graff. tom. 1. lib. 3. consil. vnic. num. 16. Ioan. de la Cruz in direct. consient. p. 1. prac. 8. quest. 3. art. 2. dub. 1. concl. 1. Diana d. tract. de immunit. Eccles. resol. 36. Ludou. Correa d. p. 3. num. 19.

48 De assassino quòd non gaudeat Ecclesiastica immunitate, & quòd talis dicatur, vide Cou. lib. 2. var. c. 20. n. 10. Soar. de Pace d. §. 3. n. 31. Gutier. pract. lib. 3. q. 7. Remig. Mant. Plac. Clar. & alij, quos refert, & sequitur Farin. d. q. 28. num. 26. Decian. d. c. 28. n. 18. ad med. Soar. d. cap. 11. num. 13. Modern. d. cap. 51. num. 7. Bobadil. d. cap. 14. num. 76. Alexand. Ambrosin. in tract. huius tit. cap. 7. Anastaf. Germon. d. cap. 16. num. 67. Petr. Caball. d. tract. de omni genere homicidij, n. 526. cum seqq. Cur. Philip. d. §. 12. num. 34. Cardof. in praxi iudicum, verbo assassinus, num. 4. Camill. Borrell. d. tit. 3. n. 78. Aloyf. Ric. in decisionibus Curie Archiepisc. Neapolit. p. 1. decis. 112.

49 Si verò seruus fuerit, &c.] Notatur ad hoc quòd seruus ad Ecclesiam confugientem potest dominus petere sibi restitui, recepto ab eo iuramento de illum non offendendo, ita docent in presenti, Hostien. n. 5. Ioan. Andr. num. 7. Anchar. & Butr. in sumario, Panormit. num. 1. vers. seruus fugiens ad Ecclesiam, Zabarat. ante num. 1. & 5. & Anan. num. 1. Nauar. d. c. 25. n. 19. Barbof. Collect. Tom. II.

Couar. d. cap. 20. num. 14. vers. his suffragatur, Mascard. de probat. conclus. 533. Soar. de Pace d. part. 5. c. 3. num. 153. Gutier. d. lib. 1. quest. 1. num. 3. & 18. Anast. Germon. d. cap. 16. num. 55. Cardof. in praxi iudicum d. verbo seruus, num. 69. Cur. Philip. d. §. 12. num. 45. Fr. Raphael de la Torre d. disput. 7. prop. fin. Guid. Pancirol. in thesuro var. lecton. lib. 2. cap. 182. Azor. in sist. moral. part. 2. lib. 8. cap. 9. q. 9. in fine, vers. quid dicendum de seruo, Soar. d. lib. 3. cap. 10. num. 2. Ludou. Correa d. part. 5. num. 6. Ludou. Rodolph. quest. var. lib. 2. quest. 36. num. 11. Illustriff. D. meus Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in comment. ad cap. eos qui 6. num. 7. dist. 87.

In gloss. Extrabendus ibi, etiam Iudæus. Notatur 50 ad hoc quòd Iudæi, & infideles gaudent Ecclesiastica immunitate, sequuntur Innocent. in presenti, col. 1. vers. idem in Iudæo, Ioan. Andr. num. 8. & Host. num. 1. in verbo ab Ecclesia, Syluest. verbo immunitas §. num. 2. vers. primum Iudæus, Boer. decis. 110. num. 4. receptionem appellat Couar. dist. c. 20. num. 11. Tiraquel. de iureprim. quest. 65. num. 8. Marfil. in l. vnic. num. 114. C. de raptu virg. Soar. d. lib. 3. c. 10. num. 9. & 11. vers. ideoque probabilioris, Ceual. commun. contra communi. g. 269. Azor. d. cap. 9. post 9. quest. vers. si quaras an Iudæus, latè Mar. Ital. d. lib. 1. c. 3. n. 3. Anton. Ric. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existens. lib. 2. c. 12. Marta de iurisd. p. 4. casu 176. num. 6. Fr. Raph. de la Torre d. disput. 7. gradu 8. vers. secundum. Quamuis contrariam opinionem, videlicet Iudæum Ecclesiastica non gaudere immunitate, teneant Abb. hic n. 7. Couar. d. num. 11. Clar. §. fin. q. 30. n. 16. Portel. in dub. Regular. verbo Eccles. immunit. num. 10. Diana resol. 22. Marquar. de Iudæis p. 1. c. 8. Decian. d. lib. 6. c. 26. num. 2. Gutier. lib. 3. pract. quest. 7. num. 51. Card. Tufch. d. verbo Ecclesia concl. 10. num. 27. Villag. d. c. fin. n. 65. Rebuff. d. tom. 2. sub hoc tit. gloss. 2. num. 22. Franc. Leo d. c. 13. n. 30. Soar. de Pace d. c. 3. §. 3. num. 106. Alex. Ambrosin. in tract. huius tit. c. 8. n. 8. Farinac. d. q. 28. num. 68. Et quamuis nouissimè Gabriel. Pereira de marr. Regia, part. 2. cap. 50. asserat Maurum, Iudæum, aut quemlibet alium infidelem non gaudere hac immunitate, nisi in casu in quo statim fiat Christianus. nam pro prima opinione in S. Congreg. Cardinalium contouersis iurisdictionibus præpositorum fuit decisum de anno 1631.

De hæreticis certum est si ad Ecclesiam confugiant 51 illius immunitate non gaudere, tum quia in ipsam Ecclesiam delinquere dicuntur, tum quia dici possunt proditores Dei, quare ita docent Remig. fallent. 18. Gondif. de hæreticis quest. 11. Boer. decis. 110. num. 6. Roias singul. 93. Bonacin. de leg. b. disput. 3. quest. 7. §. 3. num. 3. Portel. in dub. Regular. verbo Eccles. immunit. n. 10. Nauar. d. c. 25. num. 20. Soar. de Pace d. §. 3. num. 108. Petr. Greg. synag. iuris lib. 3. cap. 22. num. 1. Decian. lib. 5. c. 40. num. 7. Soar. d. c. 10. num. 9. & 13. Cardoso d. verbo Ecclesia num. 82. Sayr. in claus. Regia lib. 9. cap. 15. num. 26. Azor. d. quest. 9. vers. si quaras, Alexand. Ambrosin. c. 8. Marta de iurisd. part. 2. casu 51. num. 29. Diana d. tract. 1. de immunit. Eccles. resol. 29. Ludouic. Correa d. part. 3. num. 3. Farin. d. quest. 28. num. 68. & in tract. huius tit. num. 167. vbi quod in Constitut. Gregor. XIV. hæresis crimen expresse inter exceptos casus numeratur. quod quidem etiam locum habere videtur in vchementi suspecto de hæresi, vt voluerunt Pereg. d. c. 8. num. 8. Farin. d. tract. de immunit. n. 175. Diana d. tract. 1. de immunit. eccles. resol. 38. Et multò magis procedit in apostata, Simanc. de catholicis inst. tit. 7. n. 4. & 5. Peña in direct. Inquisit. part. 2. quest. 49. comment. 74. Decian. lib. 6. cap. 26. num. fin. Soar. de Pace d. §. 3. num. 109. Bobadil. in sua politica lib. 2. c. 14. n. 56. Marta d. c. 51. num. 29.

Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 3. §. 1. num. 17. vers. ex his ergo apparet, Farin. dist. tract. num. 69. & idem esse in apostata à Religione, existimavit Peregrin. de immunit. cap. 12. num. 16. quod verum esse in Ecclesiis & monasteriis eiusdem Religionis, à qua apostatauit, non autem in aliis, resoluunt Bobad. in sua polit. lib. 2. cap. 14. num. 57. Mar. Ital. d. cap. 3. §. 1. num. 17. vers. ex his ergo apparet, Duard. in Bull. Cæna. lib. 2. can. 15. quest. 16. num. 15. Diana resol. moral. p. 1. tract. de immunit. Ecclies. resol. 23.

53 In gloss. Publicus latro. ibi, & raptores virginum. Notatur ad hoc quodd raptores virginum, & adulteri gaudent Ecclesiastica immunitate, vt per Hostiens. hic num. 1. & Abb. à n. 14. Decian. d. lib. 6. c. 28. num. 22. Soar. de Pace d. cap. 3. §. 3. à num. 141. Gutier. pract. lib. 3. quest. 5. Card. Tufch. d. verbo Ecclesia concl. 11. n. 3. §. 9. & 36 Soar. d. lib. 3. c. 11. n. 17. Azor. p. 2. lib. 8. cap. 9. §. 9. vers. quid verò de raptoribus, Mar. Ital. d. lib. 1. c. 3. §. 1. num. 8. Farinac. dist. tractat. n. 87. Ludouic. Correa d. p. 3. num. 14.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici non debent necessitatibus, seu utilitatibus ciuitatum, aut aliorum locorum, etiam vbi laicorum non suppetunt facultates, subuenire, nisi prius Romanus Pont. consulatur. Sententia, & constitutiones editæ à laicis collectantibus Ecclesiam sunt ipso iure irritæ, nec vilo tempore conualescunt. Rectores excommunicati ob gravamina præmissa remanent excommunicati etiam post depositum officium.
- 2 Collecta, & onera de consensu Episcopi, & cleri imponi non possunt nisi quando laicorum facultates non suppetent.
- 3 Collecta, & onera Ecclesiasticis personis imponere non nisi de consensu Papa laicis licet.
- 4 Consuetudo non tribuit ius laicis imponendi collectas, & onera Ecclesiasticis.
- 5 Successoris in officio imponendum collectas, vel onera Ecclesiasticis, excommunicationi subiiciuntur nisi infra mensem satisfecerint.
- 6 Bulla in Cena Domini can. 18. innotat decreta Conciliorum generalium.
- 7 Clerici etiam in minoribus, dummodo incedant in habitis, & tonsura, & inserviant in Diuinis, immunes sunt à tributis, & collectis.
- 8 Oblati in perpetuum alicui Religioni, vel Ecclesie, quia sunt Ecclesiastica persona, eximuntur à tributis, & gabellis.
- 9 Conuersi, quia sunt veri Religiosi, eximuntur à tributis.
- 10 Fratres, & Sorores tertij Ordinis S. Francisci in communitate religiose viuentes sunt Ecclesiastica persona, & gaudent immunitate à tributis.
- 11 Nouitius immunis est à gabellarum solutione.
- 12 Commendatarij Ordinum Militarium immunes sunt à gabellis, & tributis.
- 13 Gestia per excommunicatum denunciatum, siue notorium clericum percussorem pertinemia ad iurisdictionem, sunt prorsus nullæ.

C A P. Aduersus. VII.

1 **C**lerici collectari non possunt in necessitatibus, & utilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum, etiam quando non suppetunt facultates laicorum, nisi prius consulatur Papa. Item constitutiones, & sententiæ, quibus laici imponunt collectas, vel onera clericis sunt nullæ, & nullo vnquam tempore va-

lituræ. Item excommunicatus ob prædicta nisi satisfecerit, etiam si relinquat officium, remanet excommunicatus, & qui succedit officio, si intra mensem non satisfaciatur, remanet excommunicatus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Ancharan. Henric. Panormir. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 457. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 549. remittit Ximen. in concord. part. 1. & 2. defamitur ex Conc. generali Lateranens. sub Innocent. III. cap. 46. & refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. de censib. cap. 3.

Verum si quando forte, &c.] In Conc. Lateranens. sub Innoc. III. de quo in hoc text. innouata est dispositio c. non minus, sup. hoc tit. sub Alex. III. & sublata facultas imponendi collectas, & onera de consensu Episcopi, & Cleri, nisi quando laicorum facultates non suppetent, vt per Borrel. conf. 74. n. 32. Marta de iurisdic. p. 4. sent. 1. casu 1. n. 52. Decian. conf. 51. n. 31. lib. 3. Bellef. disquisit. cleric. p. 1. tit. de exempt. cleric. & eorumdem bonorum, §. 2. n. 3. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 672. Carof. de Grassis de effect. cleric. effect. 3. n. 244. Soar. lib. 4. de immunit. c. 26. num. 15.

Romanus Pontifex prius consulatur.] Ergo collectas, & onera ecclesiasticis personis imponere non nisi de consensu, & expressa Summi Pont. licentia, laicis licet, vt per Nauar. in man. c. 17. n. 207. Duard. in Bullam Cæna Domini can. 18. quest. 1. Mar. Alter. de censuris lib. 5. disp. 19. c. 2. Carol. de Grass. d. effect. 3. num. 287. ita vt nec consuetudo tribuere possit ius laicis imponendi collectas, & onera ecclesiasticis, vt per text. in c. quamquam, de censib. lib. 6. docent Ruin. conf. 117. in fin. tom. 4. Surd. conf. 41. tom. 1. Filliuc. tract. 16. cap. 11. questio 2. num. 293. Soar. lib. 4. de immunit. c. 32. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 9. n. 381. Duard. can. 18. quest. 20. num. 5. Carol. de Grassis de effect. 3. n. 110. Bellef. d. tit. de exempt. cleric. §. 6. num. 1. Intellige supradicta de consensu Romani Pontif. procedere in casu vbi agitur de utilitate tantum publica, non verò vbi contributio non fit solum propter utilitatem publicam, sed etiam ob priuatam ipsorum clericorum, veluti pio expensis factis tempore pestis, ita Syluest. in summ. verbo immunitas quest. 5. n. 20. Megal. in part. 3. lib. 2. cap. 17. q. 6. num. 121. & conf. 72. n. 18. Molin. de iustit. tom. 3. disp. 672. num. 5. conclus. 3. Paul. Laymann in Theolog. mor. lib. 4. tract. 9. cap. 6. n. 7. Quando enim necessitas publica concernit de directo, & principaliter æquè utilitatem ecclesiasticorum, & laicorum, tunc debent ecclesiastici contribuire, non tamen ad deliberationem solius populi, sed oportet quod clerici, & populus simul conueniant, & deliberent, quia quod omnes tangit debet ab omnibus approbati, & si in tali casu clericus sine legitima causa nolle consentire, possent laici implorare auxilium superioris ecclesiastici, vt compellat clericos, vide Salon. in 2. 2. tom. 2. q. 78. art. 5. controu. 1. Azor. p. 3. lib. 5. c. 19. q. 11. Pet. de Ledelma in sum. tom. 2. tract. 7. c. 2. concl. 27. Ioan. de la Cruz in direct. conscient. p. 1. prac. 7. q. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.

Et successores ipsius, &c.] Notatur ad hoc quodd successores in officio imponendum collectas, vel onera ecclesiasticis excommunicationi subiiciuntur, nisi intra mensem satisfecerint, vt per Soar. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 10. Filliuc. d. questio 2. num. 102. Alter. d. disp. 19. c. 5. col. 3. Duard q. 19. addentes huiusmodi successores ne excommunicatione obstringantur, teneri præstare satisfactionem inducendo Communitatem ad satisfactionem, in cuius utilitatem concessum est tributum, seu collecta. in defectu verò Communitatis teneri ipso successores ad restitutionem damni, quod

quod Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ ex impositione illius collectæ passæ sunt, modò successores sint hæredes prædecessorum, qui collectam imposuerunt; si verò non sint hæredes, sed simpliciter successores in officio, seu magistratu, vel consulari, non tenentur ex propriis, sed ex bonis communibus, curando satisfactionem præstari ab iis, quibus collectæ applicatæ sunt.

6 Dubium est an textus de hac re loquentes, videlicet hic de quo *in præsentis*, & *in c. non minus*, sup. hoc tit. & *in c. clericis*, hoc eod. tit. lib. 6. & *in c. quanquam*, de censib. eod. lib. & *in Clem. præsentis illo tit. de censib.* cum similibus, innouentur in Bulla in Cæna Domini can. 18. in quo communis tenet sententia innouari solum decreta Conciliorum generalium quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimentur, vt per Tolet. *in instr. uel. Sacerd. lib. 1. cap. 30. num. 8. vers. postremo*, Valer. Reginald. *lib. 9. num. 375. ad fin. Sayr. de censur. lib. 3. c. 22. num. 11. Duard. quest. 19. Soar. d. disp. 21. sect. 2. n. 100. Anton. de Sousa in Bullam Cæna cap. 19. disp. 94. num. 4.*

Deinde dubitari potest an censuræ, & pœnæ sacrorum Canonum, quæ in Bulla Cæna Domini can. 18. innouantur, censeantur ob innouationem reseruata, sicut excommunicationes Bullæ? Communis opinio affirmat, quia idem est innouare sacros Canones, ac illos de nouo edere, & ferre, Tolet. *d. cap. 30. num. 5. Alter. d. disp. 19. cap. 5. col. 5. vers. his omnibus*, Duard. *lib. 1. can. 3. quest. 3. Filliuc. tractat. 16. cap. 11. questio 5. num. 303.*

7 *Et Ecclesiasticos viros.*] Non solum si in sacris constituti sint Ordinibus, verum etiam si in minoribus, dummodo incedant in habitu, & tonsura clericali, & inseruiant in Diuinis, iuxta requisita Concil. Trid. *sess. 23. de reform. c. 6. quos quidem immunes esse ab omnibus oneribus, & gabellis docent Couar. præct. cap. 31. sub num. 9. Flores de Mena vari. quest. lib. 2. q. 21. num. 199. Nicol. Garc. de benef. part. 2. cap. 3. num. 5. cum seqq. Fr. Francisc. Corolian. in explicat. Bull. in Cæna Domini excomm. 18. vers. quam amplia. Azori. p. 3. lib. 5. cap. 19. quest. 6. Soar. contra Regem Anglia lib. 4. cap. 27. num. 14. Homobon. de Bonis de examine Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 29. quest. 120. Filliuc. tom. 1. tract. 16. cap. 11. num. 298. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 9. cap. 25. num. 376. Mar. Alter. de censur. tom. 1. disp. 19. lib. 5. cap. 6. dub. 10. Ceuall. in tract. de cognit. per viam violentia in proœm. cap. 7. num. 22. Molfes. in summ. tom. 1. tract. 6. cap. 10. num. 65. & tom. 2. tract. 12. cap. 22. num. 162. Laymann in Theolog. morali, lib. 4. tract. 9. cap. 6. num. 3. Verùm non improbabiler tenent alij clericos in minoribus etiam non habentes requisita Concilij *d. cap. 6. esse de iure communi exemptos à solutione gabellarum, quia Concil. loquitur de priuilegio fori, & tantùm restringit illis hoc priuilegium, immunitas verò à tributis non dependet à priuilegio fori; quare ita docent Less. de iustit. lib. 2. cap. 33. dub. 5. num. 38. Molin. de iustit. tom. 3. tract. 2. disp. 270. num. 5. Malder. in 2. tract. 5. cap. 6. dub. 8. Paul. Coinitol. respons. moral. lib. 6. quest. 20. Torreblanc. in defens. lib. de magia. c. 6. num. 69.**

8 Primò amplia in oblatiis alicui Religioni, vel Ecclesiæ, quando oblatio est perpetua, & cum obligatione seruandi in perpetuum, vt per Flores de Mena *d. quest. 21. num. 194.* tales enim dicuntur ecclesiasticæ personæ, Modern. *de iurisdic. p. 4. casu 113. num. 37. Card. Tusch. tom. 5. lit. O. conclus. 16. Peregr. var. lib. 6. num. 71. Fr. Paulin. Berti Lucen. in praxi crimin. Regul. viz. 1. cap. 3. num. 3.*

9 Secundò amplia in conuersis, vt per Flores *d. q. 21. num. 194.* tales enim sunt veri Religiosi, Prax Episc. Barbof. *Collect. Tom. 1. l.*

part. 2. verbo oblati, Peregr. d. lib. 6. num. 7. Nicol. Garc. de benef. part. 1. c. 4. num. 11.

Tertiò amplia in Fratribus, & fororibus Tertij Ordinis B. Francisci in communitate Religiose viuentibus, quia tunc veri sunt Religiosi, vide Vulpel. *de libertate Ecclesiast. p. 3. num. 29. & 30. Flores de Mena d. q. 21. n. 197. Soar. de censur. disp. 22. sect. 1. num. 20. Molin. de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 50. num. 4. in princ. Fr. Paulin. Berti Lucen. d. viz. 1. cap. 3. num. 6. Castil. Sicilia decif. 88. Aloyf. Ric. in collect. decif. p. 4. collect. 1051. Carol. de Grassis de effectibus cleric. effectu 1. n. 92. Quamuis indistinctè verè esse Religiosos teneant Fr. Emman. *quest. Regular. tom. 2. quest. 65. artic. 4. Marta de iurisdic. part. 1. casu 113. num. 36. Cardin. Tusch. tom. 4. lit. F. concl. 470. Decretum super statu mulierum, tertij Ordinis in priuatis domibus degentium, illarumque ad habitum admisione, emanatum à sacra Congregat. Illustriff. Cardia. negotiis Episcoporum, & Regularium præpositorum die 20. Decembr. 1616. refert Erasim. à Cockier iurisd. Ordinary in exemptos, part. 1. quest. 17.**

Quartò amplia in nouitio, illum enim immunem esse à gabellarum solutione, tenent Bertachin. *de gabellis, part. 7. princip. num. 56. Gutier. eodem tract. q. 95. à num. 22. Barthol. S. Faustio in thesaur. Relig. lib. 5. q. 175. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 671. n. 2. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. quest. 47. artic. 8. ad fin. & tom. 3. quest. 74. art. 9. Marta de iurisdic. part. 4. casu 121. n. 24. Flores de Mena *d. quest. 21. num. 198. Cur. Philip. p. 3. §. 1. num. 12. Sanch. in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 10. num. 16. Quicquid rem hanc pendere ex futura professione teneant Girond. de gabell. part. 7. in princ. num. 46. Parlad. rerum quotid. lib. 1. cap. 13. §. 1. num. 21. in 2. edit.**

Quintò amplia in Commendatariis Ordinum Militarum, vt sunt in Lusitania Ordinis D. N. I E S V Christi, S. Iacobi, ac S. Benedicti de Auis, & in Castella S. Iacobi Alcantaræ, & Calatrauæ, hos enim collectari non posse resoluit Flores de Mena *d. q. 21. num. 204. præcipuè si sint professi, Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. q. 62. art. 14. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. num. 86. & cap. 19. num. 17. in fine, Diana in resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 49.*

Adiicimus *in constitutiones, &c.*] Notatur ad hoc quòd gesta per excommunicationem denunciatur, siue notorium clericus percussorem, siue iudex Ordinarius, siue delegatus sit, pertinentia ad iurisdictionem, sunt prorsus nulla, vt per Gutier. *canon. lib. 1. cap. 1. num. 75. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 22. num. 36.*

C A P. Quia plerique. VIII.

PRælati qui pro procuracione, vel seruitio impendendo Legato, vel alteri plus extorquent à subditis quàm impendant, exorta restituere debent, & tantundem tenentur dare pauperibus. Item superior apud quem sit querela si est negligens pro executione huius statuti, canonicè puniri debet. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiqui Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. *in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 458. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 50. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. defumitur ex Concil. generali Lateran. c. 34. refertur ab Anton. Aug. collect. 4. Decretal. lib. 3. sub tit. 18. de censibus, cap. 4.*

De procuracione Episcopis debita dixi *de offic. & 2. pæst. Episc. p. 3. alleg. 73. à num. 45. & de charitatio subsidio latè ead. p. 3. alleg. 87. per totam.*

S V M M A R I V M.

- 1 Ecclesia non consecrata, & num. 2.
- 3 Interdicta,
- 4 Polluta,
- 5 Diruta sine auctoritate superioris si ad sui spes refectionis,
- 6 Cœmeterium Ecclesie,
- 7 Atrium, seu porticum Ecclesie adherens,
- 8 Fores, & ianua Ecclesie,
- 9 Hospitale fundatum auctoritate Episcopi,
- 10 Oratorium constructum auctoritate Episcopi,
- 11 Sacerdos portans in manibus sanctissimum Sacramentum Eucharistie,
- 12 Palatium Episcopi,
- 13 Domus Cardinalium,
- 14 Monasteria Religiosorum,

Ecclesiastica
gaudent immu-
nitate.

C A P. Ecclesie. I X.

Gregor. I X.

1 **E**cclesia licet non consecrata, si in ea diuina Officia celebrantur, gaudet immunitate, quia dedicata obsequiis diuinis non est profananda vibus temerariis. Colligitur ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Colle& Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali libri tertij iuris Pontificij, pag. 459. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 550. remissiuè Ximen. in con. rd. part. 1.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt gloss. verbo adimitur, Hostiens. ante num. 1. Anchar. in summ. & in 1. notab. Butr. in summ. Abb. à num. 1. Zabarel. in princ. & Anan. num. 1. Ordin. Reg. Lusitan. lib. 2. tit. 5. in princ. Couar. var. lib. 2. cap. 10. num. 4. Remig. Clar. Bonacof. & alij relati per Farin. in praxi crimin. q. 28. num. 34. Angel. Syluest. Tabien. Armil. Rosel. S. Anton. & plures alij apud eund. Farin. in tract. huius tit. n. 255. Anastas. Germon. de sacrosancti immunit. lib. 3. c. 16 n. 2. 2. in fine vers. hic oportuit, & à num. 23. Azor. insti. moral. part. 2. lib. 8. cap. 8. q. 1. Cardin. Tusch. verbo Ecclesia conclus. 9. num. 12. Soar. de Religion. tom. 2. lib. 3. cap. 3. num. 1. vers. immo etiam, Alexand. Ambrosin. in tract. huius tit. cap. 10. num. 2. Ludou. Miranda de ordine iudic. q. 16. art. 7. concl. 2. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 3. num. 33. Francisc. Leo in thesau'o fori Eccles. part. 1. cap. 13. num. 7. Mar. Ital. in tract. huius tit. lib. 1. cap. 4. §. 3. num. 12. Fr. Raph. de la Torre in 2. 2. q. 99. art. 3. disput. 7. gradu 8. Peregrin. in tract. huius tit. c. 4. num. 3. & cap. 16. Filliuc. tract. 15. cap. 6. q. 8. num. 150. quicquid dicat Ecclesia, in tract. crimin. lib. 6. cap. 24. num. 24. vers. quo à tamen ego, Ludou. Correa in repet. cap. inter alia, infir. hoc tit. part. 2. num. 8. Intellige procedere etiam quod non adhuc in Ecclesia non consecrata diuina Officia celebrata fuerint, dummodo Pontificali auctoritate canonicè interueniente, & primarium lapidem ponente constructa fuerit, interpretando verba text. ibi, in qua diuina mysteria celebrantur, id est, celebrari possunt, cum ad id Ecclesia apta sit, ita tenent in presenti, Hostiens. ante n. 1. in verbo celebrantur, & in verbo dicata, Ioan. Andr. num. 4. vers. in gloss. 1. Anchar. num. 4. Butr. num. 6. Abb. num. 5. & 6. Anan. num. 3. in fine, Farin. d. q. 28. n. 34. & in tract. huius tit. n. 258. Anastas. Germon. d. cap. 16. à num. 23. Cardin. Tusch. d. verbo Ecclesia concl. 9. n. 12. Villag. de extensione legum cap. fin. à num. 18. Mar. Itala d. §. 3. n. 14.

Quamuis sumpto argumento à contrario sensu ex hoc text. suprascriptam resolutionem procedere dummodo in Ecclesia non consecrata diuina Officia celebrantur, aliàs secus, dicant gloss. hic verbo celebrantur, Butr. num. 2. & 3. Zabarel. vers. quæro si in Ecclesia, Decian. d. cap. 24. num. 24. vers. conciliando tamen, Alexand. Ambrosin. d. c. 10. num. 2. vers. quod præcipuè.

Primò amplia suprascriptam principale text. conclusionem procedere in Ecclesia interdicta, ad quam si quis confugiat, illius immunitate gaudet, vt docent in presenti Hostiens. num. 3. vers. sed nunquid, Ioan. Andr. num. 2. Anchar. num. 3. Abb. num. 8. vers. tertio quæro, & Anan. n. 3. Decian. d. cap. 24. num. 26. & c. 25. num. 20. in fine. Cardin. Tusch. d. conclus. 9. num. 9. Cur. Philip. part. 3. §. 12. num. 15. Azor. d. c. 8. quas. 4. Farin. d. quas. 28. num. 35. & in tract. huius tit. num. 259. Soar. d. lib. 3. cap. 9. num. 6. Villag. d. cap. fin. num. 29. Camil. Borrell. d. tit. 3. num. 38. Mar. Ital. d. §. 3. à num. 7. Fr. Raph. de la Torre d. gradu 8. vers. singula, Peregrin. in tract. huius tit. c. 4. n. 13. Ludou. Correa in repet. d. cap. inter alia p. 2. n. 9.

Secundò amplia in confugiente ad Ecclesiam pollutam, vt per Remig. in tract. huius tit. ampl. 4. Soar. d. lib. 3. c. 9. num. 6. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 14. num. 80. Ludou. Correa loco proxime citato.

Tertiò amplia in confugiente ad Ecclesiam dirutam, & destructam sine auctoritate superioris, si ad sit refectionis spes, vt per Remig. Clar. Bonacof. & alios apud Farin. d. q. 28. num. 71. & in tract. huius tit. n. 269. Soar. de Pace in præf. tom. 1. p. 5. c. 3. §. 3. n. 38. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 15. n. 37. Cardin. Tusch. d. concl. 9. num. 10. Villag. d. cap. fin. num. 38. Camil. Borrell. d. tit. 3. n. 39. Alex. Ambrosin. d. cap. 10. num. 3. Mar. Ital. d. §. 3. num. 13. Gambacurt. de immun. lib. 4. cap. 2. n. 11. Ludou. Correa in repet. d. cap. inter alia, part. 2. num. 18. vbi ait hanc resolutionem esse non placere, præsertim si totaliter Ecclesia destruat, vel etià in partè corruat.

Quartò amplia in confugiente ad cœmeterium Ecclesie, vt per Decian. d. cap. 24. num. 28. & cap. 25. num. 10. Anastas. Germon. d. cap. 16. num. 30. vers. de cœmeterio, cum seqq. Card. Tusch. d. verbo Ecclesia concl. 10. n. 3. Azor. d. c. 8. q. 6. Soar. d. lib. 3. c. 9. n. 8. Francisc. Leo d. c. 13. num. 2. Alexand. Ambrosin. d. cap. 10. num. 5. Mar. Ital. d. cap. 4. §. 7. Farinac. in tract. huius tit. num. 262. vbi num. 264. intelligit etiam si cœmeterium separatim sit ab Ecclesia.

Quintò amplia in confugiente ad Ecclesie atrium, 7 seu porticum eidem adhaerentem, vt per Decian. d. cap. 24. n. 31. verò atrium verò, & cap. 25. n. 12. & 13. Card. Tusch. d. conclus. 9. n. 3. & num. 7. & con. l. 20. Villag. d. cap. fin. n. 36. Alexand. Ambrosin. d. cap. 10. num. 6. Azor. d. cap. 8. q. 7. Cur. Philip. d. §. 12. n. 14. Bobadil. d. lib. 2. cap. 14. n. 82. Soar. d. lib. 3. c. 9. n. 17. & sub n. 9. Ludou. Correa in repet. d. cap. inter alia part. 2. a num. 5. Siue ad 8 fores, & ianuam ipsius Ecclesie, eam ad minus manibus tangendo, præcipuè si clausa fuerit. Barbat. conf. 33. n. 9. & 10. Decian. d. lib. 6. c. 25. n. 17. Nau. in man. c. 25. n. 17. ad fin. Franc. Leo d. c. 13. n. 11. in fin. Farin. d. q. 28. n. 24. & d. tract. n. 279. Ludou. Correa d. p. 2. num. 16. Et etiam ad schalas Ecclesie, Cardin. Tusch. d. verbo Ecclesia concl. 10. n. 5. & censuisse sacram Cardin. Congregat. refert Farin. d. tract. n. 80. Et etiam supra tectum, Soar. d. lib. 3. c. 9. num. 8. vers. sed qui t. Mar. Ital. d. lib. 1. c. 4. §. 9. n. 24. & 25. Ludou. Correa d. p. 2. n. 13.

Sextò amplia in confugiente ad hospitale, si fuerit fundatum auctoritate Episcopi, vt per Decian. d. c. 24. num. 32. Bald. Marsil. Alexand. Iaf. Conrad. Cou. & alios apud Farin. d. q. 28. num. 36. & 37. Mascard. de probat. conclus. 869. num. 18. Franc. Leo d. c. 13. n. 8. Soar. d. lib. 3. cap. 9. num. 9. Villag. d. c. fin. num. 34. & 35. Mar. Ital.

Ital. d. lib. 1. cap. 4. §. 8. Azor. d. cap. 8. q. 2. Flores de Mena *variarum*, lib. 2. quæst. 32. num. 175. cum seq. Valasc. *conf.* 105. num. 43. Cardof. in *praxi iudicium*, verbo *Ecclesia*, num. 75. Nicol. Garc. de *benefic. par.* 5. cap. 1. num. 601. & 602. Fr. Ludouic. Miranda d. art. 7. concl. 2. in *fin.* Cur. Philip. d. §. 1. 2. n. 1. Camil. Borrel. d. tit. 3. n. 64.

10 Septimò amplia in confugiente ad Oratorium, si auctoritate Episcopi constructum fuerit, vt docent in *presenti*, Hostiens. ante num. 1. *vers. vnde de oratoria*. Ioan. Andr. num. 1. in *verbo Ecclesia*, Anchar. num. 2. Butr. n. 3. Abb. num. 7. *vers. secundò*, Zabart. *vers. secundò quero*, & Anan. num. 2. *vers. vitrum autem*, Anastaf. Germon. d. cap. 16. num. 29. & 30. Cardinal. Tusch. d. *verbo Ecclesia*, conclus. 9. num. 15. & *verbo immunitatis*, concl. 59. n. 24. Azor. d. cap. 8. quæst. 3. Soar. d. lib. 3. cap. 9. num. 10. Mar. Ital. d. cap. 4. §. 4. Filliucius *tract.* 15. cap. 6. quæst. 8. num. 150. Peregrin. d. cap. 4. à num. 62. Ludouic. Correa d. part. 2. num. 215.

11 Octauò amplia in confugiente ad Sacerdotem portantem in manibus sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum, Palat. in *repet. rubr. de donat. inter vitrum*, §. 38. num. 15. Roman. *sing.* 339. *incip. dicamus*, Paul. Fufc. lit. 1, *sing.* 156. Bonacof. *commun. crimin. verbo condemnatos ad mortem*, Perez. lib. 1. in *glos. Iglesias*, *vers. vnde non avertit*, tit. 1. lib. 1. *Ordinam. pag.* 17. & in l. 3. in *glos. del cuerpo de nuestro feñor*, cod. tit. & lib. 5. pag. 24. Cur. Philip. p. 3. §. 12. num. 8. Tanner. in 2. 2. *dispt.* 5. quæst. 8. dub. 1. num. 14. Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 2. quæst. 1. num. 38. Iacob. de Graff. in *auresis decif. part.* 2. lib. 1. cap. 1. num. 32. Gambac. de *immun. Eccles.* lib. 4. cap. 6. num. 4. Ludouic. Correa d. part. 2. num. 24. Nauarr. in *man. cap.* 25. num. 18. *vers. & presbyter*, Couart. d. cap. 20. num. 6. Clar. §. *vit.* quæst. 30. num. 24. Remig. *empliat.* 1. 8. à num. 1. Anastaf. Germon. d. cap. 16. à num. 52. Archidiac. Abb. Roman. Alber. Imiola, Iaf. Socin. Corset. Cotta, Restaur. Castald. Anton. Gom. Plac. & alij apud Farin. d. quæst. 28. num. 11. Soar. de Pace in *pract. tom.* 1. part. 5. cap. 3. §. 3. num. 36. Ceuall. *communiam contra communes*, quæst. 169. & in *tract.* per *viam viol.* part. 2. quæst. 42. Fr. Ludouic. Miranda de *ordine iudic.* quæst. 15. art. 5. conclus. 2. & q. 16. art. 7. conclus. 2. in *fine*, Cardof. d. *verbo Ecclesia*, num. 78. Marta de *iurisdic. part.* 2. cap. 50. num. 27. Cardin. Tusch. d. *verbo Ecclesia*, conclus. 10. num. 33. Perr. Gregor. *synagm. iuris*, lib. 33. cap. 21. num. 14. Soar. d. lib. 3. cap. 9. num. 10. *vers. tandem non omitam*, Alexand. Ambrosin. d. cap. 10. num. 1. Cen. d. ad *Decretal. coll. et.* 54. num. 2. & *pract. ac canon.* quæst. lib. 1. quæst. 42. num. 13. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 4. §. 10. Peregrin. d. cap. 4. num. 78. Diana *resol. moral. part.* 1. *tract. de immunit. Eccles. resol.* 28. vbi subdit eadem immunitate gaudere reum quando fugiens à fatellitibus se immisceret inter illas personas, quæ associant venerabile Sacramentum Eucharistiæ, etiam si non tangeret Sacerdotem, vel hastam baldachini, & in *fine*, post Aloyf. Ricc. *part.* 3. *decif.* 88. num. 5. *resoluit quòd confugiens ad Sacerdotem portantem oleum sanctum infirmis, non gaudet immunitate Ecclesie.*

12 Nonò amplia in confugiente ad domum, seu palatium Episcopi cap. id constitutum 17. quæst. 4. Anastaf. Germon. d. cap. 16. à num. 45. Villag. d. cap. *fin.* num. 37. Soar. *dicto cap.* 9. num. 9. in *fine*, Azor. d. cap. 8. quæst. 5. Bobadiil. d. lib. 2. cap. 14. num. 84. Peregrin. d. cap. 4. n. 69. Camill. Borrel. d. tit. 3. num. 50. Ambrosin. d. cap. 10. num. 7. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 4. §. 9. num. 1. Farin. d. q. 28. num. 3. 8. & in *tract. huius tit.* num. 269. Ludouic. Correa d. part. 2. num. 19. ampliantes quamuis non sit intra confines ad quadraginta passus, sed ab Ecclesia distet, de quo etiam Megal. in 3. part. lib. 4. cap. 2. quæst. 1. n. 36. Giurb. *consil.* 10. num. 13. Gambacurt. de *immunit. Eccles.* lib. 4. cap. 3. num. 7. quamuis contrarium, immo quòd reus confugiens ad Palatium Episcopi, qui non sit

intra confines, & 40. passus, sed longè ab Ecclesia distet, gaudeat immunitate, teneant Bobadiil. in *sua polit. lib.* 2. cap. 14. num. 85. Ambrosin. de *immunit. cap.* 10. num. 7. Bonac. de *legib. disp.* 3. quæst. 7. §. 2. num. 8. Piafoc. in *praxi Episcop. par.* 2. cap. 4. art. 8. num. 2. Hinc Cardinalium domos, in quibus extat Oratorium vbi diuina Officia celebrantur, gaudere immunitatis Ecclesiasticæ priuilegio, tenent Clar. §. *fin. quæst.* 30. *vers. item adde*, Cardinal. Tusch. d. *concluf.* 9. num. 12. Mar. Ital. d. §. 9. num. 22. Fatinac. in *tract. huius tit.* num. 274. Peregrin. d. cap. 4. num. 75. afferentes huiusmodi priuilegium hoc tempore non seruari in Vrbe Roma, vt consuletur bono publico, & delinquentes puniantur, qui vix puniri possent si huiusmodi priuilegium in Vrbe seruaretur, Diana d. *tract. de immunit. eccles. resol.* 17.

Decimò amplia in confugiente ad monasteria, seu domos Religiosorum tam Regularium, quàm secularium, aliaque loca sacra, aut Religiosa, vt patet ex Bulla Gregor. X. I. vbi, *monasterijs, domibus, locisque sacris, aut Religiosis*, vt per Couart. d. lib. 2. cap. 20. num. 4. Sayr. de *cenfur. lib.* 3. cap. 29. num. 16. Soar. d. cap. 9. num. 9. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 4. §. 8. Farinac. in *tract. huius tit.* num. 265. Peregrin. d. cap. 4. à num. 49. Cardinal. Tusch. *tom.* 4. lit. 1. *concluf.* 59. num. 34. Ludouic. Correa d. part. 2. num. 2. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Delinquens in Ecclesia non gaudet eius immunitate, & num. 2. intellige quando ex proposito, & sub spe immunitatis, vt num. 3.
- 4 Adulteria, & virginis raptum perpetrans, Ecclesiastica immunitate non gaudet.
- 5 Delinquens prope Ecclesiam, si post delictum ad eam confugiat, an eius immunitate gaudere debeat, ostenditur.
- 6 Delinquens in vna Ecclesia potest etiam capi in alia, etiam si ea non deliquerit.
- 7 Delinquens semel in Ecclesia, illius immunitate non gaudet, etiam pro alijs delictis ante, vel post per eum extra Ecclesiam commissis.
- 8 Ecclesia existens si vulneraverit aliquem existentem extra Ecclesiam eius, non gaudet immunitate.
- 9 Mandans in Ecclesia occidere aliquem existentem extra Ecclesiam, eius non gaudet immunitate.
- 10 Vulnerans in Ecclesia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate.
- 11 Delinquens in Ecclesia si delictum fuerit leue, gaudet eius immunitate.
- 12 Furantes in Ecclesia an illius gaudeant immunitate, ostenditur.

CAP. Immunitatem. X. & vlt.

Immunitate ecclesiastica non gaudet, qui sub spe impunitatis in Ecclesijs, vel cœmeterijs delinquant, quia reddiderunt se ea indignos. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Anan. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. nouissimè D. Ludouic. Correa, in signum edidit repetitionem, Viuian. in *rationali lib.* 3. *ueris Pontifici*, pag. 459. Allogona in *comendatio iuris Canonici*, pag. 100. remissiuè Catal. in *annor.* & Ximen. in *concordant. part.* 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Couart. lib. 2. *variar. cap.* 20. num. 15. Anton. Gomez *var. tom.* 3. cap. 10. num. 2. Boër. *decif.* 109. num. 3. *versic. fallit quareò*, Clar. §. *fin. quæst.* 30. num. 15. & quæst. 59. num. 12. Vulpell. de *libertate ecclesiast. parte* 1. num. 27.

Perez l. 6. tit. 2. lib. 1. *Ordin. pag. 43. Menoch. de presump. lib. 5. praesumpt. 10. Anastaf. Germon. de facrorum immunit. lib. 1. cap. 16. num. 79. Azeued. l. 3. num. 23. cum seqq. tit. 2. lib. 2. noue recopil. Gutier. practice. lib. 3. quast. 1. Cur. Philip. part. 3. §. 1. 2. num. 10. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 1. 1. num. 6. cum seqq. Cardinal. Tusch. verbo Ecclesia, concl. 11. num. 10. & 2. cum seqq. Alexand. Ambrosin. in tract. huius tit. cap. 5. num. 1. & 2. Franc. Molin. de sacra homicidio amittenda immunitate, vers. tandem quaestio, num. 59. Fatnac. in praxi crimin. quast. 28. num. 52. cum seqq. & in tract. huius tit. num. 205. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 14. num. 24. Ioseph. Sesse Aragonie decif. 141. per totam, Fr. Raph. de la Torre 2. 2. quast. 99. art. 3. disp. 7. gradus 8. vers. nunquid. Ludouic. Rodolphin. var. quast. lib. 2. quast. 36. num. 5. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 5. cap. 1. num. 34. & 35. Camill. Borrel. in summa omnium decif. tit. 3. num. 82.*

3 Intellige quando ex proposito, & sub spe impunitatis quis in Ecclesia deliquit, secus si non deliberatè, & ex proposito, vt puta casu, vel in rixa, vt per Host. in praesenti, num. 2. in verbo, qua nisi, Ioan. Andr. num. 1. 2. & 5. Anchar. num. 3. & 4. Butr. num. 1. & 2. Zabarel. col. 1. & 2. Abb. num. 1. & 8. Anan. num. 1. 7. & 8. Gutier. d. cap. 1. num. 3. vers. at quamuis, & a num. 5. Azeued. d. l. 3. a num. 24. Cardinal. Tusch. d. conclus. 11. num. 13. & 14. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 9. quast. 9. Villag. de extenstione legum, cap. fin. num. 47. Mar. Ital. in tract. huius tit. lib. 1. cap. 5. §. 3. a num. 1. Ioseph. Sesse d. decif. 141. a num. 8. Aloyf. Ricc. in praxi aurea, resol. 157. vbi tenet spem de qua in hoc text. esse finalem. Sub spe autem immunitatis dicitur quis delinquere in Ecclesia, quando ex electione, & proposito delinquit, vt cum aliis resoluit Aloyf. Ricc. d. ref. 157. n. 2. & delictu commissum in Ecclesia sine spe gaudendi probatur quod non ex proposito, & consulto, sed ex repentino animi effectu sit commissum, vel casu fortuito, vt tenet Ioseph. Sesse d. decif. 141. num. 9. Quamuis contrarium, immo quodd immunitate Ecclesiae non gaudet delinquens in ea, etiam quodd deliquerit non ex proposito, aut sub spe impunitatis, sed casu, teneant Couarr. Capell. Tholoif. & Clar. quos refert Farinac. in praxi crimin. quast. 28. num. 54. & seq. Nauarr. in man. cap. 25. n. 20. vers. nec refert, Anastaf. Germon. de facrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 79. vers. immo Panorm. Soar. de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 11. num. 6. in fine, Bobadil. d. cap. 14. num. 25. in fine, Gambac. de immunit. lib. 5. c. 17. D. Ludou. Correa in repet. huius text. p. 3. num. 31.

4 Primò amplia, vt delinquens in Ecclesia illius immunitate non gaudeat, non solum si in ea homicidium, aut membri mutilationem commiserit, sed etiam si alia delicta, vt puta adulteria, & virginum raptus patrauerit, ita docent in praesenti, Hostiens. in verbo homicidii, num. 3. vers. dicas ergo, Ioan. Andr. num. 1. in verbo membrorum, Anchar. num. 1. notab. 1. Abb. num. 9. Anania post num. 1. Gutier. d. quast. 1. num. 17. Decian. d. cap. 24. num. 17. Cardin. Tusch. verbo immunitas, conclus. 59. num. 4. & 5. Villag. d. cap. fin. num. 59. Soar. dicto lib. 3. cap. 11. num. 6. Gambacur. de immunit. lib. 5. cap. 18. Raph. de la Torre 2. 2. tom. 2. quast. 99. art. 3. disp. 7. Iacob. de Graff. tom. 1. lib. 3. cap. vnic. num. 10. & 18. de immunit. eccles. Tanner. in 2. 2. disp. 8. quast. 8. dub. 1. num. 16. Portel. in dub. Regul. verbo Eccles. immunit. num. 15. Ludou. Correa d. part. 3. num. 34.

5 Secundò amplia, vt delinquens prope Ecclesiam si post delictum in Ecclesiam confugerit, illius immunitate non gaudeat, Nauar. d. cap. 25. num. 22. Couar. d. cap. 20. num. 15. vers. 26. Decian. d. lib. 6. c. 28. n. 5. vers. ex quo infero, Menoch. de praesumpt. lib. 5. praef. 10. num. 12. Gutier. d. quast. 1. num. 15. & 16. Fatnac. d. quast. 28. num. 56. Bobadil. d. cap. 14. num. 26. Villadieg. in politi-

ca. 5. num. 4. Gambacur. d. lib. 5. c. 19. Tanner. d. dub. 1. num. 17. Contrarium tamen, quodd immo delinquens prope Ecclesiam, etsi ad eam confugiat, gaudere debeat illius immunitate, quia verè in Ecclesia deliquisse non dicitur, tenent Alex. Ambrosin. in tract. huius tit. cap. 5. num. 4. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 4. §. 7. a num. 18. & c. 5. §. 3. a num. 3. Soar. d. cap. 11. num. 4. Ioan. de la Cruz in director. Conscient. part. 1. prax. 8. quast. 3. art. 2. dub. 1. concl. 1. Peregr. de immunit. cap. 6. num. 30. Fagundez in quinque Ecclesia precepta tract. 2. lib. 4. c. 8. num. 45. Diana resol. moral. part. 1. tract. de immunit. Eccles. resol. 3. Sed distinctionis scedere vna, & altera opinio componitur, vt scilicet prima procedat, quando quis prope Ecclesiam studiosè deliquit animo facilius futuendi post delictum in Ecclesia, & sic quando ex proposito, & non casu deliquit; secunda verò, quando quis deliquit prope Ecclesiam non sic studiosè, ex proposito, & animo ad Ecclesiam confugiendi, sed puta casu, vt per Vitalin. Alexand. Vulpel. Decian. Gutier. Card. Tusch. & alios, quos refert, & sequitur Farinacius in tractat. huius tit. num. 212. & num. 214. quodd in dubio delinquens prope Ecclesiam praesumitur deliquisse ex proposito, & vt facilius se in Ecclesia tueretur, de quo etiam Franc. Molin. d. loco num. 89.

6 Tertio ampliat, vt delinquens in vna Ecclesia pos- sit etiam capi in alia, etiam si in ea non deliquerit, d. c. 28. num. 8. Anastaf. Germon. d. cap. 16. num. 80. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 9. quast. 9. vers. quid si quis, Villagut. d. c. fin. num. 60. Alexand. Ambrosin. d. cap. 5. num. 3. Marian. Ital. d. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 20. in fine, & num. 21. Cardin. Tusch. d. verbo Ecclesia, conclus. 11. n. 11. Farin. d. quast. 28. num. 59. & d. tract. num. 219. Gambacur. d. lib. 5. cap. 26. a num. 1. Ludouic. Correa d. part. 3. num. 36.

7 Quarto amplia, vt qui semel deliquit in Ecclesia illius immunitate non gaudeat, etiam pro aliis delictis ante, vel post per eum extra Ecclesiam commissis, secundum Couar. Cassan. & Clar. quos refert Farin. d. g. 28. num. 60. Card. Tusch. d. verbo Ecclesia, concl. 11. num. 12. quodd vel maxime procedit, quando pro delicto commissio non fuit punitus, Boer. decif. 110. num. 10. Decian. d. c. 28. n. 9. Gutier. d. g. n. 18. Alexand. Ambrosin. d. c. 5. n. 10.

8 Quintò amplia in eo, qui in Ecclesia existens vulnerauit aliquem existentem extra Ecclesiam, vt per Abb. in praesenti, num. 11. & Anania num. 5. Azeued. d. l. 3. num. 28. ad fin. Nauarr. d. cap. 25. num. 21. vers. nemo item, Gutier. d. quast. 1. a num. 19. Decian. d. lib. 6. cap. 24. num. 7. vers. an autem, & cap. 28. num. 6. Gambacur. lib. 5. c. 24. num. 21. Iacobus de Graffis tom. 1. lib. 3. consil. vnic. n. 10. de immunit. Eccles. Megala in 3. parte, lib. 4. cap. 2. quast. 1. num. 12. Portel. in dub. Regular. verbo Ecclesia immunitas, num. 15. Duard. in Bull. Xena, lib. 2. can. 15. quast. 16. n. 23. Ludouic. Correa d. part. 3. num. 33. Alexand. Ambrosin. d. cap. 5. num. 7. Azor. d. cap. 9. quast. 14. vers. tertio, Villag. d. cap. fin. num. 61. & seq. Soar. d. lib. 3. cap. 11. num. 7. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 5. §. 3. Sic & existens extra Ecclesiam si vulnerat existentem in Ecclesia, illius non gaudet immunitate, Couar. d. cap. 20. num. 15. vers. 27. Remig. fallent. 4. Decian. d. lib. 6. cap. 26. num. 6. in fine, Alexand. Ambrosin. d. cap. 5. num. 8. Gutier. d. quast. 1. num. 23. cum seqq. Soar. d. cap. 11. post num. 7. & 8. Soar. de Pace dicto §. 3. num. 99. Bobadil. d. cap. 14. num. 29. Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 47. Farin. d. quast. 28. num. 61. & d. tract. num. 224.

9 Sextò amplia in mandante in Ecclesia occidi aliquem existentem extra Ecclesiam, vt per Abb. in praesenti, num. 12. & Anania num. 5. vers. quid autem si existens, Nauarrus a. cap. 25. num. 21. vers. neque qui existens, Gutier.

Gutier. d. lib. 3. quæst. 2. Azorius d. cap. 9. quæst. 14. vers. quarto qui in Ecclesia, Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 5. §. 3. n. 48. Soar. d. lib. 3. cap. 11. num. 7. vers. & ex eodem fundamento, Gambac. d. lib. 5. c. 24. n. 25. Duard. & Portel. locis proximè citatis, quamvis post Bullam Gregorij XIV. contrarium sentiant Megala in 3. parte lib. 4. cap. 1. quæst. 1. num. 13. Bonacina de legib. disp. 3. quæst. 7. §. 4. num. 11. Farin. de immunit. num. 231.

10 **Homicidia, & mutilationes membrorum.** Ergo vulnerans in Ecclesia extra membrorum mutilationem illius gaudet immunitate, vt per Boër. decis. 109. num. 3. & hoc verum esse vigore constituit. Gregor. XIV. in qua excipitur solum vulnus cum mutilatione membri, dicit Farin. in tract. huius tit. num. 227. Quamuis contrarium, imò vulnerantem aliquem in Ecclesia cum effusione sanguinis illius gaudere immunitate teneant Decian. d. lib. 6. cap. 24. num. 7. Francisc. Leo in thesauro fori Ecclesiæ, part. 1. cap. 13. sub num. 23. Mar. Ital. dicto lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 18. 19. 20. & 24.

11 Vnde delinquentem in Ecclesia, si delictum fuerit leue, gaudere illius immunitate, & propterea ab ea inuitum extrahi non posse, docent Decian. d. cap. 28. num. 9. in fine, vers. illud tamen, Anastaf. Germon. d. cap. 16. num. 81. Azeued. d. l. 3. num. 24. Azor. d. cap. 9. vers. secus, Card. Tusch. verbo Ecclesia, concl. 11. num. 23. Farinac. d. tract. num. 250.

12 Vtrum autem furantes in Ecclesia illius immunitate gaudere debeant? non immeritò dubitatur ab aliquibus, sed illa præualiter sententia faciens differentiam inter furantes in Ecclesia res Ecclesiæ sacras, in quo furto sacrilegium committitur, & inter furantes in Ecclesia non res Ecclesiæ, sed alienas, in primo casu huiusmodi furantes ecclesiastica minime gaudere immunitate, in secundo verò maxime, docent Mar. Ital. d. lib. 1. cap. 5. §. 3. a num. 75. & Farin. d. tract. num. 217. Vtrum autem fur cum furto præmanibus confugiens ad Ecclesiam illius gaudet immunitate? vide Ludouic. Correa d. part. 3. num. 29. in fine, vbi negatiuè respondet.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotijs se immisceant.

TIT. L.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Butr. Ioan. Andr. Hostienf. Ancharan. Panormitan. Guillelm. Durandus in breuiario aureo iuris Canonici, fol. 117. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 177. Martinus Mesnart. in epitome Decretalium, folio 154. Petrus de Rauenna in compendio iuris Canonici, Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 517. Goffred. & Host. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagensis in exposit. tit. iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 330. nouissimè Ioan. Honor. lib. 3. sum. Decret. omnes sub hoc tit.

SUMMARIUM.

- 1 Clerici & monachi à quibus negotijs secularibus abstinere teneantur, ostenditur.
- 2 Clerici secularia negotia non debent exercere.
- 3 Largitionis munus utriusque sexus Regularibus in-

- terdicta materiam qui tractent, referuntur.
- 4 Clericus non potest conducere possessiones nisi instante necessitate.
- 5 Clericus succedens conductori potest perseverare in conductione vsque ad tempus, quo conductio durare debet.

CAP. Multa sunt. I.

Ex Concil. Mogunt.

CLerici, vel monachi ne se immisceant negotijs secularibus hic prohibetur, & enumerantur quædam, v. g. plus iusto accipere, munerca iniusta percipere, vel dare, conducere aliquem pretio pro aliquo seculari quæstu clericis prohibito, amare lites, rixas, contentiones, in placitis secularium disputare (nisi in defensionem orphanorum, aut viduarum) & esse procuratores, aut conductores rerum secularium, ioculatorem, id est, non sit ioculator turpis, verbi vel facti, iocum secularium diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens quærere, in deliciis velle viuere, gulam, vel ebrietatem sequi, pondera iniusta, vel mensuras habere, negotium etiam iustum exercere (nisi faciat huiusmodi negotium iustum propter necessitatem) habere canes, vel aues ad venandum, interesse causis superfluis, & similia. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 465. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 553. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. extat in Conciliis editis Concilio Moguntiaco sub Carolo Magno cap. 14. & in synodo Moguntina sub Rabano Archiepiscopo cap. 13. referunt Burchard. lib. 8. Decretorum, cap. 9. Iuo parte 7. cap. 108. & Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 1.

Multa secularia negotia enumerantur in hoc text. à quibus iubetur clericos & monachos abstinere, de quorum plurimis suis in locis aptè dixi, nam de illis, qui procuratoris, seu aduocati Officium in foro seculari assumunt, dixi ad cap. 1. & 2. de postulando, de dantibus, vel accipientibus munerca pro iustitia administranda ad cap. cum ab omni 10. de vita, & honestate clericorum, de ioculatoribus ad cap. clericis 15. num. 2. eod. tit. de aleatoribus ad idem cap. clericis, a num 5. de cbris ad cap. à crapula, eodem tit. de rixosis ad cap. 2. eod. tit. de habentibus iniusta pondera, & mensuras ad cap. 1. de emp. & vendit.

Munera iniusta accipere. De largitione munerum vtriusque sexus Regularibus interdicta extat Constitutio 28. S. D. Clementis VII. incip. Religiosè, sub dat. Roma 13. Kalend. Iulij 1594 quam quidem constitutionem referunt, & latè explicant Fr. Franciscus à Soussa in speciali tract. de largitione munerum, Diapa resol. moral. tract. 6. de pauper. Religiosa, Ioan. Valerius de differentijs inter vtriusque forum, verbo munera, differ. 1. Barthol. à S. Fausto in thesauro Religiosorum, lib. 8. post quæst. 198. illam refert, & quæst. 199. cum multis seqq. de eius intellectu, & materia agit, nouissimè Bonacina var. tract. disp. 3. de largit. munerum.

Conductores secularium rerum. Notatur ad hoc, quòd clericus non potest conducere possessiones propter cupiditatem, vt per Abb. hic num. 8. Beller. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 21. num. 31. Matc. Anton. Genuenf. in practica Archiepisc. Neapol. cap. 62. num. 12. Marta de iurisdic. part. 4. cent. 1. casu 3. Ioan. de Salas de contrahilibus, tract. 1. dub. 2. illustriss. D. meum Roder. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visum in comment. ad c. 1. n. 2. dist. 87. Poterit

Poterit tamen instante necessitate, vt declarat Genuens. d. ioco, videlicet ad sui, & fuorum sustentationem, vt per Syluest. verbo clericus 3. num. 2. Hostiens. in cap. 1. num. 2. de obligat. ad ratioc. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 342. Less. eodem tract. lib. 2. cap. 15. dub. 1. n. 6. Port. Imol. consil. 16. Ioan. Baptista Costa de remed. subsid. remed. 73. Bellet. d. s. 21. num. 33. vbi num. 35. asserit quod potest clericus conducere omnes obventiones Ecclesie, vt ipse habeat curam regimini Ecclesie eam officiendo, & de proventibus respondendo in certa quantitate. Necessitas enim, quæ clericum, vel monachum negociare cogit, illos excusat, dummodo negotiatio non sit infamis, & turpis, vt per hunc text. dicit Valer. Reginald. in praxi fori panis. lib. 25. n. 325. vers. secunda. Alia huc pertinentia vide ad c. secundum 6. infra hoc tit.

5 In glos. Conductores. ibi, si tamen conductori succedunt, bene possunt in conductione remanere. Notatur ad hoc, quod si clericus succedat conductori, poterit perseverare in conductione vsque ad tempus, quod durare debet conductione, vt per Abb. hinc num. 8. Felin. in cap. quia G. num. 3. vers. ideo ipse, de iudic. Barbat. consil. 1. num. 59. vol. 3. Syluest. in summa, verbo clericus 3. num. 2. Gtegor. Lopez l. 45. verbo arrendadores. tit. 6. part. 1. Bonacor. communium crimin. part. 2. verbo curiales, fol. 20. Rodoan. de spolijs eccles. in praxi. quest. 2. num. 12. Bellet. d. s. 21. num. 32. Molin. de iustitia, tract. 2. disp. 342. num. 7. Less. eodem tract. lib. 2. cap. 21. num. 6. nonissimè Bonacina in tract. de censuris Bullæ Cæne, quest. 19. puncto 3. s. 3. num. 6. vers. secus.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici non debent esse ministri, vel procuratores laicorum, quod si contra fecerint, & deprehendantur in fraude, non subuenitur eis ab Ecclesia.
- 2 Clericus beneficiatus, aut in sacris constitutus, non potest deseruire alicui laico in domo, vel extra pro suis negotijs peragendis.
- 3 Clericus non est ab Ecclesia subueniendus si in administrationibus male versatum fuisse reperitur.
- 4 Clericus si fuerit per Principem secularem admissus in aliquo officio, & in eodem deliquerit, non poterit à iudice seculari puniri.
- 5 Clericus habens bona profana, vel quicquid aliud à Rege, super eisdem bonis aut possit coram iudice seculari conueniri, ostenditur.

CAP. Sacerdotibus. II. Eugen.

1 Clerici non debent esse ministri negotiorum, nec procuratores laicorum: quod si moti præsumperint deinde facere oppositum, & deprehendantur in fraude in re pecuniaria occasione negotiorum, illis Ecclesia subuenire non debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 466. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 553. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 8. & est post Conc. Lateran. sub Alexand. III. part. 16. cap. 17.

2 Collige ex text. clericum beneficiatum, aut in sacris constitutum non posse deseruire alicui laico in domo, vel extra pro suis negotijs peragendis, vt per Bernard. in praxi. cap. 57. aliè 60. in nouiss. edit. Farinac. fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo clericus, num. 184. Marta de iuris d. part. 4. casu 116. num. 8. Valer. Reginald. in praxi fori panis. lib. 3. tract. 3. num. 23. Marc. Anton. Genuens.

in praxi. Archiepiscop. Neapol. cap. 62. num. 20. in addit. vbi quod non potest officium maioris domus alicuius Principis exercere.

Deprehens. in ur. Id est, capiuntur, prout emendauit Anton. August. relatus a Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. num. 99. Et notatur ad hoc, quod null. tenus ab Ecclesia est subueniendus clericus si in administrationibus male versatum fuisse reperitur, vide Escobar de ratioc. c. p. 7. num. 26.

In glos. Ab Ecclesia. ibi, quod laicus auctoritate huius Canonis possit clericum occasione administrationis capere cessante priuilegio clericali. Notatur ad hoc, quod si clericus fuerit per Principem secularem admissus in aliquo officio, & in eodem deliquerit, non poterit à iudice seculari puniri, vt per Abb. in cap. cum coningat, num. 1. de foro compet. Aufret. in Clemens. 1. n. 25. de officio Ordin. Clar. s. vlt. quest. 36. vers. quæro pone, num. 21. aliàs num. 43. Couart. praxi. cap. 33. num. 6. vbi dicit de communi, & Decian. in tract. crimin. lib. 4. cap. 9. num. 143. Mart. de iurisdic. part. 4. cent. 2. casu 127. num. 5. Megal. in 3. part. lib. 3. cap. 11. num. 26. & 32. Ambros. de immuni. Eccles. cap. 20. num. 54. Bonac. de legib. disp. 10. quest. 2. puncto 1. s. 1. num. 24. Duard. in Bull. Cæne. lib. 2. can. 15. quest. 11. num. 273. me citato in hoc loco, Diana resol. moral. part. 1. tract. 2. resol. 18. Ac proinde nec incarcerari, Bald. in cap. dilectus, num. 9. & 15. de appellat. quod idem dicendum est de equitibus Hierosolymitanis, Franc. Marc. decis. 479. num. 4. & 5. part. 3. Caball. resol. crimin. casu 64. non obstante quod Episcopus siue eius vicarius punire valeant excessus familiarium laicorum, etiamsi deliquerint in officio, vt optimè resoluunt Boët. decis. 9. num. 7. vers. & idem in Episcopo, Sbroz. de Vicario Episcopi, lib. 2. quest. 146. num. 2. lib. 2. Villadieg. in politica, cap. 5. s. 23. num. 29. Bobadil. eod. tract. lib. 2. c. 17. num. 48. Caualcant. de brachio Regio, part. 4. num. 259. vers. quinimo licet Episcopo, Gratian. decis. 233. num. 19. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de fauore cleric. reali, s. 1. n. 18. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 75. n. 3. vers. quod omnino verum, & lib. 3. resol. 14. vers. fuit resolutum, Guazzin. de defensorum, defen. 20. cap. 9. num. 24. Campan. in diuers. iuris Canon. rubr. 9. cap. 9. vers. notarium verò, quamuis huiusmodi clericum in officio seculari delinquentem à iudice seculari puniri posse teneant Guillelm. in cap. Raynatus, verbo & uxorem nomine Adelsiam, decis. 17. num. 115. Escob. d. cap. 7. Bobadil. in sua politica, lib. 2. cap. 18. num. 99. Farinac. in praxi crimin. part. 1. quest. 8. num. 98. Cened. ad Decretal. collect. 61. num. 6. Camill. Borrel. de præstant. Regis Cathol. cap. 71. num. 34. Soar. contra Regem Angliæ, lib. 4. cap. 34. num. 26. Anguiano de legibus, lib. 2. controu. 21. num. 58. & 59. Paulus Laymann in Theologia morali, lib. 4. tract. 9. cap. 4. num. 3. Vtrum autem Clericus habens bona profana, vel quicquid aliud à Rege, super eisdem bonis coram iudice seculari conueniri possit? Vide Palat. in repet. c. per vestras, de donat. inter virum, not. 2. s. n. 49. Guillelm. d. verbo, & uxorem, n. 447. Perez. h. 10. tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 301. in med. Anton. Gomez tom. 3. var. cap. 10. n. 7. Azeued. l. 4. tit. 4. lib. 1. & l. 14. tit. 16. lib. 6. noua recopil. Bernard. Graue. ad præctiam Camera Imper. lib. 1. concl. 30. & concl. 37. confid. 11. Soar. de defensione Fidei contra Anglicanæ sectæ errores, lib. 4. de immunit. c. 14. n. 13. Cardos. in praxi iudicium, verbo Clericus, n. 46. Chald. Percira quest. forens. conf. 5. num. 3. cum seqq. Bobadil. d. lib. 2. cap. 17. num. 196. cum seqq. & cap. 18. num. 64.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosi professi exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi infra duos menses ad claustrum redeant, excom

excommunicati sunt, & in nulla causa patrocinari possunt, & in choro, & in Capitulo, & cæteris erunt ultimi, & sine dispensatione Papa non promouentur, & num. 2.

- 3 Paues Societatis Iesu cum sint veri Religiosi, si contra constitutionem, de qua in hoc text. delinquant, in excommunicationem incidunt.
- 4 Nouitij, & alij habentes votum ingrediendi Religionem non includuntur sub dispositione huius text.
- 5 Excommunicatio de qua in hoc text. est lata in audientes, non autem in docentes leges, vel physicam.
- 6 Excommunicatio comminata in hoc text. ut incurrat an satis sit à monasterio egredi, & in eodem oppido leges, vel physicam audire, vel opus sit alio se transferre ad habitandum, aut degere extra monasterium.
- 7 Excommunicatio hec ut incurratur opus est ut Religiosus exeat intentione audiendi leges, vel physicam.
- 8 Religiosus, qui non exiit animo audiendi leges, vel physicam, sed postea mutata voluntate permanet extra claustrum principaliter animo eas audiendi, & sic post huiusmodi voluntatis mutationem duos menses extra claustrum moratur, incurrit in excommunicationem comminatam in hoc text.
- 9 Religiosus claustrum egrediens animo audiendi leges, vel physicam, sed re ipsa non audiuit, incurrit hanc excommunicationem.
- 10 Mensum duorum spatium intra quod se Religiosi ad audiendas leges, seu physicam exeuntes ad claustrum non redierint, excommunicatione ligantur, est computandum à die qua Religiosus egreditur ad præfatas scientias audiendas.

C A P. Non magnopere. III.

Alexand. III.

- 1 Religiosi professi non permittuntur exire ad legendum physicam, vel mundanas leges audiendum, & si exierint, & intra duos menses non reuertantur ad claustrum, sunt euitandi tanquam excommunicati, & si velint patrocinari, in nulla causa audiri debent, & reuersi habeant vltimum locum in choro, Capitulo, mensa, & cæteris, & amittant spem promotionis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij*, pag. 466. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 153. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. *collecl. 1. Detretal. lib. 3. tit. 37. cap. 2.* & est post Concil. Lateranen. *part. 27. cap. 2.*
 - 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Nauarr. *commento 2. de Regular. num. 17.* Rebuff. in *tract. nominat. quest. 5. num. 15. cum seqq.* Bellet. *disquis. clericul. part. 1. tit. de disciplina clericali*, §. 30. num. 1. & 2. Soar. *de censur. disp. 23. sect. 3. à num. 10.* Filliuc. *tract. 14. cap. 8. ques. 2. à num. 127.* Sanctarel. *de apostasia*, cap. 2. num. 15. cum seqq.
- Ve nulli omnino, &c.] Ergo Patres Societatis Iesu, cum sint veri Religiosi, si contra constitutionem de qua in hoc text. delinquant, in excommunicationem incidunt, Soar. *d. sect. 3. num. 9.* Filliuc. *d. ques. 2. n. 127.* Sanchez in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 8. num. 74.*
- 4 ob quam rationem minimè includuntur nouitij, maxime cum hic text. loquatur de Religiosis post factam professionem; & similiter non includuntur habentes votum ingrediendi Religionem, quia nondum est Religiosus, ac proinde oneribus Religiosorum non afficitur: contra quod non obstant verba huius text. quæ

sequuntur ibi, post factum votum Religionis. & post factam in aliquo loco professionem. &c. ex quibus videtur colligi excommunicationem, de qua in hoc textu, non solum ferri contra Religiosos professos, verum etiam contra habentes votum Religionis: responderetur enim illa verba esse synonyma, & sequentia opponi ad declaranda magis præcedentia, ex Soar. *dicto num. 9.*

Legendus.] Ergo cum verbum legere potius significet docere, quam audire, videbatur dicendum Religiosum exeuntem à claustrum ad docendas leges, vel physicam, & intra bimestre non redeuntem, excommunicationem, de qua in presenti, incurtere, ita S. Antonin. Hostiens. Archid. Syluest. apud Soar. *d. disp. 23. sect. 3. num. 17.* Sed hunc non ligari excommunicatione tenent Nauarr. in *man. cap. 27. num. 116. vers. sexta.* Tolet. in *summa*, lib. 1. cap. 38. num. 16. Soar. *d. sect. 3. num. 17.* Filliucius *d. ques. 2. num. 129.* Sanctarel. *d. cap. 2. num. 18.* quia Honor. III. in *cap. ult. infr. hoc tit.* loquitur solum de exeuntibus ad audiendam legem, vel physicam, immo refert excommunicationem de qua in hoc text. tanquam latam in audientes, non verò in docentes.

Permittantur exire.] Quæstio est dubia, an satis sit ad incurrendam excommunicationem comminatam in hoc text. egredi monasterio, & in eodem oppido leges, vel physicam audire, & ad monasterium finita lectione redire, vel opus sit aliud se transferre ad habitandum, aut degere extra monasterium, ibique præfatis scientiis studere: in qua Soar. *d. sect. 3. num. 11.* & Filliuc. *d. ques. 2. num. 128.* asserunt satis esse exire, & in eodem oppido præfatas scientias audire, & redire, quia text. in presenti, nullius ferè momenti esset, cum Religiosi non consueverint alia ratione de claustris ad audiendas doctrinas etiam sacras exire. Sed verior est opinio Nauarr. *d. cap. 27. num. 107.* Tolet. *d. cap. 38. num. 6.* Sayr. *de censur. lib. 3. cap. 23. num. 2.* & Sanctarel. *d. cap. 2. num. 19.* afferentium Religiosum non incurtere pœnam excommunicationis audiendo Leges, vel physicam in eadem ciuitate si domum ferò redeat, quia excommunicatio in hoc text. lata est contra Religiosos exeuntes ad præfatas scientias audiendas, nisi ad claustrum suum intra duorum mensium spatium redeant.

Illud in præsentiarum notandum est ad incurendam huiusmodi excommunicationem opus esse ut Religiosus exeat intentione audiendi præfatas scientias, quia in hoc text. dicitur, ut non permittatur ad has scientias audiendas exire, ut per Tolet. *d. c. 38. n. 8.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 33. num. 3. ad finem*, Sanctarel. *d. cap. 2. num. 16.*

Vtrum autem Religiosus, qui non exiit animo audiendi præfatas scientias, sed postea mutata voluntate permanet extra claustrum principaliter animo eas audiendi, sique post huiusmodi voluntatis mutationem duos menses extra claustrum moratur, in hanc excommunicationem incidat: Affirmatiuè censent Panorm. in presenti, *d. sect. 3. n. um. 15.* Filliucius *d. ques. 2. num. 127.* Sayr. *d. cap. 33. num. 3.* quia licet prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen existentia extra monasterium ad hoc ordinata fuit.

Quid autem si Religiosus claustrum egrediatur animo audiendi præfatas scientias, sed re ipsa non audiuit: hunc etiam hanc excommunicationem incurtere si intra duos menses ad monasterium non reuertatur, contra Caiet. tenent. *d. sect. 3. n. 14.* & Sanctar. *d. cap. 2. num. 17.*

Intra duorum mensium spatium.] A quo autem die computandum sit spatium duorum mensium, intra quod

quòd si Religiosi ad claustrum non redierint, excommunicatione ligantur, solet inter Doctores controverti; nam gl'of. *verbo duorum*, in *cap. ult. hoc tit.* censet computandum esse à tempore scientiæ huius constitutionis, siue publicationis. At S. Antonin. *part. 3. tract. 2.4. cap. 5.2.* & alij putant numerandum esse à die, qua Religiosi leges, vel physicam audire incipiunt. Communis tamen sententia tenet computandum esse à die, qua Religiosus egreditur ad præfatas scientias audiendas, quia hic text. clarè indicat initium ab exitu è claustro desumendum esse, dum dicit, *si vero exierint, & infra duorum mensium spatium non redierint, & ita meritò tenent Panorm. in d. cap. ult. num. 8. Soar. d. sect. 3. num. 16. Sayr. d. cap. 3.3. num. 4. Filliuc. d. quæst. 2. num. 129. Sanctarel. d. cap. 2. num. 20.*

CAP. Sed nec. IV.

Clericus si præsumit accipere procuraciones, aut iurisdictiones secularium, vt iustitarius fiat illorum, est deponendus ab ecclesiastico ministerio, & si fuit Religiosus, debet strictius puniri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hof. Henric. Anch. Butr. Panorm. Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 467.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 534.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* defumitur ex Concil. Lateran. sub Alexand. III. *cap. 12. vers. sed nec procuraciones,* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 3.*

Districtius autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd in monachis est prohibitio magis stricta, quàm in clericis, vt per Couarr. in *cap. iua. num. 2. de testamentis.*

Ab Ecclesiastico fiat ministerio alienus.] De verbo, fiat, an latam, vel ferendam sententiam importet, vide Tiraquell. in *l. si nunquam, verbo reuertatur, num. 208. & 209. cum sequenti, Soar. de legibus, lib. 5. cap. 6. sub num. 25.* Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo lex, num. 148.*

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus iudicium sanguinis exercens ab officio, & beneficio deponitur, & excommunicatus est habens officium præpositi secularis si monitus non desistat.
- 3 Clerici in sacris Ordinibus constituti iudicium sanguinis agitantes efficiunt irregulares, & deponuntur ab officio, & beneficio.
- 4 Irregularis non est Aduocatus, vel index iudicans, aut consulens in causa criminali, nisi mors sequatur.
- 5 Lex, vel statutum si vtatur verbo, priuatur, in tempore futuro, nunquid importet latam, vel ferendam sententiam, remissiuè.
- 6 Clericis interdictum est ne possint esse vicegerentes, seu locum tenentes Principum secularium in iurisdictione seculari exercenda.
- 7 Verba, excommunicationi subiaceat, an importent sententiam latam, vel ferendam, remissiuè.
- 8 Prelatus, seu Episcopus habens temporalem iurisdictionem non incidit in irregularitatem quamuis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis.

CAP. Clericis. V.

Clericus in sacris constitutus non licet in causa sanguinis agitare, nec per se, nec per alios mutilare: contra facientes autem ab officio, & beneficio sunt priuandi. Item Sacerdos non debet habere offi-

cium Vicecomitis, aut Præpositi secularis, & qui præsumperit contra facere, & admonitus non emendatur, est excommunicatus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostienf. Henric. Anchar. Panorm. Cened. *collect. 6.1.* Viuian. in *rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 467.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 534.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Ant. August. *collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 6.* & est post Concil. Lateran. *part. 27. cap. 4.*

Ex Concilio Toletano.] I. cap. 6. quod referunt Bur. chard. *lib. 1. Decret. cap. 201.* & Iuo p. 5. *cap. 315.* & Gratian. in *cap. his à quibus 23. quæst. 8.*

Iudicium sanguinis agitare non licet.] Notatur ad hoc, quòd clerici in sacris Ordinibus constituti iudicium sanguinis agitare non possunt, vt per Syluest. *verbo excommunicatio 9. num. 28. vers. ibi etiam, Fusc. lit. C. sing. 108.* Maiol. *de irregul. lib. 2. cap. 6. à princip.* qui quidem taliter agitantes, & si sententiam ferentes, condemnando aliquem ad mortem, vel ad truncationem membrorum, efficiunt irregulares, & deponuntur ab officio & beneficio, vt larè docet Farinac. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo clericus à num. 369. vbi n. 376.* resoluit quòd non solum incurrit irregularitatem pronunciando vt iudex in causa sanguinis, sed etiam dando votum, vt assessor, & *num. 381.* tener quòd clericus immiscens se in iudicio sanguinis, efficitur irregularis, etiam quòd non sit in sacris constitutus, & *num. 382.* asserit quòd clericus iudex efficitur irregularis etiam tradendo delinquentem Curiaæ seculari, si secularis iudex sanguinis pœnam imposuerit, mortis scilicet, aut truncationis membrorum. Bene tamen possunt clerici iussurraga adhibere lege criminali condendæ, quamuis postea ex lege ipsa aliquis pœna mortis puniatur, quia hoc casu non erunt irregulares, secundum Villadieg. *de irreg. cap. 6. ex num. 82.* Petr. Plaza *de delict. cap. 19. ex num. 22.* Maiol. *d. lib. 2. cap. 9. num. 9.* Vuald. in *candelabro aureo, tit. de irregular. num. 260.* Ludouic. Beja *responsur. casuum conscientia, p. 1. casu 50. post princip.*

Aut iudicent inferendas.] Ergo irregularis est Aduocatus, vel iudex, qui iudicat, aut consulit in causa criminali sanguinis, mortis, aut mutilationis membri, vt per Foler. in *sua praxi crimin. can. p. 2. cap. 24.* Mandol. *de signatura, tit. absolutiones, aut reabilitationes, vers. an autem Aduocatus, Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 102. lit. B. in nouiss. edit.* Verùm contrariam sententiam, immo quòd nunquam quis efficitur irregularis iudicans, aut consulens in causa criminali, nisi mors sequatur, aut membri mutilatio, post Abb. Bernard. Sor. Nauarr. tenet Flores de Mcna *var. lib. 1. quæst. 9. per totam, vbi num. 6.* respondet ad hunc text. idem docet Farinac. *de verbo Clericus, num. 391. vbi num. 390.* resoluit quòd clericus potest sine incurfu irregularitatis consulere, & dare votum suum, vt reus carceratus in iudicio sanguinis absoluat, licet non possit sic consulere vt condemnaretur, quia tunc esset irregularis sic consulendo; sed si casus de facto non immineret, nec iudicium criminale penderet contra aliquem, non prohiberetur clericus dicere votum suum, quòd in casu sibi proposito lex imponit pœnam sanguinis.

Honore priuatur, & loco.] Si lex, vel statutum vtatur verbo, priuatur, in tempore futuro nunquid importet latam, vel ferendam sententiam: Vide Card. Tusch. *verbo priuatio, conclus. 719. num. 8.* Ioan. de Salas *de legib. q. 98. tract. 14. disp. 15. sect. 3. sub n. 41. & sect. 6. sub n. 78.* Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo lex, à num. 130.* Franc. Soar. *de legibus, lib. 5. cap. 6. n. 25. ad med.* Ludou. Carbo in *fract. de legib. lib. 8. disp. 6.* Monet. *de astris.*

distribuit. quotid. part. 3. quæst. 7. num. 21. Coriolan. de casibus referuatis p. 2. casu 3. a. n. 5. 2. pag. 502.

6 *Ne quis Sacerdos officium habeat, &c.*] Notatur ad hoc, quod Sacerdotes præsumentes habere officium Vicecomitis, aut Præpositi secularis, illudque post admonitionem non dimittentes, excommunicationi subiiciuntur, ut per Bonac. *de censur. extra Bullam Cana disp. 2. quæst. 4. puncto 5.* & sic illis interdictum est ne possint esse Vice-Reges, vel Vicecomites, vel locumtinentes Principum secularium in iurisdictione seculari exercenda, nec gubernatores Regni, vel administratores provinciarum tanquam officiales Principum secularium, ut per Nauar. *in manuali cap. 27. num. 117. vers. septima*, Maiol. *de irregularitate lib. 2. cap. 3. num. 3. & cap. 5. num. 15.* Azeued. *ad Curiam Pisanam lib. 2. cap. 21. num. 1. cum seqq. lit. A. & l. 1. à princip. tit. 4. lib. 2. noue recopil. Bernard. & Salzed. in præct. cap. 60. in nouiss. edit. Burg. de Pace in l. 2. Tauri num. 77. in fine*, Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico. lib. 2. cap. 54. num. 1. Boer. decis. 17. ex num. 1. & plures alios, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 61. num. 4. & Sayr. de censuris lib. 3. cap. 32. n. 7.* ubi tenet hoc intelligi quando huiusmodi officium, seu iurisdicção sit aduentitia personæ, nam si iurisdicção temporalis annexa sit, vel de nouo annecteretur Ecclesiasticæ dignitati (ut contingit in Episcopis, vel aliis Prælati habentibus utramque iurisdictionem) tunc eam per se exercere poterunt, dummodo non infligant poenam mortis, aut truncationis membrorum; & licet in Hispania passim Episcopos fieri Proreges, aut Præfides Senatus Regij dicat Henriquez *in summ. lib. 14. de irregul. cap. 5. §. 5. in commento lit. Q.* hoc tamen fieri ex consensu Summi Pontif. attestantur Sayr. & Bonacina *locis proximè citatis*. Illud aduertere oportet quod cum hic text. de Sacerdote mentionem faciat, dicendum necessariò videtur Diaconos, vel Subdiaconos non incurrere poenam excommunicationis suscipiendo munus Vicecomitis, aut Præpositi secularis, ut per Sayr. *d. cap. 32. n. 6. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 3. n. 21. Filliuc. tract. 14. c. 7. quæstio 4. n. 106. contra Panorm. in præfenti*, Syluest. Tabien. & alios apud præcitar. Doctores.

7 *Excommunicationi subiaceat.*] Notatur ad hoc, quod Sacerdotes præsumentes habere officium Vicecomitis, aut Præpositi secularis, illudque post admonitionem non dimittentes, ipso iure excommunicationem incurrunt, ut per Caiet. *verbo excommunicatio 76.* Nauar. *in manuali cap. 27. num. 117. vers. septima*, Soar. *d. sect. 3. num. 22. Filliuc. d. num. 106.* & alij, qui hanc censuram exponunt tanquam ipso iure inflictam contra Syluest. *verbo excommunicatio 9. num. 28.* & alios apud Soar. *d. loco num. 23.* An autem, & quando verba illa, *excommunicationi subiaceat*, importent sententiam latam, an verò ferendam? vide Sayr. *in clausi Regia lib. 3. cap. 8. num. 19. vers. deinde*, Ioan. de Salas *in tractat. de legibus quæst. 96. tractat. 14. disp. 1. §. 6. sub num. 78.* Soar. *in simili tractat. lib. 5. cap. 6. sub num. 25.* Farinac. *part. 1. fragment. crimin. verbo lex num. 146.* Monet. *de distribut. quotid. part. 3. quæst. 7. num. 22.*

8 *In gloss. Aut indicent. ibi, debet ergo Prælati, &c.* Notatur ad hoc, quod Prælati, seu Episcopi habentes temporalem iurisdictionem, non incidit in irregularitatem, quamvis alteri committat causam, in qua postea ingeratur poena sanguinis, ut per Salzed. *ad Bernard. in præct. cap. 102. lit. A. in nouiss. edit. Abb. hic num. 11. & in cap. sententiam, num. 10. infra hoc tit. Cephal. consil. 1. num. 64. volum. 1. Valer. Reginald. in præxi fori poenitent. lib. 30. num. 125. Bellet. disquisit. clerical. parte 1. tit. de disciplina clericali, §. 5. num. 135.*

Barbof. Collect. Tom. II.

Farinac. *fragment. criminal. p. 1. verbo Clericus, num. 385.* ubi num. 386. aduertit quod quando à sententia laici delegati appellatur ad ipsum Prælatum delegantem, ipse Prælati committere debet causam appellationis alteri iudici, & non cognoscat eam, & num. 388. resoluit quod postea clericus esse delegatus alicuius secularis in causis criminalibus dummodo à poena sanguinis se abtineat. Intellige glossæ notabile dummodo sanguinis vindictæ non sit præsens, quia ex eo videretur præstare opem, & auctoritatem, ac proinde irregularitatem incurrerit, Syluest. *verbo Episcopus, num. 10. vers. quintum, & verbo homicidium 3. quæst. 5. vers. tertium*, Bellet. *d. §. 5. num. 136. & num. 139.* resoluit cum Cardinal. *consil. 19.* & Ferret. *consil. 257. & num. 9. & 10.* postea clericum habentem iurisdictionem temporalem absque periculo irregularitatis mandare subditis ut arma capiant, & defendant castrum, quod habet, licet homicidia inde sequantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericis, vel monachis lucri causa negotiari non licet. Monachi nequeunt nomine proprio conductas possessiones habere. Laicis non debet Ecclesia titulo conductiois concedi.
- 2 Clerici lucri causa negotiari, & mercaturam facere non possunt.
- 3 Negotiari illi dicuntur qui aliquid emunt, vel contractu oneroso acquirunt, ut ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes ut eam reducant ad aliquam formam vel ea vendant, qua de rebus suis collecta sunt.
- 4 Clericus in quibus casibus negotiari posse, ostenditur.
- 5 Negotiator an censetur ille qui in suo fundo venam ferri, vel metalli habet, indeque ferrum confici, & vendi curat, remissive.
- 6 Clericus an teneatur ostendere gabellario res, quas ad suum usum ducit.
- 7 Clericus negotiator an teneatur ex rebus, quas negotiationis causa aduehit, vel transmittit, vestigialis, & onus soluere antequam ter montatur, ut à negotiatione desistat.

C A P. Secundum. VI.

Clerici ac monachi sub excommunicatione negotiari prohibentur causa lucri. Item non possunt monachi nomine proprio conducere possessiones à clericis, vel laicis, nec laici tenere Ecclesias sub titulo conductiois. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Butt. Host. Anchar. Henric. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. suris Pontificij, pag. 468. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 554. remissive Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 5. & est post Concil. Lateranen. parte 27. cap.

Prohibemus ne Monachi, vel clerici causa lucri negotiantur.] Notatur ad hoc, quod Clerici lucri causam negotiari, & mercaturam facere non possunt, ut per Bernard. & Salzed. *in præct. cap. 55. aliàs 58. in nouiss. edit. Redoan. de spol. quæst. 2. in princ. n. 1. cum seqq.* Mortl. *in emporio iuris part. 1. tit. 9. quæst. 10.* Martia *d. iurisdic. part. 4. cent. 1. casu 3.* Rebelle. *de obligat. sustituta, part. 2. lib. 9. quæst. fin. sect. 2. à num. 4.* Farin. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. verbo Clericus, à num. 147.* Salas *de contract. vbi de empr. dub. 2.* Valer. Reginald. *in præxi fori poenit. lib. 25. num. 325. nouè Curia Philip. part. 2. lib. 1. cap. 1. num. 20.*

Qq Bellet.

Bellet. *disquisit. clerical. parte 1. tit. de disciplina clericali*, §. 2. i. Salon in 2. 2. *quest. 77. artic. 4.* Paulus Squillante *de obligat. clerical. part. 2. dub. 3. num. 39.* Paulus Comitulus *respons. moral. lib. 5. quest. 53.* Medina in *C. de restitut. quest. 30. art. 2.* Sigism. Scacc. *de commerc. §. 1. quest. 7. part. 2.* Diana *resol. moral. tract. de contractib. resol. 72.* vbi limitat nisi semel, aut iterum clericus negotietur, quia in hoc casu non peccaret mortaliter, limitat etiam cum Arag. Salas, Squillante, Rebello *locis proximè citatis*, & Malder. 2. 2. *tract. 5. cap. 2. dub. 4.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 21. dub. 1. num. 6.* nisi negotietur per alium, quia hoc ei licitum est, & idem Diana *ibidem resol. 73.* post Salas *d. dub. 2. num. 5.* Bellet. *d. §. 2. 1. num. 7.* Molfes. in *summa, tom. 2. tract. 12. cap. 4. num. 129.* resoluit quòd habens beneficium ecclesiasticum, sed non est ordinatus in sacris, non potest negotiari per se ipsum.

3. Negotiari autem dicuntur illi, qui aliquid emunt, vel contractu oneroso acquirunt, vt ex illius venditione lucrum referant, non autem ementes rem eo animo, vt domi consumant, vel vt eam reducant ad aliquam formam, aut ea vendant, quæ de rebus suis recollecta sunt, vide Tiraq. *in praefat. retractus lignag. num. 78.* Mex. in *tract. tassæ panis, conclus. 1. num. 170.* Matra *de iurisd. part. 4. casu 3. num. 10.* Ceual. *commun. contra communes, quest. 810. num. 16.* & 17. *Quantum in summa Bullary, verbo vestigial, vers. seruidi quatenus, Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 21.* Bellet. *d. part. 1. tit. de exempt. cleric. à numer. §. 4.* Molin. *de iust. tract. 2. disp. 339. & 342. conclus. 4.* Carol. de Grassis *de effectib. clericalib. effectus 3.* Bonac. *de contractib. disp. 2. quest. 9. puncto 2. num. 2.* Valer. Reginald. *d. lib. 25. num. 325. vers. quarta, & num. 379.* Salas *d. dub. 2. num. 1.*

4. Vnde poterit clericus mercaturam, negotiationemque exercere, quando sic eam exercet non lucrif, sed necessitatis causa, vt se, suosque alat, cum aliunde, vnde viuat, non habeat, & bona Ecclesiæ ad eius victum non sufficiant, Farinac. *d. verbo Clericus, num. 169.* vbi num. 170. quòd in dubio negotiatio præsumitur facta ex causa cupiditatis, & lucrif, nisi probetur necessitas, & num. 172. tenet quòd clericus pariter potest negotiari, & mercaturam exercere cum suis animalibus, & prædiis; potest enim locare animalia, vt boues, & oues, si habet ex decimis, vel successione, aut si habens pascua multa emit eadem animalia, vt illa depasceret ad sustentationem sui, & suorum, Redoan. *de spol. quest. 1.* Molin. *disp. 342. num. 14.* quos refert, & sequitur Bellet. *d. sit. de favore cleric. §. 2. 1. n. 3.* 4. Carol. de Grassis, & Bonacia *locis citatis*, dummodo per hoc non arceatur à diuino ministerio, Valer. Reginald. *d. praxi fori penitent. lib. 30. tract. 3. num. 20. vers. dicuntur.* Ex quibus colligo posse clericos agros proprios colere, vt fructus vendant, lapides, vel metallalla ex suis fundis cædere, vel eruere, siue ea mutant in aliam speciem, siue non, greges in suis prædiis alere, vt ex fœtu, lacte, lana, & pecuniamificent, aut vt ipsa animalia adulta, & saginata, vendant, ita post Medin. & Molin. tradunt Less. *de iustitia, lib. 2. cap. 15. dub. 1.* Comitol. *respons. moral. lib. 1. quest. 53. num. 2.*

5. Vtrum autem negotiator censetur ille, qui in suo fundo venam ferri, vel metalli habet, indèque ferrum confici, & vendi curat? vide Frideric. de Senis *conf. 107.* Nauarr. *in man. cap. 17. n. 128.* Molin. *d. disp. 342. num. 7.* Carol. de Grassis *d. effectus 3. num. 108.* vbi plures alios refert, qui arbitrantur excepto Friderico de Senis, istum censeri negotiatorem.

6. Dubitari etiam solet an clericus teneatur ostendere gabellatio res, quas ad sui vfum ducit, licet ad gabellæ solutionem non teneatur, de quo vide Bald.

conf. 79. lib. 2. Roland. *conf. 71. num. 22. lib. 4.* Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectus 1. num. 257.* vtrum autem clerici teneantur iurare an rebus extra Regnum deductis opus habeat ad proprium vfum, vide Gabr. Pereira *de manu Regia. part. 2. cap. 38. num. 35.* Nam clerici negotiatores tanquam laici tenentur ad gabellas & exactiones, quia dignum est eos, qui cum aliis similem vitam suscipiunt, similem sentire in legibus disciplinam, vt ait text. in *cap. recolentes, de statu monachor. & ideo ita tenent Azueud. l. 7. verbo como si fuera lego, tit. 18. lib. 9. noua recopil.* Girond. *de gabell. part. 7. ex num. 9.* Parlarod. *rerum quotidianarum, lib. 1. cap. 3. §. 1.* Mex. in *tract. tassæ panis, conclus. 5. ex num. 2.* Marta *de iurisd. par. 4. cent. 1. casu 36. num. 20. cum se.*

Quæstio controuersa inter Doctores est an clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis causa aduehit, vel transmittit, vectigal, & onus soluere antequam ter moneatur, vt à negotiatione desistat? in qua duplex reperitur sententia, vna asserit teneri, quamuis trina monitio non præcesserit, ex cuius numero sunt Molin. *de iust. tract. 2. disp. 242. num. 10.* Mar. Alter. *de censuris, tom. 1. vbi de Bulla in Cæna Domini, disp. 19. cap. 6. col. 10. questio 3.* Prosper de Augustino in *addit. ad Quaran. in summa Bullary, verbo vectigal, Turrian. tom. 2. in 2. 2. disp. 44. dub. 4. num. 12.* Malder. 2. 2. *tract. 5. cap. 6. dub. 9.* Portel. *in dub. Regular. verbo tributum, num. 5.* Butr. Panormit. Ferret. & alij apud Carol. de Grassis *d. effectus 3. num. 184.* Altera, cui tanquam probabiliori adhæreo, est resolutio iuris Ecclesiasticis non teneri tributa soluere antequam ter admoneantur, vt mercaturam non exercent, vt per text. in *cap. ex literis, sup. de vita, & honestat. cleric. docent Ludouic. Lopez in instruat. conscientia, part. 2. cap. 41.* Fr. Emman. in *summa, cap. 73. num. 11.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 9. num. 379. ad finem.* Anton. de Soufa *de censuris Bullæ Cæne, cap. 19. disp. 92. num. 3. ad finem.* Petr. de Ledemia in *summa, tom. 2. tract. 17. cap. 2. conclus. 17.* Molfes. in *summa Theolog. moral. tom. 2. tract. 12. cap. 22. num. 177.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 33. dub. 3. num. 13.* Ioan. de la Cruz in *direct. conscient. part. 1. præcept. 7. quest. 7. art. 3. dub. 1. conclus. 1.* Cætera quæ hic desiderari possent, vide per citatos *ad cap. vlt. de vita, & honestat. cleric. vbi num. 4.* quòd trina monitio debet præcedere, vt clericus negotiator amittat priuilegia, quæ etiam necessaria est, vt clericus tanquam negotiator puniri possit, vt per Salzed. *d. cap. 58. vers. sed an hoc, Solis de censibus, lib. 2. cap. fin. num. 8. in fine.* Marta *d. casu 3. num. 7.* Salas *d. dub. 2. Ceual. d. g. 810. num. 20.* vbi n. 17. resoluit quòd tunc clericus dicitur negotiator quando plures facit negotiationes, secus si vnâ tantum.

Sub interminatione anathematis.] Hæc verba an importent latam, seu potiùs ferendam sententiam? vide Doctores citatos *ad c. cum esses 10. n. vlt. de testam.*

CAP. Relatum. VII.

Monachi qui seculariter viuunt, & sunt incorrigibiles, expelli debent, & in monasterium intrudendi sunt Fratres alterius ordinis, si de monachis eiusdem ordinis reformari non potest. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in *rationali libri tertij inris Pontificij, pag. 469.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 554.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Aug. collect. 1. *Decretal. lib. 3. tit. 37. cap. 7.* & est post Conc. Lateran. *part. 27. cap. 7.*

De electis à Religione latè dixi in collect. *ad cap. vltimè,*

ultimo, de Regularibus, à princip. vbi num. 23. refero decreta quædam Sacræ Congregationis, causis Episcoporum & Regularium præpositæ de Regularibus Apostatis & eiectis, S. D. N. Urbani VIII. iussu edita.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici in sacris compellendi sunt per beneficiorum subtractionem ut desistant à tabellionatus exercitio.
- 2 Tabellionatus officium exercere non potest clericus in Sacris Ordinibus constitutus, intellige ut num. 3. & 4.
- 3 Hæresis in causa potest clericus esse notarius, seu tabellio.
- 4 Clericus in minoribus potest esse tabellio.
- 5 Papa notarius potest esse clericus.
- 6 Tabellionatus officium exercere possunt clerici in Curia Romana.
- 7 Clericus si extet consuetudo potest exercere officium tabellionis.
- 8 Clericus non prohibetur notariatus officium exercere coram iudice ecclesiastico in causis spiritualibus, & ecclesiasticis.

CAP. Sicut. VIII.

Innocent. III.

- 1 Clericus in sacris per beneficiorum subtractionem compellendus est vt ab officio tabellionis desistat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Anchar. Henric. Panorm. Cened. collect. 147. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 469. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 554. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. & Casal in annotat. refertur ab Anton. Augustin. collect. 4. Decretalium, lib. 3. tit. 18. cap. 1.
- 2 Collige ex text. clericum in sacris Ordinibus constitutum tabellionatus officium exercere non posse, vt tradunt Hostiens. num. 1. & Abb. etiam num. 1. cum seqq. in præsent. Roman. consil. 215. post med. & consil. 409. num. 8. Federic. consil. 270. & 293. Cassan. in consuetud. Burgund. rubric. 1. §. 6. in princip. à num. 24. Perez l. 15. in gloss. ff. fueren clericos, tit. 18. lib. 2. Ordinand. Bonacof. commun. crimin. part. 2. verbo Clericus, fol. 11. Couarr. practic. cap. 19. num. 8. Bernard. reg. 657. & in practic. canon. cap. 61. & ibi Salzed. in nouiss. edit. Franc. Marc. decif. 194. part. 2. Viuian. tom. 1. communium opinionum, lib. 4. tit. 11. num. 43. versic. & ideo clerici, pag. 565. Azeued. l. 10. num. 3. tit. 3. lib. 1. nouæ recopil. Ceuall. communium contra communes, quest. 404. num. 3. Aldouin. consil. 51. num. 29. Pradil. in summa legum ponal. part. 2. casu 54. num. 9. Mastril. Sicilia decif. 159. à num. 1. Marta de iurisdic. part. 4. casu 116. num. 15. Aloysius Raggius in collect. decif. part. 5. collect. 1613. Farinac. fragment. crimin. part. 1. verbo clericus, num. 212. cum seqq. Sayr. in clau. Regia, lib. 12. cap. 25. num. 6. Camill. Borrel. in summa omnium decif. tit. 11. num. 37. Carol. de Grassis de effectibus clericatib. effectus 8. ex num. 1. Valerius Reginaldus in praxi fori pœnent. lib. 30. tract. 3. num. 23. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 29. Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 13. num. 48. & plures alios, quos ex antiquioribus refert Cened. ad Decretal. collect. 147. nouissimè Illustrissimus Dominus meus Roderic. à Cunha post primam huius libri impressio-Barbof. Collect. Tom. II.

nem à me visus in comment. ad cap. multorum 2. num. 4. dist. 32.

Verumtamen si clericus, qui est notarius, fecerit instrumentum, valebit, si nondum fuerit illi interdictam huiusmodi officium per suum superiorem, nam interim quod non interdicitur, prohibitioque transeat in notitiam populi; valebunt instrumenta per illum facta, Bart. in l. omnes, C. de decurion. lib. 10. & consil. 54. circa princ. Abb. hic num. 9. 10. & 11. Fertet. consil. 213. num. 7. Cassan. d. §. 6. verbo messiers, & sergens, num. 42. Franc. Marc. d. decif. 194. Perez l. 15. tit. 18. lib. 2. Ordin. pag. 398. Flamin. de resign. benefic. lib. 4. §. 9. num. 22. Bellet. d. §. 29. num. 5. Mastril. d. decif. 159. num. 9. Carol. de Grassis d. effectus 8. num. 4.

Amplia text. conclusionem in monachis, nam illis interdici officium tabellionis resoluit Sanch. d. cap. 13. num. 46. vbi num. 48. contra Deci. consil. 494. num. 14. & consil. 499. num. 10. vol. 4. & contra Couarr. d. cap. 19. num. 8. vers. monachus, tenet valere instrumenta aduersus hanc prohibitionem confecta à monacho, qui in sæculo erat tabellio, quia nullibi inuenitur verbum ea instrumenta irritans. Potest tamen huiusmodi monachus, qui in seculo erat tabellio, complere post professionem, & signare instrumenta, quæ in seculo confecerat, vel in suo protocollo breuiter, & succinctè conscriperat, vt postea per otium, quoties opus sit, larius extenderet, quia complere vetera instrumenta non est instrumentum de nouo conficere, sed executio, atque consummatio instrumenti tempore habili confecti gloss. verbo præmissa in cap. vt officium, §. verum quia, de hæret. in 6. Henric. hic in fine, Bernard. d. cap. 62. num. 3. Nauarr. comment. 2. de Regularib. num. 42. Couarr. d. cap. 19. num. 8. vers. monachus, Fr. Emman. quest. Regular. tom. 3. quest. 8. art. vlt. quos refert, & sequitur Sanchez d. cap. 13. num. 49. vbi num. 50. tener ad hoc exigi superioris licentiam, & num. 51. quod potest monasterium conueniri, vt monachus antè notarius hæc instrumenta perficiat.

Limita primò supradictam conclusionem in causa hæresis, in qua potest clericus esse notarius, seu tabellio, vt per text. in cap. vt officium, §. ad conscribendas, de hæretic. lib. 6. tradunt Franc. Marc. decif. 194. num. 3. part. 2. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 47. & cap. 24. num. 25. Farinac. d. verbo clericus, num. 228. Beller. d. §. 29. num. 9. Carol. de Grassis d. effectus 8. num. 12. Mastril. d. decif. 159. num. 7.

Limita secundò in clericis in minoribus Ordinibus constitutis, sumpto ex hoc text. argumento à contrario sensu, vt per Franc. Marc. d. decif. 194. num. 4. Farinac. d. verbo Clericus, num. 233 & 234 vbi hoc intelligi procedere in clerico nullum habente beneficium, aut aliunde vnde viuere possit, de quo etiam Perez l. 12. verbo Ni abogado, tit. 3. lib. 1. Ordin. Azeued. l. 10. n. 3. tit. 3. lib. 1. & l. 20. tit. 25. lib. 4. nouæ recopil. Redoan. de spolijs cleric. quest. 8. num. 53.

Limita tertio in notario Papæ, qui potest esse clericus, vt per Franc. Marc. d. decif. 194. num. 2. Farinac. d. verbo Clericus, num. 237. Beller. d. §. 29. num. 9. vers. item si esset.

Limita quarto in Curia Romana, vbi possunt clerici in sacris etiam beneficia habentes officium tabellionatus exercere propter Summi Pontific. consensum, & tantæ Curie dignitatem, vt per Albert. Triorium de vero, & perfetto clerico, lib. 2. cap. 54. num. 9. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 58. lit. B. Sayro in clau. Regia, lib. 12. cap. 25. num. 6. Farinac. d. verbo Clericus, num. 237. vers. & idem.

Limita quinto, vbi adest consuetudo quod clericus notariatus officium exercere valeat, vt per Franc.

Marc. d. decis. 194. num. 7. Farin. verbo Clericus, num. 229. v. m. seqq.

- 10 In gloss. Clericus in Sacris. Notatur ad hoc, quòd clericus non prohibetur notarius officium exercere coram iudice Ecclesiastico in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis, vt per Maltril. d. decis. 159. num. 8. Carol. de Graffis d. effectu 8. num. 14. Franc. Marc. d. decis. 194. num. 2. & 5. Couarr. d. cap. 19. num. 8. vers. nam clericus tabellio, Bonacof. commun. crimin. part. 2. verbo clericus impune, in princ. Farinac. d. verbo Clericus, num. 224. vbi num. 227. dicit, quòd sibi videtur receptor sententia, quòd clerici siue in sacris, siue in minoribus constituti beneficium Ecclesiasticum habentes non possunt esse notarij etiam in foro Ecclesiastico, beneficium verò non habentes, possunt etiam si sint Sacerdotes.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus non debet dictare, aut proferre sententiam sanguinis, nec quicquam aliud exercere per quod ad vindictam sanguinis tendatur, vel purgationi vulgari opem prestare non debet.
- 2 Sententiam sanguinis nullus clericus dictare, aut proferre potest, nec sanguinis iudicium agitare.
- 3 Clericus sacris initiatus prohibetur vti officio chirurgi cum aduisione, vel incisione etiam causa pietatis.
- 4 Clerici vel monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes an & quando irregularitatem incurrant, remissiuè.

C A P. Sententiam sanguinis. IX.

- 1 Clericus non debet dictare, aut proferre sententiam sanguinis, nec vindictam sanguinis exercere, nec vbi exercetur, interesse, nec litteras dictare, vel vlli scribere pro vindicta sanguinis, aut vitis sanguinis præponi. Item clericus in sacris non debet exercere artem chirurgiæ, quæ aduisionem, vel incisionem inducit, nec impendere ritum consecrationis, vel benedictionis purgationi aquæ feruentis, vel frigida, vel ferri candentis, saluis prohibitionibus de duellis, & monomachiis. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Butr. Hostiens. Henric. Anchar. Panorm. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 469. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 555. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. defumitur ex Concilio generali Lateranen. cap. 18. refertur ab Anton. Augustin. collect. 4. Decretalium, lib. 3. tit. 18. cap. 2.
- 2 Sententiam sanguinis nullus clericus dictet. Notatur ad hoc, quòd sententiam sanguinis nullus clericus dictare, aut proferre potest, nec sanguinis iudicium agitare, vt per Saizet. in pract. Bernardi, cap. 101. num. 1. in nouiss. edit. Maiol. de irregular. lib. 2. cap. 6. à princip. plures alios, quos refert Cenc. ad Decretal. collect. 61. num. 1. quibus adde Farinac. fragment. crimin. part. 1. verbo Clericus, num. 369. cum seqq. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 11. num. 39. Valer. Reginaldus in praxi fori pœnitent. lib. 21. num. 13. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 26. num. 3.
- 3 Nec vllam chirurgiæ artem, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus sacris initiatus, prohibetur vti officio chirurgi cum aduisione, vel incisione, vt per Parif. consil. 136. num. 34. & seq. vol. 4. Henric. in summa, lib. 14.

de irregular. cap. 11. §. 1. lit. F, Farinac. d. verbo Clericus, num. 211. Camill. Borrel. d. tit. 11. num. 41. Bellet. d. tit. de disciplina clericali, §. 31. Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 14. num. 15. vbi aduertit nullum esse text. qui hoc ipsum extendat ad constitutos in minoribus habentes sufficiens beneficium, cum tamen Doctores communiter prohibitionem de qua in hoc text. extendant ad clericos in minoribus si habeant sufficiens beneficium ad victum, quam quidem resolutionem ex eo procedere ait, quia omnia interdicta clericis in sacris constitutis sententiarum quoque interdicta habentibus beneficium sufficiens ad victum, & citat Nauarr. in man. cap. 25. num. 112. vers. 33. & commento 4. de Regular. num. 28. quod adeò verum est, vt nec causa pietatis id liceat, Armill. verbo irregularitas, num. 47. Nauarrus dicto cap. 25. num. 110. Sanchez d. cap. 14. num. 16. vbi num. 17. quærit an interdictum quoque his omnibus sit artem medicinæ, seu chirurgiæ absque incisione, & aduisione exercere.

Quando autem clerici, vel monachi chirurgiam, vel medicinam exercentes irregularitatem incurrant? vide per Doctores citatos ad cap. tua nos 19. de homicid. pag. 246. & ibi citatis adde Farin. fragment. crimin. p. 2. verbo irregularitas num. 438.

Nec quisquam purgationi aquæ feruentis, &c.] De purgatione vulgari per ignem, aquam calidam, vel frigidam, vide latè Torrelanc. de magia, lib. 1. cap. 23. ex num. 29.

S V M M A R I V M.

- 1 Cap. non magnopere, supra hoc tit. puniens Religiosos audientes leges, vel physicam, importat canonem late sententiæ, & incidens in illam debent per Ordinarios puniri, & extenditur ad habentes dignitates, & personatus, & presbyteros.
- 2 Studium Medicina, & legum ciuilium prohibitum quibus sit ostenditur, & declaratur num. 3.
- 4 Iuri Ciuili operam dantes ante clericatum post illum assumptum non prohibentur ad Doctoratus gradum in eodem iure promoveri, etiam si sint monachi.
- 5 Plebanus dignitatem habet.
- 6 Verba, sententiam excommunicationis incurrant, denotant ipso iure.
- 7 Clericis, & Monachis ius Canonicum, aut Theologiam proficientibus, licet ad maiorem perfectionem ius ciuile publicè audire.

C A P. Super specula. X. & vlt.

Honor. III.

Cap. non magnopere, supra hoc tit. puniens Religiosos extra claustrum exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, nisi intra duos menses reuertantur, importat canonem late sententiæ, itaut Episcopi tum proprij, tum locorum, vbi student, publicare debeant tales incurrisse pœnas d. cap. non magnopere. Insuper vt studium Theologiæ amplietur, idem cap. cum suis pœnis extenditur ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Prapostros, Cantores, & alios clericos personatus habentes, & ad Presbyteros. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Anania, Butr. Hostiens. Ancharan. Henric. Panormit. Viuian. in rationali lib. 3. iuris Pontificij, pag. 470. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 555. remissiuè Ximen. in concord. part. 1.

2 Ut Sacrae Theologiae studium, quod in Ecclesia Catholica ad impugnandas haereses, & ad fidem seruandam maximè necessarium est, non intermittatur, Honor. I I. in presenti decreuit, vt excommunicatio, quam rulerat Alexand. I I. contra Religiosos exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, & intra duorum mensium spatium non redeuntes, vt habetur in cap. non magnopere, supra hoc tit. extendatur ad Sacerdotes, Archidiaconos, & alios personatum habentes, nisi huiusmodi studium intra duos menses dimiserint, vt per Alber. Troium de vero & perfecto clerico, lib. 2. cap. 35. Menoch. de arbitr. casu 425. num. 28. Salzed. ad Bernard. in pract. cap. 62. in nouiss. edit. Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 3. num. 19. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 30. nouissimè Bonac. de censur. extra Bullam Coena, disp. 2. quaest. 4. puncto 6. vbi etiam docet praedictum duorum mensium spatium computandum esse à tempore auditionis. Aduerte solum Papam dispensationem indulgere posse, vt Sacerdotes, & alij personatum habentes leges, & physicam audire possint, Rebuff. in tract. nomin. quaest. 5. num. 33. Salzed. ad Bernard. d. cap. 62. vers. solus, Farin. fragment. crimin. p. 1. litt. C. verbo Clericus, num. 206.

3 Praedictis verò pœnis, quæ in hoc cap. infliguntur, non afficiuntur priuati, & in Camera iuri Cæsareo, vel physicae operam dantes, vt meliùs Canonica decreta intelligant, vt per Albert. Trot. d. cap. 35. num. 5. Salzed. d. cap. 62. vers. nec ea, Farinac. d. verbo Clericus, num. 207. Sunt equidem Canones magna ex parte iuri Ciuili coniuñcti, vnde emanauit illud vulgare, Leges sine Canone valent parum, Canones sine lege nihil, Roman. sing. 654. vbi inquit, Legista senza Capitoli val poco; ma Canonista senza lege, val niente, & post Rebuff. de nominat. quaest. 5. à num. 14. Menoch. de arbitr. casu 425. num. 29. facit notabile Baldi dictum in proœmio Decretalium, dum ait iuris Canonici sanctiones iuris Ciuilibus subtilitate decorari, sequitur post Palat. Henric. Canif. in tract. differentiarum vtriusque iuris, à princip. Bobadil. in sua politica, lib. 1. cap. 17. num. 186. Vnde Calderin. consil. vit. num. 7. de magistris. Anchar. & alij, quos refert, & sequitur Tolet. lib. 1. cap. 38. num. 6. & Bonac. citato loco, num. 5. tenent non videri sub excommunicatione interdictum leges, vel physicam domi suæ audire, quamuis contrariam sententiam non sine probabilitate tueantur Soar. d. sect. 3. num. 19. Filliuc. tract. 14. cap. 7. quaest. 3. num. 103. Nauarr. cap. 27. num. 116. Vtrum etiam praedictis Sacerdotibus, aliisque perso-

natum habentibus vetitum sit praefatas facultates Sacerdotes, & alios Clericos docere? ab aliquibus solet dubitari, apud quos verior, & receptior est sententia negatiua, quia text. in presenti loquitur de audientibus, non autem de docentibus, & in pœnis non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem; ita Nauarr. d. num. 116. & consil. 5. num. 2. sub hoc tit. Soar. d. sect. 3. num. 20. Sayr. de censur. lib. 3. cap. 32. n. 10. Filliuc. tract. 14. cap. 7. quaest. 2. n. 104. & alij contra S. Antonin. & Syluest. apud praeciratos Doctores.

Quando quis ante clericatum iure Ciuili operam 4 dedit, post clericatum assumptum non prohibetur ad Doctoratus gradum in eodem iure promoueri, etiam si sit monachus, vt per Salzedo d. cap. 59. vers. illud verò, Fr. Emman. quaest. Regular. tom. 2. quaest. 74. art. 1. Farinac. d. verbo Clericus, num. 208. vbi num. 209. resoluit quòd non prohibetur ad Clericatum, seu Sacerdotium promoueri, qui Doctoratum iuris Ciuilibus, seu Medicinæ assumpsit.

Plebanos.] Ergo Plebanus dignitatem habet, vt per 5 Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 21. quaest. 4. vbi quaest. 1. afferit propriè dici Plebanos, qui in minoribus, celebrioribusque oppidis constituuntur, quibus praeter Ecclesiae propriae curationem, certarum quoque Ecclesiarum, & certorum Presbyterorum, qui minoribus Ecclesiis praesunt, inspectio, & obseruatio committitur.

Sententiam excommunicationis incurrant.] Ergo ipso 6 iure, sine alia sententia, per ea, quæ Tiraq. in l. si unquam, verbo reuertatur, num. 145. & seg. Sayr. in clauis Regia, lib. 3. cap. 8. num. 21. vers. fallit.

Aduerte tandem quòd clericis, & monachis ius 7 Canonicum, aut Theologiam profitentibus, licet ad maiorem perfectionem, & intelligentiam Canonum scholas ingredi, & ius Ciuile publicè audire, vt ex Abb. in cap. non magnopere, num. 8. supra hoc tit. colligit Gom. in reg. de non tollendo iure quaesito. quaest. 3. in fine. Nec statuto nostræ celeberrimæ Conimbricensis Academiae lib. 3. tit. 43. §. 1. & tit. 44. §. 9. contrarium dispositum est, dum clericos, & beneficiarios quoscumque prohibet admitti ad cursum Imperialium, quia solum procedit ne huiusmodi cursus probari possint, & ne valeant ad suffragia, vel ad actus admitti: non tamen vt contra facientes, & frequentantes scholas ad leges audiendas pro maiori Canonum perfectione culpam, aut pœnas incurrant praescriptas iure Canonico.

FINIS LIBRI TERTII DECRETALIVM.

in tit. ff. de ritu nupt. & C. de nupt. cum multis seqq. & de secundis nupt. Prima matrimonij appellatio à matris officio circa prolem denominatur, nec immeritò, cum primus matrimonij finis proles sit. Coniugium verò ab ipso vinculo in quo subsistit matrimonium, rectè dicitur, & formaliter, estque nomen hoc cæteris præstantius, quia substantiam actus petit, & colligitur ex cap. cum initiatur, & ex cap. coniuges, & ex cap. coniux 30. q. 5. Nuptiæ autem dictæ sunt ab eo, qui aperto capite in agnum pudoris mulieres viris tradebant, iuxta doctrinam D. Pauli 1. ad Corin. cap. 11. notant Doctores in cap. 24. Genes. Vnde nuptiæ dicuntur propriè à traditione, quæ fit sponsæ viro, & primam contractus executionem continent, & citra copulam. Vnde Iureconf. ait, in l. mulierem 5. ff. de ritu nupt. mulierem absente viro per procuratorem posse nubere, si ad eum ducatur, absentem verò mulierem, quæ virum expectat, non posse per procuratorem illi nubere. Intelligi autem ad nuptias esse matrimonium, ut mulier ducatur ad virum, & in eius potestatem tradatur, nunquam tamen ad earum perfectionem copula requiritur, & hoc est, quod significat Vlpian. in l. cum fuerit 15. ff. de condit. & demonstr. l. nuptias, ff. de regul. iuris.

9 Constat autem apud Iureconsultos matrimonium à nuptiis in eo differre, quòd matrimonium significat solum contractum, qui offensu perficitur, nuptiæ verò solemnitatem, qua mulier ad virum ducitur, ut planè colligitur ex d. l. mulierem, iuncta l. Scia 5. ff. de donat. inter virum, & vx. quæ sic ad concordiam reduci debent, idem probat l. si donationem 22. l. sancimus 24. C. de nupt. quamvis Duaren. in tract. solutio matrim. tit. de nupt. existimet à matrimonio nuptias non differre, nec ductionem ad domum requirere, cuius interpretationem præcitata iura non patiuntur: sed hoc seruat antiquitas, hodie verò & nuptiæ, & coniugium, & matrimonium idem significant, ut colligitur ex cap. priusquam 27. q. 2. ideo fortasse, quia olim contractus matrimonij priuatim, & domi fiebat, postea verò cum solemnitate ad domū viri mulier decebatur, & nuptiæ celebrabantur, hodie verò cum nuptiarum domus Ecclesia sit, ex Gregor. hornil. 18. in Euang. col. 4. & illa nuptiarum solemnitas aboleuerit, rectè his nominibus promiscuè vtitur.

10 Matrimonium à Deo fuit institutum in lege naturæ ante peccatum ad conseruationem naturæ humanæ per productionem indiuiduorum sub spe. Cum enim Deus masculum, & fœminam tantum per se ipsum creauerit immediate, & non aliter quàm per matrimonium genus humanum conseruari, & propagari potuisset, planè ubi primum masculus, & fœmina creati sunt, matrimonium fateri oportet, & sic asserendum matrimonium institutum fuisse factò potius quàm verbis dum Dominus masculum & fœminam tantum fecit, & Euam Adamo tradidit, & promulgatur ab ipso Adamo lumine naturæ per illa verba, Hoc nunc os ex ossibus meis, quæ habentur Genes. cap. 2. ad fin. & hoc apertè docuit Christus Dominus Matth. 19. post princ. qui vt ostenderet vxorem dimitti non posse, & matrimonij vinculum indissolubile esse, illa tantum verba adduxit, Propter hanc relinquet homo, & c. apertè significans institutionem matrimonij indissolubilem factò creationis, & Adami promulgatione fuisse constitutam; quare hanc partem tunc tenetur Magist. in 4. dist. 26. in princ. Scot. ibid. q. 1. §. per hoc patet. Bonau. art. 1. quest. 2. Riccard. art. 1. quest. 3. Hugo lib. 2. de Sacram. q. 11. Alexand. de Neuo in hac rubr. num. 17. Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 1. §. vnic. num. 6. Fuit autem matrimonium prædicto modo institutum de se in officium naturæ, quia nullus alius

finis, aut necessitas ante peccatum esse possit, postquam verò primi parentes peccauerunt, cepit esse remedium concupiscentiæ, quod docet Augustin. lib. 9. super Genes. cap. 7. Hugo d. loco, & ad hoc reducendum est Durand. dum ait, matrimonium duplicem habere finem, & duplicem institutionem, alteram quæ fuit facta in paradiso ante peccatum in officium naturæ, alteram extra paradysum post peccatum in remedium concupiscentiæ, est enim hoc ineptum, nisi prædicto modo intelligatur, vt scilicet vna tantum fuerit matrimonij institutio in officium naturæ ante culpam, postea verò mansit in remedium concupiscentiæ.

Quamuis matrimonium institutum simul, ac præceptum esse à Deo, illis verbis, quæ dixit Genes. 1. Crescite & multiplicamini, & c. teneant Sor. in 4. dist. 26. q. 1. art. 2. vers. nihilominus, Syluest. in summ. verbo matrimonium 1. q. 2. Viuald. in candel. aureo, part. 1. vbi de matrim. num. 7. Perez l. 1. vers. que es el parafso, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 20. Petr. de Ledesma de matrim. q. 42. art. 2. Henriq. in summ. lib. 11. de matrim. cap. 1. §. 3. & plures, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 4. num. 3. horum enim opinio confunditur primò, quia illa verba, Crescite, & c. benedictionem Domini, & præceptum de generatione, & executione matrimonij continent, quoniam illo tempore tenebantur homines liberis operam dare, nec potuisset aliquis in matrimonio sine copula permanere propter necessitatem conseruandæ naturæ humanæ, ac propagandæ speciei, sicut etiam brutis Dominus præcepit per eadem verba; præceptum de executione matrimonij licèt virtualiter mandatum de eo contrahendo contineat, aptum non erat ad institutionem significandam, prius enim res institui debet, & existere quàm de ipsa præceptum detur. Accedit quòd illa verba dicta sunt postquam Deus Euam formauit, eamque Adamo adduxit, qui illico vxorem recepit, & matrimonium significauit illis verbis, Hoc nunc os, & c. & c. Propter hanc relinquet homo, & c. Postea verò Dominus dixit, Crescite, & multiplicamini, & c. & quamvis hæc verba referantur Genes. cap. 1. verba autem Adami, cap. 2. ad fin. oportet intelligere illa verba Domini prolata fuisse postquam Adamus matrimonium agnouit, & pronunciauit, quia vbi primum Eva creata est, adducta fuit ad Adamum, qui ea visa statim prædicta verba protulit. Vnde fit, vt per illa verba, Crescite, & c. matrimonium institutum non fuerit, quod prius Adamus pronunciauerat. Accedit quòd eadem verba habentur Gen. cap. 9. & dicta sunt Noè, & vxori ipsius, filiis & vxoribus eorum; igitur cum ibi præceptum prolis suscipiendæ, & benedictio tantum contineatur, sic dicendum est in cap. 1.

In lege etiam Euangelica constat de Fide matrimonium eleuatum esse à Christo, vt sit Sacramentum, approbatū videlicet Ioan. 2. institutū autem Matth. 19. dum Christus illud commendauit, eiúsque inseparabilitatem præcepit, dicens, Quos Deus coniunxit, homo non separet: ita Domin. Sor. in 4. dist. 26. q. 2. art. 2. vers. ex quo fit, Petr. Sor. lect. 2. de matrim. vers. de institutione, Henriq. d. lib. 11. cap. 2. §. 1. Sanch. d. lib. 2. dist. 4. n. 5. Vtrum autem matrimonium sit homini naturale, dixi ad cap. ius naturale. dist. 1. num. 2. 1.

Definitur matrimonium vt sit viri & mulieris coniunctio, indiuiduam vitæ retinens consuetudinem, in l. 1. ff. de ritu nupt. §. 1. Instit. de patria potest. summ. 27. q. 2. cap. illud, in fine, de pres. loco generis ponitur coniunctio, quæ vinculum vtriusque significat, in quo est substantia. Prima differentia est viri, & mulieris, per quam signatur de ratione matrimonij esse vt sit inter duos diuerfos sexus, iuxta illud Matth. 19. masculinum, &

fœminam fecit eos. Secunda differentia est indiuiduum vitæ consuetudinem, per quam essentialiter ab aliis conuentionibus, & societatibus distinguitur, quæ non habent vinculum indissolubile, & perpetuum, & per eam contubernia excluduntur, quæ non sunt de se indiuidua, licet enim in ea turpitudine toto vitæ tempore duo perseverauerint, matrimonium tamen non erit, nec indiuidua vitæ consuetudo dici poterit, illam enim indiuiduam dicimus, quæ de se talis est, & diuidi à contrahentibus non potest. Quæ ratione non differt hæc definitio ab alia tradita à Theologis in 4. dist. 27. q. 1. & sequitur Sanch. d. lib. 2. disp. 1. num. 1. dum aiunt, matrimonium est coniunctio maritalis viri, & mulieris inter legitimas personas indiuiduam vitæ consuetudinem retinens, siquidem dict. *maritalis* includitur in consuetudine indiuidua, quoniam nulla alia indiuidua esse potest. Rursus illa verba, *inter legitimas personas*, eisdem etiam verbis includuntur, quoniam indiuidua esse non potest coniunctio inter inhabiles propter defectum naturæ.

- 14 Multiplices in varias species à Doctoribus adducuntur matrimonij diuisiones, quas explicat Henricus in summ. lib. 11. de matrim. cap. 5. in princ. sed inter alias sciendum est matrimonium duplex esse, aliud verum, aliud putatiuum: verum est illud quod verè interuenit inter personas habiles ad contrahendum cum omnibus solemnitatibus, & requisitis ad ipsius validitatem necessariis. Putatiuum tripliciter distinguitur à D. Barbof. in l. si cum dote 23. §. vltim. num. 22. ff. soluto matrim. sed in genere illud dicitur quod de facto contractum est, sed tamen propter aliquod iuris impedimentum valere non potuit, diciturque putatiuum ad veri differentiam, quia figuram habet matrimonij, & matrimonium putatur, cum tamen verè non sit validum, explicat post alios Bapt. Cott. de facti scientia, & ignor. cent. 2. dist. 3. §. 8. ex num. 2. Inter vtrumque illa est differentia quod matrimonium verum filios legitimos reddit, siue antecedit, siue subsequatur, ex dicendis ad cap. 1. & ad cap. rana infra hoc tit. & consequenter inde profluunt effectus omnes, quos lex communicat legitimis filiis tam respectu successione, quam alimentorum. In matrimonio putatiuo contraria regula est statuenda, quod veri matrimonij effectus non operatur, præterquam in casibus specialiter iure expressis, vt concludit vulgatis reg. id quod de iure nullum est, nullum producit iuris effectum. l. non dubium, C. de legib. ex quibus ita regulam constituit, & multis similibus confirmat Anton. Gom. l. 50. Tauri, num. 56. patetque exemplum in l. 1. ff. vnde vir, & vx. ibi, si iniustum sit matrimonium, bonorum possessio nequaquam peti poterit, & in terminis controvertæ questionis vtrum maritus accusare possit iure mariti uxorem putatiuam, quam de facto duxit stante impedimento, propter quod matrimonium de iure non valuit, quod non posse probare videtur text. in l. si vxor, §. 1. vers. sed si ea. ff. ad leg. Iuliam de adult. vnde eam non posse occidere in adulterio deprehensam, ex reg. l. marito, in fin. ff. cod. tit. vt notat ex communi Anton. Gom. l. 80. Tauri, n. 48. latè D. Barbof. in l. 2. in princ. p. 1. ex num. 98. ff. soluto matrim. sed non respondet ad text. in d. l. si vxor. in fin. eiusdem, §. 1. ibi, siue iniusta vxor fuerit, siue iniusta, sed poterit responderi cum Brisson. lib. singulari, de adulter. cap. 6. Cuiac. lib. 6. obseru. 16. Iacob Reuad. var. lib. 4. cap. 16. iniustam uxorem intelligi ibi non de vxore contra leges matrimonium contrahente, sed de vera, quæ tamen sine antiqua solemnitate contraxit, de qua meminit Brisf. & alij nouiores post illum citati, atque etiam Henricus. d. lib. 11. cap. 13. §. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium solo consensu contrahitur, nec inualidatur si consuetudo patriæ non seruetur.
- 2 Matrimonium valere quamuis non seruetur consuetudo regionis.
- 3 Consuetudinis nulla sunt vires circa substantiam matrimonij.
- 4 Præstatur intellectus ad hunc text.
- 5 Statutum laicorum disponens circa substantiam matrimonij inibendo, vel impediendo illud, vbi Ecclesie non improbat, non valet.
- 6 Princeps secularis inter Christianos addere potest impedimenta irritantia nisi Ecclesia eam facultatem suo iudicio reserualet.
- 7 Statuta prohibentia mulieribus ne extra territorium nubant, nulla sunt.
- 8 Conditio posita per testatorem hæredibus suis ne cum alicuius sectæ hominibus matrimonium contrahant, an iure sustineatur? remissiuè.
- 9 Mulier nubendo viro alterius fori mutat suæ originis forum.
- 10 Coniuges tenentur simul habitare ad adiuvandum se mutuo, atque familiam promouendam.

C A P. De Francia. I.

Ex Conc. Tribur.

Matrimonium tenet si contrahatur non secundum leges, & consuetudines illius loci, & si quis prima dimissa aliã ducit, debet secundam dimittere, & ad primam reuertere, & pœnitentiæ subijci, quia primam dimisit, & secundam accepit. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Aretin. Ancharan. Butr. Felin. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 1. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 557. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. defumitur ex Concilio Triburiensi. cap. 39. refertur à Burchard. lib. 9. Decretal. cap. 67. & Iuo. part. 8. cap. 213. & ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.

Concilium Triburiense celebratum fuit sub Pontifice Formoso, & Imperatore Arnulpho à viginti duobus Episcopis Germanorum anno Domini 595. Miseratus sanctus Præsul cladem, & deformitatem Ecclesiæ, quos valuit, collegit Episcopos tempore illo tumultuoso. Triburiensis loci non meminerunt antiqui, est autem hodie villa, quæ Germanica lingua dicitur Triburita vltra Rhenum propè Moguntiacum. Vide Cardin. Baron. tom. 10. annal. Eccles. anno Christi 895.

Collige ex text. valere matrimonium etiam si non seruetur consuetudo regionis, vt per Perez l. 1. gloss. 4. pag. 24. tit. 1. lib. 5. Ordinar. Cened. pract. & canonic. quest. lib. 1. quest. 21. à princ. Nullæ enim sunt consuetudinis vires circa substantiam matrimonij. Abb. hic, num. 3. Zabarell. num. 5. & alij, quos refert Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 4. num. 9. vbi num. 11. existimat consuetudinem legitime præscriptam, & rationi consonam (qualis petitur in cap. fin. sup. de consuet. ad legem statuendam, & ad statuta deroganda) vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac subinde matrimonium aduersus eam consuetudinem inritum esse nullum; & addit ibi consuetudinis Gallicæ violationem in præsentem non ostendere valori matrimonij, eo quod deficeret potestas in inducentibus 5
eam;

eam; quia statutum laicorum disponens circa substantiam matrimonij inhibendo, vel impediendo illud, ubi Ecclesia non improbat nec impedit, non valet, vti disponens de materia spectante ad Ecclesiam, ita Bernard. *reg.* 698. Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 16.* Brunell. *de sponsal. concl. 19. num. 1.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 299. cum seqq.* Posset tamen Princeps secularis inter Christianos addere impedimenta irritantia, nisi Ecclesia eam facultatem suo iudicio reseruasset, vt per Angl. *in florib. Theolog. part. 1. de matrim. quest. 13. de impedimentis consanguin. artic. 3. difficile. 4.* Barthol. de Ledesma *de matrim. dub. 29. conclus. 1. in fine.* Petr. de Ledesma *eod. tract. quest. 50. art. 1. dub. 1.* Henric. *in summ. lib. 12. de matrim. cap. 1. §. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 3. num. 1.*

Sed transit de gente ad gentem, &c. Ergo matrimonium contrahendum est secundum leges, ac loci consuetudinem ubi illud celebratur, & postquam ita contrahitur, non est dissoluendum, nam cum matrimonium contractus sit quamquam à Christo Domino ad rationem Sacramenti eleuatum, *cap. fin. de condit. appof.* sequitur quòd quemadmodum in contractibus attenditur locus ubi illimet celebrantur, ita & eodem modo in matrimonio obseruandum est. *l. si fundus 6. ff. de eiusd. l. vinum. ff. si certum pet. ac quemadmodum contractus alibi celebrati non dissoluantur quamquam diuersæ solemnitates sint, quam obseruantur in loco alterius ex contrahentibus, ita neque matrimonium dissoluendum erit, quia transitus de gente ad gentem non potest causare mutationem re non integra atque perfecta, l. sicut. C. de act. & obligat. ita Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 1. cap. 4.**

7 *Causatum est quo i eam, non sua, &c.* Notatur ad hoc quòd statuta prohibentia mulieribus ne extra territorium nubant, nulla sunt, vt per Hieron. Gabr. *conf. 1. 2. num. 9. lib. 2.* me citato *in hoc loco Diana resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 56.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. differ. 7. num. 26. cum seqq.* & à num. 34. disputat an conditio posita per testatorem hæredibus suis ne cum alicuius sectæ hominibus matrimonium contrahant iure sustineatur.

9 Notatur etiam ad hoc quòd forum suæ originis mutat mulier nubendo viro alterius fori, vt per Duenh. *reg.* 377. Nam coniuges tenentur simul habitare, & conuiuere ad iuuandum se mutuo, atque familiam promouendam. Valer. Reginald. *in praxi fori penit. lib. 3. 2. num. 302.*

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de futuro etiam iurata dissoluantur si sponsi se dissoluant.
- 2 Sponsalia etiam legitime contracta per mutuum sponzorum dissensum dirimuntur.
- 3 Procedit text. in presenti cum sponsi simul liberè mutuo consensu non coactè sponsalia præcedentia dissoluantur.
- 4 Sponsaliorum dissolutionem quomodo facere debeat Ordinarius, ostenditur.
- 5 Impedimentum publicæ honestatis nullum nascitur ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis.
- 6 Sponsalia iurata certè alicui personæ etiam intuitu Dei mutuo dissensu dissoluantur.
- 7 Remisso, quia dissoluantur sponsalia, debet esse libera, non metu, aut dolo inducta.
- 8 Sponsalia obligant sub culpa mortali.
- 9 Iuramentum a parte parti remitti potest.

Sponsalia, seu matrimonium de futuro contrahens ¹ pure sine conditione, si deinde data, si deinde ad inuicem nolint contrahere, sunt admonendi vt datam fidem seruent: sed deinde non sunt cogendi, sed tolerandi ne quid deterius contingat, cum eam ducit quam odio habet, sicut qui contrahunt societatem data fide, & postea eam adinuenim sibi remittunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butt. Frilin. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Cened. *collect. 97. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 557.* Alagõna *in compendio iuris Canonici, pag. 2. remissiuè Casal in annor. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 11. & est post Concil. Lateranen. sub Alex. III. part. 6. cap. 33.*

Collige ex text. sponsalia etiam legitime contracta ² per mutuum sponzorum dissensum dirimi, vt per Couar. *de spons. part. 1. cap. 5. num. 3.* Mozz. *de contract. tit. de sponsal. §. quomodo soluantur, seu annullentur sponsalia, ex num. 3.* Hurtado *in tract. de matrim. disp. 2. diff. 1.* Brunel. *de sponsal. conclus. 9. n. 2.* & plures apud Cened. *ad Decretal. collect. 97. n. 4.* quibus adde Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 5. 2. num. 2.* Rebello *de obligat. iustitie, part. 2. lib. 4. quest. 8. sect. 1. num. 1.* Fr. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. num. 23.* Bonacin. *de matrim. quest. 1. part. 10. num. 1.* Ægid. de Coninch *de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 2. 3. dub. 1. num. 1.* Gutier. *de matrim. cap. 24. a princ. vbi num. 3.* obseruat textum ³ in presenti, verè & propriè tunc procedere cum sponsi simul liberè mutuo consensu non coactè sponsalia præcedentia dissoluant, & num. 4. aduertit oportere ⁴ pro maiori negotij securitate quòd prædicta vera remissio vtriusque partis fiat coram Ordinario ecclesiastico contrahentium; & prius moneantur & modis omnibus inducantur ad obseruantiam fidei interpositæ, & inter se præstitæ de contrahendo matrimonio, vt in hoc text. quo factò pro iudicem si adhuc partes consentiant in dissolutione sponsalium, iudex eam dissolutionem approbabit, licentiisque vtrique concedet liberè cum alio contrahendi. Et ex his sponsalibus, quæ mutuo consensu dissoluantur nullum nasci publicæ honestatis impedimentum tenent Basil. Ponc. *de impedimentis matrimony, cap. 18. §. 2. vers. sequitur quinto.* Sanch. *lib. 7. disp. 68. num. 21.* quod quidem verum est, nam sacra Congregat. Concilij censuit sponsalia per verba de futuro contracta posse quandoque ante contractum matrimonium per verba de presenti mutuo contrahentium consensu dissolui, ac vbi sic dissoluta fuerint nullum hodie inducere impedimentum, prout testantur Rebell. *de obligat. iustit. p. 2. lib. 3. quest. 14. num. 2. & in declarat. sect. 5. num. 99.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ. lib. 4. tit. 5. l. 1. in declar. n. 86. & 72.* quos refero *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 51. num. 188.*

Principalis huius text. conclusio, quæ habet sponsalia etiam iuramento firmata mutuo consensu dissolui, intelligitur, si causa eueniat in cuius euentum contrahentes aut non possunt, aut non intendunt se obligare, nam actus, qui ad effectus futuros dirigitur, principaliter dissoluitur, vt prædictis causis; sed nulla est ex qua id manifestius appareat, quam mutui dissensus, per quem contractus ciuiles ex natura rei dissoluantur, *reg. 1. de reguli. iuris in 6.* Ergo, &c. Deinde probatur, quia iuramentum de se non pertinet

pertinet ad faciendam obligationem, nec eius substantiam immutat, sed eam confirmat iuxta suam naturam, quam habet à lege, *cap. quemadmodum, de iureiur.* cum traditus per Aym. *conf. 12. num. 1.* Sed omnis obligatio, quæ partium consensu perficitur, ex natura rei dissolvitur earundem dissensu, ergo licet iuramentum accedat, dissolvi potest. Præterea iuramentum promissorium in gratiam partis principaliter factum, ab eo remitti potest, *cap. 1. de iureiur. & ibi*, omnes scribentes, S. Thom. 2. 2. *quest. 189. art. 4.* Bart. *receptus in l. Labeo, num. 4. ff. de iureiur.* Couar. qui alios refert, *in cap. quamvis pactum, part. 1. §. 2. n. 1.* Roland. *conf. 99. num. 5. lib. 3.* sed sponsalia iuramento firmata principaliter fiunt in fauorem partium; ergo ab illis remitti poterunt; nam cum materia iuramenti, in quam cadit, sit promissio facta homini altero remittente promissionem, cessat obligatio iuramenti, quæ in illa fundabatur, *cap. debitores, de iureiur.* Tandem colligitur ab exemplo societatis, quæ iure communi partium consensu dirimitur. §. *manet. Instit. de societate.* Quibus rationibus in hoc text. sponsalia secundum iuris regulas dissolui tenent Innocent. Burr. Zabarell. Abb. *num. 5.* & Præpos. *num. 6. in presenti*, asserentes esse communem sententiam. S. Thom. & alij Theologi *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Sor. q. 2. art. 5. Ledesm. 2. 4. q. 45. art. 3. Syluest. in summ. verbo sponsalia quest. 10. Angel. eod. verbo, num. 20. Cod. de sponsal. part. 1. cap. 3. in princ. num. 1. Nau. in man. cap. 12. n. 25. post Tolet. & Rebell. nouissime Basil. Pont. in suo tract. de sacramento matrimonij, lib. 12. cap. 9. n. 2.*

Verùm contra omnes contendit gloss. *in presenti, verbo tolerari*, in hoc text. contineri permissionem innotis mali ad euitandum maius, eandem sententiam repetit alia similis *verbo compellas, in c. ex literis, infra hoc tit. & alia verbo iudicio, in fine, in cap. de desponsat. impuberum.* Pro qua sententia prædictarum glossarum verba huius text. multis modis expendi solent, primò ibi, *monendi sunt, & modis omnibus inducendi.* Etenim si sine peccato poterant recedere, quorsum induci, & moneri debeant, vt id faciant, quod non tenentur, & Ecclesiæ non solet tam stricte admonere ad illa, quæ iuste omitti possunt. Rursus contra communem faciunt illa verba, *ne forte deterius inde contingat*, quibus manifestè fit comparatio inter duo mala; faciunt etiam illa, *ibi, hoc possit in patientia tolerari*, etenim in patientia toleratur quod iniuste, & non merenti fit, patientia enim voluntaria perpessio est mali, non meriti, atque ideo illis verbis ostendit Pontifex malum aliquod hinc tolerari. Quæ quidem glossarum sententia vltra verba text. confirmatur ex eo, quia eisdem ferè verbis vtitur text. *in cap. requisuit, infra hoc tit.* quinimmo & plura habet text. *in presenti* ad permissionem significandam, sed nemo negat *in d. cap. requisuit*, permissi peccatum ad euitandum maius; ergo idem dicendum est *in hoc text.* Accedit etiam *cap. cum iam dudum, ad fin. de præbend.* vbi gloss. vltim. & DD. notant tolerari in patientia, quod non iure fit.

Nec difficultatem tollunt DD. *prædictis locis*, dum aiunt propter vulgi opinionem falsò existimantis periurium committere eos, qui recedunt à sponsalibus iuratis, summum Pont. *in hoc text.* adhibuisse verbum, *tolerantia*, etenim contra eos aduerto quòd vel illa vulgi opinio tanquam vana contemni poterat, & potius oportebat errorem explicare, & tunc ineptè Pontifex adhibet verba permissionis; aut illa vulgi opinio non poterat iuste contemni, & iam datur hic vera permissio alicuius mali. Rursus confunditur DD. responso eo argumento quòd text. ille quatenus lex est non præsentem tunc temporis opinionem vulgi,

& causam particularem definiuit, sed futuris sponsalibus legem præscribit; ergo quamuis vulgi opinio deficiat, ostendit Pontifex non esse licitum in posterum à sponsalibus mutuo iuramento confirmatis sine causa recedere. Præterea sic arguitur; si lex ad euitandum scandalum pusillorum credentium non licere ab eo iuramento recedere, iubet illud seruari, vt DD. volunt, iam & ratione præcepti Ecclesiæ iuste mandantis, & ratione scandalali vitandi peccatum committit, siquidem & scandalum passiuum pusillorum in iis, quæ non sunt de necessitate salutis, ex præcepto vitari debet, *cap. 2. de noui oper. nunciat.* D. Thom. 2. 2. *q. 43. art. 7.* D. Antonin. *part. 2. tit. 7. cap. 4.* Couar. *in cap. quamvis pactum, part. 1. in princ. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 14. n. 30.* Accedit quòd hic text. nihil aliud considerat quàm fidem, & iuramentum; ergo non agit de vitando scandalo, & vulgi opinione tunc existente, sed de vitanda occasione in posterum: quamobrem si verba legum proprie accipienda sunt, concedendum est *in hoc text.* constitutum esse eos, qui mutuo iuramento sponsalia contraxerunt, non posse sine culpa recedere mutata voluntate propter iuramenti religionem, & reuerentiam.

Quare dicendum puto *in hoc text.* permissionem contineri non quatenus iuramentum ibi ex sua vi obliget, sed quatenus violatur lex humana iubens seruari iuramentum, quod sine dispendio spirituali seruari potest, licet de se non obliget ad conseruandam religionem ipsius, in hoc enim text. præceptum ad futura continetur de seruando tali iuramento, & permissio conceditur faciendi si contrahentes nolint se admittere ne deterius contingat, quo pacto rectè sentit gloss. *in presenti* Summi namque Pontifices tantum detulerunt iuramentum religioni non aut veniret in contemptum, aur perituri daretur occasio, vt statuerint seruandum esse omne iuramentum, quod sine dispendio salutis spiritualis seruari potest, quamuis de se aliàs non obliget, constat hoc ex *cap. commissum, hoc tit. & manifestè ex cap. cum contingat, de iureiur.* dum iuramentum mulieris, quod ex vi sua non obligabat, seruari iubet, idque euidentius apparet ex illis verbis, *non vi, aut dolo*, nam si iuramentum illud obligaret de se, planè ius non tolleret obligationem, iuxta *cap. si verò, illo tit. de iureiur.* cum ergo iubeat seruari iuramentum non vi nec dolo præstitum, ne perituri datur occasio. sequitur quòd non ex vi ipsius iuramenti, sed ex præcepto Ecclesiæ ad conseruandam eius religionem esse adimplendum, idem colligitur ex *cap. quamvis pactum, de pactis lib. 6. & ex cap. verum, §. ceterum, & ex cap. debitores, de iureiur.* Nec refert quòd iuramentum factum parti ab ea remitti potest, etenim in aliis iuramentis, quæ ab vno tantum fiunt, & alteri acquiruntur, id planum est, ceterùm in iuramentis mutuis vicissim factis, præsertim de matrimonio contrahendo, non adeò manifestum apparet ex vtriusque remissione obligationem dissolui cum ad id se partes videantur obligare ne sine causa recedant, poteratque vulgus, & non omnino imperiti existimare contra iuramentum facere eos, qui sic recesserint, & ideo non obstante mutuo dissensu iubentur hoc iuramentum seruare. Accedit quòd in eo materia ipsa publicam vtilitatem continet, iuxta *l. 1. ff. soluto matrim.* & interim dum sponsi de religione non cogitant, meritò iubentur iuramentum seruare. Nec me mouet exemplum societatis *in hoc text.* adductum, siquidem non agit Pontifex de societate simplici, sed de illa, quæ interposita fide, id est, iuramento contracta fuit, quemadmodum enim in principio fides iuramentum significat, sic etiam in fine, & in hac iurata societate eadem ratione affirmandum est, quod nisi causa aliqua

aliqua vrgens superueniat, non poterunt socij recedere.

6 Amplia principalem textus conclusionem procedere in sponsalibus iuratis certæ alicui personæ, etiam intuitu Dei, hoc est, propter eius amorem & eleemosynam pauperi faciendam, nam tunc per huiusmodi personæ, cuius intererat, remissionem, etiam si vtrinq; iurata sint, mutuo quoque dissensu dissoluuntur. Vide Couar. in cap. *quanius pactum, de pactis, lib. 6. p. 1. §. 3. num. 1. & 4. & de sponsalib. part. 1. cap. 5. in initio, num. 1. Nauar. in man. cap. 2. 2. num. 25. Brunel. d. concl. 9. num. 1. & 2. & concl. 16. num. 11. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 245. num. 10. Lancel. Instit. iuris Canon. lib. 2. tit. de sponsalib. verbo *liberent*. Petr. Gregor. *synagm. iuris part. 2. lib. 8. cap. 2. num. 8. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 45. lib. 5. noua recopil. Menoch. de arbit. casu 103. num. 2. Henriq. in summ. lib. 11. de matrim. cap. 14. §. 6. Viuald. in candelabro aureo, part. 1. de sponsalib. cap. 5. num. 31. Sanch. d. disput. 52. num. 6. & 7. Gutier. d. cap. 24. num. 1. vers. quod. Rebello d. quest. 8. sect. 1. num. 3. Ægid. de Conineck d. disput. 23. dub. 1. num. 2. vbi cum Leon. Lessio intelligit modò libera vtrinq; sit remissio; si enim vna pars alteram metu, vel dolo ad remittendum induceret, maneret nihilominus in conscientia obligata, secus si rationibus, vel precibus non nimium importunis alteram ad remittendum induceret.**

8 *Vt præstitam fidem obseruent.*] Quia sponsalia obligant sub culpa leihali. Petr. Sor. lect. 18. de matrim. §. *quoad primum*, Couar. de sponsalib. part. 1. cap. 4. in initio num. 2. Sarm. select. lib. 1. cap. 5. num. 3. Fr. Emman. d. tom. 1. cap. 244. num. 1. Beja respons. casuum conscientie, part. 1. casu 18. Vega in sum. lib. 6. casu 105. Brunel. d. concl. 16. num. 9. Petr. à Ledesma de matrim. quest. 43. art. 1. dub. 3. Viuald. d. part. 1. de sponsalib. cap. 4. num. 23. Perez l. 1. vers. *contrarium tamen*, tit. 1. lib. 5. Ordinat. Anast. Germon. de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 21. n. 86. & 87. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 51. n. 5. Henriq. d. lib. 11. cap. 13. n. 2. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 43. lib. 5. noua recopil. vbi Azeued. l. 1. num. 15. Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 27.

9 *Et postea eandem sibi remittunt.*] Ergo iuramentum à parte parti remitti potest, ad quod iam citauit Doctores ad cap. 1. in princ. supr. de iureiur.

10 *Communendi sunt, & omnibus modis, &c.*] Intellige prout dixi ad cap. ex litteris in 2. infr. hoc tit.

10 *Intellige in matrimonio quando adest potentia generandi cum discretionem.*

11 *Sponsa de futuro aliquando vocatur vxor.*

CAP. Iuuenis. III.

Eugenij III.

Iuuenis, qui duxit puellam, quæ non erat septem annorum, si dubium est quòd tentauerit id, quod explere non potuit, contraxit impedimentum publicæ honestatis, & non potest contrahere cum consobrina, & si contrahat est separandus, quia in dubiis debemus tenere quod certius existimamus. Colligunt ex Ordinat. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabel. Bellamer. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Cened. collect. 19. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 557. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 18. & est post Conc. Lateran. part. 12. cap. 8.

Quoà complere non potuit.] Ergo copula imperfecta, id est, sine seminis effusione sufficit ad contrahendam affinitatem, nam constat ex hoc text. iuuenem, qui puellam nondum septennem duxit, & forsàn tentauit consummare, nec potuit, non posse permanere in matrimonio postmodum cum consobrina eius contracto, & ideo hanc sententiam folus sequitur Mich. Medina lib. 5. de sacrorum hominum continent. cap. 76. At eitra dubium est tenendum ex sola vasis fœminie peneratione absque seminis emissionem minimè oriri affinitatem, prout tenent Nauar. in man. cap. 22. n. 42. Alphons. à Verac. in speculo coniug. part. 1. artic. 47. Stephan. de Gaeta in repet. cap. ad lirmia 30. q. 1. §. 4. n. 515. & plures citati à Cened. ad Decretal. collect. 19. num. 1. quibus adde Azeued. l. 7. num. 17. tit. 20. lib. 8. noue recop. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 64. num. 8. vbi plures refert, & num. 19. responderet cum Sor. in 4. dist. 41. quest. vnic. art. 2. col. 3. vers. *ex quo fit, & vers. quòd si obicitias*, impedimentum dirimens non esse inductum in hoc text. propter nixum ad copulam, quasi ex illo oriatur affinitas, sed propter publicam honestatem ex sponsalibus de futuro, quæ ibi præcesserant, orram, & ideo dicitur in hoc text. propter honestatem Ecclesiæ id impedimentum esse. Nec obstat quòd ex sponsalibus contractis ante septennium non oritur publica honestas, ex eo quòd sponsalia ante septennium nulla sint; responderunt enim ideo ex sponsalibus ante septennium initis oriri in presenti publica honestatis impedimentum, quia apparet contrahentes esse proximi septennio, & consensisse mutua habitatione cum nixa ad copulam, quo casu oriri publicam honestatem resoluit Basil. Pont. de impedim. matrim. cap. 18. §. 2. vers. sequitur 4.

Quòd certius existimamus, &c.] Notatur ad hoc quòd in dubiis tutior pars est sequenda, vt per Couar. in cap. alma mater, part. 1. §. 2. num. 5. casu 1. & de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 9. Fr. Emman. in summ. tom. 2. cap. 5. num. 6. conclus. 4. Vgolin. de censuris, tab. 1. cap. 14. in princ. num. 14. Sayr. eod. tract. lib. 1. cap. 16. num. 30. & lib. 6. cap. 2. num. 16. & in clauis Regia, lib. 1. cap. 13. num. 9. & 36. Flores de Mena var. quest. lib. 1. q. 9. n. 18. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 2. cap. 18. q. 4. & cap. 19. quest. 10. & lib. 11. cap. 15. q. 2. Basil. Ponc. de impedimentis matrimony, cap. 26. §. 2. Sanch. de matrim. lib. 2. disput. 41. n. 9. & in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 10. num. 10. & num. 50. Valquez 1. 2. q. 19. art. 6. dist. 65. cap. 3. & disput. 66. cap. 1. vbi expressè resoluit non tantum

S V M M A R I V M.

- 1 Iuuenis qui duxit in vxorem minorem septennio, & eam iraduxit ad domum, oritur ex tali contractu publica honestatis iniuria.
- 2 Affinitas non oritur absque seminis emissionem.
- 3 Declaratur text. in presenti.
- 4 Impedimentum publica honestatis ex sponsalibus ante septennium initis ideo in presenti oritur, quia contrahentes erant proximi septennio, & consensisse mutua habitatione cum nixa ad copulam.
- 5 Pars tutior in dubio est sequenda.
- 6 Amplia non solum in dubio facti, sed etiam in dubio iuris, quando scilicet dubitatur vtrum lex sit statuta necne, intellige prout infra.
- 7 Impedimentum publica honestatis per Conc. Trid. restrictum est ad primum gradum.
- 8 Delictum in dubio præsumitur in foro conscientie cum agitur de salute anime.
- 9 Sponsalia ante septennium validè contrahuntur malitia supplente etætera.

6 tantum in dubio facti, nempe quando dubitatur an res aliqua sit in se licita, aut illicita, sed etiam in dubio iuris, ut quando dubitatur an lex sit statuta necne, esse semper tutiorem partem sequendam. P. Salas 1. 2. *quæst.* 21. *sect.* 8. *disput.* *unic.* *sect.* 17. *num.* 152. dicit etiam in dubio iuris loquendo per se, & regulariter tutiorem partem esse necessariò eligendam, & n. 154. limitat, nisi per accidens causa vitandi magnum incommodum, tunc enim ait licere partem minus tutam eligi. Vide in *tract. de Axiom. iuris v. s. v. seq. Axiom.* 77 *num.* 2.

7 Tum propter honestatem Ecclesiæ.] Hodie per Conc. Trident. *sess.* 24. *de reform. matrim. cap.* 3. hoc impedimentum publicæ honestatis restrictum est ad primum gradum, & ita declaravit Pius V. *Motu proprio, incip. Ad Romanum spectat, de anno* 1568. prout referunt Nau. in *man. cap.* 22. *num.* 56. Sanch. *d. lib.* 7. *disput.* 7. *num.* 5. Rebell. *de obligat. iustit. part.* 2. *lib.* 4. in *appendice, n.* 98. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib.* 31. *n.* 128. Ægid. de Conineck *de Sacram. & censur. tom.* 2. *disput.* 32. *dub.* 5. *num.* 70. *concl.* 3. Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, part.* 3. *allegat.* 51. *n.* 182. ubi *numerus* seqq. quando impedimentum hoc publicæ honestatis ex sponsalibus oritur.

8 Tum propter prædictam dubitationem.] Ergo delictum in dubio præsumitur in foro conscientie cum de salute animæ agitur, ut per Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præf.* 2. *n.* 40. Franc. Molin. *de riuu nupt. lib.* 1. *compar.* 5. *num.* 12.

9 In gloss. Dubia. ibi, sine quia malitia supplebat ætatem quoad sponsalia. Notatur ad hoc quòd malitia suppleat ætatem validè contrahuntur sponsalia ante septennium, ut per Anton. Cuchum *lib.* 5. *instiit. maior. tit.* 10. *num.* 11. Vivald. *d. tit. de sponsal. num.* 14. Vega *lib.* 6. *summ. casu* 101. Couar. *de sponsalib. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. Petr. de Ledefina *de matrim. q.* 43. *art.* 2. *dub.* 2. Fr. Ludou. Lopez *p. 1. instr. conscient. tit. de matrim. cap.* 37. Perez *l. 1. gloss. 1. vers. secunda opinio tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 6. Henriq. in *summ. lib.* 11. *cap.* 13. *num.* 9. Hurtado *de matrim. disput.* 1. *diffic.* 14. Gutier. in *aub. Sacramenta puerum, C. si aduersus vendit. num.* 5. & in *tract. de matrim. cap.* 2. *num.* 10. Sanch. *lib.* 1. *disput.* 16. *num.* 9. Ex antiquioribus eandem sententiam, quòd scilicet infans ante septennium, qui ita præcox natura sit, ut plus sapere videatur, quam alij septennies, sponsalia valida contrahat, tenet S. Thom. in *4. dist.* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ad 7. & ibid.* Sor. *Ledefin. 2. q. quæst.* 45. *art.* 2. qui asserunt ab omnibus receptum, S. Antonin. *p.* 3. *tit.* 1. *cap.* 18. Armil. *verbo sponsalia, §.* 8. Pro qua sententia hoc potissimum adducitur argumentum, quòd quemadmodum ad sponsalia ætas septem annorum constituta est, sic ad matrimonium quatuordecim in masculis, & duodecim in fœminis requiritur, ut probat *l. quæstum, ff. de sponsal. l. minorem 4. ff. de ritu nupt. cap. continebatur, de despons. impub.* sed in matrimonio malitia ætatem supplet, text. in *presenti, & in cap. de illis 9. de desponsat. impub. & in cap. unic. §. 1. eod. tit. tit.* 6. ergo idem in sponsalibus recipiendum est. Accedit quòd ideo ætas septem annorum diffinita est, quia in ea iam sapere incipiunt infantes, sed hoc non contingit in omnibus eodem modo, & tempore, ut docet ex Aristot. & multis aliis Tiraquell. *l. 6. connub. à num.* 36. ergo si apparet in aliquo ante illud tempus rationis vsus sponsalia valere. Rursus quòd parum distat, distare nihil videtur, ut ex Philospho dicit S. Thom. *ubi supra.* Postremò pro eadem sententia expenditur Iureconf. in *l. in sponsalibus 14. ff. hoc tit.* dum habet non esse in eis certam ætatem constitutam, quasi velit magis ex vi naturæ, quam ex lege id definiendum esse, sed secundum naturam sponsa-

lia non ex annis, sed ex prudentia, & aptitudine iudicantur, ut patet; ergo non oportet septennium expectare.

Contrariam tamen sententiam, quòd nullo pacto valeant sponsalia ante completum septennium, etiam si malitia ætatem suppleat, probauit Panorm. *hic n.* 2. & in eam magis inclinat Anchar. in *presenti, Richard. in 4. dist.* 27. *quæst.* 2. *art.* 1. Argent. *ibid. art.* 4. Durand. *quæst.* 3. *art.* 2. Pro qua facit, quia ubi lex certum tempus requirit etiam ad iudicandum prudentiam alicuius, non potest, vel per diem præueniri, ut probat *l. qua ætate, ff. de testam. l. annuiculus 134. ff. de verb. signif.* notat Abb. in *cap. attestaciones, de desponsat. imp. multa Tiraquell. de retract. tit.* 1. *§. 1. gloss. 11. num.* 17. Sed in sponsalibus septem anni requiruntur; ergo non licet eos præuenire. Secundò ratio, & finis à lege prætenfus non est in præcepto legis, sed solum medium, atque ideo quamuis ipsa deficiat in casu particulari lex non cessabit, *l. prosequit, ff. qui, & à quibus, Clem. ad nostram, de heret. S. Thom. 1. 2. quæst.* 100. *art.* 9. Sor. *de iustit. lib.* 2. *q.* 4. *art.* 4. Couar. in *cap. cum esses, num.* 9. *de testam. & lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 11. ergo licet in aliquo casu contingat ut aliquis infans vsu rationis habere videatur ante septennium, non ideo minus lex seruanda est. Tertiò obligatio in sponsalibus similis est aliis contractibus, sed in aliis leges nolunt ut infantes ante septennium, nec post nisi proximi pubertati sint, obligentur, *l. pupillus, & ibi gloss. ff. de regulis iuris, gloss. in l. 1. ff. de donation. gloss. in §. pupillus, Instiit. de inuilib.* ergo nec in sponsalibus dabitur obligatio ante septennium. Postremò colligitur hæc sententia manifestè ex *cap. literas, cum seq. de desponsat. impub.* quo loco Pontifex in ardua & periculosa quaestione rogatus ait, quòd si is, qui cum infante contraxerat ante septennium, matrem duxerit, valebit matrimonium, quia sponsalia non valentur, nec præteritum impedimentum publicæ honestatis, & non curat ibi Pontifex an malitia puellæ infantis ætatem suppleret, quòd omittere non poterit si id ad rem aliquid faceret, aliàs circumueniret partes, sicut non omisit in hoc text. Pontifex etiam expendi leges Pontificias, quæ simpliciter, & absolutè aiunt non valere sponsalia ante completum septennium, ut in *100. tit. de desponsat. impub. & in cap. unic. eod. tit. in 6.*

Nec obstant communis sententiæ argumenta, ad Primum enim neganda est similitudo inter matrimonium, & sponsalia, in matrimonio enim expressum est à lege, ut malitia ætatem suppleat, in sponsalibus contra. Rursus in iis, qui pubertati sunt proximi euidentiùs apparet an ad matrimonium apti sint, in infantibus non ita. Præterea matrimonium grauis est res, & non oportebat aliàs naturali iure validum à scientibus & potentibus factum limitatione temporis infirmari, & ideo aptitudinem ad matrimonium secundum naturam iudicari leges voluerunt, in sponsalibus verò contrarium reperitur. Ad secundum responderetur dari in aliquo infante vsu rationis, nihil aliud esse quam cessare rationem legis in casu particulari, quæ non ideo cessat, ut dictum est. Ad tertium quòd in his, quæ certum tempus à lege habent, non dicitur parum distare, quòd vel per diem distat, ut probat text. in *d. l. qua ætate*, quia oportet legi satisfacere. Ad vltimum responderetur *d. l. in sponsalibus* potius contra communem facere, siquidem licet tempore, quo iureconsultus ibi respondit non esse lege aliqua taxatum tempus ad sponsalia, id verum esset, postquam tamen eius responsum auctoritate Imperatoris vim legis accepit, ideo lege Ciuili cautum rectè dicimus sponsalia ante septennium contrahi nõ posse, quòd leges Canonice passim habent. Deinde resp. Iure

Iureconsultum ibi agere de lege sponfali, quæ nondum erat, attamen ex legibus generalibus, quæ decreuerunt pupillum obligari non posse, etiam hæc quæstio de sponfalibus dirimebatur, & secundum has leges respondet ante septennium sponfalia non valere. Circa hunc text. plures intellectus refert ingeniosè Basil. Pont. in suo nouissimo tract. de sacramento matrim. lib. 2. cap. 12. num. 7. cum multis seqq.

Malitia quando dicitur supplere ætatem, & alia circa hanc materiam vtilissima, latè dixi in collect. ad cap. de illis, si 2. in fine, & ad cap. vltim. sub num. 3. de desponsat. impuber.

10 In ead. gloss. ibi, scilicet supplet malitia quoad matrimonium. Intellige quando adest potentia generandi cum discretione, vt per Aloyf. Ric. in decisionibus Curie Archiep. Neapol. decis. 20. p. 1.

11 In gloss. Coniux. ibi, id est, sponsa. In iure enim sponsa de futuro aliquando vocatur vxor, Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 1. num. 1. Gutier. eod. tract. cap. 1. n. 6. Quandoque verò vxoris appellatione etiam in statutis venie sponsa de præsentis, vt per Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 6. n. 44. vbi num. 47. resoluit quòd vxoris appellatione in fauorabilibus sponfa de præsentis continetur, vide quæ dixi in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo vxor appell.

S V M M A R I V M.

- 1 Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponfalibus contractis cum consanguinea.
- 2 Impedimentum publicæ honestatis etiam ex nullis sponfalibus oritur.
- 3 Impedimentum ex sponfalibus irritis descendens extenditur vsque ad quartum gradum.
- 4 Hoc è attentio iure nouissimo Conc. Trident. id impedimentum non excedit primum gradum consanguinitatis, siue in linea transfuersa, siue in recta.
- 5 Impedimentum publicæ honestatis attentio iure nouissimo Conc. Trident. oritur ex sponfalibus validis, non verò ex illis, quæ fuerunt inualida.
- 6 Matrimonium putatiuum publicam honestatem producit.
- 7 Impossibile est quod contra bonos mores sit.
- 8 Sponfalia sunt promissio futurarum nuptiarum.

C A P. Ad audientiam. IV.

Alexand. III.

1 Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponfalibus contractis inter consanguineos, quamuis nulla sint, ita vt mortuo sponso non possit mulier accipere fratrem sponsi mortui, etiam si intercesserit iuramentum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Hofst. Anchor. Buttr. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 4. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 57. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. referatur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.

2 Collige ex text. publicæ honestatis impedimentum etiam ex nullis sponfalibus oriri, vt per Couar. de sponfal. p. 2. cap. 6. §. 2. à princ. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 3. 1. n. 126. & alios, quos refert Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 68. n. 9. vbi etiam cum aliis resoluit impedimentum ex sponfalibus irritis descendens extendi quoque ad quartum vsque gradum, neque in hoc text. summum Pont. aliquid disponere de gradu Barbof. Collect. Tom. II.

in quo sponfalia irrita producant hoc impedimentum, sed ad casum specialem in quo consultus fuit, respondet, latè de hoc impedimento publicæ honestatis Basil. Pont. de impedimentis matrimonij. cap. 1. §. 2. vbi in vers. Igitur primus, afferit olim attentio iure communi ex sponfalibus certis & absolutis, etiam si nulla essent, dummodo non essent inualida ex defectu consensus criti impedienda ad dirimenda sequentia tam sponfalia, quam matrimonia, non tamen ad præcedentia. At verò iure nouissimo Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 3. limitatur solummodo ad primum gradum, & cum indistinctè loquatur, intelligi debet vt id impedimentum non excedat primum gradum consanguinitatis, siue in linea transfuersa, siue in recta. Quare iniens sponfalia non potest validum matrimonium contrahere cum patre, matre, fratribus, sororibus, vel filiis sponsi alterius, vel sponse; at potest cum consanguineis, siue ascendentibus, siue descendentibus, siue collateralibus. Vide Sanch. lib. 7. disp. 68. n. 10. Gutier. de matrim. cap. 103. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 3. 1. cap. 18. n. 126. Ægid. Coninch de Sacram. tom. 2. disp. 32. à n. 58. Rebello de obligat. iustitia. part. 2. lib. 3. q. 14. & præterea statuit idem Conc. d. c. 3. vt tantum oriatur ex sponfalibus validis, non verò ex his, quæ fuerint inualida, quamuis ratione id acciderit; vnde non oriri ex sponfalibus contractis inter illos 5 inter quos non potest valere matrimonium ratione alicuius impedimenti, nec ex sponfalibus celebratis post priora sponfalia, nec ex conditionatis ante aduentum conditionis, tenet idem Basil. Pont. loco proxime citato, & ego ipse pluribus ad id relatis Doctores de offic. & potest. Episcopij, part. 3. allegat. §. 1. n. 183. cum seqq. vsque ad n. 188.

Eam habere casu aliquo, &c. [Notatur ad hoc quòd 6 matrimonium putatiuum publicam honestatem producit, vt per Tiraq. de iure mariti, gloss. 8. n. 269.

In gloss. Habere non potest. ibi, sed impossibile id quod 7 contra bonos mores est. Vide Perez l. 1. gloss. 3. pag. 144. col. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinam.

In ead. gloss. ibi, quæ sunt promissio futurarum nuptiarum. Vide Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 1. n. 7. Francisc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. cap. 14. n. 13. Rota decis. 113. n. 8. apud Farin. p. 1. recent. Franc. Leo in thesauro fori ecclesiast. 2. part. cap. 9. num. 15.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsus de futuro si ante copulam ad remota se transfert, sponsa libere cum alio contrahere potest, si tamen per eam stetit quominus matrimonium perficeretur, sibi poenitentia imponitur.
- 2 Sponsa per verba de futuro non tenetur sequi sponsum suum quocunque vadat.
- 3 Sponfalia dissoluantur ob sponse absentiam in terram longinquam, quando de proximo nulla est spes reditus.
- 4 Vxor non tenetur sequi per Orbem virum vagandum si tempore contracti matrimonij ignorabat illum esse vagandum.
- 5 Sponso in longinquam se regionem transferente absque sponsa licentia poterit sponsa derelicta alij nubere, & in hoc est correctum ius Civile per Canonicum.

C A P. De illis. V.

1 PROMITTENS præstito iuramento mulieri eam ducere de futuro, si postea discedens ab ea terra se transfert ad aliã partem, potest mulier, si non præcessit consummatio, alteri nubere, & si per eam stetit quominus matrimonium cõsummaretur, poenitentia de peccato R r agere

agere debet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Hofst. Anchar. Butr. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Cened. ad Decretal. collect. 74. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 4. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 558. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 4. & est post Concil. Lateran. part. 6. cap. 12.

- 2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Cou. de sponsalib. part. 1. cap. 5. num. 7. Nauar. in man. cap. 22. num. 26. vers. quarto, Verac. in speculo coniug. p. 1. ar. 21. vers. tertius quando, Viuald. in candel. aureo, tit. de sponsalib. ex num. 38. Petr. Mozz. de contract. tit. de sponsalib. §. quomodo soluantur, seu annullentur sponsalia, num. 12. Menoch. de arbit. casu 455. num. 7. Hurtado in tract. de matrim. disput. 2. diff. 10.

Collige ex text. sponsam per verba de futuro non teneri sequi sponsum suum quocunque vadat, vt per Tiraquel. de iure mariti gloss. 2. num. 24. Farin. in praxi crimin. part. 5. quest. 142. num. 167. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 54. num. 91.

- 3 Dimittit terram se ad alias partes transferens.] Ergo sponsalia non dissoluantur ob quamcunque sponsi absentiam, sed dum in terram longinquam se transfert, ita post multos à se citatos resoluit Sanch. d. disp. 54. num. 10. & num. 12. similiter intelligit vbi de proximo sponsi reditu minimè est spes, cum transferre se aliquò diuturnitatem quandam importet, & num. 13. resoluit quòd quando sponsus de licentia sponsæ se in longinquum transtulit cum conuentione de absentia tempore, tantùm tenetur sponsa eo tempore expectare, ita vt alij nubere possit si statuto tempore sponsus non venerit.

- 4 In gloss. Transferentes. ibi, vnde non tenetur sequi ipsum vagabundum. iuncto ibi, imò de vxore iam cognita. Notatur ad hoc quòd vxor non tenetur sequi per Orbem virum vagabundum, vt per Bernard. reg. 800. limit. 2. Farin. d. q. 142. num. 269. Intellige si tempore contracti matrimonij ignorabat maritum esse vagabundum, secus si sciebat, quia tunc tenetur eum sequi, vt per Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, in princ. §. 9. num. 13. Couar. de sponsal. part. 2. cap. 7. in initio, num. 5. Nauar. in man. cap. 14. num. 20. Guillelm. Bened. in cap. Raymuus, verbo cuidam Petro, num. 89. sup. de testam. Tiraq. l. 2. conuub. gloss. 1. p. 1. num. 39. Fr. Emman. in sum. p. 1. cap. 2. n. 15. Perez l. 29. tit. 11. lib. 4. Ordin. Menoch. de arbit. casu 469. n. 4. §. 7. Azeued. l. 29. in fin. tit. 3. lib. 3. noua recop. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 311. Gutier. de matrim. cap. 23. Bonacin. eod. tract. quest. 4. puncto 6. num. 24. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 41. n. 5. Farin. d. q. 142. n. 272. vbi n. 274. resoluit quòd in hoc casu potius præsumitur scientia, quàm ignorantia.

- 5 In gloss. Liberum. ibi, post tres annos secundum l. 2. C. de repud. Vnde hæc glossa in ea est sententia vt tempus, quo tenetur sponsa absentem sponsum expectare iure Ciuili præscriptum (scilicet trium annorum si in alia Prouincia sit sponsus, l. 2. C. de repud. & duorum si in eadem quando abest ex causa probabili & iusta, non tamen necessaria, l. 2. C. de sponsal. denique expectandus donec cesset impedimentum si abfuerit ex causa necessaria, vt ob parentum obitum, morbum, &c. l. sapè, ff. hoc tit. quæ iura ita conciliat Sanch. d. disp. 54. num. 4.) seruandum sit, ita vt in hoc ius Canonicum minimè Ciuile correxerit. Ita tenent in presenti, Hofst. verbo liberum. Ioan. Andr. num. 6. Butr. n. 4. Anchar. n. 2. Gregor. Lop. l. 8. verbo facta tit. 1. p. 4. Menoch. de arbit. casu 454. num. 7. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 48. lib. 5. noua recop. nouissimè Basili. Pout. in tract.

de matrim. lib. 12. cap. 15. n. 4. Syluest. Rosel. Ant. Cuch. D. Ant. & alij, quos refert, licet non sequatur, Sanch. d. disp. 54. num. 5. Verùm probabilior sententia ait correctum esse ius Ciuile per Canonicum, & ita sponso in longinquam se regionem transferenti non obtenta sponsæ licentia liberum esse huic relicte alij nubere; ita tenent in presenti, Card. Zabara. vers. quæro. Alex. de Neuo n. 15. Præpof. n. 5. Cou. de sponsal. p. 1. c. 5. in initio, n. 7. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 245. n. 4. plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 54. n. 6. Gutier. de matrim. cap. 30. num. 3. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 261. vers. octauo. Bonac. de matrim. q. 1. puncto 6. n. 8.

In ead. gloss. ibi, pro istis, & similibus dantur tales versus. Illos refertur Rebuff. in praxi tit. de diffens. in gradu prohibito, gloss. 5. num. 33. Petr. Mozz. in d. §. quomodo soluantur, seu annullentur sponsalia, in princ. Derez l. 1. vers. quæro insuper, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 7.

S Y M M A R I V M.

- 1 Matrimonij contractum non omnis violentia impedit.
- 2 Vis duplex est, alia absoluta, alia conditionalis, remissiuè.
- 3 Vis etiam duplex, alia præcisæ, alia causatiua.
- 4 Metus duplex est, alius cadens in virum constantem, alius in virum non constantem.
- 5 Metus alius dicitur grauis, alius leuis, remissiuè.

C A P. De muliere. VI.

Matrimonij contractum non omnis vis annullat, post quam si sequitur consensus, valet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabara. Bellam. Ioan. Andr. Hofst. Anchar. Butr. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 5. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 557. remissiuè Ximen. in concord. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 5. & est post Concil. Lateranens. part. 6. cap. 19.

Cum inter vim, & vim sit differentia.] De duplici vi, absoluta scilicet, & condicionali, agit Sanch. de v. ar. trim. lib. 4. disp. 1. n. 1. Et de vi præcisæ, & vi causatiua bene Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 98. à n. 3. Et de duplici metu, vno cadente in virum constantem, altero in virum inconstantem, agit idem Franc. Molin. lib. 1. c. 3. n. 38. cum seq. Sanch. d. disp. 1. à n. 8. vbi n. 10. cum seqq. refert, & explicat quinque condiciones requisitas ad hoc vt metus cadat in constantem virum. Er quis censeretur debeat grauis & leuis metus, optimè differit Basil. Ponc. de impedimentis matrim. cap. 29. §. 6. Et vide quæ dixi ad cap. veniens 15. inf. hoc tit.

S Y M M A R I V M.

- 1 Matrimonium, seu sponsalia contrahentes per verba obscura communem verborum intellectum sequi tenentur.
- 2 Vfus communis loquendi attendendus, & obseruandus est in matrimonij contrahendis in dubio ad explicandam quæm valorem habeant verba prolata.
- 3 Vfus communis attendi, & loquendi inspicitur.
- 4 Appellatio vulgaris pro lege habetur.
- 5 Verborum communis sensus qualitas, & conditio personarum attendenda est.
- 6 Verba secundum communem usum loquendi sunt intelligenda.
- 7 Dictiones interpretandæ sunt iuxta eum sensum, qui vulgari

vulgari & communi esse, ac legum provincie significatione si receptus.

- 8 *Consensus contrahentium sufficit quod explicetur ab altero alteri per interpretem.*
- 9 *Verba interpretanda sunt secundum propriam significationem.*
- 10 *Verborum tenor semper est attendendus.*
- 11 *Verba secundum similitudinem sunt intelligenda, quando de mente non constat.*
- 12 *Confessio partis ambigua ut iuret alteri parti debet peti per eam declarari.*

CAP. Ex litteris. j. VII.

Sponsalia, seu matrimonium quando duo contrahunt, ita ut alter non intelligat, quod alter proponit, tunc si index prius videat si contrahentes matrimonium sint idonei scientia, & ætate, deinde recurrit ad communem intelligentiam illorum verborum, & cogat utrumque servare verba secundum sensum communem rectè intelligentium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellem. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuicac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 6.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 558.* remissive Casal. *in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 6. & est post Concil. Lateranens. p. 4. cap. 3.*

- 2 *Ad communem verbi intelligentiam recurritur.]* Notatur ad hoc quòd in matrimoniis contrahendis in dubio ad explicandum quem valorem habeant verba prolata communis vsus loquendi attendendus, & observandus est, ut per Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 4. §. 1. num. 2.* Gutier. *canonic. quas. lib. 1. cap. 21. a. num. 3. & de matrimon. cap. 3. num. 14.* Sanch. *ead. tract. de matrimon. lib. 1. disput. 18. num. 4.* Camer. *de matrim. cap. 2. dub. 5.* Bonacin. *ead. tract. q. 1. puncto 1. n. 17.* Nam communis vsus vendi & loquendi inspicendus est, ut per Cassan. *in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 8. in princ. n. 10. & rubr. 9. §. 17. n. 8. fol. mibi 325. verso.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 2. n. 3. & §. 2. gloss. 1. n. 5. cum seqq. & vulgari appellatio pro lege habetur.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 1. n. 68. & 69. & gloss. 1. 3. n. 62.* Et verborum communis sensus, qualitas, & conditio personarum attendenda est, ut per Cou. *de sponsal. p. 2. cap. 4. §. 1. n. 2.*
- 6 Socin. *reg. 536. limit. 8.* Ac verba secundum communem loquendi usum sunt intelligenda. *Surd. conf. 313. num. 87. & conf. 454. num. 18.* Card. Mantic. *de coniect. ult. volunt. lib. 3. tit. 8. n. 1.* & secundum communem hominum intellectum Perez *l. 2. gloss. cornudo in princ. gloss. 3. tit. 9. lib. 8. Ordin.* Sunt denique dictiones interpretandæ iuxta eum sensum, qui vulgari & communi vsu, ac legum provincie significatione receptus est. *Cou. lib. 3. var. cap. 5. num. 1.*

8 In gloss. *Intellexerit.* Notatur ad hoc quòd sufficit, ut ipsi contrahentes alter alteri explicent consensum per interpretem, ut per Ioan. Andr. *hic num. 5.* Abb. *n. 3. & Præpos. n. 4. vers. secundo.* Cou. *de sponsal. p. 2. cap. 4. §. 1. n. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 39. n. 3.* vbi etiam similiter resoluit sufficere hodie, ut constet Parocho & testibus de mutuo consensu per interpretem.

- 9 In gloss. *Proposuit.* ibi, non est recedendum à significatione verborum. Nam verba interpretanda sunt secundum propriam significationem, Brunor. *in locis communib. verbo Verba 1.* Cardos. *in praxi iudicum eod. verbo num. 6.* Mantic. *de coniecturis ultimarum volunt. lib. 3. tit. 18. num. 35.* D. Barbof. *in l. quia tale num. 37. ff. marii. Melch. Phœbos Lusit. decis. 77. n. 14. tom. 1. Tusch. tom. 8. lit. V. concl. 91.* Rota apud Farinac. Barhof. *Collect. Tom. II.*

decis. 352. n. 1. p. 1. recent. quia verborum tenor semper est attendendus, Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib. 1. cap. 20. num. 7.*

In gloss. *Intelligentiam,* fin. ibi, tunc id quod verisimilius est, accipiendum est. Notatur ad hoc quòd licet contra proferentem instrumentum fiat interpretatio, primo loco suscipiendum est, quod verisimilius est, etiamsi sit pro proferente, ut per Tiraq. *in l. si unquam, C. de reuocandis donat. in prefat. n. 54.* vnde verba secundum similitudinem sunt intelligenda quando de mente non constat. *Card. Tusch. tom. 8. lit. U. concl. 94.*

In ead. gloss. ibi, *postea in confessionibus, &c.* Ex hac glossa colligit D. Barbof. *in l. si quis intentione ambigua, num. 9. ff. de iudic. cautelam circa illum, qui se vult iurare ex confessione aduersarij, ut si ambigua sit, petat per partem declarari, ne aliàs in dubio fiat interpretatio.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Consanguineus nullus potest accipere sponsam alterius consanguinei.*
- 3 *De vi, & effectibus dictionis, maxime, remissive.*
- 4 *Declaratur text. in cap. iuuenis, supra hoc tit.*

CAP. Sponsam. VIII.

Sponsam alterius nullus consanguineus accipere potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alex. de Neuo, Canif. Cuicac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 6.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 559.* referunt ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 7. & est post Concil. Lateran. part. 6. cap. 4.*

Circa impedimentum publicæ honestatis oriens ex sponsalibus dixi supra commodius ad cap. ad audientiam 4. hoc tit.

In gloss. *Nubili.* ibi, illud, maxime, ponitur proprie comparative. De vi, & effectibus dictionis, maxime, dixi in meis remiss. de dictionibus & clausulis dict. 168. aliàs dict. 197. secundum Lugdun. impr.

In ead. gloss. ibi, idem videtur se esse proxima septennio, & doli capax, sup. eod. c. iuuenis. Aduertit Basili. Ponc. de impedimentis matrimonij cap. 18. §. 1. ideo in d. cap. iuuenis 3. sup. hoc tit. ex matrimonio ante septennium oriri publicæ honestatis impedimentum, quia iam erant proximi septennio, & ita parum distabat, idque colligit quia tentauit vir eam cognoscere, licet implere non potuerit, ex quo præsumit malitiam sufficientem ad consensum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium de presenti est contractum si vir & mulier inuicem promittunt quod ab eo tempore se pro coniugibus habebunt.*
- 2 *Verba futuri temporis nulla addita particula faciente significari de presenti, important sponsalia, non matrimonium, ut tenet probabilior opinio.*
- 3 *Intelligitur text. in presenti.*
- 4 *Terminus quando statuitur ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum.*
- 5 *Marito non licet propter adulterium uxoris aliam ipsa viuente ducere.*
- 6 *Coniugi innocenti utrum liceat, vbi fornicario est notoria, propria auctoritate diuertere ab adultero?*

CAP. Ex parte. I X.

Matrimonium verum est quando duo inuicem libi promittunt, quod ex eo tempore se habebunt pro coniugibus, & fidem inuicem seruabunt. Item ex causa fornicationis manifesta licitum est dimittere uxorem, sed ipsa viuente debet vir continere, & non aliam ducere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Bellem. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 6. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 559. remiffiuc Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 8. & est post Concil. Lateran. part. 6. cap. 25

2 *Quod eam ab eo tempore pro coniuge teneret.* Notatur ad hoc quod quando verbis futuri temporis importantibus executionem nulla additur particula faciens significare de præfenti, veluti habebō, tenebō, trahebō te, &c. est matrimonium, vt per Zabarel. *hic num. 1. quest. 1. & 3.* Abb. num. 3. 6. & 7. & Præpos. n. 6. Gregor. Lopez l. 2. *verbo e prometo, tit. 1. p. 4.* Menoch. de *presump. lib. 3. presump. 3. num. 3. & conf. 368. n. 4. & 5.* Nisi præcedant verba clarè significantia contrahendi sponfalium. Menoch. d. *pres. 3. num. 4.* Couar. de *sponsalib. part. 2. cap. 4. §. 1. num. 4.* Gutier. *Canon. quest. lib. 1. cap. 21. num. 36.* Fr. Emman. in *sum. tom. 1. c. 216. num. 6.* Sed contrarium probabilius est, & ita per humani modi verba habebō, tenebō te in uxorem; vel iuro, aut promitto quod te habebō pro legitima uxore, aut quod non aliam ducam uxorem nisi te, induci tantum sponfalia, tenent & pluribus tuentur Ioan. Andr. *hic num. 3.* Anchar. *num. 4.* Hentic. Boich in *fine*, Alex. de Neuo *num. 27.* Couar. d. §. 1. *num. 5.* Gutier. d. *cap. 21. à num. 29.* Henric. in *sum. lib. 1. cap. 11. num. 6.* Anton. Cuch. Veracr. Barthol. à Ledesim. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. de *matrim. lib. 1. disp. 18. n. 18.* vbi **3** *num. 2.* respondet ad hunc text. quod scilicet consensus de futuro ex particula adiuncta, ab eo tempore, importat consensum de præfenti, & licet mulier respondens non repetat eam particulam, subintelligitur tamen cum respondeat iuxta verba præcedentia viri: & nuncupatim quod verba, promitto quod te habebō pro legitima uxore, adiuncta particula, ab hoc tempore, matrimonium importat, tenet Menoch. d. *conf. 368. num. 13.*

4 *Ab eo tempore.* Notatur ad hoc quod quando statuitur terminus ab actu, non à die actus computatur tempus de momento ad momentum, vt per Tiraq. de *retractu lig. §. 1. gloss. 11. n. 24.* Garc. Gironda de *privilegiis & exemptionibus explicat. num. 493.*

5 *Quia igitur nemini licet.* Notatur ad hoc quod non licet marito propter adulterium vxoris aliam, ipsa viuente, ducere, vt per Perez l. 2. *gloss. porque no puede tit. 15. lib. 8. Ordin. & l. 1. gloss. 1. pag. 5. vers. in contrarium tit. 1. lib. 5. eiusd. Ordinar. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 2. num. 2.*

6 *Sine manifesta causa fornicationis dimittere.* Ergo à contrario sensu, vbi fornicatio est notoria, licebit coniugi innocenti propria auctoritate diuertere ab adultero quoad habitationem, de quo vide Cou. de *sponsalib. p. 2. cap. 7. §. 5. num. 12.* Gregor. Lop. l. 2. *verbo sciendo tit. 2. part. 4.* Cott. in *memorab. verbo vxor suscepta.* Henric. in *sum. lib. 11. cap. 17. num. 2. ad finem.* Fr. Emman. *tom. 1. sum. cap. 240. num. 4.* Surd. de *alimētis tit. 7. q. 16. num. 18.* Iacob. de Graffis in *decision. aueris, lib. 2. cap. 84. num. 9.* D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 26.* Sanch. de *matrim. lib. 10. disp. 12. num. 12.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Iurans cum aliqua contrahere, si non subest impedimentum per censuram ecclesiasticam, contrahere compellitur.*
- 2 *Impubes doli capax an cum iuramento obligetur.*
- 3 *Concordatur text. in presenti cum text. in cap. requisivit, infra hoc tit.*
- 4 *Sponsalia etiam iurata per verba de futuro contrahens non potest compelli ad matrimonium rationabili causa subsistente.*
- 5 *Sponsi ad matrimonium contrahendum iuxta causa cessante cogi possunt per censuras ecclesiasticas.*
- 6 *Causa iuxta & rationabilis qua sit in hac materia arbitrio iudicis relinquatur.*
- 7 *Iurans se vnam ex pluribus ducturum, & postmodum aliquam ex illis carnaliter cognoscat, an illa sponsalia transeant in matrimonium, & quid attentio decret. Conc. Trident.*

CAP. Ex litteris. ij. X.

Quando quis iurat accipere aliquam in uxorem, & postea vult cum alia contrahere, prius ab Episcopo est monendus, vt seruet iuramentum, & si monitus non acquiescat, est compellendus censuris, vt primam accipiat, & maritali affectione tractet, si tamen rationabilis causa non obset. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Bellem. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 7. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 559. remiffiuc Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 9. & est post Concil. Lateranen. part. 6. cap. 26.

2 *Impubescentes, & ibi, contra suum iuramentum, &c.]* Ergo impubes doli capax cum iuramento obligatur, vt tenent Abb. *hic num. 6.* & Alex. de Neuo n. 15. Seraphin. de *privilegiis iuram. privileg. 83. num. 24.* Mich. Grass. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 27. num. 16. pag. 767.* Gregor. Lop. l. 6. *verbo maior, tit. 16. part. 6.* Gutier. in *auth. Sacramenta puberum, num. 117. C. si aduersus vendit. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo minoribus, num. 9. & de integ. restit. Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent. lib. 31. num. 26.* vers. sexto, Gabr. *commun. tit. de minorib. concl. 5. num. 39.* Verum desiderati pubertatem in minore iurante vt eius iuramentum contractum firmet, tenent alij numero & fama non inferiores, videlicet Couar. in *cap. quamuis, part. 3. §. 1. num. 3. & de sponsal. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 4.* Anton. Gom. *var. lib. 2. cap. 14. num. 8.* Menoch. *conf. 29. num. 37.* plures per Sanch. in *præcepta Decalogi. lib. 3. cap. 12. à num. 27. & de matrim. lib. 6. disp. 38. num. 16.* vbi aduertit quod licet in causa matrimoniali, quippe quæ integrum intellectum potius, quàm certam atatem exigit, iuramentum impuberis pubertati proximi obliget, ad confirmandos tamen cæteros contractus alias inualidos non satis est nisi pubertas adfit.*

Et si monitis non acquiescit, censura compellat.] Aduerte quod fidem non seruans prius monendus est per iudicem sponfalium, & si renuat cogendus est per censuram, & per carcerem, nisi attentis circumstantiis prudenter arbitretur iudex ex inuitis nuptiis graua mala & scandala timei, veluti perpetuas diffensiones, iurgia inter coniuges, virum relicta uxore discessurum, tunc enim potius est monendus, quàm cogendus, qui fidem seruare non vult, quo casu loquitur, &

& sic necessariò intelligi debet text. in cap. *requisiuit*, *infi.* hoc tit. si illius verba, *monenda est potius* (id est, priùs) quam cogenda, legere nolis, prout alij legunt. Vide Cou. de sponsalib. part. 1. cap. 4. in initio, n. 3. Greg. Lopez l. 2. verbo quando, & l. 7. verbo *apremiar el* l. tit. 1. p. 4. Mench. de successionum creat. §. 28. num. 15. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 5. num. 4. & canon. quaest. lib. 1. cap. 18. n. 10. Petr. de Ledesm. de matrim. q. 43. art. 1. dub. 3. Menoch. conf. 386. n. 1. Farin. Rot. decif. 107. n. 2. part. 4. suorum operum de delictis, Azcued. l. 1. n. 15. & l. 16. tit. 1. lib. 5. noue recop. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 29. à princ. Perez l. 1. gloss. 1. col. 4. vers. in oppositum tit. 1. lib. 5. Ordin. Ceuall. commun. contra commun. q. 604. n. 12. & l. 4. Aloys. Ric. in praxi fori ecclesiast. resol. 207. num. 1.

4 Nisi rationabilis causa obtulerit.] Collige ex text. quòd ille, qui contraxit per verba de futuro sponsalia etiam iurata, non potest compelli ad matrimonium rationabili causa subsistente, vt per Butr. num. 6. & Abb. num. 8. in present. Ruin. conf. 203. num. 5. vers. & plus dico, vol. 1. Menoch. conf. 69. num. 43. & de arbitr. casu 45. in princ. Card. Mant. de tacitis & ambig. conuent. lib. 2. tit. 17. num. 5. & 18. Hieron. Gabr. conf. 159. & 186. in princ. vol. 2. Rot. decif. 397. part. 1. diuers. & apud Cardin. Seraph. decif. 1112. num. 4. & decif. 1258. in princ. quos refert, & sequitur in Calumbrien. matrimony 5. Martij 1618. coram bon. mem. Buratto inter eius impressas decif. 311. num. 1.

5 Iusta autem causa cessante cogi possint sponsi ad matrimonium contrahendum per censuras ecclesiasticas, vt fuit resolutum in Mediolanen. matrimony 27. Octobris 1616. coram bonæ mem. Manzanedo, & in Hispanen. sponsalium 1. Iulij 1619. coram eodem, tamen si quis post declaratoriam nihilominus pertinaciter matrimonium contrahere recuset, absolui debet, etiam si non petat, quia aliàs deficeret consensus in matrimonio requisitus, Henric. Boich, in cap. 2. num. 7. vers. compelli autem, hoc tit. Hieron. Gabr. conf. 186. n. 2. & seq. lib. 2. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 29. num. 8. Cardin. Mant. d. tit. 17. num. 10. & seq. & fuit dictum in Abulen. matrimony 28. Martij 1593. coram Cardin. Blanchetto, & in Mediolanen. matrimony 1. Iulij 1619. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, refert Ferentil. in annot. ad decif. 311. Buratt. n. 5.

6 Quæ autem sit iusta & rationabilis causa in hac materia est arbitrium iudici, vt notent Butr. in cap. *requisiuit*, num. 3. in fine, & Abb. num. 4. hoc tit. Hieron. Gabr. d. conf. 159. num. 3. Seraphin. d. decif. 1258. Menoch. de arbitr. casu 455. Rot. d. decif. 397. Gregor. decif. 379. num. 1. vbi Adden. num. 9. Caval. decif. 526. num. 2. Buratt. d. decif. 311. num. 1. in fine, & fuit dictum in Ulixbonen. matrimony 7. Iulij 1599. coram Litta, & in Tullen. sponsalium 8. Iulij 1618. coram Cardin. Verospio.

7 In gloss. Sub iuramento. ibi, hic posuit Laur. talem questionem, &c. Disputat hæc glossa questionem illam, vtrum iurans se vnam ex pluribus ducturum, & postmodum aliquam ex illis carnaliter cognoscat sponsalia illa transeant in matrimonium? & postquam hinc inde plura adduxit, in negatiuam partem inclinatur, audens tamen cogendum esse illam ducere. Pro hac glossæ sententia præter illius fundamenta facit, quia sponsalia cum in matrimonium ordinentur, quod est vnus ad vnam Matth. cap. 19. tunc perfecta erunt quando promissionem vni tantum factam continebunt; ergo hæc pluribus facta non valet. Secundo si essent sponsalia, neutri eorum, qui promissit, posset nubere, etenim non potest dici quòd magis contracta sunt cum vna quam cum alia, sed vbicunq; dantur sponsalia, quomodo consensus non deficiat, datur impedimentum publicæ honestatis,

Collet. Barbof. Tom. II.

quod impedit & dirimit matrimonium contractum cum consanguinea sponsæ, cap. vnic. hoc tit. lib. 6. ergo sequitur quòd si in hoc casu sponsalia contracta iudicantur, neutri nubere poterit; hoc autem est absurdum, & implicat. ergo sponsalia non sunt, & per consequens nulla ex ipsis nascitur obligatio. Præterea quoties quis promittit pluribus capacibus, quibus obligatio acquiri potest disunctiue, nulli eorum quaeritur, & stipulatio non valet. l. item si seruus, §. sed si, cum seqq. ff. de stipulat. seruar. sic se res habet in proposito. ergo hæc promissio non valet. Tandem pro hac parte est d. cap. vnic. §. 1. vbi ex promissionibus incertis non nascitur impedimentum honestatis, quasi consensu careant, & obligatione, hæc autem sunt incertæ. ergo, &c.

Verum probabilius est transire in matrimonium, quia ea erant sponsalia conditionata ante electionem, qua sequuta manent absoluta, hanc autem electionem factam esse per copulam censetur, nam per copulam purificatur conditio, & sponsalia conditionata transeunt in matrimonium, cap. de illis, inf. de condit. appof. Ita contra hanc glossam tenent in present. Ioan. Andr. num. 10. Butr. num. 16. Anchar. n. 7. Panorm. num. 7. Alexand. de Neuo num. 25. & Preposit. num. 6. Couar. de sponsalib. part. 1. cap. 4. §. 1. n. 17. Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 1. num. 13. & 17. Nauar. sub hoc tit. consil. 38. num. 7. in antiq. Spin. in speculo testam. gloss. 15. princ. num. 65. Bonacol. commun. crimin. part. 1. verbo promittens, fol. 140. verso, Sayr. in clau. Regia, lib. 1. cap. 6. num. 21. bene Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 26. num. 8. vbi num. 9. intellige quando illæ matrimonium promittenti repromiserant, & num. 10. quando promissio fuit facta cum vna ex certis, non verò incertis feminis, & num. 11. quando promissio contrahendi fuit cum vna ex pluribus, non verò si fuisset facta pluribus insimul, qui vnicum tantum pro se afferunt fundamentum, scilicet sponsalia sub conditione contracta valere, & sequuta copula matrimonium fieri, cap. per tuas, de condit. appof. Sed in hac promissione facta duabus sororibus dantur sponsalia sub conditione, scilicet si hanc, vel illam elegerit, ergo valent, & sequuta copula matrimonium efficiuntur iure communi. Sed vltra hoc fundamentum ex dictis colligitur promissionem illam obligari, & probatur efficaciter, quia promissio nuptiarum non differt ab aliis promissionibus quoad vim obligandi, sed promissio facta duobus alternatiue valet, & vnusquisque ex illa agere potest, nisi vni tantum facta fuisset, l. si Titius 9. ff. de verb. oblig. l. ex duobus 19. l. fin. ff. de duobus res. ergo sic erit de sponsalibus iudicandum. Quorum sententiam vt apertius declarem fateor ex ea promissione non contrahi sponsalia pura & perfecta, sed sub conditione eligendi, & interim dum pendet conditio, & electio non fit, non producant obligationem, vt contingit in omnibus actibus sub conditione factis, l. cedere diem 213. ff. de verb. signific. §. ex conditionali, Institut. de verb. obligat. cap. de illis, cum seqq. de condit. appof. nec interim actus dici potest simpliciter, l. 1. ff. de donation. vnde hoc idem dicendum esse arbitror de hac promissione facta duabus sororibus, quod de cæteris conditionalibus, & alternatiuis, vt non producant statim obligationem, nec impedimentum honestatis ex defectu consensus, sed cum aut purificata fuerit conditio, aut ad certitudinem redacta promissio legitimis modis, scilicet per electionem promissoris, vel per litem contestationem, quoniam vbi quis promittit duobus disunctiue, qui vebantur in iure duo rei stipulandi, elapso tempore ad implementum cõstituto vnusquisque agere potest,

R r 3 vt

vt dictum est, & cum lis contestata fuerit alium excludit, ita vt non possit amplius promissor alterum eligere, sed huic præcisè soluere teneatur, vt probat text. in d. l. si Titius, & ibid. notant Alexand. num. 5. Iaf. num. 2. Bart. in d. l. ex duobus, num. 3. Paul. & Imol. ad l. si Titio 19. per text. ibi, ff. de legat. 2. potest enim vsque ad contestationem promissor variare, & alteram eligere, postea verò non potest, ex reg. l. si insulam 84. ff. de verbor. obligat. & licet à principio neutri ex duabus fororibus actio competat, quia tamen litis contestatione statim nascitur, auditur in iudicio, ex d. l. si Titius, quam in hoc commendant DD. ubi supra; & communis hæc vltima sententia hoc pacto explicata verissima est, & in iudicio seruanda. Argumenta verò pro prima, quam sequuta est hæc glossa in presenti, facile dissoluantur si respondeatur procedere pendente facultate eligendi, sed electione facta à promissore, vel à lege per litis contestationem, argumenta cessant, & impedimentum publicæ honestatis nascitur, quod si conditione, vel eligendi facultate pendente promissor alij nubat peccabit, iuxta reg. text. in l. qui balneum 9. ff. qui patiores in pignore, Abb. & Præpos. in cap. super eo, de condit. apposit. Hodie attentò decreto Concil. Trident. sess. 24. de reform. matrimon. cap. 1. huiusmodi sponsalia conditionata iam non traneunt in matrimonium per copulam cum quadam ex illis sceminis subsequutam, ac proinde per illam non efficiuntur sponsalia pura, & absoluta, vt obligent ad contrahendum, ex Sanch. d. disp. 26. n. 12. quicquid dicat Spino d. gloss. 1. 5. n. 65.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater per censuram ecclesiasticam compellitur restituere filio eius uxorem, quam iniuste detinuit, vel detinet.
- 2 Filiosam licet experiari aduersus patrem pro repetenda uxore.
- 3 Factum proprium quando est graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, presumitur quis scire.
- 4 Tota ciuitas, vel Prouincia plerunq; submittitur interdicto ob culpam vnius, qui illius dominus est.
- 5 Diuinorum nomine, que contineantur, ostenditur.
- 6 Interdicti tempore prohibetur recitari horas canonicas ex officio publico.
- 7 Baptismus tam paruulis, quam adultis tempore interdicti ministrari potest cum solemnitate Vnctionis, benedictione fontis, & susceptione parinorum.
- 8 Interdicti tempore sanis, & morientibus conceditur Penitentia sacramentum, cum duplici tamen limitatione.
- 9 Sacramentum sanctissime Eucharistia tempore interdicti, vt viaticum ministrari potest.
- 10 Matrimonij sacramentum quoad sui substantiam licet, & indistinctè tempore interdicti contrahi potest.
- 11 Ordinis sacramentum in loco interdicto, & personis interdictis conferri non potest.
- 12 Penitentia sacramentum Catholicis recipere potest ab hæretico in extremo vita periculo.

CAP. Non est vobis. XI.

PATER iniuste detinens uxores filiorum est compellendus intra certum tempus restituere illas, alioquin possunt interdici terra vbi uxores sunt. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos.

Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 7. Alagon in compendio iuris Canonici, pag. 560. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 13.

Iustum & honestum esse, &c.] Notatur ad hoc quòd filiosam licet experiari aduersus patrem pro repetenda uxore, cum sit res, quam filius non acquirit patri, vt per Laram in l. si quis à liberis, in princ. n. 61. cum seqq. & præcipue n. 65. ff. de liberis agnosce.

In quacunq; prouinciarum, &c.] Notatur ad hoc quòd quando factum proprium est graue, & notabile, etiam data longinquitate temporis, presumitur quis scire, vt per Mascard. de probat. concl. 73. n. 2.

Notatur etiam ad hoc quòd ob culpam vnius, qui ciuitatis, aut Prouinciæ dominus est, vel in ea habet secularè, ecclesiasticamq; iurisdictionem, tota ciuitas, vel Prouincia submittitur interdicto, vt per Cou. var. lib. 2. cap. 8. num. 10. Nobilibus tamen plerunq; deferri solitum est, vt in litteris contra illos obtentis soleat poni hæc clausula, Prouiso ne in terram dicti nobilis excommunicationis, vel interdici sententiam proferas, nisi à nobis super hoc mandatum receperis speciale, vt refert Tiraque. de nobilit. cap. 20. num. 162.

Nulla diuina officia.] Aduerte eo nomine diuinorum contineri omnia exercitia sacris Ordinibus maioribus, vel minoribus deputata, vt si acolytus offerat vrceolos, subdiaconus Epistolam solemniter cantet cum manipulo, & diaconus Euangelium, Sacerdos Missam dicat, Episcopus Ordines conferat, aut Virgines, Abbates, altaria, & calices consecret, vel si Presbyter hebdomadarij officium agat in Choro dum Matutinum, aut alia Horæ Canonice peraguntur, hæc omnia diuina esse Officia asserens nouam esse rationem ab aliis pensam resoluti Nauar. in man. cap. 27. num. 171. & post Couar. & alios, Henric. in summ. lib. 13. cap. 44. in princ. iuncta litt. A. Vgolin. de censuris, tab. 5. cap. 5. §. 2. num. 2. & alij plenè relati à Sayr. eod. tract. lib. 5. cap. 15. à num. 4. & cap. 14. à n. 20. quorum sententiam partim sequitur, partim improbat Soar. eod. tract. de censur. disput. 34. sect. 3. num. 5. & 7. vbi à principio late disputans communem doctrinam sequitur quatenus officia deputata alicui Ordini interdico prohiberi censet ea esse explicans, quæ fiunt à ministris ab Ecclesia deputatis ex eorum officio, & ipsius Ecclesiæ nomine, ideò que non immeritò etiam Ecclesiastica officia dici posse notat d. num. 5. Vnde bene infertur solùm prohiberi tempore interdicti recitari Horas Canonicas ex officio publico, modo communi Ecclesiæ nomine, non ita si priuatim dicantur responforia, Horæ diuinæ, vel nocturnæ, vt post Nauar. explicat Sayr. d. cap. 14. num. 25. Soar. d. sect. 3. num. 9.

Præter Baptisum paruulorum.] De iure Decretalium per text. in presenti & in cap. responso, infra. de sentent. excomm. licitum tantùm erat tempore interdicti administrare sacramentum Baptismi paruulis, quo nomine videbatur denegari adultis in quibus tanta non cernitur necessitas. Deinde nouiori iure sexti etiam adultis administrari posse expressè decidit text. in cap. quoniam, de sent. excomm. lib. 6. ex ratione, quam infertur ibi propter moræ periculum, addit etiam posse Baptisum administrari cum solemnitate Vnctionis, & consequenter catechismi, & exorcismi, vide Vgol. d. tab. 5. cap. 7. §. 4. num. 1. & 2. Soar. d. disput. 33. sect. 1. num. 3. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 3. quest. 109. art. 3. in princ. Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 32. tract. 3. num. 23. Bonacina de censuris disput. 5. puncto 2. §. 1. à num. 1. Sayr. lib. 5. cap. 7. num. 3. qui etiam resoluunt

foluant fontem benedici, & susceptores seu paternos posse adhiberi, ex reg. *Concesso vno conceduntur omnia necessaria ad illud vnum, de qua in l. ad rem mobilem, ff. de procurat. & in cap. preterea, de officio delegat.*

8 *Et poenitentia morientium*] Aduerte per hunc text. tempore interdicti morientibus tantum, & infirmis concedi Poenitentia sacramentum, de nouo vero iure in cap. alma mater, post princ. vers. quia vero, de sententia excommunicat. lib. 6. sanis etiam conceditur, vbi rationem reddit, ibi, propter promptam & facilitatem hominis ad peccandum summè necessaria est, cum duplici tamen limitatione; prima est vt recipiens non sit excommunicatus excepto mortis periculo; secunda dummodo non fuerit aliquo modo in causa culpabili, ob quam latum est interdictum, aut non sit specialiter interdictus. Vide Couarr. in d. cap. alma, part. 2. §. 3. num. 1. Vituald. in candelabro aureo, tit. de interdicto, num. 201. Vgolin. d. tab. 5. cap. 7. §. 6. Henriq. in summa, lib. 13. cap. 45. §. 1. Fr. Emman. d. quest. 109. art. 3. vers. quantum ad sacramentum poenitentia, Sayr. d. cap. 7. num. 8. Soar. d. sect. 1. à num. 13. Bonacina dicto puncto 2. §. 3. num. 1. De Sacramento vero sanctissimæ Eucharistia quod tempore interdicti vt viaticum ministrari possit, dicam commodius ad cap. quod in te, de poenit. & remiss.

10 Et de sacramento matrimonij quod licitè, & indistinctè quoad sui substantiam contrahi possit tempore interdicti, atque ita tam in Ecclesia, quam à personis specialiter interdictis, latè defendi multis pro hæc parte citatis Doctoribus in tract. de officio, & potestate Episcopi, parte 2. allegat. 32. à num. 198.

11 Et quòd in loco interdicto, & personis interdictis Ordinis sacramentum conferri non possit, dixi ead. part. 2. alleg. 11. à num. 18.

12 In glos. Bapifsum. ibi, vnde etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico. Notatur ad hoc, quòd Catholicus sacramentum Poenitentia recipere potest ab hæretico in extremo vitæ periculo, vt post D. Thom. Angel. Rosel. & alios tenent Azor. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 11. quest. 12. Valer. Reginald. in praxi fori poeniteno. lib. 1. num. 60. Agid. Coninck de Sacramentis, & censuris, lib. 12. disp. 14. à num. 234. Quicquid contrarium teneant Couarr. in cap. alma mater, part. 1. §. 6. num. 8. Nauarr. in man. cap. 26. num. 26. & in cap. 1. de poenit. dist. 6. num. 87. & in §. labores, num. 2. nisi intelligas quando hæreticus & schismaticus fuerit omnino ab Ecclesia repulsus & condemnatus, cum Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 67.

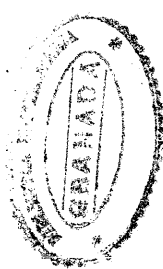
tum, v.g. si confanguineus volentis contrahere dicat se cognouisse carnaliter illam mulierem, etiamsi hoc nolit publicè confiteri propter metum, & potentiam mulieris. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Næuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 7. Alagona in compendiosius Canonici, pag. 60. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Augustin. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 16. & est post Concil. Lateran. part. 50. cap. 30.

Probat hic text. vnicum testem sufficere ad impediendum matrimonium contrahendum, vt per Nauarr. in man. cap. 22. num. 83. Zerol. in praxi Episcop. part. 1. verbo matrimonium, §. 10. vers. secundum, Gregor. Lopez per text. ibi in l. 18. tit. 9. part. 4. Perez l. 8. glos. 1. pag. 361. col. 1. tit. 15. lib. 2. Ordinar. Nauarr. in cap. Sacerdos, de poenitente. dist. 6. num. 27. Mascard. de probat. conclus. 63. & conclus. 1035. num. 3. Gutier. canon. quest. lib. 1. cap. 11. num. 28. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 71. num. 1. idem Gutier. eod. tract. cap. 36. num. 2. cum seqq. qui duo vltimo loco citati id ampliant, etiamsi testis non fuerit citatus, sed per parrem oblatu, & quamuis esset denunciator, seu accusator, allegarètur turpitudinem suam.

Sed hoc publicè confiteri recusat] Notatur ad hoc, quòd vnicus testis sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum, quamuis nolit parte citata & publicè, sed clam, & absque nominis publicatione testari, ita tenent in præsentij, Innocent. num. vnic. Butr. num. 6. Abb. num. 7. Alexand. de Næuo num. 4. Præpos. etiam num. 4. Mascard. d. concil. 1035. num. 4.

Nisi iuramentum interuenisset] Ergo requiritur vt testis asserat cum iuramento secretò scire impedimentum, vt tenet Couarr. de sponsalib. part. 2. c. 6. §. 10. num. 21. Gutier. d. cap. 11. num. 32. & ita de certa scientia deponere, Nauarr. cons. 2. num. 1. sub tit. de consang. & affin. Sanch. d. disp. 71. num. 10. & 11. vbi etiam tenet testem de solo auditu testificantem non impedire, quamuis alter testis simul cum eo absque iuramento de certa scientia deponeret.

In glos. Publicè. Notatur hæc glossa ad hoc, quòd testi publicè consentienti in casu huius text. non est fides adhibenda, quæ recipitur à Ioan. Andr. hic num. 5. Sed meritò eam reprobant Host. hic paulo post princ. Butr. n. 7. Abb. n. 7. Alexand. de Næuo num. 7. Præpos. num. 7. quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 71. n. 3. vers. imo.

S V M M A R I V M.

- 1 Dicitum vnius asserentis impedimentum, impedit matrimonium contrahendum, non iuratum.
- 2 Testis vnicus sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.
- 3 Amplia quamuis esset denunciator, seu accusator, allegarètur suam turpitudinem.
- 4 Amplia etiam quamuis nolit testari nisi clam, & absque nominis publicatione.
- 5 Testis ad impediendum matrimonium requiritur quod asserat cum iuramento se certò scire impedimentum.
- 6 Testi publicè consentienti turpitudinem suam ad impediendum matrimonium, an sit fides adhibenda, ostenditur.

CAP. Præterea. ij. XII.

Impedimentum quando vnus adesse dicit, tunc ille impedit matrimonium contrahendum non iura-

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier si iniuita cum aliqua cõtrabat, nec in eum postea consensus, tenet matrimonium si alteri postea nubat.
- 2 Amoris ardore nihil est vehementius.
- 3 Amor ebrietati equiparatur, quia rectum iudicium subuertit.
- 4 Amanti, qui suore libidinis, & amoris aliquid prohibitorium fecit, aliquatenus parcendum est.
- 5 Matrimonia contracta inter amore excecatos, & plurimum exitum habent infelicem.
- 6 Matrimonium à filiosam. contractum sine parentum consensu validum est.
- 7 Leges, seu statuta prohibentia filijs matrimonia contrahere absque parentum consensu, sunt inuvalida.

CAP. Veniens. j. XIII.

Mulier, quæ matrimonium contrahere cum aliqua iurauit, deinde iniuita, & reclamans à parentibus

re. ubi alteri traditur, & nunquam consentit, nec desinit se ab eo cognosci si iudicio Ecclesie constet non potuisse contrahere cum primo ob impedimentum consanguinitatis (etiāsi mulier diceret se fuisse ab illo primo cognitam) potest cum aliquo tertio valide contrahere, & matrimonium sic contractum impediens sunt excommunicati. Colligunt ex Ordine. Abb. antiq. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Hostien. Anchar. Butr. Panorm. Præp. Pet. Greg. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij pag. 8.* Alagona in *compendio iuris Canonici pag. 560.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. c. 17. & est post Concil. Lateranen. par. 50. c. 31.

- 2 *Adamauit in tantum.*] Nihil enim ardore amoris vehementius est, quem intra debitos limites carcerare potius est philosophicum, quam muliebri, vt per Tiraq. de *pœnis temper. causa 4. num. 2. in fine, & præscript. §. 1. glof. 4. prope fin. vers. sed & amorem, Fatim. in praxi crimin. quest. 98. num. 79.* Amor ebrietati æquiparatur, ex glof. verbo *bacchata in §. fin. Instit. de success. fubli. Mench. illustrium quest. cap. 48. num. 43. Direct. Inquit. part. 2. quest. 56. pag. 382. in fine, Fatinac. d. g. 98. num. 77.* Et rectum iudicium subuertit, Mascard. de *4. probat. conclus. 86. num. 20.* Vnde aliquatenus pendendum esse amanti, qui furore libidinis, & amoris aliquid prohibitum fecit, eum id videatur fecisse quasi furiosus, & demens, tenent Clar. *§. fin. quest. 60. num. 7. vers. est & amore, Menoch. de arbitri. casu 328. num. 1. cum seqq. Emman. Soar. in thesawro communium opinion. verbo pœna num. 159. Tiraq. d. causa 4. num. 1. cum seqq. Farin. d. quest. 98. num. 80. Simanch. de Cathol. instit. tit. 17. ex num. 43. Anton. Gom. tom. 3. var. cap. 14. n. 28. Petr. Gregor. syntagm. part. 3. lib. 30. c. 3. num. 9. Torreblanc. lib. 2. de magia c. 47. num. 54.* quia potentissimus est effectus amoris, qui non consilio, sed furore ducitur, Sanctius & Minois ad *Aliciat. embli. 105 cum duobus seqq. Torreblanc. d. c. 87. num. 55.* vide posita ad *cap. cum in inuentute 15. num. 5. de presump. Matrimonium tamen inter amore excoctos contractum, validum esse resoluit Aloyf. Riccius in praxi aurea resol. 135. licet vtiplurimum habeat infelicem exitum, vt aduertunt Menoch. *consil. 59. à num. 45. Gutier. canonic. quest. lib. 1. cap. 20. num. 18. cum seqq. Cened. ad Decretal. collect. 20. num. 5.**

6 *Quod parentes mulieris ipsius ignorantes, &c.*] Notatur ad hoc, quod matrimonium à filiosam, contractum sine parentum consensu validum est, vt per Couarr. de *sponsal. part. 2. cap. 3. §. 8.* & plures quos refert Valdesca. Xuar. l. 2. tit. de los casamientos, pag. 47. Perez l. 1. glof. 5. pag. 37. col. 1. & pag. 39. col. 2. vers. constat etiam, tit. 1. lib. 5. Ordinar. Gutier. canon. quest. lib. 1. c. 20. num. 1. & 2. & in tract. de matrimonio, cap. 79. à princ. Melch. Phœbos Lufit. *decis. 45. num. 10. cum seqq. Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 2. differ. 7. n. 8.* poit Sayr. Bellarm. & Sanch. resoluit Bonac. de *magno matrimonij Sacramento, quest. 4. puncto 17. num. 23.* & hodie hoc parum habet difficultatis ob expressam dispositionem Concilij Trid. *sess. 24. de reform. matrimonij cap. 1 in princ. ibi, quique falso affirmarunt matrimonium à filiisfamil. sine consensu parentum irrita esse.* Vnde cum possint filij & filia: inficiis, & contradicentibus parentibus nubere si id faciant iure permittente, pœnam non merentur, arg. l. *Gracibus, C. ad legem Juliam de adulter. &c.* ideo leges municipales, seu statuta prohibentia filiis matrimonium contrahere sine parentum voluntate sub pœna exheredationis, aut priuatione legitimæ, seu dotis omnino inualidas, & de iure abrogatas esse tenent multi insignioris eruditionis & pietatis viri, qui rectius de matrimonij sacramento sentiunt, quo-

niam cum Principes nequant super illo aliquid statuere, quod liberum sit Sacramentum, consequenter pœna adiecta non potest nullum, & iniquum statutum validate, vide Couarr. de *sponsal. part. 2. c. 3. §. 8. num. 5. Roderic. Soar. tit. de los casamientos, vers. quero 1. lib. 3. vbi Valdesca. pag. mibi 50. Gregor. Lopez l. 4. verbo desheredar, tit. 7. part. 6. Molina de primog. lib. 2. cap. 16. num. 6. Azeued. l. 2. num. 5. tit. 1. lib. 5. nona recop. vbi Martienf. glof. 4. num. 2. & n. 49. Menoch. de arbitri. casu 453. num. 8. & de presump. lib. 4. presf. 189. num. 55. & conf. 69. à num. 22. Burg. de Pace *consil. 20. num. 8. Surd. de alim. tit. 1. quest. 6. num. 2. Tiber. Decian. resp. 13. num. 10. vol. 1. & resp. 24. num. 13. vol. 4. Viuian. Neapol. *decis. 523. n. 3.* plures quos refert Cened. ad *Decretal. collect. 58. num. 7.* quibus adde Baptist. Costa de *scientia, & ignor. cent. 2. dist. 40. num. 71. & reg. 11. D. Barbof. in l. 1. part. 4. n. 27. 32. & 35. ff. soluto matrim. Ceuall. communium contra communes, quest. 5. num. 2. & quest. 314. num. 3. Petr. de Ledesma in *summa, part. 1. de sacramento matrim. cap. 7. conclus. 5. dub. vnic. Pichard. in princ. Instit. de nuptijs. n. 6. & 11. & in princ. Instit. de inoffic. testam. num. 9. Armentar. in addit. ad recopilat. legum Nauarre, fol. 158. à num. 124. Gutier. de matrim. cap. 80. vbi refert alia loca suorum operum, optimè Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 2. differ. 7. num. 9. cum seqq. Bernard. Græua. ad *practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 95. Don Garc. Matrillo Sicilia *decis. 163. Benedic. Ægid. in repet. l. Titia, part. 3. à num. 30. cum seqq. ff. de condit. & demonst. rat. Ex Theologis Azor. institut. moral. part. 1. b. 2. cap. 2. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 176. de iur. iurum. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 25. Rebell. de obligat. iustitia, part. 2. lib. 2. quest. 14. sect. fin. Ægid. Coninck de Sacramentis, & censuris, tom. 2. disp. 28. num. 48. cum seqq. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 19. n. 19. vers. quod verò attinet.******

S V M M A R I V M.

- 1 *Violentia sitimetur inferri puella de cuius matrimonio agitur, debet iudex illi prouidere locum tutum, & honestum donec causa terminetur.*
- 2 *Matrimonium contractum metu cadenti in constantem virum ad eum finem iniuste incesso est nullum*
- 3 *Exterior expressio interni consensus est pars essentialis ipsius contractus matrimonij*
- 4 *Nuptia coacta malos exitus habere solent.*
- 5 *Metus minor magis excusatur feminam, quam virum.*

C A P. Cùm locum. XIV.

Alexand. III.

Quando agitur de aliquo matrimonio, & timeatur ne metus, vel coactio inferatur puellæ ad contentum, iudex debet puellam constituere in loco tuto, & honesto, vbi nihil timeat donec causa finiat, & indagandum est liber consensus ab ea. quia matrimonium fit solo consensu. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostienf. Anchar. Butr. Panormit. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 4.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 561.* remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 19.

Locum non habeat consensus, vbi metus, &c.] Qui scilicet possit cadere in constantem virum, vt iur. tractatur glossa in presenti, verbo metus, nam matrimonium contractum metu cadenti in constantem virum ad eum

eum finem iniaſtè inculſo eſt nullum, vide Mozz. *de contrahib. tit. de matrim. in initio, num. 5. verſitem debet eſſe talis*, Matienſ. *in rubr. tit. 1. gloſ. 1. à num. 27. lib. 5. nota recop. Gutier. de iurament. confirmat. part. 1. cap. 57. num. 22.* Menoch. *de præſumpt. lib. 7. præſ. 4. à num. 3.* plures Doctores relatòs à Cened. *ad Decretal. collect. 93. num. 1.* quibus adde ex nouioribus Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 5. p. 703.* Bonacof. *commun. crimin. part. 1. verbo matrimonium, fol. 111. verſo, & p. 2. eodem verbo, fol. 48. D. Barboſ. in rubr. ff. ſolut. matrim. part. 4. num. 29. & 30.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 13. quaſt. 2. n. 6.* Aloyſ. Ricc. *ir collect. decif. part. 3. collect. 535.* Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 1. cap. 11. quaſt. 5.* Marc. Anton. Genueſ. *in praxi curia Archiep. Neapol. cap. 87.* Sayr. *in clauſi Regia, lib. 2. cap. 2. num. 11.* Sanchez *de matrim. lib. 4. diſp. 12. num. 18.* Paul. Comitòl. *reſponſ. moral. lib. 1. quaſt. 111. & quaſt. 122. num. 3.* Bernard. Græua. *ad præſt. Camere Imper. lib. 2. conclud. 93.* latè Farinac. *fragment. crimin. part. 2. lit. M. ex num. 46.* Rebello *de obligat. iuſt. part. 2. lib. 2. quaſt. 111. à num. 7.* vbi num. 9. quòd metus leuis non impedit maatrimonium, & num. 10. idem reſoluit de metu reuerentiali, & de quo etiam Mench. *illuſtr. quaſt. cap. 35. num. 17.* & Farin. *d. lit. M. num. 56.* Nec etiam ex ſolo metu cadente in conſtantem virum annullatur matrimonium, vt ſuprà diximus, ſed ex importunis perſuaſionibus, quæ iuſtum metum, & compulſionem inducunt l. 1. §. ſin. ff. *de ſeru corrupto*, vbi communiter notant Doctores, cùm paria ſint obtinere per importunitatem, & obtinere per metum, Petr. Pech. *de reſtament. coning. lib. 1. cap. 3. num. 4. & ſeqq.* & cum pluribus aliis tenet Valenzuela *conſil. 29. n. 31.* & ita importunæ perſuaſiones eundem operantur effectum quem metus operatur ad annullandum matrimonium, vt eleganter conſuluit Angel. de Vbaldis *conſil. 46. num. 4. part. 1.* inter matrimonialia Ziletti illis verbis, *Accedit etiam ad hoc quòd nimia importunitas inſert ad actus inualiditate ſcitur metus, & paulo inferius. Ergo ſequitur quòd importunitas mulierum de domo facta dicta Helena reddid dictum matrimonium inutile.* idem probat Martin. de Garratis inter eadem conſilia matrimonialia *conſil. 15. num. 16.* & hiſ non relatis comprobat eleganter plures referens, & rationem reddens Baſil. Ponc. *de matrim. lib. 4. cap. 5. num. 17.* Gregor. X V. *decif. 326. num. 13.* ibi, *Concurrunt importuna, & continua perſuaſiones, quibus nomine patris ſollicitabatur tam à nouerca, quam à quodam Sa. uerote, que ſufficiunt ſine maioribus, & verberibus. Afflic. decif. 69. num. 4.* Aym. *conf. 29. num. 34.* Maximè quando perſuaſiones veniunt ex perſona cui debetur aliqua reuerentia & reſpectus, vt per eundem Gregor. X V. *decif. 326. n. 13. & 14.* & patet ex hiſ, quæ latè congeſſit Sanchez *d. lib. 4. diſp. 7. per tot.* In idem eſt text. optimus in l. *quiſquis, C. de petit. bonor. ſubl. lib. 10.* vbi Imperator importunis precibus ſe dicit compulſum, & ob eas multa contra ſuam voluntatem concedere ait, quæ aliàs minimè conceſſiſſet, & huiusmodi ſollicitudinem vocat, *inuerecundam petentium inſinuationem*; non erit ergo legitimus conſenſus, qui ſollicitis precibus, ſeu perſuaſionibus extorquetur, Baſil. Ponc. *d. cap. 5. num. 17.* ibi, *Quòd ſi apud Principes, quorum ſuprema in Republica auctoritas eſt, importuna preces adeo grauem moleſtiam afferunt, vt ſape annuant votis poſtulantium, quiſ dabit etiam ſecundum reſta rationis iudicium adeo moleſtas eſſe inſtantes preces, vt merito metui cadenti in conſtantem virum equiparari poſſe* Aym. Crauet. *conſil. 461. num. 11.* vol. 3. ibi, *perſuaſio enim vim coactionis habet, l. 4. §. ſi quis volentem, verſ. ſed & ſi volentem, ff. de libero hom. exhib. &c.* & ſubdit quòd hoc procedit in viro ſollicitè perſuaſo, quamuis reſpectu mulierum ſit facilis, & reſpectu illius qui habet ætatem iuuenilem, &

debilem, Ioan Bapt. Ferret. *conſil. 296. num. 17. & 18.* Franc. Monald. *conſil. 1. num. 47. & 48.*

Quando tractatur de nullitate matrimonij celebrati per metum, non requiritur probatio actualis compulſionis, ſed ſufficit quòd iuſtè timeret ne compelleretur, vt eſt text. in l. *nouiffimè, ff. quòd falſo iure aſtore*, vbi Bartol. Hippol. Riminald. *conſil. 77. num. 29.* inter matrimonialia Ziletti, Viuian. plures referens *decif. 34. num. 7. lib. 1.* Burg. de Pace *conſil. 25. num. 73.* Ioan. Gutier. *conſil. 16. num. 5. & conſil. 40. num. 1. & 3.* & cum aliis Valenzuela *d. conſil. 29. num. 52.* Seraph. *decif. 863. num. 3.* vbi quòd ita fuit paſſimè reſolutum, quòd maximè procedit quando ſuſpicio eſt probabilis, Bald. in l. *interſuſtatas, num. 6. in princ. verſ. item adde, C. de tranſact.* vbi dicit probabilem ſuſpicionem metus æquiparari ipſi illato metui, & ibi etiam Curt. iun. *num. 29.* Ioan. Sichard. *num. 9. in fine.* Thom. Grammat. *decif. 103. num. 57.* Hercul. *de cautelis de non offendendo, cap. 2. num. 13.* vbi quòd metus præſumitur probata illius cauſa, licèt metus in effectu non probetur, Facinac. *in fragment. crimin. part. 2. verbo metus, num. 26.* vbi ampliat non ſolum ſi matrimonium fiat ex metu, ſed etiam ex præſumptione metus, Alexand. *conſil. 99. lib. 3.* vbi vult quòd ſolus timor violentiæ inferendæ dicatur iuſtus metus ad inſirmandum matrimonium tanquam metu factum, & ex gloſſ. in cap. *bona el. 1. verbo metuebant, circa mod. in verſ. timebat, de elect. & ita etiam tenent in noſtris terminis dicendo præſatam gloſſ. communiter approbari Ferret. *conſil. 296. num. 15.* eleganter Franciſc. Monald. *conſil. 5. num. 3. 2. 33. & 34. vol. 2.* Euerard. *conſil. 4. num. 23. tom. 1.* inter matrimonialia Ziletti.*

Metus ex coniecturis probatur, & primò vbi matrimonium fuerit celebratum ſine conſanguineis, famulis, vel aliqua perſona illis, qui celebrare intendit, quia ex hoc vis, aut metus præſumptio colligitur, Alciar. *conſil. 5. num. 22.* Ferret. *conſil. 296. num. 11.* Seraph. *decif. 859. num. 7.* Gregor. X V. *decif. 326. num. 29.* ſicut è contratio ceſſare præſumptionem metus in actu in quo interuenit præſentia coniuſtorum ipſius contrahentis, dixerunt Bart. & Doctores in l. *tranſactionem la. 2. ff. de tranſact.* Paul. Pariſ. *conſil. 26. num. 68. lib. 3.* Farin. *in fragment. crimin. part. 2. verbo metus, num. 149.* Sanch. *d. lib. 4. diſp. 12.*

Secundò præſumptio eſt quòd metus interuenit in matrimonio quando illud celebratum fuit clauſis hoſtiis, Alexand. *conſil. 99. ſub n. 4. lib. 3.* Hippol. Riminald. *conſil. 77. num. 8. & 19.* & inter matrimonialia Ziletti, Gregor. X V. *decif. 326. num. 37.* maximè ſi per oſtium introite nullus permitteret dum matrimonium celebratur, Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſ. 4. num. 8.* Farin. *in fragment. crimin. part. 2. verbo metus, num. 88.* Gregor. X V. *decif. 326. num. 38.* quia vt dicatur matrimonium non metu contractum, non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, Nauarr. *conſil. 3. ſub num. 3. de ſponſalib. Fachin. lib. 3. controuerſ. cap. 28. verſ. ad ſecundum reſpondeo.* Paul. Pariſ. *conſil. 61. num. 31. lib. 4.* Hippol. Riminald. *conſil. 77. num. 4.* inter matrimonialia Ziletti, Fortun. Garc. *in tract. de vltimo fine, num. 188. 189. & 429.* Gregor. X V. *decif. 326. n. 37.* Rot. *decif. 643. num. 9. part. 1. recent.* Circa metum, & non plenam ſecuritatem in matrimonio contrahendo, pendere debet iudex ſeriem facti & circumſtantias, & modum inſolitum ex quo arguitur non bona fides, Alexand. *conſil. 99. num. 7. lib. 3.* Pariſ. *d. conſil. 53. num. 55. lib. 4.* Seraph. *decif. 771. num. 6.* Gregor. X V. *d. decif. 326. num. 35.* Ad probandum metum admittuntur præſumptiuæ probationes etiam imperfectæ, & quæ per ſe non afficiunt, ſimul iunctæ faciunt plenam probationem cùm tendant ad eundem finem,

finem, Francisc. Personalis *consil.* 53. ex num. 14. lib. 1. Hippol. Riminald. *consil.* 52. num. 112. lib. 1. Cephal. *consil.* 608. num. 58. & 59. vol. 4. l. 11. tit. 4. part. 3. vbi Gregor. Lopez *verbo por grandes sospechas*, D. Barbof. l. 2. part. 1. ex num. 79. ff. *solutio matrimonii* in terminis Petr. de Barbofus *consil.* 24. num. 30. & 31. inter matrimonialia Ziletti *part.* 1. Franc. Monald. *d. consil.* 5. num. 13. 14. 21. & 94. maxime quando coniecturae sunt propinqua, & immediatae ad actum Rot. *decis.* 260. num. 2. 4. & 5. in *collectis per Farinac.* tom. 2. *crimin.* vbi ita eleganter. *Ex circumstantiis insuper in actu matrimonij multa se offerebant, metus videret, nimia festinitas, clausura ostij, praesentia virorum, armorum exteris introitu prohibentium, absentia propinquorum, & alia in decisione deducta, quae saltem simul iuncta metum sufficientem probant, praesertim stantibus protestationibus toties iteratis, quae multum conferunt ad probationem metus.*

3 *Matrimonium autem solo consensu contrahitur.*] Notatur ad hoc, quod exterius expressio interni consensus est pars essentialis ipsius contractus matrimonij, atque adeo Sacramenti, vt per Sanchez. *de matrim.* lib. 2. *disp.* 30. num. 3. Agid. de Coninck *de Sacram. & censuris* tom. 2. *disp.* 24. dub. 8. num. 63. Valer. Reginald. in *praxi fori poenit.* lib. 3. num. 16.

4 *Et sequatur exitus, qui de iniuriis, &c.*] Notatur ad hoc, quod nuptiae coactae malos exitus habere solent, vt per Fatin. *part.* 4. *decis.* 69. n. 16. Cened. *ad Decretal. collect.* 161. num. 1.

Quoscirca mandamus, &c.] Notatur ad hoc, quod si iudex timeret libertatem consensus in aliqua femina impediendam fore, id agere debet vt mulier illa in loco honesto, ac tuto deponatur, vbi liberè possit consensum suum exprimere, vt per Couarr. *de sponsal. part.* 2. *cap.* 3. §. 6. ex num. 1. Petr. Mozz. *de contractib. tit. de matrim.* tit. *de substant. formalib. & essentialib. matrimonij*, num. 10. Cened. *ad Decretal. collect.* 95. num. 4.

5 In glos. *Metus* ibi, minor tamen metus magis excusat feminam, quam virum. Vide Couarr. *de sponsalib.* *part.* 2. *cap.* 3. §. 4. num. 9. Molin. *lib.* 2. *de primog.* *cap.* 3. num. 10. Satmient. *lib.* 2. *select.* *cap.* 11. num. 11. Fr. Emman. *tom.* 1. *sum.* *cap.* 131. *conclus.* 3. num. 3. Boër. *decis.* 100. num. 2. Mandel. *consil.* 77. num. 4. lib. 1. Card. Tusch. *pract. conclus.* *lit. M.* *conclus.* 215. num. 26. Fatin. *fragment. crimin.* *part.* 2. *lit. M.* num. 73. Seraphin. *de priuilegijs iuram. priuile.* 110. num. 14. Menoch. *de arbit. casu* 135. num. 4. & 5. Ioan. Garc. *de nobilit. glos.* 17. num. 2. 3. & 20. Henric. in *summa* *lib.* 11. *cap.* 9. num. 3. in *comment. lit. D.* & num. 4. Tiraq. l. 9. *connub. glos.* 1. *part.* 9. num. 160. Flamin. *de resignat. benefic.* *lib.* 13. *quast.* 1. num. 61. Sanchez *de matrimonio*, *lib.* 4. *disp.* 3. num. 2. Gutier. *consil.* 16. num. 3. & 4. & *cod. tract.* *de matrim.* *cap.* 77. num. 2. vbi num. 3. dicit quod eodem modo minor metus cadit in puerum quam in virum, ex text. in l. 3. ff. *ex quibus causis maiores*, ibi, & hoc ex affectu eius intelligitur, Barbat. *consil.* 60. num. 4. Socin. *consil.* 97. *lib.* 3. qui loquitur in minore quindecim annorum, Sanchez *d. lib.* 4. *disp.* 3. num. 4. ibi, *Attendenda est aetas, ut si senex, vel puer sit, cui metus incutitur, similiter eius fortitudo, innataque animi magnitudo, aut paruitas, & fragilitas.* Fatinac. in *fragment. crimin.* *part.* 1. *verbo metus*, num. 74. Franc. Suar. *de Relig.* *tom.* 3. *lib.* 6. *cap.* 4. num. 11. ibi, *aliam enim constantiam requirit recta ratio in viro, quam in femina, & aliam in maturatione aetate, quam in pueris, &c.* Idem Sanchez *de matrim.* *lib.* 4. *disp.* 17. num. 2. *prope fin.* vbi ait respectu feminae, aut meticulosi adolescentis ex subiecti qualitate metum ex genere leuem dici interdum in foro conscientiae, grauem respectiue, & esse cadentem in virum constantem, reddereque matrimonium irritum, & ideo metus efficitur magis verisimilis, considerata persona, quae illum patitur, vt tenuit Rot. coram Lu-

doiic. *decis.* 326. num. 24. & 26. Menoch. *de praesumpt.* *lib.* 6. *praef.* 50. num. 31. rationem reddit illis verbis, *Nam pueri, in quibus nullus est usus, & qui omnia maior a quam sunt iudicant propter imperitiam aetatis, rebus quibuscumque etiam leuissimis terrentur.* Et hoc non solum in metu, quem coactuum appellamus, habere dicitur, sed etiam in reuerentiali, vt in specie affirmavit Marc. Anton. Cuch. *lib.* 5. *instiit. maior.* *tit.* 12. num. 133. à quo non dissentit Sanchez *d. lib.* 4. *disp.* 6. n. 8. & tenet Menoch. *consil.* 1252. num. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de futuro, si sequuta est copula, non dissoluntur per sponsalia de praesenti, nisi per metum, qui potuisset cadere in constantem virum, contracta sint.
- 2 Coitus antecedens sponsalia non praesumit matrimonium contractum.
- 3 Metus cadens in constantem virum ad eum finem iniuste incussus annullat matrimonium in utroque foro.
- 4 Metus quando iuste incutitur, non reddit irritum matrimonium.
- 5 Metus excusat etiam eum, qui in illum incidit culpa sua.

C A P. Veniens. ij. X V.

Alexand. III.

Sponsalia de futuro cum vna contrahens, & deim-
de cum alia de praesenti, debet remanere cum se-
cunda, nisi cum prima rem habuerit, vel cum se-
cunda ex metu cadente in constantem virum contra-
xerit. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collectar.* Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panoorm. Praepos. Pet. Gregor. Alexand. de Nauo, Canis. Cuiac. Viuian. *in rationali*, lib. 4. *iuris Pontificij*, *pag.* 9. Alagona *in compendio iuris Canonici* *pag.* 561. remissive Casal in *annot.* Ximen. in *concord.* *part.* 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 2. *Decretal.* *lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 2.

Collige ex text. matrimonium metu factum dici ab eo, qui duxit in uxorem puellam, cum qua fuit re-
pertus iacens in lecto à patre, vel alius eius confan-
guineis, vt per Marsil. *sing.* 286. *vers. capias vnam*, Seb-
bast. Medic. *de castib. fort.* *part.* 1. *quast.* 7. num. 57. *vers.* *quadragesimo secundo*, Mascard. *de probat. conclus.* 105. 1. num. 48. Menoch. *de praesumpt.* *lib.* 3. *praesumpt.* 4. num. 7. Cardinal. Tusch. *pract. conclus.* *lit. M.* *conclus.* 215. *num.* 9. 15. 19. & 22. & *conclus.* 216. num. 2. & 3. Sanchez *de matrim.* *lib.* 4. *disp.* 12. num. 14.

Possit fidem praesentiam cognouerit, &c.] Et ego coitus an-
tecedens sponsalia non praesumit matrimonium con-
tractum, vt per Couarr. *de sponsalib.* *part.* 1. *cap.* 4. §. 1. n. 13. Menoch. *de praesumpt.* *lib.* 3. *praef.* 1. n. 42. D. Barbof. in *rub. ff. solutio matrimonij*. *part.* 1. num. 107.

Alioquin secunde, &c.] Aduerte quod licet ma-
trimonium nullum sit in utroque foro pro metu
cadentem in constantem virum ad eum finem iniuste
incussum, Henric. in *summa*, *lib.* 11. *cap.* 9. num. 1. Sanch.
de matrim. *lib.* 4. *disp.* 12. num. 18. Valer. Reginald. in *praxi*
poenit. *lib.* 3. à num. 75. tamen illud irritum non reddit
metus quando iuste incutitur, vt docent in praesenti,
Zabar. num. 2. Hostiens. *ad finem*, in *1. solut.* Ioan. Andr.
num. 8. Anchar. num. 6. Henric. num. 3. Praepos. num. 5.
& Abb. num. 8. quos refert, & sequitur Sanchez *d. lib.* 4.
disp. 13. num. 3. *vers. quarto*, vbi num. 9. dicit ideo in praesenti

De Sponfalibus, & matrimoniis. Tit. I. 479

fenti irritum fuisse matrimonium ad quod pater cogit iuuenem repertum cum filia in eodem lecto, quia iniuste cogit volens eum interficere, quod iniustum erat, nec etiam pater poterat auctoritate propria iuste talem cogere ad matrimonium, quia id iudicis officium est, ut aduertit Valer. Reginald. d. lib. 3. num. 79. vbi etiam refoluit valere potuisse matrimonium si pater non venisset animo cogendi illum ad matrimonium, sed animo interficiendi ob eam culpam, ille autem precibus impetrasset ab eodem patre, ut vitam sibi condonasset sub conditione quod filiam suam acciperet in vxorem, tunc enim metus non esset incussus, ut matrimonium fieret, nec conuentio illa coniungeret ut matrimonium obtineretur per metum; sed ut metus per matrimonium toleraretur, de quo etiam Fr. Basil. Ponc. de impediment. matrimonij, cap. 29. §. 12. vers. neque obstat, vbi etiam dicit metum mortis in presenti iniuste illatum fuisse.

5 In gloss. Et xvovi. fin. ibi, & est hic argumentum quod licet culpa mea inciderim in metum, nihilominus excusor propter metum. Hæc glossa recipitur in presenti, Host. ad fin. super verbo nisi metu coactus, Ioan. Andr. num. 8. Anton. num. 3. Anchar. num. 7. Card. num. 1. Henric. Boich. num. 1. Præpos. num. 2. Nauarr. in man. cap. 17. num. 15, quos refert, & sequitur Sanchez d. lib. 4. disp. 8. num. 9. Monter Aragonia decif. 45. num. 2. 1. vers. nec obstat, Rot. in Colimbien. matrimonij 2. Decembris 1616. coram bonæ mem. Barrato, inter eius impressas decif. 213. num. 8.

S Y M M A R I V M.

- 1 Iurans cum aliqua contrahere si vult Religionem ingredi, debet primo contrahere ut iuramentum seruetur, & postea ante copulam Religionem ingredi.
- 2 Sponsalia iurans potest regionem ingredi non contracto matrimonio.
- 3 Declaratur text. in presenti.
- 4 Sponsalia iurans, & postea adstringens se religionis voto, non potest sine peccato mortali matrimonium inire animo firmo ingrediendi religionem ante summationem.

C A P. Commissum. XVI.

1 Q Vi dedit fidem contrahendi eum aliqua, & iuravit, si vult ingredi Religionem, tutius est prius contrahere cum illa, ut seruet iuramentum, & postea ante copulam ad Religionem migrare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Nauo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 10. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 561. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 4.

2 Quod tutius est ei, &c.] Verba hæc important consilium, ac proinde illum qui sponsalia iuravit posse religionem ingredi non contracto matrimonio, tenent D. Thom. in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. & in ad dist. ad 3. part. quest. 43. art. 3. in concil. Sot. d. dist. 27. quest. 2. art. 5. dub. 1. Syluest. in summa, verbo matrimonium 7. quest. 5. Nauarr. in man. cap. 22. num. 26. Menoch. de arbit. casu 455. num. 10. Soar. de relig. tom. 1. tract. de iurament. lib. 2. cap. 13. num. 2. eum seqq. Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 5. in incipio, num. 11. Veg. in summa, lib. 6. casu 21. Fr. Emman. in summa, tom. 1. cap. 244. num. 5. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 43. art. 3. dub. 1. diffie. 1. Lancellot. in sit. iuris Canonici, lib. 1. de sponsal. cap. 15. verbo consuevisi, Henric.

in summa lib. 11. cap. 13. num. 3. & cap. 14. num. 3. Hurtado de matrim. disp. 2. diffie. 5. Sanchez de matrim. lib. 1. disp. 43. num. 3. ex quibus communis est sententia, quæ primò sic probatur. Maius præiudicium reperitur, & fortius vinculum in matrimonio de presenti, quam in sponsalibus iuratis, at matrimonium religione dissoluitur, ergo & sponsalia. Maior probatur, quia per matrimonium acquiritur ius indissolubile ad vsus matrimoniales, ex sponsalibus verò tantum obligatio ad contrahendum. Minor probatur ex cap. verum, & ex cap. ex publico, de conuers. coning. consequentia bona est. Deinde si is, qui iuravit contrahere, teneretur seruare iuramentum propter partis præiudicium, teneretur etiam manere in matrimonio: hoc autem falsum est, & absurdum; ergo, &c. Maior probatur, quia is, qui iuravit nubere, censetur iurasse cum effectu, & in matrimonio permanere, ut ex natura rei constat, & ex D. Thom. colligit Sotus loco citando. ergo contrahendo eo animo ut statim relinquat, & religionem ingrediatur, iam non seruat iuramentum iuxta intentionem iurantis, & acceptantis, contra cap. quicumque 22. quest. 5. consequentia bene colligit. Præterea si teneretur seruare iuramentum, aut esset ex vi ipsius, ut reddatur Deo, aut propter partis præiudicium, sed neutrum dici potest, quod sic probatum. Iuramentum non potest impedire melius bonum, nec opera consilij, etiamsi in eo iam exprimitur, vnde si quis iurasset non ingredi religionem vsque ad certum tempus, non commodare, non fideiubere, licet iuramentum seruare potuisset; quia nullo præcepto ad illa opera tenetur, atramen iuramentum non obligaret quasi boni impeditiuum, cap. vlt. 22. quest. 5. quod sic declarat Palud. in 4. dist. 38. quest. 2. art. 1. col. 4. Abb. in cap. si verò, num. 6. de iure iurand. Turrec. in cap. si aliquid 22. quest. 4. Sot. de tollendo iuramentorum abusu, cap. 9. ad fin. Couarr. in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 6. num. 7. ergo iuramentum quatenus Deo reddendum est, ex vi sua non impedit quominus sponsus statim possit religionem ingredi: quod verò nec partis præiudicium, ex eo patet, quia nullum mulieri fit præiudicium si non adimpleatur illud, quod statim reuocari debet, & quod ipsa non posset impedire, nec sine peccato sponsum à meliori bono, vel per momentum retardare, ergo nihil est quod impedit. Denique fornicatio, lepra, inimicitia & alia: causæ superuenientes dissoluiunt sponsalia propter defectum intentionis, ex cap. quemadmodum, de iure iurand. ergo à fortiori religio. Ex quibus fundamentis sponsalia iuramento confirmata per Religionem dissolui, tenent gloss. Innoc. Abb. num. 4. Præpos. num. 5. in presenti, Palud. dist. 28. quest. 1. ad fin. Ricchard. dist. 29. art. 2. quest. 4. Menoch. de arbit. casu 455. num. 10. nouissimè Basil. Pont. de Sacramento matrimonij, lib. 1. 2. cap. 5. à princip. vbi num. 2. quærit an per solum ingressum, an verò professio expectanda sit. Quamuis eum, qui iuramento promissit contrahere matrimonium, teneri prius contrahere, & non posse ante contractum matrimonium ad religionem transire, teneant Sot. Ledesma. Nauarr. & alij, quos refert, & sequitur Rebell. de oblig. iust. lib. 4. de matrim. quest. 8. sect. 6. conclus. 2. intelligentes per illa verba text. tutius esse, non explicari consilium, sed necessitatem, quos tamen cura iudicio reprobant Sanchez citato loco, & Basil. Font. d. lib. 2. cap. 10. num. 11. Vnde retenta hac sententia, & intellectu ad text. in presenti excusari possunt circuitus Azor. insit. moral. part. 1. lib. 1. 1. cap. 5. quest. 4. vers. videtur itaque, Basil. Pont. d. lib. 1. 2. cap. 10. num. 12. videlicet quod iuuenis de quo in presenti, sub biennij finem suspensio & incerto animo fuit, contraheret ne matrimonium, an Religiosorum institutum susciperet, & ita rem totam in tempus differbat,

differebat, nec enim promissum præstabat, nec ad Religiosorum ordinem transibat, & proinde Pontifex decernit vt puellam ducat uxorem, & deinde ad religionis statum se conferat si velit, cum in dubio tutius & cærtius sit eligendum, & cum is iuuenis dubius sit verum ex his duobus agat, & propterea rem totam in dies differat, fatius ducit Pontifex vt matrimonium contrahat, & iurandum seruet, siquidem post matrimonium ratum, & non consummatum intra duorum mensium spatium, quod ius concedit, deliberare poterit si velit de toto ad religiosam vitam institutum transire; nam facilius est confugere ad communem intellectum, vt *suprà*. Vel potius tentari potest Summus Pont. tantum detulisse iuramentum religioni, vt sæpe iubeant illud seruari in casibus in quibus non obligat, ne alij occasionem peierandi accipiant, neque scandalizentur, existimantes iuramentum violari. Vnde cum votum Religionis consilij sit, & non præcepti, rectè constitutum fuit ad euitandum scandalum pusillorum, & propter reuerentiam iuramenti, vt licet in hac specie non impediret religionem de se, seruari tamen quatenus fieri poterat. Quæ ratione tutius dicitur in eo text. scilicet ne forte alij occasionem accipiant peierandi, aut scandalizentur, sicque verbum, *tutius*, præsupponit de futuro esse statim religionem ingredi, nisi ex prædictis causis perfecta charitas contrarium suaderet, quæ maximè in eo consistit, vt opera consilij differantur propter scandalum passiuum ignorantium, iuxta *cap. 2. de noui operis nunciis. resolu. S. Thomas 2. 2. quest. 43. art. 3. Albertin. in libro de secreto, à num. 236. Castro lib. 1. de iusta hereticorum puni. cap. 20 tradunt nostri in cap. Deus, qui, de vita, & honestate cleric. & ita hunc text. in effectu intelligunt gloss *hic*, cuius opinionem recipiunt Panor. & Cuiac. etiam in *presenti*, Richard. in 4. dist. 29. art. 2. quest. 4. Sor. & Henric quos refert Basil. Pont. d. lib. 12. cap. 10. num. 9. Nec oberit si quis dicat Summum Pont. potius debuisse declarare iuramentum in ea specie non obligare, prout fecit in *cap. ex parte, de clericis non resid.* Respondetur enim ex ea declaratione non cessare occasionem peritij, aut scandali in ignorantibus, atque ideo negligit periculum credendi iuramentum in ea specie obligare ad euitandam aliam maioris mali occasionem, & bonum consequendum conseruari. In religionis iuramenti, vt cum videant homines Ecclesiam velle seruare iuramenta, quæ de se non obligant, intelligant quanta in veneratione haberi debeant; quòd si quis dicat non debuisse illud fieri in hac specie cum dispendio boni spiritualis dum Religio differtur, respondetur maioris esse charitatem propria bona, & opera perfectionis differre propter scandalum pusillorum, & in eo plus mereri eum, qui proximi vtilitatem suis commodis anteposuit, vt resoluunt D. Thom. & alij vbi *suprà*.*

3 In gloss. *Tutius*, ibi, *vel dic tutius saltem quoad opinionem*. Secundum hanc glossam tenent Sor. Angel. Syluest. & Lancellot. *suprà* citati, quos sequitur Sayr. in *clausi Regia, lib. 5. cap. 7. num. 4. vers. secunda propositio*. Pontificem in presenti intelligere tutius esse prius contrahere non secundum rei veritatem, sed iuxta vulgi opinionem, existimantis illum esse peritij reum, nisi prius matrimonium ineat. Verum hunc intellectum improbat Sanchez d. *disp. 43. num. 5. meliorem reputans quem supra ex illo & aliis præstitimus, quòd scilicet Summus Pontifex tutius consulit iuramentum adimplere, non quidem de præcepto, sed de consilio ad euitandum scandalum pusillorum, & propter reuerentiam iuramenti.*

4 In ead. gloss. ibi, *videtur facere contra conscientiam, & sic peccat*. Notatur ad hoc, quòd iurans sponsalia,

& postea adstringens se religionis voto, non potest sine peccato mortali matrimonium inire animo firmo ingrediendi religionem ante consummationem, vt per Hostiens. paulo post *princ. in presentem*, & Ioan. Andr. num. 3. Butr. num. 9. Præpos. num. 5. Fr. Emman. in *summa rom. 1. cap. 244. num. 5.* & alios plures, quos refert, & sequitur Sanchez d. *disp. 43. num. 7.*

In gloss. *Lege*. Hæc glossa, & Hostiens. in *presenti*, 5 super hoc verbo remittunt lectorem ad *cap. licet, de regular. vbi ponitur simile verbum, & constat non accipi pro voto; sed gloss. ead. cap. licet, verbo priuata*, Hostiens. super ead. verbo, explicant ex amore & charitate Dei, addit Host. vel ex lege, quæ instinctu Spiritus sancti cordibus imprimitur.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurans cum aliqua contrahere, moneri potius debet quam compelli vt contrahat.
- 2 Cogi qualiter quis debeat ad matrimonium post sponsalia à se iurata, & numeris seqq.
- 3 Nuptia coacta malos exitus habere solent.

CAP. Requisiuit. XVII.

Luc. II.

Mulier, quæ iurauit nubere alicui, si postea non vult, monenda est potius quam cogenda, quia matrimonia debent esse libera, & coacta sæpe habent exitus difficiles. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 11.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 62. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 12. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. part. 45. cap. 6.*

Colligitur ex text. sponsalia voluntaria præcedentia nihil operari quin matrimonium remaneat nullum, si constet metum in illo interuenisse, vt per Fortun. Garc. in *repet. cap. 1. num. 121. vers. vnum à ratione, de parentis, Ferret. consil. 171. num. 6. Couart. de sponsalib. part. 1. in *princ. cap. 4. num. 5.* Hieron. Gabr. consil. 186. num. 12. lib. 2. Card. Mantic. de *tacitis, & ambig. conuen. lib. 3. tit. 17. num. 9.* quos refert & sequitur Rot. in *Colimbrien. matrimony 2. Decembris 1616.* coram bonæ mem. Buratto inter eius impressas *decis. 213. num. 8.**

Quod cum libera debeant esse matrimonia, &c.] Intel. lige ab omni extrinseca necessitate, non tamen à necessitate intrinseca, hoc est, vt ex consensu obligentur partes ad obseruandum, quod promiserunt, & tunc matrimonia ab hoc non debent esse libera, quia esset euacuare omnem neruum matrimonij, si diceretur quòd consensus non adstringeret inuitos, ita Gutier. de *iurament. confirmat. part. 1. cap. 51. num. 4. & canon. quest. lib. 1. cap. 18. num. 10. vers. vltimo non possum, & alij relati per Cened. ad Decretal. collect. 161. num. 2. non est enim contra matrimonij libertatem quòd Ecclesia homines iure compellat post sponsalia præsertim iurata, Henric. in *summa, lib. 11. cap. 13. §. 4.* monendo eos prius, & postea cogendo per censuram, si exponatur verbum, *potius*, de quo in *presenti*, id est, prius, iudex tamen debet semper procedere cum prudentia absque strictissima coactione, ne consensus requisitus ad matrimonium deficiat, & si sponsum ita obstinatum esse videat, vt liberè matrimonio consentire repugnet, monitione potius quam exactissima coactione*

coactione vtatur, & hoc etiam potest esse quod sensit text. in presenti, in illis verbis, monenda est potius, quam cogenda. Vide Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 4. in summo, num. 5. Didac. Lopez de Stronica de voto, quest. 1. ex num. 57. Sarmient. lib. 1. select. cap. 5. num. 5. Ioan. Segura Daulos in direct. iudic. eccles. for. part. 2. cap. 15. ex num. 6. Egid. de Coninck de Sacramentis, tom. 2. disp. 22. dub. 2. Hurtado in tract. de matrimon. disp. 1. difficult. 17. Perez l. 1. glos. 1. pag. 4. vers. non obstat, tit. 1. lib. 5. Ordin. Azeved. l. 1. num. 15. & 16. tit. 1. lib. 5. noua recop. Menoch. conf. 386. num. 2. bene Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 29. num. 7. vbi num. 8. dicit iudicem si censura lata viderit sponsum esse pertinacem, nihilque censuram prodesse absoluturum esse à censura, quamuis sponsum absolutiorem minimè petat, & vide dicta ad cap. ex litteris, il secundo, supr. hoc tit.

Sed adhuc ratio illa, quam in præcitatæ verbis reddit Pontifex, videbatur inepta cum cor. tio, quæ sit auctoritate legis, & iudicis, iusta præsumatur, & libertatem non tollat ex iudicio, quæ congerunt Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 13. à num. 3. & nouissimè Basil. Pont. eod. tract. lib. 4. cap. 19. à num. 7. Nec satis facit recepta doctrina Butrij in presenti, dicentis eam coactionem libertatem tollere, quæ sit à causa extrinseca, quæ verò ab intrinseca, scilicet ab ipso consensu contrahentium, libertatem non tollere, sicut etiam quando quis in periculo mortis constitutus votum emisit, cap. litteraturam, de voto, ac proinde cum coactio in hoc text. proueniat ab obligatione mulieris, & à iudice, non tollit libertatem.

4 Ego tamen verum credo in hoc proposito curandum non esse vtrùm coactio proueniat ab extrinseca, vel intrinseca causa, sed tantum vtrùm fiat ex causa iusta cum debita moderatione. nam si sic fiat, auget porius libertatem, quam minuit, dummodo id impellat, quod sub peccato mortali quis facere tenetur, quando enim iuste metus infertur, non extorqueatur consensus iniuste, nec per iniuriam, & is, qui cogitur, non est rationabiliter iniuitus, quandoquidem iure cogitur, & ille in non parendo recedit à iure, & æquitare, vt optime considerat Basil. Pont. loco citato, vbi ad plura infert. Sin autem cogendi causa iusta non sit, vel si in eo metu inferendo, etiam si iustam originem habuerit, aliquid sit contra bonos mores, aut non adhibeatur cum debita moderatione, coactio libertatem tollit, vt optime probat Basil. Pont. loco citato, vbi infert ad plura notabilia. Et ideo cum supposita mulieris contumacia nimia coactio iniuitas faceret nuptias, & esset occasio maioris mali, planè erat iniusta, sicut quodlibet præceptum legis, aut iudicis, quod cum probabili periculo maioris mali minus cogit euitare, & hac de causa rectè Pontifex ait, quia libera debeant esse matrimonia.

5 Vnde ex dictis infertur sponsos teneri præcisè nubere, vbi ad id causa iusta cogi possunt, nec satisfacere soluendo interesse, nam cum promissio per leges approbata obliget ad præstandum id, quod promissum est, & in sponsalibus nuptiæ sint promissæ, non verò id, quod interest, sequitur quòd nuptiæ sunt præcisè in obligatione; accedit quod ex cap. ex litteris, & ex cap. sicut, hoc tit. apertè colligitur hanc obligationem esse præcisam ad contrahendum: ita Præpos. num. 7. in d. cap. ex litteris, Abb. in cap. 1. num. 7. & Felin. num. 8. hoc tit. Corral. lib. 2. miscellan. cap. 3. in fine, Angel. verbo sponsalia, num. 21. Porro si sponsalia iuramento confirmantur, inter omnes conuenit præcisè obligare, est enim recepta conclusio, quòd omnis promissio faciendi si iuramento vallata sit, obligat præcisè, vt probat gloss. verbo

Barbof. Collect. Tom. II.

neesse habeas, in l. si pecuniam, ff. de condit. ob causam, quam ibidem recepiam asserit las num. 33. Alexand. num. 27. Duaren. in fine. ad l. stipulationes non diuidantur, ff. de verb. obligat. Abb. in cap. veniens, num. 7. de iureiur. Rip. in cap. 1. num. 59. de iudic. Præpos. vbi supr. à Couarr. in cap. quamuis pactum, part. 1. §. 4. num. 6. Aym. consil. 12. num. 2. Menoch. de arbit. casu 336. num. 31. & hoc probant auctoritate cap. vlt. ne Prelatis vices suas, & quia iuramentum in forma specifica seruandum est, cap. ad nostram, de iureiur. & ibidem Abb. num. 2. idem Abb. in cap. per tuas, num. 13. de arbitrar. non seruatur autem in forma specifica si loco facti promissi æquialens pecunia soluatur; quamuis huiusmodi Doctorum fundamentum iuris principijs consentaneum non sit, vt alibi ostendam, sponsalia tamen præcisam habere obligationem cum eisdem libenter fateor.

Cum coactiones difficiles, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6 nuptiæ coactæ malos exitus habere solent, Gig. consil. 36. num. 10. Neuizan. in sylua nupt. lib. 1. num. 353. vers. & quod nuptia, & lib. 2. num. 114. Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 4. in init. num. 5. Farinc. part. 4. decis. 69. num. 16. Cened. ad Decreta. collect. 161. num. 1. Id enim plerumque etiam contingere solet quando inter impares contrahuntur, Menoch. consil. 385. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 6. num. 2.

SVM MARIVM.

- 1 Litis pendentia super matrimonio non impedit secundum matrimonium contrahi, si primum erat nullum.
- 2 Matrimonium pendente lite contractum valet.
- 3 Error qualitatis, seu dolus antecedens, matrimonium non irritat.

CAP. CUM in Apostolica. XVIII.

Vrbau. III.

M Attrimonialite pendente si litigans ante sententiam iudicis accipit aliam vxorem ignoran- 1 tem facti, postea si feratur sententia de nullitate matrimonij, tenet secundum matrimonium, licet fuerit contractum pendente lite, sed viro debet iniungi penitentia, & vt abstineat à coniuge per tempus penitentiae, &c. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Vjuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 12. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 562. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 20. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. cap. 2. 1.

Pendente lite.] Ergo matrimonium pendente lite 2 contractum valet, vt per Couarr. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 1. num. 8. Mascard de probat. concl. 1023. num. 8.

In maritali copula, &c.] Notatur ad hoc, quòd error 3 qualitatis, seu dolus antecedens matrimonium non irritat, vt per Couarr. de spons. p. 2. cap. 3. §. 7. n. 3. & lib. 1. var. cap. 5. num. 1. Perez l. 1. vers. arbitratu virum matrimonium dolo contractum, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 15. Molin. de iust. tract. 2. disp. 259. vers. illud postremo, & disp. 352. num. 5. Valent. 2. 2. disp. 5. quest. 20. puncto 4. §. 2. probatur conclusio, Flamin. de resign. benef. lib. 13. quest. 3. num. 11. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 51. art. 2. dub. 3. paulo ante secundam conclusionem, Gutier. de matrim. cap. 89. num. 4. Sanch. eod. tract. lib. 7. disp. 18. num. 18. vbi num. 19. non capit limitationem nisi tantus esset dolus, vt consensum auferret.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium secundum contrahere non potest mulier nisi per certum nuntium certificata fuerit de morte primi viri, & num. 2.*
- 3 *Testis unus de visu an probet mortem, ostenditur.*
- 4 *Fama sola non sufficit ad probandam mortem viri, et uxor secundo nubat.*
- 5 *Iudicis prudentis arbitrio relinquatur qualis debeat esse certitudo mortis prioris viri, et uxor secundo nubat.*
- 6 *Mulier secundo nubens adhuc viuo primo viro, ab omni pena excusatur si verisimiliter credidit primum fuisse mortuum.*
- 7 *Certitudo ad probandam viri mortem sufficit per testes, seu probabilitatem moralem.*

C A P. In præsentia. X I X. Clem. III.

Mulier licet iuuenis, & incontinens, cuius vir est absens septennio, vel quocunque numero annorum, nec potest certificari de morte, vel vita siue sit captiuus, siue peregrinus, non potest secundo nubere, nec canonicè potest hoc concedi donec recipiat certum nuntium de morte viri. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharsn. Panormitan. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuia. Viuian. in *rationali*, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 12. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 562. remissiuè Casal in *annor.* & Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 3.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Couarr. de *ponsal.* part. 2. cap. 7. §. 3. num. 3. Gregor. l. 6. tit. 9. part. 4. Stephan. de Gaëta in *reper. cap. ad limina* 30. quest. 1. §. 4. num. 480 Petr. Moz. de *contractib. tit. de matrimon.* §. fin. num. 37. Matiens. l. 5. glof. 1. ex num. 2. & glof. 3. ex num. 7. tit. 1. lib. 5. noua recop. Gom. de Lecn resp. 62. Menochius de *arbitr. casu* 420. ex num. 118. Anton. Gomez l. 80. *Tauri*, num. 31. Nauarr. *consil.* 15. sub hoc tit. in *prima editione*, Perez per text. *ibi in l. 7. glof. 1. tit. 15. lib. 8. Ordinarum*, Mafcard. de *probac. conclus.* 1069. num. 3. cum seq. & *conclus.* 1074. num. 4. Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 12. num. 7. Fr. Enman. in *summa*, tom. 1. cap. 233. num. 2. & 4. D. Barbosa in *rubr. ff. soluto matrimonio*, part. 2. num. 71. & 72. remissiuè Cened. ad *Decretal. collect.* 171. num. 3. Henric. in *summa*, lib. 12. cap. 6. num. 4. Gutier. *practicarum lib. 2. quest. 8. num. 3. cum seqq.* & de *matrimonio*, cap. 51. num. 1. cum seqq. Sayr. in *claus. Regia*, lib. 1. cap. 13. num. 28. Valer. Reginald. in *praxi fori poenitent.* lib. 31. num. 70. cum seqq. Alcyf. Ricc. *praxi fori ecclésiast. resol.* 231. Paul. Comitol. *responsor. moralium*, lib. 1. quest. 127. cum seqq. & *præcipue* quest. 132. Farin. in *praxi crimin.* part. 5. quest. 140. num. 50. cum seqq. latè Sanchez de *matrimonio*, lib. 2. disp. 46. Pont. de *matrimonio*, lib. 7. cap. 53. Et in hoc iura Ciuilia Digestorū, Codicis, & Authenticorum per text. in *præsentia* esse correctā asserunt hic otanes, & Gutier. d. q. 8. num. 4. Farin. d. quest. 140. num. 52. plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 46. num. 6.

Donec certum nuntium, &c.] Ergo per vnum testem de visu deponentem, aliàs idoneum, mors viri probata conferetur, sic Host. Abb. Angel. & Veracr. quos refert licet non sequatur, Sanch. d. disp. 46. n. 10. admittit Farin. d. q. 140. n. 73. eo casu, quo coniux obierit in loco ita distanti vt facile nequeant aliæ probationes haberi. Verùm Sanch. licet cum hac limitatione Farin. sententiam recipiat, asserit multò magis sibi placere nunquam sufficere vnum testem, intelligens verbum *nuntium*, de quo in text. in genere neuro, ita vt signifi-

cat, la noua, sed non potest dici nuntium certum, quod voce vnus habetur, cum iura clament vocem vnus esse vocem nullius, l. i. iuramentum, *vers. simili modo*, C. de test. c. veniens, in fin. *supr. eod. tit.* Vnde solam famam non sufficere nisi aliis adminiculis adiuuetur, resoluūt Menoch. remedio 4. adipsenda, n. 672. Mafcard. de *probac. concl.* 1075. num. 4. cum seqq. Abb. Syluest. Anton. Gabr. S. Antonin. Sor. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 46. n. 15. quibus adde Farin. d. q. 140. n. 61. cum seqq. Paul. Comit. d. lib. 1. q. 127. n. 2. Rebell. de *oblig. iust.* p. 2. lib. 3. q. 3. Basil. Ponc. de *imped. matrim.* c. 13. §. 5. vbi etiam in *vers. ex dictis*, ampliat etiam si verè obiisset coniux, resoluens tunc matrimonium re vera nullum fore si scemina sola fama de obitu viri mota contraheret. idem reperit ipsemet Basil. Ponc. d. *tract. de sacram. matrim.* lib. 7. c. 53. n. 5. & n. 6. colligit secundum matrimonium non posse validè contrahi cum dubio de morte prioris viri, nam donec certus sit nuntius inhabilis est: vnde etiam existimat textum in *cap. dominus*, de *secundis nupt.* correctum esse per text. in *præsentia*, quatenus in illo text. colligitur valere matrimonium initum cum dubio de morte viri.

De morte.] Cum hæc certitudo mortis prioris viri non omnino qualis esse debeat præscribi possit, hoc iudicis prudentis arbitrio, attentis circumstantiis occurrentibus relinquatur. Vide Cou. d. §. 3. n. 4. Marant. in *reper. l. 1. potest. ff. de acquir. hered.* Perez l. 3. *prope finem*, tit. 1. lib. 5. *Ordin.* pag. 50. & lib. 7. tit. 15. lib. 8. pag. 318. Fr. Emman. d. c. 233. num. 2. Menoch. de *arbitr. casu* 420. n. 128. & de *praxi lib. 6. prax. 49. n. 28.* Gutier. d. q. 8. n. 9. Farin. d. q. 140. n. 75. Sanch. d. disp. 46. n. 7. vbi n. 8. aduertit illud esse speciale in morte probada, vt testes nõ citata parte, sed ex mero iudicis officio examinari possint.

In glof. *Viris*. Notatur ad hoc, quòd mulier secundo nubens adhuc viuo primo viro ab omni pena excusatur, si verisimiliter credidit primum mortuum fuisse, vt per Anton. Gomez l. 80. *Tauri*, n. 31. in *princ.* Farin. d. q. 140. n. 42. vbi n. 43. secus resoluit si mulieris credulitas super morte viri non fuerit iusta, & verisimilis, & multò minus si fuerit ficta, falsa, & ab ea procurata. Vnde Basil. Pont. d. lib. 7. c. 53. n. 7. resoluit quòd si fortasse credens allato nuntio secundum inierit matrimonium, ac postea maritum videre rescuerit, planum est nec posse petere, nec reddere debitum secundo, sed separari debere, ad priorèmq. reuerti. At si dubitet probabiliter, ac pendeat animo an vir eius viuat, exigere quidem non potest, nam in exigendo animum à dubitatione probabili non auerit, & dubitatio, quæ viro non debet obesse, ipsi nocet: reddere autem potest, quia in reddendo valet dubitationem excludere ex eo dictamine ne noceat, aut lædat ius secundi viri.

In glof. *Donec*, in. Notatur ad hoc, quòd certitudo ad probandam viri mortem non tantum requiritur per certum nuntium, sed etiam per testes, seu probabilitatem moralem; ita vt iudicio prudentis probabilis, & certa iudicetur mors, vt per Abb. hic in fin. & Alex. de Neuo n. 22. Cou. d. §. 3. n. 3. Ioseph Lud. d. *decis.* 12. n. 7. Gutier. d. q. 8. num. 4. Mafcard. *concl.* 1074. n. 4. & plures alios, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 46. num. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonij contractus cum peccatrice volente se corrigere, proficit ad remissionem peccatorum.*
- 2 *Matrimonij quo quis obraxit cũ meretrice, validū est.*
- 3 *Meretricem trahere de lupanari, & accipere in uxorem, proficit in remissionem peccatorum.*
- 4 *Condamnatus ad mortem an effugiat mortis poenam si velit ducere in uxorem meretricem in publico lupanari existentem, & num. 5.*

- 6 Meretrix dicitur, que multorum libidini parer.
- 7 Meretrix non est, qua peccatum aliquod occultè commisit, vel alicuius amore capta ei sui copiam fecit.
- 8 Meretrix dicitur à merendo, quasi mereatur stipendia.
- 9 Meretricium genus infame.
- 10 Meretrices tanquam personæ turpes non possunt capere ex testamento fratris ad exclusionem fratrum.
- 11 Meretrices cur permittantur in Christiana Republ. ostenditur.

C A P. Inter opera. XX.

Clemens III.

1 **M**eretrix publicam extrahere ex lupanari, & accipere in vxorem, est opus misericordiae, & proficit in remissionem peccatorum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Cened. collect. 140. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuia. Viuan. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 13. Alagonaviz compendio iuris Canonici, pag. 563. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 5.

2 **E**t duxerint in vxores.] Ergo matrimonium, quod quis contraxit cum meretrice, validum reputatur, vt per Duaren. q. 350. limit. 8. vers. contrariam. Palat. in repet. cap. per vestras, infra de donat. inter virum, & vxorem, notab. 3. §. 16. num. 2. Clar. in §. fin. quest. 98. num. 6. Menoch. consil. 18. num. 12.

3 **I**n remissionem proficiat peccatorum.] Notatur ad hoc, quòd meretricem trahere de lupanari, & accipere in vxorem, proficit in remissionem peccatorum, vt per Cassan. in consuet. Burgund. rub. 1. §. 5. verbo s' il n'a grace, num. 98. pag. 207. Plaza de delict. cap. 3. 4. num. 6. ad finem, Menoch. consil. 18. num. 12. Anton. Scap. de iure non scripto, lib. 1. cap. 5. 4. num. 1. 9. Couarr. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 11. num. 3. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 3. 3. num. 1. vers. meretricem, Gutierrez. canon. quest. lib. 2. cap. 3. n. 2. 5. Farin. fragment. crimin. lit. C. num. 642. plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 140. num. 10.

4 **Q**uòd est ad præsens institutum non contemnenda, vtrùm scilicet condemnatus ad mortem eius pœnam effugiat, si velit ducere in vxorem meretricem in publico lupanari existentem? In qua partem affirmatiuum sequuntur Suar. à Ribeira in addit. ad Anton. Gomez variarum, tom. 3. cap. 13. num. 37. littera M, Plac. de delict. lib. 1. cap. 3. 4. num. 6. Viui. lib. 1. commun. verbo condemnatus ad mortem, vers. tertio etiam, Rebuff. in comment. ad l. 245. ff. de verb. signif. Sebast. Medices in tract. mors omnia soluit, p. 1. num. 158. Lançell. Gallia in consuet. Alexand. in glos. vxori, quest. 4. n. 78. Farin. d. litt. C. verbo condemnatus, num. 641. Benedic. Egid. in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 3. §. 5. n. 8. Cui opinioni non obstat quòd huiusmodi condemnatus ad mortem non voluntariè, sed metu ipsius mortis, vt illam effugere possit, meretricem in vxorem ducere videtur, quia facillimè responderetur (si hæc pars vera in se fuisset) validum esse huiusmodi matrimonium, quia is metus non eo tendit, vt matrimonium fiat, sed propriè & spontè id euadendi medium eligit, sic post Sorum, Couarr. Cordub. & alios, resoluit Cened. d. collect. 140. num. 11. & Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 1. 2. num. 8. vbi num. 9. idem dicendum esse putat, etiam si ipse damnatus minimè offerat matrimonium, sed alius ei promittat immunitatem ab ea pœna si certam fœminam ducat.

5 **V**erùm his non obstantibus veritas est in contrarium, tum quia text. in præfenti solum agit an actus ille ducendi meretricem in vxorem proficiat ad remissionem peccatorum, & licet dicat quòd sic, non ideo

Barboz. Collect. Tom. II.

tamen quidquam in foro exteriori disponit, sed in foro animarum, tum quia contrariè partis affirmatiuè nullam asserere possumus concludentem rationem, nisi quod per matrimonium cum meretrice maior reo videtur pœna imponi quàm per mortem, quæ quidem ratio nec est sufficiens, nec piarum denique quia ipsa affirmatiua opinio vltra quam nec ex iure probetur, nec pro se habeat sufficientem rationem, tenderet in graue Reipubl. præiudicium si in praxi obseruaretur. Quare hanc contrariam negatiuam opinionem merito tuentur Gam. de Sacram. præstandis ultimo supplicio damnatis, quest. 4. num. 10. Tiraquel. de pœnis temperandis causa 56. in fine, Bobadil. in sua politica, lib. 3. c. 15. n. 142. Cened. pract. ac canon. quest. lib. 1. quest. 9. num. 19.

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia soluere ei mercedem solitam, siue eam promiserit, siue non: quæstio est dubia, in qua probabilior sententia affirmat, eamque tenet Caiet. 2. 2. q. 32. art. 7. Soc. de iust. lib. 4. q. 7. art. 1. Aragon. 2. 2. q. 37. art. 7. & 5. 62. art. 5. conclus. 8. Salon etiam 2. 2. quest. 62. art. 5. controuers. 4. conclus. 1. & 2. Sylui. etiam 2. 2. quest. 32. art. 7. concl. 3. Turrian. 2. 2. tom. 2. disp. 14. dub. 1. Cordub. lib. 1. quest. 32. art. 2. Sayr. in clau. Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. num. 34. Less. de iustitia, lib. 2. cap. 14. dub. 8. Homobonus de Bonis de examine ecclesiastico, part. 2. tract. 9. cap. 9. quest. 24. Tannerus in 2. 2. disp. 49. dub. 10. num. 300. Malder. 2. 2. tract. 1. cap. 9. dub. 7. Rebello de oblig. iustit. part. 2. lib. 18. quest. 1. num. 9. Azor. iustit. moral. part. 3. lib. 4. cap. 2. quest. 2. Regius in resolut. casu 8. Villalob. in summa, tom. 2. tract. 11. diffic. 16. num. 8. Ratio est, quia pro omni actu pretio æstimabili potest accipi merces, sed actus meretricius si consideretur non vt turpis, & illicitus, sed vt naturalis, & delectationi hominum accommodatus, potest pretio æstimari, ergo, &c. Contra Nauarr. in man. cap. 7. num. 46. in fine, Medina in C. de restit. quest. 20. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 3. q. 5. Ioan. Valer. de differ. viri, que fori, verbo promissio, differ. 8. existimantes habentem rem cum meretrice non teneri in conscientia soluere ei mercedem solitam.

In gloss. Publicas. ibi, & dicitur meretrix, que multorum libidini parer, &c. ita Couarr. de spons. part. 2. cap. 8. §. 11. num. 4. Bermon. de publicis concubinarijs, verbo concubinam dimitat, num. 10. cum seqq. Gomez l. 62. Tauri, num. 3. Menoch. de arbit. casu 101. num. 7. & casu 328. num. 4. Mascard. de probat. concl. 1066. n. 4. cum seqq. Martienf. l. 10. glos. 4. n. 2. tit. 3. lib. 5. noua recop. Farin. conf. 33. num. 30. vbi additio littera R, & in praxi crim. quest. 136. num. 76. cum seqq. Ioseph. Scelle Aragonia decif. 5. num. 8. & 9. vbi n. 10. dicit meretricem non esse, quæ peccatum aliquod occultè cum aliquo commisit, vel alicuius amore capta ei sui copiam fecit, Farin. d. q. 98. num. 86. Rota apud eundem decif. 445. n. 2. p. 1. recent. Dicitur autem meretrix à merendo, mereri enim est stipendia facere, Petr. Gregor. syntagmatum iuris, lib. 2. c. 12. n. 1. Menoch. d. casu 535. n. 5. Farin. d. q. 136. n. 80. Bened. Egid. tract. de iure, & privilegio honestatis, art. 9. de meretrice. Huiusmodi tam turpe mulierum genus, quæ turpes, & infames reputantur in iure, Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Ecclesiasticæ, decif. 166. n. 87. & nuncupatim, vt tanquam turpes personæ nõ possunt capere ex testamento fratris ad exclusionem fratrum, Gomez tom. 1. var. cap. 11. num. 38. vers. ex quibus. Claff. §. testamentum, q. 46. num. 8. Chald. Pereira quest. forens. in comment. ad §. foror, num. 44. in medio, Institut. de iustit. testam. Bened. Egid. d. art. 9. de meretrice, n. 13. & Steph. Grat. Marchia decif. 216. num. 3.) esse permittitur in Christiana Republ. ad ea maiora mala euitanda, ad eò vt lupanaria meretricibus sint deputata, Cou. de spons. p. 1. c. 4. n. 7. & n. 9. vers. Ecclesia igitur, Roias de success. esp. 10. ex num. 27. Mench. lib. 1. illust. cap. 48. ex num. 1. Spin. in speculo resoluunt.

stament. *glof. 1. §. primo. num. 113. in princ.* Petr. Magdalen. *de numero test. in testam. part. 1. cap. 3. num. 54. in fine*, Anton. Scap. *d. lib. 1. cap. 34. ex num. 22.* Menoch. *casu 535. num. 6. cum segg.* Matienf. *l. 6. glof. 1. num. 13. tit. 8. lib. 5. noua recop.* Chald. Pereira *in l. f. curatorum. verbo cum non absimilis. num. 12.* Mascard. *de probat. conclus. 1063.* Hieron. Fernan. *de Oteto in interpretatione. cap. vit. de consuetudine. num. 68.*

S V M M A R I V M.

1. *Matrimonium metu graui extortum ratificatur per diu-
tinam habitationem iuriam, & spontaneam. & n. 2.*
3. *Consensus praesumptus ex mutua cohabitatione hodie non
sufficit, nisi denuo ratificetur coram parcho, & testi-
bus, obseruata Concilij Tridentini forma.*

CAP. Ad id. XXI.

Mulier etiam vndecim annorum, si inuita tra-
ditur viro cum quo spontaneè postea cohabit-
tat per aliquod tempus, vt per annum cum dimidio,
censetur tacite consensisse, & sic coactio transit in
consensum, & si mulier velit inducere testes ad pro-
bandam coactionem, non sunt admittendi, sed com-
pelli debent coniuges affectu maritali se tractare nisi
velint pariter ad Religionem conuolare, quod si in-
terim vterque ad alienos, & illicitos concubitus tran-
siit, pro hoc agere debent poenitentiam, antequam
ingrediantur Religionem. Colligitur ex Ordin. Abb.
antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens.
Ancharan. Buc. Panorm. Præpos. Canif. Petr. Gregor.
Cuiac. Alexand. de Neuo, Cened. *collect. 93. Viuian. in
rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 13.* Alagona in *com-
pendio iuris Canonici, pag. 563.* remissiuè Ximen. *in con-
cord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. De-
cretal. lib. 4. tit. 1. cap. 7.*

2. Hanc eandem conclusionem ex hoc text. quoad
primam eius partem desumunt Sebast. Medic. *de casib.
fort. part. 1. quest. 7. num. 43. & 57. vers. si metu contraxit,*
Farin. *fr. agm. crimin. part. 2. lit. M. num. 58.* Alphons. à Ve-
racc. *in speculo coniug. p. 1. art. 8. pag. 67. vers. contra istam
determinationem,* Stephan. à Gætra *in repet. cap. ad lumina
309. q. 1. §. 4. ex num. 454.* Couarr. *de sponsalib. p. 2. c. 3. §. 6.
n. 1. cum segg.* Greg. *l. 1. §. verbo le plaguesse, tit. 2. part. 4.*
Menoch. *de praesumpt. lib. 3. q. 4. num. 24. cum segg.* Ma-
scard. *de probat. concl. 105. l. a. num. 35.* Cened. *ad Decretal.
collect. 93. num. 2.* Henric. *in summa, lib. 11. cap. 9. num. 7.*
Sanchez. *de matrim. lib. 4. disp. 18. num. 3. vbi num. 5.* cum
suuà citatis Doctoribus, quos refert, concludit non
esse necessariam habitationem annis, & dimidij, quam
hic text. exigere videtur; narrat enim facti contingen-
tiam dum eius temporis habitationem ponderat: vn-
de rectè dicit prudentis arbitrio diffiniendum esse
hoc tempus, qui in dubio considerabit fugiendi op-
portunitatem, habitationisq. moram: nam quando
constat de spontanea cohabitatione, tunc data oppor-
tunitate si illico, & incontinenti non fugit, satis esse
momentaneam cohabitationem, resoluit idem Sanch.
d. disp. 18. num. 6.

3. Hodie tamen attento iure nouissimo Conc. Trid.
sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. praesumptus consensus ex
mutua cohabitatione non sufficit nisi de nouo ratifi-
cetur coram parcho, & testibus obseruata eiusdem
Concilij forma, ita Gutier. *Canon quest. lib. 1. c. 18. n. 7.*
Percz *l. 1. glof. 5. pag. 41. vers. quinto, tit. 1. lib. 5. Ordin. Ce-
ual. comman. contra commum. q. 604. num. 19.* Matienzo *in
rub. tit. 1. glof. 5. num. 53. cum segg. lib. 5. noua recop.* Spin. *in
spec. test. sm. glof. 25. principali, num. 61.* Cened. *d. collect. 93.*

num. 5. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum. lib. 1. compar. 1. 2.
num. 26.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcop. allegat. 32.
num. 149.* Cened. *practic. & canonic. lib. 1. quaest. 30. n. 15.*

S V M M A R I V M.

1. *Sponsalia irritantur per subsequens matrimonium vali-
dè celebratum cum alia persona, & nam. 2.*
3. *Sponsalia priora de futuro non dissoluantur per poste-
riora iuramento firmata.*
4. *Sponsalia praefixo termino non adimpleta reddunt libe-
rum ab eorum fide illum per quem non stetit.*
5. *In matrimonio promissione an possit alteri absenti
stipulari, ostenditur.*

CAP. Sicut ex litteris. XXII.

Innocent. III.

Sponsalia de futuro contrahentem cum vna & iu-
rante, si deinde cum alia contrahit de praesenti,
potest iudex hoc cognito compellere seruate secun-
dum matrimonium, & inungere poenitentiam viro
pro fractione fidei, nisi forsan in iuramento praescrip-
sit certam tempus contrahendi, & per eum non stetit
in illo tempore; si verò cum vtraque contraxit de fu-
turo, compelli debet seruate primum, & agere poeni-
tentiam vt prius de secundo; quod si de his non
constat tandiu cognoscatur de causa donec sufficien-
ter iudex super his instruat. Colligitur ex Ordin.
Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens.
Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Petr. Gregor. Alexand.
de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali, lib. 4. iuris
Pontificij, pag. 14.* Alagona *in compendio iuris Canonici
pag. 563.* remissiuè Casal *in annot. & Ximen. in con-
cord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. De-
cretal. lib. 4. tit. 1. cap. 11.*

Collige ex text. sponsalia irritari per subsequens 2
matrimonium validè celebratum cum alia persona, vt
per Surd. *conf. 364. num. 11.* Henric. *in summa, lib. 11. c. 14.
§. 2.* Gutier. *de matrim. cap. 27. num. 1. cum segg.* Menoch.
de arbor. casu 455. num. 9. Less. *de inst. lib. 2. c. 40. num. 74.*
Coninck *disp. 21. dub. 4. num. 28.* Bonacina *de matrim.
q. 1. puncto 7. n. 2.* Basil. Pont. *in tract. de Sacram. matrim.
lib. 12. c. 13.* Hurtado *in tract. de matrim. disp. 2. diff. 7.*
Sanch. *cod. tract. lib. 1. disp. 48. à princ. vbi num. 3.* resoluit
priora sponsalia hoc casu omnino extincta esse, ac
proinde soluto matrimonio nullam illam perficiendi
obligationem superesse, & num. 3. aduertit quòd si
sponsus ea spe virginem violasset, teneatur soluto
matrimonio eam ducere, non vi sponsalium, quæ ex-
tincta sunt, sed ratione damni illati, nisi iam aliunde
effectus satisfactum.

Priora verò sponsalia de futuro non dissoluantur 3
per posteriora iuramento firmata, quia hoc casu non
datur fortius vinculum sicut in priori, nec iuramen-
tum obligare potest cum fuerit de re iniqua, & in præ-
iudicium tertij, iuxta *reg. non est obligatorium, de reg. iur.
lib. 6.* quare ita tenent Gutier. *de iur. am. confir. p. 1. c. 5. l.
n. 6.* Couarr. *de spons. p. 1. c. 4. in princ. n. 3.* Truifan. *decif. 9.
n. 11. lib. 1.* Cened. *pract. & canon. quest. lib. 1. q. 30. n. 3. &
seg. Curat. decif. 412. n. 5.* Hurtado *d. disp. 2. diff. 8.* Ma-
tienso *ad rub. tit. 1. glof. 1. n. 44. lib. 5. noua recop.* plures,
quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib. 1. disp. 50. num. 2.*
vbi num. 6. resoluit quòd quando secunda sponsalia
non fuerunt valida, quia contrahens primis ligatus
erat, nec erat iusta recedendi causa, si ante celebratum
matrimonium cum priori dissoluantur sponsalia, non
tenetur hic ad posteriora.

4 *Nisi forsan, &c.*] Notatur ad hoc, quòd liber fit ille à sponsalia fide si abique eius culpa sponsalia p̄fixo termino impleta non sint, ita Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 5. in initio. num. 8. Greg. l. 7. verbo excusacion, tit. 1. part. 4. Egid. de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 23. num. 46. Valer. Reginald. in praxi fori p̄notent. lib. 3. 1. num. 261. vers. 7. Basil. Pont. d. lib. 12. cap. 16. Sanchez d. lib. 1. disp. 53. num. 1. vbi num. 5. resoluit quòd si tempore ipso, quo sponsalia contrahuntur, apponuntur termini, tunc lapsus termini eximit ab obligacione illum per quem non stetit: cum enim nullus sit contractus perfectè initus, sed in ipsomet sponsalium contractu terminus inhibitus sit, censetur adiectus ad extinguendam obligationem, & in hoc casu loquitur text. in present. clarè demonstrans in p̄citat. verbis terminum de quo agit in ipsomet contractu interpositum fuisse. Vnde necessarium est vt dicamus si sponsalibus iam contractis tractetur ex intervallo de die celebrandi matrimonium lapsus termini neutrum liberare à sponsione, quia cum accedat contractui sponsalium perfectè inito, censetur adiectus potius ad sollicitandam, quàm ad extinguendam obligationem, & in hoc posteriori casu procedere potest, reg. ten. in l. Celsus 27. §. 1. ff. de recept. arbit. quicquid dicat gloss. hic verbo ad statutum, contra quam sic conciliant vltra supracitatos DD. Gutier. de matrimonio. c. 24. num. 6. Bonacina eodem tract. quest. 1. puncto 6. num. 6. Rebello de obligat. iustitia. lib. 4. quest. 8. sect. 4. num. 10.

5 *Cum L. Parochianus, &c.*] Ex huiusmodi verbis colligitur speciale esse in matrimonij promissione, vt possit alter alteri absenti stipulari, id est, acquirere illi obligationem, & proinde non poterit promittens resiliere etiam ante absentis acceptationem, vt per gloss. verbo nihil, in cap. vbi non est 30. quest. 2. & Alex. de Neuo hic num. 15. Verùm Sanchez d. lib. 1. disp. 7. num. 32. id intelligit si alter stipulans contraheret promittendo pro absente matrimonium, quia est mutuos contractus vtrinq; celebratus, & sicut stipulans potest cogi, vt curet, & faciat quod in se est, ad quod se obligauit, ita & promittens tenetur fidem seruare, & ideo in present. promissio, quam pater fecit, de tradendo filiam, firma est non ratione sponsalium, quia parentes ipsi ea contrahere non possunt pro filiis absque eorum consensu, cap. vnic. §. fin. de desponsat. impub. lib. 6. sed ratione promissionis. Potest ideo stipulans antequam parti absenti intimer remittere hanc sponsionem, quia obligatio non est acquisita absenti, sed huic stipulanti: sed si intimer absenti, & ille acceptaret iam non posset remittere: quia ius vt alter fidem sibi seruaret cessit in absentem, in cuius fauorem stipulatus fuerat.

contrahere, quia sufficit consentire signis, & mutuelicè non verbis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Hostiens. Butt. Anchar. Panorm. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij. pag. 15. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 564. remissiuè Ximen. in concordantys, part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 3.

An mutus, & surdus possint, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui mutum simul, & surdum non posse contrahere matrimonium, ex eo quia cum in plurali numero loquatur, videtur loqui de diuersis, quorum alter mutus, alter verò surdus sit, vt per Flamin. de resign. benef. lib. 5. quest. 3. n. 26. Bollum in Oeconomia canonica, classe 2. c. 4. §. 7. lit. 6. Cæterum in contrarium est communis, & recepta Doctõrum opinio, asserentium posse mutum simul, ac surdum, si intellectum perspicacem habeat, ita vt signis edoceri possit quid sit matrimonium, & signis iudicare consensum, validè contrahere sponsalia, & matrimonium, quæ quidem resolutio ex hoc text. probatur vbi in responsione sic dicitur, videtur si talis (nempe surdus, & mutus de quo erat quæstio) velit contrahere, non debet sibi denegari, &c. vbi collocatur in singulari videtur intelligere de eodem vtroque morbo laborante: quare hanc sententiam defendunt Couarr. de spons. p. 2. cap. 2. in fin. Greg. in l. 5. verbo que fuisse, tit. 2. part. 4. Donat. à Fin. tom. 1. commun. opinionum, lib. 5. tit. 2. num. 30. pag. 705. Chald. Pereira in l. securatorem, verbo cum non absimile, n. 58. cum seqq. & de nominat. employt. quest. 1. num. 30. Matienzo in rub. tit. 1. glos. 1. num. 67. lib. 5. noue recop. Spin. in speculo eestam glos. 9. rub. num. 3. D. Barbosa in l. cum Prator. §. fin. num. 29. ff. de iudicys, Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 8. n. 12. Gutier. eod. tract. cap. 8. num. 1. cum seqq. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 3. 1. ampliantes præcipuè tres vltimo loco citati, etiam si aliquis sit simul mutus, surdus, & cæcus, &c.

Et sufficiat ad matrimonium, &c.] Ergo in matrimonio carnali verba non sunt necessaria, etiam in iis, qui loqui possunt, sed sufficit vt consensus contrahentium matrimonium aliquo signo exprimatur. Vide Viuian. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 59. pag. 307. Egid. de Sacram. & censuris, tom. 2. disp. 24. num. 65.

Quod cum prohibitorium, &c.] Notatur ad hoc, quòd edictum de matrimonio est prohibitorium, vt per Menoch. de presump. lib. 6. præsumpt. 16. num. 11. Perez l. 1. glos. 1. p. 5. vers. queritur præterea, tit. 1. lib. 5. Ordinar.

SVM MARIVM.

- 1 Furiosus non potest matrimonium contrahere, & n. 2.
- 3 Mente captus rationis vsu omnino destitutus matrimonium contrahere non potest.
- 4 Ebrius ebrietatis tempore matrimonium non potest contrahere.

CAP. Dilectus. XXIV.

Furiosus si aliquis perpetuò fuerit, non potest contrahere matrimonium, quia non potest esse consensus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectar. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butt. Ancharan. Panormitan. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 15. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 564. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 4.

SVM MARIVM.

- 1 Mutus, & surdus, & omnes qui non prohibentur, matrimonium contrahere possunt.
- 2 Mutus, & surdus possunt contrahere matrimonium.
- 3 Verba non sunt necessaria in matrimonio carnali.
- 4 Edictum de matrimonio est prohibitorium.

CAP. Cum apud. XXIII.

Matrimonium contrahere potest omnis ille qui non prohibetur, & sic mutus, ac surdus possunt Barbof. Collect. Tom. II.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 2. num. 8. Gregor. l. 6. verbo el que fuisse loco, tit. 2. part. 4. Henr. in summa, lib. 1. cap. 13. num. 10. Spin. in spec. testam. glof. 1. o. rubr. num. 5. Cened. ad Decretal. collect. 148. num. 1. Valerius Reginaldus in praxi fori poenitent. lib. 3. num. 66. cum seqq. Sanchez de matrimonio, lib. 1. disp. 8. num. 15. cum sequentibus, Gutierrez, eodem tract. cap. 8. num. 5. intelligentes supradictam conclusionem quando furiosus, vel mentecaptus rationis vsu omnino destitutus perpetuo furore laboraret.

3 Vnde ex ratione huius text. bene deprehenditur mente captum rationis vsu omnino destitutum, sicut & furiosum matrimonium contrahere non posse, vt tenent Couarr. d. cap. 2. num. 8. Henric. lib. 1. cap. 4. n. 3. Sanch. d. disp. 8. num. 15. Gutier. d. cap. 8. num. 12.

4 Sic etiam colligitur ebrius si ebrietatis tempore contrahat sponsalia, aut matrimonium dum rationis vsu orbatus est, nihil facere, quia libero consensu & debita deliberatione caret, tenent Couarr. d. cap. 2. num. 9. Cened. d. collect. 148. num. 2. Sanchez d. disp. 8. num. 19. vbi num. 20. non immerito dubitat quid dicendum sit si ebrius & demens tempore sanæ mentis voluntatem habuerat contrahendi sponsalia, aut matrimonium, illamque tempore ebrietatis, aut dementiæ exequantur.

5 In glof. Furor. ibi, quandoque tamen furiosus per dilucidam interualla redit ad sanam mentem. Aduerte quod si furiosus habeat dilucida interualla, & dubitetur an actus ab ipso gestus, sit gestus tempore furoris, vel interualli, in dubio præsumitur gestus tempore furoris, vt tenent Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 45. num. 63. Mascard. de probat. conclus. 39. num. 4. Sanchez d. disp. 8. num. 17. Chald. Pereira quest. forens. consil. 24. num. 4. cum seqq. Gutier. d. cap. 8. num. 14. Valer. Reginald. d. lib. 3. num. 68. Furor enim præsumitur durare omni tempore, & illa dilucida interualla, quia sunt per accidens, minime præsumuntur, Molina de primog. lib. 2. cap. 9. num. 30. Ioseph. Ludouic. tom. 3. commun. opinionum, lit. de probat. conclus. unica, vers. infertur 193. pag. mibi 477. Menoch. d. præsumpt. 45. num. 18. & consil. 374. num. 45. Mascard. consil. 824. num. 4. Molina de iustitia, tract. 2. disp. 136. num. 3. Sanchez d. num. 17. vers. & ratio est, Valac. consil. 145. num. 13. & 14. Fatinac. fragment. crim. part. 1. lit. F. verbo furiosus, n. 317. cum seqq. Limita tamen nisi ex actus qualitate, qui ita bene gestus est vt ostendat non factum esse eo demente præsumatur gestum tempore sanæ mentis, ex Menoch. d. præsumpt. 45. num. 66. & Matienzo in rubr. tit. 1. glof. 1. num. 67. lib. 5. noua recop. Sanch. d. num. 17. vers. limita tamen, Fatinac. d. verbo furiosus, num. 326. cum seqq.

6 In eadem glof. ibi, & tunc si contrahat tenet. Notatur ad hoc, quod furiosus habens dilucida interualla potest eo tempore sponsalia & matrimonium contrahere; tunc enim rationis vsus particeps est, sequuntur hic Ioan. Andr. num. 5. Henric. num. 1. Alex. de Næuo num. 16. Præpos. num. 1. & alij citati à Sanch. d. disp. 8. num. 16.

7 In eadem glof. ibi, sed pone quod mulier, &c. Notatur ad hoc, quod necessarius non est consensus vtriusque coniugis simul tempore præstari, sed satis est temporis mora intercedente consensus ab vtroque præstari, modò ille prioris coniugis reuocatus non fuit ita Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 4. in initio, n. 7. Brunel. de sponsal. concl. 13. num. 2. Greg. l. 10. verbo ni consentent, tit. 1. part. 4. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 45. art. 3. dub. 2. Vivald. in candelauro aureo, part. 1. tit. de matrim. n. 42. Fr. Emm. in. in summa, tom. 1. cap. 216. n. 8. Azeued. l. 2. n. 20. ad fin. tit. 16 lib. 6. noua recop. Henric. in summa, lib. 1. cap. 3. num. 6. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 3. n. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium solo legitimo consensu contrahitur, verba autem requiruntur quoad probationem.
- 2 Verba necessaria non sunt in matrimonio contrahendo, sed satis sunt in quibuscumque signa consensum exprimentia.
- 3 Annul immisso, & recipio si præcesserint verba vnus, operantur verbum expressum alterius.
- 4 Sponsalia sunt si sponsus habito tractatu inter amicos de matrimonio contrahendo misit arras, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & sponsa acceptauit.

CAP. Tuæ fraternitati. XXV.

Matrimonium contrahitur per solum consensum legitimum, verba autem exprimentia consensum de presenti, requiruntur respectu Ecclesiæ, vnde surdi, & muti per consensum mutuum sine verbis possunt contrahere, & pueri ante ætatem per verba solum non contrahunt, quia non intelligunt consentire. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collectar. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Næuo, Canif. Cuiac. Cened. collect. 21. Viuian. in rationali, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 15. Alagona in compendio iuris Canonici pag. 64. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 5.

[Nam & mutus sine verbis potest contrahere.] Ergo verba necessaria non sunt in matrimonio contrahendo, sed satis sunt in quibuscumque signa consensum exprimentia, ita Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 4. in init. num. 1. Viator. in summa, de matrim. num. 250. Brunel. de sponsal. concl. 14. n. 2. Bellarm. lib. 1. de matrim. cap. 8. ad 2. obiectionem, Iacob. de Grassis in aueis decis. p. 2. lib. 1. c. 12. n. 10. ad finem, Caroc. in tract. de iuram. decis. 9. 11. 13. princ. n. 2. & 3. Vini. opin. 488. n. 1. Fr. Emm. in sum. tom. 1. c. 216. n. 5. Nauarr. in man. c. 22. n. 20. Greg. l. 5. verbo palabræ, tit. 2. p. 4. Petr. de Ledesma de matrim. q. 45. art. 2. dub. 2. Humada l. 2. gl. 2. n. 2. tit. 1. p. 1. Gama de Sacram. præstant. vltim. supplicio damnati. q. 4. n. 6. Spino in specul. rest. glof. 15. princip. n. 3. & 13. Mozz. de contrah. lib. tract. de sponsal. tit. de substantiæ spons. n. 4. & tract. de matrim. tit. de spons. matrim. n. 2. Mascard. concl. 1024. n. 2. Barthol. à Ledesma de matrim. dub. 17. fol. 1271. D. Gutier. de matrim. cap. 46. à n. 10. Fr. Basil. Ponc. de impedimentis matrimony, cap. 29. §. 1. à princ. Matiens. in rubr. tit. 1. gl. 1. num. 22. lib. 5. noua recop. Soar. de Sacram. quest. 60. art. 8. disp. 2. sect. 1. & 2. Henric. in summa, lib. 1. cap. 2. num. 6. plures per Cened. ad Decretal. collect. 21. & alios per Sanch. qui hanc opinionem sequitur d. disp. 3. 1. num. 5. vbi n. 6. respondet ad hunc text. quatenus dicit verba esse necessaria quoad Ecclesiam, id est, quoad clariorum probationem, vel vtilia ad meliorem probationem; vel potest intelligi de verbis nõ propriè, sed latè, ita vt amplectantur & omnia signa, quibus perinde ac verbis exteriùs exprimitur consensus interior ad matrimonium requisitus, securdum Valer. Reginaldus in praxi fori poenit. lib. 3. n. 17. Et etiam multipliciter respondet Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 3. num. 67. cum seqq.

Et ita vt ea, quæ breuiter dicta sunt, distinctè, & copiosius explicentur, dicendum puto quod vel agitur de matrimonio contrahendo, vel de eo iudicando per Ecclesiam: priori casu matrimonium fit mutuo consensu contrahentium inter eos quoniuvis modo expresso, siue verbis, siue signis, quæ ipsi etiam soli intelligant, etenim quatenus contractus conuentionem requirit, quatenus Sacramentum signum sensibile; in hoc

hoc autem casu ut matrimonium re vera sit, non requiritur ut consensus exprimat per verba, aut signa, quæ alij intelligant, aut per quæ Ecclesia iudicet consensum inter eos, sed satis est ut ipsis contrahentibus de consensu constet in terminis iuris communis ante Concil. Trident. & hoc est quod vult text. *in presenti*, dum ait matrimonium in veritate contrahi per mutuum consensum hoc inter ipsos contrahentes quovis modo declarato, licet inde Ecclesia iudicare non possit, ut si inter se statuerent tunc contrahere, cum alter alteri manum ostenderit, certè esset inter eos verum matrimonium, non tamen altero negante posset Ecclesia ex illo signo matrimonium iudicare, & hoc casu procedunt argumenta omnia tam à Theologis, quàm à nostris adducta, quibus nituntur probare verba non esse necessaria ad matrimonium scilicet faciendum. Posteriori verò casu quando agitur de iudicando matrimonio per Ecclesiam, distinguendum est inter mutuos, & eos, qui loqui possunt, muti enim matrimonium signis contrahunt, & sufficienter declarant, ita ut ab Ecclesia iudicetur, d. cap. cum apud, hoc tit. inter illos autem, qui loqui possunt, non aliter Ecclesia verum matrimonium iudicavit, quàm si mutuum consensum verbis consuetis expresserint, vel alijs id communiter significantibus, & hoc est quod inquit text. *in presenti*, dum ait verba esse ad Ecclesiam necessaria, scilicet ut Ecclesia iudicet matrimonium esse contractum, quod etiam colligitur ex cap. pen. hoc tit. & ex cap. licet, de sponsa duorum. Quorum enim roties iura repeterent verba esse necessaria si alia signa sufficerent ad iudicandum, dubitare aliquis posset, sed communiter tradunt DD. hoc fieri propter vehementem suspicionem quòd non consentiunt illi, qui cum possint verbis paucissimis suam voluntatem explicare, ea adhibere noluerunt, ut considerant Specul. coniug. p. 1. art. 3. Sor. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. vers. ex huiusmodi.

Intellige verba hæc accipienda esse non solum illa, quæ actuali voce proferuntur, sed etiam, quæ per litteras, vel nuncios explicantur, quoniam in materia fauorabili, prout est matrimonium ex cap. ultim. de re iudic. verba accipiuntur etiam per scripta, vel per nuncios dicta quasi per instrumenta, ut resoluunt communiter DD. in l. 1. in princ. ff. de verb. oblig. vbi Alciat. num. 20. & Paris. num. 21. In aliquibus tamen casibus Ecclesia matrimonium sine verbis non iudicat directè quasi ex certis probationibus, sed ex causa præsumit ex coniecturis, ut in cap. is, qui fidem, inf. hoc tit. ex hoc casu audiendi sunt DD. distinguentes inter matrimonium verum, & præsumptum, quos refert Præpos. in presenti, num. 3. in princ. sic etiam videtur docuisse Cathec. tit. de matrimon. vers. ex his. Oportet autem ut verba talia sint, quæ secundum communem loquendi usum significant consensum de presenti. Ecclesia enim ex communi usu verba accipit, ut probat text. in d. cap. pen. & in d. cap. licet, facit doctrina Bart. in l. Labeo, num. 5. ff. de supell. leg. quam exornat Socin. lib. 2. Couar. lib. 3. var. cap. 5. num. 1. Menoch. de arbit. casu 489. Vnde nec verba de futuro iuramento confirmata sufficient, ut otiosè videntur disputare Theologi in 4. dist. 28. quæst. 1. Neque verba, Volo te habere, vel habeo in uxorem, vel non habeo aliam nisi te, matrimonium per se probant, ut latè post multos scribit Menoch. de arbit. casu 496. n. 19. Procedunt autem prædicta omnia iure communi, quo inspecto matrimonium contrahebatur mutuo consensu inter coniuges tantum significato. Hodie verò tam ad faciendum matrimonium, quàm ad iudicandum per Ecclesiam oportebit ut consensus coram Parocho, & duobus, aut tribus testibus exprimat, ita ut

intelligatur ab omnibus, iuxta decretum Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. ibi, qui intelligit ipso iure consensu, & rursus dum Parochum, ac testes ad validitatem matrimonij requirit, necessariò præsupponit ita esse exprimendum consensum, ut ipsi intelligant, & iudicent. Vnde verba ab his, qui loqui possunt in communi usu, & signa in mutis, secundum communem eorum significationem accipiuntur.

In gloss. Verba 2. ibi, & idem crede si per alios contrahatur subsequente annuli subarrbatione. Notatur ad hoc quòd si verba vnus præcesserint, immisio annuli, & recipio operantur verbum expressum alterius, & consensum, ut per Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 2. num. 4. Mascard. de probat. concl. 1024. n. 2. & 3. Sanch. de matrim. lib. 1. dist. 22. num. 3.

Sic etiam quando habito tractatu inter amicos de matrimonio contrahendo sponsus misit arrhas, vel iocalia, nihil aliud exprimens, & sponsa acceptavit, sunt sponsalia, quia hoc est sufficiens mutue promissionis signum quando sponsa de tractatu constitit, ita Henriq. in summa lib. 11. cap. 13. num. 6. addens idem esse si pecunias nomine sponsalitorum mittat, Sanch. d. dist. 22. num. 5. Gutier. de matrim. cap. 12. num. 5.

In gloss. ead. ibi, verba & signa. imò potiùs dicere debebat per disunctiuam signa, vel verba, ut aduertit Perez l. 2. gloss. 2. pag. 208. tit. 7. lib. 5. Ordinar. & tunc conformaretur resolutioni Doctorum, quos sup. retuli num. 2. hoc eod. cap.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium re vera non est si alter contrahentium vitur verbis dubiis, aut falsis animo decipiendi mulierem, & eam postmodum cognoscit carnaliter, sed hoc in foro exteriori vix potest probari.
- 2 Sponsalia non iudicantur matrimonium in foro conscientia si sponsus diceret se ad sponsam accessisse animo fornicario.
- 3 Intentioni secundam quam verba proferuntur standum est in foro conscientia.
- 4 Verbo quod quis non expressit mente non videtur cogitasse.
- 5 Protestatio, qua alter coniux protestatus est ante matrimonium se nolle per quacunque verba postea a se dicta matrimonium contrahere, non prodest matrimonio postea inito.
- 6 Dicitio, fortè, regulariter est nota dubitationis.
- 7 Confessionis arcanum reuelare non licet, ut matrimonium aliquod probetur.
- 8 Matrimony que sit materia & forma ostenditur.

C A P. Tua nos. XXVI.

Matrimonium re vera nõ est si quis verbis æquiuocis, aut falsis decipit mulierem, & sine animo eam ducendi, contrahit, & carnaliter cognoscit, quia deest consensus, sed hoc in foro exteriori vix potest probari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Marian. Socini. Petr. Gregor. Alex. de Newo, Canif. Cuicac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 16. Alagona in conpendio iuris Canonici, pag. 564. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.

Collige ex text. quòd in foro interiori animæ (quem conscientia appellamus) si sponsus diceret se ad sponsam accessisse affectione fornicaria, non con-

- iugali non iudicantur illa sponsalia matrimonium, secus tamen in foro exteriori, vt per Couar. *de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 9.* Menoch. *de presump. lib. 3. presump. 1. num. 23.* & 129. nam si quis non habuit contrahendi animum matrimonium non est contra-
- 3 **Etiam**, idem Menoch. *conf. 335. num. 13.* Quia in foro conscientie standum est intentioni secundum quam erba proferuntur, Bonac. *de matrim. quest. 1. puncto 1. a num. 14.*
- 4 **Quod qualiter tibi constiterit non videnis.**] Notatur ad hoc quod verbo quod quis non expressit mente non videtur cogitasse, vt per Card. Tusch. *tom. 8. lit. V. concl. 89. num. 3.*
- 5 In gloss. *Mulierem*, ibi, *sed pone quod aliquis protestetur*, &c. Notatur ad hoc quod protestatio, qua alter coniux protestatus est ante matrimonium se nolle per quaecumque verba postea in de dicta matrimonium contrahere, non prodest, sed adhuc presumitur ab ea discessum esse matrimonium postea inito, vt per Nau. *in man. cap. 22. num. 78.* & alios citatos à Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 45. num. 18.* vbi num. 19. intelligit si fiat altero ignorante, aut si sciuit, vel dissensit protestationi, secus tamen si ea protestatio fiat altero coniuge sciente, & consentiente, de quo etiam Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 2. num. 3.* Mascard. *de prob. concl. 1248. n. 12.* Matienf. *in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 66. lib. 5. noua recop.*
- 6 In gloss. *Videtur forte*. Hæc dictio regulariter est nota dubitationis, Rebuff. *in comment. ad l. 38. versic. forte. ff. de verb. sig. & in compendio alienat. n. 71.* Cened. *practicarum, & Canon. quest. singul. 36. n. 1.* Card. Tusch. *tom. 2. litt. D. concl. 281. n. 1.* Ego ipse de *distinctionibus & claus. diction. 109. num. 2.* aliàs in *tract. de diction. vsufreq. dict. 127. num. 1.* vbi numeris sequentibus alia videre poteris de hac dictione.
- 7 In gloss. *Qualiter*, ibi, *in penitentiali iudicio, in quo cuiuslibet est credendum*, &c. Notatur ad hoc quod arcanum Confessionis reuelare licet vt matrimonium aliquod probetur, vt per Roman. *in l. si non speciali col. penult. C. de testam. lal. in l. 1. §. huius finis, num. 6. ff. de iustit. & in l. parre furiosa, num. 7. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iuris, Callan. conf. 1. vers. ad secundum presuppositum, num. 17.* Contrarium tamen verius est, & sequuntur Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 12. a num. 9.* Salz. *ad Bernard. in pract. cap. 109. lit. A. vers. sunt ex nostris.* Mascard. *concl. 377. a num. 4.* Menoch. *de presump. lib. 6. q. 95. num. 3.* Gutier. *Canonic. quest. lib. 1. cap. 11. num. 50.* Nec huic veriori sententiæ repugnat gloss. in *presenti*, nam si ea diligenter introspectatur, non dicit nec intelligit Confessionem factam in foro penitentiali posse adduci in foro iudiciali, sed tantum in eod. foro penitentiali, vt non obscure demonstrant verba illa, *hoc ei confessus fuit in penitentiali iudicio, in quo cuiuslibet est credendum*, expone verbum in quo, id est, in quo iudicio penitentiali, & non iudiciali, dum de hoc foro iudiciali nulla fuerit facta mentio, & ideo ad illud relatio fieri non potest.
- 8 In gloss. *Nec forma*, ibi, *pro substantia est ibi confessus, & pro forma verba*, &c. Notatur ad hoc quod consensus contrahentium est materia, verba autem, quibus illi exprimuntur, forma, quia consensus informat per verba, ita Nauar. *in man. cap. 22. num. 20.* Alex. *de Neuo hic num. 2. e. Humada l. 2. num. 19. in fin. tit. 1. part. 1.* Vel melius dicere poteris contrahentes esse materiam, verba autem formam, prout tenet Couar. *de spons. part. 2. cap. 1. §. unico, num. 8.* Zambran. *in decif. casuum conscientie, cap. 7. de matrim. in princ. num. 2.* & hanc partem esse veram ac tenendam dicit Gutier. *de matrim. cap. 41. num. 1. vers. tertia.* Denique si magis placet cum receptiori DD. opinione dicere poteris

verba, & signa, quibus consensus exprimitur, esse sibi inuicem materiam, & formam, & huius partis actores sunt Bellarmin. Soar. Iedema, Spin. Fr. Enman. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 5. num. 6.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahendum impeditur ad denunciationem vnus honesti viri, qui deserit consanguinitatem, & de fama, vel scandalo docet.*
- 2 *Fama non sufficit ad impediendum matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus.*
- 3 *Consanguineorum iuramentum admittitur contra famam, que impedit matrimonium.*
- 4 *Testi se offerenti ad testificandum creditur in materia in qua agitur de peccato euitando.*
- 5 *Fama ad impediendum matrimonium non debet esse priuata.*
- 6 *Scandalum quando timetur ex matrimonio inter contrahentium consanguineos posse index illud contradicere.*

CAP. Cùm in tua. XXVII.

Quando est fama quod interfuit impedimentum consanguinitatis inter contrahere volentes, & isti volunt producere iuramenta maiorum quod nulla sit propinquitas, tunc iudex (si per ipsum possit certificari de plano, vel ei persona grauis & digna fide denunciari eos esse consanguineos, & de fama, vel scandalo doceat) non debet recipere iuramenta parentum, & compellere tenetur contrahentes vt desistant à tali contractu, vel exhibeant iuramenta propinquorum contra dictam famam pro arbitrio iudicis. Sed si denuncias non est talis, & grauis, vel non potest docere de fama, vel scandalo, iudex potest monere vt desistant, sed non compellere contrahentes. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Coll. Et. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Host. Anch. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuic. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 17.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 565.* remissive Ximen. in *concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 2.*

Vel contra famam.] Notatur ad hoc quod non satis est fama ad impediendum matrimonium adhibitis de contraria fama clarioribus probationibus, vt per Nauar. *in cap. sacerdos, de penitent. distincti. 6. num. 27.* Mascard. *de prob. concl. 1031. num. 14.* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 71. num. 16.*

Huiusmodi iuramentum exhibeas propinquorum.] Ergo ad deponendum contra hanc famam admittitur consanguineorum iuramentum, vt per Mascard. *d. concl. 1031. num. 16.* Anton. Gabr. *commun. tit. de criminal. concl. 8. num. 44.* Menoch. *de arbit. casu 243. num. 4.* & *casu 454. num. 1.* & 2. Sanch. *d. disp. 71. n. 17.* Gutier. *de matrim. cap. 36. num. 15.*

Sponde oblati.] Notatur ad hoc quod in materia in qua agitur de peccato euitando testi se offerenti ad testificandum creditur, vt per Hippolyt. *sig. 140. ad finem.*

In gloss. *Licet fama.* Intellige quod fama ad impediendum matrimonium non debet esse priuata, id est, si constet iudici vt priuato, quamuis ei facultatem det ad inquirendum, & recipiendum probationem de illa; ita Abb. & Alexand. de Neuo. quos refert Sanch. *d. disp. 71. num. 15.* secus dicentes quando aliquid constat iudici vt nototium, quamuis enim id non probetur, potest index iuxta illud iudicare: qui etiam aduert

aduertunt posse iudicem ea fama priuata ductum per se ipsum de plano, & sine aliquo ordine iudiciario diligenter de impedimento inquirere.

- 6 In gloss. *Scandalò*. Notatur ad hoc quòd quando scandalum timetur ex matrimonij contractu inter contractuentium consanguineos, potest & debet iudex contradicere matrimonium; vt per Menoch. *conf. 1. num. 44. & 66.* Gutier. *canonic. quest. lib. 1. cap. 20. num. 20. & 23.* Sanch. *de matrimon. lib. 1. disputat. 14. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Mulieri, quæ negat se in matrimonium consensisse, non creditur marito probanti contrarium, secus si probat se consensisse per metum qui potest cadere in constantem virum.
- 2 Metus an irritet ipso iure matrimonium.
- 3 Metus cadens in constantem virum quo iure irritet matrimonium, ostenditur.
- 4 Matrimonium coactum non ratificatur per copulam subsequutam metu graui extortam.
- 5 Metus cadens in constantem virum quis dicatur.

CAP. Consultationi. XXVIII.

Honor. III.

1 **M**ulieres quando veniunt cum sponsis ad benedictionem, & dicunt se nunquam consensisse matrimonio, & sponsi legitime probant contrarium cum idoneis testibus non sunt audiendæ. Sed si post benedictionem, & ar. e copulam fugientes dicunt se metu consensisse, & non veraciter, debet inquiri diligenter de metu illarum, & si est cadens in constantem virum, sunt audiendæ. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. ianocent. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 17.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 565.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

2 **E**runt non immeritò audienda.] Ergo metus non irritat ipso iure matrimonium, sed fecmina metu passa audienda est vt matrimonium irritetur. Sed contrarium, immò metum illarum in contractu matrimonij, facere illud ipso iure nullum, tenent Villalob. *commun. opin. litt. M. ex num. 43.* vbi *num. 45.* ampliat etiam si metum passus dederit causam metui, Couar. *de sponsal. part. 2. c. 3. §. 5. num. 1.* Sebast. Medic. *de casib. fori. p. 1. q. 7. num. 43.* Menoch. *de præf. lib. 3. præf. 4. num. 1. & 2.* Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 12. num. 16. cum seqq.* vbi *ex num. 23.* subdit quòd sicut matrimonium metu contractum est ipso iure nullum, ita etiam & promissio dõtis. *Qua* retenta opinione non bene adducitur in contrarium verba supradicta, quæ alium sensum habent diuerfum ab illo, ad quem ab aliquibus adduci solet, decidit enim text. audiendum esse fecminam non vt iudex rescindat matrimonium metu contractum, sed vt declaret esse irritum, vt aduertit Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 12. num. 16. in princ.* ac proinde illa est vera conclusio matrimonium contractum metu cadente in constantem virum ad illum finem iniuste incusso esse nullum in vtroque foro, ad quod citauit plures Doctores ad *cap. cum locum, num. 2. supr. hoc tit.* Triuif. *Venet. decis. 63.* Philip. Paschal. *de viribus patriæ potest. p. 3. cap. 2.* Monald. *conf. 142. vol. 2.* Laderch. *conf. 17.* Christina. *decis. 235. vol. 1.* Euerard. *conf. 32. vol. 2.* me citato in *hoc loco,* Cabreiros *de metu, lib. 2. c. 19. n. 60.*

Notatur etiam ad hoc quòd matrimonium metu cadente in constantem virum contractum iure positum irritatur, vt per Nauar. *in man. cap. 22. num. 50.* Henriq. *in sum. lib. 1. cap. 5. num. 1. & 3.* plures, quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib. 4. disp. 14. num. 2. vers. tandem,* quibus adde Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 1. cap. 11. quest. 6.* Sayr. *in clau. regia, lib. 2. cap. 2. num. 17.* Valer. Reginald. *in praxi fori penitent. lib. 3. 1. num. 75.* Et licet hæc opinio vera sit, contraria tamen, quæ ait metum cadentem in constantem virum irritare matrimonium iure Diuino, & naturali, probabilitate non caret, càmque sequuntur Couar. *de spons. p. 2. cap. 3. §. 5. num. 6.* Matienf. *ad rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 189. lib. 5. noua recop.* Molina *de iustitia tract. 2. disput. 326. in solutione ad secundum.* Barbosa *in rubr. ff. soluto matrim. p. 4. num. 30.* Paul. Comitrol. *responsor. moralium, lib. 1. q. 122.* Basil. Ponc. *de impediment. matrim. q. 29. §. 13.* Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 4. num. 1. cum seq.* Farin. *signif. crimin. p. 2. litt. M. num. 57.*

Nec ad eandem carnaliter accessum habuit.] Ergo matrimonium coactum ratificatur per copulam subsequutam metu graui extortam, vt tenent Paludan. Gabr. Sot. Angl. Vega, & alij citati à Sanch. *d. lib. 4. disp. 18. num. 13.* Verum multò probabilior est sententia contraria, quæ ait nullo modo esse matrimonium quando aliquis metu graui cogitur contrahere & consummare, ita Abb. *hic in fin.* Præpos. *num. 2.* & Alexand. de Neuo *num. 10.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 51. ad fin.* Petr. de Ledesin. *de matrimon. q. 47. art. 3. dub. penult.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. num. 31. cum sequentibus,* Henriq. *d. cap. 9. num. 7.* Sanch. *d. disput. 18. num. 15.* vbi ait text. *in presenti,* & similes tantummodo probare matrimonium coactum per copulam voluntariam ratificari.

Qui potuit cadere in constantem virum.] Aduerte hæc 5 verba magis prouerbij loco pro eo metu, qui non leuis, & vanus est, accipienda esse, quàm vt verbis inhaerendum sit, vnde sufficere metus, qui cadat in fecmina constante, quare pensandum est ad annullandum matrimonium, aut alios contractus à fecmina metu celebratos quid fecmina constants tunc metueret pensata naturali fecminarum inconstantia, quibus à natura inest minor animi vigor, corporisque fortitudo, ita Sanch. *d. lib. 4. disput. 3. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Libertas debet esse in matrimoniis, & sponsalibus, vnde in eis promissio pœnæ non obligat.
- 2 Pœna adiecta contractui sponsalium est prorsus irrita, & fidem violans non tenetur in vtroque foro eam soluere.
- 3 Pœna promissa in sponsalibus vel matrimoniis quare solui non teneatur, arrha autem sic, ostenditur.
- 4 Pœna etiam promissa à parentibus, vel consanguineis adiecta contractui sponsalium est irrita.
- 5 Amplia quamuis pœna sit modica attentata contrahentium dignitate.
- 6 Pœna adiecta contractui matrimonij, quamuis non possit exigi, potest tamen exigi interesse consistens in damno emergenti.
- 7 Pœnas apponere in sponsalibus an sit peccatum mortale, remissiuè.
- 8 Sponsus qui fidem datam non seruat, vel ob nimiam contumaciam, vel quia alij nupsit, ad quid teneatur, ostenditur, & num. 9.

C A P. Gemma. XXIX.

Gregor. IX.

- 1 **M**atrimonium debent esse libera, ideo parentes non possunt imponere pœnam in sponsalibus filiorum, & si ponatur, altera pars non potest exigere, & est sub excommunicatione prohibendum ne exigat. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 18. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 566. remissive Ximen. in *concord.* part. 1. §. 2.
- 2 Collige ex text. pœnam adiectam contractui sponsalium esse prorsus irritam, ac proinde violatam non teneri in utroque foro eam soluere, ita Couar. de *sponsalibus*, p. 2. cap. 3. §. 7. num. 5. Gregor. l. 39. verbo *la pena tit. 11. part. 5.* Sanch. de *matrim.* lib. 1. disp. 30. num. 2. Chamer. cap. 2. de *matrim.* dub. 9. Nald. verbo *sponsalia*, num. 10. Card. Tusch. tom. 7. concl. 401. num. 3. Gutier. de *matrim.* cap. 17. à princ. Hurtado eodem tract. disp. 1. diff. 18. Bonacina eod. tract. g. 1. punct. ultimo, quamuis Molin. de *iustitia*, disp. 151. vers. dub. Egid. de *Sacram.* & *cenfur.* tom. 2. disp. 22. dub. 5. n. 29. & alij sentiant posse pœnam apponi soluendam ab eo, qui iniuste dissoluerit sponsalia.
- 3 Dubium facit cur pœna promissa in sponsalibus, vel matrimonium non valeat, nec exigi possit, vt supra citati DD. resoluunt, arrhæ autem sic, vt habetur in l. ult. C. de *sponsal.* in quacunque quantitate absque limite, vt bene resoluunt Couar. de *sponsal.* part. 2. c. 2. num. 7. Egid. de Coninck d. disp. 22. n. 15. Hurtado in tract. de *matrim.* disp. 1. diff. 19. imprimis Costan. tract. de *sponsal.* cap. 1. num. 8. cum sequenti, Couar. d. §. 7. num. 7. Anton. Gomez l. 50. *Tauri*, num. 22. Egid. d. disp. 22. dub. 3. num. 14. Sanch. d. lib. 1. disp. 35. num. 9. & alij ab eo citati asserunt eam esse rationem, quia pœna facilius promittitur cum verbo tantum promittatur soluenda in futurum: arrhæ verò maturiori consilio traduntur, cum statim, & ipso facto tradantur, ob idque ius aliter disposuit in arrhis, quam in pœnis, eo quod quilibet proclivior sit (vt ait Bart.) ad verba de ore, quam ad pecuniam ex crumena depromendam. Verum licet hæc differentie ratio sit communiter recepta, tamen magis placet illa, quam adducit Conlustranus noster Valafcus *consultat.* 2. n. 1. vbi ait verum esse rationem differentie, quia arrha datur in signum, & ad securitatem rei gestæ; pœna verò non pro securitate, sed vt ad nuptias adstringantur contrahentes.
- 4 Amplia principalem text. conclusionem procedere etiam si pœna sit promissa à parentibus, vel consanguineis, vt per Iaf. in l. 1. num. 9. ff. de *in ius vocan* Gregor. l. 39. verbo *querer.* tit. 11. p. 5. Azeued. l. 2. num. 3. tit. 2. lib. 5. *nouæ recop.* Matienzo in *vrbur tit. 1. gloss. 2. num. 2.* eod. lib. 5. Sanch. d. disp. 30. num. 3. & lib. 4. disp. 4. n. 8.
- 5 Gutier. de *matrim.* cap. 17. num. 2. Amplia etiam quamuis pœna sit modica attendit contrahentium dignitate, vt per Couar. d. §. 7. num. 5. Matienso, & Azeued. dictis locis, Gutier. cap. 17. num. 3. Sanch. *dicta disp.*
- 6 30. num. 11. vbi num. 14. resoluunt quod licet hæc pœna exigi non possit, potest tamen exigi interesse consistens in damno emergenti, de quo etiam Rebel. de *obligat. iustitia* part. 2. lib. 4. q. 7. num. 5. Gutier. d. cap. 17. num. 4. Bonac. d. g. 1. puncto ultimo, num. 6. Amplia etiam quamuis huiusmodi pœna posita sit in sponsalibus cum iuramento, nam eo non obstant quasi minime obligans ad rem illicitam, & prohibita pœna soluenda non est, vt resoluunt plures, quos referunt,

& sequuntur Sanch. d. lib. 1. disp. 32. num. 21. Gutier. d. cap. 17. num. 19. & 21. Bonac. d. *puncto ultimo*, num. 2. quicquid oppositum sentiant Less. de *iustitia* lib. 2. c. 17. dub. 7. num. 56. Egid. d. disp. 33. dubio 5. num. 24. Amplia denique vt etiam non valeat pœna, qua coniuges se obligant abstinendum ab alio coniugio post illud dissolutum, vt per Sancti. de *matrim.* lib. 7. disp. 88. n. 37. Vtrum verò sit peccatum mortale apponere in sponsalibus huiusmodi pœnas, vide Sanch. d. lib. 1. disp. 30. n. 2. Gutier. d. cap. 17. n. 1. Egid. d. dubio 5. num. 23. Bonac. d. *puncto ult.* num. 3.

Quæstio difficilis est, vtrum sponsus, qui fidem datam non seruat, vel ob iniriam contumaciam, iuxta cap. *requisuit*, hoc tit. aut quia alij nupsit, ad pecuniam, vel interesse conueniri possit? & quid etiam in foro Conscientie debeatur? Hanc quæst. tetigit in *collect.* ad cap. *tuam*, num. 4. de *ordane cognit.* vbi eam sequutus fuit sententiam, quæ dicit hoc casu nulla damna, & interesse peti posse cura Abb. & Fr. Basilio Pontio, quos ibi citauit, nunc verò vt illius solutio clarior appareat, à primordiis rem petendo, inueni gloss. verbo *matrimonia*, ad fin. in l. Titia 134. ff. de *verb. oblig.* quæ affirmat sponsum ad interesse posse agere, quam incaute testatur communitate receptam Costa in l. cum tale, §. si *arbitratu limit.* §. ad finem, & idem videtur velle alia gloss. in l. 1. ff. hoc tit. Dyn. & Salic. num. 5. in l. 1. C. eodem, si actione de dolo, vel in factum actum sit, quorum fundamenta sunt sequentia. Primum est quod in stipulationibus facti post moram agitur ad interesse, Corraf. lib. 2. *miscel.* cap. 3. Dyn. in *reg. mora*, de *regulis iuris*, lib. 6. Xuar. ad l. *post rem iudicatam limit.* 4. ad l. *Regni*, num. 9. sponsalia verò stipulationem facti continent ex d. l. 2. ergo ex ipsis agi poterit ad interesse. Secundum arrhæ peti possunt, l. ult. C. hoc tit. ergo & interesse. Tertium pœna legale ad matrimonium non prohibetur l. si ita stipulatio facta 19. ff. de *verb. oblig.* interesse autem est pœna legalis, vt docet Bart. ad l. cum stipulatus, num. 4. ff. eod. ergo debetur. Sed hæc sententia defendi non potest, & melius contrarium probat gloss. verbo *sororem* in l. stipuler, ff. de *verbor. signific.* vbi Alexand. num. 7. testatur communem sententiam, eandem probat Bart. num. 3. Iaf. 17. in d. l. Titia, Abb. hic in fin. & Præpos. num. 11. sentit Palat. in *repet. cap. per vobis ad*, de *donat. inter virum*, §. 68. à n. 4. Costa vbi supra, qui omnes eo tantum nituntur fundamento, quod pœnalis stipulatio in sponsalibus, & matrimonio prohibetur, quia libertatem infringit, d. l. Titia, & text. in *presenti*. Ininteresse autem eandem habet rationem, quia non minus quam pœna conuentionalis libertatem minuit metus ipsius præstandi, & aliquando plus esse poterit in eo, quam in pœna; ergo peti non poterit.

Ego verò communem sententiam in eo sequendam iudico, quod existimem ex sponsalibus non posse agi ad pecuniam, hoc est, ad restitutionem facti promissi, aut circa rem, fundamentum verò Doctorum ex d. l. Titia, & ex text. in *presenti*, penitus improbo, etenim illa iura ad nostram speciem trahi non possunt, tum quia interesse non habet rationem pœna, non etiam quia licet habeat prædicta iura non improbant omnino pœnam, sed illam tantam, quæ absolute penitatur ne quis à sponsalibus, seu matrimonio recedat etiam ex causa iusta, quando per leges permittitur. Vnde non habent locum quando pœna opponitur ne quis recedat sine causa, idque manifesta ratio demonstrat in prædictis legibus expressa de libertate matrimonij, quæ sanè tunc infringitur cum quis metu pœnæ inuitus cogitur aut matrimonium contrahere, aut in eo permanere casu, quo per leges non tenebatur, sed iuste, & libere poterat recedere. Insuper eundem

eundem intellectum probat *d. l. si ita stipulatio*, ubi stipulatio ne quis diuertat à matrimonio sine causa improbat, non quia libertatem minuit, sed quia, inquit text. contenti esse debemus pœnis legibus comprehensis, quinimo addit in fine, quod si stipulatio non excedat pœnam legalem, valebit, atque ita probat ille text. duo prius quod cum *d. l. Tertia*, & text. in *præfenti*, prohibeant stipulationem, quæ minuit libertatem, illam certè prohibent, quæ vetat etiam ex causa recedere; posterius quod stipulatio pœnalis, per quam quis adstringitur ne recedat à matrimonio sine causa, valet quando non excedit pœnas legis, & sic prædicta iura tantum habent locum in stipulatione indistincta, & absoluta, quod etiam aperte probat, *d. l. ult. in fin. C. hoc tit.* ubi valet stipulatio ne quis à sponfalibus sine causa recedat. Atque ideo vera ratio, ob quam interesse intrinsecum, vel circa rem peti non potest, est quia in hac promissione non reperitur in ipso facto promisso aliquid, quod æstimationem recipiat, quia id, quod principaliter promittitur, est matrimonialis coniunctio, quæ æstimationem non patitur. Dos verò, nec eius æstimatio peti potest, primò quia non est principaliter in promissione nubendi, secundò quia non habet causam lucrativam, sed onerosam, *l. ult. §. si à socero, ff. que in fraudem cred.* & datur pro oneribus matrimonij. *l. pro oneribus, C. de iure dotium*, & frequenter non sufficit *cap. salubrior, de usuris*.

10 Rursum etiam à communi sententia recedendum puto in eo quod aliquando interesse extrinsecum saltem damni emergentis ex sponfalibus peti posse censeo, ut si magnis sumptibus nuptiæ præparatæ sint, vel vestes, aut aliam suppellectilem sponsus emat, aliàs non facturus, vel si in obtinenda dispensatione aliquis impedimenti expensas fecerit, quo casu, qui sine causa recesserit, ad interesse conveniri poterit, nec actione de dolo, aut in factum, ut post alios contendit Salic. in *l. 1. C. de spons. Abb. & Præp. vbi supra*, sed etiam ex ipsa promissione, & contractu, tenetur enim usufructusque refarcire damnus, quod culpa sua datum est, *l. 1. ff. ad legem Rhodiam, cap. ultim. de iniur. Exodi 21.* dedit autem culpa sua damnus sponsa, quæ sine iusta causa fidem fregit in prædictis casibus, ergo tenebitur. Præterea quoties interesse intrinsecum non reperitur in promissione, extrinsecum peti potest, *l. nummis, ff. si certum petatur, l. 3. §. si per venditorem, ff. de action. empti*; hic autem non reperitur interesse intrinsecum, ut dictum est; ergo extrinsecum damni emergentis rectè petitur. Item si peti non posset, aut repugnaret rationi, aut legi, sed convenit rationi ex dictis, legi non repugnat, quia leges à DD. adductæ agunt de pœnis diversis casu appositis; ergo nihil impedit quominus ex sponfalibus ad prædictum interesse agatur, & per consequens non erit locus actioni de dolo, vel in factum, quæ cum in subsidium dentur, ubi omnes aliæ deficiunt, iuxta *l. 1. in princ. & in §. si quis, ff. de dolo*, & hic reperitur actio ordinaria ex sponfalibus prædictæ non competent. Doctores enim ex eo decepti sunt, quod crediderint omnem actionem ex stipulatione ad pœnam, vel ad interesse in hac materia prohiberi, quod superius improbauimus. Denique illud etiam contra DD. assero pœnam conventionalem hodie in sponfalibus apponi posse ne quis sine iusta causa recedat, quod ultra supradicta ex eo conuincitur, quia illa tantum stipulatio prohibetur, quæ à matrimonio sine causa prohibet recedere si excedit pœnas legis *d. l. si ita stipulatio*, sed ubi quis à sponfalibus iniuste recedit arrhis non datis, à lege pœnam non habet; ergo in ea specie conventionalis rectè sustinebitur, quod manifestè probat *d.*

l. ult. in fin. C. hoc tit. & faciunt quæ Abb. Præposit. & Palat. dictis locis. Quæ omnia locum habent etiam in foro Conscientiæ in quo interesse damni emergentis semper debetur, lucri verò cessant si certum sit, iuxta communem sententiam in *cap. 1. & in cap. conquestus, de usur.* Syluest. verbo *usura 1. quest. 19.* Sot. de instit. lib. 6. quest. 1. art. 3. Nauar. in man. cap. 17. num. 211.

SVM MARIVM.

- 1 Sponfalia de futuro per copulam subsequutam transeunt in matrimonium, & num. 2.
- 3 Dubia in meliorem partem sunt interpretanda, & delicti suspicio vitanda quoad fieri potest.
- 4 Obicitur contra conclus. text. & respondetur num. 5, & 6.
- 7 Matrimonium contrahens post sponfalia copula consummata, cum alia, an & quando teneatur in foro Conscientia cum secunda permanere, ostenditur, & num. 8.
- 9 Sponfalia de futuro per copulam subsequutam ita transeunt in matrimonium, ut nulla in contrarium admittatur probatio, etiam per confessionem partis.
- 10 Amplia etiam si ambo sponsi tempore copula protestentur se non intendere matrimonium contrahere, quia nihilominus obligantur ad matrimonium.
- 11 Matrimonia presumpsa cessant per Concilium Trident.
- 12 Probatio in contrarium non admittitur contra presumptionem iuris, & de iure, nisi sit confessio partis, ut num. 14.
- 13 Fictio admittit probationem in contrarium.
- 15 Probatio contra presumptionem iuris, & de iure parte non opponente est valida.
- 16 Lex, vel presumpsit aliquid statuendo tanquam pro certo & sibi comperto, vel tanquam presumpsit tanquam verosimile, & probabile, prior modus presumendi dicitur presumpcio iuris & de iure, posterior presumpcio iuris tantum.

CAP. Is, qui fidem. XXX.

Sponfalia de futuro per carnalem copulam transeunt in matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innoc. Collect. Zabarel Ioan. Andr. Host. Buttr. Anch. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Petr. Gregor Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Cened. collect. 131. Viuijan. in *rationali libri quarti iuris Pontificy, pag. 19.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 566.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2. & Casal. in annot.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Cou. 2 de spons. part. 1. cap. 4 § 1. num. 2. cum sequentibus, Tirq. de retractu conuent. ad finem, rit. num. 77. Victoria de Sacram. num. 241. cum seqq. Gregor. l. 3. verbo con ella, & l. 8. verbo mas en todas, tit. 1. part. 4. Palat. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. § 4. num. 1. Franc. Leo in thesauro fori eccles. part. 2. cap. 9 num. 18. Mascard. de prob. conclus. 1027. Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 1. comp. 10. num. 10. & compar. 12. num. 15. Menoch. lib. 3. præsumpt. 1. num. 6. cum sequentibus, Petr. Mozz. de contract. tit. de sponfal. §. de naturalibus sponfal. num. 4. Ledesim 2. 4. q. 48. artic. 2. Syluest. verbo matrimonium 2. q. 15. Hurtado in tract. de matrim. disp. 3. diff. 14. Basil. Pont. etiam de matrim. lib. 2. cap. 12. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 51. num. 12. & de matrim. cap. 27. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori poenitent. lib. 31. num. 20. vers. 3. plures per Cened. ad Decretal. collect. 131. num. 1. Quod adeo verum est, ut etiam si sponsus

sponsus præsente sponsa, & consentiente protestatus esset nolle per huiusmodi copulam matrimonium consentire, adhuc illud probabatur ex eadem copula subsequuta post sponsalia, vt resoluunt Menoch. *de præsump.* 1. num. 15. Mascard. *cond.* 1027. num. 11. Gutier. *d. cap.* 51. num. 14. sic etiam quando quis vnam ex pluribus ducturum promittebat cognita postmodum carnaliter vna ex illis, sponsalia illa transibant in matrimonium cum ea, Menoch. *d. præsump.* 1. num. 13 & 14. Spino *in speculo restam. gloss.* 15. princ. n. 65. Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 26. num. 8.

3 Quæ quidem principalis conclusio ex hoc text. delumpæ probatur sic matrimonium, vel ex verbis, vel ex facto, aut aliis signis iudicari potest in foro exteriori, cum Ecclesia de occultis non iudicet, sed externas probationes, & coniecturas sequatur, D. Thom. *in 4. dist.* 28. *quæst. vnic. artic.* 2. at qui nullum videtur factum, aut melior coniectura consensus, quam si post sponsalia sponte se immisceant, quia nisi sponfos in eo facto maritalem animum habuisse existimemus, oportet delictum graue contra diuinum preceptum præsumere, & iniuriam sponsæ illatam; iubent enim diuinitæ, & humanæ leges dubia in meliorem partem interpretari, & delicti suspicionem euitari quoad fieri potest, Matth. cap. 7. *Nolite iudicare,* gloss. *in Paul. ad Roman.* 14. circa illa verba, *qui non manducat manducantem non iudicet.* D. Thom. 2. 2. q. 60. *art.* 4. & ibi Caiet. in hac re legendus, *l. meritò. ff. pro socio,* docet Bart. receptus *in l. non solum,* §. *sed vs probari,* ff. *de noui oper. nunciat.* Alciat. *de præsump.* reg. 3. *præsump.* 1. Hippol. *ad l. 1. num.* 68. C. *de sicar.* Socin. iun. *conf.* 76. num. 66. lib. 1. Aym. *conf.* 151. num. 18. Roland. *conf.* 11. num. 30. lib. 2. Ergo, &c. Confirmatur hæc iuris præsumptio ex eo, quia cum nubendi promissio præcessit, non ineptè videtur Ecclesia iudicare animo adimplendi promissionem copulam fuisse subsequutam; confirmatur etiam optimo simili à spirituali matrimonio in quo votum solemne, & legitima professio iudicatur si aliquis se adibus professorum immisceat, iuxta *cap. vidua,* & *cap. vlt. de Regul.* ergo cum sponsi immisceant se adibus matrimonialibus, rectè videntur matrimonium contraxisse.

4 Sed tamen aduersus hanc interpretationem, & præsumendi causam insurgunt nonnulli, inter quos est Maior, & alij, quos refert Sor. *citato loco,* negantes matrimonium potuisse ab Ecclesia iudicari ad euitandam delicti præsumptionem, mouenturque primò ex eo quod actus mali, seu prohibiti licet aliquo casu defendi possint, in malam partem interpretandi sunt, vt probat text. *in l. 1. C. de sicar. & in cap. 1. de præsump.* Felin. *in cap. cum delicti,* num. 2. *de accusat.* Abb. *in cap. 1. num. 7. de cleric. non resid.* Dec. *in cap. in presentia à n. 14. de probat.* atqui accedere ad sponsam malum est, & prohibitum, quoniam etiam animo maritali fiat, contrahitur matrimonium clandestinum, quod peccatum mortale est contra Ecclesiæ prohibitionem, de qua *in tit. de clandest. desponsat.* & synodalibus constitutionibus incurritur excommunicatio, item peccatum scandali dum accedit ad eam, quæ sua esse non creditur; ergo frustra Ecclesia ad excludendam delicti suspicionem matrimonium iudicat. Deinde contra hanc interpretationem, & præsumendi causam à DD. excogitata est *cap. vlt. hoc tit.* vbi conatus ad copulam non facit vt ex sponsalibus matrimonium iudicetur, cum tamen eadem excludendi delicti ratio in eo casu detur.

5 His tamen non obstantibus retinenda est communis sententia, & asserendum Ecclesiam dum matrimonium contractum iudicat delicti præsumptionem euitare, tum quia S. Thom. & omnes Theologi in propo-

sito asserunt non peccare sponfos, qui animo maritali se immiscuerunt, tum quia actus ille dubius in iudicio Ecclesiæ positus in meliorem partem debuit assumi. Fatemur tamen illam præsumendi causam fortasse non fuisse solam, sed etiam eam quod cum præcesserit promissio, non per iniuriam, sed animo adimplendi id fecisse existimantur. Argumenta verò in contrarium adducta facile refutantur, si ad prioris solutionem dicatur copulam inter sponfos animo maritali posse considerari, aut per se, aut secundum leges, aut per accidens ex aliqua circumstantia, & humana prohibitionem. Priori modo nullius culpa est accedere ad sponsam, & sic accipienda est præsumptio illorum iurium, & doctrina D. Thomæ; actus enim per se considerantur, & iudicantur à lege, non verò ex circumstantiis, & accidentibus, nisi lex id declaret. Vnde licet fateantur dari in ea copula peccatum aliquod, aut rationem scandali, aut humana prohibitionis, non inde aliquid sequitur contra principalem huius text. conclusionem. Rursus in confesso est quod quemadmodum in dubio non licet peccatum præsumere, sic etiam si necessariò præsumendum sit, minus credere oportet, hoc enim, & proximi dilectio postulat, & fatentur DD. præcitati, & colligitur ex *l. si Præses 32. ff. de penis,* & probat ex aliis Socin. *in l. cum quaritur in sine,* ff. *de rebus dub.* Aym. *conf.* 6. num. 69. Roland. *d. conf.* 11. num. 37. at qui dum lex præsumit copulam animo maritali maius delictum effugit contra legem diuinam, & minus suspicatur contra legem humanam; ergo licet admittamus aliquam in eo casu culpam esse præsumendam, non propterea argumentum conuincit. Tandem vt omnem culpæ suspicionem ab eo actu remoueamus, & defendamus sententiam D. Thomæ asserentis simpliciter non peccare sponfos, qui animo maritali se immisceant, dicendum est prohibitionem Ecclesiæ, de qua *in cap. cum inhibetio, de clandest. despons.* tantum habere locum in his, qui ita contrahunt clam, vt non statuunt solemnitates Ecclesiæ obseruare, cum verò consensum adhibent de præsentibus, vt statim constituant in Ecclesia matrimonium obseruare, non offendunt prohibitionem illam, quod & ipsa ratio suadet, vt probat *cap. 2. eod. tit. de clandest. despons.* ibi, *si persona contrahentium hoc volunt publicare,* accipiendæ sunt, & comprobanda tanquam si à principio in conspectu Ecclesiæ contracta essent. Vnde fit vt sponsi, qui animo maritali se immiscuerunt, vt postea seruatis solemnitatibus matrimonium celebrarent, nullam penitus culpam committant, iuxta sententiam Diui Thomæ *vbi supra.*

Posterius verò argumentum ex *cap. vlt. infr. hoc tit.* 6 maiorem videtur habere difficultatem, sed responderi potest consequentiam patum valere, in his enim, quæ extensionem non patiuntur, prout sunt præsumptiones legum, licet eadem ratio diuerso casu vigeat, non licet extensionem facere, prout in terminis resoluunt Abb. *in d. cap. vltim. num.* 3. Ruin. *conf.* 112. *col. pen. lib.* 2. Roland. *conf.* 2. num. 22. lib. 1. Si autem quarat aliquis quare lex ad euitandam delicti suspicionem non iudicauit matrimonium ex conatu *in d. cap. vltim.* facile responderetur multò maiorem dari causam iudicandi matrimonium ex copula, quam ex conatu, tum propter grauiorem culpam, & iniuriam sponsæ, tum etiam quia fortasse ex dissensu alterius conatus effectum non habuit. Item dicendum est Ecclesiam ex conatu nec iudicare matrimonium, nec delictum præsumere, non prius, quia non putauit esse illam sufficientem coniecturam, non posterius, quia de eo non agit, atque ideo ineptè DD. aiunt in conatu præsumi delictum, potest enim fieri vt nec detur delictum, quia maritali animo conatus factus fuit, nec iudicatur

etur matrimonium, quia id Ecclesia non statuit, cum tamen re vera potuerit esse matrimonium. Etenim illa propositio quod dubia in meliorem partem accipienda sunt, negatiue sumpta vera est, & in præcepto, vt scilicet non liceat priuato iudicio malum de proximo iudicare ex quocumque actu ipsius, quia non pertinet ad priuatos de actibus aliorum iudicare. Affirmatiue verò sumpta, quod scilicet debemus bonum positiue iudicare, nec semper vera est, nec in præcepto, sed tunc cum necessariò alterum iudicandum est, prout contingit in iudicio publico, si fieri potest bonum iudicetur, si id vel coniecturæ, vel probationes patiantur, quod si magis delictum suadeant, id iudicare oportet, etenim publicum iudicium necessitatem habet iudicandi, & externas probationes sequitur, priuatum verò nec iudicare potest, nec probationibus adstringitur. Iuxta quæ resoluendum est quòd Ecclesia ex copula matrimonium iudicat, quia apta visa fuit probatio consensus, & non solum delicti suspicionem euitat, sed bonum positiue credit in prædictis iuribus, ex conatu verò non iudicat matrimonium, nec bonum credit positiue, nec etiam malum iudicat, nec debuit iudicare, quia fortasse in conatu peccatum non fuit, & iuxta hanc resolutionem refutatur argumentum, & explicanda est *reg. 2. de reg. iuris, d. l. meritò*, & omnia quæ Doctores circa illam scribunt.

7 Ex quibus omnibus primò inferitur non videri veram Doctorem sententiam, dum aiunt eum, qui post sponsalia copula consummata matrimonium cum alia contraxit, in foro Conscientiæ teneri cum secunda permanere, si animo fornicario ad priorem sponsam accessit, quam sententiam ante omnes probauit Vincent. hic, Butr. & Abb. num. 4. Præpos. num. 5. qui falsò contrarium imponit Butrio, Couar. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 9. Socin. conf. 28. num. 7. lib. 1. Et ex Theologis D. Thom. quodlib. 7. art. 5. Dur. in 4. dist. 28. q. 1. & ibid. Palud. art. 2. Sot. dist. 27. q. 2. art. 4. dub. 2. afferens tam à nostris, quam à Theologis probari, Syluest. verbo matrimonium 2. quæst. 15. Ledesm. 2. 4. quæst. 48. art. 2. in fine, nec contrarium voluit Hostiens. quamuis à nonnullis perperam intelligatur. Mouentur Doctores primò eo fundamento. Ecclesia in hoc text. non irritat directè, & dispositiue matrimonium contractum post sponsalia copula consummata, sed per consequentiam irritum iudicat, ex eo enim quod prius ab Ecclesia præsumitur, & contrarium non admittitur, inferit Summus Pontifex non censi verum posterius matrimonium: atque ideo quemadmodum prius ex præsumptione validum iudicatur, sic posterius ex præsumptione irritum censetur, vt colligitur ex verbis huius text. Sed in foro Conscientiæ veritas, & non præsumptio locum habet. Ergo si verè prius in Conscientia non fuit matrimonium, posterius in ea valet. Præterea non est fortius matrimonium illud quod ab Ecclesia ex copula præsumitur, quam quod verbis de presenti palam contrahitur; sed si matrimonium de presenti verbis tantum sine consensu contractum sit, posterius in Conscientia contractum valet, vt omnes fatentur. Ergo sic erit in nostro corollario iudicandum. Insuper si aliquid impediret secundum matrimonium in Conscientia valere, aut esset prius, aut Ecclesiæ constitutio, vt patet, sed prius non impedit, quia in Conscientia matrimonium non fuit, Constitutio Ecclesiæ id non facit, quæ in foro exteriori tantum iudicat ex præsumptione, ergo nihil est quod impediatur. Tandem hoc videtur probare, *cap. tuas nos, hoc tit.*

Verum ex dictis planè colligitur contrariam sententiam veriore esse, diximus enim Ecclesiam in hoc text. ex optimis coniecturis matrimonium iudicare, & contrariam probationem prohibere, sed ex hoc sequitur posterius matrimonium etiam in foro Conscientiæ non valere, ergo consequentia bona est: maior patet ex dictis: minor verò sic probatur, leges difficultatem, & graue peccati periculum hominibus iniicere non solent, à quo se liberare non possint, vt in simili probat *cap. litteras, versic. porrò, de restitut. spoliat.* Iniiceret autem quasi perplexam difficultatem Ecclesia si dum matrimonium iudicat ex copula, & contrarium probari vetat, posterius aliquo pacto valere pateretur etiam in foro interiori, quia ad priorem coniugem redire cogeret, quæ coniux non esset in Conscientia, & à posteriori recedere, quæ verè esset coniux, nec vllum relinquatur medium, quo hæc difficultas euitari potuisset, quod planè absurdum est, & de lege Ecclesiastica minimè credendum. Insuper si matrimonium postea contractum non fuisset irritum, vel esset quia in ea lege deficit potestas, aut voluntas legislatoris, prius non est dicendum, posterius ex ratione proximè adducta conuincitur, ergo, &c. Tertio ante hunc text. iam ab Ecclesia constitutum erat vt ex sponsalibus subsequuta copula matrimonium præsumeretur, *cap. veniens, il. 2. hoc tit. cap. 2. cap. per tuas, de condit. appof. & contraria probatio interdicta: Gregor. autem I X. in hoc text. antiquam Ecclesiæ constitutionem declarauit, inferens ex ea non valere matrimonium, quod post illud præsumptum fuisset contractum, & hoc solum fecit, vt constat ex text. in quo sequitur quòd sic consequentiam, & declarationem ad forum exterius tantum fecit, rem iam explicatam, & perspicuam iterum tractauit, quod absurdum est; ergo fateri oportet nouissimum Pontificem, qui nunquam res ante constitutas, & perspicuas suis legibus rescicauit, dubium aliquod decreuisse, & per consequens ad vtrumque forum consequentiam illam deduxisse. Tandem colligitur nostra sententia manifestè ex hoc text. ibi, *nec verum, nec aliquid, & ibi, de facto, &c.* & hoc videtur sentire Anchar. hic num. 5. dum ait constitutionem, quam Hostiens. optabat, hic contineri. Argumenta verò contraria patum vrgent, ad primum enim responderetur, quòd scilicet dum text. disponit non valere posterius matrimonium, consequentia illa ad forum interius ex antecedentibus rectè deducitur, ob prædictas rationes. Ad secundum, & tertium negamus minorem. Ad *d. cap. tuas nos, hoc tit.* dicendum sponsalia ibi ante contracta non valuisse, & hoc constabat tam ex nominis mutatione, quam ex aliis, atque ideo ex copula non iudicatur matrimonium, nostrum verò corollarium procedit quando sponsalia valuerunt. Vnde sequitur ineptè Couar. *d. num. 9.* & alios contra Hostiens. asserere Ecclesiam non potuisse statuere, vt matrimonium postea contractum in foro interiori irritum esset, quasi tunc sine consensu matrimonium faceret. Etenim Ecclesia & poruit citra dubium, & fecit, nec tunc prius matrimonium præsumptum sine consensu facit; sed præsumit per consensum fuisse factum: secundum verò indistinctè irritat, quia in re de potestate non licet dubitare, potest enim Ecclesia ex iusta causa, materia, aut causa efficiente, aliquos ad matrimonium inhabiles reddere.*

Secundò inferitur adeò vehementem esse hanc Ecclesiæ præsumptionem, vt nulla in contrarium admittatur probatio etiam per confessionem partis; diximus matrimonium ex prædictis coniecturis præsumi,

& probationes in contrarium prohiberi, sed confessio probatio rectè dicitur, vt probat *cap. in presentia, de renunciatione. Clem. constitutionem, de elect.* ibi, probationem tamen factam super iis per confessionem, l. 1. in fin. ff. de interloquit. action. Bart. in l. i. iurium ff. de verb. oblig. Iaf. in l. cum te, num. 11. C. de transactionibus, & contra communem defendit Aretin. & Dec. ad rubr. de probation. num. 9. Marant. de ordine iudic. p. 6. actu 5. Ergo probatio per confessionem contra matrimonium admitti non potest. Secundò quotiescunque negotium eius naturæ est, vt à partium consensu nihil pendat, tunc confessio non admittitur, quia fieret fraus legi dum id, quod per consensum efficere non possunt; simulata confessione faterentur, & obtinerent contra l. non dubium, C. de legibus, obseruant post alios Felin. in cap. quanto, num. 3. de pres. Alciat. de presump. part. 2. num. 8. omnes in presenti. Sed matrimonium semel contractum à partibus dissolui non potest. ergo contra illud confessio non admittitur. Præterea si confessio valeret, fieri posset, vt si re vera in eo matrimonio ab Ecclesia præsumpto consensus adfuit, quo casu verum est in vtroque foro postea partes in matrimonio conspirantes per confessionem damnabiliter redderent. Si verò non admittitur confessio hoc solum mali sequitur, vt si re vera non confenserunt, cogantur tamen permanere, quod malum adhibito consensu quocunque tempore possunt effugere, sed prius grauissimum continet periculum, posterius verò nullum; ergo meritò confessio admitti non debet. Tandem hanc sententiam aperte probat *cap. super eo, de eo, qui cognouit consanguineam uxoris*, quibus argumentis hoc corollarium probant Butr. & Abb. num. 5. hic, Zabar. num. 2. Præpos. num. 7. Felin. & Alciat. *vbi supra*, communis ex Cou. dicto loco, n. 3. Menoch. de arbit. casu 103. num. 8. quia in re immeritò Couar. communem rationem condemnat, quæ aperte colligitur ex d. *cap. super eo*, & nullæ alia excogitari potest. Nec obstat recepta doctrina gloss. in l. in contractibus, verbo nullo modo, C. de non num. pecun. gloss. in Auth. de equalitate dotis, §. aliud, verbo priuilegium, quæ habet contra præsumptionem iuris, & de iure admitti confessionem, resoluunt Iaf. & Dec. n. 5. in d. l. cum te, 7. Socin. iun. conf. 17. num. 12. Paris. conf. 112. num. 42. lib. 1. Menoch. qui plures refert, *remed. 1. recuper. num. 219* est enim hoc argumentum, & communis traditio intelligenda, quando negotium, de quo agitur, tale est, vt partium consensu dissolui, aut mutari possit, prout Doctores prædicti locis intelligunt. Nec etiam obstat sententia glossæ receptæ in c. attestaciones, de desponsat. impub. dum ait contra matrimonium admitti confessionem, ex cuius auctoritate, Butr. Abb. & Præpos. num. 3. in d. *cap. super eo*, resoluunt in eo text. admittendam esse confessionem si vtraque pars matrimonio velit stare, aut alterius si pro matrimonio agat, & cessat colluendo, idem affirmat Couar. *vbi sup. num. 4.* Menoch. d. casu 103. num. 9. etenim hæc sententia periculosa est, cum eui iure possit vt partes inter se de dissoluendo matrimonio agant, & vt eorum confessio probet impedimentum, simulat se velle matrimonio stare, atque ideo sola confessio in hac specie non admitteretur, nisi aliis coniecturis iuaretur, ex quibus omnis fraudis suspicio cessaret. Deinde contra Cou. aduertendum est quod doctrina illius gloss. & communis in dicto *cap. super eo*, tantum procedit, quando agitur de dissoluendo matrimonio propter impedimentum per partes irremissibile, prout est consanguinitas, vel affinitas, atque ideo nunquam admitti debent, quando contra matrimonium allegatur tantum defectus consensus, prout est in hoc corollario, quia tunc cum partes adhibito consen-

su possint verum facere matrimonium, melius est vt nullo pacto audiantur, quam cum periculo ab eo matrimonio recedant. Ex quibus cauendum est à Sor. in 4. distinct. 27. artic. 4. quest. 2. & quest. 3. dum ait admittendam esse probationem in hoc text. eius, qui ostendit signa dissensus tempore copulæ, loquitur enim contra manifesta verba huius text. Illud autem citra controuersiam est quod omnis indirecta probatio, per quam concluditur sponsalia non valuisse, vel fuisse ante copulam dissoluta, admitti debet, iuxta text. in *cap. tua nos, hoc tit. & communem vbi supra*, quæ omnia admittenda sunt, & intelligenda in matrimonio de presenti in facie Ecclesiæ contracto, & iuxta formam Concilij Tridentini, ita vt si quis velit probare tempore contracti matrimonij non consensisse, nunquam admittatur directè, si autem velit probare propter aliud impedimentum matrimonium non valuisse, admitti poterit.

Tertiò inferitur quòd etiam si ambo sponsi tempore copulæ protestentur se non intendere matrimonium contrahere, nihilominus obligantur ad matrimonium. Ratio est, quia protestatio, seu factum partis contra legem non valet, *cap. sollicitudinem, de appellat. cap. cum inferior, de maiorit.* Sed hæc protestatio est contra legem volentem concurrentibus sponsaliis, & copula ceteri matrimonium, ergo protestatio ad rem non facit, ita gloss. verbo *presumendum in cap. per tuas, de condit. oppos. nimis* ad hoc celebrata per Aretin. l. Titia, §. 1. num. 11. ff. soluto matrim. & communiter recepta secundum Præposit. in *cap. veniens, il 2. num. 4. de sponsalib.* Abb. Felin. & Rip. num. 95. in *cap. cum M, de constitut. vbi latè Bapista in repetit. num. 23.* refert plures alios Doctores Couar. *de sponsalib. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 18.* quicquid nouissime dicat Basil. Pont. *de sacramento matrimony, lib. 2. cap. 12. num. 4.* Nec obstat huic communi sententiæ difficile argumentum, cui prædicti Doctores satisfacere debuissent, nempe præsumptio est coniectura sumpta ex signis verisimilibus, vt per Alciat. in *initio tractatus de presumptionib.* post Doctores in *rubrica cod. tit.* sed in presenti specie non est vlla coniectura probabilis consensus in matrimonio, quoniam constat ex sponforum apertissima protestatione de dissensu, ergo non est locus præsumptioni legis censentis esse matrimonium, in claris enim, & peripicuis non habent locum coniecturæ. Sed responderi oportet text. in *presenti* non præsumpsisse, sed motum illis coniecturis tanquam causa impulsua statuisset ceteri matrimonium, atque ideo etiam si de dissensu constet in casu particulari, & ita causa impulsua cesserit, non cessat dispositio iuxta decisionem text. & gloss. in *cap. eisi Christus, ad fin. de iureiur. & DD. in cap. cum cessante, de appellat.* quocirca multo rectius loquuntur Doctores, qui affirmant dicta sponsalia fieri matrimonium non per præsumptionem, sed per statutum iuris, vt aduertit Lufri. Philip. *de fidei. p. 2.* & satis hoc indicat hic text. ibi, licet *presumptum matrimonium videatur*, quasi dicat, aliquid amplius est.

Hodie per Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrimony, cap. 1.* cessantur matrimonia præsumpta, ita vt eo attento sponsalia per copulam subsecutam, vel alios actus occultè habitos iam in matrimonio non transeant, nisi consensus verus, & expressus præstetur coram Parocho, vel testibus: unde Doctores nostri Hispanici vnico ore censuerunt text. in presenti sublatum fuisse Trident. Concil. decreto in d. *cap. 1.* eorum omnium prior huius sententiæ auctor fuit Nauar. vir memorandus, & omnium, quos anteriora secula pepererunt, in Diuino,
Cano

Canonico. & Cæſareo iure doctiſſimus ſimul & piſſiſſimus, in man. cap. 25. num. 144. & ante cap. 22. num. 28. quem ſequuntur Perez l. 1. gloſſ. 5. verſ. ſecundo corrigitur tit. 1. lib. 5. Ordin. & l. 2. gloſſ. 2. ante fin. verſ. inferitur etiam tit. 15. lib. 8. euſdem Ordinar. pag. 289. Azuced. l. 1. n. 29. & 37. tit. 1. lib. 5. noua recop. & l. 4. n. 25. tit. 2. euſd. lib. 5. Matienſo, in rubr. tit. 1. gloſſ. 1. n. 53. 54. & 62. euſd. lib. 5. Gutier. canonic. lib. 1. cap. 18. num. 4. & de iuramento confirmat. p. 1. cap. 5. num. 12. cum ſeqq. Lancel. Gallia in conſuet. Alex. gloſſ. maritus, q. 3. n. 1. Spino d. gloſſ. 15. n. 65. cum ſequenſibus, Henric. in ſum. lib. 1. c. 3. num. 7. Ceual. commun. contra commun. q. 130. num. 7. & q. 604. n. 20. & q. 750. n. 34. Cened. d. collect. 131. num. 2. Sanch. de matrim. lib. 3. diſput. 40. num. 3. optimè Franc. Molin. compar. 20. à n. 13. & poſt virum illum in ſignem mox eum ſequuti fuerunt Itali, præcipuè Menoch. d. præſ. l. n. 99. latè Ioan. Bapt. Coſt. cent. 2. diſt. 40. Malcard. concl. 129. n. 7. & alij ab ipſis relati, apud quos hæc eſt receptiſſima opinio, quicquid audacius quàm par ſit contrarium tenuerint Ioan. Petr. Bimi. conf. 62. n. 33. & Triuiſan. deciſ. 20. num. 4. lib. 1.

12 Contra præſumptionem tamen, & c.] Notatur ad hoc quòd contra præſumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, vt per Hippol. ſing. 116. Alciat. de præſ. in princ. p. 2. ex num. 4. Couar. de ſponſ. p. 1. c. 4. §. 1. num. 3. Rojas ſing. 166. Bald. conf. 250. num. 16. lib. 1. Card. Tuſch. tom. 6. lit. P. concl. 614. per tot. Donat. à Fina tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. n. 369. pag. 512. Azuced. l. 4. n. 13. tit. 9. lib. 4. noua recop. Menoch. de præſ. lib. 1. præſ. 31. & 60. Malcard. de prob. concl. 1222. Dionyſ. Paul. de vera quatuor Patriarchalium ſed. erect. c. 16. num. 12. Farin. in præxi crim. p. 1. q. 36. num. 1000. cum ſeqq. Cened. d. collect. 131. num. 3. Alex. Trentacing. variat. reſolut. lib. 2. tit. de præſ. reſolut. 2. Valaſc. conſul. 52. num. 15. Aldrete de religioſa diſciplina tuenda, lib. 2.

13 67 n. 5. Fictio tamen admittit probationem in contrarium Gonzal. ad reg. 8. Cancellaria, gloſſ. 51. n. 29.

14 Per confeſſionem autem partis præſumptionem iuris, & de iure admittit probationem in contrarium, reſoluunt Turzan. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. num. 284. pag. 507. Donat. à Fina d. num. 369. Menoch. remed. 1. recuper. n. 221. Hippol. conf. 17. n. 7. & 8. & conf. 127. n. 20. Bald. conf. 2. n. 2. lib. 3. Butr. conf. 27. n. 2. in ſin. & conf. 28. col. 1. verſ. item ex quo, Caſtr. conf. 360. circa primum. num. 4. lib. 2. Roman. conf. 102. Super eo, n. 4. verſ. aut procedit, Abb. conf. 89. num. 3. lib. 1. Oſaſch. Pedem. deciſ. 101. num. 35. Card. Tuſch. d. lit. P. concl. 614. n. 3. Malcard. d. concl. 1222. n. 11. idem Menoch. d. lib. 1. præſ. 61. Item, & per teſtes legaliſſimos, Hippol. conf. 13. n. 77. Menoch. d. lib. 1. præſ. 64. & per indirectum Ægid. Bellam. conf. 30. num. 6. verſ. ſecundo, Crauet. de antiq. temp. verbo materia iſta, num. 14. verſ. quare reſpondeo, Oſaſch. d. deciſ. 101. num. 34. & ſeq. Card. Tuſch. d. lit. P. concl. 614. num. 12. Illud tamen aduertendum duxi omni caſu admiſſam probationem contra præſumptionem iuris, & de iure, parte non opponente eſſe validam, vt reſoluunt Roman. conf. 215. n. 1. Chald. Pereira de extinct. emphytheuſis, c. 17. num. 10. & Malcard. d. concl. 1222. num. 18. vbi num. 19. limitat quando ageretur de iure publico, vel fauore animæ.

16 Sed vt huius materiæ termini meliùs percipi valeant, ſciendum eſt quòd lex vel præſumit aliquid ſtatuenſe tanquam pro certo, & ſibi comperto, vel tantùm præſumit tanquam verofiſſime, & probabile, dum de contrario non apparet. Prior modus præſumendi dici poteſt, præſumptio iuris, & de iure; poſterior præſumptio iuris tantùm, quam diſtinctionem tradunt Bald. in rubr. n. 4. C. de probat. Bart. in ſ. filium, ff. de his, qui ſunt ſui, Alciat. de præſ. p. 2. à n. 4. & part. 3. à princ. bene Menoch. in ſimili tract. lib. 1. præſ. 3. & 4.

Barboſ. Collect. Tom. I. I.

Malcard. de probat. q. 10. n. 31. & 38. Sanch. de matrim. lib. 7. diſp. 37. ex num. 8. varia vtriuſque membri afferentes exempla; prioris ſcilicet iuris, & de iure præcipuum eſt, ex hoc text. vbi ſi quis ſponſam de futuro carnaliter cognouerit, aded vel præſumit matrimonium de præſenti ſponſos facere voluiſſe, vt nullatenus probationem in contrarium admittat; aliud deducitur ex l. 4. §. ult. ff. de ſiteſſor. tut. aliud ex l. re iudicata, ff. de regul. iuris. Poſterioris membri exemplum, ſcilicet præſumptionis iuris tantum adducit Menoch. ex d. l. filium, vbi lex præſumit filiam viri & vxoris illum, qui ex ipſis cohabitantibus naſcitur, aliud melius ſumitur ex l. ſi chirographum, ff. de probat. vbi ſi probato chirographum cancellatum, præſumit lex debitorem ſatiſſe, & in multis alijs, veluti vbi lex præſumit pro iudice, cap. ſuper eo, de renunciat. cap. quoniam contra, de probat. pro matrimonio, cap. ult. de re iudic. pro innocentia, l. in merito, ff. pro ſocio, cap. eſtote, de regulis iuris in Decretal. & in multis alijs, quæ vtroque iure paſſim occurrunt, & breuiter congerit Duaren. diſp. lib. 1. c. 27. quæ receptiſſima reſolutio eſt neceſſaria retinenda, licet ab aliquibus impugnetur, quia hæc nomina nullibi in iure reperiuntur, & ex his, & alijs impugnare nititur Philip. de fictionib. p. 2. cap. 2. ſed hæc ratio nihil euincit, quia videmus plura nomina magiſtralia à Doctores fuiſſe non abs re excogitata, quibus faciliùs poſſent ſuos ſenſus explicare, & longiores diſtinctiones, quæ in varios caſus diſſunduntur, breui methodo complecti, & hæc de quibus agimus accommodatiſſima ſunt, vt lucem aliquam afferre poſſint huic materiæ præſumptionem, quæ latiſſimè patet, & innumerabiles propè continet caſuum figuras.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſequens matrimonium, etiam carnali copula conſummatum; ſed ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti.
- 2 Sponſalia & matrimonium quibus verbis contrahi cenſeantur, oſtenduntur.
- 3 Verba in matrimonio an ſint neceſſaria, remiſſiue.
- 4 Matrimonium de præſenti prius contractum præfertur ſecundo etiam copula carnali conſummato.
- 5 Sponſalia priora diſſoluuntur per matrimonium cum alia contractum.
- 6 Annulum tradens vir ſœmina conſenſum coniugalem exprimentis matrimonium cenſetur contrahere.

C A P. Si inter. XXXI.

Sponſalia de præſenti non ſoluuntur per ſecundum matrimonium etiam carnali copula conſummatum, ſed primum in ſuo robore permanet: at verò ſponſalia de futuro etiam iurata ſoluuntur per ſequentia de præſenti. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panormitan. Prapoſit. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Caniſ. Cuiac. Viuan. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 20. Alag. in compendio iuris Canonici, pag. 366. remiſſiue Caſal. in annotat. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Collige ex text. quòd quando verba in contractu matrimonij proferuntur de præſenti, vt ſi vir dicat, accipio te in vxorem, hoc caſu contrahitur matrimonium; quando verò ſonant in futurum, & denotant principium actus tantummodo, vt ſi vir dicat, promitto quòd te ducam in vxorem, tunc ſolum contrahuntur ſponſalia, ita Menoch. conf. 36. num. 11. & 12.

Mafcard. de probat. concl. 1331. Gutier. de matrim. cap. 3. num. 2. cum 299.

3 Verbis consuetis expresso.] Ergo in matrimonio verba sunt necessaria; sed pro veritate consule Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 216. num. 5. Hentiq. in sum. lib. 1. c. 2. num. 6. Valer. Reginald. in praxi fori penis. lib. 3. n. 17. & 18. latè Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 31. & citatos ad cap. tua 25. sup. hoc tit.

4 Etiam si sit carnalis copula subsequuta, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium de præfenti prius contractum præfertur secundo etiam carnali copula consummato, vt per D. Barbof. ad rubr. ff. solut. matrim. part. 2. num. 82. vbi etiam agit de difficultate illa ex reg. l. quoties, C. de rei vend. quæ huic resolutioni obstat, & num. 85. post alia dicit quòd ideo primum matrimonium de præfenti præfertur secundo matrimonio copula consummato, quia cum ex primo matrimonio dominium corporis ad potentiam copulæ sit transfatam in vxorem, non potest ille, qui iam dominus non est sui corporis, illud in aliam vxorem transferre ad eandem potentiam copulæ, arg. cap. quod autem, supr. de iurepatron.

5 Veram si inter ipsos, &c.] Notatur ad hoc quòd p̄iora sponsalia dissoluuntur per matrimonium cum alia contractum, vt per Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 48. Gutier. eod. tract. cap. 27. à princip. Valer. Reginald. in praxi fori penis. lib. 3. num. 260. Vnde si sponsalia sunt contracta cum duabus, & secunda fuerit carnaliter cognita, præsumitur cum ea matrimonium in præiudicium primæ sponse, ita Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. part. 1. num. 17.

6 In gloss. Dicente. ibi, per immissionem annuli. Notatur ad hoc quòd si vir feminae consensum coniugalem exprimerit annulum tradiderit, matrimonium censetur contrahere, vt per Cou. de sponsal. p. 2. cap. 4. n. 3. in princ. & in vers. id tamen, Menoch. de præf. lib. 3. præsumpt. 2. num. 4. Mafcard. de prob. concl. 1024. num. 2. & 3. Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 22. num. 3. Gutier. eod. tract. cap. 12. num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Nisus ad copulam non facit sponsalia de futuro transire in matrimonium.
- 2 Præsumptio proueniens ex copula non prouenit ex nisus, & conatu ad illam.
- 3 Nisus ad copulam facit præsumi adulterium.
- 4 Conatus non reputatur pro actu perfecto.
- 5 Affectus non præsumitur nisi sequatur effectus.

C A P. Adolefcens. XXXII. & vlt.

1 Sponsus per verba de futuro si sæpè nititur habere copulam, & non habet, si contrahat cum secunda de præfenti, valet secundum matrimonium, quia in primo non fuit consensus de præfenti, nec præsumptus, & conatus non habuit effectum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Host. Anchar. Buttr. Panorm. Præpos. Mar. Soc. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 20. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 566. remiffiue Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 Collige ex text. quòd etsi præsumatur contractum matrimonium inter sponfos ob subsequutam copulam carnalem, attamen præsumptio hæc non insurgit quando copula verè secuta non fuit, sed solum interuenit nisus, & conatus ad eam, vt per Menoch. de præf. lib. 1. præsumpt. 21. num. 2. & præsumpt. 57. num. 1.

Licet sæpè nisus fuerit.] Faciens scilicet, quidquid potuit, ita quòd per eum non stetit proueniendo ad actum proximum, & immediatum, vt per Boer. decis. 316. num. 1. nihilominus tamen ex hoc præsumitur adulterium, Perez l. 2. gloss. 3. pag. 291. col. 2. tit. 15. lib. 8. Ordinam.

Cum conatus non habuisset effectum.] Notatur ad hoc quòd conatus non reputatur pro actu perfecto, Boer. d. decis. 316. num. 2. Nam affectus non puniuntur, nisi sequatur effectus, Duen. reg. 35. Thomas de Thomaf. in floribus legum reg. 18. Aloyf. Ricc. in collect. decisionum p. 5. collect. 1895. Bened. Agid. in comment. ad l. ex hoc iure, ff. de instit. & iure, part. 7. n. 32. Franc. Galet. in margarita casuum conscientie, verbo affectus, Brun. à Sole in locis commun. eod. verbo, Farin in praxi crim. p. 1. q. 17. n. 49. Card. Tufsch tom. 2. litt. C. conclus. 544. quorum aliqui limitant in delictis atrocissimis, videlicet in crimine læsæ maiestatis, simoniæ, assassiniij, veneficij, & in volente aliquem veneno perimere, latè & eleganter Illustriss. D. meus Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem à me visus in comment. ad cap. 2. num. 2. cum seqq. dist. 47.

De Desponsatione impuberum.

T I T. II.

V T E R hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Buttr. Panormit. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Durand. in breuiario auro iur. Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuis. tit. Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iur. Canon. Mart. Mesnart. in epitome Decretal. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontificij, Goffred. & Hostiens. in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anastaf. German. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici, Canif. in sum. eiusdem iuris, nouiffimè Ioan. Honor. lib. 4. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater pro filio impubere sponsalia contrahit, pro pubere verò non nisi consentiat.
- 2 Verbum, debet importari de sui natura necessitatem.
- 3 Filius de honestate debito tenetur adimplere sponsalia, quæ pater ipsius nomine contraxit.
- 4 Filius, vel filia licet patris consensum honestè exigant ad matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniuugalis.
- 5 Filius quoad contrahendum matrimonium non tenetur parenti illud præcipienti obedire.
- 6 Refertur nouus intellectus ad. ext. in præfenti.

C A P. Tua nos. I. Hormisdæ.

P A T E R pro filio non adulto potest contrahere sponsalia, quæ cum filius adoleuerit, tenetur omnino adimplere, sed pro filio adulto non potest, nisi ille consentiat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collectan. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Buttr. Anchar. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 22. Alagona in compendio iuris Canon pag. 568. remiffiue Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 2.

Hormisdæ

Hormifda auctor huius text. natione Campanus ex Patre Iusto patria Frufinate, fuit Summa concordia creatus Pontifex feptimo Kalend. Augufti anno Chrifti 514. tempore Anaftafij Imper. Prouincialem Synodum in Vrbe habuit, omniumque confenfu Euty-chianos iam antea improbos damnauit, & Manichæos iterum in vrbe Roma pullulantes, eorumque Codices ante fores Baſilicæ Conſtantinianæ incendio conſumpſit. Obiit 8. Idus Auguſti 522. cùm ſediſſet annos nonem, & dies decem, perfunctus honeſtiſſimè Pontificio munere, vide Cardin. Baron. tom. 6. anno Chrifti 514. cum ſeqq.

2 *Omnino debet hoc adimplere.*] Ergo debet filius de præcepto implere ſponſalia, quæ pater ipſius nomine contraxit, tum ex illo verbo, *debet*, quod importat de ſui natura neceſſitatem, vel præceptum, vt referunt citari per me de *diſt. & clauſul. diſt. 62. aliàs in tract. de diſt. v. ſuſſeq. diſt. 77. n. 1.* tum quia adest etiam dictio, *omnino*, quæ præciſam neceſſitatem importat, vt etiam reſoluunt citari per me d. *tract. diſt. 206. n. 3.* Quare ita hanc partem per hunc text. tuentur Sor. in 4. *diſt. 29. q. 1. art. 4. concl. 3.* Nauar. in *man. cap. 14. n. 15.* Fr. Emman. in *ſum. tom. 1. cap. 23. num. 6.* tenentes per hunc text. poſſe patrem deſponſare infantem, qui cùm ad legitimam ætatem peruenerit, teneatur obſeruare, quod pater promiſit. Obſtat tamen primò, quia ſponſalia ſine promiſſione & conſenſu eorum, qui obligantur, contrahi non poſſunt, *ſponſalia 11. h. i. text. in præſenti*; ſed in infante non datur conſenſus, qui neſcit conſentire, ergo à patre obligari non poteſt. Secundò obſtat, quia non habet pater maiorem poteſtatem ad obligandum filium, quàm ipſe filius habeat; filius autem in ea ætate non contrahit; ergo nec pater pro eo. Tertio obſtat *hic text.* dum in principio ait, non poſſe patrem obligare filium maiorem ſeptennio, niſi iſ conſentiat, ſed eandem poteſtatem habet in eo, quam in infante; ergo infantem, qui non conſentit, non obligabit. Quarto obſtat maximè text. apertus in *cap. unico, hoc tit. lib. 6.* ubi ſponſalia contracta per parentes pro filiis infantibus non valent, niſi poſtquam perueniãt ad ætatem legitimam approbauerint. Quintò obſtat contra illa verba text. *omnino debet hoc adimplere*, quòd etiam iſ, qui poſt ſeptennium contraxit, non tenetur omnino, ſed poteſt ſi voluerit, pœnitere, *cap. de illis, il 2. infr. hoc text.* ergo & infans, quem pater obligauit, poterit recedere.

3 Vnde alij melius verba prædicta huius text. intelligunt non de præcepto, ſed de honeſtati debito: ſic gloſſ. *hic, verbo debet*, quam ſequuntur in præſenti Ioan. Andr. num. 8. Zabar. num. 1. Butr. num. 4. Anch. etiam num. 4. Abb. num. 7. Henric. Boich num. 4. Fræpoſ. n. 4. & Alexand. de Neuo num. 13. Sarm. *ſelectarum lib. 1. cap. 13. num. 8.* Petr. de Ledefma de *matrimon. q. 43. art. 2. ad fin.* Henric. in *ſumma lib. 11. cap. 15. num. 13.* Sanch. de *matrimon. lib. 4. diſput. 23. num. 3.* Rebel. de *obligat. iuſſicia, part. 2. lib. 4. de ſponſal. q. 6.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnis. lib. 3. n. 23.* Bonac. de *matrim. q. 1. puncto 4. num. 9. verſ. nec obſtat, cap. 1.* Nam verum eſt quòd licèt filius, vel filia patris conſenſum honeſtè exigat ad matrimonium, tamen eo non petito tenet contractus coniugalitatis, vt per Couar. de *ſponſal. part. 2. cap. 3. §. 8. num. 1.* Perez l. 1. *column. 8. gloſſ. e ſe qualquiere, tit. 15. lib. 3.* Ordinan. pag. 285. Bonac. *commun. crimin. part. 1. verbo Matrimonium, fol. 111.* Menoch. *conſil. 69. num. 19. cum ſeqq. & conſ. 198. num. 38. & de arbit. caſu 453. num. 8. & de præſumpt. lib. 4. præſumpt. 189. num. 55.* Franc. Viuian. *Neapol. decif. 523. num. 3.* Gama *Lufitania decif. 314. n. 1.* Ceual. *commun. contra commun. q. 503. n. 30.* Baptiſta Coſta de *ſacti ſcientia, & ignorantiã reg. 11.* Bernard. Græu. ad *prax. Camera Imper. lib. 2. concluf. 95.*

Barboſ. Collect. Tom. II.

conſiderat. 1. Et filius quoad contrahendum matrimonium eſt ita liber, & ſui iuris, vt non teneatur parenti illud præcipienti obedire ſub aliqua leſali culpa, niſi quando multò intereſſet parentum, vt filius tate matrimonium ineat, veluti ſi eſſet medium ad graues inimicitias componendas, quæ eſſent inter parentes, & conſanguineos eorum, cum quibus eſt contrahendum matrimonium, vt per Petr. de Ledefma de *matrim. q. 47. art. 6. dub. 2. concl. 2.* Menoch. *conſ. 69. n. 28. & 31.* Fr. Emman. in *ſumma tom. 1. cap. 201. num. 6.* Henric. in *ſum. lib. 11. cap. 6. num. 6.* D. Barboſa in l. 1. *ff. ſoluto matrimonio p. 4. num. 37.* Sanch. d. *diſp. 23. num. 4.* Sajr. in *clauſ. regia, lib. 7. cap. 5. num. 12.* Ceual. *d. g. 503. ſub num. 33.* Bernard. Græu. d. *concl. 95. conſid. 1. num. 8.*

Verùm licèt ſupradictus intellectus ad noſtrum text. communis ſit, & receptus, tamen ei acquiſcere nunquam potui, offendit enim eius litteram; & ideo defendi non poteſt, quia de honeſtate tam adultus, quàm iufans tenentur, niſi iuſtam habeant contradicendi cauſam, quod text. in *præſenti* negat in *prin. Dein* de ex verbis ſubſequentibus colligitur in hoc text. neceſſitatem filio imponi, quia illa dictio, *omnino*, præciſa eſt, & ideo meritò reprobat nouiſſimè Baſil. Pont. in *tract. de ſacramento matrim. lib. 12. cap. 9. num. 10.* ubi etiam reiicit intellectum Caniſij in *præſenti*, interpretantis filio impubere hanc neceſſitatem imponi, vt pubes factus teneatur patris factum approbare, niſi iuſtam habeat reclamandi cauſam, & tandem videtur remanere quòd ex hoc text. ſolùm conuincitur neceſſitas olim impoſita filiis non contrahendi matrimonium ſine parentum conſenſu.

Quare aduertendum duxi præcipuum filiorum curam ad patrem ea ætate, qua ſe gubernare non poſſunt, pertinere, id eſt, vſque ad 14. annum Ariſt. *lib. 5. Ethicorum c. 6.* D. Thom. 2. 2. q. 100. *art. 12. & quodlib. 2. art. 17.* Sor. in 4. *diſt. 27. q. 2. art. 2.* Ledefma in 2. 4. q. 9. *art. 10.* Cou. *lib. 3. variar. cap. 14. n. 3.* & ideo ſi pater filium religioni offerat, vel eum collocat matrimonio, non poterit vſque ad 14. annum contradicere, ſed dicitur in patris voluntate vſque ad eam ætatem perfeuerare, cùm infirma illa ætas non habeat voluntatem ſanam, *l. furioſi ff. de reg. iuris, perfectò autem 14. anno bene poteſt repugnare & reſilire*, & ſic ſunt intelligenda iura, quæ dicunt, Monachum facit paterna deuotio, vel profeſſio, ſcilicet vſque ad deimum quartum ætatis annum facit Monachum paterna deuotio, poſtea verò perfectò 14. anno profeſſio voluntaria proſitentis, *cap. ſi virum, cap. cum ſimus, ſup. de regularibus, cap. monachum 20. q. 1.* vnde iam colligitur ad noſtrum text. vera interpretandi ratio, quia hic minor ſeptennio contraxit ſponſalia, & pater pro eo, & ita vſque ad 14. annum non poteſt diſſentire, quo impleto vel ratificare, vel diſſentire poteſt, *cap. 1. 20. q. 2.*

Re vera nunc maturè diſcuſſa hic intellectus reſelitur primò, quia ſupponit filium abſque conſenſu ſuo dictis, aut factis expreſſo obligari ex patris promiſſione, & ſponſalia illa ſtatim valere, quod eſt falſum, & contra text. in *cap. unico 30. quaſt. 2. & in d. cap. unico, hoc tit. lib. 6.* Secundò, quia ex eo ſequeretur quòd etiam pro adulto non conſentiente pater poſſet promittere, qui pariter eſt in poteſtate patris, quod aperte negat text. in *præſenti*. Vnde pro vero intellectu dicendum puto quòd ad ſponſalia neceſſariò requiritur conſenſus eorum, qui obligantur, vt dictum eſt, qui tamen vel expreſſus, vel factò aliquo ſignificatus ſufficiet; atque ideo contracta ab infante, vel à patre pro eo, nullius eſſe momenti, quia conſentire neſcit, ex d. *cap. unico*, & ex *cap. litteras, cum ſeq. hoc tit.* & ſponſalia contracta à patre pro filio adulto non conſentiente, & pro infante in eo

conueniunt quod utraque non valent, & in eo differunt, quod illa nunquam valent, eiusque voluntas expectatur, quia dissentire potest, & consentire; hæc verò vsque ad septennium non valent, postea verò approbatione conualefcunt, & negligitur ante septennium infantis consensus, quia præstare non potest, vt ex hoc text. colligitur, iuxta quæ pater potest tradere infantem, non vt ex ea promissione, & facto patris obligetur, sed vt cum peruenerit ad annos discretionis approbando factum patris ex suo consensu maneat obligatus, habetque paterna promissio illam intrinsecam conditionem, si videns maior factas traditionem patris approbauerit. Videtur autem approbasse non ex eo solum quod sciens taceat, vt in adultis probat l. sed ea. 12. ff. hoc tit. sed cohabitando cum sponsa, aut accipiendo, & dando munera, vt expressit d. cap. vnic. in princip. gloss. Abb. & Præpos. in d. cap. litteras, Instit. Canonica sub hoc tit. de desponsat. impuberum ad finem.

His suppositis intellige in hoc text. infantem traditum à patre non obligari ante septennium, quia sponsalia non valuerunt, sed post completum septennium cohabitando cum sponsa, contractus à principio nullus approbatione eius conualefcit, & tunc magis ex consensu suo, quam ex pacto patris obligatur, quod autem text. in fin. ait teneri filium omnino adimplere cum ad perfectam ætatem peruenerit, intellige eo modo, quo cæteri impuberes, vt si cum primùm septimum annum impleuerit reclamet, obligatio euanescat, sicut autem taceat, præcisè teneatur, & hoc pacto cessant omnes difficultates, & ita text. in prædictis verbis dupliciter intelligi potest, aut post perfectam ætatem ad sponsalia ante 14. annum, quo casu reclamare non potest, aut post perfectam ætatem ad matrimonium, quo tempore si statim non reclamet amplius penitere non potest, & præcisè tenebitur, vt probat text. in d. cap. de illis. Nec adhuc obstat text. in d. cap. vnic. quia agit de sponsalibus ante septennium, & in eo statu iudicat non valere, text. autem in presenti, considerat sponsalia filij à patre traditi post septennium, quo casu confirmantur facto filij, licet antea non valuerint.

S V M M A R I V M.

- 1 Impuberes ambo, vel alter, nisi pro bono pacis, coniungi non debent.
- 2 Præceptum de quo in hoc text. obligat ad mortale.
- 3 Sponsalia contrahentes ante septennium an peccent mortaliter, ostenditur, & num. 4.
- 5 Episcopus potest dispensare vt impuberes matrimonio copulentur.

CAP. Vbi non est. II. Nicol.

- 1 Sponsalia contrahi non possunt quando vnus, vel ambo contrahentes non sunt in ætate, nisi adfit aliqua vrgentissima causa, vt pro bono pacis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Anch. Butr. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Viu. in rationally libri quarti iuris Pontific. pag. 23. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 568. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 4.
- 2 Districtus inhihemus ne aliqui, &c.] Ergo huiusmodi præceptum de quo in text. obligat ad mortale, vt docent Petr. de Ledefina de matrim. quest. 43. art. 2. dub. 3. Henric. in sum. lib. 11. cap. 13. n. 13. Sanch. de matrim.

lib. 2. disp. 17. à princ. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 3. n. 171. versu. notandum est secun. d.

Sed maximum dubium est an text. in presenti intelligatur de sponsalibus; in quo dubio duæ sunt Doctorum sententiæ sibi inuicem contrariæ. Prima ait text. in presenti etiam loqui de sponsalibus, ac per consequens contrahentes sponsalia ante septennium peccare mortaliter, nisi vrgentissima necessitas, vel ignorantia legis illos excuset, ita gloss. verbo coniungantur, in presenti, quam hic sequuntur Host. supr. eod. verbo, Ioan. Andr. num. 5. Anchar. num. 3. Butr. n. 7. & Alex. de Neuo num. 10. Henric. d. cap. 13. num. 13. Bonac. de matrim. q. 1. puncto 4. num. 6. resoluentes etiam pueros ante septennium sponsalia contrahentes peccare mortaliter si tunc habeant rationis vsum, & ob ignorantiam legis non excusentur.

Verùm altera sententia probabilior, & receptor 4 tenet text. in presenti non intelligi de sponsalibus, & sic nullo modo esse culpam lethalem contrahere sponsalia ante septennium, quia hic text. dicit non coniungantur: at sponsalia non sunt propriè coniunctio, sed coniunctionis promissio, & cum res pœnalis, & prohibitoria sit, non est extendenda vltra proprium significatum; tum quia si pueri ante septennium rationis vsu destituti sunt, non habent culpam, & nihil prorsus agunt, sed more pœnitentiæ verba proferunt; si autem vsus rationis septennium præueniat, ea esset ætas Canonibus præscripta ad sponsalia, vt resoluunt citati DD. ad cap. iuuenus num. 9. sup. de sponsal. Quare hanc partem meritò tuerent Sanch. d. disp. 17. num. 4. Egid. de Sacrament. & censuris tom. 2. disp. 21. dub. 5. num. 54. Gutier. de matrim. cap. 2. num. 14.

Nisi forte, &c.] Noratur ad hoc quod Episcopus potest dispensare vt impuberes matrimonio copulentur, ad illudque pertinere cognitionem an causa sit iusta vt matrimonium inean, videlicet quando sunt propè ætatem, & dubium est an malitia eam suppleat, ita Henric. d. cap. 13. num. 12. vbi dicit dispensationem valere pro vtroque foro, refert Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 104. num. 12 sequitur Bonac. de matrim. quest. 1. puncto 4. num. 13. & sentire videtur Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 171. versu. notandum est secundo, quos refero ego ipse de officio & potestate Episcopi. part. 2. allegat. 35. n. 20. vbi addo summum Pontificem voluisse dispensationem, de qua hic, tacitè Episcopi concedere, cum illam sibi non reseruasset, iuxta resoluta per me dicto tractatu allegat. 33. num. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Puberes sunt quoad matrimonium, qui ex habitu corporis concipere & generare possunt.
- 2 Femina cur cuius pubescant, quam masculi, ostenditur.
- 3 Matrimonium ante pubertatem initum validum est, si adsit potentia generandi, & sufficiens discretio ad se obligandum.
- 4 Masculus, & femina ante pubertatem non presumuntur arti ad generationem.
- 5 Potentia generandi ante pubertatem an aliquando existisset, ostenditur.

CAP. Puberes. III.

Puberes, seu apti ad matrimonium dicuntur, & sunt qui ex habitu corporis ostendunt pubertatem, & generare possunt, & puerperæ sunt, quæ in annis puerilibus pariunt, & sic pubertas pro matrimonio non consideratur ex numero annorum. Colligunt

gunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Butr. Anchar. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Alexand. de Neno, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 23. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 568. remiffiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2. defumitur ex D. Ild. lib. 11. etymol. cap. 2. & refertur ab Anron. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 7.*

2 *Quamuis tardiffimè pubefcat.*] Hic curiofe interrogari poteft cur fœminæ citius pubefcant quàm mafculi? & respondebitur hoc totum naturæ tribuendum, quæ mulierem citius admoet generationi, ficut enim eft breuioris vitæ, ita citius perficitur, vide Tiraq. *16. conuub. glos. 1. part. 6. num. 38. Gutier. in auth. facram. puberum, num. 1. & 2. C. fi aduerfus vendit. & remiffiue de matrim. cap. 2. num. 17. in fine, Buccaron. de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 79. num. 8.*

3 *Et generare iam poteft*] Notatur ad hoc, quòd validum eft matrimonium ante pubertatem initum fi tunc adfit potentia generandi, & fufficiens difcretio ad fe obligandum, vt per Couarr. *de fponf. part. 2. cap. 5. Cened. ad Decretal. collect. 1. 8. num. 5. & 6. latè Sanch. de matrim. lib. 7. diff. 104. num. 1. cum feqq. vbi n. 4. refoluit quòd in dubio nec mafculus, nec fœmina prafumuntur apti generationi ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *conf. 364. num. 33.**

4 quòd in dubio nec mafculus, nec fœmina prafumuntur apti generationi ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *conf. 364. num. 33.*

5 Nec mirum eft, quòd ante pubertatem adfit potentia generandi, Salomon enim in decimo, vel vndecimo anno genuit Roboam; Achaz eiusdem ætatis Ezechiam genuit; puer novem annorum nutricem grauidauit, vt refert D. Gregor. *lib. 4. dial. relatus à glosf. in fuma 20. quæft. 1. & D. Hieron. epif. 32. ad Vitalem presbyt. narrat fe audiuiffe idem à puero decem annorum de quibus omnibus vide à lubet Tiraq. *glosf. 1. part. 6. num. 37. Couarr. d. cap. 5. num. 5. Henriq. lib. 11. cap. 13. num. 11. in commento litt. P. Ferrer in confit. Catalonia, glosf. 1. num. 12. Pineda in Monarchia Ecclefiaft. lib. 3. c. 22. §. 4. ante fin. Nauarr. *conf. 39. num. 13. sub tit. de fponfalib. in antiq. vbi etiam refert puellam decem annorum peperiffe in regno Neapolitano, & Sanch. de matrim. lib. 7. diff. 104. num. 19.***

uit matrem, non poteft cognofcere filiam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Alexand. de Neno, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 24. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 508. remiffiue Ximen. in *concord. part. 1. refertur ab Anron. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 5. & eft post Concil. Lateranen. sub Alexand III. part. 11. cap. 2.*

Antequam feptimum annum compleuiffet.] Ergo feptennium completum defideratur in fponfalibus, vt per Couarr. *de fponf. part. 1. cap. 2. num. 2. Perez l. 1. glosf. 5. verf. quæ autem, tit. 1. lib. 5. noua recop. Henriq. in fuma, lib. 11. cap. 13. num. 9. Sanchez de matrim. lib. 1. diff. 16. num. 2. Gutier. eod. tract. cap. 2. num. 1. cum feqq. Bonac. eod. tract. quæft. 1. puncto 4. num. 1. cum feqq. qui etiam refolunt fponfalia contracta ante feptennium ætatis ætatem non fupplente effe nulla, nifi paulò ante feptennium contracta fint, vel post legitimam ætatem exprefse vel tacite ratificentur. Hic curiofe quæritur, cur eandem ætatem ad fponfalia in viris, & fœminis ius præfcriperit, cum tamen diuerfam ad matrimonium petati Ref. Sanch. *de matrim. lib. 1. diff. 16. n. 2. ex eo procedere, quia ad fponfalia fufficit rationis vfus, qui eodem tempore viris, & fœminis aduenit, ad matrimonium verò potentia generandi defideratur, quæ tardiùs in viris reperitur.**

Matrimonium non diffoluit.] Ergo ex fponfalibus 4 contractis cum puella minore feptennio, non oritur impedimentum publicæ honeftatis, vt per Sor. *in 4. diff. 41. quæft. unica, art. 2. verf. vnde fua habens defectum ætatis. Veracr. in Speculo coniugatorum, part. 1. art. 5. 2. verf. fecunda conclusio, & Steph. de Gaëta in repet. cap. ad limina 30. quæft. 1. in §. 4. num. 485. quos refert Cened. ad Decretal. collect. 19. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 Sponfalia nulla ex defectu confensus non creant publicæ honeftatis iuftitiam, alia verò sic, licet legitimo modo fuerint diffoluta.
- 2 Sponfalia nulla ob defectum ætatis postquam illa aduenierit, exprefse, vel tacite ratificari poffunt.

CAP. Accessit. V.

Sponfalia quando contrahuntur cum aliqua puella, 1 quæ non compleuit feptem annos, fi poftea adueniente feptennio puella non vult consentire, fponfus poteft accipere matrem puella in vxorem, præcipuè fi fuerit à tali desponsatione ab Epifcopo abfolutus, fecus eft fi fponfalia contrahat cum puella, quæ feptem annos iam compleuit, tunc enim licet puella nolit consentire, & fit fponfus ipfo iure abfolutus, tamen ob honeftatem non poteft accipere matrem in vxorem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. it. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panorm. Præpof. Marian. Soc. Alexand. de Neno, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 25. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 568. remiffiue Ximen. in *concord. p. 2. refertur ab Anron. Auguft. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 6. & eft post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. p. 6. cap. 7.*

De materia vide dicta ad cap. præced. quòd concordat cum textu in præfenti.

Si confensus poftea non accedit.] Ergo fponfalia nulla 2 ob defectum ætatis postquam illa aduenierit exprefse vel tacite ratificari poffunt, vt per Sanch. *de matrim. lib. 1. diff. 16. num. 5. Gutier. eod. tract. cap. 2. num. 8. & 9.*

S V M M A R I V M.

- 1 Impedimentum publicæ honeftatis non oritur ex fponfalibus contractis cum minore feptennio, fecus fi cum maiore, vel cum minore consentiente post feptennium, & affinitas fequens diffoluit fponfalia præcedentia de futuro.
- 2 Sponfalia requirunt ætatem feptem annorum completorum.
- 3 Etatem eandem ad fponfalia, & diuerfam ad matrimonium cur ius præfcriperit in viris & fœminis, ostenditur.
- 4 Impedimentum publicæ honeftatis non oritur ex fponfalibus contractis cum minore feptennio.

CAP. Litteras. IV.

Alexand. III.

Sponfalia quando adultus contrahit cum minore 1 feptennio, non nascitur impedimentum publicæ honeftatis, immo poteft accipere matrem puellæ in vxorem; fed fi postquam puella compleuit feptennium, illam duxit in matrimonium, non tenet matrimonium, & sunt separandi, quia cum ex tunc fponfalia confueuerunt placere, iam sunt valida, & fi cogno-

SVM MARIVM.

- 1 Puella inter nubilem annos desponsata & traducta, si pubes facta petit licentiam alteri nubendi non auditur si vir iurat se eam cognovisse, nec auditur si nondum pubes, sed proxima pubertati probetur cognita.
- 2 Iuramentum deferendum est viro super copula habita cum vxore ad eius domum traducta, & quomodo id intelligi debeat, declaratur.
- 3 Iuramento viri dicentis se copulam habuisse cum impubere non est standum.
- 5 Verba, circa duodecimum, quomodo intelligenda.
- 6 Pubertati proximus quando quis dicatur relinquatur iudicis arbitrio.

CAP. Continebatur. VI.

Alexand. III.

- 1 Puella inter annos nubilem si sit tradita in vxorem alicui, & traducta ab ipso, postea vero in ætate dicat se nunquam consensisse, & velle alterum, si vir iuret eam cognovisse, creditur viro, & non puellæ. Si vero sit proxima ætati vi in vndecimum vel circa duodecimum annum, & cum suo consensu desponsata & cognita à viro, non debet separari, præsertim si parentes eius dicant illam fuisse in ætate legitima. Item si infra nubilem annos puella est desponsata, non licet sponso accipere consanguineam sponsæ, nec sponsæ consanguineum sponsi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Viuian. in rationali, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 26. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 569. remissiuè Casal in annot. & Ximen in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 8. & est post Conc. Lateranen. part. 6 cap. 10.
- 2 Si id firmaverit iuramento.] Notatur ad hoc, quòd viro super copula habita cum vxore ad eius domum traducta, & cum eo habitante, deferendum est iuramentum, vt per Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 3. ver. idcirco. Mascard. de probat. conclus. 312. n. 23. & conclus. 452. num. 14. & conclus. 1410. num. 12. cum seqq. Farin. de delict. part. 4. decis. 32. num. 1. & Rot. decis. 281. num. 4. in collect. nouiss. aliàs part. 4. diuers. Intellige procedere extante sola assertionem viri & mulieris, nam stabitur tunc viro iuranti, non auctori mulieri, vt text. habet; si vero per alias probationes mulier intentionem suam, & assertionem probaret, tunc magis stabitur mulieri, quàm viro, quamuis iurato, cum text. hic, & similes locum habeant cum muliere non probat contrarium, ita Tiraq. de retract. tit. 1. §. 4. glo. 1. n. 1. Mascard. d. concl. 312. num. 25. & concl. 1410. num. 15.
- 3 Vtrum autem standum sit iuramento viri dicentis se copulam habuisse cum impubere, questio est non contemnenda, in qua verior tenet opinio non sat esse id iuramentum, quia text. in presenti, in vers. si autem, diuersificari debet à præcedentibus in facto, & in iure, ob particulam illam adperfatiam, autem, iuxta text. & DD. per me citatos de dictionib. & claus. dist. 37. & ideo debet intelligi dum ibi dicitur puellam pubertati proximam à viro cognitam non esse ab eo separandam, quando ea copula sufficienter probatur, quando autem paulo antè ibi dicitur standum iuramento viri in hac copula, intelligitur quando foemina pubes est, ita Alexand. de Neuo in presenti, num. 32. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 104. num. 33. quicquid Abb. hic num. 7. Butr. num. 10. & Præpos. num. 3. resoluant

standum tali iuramento, ac iudicari matrimonium si puella proxima fuerit pubertati, vt in vndecimo anno, vel circa duodecimum.

In decretis.] In lib. apud Compens cap. 20. vt est apud Burchard. lib. 9. Decret. c. 42. & Ioon. p. 8. c. 280. Etati proxima, &c.] Intellige de vndecimo excepto, & non de plenè perfecto, & verba alia, ibi, vel circa duodecimum, intellige de semestri ante finem duodecimi. Menoch. de arbitri. casu 57. num. 34.

In gloss. Proxima, ibi, potest dici quod cum distat à pubertate per sex menses. Hæc glossa dicit pubertati proximum dici eum, qui ab ea per sex menses distat, sequuntur hic Innocent. num. 2. Anchar. num. 4. Zabar. num. 3. & 6. Alexand. de Neuo num. 23. in fine, & Abb. num. 9. vbi refert valde notandum ad statuta loquentia de proximo alicui ætati, vt talis dicatur quando ab illa sex mensibus, aut minori spatio distat, & procedere saltem in criminalibus agnoscunt Anton. Gom. var. tom. 3. tit. de delict. n. 57. Farin. in praxi crimin. quest. 92. ex num. 9. vsque ad num. 18. vbi sub d. num. 9. concludit quòd in criminalibus, & quando agitur de incurrendo pœnam, non dicitur quis proximus pubertati, nisi qui parum distat ab ea, & sic per sex menses, à decimo tertio anno cum dimidio masculus, & foemina ab vndecimo cum dimidio erunt proximi pubertati, & non antea. Verior tamen est illorum opinio, qui totum requirunt iudicis arbitrio, ex quorum numero sunt Couar. de sponsal. part. 2. cap. 5. num. 5. & in Clement. si furiosus, part. 3. in initio, num. 5. Duen. reg. 259. limit. 3. Mich. Graff. tom. 1. commun. opin. lib. 2. tit. 4. num. 24. pag. 339. Scacc. de iudic. caus. ciuil. lib. 2. c. 7. quest. 24. num. 721. & seq. Gutier. in authent. Sacramenta puerum, num. 4. C. si aduersus vendit. Menoch. de arbitri. casu 57. num. 21. & 44. Surd. consil. 364. num. 32. Farinac. in praxi crimin. part. 3. quest. 92. num. 12. & part. 4. dec. 72. num. 3. & in collect. 1. decis. Rot. nouiss. decis. 246. num. 4. aliàs part. 4. diuers. Ceual. commun. quest. 291. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 104. n. 40. Valer. Reginald. in praxi foren. penitent. lib. 31. num. 172. & seq. vbi etiam tenet pubertati proximum posse dici illum, qui habet discretionem ad coniugalem consensum intelligendum, & potentiam ad carnalem copulam, quæ quidem potentia, ac proximitas ad pubertatem cognosci potest tribus modis. Primus est quando inter personas matrimonio coniunctas intercedit copula carnalis. Secundus quando quis ante pubertatem habet copulam cum quacumque persona. Tertius ex signis corporis, de quibus omnibus plenè Sanchez d. disp. 104. num. 24. cum seqq.

SVM MARIVM.

- 1 Impuberes duo si sponsalia contrahant, neuter potest ante pubertatem rescire, pubes tamen factus potest quilibet, & num. 2.
- 3 Impubes sponsalia contrahens si factus pubes non reuocauerit, eam ratificare censetur.
- 4 Sponsalia inualida dissolui possunt absque iudicis auctoritate vbi adest certitudo causa, & facti.
- 5 Pubes cum impubere contrahens nuptiam rescire potest, nisi impubes cum pubes factus fuerit reuocauerit.
- 6 Pubes prima factus potest statim rescire, nec tenetur pubertatem alterius expectare quando sponsalia à principio ambobus impuberibus contracta fuerint.
- 7 Sponsalia impuberum ita firmantur iuramento, vt neutri liceat pubertatem adepti rescire.
- 8 Iuramentum quando in sponsalibus non interuenit, an sint iniuri compellendi, remissiuè.
- 9 Approbatum: semel non potest reprobari.

De Desponsatione impuberum. Tit. II. 501

CAP. De illis. VII.

- 1 Sponsalia si contrahant maiores septennio, & possunt separari ante annos aptos ad matrimonium, non sunt audiendi, & ille qui primò sit pubes alterum expectabit, qui si deinde perueniens ad ætatem petat separari, tunc erunt separandi; si verò quando contraxerunt sponsalia vnus erat in ætate matrimonij, alter non, & qui erat in ætate petat separari, non est audiendus, nisi minor cùm peruenerit ad ætatem petierit separari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Guicac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 27.* Alagona in *concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 9. & est post Concil. Lateranen. part. 26. cap. 26.*
- 2 Collige ex text. quòd si duo impuberes sponsalia contrahant, neuter potest ante pubertatem resiliere, pubes tamen factus potest quilibet, ita Couarr. de *sponsal. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 1.* Gregor. l. 7. *verbo excusacion, tit. 1. part. 4. Veg. lib. 6. summa, cap. 105.* Vuald. in *candelabro aureo, part. 1. de sponsal. cap. 5. num. 44.* Barthol. à Ledesma *dub. 11. de matrim. post concl. 4. Nauarr. conf. 2. num. 2. sub hoc tit. in antiq. & consil. 1. in nouis, Gutier. canonic. lib. 1. cap. 18. num. 10.* Petr. de Ledesma *de matrim. quest. 43. art. 3. casu 10.* Mariens. in *rubr. tit. 1. glof. 1. n. 51. lib. 5. noue recap. Henriq. in summa, lib. 11. cap. 13. num. 5.* Sanch. de *matrim. lib. 1. disp. 51. num. 6.* Gutier. eod. *tract. cap. 29. à princ.* etiam resoluentes text. in *presenti*, esse intelligendum de impuberum sponsalibus.
- 3 Cùm ad annos illos peruenerit, reclamauerit. Si verò non reclamauerit, quamuis expressè sponsalia non ratificet, indissolubilia manebunt, quia eo ipso quòd non reclamatur, videtur in ea priori voluntate persistere; ita post Hostiens. tenet Sanch. *d. disp. 51. num. 15. vbi num. 16.* resoluta dissoluta manere sponsalia si impubes ante pubertatem resiliat ab eis; & postea non mutet eum dissensum, nec amplius recorderet post pubertatem, & *num. 14.* tener illo casu posse impuberem factum puberem à sponsalibus resiliere, si statim pubertate adepta resiliat, & intelligit illud statim triuuo ante, vel post pubertatem.
- 4 Iudicio Ecclesiæ poterunt iniuicem separari. Ergo sponsalia inualida non propria, sed iudicis auctoritate sunt dissoluenda, vt per Innocent. *hic num. vnic.* Sed verius est vbi adest certitudo causæ, & facti, nullam desiderari iudicis auctoritatem, vt tenent Nauarr. in *man. cap. 2. 2. num. 28.* Gregor. l. 8. *verbo mas em to das, tit. 1. part. 4.* Fr. Emman. in *summa, cap. 245. num. 11. tom. 1.* Chamerot. *cap. 2. de matrim. ad fin.* Emman. Sà *verbo sponsalia 12. Egid. de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 23. dub. 8.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 268.* Gutier. *de matrim. cap. 3. num. 4.* Bonac. eod. *tract. quest. 1. puncto 10. num. 5. cum seqq.* Sanch. *d. lib. 1. disp. 69. à princ.* vbi *num. 11.* responderet text. in *presenti*, nolle esse necessarium Ecclesiæ iudicium, sed tantum iubere vt Ecclesiasticus iudex, si coram ipso impubes adepta pubertate reclamauerit, eum separet.
- 5 Mulier autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd pubes cum impubere contrahens nunquam resiliere potest, nisi impubes cùm pubes factus fuerit modo *supra* relato reclamauerit, vt per omnes in *presenti*, Henriq. *d. cap. 13. num. 5. & cap. 14. num. 7.* Nauarr. *consil. 2.* alias *1. in nouis sub hoc tit.* vbi etiam resolutum non posse puberem etiam de consensu impuberis resiliere, quia ob fragilem ætatem impubes consensu sufficienti ad sponsalium dissolutionem caret, sequitur Sanchez

d. disp. 51. num. 10. Gutier. *de matrim. cap. 29. num. 8.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 31. num. 261. ver. f. 6. in fine.*

In glof. *Minoris.* Quicquid hæc glossa inuoluat, tu dic prius puberem factum posse statim resiliere, nec teneri pubertatem alterius expectare, nam text. *hic in vers. si verò*, loquitur quando is, qui tempore sponsalium erat impubes, factus pubes reclamatur; at verò in *vers. mulier*, quando sponsalium tempore pubes erat, & reclamatur altero impubere existente; ita in *presenti*, Hostiens. *super verb. negauerit.* Ioan. Andr. *num. 4.* Anch. *n. 2.* Abb. *n. 5.* Alexand. *de Neuo n. 15. & 16.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. disp. 51. num. 9.*

In glof. *Iudicio.* Notatur ad hoc, quòd sponsalia impuberum ita firmantur iuramento, vt neutri liceat pubertatem adepto resiliere, sequuntur *hic* Ioan. Andr. *num. 4.* Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 6.* Præpos. *num. 1.* Alexand. *de Neuo num. 13.* Couarr. *de sponsalibus part. 1. cap. 5. §. 1. num. 3.* & in *cap. quamuis pactum, part. 3. §. 1. num. 3.* Henriq. *lib. 11. cap. 14. num. 7.* & alij, quos refert & sequitur Sanchez *d. disp. 51. num. 22.* vbi *num. 23.* asserit iuramentum hoc vt firmet sponsalia præstandum esse ab impuberibus doli capacibus. Gutier. *d. cap. 29. num. 12.*

In ead. glof. ibi, *si verò iuramentum non interuenit* 8 in sponsalibus, non sunt iniuicem compellendi. Contra hanc glof. insurgit Perez l. 1. *glof. 1. col. 6. vers. ex hoc infirmitur, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 3.* Et de materia illius agunt Couarr. *de sponsal. part. 1. cap. 4. in initio, ex num. 4.* Didac. Lopez de *Stronica de voto, quest. 1. ex num. 57.* Ioan. Segura Daualos in *direct. iud. eccles. part. 2. cap. 15. ex num. 6.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 51. ex num. 4.* & canon. *lib. 1. cap. 18. num. 10.*

In glof. *Semel.* ibi, *argum. quod semel probatum est, amplius non possunt reprobare.* Vide Thom. de Thomasseris in *floribus legum, reg. 37.* Surt. *conf. 18. num. 2. & conf. 35. num. 41.* & *decis. 132. n. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 6. num. 9.* Mari. Antonin. *var. lib. 2. resol. 30. n. 25.* metipsum in *tract. Axiom. iuris vsusfreq. axiom. 31. num. 1. cum seqq. & de dictian. vsusfreq. dist. 39. num. 2.*

In ead. glof. ibi, *item argum. quod contractus claudicat.* 10 Vide Perez l. 2. *glof. 1. pag. 184. in fin. tit. 7. lib. 5. Ordin.* Contractus enim claudicare non potest, quia debet esse obligatorius hinc inde, de quo citauimus plures Doctores in *tract. de Axiom. vsusfreq. axiom. 57. num. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 Impuberes sponsalia contrahentes ante pubertatem separari non debent, sed post pubertatem possunt, si contradicunt sponsalibus, nisi copula carnalis interueniret.
- 2 Ante pubertatem non licet resiliere à sponsalibus præsumptis.
- 3 Sponsalia de futuro per copulam subsecutam transeunt in matrimonium.
- 4 Nisus ad copulam facit presumere potentiam ad illam.
- 5 Impuberem posse cocreare, & generare possibile, & contingibile est.

CAP. A nobis. VIII.

Sponsalia infra annos nobiles contrahentes non debent separari antequam perueniant ad pubertatem, & tunc si simul esse nolunt, separari debent, nisi intercesserit copula, cùm malitia supplet ætatem. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Guicac. Viuian. in *rationali*

nali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 28. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 570. remissive Ximen. in concord. p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 10.

2 Collige ex text. quòd sicut à sponsalibus veris non licet resilire ante pubertatem, ita neque à præsumpis, quæ resiliant ex matrimonio per verba de præsenti ab impuberibus contracta, vt per Couarr. de sponsalib. part. 1. cap. 5. §. 1. num. 1. Anton. Cuch. lib. 5. instit. maior. tit. 10. num. 80. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 51. num. 7. Gutier. eod. tract. cap. 29. num. 12.

3 Nisi carnalis commixtio, &c.] Notatur ad hoc, quòd sponsalia de futuro per copulam subsequutam transcunt in matrimonium, de quo plures citati Doctores ad cap. 16. qui fides 30. sup. de sponsal. Et matrimonium sustineri si proximus puberati attulerit copulam, tener. Surd. consil. 364. num. 3. nam nifus ad copulam facit præsumere potentiam ad illam, Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 20. Menoch. de præs. lib. 3. præs. 2.

4 num. 53. Sanch. lib. 7. disp. 104. num. 26. Verba tamen textus non verificantur in omni defloratione, sed in ea, quæ interuenit cum his, qui à natura habiles sunt ad generandum, vel ad concipiendum, Fatim. Rota decif. 246. à num. 11. in 1. collect. nouiss.

5 Cum interdum illa, &c.] Est enim possibile, & contingibile impuberem posse procreare, & generare, vt per Ferr. in consil. Catalonia, glos. 1. num. 12. & de pluribus generantibus in nono, decimo, & vndecimo anno mentionem feci ad cap. pubere 3. num. 4. sup. hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Minores, qui possunt copula carnali coniungi, ex contractu matrimonij obligantur, nisi violentia intercedat.
- 2 Matrimonium contractum ante legitimam aetatem validum est si malitia suppleat aetatem.
- 3 Sponsalia ante septennium valide contrahuntur malitia suppleta aetatem.
- 4 Potentia generandi ante pubertatem quomodo probetur, & ex quibus dignoscatur ostenditur.
- 5 Malitia quando dicatur supplere aetatem, ostenditur.

CAP. De illis. ij. IX.

1 **M**inores ita aetati proximi quòd potuerint copula carnali coniungi, si desponsantur, & traducti non sunt separandi, secus si intercessit violentia, nisi post violentiam accedat consensus. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innoz. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Prapof. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuicac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 28. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 570. remissive Casal in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 12. & est post Concil. Lateranen. part. 50. cap. 41. vers. de illis verò.

2 Collige ex text. validum esse matrimonium contractum ante aetatem legitimam si malitia suppleat aetatem, vt per Couarr. de sponsalib. part. 2. cap. 5. num. 3. Tiraq. in l. 6. connub. glos. 1. part. 6. num. 38. & in presat. primog. num. 181. Costa in cap. si pater, part. 1. verbo impuberes, num. 8. & seq. de testam. lib. 6. Gregor. l. 6. verbo la sabedoria, tit. 1. part. 4. Henriq. in summa, lib. 12. cap. 7. n. 1. Cened. ad Decretal. collect. 18. num. 2. Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo vel aduersarij dolo, num. 55. Surd. consil. 364. num. 1. Valer. Reginald. in praxi fore penitent. 3. lib. 31. num. 172. Sic etiam malitia suppleta aetatem validè contrahuntur sponsalia ante septennium, Vi-

vald. in candelabro aureo, part. 1. tit. de sponsalib. num. 14. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 4. 3. art. 2. dub. 2. Perez l. 1. vers. secunda opinio, tit. 1. lib. 5. Ordin. Henriq. lib. 11. cap. 13. num. 9. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 19. num. 9. & alios citati ad cap. 3. num. 9. sup. de sponsal.

Quòd potuerint copula carnali coniungi.] Id est, si de facto se coniunxerint, vt interpretatur Hostiens. hic, vnde potentiam generandi ante pubertatem nullatenus probari posse nisi per actuale copulam, & dum de hac non constiterit, minimè posse dici malitiam supplere aetatem ad matrimonium petitam, resoluunt Tancred. & Hostiens. in cap. puberes, sup. hoc tit. vbi etiam Henriq. num. 3. D. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 19. in princ. col. 3. immediatè ante vers. & quia secundum. Sed verius est posse potentiam ad copulam ex signis probari, quamuis copula nondum habita sit, quia text. in præsenti ponderat propinquitatem pubertati, ac coeundi potentiam vt impuberis matrimonium valeat; sentit ergo potentiam non ex sola copula probari, sed ex aliis quibuscunque signis, nam aliàs non potentiam, sed potius copulam ipsam ponderaret; ita hic Innocent. & Ioan. Andr. n. 3. Abb. n. 4. Prapof. n. 1. & Alexand. de Neuo num. 8. Couarr. d. cap. 5. num. 3. Per. l. 2. verbo de quatorze, tit. 15. lib. 8. Ordin. Menoch. de arbitr. casu 18. num. 8. Surd. consil. 364. num. 1. in fine, Sanch. d. disp. 104. num. 28. Basil. Pont. de impedimentis matrim. cap. 32. §. 5. vers. sed quare, vbi etiam dicit signa arbitrio iudicis cum medicorum consilio relinquenda, qui loquentur inspecta aetate, qualitate corporis, educatione, soli & cæli natura, feminis etiam effusione, si aliquando id contingeret, alias etiam coniecturas adducit Sanch. vbi proxime, num. 29. vbi dicit quòd iudex arbitrabitur inspecta personæ qualitate, membrorum dispositione, ac valetudine bona.

Cum in eis aetatem suppleuisse malitia videatur.] Quando scilicet possunt copula carnali coniungi, vnde nomine malitiæ intelligi solam generandi potentiam, atque ita in quacunque aetate hæc adsit, posse validè iniri matrimonium, resoluunt Canonistæ nostri in d. cap. puberes 3. hoc tit. Brunel. de sponsal. concl. 28. decl. 3. num. 9. Perez l. 1. vers. rursus non obstat, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 3. Sed multò probabilius est nomine malitiæ suppletis aetatem ad matrimonium petitam comprehendendi potentiam ad copulam, ac prudentiam, & discretionem ad intelligendam consensus coniugalim vim, vt per Abb. hic num. 4. & Alexand. de Neuo num. 7. Couarr. d. cap. 5. num. 3. Syluest. Tabien. Sot. Henriq. & alios, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 104. num. 21. & ita requiritur copulatiue potentia ad carnalem copulam, nec non prudentia rationis ad sufficienter discernendum vim coniugalim consensus, nec satis est alterum tantum adesse. Couarr. d. num. 3. Rot. decif. 246. num. 16. part. 4. diuers. Quòd malitia suppleat aetatem circa potentiam generandi ante pubertatem, probatur concludenter si fœmina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit, Sanch. d. disp. 104. num. 25. Rota in Viterbien. matrimony 19. Januarij 1629. coram R. P. D. meo Pirouano. Copula verò subsequuta in muliere probatur ex relatione obstetricum deputatarum per iudicem ad id dignoscendum, quæ probatio passim admittitur vrgente necessitate ne matrimonium iam contractum dissoluatur, Alexand. de Neuo in cap. continebatur, num. 31. hoc tit. Sanch. d. disp. 104. num. 23. in fine, Rot. in d. Viterbien. matrimony, quicquid sit quando matrimonium nondum est ininitum, Sanchez d. num. 23. vide infr. in cap. vlt. hoc tit.

SVM MARIVM.

- 1 Matrimonium non facit contractus ante pubertatem etiam cum nisu carnalis copule.
- 2 Nisus ad copulam facit presumere potentiam ad illam.
- 3 Confessione coniugis aduersus se ipsam quare in hoc text. statur.
- 4 Confessione coniugis contententis matrimonium esse contractum in preiudicium sui ipsius statur.

CAP. Attestationes. X.

Urban. III.

Iuuenis nondum duodecimum annum attingens si contrahat, & nitatur mulierem corrumpere, sed corrumpere non potuit, & mulier non probat iuuenem consensisse circa decimumquartum annum suæ ætatis accepto iuramento ab ipso quoddam in ætate legitima non consenserit, si modò non vult, est liberandus ab impositioe mulieris, & potest vterque ad secunda vota transire. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali*, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 29. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 570. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal.* lib. 4. tit. 2. cap. 13.

2 *Et licet nisus fuisset.*] Quia nisus ad copulam facit presumere potentiam ad illam, vt per Couarr. de *spousalib.* part. 1. cap. 4. §. 1. num. 20. Menoch. de *praf.* lib. 3. *praf.* 2. num. 52. *Contrat.* lib. 3. *miscellan.* cap. 4. num. 6. Henricq. in *summa*, lib. 11. cap. 13. num. 11. Sanch. de *matrim.* lib. 7. disp. 104. n. 26. Basili. Ponc. de *impedimentis matrim.* cap. 32. §. 5. *vers. sed quare.*

3 *Mulier tamen credit se virginem euasisse.*] Ideo hic confessioni coniugis aduersus se ipsam statur, quia confitetur ea, quæ ius ipsum nisi contrarium probatio ostenderit, præsumit: confessa mulier fruit virum nondum puberem virginittatis tentasse claustrum perfringere: præsumit ius hunc adhuc impuberem impotentem, nec copulæ aptum, aut coniunctioni muliebri, etsi secus si malitia (vt glos. ait) ætatem suppleret, item cum confessa hic mulier fuisset se virginem euasisse facile præsumitur, cum qualitas hæc sit à natura indita, Abb. Zabar. & alij in c. 1. de *adult.* Aym. *conf.* 166. num. 5. Mafcard. *concl.* 1410. à num. 1. Menoch. lib. 6. *praf.* 89. à princ.

4 In glos. *Euasisse.* Nota stari confessioni coniugis contententis matrimonium esse contractum, & valuisse in preiudicium sui ipsius, ac proinde sufficere etiam confessionem alterius coniugis pro matrimonio stantis absque fama, sequitur Cou. de *spousal.* p. 1. c. 4. §. 1. n. 4. nisi, inquit, si aliqua collusionis præsumptio propter quod collusionis periculum relinquatur iudicis arbitrio an talis confessio vtriusque coniugis pro matrimonio stantis sufficiens sit, ita Menoch. de *arbitr. casu* 103. n. 9. Mafcard. de *prob.* *concl.* 1035. n. 31. Sanch. de *mar.* lib. 2. disp. 45. n. 35. quicquid in re tã ardua huiusmodi confessionem non sufficere asserant multi, quos refert, & sequitur Menoch. de *praf.* lib. 3. *praf.* 1. num. 9. cum *seqq.* & *conf.* 15. num. 3. & distinguit Franc. Molin. de *ritu nupt.* lib. 1. *comp.* 15. num. 39.

5 In glos. *Circa.* ibi, *fortè per sex menses.* Notatur ad hoc, quoddam pubertati proxima dicitur is, qui per sex menses à pubertate distat, vide tamen pro veritate quæ dixi ad cap. 5. num. ult. *supr.* hoc tit.

SVM MARIVM.

- 1 Sponsalia si maior iniura contraxit cum minore, non tenetur ipsum expectare donec veniat ad ætatem adultam.
- 2 Metus reuerentialis nisi minæ aut verbera illi adiungantur, non cadit in virum constantem.
- 3 Metus reuerentialis datur in omni illo, qui iure aliquo subiectionis alicui subest.
- 4 Sponsalia metu graui contracta non firmantur iuramento.
- 5 Metus illatus post sponsalia iniura est iniusta causa illa dissoluendi.

CAP. Ex litteris. XI.

Pvella in ætate à parentibus iurata & desponsata cum viro non habente ætatem, & deinde iniura traducta in domum sponsi à quo post annum recedit ad domum propriam non cognita, si non vult expectare donec vir habeat ætatem, potest alteri nubere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Ancharan. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali*, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 29. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 570. remissiuè Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal.* lib. 4. tit. 2. cap. 14.

Vbi nolens & iniura minis parentum impuissa, &c.] Ergo solus metus reuerentialis, nisi minæ, aut verbera, aut alius metus grauis illi adiungatur, non cadit in virum constantem, ac proinde nec annullat matrimonium, nec alios contractus rescindit, ita Couarr. de *spousal.* part. 1. cap. 3. §. 6. num. 7. & Hippol. *sing.* 347. in *cap. matrimonium*, & *conf.* 124. num. 6. Gomez *tom.* 2. *variar.* c. 14. num. 27. Soar. *alleg.* 24. num. 5. Gutier. in *auth.* *Sacramenta puberum*, num. 94. *C. si aduersus vendit.* & *conf.* 16. num. 16. & de *iurament.* *confirm.* part. 1. c. 1. n. 15. Gregor. l. 10. *verbo todo*, tit. 1. part. 4. Molina de *primog.* lib. 2. c. 3. num. 9. Gama *Lusitania decif.* 250. num. 4. & *decif.* 262. num. 1. Azeued. l. 9. num. 28. tit. 1. lib. 5. *nona recop.* Flamin. de *resignat. benefic.* lib. 13. *quest.* 2. num. 172. & *seq.* Matienzo l. 1. §. *glos.* 3. num. 2. tit. 1. lib. 5. *nona recop.* Ioan. Garzia de *nobilitate.* *glos.* 17. num. 11. & 19. Henricq. in *summa*, lib. 11. c. 9. num. 5. D. Barbof. in l. 2. §. *fin.* num. 7. ff. *solutio matrim.* plures DD. refert Sanch. de *matrim.* lib. 4. disp. 6. num. 7. quibus adde Chald. Pereira in l. si *curatorem*, verbo *lesis*, num. 40. & de *renouat. emphyteusis*, *quest.* 16. num. 59. Ceual. *commun. contra communes.* g. 727. num. 21. cum *seqq.* Castil. *quodidianarum quest.* lib. 3. c. 1. num. 147. Mendez à Castro in *praxi Lusit.* lib. 3. cap. 22. num. 25. *prope finem*, Rebell. de *oblig. iustitia.* part. 2. lib. 1. *quest.* 5. a num. 10. Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent.* lib. 3. n. num. 83. cum *seqq.* vbi num. 85. dicit merum reuerentialem dari in omni illo, qui iure aliquo subiectionis subest alicui, vt in clerico respectu Episcopi, in laico respectu Magistratus, in filio, vel filia respectu patris, aut matris, (quando hæc perinde ac ille auster fuerit, & solita minas exequi) aut aliorum ascendentium; item in fratre, vel sorore respectu fratris maioris, si cum hoc habitet, ab eoque gubernetur: itemque in minore annis respectu sui curatoris: ac demum in nepote, aut nepte respectu patris, vel auunculi cum quo habitat, & à quo gubernatur.

Iurata fuit.] Notatur ad hoc, quoddam sponsalia metu graui contracta non firmantur iuramento, nec ratione illius obligant, aut relaxatione indigent, vt per Fr. Emman. in *summa*, *tom.* 1. cap. 23. *concl.* 4. num. 4. & cap. 24. *concl.* 4. num. 4. Sanch. d. lib. 4. disp. 21. num. 3. quamuis n. 2. asserat

asserat esse probabilem contrariam sententiam tenentem id iuramentum obligare, indigereque relaxatione, & pro ea citet S. Bonavent. Syluest. Henriq. Petrum à Ledefma, & alios.

5 *Tempore procedente, &c.*] Ex his verbis colligit Alexand. de Neuo in *presenti*, num. 5. & 6. metum illatum post sponsalia inita esse iustam illa dissoluenti causam, siue ab impuberibus, siue à puberibus contracta sint; sed illum reprobatur Sanch. d. lib. 4. disp. 19. num. 3. ex ea ratione, quia si sponsalia semel valida fuerunt, coactio subsequens circa matrimonium, cum minimè ipsa inficiat, solum matrimonium ipsum irritabit manentibus illæis sponsalibus; eo vel maximè, quia puer ille, cui sponsalium obligatio acquisita erat, in nulla merus culpa fuit, parentes quippe puellæ illi metum incusserunt.

6 *Nec ad eandem carnaliter accessum habuit.*] Ergo matrimonium coactum ratificatur per copulam sublequitam, de quo vide quæ dixi ad *cap. consulationi*, n. 4. de *sponsal.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Sponsalia contracta cum minore septennio per mutuam cohabitationem post septennium conualescunt, & inducunt publicæ honestatis iustitiam, solvuntur tamen per matrimonium de presenti.*
- 2 *Copulam asserenti favore matrimonij creditur.*
- 3 *Resilienti absque causa manifesta à sponsalibus non requisito Ecclesiæ iudicio imponitur pœnitentia.*

CAP. Duo pueri. XII.

Clemens III.

1 **M**atrimonium contrahendum impedit, & contractum dirimit publica honestas. Item sponsalia solvuntur quando quis contrahit cum alia de presenti, sed propter scandalum est iniungenda pœnitentia. Item incestus impedit matrimonium contrahendum, & qui sine iudicio Ecclesiæ vxorem dimittit, est puniendus Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Prapof. Marian. Socin. Petr. Greg. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 39. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 570. remissive Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 2. *Decretalium*, lib. 4. tit. 2. *cap. unico.*

2 *Dicit se non cognovisse prius, &c.*] Colligunt omnes in *presenti* ex hoc text. credi viro asserenti copulam matrimonij favore, quod copula firmabatur, secus forte si non ad matrimonij valorem, sed ad probandum delictum ageretur, hi sunt Ioan. Andr. in *presenti. prope finem*, Hostiens. *super verbo non cognovisse*, Butr. num. 14. Abb. num. 6. Alexand. de Neuo num. 12. quos refert Sanch. de *matrim. lib. 1. disp. 7. 1. num. 7.*

3 *Iudicio Ecclesiæ non requisito.*] Obstant quæ suprà dixi ad *cap. de illis 7. num. 7. hoc iur.* Sed respondeo ideo in hoc text. summum Pontif. imponendam iubere competentem pœnitentiam cuidam, qui pro sua opinione iudicio Ecclesiæ non requisito à sponsalibus resluit, quia agebatur de resiliente absque causa manifesta, & clara, tum quoad veritatem, tum quoad iustitiam, ita Ludovic. Beja *respons. casuum conscientia*, p. 1. casu 13. *vers. nec obstat*, pag. mibi 194. Vel si magis placet dic cum Sanchez d. lib. 1. disp. 69. num. 11. text. hunc loqui de matrimonio de presenti, à quo alter coniux absque iusta causa recesserat.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium vel sponsalia, quæ non sunt, vt si cum minore septennio contrahantur, accusari non possunt, denunciari tamen potest impedimentum ne contrahantur impofterum.*
- 2 *Sponsalia inita contra Pontificis interdictum cum decreto irritante sunt inuailida.*
- 3 *Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent.*
- 4 *Dictio, omnino, iuncta verbo carere, importat ipso iure.*
- 5 *Matrimonium aduersus Pontificiam prohibitionem initum quando sit inuailidum, ostenditur.*

CAP. Ad dissoluendum. XIII.

Innocent. III.

Matrimonium, vel sponsalia, quæ non sunt, vt si infra septennium contrahatur, non possunt accusari, potest tamen denunciari consanguinitas, vt interdicatur matrimonium contrahendum, & tunc assignabitur terminus ad probandas denunciations, saluis exceptionibus, & si interim aliquid attentatur in præiudicium puellæ, est irritum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Io. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Prapof. Petr. Gregor. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 30. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 570. remissive Casal in *annot. & Ximen. in collect. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 1.*

Quod si contra interdictum nostrum, &c.] Notatur ad hoc, quod sponsalia inita contra Pontificis interdictum cum decreto irritanti quamvis generali, nec sponsalium mentionem facienti, sunt inuailida, vt per Sanchez de *matrim. lib. 7. disp. 2. num. 9. vbi num. 10. resluit per cap. 2. de matrim. contracto contra interd.* *Ecclesiæ*. Matrimonium aduersus simplicem probationem Pontificiam initum, nimirum absque decreto irritanti esse validum, ex ea ratione quia multa prohibentur fieri, quæ facta tenent, de quo principio vide Scobar. de *ratioc. cap. 6. num. 38.* Anton. Monachum *Bononiens. decis. 19. num. 2. 2.*

Omnino carere.] Id est, ipso iure, ex traditis per Ti. raq. in *l. si vnquam, C. de reuoc. donat. num. 164. verbo reuertatur.* Vnde si constitutio dicat hæreticum, vel emphyteutam cadere omnino à beneficiis, vel ab emphyteusi, intelligitur ipso iure, sine ministerio, seu facto hominis, & sine sententia priuationis, vt per Rebuff. in *comment. ad l. pecunie 178. vers. 2. ff. de verb. signif.* Rebell. de *oblig. inst. part. 1. lib. 1. quest. 6. n. 44.* Bernardin. Muscatel. de *modo fidei iudicandi*, part. 1. modo 14. num. 12. Cened. *pract. quest. sing. 2. q. num. 6.*

In glos. *Irritum* ibi, sed quid si contraherent matrimonium contra interdictum, &c. Notatur ad hoc, quod matrimonium aduersus pontificiam prohibitionem initum non est inuailidum, nisi aliud subsit impedimentum dirimens, & manifestè loquitur quando est interdictum cum decreto irritanti: nam præmiserat cæteros contractus initos aduersus Pontificis decretum irritans esse inuailidos, secus eo decreto irritante minimè adiecto prohibitioni: & immediatè quærit quid in matrimonio aduersus Papæ interdictum celebrato? & respondet tanquam quid speciale esse validum, & ita hanc gloss. intelligunt Abb. *bi. num. 9.* & Zabar. etiam num. 9. quos refert Sanch. d. *disp. 2. num. 3. vbi num. 9.* cum Alexand. de Neuo *hic n. 2. 1.* constituit discrimen inter sponsalia, & matrimonium, aduersus huiusmodi

hufusmodi prohibitionem contracta vt illa irrita sint, hoc autem minimè, nisi addatur clausula specificam mentionem matrimonij irritationis faciens, quia matrimonium cum sit res aded ardua, & grauissimum negotium, illud irritare specificam clausulam poscit, ad sponfalia verò irritanda non desideratur ea clausula specifica, sed satis est generalis cum ea irritare non sit res tanti momenti.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium de presenti si contrahatur, & puella non est in ætate, nec malitia ætatem supplet, licet vir dederit ei arrham, non est matrimonium, sed sponfalia.*
- 2 *Dictio, circiter, modicum tempus significat.*
- 3 *Matrimonium femina cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, est inualidum, nisi malitia suppleat ætatem.*
- 4 *Sponfalia annuli subarrhatione in matrimonium transferunt.*
- 5 *Matrimonium inter impuberes contractum vt validum sit non satis est vt malitia suppleat ætatem, sed vltra requiritur discretio, & prudentia requisita ad coniugalem consensum.*
- 6 *Matrimonium per subarrhationem contrahitur.*
- 7 *Annuli traditio signum sponfionis est, & secuti matrimonij.*
- 8 *Matrimonium contractum inter impuberes obligat vt sponfalia.*

C A P. Tux nobis. XIV. & fin.

1 **M**atrimonium de presenti si contrahatur, & puella non est in ætate, nec malitia supplet ætatem, licet vir dederit ei arrham, non est matrimonium, sed sponfalia. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Anch. Butr. Panorm. Præpos. Mar. Soc. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuic. Viuian. in *rationali lib. 4. iuriv. Pontificij, pag. 31.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 571.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 2. cap. 2.*

2 *Circiter duodecim annos.* Hæc dictio modicum tempus significat, vide Rebuff. in *comment. ad l. cæterorum 160. vers. communiter. ff. de verb. signific. Menoch. de arbitrar. casu 46. à num. 3. & casu 57. num. 30.* Mascard. de *probat. conclus. 1215. num. 13.* Cened. *pract. quæst. sing. 8. num. 4.* & ideo non valet.

3 *Matrimonium feminae, cui modicum tempus ad duodecimum annum completum deficit, tam ex defectu præsumpto naturalis vigoris ad coeundum & generandum, quam ex defectu coniugalis consensus, tenet Sanchez de *matrim. lib. 7. disp. 104. num. 1. vbi num. 2. subdit satis esse si vltima dies anni duodecimi in femina, & 14. in viro sit incepta, & n. 4. resolut in dubio nec marem nec feminam præsumi generationi aptos ante dictam pubertatis ætatem completam, de quo etiam Surd. *consil. 364. num. 33.* Quod tamen non procedit quando malitia supplet ætatem, vt per Couarr. de *sponfal. part. 2. cap. 5. num. 3.* Sanch. *d. disp. 104. num. 7.* & fuit dictum in *Viterbien. matrimonij 19. Ianuarij 1629.* coram R. P. D. meo Pirouano. Vt autem malitia dicatur supplet ætatem, requiritur copulatiuè potentia ad carnalem copulam, necnon prudentia rationis ad sufficienter discernendum vim coniugalis consensus, nec satis est alterum tantum adesse, Couarr. *num. 3.* cum alijs per Sanchez *d. disp. 104. n. 21.* Rot. *decis. 246. n. 1. 6. p. 4. diuers.* Verum quia præsumptio est in contractu contrahenti matrimonium ante legitimam æta-**

tem, incumbit onus probandi habitatem, quæ suppleat vtrumque defectum prædictum, Abb. per tex. *ibi in c. de illis il 2. hoc tit. n. 4.* Butr. *n. 5.* & Anch. *n. 3.* Sanch. *d. disp. 104. n. 25.* Rot. in *d. Viterbien. matrimonij,* coram R. P. D. meo Pirouano. Exceptio autè supradicta quòd malitia suppleat ætatem, admittitur etiam in ijs, qui pubertati aded proximi non sunt, vt ab ea plusquam sex mensiù spatio distet, vt per Card. in *c. continebatur, n. 5.* & Alex. de Neuo *n. 30. 31. hoc tit. Sanch. in d. disp. 104. sub n. 31.* Rot. in *d. Viterb. matrimonij,* quæ sustinuit matrimonium contractu cum puella annorù decè, & mensium nouem, licet contrarium tenuerit antea *dec. 246. n. 3. cum seqq. p. 4. diuers.* in qua decis. Viterb. fuit etiam dictum conciusdnter probari malitiam supplet ætatem circa potentiam generandi ante pubertatem, si femina impubes ab alio cognita fuerit, vel puer impubes aliam feminam cognouerit.

Desponsauit, qui subarrhauit, &c.] Per huic text. docuerunt *hic* Butr. & Præpos. sponfalia re & verbis de futuro annuli subarrhatione in matrimonium transire, & verbum, *desponsauit,* intelligit de presenti, Cou. *d. §. 2. loco citando, num. 2.* & Menoch. *lib. 3. presf. 1. n. 62.* qui quidem intellectus vim litteræ infert, quia desponsare tempus futurum respicit, & sponfalia ea propria dicuntur, quæ nuptias futuras respiciunt, & verborum proprietate in dubio recedendum non est, *l. non aliter. ff. de leg. 3. rum* quia si ea verba de presenti intelligenda forent, nullam text. dubitationem contineret, quare hoc cogitandum relinquo.

Vtrum ne prudentia, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad matrimonium impuberum non satis est vt malitia suppleat ætatem, id est, vt potentia generatiua reperitur, sed vltra requiritur discretio, & prudentia requisita ad coniugalem consensum, ita Sanch. de *matrimonio, lib. 1. disp. 16. num. 13.* & alij citati ad *cap. de illis 9. n. vlt. supr. hoc tit.*

In *glof. Subarrhata. ibi, & ita collige quòd per subarrhationem contrahitur matrimonium, &c.* Vide Cou. de *sponf. part. 1. cap. 4. §. 2. num. 2.* Menoch. de *presumpt. lib. 3. presf. 1. num. 62.* Annuli enim traditio signum sponfionis est, 7 & secuti matrimonij, Menoch. *d. lib. 3. presf. 2. n. 1. cum seqq.* Mascard. de *probat. concl. 1020. à n. 1.* Franc. Molin. de *ritu nupt. lib. 1. compar. 1. num. 15.*

In *cad. glof. ibi, quòd si minor in contrahendo vtatur verbis pertinentibus ad matrimonium contrahendum, contrahit sponfalia.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium contractum inter impuberes obligat vt sponfalia, vide Viual. in *candelabro aureo, tit. de sponf. p. 1. cap. 3. num. 20.* Fr. Emman. in *summa, tom. 1. cap. 220. n. 2.* Perez *l. 1. vers. dubitatur, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 7.* Spin. in *speculo testam. glof. 15. princ. n. 78.* Henric. in *summa, lib. 11. cap. 13. n. 2. & cap. 5. n. 4.* Sanch. de *matrim. lib. 1. disp. 21. num. 2.* Vtrum autem matrimonium contractum absque præsentia parochi, seu alterius Sacerdotis de ipsius parochi, seu Ordinarij licentia, & duobus vel tribus testibus iuxta formam Concil. Trident. in vim sponfationum resoluatur, vide quæ diximus in *tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 33. num. 143. cum seqq.*

De clandestina desponsatione.

T I T. III.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Ciuic. Durand. in *breuiario auro iuris Canon. & in spec. iur. Pontif. sub hoc tit. lib. 4.*

Stephan. Ranchin. in *continuat. titulorum Decretal.*
 Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum*, Petr.
 de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Martin. Mesnart.
 in *epitome Decretal.* Dan. Venator. in *analyti methodica*
iuris Pontificij, Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.*
 Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratilis ad*
quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in *exposit.*
titulorum eiusdem iuris Canon. Lancell. in *instir. eiusdem*
iuris, Canif. in *sum. eiusdem*, Cafarel. in *eror. eiusdem iuris*,
 nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. *sum. in Decretal.* omnes
 sub hac rub.

- exigendum iuramentum à reo, sed potius purè absol-
 uendus.
 3 *Matrimonia clandestina ante Trident. Concil. fuerunt*
valida.
 4 *Declaratur text. in presenti.*

C A P. Quod nobis. II.

Alexand. III.

Ecclēsia non iudicat de clandestinis matrimoniis,
 sed si contrahentes volunt in Ecclesia publicari,
 sunt recipienda, & comprobanda. Colligunt ex Or-
 din. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Ho-
 stiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Ne-
 uo, Canif. Cuic. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*,
 pag. 35. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 572. re-
 missiue Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton.
 August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 3. cap. 3.* & est post
 Concil. Lateran. sub Alexand. III. p. 50. cap. 17.

De materia tituli vide Alphons. à Veracrucce in
 append. ad *speculum coning. dub. 11.* Mascard. de *probat.*
concl. 1032. Ceual. *commun. contra communes, quest. 604.*
n. 35. & 36. Sanch. de *matr. lib. 3. vbi per 54. quæstiones*
 agit de clandestino matrimonio, Gutier. *eod. tract. 6. § 5.*
 Cened. *pract. & canon quest. lib. 1. quest. 30.* Sanctarel.
var. resol. quest. 26. Basil. Pont. de *sacram. matrim. lib. 5.*
 de consensu clandestino, Hurtado in *tract. de matrim.*
disp. 5. de matrim. clandestino.

Ab Ecclesia non sunt aliquatenus compellendi.] Nota-
 tur ad hoc, quòd vbiicumque deficit omnis probatio
 matrimonij, non est exigendum iuramentum à reo, sed
 potius purè absoluendus, vt per Soar. ad *l. 4. lib. 2. fori*,
tit. de las iuras. num. 10. in princ.

Si persona contrahentium hoc voluerint publicare.] Ergo
 matrimonia clandestina ante Concil. Trident. fue-
 runt valida, id enim definit ipsum Concil. *sess. 24.*
de reformat. matrimony, cap. 1. in initio, anathemate dam-
 nans oppositum asserentes, vide Sanch. de *matrim. lib. 3.*
disp. 3. num. 2.

Nisi rationabilis causa præpediat.] Hæc verba iungen-
 da sunt illi verbo approbanda, & ita est sensus, appro-
 banda esse matrimonia nisi impedimentum tempore
 approbationis detectum impediatur: at vbi tunc non
 apparuit impedimentum approbatur absolute ac si à
 principio in conspectu Ecclesiæ ininitum esset, ita San-
 chez d. lib. 3. *disp. 43. num. 4. vers. ad secundum.*

Ab Ecclesia recipienda sunt.] Intellige nisi adsit præ-
 iudicium tertij, nam tunc confessio non recipitur, vt
 per Couarr. de *spons. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 5.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium quando negatur clandestinè contractum,*
ei, qui stat pro illo, incumbit probatio, & num. 2.
 3 *Mulier vnde dicatur.*

C A P. Si quis. I. Ex Conc. Arelat.

Quando quis clam desponsauit mulierem, & vir,
 vel mulier negat desponsationem, probatio in-
 incumbit viro. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc.
 Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Ancharan. Butr.
 Panormit. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo,
 Canif. Cuic. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*,
 pag. 34. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 572.
 remissiue Ximen. in *concl. p. 1. & 2.*

De Concilio Arelatensi II. & III. agit Illustriss.
 D. meus Roder. à Cunha in *comment. ad c. 6. & 7. disp. 28.*

Collige ex text. quòd quando negatur matrimo-
 nium clandestinè contractum ei, qui stat pro illo, in-
 incumbit probatio, vide Azeued. l. 1. *num. 45. tit. 1. lib. 5.*
noua recop. Perez l. 1. glof. 4. pag. 28. tit. 1. lib. 5. Ordin. Ce-
 ual. *commun. contra communes. quest. 604. num. 30.*

In glof. Pro. ibi, mulier à mollire mentis. Imò corporis,
 secundum Tiraq. l. 1. *conuub. num. 55.* & ad satietatem
 vide Alciat. in *l. mulieris appellatione. p. 2. ff. de verb. signif.*
 pag. 32. Blas. Aluares Mirabal in *libro quem inscripsit,*
Conseruacion de la salud. cap. 88. pag. 369. Orozco en el the-
 sauro de la lengua Española, verbo muger, pag. 558.

Vnde ex hac glof. colligit Torreblanc. lib. 2. de ma-
 gia, cap. 38. num. 15. & 16. quòd femine ideo potius
 maleficæ quàm viri reperuntur, quia promiores sun-
 ad credendum, & facilius decipiuntur quàm viri,
 quoniam frequentiùs eas demones aggrediuntur,
 & fallit, tum quia rota illa diabolica tragœdia quam
 maleficæ cum diabolo peragunt, ad id tendunt vt fœ-
 distimis amplexibus coniungantur, in quo mulieres
 trahuntur magis propter insatiabilem libidinem,
 quia trahuntur magis voluptate, appetitu & fen-
 sualitate.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonia quando sunt contrahenda, debent per Pre-*
sbyteros in Ecclesia edicta proponi, assignato termino
infra quem, qui voluerit impedire, impedimentum opo-
ponat, & si probabili cõiectura fuerit de impedimento,
interdicatur matrimonium donec de hoc cognoscatur.
 2 *Clandestina matrimonia contrahentes quas pœnas in-*
currant, remissiue.
 3 *Episcopus attentè iure huius text. non poterat dispen-*
sa-re vt denunciaciones prætermittere-tur.
 4 *Ordinarius hodie potest dispensare in denunciationibus.*
 5 *Parochus non tenetur denunciare impedimentum matri-*
mony, quod sciuit in sacramentali Confessione.
 6 *Ordinarius, vel parochus quamuis sciat impedimentum,*
& nemo denunciât, potest illud dissimulare si sibi con-
stet de dispensatione pro foro conscientie.
 7 *Matrimonium quod sit ommissis denunciationibus dicitur*
clandestinum.
 8 *Fily geniti ex matrimonio nullo solum, vel nullo simul,*
& clandestino, quando sint legitimi, ostenditur.
 9 *Matrimonia interdita dicuntur quoties à iudice*
emanauerit præceptum contra aliquos ne matrimo-
nium incant, vel contra ipsam parochum ne auctori-
tatem interponat.
 10 *Dolus præsumitur in his, qua clam facta sunt, etsi præten-*
datur ignorantia, vel simplicitas.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ecclesia non iudicat de clandestinis matrimonijs, sed si*
contrahentes volunt in Ecclesia publicari, sunt reci-
pienda, & comprobanda.
 2 *Matrimony omnis probatio vbiicumque deficit, non est*

- 11 Ignorantia adscita, siue affectata nunquam prodest cum equiparetur scientia, & nullo pacto ignorantem excusat.
- 12 Matrimonium ubi nullum fuerit propter impedimentum consanguinitatis, an solum procedat text. in practi, ostenditur, & num. 13.
- 14 Matrimonium denunciationibus omisis celebratum dicitur clandestinum quoad penas incurrendas.
- 15 Filij ex matrimonio nullo concepti quoad omnia censentur legitimi propter bonam fidem vnius ex parentibus.
- 16 Parochus concedens licentiam aly Sacerdoti assistendi matrimonio clandestino non comprehenditur sub hoc text. sicut nec comprehenditur parochus alienus dans licentiam assistendi aly Sacerdoti.
- 17 Suspensionis triennalis pena imposita parochi assistendi matrimonio clandestino cessat hodie per penam arbitrariam positam à Conc. Trid.
- 18 Parochus sus. suspensus triennio eo quòd interfuit clandestino matrimonio, si eodem corrente triennio iterum assistat, suspendaturque iterum triennio, hoc posterioren triennium incipit statim à die scientia iudicis illud inferentis.
- 19 Suspensus ab officio eo quòd interfuit matrimonio clandestino non est suspensus à beneficio.
- 20 Episcopus an possit dispensare in triennali suspensione comminata Parochi assistenti matrimonio clandestino, ostenditur.
- 21 Verbum, suspendatur, importat sententiam ferendam.
- 22 Contrahentes omisis denunciationibus, quas penas incurrant, ostenditur.
- 23 Pena triennalis suspensionis comminata in hoc text. an incurrat parochialis Sacerdos, qui interfuit matrimonio valido, clandestino tamen ob omisas denunciations.
- 24 Impedimenta falsa denuntians ut matrimonium impediat arbitraria pena puniuntur.
- 25 Malitiosè fieri dicitur, quod sit iniuria dolo adhibito.

CAP. Cùm inhibito. III. & fin.

Innocent. III.

Matrimonia quando sunt contrahenda, debent per Presbyteros in Ecclesia edicta proponi, prælixo termino ad impedimenta reuelanda, quæ etiam ipsi Presbyteri inuestigare debent. Si autem reueletur probabilis coniectura contra copulam, interdicendus est contractus donec manifestùs appareat quid agendum. Colligitur ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Mar. Soc. Alexand. de Neuro. Canis. Cuiac. Cened. collect. 81. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 36. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 572. remissuè Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 2. de clandestino matrim. cap. vnic.

Clandestina coniugia penitus inhibemus. De pœna contrahentium matrimonia clandestina, vide Concil. Trident. sess. 24. de reformatione matrimonij. cap. 1. & plures, quos refert Cened. ad Decretal. collect. 81. num. 1. quibus adde Basil. Pont. de impedimentis matrimonij, cap. 26. §. 7. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 1. & disp. 45. cum seqq. & matrimonio clandestino interuenientes, intercessores, mediatores, testes, & tabellio qua pœna puniantur, vide per Matienf. l. 1. glof. 3. & 4. tit. 1. lib. 5. noue recop.

Publicè proponantur. Hodie nouiori iure Concil. Trident. in d. cap. 1. habetur, ut antequam matrimonium contrahatur ter à proprio contrahentium parochos. Collect. Tom. II.

cho, tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia, inter Missarum solemnias publicè denunciatur; inter quos sit contrahendum, ut omnes reuelent impedimenta si quæ sint, de quibus denunciationibus egi latè singula verba Concilij declarando in meo tractatu de officio, & potestate Episcopi, alleg. 32. à princ. vsque ad num. 55. Illud verò ex ibi dictis animaduertendum duxi quòd licet attentò iure antiquo, de quo in hoc text. non posset Episcopus dispensare, ne denunciations præmitterentur matrimonio, quia erant præceptæ in Concilio generali Lateran. in cuius lege nequit Episcopus regulariter dispensare, vt resoluunt Salzed. ad Bernard. in practi cap. 75. verbo dispensat. lit. D. Soar. de Pace tom. 2. sua praxis. pral. 3. n. 11. Sanch. d. lib. 3. disp. 7. n. 1. Hodie potest Ordinarius ex causa sibi bene visa dispensare ut omittatur omnes denunciations, vel aliqua illarum, ante, vel post matrimonij consummationem, ut expressè definitur in Concil. Trid. d. cap. 1. per quod ita resoluunt plures citati per me d. alleg. 32. n. 26.

Legitimum impedimentum opponat. Qualiter noscens 4 impedimentum inter volentes contrahere, siue illud sit occultum, siue audierit sub secreto, teneatur sub peccato mortali denunciare dixi d. alleg. 32. n. 25. & 26. & de parochi cognoscente impedimentum ex sacramentali confessione, vide citatos à Cened. d. collect. 81. n. 6. quibus adde Sanch. d. lib. 3. disp. 15. & 16. Reginald. in praxi fori penit. lib. 3. num. 242. vers. ultimo. Aegid. de Sacrament. & censur. tom. 2. disp. 27. num. 60. cum seqq. Gutier. de matrim. cap. 60. à princ.

Et ipsi presbyteri inuestigent verum aliquod impedimentum, &c.] Aduerte quòd si nullus denuntiet impedimentum coram parochi, vel Ordinario, quamuis ipsis constet de impedimento, si tamen eisdem constet de dispensatione pro foro conscientie, possunt dissimulare, & sic impeditos matrimonij coniungere, ut per Henric. in summa. lib. 14. cap. ult. n. 11. in commento lit. E. Sanch. d. lib. 3. disp. 15. num. 14.

In glōf. Clandestina ibi dicitur clandestinum matrimonium tribus modis, &c.] Refert hæc glōf. tres clandestini matrimonij acceptiones, prima est quando sine testibus celebratur, secunda quando sine solemnitate, tertia quando sine denunciationibus; ita Martin. de Ledefina 2. part. 4. quæst. 47. art. 4. fol. 45. r. art. 3. Petr. de Ledefina de matrim. quæst. 45. art. 5. paulo post princ. Lancell. in instit. iuris Canon. lib. 2. tit. de clandest. despons. in initio. Verèd rationi multo conformius est ut quæ tantum sint matrimonij clandestini species, primò quando testes deficiunt, ac proinde clam omniuo celebratur; secundò quando denunciations ad perfectam eius publicationem ab Ecclesia petite desiderantur; cum verò absque solemnitate celebratum fuerit, non clandestinum, sed minus solemnè appellabitur: & ideo ita meritò tenent Iacob. de Grass. in aureis decis. p. 1. lib. 2. cap. 85. n. 1. Barthol. à Ledefina dub. 21. de matr. in initio. Perez l. 1. vers. plura tamen, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 38. Spin. in speculo. restam. glof. 15. princ. num. 22. Gutier. lib. 2. practi. q. 4. n. 13. & alij. quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 1. num. 3.

In ead. glōf. ibi, tertio dicitur clandestinum, quod sit contra tenorem huius constitutionis, videlicet non præmissa denunciations. Notatur ad hoc, quòd matrimonium omisis denunciationsibus, ubi fieri consueverunt, dicitur clandestinum, intellige quoad omnes effectus clandestinitatis, præterquam nullitatis matrimonij, Menoch. consil. 69. num. 70. Perez l. 1. vers. item solent, pag. 30. & vers. plura tamen, pag. 38. tit. 1. lib. 5. Ordin. Gutier. practi. lib. 2. quæst. 4. num. 9. in fine, cum seqq. Spin. in spec. restam. glof. 15. princ. num. 23. 24. 16. 74. Henric. in summa. lib. 11. cap. 6. num. 2. & in commento lit. M. & cap. 20. num. 2. & in commento lit. C. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 1. refert

plures Doctores Campan. in *diuersorio iuris Canonici*, rub. 11. cap. 13. num. 143.

§. Si quis verò.

- 8 Probat hic §. filios genitos ex matrimonio nullo quando simul fuit clandestinum, esse illegitimos, non obstante bona fide parentum, quamuis filij ex matrimonio verè nullo, nò tamen clandestinè geniti, quando adfluit bona fides in vtroque, vel in altero ignorante impedimentum sint legitimi, ex ea ratione quia saltem alter parens laborabat ignorantia probabili, vt docent omnes scribentes in cap. ex tenore, infra qui filij sint legitimi. quæ ratio cessat quando clandestinè contrahitur ommissis denunciationibus, & ideo filij non sunt legitimi: non est enim probabilis ignorantia, cum omittantur requisita ad assequendam veritatem. Vnde vt illa pœna illegitimitatis proles sequatur, duo requiruntur in hoc §. itaut vnum sine alio non sufficiat. Primum vt omittantur denunciationes. Secundum vt ob id in gradu prohibito contrahatur. Vnde si ommissis denunciationibus contrahat in gradu prohibito, quamuis cum ignorantia impedimenti, vel iuris, in hanc pœnam incurrit, quia ex ommissis denunciationibus præsumitur affectata ignorantia, cum illi taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel affectatae ignorantia videantur, inquit Pontifex: si verò non ommissis denunciationibus contrahat in gradu prohibito bona fide legitima proles est: imò etiam si adit mala fides ex parte vnus tantum coniugis, ex vi huius §. ille enim in postrema parte exigit malam amborum fidem quando in facie Ecclesiæ, & præmissis denunciationibus contrahitur, similiter si omittant denunciationes, non tamen contrahant in gradu prohibito. Colliguntur hæc ex Gabr. commun. tit. de legitim. concl. 4. à num. 5. Peregr. de fideicom. art. 24. n. 74. Menoch. conf. 199. à n. 39. Paleoth. de notis, & scriptis, cap. 9. n. 1. Fulu. Pacian. de prob. lib. 2. cap. 16. num. 68. Card. Mantica de coniect. ult. volunt. lib. 1. tit. 12. num. 13. Menoch. de præsumpt. lib. 4. quæst. 67. num. 3. Perez l. 1. col. 2. tit. 2. lib. 5. Ordnam. pag. 29. Rebuff. de priuileg. scholastic. priuileg. 106. vers. 35. Caltill. rerum quotid. lib. 2. cap. 11. num. 8. Sanch. d. lib. 3. disp. 42. & 43. Basil. Ponc. d. cap. 26. §. 7.
- 9 *Vt interdicta.*] Dicuntur autem matrimonia interdicta quoties à iudice emanauerit præceptum contra aliquos ne matrimonium inean, vel contra ipsum parochum ne auctoritatem interponat, vt per Maiol. de irregul. lib. 3. cap. 25. num. 17. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 48. num. 5. vers. & num. 17.
- 10 *Cum illi taliter contrahendo, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in his, quæ clam facta sunt et si prætendatur ignorantia, vel simplicitas, præsumitur dolus, nec excusatur aliàs excusandus, vt per Tiraq. de pœnis temper. casu 11. num. 11. Et ignorantia adscita, siue affectata nunquam prodest, cum æquiparetur scientiæ, idem Tiraq. eod. tract. causa 13. à n. 22. & de retract. lign. §. 35. glos. 4. à num. 28. & nullo pacto ignorantem excusat, Clement. 1. §. non rigorem. de iudic. Honded. consil. 87. n. 41. lib. 1. Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 4. à num. 102. Mascard. de probat. conclus. 869. num. 31. Baptista Costa de facti scientia, & ignor. inspect. 81. num. 9. cum seqq. Farin. fragment. crimin. p. 2. lit. l. num. 167.
- 12 *In gradu prohibito.*] Ex his verbis colligunt Ioan. Lup. in tract. de matrim. p. 2. n. 9. & 17. Cephal. conf. 503. à num. 18. & alij de quibus statim referendi, text. in præfenti procedere solum quando matrimonium nullum fuit propter impedimentum consanguinitatis, itaut si ob aliud nullum fuerit, licet clandestinè fiat, resoluunt filios esse legitimos si parentes fuerint in bona fide; mouentur quia text. in præcatis verbis re-

strictè loquitur de contrahentibus in gradu prohibito, quæ verba conueniunt talem modo impedimento consanguinitatis, vel affinitatis, & consequenter ad alios casus trahi non possunt decisio illa, quæ nouam inducit præsumptionem odij plenissimam contra filios innocentes propter culpam parentum clandestinè contrahentium, ideòque non amplianda, sed restringenda est ad casum expressum, ex reg. odia, de regulis iuris, lib. 6. cap. pœna, de penit. dist. 1. cum similibus, sequitur nouè Basil. Pont. de impediment. matrim. cap. 26. §. 7. vers. secundo.

Quo tamen fundamento non obstante contrariam sententiam sequuntur Doctores communiter, resoluentes huius text. decisionè procedere tam in impedimento consanguinitatis, quam in alio quocumque dirimente, Host. Innoc. Butr. Anch. Panorm. Alex. de Neuo, & alij communiter sic, vt testatur Couarr. de spons. p. 2. c. 6. in initio, n. 12. Ant. Gabr. commun. lib. 6. tit. de legit. concl. 4. n. 17. Mascard. concl. 798. n. 6. Peregr. de fideicom. art. 24. n. 65. Sanch. d. disp. 42. n. 4. Azor. inst. mor. p. 2. lib. 2. c. 13. q. 9. Sayr. de cens. lib. 6. c. 10. n. 31. Probat, quia licet decisio huius text. pœnalis videatur, in fauorem tamen animæ condita est ad coercendum peccatum eorum, qui contra Canonica instituta matrimonium audent contrahere, & insuper clam contrahendo ignorantiam affectant, subindeque non restringenda, sed magis amplianda est, iuxta doctrinam glos. verbo alios, in c. sicut cuncti, de elect. lib. 6. c. 10. n. 31. Probat, de quibus Tiraq. pia causa. priuileg. 161. & pluribus, de quibus Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 39. n. 5. & lib. 3. disp. 11. n. 8. Sed melius confirmabis si aduertas non esse necessarium hoc casu recurrere ad interpretationem extensiuam, cum constet ex verbis expressè huius text. non limitatiuè agere de matrimonio nullo ob impedimentum consanguinitatis, sed generaliter de quocumque alio, quod dirimat matrimonium: ostenditur quia hic §. refert se ad principium text. ibi, *huiusmodi clandestina, vel interdicta*, id est, hæc de quibus supra in principio, dixerat: constat autem in principio de omnibus aliis impedimentis egisse, quamuis enim in exordio locus sit de contrahentibus, in gradu prohibito, deinde decisionem concipit per verba generalia, ibi, *qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponat*, & clarius ibi, *inuestigent utrum aliquod impedimentum obstat*, quare prædicta verba §. sequentia, ibi, *huiusmodi, &c.* in toto rigore, absque alia extensione referri debent ad matrimonia clandestina, & interdicta, & inualida propter consanguinitatem, vel aliud quodcumque impedimentum dirimès, vt manifestè deducitur ex c. ex tenore, qui fil. sint legit. vbi non de consanguinitatis impedimento agebat text. sed de coniugato, qui mulierem ignaram duxit, & tamen requirit ad hoc vt filij sint legitimi, quod publicè, & in facie Ecclesiæ cum ea contraxerit, aperte ostendens illegitimum esse prolem, si etiam in eo casu clandestinè matrimonium esset contractum, vt ibi notatur omnes.

In glos. *Clandestina* la 2. ibi, *scilicet non præmissa denunciatone*. Notatur ad hoc, quòd matrimonium denunciationibus ommissis celebratum dicitur clandestinum quoad pœnas incurrendas, vt per Maiol. de irreg. lib. 3. c. 25. n. 12. vers. *Clandestinum*. Menoch. conf. 69. n. 70. Gutier. pract. lib. 2. q. 4. n. 9. in fin. Segura Daualos in direct. indicum. p. 2. c. 15. num. 30. & seqq. Spin. in speculo testam. glos. 16. a. n. 23. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 1. n. 7. vbi probat ex hoc text. & n. 10 idem tenet quamuis matrimonium sciente maiore viciniæ parte celebraretur.

In glos. *Si ambo* ibi, *sed quid si vnus sit*, &c. Notatur ad hoc, quòd filij ex matrimonio nullo concepti quoad omnia censentur legitimi propter bonam fidem vnus ex parentibus, vt per Couarr. de spons. p. 2. cap. 8.

De Clandestina desponsatione. Tit. III. 509

cap. 8. §. 1. num. 2. Costa in cap. si pater, de testam. lib. 6. p. 1. verbo uxorem, num. 4. Gregor. l. 3. tit. 3. p. 4. Auendan. l. 6. Tauri. gloss. 1. Gutier. lib. 3. pract. quest. 79. num. 4. Duen. reg. 1. §. 1. limit. 2. vers. contraria, Gom. tom. 1. var. cap. 6. n. 2. 6. Xuar. in l. quoniam, super declar. legum. regni. limit. 12. num. 4. Cott. in memorabil. verb. Episcopalis dignitas.

§. Sancè.

Parochialis Sacerdos qui matrimonia interdicit, vel clandestina prohibere contempserit, & quilibet clericus etiam Regularis qui interfuit, per triennium à beneficio suspenduntur, & si culpa exegerit etiam grauius punientur. Contrahentibus autem contra hanc formam pœnitentia est imponenda, & qui obtulit impedimentum malitiose, canonicè puniri debet. Colligunt Doctores in princip. text. citati, & plenè declarat Sanchez de matrimonio, lib. 3. disp. 48. à princip.

16 *Qui eis presumpserit interesse.*] Ergo non comprehendit parochum ob licentiam concessam alij sacerdoti assistendi si assistat matrimonio clandestino, latè Sanchez d. lib. 3. disp. 49. Mar. Alter. de censuris, tom. 2. disp. 11. de suspensione, cap. 5. vers. secunda principalis questio. Ego ipse d. alleg. 32. num. 163. Nec comprehendit parochum alienum, vel Sacerdotem, qui non est parochus, dantem licentiam assistendi alij Sacerdoti; quia pœna suspensionis triennalis hęc comminata comprehendit proprium parochum non impedientem clandestina matrimonia; hic autem qui prædictam licentiam dedit, non erat proprius parochus, horum qui contraxerunt, ita Sanchez d. lib. 3. disp. 49. num. 2. vbi subdit, nec talem suspensum esse per Concil. Trident. sess. 24. de reformat. matrimon. cap. 1. quia solum suspendit parochum, vel alium Sacerdotem coniugentem, vel benedicientem alienos parochianos, & non exprimit dantem licentiam, vel mandantem, aut consulentem, & num. 3. resoluit quòd si proprius parochus det licentiam non Sacerdoti assistendi matrimonio, similiter neutram suspensionem incurrit, non huius text. cum illud clandestinum matrimonium sit nullum, quia inualida est licentia concessa non Sacerdoti, vt dixi dicta alleg. 32. num. . . ac proinde per illud matrimonium sic inualidè contractum non incurritur pœna clandestinitatis, iuxta opinionem eiusdem Sanchez d. lib. 3. disp. 2. ex num. 2. Non Tridentini, quia tantum suspendit Parochum, vel alium Sacerdotem, quosine licentia proprij Parochi alienos Parochianos coniungit, at illic nec Parochus coniungit alienos Parochianos, & ille coniungens non est Sacerdos, nec coniungit sine licentia Parochi, item idem Sanchez d. lib. 3. disp. 49. num. 3. subiicit idem dicendum si non sacerdos absque licentia proprij parochi coniungeret aliquos matrimonio, quia vtraque suspensio fertur in parochum, vel alium Sacerdotem absque licentia proprij assistentem, nomine autem Sacerdotis in materia pœnalis, qualis est hæc, non comprehenduntur illi, qui Sacerdotes non sunt.

17 *Per triennium, &c.*] Pœna hæc triennalis suspensionis imposta paracho assistenti matrimonio clandestino non est sublata per Concil. Trident. in d. cap. 1. in illis verbis, *in super parochum*, &c. vt tenent plures citati per me d. alleg. 32. n. 162. Cuius tamen contrarium, imò cessare hodie hanc triennalem suspensionem per pœnam arbitrariam positam in Concil. Trident. tenent Matienf. l. 1. gloss. 7. num. 2. in fin. tit. 1. lib. 5. noua recop. Sanchez d. lib. 3. disp. 48. num. 3. cum seqq. Gutier. de matrim. cap. 75. num. 14. Si autem parochus qui interfuit clandestino triennio suspensus, & eodem cur-

rente triennio iterum assistat, suspendatur iterum triennio, hoc posterius triennium incipit statim à die sententiæ iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipso iure statim à die commissi delicti, & ita confunditur cum priori tempore, nisi iudex in sententia declaret, vt incipiat finito priori tempore. Ita Sanchez d. lib. 3. disp. 50. num. 3.

Ab officio.] Non tamen à beneficio, quia suspensum ab officio, qui interfuit matrimonio clandestino, non esse suspensum à beneficio, quia in hoc text. solum exprimitur suspendendum esse ab officio, resoluit Perez l. 1. vers. in oppositum, tit. 1. lib. 5. Ordinar. pag. 31. Gutier. canon. lib. 1. cap. 5. num. . . Sanchez d. lib. 3. disp. 51. per tot. Mar. Alter. d. cap. 5. vers. quarto dubitatur, aduertit tamen Sanchez d. disp. 51. num. 14. in fine, posse iudicem suspendere simul à beneficio quando culpæ grauitas hoc postularret, per text. in præsent. ibi, *Grauius puniendus si culpa qualitas postulerit.* Vtrum autem Episcopus in hac triennali suspensione dispensare valeat? negatiuè respondent Sanchez d. lib. 3. disp. 52. Mar. Alter. d. cap. 5. vers. 5. & alij, quos refero ego ipse d. alleg. 32. num. 166. vbi num. 167. hanc resolutionem amplio, vt nec etiam virtute decreti Concil. sess. 25. de reform. cap. 6. id sibi permissum sit, Basil. Pont. d. cap. 37. num. 11.

Suspendatur.] Intellige non ipso iure, nam cum hoc verbum sit futuri optatiui modi, respiciens actum ac iudicis ministerium, ideo importat sententiam ferendam, ex resolutis per Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat. verbo reuertatur, num. 39. & per Monetam de distrib. quotid. part. 3. quest. 7. num. 21. quo fundamento in his terminis, resoluit Sanchez d. lib. 3. disp. 48. num. 2. Gutier. d. cap. 75. num. 13. Ego ipse d. allegat. 32. num. 161.

Sed his qui taliter, &c.] Collige ex text. contrahentibus ommissis denunciationibus condignam pœnitentiam imponendam esse, sed attentò Conc. Trid. sess. 24. de reform. matrimon. cap. 1. ibi, *Sancita Synodus eos arbitrio Ordinarij puniri precipit*, illi solum arbitrio Episcopi puniendi sunt, qui contrahunt clam absque parochus, vel alio Sacerdote, de eius licentia, aut minori testium numero quàm duorum, ita Sanchez d. lib. 3. disp. 46. n. 6. vbi subdit quòd si id matrimonium consummauerint, cum grauius delictum sit, regidior debet esse pœna, & num. 8. addit quòd licet contra testes nec hęc nec alibi pœna imponatur, tamen cum peccent auctoritate præstando matrimonio ab Ecclesia interdictò condigna pœnitentia puniendi sunt. Dubitari potest an pœnam triennalis suspensionis comminatam in hoc text. incurrat parochialis Sacerdos, qui interfuit matrimonio valido, clandestino tamen ob denunciationem omissionem? in quo dubio videtur respondendum affirmatiuè, quia hoc §. sic dicitur. *Sancè si parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere neglexerit*, vbi verbū illud, *tales*, refertur ad nuptias, de quibus §. præcedenti actum fuerat, text. autem egerat de clandestinis, vel interdictis coniugijs, ibi, *si quis vero huiusmodi clandestina, vel interdicta coniugia*, ponderando verbum illud, *huiusmodi clandestina*, quod refertur debet ad principium text. qui præmiserat denunciationses ante matrimonium faciendas esse, eo quòd Ecclesia detestetur matrimonia clandestina; ac proinde manifestè matrimonium non præmissis denunciationibus celebratum appellat clandestinum, quod etiam agnoscunt Doctores citati supra ad gloss. verbo *clandestina*, la 2. num. 14. Quare hanc partem affirmatiuam tuentur Maiolus de irregularitate, lib. 3. cap. 25. num. 17. & Sanchez dicto lib. 3. disp. 48. num. 5. qui aduertit cum Concilium Tridentinum in hoc casu nullam statuat pœnam, standum esse

pœnæ huius text. ac proinde talem parochum suspendendum esse termino.

- 24 Si quis autem, &c.] Notatur ad hoc, quòd falsa impedimenta denuntians, vt matrimonium impediatur, arbitraria pœna punitur, vt per Anchar. *bic num.* 13. Menoch. *de arbitr. casu* 45 3, num. 2. Vgolin. *de potestate Episcopi* c. 15 §. 11. num. 6. quos refero ego ipse *d. alleg.* 32. num. 24.
- 25 In glos. *Malitiosè*. fin. Notatur ad hoc, quòd malitiosè fieri dicitur, quod iniuria fit dolo adhibito, cum malitia sit calumnia, vt per Gutier. *canon. lib.* 1. cap. 20. num. 12.

De Sponsa duorum.

TIT. IV.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cuiac. Durand. in *breuiario aureo iuris Canonici*, & in *speculo iuris*, sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in *continuat. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna in *compendio iuris Canon.* Martin. Mehnart. in *epitome Decretal.* Dan. Venator. in *analisi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hostiens. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in *paratitlis ad quinque libros Decretal.* Canif. in *summa iuris Canonici*, Barthol. Carthagena in *exposit. titulorum eiusdem iuris*, nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in *Decretal.* omnes sub hoc tit.

SVM MARIVM.

- 1 *Matrimonium de presenti contrahens successiue cum duobus, tenetur adhaerere prima, si autem primum contraxit per verba de futuro, deinde secundo per verba de presenti, adhaerere debet secunda.*
- 2 *Matrimonium validum dissoluit priora sponsalia eo modo vt illo soluto nulla ea perficiendi obligatio superfit.*

CAP. Duobus. I. August.

- 1 **M**ulier dans fidem pactionis, id est, promittens sponsalia de futuro cum pacto, vt nunc eam cognoscat, non debet aliam ducere, sed si ducit, tenet matrimonium, debet tamen de se de mentita pœnitentiam agere. Si verò dat fidem consensus, id est, ducit de presenti, tenet matrimonium, & si aliam ducit, non tenet cum secunda. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib.* 4. iuris Pontificij, pag. 38. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 573. remissiuè Ximen. in *concord. p.* 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. 1.
- 2 Cum matrimonium fortius vinculum sit, si illud validum fuit, nemini dubium est priora sponsalia dissoluere eo modo, ita vt solum matrimonium nulla illa perficiendi obligatio superfit, vt per Fr. Emman. in *summa*, tom. 1. cap. 245. num. 8. Azeued. l. 1. num. 13. in fine. tit. 1. lib. 5. nona recopilat. Henric. in *summa*, lib. 11. cap. 23. num. 3. & cap. 14. num. 2. Sanchez de *matrim.* lib. 1. disp. 48. per tot.

SVM MARIVM.

- 1 *Pœnitentia illius, qui alterius sponsam de presenti sibi accepit in uxorem, ostenditur.*
- 2 *Pœna, quas incurras sciens uxorem adhuc viuere, & ducit secundam, remissiuè.*
- 4 *Carena quid dicatur, ostenditur.*

CAP. Accepisti. II.

Coniuget alterius in uxorem ducens nunquam poterit esse eius legitima vxor, & debet quadraginta diebus ieiunare in pane, & aqua, & pœnitere per septem annos. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoff. Henric. Butr. Anchar. Panorm. Præpof. Mar. Soc. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib.* 4. iuris Pontif. pag. 39. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 573. remissiuè Ximen. in *concord. part.* 2. defumitur ex Burchardo lib. 19. cap. 5. tit. de fornicat. §. *recepisti illam*, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. 2.

Quam alter sibi desponsam habuerat.] Aduerte quòd 2 ille, qui sciens uxorem adhuc viuere, ducit secundam, præter peccatum mortale quinque pœnas incurrit, de quibus Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent.* lib. 3. 1. num. 74.

Et quadraginta dies in pane, &c.] Hæc pœnitentia in 3 foro exteriori locum habet, nam in foro animæ Presbyter, qui audit confessionem secundum suum arbitrium poterit eam modificare, ita Perez l. 3. col. 4. vers. *punitur*, pag. 45. tit. 1. lib. 5. Ordin.

Cum septem sequentibus annis pœnitent.] Non intelligas continuis, & per singulos dies, quasi per omnes pœnitentia agi debeat, sed per quosdam in vnaquaque hebdomada, qui vulgò legitimè feriæ dicebantur. scilicet secunda, quarta, & sexta, iuxta cap. de illis, & ibi glos. 1. quest. 3. Sot. in 4. dist. 19. q. 2. art. 5. Couarr. lib. 4. var. cap. 20. num. 8.

In glos. *Carenam*. Dicitur tempus quadraginta dierum in pane, & aqua cum septem sequentibus annis, & in litteris Papalibus, vbi conceditur carena indulgentiæ. intelligitur tempus quadraginta dierum, & septem annorum pœnitentiæ. ita Fr. Emman. quest. regul. tom. 2. quest. 85. art. 3. vers. *pro explicatiene*. Vide quæ dixi ad cap. accusasti 8. num. 3. de accusat.

SVM MARIVM.

- 1 *Sponsalia de presenti non dissoluantur per sequens matrimonium etiam carnali copula consummatum.*
- 2 *Coniuges non possunt secundum matrimonium contrahere existente primo, etiam carnali copula non consummato.*
- 3 *Verba, ego accipio te in meam, an sint de essentia sacramenti matrimony.*
- 4 *Verba in matrimonio sum saltem de necessitate præcepti.*
- 5 *Papa an possit statuerè vt matrimonium ratum dirimatur per subsequens copula consummatum, ostenditur.*

CAP. Licet. III. Alexand. III.

Matrimonium de presenti non soluitur per alterum sequutum, etiam cum copula, & cogi debet vir redire ad primam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpof. Marian. Socin. Alexand.

Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in *rationali lib. 4. iuris Pontific. pag. 40.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 573.* remiffiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. 3.* & est post Concil. Lateran. *p. 7. cap. 8.*

2 Collige ex text. coniuges non poffe fecundum matrimonium contrahere exiftente etiam carnali copula minimè consummato, vt per Couar. *de fponfal. part. 2. cap. 7. §. 3. num. 5.* Menoch. *de prefumpt. lib. 3. pref. 1. num. 17.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 3. num. 72. in fine.*

3 Ego accipio te in meam, &c.] Hæc verba non effe de effentia sacramenti, refoluunt Perez in *l. 1. vers. præterea neceffarium est, tit. 1. lib. 5. ordinam. pag. 39.* Petr. de Ledefma *de matrim. q. 43. art. 1. dub. 4. conclus. fin. & q. 45. art. 5. par. 3. ante primum dubium concl. 2. & in summ. part. 1. de sacram. matrim. cap. 1. conclus. 15. in fin. Henric. in summ. lib. 1. cap. 2. num. 7. Ceual. commun. contra communes, q. 604. num. 53. Cened. *præf. & canon. quæst. lib. 1. quæst. 30. num. 38.* Gutier. *de matrim. cap. 69. num. 3.* Et ad text. in *presenti*, & id ipsum dicit text. in *presenti*, cum antea dixisset consuetis verbis consensum contrahentes producere poffe, & nouè Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrimonij cap. 1.* ibi, vel aliis verbis iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritum, &c.*

4 Verbis consuetis.] Notatur ad hoc quòd verba in matrimonio sunt saltem de necessitate præcepti, vide Petr. de Ledefma *d. q. 45. art. 2. concl. 2.* Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 216. num. 5.* Henric. *d. cap. 2. num. 6.* Sanch. *de matrim. lib. 2. diffat. 31. num. 9.* vbi num. 10. tenet nullum de hoc effe Ecclesiæ præceptum, sed tantum effe venialem culpam, non exprimere verbis, sed solum figuris consensum.

5 Quamuis aliter, &c.] Notatur ad hoc quòd potest Papa statuere vt matrimonium ratum dirimatur per subsequens copula consummatum, vt per Hostiens. in *cap. fin. verbo volumus, infr. hoc tit. vbi Cardin. in fin. Abb. num. 5.* & Henric. *num. 4. cum segg. Metina lib. 5. de facorum hominum continentia, cap. 87.* Sed verius est non poffe, sic Couar. *d. cap. 7. §. 4. num. 15.* Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 17. num. 22.* Matienf. in *rubr. tit. 1. glof. 1. num. 76. lib. 5. noue recop. Sanch. d. lib. 2. diff. 14. num. 4.* vbi cum Couar. *d. num. 15.* respondet ad hunc text. ea scilicet iudicia summorum Pontificum non pertinere ad Canonum vniuersalium institutionem, sed ad quarundam litium decifionem, & eodem quasi modo respondet Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 4. q. 3. vers. tertio obicitur, vbi refert text. in presenti non dicere suos quosdam Prædeceffores definiffe, sed iudicasse, & iudicare idem est quod sentire, & non diffinire.*

S V M M A R I V M.

- 1 Appellanti in causa matrimoniali interdici debet ne aliud matrimonium contrahat lite pendente, & si contraxerit, debet separari.
- 2 Matrimonium initum contra interdictum Ecclesia an sit nullum?

Appellans ad Sedem Apostol. in causa matrimoniali de presenti ante sententiam & cognitionem illius, est publicè interdicendus, nec ante decifionem causæ, aliam ducere potest, & si ducere præsumperit, tale matrimonium est irritandum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. *Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 40.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 573.* remiffiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. 5.* & est post Concil. Lateranens. *p. 50. cap. 41.*

Et si contra interdictum Ecclesia, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium initum contra interdictum Ecclesiæ est nullum, vt per citatos à Sanch. *de matrim. lib. 7. diff. 2. à princ.* Sed pro veritate vide quæ *suprà dixi ad cap. penult. de desponsatione impuberum.*

S V M M A R I V M.

- 1 Contrahens de presenti cum duabus primam desponsatam debet habere in uxorem.
- 2 Matrimonium à filiis contractum absque consensu parentum validum est.
- 3 Consuetudo etiam improba inducit probabile dubium, & excusat à pœna.
- 4 Sponsus, & sponsa per concubitum se sibi inuicem tradunt.

CAP. Tuas dudum. V. & fin.

Contrahens de presenti cum vna, & ante copulam contrahens cum alia, primam desponsatam debet habere in uxorem, quia solus consensus sine copula sufficit, nec valet consuetudo in contrarium. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. *Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchor. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 41.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 574.* remiffiue Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguft. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 3. cap. vnic.*

Ad materiam huius text. faciunt quæ dixi *ad cap. 2. licet 3. supr. hoc tit.* & pro concordia huius text. & regulæ l. quoties, C. de rei vendicat. dixi *ad cap. si inter, de sponsalibus*, & quòd validum sit matrimonium à filiis contractum absque parentum consensu, nec ab ipsis parentibus irritari poffit, dixi *ad cap. 1. sup. de desponsat. impuber.*

Collige ex text. nullam consuetudinem etiam si scandalum oriatur, vires habere ad dissoluendum matrimonium semel legitime initum, cum sit vinculum iuris naturalis, & diuini, vt per Syluest. *verbo Matrimonium 2. q. 3.* Brunel. *de sponsalibus. concl. 20. n. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diff. 4. num. 2.*

Ne verò in vpijs sit, &c.] Notatur ad hoc quòd consuetudo etiam improba inducit probabile dubium, & excusat à pœna, vt per Roch. in *cap. fin. supra de consuetudine scil. 1. num. 2. & 3.* Baptista in *repetit. l. si quando à n. 15. C. vnde vi.* Cou. *de spons. p. 2. cap. 7. §. 3. n. 5.* Tiraq. *de pœnis temperand. causa 42. à princ.*

In gloff. Cognouisset 1. ibi, possessio, &c.] Notatur ad hoc quòd per concubitum sponsus, & sponsa se sibi inuicem tradunt, vt per Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. num. 77.*

De Conditionibus appositis in desponsatione, & aliis contractibus.

TIT. V.

S Y M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Condicio definitur ut sit euentus futurus, in quem dispositio suspenditur, vel inclit ut sit qualitas dispositioni adiecta, aut inherens, quæ in dubium euentum futurum suspendit, seu dissolvit.
- 3 Conditiones in quinque species diuiduntur, alia enim sunt possibiles, & honestæ, alia impossibiles, alia difficiles, alia contra substantiam, alia turpes, & singula declarantur.
- 4 Impossibilium conditionum tres sunt species, alia impossibiles, alia difficiles, alia turpes, & declarantur singule species.
- 5 Impossibiles conditiones, quas possibiles partes credebant, quam vim habeant, ostenditur.
- 6 Conditiones natura impossibiles, & difficiles, quam vim habeant, ostenditur.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabbar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormit. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Cened. collect. 85. Durand. in breuiario aureo iur. Canon. & in speculo iuris Pontif. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuatione titulum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Martinus Mesnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methoica iuris Pontifici, Goffred. & Hostien. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratilis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici, Zypæ. analytica postremi iuris ecclesiast. enarra. pag. 352. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

2. Conditionibus] Condicio definitur ut sit euentus futurus in quem dispositio suspenditur, secundum Barr. communiter receptum in l. 1. num. 1. ff. de condit. & dem. sequitur Socin. in rubr. ff. eod. tit. Doct. in l. cum ad præsens, ff. si certum petatur. Aliter verò definit Alciat. in l. debitori, num. 2. ff. de pactis, secundum verbi etymologiam, ut sit qualitas, qua res condit. id est, fieri actum est; atque ideo pactum, modum, tenorem, & conditiones de præsentis, seu præterito esse veras conditiones contendit ipse in d. l. cum ad præsens. Sed nec Alciat. audiendus est, quia grammaticè agit: in iure enim condicio non est quævis qualitas, sed illa quæ in euentum futurum rem confert: nec etiam exacta est Barr. definitio, primò quia comprehendit diem certum, in quem saltem quoad effectum suspenditur dispositio l. cedere diem, ff. de verb. signif. Insuper conditiones necessarias, quas Iuriscoisulti negant esse proprias conditiones in l. illa, §. vit. ff. de verb. oblig. l. si pupillus, §. qui sub conditione, ff. de nouat. fateatur idem Barr. ubi supr. Rip. in l. hac verba, num. 1. ff. de legat. 1. Cost. in cap. si pater, p. 3. verb. verbis, num. 2. Et postremò Barr. definitio non comprehendit conditiones resolutiuas, quæ propriè conditiones sunt, iuxta text. in l. 2. ff. de in diem adiect. licet Bald. in rubr. C. de institut. existimet illam tantum esse propriè conditionem, quæ à principio impedit originem actus. Quamobrem ex sententia Cardin. in cap. verum, num. 7. inf.

hoc tit. quem sequitur Abb. in rubr. huius tit. Socin. ubi supr. ad fin. definienda est condicio, ut sit qualitas dispositioni adiecta, vel inherens, quæ in dubium euentum futurum suspendit, aut dissolvit: continet enim omnia necessaria requisita, scilicet conditiones resolutiuas, & suspensiuas, expressas, & tacitas, & quæ insunt à iure: insuper, & declarat conditionis substantiam in eo esse ut contineat euentum dubium, & futurum, certum, vel præteritum, aut præsens exclusive iuxta l. utaque 39. ff. si certum per. recipit autem verum tripartitam diuisionem, ex l. in factio 59. condu. & demonstr.

Omnes autem conditiones in quinque species diuiduntur, alia enim sunt possibiles, & honestæ, alia impossibiles, alia difficiles, quæ fermè impossibilibus comparantur, alia contra substantiam, alia turpes. Possibiles, & honestæ sunt illæ, quæ vel ad certum, vel per potestatem impleri debent, vel ad verumque possunt, & solent existere, ut si nauis ex Asia venerit, si nupteris Titio, si centum dedero, si pater voluerit, & de his agit totus ferè tit. ff. de condit. app. & cap. super eo, cap. per tuas, hoc tit. Impossibiles verò sunt illæ, quæ per rerum naturam non possunt existere, quamuis per diuinam potentiam possint, ut si cæcum tetigeris, si montem transtuleris. Conditiones verò contra substantiam sunt illæ, quæ substantiam ipsius actus, aut expressè offendunt, aut opponuntur alicui rei, quæ in ipsa substantia essentialiter includitur, ut, contraheo tecum si obligatus non maneo, instituo te hæredem, ut succedere non possis, quarum exempla habentur in l. si is, qui hæres, ff. de hered. instit. in l. sub hæres, ff. de actionib. Conditiones difficiles sunt illæ, quæ cum per rerum naturam possint existere, sunt tamen partim impossibiles, ut si montem aureum dederis, vel si pauper homo ad ingentem pecuniæ quantitatem obligetur. Conditiones verò turpes sunt, quæ cum per rerum naturam de facto possint existere, & non opponantur substantiæ actus, per leges tamen diuinas, aut humanas sine culpa impleri non possunt, ut si hominem occideris, si furtum feceris, quæ aliquando solent impossibiles de iure appellari, ut in cap. vitium. inf. hoc tit. Conditiones possibiles, & honestæ non improbantur, sed suspendunt quouique adimpleantur, vel aliter remittantur, iuxta text. in d. cap. super eo, cum seq. quod in aliis etiam dispositionibus procedit. Conditiones impossibiles, vel turpes licet alios contractus vitient, ex l. non solum, ff. de actionib. ab vltimis tamen voluntatibus, & à matrimonio reiiciuntur, l. 3. l. non dubiamus, ff. de condit. & demonstr. cap. soler, cum seq. 32. q. 2. d. cap. ult. Conditiones contra substantiam omnes actus vitiant, l. per seruum 14. §. 1. ff. de vsu, & habit. l. pacta conuentu 72. ff. de contrahenda, l. 1. ff. de adim. leg. l. stipulatio 17. ff. de verb. oblig. d. cap. ult. in princ.

Quamuis Barr. & communiter Doct. in l. 1. ff. de 4 condit. instit. soleant impossibilium conditionum quatuor species constituere, scilicet natura, iure, perplexitate, & facto; verius tamen aliter distinguendum est, ut scilicet dicamus alias esse impossibiles, alias difficiles, alias turpes. Impossibiles sunt in duplici differentia, alia enim sunt natura, & per se, seu absolute tales, de quibus in §. si impossibilis, Instit. de inutil. stipul. quas Doctores nostri generaliter impossibiles appellant. Alia verò sunt impossibiles per suppositionem, quas Doctores vocant in spe, cum scilicet aliquo supposito sequitur aliquid impossibile, ut si nauis ex Asia venerit hoc anno, quæ vel ab Indis profecta non est, vel medio fracta itinere, si Titius viuit, qui mortuus iam erat, de quibus in l. multa 6. §. si seruos, in fin. de condit. & demonstr. l. si Alania 45. ff. de hæred. instit.

insit. Conditiones verò difficiles sunt illæ, quæ cum impleri possunt per rerum naturam, nec aliquo supposito sunt impossibiles, non possunt ab eo præstari, cui iniunguntur per se, vel per alios, ita vt penè impossibiles videantur illis, quas Doctores impossibiles de factò dicunt, & de his agit text. in *l. cum heres 4. §. 1. ff. de statuliber. l. Aretusa 15. ad fin. ff. de statu homin.* Turpes tandem conditiones illæ sunt, quæ cum factò præstari possint, & substantiæ non repugnent, diuinis tamen, aut humanis legibus, aut bonis moribus improbantur, vt si furtum feceris, si occideris, &c. de quibus in *l. conditiones 9. & 12. & in l. filius 15. ff. de condit. insit. & in l. non dubitamus 9. ff. de condit. & demonstr.* Inter has autem conditiones illud obseruandum est discrimen quòd impossibilis conditio, quæ vel à natura, vel absolutè talis est tam ab vltimis voluntatibus, quàm à matrimonio reiicitur sine controversia ex coniecturata voluntate disponentium, *l. 3. ff. de condit. & demonstr. §. impossibilis, Insit. de hered. insit. d. cap. vltim.* quæ autem per suppositionem fuerit impossibilis, pariter vitabitur si disponens impossibilitatis conscius eam adiecerit, vt in *d. l. multa, & in d. l. si Mania,* apertè probatur, quòd si possibilem credebat ob manifestum defectum voluntatis, dispositio non vitabitur, vt probat *l. seruo manumisso, ff. de condit. indeb.* iuxta communem interpretationem Doctorum *ibidem,* quod ipsum docet Bart. in *d. l. 1. num. 5. ff. de cond. insit. Imol. ibid. num. 11.* quam tamen communem sententiam post alios impugnat Cost. *lib. 2. select. cap. 1.* cuius noua interpretatio manifestam vim infert verbis illius text. atque ideo cum ratio ostendat immeritò reiici conditionem quæ disponens probabiliter credebat possibilem, cum eo animo apposita videatur vt impleri debeat, nec aliter videtur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili ac de impossibili quam possibilem credebat, text. verò in *d. Lab omnibus 107. §. in testamento, ff. de legat. 1.* qui in contrarium adduci solet, cum agat de patrimonio, & factò testatoris, rectè cum Bart. & communi *vbi sup.* intelligi potest vbi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Iaf. in *d. l. seruo, & Aretin. in l. impossibilis, ff. de verb. oblig.*

5 Ego verò circa has impossibiles conditiones, quas possibilem partes credebant, distinguendum puto, vt si talis sit conditio, quam testator, vel qui matrimonium contraxit, intelligeret non posse adimpleri, aliter disposuisset, tunc vltima voluntas, & matrimonium non valeant propter manifestum voluntatis defectum, vt si quis nauem suam mercibus onustam expectans mille alicui reliquisset sub conditione, si nauis sua ex Asia veniret, vel Titium heredem institueret, si nuberet sorori, aut consobrinæ quam maximè diligebat, vel matrimonium contraxisset cum aliqua sub conditione, si pater aut patruus, à quo honorem expectabat & dotem, viueret, vel si bona, quæ mulier alibi possidebat, extarent: in his casibus si eo tempore persona non viuebat, vel res non erant, ita vt impossibilis reddita fuisset conditio, id quæ disponens ignorabat, proculdubio vitatur dispositio, quia coniectura voluntatis apertè cessat, & sic Bart. sententia & communis procedit, & interpretandus est text. in *d. l. seruo,* quoniam conditio libertatis ex eo testamento consequendæ utilitatem maximam testatoris continebat, sin autem inanis esset conditionis euentus, nihilque utilitatis, aut voluptatis disponenti asferre posset, ignorantia impossibilitatis non vitabit actum matrimonij, aut vltimæ voluntatis, quia tunc nihilominus is, qui talem conditionem adiecit, etiamsi sciret impleri non posse, sic disposuisset, quia non creditur inani conditionis euentu commotus id fecisse,

& sic procedit contraria sententia, quæ res boni iudicis arbitrio relinquitur, qui considerata personarum qualitate, materia subiecta & aliis circumstantiis rectè perpensis, vel ignorantiam impossibilitatis vitare actum, vel esse negligendam pronuntiat.

6 Circa conditiones verè natura impossibiles inter ignorantes, & scientes non est distinguendum, tum quia in ipsis iusta ignorantia non datur, tum etiam, quia istarum euentus inanis est. Porro difficilis conditio, neque ab vltimis voluntatibus, nec à matrimonio reiicitur, quia & cessat voluntatis coniectura, & illa dubia ac difficilis iuris interpretatio in vltimis voluntatibus & matrimonio facta, cum de impossibilibus conditionibus tantum agat, non est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet gloss. recepta in *d. §. impossibilis, communis in d. l. ff. de condit. insit. Costa select. lib. 1. cap. 8. num. 14. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 89. num. 8. Molin. de primog. lib. 2. cap. 13. ex num. 8.* Vnde in his difficultibus constituendum est quòd si ita sint difficiles vt considerata qualitate personæ, cui iniunguntur, æquè pateat manifestè non posse per eum aliquo modo præstari etiam ex amitorio auxilio, diuorsio ab initio non valeat, iuxta text. sic intelligendum. in *l. cum heres, §. 1. ff. de statulib.* Sin autem difficultas talis est, quam persona, cui iniungitur, per amicos, per fidem, atque æstimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futurus euentus, vt si adimpleatur actus, valeat, si verò deficiat conditio, non valeat, iuxta text. in *l. Aretusa, ff. de statu hom. & in l. Stichum 39. §. si Stichus, ff. de statulib.* Conditio verò impossibilis de iure, quæ propriè turpis appellari debet, indistinctè reiicitur in vltimis voluntatibus in pænã adiciens, in matrimonio verò ex præsumpta voluntate, quæ omnia si non ex verbis, ex mente Doctorum colligi possunt, & Iuriconsultorum auctoritate manifesta sunt.

S Y M M A R I V M.

- 1 Conditionis turpis defectus in contractu matrimonij apposita non vitat matrimonium, sed vitatur.
- 2 Declaratur text. in presenti.

C A P. Quicunque. I.

Ex Concil. Afric.

1 C Onditionis nomine non debet frangi matrimonium, sed reiecta conditione desponsatio irrefragabiliter teneatur. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in *rationali lib. 4. iuris Pontific. pag. 62. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 574. remissive Ximen. in concordant. art. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. p. 6. cap. 5.*

Hunc text. intelligit si à principio resolutiuè, vel post contractum suspensiuè conditiones ponatur, Nauar. in *man. cap. 22. num. 62. vers. tertium.* Deinde intelligendus est quando coitus intercessit ante conditionis defectum ex quo à conditione recessum est per ipsam copulam, & matrimonium valet explosa conditione, quia verba huius text. ibi, *eam relinquere voluerit,* præmittunt cohabitationem, & carnalem copulam, ita Couar. de *sponsal. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 13.*

S V M M A R I V M.

1. *Seruus manumissus ea conditione ut fiat monachus, & monasterio seruiat, aliis in seruitutem redeat, manumittentis voluntatem cogitur obseruare, si hoc acceptato monachus factus sit.*
2. *Declaratur text. in presenti, & num. 3.*

C A P. Cùm sit. II. Gregor.

1. **M**anumittens seruum ea conditione ut fiat monachus in tali monasterio, aliis redeat in seruitutem, debet seruari conditio, & voluntas manumittentis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 43. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 574.* remissiuè Ximen. in *concord. part. 1.* defumitur ex D. Gregorio lib. 7. epist. 36. *indict. 2. registri*, & refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 2.*

2. Difficilis est hic text. dum dicit duo mancipia fuisse manumissa sub conditione ut monachi fierent, cui quidem conditioni cum alterum parere noluisset, respondet Pontifex cogendum esse, ut sic manumittentis voluntas impleatur; & ex eo confurgit difficultas, quia illa conditio circa spiritualia versabatur, nempe circa religionis ingressum, vnde videbatur non esse admittendam. Reiecto intellectu glossæ, Antonij, Abb. & aliorum probabilior est ille, quod scilicet in specie huius text. conditio, seu modus de ingrediendo religionem adiectus libertati ideo non improbetur, quia pro substantia non requirebat partis acceptationem, quod autem is modus non requirat partis acceptationem, ex eo patet, nam adiectus fuit manumissioni proprii serui, ac proinde sicut libertas data proprio seruo statim suum habet effectum antequam à parte acceptetur, l. 2. *C. de manumiss. vindicta*, ita idem de modo adiecto omnino dicendum erit. *reg. accessorium, de reg. iur. in 6.* Cùm igitur modus ille de ingrediendo religionē absque partis acceptatione suam habeat vim, rectè, ut quantumcunque circa spiritualia versetur, improbari non debeat, quia quoad modus, seu conditio pro sui substantia partis acceptationem non desiderat quantumcunque ad instar conuentionis circa spiritualia adiecti regulariter admittitur, quia hi modi, seu conditiones nullo iure in spiritualibus improbantur, iura enim de hoc agentia solum prohibent pactiones, seu conuentiones text. in *cap. vltim. sup. de pactis*, & de ratione conuentionis est ut actus absque partis acceptatione non subsistat, l. *quamcunque gerimus* 10. ff. *de action. & oblig. iuncta l. 1. §. conuentiones*, ff. *de pactis*, vide Soar. *de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 4. de simonia, cap. 16. num. 13.*

3. Vel forsitan melius verus huius text. sensus duobus propositis principiis constabit. Prius sit nullam simoniam, vel eius speciem dari posse, nisi vbi onerosus contractus celebratur, vel non gratuita spiritualium datio, aut receptio fit, saltem secundum figuram conuentionis, gratiosa autem, & liberalis donatio nullo iure potest improbari: patet hoc ex diffinitione simoniæ à nostris & Theologis tradita, dum aiunt esse studiosam voluntatem emendi, &c. & nomine emptionis omnem contractum onerosum intelligunt, ut colligitur ex omnibus auctoritatibus à Gratiano congestis 1. *quasi. 1. per totam*, & apertius ex *cap. super eo, ad fin. de transact.* quo loco gratis, & amicabilem componere in spiritualibus culpa non est. Posterior est donationem libertatis, vel alterius rei sub modo, seu condi-

tionem factam, vel ob causam in duplici esse differentia; aliquando enim modus, causa, & conditio in fauorem donatoris, aut tertij adiciuntur, aliquando ipsius donatarij recipiētis utilitatem continent, prout contingit cum alicui pecunia datur, ut domum sibi ædificet, & prædium suum melius faciat. Priori casu conditio, aut modus, vel causa efficiunt, ut donatio illa iam non sit propria & liberalis, sed magis onerosi contractus naturam accipiat, ut docet Paul. in l. 1. n. 2. ff. *de donation. Roger. in l. Modestinus, num. 32. ff. eod.* Tiraquel. qui alios refert, in l. *semperquam, verbo donatione, num. 145.* Posteriori casu conditio, modus, & causa non efficiunt quominus omnino gratuita, & liberalis donatio fiat, ut colligitur ex d. l. 1. & præcitati DD. verum affirmant. His suppositis dicendum est text. in *presenti*, & in *cap. eo libertus, de seruis non ordin.* donationem libertatis sub modo spirituali sine vitio carere, quia ex omni parte erat liberalis, nam & libertas data, & Religionis, ordinisue conditio solius recipientis fauorem continebat principaliter, atque ideo merito Romani Pontifices rem quasi perspicuam statuerunt, quinimo dicendum non solum libertatem, sed pecuniam sub eo modo rectè dari, idque quotidie fit dum virginibus legata, aut donationes sunt sub conditione Religionis, & aliquibus bona relinquuntur si clerici fiant, quod in terminis probat Bald. in *auth. cui relicta, C. de indicta viduit. tol. & ibi Paul. & Iaf. num. 4.* Costa in l. *cum tale, §. si arbitratus, limit. 3. ff. de condit. & demonstr.* quo pacto etiam intelliges hæretico, & infideli rectè dari, ut conuertatur. Nec his obstat argumentum ex *cap. quam pio 1. quasi. 2.* respondetur enim in eo text. conditionem, vel pactum non gratuitum fuisse, quia is, qui temporalia dabat, spiritualia recipiebat, sic etiam factum est in *cap. ista nos, de simonia.*

S V M M A R I V M.

1. *Iurans aliquam in uxorem accipere si centum sibi donauerit, illis non datis recipere non tenetur, nisi postea purè consenserit, vel eam cognouerit.*
2. *Conditio possibilis, & honesta de futuro suspendit contractum matrimonij ut nullo modo valeat dum conditio non adimpletur.*
3. *Intellige si conditio adiciatur in ipso actu contrahendi matrimonium, secus si ex intervallo.*
4. *Sponsa si promittat sponso aliquid in dotem, non tenetur sponsus cum ea contrahere, nisi id sibi daretur, quid verò si vir promittat uxori, vide ibi.*
5. *Sponsalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem transeunt in matrimonium recedente conditione; quid verò attento iure Concil. Trident. ostenditur.*

C A P. De illis. III.

Alexand. III.

Irans dicendo, Ego te in uxorem accipiam si centum dederis, si non dederit centum non tenetur eam accipere nisi consensu de presenti, seu carnalis commixtio intercessisse. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Anch. Butr. Panormitan. Præpos. Merian. Socin. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 43. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 574. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 4.* & est post Concil. Lateranens. p. 6. *cap. 12.*

2 *Rem periurij non habebitur.*] Notatur ad hoc quòd conditio possibilis, & honesta de futuro suspendit contractum matrimonij, vt nullo modo valeat dum conditio non impletur, vide l. 3. tit. 4. paruta 4. vbi Gregor. verbo *casar*, Cou. de sponsal. part. 2. cap. 3. in initio, num. 2. Nauar. in man. cap. 22. num. 61. Syluest. verbo *matrimonium à num. 1.* Candelab. aureum tit. de *marim.* p. 1. num. 53. Spino in spec. testam. gloss. 15 princ. num. 63. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 16. num. 5. Sanch. de *marim.* lib. 5. disp. 6. in princ. Intellige si conditio adiciatur in ipso actu contrahendi matrimonium, secus si ex intervallo, vt per Cou. d. cap. 3. §. 1. num. 8. Sanch. d. disp. 6. num. 3. Gutier. de *marim.* cap. 81. num. 3.

4 *Si tantum mihi donaueris.*] Notatur ad hoc quòd si sponsa promittat aliquid in dotem sponso, non tenetur sponfus cum ea contrahere, nisi id sibi daretur, vt per Cou. de sponsal. p. 1. cap. 5. num. 4. & p. 2. cap. 3. §. 7. num. 2. Et ideo text. hic dum decidit iuratam promissionem mulieri factam de accipiendo eam in vxorem sub conditione si centum daret, valere, ex eo procedit, quia in hac promissione cessat turpitudinis præsumptio, tum quia vir promittit scemine matrimonium si centum sibi dederit, intelligitur causa dotis, & in dubio non præsumitur libidinis causa, sed honesta, ac proinde causam iustam subesse promittendi. Si verò vir promittat vxori, tunc præsumitur libidinis causa, nisi vir sit ignobilior, aut senior, & ita vxori promittat in iuuentutis, aut nobilitatis compensationem, & hoc casu procedit text. in l. si ita stipulatus fuero, 97. §. si tibi nupsero, ff. de verb. oblig. necessarii intelligendos quos promissio quantitas lucri gratia principaliter fit, ita Couar. d. cap. 3. §. 3. num. 1. & 2. Palat. in repetit. cap. per vestras, de donationibus inter virum & vxorem, notabili tertio, §. 21. num. 1. & 2. Franc. Molin. dicta compar. 16. num. 101. & 102. Sanch. de *matrimon.* lib. 1. disp. 33. n. 4. vbi dicit non oblatre huic expositioni prædicta text. verba, cum dotis gratia largitum non censeatur donatum, sed ad onera matrimonij sustinenda datur, ex l. pro oneribus, C. de iure dotium; quia respondet, verbum, *donaueris*, non vsurpato hic in rigorosa significatione, sed pro eo quod est dare ex aliqua causa, vt constat, quia ea donatio deducta est in pactum, & conditionem matrimonij contrahendi; ergo non fuit gratuita.

5 *Aut carnalis sit inter eos, &c.*] Notatur ad hoc quòd sponsalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem transeunt in matrimonium recedente conditione, vt per Palat. in repet. rubr. §. 4. num. 1. Sanch. de *marim.* lib. 1. disp. 26. num. 8. Menoch. de *presumpt.* lib. 3. quest. 1. num. 80. & 81. vbi etiam quòd hæc præsumptio est iuris, & de iure, & solum inducitur per copulam carnalem subsecutam, non autem per alios actus, puta per amplexus, oscula, & alia similia. D. Barbosa in rubr. ff. sol. *matrimon.* part. 2. num. 108. vbi etiam dicit quòd non erit idem si copula præcesserit matrimonium. Hodie verò cum matrimonia præsumpta cessauerint per Conc. Trident. sess. 24. de *reform. matrim.* cap. 1. vt afferunt citati DD. per me in cap. 30. num. 3. supra de sponsalibus, huius text. dispositio iam non procedit, vt tenet Perez l. 1. gloss. 5. pag. 41. vers. 2. tit. 1. lib. 5. *Ordinamenti.*

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio modalis facta Ecclesie, vel pio loco, non potest reuocari, nisi expressè fuerit conuentum, & n. 2.
- 3 Modus fauore Ecclesie præsumitur causa impulsiva, vel finalis, prout i. si Ecclesia magis utile fuerit.

- 4 Dominium rerum donatarum retro transfertur in donantem si in donatione appositum sit pactum quòd donarius teneatur alere donatorem, & ille deficiat in eo.
- 5 Legis duplex prohibitio magis operatur quam simplex.
- 7 Delictum solius Prælati Ecclesie non nocet.
- 8 Iuramentum quando factum est in fauorem tertij cum aliqua conditione, nisi illa adimpleatur, iurans ad iuramentum seruandum non obligatur.
- 9 Donans in donatione facta Ecclesie potest eam legem apponere vt non liceat Ecclesie alienare, & si contra factum fuerit possit eadem res ab eo reuocari.
- 10 Alienandi prohibitio hominis vbi concurrit cum prohibitione legis impedit dominij translationem.
- 11 Donata Ecclesia cum conditione ne alienentur, an possint in casu alijs permisso abalienari, ostenditur.

C A P. Verum IV.

DOnans Ecclesie aliquid, v.g. prædium cum conditione vt quid faciat, vel donet simpliciter, si Ecclesia non facit, vel donat, non potest donator reuocare domum, nisi adiectum sit in donatione quòd si pactum, vel modus non seruetur, possit reuocari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Anchar. Buttr. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 44. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 574. remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concordant.* part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal.* lib. 4. tit. 5. cap. 3. & est post Concil. Lateranen. part. 29. cap. 3.

Probat hic text. donationem modalem factam Ecclesie, vel loco pio, non posse reuocari, nisi expressè fuerit conuentum, vt per Socin. *reg.* 382. *priuileg.* 60. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 93. n. 43. Nam fauore Ecclesie semper modus præsumitur causa impulsiva, vt per Ripam in l. fin. C. de reuoc. donat. *quest.* 52. n. 173. Couar. lib. 1. *var. cap.* 14. num. 6. *Surd. de alimentis* tit. 1. q. 48. num. 70. Et etiam fauore piæ causæ præsumitur causa finalis si sit fauor, & commodum ipsius piæ causæ vt talis præsumatur, si verò è contra id tenderet ad odium, & incommodum ipsius piæ causæ, tunc contra præsumeretur non esse finale, vt per Tiraquel. in *tract. cessante causa*, *limit.* 1. num. 58. vnde ex contractu innominato facto cum Ecclesia non potest agi contra eam conditione ob causam, sed solum præscriptis verbis ad implementum contractus, Duen. *reg.* 110. *limit.* 3.

Notatur text. hic ad hoc quòd si in donatione appositum sit pactum quòd donarius teneatur alere donatorem, & ille deficiat in obseruatione pacti, retro transfertur dominium rerum donatarum in donatorem, & ei datur vilis rei vendicatio speciali alimentorum fauore, vt per Rip. in l. fin. q. 38. num. 129. C. de reuoc. donat. Couar. lib. 1. *var. cap.* 14. n. 4. Larani in l. si quis à liberis, §. *verum* num. 20. ff. de liber. agnosce. *Surd.* de *alim.* tit. 8. *priuileg.* 61. num. 8.

Notatur etiam ad hoc quòd duplex prohibitio, legis scilicet, & hominis plus operatur, quam simplex, vt per Farin. in *praxi crimin.* p. 1. q. 25. n. 37. Menoch. *conf.* 95. n. 124. *Surd. decis.* 254. n. 35.

Notatur etiam ad hoc quòd potest quis facere donationem bonorum monasterio iam dotato atque fundato sub conditione resolutiua quòd obseruentur conditiones, vel res donatæ restituerentur, vt per Præpos. *hic* num. 6. col. 4. in med. *vers.* *quibus est intellectus*, Abb. in cap. cum dilectis, per illum text. n. 3. *vers.* *nota tertio*, & *ibid.* limol. num. 4. *vers.* *item potest notare*, de

de donat. qui text. loquitur in puncto de conditionibus appofitis in fecunda donatione facta Eccleſiæ, quas ſupponit ſultineri tanquam poſteriori donatione inferas, Felin. in cap. cum venerabilis, num. 39. verſ. nota tertio, de except. Lambertin. de iurepatron. part. 1. lib. 1. quaſt. 9. art. 4. num. 3. verſ. tertio vero caſu, Rip. in l. fin. quaſt. 38. num. 132. C. de reuocand. don. & fuit dictum in Lucana bonorum 5. Decembris 1603. coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio, & in Toletana iuriſparronatus 17. Nouembris 1618. coram R. D. meo Cocchino Decano.

6 *Interpoſita conditione.*] Id eſt, interpoſito modo ex gloſſ. & Doct. hic, nam text. præſupponit donatum Eccleſiæ acquiri, & poſtea onus eſſe implendum, quo caſu cenſetur modus, & non conditio, quamuis conditio appelleret, l. cum tale 71. §. 1. ff. de cond. & demonſtr. Nec nouum eſt modum conditionem appellari, vt patet ex l. libero 21. §. Lucius, ff. de annuis legatis, & l. Titio centum 70. §. 1. & ibi notat Paul. num. 2. ff. de condit. & demonſtr. l. liberis 106. eod. tit. l. licet 12. ff. de legatorum nomine caueatur.

7 *Quod ea ceſſante, &c.*] Scilicet ſi id expreſſum fuerit ex mente omnium hic, facit l. libero 21. §. Lucius, ff. de annuis legatis; vnde habet hic text. expreſſum de eo quod dubitat Socin. in l. quibus diebus, §. fin. num. 17. ff. de condit. & demonſtr. & inferas etiam in Eccleſia modum reſoluentem donationem eſſe obſeruandum, vt etiam inſinuat cap. cum dilecti, de donat. aded quod ſi ponatur pactum, vt modo non obſeruato, donator propria auctoritate rem recuperet, id pactum obſeruandum ſit, argum. l. 4. de pignoriſ, quod ita contra Innoc. in cap. verum, de foro comper. reſoluunt eſſe receptum Tiraquel. de retractu conueni. ad fin. tit. num. 14. Pinel. in l. 1. C. de bonis matern. part. 3. num. 54. verſic. inferitur 21. Intellige autem hunc text. quando Prælatum cum Capitulo modum non impleuerunt, aliàs enim delictum ſolius Prælati Eccleſiæ nocere non debet, iuxta reg. delictum, de reg. iur. in 6. cum enim ex donatione facta ſub modo ſtatim ius quaratur, iuxta tradita per Bart. in l. quibus diebus, §. fin. num. 16. ff. de condit. & demonſtr. Frat. in hoc iure iam quaſito Prælatum Eccleſiæ non potuit præiudicare, vt eleganter conſiderat Panormitan. in cap. breui, n. 7. ſupr. de iureiur. & in ſpecie ita explicant Cardin. hic num. 6. & Socin. in d. l. quibus diebus, §. fin. num. 17. quibus tamen addere debet, aliàs enim ſolus Prælatum poteſt Eccleſiæ præiudicare, iuxta traditionem gloſſ. in cap. potuit, ſupr. de locato; & ita Felin. in cap. verum n. 9. de foro comper.

8 *Debeat reuocari.*] Notatur ad hoc quod quando iuramentum factum eſt in fauorem tertij cum aliqua conditione, niſi illa adimpleatur iurans ad iuramentum ſeruandum non obligatur, vt per Sayr. in clauſi regia, lib. 5. cap. 7. num. 5.

9 In gloſſ. *Debent reuocari.* Notatur ad hoc quod in donatione facta Eccleſiæ ea lex apponi poteſt à donante, vt non liceat Eccleſiæ alienare, & ſi contra factum fuerit, poſſit eadem res à donante reuocari, & ita etiam vt nec ob redemptionem quidem captiuorum, aut aliam neceſſariam cauſam ea res poſſit alienari, vt per Tiraquel. de retract. conueni. ad fin. tit. num. 15.

10 Notatur etiam ad hoc quod prohibitio alienandi hominis, vbi concurrit cum prohibitione legis, impedit dominij tranſlationem, nec poteſt fieri alienatio in caſibus aliàs à iure communi permiſſis, vt per Surd. deciſ. 254. num. 35.

11 In ead. gloſſ. ibi, *Alij dicunt*, &c. Vult gloſſa vtiorem eſſe eorum ſententiam, qui conſtituunt rem

Eccleſiæ donatam cum conditione ne alienetur, non poſſe etiam in caſu aliàs permiſſo alienari, quantumcumque neceſſitas vrgens, ac ſubinde euidens utilitas occurrat, & frequentius recipitur ex Alexand. in l. filiuſam. §. diui, num. 1. ff. de legatis 1. pro qua maximè vrget text. in auct. de alienat. & emphyt. §. ſanctiſſimas, & ibi gloſſ. notabilis collat. 9. vrget etiam text. per locum à ſpeciali in l. legatum, ff. de adminiſtr. rerum ad cin. facit etiam, quia verba teſtatoris in reſcto facto Eccleſiæ cum prohibitione de non alienando aliquid debent operari, iuxta l. ſi quando 109. ff. de legatis 1.

Verùm contrariam ſententiam, ſcilicet quod ſaltem in ſubſidium, hoc eſt, ſi non ſint aliæ res, quas alienando poſſit ſatiſferi neceſſitati Eccleſiæ, tunc poterit res reſicta Eccleſiæ cum prohibitione de non alienando, alienari, obſeruat poſt alios Ruin. d. 5. diui col. 4. dicit receptam Capol. in l. 2. num. 28. & ſeq. C. de vſucap. transf. quam ſequuti ſunt antiquiores, vt reſert gloſſ. in Clem. 1. de rebuſ Eccleſ. & recentiores, quos congerit Redoan. de rebuſ Eccleſiæ non alien. quaſt. 19. à num. 10. cum ſeqq. Ex quibus ſaltem illud colligitur, magis ſcilicet adſtringere alienationis prohibitionem inductam ab homine, quam inductam à lege.

Ego tamen in hac controuerſia dicendum puto quod ſiue prohibitio alienationis fiat à lege, ſiue ab homine, in dubio legitimus adminiſtrator ſubſiſtente euidenti utilitate rem poteſt alienare, obſeruat in ſpecie Aretin. conſil. 25. num. 5. Claud. d. 5. diui col. 3. Bald. in auct. res qua, num. 23. C. communia de leg. Redoan. vbi ſupr. etenim cum alienatio in hac ſpecie prohibita non cenſeatur, ſed potiùs ex mente prohibentis permiſſa, neque defectus intentionis poſſit conſiderari, ratione cuius ſpecialia mandatum requiritur, iuxta text. in l. procurator, ff. de procurat. l. tranſactionis, C. de tranſact. gloſſ. recepta verbo mandato, in cap. qui ad agendam, ff. de procurat. lib. 6. rectè ſit, vt ſi aliàs ritè celebretur, hoc eſt, obſeruat ſolemnitatibus iure requiſitis, valida ſit, iuuat reg. cap. peruenit in 2. de iuriur. & in cap. ſcriptura, de voto. Inſuper reg. gloſſa recepta in l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis, ſcilicet, id quod diſponens veriſimiliter diſponeret, ſi de eo cogitaſſet, debet pro diſpoſito haberi, quam in id expendit Molin. de primog. lib. 4. cap. 4. num. 6. Nec obſtat reg. text. in d. §. ſanctiſſimas, reſpondetur enim in primis text. illum agere de alienatione neceſſaria ex cauſa pietatis, redemptionis ſcilicet captiuorum, quæ neceſſitas non dicitur provenire ex pacto, ſeu debito prohibentis, qualis requiritur vt alienatio permittatur, iuxta text. in d. §. diui, & in l. cum fidei, ff. de fideicom. libert. obſeruat poſt alios Alexand. vbi ſupr., proſequitur longo diſcurſu Molin. d. lib. 4. c. 6. num. 1. Vel aliter dici poſſet prohibitionem alienationis inductam à teſtatore concurrente cum prohibitione legis illud operari ne extantibus aliis bonis ex quibus Eccleſiæ indigentia ſuccurri poſſit, alienatio fiat, iuxta receptam ſententiam, de qua per Ruin. vbi ſupr. Nec etiam obſtat reg. text. in l. 1. iuncta l. legata, ff. de admin. rerum ad cin. & Clem. quia contingit, de relig. domib. fatemur namque bona deſtinata in aliquos vſus, in alios conuerti non poſſe, niſi ex Summi Pont. aut ſecularis Principis licentia iuxta illa iura, non tamen inde ſequitur, vt alienari non poſſint, vt alia vtiliora ſubrogentur in eorſdem vſus, ſiquidem alienatio eo caſu non ſit contra voluntatem diſponentis, ſed potiùs ex tacita eiufdem mente, iuxta prædicta.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahens sub conditione non impro-
bata, non compellitur illud consummare ante condi-
tionis euentum.*
- 2 *Conditiones appositae matrimonio, faciles scilicet, & con-
tingentes, illud suspendunt.*
- 3 *Matrimonium nec diem, nec conditionem recipit.*
- 4 *Matrimonium sub conditione contractum ea pendente
dirimitur per secundum pure contractum.*
- 5 *Conditio illa, si parentibus placuerit, ut honesta potest
adiici in contractu matrimonij.*
- 6 *Matrimonium contractum sub ea conditione si pater
conferat, regulatur ex primo illius consensu, aut
dissentio.*
- 7 *Matrimonium contractum sub conditione honesta non
efficitur matrimonium adueniente conditione, sed tan-
tum sponsalia, nisi nouus consensus accedat.*
- 8 *Matrimonium contractum inter inhabiles sub illa con-
ditione, si Papa dispensauerit, non efficitur validum
adueniente conditione absque nouo consensu, nisi
dispensatum fuerit in radice.*
- 9 *Papa potest dispensare in radice matrimonij etiam post
mortem alterius ex coniugibus si dispensatio per pa-
rentes in vita petita fuerat.*
- 10 *Matrimonium inter consanguineos nulliter contractum
censetur à Papa dispensatum in radice, quando ipse
Papa declarat legitimos filios natos ante dispensatio-
nem, & postea nascituros, & tunc operatur etiam in
preiudicium tertij ad successionem vocati.*
- 11 *Promittens contrahere matrimonium sub illa conditio-
ne, si Papa dispensauerit, potest pœnitere etiam post
obtentam dispensationem, non tamen in radice.*
- 12 *Copula q̄ sit mentio faciendâ in dispensatione obtinenda
pro consanguineis, vel affinis?*
- 13 *Conditio honesta quamuis suspendat tam sponsalia
quam matrimonium vsque ad conditionis euentum,
non potest aliter antequam conditio desiciat recedere.*

C A P. Super eo. V.

Vrbani III.

- 1 **M**atrimonium contrahens sub conditione non
improbata ab Ecclesia, vt contraho tecum si
meus pater voluerit, non est cogendus ad contra-
hendum matrimonium, nisi accedat voluntas patris,
quia consensus positus in alieno arbitrio non dicitur
liber, nec potest dici consensus de presenti. Colligunt
ex Ordinarij. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel.
Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit.
Præpos. Mar. Soc. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Vira. in
rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 45. Alagona in
compendio iuris Canonici, pag. 575. remissiuè Xiunen. in
concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1.
Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 4. & est post Concil. Lateran.
sub Alex. III. part. 6. cap. 21.
- 2 Collige ex text. conditiones appositae matrimonio,
faciles scilicet, & contingentes, veluti, si mihi cen-
tum dederis in dotem, aut si pater meus voluerit, il-
lud suspendere, vt nihil actum censetur dum condi-
tio pendet: ita Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 3. num. 2.
in fin. Syluest. in summa verbo matrimonium 3. num. 1. ad
finem. Mozz. de contractibus tit. de matrim. §. diuisio ma-
trimonij, num. 10. vers. quadam vero, Nauar. in man. c. 22.
num. 72. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 26. n. 91.
- 3 Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 6. à princ. Nec obstat
quòd matrimonium nec diem, nec conditionem reci-
pit, Couar. de sponsal. part. 2. cap. 3. in princ. num. 3.
Barbof. Collect. Tom. I. I.

Soc. in 4. dist. 29. quæst. 2. art. 1. col. 4. Cotta in me-
morab. verbo Matrimonium, pag. 568. quia responderetur
conditiones illas non adici matrimonio, nec illud
suspendere, sed magis adici consensui futuro, is cum
non sit matrimonium, sed causa illius, ex D. Thoma
ad tertiam partem, q. 45. cap. 1. ad secundum, & probat
l. nuptias, ff. hoc tit. non est actus legitimus, & conse-
quenter suspendi potest, non obstante reg. alius legiti-
mi, 77. ff. de reg. iur. de qua latè Molin. d. comp. 26. à n. 11.
Vnde matrimonium ipsum conditionem non recipere,
bene tamen eius consensum, resoluit Sanch. de
matrim. lib. 5. disp. 1. num. 5.

Quæ quidem principalis text. conclusio ad eò vera
est, vt si interim hac conditione pendente, scilicet, si
mihi centum dederis in dotem, vel patri meo placuerit,
qui sub dicta conditione contraxit, cum alia con-
trahat, valet matrimonium secundò contractum,
quamuis postea conditio sequatur, dum matrimonium
hoc fuerit pure contractum; censetur enim à priori
nondum perfectò recessum, ita Nauar. d. c. 22. num. 64.
Franc. Molin. d. compar. 16. 2. 92. vbi n. 93. resoluit ma-
trimonium cum alia contractum sub conditione vale-
lere, non obstante conditione in priori contractu ap-
posita dum hæc posterior prius purificetur, & n. 94.
tenet quòd matrimonium secundo loco contractum,
& sub conditione sicut primam, stante dubio quæ
conditio prius fuerat purificata, neutrum valet ma-
trimonium.

Ac conditionem ipsam, &c.] Notatur ad hoc quòd
conditio illa, si parentibus placuerit, vt honesta po-
test in contractu matrimonij adici; ita Menoch. conf.
69. num. 42.

Nisi voluntas patris, &c.] Aduerte quòd si contra-
ctum est matrimonium ea conditione, si pater consen-
serit, & primùm pater dissenserit, postea verò mu-
tata voluntate consenserit, non propterea erit contra-
ctum matrimonium, quia intelligitur de primo
consensu, aut dissentio, vt per Tiraq. in l. boues, §. hoc ser-
mons, in reg. n. 32. & resoluit Sanch. d. lib. 5. disp. 7. n. 9.

Cum huiusmodi consensus non sit de presenti, &c.] No-
tatur ad hoc quòd quando vterque contrahens est
habilis, & contrahit per verba de presenti, sub condi-
tione honesta, vt si pater voluerit, vel dotem dederis,
non efficitur matrimonium adueniente conditione,
sed tantùm sponsalia, nisi nouus consensus accedat,
cum text. in presenti dicat aperte consensum inter-
posita conditione, si pater consensum præsterit, non
esse de presenti habendum, quamuis de presenti ex-
primatur, ita Angl. in florib. p. 5. de matrim. q. 2. de con-
sensu conditionato, art. unico diff. 2. Viald. in candel. au-
reo, p. 1. de matrim. n. 54. Nau. sibi contrarij consf. 1. 4. n. 7.
sub tit. despons. in nouis, & consf. 1. sub hoc tit. in viraque edit.
Cou. de sponsal. p. 2. c. 3. in initio, n. 5. Petr. de Ledesma de
matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. princ. concl. 12. Mattienf. in rubr.
tit. 1. gloss. 1. num. 63. lib. 5. noue recop. Gutier. lib. 1. canon.
cap. 22. num. 21. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 12. num. 3.
Paul. Comitot. responsf. casuum consf. lib. 1. q. 113. num. 6.
Quamuis contrarium nõ adueniente conditione sta-
tìm absque nouo consensu effici matrimonium te-
neant scribentes omnes in presenti, & in c. de illis 3. sup.
hoc tit. Nauar. in man. c. 22. num. 63. in princ. & n. 64. in
fin. & consf. 1. sub hoc tit. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 219.
concl. 18. num. 19. & alij, quos refert, & sequitur Sanch.
d. lib. 5. disp. 8. n. 5. vers. tandem; hoc colligentes ex hoc
text. per arg. à contrario.

Vnde quando matrimonium contrahitur inter per-
sonas inhabiles sub illa conditione, si Papa dispensa-
uerit, non efficitur validum absque nouo consensu ad-
ueniente dispensatione, quia summus Pontifex dispen-
sando dat solum facultatem contrahendi, non appro-
bandi

bandi, quod illicitè factum est, ita Innoc. & Host. *hic*, & Ioan. Andr. *num. 2. Abb. n. 8. & Alex. de Neno, n. 16.* Syluest. *verbo matrimonium tertio, q. 9. Tello l. 22. Tauri, num. 18. Nau. cons. 1. 4. n. 7. sub tit. de spons. in nouis, Gutier. de inyam. confirm. p. 1. cap. 51. num. 32. & 33. & canon lib. 1. cap. 22. Peregr. de iure sicut, lib. 3. tit. 18. n. 85. Clar. lib. 5. §. incestus, n. 6. Nald. verbo sponsalia, n. 4. Mant. decif. 201. n. 4. Seraphin. decif. 858. n. 12. Rota etiam in vna S. Seruini sponsalium 11. Maij 1609. coram Illustriss. Ludouisio, postea S. D. N. Gregorio XV. Aloyf. Ric. praxi aurea resol. 129. Farin. decif. 107. num. 4. in 1. collect. nouiss. Couar. de spons. part. 2. cap. 14. in initio, n. 10. Surd. cons. 364. n. 44. Ceual. communium contra communes, q. 391. n. 2. vers. sed contrariam. Stephan. Gratian. discipe. forens. cap. 138. n. 46. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 1. q. 145. in fine. Quamuis contrariam sententiam cum Angelo, & Grego. Lop. senear Sanch. d. lib. 5. disp. 8. num. 10. Verùm quòd à Papa est dispensatum in radice, non requiritur nouus consensus adueniente dispensatione, sed sufficit primus cum effectu maritali præsistit, Rot. decif. 687. num. 12. apud Farin. p. 2. recent. vbi n. 13. censuit Papam posse dispensare in radice matrimonij etiam post mortem alterius ex coniugibus, si tamen dispensatio per parentes in vita petita fuerit, & n. 14.*

10 & 15, quòd matrimonium inter consanguineos nulliter contractum censetur à Papa dispensatum in radice, quando ipse Papa declarat legitimos filios natos ante dispensationem, & postea nascituros, & à num. 16. quòd tunc operatur etiam in præiudiciùm tertij ad successionem vocati.

11 Hinc euenit vt promittens contrahere matrimonium sub illa conditione, si Papa dispensauerit, possit poenitere, quamuis sit obtenta iam dispensatio (non tamen in radice) tenebitur tamen poenitens alteri parti conuentioni stare volenti refundere expensas pro impetranda dispensatione factas, vt per Gutier. canon. lib. 1. cap. 22. n. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 12. in princ. n. 81. 82. 84. & 85. quòd autem in hoc casu locus sit poenitentiz, tenuit Rota penes Mantic. decif. 201. num. 3. & penes Seraphin. decif. 638. n. 12. in fin. & num. 13. & fuit dictum in vna Vlixbonen. matrimonij 25. Iunij 1613. coram Illustriss. Sacram. quamuis non posse recedere altero inuito, dicat Bonac. de matrim. q. 1. paritè 7. num. 10.

12 Quæstio est ad præsens institutum non contemnenda, vrùm in dispensatione matrimonij inter consanguineos, vel affines, & generaliter inter eos inter quos est impedimentum dirimens, sit copulæ inter eos habitæ mentio faciendæ, ad quam plures referunt DD. Cened. ad Decretal. collect. 85. n. 2. Pro parte affirmatiua, quòd scilicet sit faciendæ mentio, aliàs dispensatio subreptitia censetur, vide Ludou. Lopez in instructorio conscientia, tom. 1. cap. 296. Gallet. de cognitione spirituali, cap. 24. à num. 1. Sarm. lib. 1. select. c. 9. num. 3. Fr. Emman. del orden del Inuitio, cap. 10. n. 4. Gutier. canon. lib. 1. cap. 15. & nouissimè in tract. de matrim. cap. 124. n. 12. cum seqq. Steph. Quaranta in summ. Bullary verbo matrimoniales dispensationes, num. 13. Prax. Episcop. p. 1. verbo dispensatio, §. 4. Nicol. Garc. de benef. p. 8. c. 3. n. 31. cum seqq. Paul. Comitol. resp. moral. lib. 1. quæst. 104. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 14. num. 3. & lib. 8. disp. 25. à princ. Rebell. de oblig. iustitia, p. 2. lib. 3. q. 5. num. 24. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 3. n. 200. vers. similique. Pro parte verò negatiua vide Nauar. cons. 1. q. 19. sub tit. de consuet. & cons. 5. sub tit. de consanguinit. in antiqua, & consil. 8. 9. 10. & 11. sub eod. tit. in nouis, Læli. Zech. de rep. Ecclesiast. cap. 28. de parrocho pag. 367. Emman. Sà verbo dispensatio, num. 10. Salzed. ad Bernard. in præf. cap. 126. vers. unde merito. Vega tom. 2. summa cap. 34. casu 97. Fr. Emman. sibi contrarius in sum. tom. 1.

cap. 236. num. 5. Petr. de Ledesma de matrim. q. 56. art. 5. & in sum. de sacram. matrimon. cap. 27. diffic. 3. concl. 1. Henriq. in sum. lib. 2. cap. 2. §. 4. & §. 7. Ceual. communium contra communes. q. 737.

In gloss. Alieno. Notatur ad hoc quòd quamuis 13 conditio honesta suspendat tam sponsalia, quam matrimonium vsque ad conditionis euentum, nec sit vsque tunc perfectè obligatio, non tamen potest alter antequam conditio deficiat recedere à sponsione, ita Petr. Ledesma de matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. prime. §. colligitur tertio. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 63. lib. 5. noua recop. Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 6. n. 8. & disp. 8. n. 1. Gutier. eod. tract. cap. 81. à num. 5.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia contrahens sub honesta conditione, & ante conditionis euentum desponsatam cognoscens, à conditione recedit.
- 2 Sponsalia sub conditione contracta per copulam transfereunt in matrimonium.
- 3 Confessio dubia in matrimonialibus est intelligenda contra consententem.
- 4 Protestatio facta à sponso quòd non intendit sponsalia debere transire in matrimonium per copulam subsequentem, nihil valet.
- 5 Matrimonium initum sub necessaria conditione nec absolutum, & validum.
- 6 Conditio, si se virginem inuenero, quando sit turpis, & quando honesta, ostenditur.

CAP. Per tuas. VI. Innoc. III.

Sponsalia contrahens sub conditione honesta, vt si 1 Smeus pater velit, & ante expletam conditionem habet copulam, recedit à conditione, & tenet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 45. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 575. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. unico.

Collige ex text. sponsalia sub conditione contracta 2 per copulam transire in matrimonium, de quo vide Syluest. verbo Matrimonium 3. Tiraq. de retractu conuent. ad fin. tit. num. 77. & adde citatos ad cap. 3. n. ult. sup. hoc tit.

Pro matrimonio est presumendum.] Notatur ad hoc 3 quòd in matrimonialibus dubia confessio est intelligenda contra consententem, licet secus sit in aliis contractibus, quando nulla datur contumacia ex parte consententis, vt per Couar. de sponsal. p. 2. c. 3. §. 1. n. 13. & ita quòd extra matrimoniales causas confessio dubia interpretari debeat ad fauorem consententis, firmat Rot. decif. 806. num. 1. p. 1. & decif. 90. num. 21. part. 2. diuers. & decif. 366. sub num. 5. & decif. 633. n. 7. part. 2. recent. etiam verba improbanda, Rot. decif. 121. n. 18. p. 1. diuers. & decif. 56. n. 11. in fin. post lib. 1. consil. Farin. Hoc tamen procedit, quando agitur aduersus consententem, secus autem vbi ipse est actor, tunc enim habet locum alia conclusio, quòd verba interpretanda sunt contra consententem. Alex. cons. 47. n. 16. in fine. & num. seq. lib. 1. vbi quòd verba scripturæ per aliquem producta vt probent clara, & necessariò concludentia esse debent, aliàs interpretantur contra producentem. Castren. consil. 461. in fin. lib. 1. Rot. in Ariminen. dotis 15. Maij 1623. coram Reuerendiss. meo Coccino Decano.

4 In gloss. *Presumendum ibi, sed quid si ante coitum protestetur se nolle, &c.* Notatur ad hoc quod si sponsi futuri protestentur, quod quamvis sequatur copula, non intendunt sponsalia debere transire in matrimonium, nec illud velle contrahere, a tamen huiusmodi protestatio nihil valet, nec eam presumptionem iuris, & de iure tollit, vt per Cou. *de sponsal. part. 1. c. 4. §. 1. n. 18. & 19. Menoch. lib. 1. de presumpt. quest. 75. num. 5.* Sic etiam protestatio vnus coniugis, qui ante matrimonium coram pluribus professus est altero consentiente se nolle per quæcumque verba de se dicta, vel dicenda matrimonium contrahere, non est sufficiens indicium dissensus, nisi postea copula subsecuta sit, tunc enim videtur omnino ad protestationem recessum, & præsumitur matrimonium, ita Menoch. *de presumpt. lib. 3. pres. 1. num. 15. Martens. in rubr. tit. 1. n. 66. lib. 5. noua recop. Sanch. de matrim. lib. 2. disput. 45. n. 21. Gutier. eod. tract. cap. 5. 2. à princ.*

5 In ead. gloss. ibi, *item quid si contrahitur matrimonium sub conditione, qua omnino exitura est, &c.* Notatur ad hoc quod matrimonium initum sub necessaria conditione est absolutum, & validum, nec conditio illa suspendit, sed perinde est ac si apposta non esset, vt per Couar. *de sponsal. part. 2. c. 3. §. 2. num. 10. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 12. num. 4. Sanch. d. lib. 5. disput. 2. n. 2. Anton. Gom. var. tom. 1. cap. 12. num. 63. Egid. de sacram. & censur. tom. 2. disput. 29. dub. 1. num. 8. vers. idem, Rebello de obligat. iustitia part. 2. lib. 2. quest. 10. num. 11. Bonac. de matrim. puncto 10. num. 5. vbi num. 6. dicit validum esse matrimonium de presenti sub his conditionibus celebratum; Duco te in vxorem si cras sol orietur, aut si stellæ erunt in cælo, &c. aduertit tamen cum Henriq. *d. c. 12. num. 4. Sanch. d. disput. 2. n. 3. & Egid. d. dub. 1. num. 8.* conditiones necessarias sapius apponi non tanquam conditiones, sed tanquam præntiones, & determinationes temporis, quo contrahentes intendunt matrimonium celebrare, in quo casu contractus non censetur statim factus, sed faciendus, cùm illa conditio fir posita tanquam terminus ad illum contractum celebrandum.*

6 In ead. gloss. ibi, *si te virginem inuenero.* Aduerte quod si hæc c. conditio, si te virginem inuenero, non referatur ad coitum, sed ad aspectum matronarum, vel huiusmodi, non est turpis conditio, sed honesta, & suspendit actum, si verò referatur ad coitum, est conditio turpis, quia præsupponeret rem veneram cum futura vxore priusquam esset vxor, & tunc tanquam turpis reiceretur, & teneret matrimonium saltem in foro exteriori, licet non esset virgo, vt per Greg. *l. 10. verbo que le diuise. tit. 2. p. 4. Cou. de spons. part. 2. c. 3. §. 2. n. 12. Petr. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 5. dub. 3. Fr. Emman. in summ. c. 244. concl. 8. n. 8. Henriq. in sum. lib. 11. c. 12. n. 6. Sanch. de matrim. lib. 5. disput. 16. n. 7. Gutier. de matrim. c. 82. num. 28. Bonac. d. puncto 10. num. 28.*

S Y M M A R I V M.

- 1 *Conditio turpis, vel impossibilis si in contractu matrimonij apponitur, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij, quia tunc vitiat contractum.*
- 2 *Conditio turpis, & inhonesta aduersus matrimonij substantiam illud irritat.*
- 3 *Conditiones honestæ, & licite, quæ tamen bonis matrimonij aduersantur, illud irritant.*
- 4 *Matrimonium an verum fuerit inter Beatissimam Virginem, & Ioseph, ostenditur.*
- 5 *Modus aduersus substantiam matrimonij omnino illud irritat.*

Barbof. Collet. Tom. II.

- 6 *Sponsalia redduntur nulla per conditionem contrariam substantiam matrimonij.*
- 7 *Copula carnalis non efficit validum matrimonium contractum sub conditione turpi & inhonestæ aduersus matrimonij substantiam.*
- 8 *Conditiones veræ non sunt, quæ ponuntur de præterito, vel de præsentis tempore.*
- 9 *Conditiones turpes contra substantiam matrimonij appositæ de consensu vtriusque partis illud non irritant.*
- 10 *Conditiones turpes, quæ matrimonij substantiam, & illius bonis non aduersantur, illud non irritant.*
- 11 *Matrimonium contractum sub conditione impossibili, est statim validum illa reiecta.*
- 12 *Assignatur ratio quare contractus sub impossibili conditione gesti non valeant, matrimonium verò sit.*
- 13 *Votum ac professio valida est ea adiecta conditione vt proprium quid ad usum possideat.*
- 14 *Matrimonium inter Christianum & Iudæum non subsistit.*
- 15 *Matrimonium inter Christianum, & hæreticum an sit validum, remissiuè.*

CAP. Si conditiones. VII. & fin.

Gregor. I X.

Matrimonium contractum cum conditione contraria coniugio, vt si cuites generationem proles, vel donec inueniam aliam ditioerem, vel si adulterabis, matrimonium non tenet; & si cum conditione turpi, vel impossibili matrimonium tenet, & conditio habetur pro non adiecta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collet & Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Anchar. Butr. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 46. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 575. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

Collige ex text. in prima eius parte conditionem turpem, & inhonestam aduersus matrimonij substantiam appositam, matrimonij contractum irritare omnino. Exemplum perhibent omnes Doctores in præfenti, vbi aduersus tria matrimonij bona, aut vnum ex his conditio apponeretur. Veluti si quis cum diceret, *Contraho tecum donec aliam inueniam ditioerem, aut meliorem, repugnat enim indiuiduo vitæ conjugalis vinculo, & illius humanæ societari, quæ ex tribus matrimonij bonum est.* Aliud exemplum vbi quis contraheret sub conditione, si prolem vitaret vxor, est enim proles susceptio secundum matrimonij bonum. Tertium exemplum vbi quis contraheret sub conditione si se adulterandam præberet, est enim conditio contra bonum fidei: itaque hæc omnes conditiones vitare matrimonium per hunc text. docent Cou. *de spons. p. 2. c. 3. §. 1. num. 1. Syluest. verbo matrimonium tertio, num. 1. Nauar. in man. c. 23. num. 61. & 62. Sanch. de matrim. lib. 5. disput. 9. Less. de iustitia lib. 2. c. 18. dub. 15. num. 122. ad fin. Egid. de Sacram. & censur. tom. 2. disput. 29. dub. 3. Petr. de Ledesma de matrim. q. 47. art. 5. dub. 4. Gutier. de matrim. c. 82. Bonac. eod. tract. q. 2. puncto 10. num. 8. Franc. Molin. de vii nuptiarum, lib. 1. compar. 26. num. 63. cum seqq. latè Basil. Pont. de matrim. lib. 3. cap. 5. cum seqq. & cap. 7. agit de conditione si nupserit, an turpis sit, cap. 8. num. 3. & 4. tractat de conditione, si virginem te inuenerit, & n. 8. de conditione, si decem dederis.*

Amplia primè ad conditiones honestas, & licitas, quæ tamen bonis matrimonij aduersantur, veluti si quispiam aliquam ducat sub ea conditione, si in eo

- mattimonio secum in perpetua uiuat castitate & continentia, quia Pontifex in *praesertim*, expressè asserit conditionem contra bonum proliis illud annullare, nec distinguit an conditio honesta sit, an turpis, ita Couar. *d. cap. 3. §. 1. num. 3.* Nauar. *conf. 18. num. 2. & 3. sub tit. de sponsalibus in antiq. & consil. 11. num. 1. & 3. sub tit. de uoto in nouis*, Petr. Ledesma *d. q. 47. art. 5. dub. 4. ad secundum*, Viuald. *in candelabro aureo. part. 1. tit. de matrim. g. 5. num. 56.* Henriq. *in sum. lib. 11. cap. 4. n. 1. & lib. 12. cap. 2. in fin. Sanch. d. lib. 5. disp. 10.* Gutier. *d. cap. 82. num. 11.* Franc. Molin. *d. comp. 26. a. num. 113.* Quamuis contrarium, imò validum esse matrimonium cum illa conditione contractum, asserant Egidius *d. tom. 2. disp. 24. dub. 4. num. 43.* Rebell. *de oblig. iustitia part. 2. lib. 2. q. 10. num. 19.* Bonac. *d. puncto 10. num. 13.* ea moti ratione quòd inter Beatissimam Virginem, & Ioseph verum filii matrimonium, *cap. conuix 27. quest. 2.* Soar. *part. 3. quest. 29. art. 2. disp. 7. sect. 1.* Cæterum huic rationi respondet Cou. *vbi supra* contracto matrimonio verè continentiam posse voueri, & castitatem ab ipsis coniugibus, *cap. quod Deo Patri 33. q. 5.* additque Beatissimam Virginem in coniugio cum Ioseph in pactum castitatis non deduxisse, quamuis certa esset diuinitus, Ioseph cum ea in eodem proposito castitatis fuisse, quod clarè videtur significare D. Thom. *in 4. distinct. 30. q. 2. art. 1. quasiuncula 2. ad tertium*, his verbis. Virgo implicitè consensit in copulam, ac copula nunquam fuit in proposito, erat enim adèd certificata nunquam subsequi debere, quem optimè explicant Soar. *loco citato*, & Basil. Pont. *de impediment. matrim. cap. 16. pag. 193.* & latè *in suo nouissimo tract. de matrim. lib. 1. cap. 19.*
- 5 Secundò amplia vt nedum conditio expressa aduersùs substantiam matrimonij, sed & modus illud omnino irritet, & annullat, ita Nauar. *d. cap. 22. n. 62. in fin.* Couar. *d. §. 1. num. 8.* Mozz. *d. §. diuisio matrimonij, num. 14.* Franc. Molin. *d. comp. 26. num. 127.*
- 6 Tertiò amplia in sponsalibus, redduntur enim nulla per conditionem contrariam substantiæ matrimonij, & bonis eius, sicut vitiatur matrimonium, præcipuè si conditio contraria ponatur tanquam implenda post matrimonium, ita S. Thom. S. Bonauent. Durand. Palud. Syluest. Turrecrem. & alij, quos refert Sanch. *d. lib. 5. disp. 14. num. 1. vbi num. 3.* sub distinctione resolut.
- 7 Quartò amplia etiamsi post matrimonium sub conditione, vel modo illo contractum sequeretur carnalis copula. nam non efficeret vt matrimonium hoc omnino nullum propter prolem superuenientem reuinceret, ita post Panorm. Præpos. & alios tenet Cou. *d. §. 1. num. 12.* quæ quidem opinio hodie sine dubio præcedit, eum per Concil. Trident. subsequens copula nihil efficiat, vt dixi *ad cap. is, qui fidens num. 3. de sponsal.*
- 8 Limita primò, vt procedat in propriis, & veris conditionibus, id est, in iis, quæ à futuro pendent euentu, secus in conditionibus de præterito, vel præsentit tempore, quæ verè conditiones non sunt, *l. institutio valis. ff. de condit. instit. l. cum ad præsens, ff. si certum per. cum similibus*; quare ita tenet Cou. *d. §. 1. n. 9.* Henriq. *lib. 1. c. 2. n. 7. & c. 4. n. 1. in comment. lit. F.* Franc. Molin. *d. compar. 26. num. 137.* Sanch. *d. lib. 5. disp. 9. n. 6.*
- 9 Secundò limita vbi conditiones huiusmodi turpes contra substantiam matrimonij apponuntur de consensu vtriusque partis, ita Couar. *d. §. 1. num. 11.* Franc. Molin. *d. comp. 26. n. 138.*
- 10 Si turpes. Notatur ad hoc quòd conditiones turpes, quæ matrimonij substantiæ, & illius bonis non aduersantur, non irritant matrimonium, modò adfit consensus contrahentium absolutus, ita Valent. *rom. 4.*

disp. 10. q. 3. puncto 3. Molin. *de iustitia tract. 1. disp. 208. versic. modus impossibilis*, Less. *d. lib. 2. cap. 18. dub. 15. num. 122.* Franc. Molin. *d. comparat. 26. num. 142. cum seqq.* Gutier. *d. cap. 82. a. num. 21.* Bonac. *d. q. 2. puncto 10. num. 16.* Sanch. *d. lib. 5. disput. 15. vbi disp. 16.* quærit quid dicendum sit de his conditionibus, si secum concubueris, contraham tecum, vel si in primo concubita mihi placueris, an scilicet tanquam turpes reiciantur.

Aut impossibilis. Notatur ad hoc quòd matrimonium sub conditione impossibili est statim validum, reiecta ea conditione, ita Sanch. *lib. 5. disp. 3.* Gutier. *cap. 82. n. 38. cum seqq.* Franc. Molin. *d. comp. 26. n. 156.* Basil. Pont. *de matrim. lib. 3. cap. 3. num. 3.* & præcipuè *cap. 4. a. princ.* Rebell. *de obligat. iustit. vbi de matrim. lib. 2. q. 10. sect. 4. a. num. 25.* qui varias huius text. interpretationes assignant, intellige de conditione natura impossibili, secus si ex accidenti, veluti ex lapsu alicuius rei, quæ denudè redire nequit, ita Couar. *d. cap. 3. §. 2. num. 3.* Nauar. *d. cap. 22. n. 62.* Mozz. *d. §. diuisio matrimonij, num. 10.* Sanch. *d. lib. 5. disput. 4. num. 15. & 16.* Franc. Molin. *vbi proximè num. 157. vbi n. 158.* resoluit huiusmodi conditionem impossibilem non irritare matrimonium quando respicit tempus præteritum, vel præsens, quæ nec contingit, aut contingere potuit, sed subduci raro manente matrimonio, & n. 159. resoluit valere matrimonij contractum quoties quis contrahit sub conditione natura possibili, sed iure impossibili, siue ius illud sit commune, siue municipale.

Nec obstat quòd omnes contractus sub impossibili conditione gesti minimè valent, *l. non solum 30. ff. de action. & oblig. l. cum hæres 4. §. 1. ff. de statuliber.* Nam multipliciter respondent DD. quidam enim dicunt nostrum text. esse intelligendum quando contrahentes non sciunt conditionem esse impossibilem. Alij quòd cum matrimonium sit res appetibilis, propensionique naturæ conforme, quamuis adiciatur conditio impossibilis, præsumit Ecclesia ioco appositam esse, & sic validum esse matrimonium: alij autem melius tenent non fuisse Pontificis mentem, dum dicit impossibilem conditionem habendam præ non adiecta; quòd eo ipso iudicetur matrimonium sub tali conditione contractum validum esse, sed eius sensum esse, impossibilem conditio habetur pro non adiecta, id est, non magis nocet contractui matrimonij, quàm si non fuisset appositam. Sed huiusmodi intellectus reprobatùr à Sanch. *d. disp. 3. num. 2. cum sequentibus.* vbi lex præstat, & omnes reicit. Verus ergo intellectus ad nostrum text. erit si dicas decisionem illius procedere quando sciebant contrahentes conditionem esse impossibilem, quia tunc reicitur à contractu matrimonij, vel sponsalium, nam cum non apponantur vt adimplendæ sint, pro non adiectis habentur: sic contra conditio impossibilis reputata possibilis non reicitur à contractu, matrimonij, vel sponsalium, sed suum sortitur effectum in vtroque foro. argum. *l. sermo manumisso. ff. de condit. indebiti* vbi gloss. *verbo. ex testamento*: sic docent Couar. *de sponsalibus, part. 2. cap. 3. §. 2. num. 5.* Barthol. à Ledesma *dub. 25. de matrim. conclus. 8.* Petr. Soto *l. 3. de matrim. vers. quærit denique inferatur*, Petr. de Ledesma *de matrim. quest. 47. art. 5. dub. 2. concl. 3.* subobscure Henriq. *in sum. lib. 11. cap. 12. n. 5. in commento lit. C.* Sanch. *d. disput. 3. num. 8.* D. Gutier. *d. cap. 82. num. 41.* Gabr. Vasquez *de restitut. cap. 7. dub. 10.* Less. *de iustit. lib. 2. cap. 18. dub. 15.* Vel forsitan tenari potest cum Rebello *d. loco num. 27.* & Basil. Pont. *d. lib. 3. cap. 4. num. 9. in hoc text.* nomine conditionis impossibilis, vel turpis intelligi à Pontifice eas conditiones adhibitas in rationem pacti, vel modi,

modi, & præsumere non appositae esse, vt conditiones, sed modos, & pacta, quæ in futurum oriantur. Cùm enim si duo contrahant matrimonium sub conditione impossibili, vel turpi, per verbum de præsentem, nullo alio addito, ex quo de eorum mente iudicari possit, merito dubitari queat, an voluerint contrahere sub conditione propriè dicta, & suspendente consensum vsque ad euentum conditionis, an verò sub modo, ita vt velint contractum matrimonij statim validum esse per consensum absolutum de præsentem, cum obligatione tamen præstandi in posterum rem ipsam, quæ sub conditione continetur: merito Pontifex præsumit, cùm videat consensum exprimi per verba de præsentem, adhibitas conditiones illas, vt modos & pacta, & non vt propriè conditiones. Est autem optima ratio præsumptionis ex eo desumpta, vt optimè assignant Gregor. de Valent. *disput. 10. generali, q. 3. puncto 5. vers. sed vera*, quia cum aliqua persona contrahit, non solet id ipsum in vanum, & otiosè facere, sed vt expectationi, & desiderio personæ satisfaciatur; non autem satisfaceret nisi saltem veller consensum illum esse de præsentem, quamuis cum obligatione exinde orta adimplendi, quod in conditione expressum est. Atque ita admissio per Pont. consensu de præsentem, quem præsumit, repellit obligationem inde ortam adimplendi aliquid impossibile, vel turpe, & vult haberi pro non adiectis.

13 In gloss. *Contra*, ibi, *item quid si dicit, Profuseor talem religionem ita quod possim proprium habere, &c.* Notatur ad hoc quòd votum & professio valida est adiecta ea conditione vt proprium quid possideat is, qui solemnem se voto deuincit, non quidem quòd dominium & proprietatem retineat, sed vsum duntaxat, vt per Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 15. quæst. 9. versic. porro sciendum, cum seqq. vide tradita ad cap. insinuante 7. qui clerici, vel vouentes.*

14 In ead. gloss. ibi, *vt cum Christianus dicat Iudæa, &c.* Aduerte matrimonium inter Christianum & Iudæam consistere non posse, *cap. fin. 28. quæst. 1. l. nemo, C. de Iud. D. Thom. in 4. dist. 39. quæst. vnic. artic. 1. Bero. in cap. 1. num. 187. de consir. Bellarmin. in controuers. tit. de matrimon. lib. 1. cap. 23. latè Anton. Ricciul. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist. lib. 2. cap. 2.* An autem matrimonium inter Christianum, & hæreticum sit validum, vide Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 6. §. 11. num. 4. Viuald. in candelabro aureo tit. de culen disputat. num. 219. Petr. Rebuff. in praxi benefic. in reg. de dispensat. in gradibus prohib. gloss. 5. num. 34. Mozz. de contract. tract. de matrimon. tit. qui possit contrahere matrimonium, num. 27. Matiens. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 16. lib. 5. nouæ recopil. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 5. cap. 2. quæst. 2.* vbi etiam an possit Romanus Pontifex dispensare in huiusmodi matrimonio, plures refert Doctores Cened. *ad Sextum collect. 13. num. 3. & Anton. Ricciul. d. cap. 2. num. 24. Sanch. lib. 5. disput. 72. num. 2. Gutier. eod. tract. cap. 104. latè & eleganter Basil. Pont. post similem tract. in appendice de matrimonio Catholici cum hæretico, Cornel. à Lapide 2. Covinib. 6. in fine. Ægid. de Coninck tom. 2. de Sacrament. disput. 31. dub. 3. concl. 3. Reginald. in praxi fori penit. tom. 2. lib. 31. n. 169. Filliuc. tom. 1. tract. 10. de sacram. matrimon. part. 2. cap. 6. quæst. 2. num. 229. ex quibus verior est sententia illa, quæ habet matrimonium Catholici cum hæretico non esse irritum, sed iam ex multis temporibus valere in Ecclesiâ semel contractum: quamuis contrarium censent gloss. in præsentem, Hostiens. in cap. 1. de coniugio seruorum, num. 1. vbi Anchar. etiam num. 1. Carcer. de hæret. num. 157. Simanc. de Cathol. cap. 40. & 46. Rojas sing. 228. num. vnico.*

Barbos. Collect. Tom. I I.

Qui Clerici, vel vouentes matrimonium contrahere possunt.

TIT. VI.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormit. Præpos. Alex. de Neuo, Cuiac. Durand. in breuiario aureo iur. Canon. & in speculo iur. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuatione titulorum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mesnart. in analysi methodica iuris Pontif. Goffred. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontif. Goffred. & Hostiens. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici, nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Diaconus, vel subdiaconus matrimonium contrahere non possunt, & si contraxerint, etiamsi sint facti irregulares, debent separari.
- 2 Matrimonium post sacrum Ordinem contractum est irritum.
- 3 Matrimonium contractum post sacrum Ordinem vi præcisæ, vel metu in constantem virum cadente susceptum, non est irritum.
- 4 Promotus ad sacros Ordines inualidè, vel ante pubertatem contrahit validè matrimonium.
- 5 Irregularitas per solam penitentiam nunquam tollitur.
- 6 Clericus in sacris constitutus si uxorem duxerit sit irregularis.

CAP. De Diacono. I.

Alexand. III.

Diaconus si vulnerauit alium Diaconum, & uxorem duxit, illam dimittere tenetur, si autem contritus accedat, debet absolui, & penitentia pro utroque excessu iniungi, qua peracta si fuerit perfectæ vitæ, & conuerstationis, Episcopus potest dispensare cum eo vt exerceat officium Diaconatus, & ascendat ad sacerdotium. Subdiaconus non potest contrahere matrimonium, siue fuerit homicida, siue non. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 47. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 576. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. part. 26. cap. 21.

Collige ex text. matrimonium post sacrum Ordinem contractum esse irritum, vt per Valent. tom. 4. disp. 10. q. 5. puncto 3. §. Ordo. Henriq. in sum. lib. 1. 2. cap. 5. n. 9. Ægid. de sacram. Ordin. disp. 20. dub. 11. n. 116. Azor. institut. moral. p. 1. lib. 13. c. 13. q. 11. Valer. Regin. in praxi fori penit. lib. 31. n. 120. Basil. Ponc. de impedim. matrim. c. 3. §. 1. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 28. Gutier. eod. tract. c. 94. Bonac. eod. tract. q. 3. puncto 9. n. 8. & nouè de Fide definit Conc. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. can. 9.

Limita principalem text. conclusionem in promotio, siue assumpto ad Ordinem sacrum vi præcisæ, vel metu cadente in constantem virum, Sanch. d. lib. 7. disp. 29. num. 5.

- num. 5. *Ægid. d. dubio 11. num. 145. Gutier. d. cap. 94. num. 14. Bonac. d. puncto 9. num. 11.* Limita etiam in 4 promoti inualide ad sacros Ordines, qui tamen verè promoueri voluit, ac Ordo fuit irritus deficiente aliquo substantiali requisito, ita Gutier. *d. cap. 94. n. 13.* Limita denique in promotio ad Ordinem sacrum ante pubertatem, vt per Henrici. *in sum. lib. 1. cap. 22. §. 3. Sanch. d. lib. 7. disp. 30. num. 8. & alios plures, quos refero ego ipse de offic. & potest. Episcopi, part. 2. allegat. 15. num. 4.* vbi assero improbabile non esse contrariam opinionem, quam sequuntur Caietan. Sayr. *Ægid. & Bonacina, quos ibi refero.*
- 5 *Iniuncta sibi pœnitentia.*] Notatur ad hoc quòd per solam pœnitentiam nunquam tollitur irregularitas, vt per Henrici. *in sum. lib. 14. cap. 17. §. 1. litt. E.*
- 6 *Poteris ei diaconatus officium reddere, &c.*] Notatur ad hoc quòd Clericus in sacris constitutus si vxorem duxerit, efficitur irregularis, adeò vt nec in suscipiendis Ordinibus ministrare, nec ad maiores Ordines suscipiendos admitteri possit, ita Decian. *tratt. crim. lib. 6. c. 22. n. 9. vers. item clericus, Petr. de Ledefina de matrim. q. 66. art. 3. col. antepen. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 3. n. 1. Viual. in candelabro aureo, p. 1. tit. de matrim. n. 230. Azor. d. lib. 13. cap. 13. q. 6. Matienf. in rubr. tit. 1. num. 157. lib. 5. noua recopil. Ceual. commun. contra commun. q. 558. num. vnicò, Sanch. d. lib. 7. disp. 85. n. 5. in fin. Valer. Reginald. d. num. 120. Bonac. d. puncto 9. num. 17.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Subdiaconus matrimonium contrahere non potest.*
- 2 *Matrimonium contrahere possunt in minoribus Ordinibus constituti.*
- 3 *Ordinibus minoribus credens annexum votum castitatis non tenetur ad illius obseruantiam.*
- 4 *Dispensare potest Episcopus cum clerico in sacris constituto contrahente matrimonium cum vnica & virgine, secus si cum vidua, vel corrupta, &c.*

CAP. Ex litterarum. II.

- 1 **S**ubdiaconus, qui de facto contrahit matrimonium, debet prius ad Religionem transire, & post laudabilem conuersationem, si Episcopus iudicauerit, potest ei concedere vt ad altiores Ordines promouearur. Si verò non vult transire ad Religionem, non est permittendum vt ascendat ad maiores, nec vt ministret in Subdiaconatu, poterit tamen ministrare in minoribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anch. Panorm. Prapof. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 48.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 576.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 2.* & est post Concil. Lateran. p. 50. cap. 59.
- 2 *In subdiaconatus officio constitutus.*] Qui enim minoribus Ordinibus sunt constituti, matrimonium contrahere possunt, quia illud non dirimunt Ordines minores, ita Fr. Emman. *in sum. cap. 225. num. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 31.* Gutier. *eod. tract. cap. 94. n. 19.*
- 3 Bonac. *eod. tract. q. 3. puncto 9. num. 1.* resoluentes etiam accedentem ad Ordines minores credentem illis annexum esse votum castitatis nullo modo teneri ad illius obseruantiam, nec prohiberi matrimonium contrahere.
- 4 *Ad maiores Ordines promoueri concedas, &c.*] Notatur ad hoc quòd Episcopus potest dispensare cum clerico in sacris constituto contrahente matrimonium

cum vnica, & virgine, secus si cum vidua, vel corrupta, vel quando clericus duplex inuit matrimonium, & quamuis text. *hic, & cap. 1. sub hoc tit.* non explicant quando cum virgine, & vnicum inuitum est matrimonium, ita necessariè intelligendi. ne aduerfentur duplici textui neganti in his casibus dispensationem, quippe *cap. nuper, & cap. vitim. de bigam.* ita Conar. *in Clem. si furiosus, p. 1. §. 2. num. 2. vers. 2.* Petr. de Ledefina *de matrim. q. 66. art. 5. in fin.* Tolet. *lib. 1. sum. cap. 26. num. 8.* Aloyf. Ric. *in praxi aurea resolut. 220.* Valentia *p. 4. disp. 7. q. 18. punct. 3. in prima specie irregu- laritatis, in fine.* Ludou. Miranda *in man. Pralatorum tom. 2. q. 8. art. 2. concl. 3.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 86. num. 20.* vbi etiam asserit text. hunc, quatenus concedit Episcopis facultatem dispensandi cum his clericis quando verè penitentes sunt ac religionem ingrediantur, intelligi de consilio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum solemne impedit, & dirimit matrimonium post contractum: votum simplex tantum impedit contrahendum, sed non dirimit post contractum.*
- 2 *Matrimonium subséquens post factam solemnem religionis professionem est irritum.*
- 3 *Religiosi Societatis Iesu post emissã tria simplicia vota sunt incapaces matrimonij.*

CAP. Meminimus. III.

Votum solemne Religionis impedit, & dirimit matrimonium postea contractum, simplex verò impedit, sed non dirimit Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hofst. Butr. Anchar. Panorm. Prapofit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 48.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 576.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 6.* & est post Concil. Lateran. p. 6. cap. 6.

Collige ex text. matrimonium subséquens post factam solemnem religionis professionem esse irritum, ita Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 26. num. 1.* & in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 35.* Gutier. *de matrim. cap. 94.* & licet aduersus hæreticos nostræ tempestatis eorum rationibus confutatis defendit Card. Beilarm. *in suis controuersis Fidei, lib. 2. de monach. c. 22. cum seqq.* Peculiare est in Societate I E S V, vt qui tria simplicia 3 paupertatis, castitatis, & obedientiæ votaimpleto nouitiatus biennio in illa emisserit, sit incapax matrimonij, ab ipsòque contractum sit inualidum; vide Henrici. *in sum. lib. 12. cap. 5. §. 5. & 6.* Valent. *tom. 4. disp. 10. q. 5. puncto 3.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 225. vers. porro.* Qualiter autem dimissus à Societate I E S V post hæc simplicia biennij vota maneat ab illis liber, vide Valq. *1. 2. q. 96. art. 4. disp. 165. cap. 8. n. 83.* Ribadeneira *de Instit. Societatis Iesu, cap. 17. in solutione ad quintum, & cap. 19. ad fin.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 6. q. 2. in fin.* Sanch. *d. tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 11.* citantes constitutionem Gregor. XIII. incip. *Ascendente Domino, de anno 1584. 8. Kal. Iuny.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahendum impedit, sed non dirimit contractum susceptio habitus professorum extra Religionem à non habente potestatem incorporandi Religioni.*

- 2 *Votum simplex castitatis impedit matrimonium licite iniri, non vero dirimit contractum.*
- 3 *Professio an & quando potuit fieri in manibus Episcopi, remissive.*

C A P. Consulit. IV.

1 **H**abitum professorum, vel velamen virginum suscipiens a non habente potestatem incorporandi Religioni, nec propriis renunciatis, nec professus obedientiam si deinde dimittat habitum, non potest contrahere, sed si contrahit, matrimonium tenet, quia sicut votum simplex impedit contrahendum, sed non dirimit contractum, ita habitus Religionis susceptus sine professione. Colligunt ex Ordinar. Abb. anriq. Innocent. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Hostiens. Ancharan. Butrius, Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 49. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 577. remissive Ximen. in *concord. part. 1.* refertur ab Ant. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 7.* & est post Concil. Lateranens. p. 45. cap. 4.

2 Collige ex text. votum simplex castitatis impedire matrimonium licite iniri, non tamen dirimere contractum: ita D. Barbosa in *rubr. ff. solut. matrim. part. 2. num. 93.* Gutierrez. *de matrim. cap. 85. à princ.* Sanch. *cod. tract. lib. 7. disp. 11. num. 4.* vbi num. 9. resoluunt iis votis adstrictum non posse matrimonium absque dispensatione inire, quamuis vehementissimis carnis stimulis vrgeatur, expertisque sit passim se succumbere, nec vires ad resistendum sentiat, siue votum antecesserit difficultatem hanc se continendi, siue subsecutum sit, & num. 1. resoluunt: quod scilicet contrahens cum habente votum castitatis peccat mortaliter, & num. 12. docet qualiter responderi liceat adstricto castitatis voto roganti utrum valeat matrimonium contra illud iniri? Et ad illud quoddam, qui post votum simplex castitatis ante obtentam dispensationem Summi Pont. matrimonium contrahit animo illud consummandi, peccat mortaliter, docet nouissime Barthol. à S. Fausto in *thesaur. Religiosorum*, lib. 1. *quæst. 3. 17. & quæst. 3. 18.* contra Scro. Caietan. Angel. & Tabien. resoluunt eum, qui post simplex votum castitatis etiam animo non consummandi contrahit matrimonium, peccare mortaliter.

3 **V**trum autem qui post simplex castitatis votum matrimonium peccando contraxit illud prima vice consummando, peccatum denuo committat? quæstio est difficilis, in qua talem mortaliter delinquere dum prima vice matrimonium consummat siue petendo, siue reddendo, docent S. Thom. in *4. dist. 38. q. 1. art. 2. quæst. 2. ad 3. & 2. q. 189. art. 8. ad 3.* Scot. in *4. dist. 38. quæst. vnic. ad fin.* Caiet. *verbo matrimonium*, conclus. 1. Azot. in *inst. moral. part. 1. lib. 11. cap. 21. quæst. 2.* Couarr. in *cap. quamuis pactum*, part. 1. §. 6. num. 8. Nauarr. in *man. cap. 12. num. 80. & cap. 22. num. 73.* quos, & alios refert Barthol. à S. Fausto d. lib. 1. *quæst. 3. 19.* quicquid distinguant Scot. in *4. dist. 38. quæst. 2. art. 1.* Henric. in *summa*, lib. 12. *de matrim. cap. 2. num. 8.* Philarch. *de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 10.* Veg. in *summa*, tom. 2. *cap. 129. casu 118.*

3 *Nec in manu alicuius Episcopi, &c.]* An & quando professio potuit fieri in manibus Episcopi, dixi in *collect. ad c. 7. porreclum 13. num. 5. de Regular.*

4 *Aut super altare.]* Professio super altare emitti potest acceptante eo, qui habet potestatem admitrendi ad Religionem, vt resoluunt Doctores citati ad *d. cap. porreclum, num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum castitatis de presenti impedit matrimonium contrahendum, Ecclesia tamen ex causa matrimonium contrahi quandoque permittit.*
- 2 *Sponsalia non dirimuntur per simplex castitatis votum.*
- 3 *Matrimonij promissio facta absenti nullo pro eo acceptante, est reuocabilis in vtroque foro ante acceptationem.*
- 4 *Sponsalia dissoluntur quoties denuo agnoscitur notabilis morum asperitas & seuitia.*
- 5 *Dispensare an possit Episcopus in votis castitatis perpetua, ostenditur.*

C A P. Veniens. j. V.

Mulier, quæ dedit fidem sponso, & postea vouit castitatem, ob id quæ sponsum aliam duxit, si non valet continere, seu timet peccatum fornicationis, petere potest ab Ecclesia dispensationem, & nubere alteri imposita pœnitentia pro fide mentita, & voto violato. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabara. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormit. Præposit. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 50. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 577. remissive Ximen. in *conc. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 8.* & est post Concil. Lateranens. p. 5. cap. 10.

Collige ex text. per votum simplex castitatis sponsalia non dirimi, constat enim in hoc text. scemina, quæ matrimonium promissit, imponi pœnitentiam de fide mentita, sponso scilicet, vt explicant h. Hostiens. *verbo de fide*, Ioan. Andr. num. 3. Anchar. num. 2. & Alexand. de Neuo num. 4. cum per ipsam steterit ne matrimonium sequatur, & tamen emisit postea votum castitatis; ergo votum castitatis non dirimit sponsalia, vt resoluunt Nauarr. in *man. cap. 22. num. 27.* Henric. in *summa*, lib. 11. *cap. 14. num. 4.* Gutierrez. *de matrim. cap. 26.* Sanch. *cod. tract. lib. 1. disp. 46. num. 9. & num. 11.* respondet fœminam de qua hic, non petiisse licentiam nubendi illi, cui fidem dederat, hic enim iam cum altera contraxerat, vt text. asserit, sed ad nubendum alij quoddam dispensatione indigebat, valet enim votum respectu aliorum, vt videtur tenere gl' hic *verbo voto violato*, & resoluunt Innoc. *n. unico*, Hostiens. *ad finem*, Ioan. Andr. num. 9. Anchar. num. 3. Zabara. *ad finem*, & Alexand. de Neuo num. 5. & 6.

Cuidam viro absenti, &c.] Aduerte quoddam promissio matrimonij facta absenti nullo pro eo acceptante est reuocabilis in vtroque foro ante acceptationem absentis, vt per Veracruc. *part. 1. speculi, art. 16. §. sed dubitatur vtrum*, Azueq. *l. 2. num. 2. tit. 16. lib. 5. noua recop. Sanchez d. lib. 1. disp. 6. num. 24.* Hurtado *de matrim. disp. 1. diff. 3.*

Audiens plura de seueritate, &c.] Nota sponsalia dissolui quoties denuo agnoscitur notabilis morum asperitas, & seuitia alterius; sic docent in presenti Abb. num. 2. & Alexand. de Neuo num. 2. Syluest. *verbo sponsalia, quæst. 10. casu 15.* Henric. *lib. 11. cap. 14. n. 6.* Sanch. *d. lib. 1. disp. 58. vbi num. 4.* asserit in hoc text. sponsam hoc non certo nonuisse, sed ex auditu, & ideo ex hac causa non fuisse dissoluta sponsalia.

Licentiam tribuere non postponas.] Ex his verbis colligunt aliqui posse Episcopum dispensare in votis castitatis perpetua, ac religionis; sed hoc non ita indistinctè text. proponit, nam Hostiens. *hic in fine*, Ioan. Andr. num. 5. Butr. num. 9. Anchar. num. 3. Gutier. *canon. lib. 2. cap. 22. num. 49.* dicunt in presenti Episcopum non

dispensat propria auctoritate, sed ex Papæ commiffione, in eam coincidit responfo Azorij *inftit. mor. part. 1. lib. 11. cap. 19. quæft. 1. 1.* dum ait hîc difpensare Epifcopum in voto continentia ex commiffione Pontificis, vel quia fœmina iuuenis erat, aut incontinentia periculum patiebat. Verùm multò probabilius eft poffe Epifcopum difpensare in voto continentia fi detur vrgens caufa, feu grauis neceffitas, quæ fua deat neceffariam effe difpenfationem in tali voto, prout eft probabile periculum incontinentia, vel fimile, & interueniet fimul impotentia moralis, vel graue impedimentum adeundi Pontificem, & ita detur probabile periculum in mora, in quo cafu poteft Epifcopus difpensare: ita Nauarr. *in man. cap. 12. n. 76.* Fr. Emman. *quæft. regul. tom. 1. quæft. 63. art. 6. Soar. de relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 6. cap. 26. num. 8. cum feqq. Lefl. de iuftitia, lib. 2. cap. 40. dub. 13. num. 106. verf. 4. plures refert DD. Sanch. de matrim. lib. 8. difp. 9. num. 22. quos omnes cito ego ipfe de officio, & poteft. Epifcopi, part. 2. alleg. 37. num. 8. Et ideo nil mirum fi Papa in hoc text. refcribat quòd Epifcopus licentiam nubendi tribuere non poffonat mulieri habenti simplex caftitatis votum emiffum, quia erat in magno periculo incontinentia, vt text. infinuat, ibi, *Matrimonium contrahas, quàm fornicationis reatum incurrat.**

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum simplex impedit fponfalia de futuro, non autem dirimit matrimonium fequens, fecus in voto fo-*
- 2 *lemni.*
- 1 *Votum simplex, & folemne non differunt per fe ex*
- 2 *ipfius voti ratione & natura, fed fola Ecclefia con-*
- 3 *ftitutione.*

C A P. Rurfus. V I. Cæleft. III.

CAftitatem vouens fi deinde iurat aliquam ducturum, feruare debet votum, quia votum simplex non minus obligat apud Deum, quàm folemne, & agere poenitentiam de iuramento temerario. Si verò de præfenti contraxit, tenet matrimonium, quia votum simplex impedit, fed non dirimit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoftienf. Anch. Butr. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 50.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 577. remiffiue Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Anton. Auguft. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 4. cap. 2.*

Quòd cum simplex votum apud Deum, &c.] Aduerte quòd votum simplex, & folemne non differunt per fe ex ipfius voti ratione, & natura, vel iure diuino, fed fola Ecclefia constitutione, vt per Medin. *lib. 4. de continentia facrorum hominum, cap. 23. & alios, quos refert Azor. inftit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 6. quæft. 1. Caiet. 2. 2. quæft. 88. art. 7. Vafq. 1. 2. quæft. 96. art. 4. difp. 165. cap. 7. num. 73. Barthol. à S. Fausto in thefauro Religioforum, lib. 1. quæft. 11. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 31. num. 123. verf. verum. Sanch. de matrim. lib. 7. difp. 25. à princ. & in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 1. num. 7. Vnde cum votum folemne à simplici non differat specie, neque alterius rationis vinculum eft, fed fo- lum accidentaliter, fufficit in confeffione Regularum, feu monialem profefam dicere fe fregiffe toties votum caftitatis, & tacere circumftantiam profef- fionis, vt bene refoluunt Llamas *in fuma. part. 3. c. 8. §. 14. Megal. in 1. part. lib. 5. cap. 11. n. 8. Filliuc. tom. 2. tract. 30. cap. 9. à num. 124. Sanch. de matrim. lib. 7. difp. 27. n. 27. Villalob. in fuma. tom. 1. tract. 9. dub. 37. num. 13. Diana**

refol. moral. tract. de circumftant. aggravant. refol. 4. vbi fubdit idem dicendum effe de Sacerdote feculari, non enim in confeffione tenetur dicere fe habere factos Ordines, fed fatis eft dicere fe habere votum caftitatis, & contra illud toties peccaffe, & deinde addit contra Fagundez *in quinque Ecclefia præcepta, tract. 2. lib. 4. cap. 3. num. 10. qui votum caftitatis simplex in faculo, vel in nouitiatu emiffit, & poftea in Religione profeflus eft, vel fi poft votum caftitatis simplex facris Ordini- bus initiatur, fufficere fi dicat fe habere votum cafti- tatis, & non tenetur explicare circumftantiam sacro- rum Ordinum, vel profefionis in Religione. Contra Henriq. lib. 5. de poenit. cap. 5. §. 6. lit. G. Arag. 2. 2. 9. 88. art. 7. Azor. part. 3. lib. 3. cap. 27. quæft. 10. Paul. Layman in Theolog. moral. lib. 4. tract. 10. cap. 7. num. 4. Fagundez d. cap. 3. num. 6. Coninck de Sacrament. difp. 7. dub. 4. num. 20. Petr. de Ledefin. in fuma. part. 1. vbi de poenit. cap. 19. in circumft. perfonæ, dub. 2. In eo verò votum fo- lemne & simplex differunt, quia folemne religionis votum confiftit effentialiter in traditione actuali do- minij fui ipfius non immediatè in manus Dei, fed ex Dei commiffione per miniftros ab Ecclefia ad id de- putatos; votum autem simplex mediatè foli Deo fit abfque illa apparenti traditione, vide Couarr. de fponf. part. 2. cap. 7. §. 4. n. 7. Viuald. in cand. p. 1. tit. de sacram. matrimony, num. 129. Matienz. in rubr. tit. 3. glof. 1. num. 7. lib. 5. noua recop. D. Barbofa in rubr. ff. folut. matrim. part. 2. num. 93. cum feqq. plures refert Sanch. d. lib. 7. de matrim. difp. 25. cum feqq. Quo iure autem votum folemne in profefione religionis emiffum matrimonij contra- ctum poftea inritum dirimat, vide eundem Sanch. latè difputantem d. lib. 7. difp. 26.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Votum folemne impedit, & dirimit matrimonium poft*
- 2 *contractum.*
- 1 *Profefio ea conditione facta vt proficiens domi maneat,*
- 2 *& certam fuorum bonorum portionem habeat ad ne-*
- 3 *ceffaria vita subsidia ex Abbatis voluntate penden-*
- 4 *tem valida eft.*
- 3 *Declaratur Concil. Trident. feff. 25. de regularibus,*
- 4 *cap. 2.*
- 4 *Nouitiatus annus extra monasterium de licentia fu-*
- 5 *perioris iufta de caufa peragi, & adimpleri poteft.*
- 5 *Metus folum reuerentialis non annullat profefionem.*
- 7 *Nullum, & modicum equiparantur.*

C A P. Infinuante. V I I. & fin.

Innocent. III.

Soemmiter vouens licet cum modica coactione, i- quam patientia ac perfcuerantia temporis per fe tollit, fi deinde contrahat matrimonium de præfenti, non tenet, & cogendus eft per cenfuram vt reuertatur ad Religionem. Colligunt ex Ordinarij. Abf. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoftienf. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpofit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 51. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 578. remiffiue Cafal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguft. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. unico.*

Vt in domo propria, &c.] Notatur ad hoc, quòd fœ- mina poteft religionem proficere ea conditione, vt domi fuæ maneat, & certam fuorum bonorum portio- nem habeat ad neceffaria vitæ subsidia, & alimenta ex fuperioris voluntate pendentem; vt per Nauarr.

comment. 2. de regularibus, num. 14. Azor. *instit. moral.* part. 1. lib. 12. cap. 9. *quæst.* 4. late Ioan. à Cruce de *statu relig. lib. 1. cap. 3. dub. 2.* vbi asserit prohibitionem Concil. Trident. *sess. 25. de regularibus, cap. 2.* habere tantum locum in redditibus vt propriis, & irreuocabilibus per Prælatos, & sine eorum licentia distrahendis. Barthol. à S. Fausto in *thesauro Relig. lib. 5. quæst.* 246. vbi hoc limitat, nisi Religionem profiteretur cum pacto vt in propria domo maneat independenter à superiori voluntate, quia tunc nulla erit professio, cum huiusmodi pactum sit contra obedientiam votum, ac subinde contra Religionis substantiam pugnet. Vnde text. in *presenti*, intelligi de retentione, seu reservatione honorum ad vsum profitentis in domo propria pro suis necessitatibus tanquam obedientiarum, & ex voluntate Prælati, tenent Nauarr. *consil. 20. num. 3. sub tit. de regular. in antiq. & d. com. 2. num. 16.* Azor. *d. lib. 12. cap. 5. quæst. 2. in fine*, Beja *responsorum casuum conscientia, part. 4. casu 17.* Fr. Emman. *quæst. regul. tom. 3. quæst. 17. art. 6.* Sanchez de *matrim. lib. 7. disp. 25. num. 21. & in præcepta Decalogi, lib. 5. cap. 4. num. 99.* Nicol. Garc. de *beneficijs, part. 7. cap. 10. num. 100.* & ita non quoad proprietatem, sed quoad vsum, vt intelligit Sanchez *lib. 5. disp. 9. num. 14. vers. ad 4.* Alij tamen clariùs, vt ipsi dicunt, in hac quæstione sub distinctione procedunt, dicentes quod si quis Religiosus sub ea conditione, vt sibi liceat proprium & bona immobilia possidere, & liberè acquirere profiteatur retinendo ea, vt propria etiam inuito Prælate, talis professio erit nulla, & irrita, vt pote contra essentiam atque substantiam religionis, & omnino cõtraria voto paupertatis, secus autè esset quando vsum solum sibi reseruaret proficiens pro suis necessitatibus ex superiori licentia, eiusque nutu reuocabilem, tunc enim valet professio, nec conditio reicitur, ita *glos. hic verbo vt in domo*, Bart. in *auth. ingressi, C. de sacros. Eccles. num. 29. vbi Paul. num. 18.* Bernard. *reg. 5. 21.* Garc. *reg. 420. num. 2.* Spin. in *speculo testamenti glos. 1. 2. num. 12.* Less. de *iustitia, lib. 2. cap. 4. 1. num. 63.* Ceuat. *commun. contra communes, quæst. 85. n. 2.* Ludouic. Miranda in *manual. Prælatorum, tom. 1. quæst. 28. art. 2.* Humad. *l. 7. glos. 1. num. 2. tit. 7. part. 1.* Syluest. *verbo religio 3. quæst. 8.* Fr. Emman. *d. quæst. 1. art. 6.* Barthol. de *V. chis in praxi nouit. disp. 13. dub. 1. num. 11.* Basil. Pont. de *matrim. lib. 5. cap. 10. n. 10.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 12. n. 14.* & 15. nouissimè post primam impressionem visus Hieron. Roder. in *comp. 99. Reg. resol. 13. 6. n. 13.* benè Sanchez in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 97. vbi num. 98.* resoluti in dubio reservationem aliquorum honorum tempore professionis à Religioso factam esse hoc modo intelligendum, nempe quoad vsum ex licentia Abbatis, ab ipsòque reuocabilem, & in his terminis credo intelligendum Marc. Anton. Genens. nimis largè loquentem in *practicab. Ecclesiast. quæst. 265.*

Sed mirum est quod Pontifex hic professionem Religionis validam iudicauerit cum bonorum retentione etiam ad effectum dirimendi matrimonium postea contractum, contra text. in *cap. unic. de voto, lib. 6.* & contra resoluta ad *cap. 2. de testament. & quæ nouissimè tradit Bonacina de clausura, & penis eam violentantibus impositis, quæst. 2. puncto 10. diff. 2. §. 1. num. 4.* circa omnimodam repugnantiam monachatus cum proprij retentione. Quare Zabarell. *num. 5. propos. 2. & 3.* cum communi *hic* post Innocent. in *cap. porrectum, num. 1. de Regular.* arbitrantur propterea hic valuisse Religionis professionem, quia immediatè subsequuta est habitus susceptio cum lapsu biennij, per quæ inducitur religionis professio, saltem tacita, seu virtualis, arg. *cap. vidua 4. cap. ad Apostolicam 16. ibi, habitum recepit, de Regularib. Clement. vlt. eod. tit.* Constat autem

nobilem mulierem, de qua *hic*, in Ordinis habitu per biennium perseuerasse, vt patet in littera, & idè tacite fuisse professam, ac subinde saltem tacite voluisse abdicare bonorum proprietatem, quod erat antecedens omnino necessarium ad validitatem professionis, ex *reg. cap. præterea 5. ad fin. de officio deleg. cum alijs.* Ergo, &c. Verum communis placere non potest, quia multò fortior probatio voluntatis est illa, quæ fit per expressum vouentis consensum, quàm quæ per tacitum, qui resultat ex habitus susceptione, etiam cum temporis perseuerantia, *glos. vlt. in d. cap. vidua, glos. verbo signatos, in cap. tuarum 11. de priuileg. glos. verbo fallens, in l. qui in aliena, §. vlt. ff. de acquirend. hered. cum his, quæ Couart. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 5. vers. hinc*, igitur cum mulier hæc tempore, quo habitum suscepit, votum emisit, expressè fuerit protestata se non aliter velle profiteri quàm adiecto tenore, vt in domo propria cum omni substantia sua remaneret, sit consequens susceptionem habitus, & perseuerantiàm in illo, ex quibus tacita inducitur voluntas, non posse plus operari, quàm expressam eiusdem vouentis, & & protestantis, fatemur quidem susceptionem habitus cum perseuerantia tanti temporis merum illatum penitus profugasse, vt text. habet, negamus tamen tacitum illum consensum præualere potuisse contra expressum de manendo in domo cum omni substantia. Eodem modo reiecta distinctione Innocent. *hic num. 5. ad fin. vers. vel dic. & in d. c. porrectum, num. 3.* reiectò quoque intellectu, quem præstitit *glos. hic verbo vt in domo*, consonantiùs dici potest professionem hic valuisse ex eo, quia mansio extra claustrum cum omni substantia fuit de licentia superioris remouibili ad ipsius nutum, quo casu nihil proprium retineri dicitur, & professionem sub huiusmodi conditione factam validam esse vltra citatos in Collectaneis ad hunc text nouissimè tenent Barthol. à S. Fausto in *thesauro Religiosorum, lib. 8. quæst. 33.* Bonacina *d. num. 4. vers. secundo inferuntur*, aduertens istam conditionem non repugnare substantiæ voti paupertatis, cum paupertatis votum actuali retentione vsus alicuius rei dependet à voluntate superioris non violetur; additque hoc pacto explicandum esse in dubio, dum quis in professione reseruatur sibi aliqua bona; cum enim in dubio nullus præsumatur delinquere, credendus est voluisse modo licito promittere, & professionem validam emittere.

Ex prædictis huius text. verbis colligi videtur nouissimè 4
uitatus annum extra monasterium de licentia superioris iusta de causa peragi, & adimpleri posse, quia satis dicitur manere in monasterio, imò verò intra monasterium, qui manet extra ipsum sub obedientia Prælati, & de eius licentia iusta de causa data, & cum habitu probationis, qui ferri consuevit in tali religione: vide Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 15. art. 10. vers. tum quia.* Ludouic. Miranda *d. tom. 1. quæst. 2. 2. art. 5.* & plures citatos per me de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 101. num. 28. quibus adde Sanch. in *præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 27. cum seqq.* Bonac. de *clausura & penis eam violentantibus impositis, quæst. 2. puncto 9. diff. 2. §. 3. num. 6* vbi citat metipsum in *collect. ad cap. 16. num. 5. & 8. de regular.* Barthol. à S. Fausto in *thesauro Relig. lib. 5. q. 176.*

Nos igitur, &c.] Noratur ad hoc, quod metus levis non est sufficiens ad irritandam professionem ne dum in foro externo, sed nec in foro conscientie, quia non immutat multum voluntatem, ac proinde non diminuit notabiliter libertatem profitentis, vt per Sot. de *iustit. lib. 7. quæst. 2. art. 1. vers. ad secundum, col. 1. 2.* Valent. 2. 2. *disp. 6. quæst. 6. puncto 4. col. vlt. vers. neque verò eadem.* Philiarth. de *officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 18. vers. decimo*, Azor. *instit. moralium, part. 1. lib. 11. cap. 15.*

cap. 15. quæst. 6. Sayr. in clau Regia, lib. 6. cap. 4. num. 19. Less. de iustit. lib. 2. cap. 40. dub. 3. num. 18. vers. hinc sequitur. Soar. tom. 3. de Relig. lib. 6. cap. 4. num. 12. Bonac. de legib. disp. 4. quæst. 2. puncto 3. num. 7. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nonit. disp. 13. dub. 12. num. 16. vbi ampliat, etiamsi hic metus leuis sit causa, sine qua professio non emitteretur, dummodo non tollat rationis usum, nec libertatem ad litaliter peccandum sufficientem.

Non tam metu regio. &c.] Notatur ad hoc, quod metus solum reuerentialis non annullat professionem, Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 3. §. 6. num. 7. & 8. Salzed. ad Bernard. reg. 5. 2. ampliat. 1. Henric. in summa. lib. 11. cap. 9. num. 5. Sanchez de matrim. lib. 4. disp. 6. num. 18. Sayr. in clau Regia, lib. 6. cap. 4. num. 18. Beltramin. in annot. ad decif. 385. Gregorij XIV. Rot. decif. 579. num. 1. part. 1. recent. Barthol. de Vecchis d. loco. num. 11. Secus autem si præcesserunt minæ, aut verbera, quia tunc sui valore careret professio expressa metu reuerentiali emissa, secundum Henric. & Sayr. d. locis, Rot. d. cap. 4. num. 17. Sanch. in præcepta Decalogi, lib. 4. cap. 3. num. 26. Fr. Barthol. de Vecchis vbi supr. num. 19.

De parentum consilio.] Id est, de consanguineorum consilio, vt per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glof. 8. num. 2.

Vel modica.] Ergo nullum, & modicum æquiparantur, vide ramen Tiraq. in lsi vnguam, verbo donatione largiens, num. 107. C. de renouandis donat.

De Eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium.

TIT. VII.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cened. collect. 85. Durand. in breuiar. aureo iuris Canon. & in spec. iur. Pontif. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuat. titulorum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sancti Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontif. pag. 543. Goffred. & Host. in sum. huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in præparatis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in exposit. titulorum iuris Canon. omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. & quæ crimina ad mortem coniugis relata matrimonium contractum dirimant, vide apud Sot. in 4. disp. 37. quæst. vnica, art. 4. Alphonf. Veractus in specul. coniug. part. 1. art. 33. 34. & 36. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. in grad. prohib. glof. 5. ex num. 27. Viuald. in candel. aureo, tit. de impediment. crimin. matrim. num. 212. cum seqq. Mozz. de contr. tit. de matrim. §. fin. ex n. 25. Stephan. de Gaëta in repet. cap. ad limina 30. quæst. 1. §. 4. ex num. 410. Henric. in summa, lib. 12. cap. 12. Valent. tom. 4. disp. 10. quæst. 5. puncto 3. Basil. Pont. de impedimentis matrimonij, cap. 27. Egid. de Sacram. & cens. disp. 31. dub. 5. Rebell. de oblig. iustitie. p. 2. lib. 3. q. 8. n. 10. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 78. & 79. Gutier. eod. tract. cap. 105. Bonac. eod. tract. quæst. 3. puncto 6.

S V M M A R I V M.

1 Matrimonium contrahens viuente prima vxore cum secunda hoc ignorante, prima mortua à sui petitione non separabitur à secunda.

- 2 Ignoranter rem habens cum vxorata potest post obitum coniugis cum ea matrimonium contrahere.
- 3 Amplia etiamsi habita scientia adsit copula, si ante eam inaeatur matrimonium.
- 4 Adulterium committens data fide de matrimonio contrahendo priore coniuge superstite non potest cum adultera matrimonium contrahere.
- 6 Machinatio in mortem viri debet effectum sortiri, vt ex ea impedimentum hoc oriatur.
- 7 Metu contrahens si vxor illius cum quo contraxit sine aliquo nouo consensu non cohabitauerit illi.
- 8 Matrimonium prius inualide contractum non ratificatur si sublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoscat.

C A P. P R O P O S I T U M. I.

Alexand. III.

Viuente prima vxore quando quis contrahit cum secunda hoc ignorante, si moriatur prima, & vir petat diuortium à secunda, non sunt separandi, nisi mulier petat diuortium, non obstante quod secundum iura vir non potest ducere illam, quam polluit per adulterium, præsertim illam, cui fidem dedit viuente prima, vel quæ machinata est in mortem vxoris. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormit. Præpos. Canif. Cuiac. Cened. collect. 95. Alexand. de Neuo, Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 52. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 578. remissiuè Ximen. in conc. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 1. & est post Concil. Lateranen. p. 6. cap. 1.

Probat hic text. quòd is, qui viuente prima vxore cum alia contraxit huius rei inscia, & cum ea permansit mortua prima cogendus est cum secunda vitam agere, mulieri verò datur ad discedendum facultas. Verùm hic text. difficilis apud DD. reputatur, & difficultas ex duobus potissimum penditur, primò dum iudicat matrimonium inter eos, inter quos legitimus consensus non fuit. Secundò dum cogit virum in hoc coniugio permanere quasi matrimonio alligatum, mulieri verò quasi liberè diuertendi licentiam facit, atque ideo videtur in eo text. Pontifex matrimonium sine consensu iudicare. Accedit quòd paria sunt in iure nostro aliquid non fieri, vel fieri minus legitime, quoties 6. ff. qui satisfacere cog. l. eque. 2. 4. §. qui reprobos. ff. de pignor. act. Mantu. lib. 1. dial. class. 8. cap. 17. Tiraq. de retractu lign. §. 8. glof. 7. à num. 3. Si autem nullus præcessisset consensus, ex sola cohabitatione matrimonium iudicari non potuisset, cap. illud, de presumpt. Ergo ex antecedenti consensu inuiti per cohabitationem non bene iudicatur matrimonium in hoc text. Tandem in contrarium videtur text. in cap. pen. ibi, de nouo, hoc tit.

Doctores igitur circa explicationem huius text. mirum in modum se inuoluunt, nam glof. in præsent. & in d. cap. pennit. verbo nouo, requirit nouum consensum, atque ideo inquit quòd si antequam de nouo consentiret vir alteri nuberet, matrimonium valeret, sequuntur communiter DD. vt testatur Abb. hic num. 4. Bald. Nouel. de dose. part. 1. §. hæcenus, num. 18. Paris. consil. 52. in princ. lib. 4. & pro hac sententia facit, reg. non firmatur, de reg. iur. lib. 6. & quæ ibi glof. & DD. tradunt Dec. & Cagnol. in l. quod ab initio. ff. de reg. iur. eandem sententiam confirmat glof. recepta in l. etsi contra, verbo depositum, C. de nuptijs, & ibi Bald. num. 2. Sed hæc communis sententia aperte confunditur ex hoc text. vbi tantum requiritur vt sublato impedi-

imento

mento in eadem cohabitatione maneat. Rursus in contrarium est auctoritas glos. communiter receptæ in cap. non debet, verbo de cetero, de consang. dum ait quòd si duo in gradu prohibito contrahant, & sublato impedimento per legem, vel dispensationem in matrimonio maneat absque alio nouo consensu matrimonium iudicatur, sequuntur multi, quos refert Couarr. de spons. part. 2. cap. 4. in princ. num. 5.

Quare reiecta concordia Paris. & Couarr. dictis locis, quæ manifestè repugnat menti, & verbis DD. ubi supra, qui nouum consensum requirunt, præmittenda sunt duo. Prius est consensum semel expressum, quantum propter aliquod impedimentum non possit effectum sortiri, naturaliter tamen & verè consensum expressum esse, cum sit assensus voluntatis circa rem intellectam, consensus autem hic semel expressus quantum effectui suo careat per accidens, manere tamen creditur donec vel expresse, vel virtualiter actu contrario reuocetur, iuxta reg. text. in l. 3. & leum qui, ff. de probat. cap. maiores, §. 2. de Baptism. tradit Alciat. de pres. reg. 2. pres. 16. Et verum est quamuis longum temporis spatium elapsum sit, vt scribit Ias. in l. sancimus, num. 6. C. de testamento, & in matrimonio, resoluit Ruin. consil. 151. lib. 5. Tiraq. l. 9. conub. num. 133. quod absque dubio procedit quando factio aliquo voluntatis perseverantia ostenditur.

Hoc supposito dicendum est quòd siue agatur de matrimonio, siue de quocunque alio contractu celebrando, qui certam verborum formam non requirat, sed naturali consensu perficiatur, si semel consensus sit expressus, & propter impedimentum iuris non possit effectum sortiri, vt actus statim valeat sublato impedimento ex vi prædicti consensus, qui perseverat, actus perficitur, patet hoc ex dictis manifestè, & ex eo probatur, quoniam verum est dicere in eo actu reperiri consensum, qui per actum nullum rectè significatur, vt probat text. & ibi Bart. notat in l. ult. ff. de rebus eorum, Menoch. de arbirr. casu 161. num. 70. Item sublato impedimento nihil obstat quominus consensus olim expressus, eo modo manens effectum sortiat, ergo, &c. Probat etiam hoc auctoritate Iurisconsulti. in l. obseruare 4. ff. de offic. Proconsul. in fin. & in l. si quis 27. ff. de ritu nupt. l. quæsitum, ff. de sponsal. iuxta quæ dicendum est in hoc text. cum similibus perfici matrimonium ex consensu olim expresso inualidè, cohabitatione tamen continuato, non vt à principio consensus præstiti, sed vt ex nunc quasi tempore remoti impedimenti exprimeretur. Neque audiendi sunt DD. existimantes cohabitationem nouum facere consensum per se sufficientem ad matrimonium faciendum, quoniam si nullus præcessisset consensus expressus tempore inhabili, cohabitatione non sufficeret; ergo ex vi prioris consensus, qui manere præsumitur, hoc fit, & ita in specie probat text. in cap. ad id quod, de sponsal. & in cap. duo, de despons. impub. & in cap. ult. de coniug. seru. oportet autem vt sciant coniuges impedimentum esse sublatum, quia ignorantia effectum consensus impedit, & ita in effectu resoluit Innocent. receptus in presenti, glos. in d. cap. non debet, & alij DD. proxime citati. Ad text. verò in d. cap. ult. quatenus videtur requirere nouum consensum, resp. in eo text. non fuisse dubitationem vtrum ex antecedenti consensu cohabitatione continuato perficeretur matrimonium, sed vtrum inter illos potuerit esse coniugium non obstante impedimento adulterij? & huic quæst. respondet Pont. impedimentum non obstat, quia possunt de nouo matrimonialiter consentire. Vel dici potest nouum consensum appellari ibi scientiam impedimenti sublari cum perseverantia prioris, quia nouum ex tunc matrimonium facit, ideo autem sit facultas mulieri

ad recedendum in hoc text. quia antequam sciret impedimentum sublatum, consensus non sufficiebat, vt cum primum sciuit, potuit recedere, & consensum reuocare, maritus autem in pœnam non potest, vt etque tamen si per diem cohabitauerit impedimento sublato scienter matrimonio alligatus manet.

Erat inscia quòd ille aliam haberet, &c.] Ergo coniuge altero ignorante reliquam habere coniugem, cum non fuerit adulterium formaliter ex parte vtriusque, poterit inter eos consistere matrimonium post coniugis obitum, ita Syluest. verbo matrimonium 8. quaest. 9. dicto 4. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 79. num. 31. vnde hoc crimen vxoricidij non irritare matrimonium, si ex altera parte propter ignorantiam circumstantiæ non fuit formaliter adulterium, sed simplex fornicatio, tenet Nauarr. consil. 12. num. 2. sub tit. de sponsal. in antiq. Henric. in summa, lib. 12. cap. 14. num. 3.

Vtrum verò desideretur post scientiam coniugij alterius matrimonium de facto iniri, & copulam haberi, an potius sufficiat si ante scientiam inecatur matrimonium, & habita scientia adit copula? id sufficere ad hoc impedimentum incurrendum, resoluit Sanchez d. disp. 79. num. 32. & num. 34. dicit sufficere fidem dari ante coniugij notitiam dummodo ea habita sequatur adulterium nondum priori fide dissoluta, & n. 37. dicit haberi tunc scientiam quando adest certitudo, aut probabilis opinio, & n. 38. contra communem tenet excusare ignorantiam crassam, & supinam.

Cui fidem dederat.] Notatur ad hoc, quòd quando quispiam fide data de matrimonio contrahendo adulterium committit, vel de facto cum eadem matrimonium iniri prioris coniuge superstitite, matrimonium subsequens inter eos dirimitur, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 130. cum seqq. Sanch. d. lib. 7. disp. 78. à princ. ubi num. 28. aliquos citat, qui ex prædictis nostri text. verbis persuaderi videntur ad hoc impedimentum contrahendum necessarium esse vt promissio illa non sit nuda, & simplex, sed fide vallata, at num. 29. contrarium meritò sequitur.

Et illam maximè, cui fidem dederat.] Id est, quamuis fides minimè data sit, prout colligi videbatur ex contextura verborum text. sed id verum non est, nam dicitur maximè, accipi debet pro tantum, vt explicat hic P. bb. num. 5. Alexand. de Neuo num. 6. Prapof. num. 2. quos refert Sanch. d. lib. 7. disp. 78. num. 1.

Vel quia machinata est in mortem vxoris.] Aduerte huiusmodi machinationem debere effectum sortiri, si enim coniux mortem coniugis machinetur, nec ea subsequatur, locus non erit huic impedimento, sed poterunt adulter, & coniux superstes altero defuncto matrimonium inire, ita Sanch. d. lib. 7. disp. 78. num. 7.

In glos. Insciam. 1. Notatur ad hoc, quòd illa, quæ metu contraxit, sit vxor illius cum quo contraxit sine alio nouo consensu, si cohabitauerit illi, vt per Nauar. consil. 12. num. 2. sub tit. de sponsal. in antiq.

Notatur etiam ad hoc, quòd non ratificatur prius matrimonium inualidum si sublato impedimento ignorans coniugem carnaliter cognoscat, ita Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 36. num. 3. in medio.

S V M M A R I V M.

- 1 Vxor prima viuente, & non cognita, si quis contraxit cum secunda scienter, & eam cognouit, etiam mortua prima secunda habere non potest, secus si prima erat non legitima vxor.
- 2 Adulterium existimatum interueniente promissione futuri matrimonij non dirimit sequentes cū adultera nuptias, si matrimonij prius contractum fuit inualidum.

- 3 *Matrimonium contractum metu cadenti in constantem virum ad eum finem iniuste incusso est inualidum.*
- 4 *Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.*
- 5 *Iuramento non efficitur validum matrimonium metu contractum.*
- 6 *Iuramentum adiectum matrimonio metu graui extorto non obligat.*

CAP. Significauit. II.

1 **Q**ui contrahit cum vna, & deinde contrahit cum alia scienter, cum qua habet copulam, si primum matrimonium non fuit validum, vtpote quia coacte contraxit, nec eam cognouit, habebit secundam, si verò fuit validum, licet prima sit mortua, non potest habere secundam si scienter contraxit, secus si ignoranter, sed aliam habere potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 52.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 579.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 2.* & est post Concil. Lateranen. *p. 6. cap. 13.*

2 *Quod non sponte in primam consenserit.* Notatur ad hoc, quòd adulterium existimatum interueniente promissione futuri matrimonij non dirimit sequentes cum adultera nuptias ita matrimonium prius contractum fuit inualidum; ita Viuald. in *candel. aureo, p. 1. tit. de matrim. num. 213.* Iacob. de Grassis in *decis. aureis, part. 1. lib. 2. cap. 85. num. 7.* Matienz. in *rubr. tit. 1. gl. 1. num. 183. lib. 5. nouè recop.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 3. num. 155. vers. 4.* Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 79. num. 30.*

3 *Tanta vis, &c.* Ergo matrimonium contractum metu cadenti in constantem virum ad eum finem iniuste incusso est validum, de quo vide Fr. Emman. in *summa, tom. 1. cap. 231. num. 1.* Henriquez in *summa, lib. 11. cap. 9. num. 1.* Sanchez de *matrim. lib. 4. disp. 12. num. 18.*

4 *Ipsam carnaliter cognouerit, &c.* Notatur ad hoc, quòd matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta, ita Paludan. Gabriel, & alij, quos refert Sanchez *d. lib. 4. disp. 18. num. 13.* vbi n. 15. cum multis, quos citat resoluit nullo modo esse matrimonium quando aliquis metu graui cogitur contrahere, & consummare, & *num. 18. in princ.* respondet text. in *presenti*, cum similibus intelligi quando copula est spontanea.

5 In *gl. Tanta.* Notatur ad hoc, quòd iuramento non efficitur validum matrimonium metu contractum, vt

6 per Sanchez *d. lib. 4. disp. 20. n. 12.* Nam iuramentum adiectum matrimonio metu graui extorto non obligat, nec indiget relaxatione, Couarr. de *spons. p. 2. cap. 3. §. 5. num. 3.* Greg. in *verbo in orden, tit. 11. part. 3.* Gutier. de *iuram. confirm. p. 1. cap. 57. num. 22.* Seraph. de *priuil. iuram. prinil. 110. num. 11.* Marien. *d. gl. 1. num. 120.* Henric. *lib. 11. cap. 9. num. 6.* Sanch. *d. disp. 20. num. 15.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium quis cum illa contrahere non potest quam vxore viuente cognouit si machinata fuit in mortem vxoris.*
- 2 *Adulterium, vbi interuenit machinatio mortis alterius coniugis, impedit, ac dirimit matrimonium subsequens.*

- 3 *Crimen machinationis mortis alterius coniugis quando matrimonium dirimit, ostenditur.*

CAP. Super hoc. III.

Contrahens de facto cum alia viuente prima vxore, si ista adultera aliquid est machinata in mortem vxoris, siue fidem dederit, quod prima defuncta eam duceret, secundum iura non potest in perpetuum illam habere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 59.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 579.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 3.* & est post Concil. Lateranen. *part. 6. cap. 16.*

2 Collige ex text. adulterium vbi interuenit machinatio mortis alterius coniugis impedire, ac dirimere matrimonium subsequens, etiam si de eo non adit promissio, ita Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 78. num. 2.* Bonac. *cod. tract. quest. 3. §. 1. n. 6. num. 5.* At verò machinatio in mortem coniugis si ab vno tantum fiat, & sine adulterio, nec impedit, nec dirimit matrimonium, vt resoluit Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 3. num. 130. vers. 2.* Basil. Ponc. de *impedimentis matrim. c. 27. in princ. vers. similiter neque.*

3 Aduertit tamen Sanchez cum pluribus, quos citat *d. disp. 78. n. 7.* aliquot condiciones requiri vt crimen machinationis mortis alterius coniugis matrimonium dirimat. Prima est vt machinatio illa effectum sortiatur, nam si coniux mortem coniugis machinetur nec ea subsequatur, locum non esse huic impedimento resoluit multi, quos refert, & sequitur idem Sanchez *d. num. 7.* quibus adde Rebell. de *obligat. iustitia, part. 2. lib. 3. quest. 8. num. 10.* Bonac. *d. punctio 6. num. 5. in fine.* Secunda est vt occisio sit vxoris non solum quando vir occidit vxorem per se, vel per alium, sed etiam quando vxor ipsa occidit vxorem intentione contrahendi matrimonium, ita Sanchez *d. disp. 78. n. 8.* & ibi per eum citatis adde Egid. de *Sacram. & censur. disp. 31. dub. 5. num. 55.* Gutier. de *matrim. cap. 105. n. 10.* Basil. Ponc. *d. cap. 27. vers. certius.* Bonacina *d. punctio 6. num. 7.* Tertia conditio est, vt cum mortis machinatione interueniat adulterium. Quarta vt adulterium illud, quod altero solo coniugis mortem machinanti requirit, sit vtrique matrimonium contractum notum. Quinta vt illa coniugis interfectio vestiatur sine ineundi alterius matrimonij, quas omnes condiciones percurrit, & declarat Sanchez *d. disp. 78.* vbi in vnaquaque explicanda plures refert Doctores.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahens cum secunda conscia prima viuente etiam ob adulterium separata, prima mortua separabitur secunda, & cum alia contrahere poterit.*
- 2 *Matrimonium cum aliqua contractum viuente primo coniuge & superstito impedimentum dirimens est.*
- 3 *Concubina publica qua dicatur, ostenditur.*

CAP. Ex litterarum. IV.

Clemens III.

Viuente prima vxore etiam ob adulterium separata & facta monacha, qui contrahit cum secunda conscia primæ, mortua prima est separandus à secunda,

cunda, & facta pœnitentia de adulterio, potest accipere non secundam, sed aliam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormit. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 54.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 579.* remiffiue Ximen. in *concord. p. 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 1.*

2 Collige ex text. matrimonium cum aliqua contractum viuente primo coniuge, & superflite esse impedimentum dirimens, vt habetur in *epist. 53. Nicol. I. in causa Lotbarij Regis, qui Theuerga prima vxore legitima viuente sibi Valdradam coniunxit, & copulauit, & postea retinere volebat, vt refert, & declarat alias auctoritates Basil. Ponc. de imped. matrim. cap. 27. vers. secundus, & de Sacram. matrim. lib. 7. cap. 45. num. 3.*

3 In glos. *Deprehensam.* Ex hac glos. iuncto text. colligit Auiles ad cap. 47. *pratorum, verbo nanteba, num. 1.* concubinam publicam non dici, quæ inuenitur in lecto, vel in mensa cum Clerico, Religioso, vel vxorato, vel quæ fuerit in delicto, vel accessu deprehensa, quia talis deprehensio non dicitur, nec reddit delictum, & concubinatum publicum, vel notorium, nisi aliter conuincatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Viuente legitima vxore contrahens cum secunda adultera etiam prima mortua à secunda est separandus.
- 4 Alimenta a patre spurij debetur, & num. 2.
- 5 Alimenta filijs spurij non solum pater tenetur prestare dum viuat, sed etiam eo mortuo eius hæredes.
- 6 Clericus ex redditibus beneficij tenetur alere filios spurios.
- 7 Mater in subsidium patris tenetur filios alere.
- 8 Aui tenetur alere nepotem, & descendentes ab illo.
- 9 Filij etiam spurij tenentur parentes alere.
- 10 Dotare tenetur pater filiam spuriam.
- 11 Pater non tenetur alere filium spurium si ipse ex sua arte, vel aliunde commode viuere possit.
- 12 Alimenta prestanda sunt filijs spurij attentis, & consideratis diuitijs patris, & eius qualitate.
- 13 Pontificium ius quando naturali iniicitur, & ab illo procedit, est vbique obseruandum.

CAP. Cùm haberet. V.

1 **V**XORE viuente si quis cum aliqua adulterauit, & in ius vocatus abiurauit adulteram, mox spreto iuramento cum ea contraxit viuente legitima vxore, & diu, id est, per decem an. 10s vixit cum ea habens ab ea plures filios, isti sunt omnino separandi, etiam mortua legitima vxore, & iniuncta pœnitentia est eis indicenda perpetua continentia, quia Ecclesiam scandalizarunt graui scandalo, præsertim si iam sunt senes, & Episcopus prouideat vt ipsi pro suis viribus prouideant. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Mar. Soc. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuac. Cened. *collect. 168.* Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 54.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 579.* remiffiue Casal in *annotat. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 5. cap. 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt l. 12. vbi glos. i. tit. 1. lib. 3. fori leg. Perez l. 3. glos. 1. pag. 47. col. 2. ad med. tit. 1. lib. 5. Ordin. Steph. de Gaëta in *repet. cap. ad limina 30. quest. 1. §. 4. num. 4. 16.*

Barbof. Collect. Tom. II.

Et diuturnitas temporis peccatum non minuat.] Vide 3 dicta ad cap. ult. num. 2. sup. de consuet.

Necessaria subministræ, &c.] Notatur ad hoc, quodd 4 spurii debentur alimenta à patre saltem de iuris Canonici æquitate, vide Couarr. de *spof. part. 2. c. 8. §. 6. à princ.* Cott. in *memorabil. verbo spurij, Perez l. 22. glos. 1. pag. 101. col. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinand. & in l. 1. glos. 1. pag. 69. & glos. 2. pag. 98. vers. spurij, tit. 2. lib. 5. & l. 2. glos. 3. pag. 307. colum. 2. vers. verum autem, tit. 15. lib. 8. Madera in *animaduers. iuris Ciuilib, cap. 32. num. 7.* Gomez l. 9. *Tauri, a num. 37.* Sim. de *Præcis de interpret. ultim. volunt. lib. 3. solut. 2. num. 7.* Nauarr. de *spolijs Cler. §. 18. num. 9.* Mench. de *success. creat. lib. 2. §. 20. num. 323.* Menoch. *consil. 60. num. 6.* Corset. *sing. 330. verbo spurium in 2. Mathes. sing. 147.* Paul. *Fulc. sing. 131. lit. F. in fine, & sing. 115. lit. A.* Hippol. *sing. 358.* Duen. *reg. 366. vers. quarto limita, & in reg. 363.* Gabr. *lib. 5. commun. tit. de alim. concl. 1. à num. 2.* Paleoth. de *notis, & spurij, c. 45. num. 8. & cap. 46. cum seqq.* Olan. in *antim. iur. lit. F. n. 47.* Molin. de *success. lib. 2. c. 15. n. 42. & 49.* Mozz. de *contract. de matrim. tit. de natural. matr. n. 15.* Laram in *l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, à n. 9. ff. de lib. agrosf.* Cornel. Beninc. de *pruul. paup. in 2. specie, in ind. à num. 9.* Garc. de *expens. c. 3. n. 8.* Brunor. de *Sole in quæst. leg. 9. 25. n. 16. & 17. cum seqq.* Spin. in *speculo testam. glos. 16. princ. à n. 96.* Matienf. l. 8. glos. 1. n. 1. tit. 8. lib. 5. noua *recep.* Lancellot. *Gallia in consuet. Alexand. in glos. solidos, q. 6. num. 9. & num. 30. vers. & proprium.* Menoch. de *presumpt. lib. 1. pres. 36. num. 13.* Pontan. de *alim. cap. 1. à num. 9.* Molin. de *inst. tract. 2. disp. 168. vers. iure tamen, l. c. l. end. tract. lib. 2. cap. 19. dub. 6. num. 67.* Sanctarel. *var. resolut. lib. 1. quæst. 30. à princ. & præcipue n. 8.* Cened. *collect. 168. n. 5.* Surd. de *alim. tit. 1. q. 10. n. 5. cum seqq.* Gam. *dec. 201. 204. & 225.* Peregr. de *iure fisci, lib. 3. tit. 10. n. 55.* Morla in *emporio iuris, p. 1. tit. 1. q. 11. n. 32.* Gutier. *pract. lib. 2. q. 109. & seq. Valac. conf. 92. n. fin.* Ceuall. *commun. contra comm. q. 757. à n. 39.* Card. Mant. de *tacitis, & ambig. conuen. tom. 2. lib. 13. tit. 12. n. 5.* Cabed. *p. 1. decis. 148.* Farin. nouiss. *Rota dec. 747.* Azor. *inst. mor. p. 1. lib. 5. c. 20. col. 457. & p. 2. lib. 2. c. 11. q. 2.* D. Garc. *Mast. Sicilia dec. 85. n. 2. & decis. 144. n. 8.* Mart. de *iurifd. p. 4. casu 162. n. 12.* Aloyf. Ricc. in *collect. dec. p. 1. collect. 110. & p. 4. collect. 1099. & collect. 1212.* D. Barbofa in *l. 1. p. 4. n. 65. ff. sol. matr.* Card. in *praxi iudicum, verbo filius, num. 37.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib. 1. q. 13. n. 11.* Valer. *Reginald. in praxi fori panit. lib. 20. n. 29. & 32.* Rebell. de *oblig. iust. p. 2. lib. 5. q. 8. sect. 2. n. 8. & seq.* nouissimè Lufit. *Benedict. Ægid. ad l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure, in initio, num. 31.**

Amplia primò huiusmodi obligationem alendi 5 filios illegitimos, & spurios non solum subsistere in patre viuente, sed etiam eo mortuo transire ad hæredes, vt per Duen. *reg. 367. num. 4.* Couarr. d. §. 6. num. 14. Laram d. §. *idem rescriptis, num. 79. & §. item rescriptum, num. 9.* Molin. d. cap. 15. num. 43. Cened. d. *collect. 168. num. 12.* Bened. Ægid. d. l. *ex hoc iure, in initio, num. 32.* D. Barbofa d. l. 1. *part. 4. num. 72. & 127.* Surd. de *alim. tit. 1. quæst. 50. per totam, Rebell. d. quæst. 8. num. 7.* Gam. *decis. 11. num. 6.* Molin. *disp. 168. vers. non solum.* Aloyf. Ricc. d. *collect. 1099. vers. inferitur secundo, & collect. 1212. vers. amplia secundo, vbi refert de Franchis decis. 178. quidquid dicat Capyc. decis. 144. non enim potest pater disponere vt filius non alatur.* Surd. *tit. 8. pruil. 85. num. 10.* Couarr. d. §. 6. num. 5. *vers. §. Paleoth. d. cap. 47. num. 6.* Lara *num. 82. dictis locis, quia obligationem legis immutata non potest, præcipiæ quando ex naturali vinculo procedit, l. nemo potest, ff. de legat. 1. Et ad omnes alios transit successores, vt est donatarius omnium bonorum, ex Rip. in *l. si unquam, quæst. 23. C. de reuoc. donat.* Paleoth. *cap. 34. num. 10.* Surd. *tit. 1. quæst. 49. à num. 8.**

- 6 Secundò amplia, hanc obligationem alendi filios spurios comprehendere clericum etiam ex redditibus beneficij, vt per Nauarr. *de spolijs clericis*. §. fin. num. 11. Surd. *consil.* 177. num. 13. & *consil.* 310. num. 2. Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 4. quæst. 20. vers. si roges*, & *cap. 40. quæst. 7*. Paul. *Comit. respons. moral. lib. 1. quæst. 45*. D. Garc. Mastrillo *Sicilia decif. 144. num. 21*. D. Barbosa *d. l. 1. part. 4. num. 133*. Chald. Pereira *de potestate elig. cap. 13. num. 11*. & *de emp. cap. 16. num. 45*. Marta *de inrisidit. part. 2. cap. 20. num. 18*.
- 7 Tertiò amplia in matre per text. in *presenti*, vbi commune vtrique parentum onus reicit liberis sic natis alimenta ministrare, intellige non ordine coniunctiuo, sed ordine successiuo, vt scilicet pater per prius teneatur, mater verò in subsidiu, vt per Peregrin. *de iure fisci*, lib. 3. tit. 18. num. 59. Surd. *tit. 1. quæst. 15. num. 11*. Gam. *decif. 304*. Couarr. *d. §. 6. num. 13*. Palat. *in repet. cap. per vestras*, & *donat. inter virum*, & *uxor. pot. ab. 3*. §. 23. num. 12. Lara *d. §. idem respicitur*, n. 35. Sanctar. *d. lib. 1. quæst. 33*.
- 8 Quartò amplia quòd nedum pater filium spurium, sed & nepotes, & descendentes ab illis alere teneatur, & præterea auus nepotem spurium, & reliquos, vt per Gama *decif. 11. num. 7*. & *seqq.* Laram in *§. idem respicitur*, num. 39. Vincent. de Franch. *decif. 183. num. 15*. Peregrin. *d. tit. 18. num. 64*. Surd. *tit. 1. quæst. 13. num. 6*. D. Barbosa *d. l. 1. part. 4. num. 70*. Perez *tit. 2. lib. 5. Ordinar. pag. 98*. Anton. Gom. *l. 9. Tauri*, num. 38. Molin. *d. disp. 168. vers. non solum*, Azor. *part. 2. lib. 2. cap. 12. quæst. 6*. Sanctarel. *d. lib. 1. quæst. 31. num. 11*. Nepos quamquam legitime natus ex filio spurio, non potest auo ab intestato succedere. Bernard. Græuz. *ad practic. Camer. Imper. lib. 2. conclus. 115*. Ioseph. Ludouic. *Perus. decif. 18. num. 37*. Gama *decif. 11. num. 5*. & *decif. 136. n. 4*. at verò ex testamento posse hunc nepotem auo succedere, resoluit Ioseph. Ludouic. *d. decif. 18. num. 33. cum seqq.* Duen. *reg. 366. limit. 2*. Peregr. *d. tit. 18. num. 45. cum seqq.* Gama *d. decif. 11. num. 5*. & *decif. 136. ad fin.* D. Barbosa *d. l. 1. part. 4. num. 76*.
- 9 Quintò amplia per reg. correlatiuorum è contrario filios non solum legitimos, sed etiam naturales, & spurios vtriusque sexus obligari ipso iure naturali, & humano ad alendos parentes, vt per Menoch. *de presump. lib. 3. quæst. 29. num. 16*. Laram in *§. parens*, à num. 14. Surd. *tit. 1. quæst. 17*. & *20*. & *tit. 4. quæst. 18. num. 5. 2. cum seqq.* Molin. *de iustitia, tract. 2. disp. 228. vers. quibus efficitur*, Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 3*. Alcan. Clem. *de patria potest. cap. 4. num. 44*. Lancell. Gallia *in consuetud. Alexand. verbo uxori, quæst. 4. num. 32*. Pradil. *in summa legum pœnalium, part. 2. cap. 49. num. 2*. Sayr. *in clau. Regia lib. 7. cap. 5. num. 15*. Cardoso *in praxi iudicum, verbo alimentum, num. 14*. & *verbo filius*, num. 40. Reb. *d. quæst. 8. num. 8*. Bened. Egid. *d. l. ex hoc iure, in initio, num. 36*. Sanctarel. *d. quæst. 31. num. 32*.
- 10 Sextò amplia, vt etiam pater teneatur dotare filiam spuriam, vt per Couarr. *d. §. 6. num. 11*. Hieron. Gabr. *consil. 25. num. 4*. & *5*. Molin. *de primog. lib. 2. cap. 15. num. 45*. Sanctarel. *d. quæst. 31. num. 14*. Perez *ad lib. 8. Ordin. pag. 107. in fine*, Peregr. *d. tit. 18. num. 56*. D. Barbosa *d. l. 1. part. 4. num. 64*. & *65*. Duen. *reg. 366. ampl. 3*. Craff. *§. institutio, quæst. 7. num. 17*. & *18*. Ceual. *commun. contra commun. quæst. 565*. Aldouin. *consil. 103. à num. 14*. Surd. *consil. 310. num. 2*. & *de aliment. tit. 1. quæst. 10. n. 15*. D. Barbosa *d. l. 1. part. 4. num. 66*. Card. Mantica *de tacitis*, & *ambiguis conuent. lib. 12. tit. 16. num. 19*. Chald. Pereira *d. quæst. 18. num. 10*.
- 11 Limita tamen principalem text. conclusionem si spurij de sua arte vel operibus, aut aliunde commodè viuere possint, vt per Palat. *in repet. cap. not. ab. 3*. §. 23. n. 7. Couarr. *d. §. 6. num. 9*. Spino *d. glof. 16. à num. 15*. & *216*.
- Gutier. *pract. lib. 2. quæst. 109. num. 3*. Cened. *d. collect. 168. n. 5. in medio*, Rebell. *d. lib. 5. quæst. 8. n. 7*. Henriq. *in sum. lib. 11. c. 19. n. 2. lit. N*. Surd. *tit. 7. q. 9*. Aloyf Ricc. *d. collect. 1099. in fin.* & *collect. 1212. vers. nunc limitia*, vbi refert Thefaur. *decif. 211*. Aym. *conf. 219. num. 8. vol. 2*. Rot. Bononiens. *decif. 22. num. 6*.
- Secundum quòd eis suppetunt facultates.] Ergo alimenta præstanda sunt filiis spuris attentis, & consideratis diuitiis paternis, & eius qualitate, ac dignitate, vt tenent Cou. *d. §. 6. n. 8*. Gom. *l. 10. Tauri*, n. 40. Mol. *lib. 2. de primog. c. 15. n. 55. vers. sed verius est*, Vincent. de Franch. *decif. 183. n. 18*. & *19*. Matienl. *l. 8. glof. 1. n. 10. tit. 8. lib. 5. noua recop. Surd. de alim. tit. 4. q. 18. n. 51*. Mol. *de iust. tit. 2. disp. 168. in princ.* Less. *cod. respicit. lib. 2. cap. 19. à n. 67*. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 1. cap. 3. q. 2. Megal. in p. 2. lib. 2. cap. 2. q. 2. num. 4*. Sanctarel. *var. resol. lib. 1. q. 31. n. 29. me citato in hoc loco*, Diana *resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 85*. quamuis in alimentorum præstatione considerandum esse filij spurij indigentiam inspecto iure naturali, & non ipsius, nec patris nobilitate, ac patrimonij viribus, minus bene tueantur Palat. *in repet. d. cap. per vestras*, §. 24. num. 3. Lara *d. §. idem respicitur*, num. 48. Gam. *Lusit. decif. 201. num. 4*. & *decif. 225*. & *343*. Barbof. *d. l. 1. part. 4. num. 65. vers. sed prima opinio*, Reb. *d. quæst. 8. num. 4*. & *7*.
- In glof. *Secundum facultates*, fin. ibi, *hoc intelligitur 13 de benignitate Canonica*, &c. Notatur ad hoc, quòd Pontificum ius quando naturali innititur, & ab illo procedit, est vbiq; obseruandum non solum in terris Ecclesiæ, sed etiam Imperij, & in vtroque foro, ciuili lege explosa, vt per Molin. *de iust. tract. 2. disp. 168. vers. iure tamen Canonico*. Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 21. post princ.* & *part. 2. lib. 2. cap. 12. quæst. 3*. Card. Tufch. *tom. 1. lit. A. concl. 287. num. 48*. Soar. *de legib. lib. 3. cap. 6. num. 8*. Egid. *d. l. ex hoc iure, in init. n. 31. vers. hoc autem*, vbi refertur Gabr. *num. 2*. Couarr. *num. 6*. Rot. *num. 19*. Duen. *ampl. 1*. Lara *num. 17*. Paleoth. *cap. 47*. D. Barbof. *num. 56*. Surd. *quæst. 10. num. 7. citatis locis*. Verum non defuerunt, qui contrariam sententiam securè tueantur, contententes æquitatem Canonicam in suo foro, legem Ciuilem in suo esse obseruandam, ita Ioan. de Imola, quos refert & sequitur Alexand. *consil. 74. num. 3. vol. 3*. Felin. *in cap. Ecclesia*, num. 45. *de consil.* ita alij, quos refert Gabr. *d. num. 2. in princ.* & pertinaciter multis defendere nititur Mench. *d. §. 20. n. 3*. adducens generalem regulam de distinctione vtriusque potestatis ecclesiasticæ, & Ciuilis, de qua in *cap. ad verum 96. dist.* Deinde ait Mench. quòd lex Ciuilis non habet se in hac materia tanquam prohibens, sed tanquam permittens, non concedendo scilicet actionem, qua patres cogantur alere spurios, in quibus terminis vtraque lex in suo foro seruat, vt in materia pacti nudi, & *l. 2. C. de rescind. vend.* notant omnes in *cap. 1. de pactis*. Verum ex iuris principijs prior sententia verior est ex fundamento pro ea deducto, indeque resoluitur præcipuum contrariæ de distinctione duplicis potestatis, non enim procedit vbi lex Ciuilis peccatum approbat, tunc enim cedit Canonica, *cap. ult. de prescript.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Vxor. viuente habens copulam cum altera, mortua uxore si non præcessit fides, vel machinatio potest illam ducere.*
- 2 *Adulterium simplex non efficit matrimonium inualidum ne quidem contractum, &c.*
- 3 *Excommunicatus potest contrahere matrimonium.*
- 4 *Excommunicatus potest inuitus absolui.*

CAP. Significasti. VI.

Innocent. III.

VXore viuente habens copulam cum altera, mortua vxore si non præcessit fides, vel machinatio, potest illum ducere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 55.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 580.* remiffiue Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. *Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 1.*

2 Collige ex text. simplex adulterium non efficere matrimonium inualidum, ne quidem contractum inter personas à quibus illud commissum est, vt per Valer. Reginald. in *praxi fori penit. lib. 3. num. 132.* Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 78. num. 1.* vbi dixit cap. 1. & cap. illud verò 3. *quæst. 1.* in quibus statuitur nulli licere ducere in vxorem eam, iam prius per adulterium polluit, intelligi quando cum adulterio concurrat duplex crimen, videlicet adulterium cum machinatione mortis alterius coniugis, ac proinde adulterium cum fide data de contrahendo post coniugis mortem, vel cum contractu matrimonij de præfenti cum adultera; vnde obseruandum est per adulterium tantum, si non adfit promissio, vel fides data de matrimonio futuro, vel machinatio in mortem coniugis, nullam gigni impedimentum, ex hoc textu docuerunt Bonac. de *matrim. quæst. 3. puncto 6. num. 8.* Basil. Ponc. de *imped. matrim. cap. 27. in princ.* vbi etiam resoluit solam fidem de contrahendo matrimonio, imò nec matrimonium re ipsa contractum non consummatum, si coniugem, cui fidem adtrinxit, non cognoscat, nec impedire, nec dirimere.

Si petierit. Collige ex text. excommunicatum, vel simili censura ligatum absoluedum non esse nisi absolutionem hamiliter petierit, vt per *glof. vlt. & Abb. num. 20.* ac alios communiter in *cap. ab excomm. de rescr. latè Vgol. de cens. tab. 1. cap. 19. §. 3.* Soar. eod. tract. *disp. 7. sect. 10.* licet enim ad absolutionis iustitiam hoc pertineat, si tamen, qui absolutionem non petit, vel etiam inuitus absoluat, absolutionem mero iure validam esse resoluunt ipse Abb. & alij communiter, vt per Vgolin. d. *cap. 19. §. 2.* Iacob. de Grassi. in *arveis decis. p. 1. lib. 4. cap. 19. num. 5.* Tolet. in *instru. Sacerd. lib. 1. cap. 14. num. 4.* Ratio autem facilis est, quemadmodum enim quis excommunicatus inuitus, ita absolutio ipsius excommunicationis non pendet ex voluntate illius, qui absoluit, sed ex potestate absoluentis, sicut etiam cernitur in omnibus aliis actibus iurisdictionis contentioſæ, quæ in inuitum redditur, *inter stipul. §. 1. ff. de verbor. oblig.* Vnde pendet ratio quare absolutio penitentialis non valet nisi reddatur volenti & petenti, quia scilicet ad iurisdictionem pertinet voluntariam vltra alias rationes, quod contritionem, & penitentis dispositionem exigat, notat Nauarr. de *indulgent. notab. 20. num. 7.* Quamuis autem præcitatè latè controuertant an casu aliquo licitè excommunicato inuito præstari possit absolutio, vt per prædictos præcipue Vgolin. §. 2. *num. 3.* videri potest, placet distinguere vel enim excommunicatus adhuc in sua perdurat contumacia, & regulariter vera videtur Chalderini sententia negatiua si adiungas limitationem D. Thomæ, quem Abb. refert, & sequuntur alij *ciuitis loeis, scilicet* si iudex viderit magis expedire salutem illius spiritali, in cuius medicinam protulit excommunicationem, vt ea, quamuis excommunicatus non petat, relaxetur, licet enim per viam regulæ censuratum naturæ, & institutioni repugnet, vt cen-

Barboſ. Collect. Tom. II.

fura ad correctionem subditi prolata durante contumacia relaxetur, cum tamen finis ipsius sit medicinalis, maximè eidem fini videtur contraueniri vt tali casu, quamuis effectus sequutus non fit, præstetur absolutio non petenti.

Excommunicato.] Notatur ad hoc, quòd matrimonio contrahi potest ab excommunicato, vt per Couarr. de *sponsal. part. 2. cap. 6. in initio. n. 3.* Tolet. *lib. 7. sum. cap. num. 1.* Viuald. in *candelabro aureo, part. 1. de matrim. num. 80.* Petr. de Ledesma de *matrim. quæst. 59. num. 1.* §. penult. Graffius in *arveis decis. part. 2. lib. 1. cap. 1. num. 25.* Vgolin. de *censur. tab. 2. de excommunic. cap. 7. §. 2. num. 4.* Matienf. in *rubr. tit. 1. glof. 1. num. 36. lib. 5. noua recop. Henriq. in summa, lib. 13. de excomm. cap. 10. num. 1.* Sanch. de *matrim. lib. 7. disp. 9. num. 2.* D. Gutierrez. eod. tract. *cap. 83. num. 4.* Anton. Ricciol. in *tract. de iure personarum extra gremium Ecclesia existent. lib. 4. cap. 48. num. 13.*

In glof. Si petierit. ibi, immo videtur quòd compelli debeat, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatus potest inuitus absolui non à culpa, sed à censura, vt per D. Antonin. *part. 3. tit. 24. cap. 77.* Felin. in *cap. Apostolica, num. 2. de except. Syluest. verbo absolutus 3. dñb. 6.* Henriq. *lib. 13. de excomm. cap. 29. §. 1.* Vgolin. de *censuris, tab. 1. cap. 10. §. 2.* Sayr. eodem tract. *lib. 2. cap. 20. num. 2.* Soar. in *simili tract. disp. 7. sect. 7. num. 5.* Palat. in *repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. 18. num. 17.*

SVM MARIVM.

- 1 *Vxoratus si contrahit cum secunda nesciente mortua prima licitè remanet, & cum secunda nouo consensu interueniente.*
- 2 *Capitulum sede vacante cognoscere potest de causis matrimonialibus.*

CAP. Veniens. VII.

VXoratus si contrahit cum secunda huius rei signara, mortua prima potest secundam habere si de nouo consentiat, dummodo non præcesserit machinatio, vel fides. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Ancharan. Panormit. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 56.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 580.* remiffiue Ximen. in *concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augustin. collect. 3. *Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 2.*

In superſcript. text. ibi, Messanen. Capitulo. Ergo **2** Capitulum Sede vacante cognoscere potest de causis matrimonialibus, de quo vide Stephan. Quarant. in *summa Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, quæst. 5.* Couarr. de *sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 12. num. 1. in princ. versic. atque etiam, Pauin. de officio, & potestate Capituli sede vacante, part. 1. quæst. 10. sub num. 8.* Aloyf. Ricc. in *praxi fori Ecclesiastici, decis. 245. in 1. edit. & resol. 215. in 2. edit.* quos refero ego ipse de officio, & potestate *Episcopi, part. 3. allegat. 84. num. 4.* vbi ex Quaranta aduerto quòd licet per Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 20. versic. ad hæc,* causæ matrimoniales relinquantur examini, & iurisdictioni Episcopi tantum, vt excluderentur alij prælati inferiores, non tamen excludit Capitulum in hoc casu, cum non dicatur inferior, sed par.

De nouo potuit matrimonialiter consentire.] Ergo **3** iterum debet consentire, vt per Perez l. 1. *glof. 1. pag. 18. versic. quo clarè, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Nam si

Y y 2 MATRIMO

marrimonium fuerit simpliciter inter inhabiles contractum, licet inhabilitas, seu impedimentum postea cesserit, non ex hoc ratificatur marrimonium ex priori consensu, sed ex nouo, cum nouum contrahatur marrimonium, vt per Boët. *decis. 264. num. 27. col. 2.* In ratificatione enim actus nullius consideratur tempus ratificationis, secundum Surd. *decis. 241. num. 7.* Gregor. *decis. 395. num. 9.* & ideo professio irrita non incipit esse valida, nisi à tempore ratificationis, & non antea. Nauar. *consl. 27. num. 3. de Regular. in nouis;* Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religiosis statum nouis. disp. 14. dub. 8. num. 2.* Vnde Rota coram Seraphin. *decis. 900.* ait Sacram Congregationem respondisse quòd si marrimonium esset nullum propter impedimentum occultum, & partes postea in marrimonio ita contracto permanere consentiant ex stylo pœnitentiariæ Papa solet dispensare vt de nouo possit contrahi, non repetitis solemnitatibus à Concilio requisitis, secus si impedimentum fit manifestum.

S V M M A R I V M.

- 1 Marrimonium contrahens cum secunda viuente prima, quam tamen non cognouit, nec ante contractum, nec post, mortua prima potest contrahere cum secunda.
- 2 Promissio alterutrius de contrahendo cum ea, quam poluit per adulterium, non inducit impedimentum nisi ab altera expressè acceptata sit.
- 3 Adulterium, & promissio marrimonij ad impedimentum contrahendum fieri debens viuente coniuge illius, qui est complex adulterij.
- 4 Conatus ad copulam non sufficit ad hoc impedimentum inducendum.

C A P. Si quis. VIII. & fin.

Gregor. I X:

- 1 Vxore prima viuente dans fidem secundæ, immodè factò cum illa contrahens, dummodo nec ante, nec post viuente prima ipsam cognouerit, prima mortua, si contrahit cum secunda marrimonium tener, vtrique tamen pro isto delicto debet pœnitentia iniungi, secus si viuente vxore illam cognouit ante, vel post fidem, seu marrimonium. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Ancharan. Butr. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 56.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 580.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*
- 2 Fide data.] Intellige cum effectu, id est, acceptata, nam ante acceptationem non est propriè promissio, sed pollicitatio, vnde non sufficere ad hoc impedimentum inducendum promissionem alterius nisi ab altero acceptata sit expressè, non verò per taciturnitatem, tenent Sanchez *de marrimonio, lib. 7. disp. 79. num. 22. cum seqq.* Gutier. *cod. tract. cap. 105. n. 28.* Bonacina *eodem tract. quest. 3. puncto 6. num. 9. vers. secundò,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 3. num. 137.*
- 3 Cognouit eandem, &c.] Notatur ad hoc, quòd adulterium, & promissio marrimonij fieri debent viuente coniuge illius, qui est complex adulterij ad hoc impedimentum contrahendum, requiritur enim vt verumque intercesserit durante eodem marrimonio, & non sufficit vt intercesserit in diuersis coniugijs,

seu marrimonij, ita Sanchez *d. lib. 7. disp. 79. num. 5.* Sot. *in 4. distinct. 37. quest. vnic. artic. 4.* Agid. *de Sacramentis, & censuris, disp. 31. num. 54.* Bonacina *d. puncto 6. num. 12.*

In glos. Cognouit. ibi, quia non obfuit conatus, ubi voluit, ubi iniuria non habuit effectum. Ergo conatus ad copulam non sufficit, sed debet interuenire adulterina copula, quæ delictum consummatum importet, ita Sanch. *d. lib. 7. disp. 79. n. 2.* Valer. Reginald. *d. lib. 3. num. 134.*

In ead. glos. ibi, idem intellige de eo, vel ea, &c. Notatur hæc glos. ad hoc, quòd nihil refert ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, siue vir vxorem, siue vxor vitum perimat gratia migrandi ad alterum marrimonium, vt per Vivald. *in candel. aureo, p. 1. de sacram. matrim. num. 212. concl. 3.* Fr. Emman. *in sum. tom. 1. cap. 22.9. num. 5.* Graffius *in decis. aureis, part. 1. lib. 2. cap. 85. num. 6.* Vgolin. *de Sacram. tit. de matrim. cap. 19. num. 9.* Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 22. casu 1.* Matienz. *in rubr. tit. 1. glos. 1. num. 177. lib. 5. noua recopil.* Henric. *in summa, lib. 1.2. cap. 14. num. 2.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 78.*

De Coniugio leproforum.

T I T. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Leprosi extra ciuitatem ponendi.
- 3 Leprosi expelli possunt à ciuitate.
- 4 Ecclesiasticus iudex solum est competens, quando agitur de coniugum separatione ob lepram.
- 5 Vicarius Episcopi potest visitare laicos suspectos de lepra.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabar. 1 Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris, sub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Ranchin. *in coniuuar. titulum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum,* Petri. de Rauenna *in compendio iuris Canonici,* Martin. Mesnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij,* Goffred. & Hostiens. *in summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. *in paratijs ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expos. titulum iuris Canonici,* Zypæ. *in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 354.* nouissimè Ioan. Honor. *lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

De leprosis, & quòd sint extra ciuitatem ponendi, 2 vide apud Hispanos *l. 1. §. 10. tit. 16. lib. 3. noua recopil.* Gregor. *l. 7. verbo por que no sean, tit. 12. part. 4. & tit. 1. part. 7. in princip. verbo apartado,* Francisc. Mar. *decis. 1017. num. 6. cum seqq.* Auendan. *de exequendis mandatis. part. 2. cap. 6. num. 6.* Azuced. *ad l. 2. num. 28. tit. 10. lib. 8. noua recopil.* & possunt expelli à ciuitate, vt per Auiles *ad 3 cap. 26. Prætorum, num. 4.* Et quando agitur de sola coniugum separatione ad tempus ob lepram, solus Ecclesiasticus est competens, vt per Couart. *de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 6. num. 8.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 8. num. 15.* & potest Vicarius Episcopi visitare laicos suspectos de lepra, vt per Rebuff. *in tract. quando secularis, num. 82.*

S V M M A R I V M.

- 1 Lepra superveniens non dissolvit matrimonium, nec matrimonij effectum, ideo ad inuicem maritali affectione coniuncti se tractare debent, aut ad perpetuam continentiam vovendam induci.
- 2 Coniux sanus, an teneatur reddere debitum coniugi leproso, remissive.
- 3 Coniuges non possunt esse diutius separati.
- 4 Iudicis arbitrio relinquitur quando maritus diu abesse dicatur ab vxore.
- 5 Vxor an & quando teneatur sequi virum suum, remissive.

CAP. Peruenit. I. Alexand. III.

1 **V**ir, & vxor cum sint vna caro, non debet alter sine altero esse diutius, quare si alter incidit in lepram, debet coniux illum sequi, & affectu maritali ei ministrare; & si ad hoc ab Episcopo induci non potest, Episcopus imponat ut uterque altero viuentē seruet continentiam, quod si contempnat, excommunicet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 57.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 581.* remissive Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 8. cap. 1.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *p. 37. cap. 2.*

2 An, & quando coniux sanus teneatur reddere debitum alteri coniugi leproso, dicam commodius c. seq. vbi proprie feder hęc materia.

3 *Non debet alter sine altero diutius esse.*] Notatur ad hoc, quod coniuges non possunt esse diutius separati, nec valer statutum, aut consuetudo, ut viri diutius sine vxore sint, ita Sanch. de *matrim. lib. 9. disp. 4. num. 12.* vbi num. 2. asserit quod coniuges iure naturali, ac diuino simul habitare tenentur.

4 In glos. *Diutius.* Notatur ad hoc, quod iudicis arbitrio relinquitur quando maritus diu abesse dicatur ab vxore, ut per Menoch. de *arbitr. casu 456. num. 2.*

5 In glos. *Sequantur.* An, & quando vxor teneatur sequi virum suum, vide Couarr. de *spousal. part. 2. cap. 7. num. 5.* Tiraq. l. 1. *connubiali. glos. 1. part. 1. num. 39. & 40.* Bernard. *reg. 800.* Perez l. 29. *verbo si alguna muger. tit. 11. lib. 4. Ordinarum.* Matienf. in *rubr. tit. 1. glos. 1. num. 94. cum seq. lib. 5. noue recop.* D. Barbofa in *l. maritum, n. 55. ad finem ff. solus. matrim.* Farinac. *Rota decis. 278. num. 15. in collect. 1. nouiss. Cened. ad Decretal. collect. 74. in fine.* Sanchez de *matrim. lib. 9. disp. 4. num. 14.* Gutier. *cod. tract. cap. 23.*

S V M M A R I V M.

- 1 Coniuges propter lepram separandi non sunt à coniugio, & contrahere possunt matrimonium, & inuicem sibi reddere debitum tenentur.
- 2 Leproso coniugi tenetur sanus debitum reddere, quando redditio non credit in reddentis notabile damnum.
- 3 Gallico morbo laboranti coniugi non tenetur sanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere.
- 4 Leproso tenetur sanus coniux debitum reddere etiam cum notabili damno, quando lepra matrimonium præcessit.
- 5 Horror naturalis consurgens ex accessu ad coniugem Barbos. Collect. Tom. II.

gem lepra infectum excusat à debito reddendo, vbi virgam erigi, aptamque copula reddi minime possit.

- 6 Auctoritas Christi Domini Matth. 5. & 19. asserens ob solam fornicationis causam licitum esse diuortium, declaratur.
- 7 Diuortium perpetuum cur ob fornicationem concedatur, ob alias verò causas ad tempus quo durant, ostenditur.

CAP. Quoniam. II.

Vxor siue fuerit leprosa, siue alia infirmitate detenta, non est separanda, vel dimittenda. Item leprosi si nolunt continere, possunt contrahere matrimonium si inueniant mulieres, quæ illos velint, & vxor tenetur reddere debitum leproso, & è contra, non enim fit separatio nisi causa fornicationis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 58.* Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 581.* remissive Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 2.* & est post Concil. Lateranen. *part. 37. cap. 3.*

Probare videtur text. hic coniugem sanum teneri ad reddendum debitum coniugi leproso, ut ex illo docent D. Thom. in 4. *dist. 32. quest. vnicæ. art. 1. ad 4.* vbi S. Bonauent. *art. 2. quest. 1. n. 19.* & alij Theologi. Verum huius text. decisio intelligitur vbi illa redditio non credit in reddentis notabile damnum, vnde DD. communiter resoluunt propter morbum lepræ posse vxorem à coniuge recedere, ac ei debitum denegare, vbi iudicio medicorum notabilis infectionis periculum immineret fano ex debiti redditione. Ita tenent Petr. de Soto *lect. 16. de matrim. §. sunt etiam præter hæc.* Greg. l. 7. *verbo su deudo, tit. 2. part. 4.* Angles in *florib. Theologicis, part. 1. de matrimonio. quest. 6. de obligat. soluentis debitum, art. 1. difficile.* Viç. de *Sacrament. num. 256.* Fr. Emman. in *summa, tom. 1. cap. 243. num. 2.* Iacobus de Grassis in *decis. aureis, part. 1. lib. 2. cap. 83. num. 6.* Nauarr. in *man. cap. 16. num. 25.* Viuian. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. num. 1. versimò si maritus, pag. 754.* Petr. de Ledefina de *matrim. quest. 64. art. 1. dub. 2. conclus. 1.* Henric. in *summa, lib. 11. cap. 15. num. 7.* Ægid. de *Sacram. & cens. tom. 2. disp. 34. num. 221.* D. Barbofa in *rub. ff. solut. matrim. pr. num. 28.* Farin. in *praxi crimin. p. 5. q. 143. n. 7.* Valer. Reginald. in *praxi fori pœnitent. lib. 3. 1. num. 234.* Sanchez de *matrim. lib. 9. disp. 24. n. 17.* Bonac. *cod. tract. quest. 4. puncto 1. num. 8.*

Amplia, non solum in leproso, sed etiam in laborante morbo gallico, non enim tenetur ei sanus coniux cum periculo notabilis infectionis debitum reddere, ita Petr. de Ledefina *d. art. 1. dub. 2.* Flamin. de *resignat. beneficiorum, lib. 5. quest. 6. num. 19.* Henric. *d. n. 7.* D. Barbofa *d. num. 28.* Sanchez *d. disp. 24. num. 18.* vbi extendit ad quemcumque morbum contagiosum, Bonac. *d. num. 8.*

Limita, quando lepra matrimonium præcessit, nec ab altero coniuge ignorata fuit, tunc enim tenetur reddere, quia per contractum matrimonium scienter se ad hoc obligauit, ita Petr. de Ledefina *d. dub. 2. conclus. 2.* Fr. Emman. *d. cap. 243. n. 2. in fine.* Sanch. *d. disp. 24. num. 22.* Bonac. *d. num. 8.* validum enim est matrimonium contractum cum leproso, quia periculum sit ægritudinis contrahendæ in congregiendæ nihilominus adest potentia congregiendi, ita post Sanch. & Gutier. tener Bonac. *quest. 3. puncto 13. num. 15.* Limita etiam vbi sublatum periculum fuerit infectionis

lepræ, vel morbi gallici, quamvis sit periculum infectionis in prole nascitura, ita Sanchez *d. disp. 24. n. 25.* Rebell. *de oblig. iustitia, part. 2. lib. 2. quest. 16. n. 4.* Bonac. *d. punto 1. num. 9.* An autem ubi infectionis periculum cessat, excuset à debito reddendo horror naturalis consurgens ex accessu ad coniugem lepra, vel alio morbo horrorem inferente infectam? Affirmatiuè ubi vxor eo morbo laboraret, tantuque horror esset in viro, vt virgam erigi, aptamque copulæ reddi minimè posset, respondet Sanch. *d. disp. 24. num. 21.*

6 *Excepta causa fornicationis.* Dicit hic text. ob solam fornicationis causam licitum esse diuortium ex testimonio Christi Domini *Matth. 5. & 19.* Veritas tamen Catholica in Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrimon. canon. 8.* definiuit ob aliquas alias causas permissum esse diuortium quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum incertumve tempus; vnde multipliciter solent declarare DD. prædicta huius text. verba, vt videre est apud Sanch. *de matrim. lib. 10. disp. 15. num. 2.* Quidam dicunt dictionem illam exceptiuam non firmare regulam in contrarium circa casus alibi exceptos in iure, vt latè Euerard. *in suis topicis iuris, loco ab exceptione ad reg. num. 5.* Alij verò respondent solam fornicationem carnalem esse causam perpetuæ dimissionis, & diuortij absoluti, de quibus Christus loquebatur (diuortium enim non est verum, nisi quod animo constituendæ perpetuæ separationis sit, *L. diuortio 3. ff. de diuortijs.*) at propter alia crimina non est licita separatio nisi dum ea durant, si enim coniux seuius sit, aut ad peccandum allicitat coniugem, quam ob causam hic diuertat, cessante seuitia, & inductione instauratur matrimonium. Sed Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 14. vers. dicendum est.* Maldonat. *d. cap. 5. Matth. num. 32.* Valent. *in suis controuersis, lib. unico, de indolubilitate matrimonij, cap. 6.* asserunt bifariè intelligi posse vt coniux à coniuge dimitti valeat. Priori modo quatenus coniux est, id est, ita ut causa dimissionis sit petita ex ipsamet coniugij natura, sitque propria, & peculiaris ratio solius matrimonij, & hoc modo sola fornicatio carnalis est causa diuortij, & sic locutus est Christus de causa diuortij; sola enim fornicatio carnalis fidei coniugali, & substantiæ ipsius matrimonij opponitur. Posteriori modo, vt persona quædam est, cuius consortiū contingit alteri esse perniciosum, licet etiam posset accidere inter alias personas simul habitantes, & hoc modo multæ aliæ causæ possent accidere propter quas ius diuinum naturale causa incolumitatis corporis, vel animæ à coniuge discedere concedit.

7 Hinc inferitur ratio cur ob fornicationem concedatur diuortium perpetuum, ob alias verò causas solummodo ad tempus, quo durant, quia causa in fornicatione est ex ipsa coniugij natura, eo quod fides promissa violata est, cum hæc sit perpetua, ita & dimissio, cæteræ autem causæ ex natura ipsius coniugij non sunt perpetuæ, ac proinde tantum dum ipsæ permanent, permittitur diuortium. Dic ergo in hoc text. agi de ratione peculiari, & propria contractus matrimonij, & quæ est causa perpetui diuortij, atque ita solum concludi huiusmodi causam non esse lepram, non autem non licere ad tempus durationis morbi diuertere, debitumque negare.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsus non tenetur contrahere matrimonium cum sponsa, qua post sponsalia incidit in lepram, & n. 2.
- 3 Idem si superueniat morbus contagiosus, vel infirmitas incurabilis.

Sponsus non tenetur contrahere matrimonium de præfenti cum sponsa, qua post sponsalia incidit in lepram. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuan. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 59.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 581.* remissiuè Ximen. *in conc. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 8. cap. 3.* & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. *p. 50. cap. 63.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt 2 Nauarr. *in man. cap. 21. num. 27. vers. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 57.* Gutier. *cod. tract. cap. 32. num. 3.* Bonacina *cod. tract. quest. 1. punct. 8. num. 9.* Ægid. *de Sacrament. & cens. tom. 2. disp. 23. dub. 8. num. 66. & 67.* Cardin. Tusch. *tom. 5. concl. 126. num. 6.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 272. num. 4. & 5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 3. n. 263.* Seraphin. *decis. 112. num. 8.* Aloyf. Ricc. *in praxi fori Ecclesiast. resol. 207. in fine,* extendentes ad quemlibet morbum contagiosum superuenientem alteri sponso, vt si habeat morbum gallicum, vel ad grauem infirmitatem incurabilem, vt epilepsiæ, superuenientem.

De Coniugio seruorum.

T I T. I X.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris. sub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Ranchin. *in continuis. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum.* Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici.* Martin. Mesnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 544.* Goffred. & Hostiens. *in sum. huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. *in paratilis ad quinque libros Decretal. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. Barthol. Carthagensis in expos. titulorum iuris Canon. omnes sub hoc tit.*

De materia huius tit. vide Sot. *in 4. dist. 35. quest. vnic. ex art. 1.* Anton. Butr. *consil. 64.* Nauarr. *in man. cap. 22. ex num. 33.* Paleoth. *de nobis & spur. cap. 15.* Alphons. à Veractuce *in speculo coniug. part. 1. art. 29. & seq.* Mozz. *de contract. lib. tit. de matrim. §. qui possint contrahere matrim. vel non. num. 14.* Henriq. *in summa, lib. 11. cap. 10.* Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 3. §. 7.* Basil. Ponc. *de imped. matrim. cap. 23.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 19. & 20.* Gutier. *cod. tract. cap. 90. um seqq.* Bonac. *cod. tract. q. 3. punct. 3.* Ægid. *de Sacram & cens. tom. 2. disp. 31. dub. 2.* Basil. Pont. *de Sacram. matrim. lib. 7. ex cap. 42.*

S V M M A R I V M.

- 1 Seruus contradicente domino matrimonium contrahere potest, sed propter hoc non liberatur à seruitijs domino debitis.
- 2 Serui in iuris dominis possunt licitè matrimonio copulari.
- 3 Seruum matrimonio coniunctum an liceat domino vendere in longinquam prouinciam ab emptore transferrendum.

- 4 *Seruus post contractum matrimonium minime eximitur ab obsequiis consuetis domino præstari.*
 5 *Obsequium domini, ac reddere uxori debitum quando simul non stant, an potius fauendum sit coniugali obligationi, quam domini obsequio, remissiuè.*

CAP. Dignum est. I. Adrian.

- 1 **S**eruus si inuito, & contradicente domino matrimonium continet, illud tenet, sed debet exhibere domino debita, & conuicta seruituta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 59. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 581. remissiuè Ximen. in *concordant. part. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 1.* & est post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 45. c. 3.
- 2 Collige ex text. posse seruos inuitis dominis licite matrimonio copulari, ita l. 1. tit. 5. part. 4. Valasc. de *iure employent. quæst. 37. num. 4.* & 5. Henric. in *summa lib. 11. cap. 10. num. 4. in med. Azor. in stit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 38. quæst. 4.* Cened. ad *Decretal. collect. 88. n. 1.* Flores ad *Gam. Lysit. decis. 142.* vbi etiam quod potest matris accusare uxorem seruum, Sanch. de *matrimon. lib. 7. disput. 22.* Gutier. eod. tract. cap. 92. Bonacin. eod. tract. q. 3. punct. 3. num. 7. vbi reddit rationem, quia matrimonium concessum fuit à iure naturali, & Diuino in remedium concupiscentiæ, & ad propagationem naturæ humanæ, hoc autem ius non potest seruis à dominis auferti, imò grauius peccant domini contra iustitiam postriue impediendo seruos ne matrimonio ineamt, aut impediendo eorum maritale commercium post contractum matrimonium; faciunt enim contra ius tributum illis à natura; ita Gutier. d. cap. 92. num. 3. Sanch. d. lib. 7. disput. 21. Basil. Ponc. de *imped. matrimon. cap. 23. §. 1. vers. ex dictis colligitur, & de matrim. lib. 7. c. 42. num. 5.*
- 3 Vtrum autem domino liceat vendere seruum matrimonium coniunctum in longinquam prouinciam ab emptore transferendum? quæstio est dubia, de qua vide Sot. in 4. dist. 35. art. 4. Rebell. de *oblig. iustit. p. 2. lib. 3. q. 2. num. 10.* Sanch. d. lib. 7. disput. 22. Azor. d. cap. 38. q. 6. remissiuè Gutier. d. cap. 92. num. 8. Bonac. d. punct. 3. num. 9. Basil. Ponc. d. §. 1. vers. secundo colligitur, quos nota ad gloss. infra, verbo *seruituta.*
- 4 *Debita tamen, &c.]* Notatur ad hoc quod seruus post contractum matrimonium minime eximitur ab obsequiis consuetis domino præstandis, id est, maxime consuetis, vt explicant hic, Host. num. 9. super verbo *consueti.* Ioan. Andr. num. 4. Anton. num. 7. Anch. n. 5. & Alexand. de Neuo num. 12. quos refert Sanch. d. lib. 7. disput. 21. num. 11.
- 5 In gloss. *Seruituta*, in princ. Disputat hæc gloss. quando non simul stant obsequium domini, ac reddere uxori debitum, an potius fauendum sit coniugali obligationi, quam domini obsequio, de quo vide Gregor. l. 2. verbo *de su serior, & verbo enemiga* tit. 5. p. 4. Petr. de Ledesma de *matrimonio q. 52. art. 2. ad fin.* Azor. d. c. 38. q. 5. Sanch. d. disp. 21. n. 12. cum seqq. Basil. Ponc. d. §. 1. vers. ex dictis colligitur.

- 3 *Error in seruitute adscriptitia, vel originaria non dirimit matrimonium.*
 4 *Seruitutis ignarus coniux an possit propria auctoritate quoad thorum recedere quando seruitutem alterius deiegeret, ostenditur.*
 5 *Matrimonium, quod liber contraxit cum serua ignorans seruum esse, sit validum, si post cognitam seruitutem habeat copulam cum ea, quid attento Concil. Trident. ostenditur.*
 6 *Serua non potest transferre dominium dotis in maritum sine consensu domini.*
 7 *Matrimonium est nullum ex errore persone, aut conditionis durante ipso errore.*
 8 *Coniux dubius de seruitute alterius tenetur reddere debitum.*

CAP. Proposuit. II.

Alexand. III.

Matrimonium contrahens ignoranter cum ancilla, vbi hoc sciuerit, poterit eam dimittere restituta dote, si verò postquam sciuerit illam carnaliter cognouit, non potest. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit. Præposuit. Cened. collect. 88. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuijan. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 60. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 582.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 2.*

Collige ex text. errore conditionis seruilis, quando scilicet liber contrahit cum ancilla, vel libera cum seruo, reddere irritum matrimonium, vide Viçt. de *Sacram. num. 251.* & rell. 1. de *matrimon. num. 10.* Henric. in *summa lib. 11. cap. 10. num. 3.* Gutier. de *matrimon. cap. 90. num. 16.* Rebell. de *oblig. iustitia. part. 2. lib. 3. q. 3. sect. 2.* Bonac. de *matrim. q. 3. puncto 1. num. 3.* & 4. Basil. Ponc. de *imped. matrimon. cap. 23. §. 2.* Sanch. de *matrim. lib. 7. disput. 19. num. 2.* vbi num. 3. ampliat, etiam si seruitus ignorata non sit perpetua, sed pro certo tempore concedatur, vt eo scilicet transacto in pristinam redigatur seruitutem, & num. 4. ampliat etiam minime valere matrimonium liberi cum ancilla statulibera, cui ex tempore aliquo, vt abhinc biennio, concessa est libertas ignorante libero eam conditionem seruilis, nisi modicum tempus deficiat, vt statulibera plenam acquirit libertatem, tunc enim matrimonium valebit.

Quo autem iure seruitus ignorata dirimat matrimonium dissentio est. Nonnulli censent iure naturali id fieri, alij verò cum D. Thoma censent iure tantum ecclesiastico, quod valde tamen consonum sit iuri naturali, in fauorem scilicet libertatis, & etiam quia status seruitutis impedit multum coniugalis debiti obligationem. Ego tamen cum Basilio Pont. de *Sacramento matrimony lib. 7. cap. 43. num. 2.* existimo distinctione vtendum. Si enim error seruitutis sit antecedens, & in eum feratur consensus, nubátque quia liberum existimauit, certum est iure naturali etiam dirimi matrimonium. At verò cum error seruitutis non dat causam contractui, neque animus expressè quidquam de ea conditione cogitat, in quo casu iure naturali valeret matrimonium, cum sit error circa qualitatem, nullum est iure tantum ecclesiastico, vt posterioris sententiæ Doctores affirmant. Hæc Basil. Pont. loco citato, vbi num. 3. dicit matrimonium tenere si ad sit vel scientia seruitutis, vel saltem opinio, aut probabile dubium, vel affectata ignorantia, quæ in hoc casu scientiæ equiparatur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium separatur quando liber ignoranter cum ancilla contraxerit, nisi postea hoc sciens illam cognouerit.*
 2 *Error conditionis seruilis reddit irritum matrimonium, ampliatur multipliciter.*

- 3 Limita in seruitute non vera, sed adscriptitia, vel originaria, cuius errore nō dirimere matrimonium, tenet post multos, quos refert Sanch. *d. disput. 19. num. 9. vbi num. 10.* resoluit etiam valere matrimonium cum liberta, id est, cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen libertate donata est. Vtrum autem coniux seruitutis ignarus possit propria auctoritate quoad thorum recedere quando seruitutem alterius detegeret, vide Sanch. *d. disput. 19. num. 7.* Basil. Ponc. *d. §. 2.* vbi respondet recedere posse quoad thorum, & etiam quoad habitationem, si scandalum absit, aliàs necessarium esse Ecclesiæ iudicium; quod si defectus fuerit probationis, tuta conscientia poterit in partes longinquas recedere, vbi sine villo scandalo inire cum alio coniugia possit. Vtrum verò validum sit matrimonium contractum à libero cum serua, quæ contrahendo sit libera, vt accidit quando dominus ducit seruam suam in eum locum, in quo sit libera per huiusmodi contractum, vide Couar. *de spons. part. 2. cap. 3. §. 7. num. 1.* Syluest. *verbo Matrimonium 8. q. 2.* Henric. *d. cap. 10. num. 4.* Emman. *Sa verbo Matrimonium tit. de imped. matrimon. num. 1.* & alios citatos à Bonacina *d. puncto 3. num. 3.*
- 5 Carnaliter cognouit.] Notatur ad hoc quòd matrimonium, quòd liber contraxit cum serua nesciens seruam esse, sit validum si post cognitam seruitutem habeat copulam cum ea: hodie verò post Concil. Trid. *sess. 24. de reformat. matrimon. cap. 1.* cum præsumptus consensus non sufficiat ad matrimonium inducendum, nisi post sublatum impedimentum nouus consensus contrahentium interueniat coram Parocho & testibus, cessat huius text. dispositio quoad hanc partem, ita vt vir liberè contrahens matrimonium ignoranter cum ancilla, etiam si postquam sibi confiterit eam esse ancillam, & carnaliter ipsam cognoscat, non est compellendus vt eam sicut vxorem maritali affectione pertractet: vide Cened. *ad Decretal. collect. 88. num. 2.* & *præctis. quest. lib. 1. quest. 30. num. 14.* Ægid. *d. disput. 31. num. 25.* Gutier. *de matrimon. cap. 90. n. 9.* Bonacinam *d. puncto 3. num. 6.* Basil. Ponc. *a. §. 2. vers. sed quæret aliquis, & de matr. lib. 7. c. 43. n. 1.*
- 6 Pro dote concessit.] Aduertit D. Barbof. *in l. si cum dote, §. fin. num. 10. ff. soluto matr.* quòd serua non potest transferre dominium dotis in maritum sine consensu domini, & *num. 11.* quòd seruæ non competunt priuilegia dotis repetitioni concessa, quia in serua cessat ratio, *l. 3. ff. de priuileg. cred.* cum ipsa non liberos, sed seruos procreet Reip.
- 7 In gloss. *Audiuisti* ibi, non enim cuiuslibet referenti credere tenetur. Notatur ad hoc quòd quando matrimonium est nullum ex errore personæ, aut conditionis, durante eodem errore nunquam censetur ratificatum, nisi audita seruitute cum probabili credulitate, ita Host. & Innoc. *super illo verbo audiuisti*, Henric. *n. 10.* & Anton. *num. 5.* Syluest. *verbo Matrimonium 8. quest. 3. dicto 2.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *de matrimon. lib. 2. disp. 36. num. 1.* vbi etiam tenet cum Alex. de Neuo *hic num. 9.* minimè ratificari in foro conscientiæ; licet verisimiliter credere debuerit si non credidit.
- 8 In ead. gloss. ibi, nunquid Ecclesia debet ei precipere vt debitum reddat, &c. Notatur ad hoc quòd coniux dubius de seruitute alterius tenetur reddere debitum, sequuntur hic Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *num. 6.* Anchar. *num. 6.* Henric. *num. 11.* & 12. Alexand. de Neuo *n. 11.* Syluest. *verbo Matrimonium 8. q. 3. dicto 2. 4. & 5.* Petr. de Ledesma *de matr. q. 45. art. 1. dub. 2. ad vltimum prima sententia.* Sanch. *lib. 2. disp. 43. num. 5. cum segg.* vbi *num. 8.* tenet istam sententiam esse probabiliorè, nempe coniugem in hoc dubio teneri reddere debi-

tum, etiam iudice non præcipiente, nec sibi præiudicium inferre; quamuis contrarium, imò non teneri hunc reddere etiam si Ecclesia præcipiat, teneant hic Abb. *num. 6.* Præpos. *num. 10. vers. venio ad secundam*, Gregor. *l. 4. verbo de partur. tit. 5. part. 4.* Couar. *de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 2. in fin.* Nauar. *in cap. si quis aurem, de poenit. dist. 7. num. 84.* Henric. *in summ. lib. 11. cap. 10. num. 6.* & *cap. 15. num. 7.* Sayr. *in clauis regia, lib. 5. cap. 13. num. 40. in fine.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Consuetudo si est in loco quòd partus conditionem patris sequatur, natus ex libero, & ancilla liber est, & vti liber matrimonium contrahit.*
- 2 *Consuetudo legitime præscripta valet, vt filius non matris, sed patris, aut vtriusque conditionem sequatur.*
- 3 *Matrimonium liberi cum ancilla ignorato errore conditionis feruili valet si transferat decennium ex quo illa ancilla est in libertatis possessione.*
- 4 *Matris conditionem de iure Ciuili quoad seruitutem sequuntur filij.*

CAP. Licet. III. Urban. III.

Mulier, quæ ignorans contraxit cum seruo, si i seruus probet suum patrem fuisse liberum, & secundum morem prouinciæ illius, partus sequitur patrem, & à decennio non fuit molestus in libertate, matrimonium tenet, quia fauore libertatis liber censetur. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panorm. Præpositi. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. *in rationali libri quartis iuris Pontificij, pag. 61.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 582.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 3.*

Collige ex text. valere consuetudinem, si alicubi legitime præscripta sit, vt filius non matris, sed patris, aut vtriusque parentis seruitutem sequatur, ita in præfenti docent Butr. *num. 3.* Abb. *num. 2.* Anch. *num. 2.* & Alex. de Neuo *etiam num. 2.* Syluest. *verbo Matrimonium 8. q. 2. dicto 8.* Lancel. *Instit. iuris canon. lib. 2. tit. de nuptiis, §. si quis tamen, verbo, leges*, Molina *de iustit. tract. 2. disp. 33. ad fin.* Sanch. *de matr. lib. 7. disput. 24. num. 9.*

Elapso decennio.] Ergo valet matrimonium liberi cum ancilla ignorato errore conditionis feruili, si transferat decennium, ex quo illa ancilla est in libertatis possessione, vt per Tiraq. *de præscript. §. 1. gloss. 4. vers. 12.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 11. num. 6.* vbi id verissimum dicit si ante matrimonium initum ancilla illa iam legitime præscripsisset libertatem, concurrentibus ad eam præscriptionem requisitis; vnde valere matrimonium cum liberta, id est, cum ea, quæ ancilla fuit, iam tamen libertate donata est, tenent Couar. *de sponsalibus part. 2. cap. 3. §. 7. num. 1. vers. primum*, Viuald. *in candel. auro, p. 1. de matrimon. num. 123.* Henric. *in summ. lib. 11. cap. 10. num. 3. in comment. litt. IV.* Sanch. *d. disp. 19. num. 10.*

In gloss. *Secundum.* Notatur ad hoc quòd de iure communi filij quoad seruitutem sequuntur matris conditionem, itaque ita si mater ancilla sit, filij sunt ferui eius, cuius est mater: & si mater sit libera, filij quoque liberi sunt cuiuscunque conditionis sit pater, ita pluribus citatis iuribus resoluunt Sanch. *d. lib. 7. disput. 24. n. 5.* Pich. *de nobilitate communitatiua, num. 12.* vbi *num. 93.* dicit quòd partus matrem potius, quam patrem

patrem sequitur, quia mater, quod attinet ad statum ingenuitatis, vel seruitutis, causam partui pluribus temporibus accommodari potest in nanciscenda partui libertate, quam pater ipse, in quo vnicum tantum tempus, nempe generationis considerari poterat, quia illo solo tempore pater est causa potior, & effectiua.

breniario sanctorum Canonum. Petr. de Rauenna in compendio iuris Canon. Martin. Melnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analyt. & methodica iuris Pontif. Goffied. & Hostiens. in summ. huius tit. Alex. Cassin. & Anast. Germon. in paratitico ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici, nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

1. *Matrimonium ignoranter contrahens cum serua si deinde cognita ipsius conditione, nec factio, nec verbo consensu, potest aliam ducere.*
2. *Legatus Papa potest iudicare de causa matrimoniali.*
3. *Seruitutis ignorantiam alleganti an incumbat onus probandi.*
4. *Ingenuus si ducat seruam ignarus seruitutis potest cognita seruitute resiliere, non autem serua.*

C A P. Ad nostram. IV. & fin.

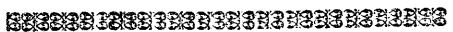
Innocent. III.

1. **M**atrimonium ignoranter contrahens cum serua, si deinde cognita ipsius conditione nec factio, nec verbo consensu cum illa, potest aliam ducere. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo. Canis. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 61. Alago. in compendio iuris Canonici, pag. 583, remissive Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. vnico.

2. *Apostolica Sedis Legatus, &c.* Ergo Legatus Papæ potest cognoscere de causa matrimoniali, vt per Corset. in sing. matrimon. incip. de iure.

3. *Si constituerit quod miles ignoranter, &c.* Notatur ad hoc quod alleganti ignorantiam seruitutis incumbit onus probandi, vt tenet Henric. in sum. lib. 11. cap. 10. n. 5. Verum dicendum est coniugi seruilis conditionis incumbere onus probandi scientiam suæ conditionis in altero, & ignorantiam liberi præsumi dum contrarium minimè probatur, ita Host. hic num. 3. Ioan. Andr. etiam n. 3. Butr. num. 6. Abb. n. 6. Zabari. in princ. oppos. 1. Alex. de Neuo num. 5. Præpos. n. 4. quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. disp. 19. num. 8.

4. In gloss. *Nec factio*, vlt. ibi, *sed pone libera contraxit, &c.* Notatur ad hoc quod si ingenuus ducat seruam ignarus seruitutis, potest cognita seruitute resiliere, sed si serua velit inuito ingenuo resiliere, cogenda est ab Ecclesia stare matrimonio, quia ipsa fuit in deceptionis culpa, sequuntur Butr. hic in fin. Anch. num. 4. vers. querit glossa, Panorm. & Alex. de Neuo pariter in fine, Nauar. in man. cap. 22. n. 33. Henric. lib. 11. cap. 10. num. 5. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 15. n. 4. vers. 5. vbi etiam resoluit decipientem teneri ante compulsionem Ecclesie stare matrimonio.

De Natis ex libero ventre.

T I T. X.

VERBA hanc rubr. scripserunt Zabari. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Durand. in breuiario aueo iur. Canon. & in speculo iur. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuatione titulorum Decretal. Ioan. de Londris in

S V M M A R I V M.

1. *Liber est qui nascitur ex libera, vel libera.*
2. *Ancilla etiam coniugata filius, quamuis patrem habeat liberum, nascitur seruus.*
3. *Filius quare sequatur seruitutem matris, ostenditur.*
4. *Partus ex ancilla, vt liber sit, sufficit matrem liberam esse tempore conceptionis, natiuitatis, aut medio.*
5. *Indi, & Æthiopes quomodo, possint in seruitutem redigi, ostenditur.*

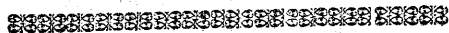
C A P. Indecens. I. Gregor.

Filij nati ex libera, vel libera sunt liberi, & Ecclesia debet libertatem defendere potius quam impugare. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 62. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 583. remissive Casal. in annor. & Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 10. cap. vnico, & ab Iuo. p. 16. c. 73. desumitur ex D. Gregor. 1. lib. 1. epist. 53. registri.

Collige ex text. quod filius ancillæ etiam coniugatae quamuis patrem habeat liberum, & ingenuum, nascitur seruus, vt per Henric. in sum. lib. 11. cap. 20. num. 4. lit. E. nam filij sequuntur seruitutem matris, l. partum 7. C. de rei vendic. ratio est secundum aliquos, quia mater grauida non est satis apta obsequijs domini sui, & pariendo subit periculum mortis, ergo æquitas postulat vt domini, qui præiuntur obsequijs, & subeunt periculum damni, & incommodi, sentiant commodum ex partu illius, iuxta illud axioma, *Qui sentit incommodum par est vt sentiat commodum*, ita Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 24. num. 5. Gutier. eod. tract. c. 93. num. 5. sufficit tamen vt partus libertate gaudeat tempore conceptionis, aut natiuitatis, aut medio tempore matrem liberam esse, ita probat text. in §. sed, & si quis, Instit. de ingen. l. & seruorum 5. vers. ingenui sunt, ff. de statu homin. gloss. verbo *deteriorem* in cap. fin. 32. q. 4. Bonac. de matrim. q. 3. puncto 3. num. 11. Sanch. d. disp. 24. num. 10. vbi num. 11. intelligit quando ex vi natalium, & status matris est futura liberos libera, aut seruituti subdita, & n. 16. resoluit quæstionem illam si tempore, quo mater se vendidit, vel à patre venundata prægnans esset, an factus sit liber?

Indecens esse credimus, &c. Indi, & Æthiopes, vt constat ex iis, qui à Lusitanis nostris, & Hispanis illuc nauigantibus capiuntur, & emuntur, si existant maiores viginti annorum, possunt se ipsos sua sponte vendere, vel eorum parentes egestate oppressi valent etiam eos vendere, qui tunc ita serui facti possunt licite possideri, alique vendi, si tamen fraude, vel dolo homines illi nigri capiantur, aut vi abducantur, aut allekti, & seducti quibusdam iocalibus, & munusculis ad naues ducantur, tunc nec illi, qui capiunt, nec alij, qui ab eis illos emunt, nec etiam illi, qui modò eos possident tute sunt in conscientia, sed tenentur eos manumittere, & suæ libertati restituere, etiam si

etiã nisi non possint pretium recuperare, vide *Sot. lib. 4. de iustitiã, q. 2. art. 3. concl. 2.* Petr. de Aragona *tract. de dominio, Mich. Salon. eod. tract. q. 3. art. 1. post conclus. 4. Sayr. in claus. regia, lib. 9. cap. 6. num. 24. cum seqq.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 35. & seq.* Rebell. *de oblig. instit. p. 2. lib. 18. q. 2. sect. 5. num. 30. cum seqq.*

De Cognatione spirituali.

TIT. XI.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butt. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Cuiac. Durand. in *breuiario aureo iuris Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4.* Stephan. Ranchin. in *continuat. tit. Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum.* Petr. de Raucenna in *compend. iur. Canon. Martin. Melsart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, Goffr. & Hostiens. in summa huius tit.* Alex. Cassan. & Anast. German. in *paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat. pag. 355. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

De materia huius tit. vide *Sot. in 4. dist. 42. quest. 1.* Alphons. de Veracrucce in *speculo coniug. part. 1. art. 55. cum seqq.* Nauar. in *man. cap. 22. ex num. 36.* Rebuff. in *praxi tit. de dispens. in gradibus prohib. ex n. 20.* Viuald. in *caudel. aureo. tit. de cognat. spirit. ex n. 148.* Mozz. *de contract. tit. de matrim. §. pro declaratione, ex n. 19.* refert plures Cened. *ad Decretum collect. 38. num. 3.* quibus adde Ludouic. Bejam *respons. casuum conscient. part. 1. casu 16.* Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 226.* Iodoc. Cocc. in *thesauro Catholico tom. 2. lib. 5. art. 13.* Petr. de Ledesma in *summ. tract. de Baptism. cap. 13. & tract. de matrimo. cap. 17.* Gallec. in *speciali tract. de cognatione spirituali, Hentij. in summ. lib. 12. cap. 11.* Aloyf. Ric. in *collect. decisio. part. 4. collect. 1224.* Sanch. *de matrimo. lib. 7. disp. 54. cum seqq.* Gutier. *eod. tract. cap. 100.* Bonac. *eod. tract. quest. 3. puncto 5. §. 2.* Basil. Ponc. *de imped. matrim. cap. 24.* Rebell. *de oblig. disp. part. 2. lib. 3. q. 6.* Ægid. *de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 32. num. 22. cum seqq.* Valer. Reginald. in *praxi fori poenit. lib. 3. n. 148. cum seqq.* Fernandez in *examine Theologiae moralis. part. 3. cap. 2. §. 9. & 10.* Vgolin. *de offic. Episc. cap. 15. §. 6. à n. 8. & cap. 25. §. 1.* Molfel. in *summ. Theologiae moral. tract. 4. cap. 10. ex n. 120.* Filliuc. *tom. 1. tract. 10. num. 188. cum seqq.* plura retigi in *meo tract. de offic. & potest. Episc. p. 2. allegat. 30. num. 32. cum multis seqq.*

S Y M M A R I V M.

- 1 *Compaternitas impedit solum filios, quorum ratioe fuit contracta, matrimonium inire, nisi consuetudo alicuius Ecclesie obuiet, cui standum est.*
- 2 *Confraternitas, paternitas, & compaternitas indireccla sublata est per Conc. Trident.*
- 3 *Cognatio spiritualis inter ipsosmet paternos non contrahitur.*
- 4 *Vir, & uxor suscipientes alienum puerum in baptismo, vel Confirmatione non peccant.*
- 5 *Consuendo circa validitatem matrimonij an valeat ostenditur.*

CAP. Vtrũ. I. Alex. III.

1 **F**ilij duorum compatrum, per quorum neutrum decentum est ad compaternitat. u. licitè contra-

hunt, nisi consuetudo repugnet, separantur autem si per eorum alterum, vel vtrunque compaternitas est contracta. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butt. Anch. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 62.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 581.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. part. 3. cap. 1.*

Exstitit olim grauis dubitatio vtrũ omnes fratres baptizati confratres essent omnium filiorum eorum, qui susceperant, compatrum, commatrumque nonnulli omnium, alij eorum, qui prius suscepti essent, alij eorum, qui postea, ac iuxta hanc opinionem diuersitatem intelligendi sunt text. in *cap. super quibus, & in cap. post susceptam 30. quest. 3.* quos legitime ad concordiam reducit text. in *presenti*, quatenus dicit primum canonem text. scilicet in *d. cap. post susceptam*, esse correctum per illud posterius in *d. cap. super quibus*, per quod statuitur vt siue ante, siue post compaternitatem geniti sint, simul possint coniungi, excepta illa persona duntaxat, per quam peruentum esset ad compaternitatem. Sed tandem Conc. Trident. magno Ecclesie bono celebratum *sess. 24. de reformat. matrim. cap. 7.* sustulit confraternitatem omnem, item & paternitatem, ac compaternitatem indirectam, sequentibus verbis: *Vnus tantum siue vir, siue mulier iuxta factorum Canonum instituta, vel ad summum unus, & una baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum ipsum, & illius patrem, ac matrem, necnon inter baptizatum, ac baptizantem, baptizantique patrem, & matrem tantum spiritualis cognatio contrahatur.* Vnde ex prædicto Conc. Trident. decreto iam colligitur cognationem spirituales à viro contractam non transfundit ad vxorem, nec è contra, vt resoluunt Tolet. in *sum. lib. 7. cap. 4. num. 5.* Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 226. num. 1.* Matienf. in *rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 168. lib. 5. nona recop.* Petr. de Ledesma. *de matrimo. quest. 56. art. 3. vers. conclusio sit, & in summ. part. 1. tract. de sacram. matrim. cap. 17. conclus. 6. dub. 3.* Henriq. in *sum. lib. 12. cap. 11. §. 2.* Sanch. *de matrimo. lib. 7. disp. 54. num. 11.* Ægid. *de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 32. num. 24. vers. inter femineam, Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 3. num. 149.* Armendar. in *addit. ad recop. legum Nauarrae, lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrimo. in declarat. num. 84.*

Secundò colligitur huiusmodi cognationem inter ipsosmet paternos non contrahi, vt statuit Pius V. in *sua Bulla, quæ incip. Cum illius vicem*, tenent Fr. Emman. & Soar. *citaris locis, Sanch. d. lib. 7. disp. 54. n. 12.* Bonac. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. num. 6.* Reginald. *d. lib. 3. num. 150.* Armendar. *num. 84.* Et ita virum, & vxorem minime peccare suscipientes alienum puerum in Baptismo, vel Confirmatione, resoluunt Nau. in *man. cap. 22. n. 39.* Armendar. *num. 84.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 57. num. 5.* Bonac. *d. §. 2. num. 5.*

Nisi consuetudo Ecclesie, &c.] Notatur ad hoc quòd si valet consuetudo circa validitatem matrimonij, vt per Palat. in *repet. cap. per vestras, de donat. inter virum & vxor. nouab. 3. §. 3. num. 15. vers. nec videtur.* Sanch. *de matrimo. lib. 7. disp. 4. num. 11.* vbi resoluunt consuetudinem legitime præscriptam, ac rationi consonam, qualis petitur in *cap. fin. de consuet. ad legem statuendam, & statutam derogandam, vires habere inducendi nouum impedimentum dirimens, ac subinde matrimonium aduersus eam consuetudinem ininitum esse nullum, idque sola consuetudine posse absque scandalo, & adminiculo alterius iuris; additque idem Sanch. text. in presentibus quatenus exprimit, vt talis sit*

fit consuetudo, quæ scandalum generet, non censerit restrictionem consuetudinis contra reg. generaliter traditam in d. cap. fin. sed potius esse declarationem conditionum consuetudinis, quæ petuntur d. cap. fin. nempe ut sit rationi consentanea, & legitime præscripta; si enim eas conditiones habeat, eius violatio suapte natura scandalum generabit; atque ita sensus est, non sit consuetudo contra rationem, nec denuo introducta, sed talis ac ram diuturna, ut eius violatio iure optimo scandali orituri ansam præbeat, quicquid aliter intelligat Basil. Ponc. de impedim. matrim. cap. 1. §. 2.

In gloss. *Nisi consuetudo*. Notatur ad hoc quòd nulla consuetudo, etiamsi scandalum oriatur, vires habet ad dissoluendum matrimonium semel legitime initum cum sit vinculum iuris naturalis, & diuini, vt per Syluest. verbo *Matrimonium* 2. q. 3. Brunell. de sponsal. concl. 20. num. 8. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 4. num. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 *Compaternitas scienter, vel ignoranter superueniens inter coniuges coniugium non dissoluit.*
- 2 *Doctores quando in aliquo articulo sunt varij, sequenda est opinio æquior, & rationabilior.*
- 3 *Baptizans scienter coniux extra necessitatem, aut tenens in Baptismo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen potestate illud exigendi.*
- 4 *Cognitionem spirituales non contrahit leuans per errorem filium Petri, existimans se filium Pauli leuare.*
- 5 *Ignorantia facti quando in hoc excuset, ostenditur.*
- 6 *Delictum eorum, qui casu, aut imprudentia, siue etiam facti ignorantia quicquam admisserunt, leuius puniuntur.*
- 7 *Ignorantia vincibilis, & culpabilis non excusat.*

C A P. Si vir. II.

- 1 **C**oniuges contrahentes compaternitatem in proprio filio, siue ex ignorantia, siue ex malitia, non sunt separandi, nec debitum negare debent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canis. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 63. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 11. cap. 1. & est post Conc. Lateran. sub Alex. III. p. 32. cap. 2.
- 2 *Humanus, &c.*] Notatur ad hoc quòd vbi Doctores in aliquo articulo sunt varij, sequenda est opinio humaniorum, id est, rationabilior, & æquior, vt per Corfet. in sing. opinio.
- 3 *Quia ex ignorantia, &c.*] Notatur ad hoc quòd coniux extra necessitatem scienter baptizans, aut tenens tanquam patrinus in Baptismo, vel Confirmatione communem filium, aut alterius coniugis, tenetur debitum reddere, priuatur tamen potestate illud exigendi: ita gloss. verbo *non fraudentur* in cap. nosse 30. q. 1. & in præfenti Hostiens. num. 3. Henr. etiam n. 3. Butr. num. 6. Ioan. Andr. num. 5. Alexand. de Neuo num. 8. Panorm. num. 5. Nauar. in man. cap. 22. num. 40. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 243. num. 10. Iacob. de Graff. in decis. aureis part. 2. lib. 1. cap. 5. num. 31. Viuald. in candal. aureo p. 1. tit. de matrim. num. 149. Mattien. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 143. lib. 5. noua recopil. Henriq.

lib. 3. de Confirm. cap. 3. in fin. & lib. 11. de matrim. c. 15. num. 11. Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. q. 137. latè Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 26. num. 7. vbi num. 8. resoluit coniugem non solum ex certa scientia, sed etiam ex malitia, atque in matrimonij fraudem baptizantem, aut tenentem communem filium, aut alterius coniugis, teneri reddere, non tamen posse petere instar illius, qui scienter fecit, & n. 10. dicit quòd quamuis huiusmodi coniux debitum petere nequeat, non potest tamen excludi domo, & è cura alterius coniugis.

Notatur etiam ad hoc quòd per errorem leuans filium Petri existimans se filium Pauli leuare, non contrahit cognationem spirituales, vt per Abb. hic n. 4. & Alexand. de Neuo num. 6. qui ex hoc text. colligunt requiri scientiam, & animum ad contrahendam cognationem, sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 58. num. 7. vbi num. 8. rogat an sit credendum iuramento patrini testantis se non habuisse animum tenendi instar veri patrini.

Ex ignorantia.] Notatur ad hoc quòd ignorantia facti, qualiscunque sit, & quantumcunque crassa, modò non sit aded crassa vt sit ingens temeritas ignorare, vel non sit affectata, excusat coniugem, qui affinitatem, aut cognationem spirituales cum suo coniuge contraxit ne debiti petitione priuetur, ita Sanch. d. lib. 9. disp. 32. num. 47.

Excusare videtur.] Notatur ad hoc quòd delictum eorum, qui casu, aut imprudentia, siue etiam facti ignorantia, non de industria, aut dolose quicquam admisserunt, aut non puniuntur, aut leuius puniti debent, vt per Tiraq. de pænis temper. causa 13. num. 1. cum seq.

In gloss. *Si ex ignorantia*. ibi, *probabili, aliàs non excusaretur à peccato*. Ergo vincibilis & culpabilis ignorantia non excusat, vt docent Petr. de Ledesma de matrim. q. 56. art. 1. dub. 4. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 243. num. 10. Henriq. lib. 3. de Confirmat. cap. 3. in fin. Sanch. d. lib. 9. disp. 32. num. 44.

S V M M A R I V M.

- 1 *Filij compatrum, ratione quorum non sunt contracta compaternitas, possunt coniungi, nisi consuetudo Metropolitana Ecclesie, vel vicinorum esset contraria vt faceret matrimonium nullum.*
- 2 *Consuetudo an efficax sit ad reddendos quospiam habiles ad matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant.*
- 3 *Papa potest inhabilitare personas matrimonium contrahentes.*
- 4 *Vicini loci attenditur consuetudo.*
- 5 *Contractus simpliciter factus censetur celebratus secundum consuetudinem loci.*

C A P. Super eo. III.

Filij duorum compatrum per quorum neutrum deuentum est ad compaternitatem, licitè inuicem contrahunt matrimonium, nisi consuetudo Metropolitanæ Ecclesie, vel vicinorum impediatur, & dirimat talia matrimonia, quia seruanda est. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canis. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 64. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concordant. part. 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 11. cap. 3.

2 Probare videtur text. in *presenti* consuetudinem efficacem esse ad reddendos quospiam habiles ad matrimonium, qui iure Canonico inhabiles erant, quæ quidem decisio aduersari videtur alteri in cap. quod super, in fin. vers. ne autem, infra de consang. & affin. pro quorum iurium conciliatione maxime laborat Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 4. à princ. & contra eum nouè conciliat Basil. Ponc. de imped. matrim. cap. 1. §. 2. qui in illis iuribus conciliandis aliquatenus immorantur, & ideo vide apud eos.

3 Notatur communiter hic text. ad hoc quòd Papa potest inhabilitare personas ipsas matrimonium contrahentes, quia illud nimium accedit humano contractui, vt per Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 17. ad fin. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 38. lib. 5. noue recop. D. Barbosa p. 2. rubr. ff. sol. matrim. n. 84.

4 In gloss. Circumadiacentium. ibi, & ita vicinorum locorum non est contemnenda consuetudo. Notatur ad hoc quòd loci vicini attenditur consuetudo, vt per Syluan. conf. 60. num. 10. Boër. decis. 263. num. 9. Menoch. conf. 312. num. 13. & conf. 390. num. 22. & conf. 395. num. 9. & 10. Mascard. de prob. concl. 1. 25. num. 12. Gam. Lusitan. decis. 16. n. 6. & decis. 144. n. 10. Valasc. consuls. 51. num. 48. & consuls. 70. num. 5. Chald. Pereira de potest. eligen. cap. 13. ad fin. Bernard. Græuæ. ad pract. Camer. Imper. lib. 1. concl. 36. num. 15. Camill. Borrell. in sum. omnium decis. tit. 14. num. 11. Et contractus simpliciter celebratus censetur factus secundum consuetudinem loci, Brunor. à Sole in locis communibus, verbo consuetudo 7. & quòd consuetudo patriæ sit sequenda, vide Molinam de primog. lib. 1. cap. 11. num. 1. Chald. Pereira de renouat. emphyteusis q. 15. num. 47.

S V M M A R I V M.

- 1 Pater baptizati non potest accipere uxorem leuantis ab eodem leuante cognitam.
- 2 Cognatio spiritualis contracta à viro non transfunditur ad uxorem, nec è contra, secundum Motum propriam Pij V.
- 3 Matrimonium consummatum solum significat eam coniunctionem per quam Christus factus est vnus caro cum Ecclesia per incarnationis mysterium.

CAP. Martinus. IV. Clem. III.

1 **C**ompaternitas efficax ad matrimonium dirimendum contrahitur inter patrem baptizati, & vxorem leuantis priùs ab eo cognitam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Innocent. Zabarella. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 65. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 1.

2 Verùm non obstante huius text. dispositione sanctæ mem. Pius V. in quodam suo Motu proprio, incip. Cum illius vicem, edito de anno 1566. declarauit cognitionem spirituales ab illo contractam eo quòd aliquem baptizauerit, aut tenuerit in Baptismo, vel Confirmatione ad vxorem, & è contra, non transfundi cum Trident. Concil. sess. 24. de reformat. matrimon. cap. 2. decedat cognitionem non contrahi ab aliis personis præter ibi numeratas, inter quas non continetur vxor patrii, vel baptizantis; ita Nauar. in man. cap. 22. num. 39. Tolet. in instruat. Sacerd. lib. 7. cap. 4. num. 5. Petr. de Ledefma de matrim. quæst. 56. art. 3. vers. conclusio su. Henric. in sum. lib. 12. cap. 11. n. 2.

Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo baptismus §. 6. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 54. num. 11. & alij citati per me de officio, & potestate Episcopi, part. 2. ahæq. 30. num. 56.

Efficiantur per connubium vna caro.] Id est, per carnalem copulam, vt gloss. exponit, quare solum matrimonium consummatur significare eam coniunctionem, per quam Christus factus est caro cum Ecclesia per incarnationis mysterium, docet Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 13. num. 1.

In gloss. Cum quo. ibi, si verò compaternitas, &c. vide 4 Ceual. commun. contra commun. quæst. 271.

S V M M A R I V M.

- 1 Compaternitas per catechismus contracta impedit matrimonium contrahendum, sed contractum non dirimit.
- 2 Catechizans cum catechizato contrahit cognationem spirituales impediendam quidem, sed non dirimentem matrimonium, & num. 4.
- 3 Catechismi impedimentum est omnino sublatum cum Conc. Trident.

CAP. Contracto. V.

Compaternitas contracta per catechismus, seu per pabulum sacrali salis, vix impedit contrahendum, non dirimit contractum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarella. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 66. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 6. cap. 2.

Collige ex text. tenentem puerum in Catechismo contrahere cognationem spirituales, impediendam quidem, sed non dirimentem matrimonium, ita Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 10. cum sequentibus, Gutier. eod. tract. cap. 84. num. 2. cum seqq. Bonac. eod. tract. quæst. 3. punct. 14. num. 6.

Difficultas est, vtrum hoc Catechismi impedimentum sit omnino sublatum per Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 2. in fin. vers. omnibus inter alias personas, &c. in qua vna sententia tenet adhuc manere, quam tuncur Nauar. in man. cap. 22. n. 72. Vgolin. de matrim. c. 20. & alij plures, quos refert Sanch. d. disp. 10. num. 11. quibus addo Ludou. Bejam respons. cas. conse. p. 2. casu 16. vers. dubitatur. Verior tamen sententia est huiusmodi impedimentum catechismi esse per dictum Tridentini decretum omnino sublatum, eamque meritò sustinent Petr. de Ledefma de matrim. quæst. 56. art. 3. vers. in huius expostionem, & in sum. p. 1. cap. 13. de Baptismo, dub. 2. post §. conclus. Henric. in sum. lib. 2. de Baptismo, cap. 15. num. 4. & cap. 18. num. 2. in fin. & lib. 12. de matrim. cap. 2. num. 1. plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. disp. 10. n. 12. quibus adde Valer. Reginald. in praxi fori panis. lib. 3. n. 190. Rebell. de oblig. iustit. p. 2. lib. 3. q. 18. num. 20. cum seqq. Egid. de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 30. dub. 3. num. 24. Gutier. de matrim. cap. 84. num. 6.

In gloss. Vix contrahendo. ibi, & ideo dico quòd catechismus impedit, & dirimit. Hanc glossam reprobatur Beja d. cas. 16. vers. falsa est, dum habet illum, qui per totum catechismus tunc puellam inualidum contrahere matrimonium si eam postea ducat, eo quòd ex huiusmodi catechismi oriri videatur cognatio spiritualis impediens, & dirimens, sicut ex Baptismo, & Confirmatione,

matione, argumento *cap. si quis ex vno 30. quest. 4. & cap. in catechismo, de consecrat. distinct. 4.* quibus iuribus illa tria æquiparantur. Dicit igitur Beja hanc glossa opinionem falsam, quia sicut consanguinitas non nisi ex generatione carnali oritur, ita nec spiritualis filio, seu spiritualis cognatio causatur, nisi per generationem spirituales, & hæc cum non fiat alio modo, quàm per sacramentum Baptismi scilicet, per quem homo in vtero Ecclesiæ concipitur, quasi ab ipsa fouendus, vel Confirmatio- nis, per quam homo quasi extra vterum exponitur fide roboratus, vt publicè Christi fidem tueatur; Catechismus autem nequaquam est sacramentum, ideo per hunc cognatio spiritualis strictè, & propriè non contrahitur, quæ matrimonium dirimat; nec obstat quod in *d. cap. catechismo, & in d. cap. si quis, æquiparantur illa tria Catechismus, Baptismus, & Confirmatio*: nam, vt ex verbis satis apparet, non fit ibi æquiparatio vniouca, quasi quod eiusdem rationis, & efficaciz sit impedimentum ortum ex catechismo, vt est illud, quod oritur ex Baptismo, & Confirmatione, vt per se patet.

Canif. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 67. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concordant. p. 1. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 8. cap. 2.*

Debent Ecclesia illud nuntiare.] Hodie per nouum Decretum Conc. Trident. *sess. 24. de reform. matrim. c. 1.* denunciations fieri debent eorum, qui matrimonium iungi volunt, vt si quis sciat inter eos aliquod impedimentum esse, illud in medium proferat; & ita, qui nouit aliquod impedimentum inter volentes contrahere, etiam si occultum sit, & illud probare minimè possit, sub peccato mort. illud tenetur nuntiare, Saneh. *de matrim. lib. 3. disp. 13. n. 2. Egid. de sacram. tom. 2. disp. 27. dub. 7. num. 61. Valer. Reginald. in praxi fori penitent. lib. 31. num. 228. Gutier. de matrim. cap. 59. Bonac. eod. tract. q. 2. puncto 6. n. 20. nisi cognouerit sub secreto, vel sit adeo occultum vt ipse solus nouerit, præcipuè si nascitur ex infamia, aut peccato, Bonac. d. puncto 6. n. 20. Basil. Ponc. de imped. matrim. cap. 26. §. 4. vers. denique.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cognatio spiritualis valida ad dirimendum matrimonium iam contractum contrahitur inter patrem baptizati, & leuantem, seu tenentem baptizatum, & num. 2.

C A P. Veniens. VI.

Innocent. III.

- 1 Impedimentum impediens, & dirimens contractum matrimonium nascitur inter patrem baptizari & leuantem, seu tenentem baptizatum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 67. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 1. cap. 1.*
- 2 Innouatur per Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrim. cap. 2. vide Farinac. in praxi crimin. part. 5. quest. 149. num. 51. & alios relatos per me de officio, & potestate Episcopi, part. 2. allegat. 30. num. 53. cum seqq.*

S V M M A R I V M.

- 1 Filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, si matrimonium contrahant, illud non tenet, & qui hoc sciunt, tempore contractus reuelare tenentur.
- 2 Denunciations hodie quomodo fieri debeant, & qui tenentur denunciare, ostenditur.

C A P. Tua nos. VII.

- 1 Filij duorum compatrum, per quorum alterum deuentum est ad compaternitatem, si matrimonium contrahant, separari debent, quia non tenet, & scientes impedimentum, tempore contractus illud denunciare tenentur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Collect. Barbof. Tom. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Impedimentum impediens, & dirimens nascitur inter baptizatum, & filium baptizantis.
- 2 Baptizans in necessitate, an contrahat cognationem spirituales, ostenditur.
- 3 Cognationem spirituales an contrahat tenens puerum in Baptismo non solemniter celebrato, ostenditur.
- 4 Vicarius Episcopi de causa matrimoniali cognoscere potest.

C A P. Ex litteris. VIII. & fin.

Gregor. I X.

Cognatio spiritualis impediens, & dirimens matrimonium oritur inter baptizatam, & filium baptizantis. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 68. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 584. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

Qui Sacerdos extitit, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui laicum in necessitate baptizantem non contrahere cognationem spirituales, quasi illa non contrahatur nisi ex Baptismo solemniter à Sacerdote ministrato; sed dicendum prorsus est baptizantem etiam laicum in extremo necessitatis periculo contrahere cognationem spirituales perfectam subsequens matrimonium dirimentem cum baptizato, eiusque parentibus: ita Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 4. num. 4. Gregor. l. 1. verbo Clerigo, tit. 7. part. 4. Galet. in tractat. huius tit. cap. 11. num. 5. Viuald. in candel. aur. part. 1. tit. de Baptism. num. 42. & tit. de matrim. num. 155. & 158. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 56. artic. 1. dub. 2. Hentiq. in summa. lib. 12. cap. 11. num. 1. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 170. lib. 5. noua recop. Fr. Emman. in summa. tom. 1. cap. 226. num. 2. concl. 2. & num. 11. concl. 5. Basil. Ponc. de impedim. matrim. cap. 24. §. 4. vers. secundo, Saneh. de matrim. lib. 7. disp. 62. num. 10. vbi num. 11. respondet in hoc text. narrari factum, nec vim efficit ad contrahendam cognationem spirituales in sacerdotio ministri baptizantis.*

Quæstio est dubia, vtrum tenens puerum in Baptismo non solemniter ministrato contrahat cognationem spirituales? Vna sententia, quæ probabilis est, tenet

hoc casu illam contrahi, quia in eo casu verum confert baptismum, ex quo confurgit cognatio spiritalis, quæ contractum dirimit matrimonium, ita Viuald. *d. tit. de matrimon. num. 154. Aegid. de Sacrament. & conf. tom. 2. disp. 32. num. 39. conclus. 5.* ubi declarat si id faciat ut munus susceptoris obest, secus si faceret ut puer commodiùs posset baptizari, Gutier. *de matrimon. cap. 100. num. 7. Nauar. in man. cap. 22. n. 40.* sed probabilius est illam in hoc casu non contrahi à susceptore, prout docent Soar. *3. p. 9. 67. art. 8. dub. ultimo*, Fr. Emman. *d. cap. 226. num. 2. concl. 2. Sanch. d. disp. 62. n. 13.* & alij, quos refert, & sequitur Bonac. *de matrimon. q. 3. punct. 5. §. 2. num. 11.*

- 4 *Sed cum idem officialis.* Ergo Episcopi Vicarius de causa matrimoniali cognoscere potest, ut per Couar. *de sponsal. part. 2. c. 8. §. 12. num. 1. Gomez super Bullam Cruciatae, c. 4. quest. 4. num. 28. Iacob. Sbroz. de vicario Episc. lib. 1. quest. 44. in fin. Sanch. de matrimon. lib. 3. disp. 29. num. 28.* & alios plures, quos refero *de officio, & potestate Episc.* & ante *ad sess. 24. de reformat. matrimon. cap. 2. num. 6.*

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

De Cognatione legali.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Cognationis legalis materiam qui Doctores r. actem referuntur.
- 3 Cognatio legalis est necessitudo personarum per adoptionem contracta.
- 4 Cognatio legalis lege humana dirimit.
- 5 Cognatio legalis ad quem gradum extendatur, & quæ sint eius species, ostenditur.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butt. Panorm. Præposit. Alex. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. libri quarti.* Stephan. Ranchin. *in continuat. tit. Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum.* Petr. de Ra-uenna *in compend. iur. Canon.* Melnar. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij à pag. 547.* Goffr. & Hostin *in fin. huius tit.* Alex. Cassan. & Anast. Germon. *in paratitulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthag. *in exposit. tit. iuris Canon. omnes sub hac rubr.*

- 2 De materia huius tit. vide Cou. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 5. Viuald. in candelabro tit. de cognat. legali, num. 175. cum seqq.* Erasm. Sà *in summ. verbo matrimonium ubi de imped. dirim. n. 6.* Gregor. *l. 7. per text. ibi tit. 7. part. 4.* Henriq. *in sum. lib. 12. cap. 12.* Sot. *in 4. dist. 42. q. 2.* Alphons. à Veracrucce *in speculo coniug. part. 1. artic. 59. & 60.* Nauar. *in man. cap. 22. ex n. 44.* Mozz. *de contractib. tit. de matrimon. §. pro declaratione huius, ex num. 23.* Petr. de Ledesma *de matrimon. quest. 57. artic. 2.* Cened. *ad Decretum collect. 38. num. 5.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. disp. 63.* Gutier. *cod. tract. 6. 102.* Bonac. *cod. tract. quest. 3. puncto 5. §. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori parisi. lib. 31. num. 158. cum seqq.* Basil. Ponc. *de imped. matrimon. c. 25. Aegid. de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 32. dub. 3. à num. 42.*

- 3 Cognatio legalis, quæ nihil aliud est quam necessitudo personarum per adoptionem contracta, lege humana dirimit, quia inter eos qui per adoptionem cognati efficiuntur, lex non patitur nuptias

consistere, *cap. intelligere, cap. per adoptionem 30. q. 3. l. si qua 12. l. adoptiuus 14. ff. de ritu nupt. l. si stipuler 35. in fin. princ. ff. de verb. obligat.* explicant ordinarij *in cap. vnic. hoc tit. S. Thom. in 4. dist. 42. quest. 2. art. 1.* Bonauent. *ibid. art. 1. quest. 2.* Scot. *quest. vnic. versic. iuxta quod, Durand. quest. 2.* Richard. *artic. 2. quest. 2.* Sot. *quest. 2. art. 1.* idem S. Thom. *in addit. ad 3. part. quest. 57. art. 2.* Nau. *in man. c. 22. n. 54.* Syluest. *in sum. verbo matrimonium 8. q. 15.* Viguer. *insti. c. 16. §. 7. vers. 9.* impd. 9. Couar. *de sponsal. part. 2. c. 6. §. 5.* & alij *supra citati num. 2.*

Continet autem huiusmodi legalis cognatio tres 5 partes. Prima est linea recta ascendentium, & descendentium, quæ inter parentes, & adoptiuos filios auos, & nepotes vique ad quartum gradum matrimonium prohibet, *d. l. adoptiuus, l. quando, ff. de ritu nupt. §. 1. vers. hæc adeo, §. inter eos, vers. sed si qua, Insti. de nupt.* Secunda species lineæ transuersæ inter naturales, & adoptiuos filios eiusdem parentis vetat, *ex d. cap. vnic. & hæc primum gradum non excedit collateralem.* Tertia species per matrimonium ainitatis ad vxores adoptiuorum, parentum, & filiorum extenditur, ut præcitata iura probant, neque refert vtrum per abrogationem per quam aliquis sui iuris rescripto Principis in filium, aut nepotem accipitur, & in potestatem adoptantis transit, *l. 2. ff. de adopt. §. adoptio, Insti. eod. an verò ex adoptione propria cognatio hæc proueniat per quam is, qui in alterius est potestate ab extraneo in locum filij, vel nepotis subrogatur, & hodie ex lege Iustitiani non transit in potestatem adoptantis, nisi prouauis, vel auis sit qui adoptat, l. qui adoptiuus, C. de adoption. §. sed nostra, Insti. eod. omnes enim liberorum, fratrumve locum obtinent, & de omnibus indistinctè præcitata iura agunt, atque ideo ab omnibus impedimentum dirimens contrahetur, ut bene docet gloss. *in d. cap. vnic. infr. hoc tit. quam communiter receptam testatur Abb. Præpos. ibid. num. 5. & 7.* S. Thom. & frequentius Theologi *ubi supra, Couar. Nau. & nouiores præcitati; quamuis ergo Innocent. ibi, & eum sequutus Syluest. ubi supra.* contendunt ex adoptione per quam quis non transit in potestatem adoptantis non contrahi hæc impedimentum, ita vt dirimat, quasi in his proprie adoptiuus cesset, & prohibitionis ratio, per quam indistinctè leges distinguantur. Sed audiendi non sunt, tum quia generales leges sine manifesta ratione distinguere non oportet, tum etiam, quia in adoptiuus ratio legis non cessat, illa enim, quam assert D. Thom. & Theologi *ubi supra.* quia scilicet in eadem domo habitant adoptiuus, & ideo oportuit prohibitionem nuptiarum eos à turpitudine detertere, non est sola huius impedimentum ratio, sed honestas, quæ non patitur eos matrimonio iungi, qui parentum filiorumve loco censentur, aut fratrum, & nihilominus considerant patriam potestatem, cum ea finita adhuc inter ascendentes, & descendentes impedimentum maneat, ut præcitata iura probant, & solum inter fratris cessat finita adoptione, & hæc honestatis ratio in omnibus adoptiuus viget. Nec etiam refert quòd non reperitur expressa lex Canonica, quæ inter ascendentes, & descendentes nuptias prohibeat, sed tantum inter fratres, ut constat *ex d. cap. ita diligere, & ex d. cap. vnic.* sufficit enim virtualis approbatio, & usus Ecclesiæ, quæ dum inter fratres adoptiuos matrimonium irritat iuxta leges Ciuiles. Censetur proculdubio eandem prohibitionem in aliis casibus recipere, in quibus longè maior ratio reperitur, quinimo cum leges Ciuiles ante legem Euangelicam huiusmodi nuptias prohibuerit, quo tempore leges seculares poterant impediméta matrimonij obicere, quæ*

quæ nondum erant Sacramentum, vt etiam hodie possunt illi, qui sunt extra Ecclesiam efideles, vt sentit D. Thom. Bonau. & Palud. in 4. dist. 39. quest. 1. art. 1. & ibid. Sor. art. 2. in fine, Syluest. verbo matrimonium 8. q. 10. Spec. coniug. p. 1. art. 3. concl. 8. Victor. in relect. de matrim. part. 1. num. 12. sequitur prædictas leges Ciuiles hoc impedimentum statuentes iustas, & validas fuisse, ac si de reliquis contractibus disponent, vnde cum per Ecclesiam postea nec expressè, nec virtualiter fuerint abrogatæ, sed potius tacitè receptæ, adhuc requirendæ sunt, argum. cap. 1. & 2. de noui oper. nunc.

S V M M A R I V M.

- 1 Cognatio legalis impedit, & dirimit matrimonium inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, qua tantum diu permanet, quamdiu durat adoptio, & n. 2.
- 3 Cognationis legalis quot species sint ostenditur, & num. 4.
- 5 Adoptiua filia potest copulari filius illegitimus.

C A P. Si qua, vnic. Nicol.

1 **C**ognatio legalis impedit, & dirimit matrimonium inter adoptatum, & filios carnales adoptantis durante adoptione. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alex. de Neuo, Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 70. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 585. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. referat ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. 2. cap. vnicio.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumunt in præfenti, Innocent. num. vnicio, Butr. num. 6. Abb. num. 6. Anchar. num. 7. Alex. de Neuo num. 12. Henric. num. 6. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. dist. 63. num. 15. quibus adde Bonac. de matrim. q. 3. punct. 5. §. 3. num. 15. Basil. Ponc. de imped. matrim. cap. 25. tertia, quæ cognatio legalis tandiu permanet, quamdiu durat adoptio; vnde si moriatur pater, vel emancipetur carnalis, aut adoptiuus filius, cessat hoc impedimentum, Sanch. d. dist. 63. num. 24. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. 1. num. 163. Bonac. d. §. 3. num. 5. in fin. Basil. Ponc. d. vers. tertia, ibi, extinguitur autem adoptio, vel morte civilis, vel naturali, vel emancipatione, vel si adoptiuus contrahat incestuosas nuptias, vel si adoptatus fiat patruus, vel Episcopus, &c.

3 Ultra huiusmodi adoptionis tranuersalis speciem inter adoptatum, & filios carnales adoptantis, de qua agit text. in præfenti, sunt & alia: duæ species cognationis legalis. Prima est recta inter adoptantem & adoptatum, & descendentes adoptati, quæ perseverat vsque ad quartum gradum, Nauar. in man. cap. 22. n. 45. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 7. cap. 4. Bonac. d. §. 3. n. 5. vers. primo, vbi etiam dicit hanc cognationem inter has personas semper impedire, etiam si adoptio dissoluta fuerit, Basil. Ponc. d. cap. 25. vers. sunt autem, & vers. ex dictis sequitur.

4 Altera species cognationis legalis est per modum cuiusdam affinitatis legalis inter adoptantem, & vxorem adoptati, & inter adoptatum & vxorem adoptantis, & mensuratur gradibus affinitatis, ob reuerentiam, quæ parentibus naturalibus debetur, quæ quidem cognatio perpetuè dirimit, ac subinde non poterit etiam adoptione soluta adoptatus cum vxore adoptantis, nec adoptans cum vxore adoptati matrimonium inire, ita Bonac. d. §. 3. num. 5. vers. secundo, Barbof. Collect. Tom. 11.

Sanch. d. dist. 63. num. 24. vbi num. 26. resoluit inter adoptantem, & filij adoptiuo parentes nullam contrahi cognationem, ac proinde posse inter illos consistere matrimonium, quia nullo iure cauetur eam contrahi, & num. 27. similiter tenet integrum esse filij legitimi contrahere cum adoptiuo matrimonio, post parentis adoptantis obitum, & num. 29. tenet cum aliis, quos citat, posse inire matrimonium filios duorum fratrum adoptiuorum, & num. 35. pariter dicit nullam cognationem contrahi, & sic posse consistere matrimonium inter patrem adoptantem, & filiam filij adoptiuæ.

In gloss. Quandiū. ibi, sic etiam potest dici quod filius 5 illegitimus potest copulari filie adoptiue, quia illegitimus non est in potestate patris. Vide Couar. de spons. part. 2. c. 6. §. 5. ad fin. Tolet. d. c. 10. n. 7. Henric. in sum. lib. 12. c. 12. n. 3. in fin. Petr. de Ledesma de matrim. q. 57. art. 3. dub. 1. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 172. lib. 5. noua recop. Sanch. d. dist. 63. num. 30. cum seqq. Bonac. d. §. 3. n. 8. Basil. Ponc. d. c. 25. in fin.

'De Eo, qui cognouit consanguineam vxoris sue.

TIT. XIII.

SUPER hac rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormi. Cafal. in annotat. Præpos. Alexand. de Neuo, Cuiac. Durand. in breuiario auro iur. Canon. & in speculo iur. frib hoc tit. lib. 4. Steph. Ranchin. in continuatione tit. Decretal. Ioan. de Londr. in breuiar. sanctorum Canon. Petr. de Rauenna in compend. iur. Canon. Mart. Mefnart. in epitom. Decretal. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontif. à pag. 549. Goffr. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. tit. iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. pag. 356. nouissima Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

De pœna incestus agit apud Lusitanos Ordinatio Regia, lib. 5. tit. 17. & apud Castellanos tit. 18. part. 7. & l. 7. tit. 20. lib. 8. noua recop. Vella de delictis, cap. 17. Clar. lib. 5. §. incestus, Perez l. 4. tit. 15. li. 8. Ordinar. Pradilla in summa legum pœnal. p. 1. cap. 8. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 3. cap. 9. & 10. Sayr. in clauis reg. lib. 8. c. 4. à princ. Farin. in praxi crim. q. 149.

S V M M A R I V M.

- 1 Filiastram suam qui scienter cognouit, non potest petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipse, nec filiastra vnquam poterit matrimonio alicui copulari.
- 2 Incestus commissus à viro cum consanguineis sua vxoris impedit, non tamen dirimit matrimonium.
- 3 Coniugatus non potest à suo coniuge, cuius consanguineam, vel affinem cognouit, amplius debitum petere.
- 4 Incestus cum consanguineis vxoris impedit matrimonium quando scienter admissus fuit.

C A P. Si quis. I.

Filiastram suam, qui scienter cognouit, non potest petere debitum à matre, nec vnquam habere filiam in vxorem, nec ipse, nec filiastra vnquam poterit

terunt matrimonio alicui copulari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Burr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 71. Alagona in *compendio iuris Canon. pag. 585. remissiuè Ximen. in concord. p. 2. referatur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 13. c. 1. & à Burchard. lib. 19. Decretorum c. 5. tit. de fornicat. 2. vers. fuisse fornicationem cum filiastra tua, & c.*

2 Collige ex text. incestum commissum à viro cum consanguineis suæ vxoris impedire, non tamen dirimere matrimonium, vide Gutier. *de matrimon. cap. 87. à princ. Sanch. ead. tract. lib. 7. disp. 15. num. 1. vbi n. 3. notat ex hoc text. non solum ipsi coniugibus huiusmodi incestus reus interdicti aliud matrimonium, sed etiam illis consanguineis coniugis cum quibus alter coniux incestum admisit, & num. 6. resoluit quòd copula habita cum consanguineis sponsæ de præsentì ante matrimonium consummatum præstat impedimentum perpetuum matrimonio alij contrahendo, sicut si fuisset copula habita cum consanguineis coniugis cognitæ, & ita accedenti ad consanguineam sponsæ de præsentì ante matrimonij consummationem interdicti petitionem debiti tenent Cou. *de spons. p. 2. cap. 7. §. 2. n. 6. Viuald. in candel. aur. p. 1. tit. de matrim. num. 207. Petr. de Ledefina de matrim. q. 55. art. 6. dub. 4. quòd mouet circa tertium statum affinitatis, Gutier. canon. lib. 1. cap. 23. num. 15.**

3 *Nec à matre debitum petere.*] Notatur ad hoc quòd coniugatus non potest à suo coniuge, cuius consanguineam, vel affinem cognouit, amplius debitum petere: vide Menoch. *de arbit. casu 502. n. 89. Farin. in praxi crim. p. 5. q. 149. n. 29. Sanch. de matrim. lib. 9. disp. 27. n. 1. Bonac. ead. tract. q. 4. puncto 16. num. 10.*

4 *Sciometer.*] Notatur ad hoc quòd incestus cum consanguineis vxoris impedit matrimonium quando scienter admissus est, vide Gutier. *d. cap. 87. num. 11. Sanch. d. disp. 15. num. 9. vbi num. 11. etiam petit quòd sit copula consummatus, & vide eundem Sanch. d. lib. 9. disp. 32. num. 43. & num. 47.*

5 In gloss. *Copulare. ibi, propter incestum.* Notatur ad hoc quòd interdictum petendi debitum, de quo in præsentì, consurgit ex peccato incestus, vide Petr. de Ledefina *d. art. 6. dub. 5. vers. in huius rei expositionem, Iacob. de Graff. in decis. avaris p. 1. lib. 2. cap. 81. num. 4. Sanch. d. lib. 9. disp. 27. num. 13.*

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens etiam per illicitum coitum dissoluit sponsalia de futuro, sed non matrimonium, & incestuosus contrahere non potest.
- 2 Episcopus potest dispensare in impedimentis impediens, non tamen dirimentibus matrimonium.
- 3 Incestum committenti, etiamsi sit iuuenis, non licet debitum coniugale exigere.

C A P. Veniens. j. II.

Alexand. III.

1 Sponsalia de futuro contrahens cum filia, si cognoscit matrem, soluuntur sponsalia, secus si esset matrimonium de præsentì. Item incestuosus, veluti qui cognouit vxorem patris, vel matrem vxoris, non poterit amplius aliquam ducere nisi ex dispensatione. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Hentic. Burr. Anch. Panorm. Præpof. Alex. de Neuo, Cuiac. Viu. in *rationali libri quarti iuris*

Pontificij, pag. 72. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 585. remissiuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2. referatur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 13. cap. 3. & est post Concil. Lateranens. part. 12. cap. 4.*

Puerix ex dispensatione.] Ergo Episcopus potest dispensare in impedimentis impediens, non tamen dirimentibus matrimonium, vide Vgol. *de potest. Episcopi*, cap. 60. §. 3. Henric. in *summ. lib. 12. cap. 2. n. 2. vers. secundo. Gutier. canon. lib. 1. cap. 23. à num. 10. Bonac. de matrim. q. 3. punct. 15. n. 3. Sanch. ead. tract. lib. 7. disp. 17. num. 15. quos refero de officio, & potest. Episcopi, part. 2. allegat. 35. num. 2. vbi numeris sequ. quando Episcopus possit dispensare in impedimento dirimente matrimonium, de quo etiam Aloys. Ricc. in *praxi resol. 228. in 2. edit.**

In gloss. *Ex dispensatione.* Notatur ad hoc quòd committens incestum, si sit iuuenis, non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere absque dispensatione, quamuis iuuentus iusta causa sit ad illam facilius impetrandam, vt per Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 23. num. 7.*

In gloss. *Matrem sponsæ. ibi, de futuro.* Vnde hunc text. intelligunt de sponsalibus de futuro citati à Sanch. *d. lib. 7. cap. 15. n. 5. & Gutier. de matrim. cap. 87. num. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium non separatur ex dicto vnus afferentis affinitatem inter coniuges præcessisse.
- 2 Confessio vtriusque vel alterius sponsi an sufficienter probet impedimentum, remissiuè.
- 3 Impedimentum ne matrimonium contrahatur plenè probatur vnico teste.

C A P. De illo. III.

1 **M**atrimonium non separabitur ad dictum vnus, afferentis se prius cognouisse coniugem sui fratris, nisi hoc sit publicum, & notorium, aut probetur idoneis testibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Burr. Anch. Panorm. Præpof. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 73. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 586. remissiuè Ximen. in *concordant. p. 2. referatur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 2.*

Se proposuit cognouisse.] Vtrum confessio vtriusque, vel alterius sponsi quod impedimentum subsit sufficienter illud probet, vide Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 72. vbi disp. 71. disputat qualis probatio plena ac sufficiens sit impedimenti matrimonij.*

Aut idoneis testibus comprobatum.] Impedimentum tamen ne matrimonium contrahatur plenè probatur vnico teste, vt per Sanch. *d. disp. 71. à princ. Cardof. in praxi iudicum verbo testis, n. 43. Farin. in praxi crim. p. 2. quest. 63. num. 48.*

S V M M A R I V M.

- 1 Incestuosus matrimonium contrahere non debet, sed si contrahit, tenet, & tunc tenetur reddere, sed non potest debitum exigere.
- 2 Incestus commissus cum consanguineis vxoris defunctæ an præstat impedimentum, ostenditur.
- 4 Dicitio, videlicet, est sui natura præcedendum declarationi, & simul restrictiua.
- 5 Coniux qui affinitatem, aut cognationem contraxit, non potest

potest reddere debitum alteri quoties ex lege iustitia reddere non adstringitur.

- 6 Impedimentum hoc an incurratur si vxor incestum committat cum consanguineis viri, ostenditur.
- 7 Incestuosus matrimonium contrahere non debet, si amen contrahat tenet, & tunc tenetur vxori debitum reddere, non tamen potest exigere.

CAP. Transmissæ. I V.

Caesl. III.

- 1 **V**Xore mortua, si quis cognouerit eius filium, id est, priuignam, & postea ducit aliam, tenetur reddere, sed non potest debitum exigere, & agere debet pœnitentiam; si verò superuixerit, quia incestuosus, sine spe coniugij manere oportet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 73. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 586. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 3.
- 2 **V**xore sua defuncta.] Ergo coniuge etiã mortuo incestus commissus cum consanguineis coniugis defunctæ præstabit hoc impedimentum, ita Gaeta in reper. cap. ad limita 30. q. 1. §. 4. num. 295. Sarm. selectarum lib. 7. cap. 10. statim in princ. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 15. num. 12. Quamuis incestum mortuo iam coniuge perpetratum impedimentum non præstare resoluunt Vega in sum. tom. 2. cap. 5. cas. 2. Viuald. in caudel. aur. de Sacram. p. 1. tit. de matrim. num. 96. Hentij. in sum. lib. 12. cap. 2. n. 1.
- 3 **F**iliam eius, &c.] Vtrum idem sit si cum propria consanguinea fiat incestus? vide Ceul. comm. contra comm. q. 737. Sayr. in clauis Regis, lib. 3. cap. 8. n. 10. vbi negatiuè respondet.
- 4 **V**idelicet propriam.] Dicitio illa, videlicet, est sui natura præcedentium declaratiua, & simul restrictiua, vt docent Maran. de ord. indic. p. 3. tit. indicij tela aggreditur, n. 115. Menoch. conf. 21. n. 27. Surd. conf. 315. num. 65. & decis. 161. n. 8. & de alim. tit. 1. q. 42. n. 100. Chald. Percira de renouat. emphyt. q. 11. n. 15. Stephan. Grarian. Marchia decis. 44. n. 7. Cencd. præct. & canon. questionum sing. 66. n. 1. Farin. pars. 4. conf. 95. num. 6. & alij citati in tract. de dictionib. vsusfreq. dict...
- 5 **N**on cognoscat eam.] Notatur ad hoc quòd ipse coniux, qui affinitatem, aut cognationem contraxit, non potest reddere debitum alteri quoties ex lege iustitiæ reddere non adstringitur, ita Syluest. verbo Matrimonium §. q. 15. dicto... Sanch. lib. 9. disp. 6. n. 14. vbi ponderat solum incestuoso, de quo agit hic text. concedi facultatem accedendi ad vxorem, quando legitime fuerit exactus: additque hoc importare ea verba huius text. (non sine graui cordis dolore succedat) id est, coactus lege iustitiæ, ne innocentem suo iure priuet.
- 6 **V**trum verò id impedimentum incurratur si è contra vxor incestum committat cum consanguineis viri, in quo dubio, licet nullus loquatur text. in hoc tit. cum de solo viro cognoscente vxoris consanguineam sermo sit, idem prorsus dicendum puto de vxore incestuosa, quòd nequeat scilicet petere debitum à viro, sunt enim correlatiua, & militat eadem ratio in vtroque: ita Sarm. d. cap. 10. statim in princ. Victor. in sum. vbi de matrim. n. 288. Gutier. canon. lib. 1. cap. 23. n. 5. & 21. Matienf. in rub. tit. 1. gloss. 1. n. 103. lib. 5. noua recop. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 7. disp. 15. n. 2.
- 7 **P**ostea aliam accipiens.] Notatur ad hoc quòd incestuosus matrimonium contrahere non debet, sed si Barbof. Collect. Tom. II.

contrahat tenet, & tunc debet vxori debitum reddere, non tamen potest exigere, ita Sylu. verbo luxuria, q. 4. dicto 1. Cou. de spons. p. 2. c. 7. §. 2. n. 6. Sanch. lib. 9. disp. 27. n. 5. vbi aduertit quòd cum hoc sit pœna matrimonij iniquè contracti, si consuetudo obtinuerit, vt incestuosus absque dispensatione ineat matrimonium, cum iam culpa cessauerit, cessabit quoque pœna. Quamobrem hodie nulla erit culpa petere debitum, eo quòd propter consuetudinem iam præscriptam culpa vacat matrimonium cum eo impedimento inire, vt multis citatis DD. probat idem Sanch. d. lib. 7. disp. 17. n. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium separandum non est ad confessionem coniugum, qui dicunt affinitatem præcessisse, quamuis rumor viciniæ conferat.
- 2 Confessio sola coniugum non sufficit ad dissoluendum matrimonium contractum.
- 3 Ratio assignatur cur stetur confessioni coniugum afferentium matrimonium esse contractum, & non contententium matrimonium esse dissoluendum.
- 4 Confessioni coniugum ad dissoluendum matrimonium non statur, etsi amfi concurreret rumor viciniæ.
- 5 Confessioni coniugum statur quando solam agitur de separatione thori.
- 6 Assertioni contrahentium in præiudicium consanguine non statur.
- 7 Confessione coniugum contractus matrimonij probatur.

CAP. Super eo. V.

Matrimonium separari non debet etiãsi vterque coniugatus fateatur maritum ante matrimonium cognouisse consanguineum vxoris, & sit rumor viciniæ, quæ hoc reclamet, nisi accedant rationabiles, & fide dignæ probationes. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 75. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 586. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 7. cap. 4.

Collige ex text. ad dirimendum matrimonium iam contractum solam coniugum confessionem non sufficere etsi ambo conformes in confiteretur, vt per Dec. conf. 133. Cou. de spons. p. 1. c. 4. §. 1. n. 3. & 4. Maluet. inter consil. matrim. conf. 87. n. 2. Brunel. tract. de spons. concl. 29. n. 1. Nau. conf. 8. n. 3. sub tit. de spons. Mascard. de prob. concl. 1026. n. 7. & concl. 1031. n. 29. Franc. Marc. decis. 754. Menoch. de præf. lib. 3. præf. 1. n. 10. & de arbit. casu 103. n. 8. vers. tertius casus, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 15. n. 37. vbi n. 40. & 41. querit cur stetur confessioni coniugum contententium matrimonium esse contractum iuxta cap. arrestationes, de desponsat. impub. & minimè stetur eorum confessioni aduersus matrimonij contractum quoad dissoluendum, vel separandum, & responder quia assertio coniugum pro matrimonio deponentium est tota fauorabilis, & confidentibus, & Reip. cuius interest matrimonium augeri, & liberis hominibus ciuitates repleri, ad ea quæ omnes in l. i. ff. soluta matrimon. At confessio aduersus vinculum matrimonij est omnino odiosa: primò quia præfinitur collusio, vt habet text. in presenti; secundò quia contententur de ea re, quæ in ipsorum potestate non sit ratione Sacramenti indissolubilis, de quo ipsi disponere nequeunt, vt per text. in presenti aduertit Pacian. de probat. lib. 1. cap. 38. num. 17. tertio quia ea confessione

bona matrimonij, proles scilicet, & alia omnia auferuntur.

4 Amplia primò principalem text. conclusionem procedere etisi cura assertionis coniugum concurrat rumor viciniaz, vt per Panormit. *hic notab.* 2. Brunel. *de sponsal. concl.* 29. n. 1. *ad med.* Franc. Molin. *d. comp.* 14. num. 42. & probat text. *in presenti vers. rumor.* Amplia secundò vt multo magis procedat in confessione coniugum asserentium valere in matrimonium præfens in præiudicium alterius, nam nec huiusmodi assertioni in damnum primi matrimonij statuit, vt per Panor. *hic num.* 5. quoniam crederetur eorum testimonio in causa propria. Cou. *d. §. 1. n. 5.* Menoch. *d. casu* 103. n. 6. Brunel. *d. concl.* 29. num. 4.

5 Limita primò quando solùm agit de separatione thori, nam eo casu statat confessioni coniugis asserentis impedimentum contra se ipsum, quemadmodum si mulier, vel vir se commississe adulterium fateantur vt ad inuicem fieret separatio, ita Panorm. *hic num.* 5. Rom. *sing.* 620. Menoch. *d. præf.* 1. num. 11. & *d. casu* 103. n. 7. Brunel. *d. concl.* 29. n. 2. Mascard. *d. concl.* 103. 1. num. 33. Secundò limitatur quoties ageretur de dissolutione matrimonij propter impedimentum consanguinitatis, nam eo casu confessioni coniugum illud asserentium, si cum ea concurreret fama, staretur & posset dissolui, dum ipsi cuperent impedimentum huiusmodi non reperiri, vt in matrimonio contracto persisterent, ita Panorm. *hic num.* 6. vbi communem testatur Doctorum sententiam, refert & sequitur Menoch. *d. casu* 103. n. 9. etsi adiciat in hac specie plurimum iudicis arbitrio tribui debere propter periculum collusionis, & ante Panorm. hic etiam eiusdem fuerit sententiæ Hof. Innoc. Anchar. Henric. & Ioan. Andr. quos refert, & sequitur Brunel. *d. conclus.* 29. num. 3. *vers. quarto*, & in eandem consendit Couar. *de spons. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 4.* qui etiam plurimum iudicis arbitrio tribuit, sequitur Mascard. *d. concl.* 103. 1. num. 31.

6 Cum & quandoque, &c.] Notatur ad hoc quòd de simulatione non statat assertioni contrahentium in præiudicium consanguinei, vt per Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 1. gloss.* 7. num. 47.

7 In gloss. *Confessionem*. ibi, *sed si confiteatur pro matrimonio contrahendo, bene statat confessioni.* Notatur ad hoc quòd contractus matrimonij coniugum confessione probatur, vt per Menoch. *de arbit. casu* 103. num. 4. & *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. num. 10.* & 11. Mascard. *de probat. concl.* 1026. num. 1. Ceual. *commun. contra commun. quæst.* 449. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat.* 15. num. 17.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas superueniens non dissoluit sponsalia de presenti.
- 2 Fœmina violenter cognita à consanguineo mariti nullius culpa rea est.
- 3 Diuortium non potest vir petere propter coniugis adulterium quando ab illo inuita, & renitens prostituta est.
- 4 Debitum petere an possit vxorata per vim cognita ab affine.
- 5 Copula cum fœmina inuita, &c. sufficit ad contrahendam affinitatem.
- 6 Affinitatis impedimentum superueniens post contractum matrimonium non impedit, nec dirimit illud quoad vinculum.
- 7 Sponsa sponsi concubitus pati non debet.
- 8 Adulterium minimè committitur cum sponsa de futuro.

Affinitas superueniens non dirimit contractum à matrimonio de præfenti. Item maritus, qui tradit vxorem adulterandam, præfertim inuitam, non potest ei obicere de adulterio, nec separari, & nemo debet sine sua culpa priuari iure suo. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hof. Butt. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. *in rationali libri quart. iuris Pontificij* 2. pag. 76. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 586. remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. Augult. *collect.* 3. *Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 1.*

Cum adulterium ei non possit obicere, &c.] Notatur ad hoc quòd si fœmina à consanguineo mariti violenter cognita sit, nullius culpæ rea est, omnemque euadit pœnam, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. disput.* 15. n. 10. vbi etiam resoluit mariti consanguineum, qui violenter cognouit eius vxorem tanquam veri incestus ream incurere impedimentum contrahendi matrimonium.

Qui eam adulterandam tradidit, &c.] Notatur ad hoc quòd diuortium non potest petere vir propter coniugis adulterium, quando ab illo inuita, & renitens prostituta est, intelligendo verba text. ibi, *præfertim inuitam*, vt tenet gloss. *hic verbo præfertim*, verùm in hoc casu tenendum est sufficere vt de viri beneplacito vxor etiam volens committat adulterium, ne ob id à viro dimitti possit, ita contra gloss. tenent *in præfenti*, Abb. n. 8. Præpos. n. 5. & Alexand. de Neuo n. 9. Iacob. de Graff. *in decis. aur. part. 2. lib. 1. cap. 12. n. 72.* casu 3. Henriq. *in summ. lib. 11. cap. 17. num. 4.* Nauar. *sub tit. de spons. conf.* 19. num. 3. *in antiq. & sub tit. de conuers. coniugat. conf.* 4. Fr. Emman. *in sum. tom. 1. cap. 240. num. 3. in fin. Fatin. in praxi crimin. p. 5. q. 143. num. 25. & 26.* Sanch. *de matrim. lib. 10. disput.* 5. num. 4.

Vir prior cogatur redire ad ipsam.] Ergo vxorata per vim cognita ab affine non impeditur potestate debitum petendi, quia affinitas iniquè contracta ei non officit coniugi, qui iniquitatis particeps minimè fuit, vide tamen Petr. de Ledesma *de matrimonio q. 55. art. 6. difficult. 5. concl. 1.* Henriq. *d. lib. 12. cap. 2. num. 2. litt. I.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 295.* Gutier. *de matrim. cap. 37. num. 12.* Sanch. *ead. tract. lib. 9. disput.* 31. num. 1. vbi etiam aduertit quòd licet text. hic loquatur quando viri consensu vis ea licet illata est, idem profus suadet vbi abfuit mariti consensus.

Eam licet inuitam cognouit.] Notatur ad hoc quòd copula cum fœmina inuita & coacta, ignorante, dormiente, ebria, & insana, cum satis sit ad generationem, sufficit ad contrahendam affinitatem, ita Sanch. *lib. 7. disput.* 64. n. 17. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 147.* Basil. Ponc. *de impedit. matrim. c. 38. §. 1.* & alij citati per me *de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 51. n. 169.*

Affinitas, que post contractum, &c.] Notatur ad hoc quòd impedimentum affinitatis superueniens post contractum matrimonium non impedit nec dirimit illud quoad vinculum, vt per Nauar. *conf.* 43. n. 1. *sub tit. de spons. in antiq.*

Vel vxor virum, &c.] Ergo sponsa, sponsi concubitus pati non debet, vt per Tiraq. *de iure mariti gloss.* 2. num. 23.

In gloss. *Reatum adulterij*. ibi, & est hoc notabile quòd adulterium committitur cum sponsa nondum cognita à viro, &c. Hanc glossam & aliam similem verbo non admittere in cap. quemadmodum, de iureiur. approbat latè que

latèque defendit Sarmient. *select. lib. 1. cap. 5. à princip.* Contrarium tamen, imò cum sponsa de futuro adulterium minime committit, tenent plures, quos retuli ad *d. gloss. non admittere*, quibus adde Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verbo adulterium*, Don Christoph. de Pace *in schoiis ad leges styli. l. 7. num. 2.* Pradil. *in sum. legum pœnal. part. 1. cap. 9. num. 1. in fine*, Molin. *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 96. à num. 6.* Rebell. *de oblig. iustitie, part. 2. lib. 4. quest. 8. sect. 2.* Gutier. *de matrim. cap. 1. à num. 16.* Vnde videbatur colligi sponsum, vel sponfam de futuro, & cum eis carnaliter se commiscentes minime teneri hanc circumstantiam in confessione aperire, quia cum non detur adulterium in hoc casu, illa minime speciem mutat, ita Couarr. *de sponsal. part. 1. cap. 1. num. 12.* Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. tit. de sponsal. num. 10.* Megal. *part. 1. lib. 5. cap. 11. quest. 5. num. 9.* & probabile dicit Petr. de Ledesma *de matrimonio, quest. 43. art. 1. dub. ult.* Contrarium tamen tenent magis communiter Doctores ex ea ratione, quia datur hic duplex malitia, altera fornicationis, altera fractorum sponsalium, quæ ob id dirimi possunt, *cap. quemadmodum, de iureiur. & ita resoluunt Sarmient. select. lib. 1. cap. 5. num. 3.* Ludou. Lop. *in instruct. conscient. p. 1. cap. 29. Sylu. in 3. p. q. 43. art. 1. queritur 2.* Petr. Fay. *in addit. ad 3. part. quest. 9. art. 2. disp. 7. ad 4.* Homobon. *de Bonis de exam. ecclesiastico, tom. 1. tract. 7. cap. 36. quest. 140.* Nald. *in summa, verbo sponsalia, num. 12.* Ego verò hæc contrarias opiniones facile ad concordiam reduci posse existimo, vt scilicet prima procedat quando circumstantia se tenet ex parte viri, quia sponsus de futuro fornicatur, tunc enim huiusmodi circumstantia non est de necessitate detegenda in confessione: ita verò secunda habeat locum quando circumstantia hæc se tenet ex parte fœminæ, id est, dum aliquis fornicatur cum sponsa alterius de futuro, tunc enim tenetur fornicans & ipsa sponsa fateri hanc sponsalium circumstantiam, ita magis communiter Fr. Emman. *in summa, tom. 1. cap. 109. num. 3.* Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 2. num. 6.* Filliuc. *tom. 2. tract. 30. cap. 2. num. 53.* Fagundez *in quinque Ecclesia precepta, tract. 2. lib. 4. cap. 3. num. 21.* Villalob. *in summa, tom. 1. tract. 9. dub. 36. num. 16.*

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia contrahens cum puella septem annorum, & eam polluens, non potest habere eius sororem in uxorem.
- 2 Affinitas an oriatur ex penetratione vasis fœminæ, absque feminis emissione, ostenditur.

C A P. Fraternalitati. VII.

1 Sponsalia contrahens cum puella septem annorum, & eam polluens, non potest habere eius sororem in uxorem. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 76.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 586.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Ant. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 2.*

2 *Extraordinaria libidinis, &c.]* Notatur ad hoc, quòd ad contrahendam affinitatem sufficit imperfecta copula, penetratio scilicet vasis fœminæ absque feminis emissionem, constat enim copulam carnalem extraordinaria libidine habitam cum puella septem annorum dirimere matrimonium postea contractum cum consanguinea, ita Michaël Medina *lib. 5. de sacrorum hominum continentia, cap. 76.* Verùm sine dubio tenendum

est ex sola vasis fœminæ penetratione non emisso intra virili femine minime oriri affinitatem, vt tenent Sot. *in 4. sent. dist. 41. quest. unica, art. 2. vers. quod si obijcies*, Henriq. *in summa, lib. 12. cap. 16. num. 1.* plures, quos refert, & sequitur Sanchez *lib. 7. disp. 64. num. 7.* vbi *num. 19.* cum Soto loco proxime citato, respondet *in hoc text.* impedimentum dirimens non esse in ductum propter nixum ad copulam, quasi ex illo oriatur affinitas, sed propter publicam honestatem ex sponsalibus de futuro, quæ hinc præcesserant, ortam.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas causata ex copula illicita rumpit sponsalia precedentia, & priuat facultate contrahendi matrimonium.
- 2 Affinitas contracta ob crimen incestus commissum, affinem an prius incestuosum potestate contrahendi matrimonium, ostenditur.
- 3 Dispensandum facilius est cum iuvene ob inconuenientia periculum.

C A P. Ex litteris. VIII.

Sponsalia rumpit qui carnaliter cognoscit matrem 1 sponsa de futuro, & neque mater, nec filia, nec ipse poterunt amplius contrahere matrimonium cum aliqua nisi de lapsu carnis timeatur. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 76.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 587.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 3.*

Collige ex text. affinitatem contractam ob crimen 2 incestus commissum cum affine priuare incestuosum facultate contrahendi matrimonium, vt per Couarr. *de spons. part. 2. cap. 6. n. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 15. num. 3.* qui *disp. 17. num. 8.* refert iam hodie nullius culpæ reos esse, qui affecti hoc impedimento matrimonium absque dispensatione ineunt.

Præsertim si circa, &c.] Notatur ad hoc, quòd cum 3 iuvene facilius est dispensandum ob incontinentiæ periculum, vt per Sanch. *d. disp. 17. num. 12.*

S V M M A R I V M.

- 1 Cognoscens vnam, & mox contrahens cum altera sorore debet ab vtraque abstinere.
- 2 Consuetudo cupidinis mater ac veneris ministra est.
- 3 Fœminarum consortium fugiendum est.
- 4 Malorum consortia bono: corrumpunt.
- 5 Consueti delictum in foro pœnitentiæ anima in sui ipsius datur preiudicium.

C A P. Veniens. ij. IX.

Cognoscens vnam & mox contrahens cum altera 1 sorore, debet ab vtraque abstinere. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 77.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 587.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 4.*

Deinde ex conuersatione diuturna, &c.] Notatur ad 2 hoc,

hoc, quod consuetudo cupidinis mater ac veneris sinistra est, vt per Tiraq. l. 6. *conubiati*, glos. 1. part. 6. n. 24. Et fœminarum consortium quatenus à viris spiritibus fugiendum exemplis confirmat conlufitanus noſter Emman. do Valle *de enſalmis*, & *incantat. ſect. 3. cap. 3. num. 19.* inueniti namque fuerunt, qui diabolica ſuggeſtione inceſta, & ſupra ex nimia mulierum conuertiſatione commiſerunt, Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 17. num. 9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. 4. lib. 30. tract. 4. num. 18.* Vnde malorum confortia bonos corrumpere, probat text. *in cap. ſape 28. queſt. 1.* Camill. Borrel. *ad Bellug. in ſpeculo Principum. rub. 1. §. viſo, lit. C. verſ. item hereticus*, Tiraq. l. 1. *conuub. glos. 1. part. 5. n. 29.* quia conſuetudine mali facilius corrumpitur bonus quàm boni familiaritate emendetur malus, S. Chryſoſt. *in Matr. & B. Iſidor. lib. 2. ſoliſlog.* ante ignem, inquit, conſiſtens etiamſi ferreus ſis, aliquando diſſolueris, proximus periculo diu tutus non eris, per affiduitatem citò peccat homo; ſæpe familiaritas implicauit, ſæpe occaſionem peccandi dedit; ſæpe quodd voluntas non potuit affiduitas ſuperari; meliùs igitur eſt malorum habere odium, quàm conſortium: ſicut bona multa habet communis vita ſanctorum, ſic plurima mala ſocietas aſſert malorum.

5 Verum licet in preſentia tua, &c.] Notatur ad hoc, quod conſentiri delictum in foro pœnitentia animæ in ſui ipſius ſtatu præiudicium quoad pœnitentiam, vt per Hoſtienſ. Panorm. & cæteros Ordinarios in preſenti, Iacob. à Can. *inter conſilia matrim. conſil. 19. n. 6.* Brunel. *de ſponſalib. conſul. 29. num. 2.* Malcard. *de probat. conſul. 1026. num. 9.* Ratio eſt, quia agit in hac ſpecie de interiori animæ foro; in quo ſoli conſentiri aſſertioni ſtatur, quia ſuæ ſalutis nemo immemor præſumitur, & veritatem exponere creditur, vt peccati iuſtam confequatur pœnitentiam & remiſſionem, glos. & Panorm. *in cap. tua nos. ſupr. de ſponſ. Couarr. de ſponſ. p. 1. cap. 4. §. 1. num. 9.* Malcard. *d. conſul. 1026. num. 10. ad finem*, quos aliò, & longè plures congerit Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 1. num. 29. & 30.* Et generaliter aſſerunt Theologi credendum pœnitenti pro ſe, & contra ſe in foro conſcientiæ, quemadmodum docet Nauarr. *in man. cap. 17. num. 250. & latius in cap. placuit, à num. 171. vsque ad num. 174. de pœnit. diſt. 6.*

ceſtum commiſſum cum alterius coniugis conſanguineo, aut conſanguinea actu intra vas conſummato non poſſe debitum petere, tencri tamen reddere: ita poſt multos à ſe relatos colligit Sanchez *de matrim. lib. 9. diſt. 27. num. 1. vbi num. 9.* reſoluit peccare mortaliter huiusmodi inceſtuofum ſi abſque diſpenſatione debitum petat, quia contrauenit præcepto Eccleſiæ in re graui.

Quæſtio eſt ad præſens inſtitutum non contem- nenda quoto conſanguinitatis gradu debeat perſona carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri coniugi, vt coniuſ ille inceſtuofus arceatur à debiti petitione? & quidem attento iure antiquo inuenire omnes, quotquot de hac re diſputant, vnanimiter aſſerentes extendi eam conſanguinitatem vsque ad quartum gradum aſſerit Sanchez *d. diſt. 28. num. 12. vbi num. 13.* controuertit quid dicendum ſit attento decreto Concil. Trident. *ſeſſion. 24. de reformat. matrim. cap. 4. & tandem num. 14.* probabilius aſſerit correctum eſſe ius commune per dictum Concilij decretum, atque ita copulam habitam cum conſanguineis alterius coniugis vltra ſecundum gradum minimè impedire debiti exactionem, addit. ad Nauarr. *conſil. 6. n. 4. de conſanguinit. & aſſinit.* ait Sacram Pœnitentiarum in hanc ſententiam magis inclinari, eamque ſuſtinent Viual. *in candelabro aureo, de Sacrament. part. 1. vbi de matrim. num. 209.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 23. in fine, Henriquez lib. 1. cap. 15. num. 11. & lib. 12. cap. 10. num. 1.* Fr. Emman. *in ſum. aa. tom. 1. cap. 243. num. 12. & ſuper Bullam Cruciatæ, §. 13. num. 8.* & hoc iam caret difficultate cum habeamus expreſſam declarationem à ſacra Concil. Trident. Congregatione emanatam, quæ ita habet. *Congregatio Concilij cenſuit decretum Trident. ſeſſ. 24. de matrim. cap. 4. ad primum, & ſecundum gradum reſtringens impedimentum inducendum propter aſſinitatem ex fornicatione contractum, cenſeri etiam ad eodem gradum reſtrinxiffe impedimentum exigendi debitum ab vxore, quod induciur ex aſſinitate proveniente ex illicita copula à viro cum conſanguinea ſua vxoris poſt matrimonium habitæ, refert Sanchez *d. diſt. 27. num. 14.**

Honeſtatem.] Anſam præbuit text. hic appellans publicam honeſtatem impedimentum, quod ex copula illicita conſurgit, Corraſſio, & aliis antiquioribus ad aſſerendum ex copula illicita naturali non oriri aſſinitatem, ſed ſolum ex copula conſingali. Veritas tamen eſt ex copula illicita oriri aſſinitatem, vt noyè conſtat ex Concil. Trident. *d. c. 4.* & aliis iuribus, quæ adducit Sanchez *d. lib. 7. diſt. 64. num. 16.* vbi cum hac gloſſ. declarat hunc text. dum hoc impedimentum appellat publicam honeſtatem, vt nomine illius intelligat aſſinitatem, prout ſtatim ſe explicat.

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimonium.
- 2 Inceſtuofus coniuſ propter inceſtum cum alterius coniugis conſanguineo, vel conſanguinea actu intra vas conſummatum non poſſe debitum petere, tenetur tamen reddere.
- 3 Quoto conſanguinitatis gradu debeat perſona carnaliter cognita à coniuge coniuncta eſſe alteri coniugi, vt coniuſ ille inceſtuofus arceatur à debiti petitione, oſtenditur.
- 4 Affinitas oritur ex copula illicita.

C A P. Tuæ fraternitatis. X.

1 Affinitas ſuperueniens non diſſoluit matrimonium, ſed impedit petitionem debiti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Anchar. Butr. Panorm. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 77. Alagona *in compendio iuris Canonici*, pag. 587. remiſſiue Ximen. *in concord. p. 2.* referunt ab Anton. Auguſt. *collect. 3. Decretal. ſub tit. 10. de conſanguin. & aſſinit. cap. 3.*

2 Collige ex text. coniugem inceſtuofum propter in-

De Conſanguinitate, & aſſinitate.

T I T. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur ſuper hanc rub. ſcribentes, & n. 2.
- 2 Conſanguinitatis materiam qui Doctores tractent, oſtenditur.
- 3 Affinitatis materia vbi tractetur, oſtenditur.
- 4 Conſanguinitas dicitur quaſi ſanguinis unitas, & conſanguinei quaſi ſanguine uniti.
- 5 Conſanguinitas deſinitur vt ſit vinculum perſonarum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum. Vel meliùs vt ſit relatio ſanguinis per naturalem generationem communicati.

- 7 *Consanguinitatis nomen dupliciter in iure reperitur, vel strictè, & ciuilliter, vel naturaliter, secundum propriam ac totam significandi vim.*
- 8 *Consanguineorum appellatione qui veniant, remissiuè.*
- 9 *Affinitas dicitur quasi finium propinquitas.*
- 10 *Affinitas definitur vt sit propinquitas ex carnali copula proueniens omni carens parentela.*
- 11 *Affinitatis genera qua? ostenditur.*
- 12 *Affinitum appellatione qui veniant, remissiuè.*

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Cuiac. Cened. collect. 85. Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris Pontificij, sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continnat. titulorum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Martin. Mesnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 551. Goffred. & Host. in sum huius tit. Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in expos. titulo- rum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris eccllesiastici enarrat. pag. 361. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

2 De materia tituli ex professo tractatur Gregorius Rhamusius tom. 6. tract. Doct. fol. 178. Hier. Mangiaria tom. 9. folio 158. Ioan. Andr. eodem tomo 9. folio 136. & sigillatim.

3 De Consanguinitate vide Couarr. de spons. p. 2. cap. 6. §. 6. Henric. in summa, lib. 12. cap. 9. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. 1. n. 110. cum seqq. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 50. cum seqq. Gutier. eod. tract. cap. 98. Bonac. eod. tract. quest. 3. punct. 5.

4 De Affinitate vide Henric. d. lib. 12. cap. 10. Couarr. d. cap. 5. §. 7. Gutier. cap. 99. Valer. Reginald. d. lib. 3. 1. n. 145. cum seqq. Sanch. d. lib. 7. disp. 64. cum seqq. Bonac. d. quest. 3. punct. 12.

5 *Consanguinitate.* Dicitur consanguinitas quasi sanguinis vnitas, & consanguinei quasi sanguine iuncti, vt inquit Iureconsult. in l. 1. §. sciendum, vers. consanguineos autem ff. de suis & leg. hered. Diffinitur autem consanguinitas vt sit vinculum personarum ab eodem stirpe descendentiū carnali propagatione contractum: quæ diffinitio communis est tam Iureperitis, quam Theologis, vt videre licet per scribentes in hac rubr. & notatur in cap. 1. & per tot. 34. quest. 1. Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 6. ex num. 1. Nauarr. in man. cap. 22. num. 42. Guillelm. in cap. Raynutius, verbo in eodem testamento il. 1. num. 220. Syluest. in summa, verbo matrimonium 3. §. 6. Henric. etiam in summa, lib. 12. cap. 9. in princip. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 50. à princ. vbi singulas prædictæ definitionis particulas explicat. Verum licet hæc definitio communis sit, nec nobis displiceat, breuior tamen & forsitan melior illa est quæ dicitur vt sit relatio ratione sanguinis per naturalem generationem communicati. Dixi, relatio, loco generis, & vt significatem consanguinitatem non esse ipsum vinculum, prout Doctores communiter arbitrantur, sed potius esse causam ipsius vinculi, ita ut vinculum effectus sit ipsius consanguinitatis, vt etiam aduertit Richard. in 4. disp. 40. art. 1. quest. 1. cui consonat illud Ciceron. lib. 1. de offic. dicentis sanguinis coniunctiōne ac beneuolentia deuincit charitate homines, meminit Couarr. d. num. 1. ad fin. Dixi, ratione sanguinis, ad excludendas cæteras relationes, quæ aliunde, & ex aliis causis resultant, de quibus Aristor. 8. ethicor. c. 12. Dixi, per naturalem generationem, ad excludendos colle- taneos; etenim licet hæc etiam sint nutriti sanguine,

& eo respectu dici possint coniuncti ratione sanguinis, nunquam tamen consanguinei sunt nuncupandi, quia talis coniunctio non inducitur per naturalem generationem, quod tamen requiritur ad esse consanguinitatis, iuxta prædicta. Dixi, etiam per naturalem generationem, tum vt significarem Eam non fuisse Adamo consanguineam, ex cuius costa non naturaliter, sed miraculosè fuit formata, iuxta illud Genes. cap. 2. tum vel maximè vt ostenderem inter Christum Saluatorem, & eius matrem, ac Virginem Beatissimam Mariam verè, & propriè reperiri consanguinitatis relatione, quia, vt etiam aduertit D. Thom. part. 3. quest. 33. art. 4. in corpore, generatio diuini Verbi ex parte matris per Virginem & matrem exhibitæ fuit omnino naturalis, ac proinde ipsa verè dicitur mater Dei, iuxta illud Pauli ad Roman. 1. *Christus factus est de semine Dauid, & ad Galat. 4. factum ex muliere.*

Consanguinitatis nomen dupliciter in iure accipitur, vel enim strictè & ciuilliter, vel naturaliter, & secundum propriam, ac totam significandi vim. Primo modo tantum comprehendit fratres ex eodem patre, vel ad plurimum eos, qui per masculinam lineam coniunguntur. Secundo modo refertur non tantum ad eos, qui ex parte patris sunt coniuncti, sed etiam ad illos, qui per lineam maternam copulantur, & ita non solum agnatos, sed cognatos complectitur, ita Couarr. d. §. 6. num. 2. vers. ex eadem. Apud Iureconsultos & Imperatores consanguinitatis nomen frequentissimè in stricta ac ciuili significatione vsurpatur, licet aliquando, sed raro, eo etiam vtantur in propria, ac naturali, & ita per illud tam agnatos, quam cognatos comprehendat, constat hoc ex text. vbi glos. verbo consanguineus, in l. cum quidem, §. quod dicitur ff. de acquir. hered. & in l. hac parte ff. unde cognati, l. vacantis, C. de bonis vacant. lib. 10. Pontifices verò prædicto nomine in propria & tota sua significandi vi vtuntur, vt vix aliquando in stricta, & ciuili illud exceperint, vt videre licet ex cap. tua nos, & ex cap. non debet, cum multis ibid. hoc tit. cap. postremo 66. de appellat. iuncto cap. coniunctiones, in fin. §. 5. quest. 2. quem ita intelligit Peregr. de fideicom. art. 2. 2. num. 35. Hodie tamen ex consuetudine, & communi loquendi vsu consanguinitatis nomen secundum propriam ac totam significandi vim accipitur, atque ita vtriusque lineæ descendentes sub eodem comprehendit, vt fatentur Bald. in l. vltim. num. 3. C. de verbor. signific. Corne. consil. 167. col. 1. lib. 2. Consanguineorum appellatione qui veniant dixi latè in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris signific. appell. 257.

Affinitate. Affinitas iuxta nominis etymologiam ac geminam significationem dicitur quasi finium propinquitas, unde affines dicantur ex eo quòd duas cognationes inter se diuersas copulent, ac coniungant, vt testatur Modestim. in l. non facile, vers. affines ff. de grad. lib. 2. prosequuntur Stephan. Costa in tract. de affinit. n. 1. vers. ad secundum, Peregr. de fideicom. art. 2. 2. num. 4. Couarr. d. cap. 6. §. 7. à num. 1. Definitur autem affinitas vt sit propinquitas ex carnali copula proueniens, omni carens parentela, ita est communis & nostris, & Theologis, vt per Henric. in summa, lib. 12. de matrim. cap. 10. à princip. Sanchez d. lib. 7. disp. 64. à num. 1. loco generis ponitur, propinquitas, etenim plures alia sunt propinquitates, quæ minimè ad affinitatem spectant, vt est in euidenti. Adicitur, ex carnali copula, tum ad ostendendum in quo differat affinitas à cognatione carnali, & cæteris impedimentis, tum etiam vt significetur carnalem copulam esse essentialis affinitatis fundamentum. Dicitur etiam simpliciter, ex carnali copula, vt constat huiusmodi impedimentum æquè resultare ex licita & illicita copula, cap. descriptionem, de eo qui cognoscat consang. cap. in litteris 24. de testib. cap. 2. hoc tit. Couarr.

Couarr. d. cap. 6. §. 7. num. 3. Anton. Cuch. lib. 5. instit. maior. tit. 12. num. 24. Viuald. in candelabro aureo, part. 1. num. 20. & 21. Tandem additur, omni carens parentela, vt notum fit ad essentiam affinitatis nec requiritur vt aliqua consanguinitatis ratio interueniat, licet aliquando per accidens vtrumque impedimentum in eadem persona concurrere possit, vt aduertit D. Thom. in 4. dist. 41. quæst. vnic. art. 1. ad 2.

- 11 Tria olim fuerunt affinitatis genera, de quibus nuncupatim Pont. in cap. de propinquis, & in cap. & hoc quoque. & in cap. ult. §. 5. quæst. 3. explicat Paludan. in 4. dist. 41. quæst. 1. Couarr. d. §. 7. num. 6. & alij citati à Sanchez d. lib. 7. disp. 67. à princip. Ex quorum dictis resolute primum affinitatis genus contrahi inter consanguineos viri, & mulierem ab eo licite, vel illicitè cognitam, & è conuerso inter consanguineos eiusdem mulieris, & ipsum virum, de quo genere agitur per totum tit. de 20. qui cognouit consang. Secundum verò affinitatis genus reperitur inter affines, & maritum, seu vxorem sui affinis. Tertium autem genus consideratur inter ipsos affines, & coniugem illius, qui erat in secundo affinitatis genere. Colliguntur hæc omnia ex iuribus supra citatis, quæ in hunc modum communiter explicant Doctores, inde deducentes antiquius ex affinitate affinitatem postulare, quod iam hodie non procedit, quia tam secundum, quàm tertium affinitatis genus omnino sunt abrogata; primum verò licet attentio iure Decreti vsque ad septimum gradum duraret, tamen postea per Concil. Lateranen. generale, de quo in cap. non debet, infr. hoc tit. restrictum fuit ad quartum gradum, itaut amplius illud non excederet, vt præter supra citatos latè probat Mantua lib. 1. dialogo 14. Sed nouissimo iure Concilij Tridentini sess. 24. de reformat. matrim. cap. 4. impedimentum affinitatis ad secundum gradum est restrictum, & coarctatum, circa cuius decreti explanationem aliqua adduxi in collect. ad eundem.

- 12 Affinium appellations qui veniant dixi latè in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 2. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium separatur inter affines & consanguineos vsque ad quartum gradum.
- 2 Testes duo omni exceptione maiores ad dissoluendum matrimonium desiderantur.
- 3 Fama cum unico teste non sufficit ad matrimonium dissoluendum.
- 4 Matrimoniales cause sunt indicande ab iis, qui statuta Canonum non ignorant.
- 5 Sententia in causa matrimoniali lata à Canonum imperio valet.
- 6 Testes debent esse omni exceptione maiores, vbi agitur de dissoluedo matrimonium.
- 7 Teste omni exceptione maiores an sicut requiruntur in dissolutione matrimony, ita & in eius celebratione requirantur, remissiuè.
- 8 Duo testes, qui presentes esse debent matrimonio contrahendo iuxta formam Concil. Trident. an debeant esse omni exceptione maiores, remissiuè.
- 9 Testes omni exceptione maiores dicuntur illi, qui repellii non possunt aliqua exceptione, etiam debili.
- 10 Mulieres licet non sint testes omni exceptione maiores, in causis matrimony testes esse possunt.
- 11 Testes quod sint omni exceptione maiores per producentem articulandum, & probandum est.
- 12 Qualitas vbi in teste requiritur in superlatiuo gradu per producentem est omnino articulanda, & probanda.

Matrimonium separatur si post illud contractum de præserti inquisita diligenter veritate per testes circumspèctos omni exceptione maiores inuenitur contrahentes in aliquo ex primo vsque ad quartum consanguinitatis, vel affinitatis gradum coniungtos. Item causæ matrimoniales non sunt tractandæ à quolibet, sed per iudices discretos, qui habeant potestatem, & sciant Canones. Colliguntur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostienf. Butr. Ancharan. Panormitan. Præposf. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 78. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 587. remissiuè Ximen in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 14. cap. 2. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 6. cap. 32.

Si per testes circumspèctos, &c.] Notatur ad hoc quòd ad dissoluendum matrimonium duo testes omni exceptione maiores desiderantur, vt per Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 12. num. 7. & 8. Mascard. de probat. conclus. 1035. num. 19. Perez l. 3. in fine, tit. 1. lib. 5. Ordin. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 45. num. 30. cum seqq. Farinac. in praxi crimin. part. 2. quæst. 61. num. 106. vnde in matrimonio dissoluitur, quia grauis causa reputatur, non sufficit fama cum vno teste, Duen. reg. 300. vers. amplia secundò.

Si statuta Canonum non ignorent.] Notatur ad hoc, quòd causæ matrimoniales ob sui grauitatem sunt iudicandæ ab iis, qui statuta Canonum non ignorent, vt per Menoch. consil. 100. num. 240. & n. 258. resoluit quòd sententia in causa matrimoniali lata à Canonum imperio valet, licet ipse iudex peccet, non enim imperitia reddit sententiam nullam, sed solùm defectus potestatis, vnde text. in presenti, intelligitur cum causa matrimonialis mandatur iudicanda Canonum imperio, vt ipsemet iudicaret, secus verò eùm simpliciter ei mandatur, quia si delegatus ignorat Canones à petitis consilium habere potest.

Omni exceptione maiores.] Notatur ad hoc, quòd vbi agitur de rescindendo matrimonium, testes debent esse omni exceptione maiores. Rota apud Farin. decis. 147. num. 2. part. 1. recent. vbi num. 3. censuit testes non omni exceptione maiores suppleri ex numero si sit vltra tres, & declara vt ibi. Optimè aduertit Gutier. de matrim. cap. 44. num. 83. cum seqq. text. in presenti, requirunt testes omni exceptione maiores ad dissoluendum matrimonium propter consanguinitatem, vel affinitatem non excludere parentes, vel consanguineos ad probandam consanguinitatem, vel affinitatem inter coniugatos, nec cap. videtur, qui matrimonium accusare possunt, & cap. in litteris, de testibus, corrigi per hunc text. Vtrum autem testes omni exceptione maiores sicut in separatione matrimony, ita etiam in eius celebratione, & probatione requirantur, vide Turzan. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 2. num. 62. pag. 707. Viuian. tom. 2. lib. 6. tit. 13. num. 95. vers. imò, Mascard. conclus. 1019. num. 4. & concl. 1356. num. 64. & concl. 1360. num. 1. Burg. de Pace conf. 6. num. 2. Menoch. consil. 342. num. 14. Bernard. Græux. ad præf. cam. imper. lib. 2. conclus. 94. in coronide, num. 1. Vtrum verò duo testes, qui præsertim esse debent matrimonio contrahendo, iuxta formam Concil. Trid. sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1. debeant esse omni exceptione maiores, iam dixi de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 32. num. 138.

In glos. Maiores. ibi, illi dicuntur omni exceptione maiores, qui repellii non possunt aliqua exceptione. Vide Farin. d. p. 2.

- d. p. 2. *quest. 62. à princ.* Rota apud ipsum d. *decis. 147. num. 16. part. 1. recent.* Gutier. *de matrim. cap. 44. num. 84.* Aldret. *de religioſa diſciplina tuenda, lib. 2. cap. 3. num. 9.* Mafcard. *de probat. in praſatione, quaſt. 6. num. 69. & ſeq.* vbi ampliat etiam ad minimam exceptionem debilem, & penè nullius momenti, & *concluſ. 855. num. 10. & concluſ. 1019. num. 5. & concluſ. 1306. num. 6.* Menoch. *conf. 149. num. 2. cum ſeqq.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comparat. 8. num. 5.* Mulieres autem licèt non ſint omni exceptione maiores, Menoch. *conſil. 380. num. 15.* in cauſis tamen matrimonij teſtes eſſe poſſunt, Viui. *d. num. 95. verſic. clar. titat. pag. 48.* Mafcard. *d. concluſ. 1019. num. 6.*
- 11 Qualitas hæc quòd teſtis ſit omni exceptione maior per producentem articulanda & probanda eſt, Mafcard. *concluſ. 222. num. 15. & concluſ. 1360. num. 7. & concluſ. 1019. num. 16.* Menoch. *conſil. 380. num. 11.* Aucnd. *de exequenda mand. part. 1. cap. 2. num. 19. & c. 6. num. 7.* Azued. *l. 6. num. 1. §. tit. 9. lib. 3. noue recop. pag. 339.*
- 12 Viui. *d. num. 95. in fine.* Farin. *d. quaſt. 62. n. 12.* Vbi enim requiritur in teſte qualitas in ſuperiatio gradu, videlicet vt ſit optimæ opinionis, tunc iſta qualitas non præſumitur, & per conſequens per producentem teſtem eſt omnino articulanda, & probanda, vt per Mafcard. *concluſ. 222. num. 14. & concluſ. 1248. num. 13. & concluſ. 1019. num. 17.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 6. n. 30.* Ioan. Garz. *de expenſis, cap. 9. n. 15.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 1. num. 34. & ſeq.* Farinac. *d. quaſt. 62. num. 6. & 10.*

S V M M A R I V M.

- 1 Affinitas ſuperueniens de qua ſaltem conſtat per ſamam, ſoluit ſponſalia de futuro.
- 2 Fama impedimenti ſufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.
- 3 Declaratur cap. cum in tua, ſupr. de ſponſalibus.

C A P. Super eo. II.

Vrban. III.

- 1 Pvellam ſi quis deſponſauit, & poſtea excipit illius propinquam ſe carnaliter cognouiſſe, ſi fama loci hoc probat, liberatur à ſponſalibus. Colligitur ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormit. Præpoſ. Alexand. de Neuo. Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 78.* Alagona *in compendio iuris Canon. pag. 588.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1.* refertur ab Anton. Auguſtin. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 8. cap. 1.*
- 2 Fama tamen, &c.] Notatur ad hoc, quòd ante contractum matrimonium vt illud impediatur ſufficit fama impedimenti ſine alia eius probatione, l. 18. tit. 9. part. 4. Couarr. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 20.* Duen. *reg. 299. limit. 6.* Mafcard. *de probat. conſil. 410. num. 9. & concluſ. 733. num. 17. & concluſ. 1031. num. 11. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 71. num. 13.* Gutier. *eod. tract. cap. 36. num. 13.* quod quidem notabile verum eſt, quamuis ſponſalia iuramento confirmata ſint, quia in hoc text. dicitur famam impedire matrimonium contrahendum ſide data, & gloſſ. *hic verbo ſide*, explicat, id eſt, iuramento; ita docent Butr. *hic n. 6.* & Abb. *n. 5.* Couarr. *d. §. 10. n. 22.* Mafcard. *concl. 1035. n. 12.* Sanch. *d. diſp. 71. n. 14.* Gutier. *d. num. 13.* vbi aſſerit non obſtare text. *in cap. cum in tua, ſupr. de ſponſal.* vbi vltra perſonam ſide dignam requiritur fama, eo quòd ſponſalia iurata erant, quia ibi teſtis non deponebat, ſed tantum denunciauit.

S V M M A R I V M.

- 1 Diſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere in certo gradu aliàs prohibito, requiritur quòd vterque contrahentium toto gradu diſtet à ſtipite, præſertim ſi hoc habet conſuetudo.
- 2 Diſpenſandi poteſtas conſuetudine reſtringi poteſt vt caueatur ſcandalum.
- 3 Filiorum vnusquique facit ſuam lineam.
- 4 Legatus an poſſit diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege tantum Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia remota, oſtenditur.

C A P. Quòd dilectio. III.

Cæleſt. III.

Diſpenſatio quando alicui conceditur vt poſſit contrahere, v.g. in quarto gradu, vterque debet diſtare in quarto, alioquin ſi alter diſtaret in tertio ſtipite, non valeret diſpenſatio, præſertim ſi hoc habet conſuetudo loci, cui ſtandum eſt ad vitandum ſcandalum. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoſtienſ. Butr. Ancharan. Panormitan. Præpoſ. Alexand. de Neuo, Caniſ. Cuiac. Viuian. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 79.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 588.* remiſſiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. Auguſt. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 8. cap. 2.*

Qua permiſſum eſt hominibus, &c.] Notatur ad hoc, quòd ratione conſuetudinis reſtringenda eſt poteſtas diſpenſandi vt caueatur ſcandalum, Gambac. *de auctoritate legati, lib. 10. num. 194.* Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 2. num. 8.*

Per deſcendentem lineam, &c.] Notatur ad hoc, quòd vnusquique filiorum facit ſuam lineam, vt per Valac. *tom. 2. conſult. 171. num. 8.*

Apoſtolicæ Sedis Legati.] Notatur ad hoc, quòd legatus poteſt diſpenſare in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis lege tantum Canonica prohibitis, quando eſſet in prouincia ita remota vt facilè Papam conſultare nequiret, vt per Gambac. *de offic. legati, lib. 7. num. 375. & ſeq.* Sed contrarium verius eſt, imò legato Pontificis integrum non eſſe in his impedimentis diſpenſare, reſoluunt Gaët. *in reper. cap. ad limina 30. quaſt. 1. §. 4. quaſt. 134. num. 363. & quaſt. 155. num. 313. & ſeq.* Couarr. *de ſponſ. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 11.* Henriq. *in ſumma, lib. 12. cap. 3. num. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 30. quaſt. 15.* Sanch. *d. lib. 8. diſp. 6. num. 15.* nam gloſ. *hic verbo indulgentiam*, dicit legatum de auctoritate ſpeciali Papæ diſpenſaſſe, aliàs non tenuiſſet indulgentiam ab eo conceſſa.

Multitudini, & obſeruata conſuetudini deſerendum, &c.] Ergo Pontifex in præſenti, non innititur interpretationi ſtrictè faciendæ diſpenſationis, ſed ratione conſuetudinis, quæ in eo loco vigeat, ex cuius violatione ſcandalum oriebatur, ita gloſ. *hic verbo vterque*, Couarr. *d. §. 10. num. 1.* Petr. de Ledefma *de matrim. quaſt. 54. art. 2. ad finem*, Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 1. num. 33. prope fin.*

S V M M A R I V M.

- 1 Infideles conuincti in gradu prohibito à lege Canonica poſt Baptiſmum non ſeparantur.
- 2 Matrimonium apud infideles legitime & validè contrahi poteſt.
- 3 Repudij libellum dant inter ſe Iudæi.

4 *Matrimonium inter Iudaeos initum pacto expresso ut liceat dare libellum repudij secundum ritum eorum est inualidum.*

CAP. De infidelibus. IV.

Innocent. III.

1 **I**nfideles coniuncti matrimonio in gradu prohibito Lab Ecclesia, si conuertantur non sunt separandi, quia quos Deus coniunxit, homo non sepat. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in ration. lib. 4. iur. Pontif. pag. 80. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 588. remissiuè Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 10. c. 1.*

2 Collige ex text. matrimonium apud infideles legitime, & valide contrahi posse, vide Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 8. & 9. & lib. 7. disp. 73. num. 2. Bonac. eod. tract. quest. 2. punct. 2. num. 2. Addunt nonnulli quòd matrimonium Iudæorum (quia non habet suum significatum ex quo non potest denotare vnionem inter Christum, & Ecclesiam) etiam si ad fidem conuertantur, non prius effici sacramentum, quàm iterum inter se contrahant in facie Ecclesiæ, ut visum est Palud. & Capr. in 4. sentent. disp. 26. quest. vnica. art. 6. ad 2. Verùm contrarium in hac parte, sc. quòd ad hoc ut efficiatur sacramentum, sufficiat quòd permancant in antiquo contractu, & mutuum consensum quocunque signo visibili etiam nuda copula delectant, magis communiter recipitur à nouioribus, vt docent Petr. de Ledesma de matrim. quest. 59. art. 2. dub. 33. Bellarm. lib. 1. tit. de matrim. cap. 5. Nauarr. consil. 4. sub tit. de pactis in antiq. & consil. 2. ad fin. de conuers. infid. in nouis, Henric. in sum. lib. 1. cap. 8. num. 1. ad fin. & cap. 15. n. 3. Vega in summa, lib. 4. casu 319. Rebell. de oblig. iustit. part. 2. lib. 2. quest. 6. num. 2. Sanch. d. lib. 2. disp. 9. num. 5. Bonac. d. g. 2. punct. 2. num. 5. Gutier. de matrim. cap. 42. Anton. Ricc. de iure personarum extra gremium Eccles. exist. lib. 2. cap. 13. n. 12. Vnde probabiliter defendi potest hanc expressionem, vel ratificationem consensus non opus esse fieri coram parcho, & testibus iuxta formam Concil. Trident. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1. quia dictum Concilij Decretum requirit præsentiam parochi, & testium, vt contractus valide celebretur, nos verò supponimus contractum infidelium valide celebratum fuisse ante Baptismum, consequenter non videretur necessaria præsentia parochi, & testium vt matrimonium infidelium post susceptum Baptismum fiat Sacramentum, sed videtur sufficere expressio noui consensus, vel ratificatio præcedentis, qua posita fit sacramentum matrimonij, & recipitur sacramentalis gratia ad ritè obcunda munia coniugalia, ita Sanch. disp. 9. num. 1. Gutier. d. cap. 42. num. 6. Rebell. d. quest. 6. num. 5. Fr. Emman. in summa, part. 1. cap. 230. num. 1. Bonac. in d. quest. 2. punct. 2. num. 6. de qua re commodiùs agam ad cap. gaudemus, inf. de divorcijs.

3 In glos. *Esse matrimonium*, fin. ibi. sed ipsi separantur dato repudij libello, quia repudij libellum dant inter se Iudæi, Couarr. de spons. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 3. omnes hic in præsent. videlicet Ioan. Andr. num. 5. Zab. n. 4. Anchar. num. 4. Butr. num. 9. Abb. num. 6. Alexand. de Neuo num. 10. Præpos. num. 5. vers. item nota, Tiraq. de primog. quest. 66. sub num. 25. Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 12. num. 1. Anton. Ricc. in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesie existentium, lib. 2. cap. 18. num. 11. vbi num. 12. cum Bald. Tiraq. & alijs subdit posse Iudæum impunè factò repudio transire ad secunda vota, & num. 13. aduertit ex eod. Bald. consil. 428. num. 4.

lib. 5. cum ista repudiatio sit de concernentibus ritus, merito fieri debere coram sacerdote Iudæorum, non autem coram Episcopo.

In ead. glos. ibi. sed hoc est contra substantiam matrimo-
ny. Notatur ad hoc, quòd matrimonium inter Iudæos initum pacto expresso, vt liceat dare libellum repudij secundum ritum eorum, est inualidum: ita Hostiens. hic in fine, Couarr. d. part. 2. cap. 3. §. 1. num. 5. Sanchez d. disp. 12. num. 3. quicquid contrarium defendant Abb. hic num. 6. Anchar. num. 4. Butr. n. 9. Alexand. de Neuo num. 10. Præpos. num. 5. vers. item nota, & Anton. Ricc. d. cap. 18. num. 11. in fine.

S V M M A R I V M.

- 1 *Consanguinei mariti cum consanguineis vxoris licitè contrahere possunt.*
- 2 *Consuetudo contrahendi matrimonium in gradibus consanguinitatis, seu affinitatis iure prohibitis an & quando valeat, ostenditur.*

CAP. Quod super. V.

Consanguinei mariti possunt accipere consanguineos vxoris, quia nulla est affinitas. Item consuetudo contrahendi inter gradus prohibitos est corruptela, & non valet. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zab. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 80. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 588. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguft. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 10. cap. 2.

Non obstante consuetudine, &c. Ergo non valet consuetudo contrahendi matrimonium in gradibus consanguinitatis, seu affinitatis iure prohibitis, quod quidem videtur ex diametro obflare decisioni text. in cap. super eo, de cognat. spir. tualis, quatenus probat quòd si consuetudine inductum fit, vt aliqui vtantur matrimonio in gradu prohibito contracto tolerandi sunt: quapropter in his iuribus concordandis non eodem modo iuris Canonici DD. loquuntur, variis enim distinctionibus rem istam obscurarunt dum explicare conantur, vt videre licet apud Ordinarios in præsent. & Couarr. de spons. p. 2. cap. 6. §. 10. n. 18. Henric. in sum. lib. 11. cap. 1. num. 5.

Præceptores igitur nostri difficultati succumbentes responderunt text. in præsent. cui similis est cap. non debet, ad fin. infra hoc tit. esse Innocent. III. vt patet ex origin. Concil. Lateranen. sub eod. Pontifice. Ar. verò d. cap. super eo, esse Alexand. III. qui multis annis præcessit Innocentium, atque ad eò nil mirum si consuetudo illa vauisset tempore d. cap. super eo, quamuis postea fuerit reprobat per text. in præsent. secundò iidem præceptores respondent quòd per text. in præsent. tantum reprobat consuetudo in consanguinitate, & affinitate carnali, quod non debet extendi ad cognationem spiritualem, in qua est minor ratio; & ideo mihi videtur quemlibet ex his Præceptorum intellectibus posse sustineri, si euitare velis difficultates, quas in his iuribus conciliandis eleuant dum plures intellectus referunt, Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 4. & Bahil. Ponc. de imped. matrim. cap. 1. §. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dispensatio facta à Papa contrahendi in gradu prohibito se est ex falsa causa non valet, nisi de nouo à Papa confirmetur.*

De Consanguinit. & affinit. Tit. XIV. 553

- 2 *Dispensatio erit subreptitia si tempore concessionis Pontificis, vel penitentiaria causa allegata vera non sint, quamvis tempore subsequenti vera existant.*
- 3 *Dispensationem & actus validitatem inducit Papa, & superioris tolerantia.*
- 4 *Consensus superiorum inducitur per eorum patientiam, vel tolerantiam.*
- 5 *Declaratur text. in c. cum iam dudum, supr. de prebend.*
- 6 *Dispensare in Concilio generali etiam ex magna causa Episcopi non conceditur, nisi desit recursus ad Papam.*
- 7 *Dispensare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus matrimonium solius est Pontificis.*
- 8 *Legatus etiam a latere non potest dispensare in impedimentis iure Pontificio dirimentibus matrimonium.*
- 9 *Privilegium vitiat falsa causa.*
- 10 *Dispensationis causa cessante cessat dispensatio.*
- 11 *Liberorum favore mitius est agendum quando is, qui deliquit, plures filios habet.*

CAP. Quia circa. VI.

1 **D**ispensatio obtenta à Papa super matrimonio inter consanguineos contracto in gradu prohibito non valet si sibi causa falsa sit expressa, nisi postea eam Papa confirmare. Colligetur Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontifici*, pag. 82. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 588. remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

2 *Falsa nobis causa, &c.*] Notatur ad hoc, quòd subreptitia erit dispensatio si tempore concessionis Pontificis, vel penitentiarij causæ allegatæ veræ non sint, quamvis tempore subsequenti veræ existant; ita docent in *presenti* Host. verbo *ingressa*, Ioan. Andr. num. 3. Anton. num. 3. notat. 3. Abb. n. 4. Alexand. de Neuo n. 4. Præpos. n. 1. notat. 3. Rebuff. tom. 2. ad *leges Gallie*, tit. de *rescript. in pref. num. 56. vers. 14.* Petr. de Ledefna in *sum. p. 1. tract. de Sacram. matrim. cap. 27. post 7. concl. diffic. 4.* Fr. Eumman in *sum. tom. 1. c. 2. 38. n. ult.* Mascard. de *probat. concl. 1128. n. 22.* Gut. *can. lib. 2. c. 15. n. 131. & 132.* quos refert, & sequitur Sanch. de *matrim. lib. 8. disp. 30. num. 4.*

3 *Dissimulare poteris, &c.*] Notatur ad hoc, quòd tolerantia Papæ, & superioris inducit dispensationem, & actus validitatem, vt per Gonzal. ad *reg. 8. Cancell. glof. 9. §. 2. num. 37.* Alexand. Rauden. de *analogis* c. 39. num. 147. cum *seqq.* Franc. Molin. de *ritu nupt. lib. 1. com. par. 19. num. 64.* & per patientiam, vel tolerantiam superiorum inducitur eorum consensus, Hippol. *conf. 46. num. 31. & conf. 107. num. 3. & 4.*

5 Nec obstat text. in *cap. cum iam dudum, supr. de preb.* ex quo constare videtur Principis dissimulationem non inducere dispensationem. Quidam enim respondent aliud esse impunitate ac factò Principem tolerare, tunc enim non inducitur dispensatio, iuxta *d. c. cum iam dudum*; aliud verò respondendo dicere *toleramus*, vel *toleratur*, tunc enim dispensat iuxta text. in *presenti*, ita glof. & Ordinarij omnes *hic*, Syluest. verbo *lex. q. 6. ad finem*, Brunor. à *Sole in locis commun. lit. M. verbo matrimonium toleratur*. Alij verò melius tenent quòd in hoc text. coniuges bona fide existimabant se legitime coniugatos esse, & ex veritate detectione timebatur graue scandalum; qua propter Pontifex tacendum, & dissimulandum esse dicit, illòsque in matrimonio illo putatio, & inuincibili ignorantia excusato permittendos esse: ita Couarr. de *spons. p. 2. cap. 6. §. 10. num. 15.* Medina in *codice de conf. tract. 2. de conf. dimidiata iteranda, vers. corollarie sequitur ex dicto*, Cordub. in *summa. quest. 189. punct. 1.* Nauarr. in *cap. si quis autem, de penit. Barbof. Collect. Tom. II.*

dist. 7. num. 67. vsque ad n. 73. & conf. 9. num. 1. de tempor. ordinat. & consil. 42. de spons. in antiq. Ferrer. in consil. Catalonia, glof. 6. num. 129. cum seqq. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 38. num. 12. Gutier. eod. tract. cap. 48. num. 1.

Poteris.] Notatur ad hoc, quòd non conceditur Episcopo dispensare in Concilio generali ex magna causa nisi desit recursus ad Pontificem, vt per Henric. in *summa, lib. 12. cap. 3. num. 1. in comment. lit. G.* vide tamen Doctores citatos in *meo tract. de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 33. num. 26.*

In *glof. A Sede Apost. ibi, solus Papa, &c.* Notatur 7 ad hoc, quòd solius Pontificis est dispensare in impedimentis solo iure Pontificio dirimentibus matrimonium, ad quod plures refert DD. Sanch. *d. lib. 8. disp. 6. n. 14.* quibus adde Nicol. Garz. de *benef. p. 11. c. 5. n. 344.* Armendar. in *addit. ad recog. legum Nauarra, lib. 1. tit. 18. l. 7. num. 28. & lib. 4. tit. 15. l. 1. n. 98. & seq.* & plures quos refero ego ipse *d. p. 2. alleg. 35. num. 1. vbi n. 3. cum seqq.* cumulo aliquos casus, quibus potest Episcopus dispensare in impedimentis dirimentibus.

In *ead. glof. ibi, & non Legatus.* Intellige quamvis à 8 Latere sit, vt per Couarr. de *spons. p. 2. cap. 6. §. 10. num. 11.* Henr. in *sum. lib. 12. cap. 3. n. 1.* Sanch. *d. disp. 6. num. 11.*

In *glof. Falsa, fin.* Notatur ad hoc, quòd falsa causa 9 vitiat priuilegium, & nullius valoris sunt ea, quæ ex falsa causa facta fuerint, Menoch. *conf. 91. num. 40. cum seq.* & dispensationis causa cessante cessat dispensatio, 10 vt per Tiraq. in *tract. cessante causa, p. 1. lit. D. num. 91.*

Notatur etiam ad hoc, quòd mitius est agendum fa- 11 uore liberorum quando is, qui deliquit, plures filios habet, ita Tiraq. de *pen. temp. causa 26. num. 1.*

S Y M M A R I V M.

- 1 *Testes, qui de consanguinitate deponunt, à stipite vel germine computationem incipere debent.*
- 2 *Testes super consanguinitate deponentes debent gradus clara computatione distinguere.*
- 3 *Testes super consanguinitate deponentes tenentur efficacem causam & probabilem rationem dicti sui reddere.*
- 4 *Testes de auditu alieno an & quando probent consanguinitatem, remissiuè.*

CAP. Tua nos. VII.

Testes, qui producantur ad faciendum diuortium 1 cum computantur gradus consanguinitatis, debent incipere à parentibus, id est à stipite, vel germine, distinguendo gradus per ordinem, designando personas propriis nominibus, vel æquipollentibus iudiciis, præsertim quia sæpe testantur de auditu, quod minus est validum, ideo in hac materia non est nimium laxanda facultas. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *ration. lib. 4. iuris P. iusticij, pag. 83.* Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 588. remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 2.* refertur ab Ant. August. *collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 3. cap. 2.*

Distinguere gradus, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2 testes super consanguinitate deponentes debent gradus clara computatione distinguere, vt per Tiraq. de *retract. tit. 1. glof. 16. num. 1. 6. & 7.* Farin. in *praxi crim. p. 2. q. 69. num. 17.* tenentur enim efficacem causam, & probabilem rationem dicti sui reddere in consanguinitatis probatione. Belac. *tom. 1. com. opin. lib. 6. tit. 47. n. 100.* Ioseph Ludou. *tom. 3. sit. de prob. concl. vnic. vers. inferitur 123. Mascard. concl. 69. & concl. 410. n. 22. & concl. 1396.*

num. 25. Menoch. *consil.* 321. num. 6. cum seq. Farin. d. p. 2. *quæst.* 70. num. 88.

- 4 *Testimonium perhibeant de auditu.*] An & quando testes de auditu alieno probent consanguinitatem, & affinitatem, vide Fulu. Pac. de probat. lib. 1. cap. 9. n. 43. Surd. *decis.* 145. Mascard. *conclus.* 104. num. 19. Farinac. d. *quæst.* 69. num. 103. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Prohibitio contrahendi in secundo & tertio genere affinitatis, tollitur, & etiam illa, quæ erat inter filios secundarum nuptiarum cum consanguineis primi mariti mortui, & statuitur ut deinceps prohibitio coniugij ultra quartam consanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, constitutionibus, & longinqua consuetudine in contrarium non obstantibus.
- 2 Leges humanae mutari possunt.
- 3 Matrimonium inter consanguineos olim fuit interdictum usque ad septimum gradum, hodie verò usque ad quartum.
- 4 Affinitas orta ex copula licita dirimit matrimonium usque ad quartum gradum etiam attentò Conc. Trid.
- 5 Affinitas orta ex copula illicita non extenditur ultra secundum gradum.
- 6 Matrimonij prohibitio & irritatio inter ascendentes & descendentes iure natura inducitur ad quem gradum protrahatur remissive.
- 7 Matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata illius dispensatione non reconalescet nisi accedat novus utriusque consensus.
- 8 Filij legitimantur, qui nati sunt ex matrimonio nulliter contracto inter consanguineos si obtineatur dispensatio ad validandum matrimonium, & legitimandam prolem, quamvis non potuerit effectum sortiri propter superuenientem mortem alterius ex coniugibus.
- 9 Prescriptio nulla currit contra matrimonium.

C A P. Non debet. VIII.

- 1 Prohibitionem contrahendi in secundo & tertio genere affinitatis tollit hæc constit. & etiam illam, quæ erat inter filios secundarum nuptiarum cum consanguineis primi mariti mortui, & statuit ut deinceps prohibitio coniugij ultra quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum non extendatur, constitutionibus, & longinqua consuetudine in contrarium non obstantibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib.* 4. *iuris Pontificij*, pag. 83. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 589. remissive Ximen. in *concord.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 4. Decretal. lib. 4. tit. 3. c. 3. & est in Concil. generali Lateranen. sub Alexan. III. cap. 50.
- 2 *Statuta quandoque variantur humana.*] Notatur ad hoc, quod leges humanæ mutari possunt, ut per Mantuam lib. 1. *dialog.* 14. Tiraq. de *retract.* tit. 1. §. 9. *glof.* 2. num. 53. Couarr. in *cap. alma mater. part.* 2. in *princ. num.* 2. Cassan. in *consuetudinibus Bur.* rub. 3. §. 2. in *fin. num.* 1. pag. 97. Perez ad *tit.* 3. lib. 2. *Ordin.* pag. 199. Lancellet. Conrad. in *templo omnium ind.* lib. 2. cap. 1. §. 4. *vers.* 3. Gregor. l. 11. *verbo mudar.* tit. 3. *part.* 3. Sayr. in *clavi regia.* lib. 3. cap. 3. num. 7. & cap. 10. num. 12. Bobadil. in *sua politica lib.* 1. cap. 5. num. 9.
- 3 *Quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum, &c.*] Olim Ecclesia coniugium interdixerat usque ad septimum consanguinitatis gradum, ut constat ex

cap. 1. & cap. nulli 35. *quæst.* 1. & cap. ad sedem 35. *quæst.* 5. cum similibus. Postmodò iam autem sub Innocent. III. in Concil. Lateranen. de quo in hoc text. restricti sunt gradus consanguinitatis usque ad quartum, & docent Sanchez de *matrim.* lib. 7. *disp.* 53. num. 1. Basil. Ponc. de *impediment. matrim.* cap. 38. §. 2. *vers. præterea.* Bonac. de *matrim.* *quæst.* 3. *punct.* 5. §. 1. num. 7. cum seqq. quæ restrictio intelligenda est non solum in collateralium linea, sed etiam in recta ascendenti, & descendenti, itaut quicumque consanguinei ultra quartum gradum possint matrimonio iungi, ita Sanch. d. lib. 7. *disp.* 51. num. 22.

Quæstio est, vtrum hodie affinitas orta ex copula licita dirimat matrimonium usque ad quartum gradum, prout disponit text. in præsentibus in quo dubio illa est communis Doctorum resolutio Conc. Trid. *sess.* 24. de *reformat. matrim.* cap. 4. restringere tantum affinitatem ex fornicatione contractam, aliam verò, quæ procedit ex copula licita, cum sit ommissa à noua dispositione Concilij in d. cap. 4. intelligi secundum ius antiquum, de quo in hoc text. Quare affinitatem ex copula licita ortam etiam hodie post Concil. Trid. dirimere usque ad quartum gradum, ac per consequens in ea vigere dispositionem huius text. tenent Nauarr. in *man. cap.* 25. num. 43. Viuald. in *candel. aur. tit.* de *Sacram. part.* 1. vbi de *matrim.* num. 295. Philiarth. de *officio Sacerd.* tom. 1. *part.* 2. lib. 2. cap. 12. *vers. consanguinitatis.* Lar. in *l. si quis à liberis.* in *princ.* num. 90. *ff. de lib. agnos.* Emman. Sa in *summa, verbo matrimonium, tit.* de *imped. matrim.* num. 13. Perez l. 5. col. 3. tit. 15. lib. 8. *Ordin.* Lam. *part.* 3. *methodi curatorum, cap.* 8. §. 19. Tolet. in *sum.* lib. 7. cap. 11. num. 4. Azעד. l. 7. num. 9. tit. 20. lib. 8. *noua recop.* Valent. p. 4. *disp.* 10. *quæst.* 5. *punct.* 3. vbi de *imped. affinitatis.* Fr. Emman. tom. 1. *sum.* cap. 228. num. 4. Henricq. lib. 12. cap. 10. num. 1. lit. H. Rebell. de *oblig. inst. part.* 2. lib. 3. *quæst.* 15. num. 6. Sanch. de *matrim.* lib. 7. *disp.* 67. n. 5. Gutier. eod. *tract.* cap. 99. num. 14. Bonac. eod. *tract.* *quæst.* 3. *punct.* 12. num. 6.

Hæc de affinitate orta ex copula licita, quoad illam 5 verò, quæ ex fornicaria & illicita oritur iam hodie per dictum Concilij decretum in d. cap. 4. dicendum est ultra secundum gradum non extendi, ut aduertunt Sanch. d. *disp.* 67. n. 4. Basil. Ponc. de *impediment. matrim.* cap. 38. §. 1. *vers. deinde.* Gutier. d. cap. 99. num. 12. Bonacina d. *punct.* 12. num. 16. Armendar. in *addit. ad recopil. legum Navarra, lib.* 4. *tit.* 15. l. 1. de *matrim.* in *declarat.* num. 92. Farin. in *praxi crimin.* *part.* 5. *quæst.* 149. n. 116. & declarauit Pius V. in suo motu proprio incip. *Ad Romanam.* Itaut iam hodie si quis rem habeat cum affine ex fornicatione in tertio, vel quarto gradu, non tenebitur in foro conscientie huiusmodi circumstantiæ meminisse, quia cum illa iuxta supra dicta hodie ad incestum non spectet, nec aliam specialem deformitatem habere possit, ut constat, non est cur de ipsa mentio fiat, ut tenent Ledefina de *matrim.* *quæst.* 55. *art.* 3. *dub.* 5. Fr. Emman. in *sum.* tom. 2. cap. 206. num. 2. *concl.* 2. Sanch. d. *disp.* 67. n. 8. Vnde inferri potest resolutio ad illud dubium admodum vile, & necessarium, à nullo autem ex his, quos videre licuit, tactum, seu agitatum, vtrum scilicet impedimentum affinitatis proueniens ex matrimonio consummato, quod tamen ex aliquo capite nullum extitit, ad secundum gradum hodie sit restrictum? in quo pars affirmatiua ex eo videtur comprobari quod supposito matrimonio nullitate verum est copulam inter contrahentes habitam fornicariam extitisse, sed affinitas ex fornicatione secundum gradum non egreditur, iuxta Trid. Conc. ac Pij V. declarationem; ergo idem dicendum est de ea, quæ ratione matrimonij ita inualidi habita est. Iuuat quia affinitas resultans ex quacumque copula,

copula, quæ coniugalis non sit, secundum gradu terminatur, Tolet. *in instruet. Sacerd. lib. 7. cap. 11. à num. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 23. num. 3.* sed copula habita inter tales coniugalis non est, vt resoluti Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 422. col. 3. vers. & quidem, Gam. Lusit. dec. 89.* inde inferentes ratione prædictæ copulæ inter nulliter contrahentes habitæ etiam bona fide minimè bona propria communicari; ergo similiter affinitas ex huiusmodi copula octa secundum gradum excedere non debet. Verùm licet hæc sententia improbabilis non sit, contrariam tamen amplecti non dubitarem ex eo quòd mihi persuasum habeam per Sacrum Concil. minimè esse restrictam affinitatem remanentem ex copula habita sub vmbra, seu figura matrimonij etiam inualidæ, & vt ita sentiam illud mouet, quia scilicet Concil. Trident. restrictrix affinitatem ex fornicatione ex ea ratione, quia cùm illa clam perpetretur, iuxta illud, *Qui malè agit, odit lucem*, consequenter impedimentum ex eadem proueniens occultum erat ex quo multoties eueniebat, vt plures eo irretiti matrimonium inter se contraherent, nec ab Ecclesia separari possint, quia eorum impedimentum probari non poterat, & ita in perpetuo incestu cum maximo animarum periculo persistebant, vt agnoscent supplicati: vnde cùm respectu copulæ habitæ intuitu matrimonij etiam inualidè contracti cesser prædictum periculum, eo quòd impedimentum ex ipsa permanens notorium est, sicut quodcumque aliud ex maritali copula, sit consequens dicendum tale impedimentum per Concil. minimè restrictum extitisse, iuxta reg. text. *in l. pen. vers. de vno dubitari. ff. de ritu nupt. quam latè exornat Chald. Pereira de potestate eligendi. cap. 1. num. 27.* Cui etiam sententiæ illud maximè suffragatur quòd non debent esse melioris conditionis hi, qui inualidè contraxerunt lege repugnante, quàm illi, qui validè & ipsa lege approbante, iuxta reg. text. *in cap. eum qui 18. de prebend. in 6. l. nam estis seruus. ff. quod vi aut clam*, sed illi, qui licitè & validè matrimonium inualidum, non possunt etiam hodie obstanti sibi affinitatis impedimento coniungi cum consanguineis alterius coniugis in tertio, vel in quarto gradu, iuxta text. *in præsentii*; ergo similiter & hi, qui inualidè, & de facto matrimonialiter sunt coniuncti, non poterunt intra eodem gradus nuptias inire, ne aliàs melioris conditionis existant stulti, quàm prudentes, delinquentes quàm innocentes contra prædicta iura, & similia citata à gloss. *verbo existat. in d. cap. eum qui 1.* ex quibus huic sententiæ magis adhæreo, cuius tamen censuram iudicio cuiuslibet meliùs sententis omitto.

6 Vtùm autem prohibitio & irritatio matrimonij inter ascendentes & descendentes iure naturæ induta prorrahatur ad quemcunque gradum in infinitum, an verò ad solum primum, & vtùm iure Ecclesiastico non excedat quartum, iuxta text. *in præsentii*? differunt Doctores in præsentii, vt per Couarr. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 20. num. 4.* Greg. *l. 4. verbo nunca. tit. 6. part. 4. Humad. l. 2. glof. 2. num. 24. tit. 1. part. 1. Tolet. lib. 7. sum. cap. 5. in fine*, Petr. de Ledesma *de matrim. quest. 5. 4. art. 3. diffio. 2. concl. vnic.* Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. quest. 1. §. 4. quest. 1. 3. 2. num. 3 58.* Bruncl. *de spons. concl. 2. 3. num. 4.* Valsq. *1. 2. quest. 74. art. 8. disp. 112. n. 7.* Menoch. *casu 502. num. 4.* & seqq. Matienf. *in rub. tit. 1. glof. 2. num. 176. lib. 5. noua recop.* Henriq. *in summa. d. cap. 9. n. 3.* Reginald. *in praxi. lib. 3. v. num. 119.* Rebello *d. lib. 3. q. 5. num. 4.* Egid. *de Sacram. tom. 2. disp. 32. dub. 1. num. 16.* Bouac. *d. quest. 3. puncto 5. §. 1. num. 8.*

7 In glof. *De cætero*. Notatur ad hoc, quòd ad ratificandum matrimonium inualidum ob impedimentum dirimens impetrata impedimenti dispensatione hoc matrimonium non reconualefcit, nisi nouus

vtiusque consensus accedat, quia cùm prior consensus fuerat omnino ex parte vtiusque inualidus, eo quòd super illegitimam, & inhabilem materiam cecideret, denuo vtique renouandus est, vt per Petr. de Ledesma *de matrim. q. 45. art. 3. dub. vlt.* Arag. *2. 2. q. 3. art. 6. conclus. 3.* Couarr. *de spons. part. 2. cap. 4. in initio, num. 5.* Greg. *l. 5. verbo le plus que se. in fin. tit. 2. part. 4.* Nauarr. *in man. cap. 22. num. 47. & 80. & in cap. si quis auera, de penitent. dist. 7. n. 70. & conf. 12. sub tit. de spons.* Fr. Emman. *in sum. tom. 1. cap. 220. num. 2.* Perez *l. 1. vers. ex quibus respondendum erit. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 18.* Sarmient. *select. lib. 6. cap. 17. in fin.* Henriq. *lib. 12. cap. 1. num. 7.* Matienf. *in rub. d. tit. 1. glof. 1. num. 65.* Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 35. num. 2.* Gutier. *cod. tract. cap. 47. num. 3.* Legitimantur tamen filij, qui sunt nati ex matrimonio nulliter contracto inter coniunctos in quarto gradu consanguinitatis, vel affinitatis, & postea obtenta fuit dispensatio ad validandum huiusmodi matrimonium, & ad legitimandam prolem, quæ dispensatio licet quoad matrimonium non potuerit habere effectum propter superuenientiam mortis alicuius ex parentibus, valuit tamen & potuit executioni mandari gratia quoad legitimacionem prolis etiam in præiudicium venientium ab intestato: ita Anchar. *conf. 409.* Put. *decif. 483. n. 3. lib. 2.* Rota *decif. 207. num. 2. part. 1. diuers. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 5. §. 9. n. 57.* referi & sequitur Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplina cleric. §. 3. num. 21.* Seraphin. *decif. 1121.*

In glof. *Nulla longinquitate ibi*, & ita nulla præscriptio currit contra matrimonium. Vide Balb. *de præscript. part. 1. sexta princip. num. 3.* vers. quintus casus, Boc. *de decif. 262. num. 17. col. 1.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahere potest distans à stipite quarto gradu, vel ceteriori cum distante quinto, vel vltiori.*
- 2 *Consanguinei duo inaequaliter distantes à stipite, si alter distet ultra quartum gradum possunt matrimonio copulari.*
- 3 *Arborem consanguinitatis, & affinitatis qui Doctores declarent, referuntur.*
- 4 *Computatio graduum in materia matrimoniali tam in foro Ecclesiastico, quàm seculari, secundum ius Canonicum est facienda, quoad temporalia secundum ius civile.*

CAP. Vir qui. IX. & fin.

Gregor. I X.

VIr si distat à stipite in quarto gradu, & mulier in quinto, possunt sine dispensatione contrahere, quia quanto gradu remotior distat à stipite, in tanto distat à quolibet descendenti per aliam lineam ex eodem stipite. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuic. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificy, pag. 85.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 589.* remissius, Ximen. in *concord. part. 2.*

Collige ex text. quòd duo consanguinei inaequaliter distantes à stipite, si alter distet ultra quartum gradum, alter verò intra illum, possunt matrimonio copulari, ita Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 53. n. 4. vbi n. 5.* reprobatur limitationem eorum, qui temperant hanc principalem resolutionem, nisi alter eorum distet à stipite in primo gradu, ita vt minimè validum

fit matrimonium inter ipsum, & alium distantem ab eodem stipite in quinto, vel alio ulteriori gradu, contra quam limitationem insurgit idem Sanchez pluribus pro sua parte citatis Doctoribus, ut apud eundem videri potest.

3 Hic erat locus arboris consanguinitatis, & affinitatis, quia tamen de eius declaratione DD. diffusè tractantur, in computatione graduum regulas constitucendo, qui eas videre cupit consulat Syluest. *verbo matrimonium* 8. *quest.* 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pomic. lib.* 3. *num.* 141. Henriq. *lib.* 12. *cap.* 9. Sanchez. *d. lib.* 5. *disp.* 50. *Ægid. de Sacram. tom.* 2. *disp.* 32. *dub.* 1. Gutier. *de matrim. cap.* 98. Bonac. *eod. tract. quest.* 3. *puncto* 5. *num.* 6. Basil. Ponc. *de imped. matrim. cap.* 37. §. 1. & ter tigi *de officio, & potestate Episcopi, part.* 3. *alleg.* 5. *n.* 158. *cum seqq.*

4 Illud verò advertendum duxi gradus computationem esse faciendâ secundum ius canonicum in materia matrimoniali, tam in foro Ecclesiastico, quam seculari, quia circa hanc ius civile disponere nequit, at verò quoad alios contractus, & reliqua civilia iuris Cæsaris computatio est retinenda, cum illa nec de iure quoad temporalia, nec de facto reprobata sit ab Alexand. II. *in cap. ad sedem* 35. *q.* 5. vide tamen Couarr. *de spons. part.* 2. *cap.* 6. §. 6. *num.* 8. Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 75. Corta *in memorab. verbo Graduum*, Greg. I. 3. *verbo heredar.* *tit.* 6. *part.* 4. *Surd. conf.* 5. *num.* 20. Rebuff. *in praxi super reg. Cancellaria Innoc. VIII. circa dispensationes in gradibus prohibitis*, *glos.* 2. Escob. *de ratiocin. comput.* 23. *num.* 2. & 3. Valasc. *consul.* 159. *num.* 3. Sanchez. *d. disp.* 50. *num.* 8. Steph. Grat. *discept. forens. cap.* 77. *num.* 1. *cum seqq.*

De Frigidis, & Maleficiatis, & impotentia cœundi.

TIT. XV.

SVM MARIVM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Frigidorum materia ubi tractetur, ostenditur.
- 3 Ad maleficatorum materiam qui tractent, citantur.
- 4 Impotentia cœundi materiam qui tractent, referuntur.
- 5 Impotentia cœundi duas habet causas, seu partes, prior naturalis, posterior accidentalis.
- 6 Impedimentum frigiditatis, vel cœundi aut perpetuum, aut temporale esse potest, & declaratur utrumque membrum.
- 7 Impotentia perpetua ad copulam iure naturali impedit matrimonium.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Durand. *in breuiario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris, sub hoc tit. lib.* 4. Stephan. Ranchin. *in contin. titulorum Decretal.* Ioan. de Londris *in breuiario sanctorum Canonum*, Petr. de Rauenna *in compendio iuris Canonici*, Martin. Mefnart. *in epitome Decretal.* Dan. Venator. *in analysi methodica iuris Pontificij*, Goffred. & Hostiens. *in summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Anastas. Germon. *in paratitulis ad quinque libros Decretal.* Barthol. Carthagena *in expos. titulum iuris Canonici*, Zypæ. *in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat.* pag. 365. Canis. *in summa eiusdem iuris*, nouissimè Ioan. Honor. *lib.* 4. *sum. in Decretal.* omnes *sub hoc tit.*

De Frigidis vide Henriq. *in sum. lib.* 12. *c.* 7. *n.* 5. & 6. 2. Matien. *ad rubr. tit.* 2. *glos.* 1. *num.* 201. *lib.* 5. *novæ recop.* Basil. Ponc. *de impedimentis matrimonij, cap.* 32. §. 4. *vers.* 1. plures refert Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp.* 94. *num.* 5.

De Maleficiatis vide Martin. Delrio *disquisitionum magicarum, lib.* 3. *part.* 1. *quest.* 4. *sect.* 8. Henriq. *d. cap.* 7. *num.* 2. Basil. Ponc. *d. cap.* 32. §. 5. Sanchez. *d. lib.* 7. *disp.* 94. *cum seqq.* Gutier. *de matrim. cap.* 113. Bonac. *eod. tract. quest.* 3. *punct.* 13. *num.* 9. *cum seqq.* Inter frigidum & maleficiatum descreim vide apud Ioan. Baptistam Cotlam *de facti scient. & ignor. cent.* 1. *diff.* 82.

De impotentia cœundi vide Henriq. *d. cap.* 7. *num.* 1. 4. Menoch. *de arbit. casu* 519. Malcard. *de probat. conclus.* 211. 816. & 888. Sanchez. *d. lib.* 7. *disp.* 92. *cum seqq.* Gutier. *d. tract. cap.* 112. *Ægid. de Sacramentis, & censuris, tom.* 2. *disp.* 31. *dub.* 7. Basil. Ponc. *d. tract. cap.* 31. & 32. Bonac. *d. punct.* 13. *à princ. & de matrim. lib.* 6. *cap.* 58.

Ad perfectam huius rubr. & omnium iurium sub ea contentorum intelligentiam scire oportet impotentia impedimentum duas habere causas, seu partes, prior naturalis, quæ provenit ex defectu ipsius naturæ, siue ob nimiam frigiditatem, siue caliditatem, & hæc naturalis impotentia significatur per verbum *frigidis*, quoniam frequentius provenit ex frigiditate; ad illam tamen reducenda sunt omnia impedimenta provenientia ex impotentia naturali, de quibus agit *cap.* 1. 2. & 3. 33. *quest.* 1. & totus *hic tit. de frigidis*. Posterior verò pars huius impedimenti accidentalis est, quæ provenit ex maleficio *cap. ult.* 33. *quest.* 1. vel ex morbo, aut ex aliqua similiter accidentalium causa, & hoc impedimentum significatur per verbum *maleficiatis*, quemadmodum enim ad instar frigiditatis omnis impotentia naturalis iudicatur, quomnis ex caliditate proveniat, & ideo sub illo nomine frigidis declaratur: sic etiam ad instar maleficii omnis impotentia accidentalis merienda est, & ad illam reducitur, unde rotus *tit. tantum de frigidis, & maleficiatis* inscribitur.

Hoc autem impedimentum aut perpetuum, aut 6 temporale esse potest. Perpetuum est quod provenit à natura ex complexione, vel ex aliquo accidenti, utputa morbo, aut maleficio, ita tamen ut absque diuino miraculo, aut euidenti vitæ periculo non possit remedio aliquo humano reparari. Temporale est quod arte humana sine vitæ periculo potest remoueri, & sic impedimenta hæc distinguit Pontifex *in cap. fraternitatis, vers. quamuis, infr. hoc tit.* quem ad id satis notandum esse dicunt Abb. & Præpos. *ibi num.* 7. Nauarr. *in man. cap.* 22. *num.* 59. Sot. *in 4. dist.* 34. *quest.* 2. *vic. art.* 2. *vers. nihilominus*. Rursus impedimentum perpetuum impotentia, aut esse potest respectu omnium prout est frigiditas, similisve causa ad omnes æqualis, aut potest esse respectu vnus tantum, prout contingit plerumque in maleficiis, & aliis multis similibus causis, quas Doctores prædictis locis afferunt, & idem per contrarium dicendum est de impotentia temporali. In hoc impedimento, aut potest considerari potentia ad copulam, aut ad actum seu executionem ipsius potentia quatenus impedit. Potentia pertinet ad essentiam matrimonij, & per Pontifices, Iureconsultos, Doctores omnes inter impedimenta ex rei natura dirimentia refertur, quatenus verò impedit actum ad validitatem matrimonij nihil facit eo quod actus copulæ non est de essentia matrimonij. Ratio est, quia obligatio, & potestas ad copulam essentialiter pertinet ad matrimonium, & consensus vel mutua illa obligatio, quæ efficitur ad indiuiduam vitæ consuetudinē virtualiter, & implicite cōtinet obligationē, & potestatiē ad

ad copulam S. Thom. 3. p. q. 48. art. 1. actus verò copulæ ad primam & essentialem perfectionem matrimonij, seu ad secundam accidentalem.

7 Ex quibus etiam colligitur perpetuam impotentiam ad copulam siue ex natura, siue ex accidenti proveniat, siue sit respectu omnium, siue vnus tantum iure naturali impedire matrimonium, itaut contractum non valeat, de quo latè dixi ad cap. 1. 33. quest. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Conciliatio huius text. & cap. laudabilem, infr. hoc tit. vbi tractetur, ostenditur.
- 3 Mulier, quæ tempore matrimonij virgo erat, & statim proclamat viri impotentiam, audienda est, quamuis ipse vir impotentiam neget.
- 4 Matrimonium iam contractum dissoluitur propter impotentiam coeundi.
- 5 Vxor viro parere debet.
- 6 Accusatio illius redditur suspecta quando mulier stetit ad accusandum.
- 7 Dolus presumitur ex tarditate.
- 8 Mulier quando faceret impedimentum, & vir negat, & matrimonij initio nihil illa proclamauit, non est audienda aduersus matrimonium.
- 9 Maleficij ratione separato matrimonio conceditur vtrique coniugij licentia ad aliud transfundendum, & eo initio non est prius restitutum.
- 10 Vicarius Episcopi de causis matrimonialibus cognoscere potest.

C A P. Accepisti. I.

1 **M**aritus si transacto aliquo tempore dicat se esse frigidum ad copulam, itaut non possit cum vxore, nec cum alia coire, & si vxor idem affirmat, & probari potest per verum iudicium, separari debent; sed si deinde vir aliam ducit, est periuus, & cogendus redire ad primam facta poenitentia. Item si vxor post annum, aut ad sex menses dicat, matrum non posse coire, & maritus negat, creditur marito, quia vxor ferè reclamauit, si verò post mensem, vel duos reclamauit, si hoc potest probari per verum iudicium separabitur, & mulier nubat cui vult. Colligit ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabab. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo. Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 88. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 590. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. desumitur ex Burcardo lib. 19. Decretor. cap. 5. tit. de dissidio coniugij, vers. accepisti, & refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 16. cap. 1.

2 Circa intellectum huius text. quatenus probat viro post mensem, aut trimestre, aut annum ab initio matrimonio fatenti propriam frigiditatem, vxorè que eandem affirmante, si ea per verum iudicium probari valeat, statim dissolui posse matrimonium, & conciliationem alterius in cap. laudabilem, infr. hoc tit. requirerent esse expectandum triennium vbi clarè non constat de frigiditate, agam commodius ad dictum cap. laudabilem.

3 Si autem statim in ipsa noutate, &c.] Notatur ad hoc, quòd mulier, quæ tempore matrimonij virgo erat, & statim proclamat viri impotentiam, nempe post mensem, aut bimestre, audienda est, quamuis vir impotentiam neget, & si ea probetur per rectum iudicium, dissoluetur matrimonium. Ita Sanchez de Barbof. Collect. Tom. II.

matrimonio, lib. 7. disp. 109. num. 16. cum seqq. vbi num. 18. refert hoc non procedere quando mulier initio matrimonij proclamans erat tempore contractus corrupta, quia tunc audienda non est, licet intra octo dies proclamet, nisi vir conuincatur impotens per aspectum.

[Separari potestis.] Notatur ad hoc, quòd propter 4 impotentiam coeundi matrimonium iam contractum dissoluitur, vt per Farinac. in praxi criminali, part. 5. quest. 143. num. 6. Bonac. de matrim. quest. 3. punct. 13. num. 12.

[Eo quòd caput es mulieris.] Notatur ad hoc, quòd 5 vxor viro parere debet, vt per Tiraquel. l. 1. communalis, glos. 1. part. 1. num. 21. vbi etiam refert ideo prohibitum esse ne mulieres comam amputarent vt mariti quicquam in eis inuenirent vnde possent vxores trahere, & ligare, Couarr. de sponsalibus, part. 2. cap. 7. num. 4. D. Barbosa in l. maritum, num. 53. ff. solut. matrim.

[Quia si proclamare valuit, cur tunc tacuit?] Hinc 6 nota quòd si accusator multum stetit ad accusandum, tunc eius accusatio redditur suspecta, vt per Hippol. conf. 82. num. 47. & conf. 111. num. 8. & 9. & conf. 117. n. 45. Flores ad Gamam decis. 243. Nam ex tarditate dolus 7 presumitur, vt per hunc text. dicit Farin. in praxi crimin. part. 1. quest. 46. num. 103.

[Illa autem si prior, &c.] Notatur ad hoc, quòd 8 do mulier faceret impedimentum, & vir negat, nec illa matrimonij initio proclamauit, minime audienda est proclamans aduersus matrimonium, sed eius petitio reiicienda est, ac fides habenda viro fatenti se consummasse matrimonium, vt per Sanch. d. disp. 109. num. 2. cum seqq. Basil. Ponc. de impedimentis matrimonij, cap. 22. §. 6. vers. verum. Sed hæc resolutio difficultatem patitur, in eoque versatur quòd in hoc impedimento sæpè constitutum est post annum & post tres, aut octo matrimonium dirimi posse, iuxta c. vlt. hoc tit. quinimo coguntur coniuges per triennium cohabitare, & facultatem reclamandi vsque ad triennium concedit Imp. in Auth. sed hodie, C. de repud. Quare glos. in presenti verbo tacuit, inquit hunc text. non habere iuris auctoritatem, quia non est alicuius Pontificis, aut approbati Auctoris, vt constat ex superscriptione, sed communitè reprobat glos. quia cum iam redactum sit in volumine Decretal. ex approbatione Gregor. I X. auctoritatem legis accepit, l. 1. §. cumque, C. de veteri iure enucl. Vnde aliter difficultatem soluit Innoc. aliter Hof. & DD. antiqui, Butr. verò Card. & Anchar. vix aperiuunt quid sentiant, octo interpretationes refert Præpos. in presenti. Sed videntur mihi DD. in eo frequentius conuenire, vt mulier etiam post duos menses quocumque tempore, textus verò in presenti, procedat quando mulier poterat statim impedimentum probare, quia tunc reclamare debet intra duos menses. Verum interpretatio hæc, & omnes aliæ, quæ à Doctoreis afferuntur, & recensentur nouissime à Basilio Pontio in tractat. de Sacramento matrimonij, lib. 7. cap. 66. num. 10. verbis text. parum conueniunt, & ratione minime nituntur.

Quare dicendum est difficultatem huiusmodi ex forma text. esse apertissimam, colligitur enim ex toto hoc titulo quale debeat esse huius impedimenti iudicium, & ait hic text. quòd si vterque impotentiam iurando affirmat, etiam si antea nullus reclamauerit, semper audientur, vt colligitur ex hoc text. in princ. ibi, per annum, iunctis illis verbis, ibi, si illa, quæ vxor tua esse dicitur, eadem affirmet, quasi velit vtriusque coniugis affirmationem esse necessariam vt post annum audiantur. Sin autem alter accuset impedimentum, alter verò neget, si is, qui diuortium petit propter impotentiam alterius,

alterius, non reclamauerit intra duos menses, non erit postea audiendus altero negante, quoniam lex vehementer præsumit contra eum, qui tacuit, aut nolit amplius audiri, estque hæc præsumptio iuris & de iure, vt DD. appellant. Sapienter enim lex constituit, vt potius in hoc consortio impediti maneant, quam contra vehementem præsumptionem incertas probationes admittere, quales in hac materia esse solent cum grauissimo periculo, & hoc est quod probat hic text. & confirmatur ex eodem text. in princip. ibi, & nunc primum dixisti, &c. vbi innuit quòd si mulier eo casu negaret mariti impotentiam, non esset ille audiendus, qui tanto tempore tacuit. Facta autem protestatione ab eo, qui petiit diuortium intra breue tempus, tunc si si statim petiit legitime impedimentum probari, expectabitur triennium, de quo in cap. laudabilem, cum segg. infr. hoc tit. itaque cum vterque impedimentum affirmat, etli non reclamet, quocunq; tempore audiatur, si verò alter negat, nisi is, qui affirmat intra duos menses reclamet, non auditur propter præsumptionem iuris, quæ ex illis duobus colligitur, scilicet ex taciturnitate affirmantis, & negatione alterius, confirmatur hic intellectus, ex d. c. laudabilem, ibi, ambo fatentur, & ex d. c. vlt. in fin. ibi, ipsi cum septima manu, &c. quibus probatur esse necessarium vt vterque impedimentum iuret vt post triennium audiatur. Nec ad hæc iura displicet concordia, quam nunc tradit Basil. Pont. d. tract. de Sacram. matrim. lib. 7. cap. 66. n. 1. vbi in hæc verba. Verum ego existimo in primis text. istum non loqui de causis euidenter probantibus impotentiam. Idque manifestè deducitur. Nam cum adsunt ea signa siue ab initio proclamat, siue non, auditur, neque enim tunc licet vilo pacto cohabitatio, vt diximus. Loquitur ergo text. in eo casu quando signa sunt verisimilia tantum, vultque vt si proclamauerit mulier siue virgo, siue corrupta, intra duos menses à die intentatæ copulæ computandos, etiam si vir renuat, & alias sint sufficientes probationes ad rectum iudicium separantur, non expectato triennio. Nam etiam in dicto cap. laudabilem, hoc tit. decernitur vt si aut ea probari, aut deprehendi impotentia possit, non expectatur triennium, quod in defectum aliarum probationum decernitur à iure. Quare ex hac parte non pugnant hi textus. At si femina non proclamat, nisi post annum, aut dimidium, & vir affirmet se esse potentem, & illam cognouisse, siue ea corrupta, siue virgo ad eius potestatem deuenerit, siue etiam se virginem ostentare velit, non audiendam. Quid ergo tunc fieri debet? id sanè non explicatur in hoc text. At explicatum est in d. cap. laudabilem, vt decernatur scilicet experientia triennium muliere negante, & viro asserente, vt inde sufficiens desumat probatio. Præsumit enim ius in hoc text. malitiam vxoris, quæ eo tempore tacuit, atque ideo meritò ab eo tempore decernendum à iudice experimento triennij tempus. Nisi fortè postea vtrobique consentientes, & sufficientibus aliis adhibitis probationibus iuxta dicta, separationem postulent, tunc enim non erit necessarium triennium expectare, sed standum decisioni d. cap. laudabilem, quæ de eo casu agit. In pœnam itaque taciturnitatis potior haberetur ratio iuramenti viri, & ab eo tempore decernitur triennium, sicut constitutum postea per d. cap. laudabilem. Hæc Basil. Pont.

9 In gloss. Separare. Notatur ad hoc, quòd separato matrimonio ratione maleficij conceditur vtrique coniugi licentia ad aliud transeundi, l. 5. & vlt. in fin. tit. 8. part. 4. Petr. de Ledefina de matrim. quest. 58. art. 2. paulo ante primum dubium, Vega tom. 2. summ. cap. 34. casu 108. Henriq. in summ. lib. 12. cap. 8. num. 2. Sanchez d. lib. 7. disp. 99. num. 23.

In gloss. Misum. Notatur ad hoc, quòd Vicarius 10 Episcopi de causis matrimonialibus cognoscere potest: ita Sbroz. de officio Vicary lib. 2. quest. 44. in fin. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 29. num. 18. & alij citati per me de officio, & potestate Episcop. part. 3. alleg...

S V M M A R I V M.

- 1 Impotens ad copulam est impotens ad contrahendum matrimonium, siue sit impedimentum etatis, siue nature.
- 2 Impotentia coeundi dirimit matrimonium.
- 3 Potentia generandi in dubio præsumitur, & qui allegat contrarium debet probare.
- 4 Eunuchi, qui sana & integra habent virilia, si altero carent testiculo, apti sunt ad matrimonium.
- 5 Hermaphroditus quando & quo sexu matrimonium contrahere possit, ostenditur.
- 6 Senes decrepiti an sint apti ad contrahendum matrimonium, ostenditur.
- 7 Generandi potentia secundum iuris præsumptionem terminatur in homine in anno 60.
- 8 Generandi terminus vltimus in feminis est annus 50.

CAP. Quod sedem. II.

Alexand. III.

Sicut puer, qui non potest reddere debitum, non 1 est aptus coniugio, sic qui sunt impotentès non sunt reputandi apti ad matrimonium. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. ar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Cened. collect. 83. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 91. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 590. remissuè Ximen. in concord. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 16. cap. 3. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 50. cap. 28.

Probat hic text. impotentiam coeundi dirimere ma- 2 trimonium, quòd DD. infra citandi extendunt, vt etiam iure nature impotentia dirimat matrimonium, ex ea scilicet ratione, quia ad valorem matrimonij requiritur vt coniuges vna caro fieri possint (duo enim dicuntur in carne vna) sed cum impotentia perpetua non possunt fieri vna caro; ergo non est validum matrimonium cum impotentia perpetua, ita Petr. de Ledefina de matrim. quest. 58. art. 1. dub. 7. circa solutionem ad septimum principale. concl. 1. Valent. p. 4. disp. 10. q. 5. punct. 3. tit. de impot. vers. constat autem, Spini. in speculo testament. glos. 15. princ. n. 96. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 2. collect. 284. Viui. Neapol. decis. 272. Gutier. canon. lib. 1. c. 16. n. 12. Nauarr. conf. 39. n. 1. sub tit. de spons. & conf. 3. n. 5. & 10. sub hoc tit. in antiq. D. Barbosa in l. 1. ff. sol. matrim. p. 1. n. 90 & seg. Henriq. in sum. lib. 12. c. 7. n. 5. Basil. Ponc. de imp. ediment. matrim. cap. 3. 2. §. 2. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 98. Gutier. eod. tract. cap. 112. à princ. Bonac. eod. tract. quest. 3. punct. 13. num. 12. Ægid. de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 3. 1. dub. 7. n. 77. Valer. Reginald. in praxi. fori pœnit. lib. 3. 1. num. 99. Et in dubio potentia generandi præsumitur, & qui allegat contrarium debet probare, ex Surd. decis. 83. num. 5. Tuius. Penetia decis. 29. quem refert Aloyf. Ricc. d. collect. 284. in fine.

Sic qui impotentes sum.] Eunuchi: qui sana & integra 4 habent virilia, si altero carent testiculo apti sunt ad matrimonium, quia verum femine idoneumque generationi emittunt, testiculo enim idoneo potest ministrare generationi necessarium: exercebita Petr. Greg. synagm. iuris. lib. 7. c. 2. n. 18. Sanch. d. lib. 7. disp. 92. n. 14.

Si tamen utroque testiculo orbatī sint, matrimonij sunt incapaces, quia verum semen emittere non possunt, vt declarauit Sixtus V. in quodam Motu proprio incip. *Venerabilis frater*, de anno 1587. quem referant Petr. de Ledesma d. *quest. 58. art. 1. dub. 3. circa solutionem ad 3. principale*, Gregor. l. 6. *verbo castrado tit. 2. part. 4. Gutier. d. cap. 16. sub num. 18. Stephan. Quarant. in summ. Bullarj verbo Matrimony impedimenta, in fin. & resoluunt Franc. Marc. Delphin. decif. 677. num. 6. Fr. Eimman. in summ. tom. 1. cap. 235. concl. 2. num. 2. Viuald. in candel. aur. p. 1. tit. de matrim. num. 237. Henriq. d. lib. 11. c. 10. num. ultimo, & lib. 12. cap. 8. num. 1. Zerol. in praxi Episc. p. 2. verbo Matrimonium. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 2. cap. 9. in fine, Sanch. d. *disput. 92. n. 17. cum seqq. Gutier. d. cap. 112. num. 11.**

5 Hermaphroditus, in quo praeualt vnus sexus, inualide contrahit matrimonium iuxta sexum inferiorem: in illo vero casu in quo sexus est aequalis, & neuter praeualt, potest hermaphroditus eligere quem sexum ipse voluerit, & secundum illum contrahere matrimonium; vide Henriq. in summ. lib. 14. cap. 8. sum. 6. Vgolin. de irregular. cap. 48. §. 1. num. 3. Sanch. d. lib. 7. *disput. 106. Argid. d. *disput. 3. 1. dub. 7. num. 89. Gutier. de matrim. cap. 119. Bonac. d. punct. 13. num. 26. & 27. quo postea non potest abuti, & utroque incumbi, & prosterni, sed vno electo in eo permanere debet, vt monet Torreblanc. lib. 2. de Magia, cap. 17. num. 8. Sexus enim mutari ita vt ex foeminis mares fiant adeo litterarum monumentis est proditum, vt illud negare profus sit insanire, vide Plin. lib. 7. cap. 4. Pontan. lib. 10. de rebus caelest. vbi de vxore piscatoris post quartum decimum annum de muliere in virum transacta, Marcel. Donat. lib. 6. *hystor. mirab. cap. 2. Alan. Cop. dial. 1. cap. 8. Marul. lib. 1. memor. cap. 3. qui attestant mulierem, quae prius filium peperit, postea virilem sexum adeptam fuisse, Amat. Lust. cent. 7. curf. 39. vbi de Maria Pacheca apud Lusitano: versa in matrem, Petr. Peramato tract. 2. de regin. pregn. c. 3. fol. 117. vbi de alia Cordubæ, & alia Matriti monacha S. Dominici, Mich. Montan. lib. 1. experim. cap. 2. vbi de alia, quae dum violentius saltasset virilia eruperunt; & quamuis aliquando ex matibus foeminas conuertit nonnulli affirmant, frequentius tamen est ex foeminis fieri mares, tum quia natura ad perfectiora semper aspirat, tum quia facilis est virilia erumpi, quam retrocedi, & abscondi. Gell. lib. 6. noct. Attic. c. 4. Hippocr. lib. 6. epidemiar. cap. 8. Neuzan. in sylua nupt. verbo est nubendum, num. 34. Ioan. Schenckio in obseru. medic. tom. 2. lib. 4. tit. de genital. obseru. 5.***

6 Senes adeo decrepiti, & exhausti, vt omnino impotentes sint ad copulam habendam, nec iudicio medicorum ignari arte possunt, incapaces sunt matrimonij, vbi tamen Gaet. in repet. cap. ad limina 30. *quest. 1. §. 4. quest. 220. num. 521. Couart. de spons. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 10. vers. 9. Greg. l. 1. in fine, tit. 8. part. 4. Viuald. d. tit. de matrim. num. 238. Petr. de Ledesma d. *quest. 58. art. 1. dub. 4. circa solutionem ad quartum in fin. Marten. in rub. tit. 1. gloss. 1. num. 193. lib. 5. noua recopil. Pined. in vita Dini Ioan. Baptiste lib. 1. art. 1. cap. 6. pag. 85. D. Barbosa in l. 1. ff. fol. matr. part. 1. num. 94. Nauar. conf. 39. n. 15. & 18. sub tit. de spons. in antiq. & conf. 4. num. 15. & 18. sub tit. de desponsat. impub. in nouis, Henriq. lib. 12. cap. 7. num. 3. in commento ltr. X. Sanch. d. *disput. 92. num. 20. cum seqq. Gutier. d. cap. 112. num. 12. cum seqq. Bonac. d. punct. 13. num. 18. plures ex antiquioribus refert Cened. ad Decretal. collect. 38. num. 1.***

7 Curiosè Surd decif. 83. num. 9. dicit quod generandi potentia secundum iuris praesumptionem terminatur in homine in anno sexagesimo, & num. 19. quod

filij praesumitur adulteri quando maritus est adeo senex, vel infirmus: attentio enim naturali generandi statu sexagesimus annus est iam communiter viris terminus generandi, & si contrarium contingat, accidenti potius, quam naturae tribuendum est, gloss. verbo sexagenaria in l. si paterfamilias, §. vi. ff. de adopcio. Menoch. de arbitr. casu 89. num. 58. & de praesumpt. lib. 6. praesumpt. 49. num. 29. Mascard. de prob. concl. 1152. num. 6. Sanch. d. lib. 7. *disput. 32. num. 16. prope finem. Senes tamen octogenarios & nonagenarios eo quod luxuria minus dediti essent, genuisse tradit Matth. de Gradi in comment. Refis ad Almanac. lib. 9. c. 29. & in centesimo anno Sabonarol. tract. 6. c. 21. rubr. 23. Io. Schenckius tom. 2. obseru. Medic. lib. 4. obseruat. 124. quia ex anticipato & assiduo coitu homines citius senescunt ac moriantur, coitus enim est morbus comitialis, quo breui totius corporis compago dissoluitur ac extinguitur, vt docet Hippocrat. ex quo autem Phoenicem quingentorum annorum vita perdurasse, quia numquam renuit, scribit Herodot. lib. 2. c. 5. Mela lib. 3. c. 9.*

In foeminis vltimus gignendi terminus est annus 85. quinquagesimus, ita vt mirabile, & rarum in hac aetate gignere appellari text. in l. si maior. l. 2. C. de legitimis hered. vide Tiraq. l. 8. conubialis gloss. 1. p. 6. num. 22. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 30. de adopt. num. 6. Menoch. de praesumpt. lib. 5. praes. 24. num. 4. cum seqq. & lib. 6. praes. 42. num. 29. & praes. 53. num. 17. Chald. Pereira de potestate eligendi c. 4. n. 6. Sanch. d. *disput. 32. n. 16. in fin. Pineda d. c. 6.*

An separato matrimonio ob impotentiam copulae sint restituenda iocalia? affirm. Cauallan. decif. 18. quem refert Aloyf. Ricc. d. collect. 284.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium impedit naturale impedimentum ad coitum irreparabile arte medicorum.
- 2 Impotentia perpetua superueniens matrimonio non consummato illud non dirimit.
- 3 Foemina maleficio ita potest arctari vt à viro cognosci nequeat.

C A P. Ex litteris. III.

SI vir contrahit cum muliere, & mulier est impedita, v. g. arctata, & omnino inhabilis ex infirmitate, ita vt arte medicorum adiunari non possit, viro datur licentia docendi aliam. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Praposit. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 92. Alagona in conspectu iuris Canonici, pag. 591. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 1.

Tam grauem infirmitatem contraxit, &c.] Ergo impotentia perpetua superueniens matrimonio nondum consummato illud dirimit, vt per Gratian. in summ. ad fin. 33. *quest. 1. Alberic. in suo dictionar. lit. I. verbo impedimentum 15. Iacob. Sprenger in mallo malefic. p. 1. quest. 8. ad fin. Alex. Carrer. de sponsal. lib. 5. cap. 18. Ceterum verissima sententia est matrimonium ratum non dirimi per quamcumque impotentiam superuenientem, vt docent Gregor. l. 4. verbo non se desaxe tit. 8. part. 4. Viuald. in candel. p. 1. de Sacram. tit. de matrim. num. 206. Gaeta in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. *quest. 18. num. 329. & quest. 234. num. 537. Petr. de Ledesma de matrim. quest. 58. art. 1. in dubio circa solutionem ad sextum, Tolet. in instruct. sacerdot. lib. 7. c. 12.**

num. 4. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 192. lib. 5. noua recop. Henrici. in summ. lib. 1. cap. 16. num. 7. & lib. 12. cap. 8. num. 3. Sanch. de matrim. lib. 7. dispur. 102. num. 3. vbi num. 4. in fin. responder cum gloss. hic verbo contraxit, text. in presenti loqui quando impotentia præcessit matrimonium, vt constat ex illis verbis, si vitium illud a natura contraxit.

- 3 Nec ope medicorum poterit adiuuari.] Notatur ad hoc quod fœmina maleficio ita potest arctari, vt à viro cognosci nequeat, potest enim à dæmone ex multis causis tam in ossibus, quàm in carnositate comprimi, vt per Torrebanc. lib. 2. de Magia, cap. 42. num. 20. cum seqq. & tunc maleficium huiusmodi ope medicorum adiuuari nequit, Griland. de fortileg. quest. 2. n. 2. & 3. Codronch. lib. 3. de morbis venef. cap. 11. 12. & 13. Cæsalpin. de inuestig. demon. cap. 22. cum seqq. vnde altero maleficio esse tollendum, quasi licitum sit maleficium ad bonum finem, existimauerunt Codron. lib. 4. de morbis venef. cap. 9. Griland. d. quest. 2. num. 3. & 4. Petr. Etod. lib. 8. rerum iudic. tit. 7. cap. 6. Binsfeld. in confess. malefic. part. 1. dub. 3. & id licero tantum vi, & verberibus extorquere à maleficis, non autem precariò, putauit Remig. lib. 3. demonolat. cap. 3. & demum Petr. Aureol. in 2. sentent. dist. 34. quest. 2. & Nider. in fornicar. cap. 3. ad fin. voluerunt licere à maleficio parato petere vt maleficium maleficio tollat. Verùm omnes prædicti Dôctores à veritate aberrant, quia maleficia nec ad bonum finem possunt esse licita, cùm in eis omnibus pactum interueniat, Maiol. tom. 1. canicul. colloq. 3. Codron. d. lib. 4. cap. 2. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 42. maleficus enim nullo modo potest induci, vt per aliquem modum licitum tollat maleficium, Castri. de heret. lib. 1. cap. 1. Spreng. in mall. part. 3. quest. 16. Sanch. de matrim. lib. 7. dispur. 96. num. 7. & 19. & manifestum est non minus peccare qui orat quam qui cogit inuitum, Castro d. lib. 1. cap. 15. Abulenf. ad cap. 19. Matth. q. 90.

S V M M A R I V M.

- 1 Contrahens scienter cum impotentia ad copulam, ab ea non separatur.
- 2 Impotentia perpetua verique coniugij nota dirimit matrimonium.
- 3 Declarantur verba text. ibi, vt quas tanquam, &c.

CAP. Consultationi. IV.

LUC. III.

- 7 CUM scienter contrahente cum arctata, Ecclesia ita solet iudicare, vt si non possit eam habere vt vxorem, habeat vt fororem. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 92. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 591. remissiuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. referatur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 2.
- 2 Quod licet incredibile videatur, &c.] Notatur ad hoc quod impotentia perpetua vtrique coniugij nota dirimit matrimonium: nam text. in presenti loquitur manifestè de contrahente scienter cum arctata, vt ait hic Innocent. num. unico, & constat ex contextu, quare per hunc textum ita tenent hic Butr. num. 2. Panorm. num. 2. Alexand. de Neuo num. 2. & 3. Præposit. num. 1. opposit. 2. Gregor. l. 1. verbo marito tit. 9. p. 4. Petr. de Ledesma de matrim. qua. 58. art. 1. in difficult. princ. Vega

tom. 1. sum. cap. 34. casu 113. Gaeta in repet. cap. ad limina 30. quest. 1. §. 4. quest. 228. num. 531. Valent. 4. par. dispur. 10. quest. 5. vbi de impotentia, vers. ex quo fundamento, Nauar. in man. c. 2. num. 60. & conf. 3. num. 3. sub hoc tit. in nouis. Toler. lib. 7. summ. cap. 12. num. vltimo, Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 235. num. 1. Henrici. in sum. lib. 1. cap. 10. in commento prope fin. & lib. 12. cap. 8. num. 1. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 196. lib. 5. noua recop. D. Barbosa in l. 1. ff. sol. matrim. p. 1. n. 92. Sanch. de matrim. lib. 7. dispur. 97. num. 2. Basil. Ponce. de imped. matrim. cap. 32. §. 5. in princ. plures ex antiquioribus refert Cened. ad Decretal. collect. 38. num. 2.

Ut quas tanquam uxores habere non possunt, habeant 3 vt sorores.] Phrasis hæc Pontificum multos fefellit cùm existimauerint significare matrimonium rescindi, tantùmque relinquij coniunctionem aliquam, & cohabitationem ciuilem. Caterùm ignorantia antiquitatis lapsi sunt, hac enim formula tantùm significatur coniuges illos non daturos operam iis actibus, quos licitos efficit maritale consortium inter eos, qui obuendo munerij potentes sunt, sed facti victuros, ac si cum sorore versarentur, manente tamen vinculo coniugij. Id in primis facis liquidò contat ex text. in cap. requisisti 33. quest. 1. quod ex Epistola Gregorij ad Episcop. Rauenatensem scripta desumptum est cùm dicat; si nolit eam habere quasi sororem, retinaculum coniugij rescindendum esse. Ergo vt forem habere non est sublato matrimonij vinculo in eadem domo simul habitare, & castè viuere, aliàs non esset rescindendum vllum retinaculum coniugij. Sed & huius phrasis sensum esse quem diximus, confirmatur amplius ex Hieronymi Epistola ad Rusticum, qua dicit, narrauit mihi vxor quondam tua nunc soror atque conserua, quod iuxta præceptum Apostoli abstineritis vos ex consensu ab opere nuptiarum, vt vacaretis orationi, &c. plurèque alias auctoritates ad hoc comprobandum adducit Basil. Ponce. d. §. 5. vers. sed fefellit. vide quæ latè dixi ad cap. 1. 33. q. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Impotentia coeundi vbi statim probari non potest, datur triennium ad experiendum, & si coniuges cum septima manu propinquorum iurant, quod dederunt operam carnali copula, & non potuerunt coniungi, statim separari debent.
- 2 Conciliantur text. in presenti & cap. 1. sup. hoc tit.
- 3 Impotentia illa censetur perpetua, qua nulla arte humana absque corporali periculo remoueri potest.
- 4 Matrimonium initum cum ita impotenti, aut arctata vt tali defectu absque miraculo subueniri non possit, est tanquam irritum dissolendum.
- 5 Miraculose fieri dicitur id quod fit modo extraordinario, & consueto.
- 6 Matrimonium ratione frigiditatis viri dissolutum instaurandum est si postea contingat frigidum illum alium matrimonium contraxisse, & consummasse.
- 7 Impotentes si inueniantur ad copulam qui pueri matrimonium contraxerunt, expectandum est usque ad plenam pubertatem.
- 8 Triennium de quo in hoc text. quando incipiat, & an debeat esse continuum, ostenditur.
- 10 Quare desideretur in presenti vt iuret septima manus propinquorum, &c. ostenditur.
- 11 Copula conjugalis, cuius impotentia impedit matrimonium, validitate debet esse cum emissionem seminis intra vas.
- 12 Iuramenti ad essentiam non requiritur contactus alicuius rei sacra.

De Frigidis, & Maleficiatis, &c. Tit. XV. 561

C A P. Laudabilem. V.

Caelest. III.

- 1 **F**Rigiditas naturalis, si statim probari non potest, datur triennium ad experiendum, & postea si nolint simul cohabitare, & mulier per istud iudicium probat virum non posse coire cum ea, alium accipere poterit: si autem vir aliam acceperit, separentur. Si verò ambo fatentur quòd se nunquam inuicem cognouerunt, & cum legitima manu propinquorum, vel si deessent, vicinorum bonæ famæ tactis Evangelicis id iurent, tunc mulier poterit secundum maritum accipere, vir autem si aliam duxerit, facta poenitentia reuertatur ad primam, & sunt periri. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 93.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 591.* remissiuè Ximen. in *concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 9. cap. 3.*
- 2 **P**robat hic text. vbi clarè non constat de frigiditate expectandum esse triennium experientiae, in quo contradicere videtur decisioni text. in *cap. 1. sub hoc tit. statim in princ.* decidenti viro post mensem, aut trimestre, aut annum ab initio matrimonij fatenti propriam frigiditatem, vxorèque eandem affirmante, si ea per verum iudicium probari valeat, dissolui posse matrimonium, illa est communis ad hos text. conciliatio, & in hac materia vera resolutio, quòd scilicet text. in praesenti cohabitationem triennalem requirens, sit intelligendus vbi frigiditas, & impotentia per alia signa virgentia videri, aut probari non potest. At verò *d. cap. 1.* procedit quando impedimentum frigiditatis est naturale, & visibile vt sensu oculorum percipi possit à medicis, vt si membrum virile sit sectum, vel aridum, aut quid simile, & tunc statim fit separatio matrimonij, non expectata habitatione per triennium, & pro clariorum praedictorum declaratione Domini de Rota *decis. 695. num. 1.* apud Farin. *part. 1. recent.* constituerunt impedimentum naturalia posse considerari in triplici differentia, vt scilicet quaedam necessariò, & euidenter concludant impotentiam, alia verosimiliter, alia dubiè & praesumptiuè: & ita quando impotentia coeundi est euidentis & necessaria, deueniendum est ad separationem absque alia cohabitatione triennali, & absque alio iuramento: si verò est verosimilis, sufficit iuramentum coniugum super impossibilitate coeundi, & septima propinquorum manus, &c. si verò est dubia, & praesumptiuè, tunc requiritur cohabitatio triennis; qui verò ad satisfactionem scire voluerit quid de hac materia censeant Doctores, consulat Mascard. *de probat. conclus. 311. n. 3. & 4. & concl. 816. num. 5. cum seqq. & concl. 888.* Nauar. *co. n. 1. sub hoc tit. in antiq. Seraphin. decis. 688. num. 2. & 5.* Marc. Anton. Genuens. in *praxi Archiep. Neapol. cap. 85.* Sanch. *de matrimon. lib. 7. disp. 108.* Gutier. *cod. tract. cap. 121.* Farin. *part. 4. decis. 75. & nouiss. Rota p. 4. diuers. decis. 284. & 266.* vbi *num. 5. & 6.* habetur quòd quando vitium frigiditatis, & impotentiae non est visibile, ita vt sensu oculorum percipi possit, & negatur per alterum ex coniugibus impotentia, tunc dispositio huius text. est de solemnitate probatoria, eamque obseruari est necesse, cum fieri possit vt tale impedimentum non sit naturale, sed temporale proueniens ex aliquo maleficio, & sperari possit quòd acta poenitentia Deus misertus coniugum tale impedimentum sit sublaturus. Et breuiter ex praedictorum mente dicendum est, quòd si statim impedimentum per proba-

tionem concludentes, prout est aspectus, possit probari, non oportebit expectare triennium, & ita procedit text. in *d. cap. 1. in princ.* & colligitur ex illis verbis, ibi, *per verum iudicium*; si autem impotentia non possit statim probari, quia talis est, quæ non potest per aspectum ostendi, tunc expectanda est triennis cohabitatio, & alia adhibenda sunt, de quibus in *hoc text.* Pro quo intellecta facit, quia impotentia perpetua ex sententia Abb. *hic num. 5.* tribus modis probari potest, qui ad duos reducuntur, scilicet iuris, & concludentibus probationibus, & coniecturis, seu praesumptionibus. Concludens probatio est, quæ per aspectum deprehenditur, coniecturalis verò, seu praesumptiuè est, quæ ex vltimo cohabitatione adiunctis aliis iudiciis colligitur, priori casu matrimonium statim separari debet, iuxta *d. cap. 1. in princ.* posteriori verò expectabitur triennium, quia illa expectatio triennis potissima pars est illius probationis praesumptiuè, & ita procedit text. in praesenti, quod plane colligitur ex illius verbis ibi, *si frigiditas prius probari non potest*, scilicet: per verum iudicium, de quo agit text. in *d. cap. 1.* tunc cohabitabitur per triennium, & vtriusque iuramento cum septima propinquorum manu impotentia perpetua iudicabitur, & hoc casu procedit *cap. vltim. in fi. hoc tit.* ibi, *per continuum triennium*, scilicet quando talis est impotentia, quæ prius probari non potest, vt communiter DD. declarant.

Quòd impedimentum illud non erat perpetuum, &c.] 3

Notatur ad hoc quòd ea impotentia censetur perpetua, quæ nulla arte humana absque corporali periculo remoueri potest, docent Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. q. 118. vers. secundum*, Henric. lib. 12. *cap. 7. n. 5. & 8.* Aegid. *de Sacram. & cens. tom. 2. disp. 31. dub. 7. num. 85.* Bonac. *de matrimon. quest. 3. punct. 13. num. 1.* vbi *num. 2.* resoluit illam etiam dici impotentiam perpetuam, quæ non potest auferri absque arte magica, vel sine peccato, & *num. 3.* illam esse asserit imperentiam perpetuam, quæ solo miraculo potest auferri, latè Sanch. *d. lib. 7. disp. 93. num. 7.* vbi *num. 8.* resoluit matrimonium initum cum ita impotenti viro, aut cum muliere sic arcta, vt illi defectui absque miraculo subueniri non possit, esse tanquam irritum dissolendum, quamuis ante dissolutionem iam per miraculum cessauerit impotentia illa. Dicitur autem per miraculum fieri id quod fit modo extraordinario, & infueto, & hoc diligenter advertendum est propter maleficium, quod licet auferri non possit nisi per orationes, non tamen dicitur auferri per miraculum, cum auferatur modo consueto: sicut etiam remissio peccatorum, quæ obtinetur per Sacramenta non dicitur effici miraculosa, cum efficiatur modo consueto, quamuis fiat virtute supernaturali, ita Aegid. *d. num. 85.* Bonac. *d. punct. 13. num. 4.* Gutier. *d. cap. 112. num. 22.* & alij per eos citati.

Verum si illa aliam duxerit, &c.] Notatur ad hoc quòd dissolutum matrimonium ratione frigiditatis viri instaurandum est si postea contingat frigidum illud ad alias nuptias transire, quod intelligendum est si constet posterius matrimonium consummatum esse, vt per Sanch. *d. lib. 7. disp. 99. num. 3. cum seqq.* vbi *num. 7.* resoluit quòd vt restitatur prius frigidum matrimonium tanquam validum, non sufficit, nec desideratur frigidum ad alias nuptias transisse, sed legitime probandum est cum posterioribus nuptiis consummasse, aut fornicatum fuisse, & *n. 13.* quaerit qualis probatio plena possit haberi consummationis posterioris matrimonij, seu copulae fornicariae frigidi, vt sic institatur prius matrimonium.

Frigidus, &c.] Aduerte quòd quando puer 14. anno 7
completo,

completo, vel foemina 12. adhuc inueniuntur impotentes ad copulam, expectandum est vsque ad plenam pubertatem, quæ foeminis 14. ætatis anno, & viris 18. contingit; quod quidem nihil obstat textui in præfenti, ille enim procedit quando coniecturari potest ex frigidityte, aut alio impedimento impotentiam confurgere, non quando ex ætatis imbecillitate prouenit, quia tunc æquitas suadet eam ætatem expectandam esse, in qua perfectum robur comparat natura, ita Sanch. *d. lib. 7. disputat. 104. num. 16. cum seqq.*

- 8 *Habient per triennium.* Illud in præfenti aduertendum est, triennium huiusmodi incipere die copulæ attentatæ, quando impotentia prouenit ex frigidityte, vel maleficio; quando verò prouenit ex arctatione incipit quando incipiunt remedia adhiberi, vide Henriq. *lib. 12. cap. 8. num. 1.* Marc. Anton. Genuef. *d. cap. 85. num. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 3. 1. num. 107.* Basl. Ponc. *d. cap. 22. in fin. Bonac. d. punct. 13. num. 21.* Gutier. *de matrimo. cap. 121. num. 4.* Sanch. *d. lib. 7. disput. 110. num. 4. & n. 10.* resoluit hoc triennium incipere à plena pubertate, de quo etiam Valer. Reginald. *d. num. 107. versic. tertio,* quod quidem triennium non requiritur ita continuum, vt sponsi die ac nocte cohabitauerint, sed sufficit si maiore anni parte cohabitauerint, vide Henriq. *lib. 12. cap. 7. num. 2.* Valer. Reginald. *d. num. 107. versic. tertio, Aegid. d. disput. 31. dub. 7. num. 83.* Bonac. *d. punct. 13. num. 21.* Sanch. *d. lib. 7. disput. 111. à princ. vbi num. 6.* declarat supplendum esse tempus interpellatum quando arbitrio prudentis fuerit notabile.
- 9 *Et iuxta decretum Gregorij.* Ad Ioannem Rauennatem Episcopum, vt referunt Burchard. *lib. 9. Decret. c. 40. luo part. 8. cap. 178.*
- 10 *Cum septima manu propinquoꝝ.* Ideo vltra triennium illud & iuramentum vtriusque coniugis fatentis impedimentum, desideratur vt septima manus propinquoꝝ iuret, vel vicinorum bonæ famæ si propinqui defuerint, quia huiusmodi iuramentum peritur eo quòd posset esse collusio inter coniuges, & vt cautiore diligentia adhibita dissolutio matrimonij fiat, ita docent Gregor. *l. 6. in fin. tit. 8. part. 4. Nauar. conf. 1. num. 3. sub hoc tit. Mascard. de probat. conclus. 816. num. 8.* Fulu. Pac. *cod. tractat. lib. 2. cap. 2. num. 24.* Valer. Reginald. *d. lib. 31. num. 107.* Sanch. *d. lib. 7. disput. 108. num. 7. & num. 12.* tenet quòd si tot testes haberi nequeant, sufficient pauciores arbitrio iudicis, Basl. Ponc. *d. cap. 22. §. 6. versic. sed addendum,* vbi aduertit quòd si postea vir inueniatur, non esse frigidityte naturæ, nequaquam sunt perituri rei testes illi, qui solùm de credulitate deposuerunt, sunt tamen rei perituri ipsi coniuges, & de illis tantùm accipiendum, quod habetur in præfenti.
- 11 *Quòd nunquam per carnis copulam vna caro, &c.* Notatur ad hoc quòd ad copulam conjugalem, cuius impotentia impedit matrimonij validitatem, requiritur, vt sponsus intra vas sponsæ feminet, sed in illud semen virile effundat, vt per Valer. Reginald. *d. lib. 31. num. 101.*
- 12 *Tactis sacrosanctis Euangelis.* Aduerte quòd quando pro iuramenti forma requiritur Euangelioꝝ tactus, nec iuri satisficit, nec valet actus quoad iuris effectus præfinito iuramento absque eo tactu, Sanch. *d. disput. 108. num. 14.* vbi in fine asserit consuetudine præfcriptum esse id iuramentum super Cruce præfari, quamuis Euangelij tactus iure petatur: nam in iuramenti forma cuiusque provincie morem seruari debere rectè notat Panorm. *in cap. ruis, num. 7. supr. de testibus,* & ita iam in Italia ex antiqua consuetudine sufficit ipsius Notarij scripta manu tangere, vt ex Pa-

normit. *d. loco aduertit Farin. in praxi crim. p. 2. quest. 74. num. 22.* & vbiq; seruari vt faceret dote manu pœtori adnota iurent se vt facerent veritatem dicturos, ex Grauat. ad Veltr. *lib. 6. cap. 2. num. 41.* tradit Farinac. *d. quest. 74. num. 82.* Nam ad essentiam iuramenti non desideratur contractus alicuius rei sacræ vt Crucis, Euangelioꝝ, &c. si expressè id pro forma iuramenti non requiratur; vide Couar. *in cap. quamuis pactum p. 1. §. 1. num. 1.* Ceual. *commun. contra commun. quest. 407.* Christoph. de Pace *in scholis ad leges styli l. 240. à princip. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 4. num. 171.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. cap. 1. num. 10.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 3. cap. 1. num. 3.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium separari potest propter arctationem mulieris si appareat quod præter diuinum miraculum absque periculo corporali huius reddi non potest, redintegrat tamen si postea appareat Ecclesiam fuisse deceptam.*
- 2 *Matrona, qua adhiberi debent in terminis huius text. debent esse de parochia, & peritiores quantum fieri potest.*
- 3 *Impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum subsequens matrimonium.*
- 4 *Impotentia quantumuis ignorata minime obstat valori matrimonij.*
- 5 *Impedimentum perpetuum censetur ad dirimendum matrimonium quod per opus humanum absque peccato auferri nequit.*
- 6 *Mulier ob impotentiam prioris viri cum secundo contrahens presumitur cognita à priori si à secundo cognoscatur, & uterque vir similis esset ætate, robore, ac membro virili.*
- 7 *Matrimonium prius non restauratur ratione arctitudinis femine dissolutum quando per concubitum proprii prioris viri nequit reddi apta copula cum illo, quamuis per concubitum cum altero apta sit.*
- 8 *Sententia, que per euidenciam facti nulla est, nunquam transit in rem iudicatam.*
- 9 *Sententia vitatur & est nulla si index in ea referat se expresse ad acta, & ex illis appareat de errore ipsius iudicis.*
- 10 *Finis ipse declarat qualis sit res censenda.*
- 11 *Diuortium quoad iborum & cohabitationem celebrare licet ratione fornicationis adm. esse à coniuge presumpto impotente, & ob id separato, quamuis errore prioris sententia detecto restaurandum sit matrimonium quoad vinculum.*
- 12 *Dissoluo, aminoduo, quid significet, ostenditur.*
- 13 *Periculi corporalis nomine intelli. itur periculum probabile vite, aut grauis morbi secundum vnam opinionem, sed solius mortis secundum aliam rationem veritorem.*
- 14 *Impotentiam qua signa necessarid, & euidenter ostendat.*
- 15 *Maleficio ratione dissoluto matrimonio si maleficiatus aliud inerat, & eandem uxorem cum qua maleficiatus fuerat, & dissolutus fornicariè cognoscatur tunc instaurandum est matrimonium cum illa.*
- 16 *Matrimonij prioris, quando inuenitur error dissolutionis altero coniugi professio, aut proficari volenti, nulla est facienda restitutio, si consummatum non sit matrimonium, intelli. & declarata prout ibi.*
- 17 *Matrimonium dissolutum ob viri impotentiam quando possit instaurari, ostenditur.*
- 18 *Sententia matrimonij non transit in rem iudicatam à qua decennio appellatur non est, vel duplici sententia confirmata.*

- 1 **I**mpedimentum mulieris arctatæ, quod præter diuini miraculum per opus humanum sine periculo vitæ potuit remoueri, non est perpetuum: quare si per sententiam Ecclesiæ ex errore informationis diuisa à marito, & ipsa alteri se coniunxit, relicto secundo debet redire ad primum, quia erat verum matrimonium. Sed si mulier hæc separatam esse professam Religionem, & vir aliam duxit, tenet secundum, quia primum non erat confirmatum, si secus, redeat ad primam, nisi ex eo quoddam illa fuerit cum alio fornicata, à viro repellatur. Colliguntur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiensis. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo. Canis. Cuiac. Viu. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 94. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 591. remissiuè Casal. in *annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. cap. unico, sub tit. de impotentia coeundi.
- 2 **Quasdam matronas sue paroch. &c.**] Notatur ad hoc quod matronæ in hoc casu debent esse de parochia, quia præsumitur eas habituras plenioram notitiam, vt per Sanch. d. lib. 7. disput. 113. num. 2. vbi cum Host. & Præpos. addit quærendas esse matronas peritiores in quantum fieri potest, quamuis non sint ex parochia.
- 3 **Quamuis igitur, &c.**] Notatur ad hoc quod impotentia temporalis ad copulam non reddit irritum subsequens matrimonium, vt per Valer. Regin. in *praxi fori penitens*, lib. 31. num. 100. Gucier. de *matrim.* c. 112. num. 4. Bonac. eod. tract. quest. 3. punct. 13. num. 12. vers. dixi impotentia, Sanch. d. lib. 7. disput. 92. num. 2. vbi
- 4 num. 4. tenet impotentiam quantumuis ignoratam minime obstat valori matrimonij. Sed obstat quod in contractibus, & quibusvis obligationibus inspicitur tempus, in quo obligatio contrahitur, ita vt si tunc impedimentum existat, quamuis præcipuum non sit, & possit remoueri, actus non valet. l. si stipuler 35. in fine princ. ff. de verbor. signif. l. continuis 137. §. cum quis, ad fin. ff. eod. tit. ergo si tempore contracti matrimonij impedimentum extat, non subsistet obligatio quia eo tempore erat impossibilis. Accedit quod idem iudicandum est de hoc impedimento impotentia, quod de cæteris iudicabitur, sed cætera impedimeta quamuis perpetua non sint, & possint remoueri, si tamen extant tempore contracti matrimonij, ipsum vitiant, vt patet in impedimento furoris, qui dilucida habet interualla, in impedimento metus, erroris, & consanguinitatis, seu cognatione legali. Igitur pari ratione non valebit matrimonium si detur impedimentum impotentia tempore contractus. Sed pro hac difficultate soluenda resoluendum est quod si temporale impedimentum proueniat ex aliquo accidenti, prout est morbus, aut maleficium, non vitiat matrimonium, & ita procedit text. in *presenti*, & ea, quæ DD. scribant circa impedimentum temporale. Sin autem temporale impedimentum proueniat ex defectu naturæ, seu defectu naturalis potentia, prout contingit in impuberibus, tunc matrimonium non valebit. Ratio discriminis est, quia priori casu verum est dicere dari in contrahentibus potentiam naturalem, licet actum pro aliquo tempore non possint præstare, & impedimentum hoc non vitiat, quia impedit actus, sed quia tollit potentiam, vt colligitur ex hoc text. ibi, *cognoscibilis erat*, id est, potentia, non actus. Posteriori verò casu non datur naturalis potentia, quia natura in ea ætate non præstat sufficientiam,

atque ideo vitiat matrimonium propter impedimentum naturæ, & hoc casu procedunt argumenta in contrarium adducta.

Quamuis igitur, &c.] Notatur ad hoc quod si is, qui propter impotentiam separatus fuit, alteri nubat, cogendus est ad primum matrimonium redire, idem probat text. in *cap. requisisti*, in *fin.* 33. quest. 1. *cap. laudabilem*, in *fin. sup. hoc tit.* Ratio est; quia impedimentum huiusmodi tunc vitiat cum perpetuum est, iuxta *suprà* resoluta, quando autem is, qui impotens indicatus fuit ad secundas nuptias, habilis reperitur, iam constat impedimentum perpetuum non fuisse, ac per consequens matrimonium valuisse; ergo non obstante sententia diuortij cogendus erit ad primum matrimonium redire, vt habetur in hoc text. quod *ibidem* DD. omnes obseruant, docent S. Thom. in 4. dist. 34. quest. vnic. art. 2. Palat. & Sot. eod. art. Richard. art. 3. quest. 2. Scot. ead. dist. col. 5. Bonavent. *ibid.* in princ. n. 6. & quest. 1. ad fin. S. Antonin. vt. 3. tit. 1. cap. 12. §. 1. Angel. in *summ. verbo matrimonium* 3. impedim. 16. nouissimè Basil. Pont. in *tract. de sacramento matrimonij*, lib. 7. cap. 6. à num. 4. & melius cap. 64. num. 2. Sed in contrarium obstat text. in *cap. si per sortiaras* 33. q. 1. cui respondet *gloss. vltim. ibi*, Innocent. in *presenti* illud non habere auctoritatem, affirmantes indistinctè esse resoluendum retinendum esse prius matrimonium, si is, qui propter impotentiam fuit separatus, reperitur habilis ad secundum, & esse sine distinctione seruandum quod ait text. in *presenti*. Sed non placet. Quare communis concordia est, quod si impedimentum erat generale respectu omnium, prout est frigiditas, seu arctatio, is, qui reperitur habilis ad secundum matrimonium, restituitur primo, quia eo ipso apparet impedimentum quoad secundum perpetuum non fuisse, & hoc modo procedit text. in *presenti*, vt colligitur ex illis verbis, *cognoscibilis erat*; sin autem impedimentum non fuerit generale respectu omnium, sed vnius, prout regulariter est maleficium, vel aliud, de quo per Abb. *hic num.* 20. tunc etiam si is, cui iudicatus est impotens ad primum matrimonium, reperitur habilis ad secundum, non restituitur primo, quia ex eo non constat non fuisse impedimentum perpetuum respectu primi, & in hoc casu procedit text. in *d. cap. si per sortiaras*, quam concordiam in effectu probant Abb. & communis *vbi supra*, pro qua optimè expendit idem Abb. hanc text. in *precitatiis verbis*. Vnde fit, vt si quis, vel propter maleficium, vel propter disparitatem, aut aliquid simile reperitur perpetuo impotens respectu vnius, ita vt si cum illa maneret, nunquam matrimonium consummaret, non valebit matrimonium, quamuis postea illa per secundum matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda sunt verba text. in *d. cap. si per sortiaras*, in *fine*, quæ *gloss. & ibid.* DD. non perceperunt, vel etiam possunt rectè explicari si illud verbum, *eis*, non referatur ad priores coniuges, sed ad ipsosmet, qui propter maleficium fuerunt separati, quod vero simile videtur, & omnem difficultatem tollit.

Per opus humanum.] Intellige de opere humano licito, quia censetur impedimentum perpetuum, ac proinde ob illud dirimitur coniugium, quando per opus humanum absque peccato auferri nequit. Ita Gregor. l. 3. *verbo del segundo tis. 8. part. 4.* Petr. de Ledefina de *matrim. quest. 58. art. 1. paulo post principium*, Fr. Emman. in *summa tom. 1. cap. 233. conclus. 3. num. 3.* Henric. lib. 12. *cap. 7. num. 4. & num. 9. & cap. 8. num. 2.* Sanch. d. lib. 7. *disput. 93. num. 9.* Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 100.

Sen alio quolibet modo.] Nempe maleficij dissolutio-

ne, vel terminatione, vt per Spreng. in *mall. part. 2. g. 1. cap. 12.* Torreblanc. *lib. 2. de magia, cap. 42. n. 20.* quod an, & quando licite fieri possit, dixi *suprà à cap. 3. num. 3. hoc tit.*

- 6 *Cuius similis commiscetur.*] Notatur ad hoc quòd inspiciendum est an vterque vir similis sit ætate, robore, ac membro virili, & si similes sint, præsumitur potius se quoque cognosci à priori viro, secus si dissimiles sint, quia prior vir erat senex, vel debilis, vel alium defectum in virili membro patiebatur, posterior autem iuuenis, vel robustior, vel eo defectu membri virilis carebat, vt per Brunel. *de sponsal. concl. 28. limit. 6. num. 25.* Angles. in *florib. Theolog. part. 1. tit. de matrimon. quest. 8. art. 1. dub. 6.* Gregor. *l. 17. verb. in membris tit. 2. part. 4.* Vega *tom. 2. sum. cap. 34. casu 107.* Gaeta. in *repet. cap. ad lumina 30. quest. 1. §. 4. quest. 222. num. 525.* Henric. in *summ. lib. 12. cap. 7. num. 9.* Matien. in *rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 197. lib. 5. noua recop. Sanch. d. lib. 7. disp. 39. num. 12.* vnde non restauratur prius matrimonium ratione arctitudinis femine dissolutum quando per concubitus proprii prioris viri nequit reddi apta copulæ cum illo, quamuis per concubitus cum altero apta sit, vt per D. Barbosam ad *l. 1. ff. sol. matrim. part. 1. num. 95.*
- 8 *Sententiam diuortij per errorem, &c.*] Notatur ad hoc quòd sententia, quæ per euidentiæ facti nulla est nunquam transit in rem iudicatam, vt per Tiraquell. *de retract. lig. §. 4. gloss. 1. num. 38. in fin.* Nam si iudex in sententia referat se expressè ad acta, & ex illis appareat de errore ipsius iudicis, vitatur sententia, & est nulla. Turzan. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 8. n. 11. pag. 142.* Tiraquell. *de iure mariti, gloss. 7. n. 184.* Duen. *reg. 2. 46.* Gam. *Lust. decis. 110. n. 42.* Menoch. *conf. 110. num. 67. & conf. 345. num. 35.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 103. à num. 18.*
- 10 *Nonimus esse prolatam.*] Quia finis ipse declarat qualis sit res censenda, vt per Tiraquell. *de retract. lig. §. 1. gloss. 7. n. 45.* Et à fine res denominatur, Barthol. Peret. *ad Extraug. ambrosio. de rebus Ecclesia non alien. pag. 93. n. 23. & 24.* qui referat in libello de principiis versusque iuris lit. F. num. 48.
- 11 *Nisi se fornicario, &c.*] Notatur ad hoc quòd ratione fornicationis admittæ à coniuge illo præsumpto impotente, & ob id separat, licet alteri, si innocens sit, celebrare diuortium quoad thorum, & cohabitationem, quamuis errore prioris sententiæ detecto restaurandum sit matrimonium quoad vinculum, ita Sanch. *d. lib. 7. disp. 101. num. 3.*
- 12 *Ammodo.*] Id est, post primum coitum, vt per Pannormitan. *hic num. 20.* Brunel. *de sponsal. concl. 28. limit. 6. num. 27.* Sanch. *d. disp. 101. num. 11.* vbi num. 12. in fine, dicit quòd id importat *ammodo*, id est, *des de luego*, absque alia indagine, vel mora, est separanda à posteriori matrimonio, quia statim constat id esse irritum, nam si non est acta, valet prius matrimonium, & sic non posterius, si verò sit acta, neutrum.
- 13 *Corporali periculo.*] Gloss. *hic verbo corporali*, tenet nomine huius corporalis periculi intelligi periculum probabile vitæ, aut grauis morbi, quam sequuntur Gregor. *l. 2. verbo grande, tit. 8. part. 4.* Matien. *ad rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 97. lib. 5. noua recop.* Sed verius & probabilius est solius mortis periculum intelligi, vt docent Sanch. *d. lib. 7. disp. 93. num. 18.* Gutier. *de matrim. cap. 112. n. 28.* vbi num. 31. resoluit quòd mulier acta tenetur pati incisionem cum molestia, & graui dolore, & cauterio faciendam, non tamen grauissimum morbi incommodum.
- 14 In gloss. *Ad atronas.* Aduerte quòd quando signa necessariò & euidenter impotentiam concludunt siue viri, siue femine, nulla temporis mora expectata, est

dissoluendum matrimonium nullo interueniente iuramento, aut septima manu propinquorum, vt tenet Sanch. *d. lib. 7. disp. 107. num. 3.* vbi num. 7. resoluit quòd signum omnino euidentis est impotentia, ita vt nec triennium sit expectandum, nec prædicta iuramenta desiderentur, quando mulier est acta, de quo etiam Mascard. *conclus. 888. num. 4.* Henric. *lib. 12. cap. 7. num. 7.* Gutier. *de matrim. cap. 120. num. 5. vers. signum.*

In gloss. *Diuinum.* Notatur ad hoc quòd dissoluto 15 matrimonio ratione maleficii, aut vtriusque, aut alterius coniugis si maleficiatus aliud matrimonium inerat, & eandem vxorem cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficii disunctus fuerat, fornicariè cognoscat, tunc instaurandum est matrimonium cum illa: vt docent Gregor. *l. fin. verbo, tornar, tit. 8. part. 4.* Petr. de Ledesma *de matrim. quest. 58. art. 2. paulò ante primum dubium*, Fr. Emman. in *summ. tom. 1. cap. 235. num. 3. concl. 3.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 99. num. 25.*

In gloss. *Remaneat.* Notatur ad hoc quòd quando 16 inuento errore dissolutionis prioris matrimonij alter coniux est iam professus, aut vix profiteri, nulla est facienda restitutio, cum iam prius matrimonium, quod consummatum non erat, dissolutum sit per professionem, iuxta text. in *cap. ex publico, supr. de conuers. coniugat.* ita Bonac. *d. quest. 3. puncto 13. num. 25.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 99. num. 37.* vbi aduertit maximè attendendum an virgo illa, quam Ecclesia arctam iudicauit, & nunc experientia inuenitur apta priori viro, salua integritate recepit semen illius intra vas, quacunque arte, aut matrice attrahente, tunc enim cum consummatum iam fuerit, minimè dissoluetur professione; de quo etiam Henric. in *summ. lib. 12. cap. 7. in commento pen.* Quando autem vxore manente in seculo vir iam Sacris est initiatus detecto errore sententiæ, quæ prius matrimonium dissoluit, vir restituendus est vxori repenti, quia matrimonium non est dissolutum: vt per Petr. de Ledesma *de matrim. quest. 58. art. 2. dub. 1.* Sanch. *d. disp. 99. num. 39.* Bonac. *d. punct. 13. num. 24.* Henric. *d. lib. 12. cap. 8. num. 3.* vbi limitat nisi vxor fornicata esset, quia tunc ratione fornicationis si vir esset innocens, posset illam repellere; deinde idem Henric. *d. num. 3. in commento lit. L.* limitat nisi impedimentum esset ex maleficio, & transacto triennio atque aliis diligentis præmissis facta esset matrimonij dissolutio, quod non approbat Sanch. *d. loco.*

In gloss. *Fornicario.* ibi, dicit quòd vsque ad tertiam 17 vicem tantum. Notatur ad hoc quòd quoties femina à viro separata, quòd ab eo cognosci nequiuit, semel tantum restituenda priori viro propter deceptionem circa impotentiam deprehensam, & cum eo remanere triennio, & si eo tempore cognoscatur firmum manere debet prius matrimonium, si autem eo triennio cognosci nequeat ab illo, præsumitur saltem vir maleficiatus respectu illius, ac impotens ad illam, ac proinde in perpetuum declarandum est irritum illud prius matrimonium, ac reddenda est posteriori viro, cui nupsit femina illa: vt per Brunel. *de sponsal. concl. 28. limit. 6. num. 25.* Gaeta. in *repet. cap. ad lumina 30. quest. 1. §. 4. quest. 231. num. 534.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 99. num. 34.* vbi n. 35. idem resoluit quando ratione frigiditatis viri, aut maleficii existimati alterutrius coniugis generalis respectu omnium, separatum est matrimonium, & postea experientia compertum est eum virum aliud iniisse ac consummasse matrimonium, aut fornicatum esse, in quibus casibus prius matrimonium instaurandum est, si enim eo instaurato, & reddita priori vxore huc frigidò, vel maleficiato, non potuerit triennio illà cognoscere, separabitur iterum matrimonium absque restitutionis spe.

18 In ead. gloss. ibi; *quoniam dua tantum sententia, &c.*] Notatur ad hoc quòd sententia matrimonij non transit in rem iudicatam à qua decennio appellatum non est, vel duplici sententia confirmata ad hunc sensum quin per viam querelæ possit contra eam allegari, vt per Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 12. versic. sententia vero*, Sanch. *d. lib. 7. disput. 109. num. 4.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium separari potest vbi vxor dicit virum, cui cohabitauit per triennium, non habere potentiam coeundi, illis hoc iurantibus cum septima manu propinquorum.*
- 2 *Impotentiam alterius coniugis integrum est coniugi quocunque tempore transacto allegare.*
- 3 *Declaratur tex. in presenti.*
- 4 *Virgo an sit mulier, vel potius corrupta, probatur per inspectionem obstetricum & matronarum.*
- 5 *Matrona, que inspicere debent an mulier sit virgo, vel corrupta, debent esse honesta, & bona fame.*
- 6 *Deponentes de re aliqua iuxta artis peritiam accusari possunt si veritatem non dicant.*
- 7 *Triennium in impedimento maleficij à quo tempore computetur, ostenditur.*
- 8 *Maleficium quando constare non potest an sit perpetuum, vel temporale, presumitur perpetuum.*
- 9 *Triennium continuum quo d. dicatur, ostenditur.*
- 10 *Maleficium dicitur quando vir non potest vxorem cognoscere cum possit ad alium accedere, frigiditas vero quoad omnes vniuersitas est.*
- 11 *Maleficij signum quòd sit, ostenditur.*

C A P. Litteræ. VII. & fin.

Honor. III.

1 **S**I mulier dicit per triennium se cohabitasse cum viro, & illam esse impotentem, vir autem fateatur se esse impotentem cum illa, sed non cum aliis, & si per inspectionem matronarum mulier reperitur virgo, & facta inquisitione non reperitur aliqua carnaliter cognita à viro illo, si constet per triennium continuum simul habitasse, & ipsi cum septima manu propinquorum iurent se nequiuisse carnaliter commiseri, inter eos sententia diuortij proferenda est. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Coilect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Burr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuc. Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 94. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 592. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.*

2 **Q**uòd cum octo annis elapsis, &c.] Notatur ad hoc quòd integrum est coniugi quocunque tempore transacto allegare alterius coniugis impotentiam, vt per Sanch. *de matrimon. lib. 7. disput. 109. num. 14.* vbi etiam dicit quòd text. *in cap. 1. supr. hoc tit.* negans mulierem audiendam quando non statim proclamatur, intelligitur donec triennium transactum sit: text. *verò in presenti, & in cap. fraternitatis, hoc eodem tit.* concedentes audiendam esse clamantem post nullos annos, intelliguntur modò iam triennium transierit.

3 **T**amen se habere potentiam cognoscendi alias.] Hoc appellatur maleficium respectiuum, quo Theodorico Regem affectum docet Paul. Æmil. *in vita Cleotar.* poterat nempe cum concubinis coire, cum vxore Collect. Barbof. Tom. 11.

re tamen non poterat, de quo Capell. Tholof. *decif. 381. dub. 1. num. 1. Henriq. lib. 12. cap. 7. §. 2. & Galeatius Sfortia similiter fraude tactus fuit ne matrimonio Isabellæ Aragoniæ potiretur, vt narrat Franc. Guicciard. in historia Italia, refert Torreblanc. lib. 2. de magia, cap. 42. n. 28. & 29.*

Vos verò ne id consistenter in fraude, &c.] Aduerte Pontificem in præsentem ponderare mulierem fatentem vnà cum viro impotentiam, ac lapsis octo cohabitationis annis fuisse inspectam, quia id ad abundantiore cautelam effectum est, vt sentiunt Panormitan. *hic num. 10. Zabarell. num. 3. Præposit. num. 3. Alexand. de Neuo num. 15.* quos refert Sanch. *d. lib. 5. disput. 108. num. 6.* Vnde Rota apud Seraphin. *decif. 688. à princ.* consuit dispositionem huius text. non habere locum quando per euidens genus probationis constare potest de frigiditate viri, veluti quando vitium est tale, quod per visionem detegi possit, & quoties coniuges fatentur impotentiam, aliàs secus.

Matronis, &c.] Notatur ad hoc quòd probatur per inspectionem obstetricum, & matronarum an mulier sit virgo, an verò potius corrupta, & deflorata, vt per Mascard. *de probat. conclus. 1313. num. 5. Farinac. in praxi crimin. part. 4. decif. 27. num. 2. vbi addit. litt. A.*

Bona opinio, & fide dignis.] Notatur ad hoc quòd matronæ debent esse honestæ, ac bonæ famæ, non leues, aut viles, ne modico pretio subornatæ falsò deponant, vt per Sanch. *d. lib. 7. disput. 113. num. 1.* vbi *num. 7.* resoluit quòd matronæ, ac omnes alij, qui iuxta artis peritiam de re aliqua deponere debent, recusari possunt, de quo etiam Fulu. Pac. *de probat. lib. 1. cap. 47. num. 120. Ioan. Garc. de expens. c. 24. num. 25.*

Si constiterit vobis, &c.] Notatur ad hoc quòd in maleficij impedimento triennium computatur à die copulæ intentatæ, nec oportet huiusmodi triennium assignari à iudice, nec priùs pœnitentiam peragi; nec text. *in presenti*, narrans pœnitentiam peccatorum fuisse iniunctam, contrarium decidit, quia factum narrat, nec ius statuit; imò quando decidit solum petit toto illo octo annorum tempore, ex quo initum erat matrimonium, triennium continuum coniuges habitasse, vt docent Gregor. *l. 5. verbo, dar, ut. 8. part. 4. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 203. lib. 5. nouæ recopil. Henriq. in summ. lib. 12. cap. 7. num. 2. Sanch. d. lib. 7. disput. 110. num. 5.* Quamuis huiusmodi triennium incipere currere à die cohabitationis, teneat Menoch. *de arbitrar. casu 519. num. 14. & 15.* vel à tempore assignationis per iudicem factæ asserat Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 56. num. 74.*

Infra prædictos octo annos, &c.] Notatur ad hoc quòd quando constare non potest perpetuum ne sit, an temporale maleficium, presumitur perpetuum, ac dissoluetur coniugium quando triennio coniuges dederit operam carnali copulæ, nec perficere poterunt, vt per Sanch. *d. lib. 7. disput. 94. num. 12.*

Per continuum triennium.] Intellige ciuili modo, nempe vt toto triennio vacauerint coniuges copulæ debitæ hotis, & locis; non verò mathematicè, continuò, quia id esset moraliter impossibile, sæpe namque morbus intermittit tempus illud, & si aliud diceremus impedirentur peregrinationes, aliæque negotia, quibus virum vacatæ societas, atque gubernatio domestica cogit, ita Sanch. *dict. lib. 7. disput. 111. n. 2. & 3. Gutier. eod. tract. cap. 122. num. 7.*

In gloss. *Cognoscendi. ibi, maleficium quantum ad istam, & non quantum ad alias.* Notatur ad hoc quòd maleficium dicitur quando vir non potest vxorem cognosce

- cognoscere, cum possit ad alias accedere, frigiditas verò quoad omnes vniuersalis est, vt per Victor. in summ. vbi de matrimo. num. 286. Henriq. in summ. lib. 12. cap. 8. num. 2. Sanch. de matrimo. lib. 7. disput. 11 94. num. 6. vbi etiam asserit masculinij signum esse quando coitum quis appetit, & virgam erigit, ita vt ad copulam aptus sit, & cum ad vas femineum penetrandum appropinquat relaxantur, ac concidunt subito organa, nec potest complere, atque iterum rigent, & si iterum copulari nitatur, denuo laxantur.
- 12 In gloss. Septima, fin. ibi, tamen si alterum committeretur, &c. Hæc gloss. cum dicit non sufficere aspectum matrimoniarum nisi etiam concurrat iuramentum septimæ manus propinquorum, subdit valere sententiam altero eorum omisso: si enim intelligatur de matrimoniarum aspectu, verum dicit, sed omisso iuramento septimæ manus propinquorum sententiam reddit nullam: nam in hoc text. propè finem tradens Pontifex formam dissoluedi matrimonium ratione impotentia: ponit tanquam prærequisitum hoc iuramentum, & cum sit forma probationis iure præscripta, eius omisso vitiat sententiam, ita Sanch. d. lib. 7. disput. 108. num. 9.

enim, & debent pendente de matrimonio lite vel cas, vel alia: nuptias contrahi specialiter interdiceret, cap. tua nos, de sponsa duorum, cap. 1. & vlt. hoc tit.

Tertio modo fit à Parocho cum aut impedimentum denunciatur illi, aut probabilis est eiusdem suspicio, cap. cum inhibitis, in princip. & in §. sanè, de clandest. desponsat. In omnibus tamen his casibus matrimonium contractum valet, cap. 1. & 2. hoc tit. vbi Doctores citauit, non tamen quia hoc impedimentum temporale habet prohibitionis causam, est enim hæc falsa ratio, licet communis sit cum gloss. in d. cap. tua nos, & confunditur per text. in l. si stipuler, ff. de verbor. obligat. & quia sic probatur, impedimenta legis humanæ minimè dirimunt, cum prohibitio non dirigitur in ipsam matrimonij substantiam, sed in accidentia, quod tunc fit cum non simpliciter & absolute matrimonium prohibetur inter aliquos, sed circumstantia modi, temporis, aut loci, tunc enim nisi lex habeat decretum irritans actus valet; sed lex quæ prohibet matrimonium contrahi contra Ecclesiæ interdictum, solum tempus videtur prohibere, & non habet decretum irritans, d. cap. non oportet, d. cap. capellanus; igitur actus valet.

De Matrimonio contracto contra interdictum Ecclesiæ.

TIT. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Interdictum Ecclesiæ tribus modis fit, per legem, per iudicem, per Parochum, & vnaquaque species declaratur numeris seqq.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabarr. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panormit. Præposit. Alexand. de Neuo, Cuiac. Durand. in brenario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuatione tit. Decretal. Ioan. de Londr. in breniar. sanctorum Canon. Petr. de Rauenna in compend. iur. Canon. Met. Mefnart. in epitom. Decretal. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontif. à pag. 564. Goffr. & Host. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anast. German. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in expositi. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiast. enarrat. pag. 368. Canif. in sum. iuris Canonici, nouissime Ioan. Honor. lib. 4. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.

- 2 Interdictum Ecclesiæ tribus modis fit, per legem scilicet, per iudicem, per Parochum; per legem fit quæ certis temporibus nuptias prohibet, de quibus in cap. non oportet, il. 2. 33. quest. 4. & in cap. capellanus, de ser. quæ tempora restricta sunt per Concil. Trident. sess. 24. de reformat. matrimo. cap. 10. his tamen temporibus non ipsum matrimonium, sed solemnitates nuptiarum, & traductio ad domum prohibentur, vt expressè colligitur ex d. cap. capellanus, vbi gloss. verbo quocunq; tempore, communiter recepta. Insuper per litem pendentiam Ecclesiæ interdictum matrimonium, ex reg. generali, quæ prohibet pendente lite innouari, & rem de qua controuersia est dirahi cap. Ecclesiæ, vt lite pend.
- 3 Secundo modo fit interdictum per iudicem, solent

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium contra interdictum Ecclesiæ, vel iudicis factum, seu contractum, propter hoc solum non dirimitur, imponitur tamen penitentia sic contrahentibus, & separantur donec cognoscatur de causa interdicti.
- 2 Sponsalia per oscula amplexus, & similia signa nequaquam transeunt in matrimonium.
- 3 Præsentia, & taciturnitas contrahendorum an sufficiat dum quicumque extranei contrahunt, ostenditur.
- 4 Coniuges ad tempus separandi sunt quando matrimonium contra prohibitionem inierunt.

CAP. Litteræ. I. Alexand. III.

IVDex quando interdicat mulieri ne alicui nubat, & ipsa spreto mandato contrahit, matrimonium tenet, sed pro mandato spreto imponenda est illi penitentia; & si præceperit iudex vt prius edeat ad domum matris, debet hoc facere, & postea ire ad maritum, ne mandatum iudicis contemnatur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarr. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 95. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 592. præsumpt. 1. num. 62. Matiens. in rubric. tit. 1. gloss. 1. num. 57. lib. 5. noua recopil. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 14. num. 18.

Sæpè amplexata fuisset, &c.] Notatur ad hoc quòd sponsalia, quæ re, & verbis de futuro appellamus, per oscula, amplexus, & similia signa nequaquam transeunt in matrimonium; vt per Couar. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 2. num. 2. Mascard. de probat. conclus. 1029. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. num. 62. Matiens. in rubric. tit. 1. gloss. 1. num. 57. lib. 5. noua recopil. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 14. num. 18.

A proprio viri sui fratre se desponsari, &c.] Notatur ad hoc quòd non est speciale dum parentes pro filiis contrahunt, vt sufficit præsentia, & taciturnitas, sed idem dicendum est de quocunq; extraneo, vt per Fr. Emman. in summ. cap. 234. num. 4. tom. 1. & saltem quoad internum forum, in illo enim quicum

quicumque respondeat satis esse ad valorem matrimonij, vel sponsalium, quoad verò forum externum minime sufficere, nisi parentes, aut tutores sint, tenent Viuald. in candel. part. 1. de sacrament. tit. de matrimon. num. 39. Angles in flor. Theolog. part. 1. quæst. de essential. matrimonij artic. 2. dub. 3. Petit. de Ledesma de matrimon. quæst. 45. art. 2. dub. 3. Vega lib. 3. sum. cap. 152. Henrich. in summ. lib. 11. cap. 2. num. 6. iuncto comment. littera P. Cæterum probabilius est speciale esse in parentibus, vnde si alij respondeant, desiderabitur aliud signum consensum internum exprimens vt valeant sponsalia, vel matrimonium, ita Gregor. l. 10. verbo no las puede, tit. 1. part. 4. Couar. de spons. part. 2. cap. 4. in initio num. 4. Matienf. in rubr. tit. 1. gloss. 5. num. 26. lib. 5. noua recop. Gutier. de matrimon. cap. 13. n. 2. Sanch. eod. tract. lib. 1. disp. 23. num. 7. vbi num. 15. respondet in hoc text. ad fuisse expressum consensum, vel vltra taciturnitatem interfuisse alia signa tacita consensum experimentia.

4 Mandatus quatenus, &c.] Notatur ad hoc quòd quamuis causa interdicens matrimonium sit temporalis, & matrimonium contra prohibitionem initum sit validum, conuictis prohibito fuit legitima, separandi sunt coniuges ad tempus in pœnam delicti, ne pœnæ immunitate præceptum iudicis iustum contemnere audeant: non obstat text. in cap. 2. inf. hoc tit. vbi huiusmodi matrimonium minime separandum esse decernitur, quia intelligitur de perpetua separatione: ita docent Couar. de sponsal. part. 2. cap. 6. in initio, num. 6. Ludouic. Lopez in instructor. conscient. part. 2. de matrimon. cap. 46. versic. porò aduertendum, Perez gloss. 1. pag. 493. tit. 2. lib. 8. Ordnam. Sanch. de matrimon. lib. 7. disput. 2. num. 14. vbi etiam aduertit, quamuis in hoc text. assignetur vnicus mensis, tempus hoc esse arbitrarium, & mensum illum poni hîc gratia exempli, & non ad arcendam iudicis facultatem.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia de futuro contraheuti cum vno si interdicatur ne ad alium transeat, & spretò interdicto contrahit de præsentì cum alio, tenet secundum matrimonium, sed pœnitentiam de excessu agere debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 96. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 592. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 17. cap. 3. & est post Concil. Lateran. sub Alex. II l. part. 6. cap. 28. Barbof. Collect. Tom. 11.
- 2 Matrimonium non est irritum si contra prohibitionem temporalem Pontificiam ineatur.
- 3 Index à quo generaliter potest intentare illa, quæ tendunt in faciliorem exitum causa appellationis, non tamen cognoscendo de eius viribus.
- 4 Contrahens cum aliqua contra prohibitionem à superiore ecclesiastico iusta de causa sibi facta peccat mortaliter.
- 5 Index à quo est appellatum in causa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente alteri nubant, non dicitur attentare.

C A P. Ex litteris. II.

1 Sponsalia de futuro contraheuti cum vno si interdicatur ne ad alium transeat, & spretò interdicto contrahit de præsentì cum alio, tenet secundum matrimonium, sed pœnitentiam de excessu agere debet. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 96. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 592. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 17. cap. 3. & est post Concil. Lateran. sub Alex. II l. part. 6. cap. 28. Barbof. Collect. Tom. 11.

Collige ex text. non esse irritum matrimonium si contra prohibitionem temporalem Pontificiam illud ineatur, vt per Sanch. de matrimon. lib. 7. disput. 2. num. 4. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. c. num. 189.

Eidem sub excommunicationis interminatione, &c.] Notatur ad hoc quòd index à quo generaliter potest intentare illa, quæ tendunt in faciliorem exitum causa appellationis, non tamen cognoscendo de viribus appellationis; vt per Duen. reg. 42. limit. 17. Corfet. in sing. appellatio licet index, Couar. practic. cap. 23. num. 1. versic. prima.

Alia tamen pœnitentia eis, &c.] Aduerte mortaliter peccare contraheutem cum aliqua quando interuenit prohibitio à superiore ecclesiastico ei facta, iusta de causa, ne cum illa contrahat, secus si certò sciat nullum subesse impedimentum, ita Valer. Reginald. d. lib. 3. c. num. 189. versic. tertio.

In gloss. Interminatione. ibi, comminatio tantum fit non sententia. Vide Tiraq. in l. si vnquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur, num. 255. Sayr. in clau. Reg. lib. 3. cap. 8. num. 19.

In gloss. Districtius. Notatur ad hoc quòd index à quo est appellatum in causa matrimoniali inhibendo partibus ne interim lite pendente nubant, non dicitur attentare, vt per Mascard. de probat. concl. 148. n. 22.

S V M M A R I V M.

- 1 Consanguinei vulgò dicti si contraxerunt contra præceptum iudicis, debent separari donec de causa cognoscatur.
- 2 Contrahentes contra prohibitionem à superiore factam sunt separandi.

C A P. De muliere. III. & fin.

Contraheere volentes, quibus Ecclesia eo quod consanguinei vulgò dicebantur, præcepit, seu interdicit ne contrahant, donec cognoscatur de consanguinitate, & ipse hoc non obstante contrahunt, sunt separandi sub pœna excommunicationis donec plenè constet de causa. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Collect. Innocent. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 97. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 593. remissuè Ximen. in concord. part. 1. hic text. est pars cap. de muliere, sup. de sponsalibus, quæ refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. sub illo tit. de sponsalib. cap. 5. §. illos, & est post Concil. Lateranens. sub Alex. III. part. 6. cap. 19. §. illos.

Probat hic text. contrahentes contra prohibitionem à superiore factam esse separandos, & sub pœna excommunicationis ne cohabitent quousque cognoscatur legitime eorum matrimonium possit, & debeat iure stare, vt per Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 3. c. num. 189. versic. tertio.

Qui filij sint legitimi.

TIT. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Filius vnde dicatur, ostenditur.
- 3 Filij definitio traditur.

- 4 *Declaratur sext. in l. filium definimus, ff. de his, qui sunt sui.*
- 5 *Filij, liberi, nati inter se maxime differunt.*
- 6 *Filij hi proprie dicuntur quos ipsi genuimus.*
- 7 *Liberiorum nomen licet ad filios referatur, latiore tamen habet significationem, quia ad nepotes veterinos porrigitur.*
- 8 *Nati an de filiis primi gradus proprie dicantur, ostenditur.*
- 9 *Liberiorum nomen illud proprium est ut de solis liberis personis proprie dicatur, natorum vero nomen etiam de servis, & brutis.*
- 10 *Filij appellatione in numero singulari femininum non continentur ex vi verbi, nec ex communi loquendi usu, sed per interpretationem extensivam.*
- 11 *Filiorum nomen in plurali ex communi loquendi usu filia comprehenduntur.*
- 12 *Legitimi tantum filij sunt adoptivi, quia à sola lege, non à natura probati sunt.*
- 13 *Legitimi & naturales simul dicuntur qui à natura & lege simul approbantur.*
- 14 *Illegitimi sunt, qui non ex iustis nuptiis verè, vel putative nati sunt.*
- 15 *Natib; qui dicantur, & quæ inter eos & spurios sit differentia, ostenditur.*
- 16 *Illegitimorum varia differentia traduntur.*
- 17 *Spuri; qui, & quotuplex dicantur, ostenditur.*

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præposit. Alex. de Neuo, Durand. in breuiario aureo iuris Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. libri quarti. Stephan. Ranchin. in continuat. ut. Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum. Petr. de Raucenna in compend. iur. Canon. Martin. Mefnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, à pag. 565. Goffred. & Holtiens. in summa huius tituli, Alexand. Cassan. & Anastaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Bartholom. Carthaginens. in expositione titulorum iuris Canonici, Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarratione, pag. 370. Canif. in summa iuris Canonici, nouissime Ioan. Honor. libri quarti summi. in Decretal. omnes sub hoc tit.

- 2 *Filij.] De huius nominis etymologia non satis apud Doctores constat, vt videre est apud Alciat. in l. filij, ff. de verborum significat. Tiraquel. in l. si unquam, in præfat. 1. ad fin. C. de reuocan. donat. Petr. Gregor. synagm. iuris lib. 10. cap. 3. num. 4. Sed frequentius nomen filius à φιλος, id est, amor, deriuari tradunt gloss. verbo appellantur in §. ult. Instit. qui tut. dari poss. Conan. lib. 10. commentar. iuris Civilis, cap. 1. num. 2. Rojas in epit. success. cap. 2. num. 5. cuius etymologie ratio posita est naturalium parentum amore in filios, quo nullus maior reperitur, l. ult. in princ. C. de furtis, l. liberorum, ad fin. ff. de verbor. signif.*
- 3 *Proprium filij distinctionem vulgè Doctores existimant tradi à Iurecons. Vlpiano in l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. dum inquit, filium cum definimus qui ex viro & uxore nascitur, & ibi Petr. Castald. & Aguiar. Bart. adnotarunt, atque etiam Bald. & Angel. & alij communiter, vt refert Iaf. in l. hac consultiissima, §. ex imperfecto, num. 4. C. de testam. notant etiam nouiores omnes, vt constat ex Corraf. miscel. lib. 1. cap. 7. Petr. Gregor. d. lib. 10. cap. 3. num. 6. Paleot. de nothiis & spur. cap. 27. à princ. Rojas success. cap. 1. num. 4. Verùm hæc Vlpiani decisio non videret continere absolutam filij definitionem, cum filiorum nomen attenda sua origine, & proprietate tam de legitimis, quam de illegitimis proprie dicatur, nam in*

legis dispositionibus appellatione filiorum contineri naturales probat text. in l. parentes, ff. de in ius vocando, & in pœnis, l. hoc accusare, §. omnis, ff. de accusat. & facere desicere conditionem notant Doctores communiter per text. ibi, in l. ex facto, §. si quis rogatus, il 1. ff. ad Trebell. l. Lucius 90. §. fin. in fine, ff. de legat. 2. & ex his confunditur dictum quorundam dicentium & existimantium, filiorum nomen solum legitimis, liberorum omnibus conuenire, vt voluit Dec. in cap. in præsentia, num. 4. ad fin. de probat. Sed merito reprobat Costa in l. Gallus, §. & quid sit tantum, part. 5. à num. 74. tum quia filiorum appellatio naturalior est, l. iucelas, in fine princip. ff. de capitis dimin. subindeque magis naturalibus competit, quam nomen liberorum, tum quia in l. 1. ff. soluto matrimo. Doctores communiter notant nomen liberis magis ad legitimos referri, vt docet ibi Rip. num. 18. tum denique ex l. huius, ff. de vulgari, vbi Alciat. num. 10. vnde etiam magis ad verum accedere videbatur resolutio Panormitan. in d. cap. in præsentia, ex num. 22. dum ait filiorum nomine naturales, liberorum verò appellatione solos legitimos contineri; sed merito etiam hanc differentiam improbat Paleot. de nothiis & spuris, cap. 10. num. 9. promiscue enim filiorum & liberorum nomine vtuntur Iureconsulti, vt ostendit Cuiac. lib. 3. obseruat. 37. Ego verò in hac materia, quæ latissima est, non immoror, quia latè de ea egi in meo tractatu de appellatiua verborum vtriusque significat. appell. 99. vbi ostendo appellatione filiorum qui veniant, & præcipue ex num. 13. an & quando filiorum nomine comprehendantur legitimi, naturales, & spurij.

Non obstat text. in d. l. filium definimus, ibi, ex viro, & uxore. nam respondent multi eam definitionem referendam esse ad solos filios naturales, & legitimos simul, vt sentit Bart. & explicat Bero. ibi, sed vt apparet ex littera, verius est in tota illa decisione voluisse Iureconsult. tradere veram filij distinctionem, seu quandam regulam, aut generalem determinationem, quod scilicet filius illius quis esse præsumitur, ex cuius uxore insimul cum eo cohabitante nascitur, nec nouum est vtroque iure verbum definimus accipi pro decernimus, aut presumimus, & definitionem pro regula, vt in l. suos quoque, §. puto, ibi, ad generalem definitionem, ff. de heret. instit. & in l. mora, ff. de vsur. iuncta explicatione Corraf. lib. 2. miscel. cap. 6.

Tria sunt nomina filij, liberi, nati, qui licet inter se maximam habere similitudinem, & ferè synonymam esse videantur, nihilominus tum origine sua, tum etiam secundum communem loquendi usum inter se maxime differunt. Filij enim hi proprie dicuntur, quos ipsi genuimus, & soler vsurpari, prout à nepotibus, & aliis vlterioribus gradibus distinguuntur, vt deducitur ex l. quod si nepotes, ff. de testam. & ex §. vltim. Instit. qui testam. tutor. dari poss. Liberiorum verò nomen licet etiam ad filios referatur, vt 7 in toto tit. ff. de liberis, & posthum. latiore tamen habet significationem. nam ad nepotes veterinos porrigitur d. l. liberorum 220. ff. de verbor. signif. d. l. quod si nepotes.

De natorum verò nomine magna est inter recentiores pugna. nam ad nepotes etiam extendi potest, vt docet Modestinus in l. natorum 104. ff. de verbor. significat. sed malè ex Græco versum esse potius quam verti debuisset, d. l. liberorum, scribit ibi, Alciat. atque etiam Curt. Burg. coniecit. lib. 1. cap. 50. contententes natos de solis filiis primi gradus proprie dici. Sed contrarium, immò natorum, & liberorum appellatione quo ad hoc non differre, benèque verum esse Modesti-

num contendit Conan. *comment. iuris Ciuilib. lib. 10. cap. 1. num. 1.* Nota nihilominus huius nominis liberorum illud esse proprium, vt propriè de solis liberis personis dicatur; natorum verò nomina etiam de seruis, atque etiam de brutis, ex Colum. dum inquit, *equas amore natorum, nisi fiat partu noxam trahere.*

10 Opportunè in præsentino occurrit inuestigare quare de solis filiis in masculino genere hæc rubr. concipiatur, cum tamen per totum titulum promiscuè Pontifices non solum de legitimitate filiorum, sed etiam filiarum agant, vt in *cap. 1. & in cap. causam qua 4. & in cap. peruenit 11. infr. hoc tit.* Aliqui respondent hoc factum fuisse, quia filiorum appellatione filiarum continentur, quorum memini *d. tract. de appell. verborum vtriusque iuris signific. appellat. 99. ex num. 48.* confirmantes quia generaliter receptum est masculinum concipere fœmininum. Sed magis arripit resolutio quæ placuit Costæ in *cap. si pater, verbo vtrumque num. 1. de testam. in 6. & sentit Valasc. de iure emphyt. quest. 41. num. 3. versif. idem*, dum aiunt appellatione filij in numero singulari fœmininum non contineri ex vi verbi, nec etiam ex communi loquendi vsu, sed aliquando per interpretationem extensiuam, vt bene probat text. in *l. iusta 201. ff. de verb. signific. & in l. Herennius 122. ff. cod. tit.* sic procedunt text. in *l. 1. §. sed est inuentionum, ff. de ventre in possess. mit.* vbi exheredatio vno filio non videtur filia exheredata, & in *l. libertum, §. fin. ff. de ritu nupt. vnde ad text. in l. sed est, §. ob senatusconsult. ff. ad Macedon.* dum præstat Macedonianum loquens de filio continere filiam, responderet ex ratione procedere, quia ratio Senatusconsulti fortius in filiabus vigeat, vt bene explicat Conan. *comment. lib. 7. cap. 2.*

11 num. 5. Per contrarium autem filiorum nomen in plurali licet non ex verbi proprietate, vt contendit Cost. *d. num. 1.* saltem ex communi vsu loquendi filias etiam comprehendit, vt satis probatur ex *l. si ita scriptum 46. ff. de legat. 2. & l. si quis ita 16. ff. de testam. intel.* & hic colligitur intellectus ad text. difficilem in *l. quisquis 116. ff. de verb. signific.* vbi Modestinus reprobat Labeonis sententiam negantis in ea loquutione, *quisquis mihi filius, filiove*, filiam contineri, & Proculum affirmantem sequitur, & merito, non ex proprietate verborum vt ipse Modestinus significat, ibi, *Labeo videtur verborum figuram sequi*, sed ex communi vsu, iuxta quem mens testantis sub ea forma videtur quoque filias comprehendere, ex modò dictis. Retenta igitur hac distinctione facile resolutur proposita difficultas, cum enim in plurali nœmero concipiatur hæc rubr. *qui filij sint leg.* necessarium non fuit addere, quæve filiarum, licet per diffusum tituli de vtriusque Pontifices agant promiscuè.

12 Legitimi.] Filij in duplici sunt differentia, alij legitimi, alij illegitimi dicuntur. Legitimi vel sunt legitimi tantum, vel legitimi ac naturales simul: legitimi tantum sunt adoptiui, quia à sola lege, non à natura probati sunt, qui tamen an & quando veniant appellatione filiorum, dixi *in d. tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. appellat. 99. num. 75. cum seqq. & ibi citatis addo optimam decisionem in Burgi S. Domini iurispatronatus 6. Martij 1625. coram bonæ mem. Vbaldo.* Legitimi & naturales simul dicuntur qui natura & lege simul approbantur, id est, qui ex iustis nuptiis secundum patriæ morem veris, vel putatiuis sunt procreati, *princip. Instit. de patria potest. l. filium defimus, ff. de his, qui sunt sui*, text. optimus in *Auth. quibus modis naturales efficiantur sui, §. natura, versif. legitimi collat. 7.* notat Petr. Gregor. *syn-*

Barbof. *Collect. Tom. II.*

ragm. iuris lib. 10. cap. 3. num. 6. Paleot. de nothiis, & spur. cap. 3. ex num. 3. Rojas in epit. success. cap. 1. à num. 8.

Illegitimi per contrarium tantum sunt, qui non ex iustis nuptiis verè, vel putatiuè nati sunt, vt probat text. in *d. auth. §. quod verò*, notat Paleot. *d. cap. 3.* hi namque Græco nomine nothi dicebantur, quamuis enim Quintil. dicat nullum nomen Latinum posse pro illo Græco poni, & alij aliis modis explicent, quos refert Paleot. *cap. 17.* vbi nothos naturales esse magis probat, quod etiam tenet Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 5. à princip.* melius tamen alij resoluunt nothos Græcè appellari omnes eos, qui non ex iustis nuptiis nascuntur, & ideo tam ad spurios, quam ad naturales referuntur in discursu illius Auth. atque ita explicant Curt. Burgenf. *coniectur. lib. 3. cap. 8. Ferrand. in iuris partes lib. 2. cap. 98.* Conan. *commentar. iuris lib. 2. cap. 16. num. 2.* Petr. Gregor. *d. cap. 3. num. 19.* sic intelligentes differentiam Pontificis in *cap. nisi, de renunciat.* inter nothos & spurios, hi enim ad naturales nunquam pertinent, illi verò etiam ad hos propriè referuntur, quicquid gloss. ibi verbo *Manzares*, (quam inaduerterent sequuntur alij, vt per Rojas *d. cap. 1. num. 15. & 18.*) in ipsis versibus explicare nitatur, Manzares etiam de omnibus illegitimis dici.

Illegitimorum varias differentias adnotantur Doctores, ex eo quia, vt supra diximus, illegitimi sunt qui non ex iustis nuptiis, seu extra matrimonium nascuntur, constat namque varios esse modos, quibus extra matrimonium nasci poterunt, scilicet, vel quia de facto matrimonium contractum non est inter eos, qui contrahere poterunt: vel quia nec contraxerunt, nec poterunt contrahere: vel quia cum de iure non possent, de facto contraxerunt; igitur merito variæ species illegitimorum distinguuntur; sed ad duas præcipuè rediguntur, ad naturales scilicet, & spurios; ij verò ad diuersos gradus, naturales aliter secundum ius Ciuile, aliter secundum Pontificium iudicandos resoluti communis. nam iure Ciuili attento, inquit, eos solos esse, qui ex soluto & vnica concubina æquè vxoris loco habita domi semper eo affecta retenta, cum qua neque stuprum, neque incestus cadere poterunt, procreati fuerint, vt colligitur ex *l. 1. & per rot. ff. de concubin. l. Masurius*, vbi recentiores, *ff. de verb. signific.* Attento verò iure Canonico, ait eadem communis naturales esse omnes illos, qui nascuntur ex his, inter quos potuit esse matrimonium, ita gloss. verbo *conjugata*, vbi post Ioan. Andr. notat Abb. à num. 17. in *cap. innotuit, de elect.* & est recepta sententia, & distinctio secundum Paleot. *de nothiis & spur. cap. 12.* Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 4. num. 3.* Lara in *l. si quis à liberis, in princ. num. 89.* Rojas *cap. 10. à princip.* Chald. Pereira *de nomin. emphyt. quest. 21. ex n. 4.* Valasc. *conf. 134. à num. 5.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 165.* Cuius autem differentia inter vtrumque ius fundamentum ex eo deducitur, quia licet vtroque iure naturales per subsequens matrimonium legitimi efficiantur, iure tamen ciuili soli ad hunc effectum dicuntur naturales, qui ex concubina prædicto modo domi retenta suscipiuntur, *§. vlt. Instit. de nupt.* at verò attento iure Canonico sufficit quòd suscepti sint ex soluta & soluto, inter quos potuit esse matrimonium, *cap. tanta, infr. hoc tit.* vbi dicam. Verum multi & melius negant hanc inter vtrumque ius differentiam, referentes eam ad communem vsum, ita Ioan. Andr. & Abb. *dictis locis*, & latè prosequitur argumentis communis satisfaciens Lara in *d. princ. à num. 82.* Sarmien. *lib. 1. select. cap. 7. à princ.* Cruentates *l. 11. Tauri à n. 128.*

& iuxta hanc sententiam notantur Auctores grauis-
simi hodie raros esse, vel nullos filios naturales;
cū enim concubinalus, ex quo iuxta prædicta na-
scuntur naturales, lege Canonica sit improbus *cap.*
nemo 32. quest. 4. Concil. Trident. sess. 24. de reformat.
cap. 8. inferunt iam hodie naturales propter non repe-
riri, quod docuit Oldrad. conf. 196. & Cuiac. lib. 5. ob-
seru. 6. in fine.

- 17 Spuriij verò per contrarium cēsendi sunt omnes,
qui ex illis nascuntur, qui matrimonium non potue-
runt contrahere, vt eleganter docet text. *in l. vulgo*
concepi, ff. de his qui sunt sui, ibi, vulgo concepi dicuntur
qui patrem demonstrare non possunt quidem, sed cum ha-
bent quem habere non iur., qui & spurij appellantur. Qui-
bus verbis apertè Iureconsultus duos distinguit spu-
riorum modos, alios scilicet, qui patrem certum non
habent, vt sunt nati è meretricibus, vel aliis cum
quibus multi habent consuetudinem, qui propterea
omissis variis etymologiis, de quibus Rojas cap. 1.
num. 11. & cap. 19. num. 1. à duabus litteris S. P. qui-
bus à Romanis significabantur, quasi sine patre filij
dicebantur, vt docet Iustin. in §. si aduersus, Instit. de
nupt. & ex multis explicatur Couar. de sponsalib. p. 2.
cap. 8. §. 5. à princip. Paleot. cap. 16. num. 4. Rojas d.
cap. 19. num. 6. Ceruantes l. 9. Tauri, num. 19. Salorzan.
de parricid. lib. 2. cap. 3. Alij verò sunt spurij, qui pa-
trē certum habent, sed quem legibus habere non
licet, vt sunt nati ex his quos matrimonium con-
trahere lex vetat, veluti, ex consanguineis, aut
vxoratis, vel voto solemnī adstrictis. Sed hi in du-
plici sunt differentia, vel enim sunt spurij simpli-
citer, vel ex damnato coitu procreati; illi dicuntur
omnes, qui nascuntur ex coniunctione quam leges
humanæ nulla exteriori pœna coërent, hi verò quan-
do lex humana aliquam pœnam præscribit, & in præ-
dictis exemplis de natis ex consanguinea, vxorata,
vel moniali, de quibus agit text. in auct. quibus modis
naturales efficiantur sui, §. vltim. Exemplum verò spu-
riorum simpliciter Doctores adducunt de filio nato
ex vxorato, & soluta, nulla enim pœna hic coitus
punitur, l. 1. C. ad leg. Iul. de adulter. & ideo Doctores
magis communiter inferunt filios sic natos ex damna-
to coitu procreatos non esse, vt ex Castro. Alexand. &
aliis ostendit Couar. d. §. 5. num. 16. & post Anton.
Gom. l. 9. Tauri, num. 14. receptum testatur Valasc.
cons. 29. num. 6. & 13. quicquid dubitet Molin. de Instit.
trast. 2. disput. 167. concl. 4. Ex hac autem differentia
inter alios notabilis ille effectus resultat, quia filij
simpliciter spurij matri non illustri sunt successibiles,
& è contra l. si spurius, l. hac parte, ff. vnde cognati, l. si
qua illustri, C. ad Orficiam, non ita si ex damnato coitu
sunt procreati, vt notant Doctores per text. ibi in
Auct. ex complexu, C. de incestu nupt. Couar. vbi pro-
ximè, Valasc. d. consil. 29. num. 9. Duen. reg. 366.
limit. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Naturalis ex soluto genitus & soluta, legitimitur per
subsequens parentum coniugium etiam quoad hære-
ditatem.
- 2 Maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere potest
sine mandato.
- 3 Coniuncta persona excepto patre sine mandato ea agere
non possunt, quæ speciale mandatum requirunt.
- 4 Vxor pro marito agere non potest.
- 5 Diffamatus ab aliquo de illegitimitate potest petere in
iudicio vt legitimus declaretur, &c.

Illegitimus naturalis natus ex soluto, & soluta per
subsequens matrimonium legitimitur etiam quoad
hæreditatem, & si pater vult eum ob hanc causam
hæreditate priuare, est excommunicandus. Colligunt
ex Ordinar. Abb. antiq. Collet. Zabarel. Ioan. Andr.
Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand.
de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti*
iuris Pontificij, pag. 97. Alagona in compendio iuris Cano-
nici, pag. 593. remissiuè Ximen in concord. p. 1. refertur
ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 13. cap. 1.
& est post Concil. Lateran. sub Alexand. III. p. 33.
cap. 3.

Conquestus est nobis H, &c.] Notatur ad hoc quòd
maritus de vxoris legitimitate in iudicio agere potest
sine mandato, consonant text. *in cap. constitutus, supr. de*
procur. & in cap. vlt. de confessio, docent Host. Ioan. Andr.
Butr. Anch. Zabarel. & Præpos. in presenti, & alij de quib-
us Alphan. collect. 648. quibus adde Tiraq. de retract.
tit. 1. §. 10. gloss. 1. à princ. qui omnes adducunt similem
text. in l. maritus, C. de procurat. & in l. vltima, §. sancimus,
C. de pactis conuen. ac proinde rationem illam, quia negari
non potest vxorem esse personam coniunctam vi-
ro suo, tum ex reg. l. 1. ff. de ritu nupt. tum etiam ex reg.
text. in cap. debitum, de bigam. Vnde tanquam persona
coniuncta debet maritus admitti, quamuis vxoris
mandatum non habeat, ex reg. l. sed, & hac. ff. de procur.
& l. exigendi, C. eod. etiam si inuita, & renitens sit vxor,
ex noua constitutione d. l. maritus.

Licet autem coniunctæ personæ excepto patre sine
mandato ea agere non possint, quæ speciale manda-
tum requirunt, Couar. *lib. 1. var. cap. 6. num. 5. Tiraq. d.*
tit. 1. §. 1. gloss. 1; n. 34. Garc. reg. 21. limit. 7. Chald. Pe-
reira in l. si curatorem, verbo implorandum, n. 8. cum seqq.
Maritus tamen hæc omnia agere potest sine aliquo
vxoris mandato, tum quia liberam habet facultatem,
l. procurator, cui generaliter 57. ff. de procur. & cap. qui ad
agendum, in fine, eod. tit. in 6. tum etiam ex ratione text.
quæ in omnibus pariter concludit. Sic etiam similiter
licet receptum sit coniunctam personam pro con-
iuncta in causis spiritualibus sine mandato admitten-
dam non esse, gloss. 1. vers. sed credo, in cap. coram 34.
supr. de officio deleg. recepta per citatos ibi; in marito
tamen hoc locum non habet, hic enim etiam in spi-
ritualibus debet admitti sine vxoris mandato ex li-
bera potestate ei à lege concessa, quæ etiam exten-
ditur ad ea, quæ speciale mandatum requirunt, tum
quia de aliis coniunctis ad maritum non infer-
tur consequentia, tum denique ex text. in presen-
ti, vbi nisi diuinando suppletur mandatum vxoris,
sine eo admissus est maritus de eius legitimitate
agens.

Quare autem maritus liberam habeat potestatem
agendi causas vxoris absentis, & inuitæ, ex *suprà* di-
ctis, vxor tamen non ita pro marito agere poterit vt
probat *l. qui absente, C. de procurat.* curicè interroget
aliquis. Ratio facilis est, quamuis enim vxor marito
suo æque sit coniuncta, vt ipse maritus vxori, in vxore
tamen non solū deficit, verū etiam in contra-
rium militat ratio propter quam marito libera illa
potestas conceditur, ne scilicet fœminæ in contume-
liam matronalis pudoris irreuerenter irruant conten-
tione iudicia, quæ si exigat vt maritus admittatur in
causis vxoris contradicentis, fortius concludit vxor-
tem ipsam pro marito admittendam non esse sine
mandato, vt latè prosequitur Tiraq. *de legibus conub.*
l. 10. à num. 31.

5 *R. patris mulieris ipsam exheredare, &c.*] Notatur ad hoc, quòd is, qui ab altero diffamatur, quòd sit illegitimus, potest petere in iudicio, vt legitimus declaratur, & aduersario non agenti, ex excipienti perpetuum silentium super illegitimitate, & hæreditate imponatur, nisi illegitimitatem probauerit, vt per Menochium *consil. 3 66. num. 5.* nam diffamatio, & iactatio, seu verbalis molestia non sufficit vt quis in iudicio audiatur cogens aduersarium agere de iure, quod extra iudicium dicit, seu iactat ad se pertinere, excepto speciali casu *l. diffamari, C. de ingen. & manumiss.* quando scilicet quis diffamatur de statu personæ ingenuitatem, seruitutem, aut similem qualitatem respiciente. Ita Ordin. Regia Lusitanorum *lib. 3. tit. 11. §. 4.* Anton. Gomez *tom. 3. variarum, cap. 1. num. 18.* Sarmient. *selecl. lib. 1. cap. 2.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium in facie Ecclesie contractum si separetur filij geniti, vel concepti ante sententiam sunt legitimi.*
- 2 *Legitimi sunt filij concepti ante sententiam diuortij à parentibus, qui bona fide contraxerunt, licet inter eos existat impedimentum propter quod postea matrimonium iudicio Ecclesie fuit separatum.*
- 3 *Legitimi sunt censendi filij suscepti ex matrimonio, quod iusto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt, & num. 17.*
- 4 *Filij suscepti à parentibus qui publicè, & bona fide contraxerunt verè, & propriè sunt legitimi.*
- 5 *Filij ex bona fide parentum legitimi ad Ordines sacros, & ad Episcopatus sunt admittendi.*
- 6 *Ecclesiasticam emphyteusim obtinere possunt filij ex bona fide parentum legitimi.*
- 7 *Legitimi per bonam fidem parentum admittuntur ad feud, & maioratus successiones.*
- 8 *Legitimi per bonam fidem parentum, an succedant in maioratu feudo, emphyteusi, aut fideicommissio, si adfit clausula, vt succedant ij soli, qui ex legitimo matrimonio procreati fuerint, ostenditur.*
- 9 *Filij ex matrimonio putativo quoad vtrumque parentem legitimi sunt, si vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamuis alter habeat malam fidem.*
- 10 *Parens, qui habet malam fidem impedimenti, non gaudet iure legitimi parentis.*
- 11 *Matrimonium clandestinum dicitur quoad pœnas, cui desunt denunciations.*
- 12 *Filij suscepti à parentibus matrimonium clandestinè contrahentibus, indistinctè sunt illegitimi.*
- 13 *Legitimi sunt filij nati post litem contestatam super matrimonio publicè contracto, quod per sententiam postea nullam fuit declaratum.*
- 14 *Successiones filiorum in bonis parentum origo, & necessitas eis ex iure ciuili prouenit, imò iure natura debitam esse defenditur.*
- 15 *Legitima non potest lege, vel statuto auferri.*
- 16 *Mater sola non alit filium, qui fuit conceptus in matrimonio putativo, quod exinde fuit dissolutum.*
- 18 *Legitimi an sint filij suscepti à parentibus, qui de validitate matrimonij dubij erant, ostenditur.*
- 19 *Coniuges quando de matrimonij validitate dubitant, huiusmodi dubium secularium est, ac per consequens non inducit malam fidem.*
- 20 *Matrimonium etiam publicè contractum coram parochio, & testibus, omissis tamen denunciationibus, censetur clandestinum quoad iustitiam, & alios effectus.*
- 21 *Matrimonium publicum non dicitur, quod coram ma-*

- gna hominum frequentia convocatis etiam amicis, & vicinis contractum fuit.*
- 22 *Illegitimi sunt filij, etiam in conscientia foro, qui ex matrimonio clandestino, & stante impedimento dirimente suscepti sunt, quamuis parentes in rei veritate illud ignorauerint.*
 - 23 *Respondetur fundamentis contraria opinionis.*
 - 24 *Filij legitimi non sunt, si matrimonium clandestinè sine denunciationibus celebretur in mortis articulo cum muliere, ex qua egrotans prolem suscepit.*
 - 25 *Datur differentiæ ratio quare in l. vlt. C. de liberali causa filij nati pendente lite super statu matris sequantur conditionem, qua de matre iudicabitur, filij verò nati lite pendente super validitate matrimonij legitimi iudicentur, quamuis contra matrimonium feratur sententia illud inualidum pronuncians.*
 - 26 *Alimenta vt filio lite pendente, quem pater filium esse negat, assignet iudex, debet summariam præmittere informationem, & si presumptio aliqua sit pro filio, debet interim per iudicem pronunciarì vt alatur.*
 - 27 *Cautio de reddendis alimentis, si in causa filius succumbat an ab eo sit exigenda, remissiuè.*

C A P. Cùm inter. II.

Q Vando duo publicè, & sine contradictione Ecclesie contrahunt, & postea canonicè per sententiam fit diuortium, filij qui nati, vel concepti sunt ante sententiam, habentur legitimi, & succedunt hæreditario iure in bona paterna, & sunt nutriendi. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Canif. Cuiac. Alex. de Neuo, Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 98.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 593.* remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 2.* & est post Conc. Lateranen. sub Alexand. III. *p. 33. cap. 5.*

Collige ex text. legitimos esse filios conceptos ante sententiam diuortij à parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, licet inter eos existat impedimentum propter quod postea matrimonium iudicio Ecclesie fuit separatum, vt per Couarr. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 1.* Gail. *lib. 2. obseruat. 48. num. 6.* Paleot. *de nobilitat. & spur. cap. 9.* Gabr. *lib. 6. commun. tit. de legitimat. conclus. 4.* Seruan. *ad l. sextam Tauri, num. 11. cum seqq.* Peregr. *de fideicom. art. 24. num. 67.* Menoch. *de presump. lib. 4. presump. 77.* Baptista Costa *de facti scientia, & ignor. centur. 2. inspec. 38. num. 5. cum seqq.* Castil. *quotid. questionum, lib. 2. cap. 11. n. 3. & 7.* Basil. Pont. *de Sacram. matrim. lib. 11. cap. 8. ex num. 1.* Nam legitimi sunt censendi filij suscepti ex matrimonio, quod iusto facti vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt, vt per Couarr. *d. cap. 8. §. 1. num. 9.* Paleot. *d. cap. 9. num. 9. ad fin.* Peregr. *d. art. 64. num. 69. vbi n. 68.* aduertit ad hunc effectum sufficere matrimonium putatiuum ex errore iniusto, quia titulus putatiuus quamuis ex errore iniusto proueniens bonam fidem causat.

Filij eorum non debent exinde sustinere iacturam.] Ergo filij suscepti à parentibus, qui publicè bona fide contraxerunt, verè, & propriè legitimi sunt, vt docent Couarr. *d. §. 1. num. 1.* Paleot. *d. cap. 9. num. 14.* Gabriel *d. conclus. 4. num. 13.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 16. quæst. 5.* Menoch. *de presump. lib. 4. presump. 77. à num. 5.* & alij, quos copiosissimè refert Castil. *quotidian. lib. 2. cap. 11. num. 5. & 6.* Atellan. *de var. iur. & iur. imper. cap. 5. num. 83.* Bammacar. *in cap. naturalis, si de fundo defunctor. controu. in vsibus feudor. quæst. 9. num. 96.* Faiard. *in tract. de legitimat. per subsequens matrimon. num. 167. vbi n. 168.* subdit quòd in dubio requisita bona fides præsumi-

tur, ita ut si illi instituatur heredes à testatore, qui credebatur eos esse natos ex iusto matrimonio, adhuc institutio non corrumpitur, quandoquidem ij filij quoad suum commòdum censentur verè & propriè legitimi, & dicuntur sui heredes, & in potestate patris, Menoch. *de presump. lib. 4. presump. 24. num. 9.*

5 Vnde ad sacros Ordines huiusmodi filios ex bona fide parentum legitimos admittendos esse vltra supra citatos, resoluitur Soar. *tom. 5. de censur. disp. 5. sect. 1. n. 6. cum seqq. Sayr. eod. tract. lib. 6. c. 10. à n. 31. Auil. eod. tr. p. 7. disp. 3. dub. 6. Bellet. *disquis. cleric. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 3. n. 2. 3.* Et ad Episcopatu' vt per multos, quos refert & sequitur Castil. *d. c. 11. n. 19.* atque etiam ad Ecclesiasticam emphyteusim, vt post Dec. resoluit Chald. Pereira *de nominatione emphyt. quest. 25. n. 38.* Sic etiam licet legitimati à feudi successione repellantur cap. 1. §. *naturales, si de feudo fuerit controversia inter dominum, & agnatos,* admittuntur tamen legitimi per bonam fidem parentum, communis est Sontheim. *de feudis, p. 9. num. 37. Gabr. d. conclus. 4. num. 14.* Sic denique licet bastardij non admittantur ad maioratus successionem, admittuntur tamen illegitimi ex bona fide, vt probat Molina *de primog. lib. 13. cap. 1. num. 12.* & reliqui omnes veram esse sententiam sine difficultate admittentes quando maioratus simpliciter est institutus, vel emphyteusim simpliciter concessa.*

8 Ardua tamen est inter scribentes controversia, an idem sit resolvendum quando in maioratu, feudo, emphyteusim, aut fideicommissio adiecta est clausula, vt succedant ij soli, qui ex legitimo matrimonio procreati fuerint. Partem enim affirmatiuam quòd adhuc stante ea clausula legitimi ex bona fide parentum sint admittendi, resoluit Dec. *confil. 153.* quem multis latè tuetur Soc. *in conf. 39. vol. 3.* & sine dubio est magis recepta, ex Couarr. *d. part. 2. cap. 8. §. 1. num. 3.* Molina *d. cap. 1. num. 15.* Menoch. *de presump. lib. 4. presump. 77. num. 6.* Mantica *de coniect. vt. volunt. lib. 11. tit. 8. n. 24.* Castil. *d. cap. 11. num. 12. & 17.* Peregr. *d. art. 25. à n. 72.* Contrariam verò negatiuam partem quòd in his terminis stante clausula prædicta nequeant succedere legitimi ex bona fide parentum, tuetur Curt. *in cons. 64. num. 8. vol. 1.* sequitur Fulu. *Pac. de probat. lib. 2. cap. 16. num. 69. vers. ex quo inferitur.* & in puncto iuris veriorum esse concludit Chald. Pereira *d. quest. 21. n. 44.* & de ea dubitans cogitandum relinquat Carol. Ruin. *in l. Galibus, §. si eius. num. 3. ff. de liber. & posth.*

9 Cum parentes eorum. Quamvis text. in presenti parentum in numero plurali faciat mentionem, quasi videatur exigere ad legitimitatè bonam fidem vtriusque parentis, cum tamen referatur verbum illud ad publicitatem, intrat resolutio communis DD. quòd filij ex matrimonio putatiuo quoad vtrumque parentem legitimi sunt, si vnus ex parentibus fuerit in bona fide, quamuis alter habeat malam fidem, vt docent gloss. *verbo ambo, in cap. cum inhibito, de clandest. despons. Duen. reg. 150. limit. 2. vers. circa,* Gabr. *d. conclus. 4. num. 4.* Peregr. *d. art. 24. num. 66.* Costa *in cap. si pater, de testam. lib. 6. verbo vxorem, num. 4.* Seruan. *d. l. 6. Tauri, num. 13.* Azor. *d. cap. 16. quest. 3.* Matien. *in rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 116. lib. 5. noua recop. Sanch. de marim. lib. 8. disp. 34. num. 46.* Gutier. *eod. tract. cap. 7. 1. Rota decis. 354. num. 3. inter impress. Farin. post lib. 2. Seraphin. decis. 1099. num. 1.* Sanchetarel. *var. quest. 20. num. 4.* me citato *in hoc loco,* Faiard. *vbi supra, num. 169.* quæ quidem resolutio vera est respectu filij, & in eius favore, & respectu parentis, qui in bona fide fuit, non verò respectu parentis, qui malam fidem habuit, hunc enim non gaudere iure legitimi parentis, resoluit Costa *d. verbo vxorem, n. 21. cum seqq. Seruan. d. l. 6. num. 16. D. Barbosa in l. si cum dotem, §. in num. 12. ff. sol. matrim. Sanchez d. disp. 44. n. 46.*

vide plures alios, quos citauit ad cap. *ex tenore, verbo ignaram, infr. hoc tit.*

Publicè contraxisse. Id est, præmissis denunciationibus, Sanchez *de marim. lib. 3. disp. 1. num. 12.* Matrimonium enim clandestinum dicitur quoad pœnas, cui defunt denunciations, Perez *l. 1. vers. plura tamen, pag. 3. 8. tit. 1. lib. 5. Ordin. Menoch. consil. 69. num. 70.* Fulu. *Pac. de probat. lib. 2. cap. 16. num. 69. vers. ego nescio, Gutier. pract. lib. 2. quest. 4. num. 13. & de marim. cap. 55. num. 5.* Sanchez *d. disp. 1. num. 10.* & plures alij, quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 32. num. 8.* Vnde filios susceptos à parentibus matrimonium clandestinè contrahentibus indistinctè illegitimos esse, quia in iis, qui clam contraxerunt, semper scientia, & mala fides vtroque iure præsumitur, docent Seruan. *d. l. 6. num. 22.* Fr. Eminent. *sum. tom. 1. cap. 221. num. 3.* Henriquez *in summa, lib. 11. cap. 20. §. 1. Peregr. d. art. 24. num. 8.* Castil. *d. cap. 11. num. 8.* Sanchez *d. lib. 3. disp. 42. num. 6.*

Ante latam sententiam. Notatur ad hoc, quòd filij nati post litem contestatam super matrimonio publicè contracto, quod per sententiam postea nullum fuit declaratum, legitimi sunt, vt per Couarr. *d. cap. 8. §. 1. num. 5. cum seqq. Gabr. d. conclus. 4. n. 12.* Peregr. *d. art. 24. num. 70.* Azor. *instit. mora, part. 2. lib. 2. cap. 13. quest. 6.* Sayr. *de censur. lib. 6. cap. 10. num. 33.* Nam litis contestatio non inducit malam fidem quoad vsus matrimoniales inter parentes, qui à principio bona fide contraxerunt, nec coniuges pendente lite priuari possunt suæ possessionis commodo, aut suspendi inter eos carnale cõmercium, iuxta text. *in cap. 2. supr. vt lite pendente, & iuxta regulam generalem contiuanda possessione lite pendente, quæ probatur in cap. 1. illo tit. & quæ latissimè prosequitur Lancelot. de attentatis. p. 2. cap. 4. limit. 1. cap. 2. iuncta reg. & recepta interpretatione illius cap. 2. ibi, ante probatam accusationem, ex quo defumitur quòd ante prolatam diffinitiuam sententiam non dicuntur factæ probationes, neque liquere de causa, vt per Abb. *hic num. 5. & 6.* Amplia & extendere idem esse lata sententia pendente appellatione, vt per Vincent. *de Franchis decis. 130. num. 3.* nam conceptos appellatione pendente à sententia lata contra matrimonium legitimos fieri resoluit Bellet. *disquis. cleric. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 3. num. 23. in fine.* Faiard. *d. tract. num. 175.**

In bona paterna hereditario iure succedant. Notatur ad hoc, quòd successioni filiorum in bonis parentum origo, & necessitas ex iure Ciuili prouenit, vt per Dyn. *in reg. inductum, num. 2. cum seqq. de reg. iuris, lib. 6.* sequitur Bar. *in l. Titio centum, §. Titio genero, num. 6. ff. de condit. & demonstrat. & receptam sententiam proficitur Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, num. 149. cum seqq. ff. de liber. agnosc. communem dicit Ceual. commun. contra commun. quest. 112. à princip. Cæterum contrarium, imò filiis legitimam portionem seu successiõnem in bonis parentum iure natura debitam esse, tenent Gomez *tom. 1. variis. cap. 1. à num. 2.* Corral. *lib. 3. miscellan. cap. 16. à num. 3.* Rojas *de success. cap. 7. à princip. Molin. de primog. lib. 2. cap. 1. à num. 14.* Spin. *in speculo testament. gloss. 17. à num. 19.* Azor. *d. part. 2. lib. 2. cap. 17.* hinc inferentes ad varias quæstiones, & præcipuè non posse lege, vt statuto hanc legitimam auferri, de quo Couarr. *part. 2. de sponsal. cap. 8. §. 6. num. 5.* Costa *in cap. si pater 3. part. verbo priuare non possit, num. 42.* ad vtramque partem latè Ceual. *d. quest. 112.* Has tamen contrarias opiniones sub distinctionis fœdere conciliandas duxit, vt scilicet prima, quæ hanc legitimam, & filiorum successiõnem ait iuris ciuilibus esse, intelligatur de legitima quoad quotam, seu quantitatem; secunda verò opinio intelligatur quoad originem ipsius successiõnis,**

successionis, intelligendo deinde de iure naturali posterioris capituli, quod solis hominibus proprium est, & ius gentium à Iurisconsultis dicitur; quam distinctionem in effectu agnoscunt post multos ex *suprà* citatis Merlino de legitima, lib. 5. tit. 1. *quæst.* 6. num. 7. & me citato in hoc loco, nouissimè Marii. Cutel. de donat. inter patrem, & filium, tract. prima, disc. 2. part. 6. num. 108.

16 *Parentum facultatibus nutriantur.*] Notatur ad hoc, quòd mater sola non alit filium, qui fuit conceptus in matrimonio putatiuo, quod exinde fuit dissolutum, vt per *Surd. de aliment. tit. 7. §. 1. n. 18.*

17 Quæ super sunt in hac materia resoluendæ quæstiones, quarum prima est utrùm legitimi censendi sint filij suscepti ex matrimonio, quod iusto facti, vel iuris errore parentes nulliter contraxerunt? Pars affirmatiua, quæ vera est, ex eo necessariò colligitur, quia vt text. probat, & *suprà* in principali concisione diximus, legitimi sunt filij habiti ex matrimonio inualido bona fide utriusque vel alterius ex parentibus contracto, sed quando parentes iusto iuris, vel facti errore contraxerunt, nec malam, nec bonam fidem habere censentur; ergo si constat de tali errore filij legitimi erant, vide *Abb. in cap. prealatum, num. 5. & in cap. per venerabilem, num. 36. in fine. infr. hoc tit. Couarr. d. c. 8. §. 1. num. 9. Paleot. num. 9. ad fin. Peregr. d. art. 24. n. 69.* Utrùm autem iniustus error sufficiat ad hanc legitimationem inducendam? ardua est quæstio, quæ pendet ex alia, utrùm ex iniusto errore bona fides causari possit, sed relictis his, quæ pro vtraque parte adducunt DD. partem affirmatiuam de nostra legitimatione agens tunc *Peregr. d. art. 24. num. 68.* scribens ad hanc effectum sufficere matrimonium putatiuum ex errore iniusto, quia titulus putatiuus quamuis ex errore iniusto proniens bonam fidem causat, & consequenter sufficit in omni præscriptione, quæ solam bonam fidem exigit, vide *Bar. in l. sensus, num. 17. ff. de vsu cap. & ibi Paulus de Castro num. 2. & Bald. num. 20. Alciat. reg. 3. præsumpt. 5. Couarr. in reg. postessor. §. 7. num. 5. Mench. illustrium, cap. 77. num. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 130. num. 3. cum seqq. Fachin. controuerf. lib. 8. cap. 28. Gilchen. de præscript. part. 2. membr. 1. cap. 3. à num. 8. & 13. Sanch. de matrim. lib. 5. disp. 3. num. 13.* vbi resoluit generaliter ignorantiam iuris non solum obscuri, sed etiam clari si de ea constat vtroque foro excusare.

18 Altera quæstio est utrùm legitimi sint illij suscepti à parentibus, qui de validitate matrimonij dubij erant? in qua pars affirmatiua verior est, quia qui dubij sunt de impedimento matrimonij, eiusque validitate non habent impedimenti scientiam, sed potius bonam fidem, ex reg. text. in *cap. si virgo 34. quæst. 2.* vbi Augustinus ait, bonæ fidei possessorem dici qui se possidere ignorat alienum, malæ verò dicitur cum sciuerit alienam esse rem, quam possidet; quibus verbis probat ad malam fidem inducendam necessarium esse quòd positiuè sciat vitium possessionis, seu impedimentum existens, sufficere verò ad bonam fidem ignorantiam vitij, seu impedimenti per negationem scientiæ, quod planè in dubitante reperitur, non enim positiuè scit impedimentum, & consequenter ignorat, quo argument dubitanciam esse bonæ fidei possessorem notauit *glof. fin. in cap. ult. de præscript.* quam sequuntur DD. communiter ex *Abb. ibi num. 40. & Paris. n. 48. Balb. de præscript. 2. part. 3. quæst. 2. Mench. d. c. 77. à num. 3. Sarmient. lib. 2. select. cap. 10. num. 5.* Accedit quia quando coniuges de matrimonij validitate dubitant, huiusmodi dubium speculatiuum est, quia non dubitant in praxi an licitè vtantur matrimonio, sed an illud validum sit, quod dubium apud omnes nec-

ptum est non inducere malam fidem, sed potius bona conscientia dubitantes posse eo stante operari, vt docent *Nauarr. in cap. si quis autem, num. 61. de penit. dist. 7. Couarr. de spons. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 10. & in reg. possess. part. 2. §. 7. num. 4. & plures, quos refert Sanchez de matrimonio, lib. 2. disp. 41. num. 4. & 8. quibus adde Valent. tom. 2. disp. 2. quæst. 14. punct. 4. dubit. 4. & tom. 3. disp. 7. quæst. 3. punct. 2. vers. serua, Azor. institut. moral. part. 1. lib. 2. cap. 19. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 13. Ioan. Sallorzan. de Indiarum iure, lib. 3. cap. 3. n. 80. & 81. Faiard. vbi *suprà*, num. 173.*

In *glof. Publicè* ibi, scilicet denunciatione præmissa in Ecclesia publicè, alias dicitur clandestinum. Iam *suprà* in text. ostendi matrimonium dici clandestinum quando non est contractum præmissis denunciationibus, quod hæc *glof.* etiam probat. Vnde primò colliges sustineri non posse eorum sententiam, qui censent publicè contractum dici matrimonium, quod coram parocho & testibus fuit celebratum, quamuis omisæ sint denunciations, quod voluerunt omnes, qui docent post Concil. Trident. solum censeri clandestinum, quod fit sine parocho, & testibus, vt tenent *Molin. de iust. tract. 2. disp. 176. vers. observa, & Dominus meus D. Barbosa in l. 3. part. 4. num. 39. ff. sol. matrim.* Sed falsa pæ tanti viri, non aduerterunt clandestinitatem diuersimodè considerari respectu diuersorum, vel quoad validitatem, vel quo ad iustitiam, & alios effectus: si quoad validitatem consideretur, certum est solum censeri clandestinum quod sine testibus & parocho contrahitur; si quoad iustitiam vt licitè fiat tam iure Decretalium, quam nouissimo Concil. Trident. attempto, sine dubio clandestinum censeri debet, quamuis coram parocho & testibus fiat, si denunciations omittantur in *d. cap. cum inibitio, in princ.* vbi solemnitate denunciationum obseruandam præscribit, iuncto §. 1. ibi, huiusmodi clandestina, &c. & §. vlt. ibi, tales coniunctiones, &c. Deinde quia Concil. Trident. quoad denunciations faciendas expressè innovat decisionem Lateranen. Concilij in *d. cap. cum inibitio*, solumque addit quòd nullum sit matrimonium sine parocho, & testibus; cum ergo à Trident. ius antiquum pænans imponens contrahentibus sine denunciationibus non sit immutatum, sequitur quoad hoc obseruandum esse, & manere ius antiquum, iuxta *l. precipimus, in fine, C. de appellat.* & ita meritò contra prædictos hanc partem tuerent citati in text. hoc eod. verbo.

Secundò colliges sustineri non posse sententiam, quam plerique communiter receptam profitentur, quæ resoluit publicum censendum illud esse matrimonium, quod coram magna hominum frequentia conuocatis amicis, vicinis, & consanguineis nemine seriosè excluso fuerit contractum, quod docuit *Abb. in d. cap. cum inibitio, & ex Oldrad. Ioan. Lup. Roland. & aliis, quos refert communem dicit Mascard. de probat. conclus. 297. num. 6. Gom. l. 49. Tauri, num. 1. vers. ex quo, Couarr. d. cap. 6. in princ. num. 10. Seruant. l. 6. Tauri, num. 25.* Sed falsum docent, peiusque pro hac sententia adducunt *Nauarr. in man. cap. 22. num. 7.* licet enim ille id admittat vbi inualuit consuetudo vt sine denunciationibus fiat matrimonium ad valuas Ecclesiæ, vel aliarum in præsentia cognatorum & vicinorum, post Trid. tamen aperte docet contrarium esse resoluendum, quo etiam casu loquuntur *Paleot. d. c. 9. num. 4. & seqq. Peregr. d. art. 24. num. 65. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 4. num. 13. Henriq. lib. 11. cap. 5. §. 1. & post glof. hoc verbo publicè, & alios, quos refert Sanch. lib. 3. disp. 1. num. 10.* Nec obstat *Abb. Panorm. fundamentum*, quòd scilicet iura in hac specie solum exigunt, vt matrimonium in facie Ecclesiæ contrahatur iuncta nouissima

tissima significatione nominis Ecclesie pro fidelium collectione, cap. Ecclesia, de consecrat. dist. 1. quamvis enim hæc significatio recepta sit, receptor tamen, & frequentior est alia, pro templo materiali, vt in tit. de Ecclesia adific. & sæpe alibi, & in hoc sensu ponitur in d. cap. cum inibiatio, ibi, in Ecclesia per presbyeros, iunctis sequentibus, vbi etiam præcipit quod in Ecclesia fiant denunciations, vnde cum expressè requirat hanc solemnitatem, qui sine ea contrahant, clandestinè contrahere meritò dicuntur.

22 Tertio colliges tutum non esse, quod de foro conscientie scribit Soar. de censur. tom. 5. disp. 50. sect. 1. num. 10. resoluens in eo foro censendam legitimam prolem susceptam ex matrimonio nullo clandestino hoc modo, sine denunciationibus contracto si in conscientia, & rei veritate constat parentes habuisse bonam fidem; quæ sententia iuari videtur ex eorum doctrina, qui resoluunt præsumptionem iuris & de iure non habere locum in foro conscientie data veritate in contrarium, vt in terminis cap. is qui fidem, s. pr. de sponsalib. in quibus communiter constituunt primum matrimonium præsumptum non habere locum in conscientia si sponsus consensum coniugalem non habuit in actu copulæ, sed in conscientia debere remanere cum secunda in quam verè consensus, vt post antiquiores receptum testatur, & sequitur Couarr. de sponsal. part. 1. cap. 4. §. 1. num. 9 & tanquam indubitatum supponit Sanch. lib. 7. disp. 37. num. 9. ad med. Sed contrarium in nostro proposito necessariò resoluendum existimo, quod scilicet etiam in conscientia illegitimi sunt filij, qui ex matrimonio clandestino stante impedimento dirimente suscepti sunt, quamuis parentes in rei veritate illud ignorauerint, & in conscientia de ipsorum bona fide constet; ratio est quia effectus hic legitimitatis, vtroque foro tam conscientie quam exteriori non aliunde pendet quam ex legis auctoritate, quæ illos tantum legitimos facit, quos vt tales approbat; at verò ex supra resolutis constat legem Canonicam expressè non approbare vt legitimis, sed potius vt illegitimis damnare filios susceptos ex matrimonio nullo propter iuris impedimentum, quamuis parentes illud ignorarent, si sine denunciationibus contractum est, ergo non oportet inter vnum & alterum forum distinguere, quamuis impugnare contendat Faiard. d. tract. num. 181.

23 Nec obstat arg. in simili de terminis d. c. is qui fidem. nam adhuc in illis in foro Conscientie procedere decisionem illius text. tenent grauissimi DD. sed si communis sententia contraria esset indubitata, longè diuersa est ratio de illis ad nostros terminos, si aduersus matrimonium non ex legis pendere auctoritate, sed ex consensu contrahentium, sine quo non potest subsistere, cap. sufficiat 27. quæst. 1. l. nuptias, ff. de reg. iuris, & ideo licet lex ex copula post sponsalia præsumat consensum coniugalem, si tamen constat in Conscientia, & rei veritate coniugalem non adfuisse consensum, non potest inde matrimonium resultare, quod conscientiam obliget, quemadmodum in fortioribus terminis si quis verba exprimat consensum de præfenti importantia, & tamen anteriorem consensum non habuerit, non potest in conscientia matrimonium iudicari, vt decidit text. in cap. tua nos 26. supr. de spons. vbi notant omnes, & latè disputat Sanchez lib. 1. disp. 9. cum seqq. In nostro verò proposito cum totum pendeat ex legis auctoritate, quæ hoc casu non vult prolem vt legitimam approbare, resoluendum est illegitimam esse tam in exteriori, quam in interiori conscientie foro.

24 Quarto colliges falsam videri limitationem, quam tradunt Couarr. d. cap. 6. in initio, num. 12. in fine, & Ga-

briel d. conclus. 4. num. 19. & Sarmient. lib. 1. select. cap. 6. num. 7. resoluentes quod si matrimonium contrahatur in mortis articulo cum muliere ex qua ægrotans prolem susceperat, eam fieri legitimam, quantumcunque clandestinè sine denunciationibus sit celebratum. Fateor enim non existente impedimento dirimente inter contrahentes in mortis articulo matrimonium esse licitum, & prolem antea susceptam legitimari, vt resoluunt Gomez l. 9. Tauri, num. 59. Molin. de primog. lib. 2. cap. 5. num. 25. Spin. in spec. testam. glos. 15. a princ. à num. 104. At verò minimè placere potest quod stante impedimento dirimente (qui sunt termini, de quibus loquimur) legitimitur proles antea suscepta per tale matrimonium nullum in rei veritate, & clandestinè contractum contra generalem decisionem text. in cap. cum inibiatio, §. 1. de clandest. desponsat. qui absolute illegitimos facit filios ex tali coniunctione clandestinè susceptos, non solum præsumendo præsumptione iuris & de iure parentes habuisse malam fidem, sed insuper statuendo, vt illegitimi sint, quamvis de bona fide ipsorum parentum appareat; quare præsumptio bonæ fidei resultans ex necessitate contrahendi, in eo articulo nullum potest quo ad hoc filiis præstare subsidium.

In glos. Sententiam. ibi, argument. contra C. de liberali causa, l. ult. Licet glos. non soluat argument. in eius tamen solutione maximè laborant DD. in præfenti, quare scilicet in illa l. ult. filij nati pendente lite super statu matris sequantur conditionem, quæ de matre iudicabitur, ita vt serui fiant si contra matris libertatem fuerit iudicatum; at verò in nostro text. filij nati lite pendente super validitate matrimonij legitimi iudicantur, quamuis contra matrimonium feratur sententia illud inualidum pronuntians. Quare Abb. Panorm. hic num. 6. responderet respectu legitimationis inspicere tempus conceptionis, & non sententiæ, at verò respectu libertatis inspicere tempus post litis contestationem. Card. verò Zabara opposit. 2. resp. fauorem esse filiorum quod expectetur exitus sententiæ, quia potest mater ingenua pronuntiare; Butr. num. 7. quem sequitur Præpos. num. 5. ait differentie rationem in eo stare, quia status libertatis non imprimitur concepto libertatem, sed bene status matrimonij concepto legitimitatem.

In glos. Nutriantur. fin. ibi, iudex summam cognoscat, & c. Singulariter glos. iudicem instruit circa modum assignandi alimenta filio lite pendente, quem patet filium esse negat, debet enim summariam præmittere informationem, & si præsumptio aliqua sit pro filio, debet interim per iudicem pronuntiare vt alatur, sequuntur omnes hic, Couarr. prætic. cap. 6. num. 8. Duen. reg. 365. Molina de primog. lib. 2. cap. 16. num. 30. Soar. de Pace in præf. tom. 3. cap. 4. §. 3. num. 10. Lara in l. si quis à liberis, §. si vel patens, a num. 42. ff. de liber. agnos. D. Barbosa in l. 1. part. 1. num. 58. ff. sol. matrim. Valasc. consult. 1. num. 10. & 12. plenè Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 110. n. 10. qui omnes prædictæ præsumptionis exempla proponunt, quando filius est in possessione filiationis, vel communi existimatione filius reputatur, vel primam sententiam pro se reportauit, à qua est appellatum, nam pendente appellatione alendum esse decidit text. in l. si instituta, §. de inofficioso, ff. de inofficioso test. Vtrum verò cautio de reddendis alimentis si in causa filius succumbat ab eo sit exigenda, vide Couarr. num. 7. Molin. num. 41. Valasc. num. 7. proximè citatis locis.

S V M M A R I V M.

1 Verbo viri & mulieris standum est an aliquis sit eorum filius, nisi expresse ostendatur.

2 Vicinia

- 2 Vicinia fama multum valet in probanda filiatione.
- 3 Filiatio minimè probatur ex sola alimentorum præstatione, nisi vni filio præstentur.
- 4 Filiatio plenè probatur ex confessione & nominatione parentum verè & principaliter propter se factam accedentibus alijs indicijs.
- 5 Nominatio patris in libro suo probat filiationem.
- 6 Legitima an statim in vita patris peti possit si religionem ingrediat, ostenditur.

CAP. Transmissæ. III.

1 **M**atris & vxor quando negant aliquem esse suum filium, sed v.g. pietatis causa illum nutritiuisse, quamuis à vicinia spurius credatur, tamen staudum est verbo viri & mulieris nisi certis indicijs & testibus constet esse eorum filium. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 98. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 593. remissiuè Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 3.* & est post Concil. Lateran. part. 8. cap. 11.

2 *Quamuis à vicinia, qua ipsum filium, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in probanda filiatione multum valet fama viciniae, vt per Couarr. de *spoujal. part. 2. cap. 8. §. 3. n. 10.* Paleot. de *noib. & spuris*, cap. 22. num. 2. Menoch. de *arbitr. casu 79. num. 86. & de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 53. num. 43.* Anton. Monach. *Lucei. decif. 56. num. 7. & 15.* Mascard. de *probat. conclus. 791.* Fulu. Pac. eod. *tract. lib. 2. cap. 6. num. 29. & 31.* Sim. de *Præcis consil. 134. num. 5.* Rot. *decif. 273. num. 11. part. 4. diuers.* & in terminis probationis primi matrimonij post contractum secundum Nicol. Superan. *consil. 65. num. 4.* Petr. Albingan. *consil. 67. num. 9. tom. 1. consil. marim.* Buratt. *decif. 530. num. 5. cum seqq.* hinc instrumentis Aduocatos ad probandam filiationem quòd tres faciant articulos. Primum quòd ex viro, & vxore, seu concubina domi re-tenta natus est; secundum quòd pater eum filium nominauit, & agnouit; tertium quòd communi voce viciniae filius existimatus est: confirmaturque ex his omnibus, quæ Doctores tradere solent de vi, & auctoritate communis famæ, iuxta text. in *l. 3. §. eiusdem*, ibi, *consentens fama confirmat. ff. de testibus.* & quæ plenè prosequuntur Duen. *reg. 299.* Garc. *reg. 187.* Mascard. *conclus. 753.* Fulu. Pac. *lib. 1. cap. 49. a principio, & à num. 39.* Menoch. de *præsumpt. lib. 1. præsumpt. 89. num. 28. cum seq.*

3 *Quòd eum pietatis intuitu nutritiissent.*] Vnde ex sola alimentorum præstatione, vel collatione in matrimonio cum possint fieri pietatis causa, filiationem minimè probari, resoluunt Surd. de *aliment. tit. 9. q. 7. num. 9. cum seqq.* Valasc. *consult. 176. num. 13.* Si verò educationem, & alimenta præstet aliquis cuiquam vti filio, tunc filiationem ex hoc commodè probari, arg. *l. 1 §. ad questionem. ff. de quest. & l. quidam 132 ff. de verb. oblig. resoluunt Couarr. de *spoujal. part. 2. cap. 8. §. 3. num. 3.* Mascard. *concl. 795. & seq.* Menoch. *d. lib. 6. præsumpt. 53. num. 32.* Valasc. *consult. 134. num. 4.**

4 *Standum est verbo viri, & mulieris.*] Notatur ad hoc, quòd ex confessione, & nominatione parentum verè & principaliter propter se facta accedentibus alijs indicijs plenè probatur filiatio, vide Couarr. *d. cap. 8. §. 3. num. 7.* Duen. *reg. 34. cum seqq.* Paleoth. *cap. 23. num. 2.* Menoch. *casu 89. num. 87.* Mascard. *conclus. 790. à prin.* Surd. *consil. 1. num. 47.* Scraphin. *decif. 128. num. 2.* eoque maximè cum nominationes sunt plures, Roland. *consil. 22. num. 27. lib. 3.* Parif. *consil. 12. num. 56. lib. 2.* Menoch.

d. casu 89. num. 81. Buratt. *decif. 530. num. 20.* vnde nominationem patris in libro suo probare filiationem dicunt Menoch. *d. præsumpt. 53. num. 57. & consil. 714. num. 18.* Anton. Monach. *Florent. decif. 61. num. 8. & 9.* quæ quidem nominatio filiationem probat etiam si emanauerit ab vno parente, de cuius bonis, & hæreditate agitur, Mascard. *conclus. 790. num. 12.* & non solum probat contra patrem nominantem, sed etiam contra eius hæredes, & contra alium tertium, vt per Paleot. *d. cap. 12. num. 4. & 5.* Menoch. *d. casu 89. num. 7.*

In glos. *Mota* ibi, dicunt quidam quòd erant facti monachi, &c. Vult glos. filios vita patris si religionem profiteantur statim posse petere legitimam, quod communiter DD. colligunt ex text. in *cap. cum simus*, in *fine. supr. de regul. de cuius intellectu, & quæstione* vide vltra ordinarios ibi, & hie, Abb. in *cap. in præsentia. n. 59. & Dec. num. 67. supr. de prob. plures de quibus Couarr. in cap. 2. num. 7. de testam. Duen. reg. 356. limit. 6.* Mench. *illustrium, cap. 37. num. 10.* Nauarr. *comment. 2. de regular. num. 48.* Perez *l. 1. glos. 1. pag. 75. vers. dubitatur, tit. 2. lib. 5. Ordin. Gutier. canon. lib. 2. cap. 1. à num. 71.* Crass. *receptarum, §. legitima, quest. 12. num. 5.* Fr. Emman. *quest. regul. tom. 2. quest. 80. art. 2.* Ceual. *commun. contra commun. quest. 342.*

SVMMARIVM.

- 1 Illegitima proles est quam viro viuente vxor ex adulterio concepit siue cum adultero, siue cum viro moritur.
- 2 Spuriy censendi sunt omnes, qui ex illis nascuntur, qui matrimonium contrahere non potuerunt, remissiuè.
- 3 Pater vbi non succedit, nec filius succedere potest.

CAP. Causam, quæ. j. IV.

PRoles, quæ nascitur ex muliere, & alio viro quem 1 habet vt maritum, dum viuere vxor maritus, est illegitima. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij*, pag. 99. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 594. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 4.* & reliquæ partes vbi sint docet glos. 1. hie verbo muliere.

Collige ex text. spurios censendos esse omnes, qui 2 ex illis nascuntur, qui matrimonium contrahere non potuerunt, sed vide quæ dixi ad *cap. tanta, verbo si autem vir, infra hoc tit.*

Notatur ad hoc, quòd vbi pater non succedit, nec 3 filius succedere potest, vt per Couarr. de *spoujal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 1.*

SVMMARIVM.

- 1 Quæstio natiuitatis residens in causa ciuili hereditatis, quæ vertitur coram iudice seculari ad ecclesiasticum est remittenda, & num. 2.
- 2 Natalium causa ecclesiastica pendente coram ecclesiastico non potest secularis iudex in causa principali hereditatis procedere.
- 4 Iudex ecclesiasticus, ad quem causa natalium, vel alia spiritalis remittitur, potest opponenti exceptionem illam præferre terminum peremptorium intra quem probare teneatur, non vero iudex ecclesiasticus, n. 5.

- 6 *Declaratur text. in presenti.*
 8 *Filius ex illicito coitu natus presumitur potius spurius quam naturalis.*
 9 *Matrimonium presumitur quoad liberorum legitimationem cohabitantes vita sanctis.*
 10 *Matrimonium presumitur quoad filios præcessisse inter viuos concurrentibus alijs præter cohabitationem coniecturis.*
 11 *Cohabitatio hodie efficere nequit matrimonium.*

CAP. LATOR. V.

1. **C**Ausa natiuitatis opposita petenti hæreditatem coram iudice seculari, spectat ad Ecclesiasticum, & si inter duos menses pars non probat quod obiicit, iudex laicus de hæreditate iudicare potest, ac si non ageretur de causa natiuitatis, sed hoc debet intimari à iudice ecclesiastico. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Alexand. de Neno, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 100.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 594.* remissius Casal in *annot. & Ximen. in concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 5.*
2. **C**oram seculari iudice super hæreditate, &c.] Notatur ad hoc, quòd quæstio natiuitatis refidens in causa ciuili hæreditatis, quæ vertitur coram iudice seculari, ad Ecclesiasticum est remittenda, concordat text. in *cap. tuam, supra de ordine cognis.* vide Mantu. *dialog. 42.* Couarr. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 3. num. 4.* Garc. *reg. 3. §. 3. D. Barbosa in l. Titia, num. 22. ff. solut. matrim.* quod procedit quando causa legitimitatis, seu natalium pendet ex aliqua quæstione iuris, veluti vtrum matrimonium sit legitime contractum, & validum, non ita si veretur circa factum solummodo, veluti quia dubitatur an matrimonium fuerit contractum de facto inter personas habiles ad contrahendum, Couarr. *d. cap. 8. §. 12. num. 3.* Garc. *reg. 2. §. 3. num. 12.* Menoch. *consil. 366. num. 11.* D. Barbosa *d. l. Titia, num. 22. 24. & 53. vers. secunda principalis conclusio, Ceual. commun. contra commun. quæst. 403.* Cabed. *part. 1. decis. Lusitania a vestro 102.* vbi refert quæstionem facti in proposito dici quando solum dubitatur an matrimonium contractum sit, & quæstionem iuris quando partes fatentur matrimonium de facto contractum esse, sed negant valuisse.
3. **E**t tunc seculari dominio, &c.] Notatur ad hoc, quòd pendente causa natalium coram ecclesiastico non potest secularis iudex in causa principali hæreditatis procedere, vide Marant. *de ordine iudicior. part. 4. dist. ult. à princ.* Corral. *miscellan. lib. 2. cap. 5.* Gutier. *de iurament. confirm. part. 1. cap. 2. num. 14.* D. Barbosa *in d. l. Titia, num. 7.*
4. **I**ntra duos menses.] Notatur ad hoc, quòd iudex Ecclesiasticus ad quem causa incidens natalium, vel alia spiritalis remittitur, potest opponenti exceptionem illam præfigere terminum peremptorium, intra quem ea probare teneatur, & vt eo elapso amplius non audiatur, & iudex secularis in causa principali possit procedere, vt docent in *presenti*, Butr. *num. 5.* Abb. *n. 4.* Zab. *oppos. 2.* & Præpos. *num. 4.* quod confirmant ex multis, quæ circa præfinitionem termini ad probandam exceptionem, nullitatem, vel appellationem prosequendam, notant DD. per text. *ibi in cap. personas, de appellat. & Marant. de ordine iudic. part. 6. de appell. n. 194.* Duen. *reg. 42. l. i. m. 22.* Lancellor. *de attent. p. 2. cap. 12. ampliat. 13. & seq. & cap. 17. à n. 129.* & *p. 3. cap. 23. n. 98.* & *cap. 24. quæst. 16.* & alij, de quibus Cened. *ad Decretal. collect. 17. à princ.*
5. **N**on potest è conuerso iudex secularis, qui de causa

principali hæreditatis cognoscit, præfigere partibus terminum, intra quem causa incidens spiritalis terminetur coram ecclesiastico ad quem remittit, quia iudici ecclesiastico, qui in spiritalibus superior est, ex *reg. cap. solit. de maior. & obid.* legem imponere non potest, vt in simili alit. text. in *cap. ex infirmatione 50. de appellat.* vbi notauit Dec. *num. 3.* post Bart. *in l. 2. ff. de re iudic. vbi sequitur l. as. num. 12. & Ripa num. 7.*

Illud tamen in præfinitionum aduertendum duxi **6** text. in *presenti*, loquentem de præfinitione termini duorum mensium ad expediendum causam illegitimitatis, intelligi non ita indistinctè, sed quando constat de malitia, vt erat in casu huius text. in quo causa perpendebat coram Episcopo Noruicæ, qui causam expediebat: itaque Papa mandauit Episcopo, vt causam intra duos menses expediret, aliàs quod remitteret causam bonorum determinandam iudicibus secularibus, ita Put. *lib. 1. decis. 123. in antiquis.*

Sublato appellationis obstaculo.] De vi & effectibus **7** huius clausule vide in meis remissionibus *de ditionibus, & clausulis, clausul. 7. & in tract. de clausul. vsu freq. claus. 9.* & dixi *ad cap. pastoralis, supr. de appellat.*

Probare legitime, &c.] Notatur ad hoc, quòd illegitimitatem allegans debet illam concludenter probare, vt per Caputaquen. *decis. 150. part. 2. vbi num. 9.* dicit requiri probationes luce meridiana clariores, Caualer. *decis. 10 num. 1.*

In *glos. Probare, pen.* Notatur ad hoc, quòd filius ex illicito coitu natus presumitur potius spurius quam naturalis, & sic incapax, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 6. quæst. 5. 4. num. 2. & conf. 318. num. 14.* Surd. *de alim. tit. 1. quæst. 10. num. 35.*

In ead. *glos. ibi, eo mortuo, &c.* Notatur ad hoc **9** quòd cohabitantes vita sanctis, etiam iure Pontificio quoad liberorum legitimationem matrimonium præsumitur, vt per Couarr. *de sponsal. part. 2. cap. 1. num. 5.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. quæst. 1. num. 77.* Concurrentibus autem alijs præter solam cohabitationem coniecturis quoad filios præsumitur matrimonium præcessisse inter viuos, Mascard. *encl. 102. l. n. 7.* Menoch. *conf. 199. à num. 48.* Franc. Molin. *de rit. nupt. lib. 1. comp. 12. num. 17.* vbi *num. 26.* quòd hodierno iure cohabitatio efficere nequit matrimonium, nouus enim consensus requiritur, & forma Concilij, Spin. *in spec. testam. glos. 15. princ. num. 61. post princ. Marten. glos. 1. rub. tit. 1. a num. 53. lib. 5. noue recop.* Sola tamen cohabitatio sufficit ad probandum matrimonium ad effectum legitimitatis proles, Felin. *in cap. illud num. 13. de præsumpt. Curt. iun. conf. 52. num. 3.* Putc. *decis. 103. in fine lib. 2. in correctis,* sicut etiam ad effectum successionis, in quo sufficitur leuiore probationes, iuxta *conf. Gemin. 27. num. 8.* quod perpetuo Rot. sequitur, & signanter apud Cæf. de Grassis *decis. 6. qui filij sint legitimi.* Seraph. *decis. 1282. num. 6. & decis. 1099. num. 1.* Rot. *decis. 337. num. 1. & 10 part. 1. & decis. 34. num. 19. part. 2. diuers. & decis. 406. num. 8. part. 1. recent.* Caualer. *decis. 444. num. 2. & in Veneta legitimitatis 30. Ianuarij 1606.* coram Penia. Verum quando constat de malo initio, nempe de concubinato præcedente, cohabitatio est leuis coniectura per *decis. Caputaq. 210. part. 2.* Rot. *decis. 244. num. 2.* inter impressas post *vol. 2. consil. Farin.* videndus in hac materia Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. ex num. 67.* Græg. *decis. 247. num. 4.* Beltramin. *num. 22.* Caualer. *decis. 142. num. 1.* quod præcedit etiam vbi constat de initio infecto, nempe de concubinato, licet tunc requirantur coniecturæ, & præsumptiones plures, & fortiores Seraph. *decis. 978. n. 7.* Caualer. *decis. 79. num. 1.*

In ead. *glos. ibi, Quia habebatur pro filio, &c.* Ad probandam filiationem regulariter loquendo non requiruntur

runtur copulatiue tria illa, de quibus hæc glof. videlicet quòd bona sit in possessione filiationis, & quòd possideat bona paterna, & quòd sit natus de ea, quæ vxor credebatur, sed alternatiue vnumquodque sufficit, vt dicit Dec. in *consil.* 54. in *fine*, Alexand. *consil.* 51. num. 2. & 5. lib. 1. Gozadin. *consil.* 13. num. 31. 32. & 34. Paris. *consil.* 10. num. 72. & 73. lib. 2. Paleot. de nobis, & spurij, cap. 2. n. 2. *vers. dicimus; vsque ad finem*, Mench. *illuſtr. quæst. cap.* 85. num. 20. Rot. in *Parment. status. vers. sic. & quamuis* 27. Aprilis 1622. coram Reuerendissimo Domino meo Coccino Decano.

SUMMARIUM.

- 1 Filij naturales legitimantur per subsequens parentum coniugium, spurij verò non.
- 2 Filius naturalis natus ante matrimonium legitimus efficitur, si illud postea inter parentes subsequatur.
- 3 Conditionis inæqualitas inter contrahentes non impedit quin filij naturales per matrimonium postea subsequutum efficiantur legitimi.
- 4 Instrumenta dotalia de iure Canonico in matrimonijs necessaria non sunt.
- 5 Filij suscepti extra concubinatum per subsequens matrimonium de iure Canonico legitimi efficiuntur.
- 6 Filij naturales ancilla per subsequens matrimonium cum ea contractum scienter legitimi efficiuntur.
- 7 Filij per subsequens matrimonium legitimi efficiuntur, non obstantibus intermedijs parentum nuptijs.
- 8 Filij naturales legitimantur per subsequens matrimonium contractum in mortis articulo, vel à sene decrepito.
- 9 Matrimonio in mortis articulo contracto legitimantur filij antea suscepti, etsi afforent substituti sub conditione si sine liberis.
- 10 Per matrimonium aliàs validum, clandestinè tamen celebratum legitimantur proles ante suscepta.
- 11 Denunciatio omisso nec reddit matrimonium nullum, nec prolem illegitimam.
- 12 Naturalis filius, vt per subsequens parentum matrimonium fiat legitimus, sufficit matrimonium inter eos esse ratum, quamuis non sit copula consummatum.
- 13 Legitimatione, qua sit per subsequens matrimonium, iuris fictione retrotrahitur ad tempus natiuitatis.
- 14 Filij per subsequens matrimonium sunt verè & propriè legitimi, non Principis priuilegio, sed auctoritate iuris.
- 15 Legitimatus per subsequens matrimonium non perdit legitimatorem, licet patri sit ingratus.
- 16 Matrimonium non potest ita contrahi quòd filij antea suscepti non legitimantur.
- 17 Feudi ad successionem admittuntur legitimi per subsequens matrimonium.
- 18 Legitimi per rescriptum Principis ad feudi successionem non admittuntur.
- 19 Emphyteusim Ecclesiasticam obtinere, in eaque succedere possunt filij legitimi per subsequens matrimonium.
- 20 Legitimi per rescriptum Principis ad emphyteusim ecclesiasticam successionem non admittuntur.
- 21 Legitimationem à Papa impetrare debent volentes in Ecclesiastica emphyteusi succedere cum clausula, vt bona ecclesiastica possint obtinere.
- 22 Maioratum ad successionem admittendi sunt legitimi per subsequens matrimonium, & preferendi filijs secundis, qui nati sunt ex eisdem parentibus legitimo matrimonio iam coniunctis.
- 23 Filius naturalis primò natus ex concubina an sit preferendus filio secundo genito ex legitimo matrimonio, quòd est postea contractum cum alia, qua defuncta Barbof. *Collect.* Tom. II.

- sequutum fuit postea matrimonium cum concubina, remissiuè.
- 24 Legitimi per subsequens matrimonium possunt ad sacros Ordines promoueri, & in Episcopos eligi.
 - 25 Cardinalatus ad celsitudinem ascendere non possunt legitimi per subsequens matrimonium.
 - 26 Substitutum excludunt legitimi per subsequens matrimonium, si testator dixerit, si sine liberis de legitimo, vel ex legitimo matrimonio, &c.
 - 27 Legitimi per subsequens matrimonium ad retractum sunt admittendi.
 - 28 Nobilitate parentum gaudent legitimi per subsequens matrimonium.
 - 29 Donatio iuxta terminos l. si vnquam, C de reuocandis donat. reuocatur per natiuitatem filiorum naturalium subsequuto postea inter parentes matrimonio.
 - 30 Naturales filij solummodo per subsequens matrimonium legitimantur.
 - 31 Naturalis filius quis dicatur ad effectum legitimatorem per subsequens matrimonium ostenditur.
 - 32 Tyrannus si rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit spurij quoad matrem.
 - 33 Clerici in minoribus beneficia obtinent filij legitimi per subsequens matrimonium cum ipsius matre contractum.
 - 34 Filij suscepti à monacho, vel moniali intra annu professionis per subsequens matrimoniu legitimi efficiuntur.
 - 35 Filij nati ex parentibus simplici castitatis voto adstrictis legitimi sunt subsequuto matrimonio.
 - 36 Votum simplex, quòd post duos natiuitatis annos fit in societate Iesu, reddit emittentes inhabiles ad matrimonium valide contrahendum.
 - 37 Filij suscepti ab eo, qui mortua vxore cum alia, ex qua filios prima viuente suscepit matrimonium contrahit, non legitimantur per illud.
 - 38 Incestuosus filius ex dispensatione Papa legitimatur per subsequens matrimonium.
 - 39 Filij ex matrimonio prohibito nati legitimantur, si fuit obiecta dispensatio ad validandum matrimonium & ad legitimandum prolem, quamuis quoad matrimonium non potuerit habere effectum propter superuenientiam mortis alicuius ex parentibus.
 - 40 Dispensare potest summus Pontifex in radice matrimonij quoad legitimatorem etiam post mortem alterius ex coniugibus, si dispensatio per parentes in vita petita fuerat.
 - 41 Filius natus ex coniugato & soluta ignorante impedimentum, an per subsequens matrimonium fiat legitimus, ostenditur, & num. 42.

CAP. Tanta. VI.

Filij naturales, id est, ex soluto & soluta geniti per subsequens matrimonium legitimi efficiuntur, spurij verò, qui ex coniugato, & soluta nati sunt, non legitimantur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. *Collect.* Zabar. Ioan. Andr. Hostienf. Burr. Anchar. Pannorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Ciuiac. Cened. *collect.* 68. Viuian. in *rationali lib.* 4. iuris Pontificij, pag. 100. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 594. remissiuè Casal in *annot. & Ximcn. in concord. p.* 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 1. *Decretal. lib.* 4. tit. 8. cap. 6. & est post Conc. Lateranen. sub Alexand. III. p. 33. cap. 1.

Collige ex text. in prima eius parte filium naturalem natum ante matrimonium legitimum effici, si illud postea inter parentes subsequatur, docent in præsent. Burr. num. 2. & 4. Zabar. n. 2. Anchar. n. 10. & Abb. n. 4. & 10. Villadieg. de *irreg. c.* 16. *vers. iam aduertendum*, Mor. quech. de *bono. diuis. lib.* 4. c. 6. n. 17. Cuch. *lib.* 2. *instit. maior. tit.* 11. n. 129. & 140. Sanct. *var. ref.* q. 22. & 42. Cou. C C C de

de spons. part. 2. cap. 8. §. 2. Duen. reg. 350. Anton. Gomez l. 50. Tauri, à num. 55. Gabr. lib. 6. commun. tit. de legitimat. conclus. 1. Cardinal. Mantica de coniecl. vltim. volum. lib. 11. tit. 12. Viuian. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 16. num. 1. vers. & hinc est pag. 754. Vezin. tom. 2. lib. 6. tit. 47. num. 76. cum seqq. pag. 195. Peregrin. de fideicom. art. 24. Bernard. Græuz. ad practicam Camera Imper. lib. 2. conclus. 124. Menochius ad presump. lib. 4. quest. 81. & remedio 1. adipsend. num. 42. & consil. 15. num. 19. & consil. 16. & consil. 174. num. 6. Mench. vsufrequent. lib. 3. cap. 42. Azorius institut. moral. part. 2. lib. 2. cap. 13. col. 162. cum seqq. Perez tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 97. Surd. de aliment. tit. 1. quest. 3. num. 102. & tit. 2. quest. 15. num. 32. & tit. 8. priuileg. 67. D. Barbosa in rubr. ff. solut. matrim. part. 2. num. 109. Chald. Pereira de nominat. quest. 21. num. 40. cum seqq. plures ex antiquioribus refert Cened. ad Decretal. collect. 68. Valer. Reginald. in praxi fori ponitoni. lib. 30. num. 69. & lib. 31. num. 357. Campan. in dinerforio iuris Canonici. rub. 11. cap. 13. num. 124. cum seqq. Aloyf. Ricc. in collect. decis. part. 1. collect. 107. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de discipl. cleric. §. 3. Alexand. Trentacing. variar. resol. lib. 1. tit. de legitimat. resol. 1. Paschal. de viribus patria potest. part. 2. cap. 4. ex num. 54. ad 100. Petr. Gregor. synagm. iuris part. 3. lib. 45. cap. 6. Ioan. Bapt. Laderch. Imolen. conf. 24. Fachin. controuerf. lib. 3. cap. 50. cum seqq. & lib. 4. cap. 54. & 55. & lib. 10. cap. 73. Anton. Merenda lib. 4. controuerf. cap. 17. Octau. Bammacar. in cap. naturales, fidei fundo defuncti. cont. in vsibus feudor. Mietes de maioratu. part. 2. quest. 1. Montealeg. de exercit. pract. action. lib. 2. cap. 1. §. 3. nouissimè Faiard. in tract. de legitimat. per subsequens matrimonium, ferè per totum, & ex Beroi. consil. 32. num. 36. & 37. in 2. aduertit Ioan. Bapt. Costa de facti scient. & ignorant. cent. 2. dist. 11. num. 44. quòd dispositio huius text. procedit in fauorem filiorum, qui non peccauerunt, secus quoad ipsos parentes.

3. Amplia primò procedere conclusionem etiam data conditionis inæqualitate inter contrahentes, vt quia fœmina sit vilis conditionis, aut meretrix, vir autem nobilis, & honestus, nec iure Cæsareo, nec Pontificio impediatur nobilis ducere vilem, vt per Menoch. consil. 18. per totum, & præcipuè à num. 6. & consil. 342. num. 28. Burg. consil. 6. num. 12. Gregor. l. 1. verbo se casa, tit. 13. part. 4. Peregrinus de iure fisci, lib. 3. tit. 17. num. 2. Put. part. 3. decis. 8. Chald. Pereira de nominat. quest. 21. à num. 77. Fachineum controuerf. lib. 3. cap. 53. Aloyf. Ricc. d. collect. 107. Octau. Cachéran. Pedem. decis. 154. Peregrin. de fideicom. art. 24. num. 51. Ioseph. Ludouic. concl. 26. num. 11. latè Mench. controuerf. vsufreq. lib. 3. cap. 41. vbi assertit hanc opinionem procedere quo ad validitatem matrimonij, non bene tamen negat obtinere quo ad alios iuris Ciuilibus effectus. Mieres de maior. part. 2. quest. 1. num. 59. Paschal. d. cap. 4. num. 68. Alexand. Trentacing. de substitit. part. 4. cap. 7. num. 45. & variar. resolut. lib. 1. tit. de legitimat. resol. 1. num. 4. Fufar. de substitit. quest. 409. à num. 94. vsque ad num. 104. Emil. Gall. de except. tit. 1. part. 1. except. 2. num. 85. ad 92. & tit. 4. part. 2. except. 27. num. 216. Faiard. d. tract. de legitimat. per subsequens matrim. membr. 3. n. 198. Sanctarel. d. quest. 22. num. 7.

4. Secundò amplia etiam si matrimonium subsequens contrahatur dotalibus instrumentis non adhibitis, cum de iure Canonico (quod in causis matrimonialibus semper præualeat Ciuili cap. penult. & vlt. de secund. nupt.) necessaria non sint. Vide Duen. d. reg. 350. limit. 11. Mantica num. 7. Peregrin. num. 54. dictis locis, Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 44. num. 2. vers. nec textus, Thefaur. Pedem. decis. 83. sub num. 1. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 47. num. 79. Francisc. Viui. Neapol. decis. 19.

num. 21. Fachin. lib. 3. controuerf. cap. 51. Bernard. Græuz. ad pract. Cam. imper. lib. 2. concl. 141. consil. 1. num. 18. cum seqq. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 2. cap. 13. quest. 4. Mench. vsufreq. lib. 3. cap. 41. num. 3. Ceuall. commun. contra commun. quest. 591. Bammac. in d. cap. naturales, quest. 3. num. 29. & quest. 14. à num. 115. vsque ad 138. Emil. Gall. d. tit. 4. part. 2. except. 27. num. 214. Arelan. de ratione iuris, & iur. Imper. lib. 4. cap. 5. n. 8. Faiard. d. membr. 3. num. 203. Basil. Pont. de Sacrament. matrim. lib. 1. cap. 1. §. 8. ex num. 18.

Tertiò amplia quamuis extra concubinatum suscepti sint, vt per Peregrin. d. art. 24. num. 53. Bernard. Græuz. d. concl. 141. consil. 1. num. 12. licet Cabr. d. concl. 1. num. 56. refoluat hanc opinionem procedere iuxta ius Pontificum, secus dicens de iure ciuili, ac proinde legitimatos successorum incapaces videri, cum in materia successorum illud attendatur.

Quartò amplia etiam in filiis ancillæ, nam per subsequens matrimonium cum ea scienter contractum filij naturales legitimi sunt, cum de iure Canonico validum contrahatur matrimonium cum ancilla eius nota conditione, cap. 1. & 2. de coniug. seru. Ita docent Greg. per text. ibi in l. 1. in fine, tit. 13. part. 4. Syluest. Alodbrandin. §. fin. num. 10. Institut. de nupt. Ludou. de Sardin. in tract. de naturalibus liberis, cap. de legit. num. 10. Menoch. conf. 225. num. 71. Campan. d. rub. 11. cap. 13. n. 133. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 20. num. 12.

Quintò amplia procedere huius text. decisionem 7 non obstantibus nuptiis intermediis, nam si alter parentum contrahat matrimonium cum alio, vel cum alia post susceptos filios, si tamè defuncto altero coniuge inter se concubinus & concubina matrimonium contrahant, legitimantur filij antea habiti, non obstante matrimonio intermedio, ita docent Abb. hic n. 3. & Præpos. n. 7. Couarr. d. §. 2. n. 15. Petr. Greg. synagm. iuris p. 2. lib. 10. cap. 4. n. 2. Sayr. de censuris, lib. 6. cap. 10. n. 19. Viuald. in candeliabro aureo, tit. de irregul. ex illegitimitate, n. 121. Tiraq. in l. bones, §. hoc sermone, limit. 3. n. 8. Petr. Mozz. de contrah. tit. de matrim. §. de naturalibus matrim. n. 16. vers. decimò ampliatur. Cened. d. collect. 68. num. 4. in princ. Sanctarel. d. quest. 22. num. 7. Basil. Pont. d. cap. 1. §. 2. num. 15. Chald. Pereira de nomin. cmployt. quest. 13. num. 54. Henriq. d. cap. 20. num. 1. lit. O, Campan. d. rub. 11. cap. 13. num. 131. Azor. d. cap. 13. quest. 5. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de discipl. cleric. §. 3. n. 20. vers. legitimantur.

Sextò amplia etiam si matrimonium contrahatur 8 in articulo mortis, vel à sene decrepito, quia ex eo filij antea geniti legitimi tenduntur, & tale matrimonium inter tales illo tempore contrahi potest, habèrque vim legitimandæ eiusdem prolis, ita docent omnes in præsent. præcipuè Zabara. n. 6. Butr. n. 14. Anchar. n. 4. notab. 2. Henric. 5. Alexand. de Neuo n. 24. & Præpos. n. 8. Ozasc. decis. 154. Thefaur. decis. 96. à n. 3. Franc. Viui. comm. opin. 304. num. 10. Card. Mantica de coniecl. vltim. volum. lib. 11. tit. 13. Paul. Fufc. lit. C. sing. 215. Lazar. Fcenut. de momento temporis, cap. 7. num. 39. Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, p. 1. num. 170. Tiraq. in l. si vnquam, verbo susceperit, num. 73. Bufat. consil. 40. num. 7. lib. 1. Peregr. d. art. 24. num. 59. Guilielm. Bened. in cap. Raynuius. de testam. verbo in extremis, num. 13. Gail. lib. 2. obseruat. 141. n. 8. Menoch. consil. 108. num. 21. & consil. 226. n. 18. & consil. 350. n. 32. & de presump. lib. 4. pres. 83. n. 78. & lib. 5. pres. 5. num. 16. Siluan. conf. 3. n. 29. ex Hispanicis scriptoribus Couarr. d. cap. 8. §. 2. n. 10. Soar. in tit. de los pleitos, num. 10. Greg. l. 1. verbo se casa, tit. 13. p. 3. Rojas de success. cap. 2. num. 23. Cifuent. l. 12. Tauri, dub. 9. num. 13. & ibi Castil. num. 25. Molina de primog. lib. 2. cap. 5. num. 25. Mench. de success. creat. part. 1. §. 10. num. 506. & vsufreq. lib. 2. cap. 41. num. 4.

Spin. d. glos. 15. à num. 102. Gutier. pract. lib. 2. quæst. 105. num. 9. Sarmient. lib. 1. secl. cap. 6. Henriq. d. lib. 11. c. 20. num. 1. versic. tertio, Burg. de Pace consil. 6. num. 11. Gama de Sacram. pract. ultimo supplicio damnatis, quæst. 4. num. 2. Fr. Emman. quæst. regul. tom. 1. quæst. 13. art. 1. & tom. 2. quæst. 77. art. 5. Cened. d. collect. 68. num. 2. Campan. d. rub. 11. cap. 13. num. 173. Molina. d. tract. 2. disp. 172. num. 13. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 105. à num. 4. Gutier. cod. tract. cap. 118. num. 2. Franc. Molin. de riuu nupr. lib. 1. comp. 18. num. 14. cum multis seqq. Palchal. d. 6. 4. num. 89. & 90. Bammac. in d. c. naturales, quæst. 7. & 8. à num. 52. Valenguela consil. 66. num. 3. lib. 1. Gall. de except. tit. 1. part. 1. except. 2. num. 81. & 82. Faiard. d. membro 3. num. 2. 15. Hieron. Roder. in compendio quæst. Regul. resol. 76. num. 4. Sanctare. l. varior. resol. quæst. 25. num. 3. vbi etiam responder ad text. in l. nuper, C. de naturalib. liber. dum habet per matrimonium subsequeus prolem naturalem effici legitimum quando matrimonium celebratur spe sobolis, nam matrimonium contractum in articulo mortis, est etiam celebratum spe sobolis, cum fuerit celebratum ad suscipiendam prolem legitimum ratione matrimonij, quæ ex coitu fornicario erat suscepta vide Basil. Pont. d. lib. 11. cap. 1. §. 1.

9 Declara vt per matrimonium in mortis articulo contractum legitimentur filij antea suscepti etsi afforent substituti sub conditione si sine liberis, itaut succedant excluso substituto, vide Gom. l. 9. Tauri, num. 59. Couarr. d. §. 2. num. 10. Molin. d. cap. 5. num. 26. Alexand. Rauden. de analogis, cap. 36. à num. 1. Spin. d. glos. 15. num. 105. Garc. d. glos. 21. num. 59. Azor. d. c. 13. quæst. ult. vers. quæras, Cancr. lib. 3. varior. c. 11. num. 231. Henriq. d. lib. 12. cap. 7. num. 3. Sanchez d. disp. 105. n. 8. Gutier. d. cap. 118. à num. 3. Franc. Molina. d. compar. 18. num. 26. cum seqq. Gregor. Lop. l. 1. gloss. magna, tit. 13. part. 4. Anton. Gabr. tom. 3. lib. 6. de legitimat. cond. l. 1. n. 30. & 54. Boër. decif. 159. num. 20. Ozalc. Pedem. decif. 96. num. 3. & 5. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 81. num. 29. & lib. 5. præf. 5. num. 16. Burlat. consil. 40. num. 70. vol. 1. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 172. vers. postea validitate, Ruin. consil. 78. vol. 3. Colta in cap. si pater verbo si absque liberis, num. 35. de testam. lib. 6. Sanctare. vbi supra, quæst. 26. n. 1. Quid autem si huiusmodi matrimonium in fraude substituti contrahatur in articulo mortis, vide per supra citatos.

10 Sexto amplia etiam si matrimonium aliàs validum clandestinè fuerit celebratum, per illud enim legitimum proles antea suscepta, vt per Azor. d. cap. 13. quæst. 9. vers. quæras, Sanchez lib. 3. disp. 44. & omiffio denunciationum nec reddit matrimonium nullum, nec prolem illegitimam, Rota apud Farinac. decif. 71. n. 11. part. 1. recent.

12 Septimo amplia etiam si matrimonium minimè fuerit consummatum, nam vt illegitimus per subsequeus parentum matrimonium fiat legitimus, satis est matrimonium ratum, Maiol. de irregular. lib. 1. cap. 5. num. 9. Sayr. de censuris, lib. 6. cap. 10. num. 28. quos refert Bellel. d. §. 3. num. 20. Basil. Pont. d. cap. 1. §. 2. num. 16.

13 Legitimi habeantur.] Legitimatio hæc, quæ fit per subsequeus matrimonium iuris fictione retrotrahitur ad tempus natiuitatis, ita vt qui antea illegitimi nati sunt, per matrimonium postea subsequeutum non solum ex tunc legitimi fiant, sed ante, & à tempore natiuitatis habeantur legitimi: ita docent in presenti, Butr. num. 2. & 4. Zabarel. num. 2. Abb. num. 7. Anchar. num. 10. Tiraq. de iure primogen. quæst. 34. num. 34. & post Fortun. in §. & quid si tantum, num. 174. Couar. de spons. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 26. Mántica de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. num. 18. Roland. consil. 100. num. 14. vol. 2.

Duen. reg. 350. ampliat. 3. Surdus consil. 309. num. 24. Quamuis contrarium imò hanc legitimatorem non retrotrahi, sed filios imò legitimos cenferi à tempore contracti matrimonij tanquam nouè tradat Alciat. paradox. cap. 12. & sequantur Philip. de fiction. part. 4. cap. 11. Peregr. d. art. 24. num. 34. & Fachin. controuerf. lib. 4. cap. 54.

Vnde filios per subsequeus matrimonium fieri ve- 14
rè, & propriè legitimos, resoluunt Surd. d. tit. 8. priuileg. 67. num. 5. 8. & 10. Montealeg. d. lib. 2. cap. 2. §. 3. num. 17. Emil. Gall. de except. tit. 1. except. 2. part. 1. num. 1. cum seqq. Mieres d. p. 2. quæst. 1. num. 12. ad med. Basil. Pont. de matrim. lib. 11. cap. 11. num. 2. & 3. nouissimè Faiard. d. tract. de legitim. per subsequeus matrim. membr. 1. num. 6. Molina de iustit. tract. 2. disp. 372. num. 6. Basil. Pont. dicto lib. 11. cap. 11. ex num. 1. Azorius d. parte 2. lib. 2. cap. 13. quæst. 6. Ludouic. de Sardis de legitimat. vers. 4. videndum est, num. 4. Anton. Gabr. commun. tit. de legitimat. conclus. 1. in princip. ex num. 18. Hieronym. Gabr. consil. 21. num. 36. vel. 1. Roland. consil. 100. num. 37. vol. 2. Cephal. consil. 82. num. 13. & 67. Card. Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. num. 19. Cephal. consil. 541. num. 34. Andr. Gail lib. 2. obseruat. 141. num. 1. Thefaur. decif. 196. num. 4. in fine, Peregr. d. art. 24. num. 1. Menoch. consil. 225. num. 6. & consil. 227. num. 9. & ex legitimo matrimonio vt scribit Lader. consil. 24. num. 1. & 10. non enim in hoc consideratur fictio, vel improptietas, sed in eo tantum vt censeantur nati, vel procreati ex legitimo matrimonio, quia hoc dici non potest nisi fictè, & improptietè, Hieron. Gabr. d. consil. 21. num. 36. vol. 1. Roland. consil. 10. num. 37. vol. 2. Cephal. consil. 82. num. 13. & 20. & consil. 364. num. 36. Thefaur. d. decif. 196. num. 4. vers. ad allegata. Vnde Azor. d. quæst. 6. vers. obijciat. dicit verbum, habeantur, de quo in presenti, rei veritatem continere, cum proferatur ab eo, qui habet potestatem, non principis priuilegio, sed auctoritate iuris, itaut filius etiam inuitus subsequeuto matrimonio legitimus fiat, vt tenent idem Azor. d. cap. 14. q. 12. vers. quæras, Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 13. Mench. quæst. freq. cap. 42. num. 3. Molin. d. disp. 172. num. 5. Gonz. ad reg. 8. Cancell. gloss. 58. num. 8. licet ibi contrarium tenere vi- 15
deatur, & ideo filius sic legitimatus non perdit legitimatorem, licet patri sit ingratus, vel neget alimenta. d. tit. 8. quæst. 67. num. 4. Azor. d. cap. 14. quæst. 13. vers. postremo. Nec matrimonium potest ita contrahi quòd 16
filij antea suscepti non legitimentur. Surd. d. priuileg. 67. num. vlt. Azor. d. cap. 14. quæst. 12. post Couarr. Sayr. Molin. & alios Basil. Pont. d. lib. 11. cap. 1. §. 3. n. 21. & etiam ipsos inuitos filios fieri legitimos censent Sarmient. & Azor. quos refert, & sequitur Basil. Pont. d. §. 5. n. 22.

Ex quibus primò inferitur huiusmodi legitimatus 17
per matrimonium subsequeus ad successionem feudi admittendos esse, quia agnatis ex legitimo matrimonio non differunt. Ita Feudistæ in cap. 1. §. naturales, si de feudo fuerit controu. inter dominum & agnat. vbi Andr. & Aluarot. num. 8. Afflic. notab. 5. num. 3. & num. 25. in fine. Curt. tract. feudorum part. 3. col. 31. versic. secundum principalis regula, Clar. in §. feudum quæst. 32. num. 5. Couar. d. cap. 8. §. 2. num. 27. Tiraquel. de iure primog. quæst. 35. num. 53. Boër. decif. 123. num. 4. Mandof. in reg. 18. Cancell. quæst. 6. num. 5. Duen. reg. 350. ampliat. 6. Gabriel. d. conclus. 1. num. 22. Mantica d. tit. 12. num. 3. Peregr. d. art. 24. num. 9. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 47. num. 83. pag. 195. Sonfbeck. de feudis part. 9. num. 70. Surd. d. priuileg. 67. num. 7. Petr. Anton. de Petra in tract. de potestate Principis cap. 32. quæst. 2. incipit, capio nunc secundum, Henric. à Rosent. de feud. cap. 7. conclus. 11. Siluan. consil. 3. num. 49. Sebast. Næu. ad lib. 1. feud. tit. 1. §. vel quia num. 11. pag. 243. Mench. 18

quæst. freq. cap. 47. num. 9. Menochius de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 31. num. 9. & 16. num. 27. & consil. 174. num. 13. Spin. in spec. resumpt. glos. 15. princip. à num. 107. Chald. Pereira de nominat. emphyt. quæst. 13. num. 56. & quæst. 21. num. 36. Campan. de rub. 11. cap. 13. num. 129. Bernard. Grauz. d. lib. 2. concl. 140. in confid. num. 3. plures ex antiquioribus refer Cened. d. collect. 68. num. 3. Bammac. in d. cap. naturales quæst. 1. num. 8. & 9. & q. 15. per tot. Montealeg. d. cap. 1. §. 3. num. 7. & 24. Mart. de success. legali part. 1. quæst. 18. art. 4. Faiard. d. tract. de legitimat. per subsequens matrim. membr. 4. num. 223. Sanctarel. vari. resolut. q. 42. num. 20. Basil. Pont. d. lib. 11. cap. 11. n. 7. cum tamen legitimatos per scriptum Principis ad illius successorem non esse admittendos, per text. in cap. 1. §. naturale. si de feudo fuerit contentio inter dominum, & agnatum, resoluant Wynsing. cent. 5. obseruat. 42. Petr. Anton. de Petra. d. cap. 3. 2. num. 16. Henriq. à Rosenth. disto. cap. 7. concl. 19. lit. F. Sonbecch. d. part. 9. num. 7. Chald. Pereira d. q. 21. num. 45. Azor. d. cap. 13. q. 14. vers. nec obstat. Menoch. consil. 202. num. 168. Schrader. de feudis part. 7. cap. 5. num. 27. me citato in hoc loco D. Mari. Cutel. de donat. inter patrem & fil. tract. prima disct. 2. p. 6. num. 157.

21 Secundò infertur huiusmodi legitimatos per subsequens matrimonium posse succedere in emphyteusi ecclesiastica, vt bene tenent Duen. d. reg. 350. ampliat. 7. Gab. d. concl. 1. num. 29. Chald. Pereira d. q. 21. n. 36. Peregr. d. art. 24. n. 10. Tiraq. de iure primogen. quæst. 34. num. 55. Paleot. de nobilit. & spur. cap. 3. 1. num. 3. Ioan. Garc. de nobilit. glos. 21. num. 49. Azor. d. lib. 2. cap. 13. quæst. 14. Montealeg. d. §. 3. n. 25. Gratian. tom. 4. discept. forens. cap. 653. num. 26. & 27. Ioan. Bapt. Lup. de illegit. & natural. commento 4. §. 3. num. 11. Ouid. de Amicis de iure emphyt. quæst. 92. Trentacinq. d. resol. 1. n. 19. Faiard. d. tract. memb. 4. num. 225. cum tamen legitimati per scriptum Principis ad illius successorem non admittant, prout resoluti Chald. Pereira d. quæst. 21. num. 3. & rectè post Afflic. decis. 386. consuluit Valasc. consil. 134. num. 8. quòd volentes in Ecclesiastica emphyteusi succedere, debent impetrare à Papa legitimatorem cum clausula, vt bona ecclesiastica possint obtinere.

22 Tertiò infertur sic legitimatos admittendos esse ad successiones maioratum, & præferendos filiis secundis, qui nati sunt ex eisdem parentibus legitimo matrimonio iam coniunctis: ita docent Tiraquel. quæst. 34. à princ. Molin. de primog. lib. 2. cap. 11. num. 23. Gregor. l. 2. verbo si no boyo tit. 15. part. 2. Peregr. d. art. 24. num. 6. Auend. l. 40. Tauri glos. 11. à num. 41. Menoch. consil. 16. num. 14. Burg. de Pace consil. 6. num. 13. Mench. quæst. vsufreq. cap. 42. Chald. Pereira d. quæst. 13. num. 52. cum seqq. Henriq. in summ. lib. 13. cap. 20. num. 2. in princ. Mieres de maioratu part. 2. quæst. 1. num. 5. Ioan. Bapt. Lup. d. §. 3. num. 12. Paschal. d. cap. 4. ex num. 59. Mart. de success. legali part. 1. quæst. 18. art. 9. num. 4. Franc. Ferrer. ad consil. de los impubers. sub rubric. de substituit. glos. 6. num. 96. Faiard. ibi supra. num. 230. Nisi pluries fuerit repetitum quòd admittantur filij legitimi de legitimo matrimonio nati, quia tunc non admittuntur legitimati per subsequens matrimonium, vt per Cardin. Mantie. de coniect. vltim. volunt. lib. 11. tit. 12. à num. 20. Peregrin. d. art. 24. à num. 25. Thefaur. decis. 196. num. 4. Alexand. Trentacinq. var. resolut. lib. 1. tit. de legitimis. resol. 1. num. 24. Fufar. de substituit. quæst. 409. num. 43. quamvis contrarium non sine fundamento sustineant, Molin. de primog. lib. 3. cap. 1. num. 10. Sfort. in tract. de compend. substituit. part. 6. quæst. fin. num. 17. vers. quartum casus, Laderch. de Imola consil. 24. Bursar. consil. 18. num. 15. & 16. Petr. Anton. Anguif. consil. 74. num. 4. lib. 6. Vel nisi fundator excluderet legitima-

tos per subsequens matrimonium, quia in hoc minime de eius potestate, sed solum de illius voluntate dubitari potest, secundum Peregrin. d. art. 24. num. 26. Laderch. Imola. d. consil. 24. num. 57. Fufar. d. quæst. 409. num. 71. Vtrum autem præferendus sit filius naturalis primò natus ex concubina filio secundo genito ex legitimo matrimonio, quod est postea contractum cum alia, qua defuncta vxore secutum est postea matrimonium cum concubina; v. g. post natum filium naturalem ex concubina contraxit pater nuptias cum alia ex qua filium legitimum suscepit, & postea mortua hac vxore contraxit matrimonium cum concubina, ex qua filium naturalem longè ante genuerat, quæritur modò an primogenia debeantur filio legitimo secundo nato, an filio naturali primo nato, factò tamen legitimo ex matrimonio postea subsecuto cum concubina eius matre: in qua questione magis communiter sentiunt DD. filium secundò natum esse præferendum ei, qui primò natus est, pro cuius tamen vera resolutione consulte Conart. d. cap. 8. §. 2. num. 28. Gregor. l. 13. verbo se casa, tit. 13. part. 4. Anton. Gomez l. 12. Tauri, num. 65. Tiraquel. d. quæst. 34. num. 3. & 43. Molin. d. cap. 11. num. 7. Peregr. d. art. 24. num. 35. Auend. d. l. 40. Tauri, art. 41. Spino d. glos. 15. num. 126. Ioan. Garc. de nobilitate glos. 21. num. 63. Henriq. d. n. 2. in commento lit. S. Molina d. art. 2. disp. 172. num. 8. Ceual. commun. contra commun. quæst. 606. num. 25. Azor. d. part. 2. cap. 13. quæst. 15. plures alios citat Cened. d. collect. 68. num. 4. ante medium, Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 18. num. 48. Bammac. d. cap. naturales, quæst. 4. num. 30. Montealeg. d. cap. 1. §. 3. ex num. 7. ad 14. Alexand. Trentacinq. d. resol. 1. ex num. 23. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 3. num. 22. vers. declaratur secundò, Æmil. Gall. de except. tit. 1. part. 1. except. 2. ex n. 48. Ioan. Bapt. Costa de retrotract. casu 32. in 8. cap. num. 6. & 7. Paschal. d. cap. 4. num. 66. Faiard. ibi supra, num. 234. cum seqq. Eandem quæstionem examinat Fufar. de substituit. quæst. 409. num. 33. & 34. Costa de retrotract. cap. 8. casu 32. ex num. 6. Marta de success. legali, part. 1. quæst. 11. art. 2. num. 25. Basil. Ponc. de matrim. lib. 11. cap. 21. num. 8. & 9.

Quartò infertur huiusmodi legitimatos per subsequens matrimonium posse ad sacros Ordines promoveri, & in Episcopos eligi, Menoch. d. consil. 16. num. 5. & consil. 799. num. 12. vol. 8. Surd. d. priuileg. 67. num. 6. Azor. d. cap. 13. quæst. 14. vers. præterea, Ludouic. de Sardinis tract. de natural. liberis, cap. de legit. effecti, num. 5. Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 24. & 30. Henriq. d. lib. 11. cap. 20. num. 2. in princ. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 30. num. 70. Bellet. disquisit. cleric. part. 1. tit. de discipl. clericali, §. 3. num. 18. Tiraq. in tract. primogen. quæst. 34. num. 55. Siluan. consil. 3. num. 23. Ruin. consil. 211. post num. 3. vol. 1. Casian. in consuetud. Burgund. rub. 8. §. 3. num. 6. Vuald. in candelabro aureo, part. 2. rub. de irregul. specibus, num. 113. Boër. decis. 199. num. 4. Campan. in differencio iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 127. vbi plures refert. Paschal. d. cap. 4. num. 58. Trentacinq. d. resol. 1. num. 18. Æmil. Gall. tit. 1. par. 1. except. 2. num. 22. & 23. Monteal. d. cap. 1. §. 3. num. 6. Faiard. ibi supra. num. 221. Basil. Pont. d. lib. 11. c. 11. n. 5. dixi de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 1. n. 33. & me citato Sanctar. var. q. 42. num. 18. Ad celsitudinem tamen Cardinalatus ascendere non possunt prout statuit Xistus V. sua constit. 50. incip. Pastquam, de anno 1596. publicata circa electionem Cardinalium, vt referunt Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10. num. 13. & 14. Henriq. d. num. 2. Bellet. d. §. 3. num. 22. Campan. d. cap. 13. num. 128. in fine, & me citato dicta allegat. 1. num. 35. in fine, tradit Sanctarel. d. quæst. 42. num. 19.

Quintò infertur huiusmodi legitimatos excludere 26
substitutu

substitutū etiā si testator dixerit, si granatus decesserit sine liberis de legitimo, & ex legitimo matrimonio procreatus, vel legitime natus, &c. Vide Rip. in rub. si certū petatur, num. 3. & in l. si unquam, num. 96. C. de reuoc. donat. Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 30. Roland. consil. vlt. num. 28. vol. 2. Menoch. consil. 16. num. 6. & consil. 225. num. 9. cum seqq. & consil. 799. num. 43. vers. idem est, & de presump. lib. 4. præsup. pt. 81. num. 4. Craff. in §. fideicommissum, q. 38. num. 5. vers. contrarium verò, Cephal. consil. 111. num. 4. & consil. 545. num. 9. Lader. consil. 24. num. 4. vers. supponamus, & num. 36. Surd. consil. 213. num. 18. Ioan. Garcia d. gl. 21. num. 21. Azor. d. cap. 13. quæst. vlt. Ceuall. commun. contra ammun. quæst. 2. num. 64. Fulu. Pacian. consil. 8. num. 43. Franc. Ferrer. ad constit. de los impubers, sub rub. de substit. glof. 6. num. 100. Laderch. Imolen. consil. 24. per tot. Bammacar. in d. cap. naturales, quæst. 2. num. 10. & lib. 5. cap. 75. Ioseph. de Rusticis in comment. ad. cum auis, ff. de condit. & demonstr. lib. 2. cap. 16. ex num. 18. Montcal. d. §. 3. num. 15. & 44. Anton. Merenda lib. 4. controuers. cap. 17. Paul. Leon. consil. 100. Cassanate consil. 34. num. 17. Emil. Gall. de except. tit. 1. part. 1. cap. 2. ex num. 24. Angel. Mateac. de legat. & fideicom. lib. 3. cap. 21. Alexand. Raudenl. de analog. lib. 1. cap. 36. num. 110. & 131. Anton. Fab. de errorib. pragmat. part. 2. decis. 35. ad fin. Faiard. vbi supr. num. 266.

27 Sextò infertur sic legitimatos ad retractum esse admittendos, vt per Tiraq. de retract. tit. 1. §. 1. glof. 8. num. 10. & seq. Duen. reg. 350. compliat. 111. Ioan. Garc. d. glof. 21. num. 50. Ioan. Bapt. d. commento 4. §. 3. m. 6. Montealeg. d. §. 3. num. 6. Ferrer. d. glof. 6. num. 98. Faiard. vbi supr. num. 218.

28 Septimò infertur huiusmodi legitimatos gaudere parentum nobilitate, vt notat Tiraq. de nobil. cap. 15. num. 21. Mantica tit. 12. num. 4. Surd. d. priuileg. 67. num. 9. Ioan. Garc. d. gl. 21. in princ. Ioan. Bapt. Lup. d. comment. 4. §. 2. num. 9. Faiard. vbi supr. num. 219.

29 Octauò infertur per natiuitatem filiorum naturalium subsequuto postea inter parentes matrimonio reuocari donationem, iuxta terminos l. si unquam, C. de reuocandis donat. vt docent Azor. d. cap. 13. quæst. 13. vers. præterea, Chald. Pereira de nominat. employt. quæst. 13. num. 56. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 4. ex num. 38. Mieres de maior. part. 2. quæst. 1. num. 12. Emil. Gall. de except. tit. 1. p. 1. Faiard. vbi supr. num. 220.

Nonò infertur huiusmodi legitimatos habere querelam inofficiosa donationis, eamque etiā ante ipsius celebrationem essent illegitimi, reuocare valere, vt per Tiraquel. in d. l. si unquam, verbo suscepit, num. 71. & de iure primog. quæst. 34. num. 56. Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 2. ex num. 14. Faiard. vbi supr. num. 220.

Decimò infertur huiusmodi legitimatos sinitatis iura consequi, hæredes fieri legitimos, succedere contra paternum testamentum, & illud rumpere, ita Ioan. Bapt. Lup. d. commento 4. §. 2. num. 8. & 10. Montealeg. d. §. 3. num. 6. Trentacinq. d. resol. 1. num. 10. & 26. Franc. Ferrer. d. glof. 6. num. 88. 94. & 95. Emil. Gall. de except. part. 1. tit. 1. except. 2. num. 8. 9. 11. 12. & 13. Faiard. vbi supr. num. 227.

30 Qui antea sunt geniti.] Aduertendum duxi in hac materia non omnes filios ex eisdem parentibus ante tale matrimonium natos per subsequens matrimonium legitimi, sed solum naturales; ille autem naturalis reputandus est, qui licet conceptus ex iis parentibus sit inter quos tempore conceptionis erat impedimentum dirimens matrimonium, quod tempore natiuitatis iam cessauerat: veluti si soluta concepit ex coniugato; at verò tempore natiuitatis filij mortua erat vxor illius coniugati, vel si soluta concepit

ex consanguineo, aut affine, & tempore natiuitatis filij obtenta erat dispensatio, vt contrahere possent; tunc tali casu filius natus est naturalis, & non spurius, eo quòd status filij ex tempore conceptionis, aut natiuitatis, prout magis tali filio erit expediens, est iudicandus, vt per Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 2. Azor. d. l. 13. quæst. 3. Molin. d. disp. 172. num. 4. & plures, quos refert Cened. d. collect. 68. num. 6. Peregr. de fideicom. art. 24. num. 50. Fachin. lib. 3. controuers. cap. 50. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 7. num. 19. Basil. Pont. in familiæ tract. lib. 1. cap. 3. Octau. Bainmar. in d. cap. naturales, quæst. 19. num. 172. & 173. Faiard. d. tract. de legitimat. per subsequens matrim. membr. 2. num. 32. Vnde colligitur parentes habiles ad contrahendum, vt eorum filij per subsequens matrimonium legitimentur, esse debere tempore conceptionis, vel partus, prout fit vtilius, & tempore, quo coniugium celebratur, nulla cura habenda de tempore intermedio, & intermediis parentum nuptiis, vt per Paschal. de viribus patria potest. part. 2. cap. 4. num. 94. Trentacinq. d. lib. 1. resol. 1. num. 22. Emil. Gall. de except. tit. 4. part. 2. except. 27. num. 208. Bammacar. in d. cap. naturales, quæst. 17. num. 148. & 149. Fular. d. quæst. 409. num. 112. Basil. Ponc. d. lib. 1. cap. 1. §. 2. num. 15. refert plures Doctores Baiard. vbi proximè, num. 46. qui addendi sunt citatis supr. num. 7. Gregor. Lop. l. 2. verbo si no el hijo, tit. 15. part. 2. Spin. in speculo testam. glof. 15. num. 118. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 7. num. 19. Ratio est, quia fauor filiorum postulat vt tempus illud attendatur quod ipsis fauorabilius est, §. 1. vers. sufficit, Insti. de ingen. l. nuper, in fine, C. de natur. liber. glof. verbo concepti, in cap. 2. qui filij sint leg. quicquid contrarium neruose scripserit Sarmient. lib. 1. selecti. cap. 5. num. 10. motus præcipue auctoritate text. in l. Paulus 11. ff. de statu homin. qui procedit attentis regulis iuris antiqui Digestorum, cuius tamen contrarium noua decisione Iustiniani in d. l. nuper, fuit constitutum, vt licetce quoad filiorum statum, & legitimacionem attendatur tempus conceptionis, vel nariuitatis, secundum quod filius vtilius fuerit Illud tamè notable memorij mandandum est quòd licet tyrannus rem habeat cum aliqua muliere per vim, filius inde natus non erit spurius quoad matrem, vt ex Bald. refert Hippol. conf. 25. num. 30. & consil. 99. num. 11. Nec est minori nota dignum naturales filios per subsequentes legitimandos nuptias in rebus humanis existere non debere eo tempore, quo matrimonia celebrantur, vt nepotes ex illis legitimi efficiantur, vt bene resoluunt Couarr. d. §. 2. num. 19. Anton. Gom. l. 9. Tauri, num. 62. Molin. de primog. lib. 3. cap. 1. num. 9. Fachin. lib. 3. controuers. cap. 56. Philip. Palch. d. cap. 4. num. 91. ad fin. Blas. Robles de Salzedo de represent. lib. 2. cap. 5. num. 24. Bammacar. d. cap. naturales, quæst. 6. per tot. Montealeg. de exercit. pract. lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 54. & 55. Basilus de matrimonio, lib. 11. cap. 1. §. 3. ex num. 23. Emil. Gall. de except. tit. 1. part. 1. except. 2. à num. 75. vsque ad 80.

Vnde ex dictis primo colliges filios Clerici in minoribus beneficia obtinentis, quia postea cum ipsius matre contraxit matrimonium, per illud legitimari; licet enim huiusmodi Clerici in minoribus contrahendo matrimonium amittant beneficia, ipsū tamen matrimonium validum est, cum illud non prohibeantur contrahere, cap. 1. & per totum, de clericis coniugatis, ita docent Cardinal. hic quæst. 14. & Præposit. num. 12. Couarr. dicto cap. 8. §. 2. num. 5. Duen. d. reg. 350. limitat. 7. Mozz. de contrahitibus, tract. de matrimonio, tit. de natural. matrimon. num. 16. vers. tertio ampliatur, Rojas de success. cap. 27. num. 20. Campan. d. rubr. 11. c. 13. num. 136. Menoch. conf. 174. num. 4. cum seqq. & conf. 225. num. 27. Vincent. de Franch. decis. 47. num. 4. Auendan. l. 9. Tauri. glof. 10. à num. 11. Ccc 3 Spin.

- Spin. in speculo testam. gloss. 16. princ. ad n. 93. Sayr. d. lib. 6. cap. 10. num. 17. Lara in l. quis à liberis, in princ. num. 89. cum seq. ff. de lib. agnos. Gutier. pract. lib. 2. quest. 104. num. 2. Fachin. controuers. lib. 3. cap. 52. Azor. d. cap. 13. quest. 9. quares. plures per Cened. d. collect. 68. num. 5. Sanctarel. var. resolut. quest. 2. num. 4. Basil. Ponce. d. lib. 11. cap. 2. num. 5. quidquid contrarium tucantur Ozasc. Pedem. decis. 154. Sarmient. selet. lib. 1. cap. 5. num. 7. & 8. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 20. §. 2. Ex eadem ratione dicendum mihi videtur filios Commendatorum Militarium Ordinum illegitimos per subsequens matrimonium legitimiari, de quo tamen vide Couarr. d. cap. 8. §. 2. num. 30. Sarmient. lib. 1. selet. cap. 6. Fr. Emman. questionum regularium, tom. 1. quest. 13. art. 2. Molinam de primogen. lib. 1. cap. 2. num. 6. Villalobos in summa, part. 2. tract. 35. difficult. 10. num. 7. Hieronym. Roderic. in compendio questionum Regularium, resol. 76. num. 3. quia isti non sunt spurij, Gutier. pract. lib. 2. quest. 111. num. 1. ad fin. Azueved. l. 7. n. 14. tit. 9. lib. 3. noua recop. Molin. de inst. tract. 2. disp. 141.
- 34 Secundò collige ex eadem ratione filios susceptos à monacho, vel moniali intra annum professionis per subsequens matrimonium legitimos effici, vt per Menoch. consil. 174. num. 8. & consil. 225. num. 18. Peregrin. d. art. 24. num. 49. Fular. d. quest. 409. num. 104. Faiard. d. tract. de legitimat. per subsequens matrim. membr. 2. num. 55. Maior. de irregular. lib. 1. cap. 4. num. 15. Sayr. de censuris, lib. 6. cap. 10. num. 18. Sanctarel. var. quest. 22. num. 5.
- 35 Tertio collige filios natos ex parentibus voto simplici castitatis adstrictis legitimos fieri subsequito matrimonio, vt notat Lara in d. l. quis à liberis, in princ. num. 93. Less. de instit. lib. 2. cap. 19. dub. 5. num. 57. Basil. Ponce. d. lib. 11. cap. 2. num. 6. & post Alexand. ac Maior. idem tenet Sanctarel. var. quest. 21. num. 1. vbi reprobat Anchar. Abb. Fr. Emman. & Veg. contrarium tenentes probabile dicit, licet contrarium verius existimer, Azor. d. cap. 13. quest. 10. & exemplificari potest in illis mulieribus, quas Lusitanæ Beatas vocant, Italicè Bizocche, non enim profitentur solemniter, sed voto simplici solent alligari, ex Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 18. num. 4. Contrarium verò resolue in votis simplicibus, quæ post duos nouitios annos sunt in Societate I E S V, faciunt enim veros Religiosos, & ex Constit. Gregor. XII. reddunt emittentes inhabiles ad matrimonium validè contrahendum, explicant Henriq. in sum. lib. 12. cap. 5. num. 5. Sanchez lib. 7. disp. 25. num. 15. cum seq. Anton. Ricciol. de iure personarum, & c. lib. 8. cap. 8. num. 1.
- 37 Si autem vir viuente uxore, &c.] Principalis huius text. conclusio, quæ habet filios antea genitos per subsequens matrimonium legitimos effici, limitatur in hac secunda text. parte non procedere quando filij suscepti sunt ab eo, qui mortua uxore cum alia ex qua filios prima viuente susceperat, matrimonium contrahit, huiusmodi enim filios antea genitos legitimos non fieri, sed adhuc esse spurios, resoluunt Duen. d. reg. 350. limit. 3. cum seq. Lara in l. quis à liberis, in princ. num. 92. ff. de liber. agnos. Gutier. pract. lib. 2. q. 105. num. 9. Menoch. de presump. lib. 4. presump. 81. num. 22. Peregrin. d. art. 24. num. 49. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 69. vers. aduerte, & plures citati per Cened. d. collect. 68. num. 7. Rota decis. 191. num. 2. apud Farin. part. 1. recent.
- 38 Filius incestuosus ex dispensatione Papæ legitimatur per subsequens matrimonium, vt censuit Rota decis. 164. num. 5. apud Farin part. 1. recent. Illud tamen in præsentiarum aduertendum duxi filios ex matrimonio prohibito natos legitimiari vbi fuit obtenant dispensatio ad validandum huiusmodi matrimonium, & ad legitimandam prolem, quomuis quoad matri-
- monium non potuerit habere effectum propter superuenientiam mortis alicuius ex parentibus, nam hoc casu gratiam quoad legitimacionem prolis posse executioni mandari, etiam in præiudicium venientium ab intestato, tenent Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 13. num. 48. Iacob. de Grassis tom. 1. consil. sub tit. de consang. & affin. cons. 1. num. vlt. Pute. decis. 483. n. 3. lib. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 9. num. 57. nouissimè me citato in hoc loco, D. Mari. Cutel de donat. inter patrem & fil. tract. prima. disc. 2. part. 6. num. 162. & quoad hanc legitimacionem posse Summum Pontificem dispensare in radice matrimonij etiam post mortem alterius ex coniugibus, si tamen dispensatio per parentes in vita petita fuerat, censuit eadem Rota decis. 87. num. 13. apud Farinac. part. 2. recentiorum, vide infra ad cap. per venerabilem, ex num. 4.
- Quæstio est difficilis vtrum filius natus ex coniugato, & soluta ignorante impedimentum per subsequens matrimonium fiat legitimus? vel vt DD. loquuntur, vtrum filius putatiue naturalis per verum matrimonium postea subsequutum efficiatur legitimus? Affirmatiua partem tuetur gl. 2. in præfens, quam sequitur, & secundum eam iudicasse Rotâ Romanam refert Castador. decis. 1. de spons. sequuntur etiam Ludou. de Sardis de legitimat. per verum marit. n. 16. & d. legitimat. per matrin. putatiuum, q. 1. Rosell. lib. 1. de matrin. putat. num. 2. Rota decis. 605. num. 5. p. 1. diuers. & plures alij, quos refert, & magis sequi videtur Gabriel d. tit. de legitim. concl. 2. à num. 2. iuncto n. 9. & Surd. conf. 303. num. 20. vol. 3. Campan. d. rub. 11. cap. 13. num. 139. qui duo vltimo loco citati referunt hanc partem esse communiter approbatam, & allegandam in Doctorum varietate tanquam benignam, piam & fauorabilem, eique adhæsisse Rotam: qui omnes mouentur argum. text. in cap. ex tenore, infra hoc tit. nam si matrimonium putatiuum bona fide contractum reddit legitimos filios postea susceptos, ita etiam concubinatus putatiuus debet facere naturales, atque ita per subsequens matrimonium legitimabiles, adducitur etiam cap. quod nobis, hoc tit. vbi matrimonium clandestinum ab Ecclesiâ postea approbatum facit filios legitimos, quamuis propter aliquod impedimentum nullum esse detegatur; ergo si filius ex bona fide alterius parentis adultæritinus non sit, & postea licitum matrimonium sequatur, hoc debet sufficere vt legitimus censatur.
- Verum contraria sententia verior est, & omnino 42 tenenda, quam magis videtur tenuisse d. gloss. 2. hinc, si vltima verba, sed primum exutus, adiectitia sint, vt credit Domin. conf. 66. Sed hanc sententiam expressè probarunt, Ioan. Andr. Butr. Abb. & Henric. quos refert, & sequitur Conar. d. §. 2. n. 16. & 17. Duen. d. reg. 350. limit. 3. vers. quæ limitatio, Molin. de primogen. lib. 3. c. 1. num. 11. alt. Molin. Theolog. de instit. tract. 2. disp. 72. vers. dubium deinde. Sarmient. selet. lib. 1. cap. 6. à princ. & omnino n. 4. Peregr. d. art. 24. n. 52. & esse communem reprobata gloss. prædicta restatur Gutier. d. q. 105. n. 9. & larè disputat Fachin. controuers. lib. 3. cap. 55. approbat Azor. d. cap. 13. q. 9. & plures citat Cened. d. collect. 68. num. 6. vers. egregia. Pro qua facit generalitas huius text. negantis legitimari posse per matrimonium subsequens filios natos ex iis, qui propter aliquod dirimens impedimentum validè matrimonium contrahe: non possunt, quod dati in coniugatis certum est; arg. verò, quod sumitur ex d. c. ex tenore, infirmum, & fragile est, nam ibi præcessit matrimonium, quod actus est per se licitus, vnde mater ignorans impedimentum putabat licitè à viro cognosci, & consequenter mirum non est si hæc bona fides filijs proficit ad legitimatam, at verò in quæstione propofita quæ ad filium nascitur ex coniugato & soluta extra naturam matrimonij, quamuis

quamvis ipsa virum coniugatum ignoret, scit nihilominus dare se operam rei illicitæ, quæ nunquam ab Ecclesia etiam matrimonio secuto approbatur, ac subinde non rectè procedit argum. de vno casu ad alterum, cum bona fides in qua totaliter fundatur d. cap. ex tenore, hoc casu nequeat considerari; ad d. cap. quod nobis, respondebis verius esse non dari ibi impedimentum dirimens, sed solum vitium clandestinitatis quod minimè sufficit ad annullandum matrimonium, ac prolem illegitimam faciendam.

43 *Præsertim si in mortem, &c.*] Vt faciliè percipias huius dicti rationem, aduerte quòd postquam dixerat filios coniugati legitimos non fieri per matrimonium subsequens si mortua vxore contrahat cum adultera, quod ea ratione procedit, quia stante impedimento ligaminis ex primo matrimonio procedentis, non poterant parentes validè contrahere, & consequenter deficit habitas in extremo, ad quod trahitur legitimatio, sic & à fortiori nec quando alteruter ex adulteris contrahere volentibus machinatus est in mortem prioris coniugis ea secuta, ex quo apparet aliud impedimentum, quod dirimit matrimonium subsequens, & consequenter eo extante deficit habitas in extremo à quo, quod in actu habili esset necessarium, hoc est, quòd matrimonium validum sit, & legitimum. Quæ omnia ad materiam huius text. colligendo obseruabis filium ex coniugato susceptum nunquam per subsequens matrimonium cum ipsius matre contractum legitimari; verùm si mortua iam vxore ex adultera filios suscipiat, distinguendum est vtrum alteruter machinatus sit in mortem vxoris, & certum est tunc per subsequens matrimonium non legitimari, quia nascuntur ex iis, qui impedimentum habent dirimens; si autem nec fides de contrahendo matrimonium data est, nec alteruter in mortem coniugis fuit machinatus, filij sic suscepti post mortem vxoris per subsequens legitimantur, vt bene explicat Lara in l. si quis à liberis, in princ. num. 92.

cap. 7. & est post Concil. Lateranens. part. 33. cap. 4.
Collige ex text. causæ natalium cognitionem siue 2 principaliter, siue incidenter ad solum pertinere iudicium ecclesiasticum, vt dixi ad cap. lator, supra hoc tit. causam verò temporalem dependentem à causa principali natalium non posse ecclesiasticum incidenter diffinire, sed seculari iudicio debere referuare, tenere videntur Vant. de nullis. tit. ex defectu iurisdict. ordinarie. num. 5. Soar. de Pace in pract. tom. 2. pratud. 2. n. 21. Fachin. controuerf. lib. 11. cap. 78. D. Barbosa in l. 1. ff. sol. matrim. part. 1. num. 46. & in confirmationem 4 huius sententiæ adducunt fundamenta aliqua, iuribusque contrariis respondere conantur; imprimis ad cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxorem, respondet ibi Palat. notab. 2. num. 5. loqui de paupere, atque ita miserabili persona, de cuius causa Pontificem, & ecclesiasticos iudices competentes esse notant DD. communiter per text. ibi in cap. ex parte, de foro compet. vt vel inuitus fateatur Cou. pract. cap. 6. n. 1. D. Barbosa 5 d. part. 1. num. 46. ad fin. vbi num. 47. similiter respondet ad cap. ex litteris, de pignor. quòd mulier, de qua ibi, erat oppressa per iudicem secularem à quo propter delictum mariti fuerat dote propria spoliata; deinde ad cap. de prudentia, de donat. inter virum, multipliciter respondetur, primò iudicem ecclesiasticum posse ibi cognoscere de dote, non ratione incidentiæ, 6 sed principaliter, quia est mixti fori; secundò quia mulier apud iudicem, qui de matrimonio causa cognoscebat, petiit dotem sibi restitui, & ita iudex debuit pronuntiare: tertio magis communiter respondetur in illo text. actum fuisse coram ecclesiastico de dote per viam reconuentionis, quia maritus diuortium petebat, & mulier agnoscens impedimentum consanguinitatis coram iisdem iudicibus dotem repetebat. Quid autem in hoc verius credendum sit, & cætera, quæ in hac materia desiderari possunt tam circa principalis dubij resolutionem, quam prædictorum textuum intellectum, vide latè in meo tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 3. alleg. 84. num. 25. cum seqq.

SVM MARIVM.

- 1 Ecclesia non cognoscit de causa Ciuili inter laicos, cognoscit tamen an quis sit de legitimo matrimonio natus.
- 2 Causa natalium cognitio siue principaliter, siue incidenter ad solum pertinet iudicium ecclesiasticum.
- 3 Causa temporalis dependens à causa principali natalium non potest Ecclesiasticum incidenter diffinire.
- 4 Declaratur text. in cap. per vestras, de donation. inter virum.
- 5 Declaratur text. in cap. ex litteris, de pignoribus.
- 6 Declaratur text. in cap. de prudentia, de donat. inter virum.
- 7 Opponens alteri parentes ipsius defunctos legitimos non fuisse, præsumitur fouere malam causam.
- 8 Crimina morte extinguuntur.

CAP. Causam, quæ. ij. VII.

1 **E**cclesia non cognoscit de causa Ciuili inter laicos, bene tamen cognoscit de causa natiuitatis, an scilicet quis natus sit de legitimo matrimonio. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Ier. tic. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti in us Pontificij, pag. 101. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 598. remissive Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 18.

Licet incongruum videatur, &c.] Præsumitur enim 7 fouere malam causam opponens alteri parentes ipsius defunctos legitimos non fuisse, quia vt aduertit D. Barbosa in l. Tertia, num. 20. ff. sol. matrim. videtur malitiosè distulisse eam obiectionem vt illam eius hæredibus rei non plene informatis obiciat, quæ malitiæ, & fraudis præsumptio (cum fouere malam causam præsumatur qui litem mouit post mortem debitoris, quia hæredes non sunt instructi, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 35. num. 19. & lib. 5. præsumpt. 3. num. 105. Mascard. concl. 318. num. 27. Chald. Pereira de empt. cap. 31. num. 64.) efficiet, vt latius sit procedendum, non tamen tollit quod etiam post mortem patris de eò legitimitate. vel illegitimitate, atque ita de statu personæ agi possit, si oportuerit ad decidendam quæstionem hæreditatis, vt bene probat text. in l. quamuis, ibi, propter emolumentum successionis. C. ne de statu defunctorum, Butr. num. 6. Anch. notab. 8. Præpos. notab. 6.

In gloss. Incongruum. ibi, quia crimina morte extinguuntur. Vide Plac. de delictis, lib. 1. cap. 18. Clar. in §. fin. quest. 51. num. 9. & 12. Tiraquell. de pænis temp. causa 49. num. 42. Sebast. Medicis, in tract. mors omnia soluit. part. 2. conclus. 27. aliàs num. 5. cum seqq. Bonacof. commun. crimin. verbo falsitatem committens part. 1. n. 76. Anton. Gomez tom. 3. variar. cap. 1. num. 78. Mench. quest. freq. cap. 7. num. 15. Peregrin. de iure filij, lib. 4. tit. 5. a princip. Cardof. in praxi iudic. & Advocatorum, verbo, delictum, num. 34. Chald. Pereira in comment. ad l. unicam, C. de delict. defunct. part. 3. in princ. & part. 5. num. 1.

num. 1. latè & eleganter Illustr. D. Rodericus à Cunha post primam huius libri impressionem vilus, in comment ad cap. 14. ex num. 3. dist. 23.

S V M M A R I V M.

- 1 *Mulier per iudicium Ecclesie separata à viro, si viuente illo contrahit cum secundo, legitima erit proles, quam ex illo suscepit.*
- 2 *Declaratur text. in presenti, & difficultates, quas patitur, dissoluntur.*
- 3 *Iudicis auctoritas, seu iustus in illicitis excusat à dolo.*

CAP. Perlatum. VIII.

- 1 **M**ulier si per iudicium Ecclesie est separata à viro, & viuente illo de licentia Ecclesie alium ducit, proles suscepta ex secundo est legitima, & capax hereditatis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 101. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 595. remissiuè Ximen. in *concord. part. 2.* refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 18. cap. 8. & est post Concil. Lateran. p. 50. cap. 23.
- 2 **Hic** text. aded multiplicem habet sensum, vt quis sit verus illius intellectus, omnino ignoretur, sicuti recenset hic Abb. num. 5. & 6. & dicit Menoch. *confil. 69. num. 75.* Difficultas enim ex eo prouenit, quia ex serie huius text. constat sententiarum diuortij nullam fuisse propter ordinem iudicium non seruatum, processit enim iudex contra primum maritum absentem personaliter non citatum, & lite non contestata, quemadmodum oportebat expectando quòd de ipsius obitu verosimilis haberetur præsumptio, iuxta reg. text. in *cap. quoniam frequenter*, §. parò, *vers. si autem, vt lite non contest.* Vnde sententia nulla fuit, subindèque minimè processisse debet ad excusandam malam fidem mulieris, quæ non certa de morte prioris coniugis, cum secundo contraxit, contra reg. text. in *cap. in presentia, de sponsalib.* sunt qui dicunt in *hoc text.* maritum ab vxore per longum tempus se absentasse, & diligenter perquisitum inueniri non potuisse constat, ex text. ibi, *Episcopus vero sicut vir prouidus & discretus*, &c. quo casu præsumitur maritum se absentasse per malitiam, & contumaciam, ne citatio ad eum perueniret, & tunc citatio ad domum valet, etiam in iis, quæ sunt magni præiudicij, vt per Tiraq. qui hunc text. citat, de *retract. lig. §. 9. g. off. 2. num. 7.* & procedi potest contra absentem, vt probat text. in *cap. 1. qui matrimonium accusare possunt*, secundum vnum intellectum; ita Abb. & Cardin. hic num. 4. notantes diuersam esse rationem in *cap. per venerabilem, infra hoc tit.* quia ex eo, in *vers. Præterea*, constat sententiam nullam fuisse. Tu dic quòd Pontifex hic non curauit de validitate sententiæ, aut processus ad effectum legitimatis filiorum, de qua interrogabatur, quia siue esset valida, siue nulla, semper sufficiens erat ad legitimandam prolem susceptam ex secundo matrimonio, quòd eius auctoritate publicè in conspectu Ecclesie parentes contraxerunt, nec iuris errore, si eum haberet mulier contrahens, consilia in iudicis sententia bonam fidem potuit impedire, ita multi quos refert, & sequitur Couar. de *sponsal. part. 2. cap. 8. §. 1. num. 10.* & ita etiam auctoritate gloss. *vtim. in presenti*, refert Menoch. *conf. 15. num. 7. & conf. 17. num. 5.* & facit quòd etiam in illicitis iustus, seu iudicis auctoritas excusat à dolo, gloss. in *cap. dixit Dominus*,

14. *quæst. 5. Tiraquel. de penis temper. causa 34. num. 4. cum seqq.* Decian. *traccl. crimin. lib. 9. cap. 37. num. 4.* Iuuat deinde, quia missus iudicis decreto in possessionem illius rei, quam scit esse alienam, dicitur habere bonam fidem, ideòque potest præscribere, vt per Couat. in *reg. possessor. p. 2. §. 8. num. 9.* Mench. *illustr. cap. 72. n. 1.* plenè Gilchen de *vsucap. part. 2. memb. 2. cap. 5. à princ.* Accedit quòd huiusmodi matrimonium publicè contractum fuit, & bona fides probatur ex eo quòd quid publicè factum est, ex Tiraq. in *procem. retract. comment. num. 13.* Menoch. *conf. 15. num. 7.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Filij nati ex matrimonio clandestino per Ecclesiam approbato sunt legitimi.*
- 2 *Filij suscepti ex matrimonio valido, sed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantum, non verò dirimens, sunt spurij, referuntur fundamenta pro parte affirm. & n. 3. pro negante.*
- 4 *Declaratur text. in presenti.*
- 5 *Filij naturales per matrimonium clandestinum nullum propter defectum parochi, & testium an legitimantur, ostenduntur.*

CAP. Quod nobis. IX.

Filij, qui nascuntur ex clandestino matrimonio, sed deinde ab Ecclesia approbato, sunt legitimi, & hæredes. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 102. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 595. remissiuè Ximen. in *concordant. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. de *clandest. cap. 3.* & est post Concil. Lateran. *part. 50. cap. 17.*

Hic fedit disputanda quæstio apud Doctores controuersa, vtrum filij suscepti ex matrimonio valido, sed tamen illicito propter aliquod iuris impedimentum impediens tantum, non verò dirimens, sint spurij, an legitimi? In qua vt certa ab incertis separemus dicendum videbatur in casu matrimonij clandestini sine denunciationibus contracti (quod validum esse notaui de *offic. & potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. ...*) spurios esse filios ex eo generatos grauissimi tenuerunt Doctores, nam hanc sententiam Hostiensij tribuit, eamque sequitur Bero. *quæst. 107.* eandem tribuit glossæ, & Abbati in *cap. vlt. sup. de clandest. despons. Sor. 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. vers. alie sunt.* Adducitur pro hac parte text. in *presenti*, quatenus probat filios ex matrimonio clandestino antequam illud ab Ecclesia fuerit approbatum, illegitimos esse; deinde secundò adducitur text. in *cap. cum inhibito, §. si quis verò, de clandestina desponsatione, & in cap. ex tenore, infra hoc tit.* quibus iuribus requiritur ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentum quòd matrimonium contractum sit in facie Ecclesie: tum etiam, quia in iisdem iuribus probatur illegitimam esse prolem susceptam ex matrimonio clandestino, si inter parentes aliquod existeret impedimentum, quòd ipsi ignorabant, quæ tamen legitima esse debuit, si stante eo impedimento, & parentum ignorantia, non clandestinè, sed publicè fuisset contractum.

Verum huiusmodi filios susceptos ex matrimonio clandestino valido legitimos esse verius est, & receptius; constat enim legitimationem prolis ex validitate matrimonij pendere, quia ex iustis nuptiis iusti nascuntur filij, *princ. Instit. de patria potestate*, iustæ

autem

autem nuptiæ dicuntur, quæ secundum leges validæ sunt, licet in contrahendo parentes culpam commiserint; si ergo matrimonium valet secundum leges, & contracto licitè vtuntur, non est cur ex tali conjunctione suscepti filij illegitimi cenferi debeant; atque ita expresse docuit *gloss. vltim. in presenti*, recepta per Butr. *hic num. 6.* & Abb. *num. 5.* sequuntur & Paleot. *de nob. & spur. cap. 10. num. 1.* Mantica *de coniect. vit. volunt. lib. 1. tit. 12. n. 13.* Menoch. *conf. 199. n. 57.* Fulu. Pac. *de probat. lib. 2. cap. 16. n. 68.* & alij plures per Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 42. num. 8.*

4 Nec huic sententiæ obstat text. *in presenti*, facilis est enim eius interpretatio, quamvis à DD. difficilis soleat reputari, vt constat ex statim referendis; nam DD. communiter existimant text. procedere in matrimonio clandestino nullo propter aliquod latens iuris impedimentum, filiosque legitimos esse, quamuis concepti & nati sint in clandestinitate ante Ecclesiæ approbationem, si ea postea sequatur, quamvis deinde iam matrimonio approbato impedimentum detegatur, ita resolutum communem dicens modernorum Anton. de Rosel. *in tract. de legitimat. lib. 1. cap. penult. de matrim. putat. num. 3.* & post Ioan. Andr. Butr. Abb. Præpos. Alexand. de Neuo, & alios quos refert, & latè tuctur argum. in contrarium satisfaciens Sanch. *d. disput. 43. num. 4. cum seqq.* eodem modo respondetur ad text. *in d. §. si quis verò*, agere de matrimonio nullo propter aliquod iuris impedimentum, quod parentes ignorabant, fuisseque dubitandi rationem ex *d. text. in cap. ex tenore*, videbatur enim propter bonam fidem parentum prolem legitimandam, quod tamen text. negat, ea ratione, quia ultra impedimentum fuit matrimonium clandestinè contractum, quo casu text. inquit, non expertæ scientiæ, vel saltem affectatores ignorantia videri sic contrahentes, &c.

5 De matrimonio verò clandestino nullo propter defectum Parochi, & testium iuxta nouam dispositionem Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. matrim. cap. 1.* de duobus potest dubitari; Primò an per illud naturales antea suscepti fiant legitimi? & certum esse debet non legitimari; pater quia, vt matrimonium sequens antea susceptos reddat legitimos, validum esse oportet; constat autem nullum esse matrimonium contractum sine parochi, vel testibus, ex Conc. Trident. *d. cap. 1.* Ergo, &c. quo casu loquitur Menoch. *de presump. 1. num. 100.* Aut rursus possumus dubitare an filij suscepti ex hoc matrimonio clandestinè contracto spurij sint, ita vt per alium subsequens validum cum Parochi & testibus nequeant legitimari; & certum est illegitimos esse, & consequenter per subsequens matrimonium posse legitimari, vt tenent Peregrin. *de fideicom. art. 24. n. 74.* & euidenter ratione ostenditur, quia licet matrimonium sine Parochi contractum nullum sit, contrahentes tamen, si nullo alio impedimento sint impediti, habiles manent ad contrahendum de nouo, quia Concil. Trident. *in d. cap. 1.* non simpliciter eos reddit inhabiles, sed solum ad contrahendum sic, id est, sine Parochi, & testibus, quia his adhibitis minimè prohibet, imò permittit de nouo contrahere, vt tenent multi, quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 32. n. 151.* Vnde licet isti illegitimi sint, quia nati ex matrimonio inualido, cum tamen nascantur ex parentibus, qui matrimonium validè possunt contrahere, nullumque habeant iuris impedimentum, quos eos ad contrahendum de nouo faciat inhabiles, apertissimum sequitur per matrimonium validum postea sequutum legitimos fieri.

S V M M A R I V M.

1 Illegitimi sunt filij nati ex matrimonio contracto contra publicæ honestatis iustitiam, & num. 2.

C A P. Referente. X.

Matrimonium contractum contra publicæ honestatis iustitiam, non tenet, & filij ex eo nati illegitimi sunt, & ab hæreditate parentum excludendi. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 102.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 595.* remissiuè Casal. *in annotat.* & Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 11. cap. 1.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Nau. *2 in man. cap. 22. a num. 57.* Cou. *de spons. part. 2. cap. 6. §. 2.* à princ. Henriq. *in summ. lib. 12. cap. 10. §. 2.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 68.* Gutier. *eod. tract. cap. 103.* Bonac. *eod. tract. q. 3. puncto 11. a princ.*

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium si fuit in facie Ecclesiæ celebratum, non sufficit probare illius impedimentum ad probandam prolem illegitimam.
- 2 Contendens alicuius parentes matrimonium contrahere non potuisse debet probare matrimonium illud non tenuisse, cuiusque parentes illud contraxisse mala fide.
- 3 Intellectus diuinatorius reiiciendus est.

C A P. Peruenit. XI.

Matrimonium quando fuit legitime celebratum, ad docendum prolem esse illegitimam, non sufficit probare impedimentum matrimonij, praesertim quia quandiu vixerunt quietè simul permanferunt sine reclamatione. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 102.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 593.* remissiuè Casal. *in annotat.* & Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 11. cap. 2.*

Notatur ad hoc quòd filius natus ex parentibus, qui in facie Ecclesiæ matrimonium contraxerunt, postea verò declaratur matrimonium fuisse nullum, cum tamen ignoretur an bona, vel mala fide parentes contraxerint matrimonium, est reputandus legitimus, & habilis ad recipiendos Ordines, & ad officia ecclesiastica, & secularia, vt per Soar. *tom. 5. de censur. disp. 50. section. 4. num. 10.* Sanctarel. *var. resol. quest. 20. num. 6.*

Matrimonium fuisse legitime celebratum, &c.] Notatur ad hoc quòd contendens alicuius parentes matrimonium contrahere non potuisse, debet dicere, & probare matrimonium illud non tenuisse, atque eius parentes illud contraxisse mala fide, ita Cou. *de spons. p. 2. cap. 8. §. 3. num. 1. in fine.*

In gloss. *Si est ita*, vnica. ibi, *sed hoc est diuinare.* 3 Notatur ad hoc quòd intellectus diuinatorius est reiiciendus, vt per D. Barbofam *in rubr. ff. sol. matrim. p. 1. num. 12.*

S V M M A R I V M.

- 1 Testium dicto statum qui probant aliquam legitimam licet fama viciniæ, & tractatus parentum habeat contrarium.
- 2 Sententia qua nititur duabus causis, quarum una vera est, & altera falsa, tenet.

CAP. Per tuas. XII.

- 1 **T**ESTES quando probant illam, quam viciniæ putabat concubinam, fuisse desponsatam de presenti, filius habebitur legitimus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 103. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 595. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 1.
- 2 *Non tamen Decretali, &c.*] Notatur ad hoc quòd sententia, quæ nititur duabus causis, quarum una vera est, & altera falsa, valet, & tenet, vt per Syluan. cons. 2. num. 75. Gail. lib. 1. obseruat. 66. n. 9. Hippolyt. sing. 617. & cons. 113. num. 22. Tiraquell. in tract. cessante causa, limit. 22. num. 6. 13. & 20. Vant. de nullit. tit. ex defectu processus, num. 123.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa in terris Ecclesie potest liberè illegitimos legitimare, in terris vero alienis, minime, nisi ex causis multum arduis, vel nisi in spiritalibus, & tunc indirectè, & per quandam consequentiam intelligitur legitimare etiam quoad temporalia.
- 2 Archiepiscopus pro laico procuratoris officium apud Rom. Pontificem suscipere potest.
- 3 Papa non solum ad spiritalia, sed etiam ad actus seculares laicos potest legitimare in terris Imperij.
- 4 Papa, qui potest tollere impedimentum à iure positiuo procedens, potest etiam illo sublato dispensare in illius radice.
- 5 Papa censetur in radice dispensare quando ipse declarat legitimos filios natos ante dispensationem, & postea natos.
- 6 Dispensatio in radice matrimony est tantæ potentia vt non solum viuentibus contrahendis, sed etiam post eorum mortem operetur ad filiorum legitimacionem in preiudicium tertij.
- 7 Dispensatio in radice matrimony comprehendit tantum prolem susceptam in figura matrimony, non autem natam, & conceptam.
- 8 Legitimandi potestas inter ea, quæ Principi reservantur, numeranda est.
- 9 Legitimaciones in Regno Portugaliæ prout, & alibi non sunt vere legitimaciones, sed potius dispensaciones.
- 10 Legitimus à Principe non potest obtinere terras, quæ non sunt subditæ Principi legitimi.
- 11 Causa requiritur in Principe legitimante.
- 12 Argumentum à maiori ad minus validum est.
- 13 Argumentum de maiori ad minus non valet in materia dispensationis, quod declaratur ibi.
- 14 Episcopalis dignitas eximit filium à patria potestate.
- 15 Electio sola in Episcopum satis est vt quis patriam potestatem egrediatur.
- 16 Religiosis professio à filio facta cum liberat à patria potestate.

- 17 Seruus liber fit, quando ad Ordines promouetur scienter per Episcopum absente, & ignorante domino.
- 18 Legitimus vt quispiam sit pro parte, & pro parte illegitimus monstruosum est.
- 19 Dispensatus ad vnum, dispensatus quoque videtur ad consequentia.
- 20 Constantinus Imperator in pluribus terris, & Prouinciis omnem temporalem potestatem, dominium, & vniuersa Imperij iura in Ecclesiam transtulit.
- 21 Matrimonium propter adulterium coniugis potest dissolui quoad thorum, & mutuum cohabitationem, non tamen quoad vinculum.
- 22 Francia Rex Imperatori non subest.
- 23 Portugalia Regnum est exemptum à Romano Imperio.
- 24 Hispania Reges non subsunt Imperatori, nec superiorem recognoscunt in temporalibus.
- 25 Aragonia Rex non recognoscit superiorem.
- 26 Anglia Rex Romani Imperij iurisdictione est liber.
- 27 Vencorum serenissima Resp. ab Imperio exempta est.
- 28 Mediolani Dux habet iura regalia, & fiscalia, & omnia potest in suo statu, quæ potest Imperator in toto Imperio.
- 29 Regna Neapolis, Sicilia, Sardinia, Polonia, & Vngaria Imperatori subiecta non sunt.
- 30 Sabaudia Dux serenissimus in suo ducatu Imperij, & omnimoda potestatis ius habet.
- 31 Flandria Comes, Archidux Austria, & alij potentatus in Germania superiorem non recognoscunt.
- 32 Delphinus habet iura Principis supremi.
- 33 Ferrara Dux non recognoscit superiorem.
- 34 Montis Ferrati Dux habet iura Imperij.
- 35 Duces, Marchiones, Comites perpetuè inuestiti, censentur Imperatores in suo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu.
- 36 Princeps supremus an possit filios proprios legitimare, ostenditur.
- 37 Papa in terris Regum directè non habet iurisdictionem quoad temporalia.
- 38 Causæ dubiæ difficiles, & ambigæ ad iudicium Sedis Apost. cui Rom. Pontifex præst. deferenda sunt.
- 39 Apost. Sedes, & vniuersalis Ecclesia primatus iure Diuino est in Rom. Ecclesia.
- 40 Apost. Sedes an possit auctoritate Pontificia aliò transferri, ostenditur.
- 41 Petrus Roma fuisse contra hæreticos qui defenderint, ostenditur.
- 42 Apparitio Christi facta Petro interroganti, Domine quò vadis, verissima.
- 43 Cardinalium dignitas tempore Innocentij I. cognita non erat.
- 44 Cardinales post tempora Innocentij IV. seu Bonifacij VIII. gerere ceperunt officium, quod antea gerebant Episcopi in summi Pontificis consilio.
- 45 Papa potest sine Cardinalibus omnia expedire, etiam andua, ex ciuilitate tamen in arduis debet communicare cum Cardinalibus.
- 46 Cardinales sunt instituti de iure diuino.
- 47 Cardinalium origo potestas, & hodierna excellentia inter omnes Ecclesia Pralatos, quæ sit, remissiuè.
- 48 Excommunicatio equiparatur morti.
- 49 Papa an possit mortis penam corporalem infligere remissiuè.
- 50 Presbyterorum filij ordinari non possunt.
- 51 Alimenta filijs spuris de equitate Canonica vbiq. seruanda debentur.
- 52 Naturalis filius propriè, & strictè dicitur, qui ex concubina natus est in schemate uxoris.
- 53 Adulterini dicuntur filij Presbyterorum.

CAP. Per venerabilem. XIII.

Sedes Apost. potest illegitimos totius Orbis legitimitate ad actus spirituales, vt ad Episcopatum, necnon illegitimos terrarum Ecclesie etiam ad actus seculares, & putatur probabile illegitimos totius Orbis esse legitimatos ad actus seculares, maxime si in terris non cognoscant superiorem, qui possit legitimitate præter Papam, vel saltem cum in spiritualibus dispensatur, consequenter intelligitur dispensatum esse in temporalibus, sicut quando creat quem Episcopum, eximit eum à patria potestate, & Episcopus scienter ordinans seruum, ordinatus est liber, licet ordinans teneatur satisfacere domino. Item Papa non solum in sua ditione, sed etiam in aliis Regionibus, certis causis inspectis, exercet causaliter temporalem iurisdictionem, non tamen vult præiudicare alieno iuri; sed quia in dubiis recurrendum est ad Sacerdotem, *Deuteron.* 17. cuius locus est Sedes Apostolica Romæ ad quam reuocatur Petrus à Christo dum interrogatus, *Domine quò vadis?* respondit, *Romam iterum crucifigi.* & D. Paul. ad Corinth. 6. *Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quanto magis secularia.* Et sic qui non obedit, est excommunicandus. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Burr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 104. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 595. remissive Casal. in *annotat.* & Ximen. in *concordant.* p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* 3. *Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 2.*

Arelaten. Archiepiscopum.] Ergo Archiepiscopus pro laico procuratoris officij apud Romanum Pont. suscipere potest, contra reg. text. in *cap. 2. ne clericus vel monachus*, sed multi intelligunt ea ratione procedere, quia prohibitio illa solum obtinet locum in procuratore generali, qui huiusmodi officium frequenter exercet, non ita si vnum suscipiat, vel semel hoc faciat, per ea quæ diximus ad *cap. 1. de postul. num. ult.* vbi multos citauimus DD. vel potest dici Episcopos, Sacerdotes, & à fortiori alios inferiores clericos non prohiberi officium procuratoris etiam pro laicis in Romana Curia suscipere, quod alij ampliunt ad quamcumque curiam ecclesiasticam, etiam in partibus, vt tenent citati per me in *d. cap. 1. n. ult.*

Quod autem super hoc, &c.] Ex his verbis, & aliis, quæ sequuntur, probari videtur conclusio illa in qua præcipue huius text. vertitur difficultas, quod scilicet summus Pontifex non solum ad spiritualia, sed etiam ad actus seculares laicos potest legitimitate in terris Imperij, quod etiam deducitur ex *versic. præterea*, & *versic. rationibus*, ex quibus bene hanc conclusionem affirmatiuam firmant hic Host. & Goffred. de Trano in *summa huius tit.* Rota *decis.* 200. alias 1. in *novis sub hoc tit.* & securè tradit Anast. Germon. in *paratiula ad hunc tit.* & in effectu post longas distinctionum ambages sequitur Præpos. à *num. 71.* & vltra huius text. auctoritatem pluribus rationibus confirmat; quidquid in contrarium sit communis DD. resolutio de quibus Sanch. *lib. 8. de matrim. diffus. 7. à princ.* Basil. Pont. etiam de *matrimon. lib. 1. cap. 5. §. 1. a num. 1.* Francisc. Ferrar. ad *constitut. de los impubers gloss 6. num. 103. & seqq.* Mich. Goin. de Arellan. in *tract. de ration. iur. & iur. Imper. lib. 4. cap. 5. num. 63.* Faiard. in *tract. de legitim. per subsequens matrimon. membr. 2. num. 82. cum seqq.* & alij quos reprobatur Rota Rom. *decis.* 191. *num. 3.* apud Fariu. *part. 1. recent.*

Vnde Summus Pontifex, qui potest tollere impedimentum à iure positiuo procedens, potest etiam illo sublato dispensare in radice illius, & relinquere ma-

trimonium in terminis priorum consensuum, & sic verum, & validum, prout ex tunc, ac si dispensatio illud præcessisset, vt censuit Rota in *vna Hispanen. legitimatús* 11. *May* 1615. coram Patriarcha Manzanedo, quæ est *decis.* 687. *num. 8.* apud Fariaac. *part. 2. recentiorum*, & ita absque dubio posse Summum Pontificem laicos etiam in terris Imperij ad temporalia legitimitate in radice matrimonia proficentur hic Abb. *num. 22.* Zabarell. *quest. 9.* & Præpos. *num. 74.* Conar. de *spous. part. 2. cap. 8. §. 8. num. 13.* Molin. de *primog. lib. 3. cap. 2. num. 12.* Peregrin. de *fideicom. art. 24. n. 77. & seqq.* Chald. *Pereira de nominat. emphyt. quest. 21. n. 51.* Henriq. in *summa lib. 11. cap. 20. §. 2.* Sayr. de *cons. lib. 6. cap. 11. num. 6.* Carpan. ad *stat. Mediolan. part. 1. c. 456. tit. de legitimat. num. 126.* Lancell. Gall. *conf. 122. per tot.* Gutier. de *matrim. c. 74. num. 33.* Laderch. *conf. 24.* Intuigl. *decis.* 35. *num. 52.* Thefaur. *decis.* 84. & 196. Calitt. de *lege Regia, §. 29. num. 10. litt. B.* nouissimè me citato in hoc loco Mar. Cutel. de *donat. inter patrem & fil. vult. prima discurs. 2. part. 6. num. 161.* & plenè relati à Sanch. *d. lib. 8. disput. 7. num. 4.*

Ratio est, quia cum impedimenta matrimonium dirimentia à solo iure, seu lege Canonica proueniant, & Pontifex radix sit, & origo legis Canonice, quæ consanguinei intra certos gradus designatos, in *cap. non debet, de consang. & affir.* contrahere prohibentur, & ab eo tanquam à viuo fonte, seu lege animata auctoritas super istis proueniat, *cap. 1. de constitut. cap. si Romanorum 19. dist. cap. ipsi sunt 9. quest. 3. & ibi gloss.* nulli dubium esse potest quin impedimentis per eum sublati rem ad terminos iuris naturæ primæus reducere possit. Vnde fit vt Pontifex dispensans, seu declarans in radice filios legitimatos de. no tales non faciat, quin solum relationem habitus naturalis, vt ait Bald. in *l. emancipati, num. 2. ff. de adopt.* remoueat. Detegit ergo filios iure naturæ legitimatos, vt ait idem Bald. in *l. manumissiones, num. 8. ff. de iustit. & iure.* Ex quo superuenit (vt ait idem Bald. in *cap. 1. §. insuper, de prohib. feud. alien. per Federic. num. 8.*) noua virtus in præiacenti materia, & potentia materiei ei iungitur, & ab illa denominatur. Et venit quippe isto in casu idem ipsum quod in expulsiōne nubium, quæ non facit ferenum, sed retegat, & in excussione spicarum, quæ non facit frumentum, sed illud demonstrat, vt argum. *l. aded, ff. de acquir. rerum dom. notat Bart. in d. l. manumissiones, num. 2.* Vnde errant valde, qui putarunt exemplo postliminij, aut legis Cornelie, de quo in *l. retro, ff. de capt. & postlim. reuers. & in l. lege Cornelia, ff. de testam.* in dispensatione in radice fictionem ciuilem retractionis interuenire. Lex nanque in his, quæ sibi subsunt, verè quidem disponit, vt egregiè docuit Bart. in *l. si maritus, §. legis Iulie, num. 1. ff. ad legem Iul. de adult. & latius in l. si is qui pro emptore, num. 29. ff. de vsucap. & prosequitur latissimè Ias. *ibid. num. 117.* vbi dicit pulchram & vtilem esse doctrinam Bartoli, Crot. qui illam ipsam ait notandam & menti tenendam, *ibi num. 91.* Anton. de Butr. *conf. 20. num. 1.* optimè Tiraquell. de *iure constit. part. 3. limit. 7. ex num. 44.* latè Peregrin. *conf. 7. ex num. 26. volum. 2.* Cathill. *quorid. tom. 5. cap. 105. num. 28.* Ergo ex prædictis omnibus clarè consequimur dispensationis in radice proprium & potissimum effectum consistere in legitimatōne prolis ex tunc, hoc est, à conceptionis initio, idque verè, non fictè, quia destructo ex tunc per dispensationem in radice consanguinitatis ex iure Canonico prouenientis impedimento, potest Pontifex matrimonium à principio concubitus affectu maritali patrati validum declarare, & consequenter prolem legitimam quoad omnes iuris effectus, & in vniuerso mundo, vt expressè tenent citati *supra*, qui-*

bus addendi sunt Nicol. Garc. de benefic. part. 7. cap. 2. n. 41. Castill. d. cap. 105. n. 22. Aug. Bero. cons. 23. num. 13. vol. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. n. 57. Seraph. decif. 1121. num. 1. & 5. Alexand. Trentacing. var. resol. lib. 1. tit. de legitimat. resol. 4. num. 1. Joseph. Sesse decif. 23. ex num. 55. Marta de success. legali part. 1. quest. 18. art. 1. Beltramin. ad Ludouic. decif. 9. num. 4. Basil. Pont. de matrim. lib. 11. cap. 5. §. 1. num. 8. & 9. Quicquid dicant Ant. de Butr. in presenti. n. 10. quem sequuntur Molina Theologus, Ceruantes addit. ad Nauar. citati à Sanch. d. disput. 7. num. 3. in fin. Soar. de censur. tom. 5. disp. 50. sect. 5. num. 9. Hurtado de matrim. disput. 26. diff. 1. n. 5. Franc. Ferrer. de impub. sub rubro de substit. gloss. 6. ex num. 109. ad 135. minus bene existimantes Papam dispensandum in radice nullum posse terrio præiudicium inferre in tertis Imperij. Ex quibus autem verbis censeatur Romanum Pontificem dispensare in radice in matrimonio inter consanguineos nulliter contracto, ostendit Sanch. d. disput. 3. à num. 14. & n. 22. Sed melius Rota d. decif. 687. num. 14. part. 2. recentiorum, dicit à Papa dispensatum censi in radice quando ipse declarat legitimis filios natos ante dispensationem, & postea nascituros.

6. Que dispensatio in radice est tantæ potentia, vt non solum viuentibus contrahendis, sed etiam post eorum mortem operetur ad filiorum legitimacionem in præiudicium tertij, aliàs vocati ad successionem, quia hæc legitimatio fundamentum non habet in consensu, quem parentes mortui iam præstare non possunt, sed potius in matrimonio, quod nulliter contraxerunt; reuocando impedimentum à principio, ac si non existeret tempore illius: cui rei nihil obstat quod vterque, vel alter ex parentibus mortuus sit, si quidem hoc non inducit defectum potestatis in Pontifice ad reuocandum impedimentum suæ legis Canonicae, & effectus ab ea productos, vt probant in proprijs terminis DD. per me citati ad cap. tanta prope finem vers. filius incestuosus sup. n. 58. hoc tit. Seraphin. decif. 1121. num. 2. Pat. decif. 483. num. 2. lib. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. num. 57. Catill. d. cap. 105. num. 16. Beltramin. ad Gregor. decif. 19. num. 5. & comprobat Rota d. decif. 687. num. 13. vbi id procedere asserit vbi dispensatio per parentes in vita petita fuerit: eadem Rota decif. 174. post lib. 2. consil. Farin. tenuit dispensationem in radice matrimonij comprehendere tantum prolem susceptam in figura matrimonij, non autem natum & conceptum ante matrimonium, idem iterum censuit in vna Leodien. canonicatus 23. Februarij 1601. coram Illustrissimo Ludouisio, postea S. D. Gregorio X V. & est opinio Ioan. Andr. in presenti, num. 30. Anton. de Butr. col. 6. vers. videamus, num. 10. ad fin. Cardin. Zabarel. col. 2. num. 9. quest. 1. Abb. sub num. 21. & 22. Cardin. Alexandr. num. 61. 68. & 74. Petr. Anchar. conf. 409. num. 4. & 5. & in cap. unic. num. 3. de sponsal. in 6. Peregrin. cons. 1. à num. 6. lib. 3. & de fideicom. art. 24. num. 36. & 76. Cels. conf. 31. num. 8. Anton. Gabr. tom. 3. commun. lib. 6. tit. de legitimat. consil. 3. num. 1. & 2. Garc. d. part. 7. cap. 2. num. 42. Sesse tom. 3. decif. 231. num. 54. & aliorum, quos refert & sequitur Sanch. d. disput. 7. num. 4. & 7. Sed altera sententia, quæ admodum probabilis est, defendit effectum maritalem sufficientem esse ad dispensandum in radice, etiam si matrimonium in figura, seu de facto inter coniuges non præcesserit, cum consensu ad matrimonium necessarius hoc in casu substitit, & solummodo necessarius in terminis iuris naturalis reputatur, ita Castill. d. cap. 105. num. 28. Basil. Pont. d. lib. 11. cap. 5. §. 1. num. 12. & alij per eos citati; & si hæc opinio magis placuerit, necellum non erit de affectu maritali plenè Summo Pontifici constare, sed potius du-

bis & præsumptus sufficiens erit ad dispensandum in radice, vt per Sesse decif. 231. num. 22. Cacherau. Pedem. decif. 154. num. 4. qui ex nuptijs postea subsecutus plenè deprehenditur, vt expresse firmat Abb. in cap. tanta, num. 1. & 7. supra hoc tit. Alciat. lib. 3. de verbor. signif. num. 12. vers. quod si per subsequens, Menoch. consil. 225. ex num. 11. & consil. 227. à num. 32. Cætera quæ in hac materia occurrere possunt, vide in tract. de officio, & potestate Episcopi, part. 1. tit. 3. cap. 2. num. 101. cum multis seqq. vbi plura circa intellectum huius text. plenè sanctatur. var. q. 43.

8. Illud tamen aduertendum in materia dispensationum legitimandi potestatem inter ea, quæ Principi referantur, annumerandum esse, vt docet Cassan. in consuetud. Burgundia. rubr. 8. §. 3. verbo abintestat. n. 28. pag. 287. & §. 5. num. 40. pag. 295. Menoch. consil. 17. n. 9. Mascard. de probat. concl. 324. num. 2. Surd. consil. 1. num. 25. Chald. Percira quest. forens. consil. 4. num. 33. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 2. cap. 14. quest. 5. & iam hodie, prout etiam in nostro Lusitanæ Regno legitimaciones non sunt veræ legitimaciones, sed potius dispensaciones, de quo vide Menoch. consil. 81. num. 17. & consil. 306. num. 24. cum seqq. & consil. 390. num. 53. Flores ad Gam. decif. 11. Ioan. Garc. de nobilit. gloss. 2. num. 77. Stephan. Gratian. disputationum forens. cap. 138. num. 41. cum seqq. & ex nostris Lusitanis Chald. Percira in l. si curatore, verbo sine curatore, num. 5. vers. aduerto tamen, & n. 52. & de nominat. emphyt. quest. 21. num. 64. & in responsio pro Sebastiano Lumo, num. 46. & 47. & quest. forens. lib. 1. quest. 28. num. 23. Valac. consil. 163. num. 7. & de partit. cap. 12. num. 42. Cabed. part. 2. decif. 69. num. 3. vbi n. 19. resoluit quòd legitimatus à Principe non poterit ob-

10. cinere terras, quæ non sunt dubitè Principi legitimanti.

Diuersis causis inspectis.] Ergo in Principe legitima- 11. mante requiritur causa, de quo vide Dec. in cap. at si Clerici, §. de adulterijs, num. 10. vers. sed aduertendum sup. de iudic. Menoch. consil. 19. n. 3. & 20. & consil. 20. n. 9. & 41. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 17. à num. 23.

12. Quod in maiori conceditur, &c.] Vulgariter allegatur ad hoc quòd validum est argumentum de maiori ad minus, de quo Euerard. loco 66. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 2. num. 24. Sanch. d. lib. 8. disp. 1. n. 21. Card. Tufch. tom. 1. litt. A. concl. 501. Thom. de Thomasset. in floribus legum reg. 53. & alij plures citati in libello de princ. vtriusque iuris litt. A. num. 185. Sed dubium facit, quia text. in presenti huiusmodi argum. de 13. mai. ri ad minus validum pronunciat in materia dispensationis, in qua illud non procedere resoluunt Molina de primog. lib. 2. cap. 4. num. 48. & 49. Couar. d. cap. 8. §. 8. num. 11. Menoch. consil. 72. num. 11. Gutier. canonic. lib. 2. cap. 15. num. 124. & 126. Brunor. à Sole in locis communibus litt. D. verb. dispensaciones sunt odiosa, Molin. de iustit. tract. 2. tom. 3. disput. 191. num. 2. Sanch. d. disput. 1. num. 32. Vnde quidam distinguunt inter dispensaciones odiosas, & fauorabiles, vt in his posterioribus procedat regula huius text. qui de legitimacione agit, quam inquitur ea ratione fauorabilem, quia per eam fit ingressus ad ius naturale, secundum quod omnes homines legitimi nascebantur, auct. quibus modis naturalis efficitur, §. illud: at verò in prioribus scilicet odiosis procedat communis sententia negatiua. Alij verò distinguunt inter legitimacionem, quam fatentur odiosam, & restringendam, sicut dispensationem; & inter potestatem legitimandi, seu dispensandi, de qua intelligitur text. in presenti, quam inquitur esse fauorabilem, & extendendam, Couar. d. §. 8. num. 6. vers. 8. & n. 11. Fr. Emman. in summ. tom. 1. cap. 166. num. 3. Perez l. 6. gloss. pag. 697. versic. hinc est tit. 12. lib. 3. Ordin. Menoch. consil. 18. n. 16. Gutier.

Gurier. d. cap. 15. num. 125. Hentiq. in summ. lib. 7. cap. 3. in fine. Molin. d. tract. 2. disp. 173. versio. obseruandum. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 11. num. 8. & alij, de quibus Sanch. d. lib. 8. disp. 2. num. 1. Sed his, & alijs reiectis intellectibus facilibus, & verior sensus est argumentum hoc de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus non esse Pontificis, sed partis petentis ad temporalia legitimationem.

14 Eximitur à patria potestate.] Notatur ad hoc quòd per Episcopalem dignitatem filiusfamil. eximitur à patria potestate, consonat Auth. sed Episcopalis dignitas, C. de Episc. & Cler. Bernard. Diaz reg. 235. Alphan. collect. 446. Gregor. l. 14. gloss. fin. tit. 18. part. 4. Ioan. Garc. reg. 198. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 8. tit. 29. n. 4. pag. 403. Pinel. in l. 1. part. 1. num. 42. C. de bonis mater. Martens. l. 9. gloss. 3. n. 3. tit. 1. lib. 5. noua recop. Valdes ad Xuar. ad l. 9. tit. de los pleytos, §. considera ultra pag. 62.

15 Cote. in memorab. verbo Episcopalis dignitas, & verbo Sacerdotium, pag. 742. Surt. de alim. tit. 9. q. 20. num. 34. Menoch. remed. 15. reuher. n. 321. Marta de iurisdict. part. 4. casu 27. num. 4. Illustriss. D. meus Rodericus à Cunha in comment. ad cap. si seruus sciente, num. 9. & 10. dist. 54. vbi intelligit quoad iuris effectus, qui Episcopo sunt nocui, non verò quoad eos, qui illi sunt viles. Molina de iustit. tract. 2. disp. 229. vers. sextus, n. 8. vbi etiam resoluit satis esse solam electionem in Episcopum, vt quis patriam potestatem egrediatur, esto nondum Episcopatum administrat.

16 Religiosis professio à filio facta eum liberat à patria potestate, vt per Viuian. d. n. 4. vers. & hoc idem, Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo sine curatore, n. 24. & 25. & verbo lasis, n. 143. Nauar. commento 3. de regul. num. 47. Surt. de alim. tit. 8. priuileg. 68. num. 6. Fr. Emman. quæst. regular. tom. 2. quæst. 77. art. 6. Valasc. conf. 108. num. 4. & 23. D. Roder. à Cunha vbi supr. n. 12.

17 Scienter seruum alterius, &c.] Notatur ad hoc quòd seruus liber fit quando ad Ordines promouetur scienter per Episcopum absente, & ignorante domino, tenetur tamen Episcopus illius æstimationem in duplum recompensare, per text. in cap. si seruus absente 54. dist. resoluunt materiam late prosequentes, Trot. de vero, & perfecto Clerico, lib. 2. cap. 4. Maiol. de irregul. lib. 1. cap. 35. Vgol. eod. tract. cap. 37. Hentiq. in summ. lib. 14. cap. 8. num. 7. Auil. de censur. p. 3. disp. 3. dub. ult. Nauar. in man. cap. 27. num. 204. plures per Cened. ad Decretum collect. 51. Bellet. disquisit. clerical. part. 1. tit. de disciplina clericali, §. 14. n. 2. Bernard. in pract. cap. 19. num. 3. in nouiss. edit. Illustrissimus D. meus Roderic. à Cunha in comment. ad d. cap. si seruus.

18 Videretur siquidem monstruosum, &c.] Notatur ad hoc quòd monstro simile est quòd quispiam fit legitimus pro parte, & pro parte illegitimus, consonat cap. ex tenore, supra hoc tit. vbi gloss. verbo si arbo parentes, & facit reg. cap. 3. sup. de clandestina dispositione. Tiraq. in l. si inquam, verbo donatione largitus, num. 284. Garc. de nouibit. gloss. 21. à n. 78. Dispensatus enim ad vnum, dispensatus quoque videtur ad omnia consecutiuam, gloss. verbo solemnibus, in cap. si quis in clero 7. q. 1. gloss. verbo plures, in cap. quia in tantum, de prebendis, quas receptas testatur Felin. in cap. postulasti, num. 10. de rescriptis, Gonn. in cap. vlt. num. 37. de iudic. in 6. multi, de quibus Sayro de censur. lib. 7. cap. 14. num. 21. Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 19.

20 In patrimonio Dni Petri, &c.] Quòd scilicet habuit Apostolica Sedes in persona Syluestri Pontificis ex donatione Constantini Imperatoris, qui in pluribus terris, & prouincijs omnem temporalem potestatem, dominium, & vniuersa Imperij iura in Ecclesiam Romanam transtulit, de qua in c. Constantinus 96. dist. laudat, & approbat Pontifex in cap. fundamenta, vers. ne Barbof. Collect. Tom. II.

autem, de elect. lib. 6. & in Clem. 1. de iureiur. facit text. in c. ego Ludouicus 63. dist. quorum argumento verum esse hanc de Constantini donatione historiam Doctores communiter profitentur dictis locis, & Turreci. de potestate Ecclesie, lib. 2. c. 42. Castald. de Imperat. q. 51. Pelag. de planctu Ecclesie lib. 1. cap. 43. & lib. 2. cap. 29. Cou. lib. 4. var. cap. 16. n. 8. vers. secundo loco, Alphonfus de Mendoza in quodlib. quæst. 4. scholast. §. 4. vers. 5. Cardin. Baron. tom. 4. annalium Ecclesie anno Christi 324. Constantini 19. Molin. de iustit. disp. 25. plures refert Ceuall. communium contra commun. q. 345. alios citat Cened. ad Decretal. collect. 109. n. 4. quibus adde Franciscum Ioannet in lib. Rom. Pontificum, cap. 33. pag. 41. & alios citatos per me de officio, & potestate Episcopali, part. 1. art. 2. cap. 2.

Non tamen ipsius violatio coning, &c.] Apertè probat text. Catholicam veritatem sæpius sacris Canonibus definitam ab hæreticis nostræ tempestatis malè vexatam, quòd scilicet propter adulterium coniugis potest dissolui matrimonium quoad thorum & mutuum cohabitationem, non tamen quoad vinculum, nec innocens potest viuere adultera aliud iure matrimonium, ita etiam de Fide definitum est per Conc. Trident. sess. 24. Canon. 7. multiplici ratione, & diuinarum literarum, sanctorumque Patrum traditione confirmatis contrariis late satisfacit Bellarm. in suis controu. tom. 2. de matrimon. lib. 1. cap. 15. cum seqq. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 15. Gurier. canon. lib. 1. cap. 25. à n. 4. Hentiq. in sum. lib. 11. c. 2. num. 3. inuncto commento litt. R. D. Barbosa in rub. ff. soluto matrim. part. 2. n. 15. Sanch. de matrim. lib. 18. disp. 2. num. 2. Rebello de oblig. iustit. p. 2. lib. 2. q. 15. sect. 2.

Cum Rex superiorem in temporalibus, &c.] Notatur ad hoc quòd Rex Francie Imperatori non est subiectus, prout latè defendunt Igneus per integrum tract. An Rex Francie recognoscat superiorem, Mant. dialog. 49. Catol. de Grass. de regalibus Francie, lib. 1. tit. 6. Cassan. in catalogo gloria mundi, p. 5. confid. 28. Petr. Greg. syntag. iur. lib. 47. c. 14. num. 15. Colm. in pragm. in proem. pag. 1. verbo Dei. Scac. d. loco.

Portugalia Regnum quòd fit exemptionem à Romano Imperio, asserunt Ferret. de iusto & iniusto bello, n. 24. Nauar. in cap. nouit. notab. 5. num. 165. de iudic. Parlad. lib. 2. rerum quotid. cap. 21. n. 3. Ceuall. communium contra communes, tom. 4. q. 897. num. 391. Soar. de legibus lib. 3. cap. 8. n. 3. in fin. Cabed. p. 1. Lusitania decis. 211. sub n. 3. & p. 2. decis. 7. num. 4. Garc. de nouibit. gloss. 21. num. 45. Chald. Pereira de empt. cap. 1. num. 5. Mart. de iurisdict. p. 1. cap. 21. num. 13.

* Hispaniæ Reges quòd non subint Imperatori, nec recognoscant in temporalibus superiorem, tenent gloss. in cap. Hadrianus, dist. 63. & in cap. necessitate, de donat. inter virum. Couar. in reg. peccatum, part. 2. §. 9. num. 9. Nauar. d. cap. nouit. notab. 3. num. 161. Olan. in presat. antinom. num. 2. & 12. Renar. Chopin. de dom. Francie, lib. 2. tit. 1. num. 13. Gregor. l. 17. verbo en las cosas, tit. 23. part. 3. Burgos de Pace in proemio legum Tauri à num. 34. & num. 144. Perez in proemio Ordini. q. 1. pag. 6. Auend. de exequendis mand. part. 1. cap. 1. n. 7. Franciscus Nunez de Velazco in los dialogos de contencion de la militia y cie. ia dialogo 1. fol. 28. & 29. Scac. de appellat. q. 16. lim. 5. n. 4. Azeuedo l. 1. num. 5. tit. 17. lib. 9. & l. 3. num. 4. tit. 5. lib. 3. noua recop. Parlad. d. cap. 21. num. 3. Mench. controu. illustr. in proem. Modern. de iurisdict. p. 1. cap. 26. n. 70. Ceuall. d. q. 897. n. 390. & seq. Cabed. part. 2. Lusitania decis. 8. num. 3. Petrus Marizius in suis dialogis varie historia dialog. 2. cap. 6. Soar. d. c. 8. num. 3. plene Valdes. de Regum Hispania dignitate cap. 18. per totum, plures citat Cened. ad Decretum collect. 64. num. 4. Azor. in iustit. moral. p. 2. lib. 11. cap. 5. q. 4. vers. Regem.

- 25 Aragonu¹⁶ Rex non recognoscit superiorem, Sesse
decif. 187. num. 106.
- 26 Angliæ Rex Romani Imperij iurisdictione est liber, siue iure belli, siue alio iure, quod per c. *casam*, qua. il. 2. *supr. hoc tit.* tenent Lara in l. *si quis à liberis*, in princ. n. 67. Azor. d. g. 4. *vers. Regem Angliæ*. Mart. de iurij. p. 1. c. 21. n. 13.
- 27 Venetorum Sereniss. Respubl. ab Imperio exempta, tam de facto, quia Imperatorem in dominum non recognoscit, quam de iure, vel quia alma Venetiarum ciuitas in insula maris fundata est, atque ideo veluti altera Roma libera est, vel quia priuilegio libertatis ab Imperatore habuerit, Peregr. de iure fisci. lib. 1. tit. de his, qui iura fiscalia habent n. 69. Menoch. conf. 2. num. 63. Mart. d. p. 1. c. 33. à n. 7. Anton. Oliban. in comm. ad vsat. alium namque de iure fisci, cap. 5. n. 79. vbi idem de ciuitate Genuesium, de qua etiam Menoch. d. conf. 2. à n. 48. Mart. d. p. 1. c. 33. à num. 85.
- 28 Mediolani Dux habet iura Regalia, & fiscalia, & omnia potest in suo statu, quæ potest Imperator in toto Imperio, & gaudet prærogatiua, bene à Zenone, C. de quadrien. præscript. vt per Muscul. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. num. 25. pag. 216. Viuian. lib. 3. tit. 11. n. 72. pag. 393. *vers. Mediolani*, Mascard. de probat. concl. 139. n. 11. Menoch. conf. 307. n. 1. Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79. Curt. iun. conf. 1. n. 29. & conf. 61. n. 10. & conf. 100. n. 3. Roland. conf. 88. num. 27. vol. 1. Ozalc. conf. 9. n. 3. Decian. conf. 41. num. 1. & 2. vol. 2. Bec. conf. 56. n. 61. vol. 1. Lader. conf. 71. n. 1. Surd. conf. 210. n. 22. Peregr. conf. 2. n. 36. Et ideo à Senatu Mediolanensi non datur appellatio, Scaccia d. g. 16. limit. 4. num. 6. *vers. 1. & limit. 11.*
- 29 Neapolis, & Siciliæ, ac Sardinia Regna Imperatori subiecta non sunt, vt per Azor. d. g. 4. *vers. Regem Neapolis*, cum seqq. vbi idem de regnis Polonia & Vngaria. Et quod Siciliæ Rex nihil procius habeat facere cum Imperio, Iacob. de Franchis in vsibus feudorum tit. spec. feudor. n. 3. & 4. Mar. Frech. de subfeudis, lib. 1. de origine Baronum, n. 35. Petr. de Greg. de concess. feudis, p. 1. q. 2. n. 4. Peregr. conf. 4. n. 6. vol. 1. Et de Rege Apuliae Ioan. Anton. Bellon. conf. 5. n. 13.
- 30 Sabaudia Dux Serenissimus in suo Ducatu Imperij, & omnimodæ potestatis iura habet, vt per Cassan. in catalogo gloria mundi, p. 2. confid. 58 Muscul. vbi proxime, Ozalc. Pedem. decif. 155. num. 1. & conf. 9. n. 2. Sola in comment. ad antiq. Decr. Sabaud. in proem. gloss. 1. n. 17. Bec. d. conf. 56. n. 61. vol. 1. Paris. conf. 11. 39. vol. 1. Lader. conf. 71. num. 1. Surd. conf. 210. n. 22. Odett. inter conf. Moros. conf. 45. num. 7. Menoch. conf. 1. n. 158. & conf. 2. num. 103. cum seqq. & conf. 92. n. 32. & conf. 156. num. 1. Ioan. Francisc. Leon. in thesauro fori Eccles. p. 1. cap. 10. n. 29. & ab eo non potest appellari, Scac. d. g. 16. limit. 16.
- 31 Comes Flandriæ, Archidux Austriae, & alij potentatus in Germania superiore non recognoscunt, vt per Anton. Oliban. d. c. 3. n. 79.
- 32 Delphinus habet iura Principis supremi, vt per Mascard. de probat. concl. 139. n. 11.
- 33 Ferraria Dux non recognoscit superiorem, vt per Ruin. conf. 21. col. 2. vol. 1. quem refert Mascard. d. concl. 139. n. 10. Ioan. Anton. Bellon. conf. 5. num. 13.
- 34 Montisferrati Dux Serenissimus habet iura Imperij, & in eo Ducatu potest ea, quæ Imperator in toto Imperio, vt per Surd. decif. 1. n. 1. Menoch. conf. 1. n. 159. Dux Parmæ quoad iurisdictionem in subditos, & vasallos non recognoscit superiorem, sed habet supremam potestatem, exemplo aliorum Principum, qui vel ab Ecclesia, vel ab Imperatore fuerunt inuestiti, Paris. conf. 2. num. 18. & 19. vol. 2. Capol. conf. crimin. 17. num. 45. Decian. conf. 19. n. 205. vol. 3. Ioan. Anton. Bellon. conf. 5. n. 12. Scac. conf. 8. num. 2.
- Duces, Marchiones, & Comites ab Ecclesia, vel Imper. perpetuo inuestiti censentur Imperatores in suo Ducatu, Marchionatu, ac Comitatu, & omnia possunt in subditos suos, quæ potest Imperator in toto Imperio, vt per Soar. in thesauro commun. verbo Duces, n. 376. Farin. conf. crimin. 94. num. 6. Bonacof. commun. crimin. part. 1. verbo Duces. fol. 55. verso, Menoch. conf. 302. num. 21. & conf. 11. c. num. 14. Peregr. conf. 2. n. 36. volum. 1. & generaliter de pluribus Italiae Principibus Paris. conf. 17. num. 4. & conf. 25. n. 53. & conf. 69. num. 3. vol. 1. Socin. iun. conf. 76. n. 1. vol. 3. Decian. conf. 41. n. 2. vol. 2. & conf. 56. n. 3. vol. 5. Natt. conf. 487. n. 9. & conf. 661. num. 18. Ozalc. d. conf. 9. n. 2. Bec. d. conf. 56. n. 61. vol. 1. Surd. conf. 390. num. 25. & conf. 419. num. 16. Lader. d. conf. 71. num. 1. & ideo ab eis ad Papam, vel Imperatorem appellari non potest. Capol. crimin. conf. 17. n. 45. Natt. conf. 608. n. 7. Dec. conf. 56. n. 4. & 5. vol. 5. Peregr. de iure fisci, lib. 1. tit. 2. num. 63. Ozalc. conf. 9. num. 41. & 43.
- Videretur aliquibus, &c. Notatur ad hoc quod potest 36 supremus Princeps vtalis, non vt pater, filios proprios legitimare, vt per Abb. hic n. 13. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 8. §. 8. num. 20. Rojas success. cap. 23. num. 81. Molina de iustit. tract. 2. dispnt. 173. vers. Princeps. Verum contrarium ex nostro text. obseruat gloss. hic verbo Regi gratiam, considerans quod Pontifex solum refert opinionem quorundam, quorum sententiam non approbat, & sequitur Cabed. part. 2. decif. Lusitania 69. num. 20.
- In aliis regionibus temporalem iurisdictionem, &c. No- 37 tatur ad hoc quod in terris Regum non habet Summus Pontifex iurisdictionem directè quoad temporalia, ex vi tamen Pontificalis officij habet sufficientem potestatem super omnia negotia secularia quando id expedierit ad quietem, & conseruationem: ac Ecclesiæ defensionem, & ad bonum spiritualiter, ac ad finem Ecclesiasticæ potestatis supernaturalem assequendum. Vide Victor. de potestate Ecclesiæ reuel. 1. quest. pen. & de reuel. de Indis insularis, part. 1. à n. 26. & ad cap. vltim. Matthæ. num. 29. Sor. in 4. distinct. 25. quest. 2. art. 1. & de iustitia lib. 4. quest. 4. artic. 1. col. m. 4. post princ. Turrecrem. in summ. lib. 2. cap. 113. & 114. Viuian. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 2. num. 43. pag. 157. Albert. Pigh. de Ecclesiastica hierarchia, lib. 5. Caietan. 2. 2. quest. 43. artic. 8. Ioan. Driedon. de libertate Christiana, lib. 1. cap. 9. 15. & 16. Card. Bellarm. de Romano Pontifice controverf. 3. generalis, lib. 5. cap. 6. Nauarr. in cap. nouit. notab. 3. de iudic. Mench. illustr. cap. 21. Ceuall. communium contra commun. quest. 759. Morla in empirio iur. part. 1. tit. de iurisdictione quest. 4. Molin. de iustit. tract. 2. dispnt. 29. versic. tertia conclusio. Rebello de obligat. iustit. part. 2. lib. 14. q. 23. sect. 1. num. 2. & 3. & sect. 5. num. 29. Soar. de legibus lib. 3. cap. 7. num. 5. & de defensione Fidei Catholica contra Anglicana sedis errores lib. 3. cap. 22. Illustriff. D. meum Roder. à Cunha post primam huius libri impressionem à me visum, in comment. ad cap. cum ad verum 6. dist. 96. Tanner. in p. 2. dispnt. 4. quest. 4. dub. 1. num. 33. Gabr. Pereira de manu Regia vral. 1. n. 4. & seq. Salgado de proteff. Regia tom. 1. part. 1. cap. 1. pra. 1. num. 55. me citato in hoc loco Diana resolut. moral. part. 1. tract. 2. resolut. 121. me quoque citato in hoc loco nouissime D. Mar. Curel. de donat. inter patrem, & fil. tractat. 1. dist. 2. part. 6. num. 6. Ex quorum resolutione vera & recepta illa est sententia, quod scilicet directè Summus Pontifex potestatem non habet in temporalibus & procedit textus in cap. cum ad verum 96. distinct. & cap. nouit. de iudic. cum similibus. Eam tamen habet casualiter & indirectè in ordine ad spiritualia, & casus scilicet ad spirituale bonum fuerit necessarium, &

procedit text. in presenti, & Extravaug. vnam sanctam, de maiorib. & obed. Quamvis directè habere summam potestatem defendat Marta de Iurisdic. part. 1. cap. 18. cum seqq. contra enim est verior opinio, ex traditis per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 1. cap. 5. quæst. 6. vers. quæstio itaque.

38 Si difficile, &c.] Ex hac Deuteronomij auctoritate cap. 17. quam eleganter, & eruditè explicat Pontifex in presenti, colligit infrà in vers. Medium. causas difficiles, ambiguas, seu dubias ad iudicium Sedis Apost. cui Romanus Pontifex præest, esse deferendas, veluti quando agitur de vero sensu, & interpretatione sacrarum Scripturarum, vt definit Conc. Trident. sess. 4. in Decreto de editione & vsu sacrarum librorum, versic. præterea, & latè prosequuntur Cano de locis theolog. lib. 12. cap. 7. cum seqq. Pygh. de ecclesiastica hierarchia, lib. 4. cap. 2. Bellarmin. tom. 1. controu. 1. lib. 3. cap. 4. Peña in direct. inquisit. lib. 2. schol. 2. 1. reg. 2. & 3. Bañes in 2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 6. conclus. 5. optimè Cened. ad Decretal. collect. 8. num. 5. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 2. quæst. 2. vers. respondeo. Sic etiam quando agitur de interpretatione Concilij Trident. ad Sedem Apost. esse recurendum asserit Bulla Pij IV. Summi Pontif. quæ incipit, Benedictus, ibi, si cui verò in eis aliquid obcurius dictum & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum, quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam.

39 Locus enim, quem elegit Dominus, &c.] Notatur hic text. ad hoc quòd Sedes Apostolica, & vniuersalis Ecclesiæ primatus ex Christi Domini dispositione, atque ita Diuino iure est in Romana Ecclesia, Summúsque Pontificatus, seu Papatu iure Diuino Romanæ Ecclesiæ est annexus, consonant text. in cap. omnes 22. dist. cap. dudum 3. q. 6. cap. 2. ad finem. de summa Trinit. & tenent Turrecrem. de potest. ecclesie, lib. 2. cap. 40. cum seqq. Pygh. de ecclesiastica hierarchia, lib. 3. cap. 12. & 13. Corduba lib. 4. quæst. 1. proposuit. 8. vers. sed vtrum sedes ista. Melch. Cano de locis theolog. lib. 6. cap. 8. versic. deinde illud. Rebuff. in concord. tit. de mandatis Apost. §. 1. in princip. in gloss. Romanus Pontifex, Aluar. Pelag. de planctu Ecclesie, lib. 1. plures alios refert Cened. ad Decretum collect. 11. num. 4. quibus adde latissimè Cardin. Bellarmin. tom. 1. de Romano Pontifice, lib. 2. à princ. & in addit. ad Martyrol. Romanum 18. Ianuarij pag. 30. Cardin. Tusch. tom. 3. conclus. 3. num. 19. & num. 7. litt. R. concl. 362. optimè Azor. instit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 1. quæst. 2. versic. his testimonijs,

40 inde asserentes non posse auctoritate Pontificia aliò transferri huiusmodi Principatum, quod ex professo eruditè disputat Alphonsus de Mendoza in quodlib. quæst. 4. scholastica, post Iacobat. de Concil. lib. 8. artic. 6. Bellarmin. d. tom. 1. de Romano Pontif. lib. 4. cap. 4. Videmus tamen, & passim nobis referunt historia, quòd per septuaginta annos parum plus stetit dicta sancta Sedes Auenioni apud Francigenas, vt tradunt Illefcas in chronica Pontificali, p. 2. lib. 6. cap. 1. & 7. Petr. Mexia in sylua varia lect. lib. 2. cap. 6. S. Antonin. p. 3. hist. tit. 21. cap. 1. vbi refert rationes ob quas à Pontif. Clem V. fuit translata Sancta Sedes Auenioni, sed iuxta supra dicta Romæ fuit restituta per Gregor. XI.

41 Petrus Urbem fugiens, &c.] Licet hæretici huius tempestatis impudenter negent Beatum Petrum Romæ vnquam cathedram constituisse, & quod magis est, nec Romam vnquam vidisse, eos tamen ex omnibus antiquis Patribus, atque Latinis eleganter conuincit Card. Baron. annalium Eccl. tom. 1. anno Christi 44. cap. 22. cum seqq. ex professo latissimè comprobat, omnibus contrarijs satisfaciens Card. Bellarm. d. tom. 1. de Rom. Pontif. lib. 2. à princ.

Barhol. Collect. Tom. II.

Hanc historiam de apparitione Christi facta Petro authenticam & verissimam esse non est dubium, de ea enim meminere antiquissimi Ecclesiæ Patres, scilicet, Abdias Apostolorum contemporaneus, & discipulus, Babylonæque Episc. lib. 1. histor. Apof. in vna B. Petri propè fin. quem librum Iulius Africanus (cuius mentio habetur apud D. Hieronymum in catalogo scriptorum Ecclesiasticorum) ex Græco Latinum fecit, eandem etiam apparitionem refert Hegeffippus de excidio Hierosolymitano lib. 3. cap. 2. S. Ambros. in oratione contra Auxentium, & plures alios antiquissimos Patres refert Mendoza d. q. 4. & ex nouioribus asseuerant pro indubitato Cordub. d. lib. 4. q. 1. dub. 1. Iacob. d. lib. 8. in fin. Sebast. Medices in summa omnium hæresum, part. 2. verbo Petrus pag. 614. latè Georg. Scherer in libro, an sit verum, quòd Roma femina Pontifex fuerit, argum. 3. Card. Baton. tom. 1. annalium Ecclesie anno Christi 69. cap. 6. & 7. Bellarm. d. lib. 2. cap. 3. ad fin. versic. Adde vltimo. Azor. d. q. 2. vers. deinde, cum seqq. vbi in contrarium adductis responder.

In executione sacerdotali officij coadiutores, &c.] De 43 Episcopis, & non Cardinalibus esse intelligendum plures ex nostris existimarunt ea ratione, quia tempore Innocentij I. auctoris huius text. Cardinalium dignitas cognita non erat, vt longo discursu nititur comprobare Virg. Polyd. de inuent. rerum lib. 4. cap. 9. Et officium, quod antea gerebant Episcopi in Summi Pontificis consilijs, deinde post tempora Innoc. IV. seu Bonifacij VIII gerere ceperunt Cardinales, iuxta text. in cap. fundamenta, §. decet, de elect. in 6. & sequitur Card. Tusch. tom. 1. litt. C. conclus. 95. concludens iuxta text. in presenti Summum Pontificem semper Sacerdotes, & Episcopos habuisse, qui sibi assisterent coadiutores, licet non Cardinales, sed alio nomine appellarentur, vt latè explicant Iacobat. de Concil. lib. 1. artic. 12. pag. 26. & vers. similiter pag. 41. optimè Garc. de nobilit. gloss. 48. §. 3. num. 35. cum seqq. Verùm licet Papa solos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos consueuerit fratrum nomine, alios verò filios appellare, vt dicit gloss. verbo filij in proem. harum Decretal. tamen hic illud verbum, fratres, statim qualificat ex termino differenti, videlicet, qui nobis iura Leuitico in executione sacerdotali officij coadiutores existunt, atque ita præsignat assistentiam, seu assistentiam illam in iudicando ex iure Leuitico introductam, cuius munus nullatenus ad Episcopos simplices, sed ad Episcopos Cardinales, & cæteros eiusdem Collegij spectat; atque ita hunc text. expendit hic Host. sub n. 27. Ioan. Andr. & Abb. vterque n. 19 & alij passim, quos citat Iacobat. de Concil. lib. 1. art. 12. c. 43. Et quamuis cum Papa scribit Cardinali non Episcopo, 44 eum vocet filium, cum eo tamen sensu vt sit filius primogenitus, nihilominus quando refert verba ad ordinem, cæterumque ipsum, semper eos vocat fratres, vt bene declarat Host. in cap. ad liberandum, n. 3. de Indeis, & est text. in c. fundamenta, §. decet, de elect. lib. 6.

Notatur hic text. ad hoc quòd Papa non debet 45 ardua explicare sine consilio fratrum, id est, Cardinalium, vt per Rebuff. in concordatis tit. de approbat. conuent. gloss. de eorum consilio, pag. 519. in fine. Sed Doctores magis communiter resolunt posse Summum Pontificem sine Cardinalibus omnia expedire, etiam ardua, vt per Cardin. Alban. in tract. de Cardinal. cap. 39. Mench. illustr. cap. 23. per totum. Cardin. Paleot. de consultat. sacri Palatii, p. 1. quæst. 3. Ceuall. q. 645. Garc. d. §. 3. num. 53. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 1. c. 1. col. 40. & cap. 3. col. 420. Flamin. de resignation. lib. 3. quæst. 18. num. 124. & lib. 7. quæst. 5. num. 4. dicit quòd ex ciuilitate in arduis debet communicari cum Cardinalibus.

- 46 Notatur etiam ad hoc quod Cardinales sunt instituti de iure diuino, vt per Duen. *reg. 72. limit. 3.* Franc. Marc. *de offi. 1296. latè Garc. de nobil. gloss. 48. §. 3. n. 26. cum seqq.*
- 47 De Cardinalium origine, potestate, & hodierna excellentia, & præminencia inter omnes Ecclesiæ Prælatos latissimè tractant Cassan. *in catalogo gloria mundi, part. 4. considerat. 10. cum seqq.* Barbat. *de præstantia Cardinalium, part. 1. quæst. 1.* Turrecrem. *in summ. lib. 1. cap. 80. cum seqq.* Petr. Matth. *in scholis ad Motus Summorum Pontif. pag. 93. cum seqq.* Cocta *in memorab. verbo Cardinales.* Aluar. Pelag. *de planctu Ecclesiæ, lib. 2. cap. 16.* Hieron. Roman. *de Republica Christiana, p. 1. lib. 3. cap. 1. & 2.* Maiol. *de irregul. lib. 2. cap. 3.* Fr. Ioseph. de Segueña *in vita sancti Hieronymi, lib. 3. cap. 6.* Anast. Germon. *in suo tractat. de indultis Cardinalium in descriptione §. Episcopus à num. 7. & in tractat. de sacrorum immunit. lib. 3. cap. 6.* Flam. *de resignat. lib. 2. quæst. 1. n. 34. cum seqq. & lib. 3. quæst. 1. num. 69. cum seqq. & lib. 7. q. 12.* Ioan. Garc. *d. §. 3. num. 26. cum multis seqq.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verbo Cardinales.* Grauat. *ad Orlaniar. de stylo Curiæ, lib. 1. cap. 1. à num. 7.* Læli. Zechi. *de Republica Ecclesiastica tit. de statu Illustrissimum Cardinalium.* Cardin. Bellatmin. *in suis controuers. tom. 1. de Clericis, lib. 1. cap. 16.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 7. col. 695.* Henriq. *in summ. lib. 10. cap. 27. de Cardinalium dignitate.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloss. 24. à princip.* Gardin. Tusch. *tom. 1. litt. C. concl. 35. cum seqq.* plures refert Cened. *ad Decretal. collect. 115.* qui post alios scribunt quod Cardinales vocantur filij primi gradus Papæ, Consiliarij eius, columnæ Ecclesiæ, post Papam maiores, Patres spirituales, & Orbis terrarum Cardinales, præferuntur Patriarchis, sunt pars corporis Papæ, vniuntur equo, & capello, ac indumento rubeo, & Patriarchæ habent capellum morellum, collegium illorum est sacrum, & Senatûs diuinus, & sacer cœtus, ac Ecclesiæ gremium.
- 48 *Mori præcipitur.* Id est, per excommunicationem, vt interpretantur Perez *l. 1. gloss. 3. pag. 172. col. 1. ad med. tit. 5. lib. 8. Ordin. Fatinae. in praxi crimin. part. 1. lib. 1. quæst. 19. num. 12.* Excommunicatio æquiparatur morti, quia quemadmodum mortuus vitæ corporalibus fructibus priuatur, ita excommunicatus vitæ spiritualis fructibus caret, medicinalis autem dicitur, quia intentio Ecclesiæ, & iudicis eam proferentis est afferre peccatorum medicinam, & remedium vt à peccato resipiscat, *cap. 1. in primo. de except. lib. 6. prosequuntur Couar. in cap. alma mater, part. 1. in initio, num. 9.* Vgolin. *de censuris tab. 1. cap. 11. in princ. & §. 1.* Salzed. *ad Bernard. in præct. cap. 116. num. 3.* Henriq. *in summ. lib. 13. cap. 1. num. 3.* Soar. *de censuris tom. 5. disp. 4. sect. 5. à n. 30.* Sayr. *eod. tract. lib. 1. cap. 3. à num. 8.* Auila *eod. tract. part. 1. dub. 2. ad 2.*
- 49 Ergo Papa non potest mortis poenam corporalem infligere, de quo vide Couar. *lib. 2. var. cap. 20. num. 10. vers. tertio.*
- 50 *Canone vetante tales ad sacros Ordines, &c.] Vt in c. 1. & per totam §. 6. dist. cap. 1. & per totum, de filiis presbyt. vide plures Doctores, quos refert Cened. ad Decretum collect. 62.* Quibus adde Salzed. *in præct. c. 14.* Vgolin. *de irregularis. cap. 44.* Sayr. *de censuris, lib. 6. cap. 10.*
- 51 *Negantibus, &c.] Ergo videtur Pontificem in præfenti approbare legem Ciuilem, quæ spuris denegat alimenta, in Auth. quibus modis naturales efficiantur sui, ad finem, vnde desumitur text. in auth. ex complexu, C. de incestis nupt. Sed de iure nostro Pontificio in cap. cum haberet, sup. de eo, qui duxit in matrimonium, vbi multos citauit Doctores, abrogatus est rigor iuris Ciuilis, & æquitas Canonica seruanda est vtroque foro, non so-*

lum Ecclesiastico, sed etiam seculari, vt per Cou. *de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 6.* Lara *in l. si quis à liberis, §. idem rescriptis, num. 17.* Duen. *reg. 367. ampl. 1.* D. Barbosa *in l. p. 4. num. 65. ff. soluto matrimon. Gam. decis. 11. num. 9.* Nec contra huiusmodi Canoniciam æquitatem text. in præfenti aliquid statuere videtur, sensus enim & intentio Pontificis est ostendere detestabiles esse & odiosos spurios legibus Diuinis, atque humanis, & in eius rei confirmationem adducit leges Ciuiles, quæ eos ad eod. odio habuerunt, vt etiam alimenta eis denegat, minimè vero voluit eorum legum rigorem approbare, ideò quæ cum de sacris Ordinibus ageret, dixisset Canones vetare illos ad sacros Ordines promoueri, de alimentis agens secularibus legibus id tribuit, non igitur Canonicis, vt bene aduertit Cuiac. *d. cap. cum haberet, in fine, & ante eum Paleot. de nobis & spuris, cap. 46.*

In gloss. *Non naturalibus.* Notatur ad hoc quod naturalis filius propriè, & strictè dicitur, qui ex concubina natus est in schemate vxoris, vt per Anton. Gom. *l. 9. Tauri, num. 1.* Cou. *de sponsal. p. 2. cap. 8. §. 4. num. 2.* Surd. *de alim. tit. 1. q. 9. num. 3.*

In gloss. *Adulterinus.* Notatur ad hoc quod filij Presbyterorum dicuntur adulterini, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. cap. 7. q. 13. in fin.* Card. *verbo Formatio, num. 18.*

In gloss. *Certis causis.* Quænam sint causæ ex quibus Romanus Pontifex temporalia proximè per se administrat, etiam extra loca Romanæ Ecclesiæ ditionis subiecta, vide apud Azor. *d. part. 2. lib. 4. cap. 19. quæst. 2.*

Notatur hæc gloss. ad hoc quod quando de iure Ciuili datur dubium, & ius Canonicum tollit dubitationem, & super ea disponit, tunc leges Canonice attendendæ sunt, & secundùm eas iudicandum, vt per Abb. *in cap. licet ex suscepto, num. 10. de foro compet. Decian. in tract. crimin. lib. 2. cap. 18. num. 16.* quos refert Illustriss. Dominus meus Roder. à Cunha *in comment. ad cap. non oportet l. o. n. 3. dist. 44.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Coniugatus si viuente prima in facie Ecclesiæ contra- hit cum secunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles.*
- 2 *Filij geniti ex matrimonio in facie Ecclesiæ cum bona fide saltem alterius coniugis celebrato sunt legitimi.*
- 3 *Impedimenti scientia præsumitur ex matrimonio clam & occultè contracto.*
- 4 *Filius natus ex matrimonio bona fide parentum inito, est verè legitimus non solum quoad parentem habentem bonam fidem, sed etiam quoad alium malam fidem habentem.*
- 5 *Parents qui sciunt impedimentum, non habet iura legitimi parentis.*

CAP. Ex tenore. XIV.

Coniugatus quando ducit aliam in faciem Ecclesiæ, quæ ignorat illum esse coniugatum, eius proles iudicatur legitima. Colligunt ex Ordinarij, Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Prapof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuijan. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 106.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 596.* remissive Casal. *in annotat. & Ximen. in concordant. part. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 3.*

Probat hic text. filios genitos ex matrimonio in facie

facie Ecclesiæ cum bona fide saltem alterius coniugis celebrato esse legitimos, esto matrimonium propter occultum impedimentum fuerit nullum, vt per Henric. in *summ. lib. 11. cap. 20. §. 1. vers. secundo*, Menoch. *conf. 5. num. 18. & conf. 15. num. 5. Bonacof. tom. 1. commun. opinio. lib. 5. tit. 2. num. 37. pag. 705.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. quæst. 13. art. 1. Nauar. conf. 3. sub tit. de sponsalib. num. 1. in antiq. Chald. Pereira de nominat. emphyr. q. 21. num. 38.*

3 *In facie Ecclesiæ.* Ergo videbatur requiri ad legitimandam prolem propter bonam fidem parentū quòd matrimonium contractum sit in facie Ecclesiæ; sed aliò tendit text. nam cùm matrimonium, de quo agit, esset nullum, utpote ab vxorato viuente prima vxore contractum, vt ex illo filij nati dicantur legitimi, fundat se text. in eo quòd non fuerit clandestinum, sed in facie Ecclesiæ contractum, ad ostendendam alterius ignorantiam, nam si præter impedimentum ligaminis fuisset quoque matrimonium clandestinum, intraret dispositio text. in *cap. cum inibitio. §. si quis vero, supr. de clandestina desponsat.* probantis filios genitos ex matrimonio inter prohibitos contracto cum vitio etiam clandestinitatis esse spurios, nam ex matrimonio clam & occultè contracto præsumitur scientia impedimenti, & dolosè matrimonium contractum, vt probant *l. vltim. ff. de ritu nupt. & l. 1. C. de interdicit. matrimon. Mascard. de probat. conclus. 531. num. 43. & concl. 297.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. part. 3. num. 107.* Vnde resolutio illa, quæ habet non legitimi filios ex matrimonio putatiuo nisi publicè fuerit contractum in facie Ecclesiæ, intelligenda est quando ex aliquo impedimento dirimenti matrimonium esset nullum, etiamsi illud coniugibus minimè fuisset notum: vide Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. in initio, num. 12.* Mascard. *concl. 798. num. 5.* Peregrin. *de fidei om. art. 24. num. 74.* Duen. *reg. 350. limit. 12.* Stephan. Gratian. *disceptat. forens. cap. 83. n. 23.* Ceual. *commun. contra conu. q. 697. a num. 7. de matrim. Gutier. cap. 71. num. 8.*

4 *Ignorantiam.* Notatur ad hoc quòd filius natus ex matrimonio bona fide parentum inito, est verè legitimus, non solùm quoad parentem habentem bonam fidem, sed etiam quoad alium malam fidem habentem, vt per Duen. *reg. 150. versic. circa quam*, Bonnac. *commun. crimin. part. 1. verbo matrimonium, fol. 111. versio*, Vincent. *de Franch. Neapol. decis. 130. num. 1.* Mascard. *de probat. conclus. 798. num. 5.* Costa *in cap. si pater, de testam. in 6. part. 1. verb. vxorem num. 2.* Matienf. *in vrb. tit. 1. gloss. 1. num. 116. lib. 5. noua recop.* D. Barbosa *in l. si cum dorem, §. fin. num. 12. ff. sol. matrim. plures per Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 38. n. 46.* Girond. *de priuil. seu exemption. explicat. 1195.* Castil. *quotid. quæst. lib. 2. cap. 11. n. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 3. num. 355.* & dixi *ad cap. 2. super verb. cum parentes eorum, hoc tit. vbi aduertit parentem, qui sciuit impedimentum non habere iuta legitimi parentis in prædicto filio, cum Col. 1. d. verbo vxorem, num. 21. & Barbosa d. §. fin. n. 12. & Sanch. locu prox. nè citato, nunc tamen addendum duxi valde probabile esse vtrunque parentem censerì legitimum, ac proinde posse succedere suæ proli, vt latè teneant Auend. *ad l. 6. Tauri gloss. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. quæst. 74.* Ceual. *quæst. 697. num. 16. cum seq.**

S Y M M A R I F M.

1 Filij nati ex matrimonio infidelium in gradu prohibito à lege Canonica sunt legitimi si tales coniuges ad legem Christi conuertantur, & num. 2.
Barbof. Collect. Tom. II.

- 3 Filius natus ex patre Christiano & matre pagana, siue Iudæa, an fiat legitimus matrimonio inter parentes subsequente ostenditur.
4 Matrimonium a fidei contractum cum Iudæa, vel alia infideli punitur poena adulterij.

C A P. Gaudemus. XV. & fin.

Filij infidelium qui contraxerunt in gradu in Ecclesia prohibito, post fidem receptam reputantur legitimi. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Hostiens. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Burr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 106.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 596.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2. referunt ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 4.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Sot. ² *in 4. sentent. distict. 39. quæst. vnica art. 3. ad 4.* Lap. *allegat. 89. num. 10.* Mascard. *de prob. concius. 648. num. 21.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 30. num. 77.* Anton. Ricciul. *in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exst. lib. 2. cap. 3. num. 10.* vbi num. 5. obseruat gradus per Canonicas constitutiones veritos non vendicare sibi locum in matrimoniis inter Iudæos. Textus iste tripliciter intelligitur à scribentibus. Primò quòd loquitur de filiis susceptis ab infidelibus, qui nunquam ad fidem conuersi sunt, quo casu indubitatum est legitimos esse, quamuis contraxerint in gradu legibus Canonicis prohibito, quia nascuntur ex iustis nuptiis secundum patriæ morem. Sed hunc intellectum meritò improbat Cardin. hic, licet enim in se verum sit, litteræ non conuenit, ex ea enim constat agere Pontificem de iis, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuersi sunt ad fidem, pater hic, *post fidem receptam, &c. & ibi, ad Christianam fidem venerunt.*

Secundò alij communiter agnoscunt agere de contrahentibus in infidelitate, & postea conuersis, & sunt qui casum fingant in parentibus, qui contraxerunt cum vxore repudiata, prima quorum filios inquit iudicare legitimos post conuersionem parentum dispensatiuè, & ex gratia, secundum Hostiens. sed hic intellectus litteræ non conuenit, minimè enim Pontifex meminit de prima vxore dimissa, & secunda superinducta, deinde quia etiamsi fateamur secundum matrimonium, viuente prima vxore repudiata, nullum esse etiam inter infideles, cùm tamen bona fide fuit contractum secundum patriæ mores, causa videtur sufficiens, vt ex generalibus regulis *cap. secundi, & cap. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Tertiò meliùs intellectum omnino retinendum præstant cæteri, quòd scilicet parentes antequam conuerterentur ad fidem in gradibus sola lege Canonica prohibitis contraxerunt, filios inde suscepserunt, & postea ad fidem conuersi sunt, & his terminis filios legitimos reputari decidit textus, consonant omnia ipsius verba, atque ita intelligunt gloss. vltim. Cardin. Ioan. Andr. Abb. Præposit. Cuiac. & alij communiter hic, teste Lapo *allegat. 89. num. 10.* & aliis, de quibus Mascard. *de probat. conclus. 640. num. 21.* Et ratione confirmatur, quia secundum rigorem vt filij legitimi sint, sufficit quòd filij nati sint, vel concepti ex iustis nuptiis secundum patriæ morem, sed ponimus vtroque tempore conceptionis, & natiuitatis inter parentes istorum secundum patriæ morem fuisse matrimonium; ergo ex generalibus principiis, rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia post conuersionem

raturam permanet, & indissolubile, perfectamque sacramenti rationem sortitur matrimonium, quod ab infidelibus contractum est, in gradibus sola lege Canonica prohibitis, *cap. infidelibus, de consanguin. cap. gaudemus, de divorc.* late comprobatur post antiquiores Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 3.* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. de sacram. matrimon. lib. 1. cap. 5. ad fin.* late Sanchez *d. lib. 7. disput. 73.* & consequenter cum matrimonio à principio validum fuit, & post conversionem validum maneat, nihil obstat ex quo de filiorum legitimitate possit, vel debeat dubitari; & consonat ratio, quam hic text. reddit ibi, *utilitate publica suadetur*, quæ scilicet consistit in favore Christianæ Religionis, vt in *d. cap. gaudemus, de divorc.* expressit text. post princip. *vers. in favorem*, quæ ratio matrimonij perpetuitatem, & validitatem respicit, & supponit, & consequenter concludit secundum generalia principia filios ex tali matrimonio susceptos legitimos esse reputandos.

Non obstat si dicas textum agere de infidelibus contrahentibus in secundo, vel tertio, aut vterioribus gradibus consanguinitatis, vt constat inter ascendentes, & descendentes secundum & tertium gradum, vel secundum magis receptam sententiam in infinitum esse prohibitum matrimonium, ex innitis auctoribus, quos plenissimè refert Sanchez *d. lib. 7. disput. 151. à num. 12.* quia responderetur pendere rationem & resolutionem ex variis opinionibus, quos latissimè prosequitur Sanch. *proximè citato loco*, atque etiam tenet Henricus *in summ. lib. 12. cap. 9. §. 3.* quòd excepto primo gradu, inter patrem scilicet & matrem, inter reliquos ascendentes, & descendentes lege naturali matrimonium prohibitum non esse, nec ad Fidem conuersi sunt separandi.

- 3 An autem filius natus ex patre Christiano, & matre pagana, siue Iudæa fiat legitimus matrimonio inter parentes subsecuro, quæstio est? in qua negatiuam partem, videlicet huiusmodi filium non reddi legitimum, tenent Panorm. *in cap. tanta, num. 14. supr. hoc tit. Couar. de sponsal. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 7.* Ricciol. *vbi supr. num. 12.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 13. quæst. 8.* Ratio est, quia matrimonium fidelis cum Iudæo, seu alio infideli, est vetitum, non solum de iure Diuino, sed etiam de iure Canonico, & Ciuili, Couar. *d. part. 2. cap. 6. §. 11. num. 3.* Marq. *de Iud. part. 2. cap. 3. sub num. 13. vers. quid autem*, Sanch. *de matrim. lib. 7. disput. 71. sub num. 7.* Ricciol. *d. cap. 3. num. 8. vers. tercia, & num. 10.* dicit matrimonium à fideli contractum cum Iudæo, vel alio infideli puniri pœna adulterij, & citat Dec. *tract. crimin. lib. 5. cap. 12. num. 2. in fin. & num. 23.* Menoch. *de arbit. casu 290. in princ. Farinac. in praxi crimin. q. 136. num. 1. & 39.* Tripliciter intelligitur hic text. ab scribentibus. Primò quòd loquitur de filiis susceptis ab infidelibus, qui nunquam ad Fidem conuersi sunt, quo casu indubitatum est legitimos esse, quamuis contraxerint in gradu legibus Canonice prohibito, quia nascuntur ex iustis nuptiis secundum patriæ morem; intellectum meritò improbat Card. *hic*, licet enim in se verum sit, litteræ non conuenit, ex ea enim constat agere Pontificem de his, qui in infidelitate contraxerunt, & deinde conuersi sunt ad Fidem, patet ibi, *post Fidem receptam*, & ex parte decisa vbi post hoc verbum *gaudemus*, & infra clarissimè loquitur de conuersis ad Fidem, ibi, *ad Christianam Fidem venerunt*, refert integram Anton. August. *sub tit. de divorc. collect. 3. Decretal. cap. 2.* Vnde secundò communiter agnoscunt agere de contrahentibus in infidelitate, & postea conuersis, & sunt qui casum fingant in parentibus, qui contraxerunt cum vxore repudiata prima, quorum filios inquirunt

iudicare legitimos post conuersionem parentum dispensatiuè, & ex gratia secundum Hostiens. Sed etiam hic intellectus litteræ non conuenit, minimè enim Pontifex meminit de prima vxore diuissa, & secunda superinducta; deinde quia etiam fatemur secundum matrimonium viuente prima vxore repudiata nullum esse etiam inter fideles, cum tamen bona fide fuerit contractum secundum patriæ mores, causa videtur sufficiens, vt ex generalibus regulis, *cap. 2. & cap. ex tenore, hoc tit.* filij legitimi reputentur.

Quare tertius intellectus est omnino retinendus, quòd scilicet parentes antequam conuerterentur ad Fidem in gradibus sola lege Canonica prohibitis contraxerunt, filios inde susceperunt, & postea ad Fidem conuersi sunt, & his terminis filios legitimos reputari decedit text. consonant omnia ipsius verba, atque ita intelligunt gloss. vlt. Cardin. Ioan. Andr. Abb. Præposit. Cuiac. & alij communiter *hic*, teste Lapo *allegat. §. 9. num. 10.* & aliis de quibus Mascardi. *de probation. conclus. 640. num. 21.* Et ratione confirmatur, quia secundum rigorem vt filij legitimi sint, vel concepti ex iustis nuptiis secundum patriæ morem, sed ponimus vtroque tempore natiuitatis, & conceptionis inter parentes istorum secundum patriæ morem iustum fuisse matrimonium, ergo ex generalibus principijs rectè Pontifex eos legitimos reputat. Confirmatur etiam, quia post conuersionem ratum permanet, & indissolubile, perfectamque sacramenti rationem sortitur matrimonium, quod ab infidelibus contractum est in gradibus sola lege Canonica prohibitis, *cap. infidelibus, de consanguin. cap. gaudemus, de divorc.* late comprobatur post antiquiores, Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 3.* Cardin. Bellarmin. *tom. 2. de sacram. matrimon. lib. 1. cap. 5. ad fin.* & plenissimè Sanch. *de matrim. lib. 7. disput. 73.* Et consequenter cum matrimonio à principio validum fuerit, & post conuersionem validum maneat, nihil obstat ex quo de filiorum legitimitate possit, vel debeat dubitari. Et consonat ratio quam noster text. reddit, ibi, *utilitate publica suadetur*, quæ scilicet consistit in favore Christianæ Religionis, à cuius præceptione facile possunt vxores reuocari, timentes deserere à viris suis, vt in *d. cap. gaudemus*, expressit text. post princip. *vers. in favorem*. quæ ratio matrimonij perpetuitatem, & validitatem respicit, & supponit, & consequenter concludit secundum generalia principia filios licet tali matrimonio susceptos, legitimos esse reputandos, & confirmatur ex ratione bonæ fidei, quam proximè tetigimus ex materia text. *in cap. ex tenore, hoc tit.*

Nec obstat si dicas textum agere de infidelibus contrahentibus in secundo, vel tertio, aut vterioribus gradibus consanguinitatis, & constat inter ascendentes & descendentes secundum, & tertium gradum, vel secundum magis receptam sententiam in infinitum esse prohibitum matrimonium ex innitis auctoribus, quos plenissimè refert Sanch. *d. lib. 7. disput. 151. à num. 12.* Quia responderetur pendere rationem, & resolutionem ex variis opinionibus, quas latissimè prosequitur Sanch. *proximè citato loco*, inter quas valde probabilis est quam ipse sequitur, *num. 19. cum seqq.* atque etiam Henricus *in summ. lib. 12. cap. 9. §. 3.* quòd excepto primo gradu inter patrem, scilicet, & matrem, inter reliquos ascendentes, & descendentes lege naturali matrimonium prohibitum non esse, nec ad Fidem conuersi sunt separandi.

Qui matrimonium accusare possunt,
vel contra illud testificari.

TIT. XVIII.

PER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alexand. de Neuo, Durand. in breuiario aureo iuris Canonici, & in speculo iuris Pontificij, sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuat. titulorum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenna in compendio iuris Canonici, Martin. Mefnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, a pag. 560. Goffred. & Hostiens. in summa huius. tit. Alexand. Cassan. & Anaftaf. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthagena in expos. titulorum iuris Canonici, Lancell. in instit. eiusdem iuris, Cafarel. in erotem. eiusdem iuris, Canif. in summa eiusdem, nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Quando agitur de validitate matrimonij, reo contumaciter absente possunt super impedimento matrimonij recipi testes alijs legitimi, & ad eorum dicta sententiam ferri.
- 2 Maritus presumitur habitare cum uxore.
- 3 Citatio personalis non requiritur ubi quis malitiosè latitatur.
- 4 Vxor debet sequi virum etiam quando vir culpa sua mittitur in exilium.
- 5 Vxor non tenetur sequi virum vagabundum longè peregrinantem.

CAP. Relatum. I. Alexand. III.

1 Q Vando tractatur de validitate matrimonij ob allegationem valentis probare, v. g. impedimentum cognationis, si maritus est absens, & cum omni diligentia requisitus, nequit inueniri, & manifestum est quod asseritur, aut apparent legitimi accusatores, & testes, possunt illi recipi, & causa secundùm Canones terminari. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar Ioan Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 107. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 596. remissiuè Ximen. in concord. p. 2.

2 Cùm uxore permansit.] Maritus enim presumitur habitare cum uxore, vt per Tiraq. de retractu, tit. 1. §. 9. glof. 1. num. 7. quem refert, & sequitur Menoch. de presumpt. lib. 2. presumpt. 27. num. 1. Mascard. de probat. conclus. 1271. num. 1.

3 Postquam inuenis fuerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd eo casu, quo quis malitiosè latitat, non requiritur citatio personalis, vt Tiraq. d. §. 9. glof. 2. num. 7. Couarr. in cap. alma mater, part. 1. §. 9. num. 4. Alciat. de presumpt. reg. 1. presumpt. 35. Menoch. remed. 8. recuper. num. 115. Chald. Percira de renouat. emphyt. quest. 6. num. 3. & citandus tantùm est conquiritendus in sua domo ad hoc vt non repertus possit ad illam citari, Gutier. pract. lib. 1. quest. 133. num. 6.

4 In glof. Exiuit. Notatur ad hoc, quòd vxor debet sequi virum, etiam quando vir ob delictum mittitur

in exilium, de quo vide Sanchez de matrimon. lib. 1. diff. 41. num. 12.

In ead. glof. ibi, Nisi fortè vagabundus discurreret Notatur ad hoc, quòd vxor non tenetur sequi virum vagabundum, vel longè peregrinantem, vt per Tiraq. ad leges connubiales, glof. 1. p. 1. n. 39. Perez ad lib. 4. Ordin. pag. 912. Menoch. de arbit. casu 469. num. 21.

S V M M A R I V M.

- 1 Accusatio, & testimonium in causa matrimoniali personaliter, & non per litteras fieri debent.
- 2 Testis per scripta testificari & proprium testimonium exponere non potest.
- 3 Confessio sacramentalis fieri non potest in scriptis.

CAP. A nobis. II. Clemens III.

1 A Ccusatio, & testimonia in causa matrimoniali, in scripturis fieri non debent, sed personaliter, quia scriptura etiam si valeat quantum ad præsumptionem, tamen non valet quoad sententiam, nisi alia legitima adminicula suffragentur. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 109. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 597. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 4.

Nihil voce propria, &c.] Notatur ad hoc, quòd testis per scripta testificari, & proprium testimonium exponere non potest, vt per Hippol. in l. de minore, §. plurimum, num. 2. ff. de quest. Alberic. de testibus, part. 3. num. 31. Crot. eod. tract. num. 197. & 375. Aufser. de reprob. testium, num. 44. Sayr. in clauis Regia, lib. 12. cap. 21. num. 2. Lanfranc. de testib. num. 5. Couarr. variar. lib. 2. cap. 13. num. 9. in princ. Rebuff. de reprob. test. num. 541. cum seqq. Viui. tom. 1. comunun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 24. & 25. pag. 514. Mascard. de probat. in præm. quest. 5. num. 11. cum seqq. & conclus. 460. num. 3. Farin. in praxi crimin. part. 2. quest. 80. num. 27. cum seqq. Fr. Emman. quest. regul. tom. 2. quest. 13. art. 4. Bernard Grauz ad practicam Camera Imper. lib. 1. conclus. 100. consil. 3. num. 7. Franc. Viui. in comunun. opin. tit. T. vers. testis non potest, Tiber. Decian. consil. 51. vol. 2. Anton. Scap. in tract. de iure non scripto, lib. 3. cap. 51. sub rubr. de iuramento calumnia, latè Buccharon. de different. inter iudicia civilia, & crimin. different. 81. per tot. Quòd adeò verum est, vt nec etiam depositio testis a se in scriptis redacta, & ad iudicem transmissa, quamuis talis testis prius in iudicio iurauerit, secundùm Scap. citato loco, & Decian. d. consil. 51. num. 6. vers. quod talis testis; & hæc opinio verior est, licèt alij contrariam partem tenentes existimauerint huiusmodi attestationses testium in scriptis per testes redactas, & iudici missas valere ac sustineri, ex quorum numero sunt Bart. in l. Theopompus. ff. de dote præleg. num. 12. vers. quare an testis possit deponere, Alexand. in l. legata inutiliter, num. 7. vers. item inducitur, ff. de legat. 1. & alij, quos referunt Mascard. conclus. 149. post num. 26. vers. contra supradictam, Farin. d. quest. 80. num. 28. nisi eorum resolutiones intelligamus, priuilegio, vel longa obseruantia sic distante, iuxta not. per Gail. lib. 1. obseru. 101. n. 13. & 14. attestantè in Regno Boëmiae, & Archiducatu Austria, aliisque locis ex singulari priuilegio, & longa obseruantia receptum esse vt illustres, & nobiles persone non cogantur accedere ad iudicem personaliter ad perhibendum testimonium, sed satis esse quòd per scripturam sub fide sua absque corporali iuramento deponant, & depositionem ob-

596 Collectanea Doct. in lib. IV. Decretal.

figuratam iudicij examinis transmittant, quod etiam refert Fatinac. in *praxi crimin. quest. 74. num. 58. & d. q. 80. num. 51.* dicit nunquam vidisse testes quantuncunque nobiles, & integræ fidei, & in iudiciis versatos in scriptis deponere. **Q**uemadmodum etiam Confessio sacramentalis non potest fieri in scriptis, tum quia sigillum Confessionis periclitatur, tum etiam, quia tollitur erubescencia confitentis si propria peccata scripta confessori tradantur, *glor. verbo per scriptum, in cap. quem pœnit. de pœnit. dist. 5. Gabr. in 4. dist. 17. q. 1. D. Thom. quod art. 10. Couarr. d. num. 6. Bonac. de Sacram. dist. 5. quest. 5. sect. 2. puncto 2. §. 2. num. 25. Soar. tom. 4. de pœnit. dist. 19. sect. 3. num. 15.* vbi super hoc refert peculiarem Clementis VIII. declarationem, quam etiam adducit Quarant. in *summa bullarj. verbo Confessio sacramentalis*, vbi contraria opinio vti falsa, temeraria, & scandalosa damnata est, text. verò in *cap. qualis 30. quest. 5.* dum ait in fine recipiendam esse pœnitentiam per scripturam, quicquid dicat *ibi glor. verbo per scripturam*, procedit in pœnitentia exteriori, quæ in iudicio imponitur ad separationem thori, vt aduertit Gabr. *vbi supra.*

S V M M A R I V M.

1. *Confanguiui & parentes testificari possunt in causa matrimoniali super confanguinatate, & contractu.*
2. *Parentum testimonium in causa matrimoniali ad fauorem filiorum recipi potest.*
3. *Parentes recipi possunt in testes pro filiis in his, que melius per eos sciri presumuntur, quam per alios.*

C A P. Videtur. III.

1. **I**N causa matrimonij coniungendi, vel disjungendi ad testificandum admittantur parentes, quibus deficiantibus, proximiores, secus in criminalibus, & contractibus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 109.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 597.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 1. de *matrimonium contra interdictionem ecclesie celebratum, cap. 1.*
2. Collige ex text. in causa matrimoniali parentum testimonium ad fauorem filiorum recipi posse, vt per Anchar. *hic notab. 4.* Abb. notab. 1. Zabari. notab. 3. & Præpos. num. 1. Anton. Gabr. *commun. tit. de testib. conclus. 9. à princ. & conclus. 17. num. 16.* Croit. de *testibus, num. 113.* Campeg. eod. tract. *reg. 1. fallent. 3.* Gregor. l. 15. *verbo è manto, tit. 9. part. 3.* Mascard. de *probat. conclus. 1018. n. 14. cum seqq. & conclus. 1017. num. 8. & 23. & conclus. 1023. & conclus. 1031. num. 20. & conclus. 1148. num. 23.* Franc. Molin. de *rius nupt. lib. 1. comp. 8. num. 8.* Fatin. in *praxi crimin. part. 2. quest. 5. 4. num. 191.* vbi num. 192. intelligit procedere cum aliis, quos *ibi* citat, quando agitur, & dubitatur de substantia matrimonij propter affinitatem; secus si queratur an matrimonium sit contractum, necne: quia tunc est latius distinguendum, & procedere text. in *presenti*, etiam in probatione cuiuscumque alius impedimenti matrimonij, in quo militat eadem ratio, docet Gutier. de *matrim. cap. 44. n. 87. cum seqq.*
3. *Quoniam vnusquisque suam genealogiam, &c.* Notatur ad hoc, quod parentes recipi possunt in testes pro filiis in his, quæ melius per eos sciri presumuntur, quam per alios, vt per Gabr. *d. tit. de testib. conclus. 17. num. 8.* Fatin. *d. quest. 5. n. num. 194.*

Et contractibus verum est.] In quibus autem causis possit, vel non possit pater testimonium ferre in causis filiorum, dixi ad *cap. super eo 22. in glof. supr. de testibus*, quibus addo Buccaron. de *different. inter iudicia civilia, & crimin. differ. 158.*

S V M M A R I V M.

1. *Desponsata inuita, sed postea sponte cognita, contra matrimonium non auditur.*
2. *Testes in causa matrimoniali debent esse præclaræ famæ.*
3. *Matrimonium metu initum non ratificatur copula metu graui extorta.*

C A P. Infuper. IV.

Prella innubilis, quæ inuita contraxit, postea in ætate sponte cognita si dicat se nunquam consensisse, & hoc prober per testes præclaros famæ, & conuersatione, non est audienda, quia antequam cognosceretur cum potuit, non reclamauit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 110.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 597.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 12. cap. 3.

Fama, & conuersatione præclaros.] Notatur ad hoc, quod testes in causa matrimoniali debent esse præclaræ famæ, vt per Gregor. l. 15. *glof. 1. tit. 9. part. 4.*

Copula carnalis consensu.] Intellige spontaneè cum 3 Sanch. de *matrim. lib. 4. dist. 18. num. 18.* Nam si ipsa copula fuisset metu graui extorta, per eam minime ratificaretur matrimonium metu initum, vt docent Nauarr. in *man. cap. 22. num. 51. ad finem*, Menoch. de *presumpt. lib. 3. pres. 4. num. 3. cum seqq.* Petr. de Ledesma de *matrim. quest. 47. art. 3. in fine*, Henric. in *summa, lib. 11. cap. 9. num. 7.* Sanch. *d. dist. 18. num. 13.*

S V M M A R I V M.

1. *Matrimonium accusans propter quæstum repellitur.*
2. *Hominum malitijs non est indulgendum.*
3. *Malitijs hominum occurrendum.*

C A P. Significante. V.

Innocent. III.

Matrimonium accusans pro quæstu est repellendus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 111.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 598.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1.* refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 13. cap. 2.

Cum igitur non sit malitijs hominum indulgendum.] 2 Hominum malitijs non esse indulgendum pluribus ad id citatis iuribus probat Escob. de *ratiocinijs, cap. 15. num. 3.* illis enim est occurrendum, Flamin. de *confitent. benefic. quest. 32. num. 61.* & nequaquam est via aperienda, Cæsar. Argel. de *contradiet. legiimo, quest. 13. num. 90.* Flam. *d. tract. quest. 35. num. 70.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium ab accusatione repellitur, qui denunciationis tempore tacuit, nisi denunciationem probabiliter ignorauit, vel iuret de nouo didicisse, & quod non obijcit illam malitiose.*
- 2 *Absens non presumitur scire ea, quae sunt in ciuitate.*
- 3 *Absentia cum sit facti, non presumitur, nisi probetur.*
- 4 *Vicinus egrotus graui morbo non presumitur scire facta vicini, vel qua publice sunt in ciuitate.*
- 5 *Notitia eorum, qua publice, & solemniter sunt praesumitur.*
- 6 *Ignorantiam alleganti incumbit onus probandi.*
- 7 *Impedimentum an possit iuramento probari, ostenditur.*

CAP. CUM IN TUA. VI. & FIN.

1 **M**ATRIMONIUM iam factum accusans si in tempore denunciationum non manifestauit, non est admitendus nisi eo tempore fuerit extra diocesim, vel non potuerit haberi notitiam denunciationis, v.g. si ex morbo non erat sanae mentis, vel ita puer ut hoc non intelligeret, vel alia causa legitima fuerit impeditus, vel etiam si iuret quod ea postea didicit ab aliis qui sciuerunt denunciations, & siluerunt, hic enim esset audiendus si etiam iuret quod hoc non procedit ex malitia. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anch. Panorm. Praepos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 110.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 138.* remissiuè Xitnen. in *concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. 1. August. collect. 4. Decretal. lib. 4. sub hoc tit. cap. vnic.*

2 *Extra Diocesim exiitibus*] Notatur ad hoc, quod absens non praesumitur scire ea, quae facta sunt in ciuitate, vt per Boer. *decis. 39. num. 17.* Duen. *reg. 125. limit. 2.* Tiraq. *de retrahit. tit. 1. §. 16. glos. 2. num. 57.* Sard. *decis. 246. num. 16.* Sayr. in *clauis Regia, lib. 2. cap. 5. num. 5.*

3 *Mascard. de probat. conclus. 295. num. 7.* vbi *num. 12.* resoluit absentiam cum sit facti non praesumi nisi probetur. nam absens praesumitur ignorare etiam ea, quae publice nota sunt, Roland. *confil. 9. num. 44. lib. 3.* Honded. *confil. 55. num. 49 & 50. lib. 1.* Cardin. Tusch. *lit. I. conclus. 18. num. 8. & conclus. 22. num. 6. & lit. S. conclus. 64. num. 8.* Farin. *fragment. crimin. part. 2. lit. I. num. 101.* vbi *num. 102.* cum Card. Tusch. declarat, dummodo absentia sit longa, & remota, & talis vt id, de quo queritur, verisimiliter ad notitiam absentis peruenire non potuerit, aliàs secus. Vnde ignorantiam crassam, & supinam non excusare per, hunc textum tenent Costa *de facti scientia. & ignorat. insp. 81. num. 16.* & alij, quos refert Farin. *d. lit. I. num. 165.*

4 *Si nimia infirmitatis feruore, &c.*] Notatur ad hoc, quod consanguineus, vel vicinus egrotus graui morbo non praesumitur scire facta vicini, vel consanguinei, aut ea, quae sunt publice in ciuitate, vt per Tiraq. in *tract. de iudic. in rebus exig. vers. 14. pag. 56.* Mascard. *d. conclus. 295. num. 10.* Surd. *d. decis. 246. num. 16.* Sebast. Medic. *de casu feruente part. 1. q. 1. num. 17. vers. tertio infirmus, Gabr. commun. tit. de praesumpt. conclus. 6. num. 32.* Card. Tusch. *lit. C. conclus. 741. num. 18.* Ioan. Baptista Costa *de facti scientia, & ignorat. insp. 73. 4. num. 7.* Farin. *d. lit. I. num. 196.*

5 *Quod denunciationem publice factam, &c.*] Notatur ad hoc, quod praesumitur notitia eorum, quae publice, & solemniter sunt, vt per Mascard. *de probat. concl. 1100. num. 6.* quia publica vox, & fama induci scientiam. Ioseph. Ludou. Perus. *decis. 103. num. 12.*

6 *Alioquin cum rationabiliter, &c.*] Notatur ad hoc,

quod ignorantiam alleganti incumbit onus probandi, vt per Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 32. num. 4.* Et cum sit quid in animo consistens iuramento probatur, Menoch. *de arbit. casu 186. a num. 2.* Mascard. *de probat. concl. 638. num. 1. & 2. & conclus. 881.* Seraphin. *de priuil. iurament. priuil. 4.* Mancin. *de iureiur. effectu 103. num. 1.* Card. Tusch. *lit. I. concl. 24. num. 1.* Baptista Costa *de facti scientia, & ignorat. insp. 84. num. 2.* Farin. *d. lit. I. num. 236. cum seqq.*

Nisi proprio firmauerit iuramento.] Ergo impedimentum potest iuramento probari, contra text. in *cap. ex litteris, supr. de re integr. restit. & in cap. cupientes, §. quod si per viginti. & ibi glos. verbo fides, de elect. lib. 6. de quorum iurium conciliatione agunt Menoch. *de praesumpt. lib. 1. praesumpt. 78. num. 10. & 11. & Alciat. cod. tract. reg. 3. praesumpt. 16. num. 3. vers. sed tamen saluando, vbi dicit text. in presenti, loqui quando praesumptio illa oriens ex publico prociamate, & similibus est debiliior ea, quae oritur ex iuramento: vel potest dicit text. procedere vbi impedimentum quam per iuramentum non potest verosimiliter probari, text. verò in *d. cap. ex litteris, & in d. cap. cupientes, locum habere vbi impedimentum potest verosimiliter probari per testes, vel aliter legitime, quia tunc non admittitur iuramentum partis, ne recedamus a reg. cap. licet vniuersi, supra de restitibus.***

In *glos. Iuramentum.* Notatur ad hoc, quod aduersus 8 praesumptionem scientiae eorum, quae publice sunt, resultantem contra eum, qui praesens fuit, admittitur probatio per eius iuramentum, vt per Lap. *alleg. 94. num. 5.* Ozae. *decis. 71. num. 28.* Menoch. *d. praesumpt. 78. num. 6.*

DE DIUORTIIS. TIT. XIX.

De Diuortijs.

TIT. XIX.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Panorm. Praepos. Alexand. de Neuo, Durand. in *breviario aureo iuris Canonici, folio 131. & in speculo iuris, sub hoc tit. lib. 4.* Steph. Ranchin. in *continuat. titulos. Decretal. fol. 168.* Ioan. de Londris in *breviario sanctorum Canonum, fol. 178.* Perr. de Raenna in *compendio iuris Canonici, Martin. Mesnard. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, a pag. 574.* Goffred. & Hostien. in *summa huius tit.* Alexand. Cassan. & Analf. Germon in *paratitulis ad quinque libros Decretal. Lancell. in instit. iuris Canonici, Cafarel in eorum eiusdem iuris, Canif. in summa eiusdem, Barthol. Cartahagna in expositiolorum Decretal. Zypæ. in analytica postremi iuris ecclesiastici enarrat. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.*

De materia huius tit. vide latissimè Sanch. *de matr. lib. 10.* Bonac. *cod. tract. quest. 4. punct. 5.* Farin. in *praxi crimin. part. 5. quest. 143. §. separatio.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Homicidium necessarium non priuat spe coniugij, sed machinatio in mortem coniugis sic.*
- 2 *Mulier insidiatrix in mortem viri puni: ut poena amissionis coniugij, etiamsi insidia effectum non sint consequuta.*
- 3 *Factum narratur cuiusdam mulieris insidiantis mortem viro suo.*

CAP. Si qua. I.

Homicidium necessarium, v. g. ad defensionem suæ vitæ non priuat spe coniugij futuri, sed machinatio priuat, vt si mulier est machinata, & misit aliquos vt suum maritum interficerent, & maritus inuasus aliquem occidit, maritus non priuatur spe coniugij, & mulier sic. Colligunt ex Ordinarij, Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Burr. Ancharan. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 112.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 598.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 20. cap. 1. defumitur ex Concil. apud VVormatiam relat. per Burchard. lib. 6. Decretal. cap. 41. & per Iuon. part. 10. cap. 169.

2 Collige ex text. mulierem insidiatricem in mortem viri puniuntur pena amissionis coniugij, quamuis insidiæ effectum non sint consequutæ, vt per Boer. decif. 262. num. 3. cum seqq. Menoch. de arbit. casu 360. num. 82. intellige dummodo ad aliquam actum exteriorem productæ fuerint, ex Farinac. in *praxi crimin. part. 5. quæst. 143. num. 155.*

3 Referunt Doctores de hac materia agentes exemplum cuiusdam mulieris insidiantis mortem viro suo, hæc enim cum diu illam tacuisset, & minimè reperiri posset, vna nocte plorans stabat in stabulo vbi eius maritus mortuus absconditus fuerat, & fatebatur, & ad ploratum mulieris vicini occurrerunt, quod fuit causa, vt reperto cadauere, & muliere torra, ac confessæ quod suum maritum occidit fecerat à quodam suo amasio, statim suspensa fuit, prout tanti criminis grauitas postulabat, narrat Boer. d. decif. 21. n. 6. ad fin. Decian. in *tract. crimin. lib. 9. cap. 13. num. 16. & cap. 14. num. 9.* Farin. d. part. 5. quæst. 120. num. vit.

4 In glos. *Insidiatrix.* Hanc glos. communiter DD. sequuntur, teste Farin. d. part. 5. quæst. 143. num. 155.

SVM MARIVM.

- 1 Coniuges propter aliud crimen à spirituali fornicatione, vel etiam carnali non separantur, & sic separati nubere non possunt, quia tenet matrimonium.
- 2 Diuertere coniugibus ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali vel spirituali licet, si ille coniux illo implicatus non petrahat alterum ad peccandum.
- 3 Diuortium quoad thorum licitum est propter adulterium spirituale.
- 4 Coniugi diuertere integrum est quando ab altero coniuge ad peccandum inducitur.
- 5 Matrimonij vinculum propter hæresim non dissoluitur.
- 6 Vxori datur actio ad separationem thori propter ipsius viri adulterium.

CAP. Quæsiuit à nobis. II.

Alexand. III.

Coniuges propter aliud crimen à spirituali fornicatione, vel etiam carnali non separantur, & propter eam separati nubere non possunt, quia tenet matrimonium. Colligunt ex Ordinarij, Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Burr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 112.* Alagona in *compendio iuris Canonici, pag. 598.* remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretalium, lib. 4. tit. 20. cap. 2. & est post Concil. La-

teranens. sub Alexand. III. part. 50. cap. 22. §. quod autem.

Pro furto, vel alio crimine, &c.] Notatur ad hoc, quod propter nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel spirituali licet coniugibus diuertere, si coniux illo implicatus non petrahat alterum ad peccandum, ita D. Thomas in 4. dist. 39. q. vnic. art. 6. in corpore, D. Barbosa part. 2. rub. ff. *solutio matrim. a num. 17.* Sanchez de *matrimonio, lib. 10. disp. 17. num. 3.* Farin. in *praxi crimin. part. 5. quæst. 120. num. 98. & 241.* Quicquid hodie alleant propter alia crimina adulterio paria, veluti veneficium, patricidium, & similia, de quibus in *l. consensu, C. de repud.* Matrimonium posse dissolui quoad thorum, & mutuam cohabitationem. Rip. in *rub. de iudic. num. 18. cum seqq.* Lara in *l. si quis à liberis, §. si quis ex his, à num. 78. ff. de liberis agnosc.*

Nisi fidei suæ religionem corrumpere velit.] Notatur ad hoc, quod propter adulterium spirituale, quale est hæresis, vel apostasia à fide, in quam alter coniux labitur, licitum est diuortium quoad thorum, vt per Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 21. Couart. de *ponsal. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 4.* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de fauore cleric. reali, §. 4. num. 106.* Hentiquez in *summa, lib. 11. cap. 17. num. 7.* Valer. Reginald. in *praxi fori poenit. lib. 31. num. 314.* Farinac. d. quæst. 143. num. 98. Sanchez d. lib. 10. disp. 15. num. 3. cum seqq. qui etiam resoluunt ratione hæresis licitum esse diuortium quo ad mutua obsequia, cohabitationem, ac debitum coniugale.

Verum si coniugem suam, &c.] Notatur ad hoc, quod integrum est coniugi diuertere quando ab altero coniuge ad peccandum inducitur, timentes se sibi animæ ruinam, vt per Gaetam in *reper. cap. 62. limina 30. q. 1. §. 4. n. 235.* Angles in *floribus Theolog. part. 1. de matrim. quæst. 12. de cultu disparitate, art. 2. post dub. 7. difficult. 3.* Card. Bellarm. lib. 1. de *matrim. cap. 14. vers. secundo sine consensu.* Henric. d. cap. 17. num. 7. D. Barbosa in *rub. ff. soluto matrim. part. 2. num. 30.* Sanchez d. disp. 17. num. 5. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 318. *vers. posterioris,* Bonnac. de *matrim. quæst. 4. punct. 5. num. 25. vers. quarta.* Vnde Sanchez d. disp. 17. num. 6. infert iustum præbere causam diuertendi vxori ipsi si vir sit eius leno, & num. 7. si admittat domi viros procaces, & parum pudicos, & num. 8. si coniux habitare rennit, nisi aliter lactocinium exercens diuitias congreget, vel nisi sub conditione peccati patrandi.

Semper tamen coniuges erunt.] Notatur ad hoc, quod quamuis propter hæresim fiat thori separatio, non tamen matrimonij vinculum dissoluitur, quia non nisi per mortem coniugis alter coniux alij nubere potest, vt per Surd. decif. 249. num. 22. D. Barbosa d. part. 2. rub. num. 19. Sanch. d. disp. 15. num. 7. Farin. d. quæst. 143. n. 108. De matrimonij indissolubilitate vide Petr. de Ledesma de *matrim. quæst. 67. art. 1. cum seqq.* Sanchez lib. 2. disp. 13 & 14. Gutier. de *matrim. cap. 54.* Bonac. eod. *tract. quæst. 2. punct. 11.*

In vxoris quæque, &c.] Ex his verbis colligit Farinac. d. quæst. 143. num. 22. vxori dari actionem ad separationem thori propter ipsius viri adulterium.

SVM MARIVM.

- 1 Vir non potest dimittere vxorem sine iudicio Ecclesiæ, etiam propter impedimentum parentele notorium, que tamen si fuerit publica & notoria, & nemo opponat, Episcopus ex officio adhibita grauitate matrimonij illicitè contracta dissolue potest.
- 2 Sententia iudicis desinacur et licita sit thori separatio.
- 3 Adulterium ubi efficit ita notorium vt nulla profusus tergiversatione

gneratione celari possit, tunc absque iudicis sententia licitè fiet thori separatio.

- 4 *Conciliatur text. in presenti cum cap. significasti, hoc tit.*
- 6 *Index ex officio parte inuita procedere potest ad retractandam sententiam in coniugali causa latam, ubi de errore certior factus fuerit.*

CAP. PORRO. III.

1 **V**ir sine iudicio Ecclesie non potest dimittere uxorem propter parentelam etiam publicam, & notoriam, quod si fecerit, compelli debet redire sub pœna excommunicationis. Quando verò parentela est publica, & manifesta, et in primo vel secundo gradu, & nullus accuset, Ep. scopus ex officio adhibita grauitate matrimonium illicitè contracta dissoluere potest. Colligunt ex Ord. Abb. auyri. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canis. Cuiac. Viuian. in ration. lib. 4. iuris Pontificij. pag. 114. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 599. tenuissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 20. cap. 3. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. part. 50. cap. 29. §. porro.

2 Collige ex text. Sententiam iudicis desiderari vt licita sit thori separatio, vt per Gaetam in repet. cap. ad limina 30. quæst. 1. §. 4. num. 422. Castro lib. 2. de lege pœnali. cap. 8. vers. ut igitur, Card. Bellarm. in suis controuers. lib. 1. de matrim. cap. 14. vers. secundum est. Grassius in decis. aureis. part. 2. lib. 1. cap. 12. num. 66. in fin. & num. 73. casu 2. Perez l. 7. glof. 1. col. 2. tit. 15. lib. 8. Ordin. Morl. in emporio iuris. part. 1. tit. 1. quæst. 9. num. 51. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 17. num. 19. cum seqq. Bernard. Graue. ad pract. cam. Imper. lib. 2. conclus. 27. num. 24. Farin. in praxi crim. p. 5. quæst. 143. num. 49. cum seqq.

3 Limitant tamen aliqui supradictam conclusionem non procedere vbi taliter notorium esset adulterium, vt nulla prorsus tergiversatione celari possit, nullusque infanticionis esset locus, de qualimitatione Couar. de spons. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 12. Perr. de Ledesma de matrim. quæst. 62. aut. 3. in sum. Vega in summa, tom. 1. cap. 13. casu 1. Fr. Emman. etiam in summa. tom. 1. c. 240. num. 4. Hentij. lib. 11. cap. 17. num. 2. iuncto comment. l. 1. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 12. num. 13. D. Barbosa in rubr. ff. solut. matrim. num. 26. Farin. d. quæst. 143. num. 52.

4 qui duo vltimo loco citati ex hoc inferunt conciliationem ad text. in presenti cum cap. significasti, infra hoc tit. vt scilicet text. in presenti, loquatur in notoria consanguinitate, quæ tamen celari aliquo modo poterat, at verò text. in d. cap. significasti, agat de notorio adulterio, quod nulla tergiversatione celari potest, tunc enim notorium impedit restitutionem, quando tale est vt nullo modo tegi valeat: quæ quidem conciliatio facilis est, ac veritate nititur, licet DD. diuersimodè in his iuribus conciliandis locuti fuissent. Nam Butr. hic num. 9. Zabar. num. 3. Abb. num. 9. & Alexand. de Neuo num. 11. & Couarr. d. num. 12. dicunt in presenti non esse statutum, quòd concedatur restitutio vxori expulsa ob notorium consanguinitatem, sed tantum prohiberi ne vir tunc propria auctoritate à se uxorem expellat, etiamsi notoria sit consanguinitas, at verò in d. cap. significasti, non decidi posse vxorem notoric adulterantem expelli propria auctoritate viri, sed uxorem sic expulsam, quamuis temere minime esse restituendam, Nam art. verò consil. 6. num. 2. sub tit. de conuers. coniugat. in antiq. & consil. 11. num. 2. in nouis, asserit text. in presenti loqui in consanguinitate notoria, cuius exceptio minime restitutionem impedit, at cap. significasti, in adulterio notorio, quòd restitutio-

ni faciendæ obstat. Deinde Brunel. de spons. conclus. 30. num. 12. casu 4. & Gaeta d. §. 4. num. 216. Grassius d. n. 66. & alij dicunt nostrum text. quatenus concedit restitutionem in adulterio notorio, intelligendum de commisso ante spolium, at d. cap. significasti, illam denegans de commisso postea. Denique Francisc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 22. num. 43. dicit se nouè & præter alios existimare ideò in hoc text. ob notoriam etiam consanguinitatem non potuisse maritum uxorem expellere propria auctoritate, quia nulla vxoris culpa à marito poterat imputari: at in casu d. cap. significasti, non fuit vxor restituta quòd ea adulterium commisisset, & culpa sua cuiuslibet est nociua, quinimo vxor illic nedum semel adulterium commisit, sed & adhuc post dimissam à marito eo prætextu iterum cum alio coiens sobolem ab eo suscepit, atque ideo ne ex propria culpa & delicto commodum consequatur, iniquum ibi visum fuit Romano Pontif. fore restituendam. Verùm his, & aliis reiectis intellectibus, quos adducunt Menoch. remed. 1. recap. num. 123. cum seqq. & Sanch. d. disp. 12. num. 38. priori, quem supr. ex Farin. & Barbosa adduxi propter eius facilitatem, & tantorum virorum auctoritatem, inhærendum mihi videtur, quem olim inter disputandum in Conimbricensi Academia libenter amplexus fui.

Illicitè. Id est, inualidè, vt intelligit Sanch. de matrim. 5 lib. 1. disp. 2. num. 8.

Tui officij interest matrimonium, &c. Notatur ad hoc, quòd potest iudex ex officio parte inuita procedere ad retractandam sententiam in coniugali causa latam, vbi de errore certior factus fuerit, vt per Sanch. d. tract. de matrim. lib. 7. disp. 10. num. 3. Et potest etiam ex officio inquirere super consanguinitate coniugis ne inter eos iniuste contrahantur nuptiæ, vt per Socin. reg. 197. fallent. 16. Farinac. fragment. crimin. part. 2. lit. 1. num. 354.

S P M M A R I V M.

- 1 *Vxor petens restitutionem mariti repellitur si notoric fornicata est, & maritus continet.*
- 2 *Vir propter adulterium vxoris non potest propria auctoritate illam expellere.*
- 3 *Adulterium notorium dicitur quando est facti permanentis.*
- 4 *Spoliari dicitur mulier de domo viri & sponsa recedens, si volens redire non admittatur.*
- 5 *Adulterium commissum ab vxore propter scititiam mariti ab eius domo auferente, potest accusari per maritum.*
- 6 *Mulier ab adulterio non excusatur si dicat illud propter famem commississe.*
- 7 *Separatio thori propter adulterium vxoris impeditur si vxor excipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, declaratur ibi multipliciter.*
- 8 *Adulterij notorij exceptio, seu replicatio impedit restitutionem viri, aut vxoris eam petentis.*
- 9 *Separatio thori propter adulterium, etiam fit, si vir debeat occasionem, et mulier fornicetur.*
- 10 *Restitutio concedenda est vxori temerè recedenti, si postea rediens non admittatur.*
- 11 *Maritus non alit uxorem sine causa degentem extra eius domum.*
- 12 *Maritus alit uxorem, que etsi decesserit sua culpa, tamen est parata redire.*
- 13 *Spoliatus ante omnia est restituendus, quando agit iudicio possessorio allegans spolium, & petens se restitui.*

CAP. Significasti. IV.

VXorem dimittens propter adulterium sine sententia iudicis, & ideo excommunicatur, vxor verò dimissa adhuc adulteratur eam aliis, & tamen petit restitui dicens se iniuste dimissam, & habuisse materiam adulterandi à marito, si adulterium mulieris est notorium, non est cogendus ad illam recipendam nisi confiterit ipsum virum cum alia adulterasse. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Butr. Anchar. P. norm. Prapof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 115. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 599. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 20. cap. 4. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. II. part. 1. 6. cap. 14.

[Sine iudicio Ecclesie dimissa.] Notatur ad hoc, quòd vir propter adulterium vxoris non potest propria auctoritate illam expellere, vt per Couarr. de spons. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 8. §. est tamen necessaria iudicium Ecclesie, Paul. Comitol. respons. moral. lib. 1. quest. 142. Farin. in praxi crimin. part. 5. quest. 143. num. 229. vbi num. 232. amplia vt nec etiam vir possit vxorem de domo sua expellere propter praetensum adulterium, etiam quòd de illo fuerit certificatus ab aliquo viro fide digno extrajudicialiter, non enim debet sic statim fieri credulus, vt vxorem ex sua domo repellat.

Verum mulier non continet, &c.] Notatur ad hoc, quòd notorium isto casu dicitur adulterium quando est facti permanentis, veluti quando mulier postquam recessit à viro sobolem procreauit, ita Farin. d. g. 143. num. 57.

Afferens se ab ipso iniuste dimissam.] Etgo si mulier de domo viri sponte recedat, & tamen volens redire non admittatur dicitur spoliar, vt per Mascard. de probat. conclus. 1329 num. 9.

Notatur ad hoc, quòd si mulier propter sauitiam mariti ab eius domo auferatur, & ita eiecta adulterium committat, poterit maritus eam de adulterio accusare, quia illud commissum fuisse culpa mariti dici non potest, cum illius culpa ad illud perpetrandum minime fuerit occurrata, ita D. Barbosa in l. 2. in princ. part. 1. num. 97. in princ. ff. solut. matrim. vbi etiam cum Menoch. consil. 31. num. 30. resoluit, quòd nec mulier excusatur ab adulterio, si propter famem dicat illud commississe.

Nisi constaret ipsum cum alia, &c.] Notatur ad hoc, quòd separatio thori propter adulterium vxoris impeditur, si vxor excipiat de eodem adulterio viri, vel è contra, sit enim isto casu mutua debitorum compensatio, vt docent Cort. in memor. ab. verbo vxor suscepta de adulterio, Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 5. num. 2. & disp. 8. num. 29. cum seqq. late Farin. d. quest. 143. num. 69. cum seqq. vbi num. 71. resoluit, quòd vt fiat compensatio vnus adulterij cum alio, non attenditur an quis vnus, vel plura commiserit adulteria, & num. 73. quòd compensatio adulterij vnus coniugis cum altero adultero datur siue adulteria sint commissa eodem tempore, siue diuerso, & num. 74. quòd compensatio fit de Sodomia perfecta, & consummata ad adulterium, & de adulterio ad sodomiam, & n. 77. cum seqq. quòd fit compensatio si ciuilitate agatur, & adulterium commissum sit post spolium.

Ad eam recipendam, &c.] Notatur ad hoc, quòd exceptio, seu replicatio notorij adulterij impedit restitutionem viri, aut vxoris eam petentis, si enim vxor à viro sine causa expulsa petat virum sibi restitui, & vir de notorio vxoris adulterio excipiat, impeditur restitutionem: & è contra si vxor, quæ sine

causa à sua marito auferatur, viro petenti sibi eam restitui, excipiat de notorio viri adulterio pariter impeditur petitam restitutionem, ita Farinac. d. quest. 143. num. 53.

In glos. Materiam. in princ. ibi, sed contrarium est verum, &c. Notatur à hoc, quòd separatio thori propter adulterium etiam fit si vir dederit occasionem, vt mulier fornicetur, veluti expellendo eam de domo, denegando alimenta, & quid simile, vt per Farin. d. quest. 143. num. 12.

In ead. glos. ibi, sed pone quòd mulier recessit, &c. Notatur ad hoc, quòd vxori temere recedenti concedenda est restitutio, si postea rediens non admittatur, vt per Sanch. d. lib. 10. disp. 12. num. 16.

In ead. glos. ibi, sed nunquid poterit à viro petere expensas, &c. Notatur ad hoc, quòd maritus non alit vxorem sine causa degentem extra eius domum, vel absque viri culpa propria temeritate ab eius consortio recedit, vt docent Couarr. de sponsal. part. 2. cap. 7. §. 5. num. 3. Tiraq. de retract. tit. 1. §. 10. glos. 1. num. 14. & 16. Lara in l. si quis a liberis, §. si quis ex his, num. 34. & 35. ff. de liber. agnos. Brunor. à Sole in locis commun. verbo maritus, vers. maritus cogitur, Petr. Gregor. syntegm. iuris, lib. 9. cap. 19. num. 4. D. Barbosa in rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 43. Matien. l. 2. glos. 1. num. 52. tit. 9. lib. 5. nona recop. Surd. de aliment. tit. 6. quest. 10. num. 5. & tit. 7. quest. 7. & quest. 16. num. 1. Sanchez de matrim. lib. 9. disp. 4. num. 20. cum seqq. Maritus tamen alit vxorem, quæ etfi decefferit sua culpa, tamen est parata redire, ex Surd. tit. 1. quest. 32. num. 26.

In glos. Si notorium. Notatur ad hoc, quòd spoliatus ante omnia est restituendus, quando agit iudicio possessorio, allegans scilicet spoliatum, & petens se restitui; si enim agat petitorio, non statim restituendus est, sed audietur exceptio, vt per Sanchez d. disp. 12. num. 18.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium separatur propter adulterium mulieris, & si vir postea fornicetur, redintegratur.
- 2 Adulterium probatur per confessionem vnus ex coniugibus quoad effectum separationis thori.
- 3 Adulterij poenas effugere potest vxor propter viri sauitiam, aut propter famem necessitatem.
- 4 Matrimonium redintegratur si facta separatione thori propter vxoris fornicationem maritus cum alia fornicetur.
- 5 Confessio calore iracundia emanata consentienti non nocet.
- 6 Adulterium si vxor, aut vir committat, alter qui est innocens, non solum potest à nocenti separari, sed etiam eo vinente ingredi religionem, aut Ordines suscipere.

CAP. Ex litteris. V.

VXor si fornicatur, fit diuortium, si deinde maritus adulteratur, compellitur redire ad vxorem, vt cohabitent. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. P. norm. Prapof. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 115. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 600. remissive Casal in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. sub tit. de clandest. disp. lib. 4. cap. 3.

Cepit publicè confiteri, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad effectum separationis thori probatur adulterium per confessionem vnus ex coniugibus, vt per Farinac. in praxi, d. quest. 143. num. 17. faciunt quæ Brunel. tract. de

de sponsal. conclus. 29. num. 2. Franc. Marc. decis. 754. Menoch. de arbit. casu 103. n. 7. & de presumpt. lib. 3. praef. 1. num. 11. Mascard. conclus. 1031. num. 33. Non obstat certissima iuris regula, quæ habet confessionem delicti per se solum non sufficere ad aliquem condemnandum, cum non sit dominus membrorum suorum, lib. homo off. ad leg. Aquil. Clar. §. fin. q. 57. num. 10. ubi Baiard. num. 13. cum seq. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 57. Mascard. conclus. 354. à princ. Farin. in d. praxi crimin. quest. 2. n. 7. quia quoties delictum confessum nullam habet permanentiam, quia sit facti transactis, veluti adulterium, furtum, & his similia, ex vera & ab omnibus approbata opinione, si cum confessione concurrat patris quærela, potest quis ex eo condemnari, ita in specie in crimine adulterij resoluit Clar. d. quest. 55. n. 11. qui ex Boër. & aliis ita obseruari affirmat. Vide eum in præsentii prius maritus de adulterio vxorem conuenisset, atque postea eadem illud fuerit confessã, nihil mirum si potuit iudex ex illius confessione thori separationem inducere.

3 *Vtrique priuatiu continentiam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd vxor ab adulterij pœna excusatur propter viri sæuitiam, aut propter famis necessitatem, aut propter paupertatem, vt per Menoch. conf. 31. num. 30. & 32. Baiard. ad Clar. §. adulterium, num. 35. cum seqq. Farin. in praxi crimin. quest. 141. num. 60.

4 *Præsumitur virum ad legitimam vxorem redire compellat.*] Notatur ad hoc, quòd si facta separatione thori maritus cum alia muliere fornicetur, reintegratur matrimonium, mulierque virum sibi restitui petere potest, vt docent Couarr. de spons. part. 2. cap. 7. §. 6. n. 5. vers. imò lata sententia, Surd. d. quest. 16. num. 52. & tit. 7. quest. 4. num. 10. Buccaron. de different. inter iudicia civilia, & crimin. differ. 131. num. 9. D. Barbosa in l. viro, ac vxore 40. num. 3. ff. solut. matrim. Farin. d. quest. 143. n. 35. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 9. num. 27. cum seqq. vbi ad hoc quatuor recenset Doctorum sententias, quarum vltima (cui ipse tanquam probabiliori adhæret) tenet; vt isto casu coniugi nulla competat actio aduersus coniugem, quia fornicatus fuit post sententiam diuortij ad sui fauorem latam, sed bene iudex off. & debeat coniuges reconciliare, & insimul ad cohabitandum cogere.

5 *In glof. Admonita. ibi, sed si fiat ex deliberatione, &c.*] Notatur ad hoc, quòd confessio calore iracundiæ emanata confitentis non nocet, vt per Duen. reg. 292. ampl. 3. & reg. 119. limit. 3. Padil. in l. error, num. 15. C. de iuris & facti ignor. Perez l. 3. glof. 2. pag. 211. sit. 8. lib. 8. Ordin. Ioan. de Sylua in tract. de iururi. part. 3. num. 30. Tiraq. de pœnis temper. causa 1. num. 25. Mascard. de probat. conclus. 345. num. 36. & conclus. 346. num. 20. & conclus. 350. num. 20. Chald. Pereira in l. si curatorum, verbo vel aduersarij dolo, num. 42. col. 3. Farin. in praxi crim. p. 3. q. 91. n. 24. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 30. n. 6.

6 *In glof. Redire. fin. ibi, & uterque altero inuito matrimonium intrare potest.*] Notatur ad hoc, quòd si vir aut vxor commississent adulterium, alter, qui est innocens, non solum possit ab adultera separari, sed etiam ea viuente ingredi religionem, & sacros Ordines suscipere, quia licet maneat vinculum coniugale, tamen neuter tenetur alteri, & quilibet cessit iuri suo, vt per Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 102. num. 24. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 11.

S V M M A R I V M.

1 *Vxor si à viro in hæresim lapsa propria auctoritate diuertit, ad eum reuersum redire compellitur,* Barbof. Collect. Tom. II.

secus si per iudicem ecclesiasticum ab eo fuisset separata.

2 *Hæreticum maritum expellere potest vxor propria auctoritate non expectato Ecclesie iudicio.*

3 *Vxor qua propter viri hæresim ab eo discessit propria auctoritate tenetur redire si vir ad fidem conuertatur.*

4 *Catholicus quomodo possit à coniuge hæretico propria auctoritate separari, ostenditur.*

5 *Vxor separata iudicio Ecclesie à viro propter eius hæresim non tenetur amplius redire ad eum.*

CAP. De illa. VI. Urban. III.

Maritus si labatur in hæresim, & vxor propria auctoritate diuertit, si maritus conuertitur, vxor debet reuerti, & est compellenda, si fuit separata per sententiam iudicis, non est compellenda. Colligunt ex Ordinarij Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neno, Canif. Cened. collect. 169. Cuiac. Viuan. in rationali, lib. 4. inris Pontificij, pag. 116. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 600. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretalium, lib. 1. tit. 20. cap. 5. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. parte 50. cap. 63. §. & illa verò.

Sine iudicio Ecclesia declinauit, &c.] Notatur ad hoc, quòd vxor potest propria auctoritate maritum hæreticum expellere, non expectato Ecclesie iudicio, vt per Surd. de aliment. tit. 7. quest. 21. n. 6. vbi etiam dicit quòd hic est casus in quo vxori agenti possessorie recuperandæ ad coniugem, qui diuertit propria auctoritate, obstat exceptio spiritualis fornicationis, quia non potest fide salua esse tuta cum illo: addit etiam quòd hæc est vna ex differentiis inter carnalem, & spirituales fornicationem, quia pro carnali vxor non expellitur propria auctoritate nisi delictum sit notorium, sed id licet pro spirituali propter periculum infectionis.

Et cum reuersus fuerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd 3 vxor, quæ propter viri hæresim ab eo discessit propria auctoritate, & sine iudicio Ecclesie, tenetur redire, si idem vir ad fidem reuertatur, vt per D. Barbosa in rurbr. ff. sol. matrim. p. 2. num. 20. in fine, vers. non obstat secundo, Gutier. canon. lib. 1. cap. 1. num. 20. Cened. ad Decretal. collect. 169. num. 1. Ludou. Beia respo. casuum conscientie, p. 4. casu 30. Farin. in praxi crim. p. 5. q. 153. n. 120. cum seqq. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 15. num. 13. vbi asserit ita fateri omnes DD. nisi esset timor probabilis fidei, & non veræ conuersionis, & sic non cessaret periculum peruersionis Catholicæ, & num. 14. ampliat etiam quòd Catholicus, qui propria auctoritate ante sententiam iudicis ab hæretico diuertit, ingressus fuisset religionem, eidem reuerso est restituendus, quia ante sententiam diuortij non est licitum coniugi Catholicæ religionem ingredi.

Iudicio Ecclesie.] Aduerte quòd, vt Catholicus dicatur ab hæretico separatus auctoritate, ac iudicio Ecclesie, non desideratur specialis diuortij sententia, sed tantummodo iudicium illud Ecclesie, id est, sententia iudicis Ecclesiastici, quæ dealaretur illum esse hæreticum, & ita huiusmodi sententia, absque alia separationis integram erit Catholicæ omnino diuertente, vt docent Castro de iusta hæretic. p. nui. lib. 2. cap. 7. Couarr. de spons. p. 2. cap. 7. §. 5. num. 5. Iacob. de Grass. in decis. aur. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 16. D. Barbosa d. p. 2. num. 21. & 22. Sanch. d. disp. 15. num. 20.

Eum nullatenus ducimus compellendum.] Notatur ad hoc, quòd vxor separata iudicio Ecclesie à viro propter eius hæresim non tenetur amplius redire ad eum
E E e etiam

etiam redeuntem ad fidem, vt per D. Barbol. *d. part. 2. num. 10. in fine. vers. secundus est. Fern. d. quæst. 143. n. 123. vbi num. 125. intelligit dummodo vxor sit à viro iudicio Ecclesiæ separata, propter hæresim ingressa, & professa fuerit religionem, secus si religionem non fuerit ingressa, aut ingressa, sed non professa, tunc enim viro redeunt ad fidem restituta est, etiam quod iudicio Ecclesiæ fuerit separata, testaturque sic vidisse communiter Doctores distinguentes, & concordantes text. in presenti, cum cap. seq. in fin.*

S V M M A R I V M.

- 1 Coniugale vinculum non dissoluitur altero coniugum fidelium in hæresim lapsa, sed si vnus infidelium coniugum conuertatur ad fidem, & alter nolit sibi cohabitare, vel non sine blasphemia, aut sine peccato mortali, soluitur coniugium, & conuersus contrahere poterit.
- 2 Papa errare non potest cum aliquid definit tanquam summus totius Ecclesiæ præfatus, & pastor.
- 3 Matrimonium inter infideles contractum alterutro ad fidem Christi conuerso dissoluitur tribus concurrentibus.
- 4 Matrimonium tenet si alter coniugum labatur in hæresim.
- 5 Matrimonium verum & legitimum est apud infideles.
- 6 Fidelis cum infideli habitare quando dicitur cum contumelia Creatoris, ostenditur.
- 7 Coniux vnus si post alium ad fidem conuertatur, primus conuersus restituitur secundo conuerso si res est integra.

CAP. Quanto. VII. Innoc. III.

Matrimonium inter infideles contractum soluitur si vnus conuertatur, & alter non vult cohabitare sine iniuria Creatoris, & conuersus potest aliam ducere, quia erat verum matrimonium, sed non ratum. Si fidelis coniugum alter fiat hæreticus, vel infidelis, relictus non potest alteri nubere, quia non soluit matrimonium, erat enim ratum per Sacramentum fidei, quod durat cum vita, & sic qui remansit, est cogendus redire ad eum si reuertatur ab hæresi, vel infidelitate. Colligitur ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij pag. 117. Alagona in concord. iuris Canonici, pag. 600. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton August. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 14. cap. 1.

2 Licet quidam Prædecessor noster, &c.] Glof. verbo Prædecessor, in presenti, dicit huiusmodi prædecessorem fuisse Cælestinum III. & ex iis verbis aliqui colligere videntur Romanum Pontificem errare posse cum aliquid definit tanquam summus totius Ecclesiæ præfatus, & pastor, sed occurrit Azor in instit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 4. quæst. 3. vers. secundo obijciuntur, respondens nihil ex hoc text. probari, nec enim consequens est si aliquid in corpore iuris continetur, vt eo ipso sit à Pontifice diffinitum, multa enim in corpore iuris habentur, quæ Pontifices non diffiniunt, sed dicunt suam sententiam tantummodo referentes, & ideo hic text. cautè dicit, prædictum Prædecessorem sensisse, & non diffinisse.

3 Si enim alter infidelium, &c.] Notatur ad hoc, quòd matrimonium inter infideles contractum alterutro ad fidem Christi conuerso dissoluitur, potestque Christianus statim contrahere cum alia tribus concurrentibus causis; prima est cum infidelis conuersi

fidelis respuit conuictum: secunda cum non vult sine iniuria Creatoris cum fideli commorari; tertia cum ex conuictu infidelis fideli pernicies atque animi exitium permaneret. Ita docent Ægid. de Sacram. tom. 2. disp. 26. dub. 5. num. 8. Bonac. de matrim. q. 3. puncto 7. num. 4. Paul. Comitol. respos. moral. lib. 1. quæst. 126. vers. quarta, cum seqq. vbi in vers. sextam, asserit probabilius esse tribus his de causis non ipso iure matrimonium cessare infidelium, sed tunc demum cum secundum est legitime in Christi Ecclesiæ celebratum, quod etiam tenet Henricus in sum. lib. 1. cap. 8. num. 4. vbi in comment. lit. S, illorum non approbat opinionem negantium valere matrimonium secundum fidelis, si infidelis coniux monitus veller quidem remanere sine contumelia Creatoris, sed non vult conuerti, de quo etiam Bonac. d. punct. 7. num. 6. vbi contrarium sequitur.

Si verò alter fidelium, &c.] Notatur ad hoc, quòd si alter coniugum labatur in hæresim, tenet matrimonium, & in nullo casu dirimitur consummatum, vt per Basil. Pont. de impedimentis matrimonij, cap. 21. in fine, idem repetit ipsemet Basil. Pont. in suo nouissimo tract. de sacramento matrimonij, lib. 7. cap. 48. num. 27. auertens num. 28. quòd quamuis matrimonium teneat etiam si vnus coniugibus labatur in hæresim, attamen cohabitatio illicita est, vt se separat thorus, & domicilium, nisi consuetudine, quando periculum abest, huiusmodi prohibitio abrogetur; quo fit vt apud Gallos, Germanosque sine vllio peccato Catholici matrimonia cum hæreticis contrahant, & cum iisdem cohabitent.

Quòd etsi matrimonium verum inter infideles, &c.] Notatur ad hoc, quòd apud infideles est verum & legitimum matrimonium, vt per Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 9. & lib. 7. disp. 73. num. 2. Cened. ad Decretal. collect. 70. num. 2. Paul. Comitol. d. quæst. 126. vers. tertia, optimè Sayr. de Sacrament. in genere, lib. 2. cap. 5. art. 3. vers. secunda propositio, vbi asserit quòd si matrimonium inter infideles contrahatur, verum esse potest, non tamen inter eos Sacramentum est; dicitur enim à summo Pontif. in presenti huiusmodi matrimonium esse verum, quia est validum, non tamen est ratum, id est, non est omnibus modis indissolubile, quia non est Sacramentum.

Non tamen est ratum, inter fideles autem verum, & ratum, &c.] Ergo matrimonium fidelium est ratum eo quòd fidelium est ob susceptum Sacramentum fidei, ita Magist. in 4. dist. 39. cap. fin. in vltimis serè verbis, Paul. eadem dist. q. 1. concl. 3. Richard. art. 1. q. 2. Guillem. Rubion q. 1. art. 3. Ioan. Mai. q. vnic. Thom. de Argentina quæst. 1. art. 1. Deça Hispalen. dist. 26. quæst. 1. art. 4. in solut. ad 5. dub. contra primam conclus. Durand. dist. 26. quæst. 3. num. 14. S. Antonin. part. 3. tit. 1. cap. 6. quos refert nouissime Basil. Pont. de sacramento matrimonij, lib. 1. cap. 15. à princip. vbi num. 5. in hæc verba. Quare quòd nonnulli Doctores asserunt matrimonium effici ratum qua Sacramentum est, si velint idem esse matrimonium ratum, & esse Sacramentum, sumpta propriè voce Sacramenti, valde falsum est. Nam matrimonium infidelium cum ad fidem transeunt fit ratum, vt docent Ambrosius, (scilicet 1. ad Corinth. 7.) & Innocent. (scilicet in presenti,) & tamen non est, nec potest esse Sacramentum. At si nomine Sacramenti intelligant vinculum matrimonij, quod ratione huius arcanæ significationis dici solet Sacramentum, vt dictum est, rectè interpretari possunt, vt idem sit, ac si dicerent fieri ratum susceptione Baptismi, cum in ea susceptione conueniat matrimonij vinculo ea ratio Sacramenti, scilicet significatio conjunctionis Christi cum Ecclesia, vt dictum est. Cum autem dicunt esse insolubile, quia

quia ratum, & ratum, quia indissolubile, rectè dicunt, loquuntur autem de indissolubilitate extrinseca, vt dictum est, quæ illi accidit ex susceptione Baptismi, quatenus cessat iam casus ille, in quo poterat dissolui in baptizati fauorem.

6 *Contumelia Creatoris.* Contingit autem quando infidelis compellit fidelem ad peccatum, vel quando infidelis non vult nomen Dei, aut Christi audire, nisi cum despectu; vel quando nomen Dei blasphematur, vel impedit quominus debitus honor, aut laudes Deo exhibeantur, vel quando retrahit familiam à Christi fide, ita Valent. tom. 4. disp. 10. quæst. 1. punct. 3. Sanchez lib. 7. disp. 74. num. 6. Rebell. de oblig. iustit. part. 2. lib. 3. quæst. 10. sect. 2. num. 2. quos refert, & sequitur Bonac. d. puncto 7. num. 5.

7 In glos. *Si relinquitur.* ibi, *si autem antequam contrahat cum alia,* &c.] Notatur ad hoc, quòd si vnus coniux post alium ad fidem conuertatur, primus conuersus restituitur secundo conuerso, si res est integra, id est, si alteri prius non nupserit, & sic inter eos reintegratur matrimonium tanquam nouum, ita Farin. in praxi crimin. part. 5. quæst. 143. num. 119.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Infideles matrimonio coniuncti in primo gradu consanguinitatis si ad fidem conuertantur, separandi sunt.
- 3 Sacramentum coniugij quomodo dicatur apud infideles existere, ostenditur, & num. 4. & 5.
- 6 Habitatio fidelis cù infideli quando poterit esse sine contumelia creatoris, quo tempore permittitur, ostenditur.
- 7 Iudæi, & infideles licite contrahunt in gradibus per leges Canonicas prohibitis.
- 8 Papa an super infideles habeat potestatem secularem gubernatiuam, remittitur.
- 9 Coniugia an soluantur per sacramentum Baptismi.
- 10 Polygamia iure diuino Euangelico, naturali, & humano prohibita.
- 11 Papa non potest dispensare in pluralitate vxorum.
- 12 Contrahens cum pluribus simul viuentibus quas pœnas incurrit, remittitur.
- 13 Inquisitores contra hæreticam prauitatem possunt procedere & punire contrahentem cum duobus.
- 14 Parentes an sint plus diligendi, quam vxor.
- 15 Patres veteris legis antiqua pluribus vxoribus coniuncti immunes fuerunt à culpa.
- 16 Matrimonij vinculum non dissoluitur propter coniugis adulterium.
- 17 Repudium quare fuisse licitum Hebræis, ostenditur.
- 18 Matrimonium an statim vt infidelis conuertitur ad fidem dissoluatur, ostenditur.
- 19 Infidelis ad fidem conuerso non potest diuertere ab infideli ad fidem conuerso, obijciens ei fornicationem tempore infidelitatis.
- 21 Matrimonij separatio si Ecclesia sententia facta sit eo quòd infidelis noluerit conuerti, conuerso postea infideli, integrum est fideli ad religionem migrare.
- 22 Hæreticus absolutus in foro pœnitentiæ potest accusari in foro externo.
- 23 Iudæus effectus Christianus in foro conscientie ab omnibus præteritis peccatis & criminibus absolutus censetur.

CAP. Gaudemus. VIII.

1 **P**Agani qui habent vxores in aliquo gradu prohibito ab Ecclesia, vt in secundo, vel tertio, vel vltiori, si conuertantur, remanent coniuges, quia per Baptismum non soluantur coniugia, sed crimina Barbof. Collect. Tom. 11.

dimittuntur. Item habere plures vxores est inimicum fidei Christianæ, nec vnquam licuit, nisi quibus fuit diuina reuelatione concessum, vt Patriarchis, & aliis viris iustis: quare infidelis habens plures vxores, licet primam repudiauerit, si conuertatur, tenetur accipere primam repudiatam, nisi illam renuat cohabitare cum illo, vel nisi consentiat, non tamen sine contumelia Creatoris, vel nisi illum retrahat ad peccandum. Si autem illa prima conuertatur, maritus prius conuersus, si adhuc non duxit aliam, debet illam primam accipere, nec potest illi dimissæ obijcere fornicationem ex eo, quia post repudium alteri nupsit, nisi cum aliis fuerit fornicata. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuic. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 118. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 601. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguft. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 14. cap. 2.

Vxores accipientes in secundo, &c.] Non autem in primo lege naturali prohibito, veluti inter ascendentes primi gradus, id est, patrem, & filium, ita docent Petr. de Ledesma de matrim. quæst. 54. art. 3. diff. 1. conclus. 1. Viuald. in candelabro, part. 1. Sacramentorum, tit. de matrim. num. 189. Valent. part. 4. disp. 10. quæst. 5. punct. 3. vbi de cognationis imped. versic. quarto conuenit. Henricq. in summa, lib. 12. cap. 9. num. 3. Sanchez de matrimonio, lib. 7. disp. 51. Valer. Reginald. in praxi fori pœnitent. lib. 3. num. 118. Nec inter collaterales primi gradus, quales sunt frater, & soror, est enim interdictum, ac irritum iure naturæ matrimonium inter eos contractum, vt tenent Petr. de Ledesma d. art. 3. difficult. 3. conclus. 1. & difficult. 4. conclus. 1. Valent. d. quæst. 5. puncto 3. tit. de matrim. cognat. vers. sed tamen contraria sententia, Henricq. d. cap. 9. num. 4. plures quos refert, & sequitur Sanchez d. lib. 7. disp. 52. num. 11. vbi num. 12. infert infideles matrimonio coniunctos in primo gradu consanguinitatis lineæ transuersæ, vt sunt fratres, separandos esse dum ad fidem conuertuntur, & huiusmodi matrimonia inter fratrem, & sororem, vt prohibita lege naturali Ecclesiæ, vel Papæ dispensatione permitti non posse, resoluit Azor. in sist. moral. parte 2. lib. 5. cap. 3. quæst. 2. versic. communis.

Cum Sacramentum coniugij apud fideles & infideles existat.] Laborant maximè DD. in declarandis huiusmodi verbis cum prima facie videantur difficillimæ resolutionis. Difficultatem facit quia Sacramenta non reperiuntur nisi in Ecclesia, cap. quia ex sola 24. quæst. 1. cap. extra Catholicam 1. quæst. 1. ita vt extra illam nullum reperiatur, cap. plerumque, §. hinc est 2. 9. 7. cum similibus; cum ergo Iudæi, & infideles sint extra Ecclesiam, iuxta Apostoli auctoritatem, quam refert text. in præsent. *Quid enim mihi de ipsis, qui foris sunt, iudicare.* ad Corin. b. c. 5. & latè comprobatur Card. Bellarm. in tertia controuersia generali, lib. 3. cap. 3. Ratio est, quia cum careant Baptismate, quod est ianua omnium Sacramentorum, cap. veniens, de presby. non baptiz. conf. quens est, vt omnes qui Baptismi gratiam non sunt assequuti in Ecclesia esse dici non possint, cap. firmissimè, de consec. dist. 4. cap. maiores, de Baptismo.

Quare DD. diuerfas exquisierunt solutiones, in primis Couarr. de spons. p. 2. cap. 1. §. vnico, num. 4. tener Sacramentum coniugij apud infideles existere habitu, non verò actu; alij verò vt sunt Veracr. Petr. de Ledesma, & alij, quos refert, & sequitur Sanch. de matr. lib. 2. disp. 8. num. 1. dicunt appellari in præsent. Sacramentum matrimonium infidelium largè, & impropiè, in quantum aliquo modo designat vnionem Christi cum

Ecclesia, licet impropiè, quia fide carent. Nouè tandem Anton. Ricciul. in tract. de iure person. extra grem. *Ecl. exist. lib. 2. cap. 1. num. 8.* dicit matrimonium dupliciter posse considerari. Primò vti naturæ contractus, & remedium concupiscentiæ, & vti signum rei sacræ non conferentis gratiam, & hoc modo reperitur etiam inter Iudæos DD. in 4. sentent. dist. 39. art. 1. vbi Sot. in 1. conclus. Alio modo addit idem Ricciul. posse matrimonium considerari, vti Sacramentum institutum à Christo, & hoc modo non reperitur nisi inter Christianos, prout euincunt ea, quæ supra memorauimus, in confirmationem difficultatis.

5 Ego verò semper aduertendum duxi, Sacramentum esse nomen generale de cuius ratione saltem in genere est quoddam rei sacræ signum. Sacramenta autem in genere sumpta in duas partes diuiduntur, in sacramenta scilicet legis veteris, ac naturalis; & legis nouæ, ac Euangelicæ, quæ licet inter se multum differant, tamen omnia dicuntur sacramenta, & sic appellantur à Conciliis, & sanctis Patribus, & ideo matrimonium apud infideles dicitur Sacramentum, non quidem nouæ legis, sed legis naturalis, quia specialiter institutum est, cum quia significat rem sacram, id est, vniionem inter Christum, & Ecclesiam, & hoc modo accipitur Sacramentum coniugij in presenti, quod in genere est apud fideles, & infideles, sed diuerso modo apud hos imperfectum significans tantum, & non efficiens; apud illos verò significans, & efficiens, ac gratiam conferens, quod post alios bene explicat Sot. in 4. dist. 26. quest. vnic. art. 3. & dist. 29. quest. 1. art. 1. Specul. coniug. part. 3. art. 35. nouissimè Basil. Pont. de sacramento matrimonij, lib. 1. cap. 6. n. 6. & communis Theologorum interpretatio, iuxta quam declarandum est, c. vlt. de transact. c. vlt. de presbyr. non baptiz., & conciliabitur cap. quanto, hoc rit. cum text. in presenti, quia in hoc Sacramenti nomen sumitur in genere, in illo verò sumitur in specie pro Sacramento nouæ legis, & sic etiam DD. qui videntur sibi aduersari ad concordiam reducuntur.

Vtrum autem matrimonium ab infidelibus contractum, si postea ad fidem conuertantur per Baptismum verum sit Sacramentum nouæ legis? quæstio est dubia, in qua Ioan. Ecchi. homil. 37. de matrimon. Palud. in 4. dist. 26. quest. 4. S. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 9. §. 3. ad med. affirmat verum esse nouæ legis Sacramentum, dummodo tamen post Baptismum pristinum matrimonium in infidelitate contractum nouo consensu confirmetur, quasi nouus ille consensus tempore habili expressus Sacramentum faciat, sicque apud utrosque Indos obseruatum. Specul. verò conjugatorum part. 2. art. 36. affirmat Sacramentum esse, sed nouum consensum post Baptismum negat esse necessarium, nam cum idem matrimonium maneat, quod per Baptismum non dissoluitur, ex text. in presenti, & in c. si infideles 28. quest. 1. sequitur quod nouus consensus non facit nouum matrimonium, nec præstat nouam formam, & materiam, & per consequens necessarius non est vt efficiatur Sacramentum; vnde concludit, quod licet laudabilis sit consuetudo Ecclesiæ, quæ iubet infideles post Baptismum pristina matrimonia nouo consensu confirmare, necessarium tamen non est. Durand. verò d. dist. 29. quest. 3. validissimo argumento contendit matrimonium infidelium nec ante, nec post Baptismum esse Sacramentum, ait enim in omni Sacramento factum esse necessarium, quia consistit in opere operato, sed in isto matrimonio factum ante Baptismum non facit Sacramentum, factum verò post Baptismum, non facit matrimonium, quia cum per Baptismum solutum, non fit, de nouo fieri non potest, Baptismum verò per se

non potest matrimonium Sacramentum facere, licet ad illud necessarius sit; ergo matrimonium Sacramentum non est, quæ sententia probabilis est, & facile defendi potest, benignius tamen erit cum plerisque asserere matrimonium infidelium post Baptismum ornatum sequi Sacramenti, præsertim cum hoc mos Ecclesiæ probare videatur, & in fortioribus terminis resoluit Viger. de instit. Ecclesiastica, cap. 16. §. 7. vers. 9.

6 Non illam dimittam, &c.] Olim tempore primitiæ Ecclesiæ & sexcentis proximis sequentibus annis propter frequentem infidelium conuersionem, quæ tunc fiebat, ex consilio Apostoli ad Corinth. 1. cap. 7. laudabilis fuit habitatio coniugij fidelis cum infideli, quando habitare volebat sine contumelia Creatoris, vt declarat D. August. relatus in cap. iam nunc, & sequenti 28. quest. 1. succedentibus tamen temporibus vsu comprobatum est non modicum peruersionis periculum imminere fideli ex simultanea habitatione cum infideli, & propterea consuetudine Ecclesiæ receptum est, ac præceptum inductum, ne coniug ad fidem conuersa permittatur cum infideli cohabitare, text. in cap. Iudæi 28. quest. 1. D. Thom. Syluest. Durand. Gabr. & alij, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 7. dist. 73. num. 12. vbi num. 13. extendit procedere etiam si subsisteret aliqua spes conuersionis.

7 Quis constituitur in canon. non ardeant.] Notatur ad hoc, quod gradus per canonicas constitutiones vetitis in matrimoniis contrahendis, non vendicant sibi locum in matrimoniis inter Iudæos, seu infideles, sed ipsi licite contrahunt in gradibus per Canones prohibitis, ita docent Innoc. in cap. super his, de voto, Barbat. conf. 13. num. 4. Felin. in cap. ad hoc, notab. 2. de Iudæis, Brun. in tract. stantibus masculis, art. 6. sub num. 57. vers. ad hoc facit, Marquar. de Iudæis, part. 2. cap. 4. num. 9. ex ea ratione quia Iudæi, & infideles non ligantur constitutionibus, quæ ab Ecclesia feruntur, ad dirigendum regimen spirituale, vt docent Surd. conf. 121. sub num. 6. & 18. Card. Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 21. tit. 8. num. 59 Sanch. lib. 6. dist. 1. num. 3. & alij plures; quos refert, & sequitur Ricciul. d. lib. 2. cap. 3. in princ. tum quia Ecclesia non potest infidelibus impedimenta matrimonium dirimentia statuere, Sanch. lib. 7. dist. 1. num. 3. vbi tamen libenter fatetur posse Pontificem non tanquam ecclesiasticum Principem, sed tanquam temporalem impedimenta dirimentia matrimonium infidelibus inhabitantes loca suæ temporali iurisdictioni subdita decernere. Vnde matrimonia contracta per Iudæos & infideles in gradibus humana lege prohibitis post conuersionem ad fidem non separari, resoluit Ricciul. d. cap. 3. num. 9.

8 De his, quæ foris sunt, iudicave.] Vtrum summus Pontifex super infideles habere possit potestatem generalem gubernatiuam, ac proinde cognoscere, iudicare, & disponere de eorum negotiis secularibus latè disputauit de officio, & potestate Episcopij, part. 1. tit. 3. cap. 2. num. 3. 2. cum seqq.

9 Cum per Sacramentum Baptismi non soluantur coniugia.] Ergo non eo ipso quod alter ex coniugibus infidelibus ad fidem conuertitur altero manente in infidelitate, dissoluitur coniugium, de quo vide Sanchez lib. 7. dist. 63. num. 6.

10 Nec vlli vnquam licuit plures uxores habere.] De Polygamia iure diuino Euangelico, naturali, & humano prohibita, vide Tiraq. l. 7. connubiali. glof. 1. part. 7. n. 20. cum sequentibus, vbi adducit plurimum gentium testimonia, quæ plures habent uxores, & rursus plures, quibus non permittitur. Henric. in summa, lib. 12. cap. 6. Menoch. de arbitr. casu 420. num. 2. cum sequentibus, plures quos refert Sanch. lib. 7. dist. 80. quibus adde

adde Fatinac. *in praxi crimin. part. 5. quæst. 140. num. 2.* Ludou. de Soromaior, insignem præceptorem meum, super Cantica cap. 6. *in verbo sexaginta sunt Regina. pag. 1091.* Basil. Ponc. *de impediment. matrimon. cap. 13. & de matrim. lib. 7. cap. 49.* Gutier. *de matrim. cap. 106.* Bonac. *cod. iust. quæst. 3. punct. 10. à princ.* nouissimè Illustrissimus D. meus Roderic. à Cunha post primam huius libri impressionem visus *in commens. ad cap. Christiano. disp. 3. 4. pag. 261.*

11 Vnde summus Pontifex cum dispensare non possit in iure naturæ, vel Diuino, non potest in pluralitate vxorum dispensare, vt docent Ledesma *de matrimonio. quæst. 65. art. 2. conclus. 3.* Valent. *tom. 4. disp. 10. quæst. 1. punct. 3.* Sanchez *d. disp. 80. num. 8.* Egid. *de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 26. dub. 2. num. 20.* Reginald. *d. lib. 3. 1. num. 4.* & alij quos refert, & sequitur Bonacina *disso. puncto 10. num. 4.* vbi *num. 6.* resoluit infideles contrahentes matrimonia cum multis fœminis inualidè contrahere, teneque cum prima habitare, si ipsa voluerit cum eo permanere absque Creatoris iniuria; cæteris in infidelitate remanentibus, & quamuis omnes vxores, quas vir habebat tempore infidelitatis, conuertantur, præter primam nolentem cum ipso permanere, aut volentem, sed cum pertractione ad peccatum, aut cum iniuria Creatoris, vir non tenetur vllam ex conuersis ducere, in rigore loquendo, quia nulla ex ipsis est eius coniux excepta prima, ita DD. *loco proxime citato.*

12 Grauis pœna imponitur ei, qui contrahit cum pluribus simul videntibus, vt constat ex *l. cum qui duas, C. de adul. & ex 8. affirmat. vers. qui duas. Inst. de nupt. & apud nostros Lusitanos in Ordinatione Regia, lib. 5. tit. 19. & apud Castellanos in l. fin. tit. 17. part. 7. & in l. 9. tit. 7. & l. 8. tit. fin. lib. 8. Ordinar. & l. 8. tit. 20. lib. 8. noua recop. referunt plura in detestationem huius criminis diuersasque pœnas secundum diuersatum Prouinciarum statuta imponentes. Couarr. *d. par. 2. de sponsal. cap. 7. § 3. num. 6.* Duen. *reg. 290. vers. limita tertio.* Tiraq. *de iure mariti. glos. 8. num. 206. & l. 7. connubiali. glos. 1. part. 7. num. 24.* Gomez *l. 80. Tauu. num. 27. cum seqq.* Clar. *§ fornicatio. num. 30.* vbi Baiard. *ad num. 34.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter viuum, § 57. num. 25.* Viui. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. num. 4. pag. 469.* Menoch. *de arbit. casu 420. num. 96. cum seqq. & consil. 16. in fin. Cabal. resol. criminal. casu 98.* Fatin. *in praxi crimin. quæst. 140.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 80. & 81.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 171.**

13 Inquisitores contra hæreticam prauitatem possunt procedere, & punire contrahentem simul cum duabus, vel pluribus vxoribus, tanquam contra suspectum de hæresi, eo quod videatur malè sentire de Sacramento, vt docent Perez *ad tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 44. in fine.* Menoch. *d. casu 420. num. 114. & de presump. lib. 5. presump. 6. num. 37.* Nauarr. *consil. 1. de hæreticis. num. 8.* Azened. *l. 5. num. 3. tit. 1. lib. 5. noue recop.* Gutier. *præst. lib. 2. quæst. 8. num. 1.* Henric. *lib. 1. cap. 2. num. 3. & lib. 12. cap. 6. num. 4.* Fatinac. *d. quæst. 140. num. 24.* Emman. de Valle *de incantationibus, & ensalm. scil. 3. cap. 1. num. 14. in princ. & cap. 3. num. 5.*

14 Propter hoc relinquet homo, &c.] Ergo videtur plus diligendam esse vxorem, quam parentes, contra quartum Decalogi præceptum; & contra Doctorem resolutionem asserentium filiam teneri potius alere patrem quam maritum, de qua Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 33. num. 33.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 4. num. 26.* Sed hæc verba sunt intelligenda quoad vnionem carnalis copulæ, & cohabitationis, in aliis autem non est deferendus patet propter coniugem, secundum D. Thom. *2. 2. quæst. 26. art. 11.* Cæterum quomodo Adamus dixerit conspectæ vxore, propter hanc relinquentem Barbes. *Collect. Tom. 11.*

dum patrem & matrem cum patre careret, vide elegantè Colon Concil. *in lib. de Sacram. noua legis. tract. de matrim. cap. Est autem.*

Nisi cui fuit diuina reuelatione, &c.] Notatur ad hoc, 15 quòd veteres Patres legis antiquæ pluribus vxoribus coniuncti culpæ immunes fuerunt, eo quòd Deus cura illis dispensauerit, quo exemplo excusari videntur olim vicini Gentiles, dum ex ignorantia vnus plures ducebat, quibus tamen per se nunquam licuit plures ducere, nec enim illis hic favor priuilegij datus est à Deo. Cæterum iam in lege Euangelica eiusmodi dispensatio cassata est à Christo Seruatore nostro, quando Matth. 19. reducit matrimonium ad primæum statum in quo vnica vxor licebat, quare nullis fidelibus, nec infidelibus licita est hodie polygamia. Hæc omnia colliges ex Cardin. Bellarmin. *lib. 1. de matrimonio, cap. 1. 1. proposit. 3. & 4.* Valent. *part. 4. disp. 10. quæst. 1. puncto 3.* Henriquez *in summa, lib. 1. 2. cap. 6. num. 2.* Sanchez *de matrimonio, lib. 7. disp. 80. num. 12. cum seqq.* Gutier. *de matrimonio, cap. 106. num. 2. cum seqq.* Bonac. *d. puncto 10. n. 3. & 4.* Basil. Pont. *de matrim. lib. 7. cap. 49. num. 4.*

Qui autem secundum ritum suum, &c.] Notatur ad 16 hoc, quòd licet propter coniugis adulterium detur separatio thori, non tamen dissoluitur matrimonij vinculum, vt per Baiard. *ad Clar. § adulterium, num. 114.* latè Sanch. *de matrim. lib. 10. disp. 2.* Fatin. *in praxi crim. part. 5. quæst. 143. num. 33.*

Repudiari.] Notatur ad hoc, quòd repudium fuit 17 permissum non tanquam licitum, sed tanquam minus malum ad vitanda maiora, vt per Couarr. *de sponsal. part. 2. cap. 7. § 4. num. 4.* Tiraquel. *l. 9. connub. num. 5.* Nauarr. *consil. 3. in fine, sub tit. de conuers. coniugat. in nouis.* Petr. Gregor. *synagm. iuris part. 2. lib. 9. cap. 16. num. 1. & part. 3. lib. 22. cap. 3. num. 10.* Sed probabilius est repudium fuisse licitum Hebræis Deo dispensante in lege naturali, cui repudium aduersabatur, vt per Gaëtam *in repet. cap. ad limina 30. quæst. 1. § 4. num. 203.* Veractuc. *part. 2. speculi, art. 10. conclus. 1.* Petr. de Ledesma *de matrim. quæst. 68. art. 3. conclus. 1. & 2.* Angles *in floribus theolog. 1. part. de matrim. quæst. 7. de bigamia, art. 2. diffic. 2. conclus. 1.* Metina *lib. 4. de sacrorum hominum continentia controuers. 1. cap. 10.* Henric. *in summa, lib. 1. 1. cap. 8. num. 13. in fine.* D. Barbosa *in rubr. ff. soluto matrim. part. 2. num. 9. cum seqq.* Sanchez *de matrim. lib. 10. disp. 1. num. 5. cum seqq.* Maldonat. *in Matth. 19. num. 8. quæst. 2.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 6. cap. 1. quæst. 3. circa fin.* Rebell. *de obligat. iustit. lib. 2. q. 15. scil. 1. in fine.* Basil. Pont. *de matrim. lib. 7. cap. 50. num. 1.*

Quod si conuersum, &c.] Notatur ad hoc, quod non 18 statim ac infidelis conuertitur ad fidem dissoluitur matrimonium, nisi donec ipse ad alias nuptias transeat, itaut generatio vnus sit corruptio alterius, vt per Couarr. *de sponsal. part. 2. cap. 7. § 4. num. 5.* Nauarr. *in man. cap. 22. num. 49. & consil. 1. num. 6. & 9. & consil. 2. num. 5. in antiquis, & consil. 1. num. 5. & consil. 3. num. 6. & 9. in nouis, sub tit. de conuers. infidelium.* Viuald. *in candlabro aureo, 1. part. de matrim. num. 221.* Vega *tom. 1. sum. cap. 13. casu 5. & tom. 2. cap. 34. casu 145.* Angles *in floribus theolog. tit. de matrim. quæst. 12. art. 2. dub. 5.* Emman. Sà *in summa, verbo matrimonium, tit. de impedimentis diuinentibus, num. 8. vers. conuersus ad fidem.* Petr. de Ledesma *de matrim. quæst. 59. art. 5. dub. vnic. conclus. 5.* Henric. *in summa, lib. 35. cap. 8. num. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 75. & num. 4.* Fr. Basil. Ponc. *de imped. matrim. cap. 21. vers. sed expiendum, pag. 171.*

Nisi alias fuerit fornicata.] Adverte quòd infidelis ad 19 fidè conuersus nõ potest ab infideli diuertere ad fidem conuersus, obiciens ei fornicationem tempore infidelitatis admissam occasione data per coniugem in-

nocentem, eo quod noluerit ad consortium maritalitatem admittere illum volentē cohabitare absque contumelia creatoris, vt per Fr. Basil. *de imped. matrim. cap. 21. vers. sunt tamen*, Sanchez *de matrim. lib. 10. disp. 5. num. 8.* vbi etiam asserit non obitare huius textus decisionem, quia eo tantum pertinet vt fornicatio tempore infidelitatis admissa non censetur deleta per Baptismum quoad diuortium ratione illius celebrandum.

20 In glos. *Compelleretur ibi, alij dicunt quod matrimonium ipso iure non soluitur.* Vide Farin. *in praxi crimin. part. 5. quest. 143. num. 111.* Paul. Comitoli. *respon. moral. lib. 1. quest. 126. num. 4.* nouissime Basil. Pont. *in suo tract. de sacramento matrimony, lib. 7. cap. 48. à num. 16 & num. 17.* asserit probabiliorē eorum opinionem, qui docent matrimonium non dissolui ipso iure ac infidelis discedit, vel pertrahit in peccatum, vel non vult sine iniuria Creatoris cohabitare, sed cum transit fidelis ad secundas nuptias, & in hanc suam sententiam citat S. Thom. Palud. Maior. Turrec. Armil. Syluest. Navar. Sor. & Valent. & num. 18. reprobatur sententiam huius glōssæ dicentis, licet matrimonium sit solutum, tamen restitui iure postliminij in fauorem fidei, ex eo fundamento quia matrimonium dici non potest postliminio redire cum eius essentia ex consensu pendat contrahentium, & quoniam cum infidelis sui coniugis conuersi pariter sequitur religionem sine nouo consensu in priori permanet matrimonio, necessario dicendum est illud non fuisse preteritum.

21 In ead. glos. ibi, *sed nunquid etiam posset intrare religionem.* Notatur ad hoc, quod si sententia Ecclesiæ separatio matrimonij facta esset eo quod infidelis noluerit conuerri, conuerso postea infideli integrum est fideli ad religionem migrare, vt per Sanchez *lib. 7. disp. 76. num. 5.*

22 In glos. *Poterit. fin.* Notatur ad hoc, quod hæreticus siue ab Episcopo, siue ab inquisitore, aut ab alio absoluendi facultatem habente, absolutus in foro penitentia, potest nihilominus accusari in foro externo, citari, carpi, & in carcerem detrueri, torqueri, & puniri siue canonica, siue ciuili pœna, quia penitentia pro foro interno imposita tendit ad alium finem, nempe vt per illam penitens satisfaciat Deo, & ipsi reconcilietur; at pœna fori externi spectat ad vindictam publicam, & Reipubl. satisfactionem, vt per Anton. Gomez *tom. 3. var. cap. 1. num. 40.* Auiles *ad cap. 25. Prætor. glos. 1. pramatica, num. 10.* Penna *in directorio Inquisit. part. 2. comment. 25. vers. rursus altera questio.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 19. quest. 6. & c. 10. quest. 10.* Sanchez *in præcepta Decalogi, lib. 2. cap. 12. num. 7. tom. 1.* Illustrissimus D. Roder. à Cunha *in comment. ad cap. 6. num. 5. disp. 192.*

23 In ead. glos. ibi, *dicat quod omne crimen tollitur in Baptismo.* Notatur ad hoc, quod in foro poli, & conscientia Iudæus effectus Christianus ab omnibus præteritis criminibus & peccatis absolutus censetur, vt docent Couarr. *var. lib. 2. cap. 10. sub num. 4.* Surd. *de aliment. tit. 7. quest. 1. num. 45.* Sanchez *à lib. 10. disp. 3. num. 5.* Farin. *in praxi crimin. part. 3. quest. 98. num. 150.* plures per Cened. *ad Decretal. collect. 23. num. 3.* Illustr. D. Roder. à Cunha *ad cap. 1. num. 5. disp. 26.*

S V M M A R I V M.

- 1 Fratris relictam in uxorem accipere non licet, & de facto ducta separanda est, nisi aliter Ecclesia dispenset.
- 2 Affinitatis impedimentum inter Iudæos, & infideles contrahitur, amplius vt ibi.
- 3 Iudæi an vtantur nostris legibus, remissiuè.

FRATER non potest ducere uxorem relictam à fratre, licet dispenseret cum nouiter conuersis, vt remaneant in matrimonio, quod in infidelitate contraxerunt more Mosaico, vt suscitarent semen fratris. Colligunt ex Ordine Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabbar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Ancharan Panorm. Præpos. Alexand. de Nevo, Canif. Ciuiac. Vriuan. *in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 120.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 601.* remissiuè Calal *in annor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 14. cap. 3.*

Vt matrimonij contractus cum relictis fratrum vt anteq.] 2 Notatur ad hoc, quod inter Iudæos, & infideles contrahitur impedimentum affinitatis, nam in hoc text. infidelibus ad fidem conuersis præcipitur ne postquam ad fidem venerint ducant in uxorem relictam fratris sui, quod centē Ecclesia non præciperet si impedimentum affinitatis ex matrimonio consummato proueniens esset simplex eius inuentum, nec aliquid haberet naturalis fœderis: quare ita docent D. Thom. *in 4. dist. 41. quest. vnica, art. 1. quest. 1. in corpore,* vbi Sor. *q. vlt. art. 1. D. Antonin. in 3. part. sum. tit. 1. cap. 11. in fine princ.* Ricciul. *de iure pers. extra grem. Ecccl. existent. lib. 2. cap. 5. num. 3.* plures quos refert, & sequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 65. num. 4.* quamuis Henriq. *lib. 11. cap. 3. n. 5.* censet impedimentum non contrahi, & ob id eum, qui tempore infidelitatis consummauit matrimonium cum uxore, posse post Baptismum ducere sororem vxoris. Quam quidem principalem text. conclusionem à nobis desumptam ampliatur Ricciul. *n. 5.* & Sanchez *n. 6.* dictis locis procedere in impedimento affinitatis proueniente ex matrimonio rato non consummato, limitantque in impedimento affinitatis proueniente ex actu fornicario, vt apud ipsos videri potest.

Quatenus verò hic text. concedit nouiter conuersis vt vtantur matrimonio contracto cum relictis fratrum, difficilis reputatur à Doctoribus, glos. enim, Abb. Præpos. & communis *hic*, existimant matrimonium illud fuisse contractum ante Baptismum, & eundem intellectum probant Sor. *in 4. dist. 40. q. vnica, art. 4. in fine,* Cou. *de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 10. num. 3.* Sed defendi non potest. Primò quia si ante conuersionem contraheret, nulla Pontificis concessione opus esset, matrimonium enim contra leges Canonicas ab infidelibus contractum valet, & post Baptismum dirimi non potest, ex cap. *gaudemus, supra hoc tit.* Rursum confunditur ex verbis text. dum inquit, *quia dispar est ritus de nouo ad fidem conuersorum,* igitur consuetudo nubendi relictis fratrum erat conuersorum de nouo, & sic fidelium, qui adhuc non erant satis instructi de cessatione legis veteris in his præceptis iudicialibus, quæ ad religionem, & carceronias non pertinebant, & arbitrantur post conuersionem se posse relictis fratrum nubere. Deinde conuincitur ex illis verbis propter infirmitatem gentium, quæ parum conueniunt his, qui ante conuersionem contraxerant, & nulla indigebant venia. Vnde verus intellectus est, matrimonium hinc fuisse post conuersionem ab his, qui iam erant fideles, & legibus ecclesiasticis ligabantur, & ideo necessaria illis fuit dispensatio, quod verò text. ait, *si tamen iuxta legem Mosaicam,* &c. eo pertinet, quia si nuberent relictis fratrum cum sobole descendenti, quia id erat contra legem Moysi, qua putabant se ea vti posse, matrimonium non erat bona fide, & iusto errore factum, neque dispensationem merebatur. Nec obstant hec interpretationi verba text. ibi, *ne tales sibi de cetero postquam ad fidem venerint, copulent,* quoniam non vult Pontifex

Pontifex significare neminem ex ea Ecclesia fuisse eatenus conuersum, est enim illud falsum, & contra manifesta text. verba in *princ.* ibi, *conuersorum*, sed illud demum vult Pontifex quod qui vsque ad illud tempus post conuersionem sic contraxerant, vrantur matrimonio per dispensationem, qui vero deinceps contraxerint post conuersionem, careant dispensatione illa, & ideo præcipit Episcopo, vt illis deinceps tale matrimonium interdicit, quo pacto text. hic veram continet dispensationem, & intelligitur à Paris. in effectu *conf. 68 n. 25 l. lib. 4.* quamuis ab eo recedat Cou. *vbi supr.*, non percipiens vltima verba textus.

3 *Iuxta legem Mosaicam*] Ergo Iudæi non vtuntur nostris legibus, de quo vide Tiraq. *de iure primog. q. 66. num. 22. & 25.*

DE DONATIONIBUS INTER VIRUM & VXOREM, & DE DOTE POST DIUORTIUM RESTITUENDA.

De Donationibus inter virum & uxorem, & de dote post diuortium restituenda.

TIT. XX.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr Panorm Præposit. Alex. de Neuo, Palat. Durand. in *breuiario aureo iuris Canon* fol. 131. & in *speculo iuris sub hoc tit. libri quarti*. Stephan. Ranchin. in *continuazione titulorum Decretal.* Ioan. de Londris in *breuiario sanctorum Canonum*, fol. 178. Petr. de Raennia in *compensatio iuris Canonici*, Martin. Mesnard in *epitome Decretal.* fol. 168. Dan. Venator. in *analyse methodica iuris Pontificij*, à pag. 583. Goffred. & Holtien. in *summa huius tituli*. Canif. Alexand. Cassan. & Anast. Germon. in *paratitulis ad quinque libros Decretal.* nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. *summ. in Decretal.* Bartholom. Carthag. in *expositione titulorum iuris Canon.* omnes sub hoc tit.

De materia huius tit. vide apud Lusitanos Ordin. Regiam lib. 4. tit. 65. vbi parens meus, & apud Castellanos l. 4. *cum seqq.* tit. 11. p. 4 vbi Cregor. & l. 9. tit. 9. lib. 5. *recep* vbi Azeued. Scipion Gentil. in *speciali tract. de donat. inter virum, & uxorem*, Duen. reg. 221. Kircho. Soar. Bellacomb. & alios *tom. 1. commun. opinio. tit. 10. lib. 5. pag. 733.* Anton. Gom. *variar tom. 2. cap. 4. n. 23.* Aloyf Ric. in *collect. decis. part. 4. collect. 799.* Ceual. *con. contra commun. q. 12.* Card. Mantica *de tacitis, & ambig. conuen. tom. 2. lib. 21.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 1.* Molin. *de iustit. tract. 2. disput. 286 cum seqq.* Less. *eod. tract. lib. 1. cap. 18. dub. 12.* Sanch. *de matrim. lib. 6.* Valer. Reginald. in *praxi fori penit. lib. 25. n. 158.* Azor. *instit. moral. p. 3. lib. 11. de donat. cap. 10. de donat. inter vir. & vxor.* Rebell. *de oblig. iust. part. 2. lib. 1. q. 8. num. 44. cum seqq. & lib. 6. q. 13.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonio ex causa licita separato dos est vxori restituenda, & num. 1.*
- 3 *Matrimonio ex causa licita separato in Regno Portugalia debent omnia bona diuidi inter virum, & uxorem pro dimidia parte*
- 4 *Obicitur contra text. conclusionem.*
- 5 *Dos restituenda est vxori, vbi fit separatio culpa mariti, non vero sua ipsius.*
- 6 *Dos vt per maritum restituatur vxori, necessarium est, quod mulier per sententiam iudicis ecclesiastici ab eo fuerit separata.*

- 7 *In intellectus, quem præstat gloss. 1. ad hunc textum, an sit verus, ostenditur*
- 8 *Maritus habet priuilegium vt si condemnatur ad restituendam dotem vxori, teneatur solum quatenus facere potest.*
- 9 *Verba quod maritus non conueniatur vltra quàm facere possit, quid significant, ostenditur.*
- 10 *Priuilegium, quod maritus non teneatur vltra quàm facere potest, ab eo renuntari non potest.*

C A P. Mulieres. I.

Matrimonio ex causa licita separato dos est vxori restituenda. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hoff. Butr. Anchar. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 601. remissiuè Ximen. in *concordant. p. 2. refertur* ab Anton. August. *collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 21. de dote post diuort. restituenda, cap. 1. & est post Concil. Lateran.* sub Alex. III. *part. 50. cap. 46.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Segur. 2. in *repet. l. vnum ex familia. §. si fundus, n. 29. ff. de legat. 2. Palat. in repet. rubr. huius tit. §. 64. n. 10.* Couar. *de sponsal. p. 2. cap. 6. §. 8. n. 26.* Gutier. *canonic. lib. 1. cap. 24. num. 14. & de iuram. confirm. part. 1. cap. 1. n. 61.* D. Barbof. in *rubr. ff. soluto matrim. p. 2. n. 39. cum seq.* Vnde data culpa in marito superueniente morte vxoris, neque dos, neque dotis lucrum eidem coniugi competere potest. Roland. *conf. 50. n. 4. vol. 1. Alex. in l. si cum dotem, §. si autem, n. 10. ff. soluto matr.* Socin. *iu. conf. 27. in fin. lib. 1.* Roland. *de lucro dotis q. 68. n. 8.* eo enim ipso quod dos est restituenda ob dissolutionem matrimonij post separationem thori, omnia accessoria in consequentiam, & dependentia à prima causa subsistere non possunt, Alexand. de Neuo *conf. 18. in 2. dub. Dec. resp. 52. n. 51. lib. 1.* Seraphin. *decif. 1308. n. 2.* Rot. in *Auximiana dotis 17. Iury 1619.* coram R. P. D. meo Pirouano.

De iure verò nostri Regni Lusitanie vbi de consuetudine celebratur contractus matrimonij per chartam medietatis, iuxta Ordin. Regiam lib. 4. tit. 46. in *princ.* illo separato ex causa licita quoad thorum auctoritate Ecclesie pro dimidia parte diuidi debent omnia bona, ita vt dimidia remaneat penes vnum, altera verò dimidia retineat sibi alter, quia ratione mutue societatis, quæ tacite inter coniuges videtur contracta in illo Regno, prædicta pars bonorum diuerterit est acquisita, quam per diuortium etiam sua culpa factum non amittit, quia ex causa veluti onerosa ad eum pertinet, ita post Palat. in *repet. rubr. huius tit. §. 34. num. 10.* tradit D. Barbofa *d. part. 2. rubr. num. 48. & 61.* faciunt quæ ad hoc propositum resoluunt Couar. *de sponsalib. part. 2. cap. 1. num. 8. ad finem*, Pinel. in l. 2. C. *de bonis mat. part. 1. num. 17.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 24. n. 14.* Martens. *l. 5. gloss. 9. n. 1. tit. 9. lib. 5. noua recopul.*

Verum contra principalem textum conclusionem obicitur ab aliquibus quod vbiunque matrimonium ex causa adulterij separatur, fit separatio ex causa licita, cum licite possit coniux propter adulterium adulterum coniugem à sua cohabitatione dimittere, iuxta text. in *cap. dixit Dominus 32. q. 1. cap. Apostolum 32. q. 7. cum similibus*, & tamen matrimonio ex causa adulterij separato non est dos restituenda vxori, *cap. plerumque, infra hoc tit.*

Quare facienda est differentia inter casum in quo contingit separatio culpa vxoris, & inter casum in quo contingit culpa mariti, ita vt in illo, in quo propter culpam mariti fuerit matrimonium iudicio Ecclie

clesia quoad thorum, & mutuam cohabitationem separatum, sit vxori tota dos restituenda, qui est casus de quo loquitur text. *in presenti*; in alio verò vbi separatio sit culpa ipsius vxoris, veluti ob adulterium ab ea commissum, in quibus terminis loquitur d. *cap. plerumque*, tunc restituito dotis ei faciendâ non est, & ita illa iura intelligunt, & conciliant Ripa d. l. 2. n. 31. Vincent. de Franch. *part. 2. decis. 244. num. 3.* Palat. *vbi proximè*, D. Barbosa d. p. 2. *rubr. num. 39. & seq. & in l. maritum 13. num. 43. ff. soluto matrim.* Nam vbi matrimonium culpa vxoris auctoritate Ecclesie fuerit separatum nec dotem, nec alimenta durante causa diuortij maritus vxori restituere, aut præstare teneretur, Roland. *conf. 50. num. 6. lib. 1. Garc. de expensis, cap. 13. num. 56.* D. Barbosa d. *part. 2. rubr. num. 47. & in l. si ab hostibus, §. fin. num. 38. ff. soluto matrim.* Si tamen neque viri nec vxoris culpa diuortium contingit, & factum est ad tempus, vxori dos non est restituenda, nec procedit decisio huius text. iuxta ea quæ tradunt Perez l. 4. tit. 4. lib. 5. *Ordin. Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his n. 36. ff. de liberis agnosce.* si verò in perpetuum factum est, videntur tacitum pactum coniuges inire, vt quilibet eorum alteri restituat, quod ab eo accepit, vt per Segura in d. §. *sed si fundum, num. 38.* D. Barbosa d. p. 2. *rubr. num. 56.*

6 *Separata.*] Notatur ad hoc quòd vt dos per maritum restituatur vxori, necessarium est quòd mulier per sententiam iudicis Ecclesiastici ab eo fuerit separata, vt per Nouell. *de dote specialis 11. n. 7.* D. Barbosa d. p. 2. *rubr. n. 41. & seq.*

7 In gloss. 1. Hæc glossa asserit text. *in presenti* esse intelligendum de matrimonio putatiuo, quod detecto impedimento irritum iudicatur, vt per Abb. *hic num. 4.* Couar. *d. sponsal. p. 2. c. 6. §. 8. n. 26.* Camp. *de dote 3. part. q. 238.* Tiraq. *l. vit. connub. gloss. 8. n. 260.* Valdes. *in addit. ad Xuar. ad l. 1. tit. de las ganancias. lib. 3. fori n. 9. pag. 12.* Qui quidem intellectus licet in se verus sit, non conuenit litteræ huius text. cum ipsius generalitatem restringat, vt patet ex verbis ibi, *quilibet iusta causa*, & ibi, *propria viris*, quæ verba non de putatiuis viris, qui proprii viri non sunt, sed de veris coniugibus sunt intelligenda.

8 In gloss. *Totam 2. ibi, alias in quantum facere potest.* Notatur ad hoc quòd maritus habet privilegium, vt si condemnatur ad restituendam dotem vxori, non debet in solidum in eius bonis fieri executio, sed solum quatenus facere potest, quod aperte probant text. *in l. maritum 13. ff. soluto matrim. l. patromus 17. l. non tantum 20. ff. de re iudic. cum similibus.* resolunt Camp. *de dote part. 3. q. 238. cum seq.* D. Barbosa d. *l. maritum.*

9 Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 442. num. 5.* Quid autem significant ea verba, quod maritus non conueniatur ultra quam facere potest, vide D. Barbosa d. *l. maritum, num. 5. cum seqq. & n. 100.* Molin. d. *tract. 2. disp. 415. n. 3. cum seqq. & num. 8. cum seq.*

10 In ead. gloss. ibi, *est maritus*, &c. Notatur ad hoc quòd huiusmodi privilegium non potest à marito renunciari, cum enim si inductum ab illam eximiam reuerentiam, quæ maritus debetur, esset prædicta renunciatio contra bonos mores, vt ait text. *in l. alia, §. eleganter, ff. soluto matrim.* vbi latè D. Barbosa à *num. 1.* Cou. *in cap. quamuis, p. 2. in princ. n. 8.* Gom. *tom. 2. var. cap. 1. num. 53.* Lara *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, num. 94. ff. de liberis agnosce.*

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonio soluto cogitur vir dotem restituere, & bona diuidere, quæ communiter eis obuenerunt.*

2 *Matrimonio soluto ultra dotem est restituenda mulieri dimidia pars bonorum, quæ constante matrimonio fuerunt acquisita.*

3 *Societas vera, & propria, an sit contracta de iure communi inter virum, & uxorem, questio dubia.*

4 *Partem affirmatiuam, ac proinde inter coniuges attento iure communi lucra constante matrimonio acquisita esse communicanda, qui Doctores teneant, referuntur.*

5 *Pars negatiua verior, & receptor.*

6 *Contrariis partis affirmatiua respondetur.*

7 *Societas vera, & propria non contrahitur inter coniuges, etiam vbi adeit consuetudo, seu statutum, vt inter coniuges simpliciter contrahentes bona omnia communicentur.*

8 *Renunciare possunt contrahentes matrimonium communicationi etiam inducta, & statibus legibus, seu statutis eam inducentibus.*

9 *Coniuges putatiui communicant bona inter se vigore statuti huiusmodi communicationem permittentis.*

10 *Pactum tempore contracti matrimonij, quod mulier non teneatur solvere debita mariti, etiam contracta constante matrimonio, valida est.*

CAP. Significauit. II.

Urban. III.

Coniuges quando ex licita causa solemniter separantur, maritus cogitur censuris, nisi aliquid obstitat, restituere dotem, & partem rerum communium. Colligitur ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præposit. Alexand. de Neuo, Canis. Ciuiac. Viuian. *in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 122.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 602.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2. referunt ab An. on. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 21. cap. 3.*

Collige ex text. soluto matrimonio ultra dotem esse mulieri restituendam dimidiam partem bonorum, quæ constante matrimonio fuerunt acquisita, idque ratione tacitæ societatis inductæ inter coniuges per quam omnia lucra eo tempore acquisita inter eos generaliter communicantur, de quo vide Palat. *in repet. rubr. huius tit. §. 61. in princ. Montalu. l. 1. tit. 3. lib. 3. fori, Callan. in consuet. Burgun. rubr. 4. §. 2. sim. 5. Med. in rubr. ff. pro socio, in fin. Cou. de spons. p. 2. cap. 7. §. 1. num. 5. & lib. 3. var. cap. 19. num. 2. Gom. l. 50. T. vii. num. 69. Spin. in specul. testam. gloss. 18. num. 4. in fin. & num. 5. Garc. de coniugali acquisit. num. 30. Gam. Lufit. *decis. 314. n. 4. & 5. Valasc. consult. 103. n. 1. & 2. & de partition. cap. 5. n. 4. Cabed. Lufit. decis. 150. n. 4. p. 1.**

Questio est maximè controuersa vtrum attento iure communi inter virum, & uxorem sit contracta vera, & propria societas, per quam lucra constante matrimonio quæ sita ad inuicem inter eos communicentur? in qua questione pro affirmatiua parte facit text. *in presenti*, deinde text. *in cap. cum societas 27. q. 2.* quorum iurium auctoritate hanc partem, immo inter coniuges attento iure communi lucra constante matrimonio quæ sita esse communicanda, & dari inter eosdem contractum societatis, tenent Palat. d. §. 61. *in princ. & §. 65. n. 12.* Callan. d. §. 2. n. 1. Ludou. Gomez *in §. actiones, n. 12. vlti. de actio. Didac. Seg. in tractat. paruo de bonis lucrandi constante matrimonio, n. 27. & in l. vnum ex familia, §. sed si fundum, num. 34. ff. de leg. 2. Gam. d. *decis. 514. n. 4.* & alij citati *sup.* in principali text. conclusionem.*

Verùm contraria sententia verior est, & receptor, quæ docet non dari veram nec propriam societatem, attento

attento iure communi tam Canonico, quam Ciuili inter coniuges, nec bona, seu lucra constante matrimonio quaesita inter eos communicari, quia nullibi in terminis iuris communis huiusmodi communicatio bonorum in vim societatis inducta reperitur inter coniuges: quare ita tenent Duaren. in rubr. fol. matrimon. tit. de nupt. Cou. d. cap. 7 §. 1. n. 5. & lib. 3. variar. cap. 2. 9. n. 3. Tell. l. 16. Tauri, n. 12. & 13. Pirrh. in consuetud. Aurelian. de societ. inter vir. & vxor. cap. 1. num. 1. Pech. in tract. de testam. coniug. lib. 2. cap. 1. num. 1. & 2. Marienf. l. 2. gloss. 1. n. 1. tit. 9. lib. 5. noua recop. Gutier. pract. lib. 2. quest. 118. num. 5. & 6. Ioan. Garc. de expens. cap. 13. n. 14. & d. tract. de coniugali acquestu num. 30. & seq. Valasc. d. cap. 5. n. 4. cum seqq. & consult. 103. à princ. D. Barbosa p. 2. rubr. ff. sol. matrim. n. 47. ad finem, & in l. 1. p. 1. n. 3. 3. & seq. & part. 4. num. 99. cum seqq. & in l. diuortio, §. ob donationes, num. 1. ff. eod. latè & eleganter Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. quest. 65. nouè Ioan. Frideric. Solis in tractat. de bonis constante matrimon. acquisit. quest. 8.

6 Qua sententia retenta non obstat text. in presenti, dum iubet fieri diuisionem eorum, quæ constante matrimonio sunt acquisita, quia omnia responsione illorum, qui dicunt text. procedere de consuetudine illius loci, omnia etiam aliorum responsione, quod scilicet societas expressè contracta fuerat per coniuges, quod ex illo nullo modo colligitur, planius intelligitur, vt procedat in bonis, quæ coniugibus communiter obuenerunt, vel quia constante matrimonio marito, & vxori fuerunt donata, aut alio modo relicta, seu quia ex vtriusque pecunia vtriusque nomine empta sunt; qui intellectus litteræ text. plurimum cõuenit, non enim dicit dari hîc societatem, & actionem pro socio competere, sed iubet diuisionem bonorum fieri, quæ etiam absque societate per competentem actionem in rebus communibus à iure conceditur, iuxta l. vt sit, ff. pro socio, §. item si inter. Insti. de oblig. qua ex quasi contract. quem intellectus sequuntur gloss. vlt. in presenti, & Abb. n. 3. Couar. Ioan. Garc. D. Barbosa, & Valasc. diuis. locis. Minus obstat text. in d. cap. cum societas, & alij similes, in quibus coniuges socij appellantur, quia non intelliguntur de societate communicatiua bonorum, prout sunt ciuiles societates, sed de communicatione, & consortio omnis vitæ, & de communicatione diuini, & humani iuris, vt satis explicuit Iuriscons. in l. 1. ff. de ritu nuptiarum, & de hac communicatione intelligitur illud Genercos, mulier quam dedisti mihi sociam, &c.

7 Ampliabis, vt nec etiam stante lege, vel consuetudine secundum quam inter coniuges simpliciter matrimonium contrahentes bona omnia communicantur, prout in Regno Portugaliæ iuxta Ordinam. Regiam lib. 4. tit. 46. adhuc enim inter coniuges vera, & propria societas non contrahitur, vt tenent Garc. & D. Barbosa locis citatis, D. Marra in votis nonissimarum decis. voto 53. num. 14. Et insuper sunt huiusmodi leges municipales, aut statuta iuris communis correctoria, ac per consequens strictè intelligenda, vt docent Burg. de Pace q. 8. n. 24. Gutier. d. q. 118. num. 6. ad fin. Marienf. d. gloss. 1. n. 77. Franc. Molin. d. q. 66. n. 13. & stantibus huiusmodi legibus, seu statutis possunt coniuges declarare, ne huius communicationi sit locus, immò & inductæ renuntiare, vt tenent Perez tit. 4. lib. 5. Ordinan. pag. 169. Mench. vsufreq. lib. 1. c. 13. n. 6. Chald. Pereira in l. si curatorem. verbo sua facilitate. n. 7. D. Barbosa in l. si constante, in princ. n. 133. & in l. si ab hostibus, §. fin. num. 59. ff. sol. matrim. Rebell. de oblig. insti. p. 2. lib. 6. q. 1. n. 4. Carr. decis. 366. n. 4. Burg. de Pace q. 9. n. 9. Pinel. in l. 1. p. 1. n. 36. C. de bonis mater. Franc. Molin. d. q. 65. à num. 17.

Quem loco viri tenebat.] Noratur ad hoc quòd stante consuetudine, pacto, seu lege, per quam non solum lucra constante matrimonio quaesita, sed reliqua bona inter coniuges communicantur, & soluto matrimonio æqualiter diuiduntur, idem etiam obseruandum est inter coniuges putatiuos, ita vt omnia circa veros coniuges statuta locum habeant in putatiuis, ita Palat. in repet. rubr. huius tit. §. 3. 6. n. 2. Gom. l. 53. Tauri, num. 37. vers. extendi secundò, ad fin. & n. 77. Cou. de sponsal. p. 2. cap. 7. §. 1. n. 7. Tiraq. post leges conub. gloss. 8. num. 270. Marienf. l. 2. gloss. 1. à n. 4. tit. 9. lib. 5. noua recop. D. Barbof. in d. §. fin. n. 12. vers. ex qua inferitur, & num. 13. Azeued. d. l. 2. num. 4. Ioan. Garc. de coniugali acquestu num. 1159. Ioan. Fider. Solis d. tract. quest. 19. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 120. n. 76. cum seqq. Rebello de obligat. insti. p. 2. lib. 6. q. 1. n. 19. latè Francisc. Molin. d. lib. 3. q. 66. à princ. vbi n. 9. hoc verum intelligitur quando coniuges contraxerunt in facie Ecclesiæ, & hodierno iure cum solemnitatibus requisitis à sacro Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. cap. 1.

In gloss. Non est. Noratur ad hoc quòd valet pactum tempore contracti matrimonij quòd mulier non teneatur soluere debita mariti etiam contracta constante matrimonio, vt per Marienf. d. l. 2. gloss. 1. num. 58. Perez tit. 4. lib. 5. Ordinan. pag. 169. D. Barbof. in l. 1. ff. soluto matrim. part. 3. num. 62. vbi addit procedere etiam quamuis constante matrimonio huiusmodi pactum celebretur, & citat Boer. decis. 244. num. 2.

SVMMARIVM.

- 1 Delegatus ad causam matrimonij, si ferat sententiam diuorij super restitutione dotis, potest pronuntiare, & num. 2.
- 3 Intellectus ad hunc text. præstat.
- 4 Conditiõ ob causam, vel sine causâ datur pro dote putatiuæ repetenda.
- 5 Marius putatiuus non habet dilationem ad solutionem dotis putatiuæ.

CAP. De prudentia. III.

Clem. III.

Index delegatus si ob impedimentum dirimens ferat sententiam pro diuortio, debet etiam sententiare pro tota dote restituenda secundum ius Canonicum, quia qui cognoscit de principali, debet cognoscere de accessorio, & incidenti. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormitan. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuic. Viuian. in rationali libri quaris iuris Pontificij, pag. 123. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 602. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. Auguit. collect. 2. Decret. tit. de dote post diuortium restituend. cap. 1.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Hippol. sing. 589. Mastr. lib. 1. dialog. 42. Gerard. sing. 88. Anton. Gom. l. 50. Tauri, n. 53. Nouel. de dote, part. 9. princl. 16. Azeued. l. 10. num. 44 & seq. tit. 1. lib. 4. noue. recop. Molina de insti. tract. 2. disp. 443. alt. Molin. de prinog. lib. 2. cap. 15. num. 76. Gutier. pract. lib. 1. q. 44. n. 6. cum seqq. lib. 3. q. 29. n. 28. Cabed. Lusti. decis. 125. num. 3. p. 1. Sed videndum est quare index qui cognoscit de validitate matrimonij, possit super restitutione dotis pronuntiare, contra decisionem text. in cap. causam, que 7. sup. qui filij sint legit. vbi deciditur iudicem ecclesiasticum, qui virtute recripti Apost. principaliter de causa legitimitatis cognoscit, teneri relinquere Regi, seu potestati

potestati seculari iudicium super possessione terrarum, idem probat text. in cap. unum, sup. de ordine cogniti. & iuvat ratio l. 1. C. de ordine iudic.

- 3 Quare communis existimat ideo delegatum ad causam matrimonij potuisse in praesenti super restitutione dotis pronuntiare, quia causa dotis etiam principaliter mota est mixti fori, & bene poterat praeveniendo secularem, de ea cognoscere, & super ea pronuntiare. Ita Innoc. Imol. Abb. & alij hic, Aufrer. de potestate Ecclesiae super laicos fallent. 27. Gom. in cap. ultimum. n. 22. de iudic. in 6. Ripa in l. 1. n. 48. ff. soluto matrim. Bald. Nouell. de dote p. 9. privileg. 16. Perez l. 2. tit. 1. lib. 3. Ordinum. Soar. de Pace in pract. tom. 2. preclud. 2. n. 21. Sed hic intellectus convincitur ex littera huius text. ibi, vos qui de matrimonio principaliter cognovistis, de dote, quae est causa incidens, accessorie cognoscere valuistis. ergo ecclesiasticus iudex non alia ratione quam incidentiae de dote cognovit, vt melius aduertunt gloss. hic, verbo accessorie, Molin. d. cap. 15. n. 76. Palat. in reper. cap. per vestras notab. 1. D. Barbof. in l. 1. p. 1. n. 46. ff. soluto matrim. ea scilicet ratione, quia causa dotis est aded coniuncta & connexa matrimonio, cum illa sine hoc constare non possit l. 3. ff. de iure dotium, vt iudex Ecclesiasticus iudicando matrimonium non valuisset merito, & consequenter debet iudicare dotem restituendam; quae necessaria dependetia non reperitur in hereditate, longè minus in restitutione terrarum, de qua in d. cap. causam quae, vide latius super intellectum huius text. quae diximus de officio. & potest. Episcopi. p. 3. alleg. 84. n. 30. faciunt quae Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 8. n. 15.

Amplia locum habere huius text. conclusionem non solum quando plenarie, sed etiam quando summarie proceditur, quia etiam tunc iudex Ecclesiasticus de causa principali summarie cognoscens super temporaliter incidenter moto rectè pronuntiabit; cuius contrarium dicendum erit in laico, qui nec incidenter in causis summaris quoad ecclesiastica negotia se potest introumittere, vt post Ioan. Andr. resoluit Dec. in cap. 2. n. 24. de iudic. licet Rip. ibi. d. n. 13. Menoch. remed. 3. retin. n. 336. & Gutier. lib. 1. canon. c. 34. n. 46. securè existimet posse laicum iudicem cognoscere de causis ecclesiasticis incidenter; vnde inferunt posse in causa possessoria, quae summaria est, incidenter cognoscere, quod tamen falsum puto ex his, quae tradunt Dec. vbi supr. Couar. practica. cap. 33. num. 1. Valasc. conf. 93. num. 9.

- 4 In gloss. Repebat. ibi, & sic agit conditione sine causa. Notatur ad hoc quòd pro dote putatiua repetenda datur conditio ob causam, vel sine causa, vt per Couar. de spons. p. 2. cap. 6. §. 8. n. 23. Tiraq. de iure mariti gloss. 8. num. 241. & n. 254. resoluit quòd actio quae datur pro dote putatiua atque priuilegiata est, atque ea, quae verè vxori datur, & num. 266. tenet quòd maritus putatiuus non habet dilationem ad solutionem dotis putatiuae.
- 6 In ead. gloss. ibi, mobilia vsque ad annum. Haec glossa communiter reprobatur secundum Cou. d. §. 3. n. 24.

S V M M A R I V M.

- 1 Dotem amittit mulier propter adulterium à viro separata, & num. 2.
- 2 Donationem propter nuptias, seu incrum dotis ex pacto proueniens amittit mulier propter adulterium.
- 3 Bona paraphernalia propter adulterium amittit vxor.
- 4 Doctores referuntur de bonis paraphernalibus multa iradentes.
- 5 Dotem perdit propter adulterium etiam vxor putatiua.
- 6 Dotis amissionem propter adulterium tacite remississe

consentur vir post illud commissum si sciens cum vxore se reconciliauerit.

- 8 Reconciliata vxor non dicitur, qua habitat cum viro adultero, & patitur ab illo cognosci, si non habet certitudinem adulterij à viro commissi.
- 9 Dotem, & donationem propter nuptias recuperat vxor, si maritus commiserit adulterium.
- 10 Vxor potest agere ad separationem thori & ad restitutionem dotis, quando maritus habet concubinam.
- 11 Dotem perdit vxor propter osculum luxuriosum, vel amplexum inhonestum.
- 12 Vxor propter adulterium dotem amittit, non ipso iure, sed per sententiam.
- 13 Dotem amittit vxor propter adulterium, quando propria voluntate putat virum timens ab eius domo recesserit.
- 14 Maritus postquam semel adulteram vxorem admisit, & reconciliauit, non potest eandem accusare de eodem crimine.
- 15 Reconciliatus coniux, si in adulterium relabatur, potest de illo accusari.
- 16 Dotem, & donationem propter nuptias, propter adulterium commissum amittit mulier, etiam si post latam sententiam super adulterium ipsa probet consanguinitatem, vel affinitatem.

C A P. Plerumque. I V.

Mulier quae causa fornicationis iudicio Ecclesiae, vel propria auctoritate à viro recessit, nec reconciliatur, non potest repetere dotem, vel dotalitia. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Innocent. Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Hostiens. Panorm. Praepos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Cened. collect. 154. Viuian. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 123. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 602. remissiuè Casal. in annotat. & Ximen. in concordant. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. sub rit. de dote post diuor. restit. lib. 4. cap. 2.

Hanc eandem conplex hoc text. desumunt Couar. de sponsal. p. 2. cap. 7. §. 5. n. 13. & §. 6. ex n. 1. Viu. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. n. 3. pag. 467. & Bellacomb. n. 5. pag. 470. Boer. decif. 338. ex n. 2. Ioan. Martin. de Olano in antinom. lit. A, num. 64. Anton. Scap. de iure non scripto, lib. 1. c. 50. ex n. 13. Tiraq. post leges conub. gloss. 8. num. 238. & l. 1. conub. n. 45. in fin. vers. sed & hinc fit. Tiraq. ad leges conub. gloss. 8. num. 238. Gom. l. 80. Tauri, n. 47. Clar. §. adulterium, n. 12. vers. alia quoque est poena, & num. 13. vers. & scias. Cantera in suis quæst. crimin. lib. ult. cap. 4. sub tit. de adulterio. Costa in cap. si pater. 1. part. verbo legauit. n. 46. Menoch. de arbit. casu 287. n. 12. cum seqq. & casu 419. n. 44. & conf. 314. num. 17. vers. his tamen, Palat. in reper. huius rubr. §. 20. in princ. Gam. decif. 234. vbi Flores in addit. & decif. 236. Vincent. de Franch. decif. 184. n. 1. Azeued. l. 1. cum seqq. tit. 2. lib. 8. noua recap. Petr. Greg. syntagm. iuris lib. 3. cap. 6. n. 14. Surd. de alim. tit. 7. q. 16. n. 20. cum seqq. Molina de iustit. tom. 4. tract. 3. disp. 90. n. 2. D. Barbofa in l. 2. à princ. n. 53. cum seqq. ff. soluto matrim. Francisc. Molin. de ritu nups. lib. 3. q. 67. n. 2. Bellef. disquisit. cleric. p. 1. tit. de fauore clericorum reali. §. 4. n. 71. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 8. n. 2. Valasc. conf. 169. n. 16. Cabedo p. 1. Lusitan. decif. 124. & 125. Fatim. in praxi crimin. p. 5. quæst. 142. num. 1. cum seqq.

Vtrum autem dos vxoris adultera applicetur marito vbi mulier habuerit filios vel primi, vel secundi matrimonij? vide Couar. d. §. 6. num. 4. versic. ceterum, Auendan. resp. 24. ex n. 1. Cassan. in consuetud. Burgund. rubr. 4. §. 6. verbo, & sera tenue, num. 25. & rubr. 6. §. 1. ex num. 8. Palat. in reper. huius tit. §. 20. num. 1. vers. intellige ta. ven, Boer. d. decif. 338. n. 6. Baec. de inope debitore, c. 1. num. 68.

num.68. Et quid si talis adultera habeat patrem,an in eius præiudicium maritus lucratur dotem? vide Casfan. d. §.6. vers. & sera tenue,ex num.20. Boër. d. decij. 338. ex num.5. Caballin. milleloq. 527.

3 Amplia primò huius text. decisionem in donatione propter nuptias, seu lucro dotis ex pacto proueniente, vt per Palat. in repet. huius rub. §. 20. num. 1. vers. sic etiam vxor. Clar. §. adulterium n. 12. vers. alia quoque. Viu. tom. 1. commun. opin. lib. 9. tit. 7. n. 3. vers. qua profectò, pag. 467. col. 1. D. Barbof. l. 2. in princ. p. 1. num. 54. & 98. vers. item vt ipsa amittat dotem, Sanch. d. lib. 10. disp. 8. num. 21. Perez l. 1. gloss. tres bienes tit. 1. lib. 5. Ordinar. pag. 21. Surd. de alimentis tit. 7. quæst. 16. num. 30.

4 Secundò amplia in bonis paraphernalibus, vt per gloss. lib. verbo dotium. in fin. & per Cou. de spons. p. 2. cap. 7. §. 6. n. 2. Anton. Gom. l. 80. Tauri. num. 47. vers. item etiam imponitur, Clar. §. adulterium, n. 15. vers. ad de quod, Cott. in memorab. verbo mulier propter adulterium, pag. 594. Surd. d. q. 16. n. 28. Perez l. 2. tit. 15. lib. 8. Ordin. pag. 290. Farin. d. q. 142. n. 3. Contratiu tamen tuerunt Menoch. de arbit. casu 418. in addit. n. 5. & conf. 1. n. 72. & conf. 56. n. 4. cum seqq. Cancer. var. res. lib. 1. cap. 9. n. 69. & 78. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 67. n. 5. D. Barbof. in d. l. 2. num. 54. & seq. Sanch. d. disp. 8. n. 10. vbi dicit etiam attento iure Regni Castellæ bona paraphernalia, &

5 reliqua vxoris adulteræ adiudicari viro. De bonis paraphernalibus multa tradant, Viuan. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 7. num. 48. pag. 724. Menoch. de præsumpt. lib. 3. q. 8. Chald. Pereira de exint. emphyteut. cap. 11. num. 15 & 16. Bernard. Græuæ. ad præct. Camera Imper. lib. 1. concl. 133. & lib. 2. concl. 78.

6 Tertio amplia in vxore putatua, quando scilicet matrimonium est nullum propter aliquod impedimentum affinitatis, seu consanguinitatis, nam & tunc, etiam quòd matrimonium non adit, vxor propter adulterium dotem perdit, & viro, applicatur, vt per gloss. lib. Cou. d. cap. 7. §. 6. n. 1. Clar. §. adu: n. 4. vers. sed quid si aliquis, Lancel. Gallia in in gloss. maritus, quæst. 2. n. 13. Crauet. conf. 2. antiq. tempor. p. 4. §. vi. te amu, ex n. 11. Anto. m. 1. 60. Tauri, n. 48. vers. secundo infertur. Viu. d. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. n. 3. vers. sed ipsa conclusio. Gam. decij. 89. Hieron. de Laurent. Auenion. decij. 145. n. 15. Surd. de alimentis tit. 7. q. 16. n. 22. Farin. d. q. 142. n. 16. D. Barbof. d. l. 2. p. 1. n. 93. cum seqq. remissiuè Cened. d. collect. 254. n. 4. Quid autem si matrimonium non teneat an mulier adultera amittat dotem? vide Guid. Pap. sing. 568. nota p. 1. n. 8. Clar. d. §. adulterium, n. 14. Ant. Gom. l. 80. Tauri, n. 48. Anton. Quæfada diuers. quæst. cap. 18. vers. in qua parte.

7 Nec reconciliata postea, &c.] Notatur ad hoc (sumpto argumento à contrario sensu) quòd quando vir post commissum ab vxore adulterium, illud sciens tacuit, vxorem in domo retinuit, cum ea se reconciliauit, & commisit, actionem quam habebat ad separationem thori, & dotis amissionem tacitè remissiuè conseruit, vt per Viu. d. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 7. n. 3. vers. secundo, pag. 467. Surd. de alimentis tit. 7. q. 16. n. 75. & n. 102. cum seq. Bajard. ad Clar. §. adulterium, n. 116. Bellet. d. §. 4. n. 82. Sanch. d. lib. 10. disp. 8. n. 21. Farin. d. q. 142. n. 68. cum seqq. vbi n. 69. ampliat etiam quòd reconciliatio fuerit sequuta post ceptum iudiciu super amissione dotis, immò etiam post sententiam, & n. 74. etiam ampliat, vt non solum domi retinens adulteram vxorem cõfetur illi remissione actionem & accusationem, quam habebat pro commissio adulterio, sed etiam possit dici eiusdem vxoris leno. Non dicitur tamen reconciliata vxor, quæ habitat cum viro, & patitur se ab eo cognosci, si eadem non habet certitudinem adulterij à viro commissi, quia habita scientia adulterij per ma-

ritum commissi agere poterit ad separationem, vt decifum fuit in vna Romana separationis thori 21. Iunij 1606. coram Iusto, & in alia Bononien separationis pariter thori 26. Iunij 1606. Neque vbi agitur de remittenda dicta iniuria, sufficit scientia deducta ex coniecturis & præsumptionibus, sed debet esse plena & concludens, Mohed. decij. 4. de probat. Put. decij. 147. lib. 1.

Mulier] Ita etiam & è contra si maritus commisit adulterium, vxor recuperat dotem, & lucratur donationem propter nuptias, vt per Rojas sing. 214. in fin. vers. quòd si maritus. Philip. Dec. in l. semper in contractibus, ex n. 7. ff. de regul. iuris, Roland. conf. 50. ex n. 4. vol. 1. Burlat. conf. 120. n. 20. Rimin. conf. 395. n. 4. Bajard. ad Clar. §. adulterium n. 103. Petr. Greg. synagm. iur. lib. 3. 6. cap. 6. n. 14. Surd. de alimentis tit. 7. q. 6. n. 30. Sanch. d. lib. 10. disp. 8. n. 11. D. Barbof. d. l. 2. in princ. p. 1. num. 56. vers. Unde licet. Farin. d. q. 142. à n. 35. cum seqq. Vinc. de Franch. decij. 244. n. 3. p. 2. Thefaur. decij. 130. n. 4. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de fauore clericorum reali, §. 4. n. 74. vbi num. 75. resoluit quòd potest ad restitutionem dotis agere, & num. 76. cum Castr. conf. 128. & 328. ac Cuman. conf. 175. tenet posse eandem vxorem agere ad separationem thori, & ad restitutionem dotis quando maritus tenet concubinam.

Fornicata] Vel propter osculum luxuriosum, vel amplexum inhonestum, aut si pariatu sibi mamillas tangi à viro, vt per Surd. d. q. 16. n. 32. cum seqq. & plures refert Doctores Cened. d. collect. 154. n. 5. qui latissimè agut de pœna osculi impudici, vel tactus mamillarum.

Iudicio Ecclesiæ] Notatur ad hoc quòd propter adulterium vxor dotem amittit non ipso iure, sed per sententiam, vt per Cou. de sponsal. p. 2. c. 7. §. 6. n. 1. Sanch. d. lib. 10. disp. 8. n. 13. Farin. d. q. 142. n. 66. Et ante illam non tenetur constituere marito in conscientia, ex Ludou. Messia in tract. taxa panis concl. 6. n. 63. vbi subdit quòd similiter maritus, qui adulterium commisit, in Conscientia non compellitur vxor. reddere dotem, quam ipse propter adulterium vxoris suæ cõsequutus fuit.

Aut propria voluntate.] Notatur ad hoc quòd propter adulterium vxor dotem amittit quando propria voluntate & absque alia iusta causa, puta virum timens, ab eius domo recesserit, vt per Sanch. d. disp. 8. num. 13. vers. sed hinc. Farin. d. q. 142. n. 28. vbi n. 29. secus dicit si à domo viri recedit non propter fornicationem, quia tunc dotem non amittit. Vnde Tiraq. in l. 1. commun. n. 24. vers. quoniam & si vir, & Palat. in repet. huius rubr. §. 20. n. 4. resoluit quòd maritus non lucratur dotem quando ipse atrocis vxorem verberaret, ob id que vxor aufragiat, & adulterium committat, tunc enim absint, nec accusare, nec consequi poterit dotem maritus, quicquid dicat Corduba de Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 210. ff. de liber. agnos.

In gloss. Nec reconciliata m. ibi, postea illam, &c. Notatur ad hoc quòd posteaquam vir semel adulteram admisit, & reconciliauit, non potest eandem accusare de eodem crimine, vide Gam. Lusitania decij. 235. n. 6. & decij. 273. Surd. de aliment. tit. 7. q. 16. num. 102. & 103. D. Barbof. in l. 2. in princ. p. 1. n. 101. & 104. ff. solutio matrimonij Cened. ad Decretal. collect. 137. num. 1.

In ead. gloss. ibi, nisi postea fornicetur. Notatur ad hoc quòd si reconciliatio facta coniux ille reconciliatus in adulterium relabatur, & ostendit non obstante priori illa reconciliatio de nouo eo adulterio illum accusari, & ratione illius celebrari diuortium, vt per Palat. in repet. cap. in vnic. §. 9. n. 18. Cou. de spons. p. 2. c. 7. §. 6. n. 7. Angles in floribus theolog. 1. p. de matrim. q. 9. de diuortio art. 1. diffic. 2. concl. 6. Gregor. l. 8. verbo en ante tit. 17. p. 7. Fr. Emman. tom. 1. sum. cap. 240. n. 3. Surd. d. q. 16. num. 103. Azeved. l. 2. num. 11. tit. 20. lib. 8. nouare opil. Henriq. in sum. lib. 11. cap. 17. num. 5. D. Barbof. d. l. 2.

l. 2. part. 1. in princ. num. 104. Sanch. d. disput. 5. num. 20.
 86 In gloss. Repetere, fin. ibi, *de iuris probatur consanguinitas inter eos, &c.* Notatur ad hoc quod propter adulterium commissum perdit mulier dotem, & donationem propter nuptias, etiam si post latam sententiam super adulterio ipsa probet consanguinitatem, vel affinitatem inter eos extare, & pronuntiatur exinde nullum matrimonium, vt per Guid. Papæ *sing.* 568. *vers. unde dubiatur.* Bellici. d. §. 4. num. 72.

Aduertendum est pro intellectu iurium de dote dispensationem quod dos promissa venit sub nomine dotis, & verè, & propriè dos dicitur. Archil. *decis.* 13. n. 2. *de consil.* Stephan. Grat. *discept. forens.* cap. 666. n. 2. Rot. *decis.* 248. n. 6. p. 4. *diuers.* & in *Senogallien. dotis* 23. *Lannary* 1608. coram Card. Pamphilio iun. plures refero ego ipse *de appellat. verbor. viriusque iuris signif. appell.* 84. n. 2. Vnde statutum de lucro dotis habet locum etiam in dote promissa, licet non tradita, vt per Menoch. *de pres. lib.* 6. *pres. l. n.* 21. Gasp. Anton. *Thesaur. quest. forens. lib.* 2. q. 75. Adrian. *Negulant. quest. forens.* q. 443. n. 9. *cum seq.* Steph. Grat. d. cap. 666. n. 22. Rota apud Achil. *decis.* 13. & coram Gregor. X V. *decis.* 5. n. 1. & *decis.* 204. num. 20. & p. 4. *diuers.* *decis.* 248. n. 11. & in *Afculana dotis* 29. *Maij* 1596. coram Giptio, & in *Ariminen. legati* 20. *Decembr.* 1596. coram Litte, quod procedit, etiam si statutum dicat quod dos remaneat apud virum, Rot. d. *decis.* 248. n. 11. p. 4. *diuers.* immò etiam si statutum loquatur tacite, vel expressè de dote data, Menoch. d. *pres. l. n.* 21. *ad fin.* Rot. in *Afculana dotis* 9. *Martij* 1605. coram Card. Sacrato.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier per officium iudicis cogitur donata sibi à viro propter nuptias pro conseruatione illiciti matrimonij relaxare, si talis donatio præset impedimentum dissolutioni talis matrimonij.
- 2 Maritus ultra arrhas vxorem dotare potest.
- 3 Dos, & donatio propter nuptias pari passu ambulant, & æquale continent fauorem, exceptis casibus à iure expressis.
- 4 Arrha in Hispania cedunt lucro vxoris.
- 5 Argumentum de donat. xibus propter nuptias ad arrhas Hispania non subsistit.
- 6 Nuptia incesta non contrahuntur ex solis sponsalibus inter consanguineos, & affinis non secus a copula carnali.

C A P. Et si necesse sit. V.

Clem. III.

1 **D**onata à marito propter nuptias cum pacto quod si contingat separatio, remaneat pro vxore, si deinde matrimonium reperitur nullum ob consanguinitatem, & donata causant difficiliorem separationem, sunt restituenda viro, quæ donauit, quia hæc non ob turpem, sed ob nullam causam fuerunt donata, nec sunt dos, nec donatio propter nuptias cum matrimonio sit nullum. Colligunt ex Ordinar. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 124. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 603. remissiuè Ximen. in *concordant. part. 1.* & 2. refertur ab Anton. August. *collect.* Decretal. lib. 4. *sub tit. de dote post diuort. restit. cap. 2.*

2 Casum huius Decretalis refert Franc. de Rades, y Andrada in *la chronica de las tres ordenes y cauallerias tii.*

de la de sanctiago, c. 12. *vers.* El Rey de Castilla, fol. 21. aliqua tangit Valdef. ad Xuar. ad l. 1. *tit. de las arrhas*, §. nota primo, pag. 26. vbi tenet quod maritus, ultra arrhas potest dotare vxorem, sic intelligens hunc text. loqui in vera dote, quia Rex Alphonsus IX. vxorem habuit Berengariam filiam Regis Alphonsi VIII. Castellæ ei coniunctæ in quarto consanguinitatis gradu, & dos data est à Rege Legionensi Alphonsi IX. in pignus, & securitatem matrimonij, & dicit Valasc. *consul.* 4. n. 3. illud quod *supra* dictum est de marito, quod potest constituere dotem vxori ex propria substantia, esse limitandum quando illa donatio, & dotis constitutio fieret ante contractum matrimonij, secus si post, vel si effectus eius conferretur in tempus matrimonij.

In tribus difficilis reputatur hic text. Primo in eo quod vir vxori dotem dedisset, cum vxor viro dotem, vir autem donationem propter nuptias vxori constituat? Secundò quare pactum inter Regem Legionensem, & filiam Regis Castellæ factum de dote lucranda, si eam aliqua occasione relinqueret, non sit obseruandum? Tertiò quomodo dos, & donationes contrahentium incestas nuptias per eosdem soluto matrimonio repetantur, non verò sisco adiudicentur?

Quod attinet ad primum gloss. 1. *hic*, oppressa difficultate exponit verbum, *dotem*, id est, donationem propter nuptias, quam tamen expositionem DD. communiter reprobant per alia text. verba inferiùs posita, & ideo nec dos, nec donatio propter nuptias, quæ satis euincunt dotis constitutionem, in proposito interuenisse. Quare resoluendum est quod quamuis dos propriè dicatur, quam vxor dat viro ad matrimonij onera supportanda, donatio verò propter nuptias appellatur, quam vir vxori facit, vt probat text. in *cap. nuper*, *infr. hoc tit. l. 1. vlt. in §. sancimus*, C. de *donat. ante nuptias*, quandoque tamen vir vxori dotem potest assignare, vt probat text. in *presenti*, & in d. *cap. nuper*, text. opt. in *cap. 1. de adulter.* & post Vincent. Abb. Præposit. & alios *hic*, explicat Xuar. in *tit. de las arrhas*, num. 4. & est recepta sententia ex Valasc. *cons. 4. n. 3.* quæ planius procedunt secundum antiquam Castellæ consuetudinem, vt præcitat DD. aduertunt, de qua Palat. in *repet. rub. huius tit. §. 24. n. 2.* Greg. l. 1. *gloss. 4. tit. 11. part. 4.*

Quoad secundum verò dubium reiecta opinione Butrij *hic n. 5.* Abb. n. 3. & aliorum, qui existimant pactum in proposito non esse obseruandum, quia dissoluedi matrimonij libertatem impediēbat, tunc enim magis ob turpem, quam ob nullam causam datum esset, resoluendum est pactum sine dote non valere, dotem autem sine matrimonio non consistere, iuxta l. *auunculo*, ff. de *condict. sine causa*. Vnde cum matrimonium inter consanguineos nullum sit, cætera, quæ ex eo dependent, nullius quoque sunt momenti, & licet in contrahendo matrimonio cum consanguinea turpitudine versetur, in dote tamen constituenda nulla turpitudine reperitur, vnde cum in quacunque materia causa proxima non remota sit inspicienda, causa autem proxima in proposito sit dos, quæ nullam ex se continet turpitudinem, merito Pontifex in proposito decidit pactum de lucranda dote in fauorem filiæ Regis Castellæ celebratum magis ob nullam, quam ob turpem interpositum, quem intellectum colligo ex doctrina Bart. in l. *vlt. n. 2. ff. de condict. sine causa*, quam sequitur Cou. de *sponsal. part. 2. cap. 6. §. 8. n. 23.* & probatur apertè ex d. l. *auunculo*.

Quoad tertium dubium inquirendum à nobis est, cum propter consanguinitatis impedimentum inter Regem Legionis, & filiam Regis Castellæ incestæ nuptiæ essent contractæ, quare dos per Regem soluto matrimonio repetetur, non verò sisco adiudicetur, iuxta reg. text. in *l. cum hic sit aru*, §. *vlt. ff. hoc tit.* & in l. qui

l. qui contra, iuncta auct. incestas, C. de incestis nupt. quibus iuribus probatur bona contrahentiū incestas nuptias fisco esse applicanda; in quo text. iste difficilis admodum reputatur, variōsque patitur intellectus. Nam *gloss. in presenti*, dicit quōd scilicet in specie huius text. ille, qui incestas nuptias contraxit, Rex erat Legionis, qui nullum in ten. poralibus superiorem recognoscit, iuxta resoluta *in collect. ad cap. per venerabilem, n. 24. qui filij sint leg. ac per cōsequens neque fiscum, quē intellectum communem dicit Alciat, in l. his consequenter, §. 1. n. 21. ff. familia herisc. Boët. decif. 264. n. 15. Nouell. de dote, p. 11. n. 7.* sequitur D. Barbof. *in l. si ante, n. 28. ff. soluto matr.* Quidam verō inter sponsalia de futuro, & matrimonium de presenti communiter distinguunt, vt scilicet contrahentes illicita sponsalia etiam scienter non incident in pœnas contrahentiū incestas nuptias, iuxta *gloss. verbo contrahere in Clem. 1. de consang.* sed potius donata reuocent per conditionē sine causa, per text. *in l. fin. ff. de condit. sine causa*; contrahentes verō illicitum matrimonium, siue consummatum illud sit, siue non, incident in prædictas pœnas, eorūque bona fisco adiudicētur. Alij putant matrimonium in presenti fuisse contractum sub conditione, si Papa dispenseret, R. ip. tamen *in rubr. n. 29. ff. soluto matrim.* alium ad hunc text. assignat intellectum, nempe ideo Regem Legionis donata in proposito potuisset repetere, quia licet fiscus ea possit auferre in pœnam contrahentiū incestas nuptias, mulier tamen de hoc iure opponere non potuit cū nullus de iure fisci præter ipsum fiscum possit opponere, vt notat *gloss. verbo non pertinere in d. l. his, qui consequenter, §. 1. vbi Alciat. num. 21. Couar. d. cap. 6. §. 8. num. 23.*

Sed his, & aliis reiectis intellectibus inhærendo primō, quem *suprà*, ex *gloss. in presenti* præstiti, aduertendum duxi quōd quamuis dos, donationes propter nuptias, & cœtera, quæ ex contrahentiū incestas nuptias liberalitate procedunt ad fisco tanquam ab indignis possint vendicari, vt probat text. *in l. qui contra, C. de incestis nupt. auct. incestas, eod. tit.* hic tamen non conditione ob turpem causam, sed potius in pœnam eorum, qui incestas nuptias scienter contrahant, specialiter fuit statutum, vt patet *in d. l. qui contra*. ibi, *vendicari sancimus, & in d. auct. incestas in princ.* ibi, *incestas nuptias contrahentis pœna est bonorum confiscatio*; vnde quamuis castra à Rege Legionis filiz Regis Castellæ magis ob nullam, quàm ob turpem causam data essent, vt hic text. probat, & ita conditione sine causa per Regem possunt auferri, quia tamē incestas nuptias scienter contraxit, potuit fiscus, si superiorem recognosceret, prædicta bona in pœnam vendicare, sed cū Rex legibus quoad vim coactiuam subditus non sit, in pœnam iuris non incidit, ac per consequens quōd sine causa dedit iure optimo conditione sine causa potuit repetere, iuxta *l. vlt. ff. de condit. sine causa*.

3 *Et ideo nec dos. nec donatio propter nuptias, &c.*] Ergo dos, & donatio propter nuptias pari passu ambulant, & æqualem continent fauorem, exceptis casibus à iure expressis, vt docent Vincent. de Franch. *decif. 182. num. 2. cum seqq. p. 1. Surd. de alim. tit. 1. q. 42. à n. 77. Menoch. de præf. lib. 5. præf. 15. n. 10.* Arthæ verō in Hispania cū cedant lucro vxoris. Gom. *l. 50. Tauri, num. 9.*
 4 & 10. *Greg. l. 7. gloss. fin. tit. 1. p. 4.* non substitit argum. de donationibus propter nuptias ad arthas Hispaniæ, Gregor. *l. 1. verbo Spagna, tit. 1. 1. part. 4. D. Barbof. in l. 1. ff. sol. matrim. part. 4. num. 15.*

6 Notatur ad hoc quōd ex solis sponsalibus inter consanguineos, vel affines non secuta copula carnali incestas nuptiæ non contrahuntur, vt per Clar. §. *incestus, n. 9. vers. hac autem pœna*, Duen. *reg. 150. limit. 3.* Menoch. *de arbit. casu 502. n. 78. & seq. Pereg. de iure iustic. Barbof. Collect. Tom. 1 l.*

lib. 5. tit. 1. n. 17. vers. intellige quintō. Surd. de alim. tit. 5. q. 7. n. 37. Farinac. in praxi crimin. q. 149. num. 157.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vsfructuarius donans sine consensu domini rem ipsam vxori propter nuptias non transfert in eam plus iuris, quam ipse habebat.*
- 2 *Vasallus non potest filia sua feudum in dotem dare sine consensu domini.*
- 3 *Emphyteusis sine consensu domini in dotem filia dari non potest.*
- 4 *Vsfructuarius liberè potest vsufructum alienare inconsulto domino.*
- 5 *Primus acquirens, quandiu viuūt, durat ius secundū, cui facta est donatio.*
- 6 *Nullus plus iuris in aliam transferre potest, quam ipse in se habeat.*

C A P. Nuper. VI.

Vsfructuarius si concedat partem terræ vxori in dotem, mortuo marito vxor non potest amplius illam habere, nisi consentiat dominus terræ, quia non transfert in eam plus iuris quam ipse habebat, & ob istam rationem si terra fuit data in feudum, vel hereditare alicui, & hæredi, quem habebat ex legitima vxore, & ipse concedit partem terræ in dotem vxori, & mortui sine hærede, vxor non potest amplius habere partem terræ. Colligunt ex Ordinar. antiq. *Collect. Innocent. Zabarell. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panormit. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in rationali libri quartū iuris Pontificij, pag. 124. Aluian. in compendio iuris Canonici, pag. 603. remissive Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. sub tit. de dote amittenda, vel post diuor. restit. cap. 2.*

Vel feudum.] Notatur ad hoc, quōd vasallus non potest filia suæ feudum in dotem dare sine consensu domini, vt per Duen. *reg. 40. ampliat. 8.* Chald. *Pereira de extinct. emphyt. cap. 5. num. 43.* sic etiam sine consensu domini emphyteusium in dotem filia dari non posse tenent *Gama Lusitana decif. 242.* Chald. *Pereira d. tract. cap. 10. num. 311. Rebell. de oblig. iust. part. 2. lib. 13. quest. 5. num. 4.* licet vbi fuerit dos inestimata contrarium sentiant Cardinal. *Mantica de tacitis & ambig. conuention. lib. 22. tit. 28. num. 39. cum seq. Valalc. consule. 113. num. 9 cum seqq.*

Quod tamen attinet ad commoditatem feudi, & 3 emphyteusis, potest vasallus absque consensu domini illam quoad vixerit in dotem concedere; ratio est, quia per talem concessionem vile dominium non transfertur, nec eius aliquod in re constituitur, sed obligatio sola personalis ad fructus ex ea percipiendos, vnde talis concessio nec est alienatio, nec prohibita censetur, quare ad quodcunque tempus fiat, morte vasalli expirat, liberèque ad illum regreditur, ad quem si in dotem lata non esset erat transfutura, ita post *Tiraq. de retractu lign. §. 1. gloss. 7. num. 47.* explicant eleganter *Molin. de primog. lib. 1. c. 21. num. 24.* & alt. *Molin. de iustit. tract. 2. disp. 466. vers. in tercio.*

Dum vixerit.] Notatur ad hoc, quōd vsfructuarius liberè potest vsufructum alienare, & in tertium inconsulto domino cedere, vt tenet *Chald. Pereira d. tract. cap. 11. num. 4.* sed vsufructum alteri cedi non posse quin deuoluatur ad dominum proprietatis, resoluit *Lara in l. si quis à liberis, §. parens. num. 69. cum seqq. vbi num. 72.* asserit textus *in presenti*, quatenus

F F F
habet

habet valere dotis constitutionem, dum vixerit ipse fructuarius, qui concessit, loqui in persona eius, qui concessit alicui vsum fructum, non verò in persona eius, qui cessit.

5 Notatur etiam ad hoc quòd quandiu vivit primus acquirens durat hæc secundi, cui facta est donatio, vt docet Chald. Pereira d. tract. cap. 2. n. 2.

6 Nullus plus iuris in alium transferre possit, &c.] De hoc principio vide Surd. conf. 126. n. 31. Ioseph. Sesse Aragonia decis. 188. num. 15. & 23. Cæsar Argel. de contradictione legit. q. 9. n. 58. Pich. ad princ. Instit. de acquis. per arrogat. num. 49. & alios per me citatos in tract. de Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 160. n. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Marito exigendi dotem a tertio, qui eam promiserat, non obstat exceptio, quod vergat ad inopiam, si offerat cautionem de restituendo.
- 3 Mulier contrahens matrimonium cum inope sciens, non excluditur a petenda cautione de dote seruanda.
- 4 Cauere pro modico cogi quis non debet.
- 5 Cautio idonea, que fit, remissiuè.
- 6 Ecclesiasticus iudex cur de causa dotis in hoc textu cognouit, ostenditur.
- 7 Pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honestum lucrum.
- 8 Usuraria dicitur societas, in qua capitale saluum seruatur.
- 9 Maritus cui non fuit soluta dos promissa, an possit uxorem expellere, ostenditur, ac declaratur textus in presenti.

C A P. Per vestras. VII.

Maritus quando petit dotem vxoris, & illa contra eum excipit quòd sit pauper, & quòd non possit dare sufficientem cautionem, debet dare illam, quam potest, vel committere dotem alicui honesto mercatori, vt de parte honesti lucri possit onera matrimonij sustentare, ne occasione dotis detenta si maneat separati adulterentur. Colliguntur ex Ordinarij Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Burr. Anch. Panorm. Præpos. Cassif. Alexand. de Neuo, Palat. Cuiac. Viu. in rationali libri quarti iuris Pontificij, pag. 124. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 603. remissiuè Ximen. in concordant. part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 3. Decretal. lib. 4. sub tit. de dote amitten. vel post diuors. restit. cap. 3.

Mercatori. &c.] Dubitant DD. in presenti, quo pacto dos sit deponenda penes mercatorem, quòd si periculosa fuerit, exposita iam plenè mulieri nõ succurritur; si verò cum pacto, vt periculum ad mercatorem pertineat, iam tale lucrum turpe potius, quàm honestum dicendum est, ex reg. l. si non fuerim, §. stricto ff. pro socio. Quare communis opinio intelligit contractum assicuracionis, siue cum eisdem mercatoribus penes quos deponenda erat, siue cum aliis esse licitum, vt post Nau. in man. c. 17. n. 255. & in c. 1. n. 36. 14. q. 3. resoluit Et Ludou. Lop. in instructorio negotiantium, cap. 65. Cou. lib. 3. var. cap. 2. n. 4. Gam. decis. 253. n. 1. de eòque Pontificem esse intelligendum, aliter honestum lucrum cum dotis securitate dari non posse. Verùm hic intellectus licet in se verus sit, diuinatorius tamen videtur, multaque supplet, quæ ex littera huius text. non colliguntur, nec hodie poterat praticari cum post nouam Sixti V constitutionem super assicuracionibus editam salis contractus cum eodem mercatore sit prohibitus,

& usurarius presumatur Vnde omisso predicto, & aliis intellectibus, de quibus per Cou. d. c. 2. n. 1. Bero. in cap. vlt. de usuris, n. 49. Fr. Ludou. vbi sup. vers. ad primum planius intelligitur hic text. vt scilicet Pontifex non dicatur dotem apud mercatorem saluam esse à damnis, & periculis fortuiti, cum enim solum intendat text. dotem saluari à viro ad inopiã vergente, qui idoneam cautionem præstare non poterat, & ad hunc effectum iubet eam apud mercatorem deponi, vt ex parte honesti lucri matrimonij onera supportentur; erit igitur dos apud mercatorem eo modo, quo foret apud maritum non inopem, sed opulentum, & vt penes maritum diuitem dos à fortuitis casibus libera non est, sed eisdem subiecta remanet, igitur similiter penes mercatorem esse potest, & quamuis text. in presenti de solo lucro mentionem faciat, damnum necessariò proportionabiliter inducit, ex reg. l. cum duobus §. 2. §. damna. ff. pro socio, faciunt illa text. verba, ibi, vt ex parte honesti lucri, &c. honestum autem lucrum dici non potest, quod ab eo socio præterditur, qui nullum damnum subit, iuxta d. §. damna, cum similibus.

De ipsa non peritura prest. &c.] Notatur ad hoc quòd 2 marito exigente dotem a tertio, qui eam promiserat, non obstat exceptio quòd vergat ad inopiam, si offerat cautionem de restituendo, vel petit eam deponi apud mercatorem, vt per Tiraq. cessante causa limit. 1. 4. n. 5.

Notatur etiam ad hoc quòd mulier contrahens ma- 3 trimonium cum inope sciens non excluditur a petenda cautione de dote seruanda, vide Nouel. de dote, p. 7. priuileg. 2. Palat. in repet. rubr. huius tit. §. 11. & seq. num. 2. D. Barbofa in l. si constant. num. 27. ad fin. vers. inferius etiam. ff. solut. matrim. quos refert Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. q. 52. à num. 38. Et quòd mulier assc- curanda sit de dote, regulam cum ampliationibus, & limitationibus constituit Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 1310.

Satis possit ei modicum credi dotis.] Notatur ad hoc 4 quòd non debet quis cogi pro modico cauere, vt per Tiraquell. de iudicio in rebus exigen. versic. 27. pag. mihi 59.

Nisi cautionem idoneam, &c.] Cautio idonea, siue 5 sufficiens que dicatur dixi ad cap. ex transmissa 8. in gloss. verbo sufficienti sup. de restit. spoliat.

Pro dote vxoris sue, &c.] Ideo in presenti iudex Ec- 6 clesiasticus de causa dotis cognoscit, quia agitur de paupere, atque ita miserabili persona, de cuius causa Pontificem, & Ecclesiasticos iudices competentes esse notant Doctores communiter per text. ibi in cap. ex parte, supr. de foro compet. vt vel inuitus fatetur Cou. practic. cap. 6. num. 1. & tenent Palat. hic notab. 2. n. 5. D. Barbof. in l. 1. part. 1. num. 46. ad fin. ff. solut. matrim. quos refero ego ipse de officio, & potest. Episcop. part. 3. allegat. 84. num. 29. in fine.

Vel saltem alicui mercatori, &c.] Notatur ad hoc 7 quòd pecunia ad alimenta relicta deponi debet apud mercatorem ad honestum lucrum, vt per Surd. de alimentis tit. 9. q. 40. num. 37. Cur. Philip. p. 2. lib. 2. cap. 1. num. 12. & vide ad quid D. Barbof. in l. 2. ff. solut. matrim. in princ. p. 1. n. 51. Gregor. l. 29. verbo gananciae tit. 11. p. 4. vbi dicit ex Plat. quòd hodie potest dari licitè pecunia mercatori, vt inde percipiat ille quæ- stus, qui honestè percipi possunt.

Notatur ad hoc quòd societas in qua capitale sal- 8 uum seruatur dicitur usuraria, vt per Farin. p. 4. conf. 54. num. 24. vers. quia stipulatio.

Vxor à viro dimiss. &c.] Notatur ad hoc quòd mari- 9 tus, cui non fuit soluta dos promissa cum vxore, potest illam expellere domo, vt per Laram in l. si quis à liberia, §. si quis ex his, num. 51. ff. de liberia agnos. Palat. in repet. huius rubr. §. 64. num. 16. & in repet. cap. notab. 3.

in princip. num. 2. *vers. sed ego teneo*, Boër. *decif. 2. 2. n. 3.* Brunor. à Sole in *compendio resolut. litt. M, verbo maritus potest repellere*, Anton. Gom. l. 5. *Tauri*, num. 3. 1. Petr. Gregor. *synagm. iuris lib. 9. cap. 19. num. 3.* Gutier. *allegat. 1. 1. num. 16.* Contrarium tamen, immò vxorem minimè expelli posse ob dotem non solutam, tenent Couar. de *spusal. part. 2. cap. 7. in initio*, num. 2. Ocau. Cacher. *Pedem. decif. 132. num. 18.* Bacq. de *non meliorandis filiabus causa dotis*, cap. 3. 2. num. 21. Matienf. in *rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 9. lib. 5. noue recopil.* Molina de *iustit. tract. 2. disp. 425. vers. si marito dos*, D. Barbof. in l. 1. p. 3. num. 55. ff. *solutio matrim.* vbi num. 56. respondendo ad text. in *presenti*, dicit quod hïc vxor expulsa non petebat restitutionem, si enim eam peteret, ante omnia esset restituenda, per text. in *cap. porro, supr. de diuortis*, & in *cap. ex conquestione*, supra de *restit. spolat.* hanc etiam opinionem sequitur Sanch. de *matrim. lib. 9. disp. 5. n. 17. vbi n. 18.* dicit Pontificem in *hoc text.* non definire id licitum esse, sed supposita expulsiõne, siue iusta, siue iniusta, respondet ad principale quæsitum de dotis cautione præstanda sit necne?

S V M M A R I V M.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Donatio non valet inter virum, & vxorem.
- 3 Iuramentum an confirmet donationem inter virum, & vxorem, ostenditur.
- 4 Imperator, aut Rex validè donat Imperatrici, seu Regina.
- 5 Donatio remuneratoria valet inter virum, & vxorem.
- 6 Vxor marito donat causa adipiscenda dignitate.
- 7 Maritus donare potest pecuniam ad reficiendas domos dotales incendio consumptas.
- 8 Maritus donare potest vxori quid annuum, vel menstruum ad eam cum suis sustentandam.
- 9 Alienam rem de consensu domini, potest maritus donare vxori.
- 10 Vxor donare potest marito ea mente, vt donatio conuertatur in dotem filia.
- 11 Religiois fauore valet donatio inter virum, & vxorem.
- 12 Maritus constante matrimonio potest omnem dotem promissam, vel partem eius vxori remittere.
- 13 Donatio causa mortis, vel quando confertur in tempus matrimonij finiti, valida est inter virum, & vxorem.
- 14 Manumissionis causa donatio facta inter virum, & vxorem, valida est.
- 15 Nominare potest maritus vxorem ad emphyteusim.
- 16 Donatio facta exily, vel de deportationis causa, valet inter virum & vxorem.
- 17 Donatio exigui pretij inter virum, & vxorem valida est.
- 18 Donatio valet inter virum, & vxorem quando coniux, qui donat non sit donatione pauperior, quamuis alter ditior fiat.
- 19 Donatio valet inter virum, & vxorem, quando coniux donatarius non sit ditior, licet donans reddatur pauperior.
- 20 Vfus dotis non soluta validè remittit vir vxori.
- 21 Donatio irrita inter coniuges confirmatur morte naturali, vel ciuili donatoris, si ante eius mortem precedat traditio rei donatae vera, vel ficta.
- 22 Donatio inualida inter coniuges, vt morte confirmetur, desideratur donatiem in eadem voluntate persistere vsque ad mortem.
- 23 Donatio inter coniuges facta quando reuocata censetur, ostenditur.
- 24 Donatarius si ante donantem moriatur, nulla est facta inter viuos donatio.

Barboi. Collect. Tom. II.

C A P. Donatio. VIII. & fin. Greg. I X.

Donatio inter coniuges matrimonio durante ex 1
 qua alter fit locupletior, alter pauperior. non est firma, nisi confirmetur morte donatoris, & si donator dum viuat, reuocat tacitè, vel expressè, vel si prius moriatur, qui donationem accepit, euanescit donatio. Item soluto matrimonio sicut dos reuertitur ad mulierem, sic donatio propter nuptias credit ad virum, nisi secus fiat de consuetudine, vel de pacto lucranda dotis, vel donationis propter nuptias, & istud pactum debet esse æquale ex vtraque parte. Colligitur ex Ordinar. antiq. Collect. Innocent. Zabarell. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Host. Panormit. Prapof. Alex. de Neuo, Cened. collect. 82. Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali libri quarti iuris Pontificij*, pag. 126. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 604. remissive Casal. in *annotat.* & Ximenc. in *concordant.* p. 1. & 2.

Collige ex text. non valere donationem inter vi- 2
 rum, & vxorem, de quo vide Duen. *reg. 221.* Palat. in *repet. rubr. huius tit.* §. 28. num. 3. & §. 46. *princ.* Alciat. *lib. 5. dispunct.* cap. 14. Clar. §. *donatio*, q. 9. ex num. 1. Couar. *var. lib. 2. cap. 7. ex num. 4. ad med. & in rubr. de testam. part. 3. ex num. 2.* Fusc. *litt. D. sing.* 125. Lancel. Gallia in *consuet. Alexand. in gloss. legare*, q. 1. num. 32. & q. 2. ex num. 2. & in *gloss. viginti*, q. 8. num. 84. Menoch. de *presumpt. lib. 3. presump. 12.* ex p. 5. Mozz. de *conuact. tit. de donation.* §. *de personis inter quas cadere possit donatio*, ex num. 31. Seraphin. de *pruileg. iuram. pruuileg.* 71. à *princ.* refert alios plures Cened. ad *Decretal. collect. 82.* n. 1. quibus adde Molin. de *instit. tract. 2. dispur.* 289. n. 2. Less. *cod. tract. lib. 2. cap. 18. dub. 12.* Rebello de *oblig. instit. p. 2. lib. 6. quest. 13.* num. 8. Azor. *instit. moral. p. 3. lib. 11. de donat. cap. 10. q. 1.* Valer. Reginald. in *praxi fori penitent. lib. 25. num. 158. vers. quartum*, Sanch. de *matrim. lib. 6. dispur.* 1.

Quærit Cened. d. *collect. 82. n. 2.* an si in ipsa dona- 3
 tione inter coniuges facta, appositum sit iuramentum, virtute ipsius talis donatio confirmetur, & ad hoc ibi plures plena manu refert DD. quibus adde Serfer de *iuram. lib. 2. c. 12. n. 7.* Fachin. *lib. 3. controu. cap. 82.* Ceual. *commun. contra comm.* q. 12. n. 5. Bapt. Cost. de *falsi scientia*, & *ignor. post disp.* 91. cent. 2. in *conf. n. 3.* Valase. *conf. 5. n. 10.* Card. Mant. de *tacitis & ambig. conuen. lib. 2. tit. 8.* Azor. d. c. 10. q. 1. *vers. sed queritur*. Sanch. de *matrim. lib. 6. disp.* 11. n. 1. & 2. *Surd. decif.* 154. num. 1. & *conf.* 194. n. 23. Less. d. *dub. 12. num. 88.* Bernard. Graeua. ad *practicam Camera imper. lib. 2. concl.* 40. Francisc. Molin. de *ritu nuptiarum*, lib. 3. q. 1. num. 25.

Limita priuò quando Imperator, aut Rex donat 4
 vxori, vel Imperatrix aut Regina viro, quia valet donatio, l. *pen. C. hoc titulo*, vt per Peregrin. de *iure fisci lib. 4. tit. 5. num. 25.* Card. Mantica d. *lib. 21. tit. 3. num. 2.* Cardoso in *praxi iudicum verbo donatio num. 74.* Molin. d. *dispur.* 289. num. 17. in *princ.* Lessi. d. *dub. 12. n. 89.* Sanch. de *matrim. lib. 6. disp.* 3. n. 1. Azor. d. *lib. 11. cap. 10. q. 4.* Rebello de *obligat. iustitia p. 2. lib. 1. q. 8. n. 45. vers. septimus*, & *lib. 6. q. 13. num. 1.*

Secundò limita quando donatio est remuneratoria 5
 alicuius debiti, aut si vir & vxor mutuò sibi donent, vel si vir senex & ignobilis vxori iuueni & nobili donet, l. *quod autem*, §. *si vir & vxor. ff. hoc tit.* vt per Tiraq. l. 9. *connub. gloss. 1. p. 6. num. 27.* Ioseph Ludouic. *Perus. decif.* 66. n. 12. & 13. Ozaf. *decif.* 100. Francisc. Mar. *decif.* 22. p. 2. Fachin. *lib. 3. controu. c. 80.* *Surd. conf.* 164. & *conf.* 196. n. 8. Ceual. q. 273. n. 8. Less. d. *dub. 12. n. 89. vers. sextus*. Molin. d. *disp.* 289. n. 17. *vers. tertius*. Rebello d. q. 8. n. 45. *vers. primus*, & *lib. 6. q. 13. num. 1.* Sanch. d. *lib. 6. disp.* 6. Francisc. Molin. d. q. 1. n. 100.

Tertiò limita quando vxor marito donat causa 6

- adipiscendæ dignitatis, l. quod adipiscende, ff. hoc tit. vt per Molin. d. disp. 289. n. 17. vers. quartus. Less. d. dub. 1. 2. n. 89. vers. sextus. Rebell. d. q. 8. n. 45. vers. sextus. Sanch. d. lib. 6. disp. 3. num. 9.
7. Quartò limita quando maritus donat vxori pecuniam ad reficiendas domos dorales incendio consumptas l. quod si vir, ff. hoc tit. Less. d. dub. 1. 2. n. 89. Rebello d. q. 8. n. 45. vers. secundus, & lib. 6. q. 13. n. 4. Molina disp. 289. n. 17. vers. secundus, Card. Mant. d. lib. 2. tit. 4. n. 56.
8. Quintò limita quando maritus donat vxori quid annuum, vel menstruum ad eam cum suis sustentandam ad vires dotis, hoc est, fructus dotis. D. Barbof. in l. qua dotis, n. 66. & 67. ff. soluto matr. Sanch. d. disp. 3. num. 12. ex gloss. in l. ex anno, ff. de donat. inter. Less. d. dubit. 1. 2. n. 89. vers. octauus. Azor. d. cap. 10. q. 4. vers. octauo. Mantica d. tit. 4. num. 40.
9. Sextò limita quando maritus donat vxori rem alienam de consensu domini, vt per D. Barbof. in l. qua dotis, num. 22. ff. soluto matrim. quem refert Rebell. d. lib. 6. q. 13. num. 53. Card. Mant. d. lib. 2. tit. 5.
10. Septimò limita quando vxor donat marito ea mente vt donatio conuertatur in dotem filia. vide Chald. Pereira quest. forensium, lib. 1. q. 18. num. 23. Rebell. d. lib. 6. q. 13. n. 6. Card. Mant. d. lib. 2. tit. 4. n. 32. per l. si vxor marito, ff. hoc tit. & me citato in hoc loco D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem & filiam, tractat. prima disc. 3. p. 2. num. 22. pag. 458.
11. Octauò limita fauore Religionis valere donationem inter virum & vxorem, quando scilicet fit ad Dei oblationem, vel vt locus sit sacer, aut religiosus, l. si sponsus, §. concessa, & §. proinde cum seq. ff. hoc tit. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. à num. 29.
12. Nondò limita quando maritus constante matrimonio omnem dotem promissam, vel partem eius vxori remittit; non valebit tamen alterius debiti remissio, per gloss. in l. si constans, C. de donat. ante nuptias, resoluunt Azor. d. cap. 10. q. 4. vers. septimò, Rebello d. quest. 8. n. 45. vers. quintus, Sanch. d. lib. 6. disp. 3. num. 10.
13. Decimò limita quando donatio mortis causa facta est, vel quando confertur in tempus matrimonij finitè, per text. in l. sed interim, & l. si is seruus vxori, & l. quia in hoc, ff. hoc tit. Franc. Molin. d. q. 1. n. 43. Azor. d. cap. 10. quest. 4. vers. nono. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. à num. 21. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 10.
14. Vndecimò limita quando causa manumissionis facta est donatio. l. quod autem, §. manumissionis causa, cum duabus seqq. ff. hoc tit. l. maritus, C. eod. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. à num. 24.
15. Duodecimò limita quando maritus habens emphyteusim vxorem in ea nominat, quia hæc nominatio plenam firmitatem habet, vt per Chald. Pereira de nominat. emphyt. q. 4. n. 18. & faciunt quæ ipse tradit de potestate elig. cap. 17. num. 50.
16. Decimotertio limita quando donatio facta est exilij causa, l. inter virum, ff. hoc tit. vel quando facta est causa deportationis, l. sed si mors, §. 1. hoc tit. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. cum seqq. Sanch. d. lib. 6. disp. 3. n. 13.
17. Decimoquarto limita quando donata sunt exigui pretij, l. sed si vir, §. si vir, & l. ex anno, sumpto argumento à contrario sensu, ff. hoc tit. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. à num. 44.
18. Decimoquinto limita quando coniux, qui donat non fit donatione pauperior, quamuis alter ditior fiat, gloss. in præfemi, Azor. d. lib. 1. cap. 10. q. 4. vers. quarto, Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 4. à num. 57. Rebell. d. lib. 6. q. 13. à n. 4. Molin. d. disp. 289. n. 17. in fin. & n. 18. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 3. num. 7. Francisc. Molin. d. lib. 3. quest. 49. num. 29.
19. Decimosexto limita quando ex donatione coniux donatarius non fit ditior, licet donans reddatur pauperior, vt per Baüz de meliorand. filiab. cap. 19. num. 6. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 3. q. 49. ex n. 29. Azor. d. cap. 10. q. 4. vers. quinto. Cardin. Mant. & Molin. vbi proximè, Sanch. d. disp. 3. n. 2. cum seqq. Rebell. d. q. 13. n. 6. me citato in hoc loco Mar. Cutel. d. loco, n. 23. pag. 458.
- Decimoseptimò limita si vir vsuras dotis non soluat, de quarum solutione conuentum erat, remittat, l. vir vsurus §. 5. ff. hoc tit. Duen. reg. 221. limit. 7. Sanch. d. disp. 3. num. 11.
- [Nisi donatoris obitu confirmetur.] Notatur ad hoc 21 quòd donatio irrita inter coniuges confirmatur morte donatoris, consonant text. in l. Papinianus, & in l. cum hic status, ff. hoc tit. l. 1. & 2. & l. donationes, quas parentes, C. eod. l. 4. tit. 11. part. 4. resoluunt Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 7. Azor. d. cap. 10. quest. 7. Molina d. disp. 289. num. 4. Sanch. d. lib. 6. disp. 14. num. 1. Rebell. d. lib. 6. quest. 13. num. 10. Francisc. Molin. d. quest. 1. num. 27. vbi num. 28. intelligit procedere ne dum in morte naturali, sed etiam accidentali, immò & ciuili, veluti cum quis est deportatus, vel in metallum damnatus, aut religionem professus, vt docet Molin. d. disput. 289. num. 6. Surd. conf. 171. à num. 7. & decis. 166. num. 10. & 11. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 7. num. 9. cum seqq. Azor. d. cap. 10. quest. 8. Rebell. d. quest. 23. num. 15. Francisc. Molin. d. quest. 1. num. 29. Carol. Tapia in repet. aurb. ingressi, C. de sacros. Eccles. verbo ideòque, nec de his, D. Mar. Cutel. de donat. inter patrem & fil. tractat. prima disc. 2. part. 3. num. 2. pag. 103. Et vt donatio inter coniuges morte donantis confirmetur, opus est vt ante mortem eius præcedat traditio rei donatæ vera, vel ficta, d. l. Papinianus, vbi gloss. verbo mariti, vt per Gregor. d. l. 4. verbo in su videri. Mariensio l. 7. gloss. 2. num. 5. tit. 10. lib. 5. noua recopil. Molina d. disput. 289. num. 4. Valasc. consil. 5. num. 16. Gutier. pract. lib. 2. quest. 12. num. 120. D. Barbof. in l. qua dotis, num. 67. ff. soluto matrim. Cardin. Mant. d. lib. 2. tit. 7. num. 32. cum seqq. Rebello d. quest. 13. num. 16. Sanch. d. disput. 4. num. 6. cum seqq. Francisc. Molinum d. q. 1. num. 36. & 37.
- [Si reuocetur ab eo tacite, vel expresse.] Notatur ad hoc 22 quòd, vt donatio inualida inter coniuges morte confirmetur, desideratur donantem in eadem voluntate persistere vsque ad mortem, quare si expresse, aut tacite reuocet, minimè confirmabitur morte, vt per Sanch. d. lib. 6. disput. 15. per totam, Molina d. disp. 289. num. 11. vers. secundus euentus. Et tacite censetur donatio reuocata si diuortium inter coniuges sequatur, nisi ex mutuo consensu, & bene licito fuerit factum, l. sed interim, §. si maritus, & l. cum hic status, §. si diuortium, ff. hoc tit. Molina d. disput. 289. num. 12. Vel si facta fuit separatio propter adulterium, nisi reconciliatio fit sequata. Cardin. Mantica d. lib. 2. tit. 7. num. 29. Item tacite censetur huiusmodi donatio reuocata si donans vendat, permutet, legat, aut donet eandem rem alteri, immò si pignori illam alteri tradat, aut speciali hypotheccâ subiciat, nisi de voluntate donantis constet intendere, vt donatio perfeueret, l. cum hic status, §. si maritus, & §. qui quasdam res, ff. hoc tit. Molin. de iust. disput. 289. num. 12. plures, quos refert, & sequitur Sanch. d. disput. 15. num. 5. item tacite censetur reuocata si facta sit à viro dum esset sine liberis, eis nascentibus, Rebell. d. quest. 13. num. 24. Molin. d. disp. 289. num. 13.
- [Primo debitum naturale persoluat.] Notatur ad hoc 24 quòd si donatarius ante donantem moriatur, nulla est facta inter viuos donatio, d. l. cum hic status, §. si ambo, l. etiam, & l. à marito, C. hoc tit. Rebell. d. quest. 13. n. 18. Hieronym. Portoles in tract. de confort. & fideicommiss. legali, cap. 52. num. 20. Sanch. d. lib. 6. disput. 14. n. 20. cum seqq.

De Secundis nuptiis.

TIT. XXI.

SUPER hanc rubr. scripserunt Zabar. Ioan. Andr. Anch. Butr. Panorm. Præposit. Alex. de Neuo, Durand. in breuiario aureo iuris Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4. Steph. Ranchin. in continuatione titulorum Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, Petr. de Rauenta in compendio iuris Canonici, Martin. Mehnart. in epitome Decretal. Dan. Venator. in analysi methodica iuris Pontificij, pag. 588. Goffred. & Hostien. in summa huius tit. Alexand. Cassan. & Anast. Geimon. in paratitulis ad quinque libros Decretal. Barthol. Carthag. in exposit. titulorum iuris Canon. Canif. in sum. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. sum. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Nuptiæ secunda non sunt benedicende, & num. 2.
- 3 Sacerdos secundis nuptijs benedictionem impertiens in casu non permissio suspensionem incurrit.
- 4 Amplia etiam si benedicas secundum matrimonium dissoluto primo.
- 5 Suspendio, quam incurrit sacerdos secundis nuptijs benedictionem impertiens in casu non permissio non incurritur ipso iure.
- 6 Sacerdos secundis nuptijs contrahentium alterius parochi benedictionem impertiens absque parochi, vel Ordinarij licentia quam pœnam incurrit, & tenditur.
- 7 Pœna arbitraria ultra suspensionem imponi potest sacerdotibus secundis nuptijs benedictionem impertiens in casu non permissio.

CAP. Capellarium. I. Alex. III.

- P**resbyterum qui benedicit secundas nuptias Episcopus debet suspendere ab officio, & beneficio, & mittere eum Romam. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostien. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Canif. Cuiac. Alexand. de Neuo, Cened. collect. 49. Vituan. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 129. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 604. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 3. Decretal. lib. 4. tit. 16. cap. unico.
- 2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Clar. lib. 5. §. fin. q. 75. n. 2. Zerol. in praxi Episcop. part. 2. verbo nuptiæ, Menoch. de arbit. casu 417. per tot. vbi in num. 2. subdit decisionem huius text. non corrigi per Conc. Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 1. quo simpliciter constitutum est nuptias esse benedicendas, quia de primis nuptiis est Conc. intelligendum, & non de secundis, Perez l. 1. col. 1. vers. est & alia pœna, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 52. Petr. Mozz. de contract. tit. de matrim. §. de nuptiis matrimon. n. 10. Bonac. commun. crim. verbo Sacerdos benedicens, Henriq. in sum. lib. 11. cap. 11. n. 2. Gutier. de matrim. cap. 106. num. 14. cum seqq.
 - 3 Ab officio, beneficio que suspensum.] Notatur ad hoc, quod Sacerdos secundis nuptiis benedictionem impertiens in casu non permissio suspensionem incurrit, vt per Couarr. de spons. part. 2. cap. 8. §. 11. n. 2. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 82. num. 27. Gutier. d. cap. 106. a n. 16. à qua suspensione excusat quælibet ignorantia etiam crassa, dummodo non sit ita crassa, vt sit ingens temeritas, Sanc. lib. 3. disp. 48. num. 7. Gutier. d. tract. c. 75. n. 16.
 - 4 Quamuis autem aliqui teneant prædictam suspen-

sionis pœnam locum habere tantum, vbi constante matrimonio priori presbyter secundas nuptias benedicit, ex quorum numero sunt Couarr. d. §. 11. num. 2. Aloyf. Ricc. in praxi fori Eccles. decis. 369. num. 2. in prima edit. & resol. 313. in 2. edit. verius tamen est Sacerdotem incurtere huiusmodi suspensionem si benedicit secundum matrimonium, etiam dissoluto primo, vt docent Marius Alter. de censur. tom. 2. disp. 11. de suspens. cap. 4. vers. sed primo, Sanch. in pract. cap. 77. lit. D. Marc. Anton. Genuen. in praxi Archiep. Neapolit. c. 59. in vlt. edit. Sanch. lib. 7. disp. 82. in fine. Vgol. de officio, & potestate Episc. cap. 15 §. 12. num. 6.

Hæc pœna suspensionis ab officio, & beneficio non infligitur ipso iure in præfenti, quia hic tantum præcipitur, vt ipsum suspensionem remittat absolendum ad Pontificem, quasi dicat, illum suspende, & vbi suspenderit, à solo Pontifice potest absolui: ita docent Couarr. d. §. 11. num. 2. Bernard. d. c. 77. n. 2. Clar. §. fin. q. 75. vers. sacerdos, Nauarr. in man. c. 25. n. 137. Perez l. 5. col. 5. vers. intelligas, tit. 1. lib. 5. Ordin. Henriq. d. cap. 16. §. 2. & lib. 13. cap. 39. num. 3. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 242. in fine, Marc. Anton. Genuen. d. cap. 59. in vlt. edit. Mar. Alter. d. cap. 4. vers. secundo, Sanch. d. disp. 82. num. 26. Gutier. d. cap. 106. num. 16.

Hodie ex noua dispositione Concil. Trid. sess. 24. de reform. matrim. c. 1. contra Sacerdotes secundis nuptiis benedictionem impertientes subditis alterius parochiæ absque parochi, vel Ordinarij licentia, est imposita pœna suspensionis ipso iure interim dum absoluitur ab Ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat: & licet dicta Conciliaris dispositio suspensionem absolute ipsum pronunciet, hanc tamen suspensionis pœnam nedum ad officium, sed etiam ad beneficium extendi posse, resoluit Francisc. Molin. de ritu nupt. lib. 2. disp. 11. n. 149. & ea non solum Episcopum, sed etiam eius Vicarium posse absoluere secure teneant Sanch. lib. 3. disp. 52. n. 4. & Mar. Alter. d. cap. 4. in fine.

Illud tamen aduertendum duxi, ultra suspensionem, de qua in hoc text. imponendam esse pœnam arbitrariam, vt docent Menoch casu 417. num. 8. Perez d. l. 5. vers. intelligas, Salzed. d. cap. 77. lit. F. vers. in hoc delinquens, Ceual. comm. contra com. q. 604. num. 135. Aloyf. Ricc. d. resol. 113. num. 1. Vgol. d. §. 12. num. 6. in fine.

Ad Sedem Apostolicam nullatenus destinari, &c.] Hæc 8 missio ad Romanam Curiam sublata fuit per Extranagant. Ioannis XXII. de qua meminerunt Couarr. d. §. 11. num. 2. vers. est tamen, Salzed. d. cap. 77. lit. C, Henriq. d. cap. 16. §. 2. lit. Q. Sanch. d. disp. 82. num. 28. Mar. Alter. d. cap. 4. vers. quinto.

S V M M A R I V M.

- 1 Dubitans de morte coniugis nisi prius certificetur contrahere non debet, & si contraxit, potest reddere, sed non exigere debitum, & si postmodum sciat primam viuere, dimittit secundam.
- 2 Captiui apud hostes matrimonium est validum.
- 3 Coniugis qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitum nullo modo petere potest, teneatur tamen reddere.
- 4 Iudex Ecclesiasticus non debet mulieri facultatem concedere, vt secundo viro nubat donec certum nuntium acceperit de morte prioris quantumcumque amorum spatium quindecim abfuerit.

CAP. Dominus. II. Luc. III.

AD secundas nuptias nullus transire præsumat, nisi prius constet de morte uxoris, & si aliquis

adhuc dubius de morte illius, aliam duxit, debet reddere debitum, sed non petere, & si deinde constat de vita primæ coniugis, relicta secunda ad primam reuertatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anch. Panorm. Præpos. Cened. collect. 17 r. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali*, lib. 4. iuris Pontificij, pag. 129. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 604. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur* ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 22. cap. 3.

2 In superscript. ibi, *vniversis Christianis in captiuitate Saracenoꝝ positis*. Notatur ad hoc, quòd matrimonium captiui apud hostes est validum, vt per Sanch. de mar. lib. 4. disp. 12. n. 7. An autè hodie qui apud Turcas, vel apud alios infideles detinentur, vel mercium congerendarum causa, aut alia ratione commorantur, teneantur iuxta formam Conc. Trid. contrahere, dixi de officio, & potest. Episc. part. 2. alleg. 32. num. 154.

3 Collige ex text. coniugem, qui dubius de morte prioris coniugis contraxit, debitum nullo modo petere posse, teneri tamen reddere alteri bona fide possidenti, de quo vide Salon. 2. 2. quest. 61. tract. de dominio, quest. 5. art. 6. ratione vlt. finalis conclusionis, Barthol. de Ledesma dub. 20. de matrim. concl. 1. Henriq. in sum. lib. 12. c. 6. num. 7. in comment. lit. S. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 2. c. 18. q. 5. Sayr. in clauis Regiæ, lib. 1. c. 13. num. 25. Sanchez de matrim. lib. 2. disp. 42. num. 2. Gutier. eod. tract. cap. 50. n. 1. Valer. Reginald. in praxi fori venie. lib. 31. num. 72. quidquid dicat Basfl. Pont. de imped. matrim. cap. 13. §. 5. coniugem non posse contrahi validè cum dubio de morte prioris viri, eo quòd fit inhabilis donec certum habeat nuncium, additque in vers. secundo colligo, hunc text. qui est Lucij III. esse correctum per alium Clementis III. in cap. in presentia, supr. de spons.

Quid autem facere debeat coniux postquam secundo nubit, si dubitat de morte primæ coniugis, vide Nauarr. in man. c. 16. num. 40. & cap. 22. ex num. 54. & in c. si quis autem, de pœnit. dist. 7. ex n. 90. vsque ad num. 102. Anton. Cordub. in quest. Theolog. lib. 3. q. 8. vers. sed pro maiori, Steph. de Gaëta in c. ad limina 39. q. 1. §. 4. n. 478. Ludou. Lop. in instruet. conscient. p. 1. c. 81. ex col. 533. Menoch. de arbit. casu 420. ex n. 129. Matiens. l. 5. glof. 1. n. 6. tit. 1. lib. 5. noue recop.

4 Donec ei constet, quòd ab hac vita, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Ecclesiasticus non debet mulieri facultatem concedere, vt secundo viro nubat; donec certum nuncium acceperit de morte prioris, quantumcumque annorum spatio quindem abfuerit, Valer. Reginald. d. lib. 31. n. 71. Mors autem viri qualiter probanda sit, vt inde possit vxor certa reddi, ac licentiam petere secundo nubendi, vide per citatos ad d. c. in presentia, & ibi citatis adde Ioseph. Ludou. Perus. decis. 12. à n. 1. Viui. tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 9. de prob. n. 19. pag. 477. vbi Bellac. n. 56. pag. 480. idem Vin. tom. 2. lib. 7. tit. 5. n. 75. pag. 241. Mascard. de prob. concl. 1070. cum segg. Flam. de resgn. lib. 9. q. 24. n. 4. omni segg. & lib. 12. q. 6. num. 19. & q. 7. à n. 9. Farin. in praxi crim. q. 140. à n. 24. Valer. Reginald. d. lib. 31. num. 70. Gutiers. de matrim. cap. 51. plures refert Cened. ad Decretal. collect. 171.

5 Ad priorem coniugem reuertatur.] Notatur ad hoc, quòd si compertum fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro restituenda est, & si ad eum redire renuerit, excommunicationis vinculo innodatur donec redeat, ita docent Menoch. de arbit. casu 420. num. 129. Farin. d. q. 140. num. 32.

S V M M A R I V M.

1 Coniuges non debent de nouo benedici si vnus ex coniugibus fuit alius benedictus.

2 Coniux secundo nubens non est a presbytero benedicens: & quid hodie seruetur generali consuetudine, ostenditur, num. 3.

CAP. Vir autem. III. Vrb. III.

SI vnus ex coniugibus fuit semel benedictus in primo matrimonio, non debet in secundo deinde benedici. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali* lib. 4. iuris Pontificij, pag. 131. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 605. remissiuè Ximen. in *concord. p. 1. & 2. refertur* ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 22. cap. 1. & est post Concil. Lateranen. sub Alexand. III. parte 9. cap. 1.

Collige ex text. coniugem secundo nubentem non esse à Presbytero benedicens, vt per Cou. de spons. part. 2. c. 8. §. 11. num. 2. in fin. Nauarr. in man. c. 22. n. 83. Perez. l. 1. vers. est alia pena, tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 52. Iacob. de Graffis in decis. aur. p. 1. lib. 2. c. 82. n. 2. Valent. p. 4. disp. 10. quest. 6. punct. 1. ad fin. vers. deinde etiam, Menoch. de arbit. casu 417. n. 2. Henriq. in sum. lib. 11. c. 16. num. 2. plures per Cened. ad Decretal. collect. 49. n. 1. quibus adde praxim Episcopalem p. 2. verbo nuptia, Ceual. commun. contra commun. q. 604. n. 134. Marc. Anton. Genuenf. in praxi Archiep. Neapol. c. 59. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 82. cum segg. Gutier. eod. tract. c. 106. num. 14. cum segg. Bonac. eod. tract. q. 4. puncto 6. num. 4. Rebell. de oblig. iust. part. 2. lib. 3. quest. 20. num. 3.

Hodie verò ex generali consuetudine communiter recepta obtentum est quòd si facmina solùm nondum fuisset benedicta, possit tunc vtrique benedictio generaliter fieri, vt testantur Couarr. d. c. 8. §. 11. n. 2. Gregor. l. 2. verbo non deuen. ser. tit. 11. part. 4. Salzed. c. 74. lit. B. Marc. Anton. Genuenf. d. c. 59. Aloyf. Ricc. in praxi fori Eccl. decis. 369. num. 2. in prima edit. & resol. 313. in fine, in 2. edit. Mar. Alter. de cens. tom. 2. disp. 11. de suspens. c. 4. vers. tertio dubitatur, Henriq. d. c. 16. num. 2. lit. A. Polleuin. de officio Curati, cap. 10. num. 48.

S V M M A R I V M.

- 1 Mulier nubens infra annum lugubrem infamiam non incurrit.
- 2 Resuscitatus coniux non recuperat vxorem suam.
- 3 Beneficiatus resuscitatus non potest beneficium repetere.
- 4 Monachus resuscitatus non tenetur redire ad monasterium.

CAP. Super illa. IV.

Mulier, quæ nubit infra annum luctus secundum leges, non incurrit infamiam secundum Apostolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innocent. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canif. Cuiac. Viuian. in *rationali* lib. 4. iuris Pontificij, pag. 131. Alagona in *compendio iuris Canonici*, pag. 605. remissiuè Casal in annot. & Ximen. in *concord. part. 1. & 2. refertur* ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 4. tit. 22. cap. 2.

Mulier viro suo mortuo, &c.] Ergo coniux resuscitatus non recuperat vxorem suam, de quo vide Tiraq. post leges connub. glof. 6. num. 19. & in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, num. 170. C. de reuocand. donat. Guillelm. Bened. in c. Raynuius, p. 2. verbo mortuo itaque testatore, il. 1. num. 324. Petr. Mozz. de contract. vit. de matrim. §. fr. num. 4. vers. hinc dicunt, Sebast. Medic. in tract. mors omnia soluit, part. 1. num. 95. in fin. & num. 145. & p. 2. concl. 65. num. 207.

num. 207. & p. 3. num. 127. Lancell. Gallia in consuetud. Alexand. glos. vxori. quest. 5. num. 15. Matienf. ad rubr. tit. 1. glos. 1. num. 84. lib. 5. noua recop. Mench. in prefat. Illuſtr. num. 76. Henric. in sum. lib. 2. c. 12. plures per Cened. ad Decretal. collect. 171. num. 7. Rebuff. in tract. de paucis possessoribus, n. 268. vbi dicit quod si beneficium miraculose resurgeret, non posset beneficium repetere, sicut nec vxorem cum morte sit solutum matrimonium, Garc. Girond. de priuilegiis, & exempt. explicat. num. 1291. vbi num. 1282. resoluit quod resuscitatus licet non recuperet vxorem, recuperat tamen filios, & num. 1285. tenet quod Monachus resuscitatus non teneatur redire ad Monasterium. Non est tamen resuscitatus iterum baptizandus, aut ordinandus, vt per Guillelm. Benedict. d. n. 324. Petr. à Nauarr. de restit. tom. 1. lib. 1. c. 2. ex n. 3. vers. docent igitur, Sebast. Medic. d. p. 1. num. 146. & p. 2. concl. 98. ex num. 173. Viuald. in candel. aureo, tit. de irregul. bigamia, num. 10. in fine. An condemnatus ad mortem resurgens iterum puniatur, vide Flam. Carthar. de execut. sentent. capto, bannito, in prefat. num. 65. Medic. d. part. 1. num. 147.

Sarmient. select. lib. 1. c. 4. n. 4. Perez l. fin. vers. est tamen inquirendum, ag. 53. tit. 1. lib. 5. Ordin. Gutier. in repet. l. nemo potest, n. 19. ff. de leg. 1. & pract. lib. 2. q. 95. num. 5. Charian. tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 4. n. 47. cum seqq. Matienzo l. 3. glos. 1. n. unico, tit. 1. & glos. 2. n. 1. & n. 44. & l. 9. glos. 8. n. 5. tit. 9. lib. 5. noua recop. Azeued. ad d. l. 3. n. 1. & 2. Spin. in speculo testam. glos. 14. princ. n. 99. Surd. de alim. tit. 7. q. 24. & tit. 9. q. 30. Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 15. n. 1. cum seqq. & tit. 16. n. 1. D. Barboza in l. 1. p. 7. n. 17. cum seq. & l. 2. in princ. p. 1. n. 66. ff. solut. matrim. Ceuall. comm. contra. comm. quest. 742. n. 2. Valasc. consult. 16. n. 3. Modern. de iuris d. p. 4. casu 70. n. 24. Pich. de nobilit. communicatiua, n. 65. Pradil. in sum. legum pœnalium, p. 2. casu 16. Molin. de iust. tract. 2. disp. 154. vers. de iure Ciuili, Cardof. in praxi iudicum, verbo mulier, num. 22. Benedict. Ægid. in repet. l. Titia ff. de condit. & demonstr. p. 3. n. 61. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 87. num. 23. cum seqq. Gutier. eod. tract. c. 108 plures refert Doctores Farin. fragm. crimin. p. 2. lit. M. num. 398.

Sicilicet vnius anni spatium.] Ergo pœnæ iure ciuili 3 inducuntur secundis nuptiis post annum initis, vt pote quæ in filiorum fauorem sunt, minimè sunt correctæ per text. in presenti, de quo vide Gutier. in d. repet. l. nemo potest, num. 20. & d. quest. 95. num. 5. & d. c. 108. n. 21. Sanch. d. lib. 7. disp. 88. num. 39. quæ autem sint pœnæ secundis nuptiis iure ciuili indicatæ in fauorem filiorum prioris matrimonij, quæ iure Canonico non corriguntur, latè consequuntur Sanch. d. disp. 68. Gutier. d. c. 108. n. 22. cum seqq. & de pœnis testamentariis secundis nuptiis impositis iure canonico non correctis, vide Matienf. l. 3. glos. 2. n. 14. tit. 1. lib. 5. noua recop. Anton. Gabr. tom. 3. commun. opin. tit. de secund. nupt. conclus. 5. num. penult. Spin. d. glos. 14. n. 100. Sanch. d. lib. 7. disp. 91. num. 1.

Cum in his præsertim seculares leges, &c. 1 Notatur ad 4 hoc, quod causa matrimonialis iudicatur secundum ius Canonicum, vt per Surd. de alim. tit. 8. priuil. 10. n. 7. Vnde & quælibet lex lata à sæculari Principe circa 5 matrimonium, etiam si non reprobetur ab Ecclesiâ, nulla est, vt docent S. Thom. in 4. diff. 4. q. 1. art. 1. ad 4. Syluest. verbo matrimonium 2. quest. 1. & 2. nouissimè Basîl. Pont. de Sacramento matrimonij, lib. 6. cap. 2. num. 1. vbi num. 3. contra Sanchez resoluit nequaquam posse Principem sæcularem fidelem aliquam legem statuere ad substantiam matrimonij directè, vel indirectè pertinentem, quæ vim habeat, nisi ab Ecclesiâ tacitè, vel expressè probetur, ex defectu potestatis, & num. 4. pariter resoluit, neque circa accessoria matrimonij posse Principem sæcularem ex defectu potestatis leges ferre, si eo accessorio impeditur principale, & n. 5. dicit circa alia accidentalia matrimonio, vel accessoria, quæ non pertinent ad eius substantiam, neque ex se impediunt principale, seculares Principes pro sua potestate posse leges validas statuere, cuiusmodi sunt leges circa dotem, & lucrum dotis, vel donationis inter virum, & vxorem, & sponſalitiū largitatem, & similitè leges, quæ pœnis constitutis adiuuant prohibitiones Ecclesiasticas.

SVM MARIVM.

- 1 Compendium huius text. refertur.
- 2 Mulier nubens infra annum lugubrem non debet legalis infamia sustinere iacturam.
- 3 Pœna secundis nuptiis post annum initis iure ciuili inducitur an sint correctæ per text. in presenti, ostenditur.
- 4 Matrimonialis causa iudicatur secundum ius Canonicum.
- 5 Lex lata à sæculari Principe circa matrimonium est nulla.

CAP. Cùm secundum. V. & fin.

Innocent. III.

1 **M**ulier, quæ nubit infra annum luctus secundum leges, non incurrit infamiam secundum Apostolum. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabar. Ioan. Andr. Hostiens. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alexand. de Neuo, Canif. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontificij, pag. 132. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 605. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decretal. lib. 4. tit. 15. cap. unico.

2 Collige ex text. mulierem nubentem infra annum lugubrem non debere legalis infamiae sustinere iacturam, ac per consequens pœnas fœminis secundò nubentibus intra annum luctus à iure Ciuili statutas corrigi per text. in presenti, itaut viduæ quouunque tempore possint impunè ad secundas nuptias transire, ita docet Cou de spons. p. 2. c. 1. §. 9. n. 5. & 6. Greg. l. 3. verbo facta vn anno, tit. 1. 2. p. 4. Guilliell. in c. Raynuius, de restam. verbo, & vxorem, deus 5 vbi de success. ab intest. n. 90. Rebuff. tom. 1. ad leges Gallia. tit. de constit. in proem. glos. 5. num. 66. Clar. §. stuprum, n. 6. Brunel. de spons. concl. 19. n. 6.

